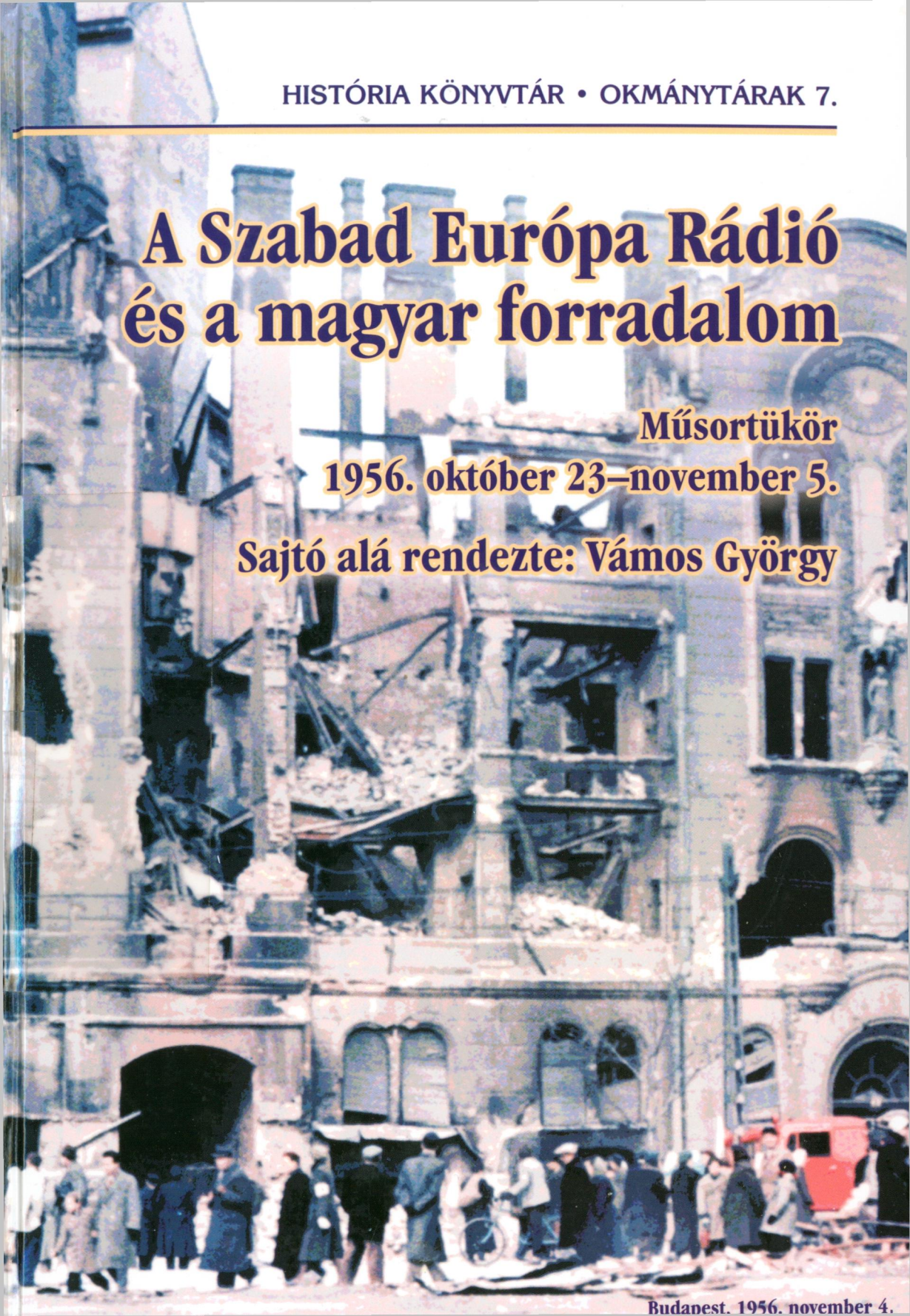

A Szabad Európa Rádió és a magyar forradalom

Műsortükör
1956. október 23–november 5.

Sajtó alá rendezte: Vámos György

Sorozatszerkesztő
Glatz Ferenc

Készült az MTA Történettudományi Intézetében

A Szabad Európa Rádió és a magyar forradalom

Műsortükör

1956. október 23–november 5.

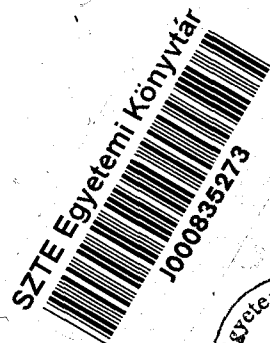
Sajtó alá rendezte, a bevezetést
és a jegyzeteket írta:

VÁMOS GYÖRGY

BUDAPEST 2010
HISTÓRIA • MTA TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETE

A kötet megjelenését támogatta: az MTA II. Osztály
Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottsága,
a Miniszterelnöki Hivatal 1956-os emlékévet
előkészítő Emlékbizottsága és a Nemzeti Kulturális Alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

© Vámos György, 2010

A kötet alapjául szolgáló hangfelvétel a Szabad Európa Rádió tulajdona

ISBN 978 963 9627 352

ISSN 1787-1816

Sajtó alá rendezte, a bevezetést és a jegyzeteket írta:
Vámos György

Borítón: Romos lakóházak a Móricz Zsigmond körtéren, 1956. november 4.
Vas József felvétele (MNM Történeti Fényképtár)

Kiadja:

História Alapítvány • MTA Történettudományi Intézete

Felelős kiadó: Glatz Ferenc

Nyomdai előkészítés: az MTA Történettudományi

Intézetének kiadványcsoportja

Vezető: Kovács Éva

Tördelés, borító: Palovicsné Tihanyi Éva, Horváth Imre

Nyomdai munkák: Akaprint Nyomdaipari Kft.

Felelős vezető: Freier László

Tartalom

Köszönetek	7
Bevezetés	9
Kedd, 1956. október 23.	47
Szerda, 1956. október 24.	115
Csütörtök, 1956. október 25.	175
Péntek, 1956. október 26.	273
Szombat, 1956. október 27.	357
Vasárnap, 1956. október 28.	437
Hétfő, 1956. október 29.	527
Kedd, 1956. október 30.	615
Szerda, 1956. október 31.	729
Csütörtök, 1956. november 1.	825
Péntek, 1956. november 2.	907
Szombat, 1956. november 3.	983
Vasárnap, 1956. november 4.	1067
Hétfő, 1956. november 5.	1145
Névmutató	1241
Helynévmutató	1255
Tárgymutató	1261

X120717

KÖSZÖNETEK

A szerkesztő első köszönete Katona Juditnak szól, akinek érdemi szerepe van az évtizedekig eltitkolt, majd nem létezőnek tekintett hangfelvételek felkutatásában, s akinek sokoldalú felkészültsége, kitartó szorgalma és kiváló kapcsolatteremtő képessége eredményezte a sikert. A hangfelvétel Koblenzben, a Német Szövetségi Archívumban prof. dr. Friedrich P. Kahlenberg elnök engedélyével, dr. Wolf Buchmann és dr. Heyne segítségével került elő, és Hans-Johann Heinz technikai közreműködésével vált hozzáférhetővé.

Szívélyes, kollegiális támogatást kaptam az 1990-es évek elején a még működő magyar szerkesztőségben dolgozó újságíróktól, dokumentátoroktól és más beosztású munkatársaktól, elsősorban Carlo Kovátsától, Borbándi Gyulától, Ekecs Gézától, László Lászlótól és Gaál Petronellától. Az évtized második felében a Szabad Európa Rádió vezetői, Kevin Klose elnök, és különösen dr. A. Ross Johnson sok ötlettel segítette a Katona Judittal közösen folytatott munkát, és lehetővé tették a Szabad Európa Rádió (SZER) tulajdonát képező anyagok publikálását. Prágában a kutatást Lechoslaw Gawlikowski, a lengyel adás volt igazgatóhelyettese, az archívum akkori vezetője segítette.

A SZER 1956-os műsorainak kutatását az 1990-es években a Magyar Rádió támogatta. Szirányi János elnököt illeti köszönet, hogy lehetővé tette a németországi kutatást, majd a hangszalagok másolását és hazahozatalát. Hajdu István elnök a tartalmi kutatáshoz nyújtott segítséget. A kutatást az OTKA (Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok) támogatta. Nyilvántartási szám: T 022301.

A kötet alapjául szolgáló hangfelvételt közel két hónapig tartó külföldi munkával két mérnök, Mosó Endre és Pecze Zoltán írta át a ma is használatos hangszalagokra. E tekercsekről készült a gépirat Szilágyi Magdolna szervező közreműködésével. Neki azért is jár a szerkesztő hálája, mert övé a műsortükör alapötlete (nézzon ki úgy, mint egy rádióújság), és az első leíratot hosszú ideig tartó, nagy figyelmet igénylő munkával, igen gondosan, aprólékosan készítette elő.

Hálás vagyok barátaimnak, Kulcsár Istvánnak és Domány Andrásnak, akik a nevek és az adatok ellenőrzésével segítettek.

Végül köszönöm az MTA Történettudományi Intézete vezetőinek, Glatz Ferencnek és Pók Attilának, valamint a kiadványt gondozó valamennyi munkatársnak a segítségét.

KÖSSZÖNET

Az elmúlt években a magyar lakosság többségét a budapesti (Kossuth és Petőfi) rádió mellett a müncheni Szabad Európa Rádió (SZER) műsorai érték el legkönnyebben és leggyorsabban. Válsághelyzetekben több tájékozódást igényel mindenki. A legtöbb ember számára ez a két, az esetek egy részében egymásnak ellentmondó rádió volt a legfontosabb tájékozódási lehetőség. A vészterhes őszi napokban megbénult az addigi közigazgatás, és új még nem alakult ki (vagy ha névlegesen létre is jött különféle bizottságok formájában, még aligha volt hatékony és cselekvőképes), az újságok megjelenése áttekinthetlenné vált, és a változó megyei lapok is legfeljebb késéssel juthattak el a kisebb helységekre. A központi rádió viszont az ország egész területén szólt, és mindenkivel egyidőleg közölte a legfontosabb tudnivalókat. Mindenütt lehetett hallgatni a SZER műsorát is, a Nyugatról érkező híreket, állásfoglalásokat és kommentárokat. Órákon, napokon belül új, regionális vagy helyi műsorok szólaltak meg, amelyek hírt adtak, követeléseket, terveket és célokat fogalmaztak meg, eredményekről tudósítottak, ezáltal akárva-akaratlanul közvetett szervező erővé váltak. A rádióknak korábban vagy a későbbi években soha nem volt olyan érdemi szerepe, mint 1956. őszén.

Az utókor számára történelmi forrás az 1956-os rádióműsor. Elsősorban természetesen a hangfelvétel, de annak híján vagy mellette, segédletként a leirat.¹ Ezt a tényt először a Szabad Európa sajtóosztályán, New Yorkban dolgozó Varga László² ismerte fel, aki – emlékezete szerint – még október 29-én javasolta, hogy a müncheni rádiófigyelő szolgálattól érkező, a hazai rádióadások leiratait tartalmazó telexeket gyűjtsék össze, és később adják ki könyv formájában. Így is történt, 1957-ben elkészült a kötet.³ A magyar közönség a könyvvel „kicsit” később, 1989-ben ismerkedhetett meg, amikor a Századvég Kiadó és a Nyilvánosság Klub közreadta.⁴ Hasonlóan fontos forrás a SZER

BEVEZETÉS

Az elmúlt években a magyar lakosság többségét a budapesti (Kossuth és Petőfi) rádió mellett a müncheni Szabad Európa Rádió (SZER) műsorai érték el legkönnyebben és leggyorsabban. Válsághelyzetekben több tájékozódást igényel mindenki. A legtöbb ember számára ez a két, az esetek egy részében egymásnak ellentmondó rádió volt a legfontosabb tájékozódási lehetőség. A vészterhes őszi napokban megbénult az addigi közigazgatás, és új még nem alakult ki (vagy ha névlegesen létre is jött különféle bizottságok formájában, még aligha volt hatékony és cselekvőképes), az újságok megjelenése áttekinthetlenné vált, és a változó megyei lapok is legfeljebb késéssel juthattak el a kisebb helységekre. A központi rádió viszont az ország egész területén szólt, és mindenkivel egyidőleg közölte a legfontosabb tudnivalókat. Mindenütt lehetett hallgatni a SZER műsorát is, a Nyugatról érkező híreket, állásfoglalásokat és kommentárokat. Órákon, napokon belül új, regionális vagy helyi műsorok szólaltak meg, amelyek hírt adtak, követeléseket, terveket és célokat fogalmaztak meg, eredményekről tudósítottak, ezáltal akárva-akaratlanul közvetett szervező erővé váltak. A rádióknak korábban vagy a későbbi években soha nem volt olyan érdemi szerepe, mint 1956. őszén.

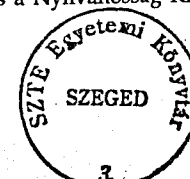
Az utókor számára történelmi forrás az 1956-os rádióműsor. Elsősorban természetesen a hangfelvétel, de annak híján vagy mellette, segédletként a leirat.¹ Ezt a tényt először a Szabad Európa sajtóosztályán, New Yorkban dolgozó Varga László² ismerte fel, aki – emlékezete szerint – még október 29-én javasolta, hogy a müncheni rádiófigyelő szolgálattól érkező, a hazai rádióadások leiratait tartalmazó telexeket gyűjtsék össze, és később adják ki könyv formájában. Így is történt, 1957-ben elkészült a kötet.³ A magyar közönség a könyvvel „kicsit” később, 1989-ben ismerkedhetett meg, amikor a Századvég Kiadó és a Nyilvánosság Klub közreadta.⁴ Hasonlóan fontos forrás a SZER

1 A magyarországi műsorok megmaradt és külföldről összegyűjtött hangfelvételeit a Magyar Rádió Zrt. archívuma őrzi. Az 1990-es évek végén Horváth Mónika gondos dokumentári munkájával sikerült a műsorok egy részét rekonstruálni, és az 1956-ban készült leiratokat pontosítani.

2 Varga László (1910–2003) ügyvéd, országgyűlési képviselő (1947–1948), ill. 1994-től haláláig, 1950–1964 között a Szabad Európa sajtóosztályán dolgozott.

3 A magyar forradalom és szabadságharc a hazai rádióadások tükrében – 1956. október 23–november 9. Free Europe Press, New York, 1957.

4 A forradalom hangja. Magyarországi rádióadások 1956. október 23–november 9. Szerk.: Kenedi János. Bp., A Századvég Kiadó és a Nyilvánosság Klub közös kiadása, 1989.

1956. október–november folyamán elhangzott műsora. Ez a kötet ennek a műsornak a legfontosabb szakaszát emeli ki, és ezzel fél évszázados mulasztást igyekszik pótolni.

Az 1956-os SZER-műsorokat kezdettől fogva sokan dicsérik, még többen kárhoztatják, szidalmazták. Mind a magasztalók, mind a korholók azonban sokáig csak részleteket ismerhettek az elhangzottakból, azokat se mindig pontosan. Csak a kommentárok, jegyzetek egy részének adás előtti kézírata volt hozzáférhető, a stúdióban végzett javítások nélkül, más írásoknak az elhangzás utáni angolra fordított változata maradt meg. Összességében is csak töredéke annak, ami – a korabeli kifejezéssel élve – a „levegőre került”. A műsorokat sokan emlegették, de argumentáció híján alig volt mód a tárgyilagos értékelésre. Jellemző, ahogyan egy köztisztelőben álló katolikus szerző ír a visszaemlékezésében: „Sosem értettem, miért hallgatja [Zimándi] Pius a Szabad Európát. Legszívesebben a falhoz vágtam volna a rádiót, amikor ki-tartásra bűzdította a fiatalokat.”⁵

Csak az utóbbi években vagyunk abban a helyzetben, hogy a müncheni műsor egészéről alkothatunk véleményt. A SZER 1956. október 19. és november 12. közötti műsorainak hangfelvétele ugyanis szinte csorbitatlanul megmaradt, azonban közel negyven évig a német szövetségi levéltárban lappangott. A mintegy ötszáz órányi hangfelvételt 1995 nyarán találtuk meg Katona Judittal, és hoztuk haza Magyarországra.⁶ A Bundesarchivban őrzött sokszávos magnószalagok a kisugárzott műsorokat tartalmazzák. Ez a hangfelvétel az elképzelhető legértékesebb, mert tökéletesen hiteles forrás. Az előre elkészített kézirat, a stúdióban adás előtt szalagra rögzített felvétel utólag (elvi-
leg) manipulálható. Ezzel szemben a kisugárzott adásról készített hangfelvétel, amelyen óráról órára a tárogató hangja jelzi az egész órákat, ráadásul egyik sávján a német posta pontos időjelzését is tartalmazza, kifogástalanul és vitathatatlanul követhetővé teszi az elhangzottakat. Van, aki azt állítja, hogy az Adenauer által elrendelt vizsgálathoz küldött tekercsek stúdiófelvételek tisztán hallható másolataiból álltak.⁷ Ez – a dokumentumok ismeretében – téves feltételezés, s talán abból eredhet, hogy a korabeli vezetőség a viták megelőzése érdekében, előrelátóan ezeket a tekercseket is összegyűjtötte. A rendelkezésre álló sokszávos tekercsek eredetileg olyan gépen forogtak, amelyen már a múzeumokban is ritkaság. Komoly technikai nehézségekkel bírkóztak meg a német és magyar hangtechnikusok, akik átmásolták ma használatos eszközökre a magyar műsort. A sokszávos tekercseken ugyanis nemcsak a magyar, hanem az egyidejűleg kisugárzott más nyelvű műsorok is megmaradtak. Eddig nem volt pénz és szándék az átmentésükre és tanulmányozá-

⁵ Rónay László: 1956. október–november. *Vigília*, 1996. október, 749.

⁶ Előkerültek az 1956-os SZER-hangdokumentumok. *Népszabadság*, 1995. szeptember 26.; *Tapes May Reveal if U.S. Urged on the '56 Hungarian Revolt. The New York Times*, 1995. október 23.

⁷ Borbándi Gyula: A másik Magyarország hangja. *Magyar Szemle*, 2003. december.

sukra. Pedig igen érdekes volna összehasonlítani, hogy a magyarországi eseményekről mit mondott azokban a napokban a lengyel, a szlovák vagy a román hallgatónak a Szabad Európa Rádió.

A kötetbe foglalt műsortükör percről percre közli, hogy az egyes műsorszámok miként követték egymást. Ilyen műsortükör a Szabad Európa Rádióban soha nem készült, nincs eredeti formája. A SZER soha nem közölte írásban a tervezett műsorait, a rádió természetéből fakadóan a figyelemfelhívást nem lett volna kihez eljuttatnia. Utólag megint csak felesleges lett volna. Ez a rádióállomás csak az éteren át tudott kapcsolatot teremteni hallgatóival. Az időrendben közölt műsorelemek: az általános tudnivalók, a címek, a szerzők megnevezése, az ismétlések megjelölése mellett illusztrációként közöljük az elhangzott műsorszámok néhány, tartalmilag jellemző bekezdését. Közzétesszük a műsorok közötti szünetekben elhangzott jelszavak, jelmondatok szövegét. A jegyzetek, kommentárok, sajtószemlék teljes szövegét – többek között az óriási terjedelem és az abból következő áttekinthetetlenség miatt – általában nem közöljük, csak idézeteket. A hangfelvétel a Magyar Rádió archívumában (D 5942 számon) és az Országos Széchényi Könyvtárban hozzáférhető.

Az éterháború kezdetei

A SZER magyar nyelvű adása 1950 elején kísérleti félórakkal indult, augusztus 4-én kezdték meg a (napki kétszeri) rendszeres adásokat, majd hivatalosan és ünnepélyesen 1951. október 6-án az üzemszerű, egész napos sugárzást. Abban az évben hat kelet-európai ország (Csehszlovákia, Lengyelország, Románia, Bulgária, Magyarország és Albánia) lakosságának sugározta a műsort. Később megszüntették az albán adást, mert mindössze kilenc-ezer vevőkészülék volt az országban, viszont megszervezték a Szovjetunióba sugárzó Szabadság Rádiót, amely 1953-ban Felszabadítás néven kezdte meg műsorát.

A rádiózás a több évtizedig tartó hidegháború legkiterjedtebb és a legtöbb embert elérő „fegyverneme” volt. A 20. század közepére sűrű adóhálózat épült ki, és minden helységben, a legtöbb családban volt vevőkészülék. Elterjedtsége és viszonylagos olcsósága a rádiót a legfontosabb tömegközlelési eszközé emelte, az információt a leggyorsabban juttatta el a legtöbb emberhez. Hangját sem államhatár, sem a világpolitikai vasfüggöny nem állíthatta meg, s noha a földrajzi-technikai körülmények megszabták a besugározható területeket, és a politikai viszonyok döntően befolyásolták a hallgatás lehetőségét, a rádióműsor meghatározó szerepet játszott a nemzetközi tájékoztatásban, segített a hazugságok leleplezésében – és természetesen hamis célok érdekében is képes volt hallgatóit befolyásolni.

A múlt század harmincas éve óta szinte minden állam megszervezte és külpolitikájának szolgálatába állította a külföldre sugárzó rendszeres rádió-

adásokat. Elsőként a Szovjetunió: az Internacionálé rádiója már a háború előtt 62 nyelven sugárzott műsort, ezek egyike magyar nyelvű volt.⁸

A BBC a hazai programok mellett már az 1920-as évektől készített a gyarmatok számára is angol nyelvű műsort, de az 1930-as évektől más nyelveken is kezdett sugározni: először arabul szólította meg a potenciálisan 40 millió közel-keleti hallgatóságot, majd 1938 márciusától Latin-Amerika 70 millió spanyol, illetve 40 milliónyi portugál ajkú lakosát igyekezett elérni napi 15 perces hírszolgáltatással és zenei vagy szórakoztató összeállítással. Nemsokára megindították a francia, német és olasz nyelvű tájékoztatást, és 1940-ben sok más nyelv mellett magyarul is megszólalt egy esti, 15 perces, (21.15-kor kezdődő) magyar nyelvű „leadás”. A háború alatt növekvő figyelmet szenteltek a lélektani hadviselésnek, és ennek egyik fő eszköze a rádió volt. Mind a németek és csatlósai, mind a szövetségesek sok szellemi energiát és rengeteg anyagi erőt áldoztak a rádiózásra, a frontvonalak mögött élő lakosság befolyásolására.⁹ Az Egyesült Államok kormánya is megszervezte az Amerika Hangja műsorait. 1943-ban a budapesti hatóságok naponta 14 magyar nyelvű rádió műsorait követték figyelemmel. A rádiózás máig a nemzetközi politika segédeszköze maradt. Az 1990-es években mind a volt Jugoszlávia, mind Afganisztán és a Közép-Kelet háborúiban megjelentek az angolul és a célközönség anyanyelvén sugárzó amerikai rádiók. Megfigyelhető, hogy az államok közötti nézeteltérések, viták, a feszültség növekedése szinte mindig a rádióműsorok terjedelmének növelésével, a műsorkészítő szervezet megerősítésével, az adóhálózat bővítésével járt, míg a baráti kapcsolatok egy idő után rendre elvezettek az egymás lakosságának szánt programok felszámolásához.

A háború után jórészt feloszlatták az ellenség háttországában tevékenykedő alakulatokat, és szélnek eresztették a sok tapasztalatot szerzett szakembereket is.¹⁰ Nem hosszú időre. Amint egyre nyilvánvalóbbá vált a vasfüggöny léte, Washingtonban új külpolitikát dolgoztak ki. A Szabad Európa Rádiót is az új nemzetközi politika szolgálatára hozták létre, miután egy 1948-as döntés nyomán, kelet-európai emigráns politikusok bevonásával megszervezték a Szabad Európa Bizottságot (SZEB). A formailag magánszemélyek által alapított szervezetet 1949. május 17-én jegyezték be New Yorkban. Első vezetői

⁸ Dr. Drucker György: A rádió a külpolitika szolgálatában. *Külgügyi Szemle*, különnyomat, 1940.

⁹ A magyar belügyminisztérium központi rádióállomásának III. számú szolgálati csoportja, azaz a legjobb korabeli technikával felszerelt lehallgatóállomás állandó megfigyelés alatt tartott minden magyar nyelvű rádióállomást. A magyar kormány 1939-ben döntött rádiófigyelő (lehallgató) állomás felállításáról. A naponta készített jelentésekből, leiratokból tudható, hogy a BBC 1943 elején már öt rövidhullámú frekvencián adott napi három alkalommal (délben, délután és késő este) műsort. A posta budapesti rádióhivatalának megfigyelő állomása, a csendőrség, valamint a belügyminisztérium központi rádióállomás III. sz. szolgálati csoportja jelentései: Magyar Országos Levéltár (MOL) K 149 1943. 11 tétel.

¹⁰ Az amerikaiak az OSS Office of Strategic Services, a britek az SOE Special Operations Executive elnevezésű titkos akciókkal megbízott szervezetet oszlatták fel.

között volt a kezdeményező, George Kennan, a washingtoni külügyminisztérium politikai tervező csoportjának igazgatója és Joseph C. Grew, korábbi tokiói nagykövet, igazgatóságában később még nagy feladatokat ellátó személyek szerepelnek: Eisenhower tábornok, későbbi elnök, Allen Dulles, majdani CIA-főnök, Nelson Rockefeller, a híres milliárdos, Lucius Clay tábornok, a Németországot megszálló amerikai csapatok parancsnoka. A SZEB az emigrációba kényszerült kelet-európai politikusokból nemzeti tanácsokat szervezett (ezek egyike volt a Magyar Nemzeti Bizottmány), amelyek alkalmanként a State Department tanácsadói voltak, de elsősorban a külföldön élő honfitársaik körében tevékenykedtek. A bizottság több, politikai, oktatási, jóléti ügyekkel törődő testületet is létrehozott: információgyűjtő, elemző és terjesztő sajtóorganizáció alakult, és hamarosan megkezdtek egy rádió szervezését. Példaként a Nyugat-Berlinben működő amerikai katonai rádió, a RIAS (Radio in the American Sector) szolgált, és hasznosították a háborúban szerzett tapasztalatokat. Kezdetben hiányoztak az amerikai kormány részletes instrukciói, a terv a gyakorlatban alakult ki.

Azt hirdették, hogy magánszemélyek adományaiból tartják fenn a kialakuló, egyre terjedelmesebbé váló szervezetet. S valóban: a Keresztes Hadjárat a Szabadságért (Crusade for Freedom) elnevezésű szervezet adománygyűjtő kampányokat indított. II. Henry Ford autógyáros felhívására rövidesen 25 millió amerikai adományozott kisebb-nagyobb összegeket a rádió céljaira. Ronald Reagan közkedvelt hollywoodi színész is reklámozta, szervezte a gyűjtést. A kampány keretében 1950-ben, Berlinben felállították a Szabadság Harangot, amely mindmáig a SZER hivatalos jelképe. Az adakozás azonban nem bizonyult elegendőnek. A Szabad Európa Bizottság az amerikai kormánytól is kapott anyagi támogatást. Mivel az USA hivatalos diplomáciai kapcsolatban állt azokkal a szovjet befolyás alatt álló országokkal, amelyek antikommunista politikusait felkarolta, s ahová a kormányzatukkal ellentétes, esetenként ellenséges rádióműsorokat is sugározni kívánta, az állami dotációt eltitkolták. Az állami pénzeket előbb egy fantomhivatal közbeiktatásával, majd a CIA közreműködésével juttatták el a címzetthez. Ennek később, az 1970-es évek elején jelentkeztek a hátrányai. A Szenátus külügyi bizottságának követelésére akkor módosították az információs és oktatási cseréről szóló törvényt, és attól kezdve a SZER nyílt költségvetésű intézmény.¹¹

¹¹ Public financing of Radio Free Europe and Radio Liberty – Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate, May 24, 1971 US Government Printing Office.

A SZER az 1950-es évek első felében

A rádió előkészítése mintegy két évet vett igénybe.¹² A kísérleti időszakban napi félórás programokat állítottak össze New Yorkban, az Empire State Buildingben bérelt irodában, a hangfelvételeket repülőgépen szállították Európába. New Yorkban a magyar részleget Vajda Pál, már régebben Amerikában dolgozó újságíró vezette. A Szabad Európa Rádió úgy akart megszólalni, mintha a célszág belföldi rádiója beszélne.¹³ A nyugati állami rádiók (London, Párizs, Madrid, Róma és a többiek) magyar nyelvű műsorai, közöttük Amerika Hangja mindkét (tengeren túli és európai) programja vállalta az adott ország politikájának képviselését, a Szabad Magyarország Hangja (akkor így nevezték a Szabad Európát, még az SZMH rövidítést is használták) ezzel szemben deklarálta a függetlenségét. A többi magyar adás általában fél vagy egy óra terjedelmű volt. A szerkesztők kénytelenek voltak koncentrálni mondandójukat, magazin jellegű összeállításokat készítettek, amelyek általában terjedelmes hírblokkal kezdődtek, jegyzettel, kommentárral folytatódtak, néha megszólaltattak egy-egy ismert személyiséget, emellett nagyritkán kis zenét is tartalmaztak. A SZER 1951 nyarától Csehszlovákia lakossága számára gyakorlatilag egész napos, folyamatos programot sugárzott, és októbertől a magyar szerkesztőséget sem korlátozta az idő szűkössége.

A SZER elég jól követhető műsorrendet vezetett be: minden óra kezdetén tíz perc hír, a következő ötven percben tíz, legfeljebb húsz perc terjedelmű aktuális műsorszámok, napjában többször műsorismertetés. Figyelemmel követték a hazai sajtót, hallgatták a rádiót, gyakorta vitatták egyes megállapításait, következtetéseit, hírmagyarazatokat és kommentárokat fűztek hozzá. Szemlézték a hazai közönség számára elérhetetlen nyugati lapokat, bemutatták a nyugati kultúra újdonságait, a divatos slágereket. A társadalom egyes csoportjainak: a falusiaknak, a munkásoknak, a fiataloknak, a katonáknak vagy a nőknek címzett műsorok egyrészt a magyar viszonyokat bírálták, másrészt a nyugati világ megoldásait állították példának hallgatóik elé. A műsorfolyamat úgy alakították ki, hogy lehetőleg minden szerepeljen benne, ami a Magyar Rádió akkori adásaiból politikai megfontolások miatt hiányzott. Hármass tartalmi feladatot kívántak ellátni: az antikommunista propaganda mellett a polgári eszmék és a nyugati gyakorlat ismertetésével s a magyar hagyományok ápolásával igyekeztek előkészíteni a közönséget egy új, demokratikus rendszer fogadására.

¹² A SZER részletes története Borbándi Gyula: *Magyarok az Angol Kertben. A Szabad Európa Rádió története* (Bp., Európa Könyvkiadó, 1996) című kötetében olvasható. Az adatok egy része e kötetből való.

¹³ A későbbiekben például az egyik műsorban Ekecs László megmondta, hogy frissen bemutatt magyar filmek közül melyiket miért érdemes megnézni, majd pontosan közölte, hogy melyik moziban mikor kezdődik az előadás. (Az ifjúság hangja, 1956. október 20. 10.10-kor.)

1952 októberétől – a tapasztalatok alapján – módosították a műsorrendet. A megújított programban heti 82 különböző (többnyire tízperces) műsorszám szerepelt, összesen 115 óra 20 perc terjedelemben. A műsornak közel egynegyede zene volt (26 óra), de legfontosabbnak változatlanul a heti 20 óra hírszolgáltatást tartották. A kommentárok 730 percet, az aktuális napi jegyzetek 4 órát kaptak hetente, a fennmaradó 56 óra 10 perc műsoridőt gazdasági, kulturális jellegű, különféle társadalmi csoportoknak címzett műsorszámok töltötték ki. Jelentős szerepet szántak az egyházi műsoroknak (miskolczi, Harkos egyház, Protestáns világ). A falusiaknak, illetve a munkásoknak szóló tudósítások, jegyzetek mellett katonai negyedórák, a nőket, az ifjúságot megszólító műsorok voltak. A magyar hagyományok ébrentartását kívánta szolgálni sok zenei összeállítás, az eredeti hangjátékok nagy része, a napi kalendárium (5 perc) és a régi históriát, illetve irodalmat felidéző néhány műsor (Történetek a magyar múltból, Magyar história, Régi irodalom). Nem feledeztek meg a Nyugaton élő tekintélyes magyarok bemutatásáról, s külön műsorban foglalkoztak a hadifoglyok, illetve a kitelepített németek sorsával.¹⁴ A műsorrend a következő években ennek alapján, kisebb módosításokkal állandósult, és 1956 őszéig maradt fenn.

Ennyi feladat ellátásához nagy létszámú személyzet és kiszolgáló apparátus kellett, a stúdiók és a munkaszobák sem fértek már el az eredetileg elfoglalt épületekben. Felépült az új rádióház az Englischer Garten nevű park szélén. Attól kezdve az Isar partján voltak a szerkesztőségek, de az irányító apparátus egy része még sokáig New Yorkban maradt. A magyar szerkesztőség vezetésére Dessewffy Gyula, a Kis Újság korábbi főszerkesztője, volt kiskapárti képviselő kapott megbízást.¹⁵ A szerkesztőség létszáma egy év múlva meghaladta a százat. A mikrofonnal dolgozó munkatársak közül néhányan volt rádiós, újságírói, szerkesztői, színházi vagy filmes tapasztalata, mások – tanárok, katonatisztek, diplomáták – hamar felzárkóztak hozzájuk. A szerkesztőség tagjai sokféle világnézetet vallottak, korábbi társadalmi helyzetük és pártállásuk szerint megosztottak voltak. Volt közöttük arisztokrata és kisbirtokos, hajdani elveiből kiábrándult kommunista és egykori nyilas funkcionárius, aktív szociáldemokrata és liberális polgár, a népi mozgalom elkötelezettje és kereszténydemokrata nemzetgyűlési képviselő. Ketten, Czupy Bálint és Dessewffy Gyula az 1944-es Ideiglenes Nemzetgyűlésnek voltak tagjai,

¹⁴ Politisches Archiv des Auswärtiges Amts Abt. 2; Aktenzeichen: 454-08; Zeit: 1953–1954.

¹⁵ Dessewffy Gyula (Budapest, 1909. november 21. – Curitiba, Brazília, 2000. augusztus 9.).

Arisztokrata származású újságíró. Részt vett a második világháború alatti antifasiszta ellenállásban. A Kis Újság című demokratikus szellemiségű lap tulajdonosa és szerkesztője. 1945-ben a Kisgazda Párt parlamenti képviselője. 1947-ben emigrált, a párizsi rádió magyar műsorának szerkesztője, majd 1951–1954 között Münchenben a SZER magyar osztályának a vezetője, 1958-ig a New York-i szerkesztőségben dolgozott. 1961-től Brazíliában gazdálkodott. Tanúvallomás című kötete Amerikában jelent meg (Magyar Történelmi Kutató Társaság, Library of Congress catalog card No: 86-051435). Magyar kiadás: *Tanúvallomás. Válogatás D. Gy. publicisztikai írásából*. Bp., 1997.

Kovács Károly Zoltánt 1947-ben választották képviselővé. Együttműködésük alapja az volt, hogy valamennyien egységesen szemben álltak a magyarországi politikai rendszerrel.

Elsőrendű technikai követelmény volt a megfelelő adóhálózat kiépítése. Kezdetben az Amerikában felvett műsorokat repülőgépen szállították Európába. A Magyarországra, Lengyelországra és Csehszlovákiába szóló műsort Nyugat-Németországban, Mannheim mellett, egy amerikai repülőtérrel, mozgatható adótoronnyal sugározták ki.¹⁶ Az amerikaiak rövidesen Frankfurt környékén, Biblisben is felszereltek három 10 kW-os és egy 50 kW-os adótoronyt, majd München mellett, Holzkirchenben helyeztek üzembe egy 135 kW-os adót (ugyanennyi volt a Kossuth rádió műsorát sugárzó lakihegyi adóállomás teljesítménye), továbbá Portugáliában állítottak fel adótoronyt.¹⁷

A nyugati adóállomások számának növelése ellenlépéseket is kiváltott. Mivel minden rádióadó olyan nemzetközi megállapodás keretében kapta a használható frekvenciákat (hullámhosszakát), amelyet a szocialista országok is aláírtak, a célországok kormányzatai a műsorsugárzás ellen nyilvánosan nem tiltakozhattak, legfeljebb annak tartalmát kifogásolhatták. Az adások hallgathatósága ellen titkos módszerhez folyamodtak: megszervezték, majd kiterjesztették a rádiózavarást, melynek lényege az, hogy annak a műsornak a hullámhosszán, amelyet élvezhetetlenné kívánnak tenni, titkos adóállomásokkal értelmezhetetlen zúgást és zajt keltenek, amely a vételi viszonyoktól függően akár el is nyomhatja az eredeti műsort. Magyarországon a siker 45–50 százalékos volt. „Maradt lehetőség, főleg rövidhullámon az ellenség hangjának meghallgatására – írja egy pártvezetőknek szóló jelentés –, pedig a zavarásban hatásos együttműködést folytatunk a Szovjetunióval, Lengyelországgal és Csehszlovákiával.”¹⁸ A lengyelországi zavaró adásokról 1956 elején, Stockholmban egy pilóta elmondta a következőt: „A Szabad Európa Rádió adásainak nagy hatása van a lengyel népre, a hatóságokra, sőt még az ott állomásozó oroszokra is. Egyre jobban zavarják az adásokat. Azt mondják, több mint 100 zavaró állomás van Lengyelországban, és még többet építenek.”¹⁹ Magyarországon a zavarás először rövid időre 1956-ban, majd végleg-

16 Holzkirchen funkt nach Osteuropa. *Münchener Merkur*, 1950. szeptember 2.

17 Riesensender geheim gebaut. *Münchener Illustrierte*, 1951. február 24.; Ab April sendet 'Carola'. *Der Allgäuer*, 1951. március 3.; Hier spricht Radio 'Carola'. *Frankenpost*, 1951. április 24.

18 A Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottsága a nyugati rádiók zavarásáról többször kért és kapott jelentést, így 1954. április 28-án (8. n. Különfélék 4. Javaslat a népi demokratikus országok rádióelhárító szerveivel való együttműködésre) MOL, M-KS; 276. f. 53/191. 6. e.; 1954. augusztus 19-én (Javaslat és delegáció kijelölése az ősze tervezett moszkvai koordinációs értekezletre) uo. 53/256. 6. e. és 1955. november 3-án. (Különfélék e. Beszámoló a prágai rádióelhárító értekezletről) uo. 53/172. 6. e.

19 Politisches Archiv des Auswärtiges Amts 46. A stockholmi híroroda bizalmas jelentése, 1956. február 21. II-3, 506. A tudósító megjegyzése: ne említsék Stockholmot mint a megfigyelés helyét, mert az a forrás [értsd: a pilóta] azonosításához vezethet.

gesen az 1960-as évek első felében ért véget.²⁰ A SZER tudósítása szerint 1956. október 24-e „volt az első nap, amikor a Szabad Európa Rádió programját a bécsi rádióhallgatók teljesen zavartalanul hallgathatták”.²¹ Az öröm korainak bizonyult, a műsorban még napokkal később is panaszkodtak a zavarásra. Persze lehet, hogy az még az előbb említett „zavarásban hatékony együttműködés” eredménye volt. Thury Zoltán egy jegyzetében (október 29-én, 13.20-kor) a Magyarországgal határos államokba telepített zavaróállomások működését kifogásolta. „A magyar nyelvű rádióadások idegen földről való zavarása a belügyeinkbe való beavatkozást jelenti” – mondta Münchenből.

A SZER-nek a zavarás ellenére volt hallgatósága, de annak mértékéről pontos adatok nem állnak rendelkezésre. Számszerű összegezés nem készülhetett, hazai közvélemény-kutatás nem volt. Következetnek legfeljebb a készülékek számából kiindulva lehet. Az 1950-es évek első felében Magyarországon mintegy 400–500 ezer családnak volt olyan asztali rádiója, amely alkalmas volt ezeknek, a nagyrészt rövidhullámon továbbított műsoroknak a vételére. 1956-ra a készülékszám nőtt.²² Dessewffy Gyula a *Látóhatár* című, Nyugaton megjelent folyóiratban egy felmérésről is beszámol. 1952-ben kivándorlóknak és menekülteknek kérdőíveket adtak, és a 346 válaszból következtettek a nyugati rádióadások hazai hatására. A cikk szerint legtöbben (42%) az egész napos műsort sugárzó rádiót, a SZER-t hallgatták, nem sokkal kevesebben a BBC adásait (28%), és sokan közülük ezekből tájékozódtak.²³

A célországok kormányzatát zavarta az ellenséges eszméket és információkat sugárzó műsor, mert tudták, hogy a zavarás ellenére sokan hallgatják, és sok jelből arra következtettek, hogy hatásosan. A politika, amikor találva érezte magát, dühödten és nyilvánosan reagált az elhangzottakra. Néha szónoklatokban átkozódtak, máskor diplomáciai jegyzékekben tiltakoztak, vagy egyszerűen a budapesti rádió műsorán keresztül, illetve újságban polemizáltak a SZER-rel. Prága már 1951. július 21-én hivatalosan tiltakozott az alig három hete, július 4-én megindult műsorsugárzás, illetve a SZER műsorainak tartalma ellen, mivel azok „Csehszlovákia ellen irányulnak, és közös bűncselekményre hívnak fel”. Az amerikai válaszjegyzéket a *The New York Times* ismertette: „A csehszlovák kormány ismét bizonyította, hogy a kémkedésről és bűnről alkotott fogalma olyan általánosító, hogy minden kritikai természete-

20 „1964. január 1-től megszüntettük BBC, Amerika Hangja és Szabad Európa Rádió adásainak zavarását. Egyelőre személyes tájékoztatásra közöljük. Később adok tájékoztatást arról, hogy ezt a lépésünket propagandánkban hogyan érvényesítjük.” A magyar külügyminisztérium rejteltávirata a pekingi nagykövetségnek, 1964. január 3. MOL, KÜM, XIX-J-1-z, Peking-30/1964.

21 Október 25. 17.20: Rendkívüli riport.

22 A háború alaposan megrikította a készülékállományt, de 1950-ben Budapesten már 313 ezer, vidéken 306 ezer vevőkészülék üzemelt, számuk 1953-ra meghaladta az egymilliót, 1956-ban a vezetékes rádióval együtt másfél millió fölé került. *A Magyar Rádió és Televízió kézikönyve*. Bp., Az MRT kiadása, 1958.

23 A Szabad-Magyarország Hangja. *Látóhatár*, 1953. március.

tű megjegyzés, vagy bármi, ami nem dicséri vagy helyesli a jelenlegi csehszlovákiai rendszert és annak cselekedeteit, kémkedésre és bűnre való felhívásnak tekinthető.”²⁴

A SZER hallgatottságkutató részlege a hatást többek között azon mérte, kik és miként támadják a rádiót. Folyamatosan figyelték, hogy a szocialista országok sajtója mit ír a nyugati rádióműsorokról. Egy jelentésük 1954 áprilisától 1956 elejéig 150 sajtótámadást regisztrált Magyarországról, amelyek mind valamelyik magyar nyelvű, nyugati rádiót értek, ebből a SZER 95 alkalommal volt érintett. Csehszlovákiában, Lengyelországban és Romániában a magyarral együtt 2771 ilyen közlemény jelent meg.²⁵

A bajor lakosság egy része is kifogásolta a SZER műsorait és a szerkesztőség müncheni jelenlétét, persze más érzelmi és politikai alapról, mint a cseh vagy a magyar hivatalosság. A szövetségesek Csehszlovákiából 1945–1948 között majdnem hárommillió németet telepítettek a megszállt németországi övezetekbe. A szudétánémetek politikai érdekképviselőt elsősorban Bajorország vezető pártja, a Keresztényszociális Unió (CSU) látta el. 1949-ben a megszállt Németország nyugati része önrendelkezéshez jutott, megalakult az NSZK. Az amerikai hadsereg jelenléte azonban még szembetűnő volt, és a gazdasági csoda is váratott magára. Münchenben sok volt a romos épület, mérsékelt a fogyasztási cikkek választéka. A lakosság nem különösebben szimpatizált a megszállókkal (ha közben a státusuk meg is változott), és irigylkedve látta a jó fizetést élvező külföldieket. Mivel sem az amerikaiak jelenlétének, sem a kelet-európai menekültek viszonyainak közvetlen bírálata nem volt illendő, az ellenszenv – többek között – a SZER-rel szemben jutott kifejezésre. „Mi, németek, úgy vagyunk, mint a házigazda, aki a házával szemközt lakó családdal nem különösebben szimpatizál, s akinek kényelmetlen, hogy az ablakából csúnya szavakat kiabálnak az utcára. Más szavakkal: nem örülünk annak, hogy hazánk földjén külföldiek politikai propagandát folytatnak a szomszédos államok ellen. Hogy ez megtörténhetett, az azt mutatja, nem vagyunk urak ebben a házban...” – írta egy publicista.²⁶

A Landtag (a helyi parlament) egyik képviselője, Erich Lufft interpelláció keretében kifogásolta, hogy telket bocsátottak a Szabad Európa Rádió rendelkezésére.²⁷ A legtöbb kifogás a csehszlovák szerkesztőség ellen merült fel, olyan emigránsokra hivatkozva, akik a kommunista hatalomátvételt megelőzően támogatták a Beneš-dekrétumokat, a szudétánémetek kitelepítését, és Prágában hivatalt vállaltak a háború után. „Beneš csatlósai amerikai pénzből

24 US again upholds Radio Free Europe. *The New York Times*, 1951. augusztus 25.

25 Politisches Archiv des Auswärtiges Amts 200-454-08. „Támadásnak vesznék minden egyes sajtó- vagy rádióanyagot. Egy támadás időnként több mint egy nyugati rádióadót vesz célba” – írja az elemzés bevezetője.

26 Englischer Garten flinkt hinter den Eisernen Vorhang. *Münchener Merkur*, 1951. október.

27 Sender Radio Freies Europa treibt Benesch-Propaganda. *Mittelbayerische Zeitung*, 1951. július 18.

vidáman folytatják ugyanott, ahol 1948-ban abbahagyták... A SZER nem ismer gátlásokat. Arra is készen áll, hogy saját érdekei szerint akár az egész német népet fejbe kólintsa, vásárra bocsássa hárommillió szudétánémet szimpátiáját” – írta az egyik lap.²⁸ A cikk azt is szóvá tette, hogy a SZER épülete kicsit szebb, mint a bajor rádióé. „Költségvetési terv nem létezik a SZER-nél, mert abból kiderülne, micsoda óriási összegek állnak a kémrészleg rendelkezésére. Az azonban mégis ismert tény, hogy a legmagasabb havi jövedelmek elérik a négyszáz dollárt, s ebbe még nincsen beleszámítva az ingyen lakás, bizonyos esetekben pedig a teljes ellátás és a szolgálati autó... A német munkatársak és hivatalnokok körülbelül egyharmaddal kevesebb bért kapnak, mint a külföldiek.” Az állítást Ekecs Géza, ismert álnéven: Cseke László is megerősítette, aki 1949-től 1992-ig dolgozott a rádióban.²⁹ „Az ötvenes évek elején a dollár négy márka húsz pfennigért Németországban. Az első szerkesztői fizetés 190 dollár volt, jóval magasabb, mint a német fizetések. Tudva lévő, hogy az amerikaiak mindenhová viszik magukkal a világukat. Azok a munkatársak, akik a háborúban győztes országok papírjaival érkeztek, jogosultak voltak az amerikai katonai áruház igénybevételére. Nekem francia irataim voltak, mert Párizsból kerültem a rádióhoz. Akkor München még félig romokban volt, utcák le voltak zárva. Azzal, hogy te valahol kibontottál egy Pall Mall vagy Camel cigarettát, nem is beszélve a nejlonharisnyáról, nagy ember voltál.”

1951 nyarán a száműzöttekkel (a háborút követően kitelepített németekkel) foglalkozó bajor parlamenti bizottság felszólította a bajor kormányt, hogy követelje az amerikai hatóságoktól „a nacionalista és a németeket sértő tendenciák” felszámolását.³⁰ Ospald és Gabert SPD-képviselők indítványukban azt kérték: a kormány „járjon el az illetékes amerikai szerveknél, hogy a Szabad Európa Rádió szüntesse be a szudétánémetek és általában a németiség számára sértő adásokat”. A miniszterelnök közvetítésével augusztus 29-én létrejött egy találkozó Griffith-szel, a rádió amerikai politikai tanácsadójával, amelyen részt vett a tartományi gyűlés valamennyi pártjának képviselője.³¹ Mivel Griffith ígéretet tett a panaszok orvoslására, a képviselők elálltak a tervezett interpellációtól. „A következő három évben ennek ellenére de facto semmilyen alapvető változás nem következett be a műsorokban, sem az adó kifogásolt csehszlovák részlegének személyi összetételé-

28 *Neuer Deutscher Kurier*, 1951. december 8.

29 Ekecs Géza (1927) rádiós újságíró. 1946-ban a *Kossuth Népe* című lap gyakornoka, majd a *Házánk* munkatársa, a *Magyar Nemzet* cikkírója. 1949-ben elhagyta Magyarországot, Párizsban élt. 1951–1992 között volt a SZER magyar osztályának a munkatársa. Az idézett interjú (kézirat) 1996-ban, müncheni lakásán készült.

30 Erneute Kritik am Sender „Freies Europa”. *Münchener Merkur*, 1951. augusztus 1.

31 Dr. William E. Griffith (1920–1998) politológus, 1950–1958 között a SZER vezető politikai tanácsadójaként a műsorok amerikai felelőse volt. Később Zbigniew Brzezinski munkatársa, a nemzetközi politika egyetemi oktatója volt.

ben.³² A sajtón keresztül a bajor miniszterelnök a nyilvánosságnak is üzen- te, hogy az adó nem szándékozott a menekülteket sérteni.³³ 1951 augusztu- sában a bajor kancellária megbízottjai két héten keresztül jelentéskészítés céljából hallgatták a SZER műsorait, és megállapították, hogy sem Németör- szág, sem a szudétánémetek ellen soha nem hangzott el egyetlen sértő kije- lentés sem.

A SZER a további években is interpellációk tárgya volt: 1952-ben, a bonni Szövetségi Tanácsban az SPD-frakció, 1955-ben két alkalommal ismét a bajor parlamentben a CSU támadta.³⁴ E támadásokban nem csupán a Szabad Euró- pával szembeni ellenérzések nyilvánultak meg, a tárgyalásokon a német igé- nyeket és törekvéseket is előadták. A németek szerettek volna több beleszólást a műsorokba, az áttelepítettek képviselője egyenesen egy tanácsadó (ellenör- ző?) testület felállítását javasolta, és saját rádiót is szeretett volna. „A keletről menekült németek és németbarát emigráncsoportok fáradozásai révén folya- matban van műsorok szervezése a keleti blokk országaiba német rádióállomá- sokon keresztül (Dél-német Rádió, Bajor Rádió).”³⁵ Az amerikaiak udvariasan tárgyalópartnereik tudomására hozták, hogy ha nem lehet egy mindkét felet kielégítő megoldást találni, azt is fontolóra veszik majd, hogy a rádiót áttelepít- sék-e Münchenből a Német Szövetségi Köztársaságon kívül eső helyre.

Szerkesztőségi munkamódszerek

A külső körülményeknél fontosabb az, hogyan készültek a műsorok. „Ami adásba került, ami a műsorokban elhangzott, az mind az amerikai vezetőség hatáskörébe tartozott – nyilatkozta Ralph Walter, az amerikai politikai tanács- adó egykori helyettese. – Nagyon fontos hangsúlyoznom azt, hogy az amerikai vezetés és a rádió nem tudott volna sikeresen működni az évek so- rán, ha nem lettek volna olyan kiváló kelet-európai kollégáink, mint amilye- nek voltak. Egy rádió nem tud úgy működni, hogy állandóan utasításokra vár, és utasításokat akar végrehajtani, mert akkor vagy soha nem közvetít, vagy három nappal később közli az eseményeket.”³⁶

Borbándi Gyula, aki kezdettől fogva munkatársa, majd igazgatója volt a magyar szerkesztőségnek, ugyanerről azt mondta 1995-ben: „Hogy ki mit csi- nált, hogy miről kellett kommentárt írni, azt gyakran alkalmi ötletek vagy ja- vaslatok alapján döntötték el, illetve felülről sugalltak valamit, tehát az amerikai politikai tanácsadó részéről.” A közbevetett kérdésre, hogy ez sugal- lat volt-e vagy utasítás, Borbándi így válaszolt: „Sugallat volt, mert nem azt

32 Politisches Archiv des Auswärtiges Amts 353. 12-14/RFE/73/56.

33 SPD vertritt im Landtag Vorwürfe der Sudetendeutschen gegen sender Freies Europa. *Süd- deutsche Zeitung*, 1951. augusztus 21.

34 Politisches Archiv des Auswärtiges Amts 353. 12-14/RFE/73/56.

35 Uo.

36 Katona Judit és Vámos György: *Interjú Ralph Walterrel*. München, 1996. december 5. (kézirat).

mondta, hogy ez kötelező, hanem azt, hogy jó lenne ezzel vagy azzal a dolog- gal foglalkozni, a dolognak ezzel vagy azzal a vetületével, ami természetesen azt jelentette, hogy ha nem állott ellentétben bármiféle más felfogással, gya- korlatilag az következett be, hogy azt mi meg is csináltuk.”³⁷ Ekecs Géza a már idézett interjúban úgy emlékezik, hogy „a hírek összeálltak a nagy nyu- gati hírgyűnökségek anyagaiból. Oda olyan szerkesztők kellettek, olyanok is voltak, akik két-három nyelven értettek. A központi amerikai hírosztály ön- tötte az anyagot. Minden órában kiadták a fő híreket, és e szerint rakták össze a lengyelek, a csehek, a magyarok a saját anyanyelvükön a lefordított hír- anyagokat. Meglehetősen gyorsan megkaptuk a sajtót: a német, a francia, az amerikai lapokat, és ami a legérdekesebb: a rádió a célszörzágokból is járatta az újságokat.” Gergelyffy Sándor, a Hírosztály akkori helyettes vezetője 1996-ban a napi konferenciákról beszélt. „Mindennap voltak megbeszéléseink az amerikai politikai vezetőséggel. A magyar osztálynak (és az összes többi osztálynak is) külön-külön napi konferenciái voltak. Konzultációs jellegűek voltak a megbeszélések. Több százszor referáltam az amerikaiaknak a ma- gyarországi eseményekről. Ezután a főszerkesztő vagy a helyettese megjelölte azt, hogy mi milyen álláspontot foglalunk el, és milyen politikát kívánunk követni az esemény kapcsán. Az amerikaiaknak esetleg voltak ellenvetéseik, de legtöbbször nem voltak. Legfeljebb csak megjegyzéseik voltak, hogy mit volna érdemes kiemelni pl. egy kommentárban, ami speciálisan ezzel a ma- gyarországi eseménnyel foglalkozik.”³⁸ A közös megbeszélések célja az volt, hogy egyetértés alakuljon ki az összes szerkesztőség és az amerikaiak között egy-egy kelet-európai esemény megítélését és kezelését illetően.

Emellett már 1950-ben, még mielőtt a rádió megszólalt volna, András Ká- roly irányításával megszervezték a rádiófigyelő szolgálatot. Néhányan hall- gatták, s ha kellett, szó szerint leírták a politikai szempontból számottevő bu- dapesti rádióadásokat. „A schleissheimi német katonai repülőteret az ameri- kai megszállók birtokba vették, és ott lekanyarítottak egy kis részt, ahol a csehszlovák és a lengyel rádiófigyelő kezdte el a munkáját egy kis barakk- épületben. Mi, négyen magyarok, Innsbruckban már korábban megkezdttük a munkát. Naponta három műszak volt. Kezdetben nagyon nehéz volt az adá- sokat figyelni, és azonnal leírni. Később a technikai feltételek jobbak lettek, szalagra vehettük a műsorokat. Így már nem napi nyolc-tíz, hanem akár har- minc-negyven oldalt is adtunk a szerkesztőségnek.”³⁹

A beérkezett információkat a kutatóosztály ellenőrizte. Az osztály egyik munkatársa, majd vezetője Kovács Carlo volt, aki egy Münchenben készült interjúban ezt mondta: „A SZER-nek a nagy európai városokban tudósítói irodái voltak, és ezek kifaggatták a menekülteket, hogy mi is van Magyaror-

37 Katona Judit és Vámos György: *Interjú Borbándi Gyulával*. München, 1996. december 4. (kézirat).

38 Katona Judit és Vámos György: *Interjú Gergelyffy Sándorral*. München, 1996. december 4. (kézirat).

39 Katona Judit és Vámos György: *Interjú László Lászlóval*. München, 1996. december 6. (kézirat).

szágon. Az asztalomra került egy hónapban ötven-hatvan jelentés, még több is. A Szabad Európáról otthon azt mondták, hogy kémkedett. Engedelmet kérek! A SZER sohasem kémkedett. Például szigorúan tilos volt katonai jellegű jelentést beadni. Amit mi kaptunk, azt nem lehetett másnak nevezni, mint hangulatjelentésnek... Ezeket az értesítéseket azoktól kaptuk, akik eljöttek a rádió irodába, és elmesélték a tapasztalataikat. Tele voltak keserűséggel, élményekkel, és hát kaptak valamennyi tiszteletdíjat is. Az én feladatom az volt, hogy egy ellenőrző szisztémának a segítségével megállapítsam, hogy ezek a jelentések megfelelhetnek-e az otthoni valóságos helyzetnek.”⁴⁰

A magyar emigráció szervezetei nem szólhattak bele a rádió műsorpolitikájába vagy személyzeti ügyeibe. „A [Magyar Nemzeti] Bizottmány tudvaleg anyagi támogatást kap tőlünk. A Szabad Európa elismeri a bizottmányt az emigrációban a magyar nemzet politikai képviselőként. Ezen a téren rábízunk magunkat erre a szervezetre. Az emigráns politikának viszont nincs befolyása a rádióadó munkájára vagy ellenőrzésére” – mondta William Griffith, a rádió egyik amerikai vezetője, és hozzátette: „Az emigráns politikát nem akarjuk képviselni, az emigráns politikával kapcsolatokat nem tartunk fenn.”⁴¹ Az említettek ebbe persze nem akartak belenyugodni. Különböző fórumokon, lapjaikban, néha utcai tüntetésekkel, máskor a német hatósághoz küldött bizalmas feljelentésekkel próbálkoztak – hiába.

Sorsdöntő napok

A SZER, elsősorban a magyar szerkesztőség számára 1956 ősze sorsdöntőnek bizonyult. Magyarországon talán soha nem hallgatták annyi figyelemmel a műsorát, mint 1956 októberében, és a müncheni szerkesztőség tán soha nem érezte annyira fontosnak a munkáját, mint azokban a napokban. Igaz, sem a megelőző években, sem a következőkben nem bíralták olyan hevesen a magyar műsorokat, mint 1956 novemberében. A szerkesztőség vezetője akkor már Gellért Andor⁴² volt, aki korábban a New York-i részleget vezette. A SZER 1956-ban naponta közel húsz óra magyar nyelvű műsort sugárzott, nagyjából hasonló keretben, mint a megelőző években. Reggel hattól éjfélig szünet nélkül ment a műsor, hozzá jött az éjszakai különkiadás.

Október 23-ig konszolidált volt a szerkesztőségi élet. Mindenki ismerte az adások és a műsormegbeszélések időrendjét, az olvasószerkesztők és az

40 Vámos György: *Interjú Kováts Carlóval*. München, 1993. szeptember 25. (kézirat).

41 Borbándi: i. m. 43.

42 Gellért Andor (1907–1990) közgazdász, újságíró. Az 1930-as években a Teleki Pál által irányított Államtudományi Intézetben dolgozott, az *Országépítés* című lap szerkesztője volt. 1941-től az MTI berlini tudósítója, 1942-ben Svédországban a Revíziós Liga kiküldöttként a béketapogatózások részese. A háború után emigrált, a SZER amerikai szerkesztőségében dolgozott. 1957-ig volt a magyar szerkesztőség vezetője, utána ismét New Yorkban kapott feladatot.

amerikai tanácsadók ízlését, folyamatosan érkeztek az információk a műsorfigyelőktől, a központi hírszerkesztőségből. Így mondják, írják a visszaemlékezők, és erre lehet következtetni a megelőző napok műsorát elemezve.

A magyarországi robbanás váratlanul, de nem felkészületlenül érte a szerkesztőséget. Számítottak változásokra, de senki nem gondolt akkora földindulásra, mint ami bekövetkezett. Az év eleje óta egyre növekvő izgalommal követték az eseményeket: a XX. kongresszus következményei és a lengyelországi erjedés mellett a hazai fejlemények (a Petőfi Kör vitái, Rákosi leváltása, Rajk és mártírtársai újratemetése, Nagy Imre rehabilitálása, önálló ifjúsági szervezet alakulása) uralták a műsorokat.

Október 19-én gyorsjelentésben közölték a hírt, hogy Gomulka kooptálták a LEMP Központi Bizottságába, Poznańban elhalasztották Kulas és társai perét,⁴³ a magyarországi kommunista küldöttség Zágrábba érkezett, a Szovjetunió és Japán egyezményt kötött a hadiállapot megszüntetésére, és a Biztonsági Tanács megtárgyalta Jordánia Izrael elleni panaszát. Másnap a Washingtoni figyelő című műsor amerikai lapvéleményeket idézve azt mondta: „Lengyelországban és Magyarországon, ha a vezetők a rendszert menteni akarják, azzal csak fokozzák a feszültséget, ha engednek, akkor a rendszer jövőjét kockáztatják.”⁴⁴

Szombaton, október 20-án, a lengyelországi eseményekkel kapcsolatos hírek keltették várakozást, okoztak némi feszültséget. A falusiaknak szóló műsor a teljesíthetetlen beszolgáltatási követelményekről, az asszonyok műsora egy genfi nevelőintézetéről szólt. A kulturális hírek között négy, Budapesten bemutatott filmről beszéltek, egy középkori Magyarországról megjelent tanulmányt ismertettek, megemlékeztek Brechtről, elhangzottak a legújabb amerikai slágerek. Délután egy jegyzetben kifogásolták, hogy a százhat magyar élsportolót hatvanhatan kísérik az olimpiára. Egy másik írásban arról volt szó, hogy a kisiparosok (a magánszektor) keveslik, amit Nagy Imre ígért 1953-ban. A 13.00 órai híradásban elmondták, hogy három nappal korábban Szegeden az egyetemisták új diákszervezetet alakítottak, és erről szólt Gallus esti Reflektora is.⁴⁵

Vasárnap, október 21-én reggel elhangzott Gomulka előző napi beszédének rövid ismertetése. A beszédet a nap folyamán még kétszer, más-más részletek kiemelésével és értékeléssel kombinálva leadták. Dél előtt egyórás zenei kívánságműsor, majd protestáns félóra következett, ezt nemzetközi hír-

43 A júniusi „poznańi események” nyomán többeket perbe fogtak, de a társadalom felháborodása és a politikai változás hatására a hatalom visszavonult.

44 Washingtoni figyelő, október 20-án 10.40-kor és 17.20-kor.

45 Gallus: (Győri) Mikos Imre (Budapest, 1900 – Kihei, Hawaii, USA, 1990) újságíró. Egy cikksorozata miatt Erdélyből az 1930-as években kitoloncolták, a háború idején Franciaországból tudósította a *Magyar Nemzetet* és más lapokat. A háború után a párizsi magyar követség sajtótájékoztatója lett. 1951–1967 között a SZER munkatársa. Reflektor című jegyzetsorozatát nyugdíjba vonulása után is, 1976 augusztusáig írta.

magyarázat követte és miseközvetítés (a szentbeszédét délután megismételték). Délután a parasztfőiskola szüreti hangulatképeket adott, este Kállay Miklós volt magyar miniszterelnökkel dél-amerikai körútjáról beszélgettek. Csendes nap volt, úgyszólván politikamentes.

A hétfői műsor se váltott ki sok izgalmat. Vezető hír volt minden lengyelországi értesülés, ezeket elemezte néhány kommentár. Kisebb terjedelemben megjelentek a szuezi válság fejleményei. A hírekből a szorgalmas hallgató 13.00 órakor megtudhatta, hogy a bulgáriai Sztálin(város) visszakapta régi nevét, Várnát, és 17.00 órakor azt is, hogy a lengyel Stalinoigród, Katowice is szeretné visszakapni régi nevét. Az aznapi 18 és fél óra sugárzási idő 28 százaléka (310 perc) az előző napokban elhangzott műsorok, illetve a délelőtti délutáni vagy esti ismétlésével telt el, nem számítva a (többször is) megismételt hírek terjedelmét. A nők francia szabásmintákról, a falusiak a holland tengerparti gátépítésről és a nyugati gazdák támogatásáról hallhattak, volt ifjúsági magazin és repülésbiztonsági előadás, bemutatták Fanfani olasz kereszténydemokrata pártvezetőt, és idézték Dullés amerikai külügyminisztert, aki a lengyel fejlemények kapcsán azt mondta, hogy az amerikai kormány a szabadság eszméjét olyan intézményekkel igyekszik ébren tartani, mint az Amerika Hangja és a Szabad Európa Rádió.

Ilyen hangulatban kezdte a keddi napot a müncheni szerkesztőség. A hajnali és reggeli hírekben összefoglalták a Varsóból érkezett értesüléseket, kiegészítették a lelkes budapesti reagálásokkal. Minden híradásban elhangzottak a fővárosi egyetemeken megfogalmazott követelések, és az, hogy a Szabad Nép munkatársai, illetve a Magyar Rádió dolgozói táviratban biztosították szolidaritásukról lengyel kollégáikat. A SZER először délben szólt a diákok készülő tüntetéséről: „Több budapesti egyetem diáksága elhatározta, hogy ma délután a budapesti fiatalság rokonszenvtüntetést rendez a lengyel követtség előtt. A mai tüntetés célja az, hogy az ifjúság kimutathassa mélyszéles rokonszenvét és egyetértését a lengyelországi eseményekkel kapcsolatban. Az egyetemi fiatalok ma délután fél háromkor találkoznak az írószövetség székháza előtt.” A Műegyetem hallgatóinak délutáni terveiről Münchenben még nem tudtak. A következő (13.00 órai) hírek közben érkezett a hír: „E percben érkezett jelentés szerint a belügyminiszter betiltotta a magyar diákság rokonszenvtüntetését. A hivatalos közlemény szerint a közrend zavartalan biztosítása érdekében a belügyminisztérium nyilvános utcai gyűléseket, felvonulásokat a további intézkedésig nem engedélyez.” Ezt a közleményt a budapesti rádió – a déli cigányzenét megszakítva – 12.53-kor adta közre. Ettől kezdve lehetett tudni, hogy Budapesten valami készül.

A SZER egy óra múlva a hírhez hozzátette, hogy „a belügyminiszter rendeletének kiadására közvetlenül azután került sor, hogy Gerő, a kommunista párt első titkára visszaérkezett Belgrádból, ahol tárgyalásokat folytatott a jugoszláv kommunista vezetőkkel” (14.00), azután 15.00 és 16.00 órakor a hírek élén közölte a rendelkezés visszavonását, hozzátéve, hogy este nyolckor Gerő

beszédet mond a rádióban. Estig nem volt lényeges új hír, 17.00, 18.00 és 19.00 órakor az addigi mindössze azzal egészült ki, hogy a DISZ Központi Vezetősége délután kettőkor megkezdett tanácskozását felfüggesztette, hogy tagjai részt vehessenek a tüntetésen. Este hétkor a SZER – az eredetinel kicsit érdeesebben – ismertette a Petőfi Kör előző napi határozatát, amit egyébként már előző este felolvastak a Kossuth rádióban, és reggel a Magyar Nemzet is közölte.

A SZER este nyolckor beszélt a tüntetés részleteiről a nyugati távirati irodák jelentései alapján. 22.00 órakor a hírt kiegészítette az MDP Központi Vezetőségének október 31-i összehívására vonatkozó közlemény, amit a budapesti rádióban a Gerő-beszéd után olvastak fel. Szakmáry Károly úgy emlékezett, hogy este nyolc után, mivel meggyőződtek róla, hogy a Kossuth rádió nem fog beszámolni a tüntetésről, a magyar osztály munkatársai elmentek a szerkesztőségből, csak a rádiófigyelők maradtak készülékeik mellett. Átkapcsoltak a budapesti rövidhullámra, mert kezdődött a Szülőföldünk, a Magyar Rádió külföldi magyaroknak szóló napi műsora. Akkor figyeltek fel a lelkes riporteri hangra. „Nemzeti színű lobogók, piros-fehér-zöld kokárdás fiatalok, Kossuth-nóta, Marseillaise, Internacionálé – így jellemezhetjük színekben és címekben az októberi tavaszban új márciust ünneplő Budapestet.”⁴⁶ Ez a tónus többet jelzett minden korábbi feltételezésnél.

A rádiófigyelők akkori vezetője, Béry László, biztosan jelen volt, mivel nemsokára (22.35-kor) már álneven, Balogh Balázsként kommentálta Gerő beszédét.⁴⁷ Este tízkor, Gerő beszédének interpretálásával, majd kommentálásával indult meg a Szabad Európa Rádió sokat emlegetett 1956-os műsorainak folyama. A szerkesztőség tagjai akkor még nem tudhatták pontosan, mi is történik Budapesten, és a történésekre hogyan reagáljanak. Éjfél után így ért véget a napi műsor: „Mai adásunknak vége. Búcsúzzunk, kedves hallgatóink. Holnap újra kezdjük a munkát, a vértelen harcot a felszabadulásért. Pihenjünk ki a nap fáradalmait, és gyűjtsünk erőt a holnapra. A jobb jövőbe vetett bizalommal hajtsuk álomra fejünket. Jó éjszakát, kedves hallgatóink, jó éjszakát!” És következett a Himnusz. Mint ismeretes, Budapesten akkor már lőttek.

Másnap délelőttig nem változtattak az előre elkészített műsorokon, mindössze egyetlen rendkívüli híradást iktattak a programba. A változtatás csak a reggeli munkamegbeszélés után következett. Ezt a tanácskozást a legnagyobb stúdióban tartották, jelen volt mind az öt szerkesztőség, mintegy kétszázan hallgatták a kihangosított budapesti rádiót. Utána a főszerkesztők beszéltek

⁴⁶ Szakmáry Károly: *A Szabad Európa Rádiója és a magyar forradalom*. (New York, Hunnia House & Publishing Co., 1995) című könyvében részletesebben ír erről az estéről, de a visszaemlékezésbe több helyen regényes elemeket illeszt.

⁴⁷ Béry László (1898–1971) újságíró. Az *Esti Újság* szerkesztője, majd a német megszállás után a Rádió politikai műsorokat felügyelő osztályvezetője volt. 1948-ban emigrált. A SZER magyar osztályán 1951–1967 között dolgozott.

meg a teendőket a politikai tanácsadó, Griffith vezetésével. A SZER műsorában az igazi fordulat tehát október 24-én következett be.

Október 23-a után a SZER támadásának középpontjában eleinte Gerő Ernő állt, aki újraválasztott első titkárként megtestesítette a rendszer folytonosságát. Több kommentátor az ő esti beszédét kárhoztatta az események elfajulásáért. Október 24-én 13.20-kor, a Szélfeljegyzetek írója úgy értékelte, hogy „az éjszakai megmozdulást Gerő Ernő beszéde okozta. ... Gerő Ernő váltotta ki azt az elkéseredést, amely a szabadságért életé árán is áhító népet a barikádokra vezette.” Másnap a Falusi adásban (06.10-kor) Németh Zoltán azt mondta: „Ez a beszéd, mely az egész nép provokálása volt, magával is hozta a véres eseményeket”, és délután (13.10-kor), amikor Bény László már a szabadságharc győzelméről beszélt, az eseményeket azzal magyarázta, hogy „Gerő Ernő robbantotta ki ezt a forradalmat, ő dobta bele a szikrát az izzásig hevült hangulatba azzal, hogy kedd esti rádióbeszédében visszafordult a legöregebb sztálinista politikához”. Más szavakkal, de lényegében ugyanezt fogalmazta meg Molnár József, Vámos Imre és Csonka Emil, valamint Bell ezredes is október 25-én, a hasonlóan vélekedő lapot idézte a sajtószemle és a rendkívüli riport, de még Szabó Zoltán is visszatért rá november 3-án. A meggyőződés oly mélyen rögzült, hogy Kovács K. Zoltán egykori szerkesztővel⁴⁸ készült interjúban még 1993-ban is ez olvasható: „A forradalmat Gerő vérlázító beszéde robbantotta ki, és a magyar nép irányította egészséges ösztöne és az előző évek tapasztalata alapján.”⁴⁹

Amint Nagy Imre a kormány elnöke lett, s ezzel az ország legfontosabb személyisége, ő került a SZER célkeresztjébe. A jegyzetek, kommentárok sokasága firtatta a felelősségét, és szedte ízekre a miniszterelnök valamennyi megszólalását. A SZER rajta kérte számon a statáriumot, őt kárhoztatta a szovjet csapatok behívásáért, kíméletlenül támadta minden cselekedetét. A publicisták újabb és újabb engedményeket, lépéseket szorgalmaztak: miniszterek menesztését, mások kinevezését, a Szovjetunióval való határozott szembefordulást. Az nem állítható, hogy a Szabad Európa Rádióban elhangzottak közvetlenül nagy nyomást gyakoroltak volna a kormányfőre, hiszen Nagy Imrének nem volt sem ideje, sem módja rádiót hallgatni ezekben a napokban, de hogy tárgyalópártnéreinek szavai mögött a reális helyzetismereten és a saját elképzeléseken túl a müncheni vélemények is meghúzódtak, az nagyon valószínű. A napi irányelv október 25-én már kevésbé tartotta fontosnak, hogy ki hívta be a szovjet csapatokat, mert a történések kimenetele szempontjából lényegesebbnek találta azt, hogy Nagy Imre beváltja-e az ígértét, megkezdje-e a tárgyalást, és elérje-e a szovjet csapatok kivonását. Az október 30-án közzétett szovjet kormánynyilatkozat biztató jel volt, a másnapi irányelv sze-

⁴⁸ Kovács K. Zoltán (Magyaróvár, 1924–2008) agrárszakértő, volt parlamenti képviselő (Demokrata Néppárt, 1947). A SZER magyar osztályán 1951–1986 között dolgozott.

⁴⁹ '56, ahogy a SZER stúdiójából látszott. *Heti Magyarország*, 1993. október 22.

rint bármi is következik ezután, a nemzetközi helyzet ezentúl soha nem lesz olyan, amilyen addig volt.⁵⁰ Október 31-én a politikai tanácsadó a következő útmutatást adta ki: „Feltéve, hogy a szovjet csapatok elhagyják Magyarországot (és ez most valószínűnek tűnik), nem látok olyan hazai erőt, amely képes lenne megakadályozni egy nyugati típusú demokrácia létrehozását, és azt, hogy Magyarország ezzel együtt vagy semleges lenne, mint Ausztria, vagy (a mi szempontunkból a legrosszabb esetben) finn típusú helyzet alakulna ki. A »Nagy-kormány« bizonyosan egyre inkább a Forradalmi Tanács kezében van, amely mostanra a valódi hatalmat már bizonyosan a kezében tartja. A pártvezetőség teljesen szétesett... Azt hiszem a legnagyobb tekintélye a bíborosnak van.”⁵¹ Griffith hamarosan rájött, hogy tévedett. Ez magyarázza meg, hogy ugyanazon szerzők, akik több mint egy héten át Nagy Imrét támadták, a semlegesség deklarálását követően, a szovjet támadás lehetőségével is számolva, november 1-jén este hangot változtattak. Bell ezredes Nagy Imrét akkor nevezte először felelős kormányfőnek. Másnap Bény László már arról beszélt, hogy a miniszterelnököt széles kör támogatja, hogy Nagy Imre bírja „az egységben harcoló nép teljes bizalmát”. November 4-én, a déli órákban, kétszer is elhangzott az a hírmagyarázat, amely szerint Nagy Imre törvényes miniszterelnök! „Mi a nemzetközi jogi helyzet? Pillanatig sem lehet vitás, hogy minden nemzetközi fórum, élén az Egyesült Nemzetek Szervezetével, és a Magyarországgal diplomáciai kapcsolatot fenntartó országokkal, kizárólag Nagy Imre törvényes kormányát ismerte és ismeri el. Azt a kormányt, amely a nemzet egyhangú akaratának engedelmeskedve követelte a szovjet megszállók kivonását, Magyarország semlegességének tiszteletben tartását, és amely a hitszegő támadással szemben önvédelmi harcra szólította fel a nemzetet.” Ettől kezdve Nagy Imre az elfogadott, mert a fő ellenség immár a Kádár János névvel fémjelzett Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány.

A Szabad Európa Rádióban október 25-én kampány indult Mindszenty József bíboros szabadon bocsátásáért, majd politikai szerepvállalásáért. Amerikában, valószínűleg a Szabad Európa Bizottságban is úgy látták, hogy a bíboros tekintélye mindenkiénél nagyobb. A műsorban jól kimutatható, mikor indult meg, s meddig tartott a kampány. Október 25-e és november 4-e között 487 alkalommal fordult elő Mindszenty neve a műsorban, előtte és utána alig. Október 25-én délután hangzott el először a felhívás, amely követelte a bíboros szabadon bocsátását, majd lényeges változtatás nélkül a következő napokban 27 alkalommal. A bíboros az események kezdetén még házi őrizetben volt, gyakorlatilag a világtól elszigetelt fogolyként. Hogy mégis felemlítik a nevét, annak nyilvánvaló magyarázata az, hogy a lengyel Wyszyński bíborossal együtt Mindszenty is az antikommunista kiállás jelképes figurája. Fogságban tartásuk Nyugaton kezdettől, de 1956 kora őszére egyre többek szemében már

⁵⁰ A napi irányelvek kivonatai: Eisenhower Library, International Series, Box 28, Hungary.

⁵¹ Idézi: Borsányi Julián, a *Magyar Élet* 1981. novemberi számában.

Magyarországon is az igazságtalanság, a jogtalanság szimbóluma volt. A politikai vezető szerep betöltéséhez mindez azonban kevés lett volna. 1957-ben a Columbia Egyetemen egy tudományos felmérés keretében sok magyar menekültet megkérdeztek a hazai viszonyokról. A válaszadók 86 százaléka egyház és állam részleges szétválasztása mellett foglalt állást, beleértve a politikai és az oktatási ügyeket. A kortársak a hercegprímásban a forradalom konzervatív irányba fordulásának lehetőségét látták. A vele rokonszenvezők aránya 46 százalék, a semlegesek aránya 33 százalék, ellenszenves 21 százalékuknak, és csak 15 százalékuk említette őt az ország leendő vezetőjeként.⁵²

A magyarországi politikai köröket zavarba hozta a SZER kampánya. Mindenki tisztában volt azzal, hogy a felkelés sikere esetén Mindszenty kiszabadul, és elfoglalhatja primási székét. Kiszabadítása azonban a hazai követelések között nem szerepelt, tehát nem célja, hanem szükségszerű következménye volt az eseményeknek. Akik kezdeményezték a kampányt, mégis a bíborost választották, mert nehezen találtak volna olyan politikust, aki akkor a magyar közéletben elegendő ismertséggel és tekintéllyel léphetett volna színre a kommunista vezetők alternatívájaként. A háború utáni koalíciót Rákosiék felszámolták, a polgári politikusok nagy része külföldön volt, aki meg nem emigrált, az vagy többévi fogságból szabadult ki éppen, és a rászórt rágalmak ellenére baloldali volt (mint Kovács Béla és Kéthly Anna), vagy kompromittálta magát, s ezzel elvesztette alkalmasságát a vezető szerepre. Azok a kortársak vagy későbbi elemzők sem neveznek meg mást egy esetleges polgári demokráciához vezető átalakulás zászlóvivőjeként, akik akkor vagy akár később helytelenítették a „build up Mindszenty” kampányt. Ami nem azt mutatja, hogy a bíboros politikai szerepének megalapozása és támogatása volt helyes döntés, inkább azt, hogy a polgári átalakulás az adott történelmi pillanatban nem volt aktuális.

Összehangoltságra utal az is, amiről a SZER nem beszélt. Hallgatott a budapesti pártház ostromáról. Pontosabban egyszer, október 31-én 17.00 órakor, a hírek között, egy angol tudósítóra hivatkozva elhangzott a következő két mondat: „tegnap sok ezer főnyi tömeg megrohanta az ÁVO főhadiszállását”, illetve „tegnap a tömeg a város több pontján önbíráskodáshoz folyamodott”. A terror megjelenése mégis megrázhatta a szerkesztőséget, kimondatlanul is reagált rá. A jegyzetírók (Csonka Emil, Németh Zoltán, Mikes Imre) a következő napokban sokszorososan elítélték az önkényes cselekményeket, az egyéni terrort, a bosszúállást, a leszámolást, a felelőtlen garázdálkodást. A magánbosszút elítélte Varga László SJ és Fábián Károly az egyház nevében. Zathureczky Gyula jegyzetet írt a forradalom tisztaságáról, Kobele József a Szélgjegyzetek között szólt róla. Szakmáry Károly példának állította, a tiszta forradalom szimbólumaként írta le az írószövetség által kitett pénzgyűjtő, „százforintos” ládákat.

52 Csepeli György–Dessewffy Tibor–Dulovics Dezső–Tóka Gábor: Menekültek és elméletek. In: '56 Évkönyv 1998. Bp., 1956-os Intézet, 1998. 253–286.

Figyelmeztették hallgatóikat, hogy ha elszabadulnak az indulatok, odavész a tiszta forradalomról a nyugati közvéleményben kialakult kép, kockáztatják az esetleges külföldi kölcsönöket. Több napig ismételték a jelszavakat: „Sem a fegyver, sem a győzelem nem lehet az egyéni bosszúállás eszköze! A bűnösök felett csak a független magyar bíróság ítélhet!”

A SZER nem adott hírt arról, hogy Horthy Miklós október 30-án felhívta az Egyesült Nemzetek Szervezetét és kérte, az emberi jogok védelmében avatkozzon be Magyarországon. Nem tudjuk bizonyítani vagy cáfolni, hogy a SZER tudott-e a volt kormányzó akciójáról, de feltételezhető, hogy a széleskörűen és alaposan tájékozódó intézmény erről is tudomást szerzett. Ha így volt, kínos lehetett volna ezt ugyanabban a műsorban elmondani, ahol az Il Popolo című olasz kereszténydemokratákhoz közeli lap vezércikkéből pont azt idézték, hogy a felkelőket nem lehet a horthysta reakciókkal azonosítani. Arról se tett említést a SZER, hogy Habsburg Ottó kérte az amerikai elnököt, adja vissza Magyarországot szabadon választott képviselőinek a koronát.

Ezzel szemben helyt adott olyan legendáknak, amelyek inkább Victor Hugo szimbólummá vált irodalmi hősét, a kis Gavroche-t jelenítik meg, mint a tudósítók hiteles tapasztalatait. „Egy osztrák orvos” mesélte, saját szemével látta, hogy egy 9 éves gyerek vasfúróval kilyukasztotta egy szovjet tehergépkocsi gumibroncsait. Mikor az egyik szovjet katona tartalék kereket akart felszerelni a gépkocsira, a gyermek megfúrta a teherautó benzintartályát. Miután ez sikerült, fölgyújtotta a tehergépkocsit.⁵³ Más szemtanúja volt annak, amikor egy 13 éves magyar leány vette ki a nemzeti zászlót egy halott magyar lány kezéből, akinek életét a szovjet tankok golyói oltották ki.⁵⁴ „Egy svéd üzletember” Bécsben azt mesélte, hogy senki sem nyúlt a betört kirakatablakok mögé, senki sem fosztogatott az üzletekben. A svéd szemtanú leírja, mint vonult a tömeg a budapesti amerikai követség épülete elé. A tömeg vérrel áztatott nemzetiszínű lobogókat vitt, amikor a követség épülete elé felvonult.⁵⁵

A vitákról és a felelősségről

Régóta folyik a vita, hogy a műsor kiéne az álláspontját tükrözte, mennyire voltak önállóak a szerzők, s mennyiben felelősek az elhangzottakért az amerikai irányítók. Az amerikaiak a szerkesztők számára, mihez tartás végett, időről időre (ha a helyzet megkövetelte, akár naponta vagy sűrűbben) írásban is kiadták útmutatásaikat, véleményüket (guideline, guidance). Hatásuk a műsortükrökből visszaolvasható. Szinte mindennap lehet találni olyan ismétlődő gondolati elemet, amely több műsorban, más-más formában, de azonos mondanivalóként előkerül.

53 Október 29. 16.00: Hírszolgáltatás.

54 Október 27. 14.00: Hírszolgáltatás.

55 Október 28. 17.00: Hírszolgáltatás.

Abban mindenki egyetért, hogy a politikai elképzelések az amerikai irányvonalat tükrözik, a megfogalmazások a szerzők sajátjai. Az amerikai elemzők, és velük a magyarországi hallgatók többnyire a magyar szerzőket, szerkesztőket marasztalják el, az érintettek pedig – miközben a nyilvánvaló és sokszor kifogásolt hibákat belátják – azt hangsúlyozzák, hogy semmi nem hangozhatott el felsőbb jóváhagyás nélkül, sőt a kifogásolt műsorok egyik-másikát éppen a vezetőség indítványozta. A következő fél év alatt elkészített jelentések egyike sem mutatott ki olyan hibát, amelynek oka az lett volna, hogy a magyarok bármelyike jóváhagyás nélkül, a kapott instrukciót megszegve, vagy éppen utasítás ellenére, önhatalmúlag követett volna el.

Az amerikaiak október közepén többször figyelmeztettek, hogy a rádió legjobban úgy tud nyomást gyakorolni a liberalizáció, a demokratikus tettek és intézmények érdekében, ha teljes és pontos jelentéseket ad a lengyel eseményekről és azok nyugati reakcióiról. A párhuzamosságok és hasonlóságok felmutatásával utalni kívántak annak lehetőségére, hogy az egész szovjet érdekszférában hasonló irányt vehetnek az események. A magyarok erre ügyeltek, de kevésbé fogadták meg az amerikaiak másik tanácsát, azt, hogy a budapesti és a varsói új kommunista vezetők cselekedeteit ne minősítsék, hagyják, hogy ők maguk feledtessék el a múltjukat. Nagy Imre ezt a lehetőséget nem kapta meg a SZER-től, elégedetlenségükkel igyekeztek állandó nyomás alatt tartani. A müncheni szerkesztőség amerikai tanácsadói (valójában vezetői) ebben partnereik voltak.

Az amerikai külpolitika, figyelembe véve a közeli elnökválasztást (november 6.) és a Szezei-csatorna birtoklásáért éleződő viszályt is, Magyarország és Lengyelország sorsát a Szovjetunióval való viszonyának rendelte alá. A háttérben diplomáciai lépések, üzenetváltások történtek. Az amerikaiak biztosították a moszkvai pártelnökséget, hogy nem tekintik potenciális katonai szövetségeseznek a két kelet-európai országot. J. F. Dulles külügyminiszter szavait Eisenhower elnök megerősítette, de közben mindketten arról beszéltek, hogy lelkiileg és erkölcsileg mennyire egyetértenek a magyar felkelőkkel, és milyen segílyeket terveznek nyújtani a változó országnak. A SZER a hírekben mindezt közreadta, a szubjektív hangú jegyzetek és a sajtószemelvények azonban félreérthetőek voltak. Csonka Emil például október 28-án (10.30-kor) sugárzott helyzetjelentésében ismertette Dulles beszédét, de kihagyta belőle azt a fél mondatot, ami miatt a beszéd elhangzott: Amerika a támogatást nem köti politikai feltételekhez, és az átalakuló országokban nem keres katonai szövetségest. Sok hallgató úgy értette az erkölcsi támogatásra vagy a gazdasági segítségre vonatkozó ígéretek, mintha a Nyugat valóban készülné beavatkozni. Holott az üzenetet inkább úgy kellett volna érteni, hogy Amerika elfogadja akár a kommunisták uralta szocialista berendezkedést is, ha az ország a Szovjetuniótól függetlenné válik. A megelőző években erre mutatott a jugoszláv példa, amely széles körben ismert és népszerű volt a magyar közvéleményben. Henry Kissinger professzor évtizedekkel utóbb úgy vélte, hogy Dulles „túl sokat tudott a

szovjet ügyekről ahhoz, hogy egy percig se kételkedjék: a Szovjetunió elfojtana mindenféle felkelést. [...] inkább a Moszkvától való »békés különválásra« gondolt, a Tito-féle modellt követve, amelyet Amerika propagandával és más nemkatonai eszközökkel támogatott volna»; illetve: „ahhoz, hogy jogosult legyen az amerikai segítségre, egy kelet-európai országnak nem feltétlenül kell demokratikussá válnia: elegendőnek bizonyulna a Tito-féle modell követése és a Varsói Szerződésből való kilépés”.⁵⁶ Később ebből is vádak és viták származtak. A SZER bizonygatta, hogy soha nem ígért nyugati beavatkozást, ami tételen igaz is. Többször keltette azonban azt a benyomást, hogy mégis számítani lehet segítségre, és ez sem vitatható.

A legfontosabb időszakban a SZER hírszerkesztőinek érdeklődése beszűkült, ennek következtében a hallgatók tájékozottsága romlott. Csak a magyar eseményekkel, illetve azok külföldi visszhangjával töltötték meg a híradásokat, hozzátéve néhány lengyelországi fejleményt és a válságos napokon a szezei háború híreit. A hallgató ez utóbbit is felfoghatta példának, mivel az ENSZ-ben folyó eredményes tárgyalásokról szolt, és a rendezést egy nemzetközi katonai-rendőri (békefenntartó jellegű) fegyveres alakulat működése ígérte. A világpolitika csak annyiban volt jelen a műsorban, amennyiben érintette a magyarokat. A híradások legfontosabb forrásai a budapesti rádióhírek, a nyugati távirati irodák és tudósítók jelentései voltak, és ha nem volt elegendő hírértékű újdonság, elővették a lapokat, és azokból együttérző és magasztaló véleményeket idéztek. Budapesten az események kezdetén alig néhány nyugati újságíró tartózkodott, de egy hét múlva már százötvenen voltak, közöttük néhány nagy világplap tudósítója kísérte figyelemmel a történéseket.⁵⁷ A SZER azt érzékeltette hallgatóival, hogy a világsajtó szinte csak a magyarokkal foglalkozik, a forradalmárokat dicsóíti, és minden országban hatalmas összegű adományokat gyűjtenek és küldenek az emberck. Azt hallhatták, hogy a politikusok mindeütt róluk tárgyalnak, a lapok csak a magyar esélyeket mérlegelik. Ebből pedig könnyen keletkezhett az a tévhit, hogy a külvilágnak ugyanolyan életkérdés a magyar felkelés sikere, mint a magyar népnek, s ha ez így van, a Nyugat minden eszközt igénybe fog venni a Szovjetunió visszatartása érdekében.

A nyugati lapok cikkei önálló nemzetközi lapszemlékben, a hírek között és az eseményeket összefoglaló riportokban jelentek meg. Naponta akár négy-öt, egyenként tízperces sajtószemle készült, amelyek mindegyikét legalább egyszer megismételték. Október 24-e és november 5-e között 97 ilyen összeállítás hangzott el, összesen 16 óra terjedelemben. Ha a hírekben és a riportokban felolvasott citátumokat is hozzáadnánk, talán több mint 24 óra lenne az eredmény. A cikkismertetések változatos formákat öltöttek: hol csak az angol, a francia vagy a német lapokat idézte valaki, hol egy amerikai tudósító olvasta a vezető újságok cikkei. Egyszer a szolidaritási tüntetések és nyilatkozatok, más-

⁵⁶ Henry Kissinger: *Diplomácia*. Bp., Panem-McGraw-Hill-Grafo, 1996. 544., ill. 549.

⁵⁷ A nyugati újságírók működéséről ír Molnár János: *Külföldi tudósítók az 1956-os forradalomban*. <http://www.rev.hu>.

kor a segélyek gyűjtése adta a témát. Cikkismertetések, vélemények töltötték ki a hírek hiányait, a szerkesztők a rendkívüli jelentések, riportok jó részét is a nemzetközi sajtóból válogatták. A lapszemle hálás és viszonylag könnyen alakítható műfaj. Az újságcímekből ítélve a rádió nagyon sok újságot beszerzett (a sajtószemlékben közel 130 napilap és heti magazin cikke szerepelt), azokban számtalan cikk foglalkozott a magyar helyzettel. A szerkesztő megtalálta a megfelelő részleteket, a hallgató meg azt tapasztalhatta, hogy ezek együttese gyakorta egybehangzik több aznapi műsorszám mondandójával.

Megalapozatlan bizakodást kelthetett az ENSZ szerepének az eltűlése, és ez a későbbi csalódás egyik oka volt. Október 24-e és november 11-e között a műsorokban több mint három és fél ezer alkalommal hangzott el a nemzetközi szervezet teljes neve vagy annak valamelyik rövidített változata, a szovjet invázió első két napján (november 4-én és 5-én) átlagosan hárompercenként.⁵⁸ A magyar hallgató – tapasztalat híján – nem tudta helyesen értékelni sem a békeszerződésre, sem az ENSZ Alapokmányának megsértésére hivatkozó nyilatkozatokat, a Biztonsági Tanács szövegeit, a (rendkívüli) Közgyűlés összehívására vonatkozó kezdeményezéseket vagy Dulles külügyminiszter emigráns magyarok előtt tett kijelentését, miszerint „jogi szakértők tanulmányozzák a lehetőségeket”. Az ENSZ-megoldásba vetett hit csak megerősödhetett olyan tudósítás hallatán, mint amely október 27-én (19.25-kor) arról számolt be, hogy Párizsban tankok védik a magyar nagykövetséget az ENSZ beavatkozását követelő tömegtől. A tudósítás szellemét ilyen kifejezések jellemzik: „E percben érkezett jelentés...”, „izzó hangulat”; továbbá Bécsben is attól tartottak, hogy a tüntető tömeg „megostromolja a követséget”, az ottani amerikai nagykövet „kijelentette, hogy azonnal kormánya tudomására hozza a magyarok követelését”. Október 27-én egész nap ígérték, hogy a három nyugati nagyhatalom kérni fogja a Biztonsági Tanács összehívását. Győzelemként számoltak be arról, hogy ez meg is történt. Másnap rendkívüli esetként jelentették, hogy „az ENSZ Főtitkársága a kérésnek haladéktalanul eleget tett, és minden eddigi szokástól eltérően, New York-i idő szerint délután 4 órára, közép-európai idő szerint este 8 órára összehívta a Biztonsági Tanácsot”. Késő este többször felhívták a figyelmet, hogy „most folyik az ENSZ New York-i székházában a Biztonsági Tanács ülése, amelynek egyetlen tárgyalási pontja a szovjet hadsereg magyarországi beavatkozása. A BT üléséről folyamatosan közlünk helyszíni beszámolókat. Mint már jeleztük, a Szabad Magyarország Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugározza adását.” Éjszaka több tudósítás, összefoglalás ismertette a vitát, és miután annak kézzelfogható eredménye nem volt, nem lehetett, 29-én már az volt hírértékű, hogy Szoboljev szovjet delegátusnak senkit sem sikerült maga mellé állítania, és hogy egyes tagállamok tájékoztatták az ENSZ-főtitkárt

58 Az ENSZ betűszó 3625 alkalommal hangzott el, október 24-én még csak hétszer, de 27-től naponta a következő számsor szerint: 111; 95; 250; 127; 23; 88; 181; 156; november 4.: 352; november 5.: 418; november 6.: 378; majd a következő napokban: 251; 327; 336; 252; végül november 11-én 186.

a Szovjetunióhoz küldött tiltakozó jegyzékükről. Ebben a sorban Ausztria és Törökország mellett a Fülöp-szigetek és Thaiföld is megjelent. Este (18.20-kor) mindenek ellenére a SZER ismertette a mosonmagyaróvári és hegyeshalmi forradalmárok igényét, hogy „amíg végleges kormány alakul, az ENSZ felügyelje az ország külső és belső biztonságát”. A következő napokban sok szervezet, diákgyűlés, szakszervezeti összejövetel kérte, követelte az ENSZ azonnali cselekvését, és ezek helyet kaptak a műsorban. Idézték a Franc-Tireur című lapot: a franciák milliói követelték, hogy az ENSZ a legerélyesebben lépjen fel. A vasárnapról hétfőre virradó éjszaka (november 4–5.) a SZER rendkívüli, egyenes adásban adott többórás közvetítést a Közgyűlés üléséről.

A világszervezet tehetetlenségéért senki nem tehet szemrehányást a SZER-nek, de tény, hogy túlzott várakozást keltett. Felróható, hogy a SZER többször elmondta: ENSZ-alakulatok mennek a Közel-Kelétre, de nem tisztázta, szóba se került, hogy Magyarországon is megjelenhetnének hasonló, rendőri feladatokat ellátó külföldi katonák vagy rendőrök.

A későbbi vizsgálatok során elmarasztalták a SZER-t egy november 4-én délután elhangzott lapszemle miatt, amelyben többek között a következőt idézték a [The] Observer című angol lapból: „Ha valóra válik a félelmünk, s a szovjet hadsereg valóban megtámadja Magyarországot, s amennyiben a magyarok három-négy napig kitartanak, akkor az Egyesült Államokban ellenállhatatlanná válik a nyomás a kormányra, hogy nyújtson katonai segítséget a szabadságharcosoknak.” Ez az idézet háromszor hangzott el, s mindannyiszor így folytatódott: „Közelebb leszünk egy világháborúhoz, mint 1939 után bármikor, ha a magyarok még szurdán is tovább küzdenek.” Ez a mondat már nem reményt adott, hanem szorongást kelthetett. Hasonlóan sajtószemlében hangzott el (november 4-én 12.14-kor), a News Chronicle című angol lapot idézve: „A nyugati demokráciák hatalmas problémával kerültek szembe, amikor a magyar hazafiakat szovjet harckocsik rohamozták. Határoznunk kell. Vállalnunk kell a harmadik világháború kockázatát, vagy sor kerül erkölcsei meghunyászkodásunkra, és akkor a mostani napokhoz képest dicsőséges fejezete volt történelmünknek, ami 1938-ban, Münchenben történt.” Másnap (17.45-kor) Szabó Zoltán még egyszer ismertette ugyanezt a londoni cikket. Az ismételésekről és Szabó kiemeléséről a kritizálók nem tesznek említést. A nemzetközi szervezet működésére egyébként jellemző, hogy a második szovjet invázió után alig egy héttel, november 13-án rendezték meg az 1955 végén felvett új ENSZ-tagok, közöttük Magyarország köszöntését. S miközben a világközvélemény és a sajtó izgatottan vitatta a Kádár-kormány törvényességét és nemzetközi jelenlétét, ünnepélyesen fogadták a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány képviselőiben megjelent Horváth Imre külügyminisztert, és tisztelettel meghallgatták üdvözlőbeszédét.⁵⁹ A SZER erről az eseményről természetesen nem számolt be.

59 UN General Assembly Eleventh Session Official Records, Plenary Meeting 576, Tuesday, 13 November at 3 p.m. Ceremony of welcome of the new Members 11.

A hazai nem kommunista politikusok körében általános elkeseredést és csalódást váltott ki az ENSZ tehetetlensége. Nem számoltak nyugati fegyveres beavatkozással, de elvárták volna, hogy a Nyugat, elsősorban a nagyhatalmak olyan diplomáciai nyomást gyakoroljanak a Szovjetunióra, amely jobb belátásra bírta volna a szovjet vezetőket. „Elvárták volna, hogy a szabad világ vezető hatalma, az Egyesült Államok szakítsa meg a diplomáciai kapcsolatot a Szovjettel, szervezze meg a gazdasági és társadalmi blokádot – mondta közvetlenül a szovjet invázió után egy magyar politikus a SZER munkatársainak. – Igen nagy mulasztásnak tartották, hogy a nyugati hatalmak nem ismerték el nyomban Nagy Imre kormányának semlegességi nyilatkozatát, és nem támogatták a koalíciós kormány törekvéseit.”⁶⁰

A SZER sokszor lemaradt az események mögött. Az ötven évvel ezelőtti technikai körülmények mellett és a többnyire lezárt határok miatt ez nem is csoda. A SZER-nek értelemszerűen nem lehetett budapesti tudósítója, és ha lett volna embere, hiányzott volna a bejelentkezési lehetősége. A telefonkapcsolat ugyanis bizonytalan volt, még néhány követség sem tudta információit eljuttatni saját fővárosába. A beérkező információk hitelességét nagyon nehéz volt ellenőrizni. A SZER e napokban fel is adta az önmagával szemben támasztott, tárgyilagosságot és hitelességet megalapozó követelményét, hogy a híreket több forrásból ellenőrizze. Többször szólaltatott meg néven nem nevezett szemtanúkat.

Budapestről és a nyugati határszélről több hír szolgált, mint az ország keleti régiójáról. Győr, Szombathely és Sopron környékéről előbb és informatívabb műsor készült, mert oda mégis eljutott a SZER riportere, és a tájékozódást a határ közelsége is elősegítette, de Miskolc, Pécs vagy Nyíregyháza környékéről a SZER úgyszólván csak a helyi rádiók nehezen elérhető műsorára hagyatkozhatott. Münchenben rájöttek, hogy a hazai közönség számára is nehézkes a tájékozódás, mert a számos új, helyi adó az országnak csak bizonyos körzeteiben hallható. Ha nem hallják egymás rádióit, nem ismerik meg egymás törekvéseit, nem képesek összehangoltan cselekedni. Többek között ezt a hiányosságot próbálta ellensúlyozni egy szokátlan kezdeményezés: először október 31-én este, azután napjában többször a SZER helyt adott a magyarországi szabad rádióállomások fontosabb közleményeinek, jelentősebb megnyilatkozásoknak, mondván: ezzel a módszerrel felerősítik a szavaikat. A döntéssel a SZER elvileg az események aktív szervezője lett volna, szemére is vetették, de a gyakorlat mást mutat. Leggyakrabban a Kossuth rádióban elhangzottakat ismételték meg, s ez legfeljebb nyomatékot adott egy-egy közleménynek, de az eredeti célnak nem felelt meg, újdonságértéke már nem volt. Igaz, arra is volt példa, hogy amikor csehszlovák területről zavarták a győri vagy a miskolci rádió adását, a Szabad Európa Rádió csehszlovák osztálya a

60 Borbándi Gyula és Vámos Imre 1956. november 16-án írott jelentése, amelyben beszámolnak a Kiss Sándorral, az egykori Parasztszövetség országos igazgatójával Bécsben folytatott beszélgetésükről. Columbia Egyetem, kézirat, Kovács Imre feldolgozatlan hagyatéka.

fontosabbnak vélt üzeneteket saját hullámhosszain eljuttatta a szlovák hallgatókhoz.

A SZER a vizsgált periódusban viszonylag sok műsorát megismételte, és néhányat feltűnően sokszor. Az ismétlések száma, aránya és elrendezése minden rádióban azt célozza, hogy minél több hallgatóhoz jusson el a műsor. Ez a követelmény legjobban a híreknél érvényesül, ha a fontos értesítéseket óránként, esetenként akár fél napon keresztül, szó szerint újra meg újra elmondják; legfeljebb hozzátéve a közben érkezett kiegészítést a fejleményekről. Teljes, önálló műsorszámokat is adnak le többször, békeidőben például más-más napszakban, hogy aki az első közlést elfoglaltsága miatt nem hallgathatta meg, esetleg a pihenő idejében hozzájusson. A nagyon sikeres műsorszámokat néha többször is közreadják. A többszörös ismétléssel a hallgatónak a program azt sugallja, hogy valami nagyon fontos üzenete van. 1956 őszéig a SZER legtöbb műsorszámát kétszer, néha háromszor hangzott el. Október 23-a után az ismétlési szokásokat megváltoztatták. A Mindszenty-élre állítását célzó kiáltvány kiugróan sok ismétlését (27) már említettük. Béry László Gerőt támadó írása ötször, a magyar osztály vezetőjének, Gellért Andornak a Nagy Imre felelősségéről szóló jegyzete hétszer, Mikes Imre soron kívüli kommentárja 24-én ötször hangzott el, Ki a felelős című jegyzete 24-én négyszer, és másnap még háromszor ment, másik jegyzete (Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jutott eszébe) nyolcszor hangzott el.⁶¹ Thury Zoltánnak a gyógyszer- és kötszerellátás hiányairól szóló írását kilencszer ismételték, a határvédelmi szerveknek címzett felhívást (október 28-án és 29-én) 15 alkalommal. Dessewffy Gyula még azt írta 1953-ban: „arra a meggyőződésre jutottunk, hogy helyesen járunk el, ha a fasiszta és a kommunista propagandával ellentétben nem az ismétlésre helyezzük a fő súlyt, de az egyes kérdések többoldalú megvilágítására”.⁶² Most, úgy látszik, mindkét megoldás szerepet kapott.

1956. október 24-én, amikor Münchenben még nem volt egyértelmű kép a hazai eseményekről, a hirtelen változásokra a magyar szerkesztőség (reggel nyolc és éjjel között 84 alkalommal) rövid jelszavak, felszólítások, figyelmeztetések megfogalmazásával reagált. A rendkívüli helyzetet illusztráló deklamációk, jelszavak száma és elhangzásuk gyakorisága a későbbiekben sem csökkent jelentősen, a műfaj és a módszer megmaradt. A szerkesztőség a továbbiakban ezt a gyakorlatot megtartotta, és szinte szünetjelként, minden műsorszám előtt és után leadott egy-két aktuális jelmondatot. Nem tudjuk, hogy ezeket ki állította össze, hogy tartalmukról milyen módon döntöttek, a frappáns szövegeket hány változatból választották ki. A memoárok és a feldolgozások ehhez kevés támpontot adnak, a létük a későbbi vizsgálatokban

61 Október 26-án 13.10, 15.10, 16.10, 18.10 és 22.10 kezdettel, valamint október 27-én 00.40-kor, 07.00-kor és 09.15-kor.

62 A Szabad Magyarország Hangja. Látóhatár, 1953. március.

fel sem merül, és csak az események után negyven évvel előkerült tekercsek lehallgatása során bukkantunk rájuk. Pedig hatékonyságuk nagyobb lehetett, mint némelyik hosszadalmas eszmefuttatásnak.

Ennek a gyakorlatnak kétfajta előzményéről tudunk. Az egyik hazai, és az 1940-es évekből származik. A bemondók kiváló történelmi személyiségek, költők, filozófusok erkölcsi tanulságot kifejező mondatait, afféle szentenciákat olvastak be a műsorok közötti szünetekben. A háború idején a szentenciákat buzdító jelmondatokká változtatták, akár a német katonai rádiók. A Magyar Országos Levéltárban a Magyar Rádió iratai között őriznek egy 1942. február 26-án kelt háromoldalas felsorolást ilyen jellegű mondatokból.⁶³ Ez a gyakorlat átszármazott a SZER műsorába is, a megmentett hangfelvételen is van Zrínyi Miklóstól, Vajda Jánostól, Bessenyei Györgytől, Herczeg Ferentől és másoktól származó idézet. Formailag hasonló volt az amerikai szakértők által meghonosítani próbált special promotion, rövidítve: promó. Politikai jelzavak bemondásával és egyes műsorok amerikai stílusú előzetes hírverésével szerették volna élnékíteni a műsort, felkelteni a potenciális hallgatók figyelmét, de a szerkesztőség együgyűnek, gyermetegnek találta ezt a módszert, így hamarosan elhalt.⁶⁴ 1956-ban azonban erőteljesen életre kelt, a program karakterét meghatározó jellegzetességgé vált. Az eddigi kutatások melőzték ezt a terjedelmében jelentéktelen, ám hatásos műfajt.

Október 25-én az egyik jelmondat arra figyelmeztetett: „A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA. A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL!” A másik megszólítja a rögtönítélő bíróságok tagjait: „A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!” Még délelőtt azt mondta egy férfihang, hogy „A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!”, és ezt később még 11 alkalommal megismételte. Délután az első titkár felmentésére a rádió azzal reagált, hogy négy-szer kihirdette: „GERŐT ELCSAPTÁK, A PÁRT IGAZOLTA A FELKELŐKET!” Október 26-án a közvetlen feladat a szovjet egységek semlegesítése és a sztrájk. Az ide vonatkozó jelmondat: „A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!” Hatszor elmondta a rádió, hogy az ország sztrájkol, nyolcszor felszólította a kormányt, hogy kérjen kötszert és orvosi segítséget a Nemzetközi Vöröskeresztől, és tizenötször használták a „gyilkosokkal nincs béke” fordulatot. Az intonáció ismerete nélkül is belátható, hogy ezekkel a kiemelt mondatokkal, bennük a jól megválasztott hívószavakkal még az a hallgató is megérezhette a helyzet rendkívüliségét, aki nem értette meg a történeteket (például gyerek volt), vagy nem volt elég tájékozott. Volt olyan jelmondat,

⁶³ MOL, 721. f. 1/215. 26–29.

⁶⁴ Borbándi Gyula: i. m. 61–62.

amely csak egyszer hangzott el. „A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSzt MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI!” – hangzott fel október 30-án reggel, de ezt bizonyára túl erősnek találták. Amikor a kormány által meghirdetett tűzszünet elutasítása volt napirendén, akkor a jelmondat is ennek megfelelő volt. „AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELESZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!” – hangzott először október 30-án 22.20-kor, és a továbbiakban még 21 alkalommal. Hússzor figyelmeztettek, hogy védeni kell a forradalmi egységet. „NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!” November első napjaiban a kiemelt mondatok már a konszolidációt és a nyugalmat igyekeztek sugallani, a jelszó, jelmondat úgyszólván kis publicisztikává alakult. Tíz-szer is elmondták: „MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT!”

Vizsgálatok, hangszalagok

E sajátos hangvételű mondatoknak is szerepük lehetett a SZER későbbi megítélésében, noha a viták egy része olyan körben zajlott, ahol nem tudtak magyarul, a felszólamlók tehát csak másoktól értesültek a műsorok tartalmáról. Már a szovjet beavatkozás után négy nappal interpellált egy szabad demokrata képviselő a bajor Landtagban. Lényegében azt kifogásolta, hogy a Szabad Európa Rádió a magyar népet felelőtlen segítség-ígéreteivel értelmetlen ellenállásra biztatta fel, s így bűnrészessé vált a vérfürdőben. A meggyanúsítottak nevében Gellért Andor, a magyar részleg vezetője, a központi sajtóosztály vezetőjével egybehangzóan azt nyilatkozta a Süddeutsche Zeitungnak, hogy nyugodtan néznek elébe a vizsgálatnak, amit a szövetségi kormányzat fog elvégezni.⁶⁵ Az interpelláció azért kiváltott néhány reakciót. A német külügyminisztérium sajtóosztálya már aznap délutánra meghívott 25 kiválasztott újságíró, akiknek Eckhardt nagykövet elmondta, hogy a SZER 1955. július 15-én kapott sugárzási engedélyt a postaminisztériumtól, adásait köteles hangszalagra rögzíteni, 30 napig megőrizni, és a külügyminisztérium esetleges kérésére vizsgálatra átadni a tekercseket.⁶⁶

November 12-én az Abendzeitung című újság három pontban összegezte az elég szerteágazó és megfoghatatlan vádakat: „Először: A SZER éveken keresztül szította Magyarországon a felkelést, s az utóbbi hetekben a felkelőket kitarásra szólította fel, külső segítséget ígért, s ezáltal félrevezette őket, tehát bűnrészes a magyarországi vérfürdőben. Másodszor: A SZER-t Amerika fi-

⁶⁵ „Hier spricht die Stimme der freien Welt.” Süddeutsche Zeitung, 1956. november 13.

⁶⁶ Politisches Archiv des Auswärtiges Amts, 200-454-08/13010/56.

nanszírozza és irányítja, de az adásokért nagyjából emigráns csoportok a felelősök, amelyek önző célokat követnek, s egymás ellen is harcolnak. Harmadszor: A SZER elvesztette a vasfüggönyön túli élet, a valóság ismeretét. A kommunisták által uralt országokból érkezett, jól fizetett propagandisták a magyar válság idején helytelenül viselkedtek, az elnyomott népek körében rossz híruk keletkeztek.”⁶⁷

A német kormány el is rendelte a vitatott műsorok felülvizsgálatát. A Szabad Európa Rádiótól elkérték a kétes hangszalagokat. A feladatot Oncken tanácsos, a külügyminisztérium referense 1956. november 13-án foglalta írásba: „A miniszter elrendelte a magyar hangszalagok meghallgatását. A külügyminisztérium [e célra] igénybe veheti a Szövetségi Sajtóhivatal (Bundespresseamt) technikai berendezéseit. Szükség van egy magyarul értő gyorsíróra. A külügyminisztériumban ilyen munkaerő nem áll rendelkezésre. A sajtóhivatal nevében a javaslatot Ross tette. Frau Elvira Michaelis a sajtóhivatal egyik munkatársának a felesége, így a megbízhatóságához nem fér kétség. Tizen-négy napra fizetés szükséges, hogy október 23-tól lehallgassa az adásokat. A lehallgatási feladaton kívül összefoglalást kell írnia az észrevételeiről.”⁶⁸

„A SZER igazgatója, Mr. J. Condon rendkívül dühös – írta 1956. november 23-án a Frankfurter Rundschau – a német kereszties hadjárat miatt, amelyet az amerikai rádió ellen indítottak. Úgy véli, az adó öt éven keresztül mást sem tett, mint a csatlós országok 70 millió lakóját objektíven és szakszerűen tájékoztatta a nyugati világ politikai és gazdasági fejlődéséről, s ezzel életben tartotta a szellemi köteléket Kelet és Nyugat között. »Egyetlen adásban sem szólítottuk fel a magyar forradalmat erőszakos akciókra, s nem folytattunk olcsó hecckampányt, még akkor sem, amikor a felkelés már elindult« – állította.”⁶⁹

A német kormánypárti politikusok igyekeztek megnyugtani a közvéleményt, és semlegesíteni a támadásokat. December 3-án, amikor még szinte be sem fejeződhetett a hangszalagok tartalmi felülvizsgálata, Brentano, az NSZK külügyminisztere Berlinben kijelentette: „Nincs olyan benyomásom, hogy az amerikai Szabad Európa Rádió erőteljesebben beavatkozna akármely más ország belügyeibe, mint bármely másik rádióadó a vasfüggönynek ezen vagy a túlsó oldalán.”⁷⁰

A német vizsgálat január végén lezárult, de a részletes megállapításokat sem akkor, sem később nem tették közzé. Adenauer kormányfő mindenki megnyugtató politikai nyilatkozatot tett, és utalt a felelősség megállapítására. A SZER azt ígérte, jelentette ki, hogy néhány személycserét fog végrehajtani. A Süddeutsche Zeitung szerint megállapították, hogy a meghallgatott műsorokban nem hangzott el semmilyen ígéret nyugati fegyveres se-

67 Die Zwiespältige Rolle von RFE gegenüber den Ungarn. *Abendzeitung*, 1956. november 12.

68 Politisches Archiv des Auswärtiges Amts, 200-454-08/13021/56.

69 Kreuzfunk für die Freiheit. *Frankfurter Rundschau*, 1956. november 23.

70 Free Europe – Erfolge. *Frankfurter Rundschau*, 1956. december 3.

gítségre Magyarország számára, noha néhány úgymond „félreérthető” kijelentés valóban előfordult.⁷¹ Az *Abendzeitung* ennél kissé keményebben fogalmazott: a lap szerint a félreértést okozó kijelentések miatt az ügy még nincs megoldva.⁷² Az utóbbi megállapítást később az események megerősítették.

1981 végén Borsányi Julián egy kanadai lapban írta meg, hogy látta a vizsgálat iratait.⁷³ Azt emeli ki, hogy hat esetben megjegyezték: „...hat die Grenzen der gewünschten Zurückhaltung etwas überschritten...”, azaz: a műsor a megkívánt tartózkodás határait valamivel túllépte. „Annak, hogy az 'etwas' [valamivel, kissé, kevésbé – V. GY.] szócska mit jelent, és hogy konkrétan mely hat esetről volt szó, az idő rövidsége miatt nem tudtam utánajárni” – írja Borsányi. Hiba volt a felkelőket a spanyolországi Alcasar francóista (értsd: fasista) védőjéhez hasonlítani, a katonapolitikai műsorban a partizánharc taktikáját magyarázni, a Molotov-koktél készítését és használatát elmondani, és azt, miként lehet a páncélosokat a szűk utcán harcképtelenné tenni. A vizsgálók helytelenítették a helyi rádiók műsorából egyes részletek visszasugárzását, különösen azt, hogy a SZER november 4-én félreérthető ígérettel kapcsolatba lépett több helyi csoporttal (Csokonai rádió, Rákóczi adó). Elmarasztalták a SZER-t a november 4-én délután elhangzott lapszemle miatt is, amelyet már említettünk.

Az amerikai elnökig is eljutottak a botrány hullámai. A német vizsgálattal párhuzamosan, november 20-án Allen Dulles, a CIA főnöke is készített jelentést az elnöknek. „Amennyire a jelenleg rendelkezésre álló leiratok áttekintéséből meg lehet ítélni, a SZER egyetlen adása sem buzdított fegyveres felkelésre a magyarországi forradalom kitörése előtt. Egyetlen SZER-adás sem tartalmazott amerikai katonai beavatkozásra vonatkozó ígéreteket. Ugyanakkor, amikor a forradalom már javában tartott, az áttekintett leiratok közül néhány azt jelzi, hogy a SZER esetenként túlmént az engedélyezett tényszerű műsorközlés keretein, amikor nemcsak közvetítette a magyarországi hazafias rádióadók követeléseit, hanem azonosította magát a követelésekkel, és sürgette azok megvalósítását. Néhány bizonyíték arra vonatkozóan is van, hogy a SZER taktikai tanácsokat adott a hazafiaknak a felkelés menetével és a legmegfelelőbb vezetők személyével kapcsolatban. Amint a műsorpolitikától történt eltéréseket észrevettük, lépéseket tettünk az adások tartalmának szigorú ellenőrzésére.”⁷⁴

71 Personalveränderungen bei „Freies Europa”. *Süddeutsche Zeitung*, 1957. január 26/27.

72 Adenauer Pressekonferenz. *Abendzeitung*, 1957. január 26.

73 A SZER az 56-os szabadságharcban és a tragédiát követően a magyar szerkesztőség kezdeményezésén I–VII. rész. Toronto, *Magyar Élet*, 1981. november–december.

74 Foreign Relations of the United States, 1955–1957. Volume XXV., Eastern Europe, United States Government Printing Office Washington, 1990, 473.

A további összegzés megerősíti, hogy a SZER-hez, azon belül a magyar osztályhoz eljutott a politikai útmutatás, és a műsorok általában megfeleltek ennek: A SZER nem szólította fel a magyar népet a forradalomra, sem közvetlenül, sem hallgatólagosan nem táplált reményeket arra vonatkozóan, hogy az amerikai katonai erők hamarosan a hazafiak segítségére sietnek. A magyarországi események kronológiája és jellege, valamint a magyar kormány nyilatkozatai világossá teszik, hogy a felkelés az elmúlt tíz év szovjet elnyomásának a következménye, és nem olyan külső hatások eredménye, mint a SZER adásai vagy a Szabad Európa röplapok.

A felelősség körülírása során azt is figyelembe lehet venni, amiről nem beszélhetett a SZER. Híreiben elmondta ugyan, hogy az amerikai külügyminiszter nem tekinti potenciális katonai szövetségesének a szovjet uralom alól magukat felszabadító népeket, de nem beszélt arról, hogy Amerika élelmiszer- és gyógyszersegélyen túl mást nem szándékozik nyújtani számukra. A rádió szerkesztői nem tudhatták, hogy a moszkvai amerikai nagykövet Washingtonból utasítást kapott arra, hogy Dulles beszédének e részletére, tulajdonképeni üzenetére, külön hívja fel a szovjet vezetők figyelmét. Nem ismerhették Dulles október 25-i, a belgrádi amerikai nagykövetnek elküldött táviratát sem. „Akárcsak Lengyelországban, szívesen látjuk, ha egy nemzet lépéseket tesz a nemzeti függetlenség, illetve a szovjet uralomtól való mentesség irányában... – írta a külügyminiszter. – Mindazonáltal nehezen elképzelhető, hogy fegyvertelen emberek, bármennyire hősiessé legyenek is, miként lehetnének képesek arra, hogy legyőzzék a szovjet tankokat. Ilyen körülmények között arra kell törekednünk, hogy a lehető legkisebbre csökkentsük a vérontást, és hogy visszatartsuk a Nagy-Kádár-rezsimet a megtorlástól.”⁷⁵

A vizsgálatokat élénk sajtópolemia kísérte.⁷⁶ Elemzett maga a rádió, újraolvasták a kéziratokat és a leiratokat. A nyugatnémet kormány és a CIA mellett jelentést készített az Európa Tanács e célra alakult bizottsága is, és a SZER szereplése szóba került az ENSZ vizsgálóbizottsága előtt is. Az egyik brüsszeli magyar szervezet is jelentkezett, a SZER magyar adásairól saját készítésű hangszalagokat kínáltak fel a német követségnek. A bonni külügyminisztérium illetékes referensének (dr. Oncken) november 23-i feljegyzése szerint „...adott esetben megfontolandó, hogy a »brüsszeli« hangszalagokat is igénybe vegyük, amennyiben célszerűnek tűnik a SZER magyar adásainak a SZER által észrevétlen ellenőrzését kivitelezni.”⁷⁷ Erre azonban nem került sor. Mind az amerikai, mind a német kormánytisztviselők jobbnak látták, ha a túl impulzív politikai emigránsokat és szervezeteiket távol tartják a rádiótól.

⁷⁵ Dulles to the American Embassy in Belgrade, 1956. október 25., NA, RG 59, 764.00/10-2556.

In: Borhi László: *Magyarország a hidegháborúban*. Bp., Corvina, 2005. 305.

⁷⁶ Katona Judit-Vámos György: *A Szabad Európa Rádió és a német sajtó, 1951–1957. Társadalmi Szemle*, 1997/5.; Vámos György: *A Nyugat hangja Nagy Imréről. Múltunk*, 2005/3.

⁷⁷ Politisches Archiv des Auswärtiges Amts, 200-454-08/13572/56.

A negatív megítélés tényében találkozott az eseményeket ellenforradalomnak minősítő MSZMP álláspontja, a lakosság egy részének csalódottsága („cserbenhagyott minket a Nyugat, pedig biztattak”), valamint a SZER külföldi ellenfeleinek véleménye. Ez a vélemény valamilyen formában az amerikai elnökhöz is eljutott. Eisenhower november 9-én azt mondta Hoover külügyminiszter-helyettesnek, hogy hibás felfogás uralkodik az ENSZ-ben, úgy vélik, hogy „mi többé-kevésbé behajszoltuk a magyarokat ebbe a zűrzavarba, és hátat fordítottunk nekik.”⁷⁸

A hazai közvélemény kialakításában élen járt néhány hivatalos kiadvány, elsőként a Tájékoztatási Hivatal „fehér könyv”-e.⁷⁹ Ebben a tények már fikciókkal keverve szerepelnek, hogy ezzel alátámasszák a SZER aktív, az eseményeket irányító szerepét. Nincs bizonyíték, hogy a SZER esténként jelentkezett a Corvin közieknel, és ők két óra múlva válaszoltak a hívásra. Az is túlzás, hogy az amerikai követség külön engedély nélkül használt rádióleadója kémjelentéseket küldött, ezzel szemben tény, hogy az addigi rendszeres távirati és telefonkapcsolat október 24-én megszakadt, pótolni kellett. Ugyancsak igaz, hogy a SZER munkatársa, Konkoly Kálmán Győrben és környékén járt az októberi napokban, de nem tárgyalt, hanem interjúkat és tudósításokat készített.⁸⁰ Még 1957-ben megjelent egy olyan brosúra is, amely már indításként fiktív hírt közöl, hogy azután abból vonjon le következtetést.⁸¹ Egyik-másik vezető politikus is használta a fantáziáját.⁸² A későbbi írárok több tényt sorakoztattak fel, de következtetéseik vitathatóak. A Hollós-Lajtai szerzőpár pél-

⁷⁸ Eisenhower Library, Papers as President, Ann Whitman File, Box 28 Hungarian. Phone Calls, 11/9/56-7.

⁷⁹ *Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben*. Kiadja a Magyar Népköztársaság Tájékoztatási Hivatala, I-IV. kötet.

⁸⁰ Konkoly Kálmán (Gyoma, 1912), ügyvéd, újságíró. 1939-ig a *Pesti Napló* riportere, 1942–1944 között a VKF 6. osztály haditudósítója, főhadnagyi rangban, 1943-ban a *Bajtárs-Kamerad* című kétnyelvű lapot szerkesztette. 1948-tól Németországban élt, a *Hungária* című lap cikkírója volt. 1951–1956 között a SZER magyar osztály munkatársa, álneve: Kova Kálmán. 1956. október 26-án Győrbe utazott, onnan tudósította a rádiót, interjúkat is készített. Visszatérve ÁVH-dokumentumokat vitt magával, amelyeket átadott egy amerikai újságírónak, ezért fegyelmi eljárással elbocsátották. Állítólag kapcsolatban állt a CIC-val (Counter Intelligence Corps, az USA katonai kémelhárítása). Bővebben: ÁBTL V-139859; V-67481.

⁸¹ Makai György: *„Itt a Szabad Európa Rádió”*. Bp., Kossuth Könyvkiadó, 1957.

⁸² Marosán György például 1957. október 2-án, az északkeleti ipari központban, Senjangban elmondott beszédében az 1956-os események okait elemezve az amerikai imperializmus szerepe kapcsán a SZER szerepéről így beszélt: „Az amerikai imperializmus tartja fenn az úgynevezett Szabad Európa Rádióállomást és az azzal összenőtt kémiszervezetet. Ez a rádió fennállása óta sugározza a rágalmakat a Magyar Népköztársaságról, instrukciókkal látja el és buzdítja a belső ellenforradalmi erőket. Az ellenforradalom napjaiban a Szabad Európa Rádió alkalmazásában álló magyar fasiszta söpredék valóságos katonai és politikai vezérkar-ként működött. Pontos katonai és politikai utasításokat dolgozott ki az országban működő ellenforradalmi bandák számára. Ezeket az utasításokat a fasiszta bandák és vezéreik végre is hajtották. A Szabad Európa Rádió közvetlen rádió-összeköttetésben állott az országban működő ellenforradalmi adóállomásokkal.” MOL XIX-1-j-Kína 4/bc – sz. u – 1957., 5-6. o.

dául azzal minősítette a SZER-t, hogy 1956 tavaszától „a megérett és szükséges változtatások sürgetését olyan követelésekkel kombinálta, amelyek elfogadása aláasta volna a szocializmus építését”.⁸³ Ez nyilvánvaló, és kétséges, hogy más szemléletet lehetett volna-e elvárni ettől a rádiótól.

Meghasonlás, megújulás

A magyar szerkesztőség 1956-ban meghasonlott. A munkatársak már a napi események azonnali megítélésében sem mindig értettek egyet, de amint telt az idő, egyre több vita kerekedett. November 4-e után néhány napig még kereste a kapcsolatot a szabad magyarországi rádiókkal, ígérte, hogy a segélykéréseket illetékes helyre továbbítja. Kevesebb lett a kommentár, és egyre több az üzenet az otthon maradtaknak. Ez utóbbi ráadásul igen furcsán hangzott. A becenevek, a Nyugatról küldött azonosíthatatlan üzenetek úgy hangzottak, mint megannyi, kémeknek, ügynököknek vágy diverzánsoknak küldött kódolt utasítás. Bizonyára ez sem használt a rádió megítélésének. A számos, Ausztriába érkezett menekült friss, hazai beszámolóit Grazban november közepéig mindennap összegyűjtötték, és továbbították a müncheni monitoring részleghez, hogy a szerkesztők rendelkezésére álljon.⁸⁴ A SZER lassanként visszatért korábbi működéséhez, de mégis minden megváltozott.

1957. február elején Feldafingben egy konferencián próbálták meg sorra venni a tanulságokat és a követendő stratégiát. Nagyjából egyetértettek az amerikai politikai tanácsadó, Griffith megállapításaival: a rádió arról beszéljen, amit a hallgatóinak tudni kell, s ne azt diktálja, hogy mit cselekedjenek. Griffith azonban az elkövetett hibákért a magyar szerkesztőket tette felelőssé, s lényegében csak az ellenőrzés elhanyagolásáért marasztalta el az amerikai irányítókat. A szerkesztők ebben természetesen más véleményen voltak. Griffith és Borbándi álláspontja még 1996-ban, egy tudományos konferencián is megütöközött.

A felelősök megnevezése nem sokkal a feldafingi tanácskozás után megtörtént. Március 19-én tizenhárom magyar alkalmazott, közöttük nyolc szerkesztő felmondólevelet kapott.⁸⁵ Griffith politikai tanácsadó 1957. március 22-i kelettel személyes és bizalmas levelet írt dr. Oncken külügyminisztériumi tanácsosnak: „Szeretném tájékoztatni a magyar részleg további személyi változásaival kapcsolatban. A magyar stáb 11 tagjának munkaviszonyát megszüntettük. A döntést annak a korábban ismertett szándéknak megfelelően hoztuk, hogy korlátozzuk a három fő országba: Magyarországra, Csehszlová-

kiába és Lengyelországba sugárzott eredeti program terjedelmét. Reméljük, hogy a közeljövőben alkalmazhatjuk a magyar részleg néhány tanácsadóját. Ezek a személyek pár hónapja, a magyar forradalom után menekültek Nyugatra. A személyi változásokkal kapcsolatban különböző pletykák és hírek keringenek, amelyeket politikai érdekből a régi magyar emigráns körök terjesztenek. E pletykák szerint a SZER állítólag a „nemzeti és konzervatív” erőket a magyar részlegnél „kommunistákkal és titoistákkal” helyettesítené. Biztosíthatom Önt, hogy ezeknek az állításoknak semmi alapjuk nincs. Az elbocsátás előtt álló személyek politikai beállítottsága hasonló a magyar emigráció által képviselt megoszló politikai nézetekhez.”⁸⁶

A levélben jelzett személycserék megtörténtek. A magyar munkatársak máig fenntartott véleménye szerint nem azokat távolították el, akik felelőssé tehetőek voltak akár vélt hibákért is, hanem a vezetőknek ilyen-olyan okból útjában álló munkatársakat. Az elbocsátottak tiltakoztak, munkaügyi pert kezdeményeztek. 1957. május 16-án az Abendzeitung beszámolt a müncheni munkaügyi bíróság hat óra hosszan tartott tárgyalásáról. A bíróság megállapította, hogy a SZER eljárása, az elbocsátás végrehajtása jogellenes volt, és javaslatot tett 2500 és 3500 márka összegű végkielégítésekre. A felperesek, a magyar munkatársak a bíró kezdeményezését akkor még elutasították, de később megállapodtak volt munkaadójukkal.

Miközben a nyilvánosság előtt folyt a bírósági tárgyalás, a hátsó szobákban a bonni tisztviselők egyezkedtek a rádió amerikai vezetőivel. A pereskedő magyarok közül öten egy levélben azt állították, hogy a rádió annak idején nem a teljes szalaganyagot adta át a külügyminisztériumnak átvizsgálásra; s azzal fenyegetőztek, hogy a bírósági eljárás során kérni fogják az összes hangszalag lejátszását. Condon, a Szabad Európa Rádió akkori igazgatója 1957. március 6-án értesítette erről a külügyminisztériumot. Az illetékes referatúra feljegyzése szerint a SZER és a külügyminisztérium között egyetértés volt abban, hogy semmi esetre sem hagyják a munkaügyi eljárást odáig elfajulni, hogy néhány, a magyarországi válság alatt sugárzott műsor ismét felkavarja a német közvéleményt. Az illetékes vezető utasítására Condont felkérték, hogy a tekercseket megőrzésre adja át a külügyminisztériumnak, nehogy a müncheni ügyészség lefoglalja azokat. A 14 sávós hangszalagokat, amelyeken automatikusan rögzítettek mindent, amit a biblisi adók kisugároztak, 1957. június 5-én Condon elküldte dr. Oncken tanácsosnak a külügyminisztériumba. A levélben megjegyezte, hogy az egyik hangsávon a német posta pontos időjelzése van. A küldemény érkezését Oncken június 11-én visszaigazolta.⁸⁷

1958 novemberében a szalagokat átvitték az állami levéltárba. Két évvel később a SZER kérte a hangszalagok visszaadását. A külügy referense akkor

⁸³ Hollós Ervin–Lajtai Vera: *Hűdegháború Magyarországra ellen*. Bp., Kossuth Könyvkiadó, 1982. 216.

⁸⁴ Bővebben: Vámos György: *Forrás jelenti*. A Szabad Európa Rádió grazi irodájának telefon-jelentései a müncheni központnak 1956. november 7–19. között. In: ÁVH – Politika – 1956.

Politikai helyzet és az állambiztonsági szervek Magyarországon, 1956. Bp., ÁBTL, 2007. 235–265.

⁸⁵ Borbándi Gyula: i. m. 288.

⁸⁶ Politisches Archiv des Auswärtiges Amts, 702/86/60 Sender Free Europe Band 3. vom 1956–1958; 200-454-08/3310/57.

⁸⁷ Politisches Archiv des Auswärtiges Amts, 701/81.10 RFE 200-87.20. (Ausztrien) 28.06.1957

úgy vélte, hogy nem kellene megakadályozni a tekercsek átadását. Indoklása szerint: ha megtagadná a kérést, s ez kiderülne, egyesek megint politikai vitákat gerjesztenének. Adják vissza, javasolta, de azt kérik, hogy a tekercseket ne töröljék le, és szükség esetén ismét bocsássák rendelkezésre. Végül a tekercsek többszöri levélváltás után a Bundesarchivban maradtak.⁸⁸

A nagy megrázkódtatások után a rádió igyekezett megújulni, alkalmazkodni a megváltozott világhoz. A későbbiekben jóval csendesebben, kicserélték az amerikai vezetőséget is. Münchenből elment az európai igazgató, majd 1958 végén a politikai tanácsadó, Griffith is. Szórakoztatóbb műsorokat indítottak, könnyedebb hangon, divatosabb zenével. A magyar osztály egyik legkedveltebb műsorának szerkesztője, Ekecs Géza, alias Cseke László arra emlékezik, hogy Bede István, a magyar osztály új főnöke szólította fel: készítsen sorozatot a tizenévesek kedvére. Így indult 1959. május 31-én a Teenager Party.

A rádió, az 1980-as évek közepén, a szovjet tömb felbomlása előtt kapott ismét történelmi szerepet. A kelet-európai szocialista országok nonkonformista, majd egyre inkább politikai ellenzékiessé szerveződő értelmisége a Szabad Európa Rádióban adhatott hangot nézeteinek. Sok fiatal ösztöndíjjal utazhatott Nyugatra, ott lett külső munkatársa a rádiónak. A kelet-európai rendszerváltás, a Szovjetunió felbomlása után az amerikai politikusok közül sokan úgy vélték: felül kell vizsgálni a SZER és a Szabadság Rádió működését. Úgy érveltek, hogy mindaddig indokolt volt a fenntartása, amíg egyes országok lakóit a politikai hatalom elzárta a számukra fontos és érdekes hírektől, de az új helyzetben értelmetlen súlyos összegeket költeni a rádiózásra. Mások szerint a rádió által nyújtott szolgáltatás a népek közötti megértés egyik kelléke, a hiteles tájékozottság az embereket közelebb viszi egymáshoz, az esetleges félreértéseket tisztázhatja. A Szabad Európa Rádió teljesen átalakult.

Szerkesztői megjegyzések

A következő, kibővített műsortükör célja az egymást követő műsorok rendjének áttekintése. Megjelöli a címet, a szerzőt, feltünteti, hogy mikor, hány alkalommal sugároztak egy-egy műsorszámot. Alapját Szilágyi Magdolna készítette, aki először hallgatta végig a hangszalagokat, feljegyezte a sorrendet, az időpontokat és a hibás részleteket, a kimaradások helyét.⁸⁹ A műsortükör tartalomkivonat is. Általában nem közli a műsorszám teljes leiratát, mert az

⁸⁸ Politisches Archiv des Auswärtiges Amts, 702-86. 60-686/ 59, ill. Bundesarchiv, 5428/1 1959. december 16.

⁸⁹ A hiányok a következők: október 25-én két helyen 5-5 perc zene hiányzik, 27-én két helyen 8-8 perc. Október 28-án a Kalendárium hiányos, 29-én éjszaka 2.00-3.00 között 12 perc kimaradt, délelőtt 10.00-11.00 között 14 perc hiányzik, de ez későbbi ismétlésnél pótlódik. Október 31-én 19.00-20.00 között 18 perc hiányzik. November 4-én 15.15-17.35 között kimaradt a rögzítés (143 perc).

áttekinthetetlenné növelné a terjedelmet, viszont kiemeli az egyes műsorelemek (hírszolgáltatás, kommentárok, jegyzetek, riportok, közlemények) legjellemzőbb részleteit. Az elején kissé részletesebb a közlés, hogy érzékeltesse a rádió stílusát, egyes műsorai hangvételét. Minden kiemelés szó szerinti idézet, de nem idézőjelek között szerepel. Az olvasás megkönnyítése érdekében feleslegesnek ítéltük a rengeteg írásjelet, ezzel tudatosan sértettük meg a helyesírás szabályait. Az egyes szövegek elején és végén nincs ugyan jelzés, a [...] megjelöléssel feltüntettük viszont az idézett szövegben a kihagyásokat, hiszen gyakran előfordul, hogy a néhány oldalas cikkből több, egymást nem közvetlenül követő bekezdést citálunk. A rádióban elmondott beszéd másként jelzi az idézeteket, mint az írott forma. A hallgató iránti udvariasság megkívánja, hogy a beszélő a hivatkozások elején és a végén is utaljon a forrásra. (A Lap a következőket írja ...olvasható a Lapban – formula szerint.) Az ilyen megjelöléseket, a szabályos fel (be)- és le (vissza)konferálásokat is elhagytuk. Közlésük csak a terjedelmet növelné, elhagyásukkal az információközlés nem csorbul.

A hírszolgáltatás esetében hasonló módszerrel éltünk. A SZER, mint említettük, valamennyi műsoróra elején tíz percig híreket mondott. A hallgatók számára mindig ez volt a műsorrend legkövethetőbb része, itt hangzottak el a legfontosabb információk. Ugyanazokat a híreket, nyilatkozatokat, közleményeket több, egymást követő híradásban is felolvasták. Zavaró és felesleges volna mindannyiszor leírni ezeket az ismétlődő elemeket, ezért az ismétlődő híreket *dőlt betűvel írtuk*, és rövidítettük. Minden alkalommal közöljük az *eredeti hír* vagy a több összetartozó hírből álló *bekezdés első mondatát*, utána a [...] jellel mutatjuk a kihagyást. Az olvasó egy előző hírperiódusban megtalálja a hír eredeti, teljes szövegét. Néha előfordult, hogy a hírszerkesztő a terjedelmi korlát miatt az új fejlemények javára egy idő után rövidítette a korábban (többször) elmondott híreket. Ilyen esetben a logikailag összekapcsolható elemeket egy bekezdésbe húztuk össze, és a továbbiakban híregységként kezeljük, vagyis a további ismétlések során ennek az újabb bekezdésnek az első mondata után jelezzük a kihagyást. Néhány esetben egy hír fejleménye elé *dőlt betűvel* beiktattuk a többmondatos előzményét is, hogy érthető és folyamatosan olvasható legyen.

[illegible]

KEDD, 1956. OKTÓBER 23. A Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja. Kedves hallgatónk, éjszakai külön műsort közvetítettünk. Ezt a programot a 417 méteres középhullámon, valamint a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámú sávokon sugározzuk. Külön műsorunk keretében először *Miről is van szó?* című rovatunkat hallják, utána hírósszefoglalót mondunk, végül kommentár következik.

00.41: Napi híradó
Milyen erők működtek közre a hét végi lengyelországi események kialakításában? Mi volt a szerepe a lengyel munkásságnak és ifjúságnak a lengyel kommunista párton belül lezajlott forradalomban? Hallgassák meg Molnár József fejtegetéseit!

Az elmúlt hét vége történelmi jelentőségű átalakulást hozott a lengyel politikai életben. A lengyel kommunista párt élére Gomulka került, akit titoizmus-sal és nacionalizmus-sal vádolva éveken keresztül börtönben tartottak. Rokosszovszkij marsallt, aki a háború alatt a szovjet csapatok élén Varsó falai mellől tétlenül nézte, hogy a hitleristák vérbe fojtják a varsói nép hősieles felkelését, kihagyták a politbüroéből.¹ A párt központi vezetéséből eltávolították mindazokat, akik a sztálini terrorrendszer haszonélvezői voltak. Hruscsov, Molotov, Mikojan és Kaganovics² minden erőlködése, fenyegetése és zsarolási kísérlete eredménytelen maradt. A lengyel párt újonnan megválasztott ve-

1 Varsói felkelés: 1944. augusztus 1-jén, amikor a szovjet egységek már a lengyel főváros közelében voltak, a londoni emigráns kormány politikai irányításával működő Honi Hadsereg (Armia Krajowa) a megszálló németek ellen fegyveres akciót indított. Három nap alatt a felkelők ellenőrzésük alá vonták a város nagy részét, de a német ellentámadás két hónap kegyetlen küzdelemben leverte a felkelést. A Honi Hadsereg nem kapott kellő támogatást a szövetségesektől, elvesztette 17 ezer katonáját, és a további felszabadító harcokban már nem tudott részt venni. A felkelést a civil lakosság is megszervezte: közel húszezer volt a halott, és hetvenezer kerültek koncentrációs táborba. Több történész szerint a szovjet vezetés szándékosan vérezttette ki a Honi Hadsereget.

2 Hruscsov, Nyikita Szergejevics (1894–1971) szovjet politikus, 1939-től a pártelnökség tagja, 1953–1964 között első titkára, 1958–1964 között miniszterelnök is.
Molotov, Vjacseszlav Mihajlovics (1890–1986) bolsevik politikus, az 1920-as évektől pártelnökségi tag, miniszterelnök, többször külügyminiszter. 1957-ben pártellenes tevékenység vádjával kizárták minden vezetői tiszteletből. 1984-ben visszavették a pártba.
Mikojan, Anasztasz Ivanovics (1895–1978) szovjet politikus, miniszterelnök-helyettes. 1935-től a legfelsőbb párttestület tagja, 1964–1965 között a Legfelsőbb Tanács elnöke.

zetősége kimondotta, hogy a jövőben Lengyelország és a Szovjetunió, a lengyel párt és a szovjet párt közötti viszonynak az egyenjogúság és a függetlenség elvén kell nyugodnia.

Tévednénk azonban, ha azt hinnénk, hogy Lengyelország életében bekövetkezett történelmi jelentőségű fordulatot csupán a párt központi vezetőségében kitört palotaforradalom idézte elő. Értékelnünk kell azoknak a lengyel nacionalista erőeknek a szerepét, amelyek a párt központi vezetőségében Hruscsov vétőjával szemben kieroszakolták Gomułka főtitkárrá való kinevezését, és Rokosszovszkij marsallnak a központi vezetőségből való kihagyását. A liberalizálódás és a lengyel függetlenség igénye párton belüli képviselői mögött ezekben a történelmi órákban éppúgy ott áll az egész lengyel nép, mint a Kominformmal való szakítás idején a jugoszláv nép Tito mögött. Pártkülönbségre való tekintet nélkül minden lengyel hazafi egyetértett abban, hogy a véres emlékű sztálini horda képviselőinek el kell tűnniük a lengyel közéletből, Lengyelországnak vissza kell szereznie függetlenségét, és demokratikus módszerekkel, új utakon kell megkísérelnie kijutni abból a feneketlen válságból, amelybe Sztálin parancsait követő sztálinisták taszították.

A lengyel társadalomnak két rétege harcolt a leghatározottabban a reformért, az ország függetlenségeért, a sztálinisták eltávolításáért. Az egyik a hazafias lengyel munkásság, a másik a lengyel fiatalság. [...] Azokban a történelmi órákban, amikor a liberalizálódás és a lengyel függetlenség hívei a központi vezetőségben éléthalálharcot vívtak a sztálinistákkal, amikor Rokosszovszkij szovjet marsall készenlétbe helyezte a szovjet csapatokat, amikor Hruscsov közölte a lengyel párt központi vezetőségével, hogyha kell, erőszakkal is megakadályozzák Gomułka főtitkári kinevezését, a lengyel munkásság és a lengyel ifjúság ismét megmozdult. A Varsó melletti Żerańban egy nagy autógyár munkásai hatalmas tüntető gyűlést rendeztek, amelyben élesen kritizálták a pártvezetők határozatlanságát és passzivitását. Követelték, hogy a központi pártvezetőség olyan szervezeti és személyi változtatásokat hajtson végre, melyeket a lengyel nép és a párttagok többsége akar. A varsói egyetemi és főiskolai hallgatók azonnal válaszoltak a żerańi munkásoknak, kijelentvén, hogy mindenben támogatják a munkásság követeléseit. Wrocławban, magyarul Boroszlóban, a lengyel kommunista ifjúság városi bizottságának ülésén a műegyetemi ifjúság aktívája elhatározta, hogy kilép az eddigi ifjúsági szervezetből, és külön kommunista ifjúsági szervezetet alakít, amely felveszi a harcot a sztálini diktatúra maradványai ellen. Kijelentették, hogy a lengyel ifjúsági szervezet, a lengyel DISZ elméletben és gyakorlatban egyaránt csődbe jutott, többé nem tudja magába tömöríteni a lengyel ifjúságot. Október 18-án a lengyel főváros ifjúsági szervezete viharos ülést tartott,

amelyen a lengyel ifjúsági szervezetek vezetői (Kaganovics, Lazar Mojszejevics (1893–1991) szovjet politikus, miniszterelnök-helyettes. 1930–1957 között a párt politikai bizottságának (elnökségének) tagja. 1957 júniusában kizárták a pártvezetésből.)

Kaganovics, Lazar Mojszejevics (1893–1991) szovjet politikus, miniszterelnök-helyettes. 1930–1957 között a párt politikai bizottságának (elnökségének) tagja. 1957 júniusában kizárták a pártvezetésből.

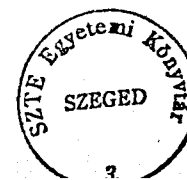
amelyről levelet intéztek a központi vezetőséghez. Követelték, hogy Gomułka azonnal vegye át a párt vezetését, a politikai élet a jövőben demokratikus és nyilvános legyen. Tiltakoztak a sajtóellenőrzés minden formája ellen. Végezetül pedig hangsúlyozták, hogy Lengyelországnak vissza kell nyernie függetlenségét.

Két nappal később a varsói műegyetem diáksága egész éjszaka ülésezett, és megszövegezett egy határozatot Gomułka támogatására. A diákok üdvözlötték a politbüro tervezett új összetételét, és tiltakoztak a népakarat elnémítására irányuló külföldi nyomás ellen. Élesen kikeltek Rokosszovszkij marsall kísérlete ellen, hogy a lengyel hadsereget felhasználja a lengyel nép többségével szemben. A műegyetemi diákság végezetül biztosította a demokratizálódásra törekvő lengyel vezetőket, hogy számíthatnak a varsói diákság és munkásság teljes segítségére a demokrácia és a lengyel függetlenség védelmére.

Azon a drámai éjszakán pedig, amikor a központi vezetőség ülésén a fordulat bekövetkezett, a lengyel fiatalság és a lengyel munkásság készenlétben állott. Vasárnap Varsóban és sok vidéki városban a munkásság önként be ment az üzemekbe, és ott várta a híreket, hogy kedvezőtlen fordulat esetén kivonuljon az utcára, és a munkásság erejének felmutatásával kényszerítse a sztálinista vezetőket távozásra. Erre azonban már nem volt szükség. Hruscsovénak és a lengyel sztálinistáknak tudomásul kellett venniük, hogy a lengyel munkásság és a lengyel ifjúság a liberalizálódás folytatása, a nemzeti függetlenség és a külön lengyel út politikájának hívei mögött áll. Ha erőszakkal beavatkoznak az eseményekbe, az egész lengyel néppel találják magukat szemben. A nagy fordulat után Gomułka joggal jelentette ki egy ifjúsági delegáció előtt, hogy az események kedvező alakulásában nagy része volt a lengyel munkásság és a lengyel ifjúság határozott magatartásának.

00.50: Most a Szabad Magyarország Hangjának hírszolgálatja következik Varsó. A lengyelországi kommunista párt politbüroja Gomułka vezetésével értekezletre ül össze, melynek napirendjén – a nyugati lapok tudósítójának varsói jelentése szerint – Rokosszovszkij tábornagy ügye szerepel.³ Rokosszovszkijt, aki formailag még tagja a kormánynak és a lengyel hadsereg főparancsnoka, vasárnap kibuktatták a politbüroból. Lengyelországban egyébként egymást követik a tömeggyűlések és küldöttségjárások. A gyűlések és küldöttségek a demokratizálás folytatását követelik, és támogatásukról biztosítják Gomułkát, valamint a párt új vezetőségét. A Żołnierz Polski című katonai szaklap helyesli a demokratizálás folytatását, és azt a kívánságát hangoztatja, hogy demokratizálják a hadsereget is. A vezérkar katonai történeti osztálya a hadsereg és a nép szoros kapcsolataira utal, és a liberalizálás fokozását sürgeti az élet minden ágában. Varsóban több helyen tüntető csoportok

3 Gomułka és Rokosszovszkij életútjának ismertetése: 09.20-kor, A világ tükre című műsorban hangzott el.

vonultak fel, amelyek a sajtó és a hírközlés szabadságát követelték. Táblákat vittek, melyen a lengyel nép nyílt és őszinte tájékoztatását követelték. A feliratok sürgették a külföldi rádióállomások zavarásának megszüntetését. A Varsóban tartózkodó külföldi sajtótudósítók jelentése szerint katolikus körökben aláírásokat gyűjtenek egy kérvényre, amelyben Wyszyński bíboros⁴ kiszabadítását és rehabilitálását kívánják. Stettinben egy tömegtüntetésen a Szovjetunióban visszatartott lengyel állampolgárok azonnali repatriálását követelték. A munkásság azonkívül felhívta a szovjet Pravda szerkesztőségét, hogy nyilvánosan kérjen bocsánatot a lengyel sajtóra szórt rágalmakért. Varsóban, valamint a többi nagy ipari központban a munkások és a diákok a hét végén riadókészültségben állottak. A varsói üzemek munkássága vasárnap külön műszakot vállalt, hogy a dolgozók szükség esetén azonnal mozgósíthatók legyenek. A szovjet csapatmozdulatokról szóló híresztelések még nem nyertek megerősítést. Berlinben a szovjet főparancsnokság megtiltotta a beutazást a főparancsnokság mellett működő nyugati katonai misszióknak a lengyel határ menti területekre. Varsóban egyébként bejelentették, hogy a lengyel parlament közjogi bizottsága jóváhagyta az új választójogi javaslatot. Ennek az a legfőbb újítása, hogy kötelezővé teszi a titkos szavazást, és hogy ez alkalommal a szavazók több képviselőjelölt között választhatnak. Poznańban ma felfüggesztették a Kulas és társai ellen indított per tárgyalását. A vádlottakat a politikai rendőrség épületének megrohamozásáért állították bíróság elé. Három vádlottat szabadlábra helyeztek.⁵

Budapest. A főváros két egyetemén rendkívüli gyűlést tartott az ifjúság. Az Építészeti Műszaki Egyetem hallgatói elhatározták, hogy kilépnek a DISZ-ből, és új egyetemi szervezetet létesítenek. A Közgazdaságtudományi Egyetem hallgatói még nem döntöttek ebben a kérdésben, de a rendelkezésünkre álló hírek szerint többségükben a kilépés mellett foglalnak állást. Mindkét egyetem hallgatói határozatot hoztak, melyben tetteket sürgetnek, a vezetés javítását, a felelősség kérdésének őszinte tisztázását, a magyar-szovjet baráti kapcsolatoknak a teljes egyenjogúság alapján való rendezését követelték. A közgazdasági egyetem hallgatói ezenkívül azt is követelték, hogy helyezték Nagy Imrét vissza a legfelső állami és pártvezetőségbe. A diákság szolidaritását fejezte ki a lengyeleknek és bejelentette, hogy a lengyelek harcát követendő példának tekinti. A Szabad Nép szerkesztősége a Trybuna Ludu szerkesztőit biztosította együttérzéséről és kívánt sikereket a most megindított

4 Stefan Wyszyński (1901–1981) bíboros, Lengyelország katolikus prímását 1953. szeptember 26-án letartóztatták, és három éven keresztül (1956. október 26-ig) különböző helyeken ítélet nélkül fogva tartották.

5 Poznańban június 28-án mintegy százezer munkás tüntetett, az élet- és munkakörülmények javítását, valamint szabad választásokat követelve. A biztonsági erők fegyverrel verték szét a tüntetést. Az összecsapásnak mintegy száz halálos áldozata és több száz sebesültje volt. Hat-száz tüntetőt letartóztattak. Janusz Kulas és hét vádlott-társa ügyében a bíróságnak október 22-én kellett volna ítéletet hirdetnie.

harc folytatásához. A budapesti rádió munkatársai a varsói rádiót üdvözölték, kiemelve, hogy a szektarianizmus elleni harc – éppen úgy, mint a szocializmus építése – közös, és hogy ez a harc sikeres lesz Magyarországon is.

Belgrád. Befejeződtek a jugoszláv–román tárgyalások. A tárgyalásokról kiadott hivatalos közlemény szerint kereskedelmi és fizetési egyezményt, árucseré-forgalmi megállapodást és egy tudományos és műszaki együttműködésről szóló megállapodást kötöttek. Megállapodtak egy kulturális egyezmény alapelveiben is. A tárgyalásokon a jugoszláv delegációt Tito és Kardelj, a román delegációt Gheorghiu-Dej és Stoica vezette. Néhány órán belül várják a jugoszláv–magyar tanácskozásokról szóló hivatalos közlemény kiadását is.

New York. Ravndal, az Egyesült Államok távozó budapesti követe New Yorkba érkezett.⁶ Közölte a sajtó képviselőivel, hogy Magyarországon is mutatkoznak a liberalizálódási folyamat jelei. Az új vonal körül csoportosuló erők függetlenséget követelnek a Szovjetuniótól, biztosítani akarják, hogy Magyarország szabadon kereskedhessék bármely országgal, és szorosabb kapcsolatokat akarnak teremteni az önálló politikát folytató, vasfüggöny mögötti országok között. Az amerikai követ kiemelte, hogy a magyar népet rendszeresen tájékoztatják a hivatalos hírközlő szervek a lengyelországi helyzetről.

Párizs. Mollet francia miniszterelnök a külügyminiszterrel és a hadügyminiszterrel ma az Athos nevű hajó lefoglalásáról tárgyalt.⁷ Az Athos – mint annak idején jelentettük – fegyvereket szállított az algériai lázadóknak. A fegyvereket Alexandria kikötőjében egyiptomi katonák rakodták be. A francia fővárosban nem tartják kizártnak, hogy Franciaország az egyiptomi fegyverszállítások miatt esetleg panaszt emel az ENSZ Biztonsági Tanácsában.

Párizs. A francia kormány megszakította a tárgyalásokat Marokkóval, a két ország közti kapcsolatok rendezéséről. A tárgyalások megszakítását Párizsban azzal indokolták, hogy a marokkói hatóságok az algériai nemzeti felszabadítási front vezetőinek marokkói látogatása alkalmával nyíltan az algériai felkelők mellé álltak. A marokkói szultán ma Tuniszba repült, hogy Burgiba tuniszi miniszterelnökkel megbeszéléseket folytasson az algériai helyzetről.

Kedves hallgatónk, híreink közlését befejeztük. Legközelebb 6 órákor mondunk híreket. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

6 Christian M. Ravndal 1951–1956 között volt az USA budapesti követe.

7 Guy Mollet (1905–1975) francia politikus, 1946-tól a szocialista párt, hivatalosan SFIO (Section Française de l'Internationale Ouvrière, a Munkás Internacionálé Francia Szekciója) főtitkára, 1956–1957-ben miniszterelnök.

00.57: Napi kommentár

Balogh Balázs beszél a lengyel események háttéréről. Ismétlés, elhangzott: 22-én 14.10-kor és 21.10-kor.

A népi demokráciák közül Lengyelország volt az első, amely észrevette és fölhasználta a Sztálin halála és a XX. pártkongresszus következtében előállott lehetőségeket. Lengyelországban áradt először szabadabb levegő, ott indult meg az a demokratizálódási folyamat, mely valósággal meglepettette a sztálini múlt itt felejtett képviselőit, és a többi népi demokráciák haladó elveinek motorja és példaképe lett. Erről a folyamatról mi hallgatóinkat folyamatosan, részletesen tájékoztattuk, s talán nem kis mértékben ez is hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország is elmozdult a holtpontról, nálunk is megkezdődött a sötét közelmúlt maradványainak legalábbis részleges felszámolása.

A rendszer Lengyelországban sem változott meg, de megváltozott a politikai légkör. Döntő szerephez jutott a közhangulat, amely végül is a poznańi felkelésben robbant ki. Ez a közhangulat már nem elégedett meg jelszavakkal, fogadkozással, látszateredményekkel. Elsöpört bűnösnek talált személyeket, intézményeket, rákényszerítette a rendszert, ne csak valljon, meakulpázzon, hanem jóvá is tegyen bűnöket, amelyeket a szovjet példa majmolása és az idegen erőszak elkövetett. Az elemi erővel megindult fejlődés elsodort kisebb akadályokat, de végül is beleütközött a legnagyobb akadályba, abba a ténybe, hogy Lengyelország szovjet katonai megszállás alatt van, és a Szovjetunió állandóan beleavatkozik az ország belső ügyeibe. Ennek a beavatkozásnak legszembeeszköbbsé képviselője Rokosszovszkij marsall volt, szovjet tábornok, a lengyel haderők szovjet főparancsnoka és a lengyel párt politikai bizottságának tagja egy személyben.

A börtönből szabadult Gomulka és társai nekivetették vállukat ennek az akadálnak. Nyíltan megmondták, hogy a Szovjetunióval való viszonyt rendezni kell, félretették a szovjet csapatok jelenlétének kérdését, és elhatározták, hogy Rokosszovszkijt eltávolítják a politikai bizottságból. A Szovjetunió eddig sem túlságos lelkesedéssel kísérte a lengyelországi fejleményeket, ezzel azonban betelt a pohár. A szovjet vezetőség olyan beavatkozásra szánta el magát, melyre a Szovjetunió történetében még nem volt példa. Összefogott az egymással többé-kevésbé nyíltan széthúzó szovjet vezetőség, repülőgépen ott termett Varsóban, és megjelent a központi vezetőség ülésén. Természetes, hogy az egész világ felfigyelt erre a váratlan, drámai fordulatra, izgatottan várta, mi lesz az eredménye. [...] A küldöttség nem csak vitázott és érvelt, a kiszivárgott és természetesen meg nem erősített hírek szerint megcsillagolta a fegyveres beavatkozás lehetőségét is. S az eredmény, kedves hallgatóink: a küldöttség egy éjszakai szereplés után visszarepült, a párt első titkára Gomulka, és a pártvezetőségben, a politikai bizottságban hiába keressük Rokosszovszkij marsall nevét. Gomulka beszédében további radikális intézkedéseket jelentett be, a fejlődés nem áll meg, hanem a jelek szerint fokozott erővel halad tovább. A lengyel nép győzött.

05.59: Műsortájékoztató

Jó reggelt, kedves hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangjának műsorát hétköznapi napokon reggel 6 órától éjjelig sugározzuk a következő hullámsávokon: a 19 méteres rövidhullámon egész napon át, a 16 méteren 6 órától 22 óra 20 percig, a 13 méteres sávon 7 óra 25 perctől 20 óra 50 percig. A 25 méteres hullámon 6 órától 17 óráig, valamint 21 óra 10 perctől éjjelig. A 41 méteren 6 órától 7 óra 50 percig, illetve 19 óra 15 perctől éjjelig. A 31 méteres rövidhullámon 6 órától 11 óra 25 percig, 17 órától 19 óráig, és 22 óra 35 perctől éjjelig. Végül a 49 méteren 23 óra 15 perctől éjjelig. Felhívjuk kedves hallgatóink figyelmét, hogy naponta közvetítünk külön műsort éjjel után 40 perces kezdettel. Ezt az éjszakai programot a 417 méteres középhullámon, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon sugározzuk. Kedves hallgatóink, néhány másodperc múlva, 6 órakor megszólal tárogatónk hangja: „Szól a kakas már, majd megvirrad már.”

06.00: Hírszolgálat

Fontosabb híreink egy mondatban. A lengyelországi katonai szervezetek a hadsereg igazi demokratizálását követelik. Körképet adunk a nemzetközi sajtónak a lengyelországi fejleményekhez fűzött megjegyzéseiből. Magyarországon is megmutatkoznak a liberalizálási folyamat jelei – hangoztatja Ravndal, az Egyesült Államok távozó követe New Yorkban. Befejeződtek a jugoszláv-román tárgyalások. Rátérünk híreink részletes ismertetésére.

Varsó. A lengyelországi kommunista párt politbűrója Gomulka első titkár vezetésével értekezletre ült össze, melynek napirendjén – a nyugati lapok tudósítójának varsói jelentése szerint – Rokosszovszkij szovjet tábornagy ügye szerepel. [...] A szabad világ sajtója vezető helyen foglalkozik a lengyelországi eseményekkel, s azok várható hatásával. Az angol lapok közül a Manchester Guardian rámutat arra, hogy nemcsak a kommunista párt egyes vezetői, hanem az egész lengyel nép függetlenséget, nemzeti önállóságot követel Moszkvától. A varsói események súlyos válaszütt elé állították a Szovjetuniót. Vagy vállalják a demokratizálás folytatásával járó kockázatot, vagy erőszakkal kell letörjék a szabadságmozgalmakat, ami súlyos csapást jelentene a szovjet külpolitikára. A [The] Times szerint a varsói események tanúsága szerint a lengyel nép nemcsak a szovjet uralomtól, hanem a kommunista rendszertől is meg akar szabadulni. Az angol lap idézi a lengyel egyetemi ifjúság Po Prostu című lapjának egyik cikkét, amely szerint csak a valóban szabad választások biztosíthatják az ország szuverenitását, szabadságát és függetlenségét. A munkáspárti Daily Herald arról az értesüléséről számol be, hogy Tito és Mao Ce-tung táviratban fejezte ki szerencsekívánatait Gomulkának. A munkáspárt lapja szerint az egész lengyel nép fellázadt a szovjet kommunista imperializmus és értelmetlen zsarnokság ellen. A lengyelek nem a szocializmus, és [annak] demokratikus formája, hanem a szovjet kommunizmus ellen láznak. Az olasz lapok általában megegyeznek abban, hogy Moszkva kénytelen volt meghátrálni a határozott és elszánt lengyel állás-

foglalással szemben. Rámutatnak arra, hogyha a lengyeleknek sikerül bizonyos mértékű függetlenséget kivívniuk, ez nem maradhat hatás nélkül a többi vasfüggöny mögötti országokra sem.

A francia La Croix véleménye szerint a lengyel fejleményeknek rövidesen következményei lesznek a többi kelet-európai országban. Nagy Imre előtérbe jutása sem várat már sokáig magára. Annak ellenére – írja a francia lap –, hogy Gomulka és hívei a teljes szabadság uralmát akarják megteremteni Lengyelországban, Gomulka kommunista, aki szabadabb és függetlenebb, de a kommunista rend megteremtésére törekszik. Az amerikai [The] Washington Post is erre a szempontra mutat rá. Rendkívül nagy jelentőségűnek mondja, hogy egy vasfüggöny mögötti állam nyíltan szembeszáll Moszkvával. Gomulka azonban a demokrácia és a demokratizálás alatt a kommunizmus egy új fajtáját érti. A Szovjetunió a lengyel fordulat következtében háború utáni történetének legválságosabb szakaszához érkezett, mert nem kétséges, hogy a Lengyelországban megindult folyamat kiterjed a többi országra is, s ez a szovjet birodalom szétohlásához vezethet. Ha a lengyel vezetőknek sikerül kivívni függetlenségüket, lehetséges, hogy éppen olyan segélyben részesülnek Amerikától, mint Jugoszlávia. A segély nem az újfajta kommunizmus, hanem a függetlenségéért harcoló lengyel nép támogatását jelentené.

Berlin. A kelet-németországi kommunista hatóságok elkobozták a Berliner Zeitung am Abend újságárusokhoz ért példányait. Ez a lap volt az egyetlen Kelet-Németországban, amely részleteket közöl Gomulka beszédéből.

New York. *Ravndal, az Egyesült Államok távozó budapesti követe New Yorkba érkezett. [...]*

Budapest. *A főváros két egyetemén rendkívüli gyűlést tartott az iffúság. [...]* A budapesti rádió munkatársai a varsói rádiót üdvözlötték, kiemelve, hogy a szektarianizmus elleni harc – éppúgy, mint a szocializmus építése – közös, és hogy ez a harc sikeres lesz Magyarországon is. A Magyar Újságírók Országos Szövetsége táviratban üdvözlölte a lengyel újságíró-szövetséget. A DISZ Petőfi Körének vezetősége [egy] javaslatról tárgyalt, mely szerint a Petőfi Körnek kérnie kell a vezetőség mielőbbi összehívását és azt, hogy az előkészítésbe vonják be Nagy Imrét is. Egy másik javaslat szerint követelni kell, hogy a párt és a kormány legfőbb vezetésébe vonjanak be a nép bizalmát élvező, a szocialista demokratizmusért és a lenini elvekért következetesen kiálló személyeket.

Belgrád. *Befejeződtek a jugoszláv-román tárgyalások. [...]*

06.10: Falusi hallgatónak

Agrárius és Márton gazda beszélgetése.⁸ Falun még folyik a kiskirályok basáskodása, az erőszakos tagosítással még folytatják a sztálini terrort, noha ezzel az őszi vetéstervet végzetesen akadályozzák.

⁸ Agrárius: Németh Zoltán (1898–1967) volt földbirtokos, 1955–1966 között a SZER magyar osztályának a munkatársa. Márton gazda fiktív személy.

lyozzák.⁹ Ugyanakkor a magasabb politikai vonalon a kommunista értelmiség számára készített folyóiratokban már nyíltan beismerik a kolhozrendszer csődjét. [...]

Agrárius: A Csillag című lap szeptemberi számában írta meg cikkét Márkus István a Somogy megyei termelőszövetkezetek tanulmányozása után.¹⁰ Lényege az, hogy a megvizsgált kolhozok egyik-másika talán gabonából többet termelt, de állattenyésztésben és egyéb termelési ágakban alulmaradtak a minden támogatást nélkülöző egyéniékekkel szemben. Megírja, hogy a kényszerkolhozosítással elvadtították a parasztságot a szövetkezés gondolatától. Követeli a gyakorlatban a legszigorúbban betartandó önkéntességet, a szövetkezetek függetlenségét és termelési szabadságát. Javasolja a gépállomások leépítését, és hogy a gépeket adják a szövetkezetek tulajdonjogába.¹⁰ Kétségtelen, hogy a cikkíró felsorolta azokat a generális hibákat, amelyek egyszer s mindenkorra elvették a termelési kedvet, és a szövetkezeti parasztságot arra az álláspontra kényszerítették: ha az állam terrorral hajtott bennünket a kolhozba, akkor gondoskodjék eltartásunkról is.

Márton gazda: A cikke bizonyos Földeáki Béla válaszolt a Csillag októberi számában. Elmondja, hogy ő ugyan nem szakember, de a kolhozrendszert a mai állapotában ő is tarthatatlannak látja. Szerinte keresni kell a megoldást. Javasolja, hogy az állatokat ne vigyék be a közösbe, mert a tagok istállóiban jobb gondozásban részesülnek, és többet termelnek. De nem tudja elképzelni a gépi megmunkálást nagyüzemi gazdálkodás nélkül, és szerinte a földet ezután is a közösbe kell bevenni.

Agrárius: Nem tudja elképzelni, mert a cikkíró is sötétségben tartották a gépesítés fejlődését illetőleg. Nem tudja, hogy Nyugaton százezerszámra gyártják a minden munkát elvégző kis és olcsó traktorokat, amelyeket már egy pár ígás állat árából is meg lehet vásárolni. Amíg nálunk huszonkétezer mamuttraktor dolgozik, a csak negyven százalékkal nagyobb szántóterületű Nyugat-Németországban már négyszázezer, és ennek is nyolcvan százaléka a húsz hektáron aluli kisgazdák tulajdonában. A gépesítéshez nincs szükség ezer- vagy ötezer holdas domíniumokra. Az öt-, tíz- vagy húszholdas paraszt számtalan részben elfekvő nadrágszíjparcelláit kell egy darabba hozni. Ha ezt

⁹ Tagosítás: birtokrendezési eljárás. A területileg szétszórt földterületek üzemenkénti vagy birtokosenkénti összevonása a termelés racionalizálására és az agrárszerkezet javítása érdekében. Lényeges, hogy a kiosztás előtti és utáni állapotok értékben egymással megegyezzenek.

A szocialista mezőgazdaság kialakítását szolgáló tagosítás során az egyéni érdekek sérültek, mert a cél a termelőszövetkezetek és állami gazdaságok földterületeinek kialakítása volt, a kistulajdonosokkal szemben akár erőszakkal is felléptek.

¹⁰ A Csillag az írószövetség folyóirata. Előző szerdán, október 17-én a Petőfi Kör a Közgazdaságtudományi Egyetemen rendezett vitaestet a magyar mezőgazdaságról, amelynek bevezetése Papp Gábornak az Új Hang szeptemberi számában megjelent Kert-Magyarország című írását ismertető előadása volt.

¹¹ A gépállomások állami tulajdonban voltak, feladatuk a mezőgazdasági szövetkezetek gazdálkodásának támogatása volt, valójában beleszóltak minden fontos döntésbe.

a régóta kívánt tagosítást csinálják meg a mostani földrablás helyett, már a tízholdas parasztbirtokokon is teljes mértékben kihasználható a modern gépesítés. Csak tegyék lehetővé, hogy közösen kis gépeket vásárolhassanak.

Márton gazda: A vitához a SZÖVOSZ elnöke, Vas Zoltán is hozzászólt, mondván, hogy csak azokat a kolhozokat lehet eltartani, amelyek önmagukat is el tudják tartani.¹² Az adózók és a dolgozók pénzén nem lehet a szocializált szektorokat fenntartani. Ez az, amit mi évek óta ostoroztunk. Hogy a köznek évi kétmilliárd forintjába került az esztelen kolhoztámogatás. Így folyik a vita a termelészövetkezetek beismert csődjéről. A vitába azonban nem vonták bele a parasztságot. Éppen ezért fogalmazzuk meg és szögezzük le a parasztság követeléseit az úgynevezett szövetkezeti reformpolitikát illetően.

Agrárius: Először. Oszlassák fel a termelészövetkezeteknek nevezett szovjet mintájú kolhozokat azzal, hogy még az ősz folyamán, aki akar, szabadon kiléphessen. Nem lehet szövetkezetnek sem nevezni ezeket az orosz mintájú kényszerszövetkezeteket, amelyeknek már az alapszabályzatában benne van a föld és tartozékainak lassú államosítása. A sztálini alapszabály egyenesen megcsúfolása a szövetkezésnek, amelyben csak a jobb és több munka a tagok kötelessége, de ezzel szemben nem részesülhetnek a több termelés eredményében. Az osztalékot megelőző állami követelések lehetetlenné teszik a jövedelem emelkedését.

Márton gazda: Másodszor. Mezőgazdasági termelészövetkezet el sem képzelhető beszerző és értékesítő szövetkezet nélkül. A jelenlegi kolhozokból csak azok tarthatók fenn, amelyekben a tagok a szabad kilépés meghirdetése után is bent akarnak maradni.

Agrárius: Harmadszor. Ezek számára is új alapszabállyal lehetővé kell tenni a nyugati mintájú szövetkezési formát. Elsősorban tulajdonjogukba kell adni a nagyobb termelőeszközöket. Amíg a gépek a gépállomáson az állam tulajdonában vannak, azok csak kizsákmányoló eszközök az államhatalom kezében, és a termelő gazda nem érezheti magát független szövetkezeti tagnak. Mindig ki lesz szolgáltatva az államhatalom önkényű irányításának.

Márton gazda: Negyedszer. Az esetleg megmaradó szövetkezetekben érvényre kell juttatni a bevitt vagyon arányában való részesedést. Enélkül nem lehet meg a tulajdonjog biztonsága.

Agrárius: Ötödször. Meg kell azonnal szüntetni a magántulajdon lábbal tiprását jelentő tagosítást. A több darabban fekvő paraszti birtokokat kell egy darabba tagosítani önálló háttérmezsgyékkel. Az öt- és tízholdas, egy darabban fekvő paraszti birtokokhoz is lehet traktort gyártani, amelynek üzemkölsége is lényegesen kisebb.

¹² Vas Zoltán (1903–1983) kommunista politikus, 1945-től vezető funkciókat látott el: a fővárosi közellátási kormánybiztosa, majd polgármestere, a Gazdasági Főtanács főtákará, a tervhivatal elnöke. 1953-ban tisztségeiből leváltották. 1954–1955-ben a Minisztertanács Titkárságának vezetője lett, 1955–1956-ban a külkereskedelmi miniszter helyettese, 1956-ban a SZÖVOSZ (Szövetkezetek Országos Szövetsége) vezetője. Nagy Imre köréhez tartozott.

Márton gazda: Hatodszor. Tegyék lehetővé a nyugati szabad szövetkezési formát abban is, hogy a tagok határozhassák meg, hogy milyen termelésre és mennyi időre társulnak.

Agrárius: Hetedszer. A gazdák a föld közösbe adása nélkül is társulhatnak egyes vidékeken a gépek kihasználására, ugyanazon állatfajta tenyésztésére, állati termékek vagy egyöntetű növények előállítására. Ahogy Dániában és Hollandiában, nagy kiterjedésű vidékeken ugyanazt a fajta sertést vagy baromfit tenyésztik, és az árut világmárkává tették. Ezt Magyarországon is meg lehet csinálni, de mindenki a maga külön birtokán.

Márton gazda: Nyolcadszor. A szabad szövetkezés alapja az autonómia. A tagok maguk választhassák meg a vezetőséget. Maguk dönthessenek gazdálkodási tervükről, önállóan, de felelősen vezethessék pénzügyeiket, nincs szükség a közpénzekből álló járási és megyei szervekre, párttitkárokra, csupán szakemberekből álló tanácsadókra. Az évi kétmilliárd kolhoztámogatásból egyenlő mértékben segítsék az egyéni gazdákat is.

Agrárius: Kilencedszer. A kormánynak elsőrendű kötelessége a kolhozok beismert csődje után az egyéni gazdák legnagyobb fokú támogatása, akik nélkül semmiféle út nincs a mezőgazdasági csődből való kikerüléshez. Lengyel mintára vissza kell adni a kulákküldözésben elkobzott, a súlyos terhek miatt felajánlott birtokokat. Tárthatatlán az állami gazdaságok rendszere is, amelynek területéből százezer független családi egzisztenciát lehet teremteni.

06.20: Kertek alatt

Zoltán Károly, „János gazda” és „Kati néni” beszélget a szabad nyugati országok mezőgazdasági politikájáról. (Énekszó)

– De jó kedve van, Kati néni! Adjon isten!

– Ni csak, no, hát az ember nem lógathatja mindig az orrát. Na, hozta isten lelkem, kerüljön beljebb!

– János gazda itthon van?

– Itt vagyok, itt vagyok, már az udvar végiből láttam, hogy gyűn. No de tessék, foglaljon csak helyet.

– Ha már megígértem, beugrom egy pillanatra.

– Az ám, de a Márton sógor nincs itt, hogy megint együtt beszélgethettünk.

– Hát nem várhatok rá, mert a dolgom most is sietős, mint mindig.

– Pedig kár, mert nagyon érdekes volna, hogy milyen terményárak vannak tőlünk nyugatra, a szabad országokban.

– Hát azért erről beszélgethetünk mi is. Például tudja-e maga, hogy a német paraszt egy mázsza búzáért 42 márkát kap, vagyis valamivel többet, mint a világgpiaci ára.

– Hát aztán mennyi az egyik meg mennyi a másik?

– A világgpiaci ár az 8 dollár körül mozog. A 8 dollár az kereken 32 márka, de a német paraszt tízzel többet kap.

– Hát ez már bennünket, asszonyokat is érdekel. De hát nem tudná megmondani lelkem hamarjába, mennyi ez a mi pénzünkben?

– A 8 dollár az hivatalosan kereken 90 forint, de a vásárlóértéke sokkal több. Ha 40 Ft van köztük, ami szerintem igen szerény számítás, akkor 1 mázsa búza világgpiaci ára 320 Ft. A német paraszt viszont 420 Ft-ot kap érte a belföldi piacon.

– Vagyis többet, mint a világgpiaci ár.

– Igen, mert a német állam azt szeretné elérni, hogy minél több kenyérgabonát termeljenek a gazdák, és minél kevesebbet kelljen behoznunk külföldről. Ezért inkább ráfizet 10 márkát mázsánként. És látja, János gazda, ez a nyugati árpolitika lényege.

– Szóval az állam így támogatja a gazdákat.

– Igen, de minden országban másként.

– Például hogyan, hogyan van Amerikában?

– Hm, pont a legnehezebbet kérdezte, mert az Észak-Amerikai Egyesült Államokban a mezőgazdasági árrendszer igen cifra valami. Na de azért megpróbálom elmondani. Úgy van az, tudja, hogy kimondják: az 1946-os terményárak a legjobb. No most a termények legújabb árát úgy igazítják az egyéb – mondjuk a termelőeszközök vagy fogyasztási – cikkek árához, hogy azok ugyanolyan arányban legyenek egymással, mint az ideálisnak tartott időben, jelen esetben tehát 1946-ban.

– Ha jól értettem, akkor ennek a lényege az, hogy az árakat nem engedik elromlani.

– Hallja, hogy gazdálkodik már a feleségem is?

– Hát az nagyon rendjén van, János gazda, az asszonyoknak is törődniök kell azzal, hogy mi történik körülöttük a világban.

– Ójha!

– Na szóval, így van Amerikában. Más országban pedig évről évre állapítják meg az előző évi árhoz viszonyítva az árakat. Angliában pedig állandó és rendszeres állami támogatással tartják az árakat megfelelő árszínvonalon. Ezt úgy hívják, hogy szubvenciórendszer.

– Szóval az állam rendszeresen ráfizet a terményárakra valamit.

– Így van. Akárhány élelmiszernél előfordul, hogy a terményárak magasabbak, mint a belőlük készült élelmiszerek ára. A két ár közötti különbséget az állam viseli.

– De azért, ne haragudjon, ez még sincs rendjén. Nem lehet egészséges az a gazdasági élet, ahol az állam mindig csak támogatja a gazdát. Miért nem tudnak megállni a maguk lábán?

– Hát ebben van valami, János gazda, azért egészen még sincsen így. Tudja, az árpolitika az mindig egy-egy ország gazdasági szerkezetétől függ. Nagyipari országok, mint Anglia, Nyugat-Németország megengedhetik ma-

guknak az ilyenfajta árpolitikát. Na de erről majd legközelebb beszéljessünk, mert nem akarom föltartani magukat a munkában. Isten vele, Kati néni, isten áldja, János gazda!

– Isten vele, édes lelkem! Hát csak jöjjön ám máskor is!

06.24: Műsortájékoztató

Hogyan fest az érem másik oldala? Mi igaz abból, amit a komünisták mondanak, és mi az, amiről hallgatnak? Erről szól 6 óra 40 perces adásunk, amelyben széljegyzeteket fűzünk a nap eseményeihez. Hallgassák meg Glossza rovatunkat: 6 óra 40 perckor!

06.25: Zene

06.35: Napi kalendárium

Ma 1956. október 23-a, kedd van. Budapesten a nap egy perccel negyed hét előtt kel, és 16 óra 42 perckor nyugszik. A fogyó hold délelőtt negyed tizenegykor megy le, és 19 óra 20 perckor jön fel újra. A katolikus naptárban Ignác pátriárka és Kapisztrán Szent János, a protestánsokéban Gyöngyi neve áll.

06.40: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: október 22-én 13.20-kor, 16.25-kor és 23.25-kor.

Az ifjúság egységének jelszava hamis jelszó, hazug jelszó, restaurálási kísérlet, az ifjúság megcsalása, olyan szita, amelyen átlát az ifjúság. Nem, nem! A szegedi példa történelmi példa. Azt, hogy 3000 egyetemista otthagyta a DISZ-t, és önálló ifjúsági szervezetet alapított, olyan történelmi cselekedet, mint amikor Petőfiék megszüntették a cenzúrát, és cenzor nélkül nyomtatták ki a 12 pontot. Petőfiék megteremtették a szabad sajtót, a szegedi diákok most megteremtették a szabad szervezkedést. A cenzorok akkor öltöttek hatoltak és hápogtak, a DISZ-nek pedig ma nem marad más hátra, mint hogy elhallgat, elmúlik, kimúlik, úgy ahogyan működött: dísztelenül és dicstelenül.

SZIGNÁL

A Magyar Tudományos Akadémia elnöksége visszaállította Nagy Imre rendes akadémiai tagságát – mondja a hivatalos jelentés. Amint visszaállította Sántha Kálmán akadémiai tagságát is. Amikor a párt ellenük foglalt állást, megfosztották őket a tagságtól. Amikor a politikai szelek melléjük fordultak, ismét keblükre ölelték őket. Ez lenne Széchenyi István akadémijának szelleme, erkölce, önállósága, önérzete? És ezen az Akadémián, ennek az Akadémiának elnökségén még most sem söpör végig a tisztító vihar? Hogyan bízhatnék a nép abban a megújulásban, amelynek akadémiai elnöke ugyanaz a Rusznyák professzor, aki másfél évvel ezelőtt Nagy Imrénél gyógyíthatatlan

szívbetegséget diagnosztált. Ma pedig a gyógyíthatatlan beteg homlokára odailleszti az általa letépett babért?¹³

SZIGNÁL

Az Elnöki Tanács 300 határőrt tüntetett ki azon a címen, hogy a határzárak megszüntetésével igen nehéz és veszélyes feladatot hajtottak végre. Hát, ha az aknák felszedése is nehéz és veszélyes feladat volt, most milyen nehéz és veszélyes feladat lehetett ezeken az aknákon az éj sötétjében, az életek kockáztatásával és sokszor áldozatával áttörni. És ha a felszedés medáliát érdemelt, mit érdemel az a kétségbeesés és hősiesség, amellyel az üldözött magyarok megindultak a szabadság felé? Mi nem akarjuk elvitatni az aknaszedő határőröktől az érdemrendeket, de talán, sőt egész bizonyosan a történelem újrendezi majd az aranyló ordók kérdését.

06.50: A nap riportja

Bálint Gábor összeállítása a repülés biztonságáról. Ismétlés, elhangzott: október 22-én 09.50-kor és 13.50-kor.

06.59: Műsортájékoztató

Itt a Szabad Európa Rádiója; a Szabad Magyarország Hangja a 16, 19, 25, 31 és 41 méteres rövidhullámon. Kedves hallgatóink, pontos időjelzést adunk. Tárogatónk 7 órát jelez.

07.00: Hírszolgálat

Fontosabb híreink egy mondatban: A lengyelországi parlament ma délután megnyíló ülészakán az új választójogi javaslatot vitatja meg. Az új politbüro első többórás értekezletéről [a] következő napokban tájékoztatják a nyilvánosságot. A kelet-németországi kommunista sajtó és rádió idegesen figyeli a lengyelországi eseményeket. Magyarországon is megmutatkoznak a liberalizációs folyamat jelei – hangoztatja Ravndal, az Egyesült Államok távozó budapesti követe New Yorkban. Rátérünk híreink részletes ismertetésére.

Varsó. A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...]

Berlin. A kelet-németországi kommunista sajtó és rádió idegesen figyeli a lengyelországi eseményeket. A rádió kommentátora kifogásolta, hogy a kelet-német nép oly nagy figyelmet szentel a lengyelországi fejleményeknek. Mondjuk meg egészen nyíltan és világosan – hangoztatta a kelet-berlini hír-magyarozó –, hogy Lengyelországban kétségtelenül fontos viták folynak, és nagy átalakulások állnak küszöbön. Sem a vita, sem a változás nem abban az irányban halad azonban, hogy a nagybirtokosok birtokaik, illetve üzemeik visszakapását remélhetnék. A kelet-németországi rádió egy másik kommentátora...

¹³ Nagy Imre 1953-ban lett az Akadémia tagja, de tagságát megszüntették, és csak 1956 októberében állították vissza. Bővebben: *Magyar Tudomány*, 1989/6. sz. 510.

tátora arról biztosította hallgatóit, hogy Lengyelország az úgynevezett szocializmus útján halad tovább. A lengyel munkások, a lengyel nép, a lengyelországi kommunisták bizonyosan jól elkészülnek a maguk ügyeivel anélkül, hogy ebből az ellenséges erők hasznát tudnának hajtani – hangoztatta a hír-magyarozó. A kelet-németországi kommunista hatóságok elkobozták a *Berliner Zeitung am Abend* újságárusokhoz ért példányait. Ez a lap volt az egyetlen Kelet-Németországban, amely részleteket közölt Gomułka beszédéből.

A szabad világ sajtója vezető helyen foglalkozik a lengyelországi eseményekkel, s azok várható hatásával. [...]

Prága. A szovjet kommunista párt központi bizottságának tagjaiból álló küldöttség érkezett Prágába a csehszlovákiai párt központi bizottságának meghívására. A hivatalos közlés szerint a szovjet delegáció a lakosság és a kommunista párt életének tanulmányozása, és a tapasztalatok kicserélése végett érkezett az országba.

New York. Ravndal, az Egyesült Államok távozó budapesti követe New Yorkba érkezett. [...]

Budapest. A főváros két egyetemén rendkívüli gyűlést tartott az ifjúság. [...] A budapesti rádió munkatársai a varsói rádiót üdvözölték; kiemelve, hogy a szektarianizmus elleni harc – éppen úgy, mint a szocializmus építése – közös, és hogy ez a harc sikeres lesz Magyarországon is. [...]

Prága. A szovjet kommunista párt központi bizottságának tagjaiból álló küldöttség érkezett Prágába a csehszlovákiai párt központi bizottságának meghívására. A hivatalos közlés szerint a szovjet delegáció a lakosság és a kommunista párt életének tanulmányozása, és a tapasztalatok kicserélése végett érkezett az országba.

Párizs. A francia kormány megszakította a tárgyalásokat Marokkóval, a két ország közti kapcsolatok rendezéséről. [...]

07.10: Napi híradó

Molnár József írása a lengyelországi eseményekről.¹⁴ Ismétlés, elhangzott: október 22-én 22.10-kor és október 23-án 00.40-kor.

07.19: Műsортájékoztató

Milyen műsört sugároz a Szabad Magyarország Hangja? Erről adnak részletes tájékoztatást műsorismertetéseink. Hétköznapokon reggel 8 óra 10, délben 12 óra 10, délután 17 óra 30, este 19 óra 10 és 23 óra 10 perckor jelentkezőnk műsортájékoztatóval. Legközelebb tehát 8 óra 10 perckor.

¹⁴ Molnár József (1918–2009) 1955–1957 között a SZER magyar osztályának a munkatársa.

07.20: Asszonyoknak

Ötperces csevegés a tinédzserdivatról.

07.25: Tánczene**07.35: Üzenetek**

Az Egyesült Államokban élő honfitársaink üzennek saját hangjukon.

A New York-i szerkesztőség összeállítása.

Éva üzeni Anglia 1948. jeligére Lacinak Budapest környékére. Lacikám, nagyon örülök; hogy a rádión át szólhatok hozzád, most van az első alkalom. Szerencsésen megérkeztem Amerikába, útközben már írtam, remélem, megkaptad. Itt minden új és sok minden nagyon érdekes. Különösen nagy öröm; hogy rég nem látott barátokkal újra találkozom. Az elfoglaltságom nagyon erős, de kielégítő és érdekes. Minden jót kívánok, isten áldjon, szia. Sok szeretettel csókol: Évad.

07.50: Munkásrovat

Péter Mihály kommentálja a budapesti kormány árpolitikáját.¹⁵

Ismétlés, elhangzott: október 22-én 11.40-kor és 20.10-kor.

Májusban a budapesti kormány elrendelte bizonyos árucikkek árának leszállítását, hogy ezzel dokumentálja jó szándékát. Az árleszállítás azonban alig terjedt ki néhány iparcikkre, és az élelmiszerek közt csak bizonyos kategóriákat vettek be a listába. Az 1 Ft-os zsírárcsökkentés legfeljebb újabb pesti tréfák születéséhez vezetett, de nem befolyásolta a munkások jövedelmének alakulását. Ennek ellenére úgy véltük, hogy a rossz kezdet után átfogóbb intézkedések következnek, és hatósági ellenőrzéssel megindul az árak lemorzsolódása. Az új kormányprogram ugyanis az életszínvonal emeléséről beszél, és arról, hogy ezt az emelést elsősorban árcsökkentéssel és az alacsony bérek rendezésével kívánja elérni. Az árcsökkentés alkalmas módszer az életszínvonal növelésére, de csak abban az esetben, ha következetesen végrehajtják, és kiterjed a legfontosabb közszükségleti cikkekre. Az említett májusi árleszállítás után azonban bizonyos árucikkek egy-kettőre elfogytak, a többiek pedig lassan, észrevétlenül új árakon jelentek meg a piacon, részben a korábbi binál is magasabb áron. A hivatalos kormánypolitika a korábbi ígéretek ellenére néhány hónap alatt kiegyenlített a kereskedelem hasznán vágott rést, és új, tetőzött jövedelmekkel duplázta meg. A csendes áremelkedés azonban nem lehetett annyira csendes, hogy az érdekeltek figyelmét elkerülte volna. Kénytelen-kelletlen a lapok is foglalkoztak vele. Nem elég azonban írni a problémáról. Az emelkedő árak bizonyítják az inflációs tendenciát, amely ellen a munkásság csak a bérek emelésével tud védekezni. A dolgozók joggal

15 Péter Mihály: Kobele József (1919–1996) 1951–1965 között a SZER magyar osztályának a munkatársa.

követelnek bérkiegyenlítést, hiszen még a tervben előírt béremelés is elmaradt az elmúlt esztendőben, és az árcsökkentések sem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. A kormány munkásbérekről beszél, miközben a feszített normák és alacsony bérek mellett árpolitikájával is a sztálinizmus idejéből jól ismert módszerekkel fokozza a kizsákmányolást. [...] A Dagens Nyheter című stockholmi lap munkatársa budapesti beszámolót közöl a munkások helyzetéről.¹⁶ Megállapítja, hogy külsőleg úgy látszik, mintha a lakosságnak jó dolga lenne Magyarországon. Az üzletek kirakatait nézve látja az ember a bőséget és megtudhatja, hogy a vásárlás szabad, a jegyrendszer teljesen ismeretlen. Kelet-Németországhoz képest az emberek ruházata is valamivel jobb, és nem látszik az éhség lépten-nyomon az arcokon. Ha azonban az árakat összevetjük a bérekkel, azonnal kitűnik, hogy a magyar munkás élete se nem könnyű, se nem gondtalan. Az átlagbér amúgy 900 Ft. Hivatalos adatok szerint 1000–1200, de a munkások szerint 700 Ft körül mozog. Ezért számolunk 900-zal, mert ez a kétféle értékelés közepén fekszik. Tegyük egy rövid összehasonlítást az árak és bérek között! Egy kiló kenyérért 40 percet kell dolgozni, és 15 órát egy kg vajért. Egy pár cipőért csaknem 100 órát, tehát több mint fél hónapot. Egy hétig kell dolgozni egy ingért. A lap ezután felsorolja a különféle közszükségleti cikkek árait, majd összehasonlítja a forint értékét a különféle nyugati valutákkal. Az összehasonlításból kiderül, hogy 100 svéd korona ára 402 Ft. Amiből viszont következik, hogy a magyar munkás egyhavi fizetése a svéd munkás keresetének alig egynegyede.

08.00: Hírszolgálat

Fontosabb híreink egy mondatban. A lengyelországi parlament ma délután megnyíló ülészakán az új választójogi javaslatot vitatja meg. Az új politbüro első többórás értekezletéről a következő napokban tájékoztatják a nyilvánosságot. A kelet-németországi kommunista sajtó és rádió idegesen figyeli a lengyelországi eseményeket. Magyarországon is megmutatkoznak a liberalizációs folyamat jelei – hangoztatja Ravndal, az Egyesült Államok távozó budapesti követe New Yorkban.

Varsó. A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...]

Berlin. A kelet-németországi kommunista sajtó és rádió idegesen figyeli a lengyelországi eseményeket. [...]

A szabad világ sajtója vezető helyen foglalkozik a lengyelországi eseményekkel és azok várható hatásával. [...]

New York. Ravndal, az Egyesült Államok távozó budapesti követe New Yorkba érkezett. [...]

Budapest. A főváros két egyetemén rendkívüli gyűlést tartott az ifjúság. [...] A Szabad Nép szerkesztősége a lengyel Trybuna Ludu szerkesztőit biztosította együttér-

16 Dagens Nyheter: a svéd Konzervatív Néppárthoz közel álló napilap.

zéséről és kívánt sikereket a most megindított harc folytatásához. A budapesti rádió munkatársai a városi rádiót üdvözölték, kiemelve, hogy a szektarianizmus elleni harc – éppen úgy, mint a szocializmus építése – közös, és hogy ez a harc sikeres lesz Magyarországon is. [...]

Belgrád. A magyarországi és jugoszláviai küldöttség között lezajlott tárgyalások záróközleményét ma hozzák nyilvánosságra a két ország fővárosában egyidejűleg. [...]

Prága. A szovjet kommunista párt központi bizottságának tagjaiból álló küldöttség érkezett Prágába a csehszlovákiai párt központi bizottságának meghívására. [...]

Párizs. A francia kormány megszakította a tárgyalásokat Marokkóval, a két ország közti kapcsolatok rendezéséről. [...]

08.10: Műsortájékoztató

A következő négy óra műsorainak ismertetése.

08.15: Napi kommentár

Balogh Balázs írása.¹⁷ Ismétlés, elhangzott: október 22-én 14.10-kor és 21.10-kor, valamint október 23-án 00.57-kor.

08.25: Szórakoztató zene

08.35: A londoni levelező negyedórja

Szabó Zoltán írása.¹⁸ Ismétlés, elhangzott: október 22-én 14.35-kor és 17.35-kor.

Kedves hallgatóm, az utolsó időkben sok szó esik Magyarországon az úgynevezett szocialista törvényességről. Rengeteg önvád és önkritika hangzott el azzal kapcsolatban, hogy az igazságszolgáltatás Magyarországon, akár a Szovjetunióban és másutt, tulajdonképpen a törvénytípust szolgálta és ezért a jövőre szocialista törvényességet követelnek. Ebben az érvelésben csak az a hiba, hogy mindazt a törvénytípust, amely az igazságszolgáltatás jegyében történt Magyarországon, a múltban is, éppen a szocialista jelzővel igazolták. A szocialista jelző szolgált mentséggel arra, hogy a bíróságok ítéleteikben nem az abszolút igazságot vagy a hiteles törvényeket szolgálták, hanem a pillanatnyi politika érdekeit. Ezek után a szocialista törvényesség szóhasználat önmagában még nem hat sem meggyőzően, sem megnyugtatóan, a törvény áldozatainak újratemetése után sem. A törvényesség, akár a szabadság, olyan

¹⁷ Balogh Balázs: Béry László (lásd: Bevezetés, 47. jegyzet).

¹⁸ Szabó Zoltán (1912–1984) író, szociográfus. Legismertebb művei: Tardi helyzet, Cifra nyomorúság, Két pogány közt. 1945 után politikai szerepet vállalt, a MADISZ elnökeként delegációt vezetett a londoni nemzetközi demokratikus ifjúsági konferenciára, 1947-ben kulturális attasé a párizsi követségen, 1948–1949-ben Magyarország UNESCO-képviselője. A Rajk-per nyomán apósával, Károlyi Mihállyal együtt az emigrációt választotta. 1951–1974 között a Szabad Európa Rádió londoni munkatársa.

szó, amelynek annál inkább van aranyfedezete, minél kevésbé látják el jelzőkkel, s az, aki az igazságot szolgálja, igazabb ügyet szolgál, mint aki a magyar ügyet szolgálja, s az, aki szabadságot hirdet, kevésbé kétértelműen szól, mint az, aki csak a népszabadságot vonja zászlájára. A törvényesség szóból akkor lett hamis tény, amikor jelzőkkel magyarázták, amikor a törvényesség a jelzőben kifejezett célok eszköze lett. Ezért talán érdemes szemügyre venni, hogy mit jelent a törvény és törvényesség egy olyan országban, ahol az igazságszolgáltatás nem volt soha se nemzeti, se szocialista, mint pl. Angliában. [...]

Ponomareva orosz diszkoszvetőnő, aki egy atlétacsoporthal jelent meg Angliában. Egy divatárúüzlet vádat emelt ellene, hogy pultjairól őt kalapot emelt el fizetés nélkül. A vád és védelem meghallgatására az orosz diszkoszvetőnőt – akinek nemzetisége nem jött számba a törvényesség szempontjából – az angol bíróság maga elé idézte. Az idézésre a diszkoszvetőnő nem jelent meg. Erre a bíróság a törvény rendelkezésére álló eszközeinek igénybevételét, vagyis az atlétanő elővezetését rendelte el. A bíróságtól a kormánynak teljesen független rendelkezését végrehajtva a rendőrség megfigyelés alá vette az orosz nagykövetséget, ahol Ponomareva nyilván tartózkodott. Házkutatásról nem lehetett szó, mert maga a szovjet követség nem angol terület, falon belül az angol törvények nem érvényesülnek. A következő hetekben világraszóló tohuvabohu alakult ki Ponomareva körül. A Szovjetunió, mivel Oroszországban kormánytól és párttól független törvénykezés elképzelhetetlen, kijelentette, hogy piszkos provokációról van szó, és egyes szovjet lapok az angol kormányt a békés koegzisztencia létének megrontásával vádolták, tökéletesen számon kívül hagyva azt, hogy a brit kormány az igazságszolgáltatás gépezetét se megindítani, se megállítani nem tudja. Pontosan azért, mert a törvényesség nem nemzeti, nem szocialista, nem konzervatív, hanem egyszerűen törvényesség. A kormány ebben a csip-csup ügyben – amely miatt az oroszok egy sportmérkőzést lemondtak és a Bolsoj-ballett vendégszereplését is majdnem lemondották – még az okosabb enged, számár szenved szempontját se követhette.

Az idézés miatt a törvény értelmében Ponomareva nem hagyhatta el Angliát, amíg a bíróság előtt meg nem jelent. Még akkor sem, ha [a] Szovjetunió ezt provokációnak tekintette, még akkor sem, [ha] másfél font értékű kalapgyűjtemény miatt kisebb vagyonok mentek veszendőbe, és jelentékeny sportesemények maradtak el. A „Vesszen a világ, de legyen igazság!” szólás ez egyszer egy tyúkpör kapcsán érvényesült, mivel nem lehetett másként. Elvi kérdésről volt szó. Akinek a törvénnyel volt dolga, annak a dolgába a kormány nem szólhatott bele. Hetekbe telt, amíg Moszkvában belátták azt, ami mind a szovjet sovinizmus, mind a szocialista törvényesség szempontjából megérthetetlen. Nevezetesen, hogy az angol törvény se sportszempontokat, se balettszempontokat, se a nemzetközi kapcsolatok szempontjait nem veheti figyelembe. A törvény előtt csak a vád bizonyítékai, a védelem érvelése, a tények számítanak. Végül valaki mégis megmagyarázhatta Moszkvában

az illetékeseknek, hogy miről van szó, és az oroszok nagy nehezen beletörődtek abba, hogy Ponomarevának, ha vissza akar térni a Szovjetunióba, előbb meg kell jelennie az angol bíróság előtt.

Ez ezelőtt tíz nappal történt meg. A magisztrátus előtt – aki kisebb kihágási ügyekben intézkedik – az orosz diszkoszvetőnő természetesen élhetett mindazokkal a jogokkal, melyek a vádlottat Angliában – ha angol, ha idegen – megilletik. [...] Az ügyész, a tanúk, az alperes és a védőügyvéd meghallgatása után a bíró ezekkel a szavakkal foglalta össze véleményét: „Megértem az emberi természet esendőségét, és azt is, hogy a divatárüüzlet alapjai jelentékeny kísértést képeznek számos asszony számára. Úgy vélem, hogy az igazság érdekei nem szenvednek sérelmet akkor, ha őt a büntető törvénykönyv értelmében a vád alól teljesen feloldom azzal, hogy három guinea perköltség megfizetésére kötelezem.”¹⁹ Ezzel Nyina Ponomareva nevezetes ügye az angol bírósággal és az öt kalappal annak rendje és módja szerint véget ért.

08.49: Emlékezzünk régiekről!

Bessenyei György írta a magyar parasztról: „Olyan a ti közsorsotok, mint a tenger, melybe minden víz visszafoly, mi belőle kiáldozik. A ti rendetek a földön minden, mért ti vagytok minden rendnek a szülői, táplálói és elfogadói. Érdemes és méltóságos paraszti sors.”

08.50: Zene

Fehér György, az Amerikában nagy sikerrel szereplő magyar zongorista felvételei.

09.00: Hírszolgálat

Budapest. A főváros két egyetemén rendkívüli gyűlést tartott az ifjúság. [...]

Győr. A Győr-Sopron Megyei Hírlap most hozta nyilvánosságra a hét végén tartott vitaülés részleteit. Az értekezleten, melyet a Jókai Színházban tartottak, Háy Gyula²⁰ elnökölt, és az – mint a Győr-Sopron Megyei Hírlap írja – teljes egészében szabad és szókimondó vita volt. Háy Gyula Győrben azzal vezette be beszédét, hogy a nagy változások kora kezdődött el Sztálin halála után. Ez a változás a magyar-szovjet kapcsolatok alakulásában sajnos alig észlelhető. Nyilvánvaló, hogy egészséges politikai kapcsolat Sztálin Szovjetuniója és Rákosi Magyarországa között sohasem alakulhatott volna ki. Háy Gyula a továbbiakban rámutatott arra, hogy Jugoszláviának sikerült megvédenie teljes függetlenségét, míg Lengyelország és Kína a szocializmus külön

¹⁹ A guinea eredetileg régi angol arany pénzegység, a történet idején 21 shilling, valamivel több, mint egy font.

²⁰ Háy Gyula (1900–1975) drámaíró, műfordító. A Tanácsköztársaság Közkutatásügyi Népbiztosságán dolgozott, majd Németországban, később a Szovjetunióban élt. 1945 után a hazai kulturális közélet markáns személyisége, a filmgyár fődrámaturgra, főiskolai tanár. 1955-től Nagy Imre híve.

útjának kialakításán munkálkodik nemzeti jelleggel. Magyarországnak is törekednie kell arra, és ez nem csupán rajtunk múlik – hangoztatta Háy Gyula. A magyarországi szovjet támaszpontok megszüntetésével kapcsolatban megemlítette, hogy ez egy része a bel- és külpolitikai függetlenségnek. Mind-szenty hercegprímás hosszú bebörtönzéséhez Háy Gyula azt a megjegyzést fűzte, hogy ő ugyan nem vallásos, de helyteleníti a vallás ügyeibe való rendszeti beavatkozást.

Varsó. A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...]

Berlin. A kelet-németországi kommunista sajtó és rádió idegesen figyeli a lengyelországi eseményeket. [...]

Belgrád. A Borba, a jugoszláv kommunista párt hivatalos lapja mai számában megállapítja, hogy a Lengyelországban lezajlott eseményeknek kedvező hatása lehet a lengyel-szovjet viszonyra, valamint a Lengyelország és más szocialista ország között fennálló kapcsolatokra. Ennek igen nagy jelentősége lehet a világ szocialista erői szempontjából. A jugoszláv pártlap szerint a legutóbbi fejleményeket abban lehet összefoglalni, hogy a lengyelországi szocialista erők túljutottak egy nehéz válságon, amely évek hosszú során át szorongatta az egész országot. Kezdetől fogva világos volt, hogy a lengyelországi szocializmus sorsa azon múlik, mennyire válik lehetségessé az élet demokratizálása. A központi bizottság határozatai – miként az Gomulka beszédéből is kitűnik – megnyugtató választ adtak e kérdésre. Most, hogy a történelmi jelentőségű határozatok egész sorát hozták meg egyöntetű döntéssel, a belső demokratizálódásra irányuló erőfeszítések még jelentősebb jövő[beni] eredményeket is ígérnek. A magyarországi és jugoszláviai küldöttség között lezajlott tárgyalások záróközleményét ma hozzák nyilvánosságra a két ország fővárosában egyidejűleg.

Párizs. A parlamenti kül- és belpolitikai vita befejeztével Mollet miniszterelnök ma felveti a bizalmi kérdést a kormány szuezi, algériai, valamint gazdaságpolitikája kapcsán. Politikai megfigyelők véleménye szerint Mollet pozíciója a vita során valamennyire megszilárdult. Ebben közrejátszott az is, hogy a francia haditengerészetnek sikerült elfognia az algériai partok közelében egy hajót, amely hetventonnányi fegyverszállítmánnyal úton volt az algériai lázadókhoz.

Algír. Hivatalos helyen közölték, hogy francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. A repülőgépen az algériai lázadás öt vezetője utazott és a marokkói szultánnal folytatott megbeszélésekről volt hazatérőben. A vezetőket őrizetbe vették.²¹

²¹ Algéria nacionalista erői akkor már egy évtizede fegyveresen küzdöttek a francia gyarmati hatalom ellen. Az 1955-ben megalakult FLN illegális közigazgatást hozott létre, 1958-ban kormányt alakított, végül 1959-ben De Gaulle elismerte az ország önrendelkezési jogát.

Bonn. Raab osztrák szövetségi kancellár hivatalos látogatáson a nyugat-német fővárosban tartózkodik. Tegnap Heuss elnök vendége volt, majd Adenauer kancellárral találkozott. Raab a tiszteletére rendezett fogadáson hangsúlyozta, hogy a két állam viszonyát illetően a múltban való elismerés helyett a jövőbe kell nézni, és közösen kell dolgozni a jövő Európájának kiépítésén. Raab kancellár meghívta Adenauert Ausztriába. Adenauer a meghívást elfogadta azzal, hogy az időpontot később tűzik ki.

09.10: Napi híradó

A lengyelországi események összefoglalása: Ismétlés, elhangzott: október 22-én 22.35-kor.

09.20: A világ tükre

Gomułka és Rokosszovszkij életútja. Władisław Gomułka olajmunkás gyermekeként született 1905-ben. Három elemi elvégzése után otthagyta az iskolát, és beállt inasnak. Három év múlva olajszakmunkás, és 22 éves korában belép a munkásmozgalomba. Röviddel rá egyike a legmegszállottabb kommunista szervezőknek és hivatásos agitátoroknak. 1933-ban a lódzi textilmunkások tüntetésén megsebesült, majd a rendőrség letartóztatta. Négy évre ítélték, de sebesülésére való tekintettel büntetését felfüggesztették. Ekkor hátat fordított hazájának, és a Szovjetunióba vándorolt. Innen éppen jókor tért vissza Lengyelországba, abban az időben, amikor Sztálin likvidálni kezdte a lengyel kommunista vezetőket a nagy tisztogatás során. Gomułka elkerülte a többiek sorsát, de Lengyelországban felforgatótevékenysége miatt újból letartóztatták. 1939-ben, a háború kitörésekor visszanyeri szabadságát, és 1942-ben részt vesz a varsói földalatti mozgalom megszervezésében. A kommunista párt varsói körzetének titkára lesz, majd 1943-ban a lengyel kommunista párt főtitkára. Gomułka legveszélyesebb versenytársa Bolesław Bierut, akit a szovjet kormány támogatott, és aki végül is kihúzta a lába alól a szőnyeget.²² Gomułkát nem tartóztatták le azonnal, csak megfosztották pártvezetői állásától, és nyugati területek miniszterévé nevezték ki. Ez feltétlenül lefokozásnak számított. 1949-ben ezt az állását is elvesztette, és börtönbe került.

Gomułka életét annak köszönheti, hogy Sztálin meghalt. A lengyel kommunista párt vezére Titóval együtt ama kevés kommunista vezetők közé tartozik, akik magukra zúdították Sztálin haragját, és még mindig élnek, hogy elmondhassák történetüket. Gomułkát a legvadabb Tito-ellenes uszítás idején egyszerűen csak a lengyel Titónak bélyegezte a kommunista sajtó, miközben

²² Bolesław Bierut (1892–1956) kommunista politikus, a Komintern munkatársa. Az 1930-as években hazájában bebörtönözték. A világháború alatt az ellenállás egyik szervezője. 1947–1952 a Lengyel Népköztársaság elnöke, 1948–1956 között a Lengyel Egyesült Munkáspárt vezetője, 1952–1954 között miniszterelnök is.

fejét követelte. Nevét állandóan belekeverték a többi kelet-európai országokban folyó titoista perekbe. Valami megmagyarázhatatlan ok miatt a Kreml mégsem állította soha bíróság elé. Gomułka a többi kelet-európai kommunista vezetővel ellentétben a második világháborút nem moszkvai emigrációban töltötte, hanem a lengyel földalatti mozgalomban küzdött a megszálló német csapatok ellen. És mégis ez az önfejű és makacs lengyel segítette hatalomra a szovjet szuronyok árnyékában a kommunista kormányt. Csakhamar rájött azonban, hogy Lengyelország közönséges gyarmattá vált, és ettől fogva feszültté vált a viszony Gomułka és a Kreml között. 1951-ben Sztálin parancsára letartóztatták, és bírósági tárgyalás nélkül 1954-ig fogva tartották.

Gomułka mindent Sztálinnak köszönhetett, még azt is, hogy most nemzeti hős lett belőle. Mert ha nem került volna börtönbe, ma aligha tartaná valaki a nemzeti ellenállás szimbólumának. Ez azonban korántsem jelenti azt, mintha Gomułka nyugati értelemben vett demokrata volna. Ha Gomułka most az oroszok ellen küzdő csillogó vértzetű lovag és hős szerepében tündököl, ez annál érdekesebb, mert mindig és mindenekelőtt kommunista volt. Kétszer keresett menedéket a Szovjetunióban. Csatlakozott a Szovjet által 1944-ben felállított nemzeti felszabadítási bizottsághoz. Előljárt a lengyel kommunista-ellenes politikusok és szervezetek likvidálásában. Valamikor úgy emlegették, mint a lengyel Sztálint. A második világháborút követő első években az oroszok és a Szovjetunió leghűbb barátjának tartották. Ettől a hű barátságtól a szovjet elnyomás ellen küzdő majdnem nemzeti hős Gomułkáig kommunista börtönökhöz át vezetett a hosszú út. Ez tehát Władisław Gomułka, a lengyel kommunista égen egyszer már elhalványult és most újból ragyogó politikai csillag.

Ezek után lássuk az idegent, aki távozik, akit a lengyel politbüro kitesse-kelt soraiból. Rokosszovszkij marsall a Kreml helytartója volt Lengyelországban. Nem kisebb személyiség, mint Nyikita Hruscsov mondott róla, hogy több híres szovjet hadvezérhez hasonlóan a sztálini tisztogatások idején ő is végigjárta a szovjet börtönöket, de végül is megmenekült, rehabilitálták, visszakapta rangját és beosztását. Hét évvel ezelőtt küldte Sztálin a lengyelek nyakára, mint hadsereg-főparancsnokot, azon a címen, hogy Varsóban született, tehát lengyel. Talán nem véletlen, hogy Gomułka bebörtönzésének ideje egybeesik Rokosszovszkij tábornagy miniszterelnök-helyettesi kinevezésével és politbüroi tagságával.

A szovjet marsall 60 éves, és valamikor a cári hadseregben kezdte pályafutását. A forradalomkor csatlakozott a vörösgárdistákhoz, és a polgárháborúban a kommunisták oldalán harcolt. 1941-ben részt vett a Moszkva körüli hadműveletekben, majd 1942–1943-ban, télen, a sztálingrádi csatában. A sztálingrádi győzelem állítólag Rokosszovszkij érdeme, aki kiszámította, hogy a körülzárt porosz hadsereg segítségére siető német páncélosok a kevés üzemanyag miatt nem fogják elérni céljukat. Rokosszovszkij szerint 80 km-nél tovább nem futja az üzemanyag. A német páncélosok tényleg csak 77 km-ig ju-

tottak, azután leálltak. A jól számító Rokosszovszkijt 1944-ben Sztálin a Szovjetunió tábornokává nevezte ki. Később parancsnoka volt a Visztulánál álló szovjet haderőknek; abban az időben, amikor a nyugati szövetségesek repülőgépekről akarták támogatni a varsói felkelőket. Rokosszovszkij azonban megtagadta a szovjet repülőterek használatát. Amikor Sztálin 1949-ben Varsóba küldte a lengyel hadsereg főparancsnokául – azon a címen, hogy Varsóban született, tehát lengyel – alig beszélt egy-két szót állítólagos anyanyelvén. Ez azonban nem akadályozta meg abban, hogy szovjet tiszteket csempésszen be a lengyel hadsereg fontosabb parancsnoki állásaiba. Ilyen állást csak szovjet tiszt vagy jobb esetben szovjet katonai akadémiát végzett megbízható lengyel tiszt tölthetett be. Rokosszovszkij gyorsan beleélté magát helytartói szerepébe, és sokkal jobban érezte magát Lengyelországban, mint a Szovjetunióban, ahol az élet korántsem zajlott olyan érdekesebben, mint Varsóban. Csatlakozott az úgynevezett Natolin-csoporthoz, mely minden erejével hadakozott a demokratizálás ellen. Bármilyen jól is érezte magát Lengyelországban a szovjet marsall, a felvett lengyel állampolgársága és egyenruhája ellenére senki sem kételkedett abban, hogy csak a Kremlnek tartozott hűséggel és felelősséggel.

09.29: Műsortájékoztató

Ami nem kapható pénzért, sem a hazai könyvesboltokban, mindazt ingyen adja a Szabad Európa Rádiója. Minden kedden sorra vesszük a nyugati könyvpiac újdonságait. Ha érdeklí, milyen könyvek jelennek meg a szabad világban, hallgassa rendszeresen rövid könyvismernéket. Legközelebb 9 óra 50 perckor közvetítjük.

09.30: Táncczene

09.40: Gazdaságpolitikai kommentár

Pannonicus²³ írása. A magyar statisztikai zsebkönyv közzétételéről megemlékeztünk múlt heti adásunkban. Előadtuk, mit hallgat el a kommunisták adatszolgáltatása. Ezúttal főleg azt mutatja ki Pannonicus, mily ingatag az alapja a kommunista részről feltálat kimutatásoknak.

Az ENSZ gazdasági bizottsága részletes számítások megejtése alapján megállapította, milyen fokú az eltorzítás. Eszerint az első ötéves terv folyamán az ipari termelést nem közel háromszorosára emelték, amint ezt számtalanszor világgá kürtölték, hanem nem egészen a kétszeresére. A reális eredmény, melyet annyi emberi szenvedés árán értek el, a valóságban kétharmada annak, mint amivel kérkednek. A számok árulók akkor is, ha nem

²³ Pannonicus: Kemény György (1888–1976) közgazdász, újságíró. A szociáldemokrata párt gazdasági szakértőjeként 1945-ben pénzügyi államtitkár, részt vett az 1946-os stabilizációban. 1948-ban emigrált. 1951–1959 között a SZER munkatársa; 1956-ban rövid ideig a politikai műsorok felelőse, a magyar osztály helyettes vezetője.

azzal a szándékkal közlik őket, hogy őszintén feltárják a helyzetet. [...] Statisztikai kiadványában is elismétel a rendszer nyilvánvaló valótlanságokat. Leközli – amit senki sem hisz el –, hogy a fejenkénti fogyasztás 1951 és 1955 között 31 százalékkal emelkedett. Ezt az úgynevezett fogyasztási indexet – amelynek számítási módját soha nem fedték fel – meghazudtolják magának a zsebkönyvnek a részletesebb fogyasztási adatai. Kitűnik ezekből, hogy a tejellátás a kérdéses időszakban csökkent. Hogy kisebb volt az 1950. évinél a kiskereskedelmi forgalom tojásban, továbbá mindenfajta szövetben, férfiruházati cikkben. A nyomorúságos húsadat, mely 1950-ben felénél kevesebb volt annál, ami a nyugati országok fogyasztóira jut, 1953-ig tovább esett, majd legutóbb épp hogy elérte a régebbi szintet. Két cikkben emelkedett a kommunista uralom alatt a fogyasztás. Lisztben és burgonyában. Mindkét esetben az emelkedés a szegénység jele. Mutatja, hogy az élelmiszer-ellátás, még ha mennyiségileg javult is, minőségileg, összetételében romlott. Burgonyából több jut a magyar fogyasztónak, de nem jut több magasabb tápértékű állati termékekből.

09.49: Műsortájékoztató

Ne mulassza el meghallgatni nyugati lapszemlénket! Érdekes, eleven, színes képet kap a világhelyzetről, az időszerű kérdésekről, a napi élet eseményeiről és aktualitásairól. Mindennap más és más újságot lapozunk fel. Kísérje figyelemmel nyugati lapszemlénket! Legközelebb 12 óra 45 perckor közvetítjük.

09.50: Könyvszemle

Francia szerzők munkáinak ismertetése.

10.00: Hírszolgálat

Budapest. A főváros két egyetemén rendkívüli gyűlést tartott az iffúság. [...] Győr. A Győr-Sopron Megyei Hírlap most hozta nyilvánosságra a hét végén tartott vitaülés részleteit. [...]

Varsó. A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...]

Berlin. A kelet-németországi kommunista sajtó és rádió idegesen figyeli a lengyelországi eseményeket. [...]

Belgrád. A Borba, a jugoszláv kommunista párt hivatalos lapja mai számában megállapítja, hogy a Lengyelországban lezajlott eseményeknek kedvező hatása lehet a lengyel-szovjet viszonyra, valamint a Lengyelország és más szocialista ország között fennálló kapcsolatokra. [...]

Párizs. A parlamenti kül- és belpolitikai vita befejeztével Mollet miniszterelnök ma felveti a bizalmi kérdést a kormány szuezi, algériai, valamint gazdaságpolitikája kapcsán. [...]

Algír. Hivatalos helyen közölték, hogy francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...]

Bonn. Raab osztrák szövetségi kancellár hivatalos látogatáson a nyugatnémet fővárosban tartózkodik. [...]

10.10: Az ifjúság hangja

Kedves fiúk és lányok! Mai műsorunkban Tüske Péter Forrón szóró kávéfőző című rövid szatírját, illetve Göre Gábort és kompániáját halljátok.

10.39: Bajza József írása a hízelkedésről

„Ki kell irtanunk a hízelkedést, a szolgálai csúszás lelkét, ledöntögetni szobrait a bálványozásnak, elrezzentenünk a lelketlenséget. Ha rettegünk az igazat nyilván kimondani, úgy a tudományos haladásnak bizvást lemondhatunk még a reményéről is.”

10.40: Asszonyoknak

Ismétlés, elhangzott: 07.20-kor.

10.45: Heti folyóiratszemle

Ismétlés, elhangzott: október 22-én 11.10-kor és 16.10-kor.

A kommunista világ, mióta megvan, mindig súlyos válságokkal küzd, de az utóbbi időben ez valahogy kifelé is nyilvánvalóvá vált, a feszültség itt is, ott is szelepeket kap, feltör a felszínre, és mindenki számára látható, sokszor nagyon is drámai eseményekben mutatkozik meg. Ennek az új jelenségnek ma már többféle elnevezése van. Olvadás, új kurzus, liberalizálódás, új nacionalizmus, titoizmus a legközkeletűbbek. De mindegy, hogy miként nevezzük, a tény a lényeges, és ez azt mutatja, hogy a kommunista világban lazul a rend és mozog a föld. A Nyugatot ez az új jelenség természetesen módfelett érdekli és a fejtegetések és hozzászólások általában e körül a kérdés körül csoportosulnak. Ismervé a kommunizmust, emberi számítás szerint meddig mehet el ez a folyamat? Most legutóbb a [The] New Leader című napilap vetette fel ezt a kérdést.²⁴ A választ rá Leslie Stevens adta meg, aki jól ismeri a kommunista világot, mert a háború után éveket töltött Moszkvában mint az amerikai követség egyik katonai attaséja. [...] A naivabbak nincsenek tisztában az orosz kommunista párt eredendő természetével. Persze, ez a párt is képes a fejlődésre, a maga természetének határain belül, és igen figyelemre méltó módon időről időre változik, és át is alakul. Számára a marxizmus-leninizmus filozófiája nem dogma, hanem az akciók szakadatlan formálódó irányelve, melyet az új tapasztalatok és a változó körülmények állandóan befolyásolnak. Az orosz kommunista párt büszke arra, hogy nem ül tétlenül babérait, hogy kudarcaiból vonja le a tanulságot, és idejekorán kikorrigálja tévedéseit. Kétségtelen, hogy a Szovjetunió története valósággal kaméleoni alkalmazkodóképességről és nagyfokú hajlé-

²⁴ A The New Leader című, szocialista szellemiségű lap New Yorkban jelent meg.

konyságról tesz tanúságot, mégis azt feltételezni, hogy a kommunista párt eredendő természetének határán túl is képes változásra, súlyos naivitás. Pontosan olyan, mintha valaki az emberiségtől várna el olyan átalakítást, mely figyelmen kívül hagyja egyik legfőbb adottságukat, a gerincüket. Mert nem szabad szem elől téveszteni, hogy Sztálin bármekkora hatalmat is gyűjtött maga köré, a párt természete eleve nem függ személyektől. Ez sokkal inkább filozófia és életstílus kérdése. Lenin, aki a filozófiának első megfogalmazója volt, már réges-rég halott, de szemlélete ma is ott ül a párt minden akciójában. És Sztálin nimbuszának lerombolása együtt járt a leninizmus új hangsúlyozásával. Lenin pedig semmivel sem járult úgy hozzá az orosz kommunista párt megerősítéséhez, mint a hatalom használatának tanításával. Lenin a hatalomban minden alkotás végső eszközét látta. Ha a nép, a párt – mondotta – meg akarjuk valósítani végső céljainkat [sic!], semmit sem tehetünk a teljes hatalom birtoklása nélkül. Okosabb hát, ha abba hagyjuk az üres beszédet, és magunkhoz ragadva a hatalmat, nem engedjük, hogy bármi is utunkat állja. Egy más alkalommal, amikor már a hatalom birtokában voltak a kommunisták, Lenin ezt mondta: bennünket, bolsevistákat azzal vádolnak, hogy nincs erkölcsünk. Ez tökéletesen igaz. Mert nekünk más, és magasabb erkölcsünk van, mint a burzsoának. A miénk nem egy nem létező isten állítólagos kinyilatkoztatásából ered, hanem az osztályharc valóságából. Minden, ami segíti a forradalmat, jó, minden, ami akadályozza, rossz. És ezek nem csak szavak. Mint ahogy a hatalom sohasem elméleti, hanem gyakorlati kérdés. Korunk problematikájának legfogasabb kérdése, hogyan használjuk a hatalmat. Lenin válasza erre a kérdésre egyenes úton vezet a totalitarianizmushoz. Lenin hatalma nemcsak a politika területére szorítkozik, hanem ellenőrzése alatt tartja a társadalmi élet minden megnyilvánulását. Senki más, csak a párttag rendelkezik igazi hatalommal a kormányzatban, fegyveres erőknél, a rendőrség keretében és a termelés minden területén. A párt ellenőrzésének ez a korlátlanága értelmetlennek tart minden olyan beállítást, amely a párt és egyes intézmények – mint a hadsereg vagy rendőrség – közötti hatalmi harcra szól. Mert minden ilyen konfliktus azonnal átalakul politikai kérdéssé, melyet minden esetben a párton belül oldanak meg. De maga a párt, mely viszonylag válogatott és kis létszámú együttes, sem tekinthető demokratikus szervezetnek, mert keretein belül semmi sincs, ami intézményesen szabályozná a hatalom megszerzését és ellenőrizné a gyakorlását. Sok minden történt azóta, hogy a bolsevikok magukhoz ragadták a hatalmat, vagy nehéz lenne valamit is találni, ami megalapozná azt a hiedelmet, hogy a leopárd valóban vetkezi feltjait. A leopárd nem élhet e feltok nélkül, mert ezek híján nem leopárd. A leghalványabb jele sincs annak, mintha a hatalom monopóliumának tana átalakulóban lenne. Az a tény, hogy a végső hatalmat egy helyett most állítólag két-három ember gyakorolja, még nem biztosíték a hatalmi visszaélések

megszüntetésére, és aligha jelenti azt, hogy a Szovjetunió érdemlegesen haladt volna előre azon az úton, amely a körülzárt normák világába vezet.

11.00: Hírszolgálat Budapesti híradó: A Magyar Rádió ma este 11 órakor 11.00: Hírszolgálat Budapesti híradó: A Magyar Rádió ma este 11 órakor 11.00: Hírszolgálat Budapesti híradó: A Magyar Rádió ma este 11 órakor

Budapest. A főváros két egyetemén rendkívüli gyűlést tartott az ifjúság. [...] **Győr.** A Győr-Sopron Megyei Hírlap most hozta nyilvánosságra a hét végén tartott vitailés részleteit. [...]

Varsó. A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...]

Berlin. A kelet-németországi kommunista sajtó és rádió idegesen figyeli a lengyelországi eseményeket. [...]

Belgrád. A Borba, a jugoszláv kommunista párt hivatalos lapja mai számában megállapítja, hogy a Lengyelországban lezajlott eseményeknek kedvező hatása lehet a lengyel-szovjet viszonyra, valamint a Lengyelország és más szocialista ország között fennálló kapcsolatokra. [...]

Párizs. A parlamenti kül- és belpolitikai vita befejeztével Mollet miniszterelnök ma felveti a bizalmi kérdést a kormány szüezi, algériai, valamint gazdaságpolitikája kapcsán. [...]

Algír. Hivatalos helyen közölték, hogy francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...]

Bonn. Raab osztrák szövetségi kancellár hivatalos látogatáson a nyugatnémet fővárosban tartózkodik. [...]

11.10: Bell ezredes katonapolitikai negyedórása²⁵

A szovjet csatlós államok belső átalakulási folyamatának hatása a katonai erőviszonyokra.

A legutóbbi évtized alatt megszoktuk már, hogy a Szovjet katonai és gazdasági ellenőrzése alatt élő rab országok közvéleménye a világpolitika eseményeit ugyanazon szempont alapján mérlegeli: reményt nyújt-e a helyzet alakulása ahhoz, hogy a szabad nemzetek együttes erőfeszítése visszaszorítsa a moszkvai impériumot saját természetes határai mögé? Mikor és hogyan érhető el, hogy a közép-európai országok népei azt az életformát éljék, amelyet maguk választanak? Sztálin halálával mindenki drámai és kedvező fordulatokat várt, de a bizakodás csak részben nyert igazolást. Hruscsov, a Kreml új politikai irányítójának megnyitotta az olvadásnak nevezett enyhébb politika időszakát, de ez az olvadás meglazította a szovjet befolyási térséget övező nyugati védelmi rendszereket is, elhítetvén közvéleményünkkel a veszedelem enyhülését. Az atomfegyverek természetében rejtőző általánosan

25 Bell ezredes néven a rádió katonapolitikai műsorát többen készítették. Közülük a legismertebb Borsányi Julián, aki (két előd után) 1956-ban szerkesztette a rovatot. Az elnevezés a Szabadság-harang felavatásának idején keletkezett. Több szerző előre megírt jegyzetét mindig ugyanaz a hang, Takács István olvasta be, ami azt a hamis képzetet keltette, hogy a szerző is egyetlen személy.

25 Bell ezredes néven a rádió katonapolitikai műsorát többen készítették. Közülük a legismertebb Borsányi Julián, aki (két előd után) 1956-ban szerkesztette a rovatot. Az elnevezés a Szabadság-harang felavatásának idején keletkezett. Több szerző előre megírt jegyzetét mindig ugyanaz a hang, Takács István olvasta be, ami azt a hamis képzetet keltette, hogy a szerző is egyetlen személy.

fenyegető lehetőségek csökkentették a nagyhatalmak fegyveres fellépésének valószínűségét. Ugyanakkor továbbra is valószínűtlenné tűnt, hogy a kommunista elnyomás alatt élők saját maguk, belülről tudják felfeszíteni a szorító gyűrűt. Ilyen előzmények után jutottunk odáig, hogy egyrészt Tito egyes vonalban növekvő befolyása a szovjet hatalmi térségben, másrészt a forradalmi méretű lengyel- és magyarországi változások a kilátások új mérlegelését indokolják. [...]

Nemcsak ideológiai, politikai-taktikai, de katonapolitikai szempontból is érthető volt, hogy Hruscsov először Titóval próbált egyezkedni. A balkáni tömb, amely végeredményben a kis-ázsiai térségben állomásozó amerikai hajóhad és légiflották révén kapta stratégiai súlyát és mélységét, veszedelmes közelségből oldalozta a Szovjet nyitott déli szárnyát, a kaukázusi olajmezőket. A bajt Moszkva számára az okozta, hogy amikor Tito belépett a számára tágasra tárt kapun, nem engedte azt maga mögött becsukni, esze ágában sem volt felszámolni nyugati (elsősorban katonapolitikai) kapcsolatait. Amikor azután a szovjet barátság őszinteségének bizonyítására azok fejét követelte és kapta, akik őt Sztálin széles háta mögül láncos kutyanak becézgették, egyúttal lehetővé tette azt is, hogy az így támadt résen a rab népek belső nyomása utat keressen a szabadba. Három körülmény ugyanekkor időlegesen megbénította azt a központi erőt és karhatalmi gépezetet, amely eddig fecszerre fogott kantárszárakkal kényszerítette a Kreml által meghatározott útra és ütemre a csatlós kormányokat.

A jelek szerint a Kreml kollektív vezetése még egyelőre nem tudott dűlőre jutni a követendő politika és módszerek tekintetében. Nincsen világos megállapodás a Tito marsallal való együttműködés, az úgynevezett „kétféle szocializmus” egybehangelése, a hatalmi befolyás térbeli megosztása tekintetében. Végül jelentékenyen fékezheti a Kremlt Peking növekvően aktív ellenállása Moszkva központosító törekvéseivel, ideológiájának mindenhatóságával szemben. A felsorolt okokból ma lehetségesebb, mint valaha, hogy a rab népek elkeseredése, az említett belső, de egyelőre még csak statikus feszítése, dinamikus eseményekké érik, hogy az események által támasztott résen fokozódó nyomással átáramló erők gátszakadást okozhatnak. Vizsgáljuk tehát ezt, a Szovjet számára aligha kellemes fejlődést a Kreml szemszögéből, de elsősorban magyarországi vonatkozásaiban. Kizárólag stratégiai szempontból Moszkva különösebb katonai hátrány nélkül kiürítheti Magyarországot, és Kárpátaljára rendelheti vissza csapatait, ameddig a Duna deltája ellenőrzése alatt áll. Különösen teheti ezt akkor, ha a katonai és politikai együttműködése Csehszlovákiával és Romániával továbbra is biztosított, ha Erdély földjét tetszése szerint használhatja felvonulási területül. Ilyen körülmények között kiürítheti országunkat, sőt azt Titónak engedheti át. Egyeduralma a Duna völgyében, hadműveleteinek szabadsága Bécs és Semmering irányában semmit sem változna azáltal, ha az első szovjet páncélos alakulatok nem Körömend és Kőszeg, de Csap magasságában állanak.

Persze, merőben más lesz a kép, ha nemcsak Prága, de Bukárest is eltávolodnak Moszkvától és a belgrádi mintájú szocializmus útjára lépnek. A varsói paktum rendszere egyszerűen elvesztené eddigi katonapolitikai értelmét. A Szovjet Kárpátalján és Bukovinában továbbra is fenyegetné ugyan a Kárpátok medencéjét és a Duna völgyét, de a térséget már nem uralná. [...] A szovjet katonai hatalom a csatlós országokban és azok körül, kéz a kézben a többnyire még sztálinista irányítás alatt álló belső karhatalmi gépezettel, erőszakkal természetesen bármikor megállíthatja, és visszájára fordíthatja azt a fejlődést, amely Lengyelországban és Magyarországon a szabadabb és jobb élet megvalósítását követeli. E visszahatás fizikai lehetőségé fennáll, a valószínűsége sem lebecsülendő, csak éppen a hatása kétséges. Ha ilyen beavatkozásra sor kerülne, egyszerre semmivé válna, értelmét vesztené a Szovjet esztendőik óta nagy gonddal táplált koegzisztenciális politikájának egésze is. A visszahatás Ázsiában, Afrikában, de főleg az atlanti nemzetek politikájában alig lenne felmérhető. A szovjet hatalmat érő kár a katonapolitikai eltolódások, valószínűleg még hátrányosabbak lennének a Kreml számára, mint azok a kilátások, amelyeket az előbbieken vázoltunk. Az események legnagyobb, majdnem drámai jelentősége mégis az, hogy a megindított fejlődés dinamikája teljes egészében a dolgozók, a nép, a nemzet elszántságából táplálkozik. A „segíts magadon és az Isten is megsegít” mondas talán sohasem volt ennyire igaz hazánkban, mint ma. Ez azonban már több mint katonapolitika. Maga a történelem, a nemzetért és a szabadságért vívott küzdelem története.

11.25: Magyar nóta, cigányzene

11.40: Munkásrovat

Molnár József beszél a csepeli munkások látszólagos passzivitásáról. Zeranban vagy bármelyik más ipari városban, a munkásság nem ismer többé félelmet, egy emberként áll oda a lengyel függetlenség nagy és szent ügye mellé, egy emberként követeli a bűnös, sztálinista múlt teljes felszámolását, a sztálinista vezetők eltávolítását és megbüntetését. Csepelen elnémulnak a munkások; ha egy alapszervi vezetőségi tag közelükbe ér. Rajk temetése előtti napokon Pál László szerint az üzemekben arról beszélgettek egymás között az emberek, hogy kimenjenek-e az ártatlanul kivégzettek temetésére, és nem lesz-e ez még hátrány valamikor? Zeranban és Lengyelország többi ipari városában ekkor már mindenütt munkásgyűlések ezerein követelték a dolgozók a liberalizálódás híveitől, hogy többé ne legyenek passzívak, ne legyenek határozatlanok, vigyék végig a harcot, számoljanak le a lengyel függetlenséget lábbal taposó, a munkások jogait elrabló bűnös sztálini múlt minden haszonélvezőjével. [...] Vajon lehetett volna-e győzelem, ha október 19-én a varsói Csepelen, Zeranban az autógyár munkásai azt mondták volna: „Ne szólj szám, nem fáj fejem!”? Ha a zerafi munkások azt latolgatták volna a legdrá-

maibb napokban, hogy nem lesz-e még hátrányukra valamikor, ha most kiállnak a lengyel függetlenség ügye mellett, ha most követelik a sztálinisták eltávolítását, Gomułka-nak és a liberalizálódás híveinek a hatalomba való visszahelyezését? Erre csak azt felelhetem: nem! Nem lehetett volna győzelem Lengyelországban, ha a vezetők mögött nem állott volna ott egy emberként a lengyel munkásság. Nem lehetett volna győzelem, ha a lengyel munkások vére Poznańban nem szentelte volna meg a szabadság ügyét. A lengyel munkások tudták ezt. Ezért az utolsó napig hőiesen, halált megvető bátorsággal harcoltak és még vasárnap, a győzelem napján is készenlétben állottak. Varsóban és sok vidéki városban bevonultak a gyárakba. Sok munkás [a] szombatról vasárnapra virradó éjszakát is a gyárakban töltötte, de ott maradt vasárnap egész napon át. Eltökélt szándékuk volt, hogy abban az esetben, ha a szovjet vezetők vagy a sztálinista erők megkísérlik elfojtani a lengyel nép akaratát, akkor kivonulnak az utcára; és a munkásság erejével kényszerítik térdre a lengyel függetlenség és demokrácia ellenségeit. Erre azonban már nem volt szükség. A megvert sztálinista hadak eltűntek a lengyel politikai élet színteréről, nem mertek szembeszállni a lengyel nép, a lengyel ifjúság és legfőképpen a lengyel munkásság mindenre elszánt akaratával.

11.50: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor Gomułka beszédének tanulságait ismerteti.²⁶ Ebben a műsorszámunkban főként a kommunista párt tagjait szórakoztatjuk azzal, hogy rendszeresen rámutatunk a kommunista pártélet és a politika eseményeinek összefüggéseire, megvilágítva hátterüket és jelentőségüket.

A munkásosztály sohasem folyamodott megfontolatlanul a sztrájkhoz mint a jogaiért való harc fegyveréhez. Különösen most, a népi Lengyelországban, amelyet az új és az összes dolgozók nevében kormányoznak, a munkásság nem megfontolatlanul tette ezt a lépést. A munkásosztály a szocializmus eszméihez fűzte összes reményeit a jobb életre. Az az otromba kísérlés, hogy a sajnálatos poznańi tragédiát imperialista ügynökök és beugratók művének tüntessék fel, politikailag nagyon együgyű dolog volt. Amint tudjuk, ezzel az állítással a moszkvai vezetők és sztálinista talpnyalói próbálkoztak. Most azonban Gomułka is megcáfolta őket, elismervén, hogy a munkásság joggal lázadt fel a rendszer ellen, amely szerinte ugyancsak eltorzította a szocializmus eszméjét.

26. Gedeon Sándor: Körösi-Krizsán Sándor (1896–1970) újságíró. Az első világháborúban hadifogolyként belépett a kommunista pártba, az 1920-as években a román párt egyik vezetője volt. A Brassói Lapok, majd a Pester Lloyd munkatársa, a Magyar Nemzet és a Magyar Távirati Iroda berlini tudósítója volt. 1951–1968 között a SZER magyar osztályán dolgozott.

Beszédének más részében Gomulka kifejtette, hogy a februári XX. pártkongresszus Lengyelország politikai életében is fordulatot idézett elő. Erről ezt mondta: a nép kezdett felegyenesedni. A hallgatag, leigázott elmék elkezdtek kihányni a hazugság, a hamisság és a képmutatás mérget. Főképpen a dolgozó nép akarta megtudni az egész igazságot, szépítés és kihagyás nélkül. A poznańi munkások nem léptek volna sztrájkba, nem tüntettek volna az utcákon, senki sem ragadt volna közülük fegyvert, és nem ömlött volna vér, ha a párt, illetőleg a párt vezetősége eléjük tárta volna a teljes igazságot. Haladéktalanul el kellett volna ismerni a munkások jogos követeléseit, meg kellett volna mondani nekik, mit lehet tenni ma és mit nem lehet. Meg kellett volna mondani nekik az igazságot a múlttól és a jelenről, mert az igazság elől nem lehet elmenekülni. De a párt vezetősége félt ettől. [...] Ami a szocializmusban állandó, az így foglалható össze: az ember ember által való kizsákmányolásának megszüntetése. A cél felé vezető utak különbözőek lehetnek, és azok is, mert az idő és a cél eltérő körülményei határozzák meg őket. A szocializmus mintája is változhat. Lehet olyan, mint amilyent a Szovjetunióban létrehoztak, kialakítható úgy, ahogyan Jugoszláviában látjuk, de másmilyen is lehet. Csak a szocializmust építő különböző országok tapasztalatai és vívmányai révén jöhet létre az adott feltételek között a szocializmus legjobb mintája. Evvel a kérdéssel kapcsolatban Gomulka szinte teljesen magáévá tette a szabad világ régóta kialakult véleményét a szocializmus sztálini torzképéről, amelyet Moszkva évtizedeken keresztül példaképpül állított a kommunista pártok elé.

A szocializmus orosz útjának meghatározása – mondotta a lengyel pártvezér – a központi vezetőség kezéből fokozatosan egy mind kisebb csoport kezébe jutott, végül pedig Sztálin kizárólagos jogává lett. Mi több, ez az egy kéz irányította a tudományos szocializmus elméletét is. A második világháború után azonban már nem csupán a Szovjetunió építette a szocializmust, hanem Kína és számos népi demokratikus ország is. A szocializmust építő országok kapcsolatainak a kölcsönös bizalmon és jogegyenlőségen, egymás támogatásán és a nézeteltérések barátságos elsimításán kell alapulnia. E kapcsolatok keretében mindegyik országnak függetlennek és önállóknak kell lennie, ami most kezd is megvalósulni. Ezek az elvek nem fértek össze a személyi kultusz rendszerével. A régi nyugati felismerésekkel egybehangzóan Gomulka megállapította: ennek a rendszernek a lényege az volt, hogy a személyi kultusz ranglétráját állították fel. Minden körzetben külön ilyen kultusz működött. A szocialista államok tömbjében Sztálin állott a ranglétra legmagasabb fokán. Mindazok, akik alacsonyabb fokon álltak, meghajtották fejükét előtte. Mégpedig nem csupán a Szovjetunió többi vezetői, hanem a szocialista tábor országaiban működő kommunista pártok vezetői is. Ez utóbbiak – a központi első titkárok – álltak a személyi kultusz általános nemzeti létrájának második fokán, aminek előnyében őket is felruházták a csalhatatlanság és bölcsesség palástjával, de kultuszuk csak annak az or-

szágnak a területét sugározta be, amelyben ők álltak a helyi ranglétra legfelsőbb fokán. [...] Ennek a rendszernek egyszer s mindenkorra végét kell vetni, mert magának a munkásosztálynak hitét is megrendítette a szocializmus eszméjében. A demokratizálás útja az egyetlen út, amely a szocializmus legjobb formájának kialakítására vezet. Erről az útról nem szabad letérni – fejezte be beszédének ezt a részét Gomulka, a lengyel nemzeti kommunisták újból felülkerekedett vezére.

11.59: Műsortájékoztató

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja a 13, 16, 19 és 25 méteres rövidhullámon. Néhány másodperc múlva a harangkondulás déli 12 órát jelez. A déli harangszó emlékeztessen a nándorfehérvári győzelemre, amely 500 évvel ezelőtt meghátrálásra kényszerítette a félelmetes keleti hódítót.

12.00: Hírszolgálat

Körképet adunk a nemzetközi helyzetről. Több budapesti egyetem diáksága elhatározta, hogy ma délután a budapesti fiatalság rokonszenvtüntetést rendez a lengyel követtség előtt. A mai tüntetés célja az, hogy az ifjúság kimutathassa mélységes rokonszenvét és egyetértését a lengyelországi eseményekkel kapcsolatban. Az egyetemi fiatalok ma délután fél háromkor találkoznak az írószövetség székháza előtt. A főváros két egyetemén egyébként rendkívüli gyűlést tartott az ifjúság. [...] A magyar ifjúság megmozdulása nagy figyelmet keltett a szabad világban és valamennyi világlap vezető helyen ismerteti a magyar diákok követeléseit. A nyugati rádiók is közvetlenül a lengyel eseményekkel kapcsolatban foglalkoznak a magyarországi fejleményekkel. A magyarországi események fejlődésének egy másik mozzanatát emeli ki tudósításában MacCormac, a [The] New York Times Budapestre kiküldött különtudósítója.²⁷ MacCormac kijelenti, hogy előtérbe került az ipari üzemek szervezeti átalakításának kérdése, a munkások fokozottabb bevonása az ipari üzemek irányításába. Ezzel kapcsolatban a [The] New York Times budapesti tudósítója beszámol arról, hogy a magyarországi szakszervezeti tanács ma megkezdte vitáját Magyarország gazdaságának decentralizálásáról, amely keretében megvalósítanák az üzemi tanácsok rendszerét. Ezzel a kérdéssel a magyarországi kommunista párt központi vezetősége ma szintén foglalkozik, és előkészületeket tett ennek a legközelebbi pártkongresszuson való megvitatására. A tudósító beszámolt továbbá arról is, hogy hivatalos körökben tanulmány tárgyát képezi az ár- és a termelési rendszer kérdése is, amelynek keretében fokozottabb figyelmet biztosítanak az ipari üzemek munkásságának anyagi érdekeire. A tudósító végül megjegyzi, hogy a Magyarországon ez idő szerint

²⁷ John MacCormac a The New York Times bécsi irodájának volt a vezetője. Október közepétől Budapesten tartózkodott.

fennálló üzemi bizottságok függetlensége kisebb a jugoszláv üzemi bizottságok függetlenségénél.

Varsó. *A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...] A lengyel rádió ma reggeli adásában megerősítette a New York Times tudósítójának jelentését, és bejelentette, hogy Boroszlóban szovjetellenes tüntetésekre került sor. A kelet-németországi kommunista sajtó és rádió idegesen figyeli a lengyelországi eseményeket. [...]*

Észak-Afrikában újra kiéleződött a helyzet. Hivatalos helyen közölték, hogy francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...] Burgiba tuniszi miniszterelnök az elmúlt éjjel magához kérette Franciaország tuniszi nagykövetét, és tiltakozott a lázadók vezetőinek letartóztatása miatt. A kormány ugyanakkor utasította párizsi, londoni és washingtoni nagykövetét, hogy hívja fel az illetékes kormányok figyelmét arra, hogy a letartóztatással a helyzet válságosra fordult. A marokkói miniszterelnök és a külügyminiszter repülőgépen Párizsba utazott, hogy a francia kormánnyal megbeszélést folytasson a fejleményekről. Coty, francia államelnök tegnap a késő éjjeli órákban minisztertanácsra hívta össze a kormány tagjait a lázadók vezetőinek letartóztatása nyomán előállott helyzet megvitatására. A minisztertanács ülése után Mollet miniszterelnök megbeszéléseket folytatott Lacoste-tal,²⁸ az algériai ügyek vezetésével megbízott miniszterrel, valamint a nemzetvédelmi miniszterrel és a nemzetvédelmi államtitkárral. A francia kormány ma újabb minisztertanácsot tart.

12.10: Műsortájékoztató

A következő műsorok ismertetése 17.30-ig.

12.15: Orosz kolonializmus Európában

Auer Pál jelentése az Európa Tanács strasbourg-i üléséről.²⁹ Az elmúlt hét Strasbourg nagy hete volt. Elsőnek az Európa Tanács közgyűlése által kezdeményezett kerekasztal-konferenciára került sor. [...] Mikolajczyk volt lengyel miniszterelnök szerint a nemzeti kommunizmus fából vaskarika. A kommunizmus nemzetközi, a nemzeti elemek pedig nem kommunisták. Nem atomfegyverekkel akarunk harcolni – mondotta –, hanem eszmékkel. A Nyugattól nem fegyvereket, hanem politikai segítséget kérünk. Hogy a Nyugat határozott fellépése mit jelent, az meg volt állapítható a poznańi tárgyalások alkalmával. Azok egészen máshogy folytak volna le, ha a Nyugat nem állt volna a sarkára.

²⁸ Robert Lacoste (1898–1989) francia szocialista politikus.

²⁹ Auer Pál (1885–1978) publicista, jogász. 1919-ben Magyarországot képviselte a Népszövetség előkészítő nemzetközi konferencián. 1923-ban a Magyar Békeegyesület elnöke lett, később a francia követség jogtanácsosa a frankhamisítási ügyben. A második világháború után parlamenti képviselő, a Nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke, párizsi követ. 1947-ben emigrált.

Végül én mint a rab nemzetek Európai Bizottságának elnöke beszéltem utolsónak. Beszédem végén felszólítottam a jelen lévő nyugati és keleti államférfiakat, hogy álljanak fel, szálljanak magukba, és gondoljanak megilletődéssel otthon maradt honfitársainkra, akiknek bátorsága, kitartása, szívós ellenállása a szabad világ legmélyebb tiszteletét és örök háláját érdemelte ki. Gondolataink szülőföldünk felé szálltak, és kevés szem maradt szárazon. Nyugati barátaink vonásai is őszinte meghatottságot árultak el.

Amikor a kerekasztal-konferencia véget ért, az Európa Tanács közgyűlésében megkezdődött az általános politikai problémák megvitatása. A vita általában a Nyugat és a Kelet közötti viszonyról folyt, és természetesen sok szó esett a szuezi válságról, de a görög képviselők gondoskodtak róla, hogy a ciprusi kérdés is szóba kerüljön. Benvenuti olasz előadó hangsúlyozta, hogy a desztalinizáció mást jelent Szovjet-Oroszországban és mást az úgynevezett csatlós országokban. Következményei is mások nálunk, mint Oroszországban, ahol a nép sohasem ismerte az igazi szabadságot és demokráciát. A nyugati nagyhatalmak nem érhetik be apró engedményekkel – mondotta Benvenuti –, és nem téveszthetik szem elől, hogy Szovjet-Oroszország végtére nem változott. Az eredmények szerinte pillanatnyi nézetek kényszerének következményei. Benvenuti komoly eseménynek tartja, hogy a francia parlament 1956. július 11-én állást foglalt az Euratom mellett. Szerinte Európa megszervezése a jobb jövő záloga.

A német szocialista Karl Schmidt is hangsúlyozta Európa megszervezésének fontosságát, de utalt arra, hogy reálisnak kell lennünk, és egyenként kell az európai épület céljaira szolgáló köveket összehordanunk. A német parlament külügyi bizottságának elnöke, a kereszténydemokrata Kiesinger szerint Nyugat-Európa legnagyobb, legvonzóbb ereje az európai életforma, a szabadság, a demokrácia. Ennek a nyugat-európaiak csak akkor ébrednének tudatára, ha az ő országaik is szovjetizálnának. A baj az – mondotta –, hogy Nyugaton csak az elégedetlenek vannak megszervezve, míg Keleten csak az uralmon lévők.

12.24: Műsortájékoztató

A magyar diákság megmozdulásait rendkívül nagy érdeklődéssel kíséri a világsajtó. Soron kívüli napi híradónkban Vasvári Gergely ismerteti a nyugati sajtóvireshangokat 14 óra 40 perckor. Ezt az adásunkat megismételjük 16 óra 50 perckor, valamint 22 óra 35 perckor.

12.25: Amerikai komponisták szerzeményei

12.35: Tíz perc sport³⁰

A közvélemény felháborodással fogadta az olimpiai bizottság és az OTSB³¹ döntését, amely szerint a 106 tagú olimpiai versenyzőgárdával 66 hivatalos és kísérő személy utazik Melbourne-be. [...] A nyugati sportrajongó sehogyan sem értette meg, miért kísérik annyian a magyar versenyzőket. Egyes naiv lelkek azt hitték, hogy ezek a kísérők jeles sportoktatók, a sportág elismert szakemberei, esetleg különös feladatokra hivatott edzők vagy orvosok, akiknek talán nagy részük van abban, hogy a magyar sport oly rohamosan fellendült. Sokszor azt is hallottuk, hogy ennek a különös gondnak és segítségnek köszönhetőek a magyar sikerek. De a külföldiek ezeket az állítólagos szakértőket és sportvezetőket közelebbről szemügyre vették, azonnal kiderült, hogy legtöbbjüknek halvány fogalmuk sincs arról a sportról, amelynek művelőivel külföldre utaztak. Egyes magyar sportkísérők, delegációvezetők és egyebek már-már hírhedt személyekké váltak, akikre nemzetközi sportviadalokon ujjal mutogattak: íme a magyar sportvezetők, akik nemcsak arról híresek, hogy anyanyelvükön kívül egyetlen emberi nyelven sem tudnak megszólalni, de akikkel még az általuk képviselt sportágról sem lehet értelmes szót váltani. [...]

A több szabadság, a viszonyok és a légkör demokratizálódása, az emberségesebb állapot és a nagyobb önállóság megköveteli, hogy a sportban is szakítsanak a régi módszerekkel. Bízjanak meg a sportolókban és edzőikben, oktatóikban. Ne rakjanak minden két ember mögé detektívet, aki minden lépésüket figyelemmel kíséri, aki kihallgatja a beszélgetésüket, kikémléli terveiket, és egy percig sem hagyja nyugton őket. A valódi tapasztalatok egészen mások, mint ahogyan az OTSB-ben elképzelik. A kísérők idegesítik, ingerlik, bosszantják a versenyzőket. Jelenlétük nem segíti elő, sőt megnehezíti versenyzési kedvük fellobbanását, és a sikeres szerepléshez szükséges lelki előfeltételek megszületését. [...] A 106 sportoló kísérésére elegendő lett volna egy maximum 30 tagú kísérőgárda, és ebben az esetben is bőkezűségről beszélhetnünk volna, hiszen minden más küldöttségben általában a létszám egyhatoda, egyötöde a kísérők száma.

12.44: Műsortájékoztató

Mi történik Magyarországon egyházpolitikai téren? Mennyiben terheli felelősség a békepapokat eddigi tevékenységükért? Mi az oka mostani feltűnő hallgatásuknak? Ezekre a kérdésekre válaszol Károly atya a küzdő egyház mai adásában. Hallgassák meg 14 óra 30 perckor!

³⁰ Borbándi Gyula olvassa fel írását. Nevét nem konferálják. Borbándi Gyula újságíró, író, történész. Jogi egyetemet végzett, 1941-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban dolgozott. 1949-ben emigrált, 1951–1984 között a SZER magyar osztályának a munkatársa, 1979-től helyettes igazgatója. A *Látóhatár* című folyóirat egyik alapítója, főmunkatársa, (1958-tól *Új Látóhatár*) felelős szerkesztője. A népi mozgalomról és az emigrációról több fontos könyvet publikált. Rádiós álnéve: Gyulai Ernő.

³¹ OTSB: Országos Testnevelési és Sportbizottság, a sportügyek irányítására a Minisztertanács mellett működő önálló főhatóság.

12.45: Nyugati lapszemle

Kedves hallgatóink! Ma párizsi tudósítónk számol be önöknek arról, mit is ír a párizsi Le Figaro a világ dolgairól, a francia problémákról és az élet kicsiny és nagy eseményeiről. Böngésszék most végig tudósítónkkal együtt a híres, félmillió példányban megjelenő lap hasábjait.

A lengyelországi eseményekről érkező kommentárok a [Le] Figaro első oldalának több mint felét töltik ki. A lap a következő vastagon szedett összefoglaló cím alatt ismerteti a lengyel helyzet legújabb fejleményeit: Drámai napok Varsóban. A nemzetközi híreknek szentelt oldal is kizárólag a lengyel eseményekkel foglalkozik. A [Le] Figaro külpolitikai kommentárja szerint Lengyelország és a Szovjetunió között valóságos erőpróba és mérkőzés folyik. Hruscsovék Varsóban vereséget szenvedtek. Kérdés azonban, hogy ez a vereség végérvényes-e. A kommentár konklúziója az, hogy a most elkövetkező napok mindenesetre súlyos következményekkel lesznek terheseek. [...] Az amerikai megfigyelők érdeklődésének középpontjában a lengyel hadsereg sorsa áll. A washingtoni külügyminisztériumban úgy tudják, hogy számos lengyel üzemből antisztálinista munkásorségeket szerveztek meg. Ezzel egy időben előkészületek folynak, hogy az egész hadsereget Gomulkaék főtisztek kezére játsszák. A [The] New York Times Varsóból úgy értesült, hogy Stettin közelében egy lengyel földre hatoló szovjet ezred a lengyel határőrség fegyveres ellenállásába ütközött.

13.00: Hírszolgálat

Fontosabb híreink egy mondatban. A budapesti fiatalság ma délután rokonszenvtüntetést rendez a budapesti lengyel követség előtt. A lengyelországi parlament ma kezdődő ülészakán az új választójogi javaslatot vitatják meg. Az új jordán parlamentben a britellenes politikai pártok jutottak többségre. Rátérünk híreink részletes ismertetésére.

Budapest. Több budapesti egyetem diáksága elhatározta, hogy ma délután rokonszenvtüntetést rendez a lengyel követség előtt. A néma tüntetés célja az, hogy az ifjúság kinyilvánítsa egyetértését a lengyelországi eseményekkel. Az egyetemi fiatalok ma délután fél háromkor találkoznak az írószövetség székháza előtt. E percben érkezett jelentés szerint a belügyminiszter betiltotta a magyar diákság rokonszenvtüntetését. A hivatalos közlemény szerint a közrend zavartalan biztosítása érdekében a belügyminisztérium nyilvános utcai gyűléseket, felvonulásokat a további intézkedésig nem engedélyez. Budapesten egyébként tegnap több egyetemen rendkívüli gyűlést tartott az ifjúság. [...] Az ELTE Bölcsészettudományi Karának hallgatói szintén gyűlést tartottak, és megalakították a Március 15-i Kört. A gyűlés hallgatósága egyöntetűen hangsúlyozta, hogy az egyetemi fiatalságnak együtt kell haladnia a munkás- és a parasztiatalsággal. A bölcsészeti kar hallgatói elhatározták, hogy sürgősen küldöttségeket menesztenek egyes budapesti üzemekbe, hogy az együttműködés konkrét formáit megvitassák a munkásfiatalokkal.

A magyarországi események fejlődésének egy másik mozzanatát emeli ki tudósításában MacCormac, a [The] New York Times Budapestre kiküldött különtudósítója. [...]

Budapest. A magyarországi kommunista küldöttség, melynek élén Gerő, a kommunista párt első titkára és Hegedüs miniszterelnök állt, befejezte tárgyalásait a jugoszláv fővárosban és visszaérkezett Budapestre. Gerő visszaérkezésekor kijelentette, hogy a megbeszéléseket igen eredményesnek tartja. Hangoztatta, hogy a két delegáció, azokban a kérdésekben, melyeket megtárgyalt, teljes megegyezésre jutott. A lezajlott tárgyalások záróközleményét ma délután hozzák nyilvánosságra a két ország fővárosában egyidejűleg.

Varsó. A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...]

Párizs. Hivatalos helyen közölték, hogy francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...]

Amman. Nyilvánosságra hozták a vasárnapi általános választások eredményét. A negyven mandátum a következőképpen oszlik meg: A Függetlenségi párt 12, az Alkotmánypárt 4, a Muzulmán Testvériség Pártja 4, a Nemzeti Blokk 3, a Baath Párt 2, az úgynevezett Felszabadítási Párt 2, az Arab-Palesztinai Blokk ugyancsak 2, és végezetül a Nemzeti Szocialista Párt 11 mandátumot kapott. A választási eredmények alapján politikai megfigyelők megállapítják, hogy az új parlamentben azok a pártok jutottak többségbe, amelyek a Nagy-Britannia és Jordánia között fennálló egyezmény ellenzői.

13.10: Napi kommentár

Molnár József írása a lengyelországi eseményekről. Ismétlés, elhangzott: október 22-én 22.10-kor, valamint október 23-án 00.40-kor és 07.10-kor.

13.20: Széljegyzetek

Nótárius:³² A Farkas Mihály-ügy esetleges nyilvános tárgyalása, még a legmegfelelőbb körülmények között sem tárhat fel mindent abból, ami történt. Egyetlen per tárgyalási lehetősége erre nem elegendő. Sokkal több szükséges. Küldjenek ki vizsgálóbizottságot annak megállapítására, a rendszer kiket helyezett vád alá, kiket végeztetett ki és kiknek ügyéről nem akar még mindig semmit tudni.

Péter Mihály: Gomulka azok helyett beszélt, akik nálunk még ma is késleltetik az erőszakolt ipari tervek revízióját, akik a fejlődés egyetlen biztosítékát az állati erőlködésben, a csillagászati tervekben és Moszkva feltétel nélküli szolgálatában látják. A varsói példa mikor készíti végre gondolkodásra a magyar ipar vezetőit is?

32 Nótárius: Thury Zoltán (1924–1995) író, újságíró. 1951–1957 között a SZER magyar osztályán dolgozott.

Patkó Gyula:³³ A kilencmillió Magyarországon ma, teljesen hiteles forrás szerint, kétszáznegyvenezer ember él a sportügyek adminisztrálásából. Nem tévedés, kérem, kétszáznegyvenezer ember! Azt javasolnók tehát, hogy az olimpiai botrány kapcsán szüntessék meg végre az úgyis csak kerékkötőként működő OTSB-t és küldjék végül nyugdíjba Hegyi elvtársat, felőlünk akár miniszteri nyugdíjjal, úgyis erről álmodozik. De a magyar nép így legalább megszabadulna attól a szemérmetlen „kísérőszemélyzettől”, amelynek reméljük, ez volt a nemzet pénzén az utolsó külföldi kirándulása!

Vasvári Gergely:³⁴ Az ifjúságnak nem kell DISZ-kíséret, félre az elaggott, ósdi, fogatlan oroszánokkal, félre a vénasszony-politikával és félre a ravasz susmusokkal! És félre az egyetemi Kucserákkal, a Rákosi-fiókákkal, akik bárárságot színlelnek az ifjúság ügyével, de közben azon taktikáznak, hogy demagógiának és provokációnak bélyegezve egyes követeléseket, elsikkasszák azokat! A nemzeti függetlenség nem demagógia, az ország szabadsága nem demagógia, a jobb élet és az igazabb élet nem demagógia. Budapest és a vidék egyetemein a történelem viharzik, a magyar ifjúság ma történelmet ír és messzire tekintő szemmel már látjuk is, hogy későbbi korok ifjúsága két dátumért lelkesedik majd, 1848 márciusáért és 1956 októberéért.

Igaz Valér:³⁵ Milyen káprázatos, milyen rajtaütésszerű gyorsasággal látogattak el a moszkvai urak Varsóba. Most megérkeztek. Pedig senki sem hívta, és senki sem várta őket. De 1944-ben, amikor a lengyel főváros felkelt a hitleri uralom ellen, és a történelem egyik legvéresebb szabadságharcát vívta, a szovjet urak nem akartak megérkezni. Pedig nem Moszkvából kellett indulniok, ott állottak Varsó periferiáján, csak a parancsot kellett volna kiadni, és a varsói felkelés már csatát is nyert. De nem! A szovjet hadsereg lábhoz tette fegyverét, és mozdulatlan maradt. A Kreml várt, amíg a lengyel hazafiak elvérezték, Varsó lángba borult, és romba dőlt. A második világháború leg-rútább árulása zajlott így le. Most azonban, mondjuk, amikor semmi szükség nem volt rájuk, hipp-hopp, már ott is teremtek. A lengyel munkásság vasárnap önszántából külön műszakot tartott, és úgy döntött, hogy ennek a műszaknak a jövedelmét felajánlja az 1944-es varsói felkelés elárult áldozatainak emelendő emlékmű javára. Ez az emlékmű híven hirdeti majd a mártírok emlékét és a szovjet magatartás emlékét. Egyik is, másik is elfelejtethetetlen!

33 Patkó Gyula: Litteráti-Loótz Gyula (1922–1987) katonatiszt, 1951–1983 között a SZER magyar osztályának munkatársa.

34 Vasvári Gergely: Csonka Emil (1923–1982) újságíró, történész. A háború alatt szélsőjobbboldali ifjúsági vezető. A SZER magyar osztályán 1951-től dolgozott, de műsort csak néhány évvel később készíthetett. Az 1960-as évektől szerkesztette az *Új Európa* című folyóiratot. Történeti publikációi (németül, Emilio Vasari néven) a jelenkori magyar történelemről szólnak. Magyarul megjelent kötete: A forradalom oknyomozó története, 1945–1956. München, 1980.

35 Igaz Valér: (Győri) Mikes Imre. (Életrajzát lásd: Bevezető, 45. jegyzet.)

13.30: Nemzetközi hírmagyarázat

Kiharcolhatja-e a szovjet hatalmi behatás alá került kis állam nemzeti függetlenségét a Szovjetunió közvetlen közelségében. Erről szól Sebők Tibor helyzetismertetése.³⁶

Ismétlés, elhangzott: október 22-én 20.50-kor.

Kedves hallgatónk! Amikor Hruscsov pénteken, a varsói repülőtéren kiszállt a szovjet delegációt hozó repülőgépből, úgy viselkedett, mint a múlt századbeli cári főkörmányzók szoktak lengyel alattvalókkal szemben. Nem fogott kezét a lengyel fogadóbizottság tagjaival, rögtön ott a helyszínen lehordta őket, mint hálátlan és hűtlen rebelleket. Az utána következő tárgyalásokon ultimátumszerű követeléseket állított fel. Mögötte ott tornyosodtak a szovjet tábornokok. A lengyelországi kaszárnyákban és körös-körül a lengyel határon, riadókézsülségbe helyezték a szovjet hadosztályokat. Valósággal úgy nyújtották át a Szovjet legfőbb elnökségének követeléseit, mint ahogy Hitler ultimátumát adták át a második világháború kitörése előtt Hacha csehszlovák elnöknek Prágában. Ellent tud-e állni a Szovjet abroncsai közé szorított, szovjet ügynököktől elárasztott Lengyelország a moszkvai parancsnak? 24 óráig a béke és háború kérdése bérletve élen volt. A lengyel vezetők nem hátráltak meg, és ezzel a jelek szerint újra egy, a szovjet hatalmi érdekeltségébe kényszerített nemzet lépett a szabadság fáradságos és kockázatos útjára. Kedves hallgatók, a második világháború befejezése után a Szovjetunió immár negyedszer került szembe olyan kisebb hatalommal, amely nem volt hajlandó nemzeti egyéniségét feláldozva beolvadni a szovjet impériumba. [...] A lengyel kísérlet legnehezebb és legjelentősebb valamennyi között. Hiszen alapvetően érinti a világháború után kiépített egész szovjet katonai és politikai rendszert. Lengyelország egyik sarkpontja a szovjet biztonsági övezetnek, és európai felvonulási vonalának. Rajta keresztül vezet az út Kelet-Németországba. Lengyelország helyzetváltoztatásával a Szovjet németpolitikájának súlypontja megrendülne. A kelet-európai szovjet katonai és gazdasági blokkot Varsóban hívták életre, melyben külsőleg is kifejezték Lengyelország fontosságát a Szovjetunió jövő számvetésében. És most Lengyelország követeli magának a nemzeti függetlenséget, a gyarmati helyzet megváltoztatásával az egyenjogúságot, a szovjet szolgátság helyett a nemzeti öncélúságot. Azt a dolgot, hogy saját érdekei szerint intézhesse külpolitikáját és építhesse át belső politikai rendszerét. A sztálini gyarmatbirodalom, amely 1945 óta Kelet-Európára nehezedett, Lengyelország önállóságával végképpen értelmetlenné és tarthatatlanná válik.

36 Sebők Tibor: Radnai Endre (1898–1963) újságíró. Egyetemista korában rövid ideig ifj. Andrássy Gyula külügyminiszter magántitkára volt. 1934–1944 között az *Új Magyarország* című kormánylap szerkesztője, 1943-ban a sajtókamara egyik vezetője lett. A háború után Nyugat-Németországban élt, az *Új Hungária* című lap szerkesztője volt. 1956–1963 között Andrew Kazinczy néven a SZER munkatársa, külpolitikai szakértő.

13.40: Napi híradó

Mai adásunkat teljes egészében a magyarországi diákmegmozdulások nyugati visszhangjának szenteljük. Ismertetjük a nagy nyugati lapok szokatlanul terjedelmes közléseit és kommentárjait a hazai ifjúsági eseményekkel kapcsolatban. Felolvassuk Vasvári Gergely beszámolóját.

Elsőnek idézzük a New York Herald Tribune európai, párizsi kiadását. Az Amerikában, de több európai országban is nagy népszerűségnek örvendő napilap legutóbbi száma első oldalán a Magyar diákok lázadása címmel hosszú cikket közöl, és a következőket írja: [...] „A kommunista hatóságok kénytelenek elismerni a diákok panaszainak jogosságát, de siránkoznak a sztrájkkal és tüntetésekkel való fenyegetőzés miatt, és arról beszélnek, hogy egyesek ezzel könnyen visszaélhetnek. Magyarország mindenesetre Lengyelországgal együtt élen jár a nemzeti függetlenség követelésében, és az események vezetését, úgy látszik, magához ragadta az ifjúság. Az ifjúság megmozdulása drámai jelentőségű. A diákok nemcsak maguk, hanem az egész nemzet számára követelik a jobb életviszonyokat, a szabadságjogokat és a nemzet függetlenségét.” A [The] New York Times a következőket írja: „Egy évvel ezelőtt kezdődött meg Magyarországon a szellemi világ megmozdulása. Akkor az írók adtak hangot a nép kívánságainak, ezt követte az újságírók követelése a szabad sajtó után, és most bekövetkezett az ifjúság megmozdulása is. A magyar diákok csatlakoztak ahhoz a kórushoz, amely a kommunista rendszer szigorának enyhítését kívánja.” A [The] New York Times budapesti tudósítója a továbbiakban rámutat arra, hogy a szellemi emberek és az egyetemisták megmozdulása nem áll egyedül. Hasonló elégedetlenség és erély mutatkozik a munkásság soraiban is. A munkások követelik az árviszonyok és az egész termelési rendszer gyökeres reformját. A lap beszámolója érzékelteti, hogy a kommunista rendszerrel szemben az ifjúság közreműködésével és vezetésével egyre erősebben alakul ki a nemzeti egység.

A France-Soir³⁷ azt írja, hogy Magyarország már a lengyel ösvényen jár, és Nagy Imre egykönnyen a magyar Gomulka lehet. A Paris-Presse a varsói és budapesti eseményekkel foglalkozva a következőket írja: „Az oroszoknak vigyázniuk és tartózkodniuk kell az események erőszakos elfojtásától, mert mint a jelek mutatják, a varsói megmozdulás könnyen áttérjedhet Budapestre is. A pécsi diákmozgalom azt mutatja, amit a varsói események, hogy jelenleg elemi erejű nemzeti érzés hullámszik át ezeken az országokon, és Hruscsov ügyetlen prédikációi csak növelik a szenvedélyeket. Ha Szovjetunió Lengyelországban erőszakot alkalmazna, úgy a láncreakció törvényei szerint Budapesten, Prágában és Kelet-Berlinben is számolnia kell ellenállással.”

37 France-Soir: francia kormányhoz közel álló párizsi napilap.

A Corriere della Sera³⁸ szerint az ifjúsági megmozdulás hajtóereje a nemzeti függetlenség utáni vágy. Az olasz lapok közül elsőnek adott hírt a szegedi eseményekről a Vatikán félhivatalos lapja, az L'Osservatore Romano. [...]

Nagy jelentőségű, hogy a magyarországi ifjúsági mozgalmakról hírt ad a Neue Zürcher Zeitung, a világszerte olvasott nagy svájci napilap. A Zürcher Zeitung cikkéből kiviláglik, hogy az ifjúság szabadságharcáról van szó, amelyet – mint a lapban olvassuk – a száz évvel ezelőtti magyar szabadságharcra lehet összehasonlítani. A svájci lap a diákok kívánságai közül első helyen említi az orosz nyelv kötelező tanulásának eltörlését, a marxizmus-leninizmus tananyagának eltörlését, a honvédelmi ismeretek anyagának csökkentését és az egyetemek autonómiájának visszaállítását. [...]

A Münchner Merkur, amely a hivatalos politikát és Adenauer elképzeléseit támogatja, első oldalon közli cikkét, amelynek címe: A magyar diákok szabadságért kiállnak. A cikk ismerteti a szegedi, pécsi és pesti eseményeket, aláhúzza annak jelentőségét, hogy a diákok sztrájkokkal és tüntetésekkel fenyegetőztek. Jelentős esemény a lap szerint a teljes sajtószabadság követelése, és az a vágy, hogy nyissák meg a határokat nyugat felé, engedélyezzék a nyugati utazásokat, töröljék el a marxista-leninista tárgyakat, és engedjék be az országba a nyugati kultúra termékeit. Nemcsak az Adenauer-párti, hanem az ellenzéki nyugatnémet sajtó is lelkesedéssel számol be a magyar ifjúság akcióiról. A Süddeutsche Zeitung³⁹ kiemeli azt a tényt, hogy az egyetemisták tömegesen léptek ki a DISZ-ből és önálló ifjúsági szervezeteket alakítanak. Aláhúzza annak a fontosságát is, hogy a budapesti ifjúság figyelemmel kíséri a lengyel eseményeket, és külön táviratban üdvözölte a lengyelek szabadságharcát, biztosítva a lengyel ifjúságot, hogy a magyar ifjúság is folytatja a megkezdett harcot.

13.50: Gazdaságpolitikai kommentár

Pannonicus jegyzete. Ismétlés, elhangzott: 09.40-kor.

14.00: Hírszolgálat

Fontosabb híreink egy mondatban. Piros László belügyminiszter betiltotta a magyar diákságnak a lengyel követség előtt ma délutánra tervezett rokonszenvtüntetését. A lengyel parlament ma kezdődő ülészakán az új választójogi javaslatot vitatják meg. A Szovjetunió megválaszolta a nyugatnémet kormányának a német egység ügyében Moszkvához intézett jegyzékét. Rátérünk híreink részletes ismertetésére.

Budapest. Piros László belügyminiszter betiltotta a magyar diákságnak a délutánra tervezett rokonszenvtüntetését a lengyelek mellett. A budapesti rá-

dió valamivel egy óra előtt megszakította adását, és közölte a belügyminiszter döntését. A hivatalos közlemény szerint a belügyminisztérium a közrend zavartalan biztosítása érdekében nem engedélyez nyilvános utcai gyűléseket és felvonulásokat. Ez az intézkedés további rendelkezésig marad érvényben. A belügyminiszter rendeletének kiadására közvetlenül azután került sor, hogy Gerő, a kommunista párt első titkára visszaérkezett Belgrádból, ahol tárgyalásokat folytatott a jugoszláv kommunista vezetőkkel. Több budapesti egyetem diáksága ma reggel elhatározta, hogy rokonszenvtüntetést rendez délután a lengyel követség előtt. Az ifjúság néma tüntetéssel akarta egyetértését nyilvánítani a lengyelországi eseményekkel. Budapesten egyébként tegnap több egyetemen rendkívüli gyűlést tartott az ifjúság. [...]

Budapest. Gerő Ernő, a magyarországi kommunista párt első titkára Jugoszláviából Budapestre való visszaérkezése után röviden nyilatkozott a magyar-jugoszláv tárgyalásokról. Kijelentette, hogy a megbeszéléseket igen eredményesnek tartja. Hangoztatta, hogy a két delegáció azokban a kérdésekben, amelyeket megtárgyalt, teljes megegyezésre jutott. Ugyanakkor Ranković, a jugoszláv delegáció vezetője Eszéken nyilatkozott a tárgyalásokról. Kijelentette, hogy azok a baráti őszinteség légkörében zajlottak le. A megbeszélések lényegesen hozzájárultak a két ország közti kapcsolatok további fejlesztéséhez és elmélyítéséhez – hangoztatta Ranković. A lezajlott tárgyalások záróközleményét ma délután hozzák nyilvánosságra Budapesten és Belgrádban, egyidejűleg.

Varsó. A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...]

Bonn. A Szovjetunió megválaszolta a nyugatnémet kormányának a német egység ügyében szeptember 7-én hozzá intézett jegyzékét. A szovjet válaszjegyzéket Szepilov külügyminiszter adta át Nyugat-Németország moszkvai nagykövetének. A válaszjegyzéket, amelynek terjedelme mintegy tíz oldal, még nem hozták nyilvánosságra.

Párizs. Hivatalos helyen közzétették, hogy francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...]

Amman. Nyilvánosságra hozták a vasárnapi általános választások eredményét. [...] A brit-jordániai megállapodás alapján Nagy-Britannia három támaszpontot tart fenn Jordániában, és 12 millió angol fonttal támogatja évenként az arab királyságot.

Kedves hallgatóink! Röviden megismételjük fontosabb híreinket. Piros László belügyminiszter betiltotta a magyar diákságnak a lengyel követség előtt ma délutánra tervezett rokonszenvtüntetését. A lengyel parlament ma kezdődő ülészakán az új választójogi javaslatot vitatják meg. A Szovjetunió megválaszolta a nyugatnémet kormányának a német egység ügyében Moszkvához intézett jegyzékét. Francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken.

38 Corriere della Sera: milánói konzervatív napilap.

39 Süddeutsche Zeitung: Müncheneri napilap.

14.10: Napi politikai kommentár

Janus helyzetmagyarázata a lengyel események tanulságairól.⁴⁰ A Szovjetunió eddig se túlságos lelkesedéssel kísérte a lengyelországi fejleményeket, ezzel azonban betölt a pohár. A szovjet vezetőség olyan beavatkozásra szánta el magát, melyre a Szovjetunió történetében még nem volt példa. Összefogott az egymással többé-kevésbé nyíltan széthúzó szovjet vezetőség, repülőgépen ott termett Varsóban, és megjelent a központi vezetőség ülésén. Természetes, hogy az egész világ felfigyelt erre a váratlan, drámai fordulatra, izgatottan várta, mi lesz az eredménye. Sikerül-e meggyőztetni, hogy Gomulka vezető szerephez jusson, és érvényesítse programját, sikerül-e megtartani Rokosszovszkijt a politikai bizottságban, és a Szovjetunió által kijelölt mederbe terelni azt az átalakulást, amely minden jel szerint kicsapott ebből a mederből. A szovjet küldöttség pusztán jelenléte már fordulatot jelentő tény volt, lévén hogy a pártügyeket másként intézték el. A küldöttség nemcsak vitázott és érvelt, a kiszivárgott és természetesen meg nem erősített hírek szerint megcsillogtatta a fegyveres beavatkozás lehetőségét is. S az eredmény, kedves hallgatóink: a küldöttség egy éjszakai szereplés után visszarepült, a párt első titkára Gomulka, és a pártvezetőségben, a politikai bizottságban hiába kerestük Rokosszovszkij marsall nevét. Gomulka beszédében további radikális intézkedéseket jelentett be, a fejlődés nem áll meg, hanem a jelek szerint fokozott erővel halad tovább. A lengyel nép győzött.

A győzelem világraszóló jelentősége is különös súlyt kap, ha számításba vesszük, milyen erők állottak egymással szemben. Az egyik oldalon ott volt a közvetlen szomszéd, a világ egyik legnagyobb katonai hatalma, és az erre a célra külön összefogott szovjet pártvezetőség. A másik oldalon a szabad, független emberi életét követelő lengyel nép. Az egész lengyel nép, kedves hallgatóink, nem csak a pártvezetőség vagy párt. A párttal és a pártvezetőséggel a mostani küldöttség könnyen elbánt volna, de Varsóban meg kellett győződnie arról, hogy itt nem párttagok, pártvezetők lázadásával áll szemben, hanem olyan elsődör erejű népmegmozdulással, amely ellen az eddig használt moszkvai módszerek csütörtököt mondanak. Az egész lengyel nép egységes annak a követelésében, hogy a megszálló idegen hadsereg pusztuljon az országból, s a lengyel ügyeket lengyelek intézzék a moszkvai hatalmasok állandó beavatkozása nélkül. Ezt a követelést a lengyel nép a legnehezebb órákban, kézzelfoghatóan, szinte félelmes erővel dokumentálta. Nem ijedt meg a szovjet küldöttség megjelenésétől, és attól a lehetőségtől sem, hogy a moszkvai akarat érvényesítését esetleg a szovjet fegyverekre bízják. A legforróbb, legveszélyesebb pillanatokban az ifjúság és a munkásság állott oda az új len-

40 Janus: Vámos Imre (1927–1993) író, újságíró. 1948-ban emigrált, a *Látóhatár* kiadója és egyik szerkesztője volt. 1952–1957 között a SZER magyar osztályán dolgozott. Egyike az 1957-ben elbocsátott munkatársaknak. 1962-ben a magyar állambiztonsági szolgálat segítségével visszatért Magyarországra, a Budapesti kiadott *Látóhatár* felelős szerkesztője és a *Magyar Nemzet* belső munkatársa lett.

gyel vezetőség mögé, kész volt a harcra, tudta, hogy mögötte áll a parasztság, az értelmiség, sőt a lengyel hadsereg is. A szovjet küldöttségnek rá kellett ébrednie arra, hogy ezzel az elszántsággal, ezzel a népi erővel szemben tehetetlen. Lehet, hogy rendelkezésre álltak a Lengyelországban állomásozó szovjet csapatok, elrendelhetette volna a fegyveres erőszakot, de nem tette. Ha vállalta a visszavonulást, ha kitette magát ország-világ előtt ennek a kudarcnak, akkor ez azt bizonyítja, hogy a fegyveres erőnek mint kormányzati eszköznek az értéke ma már kétségessé vált. A puska csak akkor ér valamit, ha el is lehet sütni, és a puskát ma már nem mindenütt és nem mindig lehet elsütni. Nem lehetett vállalni Varsóban a felelősséget azért, hogy felvonuljanak a tankok, dörögjenek az ágyúk, vér folyjon az utcán. A fegyver kicsorbult és megbénult azzal az erővel szemben, amely a népek szabadságvágyában, független állami és szabad emberi életért vívott harcában jelentkezik.

14.20: Halhatatlan zeneművek**14.30: Küzdő egyház**

Károly atya a magyar békepapok: Horváth Richárd, Beresztóczy Miklós, Babocsai Endre bocsánatkérését hiányolja. János barát arról beszél, hogy mit várhatunk a jelen körülmények között az egyháztól.⁴¹

14.50: Nemzetközi sajtószemle

A varsói események tükré svéd, görög, indiai, olasz, finn, jugoszláv, német, angol lapok cikkeiben. Terjed a titoizmus, gyengül a szovjet befolyás.

A liberális Stockholms Tidningen⁴² következtetését idézzük legelőször: „Az úgynevezett titoizmus hamarosan tovaterjedhet Közép- és Kelet-Európa más országaiban is, miután Lengyelországban már komoly hatása mutatkozott. Más kérdés, hogy Hruscsov, a szovjet kommunista párt első titkára megbirkózik-e a most elszenvédett tekintélyvesztés következményeivel? Hruscsov olyan benyomást kelt, hogy elvesztette az uralmat az általa felszabadított erők fölött.”

Az egyik athéni újság, az ellenzéki Eleftheria azt állítja, hogy Gomulka teljes függetlenséget követel a Szovjetuniótól. [...]

Az indiai sajtó cikkei elárulják, milyen nagy figyelemmel követik Újdelhiben a közép- és kelet-európai fejleményeket. Az Indian Express⁴³ megállapítása a következő: „A világháborúban a csatlós kormányok ellenőrzése alatt álló országok lakosságának szabadságszeretete fontos tényezővé lépett elő.

41 Károly atya: Fábián Károly (1919–1993) katolikus pap, 1956–1978 között a SZER magyar osztályán a katolikus műsorokat szerkesztette. Az említett, úgynevezett békepapok a kormányzattal politikailag együttműködtek, a klérus vezetőivel, esetenként a Vatikánnal is szembekeverve közeleti feladatokat vállaltak.

42 Stockholms Tidningen: svéd napilap.

43 Indian Express: Delhiben és több nagyvárosban megjelenő napilap.

Eddig általános hajlam mutatkozott a túlegyszerűsítésre, sokan kizárólag nyugati és keleti tömbben gondolkoztak. A lengyelországi események ismét rácsafolnak erre a felfogásra. Egyre nehezebb egységes tömbnek tekinteni valamelyik oldalt." [...]

Az olasz sajtó a varsói eseményekkel kapcsolatban a várakozás álláspontját foglalta el. A turini [La] Stampa⁴⁴ azt hangoztatja, hogy Lengyelország súlyos vereséget mért a Szovjetunióra, és ez a vereség szovjet szempontból még nagyobb, mint az, amit 1948-ban Tito engedetlensége következtében elszenvedtek. [...] Az egyik finn lap, a Helsinkiben megjelenő Sanomat⁴⁵ úgy véli, hogy a legutóbbi varsói események alaposan meggondolkoztatták a szovjet vezetőket. A lap szerint a gazdasági csőd bebizonyosodása nagymértékben fokozta a lakosság elkeseredését a régi vezetők ellen. A Sanomat végül megjegyzi, hogy az új lengyel népi demokratikus vezetők útja a nagyobb szabadság és önállóság biztosítása felé nem lesz könnyű és nem lesz bonyodalmaktól mentes. Egy másik finn lap, a konzervatív Uusi Suomi azt írja, hogy a nemzeti érzés hulláma söpört végig Lengyelországon az elmúlt napokban, és eltitkolhatatlanul megmutatkozott a Szovjetunió iránti gyűlölet. [...] Egy nyugatnémet lap, a Frankfurter Rundschau azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy választhat-e Moszkva a varsói fejleményekre a Sztálin-ellenes hadjárat beszüntetésével. A lap szerint egy ilyen lépés a hidegháború élesedését is jelentené, és a hidegháborús terhek szovjet részről egyszerűen túlsúlyosnak bizonyultak.

A France-Soir című párizsi lap azt kutatja, milyenek a fejlődés esélyei Lengyelországon kívül, a többi közép- és kelet-európai országban. A lap szerint Magyarország a lengyel úton halad, és Nagy Imre hamarosan átveheti Gomulka szerepét. [...]

Az angol liberális Manchester Guardian véleménye így hangzik: „A lengyel hazafias érzések Gomulka támogatásának köntösében kaptak az elmúlt napokban kifejezési formát. Az ország szinte egyöntetűen követeli, hogy a nemzet érdekeit helyezték mindenfajta társadalmi és filozófiai elmélet szempontjai elé.” [...]

Befejezésül idézzük még az amerikai New York Herald Tribune vezércikének egyik részletét: „Fennmaradhat-e a kommunista rendszer erőszak nélkül, a rendőrállam fegyverei nélkül? Feltételezhető, hogy ez a kérdés nyugtalanítja most Moszkvában Hruscsovot, a szovjet kommunista párt első titkárát. Elképzelhető-e, hogy a lengyel események hatása nem mutatkozik meg a többi közép- és kelet-európai országban? Elképzelhető-e, hogy a többiek nem kamatoztatják a varsói győzelmet? A nyugtalanság jelei mindenütt nyilvánvalóak a vasfüggöny mögött.”

⁴⁴ La Stampa: torinói napilap.

⁴⁵ Helsingin, illetve Ilta Sanomat: a legnagyobb példányszámú finn napilap.

15.00: Hírszolgálat

Fontosabb híreink egy mondatban. Piros László belügyminiszter visszavonta az utcai gyűlések és felvonulások betiltásáról szóló rendelkezését. A lengyel parlament ma kezdődő ülésén az új választójogi javaslatot vitatják meg. A Szovjetunió megválaszolta a nyugatnémet kormánynak a német egység ügyében hozzá intézett jegyzékét. Francia hatóságok elfogták az algériai lázadók öt vezérét. Mollet, francia miniszterelnök felveti a bizalmi kérdést a kormány szuezi, algériai és gazdasági politikája kapcsán. Rátérünk híreink részletes ismertetésére.

Budapest. Piros László belügyminiszter visszavonta az utcai gyűlések és felvonulások betiltásáról szóló rendelkezését. A belügyminiszter a magyar diákság rokonszenvtüntetését kívánta megakadályozni, amelyet ma délutánra terveztek a lengyel nagykövetség épülete előtt. A diákság néma tüntetésével egyetértését kívánja kifejezni a lengyelországi eseményekkel kapcsolatban. Egyébként a DISZ vezetősége ülést tart. Gerő Ernő első párttitkár ma visszaérkezett Belgrádból. Este 20 órakor beszédet mond a budapesti rádióban. Gerő Ernő, a magyarországi kommunista párt első titkára Jugoszláviából Budapestre visszaérkezése után röviden nyilatkozott a magyar-jugoszláv tárgyalásokról. [...]

Varsó. A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...] A lengyel hírszolgálati ügynökség beszámol a lengyel hadsereg pártszervezetének üléséről. Ezen az értekezleten a résztvevők őszinte örömmel vették a politbüro döntéséről szóló híreket. Egy elfogadott határozati javaslat hangoztatja, hogy a hadsereg pártszervezete mindent megtesz a katonák új szellemében való nevelésére, amelynek egyik leglényegesebb eleme a hadseregnek a párttal szemben érzett lojalitása. A biztonsági szervezetek vezetői és legénysége értekezletükön több határozati javaslatot hoztak. Ezek mindenekelőtt tiltakoznak olyan kísérletek ellen, amelyek éket akarnak verni a hadsereg, a biztonsági szervek, valamint a párt és a nép közé. A Lengyel Tudományos Akadémia mintegy nyolcszáz tudósa, munkása, továbbá lengyel tudományos intézetek vezetői és személyzete ugyancsak nagygyűlésen foglalkoztak a lezajlott eseményekkel. Az elfogadott határozati javaslatban a résztvevők legmesszebbmenő támogatásukról biztosítják Gomulkát és a szombati központi bizottsági ülésen ismertett elgondolásait. A továbbiakban kijelentik, hogy a tudományos akadémia minden tagja megakadályoz minden olyan kísérletet, amely a munkásosztályt el akarja választani az értelmiségtől. A lengyel napilapok vezető helyen foglalkoznak a tömeggyűléseken hozott határozatokkal, és az egész lengyel népnek a párt új vezetőségével szemben tanúsított szolidaritásával. A Trybuna Ludu, a kommunista párt központi lapja vezércikkében megállapítja, hogy az összes határozatok, amelyeket ez ideig a tömeggyűléseken hoztak, örömmel üdvözlik azt a tényt, hogy a központi bizottság nyíltan és őszintén tájékoztatta Lengyelország népét az igazságról, még akkor is, ha ez több szempontból keserű volt. A len-

gyel lapok azonban nem mulasztják el felemelni figyelmeztető szavukat olyan reményekkel szemben, amelyek a lengyelországi kommunista rendszernek a szocialista tábortól való esetleges elszakadására irányulnak.

A [The] New York Times varsói tudósítója beszámol arról, hogy hatalmas tömegtüntetésekre került sor Boroszlóban. [...]

Bonn. A Szovjetunió megválaszolta a nyugatnémet kormánynak a német egység ügyében szeptember 7-én hozzá intézett jegyzékét. [...]

Párizs. Hivatalos helyen közölték, hogy francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...] A parlamenti kül- és belpolitikai vita befejeztével, Mollet miniszterelnök ma felveti a bizalmi kérdést a kormány szuezi, algériai, valamint gazdasági politikája kapcsán. Politikai megfigyelők véleménye szerint Mollet pozíciója a vita során valamennyire megszilárdult. Ebben közrejátszott az is, hogy a francia haditengerészetnek sikerült elfognia az algériai part közelben egy hajót, amely 70 tonnányi fegyverszállítmánnyal úton volt az algériai lázadókhoz.

Bonn. Raab, osztrák szövetségi kancellár hivatalos látogatáson a nyugatnémet fővárosban tartózkodik. [...]

Amman. Nyilvánosságra hozták a vasárnapi általános választások eredményét. [...]

15.10: Zene

Fehér György, az Amerikában nagy sikerrel szereplő magyar zongorista felvételei.

15.20: Az amerikai Princeton Egyetem Ének- és Zenekara játszik

15.50: Könyvszemle

Ismétlés, elhangzott: 09.50-kor.

16.00: Hírszolgálat

Fontosabb híreink egy mondatban. Piros László belügyminiszter visszavonta az utcai gyűlések és felvonulások betiltásáról szóló rendelkezését. A lengyel államügyészség elrendelte a poznańi perek vádiratainak felülvizsgálását. A Szovjetunió megválaszolta a nyugatnémet kormánynak a német egység ügyében hozzá intézett jegyzékét. A francia hatóságok elfogták az algériai lázadók öt vezérét.

Budapest. Piros László belügyminiszter visszavonta az utcai gyűlések és felvonulások betiltásáról szóló rendelkezését. [...]

Gerő Ernő első párttitkár ma visszaérkezett Belgrádból. Este 20 órakor beszédet mond a budapesti rádióban. [...]

Varsó. A lengyel főügyési hivatal elrendelte a poznańi perekben az összes vádirat felülvizsgálását. Azokról a vádiratokról van szó, amelyeket az államügyészség a poznańi népfelkelésben való részvétel miatt tett át a bírósághoz.

A lengyel parlament ma délután ül össze, hogy megvitassa az új választójogi javaslatot. [...]

Berlin. A keletnémet kommunista törvényhozás alsó háza, az úgynevezett Volkskammer bizonytalan időre elhalasztotta holnapra kitűzött ülését. Az elhalasztást nem indokolták meg. A Volkskammer a holnapra kitűzött ülésen hallgatta volna meg a kelet-németországi kommunista küldöttség beszámolóját lengyelországi útjáról.

Bonn. A Szovjetunió megválaszolta a nyugatnémet kormánynak a német egység ügyében szeptember 7-én hozzá intézett jegyzékét. [...]

Párizs. Hivatalos helyen közölték, hogy francia vadászgépek leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...] A parlamenti kül- és belpolitikai vita befejeztével, Mollet miniszterelnök ma felveti a bizalmi kérdést a kormány szuezi, algériai, valamint gazdasági politikája kapcsán. Politikai megfigyelők véleménye szerint Mollet pozíciója a vita során valamennyire megszilárdult. Ebben közrejátszott az is, hogy a francia haditengerészetnek sikerült elfognia az algériai part közelben egy hajót, amely 70 tonnányi fegyverszállítmánnyal úton volt az algériai lázadókhoz.

Amman. Nyilvánosságra hozták a vasárnapi általános választások eredményét. [...]

Bonn. Raab, osztrák szövetségi kancellár hivatalos látogatáson a nyugatnémet fővárosban tartózkodik. [...]

Kedves hallgatóink! Röviden megismételjük fontosabb híreinket. Piros László belügyminiszter visszavonta az utcai gyűlések és felvonulások betiltásáról szóló rendelkezését. A lengyel államügyészség elrendelte a poznańi perek vádiratainak felülvizsgálását. A Szovjetunió megválaszolta a nyugatnémet kormánynak a német egység ügyében hozzá intézett jegyzékét.

16.10: Hallgatói üzenetek

Amerikában élő magyarok saját hangon elmondott üzenetei.

16.24: A történelem szava

Széchenyi István naplójából: „Hallgatni, mikor beszélni kell, szintoly nagy hiba, mint beszélni, mikor inkább hallgatni kellett volna.”

16.25: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 13.20-kor.

16.35: Magyar nóta, cigányzene

16.50: Orosz kolonializmus Európában

Auer Pál jelentése az Európa Tanács strasbourggi üléséről.

Ismétlés, elhangzott: 12.15-kor.

17.00: Hírszolgálat

Budapest. *Piros László belügyminiszter visszavonta az utcai gyűlések és felvonulások betiltásáról szóló rendelkezését. [...] Ma délután két órakor a DISZ Központi Vezetősége megkezdte tanácskozásait. A központi vezetőség helyesli a budapesti ifjúság rokonszenvtüntetését a lengyel eseményekkel kapcsolatban. A központi bizottság elhatározta, hogy részt vesz a tüntetésben, és ezért ülését felfüggesztette. A tanácskozások folytatására a tüntetés befejezése után kerül sor. A központi vezetőség végezetül határozatot fogadott el, hogy táviratban üdvözlí a lengyel ifjúságot. Gerő Ernő, a magyarországi kommunista párt első titkára visszaérkezett Belgrádból. Este 20 órakor beszédet mond a budapesti rádióban.*

Varsó. A lengyel rádió bejelentette, hogy a politbüro felmentette állásából Witaszewski helyettes hadügyminisztert, és helyére Spychalski tábornokot nevezte ki. A lengyel kormány egyidejűleg Spychalskit a hadsereg politbüro-jának főnökévé nevezte ki. A lengyel főügyészi hivatal elrendelte a poznańi perekben az összes vádirat felülvizsgálását. Azokról a vádiratokról van szó, amelyeket az államügyészség a poznańi népfelkelésben való részvétel miatt juttatott el a bírósághoz. Ma délután a lengyel parlament megkezdte új ülészeit, amelyen az új választójogi javaslatot vitatják meg. A parlament közjogi bizottsága már jóváhagyta a tervezetet, amelynek legfőbb újítása az, hogy kötelezővé teszi a titkos szavazást, és a szavazók több képviselőjelölt között választhatnak. A parlament egy hétig tartó ülészeit megvitatja azoknak a személyeknek kártalanítását is, akiket a sztálini éra alatt ártatlanul üldöztek. Politikai megfigyelők jelentőségét tulajdonítanak annak, hogy a jugoszláv parlamenti küldöttség, amely ez idő szerint Varsóban tartózkodik, szintén részt vesz a parlament megnyitó ülésén. A politbüro tegnapi értekezletéről, amelynek napirendjén, a hír szerint Rokosszovszkij tábornagy ügye is szerepelt, csak annyi szivárgott ki, hogy a tárgyalás jegyzőkönyve közel harminc oldalt tesz ki, és ennek alapján három napon belül várható a nyilvánosság tájékoztatása a hozott döntésekről. Varsóban és Lengyelország majdnem valamennyi nagyobb városában tömeggyűléseket tartottak, amelyen a résztvevők a demokratizálás folytatását követelték, és támogatásukról biztosították Gomulákát. A lengyel hírszolgálati ügynökség beszámol a lengyel hadsereg pártszervezetének, továbbá a katonai politikai akadémia hallgatóinak nagygyűléséről. [...] A katonai politikai akadémia növendékei határozati javaslatukban kijelentik, hogy elválaszthatatlan kötelékek fűzik össze az új pártvezetőséggel, a munkássággal és az egész lengyel néppel. Hűek maradnak ahhoz az elvhez, amelyik a hadsereggel és a hadsereg a néppel [sic!]. A Moszkvában tanuló lengyel ifjak ugyancsak értekezletre ültek össze, és szolidaritásukat fejezték ki Gomulával és az új pártvezetőséggel, és támogatásukról biztosították Lengyelország politikai és gazdasági életének demokratizálásáért folytatott küzdelmében. A lengyel napilapok vezető helyen foglalkoznak a tömeggyűléseken hozott határozatokkal, valamint a lengyel népnek a párt új vezetőségével szemben tanúsított szolidaritásával.

Jugoszláviában a kommunista párt hivatalos szócsöve, a Borba ismerteti terjedelmes cikkben az elmúlt napok eseményeit. Megállapítja, hogy a lengyelországi szociális erőknél sikerült a válságot leküzdeniök, amely számos éven keresztül uralta Európának ezt a nagy országát. Az, ami Lengyelországban történt, kétségtelenül pozitív kihatással lesz a szovjet–lengyel kapcsolatokra, és ezenfelül Lengyelországnak a többi szocialista állammal való viszonyára. A varsói rádió mai adásában beszámolt arról, hogy Boroszlóban szovjetellenes tüntetésekre került sor. A [The] New York Times tudósítója szerint a boroszlói egyetem valamennyi fakultásának hallgatói énekelve vonultak végig az utcákon, a szabad Lengyelországot és Gomulát éltetve. Ugyanakkor Rokosszovszkij tábornagy hazaküldését és Wyszyński bíboros azonnali szabadlábra helyezését követelték. A lengyel rádió elítélte a szovjetellenes tüntetéseket.

E percben érkezett hír szerint a lengyel államügyészség javasolta a poznańi bíróságnak, hogy engedje szabadon mindazokat az őrizetbe vett személyeket, akiket nem gyilkossággal vagy rablással vádolnak.

Párizs. A keddi párizsi sajtó, és általában a közvélemény a legnagyobb figyelmet szenteli a lengyelországi és magyarországi eseményeknek. A [Le] Figaro négyhasábos cikkben foglalkozik a budapesti és szegedi eseményekkel, aláhúzza az egyetemi ifjúság követeléseinek jogosságát. A lap véleménye szerint a kérdések elodázása minden bizonnyal utcai tüntetéseket, sőt általános felfordulást vonhat maga után. Külön kiemeli a [Le] Figaro, hogy Magyarország a lengyel példa első követője. A milliós példányszámú France-Soir feltűnő helyen jelenti, hogy a magyar nép üdvözlí, és minden tekintetben helyesli a lengyel kommunista párt kormányzását. Már semmiféle rendszer vagy erőszakos intézkedés nem tud gátat vetni a magyarországi eseményeknek. A Paris-Presse nyíltan felveti a kérdést, mikor lesz Nagy Imréről magyar Gomulka. Magyarország és Lengyelország történelmi fejlődése mindig sok párhuzamot mutatott. A lap nagy várakozással néz az ifjúsági nagygyűlés elé, és lehetetlennek tartja, hogy a kormányt rövidesen át ne alakítsák, Sztálin és Rákosi egykori híveinek teljes kiküszöbölésével.

Belgrád. A jugoszláv fővárosban és Budapesten egyidejűleg hozzák nyilvánosságra a magyar–jugoszláv tárgyalásokról szóló záróközleményt. A jugoszláv sajtó hosszú cikkeket szentel a tegnap este befejeződött jugoszláv–magyar tárgyalásoknak. A Borba szerint a belgrádi tárgyalásokon megteremtették az egészséges és tartós jugoszláv–magyar barátság feltételeit. A lap rámutat arra, hogy a két ország még nem használta ki a jugoszláv–magyar gazdasági együttműködésből adódó lehetőségeket. A jelen pillanatban megvannak a kedvező feltételei annak, hogy a két ország között megvalósítsák a gazdasági együttműködés magasabb formáit. Ez az együttműködés kiterjed majd az iparra, a nyersanyagok és az energiaforrások közös kiaknázására, valamint a szoros kereskedelmi együttműködésre, ami magában foglalná a magyar és jugoszláv áru közös piacra vitelét is. A Borba rámutat arra, hogy

a magyar-jugoszláv tárgyalásoknak nemcsak a két ország szempontjából van jelentősége, hanem a belgrádi tanácskozások nyomán újból előre jutottak egy lépéssel a szocialista erők közti együttműködés új formáinak megteremtése felé. A jelenlegi körülmények között, folytatja a Borba, csak a különböző mozgalmak közti nyílt és őszinte vita vezethet eredményre. A Politika, a jugoszláv kormány lapja közli Kádár János és Hegedüs András nyilatkozatát a belgrádi tárgyalásokról. Kádár János nyilatkozatában hangoztatja, hogy a két párt és a két ország között helyreállt a teljes bizalom, ami rendkívül nagy jelentőségű a két ország közti kapcsolatok további fejlődése szempontjából. Mindkét magyarországi kommunista vezető hangoztatta nyilatkozatában, hogy a két ország közti kapcsolatokban azok az elvek az irányadók, amelyek a Szovjetunió és Jugoszlávia közti kapcsolatokat is szabályozzák. Az elvek biztosítékot nyújtanak arra, hogy a két ország közti kapcsolatok az egyenlőség és a másik belügyeibe való be nem avatkozás elvein fejlődnek majd tovább.

Párizs. Francia vadászgépek tegnap leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...]

17.10: Lássunk tisztán!

Ismétlés, elhangzott: 11.50-kor.

17.19: Műsortájékoztató

Milyen műsort sugároz a Szabad Magyarország Hangja? Erről adnak részletes tájékoztatást műsorismertetéseink. Hétköznapokon reggel 8 óra 10 perckor, délután 12 óra 10 perckor, délután 17 óra 30 perckor, este 19 óra 10 perckor és 23 óra 10 perckor jelentkezünk műsortájékoztatóval. Legközelebb tehát 17 óra 30 perckor.

17.20: Nemzetközi hírmagyarázat

Ismétlés, elhangzott: október 22-én 20.50-kor és október 23-án 13.30-kor.

17.30: Műsortájékoztató

A 22.00 óráig terjedő műsorok ismertetése.

17.35: Bell ezredes katonapolitikai negyedórása

Ismétlés, elhangzott: 11.10-kor.

17.49: A történelem szava

F. H. Jacobi német filozófus írta: „Az erőszak, akárhol is fordult elő a világon többek között megoszolva, vagy csak egy által gyakorolva, a zsarnoki erőszak soha valódi igazságot és igazi jólétet az embereknek sehol nem adott.”

17.50: Napi híradó

Ismétlés, elhangzott: 13.40-kor.

18.00: Hírszolgálat

Fontosabb híreink egy mondatban. A magyar diákság ma délután rokonszenvtüntetést rendezett a budapesti lengyel nagykövetség épülete előtt. A nemrégiben rehabilitált Spychalski tábornokot helyettes lengyel hadügyminiszterre nevezték ki. A lengyel államügyészség javaslatot tett a poznańi bíróságnak, hogy engedje szabadon mindazokat az őrizetbe vett személyeket, akiket nem rablással vagy gyilkossággal vádolnak. Moszkva megválaszolta a bonni kormánynak a német egység ügyében készített jegyzékét. Elkészült a nemzetközi atomerő-szervezet statútuma. Az algériai felkelők öt vezetőjének letartóztatása súlyos válsággal fenyeget Észak-Afrikában. Most rátérünk híreink részletes ismertetésére.

Budapest. Piros László belügyminiszter visszavonta az utcai gyűlések és felvonulások betiltásáról szóló rendelkezését. [...] Gerő Ernő, a magyarországi kommunista párt első titkára visszaérkezett Belgrádból. Este 20 órakor beszédet mond a budapesti rádióban.

Belgrád. Hegedüs András és Kádár János, a Belgrádban járt magyar küldöttség két tagja a Politika című lapban nyilatkozatot tett, amelyben megígérték, hogy az új iránytól való elfordulás sohasem fog többé megismétlődni Magyarországon. Mindkét kommunista vezető megállapította, hétnapos jugoszláviai látogatásuk meggyőzte őket arról, hogy Magyarország számos esetben mintának veheti a jugoszláv példát. Kádár és Hegedüs különösképpen elismerő szavakkal szolt a jugoszláviai munkástanácsokról és a decentralizált ipari vezetésről. Gerő Ernő ugyancsak nyilatkozott a tárgyalások eredményéről, és kiemelte, hogy a két ország közti kapcsolatokban új korszak kezdődik. A magyarországi kommunistáknak az a feladatuk, hogy emeljék a nép életszínvonalát, és ezen a réven megértésre és támogatásra találjanak a szocializmus építésében. A Borba a magyar-jugoszláv tárgyalásokat méltató cikkében kiemeli, hogy még sok a tennivaló a két ország közti gazdasági együttműködés fejlesztése tekintetében.

Varsó. A lengyel rádió bejelentette, hogy a politbüro felmentette állásától Witaszewski helyettes hadügyminisztert, és helyére Spychalski tábornokot nevezte ki. [...]

Poznań. A lengyel államügyészség javasolta a poznańi bíróságnak, hogy engedje szabadon mindazokat az őrizetbe vett személyeket, akiket nem gyilkossággal vagy rablással vádolnak.

Varsó. A lengyel fővárosban megerősítették azt a hírt, hogy egy szovjet cirváló és három romboló érkezett Gdynia kikötőjébe. A [The] New York Times varsói tudósítójának jelentése szerint a szovjet hadsereg Lengyelországban állomásozó alakulatai hadműveletekbe kezdtek az ország különböző részeiben. A csapatok Konyev szovjet tábornagy parancsnoksága alatt állanak, aki a kelet-európai országok közös katonai szervezetének főparancsnoka. Varsóban

megcáfolták azt a hírt, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a lengyel hadsereg főparancsnoka Moszkvába távozott volna. Rokosszovszkij jelenleg is Varsóban tartózkodik.

Bonn. A Szovjetunió megválaszolta a bonni kormányának a német egység ügyében készített jegyzékét. [...]

New York. A nemzetközi atomértekezlet, amelyen 82 ország képviselői vesznek részt, elfogadta a felállítandó nemzetközi atomerő-szervezet statútumát. Az alapszabály-tervezet akkor lép életbe, ha legalább 18 ország ratifikálta a megállapodás szövegét.

Párizs. Francia vadászgépek tegnap leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...] Tuniszban az események nyomán tüntetésekre került sor, amelyek elsősorban a fővárosban élő európaiak ellen irányultak. A tüntetők áttörték a rendőrkordont, számos európai üzlet kirakatát beverték, és több személyszállító gépkocsit felgyújtottak.

Kairó. Az Arab Liga tanácsa összeült, hogy megvizsgálja az algériai vezetés öt vezetőjének ügyét. Az Arab Liga, hír szerint, közös lépést tesz a francia kormánytól az öt algériai vezető szabadon bocsátása érdekében.

Párizs. A francia minisztertanács elhatározta, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé terjeszti az Athos nevű hajó lefoglalásának ügyét. Mint ismeretes, az Athos fegyvereket szállított az algériai felkelőknek. A fegyvereket Egyiptomban rakodták be.

München. A kitelepített népi németek Magyarországon maradt gyermekeinek első csoportja megérkezett Bajorországba. A gyermekek csatlakozhatnak Nyugat-Németországban élő szüleikhez és hozzátartozóikhoz. A kitelepülő gyermekek magyar családoknál nevelkedtek fel, és nem beszélnek németül.

18.10: Tíz perc sport Kommentár az olimpiai csapat kíséretéről. Ismétlés, elhangzott: 12.35-kor.

18.20: Nemzetközi sajtószemle Ismétlés, elhangzott: 14.50-kor.

18.30: Zene Percy Faith zenekara játszik.

18.40: Pannonicus gazdaságpolitikai kommentárja Ismétlés, elhangzott: 09.40-kor és 13.50-kor.

18.49: Műsortájékoztató Ha érdekli, mit írnak a nagy világlapok, hallgassa rendszeresen lapszemlénket! Vezércikk, külpolitika, világ gazdasági beszámolók, irodalmi és művészeti szemle, társasági hírek, csevegés, apróhirdetés. Mindenből a legérdekesebbet közli nyugati lap-

szemlénk. Kísérje figyelemmel ezt az adásunkat! Legközelebb 19 óra 45 perckor közvetítjük.

18.50: A világ tükré Ismétlés, elhangzott: 09.20-kor.

19.00: Hírszolgálat

Budapest. Piros László belügyminiszter visszavonta az utcai gyűlések és felvonulások betiltásáról szóló rendelkezését. [...] Gerő Ernő, a magyarországi kommunista párt első titkára visszaérkezett Belgrádból. Este 20 órakor beszédet mond a budapesti rádióban. A Petőfi Kör tegnapi ülésén nagy jelentőségű határozatokat hoztak. Mindenekelőtt követelik a Magyar Dolgozók Pártja központi bizottságának azonnali összehívását. Az ülés előkészületeinek munkájába be kell vonni Nagy Imre volt miniszterelnököt is. A Petőfi Kör szükségesnek tartja, hogy a párt teljes őszinteséggel feltárja a nép előtt az ország gazdasági helyzetét, és azonnal hozzálasson a második öt éves terv elveinek felülvizsgálásához. A párt központi bizottságának és a kormánynak minden rendelkezésére álló eszközzel biztosítani kell a demokratikus szocializmus fejlődését Magyarországon. Ennek keretében valódi szerepet kell juttatni a Hazafias Népfrontnak, és teljesíteni kell a munkásosztály jogos politikai követeléseit. A Petőfi Kör javasolja továbbá, hogy Nagy Imre és mindazok, akik a demokratikus szocializmus megvalósításáért küzdenek, méltó helyet kapjanak a párt vezetésében és a kormányban. Javasolják továbbá, hogy Rákosi Mátyást ki kell zárni a központi bizottságból, és meg kell fosztani törvényhozói mandátumától. Farakas Mihály ügyében nyilvános bírói tárgyalást kell tartani. Felül kell vizsgálni a központi bizottság helytelen és szektás határozatait. Nyilvánosságra kell hozni az ország külkereskedelmi szerződéseinek gazdasági mérlegét, és a magyar uránium felhasználásával kapcsolatos terveket. A szovjet-magyar viszonyt a teljes egyenlőség alapjára kell helyezni – hangzik a Petőfi Kör határozata. Közzétették a záróközleményt a magyarországi és a jugoszláviai kommunista párt vezetői között Belgrádban folyt tanácskozásról, amelyet október 15-én (hangkimaradás). Ez az együttműködés elősegíti a kapcsolatok fejlődését Jugoszlávia és Magyarország között, és a két nép közötti barátság megerősítését. A két párt közötti együttműködésnek a teljes bizalom, őszinteség, egyenjogúság, önkéntesség és az egymás ügyeibe való be nem avatkozás, az elvi szempontokból kiinduló és az elvtársias bírálat szabadságát magában foglaló eszmecsere alapján kell történnie. Ezeknek az elveknek következetes alkalmazása lehetetlenné teszi, mondja a közlemény, hogy megismétlődjenek a múlt hibái, amelyek a munkásmozgalomnak súlyos kárt okoztak. Sürgeti végül a közlemény a kölcsönös tapasztalatok kicserélését.

Varsó. Bain, a [Le] Monde tudósítója a ma esti telefonjelentésében közli, hogy Gomułka, Ochab és Cyrankiewicz valószínűleg pénteken Moszkvába utazik. A lengyel küldöttség utazásának hír szerint az a feltétele, hogy a szov-

jet csapatok Lengyelországból visszatérjenek támaszpontjaikra. A lengyel vezetőknek egyre több gondot okoz a lakosság szovjetellenes érzelmeinek megfékezése. Boroszlóban tegnap a milícia tagjai csak a legnagyobb ügyel-bajjal tudták feltartóztatni a tüntetőket a szovjet hadsereg által lakott területek megtámadásától. A tömeg le akarta rombolni a Szovjet-Lengyel Baráti Társaság épületét is. A felső-sziléziai Winicében a szovjet hadsereg emlékművét a tüntetők ledöntötték. A lódzi textilmunkások sztrájkba léptek, és a szovjet csapatok azonnali távozását követelik. Poznańban a Sztálin üzem munkásai a gyár nevének azonnali megváltoztatását követelik. Varsóban a törvényhozás mai ülésének megnyitása után változásokra számítanak a kormányban. Hasonlóan személycserékre kerül sor a pártszervezetek vezetőségében is, több vidéki párttitkárt máris leváltottak. A lengyel fővárosban ma délután újból ellenőrizhetetlen hírek keringtek a szovjet csapatok hadmozdulatairól. Gdańsk és több más lengyel kikötő előtt a szovjet flotta egységei jelentek meg. A kommunista párt központi bizottságának egyik titkára Gdańskba utazott, hogy a helyszínen tájékozódjék a helyzetről. Ellenőrizhetetlen hírek szerint több lengyel nagyváros környékén szovjet csapatösszevonásokat figyeltek meg, és szovjet csapatok gyülekeznek a Bug folyó keleti oldalán is, a szovjet-lengyel határnál. Lengyel politikai körökben kijelentették, hogy az új vezetőség semmi körülmények között sem enged a szovjet nyomásnak, így egy esetleges szovjet fegyveres beavatkozás háborút jelenthet, amelynek során a szovjet vezetők csak saját csapataikra számíthatnának. A lengyel hadsereg egységei egymás után üdvözlik a nagy fordulatot, és a mozgalom magára a régi erőre is kiterjedt. A régi erő vezérkara tegnap ülést tartott, amin a szovjet vezetők nem jelentek meg. A vezérkar tagjai határozatot hoztak a demokratizálás és a sztálinisták elleni harc folytatása érdekében. A lengyel rádió bejelentette, hogy a politbiro felmentette állásából Witaszewski helyettes hadügyminisztert, és helyére Spychalski tábornokot nevezte ki. [...]

Poznań. A lengyel államügyészség javasolta a poznaí bíróságnak, hogy engedje szabadon mindazokat az őrizetbe vett személyeket, akiket nem gyilkossággal vagy rablással vádolnak. [...]

Bonn. A Szovjetunió megválaszolta a bonni kormánynak a német egység ügyében készített jegyzékét. [...]

New York. A nemzetközi atomértekezlet, amelyen 82 ország képviselői vesznek részt, elfogadta a felállítandó nemzetközi atomerő-szervezet statútumát. [...]

Párizs. Francia vadászgépek tegnap leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...]

19.10: Műsortájékoztató A mai műsor hátralevő része. [...]

19.15: Az ifjúság hangja Ismétlés, elhangzott: 10.10-kor. [...]

19.45: Az irodalom tanítása Herczeg Ferenc: A fekete lovas című színművében az osztrák császári tisztnek a kérdésére, hogy mikor hal meg az elnyomó nagyhatalom, egy öreg magyar azt válaszolja: „...abban az órában, mikor rászorul a népek szeretetére”.

19.46: Nyugati lapszemle Ismétlés, elhangzott: 12.45-kor. [...]

20.00: Hírszolgálat Budapest. A nyugati távirati irodák jelentést közölnek a diákság ma délutáni tüntetéséről. A jelentések szerint a délutáni órákban sok ezer főnyi tömeg vonult fel Bem József szobra elé. A tömegben egyetemi hallgatók, munkások és szabadságos katonák voltak. A tüntetők jelszavakat kiáltottak, és Nagy Imrénél a kormány élére való visszatérését, valamint a szovjet csapatok távozását követelték Magyarországról. A tüntetésnek nyugati megfigyelők szerint két célja volt. Az egyik a rokonszenv-nyilvánítás azokkal a lengyelekkel, akik eltávolították a sztálinista elemeket a lengyel kommunista párt vezetőségéből. A tüntetés másik célja az volt, hogy nyomatékos adjanak a magyar követeléseknek, ami szerint Magyarország is hasonló függetlenséget kíván, és mentesíteni akarja magát a szovjet ellenőrzéstől. A tömeg egy része szabad választásokat és sajtószabadságot követelt. Mások Rákosi Mátyás bíróság elé állítását kívánták. A rendőrség nem avatkozott bele a tüntetésbe – hangzik a nyugati távirati irodák ma délutáni helyzetjelentése a diákság tömegmegmozdulásáról. A Magyar Dolgozók Pártjának központi bizottságát október 31-re összehívták. Napirenden Gerő Ernő beszámolója és szervezeti kérdések szerepelnek.

Belgrád. A jugoszláv kommunista párt rövidesen küldöttséget meneszt Magyarországra. A jugoszláv kommunisták budapesti látogatását a jugoszláv-magyar tárgyalásokról szóló közlemény nyilvánosságra hozatalával kapcsolatban jelentették be.

Varsó. Nyugati hírszolgálati irodák jelentése szerint több lengyel városban tüntetések fordultak elő. A tüntetések fokozatosan éles szovjetellenes jelleget öltöttek. Breslauban a tömeg a Lengyel-Szovjet Baráti Társaság helyisége elé vonult, leszakította a kitűzött szovjet zászlókat, és azokat a sárba tiporta. Hasonló jellegű tüntetéseket jelentenek Stettinből és Krakkóból. A tüntetések azal állnak összefüggésben, hogy a tömegek a lengyel parlament új ülészakától független lengyel politika megvalósítását remélik. Megfigyelők szerint a breslaui tüntetések békésen kezdődtek. Az egyetemen tartott ülés után a résztvevők menetben vonultak végig az utcákon, a demokrácia kiépítését követelve. A járókelők közül mind többen csatlakoztak a menethez. Lengyel zászlók jelentek meg az ablakokban. Egyesek Wyszyński bíboros szabadon bocsátását követelték, és a szabad Lengyelországot éltették. Mások így kiáltottak: Adjátok vissza Legnicát Lengyelországnak! Legnicában van a szovjet

csapatok egyik főhadiszállása. Mérsékeltőbb elemek fékezni igyekeztek a mindinkább izzóvá váló tömeghangulatot, és sikerült elérniük, hogy a tüntetők nem vonultak be a Lengyel-Szovjet Baráti Társaság épületébe, és nem tettek kárt a helyiség berendezésében. A hatóságok nem tettek kísérletet a tüntetések megakadályozására. Katonák, akik egy teherkocsiban foglaltak helyet, nyugodtan nézték az eseményeket. Gomułka, a lengyel kommunista párt első titkára felszólította a lengyel népet, hogy szálljon szembe azokkal a törekvésekkel, amelyek a szovjet-lengyel barátság meggyöngyítését célozzák. Gomułka ígéretet tett, hogy mindent elkövet a két ország közti viszonyt mérgező körülmények eltüntetésére. Lengyelország minden részéből továbbra is a határozatok ezrei érkeznek a lengyel fővárosba, amelyek támogatásukról biztosítják Gomułkát és az új lengyel vezetőséget. A lengyel tengerészek, altisztek és tengerésztisztek határozatot hoztak, amelyben a Szovjetunió és Lengyelország kapcsolatainak az egyenlőség alapján való rendezését és a demokratizálás folytatását követelik. A tengerészek elítélik azt a tiszti klikket, amely szembeszállt a demokratizálási folyamattal, és az eddigi állapotok fenntartását kísérlete meg. A tengerészek szerint ezeket az összeesküvéket nyilvánosan meg kell bélyegezni. A Stettin körül állomásozó lengyel szárazföldi, tengeri és légierő határozatban támogatásukról biztosították a párt új politbüroját. A lengyel tüzérség tisztjei és altisztjei határozati javaslatukban a párt és a hadsereg teljes demokratizálását követelték. Gdańskban a lakosság tömeggyűlést tartott, amelynek szónokai üdvözölték az új politbürojt. A gyűlésen a hadsereg tagjai is részt vettek. A tömegmegmozdulás résztvevői határozatot hoztak, amelyben megbélyegzik azokat, akik a fegyveres erőket a nép ellen akarták kihasználni. A gdański tömeggyűlés résztvevői a helyi kommunista vezetők azonnali elbocsátását követelték, mert ezek a kommunisták szembeszegültek a demokratizálási folyamattal. Követelték továbbá a cenzúra és a zavaróállomások tevékenységének beszüntetését. A gyűlés résztvevői szerint a képviselő-választásokat el kellene halasztani, mert a választásokig rendelkezésre álló rövid idő, különösen egyes vidéki kerületekben, nem teszi lehetővé tiszta választások megtartását. Számos lengyelországi vajdaságban aláírásokat gyűjtenek Wyszyński lengyel prímás szabadlábra helyezése és egyházi méltóságába való újra beiktatási érdekében. A lengyel rádió bejelentette, hogy a politbüro felmentette állásától. Witaszewski helyettes hadügyminisztert, és helyébe Spychalski tábornokot nevezte ki. A lengyel kormány egyidejűleg Spychalskit a hadsereg politbürojának főnökévé nevezte ki. A lengyel államügyészség javasolta a poznańi bíróságnak, hogy engedje szabadon mindazokat az őrizetbe vett személyeket, akiket nem gyilkossággal vagy rablással vádolnak.

Bonn. A Szovjetunió megválaszolta a bonni kormánynak a német egység ügyében készített jegyzékét. A szovjet válasz nyilatkozattételre kéri fel a német kormányt, hogy hajlandó-e szerződést kötni a Szovjetunióval, valamint a többi kelet-európai országgal, amelyben a szerződő hatalmak kölcsönösen lemondanak az erőszak használatáról. A szovjet jegyzék egyébként megismétli a már ismert moszkvai álláspon-

tot, hogy a német egység csak a nyugatnémet kormány és a kelet-németországi kommunisták közti tárgyalások eredményeképpen jöhet létre. A szovjet jegyzék szerint az össznémet választások kiírására jelenleg nincsenek meg az előfeltételek. A szovjet jegyzék említést tesz arról a német javaslatról, hogy Németország keleti határainak két oldalán egy demilitarizált övezetet kellene létesíteni. Moszkva szerint ez a javaslat bizonyos körülmények között érdeklődésre tarthat számot. A szovjet jegyzék ugyanakkor felhívja a bonni kormánynak, hogy továbbra is tagja kíván maradni az atlanti szervezetnek. Moszkva továbbá hangoztatja, hogy a két Németország részvétele egy európai kollektív biztonsági rendszerben, csak siettetné a német egység létrehozását. A szovjet jegyzék végül leszögezi, hogy a két ország közti kapcsolatok sok kívánnivalót hagynak hátra.

Párizs. A francia kormány visszahívta kairói nagykövétét. A kormány ugyanakkor utasította a földközi-tengeri francia flottát, hogy tartóztasson fel minden olyan hajót, amelynél gyanú merülhet fel, hogy fegyvereket szállít az algériai felkelőknek. Mint ismeretes, francia hadihajók az elmúlt napokban elfogtak egy szudáni zászló alatt futó hajót, amely egyiptomi fegyvereket szállított az algériai felkelőknek. A francia minisztertanács elhatározta, hogy a fegyverszállítások ügyét a Biztonsági Tanács elé viszi. Francia vadászgépek tegnap leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet. [...]

20.10: Heti munkásrovat

Ismétlés, elhangzott: 11.40-kor.

20.19: Műsortájékoztató

Hogyan fest az érem másik oldala? Mi igaz abból, amit a kommunisták mondanak, és mi az, amiről hallgatnak? Erről szól 21 óra 20 perces adásunk, amelyben szíljegyzeteket fűzünk a nap eseményeihez. Hallgassák meg glossza rovatunkat 21 óra 20 perckor!

20.20: Küzdő egyház

Ismétlés, elhangzott: 14.30-kor.

20.39: Emlékezzünk régiokról!

Vajda János írta: „A nemzet ősfájának törzse még jó, csak lombjait pusztítja ronda hernyó, mit megnövelt a mostoha idő... Az ezeréves tölgy kihajt még újra, egy fényesebb, dicsőbb nagy fordulóra.”

20.40: Amerikai zeneszerzők művei

20.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Hegy Ándrás külpolitikai tudósító kommentárja.

Joseph Hersch, a Christian Science Monitor⁴⁶ neves publicistája írta: a lengyel kommunisták nem saját elveik eredményeképpen választották a liberalizálódás útját, sokkal inkább annak a praktikus meggyőződésüknek a következménye ez, hogy vagy liberalizálódnak, vagy végképp elvesztik kapcsolataikat a nép széles tömegeivel. Amikor az elé a feladat elé kerültek, hogy válasszanak Moszkva és a lengyel nép között, a nép mellett kellett állniok. A másik lehetőség a püsztlás lett volna. Aki ismeri a hátteret, aligha vonhatja kétségbe Hersch szavainak igazságát. Ilyenformán állt elő az a különös helyzet, hogy Gomułka a Hruscsovval való vitában a moszkoviták által kizsákmányolt, robbanásig feszült közvéleményt a lengyel nép felfokozott függetlenségi érzését, Moszkva-ellenességét is felsorolhatta érvei között. Gomułka és a lengyel nép nem azonos fogalmak. Bizonyos azonban, hogy ebben a kérdésben a moszkvai befolyás visszanyesésében, Hruscsov durva beavatkozásának visszautasításában senki se kifogásolta fellépését. Az ideges szovjet utasoknak át kellett látniok, nagy bajok vannak a pártban. Az igazi veszély azonban azon túl a lengyel társadalomban rejlik számukra. Gomułka és társai nem légből merítették figyelmeztetéseiket, ez a felismerés is sokat nyomott a latban a hétvégi varsói konferencián, de még mindig nem magyarázza meg egészen Hruscsovék viselkedését. Miért kullogtak vissza Moszkvába, miért nem állították meg, ha kellett, akár nyers erőszak árán is a varsói folyamatot? Hiszen nem ez lett volna az első, de még csak nem is a tizedik eset, amikor a Szovjetunió erőszak alkalmazásával rendezi át a szomszédos, úgynevezett baráti országok sakktábláján a politikai figurákat. Azt hiszem, abban, hogy ez most nem történhetett meg, döntő szerepe volt egy harmadik tényezőnek, amelyet ki szeretnék emelni. Mégpedig a nemzetközi közvéleménynek. Erről persze nehéz lenne néhány őszinte bevezető szó nélkül beszélnünk. Mi, vasfüggöny mögöttiek, sokszor lassúnak, tökéletlennek érezzük a külföldi közvéleményt. Valóban. Nemegyszer vontatottan, hiányosan reagál bizonyos eseményekre, és gyakran mintha túlzott türelmet tanúsítana a szovjet politikával szemben. De ha átgondoljuk ennek a közvéleménynek a sokszínűségét, és hogy hányféle népet, országot, politikai álláspontot, temperamentumot foglal magában, akkor talán azt is megértik, hogy a közös nevezők kialakítása bonyolult folyamat. Sokkal bonyolultabb, mint egyetlen országban, vagy pláne kisvárosban, esetleg faluban. De még így is elérkeztünk odáig, hogy a nemzetközi közvélemény ma az egyik legnagyobb fék a moszkvai politikában.

21.00: Hírszolgálat

Budapest. A főváros lakossága ma délután hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt. A tüntetést eredetileg a budapesti egyetemek ifjúsága határozta el. A belügyminiszter még a délelőtti órákban utcai gyűlés- és felvonulási tilalmat rendelt el, és több órán át bizonytalan volt a helyzet,

hogy a tüntetést vagy nem tartják meg, vagy a tömegek a hatóságok akarata és rendelkezése ellenére is felvonulnak. A belügyminiszter végül is közvetlenül a tüntetésre kitűzött időpont előtt feloldotta a gyűlési és felvonulási tilalmat. Már a kora délutáni órákban nemzetiszínű lobogók alatt, piros-fehér-zöld kokárdás fiatalok meneteltek a budapesti Bem-szobor felé. Először csak sok ezren voltak, később azonban munkások, katonák, járőkelők, középiskolás diákok és kalauzok csatlakoztak hozzájuk, és a hatalmas emberfolyám tízezrekké nőtt. Az utcák jelszavaktól zengtek. A tömeg Nagy Imrének a kormány élére való visszatérését és a szovjet csapatok távozását követelte Magyarországról. Sokan a sajtószabadságot és a szabad választásokat követelő jelszavakat kiáltottak. Más csoportok Rákosi Mátyás bíróság elé állítását kívánták. Amerre a hatalmas menet elvonult, kinyíltak a házak ablakai, és a lakosság lelkesen éltette a nemzetiszínű zászlókkal felvonuló munkásokat és diákokat. Rendzavarásról sehonnét sem érkeztek jelentések, és a rendőrség nem avatkozott be a tüntetésbe.

A budapesti rádió megcáfolta azt a közlést, hogy a Magyar Dolgozók Pártjának Központi Vezetőségét október 31-re hívnák össze. A budapesti adó szerint a rádióban néhány perccel előbb felolvasott közlemény tévedésen alapult, és a központi vezetőség ülését már a legközelebbi napokra összehívják.

Varsó. Nyugati hírszolgálati irodák jelentése szerint tovább folytatódtak a gyűlések és tüntetések Lengyelország minden részében. A tüntetések számos helyen éles szovjetellenes jelleget öltöttek. Boroszlóban a tömeg a Lengyel-Szovjet Társaság helyiségei elé vonult, leszaggatta a szovjet zászlókat. Hasonló tüntetéseket jelentenek Stettinből, Poznańból és Krakkóból. A tüntetők szabad választásokat, Wyszyński szabadlábra helyezését, a szovjet csapatok távozását követelték. A legutóbbi jelentések szerint Poznańban súlyosabb jellegű összeütközésre került sor. Részletekről még nem érkezett jelentés, az egyik nyugati hírszolgálati iroda szerint az összeütközésben részt vettek lengyel és szovjet csapatok is. Gomułka Poznańba repült, hogy a helyszínen vizsgálja meg az incidenst. Gomułka egyébként megelőzően felhívta a lengyel népet, szálljon szembe azokkal a törekvésekkel, amelyek a szovjet-lengyel barátság gyöngítését célozzák. Gomułka hangsúlyozta, mindent elkövet, hogy a két ország viszonyát mérgező körülmények megszűnjenek. A tüntető gyűlésekből a hadsereg számos egysége is kivette részét. A lengyel légiőrtisztjei és katonái, valamint a tengerészek támogatásukról biztosították Gomułkát, követelték a hamis vádak alapján letartóztatott vagy kivégzett katonák rehabilitálását és a bűnösök felelősségre vonását. Követelték ezenfelül a demokratizálás kiterjesztését a hadseregére és a hadsereg vezetésének átszervezését. Varsóban ma kezdődött a parlament új ülésszaka. Ennek napirendjén szerepel a választójogi reform, a nemzetgazdaság fejlesztéséről szóló törvényjavaslat, a kormányban beállott változások jóváhagyása, a nyugdíjak rendezése, és több más gazdasági és szociális javaslat. A napirendről kiadott lengyel hírszolgálati jelentés utal arra, hogy a napirendet valószínűleg az ülésszak során kibővítik. Valószínűnek tartják, hogy ezen az

46. Christian Science Monitor: Bostonban megjelenő, vallásos indíttatású napilap.

ülésszakon foglalkoznak azzal a törvényjavaslattal is, amely gondoskodik a sztálini éra alatt kárt szenvedett személyek kártalanításáról. A lengyel rádió bejelentette, hogy a politbüro felmentette állásától Witaszewski helyettes hadügyminisztert, és helyébe Spychalski tábornokot nevezte ki. [...]

Bonn. A Szovjetunió megválaszolta a bonni kormánynak a német egység ügyében készített jegyzékét. A szovjet válasz nyilatkozattételre kéri fel a német kormányt, hogy hajlandó-e szerződést kötni a Szovjetunióval, valamint a többi kelet-európai országgal, amelyben a szerződő hatalmak kölcsönösen lemondanak az erőszak használatáról. A szovjet jegyzék egyébként megismétli a már ismert moszkvai álláspontot, hogy a német egység csak a nyugatnémet kormány és a kelet-németországi kommunisták közti tárgyalások eredményeképpen jöhet létre. A szovjet jegyzék szerint az össznémet választások kiírására jelenleg nincsenek meg az előfeltételek. A szovjet jegyzék említést tesz arról a német javaslatról, hogy Németország keleti határainak két oldalán egy demilitarizált övezetet kellene létesíteni. Moszkva szerint ez a javaslat bizonyos körülmények között érdeklődésre tarthat számot. A szovjet jegyzék ugyanakkor felhívja a bonni kormányt, hogy továbbra is tagja kíván maradni az atlanti szervezetnek. Moszkva továbbá hangoztatja, hogy a két német ország részvétele egy európai kollektív biztonsági rendszerben csak siettetné a német egység létrehozását. A szovjet jegyzék végül leszögezi, hogy a két ország közti kapcsolatok sok kívánnivalót hagynak hátra.

Párizs. Francia vadászgépek tegnap leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszba tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...]

Kairó. Az Arab Liga tanácsa összeült, hogy megvizsgálja az algériai felkelés öt vezetőjének ügyét. Az Arab Liga hír szerint közös lépést tesz a francia kormánytól az öt algériai vezető szabadon bocsátása érdekében.

Párizs. A francia kormány visszahívta kairói nagykövétét. [...]

New York. A nemzetközi atomértekezlet, amelyen 82 ország képviselői vesznek részt, elfogadta a felállítandó nemzetközi atomerő-szervezet statútumát. [...]

Bécs. Grósz József kalocsai érsek, a magyar püspöki kar vezetője Budapestre érkezett hírek szerint, röviddel ezelőtt körlevelet adott ki, amelyben helyreállítja a kánoni jog érvényét az esperesi konferenciákon. A körlevél szerint ezeken a konferenciákon csak olyan kérdéseket tárgyalhatnak, amelyeket a kánonjog előír. Más kérdések tárgyalására az esperesi konferenciák csupán az illetékes püspök beleegyezésével jogosultak. A jövőben ezeken a konferenciákon csak olyanok vehetnek részt, akiknek megjelenése az egyházi joggal összhangban áll.

21.10: Napi politikai kommentár. Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor.

21.19: Emlékezzünk régiokról! Zrínyi Miklós, a költő írta: „Olvassuk fel a históriákat, és megtaláljuk, hogy jöllehet magyar is sok helyen botlott a vitézségbe, és sokszor rosszul cselekedett, mindazonáltal a derekas veszedelmek az idegenektől estek.”

21.20: Széljegyzetek. Ismétlés, elhangzott: 13.20-kor.

21.30: Falusi hallgatóknak. Ismétlés, elhangzott: 06.10-kor.

21.40: Kertek alatt. Ismétlés, elhangzott: 06.15-kor.

21.44: A magyar irodalom tanítása. Jókai Mór írta: „Adj a népnek szabadságot, mindent adtál neki: Tedd rabszolgává, elvetted mindenét.”

21.45: Bell ezredes katonapolitikai negyedőrája. Ismétlés, elhangzott: 11.10-kor és 17.30-kor.

22.00: Hírszolgálat. Budapest. A főváros lakossága ma délután hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt. [...] A budapesti rádió megcáfolta azt a közlést, hogy a Magyar Dolgozók Pártjának Központi Vezetőségét október 31-re hívnák össze. A budapesti adó szerint a rádióban néhány perccel előbb felolvasott közlemény tévedésen alapult, és a központi vezetés ülést már a legközelebbi napokra összehívják.

Budapest. Gerő Ernő, a magyarországi kommunista párt első titkára ma esti rádióbeszédében megígérte a demokrácia fejlesztését Magyarországon. Kijelentette, hogy fokozni kell az üzemi dolgozók részvételét a gyárak és egyéb intézmények vezetésében. Mi azonban természetesen szocialista és nem polgári demokráciát akarunk – mondotta. A magyarországi kommunista párt első titkára ezután kijelentette, hogy ellenséges elemek megkísérlik megingatni a munkásosztály hatalmát, és meg akarják lazítani a szoros baráti kapcsolatokat Magyarország és a Szovjetunió között. Ezek az ellenséges elemek rágalmakat szórnak a Szovjetunió dicsőséges kommunista pártjára. Azt állítják, hogy a Szovjetunióval nem egyenrangú kereskedelmet folytat Magyarország, hogy a Szovjetunióhoz való viszony nem az egyenlőség viszonya, és hogy a magyar függetlenséget a Szovjetunióval szemben kell megvédeni. Gerő szerint mindez szemenszedett valótlanosság. A lengyelországi változásokkal kapcsolatban Gerő kijelentette, hogy nem akar beavatkozni Lengyelország belügyeibe. A kommunista párt első titkára beszédében utalt arra, hogy a mezőgazdaságban továbbra is a sztálinista politikát kívánja folytatni. Gerő végül éberségre intette a pártot, nehogy ellenséges elemek a pártegységet megzavarhassák.

Varsó. Lengyelországban folytatódnak a gyűlések és tüntetések, amelyek több helyen éles szovjetellenes jelleget öltöttek. [...]

Bonn. A Szovjetunió megválaszolta a bonni kormánynak a német egység ügyében készített jegyzékét. [...]

Párizs. Francia vadászgépek tegnap leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tuniszbába tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...]

22.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az ifjúság a nemzeti szabadságküzdelem élén.

Az írók után a fórumon áll, és messze hallatja szavát a magyar ifjúság is. Meg ne tévesszen bennünket az az időbeli meghatározás, hogy az írók után! Mert tudjuk, hogy az ifjú nemzedékek harca nem ma és nem tegnap kezdődött, hanem messze az évek mélyén, rögtön akkor, amikor az önkényuralom kinyújtotta horgas kezét a még ki nem bontakozott értelmek, szűz lelkek után. Amint az írók küzdelme sem akkor indult meg, amikor a Petőfi Körben elhangzottak a szellemi Poznań első igéi. Harcolni, költőként, hallgatva is lehet. Vagy jelképi beszéddel, szívszorító parabolákkal: „Árva gólya áll magában egy teleknek a lábában.” A viadal, amely zajlik, nem mai, csak formájában új. Ezúttal nyíltan, felhúzott sisakrostéllyal, a nemzeti élet pásztáján, kard ki, kard! Tehát az írók után az ifjúság. Miként az írók, ők sem oszlanak meg társadalmi, ideológiai, származásbeli vagy párt-hovatartozandósági szempontok szerint. Együtt, nemzeti egységben a nemzeti célokért. „A porszemet, amely magában áll, /Elfújja egy kis szellő, egy lehellet, / De, hogyha összeolvad, összenő, ha /A porszemekből szikla alakul: /A fergeteg sem ingathatja meg! / Fontoljuk ezt meg, elvált magyarok...” Így tanította ezt jó száz évvel ezelőtt, minden magyar ifjak legnagyobbja és a mai ifjak nem felejtették a fejéregyházai halott örök-leckéjét. Együtt állják tehát a vártat a szellemi barikádokon, nemcsak az egyetemek fiatalsága, hanem a gyáraké és a falvaké is. Nem is lehetne ezt másként elképzelni, nem is lehetne ezt a tornát külön-külön megvívni. Hiszen a célok, amelyeket maguk elé tűztek, nem valamely osztály, valamely párt vagy csoport céljai, hanem az egész nemzeté, sőt az egész történelemé. Tekintsük csak például, miféle pontokba szedték össze óhajaikat tegnap a főváros fiataljai. Először egyenrangúságot követelnek minden népek viszonylatában. Ki érthetné félre ezt az óhajt akkor, amikor tizenkét éve szabja létünk törvényeit térségeinken az idegen szurony? Oldják fel bizonyos nyelvoktatás kötelező mivoltát! Mi más ez az igény, mint harsány tiltakozás a magyar értelmeket és érzelmeket mérgező kultúr-despotizmus ellen? Nem az orosz nyelv szépsége, zenéje, kultúrája ellen lázad a magyar ifjúság, nem Dosztojevszkij, Tolsztoj, Turgenyev, Puskin eszméit és idiómáját utasítja el magától, hanem azt a moszkvai nyelvjárást, amely testi mivoltunk mellett rabságba igyekezik ejteni bennünket szellemi mivoltunkban is. Március tizenötödike legyen nemzeti ünnep! – hangzik a harmadik követelés. Március tizenötödike és nem április negyedike, mert az ifjúság a szabadságnak és a függetlenségnek, nem pedig a szolgaságnak és az elnyomásnak akar hódolni.

Szabad sajtó! Szabad szervezkedés! Szabad nemzetgazdálkodás! Szabad egyetem! Szabad munkásság! Mintha a Pilvax kávéház ifjai támadtak volna új életre az 1956-os ifjakban, és mintha a vértanúk diadalmasan ott léptetnének az új generációk élén. Nem a dízsírhelyek vértanúi, hanem a névtelen sírokban a magyar nép vértanúi. Mily hallatlan erő van az egységben! Negyvennyolc óra rövid idő, de elég arra, hogy szinte ökolcsapásszerűen pozdorjává zúzza a DISZ-t, a rendszer oly megvetett ifjúsági szervezetét, amelyet pedig a hatalom tíz éven át épített, erősített, ajnározott, tömött pénzzel és pozícióval, közigazgatási és rendőri segélyezéssel. Ennek az egységnek, ennek a lélekemelő szabadságküzdelemnek pillanatról pillanatra váltakozó fázisait feszült érdeklődéssel figyeli a világ. De nemcsak a világ, hanem éppen ilyen feszült érdeklődéssel figyelik azok a visszahúzó erők is, amelyek csak az alkalmat lesik, hogy megfordítsák a népakarat sodrását. Kiss Károly például azt mondotta az imént, hogy a bíráló szabadságának az ürügye alatt burzsoá aknamunka nyilatkozik meg, amely a maga önös céljaira használja fel a nép szabadságvágyát. Ki ez a Kiss Károly? Vajon nem azonos-e azzal a Kis Károllyal, aki a nagy mérsárlások idején a párt központi ellenőrző bizottságának az elnöke volt? Alapi Gyulával, a főügyessel együtt. Ennek az ellenőrző bizottságnak, alapszabályszerűen, az lett volna a szerepe, hogy a párttagok becsületét, létbiztonságát védelmezze. Ehelyett az áldozatok nyolcas sorokban meneteltek a bitófa alá. Most ugyanez a Kiss Károly a reakció bélyegét igyekszik rástűni a magyar írók, a magyar költők, a magyar ifjak szabadságküzdelmére. Amikor a lengyel proletárok Poznańban felkeltek, az önkényhatalom azt hirdette, hogy a külföldi ügynökök uszítása, lázítása váltotta ki az inszurrekciót. Ma már Gomulka megvallja, hogy szó se [volt] effélérről. Nincs olyan külföldi ügynök, aki egy nemzet öntudatát megbonthassa. Se jobbról, se balról. A lengyel munkások a szabadságért és a kenyérért ontották véréüket. A magyar szabadságküzdelem harcosai is szabadságot és kenyeret akarnak. Aki ennek a harcnak ezt a nagyszerű értelmét meg akarja hamisítani, az áruló! Amint a népi szabadság ügyének elárulója az is, aki egyetemes és intézményes megújulás helyett szemfényvesztő engedményecskékkel próbálkozik a nemzeti közóhajt korrumpálni. Ezek a korrumpátorok néha még együtt is lelkesednek, együtt is vivátoznak 1956 szépműveivel és ifjaival. Nem hiányoznak az apró elégtételek sem. A Rákosi-műveket Csepelről áttelepítik a Kerepesi temetőbe. Kinn a Kádár, benn a Farkas, kint a Mátyás, bent az Ernő. De megteveszthet-e valakit ez a stratagéma? A pestbudai ifjak követeléseit tegnap szinte kormányprogrammá avatták. Ma azonban, amikor a fiatalság úgy döntött, hogy rokonszenve és egyetértéssel felvonul a budapesti lengyel nagykövetség előtt, máris megjelent a tiltó határozat: „A közrend zavartalan biztosítása érdekében a belügyminisztérium nyilvános utcai gyűléseket, felvonulásokat a további intézkedésig nem engedélyez. Piros László belügyminiszter.” Ezt a rendelkezést két óra múltán visszavonni kényszerültek. Miért? Mert a rendőri sorfal már eleve meghátrált a szellemi torlasz egysége előtt. De ha meghátrált

is, alapján leleplezte önmagát. A sztálini szervek szervezete, személyzete még arra is képes, hogy a szabadság eszméi előtt hódolattal főt hajtsón, de ha tehetné, jönne a belügyi kommunikékkal és karhatalmával. Ám a lényeg az, hogy a sorfal betört és nem merészelte erőpróbára engedni a tornát. Amint a nemzeti egység elől meg kellett hátrálnia Varsóban Hruscsovéknak is. Ezért ismétljük, hogy az egységre, arra az egységre, amelyet megteremtettek a szépművesek és most megteremtettek a magyar fiatalok, félve és áldozatkészen vigyázni kell. A tiránia nem fogja könnyen feladni bástyáit. Megpróbálkozik majd a bomlasztással kívülről is, belülről is. Hiszen ő is tudja, amit Petőfi énekelt, hogy „A porszemet, mely csak magában áll, elfújja egy kis szellő, egy lehellet”. Ezt kell tudniok az 1956-os ifjaknak is. Akik győzni fognak, feltétlenül győzni fognak. Ha együtt maradnak, és bölcsen maradnak együtt!

22.20: Táncczene

22.35: Rendkívüli kommentár

Balogh Balázs írása Gerő Ernő esti beszédéről. A tüntetést némának tervezték, de hangos lett, a budapesti rádió szerint jel-szavaktól zengtek az utcák. Új vezetést követelt a tömeg, nemzetiszínű zászlókat lobogtatott, negyvennyolc márciusának vihará járt az utcán a budapesti rádió tudósítása szerint. Más jelentések arról adnak hírt, hogy a tömegben szovjetellenes kifakadások is felhangzottak. Függetlenséget, szabadságot követeltek. Utcára áradt az a nemzeti program, amely Gerő Ernő távollétében újságokban, szervezetekben, munkahelyeken és otthonokban egyre erősebb hangot kapott. Ezt a tüntetést már nem lehetett félreérteni és félremagyarázni. Ez már világosan kifejezte azokat az érzelmeket, amelyek a másik néma tüntetés résztvevőit eltöltötték Rajk László temetésén a Kerepesi úti temetőben. Gerő Ernőnek valóban minden oka megvolt arra, hogy megrémüljön. Csak a rémülettel magyarázható az a politikai baklövés, amelyet elkövetett. Szembefordult a közhangulattal, a fejlődéssel, meg akart állítani valamit, aminek a feltartásához már nincs ereje. Szocialista demokráciáról beszél azzal a burzsoá demokráciával szemben, amelyet az ellenség próbál most szerinte újra becsmépszni. A magyar nép pontosan tudja, mit jelent ez a szocialista demokrácia Gerő Ernő fogalmazásában. Jelenti a rabságot, a szabadságjogok eltiprását, az embertelen nyomor jólétként való feltüntetését. A munkásosztály uralmát félti Gerő Ernő. Hát mit kapott a munkásság ettől az uralomtól? Sehol Európában ilyen nyomorult bér, nagyobb szolgaság már nincs. Védelmébe vette Gerő a Szovjetuniót. Rákosi legnagyobb hazudozása teljében sem tehetné volna különben. Ha azok a szerződések, amelyekre Gerő Ernő hivatkozott, valóban az egyenjogúság alapján születtek, valóban segítettek és nem fosztogatták a népet, hát miért nem teljesítik az ifjúság kívánságát, miért nem viszik a nyilvánosság elé, miért nem védik meg a szerződések önmagukat?

22.44: A történelem szava

Deák Ferenc mondotta: „Azon kormány, mely a korábbi sérelmek orvoslását eszközölni nem igyekszik, és ily módon a törvényellenes állapotot szándékosan fenntartja, éppen úgy sérti a törvényt, mint amaz előbbi kormány, mely a sérelmet elkövette, s a nemzet bizalmára éppen úgy nem számíthat, mint amaz.”

22.45: Táncczene

23.00: Hírszolgálat

Budapest. A főváros lakossága ma délután hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt. [...] A budapesti rádió megcáfolta azt a közlést, hogy a Magyar Dolgozók Pártjának Központi Vezetőségét október 31-re hívják össze. A budapesti adó szerint a rádióban néhány perccel előbb felolvasott közlemény tévedésen alapult, és a központi vezetőség ülését már a legközelebbi napokra összehívják. E percben érkezett jelentés szerint a Magyar Dolgozók Pártjának Politikai Bizottsága az eredeti tervekkel ellentétben azonnalra összehívta a központi vezetőséget a helyzet értékelésére és a teendők megbeszélésére.

Varsó. Lengyelországban folytatódnak a gyűlések és a tüntetések, amelyek több helyen éles szovjetellenes jelleget öltöttek. [...] Loga-Sowinski, aki az újonnan megválasztott lengyel politbüro tagja, Poznańba repült, hogy részt vegyen a tömeggyűlésen. Loga-Sowinski magával vitte Gomulának, a párt első titkárának levelét, a poznańi dolgozókhoz. Előzőleg azt jelentették, hogy Gomulka maga repül Poznańba, mivel a városban súlyos szovjetellenes tüntetésekre került sor. Ezeket a jelentéseket azonban még nem erősítették meg. Bain, a [Le] Monde tudósítója ma esti telefonjelentésében közli, hogy Gomulka, Ochab és Cyrankiewicz valószínűleg pénteken Moszkvába utazik. A lengyel küldöttség utazásának, hír szerint, az a feltétele, hogy a szovjet csapatok Lengyelországban visszatérjenek támaszpontjaikra. A lengyel fővárosban ma délután újból ellenőrizhetetlen hírek keringtek a szovjet csapatok hadmozdulatairól. Gdańsk és több más kikötő előtt a szovjet flotta egységei jelentek meg. A kommunista párt központi bizottságának egyik titkára Gdańskba utazott, hogy a helyszínen tájékozódjék a helyzetről. Ellenőrizhetetlen hírek szerint több lengyel nagyváros környékén szovjet csapatösszevonásokat figyeltek meg, és szovjet csapatok gyülekeznek a Visztula keleti oldalán is, a szovjet-lengyel határnál. Lengyel politikai körökben kijelentették, hogy az új vezetőség semmi körülmények között sem enged a szovjet nyomásnak, és egy esetleges szovjet fegyveres beavatkozás háborút jelentene, amelynek során a szovjet vezetők csak saját csapataikra számíthatnának. A lengyel hadsereg egységei egymás után üdvözlik a nagy fordulatot, és a mozgalom magára a légierőre is kiterjed. A légierő vezérkara tegnap ülést tartott, amelyen a szovjet vezetők nem jelentek meg. A vezérkar tagjai határozatot hoztak a demokratizálás és a sztálinisták elleni harc folytatása érdekében. A lengyel rádió bejelentette, hogy a politbüro felmentet-

te állásától Witaszewski helyettes hadügyminisztert, és helyébe Spychalski tábornokot nevezte ki. [...]

Bonn. A Szovjetunió megválasztotta a bonni kormánynak a német egység ügyében készített jegyzékét. [...]

Párizs. Francia vadászgépek tegnap leszállásra kényszerítettek egy Rabatból Tunisza tartó repülőgépet az algériai partvidéken. [...] Mollet beszédével befejeződött a francia nemzetgyűlés külpolitikai vitája. A miniszterelnök felvetette a bizalmi kérdést. A szavazásra csütörtökön kerül sor. Egy New York-i jelentés szerint Marokkó és Tunisz kormánya az algériai lázadók vezetőinek letartóztatása miatt panasszal fordult az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez.

23.10: Műsortájékoztató

A másnap reggeli és délelőtti műsorok ismertetése.

23.15: Lássunk tisztán!

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor és 17.10-kor.

23.25: Tánczene

23.59: Műsorzárás

Kedves hallgatóink! Napi műsorunkat most befejezzük. Negyven perc múlva azonban ismét jelentkezünk, éjszakai külön programot közvetítünk a 417 méteres középhullámon, valamint a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon. Mai adásunknak vége. Búcsúznak, kedves hallgatóink. Holnap újra kezdjük a munkát, a vértelen harcot a felszabadulásért. Pihenjünk ki a nap fáradságait, és gyűjtsünk erőt a holnapra. A jobb jövőbe vetett bizalommal hajtunk álomra fejünket. Jó éjszakát, kedves hallgatóink, jó éjszakát!

HIMNUSZ

SZERDA, 1956. OKTÓBER 24.

A Szovjetunió megválasztotta a bonni kormánynak a német egység ügyében készített jegyzékét. [...] Mollet beszédével befejeződött a francia nemzetgyűlés külpolitikai vitája. A miniszterelnök felvetette a bizalmi kérdést. A szavazásra csütörtökön kerül sor. Egy New York-i jelentés szerint Marokkó és Tunisz kormánya az algériai lázadók vezetőinek letartóztatása miatt panasszal fordult az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez.

Éjszakai különműsor

A másnap reggeli és délelőtti műsorok ismertetése.

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja; a 19, 25, 31 és 41 méteres rövidhullámon.

00.40: Reflektor

Gallicus rövidtá. A magyarok tüntetése a szobor előtt.

Az ifjúság a nemzeti szabadságküzdelem élén. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 22.10-kor.

00.50: Hírszolgálat

Budapest. A főváros lakossága hatalmas tüntetést rendezett Bem József szobra előtt.

A tüntetést eredetileg a budapesti egyetemek ifjúsága határozta el. A belügyminiszter még a délelőtti órákban utcai gyűlési és felvonulási tilalmat rendelt el, és több órán át bizonytalan volt a helyzet, hogy a tüntetést vagy nem tartják meg, vagy a tömegek a hatóságok rendelkezése és akarata ellenére is felvonulnak. A belügyminiszter végül is közvetlenül a tüntetésre kitűzött időpont előtt feloldotta a gyűlési és felvonulási tilalmat. Már a kora délutáni órákban nemzetiszínű lobogók alatt piros-fehér-zöld kokárdás fiatalok meneteltek a budapesti Bem-szobor felé. Először csak sok ezren voltak, később azonban munkások, katonák, járókelők, középiskolások diákok és kalauzok csatlakoztak hozzájuk és a hatalmas emberfolyam tízezrekké nőtt. Az utcák jelszavaktól zengtek. A tömeg Nagy Imrének a kormány élére való visszatérését és a szovjet csapatok távozását követelte Magyarországról. Sokan a sajtószabadságot és a szabad választásokat követelő jelszavakat kiáltottak. Más csoportok Rákosi Mátyás bíróság elé állítását kívánták. Amerre a hatalmas menet elvonult, kinyíltak a házak ablakai és a lakosság lelkesen éltette a nemzetiszínű zászlókkal felvonuló munkásokat és diákokat. Rendzavarásról sehonnan sem érkeztek jelentések, és a rendőrség nem avatkozott be a tüntetésbe.

Gerő Ernő Jugoszláviából visszatérve a demokrácia fejlesztését ígérte, de azt is hangoztatta, hogy ez alatt szocialista és nem polgári demokráciát ért. Támadta és ellenséges elemeknek nevezte azokat, akik rágalmakat szórnak a Szovjetunióra, és lazítani akarják a szovjet-magyar kapcsolatokat. Szemen szedett valótlanoságnak nevezte azt a vádat, hogy a magyar függetlenséget a

Szovjetunióval szemben kellene megvédeni. A késő esti órákban összehívták a kommunista párt központi vezetőségét.

A nap folyamán három különböző bejelentés történt a központi vezetőség ülésének időpontjáról. Az első jelentés arról szólt, hogy a központi vezetőség tagjai október 31-én ülnek össze. Röviddel ez után a budapesti rádió azt jelentette, hogy az előző közlés téves volt, az ülést a legközelebbi napokban tartják meg. Ezt követte azután a rendkívüli hírként közölt jelentés, hogy a központi vezetőség azonnal összeül.

Varsó. A lengyel parlament megkezdte ülését. Az ülés megnyitása előtt Gomulka, valamint a központi bizottság több tagja megbeszélésre ült össze a Varsóban tartózkodó jugoszláv parlamenti delegációval. Az ülés megnyitása után egy képviselő javaslatot terjesztett a Ház elé, amelyben a jelenlegi politikai helyzet megvitatását indítványozta. Arra kérte a kormányt, tájékoztassa részletesen a Házat a legutóbbi napok eseményeiről. Indokolásában hangsúlyozta, hogy ezek a napok rendkívüli jelentőséggel bírnak a lengyel átalakulás folyamatában. A képviselőház az indítványt elfogadta. A varsói rádió jelentése szerint Cyrankiewicz miniszterelnök ma délelőtt nyilatkozik a helyzetről. Lengyelországban egyébként folytatódnak a gyűlések és tüntetések. Ezeken a demokratizálás folytatását, a visszatartó erők felszámolását, az ártatlanul elítéltek rehabilitálását követelték. A tüntetések sok helyen szovjetellenes jelleget öltöttek. Boroszlóban a tömegek felvonultak a Szovjet-Lengyel Baráti Társaság épülete elé és leszaggatták a szovjet zászlókat. Egyes helyeken a Lengyelországban állomásozó szovjet csapatok távozását követelték. Poznańban a varsói rádió jelentése szerint több százezer ember gyűlt össze. [...] Az Egyesült Lengyel Parasztpárt határozatot hozott, amelyben üdvözlí a kommunista párt központi bizottságának döntéseit és a demokratizálás folytatása mellett, foglal állást. Reményének ad kifejezést, hogy a szocializmus építésében nem kerül sor a múlt hibáinak megismétlésére. A párt vezetősége bizottságot hozott létre azok rehabilitálására, akiket hamis vádak alapján zártak ki a Parasztpártból.

Most röviden összefoglaljuk a nap más, fontosabb külpolitikai eseményeit. A francia hatóságok letartóztatták az algériai nacionalisták öt vezetőjét, akik előzetesen Marokkóval tárgyaltak. Marokkó és Tunisz kormánya panasszal fordult az ügyben az ENSZ-hez. Tuniszban, Marokkóban és Tangerban tüntetésekre került sor a letartóztatások miatt. Mollet miniszterelnök bejelentette, hogy a francia kormány visszahívta kairói nagykövetét, és a Biztonsági Tanács elé terjeszti az Egyiptomból Algériába irányuló fegyvercsempészség ügyét. A francia parlament befejezte külpolitikai vitáját. Mollet felvetette a bizalmi kérdést. A Ház csütörtökön tartja meg a szavazást. New Yorkban a Nemzetközi Atomértékezőlet elfogadta a Nemzetközi Atomközösség státútumát. Egyhangúlag úgy döntöttek, hogy a szervezet székhelyét Bécsben állítják fel.

A lengyelországi helyzetet továbbra is figyeljük, és a magyar forradalom

00.57: Napi politikai kommentár

Janus helyzetmagyarázata a lengyel események tanulságairól. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 14.10-kor és 21.10-kor.

06.00: Hírszolgálat

Budapest. A tegnapi tüntetések során Budapest utcáin összetűzésekre került sor a tüntetők és a hivatalos rendfenntartó közegek között – jelentették hivatalosan az éjfél utáni órákban. A budapesti közlés szerint az összetűzéseknek emberáldozatai vannak. A jelentés közelebről nem jelöli meg, hogy csupán sebesülések avagy halálesetek is történtek. Bécsben és más nyugati fővárosokban tegnap estétől nem tudtak telefon-összeköttetést teremteni a magyar fővárossal... A főváros lakossága tegnap hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt. [...] Gerő Ernő Jugoszláviából visszatérve a demokrácia fejlesztését ígérte, de azt is hangoztatta, hogy ez alatt szocialista és nem polgári demokráciát ért. [...] Tegnap a késő esti órákban összehívták a kommunista párt központi vezetőségét. [...]

Varsó. Egyelőre meg nem erősített hírek szerint Hruscsov és Gomulka tegnap több telefonbeszélgetést folytatott. Hruscsov közölte a lengyelországi párt első titkárával, hogy egyetért meghirdetett politikájával és hogy a lengyelországi szovjet csapatok mozgósításának leállítását rendelte el. A meg nem erősített hírek szerint Hruscsov közölte továbbá, hogy a moszkvai Pravda visszavonja a lengyel sajtó elleni támadást. Hruscsov szerencsét kívánt Gomulkának első titkárrá történt megválasztásával kapcsolatban. A jelentés szerint Hruscsov merőben más, sokkal barátságosabb hangon beszélt, mint legutóbbi varsói látogatása során. A lengyel parlament megkezdte ülését. Az ülés megnyitása előtt Gomulka és a politikai, valamint a központi bizottság több tagja megbeszélésre ült össze a Varsóban tartózkodó jugoszláv parlamenti delegációval. A parlament ülését nagy érdeklődés előzte meg a lengyel fővárosban. A képviselőház diplomata- és újságíró-páholyai zsúfolásig megteltek. Az ülés napirendjén szerepel a választójogi reform, valamint az ország gazdasági életének javítására tett több törvényjavaslat. Az ülés megnyitása után egy képviselő javaslatot terjesztett a Ház elé, amelyben a jelenlegi politikai helyzet megvitatását indítványozta. Arra kérte a kormányt, tájékoztassa részletesen a Házat a legutóbbi napok eseményeiről. Indoklásában hangsúlyozta, hogy ezek a napok rendkívüli jelentőséggel bírnak a lengyel átalakulás folyamatában. A képviselőház az indítványt elfogadta. A varsói rádió jelentése szerint Cyrankiewicz miniszterelnök ma délelőtt nyilatkozik a helyzetről. Lengyelországban egyébként folytatódnak a gyűlések és tüntetések. [...]

Berlin. Politikai megfigyelők szerint Kelet-Németország kommunista körében nyugtalanság észlelhető a lengyelországi eseményekkel kapcsolatban. A keletnémet lapok és a rádió továbbra is hallgatásba burkolózik, a párt-központi bizottsága hétfő óta azonban megszokás nélkül tanácskozik. A kelet-

német törvényhozás eredetileg mára kitűzött ülését minden magyarázat nélkül a jövő hétre halasztották.

Bonn. A Szovjetunió válaszolt a nyugatnémet kormányának a német egység ügyében küldött jegyzékére. [...]

Párizs. Mollet francia miniszterelnök, a francia nemzetgyűlés külpolitikai vitáján mondott beszédében közölte, hogy a letartóztatott algériai nacionalista vezetőket már régóta körözi a rendőrség. [...]

06.10: Falusi adás

Agrárius és Márton gazda beszélgetése a szövetkezetekről.

06.20: Kertek alatt

Népies hangvételű beszélgetés a komposztálásról.

06.25: Zene

06.35: Kalendárium

Ma 1956. október 24-e, szerda van. Budapesten a Nap 1 perccel negyed 7 után kelt, és 16 óra 45 perckor nyugszik. A fogyó Hold délelőtt 11 óra 10 perckor megy le; és 20 óra 23 perckor jön fel újra. A katolikus egyház Rafael arkangyal ünnepét üli, a protestáns naptárban Salamon neve áll. Ma 15 éve, 1941. október 24-én hunyta le szemét Kolozsvárt Reményik Sándor, a költő.

06.40: Széljegyzetek

Nótárius, Péter Mihály, Patkó Gyula, Vasvári Gergely és Igaz Valér írásai. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 13.20-kor, 16.25-kor és 21.20-kor.

06.50: Zene

07.00: Hírszolgálat

Budapest. A rádió közlemény felolvasásával kezdte hajnali adását. A közleményt a minisztertanács bocsátotta ki, elrendelve a gyülekezési, csoportosulási és felvonulási tilalmat. A közlemény szerint a karhatalmi alakulatok utasítást kaptak, hogy a rend helyreállítása érdekében a tilalom megszegőivel szemben, mint a közlemény mondja, a törvény teljes szigorával lépjenek fel. A közlemény indoklasként előbb arra hivatkozott, hogy fasiszta, reakciós elemek támadást intéztek budapesti középületek ellen és megtámadták a karhatalmi alakulatokat. A közlemény második változatában, amelyet a rádió fél hat órakor olvasott be, a fasiszta reakciós elemek helyett ellenforradalmi reakciós elemeket emlegetett. Később ismét a fasiszta szó szerepelt a közleményben. A budapesti rádió a szóban forgó közleménytől eltekintve csupán folyamatosan zenét ad hanglemezekről. Fél hét órakor a budapesti rádió a belügyminisztérium közleményét olvasta fel, amely szerint minthogy a budapesti

utcáknak a fosztogató, fasiszta elemektől való megtisztítása még folyik, a belügyminisztérium felszólítja a főváros lakosságát, hogy kilenc óráig csak feltétlenül halaszthatatlan ügyben közlekedjék az utcán.

Budapest. A tegnapi tüntetések során Budapest utcáin összetűzésekre került sor a tüntetők és a rendfenntartó közegek között – jelentették hivatalosan az éjjel utáni órákban. A budapesti közlés szerint az összetűzéseknek emberáldozatai vannak. A jelentés közelebbiről nem jelöli meg, hogy csupán sebesülések vagy halálesetek is történtek. Bécsben és más nyugati fővárosokban tegnap estétől nem tudtak telefon-összeköttetést teremteni a magyar fővárossal.

Budapest. A főváros lakossága tegnap hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt. [...] Az Eötvös Loránd Tudományegyetem gyűlésén kiáltványt olvastak fel, amely a diákság követeléseit tartalmazza. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia tanárai és tanulói csatlakoztak az ifjúság kiáltványához. A Bem-szobor előtt tartott tömeggyűlésen a budapesti közlés szerint mintegy ötvenezer ember vonult fel. A magyar Himnusz eléneklése után Veres Péter, a Magyar Írószövetség elnöke felolvasta a szövetség elnökségének hét pontba foglalt határozatát, amelynek bevezető mondatai így hangzanak: „Történelmünk fordulópontjához jutottunk el. Az egész magyar népnek össze kell fognia ez órákban. A kommunista párt és a kormány vezetői mindeddig nem tudtak életrevaló programot előterjeszteni. Felelősségre vonjuk mindazokat, akik csökönyösen Sztálin és Rákosi terrorrendszerének a visszaállításával kísérleteztek...” Gerő Ernő Jugoszláviából visszatérve a demokrácia fejlesztését ígérte, de azt is hangoztatta, hogy ez alatt szocialista és nem polgári demokráciát ért. [...]

Varsó. Egyelőre meg nem erősített hírek szerint Hruscsov és Gomułka tegnap több telefonbeszélgetést folytatott. Hruscsov közölte a lengyelországi párt első titkárával, hogy egyetért meghirdetett politikájával, és hogy a lengyelországi szovjet csapatok mozgósításának leállítását rendelte el. A meg nem erősített hírek szerint Hruscsov közölte továbbá, hogy a moszkvai Pravda visszavonja a lengyel sajtó elleni támadást. Hruscsov szerencsét kívánt Gomułkának első titkárrá történő megválasztásával kapcsolatban. A jelentés szerint Hruscsov merőben más, sokkal barátságosabb hangon beszélt, mint legutóbbi varsói látogatása során. A lengyel parlament megkezdte ülését. [...]

Berlin. Politikai megfigyelők szerint Kelet-Németország kommunista körében nyugtalanság észlelhető a lengyelországi eseményekkel kapcsolatban. [...]

Párizs. Mollet francia miniszterelnök, a francia nemzetgyűlés külpolitikai vitáján mondott beszédében közölte, hogy a letartóztatott algériai nacionalista vezetőket már régóta körözi a rendőrség. Hangsúlyozta, hogy Franciaország békében és barátságban kíván élni Tunisszal és Marokkóval, erre azonban csak a teljes kölcsönösség alapján van lehetőség.

07.10: Reflektor Gallicus rovata. Az ifúság a nemzeti szabadságküzdélem élén. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 22.10-kor és október 24-én 00.40-kor.

07.19: A legnagyobb magyar tanítása Széchenyi István írta naplójában: „Egynek minden nehéz. Soknak semmi sem lehetetlen!” Ismétlés, elhangzott: október 23-án 11.10-kor, 17.30-kor és 21.45-kor.

07.20: Asszonyoknak A „lármabetege”-ről. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 11.10-kor, 17.30-kor és 21.45-kor.

07.25: Zene Ismétlés, elhangzott: október 23-án 11.10-kor, 17.30-kor és 21.45-kor.

07.35: Katonapolitikai negyedóra Bell ezredes a világméretű stratégiáról. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 11.10-kor, 17.30-kor és 21.45-kor.

07.50: Munkáskommentár Molnár József írása a csepeli munkások látszólagos passzivitásáról. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 11.40-kor.

08.00: Hírszolgálat Budapest. A rádió közlemény felolvasásával kezdte hajnali adását. A közleményt a minisztertanács bocsátotta ki, elrendelve a gyülekezési, csoportosulási és felvonulási tilalmat. A közlemény szerint a karhatalmi alakulatok utasítást kaptak, hogy a rend helyreállítása érdekében a tilalom megszegőivel szemben, mint a közlemény mondja, a törvény teljes szigorával lépjenek fel. A közlemény indoklasként előbb arra hivatkozott, hogy fasiszta, reakciós elemek támadást intéztek budapesti középületek ellen és megtámadták a karhatalmi alakulatokat. A közlemény második változatában, amelyet a rádió fél hat órakor olvasott be, a fasiszta reakciós elemek helyett ellenforradalmi reakciós elemeket emlegetett. Később ismét a fasiszta szó szerepelt a közleményben. A budapesti rádió a szóban forgó közleménytől eltekintve csupán folyamatosan zenét ad hanglemezekről. Fél hét órakor a budapesti rádió a belügyminisztérium közleményét olvasta fel, amely szerint, mint-hogy a budapesti utcáknak a fosztogató, fasiszta elemektől való megtisztítása még folyik, a belügyminisztérium felszólítja a főváros lakosságát, hogy kilenc óráig csak feltétlenül halaszthatatlan ügyben közlekedjék az utcán. A tegnapi tüntetések során Budapest utcáin összetűzésekre került sor a tüntetők és a rendfenntartó közegek között – jelentették hivatalosan az éjfél utáni órákban. [...] A főváros lakossága tegnap hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt.

[...] Gerő Ernő Jugoszláviából visszatérve a demokrácia fejlesztését ígérte, de azt is hangoztatta, hogy ez alatt szocialista és nem polgári demokráciát ért. [...] Ismétlés.

Varsó. Egyelőre meg nem erősített hírek szerint Hruscsov és Gomulka tegnap több telefonbeszélgetést folytatott.

Berlin. Politikai megfigyelők szerint Kelet-Németország kommunista köreiből nyugtalanság észlelhető a lengyelországi eseményekkel kapcsolatban. A keletnémet lapok és a rádió továbbra is hallgatásba burkolózik, a párt központi bizottsága hétfő óta azonban megszakítás nélkül tanácskozik. A keletnémet törvényhozás eredetileg mára kitűzött ülését minden magyarázat nélkül a jövő hétre halasztották.

08.10: Műsortájékoztató A délig terjedő műsorok ismertetése. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 11.10-kor, 17.30-kor és 21.45-kor.

08.15: Rendkívüli kommentár Balogh Balázs írása Gerő Ernő esti beszédéről. Ismétlés, elhangzott: október 23-án 22.35-kor.

08.25: Zene Közben: A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉP OLDALÁN A HELYE-TEK! HAZÁÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL, KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETER A SZABADSÁGÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGRE-VONÁSRA!

08.25: Zene Közben: A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉP OLDALÁN A HELYE-TEK! HAZÁÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL, KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETER A SZABADSÁGÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGRE-VONÁSRA!

08.35: Protestáns világ Emlékezés Méliusz Juhász Péter debreceni reformátorra. Az amerikai elnökelöltek szerepe az egyházi életben.

09.00: Hírszolgálat Budapest. A rádió közölte, hogy a kommunista párt központi bizottsága be-
választotta a politbűrőba Nagy Imrét és egyben miniszterelnökké való kine-
vezését javasolta. Gerő Ernő megtartja első titkári tisztségét a pártban. Ma-

gyarországon elrendelték a statáriumot. Bizonyos cselekmények elkövetőit halállal kell büntetni. A budapesti rádió közlemény felolvasásával kezdte ma reggeli adását. A közleményt a budapesti minisztertanács bocsátotta ki, elrendelve a gyülekezési, csoportosulási és felvonulási tilalmat. [...] *A főváros lakossága tegnap hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt.* [...] *Gerő Ernő Jugoszláviából visszatérve a demokrácia fejlesztését ígérte, de azt is hangoztatta, hogy ez alatt szocialista és nem polgári demokráciát ért.* [...] Nyugati hírszolgálati irodák budapesti keltezéssel azt jelentik, hogy tegnap este ávós alakulatok tüzet nyitottak egy százezer főnyi tömegre, amely a Sztálin-szobor környékén torlódott össze és le akarta dönteni a szobrot. A tömeg követelte, hogy a szovjet csapatok hagyják el Magyarországot. A súlyos összetűzésekre akkor került sor, amikor a nagyobbbrészt munkásoverallban felvonuló tömeg azt kezdte kiabálni, hogy a szobrot döntsék le, mert az az önkényuralom jelképe. A nyugati hírszolgálati irodák jelentése szerint egy ember életét vesztette, és többen megsebesültek, amikor a szobor talápatánál álló örök a tömegre tüzeltek.

A [The] New York Times Budapesten tartózkodó tudósítója a következőket jelenti: A békés tüntetések szellemében eltelt nap után a rendőrség az est folyamán tüzet nyitott a budapesti rádió épülete előtt gyülekező tömegre. Megbízható értesülés szerint a golyók itt meggyilkoltak egy tüntetőt és egy másikat súlyosan megsebesítettek. A kora délutáni óráktól hatalmas tömegek vonultak fel az utcákon. Diákok, írók, minisztériumi hivatalnokok, ifjúsági munkások alakulatok és katonák. Hangosan követelték Nagy Imrének a kormány élére állítását, Rákosi megbüntetését. A Bem-szobor előtt rendezett tömeggyűlésen pontokba foglalt követeléseket olvastak fel, első helyen említve a szovjet csapatoknak Magyarországról való kivonását. A budapesti kormány nem tudott megbirkózni a nemzeti erővel és a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok beavatkozását kérte. A szovjet csapatok harcolnak a magyarországi felkelőkkel. A vörös csillag nem világít többé a magyar Parlament épületén. Amikor ugyanis a tömeg tegnap este a Parlament elé vonult, amelynek tetején még ott volt a kivilágított vörös csillag, a tüntetők hangosan követelték a kivilágítás eloltását. Egy órával később valóban eloltották a csillagot megvilágító fényt és a Parlament épületére a magyar nemzeti zászlót tűzték ki. A lövöldözések tegnap este akkor kezdődtek el, amikor a budapesti rádió épülete előtt gyülekező tömeg Gerő eltávolítását követelte. A tüntetők küldöttséget menesztettek a Rádió épületébe. Ott, felfegyverzett katonákkal megrakott tehergépkocsi bukkant fel és megkísérelt utat vágni magának a tömegben. A tömeg nem engedte előrehaladni a kocsikat és így ezek visszafordultak. A tüntetők tovább vártak. Amidőn az ifjúsági küldöttséget feltartóztatták abban, hogy elhagyja a Rádió épületét, a tömeg a kaput kezdte feszegetni. A politikai rendőrség ekkor könnyfakasztó bombákat vetett be, de ez nyilvánvalóan nem vezetett eredményre, és a lövöldözés is megkezdődött. Mindezt megelőzően a tüntetések fegyelmetlenül és

békésen folytak le. A rendőrség a délután folyamán nem kísérelte meg, hogy beavatkozzék a felvonulásba. Az egyik tömeggyűlésen, amelyet Budán tartottak, mintegy tízezer ember gyűlt össze, köztük legalább ötszáz tiszt és katoná. A piros-fehér-zöld szín mindenütt előkerült. A zászlókon és a gömblyukba tűzött kokárdákon. A zászlókra ilyen szövegeket írtak: „Ne álljunk meg félúton! Legyen vége a sztálinizmusnak! Függetlenséget és szabadságot követelünk! Kerüljenek az ország élére új vezetők! Bizalmunkat Nagy Imrébe helyezzük! Éljenek a lengyelek!” A tüntetések az után kezdődtek el, hogy a diákok gyűlései a különböző egyetemi épületekben véget értek. A diákokhoz hamarosan nagy tömeg csatlakozott. A városnak több pontján, különösen különböző szobrok előtt rögtönzött tömeggyűléseket tartottak. Mindenütt az előző gyűléseken hozott határozatokat osztották ki. E határozatokban első helyen szerepel a szovjet csapatok eltávolításának követelménye. A felsorolt pontok között volt továbbá, hogy Magyarország kapcsolatait a Szovjetunióval és Jugoszláviával a teljes gazdasági és politikai egyenlőség alapjára kell helyezni. Magyarország kereskedelmi és jótétemeli megállapodásait a Szovjetunióval hozzák nyilvánosságra.

Varsó. *Egyelőre meg nem erősített hírek szerint Hruscsov és Gomułka tegnap több telefonbeszélgetést folytatott.* Hruscsov közölte a lengyelországi párt első titkárával, hogy egyetért meghirdetett politikájával, és hogy a lengyelországi szovjet csapatmozdulatok leállítását rendelte el. A meg nem erősített hírek szerint Hruscsov közölte továbbá, hogy a moszkvai Pravda visszavonja a lengyel sajtó elleni támadást. A jelentés szerint Hruscsov merőben más, sokkal barátságosabb hangon beszélt, mint legutóbbi varsói látogatása során...

09.10: Rendkívüli kommentár Magyarországon október 11-én történtekről Balogh Balázs írása Gerő Ernő esti beszédéről.

Ismétlés, elhangzott: október 23-án 22.35-kor és október 24-én 08.15-kor.

KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LÓJETERK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGRE-VONÁSRA!

09.20: A világ tükrében

A Le Monde varsói különtudósítójának riportjaiból idézünk, amelyek a hét vége drámai eseményeiről szólnak. Egy mondatban foglalja össze Philippe Bain, a párizsi Le Monde Varsóba küldött különtudósítója a lengyelországi változások lényegét. Ez az egy mondat így hangzik: „Moszkva nem tartozik többé ahhoz a csoporthoz, amely Lengyelországban uralkodik.”

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPÉL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELYNOMÓK OLDALÁRA ÁLL!

09.30: Rendkívüli hírszolgálat. MŰSORVÁLTOZÁS!

Budapest. Magyarországon ostromállapotot hirdettek ki. A rögtönítélő bíraskodás hatálya alá eső bűncselekményeket halállal kell büntetni – mondja a minisztertanács rendelete, amelyet már Nagy Imre, a minisztertanács elnöke írt alá. A budapesti rádió közlése szerint a kormányzati szervek nem tudtak megbirkózni a nemzeti erővel és a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok beavatkozását kérték. A szovjet csapatok harcolnak a magyarországi felkelőkkel. Egy korábbi közlés szerint a magyarországi kommunista párt Nagy Imrét beválasztotta a politbüroba és miniszterelnökké való megbízását javasolta. Gerő Ernő a párt első titkára marad. Egy későbbi közlés szerint Nagy Imre miniszterelnöki megbízása meg is történt. A politbüro összetétele egyébként a következő: Apró Antal, Gáspár Sándor, Gerő Ernő, Hegedüs András, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Köböl József, Marosán György, Nagy Imre, Szántó Zoltán. A politikai bizottság póttagjai: Losonczy Géza és Rónai Sándor. A központi vezetőség titkárai: Donáth Ferenc, Kádár János, Kállai Gyula. A közlemény szerint a központi vezetőség utasította a politikai bizottságot, hogy haladéktalanul dolgozza ki az ország előtt álló feladatok megoldására vonatkozó javaslatot. A budapesti rádió közlemény felolvasásával kezdte ma reggeli adását. A közleményt a budapesti minisztertanács bocsátotta ki, elrendelve a gyülekezési, csoportosulási és felvonulási tilalmat. A közlemények egész sorozata következett ezután, amelyeket az előbbieken foglaltunk össze. A legutóbbi közlemény szerint a belügyminisztérium 14 óráig bezárólag kijárási tilalmat rendelt el. Az első ezzel kapcsolatos közleményt fél hét órakor olvasták fel, és akkor még csupán arról volt szó, hogy a belügyminisztérium a főváros lakosságát felszólítja, hogy 9 óráig csak feltétlenül halaszthatatlan ügyben közlekedjék az utcán. A legutóbbi közlemény már tilalomról és 14 órai meghosszabbításról szól.

09.40: Zene

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT A MAGYAR ELLEN FORDÍJJA, MEGBŰNHÓDIK! KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETER A SZABADSÁGÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGREVONÁSRA! GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL! KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

10.00: Hírszolgálat

Budapest. Magyarországon ostromállapotot hirdettek ki. A rögtönítélő bíraskodás hatálya alá eső bűncselekményeket halállal kell büntetni – mondja a minisztertanács rendelete, amelyet már Nagy Imre, a minisztertanács elnöke

írt alá. A budapesti rádió közlése szerint a kormányzati szervek nem tudtak megbirkózni a nemzeti erővel és a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok beavatkozását kérték. A szovjet csapatok harcolnak a magyarországi felkelőkkel. Egy korábbi közlés szerint a magyarországi kommunista párt Nagy Imrét beválasztotta a politbüroba és miniszterelnökké való megbízását javasolta. Gerő Ernő a párt első titkára marad. Egy későbbi közlés szerint Nagy Imre miniszterelnöki megbízása meg is történt. A politbüro összetétele egyébként a következő: Apró Antal, Gáspár Sándor, Gerő Ernő, Hegedüs András, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Köböl József, Marosán György, Nagy Imre, Szántó Zoltán. A politikai bizottság póttagjai: Losonczy Géza és Rónai Sándor. A központi vezetőség titkárai: Donáth Ferenc, Kádár János, Kállai Gyula. A közlemény szerint a központi vezetőség utasította a politikai bizottságot, hogy haladéktalanul dolgozza ki az ország előtt álló feladatok megoldására vonatkozó javaslatot. A budapesti rádió közlemény felolvasásával kezdte ma reggeli adását. A közleményt a budapesti minisztertanács bocsátotta ki, elrendelve a gyülekezési, csoportosulási és felvonulási tilalmat. A közlemények egész sorozata következett ezután, amelyeket az előbbieken foglaltunk össze. A legutóbbi közlemény szerint a belügyminisztérium 14 óráig bezárólag kijárási tilalmat rendelt el. Az első ezzel kapcsolatos közleményt fél hét órakor olvasták fel és akkor még csupán arról volt szó, hogy a belügyminisztérium a főváros lakosságát felszólítja, hogy 9 óráig csak feltétlenül halaszthatatlan ügyben közlekedjék a az utcán. A legutóbbi közlemény már tilalomról és 14 óráig tartó meghosszabbításról szól. A főváros lakossága tegnap hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt. [...] A [The] New York Times Budapesten tartózkodó tudósítója jelenti: [...] A rendőrség a délután folyamán nem kísérelte meg, hogy beavatkozzék a felvonulásba. [...] Egyelőre még nem erősített hírek szerint Hruscsov és Gomułka tegnap több telefonbeszélgetést folytatott. [...]

10.10: Zene

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI AZ ELYNOMÓK OLDALÁRA ÁLL! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT A MAGYAR ELLEN FORDÍJJA, MEGBŰNHÓDIK! KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETER A SZABADSÁGÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGREVONÁSRA!

10.20: Zene

GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL! KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

10.30: Rendkívüli hírszolgálat

Budapest. Magyarországon ostromállapotot hirdettek ki. [...] A főváros lakossága tegnap hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt. [...] A [The] New York Times Budapesten tartózkodó tudósítója jelenti: [...] A rendőrség a délután folyamán nem kísérelte meg, hogy beavatkozzék a felvonulásba. [...] Egyelőre meg nem erősített hírek szerint Hruscsov és Gomulka tegnap több telefonbeszélgetést folytatott. [...]

10.40: Gallicus soron kívüli kommentárja

Az utóbbi napokban és főképp az utóbbi órákban azok az események, amelyek valójában már hosszú hónapok óta érnek Magyarországon, drámai ütemben fejlődtek tovább. Az elmúlt héten, talán a lengyelországi események hatására is, már számos mozzanat mutatta, hogy a néptömegek elégedetlensége, türelmetlensége, felháborodása forrponthoz közeledik. A rendszer a közelgő viharok ezeket a félreismerhetetlen előjeleket lehetőség szerint titkolta a közvélemény előtt, de azért mindenki tudta, hogy az ország legkülönbözőbb pontjain, városokban és falvakban, gyárakban és főiskolákon gyűlés, gyűlést követ, és a szenvedélyek néha utat törnek maguknak. Több helyen például megrohanták, sőt itt-ott le is rombolták a tanácsházát. Másutt a parasztság kivonult a földekre és kijelölte magának azokat a birtokocskákat, amelyeket a sztálini korszak mezőgazdasági rendőrpolitikája elragadott tőle. A legutóbbi órákban, mint nemzeti megmozdulásaink alkalmával legtöbbször, az ifjúság vállalta a vezető szerepet. Szeged, Pécs, Budapest jurátusai, medikusai, filozófusai osztályhelyzetre, származásra, ideológiai fölfogásra való tekintet nélkül egységbe tömörültek, és ezt az egységet kiterjesztve a proletariátus és a parasztság ifjú nemzedékeire is, tisztán megfogalmazták követeléseiket. Ezek a követelések, akár csak a '48-as ifjúság követelései, az egész nemzethez adtak hangot. A magyar nép fojtogató sérelmeit és elodázhatatlan akaratát tükrözték vissza. Függetlenség, minden népekkel való egyenrangúság, szabad sajtó, szabad szervezkedés, öncélú gazdaságpolitika, művelődésbeli autonómia és méltó sors, tisztaság, kenyér a termelő tömegeknek. Mindezt azzal egészítették ki, hogy a félintézkedések, szemfényvesztő engedményecskék csalárd taktikája helyett számolják fel maradéktalanul azt a múltat, amely sárba taposva szuverenitásunkat, és egek harmincadjára juttatta a személy méltóságát, a polgár jogait. Megtorlást a bűnösökkel szemben és szabadságot, igazságot, jogot, kenyeret a népnek. Ez volt a foglalatja annak a programnak, amelyet az ifjú nemzedékek felállítottak. Ezzel a helyzettel találta magát szemközt a Belgrádból visszatérő Gerő Ernő. Hangozzék bár ellentmondóan, alapjában véve könnyű feladata volt. Hiszen kézen feküdt a megoldás, amit előbb az írók és a költők, utóbb az ifjú nemzedékek óhajtottak, az nem valamely kis csoport, valamely társadalmi osztály illetéktelen, önérdékű igényeit fejezte ki, hanem az egyetemes nemzet akaratát és követeléseit, mondhatni, minimális követeléseit. Nem kellett volna egyebet tenni, mint amit tettek Varsóban is. Szemben az idegen érdekekkel és az ukázokkal, szolidárisnak lenni a néppel

és a közérdekkel. Gerő Ernő azonban, a tervpolitika és a rendőrigazgatás Gerő Ernője, a megrögzött, elszánt, sztálinista reakcióival válaszolt a milliók dübörgő követeléseire. A budapesti ifjúság elhatározta, hogy a lengyel szabadságmozgalom hőseivel való együttérzésének jeléül felvonul Varsó budapesti nagykövetsége előtt. Nem valami hangos, fenyegető, romboló processzióra gondoltak, csak méltóságteljes néma menetelésre a szabadság és törvényesség eszményének jegyében, békés testvéri manifesztációra. De ami a lengyel demokratizálódással, a lengyel népakarat sodró erejű érvényesülésével rokon, az ma sok volt Gerőnek és a véres múlt csökevényeként uralkodó klikkjének. Tehát az ifjúság felvonulását betiltották. A nép ereje azonban nem egykönnyen köthető gúzsba. A fiatal nemzedékeket nem rettentette meg az önkény jelentkezése, kihívása, nem riasztotta vissza a rendőri sorfal. Végül is a közhatalom hátrált meg, és a tüntetést, amit amúgy sem tudott volna megakadályozni, útjára engedte. E provokáció után a menetelő tízezrek ajakán minden kendőzés, minden jelképiség nélkül nyíltan megszülettek a felszabadulás jelzavai. „El a megszálló divíziókkal! Független bírák elé Rákosit és cinkosait! Szabadságot és emberi egzisztenciát a népnek!” Erre következett Gerő Ernő kihívó, ostoba, perfid szónoklata. Az a szónoklat, amely megismételte az elmúlt tíz év kormánygyakorlatának hitvány frázisait. Hadat üzent a szabadságtörökvéseknek és elvakultságában odáig ment, hogy bejelentette a kolhozpolitika, vagyis a falusi inkvizíciós politika fenntartását és folytatását. Ez a provokáció végül oda fajult, hogy nem haboztak rálövetni a szabadságot és kenyeret követelő tömegekre. Nem tudjuk még pontosan, nem ismerjük még részletesen, mi történt és történik a fővárosban, mi történt és mi történik vidéken. Inkább csak sejtjük azt, hogy az elnyomott, kétségbeesett, felháborodásba ajzott nép felvette az odahajított vörös kesztyűt. Fel kellett vennie, mégpedig nem is önmagában, hanem egyetértőleg a karhatalommal, annak kétségtelenül igaz és magyar többségével, mert ha nem így lett volna, nem kényszerültek volna arra az áruló lépésre, hogy a szovjet szuronyokat hívják segítségül a nemzet ellen. Míg a lengyel vezetők törhetetlen öntudattal meghátrálást parancsoltak az idegen bajoneteknek, addig az Akadémia utca¹ bünszövetkezete eme bajonetek élével és hegyével igyekezik tovább uralkodni. Világos, 1956-ban. [...] Nem szándékunk Nagy Imre kormányzásának elébe vágni, a jövő egyhamar megmutatja majd, miért jött, mit hoz, mire képes. A kopogtatás azonban, amellyel ismét utat tört a magyar életbe – ezt meg kell, mondjuk – megdöbrentő és szívszorító. Ez a kopogtatás a statárium, amely csak egyetlen ítéletet ismer, a halált.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŇI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LÓTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT A MAGYAR ELLEN FORDÍTTA, MEGBŰNHÖDIK!

¹ Az Akadémia utca 17. alatt volt az MDP Központi Vezetőségének székháza, a „pártközpont”.

10.50: Zene *(A rádió a szovjet rádió szövegét adja.)*
 KATONÁK! RENDŐRÖK! NE LŐJETEK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE!
 GYLKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGRE-
 VONÁSRA!

11.00: Hírszolgálat *(A rádió a szovjet rádió szövegét adja.)*
Budapest. Magyarországon ostromállapotot hirdettek ki. [...] A legutóbbi budapesti közlés szerint Nagy Imre miniszterelnök beszédét mond a rádióban, ami minden percben várható. A főváros lakossága tegnap hatalmas tömegtüntetést rendezett Bem József szobra előtt. [...] A [The] New York Times Budapesten tartózkodó tudósítója jelenti: [...]

Varsó. Egyelőre meg nem erősített hírek szerint Hruscsov és Gomułka tegnap több telefonbeszélgetést folytatott. [...] Gomułka, a lengyelországi kommunista párt első titkára ma délután 3 óra 15 perckor beszédet mond. A lengyel rádió felhívta Varsó egész lakosságát, hogy vegyen részt a tömeggyűlésen, amelyen Gomułka számol be a legújabb lengyel fejleményekről. A lengyel parlament megkezdte ülését. Az ülés megnyitása előtt Gomułka és a politikai, valamint a központi bizottság több tagja megbeszélésre ült össze a Varsóban tartózkodó jugoszláv parlamenti delegációval. A varsói rádió szerint Cyrankiewicz miniszterelnök ma délelőtt nyilatkozik a helyzetről.

11.10: Gallicus soron kívüli kommentárja
 Ismétlés, elhangzott: 10.40-kor.
 A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP VÍVJA! A NÉPPÉL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBAŒ AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŒI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT A MAGYAR ELLEN FORDÍTTA, MEGBŰNHÓDIK!

11.20: Zene
 KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETEK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE!
 GYLKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGRE-
 VONÁSRA! GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE!
 GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL! KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

11.30: Gerő Ernőről
 Balogh Balázs írása.
 Gerő a párttitkár! Nézzük meg, kedves hallgatóink, ki ez az ember, a párt újra megválasztott első titkára, a magyar nép legnagyobb ellensége. Statárium az

országban, orosz tankok a városokban, vér folyik, drága magyar vér. A szabadságért harcoló magyar nép nyíltan megütközött az ellenséggel, amely éveken keresztül fojtogatta és most leplezetlenül, teljes borzalmasságában áll a nép és a meghökkent világ előtt. Ki az; akinek a kezén most ennyi magyar vér szárad; aki ezt a szörnyűséget elszabadította; aki ellen az egész nép gyűlölete és az egész világ felháborodása irányul? Ha az érzelmekkel ölni lehetne, Gerő Ernő már nem volna az élők sorában. Ezt az embert, ezt a démonot választotta most újra első titkárává a magyarországi kommunista párt. [...] A sztálini politika szolgálatában rengeteg sötét egzisztencia volt, de ezek között is kivételes hely illeti meg Gerő Ernőt. Nem véletlen, hogy rá esett Sztálin választása és nemcsak azért, mert véletlenül magyar földön látta meg a napvilágot és tud magyarul. Gerő Ernő a két világháború közötti időben már bebizonyította, hogy nincsenek erkölcsi gátlásai, nincs benne más, csak mindenre kész hatalomvágy és szolgálai alázat a vérgőzös moszkvai diktatúra előtt. Gyűlöli, gyűlölte is mindig a magyar népet s egész életén át hűvös számítással készült arra, hogy ezt a gyűlöletét kitombolíhassa. Mindjárt az első világháború után a GPU szolgálatába állott, ahol értékelték és megfizették az ilyen mindenre elszánt gonosztevőket. Még ebben a hóhérszervezetben sem voltak barátai – barátság, hűség, gyöngédség, ellágyulás, minden emberi vonás tökéletesen hiányzik Gerő Ernő egyéniségéből. [...] Madridban nyilvánosság előtt hivatalosan mint könyvtáros szerepelt, és csak kevesen tudták róla, hogy az orosz GPU és Komintern hivatalos megbízottja. A legundokabb munkát vállalta: kémkedett a többi kommunista ügynök után, az volt az öröme, ha minél több rosszul dolgozó vagy megbízhatatlan ügynököt küldhetett halálba vagy kínzókamrába. Félelmetes hatalom volt, ő rendelte el a katonai kivégzéseket, ellenőrizte a kommunista szerveket és a fedőszerveket. Togliattival és a bulgár Stepanovval együtt ő hajtotta végre Sztálin akaratát, joga volt, hogy börtönbe vessen és kivégeztesen kommunistákat, és Gerő Ernő bőségesen élt ezzel a joggal. Nyugodtan nézte végig, amikor parancsára ártatlan nem kommunista spanyolok omlottak össze a kivégzőosztagok előtt – érdemei ezzel Moszkvában csak növekedtek, az orosz titkos rendőrség ezredese lett.

Magyarországon jóformán senki sem tudta, ki az a Gerő néven szereplő, lobogó hajú, karvalyképű kommunista, akit a hivatalos propaganda mint hídverőt ünnepelt, és akiről lássan kiderült, hogy Rákosival legalábbis egyenrangú ügynöke a megszálló hatalomnak. Nem tudták azt sem, hogy Gerő Ernő csak fél kézzel intézi a magyarországi ügyeket, fő feladata mindvégig a nemzetközi kommunizmus, a sztálini diktatúra maradéknélküli kiszolgálása volt. Csak azt tudták, hogy Gerő Ernő a háború után megjelent Párizsban, és nem sokkal ezután kitört a Renault művek többhetes sztrájkja. A sztrájkot Gerő Ernő irányította és pénzelte, az inflációs nyomorúságban vergődő, éhező, rongyos, romeltakarítással elfoglalt magyar nép pénzéből. Később ugyanilyen váratlanul megjelent Bukarestben, a megjelenés után a román fővárosban puccs tört ki, a királyt eltávolították, és Groza Péter a kommunista párt élén

átvette a hatalmat. Ezt is Gerő Ernő intézte, itt sem mint magyar miniszter, hanem mint Sztálin megbízottja, GPU ezredes szerepelt. [...] Most van elemében, amikor statáriummal azonnal akasztatni lehet, amikor igazi hazájának, a Szovjetuniónak csapatai vonulnak fel a magyar városok utcáin, amikor löni, gyilkolni lehet a népet, amelyet Gerő Ernő szinte beteges megszállottsággal nyomorgat és gyűlöl. Ez az ember az első titkár, a politikai hatalom birtokosa ebben a pillanatban még Magyarországon. Ma még tombol, rendelkezik, de talán érzi, hogy ez volt az utolsó alkalom. Nyílt csatára kényszerült a nép ellen, eddig csak a háttérben mozgott, titkos utasításokkal, a politikus álarcában végezte a hóhérmunkát. A harc még áll! Gerő Ernő még a szovjet fegyverek védelme alatt parancsol és intézkedik, de sorsa és vele együtt a sztálini diktatúra visszatérési kísérlete már megpecsételődött.

KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LÓJETEK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGVONÁSRA! A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŇI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LÓTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT A MAGYAR ELLEN FORDÍTIJA, MEGBŰNHÓDIKI!

11.40: Mi a munkások feladata?

Péter Mihály munkáskommentárja. Elég volt bilincsekben, szolgaságban élni! Gerő arra is hivatkozott, hogy fejleszteni kívánja a szocialista demokráciát. Szépen csengő szavak ezek, de Gerő nem jelent garanciát arra, hogy tartalma megégyezik a nép követelésével. Eddig a szocialista demokrácián egy törpe kisebbség káderlapokkal, rendőrséggel, erőszakkal gyakorolt uralmát értették. A népi népuralomban csak a Rákosiknak, a Gerőknek volt szavuk. Hát ezt őrizze a munkásság!? Ehhez adjon segédkezet! Az általa hirdetett szocialista demokrácia csak játék a szavakkal. Évek óta folytatott csalárd játék. Ennek a jelszónak használatával kötötték béklyóba a munkásosztály kezét. A szocialista demokrácia hangoztatásával számolták föl a szabad szakszervezeti mozgalmat, a munkásság érdekvédelmi szervezetét és tették szolgává a közéletben és az üzemben egyaránt. A népi demokratikus rendszernek semmi köze sem a néphez, sem a demokráciához. Váltig hangoztatták a munkásosztály vezető szerepét. Folyton arról beszéltek, hogy miénk a gyár, miénk a kormányzás joga, de az üzemben csak hajsza jutott osztályrészül és odahaza a csengőfrász esztendőig. Legjobb munkásainkat, legjobb vezetőinket egymás után hurcolták el. Megtelték a börtönök és internálótáborok, de a Gerők szabadságról beszéltek. Népi demokratikus szabadságról, függetlenségről, nemzeti önállóságról. Külpolitikánk és belpolitikánk legfőbb irányítói ma sem tudnak magyarul. Ebben a nagy függetlenségben lehetővé vált, hogy az ország érdekei ellenére olyan gazdaságpolitikát folytattunk, amely háromszoros termelésemelkedéssel még

mindig csak kolduskenyeret adott. Hová tűnt a különbség? Ki fölözte le a hasznát? Ki rakta zsebre mindazt, amit két és fél milliónyi üzemi munkás iz-zadságával kitermelt? Se politikailag, se gazdaságilag nem voltunk önállóak. Adót fizettünk, sápot. Miért? A nemzeti függetlenség azt jelentené talán, hogy a szovjet kormány anyagi támogatására önként vállalkozott az ország népe? Önként adjuk oda az ország ásványi kincseit? Olajat, bauxitot? Önként lettünk ipari átjáróház? Hozzánk csak azért érkezett a nyersanyag, hogy drága energiával feldolgozzuk megint és küldjük vissza a szovjetnek a gazdasági egyenlőség nevében. A forint és rubel viszonya, a megszállók elhelyezése, a számukra létesített külön üzletek, a kormány szovjetimádata és ennek mennyi megalázó megnyilatkozása, mind-mind ezt a nemzeti önállóságot szimbolizálja. [...] A hatalom és a jog a munkásság oldalán van. Gerőék visszakívánják a sztálini időköt, de a történelmi fejlődést nem tudják megakadályozni. A harc a jogokért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért folyik. A demokratikus kibontakozást a kormány reakciós erői még szovjet segítséggel sem tudják feltartóztatni. Átléptük a Rubicont, nincs visszatérés!

GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL!

11.50: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor kommentárja. A néphangulat kikerülhetetlen nyomása alatt nálunk is mindinkább kialakult a párttagok többségének összefogása a felegyenesedő dolgozó néppel, a nemzeti érzésű értelmiséggel, a munkássággal és a parasztsággal, hasonlóan ahhoz a mozgalomhoz, amely Lengyelországban a múlt hét végének drámai kibontakozásához vezet. A válság elmérgesedett, forradalmi jelleget öltött. És erre mi történt? Rákosi utódjaként Gerő által vezetett sztálinista klikk kénytelen-kelletlen beemelte a központi vezetésbe a pártellenzéknek egy újabb csoportját, amely jóval nagyobb ugyan, mint amelyet júliusban vittek be a központi szervekbe, de valójában szintén nem képviseli teljesen a párttagság zömét. A párttagok nagy többsége mindeddig nem azonosította magát azokkal sem, akiket Gerő és társai kedden este nagy sietve beválasztattak a központi vezetésbe, illetőleg annak politikai bizottságába és titkárságába. Tulajdonképpen arról van szó, hogy a jugoszláviai tárgyalások eredményeképpen a sztálinista klikk kétségbeesésében igyekszik megalkudni, és együttműködéssel megnyerni a párt belső ellenzékének titoista beállítottságú frakcióját is, tehát újabb kompromisszummal kísérletezik. Ez pedig épp olyan félmegoldás, mint a júliusi volt, még ha világosabbnak és valamivel messzebbmenőnek tűnik is. A sztálinistáknak és titoistáknak ez az összefogási kísérlete sem elégítheti ki az öntudatos párttagok többségét. Nem elégítheti ki már csak azért sem, mert ebben az esetben is a párttagság előzetes megkérdezése nélkül döntöttek. Nagy Imrének és társainak eddigi ellenzéki frakciója miért nem

kötötte ki, hogy csak akkor áll össze a gyűlölt sztálinista vezetőkkel, ha ezt a természetellenes frigyét a párttagok többsége előzetesen jóváhagyja. A párton belüli demokrácia hiányát az elmúlt években ez a frakció is megsínylette, ezért tehát ragaszkodnia kellett volna az úgynevezett lenini formák betartásához. De nem ezt tette. Ők is a párttagság véleményének mellőzésével vonultak be most a hatalom sáncai közé, bizonyára azzal az elgondolással, hogy sztálinista módra majd utólag szavaztatják meg a párttal összefogásukat a sztálinistákkal, a sztálinizmust menteni próbáló reakciós erőkkel. Meglátjuk, vajon a párt vezető szerveiben komolyan folytatják-e a harcot a sztálinizmus összes maradványainak kiirtásáért, még nem csupán személyi téren, hanem az egész politikában, avagy csak mímelni fogják, hogy port hintsenek a párttagság szemébe. Amilyen mértékben a maguk részéről abbahagyni, és a párttagok tömegeiben leszerelni próbálják a sztálinizmus elleni küzdelmet, úgy veszítik majd el azt a viszonylagos népszerűséget, amit ellenzéki magatartásukkal a párton és a párton kívül szereztek. A politika kulcskérdése Magyarországon éppúgy, mint Lengyelországban, a sztálinizmus teljes felszámolása minden vonalon.

KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETEK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYLKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGVONÁSRA! A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPÉL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBAŒ AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŒI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT A MAGYAR ELLEN FORDÍTTA, MEGBŰNHŐDIK!

12.00: Hírszolgálat Magyarországon ostromállapotot hirdettek ki. [...] A központi bizottságba a következő tagokat választották be: Donáth Ferenc, Losonczy Géza, Lukács György, Münnich Ferenc és Nagy Imre. A központi vezetőség titkárai Gerőn kívül: Donáth Ferenc, Kádár János, Kállai Gyula. A kora délután kibocsátott közlemény szerint a budapesti minisztertanács elrendelte a gyülekezési, csoportosulási és felvonulási tilalmat. A belügyminisztérium 14 óráig kijárási tilalmat rendelt el. A legutóbbi budapesti közlés szerint Nagy Imre miniszterelnök beszédet mond a rádióban. Az elmondott drámai fejlemények előzményeit foglaljuk össze a továbbiakban. A tegnapi nap folyamán a budapesti egyetemek falain belül, valamint a főváros különböző pontjain tízezrekre menő tömeg gyűlt össze az értekezleteken és tömeggyűléseken. A főiskolai hallgatók már a reggeli órákban nagy felvonulásra készültek fel. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem értekezletét a Petőfi Kör készítette elő. Ezen a gyűlésen egy egyetemi tanár felolvasta az ifjúság memorandumát arról, hogy a kormányzásban és az ország életében milyen változásokat követel a magyar ifjúság. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia tanárai és tanulói ugyancsak gyűlést tartottak és határozatot hoztak, hogy csatlakoznak a főiskolai hallgatók határozataihoz. A budapesti főiskolák

ifjúsága röviddel az egyetem falai között tartott gyűlések után a pesti Dünaparton lévő Petőfi-szobor elé vonult fel a Kossuth-nóta éneklése közben. Zászlóin ezeket a felírásokat lehetett olvasni: „Éljen a lengyel ifjúság! Bem és Kossuth barátsága jelében a szabadságért!” A felvonuló diákok között volt látható több ismert egyetemi tanár. A magyar zászlók mellett lengyel zászlók is hirdették a két nép barátságát. A Petőfi-szobor előtti ünnepség délután három órakor kezdődött, amidőŒ Sinkovits Imre színművész elszavalta Petőfi Nemzeti dalát, majd felolvasta a főiskolai ifjúság követelését. A műszaki főiskolai hallgatók a Bem-szobor előtt gyűltek össze. Csatlakoztak hozzájuk más egyetemi karok diákjai is, nemzetiszínű kokárdákkal a mellükön. A Bem-szobor előtti tömeggyűlésen részt vett egy zárt alakulatban felvonuló, mintegy nyolcszáz főnyi tiszt és katona is. Az ifjúsághoz és katonákhoz a munkásság és a kormányhivatalok tisztviselőinek nagy tömege csatlakozott. Végül mintegy ötvenezer főnyi tömeg jelenlétében kezdődött az ünnepség a nemzeti himnusz elneklésével. Ezután Veres Péter, a Magyar Írószövetség elnöke felolvasta a szövetség elnöksége által elfogadott hét pontból álló határozatot. A határozat bevezető szavai így kezdődnek: „Történelmi fordulóhoz jutottunk el. E pillanatban az egész népnek tömörülnie kell a fegyelmezett harcban. A párt és az állam vezetői mindedig nem adtak a népnek életrevaló programot. Felelősségre vonjuk mindazokat, akik csökönyösen Sztálin és Rákosi rendszerének visszaállításával kísérleteztek.” Az írószövetség követeléseivel következtek ezután. „Független nemzeti politikát követelünk! Hozzák nyilvánosságra a Szovjetunióval kötött gazdasági és jóvátételi megállapodások szövegét. Fejtsék ki világosan az ország gazdasági helyzetét. Az üzemeket munkások és szakemberek vezessék! A szakszervezet valóban a munkásság érdekeit képviselje! Teremtsenek új mezőgazdasági politikát és tegyék lehetővé a parasztságnak, hogy saját maga dönthesse sorsáról! A termelőszövetkezetekhez való csatlakozás legyen valóban önkéntes, és ehhez teremtsék meg a politikai és gazdasági feltételeket. Fokozatosan szüntessék meg a beszolgáltatásokat. Küszöböljék ki a politikai életből a restaurációra készülő Rákosi-klikket! Adjanak Nagy Imrének megfelelő tisztséget!” Az írószövetség végül követelte, hogy a helyzet követelményeinek megfelelően a Hazafias Népfront vegye át a magyar társadalom politikai képviseletét! A választói törvényt alkítsák úgy át, hogy az feleljen meg a szocialista szellemű demokrácia követelményeinek. A nép titkos szavazás útján szabadon válassza meg nemzetgyűlési képviselőit és az autonóm közigazgatás, valamint a tanácsok vezetőit. Nyugati szemtanúk megállapításai szerint a tömeggyűlések és tüntetések békés hangulatban zajlottak le. A [The] New York Times budapesti tudósítójának jelentése szerint az első kilengés a budapesti rádió épülete előtt történt és előzménye a következő volt. Az épület elé vonult tömeg küldöttséget menesztett a Rádió épületébe, közben Gerő eltávolítását követelte. Őt, katonákkal megrakott tehergépkocsi bukkant fel és megkísérelt utat vágni magának a tömegben. Nem tudott azonban előbbrehaladni és így visszafordult. A tüntetők to-

vább vártak. Amikor azt látták, hogy küldöttségüket a Rádió épületében fel tartóztatták, a kaput kezdték feszegetni. A politikai rendőrség ekkor könnyfakasztó bombákat dobott a tömegbe, és amikor ez nem vezetett eredményre, fegyverét is használta. A New York-i lap tudósító szerint a Rádió épülete előtt lezajlott összetűzésnek egy halálos és egy súlyosan sebesült áldozata van. Az egyik nyugati hírközlő iroda ugyancsak fegyveres összetűzésről számol be, amely a Sztálin-szobor tövében zajlott le. Itt szintén óriási tömeg gyűlt össze, amely megkísérelte a Sztálin-szobor ledöntését. A szobor talapzatánál őrt álló ávósok ekkor a tömegbe lőttek, és meg nem erősített hír szerint ennek is egy halálos, valamint több sebesült áldozata volt. Akárcsak a [The] New York Times tudósítója, a nyugati hírközlő irodák is egybehangzóan kiemelik, hogy mindezt megelőzően a tüntetések fegyelmetlenül és békésen folytak le, a rendőrség a délután folyamán nem kísérelte meg a beavatkozást egy felvonulással szemben sem.

12.10: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Az egymást követő drámai események sodrában a dolog természetesen nem tudunk előre részletes műsorismertetést adni. Most csupán 14 óra 10 percre bezárólag ismertetjük programunkat.

KATONÁK, RENDŐRÖK, FIGYELEM! NE LŐJETER A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ MAGYAR NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNETŐKRE! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTTA, MEGBŰNHÓDIK! A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL! FIGYELEM! KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK, FIGYELEM! A NÉP OLDALÁN A HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN A NÉPE ELLEN FORDUL! GERŐ ERNŐ PARANCSOLTA UTCÁRA A KARHATALMAT! GERŐ ERNŐ A SZOVJET TANKOK VÉDELME ALÁ MENEKÜL! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL!

12.15: Gallicus soron kívüli kommentárja

Ismétlés, elhangzott: 10.40-kor és 11.10-kor.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTTA, MEGBŰNHÓDIK!

12.25: Zene

KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETER A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ MAGYAR NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGREVONÁSRA! GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVE-

TETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL! KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

12.35: Gerő Ernőről

Balogh Balázs írása. Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT A MAGYAR ELLEN FORDÍTTA, MEGBŰNHÓDIK! KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETER A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGREVONÁSRA! GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL!

12.45: Zene

GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL!

12.50: Rendkívüli falusi adás

Zoltán Károly jegyzete. Magyar parasztok gyermekei is a puskacsövek elé kerültek, mert fajtájuk hosszú esztendőkön át tartó néma ellenállásának, mérhetetlen sok keserűségének és szenvedésének adtak látható kifejezést. Kedves falusi hallgatóim, a ti fiaitok kerültek szembe a zsarnokság fegyvereivel. Azok a magyar fiatalok, akik pontosan tudják, mennyit szenvedtek az elmúlt esztendők során a rendszer gazdasági és karhatalmi önkénye miatt. A szülői házból hozták magukkal a rendszer ítéletét és az a vágy fűtötte gondolataikat, elhatározásait, hogy tudomásukkal és fiatalos elszántságukkal falujuk, a parasztság, az egész ország helyzetének megkönnyítését, egy igazi emberi élet kialakítását szolgálják. A lengyel eseményekkel való közösségvállalásuk gyakorlatilag annyit jelent, hogy helyesnek tartják a kolhozokból való kilépések engedélyezését, a gazdasági terror egyik legkegyetlenebb eszközének, a beszolgáltatásnak a csökkentését, illetve a teljes eltörlését, az egyénileg gazdálkodó parasztság hatásos és őszinte szándékú támogatását. Olyan követelések mellett álltak ki, amelyek a szocializmust építő Jugoszláviában már régen megvalósultak, és amelyek keresztülvitelére a kommunista párt vezetőségétől kapott ígéretet a lengyel nép. És mi volt erre a kormány és a pártvezetőség válasza?

Az éjszaka folyamán tartott rendkívüli pártvezetőségi ülés ismét a reformok, a gyakorlati értékű engedmények útjában álló Gerőt választotta a párt

első titkárává. Gerő, múltjához és sztálinista felfogásához híven, az országban állomásozó szovjet hadsereget vette igénybe a jogos követeléseket támaztó tüntetőkkel szemben és lövésre adott utasítást. A pártvezetőségi ülés második eredménye, hogy a magyar közvélemény és a magyar ifjúság részéről támogatott Nagy Imre került a miniszterelnöki székbe. A hozzáfűzött reményekkel szemben első intézkedésként az egész ország területére elrendelte a statáriumot.

13.00: Hírszolgálat

Budapest. Nagy Imre, a budapesti kormány új miniszterelnöke ma délbén rádiószózatot intézett Budapest népéhez. Megígérte a következetes demokratizálást a párt, az állami, politikai és gazdasági élet minden területén. Minden lehetősége megvan annak, mondotta Nagy Imre, hogy politikai programunkat a magyar népre támaszkodva, a kommunisták vezetésével, a kormány megvalósítsa. A program lényege Nagy Imre szerint a magyar közélet széles demokratizálása, a szocializmus építésében a nemzeti sajátosságok kidomborítása és a dolgozó tömegek életkörülményeinek gyökeres megjavítása. Ehhez azonban Nagy Imre szerint az szükséges, hogy a rend, fegyelem és a nyugalom helyreálljon. Felkérte a magyar népet, hogy szilárdan álljon helyt, őrizze meg nyugalma, és segítse megszilárdítani a rendet. Meg kell akadályozni a vérontást. Nagy Imre ígéretet tett arra is, hogy nem a bosszúállás, hanem a megbékélés politikáját akarja folytatni. Ezért a kormány elhatározta, hogy mindazokat, akik önként és azonnal leteszik a fegyvert, abbahagyják a harcot, nem vonják statáriális eljárás alá. *Magyarországon ostromállapotot hirdettek ki. [...] Nyugati szemtanúk megállapításai, szerint a tegnapi tömeggyűlések és tüntetések békés hangulatban zajlottak le. A [The] New York Times budapesti tudósítójának jelentése szerint az első kilengés a budapesti rádió épülete előtt történt. [...]*

Varsó. A lengyel főváros lakossága a legnagyobb érdeklődéssel fordult Cyrankiewicz miniszterelnöknek és Gomułkának ma délutánra várható beszédé elé. *A lengyel parlament ülésének megnyitása után egy képviselő javaslatot terjesztett a Ház elé, amelyben arra kérte a kormányt, hogy tájékoztassa részletesen a Házat a legutóbbi napok eseményeiről. Indokolásában hangsúlyozta, hogy ezek a napok rendkívüli jelentőséggel bírnak a lengyel átalakulás folyamatában. A képviselőház az indítványt elfogadta, és Cyrankiewicz miniszterelnök ma részletesen nyilatkozik a helyzetről. A varsói rádió ma reggeli adásában bejelentette, hogy Gomułka, a lengyelországi kommunista párt első titkára ma délután 3 óra 15 perckor beszédet mond Varsóban a kulturális intézmény épülete előtt lévő téren. A rádió felhívta egész Varsó lakosságát, hogy tömegesen vegyen részt a nagygyűlésen. A legutóbbi huszonnégy óra eseményei között figyelmet érdemel az az egyelőre még meg nem erősített hír, amely szerint Gomułka és Hruscsov több telefonbeszélgetést folytatott. [...] Az elmúlt huszonnégy óra fejleményeivel kapcsolatban Bain, a [Le] Monde című francia lap különtudósítója beszámol arról, hogy Stettinben, Gdańskban és Krakkóban megkezdődött a helyi párt-*

szervezetek titkárainak eltávolítása. Ezt a hírt részben megerősíti a stettini rádió egyik adása, amelyben beszámol a gdański munkások és tanulók nagygyűléséről.

13.10: Nemzetközi sajtószemle

A világpolitikai események nyugati visszhangját ismertetjük. Az elmúlt napok központi témája a szabad országok lapjaiban a lengyel fejlődés volt. Ma reggelre a külföld érdeklődése teljes mértékben Budapest felé fordult. Bécsben, Párizsban, Londonban, Washingtonban és a többi nyugati fővárosban a lapok első oldalán szerepel a magyar ügy. A reggeli újságok közvetlenül éjfél után kerültek ki az utcára és a mai eseményekről, Nagy Imre miniszterelnöki megbízatásáról, az ostromállapot elrendeléséről és a szovjet csapatok közbelépéséről megjelenésük előtt még nem értesültek. A külföldi sajtó az eddigi cikkekben az egyetemi ifjúság felvonulásával, az ifjúság követeléseivel, az ország lakosságának egységes fellépésével foglalkozik.

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN HA HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL! KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LÓJETER A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYLKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TÜNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGREVONÁSRA! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŇI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LÓTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTJA, MEGBŰNHÓDIK!

13.20: Széljegyzetek

Statárium van, és aki meghirdette, az Nagy Imre, az új miniszterelnök. Ez hát Nagy Imre első cselekedete! Golyó, akasztófa, üldözés, szovjet csapatok és terror! Ez a nagy fogadkozás, hogy soha többé sztálini módszerek. Nagy Imre első aktusával odakötötte magát Rákosi Mátyás politikai hullájához és átölelte Gerő Ernő agonizáló politikai programját. Nagy Imrének, ha valóban őszintén és mélyen együtt érzett volna a magyar néppel, tudnia kellett volna, hogy az éjszakai megmozdulást Gerő Ernő beszéde okozta. Gerő Ernő sztálini beszéde, a szabadságot és az ifjúság lelkesedését megfenyegető Gerő Ernő váltotta ki azt az elkésereést, amely a szabadságért élete árán is áhítózó népet a barikádokra vezette. Nagy Imrének is tanulnia kellene Poznańból. Lengyelország kommunista pártja nem merte megbüntetni a poznańi lázadókat. De Nagy Imre vállalkozik arra, amire Gomułka nem vállalkozott. Nagy Imre az ifjúság és a nép hitét odadobja Gerő és a szovjet csapatok martalékának. Választotta volna inkább ő is a barikádokon való harcot, és akkor nemzeti hős lett volna belőle, de ő a statáriumot választotta. És ezzel elválasztotta magát a néptől, és a statáriummal együtt aláírta a maga politikai, erkölcsi, illetve erkölcselenségi bizonyítványát.

KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETEK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGVONÁSRA! A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŇI LENGUEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍJJA, MEGBŰNHÖDIK!

13.30: Gallicus soron kívüli kommentárja

Ismétlés, elhangzott: 10.41-kor, 11.10-kor és 12.15-kor.

13.40: Gerő Ernőről

Balogh Balázs írása. Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor és 12.35-kor.

GERŐ ERNŐ PARANCSOLTA UTCÁRA A KARHATALMAT! GERŐ ERNŐ A SZOVJET TANKOK VÉDELME ALÁ MENEKÜL! GERŐ ERNŐ A NÉP ELLENSÉGE! NE HIGGYETEK A HIVATALOS NYILATKOZATOKNAK! NE HIGGYETEK A KORMÁNY HADIJELENTÉSEINEK! RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

13.50: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor kommentárja. Ismétlés, elhangzott: 11.50-kor.

14.00: Hírszolgálat

Budapest. Nagy Imre, a budapesti kormány miniszterelnöke ma délből rádiószózatot intézett Budapest népéhez. [...] A budapesti felkelésről a hajnali óráktól kezdve egymást követték a fontos bejelentések. A minisztertanács ismét elrendelte a gyülekezési, csoportosulási és felvonulási tilalmat. A belügyminisztérium felhívással fordult a lakossághoz, hogy csak feltétlenül halaszthatatlan ügyben közlekedjék az utcán. A következő fontos bejelentés az volt, hogy a központi bizottság Nagy Imrét beválasztotta a politbüroba és miniszterelnökké való megbízását javasolta. Gerő Ernő azonban a párt első titkára maradt. A politbüro összetétele a következő: Apró Antal, Gáspár Sándor, Gerő Ernő, Hegedűs András, Kádár János, Kállai Gyula, Kiss Károly, Köböl József, Marosán György, Nagy Imre, Szántó Zoltán. A politikai bizottság póttagjai: Losonczy Géza és Rónai Sándor. A központi bizottságba a következő tagokat választották be: Donáth Ferenc, Losonczy Géza, Lukács György, Münich Ferenc és Nagy Imre. A politbüroből kimaradt: Ács Lajos, Hidas István, Kovács István, Mekis József, Révai József és Szalai Béla. A tüntetések tegnap a diákság felvonulásával kezdődtek. [...] Nyugati tudósítók jelentése szerint a helyzet az esti órákban váratlanul feszültté vált. A főváros belső kerületeibe egyre nagyobb tömegek özönlöttek, és a Rádió, valamint a Sztálin-szobor körül összecsapásra került sor a tüntetők és a karhatalmi alakulatok között. A Rádió elé vonult tömeg Gerő eltávolítását követelte és küldöttséget menesztett a Rádióba.

Katonákkal megrakott tehergépkocsik nem tudtak utat vágni maguknak és visszafordultak. Amikor a tüntetők küldöttségét a Rádió épületében feltartóztatták, a tömeg a kaput kezdte fészegetni, mire a politikai rendőrség a fegyverét használta. A Sztálin-szobor tövében a tüntetők megkísérelték a szobor ledöntését, mire az őrálló ávósok a tömegbe lőttek. A helyzet az első lövések eldördülése után gyorsan elmérgesedett. Az időközben hivatalba lépett új kormány kihirdette a statáriumot, majd pedig a szovjet csapatok segítségével folyamodott a felkelés leverésére. A reggeli órákban az utcai harcok teljes erővel tovább tartottak a fővárosban, és a felkelőkhöz a honvédség tagjai is csatlakoztak. Harcokra került sor többek között a Lánchíd környékén, a Baross tér, Szondi utca, Vörösmarty utca és a Ráday utca körzetében. A telefon- és a távíró-összeköttetés megszakadt Budapesttel, és a határt lezárták.

Varsó. A lengyel főváros lakossága a legnagyobb érdeklődéssel fordult Cyrankiewicz miniszterelnöknék és Gomulának ma délutánra várható beszéde elé. [...] Bain, a [Le] Monde című francia lap különtudósítója beszámol arról, hogy Stettinben, Gdańskban és Krakkóban megkezdődött a helyi pártszervezetek titkárainak eltávolítása. Ezt a hírt részben megerősíti a stettini rádió egyik adása, amelyben beszámol a gdański munkások és tanulók nagygyűléséről. Az érkekezleten részt vevők határozati javaslatot fogadtak el. Ebben kijelentik, aggodalommal szemlélik azt, hogy a gdański tartományban a demokratizálás folyamatát a párt helyi szervezeteinek vezetői megakadályozzák. Ezért követelik a végrehajtó bizottság titkárainak leváltását, a cenzúra megszüntetését. A határozati javaslatban felszólítják az illetékes tényezőket, hogy szüntessék meg a nyugati rádióállomások zavarását. Az elfogadott javaslat a továbbiakban hangsúlyozza, hogy az általános választásokig rendelkezésre álló idő túlságosan rövid és ezért követelik a parlamenttől, hogy a választásokat halassza el egy későbbi időpontra. A varsói rádió tegnap bejelentette, hogy a politbüro felmentette állásából Witaszewski helyettes hadügyminisztert és helyére Spychalski tábornokot, Gomulka egyik közvetlen munkatársát nevezte ki. Spychalski lett a hadsereg politbürojának főnöke is.

Most röviden összefoglaljuk a nap egyéb fontosabb külpolitikai eseményeit. Párizsban huszonnégy óra leforgása alatt másodízben ült össze a francia minisztertanács az algériai helyzet megvitatására. A francia hatóságok ugyanis le tartóztatták az algériai lázadók több vezérét. Marokkó és Tunisz kormánya panasszal fordult az ügybe az ENSZ-hez. Mollet miniszterelnök bejelentette, hogy a kormány visszahívta kairói nagykövetét. Tuniszban, Marokkóban és Tangerben franciaellenes tüntetésekre került sor, több személy életét vesztette. A francia hatóságok ma feltartóztattak egy marokkói kikötőben egy lobogó nélkül hajózó teherszállító hajót, amelynek raktárában három láda robbanóanyagot találtak. Londonban a brit külügyminisztérium szóvivője bejelentette, hogy Lloyd angol és Pineau francia külügyminiszter megvitatják, hogyan lehetne megszüntetni Egyiptomot újabb javaslatai megtételére a szuezi kérdésben. Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje felhívást intézett a nyugati országokhoz, valósítsák meg késedelem nélkül az Európai Közös Piacot.

14.10: Rendkívüli riport

Bécsi és párizsi tudósítás a magyar események visszhangjáról.

A bécsieket lázba hozták a magyarországi események. Igen sokan átvirrasztották az éjszakát, az utolsó híradásokat lesve. Ma reggel a nap hősei azok, akik frissen érkeztek Magyarországról, és részleteket tudtak magukkal hozni a felfordulásról. A bécsi nagypiac ismert zöldségimportőre, aki minden hétfőn Hegyeshalomról hoz friss magyarországi zöldségszállítmányt Bécsbe, ma üres teherkocsival tért vissza. A hegyeshalmi határállomás ma bolondokházához hasonlít – mondja a közvetlen élmények hatása alatt a körülötte csoportosuló kíváncsiaknak. A vasutasok utasítást kaptak, hogy az áruval megrakott vagonokat ürítsék ki, és az üres vagonokat indítsák nyomban Győrbe. A határőrséget mozgósították. Állig felfegyverezve megszállták az állomást. Nem lehetett egyetlen élő emberrel sem okos szót váltani.

A Südbahnhof személyzeti szobájában azok a vasutasok állnak az érdeklődés középpontjában, akik az éjszaka folyamán érkeztek Magyarország felől. A győri pályaudvar úgy fest, mintha mozgósítottak volna Magyarországon – mondja az egyik osztrák vasutas. A pályaudvart teljesen lezárták. A magyar kollégáktól tegnap úgy értesültünk, hogy a győri munkások tegnap óta nem dolgoznak. A győri közműveken, az erőmű, a gázmű és a vízműveken kívül a többi győri ipartelepen áll a munka. Arról is beszélnek, hogy a győri pályaudvar előtt lévő szovjet emlékművet a munkások megostromolták és megromgálták. A vasúti korlátozást egyébként – mondja a vasutas – tudomásom szerint újból életbe léptették. A távolsági személyvonatokon megint csak helyfoglalással és előzetes jegyváltással lehet közlekedni. Egy másik osztrák vasutas, aki órákkal ezelőtt érkezett Magyarországról, arról az értesüléséről számol be, hogy a szokásos hajnali munkásvonatokat Budapest környékéről már tegnap nem indították útnak. A kommunista hatóságok tehát már tegnap tartottak a zavargásoktól és igyekeztek minél több munkást távol tartani a fővárostól.

Egy nyugati diplomata, aki reggel gépkocsival Budapestről Bécsbe érkezett, elmondotta, hogy szovjet gépesített egységekkel találkozott a Bécs és Budapest közötti műúton. A csapatok teljes gázzal Budapest felé tartottak. A budapesti események a legnagyobb izgalmat Bécsben a Deák Ferenc személyhazajón váltották ki. A hajó, mint ismeretes, hétfőn érkezett az osztrák fővárosba a kohó- és gépipari minisztérium tervező irodája és más állami szervek tisztviselőinek kiránduló csoportjával. A hajónak csütörtökön reggel kellene visszaindulnia Budapestre, az indulás időpontját azonban az eseményekre való tekintettel bizonytalan időre elhalasztották. A kirándulók kétségbeesve ostromolják az IBUSZ-t, amely azonban éppen olyan tanácstalan, mint a bécsi magyar követség, ahol reggel óta már a telefonkagylót sem veszik fel. A kirándulóhajón azért is izgatott a hangulat, mert a Táncsics gőzös, amely tegnap elindult Budapestről bécsi útiránnyal, a vegyipari szakszervezet egy kirándulócsoportjával, mind ez ideig nem érkezett meg az osztrák fővárosba. A hajó

sorsáról a Mahart a magyarországi telefon-összeköttetés megszakadása miatt nem tud felvilágosítást adni.

A nickelsdorfi osztrák határkirendeltség legújabb jelentése szerint teljes határozottan rendelték el Magyarország nyugati határán. Reggel óta csak néhány diplomatakocsit engedtek át Hegyeshalomnál Magyarországról Ausztriába. A határátlépési tilalom a jelek szerint a kifelé és befelé irányuló forgalomra egyaránt vonatkozik.

Kedves hallgatónk! Bécsi tudósítónk jelentése után most azt a telefont közvetítjük, amely párizsi munkatársunktól érkezett. A francia főváros ma reggeli lapjai nyolchaszoros hatalmas címekkel számolnak be a magyarországi eseményekről. A lapok egybehangzóan kiemelik azt, hogy a kirobbant elégedetlenség a nép széles rétegeiből származik és az általános megmozdulásban ugyanezek a széles rétegek vesznek részt. Senki nem ad hitelt tehát a pesti rádió és a kommunista propaganda átlátszó hírverésének, amely a magyarországi drámai eseményekkel kapcsolatban jelentéktelen ellenforradalmi és fasiszta csoportok felkeléséről beszél. Hasonló felfogás alakult ki a francia politikusok körében is. Most jövök a Bourbon-palotából, ahol a döntő fejezetéhez érkezett algériai kérdést tárgyalják. A parlamentnek majdnem minden tagja ott van az ülésteremben, illetve a folyosón. Az általános hangulatból megállapítható, hogy a francia törvényhozás tagjai a legnagyobb figyelemmel kísérik saját problémáik mellett a magyarországi fejleményeket is. Általános az a felfogás, hogy a közép- és kelet-európai problémákat csak az ott élő népek szabad elhatározásából, azok közös akaratával lehet megoldani. Egy nagy tekintélyű francia képviselő az öt körülvevők csoportjában kijelentette a következőket: Magyarországon az általános tüntetésben nemcsak antisztalinisták és antikommunisták vesznek részt, hanem azok a széles tömegek, amelyek a diktatúra esküdt ellenségei. A Bourbon-palota törvényhozóin túl, az utca népe, a közvéleményt formáló párizsi lakosság a legélesebben elítéli a szovjet hadsereg beavatkozását Magyarország belügyeibe. Ezt az elkeseredett sakkhúzást a békeszerződés nyílt megszegésének tartja. Szerdán délelőtt Auer Pál, a Magyar Nemzeti Bizottmány Végrehajtó Bizottságának tagja, sajtókonferenciára hívta össze a párizsi újságírókat és a francia fővárosba akkreditált külföldi hírlaptudósítókat. Nyilatkozatot olvasott fel, amely hangsúlyozza, hogy nincs béke addig, amíg a közép- és kelet-európai népek problémája meg nem oldódik. Ez a megoldás nem merülhet ki sem látszatengedményekben, sem az úgynevezett liberalizálásban. Mert akik a Sztálin-csillagot összezúzták, azokat nem a sztálintalanítás vágya, hanem az igazi szabadság utáni vágy hajtotta. A nyilatkozat végül hangsúlyozza, hogy a szovjet csapatok beavatkozása Magyarország belügyeibe botrányos és tűrhetetlen fordulat. A sajtóértekezleten összegyűlt nyugati újságírók körében az a felfogás alakult ki, hogy a szovjet beavatkozásnak az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa elé kell kerülnie, mert az a békeszerződés határozmányainak súlyos és nyílt megsértése.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA. A NÉPPÉL FORDUL SZEMBE, AKI
EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL!

14.20: Bell ezredes üzenete

A magyar fegyveres erők tagjainak.

A drámai erejű és drámai gyorsasággal pergő magyarországi fejlemények közül különösen hárommal foglalkoztam. Először csodálkozó elismeréssel hallotta, hogy az ifjúság hétfő esti [sic!] tüntetésének élén a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia hallgatói haladtak. Rajtuk kívül nyolcszáz tiszt követelte az ország szabadságát, a szovjet csapatok távozását. Néhány óra múltán megdöbbenve értesült arról, hogy a kormányzat ugyanazzal a belső karhatalommal tüzelgetett a magyar dolgozókra, amely oroszlánrészt vállalt a legutóbb mártírnak kiáltott Rajk László és társai elfogatásában, megkínkoztatásában, hamis vallomásai kicsikarásában. Végül világsszerte felháborodást keltett az a jelentés, amely a magyarországi szovjet csapatok beavatkozásáról szól. Gerő Ernő, aki a hivatalos jelentésből kitűnően sem számíthatott a néphadsereg támogatására, a Varsói Szerződésre hivatkozva szovjet ezredek és páncélosokat küldött a magyar ifjak és munkások ellen, akiket ugyanekkor fasiszta ellenforradalmároknak nevezett. Ezzel minden kétség eloszlott a varsói megállapodás, úgyszintén a szövetségzés alapján magyar földön tartózkodó szovjet csapatok igazi rendeltetése felől.

Ezekben az órákban, amikor ismét leplezetlen vörös erőszak vette át a szót, alig felmérhető felelősség terhel minden olyan magyart, akit a kormányzat fegyveres szolgálatra rendel. A néphadsereg, a belső karhatalom, valamint a határőrség tagjainak, tiszteknek és katonáknak egyaránt a következőket kell tudniok: a demokrácia szabályai szerint minden kormányzat csak annyiban nevezheti magát alkotmányosnak és törvényesnek, amennyiben a nép és a nemzet akarására támaszkodik.

A legutóbbi hét eseményei nem hagytak kétséget a magyar nép igazi akaratára felől. A kormányzat legutóbbi rendelkezései pedig nemcsak azt igazolták, hogy a kormány a népakarat útjában áll, de azt is, hogy ezt az akaratot a szovjet hegemonia fenntartásának érdekében szovjet fegyverekkel kívánja elfojtani. A Magyar Népköztársaság fegyveres erői tehát sem a törvényességre, sem az alkotmányosságra, sem a katonai parancsteljesítés kötelezettségére nem hivatkozhatnak, ha a budapesti kormányzat rendelkezései vagy szovjet katonai hatóságok parancsai alapján fegyvert emelnek, erőszakot alkalmaznak honfitársaikkal szemben. A Magyar Népköztársaság fegyveres erőinek minden tagja nép- és nemzetellenes bűnt követ el, ha az említett parancsoknak engedelmeskedve magyar vért ont. Fokozott felelősség terhel minden olyan tisztet, aki ilyen vérontásra közvetett vagy közvetlen parancsot ad.

A vérontás elkerülésének, az erőszak mellőzésének nem kell feltétlenül nyílt parancsmegtagadás formájában jelentkeznie. A mindenkor követendő magatartást a helyzet okos mérlegelése szabja meg. Általában kerülni kell

minden olyan fellépést, amelyet a kormányzat a fasiszta ellenforradalom vádjának bizonyítására használhat. A beavatkozó szovjet csapatokat a nemzetközi jog és az általános emberi erkölcs alapján is a nemzet szabadságának elnyomására rendelt ellenséges erőnek kell tekinteni: Aki velük együttműködik, az ellenséggel szövetkezett, s hazaárulást követ el. Aki ellenük szegül, népéért és nemzetéért hoz áldozatot. A nyilvánvalóan értelmetlen, tehát felesleges áldozatokat azonban éppen a további sikerek érdekében kerülni kell.

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŇI LENGYEL RENDŐRÖK NEM
LÓTTAK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTJA, MEGBŰNHÓDIK!

14.25: Gerő Ernőről

Balogh Balázs írása: „...”
Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor, 12.35-kor és 13.40-kor

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYE-
TEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!
RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNY-
TELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI! GERŐ ERNŐ
PARANCSOLTA UTCÁRA A KARHATALMAT! GERŐ ERNŐ A SZOVJET TANKOK VÉ-
DELME ALÁ MENEKÜLT. GERŐ ERNŐ A NÉP ELLENSÉGE!

14.35: Zene

NE HIGGYETEK! A HIVATALOS NYILATKOZATOKNAK! NE, HIGGYETEK! A KORMÁNY HADIJELENTÉSEINEK!

14.45: Széljegyzetek

Balogh Balázs: Nem tudjuk, hogyan született meg Nagy Imre felhívása: Azt sem tudjuk, hogy hol mondotta el, csak éreztük hangjában a rémületet, ami mindenkinek a lelkét eltölti, aki a nép ilyen elszánt, fenséges és lenyűgöző megnyilatkozásával szembekerül. A világ szeme most Magyarországon. Nemcsak a szeme, a füle is: milliók hallgatják a budapesti rádióadásokat, amelyeken nem nyilatkozhatik meg a nép, csak a gyűlölt rendszer küldi világgá felhívásait, ijedelmét és hazudozását. [...]

Nótárius: Történelmünk legválságosabb óráit éljük. Budapesten tűzharcot vívnak, vidéken is mérhetetlenül nagy az izgalom. Ezekhez a válságos, komoly órákhoz nem való a komolytalan hang, és kihívás a nemzet ellen operett-szereplők felvonultatása. Tildy Zoltán, a volt köztársasági elnök, Rákosi Mátyás egykori feltétel nélküli kiszolgálója, a kiscgazdapárt törekvéseinek elgáncsolója nemcsak nem a mai színre való, de megszólaltatása tulajdonképpen sértés, a nemzet újabb lebecsülése. [...]

Sebők Tibor: Gerőék, a magyarországi sztálinisták, végveszedelmükben zsarnoki uralmuk biztosítására a szovjet csapatok segítségét kérték. Szovjet páncélosokat hívtak – mint mondják – a Varsói Szerződés alapján a magyar dolgozók ellen. A munkásáruelők ebben is hazudnak. A Varsói Szerződés egyenesen megtiltja, hogy a szovjet csapatokat magyarok ellen használhassák fel. A varsói paktum nyolcadik szakasza azt mondja: „A szerződő felek kijelentik, hogy a barátság és együttműködés szellemében függetlenségük és szuverenitásuk kölcsönös tiszteletben tartásának és az egymás belügyeibe való be nem avatkozásnak az elveit követve fognak cselekedni.” A magyar szuverenitást ígérték, és páncélosokat küldenek rohamra a magyar nép ellen. A belügyekbe való be nem avatkozást ígérték, és magyar dolgozók, magyar fiatalok vérént ontják. Ők maguk szétépték a Varsói Szerződést. Ki a szerződést tipró, magyarokat tipró szovjet csapatokkal Magyarországról!

Nótárius: A magyarországi rendszer közleményei ellenforradalmi bandák tevékenységéről beszélnek. Tizennyolc órával ezelőtt még hangosan esküdözve fogadták, hogy soha többé nem térnek vissza a sztálinista korszak általánosításaihoz, valótlanosságaihoz és hazugságaihoz. A fegyveres összeütközés távolról sem fejeződött be. A harcolókat számottevő fizikai távolság is választja el egymástól. Ennek ellenére hogyan állapítja meg a rendszer, hogy a túloldalon lévők ellenforradalmi bandákhoz tartoznak? [...]

Monostori Miklós:² Gerő beszédének igazi szövege, amely valóban kifejezi a kommunista vezér szavainak értelmét, voltaképpen így hangzik: Kedves elvtársak, közlöm önökkel e súlyos órákban a fából vaskarika evidens tételét, amely így hangzik; mi, kommunisták magyar hazafiak vagyunk! Nagy-szerű összeolvasztása ez két összeférhetetlen, egymást gyilkosan kizáró és örökre szemben álló tételnek. Kommunizmus és magyar hazafiság: ez a mi fából vaskarikánk, ez a tűz és víz egybeolvadása, a kör négyszögesítése. És én, Gerő Ernő még pontosabban rávilágítok erre a fából vaskarikára; erre a káprázatos abszurdumra. Kimondom, hogy pártunk a szocializmust marx-lenini alapokon és a magyar hagyományok szellemében építi fel. Ugyebár; ennél szédítőbb ellentmondást még soha senki sem foglalt össze egyetlen mondatban.

15.00: Hírszolgálat

Budapest. A budapesti kormány rádióán keresztül állandóan felhívásokat intéz a felkelőkhöz, hogy adják meg magukat és ebben az esetben mentesülnek a statárium következményei alól. A budapesti kormány legutóbbi bejelentésében a megadás határidejét délután hat óráig hosszabbította meg. A reggeli órákban a főváros több helyén a harcok teljes erővel folytak tovább, és a felkelőkhöz a honvédség tagjai is csatlakoztak. *Harcokra került sor többek között a*

² Monostori Miklós: Ajtay Miklós (1899–1987) író, újságíró. A háború előtt párizsi MTI-tudósító. A SZER magyar osztályán olvasószerkesztőként 1955–1957 között dolgozott.

Lánchíd környékén, a Baross tér, Szondi utca, Vörösmarty utca és a Ráday utca körzetében. A budapesti rádió épületébe behatolt felkelők csak délután két órakor adták meg magukat. A budapesti kormány bejelentette, hogy a felkelők leverésére kénytelen volt a szovjet csapatok segítségét igénybe venni. Ez az intézkedés a legnagyobb felháborodást váltotta ki a lakosság körében, és ezért a kormány magyarázkodásra kényszerült. Hangoztatta, hogy a szovjet csapatok a varsói egyezmény értelmében tartózkodnak Magyarországon. Egyes ellenforradalmi elemek fegyveres támadásaikkal veszélybe sodorták az ország rendjét, és a kormány a biztonság helyreállítása érdekében kérte a szovjet csapatokat a felkelők leverésében való segítségre. Ma délben Nagy Imre, a budapesti kormány új miniszterelnöke rádióbeszédet intézett Budapest népéhez. [...] *A budapesti felkelésről a hajnali óráktól kezdve egymást követték a fontos bejelentések.* [...] A Hazafias Népfront Budapesti Nőtanácsa felhívást intézett a magyar főváros asszonyaihoz. A felhívás arra szólítja fel az asszonyokat, hogy ne engedjék a gyilkos puskacsövek elé férjeiket és fiaikat. A felhívás azt hangoztatja, hogy a párt és a kormány teljes összhangban igyekszik megvalósítani a demokratikus fejlődést. A budapesti események előzményeiről a közvetlenül híradásunk után következő műsorszámunkban tájékoztatjuk hallgatóinkat.

Varsó. Cyrankiewicz miniszterelnök a lengyel parlament mai ülésén bejelentette, hogy a Lengyelországban állomásozó összes szovjet csapatok két napon belül visszavonulnak állomáshelyeikre. A miniszterelnök egyidejűleg hangsúlyozta, hogy Rokosszovszkij tábornagy a lengyelországi kormány és a kommunista párt rendelkezéseit hajtja végre. *A varsói rádió ma reggeli adásában bejelentette, hogy Gomułka a lengyelországi kommunista párt első titkára ma délután 3 óra 15 perckor beszédet mond Varsóban a kulturális intézmény épülete előtt lévő téren.* [...] Lengyelországban tegnap és ma is számos gyűlést tartottak, amelyeken az elfogadott határozati javaslatokban a résztvevők teljes támogatásukról biztosítják Gomułkát és a lengyel kommunista párt új vezetőségét. A lengyel lapok részletesen ismertetik a tömeggyűlések lefolyását és az azokon elfogadott javaslatok szövegét. Ugyanakkor állást foglalnak több lengyel városban lezajlott szovjetellenes tüntetésekkel szemben. A Trybuna Ludu, a lengyel kommunista párt szócsöve éles hangon ítéli el a szovjetellenes tüntetéseket. Hangsúlyozza, hogy Lengyelország és a Szovjetunió között őszinte barátságnak kell fennállnia. Ez a barátság azonban az egyenlőség elvén és a lengyel nép őszinte érzésein kell hogy alapuljon. Ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a lengyel nép a legnagyobb éberséggel figyeli egyes felelőtlen elemek megmozdulását, amelyek a lengyel népben életre kívánják hívni a szovjetellenes érzéseket. A lap hangoztatja, hogy a felelős tényezők minden rendelkezésre álló eszközzel elnyomják az ilyen megmozdulásokat.

Budapest. Délután három órakor közölték, hogy öt lökhajtásos repülőgép jelent meg Budapest felett és támogatja a felkelők elleni harcot.

Most röviden összefoglaljuk a nap egyéb fontosabb politikai eseményeit. [...]

15.10: Rendkívüli műsor

Janus összefoglalója a Magyarországon kialakult helyzetről.

Kedves hallgatóim! Amikor e sorokat írjuk, elhangzott ugyan az új miniszterelnök, Nagy Imre beszéde, de a harcok még folynak. Nem tudjuk, most mi van Budapesten, és nem tudjuk, mi van szerte az országban. De a miniszterelnöki beszéd könyörgő és inkább engedékeny, mint agresszív hangjából következtetni lehet arra a fejetlenségre és zűrzavarra, ami a kormányban van. A kormány és a karhatalom nem ura többé a helyzetnek. Megkezdődött az a harc, ami nemcsak az utcán folyik, hanem a szívekben és a lelkekben, és ezt a harcot erőszakkal legyűrni többé nem lehet. Bármilyen lesz a fegyveres háború kimenetele, a magyar nép ebben a harcban győzni fog.

KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LÓJATEK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ MAGYAR NÉPRE! GYLKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNTETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSÉGREVONÁSRA!

15.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPÉL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL!

15.30: Rendkívüli műsor

Molnár József beszél a munkássághoz.

A magyar munkásság legelőször is demokráciát akar minden jelző nélkül. A fölkelt magyar munkásság tudja, hogy jövőjét, boldog életét nem az igazi és tiszta demokrácia hívei veszélyeztetik, hanem azok, aki a demokrácia szó elé szovjet, népi, vagy mint legújabban szocialista jelzőt függesztenek. Az ilyen szavakkal ellátott demokrácia nem az igazi szabadságot jelentené, hanem megint csak annak a pártnak az uralmát, amely eltúrta a zsarnok garázdálkodását, amely kiszolgáltatta a magyar népet a szovjet önkénynek, amely tudomásul vette, hogy ázsiai hordák megbecstelenítették asszonyainkat, kirabolták kamráinkat, lábunkról lehúzták a cipőt, testünkről a rongyot. A magyar munkásság olyan demokráciát akar, amely a magyar nép minden rétegét magába tömöríti, és a magyar nép minden rétegének elismeri a szervezkedési jogát. Egy ember helyett ne egy párt uralkodjon, hanem a magyar nép döntsön pártjain keresztül minden kérdésben. A magyar munkásságnak nem kell félnie attól, hogy a magyar parasztság vagy a magyar értelmiség ellene fordul. A magyar munkásság egy a magyar néppel, a magyar nép pedig végre szabad akar lenni. Meg akar szabadulni minden imperialista elnyomástól, és saját képére és hasonlatosságára akarja berendezni az országot. A magyar munkásság olyan társadalmi rendet akar, amelyben a munka eredménye a dolgozóké. Ne vihesse el többé senki az országból javainkat, véres verejtékes

munkánk eredményét. Az egész magyar nép azt akarja, hogy a gyárak és üzemek, amelyeket ti építtetek fel a romokból, valóban a tiétek legyenek. Ti döntsetek el, hová fordítsátok a hasznot, mit termeljete, és hogyan dolgozzatok. Ne higgyetek azoknak, akik most Júdás-csókka járulnak elétek. A Gerő-féle árulóknak, akik most ismét tirátok hivatkozva szeretnék megvédeni azt a gyalázatos rendszert, amely eljátszotta hazánk szabadságát, amely gyermekeitek, asszonyaitok szájából tíz éven keresztül naponta ütötte ki a falatot, csak azért, hogy egy idegen hatalomnak engedelmeskedve Sztálinvárosokat, légvárakat emeljen. A gyárak, az üzemek a tiétek! Tiétek minden gép, tiétek minden csavar! Védjétek meg őket, de ne csak az esztelen rombolástól, hanem azoktól is, akik a ti nevetekben az államkapitalizmus kizsákmányoló karmai közé akarják visszajuttatni, hogy ezután újból hazudhassanak nektek az életszínvonal emeléséről, a jólétről, amikor gyermekeitek, asszonyaitok éheznek!

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNANI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LÓTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTJA, MEGBŰNHÓDIK!

15.40: Rendkívüli falusi adás

Ismétlés, elhangzott: 12.50-kor.

GERŐ ERNŐ PARANC SOLTA UTCÁRA A KARHATALMAT! GERŐ ERNŐ A SZOVJET TANKOK VÉDELME ALÁ MENEKÜLT! GERŐ ERNŐ A NÉP ELLEN SÉGE!

15.50: Gallicus soron kívüli kommentárja

Ismétlés, elhangzott: 10.40-kor, 11.10-kor, 12.15-kor és 13.30-kor.

16.00: Hírszolgálat

A budapesti kormány a rádió keresztül újból és újból felhívásokat intéz a felkelőkhöz, hogy tegyék le a fegyvert és ebben az esetben mentesülnek a státárium következményei alól. Egyik legutóbbi bejelentésében a kormány a fegyverletétel határidejét délután hat órára tolta ki. A reggeli órákban a harcok a főváros több pontján még teljes erővel folytak, és a felkelőkhöz a honvédség tagjai is csatlakoztak. Folyt a rendszer elleni harc a Lánchíd környékén, a Baross téren, a Szondi utcában, a Vörösmarty utcában és a Ráday utca körzetében. A budapesti rádió épületébe behatolt felkelők délután két óráig folytatták harcukat. A budapesti kormány bejelentette, hogy a felkelők elleni harcban segítséget kért a szovjet csapatoktól. [...] Nyugati hírügynökségek rámutatnak arra, hogy a budapesti kormány eljárása bizonyítja, mennyire nem tartja megbízhatónak a rendszer a magyar hadsereget. További Nyugatra érkezett jelentések szerint Nagy Imre, az új budapesti miniszterelnök fogadta az ellenforradalmi erők egyik küldöttségét, és teljes amnesztiát ígért nekik arra az esetre, ha leteszik a fegyvert. Nagy Imre rádióbeszédet intézett Budapest népéhez. [...] Délután három órakor közölték, hogy öt

lőkhajtásos repülőgép jelent meg Budapest felett és támogatja a felkelők elleni harcot. Bejelentették, hogy a minisztertanács újból elrendelte a gyülekezési, csoportosulási és felvonulási tilalmat. A belügyminisztérium azzal a felhívással fordult a lakossághoz, hogy csak feltétlenül halaszthatatlan ügyben közlekedjék az utcákon. A Szakszervezetek Országos Tanácsa és a Petőfi Kör vezetősége nevében felszólítást adtak ki. A felszólítás a rend és a nyugalom helyreállítását kéri a lakosságtól. Hasonló értelmű felszólítást bocsátott ki a Hazafias Népfront Budapesti Nótanácsa. A bécsi vasúti hatóságok közölték, hogy a magyar határon át ma reggel óta megszűnt a forgalom. Egyik irányba sem közlekednek sem személyvonatok, sem pedig tehervonatok. A párizsi délutáni lapok egész első oldalukat a magyarországi eseményeknek szentelik. Híreiket ilyen címmel közlik: Forradalom Magyarországon!

Varsó. Cyrankiewicz miniszterelnök a lengyel parlament mai ülésén hosszabb beszédben ismertette az elmúlt napok fejleményeit. Nyomatékosan hangoztatta, hogy azokat a vívmányokat, amelyeket a lengyel nép az utóbbi napok során harcolt ki magának, a kormány fenntartja és továbbfejleszti. Felszólította Lengyelország népét, őrizze meg nyugalmát, és működjön együtt a kormánnyal az új politika megvalósításában. A szovjet-lengyel kapcsolatokról szólva a miniszterelnök hangsúlyozta, hogy ezek a kapcsolatok a jövőben az egyenlőség és a méltóság alapján nyugszanak majd. Kijelentette, hogy a lengyel kommunista párt és a kormány teljes ellenőrzést gyakorol Rokosszovszkij tábornagy felett, aki hűen teljesíti a párt és a kormány által kiadott parancsokat. A továbbiak során Cyrankiewicz miniszterelnök bejelentette, hogy a Lengyelországban állomásozó összes szovjet csapatok két napon belül visszavonulnak állomáshelyeikre. Beszéde végén a miniszterelnök felhívta a lengyel népet, hogy szálljon szembe minden szovjetellenes irányzattal. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a lengyel munkásság is harcba száll az ilyen kísérletek ellen. Mostantól kezdve a lengyel nép hozza meg az intézkedéseket az országban – fejezte be beszédét Cyrankiewicz miniszterelnök. A beszédet később ismertetjük. *A legutóbbi huszonnégy óra eseményei között figyelmet érdemel az az egyelőre még meg nem erősített hír, amely szerint Gomulka és Hruscsov telefonbeszélgetést folytatott. [...] A gdański kommunista párt helyi szervezetének vezetői tegnap értekezletet tartottak. A megbeszélésen részt vett a lengyel kommunista párt központi bizottságának egyik titkára is. A tárgyalások során megállapították, hogy a gdański helyi pártszervezet vezetősége, elsősorban a párt első titkára és a szervezeti titkár helytelen álláspontot foglalt el a demokratizálási folyamattal szemben. Ennek következményeként mindkét titkár lemondott állásáról. Az értekezlet a lemondást elfogadta. A lengyel lapok részletesen ismertetik mai kiadásukban az új tömeggyűlések lefolyását és az azokon hozott határozatokat. [...] A lengyel eseményekkel kapcsolatban a varsói rádió bejelentette, hogy a jugoszláv parlamenti bizottság, amely hivatalos látogatáson Lengyelországban tartózkodott, ma elhagyta Varsót és visszatért Belgrádba.*

Most röviden összefoglaljuk a nap egyéb fontosabb külpolitikai eseményeit. [...] Washingtonban Eisenhower elnök újból hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államok folytatja atomrobbantási kísérleteit.

NE HIGGYETEK A HIVATALOS NYILATKOZATOKNAK! NE HIGGYETEK A KORMÁNY HADIJELENTÉSEINEK!

16.10: Rendkívüli londoni riport

A londoni rádió kora reggel a szokásos könnyűzenei műsorprogramot félbeszakítva a következőket mondotta be: „Mint 8 órai híradásunk hallgatói hallották, Magyarországon éjszaka hosszan tartó tüntetések és utcai harcok után Nagy Imre miniszterelnök lett. Néhány perccel ezelőtt a budapesti rádió azt jelentette, hogy a rend helyreállítása érdekében a Magyarországon állomásozó orosz csapatok segítségét kérték és hogy az orosz erők már akcióba léptek. A budapesti rádió azt állította, hogy ellenforradalmárok a magyar haderők és a rendőrség több civil ruhás tagját a harcok során megölték.” Az angol rádió szokásos műsorát igen-igen ritkán szakítja meg azzal, hogy zeneszámokat félbeszakítva híreket olvas be. Ilyesmi csak akkor szokott előfordulni, ha az uralkodó nagybeteg, és válságos állapotáról új jelentést adnak ki. Az, hogy az angol rádió angoloknak szóló adásában ezt a magyarországi hírt műsorát megszakítva jelentette be, ez maga arra vall, hogy a magyarországi fejleményeket a BBC politikai osztálya egyfelől, az angol közvélemény másfelől, Magyarország nemzetközi súlyát jóval felülmúló jelentőségűnek tulajdonítja. A következő napok magyarországi eseményeiben nemcsak a mi jövőnk dől el, hanem a világ reménységei is kockán forognak abban a kérdésben, hogy Kelet és Nyugat között békés fejlődés lehetséges-e. [...]

A baljós jelek ellenére Angliában, ebben a pillanatban mindenki reméli még: a magyar népnek az oroszán bátorságát a kígyó okosságával párosítva sikerül majd megakadályoznia, hogy a magyar helyzeten kívül a világhelyzet is Budapesten induljon romlásnak a maradék sztálinisták jóvoltából.

GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐ-NEK PUSZTULNIA KELL!

16.25: Bell ezredes üzenete

A magyar fegyveres erők tagjainak.

Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor.

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYE-TEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

16.30: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 14.45-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

16.40: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor és 15.20-kor.

16.50: Gerő Ernőről

Balogh Balázs írása.

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor, 12.35-kor, 13.40-kor és 14.25-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

16.59: Műsортájékoztató

Kedves hallgatónk! Bejelentjük, hogy adásunk a 25 méteres rövidhullámon 21 óra 10 percig szünetel. Műsoriunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19 és 31 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk. Tárogatónk 17 órát jelez.

17.00: Hírszolgálat

A budapesti kormány a rádióon keresztül újból és újból felhívásokat intéz a felkelőkhöz, hogy tegyék le a fegyvert, és ebben az esetben mentesülnek a statárium következményei alól. Egyik legutóbbi bejelentésében a kormány a fegyverletétel határidejét délután hat órára tolta ki. [...] A budapesti rendszer a szovjet csapatok beavatkozása ellenére sem tudott úrrá lenni a felkelésen. Ezért a belügyminiszter ma este 18 órától holnap reggel 6 óráig kimenési tilalmat rendelt el. A tilalmat azal indokolták, hogy a város még nem tisztult meg az ellenforradalmi csoportoktól.

London. A Daily Express budapesti tudósítójának beszámolóját közli a magyar fővárosban tegnap lezajlott tüntetésekről.³ Nagy jelentőségű történelmi esemény szemtanúja voltam, írja. Láttam, amint a magyar népből kitört az évek óta elfojtott keserűség. Együtt meneteltem az utcai tüntetőkkel, részt vettem örömeikben és lelkesedésükben, és könnyes szemekkel néztem végig, hogy a tömegek hogyan szakítják széjjel vagy tépik ki a szovjet zászló közepéből a szovjet csillagot. Az angol tudósító így folytatja: diákok és diáklányok vonultak ki az utcákra, magyar katonák meneteltek velük teljes egyenruhában, és tömegesen csatlakoztak hozzájuk gyári munkások. Hamarosan tízez-

³ A Daily Express tudósítója: Sefton Delmer október 23-án reggel érkezett Berlinből a magyar fővárosba.

ekre szaporodott a tömeg, amelynek soraiból elkeseredett szovjetellenes kiáltások hangzottak fel. A tüntetők egy része a Sztálin-szobor ellen vonult, hogy azt ledöntse. Másik részük a magyar Parlament épülete előtt csoportosult. A Petőfi-szobor előtt is tüntetés zajlott le, amely emlékeztetett 1848. március 15-re, a magyar forradalom napjára. A tömeg Petőfi szavaival tett esküt arra: nem lesz többé idegenek rabszolgája. Lengyel zászlók kerültek elő, és a tüntetők óriási lelkesedéssel éltették Lengyelországot. A tüntetések mind hatalmasabb méreteket öltöttek. A lelkesedés úgyszólván az egész város lakosságára átragadt. A kaszárnyákban a katonák, az állami hivatalokban a tisztviselők szintén eltávolították a magyar zászlókról a gyűlölt szovjet jelvényt. A diákok ezt kiáltozták: Küldjétek haza a szovjet csapatokat! Szabad és titkos választásokat akarunk! A tömeg elkeseredése talán legerősebben Rákosi ellen nyilvánult meg. A magyar lakosság Rákosit teszi felelőssé a szovjet uralom meghonosításáért Magyarországon. A diákoknak sikerült röpcédulákat is kinyomtatniok, és azokat ezrével szórták a tömeg közé. Az angol tudósító azzal fejezi be leírását, hogy a tüntetéseknek szemmel láthatóan kommunistaellenes és szovjetellenes jellegük volt.

Varsó. Gomułka, a lengyel kommunista párt első titkára egy varsói nagygyűlésen vázolta az új lengyel politikát. Elmondotta, hogy a múltban megsértették a lengyel nép jogait, a dolgozók munkája nem hozta meg gyümölcsét. A bajokon azonban segíteni lehet, és az új kormányzattal új szakasz kezdődik meg, nemcsak a lengyel szocializmus, hanem a lengyel nép történetében is. Az új vezetőség mindent elkövet majd a dolgozó nép életkörülményeinek megjavítására. Ez azonban csak akkor érhető el, ha a termelés is növekedik. A béremelések csak akkor lehetnek tartósak, ha a nép rendelkezésére álló árumennyiség is emelkedik. A jelenlegi körülmények között a dolgozók ne számoljanak további béremelésekkel. Gomułka a demokrácia erősítését és a munkásságnak az üzemek vezetésében való közvetlen részvételét ígérte. Bejelentette továbbá, hogy azok az emberek, akik az elmúlt korszakban kompromittálták magukat, nem maradhatnak felelős állásban. A lengyel külpolitika alapját Gomułka a nemzetközi munkásszolidaritás erősítésében jelölte meg. Hangoztatta továbbá, hogy minden nemzetnek megvan a joga a függetlenségre és a szuverenitásra. A szovjet-lengyel viszonyról szólva kijelentette, hogy a két ország közti kapcsolatoknak a testvéri barátságon kell alapulni. A szovjet vezetők varsói útjuk alkalmával jobb belátást nyertek a lengyel viszonyokba. Hruscsov Gomułka szerint biztosítékot adott arra, hogy a két ország és a két párt közti kapcsolat a jövőben olyan alapokon fejlődik tovább, amelyeket a lengyel központi bizottság legutóbbi ülésén lefektettek. A két párt közt felmerülő ellentéteket tárgyalásokon tisztázzák. Hruscsov biztosítékot nyújtott arra, hogy a szovjet erők két napon belül visszatérnek támaszpontjaikra. Amíg azonban a németkérdés nem tisztázódik, szükséges a Kelet-Németország felé vezető összekötő vonalakat biztosító szovjet csapatok jelenléte Lengyelországban. Gomułka végül óvott

a szovjetellenes tüntetésektől és intette a hadsereget is, hogy ne engedjen a provokátorok és reakciók felhívásainak.

Most beszámolunk a nap egyéb fontosabb külpolitikai eseményeiről. Ammanban Husszein, Jordánia királya sajtóértekezletén bejelentette, lehetséges, hogy a jordániai kormány a brit-jordániai megállapodás felülvizsgálását kéri az angol kormánytól. A kelet-németországi kommunista párt központi lapja, a Neues Deutschland mai cikkében bejelenti, hogy a kelet-németországi szénválság gyakorlatilag megbénította a kelet-németországi vasipart.

17.10: Rendkívüli műsor

Molnár József beszél a munkássághoz. Ismétlés, elhangzott: 15.30-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTEL KÖVETELÉSEIT!

17.20: Rendkívüli falusi adás

Ismétlés, elhangzott: 12.50-kor és 15.40-kor.

17.30: Rendkívüli riport

Bonni politikai körökben különösen azt hangsúlyozzák, mennyire megmutatkozott a drámai események során Magyarországon, hogy az ellenállás legerősebb tényezője az a munkásság és az az ifjúság, amelyet a kommunizmus elsősorban magáénak hitt. A helyzet ismerői számára ez nem meglepetés. A nyugatnémet politikusok rendkívüli jelentőségűnek tartják, hogy most a magyarországi események kapcsán ismét bebizonyosodott a dolgozók és a kommunista rendszer engesztelhetetlen ellentéte. Gazdasági és szociális szempontokon túl azonban a pesti eseményeknek nemzetközi jogi vonatkozásai is vannak. [...]

Bécsi politikai és hivatalos körökben feszült érdeklődéssel figyelik a budapesti híreket. Az események felhivatalos kommentálása azonban a mai napon Raab kancellár távolléte miatt alig várható. A bécsi lapok szerkesztőseiben és a külföldi újságírók körében lázas igyekezet kapott lábra, hogy a budapesti hivatalos közléseken túlmenően minél több részletet tudjanak meg a magyarországi helyzetről. A külföldi tudósítók és a bécsi szerkesztőségek sürgős vízumkérésekkel ostromolják a követséget. A magyar konzulátus kereken elzárkózott mindenféle új vízumkérés elől. A már kiadott érvényes vízumok további intézkedésig hatálytalanok. A külföldi újságírók egy csoportja ma délelőtt megkísérelte, hogy átjusson Magyarországra, de csak Nickelsdorffig jutottak el. A határsorompók Hegyeshalomnál zárva vannak. [...]

Az olasz főváros lakosságára, de az egész olasz népre is rendkívül nagy hatást tettek a Magyarországról érkező hírek. Ezt a hatást elsősorban az mutatja, hogy az összes reggeli lapok óriási címekkel, öles hasábokban foglalkoznak az azal, ami Budapesten történt. Személyi érdekessége van az [II] Tempo című lap bejelentésének, amely szerint külön munkatársa, Illario Fiore még hétfőn este Budapestre indult. Kedden reggel átlépte a magyar határt, de délelőtt már csak annyit tudott jelenteni lapjának, hogy Budapesten a Duna Szállóban lakik. Azóta minden összeköttetés megszakadt. A római lap már azt is megkísérelte, hogy a kommunista magyar követségen keresztül léphessen érintkezésbe munkatársával, de ez sem sikerült. Az [II] Messaggero azon a nézetén van, hogy ami most Budapesten történik, az a szovjet uralom teljes felszámolásának fontos fejezete. Ez a felszámolás nem ismer határokat a vasfüggönyön belül.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTEL KÖVETELÉSEIT!

A MEGRÉMÜLT SZTÁLINISTÁK ELLENFORRADALMI BANDITÁKNAK NEVEZIK A FELKELŐKET! A MAGYAR NÉP AZONBAN TUDJA, HOGY AKIK A SZOVJET TANKOKKAL SZEMBEN HARCOLNAK, NEM ELLENFORRADALMÁROK, HANEM IGAZI FORRADALMÁROK! NEM BANDITÁK, HANEM SZABADSÁGHŐSÖK!

17.45: Rendkívüli műsor

Molnár József beszél.

Vonják vissza azonnal a statáriumot, az orosz csapatok vonuljanak vissza lakanyáikba Budapest utcáiról!

Ebben a pillanatban, amikor a mikrofon előtt állok, Budapest békés, kék egén szovjet lökhajtásos repülőgépek húznak át. Félelmetes morajuk áttör a falakon, az ablakokon. A tíz körmével hadakozó nép ellen a modern technika vívmányait vonultatja fel a zsarnok hatalom. A 20. század leggyalázatosabb imperialista hatalma, a Szovjetunió. Az utcákon szovjet tankok, szovjet katonák. De a magyar nép szívében nem él rettenet. A budapesti rádió rövid megszakításokkal közli a felhívásokat a megadásra a bátor, lelkes magyar szabadságharcosokhoz, azt ígervén nekik, hogy nem kerülnek statáriális bíróság elé, ha leteszik a fegyvert. Galádabb felhívást nem intéztek még néphez. A sarokba szorított hatalom kegyet akar osztani a szabadságától megfosztott, fölkelt dicsőséges népnek. A magyar nép azonban nem kegyeket akar, a magyar nép nem azért kelt fel, az ifjúság nem azért tüntetett, a munkásság nem azért vonult ki az utcára, hogy a hatalom kegyet gyakoroljon felette. A magyar nép szabadságot és igazságot követel! A statáriális rendelet a magyar nép szabadságának újabb sárba tiprása, a magyar nemzet szabadságának újabb arcucsapása. Nem tudjuk, milyen körülmények között született meg ez a gyalázatos

rendelet. Nem tudjuk, mennyi köze van hozzá Nagy Imrének, noha az ő nevében jelent meg, nem tudjuk, milyen erők kényszerítették ki. Egy azonban bizonyos. Mindazok, akik felelősek ezért a rendeletért, akik élni szándékoznak ezzel a rendelettel, épp úgy felelni fognak a történelem előtt, mint ahogy már felelnek azok, akik közel tíz esztendőn keresztül gyötörték, gyalázták a magyar népet. Ezért az egész magyar nép világfelfogásra, pártállásra, társadalmi helyzetre való tekintet nélkül egyöntetűen követeli: azonnal vonják vissza a statáriális rendeletet. Ne azt ígérjék a szabadságharcosoknak, hogy nem kerülnek statáriális bíróság elé, hanem arról beszéljenek, hogy a nép akaratát tiszteletben tartják, és megbecsülik a jövőben mindazokat, akik életük kockáztatása árán végső elkeseredésükben Gerő aljas provokációjára felevél fegyverhez nyúltak. Nincs ma magyar széles e világon, aki kívánná a vérontást. De nincs ma magyar széles e világon, aki belenyugodhatna abba, hogy a magyar népnek ezt az új, csodálatos forradalmát egyesek elsikkasszák. A vérontásnak akkor lehet végét vetni, ha a statáriális rendeletet azonnal visszavonják.

17.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor jegyzete a varsói paktumról.

Ebben a szerződésben egyetlen szó sincs arról, hogy a tagállamok katonai segítséget kérhetnek saját népeik ellen. A szerződés félre nem érthető világossággal csak a Nyugat-európai Unió és a nyugatnémet agresszió állítólagos háborús fenyegetésének elhárítását említi. Már ekkor felmerült a gyanú, hogy a nyugati agresszió agyréme más célokat takar. A nyugati népek számtalanszor kifejezték, megüzenték, segítő akciókkal bebizonyították, hogy szeretettel és együttérzéssel néznek a vasfüggöny mögötti népekre. Soha egyetlen nyugat-európai ország nem fenyegette Magyarországot.

Magyarország határa egyetlen nyugati országgal érintkezik, a semleges Ausztriával, amelyről még a leghagymázasabb kommunista koponya sem merné azt állítani, hogy pár ezer katonájával és csendőrével Magyarország elleni támadásra készülődne. Nem – valóban nem a Nyugat ellen kellett Moszkvának a varsói paktum. Mi már másfél évvel ezelőtt megmondtuk: a szovjet militarizmus nem a nyugati agresszió kísértetével szemben készülődik, hanem a vasfüggöny mögötti elnyomott népekkel szemben. Magyarországot és Romániát a békeszerződés értelmében már egy évvel ezelőtt ki kellett volna üríteniük, és a moszkvai imperializmus ebbe nem akart beletörődni. A sztálini programot akarták keresztülvenni: ahová szovjet katona beteszi a lábát, onnan nem megy ki. Fenn akarták tartani a sztálinizmus belpolitikai felszámolása dacára a sztálini szovjet gyarmatbirodalmat akkor, amikor évszázados ázsiai és afrikai gyarmatbirodalmak tűntek el. Nagy-Britannia és Franciaország egymás után biztosították az ázsiai és afrikai népeknek a független állami létet, mert felismerték, hogy a korszellem és a kérlelhetetlen történelmi fejlődés halálra ítélte a kolonializmust. Mikor Egyiptomban a gyarmatbirodalom felszámolása után komplikált kérdések merültek fel, a nagy

nyugati népek nem nyúltak az erőszak fegyveréhez, hanem az Egyesült Nemzetek világfórumához fordultak.

MUNKÁSOK! PARASZTOK! TUDNOTOK KELL, HOGY ÉRTETEK ÉS AZ ORSZÁG SZABADSÁGÁÉRT KÜZDENEK AZOK, AKIK MA FEGYVERT FOGTAK AZ ELYNOMÓK ELLEN! ÁLLJATOK MELLETTÜK! VÁLLALJATOK SZOLIDARITÁST VELÜK A NAGY ÜGYÉRT VÍVOTT HARCUKBAN!

18.00: Hírszolgálat

A budapesti rendszer a szovjet csapatok beavatkozása ellenére sem tudott úrrá lenni a felkelésen. Ezért a kormány a fegyverletétel határidejét délután hat órára tolta ki, azt ígérve, ha a felkelők eddig az időpontig megadják magukat, mentesülnek a statárium következménye alól. A belügyminiszter ma este 18 órától holnap reggel 6 óráig kimenési tilalmat rendelt el a fővárosban. [...] A budapesti események első szemtanúi Ausztriába érkeztek és beszámoltak a látottakról. Két kereskedő, aki a Duna Szállóban lakott, ma délelőtt tíz óra után hagyta el a magyar fővárost. Elmondották, hogy úgyszólván minden utcáson szovjet katonák igazoltatták őket. Az Ausztriába érkezett kereskedők nagyobb számú szovjet harckocsit is láttak. Szovjet harckocsik tüzeltek az épületekre és egyes épületeket lángba borítottak. Amikor a külföldi kereskedő gépkocsija Budapest utcáin áthaladt, minden oldalról tüzelést lehetett hallani. Egyik helyen egy halott szovjet katonát láttak feküdni egy szovjet gépkocsi mellett. Az utcákon betegszállító kocsik robogtak. Egy Varsóba érkezett nyugati utas azt mondta, hogy a halottak számát Budapesten kétszázra becsülik. Egy másik szemtanú szerint a budapesti felkelés arányai nagyobbak voltak a póznai lázadásnál.

London. A Daily Express budapesti tudósítójának beszámolóját közli a magyar fővárosban tegnap lezajlott tüntetésekről. [...]

Varsó. Gomulka, a lengyel kommunista párt első titkára egy varsói nagygyűlésen vázolta az új lengyel politikát. [...]

Rabat. Marokkóban tovább folytatódnak a franciaellenes kilengések. A marokkói törzsek Meknès közelében felgyújtottak 26 tanyát. A meknési francia rendőrség megtagadta az engedelmisséget a hatóságoknak.

18.10: Nemzetközi sajtószemle

A legfontosabb világpolitikai esemény, a magyarországi események nyugati visszhangját ismertetjük. A mai napon a külföld érdeklődése teljes mértékben Budapest felé fordult. A nyugati országokban, a reggeli lapokhoz hasonlóan, a délutáni lapok is első oldalon foglalkoznak a magyarországi forradalom híreivel.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK

KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELT KÖVETELÉSEIT!

18.20: Bell ezredes üzenete

A magyar fegyveres erők tagjainak.

Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor és 16.25-kor.

A MEGRÉMÜLT SZTÁLINISTÁK ELLENFORRADALMI BANDITÁKNAK NEVEZIK A FELKELŐKET. A MAGYAR NÉP AZONBAN TUDJA, HOGY AKIK A SZOVJET TANKOKKAL SZEMBEN HARCOLNAK, NEM ELLENFORRADALMÁROK, HANEM IGAZI FORRADALMÁROK. NEM BANDITÁK, HANEM SZABADSÁGHŐSÖK!

18.25: Reflektor

Gallicus rovata.

Ki a felelős?

A szovjet szuronnyal visszafoglalt rádió mikrofonja gyors egymásutánban ontja a híreket, hogy itt adta meg magát egy csoport, ott hódolt meg egy lázadó osztag, emitt vonultak el a felkelők, amott tűztek ki fehér lobogót. De miután mindenkit és mindenhol meghódoltattak, bejelentik, hogy lökhajtásos repülőgépek, természetesen szovjet repülőgépek jelentek meg a főváros légtérében. Mily elsodró lendülettel törhetett utat az elnyomott és kiszípolozott népmilliók szenvedélye, ha a vörös önkényhatalomnak egész hadi-képességét, szárazföldön és levegőben egyaránt, mozgósítania kellett a szabadságküzdelem jobbadán fegyvertelen hősei ellen! Nem tudhatjuk, hányan áldozták életüket. De azt kell hinnünk, hogy október 6-a mellett október 24-e is örök gyászkerettel vonul be a magyar évkönyvekbe. Örök gyászkerettel és örök gyűlölettel. Mert 1848 és 1849 ismétlődött ezen az októberen, nemcsak fiaink áldozatában, hanem a zsarnokság árulásában is. De a szabadságharc idején az orosz bajonetteket legalább az ellenség hívta be szabad prédára és mészárlásra. És ez az ellenség nem adta ki napiparancsban, hogy hajtsunk főt a martalócok előtt és csókoljuk meg pikáikat. Míg most azok, akik Moszkva bajonettjeit rászabadították a szabadság bajnokaira, tele száju hazafiak, amilyenek nem is voltak históriánkban, hangos és tüntető magyarok, elsápad mellettük Széchenyi és Kossuth honszerelme. Fogadjátok szeretett barátainkat és szövetségeseinket! – kiáltják az apák és anyák felé, akiknek gyermekét ledöfte ma, és döfi még most is a barát és szövetséges handszára. Világos után Paszkievics azt jelentette urának, hogy „Magyarország Felséged lábai előtt hever!” De Magyarország nem hevert a felség lábainál, éppen véráldozatából, az aradi mártírok életével táplált történelmi humuszából hajtott ki szabadságának pálmája. Ezt akarná most jelenteni a vörös Paszkievics is a XX. kongresszus szellemének glóriájával ékített urának? Tévedni fog, miként elődje. Nem tudjuk, hányan estek el. De tudjuk, hogy nem estek el hiába.

A nagy tragédiának még csak az első jelentését éljük. De már most is felvetődik a kérdés, amit a történelem fel fog vetni mindig, újból, újból és újból, hogy ki a felelős mindezt? Ki felelős azért, hogy a nép csak szabadságot kért, és sortüzet kapott, csak több kenyeret követelt, és több halál volt a válasz? Ki felel azért, hogy tizenegy évvel a háború befejezése és nyolc esztendővel a békeszerződés aláírása után az idegen horda kény-kedvére, sőt honi kérelem alapján tizedelheti sorainkat, taposhatja sárba akarataunkat, végezhet legjobbainkkal, mintha veszett ebek lennének? Ki a felelős? Gerő Ernő vagy Hegedüs András? Nagy Imre, vagy tán maguk nemes barátaink és szövetségeseink, akik esetleg elindultak a vidám vadászatra, mielőtt felkérték volna őket? Lehet, hogy nem mindegyiket terheli ez a felelősség, vagy valamennyit terheli, együttesen és oszthatatlanul? E pillanatban nem tudjuk még, mit válaszoljunk, és hogyan válaszoljunk ezekre a kérdésekre. De azt tudjuk, hogy mikor a vörös dandárok útnak indultak a lengyel szabadságmozgalom verbefojtására, megtorpantak és vissza kellett fordulniuk. Mert Varsóban nem invitálta őket senki, a kormányhatalom a nép mellett és nem a nép ellen döntött, mert végső fokon a nemzet szolgálóinak és nem Moszkva szolgálóinak vallották magukat. Ki állapíthatná meg az első, apokaliptikus percekben a felelősség megoszlását és mértékét? Ám bizonyos, hogy árulás történt, olyan árulás, amelynek nincs párja vihardúlt századéveinkben. Olyan árulás, hogy visszavonhatatlanul halott a nemzet számára még az is, aki talán csak a nevét adta ehhez a rémdrámához. Ez a rendszer, amely vámpírként élődik testünkön és lelkünkön, végérvényesen ítélte maga fölött. A verdiktet nem is a népmilliók hirdetik ki. Kihirdeti ő, enmaga ellen és megfellebbezhetetlenül.

MUNKÁSOK! PARASZTOK! TUDNOTOK KELL, HOGY ÉRTETEK ÉS AZ ORSZÁG SZABADSÁGÁÉRT KÜZDENEK AZOK, AKIK MA FEGYVERT FOGTAK AZ ELYNOMÓK ELLEN! ÁLLJATOK MELLETTÜK! VÁLLALJATOK SZOLIDARITÁST VELÜK A NAGY ÜGYÉRT VÍVOTT HARCUKBAN!

18.35: Gerő Ernőről

Balogh Balázs frása.

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor, 12.35-kor, 13.40-kor, 14.25-kor, 16.50-kor és 18.35-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELT KÖVETELÉSEIT! A MEGRÉMÜLT SZTÁLINISTÁK ELLENFORRADALMI BANDITÁKNAK NEVEZIK A FELKELŐKET. A MAGYAR NÉP AZONBAN TUDJA, HOGY AKIK A SZOVJET TANKOKKAL SZEMBEN HARCOLNAK, NEM ELLENFORRADALMÁROK, HANEM IGAZI FORRADALMÁROK. NEM BANDITÁK, HANEM SZABADSÁGHŐSÖK!

18.45: Rendkívüli műsor

Molnár József beszél a munkássághoz.

Ismétlés, elhangzott: 15.30-kor és 17.10-kor.

MUNKÁSOK! PARASZTOK! TUDNOTOK KELL, HOGY ÉRTETEK ÉS AZ ORSZÁG SZABADSÁGÁÉRT KÜZDENEK AZOK, AKIK MA FEGYVERT FOGTAK AZ ELYNOMÓK ELLEN! ÁLLJATOK MELLETTÜK! VÁLLALJATOK SZOLIDARITÁST VELÜK A NAGY ÜGYÉRT VÍVOTT HARCUKBAN!

18.55: A nyugati egyetemeken tanuló magyar diákok kiáltványa

A nyugati országok egyetemén tanuló magyar diákok kiáltványt bocsátottak ki, amelyben együttérzésüket és mély rokonszenvüket fejezik ki a szabadságért harcoló magyar diákokkal.

Barátaink! Amikor e sorokat írjuk, lázban van a nyugati világ minden egyeteme. Megérkeztek az első hírek, hogy a magyar egyetemi ifjúság kesztyűt dobott az elnyomó rendszer arcába. Jöttek a hírek, hogy a szovjet szuronyok sem tudták megfélemlíteni a magyar ifjúságot. Mi, a szabad világ egyetemén tanuló magyar diákok, együtt érzünk Veletek történelmünk e sorsdöntő pillanataiban. Megkongattuk idekint a harangot. Fellármáztuk a nyugati egyetemek fiatalságát. Tájékoztatjuk őket harcokról. Németek, franciák, angolok, belgák, olaszok, hollandok, amerikaiak és a szabad világ más nemzeteinek fiatalsága forró rokonszenvvel, kitörő lelkesedéssel, mély együttérzéssel figyeli a szabadságért vívott harcokat. Ha már nem lehetünk köztetek ezekben a sorsdöntő órákban, megteszünk minden tőlünk telhetőt, hogy hősi harcok okairól és célkitűzéseiről tájékoztassuk az egész világot. Felrázzuk a közönyös szíveket, elmondjuk hősi küzdelmek minden mozzanatát. Elmondjuk, hogy ami ma Budapesten és Magyarországon végbemegy, az történelmünk új fejezetének kezdete. Ti, fegyverrel a kézben, szenvedélyes kiáltást küldtetek a nagyvilág felé, és mi ezt a kiáltást hangerejének százszorosára, ezerszeresére fokozzuk. Mi, akik ma a Nyugat egyetemén tanulunk, ebben a percben kimondhatatlanul fájjaljuk, hogy nem lehetünk köztetek. A Ti forradalmatok fordulópontot jelent hazánk történetében. A zsarnok hatalmát előbb-utóbb elsöpri a szabadság feltörő vágya és [a] zsarnokság régi formái sem jöhetnek vissza többé soha. Amikor a magyar ifjúság félrelökte a DISZ-t, egyúttal félrelökte a marxista-leninista ideológiát is. Állást foglalt a szabadság és az emberi jogok mellett. Követeli a sztálinizmus maradványainak azonnali és teljes eltakarítását. Követeli a szovjet csapatok kivonását, az ország függetlenségének és szabadságának visszaadását. Barátaink, a Ti követeléseitek a mi követeléseink is. A Ti harcok a mi harcunk is. Ígérjük, hogy mi, Nyugaton élő magyar egyetemisták, valamennyien szószólói vagyunk azoknak az eszméknek, amelyekért Ti most hősiiesen harcoltok!

19.00: Hírszolgálat

A budapesti események első szemtanúi Ausztriába érkeztek és beszámoltak a látottakról. Két külföldi kereskedő, aki a Duna Szállóban lakott, ma délelőtt tíz óra után gépkocsin hagyta el a magyar fővárost. Elmondották, hogy minden oldalról tüzelést lehetett hallani. Szovjet harckocsik tüzet nyitottak az épületekre és egyes épületeket lángba borítottak. Egyik helyen halott szovjet katonát láttak feküdni egy szovjet gépkocsi mellett. Betegszállító kocsik nagy számban robogtak az utcákon. Külföldre érkezett utasok elbeszélései szerint a budapesti felkelés arányai jóval nagyobbak voltak a poznańi lázadásnál. A harc a város sok pontján nagy elkeseredéssel folyt. A felkelők nem vettek tudomást a kormány minduntalan megismételt felhívásáról, hogy adják meg magukat. A budapesti forradalom valósággal háborús jelleget öltött. A magyarországi események az egész világon a legnagyobb szenzáció erejével hatottak.

A budapesti felkelés a bécsieket már tegnap este lázba hozta. Igen sokan átvirrasztották az éjszakát, az utolsó híradásokat lesve. Bécsbe érkezett hírek szerint a hegyeshalmi határállomás parancsot kapott, hogy az áruval megrakott vagonokat ürítse ki és az üres vagonokat indítsa útnak Győrbe. A határőrséget mozgósították. Osztrák vasutasok jelentése szerint a győri pályaudvar úgy fest, mintha mozgósítottak volna Magyarországon. Egy nyugati diplomata, aki ma érkezett Budapestre Bécsbe, elmondta, hogy a budapesti műton szovjet gépesített egységekkel találkozott, amelyek teljes irammal Budapest felé tartottak. A Deák Ferenc személyhajó, amelynek a kohó- és gépipari minisztérium és más állami szervek személyzetével csütörtökön kellett volna visszaindulnia Budapestre, bizonytalan időre elhalasztotta indulását. A francia főváros lapjai nyolchasáros, hatalmas címekkel számolnak be a magyarországi eseményekről. A lapok kiemelik, hogy a kirobbant elégedetlenség a nép széles rétegeiből származik. Anglia népe a londoni rádió reggeli adásából értesült az eseményekről. A londoni rádió szokatlan lépéshez folyamodott és könnyűzenei műsorprogramját félbeszakítva ismertette a magyarországi fejleményeket. A ma reggeli angol lapok már hosszú tudósításokat közölnek a tegnapi délutáni eseményekről. A Daily Mail az éjszakai fejleményekről tudósítva ezt a címet adja cikkének: Magyarországon a szabadságharcosok a főváros utcáin küzdenek. A Daily Express különtudósítójának helyszíni riportját közli a tegnapi budapesti eseményekről. Az olasz főváros lakosságára rendkívül mély hatást tettek az események. Az olasz közvélemény a sajtón keresztül teljes határozottsággal foglal állást a magyarországi felkelők mellett. A budapesti kormány római követségét az érdeklődők százai ostromolták, a követség azonban minden fölvilágosítást megtagadott. Az olasz külügyminisztérium sajtóosztálya a következő megjegyzést fűzte a magyarországi eseményekhez: Az, ami Budapesten és vidéken történt, legvilágosabb jele a kommunista rendszer teljes csődjének. Aból a tényből, hogy a szovjet hadsereg segítségét kellett kérni, nyilvánvaló, hogy a magyar hadsereg és a rendőrség a nép pártján áll. „Ami Budapesten és Varsóban történt azt bizonyítja, hogy a magyar és a lengyel nép javítani akar

sorsán" – mondotta a Szabad Európa Rádió munkatársának Vittorio Horezio, az ismert olasz újságíró. A kommunista világ Sztálin halála óta forrongásban van, és a kommunisták gyengeségét az egyes népek a maguk javára akarják fordítani. Nemcsak arról van szó, hogy egyes kommunista vezetők önállóbbak igyekeznek lenni Moszkvával szemben, hanem a szabadság iránti mélyen átértett vágy nyilatkozott meg a két országban. A magyarok és a lengyelek meg akarnak szabadulni a szovjet megszálló csapatoktól, és le akarják rázni a kommunista uralom minden formáját. Hatalmas erők szabadultak fel, amelyeknek végső diadalát feltartóztatni nem lehet. Luigi Barzani ezeket mondotta: Sztálin maga sem bízott a lenini eszmékben, ezért toldotta meg azokat sokkal hatásosabb eszközökkel, a sztálinizmussal, vagyis az abszolút terrorral. Tudta, hogy a kommunista rendszer csak így tartható fenn. A sztálini önkényuralom elmúlása óta a leigázott népek igyekeznek megragadni minden alkalmat, hogy ismét szabadon élhessenek. Azok fordultak szembe a leninizmussal, akik számára ez készült: munkások, parasztok és diákok. Italo Zingarelli főszerkesztő arra mutatott rá, hogy diákok és munkások emelték újból a magasba a szabadság zászlaját Lengyelországban és Magyarországon. Az ilyen összefogások juttatják diadalra a nagy ideálokat. Kossuth Lajos hadseregében is egymás mellett harcoltak a diákok, polgárok, nemesek és munkások. Ma a különböző rétegek a szovjet imperializmus ellen harcolnak, és vérüket ontják hazájuk szabadságáért.

Varsó. *Gomułka, a lengyel kommunista párt első titkára egy varsói nagygyűlésen vázolta az új lengyel politikát. [...]*

19.10: Vasvári Gergely összefoglalója

A múlt héten kezdődött, és a mai nap szabadságharcához vezető események felsorolása.

RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

19.20: Rendkívüli műsor

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: 17.45-kor.

19.25: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor jegyzete a varsói paktumról.

Ismétlés, elhangzott: 17.50-kor.

GERŐ ERNŐ PARANCSOLTA UTCÁRA A KARHATALMAT! GERŐ ERNŐ A SZOVJET TANKOK VÉDELME ALÁ MENEKÜLT! GERŐ ERNŐ A NÉP ELLENSÉGE!

19.35: Rendkívüli falusi adás

Ismétlés, elhangzott: 15.40-kor és 17.20-kor.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBAZ AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL!

19.45: Bell ezredes üzenete

A fegyveres erők tagjainak.

Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor, 16.25-kor és 18.20-kor.

GERŐ ÚJRA: ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL!

19.50: Nemzetközi sajtószemle

A délutáni londoni lapok az egész első oldalt a budapesti eseményeknek szentelik. Az Evening News déli kiadásának első oldalát ez a vastag betűs főcím foglalja el: Statáriumi hírdettek a forradalmas Magyarországon. Az Evening Standard déli kiadásában az első oldalt betöltő főcím ez: Orosz csapatok harcolnak Magyarországon. Míg az Evening Standard esti kiadásában ez a cím: Lövéseket és sikolyokat lehetett hallani a rádióban Nagy Imre miniszterelnök beszéde közben. A kormány a felkelőket fegyverletételre szólította fel. A ma esti Star a pesti események rövid kommentárjában azt írja: „A rabszolgasorsba döntött emberek mindig készen voltak arra, hogy életüket kockáztassák olyan pillanatokban, amikor remény volt arra, hogy visszanyerik szabadságukat. A világ szeme aggódalmasan figyel ezekre az eseményekre, amelyeknél jelentékenyebb nem volt a nácik veresége óta.” A Star szerkesztője – mint a lap jelenti – megpróbált a londoni magyar követség útján szerezni felvilágosítást, de a követségen minden felelős személy ottlétét letagadták.

A pesti események angliai fogadtatásával kapcsolatban az Evening Standard ma este ezt írja: „Londonban a budapesti hírek érkezése után Eden miniszterelnök minisztertanácsot hívott össze. Ezt illetékes helyen folyó ügyek megbeszélésének nevezték. Az Evening Standard szerkesztője ezt a hivatalos magyarázatot azzal vonja kétségbe, hogy megjegyzi, huszonnégy óra leforgása alatt ez a második „szokványos” minisztertanács.”

A legtekintélyesebb francia napilapok közé tartozó [Le] Monde ezt írja a budapesti helyzetről: „A Magyarországon hónapok óta lappangó feszültség egyik napról a másikra felkeléssé alakult át. Június 28-án Poznań, tegnap pedig Budapest lakosaira került a sor. Alig egypár óra leforgása alatt már forradalomról lehetett beszélni. Mindkét esetben a túlságosan visszafojtott elégedetlenség robbant ki, ennek ellenére a lengyelországi és magyarországi események nem minden tekintetben azonosak. Poznańban munkások lázadtak fel a nyomor ellen, Budapesten pedig egy értelmiségi vezetőréteg kezdeményezett akciót a nagyobb szabadság védelmében. A lengyel Gomułka visszautasította a szovjet nyomást, a fejvesztett magyar vezetőség azonban kérte a szovjet segítséget a rend helyreállítására.”

20.00: Hírszolgálat

Budapest. A legutolsó jelentések arra mutatnak, hogy a harcok még mindig folynak Budapest utcáin. A nyugati országokban éppúgy, mint Magyarországon, ma a legnagyobb felháborodással fogadták a hírt, hogy a magát az új vonal emberének feltüntetni kívánó Gerő Ernő és társai a szovjet csapatok beavatkozását kérték, és hogy lövettek a tüntető diákokra és munkásokra. *Nyugati hírügynökségek jelentéseikben rámutatnak arra, hogy a budapesti kormány eljárása élénken bizonyítja, mennyire megbízhatatlan a rendszer szempontjából a magyar hadsereg.* A hírzárlat és a közlekedés teljes leállítása ellenére egyre több hír érkezik a magyar felkelésről Bécsbe. Az osztrák fővárosba érkezett jelentések szerint a hegyeshalmi határállomást állig fölfejezített katonai alakulatok szállták meg. Hírek érkeztek a győri helyzetről is. E szerint a győri munkások tegnap óta nem dolgoznak. A közműveken, az erőmű, a gázmű és a vízműveken kívül a többi győri ipartelepen áll a munka. Ellenőrizhetetlen hírek szerint a lakosság megostromolta és megrongálta a győri pályaudvar előtt lévő szovjet emlékművet. Osztrák vasutasok értesülése szerint a szokásos hajnali munkásvonatokat Budapest környékéről már tegnap sem indították útba. A kommunista hatóságok így módon igyekeztek minél több munkást távol tartani a fővárostól. *A Budapest-Bécs műúton szovjet gépesített egységek tartanak teljes iramban Budapest felé.* A Táncsics gőzöst, amely tegnap indult el Budapestről Bécs irányába, a vegyipari szakszervezet kirándulócsoportjával, Komáromnál föltartóztatták. A hajó utasait nem engedték partra szállni, úgyhogy e pillanatig is a fedélzeten szoronganak. Az osztrák-magyar határon reggel óta csak néhány diplomataköcsit engedtek át. A határátlépési tilalom egyaránt vonatkozik a kifelé és a befelé irányuló forgalomra. Az osztrák hatóságok a fölkelésre való tekintettel elrendelték a járőrszolgálat megerősítését a magyar határon. A legújabb nickelsdorfi értesülés szerint a Hegyeshalom-Budapest útszakaszon kikapcsolták az áramot az elektromos vasúti felsővezetékéből. Egyelőre ismeretlen okok miatt súlyos zavarok vannak a magyarországi áramszolgáltatásban.

London. A Daily Express budapesti tudósítójának beszámolóját közli a magyar fővárosban tegnap lezajlott tüntetésekről. [...]

Róma. Ami Budapesten és Varsóban történt, azt bizonyítja, hogy a magyar és a lengyel nép javítani akar sorsán – mondotta a Szabad Európa Rádió munkatársának Vittorio Horezio, az ismert olasz újságíró. [...]

Varsó. Gomulka, a lengyel kommunista párt első titkára egy varsói nagygyűlésen vázolta az új lengyel politikát. [...]

20.10: Rendkívüli műsor

Molnár József szól a felkelt munkássághoz és értelmiséghez. 1848-ban csak az értelmiségi fiatalság, a szabadságért lelkesedő nemesi ifjak mozdultak meg, de ebben az új márciusban már részt vettek a szén és vas fiai is. A legfiatalabb magyar társadalmi osztály, a munkásság fiai. Most született

meg igazán az új Márciusi Front, amely a második világháború előestéjén először bontotta ki zászlóját a zsarnokság ellen. Akkor még csak kevés munkásifjú ismerte föl árva nemzetünkre törő veszedelmet, a barna zsarnokság sötét szándékait. De már akkor is ott voltak. Ott voltak a lengyel-náci háború kitörésekor Bem apó szobránál, ott voltak azon az emlékezetes március 15-én Petőfi szobránál. Én is veletek meneteltem, én is hittem, hogy a zsarnokság felett győzedelmeskedni fog egyszer az igazság, a sötétség felett a felkelő nap. Aztán nehéz évek következtek. Akaratunk ellenére háborúba kényszerítettek bennünket, bujdosni kényszerültünk édes, nevelő hazánkban, ahol minden lomb ismerősként tekintett ránk. Évekig nem leltük honunkat a hazában. A háború végén azt hittük, hogy felragyog a szabadság csillaga, amelyről oly sokat álmodoztunk Gödön, Balatonszárszón, ifjúsági összejöveteleinken. El akartuk felejtetni a háborút és a háború utáni idők borzalmait. Új életet akartunk építeni a romokon. És mi lett belőle? A magyar történelem leggonoszabb zsarnoksága kerítette kézre az országot. Kiszolgáltatta hazánkat az idegen imperializmus önkényének. Megtiltotta a gondolkodást, a véleménynyilvánítást és csak egy akaratot ismert, a hájas zsarnokét. Anyáink sírtak, amikor apáink hazahozták a nyomorúságos bért. Kicsi testvéreink, gyermekeink éheztek, rongyoskodtak. Nekünk pedig azt tanították, hogy ez a szocializmus, ez a jólét, ez a szabadság. Azt hitték, hogy a magyar fiatalság egy tál lencséért eladja örökségét. De tévedtek! Október 23-a a magyar ifjúság új március 15-éjévé lett. Tegnap még azt követeltétek, hogy március 15-ét és október 6-át, nemzeti gyászunk napját nyilvánítsák hivatalos nemzeti ünneppé. Ma már tudjuk, hogy e két nap, e dicsőséges és gyászos nap mellé egy új nap kerül be a történelembe, október 23-a. A hivatalos jelentések ellenforradalmi provokációról beszélnek. Magyar fiatalok, munkás fiatalok! Ti tudjátok, hogy nem ellenforradalom kezdődött ezen a napon, hanem az igazi forradalom, a bürokraták, a kucserák forradalma helyett. Azok az ifjómunkások, akik fegyverrel a kézben harcoltak ezekben a napokban, nem provokátorok, nem a kapitalizmust akarták visszaállítani, nem a földesurak hatalmát akarták megvalósítani, hanem azt akarták, hogy Magyarország annyi elbukott forradalom és szabadságharc után végre valóban a magyar nép országa legyen, a magyar nép rendelkezze javaival. Munkánk gyümölcsét, országunk természeti kincseit ne rabolhassa el senki! A magyar fiatalság a Kossuth-címert akarta visszahozni. Ezeréves múltunk csodálatos és szent szimbólumát a sztálini korszakban ránk kényszerített szörnyűséges szovjet csillag helyett.

GERŐ ERNŐ PARANC SOLTA UTCÁRA A KARHATALMAT! GERŐ ERNŐ A SZOVJET TANKOK VÉDELME ALÁ MENEKÜL! GERŐ ERNŐ A NÉP ELLENSÉGE!

20.20: Rendkívüli riport

Stockholm. Valamennyi svéd újság hatalmas címbetűkkel, egész oldalas cikkel az első oldalon adott hírt a budapesti eseményekről. Az újságok részlete

sen közlik a nemzetközi távirati irodák jelentését a budapesti tüntetésről és felkelésről. „Többé rabok nem leszünk!” Ez a magyarok szabadság jelszáva – írja címében a legnagyobb stockholmi napilap, a Dagens Nyheter. A liberális Stockholms Tidningen vezércikkének címe: A szovjet dilemmája. Ebben a cikkíró összefoglalja a magyar és lengyel eseményeket. Magyarország és Lengyelország a legkulturáltabb és a Nyugathoz legközelebb álló két ország a szovjet csatlósrendszerében – írja a vezércikk. Érthető, hogy itt mozdultak meg elsőnek a nemzeti erők a szovjet elnyomás ellen. Jellemző – folytatja a cikk –, hogy éppen az ország legértékesebb eleme, a fiatal értelmiség és az egyetemi diákság állt élére a szabadságjogok követelésének. A Stockholms Tidningen vezércikke ez után arra a megállapításra jut, hogy most a magyar és lengyel nép elszántságán és összetartásán múlik, hogy az emberi történelem leggonoszabb diktatúrája alól egész Kelet-Európa felszabaduljon. A stockholmi rádió a délelőtti folyamán két ízben is megszakította zenés műsorát és rendkívüli hírközlést sugárzott a budapesti fejleményekről. [...] A stockholmi televízió is műsorára vette a magyarországi eseményeket. Ma este sorozatosan mutat be Budapestről készült fényképeket és egy kisfilmet, amelyet svéd turisták készítettek az elmúlt nyáron Budapesten. A svéd sporttársadalom körében is nagy az izgalom. Vasárnap kellett volna a svéd futballválogatottnak a budapesti Népstadionban játszania. Úgy volt, hogy a svéd válogatott csapat holnap indul repülőgépen Budapestre. Ezt az utazást egyelőre leállították.

New York. Az Amerikai Magyar Szövetség ma reggel rendkívüli ülést hívott össze, amelyen elhatározták, hogy tüntető felvonulással tiltakoznak az orosz csapatok véres magyarországi terrorja ellen. A szövetség felszólítja az üzemeket, vállalatokat és gyárakat, hogy magyar munkásai, tisztviselői vegyenek részt a felvonuláson. A tömeg New York utcáin vonul végig. Hatalmas táblákon követelik a szovjet hadsereg eltakarodását az ország területéről. Ma délután az Amerikai Magyar Szövetség, valamint a magyar egyházak és társadalmi szervezetek tisztagú küldöttsége kereste fel John Foster Dullest, az Egyesült Államok külügyminiszterét. A küldöttség felhívta a figyelmet arra az önfeláldozó hősiességre, amellyel a magyar nemzet szörnyű elnyomatásában is ki mert állni a szabadság ügye mellett. Ugyanakkor az Egyesült Államok kormányának támogatását és a szabad világ segítségét kérték az ellenállás hőseinek számára.

Párizs. Párizsi jogászörökben felvetődik a varsói paktumra való hivatkozás érvényességének kérdése is. A nemzetközi jogi és politikai körök szakvéleménye szerint a varsói megegyezés csakis a Nyugat-Németország felfegyverzésével kapcsolatos háborús veszély esetén léphet érvénybe. De még ha egy titkos záradék lehetőséget is adna arra, hogy a bomladozó kommunista rendszer szovjet csapatokat hívjon segítségül, a varsói megállapodást sohasem ismerték el a nyugati nagyhatalmak, tekintettel arra, hogy legtöbb pontja szöges ellentétben áll azokkal az 1946-ban aláírt párizsi békeszerződésekkel,

amelyeket a Szovjetunió is ünnepélyesen aláírt. Ez a jogi szempont lehetővé teszi, hogy a Magyarország belügyeibe való beavatkozást az Egyesült Nemzetek Szövetségének Biztonsági Tanácsa elé terjeszthessék.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPÉL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELYNOMÓK OLDALÁRA ÁLL!
20.35: Reflektor Gallicus rovata. Ki a felelős? Ismétlés, elhangzott: 18.25-kor.

GERŐ ÚJRA ELSŐ TITKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐNEK PUSZTULNIA KELL!

20.45: Bell ezredes üzenete A fegyveres erők tagjainak. Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor, 16.25-kor, 18.20-kor és 19.45-kor.

Kedves hallgatóink, bejelentjük, hogy a 13 méteres rövidhullámon adásunkat most befejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 16, 19 és 41 méteres rövidhullámon.

20.50: Széljegyzetek

Hat órakor járt le a határidő, amelyet a kormány szabott, hogy a szabadságharcosok megadják magukat és letegyék a fegyvert. A felhívásnak nem lett eredménye. A kormány egyre kétségbeesettebb és egyre ostobább eszközökhöz nyúlt. Egyetlen érintkezési lehetősége a néppel a rádió. Ezen keresztül küldözgeti felhívásait, amelyek csak arra alkalmasak, hogy az elkeseredést fokozzák és a harcoló fiatalokat még nagyobb küzdelemre lelkesítsék. A kormány nem ura a helyzetnek, felhívásai, hazudozásai mindennél jobban árulják azt a fejvesztettséget és rémületet, amely a párt berkeiben uralkodik. A szabadságharcosok érzik, hogy rajtuk a világ szeme, velük minden tisztességes ember szeretete, tisztelete, még a népi demokrata varsói rádió is magyar zenét ad és szabadságról beszél. [...]

Egymás után olvassák be a pesti rádióban a kétes értékű hűségnyilatkozatokat. Bizonyítani iparkodnak, hogy az ország a rendszer mellé állt a magyarság szabadságharcával szemben. A felolvasás gyatra, a szavak erőtlenül és üresen konganak. És kik azok, akik ezekben a drámai órákban a zsarnokság szószólóivá váltak? Kivétel nélkül a magyar nép szegycmenteljes áruló! Azok a politikai prostituáltak, akik nemcsak most, a hősi ellenállás pillanataiban, de egész közéleti pályafutásuk során cserbenhagyták a nép ügyét. Újból bemutatjuk őket: A sort Tildy Zoltán, a levitézlett köztársasági elnök nyitotta meg. Első volt, aki játszotta azt a bizalmat, amit a magyar nép 1945 után a Független Kisgazda-

pártba helyezett. És most is ő volt az első, aki szolidaritásáról biztosította az újszarkavezetőket. Hitványságában követte őt a második köztársasági elnök, Szakasits Árpád. Elnöksége idején találoán mondták Pesten, hogy két Árpád volt a magyar történelemben. Az egyik Árpád vezér, aki kivezette népünket Ázsiából. A második Szakasits Árpád, aki visszavezette népünket Ázsiába. Szakasits hű maradt hitványságához. Nyilatkozatával nem a magyar szabadságharc híveit, hanem önmagát bélyegezte örökre meg. És megszólalt természetesen a hírhedt „békepap”, Horváth Richárd is. A szovjet csapatok nem találtak mást a szabadságharcukkal szolidáris katolikus papság körében, mint ezt a züllött, egyházából kiközösített, a katolikus hívek által megvetett embert. Hűségnyilatkozata a legjobban elárulja: kik azok, akik új életünket továbbra is irányítani szeretnék. Említsük még a bukott közoktatási miniszter, a sztálinista Erdey-Grúz Tibor levelét. A bukott miniszter most azokhoz fordul kérő szóval, akik egyszer már megvonták bizalmukat tőle és kibuktatták őt miniszteri székéből. Erdey-Grúz egyike azon kultúrpolitikusoknak, akiknek működése káros és rossz emléké a magyar ifjúság szemében. Hűségnyilatkozatáról is ez a véleményünk. Ezek azok a „tekintélyek”, kedves hallgatónk, akik mai szabadságharcunk első árulói. Levelük és nyilatkozatuk a legjobb bizonyíték arra, hogy egyelőre nincs semmi biztosíték az ígéretek beváltására és a reformpolitika folytatására. És amíg nincs biztosíték – a fegyverek elhallgathatnak, de – a szívekben és lelkekben nem lesz béke Magyarországon! [...]

A budapesti rádió félelemtől reszkető hangon kormányfelhívást közöl, amely szerint a szabadságharcosok a belvárosban, parkokban, mellékutcákban és kapualjakban hagyják fegyvereiket. Felszólítják a polgári lakosságot, hogy a talált fegyvereket a legközelebbi karhatalmi szervnek nyújtsa át. Ennél butább, ellentmondóbb felhívás alig hangzott el a mai rádiókapkodásban. Hogyan hagyhatják fegyvereiket a kapualjakban a harcoló fiatalok, ha a kapualjak belügyminiszteri parancsra szigorúan be vannak zárva? Hogyan találhatja meg a polgári lakosság a fegyvereket, ha ugyancsak szigorú belügyminiszteri parancsra reggel hat óráig kimenési tilalom van?! A felhívásnak csak örült tehet eleget, csak az vállalhatja, hogy valahogyan kimegy a bezárt kapun és a fegyverek ropogása közben elindul fegyvert keresni. Ha véletlenül megtalálja a fegyvert, akkor fegyverrel a kezében keresse a legközelebbi karhatalmi alakulatot, amelynek parancsa van arra, hogy minden polgárt, akit fegyverrel a kezében talál, agyonlőjön vagy statáriális bíróság elé állítson. Nem Budapest lakossága örült meg, hanem a kormányon mutatkoznak az elmebaj jelei, amit csak az érthető rémülettel lehet magyarázni. A pesti szpíker még időérzéküket is elvesztették. Éppen az imént hallottuk: – szó szerint ezeket – „Az idő: 19 óra 50 perc, folytatjuk műsorunkat.” Ösztönösen az órákra néztünk. A pesti rádióbemondó több mint tíz percet tévedett. És ebből két dologra következtettünk. Vagy az történt, hogy a pesti stúdióban zavarunkban már az órát sem látják pontosan. Vagy – ami valószínűbb – mióta az oroszok beavatkoztak, eltűntek az órák is a bemondók kezéről...

20.58: Zene

21.00: Hírszolgálat

A magyarországi események világszerte nagy feltűnést keltettek. A budapesti felkelés híre a bécsieket már tegnap este lázba hozta. [...] Osztrák vasutasok szerint a győri pályaudvar úgy fest, mintha háborús állapot uralkodna Magyarországon. Egy nyugati diplomata, aki ma érkezett Budapestről Bécsbe, elmondotta, hogy szovjet gépesített egységekkel találkozott a budapesti műúton. [...] A párizsi lapok többhasábos hatalmas cikkekben számolnak be a magyarországi eseményekről. [...] A lapok kiemelik, hogy a felkelést a nép széles rétegeinek elégedetlensége robbantotta ki. Anglia népe a londoni rádió ma reggeli adásából értesült az eseményekről. A BBC programját félbeszakítva ismertette a magyarországi eseményeket. A lapok terjedelmes tudósításokban számolnak be a Budapesten lejátszódott történelmi eseményekről. A Daily Mail ezt a címet adja cikkének: Szabadságharcosok küzdenek a magyar főváros utcáin. A Daily Express tudósítója elmondja, hogy a tegnapi felvonulás során együtt menetelt a tüntetőkkel, részt vett örömeikben és lelkesedésükben. Szemtanúja volt annak, amikor a tüntetők a magyar zászlók közepéből kivágták a szovjet jelvényt. Az olasz sajtó teljes határozottsággal foglal állást a tüntetők mellett. Az olasz külügyminisztérium sajtóosztálya a következő megjegyzést fűzte a magyarországi eseményekhez: Ami Budapesten és az ország több városában történt, a legvilágosabb jele a kommunista rendszer teljes csődjének. Az a tény, hogy a budapesti kormány a szovjet hadsereg segítségéhez folyamodott, nyilvánvalóvá teszi, hogy a magyar hadsereg és a rendőrség a nép pártján áll. Bécsbe érkezett utasok elmondották, hogy sok szovjet gépkocsit láttak a magyar főváros utcáin. Két külföldi ma délelőtt tíz óra után gépkocsin hagyta el a magyar fővárost. Minden irányból tüzelést lehetett hallani – mesélték az utasok. Az egyik utcában szovjet katona holttestét látták egy szovjet harckocsi mellett. Szovjet harckocsik tüzet nyitottak az épületek ellen, többet lángba borítottak. Más, külföldre érkezett utasok arról számolnak be, hogy a felkelők elkeseredetten küzdöttek a szovjet csapatok ellen. A budapesti felkelés sokkal nagyobb arányú volt, mint a poznańi lázadás.

A budapesti rádió egymás után bocsátja ki a fegyverletételre irányuló felszólításokat. Ennek ellenére még a ma esti órákban is elkeseredett harc folyt a város több pontján. A felkelők géppisztolyokkal, gépfegyverekkel és kézigranátokkal felszerelve küzdöttek a szovjet csapatok ellen. A felkelőkhöz magyar honvédségi alakulatok is csatlakoztak. Az egyik legerősebb küzdelem a Sándor utcában folyt le. Az ellenállók a tömeg támogatásával megtámadták a Rádió épülete előtt álló autókat, és az egyiket felgyújtották. Újabb fegyveres csoportok érkeztek a Sándor utcába és az ellenállók behatoltak a Rádió épületébe. Tüzelésre került sor és a gépfegyverek is megszólaltak. A budapesti rádió csak a legnagyobb nehézségek között tudta folytatni adását. A kommunista rendszer lezárta az ország határait, de a Budapestről nyugatra érkező utasok révén egyre több részlet kezd nyilvánosságra jutni a magyar nép szabadságharcáról.

Washington. Dulles külügyminiszter megbeszélésre ült össze Eisenhower elnökkel. A több mint egyórás megbeszélésen a magyar és a lengyel helyzetet, valamint a szuezi problémát vitatták meg. Dulles külügyminiszter nem nyilatkozott a megbeszélés részleteiről, közölte azonban, hogy Eisenhower elnökkel együtt természetesen a legnagyobb érdeklődéssel figyeli a magyarországi és a lengyelországi fejleményeket. Eisenhower elnök tegnap a magyar felkelés kirobbanása előtt egy politikai ülésen foglalkozott a kelet-európai helyzettel. Rámutatott arra, hogy nemzeteket, amelyek ismerték a szabadságot, nem lehet örökre megfosztani függetlenségüktől. A zsarnokság ideig-óráig elhomályosíthatja az alapvető igazságokat. A kommunista imperializmus gyümölcsei most kezdenek megmutatkozni. Lázongások, felkelések, nagyarányú tüntetések világosan bizonyítják az elnyomott népek szabadságvágyát, és ezek a lázongások mindaddig tartani fognak, amíg a zsarnokok uralma meg nem szűnik, vagy el nem űzik a diktátorokat. A szabadulás órája kitolódhatik, ha fegyveres erővel törik le népek tiltakozását. De a történelem bebizonyította, hogy az emberek szabadságvágyát nem lehet fegyverekkel kiölni. Minél kegyetlenebb a zsarnokság, annál jobban nő a népek elkeseredése. Az amerikai nép kötelessége – mondotta Eisenhower elnök –, hogy sohasem alkudjék meg a szabadság alapvető elveiben, és támogassa a szabadságukért küzdő népeket, hogy mielőbb kivívják önállóságukat és ezzel ők is hozzájáruljanak a béke megszilárdításához a világban.

New York. Meany,⁴ az amerikai szakszervezetek elnöke azt a felszólítást intézte a demokratikus országokhoz, hogy mozdítsák elő szabad választások megtartását Lengyelországban. Lehetővé kell tenni a lengyel nép számára, hogy saját választása szerint független kormányt juttasson hatalomra. Ezt kívánják a jaltai határozatok is. Az amerikai szakszervezeti vezető így folytatta: „Örömmel kell üdvözölni a szabadság erőinek újbóli feltámadását Lengyelországban. Arra az ígéretre kell rábírnunk a Szovjetuniót, hogy nem folytat katonai fenyegetéshez és agresszióhoz Lengyelországban, és nem avatkozik be Lengyelország belügyeibe.”

Varsó. A Lengyel Írószövetség üdvözlő táviratot intézett a Magyar Írószövetséghez. Veletek vagyunk abban a küzdelemben, amely ma a szocializmus és a demokratizálás erőinek győzelméért folyik. A varsói rádió jelentése szerint a poznańi perek 94 vádlottját szabadlábra helyezték. A lengyel állami főügyészség tegnap elrendelte a poznańi perek vádiratainak felülvizsgálását és javaslatot tett mindazok szabadon bocsátására, akiket nem vádolnak gyilkossággal vagy rablással.

New York. A Rab Nemzetek Szövetségének vezetősége a magyar és a lengyel események megvitatására értekezletre ült össze. A rab nemzetek képviselői tárgyalásainak eredményéről valószínűleg még az esti órákban közleményt adnak ki.

⁴ George Meany (1894–1980) amerikai szakszervezeti vezető, az AFL-CIO elnöke 1955–1979 között.

Berlin. Politikai megfigyelők szerint a kelet-németországi kommunista párt vezetői fokozódó nyugtalansággal figyelik a Magyarországról érkező jelentéseket. A kommunista vezetők felhívást intéztek a gyárak munkásságához, amelyben óvták őket ellenséges „ügynökök” állítólagos zavarkeltéseivel szemben. A kelet-németországi kommunista szakszervezeti szövetség arra hívta fel a munkásokat, hogy tanúsítsanak mérsékletet bírálataikban. A kelet-németországi kommunista párt hivatalos lapja ugyanakkor hűségéről biztosította a Szovjetuniót és a szovjet kommunista párt vezetőségét.

Rabat. Marokkóban tovább folytatódnak a franciaellenes kilengések. A marokkói törzsek Machnas közelében felgyújtottak 26 tanyát. A meknési francia rendőrség megtagadta az engedelmességet. A rendőrség jelentése szerint legalább 27 európai vesztette életét a tegnapi zavargásokban. Francia részről attól tartanak, hogy az európai áldozatok száma még ennél is magasabb. A rabati francia nagykövetség felszólította a marokkói hatóságokat, hogy tegyenek sürgős intézkedéseket a francia élet és vagyon megőrzésére. A nagykövetség egyik tagja Machnas-be utazott, hogy érintkezésbe lépjen a helyi hatóságokkal. Tüntetések voltak magában Rabatban is, ahol a tömeg a szultán palotája elé vonult és az algériai felkelés zászlaját lengetve franciaellenes jelszavakat kiáltozott.

21.10: Vasvári Gergely összefoglalója

Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

21.20: Reflektor

Gallicus rovata. Ki a felelős? Ismétlés, elhangzott: 18.25-kor és 20.35-kor.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A SZABADSÁGHARCOT. MUNKÁSOK! ÓRIÁSI A FELELŐSÉGTEK! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKÉRT IS KÜZDENEK. A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOL!

21.30: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 19.50-kor.

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LÓTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTJA, MEGBŰNHÓDIK!

21.40: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor rendkívüli kommentárja.

A mostani drámai napokban, mint már annyiszor a történelem folyamán, a politikai hajszálcsovésség törvényei különös titkos összeköttetéseket teremtettek a lengyel és a magyar nép között. Budapest utcáin a szabadságért küzdő magyar ifjak lengyel zászlókat is vittek – honnan kerítették elő, senki sem tudja. A magyar katonai akadémiák növendékei sok tízezer és tízezer főnyi tömegtől kísérve a budapesti Bem-szobrot koszorúzták meg, és szerdán délelőtt Varsó főterén, ahol Gomulka és Cyrankiewicz beszélt a lengyel néphez, a lengyel zászlók mellett magyar zászlók százai lobogtak, senki sem tudja, ki osztotta szét azokat. Nem a párt, nem a kormányhivatalok. A varsói diákok és munkások spontán tüntetésként vitték magukkal a háromszínű magyar zászlókat.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A SZABADSÁGHARCOT! MUNKÁSOK! ÓRIÁSI A FELELŐSÉGEK! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKÉRT IS KÜZDENEK. A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOL!

21.50: Rendkívüli műsor

Molnár József szól a munkásokhoz és az értelmiségiekhez. 20.10-kor. Ismétlés, elhangzott: 20.10-kor.

22.00: Hírszolgálat

A budapesti felkelők rendkívüli szívóssággal és kitartással folytatják küzdelmüket a szovjet csapatok ellen. Az esti órákban még több helyen folyt a harc a magyar főváros utcáin. A budapesti rendszer lezárta a határokat, de utasok révén egyre több hír szivárog ki a magyarországi helyzetről. Egy nyugati diplomata, aki ma érkezett Bécsbe Budapestről, elmondotta, hogy szovjet gépesített egységekkel találkozott, amelyek Budapest felé tartottak. Más utasok arról számoltak be, hogy a szovjet csapatok körülfogták Budapestet. A szovjet csapatok gépfegyverekkel, harckocsikkal és páncélkocsikkal vonultak fel Budapest külső peremén. A magyarországi kormányt kínos helyzetbe hozta az a fölháborodás, amely a szovjet csapatok segítségül hívásáról szóló bejelentést országszerte fogadta. A kormány nyilatkozatában arra hivatkozott, hogy a szovjet csapatok a Varsói Szerződés alapján tartózkodnak Magyarországon, a kormány a nyugalom és a rend helyreállítása érdekében volt kénytelen a szovjet hadsereg segítségéhez folyamodni. [...] A Popolo d'Italia a következőket írja: A magyar nép egységes kiállását nem valamiféle szervezet vagy titkos alakulat irányítja. A közelmúltban kommunista részről több kiegyenlítési kísérlet történt. A magyar munkások és diákok azonban nem koegzisztenciát akarnak, nem titoizmusért kockáztatják az életüket. Nem hajlandók látszatzmegoldásokra. Igazi szabadságot követelnek, amely megilleti őket a több mint egy évtizedes rabság után.

Washington. Dulles külügyminiszter megbeszélésre ült össze Eisenhower elnökkel. [...] Varsó. Több százezer ember gyűlt össze Varsó egyik főterén, egy tömeggyűlésen. A varsói rádió jelentése szerint általános feltűnést keltett egy csoport, amely lengyel és magyar zászlókat tartott a kezében. A rádió kommentátora nem tudta megállapítani, hogy a távol álló csoport kikből áll. A hírek arról szólnak, mondotta, hogy a varsói egyetem hallgatói vonulnak fel lengyel és magyar zászlók alatt. Nem is fontos – mondotta a kommentátor –, hogy kik emelték magasba a lobogókat. A lényeg, hogy ezzel is kifejezésre jutott az a szolidaritás, amely a magyar és lengyel nép között fennáll. A gyűlésen beszédet mondott Gomulka, aki új szakaszt ígért nemcsak a lengyel szocializmus, hanem a lengyel nép történetében is. [...]

New York. Meanea, az amerikai szakszervezetek elnöke azt a felszólítást intézte a demokratikus országokhoz, hogy mozdítsák elő szabad választások megtartását Lengyelországban. [...] Varsó. A Lengyel Írószövetség üdvözlő táviratot intézett a Magyar Írószövetséghez. [...]

Rabat. Marokkóban folytatódnak a franciaellenes tüntetések és terrorcselekmények. A tüntetéseket öt algériai nacionalista vezető letartóztatása robbantotta ki. Terrorista csoportok Machnas közelében felgyújtottak 38 tanyát és megölték 29 európaikat. Zavargásra és tüntetésekre került sor Tuniszban is. Több kereskedés ablakait betörték, autókat gyújtottak fel és megtámadtak európaiakat. Líbiában tüntető csoportok vonultak a francia és az angol követtség elé és követelték az algériai vezetők szabadon bocsátását.

22.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Ki a felelős? Ismétlés, elhangzott: 18.25-kor, 20.35-kor és 21.00-kor.

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

22.20: A magyar események visszhangja

Kova Kálmán rendkívüli riportja.⁵ A semleges Svédország reakcióját találóan tükrözik a vezető lapok főbb címei. Dagens Nyheter: A magyarok szabadságharszava: Rabok tovább nem leszünk! Stockholm Tydningen: A fiatal értelmiség áll a szabadságjogok követelésének élén; Expressen: A szovjet csapatok elnyomják Magyarországon a szabadságharcosokat; Aftontidningen: Válságban az emberi történelem leggonoszabb diktatúrája! Az Expressen felteszi a kérdést: Hogyan reagálnak vajon a magyarországi eseményekre Moszkvában? Lengyelországban Hruscsov

⁵ Kova Kálmán: Konkoly Kálmán (lásd a Bevezetés 80. lábjegyzetét).

teljes visszavonulót fúj. Meg nem erősített jelentések szerint telefonon kért bocsánatot Gomulkától és megparancsolta a szovjet csapatoknak, hogy vonuljanak ki lengyel területről. De vajon Hruscsov elviseli-e még azt az újabb vereséget, amelyet a magyarországi felkelés jelent az egész szovjet világbirodalom számára? A Stockholmban akkreditált kommunista magyar követség a Svédországban élő magyarok tüntetésétől tartva rendőri védelmet kért. Ugyanakkor a követség megtagadott minden felvilágosítást arra vonatkozóan, hogy mi lesz a vasárnapra tervezett magyar-svéd futballmérkőzés sorsa. A svéd csapat utazását további intézkedésig leállították.

New Yorkból késő este érkezett a következő tudósítás a Szabad Magyarországra Hangjához. A milliós példányszámban megjelenő amerikai lapok első oldalára a mi ügyünk került. Az újságok címlapján magyarországi jelentések, amelyek e pillanatban a világpolitika legérdekesebb eseményei közé számítanak. A fejleményeket az új világ lakossága egyre nagyobb figyelemmel kíséri. Ugyanakkor az amerikai magyar szervezetek minden erejükkel hozzájárulnak az érdeklődés további fokozásához. Az Amerikai Magyar Szövetség rendkívüli ülést hívott össze. Elhatározták, hogy tüntető felvonulással tiltakoznak a szovjet csapatok véres magyarországi terrorja ellen. A szövetség felszólítja az üzemeket, vállalatokat és gyárakat, hogy magyar munkásai, tisztviselői vegyének részt a felvonulásokon. A tömeg New York utcáin halad végig. Hatalmas táblákon követelik a szovjet haderők eltakarását az ország területéről. New York-i tudósításunk így fejeződik be: „Az Amerikai Magyar Szövetség, valamint a Magyar Egyházak és Társadalmi Szervezetek tíztagú küldöttsége felkereste John Foster Dullest, az Egyesült Államok külügyminiszterét. A küldöttség felhívta a figyelmet arra az önfeláldozó hősiességre, amellyel a magyar nemzet szörnyű elnyomatásában is ki mer állni a szabadság ügye mellé. Ez a küldöttség az Egyesült Államok kormányának támogatását és a szabad világ segítségét kérte az ellenállás hőseinek számára.”

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A SZABADSÁGHARCOT. MUNKÁSOK! ÓRIÁSI A FELELŐSÉGTEK! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKÉRT IS KÜZDENEK. A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOL!

22.35: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor rendkívüli kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 21.40-kor.

RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

22.45: Rendkívüli műsor Molnár József írása. *„A magyar felkelésről és a szovjet csapatokról”*. Ismétlés, elhangzott: 17.45-kor és 19.15-kor.

22.50: Széljegyzetek Ismétlés, elhangzott: 20.50-kor.

23.00: Hírszolgálat A magyar felkelők rendkívüli szívóssággal és kitartással folytatják küzdelmüket a szovjet csapatok ellen. [...] A tüntetések a tegnap esti órákban vettek válságos fordulatot. Mintegy kétszázötvenezer ember gyülekezett össze a Parlament épülete körül és változásokat követelt a kormányban. Gerő jelent meg az egyik erkélyen, hogy beszédet intézzon a tömeghez, de lehurrogták. Ekkor harckocsik jelentek meg a tömeg szétszórására. A tüntetők megrohanták a harckocsikat, amelyek erre tüzet nyitottak. Ekkor lobbant lángra az elkeseredés olyan mértékben, hogy a békésnek indult tüntetések fokozatosan fegyveres felkelésbe mentek át. A magyarországi események világszerte rendkívül nagy feltűnést keltettek. [...] A [The] New York Times hangsúlyozza, hogy a vasfüggöny mögötti forradalmak már-már olyan arányokat öltöttek, hogy az egész nemzetközi helyzetet befolyásolják. A szabadság tüze fenyegeti a kommunista despotákat. Forradalom rázza a birodalmat, amelyet Sztálin épített ki. Új távlatok nyílnak meg előttünk, új reményeket keltve. A vasfüggöny mögötti forradalom a szabadság és függetlenség visszaszerzésére irányul, amely azt jelenti, hogy a rabságba döntött népek meg akarnak szabadulni a szovjet gyarmatosítóktól. A [The] New York Times ez után azt fejtegeti, hogy ha a Szovjetunió erőszakos eszközökhöz akarna folyamodni a forradalom letörésére, valószínűleg még nagyobb veszélyeket idézne fel.

Washington. Dulles külügyminiszter megbeszélésre ült össze Eisenhower elnökkel. [...]

New York. A magyar emigráns szervezetek a világ minden részében gyűléseken és az illetékes kormányhoz intézett memorandumokban lépéseket sürgetnek a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. A Magyar Nemzeti Bizottmány Végrehajtó Bizottsága táviratot intézett Eisenhower elnökhöz, Dulles külügyminiszterhez és az Egyesült Nemzetek Szervezetének főtthkárahoz. A Nemzeti Bizottmány arra kéri Eisenhower elnököt és Dulles külügyminisztert, tiltakozzanak a legerélyesebben a szovjet csapatok magyarországi beavatkozása ellen. Tegyenek meg mindent azért, hogy vége legyen a vérontásnak, és hogy a magyar nemzet szabad választások útján gyakorolhassa önrendelkezési jogát és visszanyerje függetlenségét. Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez intézett táviratban a Nemzeti Bizottmány rámutat arra, hogy a szovjet csapatok beavatkozása Magyarország belügyeibe beleütközik az ENSZ Alapokmányának rendelkezéseibe. Orosz tankokkal gyilkolják a ma-

gyar hazafiakat, hogy a Magyarországra kényszerített kommunista rendszert fenntartsák. A bizottmány az ENSZ sürgős közbelépését kéri.

Párizs. A francia kereszténydemokrata párt a nemzetgyűlés holnapi ülésén fel akarja vetni a lengyelországi és a magyarországi problémát. A párt parlamenti csoportjának főttkára kérdést intéz a kormányhoz, milyen álláspontot foglal el a lengyel és a magyar fejleményekkel kapcsolatban.

Bécs. Az osztrák légiforgalmi társaság értesülése szerint a szovjet hatóságok rendeletet adtak a szovjet személyszállító gépek pilótáinak, amelyben megtiltották, hogy a gépek magyar földön leszálljanak vagy átrepüljék a magyar légteret.

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze Varsó egyik főterén, egy tömeggyűlésen. [...]

Rabát. Marokkóban folytatódnak a franciaellenes tüntetések és terrorcselekmények. [...]

23.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 19.50-kor.

**KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYE-
TEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!**

23.20: Az 1848-as márciusi napokról

Vasvári Gergely rendkívüli riportja.

23.47: Rákóczi-induló

**GERŐ ÚJRA ELSŐ TTIKÁRA A PÁRTNAK! GERŐ LÖVETETT A NÉPRE! GERŐ ERNŐ-
NEK PUSZTULNIA KELL!**

23.50: Rendkívüli műsor

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: 17.45-kor, 19.20-kor és 22.45-kor.

23.55: Műsorzárás

Napi műsorunkat most befejezzük. Negyven perc múlva azonban ismét jelentkezünk. Éjszakai különprogramot közvetítünk a 417 méteres középhullámon, valamint a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon. Mai adásunknak vége. Búcsúzzunk, kedves hallgatóink. Ebben a percben azokra gondolunk, akik életüket adták nemzetünkért és azokra a hősökre, akik küzdenek a szabadságért! Minden igaz magyarral együtt hisszük, hogy az áldozat nem hiábavaló és meghozza népiünk szabadságát!

HIMNUSZ

A Magyarországi Köztársaság himnuszát.

CSÜTÖRTÖK, 1956. OKTÓBER 25.

A nemzetközi sajtó vezető helyen foglalkozik a magyarországi felkeléssel. [...] Washington. Dulles külügyminiszter megbeszélésre ült össze Eisenhower elnökkel, hogy megvitassa vele a magyar és a lengyel fejleményeket. Dulles később fogadta az amerikai magyar szövetség vezetőségét. Közölte a szövetség vezetőivel, hogy az amerikai kormány a legnagyobb érdeklődéssel követi a magyar helyzet fejlődését és a legnagyobb együttérzéssel figyeli a magyar nép küzdelmét szabadságának és függetlenségének visszaszerzésére. Politikai kö-

00.40: Reflektor

Gallicus rovata: [...] Ki a felelős? [...] Ismétlés, elhangzott: október 24-én 18.25-kor, 20.35-kor, 21.20-kor és 22.10-kor.

00.50: Hírszolgálat

Legutolsó jelentések szerint tovább tartanak a harcok a fővárosban. Budapestről külföldre érkezett utasok elmondották, hogy a szovjet haderő harcokcsijai vonulnak föl az utcákra, és nehézfegyverekkel ellátott szovjet csapatok helyezkedtek el Budapest külső peremén. Ezek az utasok kiemelik, hogy a leg súlyosabb harcokra a város központjában került sor; de a főváros külterületein, különösen az ott fekvő gyárakban is kemény ellenállást tanúsítottak, illetve tanúsítanak a munkások. Kiemelik, hogy a katonaság és a rendőrség tegnap éjjel több helyen megtagadta az engedelmességet és átállt a felkelőkhöz. A város más pontjain a rendőrök és katonák nem voltak hajlandók a tüntető tömeg ellen fellépni. A felkelés előzményeiről szólva elmondották, hogy mintegy kétszázötvenezer ember gyűlt össze a Parlament épülete körül és változásokat követelt a kormányban. Gerő megjelent a Parlament egyik erkélyén, hogy beszédet intézzon a tömeghez, de lehurrogták. Ekkor harcokcsik jelentek meg a tömeg szétszórására. A tüntetők megrohanták a harcokcsikat, a tankok elkezdtek löni a tömegre. Ekkor lobbant lánggra az elkeseredés olyan mértékben, hogy a békésnek indult tüntetés fegyveres felkelésbe ment át. Az osztrák belügyminisztériumból származó értesülések szerint az osztrák határ menti területeken lövöldözést hallottak Szentgotthárd felől. Az osztrák belügyminisztérium megtette az intézkedéseket a határ mentén lakó osztrák lakosság védelmére. Egy másik jelentés szerint Budapesten szovjet tankok ágyúval lőttek egyes épületeket. Több ház kigyulladt.

A nemzetközi sajtó vezető helyen foglalkozik a magyarországi felkeléssel. [...]

Washington. Dulles külügyminiszter megbeszélésre ült össze Eisenhower elnökkel, hogy megvitassa vele a magyar és a lengyel fejleményeket. Dulles később fogadta az amerikai magyar szövetség vezetőségét. Közölte a szövetség vezetőivel, hogy az amerikai kormány a legnagyobb érdeklődéssel követi a magyar helyzet fejlődését és a legnagyobb együttérzéssel figyeli a magyar nép küzdelmét szabadságának és függetlenségének visszaszerzésére. Politikai kö-

rökből származó értesülés szerint Eisenhower elnök a magyar és a lengyel eseményekre való tekintettel megváltoztatta választási körútjának programját. Most úgy akarják azt átrendezni, hogy az elnök ne legyen huszonnégy óránál tovább távol a fővárostól.

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tömeggyűlésen Varsó főterén. [...] A nagygyűlés feloszlása után egy fiatalokból álló csoport, külföldi hírszolgálati irodák még megerősítésre szoruló jelentése szerint, a magyar követség elé vonult és ott tüntetett a magyar szabadságharcosok mellett. A tüntetők lengyel és magyar nemzeti zászlókat vittek magukkal, hazafias dalokat énekeltek, követelték Wyszyński bíboros szabadon bocsátását és Rokosszovszkij távozását. A csoport később a szovjet nagykövetség elé ment, ahol karhatalmi erők szétverték a tüntetőket. A varsói rádió jelentette, hogy a lengyel kormány három kivétellel szabadlábra helyezte a poznańi perek valamennyi vádlottját. Az intézkedések következtében 151-en szabadultak a börtönből. Szabadlábra helyeztek hét olyan személyt is, akiket a bíróság börtönbüntetésre ítélt.

New York. Carrey, a 15 millió tagot számláló amerikai szakszervezeti szövetség alelnöke a Szabad Európa Rádióján keresztül üdvözölte Magyarországot és Lengyelországot hős munkásait. Üzenetében hangsúlyozta, hogy a magyarok és lengyelek hősi küzdelme az első nagy lépés a szabadság és a függetlenség felé vezető úton. A Szovjetuniónak engednie kell. Amerika munkássága a legnagyobb figyelemmel kíséri a magyar és lengyel testvéreinek küzdelmét és a lehetőségek keretein belül mindent megtesz érdekükben, hogy a vasküggöny mögötti népek ismét élvezhessék a szabadság és az emberi méltóság áldásait.

00.57: Széljegyzetek (lásd Magyar nyelv és irodalom 00.57-es előadásához) A tananyag nulla pontot ér.
Ismétlés, elhangzott: október 24-én 20.50-kor és 22.50-kor. A tananyag egy része

Training of police officers in the independent OECD member states of a state of the Netherlands

01.08: Szózat A Hittudományi és Magyarországi evangélikus teológiai egyetemről szóló törvény alapján az Evangélikus Teológiai Akadémia elnöke által kinevezett tanácselnök.

06.00: Hírszolgálat Budapest. A magyar főváros továbbra is el van zárva a külvilágtól. A hírszolgálati irodák és nyugati külügyminisztériumok mindeddig nem tudtak telefon-összeköttetésbe lépni budapesti képviselőikkel. Kivétel Moszkva, ahová a TASZSZ tudósítója hamis beállítású terjedelmes jelentést tudott eljuttatni, amelyet később ismertetünk. A budapesti MTI éjszakai idegen nyelvű szolgálata szünetelt. A nyugati világ egyetlen hírforrása ilyenformán a budapesti rádió, valamint a szórványosan Bécsbe érkező gépkocsik utasai. A budapesti rádió ma reggeli első adásában bevallotta, hogy a felkelés tovább tart. Felhívta a lakóbizottságokat, akadályozzák meg, hogy fegyveres csoportok, illetve alakulatok a házakba be tudjanak hatolni. A budapesti rádió ebben az első adásában nem szólította fel a dolgozókat, hogy a kimenési tilalom megszűnte után jelentkezzenek munkahelyükön. Nyugati megfigyelők az osztrák-magyar határ mentéről a következőket jelentik. A magyarországi határ menti községekből

visszatért osztrák látogatók egybehangzó beszámolója szerint a magyar lakosság a legnagyobb felháborodással fogadta a hírt, hogy Nagy Imre a szovjet csapatokat hívta segítségül, és ezek most magyar emberek vérént ontják. Sopron lakossága egyöntetűen nem tett eleget annak a budapesti felhívásnak, hogy rádiókészülékeit a budapesti rádió adásaira állítva helyezze az ablakokba. Magyar lakosok a határvidék különböző pontjain úgy tájékoztatták az osztrák látogatókat, hogy a szombathelyi és kőszegi szovjet helyőrségeket riadókészültségbe helyezték és bekapcsolták a határ ellenőrzésébe, amelyet azelőtt csupán ávósok láttak el. Osztrák utasok megerősítették a hírt, hogy tegnap Győrben rokonszenvtüntetés zajlott le a budapesti felkelők mellett. Hasonló hírek érkeztek Vácról. A Zala megyei parasztok éber figyelemmel kísérték a budapesti fejleményeket. Az osztrák lakosság a határvidékhez özönlött, hogy legalább betekinthesse a magyar oldalra. A magyarországi határőrök több helyen hangosan kifejezték megbotránkozásukat a fölött, hogy a kormány a szovjet csapatokat beavatkozásra szólította fel. Hozzáfűzték, hogy ha a maguk sávjában a szovjet csapatok valamilyen akcióba kezdenének, a magyar határőrök semmi közösséget sem vállalnának ezzel.

Moszkva. A TASZSZ iroda terjedelmes jelentést tett közzé a budapesti felkelésről. Célzatosan elferdítve a tényeket, már este fél tíz órakor, azaz akkor, amikor a budapesti rádió még nyíltan a felkelés továbbtartásáról számolt be, Moszkva annak sikeres leverését jelentette. A TASZSZ-közlemény ezúttal is elővette az úgynevezett külföldi reakciós erők részességének meséjét. Azt állította, hogy a rendszerellenes kirobbanásokat nyilvánvalóan hosszabb idő óta készítették elő, mialatt az úgynevezett külföldi reakciós erők a hatóságok ellen izgatták a kommunistaellenes elemeket. A moszkvai közlés több ízben földalatti szervezkedést emleget a felkelés kapcsán. Csak egyik mellékmondatában közli, hogy a budapesti kormány segítségért folyamodott a szovjet kormányhoz, és ennek nyomán a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok a varsói paktum értelmében segítettek a magyar népi köztársaságnak a rend helyreállításában.

A magyarországi események világszerte rendkívül nagy feltűnést keltettek. [...]

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter megbeszélésre ült össze Eisenhower elnökkel, hogy megvitassa vele a magyar és lengyel fejleményeket. [...]

New York. A magyar emigráns szervezetek a világ minden részében gyűléseket tartanak és az illetékes kormányhoz intézett memorandumokban lépéseket sürgetnek a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. A Magyar Nemzeti Bizottmány Végrehajtó Bizottsága táviratot intézett Eisenhower elnökhöz. [...]

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tömeggyűlésen Varsó főterén. [...]

Párizs. A francia kereszténydemokrata párt a Nemzetgyűlés mai ülésén fel akarja vetni a lengyelországi és a magyarországi problémát. A párt parlamenti csoportjának főttkára kérdést intéz a kormányhoz, milyen álláspontot foglal el a lengyel és a magyar fejleményekkel kapcsolatban.

06.10: Falusi adás

Agrárius kommentárját közvetítjük a hazai eseményekkel kapcsolatban. Ismertetjük a véres események előzményeit és megfogalmazzuk a falusi lakosság követeléseit a történelmi órákban.

Kedves hallgatóm! Vér folyt, rengeteg vér Budapest utcáin, és még nem tudjuk, hogy a vidék hány központjában. Lehet, hogy még számtalan helyen most is folynak a szabadságért vívott küzdelmek. Az események egymásba torlódtak, így mielőtt a véres válságból egyetlen kivezető útra rátérünk, ismertetnünk kell falusi hallgatóinkkal is a közvetlen előzményeket. [...] A szabadság szele csapta meg a főváros népét. Kossuthot, a lengyel származású Bem tábornokot éltették. Szabadságot követeltek, a Szovjetunióval szemben az egyenlőség jogát, a kizsákmányoló kereskedelmi szerződések megszüntetését, és számon kérték urániumércünket. De hogy Budapest népe mennyire tisztában van a parasztság elnyomatásával, mutatja, hogy az ifjúság követeléseiben ott állott a kolhozrendszer és a beszolgáltatás revíziójának követelése is. Ekkor érkezett meg Belgrádból Gerő Ernő, aki az első titkári állást örökölte Rákositól. Este nyolc órakor állt a rádió mikrofonja elé, és szembeszállt a magyar nép egyetemes követelésével. Újra felidézte a már régen hallott „dicsőséges Szovjetunió” nevet. Felszabadítónak nevezte leigázónkat. Hallatlan vakmerőség vagy a végső kétségbeesés kellett ahhoz, hogy ezt a rádióbeszédet elmondja. Egyenlő jogúnak nevezte a Szovjetunióval való kereskedelmünket, amelyet ő szervezett be, és amelyben az ipar háromszoros kapacitása mellett sem jutott a magyar munkásnak egyéb a száraz kenyérnél. Kicsúfolta, szovinizmusnak nevezte nemzeti érzéseinket, amikor már a szomszéd elnyomott államokban maga a kommunizmus is nemzeti alapra helyezkedett. A kiszírozott parasztság legnagyobb felháborodására kijelentette, hogy megvédelmezi a kolhozrendszert, annak fenntartását akarja, amelyben éppen ő segített Rákosinak puskatussal, börtönnel és az embertelen tagosítással a parasztságot behajtatni. Egyetlen szóval nem helyezte kilátásba a parasztság terheinek csökkentését. Ez a beszéd, mely az egész nép provokálása volt, magával is hozta a véres eseményeket. A tüntető ifjúsághoz a munkásság és a társadalom minden rétege csatlakozott. A katonaság és rendőrség egy része is a szabadságharcosok mellé állott és a mindenható pártnak a megszálló orosz hadsereg segítségét kellett kérnie. Így következtek be a tragikus események. Ma még nem tudjuk, mi lesz a kivezető út a tragikus eseményekből. Bármilyen fájdalmas is, de a szabadságharcban elesettek vére még mindig meghozta előbb vagy utóbb a nép számára a kívánt szabadságot.

A magyar parasztság teljes együttérzéssel állott a város népe mellett ebben a harcban. Követeléseit nem adja fel a jövőben sem. Követeléseiben mellette áll a város népe is, amely magáévá tette a paraszti követeléseket. Nem lehet tovább alkudozni, hogy a meglévő kolhozokat erősítsék-e és amellet az ország közellátását biztosító egyéni parasztságot megint csak üres ígéretekkel elégítsék ki. A kolhozrendszernek, amely sztálini találmány, teljes mértékben

el kell tűnnie a magyar mezőgazdaság új termelési rendjéből. Amíg ez fennáll a maga szovjet rendszerű alapszabályzatával, a parasztság nem érezheti magát biztonságban, mert ez minden takargatás mellett is a föld és tartozékai álamosítását jelenti. El kell tűnni az embertelen beszolgáltatási rendszernek, amely már csak névleges birtokossá tette a magyar parasztot. Lényegében a beszolgáltatási terhek mellett csak koldus bérlője volt saját földjének. El kell tűnni a kizsákmányoló árpolitikának, amely a kettős kizsákmányolást jelentette. A paraszttól termelési áron alul vitte el, a fogyasztóhoz pedig soha nem látott haszonnal juttatta a paraszti termékeket. Azonnal le kell állítani az embertelen tagosítást, amely máris kétségessé tette az óriási vetéslemeradásban a jövő év kenyerét. Az új kormány, ha nem venné teljes mértékben és minden alkudozás nélkül tekintetbe a parasztság követeléseit, magára vessen. Ne fedkezze meg azonban arról, hogy ahogy Budapest népe kivonult az utcákra, véres küzdelmet vívott a szabadságért, a parasztságnak is megvannak a maga fegyverei szabadságának kivívására.

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŇI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE. AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTTA, MEGBŰNHÖDIK!

06.20: Nyugati diákok kiáltványa

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 18.55-kor. A nyugati diákok kiáltványa, amely a magyar nép szabadságáért folytatott küzdelméről szól. A kiáltványban a nyugati diákok a magyar nép szabadságáért folytatott küzdelméről szól. A kiáltványban a nyugati diákok a magyar nép szabadságáért folytatott küzdelméről szól.

06.25: Kalendárium

Ma 1956. október 25-e, csütörtök van. Budapesten a Nap 6 óra 17 perckor kelt és 16 óra 39 perckor nyugszik, a fogyó Hold 1 perccel déli 12 előtt megy le és 21 óra 33 perckor jön fel újra. A katolikus naptárban pannonthalmi Szent Mór, a protestánsokéban Blanka neve áll. [...] Egy évforduló, amelyről szeretnénk mindannyian, hogy a magyar élet valóság lenne: 1926-ban, ma 30 éve kezdődött Amerikában a Ford-művekben az ötnapos munkahét.

06.30: Rendkívüli riport

A magyar események visszhangja.

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 22.20-kor.

06.45: Rendkívüli műsor

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 17.45-kor, 19.15-kor, 22.45-kor és 23.50-kor.

06.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor rendkívüli kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 21.40-kor és 22.35-kor.

07.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyar főváros továbbra is el van zárva a külvilágtól. [...] A rádió fél hat óra után felolvasta a budapesti pártbizottság és a budapesti tanács felhívását a lakossághoz a fegyelem és a nyugalom megőrzése céljából. A tegnapi esti felhívást módosítva figyelmeztették az üzemeket, hogy teherautókon dolgozókat ne szállítsanak az üzemükbe, illetve munkahelyükre, mert ez provokációra adhat alkalmat. Egyes felkelőcsoportok is teherautók birtokában vannak. Az iskolákban ma még szünetel a tanítás, hangoztatja a közlemény, felsorolva, hogy a Rákóczi úton, a Palace Szálló környékén, a Magdolna utcában és a Ferencvárosi pályaudvar környékén folyik az ellenállás. A Rádió stúdiójánál sem fejeződött be teljesen a harc. A közlemény beismerte, hogy a Rádió épületének egy része a felkelők megszállása alatt áll. A közlemény szerint a lövöldözés az éjszakai és hajnali órákban városszerte tovább tartott. A budapesti rádió később a minisztertanács közleményét olvasta fel. E szerint a kormány felhívással fordul a lakossághoz, induljon meg a közlekedés, villamos, autóbusz, trolibusz mindenütt, ahol lehetséges. Egy hat óra utáni adásban a rádió beismerte, hogy a felkelésnek további göccsei vannak a fővárosban. A rendszer észrevehetően attól tart, hogy a felkelés vidékre is kiterjed. Óvja ugyanis a vidéki lakosságot, hogy úgynevezett provokációknak üljön fel.

Belgrád. A jugoszláv napilapok első oldalukon közlik a budapesti felkelés híreit, de vezércikkeikben mély hallgatásba burkolóznak. Hivatalos részről sem fűztek semmiféle megjegyzést a legutóbbi magyarországi eseményekhez, annak ellenére, hogy a magyarországi kormány- és pártküldöttség alig két napja hagyta el a jugoszláv fővárost. A telefon-összeköttetés Belgrád és Budapest között szünetel.

Berlin. A lengyelországi és magyarországi fejlemények nyomán a kelet-németországi kommunista kormány különböző elővigyázatossági intézkedéseket foganatosított. A középületek és a párhelyiségek őrszemélyzetét megerősítették.

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter megbeszélésre ült össze Eisenhower elnökkel, hogy megvitassa vele a magyar és lengyel fejleményeket. [...]

New York. Carrey, a tizenötmillió tagot számláló Amerikai Szakszervezeti Szövetség alelnöke a Szabad Európa Rádióján keresztül üdvözölte Magyarországot és Lengyelországot hős munkásait. [...]

Budapest. A budapesti rádió legutóbbi közleménye szerint ég a Nemzeti Múzeum. Éjjel egy órakor negyedik ízben keletkezett tűz, amelyet a közlemény igen komolynak nevez és hangoztatja, hogy elfojtásáért rendkívüli küzdelem folyik.

Párizs. A francia kereszténydemokrata párt a Nemzetgyűlés mai ülésén fel akarja vetni a lengyelországi és a magyarországi problémát. [...]

Bonn. A lengyel és a magyar felkelők a legnagyobb tiszteletet érdemlik – mondotta Ollenhauer,¹ a nyugatnémet szociáldemokrata párt vezetője a dortmundi pártgyűlésen. A lengyel és a magyar nép szabadságharca nem hozza ugyan el nyomban a kommunista parancsuralom végét, de mindenesetre bizonyítja, hogy az egypártrendszer még a szovjet elnyomás alatt lévő országokban is bukása felé tart – hangoztatta a nyugatnémet szociáldemokraták vezetője. A nyugatnémet Kereszténydemokrata Unió közleményében emlékeztet arra, hogy az 1848-as magyar szabadságmozgalmat is orosz csapatok fojtották el. Minthogy ezúttal a magyarországi kommunista kormány még attól sem riadt vissza, hogy az oroszokat hívja segítségül a magyar nép ellen, ezzel végleg eljátszotta azt a lehetőségét, hogy magát a kommunizmust valaha is népszerűvé tudja tenni. A magyarországi felkelés tegnapi fejleményeiről több nyugatnémet lap különkiadásokban számolt be.

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tömeggyűlésen Varsó főterén. [...]

07.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Ki a felelős?

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 18.25-kor, 20.35-kor, 21.20-kor és 22.10-kor, valamint október 25-én 00.40-kor.

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYTEKEI HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

07.20: Zene

RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

07.30: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 00.57-kor.

GERÓ ERNŐ PARANCSOLTA UTCÁRA A KARHATALMAT! GERÓ ERNŐ A SZOVJET TANKOK VÉDELME ALÁ MENEKÜL! GERÓ ERNŐ A NÉP ELLENSÉGE!

07.40: Nemzetközi sajtószemle

A magyarországi felkelés nyugati sajtóvisszhangját ismertetjük. A nyugati sajtó ma beszámolóiban, vezércikkeiben egyaránt első helyen tárgyalja a bu-

¹ Erich Ollenhauer (1901–1963) szociáldemokrata politikus. Az 1920-as években ifjúsági titkár volt, a fasizmus éveiben Angliában élt. 1952-től az SDP, 1963-ban a Szocialista Internacionálé elnöke.

dapesti fejleményeket. Nemzetközi sajtószemléinkben először az amerikai lapok állásfoglalását ismertetjük. A legtekintélyesebb amerikai lap, a [The] New York Times, vezércikkének ezt a címet adta: Budapest mártírjai. A lap megállapítja, hogy a kelet-berlini, tífiszi és poznaí felkelés után a budapesti lázadás jelzi a szovjet zsarnokság elleni hatalmas tiltakozássorozat legutóbbi állomását.² Budapesten, a magyar fővárosban magyarok haltak meg szovjet golyóktól és szovjet harckocsik tüzelésétől. A mártírok meghaltak, de kiáltásuk tovább zeng: Oroszok, menjetek haza! Ez a kiáltás bejárja az egész világot, messze földeken ver nagy visszhangot. A lap vezércikke így folytatódik: Mi is gyászolunk és tisztelgünk a hősi halottak emléke előtt. A hősök tettei a magyar történelemnek arra az oldalára kerülnek, ahol Kossuth Lajos honvédeknek cselekedeteiről emlékezünk meg. Lehetetlen nem összehasonlítani az 1849-es és a mai eseményeket. Hiszen a magyar szabadságharc elbukásában döntő, nagy része volt a Miklós cár által küldött orosz hadseregnek. Csakhogy 1849-ben nem voltak magyar quislingek, akik felszólították volna az oroszokat magyarok gyilkolására a budapesti utcán. Ez a dicstelen szerep betöltetlen volt tegnapig, amikor Nagy Imre úgy határozott, hogy elvállalja a feladatot. Hisszük, hogy a budapesti mártírok áldozata nem hiábavaló. Poznaí után a kommunista propaganda azt próbálta elhitetni a lengyel hősökről, hogy kapitalista ügynökök voltak. Ezt az állítást múlt szombaton maga Gomułka cáfolta meg. A budapesti felkeléssel összefüggésben hiábavaló minden hasonló vádaskodás. Tagadhatatlan, hogy a magyar munkásság és ifjúság kelt fel az orosz elnyomtatás ellen. A forradalmárok indítóoka a hazafiasság és az elkeseredettség. Ugyanaz, ami a poznaíaké volt. A [The] New York Times ezt követően megállapítja, hogy Közép- és Kelet-Európában a kommunista uralom teljesen lelepleződött. Ez a legkegyetlenebb és legreakciósabb formájú imperializmus ma a világon. A varsói egyezményről a lap a következőket állapítja meg: Lelepleződött végre a varsói egyezmény is. Tegnap Budapesten került sor az egyezmény első gyakorlati alkalmazására, és ennek az volt az eredménye, hogy szovjet csapatok gyilkolják a magyarokat. Bizonyítható-e valamivel is értelmesebben és világosabban a magyarországi kommunizmus csődje és általában a közép- és kelet-európai kommunizmus csődje, mint azzal, hogy a vezetők tudták Budapesten, nincs más választásuk uralmuk fenntartására, csak a szovjet harckocsik segítségül hívása? Moszkva és kelet-európai helytartói a lengyel- és magyarországi fejlemények láttán joggal rettegnek. Nem lehet immár semmi kétségük a megszállt országok lakosságának hangulata felől. Forradalmi ez a hangulat és tovább terjed. A budapesti felkelés a poznaí és varsói eseményekkel áll szellemi kapcsolatban, és ki tudja, hogy Prágában, Kelet-Berlinben, Bukarestben, Szófiában vagy Tiranában mikor alakul ki hasonló hangulat.

2 1956. március elején tüntetéssorozat kezdődött a grúz fővárosban. A tüntetők el akarták foglalni a távközlési központot, hogy deklarálják az ország kilépését a Szovjetunióból. Március 8-án fegyveres erővel leverték a zendülést.

lat. A [The] New York Times vezércikkét azzal fejezi be, hogy a budapesti utcai harcokban és a magyar vidéki városokban a szovjet csapatok megsemmisíthetik a fegyveres ellenállást, csak hogy a Szovjetunió elvesztette az emberi lelkekért és elmékért vívott ütközetet. Kelet-Európában a szabadság erői működnek, és nincs annyi katonája az orosz hadseregnek, hogy minden hazafira, minden elégedetlenre külön ügyelhessen. Az új jelszó, amely a szovjet alakulatok távozását követeli, olyan érzelmeket fejez ki, amelyek megváltoztathatatlanok és leküzdhetetlenek. [...]

Egységesen beszámolnak az amerikai lapok a Magyar Nemzeti Bizottmány táviratairól. A bizottmány felszólította a Biztonsági Tanács elnökét, hogy tűzze napirendre a magyarországi szovjet beavatkozás tárgyalását. A lapok jelentése szerint a bizottmánytól hasonló értelmű felszólítást kapott Hammarsskjöld,³ az Egyesült Nemzetek főtitkára és Dulles külügyminiszter is. Több amerikai lap fényképfelvételeket közöl a tegnap a New York-i szovjet konzulátus előtt tüntető magyarokról.

A [The] Washington Post című lap azt jelenti, hogy Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke választási hadjáratát megszakítva Dulles külügyminiszterrel újra tanácskozott a magyarországi és a lengyelországi helyzetről. [...]

Az angol sajtó figyelmét ugyancsak nagymértékben lekötik a magyarországi események. A liberális Manchester Guardian megállapítja, hogy a magyarok és a lengyelek felkelésének oka azonos. A nép Poznaíban és Budapesten egyaránt szabadságot követel – írja a lap. A konzervatív Daily Telegraph vezércikkében kevesli a magyarországi kommunista párton belüli személycserék méretét. A legtekintélyesebb angol lap, a [The] Times a következő hetek lehetőségeit vizsgálja. A [The] Times ezt írja: Nagy Imre tegnap rövid felszólalásában reformokat ígért. Reformterveit még nem részletezte. Semmi sem olyan biztos, mint az, hogy új és még nagyobb forradalom tör ki, ha a reformok elmaradnak. A nyugatnémet sajtó természetesen ugyancsak nagy jelentőséget tulajdonít a magyarországi felkelésnek. A Süddeutsche Zeitung című nyugatnémet lap mai vezércikkében egy lengyel mondatra emlékeztet, amely szerint a lengyelek és a magyarok testvérek. Ezekben az órákban a szellemi rokonság újra beigazolódott a két nép között – írja a Süddeutsche Zeitung, és emlékeztet arra, hogy 1849-ben az orosz cárnak, az akkori legreakciósabb uralkodónak fejének alakulatai hengerelték le a magyar szabadságharcosokat. A lap a szovjet alakulatok mostani bevonásáért Nagy Imrét, a népi demokratikus kormány új miniszterelnökét teszi felelőssé. A Süddeutsche Zeitung megjegyzi, hogy a magyarországi forradalom után a Kremlnek végleg fel kell adnia a közép- és kelet-európai népek boldogságáról, elégedettségéről és jólétéről a múltban gyakran ismételt szövegeket.

3 Dag Hjalmar Agne Carl Hammarsskjöld (1905–1961) svéd közgazdász, politikus. 1936-tól pénzügyminiszter-helyettes, 1941-től a Svéd Nemzeti Bank igazgatótanácsának elnöke, 1949-től külügyminiszter-helyettes, Svédország ENSZ-nagykövete. 1953-tól az ENSZ főtitkára. 1961-ben máig tisztázatlan körülmények között légi baleset áldozata lett.

Az osztrák lapok ma reggel részletes tájékoztatót adnak a Magyarországról érkező utasok beszámolóí alapján. Több osztrák lap munkatársa a határon figyel az eseményeket. A Volksstimme című osztrák lap közli, hogy az újságíróknak sikerült értesüléseket szerezniük a határ menti magyar lakosság hangulatáról.⁴ A szovjet csapatok segítségül hívását a lakosság mindenütt a legnagyobb elkeseredéssel vette tudomásul. A magyar határőrség tagjai is több esetben kijelentették, hogy nem hajlandók együttműködni az esetleg érkező szovjet alakulatokkal – jelenti a lap. Az osztrák sajtó jelentései szerint különben Budapesten kívül több vidéki magyar városban, Debrecenben, Szolnokon, Szegeden és Győrben is összecsapásokra került sor. Az osztrák lapok közlik a belügyminisztérium tájékoztatóját is, amely szerint az osztrák-magyar határon Szentgotthárd irányából lövések zaja hallható.

07.50: Rendkívüli műsor

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 20.10-kor és 21.50-kor.

08.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyar főváros továbbra is el van zárva a külvilágtól. [...]

Belgrád. A jugoszláv napilapok első oldalukon közlik a budapesti felkelés híreit, de vezércikkeikben mély hallgatásba burkolóznak. [...]

Berlin. A lengyelországi és magyarországi fejlemények nyomán a kelet-németországi kommunista kormány különböző elővigyázatossági intézkedéseket fogantatott. A középületek és a párhelyiségek őrszemélyzetét megerősítették.

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter megbeszélésre ült össze Eisenhower elnökkel, hogy megvitassa vele a magyar és lengyel fejleményeket. [...]

New York. Carrey, a tizenötmillió tagot számláló Amerikai Szakszervezeti Szövetség alelnöke a Szabad Európa Rádióján keresztül üdvözölte Magyarországot és Lengyelországot hős munkásait. [...]

Budapest. A budapesti rádió legutóbbi közleménye szerint ég a Nemzeti Múzeum. Éjjel egy órakor negyedik ízben keletkezett tűz, amelyet a közlemény igen komolynak nevez és hangoztatja, hogy elfojtásáért rendkívüli küzdelem folyik.

Párizs. A francia kereszténydemokrata párt a Nemzetgyűlés mai ülésén fel akarja vetni a lengyelországi és a magyarországi problémát. [...]

Bonn. A lengyel és a magyar felkelők a legnagyobb tiszteletet érdemlik – mondotta Ollenhauser, a nyugatnémet szociáldemokrata párt vezetője egy dortmundi pártgyűlésen. [...]

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tömeggyűlésen Varsó főterén. [...]

⁴ Volksstimme: az osztrák kommunista párt napilapja.

08.10: Falusi adás

Agrárius kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 06.10-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

08.20: Zene

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŇI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE. AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTJA, MEGBÚNHÓDIK!

08.30: Szélgjegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 00.40-kor és 07.30-kor.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPÉL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL!

08.40: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor.

08.50: Reflektor

Ki a felelős?

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 18.25-kor, 20.35-kor, 21.20-kor és 22.10-kor, valamint október 25-én 00.40-kor és 07.10-kor.

09.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyar főváros továbbra is el van zárva a külvilágtól. [...] A rádió a kora délelőtti órákban felhívta a figyelmet, hogy a gyülekezési és csoportosulási tilalom továbbra is fennáll. A budapesti rádió egy másik, utóbbi közleménye szerint ég a Nemzeti Múzeum. [...]

Belgrád. A jugoszláv napilapok első oldalukon közlik a budapesti felkelés híreit, de vezércikkeikben mély hallgatásba burkolóznak. [...] Az egyik nagy nyugati hírszolgálati iroda belgrádi tudósítójának értesülése szerint jugoszláviai kormány- és kommunista körökben nagy gondot okozott a magyarországi felkelés, mert abban az úgynevezett szocializmust ért súlyos csapást látnak. A tudósító belgrádi beavatott forrásra hivatkozva hozzáfűzi, ezekben a körökben úgy ítélik meg a helyzetet, hogy a magyarországi vezetés képtelen volt elvégezni a szocializmus építésében mutatkozó feladatokat. A jugoszláviai vezetőket különösen aggasztja, hogy a szovjet csapatok magyarországi bevetése esetleg

felbátorítja Moszkvában azokat, akik a kelet-európai országok felé tanúsított erős kéz politikájának folytatását kívánták.

Berlin. A lengyelországi és magyarországi fejlemények nyomán a kelet-németországi kommunista kormány különböző elővigyázatossági intézkedéseket fogantatott. A középületek és a párhelyiségek őrszemélyzetét megerősítették.

Párizs. A francia kereszténydemokrata párt a Nemzetgyűlés mai ülésén fel akarja vetni a lengyelországi és a magyarországi problémát. [...]

Bonn. A lengyel és a magyar felkelők a legnagyobb tiszteletet érdemlik – mondotta Ollenhauer, a nyugatnémet szociáldemokrata párt vezetője egy dortmundi pártgyűlésen. [...]

Az egész szabad világ sajtója vezető helyen foglalkozik a magyarországi felkeléssel. A számtalan cikkből kiemeljük a [The] New York Times Budapest mártírjai cím alatt megjelent vezércikkét. A New York-i lap megállapítja, hogy az egész világ mélyen gyászolja a magyar felkelés elesett hőseit. A magyar mártírok a magyar történelem ugyanazon lapjaira írták nevüket, amelyeken dicső elődeik neve sorakozik, akik több mint egy évszázaddal ezelőtt Kossuth Lajos oldalán küzdöttek a szabadságért. A [The] New York Times rámutat arra, hogy a tragikus párhuzam 1849 és ma között annyiban nem teljes, hogy akkor Miklós cár orosz csapatai fojtották el a szabadságharcot. Magyar áruló akkor nem akadt, aki behívta volna ezeket, míg ma ezt a szégyenteljes szerepet vállalta Nagy Imre. Egészen kihívó Nagy Imre felhívása a magyar néphez, amelyben a szovjet barátok és szövetségesek iránti szeretetet emlegeti. Vajon megbocsátanak-e a magyarok valaha is egy olyan embernek, aki a szovjet gyilkosokat barátoknak és szövetségeseknek nevezi – kérdezi a New York-i lap. A szégyentelen felhívás a varsói paktumra hivatkozik. Tegnap láthattuk Budapesten, hogy ennek a paktumnak a végrehajtása mit hozott. Azt, hogy a szovjet csapatokat magyarok meggyilkolására vezényelték ki. Moszkvának és helytartóinak ezek után tudniuk kell, hogy Magyarországon és egész Kelet-Európában felülkerekedett a bátorság. Forradalmi és elharapózással fenyegető bátorság ez. Budapesten tegnap az folytatódott, ami Poznańban és Varsóban elkezdődött. Vajon Prága, Kelet-Berlin, Bukarest, Szófia és Tirana távol tudja-e tartani magát a szabadság szellemének terjedését? Az oroszok a nyers erő felvonultatásával megnyernek esetleg egy csatát a magyar hazafiak meggyilkolása után, de máris elvesztették az emberi érzésekért és értelemért folyó csatát. A szabadság erői menetelnek ma Kelet-Európában. Nem lehet annyi katonája még a szovjet hadseregnek sem, hogy a rendszer minden ellensége és minden hazafi mellé egy őrt állítson.

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tömeggyűlésen Varsó főterén. [...] A lengyelországi parlament tegnap jóváhagyta a kormány átalakítására hozott minisztertanácsi döntést. A minisztertanács a kormányzati teendők decentralizálása érdekében visszahívott öt helyettes miniszterelnököt, és hatáskörüket az egyes szakminisztériumokra ruházta át. A Lengyelországi Egyesült Pártot vezetőjét azzal az indokolással nevezték ki a minisztertanács alelnökévé, hogy pártja ily módon hatékonyabban együtt tud működni a kormány-

feladatok végzésében. Ignar⁵ az Államtanács helyettes tisztségéről mondott le, hogy új tisztségét elfoglalhassa. A parlament jóváhagyta a választói törvényjavaslatot, amely a tükös szavazás elrendelése mellett arról is intézkedik, hogy minden mandátumra több jelöltet lehet állítani.

09.10: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor rendkívüli kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 21.40-kor és 22.35-kor, valamint október 25-én 06.50-kor.

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

09.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor, 08.40-kor.

RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

09.30: Zene

GERŐ ERNŐ PARANC SOLTA UTCÁRA A KARHATALMAT! GERŐ ERNŐ A SZOVJET TANKOK VÉDELME ALÁ MENEKÜLT! GERŐ ERNŐ A NÉP ELLENSÉGE!

09.40: Bell ezredes jegyzete

A magyar katonák felelősségéről.

Mai műsorunk megszerkesztésének órájában még nem látjuk a legutóbbi két nap történéseinek összes vonatkozásait, a hátteret és a mozgatóerőket olyan világosan, hogy végleges ítéletet mondhatnánk. A nemzetközi hírszolgálat, ügynökségek tudósításai, valamint budapesti diplomaták jelentései nyomán azonban már tudja a világ, hogy a Duna völgye ismét véres, sok vonatkozásában tragikus, más tekintetben viszont biztató, a magyar nemzeti önértzetet jogosan feszítő, a szabadság örök eszméjét szolgáló események színtere volt, mint századok folyamán annyszor. A szabad világ figyelme kedd óta Lengyelországról Magyarországra, Varsóról Budapestre terelődött. Annyi máris kétségtelen, hogy a három év előtti, június 17-i berlini, valamint a legutóbbi poznańi események eltörpülnek a magyar nép, a munkások, katonák, fiatalok e heti elszánt kiállása mellett. Az egyik nagy német rádióállomás hírmagyarázójának szavai szerint Kossuth és Görgey szabadságharca óta nem emlegették

5 Stefan Ignar (1908–1992) lengyel közgazdász, politikus. 1931-től vett részt a népi ifúsági mozgalmában. 1935-től újságyszerkesztő, a háború alatt egy ellenállási csoport parancsnoka volt. 1949–1956 között az Államtanács alelnöke, 1956–1969 között miniszterelnök-helyettes.

a szabadság országaiban hazánkat, és a magyar népet annyiszor és olyan elismeréssel, mint most. A nyugati kommentárok külön érdekessége, hogy azokban a magyar katonák bátorsága, a Zrínyi Miklós Akadémia szerepelése, úgyszintén a Bem-szobor előtt a szovjet csapatok kivonulását követelő nyolcszáz katonatiszt tüntetése külön és jelentős méltatást kapott. A világsajtó általános ítélete szerint a magyar dolgozók és a magyar fiatalok, közöttük élen a Magyar Néphadsereg katonáinak egy csoportja a lengyel példán fellelkedve és ezt a példát követve szállt szembe a sztálini vonalat képviselő Gerő moszkovita belső karhatalmával, a Budapest ellen felvonult szovjet csapatokkal.⁶ Ez az általánosítás nagy vonalaiban igaz, de sok érdekes részlet felett elcsúsz. Ezek a részletek pedig azt bizonyítják, hogy a magyar helyzet sok tekintetben eltérő volt a lengyel testvértől. Éppen katonai vonatkozásai kapcsán sokszor nehezebb, máskor viszont nagyobb lehetőségeket nyújtó, mint az előzetes lengyel megmozdulás. Ezért, mielőtt ítéletet mondanánk azok felett, akik fegyvert fogtak magyar honfitársaikra, mielőtt szabatosan rögzítenék azokat a kötelezettségeket, amelyek ma és a következő hetekben a magyar fegyveres erők tagjait terhelik, a lengyel katonák helyzetét és szerepét vesszük rövid vizsgálat alá. Mindenképpen tanulságos lesz. A nemzet elfojtott erőit Lengyelországban is, Magyarországon is azonos tényezők mozgatták. Közöttük három kiemelkedő: a Szovjet, a szovjet elnyomás iránti gyűlölet, az általános szabadság utáni vágy és a magasabb életszínvonal megvalósítása. Egy bizonyos területen viszont a lengyel helyzet merőben más, mint a magyaroké, és ez a külpolitika. Az Odera-Neisse környéki területek megtartása és biztosítása érdekében Varsó akarva, akaratlan Moszkvával fog mindig együttműködést keresni az erősödő Németország esetleges revíziós igényeivel szemben. Minél inkább emelkedik Németország, annál valószínűbb a Kreml külpolitikai támogatását kereső lengyel magatartás is. Ez magyarázza azt a tényt, hogy Gomulka, az őt Varsóban ért legutóbbi szovjet sértések, Hruscsov és társai megalázóan kihívó viselkedése ellenére hajlandó egyenrangú társ szerepében a szovjet külpolitika vonalán maradni. Magyarország érdeke ilyen politikát nem kíván. Ellenkezőleg, minden józan nemzeti megfontolás a Kremltől való teljes elszakadást parancsolja. Annál érdekesebb tehát megfigyelni, hogy a varsói válságos órák idején miként alakult Lengyelország és a Szovjet katonai kapcsolata, milyen volt a varsói kormány és a lengyel haderők magatartása. Rokosszovszkij, a Bata Istvánhoz hasonló szerepet játszó szovjet-lengyel hadügyminiszter még Gomulka megválasztása előtt a lengyel sztálinistákkal puccsot szervezett. E puccsra elsősorban azért nem került sor, mert annak tervezői értesültek a lengyel haderő hangulatáról és ar-

⁶ A Bem téri tüntetésen egyenruhás katonatisztek is részt vettek. Ez az eseményről készült filmekben is látható. A Zrínyi Akadémia hallgatói tudtak a tervezett demonstrációról, részvételüket a parancsnok politikai helyettese is helyeselte, de nem önálló alakulatba szerveződve jelentek meg, és létszámukra nincs adat. Lásd: Vörös Béla nyá. mk. ezredes: *45 éve történt... Katonai tanintézetek az 1956-os forradalomban*. Bolyai Szemle, 10. évf. 2001. 4. 5-35.

ról, hogy a lengyel katonák támogatására nem számíthatnak. A szovjet tábornagyból lett lengyel hadügyminiszter erre megmozgatta a lengyel és keletnémet földön állomásozó szovjet seregeket, s azokat megindította Varsó irányába. A lengyel párt és a lengyel kormányzat részéről egyöntetű felháborodást és azonnali ellenintézkedéseket váltott ki ez a hír. A milíciát és az úgynevezett biztonsági hadtestet felfegyverezték, de nem a nép és Gomulka, hanem a szovjet csapatok ellen. Varsó előtt lengyel ezredek foglaltak állást a város védelmére. A Reuter Iroda jelentése szerint Stettinnél lengyel alakulatok löveg- és aknavetőtűzzel tartottak fent Kelet-Németországból lengyel földre tartó orosz csapatokat. A központi bizottság előtt felelősségre vont Rokosszovszkij marsall kénytelen volt ígéretet tenni a szovjet csapatmozgások azonnali beszüntetésére. Ezt az ígéretet néhány órával később a szovjet kormány tagjai megerősítették, és amint a nyugati világlapok helyszíni tudósítói írják, valóban betartották. A szovjet alakulatok ismét eltávoztak. Rokosszovszkij a helyén maradhatott ugyan, de melléje helyettesként Gomulka bizalmi emberét nevezték ki. Varsóban a jelek szerint két okból nem került vérontásra sor. Először azért, mert ellentétben a spontán, a hirtelen lelkesedéstől elragadtatott ötlepszerű magyar indulatkitörésektől, a lengyelek alaposan felkészültek. Ha a Szovjet erőszakot alkalmaz, komoly harcokra, valószínűs háborúra került volna sor. Másodszor pedig azért, mert a Kremlnek mánap semmi sem lett volna kellemetlenebb politikai megterhelés, mint fegyveres összetűzés legnagyobb európai szövetségével. A legutóbbi világháború emlékezetes varsói árulása s a lengyel tisztok ezreinek katyú legyilkolása után egy ilyen viszály mértéktelenné növelte volna a lengyelek amúgy is tekintélyes oroszgyűlöletét.⁷ A Kreml tehát engedett, de ez volt az utolsó engedmény. Magyarországon, ahol egyébként kipróbált embere, Gerő Ernő ül a legfontosabb őrhelyen, az indulatok váratlan kitörésére már cselekedett. Ezt annál inkább megtehetette, mert erre Gerő Ernő, s Nagy Imre, az újszerű miniszterelnök kérték.

Katona hallgatónk egybevetetheti a magyar és lengyel kormányok magatartását. Megérthetik, hogy mennyire jogos volt a keddi ifjúsági tüntetések katona résztvevőinek az a kívánsága, amely a lengyel példa maradéktalan követését, elsősorban a szovjet katonaság eltávolítását szorgalmazta. A tüntetések azonban nem maradtak a követelések politikai vonalán, hanem indulatos cselekedettké dagadtak, amelyek végül vérontáshoz vezettek. Így merült fel az a három kérdés: Volt-e indokoltsága az erőszakos fellépésnek abban az időpontban, amikor a kormányzat amúgy is a hibák megszüntetését ígérte? Van-e értelme, lehet-e haszna a kiontott vérnek? Végül melyek azok az irányelvek, amelyeket a Magyar Népköztársaság fegyveres erőinek e válságos órákban követniük kellett? Mindháromra válaszolunk.

⁷ Katyń, Szmolenszk környéki erdőben 1940-ben szovjet állambiztonsági (NKVD) egységek 21 857 lengyel férfit végeztek ki. A tömeggyilkosságot a legfelsőbb szovjet vezetők rendelték el.

Semmi sem volt jogosabb, mint a kormányzat fogadkozásaiban, a hivatalosan hangoztatott reformok komolyságában kételkedni. Nem az írók és újságírók jóhiszeműségéhez, napvilágot látott törekvéseik őszinteségéhez fér kétség, de azokhoz a politikai erőkhöz, amelyeket Gerő Ernő képviselt. Egy hét előtt kifejtettük, hogy mennyire átlátszó és mennyire ördögi volt a két hét előtt megrendezett temetések jóvátételi komédiája. Azóta Gerő Ernő beszéde bebizonyította, hogy a mindenható főtitkár lényegében a változatlan sztálini politika síkján áll. A sztálini politika módszereit és hangját hallottuk akkor is, amikor a budapesti rádió minduntalan fasiszta ellenforradalmároknak bélyegezte e nemzeti megmozdulás harcosait. Immár nem lehet tagadni, a hazánkban tartózkodó szovjet erők igazi rendeltetését sem, azt, hogy azok kizárólag a szovjet impérium érdekeit biztosítják. Az orosz csapatok bevetése alkalmából a varsói paktumra való hivatkozás szemcsédett esztelenység volt, amely sem a nemzetközi jog, sem a politikai ésszerűség szempontjából nem állja meg helyét. E körülményt legutóbbi nemzetközi hírmagyarázatunk már bőven kifejtette. A tragikus események nagy hordereje, s ezzel kapcsolatos maradandó eredményei tekintetében pedig pillanatig sem lehet kétségünk. Az időtálló, mélyen járó eredményeket nem a pillanatnyi sikereken vagy sikertelenségeken mérik. Ellenálló fészkek védelmét meg lehet törni. Le lehet fegyverezni azokat, akiknek lőszere elfogyott, de a történeteket nem lehet meg nem történetké tenni. Immár a napnál világosabb a nemzet ítélete a rendszerről, igazi szándéka és elszántsága. A napnál világosabb, hogy ezt a rendszert csak az orosz szuronyok, harckocsik és csatarepülők tarthatják helyén. Nagy Imrének és azoknak, akik gyökeres javulást és reformokat ígértek, de helyette statáriumot hirdettek, többé nem lehet köntörfalazniok. A következő napok cselekedetei eldöntik az ő sorsukat. Ma, holnap vagy holnapután. A hősi helytállás igazi eredményei valószínűleg előbb mutatkoznak a nemzetközi politikában, mint az orosz páncélosok által féken tartott ország határain belül. A magyar nemzet tekintélye hihetetlen mértékben megnőtt a szabad világ szemében. Az események visszahatását, visszahatásának méreteit nemzetközi síkon ma még fel sem lehet mérni. Amint a hivatkozott német kommentátor mondotta, csak Kossuth és Görgey szabadságharca mozgatta meg ennyire a világ közvéleményét. Végül beszéljünk azokról az irányelvekről is, amelyeket a Magyar Népköztársaság fegyveres erőinek e válságos órákban követniök kellett.

A demokrácia nemzetközileg elfogadott értelmezése szerint minden kormányzat csak annyiban nevezheti magát alkotmányos népképviselőnek, amennyiben a nép és nemzet akarataira támaszkodik. Amint nincsen kétség a magyar nép igazi akarata felől, úgy a még uralmon levő kormányzat magatartása nemcsak azt igazolja, hogy a rendszer a népakarat, a nemzet szabadságának útjában áll, de azt is, hogy ezt az akaratot és szabadságot a szovjet hegemonia érdekében mindenkor kész idegen fegyverek erejével elfojtani. A népköztársaság fegyveres erői tehát sem a törvényességre, sem a katonai

parancsteljesítés kötelezettségére nem hivatkozhatnak, amikor a budapesti kormány rendelkezései vagy szovjet katonai hatóságok parancsai alapján fegyvert emeltek, erőszakot alkalmaztak honfitársaikkal szemben. A népköztársaság fegyveres erőinek tagjai tehát nép- és nemzetellenes büntetést követtek el, amikor említett parancsoknak engedelmeskedve magyar vért ontottak. Fokozott felelősség terhel minden olyan parancsnokot és tisztet, aki ilyen vérontásra közvetett vagy közvetlen parancsot adott. Ez volt a világos szovjet álláspont is a nürnbergi náci perek idején. A beavatkozó szovjet csapatokat a nemzetközi jog és az általános politikai helyzetmegítélés alapján is a magyar nép szabadságának, állami függetlenségének elnyomására rendelt ellenséges erőknek kell tekinteni. Aki velük együttműködött, segítségükre támaszkodott, [az] nem más, mint az ellenséggel cimboráló hazaáruló. Aki ellenük szegült, aki életét és szabadságát tette kockára, népéért és nemzetéért hozott áldozatot. A nyugati szabad világ és kétségtelenül a magyarság öntudatos, hazáját féltő többsége is ebben a fényben látja a legutóbbi napok fegyverrel harcoló hőseit. Azokat, akiket Gerő Ernő és Nagy Imre fasiszta ellenforradalmároknak nevez.

09.55: Rendkívüli műsor

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 17.45-kor, 19.15-kor, 22.45-kor és 23.50-kor; valamint október 25-én 06.45-kor.

10.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyar főváros továbbra is el van zárva a külvilágtól. A hírszolgálati irodák és nyugati külügyminisztériumok mindeddig nem tudtak telefon-összeköttetést teremteni budapesti képviselőikkel. A budapesti rádió ilyenformán továbbra is az egyetlen hírforrás. A rádió egyik legutóbbi adásában az illetékes miniszter azt ígérte, hogy a külföldi távolsági telefonforgalom megindulása nem késik soká. A budapesti rádió egy reggeli adásában beismerte, hogy a felkelésnek további gócai vannak a fővárosban. A gyülekezési és csoportosulási tilalom továbbra is fennáll. A kormány felhívással fordult a lakossághoz, hogy közlekedjék a villamosokon, autóbuszokon és trolibuszokon ott, ahol lehetséges. Az iskolák zárva maradnak. A kora délelőtti órákban jelentette a budapesti rádió, hogy ég a Nemzeti Múzeum. Egy órákor negyedszer keletkezett tűz, amelyet a közlemény igen komolyan nevez és hangoztatja, hogy elfojtásáért rendkívüli küzdelem folyik. A Szabad Nép ma reggel sem jelent meg. A rádióbeszámolóból az derül ki, hogy a felkelők tegnapelőtt éjszaka behatoltak a Szabad Nép Blaha Lujza téri székházába, felgyújtották könyvesboltját, a ház negyedik emeletének homlokzati részéről lefeszítették a vörös csillagot. Birtokukba és használatukba vették a hangosanbeszélőt, és ezen keresztül tájékoztatták a téren tartózkodó tömeget. A beszámolóból az is kiderül, hogy a szerkesztőségi helyiségek berendezéseit

szétrombolták. A nyomdaberendezés elpusztításától azonban elálltak. A székház körül többször fellángolt a fegyveres harc.

Belgrád. A jugoszláv napilapok első oldalukon közlik a budapesti felkelés híreit, de vezércikkeikben mély hallgatásba burkolóznak. [...]

Berlin. A lengyelországi és magyarországi fejlemények nyomán a kelet-németországi kommunista kormány különböző elővigyázatossági intézkedéseket fogantatosított. A középületek és a párhelyiségek őrszemélyzetét megerősítették.

Párizs. A francia kereszténydemokrata párt a Nemzetgyűlés mai ülésén fel akarja vetni a lengyelországi és a magyarországi problémát. [...]

Bonn. A lengyel és a magyar felkelők a legnagyobb tiszteletet érdemlik – mondotta Ollenhauer, a nyugatnémet szociáldemokrata párt vezetője egy dortmundi pártgyűlésen. [...]

Az egész szabad világ sajtója vezető helyen foglalkozik a magyarországi felkeléssel. [...]

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tömeggyűlésen Varsó főterén. [...]

10.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor, 08.40-kor, 09.20-kor.

10.20: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor rendkívüli kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: október 24-én 21.40-kor és 22.35-kor, valamint október 25-én 06.50-kor és 09.10-kor.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSEN LETÖRNI A SZABADSÁGHARCOT. MUNKÁSOK! ÓRIÁSI FELELŐSÉGTEK! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGTOKÉRT IS KÜZDENEK. A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOLI.

10.30: Hírszolgálat

Budapest. A magyar főváros továbbra is el van zárva a külvilágtól. [...]

Belgrád. A jugoszláv napilapok első oldalukon közlik a budapesti felkelés híreit, de vezércikkeikben mély hallgatásba burkolóznak. [...]

Berlin. A lengyelországi és magyarországi fejlemények nyomán a kelet-németországi kommunista kormány különböző elővigyázatossági intézkedéseket fogantatosított. A középületek és a párhelyiségek őrszemélyzetét megerősítették.

Párizs. A francia kereszténydemokrata párt a Nemzetgyűlés mai ülésén fel akarja vetni a lengyelországi és a magyarországi problémát. [...]

Bonn. A lengyel és a magyar felkelők a legnagyobb tiszteletet érdemlik – mondotta Ollenhauer, a nyugatnémet szociáldemokrata párt vezetője egy dortmundi pártgyűlésen. [...]

Az egész szabad világ sajtója vezető helyen foglalkozik a magyarországi felkeléssel. [...]

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tömeggyűlésen Varsó főterén. [...]

10.40: Zene

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LÓTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTJA, MEGBŰNHÓDIK!

10.45: Bell ezredes jegyzete

A magyar katonák felelősségéről.

Ismétlés, elhangzott: 09.40-kor.

11.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyar főváros továbbra is el van zárva a külvilágtól. [...] A rádióbeszámolóból az derül ki, hogy a felkelők tegnapelőtt éjszaka behatoltak a Szabad Nép Blaha Lujza téri székházába, és azt követelték, hogy a Szabad Nép adjon ki általános sztrájkra szóló felhívást. A szerkesztőség ezt nyilvánvalóan megtagadta, mert nyomban ezután megkezdődött a székház ostroma. Felgyújtották a Szabad Nép könyvesboltját, a ház negyedik emeletének homlokzati részéről lefeszítették a vörös csillagot. A beszámolóból az is kivehető, hogy a szerkesztőségi helyiségek berendezéseit szétrombolták, a nyomdaberendezés elpusztításától azonban elálltak. A székház körül többször fellángolt a fegyveres harc.

Bécs. A magyarországi drámai események figyelői erősen hatása alatt állnak annak a ténynek, hogy a magyar felkelés ilyen óriási méretekben bontakozott ki a szovjet uralom és a sztálinizmus visszaállítására irányuló törekvések ellen. A budapesti jelentésekből megállapítják, hogy jóformán országos viszonylatban leállt az üzemekben a termelőmunka. Az üzleteket nem nyitották ki, a közlekedés a fővárosban teljesen szünetel. A bátortalan budapesti bejelentésekből megállapítható, hogy ez az állapot a felkelés harmadik napján még mindig fennáll. Jellemző a felkelők fanatizmusára – állapítják meg a bécsi politikai megfigyelők –, hogy jóllehet az ellenállás hiányos fegyverzetű és alapjában véve szervezetlen tömegekből alakult ki, ennek ellenére napokon keresztül eredményesen szembe tudott szállni a túlerőben lévő fegyveres hatalommal. Az ellenállás továbbra is erőteljesnek mutatkozik, a hivatalos jelentések röviddel ezelőtt arról szóltak, hogy a fegyveres karhatalom helyenként ellentámadásoktól tart.

Belgrád. A jugoszláv napilapok első oldalukon közlik a budapesti felkelés híreit, de vezércikkeikben mély hallgatásba burkolóznak. [...]

Róma. Nenni, a kommunistákkal együttműködő olaszországi szocialista pártcsoporthoz vezetője, szöges ellentétben az olaszországi kommunisták állásfoglalásával, ma súlyosan elítélte, hogy szovjet csapatok közbeléptek a magyarországi felkelés elfojtására.

New York. Az Európai Rab Népek Szövetsége felhívással fordult a szabad világ népeihez. A világ közvéleménye minden lehető módon gyakoroljon nyomást a Szovjetunióra – hangoztatja a közlemény –, hogy fegyveres erőit ne használja fel népeink elhallgattatására. Különösen sürgősen teendő ez Ma-

gyarország esetében. A Szovjetuniót újabb agresszió elkövetésében kell elmarasztalni. Ez az agresszió egyúttal flagráns megsértése az ENSZ Alapokmányának. Az Európai Rab Nemzetek Szövetsége ennél fogva bízik abban, hogy a szabad nemzetek nem helyezkednek a tartózkodás álláspontjára, miközben legjobb szövetségeseiket a szabadságért és nemzeti függetlenségért folyó egyenlőtlen harcban eltiporják.

Az egész szabad világ sajtója vezető helyen foglalkozik a magyarországi felkeléssel. [...]

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tegnapi tömeggyűlésen Varsó főterén. [...]

11.10: Rendkívüli riport

A Magyar Nemzeti Bizottmány tevékenysége Amerikában.

A bizottmány végrehajtó bizottsága az első értesülések után rendkívüli ülést tartott, amelyen kizárólag a magyarországi eseményekkel foglalkozott. Az ülés egyhangú határozattal táviratot intézett Eisenhower elnökhöz, Dulles külügyminiszterhez, az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsához és főtítkárához.

Az Eisenhower elnökhöz érkezett sürgöny a következőket tartalmazza: „A magyar nép fegyvert fogott a kommunisták és a szovjet uralom ellen. Budapest utcáin harcolnak a legendás magyar szabadsághősök, Bocskay, Bethlen, Rákóczi és Kossuth leszármazottai. Vérüket ontják a függetlenségért, az emberi szabadságért, vagyis azokért az eszmékért, amelyek az amerikai alkotmány alappillérei és mélyen gyökereznek Amerika népében. A mostani történelmi órák emlékeztetnek bennünket azokra a bátorító üzenetekre és nyilatkozatokra, amelyeket Ön, Elnök Úr, évek során át rabságban szenvedő népünknek küldött. Arra kérjük, hogy tekintélyével és viselt méltóságának súlyával kövessen el mindent a szovjet csapatok jogtalan beavatkozása ellen, a szabadságszerető magyar hazafiak lemeszárlásának megakadályozására.” Az Eisenhower amerikai elnökhöz érkezett sürgöny a továbbiakban hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a magyar nemzet szabad választások során, mindenki mástól függetlenül, önmaga dönthessen jövő sorsáról. A távirat szövege ezután így folytatódik: „A tragikus magyarországi események, a szovjet katonai terror jogtíprása rendkívüli intézkedéseket követel a súlyos vérdíjazatot hozó, rabságban élő magyar nép számára.”

Ugyancsak sürgönyt intézett a Magyar Nemzeti Bizottmány John Foster Dulles amerikai külügyminiszterhez. Felhívják figyelmét arra, hogy rendkívüli események miatt rendkívüli intézkedésekre van szükség. Arra kéri az Egyesült Államok külügyminiszterét, hogy haladéktalanul lépjen közbe a Szovjetunió kormányánál, és tiltakozzék a szovjet csapatok jogtalan beavatkozása ellen Magyarország belügyeibe. A magyar népnek meg kell adni a lehetőséget arra, hogy szabadon döntsön sorsa felől, és maga válassza meg további életformáját. Az amerikai külügyminiszterhez érkezett sürgöny ezek után így folytatódik: „Az Egyesült Államok beavatkozása,

amelyet most kérünk, az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 34. szakaszán alapszik. Ez a szakasz jogot biztosít a ma rabságban élő népeknek, hogy szabad, idegen befolyástól független választások során dönthessenek saját sorsuk felől. A magyar népnek sürgős szüksége van a Nyugat segítségére hősiessé küzdelmében, amelyet éppen azok ellen vív, akik terrorisztikus módszerekkel a világbékét fenyegetik. Befejezett tények előtt állunk s ezért arra kérjük Külügyminiszter Urat, tegyen sürgős lépéseket az Egyesült Nemzetek Szervezeténél a vérontás azonnali megakadályozására, szabadságszerető magyar népünk érdekében!”

A New Yorkban székelő Magyar Nemzeti Bizottmány következő táviratát az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának elnökéhez intézte ezzel a szöveggel: „A jelenlegi magyarországi helyzet a nemzetközi békét és a biztonságot veszélyezteti. Ezenkívül szemérmetlen megsértése az Egyesült Nemzetek Alapokmányának. Fegyveres erővel beavatkozás történt egy idegen állam belügyeibe. A szovjet tankok szabadságszerető magyar hazafiakat ölnek, halomra, hogy ezzel biztosítsák a kommunista uralmat Magyarországon. Annak idején tiltakoztunk, hogy a budapesti kormány megbízottat küldhessen az ENSZ-hez. A mostani fejlemények mindenben igazolták álláspontunkat és azt, hogy a mai Magyarország diktátorainak minden békeszólama hamis. Az a kritikus helyzet, amely most Magyarországon a szovjet csapatok fegyveres beavatkozása folytán előállott és népünket terrorizálja, egyúttal súlyos fenyegetés a nemzetközi béke és biztonság szempontjából. Arra kérjük a Biztonsági Tanácsot, hogy haladéktalanul teljesítse kötelességét, vessen véget a vérontásnak és biztosítsa az alapvető emberi jogok uralmát. Az adott szó szentsége forog kockán, és a népek önrendelkezési jogát fenyegeti a legsúlyosabb veszély.” Az Egyesült Nemzetek főtítkárához hasonló értelmű sürgönyt intézett a Magyar Nemzeti Bizottmány. Felhívják figyelmét az ENSZ Alapokmányának nyílt megsértésére és arra, hogy a magyar hazafiakat gyilkoló szovjet tankok a népek alapvető szabadságjogain gázolnak át. Felkéri a főtítkárt, hogy hatáskörében haladéktalanul tegyen meg minden szükséges intézkedést a felháborító beavatkozás elhárítására. A szabad világ vezető tényezőihez intézett táviratokon kívül a Magyar Nemzeti Bizottmány ezekben a tragikus órákban üzenetet küld a magyar néphez, amely így hangzik:

„Ebben a magasztos és szívszaggató órában, amikor újra szabadságharcosok vére áztatja hazánk földjét, csak Kossuth szavaival tudjuk méltóképpen kifejezni érzelmeinket. Leborulunk a magyar nép nagysága előtt. Felkelt a nép, hogy ország-világnak tudtul adja, nemcsak a moszkovita kommunizmus, hanem a moszkovita despotizmus minden fajtáját elutasítja. Emberi méltóságot tisztelő demokráciát akar. Felkeltek a munkások, értelmiségiek és parasztok, polgárok és katonák, nők és férfiak, öregek és fiatalok, a főváros és a vidék, hogy minden különbség nélkül, egy emberré forrott nemzet halálos elszántságát és ragaszkodását nyilvánítsa ki istenadta jogaihoz, az emberi méltósághoz, az állami függetlenséghez, a nemzeti önrendelkezéshez és a

népszabadsághoz. Felkelt Magyarország, hogy visszavegye istenadta jogait, amelyet zsarnokai eloroztak."

A nemzeti bizottmánynak a magyarsághoz intézett üzenete így folytatódik: „A nép felkelését a legszentebb érzelmek sugallták. A nemzeti függetlenség akarata, az emberi méltóság öntudata, a hazaszeretet és a szabadságszeretet, amelyek már nem tudták elviselni az elnyomás átkát és gyalázatát. A felkelt nép léptei nyomán megrendült a föld az elnyomók alatt. A népszabadság meggyalázói, akik szemérmetlenül a nép képviselőinek mondták magukat, a népakarat elnyomása céljából idegen fegyverekhez fordultak. És a rabszolgatartó Szovjetunió kivonta fegyverét a szabadság ellen, hogy vérbe fullassza a népfelkelést. A szovjet-orosz fegyverek leverhetik a felkelést, de nem orozhatják el a nemzet helytállásának gyümölcseit. Nem tüntethetik el a világ öntudatából azt a tényt, hogy amint a kommunista uralmat kizárólag idegen fegyverekkel lehetett a magyar népre rákényszeríteni, a kommunizmus bármely fajtájának uralmát ideiglenesen is csak idegen fegyveres erőszakkal tudják meghosszabbítani. Nem tüntethetik el azt a tényt, hogy a Szovjetunió az Egyesült Nemzetek Alapokmányának esküszegő megsértésével és a nemzetek legszentebb jogainak meggyalázásával a legdurvábban beleavatkozott a magyar nép belső ügyeibe.” Az üzenet így végződik: „A szabadsághősök véreből, a nemzet könnyeiből és a szabad világ megerősödő akaratából feltámad hazánk, a szabad és független Magyarország.”

SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNA KOMMUNISTA URALOM MAGYARORSZÁGON! A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

11.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor, 08.40-kor, 09.20-kor és 10.10-kor.

11.30: Rendkívüli falusi adás

A budapesti Falurádió adása biztató tényként közli, hogy Nagy Imre lett a kormányelnök, akitől a parasztság sokat várhat. Mít vár hát a parasztság attól a kormánytól, amely statáriummal és idegen megszálló hatalom katonai erejével tudja kezében tartani a hatalmat? Miért harcoltak Budapest utcáin a paraszti származású egyetemisták, fiatalok? Ezekre a kérdésekre ad választ Zoltán Károly munkatársunk.

Nagy Imre a kormány elnöke. Tegnap hallottuk a felkelőkhöz és az ország népéhez intézett könyörgő szavát, miután első intézkedéseként elrendelte a rögtönítélő bíraskodást. Sürgősen ígéretet tett 1953-as programjának megvalósítására. Minden szavával igyekezett biztosítani a maga számára az ország lakosságának azt a feltételes bizalmát, amely lehetővé tette számára, hogy visszaszerezze elvesztett kormányelnöki tisztségét. Ő is, a párt vezetőségi tagjai is jól tudták, hogy az 1953-as új szakasz politikája elsősorban a parasztság számára jelentett megkönnyebbülést. Ezért emlékeztet a Falu-

rádió is az 1953-as engedményekre. Nagy Imre nevében sietve tesz ígéretet arra, hogy ezentúl a termelőszövetkezetek szervezésében betartják a legszigorúbb önkéntességet, és gondoskodnak a termelés biztonságáról. Megdöbbenéssel vesszük tudomásul ezeket az odavetett, kihívó és mérhetetlenül ostoba mondatokat. Vajon ezért folyt vér Budapest utcáin? Vajon erre gondolnak azok a falusi fiatalok, akik részt vesznek ebben a hősiességben? Vajon azok a falusi milliók, akik szívszorongva, reménykedve és mély együttérzéssel figyelik a budapesti eseményeket, ezt várták? Vajon nincsen-e nagyobb vágyuk, mint hogy önkéntesen lépjenek a termelőszövetkezetbe, vagy hogy a beszolgáltatás egy részét csökkentsék? A kommunista ellenforradalmárok, hatalombitorlók erkölcstelen, aljas játéka ez a nép jogival és érdekeivel. Elvetemültségüket mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a tömegek végső elkeseredéséből, a súlyos és fájdalmas emberáldozatok sorából sem értik meg a nép akaratát. Nem értik, vagy nem akarják megérteni? Ezek az odavetett ígérek bizonyítják, hogy a kormány, Nagy Imre kormánya, még mindig nem szánta el magát a magyar nép és azon belül a legszélesebb réteg, a parasztság jogos követeléseinek a teljesítésére. Mít akar hát a magyar falu, mit vár a kormánytól? Független országot és szabad életet. A szabad élet fogalma azonban a parasztság számára a szabad és független paraszti életformában jelentkezik. Ennek az életformának alapvető jellemvonása a földmagántulajdon maradéktalan, teljes biztonsága, a természetes szükségletekhez igazodó szabad termelés, teljesen szabad árucserre-forgalom. De mindezt népünk nem önmagáért, nem a benne rejlő anyagi előnyökért követeli. Tudatosan vagy tudat alatt azért, mert ezek a biztosítékai a személyi szabadságnak és a család, a nemzet egészséges fejlődésének. A parasztság a teljes tulajdonjogi biztonságot követeli nemcsak a jövőben, hanem visszamenőleg is. Vagyis nem nyugszik bele azokba a tulajdonjogi változásokba, amelyeket az elmúlt esztendő gazdasági és politikai kényszerintézkedései idéztek elő. Nem nyugszik bele abba, hogy kényszerintézkedéssel terelték a közös gazdálkodás útjára. Nem nyugszik bele, hogy ennek következtében elvesztette földjét, állatállományát, fölszerelését. Nem hajlandó belenyugodni azokba a károkbba sem, amelyek az erőszakkal végrehajtott tagosítás következményeként érték. Az erőszakkal létrehozott kolhozok rendeleti felosztását követeli minden terhelő következmények nélkül. Az erőszakkal létrehozott tagosításokat érvényteleneknek tekintti és az igazságtalanságok rendeleti jóvátételét várja. Gomulka, a lengyel kommunista párt első titkára az elmúlt héten világosan beismerte, hogy a beszolgáltatás és a magas adó nem egyéb, mint a gazdasági terror eszköze. Ezzel kényszerítették éveken keresztül a parasztságot a kolhozokba. Még a szocializmusnak sem elengedhetetlen velejárója ennek a gazdasági présnek a fenntartása. Még kevésbé annak a demokráciának, amelyet a magyar nép követel. Parasztságunk tehát nem nyugszik bele a terhek részleges csökkentésébe, a beszolgáltatás egy részének a felfüggesztésébe. Az elmúlt eszten-

dők során elszenvedett károk jóvátételét és a beszolgáltatási rendszer teljes eltörlését, az adók lényeges csökkentését követeli. A szabad gazdálkodás azonban mit sem ér helyes árpolitika nélkül. A munka értelme pedig addig nem tér vissza a falvakban, amíg meg nem szűnik az állami kereskedelem üzérkedése a parasztság termékeivel. Falusi lakosságunk igenis híve a valóban szabad és demokratikus szövetkezésnek. De nem a termelésben, hanem az értékesítésben, beszerzésben és hitelezésben. Tehát szívesen támogatja a szövetkezeti értékesítés rendszerét, ha az jogainak teljes tiszteletben tartásával jön létre, és szabadon működhet. Még számos alapvetően lényeges gyakorlati követelés él népünk lelkében. Jól tudják ezt a kormány és a pártvezetőség tagjai is. Ezért csak általánosan utalunk arra: annak a kormánynak, amely igényt tart a parasztság bizalmára, hét esztendő szándékos, tervszerű pusztításának kártételeit kell megfizetnie. Különösen áll ez a kötelezettség arra a kormánynak, amely továbbra is a párt nevében, a párt és a szovjet csapatok segítségével bitorolja a hatalmat. Az ország egész lakossága, parasztságunk is jól tudja, hogy addig nem számíthat alapvető és lényeges változásokra, amíg szovjet katonai alakulatok állomásoznak az országban. Ez a meggyőződése az elmúlt órákban az egész világ közvéleménye előtt véresen igazolódott. A megszálló hatalom kivonulása és nemzetközi ellenőrzés mellett tartott szabad választások az egyedüli garancia arra, hogy a nép akarata, jogos kívánsága érvényesülhet. Ezek után lehet majd szó arról, hogy van-e a szövetkezésnek olyan megvalósítható formája, amelynek előnyei a termelésben is mutatkoznak. Ez a feltétele annak, hogy helyreálljon falusi lakosságunk bizalma a szabad világban is bevált szövetkezési módszerek iránt. Csak ezek után bízhat parasztságunk abban, hogy nem háborgatják évről évre, hónapról hónapra földtulajdonában. Csak szabadon választott kormány nyújthat garanciát arra, hogy néhány hónap múlva nem következik be újabb fordulat a párt politikájában, amely aztán visszaveszi mindazt, amit korábban engedményként nyújtott. Ezekért a garanciáért és azok nyomában kifejlődő szabad magyar életért szállt síkra Budapest hős népe. Ezért folyik a harc még ezekben az órákban is. Kicsinyes, szemérmetlenül szemtelen ígéretések helyett ezt követeli a magyar vidék, a parasztság. A magyar nép nem fogja feladni küzdelmét mindaddig, amíg független országban szabadon nem élhet!

SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNA KOMMUNISTA URALOM MAGYARORSZÁGON! A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

11.40: Széljegyzetek

A rendszer minden alkalommal külön és nagy ünnepélyességgel jelenti, ha egy-egy körülzárt csoport abbahagyja a küzdelmet. – Megadták magukat! – harsogja a budapesti bemondó. Akikről ezt állítják, azok félórával vagy néhány perccel előbb még verekedtek. Elszántan, nagy túlerő ellen, hiányos fegyver-

zettel, elszigetelten harcoltak egy idegen hatalom katonái ellen, és most valóban megadták volna magukat? Megadás-e az, ha valamelyik csoportnak kifogy a lőszere, elfogy a tölténye, és még pisztolyt sem szegezhetnek a szovjet páncélcsoportok lemezeinek nyílására? Komolyan reméli a rendszer, hogy a mostani eseményeket a szó igazi értelmében is követheti valamiféle megadás? A felkelők egy részének vagy egészének, továbbmenően a főváros lakosságának vagy a nemzet teljességének megadása? Nagy szó a megadás. Nemcsak fegyverletételt, a küzdelem feladását is jelenti. Valóban komolyan számít erre magyar területen Moszkva valamelyik megbízottja? Remélték, igaz, sok évig, a sztálinizmus éveiben is azt várták, hogy a nemzet végül elfárad, feladja a küzdelmet, és kényre-kedvre megadja magát. Beteljesült-e ez a várakozás? Nem szólaltak-e meg a fegyverek is, nem nyilvánvalóbb-e ma az elégedetlenség, nem erősebb-e az ellenállás, mint valaha is volt? Higgyék el, a felmerült probléma nemcsak katonai szakkérdés és a fegyverletétel ebben az esetben nem megadás. Soha nemzet még nem bocsátotta meg egy idegen hatalom fegyveres beavatkozását. A küzdelem nem közeledik befejezéséhez, most bontakozik csak ki igazán. Vagy talán azt hiszik a szovjet uralom képviselői, hogy máától, október 24-től [sic!] visszafelé pergetik a történelmet?

SZIGNÁL

Bata István⁸ pár óra előtt beolvasott két hadparancsa a budapesti kormányzat arcába kergethetné a vért, ha a kommunisták ismernék a szégyenkezést. Ország-világ megtudhatta, hogy a Farkas Mihály pákozdi hagyományain nevelt néphadsereg huszonnégy óra alatt szélnek szaladt. A derekabbja, fiatal akademikusok, lelkes tisztek, maguk állottak az egyetemi ifjak élére. Másik része faképnél hagyta laktanyáját. Bata vezérezredes elvtárs most kísérli meg visszacsalogatásukat. Úgy hírlík, hogy egy részük az osztrák határnak tart. Bécsi jelentés szerint csak igen kevés hadrendbeli honvédalakulat harcolt a Farkas Vladimírokat kitermelő és a nemzet elnyomására mindenkor készen álló belbiztonsági karhatalom oldalán. A néphadsereg becsületére és Bata Istvánék orcápirító szégyenére legyen mondva, hogy Gerő Ernő rendszere már sehol sem lenne, ha a kommunisták hívására nem jelennek meg a szovjet-páncélosok, azok a tizenkét év előttről jól ismert szovjet katonák, akiket Bata Istvánék akkor is, most is felszabadító testvéreknek neveztek. Ajánljuk magyar katonatestvéreinknek, hasonlítsák össze Rokosszovszkij szovjet-lengyel és Bata István szovjet-magyar hadügyminiszterek szerepét, a két kormány magatartását. Odaát önérzetes visszautasítása minden szovjet beavatkozásnak, itt pedig gerinctelen felkínálkozás. Száz és száz magyar fiatal holtteste a Gerő és Bata által segítségül hívott szovjet páncélosok lánctalpai alatt.

⁸ Bata István (1910–1982) honvédelmi miniszter. Az 1930-as évektől szakszervezeti vezető volt, 1945 után kommunista. 1949-ben Moszkvában katonai akadémián tanult. 1950-ben légvédelmi parancsnok, vezérkari főnök, 1953–1956-ban az MDP Politikai Bizottságának póttagja. 1953-tól 1956. október 27-ig miniszter.

SZIGNÁL

A magyarországi sztálinisták a szovjet páncélosok mögül öklüket rázzák a hős budapesti szabadságharcosok, a magyar munkások és fiatalok felé. Ellenforradalmi bandákról, forradalmi csőcselékről, reakciós provokátorokról és ügynökökről beszélnek. Ugyanezzel kísérleteztek Poznań után a moszkovíták és sztálinisták Varsóban is. Gomulka hatalomra kerülése után első beszédében megadta nekik a választ. A lengyel kommunista párt első titkárának ezek a szavai félresöprik a pesti sztálinisták hazugságait és rágalmaikat is. Azt mondta október 21-én Gomulka Varsóban: „A munkásosztály nemrégiben fájdalmas leckét adott a párt vezetőségének és a kormánynak. A poznańi munkások, mikor a véres júniusi csütörtökön tüntetve az utcára vonultak, félreérthetetlen hangon kiáltották, hogy elég volt, így nem folyhat tovább. El kell ismernünk, hogy pártunk és kormányunk túlfeszítette a húrt és ez soha sem történhetik meg büntetlenül. Politikailag naiv és ügyetlen kísérlet lenne a fájdalmas poznańi tragédiát úgy tüntetni fel, mintha imperialista ügynökök és provokátorok műve lett volna. Ügynökök és provokátorok soha és sehol sem határozhatják meg a munkásosztály magatartását. Az egész munkásosztály elégedetlenségének okai bennünk, a kommunista párt vezetőségében, a kormányban vannak.” Ezt mondta Gomulka és ezzel vádbeszédet és ítéletet mondott a budapesti sztálinista gonosztevők felett, akik most riadalmukban csőcseléknek merik nevezni a magyar dolgozókat, a magyar ifjúságot, a hadsereg fiatal tisztjelöltjeit, az egész lázadó magyar népet.

SZIGNÁL

A harc még nem szűnt meg, de a rendszer már kezd fennhéjázó lenni. Korán az öröm, jó urak, mert ez a harc akkor sem szűnik meg, ha a fegyverek elnémulnának! Korán az öröm, jó urak, mert ha most úgy gondolják, hogy itt a megtorlás, a terror, a bosszúállás véres fegyvereit alkalmazhatják, nem ismerik a nemzet lelkét. Gondoljanak csak a tegnapi remegésükre, gondoljanak kétségbeesett ígéreteikre, gondoljanak arra, hogy a megindult harc a megcsalás miatt indult meg, és új család új küzdelmet provokál! Emlékeztetjük Nagy Imrét arra, milyen kétségbeesetten könyörgött tegnap a rádióban, milyen remegő hangon ígért amnesztiát, megbocsátást. Emlékezzék arra, hogy az ő nevével és az ő érdekében kezdődtek a tüntetések, és neki első intézkedése a statárium meghirdetése volt. Nagy Imrének hát ezerszeres a kötelessége, hogy megakadályozza a kegyetlenkedést, hogy lemossa magáról a statárium meghirdetésének szörnyű bűnét, hogy tisztázza magát a szovjet csapatok beavatkozásának kérdésében. Mert Nagy Imre alól pillanatok alatt kicsúszik a nemzet talaja, mert Nagy Imrének nem szabad elfelejteni, hogy tegnapi népszerűsége már ma megvetéssé válik, mert Nagy Imrétől nem azt várta az ország, hogy Magyarországot megmentse a Szovjetunió, hanem hogy Magyarországot mentse meg a Szovjetuniótól!

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A STATÁRIUMOT!

11.50: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor írása a kronstadti matrózlázadásról.

A moszkovita vezetők kutyamódra szűkölve nemcsak rimázkodtak és fenyegetőztek, de a leghitványabb rágalmaikat is szórják a hősök felé, akik a magyar nemzet szabadságának nagy ügyéért kétségbeesésükben fegyverhez folyamodtak. A sarokba szorított moszkovita vezetők nem átalították és nem átalják fasiszta banditáknak, ellenforradalmároknak szidalmazni a felkelőket, akiket az ő gyalázatos politikájuk kényszerített az elszánt fellépésre. Az aljas rágalmazás közben pedig a rendszer szócsövei maguk is beismerték riadt zavarukban, hogy a felkelők csapatai a főiskolai hallgatók, a munkások és a katonák, sőt katonatisztek soraiból, a magyar ifjúság színe-javából verődtek össze. A polgári és egyenruhás szabadsághősök táborában így minden valószínűség szerint számtalan párttag is volt, persze nagyrészt kényszeredett tessék-lássék párttag. [...] Ugyanezekkel a rágalmakkal illeték 1921 tavaszán mindazokat a kronstadti haditengerészeket is, akiknek jóhiszemű segítsége nélkül Lenin és társai nem ragadhatták volna magukhoz a hatalmat Petrográdban az 1917. esztendő [novemberének] ama átkozott 7. napján. [...] Mindössze három és fél esztendővel később azonban, éppen amikor az orosz bolsevik kommunista párt jubiláris tizedik kongresszusára ült össze a moszkvai Kremlben, ugyanazok a kronstadti haditengerészek újból fellázdak. Csakhogy ezúttal az ellen a kormányzat ellen, amely elsősorban nekik köszönhetette létrejöttét. Keservesen rájöttek, hogy család áldozatai lettek. Népellenes, elnyomó és kizsákmányoló uralom kialakulásához nyújtottak segédkezet 1917 novemberében. És a munkássággal meg a valóban demokratikus értelmiséggel összefogva a kronstadti haditengerészek azért szálltak ismét harcba 1921 márciusának elején, hogy megpróbálják jóvátenni végetes tévedésüket. Programba foglalt követeléseikkel bizonyították, hogy korántsem ellenforradalmi célkitűzések vezetik őket. Meg akarták tartani a tanácsrendszert, de a kommunisták egyeduralkodó nélkül, és érvényesíteni akarták az 1917. februári forradalom valamennyi igazán demokratikus vívmányát, a szólás és sajtószabadságot, a nyugati értelemben vett szociális demokrácia biztosította összes szabadságjogokat. A kronstadti matrózoknak ezt a második felkelését kegyetlenül vérbe fojtották éppen azok, akik az első felkelésüknek haszonélvezői lettek. Leverték az elkeseredett szabadságharcot, de csak pirruszi győzelmet arattak, amelytől megindult az orruk vére. A moszkvai vezetők megérezték, lehetetlen volt meg nem érezniük, hogy a kronstadti haditengerészek az egész nép szembefordulását fejezték ki felkelésükkel a rendszer ellen, és ezzel egyben leleplezték a kommunista vezetők önkényuralmának egész reakciós voltát. Ezért történt, hogy a bolsevik pártnak ugyanazon a tizedik kongresszusán, amelynek későbbi folyamán bejelentették a kronstadti felkelés véres letaglózását, Lenin sietve előállt az addigi poli-

tika lényeges megváltoztatásával, a NEP-nek nevezett új gazdasági rendszerrel.⁹ Ennek az engedményes politikának a jegyében egy csapásra megszüntették a hadikommunizmust, megszüntették a háborús jellegű gabonarekvirálást, a kényszerbeszolgáltatást, a mezőgazdaság már megindított erőszakos kollektivizálását és felszabadították a paraszti termelést. Egyidejűleg szabaddá tették a kereskedelmet. Mindazokat az ipari üzemeket pedig, amelyek nem foglalkoztattak többet 25 munkásnál, visszaadták tulajdonosaiknak. Tehát maguk a bolsevik vezetők állították vissza részben a kapitalizmust, aminek követelésével a kronstadti igazi forradalmárokat rágalmazták és vádolták. Majdnem egy teljes évtizeden keresztül élvezték Oroszország népei a kronstadti haditengerészek, munkások és szabadelvű értelmiségiek vérbe fojtott felkelésének gyümölcseit, a viszonylagosan nagyobb szabadságot minden téren. A kommunista vezetők önkényuralma meghátrálásra kényszerült. A második kronstadti felkelés tehát veresége ellenére sem volt hiábavaló. De még nagyobb, sokkalta nagyobb volt az erkölcsi hatása. Az 1921. márciusi kronstadti felkelésből tudta meg véglegesen a világ, hogy a szovjet diktatúra nem egyéb államkapitalista reakciónál, semmi köze a szocializmus és a demokrácia eszményeihez, amelyekkel szélhámoskodik. Napjaink magyarországi eseményeinek lényege megegyezik a nevezetes kronstadti felkelés eszmei tartalmával. A magyar diákok, munkások és nem utolsósorban a katonák hősiek síkraszállása és véráldozata minden bizonnyal ugyanacsak meghozza gyümölcseit a nemzet igazi akaratának érvényesítése szempontjából. Kifejezte ugyanis nemcsak a nemzet, hanem még az önérvényesítő, becsületes párttagok nagy többségének követelését is. A gyökeres változást a tényleges demokrácia, az emberi és társadalmi szabadságjogok megvalósítása érdekében. Az értelmes párttagok se azonosíthatják többé magukat a vezetők reakciós, hazaáruló politikájával, ha nem akarják, hogy a nemzet kivesse őket magából.

12.01: Hírszolgálat

Budapest. A magyar főváros továbbra is el van zárva a külvilágtól. [...] A magyarországi drámai események külföldi megfigyelői teljesen annak a ténynek hatása alatt állanak, hogy a magyar felkelés ilyen óriási méretekben bontakozott ki a szovjet elnyomás és a kommunizmus ellen. Politikai megfigyelők a budapesti rádió jelentéseiből megállapítják, hogy a termelőmunka jóformán az egész város üremeiben leállt. A magyar nép megmozdulása kapcsán politikusok és hivatalos személyiségek részéről számtalan megnyilatkozás hangzott el az egész világon. Dülles amerikai külügyminiszter, aki a magyarországi népfelkelés hírének vétele után Eisenhower elnökkel megvitatta a magyar és a lengyel fejleményeket, kijelentette az amerikai magyar szövetség vezetősége előtt,

⁹ NEP: Novaja-Ekonómicseskaja Politika, azaz új gazdaságpolitika.

hogy az Egyesült Államok kormánya a legnagyobb együttérzéssel figyeli a magyar nép hősi küzdelmét szabadságának és függetlenségének visszanyerésére. [...]

Az egész szabad világ sajtója az elmúlt 48 órában vezető helyen foglalkozik a magyar nép megmozdulásával. [...] A jugoszláv napilapokat, amelyek vezető helyen közlik a budapesti felkelés híreit, az olvasók percek alatt elkapkodták az újságárusok kezeiből. A vezércikkék azonban mély hallgatásba burkolóznak. [...]

Varsó. Több százezer ember gyűlt össze egy tegnapi tömeggyűlésen Varsó főterén. [...]

New York. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa ma este folytatja vitáját a feszült helyzetről Izrael és Jordánia között. A mai ülésen Izrael delegátusa ismerteti kormánya álláspontját. Izrael és Jordánia, mint emlékeztető, a Biztonsági Tanács előtt kölcsönösen egymást vádolta a palesztinai fegyverszüneti megállapodás ismételt megsértése miatt. [...]

12.10: Nemzetközi sajtószemle

A magyarországi forradalom nyugati visszhangját ismertetjük. [...] A Neues Österreich, az osztrák kormánykoalíció lapja azt írja, hogyha majd egyszer megírják a csatlós országok területének történelmét, akkor a legkülönb és legjelentősebb fejezet Magyarországgal foglalkozik majd. A Neues Österreich cikke így folytatódik: „A magyarságra rákényszerítették a népi demokráciát. Lelkében az maradt, ami Rákóczi és Kossuth idejében volt: szabadságszerető, nemzeti jogainak tudatában lévő, politikai szempontból okos nép! A sztálinizmussal és az antisztálinizmussal folytatott népcsalás a magyarságot nem tévesztette meg. Már évek óta erjed, gerjed a harag a néptömegek mélyén. A most kitört vihart nyilván a lengyel példa váltotta ki, de a vihar eredete és indítéka nagyon mélyen gyökerezik: a magyarok ki akarnak szabadulni az idegen légkörből, szabad levegő után áhítoznak. Magyarországon nem a kommunisták őrsekváltásáról van szó, mint a többi vasfüggöny mögötti országban. Nem arról van szó, hogy az egyik kommunista csoport felváltja a másikat. Nem csupán a sztálinista diktatúrától való elszakadás a cél. A fiatalság és a mozgalmat vezető diákság ennél többet, szólásszabadságot, szabad választásokat, szabad életet akar. A demokrácia visszaállítását követeli.”

A szociáldemokrata Arbeiter Zeitung megállapításai a következők: Magyarországon nem titoizmust, hanem tényleges demokráciát követelnek. Nagy Imre, az új miniszterelnök, nem a „magyar Gomulka”. Nagy Imre nem titoista, inkább Malenkov embere. Nem a nemzeti függetlenség jelképe, legfeljebb a közszükségleti javak gyártásának, az életszínvonal emelésének és az engedményes parasztpolitikának szószólója. Nagy Imre és Gerő Ernő ellentéteik ellenére a szovjet csapatok géppisztolyára támaszkodva szövetekeztek egymással. A magyarországi népfelkelés világosan megmutatja, hogy a nép nem akar többé a kommunista diktatúráról hallani. A magyar nemzet demokráciát kíván. A magyar katonaság és a rendőrség a rendszer szempontjából nem megbízható.

Az osztrák szociáldemokraták lapja, az Arbeiter Zeitung mai vezércikkében végül a magyar munkássághoz intéz üzenetet: Az osztrák munkásságot a munkásmozgalmak kezdetétől szoros szálak fűzik a magyar munkásokhoz. Most szenvedélyes együttérzéssel kísérjük figyelemmel a magyar munkásság szabadságharcát, és azt kívánjuk nekik, hogy valósítsák meg azt, aminek eljöttét már ezekben a napokban olyan közelinek látták: a szolgaság megszüntetését, a szabadság kivívását, a szociális demokrácia berendezkedését Magyarországon.

Az angol sajtó figyelmét ugyancsak nagymértékben lekötik a magyarországi események. A liberális Manchester Guardian megállapítja, hogy a magyarok és a lengyelek felkelésének oka azonos. A nép Poznańban és Budapesten egyaránt kenyeret és szabadságot követel. A konzervatív Daily Telegraph vezércikkében kevesli a magyarországi kommunista párton belüli személycserék mértékét. A legtekintélyesebb angol lap, a [The] Times a következő hetek lehetőségeit vizsgálja. A [The] Times ezt írja: Nagy Imre tegnap rövid felszólalásában reformokat ígért. Reformterveit még nem részletezte. Semmi sem olyan biztos, mint az, hogy új és még nagyobb forradalom tör ki, ha a reformok elmaradnak.

A News Chronicle azt hangoztatja, hogy Magyarország fellázadt a rabszolgasors ellen, és visszautasította a kommunizmus tanait. A munkáspárti Daily Herald megállapítása szerint a Szovjetunióknak rá kell szánnia magát a közép- és kelet-európai országok nagyobb függetlenségének megadására. Az amerikai lapok állásfoglalása a lényeg tekintetében egységes. Cikkeik szerint forradalmi mozgalom söpör végig a vasfüggöny mögött. A [The] New York Times Budapest mártírjai címmel írt vezércikket. A lap felháborodottan állapítja meg, hogy Budapesten, a magyar fővárosban magyarok halnak meg a szovjet harcokcsik tüzelésétől, a Vörös Hadsereg katonáinak golyóitól. A cikk így folytatódik: „A mártírok meghalnak, de kiáltásuk tovább zeng: oroszok menjetek haza! Ez a kiáltás bejárja az egész világot és messze földeken ver nagy visszhangot. Mi, amerikaiak, gyászoljuk a mártírokat és tisztelgünk a hősi halottak emléke előtt. A mai hősök tetteiről a magyar történelem egy oldalon számol majd be Kossuth Lajos honvédeknek cselekedeteivel. Nem lehet nem összehasonlítani az 1849-es és a mai eseményeket, hiszen a magyar szabadságharc elbukásában nagy része volt a Miklós cár által küldött orosz hadseregnek. Csakhogy 1849-ben nem voltak magyar quislingek, akik felszólították volna az oroszokat magyarok meggyilkolására a budapesti utcákon. Ez a dicstelen szerep betöltetlen volt Nagy Imre jelentkezéséig.” [...]

A New York Daily Mirror megállapítása szerint a budapesti felkelést Közép- és Kelet-Európában további fejlemények követik, és a szovjet vezetők helyzetét a további cselekmények sem könnyítik meg. Egységesen beszámolnak az amerikai lapok arról, hogy a Magyar Nemzeti Bizottmány felszólította a Biztonsági Tanács elnökét, tűzze napirendre a magyarországi szovjet beavatkozás tárgyalását. Több amerikai lap fényképfelvételt közöl a New York-i szovjet konzulátus előtt tegnap tüntető magyarokról. A [The] Washington

Post azt jelenti, hogy Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke, választási hadjáratát megszakítva ismét tárgyalt Dulles külügyminiszterrel a magyar és lengyel helyzetről. Az amerikai sajtó egységes végső következtetése, hogy a küzdelem folytatódik a szabadság tábora és a szovjet uralma között.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSÉ MEG A FELTÉTELEKET! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

12.20: Rendkívüli falusi adás

Zoltán Károly jegyzete.
Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor.

SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNA KOMMUNISTA URALOM MAGYARORSZÁGON! A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

12.30: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 11.40-kor.

RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLÓS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

12.40: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: 11.10-kor.

SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNA KOMMUNISTA URALOM MAGYARORSZÁGON! A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

12.50: Rendkívüli kommentár

Ki a felelős?
Janus írása.

Amikor e sorokat írjuk, hazánkban még véres harcok dúlnak, a magyar szabadságharcosok hősi serege elszántan küzd a szovjet túlerővel szemben. A kormány még mindig nem ura a helyzetnek. Országunk szívében, Budapesten még fegyverek ropognak, a vidék forrong, és népünk izgatottan várja a fejleményeket. Három napja folyik a harc a gyilkos túlerővel szemben. Ez a három nap a magyar nép félreérthetetlen válasza volt egy évtized vörös zsarnokságára. Három nap nem sok idő egy ezeréves nép történetében. De elegendő lett volna, hogy önállóságunkat, függetlenségünket visszanyerjük. A gyarmatosító szovjet csapatok beavatkozása nélkül ma már országunk szabad! A világ szemé rajtunk van, magyarok! A gyász és a fájdalom könnyeit beragyogja az a di-csőség, amit a hős magyar forradalmárok vívtak ki nemzetünk számára! Fiata-

lok és munkások, írók és értelmiségiek, ez a forradalom a Ti választotok és szabadságharcotok a kommunista elnyomók ellen. Hasztalan iparkodnak beszennyezni Titeket, hasztalan nevezik fasisztának és provokációnak fölkelés-teket, az igazságot és szabadságot nem lehet kitörölni szívetekből. Ezt az igazságot és szabadságot a Ti véretek írta a budapesti járdára. Jogaitokért és szabadságotokért harcoltatok fegyverrel, jogaitokért és szabadságotokért megy tovább a harc akkor is, ha a fegyverek elhallgatnak egyszer. A felelősség nem titeket terhel. A gyalázat, a gazság, a sok elhullott vér azoknak a lelkiismeretén szárad, akik titeket a végső kétségbeesésbe kergettek, akik meg akartak fosztani titeket jövőtöktől, akik el akarták zárni előleket a demokrácia útját, akik restaurálni szerették volna a sztálinista önkényt! A felelősség azokat terheli, akik ki-provokálták Budapesten a fegyveres felkelést! Vannak történelmi pillanatok, amikor egy nép számára nincs más választás, mint a fegyver. Száz év múltán ez a pillanat érkezett el október 23-án este, amikor a pesti utcán százazrek énekeltek a Kossuth-nótát, és tüntettek a lengyel-magyar szabadság közös kivívásáért. Budapest népe nem akart harcot, a magyar ifjúság és a magyar munkásság nem akart véres forradalmat. Őszintén hitte, hogy a kommunista világban kezdődött változás lehetőséget nyit a reformok és a szabadság békés megvalósítására. A budapesti tüntetés egy történelmi tudatú, politikailag érett nép lelkes demonstrációja volt a nemzeti függetlenség helyreállításáért és a belső reformok kivívásáért. Északról, Lengyelhonból ekkor már serkentően fújt a szabadság szele, a magyar ifjúság mámoros lett tőle és hitte, hogy demokratikus törekvéseinek nem lehet többé akadálya a hazában. Ami ezután történt, az a kommunista provokáció és gyalázat sztálinista korszakára emlékeztet.

Az összegyűlt több százezres tömeg lelkesen tüntetett a Parlament előtt. Várta követeléseinek megvalósítását, várta az illetékesek megnyugtató ígértét a kívánságok teljesítésére. És ekkor a Parlament erkélyén megjelent az ember, aki Rákosi mellett a sztálinista diktatúrát fémjelezte Magyarországon. Megjelent Gerő Ernő, a sztálinista gazdaságpolitika fő irányítója, és beszélni akart. A tömeg lehurrogta. Olyan vezetőket követelt, akik nem kompromittálódtak a múltban, akikben több bizalmat látott, mint a báránybőrbe bújt farkasokban. Gerő pillanatok alatt eltűnt, helyette rövidesen tankok és karhatalmi osztagok jelentek meg, hogy a demonstrációt beszüntessék, és a tüntető tömeget feloszlassák. Hírek szerint a tulajdonképpeni harc már erre a sztálinista provokációra megindult.¹⁰

10 Gerő október 23-án este az Akadémia utcai pártközpontban tartózkodott. A Parlament erkélyén előbb Erdei Ferenc próbált beszélni, de a tömeg túliabálta, majd Sinkovits Imre szín-művész, aki korábban a Petőfi-szobornál szavalt. „Fölszállott a páva, kezdtem – emlékezik a színész. – Kifütyültek. Nemzeti dal. Már ez sem kellett. Ide én már kevés voltam, olyan izzó volt a hangulat. Politikust várt a tömeg, Nagy Imrét követelték.” (Bogácsi Erzsébet interjúja Sinkovits Imrével. *Népszabadság*, Budapest, 1997. október 25.) A Kossuth téren a tömeg Nagy Imrét követelte, és várta ki. Este kilenc óra körül őt hurrogták le, miután az Elvtársak! megszólítása elhangzott. Aznap este a téren fegyveres alakulat nem volt.

A tulajdonképpeni fölháborodás, a véres forradalom azonban a késő esti órákban robbant ki, Gerő rádióbeszéde nyomán. Ez a beszéd nyílt szembeszegülés volt a népakarattal szemben. Ez a beszéd a reformok elsikkasztását jelentette be. A párt első titkára ebben a beszédében fasiszta provokátoroknak nevezte a magyar parasztság és munkásság tüntető fiait. Gerő erőszakos, provokatív hangjából a nemzeti elnyomás gyalázatos sztálinista frázisai csendültek ki. Amikor a munkásság joggal remélte, hogy a gyár végre valóban sajátja lesz, a párt első titkára a munkásság szemébe vágta, hogy erről szó sem lehet. Amikor a parasztság joggal remélte, hogy megszabadul a kolhozok rémétől, Gerő földműves népünk arcába vágta, hogy továbbra is kolhozosítani akarnak. Amikor a magyar írók és költők a szabadság hajnalát hirdették ezen a tájon, Gerő bejelentette, hogy tovább fog tartani a sötétség.¹¹ A sztálinista restauráció hírnöke még be sem fejezte beszédét, amikor az országos felháborodás már nyílt felkelésben tört ki. Az eseményeket most már nem lehetett feltartóztatni. Fiatalok, öregek, munkások és értelmiségiek, írók és katonák, a magyar nép minden rendű és rangú fia egy emberként kelt fel, és fogott fegyvert a gyalázatos provokáció ellen. Pártállásra, világnézetre és a távolabbi célokra való tekintet nélkül megmozdult a nemzet, hogy elsöpörje azokat, akik mesterséges korlátokat szerettek volna állítani szabadságunk elé. A többit ismerik hallgatóink azokból a drámai eseményekből, amelyek máig sem értek véget, és amelyek izgalomban és gyűlöletben tartják a lelkeket mindaddig, amíg a magyar nép elégtételt nem kap. Elégtételt nem kap a sok kiontott magyar vérrért, elégtételt nem kap a statárium elrendeléséért, magyar szabadsághősök kegyetlen felkoncolásáért és azért a gyalázatért, amely a szovjet csapatok beavatkozását elrendelte. A magyar történelem kísértetiesen megismétlődött. Csakhogy most nem az idegen Habsburg-kormányzat hívta be az orosz csapatokat a magyar szabadságharc leverésére, mint 1848-ban, hanem az a gyalázatos maroknyi tábor, amely állítólag – ezzel hivatkozta egy évtizeden át – a magyar dolgozók nevében politizált. Az álarc lehullott. Az új muszkavezetők ezzel a tetteikkel önmagukat bélyegezték meg örökre a magyar történelemben! Az országban statáriális bíróságok ítéleznek. Ítéleteket mondanak a magyar szabadságharcosok felett. Felelőssé teszik őket a forradalomért. Gyászunk és fájdalomunk életükért vádlón kiált ennyi hitványság és gyalázat ellen! Minden kioltott élet, minden kiontott vér még súlyosabbá teszi azoknak a felelősségét, akik a vérengzést kiprovokálták. Magyarországon nem lesz béke, és nem lesz nyugalom és nem lesz rend mindaddig, amíg a sztálinista bűnösöket meg nem büntetik. A magyar nép nem nyugszik, amíg elégtételt nem kap! A magyar ifjúság, a magyar munkásság, parasztság és értelmiség követeli a sztálinisták azonnali felelősségre vonását és távozását! Az új kormánynak most alkalma nyílt bizonyosságot tenni: ki meri-e mondani az igaz-

11 Gerő beszédének teljes szövege: *A forradalom hangja. Magyarországi rádióadások...* i. m. 23–26.

ságot?! Ez pedig tömören úgy hangzik, hogy a szabadsághősök helyett a sztálinista provokátorokat ültessék a vádlottak padjára!

13.00: Hírszolgálat

A budapesti rádió néhány perccel ezelőtt jelentette, hogy Gerő Ernőt leváltották a magyarországi kommunista párt első titkári tisztségéből. Utóda Kádár János lett.¹²

A magyarországi drámai események külföldi megfigyelői teljesen annak a ténynek hatása alatt állanak, hogy a felkelés milyen óriási méreteken bontakozott ki a szovjet elnyomás és a kommunizmus ellen. A magyar nép megmozdulása kapcsán politikusok és hivatalos személyiségek részéről számtalan megnyilatkozás hangzott el az egész világon. [...]

Az egész szabad világ sajtója vezető helyen foglalkozik a magyarországi felkeléssel. [...]

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottságának nyolcadik, teljes ülése jóváhagyta az ország politikai és gazdasági feladatairól szóló határozati javaslatot. A határozat lényegében jóváhagyja azokat az irányelveket, amelyeket Gomulka, a párt újonnan megválasztott első főtítkára nevezetes múlt hétvégi beszédében körvonalazott. A lengyelországi kommunista párt különben egy további határozati javaslatot is elfogadott, amely elítéli az antiszemitizmus minden formáját. A Trybuna Ludu máj számában cikket közölt a szovjet–lengyel barátság szükségéről, a lap kiemeli azonban, hogy a két ország közötti viszony alakulása kizárólag az egyenlőség elvének tiszteletben tartásával történhetik. A Daily Mail közli a Le Monde című francia lap tudósítójának varsói jelentését az ott lezajlott magyarországi rokonszenvtüntetésekről. Tegnap este mintegy négyezer diák és diáklány vonult fel két hatalmas különálló csoportban a Szovjetunió és Magyarország varsói külképviseleteinek épülete elé. A szovjet nagykövetség épülete előtt megjelent hatalmas tömeg Rokosszovszkij eltávolítását követelte és szovjetellenes érzelmeinek adott kifejezést. A budapesti kormány képviseletének épülete előtt felvonuló tömeg a budapesti és magyarországi eseményekkel kapcsolatban a magyar nép iránti rokonszenvének adott kifejezést. Veletek vagyunk! – kiáltotta a tömeg a magyar követség épülete előtt. A tüntető tömeg ezután a főpályaudvar épülete elé vonult, amikor elterjedt Wyszyński bíboros szabádlábra helyezésének híre.

13.10: A szabadságharc győzelméről

Balogh Balázs írása: *A szabadságharc győzelméről*. A fegyverek még ropognak, de a harc már eldőlt: a szabadságharc győzött! Ez a megállapítás, kedves hallgatóim, első pillanatra talán merésznek hangzik. A szabadságharcok sorsa azonban sohasem azon dől el, hogy pillanatnyilag mi a hadi helyzet és a fegyveres erők mérkőzésében melyik fél kerekedik

¹² A Kossuth rádióban a bejelentés 12.32-kor hangzott el.

felül. A szabadságharc rendszerint eléri a célját már azzal, hogy kitör. Győz azzal, hogy a legszentebb, legnemesebb eszményekért indul meg, és mögötte áll az egész nép közhangulata. A mostani szabadságharc ennél többet ért el. Már az első órákban bebizonyította, hogy fizikailag is erősebb, mint a rendszer. A mérhetetlen költséggel és fáradsággal felépített államvédelmi szervezet, a többi nyílt és leplezett fegyveres erő, a pártszervezet és az egész spicilirendszer a nyílt harcban megbénult; alulmaradt a szabadság mámorában tüntető és harcoló néppel szemben. Budapesten ma már nem volna kommunista kormány, és a népgyilkos rendszer vezetői megérdemelt helyükre jutottak volna, ha nem volna az országban szovjet hadsereg, és ez a haderő nem vonult volna fel a magyar nép ellen.

Az árulók abban reménykedtek, hogy a szovjet csapatok, tankok, repülőgépek megjelenésére a harc megszűnik, a nép megadja magát. Nem ez történt. A szovjet hadseregnek veszteségei vannak, a szovjet tankok állnak döglötten az utcán, és a gyűlölt idegen által kiontott magyar vér még forróbbá, még elkeseredettebbé teszi a harcot. Kedves hallgatóim, ez már győzelem. Világraszóló győzelme a magyar népnek, amely felé e pillanatban szinte túláradozó tisztelettel és lelkesedéssel fordul az egész világ közvéleménye. A magyar nép ezzel a szabadságharccal már bebizonyította, hogy tíz év gyalázatos mesterkedése nem tudta megtörni sem lelki, sem fizikai erejét. A magyarországi diktatúra nemcsak erkölcsi, hanem fizikai, katonai csődjét is kénytelen volt bevallani azzal, hogy az orosz hadsereg beavatkozását kérte; gyávaságának és feneketlen ostobaságának adta bizonyítékát azzal, hogy ezért a hóhérmunkáért hálát követel a néptől. A magyarországi muszkavezetőkön ott ég az egész világ megvetésének a bélyege. Erkölcsileg halottak, fizikailag rabok, mindeddig az óráig nem mertek kibújni rejtékhelyükről. Hol láttak Budapesten csak egyetlenegy is közülük, ahol harc folyt, és helyt kellett állni? Győzelmet aratott a magyar szabadságharc legnagyobb átkunk, a szovjet megszállás felett. A Szovjetunió, mintha szégyellte volna ezt a szörnyűséget, már régen eltüntette katonáit Budapestről, elbújtatta vidéki garnizonokban, és a megszállás tényéről nem volt hajlandó és nem engedett beszélni. A Varsói Szerződéssel próbált némi magyarázatot adni annak, hogy több mint tíz évvel a háború után még mindig megszállás alatt tartja egyenrangú, baráti szövetségeseit. Most napnál világosabban kiderült, mire való ez a megszállás. A nép ellen, a nép féken tartására és lemészárlására, ha a nép szabadon szólani és cselekedni mer. Kedves hallgatóim, ez a bizonyíték világraszóló eredménye a harcnak és e pillanatban még csak sejtetni lehet, hogy milyen súlyos dőfés a különben is támoalgó szovjet politika oldalában. A Szovjetunió vezetésében egyre jobban kiéleződnek a személyi ellentétek, egyre érezhetőbb a diktátor nélküli diktatúra vajúdása. A megszállott országok népe egymás után lázad, Kelet-Berlin, Poznań és most Varsó, mind egy-egy csapás a Szovjetunió Sztálin által kiépített hatalmi rendszerén. Jugoszláviával hetekig tartó tárgyalásokon sem tudták rendezni

a viszonyt, Kína elszakadási törekvéseket mutat és a szabad világ kommunista pártjai torkig vannak a moszkvai parancsolgatással. A mosolypolitika, a koegzisztencia mindennap jobban lelepleződik és a gazdasági, termelési csőd egyre fojtogatóbb lesz. Ebben a helyzetben érte a Szovjetuniót a csapás, hogy Budapesten is be kellett avatkoznia, le kellett vétnie az álarcot, ország-világ előtt be kellett vallania, hogy a békét, barátságot hazudó mosoly mögött nincsen más, csak nyers katonai erő és gyilkolásra kész hatalomvágy. Győzött a magyar szabadságharc otthon is, abban a pillanatban, amikor kirobbant. Nem mernek beszélni provokátorról, mert a provokátor maga a rendszer.

Gerő Ernő robbantotta ki ezt a forradalmat, ő dobta bele a szikrát az izzásig hevült hangulatba azzal, hogy kedd esti rádióbeszédében visszafordult a legöregebb sztálinista politikához. Minden csepp kiontott vér az ő kezén szárad, nem szabadulhat a tömeggyilkosság vádjától és az ítélettől, amelyet az egész nép mond ki felette. Ez az ítélet már részben érvényesült: Gerőt elcsapták, nem párttitkár többé. A párt igazolja a felkelt népet. Kedves hallgatóim, a szabadságharc abban a pillanatban, amikor elkezdődött, már eltemette azokat a módszereket, célokat és hazugságokat, amelyekkel a rendszer Moszkva parancsára tíz éven keresztül kormányzott. A sztálinizmus feltámasztásának kísérlete indította el a harcot és a kísérlet abban a pillanatban megbukott. Milyen gyűlölet és iszonyat él a nép lelkében, ennek a jelei már akkor megmutatkoztak, amikor Gerő és társasága Jugoszláviában utazgatott, és otthon megcsapta a szíveket a szabadság levegője. Ha nem vakította volna el a hatalom bitorlóit a rémület és a népgyűlölet, meg kellett volna érezniök, hogy ezt a fejlődést visszafordítani nem lehet, a nép szabadulni akar a kommunista diktatúrától, kezébe akarja venni sorsa intézését, és a határon túl akarja látni a tizenegy év óta nyakán élősködő szovjet megszálló csapatokat. Ezt a követelést nem lehetett volna elalkudni akkor sem, ha nem robbannak ki a kedd esti események. Most, a szabadságharc kitörése után ez a nép követelése vérrel megszentelt, visszavonhatatlan parancs lett, és nincs a földön hatalom, amely ennek a parancsnak a teljesítését tartósan megtagadhatná.

Valami más jön. Még nem tudjuk pontosan, mi és mikor. De olyan bizonyos, mint a napfelkelte, hogy az eddigi magyarországi kormányzati rendszert folytatni nem lehet, és minden kísérlet a régi módszerek feltámasztására vagy életben tartására teljességgel reménytelen. Kedves hallgatóim, ezért mondjuk és tudjuk, hogy a szabadságharc győzött. A győzelemnek ára van. Rettentő nagy ára: megszakadt életek százai, fájdalmasan kiontott drága magyar vér. De ennek a vérnek minden cseppje szikrázó gyémánt, mérhetetlen kincs, amelynek értékét és hasznát az egész nemzet látja. Dicsőség a hőseknek, akik annyi év után megint fegyvert ragadtak a szabadság védelmében. Puskafüstön, könnyeken, romokon és rémületen keresztül lássuk meg és köszönjük meg ennek a harcnak roppant erkölcsi és politikai diadalát.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A SZABADSÁGHARCOT! MUNKÁSOK! ÓRIÁSI A FELELŐSSÉGTEK! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKÉRT IS KÜZDENEK! A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOL! SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNA KOMMUNISTA URALOM MAGYARORSZÁGON! A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

13.20: Bell ezredes jegyzete

A magyar katonák felelősségéről. Ismétlés, elhangzott: 09.40-kor és 10.45-kor.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A SZABADSÁGHARCOT! MUNKÁSOK! ÓRIÁSI A FELELŐSSÉGTEK! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKÉRT IS KÜZDENEK! A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOL!

13.35: Rendkívüli riport

Ebben az adásunkban tovább folytatjuk a hozzánk beérkezett legfrissebb jelentések közvetítését a magyarországi események nyugati visszhangjáról. R riportunkat bécsi tudósítónk most érkezett jelentésével kezdjük.

Ausztria közvéleményét a legtalálékosabban talán az osztrák kormányhoz közel álló bécsi [Die] Presse egyetlen mondata tükrözi a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. Ez a mondat így hangzik: „A bécsiek szíve a bátor budapestiekért dobog, akiknek a nemzet szabadsága drágább saját életüknél.” A [Die] Presse ezzel a közvélemény felfogását juttatja kifejezésre. A ma reggeli bécsi sajtó, a többi osztrák lap viszont címeiben és az események tárlásában azt a megindulást és izgalmat tükrözi, amely Ausztria lakosságán úrrá lett. A vastag betűs címek féloldalmi terjedelemben a lapok első oldalára kerültek. Jellemzésül felsorolunk néhányat. Neues Österreich, a kormánykoalíció lapja: „Véres szabadságharc Magyarországon.” Die Presse, a konzervatív reggeli lap: „Véres harcok Budapest utcáin a szabadságért.” Arbeiter Zeitung, a szociáldemokrata párt újságja: „Szovjet haderő veri le a magyar nép felkelését.” A bécsi lapok tudósításának házi szenzációja, hogy sikerült pontos részleteket szerezni a budapesti Sztálin-szobor ledöntéséről. A hírt egy bécsi lakos hozta, aki szemtanúja volt a Sztálin téri tüntetésnek. [...]

Az Adenauer-kormány székhelyén, Bonnban a kereszténydemokrata sajtószolgálat külön közleményt adott ki. Ebben az 1848-as szabadságharcra emlékeztet és arra, hogy az akkori szabadságharcot szintén az orosz csapatok verték le. Most az történt, hogy Magyarország kommunista kormánya maga hívta a szovjet hadsereget saját népe ellen. Ezzel a cselekményével aligha használta a kommunizmus megtépzott népszerűségének.

Párizsi tudósítónk most érkezett jelentésében arról számol be, hogy a francia politikusokat fokozódó módon foglalkoztatják a magyarországi ese-

mények. A kereszténydemokrata párt a Bourbon-palotában ülésező törvényhozás elé kívánja vinni a szovjet fegyveres beavatkozás ügyét. Ugyanezzel a kérdéssel kapcsolatban Auer Pál, Magyarország volt párizsi követe a Magyar Nemzeti Bizottmány Végrehajtó Bizottságának tagja, a francia külügyminisztériumhoz fordult, hogy a kormány az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsánál tegyen lépéseket a Szovjetunió magatartása miatt. A francia külügyminisztériumhoz közel álló Le Monde című, nagy tekintélyű francia lap külpolitikai szerkesztője a következő véleményt adta a szovjet beavatkozásról: A Magyarországon kitört belső forrongás semmiféleképpen sem szolgáltatathatott jogcímet arra, hogy a Szovjetunió az ország belügyeibe fegyveresen beavatkozzék. A Varsói Szerződés, amellyel ennek a beavatkozásnak jogalapját próbálták megteremteni, a jelen esetre nem alkalmazható. Ennek a szerződésnek egyetlen célja az volt, hogy Nyugat-Németország felfegyverzése esetén a szovjet megszállta Kelet-Németország védelmét biztosítsa. Egy harmadik állam belső zavargásai tehát semmiképpen sem tartoznak határozmányai alá. Hozzá kell ehhez még tenni, hogy magát a Varsói Szerződést sem ismerték el a nyugati hatalmak, mert szöges ellentétben áll a békeszerződéssel, melyet Magyarország és a Szovjetunió is aláírt. A francia külpolitikai szakértő a Szabad Európa Rádiója számára adott nyilatkozatát azzal fejezte be, hogy mindezek a körülmények a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa elé kell hogy vigyék. [...]

A magyarországi események a Nyugaton élő magyarság körében is döbbenetes hatást tettek. Jellemzésül erre csupán egy példát említünk, amelynek híre most érkezett Londonból. Szerdán este körülbelül abban az időben, amikor eredménytelenül telt el a kommunista kormány második ultimátuma is a felkelők fegyverletételére, a londoni magyarok egy csoportja megrohmozta az Eaton Place-en lévő népi demokratikus követséget. Közeledésük hírére a követség tagjai lezárták a kaput, és az épületen belül barikádokat emeltek. Egyidejűleg a rendőrség segítségét kérték. Mielőtt a tüntetők behatolhattak volna az épületbe, a készség a helyszínre érkezett. A közben eltelt idő alatt azonban a felvonuló magyarok a követség valamennyi ablakát betörték, és az épületről és az épület homlokzatáról leszakították a kommunista címet, amelyet az aszfalton széttapostak. A rendőri riadókészültség a tüntetők vezetőit a közeli őrszobára kísérte. Ugyanakkor a magyar követség tagjait is felszólították, hogy vonuljanak ki az irodai barikádok mögül, és szembesítés végett kövessék őket. A rendőrségen példátlan botrányos jelenetek játszódtak le. Az előállított magyar tüntetők a népi demokratikus követségi tisztviselők láttán hangos szidalmakra fakadtak. Feléjük kiáltották, hogy szovjet szuronyokkal próbálják hatalmukat fenntartani, hogy a kommunisták a Vörös Hadsereggel gyilkoltatják az ország népét. A követség emberei halottápadtan, szótlanul túrték a feléjük szórt szidalmat. Amikor a rendőrség megkérdezte, ohajtják-e az előállított tüntetők névsorát, a végsőkéig feszült hangulatban nemmel vála-

szoltak, azt kérték, hogy mielőbb távozhassanak a rendőrség épületéből. Kérésüket teljesítették, de még távozásuk után is szoltak feléjük a londoni magyarok szitkozódásai.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBAZ AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL!

13.50: A statáriumról

Lovas László¹³ kommentárja.

Nagy Imre rögtönítélő bíraskodást és halálbüntetést hirdetett mindazok ellen, akik részt vesznek az általa lázadásnak minősített szabadságharcban. Halállal kell büntetni a különböző bűncselekmények egész sorozatát, a lázadásra való szövetkezéstől az engedély nélküli fegyvertartásig. A saját népe ellen szovjet tankokkal harcoló kormány ismét bevetette a rémuralmak végső esetre tartogatott szokásos fegyverét, a statáriumot. [...]

Mint előláróban kiemeltük, és amit nem lehet elégszer hangsúlyozni, a harc, a nemzet egyetemének önvédelmi küzdelme még folyik. Végét, kimenetelet, lefolyásának mikéntjét és nem utolsósorban következményeit senki sem mondhatja meg előre. Egymás után vonja vissza, módosítja, vagy hosszabbítja meg saját kiadott parancsait és kiadott rendelkezéseit a szovjet tankok tetejéről kormányzó rendszer is. A fejvesztett kapkodás, az egymásnak sokszor elmentmondó rendelkezések közepette ki vállalhatja magára azt a felelősséget, amit egy jóvátehetetlen parancs vagy felülről jövő utasítás végrehajtása jelent?! Hogyan és milyen alapon követelheti tehát a statáriális rendelkezések végrehajtását ugyanaz a népi demokrácia, amelynek uralmát a saját maga által is törvénytelennek és igazságtalannak bevallott vészítéletek ezrei és tízezerei, mártírok védtelen sora jellemzi?! Olyan tanulság ez, amelyet mindenkinek saját, jól felfogott érdekében végig kell gondolnia és le kell vonnia. Pillanatra sem lehet kétséges, hogy a statáriális bíraskodásban részt vevőket előbb vagy utóbb, ilyen vagy olyan formában, de feltétlenül felelősségre vonják. Megtörténhet az is, példa van rá elég, hogy ez a felelősségre vonás esetleg éppen a parancsot kiadók részéről indul majd ki. A túlságosan készséges eszközt, az érdemekre vadászó szemellenzős szolgát esetleg éppen maga a gazda dobja oda kényelmes bűnbakul. De százszorta bizonyosabb, hogy a számonkérést a legfőbb érdekelt, a legfelsőbb bíró, maga a nép hajtja majd végre. Olyan alapvető igazság ez, amelyet maga a történelem bizonyít. Felvetődik a kérdés: biztosíték-e a felelősségre vonás elől, mondjuk a névtelenség? A statáriális gépezet kisebb vagy nagyobb rangú funkcionáriusa számíthat-e arra, hogy megbújjik majd az ismeretlenség homályában? Számolhat-e azzal, hogy döntéséről nem készül feljegyzés, hogy „ítélete” alól hiányzik majd aláírása?

¹³ Lovas László: Mezöfy László (1909–1982) újságíró, 1955–1974 között a SZER magyar osztályán dolgozott, politikai és jogi műsorokat készített.

Az élet, a gyakorlati valóság, a közelmúlt számtalan példája mást bizonyít. A jegyzőkönyv, írásos formaságok nélkül elrendelt és végrehajtott kivégzéseknek is fennmaradtak a cáfolhatatlan bizonyítékai. Tanúk igazolják majd a névtelenségbe burkolódnak szerepének, részvételének jelentőségét és súlyát. Tanúsítani fogja a statáriális bírák magatartását maga a mindenütt jelen lévő és semmit sem felejtő nép. Vajon hivatkozhatnak-e a statáriumot kiszolgálók erkölcsi alapra? Mondhatják-e akár saját lelkiismeretük megnyugtatóra, hogy rablók, gyilkosok és felforgatók felett ítélkezünk? Ki ad hitelt a rágalma-zó hivatalos megbélyegzéseknek? Ki ne tudná, hogy a népelnyomó rendszer ellen, alapvető emberi jogaikért, mindenkit megillető szabadságért és kenyérért harcoltak és harcolnak ezek az állítólagos gonosztevők? Ki ne emlékezne, mondjuk Poznań példájára? Vajon ott először nem éppen úgy fosztogató csőcselék volt a nevük? És nem kellett-e később ugyanabból a szájból harcuk, küzdelmük jogosságát elismerni? A statáriális apparátus nem egy résztvevője talán arra gondol majd, hogy nem lehet bántódása, hiszen parancsra cselekszik. Enyém a felelősség, mondják majd odafönn, te csak végrehajtod a kapott utasítást. Megáll-e, mentség-e az ilyen okoskodás?! Ismét csak tények bizonyítják, hogy – nem! Semmiképpen sem védekezhét felsőbb parancssal senki sem, akinek a legcsekélyebb köze is lesz e törvénytelenység végrehajtásához. Bizonyításul elegendő talán magára a nürnbergi perre hivatkoznunk. A háborús bűnösök, a második világháborúért felelősek nürnbergi főtárgyalásán alapította meg a nemzetközi bíróság, tehát a világ közvéleményének képviselői, hogy a felsőbb parancsra történő hivatkozás nem mentesítheti a felelősségre vonás alól az embertelenségek végrehajtóit. És nem kisebb szereplő, mint maga a nürnbergi ítélőszék vádhatóságának szovjet főügyésze, R. H. Rugyenko állapította meg, hogy a náci elnyomók által életre hívott rögtönítélő bíróságok felállítása és működése törvényellenes volt. Rugyenko, szovjet fővádló bizonyította be jogi érvekkel, hogy az igazságtalan elnyomás ellen jogosan tiltakozók és felkelők statáriális formaságok közötti elítélése és kivégzése is közönséges gyilkosság. Olyan bűncselekmény, amelynek elkövetőire, részeseire és elősegítőire külön törvény nélkül is büntetés vár. Önként adódik ezek után a kérdés: mit tegyen és mit tehet az, akit belekényszerítenek vagy bármiképpen belekerül a rögtönítélő bíraskodásban való részvételbe? Szögezzük le: nagyon sokat. Bebizonyíthatja, hogy az adott esetre nem vonatkozik a statárium. Haladékat javasolhat az ügy tisztázására. Időt és lehetőséget nyerhet életek megmentésére. Magatartását természetesen a körülmények döntik el. De pillanatra se feledje, hogy az a rendszer, amelynek nevében ítélnie kell, végtelenül gyenge és semmiképpen sem zárkozhatik el általános amnesztia elől. Nem utolsósorban ezért is gyilkosság lenne, semmiképpen sem menthető bűncselekményt követne el a halálos ítéletek elrendelője és végrehajtója. Ne felejtse, hogy emberi helytállása egyben önvédelem is. Különösen akkor, amikor a nemzet szabadságharca még folyik.

14.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyarországi kommunista párt politikai bizottsága délelőtti ülésén leváltotta Gerő Ernőt és a párt első titkárává Kádár Jánost tette meg. Kádár János és Nagy Imre nyilatkozatát a politikai bizottság ülése után ismertetik a rádióban. A Budapesten akkreditált külföldi tudósítókna a drámai események következtében történt rendelkezések folytán eddig nem volt meg a lehetőségük, hogy a szokott keretben tájékoztassák az események alakulásáról a külföldet. Ennek következtében a pillanatnyi budapesti helyzetről egyelőre nem lehet megbízható képet alkotni. A külföldi sajtó ennek ellenére bő jelentéseket közöl a budapesti drámáról. Részben a magyar főváros rádiójának jelentései alapján, részben kikerkezett utasok és szemtanúk beszámolóira támaszkodva a nyugati sajtó részleteket is közöl a kedd este óta Budapesten gyors egymásutánban lezajlott eseményekről.

A nagy nyugati lapok rokonszenvenvel írnak a magyar nép megmozdulásáról és kommentálják az eseményeket. A [The] New York Times Budapest mártírjai címmel megállapítja, hogy az egész világ mélyen gyászolja a magyar felkelés elesett hőseit. [...] A jugoszláv sajtó ugyancsak vezető helyen foglalkozik a budapesti felkeléssel, a vezércikkek azonban mély hallgatásba burkolóznak. A nyugatnémet sajtó kivétel nélkül óriási címek alatt ír a budapesti eseményekről. A Süddeutsche Zeitung tegnap kikerkezett utasok beszámolóira hivatkozva kiemeli, hogy a tüntető tömeg ellen kirendelt magyar csapatok nagy része megtagadta az engedelmességet. Sokan csatlakoztak a felkelőkhöz, és fegyverrel, valamint löszszerrel támogatták azokat. A német lapok jelentése szerint a tüntető tömeg tegnap újból megkísérelte a gyűlölt Sztálin-szobor ledöntését. Az első kísérlet kudarccal járt, a drótkötelek elszakadtak, amelyeket a szobor nyakára dobtak. Később egy munkásnak sikerült forróvágóval a szobrot térdeinél elfűrészelni, úgyhogy a bronzszobrot végül is ledöntötték talapzatáról. A hatalmas tömeg, amely a több mint három órán keresztül dolgozó munkás minden mozdulatát feszülten kísérte, szavalókórusokban adott kifejezést Moszkva elleni gyűlöletének.

Dulles amerikai külügyminiszter az Amerikai Magyar Szövetség vezetősége előtt kijelentette, hogy az Egyesült Államok kormánya a legnagyobb együttérzéssel figyeli a magyar nép küzdelmét szabadságának és függetlenségének visszanyerésére. [...]

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottságának nyolcadik, teljes ülése jóváhagyta az ország politikai és gazdasági feladatairól szóló határozati javaslatot. [...] Tüntetés zajlott le tegnap a lengyelországi kommunista párt központi épülete előtt is. Több ezer diák és munkás igyekezett az épületbe benyomulni. A diákokat, akik Gomulát éltetve és Moszkvát szidalmazó szavakkal illetve próbáltak a párt épületébe benyomulni, katonaság szorította vissza. A lengyel igazságügyi hatóságok közlése szerint a kormány három kivétellel szabadláb-
ra helyezte a poznańi perek valamennyi vádlottját. [...]

Most a nemzetközi politika egyéb eseményeiről számolunk be. Marokkóban folytatódnak a franciaellenes tüntetések és terrorcselekmények. A tünte-

téseket öt algériai nacionalista vezető letartóztatása robbantotta ki. Terrorista csoportok Machnas közelében felgyújtottak 38 tanyát és megöltek 29 európaikat. A terrorista cselekmények elleni tiltakozásként ma több mint negyvenezer Marokkóban élő francia tisztviselő abbahagyta a munkát. Kairóban az egyiptomi kormány szóvivője bejelentette, hogy Egyiptom a jordániai légierő megerősítésére öt lökhajtásos repülőgépet küldött Jordániának. *New Yorkban az ENSZ Biztonsági Tanácsa ma este folytatja vitáját a Jordánia és Izrael közötti feszült helyzetről. A mai ülésen Izrael delegátusa ismerteti kormánya álláspontját.*

A Jugoszláviában tartózkodó romániai kormány- és pártküldöttség Zágrábról Ljubljanába utazott. A küldöttség a hét végén folytatja tárgyalásait a jugoszláv kommunistákkal Tito brioni szigeti otthonában.

14.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor.

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYE-
TEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

14.20: A szabadságharc győzelméről

Balogh Balázs írása.
Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYE-
TEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNY-
TELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

14.30: Rendkívüli falusi adás

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor és 12.20-kor.

SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNÁ KOMMUNISTA URALOM MA-
GYARORSZÁGON. A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

14.40: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 11.40-kor és 12.30-kor.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSEN LETÖRNI A
SZABADSÁGHARCOT. MUNKÁSOK! ÓRIÁSI A FELELŐSÉGTEK! A SZABADSÁGHAR-
COSOK A TI SZABADSÁGTOKÉRT IS KÜZDENEK. A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE,
MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOLI!

A SZABADSÁGHARCOT A MUNKÁSOSZTÁLY VÉRE FOLYIK, A NYUGATI KOMMUNISTA
VEZÉREK NEM TUDJÁK MEGMAGYARÁZNI A PÁRTTAGOKNAK, HOGY EZ A MUNKÁSSÁG ÉR-
DEKÉBEN TÖRTÉNIK. A lengyel és a magyar nép szabadságharca alapján rendíti
meg a nyugati kommunista pártokat, amelyek valamikor a Szovjetunió külpo-
litikájának nyugatra tolt előőrsei voltak. Ezekre most már nem számíthat a
Szovjetunió olyan mértékben, mint a sztálini korszakban. A legnagyobb nyu-
gati kommunista pártban, az olaszban, már az első budapesti hírek hallatára
mérhetetlen nyugtalanság keletkezett. Mindenkit mélységesen megdöbbenet-
tek a drámai események, amelyek egy nemzet szabadságakarataról számoltak

14.50: Soron kívüli kommentár

A Szovjetunió új helyzetéről.

A nemzetközi közvélemény, az egész világsajtó egyetért abban, hogy a lengyel és a magyar nép szabadságharca egészen új világpolitikai helyzetet teremt. Az egész magyar nemzet, a társadalom minden rétege egységesen kelt föl az idegen elnyomatás és a kommunizmus ellen. A forradalom lángjaiban tragikus vi-
lágossággal mutatkozik meg a Szovjetunió három súlyos betegsége: a birodalom kormányzati módszerei csődöt mondtak, a nemzetközi kommunizmus végső válságba került és a belső harcok a moszkvai vezetők között eddig soha nem tapasztalt erővel újultak ki. Nézzük először a szovjet birodalom kormányzati módszereinek csödjét. A Szovjetunió kormányzati elvvé emelte az erőszakot, elnyomott minden szabadságot és függetlenséget. Sztálin nem kétféle mértékkel mért: ugyanúgy bánt a Szovjetunió népeivel, mint a megszállott országokkal. Ázsiai jellegű despotizmus uralkodott a népek fölött, amely a rendőri terrorra és a hadseregre támaszkodott. A zsarnokságnak ez a rendszere csak addig tudott megállni, amíg a zsarnok életben volt. Hogy most az elnyomott népek ügye győzni fog, az nem jámbor reménykedés, amely abból áll, hogy a jó előbb-utóbb győzedelmeskedik a rosszon. Itt konkrét történeti folyamatról van szó, vagyis arról, hogy semmiféle önkényuralom nem állhat fenn a kényúr halála után. A diktátoroknak a történelemben még sohasem voltak utódaik. A diktatúrát, ahogyan az Sztálin életében működött, nem tudja folytatni sem a nyájaskodó Hruscsov, sem a restaurációt sóvárgó Molotov, legfeljebb ideig-óráig meg tudják akadályozni, hogy a válság katasztrófával és összeomlással végződjék. Hruscsov hiába kényszerült a nyájaskodó politikára, ez nem tudja együtt tartani a birodalmát, mert a szabadság és zsarnokság között képtelenség békét teremteni; Molotov pedig hasztalanul iparkodik restaurálni a sztálinizmust, mert a zsarnok személye kivételes történelmi jelenség, és ugyanaz a személy sohasem ismétlődik meg a történelemben. Így az ázsiai despotizmus mintájára megszervezett birodalom kormányzati módszerei most olyan válságba jutottak, amelyből nincsen menekvés. Ehhez járul a másik tény, amely nyilvánvaló lett a most folyó szabadságharc következtében! A nemzetközi kommunizmus, amely eddig Moszkvától függött, mindinkább kisiklik a központi irányítás alól. A magyar munkásság, az egész magyar társadalom harca, bizonyosságot tett arról, hogy maga a munkásosztály kelt föl a kommunizmus ellen. Közben Budapest utcáin a magyar munkások vére folyik, a nyugati kommunista vezérek nem tudják megmagyarázni a párttagoknak, hogy ez a munkásság érdekében történik. A lengyel és a magyar nép szabadságharca alapján rendíti meg a nyugati kommunista pártokat, amelyek valamikor a Szovjetunió külpolitikájának nyugatra tolt előőrsei voltak. Ezekre most már nem számíthat a Szovjetunió olyan mértékben, mint a sztálini korszakban. A legnagyobb nyugati kommunista pártban, az olaszban, már az első budapesti hírek hallatára mérhetetlen nyugtalanság keletkezett. Mindenkit mélységesen megdöbbenet-
tek a drámai események, amelyek egy nemzet szabadságakarataról számoltak

be. A kommunista vezetők magukra maradva most azt próbálják hangzóztatni, hogy a magyarság nem is a függetlenségéért és a szabadságáért harcol, hanem a szocializmus úgynevezett építésének különböző módjairól és útjairól van szó. De ma már nincsen olyan olasz vagy francia munkás, aki ne látná világosan, hogy a lengyel és a magyar nép két olyan követeléssel lépett fel, amely homlokegyenest ellenkezik a kommunizmussal, vagyis követeli a nemzeti függetlenséget és a demokráciát. Ennek következményei beláthatatlanok a nyugati kommunista pártokra nézve. A mítosznak vége, a kommunista hitrege szertefoszlott. A Szovjetunió a magyar és lengyel események következtében elveszíti azokat a híveit is, akik még megmaradtak a sztálinitalanítás után a nyugati munkások között. Ez a tény még inkább fokozza a nagy válságot, a szovjet birodalom kormányzati módszereinek csődjét. A Szovjetunió harmadik súlyos betegsége, amelyet teljes egészében a világ elé tár a magyar és lengyel szabadságharc: a moszkvai vezetők között dúló belső harc. A birodalom eresztékeiben roppant meg, mert a régi kormányzati elvek helyébe nem tudtak újat állítani. Nagymértékben elvesztette mítikus vonzó erejét és propagandahatását a nemzetközi kommunizmusra és munkásmozgalmakra, és ehhez járul, hogy a moszkvai vezetők nem tudnak megállapodni sem a trónutódlásban, sem a kollektív vezetésben. Egyikük sem elég erős arra, hogy legyőzve társait korlátlan diktátor legyen. A diktatúrát szeretnék folytatni, de olyan diktatúra még nem volt, amelyet kollektív módon gyakoroltak volna, olyan diktatúra még nem volt, amelyben három-négy vagy több diktátor egyszerre kormányzott volna. Kiderült, hogy a Szovjetunió három nagy betegségét két olyan nép leplezte le, amelynek történeti tudata és sajátos magasabb rendű művelődése van. Kiderült, hogy olyan régi művelődéseket, mint a magyar és lengyel, a szovjet politika nem volt képes megmérgezni és végképpen besorozni egy kegyetlenül megszervezett ázsiai despotizmusba. Az orosz bolsevizmus ateista vallást, kommunista hitregét tereintett, amelynek istene ledőlt. Az orosz bolsevizmus egy olyan köztársaság, amelynek koronázatlan császára volt, de a császár meghalt és nincs utódja. Az orosz bolsevizmus egy dogma, vallásos hittétel, mely nem kinyilatkoztatásra támaszkodik, de naponta változik, és híveitől bizonyosságot követel hit nélkül. De ilyen hívek már nincsenek. Miközben a magyar nép élet-halálharcát folytatja az idegen elnyomatás és a kommunizmus ellen, az egész nyugati világ tanúja a kommunista dogmák összeomlásának. Recseg-ropog a birodalom, amelyet a régi módszerekkel alátámasztani már nem tudnak. A kommunista ideológia szárnyaszegetten hull alá, a zsarnok utódai dulakodnak, de a trónt egyik sem tudja elfoglalni. Az elnyomott népek bizonyosságot tesznek arról, hogy nem hajlandók egy olyan társadalomban élni, amelyet megfosztottak emberi jellegétől. Bizonyosságot tesznek arról, hogy a bolsevista rend, ez a szervezett anarchia sohasem győzhet azon a régi, európai szellemén, azon a nagy és kipróbált műveltségen, amely a magyaroké és a lengyeleké.

15.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyarországi kommunista párt politikai bizottsága délelőtti ülésén leváltotta Gerő Ernőt és a párt első titkárává Kádár Jánost tette meg. [...] Osztrák újságírókörökben úgy tudják, hogy a tegnapi nap folyamán több munkás- és parasztdelegáció próbált Nagy Imre miniszterelnök elé kerülni. Kérelmük az lett volna, hogy a miniszterelnök tiltakozzék a szovjet intervenció ellen és gondoskodjék arról, hogy a szovjet csapatok azonnal szüntessék be a tüzelést a magyar lakosságra. Nagy Imre a munkás- és parasztküldöttségeket nem fogadta. A külföldi sajtó részben a magyar főváros rádiójának jelentései alapján, részben szemtanúk beszámolóira támaszkodva bő jelentésekben tájékoztatja olvasóit a budapesti drámáról. A sajtó részleteket is közöl a kedd este óta gyors egymásutánban pergő magyarországi eseményekről. A nyugati lapok fenntartás nélküli rokonszenvvel írnak a magyar nép megmozdulásáról, és már kommentálják az eseményeket. A [The] New York Times Budapest mártírjai címmel megállapítja, hogy az egész világ mélyen gyászolja a magyar felkelés elesett hőseit. [...] A bécsi [Die] Presse című lap így ír: „A bécsiek szíve a bátor budapestiekért dobog, akiknek a nemzet szabadsága drágább saját életüknél.” A Neues Österreich rámutat arra, hogy ha majd a csatlós államok történetét egyszer megírják, a legjelentősebb fejezet az lesz majd, amely Magyarországgal foglalkozik. Az Arbeiter Zeitung kiemeli, hogy amit ma Magyarországon követelnek, az nem titoizmus többé, hanem tényleges demokrácia. Nagy Imre, az új miniszterelnök azonban nem a magyar Gomulka. Nem a nemzeti függetlenség szimbóluma, hanem legfőljebb a fogyasztási javak termelésének, az életszínvonal emelésének és az engedményes parasztpolitikának a szószólója. Az Arbeiter Zeitung a forradalmárok számára a fegyverletétel esetén kiállításba helyezett amnesztziáról azt írja, hogy a világ örködni fog a felett, hogyan fogja Nagy Imre és kormánya ezt az ígéretét megtartani. A magyarországi népfelkelés egyet világosan megmutat – írja a szociáldemokrata lap –, azt, hogy a nép nem akar többé hallani kommunista diktatúráról.

A drámai budapesti események mély visszhangra találtak hivatalos körökben is. Dulles külügyminiszter az Amerikai Magyar Szövetség vezetősége előtt kijelentette, hogy kormánya a legmélyebb együttérzéssel figyeli a magyar nép küzdelmét szabadságának és függetlenségének visszaszerzésére. [...]

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottságának nyolcadik, teljes ülése jóváhagyta az ország politikai és gazdasági feladatairól szóló határozati javaslatot. [...]

Most a nemzetközi politika egyéb eseményeiről számolunk be. [...]

15.10: A statáriumról

Lovas László kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor.

GYLKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A STATÁRIUMOT!

15.20: Rendkívüli műsor

Molnár József írása.

Gerő Ernő, a provokátor, akinek szemtelen nyilatkozata kihívta maga ellen a magyar nemzet felháborodását, nem főtítkár többé. Budapest népe az utcákon tüntet, a házakon nemzetiszínű lobogókat fúj az októberben is márciusra emlékeztető friss őszi szél. A 20. század leggyalázatosabb imperialista hatalma hiába vonultatta fel a tíz körmével hadakozó hősi bátor magyar nép ellen a modern technika legtükéletesebb vívmányaival felszerelt tankjait. A magyar nép szívében nem él rettetet. Gerő Ernő bukása után a kormánynak és a pártnak legsürgősebb feladata visszavonni a statáriumot és visszaparancsoltatni a szovjet csapatokat laktanyáikba. Felelősségre kell vonni azokat, akik provokátor magatartásukkal megsértették a magyar nemzet érzületét, akik a szovjet csapatok segítségét kérték, hogy a sztálinista Gerőnek és társainak elvesztett hatalmát visszaszerezzék. Az új kormány és a párt új vezetői, akik e nagy nemzeti forradalom következtében ezekben az órákban az ország élére kerültek, nem osztogathatnak kegyet a szabadságától megfosztott, de most felkelt dicsőséges népnek. A magyar nép nem kegyeket akar! A magyar nép nem azért kelt fel, az ifjúság nem azért tüntetett, a munkásság nem azért vonult ki fegyverrel a kezében az utcára, hogy az új hatalom kegyeket gyakoroljon. A magyar nép szabadságot és igazságot követel.

A statáriális rendelet, amely ezekben az órákban még mindig érvényben van, a magyar nemzet arcul csapása. Még mindig nem tudjuk, milyen körülmények között született meg ez a gyalázatos rendelet. Nem tudjuk, mennyi köze van hozzá Nagy Imrének, akinek a nevében az intézkedés történt. Egy bizonyos. A sztálinista erők kényszerítették ki. Az új vezetőknek tudniuk kell, hogy mindazok, aki felelősek ezért a rendeletért, akik élni szándékoznak ezzel a rendelettel, felelni fognak a történelem előtt, de lehet, hogy még ma, vagy holnap! Ezért az egész magyar nép világfelfogásra, pártállásra, társadalmi helyzetre való tekintet nélkül egyöntetűen követeli, azonnal vonják vissza a statáriális rendeletet, és állítsák azonnal bíróság elé a sztálinista provokátorokat, élükön a fő provokátorral, Gerő Ernővel! Az új vezetőség tartsa tiszteltben a magyar nép szent és megmásíthatatlan akaratát, és becsülje meg mindazokat, akik életük kockáztatása árán, végső elkeseredésükben Gerő és a sztálinisták aljas provokációjára felelve fegyverhez nyúltak! Nincsen ma magyar széles e világon, aki kívánná a vérontást. De nincsen ma magyar széles e világon, aki belenyugodhatna abba, hogy a magyar népnek ezt az új, csodálatos forradalmát ellenforradalomnak bélyegezhessék azok, akiket ez a forradalom a jelen pillanatban a hatalomhoz segített. A további vérontásnak akkor lehet véget vetni, ha a statáriális rendeletet azonnal visszavonják, a sztálinista provokátorokat letartóztatják és bíróság elé állítják. Talán még a statáriális rendeletnél is megdöbbentőbb, hogy az elnyomó szovjet hatalom katonái fölvonulhattak a magyar hazafiak ellen. A napnál világosabban bebizonyosodott, hogy nem ellenforradalomról, nem holmi provokátorok megmozdulásá-

ról van szó, hanem egy nagy nemzet, egy dicsőséges múltú nemzet, egy meggyötört, megtört, de legyőzhetetlen nép emelte magasra a szabadság véres zászlaját, példát mutatva a világ összes népeinek. A szovjet csapatok a magyar nép ellen harcolnak. Senki sem hivatkozhat arra, hogy a Vársói Szerződés értelmében joguk volt a szovjet csapatoknak Magyarország belügyeibe beavatkozni. Akik ezt kérték, azok elárulták a nemzetet. A jelen pillanatban a kormány és párt legfőbb kötelessége – a statárium visszavonása mellett –, felszólítani a szovjet vezetőket, hogy rendeljék vissza laktanyáikba a szovjet katonákat és záros határidőn belül vigyék ki őket az országból.

15.25: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: 13.35-kor. **BÍRÓSÁG ELÉ A PROVOKÁTORRAL! GERŐ BÜNE, HOGY VÉR FOLYIK AZ UTCÁKON! BÍRÓSÁG ELÉ GERŐVEL!**

15.40: Nemzetközi sajtószemle

Ma reggel a francia lapok első oldalán, nyolchásabos címmel foglalkoznak a magyar felkeléssel. A konzervatív [Le] Figaro szerint a Szovjetunióból irányított világkommunizmus megrendült, és Moszkva bájosan heveri ki a budapesti csapást. A szovjet csapatok nyílt magyarországi bevetése nem növeli a többi közép- és kelet-európai államban a lakosság rokonszenvét a Szovjetunió iránt. A [Le] Figaro megjegyzi, hogy a vasfüggöny mögötti szabadságmozgalom nem véletlenül robbant ki Varsóban és Budapesten. A lap hangoztatja, hogy a magyar nép szabadságszeretetének és nemzeti politikai szemléletének jegyében került sor a mostani hősi kiállásra. A L'Aurore című francia lap úgy értesült, hogy a budapesti felkelésnek máris sok száz halottja van. A lap azt hangoztatja, hogy Magyarország hosszú és fájdalmas úton indult el, de ez az út feltartóztathatatlanul a szabadság győzelméhez vezet. A baloldali Combat című lap vezércikkének címe: Forradalmi járvány. A lap ezt írja: „A Szovjetuniót vagy maga alá temette volna a kommunizmus összeroskadó épülete, vagy továbbra is erőszakkal kell kézben tartania a megszállt országokat. Mindnyájan tudjuk, hogy semmiféle adott helyzet nem állhat fenn tartósan, ha csupán harcokcsikra és szuronyokra támaszkodnak a hatalmon levők.” A France-Soir című lap értesülése szerint a budapesti felkelés a nagy vidéki ipari központokra is áttért. A France-Soir ma délután a legnagyobb csodálat és a legnagyobb együttérzés hangján emlékezik meg a magyar szabadsághősökről, akik a kétszer meghosszabbított felszólítás ellenére sem tették le a fegyvert. A nyugatnémet lapok hasonló részletességgel, ugyancsak nagy terjedelemben foglalkoznak a magyarországi eseményekkel.

A Süddeutsche Zeitung című lap mai vezércikkében egy lengyel mondásra emlékeztet, amely szerint a lengyelek és a magyarok testvérek. Ezekben az órákban a szellemi rokonság újra beigazolódott a két nép között – írja –, és

emlékeztet arra, hogy 1849-ben az orosz cárnak, az akkori legreakciósabb európai uralkodóház fejének csapatai hengerelték le a magyar szabadságharcosokat. A lap a szovjet alakulatok budapesti bevetéséért Nagy Imrét, a magyarországi kormány új miniszterelnökét teszi felelőssé. A Münchner Merkur című nyugatnémet lap azt írja, hogy a szovjet gyarmatbirodalom határain belül kossuthi hang szólalt meg. A Frankfurter Allgemeine Zeitung vezércikkének ez a címe: Magyarországi tragédia. A frankfurti lap megállapítása a következő: Magyarország földrajzi fekvése miatt már sok súlyos megpróbáltatás elviselésére kényszerült és most újabb tragédiát él át. A jelenlegi események emlékeztetnek az 1848-as szabadságharcra, amikor a Habsburgok csak a cári csapatok segítségével tarthatták meg a Duna völgyében [hatalmukat]. Magyarországon az értelmiségiek és a munkásosztály együttesen szállt szembe a rendszerrel. A rendszer propagandagépezete hiába ismétli meg ezerszer, hogy ellenforradalmárok és provokátorok harcolnak, mindenki tudja Magyarországon és külföldön egyaránt, hogy a magyar nép vette fel a küzdelmet az orosz elnyomók ellen. A Hamburger Anzeiger című nyugatnémet lap megállapítja, hogy a Szovjetuniót Sztálin halála után egyre gyakrabban érik súlyos megrázkódtatások. A katonai beavatkozás, a szurony és a harckocsik a közép- és kelet-európai országok kiállása ellen nem orvosság. A másik ismert hamburgi lap, a [Die] Welt Robbanás címmel ír vezércikket. A lap a közép-európai fejleményeket láncreakciónak nevezi. A [Die] Rheinpfalz című nyugatnémet újság a budapesti elhatározások lassúságáról emlékezik meg. A lap szerint növeli a helyzet veszélyességét, hogy a személycserékre, a változások bejelentésére a kommunisták mindig csak végső esetben, és akkor is csak az utolsó pillanatban szánják el magukat, amikor a hangulat már elérte a forrpontot. A Stuttgarter Nachrichten véleménye szerint a kommunista uralom végnapjai a budapesti fejleményekkel ismét közelebb kerültek. A nyugat-berlini lapok a szovjet övezet gyűrűjében hangsúlyozott rokonszenvvel írnak a magyarországi forradalomról. A független [Der] Tagesspiegel azt hangoztatja, hogy a magyarországi helyzet lényegesen különbözik a lengyeltől. Budapesten nem érték be a nagyobb szabadság és a több kenyér pusztá ígéretével. Nem vitás, hogy Budapestre hatott, ami Varsóban történt, és az is tagadhatatlan, hogy a budapesti események rezgése visszatér Varsóba és ott újra növeli a feszültséget – írja a nyugat-berlini lap. Véggövetkeztetésként a [Der] Tagesspiegel kelti, hogy az adagolt szabadság gyógyszerében a szovjet vezetők megbízhatnak. A Berliner Morgenpost véleménye a következő: A magyarországi fejlődés menete sokkal kedvezőbb lett volna, ha Nagy Imre huszonnégy órával előbb alakít kormányt. Nagy a különbség, hogyha egy mozgalomnak van vagy nincs irányítója és vezetője. A keletnémet munkásoknak például nem volt 1953 júniusában. Nem tudtak megnevezni senkit, aki jelképezte volna követeléseiket. A [Der] Tag című nyugat-berlini lap ezt állapítja meg: A felkelés katonai vonatkozása esetleg elintézhető harckocsik bevetésével, ágyúkkal és gépfegyverekkel. Más a helyzet a forradalmi szellemmel. Ez a szellem megsem-

misíthetetlen. Moszkva most majd megtanulja ezt. A szabad országok olyan módon gazdagíthatják a szovjet tapasztalatokat, hogy nem mutatnak gyengeséget, és valóban gyarapítják erőiket. A Telegraf¹⁴ című lap szerint a magyarországi rendszer nem ura a helyzetnek, és a szovjet fegyveres beavatkozás mindenképpen súlyos teher lesz a Nagy Imre-kormány vállán.

Befejezésül még néhány osztrák lap cikkéből idézünk. A Die Presse vezércikke ma reggel ezekkel a szavakkal kezdődött: „A bécsiek szíve a bátor budapestiekért dobog, akiknek a nemzet szabadsága többet jelent életüknél.” A Neues Österreich, az osztrák kormánykoalíció lapja ezt állapítja meg: A magyarságra rákényszerítették a népi demokráciát. A magyar nép ennek ellenére az maradt lélekben, ami Rákóczi és Kossuth idejében volt: szabadságszerető, nemzeti jogainak tudatában lévő, politikai szempontból okos nép. A sztálinizmussal és az antisztálinizmussal folytatott népcsalás a magyarságot nem tévesztette meg. Már évek óta erjed, gerjed a harag a néptömegek mélyén. A most kitört vihart nyilván a lengyel példa váltotta ki, de a vihar eredete és indítéka nagyon mélyen gyökeredzik: a magyarok ki akarnak szabadulni az idegen légkörből, szabad levegő után áhítoznak. Magyarországon nem a kommunisták őrsgéltetéséről van szó, mint a többi vasfüggöny mögötti országban. Nem arról van szó, hogy az egyik kommunista csoportot felváltja a másik. Nem csupán a sztálinista diktatúrától való elszakadás a cél. A fiatalság és a mozgalmas vezető diákság ennél többet: szólásszabadságot, szabad választásokat, szabad életet akar. A demokrácia visszaállítását követeli. Ezeket írta ma a Neues Österreich című bécsi lap.

GERÓT ELCSAPTÁK! A PÁRT IGAZOLTA A FELKELŐKET!

15.50: Rendkívüli kommentár

Ki a felelős? Janus írása.

Ismétlés, elhangzott: 12.50-kor.

16.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyarországi kommunista párt politikai bizottsága délelőtti ülésén leváltotta Gerő Ernőt és a párt első titkárává Kádár Jánost tette meg. [...] Osztrák újságírókörökben úgy tudják, hogy a tegnapi nap folyamán több munkás- és parasztdelegáció próbált Nagy Imre miniszterelnök elé kerülni. Kérelmük az lett volna, hogy a miniszterelnök tiltakozzék a szovjet intervenció ellen és gondoskodjék arról, hogy a szovjet csapatok azonnal szüntessék be a tüzelést a magyar lakosságra. Nagy Imre a munkás- és parasztküldöttségeket nem fogadta. A külföldi sajtó részben a magyar főváros rádiójának jelentései alapján, részben szemtanúk beszámolóira támaszkodva bő jelentésekben tájékoztatja

¹⁴ Nyugat-berlini napilap (1946–1972).

olvasóit a budapesti drámáról. A sajtó részleteket is közöl a kedd este óta gyors egymásutánban pergő magyarországi eseményekről. A nyugati lapok fenntartás nélküli rokonszenvvel írják a magyar nép megmozdulásáról, és már kommentálják az eseményeket. A [The] New York Times Budapest mártírjai címmel megállapítja, hogy az egész világ mélyen gyászolja a magyar felkelés elesett hőseit. [...] A bécsi [Die] Presse című lap így ír: „A bécsiek szíve a bátor budapestiekért dobog, akiknek a nemzet szabadsága drágább saját életüknél.” A Neues Österreich rámutat arra, hogy ha majd a csatlós államok történetét egyszer megírják, a legjelentősebb fejezet az lesz majd, amely Magyarországgal foglalkozik: Az Arbeiter Zeitung kiemeli, hogy amit ma Magyarországon követelnek, az nem titoizmus többé, hanem tényleges demokrácia. Nagy Imre, az új miniszterelnök azonban nem a magyar Gomulka. Nem a nemzeti függetlenség szimbóluma, hanem legfőljebb a fogyasztási javak termelésének, az életszínvonal emelésének és az engedményes parasztpolitikának a szószólója. Az Arbeiter Zeitung a forradalmárok számára a fegyverletétel esetén kiállításba helyezett amnesztiáról azt írja, hogy a világ örködni fog a felett, hogyan fogja Nagy Imre és kormánya ezt az ígéretét megtartani. A magyarországi népfelkelés egyet világosan megmutat – írja a szociáldemokrata lap –, azt, hogy a nép nem akar többé hallani kommunista diktatúráról.

A drámái budapesti események mély visszhangra találtak hivatalos körökben is: Dulles külügyminiszter az Amerikai Magyar Szövetség vezetősége előtt kijelentette, hogy kormánya a legmélyebb együttérzéssel figyeli a magyar nép küzdelmét szabadságának és függetlenségének visszaszerzésére. [...]

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottságának nyolcadik, teljes ülése jóváhagyta az ország politikai és gazdasági feladatairól szóló határozati javaslatot. [...]

Most a nemzetközi politika egyéb eseményeiről számolunk be. [...] Madariaga¹⁵ az emberi jogok és a szabadság ősz bajnoka a következő üzenetet intézte a magyar néphez: „Magyarország népe ma újra a szabadság előőrseként harcol. A vörös cár és csatlósai, Budapestnek azt az erőfeszítését, hogy szabadságát visszaszerezje, magyar vérbe fojtotta. Gerő, aki mesterségét a spanyol polgárháborúban bajtársainak hóhéreként tanulta ki, jó munkát végzett urának, a vörös cárnak szolgálatában. Nekünk, itt Nyugaton, távol a hadszíntértől, meg kell mérni kimondott szavunkat. Gyászoljuk a hősi halottakat, csodáljuk az élőket, akik nem kevésbé hősök.”

16.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Ki küzd a barikádokon?

¹⁵ Salvador de Madariaga (1886–1978) spanyol író, diplomata. Az 1920-as években a Népszövetség titkára, majd Oxfordban a spanyol irodalom egyetemi tanára, a Spanyol Köztársaság nagykövete, minisztere. Több művében a nemzetközi kapcsolatok történetét elemezte.

A rendszer, a szovjet bajonettek tetejéről nem fukarkodik a felelettel. A fasiszták küzdenek, a reakciós felbujtók, az alvilág, a fosztogatók és gyilkosok. A Szakasitsok, Erdey-Grúzok, Rusznyák professzorok, az idegen uralom megannyi szellemi cselédje ott szónokol a visszahódított mikrofon előtt és bizonygatja, hogy a bitang, a vandál, a véres csőcselék kelt fel a nemzet vívmányainak, a nép szabadságának eltiprására. Velük szemben, így mondták, szó szerint, az igaz magyarok, a becsületes magyarok szilárdan tömörülnek a kormány és a párt mögé. Így volna? Hát annyi szegénylegény, annyi haramia volna Magyarországon, hogy az igaz magyarok, becsületes magyarok szilárd tömörülése és a közhatalom minden fegyveres ereje együttesen sem bír velük? Annyian lennének, hogy a szovjet sortűzek, páncélcocsik, repülőgépek nélkül nem tudtak megbirkózni velük? Az alvilág erősebbnek bizonyult, mint a felvilág, a banditák diadalmaskodtak a rendőrállam számtalan fegyverével és az egész tízmilliós honnal szemben? Bakonyi vadonná vált a haza, amelyben Zöld Marcik és Savanyú Jósikák szabják a törvényt? Ki adna hitelt ennek az ostoba, ennek a perfid mesének, magyarok? Ki adna hitelt odahaza és széles e világon? Csakúgy belepillantunk a budapesti rádió felhívásaiba és már ezekből is 50-60 gyár nevét tallózzuk ki, a magyar világ legnagyobb üzeméit, amelyekben állt vagy áll még a harc. Ez lenne a csőcselék, a rablógyilkos társadalmi mocsár, a Hajógyár, a győri Pieck gyár, a Ganz gyár, az Egyesült Izzó, a Danuvia, a Lőrinci Fonó, az Optikai Művek, az Április 4. Gépgyár, a Duclos Bányaiipartelep, a Pamutipar, a Duna Cipőgyár proletariátusa? A Ferencváros, Újpest, Váci út, Óbuda, Tata, Ózd nyomorfertályainak népességét nevezi haramiának az Akadémia utca, őket bélyegzik pirátoknak¹⁶ a Szakasitsok és Marosánok? Hát, ha ezek az elnyomott, kifosztott, agyonszipolyozott munkások a hordalék, a csőcselék, az öldöklő és rabló pirátok bandája, akkor ugyan kik azok a becsületes magyarok, tisztességes magyarok, lelkes hazafiak, akik állítólag a kormány és a párt mögé tömörülnek? Talán azok az ifjak, akiknek koporsója felett ott zokog most anya és testvér? Talán az a honvédség, amely a barikádokon összeborul a lázadó néppel? Talán Budapest polgársága, amely pusztá tenyérrel szállt szembe a szovjet páncélszörnyetegekkel a Baross téren, a Fő utcán, végig a Körúton, a Rózsadomb tövében, a Nyugati pályaudvaron, Soroksáron, a Sándor utcában, Móricz Zsigmond terén, hogyan is győzhetnénk sorolni, a Duna bal partján és a Duna jobb partján mindenütt? Eh, minek ide a szó! Fasiszta csőcselékről, rablókról, gyilkosokról beszélnek, amikor mindenki tudja, ők maguk tudják leginkább, hogy az egész nemzet kelt fel ellenük, minden rétegében, minden korosztályában és minden eszmei csoportjában. Együtt, válogatás és megkülönböztetés nélkül, a vörös rémuralommal szemben. Felkelt, és pedig úgy kelt fel, hogy annak múlhatatlan dicse örök századokra szól, nemcsak a mi történelmünkben, de az egész emberiség történelmében, amely az igazság

¹⁶ Pirát: kalóz, tengeri rabló.

és a szabadság tragikus krónikáját írja meg. Vessünk csak egy pillantást há-
tárainkra, hogy lássuk, hova ékelődtünk be, várhattunk-e valahonnan is se-
gítséget? És vessünk egy pillantást a magyar glóbusz tájrajzára, van-e még
ország a földön, amely alkalmatlanabb a védtelen tömegek küzdelmére? Se-
hol és semmi mellettünk. Mennyi keserűségnek, mennyi kétségbeesésnek,
mennyi tomboló háborgásnak kellett felgyülemlenie, hogy a nép mégis, még
a természetből is magára hagyatva, felvegye a harcot a talpig fegyveres mar-
talócok ellen! Felvegye, és úgy söpörje el őket, nem órák, de percek alatt,
hogy füstjük se látszanék már a magyar láthatáron, ha mészárlásra nem in-
dulnak védelmükben moszkvai kegyuraik vörös zsoldosai! Ezek az Akadé-
mia utcai „felszabadítók” és „honalapítók”, akik most tatárjaikat küldik a
forradalmi nemzetre, a minap még arra esküdtek, hogy tiszta lapot nyitnak
történetünkben. Nos, hát a tiszta lap megnyílt. De nem ők nyitották meg,
hanem a véres szerda és véres csütörtök mártírjai, a magyar nép nyitotta
meg, az írta rá az Igét, soha el nem halványuló lángbetűkkel. Azok pedig,
akik e nép ellen, mely csak szabadságáért és kenyéréért küzdött, kivezényel-
tették a szovjet halált, örökre, félre ne értsük, örökre törvényen kívül he-
lyezték magukat. Ahhoz fogható árulást, amelyet az Akadémia utca gyilkos-
sai követtek el a nemzet ellen, még nem követtek el nemzet ellen. És nemzet
sem tagadott meg még úgy árulót, ahogyan a vérző és gyászoló magyar nép
tagadja most meg hóhérait. Ám térjünk vissza kiindulópontunkra és tisztáz-
zuk a kérdést, mert nagyon fontos tisztázni, ki küzd a barikádokon. Ők azt
mondják, az alvilág, a banditanépség, a mocsár és a mélység. Mi azt mond-
juk, hogy az egész nemzet, oly hősiességgel és önfeláldozással, ami példát
nyújthat minden népeknek. Amikor Franciaország, másfél századdal ez-
előtt, kivonult torlaszokra és pusztá kézzel szembeszállt az uralkodó hata-
lommal, majd utóbb szinte az egész világgal, megszületett a szállóige, hogy
„impossible n'est pas français!” A lehetetlen nem francia! Ez a gőgös, büsz-
ke és drámai jelmondat már a miénk. Ami lehetetlen, az nem magyar! A
küzdelem, ami változatlanul tart még a gyárakban, a lefegyverzett nép,
mely élethalál viadalt vív egy barbár hatalom acélszörnyeivel, az ifjúság,
amelyet megragadtak már bölcsőjében, hogy janicsárjaikká neveljék és most
torlaszra száll velük szemben, a békés polgár, aki nem dobja el fegyverét,
pedig életét kínálja neki a mozdulatért, a felfegyverzett hajcsár és porko-
láb, akit arannyal vettek meg a maguk szolgálatára és most a maguk ellen-
ségét ismerték meg benne, ez mind lehetetlen és mégis lehetséges, mégis
magyar. Elég e vérben gázoló lakájuralom ködös, hamis, hazug jelentéseit
szemlélni és már ezekből is kibontakozik az a nagyszerű, az a szívszorító le-
hetetlenség, ami örök magyar valósággá vált. A véres szerda és a véres csü-
törtök vörös Néroi azzal hirdették meg statáriumukat, hogy a nép könyörte-
lenül le akar számolni a rablókkal, fosztogatókkal, fasiszta banditákkal,
gyilkos csőcselékekkel. A valóságban nem a nép akar leszámolni a forrada-
lommal, mert ez a forradalom maga a nép, hanem ők akarnak leszámolni a

néppel, mert ez a nép maga a forradalom. Ezért kellett tisztáznunk, ki küzd
a barikádokon. Mert így tudjuk és meghirdethetjük, hogy minden halálos
ítélet, amely elhangzik, nem verdikt, hanem gyilkosság, nem igazság, ha-
nem rémuralom, amint minden magyar, aki elhull vesztőhelyeiken, nem
bűnhődő, hanem vértanú. Az árulók rendszerének bűnei megmérhetetle-
nek. A fullasztó felelősséget, amely előbb-utóbb végez velük, viselniük kell,
és viselni fogják. Van-e ennél a felelősségnél nagyobb? Lehetetlen. De a ma-
gyar nép éppen most bizonyította be a véres szerda és a véres csütörtök ba-
rikádjain, hogy nem ismeri a lehetlent. Tudják hát meg a pesti Haynauk
minden vérbíráikkal és bakójukkal együtt, hogy egyetlen élet sem marad
megtortatlanul és a szuverén nemzet, ha úgy kell, még a lehetetlennél sem
torpan majd meg, ha bűnhődésükről lesz szó!

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A SZA-
BADSÁGHARCOT. MUNKÁSOK, ÓRIÁSI A FELELŐSSÉGTEK! A SZABADSÁGHARCO-
SOK A TI SZABADSÁGOTOKÉRT IS KÜZDENEK. A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE,
MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOLI!

16.20: Londoni levél

Szabó Zoltán telefonjelentése.

Ma reggel Londonban sütött a nap. Mintha az ég is az elmúlt farkas-leheletű
huszonnégy óráért akarna vigasztalni. Hiába. Az angol rádió ma reggeli első
adása azt jelentette, hogy a budapesti rádió állítása szerint a budapesti felke-
lést az oroszok leverték. Előtte a londoni reggeli lapok. Ezek – száznyolc
éve most először – úgy beszélnek Magyarországról, mint 1848-ban és
1849-ben. A [The] Times, a Manchester Guardian, a Daily Telegraph, a News
Chronicle és a többi angol lap mellett Petőfi Sándor összes művei fekszenek
előtte. Petőfi történelmi jegyzeteiben ezt olvasom: „1848. március 15-én egész
nap esett az eső. Az ég a megszületett szabadságot keresztelte, Szekrényesi
rendőrkapitány azt kérdezte az embereitől: Kell-e katonaság? Landerer azt fe-
lelte: Nem!” Petőfit idéztem. Szekrényesi városkapitány azt kérdezte, kell-e
katonaság, és a német Landerer azt felelte, nem. Most az orosz helyőrség tá-
bornoka azt kérdezte: „Kell-e katonaság?” és a talán magyarnak is nevezhető
Gerő Ernő Nagy Imrével együtt azt felelte: „Igen.” Ezen lemérhetjük, hogy
mit süllyedtünk száz év alatt politikailag. A tömeg viselkedése viszont azt jel-
zi, hogy mennyire megpróbáltunk 1848 színvonalára emelkedni népünkben,
diákjainkban. Hogy ez így van, annak megértéséhez nem is kell magyarnak
lenni. A londoni [The] Times szerkesztője is így értette az eseményeket. A
Magyarországról érkező híreket – írja a vezércikk – a világ minden táján el-
szoruló szívvel figyelték. A történelem újra életre ébredt Európában. Eddig
Magyarországról csak a tragédia gyászmenetének zaját halljuk, amely annál
komorabb, minél jobban összehasonlítjuk azzal, ami Lengyelországban tör-
tént. Ugyanabban a pillanatban – írja a [The] Times –, amikor orosz csapatok

tüzelték a magyar felkelőkre Budapest utcáin, Lengyelország vezére és nemzeti hőse, Gomułka az újjongó varsói tömegeknek azt jelentette be, hogy a lengyelországi szovjet erők két nap leforgásán belül támaszpontjaikra vonulnak vissza. Mindenki azt kérdezi, miért jutottak az események ilyen messzire, ilyen jó irányban Lengyelországban, és miért fordultak ennyire rosszra Magyarországon. A [The] Times ezután azt említi, hogy a helyzet Lengyelországban és Magyarországon ugyanaz volt. Hogy a nép ugyanúgy kívánt több szabadságot és jobb életet, hogy a kormányukat ugyanúgy megvetették, hogy az orosz karhatalmat ugyanúgy gyűlölték. A különbséget a [The] Times szerkesztője abban látja, hogy a lengyel kommunisták vezetői a zendülés lehetőségeinek előjeleit időben észrevették. Abban, hogy a poznańi felkelés jó előre figyelmeztette a varsói kommunistákat arra, hogy „azért a nép az úr” és ennek megfelelően cselekedtek. Ezzel szemben Magyarországon zendülés és kormányválság egy napra torlódott össze és olyan süket bolsevik füleket ért, amelyeket magyarnak abban a mértékben nem neveznek, amely mértékben a lengyel kommunistákat lengyelnek lehet nevezni. A két kommunista vezetőség közötti különbséget a budapestiek rovására a [The] Times vezércikke így foglalja össze: A magyarországi kommunisták csak néhány engedményt ajánlottak fel a munkásoknak és parasztoknak. Ezt is konok lassúsággal és folytonos óvás közben tették. Ezek a kommunista vezetők – írja a [The] Times – a diktatúrák szokásos és fatális tévedéseit követték el, lazítottak ahelyett, hogy reformáltak volna. Vagyis a halottak százait, a világ bizodalmanak megromlását és az elmúlt rettentő huszonnégy órát a londoni [The] Times a magyarországi pártvezetőség rovására írja. Említve azt, hogy hibáikat és bűneiket nemcsak a tegnapi nap folyamán, hanem az elmúlt hónapok és évek alatt, folyamatosan és következetesen követték el. Ezzel a londoni [The] Times szerint a Szovjetunió vezetőit is kényes helyzetbe hozták. „Nincs szükség arra, hogy azt állítsuk: Tudjuk a Kreml titkait. Mégis, az oroszok a Kelet-Európában követendő stratégiai kérdésben egymással folytatott vitáikban holtpontra jutottak. Eddig csak rögtönöztek az események nyomása alatt, olyan formán, hogy több szabadságot ajánlottak fel, de kíméletlen reakcióval szolgáltak, valahányszor szavukon fogták őket. Míg Lengyelországban beletörődtek abba, hogy az események a maguk útján menjenek, Magyarországon közbeléptek. Most el kell dönteniük – írja a londoni [The] Times –, hogy a két vonal közül melyiket követik mindenütt. Vagyis a magyarországi kommunista pártvezetőség habozása, sztálinista megrögzöttségei, szolgálalkúsége és általános tehetetlensége Moszkvát arra kényszeríti, hogy eddigi koegzisztenciális kettős taktikáját feladja. Választaniuk kell aközött, hogy szomszéd nagyhatalomnak mutatkoznak-e a jövőben mindenütt, mint most tették Lengyelországban, vagy gyarmatbirodalomként viselkednek-e a jövőben mindenütt, mint tegnap tették Magyarországon. Az utóbbi politika, mint a [The] Times vezércikke érezteti: kilátástalan. A lengyelek és a magyarok megdöntötték azt a borúlátó elképzelést, hogy a modern diktatúra, amely a nevelés és a propaganda minden esz-

közét a kezében tartja, az a diktatúra, amelyet rendőrség és terror támogat, embereket agyagként formálhatja és beveheti a gondolatnak és lelkeknek azt a citadelláját, amely a lelkekben él. A propaganda, sőt a rémuralom is hatástalanná válik, ha a mindennapi kenyér hiányzik és a közember maga előtt látja azt a határt, amelyen túl az élet elveszti értékét is, értelmét is. Az elmúlt napok legbiztatóbb jelensége az volt, hogy végül is azok álltak fel a tömegben, akiket a propaganda a legjobban célba vett. A londoni [The] Times, akár a többi angol lap, Budapest véres napját munkásforradalomnak minősítette. A budapesti utcai harcok, a lengyel és magyar események rettentő ellentéte, a két történelmi esemény kifejtetének irtózatossá ellentmondása az angol közvéleményt úgy megrázta, mint a kelet-berlini és a poznańi munkásforradalmakat leszámítva, semmi sem a közelmúltban.

Tegnap délután az események hatására levelet írtam egy világhírű angol írónak. Ebben arra kérem, hogy adjon módot valakinek egy tízperces találkozásra. Éjjel fél kettőkor megszólalt a telefon. Még nem aludtam. Az angol író jelentkezett. Azt kérte, hogy eljöhessem hozzá nyomban. Lakásomon elmondta, hogy egy másik angol írótól jön, akivel egész este azt beszéltek, hogy ezen a napon egy teendő volna: bejutni Budapestre, osztozni azoknak a sorsában, akik életüket kockáztatták. Mindkét író részt vett a spanyol polgárháborúban a köztársasági oldalon. Az angol író hajnali négykor búcsúzott el tőlem, mert úgy érezte, hogy ezekben az órákban sem ő, sem én nem maradhatunk egyedül. Reggel nyolckor elolvastam a londoni [The] Times vezércikkét, amely egy mondatával 1849-be vitt vissza. „Magyarország Felséged lábai előtt fekszik, jelentette a diadalmas Paszkievics a cárnak, miután csatlakozott Kossuth Lajos szabadságharcának leveréséhez – írta a [The] Times. – Akkor azonban – folytatta – az ügynevezett Kossuth rádió ellenforradalmi bandának még nem nevezte Kossuth katonáit. Reggel kilenckor felhívtam Madariagát, aki tegnap Oxfordból Párizsba utazott. Az emberi jogok és a szabadság ősz bajnoka Párizsból arra kért, hogy részéről ezeket a sorokat olvassam fel Önöknek.¹⁷

BÍRÓSÁG ELÉ A PROVOKÁTORRAL! GERŐ BÜNE, HOGY VÉR FOLYIK AZ UTCÁKON!
BÍRÓSÁG ELÉ GERŐVEL!

16.35: Rendkívüli műsor

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: 15.20-kor.

16.40: A kalocsai érsek nyilatkozatáról

Károly atya fejt ki a katolikus egyház állásfoglalását.
Grósz József kalocsai érsek, a magyar püspöki kar ez idő szerinti elnöke tegnap este a következő nyilatkozatot tette közzé: „A katolikus egyház állás-

¹⁷ Az üzenet szövege a 16 órai Hírszolgáltatás keretében elhangzott, itt a szerző megismétli.

pontja nyílt és világos. Mi elítéljük az öldöklést és pusztítást. Híveink ezt tudják. Ezért bizton remélem, hogy híveink ilyen üzelmekben nem vesznek részt, hanem példát adnak a rend és a nyugalom megőrzésére, és békés munkával igyekeznek biztosítani a magyar jövőt.”¹⁸

A katolikus egyház álláspontja a magyarországi eseményekkel kapcsolatban valóban nyílt és világos. Sajnos azonban a kommunista terror még mindig nem teszi lehetővé, hogy az egyház világos álláspontját kifejtse. Az egyház ellene van az öldöklésnek és a pusztításnak. Ez a megállapítás a jelenlegi körülmények között elsősorban a kormányra és a karhatalom embereire vonatkozik. A jogtalanul meghirdetett statáriális bíróság működését ítéli el.

Mi történt Magyarországon? A legelemibb és legtermészetesebb emberi jogaitól több mint egy évtizeden keresztül megfosztott nép, ifjúságával az élen, követelte jogait. Szabadságot, függetlenséget követelt az országnak. Követelte a szovjet csapatok kivonását, az ártatlanul bebörtönzöttek azonnali szabadon bocsátását. Követelte Mindszenty bíboros azonnali kiszabadítását. Követelte a közelmúlt terrorcselekményeiért felelős vezetők megbüntetését. Minden egyes követelése tehát jogos volt és jogos marad mindaddig, míg nem teljesítik. A nép minden egyes követelése az emberi méltóság öntudatából, az ezeréves magyar történelmi öntudatból, a természet jó és erkölcsi törvények szelleméből fakad. A kormány azonban a nép jogos követeléseire ellen foglalt állást. A tüntetők közé lövett. És amikor a jogtalanul megtámadott emberek, fiatalok, férfiak és nők védekeztek, a kormány az országot megszállva tartó idegen orosz csapatokat hívta segítségül. A magyar nép ellen. Az elnyomott nép kétségbeesett védekezésre kényszerült. Amihez joga volt és mai napig is joga van. Mert a szabadság és az emberi jogok annyira lényeges alkotóelemei emberi természetünknek, hogy nélkülük nem élhetünk. De nemcsak hogy nem élhetünk, hanem Istentől megkövetelt emberi kötelességünk ezeket az emberi jogokat mindenféle és fajta elnyomó törekvéssel szemben megvédeni. A magyar nép nem tett mást, mint jogainak védelmére kelt. Az elnyomó rendszernek és államhatalomnak ebben a drámai történelmi pillanatban az lett volna a legsürgősebb feladata, hogy azonnal beszüntessen minden jogtipró intézkedést. Feloszlassa a kolhozokat, biztosítsa a szabad termelést, igazságos munkabért adjon a munkásoknak. A kormány legsürgősebb tennivalója lett volna ebben a tragikus pillanatban megnyitni a börtönök ajtait, szabadon engedni az ártatlanul bebörtönzötteket, azonnal szabadlábra helyezni és rehabilitálni Mindszenty bíborost, Pétery

18 Grósz József kalocsai érsek nyilatkozatát a Kossuth rádióban október 24-én 19.17-kor olvasták fel. A pontosan idézett nyilatkozatot a következő mondattal konferálták: „A budapesti megdöbbentő eseményekkel kapcsolatban Grósz József, a kalocsai érsek, a püspöki kar ez idő szerinti elnöke a következő nyilatkozatot tette.” Október 26-án 12.38-kor a következő közlemény hangzott el: „Grósz József felhatalmazta a Magyar Rádiót a következők közlésére: Értesülésem szerint néhány nyugati rádióállomás október 24-én tett nyilatkozatomat elferdítve, illetve helytelen kommentálással közölte” *A forradalom hangja*... i. m. 49. és 79.

püspököt, Endrédy Vendel zirci apátot, és minden más, jogtalanul fogva tartott becsületes magyart. A kormánynak legsürgősebb feladata lett volna biztosítani a szülők istenadta nevelőjogát, visszaadni a jogtalanul elrabolt egyházi iskolákat, helyreállítani a szerzetesrendeket, azonnal feloszlítani a sztálini idők egyházüldöző szervét, a papi békemozgalmat. A kormánynak legsürgősebb tennivalója lett volna bejelenteni az Állami Egyházi Hivatal feloszlátását, visszarendelni a püspöki irodákban garázdálkodó állami megbízottakat, helyreállítani és biztosítani az egyházi önkormányzatot. A kormánynak azonnal vissza kellett volna vonnia minden eddigi erőszakos intézkedést, elismerni a sajtószabadságot, a szervezkedési szabadságot, a különböző politikai pártok szabad tevékenységét. Azonnal be kellett volna jelentenie a szabad választások dátumát, nem pedig a jogait követelő nép közé lövetni idegen megszálló orosz csapatokkal, a szabadságharcát elnyomni. A kormány eljárása minden egyes mozzanatában jogtalan és erkölcsstelen, mert nem az emberi jogokon alapuló közrend helyreállítása biztosítása érdekében fogott fegyvert, kért idegen segítséget, hanem a jogrend ellen. Az emberi szabadságjogok elnyomására. A kormány elárulta a magyar népet. A kormányt és karhatalmi közegeit terheli a felelősség elsősorban minden kiontott csepp magyar vérért. Ezzel a katolikus híveknek tisztában kell lenniük. Ez az értelme Grósz érsek kijelentésének. Igen, elítélünk minden olyan öldöklést és pusztítást, melyet az ember istenadta jogainak eltiprása érdekében hajtanak végre. Az egyház megbélyegez és elítél minden olyan öldöklést és pusztítást, melyet az államhatalommal visszaélő vezetők a jogai védelmére kelt nép ellen elkövettek, és szándékukban van továbbra is elkövetni. Mert az államhatalomnak a józan ész és az egyház tanítása szerint első és legfontosabb feladata a közjó, az emberi jogok védelme, nem pedig azok meggyalázása, orosz csizmákkal való eltiportatása. Az öldöklésért és pusztításért tehát elsősorban az állam vezetőit terheli a felelősség. De nem kisebb a felelőssége azoknak sem, legyenek azok rendőrök vagy katonák, avagy éppen hadbírák, akik a kormány jogtalan intézkedéseit, statáriális ítéleteit végrehajtják. A statáriális bíróságnak nincs joga a jelen körülmények között halálos ítéletet hozni. Nincs joga a felkelőkön bosszút állni. Mert a felkelők nem a jogrend, nem a közjó, nem a békés polgárok ellen, hanem éppen a jogrend helyreállítása, a közjó biztosítása, a szabadság és függetlenség mellett szálltak síkra. A jog és erkölcsi törvények ebben az esetben a felkelők mellett tanúskodnak. A jog és erkölcsi rend törvényei a legsúlyosabb felelősség mellett megtiltják az államhatalmat jogtalanul bitorlóknak, hogy a felkelők élete és a nép jogai ellen törjenek. Minden bíró, illetve állami megbízott, aki halálos ítéletet hoz a jelenlegi körülmények között, jogilag és erkölcsileg személyesen felelős és szándékos emberölés vádjával terheli lelkiismeretét. Minden egyes katona vagy állami alkalmazott, aki arra vállalkozik, hogy a jogtalan halálos ítéleteket végrehajtja, szintén osztozkodik a felelősségben. Az egyház tanítása tehát nyílt és világos a Magyarországon

lezajló eseményeket illetően. Az államhatalomnak nincs joga az elfogott felkelők ellen halálos ítéletet hozni, mert a felkelők a helyes jogrend visszaállítása, a közjó biztosítása, hazánk szabadsága és függetlensége mellett szálltak síkra. A kormány viszont éppen ezeknek a jogoknak további eltiprása érdekében hirdette ki a statáriumot. Amihez nem volt joga. Első és legsürgősebb kötelessége a kormánynak a jogtalan statáriumot visszavonni, az ország szabadságát és függetlenségét azonnal helyreállítani, hogy ezáltal véget vessen minden fölösleges vérontásnak és pusztításnak.

GERŐT ELCSAPTÁK! A PÁRT IGAZOLTA A FELKELŐKET!

16.50: Soron kívüli kommentár.

A Szovjetunió új helyzetéről.

Ismétlés, elhangzott: 14.50-kor.

17.00: Hírszolgálat

A hatóságok a déli és a kora délutáni órákban a budapesti adóállomás hullámhosszán ismét felszólították a főváros lakosságát, hogy menjen haza otthonaiba, és ne vegyen részt semmiféle tüntetésben. *A kommunista párt politikai bizottsága délelőtt újabb ülést tartott és leváltotta Gerő Ernőt. A párt első titkárának Kádár Jánost nevezték ki. A délutáni órákban Nagy Imre újból a mikrofon elé állt és rádióbeszédet mondott. Beszédében elismerte, hogy a budapesti felkelést a főváros dolgozóinak egy része az ország helyzete feletti elkeseredésében támogatta. Nagy Imre megígérte, hogy rövidesen összeül az országgyűlés a kormány reformprogramjának jóváhagyására. A budapesti kormány feje ígéretet tett továbbá a Hazafias Népfront átalakítására a legszélesebb demokratikus nemzeti erők összefogásának alapján. Kilátásba helyezte, hogy tárgyalásokat kezdeményez a Magyarország és a Szovjetunió közötti kapcsolatok revíziójára. Megígérte, hogy a szovjet csapatokat a rend helyreállítása után haladéktalanul visszavonják. Végezetül messzeszemenő nagylelkűséget helyezett kilátásba a felkelőkkel szemben, és kijelentette, hogy ha megszüntetik a harcot, nem alkalmaznak velük szemben statáriális eljárást.*

A főváros képe a súlyos harcok nyomait mutatja. [...]

Londonban hivatalosan közölték, hogy a harcok során szovjet páncélkoscsik megrongálták a budapesti brit követség épületét. A légi közlekedés továbbra is szünetel Budapest és a többi európai főváros között. A budapesti felkelés az egész világon a legnagyobb szenzáció erejével hatott. Vezető államférfiak és közéleti személyiségek egymás után nyilatkoznak és rokonszenvűkről biztosítják a magyar népet a szovjet elnyomókkal szembeni küzdelemben. Az Európa Tanács közgyűlése ma megszakította ülését, és egyperces néma csennel emlékezett meg a budapesti felkelés mártírjairól. [...]

Stevenson, az amerikai demokrata párt elnökelőltje ünnepélyes fogadalmat tett, hogy támogatni fog minden olyan felelősségteljes akciót az amerikai

kormány részéről, amely közelebb segíti a magyar népet szabadsága elnyeréséhez.

A francia kereszténydemokrata párt a nemzetgyűlés mai ülésén a magyar probléma felvetésére készül. [...]

Madariaga, az emigrációban élő neves spanyol publicista hangoztatta, hogy Magyarország népe ma újra a szabadság előőrseként harcol. Gyászoljuk a hősi halottakat és csodáljuk az élőket, akik nem kevésbé hősök – mondta Madariaga.

New Yorkban tegnap este fekete lobogók és gyászfátyolos magyar zászlók alatt nagy tömeg vonult fel az ENSZ mellett működő szovjet küldöttség székháza elé. A tömeg a szovjet csapatok magyarországi vérengzése ellen tiltakozott. A tüntetők „Gyilkosok, takarodjatok Magyarországról! Magyar hősök újra véreznék a szabadságért! Mozduljon meg a világ lelkiismerete a moszkvai hóhérok ellen!” – feliratú táblákat hordoztak.

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottságának nyolcadik, teljes ülése jóváhagyta az ország politikai és gazdasági feladatairól szóló határozati javaslatot. [...]

Most a nemzetközi politika egyéb eseményeiről számolunk be. [...]

17.09: Nagy Imre felelősségéről

Gellért Andor beszél.

Budapest utcáin még ott hevernek a holtak, füstölnek a házak, s a gyilkos küzdelem még sok helyen folyik tovább, de a nagy dráma utolsó fejezete, a felelősségre vonás máris megkezdődött. Ez a felelősségre vonás két síkon megy végbe. A rendszer, mármint Nagy Imre rendszere, kikeresi a nép fiai közül a magának megfelelő bűnbakokat, meghurcolja, börtönbe veti vagy halálba küldi őket. Azonban egy másik síkon is megindult egy felelősségre vonás. Ez nem statáriális, hanem hosszabb folyamat lesz, amely talán évszázadokig is eltarthat. Ennek során a történelem a rendszer vezetői közül szedi össze vádlottait, s mond fölöttük örök időre szóló ítéletet. Vannak, akik felett ez a történelmi ítélet kurta lesz. Gerő Ernőről például száraz rövidséggel ki fogja mondani, hogy egy idegen hatalom ügynöke volt, aki nem tartozott bele a magyar sorsközösségbe; játszi könnyedséggel és lelkiismeret-furdalás nélkül lövetett magyar emberekre és ontott magyar vért. Lesznek komplikáltabb vádlottjai is ennek a történelmi felelősségre vonásnak. E nagyobb vádlottak közé fog tartozni az ország új miniszterelnöke, Nagy Imre is. Az új miniszterelnök személyét nem az ismeretlenségből vetette fel a szemünk előtt lepergő magyar forradalom. Három esztendeje sok figyelem, s nyugodtan kimondhatjuk, érdeklődés kísérte alakját. Ahhoz a kevés kommunistához tartozik, akinek nevére az ország minden társadalmi rétegéből remények és várakozások fűződtek.

Nyugodtan állíthatjuk, hogy Nagy Imrének volt egy lehetősége, hogy az ország politikai és gazdasági válságának megoldásához az ország nem kom-

munista rétegeiből is támogatást remélhessen. Ennek az embernek a felelőssége éppen ezért sokkal súlyosabb, mint pártjának sok más tagjáé. Az új miniszterelnöknek felelnie kell mindenekelőtt, hogy az október 23-ról 24-re virradó éjszakán ki folyamodott a Vörös Hadsereg beavatkozásáért, s a szovjet katonákat ki vezényelte ki magyar ifjak, munkások és katonák ellen. Ha ennek a vizsgálatnak a során kiderül, hogy ezt az új miniszterelnök tette, új pályája olyan tehertétellel indul, amely személyét lehetetlenné teszi az élő és eljövő magyar nemzedékek előtt. Ebben az esetben új vállalkozását Nagy Imre káinbélyeggel a homlokán kezdi, amely megöli a személyéhez fűződő illúziókat, s megpecsételi politikai sorsát. A szovjet csapatok felvonultatása olyan merénylet volt a nemzet ellen, amilyenre nem volt példa ezeréves történelmünk véres és szomorú lapjain. Mint minden nép történelmében, úgy a miénkben is vannak példák szégyenletes árulásokra. De arra nincs, hogy akadt volna valaha az ország legfelelősebb helyén olyan ember, aki saját népe ellen vezényelte volna ki egy megszálló hatalom katonáit. Október 24-e és 25-e eseményei körül mesterséges homályt tart fenn még a rendszer, és ezért a felelősség kérdésére világosan feleletet még nem lehet kapni ezekben az órákban. Nagy Imre még e percekben azt is állíthatja, hogy nem ő, hanem elődjének, a jelentéktelen Hegedüsnek kormánya szőlította fel beavatkozásra a megszálló hadsereget. Ámde ez sem mentő körülmény. Mert ez esetben felmerül az a kérdés, hogy Nagy Imre miért vállalta ezt az örökséget. Miért kellett elfogadnia a miniszterelnökséget az orosz szuronyok támogatásának, szovjet katonák sortűzének és tankjainak az árnyékában? A miniszterelnöki szék elfogadásával miért kellett szolidaritást vállalnia a muszkavezetés szégyenletes árulásával?

Jól tudjuk, azokban a válságos órákban a helyzet Magyarországon teljesen felborult. Az ország és a párt élén álló elemei fejüket vesztették, és bőrükért remegtek. A tanácstalanság és fejvesztettség eme állapotában mindenki tudta, hogy Nagy Imre kezében van a helyzet kulcsa, és sárkba szorított elvtársai mindent megfizettek volna, hogy kihúzza őket a kátyúból. Miért nem kötötte Nagy Imre a miniszterelnöki szék elfogadását ahhoz a feltételhez, hogy a kormány és a párt a szovjet beavatkozásnak azonnal véget vessen?! Miért nem kötötte segítségét és közreműködését ahhoz, hogy a kormány és a párt tárgyalásokkal, egy tisztességes kibontakozás ígéretével s a tömeg követeléseinek a kielégítésével vessen véget a zavargásoknak? Ha valaki, úgy Nagy Imre világosan ismerte, hogy mik az okai, kik a résztvevői és mi a célja a tömeg megmozdulásának. Világosan tudta azt is, hogy a helyzet kulcsa az ő kezében van, és néhány megnyugtató gesztusával a zavargásokat le lehet csillapítani vérontás és idegen beavatkozás nélkül is. A 23-án kirobbant események nem jöttek teljesen váratlanul. Azok között a tényezők között, amelyek előkészítették, nyugodtan mondhatjuk, döntő szerepet játszott az agitáció, amelyet hívei és barátai Nagy Imre érdekében folytattak, céltudatosan az ország minden részében és a politikai élet minden szektorában. Azok a politikai

követelések, amelyek a tömegnek az ajkán kifejezésre jutottak, Nagy Imre alakjában személyesedtek meg, s tőle remélték a megvalósulásukat. Az a tömeg tehát, amely Budapest utcáin megjelent, részben Nagy Imre érdekében tüntetett, neki követelt politikai szerepet, érte vállalt kockázatot, s az őiránta érzett bizalmát juttatta tüntetőleg kifejezésre. Az új miniszterelnök első gesztusa azonban abból állt, hogy a személye iránti rokonszenvet képviselő tömeggel a szolidaritását megtagadta, a Vörös Hadsereget vele szemben fölvonultatta. Hála helyett tehát árulás volt az új miniszterelnök első ténykedése.

Az új miniszterelnök magáévá tette Gerőék átlátszó árulását, hogy ellenforradalmi erők, reakciók, néptől idegen elemek furakodtak be a tömeg soraiba, s azok metelyezték meg a tömeget. Nagy Imre nagyon jól tudta, hogy az a tömeg a magyar nép egyetemes érzelmeit, fájdalmait, óhajait és követeléseit képviselte. Az egész magyar nemzet lelki és fizikai keresztszeme volt, amelynek megmozdulásában tíz esztendő elfojtott szenvedése, megváltása és indulata tört a felszínre. Ezek az elemek abban a pillanatban szövetségei voltak Nagy Imrének. Harcba szálltak, kockázatot vállaltak érte, s visszasegítették őt a politikai hatalomba. Nagy Imre viszont az új posztján megtagadta és elárulta szövetségeit, mielőtt az első kakas megszólalt volna. A budapesti események egyik legszomorúbb ténye éppen ez, hogy Nagy Imre hozzájárult a szovjet csapatok felvonulásához és a statáriális bíraskodáshoz, azzal a tömeggel szemben, amely a hatalomhoz segítette, és amely személyével szemben reményeket táplált. Ez a lépése már a mai napon a magyar történelem nagy árulásainak sorába vonul be, amelyet talán még századok múlva is emlegetni fognak. Nagy Imre azonban ízig-vérig kommunista és valószínűleg azt vallja, hogy közömbös, amit magatartásáról a történelem mond, mert a cél szentesíti az eszközt, s ő célját, a hatalmat, elérte. Van azonban a történelem e késői verdiktje mellett egy másik törvényszék, amely éppoly gyorsan fog Nagy Imre magatartása felett ítélni, mint az általa felállított statáriális bíróságok. Ez a magyar közvélemény ítélőszéke. A történelem ítélete közömbös lehet Nagy Imrének, de a magyar közvélemény ma már nagyhatalommá vált, s verdiktjének sorsdöntő ereje van. A pártvezetés és a szovjet tankok Nagy Imre mellé állhatnak; de a magyar közvélemény szembefordul vele, ugyanaz a sors vár rá is, mint sok dicstelen elődjére. Az új miniszterelnök sorsa is kinn a mezőkön, a falvakban, a gyárakban fog eldőlni. És kis emberek millióinak magatartásától függ. Ha ezek együttműködnek vele, vállalkozása sikerülhet, s kihúzhatja az országot abból a teljes csődből, amelybe elődjei döntöttek. Ha nem, vállalkozása máris bukásra van ítélve. Nagy Imrének volt egy sansza, hogy ezt a támogatást megnyerheti. A 23-ról 24-re virradó éjszaka azonban, amikor a nép helyett az orosz szuronyok oldalára állt, ezt a lehetőségét eljátszotta.

17.20: Rendkívüli riport

Az osztrák véderő burgenlandi egységeit, tizenkét századot riadóztattak tegnap éjjel. Pinkafeld, Fürstenfeld, Bruck an der Leitha laktanyáiban menetire készen állnak a katonák. A belügyminisztérium mozgósította ezenkívül a határ menti csendőralakulatokat is. Háromszáz csendőrrel megerősítették a határ menti járőrosztagot. A rendkívüli osztrák határbiztonsági intézkedések eddig feleslegeseknek bizonyultak. Az osztrák-magyar határ mentén az elmúlt éjszaka feltűnő csend uralkodott, egyetlen lövést sem hallottak, nyomjelző rakéták sem szálltak a magasba. A két utolsó napon menekült sem érkezett osztrák területre. Valószínűnek látszik a feltevés, hogy a szovjet csapatok légmentesen lezárták a nyugat felé vezető utakat. Egyes jelekből illetékes osztrák helyen arra következtetnek, hogy a magyarországi szabadságharcosok egyes csoportjai meg fogják kísérelni, hogy fegyverrel áttörjék a szovjet csapatok vonalát, és nyugat felé meneküljenek. Tegnap este Heiligenkreutz határállomáson a lakosság ágyúlövéseket hallott és ágyútoroktűzeket látott felvillanni magyar területről. A budapesti kormány is számít arra, hogy a felkelők meg fogják kísérelni, hogy fegyveresen átvágják magukat a nyugati határig.

A bécsi magyar követ tegnap megjelent a külügyminisztériumban és jegyzéket nyújtott át, amelyben arra kéri az osztrák kormányt, hogy amennyiben fegyveres felkelők érkeznek osztrák területre, ne adjon menedékjogot, hanem szolgáltatassa ki őket a magyar hatóságoknak. A jegyzék arra alapozza a kívánságot, hogy a fegyveres behatolók sértenék Ausztria semlegességét. Illetékes helyen még nem foglaltak állást a magyar jegyzékkel kapcsolatban, mértékadó körökben azonban kijelentették, hogy a budapesti kívánság alaptalan. A honvédelmi minisztérium utasította a határ menti osztrák véderő alakulatait, hogy védjék meg az osztrák határt minden fegyveres atrocitás ellen. Amennyiben tehát szovjet vagy magyar csapatok arra vetemednének, hogy osztrák területen tovább is üldöznék a magyar menekülőket, az osztrák csapatok a kapott utasításnak megfelelően fegyverrel vetnék vissza a határsértőket. Osztrák részről felkészültek arra, hogy a mai nap folyamán a felkelők egyes csoportjai megkísérlik, hogy osztrák területen menedéket találjanak.

A telefon-összeköttetés eddig még nem állt helyre Bécs és Budapest között. A bécsi postának nem sikerült összeköttetést létesítenie a budapesti telefonközponttal. Az osztrák külügyminisztérium sem tudott még összeköttetésbe lépni a budapesti osztrák követséggel, hogy hiteles értesítéseket kapjon magyarországi képviselőitől. A bécsi sajtó figyelme továbbra is úgyszólván kizárólag a magyarországi eseményekre összpontosul. A napilapok legfrissebb számai lehetségesnek tartják, hogy a magyar felkelők csoportjai ma átverekesszék magukat az osztrák határig. A bécsi Bild Telegraf értesülése szerint Szentgotthárdon egész éjszaka ropogtak a fegyverek, és kerepeltek a géppuskák. A lap úgy értesült, hogy ma hajnalban magyar csapatok lövészárkokat ástak, és fedezetállásokat építettek a határ menti zónában. A Neuer Kurier úgy tudja, hogy az eisenstadti határvadász laktanyákat előkészítették több ezer

menekült befogadására. Ma reggel futótűzként terjedt el a hír a bécsi magyarok körében, hogy a Táncsics gőzös, amelyet tegnapelőtt éjjel Komáromban feltartóztattak, tegnap délután folytatta útját. Tíz órakor már százakra menő tömeg gyűlt össze a bécsi Duna-parti hajóállomáson. A Táncsics körvonalai féltizenegy óra felé bontakoztak ki a Déli vasúti összekötő hídnál a ködből. A hajó tizenegy órakor kötött ki a Reichsbrückénél. Nickelsdorfnál ma hajnal óta tizennégy osztrák és külföldi újságíró várja, hogy engedélyt kapjon a magyarországi beutazásra. Tegnap este hét óra óta senki sem jött át a magyar sörömpön. Az osztrákok tegnap este átengedtek Hegyeshalomra egy szénszállító vonatot, amely néhány órával a kirakodás után visszatért Bruck an der Leithába. Az osztrák vasutások jelentése szerint a hegyeshalmi határállomás épületét orosz katonaság tartja megszállva. A bécsi magyar kolónia tagjai tegnap a késő esti órákig hallgatták a budapesti rádióadásokat és a Szabad Európa Rádiójának műsorát. Esztendők óta tegnap volt az első nap, amikor a Szabad Európa Rádió programját a bécsi rádióhallgatók teljesen zavartalanul hallgathatták, a magyarországi zavaróállomások nem működtek.

A bécsi Duna-kikötőben veszteglő Deák Ferenc személygőzösön tegnap fiókforradalom zajlott le. A bécsi követség kiadta az utasítást, hogy a hajó utasainak legkésőbb este nyolc órára vissza kell térniök a hajó fedélzetére. A követség egyik tisztviselője előzetesen magával vitte a hajó egyetlen rádiókészülékét úgy, hogy a budapesti kirándulók nem hallgathatták a pesti híradásokat. A rend a hajón már tegnap reggel felbőrlt. A legtöbben elhagyták a Deák Ferencet, és bécsi ismerőseiknél hallgatták a rádiók híradásait. A Deák Ferenc visszatérésének időpontja még bizonytalan. Az osztrák kommunista párt tragikomikus viselkedése a magyarországi eseményekkel kapcsolatban a párt teljes tanácsalanságát tükrözi vissza. Szerdán reggel, amikor a budapesti rádió már heves harcokról számol be, a kommunista lapja, a Volksstimme tudtul adta olvasóinak, hogy Budapesten erős viták vannak folyamatban. Ma reggel már szükségesnek tartotta a bécsi kommunista párt központi bizottsága, hogy szolidaritásáról biztosítsa a magyar munkásosztályt az ellenforradalmi elemekkel folytatott harcában. Az osztrák kommunista vezetők úgy hiszik, hogy a magyar munkásosztály elég erős lesz ahhoz, hogy tovább járjon a szocializmus útján. [...]

Az olasz lapok változatlanul feszült érdeklődéssel kísérik a budapesti és magyarországi fejleményeket. Különösen érdekes, hogy az újságok hasábjain elsősorban azok a közírók és politikusok jutnak szóhoz, akikről köztudomású, hogy alapos ismerői hazánknak és a magyar ügynek. Az Il Secolo-ban például Anfuso,¹⁹ volt pesti követ cikke jelent meg. A két háború közti időben Anfuso éveken át vezette Olaszország követségét Budapesten. Mostani cikke szerint bebizonyult, hogy a vasszüggöny mögötti népek nem az úgynevezett

19 Philippo Anfuso 1942–1943 között volt Mussolini budapesti követe, Róma náci megszállása után Berlinben teljesített szolgálatot.

szocializmus állítólagos nemzeti útjára vágynak, hanem a teljes, igazi szabadságra, a szó nyugati értelmében vett demokráciára. [...] Az Il Popolo feltűnést keltő cikkének ezt a címet adja: Gomulka, Nagy és társai. Ez a cikk Nagy Imre egész moszkovita múltját feltárja, és annak jelentőségére mutat rá, hogy a pillanatnyilag a kormány élén álló miniszterelnök szabadította rá a szovjet csapatok gyilkos sortűzét a szabadságért küzdő magyarságra. Az [II] Tempo című lap külpolitikai szerkesztője, Ugo Dantrea a következőképpen fogalmazza meg Olaszország közvéleményének álláspontját: „A berlini véres szerda eseményei három évvel ezelőtt oroszellenes színezetűek voltak, ugyanúgy, mint az ez évi lengyelországi zavargások. 1945, vagyis az összeomlás óta azonban, amikor Európa keleti fele szovjet iga alá került, a magyarországi felkelés az első eset, amely ízig-vérig antikommunista színezetű. Ez a felkelés lázadás a történelem által rég túlhaladott középkori zsarnokság ellen, ami a kommunista rendszer lényege. Ahogy most Magyarország és Lengyelország fellázadt az orosz imperializmus ellen, éppúgy fogják példájukat követni a vasfüggöny mögötti többi népek. Így ebből az októberi vérhullásból a rab nemzetek legdicsősegebb tavasza fog kivirágozni.”

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYE-
TEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

17.35: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése a szovjet biztonsági övezet megrendüléséről. Néhány napon belül útra kel Moszkvába Gomulka vezetésével a lengyel kormány és párt delegációja. Hruscsov és társai Moszkvában igyekeznek összeragasztani a cserepeket, amelyeket a varsói vitrinben csizmáikkal alaposan összetapostak. Megpróbálják helyrefényezni a szovjet hadsereg tekintélyét, amely Konyev és Rokosszovszkij marsallok sikertelen felvonultatásával súlyos csorbát szenvedett. Megpróbálják helyreállítani a moszkvai pártvezetőség tekintélyét. Varsóban Gomulka olyan politikai és gazdasági programot hirdetett meg, amely egyszerűen faképnél hagyta a moszkvai egyetlen szocialista út dogmáját. Megpróbálnak véget vetni annak a szovjetellenes hangulatnak, amely Lengyelországban most már a szovjet hősi emlékműveket döntögeti. És ami mindennél fontosabb, a Kreml társdiktátorai Moszkvában akarják megmenteni a sztálini külpolitika európai szörnyszülöttét: a szovjet biztonsági övezetet. Sztálin a leigázott kelet-európai országokból láncolta össze ezt az övezetet, amely a Baltikumtól a Fekete-tengerig a Szovjet védelmi és támadási előtere lett volna. Kedves hallgatónk, ezt a biztonsági övezetet egyszer már kiépítették Európában az első világháború után. Az akkori antant, első sorban Franciaország szervezte meg az önállósághoz jutott kis országokat – akkor cordon sanitaire-nek hívták. Ezzel akarták elszigetelni Nyugat-Európától a bolsevizmus bacilusát, ugyanakkor alátámasztani minden vonalon Franciaország európai politikáját. Az akkori nyugati antant nagy áldozatokkal sie-

tett a biztonsági övezet kis államainak segítségére. Nagy külföldi kölcsönöket adtak, modern fegyvereket a hadseregek újjáépítésére, támogatást politikai rendjük megteremtésére. Az akkori biztonsági övezet államai hamarosan számottevő katonai és gazdasági középhatalommá váltak. 1945 után Sztálin ugyanezt akarta megszervezni ellenkező előjellel. A kelet-európai országokat, amelyekhez Magyarországot, Bulgáriát és még Albániát is hozzácsatolta, a Nyugat ellen akarta fordítani. A sztálini biztonsági övezetben nem engedélyeztek sem politikai, sem gazdasági szabadságot. Sztálin nem bízott senkiben és semmiben. Legkevésbé bízott azokban a kelet-európai népekben, amelyek mind ősi történelmi múlttal és nemzeti öntudattal rendelkeznek, és amelyeknek dolgozói olyan életszínvonalat értek el, hogy ennek megközelítéséről a szovjet dolgozók még csak nem is álmodhattak. Sztálin minden ország élére Moszkvában iskolázott, hivatásos forradalmárokat állított, a hadseregeket saját tábornokai, katonapolitikai és ávós terroristái alá rendelte. Még valamiben különbözött ez a sztálini biztonsági övezet az első világháború utáni biztonsági övezettől. Sztálin nem adott gazdasági segítséget az övezetbe bekényszerített nyolc kelet-európai országnak, hogy a második világháború pusztításai után talpra állhassanak. Az első világháború után nyugatról milliárdok özönlöttek ezekbe az országokba. Sztálin idején milliárdok özönlöttek ezekből az országokból a Szovjetunióba. Lengyelországban most kipattannak hivatalos adatok is a szovjet kizsákmányolásról. Elképesztő, amit a politbüroből elcsapott Berman²⁰ és Minc²¹ a saját védelmükre előadtak a moszkvai parancsokról és követelésekről. Elképesztő hallani, hogy csak a sziléziai lengyel szénbányákból kétszázötvenmillió tonnányi szenet vittek ki a Szovjetunióba, mélyen a világpiaci ár alatt. Ugyanúgy vitték el a magyar bauxitot és urániumot, amelyet most a budapesti forradalom idején a Szovjettől számon kértek. A Szovjetunióba irányuló szállításokról nem volt szabad beszélni, ez Sztálinék szerint „bizalmas katonai titok” volt. Minden kereskedelmi szerződés titok volt, minden kiszivárgott adat kémkedés. A valóságban azonban nem a Nyugat elől rejtegették ezeket az adatokat, hanem az érdekelt országok közvéleménye elől. A magyar, lengyel és a többi dolgozóknak nem volt szabad megtudni, mit facsarnak ki belőlük a szocializmus építése címen a Szovjet katonai világhatalmának kiépítésére. Kedves hallgatónk, ez a sztálini szovjet biztonsági övezet recseg-ropog most az egész vonalon. Lengyelország nem vállalja tovább az ütközőállam szerepét, még kevésbé a gyarmati sorsot. A lengyelek felismerték, hogy katonai és politikai leigázottságukban nem tudják kikényszeríteni gazdasági helyzetük javítását sem, és ezért most az egész vonalon

20 Jakub Berman (1901–1984) lengyel kommunista politikus. 1944–1956 között a LEMP Politikai Bizottságának tagja. 1954–1956-ban miniszterelnök-helyettes. Az államvédelmi szervezetek felügyelőjeként a törvénytörések egyik fő felelőse. 1957-ben kizárták a pártból.

21 Hilary Minc (1905–1974) lengyel kommunista politikus, a LEMP politikai bizottságának tagja. 1944-től a gazdasági élet egyik vezetője: ipari és kereskedelmi miniszter, tervhivatali elnök, miniszterelnök-helyettes.

kiharcolják egyenjogúságukat. A biztonsági övezet déli sarokpontján félelmetes erővel csatlakozott ehhez a lengyel követeléshez a magyar nép. Az egész világ elakadó lélegzettel figyeli ezt a szabadságharcot, amely ki akar törni a szovjet rabszolgaságból. Kelet-Németországban három évvel ezelőtt már történt egy figyelmeztető robbanás – Kelet-Berlinben most ismét izzásig feszült a hangulat. Magdeburgban a nagy gyárak munkásai már fenyegetően követelik a szervezkedési szabadságot, az életszínvonal javítását, már fellobbantak az első sztrájkok figyelmeztető tüzei. A Szovjet gyarmatbirodalmának államain végigfutnak a lázadás hullámai. Kedves hallgatónk, nemcsak Kelet-Európa, az egész világpolitika nagy kérdése, felismerik-e az új helyzet követelményeit és kérielhetetlen törvényeit a moszkvai társdiktátorok? Bizonyára nem könnyen tudják elszánni magukat a sztálini eldorádó, az európai gyarmatbirodalom feladására. A régi, megcsontosodott sztálinisták, Molotov, ez a tanulni és felejtetni nem tudó külpolitikai bölény, Kaganovics és Mikojan, akik a gyarmati zsákmányt évről évre bevezetik a moszkvai főkönyvbe, a jelek szerint fel akarják tartóztatni az idők változásait. A szovjet militarizmus görcsösen kapaszkodik a második világháború után szerzett támaszpontokhoz. A tábornagyok mindig is hajlamosak voltak arra, hogy az eleven politikai valóságot katonai vaskalapjukkal próbálják eltakarni. A Kreml Hruscsov-szárnya, amely a liberalizálódás, a koegzisztencia, a sztálintalanítás kockázatos játékát elindította, most két malomkő közé került. Saját belső ellenzékük és a lázadó népek között őrlődnek. Az ellentétek annyira fokozódtak, hogy a november elejére tervezett szovjet központi vezetőségi ülést kénytelenek voltak elhalasztani. Bárhogy alakul azonban a moszkvai belső harc, a Szovjetnek számolnia kell azzal, hogy a biztonsági övezet eredeti elképzelése megbukott. A szovjet politikát a nemzetközi politikában és magában a kommunista világban is át kell alakítani. Tudomásul kell venniük a keserű igazságot, hogy a biztonsági övezet államaiban kiépített hadseregek nem lesznek megbízható segédcsoportok a szovjet imperializmus számára. A magyar hadsereg, a katonai akadémiák nagyszzerű fiataljai nem voltak hajlandók népük ellen fordulni. A lengyel hadsereg lerázza magáról a szovjet tábornokokat és tanácsadókat. A keletnémet hadseregből hétről hétre zászlóaljnyi fiatal német katona menekül át a szabad Nyugatra. A szovjet vezetőségnek be kell látnia, hogy ez a biztonsági övezet, úgy amint Sztálin megteremtette, a politikai és katonai bizonytalanság állandó forrása. Nem erősítése a szovjet hadseregnek, hanem gyengítése. A szovjet szoldateszka véres, alávaló garázdálkodása Budapesten nem erősíti a szovjet katonai hatalmat, hanem végzetes csapást mért a kommunista nemzetköziség és a marxista-leninista eszme dogmáira. A budapesti vérontás után a cafatokra tépett kommunista ideológia már nem jelent semmiféle segítséget a szovjet imperializmus számára. Minél előbb számolja fel Moszkva a biztonsági övezet csődöt mondott ábrándját, annál jobb. Ha maguktól erre nem lennének hajlandók, az újra és újra feltámadó népi erők, a korszellem és a világközvélemény fogja őket meghátrálásra kényszeríteni.

17.45: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

A magyar nép követeli Mindszenty bíboros, hercegprímás azonnali szabadon bocsátását! Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék azonnal szabadon és rehabilitálják! Ezt követeli a magyar nép. Mindszenty bíboros térjen vissza Esztergomba, vegye át a magyar katolikus egyház irányítását! Ez az egyetlen megbízható garancia arra, hogy Magyarországon helyreáll a jogrend, az ország visszanyeri függetlenségét. Mindszenty bíboros a kommunista terror legborzalmasabb éveiben a magyar nép jogaiért és szabadságáért vállalta a küzdelmet. Megalkuvást nem ismerő bátorsággal hirdette: „Az állami élet jövő berendezése kétségtelenül csak a demokrácia elvei szerint történhetik. A zsarnokságtól eleget szenvedett a világ. Zsarnokság erőszakolta rá egy ember akaratát jobb sorsra érdemes népekre. Zsarnokság hajszolta bele Európát a szörnyű háborúba. Zsarnokság folytatta az öldöklő küzdelmet egészen az értelmetlenségig. Zsarnokság gázolt bele hosszú éveken át az emberiség legszentebb jogaiba, megvetette a lelkiismereti szabadságot, lábbal tiporta a szülők jogait gyermekeik nevelésére. A zsarnokság tagadta még gondolatban is, hogy az emberi személynek joga volna önálló érvényesülésre, képességeinek, hajlamainak, egyéni hivatásának szabad kifejtésére. A zsarnokság emé visszaélésével számol le a demokrácia. Természetesen nem az a demokrácia, amely az egyik emberi személy korlátlan uralma helyére a másikat állítja. Nem az, amelyik az egyik embercsoport önző és féktelen uralmát egy másik csoport hasonlóan önző és féktelen hatalmaskodásával váltja fel. Az igazi demokrácia ama pillére, hogy sértetlen természetjogi elveket ismer el, amelyekhez soha semmiféle emberi hatalomnak erőszakkal nyúlania nem szabad. Az igazi demokrácia arra törekszik, hogy ahol valamely ok folytán ezek a jogok uralomra nem jutottak, azok ott is minél előbb elismertessenek és tiszteletben tartassanak. Mi örömmel fogjuk látni, ha majd a magyar népet az emberiség e nagy törekvésének a szolgálatába állítják.” A zsarnokság ellen felkelt magyar nép a Mindszenty bíboros által meghirdetett emberi jogokért, tiszta demokráciáért vállalta és folytatja a küzdelmet. Nem tűrheti, hogy az a főpap, aki a magyar történelem legsötétebb éveiben a magyar nép ügyének ország-világ előtt szószólója volt, még mindig a kommunisták rabságában szenvedjen. Amikor úgy látszott, hogy mindenki elhagyta, akkor Mindszenty bíboros a magyar Sion ormán világgá kiáltotta: „Állok Istenért, egyházért, hazáért, mert ezt a kötelességet rója rám a nagyvilágon legárvább népem történelmi szolgálata. Nemzetem szenvedése mellett a magam sorsa nem fontos. Imádkozom az igazság és szeretet országáért.” Az igazság és szeretet országáért most élete kockáztatásával küzdő magyar nép nem tűrheti tovább, hogy az ő húsából és véréből való főpap, Mindszenty bíboros hercegprímás még mindig a kommunisták börtönében szenvedjen! Azonnali kiszabadítása az egyetlen biztos garancia a jelenlegi küzdelem eredményes kimenetelére. A magyar nép követeli Mindszenty bíboros hercegprímás azonnali szabadon bocsátását és rehabilitálását!

17.50: Nemzetközi sajtószemle

Az angol sajtó állásfoglalása.

„A Magyarországról érkező híreket – írja a vezércikk – a világ minden táján elszoruló szívvel figyelték.” [...] A sajtószemlében ismétlésként elhangzott a 16.20-kor sugárzott levél részlete.

A Daily Express szerint akármi is legyen a véres, tragikus, zűrzavaros felkelés közvetlen következménye, a múlt soha többé nem hozható vissza. Magyarország és Lengyelország népének értelme és lelke fellázadt és kirobant. A hivatalosak beszélhetnek ellenforradalomról, de ezeket a szavakat csak önmaguk tisztázására suttogják félelmükben – írja a lap. A cikk így folytatódik: „A magyarok és lengyelek ragaszkodnak a szabadsághoz és ez áll a csehekre, románokra és bolgároknak is. Nincs visszaút. Gomulka megígérte, hogy az orosz szakértők és vezetők elhagyják Lengyelországot. Nagy Imre sürgősen demokratizálódást ígért. A Szovjet kénytelen engedni. A népek lépésről lépésre távolodnak a szolgaságtól, és nem ez lesz az utolsó felkelés. A szabadság, hála Istennek, ragályos.”

A News Chronicle vezércikke szerint Budapesten vérrel bizonyították be, hogy a szovjet uralom elnyomja a magyar munkásságot. Budapest visszhangja a poznańi és varsói eseményekre erős volt. Lengyelek és magyarok közös rabságban szenvednek. A felkelők a szolgaság ellen harcolnak, vagyis a Szovjetunió ellen és a diktatúra ellen – írja a News Chronicle. A cikk így folytatódik: „Korai megállapítani, kinek mennyi része volt a szabadságharcban, de talán téves lenne feltételezni, hogy a felkelés csak a kommunizmus ellen irányul. Magyarország és Lengyelország nemzeti függetlenségét akarja visszaszerezni. Nagy Imre sajátos és tragikus módon az orosz megszálló csapatokat hívta segítségül. Tito elszakadása az orosz birodalomtól földrajzilag volt veszélyes a Szovjetnek, de Lengyelország és Magyarország forradalma nagyobb jelentőségű. Ez a két ország a Szovjet nyugati szomszéda.”

A Daily Mail cikkének címe: Nagy Imre nem Gomulka. Nagy Imre egyelőre nem lesz Magyarország Gomulkája, ez bizonyos. Gomulka egyenesen a hatalomba lépett, a párt első titkára lett. Ragaszkodott, hogy minden sztálinista hagyja el posztját, csak néhánynak kegyelmezett, akik megbánást mutattak – hangoztatja a lap. A Daily Mail további megállapításai: Nagy Imre erőtlenség volt, vagy rosszul időzített. Talán nem volt elég katonai ismerete. Hiba volt, hogy nem utasította vissza az orosz csapatok behívásának aláírását. Gomulkával szemben tehetetlenek voltak az oroszok, de ráérték felkészülni a várható magyar eseményekre. Az oroszok egyetlen lehetősége most az, hogy elfogadják a lengyel és magyar munkások által vezetésre kívánt embereket. Nagy Imrét felhasználták az oroszok. Nagy Imre segítségül hívta az oroszokat, felszólította, hogy magyarokra lőjenek és megcsalta híveit. Nagy Imre ily módon nem tudta a maga számára megnyerni a magyar munkást és katonaságot. De a tragikus felkelés Budapesten, a Nyugat véleménye szerint, nem volt hiába. A magyar forradalom az oroszgyűlölet bizonyítéka és az orosz

rabszolgatartás magyarországi leleplezése. A magyarok kényszeríteni fogják az oroszokat liberálisabb vezetés engedélyezésére.

Az edinburgh-i [The] Scotsman felidézi – más nyugati lapok példájára – az 1848-as eseményeket. Megemlékezik Kossuth Lajos és Bem felkeléséről, amikor a lengyel tábornok magyar csapatokat vezényelt Erdélybe. Ez a forradalom az orosz és osztrák csapatok közös beavatkozása miatt bukott el – írja a Scotsman. A lap ezután azt vizsgálja, milyen következményei lesznek a későbbiekben a szovjet csapatok beavatkozásának. A [The] Scotsman ezt írja: Nagy Imre, a magyarországi kormány új miniszterelnöke szükségesnek tartotta a szovjet csapatokat felszólítani, hogy lőjenek honfitársaikra. A megokolás az volt, hogy azok ellenforradalmárok. A szovjet csapatok beavatkozására való felszólítása feledhetetlen cselekedet volt. A lengyel Gomulka tegnap már azt jelentette, hogy a lengyel hadsereg szovjet tisztjei és a szovjet alakulatok két napon belül visszatérnek állomáshelyükre.

A [The] Scotsman ezután kijelenti, hogy a magyarországi felkelés megerősíti Gomulka tárgyalási alapját a Szovjetunióval szemben. A lap idézi Raab osztrák kancellár nyilatkozatát, amely szerint a szabadságeszme áthatol a vasfüggönyön és a Kreml urainak arra kell gondolniuk, hogy a mostani irányzat milyen messze juthat el. Az edinburgh-i lap ezután megjegyzi, hogy a magyarországi felkelés elemi ereje mindenkit meglepett. Ez az erő azt mutatta, hogy sokéves szenvedés után vulkanikus működésbe kezdett az évekig hallgatásra kényszerített társadalom – hangsúlyozza a [The] Scotsman.

A liberális Manchester Guardian arra emlékeztet, hogy a lengyeleknek és a magyaroknak történelmük során sok megpróbáltatásban volt részük, de nemzeti törekvésük és büszkeségük nem kopott meg. Mindkét országban szívósan kitartottak a szovjet követelésekkel szemben az elmúlt évek során, hiszen a lakosság java része Magyarországon és Lengyelországban egyaránt a paraszttársadalomhoz tartozik és túlnyomó részük vallásos is. A Manchester Guardian a magyar–lengyel helyzet azonos vonatkozásainak megállapítása után áttér a kettő különbségére: A lengyel megmozdulás során a kommunisták urai maradtak a helyzetnek, és a lakosság egyelőre csak a kommunizmuson belüli változások végrehajtására gyakorolt nyomást. Magyarországon nyílt forradalom tört ki a kommunizmus és a párt ellen.

18.00: Hírszolgálat

A budapesti felkelők a város több pontján tovább folytatják a harcot. A gyárak egész sorában a mai napon is szünetelt a munka. A kimenési tilalom délután 6 órától reggel 6 óráig továbbra is érvényben van, az iskolákat bezárták. A közlekedés továbbra is a teljes káosz képét mutatja, és a telefon, valamint a távírőszolgálat csak helyenként működik. A kommunista hatóságok a déli és a kora délutáni órákban a budapesti adóállomás hullámhosszán ismét felszólították a főváros lakosságát, hogy menjenek haza otthonaikba, és ne vegyenek részt semmiféle tüntetésben. A kommunista párt politikai bizottsága délelőtt újabb

ülést tartott és leváltotta Gerő Ernőt. A párt első titkárának Kádár Jánost nevezték ki. A délutáni órákban Nagy Imre újból a mikrofon elé állt és rádióbeszédet mondott. [...] Budapesten egyébként ma történt először utalás arra, hogy Gerő Ernő, a kommunista párt ma délben leváltott első titkára, felelős az elmúlt napok eseményeiért. Tanczos Gábor, a Petőfi Kör titkára, a Kör-vezetősége nevében rámutatott arra, hogy a most leváltott Gerő Ernő helytelen vezetése sokakat elkeseredéssel töltött el. A budapesti felkelés hírei foglalkoztatják az egész világot. Kelet-berlini magyar diplomáciai körök értesülése szerint a felkelés áldozatainak száma, valamint a főváros épületeiben keletkezett károk nagyobbak, mint ahogyan azt a hivatalos és a nem hivatalos jelentések eddig mondták. Különösen súlyos harcokra került sor a XIII. kerületben, a munkások fellegvárában, ahol ádáz harcok folytak a felkelő magyar csapatok és a szovjet haderő alakulatai között. A budapesti rádió közlése szerint a Nemzeti Múzeum lángokban áll.

A szabad világ vezető államférfiai és közéleti személyiségei egymás után nyilatkoznak a magyarországi felkelésről, és rokonszenvükről biztosítják a magyar népet a szovjet elnyomókkal szembeni harcban. Az Európa Tanács közgyűlésének tagjai ma megszakították tanácskozásukat és egyperces néma csenddel áldoztak a budapesti felkelés mártírjai előtt. Hutchinson, brit képviselő az ülés megnyitásakor azonnal javasolta, hogy a közgyűlés tagjai haladéktalanul fejezzék ki rokonszenvüket azokkal szemben, akik a szabadságért küzdenek. Rokonszenv illeti azt a népet is – mondotta az angol képviselő –, amely most történelmének nehéz próbatételén megy keresztül.

A több mint ötvenmillió tagot számláló Szabad Szakszervezeti Szövetség vezetője kijelentette, hogy a szabad világ munkássága teljes mértékben együtt érez a magyar dolgozókkal a szabadságért és az igazságért folytatott harcában. Tudjuk azt, hogy a szabadság a kommunista ellenőrzés alatt álló országokban nem állítható helyre sovány reformokkal – mondotta... Kiáltványában szabad választásokat követelt Magyarországon.

Ollenhauer, a nyugatnémet szocialista ellenzék vezére egy rádióbeszédben ma arra intett, hogy a Nyugat tartózkodjék a tanácsadásoktól a magyar és a lengyel népnél. Semmit sem szabad tenni, ami a sztálini rendszer nyomai elűntetésére irányuló folyamatot feltartóztatná. Madariaga, az emigrációban élő neves spanyol publicista kijelentette, hogy Magyarország népe ma újra a szabadság előőrseként harcol. Gyászoljuk a hősi halottakat és csodáljuk az élőket, akik nem kevésbé hősök – mondotta.

Nenni, a kommunistákkal szövetségben lévő olasz baloldali szocialista párt vezetője, szöges ellentétben az olaszországi kommunisták állásfoglalásával, súlyosan elítélte a szovjet csapatok közbelépését a magyarországi felkelés elfojtására.

Stevenson, az amerikai demokrata párt elnökjelöltje ünnepélyes fogadalmat tett, hogy támogatni fog minden olyan felelősségteljes akciót az amerikai kormány részéről, amely közelebb segíti a magyar népet szabadsága eléréséhez.

New Yorkban tegnap este fekete lobogós és gyászfátyolos magyar zászlók alatt nagy tömeg vonult fel az ENSZ mellett működő szovjet követség székháza elé. [...]

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottságának nyolcadik, teljes ülése jóváhagyta az ország politikai és gazdasági feladatairól szóló határozati javaslatokat. A politikai javaslat mindenekelőtt hangsúlyozza a lengyel kommunista párt vezető szerepének szükségét. Nyomatékosan kiemeli a párt ideológiai egységét. Hangsúlyozza, hogy a párt örömmel üdvözlí a nép széles rétegeiből történő kezdeményezéseket. Végezetül kijelenti, hogy a lengyel törvényhozó testületnek teljesítenie kell az alkotmányban lefektetett feladatát. A második határozati javaslata, mely az ország gazdasági helyzetéről szól, bejelenti a beruházásoknak a további csökkentését a jövő évben, valamint a fogyasztóipar termelésének fejlesztését. A határozat utolsó része hangsúlyozza, hogy Lengyelország egyik tagja a szocialista tábornak, de a szocializmus kiépítésében saját útján kíván járni. A párt teljes erővel ellene szegül mindazoknak a kísérleteknek, amelyek a lengyel-szovjet barátság gyengítését célozzák. A lengyelországi kommunista párt különben egy további határozati javaslatot is elfogadott, amely elítéli az antiszemitizmus minden formáját.

A [The] New York Times varsói tudósítója hosszabb jelentésben számol be a lengyel fővárosban tegnap lezajlott tüntetésekről. Diákok és munkások ezrei vonultak fel a budapesti kormány varsói külképviseletének épülete elé. [...] Számosan kórusban kiabálták: Katyń, Katyń! Annak a lengyel városnak a nevét, ahol a szovjet haderő a második világháború alatt több mint tízenkétezer lengyel tisztet gyilkolt meg. Tüntetés zajlott le a lengyelországi kommunista párt épülete előtt is. A diákok Gomulákat éltették és Rokosszovszkijt szidalmazták.

18.09: Nagy Imre felelősségéről

Gellért Andor beszél.

Ismétlés, elhangzott: 17.09-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA! AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK! KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTEL KÖVETELÉSEIT!

18.20: Bell ezredes jegyzete

A magyar katonák viselkedéséről, a szovjet hadosztályok szerepéről. Budapest még mindig elzárt a külvilágtól. Csak néhány szemtanú beszámolója tanúsítja hitelesen a Lajtától keletre történeteket. Nyugaton mind világosabban érzékelik az események igazi lényegét, tragikumának teljes méreteit. A nagy nemzetközi távirati irodák jelentéseit ez alkalommal a budapesti rádió hevenyészett hírei, a lakosságnak küldött időszerű drámai felszólításai helyettesítették. Nem kellett egyebet tenni, mint időrendben rögzíteni e sugárzások, mindennél plasztikusabban bontakozott ki a tragédia, az eseménye-

ket körülvevő drámai légkör. Ilyen szempontból volt értékes számunkra Bata István vezérezredes, kommunista honvédelmi miniszter egyébként arcpirítóan szégyenletes két hadparancsa, a fegyveres erők tagjainak küldött két üzenete is. Sokat tanultunk belőle. Még többet tanulhat abból a magyar nemzet, a küszöbönálló, valószínűleg nehéz, de kétségtelenül küzdelmes idők számára. Bata elvtárs két hadparancsa különböző természetű, de együtt alkot kerek egészet. Az első, idegesen kapkodó szavaiból kitűnik, hogy: a Néphadsereg alakulatait és katonáit mézesmadzaggal kell laktanyáikba visszacsalogatni. A második igyekszik reparálni az első által keltett szégyenteljes képet, és elhittetni, hogy Bata vezérezredes szerint a néphadsereg becsületesen helytállt az ellenforradalmi megmozdulással szemben. Legtorzabbak Bata befejező szavai, amikor ezeket mondja kenetteljes kommunista dialektikával: „Dicsőség illesse azokat, akik a nép hatalmáért életüket áldozták!” A szovjet vezérkari tisztból a legfelsőbb katonai polcra: avanszált miniszter nem a kedden felvonult százezreket, a kétségbeesetten fegyvert ragadó fiatalok, munkások és katonák tízezreit véli népnek, hanem azokat, akiknek hatalma érdekében a vérontást elrendelte. Értsd: Akadémia utcát és természetesen elsősorban a szovjet megszálló hatalmat. Furcsa, de igen jellemző dialektika. Jó lesz megjegyeznünk. A Néphadsereg Bata által megnevezett helytállását Nyugaton már csak azért is fejcsóválva fogadták, mert a hírügynökségek még zavartalan keddi jelentéseiből ország-világ tudta, hogy a Bem-szobor előtt a Zrínyi Miklós Akadémia hallgatói voltak a kezdeményezők, s a későbbi tüntetések tömegeiben legalább 800 egyenruhás tiszt menetelt. A hadsereg cselekvő szerepét, hathatós támogatását a Bata által forradalmi csőcseléknek mondott nemzeti megmozdulás oldalán egyéb jelenségek is igazolják. A forradalom fiataljai aligha juthattak volna napokra elegendő lőszerhez, nehéz- és páncéltörő fegyverekhez a katonai alakulatok együttműködése nélkül. A nyugati sajtóismertetések alapján a hallgatók valószínűleg már tudják, hogy háborús hőstettek nem emelhették volna annyira a szabad országok szemében a magyar katonák tekintélyét, mint az előbb idézett tények. Nem a kockázatok vállalása miatt. Ilyesmi a fiatalság velejárója. Világszerte azon csodálkoznak, hogy azok lelkében, akiket származásuk szerint gondosan kiválogattak, még nagyobb gondadal és körmönfont igyekezettel évtizedeken keresztül kommunistáknak neveltek, a szabadság eszméje, a magyar nemzeti érzés ennyire érintetlen erejű maradhatott. Hogyan érezhetnek és ítéelhetnek akkor a többiek. Azok a miliók, akik nem kegyeltjei, de kizsákmányoltjai a népköztársaságnak, kérdezik. Minden parancsuralmi rendszer mindenkor nagy figyelmet fordít fegyveres erejére, elsősorban saját biztonsága érdekében. Így volt és van ez hazánkban is. Az ország lehetőségeihez mérten aránytalanná dagasztott haderő elnyelte a költségvetés harmadát. Elfojtotta a fogyasztási javak termelését, lakások építését, kiterjesztette az egészségtelenre méretezett nehézipart. Ugyanekkor a haderőn kívüli katonai kiképzéssel párhuzamosan az ideológiai nevelést az élet minden ágazatára kiterjesztették. Mindez természetesen nem volt elég.

A kommunista társadalmat óriási polipként körül- és behálózza a fegyveres belső karhatalom, az ÁVH és testvérszerveinek rendszere. Ezekre a fegyveres biztonsági szervezetekre – megbízható adatok szerint – a budapesti kormány a tisztán katonai kiadások harmadára rúgó összegeket költi. Mindent egybevetve az így megtámasztott és biztosított rendszer mindenféle belső megmozdulással szemben sérthetetlennek tűnik. Csak külső erő feszítheti le erőszakkal ezt az acélbronzot, a belső elkeseredés vagy hazafias lelkesedés soha. Így vélte a világ, szégyenszemre sokszor így éreztük magunk is. Az utóbbi napok aztán leckét adtak a magyar nép nemzeti erejének teljesítőképességéről. Azokról a biztató távlatokról, amelyeket e megrázó napok vigasztaló eredményeként máris elkönnyelhetünk. Bata István két dialektikus hadparancsa e tényeket nem tudja elkendőzni. Az annyi igyekezettel, áldozatokkal, kommunista furfanggal szervezett néphadsereg bizonyosan maga seperte volna el Gerő Ernőt és semmilyen parancsra sem emeli fegyverét magyar fiatalokra, ha nem terem helyszínen a belső karhatalom. Ez a szervezet, amely a tüntetőkre lőtt, első lövéseivel a vérontást megindította, valamint Gerő Ernő sztálinista beszédét követően, s azzal együtt a drámai események provokátora volt. Ez a belső karhatalom olyasféle szerepet tölt be, mint az ítélet-végrehajtó, magyarul: hóhér. Mint a középkori hóhérok. Mindegy, hogy kire kell tüzelnie, kit és miért kell megkínózni, mindegy, hogy Mindszenty bíborost vagy Rajk Lászlót kell vallomásra preparálni, Kádár János vagy Gerő Ernő kezeiből a csontot kicsipkednie. Úgy tesz, ahogyan gazdája parancsolja. Ez a szervezet természetesen nem habozott honfitársaira tüzelni, de az események bebizonyították, hogy fellépése másként alakul szovjet beavatkozás nélkül. Az ilyen foglalkozású pribékemberek kenyéradóik árnyékai. Ha gazdái hatalma meginog, ők az elsők, akik a süllyedő hajóról menekülnek. Pontosan ez történt volna most is, ha a kitűnő kommunista szimatú Gerő és Nagy Imre nem hívják idejében a már ugrásra készen álló szovjet hadosztályokat. A minden irányból Budapest felé gördülő szovjet páncélosok mögött azután az ÁVH is megtalálta lelki egyensúlyát, önbizalmát. Pribék szerepében sietett helytállni, hogy kiérdemelhesse Bata István dicséretét. Ma már pillanatig sem kétséges, az októberi ifjak, a magyar dolgozók, a hazájukért lelkesedő katonák elseperték volna a rendszert. Talán puskalövés, vérontás nélkül. Bebizonyították, hogy az a magyar öntudat, az a nemzeti érzés, amelyről eddig álszeméremből, hamis önmérsékletből alig mertünk beszélni, valóságos tényező. Amely életet, politikát, hatalmat és jövőt formál. Majdnem azt mondtuk, hogy fizikailag lemérhető tényező. Erősebb, mint a kommunista rendszerek nagy áldozattal és gonddal épített fegyveres biztonsági szervezete. Ez az erő az elmúlt órákban átmenetileg alulmaradt a szovjet páncélosokkal szemben, de utóbbiak sikere csak átmeneti volt. A bevált mondás szerint „idegen szuronyok hegyén nem lehet tartósan kormányozni”. Különösen akkor nem, ha olyan elsőpró áldozatkész nemzeti lelkesedés, elszántság áll vele szemben, mint amilyenek Magyarország népe a legutóbbi napokban tanújelét adta.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A SZABADSÁGHARCOT. MUNKÁSOK! ÓRIÁSI A FELELŐSSÉGTEK! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGTOKÉRT IS KÜZDENEK! A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANCSOL!

18.30: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 15.40-kor.

SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNA KOMMUNISTA URALOM MAGYARORSZÁGON! A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

18.40: Széljegyzetek

Vér Károly:²² Működnek, ámbár rettegve, a rögtönítélő bíróságok. Előttük a nemzet szabadságharcának bátor harcosai állnak, az ő életükre mondják ki – egy törvénytelen, idegen szuronyokkal támogatott statáriális rendelet alapján – a halálos ítéletet. De vajon csak ők állanak a jogtalanság hevenyészett bírói pulpitusá előtt? Nem! Szimbolikusan és valóságosan is – az egész nemzet áll ott. Nyolc hosszú évig ezek a sztálinista pártbíróságok mondták ki a halált, a szabadságvesztést, a deportálást és az internálást száz meg ezer honfi fejére. Közben, néhány hónapra, a reformok mellett tüntető közvélemény lefogta kezüket és megkötötte nyelvüket. De a moszkvai ügynökség parancsára újból kezdik a vérengzést, és ki tudja, hova jutnak, ha a közvélemény, a nemzeti összefogás ténye meg nem állítja őket. Mit tehetne a szabadságharcért és önnön jövőjéért ez a közvélemény? Mit tehetne azért, hogy a sztálinista reakció erői többé fel ne támadhassanak az országban? Fegyvere csak a további szívós ellenállás, a nemzeti függetlenség gondolata melletti demonstratív kiállás lehetne. Sorsának jobbra fordításáért csak akkor használhatná fel a hatalom mai pánikhangulatát és a magyar szabadságharc világraszóló eredményét, ha most gazdasági, termelő hatalmának kényszerítő erejével az engedékenységi politikájának továbbfolytatására szorítaná, és egyszer s mindenkorra lehetetlenné tenné a sztálinizmus restaurátorainak próbálkozásait. Igen, akkor látná a szabadságharc nagyszerű eredményeit a nemzet, ha most ki tudná mondani azt, aminek kimondásában a szabadság hőseit megakadályozta az önkény, ha ki tudná mondani azt, hogy nincs más hátra, csak az általános sztrájk, egészen addig, míg a szovjet hatalom hitvány cselédei ki nem hirdetik az általános amnesztiát.

SZIGNÁL

Péter Mihály: A felhívások között felolvasták a SZOT elnökségének förmedvényét is. Volt mersze az elmúlt esztendő káros magatartása után még mindig ugyanazon a hangon követelni. A SZOT azokat a vívmányokat akarja védeni, amelyeket elfújt a történelem vihara. Még mindig azt hiszik odafent, hogy busás fizetésért hajcsárkodni fognak és a dolgozók nevében határozni.

²² Vér Károly: Szakmáry Károly álneve.

Nem értik meg, hogy a mai időkben egy nap egy esztendő, és két nap felér egy emberöltővel. Ami rég volt, elmúlt mind nyomtalanul, nem lehet visszahozni többé. Se a SZOT, se a párt, se a többiek! A szakszervezetek vezetői jobban tennék, ha önbírálatot gyakorolva okulnának a múlt hibáin és átadnák a vezetést olyanoknak, akiket titkos választáson kér fel az üzemek népe. A mostaniak, az árulók, hiába fognak kabátot fordítani, a régi magatartásért vállalni kell a felelősséget! Új éra kezdődik, új módszerek, szabad lesz megint a szakszervezeti mozgalom. A függetlenség követelése érvényes az érdekvédelmi szervezetre is.

SZIGNÁL

Vasvári Gergely: A forradalom vihara elsöpörte Gerőt, az első számú sztálinistát, de hívei – Rákosi szellemének hú tolmácsai – még ott ülnek a pártvezetés fontos posztjain. Amíg ezeket nem vonják felelősségre a véres provokációért, addig a munkásság és a parasztság minden közreműködést megtagad a rendszerrel. A nép azt követeli, hogy azonnal tartóztassák le a véres forradalom igazi provokátorait, a sztálinista pártvezetőket!

Igaz Valér: Budapest utcáin százával hullottak az emberek, és a kommunista rádióadás Lehár-alcereket játszott. Szovjet tankok gázoltak a tömegbe, és a Gerő-klikk A mosoly országának lágy dallamait sugározta az éterbe. Az utcákon egy nemzet kétségbeesett szabadságharcának drámája pergett, a gyermekek mellébe fúródott a gyilkos szovjet golyó, és a bitang rendszer azt játszotta hanglemezről, hogy „Lola, Dodó, Zsuzsu”. Budapest terein ropognak a fegyverek, az égen szovjet gépek kísérteties zúgása hirdeti egy nép felett az elnyomást, és akkor a galád, a muszkavezető, az istentelen kommunista terrorbanda a békevilág gondtalan hangulatát akarja szétárasztani, könnyed hangon azt daloltatja, hogy „Gimbelem, gombolom, légy enyém, angyalom!”. Szégyen és gyalázat ez, a nagy forradalom véres és tragikus fenségének undorító meggyalázása, újabb bizonyíték arra, hogy idegen zsoldosok ők, moszkvai tejet szoptak, és szovjet oxigént lélegeznek be, a mi fájdalomunkhoz semmi közük, és a mi fájdalomunk, most újra véresen megszentelt fájdalom, örökké lázítani fog ellenük. Nem szűnik meg szívünkben a gyűlölet, és ha tegnap nagyszerű, hősi harc támadt ellenük, ezután is mindennap, amíg csak el nem tűnnek, a néma gyűlölet, a szótlán, konok megvetés üzen hadat a zsarnokoknak!

SZIGNÁL

A pesti rádió felhívta hallgatóit, hogy a házakra tűzze ki a nemzeti zászlót! Miért? Mert a központi vezetőség Gerő Ernőt leváltotta még a nemzeti felkelés óráiban és győzött a forradalom! De ez a leváltás nem ok a nemzeti zászló kitűzésére! Ez nem elég! Az új politikai bizottság programját még nem ismeri a nemzet. Előbb a demokratikus fejlődés új nemzeti programját akarjuk hallani, azután majd kitűzzük a nemzeti lobogót és elénekeljük a nemzeti Himnusz is!

SZIGNÁL

A szabad világ egyik legtekintélyesebb napilapja, a [The] New York Times ma vezércikket közöl Budapesti mártírok címmel. Íme néhány sor ebből a bölcs és szomorú vezércikkből: „Mily tragikus hasonlóság 1849 és a mai nap között! De 1849-ben még nem akadt magyar Quisling, aki felkérte volna az oroszokat, hogy a magyarokat mészárolják Budapest utcáin. Ez a siralmas szerep Nagy Imrével töltődött be. Megbocsátják-e a magyarok valaha is ennek a férfiúnak, hogy az orosz gyilkosokat barátoknak és szövetségeseiknek nevezte? Mi a helyzet? A magyar munkásosztály és a magyar fiatalság felkelt az orosz elnyomás ellen. Ugyanaz a hazaszeretet és elkeseredettség nyomta kezébe a fegyvert, amely a poznaíi hősokeket is cselekvésre készítette. Nagy Imrének tudnia kellett, hogy a magyar felkelők nem fogják honfitársaikat lemészárolni. Amikor tehát az orosz tankokat hívta segítségül, akkor a magyar nemzettel szemben a kommunista uralom düledező épületét akarta megmennteni.” Így ír és így vádol a [The] New York Times. Ami ellen még tudna védekezni az Akadémia utca moszkvai cselédsége. De így érez és így vádol a magyar nép is. Ki védekezhetnék egy egész néppel szemben?!

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A STATÁRIUMOT!

18.50: A statáriumról

Lovas László kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor és 15.10-kor.

18.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22 óra 30 percig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16 és 19 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatónk 19 órát jelez.

19.00: Hírszolgálat

A budapesti felkelők a város több pontján tovább folytatják a harcot. [...] A város felett hatalmas füstfellegek gomolyognak. Az ellenállás egyik központja a Róbert Károly kaszárnya. Az osztrák határról érkező jelentések szerint a magyar határőrség egyes alakulatai megtagadták az engedelmisséget a határ mentén összevont szovjet csapatoknak.

A szabad világ vezető államférfiai és közéleti személyiségei egymás után nyilatkoznak a magyarországi felkelésről és rokonszenveikről biztosítják a magyar népet a szovjet elnyomókkal szembeni harcban. Előző adásainkban már ismertettük az Európa Tanács mai egyperces néma tüntetését, Dülles amerikai külügyminiszter, Stevenson amerikai elnökelölt, Ollenhauer nyugatnémet szocialista vezető, Carréy amerikai szakszervezeti vezető, a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének vezetője, valamint Madariaga névű spanyol közíró üzenetét a magyar néphez. Nehru indiai miniszterelnök nemzeti felkelésnek nevezte a budapesti eseményeket. A magyarországi és a lengyelországi események nagymértékben befolyásolják a

kelet-európai országok belső függetlenségét. Magyarország és Lengyelország elindult azon az úton, hogy saját maga szabja meg politikáját – mondotta Nehru. A világsajtó továbbra is a legnagyobb szenzációként kezeli a magyarországi fejleményeket. A londoni [The] Times mai számában felveti a kérdést, miért jutottak az események ilyen messzire és ilyen jó irányba Lengyelországban, és miért fordultak ennyire tragikusra Magyarországon? A különbséget a [The] Times szerkesztője abban látja, hogy a lengyel kommunisták vezetői a zendülés lehetőségeinek előjelét időben észrevették. Ezzel szemben Magyarországon zendülés és kormányválság egy napra toldott össze és süket bolsevista fülekre talált. A magyarországi kommunisták csak néhány engedményt ajánlottak fel a munkásoknak és a parasztoknak. A [The] Times a halottak százait és az elmúlt rettenetes napokat a magyarországi pártvezetőség rovására írja. A Daily Express szerint akármi is legyen a véres, tragikus esemény közvetlen következménye, a múlt soha többé nem hozható vissza. Magyarország és Lengyelország népének értelme és lelke fellázadt, kirobbant. A hivatalosak beszélhetnek ellenforradalomról, de ezeket a szavakat csak önmaguk tisztázására suttogják félelmükben. A News Chronicle vezércikke szerint Budapesten vérrel bizonyították be, hogy a szovjet uralom elnyomja a magyar munkásságot. A Daily Mail véleménye szerint Nagy Imre egyelőre nem lesz Magyarország Gomulája. Az angol lap szerint hiba volt, hogy Nagy Imre nem utasította vissza a szovjet csapatok behívásának aláírását. Nagy Imre segítségül hívta az oroszokat, felszólította, hogy magyarokra lőjenek és megcsalta híveit. A tragikus felkelés Budapesten nem volt hiába. A magyarok kényszeríteni fogják Moszkvát liberálisabb vezetés engedélyezésére. A [The] Scotsman című lap idézi Raab osztrák kancellár nyilatkozatát, amely szerint a szabadság eszméi áthatolnak a vasfüggönyön, és a Kreml urainak arra kell gondolniuk, hogy a mostani irányzat milyen messzire juthat el. Végül a Manchester Guardian szerint a magyaroknak és lengyeleknek történelmük során sok megpróbáltatásban volt részük, de nemzeti törekvéseik és büszkeségük nem kopott el.

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottságának nyolcadik, teljes ülése jóváhagyta az ország politikai és gazdasági feladatairól szóló határozati javaslatokat. [...] Lengyel hivatalos jelentés szerint a szovjet csapatok nagy része már visszatért kaszárnyaiba Lengyelország területén. Az utolsó szovjet alakulatok most térnek vissza támaszpontjaikra. A lengyel igazságügyi hatóságok közlése szerint a kormány három kivétellel szabadlábra helyezte a poznaíi perek valamennyi vádlottját. Az intézkedés következtében 151-en szabadultak a börtönből.

A Le Monde című francia lap munkatársa mai tudósításában abban összegezi a lengyelországi helyzetet, hogy a kommunista párt új vezetősége mindent megtesz a szovjetellenes hangulat csökkentésére. Bain, a tudósító a szovjetellenes érzelmek kitörésének példájaként megemlíti a varsói magyar követség előtt, valamint a Szovjetunió nagykövetsége előtt tegnap lezajlott tüntetéseket, amelyeken a mintegy ötvenezer főnyi összegyűlt tömeg Rokosszovszkij

azonnali távozását és Lengyelország teljes felszabadítását követelte és a katyni vérfürdőt emlegette. Bain szerint egyre nyilvánvalóbban két irányzat kerül egymással szembe Lengyelországban. Az egyik le akarja csendesíteni a forradalmi hangulatot és Gomulka támogatására törekszik. A másik irányzat ennél tovább kíván menni. Bain megjegyzi, hogy a lengyel nép nagy tömegei kétségtelenül nem kívánnak szembeszállni magával a szocializmussal. Ugyanakkor egy olyan szocializmust kívánnak, amely eddig ismeretlen a világon és nem viseli magán a szovjet kommunizmus jegyeit. A Le Monde tudósítója megemlíti, hogy a választások elhalasztása január 20-ra nem keltett nagyobb meglepetést Varsóban, mivel a decemberi dátum amúgy is túlságosan közeli volt. A januári választások nem lesznek demokratikusak a szó igazi értelmében. A lakosság továbbra is csak az egy listán lévő jelöltekre szavazhat. A szavazóknak megadják azt a lehetőséget, hogy esetleg több jelölt közül választhassák meg képviselőiket, ez azonban még nem jelenti azt, hogy a különböző pártok önállóan jelölteket állíthatnak.

19.09: Nagy Imre felelősségéről

Gellért Andor beszél.

Ismétlés, elhangzott: 17.09-kor, és 18.09-kor.

BÍRÓSÁG ELÉ A PROVOKÁTORRAL! GERŐ BÜNE, HOGY VÉR FOLYIK AZ UTCÁKON! BÍRÓSÁG ELÉ GERŐVEL!

19.20: Hogyan történt, mióta tart?

Vasvári Gergely nagy riportja.

Az est már régen lezárult, a napnak vége volt, és mégis mindenki tudta, hogy, még nem jött el a lenyugvás ideje. Tömegek szállták meg a Parlament előtti óriási teret. Egy másik tömeg a Rádió épülete elé nyomult. Egy harmadik óriási tömeg a párt gyűlést lapjának, a Szabad Népnak hatalmas épülete elé menetelt. Futótűzként terjedt el a hír, hogy Gerő Ernő, a Belgrádból visszatért főtítokár rádióbeszédet mond. És akkor, amikor megszólalt Gerő hangja, amikor beszélni kezdett, kitört az iszonyatos keserűség, és az áradat áttörte az összes gátakat. Gerő Ernő az elnyomatást hozta. A testvéri Szovjetunióról beszélt, a kolhozokkal fenyegetőzött és heves, káromló szavakkal támadta a szabadságáért tüntető ifjúságot. Gerő Ernő az összetört Sztálin-szobrot akarta feltámasztani, és akkor a tömegben fellángolt a gondolat, hogy Gerő Ernő rendszerét is össze kell törni. Mint a Sztálin-szobrot, apró darabokra.

ZENE

Ekkortól kezdve drámai gyorsasággal indulnak meg az események. 1956. október 23-án, este 8 órakor megkezdődik a fegyveres harc. A tömeg közé röplapok ezrei hullanak, és a cédulákon a riadóztató jelszó: Van fegyverünk, harcoljatok! Van fegyverünk – eszmélt fel a tömeg, és akinek még nincs, az rövidesen szerezni fog. Van fegyverünk, harcoljatok! – hirdetik a röpcédulák.

És eldördülnek az első lövések. Amikor Gerő Ernő belerikácsolta a mikrofonba a végzetes szavakat, végleg betelt a pohár. A keserű arcú moszkvai bérenc, Gerő, a szovjet ezredes Gerő, a szipolyozó gazdasági diktátor, újra arcul ütötte a népet. De most utoljára. Kezdődjék a harc! A középületek előtt hullámozó tömegek még éjfél előtt harci rendbe sorakoznak. Budapest minden pontján megindul a fegyverroport. Az egyes csoportok a laktanyákhoz vonulnak. Belül magyar cinkosok, áldott cinkosok vannak. Vezetik a népet a fegyverraktárhoz. Katonák, elsősorban a fiatal tisztek csatlakoznak a felkelőkhöz és megindul a roham a gyűlést rendszer szimbolikus és valóságos intézményei ellen.

ZENE

A Blaha Lujza téren vagyunk. A Szabad Nép szerkesztőségének üvegbejárata még csillog. Majd egyetlen hatalmas csörömpölés, a tömeg szétzúzza az ablakokat. Be a kapun, fel az emeletre, fel az első, a második emeletre. Fel tovább, fel a tetőre. A tetőn pillanatok alatt megjelennek a felnyomult fiatalok, nekiugranak a nagy vörös csillagnak, és letépi, ledobják, odavetik az alul tarajozó tömeg diadalmas prédájának. A legfontosabb stratégiai feladat egy hatalmas nyomda megszerzése volt. Még az éjfél órák körül a felkelők megszállták a Szikra Nyomdát. A rendszer butító szellemének egyik fellegvára a szabadságharcosok kezébe került. A Heckenast, vagy mit is beszélünk, a Szikra Nyomda elfoglaltatott. És most következett a másik fellegvár, a másik hazugságyár, a pesti rádió bevétele. Dehogyan következett, már régen folyt. Már az esti órákban körülzárta a Rádió épületét az ifjúság. És ahogy 1948-ban, az ifjúság küldöttsége bevonult a helytartótanácschoz és a hivatalos vezetőket az ifjúság programjának átvételére kényszerítette, úgy sietett fel most a Rádió vezetőségéhez is a küldöttség. Egyik a másik után. Követelték az ifjúság közleményeinek a felolvasását. A Rádió erkélyére belülről kitéték a nemzetiszínű zászlót. A vezetőség azonban ingadozott. Nem mert vagy nem akart engedni a fiatalságnak. Az alul morajló tömeg felzúdult. A rádió fegyveres őrsége, mint mindenütt, a felkelők mellé állt. De akadt egy-két muszkavezető áruló, aki a fegyverhez nyúlt. Néhány államvédelmi katona könnyfakasztó bombát hajított a tömeg közé. A feldühödött tömeg erre megkezdte az ostromot. Kövek, téglák röpültek, és betörtek az ablakokat. A sorok mögül kiáltás hangzik. Hozzuk a fegyvereket! Fegyvert szereztünk! A nép meglódul és betöri a kaput. A Rádió autója, amely a rendszer csitító és félrevezető jelszavait akarta hangszalagon játszani, pillanatok alatt lángokba borult, és az ostrom komoly méreteket ölt. Az ávós pribékek védekező sortűzére innen is sortűz felelt. A felkelők felnyomulnak a szemközti házakba, és az ott lakóktól veszik tűz alá a rádiót védő szovjetbérenc kommunistákat. Pár pillanat még, egy nehéz és véres összecsapás, és a forradalmi ár és a forradalmi fegyverek feltartóztatathatatlannal vágják utat, és birtokba veszik a Sándor utcai stúdiót.

ZENE

Amíg az utcákon és tereken zeng a riadó, és ropognak a fegyverek, a párt vezérei rejtett és védett bunkerükben tanácskoznak. A nagy forradalom legszánalmasabb eseménye zajlik e falak mögött, az elbújt ügynökök tanácskoznak. Döntenek, és szégyenletes döntést hoznak. Eddigi árulásai sorozatát egy utolsó, iszonyatos árulással tetézik, az elkeseredett, megcsalatott és felkelt nép ellen segítségül hívják a szovjet hatalom fegyveres csapatait.

Ez a remegő együttes még mindig azt hiszi, hogy a népet az első szovjet páncélos elhallgattatja. Eldöntik, hogy Nagy Imre legyen a miniszterelnök. Azt remélik, hogy ő – mert egykor szembeszállt Rákosival –, ő fedezheti a moszkovita klikket, és megmentheti számukra a hatalmat. A kommunista klikknek külön rádióadó áll rendelkezésére, kommunista bemondókat szereznek, mikrofon elé állítják a néparuló Szepesi Györgyöt, és hazug közléssorozatot kezdenek adójuk hullámain át. A rendszer rádiója megkezdte a pszichológiai harcot a felkelők ellen. Egymást követik a kommunista hírek: átalakult a központi vezetőség, Nagy Imre a miniszterelnök. A párt és a kormány nem készült fel a fasiszta banditák garázdálkodására, és ezért segítségül hívta a szovjet csapatokat. Nagy Imre, a minisztertanács elnöke statáriumot hirdetett ki. Akit fegyverrel a kézben találnak, és aki harcol, a halál fia. Az országot ezekre a kommunista hírközlésekre jeges rémület keríti hatalmába. Megtörtént. A kocka el van vetve. A szovjet páncélosok megindulnak Budapest ellen. Nagy Imre, akit tegnap még éltettek, első cselekedetként statáriumot hirdet. Mi a szerepe Nagy Imrének a szovjet csapatok mozgósításában? Nagy Imre népszerűsége pillanatok alatt ronggyá szakad. És amíg az ország népe elszoruló szívvel várja, hogy most mi lesz, hogy most csak pár óra, és az orosz tankok letiporják a harcot, amíg lélegzet-visszafojtva dermedten várja mindenki a szörnyű véget, akkor... Akkor a magyar kaszárnyákban megmozdul a magyar katonaság. A néphadsereg tagjai, kötelékei csoportosan kiszivárognak, és segítségére sietnek a felkelőknek. Ez is történelem. Nem, nem. A szovjet szabású egyenruha alatt magyar szív dobogott. Azt nem ölte ki a marx-lenini téboly, és ahogy 1848-ban a kétfejű sas seregéből hazajött Lenkei százada, úgy állt most is a nemzeti szabadságharc oldalára a magyar katonaság és a magyar fiatal tisztek végtelen sora.

Egyetemes, nagy, közös nemzeti üggyé változott a tegnapi tüntetés, és most, amikor Pest felett hajnal aranyozza a világot, most, amikor a felkelő nap fényével a lobogó tüzek fénye birkózik, az egész magyar nemzet áll szemben, a magyar nép és a magyar honvédek az előgördülő szovjet páncélosokkal. A felkelés kiterjed egész Budapestre. A Vágóhidnál, a Lánchídnál, a Baross téren, a Vörösmarty és Szondi utca sarkán, és mindenütt másutt gyülekeznek az elszánt csoportok. A kaszárnyákból a nép barátai ontják a fegyvert. A párhelyiségeket, ahol csak tehetik, felgyújtják a hazafiak. Félelmetesen erős csoportok szállják meg az Akadémia utca környékét, ahol a párt székháza áll. A szomszédos házak ablakait, emeleit megszállják a felkelők. A kommunista rádió hazug híreket közöl arról, hogy egyes felkelő-

csoportok kitűzték a fehér zászlót és megadták magukat. De ez nem ingat meg senkit. A harc folyik tovább. A magyar honvédek szovjet páncélosokra tüzelnek, és levegőbe röpköd az első szovjet tank. Első, de nem utolsó! A statárium felhívását senki se méltatja figyelemre. A halálraszántak bátorsága szállja meg a küzdőket. Budapest még a déli órákban is zibong, a harc változatlan hevességgel folyik tovább. Már kerek 24 órája, hogy megindultak a forradalmi események. Nagy Imre, a statáriumhirdető miniszterelnök délután egy órakor rádiófelhívást bocsát ki. Javulást ígér, de nem beszél arról, hogy visszahívják a szovjet csapatokat. Amnesztiát ígér, de nem ismeri el a nemzeti harc jogosságát. A felhívásnak nincs fogantatja. Félúton nincs megoldás. Gerő még mindig a főtitkár. Nagy Imre szavainak nem lehet hinni. A harc folyik tovább. Már másfél napja tart a küzdelem, a szovjet tankok nem tudnak felülkerekedni. Már közeledik a második este, és akkor irtózatossá válik, szovjet vadászgépek jelennek meg a város felett. Mi az, mi történt? A küzdő csoportok közt rémületes hírek keringenek. A szovjet gépek mélyrepüléssel belepuskáztak a tömegbe. A Parlament előtt százak halálát okozta a levegőből jövő aljas szovjet támadás.

Reménytelen a helyzet, abba kell hagyni!

– Nem hagyjuk abba! Nem hagyjuk abba! Amíg a rendszer nem enged! Nem törődünk a statáriummal!

A küzdelem folyik tovább. Megkezdődik a harc második éjszakája. A kommunista rádióban felhívás hangzik el: Még három perc! Még két perc! Még egy perc! Aki most nem adja meg magát, halál fia! És senki sem adja meg magát. A felkelők küzdelme új és új erőre kap. A kommunisták azt kürtölik, hogy egyre több csoport teszi le a fegyvert, de aztán újra kénytelenek bejelenteni, hogy fellángoltak a harcok. Este 8 órakor erős felkelőkötelékek veszik körül a Károly laktanyát. A szovjet csapatok és bérenceik magas falakon belül, védve, kívül pedig az elszánt szabadságharcosok. És a kommunisták kitörő és megsemmisítő harcai nem sikerülnek. Már közeledik a második hajnal. A Károly laktanya körül és mindenütt másutt még mindig áll a harc.

És beköszöntött most a harmadik nap reggele. A fegyverropogás elhalkul, majd újra felerősödik. Bata honvédelmi miniszter felszólítja a katonákat, térjenek vissza laktanyáikba déli 12-ig. Déli 12-kor újabb felhívás, hogy térjenek vissza éjfélig. Az ország felfigyel. A katonák még most sem adják meg magukat. A kommunista rendszer már ötödször ígér kegyelmet, és mindig újra és újra kénytelen ígérni és kérni, hogy szüntessék be a harcot. A felkelők elszánt magatartása óráról órára puhítja a kormányt. A kommunisták kezdenek hajlékonyabbak lenni. Most, ma, a felkelés harmadik délutánján a klikk feláldozza Gerő Ernőt, és kibuktatja a főtitkári székből. Az első siker. Hírek jönnek, hogy Győrben, Szegeden heves tüntetések zajlottak le, és Mindszenty szabadon bocsátását követelték. Ezek a hírek új erőt adnak a pesti küzdőknek. A késő délutáni órákban mikrofon elé áll Nagy Imre miniszterelnök. Beszédéből kiderül, hogy a kormány nem számított a felkelés ilyen erejére és hosszan tar-

tó elszántságára. Egyezményfelét ajánl. Megígéri, hogy a harcok kerülése után felkéri a Szovjetuniót, vonja ki a csapatokat Magyarországról.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEKET! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJÁNAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT, TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT! SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNA KOMMUNISTA URALOM MAGYARORSZÁGON! A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

19.50: Reflektor

Gallicus rovata.

Ki küzd a barikádokon?

Ismétlés, elhangzott: 16.10-kor.

KATONÁK! RENDŐRÖK! NE LŐJETEK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYLKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGRE VONÁSRA!

20.00: Hírszolgálat

A budapesti felkelők a város számos pontján tovább folytatják a harcot. A gyárak egész sorában a mai napon is szünetelt a munka. A kimenési tilalom délután 6-tól reggel 6-ig érvényben van. A közlekedés továbbra is a teljes káosz jelét mutatja. A telefon, valamint a távírőrszolgálat csak helyenként működik. Ma este a budapesti ösztírák követ vezetésével megérkezett az első külföldiekből álló autókaraván Budapestről Bécsbe. A külföldiek előadása szerint Budapesten a helyzet teljesen tisztázatlan, és a harcok a város több pontján tovább tartanak. A helyzet óráról órára változik. Diplomáciai körökből származó értesülés szerint négy magyar honvédezred katonái teljes számban átpártoltak a felkelőkhöz, közvetlenül az összetűzések kitörése után. Ez az egyik magyarázata annak, hogy a felkelők honnan szereztek olyan nagy számban fegyvereket. Győrben a lakosság a házakról mindennütt eltávolította a hatalmas vörös csillagokat. Más utasok jelentése szerint a honvédecsapatok a főváros utcáin dúló harcokban 12 szovjet tankot megsemmisítettek. A város több ponton ég. Lángba borult a Nemzeti Múzeum épülete is. A budapesti rádió ma esti adásában közölte, hogy a Körúton és a Baross utca környékén továbbra is harcok folynak. A hatóságok a kimenési tilalom szigorú betartására hívták fel a lakosságot. A Magyar Távirati Iroda szerkesztői és munkatársai kiáltványából kiderül, hogy a kedd délutáni és esti tüntetésekre a főváros lakossága százézeres tömegekben vonult fel. Háty Gyula író a budapesti rádióban kijelentette, hogy azok az erők, amelyekről féltetni kellett a demokratizálási folyamatot, Gerő leváltásával elhagyják a kormányrudat. Budapesten egyébként más utalás is történt arra, hogy Gerő Ernő, a kommunista párt ma délből leváltott első titkára felelős az elmúlt napok eseményeiért. Táncczos Gábor, a Petőfi Kör

titkára, a Kör vezetősége nevében rámutatott arra, hogy a most leváltott Gerő Ernő helytelen vezetése sokakat elkeseredéssel töltött el.

A nemzetközi sajtó ma is első helyen foglalkozik a magyarországi helyzettel. [...] Az Arbeiter Zeitung végül üzenetet intéz a magyar munkássághoz. Szenvedélyes együttérzéssel figyeljük – mondja az üzenet – a magyar munkásság szabadságharcát és azt kívánjuk, hogy valósítsa meg a szolgaság megszüntetését, a szabadság kivívását és a szociális demokráciát Magyarországon. A Frankfurter Allgemeine Zeitung ezt a címet adja cikkének: Magyar tragédia. A cikk ezeket mondja: Magyarország már sok súlyos megpróbáltatáson ment át és most újabb tragédia napjait éli. A mostani események emlékeztetnek az 1848-as szabadságharcra, amikor szintén orosz csapatok vonultak fel a magyarok ellen. Most az értelmiségiek és a munkásosztály együttesen szállt szembe a rendszerrel. A rendszer propagandagépezete hiába ismétli százszor és százszor, hogy ellenforradalmárok és provokátorok folytatják a harcot, mindenki tudja Magyarországon és külföldön egyaránt, hogy a magyar nép vette fel a küzdelmet a szovjet elnyomók ellen. A nyugat-berlini lapok is mély rokonszenvvel írnak a magyar forradalomról. A londoni [The] Times a magyar válság okát abban látja, hogy a kommunista vezetők csak vonakodva léptek az engedmények útjára. Végzetes tévedést követtek el, amikor csak lazítottak a helyzeten, ahelyett hogy reformáltak volna. A halottak százaért a magyarországi pártvezetőségnek kell vállalnia a felelősséget. A [The] New York Times felháborodással említi, hogy Budapesten szovjet harcokcsik tüzeiben a Vörös Hadsereg katonáinak golyóitól pusztulnak a magyarok. A mártírok meghalhatnak – írja a lap –, de kiáltásukat tovább halljuk, a kiáltást, amely azt zengi: Oroszok, menjetek haza! Ez a szó bejárja az egész világot és mindenfelé nagy visszhangot ver.

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottsága teljes ülést tartott és azon jóváhagyta a politikai és gazdasági programról szóló határozati javaslatokat. [...]

Most röviden ismertetjük nemzetközi híreinket. A Marokkóban állomásozó francia haderő főparancsnoksága napiparancsot adott ki, amelyben felhívja a haderő katonáit, hogy minden rendelkezésükre álló eszközzel védelmezzék meg a Marokkóban élő francia állampolgárok életét. A terrorcselekmények elleni tiltakozásként ma több mint negyvenezer Marokkóban élő francia tisztviselő abbahagyta a munkát. A tüntetéseket – mint már jelentettük – az öt algériai nacionalista vezető letartóztatása robbantotta ki. Kairóban Nasszer, egyiptomi államfő, Szaúd-Arábia királya, valamint a szíriai államfő megvitatta az észak-afrikai helyzetet. Ammanban Husszein, jordániai király ünnepélyes külsőségek között megnyitotta az újonnan választott parlament első ülését. Párizsban a francia nemzetgyűlés ma dönt arról, hogy megadja-e a bizalmat Mollet francia miniszterelnöknek. A bizalmi szavazásra a kormány szuezi és észak-afrikai politikájával kapcsolatban került sor. Az atlanti csapatok távozó főparancsnoka Londonban a fokozott szovjet katonai fenyegetésre hívta fel a figyelmet.

20.10: A szabadságharc győzött

Balogh Balázs írása.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor és 14.20-kor.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPÉL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBA AZ ELYNOMÓK OLDALÁRA ÁLL!

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYE-
TEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!
RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNY-
TELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉCSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

20.20: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: 17.20-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA
AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK
KASZÁRNYÁIKBÁ! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A
MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTEL KÖVETELÉSEIT!

20.35: Bell ezredés jegyzete

A magyar katonákhoz.

Ismétlés, elhangzott: 09.40-kor és 10.45-kor.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A
SZABADSÁGHARCOT. MUNKÁSOK! ÓRIÁSI A FELELŐSÉGTEK! A SZABADSÁG-
HARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKÉRT IS KÜZDENEK! A MUNKÁSOSZTÁLY
ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANCSOL!

20.49 Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink, bejelentjük, hogy a 13 méteres rövidhullámon adásunkat most be-
fejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 16, 19 és 41 méteres rövidhullámon. Itt a
Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

20.50: Cserkészműsor

Kedves fiúk! Kedves barátaim! A magyar nép szabadságvágyát ismét a ma-
gyar ifjúság váltotta tettekre, mint annyiszor a történelem folyamán. Az a ma-
gyar ifjúság, amelyet annyit féltettünk, amelynek jövőjéért a szülőkkel együtt
aggódtunk, az ifjúság, amely védtelenül ki volt szolgáltatva a kommunista
rendszer ámitó propagandájának, a materialista félrenevelés módszereinek,
most felelt. Ti, akik bizonysgot tettetek önfeláldozási készségekről és bátor-
ságtokról, tetteitekkel méltón sorakoztok a történelem és a nagyvilág hős ifjai
mellé. Azok mellé, akik példát szolgáltatnak arra, hogy meddig terjed, mi az
ifjúság kötelessége. Mi, cserkészek és cserkész szellemben nevelkedett fiata-

lok már fiú korunkban fogadalmat teszünk, hogy teljesítjük kötelességeinket
Istennel, hazánkkal, embertársainkkal szemben. Amikor ez a fogadalom egy
fiú ajkáról elhangzik, akkor aligha gondolunk, gondolnak a vezetők és neve-
lők arra, hogy adott szavát fegyverzörgés, puskaropogás közepette kell majd
a fiúnak valóra váltania. De kell-e egyáltalában? Szükséges-e, hogy a fiatalok,
diákok, fiúk beleavatkozzanak a politikába? Fegyvert ragadjanak olyan
ügyért, amely tulajdonképpen apáikra tartozik. Amelyért a felnőtt társadalom
felelős. Erre a kérdésre már csak azért sem lehet kimondott igennel vagy
nemmel válaszolni, mert a kötelesség, a felelősség nem ismer kategóriákat.
Nem ismer határokat és beskatulyázást. A kötelesség abból a jóézésből és lel-
kesedésből fakad, amely a hittel és ideálokkal eltöltött ifjúságot vezeti, és
amelynek határa túlnyúlik ezen a földi életen. Tulajdonképpen nem fegyve-
rekről, nem is politikáról van itt szó. Hanem arról, hogy valaki, valakik bát-
ran kiállnak egy eszme mellett akkor is, ha ezzel életüket teszik kockára. Az
eszme, a helytállás az, amely naggyá teszi az ifjúságot. Függetlenül attól,
hogy fegyverrel vagy néma ellenállással küzd az eszméért. Ezért nem törhet
meg az eszme akkor sem, ha a fegyverek elhallgattatják. A fegyverek külön-
ben sem elégségesek ahhoz, hogy egy ügyet diadalra vigyenek. Ahhoz állan-
dó, töretlen hitre van szükség. Ti, magyar fiúk, bizonysgot tettetek töretlen
hitetek mellett, amelyet az elmúlt tizenegy esztendő alatt sem tudtak belőle-
tek kiirtani. A puskagolyó, a börtön csak embert ölhet, de gondolatot nem.
Valamennyien olvastatok, hallottatok már az iskolában az 1848-as hősök, a
kisdobosok, a fűhősök életéről. Vagy ha az iskolában nem is hallottatok róla,
beszéltek róla nektek születek és a féltve rejtgetett, eltiltott könyvek. És an-
nak idején, amikor ezeket a történeteket olvastatok, akkor megdobbant a szí-
vetek és vágyakozva gondoltatok arra, hogy egyszer, ha az idő eljön, ti is be-
bizonyíthatatok, hogy nem vagytok rosszabbak náluk. Gondoltátok-e vala-
ha, hogy erre sor kerül? Igaz, minden fiatalban ott él a kaland, a hősi küzde-
lem vágya, a lelkesedés, de nem mindegy az, álmodozni a kalandról és csele-
kedni. Az álmodozás sokaknak osztályrésze lehet, a cselekvés csak azoknak,
akik méltók arra, hogy feladatot töltsenek be. Ti megértettétek, hogy napja-
inkban feladat vár rátok és minden megfontolást, önző számígtatást félretéve
vállaltátok ezt a feladatot. Legyetek büszkéek rá, mert ezzel odasorakoztatok a
múlt hős fiai közé. Ti Jósák, Palik, Ferik, Gyurik valamennyien. A ti tettetek
semmivel sem kevesebb, mint az övéké. És ahogy a ti szívetek megdobban ne-
veik hallatára, ugyanúgy emlékezik majd rátok a jövő magyar ifjúsága, és vá-
gyakozva gondol rá, hogy hozzáatok hasonló lehessen. De már ma is büszke rá-
tok az egész világ. Tegnap este külföldi cserkészekkel voltam együtt és termé-
szetesen a magyar eseményekről beszélgettünk. Mindent tudni akartak rólatok
és mindent, ami történt. Elmondtam tehát részletesen. Hogy odahaza a fiatalok
nyíltan szembe mertek fordulni az elnyomással, hogy fegyvert ragadtak és
hogy harcolnak. Tizenegy év óta a nagyvilág ifjúsága keveset hallott a magyar
fiatalokról. Hogy is hallott volna, amikor benneteket a rendszer szigorúan el-

zárt a külföldtől, elszigetelt a szabad világ fiataljaitól azért, hogy bolsevizáló, félrenevelő munkáját semmi idegen hatás ne veszélyeztessé. Amit a Nyugaton élő fiatalok rólatok tudtak, az messze visszanyúl a múltba. A két világháború között eltelt időszakra. Ma azonban egy csapásra megváltozott a helyzet. Minden egyetemista, nyugati fiatal a napnál világosabban látja, hogy a vasfüggöny mögött élő diákok és fiatalok nem egy elfeledett, elzárt világba tartoznak, hanem szívvel, lélekkel a Nyugathoz. Mi több, példát mutatnak a Nyugatnak arra, hogy meddig terjed az ifjúság kötelessége, milyen erős legyen a hite. És a nyugati fiatalok érdeklődése egyszerre izzóan a harcoló magyar fiatalság felé fordult, amely, lám, a materializmus melegágyában is megőrizte ideáljait. Egyszerre Európa kellős közepére került Magyarország, küzdelmé egyszerre az egész világ ügye lett. Hiszen nem néhány lelkes ember harcáról van szó, fiúk, ezt ti tudjátok a legjobban, hanem arról, hogy a Kelet vagy a Nyugat győz-e ebben a küzdelemben. Arról, hogy sikerülhet-e egyáltalában kommunista káderekkel aláásni, felborítani a világ évezredes rendjét, hitét és kultúráját. Az egyik angol cserkész megjegyezte: Magyarország védőbástya volt a törökkel szemben is. Most látjuk, hogy ma is védőbástya. De a magyarság ma az egész világ szimpátiájával számolhat. A magyar ügy ma a mi problémánk is. Fiúk! Ma nem mi akarunk nektek jó példáról beszélni. Ma ti mutattatok jó példát hatmillió cserkészfiúnak és sok millió fiatalnak. Nem tudjuk még, mi lett a kimenetele ennek a harcnak. Hangsúlyozom, a harcnak! Mert a ti küzdelmetek nemcsak a fegyverek küzdelme, és a ti küzdelmetek a kezdeti eredmények után újabb és újabb eredményeket hoz majd. Mert ki beszélhet a jövőben a kormányok mögött egységesen felsorakozó népi demokráciáról? Ki szónokolhat elvhű, kommunista ifjúságról, százszázalékos választásokról és egyhangú hűségnyilatkozatokról? Az egész világ tudja, hogy mi történik Magyarországon. Az egész világ látja, mi forr, forrong a vasfüggöny mögött. És mert az eszme erősebb, mint a vas, ettől a forrongástól elolvad, lehull a vasfüggöny és felszabadul az ország! *(Elhangzik a cserkészinduló: Fiúk, fel a fejjel!)*

21.00: Hírszolgálat

Ma újabb külföldi utasok érkeztek Bécsbe, akik gépkocsin hagyták el a magyar fővárost. Az egyik utas elbeszélése szerint a lövöldözés a Rádió épülete ellen kezdődött. A tüntetők közül néhányan be akartak hatolni a Rádió épületébe, erre a titkosrendőrség emberei tüzet nyitottak ellenük. Ez végsőkéig fokozta a tömegek elkeseredését és ennek hatása alatt kezdődött meg a küzdelem a Rádió épületének elfoglalásáért. A külföldi utasok elbeszélése szerint a magyar csapatok rendkívül bátran harcolnak. Az egyik utas látta, hogy a magyar felkelők nagyobb számú szovjet harckocsit ártalmatlanná tettek. A forradalom nem korlátozódott egyedül Budapestre. A csepeli munkások is fegyvert ragadtak a biztonsági erők ellen. Itt is küzdelem fejlődött ki. Bécsi diplomáciai körökben úgy tudják, négy teljes magyar ezred mindjárt a harcok elején átállt a felkelők oldalára. A szovjet harckocsik Budapest utcáin sok helyen

tüzeltek az ellenállókra és több épületet fölgyújtottak. A Magyar Nemzeti Múzeum épületében több ízben tűz ütött ki, és mikor az utasok ma délben elhagyták a magyar fővárost, az épület még lángokban állt. A keddről szerdára virradó éjjelen már teljes erővel folytak a harcok – mondotta egy Bécsbe érkezett svájci üzletember. A tüzelés még a ma déli órákban is tartott. Több irányból lehetett hallani gépfegyvertüzet, elsősorban a Gellért-hegy irányából, ahol a szovjet emlékmű áll. Az utasok elmondották még, hogy több lökhajtasos gépet láttak mélyrepülésben elszállni Budapest fölött, de azt nem tudták megmondani, hogy tüzeltek-e a városra. A külföldi utasok elbeszélése szerint a magyar forradalmárok ezért kezdték meg a harcot, hogy a szovjet csapatok kivonuljanak az országból. A halottak és sebesültek száma valószínűleg nagy. Sokan áldozták életüket a szabadságért. Az igazságügy-miniszter az esti órákban cáfolta azokat a híreket, hogy az elfogott felkelők közül sokat kivégeztek. Az igazságügy-minisztérium közleménye azt állítja, hogy az őrizetbe vett felkelők közül eddig nem állítottak senkit sem statáriális, sem rendes bíróság elé, következésképp ítéletet sem hoztak ellenük, még kevésbé kerülhetett sor ítélet végrehajtására. A rendszernek a szovjet csapatok segítségével sem sikerült letörnie a magyar forradalmat. A fegyveres ellenállás Budapest több pontján még folyamatban van.

A forradalom ereje elsöpörte helyéről Gerő Ernőt, a párt első titkárát. Utódaul Kádár Jánost nevezték ki. Több jel arra utal, hogy Gerő Ernő volt elsősorban felelős az elmúlt napok eseményeiért. Kedd este elhangzott túlzóan szovjetbarát kijelentései ahelyett, hogy lecsillapították volna, csak még jobban elkeserítették az utcára kivonult tömegeket. Nagy Imre miniszterelnök ma azt ígérte, hogy a szovjet haderőt kivonják Budapestről, mielőtt a rend helyreáll. Hozzátette, hogy a kormány tárgyalásokat akar kezdeni a moszkvai kormánnyal arról, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki Magyarországról. Mind több jelentés érkezik arról, hogy a diákok, munkások és a társadalom több más rétege mellett a honvédség is nagy szerepet játszott a forradalomban. Ennek tulajdonítható, hogy a felkelők olyan szívósan harcoltak és olyan sokáig tudtak ellenállni a szovjet haderőnek. A gyárak egész sorában még ma is szünetelt a munka. A kimenési tilalom érvényben van. A közlekedés fennakadt, az ország el van vágva a külföldtől.

A világ minden részében csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. [...] Az Európa Tanács táviratot kapott a Rab Népek Közgyűlésétől. A távirat azt kívánja, hogy az Európa Tanács támogassa azt az indítványt, hogy Magyarország és Lengyelország ügyét haladéktalanul terjesszék az ENSZ elé. Az Európa Tanács parlamentjének elnöke a legnagyobb rokonszenvvel fogadta a táviratot. Kijelentette, helyesnek tartja, hogy sürgősen összehívják az ENSZ Biztonsági Tanácsát, és foglalkozzanak a szovjet beavatkozással a kelet-európai országok belügyeibe.

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottsága teljes ülést tartott és azon jóváhagyta a politikai és gazdasági programról szóló határozati javaslatokat. [...]

A Marokkóban állomásozó francia haderő főparancsnoksága napiparancsot adott ki, amelyben felhívja a haderő katonáit, hogy minden rendelkezésükre álló eszközzel védelmezzék meg a Marokkóban élő francia állampolgárok életét.

21.09: Nagy Imre felelősségéről

Gellért Andor beszél.

Ismétlés, elhangzott: 17.09-kor, 18.09-kor és 19.09-kor.

SZOVJET TANKOK NÉLKÜL MA MÁR NEM VOLNA KOMMUNISTA URALOM MAGYARORSZÁGON! A SZABADSÁGHARC GYŐZÖTT!

21.20: Nemzetközi sajtószemle

Összefoglaló a nap folyamán elhangzott műsorokról.

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A STATÁRIUMOT!

21.30: A kalocsai érsek nyilatkozatáról

Károly atya mondja el a katolikus egyház állásfoglalását.

Ismétlés, elhangzott: 16.40-kor.

GERŐT ELCSAPTÁK! A PÁRT IGAZOLTA A FELKELŐKET!

21.40: Rendkívüli riport

Lovas László összefoglalója a lengyel eseményekről.

BÍRÓSÁG ELÉ A PROVOKÁTORRAL! GERŐ BÜNE, HOGY VÉR FOLYIK AZ UTCÁKON! BÍRÓSÁG ELÉ GERŐVEL!

21.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése a szovjet biztonsági övezet megrendüléséről.

Ismétlés, elhangzott: 17.35-kor.

22.00: Hírszolgálat

A rendszernek a szovjet csapatok segítségével sem sikerült letörnie a magyar forradalmat. A fegyveres ellenállás Budapest több pontján még folyamatban van. A forradalom ereje elsöpörte helyéről Gerő Ernőt, a párt első titkárát. Utódául Kádár Jánost nevezték ki. Több jel arra utal, hogy Gerő Ernőt lehet elsősorban felelőssé tenni az elmúlt napok eseményeiért. [...] E percben kaptuk a következő hírt. Újabb utasok érkeztek az osztrák határra. Elmondották, hogy a harcok a ma déli órákban Budapesten újból hevesebbek lettek. A katonai akadémia növendékei nehézfegyverekre tettek szert, és átmentek a felkelők oldalára. Újabb gyalogsági ezredek is csatlakoztak a felkelőkhöz. A harcoknak valósággal állóhá-

ború jellegük van. Az utasok Hegyeshalomnál megfigyelték, hogy a biztonsági szervek tagjai a határon nem viselik többé sapkájukon a vörös csillagot. A vámtisztviselők szintén letépték a vörös csillagot sapkájukról. Adásunk közben kapjuk a hírt, hogy a budapesti amerikai követség jelentése szerint mind a két harcoló fél beásta magát, és várja az ellenfél újabb mozdulatait. A követtség jelentése szerint a harcok során sok ember vesztette életét. A világ minden részében a legnagyobb rokonszenvvel és csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. Előző adásainkban már több közéleti férfi és testület nyilatkozatát közöltük, amelyek a legnagyobb együttérzéssel foglalkoznak a magyarországi eseményekkel.

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy Amerika népét megdöbbenetette a szovjet katonai erők beavatkozása Magyarországon. Az elnök hangoztatta, hogy az Egyesült Államokban a magyarországi fejleményeket a magyar szabadságszeretet újabb megnyilatkozásának tekintik. A magyar diákság és munkásság követelése egyeznek az ENSZ Alapokmányában lefektetett elvekkel. A munkások és diákok által követelt jogokat a békeszerződésben is biztosították a magyar nép számára. Ezt a békeszerződést nemcsak a magyar kormány és a nyugati hatalmak, de a Szovjetunió is aláírta. Az Egyesült Államok népében mélységes megdöbbenést keltett a szovjet csapatok beavatkozása. Ezeket a szovjet csapatokat a békeszerződés értelmében már ki kellett volna vonni az országból. Most bebizonyosodott, hogy a szovjet haderő jelenléte nem a magyarság védelmét szolgálja egy esetleges fegyveres támadás ellen. A szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának fő célja az ország megszállásának meghosszabbítása és ez a megszállás egy idegen kormány önző céljait szolgálja. Amerika szíve ezekben az órákban a magyar népert dobog.

Dulles külügyminiszter az elnök nyilatkozatának közzétételével egy időben azzal vádolta meg a Szovjetuniót, hogy megszegte 1943-ban tett ígéretét, amelyben szavatolta a politikai és gazdasági biztonságot a kelet-európai népeknek.

A francia szocialista párt, Guy Mollet miniszterelnök pártja és a párt parlamenti csoportja, ma rendkívüli ülést tartott, amelyen határozatot fogadtak el a hősiesen ellenálló magyar nép üdvözlésére.

Adenauer nyugatnémet kancellár az utóbbi évek legnagyobb eseményének nevezte a magyar felkelést és a lengyelországi változásokat. A nyugatnémet kereszténydemokrata párt részéről elhangzott nyilatkozat rámutat arra, hogy a Szovjetunió csapatainak bevetésével megsértette a más népek belügyeibe való be nem avatkozás alapelvét.

Sepilov szovjet külügyminiszter belga újságírók előtt kijelentette, hogy Lengyelországban a kommunisták a helyzet urai, Magyarországon azonban nehezebb a helyzet. Sepilov emlékeztetett arra, hogy a szovjet csapatok beavatkozását a budapesti kormány kérte.

Az Európa Tanács táviratot kapott a Rab Népek Szövetségétől. A távirat az Európa Tanács támogatását kívánja ahhoz az indítványhoz, hogy Magyarország és Lengyelország ügyét haladéktalanul terjesszék az ENSZ elé. [...]

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottsága teljes ülést tartott, és azon jóváhagyta a politikai és gazdasági programról szóló határozati javaslatokat. [...]

22.10: Reflektor

Gallicus rovata. A pártfőtitkár és a miniszterelnök.

A pártfőtitkár és a miniszterelnök: „Küzdést kívánok, diszharmóniát, / mely új világot szül, s új életet ad” – mondja Lucifer Az ember tragédiájában. Mondja, és rosszul mondja. Mert küzdelem és diszharmónia, káosz és gyűlölet tán sosem volt annyi, mint amennyi az Akadémia utca egymást vádoló, egymást döntögető urai között ez apokaliptikus órákban viharzik. De új világ és új élet nem születik bősziűtségükből és megbomlásukból; legalábbis nem születik általuk és miattuk. Ezt bizonyítja az a két beszéd is, amelyet Kádár János, a frissen ávatott pártfőtitkár és Nagy Imre a révideált volt miniszterelnök intézett a nemzethez. Amely egyébként nem nagy figyelemmel hallgathatta őket, mert némileg elfoglalja vérének hullatása egy kis szabadságért és egy falatnyi kenyérért. Ezt pedig a szűzbeszédnek nem nyújtottak neki. Csak szavakat. Nem is telített szavakat, egészen üres, szívszorítóan kongó szavakat. Nehéz lenne velük az anyák gyászát, az árvák könnyét elmulasztani. Tekintsük csak a déli órákban bejelentett tényt, hogy a párt politikai bizottsága felmentette Gerő Ernőt az első titkári tisztség alól. Röviddel ez után közölték, hogy a rádió közvetíti Kádár János és Nagy Imre szónoklatát. De ez a szónoklat vészesen késedelmeskedett, percről percre, óráról órára. Alapjában megérthető a vártatás, elvégre amiről az ezer sebből vérző népnek számot kellett adniok, nem kis dolog. Mindenekfölött arról, hogy az immár második évtizedét taposó békében az idegen szuronyosokat ki szabadította rá a magyar életre, cafattá tépve, még amúgy is csak szóbeli nemzeti függetlenségünk látszatát is. Döntő kérdés ez, különösként egy rövid héttel az után, hogy Varsóban a lengyel tömegek és a közhatalom egysége visszafordította útjukon a vörös divíziókat, amelyeket egyébként senki sem kért arra, hogy egyáltalában útnak induljanak. Ném, nem kért senki. Pedig Varsóban is van párt, van központi vezetőség és van politikai bizottság, és e vezetőségben meg bizottságban olyanok, akik moszkvai emlőn szívták az erkölcsi, kormányzási, eszmei tejet, de olyan elszánt, olyan elvetemedett nem akadt közöttük, aki a lengyel nép sóvár szabadságvágyát, emberi és polgári igényeit idegen sortűzekkel portyázó páncélszörnyetegekkel fojtatta volna vérbe. Ha pedig akadt volna ilyen, ezt Varsó, nemcsak a varsói nép, de a varsói párt is kivetette magából. Ha tehát az új főtitkár és az új kormányelnök késedelmeskedett a mikrofon előtt, ezt meg lehetett érteni. Elvégre felelőniök kellett arról, kit terhel a felelősség egy ezredév kétségtelenül legnagyobb árulásáért. Kit terhel a felelősség a halottakért, kit az összerombolt gépekért,

Széchenyi lángra borított múzeumáért, kit azért, hogy a nemzet rajongva a szabadságot, gyilkos golyót kapott, kenyeret követelt, és sortűz volt a válasz. Ezenfelül be kellett volna számolniuk arról is, miért bukott meg Gerő Ernő, milyen előzmények után és milyen körülmények között pusztult végre ez a Hérosztratosz a magyar élet éléről, és ha pusztult, miért pusztult csak most, és miként fog felelni számtalan, mérhetetlen bűnéért. De a vártatás és a vártkozás felesleges volt. Mert az új főtitkár szónoklata akár el sem hangzott volna. Egyetlen szó, egyetlen hang nem volt benne, még utalásszerűen sem arra, hogy elődje mint távozott, miért távozott, miként bűnhődik. Ez az előd keddi esti beszédével, amelyről nem is tudjuk, hogy hihetetlenül ostoba volt-e vagy hihetetlenül perfid, de bármelyik volt is, mindenesetre kiobbantotta a tragédiát és gyászba borította a hont. Végtelen felelősséggel tartozik a magyar népnek, de az utódja még a nevét sem említette, mintha nem is lett volna, mintha nem is hatott és nem is pusztított volna. Miért akkor a szónoklat? Ezeket a puffogó mondatokat, amelyek nem kínáltak semmit a torlaszokon küzdő népnek, elmondhatta volna Gerő Ernő is, ha csak ennyi az egész. Felesleges volt a főtitkári csere. Igaz, volt a szónoklatnak pozitív része is, már tudniillik az a negatívum – mert még a pozitívum is negatívumban fejeződött ki –, hogy a szovjet hordák ránk szabadítását a pártvezetőség teljes egységben határozta el. Mert úgy ítélte, hogy a felkelést minden lehetséges eszközzel – pontosan így mondotta –, minden lehetséges eszközzel vissza kell verni. Tehát ha másképpen nem megy – és másképpen valóban nem megy –, szovjet bajonettekkel is. Szóval az egész vezetőségre, nagy körre terjesztették ki, hiszen ez a vezetőség sok tagból áll, nagy körre, hogy alaposan megoszolják. Gyermeteg fufang. Mert ezt a felelősséget, a maga óriási súlyában nem lehet annyi felé osztani, hogy minden darabja külön-külön – legyen bár mégoly mikroszkopikus – ne nyomja agyon azt, akinek hordoznia kell. Ugyanilyen tartalmatlan és idegen volt – mintha nem is élne a mai időben és képtelen volna felfogni a tragédiát, amely a nemzeti színen zajlik – az új miniszterelnök megszólamlása is. Eddig azt hihettük és talán azt is remélhettük volna, hogy ahhoz a mézarláshoz, amelyet rászabadítottak a magyar szabadságküzdelemre, kevés köze van csupán, nevével inkább visszaéltek, szerepét misztifikálták. De nem, egyáltalában nem. A szovjet beavatkozást szocialista rendünk létérdeke tette szükségessé, és majd véget ér, ha a rend helyreállt, mondotta. Tehát szocialista rendünk, amely különben se nem szocialista, se nem rend, hanem fasizmus és káosz. Azért kell a magyar ifjúságnak, a magyar proletariátusnak a vörös csizma alatt pusztulnia, mert szocialista rendünk, vagyis az Akadémia utca létérdeke ezt szükségessé tette. Így hangzott a beszéd. Felvilágosításnak értéktelen, hiszen tudtuk, és az egész ország tudta, miről van szó, de vallomásnak értékes. Fekete-fehéren, letagadhatatlanul. Ami itt értékes, a vallomásnak az a része is, hogy majd a szabadságharc leverettetése után nagyszerű programmal jön a kormány. Az a része is, hogy a leverettetés után ez a kormány tárgyalásokat kezd Moszkvával, a

két ország kölcsönös egyenjogúságáról és függetlenségéről. Mi több, a dráma után igyekezni fog a megszálló csapatokat elvonultatni az országból. Minden csak után, de miért után, és miért nem előtt. Ha pedig már nem előtt, akkor mért nem azonnal, hogy végül megszűnhessék az életek és javak omlása, romlása. Ők maguk voltak kénytelenek elismerni, a főtitkár meg a kormányfő, hogy nem bitangok és nem banditák, hanem ifjak, munkások, katonák állanak kinn a véres vártán, tehát maga a nép, színe-java a nemzetnek. Miért hát akkor ezek az üres szavak, e tragikus percekben? Ha a nép harcol, ha a nép követeléséért áldozza életét, mit jelent ez a sok után, mit jelent kenyér helyett a szurony, mit jelent jog helyett a sortűz? Az ellenforradalmi bandákat lényegében felszámoltuk, ezt jelentették már ötször is. És mégis, e felszámolt bandákkal szemben minden szovjet horda és minden robogó páncélszörnyeteg ellenére lépésről lépésre, pillanatról pillanatra hátrálnak. 48 óra alatt mily messze szorította vissza a nép, a fegyvertelen nép a fegyveres despotizmust! Ugyan mi lesz, ha e népnek erejéből még más 48 órára is futja?

22.19 Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink, bejelentjük, hogy a 16 méteres rövidhullámon adásunkat most befejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 19, 25 és 41 méteres rövidhullámon. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja.

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI LENGYEL RENDŐRÖK: NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍJTA, MEGBŰNHÖDIK!

22.20: Rendkívüli riport

Ma éppúgy, mint tegnap, ismét öt riportban foglalkoztunk a magyarországi események visszhangjával. Ez az ötödik riportunk most összefoglalja a nyugati fővárosokban működő tudósítóink napi jelentését arról, hogy milyen hatást tett a világ közvéleményére népünk történetének most véget ért válságos 24 órája. Riportunkat Kova Kálmán állította össze.

KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LŐJETEK A SZABADSÁGÁÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A TŰNETŐKRE! GONDOLJATOK A FELELŐSSÉGRE VONÁSRA!

22.35: Hangya Jani külön műsora²³

Adj' isten, fiúk, lányok, fiúk, barátaim! Kicsiny fiúk, de nagy magyar hősök, ti édes pesti srácok! Ti, akik máról holnapra hősök lettetek, akik gyenge vállaitokra vettétek egy egész nemzet gondját, engedjétek meg, hogy Hangya Jani lélekben átöleljen benneteket, hadd szorítsa meg a kezeteiket! Hadd beszéljek hozzátok is, hadd beszéljek most rólatok! Beszélni fogok, igen. Rólatok az egész világnak! Be-

²³ Hangya Jani: Csonka Emil álneve. (Lásd még október 23-nál a 34. jegyzetet!)

szélek, írok, agítálok! Belekiáltom az egész világ lelkiismeretébe, hogy Budapest fiataljai, a pesti srácok ott harcoltak és ott harcolnak az élvonalban! Most nincs olyan nagyszerű szó, ami frázis volna! Ma a legnagyobb jelző is egyszerű igazság! Igen! Ti most történelmet írtok! Évtizedekre és évszázadokra szóló történelmet! Ti most olyan nagyszerű tettet vittetek véghez, amely, meglátjátok, megfordítja Magyarországot és megfordítja az egész rab Európa sorsát! Fiúk, ti nagyszerű hősök! Ezekben a napokban az egész világ a pesti srácok elszánt harcáról beszél. A nyugati iskolákban, a német, francia, olasz egyetemeken, az összes német, francia és olasz srácok csak tirólatok beszélnek. Olaszországban – ezt meg kell tudnotok! – az iskolákban a történelemórán tegnap már tirólatok beszélt a tanár, és az olasz gyerekeknek elmondta, hogy ti, tizenhat és tizenhat éves magyar fiúk, ti is bátran kiállottatok a barikádokra, mert szent ügyről van szó, a nemzet szabadságáról van szó. Emlékeztek még ugye, fiúk és lányok, hogy meséltem nektek római utamról és onnan most Rómából, máma érkezett a távirat az olasz srácoktól, hogy mondjam el nektek, üzenjem meg tinektek azt, hogy ők, akiknek érdekében valamikor magyar katonák harcoltak, most lelkesedéssel figyelnek rátok és könnyeznek tiérettetek. Ismeritek ti is azt az olasz történetet, amely a kis olasz zászlótartóról szól, arról a tizenhat éves fiúról, aki elment a harcoló katonákhoz és gyenge kezével is tartotta a zászlót fel a magasba, hogy el ne veszítse hitét a harcoló regiment. És a harci dobokat azokban az időkben, amikor még lóhátról harcoltak, az olasz hadak mögött az olasz srácok pergették, verték, pergették a dobot, fújták a harci riadót. Igen, srácok! Ti hős, nagyszerű barátaim! Ti történelmet írtatok tegnapelőtt, tegnap és ma! A harmadik napja folyó hősi felkelés óráiban! És ó, hogy fáj a szívem, hogy elszorul a szívem, ha a halottjainkra gondolok! Az édes, drága testekre, a sok kinyíló életre, amelyet kioltott a szovjet golyó, akiket eltaposott a szovjet tank. Gyászoljuk meg, fiúk, a halottainkat! Sírjunk, ó sírjunk keservesen, mert az idegen zsarnok hatalom belegázolt a magyar fiúk soraiba és szomorúságot okozott az édesanyáknak! Temessétek el őket fiúk, borítsatok majd virágot a sírjaikra, és ha elcsitul a harc, fogadjuk meg szent esküvel, hogy akkor Magyarország legszebb sírhantjait emeljük egyszer öneik, az ifjaknak, a gyermekeknek, a tizenhat éves hősöknek, akik a szabadságért haltak meg. [...] Elmúltak már azok az idők, amikor az ávós szemrebbenése minket megijesztett. Az egész világ látja, micsoda hősi cselekedet a pesti harc és látja azt a mérhetetlen hitványságot is, ahogy a kommunisták viselkedtek. Ezek a gyáva fráterek képmutató módon azon siránkoztak, hogy hány magyar, hány ifjú magyar élet esik áldozatul. Hát miért esett áldozatul? Ki okozta, ki gyötört minket kora gyermekségünkől kezdve, ki vette le apánk és anyánk szájától a kenyeret? Miért kellett látnunk éveken át édesanyánk görnyedt, beteg testét, ahogy lázasan is munkába kellett mennie, és vérzett a szíve, hogy nekünk, gyerekeknek nem adhat eleget enni, és rongyokban kell járni a gyermekeinek. Miért kellett kétségbeesve látni édesapánkat, miért kellett éveken át rettegni egy csengőtől? Miért izgattak minket, fiúkat arra, hogy el-

áruljuk szüleinket és spiceliskedjünk saját apánk után, hogy jár-e a templomba? Hány magyar ifjú életet tettek tönkre a bányákban, börtönökben, hogy kínoztak, hogy pusztítottak bennünket egy évtizeden át, és most, amikor betelt a mérték, amikor utolsó csepp is kicsordult a pohárból, amikor már nem bírtuk a keserűséget, amikor már kirobbant az iszonyatos szenvedés, most, most, amikor harcra került a sor, akkor sajnálnak bennünket saját hóhéraink!? Ó, mi szabadságharcot vívunk! Mi az évtizedes szenvedéseknek akarunk véget vetni. Mi még fiatalok vagyunk! Tizenöt, tizenhat éves pesti srácok vagyunk, de mi azt akarjuk, hogy az apáink ne szenvedjenek tovább, hogy édesanyánk gyötrelme végre véget érjen! Mi azért harcolunk, hogy szabad legyen e nemzet, újra szabad, mert mirőlünk nem mondhatja el az utókor Petőfi szavaival, hogy „kárhozottak ősapáink”? Nem, nem! A mi unokáink áldólag emlékeznek rólunk és halottainkról, az ifjú hősoőrökről. És most, most egyesült erővel, áldott cinkossággal dolgozunk azon, hogy elérjünk, megvédjük, ne áruljuk el a menekülő hősokeket. Ne legyen srácok, ne legyen senki, aki megszegi fogadalmunkat, aki segít a rendőrségnek! Ne legyen senki, akire azt mondhatja az utókor, hogy áruló az, áruló a neve, verje meg a magyarok istene! Itt az éjszaka srácok, és akárhol ér benneteket az éj, a barikádok tövén, vagy otthon szorongva, most imádkozzatok, srácok! Imádkozzatok egy röpke fohással, imádkozzatok a mi eljövendő szabad hazánkért! Szervusztok, srácok, viszlát, isten veletek!

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTJA, MEGBŰNHÓDIK!

22.45: Londoni levél

Szabó Zoltán mai második telefonjelentése.

Ebben a pillanatban, amikor ezeket telefonálok, London még nem tudja, hogy mi pontosan a helyzet abban a küzdelemben, amely Budapesten a szabadság erői és az orosz gyarmati erők között alakult ki. A szabadság- és szocializmus erői alatt a magyar parasztságot, a magyar munkásságot, a magyar értelmiséget, a magyar ifjúságot és a magyar érzésű kommunistákat értem. A gyarmatosítás erői alatt a parancsra működő orosz csapatokat és azok behívóit, vagyis a kommunista pártvezetést értem. Anglia tudja, hogy a hírzárlat az utóbbinak köszönhető. Az angol rádió tegnap délutántól ma délig kiadott híradásaiban minden egyes alkalommal figyelmeztette hallgatóit arra, hogy az események ismertetésében a határázár és a telefon-összeköttetés megszakadása miatt a pesti rádió hivatalos közléseire vannak utalva. Ebből az angol rádió minden hallgatója, vagyis gyakorlatilag minden felnőtt angol megértette, hogy a jelentések nem a valóságos pillanatnyi helyzetet, hanem a Gerő-csoport rágalmazását fejezik ki. Vagyis nem azt jelzik, ami Budapesten és Magyarországon történik, hanem arra utalnak, hogy mit akar közölni a történekről a Gerő-csoport. A közleményekből mindent megértettek, hogy a

Gerő-csoport a budapesti értelmiségi, munkás és ifjúsági forradalmat ellenforradalmi bandák garázdálkodásának akarja magyarázni. Ez a magyarázat Angliában, egyetlenegy újságban, egyetlenegy társaságban nem talált hitelt. A budapesti nép tömeges megmozdulását Angliában kivétel nélkül mindenki a kelet-berlini felkeléshez, a poznaŊi zendüléshez hasonló jelenségnek tekinti. Magyarázatát mindenki a jelenlegi népnymorban és a magyar szabadságharcos hagyományokban keresi.

Ezt bizonyítja például a Manchester Guardian ma reggeli vezércikke. A Manchester Guardian a [The] Times után a legszínvonalasabb angol napilap, és olvasóközönsége a félmilliót közelíti meg. Ez az angol szellemi elit törzslapja. A Manchester Guardian mai vezércikkét ezzel a mondattal kezdi: „Orosz csapatokat hívtak be, hogy az október 23-i magyar forradalmat elnyomják, 1956-ban csakúgy, ahogy orosz csapatok segítségére volt szükség az 1849-es magyar forradalom elnyomására.” A Manchester Guardian ezután a maga mondanivalóját így folytatja: A szovjet kommunizmus a cároktól azt az egyáltalán nem irigylésre méltó szerepet örökölte, amelynek kiszáradt keze ellen diákok csoportjai kelnek fel, szabadságharcosok lobogtatnak zászlókat utca hosszat, tüntetők halnak meg a hidakon és tereken, lövések visszhangznak a gyárak munkatermeiben és kormányhivatalokban, ahol dühöngő miniszterek kiáltozzák ezt: Béke! Rend! Fegyelem! A kétmillió-kétszázézer példányban megjelenő konzervatív, vagyis kormánypárti napilap, a Daily Telegraph vezércikkében a magyar és lengyel eseményeket kommentálva azt jegyzi meg, hogy azok tanulsága az, hogy a 'csatlós ország' elnevezés idejét múlta, és legfeljebb csatlós kormányokról lehet beszélni. A magyar és lengyel eseményeket kiértékelve ugyanez a Daily Telegraph a maga kormánypárti olvasóival ezt közölte ma reggel: Noha az a vörös árnyék, amely Közép-Európára vetődik, még nem tűnt el egészen, biztató az, hogy a szabadság érverése mind erősebb és erősebb lesz. A zsarnokság – írja ez a lap – a maga véglegesnek hitt formájában megingott. A hárommillió-hétszázézer olvasóhoz szóló munkáspárti napilap, a Daily Herald ma reggeli vezércikkében ezt közli a maga ellenzéki, javarészt kétkezi munkás olvasóival: Az imperializmus nem fér össze a modern világ szellemével, még a kommunista Európában sem. A Daily Herald szerint az oroszok hibát és bűnt is követtek el azzal, hogy az imperializmus módszeréhez folyamodtak. Az angol munkásmozgalom lapja szerint az orosz csapatok Magyarországon gyarmati szolgálatot teljesítenek, és kijelenti, hogy a katonai beavatkozás ellenére a jövő nem kétséges. Ha Oroszország – írja az angol munkásmozgalom lapja – Kelet-Európát együtt akarja tartani, akkor bele kell törődnie abba, hogy a népek nagyobb szabadságot kívánnak. A liberális News Chronicle a maga két és félmillió példányában vezércikkben ezt közli olvasóival: Magyarország vérrel bizonyította be azt, hogy milyen mély a nyomorúság, amelyet a szovjet uralom hoz, orosz gyarmatbirodalomban munkásoknak. Értsünk szót, a munkásoknak! Nemcsak az úgynevezett ellenforradalmi bandáknak, ahogyan a budapesti rádió hirdeti,

hanem a munkásoknak, ahogyan a valóságban van. Mindebből, akár a többi angol napilap és az angol közvélemény állásfoglalásából, kicsendül a felfogás, hogy Gerő Ernő, valamint a hitlerista módra nyílt utcákat géppuskázó orosz alakulatok és a lakóházakat ágyúzó orosz tankok sajtószerű szolgálatot tettek a Szovjetunióknak. Nem vitás, hogy Sztálin halála óta senki sem tett olyan lépést, amely a világ közvéleményét hatásosabban fordította volna a Szovjetunió ellen, mint Gerő Ernő tegnap éjjel Budapesten. Ezzel Gerő, ez a pesti külseje és alkata szerint temetkezési vállalkozónak született ember, eljuttatta utolsó reményét arra, hogy hóhérra idővel ne orosz legyen. Büntetését azoktól fogja megkapni, akiket ilyen rosszul szolgált. Gerő, tegnap már a [The] Timesből idéztem, Jugoszláviában azt jelentette ki hétfőn, kapcsolatainkat a Szovjetunióval lazítani kívánjuk. Szerdán reggel, Nagy Imrét szolgálójává alázva, Magyarországon fegyveres közbelépésre kérte a szovjet csapatokat. Kérdés, hogy ezt hogyan fogadta az a Tito marsall, akit Rákosi után Gerő is igyekezett Rákosi módján becsapni.

Kedves Hallgatóm, ebben a pillanatban, amikor ezeket a sorokat leírtam, lakásomon telefonhívás ért azzal az új hírrel, hogy Gerő Ernőt a párt első titkári tisztéből eltávolították, és utóda Kádár. Az új hír ellenére vegyük szemügyre a [The] Times belgrádi tudósítójának mai jelentését. Ebből az derül ki, hogy a budapesti lépések a jugoszláv kormányt és a jugoszláv népet tökéletesen váratlanul érték. Ami a budapesti felkelés jugoszláviai fogadtatását illeti, erről azt írja a [The] Times belgrádi tudósítója: Ritkán voltam szemtanúja ilyen általános izgalomnak, és minden, nyomdából kikerült újságcsoport percek alatt szétkapkodtak, mert a rikkancsok azt kiabálták: A legújabb események Budapesten!

A belgrádi tudósító a [The] Timesban azt jelenti, hogy a jugoszláv illetékes köröket aggodalommal tölti el az, hogy a fejlemények túl messze mentek és azt minden hatalmi csoport megpróbálja maga hasznára fordítani. Ezalatt azt kell értsük, hogy a jugoszlávok már tegnap tartottak attól, hogy a magyarországi fejleményeket a magyarországi sztálinisták a maguk javára akarták fordítani. Visszatérve a londoni napilapok mai magyarországi híreire, azok a fegyveres összetűzéseket ismertetve csakis az orosz nehéztüzérség és légi haderő tevékenységét említik. Arról, hogy az úgynevezett ellenforradalmárok tulajdonképpen milyen fegyvert használtak, a Bécsbe érkezett szemtanúk egyike sem tud számot adni. Az angol lapokban megjelent riportok összessége a magyar olvasóban azt az érzést kelti, hogy október 23-a és október 24-e 1956-ban olyan nap volt, amellyel csak 1944. október 15-e vetekedhet, ha a politikusokat nézzük. A különbség azonban az, hogy tegnapelőtt délután és tegnap Budapest népe úgy viselkedett, mint 1848 márciusában. Az angol olvasóban a hírek nyomán az az érzés kelt fel, hogy az Akadémia utca olyan eseményt provokált, amely szörnyűségében párját ritkítja és elég súlyos ahhoz, hogy a világ jelenlegi, aránylag békességes hangulatát is veszélyeztesse. Mivel ezt a szokásos késéssel Moszkva is észre

fogja venni, közelesen biztosra vehető, hogy Budapest elcsendesedésével a magyar haladó erők eme diadalmas küzdelmének csupán egy válságos szakasza ért véget.

23.00: Hírszolgálat

A magyar forradalmat nem sikerült letörni. A fegyveres ellenállás Budapest több pontján még tart, sőt egyes utasok kijelentése szerint a déli órákban a harcok hevessége csak fokozódott. [...] Egyik Nyugatra érkezett utas arról hallott, hogy a szovjet csapatok körében is megingott a fegyelem, és állítólag egyes szovjet katonák nem voltak hajlandók többé tüzelni a felkelőkre. Több utas Hegyeshalomnál megfigyelte, hogy a biztonsági szervek tagjai a határon nem viselik többé sapkájukon a szovjet csillagot. A vámtisztviselők szintén letépték a csillagot sapkájukról. Egy német mérnök, aki ma délből hagyta el Budapestet, elmondta, hogy egy szovjet katona kézigránát dobott gépkocsija felé, amikor elhagyta az Astoria Szállót. Gépkocsija súlyosan megsérült. Egy osztrák turista, aki a forradalom napjait Budapesten töltötte, szemtanúja volt annak, hogy a szovjet harckocsik belelőttek az utcán felvonuló tömegekbe. Életem végéig nem fogom elfelejteni azt a pillanatot, mondta az osztrák utas, amikor a magyar tüntetők fegyvertelenül, de félelem nélkül támadtak rá a szovjet gépkocsikra, életüket áldozták az egyenlőtlen küzdelemben. Egy másik turista szerint úgyszólván egyedül szovjet csapatok harcolnak a felkelők ellen. A magyar csapatok már nagyrészt átmentek az ellenállók oldalára.

A világ minden részében a legnagyobb rokonszenvvel és csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. [...] Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy Amerika népét megdöbbenettette a szovjet katonai erők beavatkozása Magyarországon. [...] Az Európa Tanács táviratot kapott a Rab Népek Közgyűlésétől. A távirat az Európa Tanács támogatását kívánja ahhoz az indítványhoz, hogy Magyarország és Lengyelország ügyét haladéktalanul terjesszék az ENSZ elé. [...]

Varsó. A lengyelországi kommunista párt központi bizottsága elrendelte, hogy indítsanak vizsgálatot mindazok ellen, akik az elmúlt években az államvédelmi rendőrséget irányították. A központi bizottság Roman Nowak és Ribitzki főügyész vezetésével különbizottságot küldött ki a vizsgálat lefolytatására. A lengyel igazságügyi hatóságok közlése szerint a kormány három kivételével szabadlábra helyezte a poznańi perek valamennyi vádlottját. [...] A lengyelországi kommunista hatóságok országszerte munkásmilíciákat állítanak fel a gyárakban. Az intézkedés fő célja az elharapózó szovjetellenes tüntetések letörése. A kormány nyilvánvalóan el akarja kerülni, hogy a tömegek ellen a rendőrséget és a katonaságot vessék be. Varsói kormánykörökben attól tartanak, hogy a magyarországi felkelés ismét felkorbácsolja a kedélyeket az egész országban. A varsói diákság és más szervezetek tegnap már kifejezésre juttatták, hogy a legnagyobb rokonszenvvel tekintenek a magyar népfelkelésre.

23.09: Nagy Imre felelősségéről

Gellért Andor beszél.

Ismétlés, elhangzott: 17.09-kor, 18.09-kor, 19.09-kor és 21.09-kor.

A SZABADSÁGHARCOT AZ EGÉSZ NÉP VÍVJA! A NÉPPEL FORDUL SZEMBE, AKI EBBEN A HARCBAŊ AZ ELNYOMÓK OLDALÁRA ÁLL!

23.20: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése a szovjet biztonsági övezet megrendüléséről. Ismétlés, elhangzott: 17.35-kor és 21.50-kor.

KARHATALOM TAGJAI ÉS PÁRTFUNKCIONÁRIUSOK! A NÉP OLDALÁN A HELYETEK! HAZAÁRULÓ, AKI A NÉP ÉS A RENDSZER HARCÁBAN NÉPE ELLEN FORDUL!

23.30: Cserkészműsor

Edmondo De Amici: A kisdobos című elbeszélésének feldolgozása. Szerkesztő: Miskolci Jenő.²⁴

RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLOS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

24 Miskolci Jenő: Nagy Jenő 1952–1988 között volt a SZER magyar osztályának a munkatársa; ifjúsági, majd szórakoztató, utazással, technikai újdonságokkal foglalkozó műsorokat szerkesztett.

PÉNTEK, 1956. OKTÓBER 26.**Éjszakai különműsor****00.00: Hírszolgálat**

A magyar forradalmat nem sikerült letörni. A fegyveres ellenállás Budapest több pontján még tart, sőt egyes utasok kijelentése szerint a déli órákban a harcok hevessége csak fokozódott. Ugyancsak külföldi utasok szerint a nemzet függetlenségéért harcoló ellenállók elsősorban azt akarták elérni, hogy a szovjet csapatok hagyják el Magyarországot. Nagy Imre miniszterelnök ma azt ígérte, hogy mihelyt a rend helyreáll, a szovjet csapatokat kivonják Budapestről. Hozzátette ehhez, hogy a kormány tárgyalásokat kíván kezdeni Moszkvával arról, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki Magyarországról. A gyárak egész sorában még ma is szünetelt a munka. A kimenési tilalom továbbra is érvényben van. Az igazságügy-miniszter egyik közleményében cáfolta azt a hírt, hogy a fogságba esett felkelők között valakit kivégeztek volna.

Az ország még mindig el van zárva külföldtől. [...] Egy nyugati hírügynökség jelentése szerint röviddel dél után több ezer békés tüntető vonult fel a magyar Parlament elé. A tüntetők a magyar zászlót lobogtatták, fegyverük azonban nem volt. Egy szovjet harcokcsi tüzet nyitott a tüntetőkre. A nyugati hírügynökség jelentése szerint csütörtök délbén a város több részében játszódtak le hasonló jelenetek.

A világ minden részében a legnagyobb rokonszenvvel és csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy Amerika népét megdöbbsentette a szovjet katonai erők beavatkozása Magyarországon. [...]

Az Európa Tanács táviratot kapott a Rab Népek Közgyűlésétől. [...]

A francia szocialista párt, Guy Mollet miniszterelnök pártja és a párt parlamenti csoportja ma rendkívüli ülést tartott, melyen határozatot fogadtak el a hősiiesen ellenálló magyar nép üdvözlésére. A francia független szakszervezetek kongresszusa ma megszakította ülésének napirendjét és a magyarországi fejleményekkel foglalkozott. A Szabad Szakszervezeti Világszövetség külügyi bizottságának titkára ünnepélyes szavakkal emlékezett meg a magyar mártirokról, és megfogadta, hogy a szakszervezet tovább harcol a kommunista imperializmus ellen.

Varsó. A lengyel kommunista párt központi bizottsága elrendelte, hogy indítsanak vizsgálatot mindazok ellen, akik az államvédelmi rendőrséget irányították. [...] A varsói rádióban a szovjet-lengyel kapcsolatokról az eddigiektől eltérő magyarázatot olvastak be. A szovjet-lengyel szövetséget az állam érdeke megkívánja akkor is, ha az állam nem tud mélyebb barátságot érezni a Szovjetunió iránt – mondotta a hírmagyarázó. A Szovjetunió garantálja Lengyelország nyugati határait, ezért kell Lengyelországnak mélyebb barátság nélkül is, csupán a hideg ész szavára hallgatva fenntartani a szövetségét a Szovjetunióval. Végül a hírmagyarázó azt hangoztatta, hogy a Szovjetunió megértéssel fogadta azokat a változásokat, amelyek Lengyelországban végbementek, és pozitív álláspontra helyezkedett e változásokkal szemben. A lengyelországi kommunista hatóságok országszerte munkásmilíciákat állítanak fel a gyárakban. Az intézkedés fő célja az elharapózó szovjetellenes tüntetések letörése. A kormány nyilvánvalóan el akarja kerülni, hogy a tömegek ellen a rendőrséget és a katonaságot vessék be. Varsói kormánykörökben attól tartanak, hogy a magyarországi felkelés ismét felkorbácsolja a kedélyeket az egész országban. A varsói diákság és más szervezetek tegnap már kifejezésre juttatták, hogy a legnagyobb rokonszenvvel tekintenek a magyar nép felé.

00.10: Nyugati visszhang

Francia, angol lapok és a svájci sajtó cikkei. Beszámolóinkat a párizsi France-Soir mai második kiadásának főcímeivel kezdjük. Ez azt közli, hogy Budapesten folytatódnak a harcok. A lap szerint Gerő Ernő leváltása Párizsban nem keltett meglepetést. Utódjáról, Kádár Jánosról köztudomású, hogy a Rajk-per idején ő volt a magyarországi népi demokratikus kormány belügyminisztere. A France-Soir szerint Magyarországon a helyzet sokkal válságosabb, mint Lengyelországban. A kommunista világ belerendült a magyarországi felkelésbe – írja a párizsi délutáni lap.

Egy másik francia újság, a Paris-Presse ezzel a főcímmel jelent meg: A magyar forradalmat szovjet csapatok fojtják vérbe. A Paris-Presse ugyancsak hangsúlyozza, hogy a szabadságharcosok még sok helyen kitartanak. Külön megemlíti a lap, hogy a felkelés leglelkesebb irányítói fiatal magyar katonatisztek voltak. Az ő vezetésükkel rohamozta meg a diákokból, munkásokból és egyetemistákból álló tömeg a fegyverraktárakat, a középületeket és a Rádió házát Budapesten.

A Paris-Presse vezércikkében ezeket írja: „A budapesti felkelés dicsőséges napjai máris helyet kaptak a világtörténelemben. Hárckocsik és repülőgépek ellen a forradalmi lelkesedés esetleg nem elegendő. A budapesti események legfőbb tanulsága azonban nem katonai természetű. Kiderült, hogy a Moszkva által kínált szabadság csak kommunista szabadság. Lehull az álarc!”

A Le Monde című lap délután megjelent vezércikkében hangoztatja, hogy a budapesti események népi és tömegmozgalmi jellegét nem lehet tagadni. Nincs szó elszigetelt csoportosulásról – állítja a Le Monde. A lap a tovább-

biakban Gerő Ernőt és ügyetlen, felületes beszédét teszi felelőssé az események kirobbanásáért. A növekvő nyugtalanságért a kommunista párt a felelős, hiszen csak október 31-ére akarták összehívni a központi bizottságot – közli a [Le] Monde. A cikk így folytatódik: „Súlyos következményekkel járó lépés Nagy Imre részéről, hogy a szovjet csapatok segítségét kérte, vagy elfogadta azt. Nagy Imre szerencsecsillaga ennek következtében sokkal halványabban ragyog, mint a lengyel Gomulkaé, aki nem szorul orosz segítségre.” A Le Monde végül bécsi tudósítójára hivatkozva azt jelenti, hogy zavarások törtek ki Budapesten kívül Debrecenben, Szolnokon, Szegeden és Tatabányán is.

A londoni Evening News ma este a következőket jelentette: „Nagy Imre kegyetlenül megcsalta azokat, akik bíztak benne, és hatalomra juttatták. Az új miniszterelnök megalázza a magyar népet és hazája fiait. Gerő Ernőt kidobta ugyan, de a szovjet csapatok segítségül hívásával mindezért borzalmas árat fizetett. Gomulka szerencsésebb volt nála. Mindenesetre Magyarországon és Lengyelországban, valamint a többi megszállt közép- és kelet-európai országban nem a mostani a végső lépés. Az angol kommunisták fegyveres terroriztákról és reakciós tömegről írnak. Az igazság más. A magyarok nemzeti és hazafias érzése szabadságot követel. Ezzel a követeléssel szállnak szembe az oroszok gépfegyverrel és szuronyokkal. A Kreml mai vezetői ugyanolyan imperialista zsarnokok, amilyenek a múlt században az osztrákok és később a németek voltak. A közép- és kelet-európai népek nehéz harca a világ valamennyi népének összpontosított figyelmét követeli meg.”

Az Evening Standard azt kérdezi, hogy vajon Nagy Imre fenn tudja-e tartani nyugalmát. A Szovjetunió támogatói és a szovjet ellensége egyaránt veszélyeztethetik helyzetét. Tegnap százazrek követelték Nagy Imre politikai szerepvállalását, de lehet, az új miniszterelnök ma már a múlt embere. A magyarok nem egyszerűen egy másik miniszterelnököt akarnak, hanem az orosz uralom végét – állapítja meg az Evening Standard. A lap végül arra a következtetésre jut, hogy Nagy Imre fenyegető népszerűtlenséggel számolhat, ha a Szovjetunió által megszabott program teljesítését vállalja.

A svájci lapok ugyancsak nagy teret szenteltek a magyarországi eseményeknek. A Neue Zürcher Zeitung ma délutáni kiadásában azt írja, hogy Szegeden, Tatabányán, Salgótarjánban, Szolnokon és Debrecenben megmozdulásokra került sor. A Neue Zürcher Zeitung vezércikkírója a budapesti felkelés kirobbanásának okát abban jelöli meg, hogy a magyarországi kommunisták csak néhány személyi változással akarták a néphangulatot elintézni, és ezzel is késve jelentkeztek. A Neue Zürcher Zeitung a magyarországi helyzet veszélyességére következtet abból, hogy az új vezetők a Szovjetunió katonai beavatkozását kérték.

A Basler Nachrichten című lap a budapesti események jelentőségét így látja: „Kizárt, hogy a magyarországi tömegfelkelés ne legyen mélyreható befolyással az ország kül- és belpolitikájára. Bizonyos, hogy ez a forradalom törté-

nelmi jelentőségű, és a varsói eseményekkel együtt az egész keleti tömböt alapjaiban rázkódtatja meg." A Tribune de Lausanne cikke szerint a szovjet csapatok talán vérbe fojtják a felkelést, de győzelmük szomorú és mindenképpen csak ideiglenes lesz. A lap hangoztatja, hogy a kelet-berlini munkásfelkelést a poznańi lázadás követte, és ezt a varsói felkelés. Biztosra vehető, hogy a Budapest utcáit vérrel öntöző forradalom politikai kihatása nagy horderejű. Az ország felszabadulása megkezdődött, és ez a folyamat nem zárul le – állapítja meg a Tribune de Lausanne. Egy másik svájci lap, a Gazette de Lausanne a következőket hangoztatja: „A budapesti csata nem a régi gárda harca a kommunista jövő képviselői ellen. Ennek éppen ellenkezőjéről van szó: A fiatalok, az ifjúság teszi kockára életét, hogy megmutassa a szovjet uraknak: az orosz megszállás túl hosszú ideig tart. Az emberek ezrei és százezrei nem hisznek a kommunista ígéreteknek, várakozás helyett inkább a poznańi munkások példáját követték. A felkelők, a forradalmárok nem a külföld, nem a kapitalisták ügynökei. Kik indultak harcba Budapesten? Azok, akik éveken át a legidegőrlőbb munkát folytatták. Azok, akiknek éveken át túl kellett teljesíteniük a normát, ha azt akarták, hogy ne éhezzenek családjuk. Azok indultak harcba, akiknek támogatására a magyarországi rendszer a legjobban számított.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

00.20: A kalocsai érsek nyilatkozatáról

Károly atya mondja el a katolikus egyház állásfoglalását. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 16.40-kor és 21.30-kor.

A PÁRTVEZETŐSÉG A MUNKÁSSÁGHOZ FORDULT, HOGY SEGÍTSE LETÖRNI A SZABADSÁGHARCOT. MUNKÁSOK, ÓRIÁSI A FELELŐSSÉGTEK! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKÉRT IS KÜZDENEK! A MUNKÁSOSZTÁLY ÉRDEKE, MÚLTJA ÉS JÖVŐJE SZOLIDARITÁST PARANC SOL.

00.30: Bell ezredes jegyzete

A magyar katonák viselkedéséről, a szovjet hadosztályok szerepéről. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 18.20-kor.

00.39: Műsortájékoztató

Kedves hallgatónk! Bejelentjük, hogy adásunkat 0 óra 40 perctől kezdve a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon, valamint a 417 méteres középhullámon is hallhatják.

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

00.40: Reflektor

Gallicus rovata. A pártfőtthár és a miniszterelnök.

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 22.10-kor. **GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A STATÁRIUMOT!**

00.50: A statáriumról

Lovas László kommentárja. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 13.50-kor, 15.10-kor és 18.50-kor.

01.00: Hírszolgálat

A fegyveres ellenállás csütörtökön Budapest több pontján még folyamatban volt, sőt egyes külföldre érkezett utasok jelentése szerint a déli órákban a harcok hevessége csak fokozódott. Ugyancsak külföldi utasok szerint a nemzet függetlenségéért harcoló ellenállók elsősorban azt akarták elérni, hogy a szovjet csapatok hagyják el Magyarországot. A bajor rádió közleménye szerint még nem volt példa ilyen nagyméretű fegyveres forradalomra a vasfüggöny mögötti országokban. Az ország még mindig el van zárva a külföldtől. A vasút- és repülőforgalom Ausztriával még nem állt helyre. Csak gépkocsin lehet elhagyni a magyar fővárost. A gyárak egész sorában csütörtökön is szünetelt a munka. A kimenési tilalom továbbra is érvényben van. Csütörtök este továbbították a Hazafias Nemzeti Front¹ elnökségének felhívását Budapest lakosságához. A felhívás hangoztatja, hogy a tüntetők többsége jó szándékú hazafi. Ez után a felhívás azt állítja, hogy az új budapesti kormány képes arra, hogy a moszkvai kormánnyal teljes egyenjogúság alapján tárgyaljon. Külföldről érkezett utasok elbeszélése szerint a magyar felkelők nagyobb számú szovjet harckocsit tettek ártalmatlanná a harcok során. [...] Egy nyugati tudósító jelentése szerint csütörtökön röviddel dél után több ezer békés tüntető vonult fel a magyar Parlament előtt. [...]

A Kossuth rádió adásai több ízben feltűnően zavarosak voltak. Néha három hangot lehetett hallani egyszerre. Csütörtök este a hangzavarba beleszólt egy hang és ezt kiabálta: Vessenek véget a magyarok mészárlásának Budapesten! Vonják vissza a szovjet csapatokat Magyarországról! Lépjetek sztrájkba!

Este 7 órakor a miskolci rádióállomás közvetítését lehetett hallani a budapesti rádió hullámhosszán. A miskolci rádióállomás a miskolci munkások felhívását ismertette, többek között ezeket lehetett hallani: Nekünk ebből elég volt! Elég volt egyes vezetők önkényéből! Mi is szocializmust akarunk, de a mi sajátos magyar viszonyainknak megfelelően, amely tükrözi a magyar munkásosztály, a magyar nép érdekeit, legszentebb nemzeti érzéseit. Ezután a DIMÁVAG² gyár dolgozóinak követeléseit ismertették. Követeljük

¹ Hazafias Népfrent.

² DIMÁVAG: Diósgyőri Magyar Államvasúti Gépgyár.

a személyi kultusszal önmagukat kompromittált személyek haladéktalan eltávolítását. Követeljük, hogy az állam és a párt legfontosabb állásaiba olyanok kerüljenek, akik a proletár nemzetköziség elveinek betartása mellett, elsősorban magyarok. Tisztelik hagyományainkat, ezeréves múltunkat. Követeljük az Államvédelmi Hatóság intézményének felülvizsgálását és a legkisebb mértékben is kompromittált vezetők és funkcionáriusok azonnali eltávolítását. Követeljük a tervhivatal vezetése és a tervezés során bűnösnek bizonyult személyek azonnali leváltását. Követeljük a réálbérek felemelését. Követeléseink megvalósítását csak úgy látjuk biztosítottak, ha az országgyűlés nem lesz többé szavazógép, és a képviselők nem lesznek többé fejbőlöntő Jánosok.

A világ minden részében a legnagyobb rokonszenvvel és csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. [...]

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy Amerika népét megdöbentette a szovjet katonai erők beavatkozása Magyarországon. [...]

Az Európa Tanács táviratot kapott a Rab Népek Közgyűlésétől. [...]

A francia szocialista párt, Guy Mollet miniszterelnök pártja és a párt parlamenti csoportja ma rendkívüli ülést tartott. [...]

Varsó. A lengyel kommunista párt központi bizottsága elrendelte, hogy indítsanak vizsgálatot mindazok ellen, akik az államvédelmi rendőrséget irányították. [...]

Kedves hallgatóink! Híreinket befejeztük. Programunkat 5 perc múlva, 1 óra 15 perckor valamennyi adón folytatjuk.

A MAGYAR NÉP KÖVETELI MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁS ÁZONNALI SZABADON BOCSÁTÁSÁT.

01.15: Nagy Imre felelősségéről

Gellért Andor beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.09-kor, 18.09-kor, 19.09-kor, 21.09-kor és 23.09-kor.

01.25: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor.

01.30: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése a szovjet biztonsági övezet megrándulásáról. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.35-kor, 21.50-kor, 23.20-kor.

01.40: Soron kívüli kommentár a Szovjetunió új helyzetéről.

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 14.50-kor és 16.50-kor.

GERÓT ELCSAPTÁK! A PÁRT IGAZOLTA A FELKELŐKET!

01.50: A szabadságharc győzött

Balogh Balázs írása.

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 13.10-kor, 14.20-kor és 20.10-kor.

Mai adásunknak vége! Búcsúznak kedves hallgatóink! Gondoljunk azokra, akik életüket adták nemzetükért és a hősökre, akik harcolnak szabadságukért. Minden igaz magyarral együtt hisszük, hogy az áldozat nem hiábavaló és meg hozza népünk szabadságát.

05.59: Kedves hallgatóink! Néhány másodperc múlva, 6 órakor megszólal tárogatónk hangja: „Szól a kakas már, majd megvirrad már.”

06.00: Hírszolgálat

Nagy Imre egy éjjel utáni rádióüzenetében, amelyet a miskolci munkássághoz intézett, bejelentette, hogy új népfrontkormányt alakít. A budapesti rádió mai első adásában felszólította Budapest lakosságát, hogy ma egész napon át ne menjen ki az utcára. Az üzemekben egész napon át szünetel a munka. A fegyveres ellenállás csütörtökön Budapest több pontján még folyamatban volt, sőt egyes külföldre érkezett utasok szerint a déli órákban a harcok hevessége csak fokozódott. [...] Egy nyugati tudósító jelentése szerint csütörtökön röviddel dél után több ezer békés tüntető vonult fel a magyar Parlament előtt. [...]

A budapesti MTI éjjel után – többnapos szünet után – ismét elkezdte a külföldnek szánt idegen nyelvű szolgálatát. Megerősítette azokat a nyugati értesítéseket, amelyek szerint több magyar városban hasonló események zajlottak le, mint a fővárosban. A híradás ezután megszakadt, a szokásos közlés nélkül, hogy befejeződött volna. Egyik nyugati hírközlő iroda tudósítója budapesti jelentésében közli, hogy Budapesten jelentéseket látott, amelyek Győrből, Szolnokról, Pécsről és más városokból tüntetésekről, szovjet harcosok felvonulásáról és halálos kimenetelű összecsapásokról számoltak be. A budapesti MTI említett jelentésében – a tegnap késő délutáni helyzetet ismeretve – közölte, hogy a megrongált közlekedési útvonalak kijavítását tegnap reggel bejelentették ugyan, de a nap folyamán megismétlődő harcok miatt a javításhoz nem tudtak hozzálátni. Az MTI a külföldnek szánt jelentésében közli, hogy a felkelés halálos és sebesült áldozatainak számáról egyelőre még hozzáfetvélegesen sem lehet képet alkotni.

A Kossuth rádió adásai több ízben feltűnően zavarosak voltak. [...]

A világ minden részében a legnagyobb rokonszenvvel és csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. [...]

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy Amerika népét megdöbentette a szovjet katonai erők beavatkozása Magyarországon. [...]

Az Európa Tanács táviratot kapott a Rab Népek Közgyűlésétől. [...]

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK, NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!³

06.10: A magyar falvak általános hangulatáról

Zoltán Károly jelentése.

Megállt az élet a magyar falvakban, miközben Budapest lakosságának hősiei küzdelme átszapott a vidéki városokba is. Mindezt azért tartjuk fontosnak hangsúlyozni, mert a kormány megtévesztő szándékkal igyekszik ennek ellenkezőjét elhitetni. A magyar falu tehát egységes frontként áll a budapesti hősök, a még mindig harcoló lakosság mögött. Passzivitásával minden otthon töltött munkanappal olyan terheket rak a kormányra, amely ha meg tudná menteni helyzetét, még hosszú hónapok múltán, az egész jövő évi esztendőben is éreztetni fogja hatását. Minél tovább tart ez az állapot, a kormány helyzete annál súlyosabb lesz. A városi lakosság pontosan tudja ezt. Éppen ezért veti be ezt a jól bevált ősi fegyverét a véres küzdelembé. Miként a felkelők, a szabadsághősök még mindig harcoló csoportjai sem tángatnak, a parasztság sem hagyja magát megtéveszteni a kormány elnökének nemzetiszínű szölamaitól. A parasztság nem alkuszik. Nem ad hitelt sem a megtévesztő közleményeknek, sem Nagy Imre egyre fokozódó ígéréteinek. A falvak népe nem hagyja magát félrevezetni apró-cseprő, kétes értelmű anyagi természetű kedvezmények hangoztatásától. Az ország népe és vele együtt a magyar vidék is észrevette, hogy a helyzet a kormány számára egyre kényelmetlenebbé és nehezebbé válik. Tegnap még nem esett szó arról, hogy Gerőt eltávolítják a párt éléről. Mára megbukott. Tegnap még nem volt szó a szovjet csapatoknak az országból való kivonulásáról, Nagy Imre mára tudomásul vette, hogy a küzdelem elsőrendű célja az ország teljes függetlenségének kivívása. Már is alkudozik a harcolókkal, s az ország közvéleményével a vörös csapatok kivonulásának kérdésében. Tegnap a szabad világ közvéleménye még csak sejtette, mi történik Budapesten, ma már mindenki tudja a szabad világban, hogy a magyar nép véres harcot vív függetlenségéért és szabadságáért. A nyugati világ közvéleményének felháborodása ma már Moszkvának is gondot okoz. Két nap alatt elérkeztünk odáig, hogy a pártvezetőség és kormány kénytelen tárgyalásokat kezdeményezni Moszkvával a magyar nemzeti függetlenség és a magyar politikai szabadság érdekében.

06.15: Rendkívüli riport

Ková Kálmán összefoglalója.

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 22.20-kor.

3 Ez a felhívás a híradás keretében hangzott el.

A KELET-BERLINI NÉMET RENDŐRÖK ÉS A POZNAŊI LENGYEL RENDŐRÖK NEM LŐTTEK A NÉPRE! AKI FEGYVERÉT MAGYAR ELLEN FORDÍTJA, MEGBŰNHÓDIK!

06.30: Zene

06.40: A kalocsai érsek nyilatkozatáról

Károly atya mondja el a katolikus egyház állásfoglalását. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 16.40-kor és 21.30-kor, valamint október 26-án 00.20-kor.

RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁGOK TAGJAI! A HALÁLÓS ÍTÉLET JOGTALAN ÉS TÖRVÉNYTELEN! FELELNI KELL ÉRTE! A VÉGSŐ ÍTÉLETET A NÉP MONDJA KI!

06.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése a szovjet biztonsági övezet megrendüléséről. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.35-kor, 21.50-kor és 23.20-kor, valamint október 26-án 01.30-kor.

07.00: Hírszolgálat

A fegyveres ellenállás csütörtökön Budapest több pontján még folyamatban volt, sőt egyes külföldre érkezett utasok jelentése szerint a déli órákban a harcok hevessége csak fokozódott. [...] Nyugati hírszolgálati irodák jelentik a magyar fővárosból, hogy tegnap délelőtt Mikojan, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a fővárost, nyilvánvalóan visszatértek Moszkvába.

Moszkva. Nyugati hírszolgálatok közlése szerint a moszkvai rádió közölte Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta azt a részt, amelyben Nagy Imre ígéretet tett arra, hogy a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásáért folyamodik majd Moszkvához.

Belgrád. Az egyik nyugati távirati iroda tudósítója jelenti, hogy a jugoszláv kommunista körökben meglepéssel fogadták Kádár Jánosnak a magyarországi kommunista párt első titkárává való kinevezését. A Kossuth rádió adásai több ízben feltűnően zavarosak voltak. [...]

A világ minden részében a legnagyobb rokonszenvvel és csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. [...]

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy Amerika népét megdöbentette a szovjet katonai erők beavatkozása Magyarországon. [...]

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK, NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

07.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Ki küzd a barikádokon?

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 16.10-kor és 19.50-kor.

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSÁPATOK VONULJANAK KASZÁRNYÁIKBA! A KORMÁNY ADJON POZITÍV PROGRAMOT! TELJESÍTSE A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

07.20 Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor és október 26-án 01.25-kor.

07.25: A magyar falvak általános hangulatáról

Zoltán Károly jelentése.

Ismétlés, elhangzott: 06.10-kor.

07.30: Bell ezredes jegyzete

A magyar katonák viselkedéséről, a szovjet hadosztályok szerepéről.

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 18.20-kor, valamint október 26-án 00.30-kor.

07.40: Nemzetközi sajtószemle

A Christian Science Monitor vezércikkének ez a címe: Megrendült az egész kommunista szervezet! A lap megállapítja, hogy a Kremlben a közép- és kelet-európai események válságos órákat teremtettek. A szovjet vezetők a múltban néhányszor megkísérelték, hogy jóakarátúnak és békeszeretőnek tüntessék fel magukat. A Christian Science Monitor szerint a budapesti utcákon a szovjet harckocsik végtelen tömege asszonyokra, gyermekekre, fegyvertelen férfiakra való tüzelése ezekkel a törekvésekkel egyszer és mindenkorra leszámol. Haldoklók hörögik a magyar főváros kövezetén utolsó leheletükkkel, hogy a szovjet csapatok takarodjanak ki az országból. Ez a hangulat. Az elszántságnak, elkeseredésnek ez a foka a legkomolyabb figyelmeztetés az egész közép- és kelet-európai helyzet mérhetetlen veszélyességére.

Egy másik amerikai lap, a New York-i Daily Mirror a következőket írja: „Néhány nappal ezelőtt, a varsói feszültség idején jó előre feltételezték, hogy hamarosan Magyarország következik a követelések terén. Ez a feltételezés a legrövidebb időn belül elavult, Magyarország nemcsak folytatta, ami elkezdődött Közép- és Kelet-Európában, hanem teljesen új fordulatot adott az egész történelmi fejlődésnek. A magyarországi felkelés fejleményeiben, erejében, elszántságában nem hasonlítható a többi megmozduláshoz. A harc, a küzdelem katonai kimenetele még nem világos. Más kérdés, hogy a második világháború után a Szovjetunió határain valóságos veszélyövezetet létesített, és ennek a veszélyövezetnek kockázatos terheitől jól teszi, ha minél előbb megszabadul.”

A [The] Washington Post megállapításai a következők: a magyarországi forradalom azzal indult, hogy Nagy Imre jusson újra vezető szerephez. Egyetlen 24 órában megváltozott a kép. A lakosság kinyilvánította, hogy alapvető, gyökeres változást kíván. Ma már Budapesten senki se tagadhatja, hogy a magyar hadsereg tekintélyes része átállt a forradalom oldalára. A katonák egy része nyíltan átállt, más része különböző módon támogatja, segíti a felkelőket. Nagy Imre, a jelenlegi miniszterelnök ne számítson arra, hogy valaha is elfelejtik neki a szovjet katonaság segítségül hívását. Ezekben az órákban és percekben szovjet harckocsik rohamoznak a magyar főváros utcáin, szovjet fegyverek okoznak hatalmas pusztítást. Mindez Nagy Imre felszólítására történt. Nagy Imre tekintélye egyszer s mindenkorra elveszett. [...]

A jugoszláviai kommunista párt hivatalos lapja, a Borba ma reggeli vezércikkében azt írja, hogy a nemzetközi munkásmozgalom a budapesti eseményekből csupán egyetlen következtetést vonhat le: meg kell gyorsítani a demokratizálás ütemét, és meg kell találni a munkásosztály követeléseinek teljesítésére a módot. [...]

Az Expressen című svéd lap szerint Budapesten sok száz halott és közel 3000 sebesült van. A lap részletesen foglalkozik Nagy Imre személyével is. Hangoztatja, hogy a szabad népek rokonszenvé távolról sem a budapesti vezérkar felé, hanem az orosz alakulatok ellen harcoló védtelen magyar fiatalok felé fordul. A svéd szakszervezet központi napilapja, az Aftontidningen vezércikkében Magyar forradalom címmel foglalkozik a budapesti helyzettel. A lap nagy fontosságú fordulópontnak nevezi, hogy a magyar katonaság és rendőrség tagjai nem hajlandók tüzet nyitni honfitársaikra. Az Aftontidningen szerint Magyarországon nem lesz semmiféle kommunista uralom, se sztálinista, se hruscsovista, se titoista, ha a lakosság az orosz béklyóból kiszabadul. Egy másik svéd szociáldemokrata lap, a Stockholm Tidningen azt állapítja meg, hogy a magyarok dühe nem honfitársaik egy másik csoportja, hanem az orosz elnyomás ellen irányul. A lap szembeszáll a Nagy Imre-kormány bejelentésével, amely szerint reakciós ellenforradalmi erők harcolnak. A Stockholm Tidningen arra emlékeztet, hogy az elkeseredett magyar lakosság állásfoglalása egységes, magatartása forradalmi, szabadságot, önállóságot, függetlenséget és az eddigi nyomorúság helyett nagyobb darab kenyeret követelnek. A Stockholm Tidningen végül arra figyelmezteti Moszkvát, hogy Magyarországot még az 1848-as szabadságharc lehengerlése sem törte meg.

A következőkben a To Vima című athéni görög lap vezércikkéből idézünk: A közép- és kelet-európai megmozdulás Lengyelországból indult el, áttért Magyarországra, és ki meri azt állítani, hogy innen nem terjed tovább. [...] Egy másik görög lap, a Kathimerini azt írja, hogy nem tudni még, hogy a szovjet alakulatok magyarországi beavatkozása milyen katonai helyzetet teremtet. Magyarország és a világ időközben mindenesetre megtudta, a kommunista rendszernek a szovjet szuronyok kivételével nincs semmi támasza. Szovjet szuronyok nélkül a magyar nép már szabad volna.

07.50: Nagy Imre felelősségéről A rádió a szovjet hírszolgálati iroda közlése alapján [vett] A Gellért Andor beszél. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.09-kor, 18.09-kor, 19.09-kor, 21.09-kor és 23.09-kor, valamint október 26-án 01.15-kor.

08.00: Hírszolgálat A fegyveres ellenállás Budapest több pontján még folyamatban volt, sőt egyes külföldre érkezett utasok jelentése szerint a déli órákban a harcok hevesége csak fokozódott. [...]

Egy nyugati tudósító jelentése szerint csütörtökön röviddel dél után több ezer békes tüntető vonult fel a magyar Parlament előtt. A tüntetők magyar zászlókat lobogtattak, fegyver azonban nem volt náluk. Egy szovjet harcoksi tüzet nyitott a tüntetőkre. [...]

Bécs. A külföldiek csoportjának egyik tagja, aki tegnap Budapestről gépkocsin az osztrák fővárosba érkezett, a többi utas megerősítő megjegyzése mellett elmondta, hogy a külföldi megfigyelőkre elriasztó benyomást tett, milyen könnyű lelkiismerettel oltották ki egyes ávósok a puskacsővük elé került felkelők életét. Míg igen sok katona, és nem az ÁVO kötelékébe tartozó rendőr a tüntetőkhez csatlakozott, velük együtt vívta a harcot, az ávósok közül igen sokan kíméletlen kegyetlenséggel léptek fel és ezzel az eddiginél is jobban magukra vonták a tömeg gyűlöletét.

New York. Az amerikai lapok első oldalukon közölnek minden Magyarországgal kapcsolatos hírt. A [The] New York Times feltűnő szedéssel közli, más magyar vonatkozású hírek sorában: a budapesti felkelést egyes hírek szerint az robbantotta ki, hogy az ÁVO egy alakulata a tüntető tömeg szeme láttára lelőtte a magyar hadsereg egyik ezredesét és főhadnagyát.

Nagy Imre egy éjfél utáni rádióüzenetében, amelyet a miskolci munkássághoz intézett, bejelentette, hogy új népfrontkormányt alakít. A budapesti rádió mai első adásában felszólította Budapest lakosságát, hogy ma egész napon át ne menjen ki az utcára. Az üzemekben egész napon át szünetel a munka. A közleményt később úgy módosították, hogy a lakosság délelőtt 10-től délután 3 óráig szükségletei beszerzése céljából közlekedhetik az utcán. A belkereskedelmi miniszter felhívása szerint a kenyér és egyéb élelmiszer szállításával foglalkozó vállalatok köveszenek el mindent az élelmiszerüzletek nyitva tartására az említett órákban.

A budapesti MTI éjfél után – többnapos szünet után – ismét elkezdte a külföldnek szánt idegen nyelvű szolgálatát. [...]

Bécs. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda értesülése szerint Kelet-Magyarország igen nagy területei a magyar felkelők ellenőrzése alatt állanak. Pécsen a rádióállomás bemondotta, hogy a baranyai forradalmi tanács szervezett hadjáratot folytat a rendszer mellett harcoló katonai alakulatok ellen.

A Kossuth rádió adásai több ízben feltűnően zavarosak voltak. [...]

Budapest. Nyugati hírszolgálati irodák jelentik a magyar fővárosból, hogy tegnap délelőtt Mikoja, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek

szovjet szakértője Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a fővárost, nyilvánvalóan visszatértek Moszkvába.

Moszkva. Nyugati hírszolgálatok közlése szerint a moszkvai rádió közölte Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta azt a részt, amelyben Nagy Imre ígéretet tett arra, hogy a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásáért folyamodik Moszkvához.

Belgrád. Az egyik nyugati távirati iroda tudósítója jelenti, hogy a jugoszláv kommunista körökben meglepéssel fogadták Kádár Jánosnak a magyarországi kommunista párt első titkárává való kinevezését.

A világ minden részében a legnagyobb rokonszenvvel és csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. [...]

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy Amerika népét megdöbbentette a szovjet katonai erők beavatkozása Magyarországon. [...]

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRTONTANAI! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! PÁRANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

08.10: Reflektor Gallicus rovata. Ki küzd a barikádokon?

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 16.10-kor és 19.50-kor, valamint október 26-án 07.10-kor.

08.20: Hogyan történt, mióta tart? Vasvári Gergely nagy riportja az eseményekről. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 19.20-kor.

08.50: Nemzetközi sajtószemle Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor.

09.00: Hírszolgálat A fegyveres ellenállás Budapest több pontján még folyamatban volt, sőt egyes külföldre érkezett utasok jelentése szerint a déli órákban a harcok hevesége csak fokozódott. [...]

Bécsi diplomáciai körökben úgy tudják, hogy négy magyar ezred mindjárt a harcok elején átállt a felkelők oldalára. [...]

Egy nyugati tudósító jelentése szerint csütörtökön röviddel dél után több ezer békes tüntető vonult fel a magyar Parlament előtt. [...] A lakosság mindenütt nagy örömmel fogadta Gerő Ernő elmozdítását, hangoztatta az egyik külföldi. Egész útvonalunkon sok magyar zászlót láttunk, és mindegyik friss jelét mutatta annak, hogy a kommunista címert eltávolították róla. Győrtől nagy tömeget láttunk a városháza előtt. Az emberek örömmel figyelték, amint né-

hány ember éppen azon fáradozott, hogy eltávolítsa a vörös csillagot az épület homlokzatáról.

A külföldiek csoportjának egyik tagja, aki tegnap Budapestről gépkocsin az osztrák fővárosba érkezett, a többi utas megerősítő megjegyzése mellett elmondta, hogy a külföldi megfigyelőkre elriasztó benyomást tett, milyen könnyű lelkiismerettel oltották ki egyes ávósok a puskacsővük elé került felkelők életét. [...]

New York. Az amerikai lapok első oldalukon közölnek minden Magyarországgal kapcsolatos hírt. [...]

A budapesti MTI éjféli után – többnapos szünet után – ismét elkezdte a külföldnek szánt idegen nyelvű szolgáltatását. [...]

Bécs. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda értesülése szerint Kelet-Magyarország igen nagy területei a magyar felkelők ellenőrzése alatt állanak. Pécssett a rádióállomás bemondotta, hogy a baranyai forradalmi tanács szervezett hadjáratot folytat a rendszer mellett harcoló katonai alakulatok ellen.

Budapest. Nyugati hírszolgálati irodák jelentik a magyar fővárosból, hogy tegnap délelőtt Mikojan, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a fővárost, nyilvánvalóan visszatértek Moszkvába.

Moszkva. Nyugati hírszolgálatok közlése szerint a moszkvai rádió közölte Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta azt a részt, amelyben Nagy Imre ígéretet tett arra, hogy a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásáért folyomodik Moszkvához.

Belgrád. Az egyik nyugati távirati iroda tudósítója jelenti, hogy a jugoszláv kommunista körökben meglelégedéssel fogadták Kádár Jánosnak a magyarországi kommunista párt első titkárává való kinevezését.

A világ minden részében a legnagyobb rokonszenvvel és csodálattal emlékeznek meg a magyar szabadság harcosainak küzdelméről. [...]

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke kijelentette, hogy Amerika népét megdöbbenette a szovjet katonai erők beavatkozása Magyarországon. [...]

Párizs. A francia szakszervezetek vezetői a Szabad Európa Rádió tudósítójának adott nyilatkozatukban hangoztatták, hogy a francia munkásság nagy tömegei mély együttérzéssel figyelik a kelet-európai népek szabadságért folyó küzdelmét, és teljes erkölcsi támogatásukról biztosítják őket. A szakszervezeti szövetség főtitkára hangoztatta, hogy a magyar és lengyel munkásoknak a szovjet elnyomás alól való felszabadulásáért folyó küzdelme minden tekintetben jogos. A küzdelem végül a demokrácia szellemének győzelmére vezet. Ez a meggyőződése minden jóérzésű francia munkásnak ezekben a napokban.

Az Európa Tanács táviratot kapott a Rab Népek Közgyűlésétől. [...]

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK. PARANC SOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

09.10: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése a szovjet biztonsági övezet megrendüléséről. A Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.35-kor, 21.50-kor és 23.20-kor, valamint október 26-án 01.30-kor és 06.50-kor.

HÁZMESTEREK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

09.20: A kalocsai érsek nyilatkozatáról

Károly atya mondja el a katolikus egyház állásfoglalását. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 16.40-kor és 21.30-kor, valamint október 26-án 00.20-kor és 06.40-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK.

09.30: Bell ezredes jegyzete

A magyar katonák viselkedéséről, a szovjet hadosztályok szerepéről. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 18.20-kor, valamint október 26-án 00.30-kor és 07.30-kor.

HÁZMESTEREK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

09.40: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor és 08.50-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK. PARANC SOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

09.50: Reflektor

Gallicus rovata.

Ki küzd a barikádokon?

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 16.10-kor és 19.50-kor, valamint október 26-án 07.10-kor és 08.10-kor.

10.00: Hírszolgálat

A fegyveres ellenállás Budapest több pontján még folyamatban volt, sőt egyes külföldre érkezett utasok jelentése szerint a déli órákban a harcok hevessége csak fokozódott. [...]

New York. Az amerikai lapok első oldalukon közölnek minden Magyarországgal kapcsolatos hírt. [...]

A budapesti MTI éjfél után – többnapos szünet után – ismét elkezdte a külföldnek szánt idegen nyelvű szolgálatát. [...]

Bécs. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda értesülése szerint Kelet-Magyarország igen nagy területei a magyar felkelők ellenőrzése alatt állanak. [...]

Budapest. Nyugati hírszolgálati irodák jelentik a magyar fővárosból, hogy tegnap délelőtt Mikojan, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a fővárost, nyilvánvalóan visszatértek Moszkvába.

Moszkva. Nyugati hírszolgálatok közlése szerint a moszkvai rádió közölte Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta azt a részt, amelyben Nagy Imre ígéretet tett arra, hogy a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásáért folyamodik Moszkvához.

Belgrád. Az egyik nyugati távirati iroda tudósítója jelenti, hogy a jugoszláv kommunista körökben meglelégedéssel fogadták Kádár Jánosnak a magyarországi kommunista párt első titkárává való kinevezését.

Helsinki. A kommunista lapoktól eltekintve valamennyi finn lap a magyar nép iránti meleg rokonszenv hangján írt a magyar forradalom drámai fejleményeiről. A liberális Helsingin Sanomat, Finnország legerterjedtebb lapja vezércikkében megállapítja, hogy a magyar nép a kommunizmus ellen indította meg felkelését. A hatóságok ellenintézkedéseit a félelem vezeti. Hangsúlyozni kell azonban, írja a lap, hogy amidőn a békés koegzisztencia hangoztatói a tömegbe lövetnek, ez sem a magyarországi, sem a megszálló szovjet erők becsületét nem szolgálja. A felelős kormányokat mindenképpen elmarasztalja. A finn nép mélyen együtt érez a magyar testvérnépvel szenvedései, megpróbáltatásai eme napjaiban. Az Uusi Suomi azzal a megállapítással vezeti be cikkét, hogy ha a szovjet hadsereg nem lépett volna közbe, ma már nem lenne kommunizmus Magyarországon. A nép elsöpörte volna a kommunista vezetőket. Egész nyilvánvalóan népfelkelésről van szó, hangsúlyozza a finn lap. Más körülmények között el lehetett volna képzelni, hogy a kormány rendelkezésre álló eszközök elégségesek a felkelés elfojtására. A rendőrség és a védelmi erők valóban magyar érzelmű tagjai azonban nem kívántak népük és országuk ellen fordulni. Lehetséges, hogy a felkelést végül is elfojtják. Ne higgyük azonban, hogy ebben az esetben a felkelés hiábavaló volt. A kormány és a kommunista párt mindenképpen arra kényszerült, hogy további politikájában figyelembe vegye, amit a magyar tömegek ezekben a napokban igazi érzelmeikből elárultak. A finn szociáldemokraták, és egyben a koalíciós kormány egyik hivatalos lapja azzal vezeti be vezércikkét, hogy nyilvánvalóan régóta felhalmozódtak a belső nézeteltérések a különböző kommunista vezetők között. A nép azonban nem ezzel törődött, hanem az egész rendszer el-

len fordult. Nagy Imre az erőszak alkalmazását, a szovjet csapatok beavatkozását fordította a nép ellen. Ezzel lehet, hogy szolgálatot akart tenni Hruscsovnak, önmagának, pártjának és a rendszernek, amelyet képvisel. De vajon meggondolta-e azt, hogy a harckocsik eddig is mindig hatástalan eszközöknek bizonyultak, valahányszor azért vetették be őket, hogy azokat elnémítsák, akik akár meghalni is készek saját véleményük érvényre juttatásáért?

Varsó. Nyugati hírközlő irodák értesülése szerint Gomulka elhalasztotta mára tervezett elutazását Moszkvába, mindaddig amíg valamennyi szovjet katonai egység visszatér támaszpontjára.

10.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor, 08.50-kor és 09.40-kor.

HÁZMESTEREK, HÁZBIZALMIK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNEITEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

10.20: Bell ezredes jegyzete

A magyar katonák viselkedéséről, a szovjet hadosztályok szerepéről. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 18.20-kor és október 26-án 00.30-kor, 07.30-kor és 09.30-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

10.30: Rendkívüli hírszolgálat

A fegyveres ellenállás Budapest több pontján még folyamatban volt, sőt egyes külföldre érkezett utasok jelentése szerint a déli órákban a harcok hevessége csak fokozódott. [...]

New York. Az amerikai lapok első oldalukon közölnek minden Magyarországgal kapcsolatos hírt. [...]

A budapesti MTI éjfél után – többnapos szünet után – ismét elkezdte a külföldnek szánt idegen nyelvű szolgálatát. [...]

Bécs. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda értesülése szerint Kelet-Magyarország igen nagy területei a magyar felkelők ellenőrzése alatt állanak. [...]

Budapest. Nyugati hírszolgálati irodák jelentik a magyar fővárosból, hogy tegnap délelőtt Mikojan, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a fővárost, nyilvánvalóan visszatértek Moszkvába.

Moszkva. Nyugati hírszolgálatok közlése szerint a moszkvai rádió közölte Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta azt a részt, amelyben Nagy Imre ígéretet tett arra, hogy a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásáért folyamodik Moszkvához.

Belgrád. Az egyik nyugati távirati iroda tudósítója jelenti, hogy a jugoszláv kommunista körökben meglegéddel fogadták Kádár Jánosnak a magyarországi kommunista párt első titkárává való kinevezését.

Helsinki. A kommunista lapoktól eltekintve valamennyi finn lap a magyar nép iránt meleg rokonszenv hangján írt a magyar forradalom drámai fejleményeiről. [...]

Varsó. Nyugati hírközlő irodák értesülése szerint Gomulka elhalasztotta mára tervezett elutazását Moszkvába, mindaddig, amíg valamennyi szovjet katonai egység visszatér támaszpontjára.

10.40: Az utolsó huszonnégy óra története

Nagy Imre, a népi demokratikus kormány új miniszterelnöke és Kádár János rádióbeszédben szólította fel a felkelőket a fegyverletételre. Budapesten és vidéken ennek ellenére újra fellángoltak a harcok. Újabb összecsapásokra került sor, és a Nagy Imre-kormány most reggel már arra szólította fel a lakosságot, hogy ma egész napon át ne menjen ki az utcára. A tegnapi munkába hívás és a mai újabb kimenő tilalom pontosan megmutatja az utolsó 24 óra fejleményeinek irányát.

Csütörtökön délből a Kossuth Lajos tér csataterre emlékeztetett. Délutánra elhordták a halottakat. A Báthory utca felől néhány ávós a szovjet csapatok tüzelésével egy időben ugyancsak rálőtt a tüntetőkre. A szovjet harckocsik légénységének egy része ugyancsak kifejezte érzelmeit azzal, hogy fegyvereit az égre szegezve sütötte el. A város különben valóságos háborús, sok esetben az 1945-ös ostrom utáni állapotokra emlékeztető képet mutat. Többfelé kigyulladt házak égnek, a Nemzeti Múzeum épülete változatlanul ég. A magyar fővárosban rekedt külföldiek az utóbbi napokat a megsérült szállodák alagsorában töltötték. Az Astoria Szálló súlyos károkat szenvedett. Az angol és amerikai követek elé nagyobb csoportok vonultak fel, és a két követ rövid beszédben jelentette be, hogy Londont és Washingtonot a magyarországi fejleményekről tájékoztatja. Senki sem tudja a halottak és a sebesültek számát. Egy Ausztriába érkezett német mérnök elmondotta, hogy az összecsapásoknak sok súlyos áldozata van, és a jelek szerint a fővárosban máris kötszer- és gyógyszerhiány jelentkezik, a kórházak pedig már két nappal ezelőtt túlszűfoltak voltak. A mérnök beszámolójában még a következőket mondta el: láttam, amikor a szovjet harckocsik tüzet nyitottak a felvonuló tüntetőkre. Egy osztrák turista ezeket jegyezte meg: soha életemben nem felejttem el azt a pillanatot, amikor a magyarok pusztá kézzel, minden félelem nélkül szembeszálltak a szovjet harckocsikkal. A tüntetők hazájuk szabadságáért haltak meg. A magyar csapatok átálltak a felkelők oldalára, nem harcolnak a forradalom ellen. Az Ausztriába érkező külföldiek egységes véleménye, hogy a felkelés valójában máris sikeres. És nemhiába érzi a főváros lakossága, hogy megnyerte a küzdelmet.

A vonatközlekedés különben az ország nagy részében szünetel. A nyilvánosan ugyan ki nem hirdetett, de már a körülmények miatt is bekövetkezett munkabeszüntetés nem kis mértékben érintette a közlekedést. A vasutasok

munkahelytől való távolmaradása megnehezíti a szovjet felvonulási tervek végrehajtását is. Néhány helyen az ország több pontján a pályatest ugyancsak megsérült, és annak kijávítása a jelenlegi körülmények között egyelőre áthidalhatatlan akadálnak mutatkozik.

Országszerte egység nyilvánul meg a forradalmi követelések elfogadásán kívül az ávósok elleni gyűlöletben is. Megállapítható most már, hogy az úgynevezett biztonsági szervek kihívó magatartása több esetben súlyos ütközetek kifejlődéséhez vezetett. A felkelők az ÁVO teljes felszámolását és vezetőinek a mostani terrorakciókért való felelősségre vonását is követeli. A Duna-korzó egyébként eddig már több súlyos harcok színhelye volt.

A lakosság körében Gerő Ernő egyszerű felmentése tulajdonképpen a rendszer újabb kihívásának tűnt. Általános Budapesten az a vélemény, hogy Gerő Ernő elsősorban a felelős a történekeért. Sztálini kijelentései az egyetemi hallgatók békés tüntetését viharos forradalommmá változtatták át. Nagy érdeklődéssel várják, hogy a Nagy Imre-kormány Gerő Ernő felelősségre vonása terén meddig megy el.

A budapesti rádióban Tanczos Gábor, a DISZ, Petőfi Körének titkára tegnap már megemlítette a magyarországi kommunista párt volt első titkárának úgynevezett helytelen vezetését, amely sokakat elkeseredéssel töltött el. Fel-tűnőnek tartják az országban, hogy a Nagy Imre-kormány ugyan tett már néhány ígéretet a jövőre vonatkozóan, Gerő Ernő bírósági felelősségre vonására ennek ellenére még mindig nem tett ígéretet.

A Borba munkatársa is azt jelenti Magyarországról, hogy Gerő a tüntetők követeléseit reakciónak nyilvánította, és a hangulat ennek következtében iz-zóvá vált. A Borba munkatársát a Budapest előtt állomásozó szovjet alakula-tok különben nem engedték be a fővárosba, és az egyik kisebb faluban töltötte az éjszakát. A szovjet tisztek nagyon udvariasan közölték vele, hogy nem vállalhatnak felelősséget testi épségéért, éppen ezért nem engedélyezik to-vábbhaladását. [...]

Az olasz kommunisták kijelentik, hogy a magyarországi párt gyengesé-gére vall a Moszkvának küldött segélykérelem. Az olasz kommunisták en-nek ellenére helyeslik a szovjet beavatkozást. A kommunisták elszigeteltsé-ge egyre szembetűnőbb ezen a téren. A magyar forradalom, úgy látszik, a népfrontos szovjet tervek összeomlásával jár. Nenni, a kevéssel ezelőtt még társutas politikát hirdető szocialisták vezetője kijelentette tegnap, hogy elíté-li a magyarországi szovjet beavatkozást. Nehru indiai miniszterelnök, a semleges politika hirdetője, nemzeti felkelésnek nevezte a budapesti forra-dalmat. Azt mondta, hogy a magyarországi és lengyelországi események nagymértékben befolyásolják a kelet-európai országok belső függetlenségét, s Magyarország és Lengyelország önálló politika megszabását kíséri meg. A francia független szakszervezetek kongresszusa ünnepélyesen emlékezett meg a magyar mártírokról és hasonlóképpen megbélyegezte a szovjet fegy-veres közbelépést. Szaszíj [?] néger szakszervezeti vezető az afrikai színes

munkások nevében üdvözölte a magyar szabadságharcosokat. A francia szocialista párt parlamenti csoportja rendkívüli ülésen üdvözölte a hősiessen ellenálló magyar népet. Adenauer nyugatnémet kancellár az utóbbi évek legnagyobb eseményének nevezte a magyar felkelést. Az Európa Tanács táviratot kapott a Rab Népek Közgyűlésétől. A tanács most foglalkozik azzal az indítvánnyal, hogy terjesszék a magyar és lengyel ügyet haladéktalanul az ENSZ szervezete elé. Az Európa Tanács közgyűlése egyperces néma csennel emlékezett meg a magyarországi felkelők hősi halottairól. Az 50 millió tagot számláló szabad szakszervezeti szövetség vezetője kijelentette, kiáltványában követel szabad választást Magyarországon. Stevenson, az amerikai demokrata párt elnökjelöltje bejelentette, hogy támogat minden felelősségteljes washingtoni kormányakciót, amely segíti a magyar népet szabadsága kivívásában. Dulles amerikai külügyminiszter azt hangoztatta, hogy az Egyesült Államok kormánya a legnagyobb együttérzéssel vett tudomást a magyar nép szabadságharcáról. Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke az utolsó 24 órában több alkalommal nyilatkozott a közép- és kelet-európai helyzetről, valamint a magyarországi eseményekről. Legutóbb bejelentette, hogy Amerika célul tűzi ki: minden tőle telhetőt elkövet a békés lehetőségek határában belül, hogy megszilárdítsa a szabadság szellemét, és segítse mindazokat, akik a szabadságért küzdenek. Eisenhower hangoztatta, hogy Amerika népét megdöbbenette a szovjet katonai erők magyarországi beavatkozása. A szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának fő célja az ország megszállásának meghosszabbítása – mondotta.

10.55: A magyar falvak általános hangulatáról

Zoltán Károly jelentése. Ismétlés, elhangzott: 06.10-kor és 07.25-kor.

11.00: Hírszolgálat

Budapest. A fegyveres ellenállás a főváros több pontján még folyik. Külföldre érkezett utasok jelentése szerint a tegnap déli órákban a harcok hevessége még csak fokozódott. [...]

Bécsben ma reggel egy Magyarországon működő titkos rádiót lehetett hallani. A rádió a magyar nemzet Szabadság adójaként jelentkezik. A Szabadság rádió ma reggeli adásában általános sztrájkra szólította fel a magyar munkásságot. Követelte Mindszenty hercegprímás azonnali szabadlábra helyezését és primási funkcióiba való visszahelyezését. A Szabadság adó hangsúlyozta, hogy a kormány csakis Mindszenty hercegprímás maradéktalan rehabilitálásával bizonyíthatja be, hogy politikáját valóban megváltoztatja.

Bécsi diplomáciai körökben úgy tudják, hogy négy magyar ezred mindjárt a harcok elején áttért a felkelők oldalára. [...] Egy nyugati tudósító jelentése szerint csütörtökön röviddel dél után több ezer békés tüntető vonult fel a magyar Parlament épülete előtt. [...]

Csütörtökön súlyos harcok folytak közvetlenül a budapesti amerikai követség épülete előtt is. A követségi épület előtt hullámozó tömeg lelkesen üdvözölte a követségen lengő amerikai zászlót.

A lakosság mindenütt nagy örömmel fogadta Gerő Ernő elmozdítását, hangoztatta az egyik külföldi. [...]

New York. Az amerikai lapok első oldalukon közölnek minden Magyarországgal kapcsolatos hírt. [...]

Bécs. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda értesülése szerint Kelet-Magyarország igen nagy területei a magyar felkelők ellenőrzése alatt állanak. [...]

Budapest. Nyugati hírszolgálati irodák jelentik a magyar fővárosból, hogy tegnap délelőtt Mikojan, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a fővárost, nyilvánvalóan visszatért Moszkvába.

Moszkva. Nyugati hírszolgálatok közlése szerint a moszkvai rádió közölte Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta azt a részt, amelyben Nagy Imre ígéretet tett arra, hogy a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásáért folyamodik majd Moszkvához.

Helsinki. A kommunista lapoktól eltekintve valamennyi finn lap a magyar népiránt meleg rokonszenv hangján írt a magyar forradalom drámai fejleményeiről. [...]

Varsó. Nyugati hírközlő irodák értesülése szerint Gomulka elhalasztotta mára tervezett elutazását Moszkvába, mindaddig, amíg valamennyi szovjet katonai egység visszatér támaszpontjára. Az elhalasztást Gomulka már közölte Moszkvával, és azt is hozzáfűzte, hogy a szovjet csapatok állomáshelyeikre való visszatérésére vár. A végső határidőt erre a lengyel hírközlő iroda korábbi jelentése szerint a mai napban jelölték meg. Gomulka vár addig, amíg megbizonyosodik arról, hogy Moszkva valóban minden csapatot visszavezényelt előző támaszpontjára.

Párizs. Aimé Césaire martinique-i kommunista képviselő, a francia Nemzetgyűlés parlamenti csoportjának tagja, neves író kijelentette, hogy kilép a Francia Kommunista Pártból és képviselői mandátumát rendelkezésre bocsátotta. Césaire elhatározásáról tájékoztatta Thorez párttitkárt, és indokolásul a szovjet erők magyarországi intervencióját jelölte meg.

11.10: Az utolsó huszonnégy óra története

Ismétlés, elhangzott: 10.40-kor.

AZ ORSZÁG SZTRÁJKOL, A HARC ÓRÁIT ÉLI! MUNKÁSOK, PARASZTOK! MINDENKI A MAGA HELYÉN SEGÍTSE A SZABADSÁGHARCOT!

11.25: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, valamint október 26-án 01.25-kor és 07.20-kor.

11.30: Rendkívüli riport

A Magyarországon egyre erőteljesebben kibontakozó drámai eseményeket teljes együttérzéssel kíséri a szabad világ. Riportunkban a nyugati fővárosokból érkező jelentések alapján ismertetjük azt a visszhangot, amelyet a magyarországi események keltenek.

A KORMÁNY AZONNAL KÉRJEN KÖTSZERT, GYÓGYSZERT, ORVOSI SEGÍTSÉGET ÉS ÁPOLÓ SZEMÉLYZETET A GENFI NEMZETKÖZI VÖRÖSKERESZTTŐL! A SEGÉLY ÓRÁKON BELÜL OTT LEHET!

11.40: Széljegyzetek

Zoltán Károly: A városokban, a gyárüzemekben áll a munka. A gépek, munkapadok, íróasztalok mellett töltött keserű esztendőket irtózata tartja távol a városok lakosságát munkahelyétől. De ez a magatartás egyúttal fegyver is, amellyel a vidéki lakosság azokat támogatja, akik fegyverrel a kezükben harcolnak most a magyar szabadságért. Parasztok! Ez a ti fegyveretek is! Igaz ugyan, hogy a ma elmulasztott munkát a mezőn holnap már nehezebb bepótolni. És holnapután már véglegesen elkésett. De mit számít ma a mezei munka beszüntetésével járó anyagi áldozat a kockán forgó értékekkel szemben!

Péter Mihály: Sztrájkolnak a munkások, nem működnek a gépek, fegyverül használják a szerszámokat. Ezekben a történelmi időkben, amikor az egész nemzet sorsáról van szó, a szakszervezet vezetői patkányokként elbújtak valahova, mint annyiszor. Most sem a sztrájkoló munkások oldalán állanak, hanem félelmükben a bőrüket mentik. Most, hogy sztrájkol az ország minden üzemének dolgozója, mi van a SZOT-tal? Ki mellé állt a Szakszervezetek Országos Tanácsa, miért nem követel most függetlenséget? Miért nem szervezi a harcot az idegen beavatkozás, Moszkva ügynökei hatalmának meghosszabbítása ellen? Azért, mert a SZOT-ot elsodorta az idő, elmúlt minden rossz emlékével együtt. Új mozgalom születik! Az üzemekben ma már más a jelszó, mint régen: Éljen a szabad szakszervezet, amely most és a későbbi küzdelem folyamán is a munkások oldalán áll! Fel kell számolni az idegen befolyást! Fel kell oszlatni a régi kereteket, nem parancsol többé a párttitkár, nem dirigálhat az üzemi megbízott. Az egész magyar életet alapjaiban kell felépíteni. Éljen a szabadságért küzdő magyar nép! Éljen a szabad munkásmozgalom!

Vasvári Gergely: Néhány hónapja a kormány tárgyalásokat kezdett Mindszenty hercegprímással. Azt ígérték neki, szabadon engedik, engedik működni, de... Mindszenty bíboros itt közbevágott: pardon, mondotta, azt, hogy de, azt majd én mondom meg. És ajtót mutatott a küldötteknek, és hősieken maradt fogságában. Mert ez a nemzet szava, a nemzet felkelt és fegyverrel küzd igazáért, és ha alkudozásokra kerül a sor, nem a párt, hanem a nemzet mondja azt, hogy: de!

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK VISSZA! TELJESÍTSEK A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

11.50: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor, 08.50-kor, 09.40-kor és 10.10-kor.

12.01: Hírszolgáltatás

Budapest. A fegyveres ellenállás a főváros több pontján még folyik. Külföldre érkezett utasok jelentése szerint a tegnap déli órákban a harcok hevessege még csak fokozódott. Ugyancsak külföldi utasok szerint a szabadságharcosok elsőrendű célja, hogy a szovjet csapatok minél előbb hagyják el Magyarországot. A vasúti és repülőforgalom Ausztriával még nem állt helyre. A magyar fővárost csak gépkocsin lehet elhagyni. A budapesti hidakon a közlekedést az egész mai napra eltiltották. A Kossuth rádió tegnapi adásai több ízben zavarosak voltak. [...] Bécsben ma reggel egy Magyarországon működő titkos rádiót lehetett hallani. [...] Bécsi diplomáciai körökben úgy tudják, hogy négy magyar ezred mindjárt a harcok elején átállt a felkelők oldalára. [...] Csütörtökön súlyos harcok folytak közvetlenül a budapesti amerikai követség épülete előtt is. A követségi épület előtt hullámozó tömeg lelkesen üdvözölte a követségen lengő amerikai zászlót.

Bécs. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda értesülése szerint Kelet-Magyarország igen nagy területei a magyar felkelők ellenőrzése alatt állanak. [...]

Budapest. Nyugati hírszolgálati irodák jelentik a magyar fővárosból, hogy tegnap délelőtt Mikojan, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a fővárost, nyilvánvalóan visszatért Moszkvába.

Az egész nyugati világ szeme Budapesten nyugszik. Az egész nyugati sajtó – természetesen a kommunista lapokat kivéve – osztatlan és fenntartás nélküli rokonszenvvel kíséri a magyar nemzet erőfeszítéseit szabadsága kivívása érdekében, és elismeréssel ír a magyar szabadságharcosok bátorságáról. A finn lapok a testvéri magyar nép iránt érzett szeretetének és meleg rokonszenvének adnak kifejezést. [...] Az amerikai lapok első oldalukon közölnek minden Magyarországgal kapcsolatos hírt. [...] A New York Herald Tribune a magyarországi eseményekkel foglalkozva kiemeli, hogy egyelőre még nem lehet felmérni, hogyan végződik a vasfüggöny mögötti országokban megindult eseménysorozat. A lap véleménye szerint az, ami Lengyelországban meg Budapesten kiobbant, könnyen és valószínűleg kihatással lehet a Kreml belső helyzetének alakulására. Nem lehet kétséges, hogy Hruscsov és a többi szovjet kommunista vezető között nincs egységes vélemény a vasfüggöny mögötti helyzet kiértékelése tekintetében. A szovjet kommunista vezetők túlbecsülhették erejüket, és elszámították magukat a Jugoszlávia irányában folytatott politikájuk kihatásaiban. A Tribune megállapítja, hogy az, ami Budapesten történt, messze túlmegegy azokon a kereteken, melyeket Nagy Imre politikai terveinek megvalósítása számára magának állított.

A francia sajtó közül a szocialista Le Populaire véleményét idézzük. A lap rámutat arra, hogy a Kreml vezetői számára most két út nyílik: vagy szabad folyást engednek a demokratizálódásnak a kelet-európai országokban, vagy az erőszakhoz folyamodva tűzzel-vassal leverik a felkelést. A szovjet kommunista vezetőknek azonban tudniuk kell, hogy abban az esetben, ha a két lehetőség közül a másodikat választják, ezzel egy olyan robbanást provokálnak a vasfüggöny mögött, amely elsöpörheti teljes befolyásukat a leigázott kelet-európai országokban. A baloldali, kommunistaellenes Franc-Tireur élesen bírálja a magyarországi eseményekkel kapcsolatos francia kommunista sajtóhangokat. A lap kiemeli, hogy a budapesti eseményeket nem lehet reakciós elemek aknamunkájának tekinteni. Ami Budapesten történik, írja a francia lap, az valóban a magyar nemzet felkelése, a rendszer ellen.

Varsó. Nyugati hírközlő irodák értesülése szerint Gomułka elhalasztotta mára tervezett elutazását Moszkóba, mindaddig amíg valamennyi szovjet katonai egység visszatér támaszpontjára. [...]

12.10: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról

Nótárius beszél. Az orvosok és az ápolónők most már 72 órája jóformán megszakítás nélkül szolgálatot teljesítenek. A magyar szabadságharc számtalan súlyos sebesültjét mentették máris meg önfeláldozó munkájukkal a haláltól. A gyógyszer- és kötszerhiány már két nappal ezelőtt súlyos volt. A harc előtt is közismert volt a fővárosban és vidéken egyaránt a gyógyszer- és kötszerhiány. Most különösen nagy a hiány a műtéti beavatkozásokhoz nélkülözhetetlen kábító- és altatószerekben. A súlyos sebesültek nagy részének nem jut fájdalomcsillapító, és a budapesti kórházak folyosói kétségbeejtően túlszűfoltak ezekben az órákban, holott a legtöbb belgyógyászati kórtermet sebészeti betegek számára ürtették ki. A jelenlegi körülmények között a Nagy Imre-kormány hiába próbálja a hazai erőforrásokat az eddiginél nagyobb mértékben kihasználni. Azért kísérletezik hiába, mert egyszerűen nincs már több orvos, nincs több egészségügyi dolgozó és ápoló tartalékban, és a gyógyszer-, valamint a kötszerkészletek teljesen kimerültek. A Nagy Imre-kormánynak ilyen körülmények között első számú kötelessége, hogy a külföldre forduljon segítségért. A gyógyszer- és orvoshiány miatt már eddig is számtalan alkalommal szükségtelenül emelkedett a tragédiák száma. Kérje a kormány, hogy a Nemzetközi Vöröskereszt azonnal küldjön külföldi orvosokat, küldjön ápolókat, küldjön kötszert és küldjön gyógyszert. Nem vitás egyetlen másodpercre sem, hogy a Nemzetközi Vöröskereszt a budapesti kérelem megérkezése után haladéktalanul intézkedik, és nyomban útba indít orvosokat, ápolókat, nyomban megkezd a kötszer és gyógyszer Magyarországra való szállítását is.

12.15: Az utolsó huszonnégy óra története

Ismétlés, elhangzott: 10.40-kor és 11.10-kor.

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL, HAZÁM, ELŐRE GYORSAN! / MEGÁLLNI FÉLÚTON KÍVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

12.30: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 11.40-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP, HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK, NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

12.40: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP, HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK, NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

12.50: Ki az ellenség?

Balogh Balázs jegyzete.

A magyarországi helyzetről nyilatkozott Sepilov szovjet külügyminiszter. Ki-jelentette, hogy a magyarországi kormány kérte a szovjet csapatok beavatkozását, mert fönnállott a veszély, hogy az ellenforradalmi erők szétrombolják az ország egész életét. Ezt, kedves hallgatóim, eddig is tudtuk, a magyarországi párt és a bábkormány azóta ismételtlen, a nyilvánosság előtt azonosított magát ezzel a szörnyűséggel, vállalta a felelősséget azért, hogy a gyűlölt idegen hatalom katonái védelmezzék meg a magyarországi ügynökök nyomorult életét. És a rendet, amely a szolgaság, gonoszság és hazugság rendje volt. Tudtuk, hogy a Varsói Szerződésre hivatkoztak, amely még a Szovjetunió fogalmazásában sem ad semmiféle jogcímet erre a beavatkozásra, de nem akartuk hinni, hogy ennek a mamuthatalomnak a külügyminisztere ezekben a valóban sorsdöntő órákban is közönségesen hazudik. Sepilov éppen úgy tudja, mint a magyar nép, hogyan jött létre ez a Varsói Szerződés. Odaparancsolták a magyarországi ügynököket, kezükbe nyomták a szerződés szövegét, ezek alázatosan aláírták, és elfogadtatták az úgynevezett Országgyűléssel. Mi köze a népnek ehhez az Országgyűléshez, ki állította össze, hogyan dolgozott, erről most már ne is beszéljünk. Ki terjesztette az Országgyűlés elé, hogyan alakul meg a kormány, ezt sem titkolták, soha egy pillanatra sem. Nem a nép akarata érvényesült, hanem a párt politikai bizottsága rakta oda bábait a miniszterelnöki és a miniszteri székekbe. A politbúrót viszont végeredményben nem Budapesten, hanem Moszkvában állítják össze.

A nép nagyon is jól emlékszik arra, hogy Rákosi Mátyást nem Budapesten csapták el, hanem Moszkvában, és végeredményben Mikojan elvtárs lódította ki az első titkári székből. Mikojan ültette be a helyére Gerő Ernőt, aki közvetlen bűnös abban, hogy a mostani véres harc kirobbant. Mikor látták, hogy az egész néppel állanak szemben, hogy az a csodálatos, hősi nép a szovjet hadsereggel szemben is helytáll, elcsapták Gerőt. Most derül ki, hogy ez sem budapesti elhatározásra történt. Mikojan és Szuszlov jelentek meg Budapesten, ők rúgták ki Gerőt, és nevezték ki Kádárt, ők állították össze a mostani politbűrőt is, ami természetesen, mint mindig, az ő parancsait hajtja végre. Ezért mondtuk, hogy hazudik Sepilov, mikor szemforgató módon magyar kormányról beszél. Magyar kormány, ilyen nincs. Magyarországi ügynökök vannak, akik teljesítik a moszkvai parancsot, azt az utasítást is, hogy be kell hívni Budapestre a szovjet hadsereget. A szovjet kormány önmagát hívta be Budapestre, egy jogilag, erkölcsileg érvénytelen szerződés alapján, annak is a súlyos megsértésével, s most szemforgatóan mossa a kezét: ő csak rendet akart, és a budapesti kormány kérésének tett eleget. [...] Minden perc, amellyel ezt a gyalázatot meghosszabbítják, meghatványozza bűneik súlyát, és ha lehet, még forróbbá hevíti azt a szent gyűlöletet, amely most ott harcol a budapesti utcán, a vidéki városokban, ipari centrumokban, a falvakban, a történelem leghitványabb zsarnoksága, leggyűlöltebb uralmi rendszere ellen. Ki az orosz csapatokkal Magyarországról!

13.00: Hírszolgálat

Budapest. A fegyveres ellenállás a főváros több pontján még folyik. [...] **Bécs.** Az egyik nyugati hírszolgálati iroda értesülése szerint Kelet-Magyarország igen nagy területei a magyar felkelők ellenőrzése alatt állnak. [...]

Budapest. Nyugati hírszolgálati irodák jelentik a magyar fővárosból, hogy tegnap délelőtt Mikojan, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a fővárost, nyilvánvalóan visszatért Moszkvába.

Az egész nyugati világ szeme Budapesten nyugszik. [...] A finn sajtó a testvéri magyar nép iránt érzett szeretetének és meleg rokonszenvének ad kifejezést. [...] Az amerikai lapok első oldalukon közölnek minden Magyarországgal kapcsolatos hírt. [...] A német sajtóból kiemeljük a [Die] Welt című lap megjegyzését a budapesti eseményekhez. Bármilyen eredménnyel is végződjenek a Budapest utcáin vívott véres harcok, írja a hamburgi lap, egy dolog már ma megállapítható. A budapesti csata igazi vesztese a Szovjetunió lesz. Moszkvának ugyan még módjában állt katonai és stratégiai helyzetének dokumentálása a vasfüggöny mögött, ugyanakkor azonban eljátszotta a vasfüggöny mögötti rab népek egyes részeinél eddig talán még élvezett rokonszenvének utolsó maradványait is. Hosszú távra a Szovjetunióknak el kell veszítenie a játszmát. Magyarországi katonai intervenciójával egyszer s mindenkorra eljátszotta azt a szerepét, hogy még egyszer, akár csak a hitelesség látszatával is, Egyiptom vagy az

ázsiai arab államok szuverenitásának szószólójaként léphessen fel nemzetközi fórumok előtt. Hasonló értelemben ír a [Neue] Zürcher Zeitung hosszú beszámolójában, amelyben visszapillantást vet a legutóbbi hetek vasfüggöny mögötti fejleményeire. Megállapítja, hogy június 28-a óta Kelet-Európa nem nyerte vissza többé nyugalma. A poznańi felkelés olyan mozgásba hozta a kommunista ellenőrzés alatt álló Kelet-Európát, amely azóta nem tudott megállni. A vasfüggöny mögötti fejlődés a legsúlyosabb probléma elé állította Moszkva úgynevezett kollektív vezetését. A szovjet gyarmatosítási politika ellen fellázadt népek elszánt magatartása ezenkívül súlyos és jövőképtelen csorbát ütött a szovjet külpolitikán, egy olyan pillanatban, amikor az éppen az ázsiai és afrikai népek hívatlan prókátoraként kívánt fellépni. A Neue Zürcher Zeitung végül megállapítja, hogy a magyarországi események kétségtelenül hozzájárulnak ahhoz, hogy a Kremlben a moszkvai pártkongresszus óta kétségtelenül dúló személyi harc új lángra lobbanjon.

Berlin. A kelet-berlini kommunista hatóságok nyugtalanság kirobbanásától tartva, állig felfegyverzett katonákkal vették körül a középületeket a volt német főváros szovjet övezetében. Katonaság őrzi a kelet-németországi kommunista párt székházát is. Készültségbe helyezték a határrendőrséget és a biztonsági szerveket.

Varsó. Nyugati hírközlő irodák értesülése szerint Gomulka elhalasztotta mára tervezett elutazását Moszkvába, mindaddig amíg valamennyi szovjet katonai egység vissza nem tér eredeti támaszpontjára. Az elhalasztást Gomulka már közölte Moszkvával.

13.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jut eszébe. [...] Ama rengeteg kiáltványok egyike, amelyeket most a visszahódított rádió mikrofonján keresztül a nemzethez intéznek, de amelyeket a nemzet aligha hallgat meg, mert az igazi kiáltványokat nem a fülével hallgatja, hanem a vérével írja, szóval a sok kiáltvány egyike azt mondja, hogy a párt politikai bizottságának döntése, ez a megnyugtató és szívderítő döntés valóban az utolsó pillanatban érkezett. Arról a döntésről van szó, amely Nagy Imrét a kormányelnöki, Kádár Jánost a főtitkári méltóságba segítette. Ez a döntés érkezett, lelkendeznek a kiáltvány aláírói, az utolsó pillanatban.

Az utolsó pillanatban? Be régen elmúlt az az utolsó pillanat, be régen a politikai bizottság döntése előtt, örvendő urak! Már maga a pusztaság tény is, hogy az utolsó pillanatig engedték fajulni a tragédiát, már ez a pusztaság tény is bizonyítja, hogy az utolsó pillanatot lekésték. Ugyan miféle alapon, milyen erkölcsi jogon merészelik azt hirdetni a mikrofon előtt a rendszer olcsó kufarai, hogy a végpillanatban mégiscsak megszületett a nagyszerű, a mindent kibozgó megoldás? Az utolsó pillanatot emlegetik, amikor vér öntözi a magyar térségeket, a gyász bakacsinja vonja be a magyar eget, számolatlanul tapossa

a magyar életeket a szovjet csizma, mintha nem 1956-ot, de 1756-ot írnánk, a Duna medrében a Kongó folyón, és mi magunk nem évezredes kultúrnép, de a parti dzsungelben félmeztelen hottentották vagy kafferek lennének. Az lenne a még kellő időben elcsípett utolsó pillanat, az lenne a bölcs megoldás, hogy a nemzet kint pusztul a barikádokon, szemben vele Nagy Imre vörös tankjai, fölötté pedig Nagy Imre statáriumai? Nem megoldás ez, hanem árulás és mérszárszék, kiáltványszerkesztő urak!

Ám ismerjük el, hogy noha az utolsó pillanat már régen elmúlt, amint az utolsó hajót is arról lehet megismerni, hogy már elment, és noha Nagy Imre már rég nem megoldás, ezt az elszalasztott végpillanatot és ezt az eljátszott megoldást meg lehetett, meg is kellett volna ragadni. Meg lehetett volna ragadni akkor, ha Nagy Imre a nép élén, nem pedig a nép ellen veszi át a hatalmat. Mert igazában a nép élén kellett volna érkeznie. Hiszen ez a nép állt mögötte, a nép követelte visszahívását, a nép emelte ki a politikai kriptából, ahova örök hatalmi harcukban moszkvai vetélytársai letaszították. Talán egész történetünkben sem volt még férfiú, akinek kezébe annyi győzhetetlen lehetőséget, oly sok szerencsés ütköztetőt halmozott volna az események szeszélye, a vak véletlen, mint amennyit halmozott Nagy Imre kezébe. Tudjuk, hogy a rémuralom első hat esztendejét az Akadémia utca hű és feltétlen fiaként szolgálta végig. Beleértve még azt a korszakot is, amelyben Moszkva budapesti helytartósága nem csak a nemzet legjobbjait, de a párt legjobbjait, a díszsírhelyes áldozatokat ölte halomra. Utóbb, amikor a Sztálin halálát követő válságban Moszkva megpróbálkozott az olvadás taktikájával, e tetszetős, népszerű politikai sodrásban Nagy Imrét szemelték ki a kormányos szerepére. Ebből azután önként következett, hogy amikor az ortodox zsarnokság képviselői visszaszerezték a hatalmi posztokat, ő szorult háttérbe, a liberalizálódás áldozatának misztikuma lengte körül, elfelejtették múltját és legenda szövődött körülötte, ő lett az ibseni népművész, az elnyomott tömegek és a felszabadító jövő ígérete. Az utóbbi hónapok szabadságküzdelmeiben az ő neve csillogott az élen. A parasztság, a Petőfi Kör hősi értelmisége, a nagyszerű magyar fiatalság, még részben a proletariátus is tőle és vele várta a kibontakozást. Most, amikor e tragikus hét elején a nép milliói felsorakoztak, ezeket a népmilliókat Nagy Imre maga mögött tudhatta. Éppen csak cselekednie kellett volna úgy, ahogyan Gomułka cselekedett Varsóban: egyetlenegyszer odaütnie az Akadémia utca asztalára, és a bűnös múlt már nincs is többé, a megújulás folyama útnak indulhatott volna. Békén, boldogan, a néppel és a nép által, a hulló vér áradata és a gyász égne a törő kétségbeesése nélkül.

De Nagy Imre nem ütött az asztalra. Illetve nem az asztalra ütött, hanem arra a népre ütött, amely hajlandó lett volna őt vezérének elfogadni, hogy új utakon új sorsba vezesse. Statárium és a szovjet hordák; ez volt az ibseni népművész válasza a nemzetnek. Miért válaszolt így? Talán csak a népmilliók felejtették el a múltját, de ő maga nem? Vagy talán a vörös vetélytársak lép-

csalták, hogy így zúzzák semmivé könnyen szerzett, de tényleg mérhetetlen presztízsét? Nincs válaszuk ezekre a kérdésekre. De nem is nagyon érdekel bennünket ez a hiányzó válasz. Mert merőben mindegy az, miért döntött kényér helyett a sortűz, szabadság helyett az idegen martalócok mészárlási joga mellett. A lényeges az, hogy az elnyomott nemzet kint pusztul a barikádokon, szemben vele Nagy Imre szovjet légiói, fölötté Nagy Imre statáriumai.

Miféle utolsó pillanatról, miféle megváltó döntésről beszélnek tehát a perfid kiáltvány megfogalmazói? Igaz, mi is elismerjük, hogy az új miniszterelnök, aki egy perc alatt fecsérelte el esztendőik során át felhalmozott vagyonát, amelyet különben nem is ő halmozott fel, hanem a sóvárgó és álmodó népmilliók halmoztak fel részére, szóval mi is elismerjük, hogy az új kormányfő ígéretet ígéretre halmozott tegnapi beszédében. Azt mondotta, hogy a felkelés leverése után széles körű népfrentkormányt alakít. A felkelés leverése után reformprogramot terjeszt elő. A felkelés leverése után tárgyalásokat kezd a szovjet-magyar egyenrangúságról. A felkelés leverése után odahat majd, hogy Moszkva rendelje vissza megszálló csapatait hazánkba. Után... után... és mindig csak után! Mit akar ezekkel a ködös, minden biztosíték nélküli, a kétes jövőben esedékes ígéretekkel a kormányelnök, amikor az utcákon ömlik a vér, egész térségünket betölti az özvegyek és árvák jaja? Nem szavak, nem ígéretek kellenek most, légyenek bár mégoly fennkölt szavak és mégoly szárnyaló ígéretek is, hanem tettek, cselekedetek, azonnal és megfontolás nélkül. Mindenekelőtt és mindennekfölött azoknak az idegen hordáknak a visszavonása, amelyek ott kalózkodnak az egész országban, pusztítják az életeket és javakat, halomra mészárolják a magyar jövő zálogát, az ifjúságot. Ne ígérjen semmit az új miniszterelnök, a népnek most nincs szüksége programjára, nincs szüksége szemfényvesztő népfrenti kormányára, nincs szüksége szónoki művészetére, egyetlen hangjára sem. Csak az aláírására van szükség. Arra az aláírásra, amellyel ránk szabadította martalócait, és amellyel e martalócoktól megmentheti a nemzetet. Visszahívni a szovjet divíziókat, vissza haladéktalanul, itt kezdődik és itt végződik minden, itt kezdődik vagy végződik Nagy Imre uralma is. Ezen a ponton dől el, van-e benne csak csöppnyi jóhiszeműség is, van-e benne – túl a moszkvai engedelmen – csak csöppnyi összetartozás is az ezer sebből vérző nemzettel. Az utolsó pillanat már régen elmúlt. Elmúlt akkor, amikor az első vértanú, a szabadságharc első mártíra elhullott a kövezeten. Az utolsó pillanatot elszalasztotta Nagy Imre. De még kezében egy véglehetőség. A hon és a nép parancsa. Vissza az oroszokkal! És ha nem, örökre vissza vele!

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK VISSZA! TELJESÍTSEK A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

13.20: Nemzetközi sajtószemle

A bécsi újságok első oldala nagy főcímei arról számolnak be, hogy Magyarországon terjed a felkelők szabadságharca. A kormánykoalíció napilapja, a Neues Österreich első oldalán ez a főcím: Budapest dacol a szovjet páncélosokkal! Az alcímek kiemelik, hogy egyes helyeken a szovjet katonaság is támogatja a felkelőket, továbbá négy honvédezred zárt sorokban csatlakozott a szabadságharcosokhoz. A szociáldemokrata Arbeiter Zeitung megjegyzi, hogy a budapesti népi demokratikus kormány győzelmi jelentései kissé elsietettek voltak. A véres harcok folytatódnak és egyre inkább országos méretet öltenek – állapítja meg a szociáldemokrata lap.

A Die Presse című bécsi lap vezércikkében a következőket írja: „Nem állták ki a próbát a nemzet előtt azok a kommunisták, akik Magyarországon az utóbbi években nem kompromittálták magukat súlyosan és szerdán kormányra kerültek. Nem a dolgozók érdekeiért szálltak síkra, pedig ezek nevében tartottak igényt a hatalomra. Az idegen megszállókat képviselték. Világos, hogy azoknak, akiknek kezéhez ezrek vére tapad, nincs jövője Magyarországon. Akkor sincs jövőjük, ha esetleg a szovjet beavatkozás segítségével egy ideig még kezükben tartják a kormányrudat. A magyarországi kommunisták ezekben a napokban, valamennyi vezetőjükkel, szembehelyezkedtek saját népükkel, és egyértelműen tanúsították, hogy közönséges moszkvai ügynökök. A fél Európát uralma alá hajtó kommunizmus még sohasem mutatta meg gyengeségét ilyen nyíltan, mint most Budapesten, ahol a népi demokratikus miniszterelnök a forradalmárok küldöttségének fogadására kényszerül, és meghajlik feltételeik előtt, ahol a honvédelmi miniszternek határidőt kell kitűznie csapatai számára, hogy azok a megadott időpontig verjék le a felkelést, és ahol a pártvezért a legnagyobb harcok közepette el kell távolítani tisztségéből az egész nemzet nyomására.” A Die Presse vezércikkének ez a végső következtetése: „A kelet-európai orosz támaszpontok napjai megszámlálhattak. Nincs többé út visszafelé a sztálinizmushoz. Ez a rendszer végérvényesen idejét múltá és minden, a szovjet birodalom újjászervezésére irányuló kísérlet elkerülhetetlenül a szovjet koegzisztencia új épületének összeomlásához vezet.” [...]

A Yorkshire Post című angol konzervatív lap mérsékelt, a beavatkozástól tartózkodó szovjet politikát sürget. A [The] Scotsman című brit újság azt hangoztatja, hogy a Nagy Imre-kormány az elmúlt napok eseményeiből súlyos tanulságot kell levonnia. A kormánynak tudomásul kell vennie, hogy nem kapta meg a nagy tömegek támogatását és az elégedetlenség további megnyilvánulásai félreérthetetlenek.

Az amerikai [The] New York Times mai vezércikke összekapcsolja a magyar és lengyel helyzetet. A lap ezeket írja: „Miért Lengyelország és Magyarország próbálta meg elsőnek a szovjet uralom lerázását? A két ország történelmi háttere nagyon hasonló. Mindkettőben hagyományai vannak a szabadságszeretetnek és az oroszellenes érzelmeknek. A jelek szerint Lengyelországban még so-

kan remélik, hogy a jelenlegi keretek között is javulhatnak a viszonyok. Magyarországon most már félreérthetetlenül az egész kommunista rendszer szétzúzására tesznek kísérletet. A fejlemények eltérése mutatja, hogy Nagy Imre és Kádár János kérte a szovjet beavatkozást, és most már több napja a Vörös Hadsereg alakulatai gyilkolják Budapest utcáin a magyarokat. Nem kétséges, hogy a magyarországi kormányt csak a szovjet szuronyok tartják uralmon.”

A New York Herald Tribune véleménye szerint a legnagyobb mértékben helytelen volna a magyarországi forradalmárok felkelésének leverésével számolni. Nagy kérdés még, milyen magatartást foglal el a továbbiak során a szovjet hadsereg parancsnoksága, és az is nagy kérdés, hogy a budapesti felkelés napjaiban milyen erőt kell igénybe venniük a többi közép- és kelet-európai ország egybetartására. Mindenekelőtt kiderült, hogy a magyar hadsereg a kommunistákkal szemben áll és nem hajlandó a kormány kiszolgálására – állapítja meg a New York Herald Tribune. A lap a továbbiakban a következőket hangoztatja: „Politikai körökben nem tudják belátni, milyen meggondolás alapján határozhatnának a szovjet politbüro tagjai az erőszakos eszközök alkalmazásának megszorítása mellett. Moszkvának nem szabad megfelekednie arról, ami az elmúlt órákban olyan világosan bebizonyosodott. Nem csak az erőszak uralmának fenntartása vált kétségesse. Az is kiderült, hogy a kommunizmusnak nincs Közép- és Kelet-Európa országaiban ideológiai alapja. A szovjet birodalom fenntartásához Moszkvának tehát nincs semmiféle összekötő, összetartó anyaga.”

Az egyik kanadai lap, a torontói Globe megállapítja, hogy a Nagy Imre-kormány tulajdonképpen uralomra jutása pillanatában eljátszotta a lakosság támogatását.

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!

13.30: Vonja vissza a kormány forma szerint is a statáriumot!

Lovas László írása.

Werner Schulz kiváló nyugati jogtudós, a Hágában székelő nemzetközi jogászbizottság dokumentációs irodájának vezetője, a budapesti statáriális bíróságok felállításával kapcsolatban az alábbi nyilatkozatot tette: „Az emberiség és a jog nevében tiltakozom a Budapesten felállított rögtönítélő bíróságok ellen. Vitatom a minisztertanácsnak azt a jogát, hogy rögtönítélő bíróságokat állíthasson föl, amelyek gyorsított eljárás keretében és a vádlottak alapvető jogainak biztosítása nélkül halálos ítéleteket hozhatnak. A magyarországi kormány gondoljon arra a számos törvénytelenésre, emlékezzék az igazságtalanul halálraítéltek tömegére, akiket hasonló alapon a múltban kivégeztek. Vajon az új magyar kormány az emberiség és a jogrend elemi követelményeinek ilyen lábbal tiprásával kívánja tevékenységét megkezdeni?”

A nagy tekintélyű jogásztestület képviselőjének eme megállapításaihoz nincs sok hozzátennivaló. Világosan következik belőle, hogy az esetleges

vészbírák nemzetközi jogi megítélése sem lesz kétséges. Nyilván ugyanezt érzik és tudják azok is, akik kétségbeesett kapkodásukban a statáriumot meghirdették. Bizonyítja ezt az úgynevezett igazságügy-miniszter közleménye, amelyet a statáriális ítélkezésekkel kapcsolatban legújabban kiadott.⁴ E szerint nem igaz, hogy máris kivégzéseket hajtottak volna végre. Az igazságügy-minisztérium szerint eddig még senkit sem állítottak az őrizetbe vett személyek közül sem statáriális, sem rendes bíróság elé, és így ellenük ítéletet sem hoztak, illetve hajtottak végre. Lehet, sőt valószínű, hogy ez a közlemény többé-kevésbé igaz. Nyilván nincs, és hisszük, hogy nem lesz módjuk rögtönítélő, megtorló tárgyalásokat tartani. Kétszeresen jogosult tehát a követelés: vonja vissza a kormány forma szerint is a minden jogi és erkölcsi alapot nélkülöző statáriális rendelkezést!

13.35: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor kommentárja.

Most minden értelmes és öntudatos pártagnak meg tiszttségviselőnek óhatatlanul fel kell tennie magában a kérdést, akad-e akár egy is az eddigi vezetők gárdájából, aki iránt bizalommal lehet, akire ajánlatos hallgatni? Az új központi első titkár, Kádár János hiába ült éveken át börtönben Rákosi és klikkje áldozataként, a történelmi kedd óta elvesztette minden hitelét, éppúgy, mint Nagy Imre, a minisztertanács másodszori elnöke. Percek alatt eljátszották azt a kétes népszerűségüket is, amelyet mint a rákosizmus és sztálinizmus ellenlábasai, a párttagok egy részében gyűjtöttek. Eljátszották azzal, hogy hozzájárultak a szovjet csapatok beavatkozásához és az ostromállapot kihirdetéséhez. Így elárulták, hogy lényegileg egy húron pendülnek a sztálinistákkal, akik ellen tesék-lássék felléptek. Kádár János már júniusban összeszövetkezett a sztálinistákkal, amikor feltétel nélkül elfogadta a legmagasabb központi tisztségeket. Lehet-e hitele és tekintélye egy olyan vezetőnek, aki a hatalmi konc kedvéért összefog tegnapi porkolábjával, a nemzet ellen. Ugyanezt tette Nagy Imre is. A döntő válság közepette hirtelen kiütközött belőle a régi moszkovita, és a Kreml urainak parancsára a sztálinista Gerő mellé szegődött, hogy segítsen megmenteni a szovjet imperializmus magyarországi helytartóinak önkényuralmát. Éppúgy, mint Lengyelországban Gomułka, föltétlenül szabhatta volna azokat a követeléseket, amelyeket ellenzéki magatartásával hangoztatott. Az összes sztálinisták kiebrudalását, a párt és a kormány függetlenségét Moszkvával szemben. Nagy Imre, Kádár János és társaik a párt vezetői között idejében megbuktathatták volna Gerőt és sztálinista klikkjét, ezáltal pedig elejét vehették volna a vérontásnak, az országos elkeseredés forradalmi kirobbanásának. Ehelyett azonban elárulták nemcsak a nemzetet, de még a párttagok túlnyomó többségét is, amely tőlük várta a demokratizálás szólamainak megvalósítását. Nem ők buktatták meg Gerőt és klikkjét, hanem az elszánt szabadságharc,

⁴ Az igazságügy-miniszter közleményének időpontját nem ismerjük.

amelynek soraiban számtalan becsületes kommunista párttag is síkraszállt azért, hogy a moszkovita elnyomóktól kicsikart elvi engedmények gyakorlatilag is érvényesüljenek. Ezek után az önérzetes párttagok és párttisztviselők sem támogathatják többé a levitézlett vezetőket, akik a szovjet tankokat a szabadsághősök leghengerelésére harcba vetették. Kádár János és Nagy Imre éppúgy Moszkva megbízottja, mint elődeik. Őket is közvetlenül Mikojan és Szuszlov állította oda bábuknak. Most már a vak is látja, hogy a párt élén még ágáló összes vezetők nem egy eszménynek, hanem a mohó szovjet imperializmus és gyarmatosítás eszközei. Mégpedig nyomorult és siralmas eszközei.

13.40: Rendkívüli riport

Tudósítások a nyugati fővárosokból. Budapesti híradások. A szovjet Mostani riportunk először bécsi tudósítónk jelentését közli. Hallgassák meg mindenekelőtt, mit mondanak a tegnapi este Budapestről érkezett külföldiek. Csütörtökön este megérkezett Bécsbe a külföldiek első csoportja, amely konvojban hagyta el a forrógó Magyarországot. Egyiküknek piros-fehér-zöld kokárda díszlett a gomblyukában. Győrről tűzte a kebleme egy asszony, magyarázta büszkén. Ez a győri felkelők jelvénye, mindenki ezt hordja gomblyukában. A győriek a lelkekre kötötték, mondjuk el, mi történik Magyarországon. Amikor a külföldiek gépkocsijai áthaladtak Győrről, óriási tömeg tüntetett a pályaudvar előtti térségen, azt a benyomást keltve, hogy a lakosságot itt sem nyugtatták meg a kommunista ígérek. A gépkocsikonvoj utasai nemcsak megrázó élményeket, hanem perdöntő dokumentumokat is hoztak magukkal Budapestre: az első eredeti fényképfelvételeket a véres budapesti eseményekről. A filmkockák, amelyeket rövidesen valamennyi igazi lap közölni fog, megrázó jeleneteket örökítettek meg Budapest történelmi napjairól. Az egyik képen géppisztollyal felfegyverzett fiatalok, munkásifjak és munkásnők vonulnak a Duna-parton. Egyikük vérbe mártott [sic!] piros-fehér-zöld zászlót lobogtat a kezében. A zászló lyukas a közepén. Kiszakították belőle a vörös csillagot. Az egyik filmkocka, amely a képeslapok szenzációja lesz, a felkelők által elfoglalt szovjet páncélost ábrázolja, amelyre kitűzték a piros-fehér-zöld lobogót. A harcok szabadságharcos csoportot visz a hátán, az arcvonala. A bátor fényképész az utcai jelenetek egész sorát örökítette meg lencséjével. Az egyik képen szabadságharcosok tüzelnek az utcákon, a másik égő házat ábrázol. A szovjet rohamlövegek tüze gyújtotta fel. Kokárdás szabadságharcosok rohannak egy üzlet előtt, a kirakat üvege be van törve. Tisztán látni a bolt kirakatát. Érintetlenül sorakoznak egymás mellett a cukorkás dobozok, édességek. Döntő cáfolat a kommunisták hazugságaira, hogy a rombolás célja a fosztogatás volt. Ebből a kirakatkól egyetlen szem cukorkát sem vittek el a felkelők.⁵ A Duna Szálló és környéke is belekerült az

⁵ Guy Turbet-Delof, a budapesti Francia Intézet egykori igazgatója naplót vezetett 1956-ban. Október 24-i bejegyzései között megemlíti, hogy a Kossuth Lajos utcában éjjel betört és kifosztott kirakatot látott. Egy francia diplomata a forradalomban. Bp., Francia Intézet-1956-os Intézet, 1996. 16.

események sodrába. Szerdán délután szovjet páncélos dübörgött el előtte. Szovjet katonák egy sérült orosz tisztet hoztak. Letették a szálló halljában. Magyar orvos bekötözte a sebesültet. Az orosz katonák később visszatértek, és magukkal vitték a sebesültet. Nem sokkal később beviharzott négy géppisztolyos felkelő. Csak az után érdeklődtek, nincsenek-e oroszok a szállóban. Néhány perc múlva heves géppisztolytűz ropogott a közelben, jelezve, hogy a felkelők megtalálták a szomszédban, amit kerestek.

A gépkocsikonvoj utasai elmondták, hogy Budapest és Hegyeshalom között hatszor igazoltatták őket. Kétszer szovjet páncélosok. A helyzet csütörtökön délután még teljesen áttekinthetetlen volt. A pesti oldalon hol itt, hol ott ropognak a fegyverek. A Duna-hidakat a szovjet páncélosok tartották megszállva. A felkelők soraiban nemcsak polgári ruhás fiatalok, hanem egyenruhás katonák is harcoltak. Egyikük szemtanúja volt annak a pillanatnak, amikor a honvédség egyik páncélosalakulata átállt a felkelőkhöz. A katonák lefegyverezték a tiszteket, és szembeszálltak a szovjet tankokkal. A jelenet az Astoria Szálló előtt játszódott le.⁶ A Ferenc József hídon⁷ hét szovjet tank légénysége kiszállt a harckocsikból és átadta a tankokat a felkelőknek. A felkelők és a szovjet páncélosok összecsapásának következményeképpen súlyos találatok érték az Astoria Szállót, amely kigyulladt. Valódi népfelkelés van Budapesten a visszatért osztrák turisták szerint. A kommunisták iránti gyűlölet, az elkeseredés spontán robbantotta ki. [...]

A Táncsics személyszállító hajó kirándulócsoportha 48 órás viszontagságos út után tegnap délből megérkezett Bécsbe. A hajó utasai a vasipari dolgozók szakszervezetének tagjai, akiknek fogalmuk sem volt arról, mi zajlott le éjfél óta Magyarországon. Kedden délután 3 órakor, amikor a Belgrád rakparton hajóra szálltak, minden csendes volt még. A Táncsics programszerűen délután 5 órakor felszedte a horgonyát. Éjszaka a hajó gőzgépei leálltak, Komárom felett haladtak éppen. Az utasok nyugtalanul érdeklődtek a kapitánytól az állás oka felől, azt a választ kapták, hogy nagy a köd a Dunán, nem folytathatják az utat. A hajó rádiója nem működött. Hajnali 5 óráig vesztegeltek a nyílt vízen. Csak Bécsben tudták meg a Táncsics utasai, hogy Budapestről letiltották az út folytatását. A hajó utasai megerősítették, hogy már hetekkel ezelőtt volt már valami a levegőben Budapesten. Utólag felmerülnek az emlékezetekben olyan részletek, amik alátámasztják azt a feltevést, hogy a budapesti kormányt nem érthette teljesen váratlanul a forradalom. Október 15-e óta például eltávozási tilalom volt a budapesti laktnyakban. Ugyancsak október 15-e óta nem adott ki benzin- és dízelolajjegyet a posta, csak a minisztérium külön engedélyére. A Danubia gyárban 19-én

6 A szemtanú október 25-én délelőtt azt láthatta, amint a Blaha Lujza térről érkezett tüntető menete és a Kálvin tér felől érkező két szovjet tank egyszerre ért az Astoriához, és a magyar fiatalok (oroszul) a kezelőket meggyőzték arról, hogy együtt menjenek a Parlamenthez. Horváth Miklós: 1956 hadikronikája. Bp., Akadémiai Kiadó, 2006. 76.

7 A Szabadság híd 1945 előtti elnevezése.

megerősítették az üzemi őrseget, 20-án pedig riadóztatták, ami azt jelenti, hogy az őrseg tagjai nem hagyhatták el az ipartelepet. A budafoki robbanógyutacs-gyárat már október 10-én államvédelmi őrseg szállta meg. Robbanóanyagot a gyár udvarából ettől az időponttól kezdve csak Bata honvédelmi miniszter vagy Piros belügyminiszter írásbeli utasítására lehetett kiszállítani. A szakszervezeti alkalmazottak akkoriban még nem sejtették ezeknek a rendkívüli intézkedéseknek a hátterét. Most kezdik érteni az összefüggéseket, és semmin sem csodálkoznak. Egyöntetűen azt állítják, hogy a hét eleje óta az ország hangulatát egy robbanni készülő puskaporos hordóhoz lehetett volna hasonlítani. A Táncsics utasai a bécsi lapokból tudták meg, hogy Gerő Ernő kedd esti beszéde szolgáltatja a szikrát, amely a lőporos hordót felrobbantotta.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKARTENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

13.55: Mi a teendője a magyar parasztságnak a rendkívüli történelmi órákban?

Agrárius jegyzete.

A kormány, Nagy Imre kormánya lépésről lépésre hátrál: Óráról órára felhívásokat tesz közzé, valósággal kér, könyörög, hogy állítsák helyre a rendet. A rend azonban azért borult fel véglegesen, mert ez a kormány sem tudott a legkritikusabb órákban csak ígéreteket hozni. De nem intézkedett és egyetlen konkrét javaslatot sem produkált. Nagy Imre és kormánya eljátszotta minden bizalmát a parasztság azon rétegében is, amelyik talán bízott benne, hogy kivezeti az országot a rettentő válságból. Nagy Imre és kormánya a nemzet minden rétegét kielégítő intézkedés helyett a magyar népre zúdította a szovjet páncélosokat. Ezzel eljátszotta a nép legkisebb bizalmát is. Aki szovjet katonákkal gyilkoltat, az már nem hozhat számunkra kibontakozást.

Paraszt testvéreim! A harc a jelentések szerint áterjedt a vidéki városokra is. Úgy a fegyveres harc, mint a munka abbahagyása. A város dolgozó népe országsszerte letette a szerszámot. Hiába kér és könyörög a kommunista kormány, nem veszik fel a munkát. Nem is vehetik fel csupán ígéretekre, amelyeket eddig sem tartottak be. Ma a legsúlyosabb órákban, a véres harcok közepette, a szovjet szuronyokra támaszkodva még üresebbnek látszik minden ígélet. A város népének egyetlen fegyvere és biztosítéka csak az lehet, ha a nép minden rétegét magában foglaló kormány intézheti az ország sorsát. Ebben a maga súlyához képest a parasztságnak is képviselnie kell lennie. A nép, a város és falu népe, mindeddig nem veheti és nem is tudja felvenni a munkát. Nagy Imre kormányának egy feladata lehet, a további események iránt még inkább felelősséggel tartozva: leállítja a szovjet csapatok részvételét.

A munka leáll falun is. Csak akkor kezdődhetik újra, ha a szovjet csapatok azonnal kaszárnyáikba vonulnak, és ott folytatódik, ha kivonják őket az országból. Ebben a népellenes öldöklésben senki nem mehet a mezőre dolgozni. A vetés elmaradása, a paraszti termelés abbahagyása, veszélyezteti az ország helyzetét, de ezért is még a jelenleg hatalmon lévők felelősek. Ez a tény, ha gondolkodni tudunk, döntő elhatározásra kell hogy kényszerítse a minden létalapjában megingott hatalmat. Az idegen fegyverek segítségével folytatott harc a parasztság legvégső elkeseredését és a termelés teljes csődjét hozza maga után. A gyárak és a parasztság munkája nélkül minden kormányzat halott. Épp ezért a magyar parasztságnak a szabadságharcosokkal és a munkát beszűntető városi dolgozókkal teljes szolidaritást kell vállalnia, amely meg is hozza a szabadságot.

14.00: Hírszolgálat

A magyar függetlenségi harc nemcsak Budapestre terjed ki, az ellenállás több vidéki városban is érezteti erejét. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda jelentése szerint Magyarország keleti részén jelentős területek a szabadságharcosok ellenőrzése alatt állanak. Egy másik jelentés arról számol be, hogy Győrött, Szolnokon, Pécsen és más városokban szintén tüntetések játszódtak le, szovjet harckocsik avatkoztak be, és halálos kimenetelű összecsapások történtek. A borsodi dolgozók a miskolci rádióban messzemenő követeléseket támasztottak, követelték a kompromittált politikusok eltávolítását. Hangoztatták, hogy olyan vezetőket kell az élre állítani, akiknek magyarságához és hazafiságához nem férhet kétség. Ma délben a borsodi dolgozók újabb kiáltványt adtak ki, bejelentve, hogy Nagy Imre magáévá tette a borsodiak követeléseit. A kiáltvány hangoztatja, hogy a szovjet csapatoknak legkésőbb január 1-jéig el kell tűnniük Magyarország területéről. A borsodiak azt várják, hogy Nagy Imre legrövidebb időn belül Hazafias Népfront-kormányt alakít. A kormány személyi összetételénél a legmesszebbmenően figyelembe veszi a közvélemény kívánságait, követeléseit és javaslatait. A kormányprogram egyes pontjait rövid időn belül túl is lehet teljesíteni. Veszprém környékéről is harcok híre jelentkezik. Egy Ausztriába visszatérő utas elmondta, hogy Veszprém közelében szovjet harckocsik tartóztatták fel. A várostól délre a harc még folyamatban volt. Tisztán lehetett hallani a harckocsik tüzelését. Az osztrák határ menti lakosság arról értesít, hogy a Bakonyban erős szovjet osztagokat vontak össze. Budapesten egy tegnapi esti jelentés szerint a harcoló felek beásták magukat, és farkasszemmel néznek egymással. A tüntetések a fővárosban folytatódtak. Nagyobb arányú tüntetés játszódtott le a magyar Parlament és az amerikai követség közelében. A tömeg lelkesen üdvözölte a követség épületén lengő amerikai zászlót. Szovjet harckocsik igyekeztek szétosztatni a tömegeket. A holland repülőtérsaság arról értesült, hogy a főváros és a repülőtér közötti utat szovjet csapatok tartják megszállva, ezért a repülőtérsaság nem indította útnak utasszállító gépét Budapestre.

A moszkvai rádió ismertette Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta belőle azt a részt, hogy a budapesti kormány tárgyalásokat akar kezdeni Moszkvával a szovjet csapatok kivonásáról Magyarország területéről.

Egy francia kommunista képviselő kilépett a pártból és lemondott mandátumáról. Kijelentette, hogy lépésével tiltakozni akar az ellen, hogy a Szovjetunió fegyveresen avatkozott be Magyarország belügyeibe.

A budapesti rádió a lakossághoz intézett egyik közleményében két új telefonszámot adott meg azok számára, akik üzenetet akarnak eljuttatni a rádióhoz. A két megadott telefonszám az Akadémia utca környékén van.

Bécsben ma reggel egy Magyarországon működő titkos rádiót lehetett hallani. [...]

Nyugati hírszolgálati irodák szerint Mikojan, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője tegnap délelőtt Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a magyar fővárost. [...]

Külföldre érkezett utasok szerint a budapesti katonai akadémia hallgatói nehézfegyverekre tettek szert, és átálltak a szabadságharcosokhoz. Ennek hatására alatt újabb gyalogsági ezredek is csatlakoztak a forradalomhoz.

Az egész nyugati világ szemé Budapesten nyugszik. [...] A finn sajtó a testvéri magyar nép iránt érzett szeretetének és meleg rokonszenvének ad kifejezést. [...] Az amerikai lapok első oldalukon közölnek minden Magyarországgal kapcsolatos hírt. [...] A francia sajtóból a szocialista [Le] Populaire véleményét idézzük. [...]

Nyugati hírközlő irodák értesülése szerint Gomułka elhalasztotta mára tervezett elutazását Moszkvába, mindaddig amíg valamennyi szovjet katonai egység vissza nem tér eredeti támaszpontjára. [...]

14.10: Ki az ellenség?

Balogh Balázs jegyzete. [...] Ismétlés, elhangzott: 12.50-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

14.20: Rendkívüli riport

Összefoglaló a szabad munkásmozgalom vezetőinek legutóbb elhangzott nyilatkozataiból. A Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége, az Amerikai Egyesült Szakszervezet, az angol Munkáspárt vezetősége nevében a párt külpolitikai szakértője, a francia szakszervezetek egyik vezetője, a Német Szocialista Párt elnöke, Erich Ollenhauer is, a szabad szakszervezetek külügyi bizottságának titkára, az afrikai munkások nevében Szaszjij (?) néger szakszervezeti vezető küld üzenetet.

PETŐFI ÍRTA: „ELŐRE HÁT MIND, AKI KÖLTŐ, / A NÉPPEL TÚZÖN-VÍZEN ÁT! / ÁTOK REÁ, KI ELHAJÍTJA / KEZÉBŐL A NÉP ZÁSLAJÁT.”

14.35: Bell ezredes jegyzete

Miként látják Nyugaton a szabadságharc általános katonapolitikai jelentőségét? A kedd éjszaka kitört felkelés két vonatkozásában már ma is egyedülállónak mondható. Lefolyásának természete különbözött minden eddigi tapasztalttól, és világpolitikai hatása olyan, amilyennel a magyar történelem eddig semmilyen más szabadságharca sem dicsekedhet. Az immár harmadik napja tartó harc spontán felkelésnek indult, amelyet Gerő Ernő reakciós sztálinista beszéde s az államvédelmi erők fegyvertelen tüntetőkre megnyitott sortüze lobbantott lánggra. Régi tapasztalat szerint minden ellenzéki fegyveres megmozdulás kudarcra ítélt, ha az első órákban nem keríti kezébe az állami gépezet végrehajtó hatalmát. A világsajtó ezt vélte ebben az esetben is. Amikor hírt vette a szovjet haderő bevetésének, a moszkvai rádió csüörtök délelőtt az ellenállás letörését jelentette, [s a] harcot már csak tragikus epizódnak vélte. Olyannak, aminek lesz ugyan távolabbi politikai eredménye, de nem lehet közvetlen sikere. Az események azután mást mutattak. A puskák és gépfegyverek még ma is dörögnek. Vidéken mindjobban terjednek a fegyveres ellenállás gyeptüzei. Szó sincsen arról, hogy a megmozdulás órák alatt elfojtható lenne. E helyett a kormányzat kényszerül újabb és újabb engedményekre. A nemzetközi sajtó meglepetten helyesbíti álláspontját. Ország-világ látja, hogy nem felkelésről, de szabadságharcról van szó. Olyan szabadságharcról, amely a tízmilliók nemzet apraját-nagyját magával ragadja. Az ellenvetés persze az lehet, hogy minden csak idő kérdése. A szovjet katonai gépezet kétségtelenül lehengetli a leghősiesebb, legelszántabb ellenállást is. Ez az ellenvetés csak részben igaz, s annál kevésbé lesz igaz, minél inkább telnek az órák és a napok. A nemzetközi felháborodás óriási. A kommunizmus terrorisztikus, antidemokratikus voltáról lehullott az álarc. A szovjet beavatkozás, amelyet gyors és múló rajtaütésnek szántak, világbotránnyá dagad, és kétségtelenül zsákutcába viszi a közép- és távol-keleti szovjet politikai propaganda hadjáratának egészét. Nem kétséges, hogy a koegzisztenciális jelszavak arcátlan hazugsággá váltak a budapesti ágyútűzben. A helyzet már ma is Moszkva körmére égett. Minél tovább tart, annál [inkább] a veséjére megy. Elsőrendű érdeke szépszerével kihúzni kezét a tűzfészekből. Mégpedig mielőbb. Az ellenállás továbbterjedésével, az órák múlásával még jobban szorítja a spanyolcsizma Nagy Imréeket is. A szovjet katonák vérengzései, felkoncolások, a budapesti lámpavasakra akasztott magyar ifjak és katonák mártírsága az ő számlájukat, személyüket és rendszerüket terheli. Minél tovább tart az ellenállás, annál súlyosabb felelősséggel kell elszámolniok a halottak százaíért, esetleg ezreiért azoknak, akik a szovjet ezredeket beavatkozásra szólították fel. A kormány és a nemzetközi közvélemény politikai és erkölcsi nyomása ugyancsak óráról órára fokozódik. E nyomásnak a budapesti rendszer való-

színű csak akkor tud ellenszegülni, ha már nem a maga ura, hanem szerencsétlen báb a szovjet katonai parancsnok kezében. Ha azonban még szuverén és ura cselekedeteinek, akkor bizonyos, hogy az engedmények, az ellenállókkal, a szabadságharcosokkal való enyhe elbánás és magatartás útjára kell lépnie. Minél inkább telnek az órák, annál inkább.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT. ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN; AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK! PARANC SOLJÁK VISSZA LÁKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

14.40: Miért folyik a harc?

Janus rendkívüli kommentárja. Új szimbólumot adtak munkásaink, fiataljaink és katonáink ezekben a napokban a magyarságnak. Tépett nemzeti zászló, kiszakítván közepéből az idegen zsarnokság jele: a szovjet címer. Legyen ez jövőnk záloga, ez a rongyos, csonka zászló; figyelmeztesse minden időben a magyart és emlékeztesse jövő nemzedékeinket is történelmünk e legszebb napjaira! Mert emberi jogainkért és nemzeti függetlenségünkért kelt fel népünk a szovjet túlerővel és a becstelen kommunista árulók hitvány hadával szemben. Azokkal szemben, akik ebben a történelmi órában fölcaptak muszkavezetőnek és labancszerepet vállaltak, a szovjet zsarnokság szolgálatába szegődtek. A világ megismerte ezt a tépett, dicső, háromszínű zászlót, a világszabadság jelképe lett ez a zsarnoki címertől megfosztott lobogó!

Az elmúlt napok megmutatták és bebizonyították, hogy egységes nemzeti ügy lelkesítette harcra ezt a kilencmilliók népet. Nem kellett kimondani, nem kellett megfogalmazni, nem kellett kiáltványban közzé tenni, hogy miről van szó. Új Kossuth Lajosra, új népvezérre, új mítoszra sem volt szükség, hogy ez a történelmi tudatú nép meghallja a történelem szavát, és megéreze az elkövetkezt történelmi pillanatot. A szabadságharc kibontotta zászlaját, a forradalom lángja fellobbant az ország minden táján, és pártra, világnézetre, származásra, foglalkozásra, osztályra való tekintet nélkül, egy emberként harcol a magyar!

És ezt a nemzeti szabadságharcot szeretnék a zsákutcába került muszkavezetők fasiszta provokációnak, megtévesztésnek, ellenforradalmi akciónak bélyegezni. Mintha kilencmillió embert meg lehetne téveszteni! Mintha a magyar munkásságot orránál fogva lehetne vezetni! Mintha fiainkat és katonáinkat még ma is sötétségben lehetne tartani! Kádár János, a párt új első főtitkára [sic!] csüörtöki felhívásában még azt mondotta, hogy a lázadók – vagyis a szabadságharcosok – a „régigát, a tőkés, a bankár, a földesurak uralmát kívánják visszarakni népünk nyakára”. És ezt olyan ember mondotta, az a volt munkásember, aki hasztalan került a kivételezettek társaságába, a pártarisztokrácia sorába: bőrén, a körmen, testén és lelkén érezhette a kommunizmus börtöneiben azt a kint és gyalázatot, amelyet egy nép hatványozott mér-

tékben átszenvedett egy sokkal nagyobb börtönben: Rákosi Mátyás, Gerő Ernő és Kádár többi „tovarisainak” Magyarországon. Csakhogy a magyar nép tanult ebből a szenvedésből, Kádár János meg nem okult a saját szenvedéséből. Különben neki tudnia kellene, hogy ha a magyar nép a tőke és a nagybirtok igáját kívánná vissza, akkor a kisujját sem kellett volna megmozdítania. Ez az iga ugyanis a nyakában volt egy évtizeden keresztül. Az állami tőke és az állami nagybirtok: az államkapitalizmus és a szovhoz még kolhoz olyan kíméletlenül megvalósult hazánkban az elmúlt évtized alatt, melyhez foghatót hasztalan keresünk ezeréves történelmünk során! Aki hát ezzel a jelszóval kísérletezett volna népünk sorában, süket fülekre talált volna, mint ahogy süket fülekre lelt az úgynevezett „szocializmus” minden prédikátora és agitátora az elmúlt évtized alatt!

És ha már ezt a kérdést kell bolygatnunk: kik harcolnak most a magyar szabadságért? A budapesti rádió többször ismételte, hogy „megtévesztett” fiatalok, „megtévesztett” munkások, „megtévesztett” katonák, „megtévesztett” értelmiségiek és vidéken „megtévesztett” parasztok. A főnévben egyetértünk. De lássuk a jelzőt. Ha már maguk is elismerik, hogy a nép harcol, illetve a nép minden rétege harcol: kik azok, akik „megtévesztették” ezt a véréntontó népet? Az ég szerelmére, ki nek van olyan befolyása, ki nek van olyan hatalma, ki nek van olyan döntő szava, ki nek van olyan varázsos személye, hogy egy intésére ezrek és ezrek készek meghalni, ezrek és ezrek készek pusztá kézzel vagy sokszor csak azzal a tépett, zsarnoki jelképétől megfosztott nemzetiszínű lobogóval a kezükben szovjet tankoknak rohamozni?! Ki ez az ember vagy kik ezek a csoportok, mért nem nevezik meg? Fantomokat kergetnek? Kísértetek ellen hadakoznak?

Mindannyian tudjuk, hogy mi az a természetfölötti hatalom, amiért most ezrek és milliók kockáztatják életüket és mindenüket. Ez a hatalom egy szó. A neve: szabadság! Népszabadság és nemzeti szabadság! Ez a szó „provokálta” az ifúságot, ez a szó „tévesztette meg” a magyar munkásságot, ez a szó „vezette félre” az értelmiségünket, parasztságunkat és népünk minden rétegét, ez a szó szólította barikádokra a magyarságot! És ez a szó az, amelyet az új muszkavezetők, Kádár Jánosék és Nagy Imréék nem mernek kimondani! Ez a szó az, amelytől rettegnek az új, föllépésük pillanatában megbukott vezetők! Csak ezen az egy szón múltott minden! Csak ezen az egy szón múltott az ő létük és bukásuk is! Hiszen emlékezzünk: a budapesti tüntetés, a kokárdás pesti felvonulás, a fiatalok lelkes felvonulása írókkal az élen még nem kis részben Nagy Imre nevével kezdődött. Ő volt az, akiért – az adott helyzetben – oly sok lelkes ifjú kezdetben vállalt minden kockázatot! A bizalom és a várakozás feléje fordult a forradalom kezdetén!

És Nagy Imre meg Kádár János nem merte vállalni a kockázatot! Nagy Imre és Kádár János nem merte vállalni egyetlen szó kimondását. E két férfiú nem merte vállalni, hogy kimondja: a szó, az ügy, az ok, amiért a harc megindult: a szabadság!

PETŐFI ÍRTA: „ELŐRE HÁT MIND, AKI KÖLTŐ, / A NÉPPEL TŰZÖN-VÍZEN ÁT! / ÁTOK REÁ, KI ELHAJÍTJA / KEZÉBŐL A NÉP ZÁSZLAJÁT.”

14.50: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.20-kor.

15.00: Hírszolgálat

A magyar függetlenségi harc nemcsak Budapestre terjed ki, az ellenállás több vidéki városban is érezteti erejét. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda jelentése szerint Magyarország keleti részén jelentős területek a szabadságharcosok ellenőrzése alatt állanak. [...]

A holland repülőtársaság arról értesült, hogy a főváros és a repülőtér közötti utat szovjet csapatok tartják megszállva. Ezért a repülőtársaság nem indította útnak utas-szállító gépét Budapestre.

A moszkvai rádió ismertette Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta belőle azt a részt, hogy a budapesti kormány tárgyalásokat akar kezdeni Moszkvával a szovjet csapatok kivonásáról Magyarországra területéről.

Egy francia kommunista képviselő kilépett a pártból és lemondott mandátumáról. Kijelentette, hogy lépésével tiltakozni akar az ellen, hogy a Szovjetunió fegyveresen avatkozott be Magyarország belügyeibe.

A budapesti rádió a lakossághoz intézett egyik közleményében két új telefonszámot adott meg azok számára, akik üzenetet akarnak eljuttatni a rádióhoz. A két megadott telefonszám az Akadémia utca környékén van.

Bécsben ma reggel egy Magyarországon működő titkos rádiót lehetett hallani. [...]

Nyugati hírszolgálati irodák szerint Mikoja, szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov, a kelet-európai ügyek szovjet szakértője tegnap délelőtt Budapesten járt. A két szovjet vezető a déli órákban elhagyta a magyar fővárost.

Külföldre érkezett utasok szerint a budapesti katonai akadémia hallgatói nehézfegyverekre tettek szert, és átálltak a szabadságharcosokhoz. Ennek hatása alatt újabb gyalogsági ezredek is csatlakoztak a forradalomhoz.

Bécsi politikai megfigyelők rámutatnak arra, hogy a budapesti rendszer tegnap óta egész más hangot használ a függetlenség harcosaival szemben, mint azelőtt. Nem meri többé őket halállal fenyegetni, inkább csak könyörög a forradalmároknak, hogy adják meg magukat. A Neue Tageszeitung jelentést közöl arról, hogy a szovjet csapatok az Astoria Szálló közelében több szovjet harckocsit átadtak a forradalmároknak. A Wiener Zeitung szerint a magyar katonák Újpesten 12 szovjet harckocsit tettek ártalmatlanná. Több lap hangsúlyozza, hogy a függetlenségi harcosokat magyar katonák, sőt teljes magyar egységek is támogatják. A lapok szerint a szovjet katonák több helyen beszüntették a tüzelést a forradalmárokkal szemben.

Zürich. A Neue Zürcher Zeitung közli, hogy Auer Pál volt párizsi magyar követ a kelet-európai Rab Népek Szövetségének nevében felhívást intézett a szabad világhoz, a budapesti szabadságharc ügyében. A Nyugatnak tisztában

kell lennie azzal – hangzik Auer Pál felhívása –, hogy Európában nem lehet mindaddig békéről és békés koegzisztenciáról beszélni, ameddig a közép- és kelet-európai problémák nem nyernek megoldást, az érdekelt nemzetek kívánságainak megfelelően. Auer felhívásában kiemeli, hogy Budapesten és Magyarországon a szabadságharcosok nem a sztálinizmus ellen, hanem a kommunizmus és a diktatúra ellen küzdenek. A magyar szabadságharcosok nem a sztálinizmus megdöntésért, hanem ezen túlmenően a nyugati értelmzésű demokrácia győzelemre juttatásáért teszik kockára életüket.

Varsó. *Gomułka, a lengyelországi kommunista párt első titkára mára tervezte moszkvai útját.* [...] A Daily Mail Bain tudósítását közli Varsóból. Eszerint Gomułka moszkvai útjának elhalasztását az is indokolta, hogy pillanatnyilag nagy elfoglaltsága sem teszi lehetővé Varsóból való elutazását. Általában azt hiszi, hogy a magyarországi események is nagyban hozzájárultak Gomułka moszkvai útjának elhalasztásához. Nem kis mértékben befolyásolta Gomułka döntését továbbá az a tény, hogy a Kelet-Németországból Lengyelországba rendelt négy szovjet divízió még mindig nem hagyta el az országot. Ezeket a hadosztályokat Rokosszovszkijék egy kisebb területen vonták össze, de nem engedték, hogy a csapatok eredeti kelet-németországi támaszpontjaikra visszatérjenek. Bain jelentése szerint Gomułka útja – amennyiben egyáltalán létrejön – legfeljebb 24 órás villámlátogatás lesz. A lengyelországi kommunista párt első titkára valószínűleg csak abban az esetben szánja el magát útjára, ha garanciát lát arra, hogy Moszkvában közös szovjet-lengyel megállapodás történik, amelyben a Szovjetunió biztosítja Lengyelországnak formailag is a jogát, hogy saját egyéni elképzelései szerint valósítsa meg a szocializmust.

A lengyelországi szakszervezetek országos tanácsának elnöksége közölte, hogy küszöbönálló teljes ülésén benyújtja lemondását. A vidékről ugyanakkor jelentések érkeztek Varsóba, amelyek szerint a kommunista párt krakkói és bydgoszczi helyi szervezeteinek vezetői lemondtak. Bain és Gruson⁸ egybehangzó varsói jelentése szerint tegnap tüntetésekre került sor Legnicában. Ebben a sziléziai városban van a Lengyelországban állomásozó szovjet csapatok főhadiszállása. Tüntetőik támadták meg a legnicai főhadiszállás épületét. A tüntetőket a lengyel karhatalom könnyfakasztó bombákkal oszlatta szét. A legnicai tüntetők több órán keresztül vették körül a szovjet katonai parancsnokság épületét, és szovjetellenes jelszavakat kiabáltak.

15.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jutott eszébe.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

⁸ Sydney Gruson (1917–1998) amerikai újságíró, a The York Times lengyelországi tudósítója.

BATA ISTVÁN A SZABADSÁGHARCOSOK LETÖRÉSÉRE MOZGÓSÍTOTTA A PÁNCÉLOSHADTESTET. HONVÉDEK! ESZTERGOMI ÉS GYÖNGYÖSI PÁNCÉLOSOK, NE LÓJETEREK MAGYAROKRA, SZABADSÁGHARCOS TESTVÉREITEKRE. A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKAT, A TI FÖLDÉTEKET, A MAGYAR JÖVŐT VÉDIK. MAGYAR PÁNCÉLOSOK, NE LÓJETEREK TESTVÉREITEKRE!

15.20: Rendkívüli riport

A szabad munkásmozgalom vezetőinek nyilatkozatai.

Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor.
ESZTERGOMI ÉS GYÖNGYÖSI PÁNCÉLOSOK! NE LÓJETEREK SZABADSÁGHARCOS HONFITÁRSAITOKRA! TESTVÉRGYILKOS, AKI A SZABADSÁGHARCOSOKRA LŐ! MAGYAR KATONA SOHASEM LŐTT A NÉPRE! ÁLLJATOK TESTVÉREITEK, KATONABAJTÁRSAITOK, A SZABADSÁG MELLÉ!

15.35: Mi a teendője a magyar parasztságnak

a rendkívüli történelmi órákban?

Agrárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 13.55-kor.

15.40: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 11.40-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELLŐ, EGY LEHELLET; DE HOGYHÁ ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

15.50: Rendkívüli műsor

Molnár József beszél a munkásokhoz.

Ezekben az órákban a magyar munkásság csak egyet tehet: a miskolci dolgozók példáját követve az egész országban beszüntetni a munkát, kivéve az életfontosságú üzemeket. Csak ezzel az eszközzel lehet az ország vezetőit arra kényszeríteni, hogy a magyar szabadságharcosokat gyilkoló szovjet katonáknak laktanyáikba való azonnali visszarendelését követeljék. Csak ezzel a fegyverrel, az általános sztrájk fegyverével lehet a szovjet vezetőket arra bírni, hogy a visszavonulási parancsot haladéktalanul kiadják. Amíg a szovjet katonák gyilkolhatják nemzetünk legjobbjait, addig veszélyben a nemzet függetlenségének ügye, veszélyben a demokrácia, veszélyben a magyar nép, a magyar munkásság és parasztság jövődő boldog élete. Bármit ígér a kormány, bármit ígérnek a párt vezetői, mindaddig nincs biztosíték az ígéretek betartására, amíg a szovjet nyíltan beleavatkozhat szabadságharcunkba. Munkások, magyarok! Az egész világ munkássága csodálattal néz tirátok, az egész világ munkássága szolidáris veletek, az egész világ mun-

kassága tisztelettel hajtja meg a fejét hősi harcok mártírjai előtt. A ti kezetekben van az ország sorsa, ti kikényszeríthetitek a szovjet csapatoknak lakatanyáikba való visszarendelését, és rövid időn belül az országból való eltávolítását. A ti bátor fellépésektől függ, hogy a szovjet jelvénytől megfosztott lukas magyar zászló győzedelmeskedik-e örökre a szovjet csillag felett. Ezekben az órákban, amikor a magyar szabadsággal együtt megszületik az új magyar nemzeti lobogó, a középén lukas magyar nemzeti zászló, hogy örök időkre emlékeztesse a magyarságot a szovjet zsarnokság felett aratott nagy és dicső győzelemre, a ti kezetekben van a magyar jövődő kulcsa. Általános sztrájkjal kényszerítsétek az ország új vezetőit arra, hogy a szabadságharcosokhoz intézett felhívások helyett a szovjet vezetőkhez intézzen felhívást, és követelje, hogy a magyarságot gyilkoló, munkásifjakra, munkaslányokra vadászó, nemzetünk szabadságharcának vérbe fojtására kirendelt szovjet csapatokat azonnal és minden feltétel nélkül rendeljék vissza lakatanyáikba, és vonják ki az országból!

16.00: Hírszolgálat

A magyar függetlenségi harc nemcsak Budapestre terjed ki, az ellenállás több vidéki városban is érezteti erejét. [...] Ma délben a borsodi dolgozók újabb kiáltványt adtak ki, bejelentve, hogy Nagy Imre magáévá tette a borsodiak követeléseit. A kiáltvány hangoztatja, hogy a szovjet csapatoknak legkésőbb január 1-jéig el kell tűnniük Magyarországról. A borsodiak azt várják, hogy Nagy Imre legrövidebb időn belül Hazafias Népfrent-kormányt alakít. A kormány személyi összetételénél a legmesszebbmenően figyelembe veszi a közvélemény kívánságait, követeléseit és javaslatait. A kormányprogram egyes pontjait rövid időn belül túl is lehet teljesíteni. A miskolci adó még a következőket mondotta: Nagy Imre válaszában teljesen függetlenül Borsod megye, illetve Nagy-Miskolc dolgozóinak határozata alapján valamennyi követelésünket fenntartjuk addig, amíg azokat nem teljesítik. A dolgozók Kossuth-címmel ellátott proklamációja a szovjet csapatok haladéktalan kivonását követeli. A dolgozók új kormány megalakítását és a munkás-sztrájkjogának tiszteletben tartását követelik. Felkérjük Borsod megye lakosságát, hogy a fenti követelményekhez tartsa magát. A miskolci munkásbizottság proklamációja a következő felhívással végződik: Bízunk bennünk, és a sztrájkot csak akkor hagyjuk abba, ha erre a sztrájkbizottság utasítást ad.

Veszprém környékéről is harcok híre érkezik. [...] A moszkvai rádió ismertette Nagy Imre tegnapi beszédét, de kihagyta belőle azt a részt, hogy a budapesti kormány tárgyalásokat akar kezdeni Moszkvával a szovjet csapatok kivonásáról Magyarországról.

Bécsben ma reggel egy Magyarországon működő titkos rádiót lehetett hallani. [...] Bécsi politikai megfigyelők rámutatnak arra, hogy a budapesti rendszer tegnap óta egész más hangot használ a függetlenség harcosaival szemben, mint azelőtt. Nem meri többé őket halállal fenyegetni, inkább csak könyörög a forradalmároknak, hogy adják meg magukat. A ma reggeli osztrák sajtó hangsúlyozza, hogy a budapesti

rendszernek nem sikerült letörnie a függetlenségi mozgalmat. Az sem vetett véget az ellenállásnak, hogy Gerő Ernőt feláldozták, és helyébe Kádár Jánost nevezték ki. A lapok rámutatnak arra, hogy a budapesti kormány mindegyre engedékenyebb hangot üt meg a függetlenség harcosaival szemben, és az amnesztia ígéretését mindegyre kitolja. Az osztrák lapok beszámolnak arról is, hogy Bécsbe érkezett szemtanú szerint a szabadságharcosok a fővárosban szilárdan tartják pozíciójukat. A *Neue Tageszeitung* jelentést közöl arról, hogy a szovjet csapatok az Astoria Szálló közelében több szovjet harckocsit átadtak a forradalmároknak. [...]

Varsó. Gomulka, a lengyelországi kommunista párt első titkára mára tervezte moszkvai útját. [...] A lengyelországi szakszervezetek országos tanácsának elnöksége közölte, hogy külsőbönálló teljes ülésén benyújtja lemondását. [...] A lengyel honvédelmi minisztérium által kiadott központi katonai lap mai számában közli Spychalski tábornok felhívását a hadsereghez. Spychalski tábornok, mint ismeretes, a lengyel hadsereg központi politikai tanácsadó szervének vezetője, felszólalásában többek között a következőket mondja: Ezekben a sorsdöntő napokban a lengyel népi hadsereg fenntartás nélkül az ország népének oldalán áll. A párt, a dolgozók összessége és az ország egész lakossága köszönetét fejezi ki a hadsereg minden katonájának, hogy a hadseregbe vetett hitében nem csalatkozott. Spychalski felhívásában rámutat az ország megoldásra váró további feladataira, és azok megvalósításához a hadsereg támogatását kéri.

London. Az angol írószövetség tagjai, neves művészek és az értelmiség képviselői gyűlést hívtak össze vasárnap délelőttre a Denison csarnokba, a magyarországi események áldozatai és hőseinek tiszteletére.

16.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jutott eszébe. Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor és 15.10-kor.

KATONÁK, RENDŐRÖK! NE LÓJETEREK A SZABADSÁGÉRT HARCOLÓ NÉPRE! GYILKOS, AKI FEGYVERT EMEL A FELKELŐKRE!

16.20: Rendkívüli riport

Samuel Watson 1898-ban született. Elemi iskoláinak elvégzése után, 38 éves koráig, mint csillás és vájár, bányában dolgozott. Politikai pályafutását a durhami bányászszakszervezetben kezdte. Jelenleg az angol Munkáspárt nemzeti végrehajtó bizottságának tagja, és a párt északi kerületi tanácsának elnöke. Watson a munkáspárt küldöttségeivel gyakran jár külföldön, a közelmúltban látogatást tett a Szovjetunióban is. Az ismert angol munkáspárti politikus hallgatónk számára a következő nyilatkozatot tette: „Mindannak, ami most Magyarországon történik, be kellett következnie. A becsületes és büszke magyar nép nem tudta elviselni az orosz imperializmus, az orosz kommunista

párt igáját. Aki megkísérli, hogy egy szabadságszerető demokráciára idegen politikai párteszményt és annak módszereit kényszerítse, az a társadalom alapvető törvényeivel kerül szembe. A kommunista párt ezt tette. Intrikákkal, befurakodással, erőszakkal igyekezett lerombolni a magyar demokráciát. Ez a kísérlet csak addig járhatott pillanatnyi sikerrel, amíg voltak bábuk, akik készek voltak elsősorban az orosz érdeket nézni, és a magyar érdeket utolsósorban. Mihelyt ezek lekerültek a politikai játszma színteréről, elkerülhetetlenné vált, hogy zavar támadjon. A magyar nép lefojtott haragja fel kellett hogy forrjon, nemcsak az idegen hatalom, az orosz kommunista párt ellen, hanem egyben a magyar kommunisták ellen is. Azok ellen a magyar kommunisták ellen, akik nem hajlandók a történelemleckeit megtanulni, azok ellen, akik nem hajlandók tudomásul venni, hogy valóságos és tartós szociális haladást csak valódi nyugati értelemben vett demokratikus politika eredményezhet. A népi demokrácia bukásra van ítélve Magyarországon. És azt végső fokon a világ minden tankja és hadserege sem menthetné meg. Becsületes magyar férfiak és asszonyok szabadságot és békét akarnak. Kielégítő körülmények között emberi méltóságban akarnak élni, alapvető szabadságjogaikat követelik. Jogot a gyülekezésre, a szabad választásra, a szabad sajtóhoz. Saját maguk választotta vallás szerint akarják tisztelni az Istent, anélkül, hogy ebbe politikai diktatúra beleszólhatna. A nyugati értelemben vett európai demokráciák célja mindig ezeknek az alapvető jogoknak a teljes biztosítása volt." [...]

Bécs. A magyarországi szabadságharcokról szóló értesülések tegnap óta átláthatatlan mennyiségben zúdulnak az osztrák fővárosra. A bécsi napközi lapok első oldalán ma jelentek meg a budapesti forradalomról készült első fényképfelvételek. Valamennyi lap első oldalán féloldalnnyi terjedelemben látható egy szovjet T-34-es páncélkocsi, amely a szabadságharcosok csoportjától megszállva vonul végig a budapesti utcán. A felkelők piros-fehér-zöld lobo-gókat emelnek a magasba. A zászlókról hiányzik a vörös csillag. Más felvételek utcai jeleneteket ábrázolnak, amelyek az 1945-ös ostrom eseményeire emlékeztetnek. A budapesti forradalom egyik külföldi szemtanúja röpcédulát hozott magával, amelyet a szabadságharcosok szórtak szét Budapest utcáin. A röpcédula, amelyet a Neuer Kurier című bécsi lap faksimilében hozott nyilvánosságra, a következő felhívást intézi Budapest népéhez: „Magyar dolgozók! Követeljük a stúdiónál elkövetett gyilkosságok megtorlását, és a dolgozó nép követelésének a rádióban és a sajtóban való közlését! A 14 pont végrehajtása érdekében általános sztrájkot hirdetünk! A sztrájk kezdete 1956. október 24-én reggeltől a követelés teljesítéséig. Kiadja a magyar egyetemi ifjúság és Budapest tüntető dolgozói.”

A Magyarországról érkezett legfrissebb hírek közül kiemelkednek azok az értesülések, amelyek egy dunántúli illegális rádióállomás működéséről szólnak. A burgenlandi rádióvevő készülékeken a 16 és 20 méteres rövid hullámhossz között jól lehet hallani az adóállomás közvetítéseit. Félórás megszakításokkal magyar nyelvű felhívásokat intéznek elsősorban a honvédelmi alakulatok-

hoz, de a polgári lakossághoz is. Ma hajnal óta több felhívással fordultak a dunántúli helyőrségekhez, hogy támogassák a Pécsen megalakult forradalmi tanácsot. Több felhívásban figyelmeztették a falusi lakosságot, hogy tartózkodjék az önbíráskodástól, és ne ragadtassák magukat kilengésekre a volt kommunista vezetőkkel szemben. Utasításokat közöl továbbá a dunántúli illegális rádióállomás a fegyveres felkelőcsoportoknak, hogy keressenek összeköttetést a nemzeti felkelést támogató helyőrségek parancsnokságával.

A Neuer Kurier ma reggeli értesülése szerint a budapesti Vörös Csillag Nyomdát, amely a hadsereg lapjait és kiadványait nyomtatja, elfoglalták a szabadságharcosok. Tegnap este Budapesten rölapokat osztogattak, amelyek az ideiglenes forradalmi kormány nevében közöltek felhívásokat. Ünnepelesen esküszünk, mártírjaink holtteste mellett, hogy a magyar függetlenség és szabadság ügyét győzelemre vezetjük. Ezekkel a szavakkal zárul az egyik röpcédula, amely felszólítja Budapest lakosságát, hogy egységesen csatlakozzék a nemzet szabadságharcához. A lap értesülése szerint egyébként Gerő Ernő leváltása és Kádár János kinevezése az után következett be, hogy Mikojaan szovjet miniszterelnök-helyettes és Szuszlov, a szovjet kommunista párt kelet-európai osztályának vezetője Budapestre érkezett és a párt, illetve a kormány vezetőivel tanácskozott.

A Weltpresse című bécsi lap dunántúli ismeretlen rádióállomásra hivatkozva arról értesít, hogy Baranya megyében forradalmi tanács alakult, a helyőrségi laktanyák egy része csatlakozott volna hozzá.

A Budapestről érkezett szemtanúk egyöntetűen azt jelentik, hogy a magyar fővárosban egy új veszély jelentkezik, az éhínség. A külföldiek szállodáiban már kedden racionalizálták az étkezéseket. Naponta kétszer adtak csak egy tál ételt. A lakosság a reggeli órákban a kimenési tilalom és a szüntelen lövöldözés ellenére sorban áll az élelmiszerüzletek előtt, hogy kenyérhez és a legszükségesebb ennivalóhoz jusson.

A bécsi honvédelmi minisztérium ma reggel megszüntette a készenléti állapotot a burgenlandi laktanyákban. A honvédelmi minisztériumban úgy ítéli meg a helyzetet, hogy e pillanatban nem kell attól tartani, hogy felkelőcsapatok menedéket keresnek Ausztria területén, minthogy a jelek szerint a felkelők, a kormányhű csapatok és a szovjet egységek ellen számos helyen támadásban vannak.

KELET-BERLIN NÉMET RENDŐREI ÉS POZNAŊ LENGYEL RENDŐREI NEM LŐTTEK A NÉPRE!

BATA ISTVÁN A SZABADSÁGHARCOSOK LETÖRÉSÉRE MOZGÓSÍTOTTA A PÁNCÉLOSHADTESTET.

HONVÉDEK! ESZTERGOMI ÉS GYÖNGYÖSI PÁNCÉLOSOK, NE LŐJETEK MAGYAROKRA, SZABADSÁGHARCOS TESTVÉREITEKRE. A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKAT, A TI FÖLDETEKET, A MAGYAR JÖVŐT VÉDIK. MAGYAR PÁNCÉLOSOK, NE LŐJETEK TESTVÉREITEKRE!

16.35: Mi a teendője a magyar parasztságnak a rendkívüli történelmi órákban?

Agrárius jegyzete. *[A rádió hangja: A parasztság a magyar nemzet alapja, a magyar élet forrása. A parasztságnak a rendkívüli történelmi órákban is meg kell őriznie a nemzeti értékeit, a szabadságharcot kell folytatnia.]* Ismétlés, elhangzott: 13.55-kor és 15.35-kor.

16.40: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor kommentárja. *[A rádió hangja: A magyar nemzetnek tisztában kell lennie a jelenlegi helyzetével, és meg kell őriznie a nemzeti értékeit.]* Ismétlés, elhangzott: 13.35-kor.

16.45: Bell ezredes jegyzete

Miként látják Nyugaton a szabadságharc általános katonapolitikai jelentőségét? Ismétlés, elhangzott: 14.35-kor.

KELET-BERLIN NÉMET RENDŐREI ÉS POZNAŊ LENGYEL RENDŐREI NEM LŐTTEK A NÉPRE!

16.50: Rendkívüli műsor

Molnár József beszél a munkásokhoz. *[A rádió hangja: A munkásoknak a szabadságharcban fontos szerepet kell játszaniuk.]* Ismétlés, elhangzott: 15.50-kor.

16.59: Műsörtájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 25 méteres rövidhullámon 21 óra 10 percg szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19 és 31 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatónk 17 órát jelez.

17.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyar függetlenségi harc nemcsak Budapesten, de több vidéki városban is érezteti erejét. [...] Magyaróvárott ma délelőtt törtek ki a zavargások. A vörös csillagokat már tegnap kezdték a város különböző épületeiről eltávolítani, ma délelőtt egy 100 főnyi csoport, mely főleg fiatalokból állt, a magyaróvári ávos laktanyáról akarta a vörös csillagot letépni. Az ávosok erre belelőttek a tömegbe. Húsz halottja és legalább ugyanannyi sebesültje volt az incidensnek. A kommunista hatóságok a határ mentén, a nyomsávtól befelé 300 méterre géppuskafészeket ásatnak. Az osztrák-magyar határvidéken a járőrtevékenységet tegnap óta háromszorosára emelték.

A szabadságharcosok nevében tegnap óta egyre több titkos adó jelentkezik az éter hullámain. Bécsben ma reggel tisztán lehetett hallani a szabadságharcosok egy titkos adóját, amely a magyar nemzet Szabadság adójaként jelentkezik. Az adó általános sztrájkra szólította fel a magyarságot. Követelte többek között Mindszenty bíboros azonnali szabadon bocsátását és primási funkciójába való azonnali visszahelyezését. A miskolci rádió a Borsod megyei dolgozók határozatát olvasta be. A dolgozók Kossuth-címmel ellátott proklamációja a szovjet csapatok haladéktalan kivonását követeli. Követeli továbbá új kormány megalakítását és a munkásság sztrájkjogának tiszteletben tartását.

Egy Budapesten tartózkodó nyugati újságíró hosszabb jelentésben számolt be a csütörtöki budapesti helyzetről. Az újságíró, aki egy nyugati hírügynökség tudósítója; elmondja többek közt, hogy csütörtökön a kora délutáni órákban több ezer főnyi tüntető vonult fel fegyver nélkül, magyar zászlókat lobogtatva a Parlament épülete körül. Szovjet harckocsik tüzet nyitottak a tüntetőkre. Azután három szovjet páncélkocsi jelent meg, tömve katonákkal. Amennyire az újságíró meg tudta figyelni, a szovjet katonák a tömegek feje felett a levegőbe lőttek. Mennyi áldozata volt a Parlament előtt lezajlott tüntetésnek, nem lehetett megállapítani. A tüntetők sorában egymásnak ellentmondó verziók keringtek a lezajlott eseményről. A tisztogatásban az újságíró szerint nem vettek részt magyar katonák, sem a biztonsági szervezete tagjai. Egyedül szovjet csapatok végezték a tisztogatás munkáját. Kádár Jánosról, az újonnan kinevezett első titkárról a tudósító elmondja, hogy Kádár több évet a kommunisták börtönében töltött. Megfigyelők nem hiszik, hogy Kádárt Rákosi tanítványának lehetnie minősíteni, de ő is a megfélemlítő politika híve.

Budapesten a tüntető tömeg egy része tegnap felvonult a brit követség épülete elé. A tömeghez Fry budapesti angol követ szólott, miután a tömeg a követségi épületbe való bebocsátását kérte, és követelte, hogy a követ tegyen lépéseket kormánya útján az ENSZ-nél. Fry követ megnyugtatta a tömeget, és arról biztosította, hogy az események szemtanújaként hű képet ad majd kormányának a budapesti szabadságharcról. A mintegy 2000 főnyi tömeg ezután a magyar himnuszt énekelte el.

Varsó. Gomulka, a lengyelországi kommunista párt első titkára mára tervezte moszkvai útját. Varsói jelentések szerint Gomulka útját elhalasztotta mindaddig, amíg valamennyi szovjet katonai egység nem tér vissza eredeti támaszpontjára. Az elhalasztást már közölte Moszkvával, és azt is hozzáfűzte, hogy a szovjet csapatok állomáshelyeikre való visszatérésére vár. A Daily Mail Bain tudósítását közli Varsóból. [...]

A magyarországi eseményekre visszatérve: az egész nyugati világ szeme Budapesten nyugszik. [...] A finn sajtó a testvéri magyar nép iránt érzett szeretetének és meleg rokonszenvének ad kifejezést. [...]

17.10: Ki az ellenség?

Balogh Balázs jegyzete. *[A rádió hangja: A magyar nemzetnek tisztában kell lennie a jelenlegi helyzetével, és meg kell őriznie a nemzeti értékeit.]* Ismétlés, elhangzott: 12.50-kor és 14.10-kor.

SPYCHALSKI TÁBORNOK, LENGYEL HONVÉDELMI MINISZTER FELHÍVÁST INTÉZETT A HADSEREGHEZ: EZEKBE A SORSDÖNTŐ NAPOKBAN A LENGYEL NÉPI HADSEREG FENNTARTÁS NÉLKÜL AZ ORSZÁG NÉPÉNEK OLDALÁN ÁLL. A PÁRT, A DOLGOZÓK ÖSSZESSÉGE ÉS AZ ORSZÁG EGÉSZ LAKOSSÁGA KÖSZÖNETÉT FEJEZI KI A HADSEREG MINDEN KATONÁJÁNAK, HOGY A HADSEREGBE VETETT HITÉBEN NEM CSALATKOZOTT. LENGYELORSZÁGBAN IS FELVONULTAK A SZOVJET CSAPATOK, DE A LENGYEL KORMÁNY, NÉP ÉS KATONASÁG FELLÉPÉSÉRE VISSZAVONULTAK.

17.20: Széljegyzetek

Bell ezredes: A magyarországi események, a szabadságharcos hősök küzdelmei drámai tetőpontjukhoz közelednek. Bata István kommunista honvédelmi miniszter, aki személyében és büntetőjogilag is felelős a szovjet csapatok által elkövetett felkoncolásokért, valamint statáriális akasztásokért, mozgósította a néphadsereg páncéloshadtestének esztergomi és gyöngyösi alakulatait. Megbízható bécsi hírek szerint a kátyúba került budapesti rendszer e páncélos-csapatok magyar parasztfiaival akarja vérbe fojtani az immár országos méretűvé lobbant hősi ellenállást. Valószínű, hogy nemcsak a szabadságharc, de a magyar jövő sorsa is a Budapest ellen rendelt alakulatok magatartásán, hazafias érzésén múlik.

Magyar katonák! Páncélos bajtársaink, tisztetek és legénység! Ne lőjeteek testvéreitek! Azok, akik az elnyomó rendszer ellen fegyvert ragadtak, a ti szabadságotokat, a ti földeteket, a ti jövőtöket is védik. Harckocsijaitok eltiporják a magyar reménységet, ha magyar testvéreitekre tüzeltek! Páncélos bajtársak, óvakodjatok a vérontástól, mert törvénytelen és alkotmányellenes rendszer parancsainak engedelmeskedve nép- és nemzetellenes bűnt követtek el. Páncélos tisztetek és parancsnokok, gondolatok arra, hogy a ti felelősségeitek még fokozottabb! Ne lőjeteek magyar szabadságharcosokra, honfitársaitokra, testvéreitek! Ne lőjeteek magyar szabadságharcosokra, honfitársaitokra, testvéreitek!

SZIGNÁL

Zoltán Károly: Nagy Imre, a kormány elnöke a magyar parasztság számára ma már erkölcsi és politikai halott. A falvak népe jól tudta mindig, hogy 1953-as programjának mezőgazdasági vonatkozású engedményei csupán taktikai módosítások a mezőgazdaság teljes kollektivizálása felé vezető úton. A nehéz helyzetben nyújtott kedvezmények azonban kétségtelen kézzelfogható eredmények voltak. Ezért várta tőle a falvak népe helyzetének megjavítását most is. Nagy Imre azonban a döntő pillanatban a nép támogatása helyett az orosz szuronyok segítségét fogadta el. Maga bizonyította be, hogy a parasztság gyanúja nem volt alaptalan. Nem változtat a helyzeten az sem, hogy a kormány elnöke időközben felismerte végzetes tévedését. A szovjet csapatok beavatkozásának elfogadása és a rendkívüli állapot elrendelése megbocsáthatatlan bűne. Hiába tesz kísérletet helyzetének enyhítésére szépen hangzó ígéretekkel. Olyan ember, olyan kormány, amely számára a hatalom biztosítéka nem a nép bizalma, hanem idegen hatalom fegyveres támogatása, nem kaphat kegyelmet sem a parasztságtól, sem az ország lakosságának más rétegétől. Elég volt a hitegetésből, az üres ígéretekből. Ez a cselekvés órája. Azoknak, akik a szovjet hadsereg segítségét kérték, módjukban van azok beavatkozását megakadályozni. Vonják ki az orosz alakulatokat a harcból és az országból!

SZIGNÁL

A mai napra kongresszust hirdetett az álszakszervezet. Előre elkészítette a programot, kiosztotta a szerepeket, de alaposan megkapta a választ: Vasas ne

hagyd magad! Azt hitték, örökké tart a lakodalom és ész helyett a pártkönyv is megteszi? A népet soha nem kérdezte senki. Hol vannak most a hajcsárok? Hol van a kétes értékű gyülekező? Ki mer a vasasok nevében beszélni megkérdésük nélkül? Érvényes a régi jelszó megint, összefogásra biztat mindnyájunkat: Vasas, ne hagyd magad! Bányászvér vasasvérrel keveredik az utcán. Egymás kezét fogja város és falu. A hősi áldozatok nyomán a szabadság virága kel életre. Új korszak nyílik mindnyájunkra. Vége a párttitkárok uralmának! A szabad szakszervezet új vasaskongresszusán ez lesz a jelszó! Vasas, ne hagyd magad!

SZIGNÁL

A Gesamtdeutscher Rundfunk – tehát a keletnémet rádió Nyugat-Németországba irányított adása – tegnap negyedórás fejtegetést közölt a magyarországi szabadságharcról. A perfid hangú kommunista kommentátor a szent nemzeti harcot volt SS-alakulatok restaurációs kísérletének és fasiszta felkelésnek nevezte, azt magyarázván a nyugatnémet hallgatóknak, hogy: „Ez a küzdelem olyan, mintha a mai Nyugat-Németországban a náci haláltáborok pribékjei kelnének fel az új német demokrácia ellen.” Ilyen súlyos időkben lehetetlen hosszan foglalkozni a kommunista propaganda újabb aljas kísérletezésével. Éppen csak azt kell megjegyeznünk, hogy ez a propaganda a nemzeti függetlenségért folyó harc nagyszerű szabadságeszményeit máris az antiszemitizmus jelszavaival akarja dezavualni, ilyen átlátszó fogásokkal szeretné világraszóló eredményeinket tönkretenni. Moszkva Nyugatra irányuló propagandája azonban halálra van ítélve, mert nem támasztják alá a tények. Az egész világ tudja és hiszi, hogy évezredünk leghatalmasabb csatáját nem a faszizmus feltámasztásáért, hanem az ENSZ Alapokmányában is lefektetett emberi jogokért, a szabadságért, a nemzeti önállóságért, és nem utolsósorban az állampolgári egyenlőségért vívjuk. Igen, nyugati eszményekért folyik ez a küzdelem, ugyanúgy, mint száz évvel ezelőtt Kossuth és Petőfi korában. A világ tudja már, hogy a káros antiszemita örökséghez, amely valóban dezavualhatná a Nyugat közvéleménye előtt mai küzdelmünket, ennek a harcnak semmi köze.⁹

Ebben a nagyszerű, véres és mégis fényes, egyetemesen nemzeti megmozdulásban, népünk bölcsességéből éppen ellenkezőleg: azok ellen folyik a harc, akik a nyugati demokrácia és a humanizmus eszményeit megtagadták, akik nyolc évig szították a gyűlöletet fajok, nemzetek és társadalmi osztályok között az orosz imperializmus szolgálatában. Nem faji, hanem nemzeti eszményekért folyik a függetlenségi harc, ugyanúgy, mint száz évvel ezelőtt Kossuth és Petőfi korában. És, hála Isten, bármilyen rágalmakkal is próbálkozik a moszkvai méregkeverők lejáratos nemzetközi propagandája, a világ

⁹ Antiszemita jelenségekről, megnyilvánulásokról áttekintést nyújt Ständeisky Éva: Antiszemitizmus az 1956-os forradalomban című tanulmánya (In: *Évkönyv 2004. XII. Magyarország a jelenkorban*. Szerk. Rainer M. János és Ständeisky Éva. Bp., 2004. 1956-os Intézet, 147–185.), amely az *Élet és Irodalom* 2004. februári számában rövidítve jelent meg; illetve Kovács András: Magyar zsidó politika a második világháború végétől a kommunista rendszer bukásáig. *Múlt és Jövő*, 2004. április 21.

közvéleménye tudja már, hogy a nemzet halálát is jelentő végzetes faji gyűlölködéshez – amely valóban dezavualhatná a Nyugat közvéleménye előtt mai küzdelmünket – ennek a szent harcnak semmi köze.

SZIGNÁL

Ébredjen fel, Kádár János! Ön azt mondotta, Kádár János, legelső beszédében, hogy zárkózzunk fel a párt mögé, és teremtsük meg a nemzeti egységet! Ébredjen fel, Kádár János, és lássa be, hogy a nemzet nagy, óriási felbuzdulása darabokra szaggatta azt a valamit, amit Önök pártnak neveznek, és ennek az alaktalanná vált tetemnek a feje fölött megteremtette a nemzeti egységet. A nemzeti egység nem a párt körül, hanem a párt ellen van. Vidéken sorban alakulnak a komiték, elsöpörték a tanácsokat, eltüntették a párttitkárokat, nincsen párt, hanem lelkes és vérző nemzet van, nincs párt, remegő párttitkárok szédelegnek szanaszét. Van nemzeti egység, Kádár János, de az ott harcol a barikádokon, vagy ott segít a barikádok mögött. Van nemzeti egység, ott van a nép ügye mellé állt hadsereg kötelékeiben, ott van a városok terein, ahol forrón ölelkezik munkás, paraszt, diák, értelmiségi, mindenki, aki magyar! És ha kérdezik, hogy ki teremtette meg ezt a nemzeti egységet, akkor igen, elismerjük, Kádár János, hogy ezt az egységet valóban a párt teremtette meg. Megteremtette saját maga ellen, az egész gyűlölt rendszer ellen, és ez olyan nemzeti egység, amilyen még nem volt ebben az országban, és amelyet már semmiféle halvány párt és semmiféle véres erőszak nem tud szétverni többé!

BATA ISTVÁN A SZABADSÁGHARCOSOK LETÖRÉSÉRE MOZGÓSÍTOTTA A PÁNCÉLOSHADTESTET. HONVÉDEK! ESZTERGOMI ÉS GYÖNGYÖSI PÁNCÉLOSOK, NE LÓJETEREK MAGYAROKRA, A SZABADSÁGHARCOS TESTVÉREITEKRE! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKAT, A TI FÖLDETEKET, A MAGYAR JÖVŐT VÉDI! MAGYAR PÁNCÉLOSOK, NE LÓJETEREK TESTVÉREITEKRE!

17.30: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: 13.40-kor.

ESZTERGOMI ÉS GYÖNGYÖSI PÁNCÉLOSOK, NE LÓJETEREK SZABADSÁGHARCOS HONFITÁRSAITOKRA! TESTVÉRGYILKOS, AKI A SZABADSÁGHARCOSOKRA LŐ! MAGYAR KATONA SOHASEM LÓTT A NÉPRE! ÁLLJATOK TESTVÉREITEK, KATONABAJTÁRSAITOK, A SZABADSÁG MELLÉ!

17.45: Miért folyik a harc?

Janus rendkívüli kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 14.40-kor.

SPYCHALSKI TÁBORNOK, LENGYEL HONVÉDELMI MINISZTER FELHÍVÁST INTÉZETT A HADSEREGBEHZ: EZEKBE A SORSDÖNTŐ NAPOKBAN A LENGYEL NÉPI HADSereg FENNTARTÁS NÉLKÜL AZ ORSZÁG NÉPÉNEK OLDALÁN ÁLL. A

PÁRT, A DOLGOZÓK ÖSSZESSÉGE ÉS AZ ORSZÁG EGÉSZ LAKOSSÁGA KÖSZÖNETÉT FEJEZI KI A HADSereg MINDEN KATONÁJÁNAK, HOGY A HADSeregBE VETETT HITÉBEN NEM CSALATKOZOTT. LENGYELORSZÁGBAN IS FELVONULTAK A SZOVJET CSAPATOK, DE A LENGYEL KORMÁNY, NÉP ÉS KATONASÁG FELLÉPÉSÉRE VISSZAVONULTAK.

17.55: Vonja vissza a kormány forma szerint is a statáriumot!

Lovas László írása.

Ismétlés, elhangzott: 13.30-kor.

18.00: Hírszolgálat

A kora délutáni órákban az osztrák fővárosba érkezett jelentések szerint Budapesten folytatódnak a harcok. A szovjet csapatok parancsot kaptak, hogy azonnal tüzeljenek minden olyan személyre, akinél fegyvert látnak. A Dunahidakat lezárták. A gyárakban immár harmadik napja szünetel a munka. A főváros különböző részeiben röplapokat osztogatnak, amiben a sztrájk folytatására szólítják fel a dolgozókat. A közüzenetek közül egyedül a villamos és vízművek, valamint a kenyérszolgáltatás működik. A főváros lakossága úgyszólván semmit sem tud a vidéken lejátszódó eseményekről, és a hatóságok mindent elkövetnek, hogy a főváros lakosságát tudatlanságban tartsák. Budapesti diplomáciai körök értesülése szerint a szovjet hadvezetőség újabb páncélos egységeket vezényelt Magyarországra Románia irányából, a szabadságharcosok elleni katonai akció folytatására. Külföldi megfigyelők jelentik, hogy a kommunista hatóságok egyre nagyobb számú szovjet egység segítségéhez folyamodnak, mivel a honvédség alakulataiban nem bíznak többé. Szovjet páncélcsoportok nyomultak fel Győrben, Pécsen és Szolnokon. A szovjet haderő egységei ebben a három városban is harcban állnak a szabadságharcosokkal. Külföldi megfigyelők ugyancsak jelentik a forradalmi bizottságok megalakulását különböző vidéki városokban. Bécsben úgy tudják, hogy Dél-Magyarországon a szabadságharcosok felülkerekedtek, és nagy területek a szabadságharcosok ellenőrzése alatt állnak. A bécsi rádió jelentést közöl egy forradalmi kormány megalakulásáról is, a hírhez azonban hozzátette, hogy lehetetlen ellenőrizni a hír valódiságát. Bécsi lapjelentések szerint a honvédség tagjai egyre nagyobb számban csatlakoznak a szabadságharcosokhoz, és azokat ellátják fegyverekkel is. A honvédek úgyszólván az ország minden részében letépték egyenruhájukról, illetve sapkájukról a szovjet csillagot. A lakosság a nemzetiszínű zászlókról eltávolítja a kommunista címet.

Az osztrák lapok részletesen beszámolnak a Parlament előtt tegnap lejátszódott összetűzésről, aminek során szovjet páncélcsoportok vadul tüzeltek az Országház előtt összegyűlt tömegre. A teret pár perc alatt halottak és sebesültek borították el. Az osztrák lapok tudósítása szerint Budapest külső képe az ostrom szörnyű napjait idézi emlékezetbe. Az ablaktáblák betörték, az utcá-

kat romok és üvegtörmelék borítja, az utakon a leszakadt villamosvezetékek akadályozzák a közlekedést. Sok ház kiégett vagy jelenleg is lobogó lángban ég. A Nemzeti Múzeum két nap óta ég. A bécsi sajtó mély felháborodás hangján ír egyes ávós alakulatok hitvány viselkedéséről. Szemtanúk jelentése szerint egyes ávósok minden ok nélkül belelőttek a tüntető munkások és diákok tömegébe, és a város több pontján valóságos vérfürdőt rendeztek a fegyvertelen emberek között. Megfigyelők egybehangzó megállapítása szerint a titkosrendőrség, ahol csak tehette, fegyveréhez nyúlt. Ezzel ellentétben a rendőrség és a katonaság a legtöbb helyen rokonszenvezett a tüntetőkkel.

Helyszíni jelentések szerint tegnap a Kálvin tér és a Madách tér közti városrész szomorú képet mutatott. Az utcák teljesen kihaltak, és az útkeresztezéseknél a szovjet elnyomók harckocsijai álltak. Villanyfényt sehol sem lehetett látni. Ugyanakkor 3 km-rel messzebb, a Marx téren súlyos harcok folytak. A téren lévő nyomdaépületet a szabadságharcosok elfoglalták. A nyomdaépület a hadsereg tulajdona. A szabadságharcosok rohammal vették be az épületet, és elűzték az ott-tartózkodó ávósokat. Az épület bevétele után egy honvédtiszt a balkonról röpcédulákat szórt az ujjongó tömeg közé. Egy másik hír szerint a tüntető tömeg tegnap felvonult a brit követség épülete elé. A tömeg egy részének sikerült belépnie a követségi épületbe. A tüntetők arra kérték az angol követet, hogy tegyen lépéseket kormányja útján az ENSZ-nél. Fry követ megnyugtatta a tömeget, és arról biztosította, hogy az események szemtanújaként hű képet ad majd kormányának a szabadságharcról.

Egyre több titkos adó jelentkezik az éter hullámain a szabadságharcosok nevében. A miskolci adó hullámhossza mellett jelentkező egyik adó a következőket mondotta: Nagy Imre választól teljesen függetlenül Borsod megye, illetve Nagy-Miskolc határozata alapján valamennyi követelésünket fenntartjuk mindaddig, amíg azokat nem teljesítik. A dolgozók Kossuth-címmel ellátott proklamációja a szovjet csapatok haladéktalan kivonását követeli. A dolgozók új kormány megalakítását és a munkásság sztrájkjogának tiszteletben tartását kívánják. Felkérjük Borsod megye lakosságát, hogy a fenti követelményekhez tartsa magát. A miskolci munkástanács proklamációja a következő felhívással végződik: Bízunk bennünk, és a sztrájkot csak akkor hagyjuk abba, ha erre a sztrájkbizottság utasítást ad.

Ma a délelőtti órákban a 26 és 30 méteres hullámhossz között ismeretlen magyar nyelvű állomás felhívást intézett a magyar falvak lakosságához. Fel szólította a falvak népét, hogy alakítson nemzeti tanácsot. A nemzeti tanácsok fegyverezzék fel magukat. A rádiófelhívás figyelmezteti a parasztságot, hogy tartózkodjon a kihívástól, és ne folyamodjon önbíráskodáshoz a helyi kommunistákkal szemben. A Népszava ma reggel a magyar szakszervezetek kiáltványát közli. A szakszervezetek a harcok beszüntetésére, általános amnesztia kihirdetésére hívnak fel. A kiáltvány továbbá új kormány alakítását követeli, amely széles népi alapokon nyugszik majd. További követelés, hogy a szabadságharc alatt megcsönkített áldozatoknak nyújtsanak törvényben biztosított anyagi segítséget. Támogassák az elesett szabadságharcosok csa-

ládjait. A rendőrséget a szakszervezetek kiáltványa szerint munkásokból és diákokból álló nemzetőrséggel kell megerősíteni. A szakszervezetek kiáltványa, melyet a Népszava mai száma közöl, haladéktalan tárgyalásokat sürget a szovjet csapatok visszavonása érdekében. Az Európa Tanács közgyűlése ma határozatot hozott, amelyben felhívják a szovjet miniszterelnököt és a többi kelet-európai kormány fejét, hogy haladéktalanul engedjék szabadon a politikai foglyokat országaikban. A magyar helyzet szóba került az angol alsóházban. Egy képviselő szavá tette a szovjet csapatok jelenlétét Magyarországon. Selwyn Lloyd külügyminiszter válaszában utalt arra, hogy Magyarországon hét szovjet gyalogos- és két légi hadosztály állomásozik. A szomszédos Romániában három szovjet hadosztály van. A szovjet kormány azt állítja, hogy ezek a hadosztályok a magyarországi és a romániai kommunista kormány beegyeztetésével állomásoznak a két országban. Az angol írószövetség tagjai, az angol értelmiség legnevesebb képviselői vasárnap délelőttre tömeggyűlést hívtak össze Londonban a magyarországi szabadságharc hőseinek tiszteletére.

A Rab Népek Közgyűlése újabb lépést tett annak érdekében, hogy a szovjet csapatok magyarországi beavatkozását haladéktalanul terjesszék az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé.

Kelet-Németországban a magyar szabadságharc híreinek hatása alatt riadókészültségbe helyezték a hadsereget és a rendőrséget. Mindennemű szabadságolást beszüntettek, és a kommunista politikai tisztek naponként kétszer előadásokat tartanak a hadsereg és a rendőrség tagjainak.

E percben vettük a hírt, hogy az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya tárgyalásokat kezdett annak érdekében, hogy a három nyugati nagyhatalom az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé terjessze a szovjet csapatok magyarországi beavatkozásának ügyét.

New York. Peyer Károly, a magyar szociáldemokrata párt és szakszervezetek évtizedeken át volt vezetője, a magyar munkásmozgalom egyik kiemelkedő személyisége 76 éves korában, New York-i számkivetésben meghalt.¹⁰

Varsó. Gomulka, a lengyelországi kommunista párt első titkára mára tervezte moszkvai útját. [...]

18.10: Reflektor

Gallicus rovata

Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jut eszébe.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor, 15.10-kor és 16.10-kor.

10 Peyer Károly (1881–1956) 1903-tól szakszervezeti vezető, a szociáldemokrata párt egyik irányítója. A Tanácsköztársaságot követő kormányok minisztereként elhatárolódott a kommunizmus alatti eseményektől, de az ellenforradalmi különítményesek terrorakciói miatti tiltakozásul lemondott. 1921 decemberében politikai megállapodást kötött Bethlen István miniszterelnökkel (Bethlen-Peyer-paktum), amely lehetővé tette a Magyarországi Szociáldemokrata Párt működését 1944-ig. A német megszállás után a Gestapo Mauthausenbe deportálta. 1945-től nemzetgyűlési képviselő volt, 1947 végén emigrált, 1949-től New Yorkban élt.

AZ ORSZÁG SZTRÁJKOL, A HARC ÓRÁIT ÉLI! MUNKÁSOK, PARASZTOK, MINDENKI A MAGA HELYÉN SEGÍTSE A SZABADSÁGHARCOT!

18.20: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése a szovjet biztonsági övezet megrendüléséről. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.35-kor, 21.50-kor és 23.20-kor, valamint október 26-án 01.30-kor, 06.50-kor és 09.10-kor.

A KORMÁNY AZONNAL KÉRJEN KÖTSZERT, GYÓGYSZERT, ORVOSI SEGÍTSÉGET ÉS ÁPOLÓSZEMÉLYZETET A GENFI NEMZETKÖZI VÖRÖSKERESZTTŐL! A SEGÉLY ÓRÁKON BELÜL OTT LEHET!

HA BÉKÉT AKAR A RENDSZER, TEREMTSE MEG A FELTÉTELEIT! VONJA VISSZA AZONNAL A STATÁRIUMRENDELETET! A SZOVJET CSAPATOK VONULJANAK VISSZA! TELJESÍTSEK A MAGYAR NÉP VÉRREL MEGPECSÉTELTE KÖVETELÉSEIT!

18.30: Nemzetközi sajtószemle

Mindenekelőtt az angol sajtó állásfoglalásáról számolunk be. A News Chronicle mai vezércikkének címe: Ez az igazság pillanata. A lap beszámol arról, hogy a budapesti események hatására a BBC, az angol rádió európai műsorát felerősítette, Magyarország felé külön műsort sugároznak. A News Chronicle szerint Anglia rendkívüli rokonszenvvel figyeli a közép- és kelet-európai népek szabadságküzdelmét. Az angolok ugyanakkor elkerülik, hogy ígérekkel szítsák a felkelőket. Londonban az a meggyőződés, hogy az egész kommunizmus fordulóponthoz érkezett. Úgy érzik, hogy a Szovjetunió nem tudja és nem meri a sztálinista zsarnokságot újra visszaállítani. A munkáspárti Daily Herald vezércikke így hangzik: „A lengyelek és a magyarok szabadságukért küzdenek. A világ lélegzet-visszafojtva figyel, és tudja, miért. Reméljük, hogy ezek az országok a küzdelemben nem buknak el és győznek, ha győzni lehet a szovjet katonai hatalom árnyékában.” Az ugyancsak munkáspárti angol Daily Mirror ezeket írja: „Az ifjúság [sic!] és a magyar felkelők között határozott és egyszerű a különbség. A lengyel kommunistákat a poznaí felkelés idejében figyelmeztette a veszélyre és arra, hogy idejében kell csatlakozni az antikommunista közvéleményhez. Ezért tudták a lengyel vezetők kezükben tartani az ország népét. A magyar kommunisták elkéstek. Így a pesti felkelés határozottan szovjetellenes jellegű lett.”

Az olasz sajtó ma még a tegnapiénál is nagyobb terjedelemben tér ki az eseményekre. Az [II] Tempo című lap Keleten semmi újság címen újra vezércikkben foglalkozik a magyarországi eseményekkel. A lap szerint, amit mindig tudtunk, most is bebizonyosodott: nem lehet csatlós népekről – csak csatlós kormányokról beszélni, a népek idegen szovjet megszállás alatt szenvednek már több mint tíz esztendeje. Még a szovjet csapatok sem képesek elfojtani az egész ország felkelését. Az [II] Messaggero Nemzetellenes kommunizmus

című vezércikkét Leon Blumnak,¹¹ a nagy francia szocialista vezérnek a mondatával kezdi: „A kommunisták nemzetidegen szektát alkotnak. A magyar nemzettől is idegenek. Ezt mutatja a mostani hősi szabadságharc. A magyar zendülők emberfeletti kitartással harcolnak, és történelmi tény marad, hogy Budapestről indult el a kommunizmus végső széthullása.” A [La] Giustiziában Saragat,¹² az olasz szociáldemokrata párt vezetője a „Magyarország Felséged lábai előtt fekszik” kezdetű Paszkievics-levéllel vezeti be vezércikkét. Saragat ezt írja: A kommunisták által felépített hazug legenda a munkások népi demokráciájáról összeomlott a szovjet tankok tüzeiben Pesten. Csak fasiszta diktatúrák voltak eddig képesek ilyen aljasságokra. Az olasz munkáságban forr a vér, hogy nem tudnak magyar testvéreik segítségére sietni, de ki tudja, nem fogják-e egy szép napon az orosz munkások vérére venni ennek a rabszolgarendszernek a felelősségét.

Az [II] Popolo d'Italia Hruscsovék egymást lövik címmel közli Gerő és Kádár fényképét. Az [II] Quotidiano úgy tudja, hogy Budapestről az egész országra szétterjedt a felkelés, és Fanfani volt olasz miniszterelnöknek, a kormányon lévő kereszténydemokrata párt főtitkárának közli Horváth Józsefhez intézett táviratát: A magyar nép hősi harca a diktátorok és idegen elnyomók ellen mély hódolattal tölt el. Az olasz kereszténydemokrata párt meghatódottan köszönti a szabadság új hőseit és bizonyos abban, hogy áldozatuk sietteti a szabadság órájának bekövetkezését a nemes magyar nemzet számára és ki-meríti a kommunizmus krízisét az egész világon.

Az [II] Secolóban Anfuso volt pesti olasz követ felhívással fordult Európa népéhez, hogy követeljék kormányaiktól a kommunizmus elleni általános harc megindítását. Budapest vérgőzös napjai és éjszakái új reményt önthetnek Európa népeibe, azt a reményt, amit a nándorfehérvári győzelemkor éreztek. Olaszországban minden jó hazafi lélekben azokkal van, akik most egy új Európáért ontották véréket – írta.

A péntek reggeli francia [Le] Figaro két teljes oldalt szentel a magyarországi eseményeknek. Budapesten áttekinthetetlen a helyzet – írja a lap. A felkelést katonailag aligha koronázhatja siker, politikailag több fontos ponton máris diadalmaskodott. A magyar forradalom két első eredménye, hogy Gerő Ernőt leváltották, és hogy Nagy Imre tárgyalásokat fog kezdeni a szovjet csapatoknak Magyarországról való kivonásáról. Kiemeli, hogy a magyar honvédség tekintélyes része együtt harcol a felkelőkkel. Ez a forradalom nem a reakciók vagy a hajdani kapitalisták felkelése, hanem munkások, parasztok, értelmiségiek és katonák harcolnak válllvetve egy rendszer, egy életforma és elnyomó külhatalom ellen, amely mindannyiunk szemében egyformán gyűlöletes.

11 Leon Blum (1872–1950) francia szocialista újságíró, jogász, politikus. Az 1930-as években az antifasiszta népfretpolitika híve. 1936-ban és 1938-ban, illetve 1946-ban miniszterelnök, az Európai Község egyik kezdeményezője.

12 Giuseppe Saragat (1898–1988) közsázdász, olasz szociáldemokrata politikus. Több kormány minisztere, 1964–1971 között köztársasági elnök.

A [L']Aurore első oldalán jelenti: A Szovjetunió kénytelen erősítéseket küldeni Budapestre, hogy letörje a felkelők ellenállását. A lap vezércikke a következőket írja: „A magyarországi felkelés a szovjet csapatok beavatkozása ellenére is győzelmesen folytatódik, sőt a legfrissebb hírek szerint tovább terjed. Nagy Imre miniszterelnöknek be kellett ismernie, hogy a honvédség egy része a felkelők mellé állt. Ország-világ előtt nyilvánvaló, hogy a tizenkét évi kommunista uralom alatt felnőtt fiatal nemzedék szívének mélyén is ölthetetlenül lobog a Szovjetunió elleni gyűlölet és az igazi szabadság iránti vágy. A magyarok és lengyelek sohasem szívték az oroszokat, és most elegendő volt, hogy Moszkva vasmarkának szorítása valamelyest lazuljon, máris felröppent a forradalom. Ezek a hősök a világtörténelem legkegyetlenebb zsarnoksága és egy esztelen gazdasági rend ellen lázadtak, amely a szegénység megszüntetését ígerte és a legsötétebb nyomort zúdíttatta áldozataira. A magyar felkelés ellen a Szovjetunióknak csak egyetlen ütőkártyája maradt: az erőszak. Magyarországot elpusztította a háború és kizsákmányolta az orosz megszállás, tönkretette a kommunista rablógazdálkodás. A reménységen azonban semmi sem tudott erőt venni, és a reményből most példa született. Annak a hősnek legendás példája, aki a gépfegyverekkel és tankokkal szemben is szabadon akar élni, és úr akar lenni a maga portáján. A Szovjetunió botorul hadat üzent a nyugati civilizációnak. Budapest után most már elmondhatjuk, hogy ezt a háborúját csúfosan elvesztette.”

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!

18.40: Bell ezredes jegyzete

Miként látják Nyugaton a szabadságharc általános katonapolitikai jelentőségét? Ismétlés, elhangzott: 14.35-kor és 16.45-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

18.45: Mi a teendője a magyar parasztságnak

a rendkívüli történelmi órákban?

Agrárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 13.55-kor, 15.35-kor és 16.35-kor.

18.50: Rendkívüli műsor

Molnár József beszél a munkásokhoz.

Ismétlés, elhangzott: 15.50-kor és 16.50-kor.

18.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatónk! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22.35 perctől szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16 és 19 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk. Tárogatónk 19 órát jelez.

19.00: Hírszolgálat

Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya haladéktalanul tanácskozásokat kezd a magyarországi helyzetnek és a szovjet csapatok magyarországi beavatkozásának az ENSZ elé terjesztése érdekében. Az amerikai külügyminisztérium magas rangú tisztviselői jelen pillanatban tanácskozásokat folytatnak Lodge nagykövettel, az Egyesült Államok képviselőjével a világszervezetnél, egy nyugati akció lehetőségeiről. A tárgyalásokba bekapcsolódott a brit, francia és több más nyugati kormány képviselője is.

A kora délutáni órákban az osztrák fővárosba érkezett jelentések szerint Budapest folytatódna a harcok. [...] A fővárosból az osztrák határra érkező utasok ma délután elmondották, hogy a Budapest és Bécs közötti országúton az ellenőrzési pontok úgyszólván teljesen a szabadságharcosok kezében vannak. Komáromban, Győrben és Magyaróváron hír szerint a szabadságharcosok kerültek felül. Szombathelyen, utasok elbeszélése szerint, komoly tüntetésekre került sor. Körmendet a szovjet csapatok szállták meg. A Körmend és Szombathely közötti útvonalon szovjet harckocsik cirkálnak, és ágyúállásokat építenek. Osztrák vasutasok közölték, hogy Magyarországon mindennemű vasúti forgalom szünetel. A dunai hajózás is leállt. Bécs és Budapest között csak gépkocsival lehet megkísérelni az utazást. Burgenlandi jelentések szerint a határ menti községek lakossága csatlakozott a szabadságharcosokhoz. A községekbe szovjet csapatokat vezényeltek.

A kora esti órákban 15 gépkocsiból álló karaván érkezett Budapestre a határra. A karavánt a svájci konzul vezette, gépkocsiján fehér zászlóval. Az úton a lakosság mindenütt lelkes ünnepségben részesítette a külföldieket, és azt kiabálta feléjük: Mondjátok meg Nyugaton, hogy a szabadságért, a szabad választásokért küzdünk. Az utasok több ízben nem tudták megállapítani, hogy szabadságharcosok vagy kormányhű csapatok katonái voltak, mert mindkét fél egyforma ruhát viselt. A szabadságharcosok sok esetben piros-fehér-zöld karszalagot tűznek egyenruhájuk karjára. Az autókaraván utasai szerint a fővárostól nyugatra egészen az osztrák határig, a Budapest-Bécs vasútvonal és az országút főleg a szabadságharcosok kezén van.

Budapesten a déli órákban – a most érkezett utasok elbeszélése szerint – a legsúlyosabb harcok dúltak. Csepelt nehézágyúkkal lövik a szovjet csapatok. Az utasok hírül adták azt is, hogy a Nemzeti Múzeumot az ávósok gyújtották fel.

Az illegális magyar rádió-leadóállomás délután folytatta a magyar lakossághoz intézett felhívásait. Félórás időközökben felváltva a 18, illetve a 40 méteres hullámhosszakon sugározták az adást. A felhívások közölték, hogy a

köztársasági magyar kormány hajlandó tárgyalásokat folytatni a budapesti kormánnyal. A tárgyalás előfeltétele egy 12 pontból álló követelés elfogadása. A követelés főbb pontjai a következők: A szovjet csapatok azonnali kivonása Magyarországról, szabad választások megtartása, teljes vallásszabadság biztosítása, Mindszenty bíboros teljes rehabilitálása, a munkások életminimumának biztosítása, a földreform teljes végrehajtása, az állami gazdaságok földjének felosztásával, a politikai foglyok azonnali szabadon bocsátása. Az osztrák fővárosban a moszkvai [adó] mellől orosz nyelvű rádióadást hallottak, amely felhívja az orosz katonákat, különösen azokat, akik Magyarországon állomásoznak, hogy ne használják fegyvereiket a lakosság ellen, hanem csatlakozva hozzájuk, küzdjenek Oroszország felszabadításáért. A feltehetően szovjet területen működő adó Le a kommunizmussal! Éljen a szabad Oroszország! jelzővel fejezte be adását.

A Népszava ma reggel a magyar szakszervezetek kiáltványát közli. [...] A Népszava mai számában ugyancsak közli a magyar írók követeléseit is. Ezek a következők: Szüntessék be azonnal a tüzet az államvédelmi szervezet alakulatai, rendeljék azonnal vissza állomáshelyükre a szovjet csapatokat, adjanak teljes amnesztiát a harcosok és a katonák számára, a rendet kizárólag a magyar néphadsereg tartsa fenn, Nagy Imre alakítsa meg a Nemzeti Front-kormányát, válasszanak munkástanácsokat minden üzemben. A követeléseket tartalmazó ívet minden magyar író és művész aláírta. Bécsben, a Fogadalmi templomban ma délután hatalmas tömeg a magyarországi szabadságharcosokért imádkozott.

New York. Peyer Károly, a magyar szociáldemokrata párt és szakszervezetek évtizedeken át volt vezetője, a magyar munkásmozgalom egyik kiemelkedő személyisége 76 éves korában, New York-i számkivetésben meghalt.

Varsó. Bain, a [Le] Monde munkatársa ma esti telefonjelentésében hírt ad arról, hogy Legnicán, az Alsó-Sziléziában állomásozó szovjet csapatok főhadiszállásán heves tüntetésekre került sor a szovjet parancsnokság előtt. A rendőrség csak könnyfakasztó bombák alkalmazásával tudta visszatartani a tömeget a szovjet főhadiszállás megostromlásától. Hasonló tüntetésekre került sor Białystokban, a szovjet határ szomszédságában. A tegnapi napon a tömeg tüntetett Gdańskban is a szovjet csapatok jelenléte miatt. A [Le] Monde tudósítója szerint a varsói kormány vezetőit különösen nyugtalanítják a Kelet-Németországból a múlt héten Magyarországra áthelyezett lövészadosztályok. A lengyel kormány semmiképpen sem tűri el, hogy szaporítsák a szovjet csapatok számát lengyel területen. Varsóban azt remélik, hogy a lengyel vezetők moszkvai látogatása során sikerül ezt a kérdést tisztázni. Gomulka moszkvai útját egyébként elhalasztották. Erre a lépésre – hír szerint – a szovjet csapatok magyarországi beavatkozása miatt került sor. A lengyel vezetők azzal érvelnek, hogy hiábavaló lenne lengyel-szovjet egyezményt aláírni a szovjet csapatok státusáról, amikor Moszkva Magyarországon bebizonyította, mennyire semmibe veszi az egyezményeket. A lengyel vezetők rokonszenveznek a ma-

gyarországi fejleményekkel és az az álláspontjuk, hogy a szovjet csapatoknak nincs semminemű joguk a beavatkozásra. A Pravda tegnapi kihívó cikke, amelyben a szovjet lap a magyarországi események kapcsán antidemokratikus összeesküvésről beszélt, nagy felháborodást keltett Varsóban.

A Szabad Nép mai számában nyugalomra és rendre szólítja fel az ország lakosságát. A rend és a nyugalom helyreállítása után beszélünk majd arról, írja a Szabad Nép, hogy helyreállítsuk országunk szabadságát. Beszélünk kell azokról az okokról, amelyek a fölkelést kiváltották; arról a súlyos felelősségről, amely a bűnös vezető klikket terheli. Ez a klikk idegen volt népüktől, és ezzel pártunk nem azonosítja magát.

19.10: Mi a kormány programja és mi a nép programja?

Balogh Balázs írása. Órákig tartó beharangozás után ma délután a budapesti pártvezetőség végre közzétette nyilatkozatát. Nehezen született, nagy vajúdas után, az eredmény a jól ismert neveléses egér. Mi van új ebben a nyilatkozatban? Az egyetlen, ami a népet érdekli, hogy a kormány amnesztiát ígér, azzal a feltétellel, ha a szabadságharcosok este tíz óráig leteszik a fegyvert. A szabadsághősök tudják, mit válaszoljanak erre a felhívásra. Mi csak azt a kérdést vetjük föl: hogyan ígérhet amnesztiát a kormány, amelynek e pillanatban semmiféle hatalom nincs a kezében? Magyarországon ma két roppant hatalom mérkőzik egymással. Az egyik az életéért, szabadságáért harcoló magyar nép, a másik a budapesti kirendelés által az ország nyakára szabadtított, állig fölfegyverzett szovjet hadsereg. A rejtkehelyén bujkáló pártvezetőség és kormány tehetetlen. Még büntetni és kegyelmezni sem tud. Hogyan tudna parancsolni egyetlen orosz katonának is, milyen garancia van arra, hogy amnesztiarendeletét végre tudja hajtani, ha a szovjet hadsereg, amelynek védelme alatt felhívásait kibocsátja, fűtyül a pártra és a kormányra. Az sem volna garancia, ha a szovjet hadsereg hirdetne amnesztiát, tapasztalatból tudjuk, milyen ennek a hadseregnek fegyelme, megbízhatósága, becsülete. De gyakorlatilag semmit sem jelent, hogy a budapesti pártvezetőség ígérget. A hatalom kicsúszott kezéből abban a pillanatban, amikor a nép fegyveresen felkelt ellene és a párt hatalom hiányában szovjet hadsereg szuronyai mögé menekült.

A felhívás többi része megismétli azt a már nem is gyanús fogadkozást, amely ezekben a vérgőzös napokban már ismételt elhangzott. Általános, ködös ígéretek, amelyeknek beváltását arra az esetre ígéri, ha a szabadságharcosok leteszik a fegyvert és kiszolgáltatják magukat a kormány kénye-kedvére. Van azonban ebben a felhívásban egy mondat, amely megérdemli, hogy megjegyezzük. A mondat így hangzik: „A központi vezetőség és a kormány nem hagy kétséget aziránt, hogy a szocialista demokrácia talán áll, de ugyanakkor szilárd elhatározása, hogy megvédi népi demokráciánk vívmányait.” Pillanatig sem volt kétségünk aziránt, hogy ez a szilárd

elhatározás megvan a pártvezetőségben és a kormányban. Mit akarnak megvédeni? Melyek a népi demokrácia vívmányai? Az ÁVO, a kolhoz, a munkaverseny, a munkás kiuzsorázása, a szervezeti szabadság, szólásjog, őszinte beszéd üldözése, az egypártrendszer, az idegen klikk diktatúrája, a hazudozás, az általános nyomor, a határzár, mindaz, amit a moszkovita uralom hozott, és ami ellen a magyar nép most egységesen, hőiesen, világra szólón felkelt. Ezeket akarják megvédeni, ettől nem tángítanak, és ha a nép mindezt elfogadja, újra, önként a nyakába veszi, akkor esetleg hajlandóak kegyesen tárgyalni arról a nesze semmi, fogd meg jólról, amit a központi vezetőség nyilatkozata ígér.

Nem volt elég a vér? Nem volt elég a pusztulás, mikor jönnek már rá arra, hogy ez az egész népi demokratának csúfolt állami berendezkedés elviselhetetlen? Ehhez csak örült vagy gonosztevő ragaszkodhat, hogy nem lehet tárgyalni mindaddig, amíg a rendszer ezeknek a vívmányoknak az alapján áll. Mit gondolnak, ezért halt meg Isten tudja, mennyi magyar? Ezért pusztultak házak, városrészek, életek s ezért lobog az egész országban a szenvedély emésztő lángja? Azt hiszik, el lehet fojtani hazug ígéretekkel, s ugyanakkor annak az őszinte hangoztatásával, hogy a gyűlölt népi demokrácia vívmányaitól nem tángítanak.

Ez nem program, amelynek alapján tárgyalni lehet. Ez nem kibontakozási lehetőség, amelyet jóhiszemű ellenfél ajánl fel. Ez csalás! Ügyefogyott szemfényvesztési kísérlet és döntő bizonyítéka annak, hogy a központi vezetőség ma sem tudja, miről van szó, miért folyik a harc, mit követel a nép. Most már arra sem hivatkozhat, hogy nincs ellenjavaslat, nem tudja, mit akar a nép. Budapesten éppen úgy tudják, mint külföldön, hogy a szabadságharcosoknak rádiójuk is van, amely félórás időközönként világgá sugározza, hogy a szabadságharcosok hajlandóak tárgyalást kezdeni a budapesti kormánnyal. Senki sem vádolhatja a szabadságharcot azzal, hogy nincs világosan megfogalmazott célja és olyan programja, amelynek elfogadása azonnal véget vetne a harcnak, megteremtene a békét, megindítaná a munkát, boldog és szabad életet hozna Magyarországnak. Ha a budapesti párt eddig süketnek tette magát, akkor most hallja a mi hangunkon keresztül is a szabadságharcosok követeléseit: 1. a szovjet csapatok azonnali kivonása Magyarországról; 2. szabad választások megtartása; 3. a munkások életminimumának biztosítása; 4. a földreform teljes végrehajtása; 5. az állami gazdaságok földjének felosztása; 6. a politikai foglyok azonnali szabadon bocsátása; 7. teljes vallásszabadság, Mindszenty rehabilitálása. [...]

A szabadságharcosok feltételeinek elfogadása a nép akaratának teljesítése, ezt az akaratot négy napos szörnyű harcban elhullajtott vér pecsételte meg. Mi kell még, mennyi áldozat, milyen gyötrelem, hogy ezek a gonosztevők a budapesti bunkerekben magukhoz térjenek és hajlandóságot mutassanak az általuk földégett vérengzés megszüntetésére?

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

PETÓFI ÍRTA: „ELŐRE HÁT MIND, AKI KÖLTŐ, / A NÉPPEL TÚZON-VÍZEN ÁTI / ÁTOK REÁ, KI ELHAJÍTJA / KEZÉBŐL A NÉP ZÁSZLAJÁT.”

19.20: Bell ezredes jegyzete

Miként látják Nyugaton a szabadságharc általános katonapolitikai jelentőségét? Ismétlés, elhangzott: 14.35-kor és 16.45-kor és 18.40-kor.

PETÓFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD; / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNC!”

19.25: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor kommentárja. Ismétlés, elhangzott: 13.35-kor és 16.40-kor.

19.30: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról

Nótárius beszél. Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor.

PETÓFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELÝ CSAK MAGÁBAN ÁLL; / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

19.35: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, valamint október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor és 11.25-kor.

19.40: Rendkívüli riport

New York-i szerkesztőségünk most közöl részleteket arról a hatalmas tüntetésről, amellyel a milliós amerikai városban élő magyarság, az ottani lakosság legteljesebb rokonszenvétől kísérve a magyar ügy mellett tüntetett. Közvetítjük helyszíni riportunkat. Délután fél hatkor, amikor New York utcái tele voltak az irodákból és üzemekből hazasiető tömeggel, fekete lobogók és gyászfátyolos magyar zászlók alatt száz és száz amerikai magyar vonult fel az Egyesült Nemzetek mellé rendelt szovjet delegáció székháza elé. Ez az épület New York híres sugárútján, a Park Avenue-n fekszik. Az előkelő lakónegyed házainak ablakai csakhamar megteltek kíváncsiakkal, akiknek tömegei a járdák szélén is felsorakoztak, hogy jelenlétükkel és közbekiáltásukkal

bátorítsák a tüntetőket. A tüntető tömeg élén gyászruhás magyar asszonyok haladtak, utánuk a New York-i magyarok százai és százai úgy, ahogy munkahelyükről eljöttek az Amerikai Magyar Szövetség telefonriadójára. Aki csak tudott, megjelent a szovjet delegáció székháza előtt, hogy az oroszok magyarországi vérengzése ellen tiltakozzék. Az épület előtt fényes, luxusautók álltak, annak jeléül, hogy a szovjet tisztviselők bent vannak, és ennek megfelelően a New York-i rendőrség is erős osztagot küldött a helyszínre, amely azonban csak az épület bejárata előtt sorakozott fel, hogy az esetleges benyomulást megakadályozza. Szinte percenként hangzott el a kiáltás, a tömeg sorából: Gyilkosok, takarodjatok ki Magyarországból! Magyar hazafiakat gyilkolnak! A magyar népnek nem kell a kommunizmus! A táblákon ilyen feliratok voltak: Magyar hősök véreznek újra a szabadságért! Szovjet gyilkosok tiportnak el egy ezeréves országot! Orosz tankok tapossák a magyar hősöket! Mozduljon meg a világ lelkiismerete a moszkvai hóhérok ellen! Ahogy a tüntetés tartott, egyre több járókelő állt meg az úttesten, ahol csakhamar feltűntek a New York-i riporterek, újságírók, rádiós és televíziós társaságok autói. Az amerikai nézők kezében ott voltak a délutáni újságok, amelyek első oldalas főcímekben számoltak be a magyarországi eseményekről. A tüntetésben a Magyar Nemzeti Bizottmány tagjaival az élén, részt vettek a magyar egyházak és egyletek képviselői is. Már vége felé tartott a tüntetés, amikor az egyik szovjet delegátus luxusautója az épület elé érkezett. A kiszállót csak a rendőrök közbelépése mentette meg a felháborodott tüntetők öklétől. Gyilkosok, hóhérok! – kiáltotta a felzendült tömeg. A tüntetés egyes jeleneteit egy óra múlva már a televíziós állomások közvetítették.

Párizsi tudósítónk jelenti, hogy a francia Köztársasági Mozgalom elnöke, Pierre Pflimlin előtt határozati javaslat fekszik, amelyet a párt a parlamentbe készül majd beterjeszteni. A javaslat felszólítja a francia kormányt, hogy Franciaország, mint az 1947-es párizsi békét aláíró és garantáló hatalom, éles jegyzékben tiltakozzék szovjet csapatoknak a magyar belügyekbe való beavatkozása ellen, és követelje Magyarországon a nemzeti ellenőrzés alatt lefolytatandó szabad választások megtartását. [...]

Most Róma jelentkezik. Az olasz kormány volt tagja, Giuseppe Togni ipar- és kereskedelemügyi miniszter, a kereszténydemokrata párt tekintélyes képviselője a következő nyilatkozatot adta a Szabad Európa Rádiója számára: Normálisan gondolkodó nyugati ember előtt érthetetlen az az ideológiai vita, amely a kommunista világ vezetői között megindult. Érthetetlen azért, mert a vitázók, a kommunisták egymás közt megegyeztek abban, hogy a nyugati értelemben vett igazi szabadságnak nem szabad benyomulnia a vasfüggöny mögé. Ugyanakkor azonban a vasfüggöny mögé zárt tömegek éppen ellenkező állásponton vannak. Példája ennek a hősi magyar kiállítás és a lengyel nép magatartása. A kommunizmus megmentésére indult ideológiai vitát Hruscsov kezdte. Különböző cselfogásokkal és kisebb politikai engedmények ígértetésével próbálta a végsőkéig elkeseredett népeket a

kommunizmusnak megnyerni. Kísérlete azonban már alapját tekintve is reménytelen volt. Lengyelországban Moszkva a nép nyomására engedni kényszerült. Magyarországon a titoista Nagy Imre próbálta menteni a menthetőt. Ma már azonban világos, hogy a magyar nép példája nyomán a vasfüggöny mögötti népeknek nincs türelmük várni. A most kitört magyar szabadságharc ismét kifejezésre juttatta a magyar nép legigazibb és legnemesebb jellemvonásait. Biztos vagyok benne, hogy a nyugati világ az események hatása alatt a jövőben az eddiginél sokkal határozottabban áll majd ki azoknak az igazságoknak a védelmében, amelyekért most Magyarországon emberek százai halnak meg, de amelyek nélkül emberek millióinak élete válnék értelmetlenné. Róma polgármestere, Umberto Tupini¹³ szenátor a rádiónk munkatársa előtt a következő nyilatkozatot tette: a magyar hősök harcára az egész világ felfigyelt. Ma nagyobb szükség van rá, mint valaha, hogy a világ kimutassa szolidaritását a néppel és a többi orosz iga alatt élő nemzettel szemben, akiknek legelemibb szabadságjogait a moszkvai uralom gyalázatos módon megsértette. A magyar példa élő figyelmeztetés. Mindnyájunk számára szól. A szabadság hívei és harcosai nem nyugodhatnak addig, amíg minden nép és minden nemzet visszanyeri az őt megillető szabadságot és az emberi alapjogok biztosítékait.

19.55: Vonja vissza a kormány forma szerint is a statáriumot! Lovas László írása. Ismétlés, elhangzott: 13.30-kor és 17.55-kor.

20.00: Hírszolgálat

Az amerikai, angol és a francia kormány haladéktalanul tanácskozásokat kezd a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése kérdésében. Pineau francia külügyminiszter kijelentette, hogy a kérdés valószínűleg rövidesen az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé kerül. A nyugati nagyhatalmak vádat kívánnak emelni a Szovjetunió ellen csapatai egy független állam belügyeibe való erőszakos beavatkozása miatt. Pineau a továbbiakban rámutatott arra, hogy a Sztálin-mítosz lerombolása vezetett a jelenlegi vasfüggöny mögötti eseményekhez. Biztosra veszem, mondotta, hogy ez a folyamat áterjedt a Szovjetunióra is. Meginúltak a dolgok, és az úton nem lehet többé visszafordulni. A Szovjetunió súlyos hibát követett el, amikor parancsot adott tankjainak, hogy letörjék a magyar szabadságharcot. Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsban képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. A határozat sürgős intézkedésekre kéri a kormányokat, tekintettel a magyarországi és lengyelországi fejleményekre. A hatá-

¹³ Umberto Tupini (1889–1973) olasz kereszténydemokrata politikus 1956–1958 között volt Róma polgármestere.

rozat hangsúlyozza, hogy az Európa Tanács közgyűlése örömmel üdvözlí a lengyel és a magyar nép bátor kiállását, amellyel félreérthetetlen formában tudomására adták a világnak, hogy hazájuk függetlenségéért és a szabadság győzelméért harcolnak. A határozat végül a szabad választások biztosítását követeli a közép- és kelet-európai államokban. Hangsúlyozza, hogy minden más politikai lépés újabb lázadásokhoz, felkelésekhez vezet majd, amelyet a Szovjetunió sem tud majd vérbe fojtani.

Párizs. A francia szocialista párt központi bizottsága határozatot hozott a magyarországi szabadságharcról. A párt, mondja a határozat, a legnagyobb együttérzéssel figyeli a magyar nép hősi ellenállását a kommunista parancsuralmi rendszerrel és a szovjet fegyveres beavatkozással szemben. Mélységes megilletődéssel emlékezik meg azokról a diákokról és munkásokról, akik a szabadságért és a nemzeti függetlenségért folytatott küzdelemben életüket vesztették. Meg vagyunk győződve arról, hogy az elnyomott munkásosztály ügye végül is győzelmesen kerül ki abból a harcból, amelyet tankokkal és repülőgépekkel folytatnak ellene. A világ munkásságának nemzetközi szolidaritásához folyamodunk a szovjet elnyomás áldozatai érdekében – hangzik a francia szocialista párt határozata. A francia Nemzetgyűlés – a kommunista képviselők kivételével – egyhangúan elfogadta a kereszténydemokrata párt határozati javaslatát, amelyben a francia nép csodálatát fejezi ki a magyar szabadságharcosok hősi küzdelme iránt.

Budapesten ma egész nap folyamán folytatódtak a harcok. [...] Csütörtökön a leg-súlyosabb összetűzésre az Országház előtt került sor. Szovjet páncélkocsik vadul tüzeltek a Kossuth Lajos téren összegyűlt tömegre. A teret pár perc alatt halottak és sebesültek borították. A Kálvin tér és a Madách tér közti városrész tegnap szomorú képet mutatott. [...] A mai napon folytatódtak a harcok. Csepelt a déli órákban nehézágyúkkal lőtte a szovjet tüzéség. Amíg a vidék csak a rádióadásokból értesül a fővárosi helyzetről, Budapest lakossága a vidéken történő események tekintetében ugyancsak rádióadások beszámolóira van utalva. Ma este Bécsbe érkezett utasok jelentik, hogy a helyzet különösen a Dunántúlon vált kritikussá a budapesti kormány számára. [...] A magyar munkásság ma általános sztrájkba kezdett, amely az ipar mellett megbénította a közlekedést és a vasutakat is.

Az illegális magyar rádió-leadóállomás délután folytatta a magyar lakossághoz intézett felhívásait. [...] Az osztrák fővárosban [a] moszkvai [adó] mellől orosz nyelvű rádióadást hallottak, amely felhívja az orosz katonákat, különösen azokat, akik Magyarországon állomásoznak, hogy ne használják fegyvereiket a lakosság ellen, hanem csatlakozva hozzájuk, küzdjenek Oroszország felszabadításáért. [...]

Peyer Károly, a magyar szociáldemokrata párt és szakszervezetek évtizedeken át volt vezetője, a magyar munkásmozgalom egyik kiemelkedő személyisége 76 éves korában, New York-i számkivetésben meghalt.

Bain, a [Le] Monde munkatársa ma esti varsói telefonjelentésében hírt ad arról, hogy Legnicán, az Alsó-Sziléziában állomásozó szovjet csapatok főhadiszállásán heves tüntetésekre került sor a szovjet parancsnokság előtt. [...]

20.10: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése a szovjet biztonsági övezet megrendüléséről. Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.35-kor, 21.50-kor és 23.20-kor, valamint október 26-án 01.30-kor, 06.50-kor, 09.10-kor és 18.20-kor.

BATA ISTVÁN A SZABADSÁGHARCOSOK LETÖRÉSÉRE MOZGÓSÍTOTTA A PÁNCÉLOSHADTESTET. HONVÉDEK! ESZTERGOMI ÉS GYÖNGYÖSI PÁNCÉLOSOK, NE LŐJETEK MAGYAROKRA, A SZABADSÁGHARCOS TESTVÉREITEKRE! A SZABADSÁGHARCOSOK A TI SZABADSÁGOTOKAT, A TI FÖLDETEKET, A MAGYAR JÖVŐT VÉDIK! MAGYAR PÁNCÉLOSOK, NE LŐJETEK TESTVÉREITEKRE! ESZTERGOMI ÉS GYÖNGYÖSI PÁNCÉLOSOK, NE LŐJETEK SZABADSÁGHARCOS HONFITÁRSAITOKRA! TESTVÉRGYLKOS, AKI A SZABADSÁGHARCOSOKRA LŐ! MAGYAR KATONA SOHASEM LÓTT A NÉPRE! ÁLLJATOK TESTVÉREITEK, KATONABAJTÁRSAITOK, A SZABADSÁG MELLÉ!

20.20: Rendkívüli New York-i riport

Eisenhower elnök Washingtonból New Yorkba érkezett, hogy beszédet tartson a Madison Square Gardenben. Az előadói csarnokhoz vezető útvonalon a New Yorkban élő magyarok álltak sorfalat. Táblákat tartottak kezükben, és szavalókórusokban ismételték a táblák szövegét: Elnök Úr! Segítséget Magyarországnak! Eisenhower nyitott kocsija lassan, lépésben hajtott végig az úton. Aligha lepte meg a magyarok tüntetése, hiszen nem ez volt első találkozása a nap folyamán a magyar problémával. Délelőtt még Washingtonban kiadta a már ismertetett nyilatkozatát a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. A nyilatkozatban kijelentette, hogy a magyarországi fejlemények a magyar nép szabadságvágyát fejezik ki. Elítélte a szovjet csapatok beavatkozását, és úgy fejezte be nyilatkozatát: Amerika szíve Magyarország népével érez!

Eisenhower elnök a kora délutáni órákban érkezett Washingtonból New Yorkba. Alighogy megérkezett szállodájába, fogadta az Amerikai Magyar Szövetség delegációját. A delegáció emlékiratot nyújtott át az Egyesült Államok elnökének. Az emlékirat sürgeti, hogy Amerika vigye a Biztonsági Tanács elé a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét, és kövessen el minden tőle telhetőt a magyar szabadságharcosok védelme érdekében. Nem sokkal ezután zajlott le az elnök és a tüntető magyarok előljáróban említett találkozása. Nem csoda tehát, amikor Eisenhower az előadói csarnokban megkezdte beszédét, mindjárt bevezetőben a vasfüggöny mögötti népekről, elsősorban a magyarokról és lengyelekről beszélt. Komor hírek, bizonyítékok érkeznek arról, mondotta Eisenhower, hogy emberek, akik egyszer megízlelték a szabadságot, hajlandók életüket is áldozni érte. Amerika sohasem feledkezett meg és nem is fog megfedkezni Magyarországot, Lengyelországot és a többi kelet-európai ország népeiről. Az Egyesült Államok szilárdan kitart azon elhatározása mellett, hogy mindenütt támogatja a szabadságszeretetet.

Eisenhower elnök New Yorkban elmondott beszéde tulajdonképpen a most folyó elnökválasztási hadjárat része volt. Ennek megfelelően csak belpolitikai kérdésekkel kellett volna foglalkoznia beszédében, mégis a magyar problémának szentelte figyelmét jelentős részét.

Ez jellemző az egész ország, egész Amerika hangulatára. Általában elnökválasztás előtt az egész ország népe lendületes, heves érdeklődéssel veti magát a belpolitikai küzdelembe. Ilyenkor minden, ami nem választási, másodrendű, nem fontos. Ezen a héten másként alakultak a dolgok, a budapesti felkelés híre néhány óra alatt felborította a hagyományos rendet, valósággal lesodorta a lapok első oldaláról a választási küzdelem beszámolóit, és Magyarország, Kelet-Európa felé fordította a közfigyelmet. [...] Az elnök figyelmeltetett arra, hogy a nemzetközi megállapodások értelmében a szovjet csapatokat rég vissza kellett volna vonni Magyarországról. Magyarországi tartózkodásuknak, mint ezt a mostani példa is mutatja, nem az a feladata, hogy védelmet nyújtson valami külső agresszió ellen, hanem hogy egy idegen hatalom saját céljaira továbbra is megszállás alatt tarthassa Magyarországot.

Ugyanezen kérdéssel foglalkozott Dulles külügyminiszter az osztrák helyzetből kiindulva. Éppen egy esztendője, mondotta az amerikai külügyminiszter, hogy a megszálló csapatok elhagyták Ausztriát. A három nyugati nagyhatalom csapataival együtt a szovjet csapatok is kivonultak az országból. A nemzetközi egyezmények értelmében most már a szomszédos államokban, így Magyarországon sincs semmi keresnivalójuk. [...]

Most pedig hallgassák meg Varga Bélának, a Magyar Nemzeti Bizottmány elnökének nyilatkozatát a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. Varga Béla New York-i munkatársunknak a következőket mondotta: A Magyar Nemzeti Bizottmány állandó ülésezésben van, és figyelemmel kíséri a magyarországi eseményeket. A magyar nemzet talán egész történelme talán legnagyobb óráit éli. Kelet és Nyugat előtt egyaránt nyilvánvalóvá teszi, hogy a rákényszerített orosz rendszert csak a fegyverek tudják fenntartani, és hogy a nemzet a legnagyobb önfeláldozásra is képes önrendelkezése érdekében. A Magyar Nemzeti Bizottmány a kérdést az ENSZ elé viszi, amelynek a budapesti kormány tagja ugyan, de ténykedéseivel csak megcsúfolta ennek a világszervezetnek alapokmányát és szellemét. Ezenkívül a világ összes parlamentjei és kormányai elé visszük panaszunkat, a szabadságot eltipró orosz fegyverek és azokat saját uralmának megvédésére felhasználó kommunista rendszer ellen. A szemünk ott van Magyarországon, a legkisebb részletet, egyetlen felelős tényezőnek a viselkedését sem mulasztjuk el megfigyelni, és a világ közvéleménye elé tárni. Mindent elkövetünk a szabad világ informálására. Tudjuk, hogy ezekben a kritikus napokban súlyos magyar kötelesség hárul ránk, és minden emberi erővel iparkodunk ennek megfelelni.

John Foster Dulles amerikai külügyminiszter szerdán délután közel egyórás kihallgatáson fogadta az amerikai magyarság küldöttségét. A küldöttséget az Amerikai Magyar Szövetség elnöke vezette, és majdnem minden Ame-

rikában működő társadalmi és vallásos tömörülés vezetője részt vett benne. A kihallgatás mindvégig bizalmas jellegű volt, így a küldöttség tagjai sok mindenről nem is beszélhettek, ami a külügyminiszter dolgozószobájában elhangzott. A küldöttség egyik tagja munkatársunknak csak ennyit mondott: Többek között arra kértük a külügyminisztert, vigye az ENSZ elé a magyar ügyet. A külügyminiszter biztosított bennünket arról, hogy jogi szakértői máris tanulmányozzák a problémát. Elmondhatom azt is, hogy a magyar küldöttséggel való beszélgetés mély benyomást tett a külügyminiszterre. A kihallgatás után a Fehér Házba ment, hogy a kérdést Eisenhower elnökkel tüzetesen megbeszélje. [...] A magyar delegáció a kihallgatás során kifejtette Dulles külügyminiszternek, hogy a magyar nép hősie kiállása nem titoizmus, hanem mindenfajta kommunizmus teljes visszautasítása. [...]

Kedves hallgatóink! Riportsorozatunkban óráról órára közvetítjük a nyugati fővárosokból érkező legfrissebb jelentéseket.

20.35: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról
Nótárius beszél. Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor és 19.30-kor.

AZ ORSZÁG SZTRÁJKOL, A HARC ÓRÁIT ÉLI. MUNKÁSOK, PARASZTOK! MINDENKI A MAGA HELYÉN SEGÍTSE A SZABADSÁGHARCOT!

20.40: Az amnesztiarendeletről
Molnár József írása.

Magyarok! Október 24-ére virradóan, amikor dicsőséges nemzeti szabadságharcunk megindult, azok a muszkavezetők és utódaik, akik a szovjet csapatok beavatkozását kérték, vagy tudomásul vették, meghírdették a statáriumot. Azóta óráról órára dekázzák kegyeiket. Az elmúlt négy nap most csaknem minden órájában kétségbeesett felhívásokat tettek közzé, hogy akik egy bizonyos határidőig megadják magukat, és leteszik a fegyvert, azokat nem állítják statárium elé. A határidőt napról napra, óráról órára meg kellett hosszabbítaniuk, mert a magyar szabadságharcosok nem adták fel a függetlenségért, népünk és nemzetünk szabadságáért folytatott hősi küzdelmüket. A legutóbbi órákban a pártvezetőség nyilatkozatot tett közzé, amelyben amnesztiát ígér a fegyveres harc összes résztvevőinek, ha ma este 10 óráig leteszik a fegyvert. Ezt követte az a minisztertanácsi rendelet, amely már visszamenőleg is amnesztiát ígér mindazoknak, akik október 23-a óta részt vettek a harcokban, ha a még harcoló hősök leteszik a fegyvert. Az amnesztiarendelet meghirdetésével kapcsolatban több kérdés merült fel. Az amnesztiát egy olyan társaság hirdette meg, amely az országra szabadította az orosz csapatokat, és amely már eddig is több alkalommal megszegte szavát. A másik kérdés, amely ennél sokkal fontosabb, az, milyen az oroszok álláspontja az amnesztiával kapcsolatban. Az amnesztiát a kormány hirdette meg, és a

harc zöme az orosz csapatokkal folyik. A kormány és párt kezében alig van hatalom. Magyarország véráztatta földjén dicső szabadságharcosaink, akik életük kockáztatása árán küzdenek szabadságunkért, nemzetünk függetlenségéért, túlnyomórészt orosz tankokkal és orosz katonákkal állanak szemben. A kérdés tehát az, hogy a magyar hazafiakat lámpavasra akasztó szovjet hadsereg parancsnokai, tisztjei és katonái respektálnák-e a magyar kormány amnesztiarendeletét. És ha igen, mennyire respektálnák? A magyar népnek az oroszokkal szembeni tapasztalatai azt mutatják, hogy még az oroszok saját ígéretében sem lehet bízni. Ha az új vezetők valóban azt akarják, hogy az általuk hazug módra testvérharcnak nevezett szovjetellenes szabadságharc véget érjen, akkor az amnesztiarendelettel egyidejűleg be kellene jelenteniük, hogy a szovjet csapatok megtették visszavonulásukat, és beszüntették a magyar nép hős fiainak gyilkolását. Hogyha ezt nem tudják elérni, akkor legalább biztosítékot kellett volna szerezniük arra, hogy a kormány amnesztiarendeletét a szovjet hadsereg parancsnokai, tisztjei és katonái legmesszebbmenően respektálják. Erre mind ez ideig semmi biztosíték nincs. Nem tudunk arról, hogy a szovjet hadsereg parancsnoksága nyilatkozott volna, és kiadta volna a parancsot, hogy a magyarországi kormány és párt által meghirdetett amnesztiarendetet katonái tiszteletben tartják. A magyar szabadságharcosok azt követelik, hogy a szovjet csapatok szüntessék be azonnal a magyar nép ellen vívott szívenyes harcukat és a szovjet vezetők is tegyenek határozott ígéretet arra nézve, hogy csapataikat legrövidebb időn belül kivonják az országból. Az ország belső ügyeinek békés és demokratikus úton való rendezése csak akkor válhat lehetségessé, ha minden biztosíték megvan arra, hogy a magyar nép kormányának döntéseit, határozatait, a magyar nép akaratát az idegen hatalom fegyveres erői is respektálják.

A KORMÁNY AZONNAL KÉRJEN KÖTSZERT, GYÓGYSZERT, ORVOSI SEGÍTSÉGET ÉS ÁPOLÓSZEMÉLYZETET A GENFI NEMZETKÖZI VÖRÖSKERESZTTŐL! A SEGÉLY ÓRÁKON BELÜL OTT LEHET!

20.45: Nemzetközi sajtószemle

A svájci Neue Zürcher Zeitung mai, péntek reggeli számának A száműzetésben élő magyarok kiáltványa cím alatt megjelent közleményével kezdjük. A cikk szerint Auer Pál, a magyar parlament külpolitikai bizottságának volt elnöke, Európa leigázott nemzetei szövetségének nevében a következő felhívást bocsátotta ki: „A Nyugat eddig hihetetlenül nagy közömbösséget tanúsított a vasfüggöny mögötti népek szenvedései iránt. A poznańi és budapesti események után végre számot kellene adnia magának arról, hogy Európában mindaddig nem lehet sem békéről, sem békés együttélésről beszélni, amíg a közép- és kelet-európai kérdéseket az érdekelt népek óhajainak megfelelően meg nem oldják. Nagy tévedés volna azt hinni, hogy a megoldás csak bizonyos liberalizálásban és egyes engedményekben állhatna. Azok, akik Budapesten

Sztálin szobrát megcsonkították és a Parlament épületének homlokzatáról le tépték a vörös csillagot, hogy a nemzetiszínű zászlóval helyettesítsék, nemcsak a sztálinizmus ellenségei, hanem ellenségei a kommunizmusnak és a diktatúrának. Lángoló óhajuk nem a sztálintalanításra irányul. A szó nyugati értelmében vett demokráciát követelnek. Azok az állítások, amelyek szerint a felkelők ellenforradalmárok, akik a reakció, a fasizmus és túlélt politikai eszmék szolgálatában állanak – a kommunista propaganda szemenszedett hazugságai. Budapest utcáin nem több és nem kevesebb, mint a szabad választások követelése hangzott fel. 1945-ben a magyar nép szabad szavazásban túlnyomó többséggel foglalt állást mind a fasizmus, mind pedig a kommunizmus ellen. A szovjet csapatok beavatkozása Magyarország belügyeibe szörnyűség, amit nem lehet tovább tűrni. Ezért a nyugati hatalmak kötelessége és adóssága, hogy erélyesen tiltakozzanak ellene, és a Biztonsági Tanács haladéktalan összehívását követeljék ennek a tarthatatlan állapotnak megtárgyalására. Ezenfelül [a] szovjet-orosz csapatok magyarországi tartózkodása kihívó megsértése a békeszerződésnek is.

20.55: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, valamint október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor és 19.35-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

21.00: Hírszolgálat

Budapestben ma egész nap folyamán folytatódott a harcok. [...] Csüttörtökön a legsúlyosabb összetűzésre az Országház előtt került sor. Szovjet páncélkocsik vadul tüzeltek a Kossuth Lajos téren összegyűlt tömegre. [...] A magyar munkásság ma általános sztrájkba kezdett, amely az ipar mellett megbénította a közlekedést és a vasutakat is. Ugyancsak esti jelentések szerint Szolnokon is súlyos harcok voltak a nap folyamán.

A titkos magyar rádió-leadóállomás délután folytatta a magyar lakossághoz intézett felhívásait. [...] A Népszava mai számában közli a magyar írók követeléseit is. [...]

Az amerikai, angol és a francia kormány haladéktalanul tanácskozásokat kezd a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése kérdésében. [...]

Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsában képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. [...]

Milánóban a kereszténydemokrata párt ifjúsági csoportja a Szent Sebestyénről elnevezett hősök templomában misét mondott a magyar szabadságharc sikeréért.

Bécs érseke felhívást intézett Ausztria népéhez. Hangsúlyozta, hogy akármi is lesz a magyar szabadságharc kimenetele, a magyar népnek azonnali támogatásra lesz szüksége. Felhívta Ausztria lakosságát, hogy imádsággal és anyagi eszközökkel siessen a magyar nép támogatására, amellyel oly sok történelmi szál kapcsolja össze Ausztriát.

Londonban az angol írószövetség tagjai, neves művészek és az értelmiség képviselői gyűlést hívtak össze vasárnap délelőttre a Denison csarnokba, a magyarországi események áldozatai és hősei tiszteletére. A gyűlés elnökségében való részvételt eddig a következők vállalták: Sir Epstein, a világhírű szobrász, Priestley, a drámaíró, Arthur Koestler, Rose Macaulay, Philip Toynbee, Henry Green, Mikos György írók, Polányi Károly egyetemi tanár.

Bain, a [Le] Monde munkatársa ma esti varsói telefonjelentésében hírt ad arról, hogy Légincán, az Alsó-Sziléziában állomásozó szovjet csapatok főhadiszállásán heves tüntetésekre került sor a szovjet parancsnokság előtt. [...]

New York. Peyer Károly, a magyar szociáldemokrata párt és a szakszervezeti mozgalom évtizedeken át volt vezetője, a magyar munkásmozgalom világszerte ismert veteránja, New York-i számkivetésében meghalt. Peyer Károly életének utolsó cselekedete az volt, hogy a magyar szabadságharc hírének vétele után táviratokban hívta föl a különböző országok szakszervezeteit és munkáspártjait a magyar nép hősi küzdelmére. Életem legnagyobb keserősége – mondotta Peyer Károly közvetlen halála előtt –, hogy most, a magyarság történelmi napjaiban nem lehetek otthon munkástestvéreim között.

21.10: Mi a kormány programja és mi a nép programja?

Balogh Balázs írása.

Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD! A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK, NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

21.20: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: 20.20-kor.

A KORMÁNY ÚJRA AMNESZTIÁT HIRDET! MAGYAR ÉLETET AZONBAN SZOVJET KATONÁK ONTANAK! VISSZA A KASZÁRNYÁKBA A SZOVJET KATONÁKKAL!

21.35: Széljegyzetek

Igaz Valér: A muszkavezetők, a statáriumok, a szovjet-orosz magyar patrióták, a dízsírhely mellett zokogók, de a magyar tömegsír mellett nem zoko-

gók azt kérdezik a szabadságért harcoló nemzettől, hogy miért harcol, miért hullatja véré? Hogy miért harcol? Erre éppen ebben a pillanatban felelt meg nekik a bajor rádió és felel meg nekik a bajor rádióval egyidejűleg a legtöbb nyugati rádió. Idézzük csak, szó szerint: – Négy nap óta úgy tekintünk a magyar népre, mint a félistenek népére. Nemcsak azért, mert a szabadságukért adják életüket. Hanem azért is, mert a mi szabadságunkért adják életüket, és az egész emberiség szabadságáért adják életüket. Ez a válasz a hőhéroknak. Akik nem tudják, miért hullanak a magyarok. Azért hullanak, hogy ők, a hőhéro, ne ölhessenek többé!

Monostori Miklós: 1849 tragikus napjaiban a nagy magyar poéta így kiáltott a zsarnok felé: „Küldd elénk, te koronás haramja, / Légióként bérszolgádat, / Hogy számodra innen a pokolba / Holttestökből építsünk hidat!” Ezek az 1849-es napok ma megismétlődnek. Nem koronás, hanem sarlós és kalapácsos haramiák küldik a nemzetre légióként bérszolgáikat. De a nemzet új szabadsághősei már készítik a szovjet vezetők számára a zsoldos had holttesteit át az utat a pokolba. Nem felkelésről van ma már szó Magyarországon. Valóságos szabadságharcról. Az egész nemzet egy testként áll föl, hogy lerázza a vörös láncokat. Nem alkudozni akar a vörös gazemberekkel, hanem szabad, magyar, demokratikus világrend eljöveteleért harcolt. Hol van az a hatalom, amelyik ilyen nemzeti talpra állást leverhetne? Jöhetnek a szovjet tankok, a kezeit magyar vérral beszennyező Nagy Imre hívására. Jöhetnek a vörös robotok, hogy gépeikkel s ágyúikkal ismét letörjék a szabadságot. Letörhetnek egy-egy katonai megmozdulást, elfoglalhatnak egy-egy ellenálló gócot, de nem verhetik le magát a nemzetet. Minden egyes magyar ember mögé nem állíthatnak oda egy-egy tankot. Minden magyar város és minden magyar falu minden egyes házát nem tarthatják megszállva. A nemzet mint egyetlen test mozdul ma meg, s ki bírhatna egy egész nemzettel? Az egyéneken átáramlik a nagy pillanatok közösségi érzése s hevülete: a magyar eksztázis. Küldhetik a sarlós és kalapácsos haramiák tankjaik légióit a magyar élet eksztázisa ellen. Ezt a forradalmat, ezt a szabadságharcot immár semmiféle zsoldos had – a haramiáknak semmiféle állig felfegyverzett légiója – sem tudja többé eltiporni.

Te pedig, Nagy Imre, állj meg, borulj térdre vezeklő bűnősként a nemzet előtt, próbáld jóvátenni rettenetes bűnödöt, a szovjet légiók ránk szabadítását. Ha eltévelyedett életednek még valami értelmet akarsz adni, úgy csak egy kötelességed lehet: a szovjet zsoldos hadnak, amelyet galádul a nemzetre zúdítottál, kiáltás megálljt! Utána pedig fel a kezekkel! Add meg magad a nemzet elsőpró akaratának!

Lovas László: A budapesti kommunista kormány által a közrend „helyreállítására” bevetett első számú csodafegyver a statárium volt. Rögtönítélő bíraskodást és halálbüntetést helyezett kilátásba mindenki számára, aki a Nagy Imréék által lázadásnak bélyegzett szabadságharcban részt vesz. Időközben belátta, hogy nincs is módjában fenyegetődzését beváltani. Hogyan is kockáztathatna statáriális tárgyalást, bírónak nevezett ítélkezést, amikor a kivezé-

nyelt bírák, a statáriális apparátus minden résztvevője az élethalálharcát vívó nemzet biztosan bekövetkező felelősségre vonásától retteg? Ezért jelent meg az úgynevezett igazságügy-miniszter bejelentése, amely szerint eddig még egyetlen esetben sem folytattak le statáriális tárgyalást és hoztak ítéletet rögtönbíráskodás alapján. A következő visszakozó lépés az amnesztia bejelentése volt a törvényesség látszatának megóvása céljából most külön párt- és kormányhatározat formájában. Ugyanakkor azonban még mindig érvényben van, ha másképpen nem, forma szerint, a statárium. Kétszeresen jogosult tehát a követelés: vonják vissza azonnal és feltétel nélkül a minden jogi és erkölcsi alapot nélkülöző rögtönbíráskodási rendeletet!

Bell ezredes: Szóval bejelentették az amnesztiát. De félre ne értsük, ez az amnesztia csak ötórás időtartamra volt érvényes. Aki este tízig meg nem adja magát, mondotta a párthatározat, azt könyörtelenül meg kell semmisíteni. Vagyis egy rövid amnesztia és egy hosszú felkoncolás. Caraffák és Haynauk akadtak már a magyar történelemben. De még ők sem vetemedtek a tömegkoncolásra. Magyar annál kevésbé akadt, akinek efféle jutott volna eszébe. Az Akadémia utcá pribékjei joggal és büszkén mondhatják el, hogy újjáteremtették nemzeti történelmünket. Mert valóban, amit ők egyetlen perc alatt és egyetlen tollvonással megvalósítottak, ahhoz kevés volt egy ezredév fantáziája és annyi hányattatása. Nekik kellett jönni, hogy végül olyan amnesztia szülessen meg, amelynek ára a vér, olyan kegyelem támadjon, amelyért emberi élettel kell fizetni! [...]

A statárium és a szovjet divíziók mérszárlási szabadságának rendszere még a leheletével is leleplezi patriotizmusát, népszerűségét, még a bőre alól is kibújik lényege, mint a sátán fürtjei közül a belzebubi szarv. A visszahódított budapesti rádió ilyenképpen kommentálja a legújabb amnesztiarendeletet: „A vérontás, az annyi fájdalmas áldozatot szedő testvérharc azonnali beszüntetése – ez ma az egész nemzet létérdeke. Nem szabad, nem engedhetjük, hogy beteljesüljön a költő rettenetes víziója: „...a sírt, hol nemzet súlyod el, / Népek veszik körül, / S az ember millióinak / Szemében gyászköny ül.” Íme, így hangzik a kommentár. Ami azt akarja mondani, hogy ha a szabadságharcosok nem teszik le az Akadémia utcán megállapított időpontig a fegyvert, akkor a nemzet el fog süllyedni. Tehát vagy Nagy Imre éljen, vagy a nemzet haljon. Tertium non datur! Más lehetőség nincs. De a nép majd megmutatja, hogy van egy harmadik lehetőség is. Drága lehetőség ugyan, szívszorító és gyászos lehetőség, rengeteg könnybe és múlhatatlan bánatokba kerül, mégis megéri. Ezt a harmadik megoldást úgy nevezik, hogy szabadság!

21.45: Nemzetközi sajtószemle

A L'Osservatore Romano többek között a következőket írja: Az egész katolikus világot mélységesen megrendíti a szomorú magyarországi események híre. Fejeződjék be a vérontás! Hallják meg végre a fegyverekkel szembeszállók kétségbeesett kiáltását, amellyel szabadságot, kenyeret, az ember nagyobb

megbecsülését követelik. Ez a vérengzés a haladás nevében történik, a ma könnyben és vérben jelentkező haladás nevében. A felforgatott természeti rend nem állítható helyre a fegyverek erejével, csak az emberi személyiség tiszteletben tartásával, méltóságának és elidegeníthetetlen jogainak megbecsülésével. Legyen ez a vérontás megfelelő lecke azoknak, akik elhanyagolták az emberiség szempontjait, csak hogy nincs béke igazság nélkül! [...]

A Frankfurter Allgemeine Zeitung ezeket állapítja meg a Szovjetunió magyarországi beavatkozásáról: A szovjet tüzelési parancs tulajdonképpen önleplezés. A Vörös Hadsereg hadosztályainak bevetéséből arra következtethetünk, hogy moszkvai szempontból a magyar hadsereg megbízhatatlan és a magyar hadsereg jelentős része a felkelőkhöz csatlakozott. Ez olyan tanulság, amit Moszkva nehezen felejt el. A Szovjetunió nem bízhat többé a csatlós kormányok hadseregeiben. Ezek a hadseregek nem az orosz uralom megbízható eszközei. A Die Welt című nyugatnémet lap azt hangoztatja, hogy bármilyen történik a magyarországi összecsapások során, az már kétségtelenül bizonyos: a szovjet hatalom a megszállt országban a lakosság jóindulatának utolsó morzsáját is egyszer s mindenkorra eljátszotta. Hasonló veszteség érte a Szovjetuniót rokonszenvedő tekintetben az ázsiai országokban és néhány afrikai államban. A Telegraf című nyugat-berlini lap azt írja, hogy Nagy Imre a szovjet csapatok segítségül hívásával elnyomóként mutatkozott be.

21.55: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, valamint október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor és 20.55-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

22.00: Hírszolgálat

Budapesten ma egész nap folyamán folytatódott a harcok. [...] Csepelt a déli órákban nehézágyúkkal lőtte a szovjet-tüzérség. Az áldozatok száma óráról órára növekszik. A hatóságok mozgósítottak minden fővárosi orvost. A budapesti rádió utalt arra is, hogy az élelmiszerkészletek kimerülőben vannak. Hír érkezett arról is, hogy a tüntetők tegnap felvonultak a brit követség épülete elé. [...] A vidékről érkezett hírekből az a kép alakul ki, hogy a szabadságharc gyakorlatilag áterjedt az ország minden részébe. [...] Miskolcon egy munkásbizottság vette kezébe a hatalmat. A miskolci dolgozók a szovjet csapatok haladéktalan kivonását követelik. Ezenkívül új kormány megalakítását, a munkásság sztrájkjogának tiszteletben tartását tűzik ki feltételnek. Felkérlik Borsod megye lakosságát, hogy tartsa magát a fenti követelményekhez és a sztrájkot csak akkor hagyja abba, ha erre a sztrájkbizottság utasítást ad. Nagy Imre megígérte a miskolci munkásbizottságnak, hogy teljesíti követelésüket. Hasonló követelést küldtek a budapesti kormánynak a pécsi bányászok is.

Szuhakálló és Vác börtönéből, ahol politikai rabokat is őriztek, nagyobb számú rabcsoporthoz tartozott. A titkos magyar rádió-leadóállomás ma délután is folytatta a magyar lakossághoz intézett felhívásait. [...] Az osztrák fővárosban a moszkvai adó mellől orosz nyelvű rádióadást is hallottak, amely felhívja a szovjet katonákat, hogy ne használják fegyvereiket a magyar szabadságharcosok ellen.

Bécs. Az osztrák rádió ma este megszakította programját és felhívást közölt az osztrák néphez, hogy pénz és más segítséggel haladéktalanul siessen a magyar nép segítségére. Az Osztrák Vöröskereszt kötszereket, gyógyszereket, élelmiszert, ruhát és pénzadományt bocsát a szabadságharcát vívó magyar nép rendelkezésére. Bécs érkeke felhívta Ausztria népét a magyar nép azonnali támogatására. Helmer osztrák belügyminiszter egy gyűlésen kijelentette, hogy a magyar nép remélhetőleg visszaszerzi szabadságát a most folyó harcokban.

A Trybuna Ludu, a lengyelországi kommunista párt lapja szerint kétségtelen, hogy a magyarországi tüntetéseket a magyar nép legmélyebb vágyai váltották ki. A budapesti vezetők csak késve voltak hajlandók teljesíteni a magyar nép jogos követeléseit. Lengyelország népe, amely szintén nagy megújulások küszöbén áll, a legmélyebb rokonszenvvel és szolidaritással figyeli a magyar nép törekvéseit.

Az amerikai, angol és a francia kormány haladéktalanul tanácskozásokat kezd a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése kérdésében. [...] Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsában képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. [...] Bain, a Monde munkatársa ma esti varsói telefonjelentésében hírt ad arról, hogy Legnicán, az Alsó-Sziléziában állomásozó szovjet csapatok főhadiszállásán heves tüntetésekre került sor a szovjet parancsnokság előtt.

Kedves hallgatóink! Most röviden összefoglaljuk a nemzetközi politikai élet újabb eseményeit.

New Yorkban 70 nemzet képviselői ma írták alá a Nemzetközi Atomszervezet felállításáról szóló egyezményt. Eisenhower elnök egyidejűleg bejelentette, hogy az amerikai kormány 5000 kg 235-ös urániumot bocsát az atomközösség rendelkezésére, kísérleti és tudományos célokra. A francia kormány panaszt terjesztett az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé, amelyben vádat emel Egyiptom ellen az algériai fegyverszállítások miatt.

Egyes közel-keleti fővárosokban az a hír terjedt el, hogy merényletet kíséreltek meg Huszsein, Jordánia királya ellen. Jordánia londoni nagykövetsége cáfolta a hírt.

22.10: Reflektor Gallicus' rovata. Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jut eszébe.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor, 15.10-kor, 16.10-kor és 18.10-kor.

22.20: Az amnesztiarendeletről Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: 20.40-kor.

AZ ORSZÁG SZTRÁJKOL, A HARC ÓRÁIT ÉLI! MUNKÁSOK, PARASZTOK! MINDENKI A MAGA HELYÉN SEGÍTSE A SZABADSÁGHARCOT!

22.25: Rendkívüli riport

Összefoglaló az elmúlt huszonnégy óra jelentéseiről.

Ismétlés, elhangzott: 20.20-kor, 21.20-kor.

22.40: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról Nótárius beszél.

Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor, 19.30-kor és 20.35-kor.

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON! REHABILITÁLJÁK, NYÚJTSSANAK NEKI TELJES ÉRTÉKŰ ELÉGÍTÉLET! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

22.45: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, valamint október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor és 21.55-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

22.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor írása Gomulka moszkvai útjának elhalasztásáról.

A moszkvai konferencia egyik legfontosabb programpontja volt egy szerződés megkötése, amelyben Moszkva ünnepélyesen elismeri ugyanúgy, mint Titóval szemben, Lengyelország jogát a szocializmus nemzeti úton történő megvalósítására, és kötelezi magát, hogy Lengyelország belügyeibe nem avatkozik. Ez az alapvető jelentőségű szerződés koronázza majd meg azt a küzdelmet, amelyet Gomulka Hruscsovvval szemben vállalt és megnyert. Ezenkívül gazdasági kérdésekről is tárgyalni akartak. Gomulka és kísérei a zöld asztal mellett akarták végleg biztosítani, hogy Lengyelország gyarmati kizsákmányolása megszűnjék, a két ország gazdasági szerződését a kölcsönösség és méltányosság alapján fektessék új alapokra. Amikor Gomulka Hruscsovnak megígérte, hogy Moszkvába megy, Budapesten még csend volt, a várakozás lefojtott izgalma. Most, amikor útra kellett volna indulnia, a szovjet hadosztályok dúlják Magyarországot, és szovjet páncélosok gázolnak

a magyar tömegekre. Gomulka közölte Moszkvával, ilyen körülmények között nem tud utazni. Nem tud nyugodtan aláírni egy be nem avatkozási szerződést, amikor a szovjet csapatok könyökig véresen beavatkoznak Magyarországon belülegyeibe. Nem tud a lengyel nép elé állani e szerződéssel, melynek hitelét és értékét tönkreteszi a Kárpátokon túlról hallatszó ágyúdörgés.

23.00: Hírszolgálat

Budapesten ma egész nap folyamán folytatódottak a harcok. [...] Csepett a déli órákban nehézágyúkkal lőtte a szovjet tüzérség. Az áldozatok száma óráról órára növekszik. A hatóságok mozgósítottak minden fővárosi orvost. A budapesti rádió utalt arra is, hogy az élelmiszerkészletek kimerülöben vannak. Hír érkezett arról is, hogy a tüntetők tegnap felvonultak a brit követség épülete elé. [...] A vidékről érkezett hírekben az a kép alakul ki, hogy a szabadságharc gyakorlatilag áttekerte az ország minden részét. [...] Miskolcon egy munkásbizottság vette kezébe a hatalmat. A miskolci dolgozók a szovjet csapatok haladéktalan kivonását követelik. [...] Szuhakálló és Vác börtönéből, ahol politikai rabokat is őriztek, nagyobb számú rabcsoporthoz tartozók. A titkos magyar rádió-leadóállomás ma délután is folytatta a magyar lakossághoz intézett felhívásait. [...] Az osztrák fővárosban a moszkvai adó mellől orosz nyelvű rádióadást is hallottak, amely felhívja a szovjet katonákat, hogy ne használják a fegyvereiket a magyar szabadságharcosok ellen.

Bécs. Az osztrák rádió ma este megszakította programját és felhívást közölt az osztrák néphez, hogy pénz és más segítséggel haladéktalanul siessen a magyar nép segítségére. [...]

A Trybuna Ludu, a lengyelországi kommunista párt lapja szerint kétségtelen, hogy a magyarországi tüntetéseket a magyar nép legmélyebb vágyai váltották ki. [...]

Matteotti¹⁴ olasz szociáldemokrata képviselő nyilatkozott a magyarországi harcokról római munkatársunknak. Rámutatott arra, hogy Magyarországon semmiféle felületes ígérlet nem segíthet a helyzeten. Alapvető változásokra van szükség. Nagy Imre, akit magyar Titónak emlegettek, eljátszotta szerepét akkor, amikor szovjet csapatokat vezényelt ki a demokráciáért küzdő szabadságharcosok ellen. Ugyanerre a szempontra mutatott rá Saragat, az olasz jobboldali szocialisták vezetője is. Egy kormány, amely idegen csapatokkal megszároltatja le polgárait, sohasem nevezheti magát nemzeti kormánynak. Saragat hangsúlyozta, hogy az a mozgalom, amely ma átvonul a kelet-európai népeken, szabadságuk helyreállítására, előbb-utóbb áttekerte a Szovjetunióra is. Az egyik legnagyobb amerikai hírügynökség a következőkben foglalja össze a magyar forradalom tanulságait: tizenegy évi szovjet megszállás sem tudta kiölni a szabadság szellemét a magyar népből. A kommunista uralom sem sztálinista, sem úgynevezett liberális formájában nem tudta megkedveltetni magát a magyar néppel, amely ezer évvel ezelőtt már független

¹⁴ Matteo Matteotti, az Olasz Szociáldemokrata Párt főtitkára. Részt vett a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén, majd Budapestre utazott.

volt. A Szovjetunió és a budapesti kommunista rendszer még béke idején sem bízhat a magyar hadseregben, háborúban még kevésbé támaszkodhatna rá. A kommunista rend nem tudta megnyerni a magyar fiatalokat sem, és a munkásosztály is ellenük fordult.

Az amerikai, angol és a francia kormány tanácskozásokat kezdett a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése ügyében. [...] Amerikai politikai körökben úgy tudják, hogy e három nyugati nagyhatalom kormánya megvitatja azt is, ne tegyen-e közös tiltakozó lépést Moszkvában a szovjet csapatok magyarországi bevetése miatt. Ezenfelül felmerül az a kérdés is, milyen támogatást adhat a Nyugat Magyarországnak abban az esetben, ha sikerül Moszkva ellenőrzése alól kiszabadulnia.

Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsában képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. [...]

New York. Az amerikai szakszervezetek elnöke nyilatkozatban emlékezett meg Peyer Károlynak, a magyar munkásmozgalom New Yorkban elhunyt nagy veteránjának egyéniségéről. A munkásmozgalom – mondotta – az emberi szabadság egy bátor harcosát veszítette el Peyer Károlyban, aki évtizedeken át az élen harcolt a munkásság jogaiért. Peyer Károly ellenállása a diktatúra minden formájával szemben továbbá is útmutatásul szolgál minden szabadságszerető népeknek. Az elnök külön kiemelte, hogy Peyer Károly akkor távozott az élők sorából, amikor a magyar és lengyel munkásság harcban áll nemzeti függetlenségéért, az emberi igazságért, a társadalmi igazságosságért, és a harc kimenetele nagy befolyással lesz az egész emberiség jövőjére.

23.10: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 21.35-kor.

23.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 21.45-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET. NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

23.30: Miért folyik a harc?

Janus rendkívüli kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 14.40-kor és 17.45-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK

MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁKI PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

23.40: Az utolsó tizenkét óra története

Vér Károly összeállítása.

Utolsó összefoglaló jelentésünket a magyarországi eseményekről délelőtt hallották kedves hallgatóink. Azóta a nagy nemzeti felkelés általános terjedéséről, bel- és külföldi sikersorozatáról számolhatunk be. Tegnap este, illetve éjszaka csupán egy magyarországi adó jelentkezett az éterben, a kormány adója mellett. Ez az adó a magyar rádió miskolci stúdiójának nevezte magát, és többek között általános felhívást bocsátott ki a sztrájkra. Ezenkívül 25 pontba foglalta a magyar követeléseket. Ezeknek a követeléseknek nagy része már szerepelt az ifjúság kedd délutáni tüntetésén. Nagy Imre még az éjszaka folyamán válaszolt a miskolci különadó követeléseire, és elfogadta azokat. A miniszterelnök válasza azonban, miként azt az éjszaka és a nap későbbi eseményei megmutatták, nem volt kielégítő, mert a harc tovább folyt Borsodban, és a sztrájkmozgalom általánosan elterjedt a vidéki városokban is. Külföldre érkezett utasok szerint Budapesten a szabadságharc leghatalmasabb csatája zajlott le az éjszaka folyamán. A kormánycsapatok és a szervezett szabadságharcos katonai egységek már csütörtökön délután beásták magukat; és így néztek egymással farkasszemet. A sötétség beálltával, a leszálló ködben újból fellángolt a harc. Az éjszaka folyamán, különösen a Marx tér és a Nyugati pályaudvar környékén észleltek tűzharcot a külföldre jutottak. Egy Bécsbe érkezett nyugati diplomata látta a következőket: fegyveres szabadságharcos katonák és – a kimenő tilalom ellen az utcán rajzó – polgárok közös rohammal vettek be egy nyomdát, amelyet ÁVH-sok védtek. Az ÁVH-sok rövid harc után sebesülteket és halottakat hátra hagyva megfutamodtak, és a nyomda a szabadsághősök kezére került – mondja a szemtanú, majd így folytatja: „Alig telhetett el félóra, egy honvédtiszt jelent meg a ház erkélyén és röpcédulát szórt a várakozó tüntetők közé, akik ezt hangos és lelkes örömmel, jelszavakat kiabálva kapkodták el.” Más szemtanú szerint ugyanekkor a város más kerületeiben szovjet páncélosok álltak a néptelen utcák sarkán. A lakásokból sehol sem szűrődött ki fény, az utca sötét volt, mivel a villanyvezetékek általában az úttesten feküdtek. A villamossíneket számtalan helyen ugyancsak felszedték. Amíg az éjszaka így telt Pesten, a kormány, a titkos földalatti bunkerben lévő rádióstúdióból a minisztertanács felszólítását közölte, 4 óra 30 perckor. Ez a felszólítás közvetve elismerte, hogy a harcok tovább folynak, mivel elrendelte a kimenési tilalmat azzal a bevallott céllal, hogy – az akkor még fegyveres ellenforradalmi csoportnak nevezett – szabadsághősöket a szovjet csapatok segítségével könnyebben felszámolhassák. A felhívásnak, a ma délután külföldre érkezett utasok szerint, semmi hatása nem volt Budapest lakosságára. A világosság beálltát meg sem várva, a polgárok csapatostul vonultak az utcára, és újból a tüntetők ezres tömegei lepték el a köztereket.

A megfigyelők szerint nyilvánvalóan azzal a céllal tüntetett a tömeg, hogy a szovjet tankok és a gyűlölt ÁVH felvonulását a szabadságharcosok ellen megakadályozza. A kormányt ezek a tények arra kényszerítik, hogy maga keltse a hozzájárulás látszatát a felvonulásokhoz. Ezért a belügyminiszter előző rendelkezését megváltoztatja, és megengedi délután 3 óráig a napi szükségletek kielégítésének ürügyével a lakosság közlekedését az utcákon. Már a reggeli és a délutáni órákban egyre szaporodtak a titkos rádióállomások adásai az éterben. Ezek adásaiból kiderült, hogy Budapest után vidéken is feltámadt a nép. Terjed a szabadságharc. Nagy Imre ígéretei ellenére változatlanul sugározza követeléseit a miskolci különadó-állomás a budapesti adóállomás hullámhosszán. Ugyanezen a hullámhosszon Pécs, Baranya megye nevében, új, erősebb követelésekkel áll elő. A külföldiek azt jelentik, hogy az országban mindenütt tovább folynak a harcok, hogy a nemzeti forradalmárok főként a bécsi vasútvonalat és országutat kívánják biztosítani maguknak. Az országút és környéke Budapesttől Bánhidáig a kezükben van. Nyugati hírügynökségek ugyanakkor arról számolnak be, hogy Dél-Magyarországon hatalmas területek kerültek a népfelkelők kezére. Baranyában folynak a harcok. Veszprém környékén a szabadságharcos katonai alakulatok élénk tűzharcban állnak a szovjet csapatokkal. A szemtanúk beszámolóí nyomán a nyugati sajtóban és a nyugati közvéleményben egyre inkább az a meggyőződés alakult ki, hogy most már a fölkelt magyar katonaság és az idegen szovjet haderők között folyik a gigantikus küzdelem. De ugyanakkor arról is érkeznek jelentések, hogy a szovjet katonák letépik sapkájukról az ötágú csillagot. Megadják magukat. Itt-ott átállnak a felkelőkhöz. Ugyanezekben a délelőtti órákban szaporodni kezdenek az éterben a magyar katonai adók. Jelentéseket és parancsokat közvetítenek. Közben a budapesti árnyékkormány adója a Szabad Nép vezércikkét sugározza. Ez a cikk a tegnap esti Kádár-Nagy-féle engedményeknél sokkal messzebbmenő reformokat ígér, és a többi között már az amnesztiát követeli. De ezek a felhívások láthatóan már nem foglalkoztatnak senkit az országban. A szabadságharc lankadatlan erővel és egyre nagyobb körben terjed.

A miskolci különadó most már ilyen felhívásokat sugároz: A sztrájkot akkor hagyjátok abba, amikor erre a sztrájkbizottság utasítást ad! De ehhez a felhíváshoz hozzáfűzi, hogy a közellátási üzemek dolgozói továbbra is szorgalmasan végezzék munkájukat, mert rájuk a tegnapi sztrájkfelhívás nem vonatkozik. A különadó műsorából az is kiderül, hogy a munkások az üzemekben ülősztrájkot tartanak.

Amint a külföldi utasok jelentik, ugyanebben az időben Győr körzetében teljes erővel tart a népfelkelésnek is nevezhető tüntetés. Katonai alakulatok igazoltatják az idegeneket, de tudomásukra hozzák, hogy a szabadságharcosokhoz tartoznak. A katonák sapkájáról hiányzik a vörös csillag. Helyette sokan piros-fehér-zöld karszalagot vagy kokárdát viselnek. Miként a civilek is kivétel nélkül. A Bécsbe érkezett külföldi gépkocsiszerelvénnyel utasai azt

mondják, hogy a hangulat izzó. Az emberek kérik a külföldieket, követeljék Nyugaton a szovjet csapatok azonnali visszarendelését és az országból való kivonását. A belügyminisztérium közleménye még a délelőtti folyamán arról ad hírt, hogy a Budapesten cirkáló tisztogató csapatok tüzelnek mindenkire, akinek fegyver van kezében. Délutánra már kiderül, hogy ezúttal a minisztérium közleményének az ellenkezője is igaz. Az ÁVH-s alakulatok nemcsak a fegyveresekre, hanem a fegyvertelenekre is megnyitották a tüzet. Nyugati hírügynökségek jelentik, hogy az ÁVH és a szovjet csapatok vandál támadásokat intéznek a fegyvertelenül tüntető tömeg ellen. A Szabadság téren, az amerikai követség előtt, a békés tüntetőkre harckocsilövegekkel tüzel a szovjet hadsereg. A szemtanúk a Duna-parton és a hidak előtt számtalan hullát látnak. Szabadsághősök tetemét és ÁVH-sok hulláját egyaránt. A villanypóznákon akasztott emberek láthatók. Az ÁVH áldozatai. De sok helyen látni felakasztott ÁVH-s pribékeket is. A hidak le vannak zárva Pest és Buda között. És a hidakat őrző ÁVH-sok gondolkodás nélkül lőnek a fegyver nélkül közlekedőkre is. Ugyanekkor a Szabad Nép vezércikke már könyörög a katonáknak, hogy ők álljanak a rendcsinálás élére. Ígéri, hogy az ifjúság jogos követelése mind megvalósulnak. De erre az ígéretre nincs semmi biztosíték. Így érzi a nemzet. És ez derül ki a további külföldi híradásokból is, amelyek szerint Budapesten az I., II., IV. és XII. kerületben csaknem az egész lakosság harcban áll a rendcsináló alakulatokkal. Ebben a helyzetben már semmit sem segít az újabb átlátszó engedmény, amely ismét csak ígéri, hogy a borsodi munkások követelését teljesíti, hogy megalakul a Hazafias Népfront-kormány, és hogy a szovjet csapatok január 1-jéig elhagyják Magyarországot. A külföldiek arról számolnak be, hogy az ilyen ígéretések semmi hatással sincsenek már a szabadságharcos közvéleményre. A nép a szovjet csapatok azonnali kivonását követeli a harcokból. Egy titkos adó, amely Szabadság adónak nevezi magát, Mindszenty bíboros hercegprímás haladéktalan szabadon bocsátását, és a hercegprímási székhelybe való visszahelyezését követeli. Hírt ad arról is, hogy az összes eddigi követelések fenntartásával, a szabad választások megtartásának bejelentése az egyetlen mód az országos elégedetlenség lecsillapítására. Az éter a délutáni órákban zeng-zúg a követelésektől, most már szinte percenként érkeznek az újabb és újabb hírek. Általában a szovjet beavatkozás azonnali felfüggesztésének követelése zeng az éterben mindentűnt és az általános sztrájkra szóló felhívás. És valóban a hírekből megállapítható, hogy a gyárak és üzemek nagy részében tényleg áll a munka. Megállapítható, hogy az ifjúság, a felfegyverzett munkásság és a magyar fegyveres erő meghátrálás nélkül harcol, újabb csapatokkal erősödik és hatalmasodik. A déli és délutáni kétségbeesett kormányfelhívások közvetve ugyan, de már ugyanerről szólnak. A kormány ekkor már könyörög az ifjaknak, a munkásoknak és a katonáknak, hogy tegyék le a fegyvert. Megszületik az általános amnesztia-rendelet is, amelyből minden gondolkodó ember előtt világos, hogy a különböző hírek igazak. Most már egyedül a szovjet megszálló hadsereg és

az ÁVH harcol a magyar népfölkelés ellen. A nyugati távirati irodák jelentik, hogy újabb és újabb ezredek állnak át a nemzeti forradalom oldalára. A késő délutáni órákban ezután elér Nyugatra a nap szenzációja is. Magyar katonai egészségügyi teherautó érkezik osztrák területre röpcédulákkal. A röpcédulák azt a fenyegetést tartalmazzák, hogy a magyar hadsereg addig harcol, ameddig a szovjet csapatok el nem tűnnek az országból. A röpcédulák követelik továbbá a mai helyzet kirobantásáért felelős kommunisták azonnali felelősségre vonását. Az eseményeket többé nem lehet követni. Egymást váltják a hírek. Ezek a hírek mind azt bizonyítják, hogy a szabadságharc általános népfölkeléssé fejlődött. A hatalom eredménytelenül fut a zajló események után. Külföldi hírszolgálatok már arról tudnak, hogy megerősítésre szoruló hírek szerint a forradalmi szabadságharcos hadsereg megbízottjai máris tárgyaltak a kormánnyal, szabad választásokat követeltek, és tárgyalásaik után sértetlenül jutottak vissza csapattesteikhez. Ám a kormány továbbra is a szocialista demokráciáról és a párt javaslatairól beszél a határozataiban, amiről viszont az ország népe már nem akar hallani. Végezetül még azt mondhatjuk, hogy amíg az események egyre tornyosulnak hazánkban, a nyugati lapok és rádiók éjjel-nappal kizárólag a magyar szabadságharcról beszélnek, a harc híreit közlik, a szovjet csapatok kivonását sürgetik, és a Szovjetunió politikájának világgraszoló kudarcáról számolnak be. A külföldi értesülések között a közös angol-amerikai-francia állásfoglalás látszik e pillanatban a legjelentősebbnek. Eszerint a kelet-európai véres események kérdését a három nyugati nagyhatalom az ENSZ és a Biztonsági Tanács elé kívánja terjeszteni. A világ közvéleménye meg van győződve róla, hogy az immár négy napja folyó magyar szabadságharc elérte célját, mert a nép hihetetlen szívóssággal ki tudott tartani addig, amíg a nyugati világ minden nemzete felemelte szavát a Szovjetunió ellen és a hős magyar nép szabadságkövetelése mellett.

23.55: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, valamint október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor és 22.45-kor.

Éjszakai különműsor

00.00: Hírszolgálat

Budapesten az elmúlt 24 órában tovább folytak a harcok. Szemtanúk beszámolója szerint a főváros külső képe az ostrom szörnyű napjaira emlékeztet. Csepelt a déli órákban ágyúkkal lőtte a szovjet tüzérség. A Nemzeti Múzeum, melyet az ávósok szerdán felgyújtottak, még ég. A vidékről érkező hírek arra mutatnak, hogy a szabadságharc áterjedt az ország minden részére. [...] Magyaróváron orosz tankok belelőttek az ország szabadságát követelő fegyvertelen tömegbe. Az orosz támadásnak sok halálos és sebesült áldozata volt. Nickelsdorfnál a magyar orvosok kötszert és orvosságot kértek és kaptak az osztrák hatóságoktól. Harcokat jelentenek Komáromból, Győrből, Szolnokról, Pécsről és az ország számos más részéből. Bécsbe érkezett utasok előadása szerint jelenleg az ország nagy területei a szabadságharcosok kezén vannak.

Miskolcon egy munkásbizottság vette kezébe a hatalmat. A miskolci dolgozók a szovjet csapatok haladéktalan kivonását követelik, sürgetik az új kormány megalakítását és a munkásság sztrájkjogának biztosítását. Egy jelentés arról számol be, hogy a váci és szuhakállói fegyház rabjai kitörték. A titkos magyar rádió-leadóállomás folytatta a magyar lakossághoz intézett felhívásait. [...] A Népszava mai számában közli a magyar írók követeléseit is. [...] Az osztrák rádió ma este megszakította programját, és felhívást közölt az osztrák néphez, hogy pénz és más segítséggel haladéktalanul siessen a magyar nép segítségére. [...] A Trybuna Ludu, a lengyelországi kommunista párt lapja szerint kétségtelen, hogy a magyarországi tüntetéseket a magyar nép legmélyebb vágyai váltották ki. [...]

Az amerikai, angol és francia kormány tanácskozásokat kezdett a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése ügyében. [...]

Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsában képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a lengyelországi és magyarországi szovjet beavatkozás ellen. [...]

Matteotti olasz szociáldemokrata képviselő nyilatkozata a magyarországi harcokról római munkatársunknak. [...]

Az egyik legnagyobb amerikai hírügynökség: következőkben foglalja össze a magyar forradalom tanulságait: tizenegy évi szovjet megszállás sem tudta kioltni a szabadság szellemét a magyar népből. [...] Bain, a [Le] Monde munkatársa ma esti var-

sói telefonjelentésében hírt ad arról, hogy a Legnicában, Alsó-Sziléziában állomásozó szovjet csapatok főhadiszállásán heves tüntetésekre került sor a szovjet parancsnokság előtt. [...]

Most röviden összefoglaljuk a nemzetközi politikai élet újabb eseményeit. [...]

00.10: Mi a kormány programja és mi a nép programja?

Balogh Balázs írása.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 19.10-kor és 21.10-kor.

PETŐFI ÍRTA: „ELŐRE HÁT, MIND, AKI KÖLTŐ, / A NÉPPEL TÚZÖN-VÍZEN ÁT, / ÁTOK REÁ, KI ELHAJÍTJA / KEZÉBŐL A NÉP ZÁSZLAJÁT!”

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCSEK ELTÖRVÉ MÉG A LÁNCI!”

00.20: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 20.20-kor és 21.20-kor.

PETŐFI ÍRTA: „ELŐRE HÁT, MIND, AKI KÖLTŐ, / A NÉPPEL TÚZÖN-VÍZEN ÁT, / ÁTOK REÁ, KI ELHAJÍTJA / KEZÉBŐL A NÉP ZÁSZLAJÁT!”

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON, REHABILITÁLJÁK, NYÚJTSANAK NEKI TELJES ÉRTÉKŰ ELÉGTÉTelt! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

00.35: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon! Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, valamint október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor, 22.45-kor és 23.55-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

00.39: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy műsorunkat az 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámokon kívül a 417-méteres középhullámon is közvetítjük.

00.40: Reflektor

Galicus rovata.

Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jut eszébe.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 13.10-kor, 15.10-kor, 16.10-kor, 18.10-kor és 22.10-kor.

00.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor írása Gomulka moszkvai útjának elhalasztásáról. Ismétlés, elhangzott: október 26-án 22.50-kor.

01.00: Hírszolgálat

Budapesten az elmúlt 24 órában tovább folytak a harcok. Szemtanúk beszámolója szerint a főváros külső képe az ostrom szörnyű napjaira emlékeztet. Csepett a déli órákban ágyúkkal lőtte a szovjet tüzéség. A Nemzeti Múzeum, melyet az ávósok szerdán felgyújtottak, még ég. A vidékről érkező hírek arra mutatnak, hogy a szabadságharc áterjedt az ország minden részére. [...] Magyaróváron orosz tankok belelőttek az ország szabadságát követelő fegyvertelen tömegbe. Az orosz támadásnak sok halálos és sebesült áldozata volt. Nickelsdorfnál a magyar orvosok kötszert és orvosságot kértek és kaptak az osztrák hatóságoktól. Harcokat jelentenek Komáromból, Győrből, Szolnokról, Pécsről és az ország számos más részéből. Bécsbe érkezett utasok előadása szerint jelenleg az ország nagy területei a szabadságharcosok kezén vannak. Miskolcon egy munkásbizottság vette kezébe a hatalmat. A miskolci dolgozók a szovjet csapatok haladéktalan kivonását követelik, sürgetik az új kormány megalakítását és a munkásság sztrájkjogának biztosítását. Egy jelentés arról számol be, hogy a váci és szuhakállói fegyház rabjai kitörték. A titkos magyar rádió-adóállomás folytatta a magyar lakossághoz intézett felhívásait. [...] A Népszava mai számában közli a magyar írók követeléseit is. [...] Az osztrák rádió ma este megszakította programját, és felhívást közölt az osztrák néphez, hogy pénz és más segítséggel haladéktalanul siessen a magyar nép segítségére. [...] A Trybuna Ludu, a lengyelországi kommunista párt lapja szerint kétségtelen, hogy a magyarországi tüntetéseket a magyar nép legmélyebb vágyai váltották ki. [...] Az amerikai, angol és francia kormány tanácskozásokat kezdett a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése ügyében. [...] Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsban képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a lengyelországi és magyarországi szovjet beavatkozás ellen. [...] Matteotti olasz szociáldemokrata képviselő nyilatkozata a magyarországi harcokról római munkatársunknak. [...] Az egyik legnagyobb amerikai hírügynökség a következőkben foglalja össze a magyar forradalom tanulságait: tizenegy évi szovjet megszállás sem tudta kioltni a szabadság szellemét a magyar népből. [...] Bain, a [Le] Monde munkatársa ma esti varsói telefonjelentésében hírt ad arról, hogy Legnicában, Alsó-Sziléziában állomásozó szovjet csapatok főhadiszállásán heves tüntetésekre került sor a szovjet parancsnokság előtt. [...]

Most röviden összefoglaljuk a nemzetközi politikai élet újabb eseményeit. [...]

Felhívjuk hallgatóink figyelmét, hogy 5 perc múlva folytatjuk adásunkat éjjel 2 óráig. Öt perc múlva kezdődő adásunkat valamennyi hullámsávunkon, tehát a 417 méteres közép-, továbbá a 13, 16, 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon közvetítjük. A viszonthallásra 5 perc múlva! Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

HIMNUSZ

01.15: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 21.35-kor és 23.10-kor.

01.25: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 21.45-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON, REHABILITÁLJÁK, NYÚJTANAK NEKI TELJES ÉRTÉKŰ ELÉGJTÉLT! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

01.35: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!
Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor, 22.45-kor és 23.55-kor, valamint október 27-én 00.35-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK. MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!
PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

01.40: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról
Nótárius beszél.
Ismétlés, elhangzott: október 26-án 12.10-kor, 19.30-kor, 20.35-kor és 22.40-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

01.45: Mi a kormány programja és mi a nép programja?
Balogh Balázs írása.
Ismétlés, elhangzott: október 26-án 19.10-kor és 21.10-kor, valamint október 27-én 00.10-kor.

AZ ORSZÁG SZTRÁJKOL, A HARC ÓRÁIT ÉLI. MUNKÁSOK, PARASZTOK! MINDENKI A MAGA HELYÉN SEGÍTSE A SZABADSÁGHARCOT!

01.55: Műsortájékoztató
Mai adásunknak vége. Búcsúzunk, kedves hallgatók! Gondoljunk azokra, akik életüket adták nemzetükért, és a hősökre, akik harcolnak a szabadságért! Minden igaz magyarral együtt hisszük, hogy az áldozat nem hiábavaló és meghozza népiünk szabadságát!

HIMNUSZ
06.00: Hírszolgálat
Budapesten az elmúlt 24 órában tovább folytak a harcok. [...]

Bécs. Az osztrák távirati iroda jelentése szerint a szabadságharcosok nagyobb erőkkel megszállták a magyar-osztrák határvonalat Hegyeshalom és Magyaróvár között.

Bécs. Az osztrák lapok ma is első oldalon foglalkoznak a magyarországi eseményekkel. Kiemelik, hogy a szabadságharcosok tovább küzdenek a szovjet rendszer ellen, és sem fenyegetés, sem ígéretés nem tudja rávenni őket arra, hogy elhagyják pozícióikat. A lapok fényképfelvételeket is közölnek. Az egyik felvétel azt mutatja, hogy szabadságharcosok kezükbe kerítenek egy harckocsit, kitűzik rá a magyar zászlót, és továbbrobognak vele. Egy másik kép magyar zászlót mutat be, aminek közepéből ki van vágva a szovjet jelvény. A lapok beszámolnak még arról, hogy a forradalom mennyire kezébe kerítette a vidéket is.

Róma. Martino olasz külügyminiszter kijelentette, hogy a varsói paktummal nem lehet igazolni a szovjet hadsereg beavatkozását Magyarországon. Ha a budapesti kormány kérte a szovjet csapatok segítségét, akkor is alkotmányellenes a szovjet beavatkozás.

A Népszava közli a magyar írók követeléseit is. [...] Az osztrák rádió tegnap este megszakította programját és felhívást közölt az osztrák néphez, hogy pénz és más segítséggel haladéktalanul siessen a magyar nép segítségére. [...] A Trybuna Ludu, a lengyelországi kommunista párt lapja szerint kétségtelen, hogy a magyarországi tüntetéseket a magyar nép legmélyebb vágyai váltották ki. [...]

Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsban képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. [...]

Róma. A L'Osservatore Romano, a Vatikán hivatalos lapja felhívást intézett a magyarországi kommunista rendszerhez, hogy hagyja abba a lakosság gyilkolását. A lap hangsúlyozza, hogy a magyarországi események az egész katolikus világot megrázták. Emberek, akik kenyeret és szabadságot követelnek, százával veszítik életüket. Fegyveres erővel nem lehet helyreállítani a természet rendjét Magyarországon, erre csak akkor van mód, ha megadják a lakosságnak az élethez és emberi méltósághoz való jogát – írja a Vatikán lapja.

Matteotti olasz szociáldemokrata képviselő nyilatkozott a magyarországi harcokról római munkatársunknak. [...] Fanfani, az Olasz Kereszténydemokrata Párt főtitkára kijelentette, hogy az olasz nép a legnagyobb csodálattal figyeli a magyar nép szabadságharcát. Valamennyien azt reméljük – mondotta –, hogy a hős szabadságharcosok áldozata közelebb hozza a felszabadulás óráját a magyar nemzet számára.

London. Az angol írószövetség tagjai, neves művészek és az értelmiség képviselői ülést hívtak össze vasárnap délelőttre a Denison csarnokba a magyarországi események áldozatai és hőseinek tiszteletére.

06.10: Üzenet a parasztoknak Agrárius írása: Nem hozható már vissza soha többé az embertelen beszolgáltatás, nem lehet elnyomni a gazdákat, hogy velünk, a város népével fizetessék meg a sztálini kolhozok fenntartását. Nem lehet folytatni a földrabló tagosítást. És vissza kell adni mindenkinek az elkobzott birtokot. A harc folyik, de ha majd befejeződik a világtörténelem leghősiesebb szabadságharca, ha elűl a fegyverek zaja, a parasztságnak kezében marad a fegyver nélküli harc legerősebb eszköze, a munka és a termelés. Sem az ipari munkás, sem a parasztság nem veheti fel addig a munkát, amíg nem érzi magát biztonságban. A biztonság alapja a szovjet hadsereg visszavonása. A kormány ne felejtse el, hogy paraszti munka nélkül nincs élet, tehát nincs mit kormányoznia. A munka felvételének is garanciái vannak. Demokratikus nemzeti kormány, amely a nép egységes képviselőjét jelenti. A parasztság számarányának és súlyának megfelelő képviseletet. Amíg ez nincs, addig minden csak üres ígéret, és nem kezdődhetik meg a termelés. Nem lesz elég a cégtáblát újból átfesteni, a kizsákmányoló rendszernek teljes egészében el kell tűnnie.

06.15: A parasztfiatalokból lett katonákhoz Zoltán Károly beszél.

AZ ORSZÁG SZTRÁJKOL, A HARC ÓRÁIT ÉLI! MUNKÁSOK, PARASZTOK! MINDENKI A MAGA HELYÉN SEGÍTSE A SZABADSÁGHARCOT!

06.20: Az utolsó tizenkét óra története Ismétlés, elhangzott: október 26-án 23.40-kor. **GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!**

06.35: Kalendárium

06.40: Nemzetközi hírmagyarázat Sebők Tibor írása Gomulka moszkvai útjának elhalasztásáról. Ismétlés, elhangzott: október 26-án 22.50-kor, valamint október 27-én 00.50-kor. **HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!**

06.50: Zene

07.00: Hírszolgálat Budapest tegnap a késő estig tovább folytak a harcok. [...] Bécs. Az osztrák lapok a következő címetek adják tudósításainak: Magyarország hősi szabadságharca. Hatalmát veszített kommunista kormány a szovjet harcok sikere védelme alatt. A budapesti kormány kétségbeesett kiáltásai. Sztrájkok az egész országban. Forradalmi tanácsok vették kezükbe a hatalmat a vidéken. Graf osztrák honvédelmi miniszter kijelentette, hogy osztrák részről minden intézkedés megtörtént, hogy a Magyarországból menekülő esetleges tömeget a határ mentén fogadhasák és továbbirányíthassák.

Az osztrák rádió tegnap este megszakította programját és felhívást küldt az osztrák néphez, hogy pénz és más segítséggel haladéktalanul siessen a magyar nép segítségére. [...]

A Trybuna Ludu, a lengyelországi kommunista párt lapja szerint kétségtelen, hogy a magyarországi tüntetéseket a magyar nép legmélyebb vágyai váltották ki. [...]

Bécs. A Fogadalmi templomban tegnap délután hatalmas tömeg imádkozott a magyarországi szabadságharcosokért.

Az amerikai, angol és a francia kormány haladéktalanul tanácskozásokat kezd a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése kérdésében. [...]

Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsban képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

Az egyik legnagyobb amerikai hírlap a következőket foglalta össze a magyar forradalom tanulságait: tizenegy évi szovjet megszállás sem tudta kioltni a szabadság szellemét a magyar népből. [...]

Róma. Martino olasz külügyminiszter kijelentette, hogy a varsói paktummal nem lehet igazolni a szovjet hadsereg beavatkozását Magyarországon. [...]

Varsó. A Lengyel Államtanács elhatározta, hogy az általános választásokat január 28-ra tűzik ki. Gomulka moszkvai útját elhalasztották. Erre a lépésre nyugati sajtótudósítók jelentése szerint a szovjet csapatok magyarországi beavatkozása miatt került sor. Az elmúlt napon egyébként Lengyelországban is súlyos tüntetésekre került sor.

07.10: Reflektor Gallicus rovata.

Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jut eszébe.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 13.10-kor, 15.10-kor, 16.10-kor, 18.10-kor és 22.10-kor, valamint október 27-én 00.40-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYLKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON, REHABILITÁLJÁK, NYÚJTSA NEKI TELJES ÉRTÉKŰ ELÉGÍTÉLT! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

07.20: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon! Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor, 22.45-kor és 23.55-kor, valamint október 27-én 00.35-kor és 01.35-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK. MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

07.25: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról Nótárius beszél. Ismétlés, elhangzott: október 26-án 12.10-kor, 19.30-kor, 20.35-kor és 22.40-kor, valamint október 27-én 01.40-kor.

PETŐFI ÍRTA: „ELŐRE HÁT MIND, AKI KÖLTŐ, / A NÉPPEL TŰZÖN-VÍZEN ÁT, / ÁTOK REÁ, KI ELHAJTJA / KEZÉBŐL A NÉP ZÁSZLAJÁT!”

07.30: Hírszolgálat Budapestén tegnap a késő estig tovább folytak a harcok. [...]

Bécs. Az osztrák lapok a következő címeket adják tudósításaiknak: Magyarország hősi szabadságharca. [...] Graf osztrák honvédelmi miniszter kijelentette, hogy osztrák részről minden intézkedés megtörtént, hogy a Magyarországból menekülő esetleges tömeget a határ mentén fogadhassák és továbbírányíthassák.

Az osztrák rádió tegnap este megszakította programját és felhívást közölt az osztrák néphez, hogy pénz és más segítséggel haladéktalanul siessen a magyar nép segítségére. [...]

A Trybuna Ludu, a lengyelországi kommunista párt lapja szerint, kétségtelen, hogy a magyarországi tüntetéseket a magyar nép legmélyebb vágyai váltották ki. [...]

Bécs. A Fogadalmi templomban tegnap délután hatalmas tömeg imádkozott a magyarországi szabadságharcosokért.

Az amerikai, angol és a francia kormány haladéktalanul tanácskozásokat kezd a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése kérdésében. [...]

Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsban képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

Az egyik legnagyobb amerikai hírlagnökség a következőkben foglalja össze a magyar forradalom tanulságait: tizenegy évi szovjet megszállás sem tudta kiölni a szabadság szellemét a magyar népből. [...]

Róma. Martino olasz külügyminiszter kijelentette, hogy a varsói paktummal nem lehet igazolni a szovjet hadsereg beavatkozását Magyarországon. [...]

Varsó. A Lengyel Államtanács elhatározta, hogy az általános választásokat január 28-ra tűzi ki. [...]

07.40: Nemzetközi sajtószemle A magyarországi forradalom eseményeinek külföldi sajtóvisszhangját ismergetjük. Angol, amerikai, olasz, francia, svájci, nyugatnémet, osztrák és svéd sajtóvéleményt olvasunk fel.

Az angol munkáspárti Daily Herald vezércikkével kezdjük beszámolóinkat: A lengyelek és magyarok szabadságukért küzdenek: A világ lélegzet-visszafojtva figyel, és tudja, miért. Reméljük, hogy ezek az országok a küzdelemben nem buknak el.

Az angol liberális Manchester Guardian megállapítja, hogy a magyarországi eseményekben az oroszok elleni gyűlölet fontos szerepet játszott. Ez az ellenséges érzület nem tűnik el, és bármikor újabb kitörésekhez vezethet. A jelenlegi események csak fokozzák a gyűlöletet, és pedig nem csak Magyarországon.

Az amerikai [The] New York Times megállapításai a következők: Magyarországon most már félreérthetetlenül az egész kommunista rendszer szétzúzására tesznek kísérletet. Nagy Imre és Kádár János szovjet beavatkozást kért, és most már több napja a Vörös Hadsereg alakulatai gyilkolják Budapest utcáin a magyarokat. Nem kétséges, hogy e magyarországi kormányt csak a szovjet szuronyok tartják uralmon.

A New York Herald Tribune című lap ezt írja: Moszkvának nem szabad megfeledkeznie arról, ami az elmúlt órákban olyan világosan bebizonyosodott. Nemcsak az erőszak uralmának a fenntartása vált kétségessé, az is kiderült, hogy a kommunizmusnak nincs Közép- és Kelet-Európa országaiban ideológiai alapja. A szovjet birodalom fenntartásához nincs Moszkvának semmiféle összekötő anyaga. [...]

A svájci Neue Zürcher Zeitung kiáltványt közöl, amely címe szerint a Száműzetésben élő magyarok kiáltványa. Auer Pál, volt párizsi magyar követ, Európa Leigázott Nemzetei Szövetségének nevében a következő felhívást bocsátotta ki: „A Nyugat eddig hihetetlenül nagy közömbösséget tanúsított a vassüggöny mögötti népek szenvedései iránt. A poznańi és budapesti események után végre számot kellene adni magának arról, hogy Európában mindaddig nem lehet sem békéről, sem békés együttélésről beszélni, amíg a közép-

és kelet-európai kérdéseket az érdekelt népek óhajainak megfelelően meg nem oldják."

07.49: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 41 méteres rövidhullámon 19.15-ig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19, 25 és 31 méteres rövidhullámon. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

07.50: Zene

08.00: Hírszolgálat

Budapesten tegnap a késő estig tovább folytak a harcok. [...] Bécs. Az osztrák lapok a következő címeket adják tudósításaiknak: Magyarország hősi szabadságharca. [...] Graf osztrák honvédelmi miniszter kijelentette, hogy osztrák részről minden intézkedés megtörtént, hogy a Magyarországból menekülő esetleges tömeget a határ mentén fogad hassák és továbbirányíthassák. Az osztrák rádió tegnap este megszakította programját és felhívást közölt az osztrák néphez, hogy pénz és más segítséggel haladéktalanul siessen a magyar nép segítségére. [...]

A Trybuna Ludu, a lengyelországi kommunista párt lapja szerint kétségtelen, hogy a magyarországi tüntetéseket a magyar nép legmélyebb vágyai váltották ki. [...]

Bécsben, a Fogadalmi templomban tegnap délután hatalmas tömeg imádkozott a magyarországi szabadságharcosokért.

Az amerikai, angol és a francia kormány haladéktalanul tanácskozásokat kezd a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése kérdésében. [...]

Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsban képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

Az egyik legnagyobb amerikai hírügynökség a következőkben foglalja össze a magyar forradalom tanulságait: tizenegy évi szovjet megszállás sem tudta kioltni a szabadság szellemét a magyar népből. [...]

Róma. Martino olasz külügyminiszter kijelentette, hogy a varsói paktummal nem lehet igazolni a szovjet hadsereg beavatkozását Magyarországon. [...]

Varsó. A Lengyel Államtanács elhatározta, hogy az általános választásokat január 28-ra tűzi ki. [...] Varsóban tegnap bejelentették, hogy Kaminszkyt, a lengyel parasztpárt egyik volt vezetőjét rehabilitálták, és a legfelsőbb katonai bíróság előtt Kaminszky ellen folyó eljárást beszüntették.

Luxemburg. Pineau francia és Brentano nyugatnémet külügyminiszter ma írja alá Luxemburgban a Saar-megállapodást. Ennek értelmében január 1-jén a Saar-medencét politikailag Nyugat-Németországhoz csatolják.

Rabat. Ben Juszu¹ marokkói szultán újból Mbarek Bekkai² volt miniszterelnököt bízta meg az új kormány megalakításával.

08.10: Mi a kormány programja és mi a nép programja?

Balogh Balázs írása.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 19.10-kor és 21.10-kor, valamint október 27-én 00.10-kor és 01.45-kor.

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELLŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

08.20: Üzenet a parasztoknak

Agrárius írása.

Ismétlés, elhangzott: 06.10-kor.

08.25: A parasztfiatalokból lett katonákhoz

Zoltán Károly beszél.

Ismétlés, elhangzott: 06.15-kor.

08.30: Zene

KELET-BERLIN NÉMET RENDŐREI ÉS POZNAŊ LENGYEL RENDŐREI NEM LŐTTEK A NÉPRE! ESZTERGOMI ÉS GYÖNGYÖSI PÁNCÉLOSOK! NE LŐJETEK SZABADSÁGHARCOS HONFITÁRSAITOKRA! TESTVÉRGYLKOS, AKI A SZABADSÁGHARCOSOKRA LŐ! MAGYAR KATONA SOHASEM LŐTT A NÉPRE, ÁLLJATOK TESTVÉREITEK, KATONABAJTÁRSAITOK, A SZABADSÁG MELLÉ!

08.40: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 01.15-kor, valamint október 26-án 21.35-kor és 23.10-kor.

08.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor írása Gomulka moszkvai útjának elhalasztásáról.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 22.50-kor, valamint október 27-én 00.50-kor és 06.40-kor.

1 V. Mohamed Ben Juszu¹ (1909–1961) marokkói szultán volt 1927–1953 között. Száműzték, de 1956-ban visszatért. 1957-től haláláig király.

2 Mbarek Bekkai 1955–1958 között volt Marokkó miniszterelnöke.

AZ ORSZÁG SZTRÁJKOL, A HARC ÓRÁI! ÉLJ! MUNKÁSOK, PARASZTOK! MINDENKI A MAGA HELYÉN SEGÍTSE A SZABADSÁGHARCOT!

09.00: Hírszolgálat

A szabadságharc úgyszólván az egész országra kiterjedt. A forradalmárok a vidéki városokban éppúgy szemben állnak a szovjet elnyomókkal, mint a fővárosban. Budapesten a város különböző pontjain egész éjszaka folytak a harcok. Szovjet harckocsik több helyütt beavatkoztak és lőtték az épületeket. A belügyminiszter reggeli közleménye hangsúlyozza, hogy a szabadságharcosok ellen további hadműveletek szükségesek. A közlemény felhívja Budapest népét, hogy egyelőre senki se hagyja el lakóhelyét. Harcokat jelentettek Magyaróvárról, Komáromból, Győrből, Szolnokról és az ország több más városából. Miskolcon munkásbizottság vette át az ügyek vezetését. Győrről és Pécsről Ausztriába érkezett utasok szerint – a szabadságharcosok vannak túlsúlyban. Bécsi jelentések szerint tegnap súlyos összeütközésekre került sor Magyaróvárról. Több száz tüntető a kaszárnya elé vonult, hogy eltávolítsa arról a szovjet csillagot. Ebben a kaszárnyában van az ávósok egyik parancsnoksága. Az ávósok tüzet nyitottak a tüntetőkre. Szemtanúk szerint az ávósok brutális közbelépésének több halálos és sebesült áldozata volt. Utasok szerint Magyarország nyugati részét nagyrészt a szabadságharcosok tartják hatalmukban. A munkások mindenfelé sztrájkolnak. Az osztrák távirati iroda jelentése szerint szabadságharcosok erős osztagokkal megszállták a határoidéket Hegyeshalom és Magyaróvár között. Várják a szovjet csapatok támadását.

Az osztrák csendőrséget Burgenlandban megerősítették. Csendőrijárőrök figyelik a határt. Parancsot kaptak, hogy ha menekültek érkeznének osztrák területre, azokat vegyék nyomban védelmükbe. Hegyeshalom közelében magyarországi kommunista határőrök gépfegyverfészeket ástak. A géppuskák csöve nyugatra van irányítva. Hegyeshalomnál egy magyar betegszállító kocsit jelent meg. A kocsi utasai kötszereket és orvosságot kértek az osztrákoktól a magyaróvári sebesültek számára. Az osztrákok megadták a kért segítséget. Sebesültek is érkeztek az osztrák határra. Ausztriába érkezett utasok elmondták, hogy a magyar szabadságharcosok a legnagyobb elkeseredéssel küzdenek a szovjet harckocsik ellen. Ennek egyik oka az, hogy szovjet katonák többször brutálisan és embertelenül léptek fel és a harckocsikból fegyvertelen tüntetőkre is tüzet nyitottak. Ez volt az eset például tegnapelőtt, amikor nagyobb számú tüntető vonult fel a Parlamenthez. Fegyver nem volt náluk, zászlókat lobogtattak. A szovjet harckocsik mégis közéjük lőttek. Egy másik utas elmondotta, hogy az Astoria Szállót harckocsik felgyújtották és csupán romok maradtak az épületből. A magyar forradalmárok piros-fehér-zöld karszalagot viselnek. Jelszavuk: Szabadság vagy halál!

Egyes utasok azt hallották, hogy Nyugat-Magyarországon is több helyőrség átállt a forradalmárokhoz. Nyugat-Magyarországon átutazva, az Ausztriába igyekvő utasoknak az volt a benyomásuk, hogy az egész országrész a szabadságharcos forradalmárok ellenőrzése alatt áll.

Az egész szabad világ sajtója ma is változatlanul vezető helyen foglalkozik a magyarországi szabadságharc legutóbbi fejleményeivel. Most a brit, a francia és az amerikai sajtó állásfoglalását ismertetjük.

A brit lapok cikkeikben a szemtanúk és a nyugati hírszolgálati irodák jelentései alapján részletes tudósításokban írják le az eseményeket, és azt követelik, hogy a szovjet csapatok jogtalan beavatkozásának kérdését vigyék az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé. A [The] Times rámutat arra, hogy a varsói megállapodásra való hivatkozás a szovjet csapatok igénybevételére teljesen helytelen. A budapesti kormány nyilatkozataiban elferdített képet ad a harc céljairól és a szabadságharc résztvevőiről. A News Chronicle vezércikkében leszögezi, hogy az egész világot megrendítették azok a módszerek, melyekkel a budapesti kormány a szabadságharc letörését megkísérli. Az egész világ előtt fel kell tárnai a szovjet csapatok borzalmas kegyetlenkedését a hős szabadságharcosok ellen, és ünnepélyes formában kell elítélni az ENSZ Alapokmányának a Szovjetunió által való durva megsértését. A Daily Express hangsúlyozza, hogy ma még senki sem tudja, hogyan végződik a szabadságharc. Azonban már most meg lehet állapítani, hogy a szovjet presztízst igen súlyos csapás érte. A Daily Mail tudósításában nyomatékosan hangsúlyozza, hogy a magyarországi események tanúbizonysága szerint a Szovjetunió a jelenkor legkíméletlenebb kizsákmányolója és imperialista hatalma.

A francia lapok közül idézzük a baloldali, kommunistaellenes Franc-Tireur cikkét. A lap meglepetését fejezi ki, hogy Tito jugoszláv államfő nem tiltakozik a szovjet csapatok beavatkozása miatt. A szovjet csapatok harca a szabadságharcosok ellen legsúlyosabb megsértése annak a közös nyilatkozatnak is, amelyet a Szovjetunió és Jugoszlávia tett a kelet-európai országok függetlensége ügyében. A konzervatív [Le] Figaro a szabadságharc negyedik napján megállapítja, hogy a harc Magyarországon nem a desztalinizálási eljárás folytatásáért, hanem az egész kommunista rendszer ellen folyik. A szabadságharcban az egész nép, annak minden társadalmi osztálya részt vesz. A szabadságharcosok követelései között első helyen áll a szovjet csapatoknak az országból való azonnali távoztása és az ország függetlenségének helyreállítása.

Az amerikai lapok közül idézzük a [The] New York Times vezércikkét. A hős magyar nép kivívta az egész világ bámulatát – írja. Az események tanúbizonysága szerint Magyarország népe harcba szállt az idegen elnyomó ellen. A városokban a munkások, a diákok és a hadsereg egyesült a harcban az ország felszabadításáért.

Róma. Martino olasz külügyminiszter kijelentette a parlamentben, hogy a varsói paktummal nem lehet igazolni a szovjet csapatok beavatkozását Magyarországon. [...]

Párizs. Az amerikai, az angol és a francia kormány haladéktalanul tanácskozással kezd a magyar helyzet ENSZ elé terjesztése kérdésében. [...]

Strasbourgban az Európa Tanács parlamentje határozatot hozott, amelyben felhívja a tanácsban képviselt 16 nemzet kormányát, tegyen lépéseket az ENSZ-nél a Szovjetunió lengyelországi és magyarországi beavatkozása ellen. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

09.10: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról

Nótárius beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 12.10-kor, 19.30-kor, 20.35-kor és 22.40-kor; valamint október 27-én 01.40-kor és 07.25-kor.

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!

09.15: Reflektor

Gallicus rovata.

Az egyetlen megoldás, ami Nagy Imrének nem jut eszébe!

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 13.10-kor, 15.10-kor, 16.10-kor, 18.10-kor és 22.10-kor, valamint október 27-én 00.40-kor és 07.10-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETÉKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON, REHABILITÁLJÁK, NYÚJTSANAK NEKI TELJES ÉRTÉKŰ ELÉGTÉTelt! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

09.25: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor, 22.55-kor és 23.55-kor, valamint október 27-én 00.35-kor, 01.35-kor és 07.20-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

09.30: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor.

09.40: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor írása Gomulka moszkvai útjának elhalasztásáról.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 22.50-kor, valamint október 27-én 00.50-kor, 6.40-kor és 08.50-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK

MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

PETŐFI ÍRTA: „ELŐRE HÁT MIND, AKI KÖLTŐ, / A NÉPEL TŰZÖN-VÍZEN ÁT! / ÁTOK REÁ, KI ELHAJÍTJA / KEZÉBŐL A NÉP ZÁSZLAJÁT!”

09.50: Mi a kormány programja és mi a nép programja?

Balogh Balázs írása.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 19.10-kor és 21.10-kor, valamint október 27-én 00.10-kor, 01.45-kor és 08.10-kor.

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNC!”

10.00: Hírszolgálat

A szabadságharc úgyszólván az egész országra kiterjedt. [...] Az osztrák csendőrséget Burgenlandban megerősítették. [...]

A [The] New York Times budapesti tudósítójának sikerült hosszabb jelentést eljuttatni a lapjához a magyarországi helyzetről. A tudósító rámutat arra, hogy úgyszólván az egész ország és az egész magyar nép szemben áll a szovjet csapatokkal és az ávósokkal. A rendszer csupán a szovjet harcokcsik segítségével tudja tartani magát. A szovjet csapatokat akkor hívták segítségül, amikor a budapesti kormány még Gerő Ernő befolyása alatt állott. Nagy Imre csak ezután foglalta el hivatalát, de ő alatta is tovább folyt a szovjet csapatok beavatkozása. A kibontakozást az akadályozza, hogy a magyarországi kommunisták között nincs olyan személyiség, mint Gomulka, aki bátran szembe mert szállni a szovjet vezetőkkel. A forradalmárok harci szelleme egyáltalán nem csökkent. Ami az elkeseredést fokozta és a forradalmat újra lángra lobbantotta, az az embertelen eljárás volt, amellyel a szovjet csapatok a Parlament előtt a békés tüntetők ellen felléptek. A szovjet harcokcsik és az ávósok belelőttek a zászlókat lobogtató tömegbe. Ez az eljárás nemhogy elrettentette volna a tüntetőket, hanem csak fokozta ellenállásukat. Újból összegyülekeztek a Szabadság téren és folytatták a tüntetést. Gerő ellen olyan nagy volt a gyűlölet, hogy a tömegek még bukása után sem szűntek meg kiáltozni: Le Gerővel! Bizonytalannak látszik, hogy Kádár János és Nagy Imre tud-e majd megbirkózni a helyzettel? A tudósító röpcédulákat is látott, melyen a magyar munkások és az egyetemi hallgatók általános sztrájkot hirdetnek mindaddig, amíg a kormány nem garantálja a szabadságharcosok követeléseinek teljesítését, és amíg a gyilkosokat meg nem büntetik. A szovjet csapatokat nyilván azért hívták be Budapestre, mert a hadsereg és a rendőrség együtt érzett a szabadságharcosokkal. Majdnem bizonyos, hogy a tüntetések békés mederben folytak volna le, ha a politikai rendőrség a budapesti rádió épülete előtt

nem tüzelt volna a tömegre. Egészen más fordulatot vettek volna a dolgok, ha Gerő Ernő előbb távozik és a szovjet csapatok nem vonulnak be Budapestre. A szovjet csapatok fellépése annyira felkorbácsolta a szenvedélyeket, hogy azokat akármilyen kormány nehezen tudja majd lecsillapítani.

Ausztriába érkezett utasok elmondták, hogy a magyar szabadságharcosok a legnagyobb elkeseredéssel küzdenek a szovjet harckocsik ellen. [...] További jelentések szerint a rendszer csapatokat vezényelt ki a budapesti hidakra, s így a főváros lakossága nem tud közlekedni a pesti és budai városrész között.

Magyarország hősi szabadságharcának eseményei állnak ma is az egész szabad világ sajtója érdeklődésének középpontjában. Most a [The] New York Times vezércikkét ismertetjük hallgatóinkkal. Csak azok méltók a szabadságra, akik a szabadságért harcolnak, és az életüket áldozzák fel — írja a lap vezércikkében. Magyarország hősi népe kivívta az egész világ bámulatát: A magyar nép harcba szállt az idegen elnyomó ellen, s ebben a küzdelemben a városok munkássága, a diákok és a hadsereg áll egymás mellett. A harc az ország felszabadításáért folyik, a szovjet páncélosok, szuronyok és ágyúk ellen. A borzalom ülte meg lelkeinket, amikor eljutott hozzánk a szovjet csapatok kegyetlenkedésének szörnyű híre. Közöséges gyilkosság az, amit a szovjet haderő a lakosság ellen követ. Ha a világ közvéleménye megengedi, akkor a Szovjetunió friss csapatokat küldhet Magyarországra, a szabadságharc levezetésére, és vérbe fojthatja a hős magyar nép küzdelmét. Ennek a megakadályozása a szabad világ legfontosabb és legsürgősebb feladata. A másik feladat az, hogy az elkövetett szovjet gaztetteket az ENSZ elé, a világ közvéleménye elé vigye. Egyedül a szovjet csapatok beavatkozása, a könyörtelenül elkövetett gyilkosságok tudták megakadályozni azt, hogy a szabadságharcosok még nem győzedelmeskedtek. Az amerikai kormánynak az összes szabadság szerető nemzetekkel egyetértésben a nemzetközi jog adta minden lehetőséget fel kell használnia, hogy véget vessen a szovjet csapatok mészárlásának, és rábírja a Kreml csapatainak Magyarországból való visszavonására [sic!]. A szovjet tankok, gépfegyverek, és ágyúk tüzelése eltüntette a szovjet barátságot, a szovjet jóakaratot és az úgynevezett új szovjet politika köré szőtt legendát. A szabad világnak pedig tudomásul kell vennie, hogy a magyar földön nemcsak Magyarország, hanem New York, Párizs, London, Újdelhi és Tokió, azaz az egész világ szabadságáért folyik a harc.

Róma. Martino olasz külügyminiszter kijelentette a parlamentben, hogy a varsói paktummal nem lehet igazolni a szovjet csapatok beavatkozását Magyarországon. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

10.10: Széljegyzetek
Ismétlés, elhangzott: október 26-án 21.35-kor és 23.10-kor, valamint október 27-én 01.15-kor, 08.40-kor.

10.20: Nemzetközi hírmagyarázat
Sebők Tibor írása Gomulka moszkvai útjának elhalasztásáról.
Ismétlés, elhangzott: október 26-án 22.50-kor, valamint október 27-én 00.50-kor, 08.50-kor és 09.40-kor.

A KORMÁNY AZONNAL KÉRJEN KÖTSZERT, GYÓGYSZERT, ORVOSI SEGÍTSÉGET ÉS ÁPOLÓSZEMÉLYZETET A GENFI NEMZETKÖZI VÖRÖSKERESZTTŐL! A SEGÉLY ÓRÁKON BELÜL OTT LEHET. GYLKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!

10.30: Hírszolgálat
A szabadságharc úgyszólván az egész országra kiterjedt. [...] Az osztrák csendőrséget Burgenlandban megerősítették. [...] A [The] New York Times budapesti tudósítójának sikerült hosszabb jelentést eljuttatni a lapjához a magyarországi helyzetről. [...]

Ausztriába érkezett utasok elmondták, hogy a magyar szabadságharcosok a legnagyobb elkeseredéssel küzdenek a szovjet harckocsik ellen. [...]

Magyarország hősi szabadságharcának eseményei állnak ma is az egész szabad világ sajtója érdeklődésének középpontjában. Most a [The] New York Times vezércikkét ismertetjük hallgatóinkkal. [...]

Róma. Martino olasz külügyminiszter kijelentette a parlamentben, hogy a varsói paktummal nem lehet igazolni a szovjet csapatok beavatkozását Magyarországon. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON, REHABILITÁLJÁK, NYÚJTSAK NEKI TELJES ÉRTÉKŰ ELÉGJTÉLT! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

10.40: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!
Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor, 22.45-kor és 23.55-kor, valamint október 27-én 00.35-kor, 01.35-kor, 07.20-kor és 09.25-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK. MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSE AZ FELKELŐK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK!

10.45: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor és 09.30-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

10.55: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról

Nótárius beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 12.10-kor, 19.30-kor, 20.35-kor és 22.40-kor, valamint október 27-én 01.40-kor és 07.25-kor és 09.10-kor.

11.00: Hírszolgálat

A szabadságharc újszólóan az egész országra kiterjedt. [...] A Szabad Európa Rádiójának tudósítója a következőket jelenti az osztrák-magyar határról. Este nyolc óra tájban a magyar szabadságharcosok gépkocsit küldtek az osztrák határra, és az osztrák lakosság segítségét kérték sebesülteik részére. Az osztrák hatóságok rögtön intézkedtek, és a határvidéki kórházakból, valamint a vöröskeresztől több mentőautó ment ki a határra gyógyszerekkel, kötszerekkel és vérrel. A magyar szabadságharcosok átvették a küldeményt, és azt mondták, hogy később további segítségért fognak visszajönni, mert sok a sebesültjük. Kérték az osztrák hatóságokat, hogy szerezzenek addigra további gyógyszerküldeményeket és vérátömlesztés céljára szolgáló vért. A bécsi vöröskereszt még tegnap este sürgős rádiófelhívást bocsátott ki a véradományozókhoz és a bécsi kórházakhoz, hogy gyűjtsenek vért a magyar sebesültek részére. A késő esti órákban még egy magyar teherautó érkezett az osztrák határra Nickelsdorf közelében. A gépkocsiban, amelyet egy sebesült magyar katona vezetett, egy orvos ült. Mosonmagyaróvárról jöttek. A katona elmondta, hogy a magyaróvári határszakaszon a határőrség tagjai közül sokan átálltak a szabadságharcosokhoz. A határszakasz a szabadságharcosok kezében van. Velük szemben szovjet tankok ásták be magukat, de nem támadtak, valószínűleg azért, mert a szabadságharcosok számbeli fölényben vannak. A sebesült magyar szabadságharcos azt a kijelentést tette: Üzenjük az egész világnak, hogy utolsó csepp vérünkig küzdünk szabadságunkért és függetlenségünkért az elnyomók ellen.

Az ideiglenes dunántúli rádióállomás pénteki adásában közölte, hogy a dunaföldvári hídnál heves harc dúlt a magyar szabadságharcosok és a szovjet csapatok között. A szovjet csapatok benyomultak Ceglédre és Kecskemétre is. Az új rádióállomás figyelmeztette a szabadságharcosokat, hogy ne higgyenek a rendszer ígéreteinek. Figyelmeztette az adóállomás a lakosságot arra, hogy a szovjet repülőgépek ártatlan emberekre vadásznak. A pol-

gári lakosság tehát ne mutatkozzék, ha repülőgépbűgást hall. Tegnap esti adásában az új rádióállomás hangoztatta, hogy a miskolci és a szolnoki munkásság nem hajlandó együttműködni azokkal, akik a szovjet csapatok vérengzését elrendelték. Azokhoz a falvakhoz, amelyben Kossuth-kokárdás honvéd- és rendőralakulatok vették át a vezetést, az új rádióállomás azt a felhívást intézte, hogy a helyi tanácsok további intézkedésig maradjanak hivatalukban, és támogassák a rendfenntartókat. Közölte továbbá a felhívás, hogy újabb helységek honvédségi és rendőrségi alakulatai csatlakoztak az ellenállókhöz.

Párizs. Közi Horváth József,³ a Magyar Keresztény Népmozgalom elnöke táviratot kapott Adenauer nyugatnémet kancellártól. A távirat, amit Adenauer, mint a Nyugatnémet Keresztény Unió elnöke írt alá, hangoztatja, hogy a párt köreiből a legnagyobb felháborodást váltotta ki a szovjet csapatok beavatkozása abba a harcba, amelyet a magyar nép a terroruralom megszüntetéséért és a szabadság megvalósításáért folytat. Egyetlen európai népet sem lehet állandóan megfosztani szabadságától. A szabadságharc, bárhol végződik is, a legnagyobb történelmi eseményekhez tartozik, és örökké élni, valamint hatni fog – hangzik a távirat. Haan Born, a Holland Katolikus Néppárt elnöke szintén táviratot küldött Közi Horváth Józsefnek. A párt – hangzik a távirat – éber figyelemmel kíséri az eseményeket és adott pillanatban cselekedni fog. A párt szívből kívánja Magyarország szabadságának gyors visszaállítását.

A [The] New York Times bukaresti tudósítója szerint a tegnapi Szent Demeter ünnepén a magyarok a templomokban imát mondtak a magyarországi szabadságharc áldozataiért.

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter ma este beszédet mond a Texas államban lévő Dallasban. A külügyminisztérium szóvivőjének közlése szerint Dulles a közel-keleti helyzeten kívül foglalkozni fog a lengyel és magyarországi eseményekkel is.

Most röviden beszámolunk a nemzetközi politikai élet egyéb eseményeiről. A francia kormány panaszt terjesztett az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé, amelyben vádat emel Egyiptom ellen az algériai felkelőknek juttatott fegyverszállítmányok miatt. Luxembourgban Pineau francia és Brentano nyugatnémet külügyminiszter ma látja el kézjeggyel a Saar-egyezményt, amelynek értelmében a Saar-medencét január 1-jén politikailag Nyugat-Németországhoz csatolják. A román kormány- és pártküldöttség előreláthatólag ma befejezi tanácskozásait Brioniban Jugoszlávia államfőjével. A tárgyalásokról közös záróközleményt adnak ki. Szingapúrban a további tüntetések megakadályozására igen erős brit alakulatokat helyeztek készenlétbe. A tegnapi tüntetések 11 halálos áldozatot követeltek. Londonban a Szezei-csatornát használó nemzetek szervezetének adminisztrátora megkezdte tárgyalásait a szervezet vezetőségével.

³ Közi Horváth József (1903–1988) újságíró, író, római katolikus pap. 1927-ben pappá szentelték. 1930-tól a Katolikus Akció titkára. 1944-ben mint képviselő az országgyűlésben tiltakozott az ország német megszállása ellen. 1948-ban emigrált, az NSZK-ban a Magyar Keresztény Népmozgalom vezetője lett. 1957–1965 között a müncheni Paulinum diákközház igazgatója volt.

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSZÉ A FELKELŐK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK! PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

11.10: Tegnap estétől mostanáig

Vasvári Gergely esemény-összefoglalója. Tegnap este 10 órakor lejárt a kommunista kormány által hirdetett amnesztia végső időpontja. Ennek ellenére azonban a nemzeti ügyért harcoló alakulatok nem tették le a fegyvert, a kommunista kormány felhívásaira senki sem hallgat, és a kommunisták nem tudtak a helyzet urai lenni. Ellenkezőleg. A forradalom hadserege, amelyhez az egész magyar hadsereg csatlakozott, uralma alá hajtotta az ország középső, déli, nyugati és északi területeit. A nemzeti hadsereg tartja kezében a Budapest–Bécs vasútvonalat is. A nemzeti ügyért harcolók küzdelmének fontossága, jelentősége még inkább növekedett, minthogy tegnap délután óta bejelentette megalakulását a nemzeti forradalmi kormány. A kormány székhelye Baranya megyében van. Több rádióállomás felett rendelkezik, és utasításokat ad a harc folytatására. A forradalmi nemzeti kormány és a nemzeti ügyért harcoló hadsereg főparancsnoksága a tegnap éjszakai órákban is kibocsátotta hadijelentéseit.

A nemzeti kormány felszólítja a kommunisták és oroszok ellen harcoló alakulatokat, hogy ne higgyenek a Nagy Imre-kormány ígéreteinek. Semmi biztosíték sincs arra, hogy a harc beszüntetése után az oroszok elhagynák az országot. Felhívja a nemzeti kormány a lakosságot, hogy ha repülőgépzűgást hall, ne mutatkozzék az utcákon. Ugyancsak a forradalmi főparancsnokság hadijelentései közlik, hogy heves csata folyik a dunaföldvári hídnál. Kecskemétet orosz csapatok közelítették meg. Cegléd környékén is orosz hadmozdulatok folynak. A forradalmi kormány elítéli a szovjet haderők 1945-re emlékeztető kegyetlenkedéseit. Közli a nemzeti ügy hadseregének rádióállomása azt is, hogy az eddigiek után a tegnapi est folyamán a nemzeti forradalom kormányát elismerték a miskolci, szolnoki és kiskunhalasi nemzeti komiték.

Miközben a forradalmi kormány helyzete szilárdul, és az ország lakossága lelkesen csatlakozik, a forradalmi hadsereg pedig újabb területek birtokába jut, Budapesten a kommunista kormány eredmény nélkül bocsátja ki megadási felhívásait. A kommunisták rádiója tegnap a déli órák óta óránként jelenti be, hogy új kormány alakul. Ezt a bejelentését azonban óráról órára kénytelen megismételni, de az új kormány névsorával adós marad. Az eredménytelenség oka az, hogy a kommunista klikk egyetlen tisztességes és komoly magyar politikust sem talál, aki miniszteri tárcát vállaljon olyan politikai együttesben, amely mögött az orosz szuronyok állanak. Hírek érkez-

tek arról, hogy csupán levitézlett és százszorosán gyűlölt, régente is áruló politikusok, mint Szakasits Árpád, Tildy Zoltán mutatkoztak hajlandónak arra, hogy a kommunista orosz elnyomás kormányához csatlakozzanak. A felajánlott miniszteri tárcákat a hírek szerint Kovács Béla és Kéthly Anna kereken visszautasították.⁴ [...]

Folytatódik a börtönök fellázadásának és a foglyok kitörésének sorozata. Az este és az éjszaka folyamán a Szuhakálló melletti fogolytábor rabjai törték szét rabságuk falait. A váci börtön foglyai már előbb kitörtek, és a kommunista kormány minden kísérlete, hogy a foglyokat hatalmába kerítse, sikertelennek bizonyult. A polgári lakosság mindent elkövet a foglyok menekülési útjának biztosítására, és lehetővé teszi számukra, hogy a harcoló alakulatokhoz csatlakozzanak. [...] A magyar nemzeti szabadságharc lázas diplomáciai tevékenységhez vezetett a nyugati világban. Az angol, amerikai és francia kormányok kapcsolatba léptek egymással, hogy a helyzetről és a megteendő lépésekről tanácskozzanak. Az említett nyugati kormányokon kívül a magyar ügyben és a szovjet csapatok beavatkozásának kérdésében az ENSZ-hez fordult a spanyol kormány, majd mindjárt utána Olaszország kormánya is.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”
HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSETEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

11.20: Széljegyzetek

Janus: Az egész emberiség felháborodása és megvetése kíséri a szovjet hordák beavatkozását a magyar szabadságharcba. Nincs szó, nincs kifejezés,

⁴ Kovács Béla (1908–1959) politikus. 1944 decemberétől az Ideiglenes Nemzeti Kormány belügyi államtitkára, 1945–1946-ban földművelésügyi miniszter. 1945 nyaratól 1947 februárjáig a Független Kisgazdapárt főtitkára, a Kis Újság főszerkesztője. 1947. február 25-én a szovjet hatóságok letartóztatták és a Szovjetunióba vitték, 1955 őszén térhetett haza. 1956. október 30-án az újjáalakult kisgazdapárt intéző bizottságának tagjává választották, november 3-án elnöke lett. Október 27-től a Nagy Imre-kormány földművelésügyi minisztere, november 3-án államminisztere, a szűkebb kabinet tagja. Betegsége, illetve vidéki tartózkodása miatt sem a pártmunkában, sem a kormányban nem volt módja hatékonyan közreműködni. 1956 novemberében tárgyalásokat folytatott Kádár Jánossal a koalíciós kormányzásról. 1958-ban országgyűlési képviselő lett. Kéthly Anna (1889–1976) politikus, lapszerkesztő. 1917-ben a magánalkalmazottak szakszervezetének tisztviselője, majd alelnöke lett. 1922 és 1948 között a szociáldemokrata pártvezetőség és a képviselőház tagjaként főleg szociális és nőkérdésekkel foglalkozott. 1946 végén a nemzetgyűlés alelnöke lett. 1948 márciusában kizárták a szociáldemokrata pártból. 1949-ben törvénytelen módon letartóztatták. 1954-ben amnesztiával szabadult. Az újjáalakult párt megbízásából részt vett a Szocialista Internacionálé bécsi kongresszusán. A szovjet beavatkozás miatt nem tudott visszatérni Magyarországra. A Nagy Imre-kormány minisztereként az ENSZ ötös bizottsága előtt képviselte a magyar érdekeket. Belgiumban élt.

nincs jelző, amely méltó gyalázattal megbélyegezhetné ezt a zsarnoki csőcseléket. Ez a hadsereg az egyetlen az emberiség történetében, amelynek megjelenése még mindig csak pusztulást, könnyet, szenvedést, nyomorúságot, átkot és szolgálást hozott a népekre. Ez a hadsereg még soha nem jelentett szabadságot egyetlen embernek sem! Ez a horda az emberi szabadság ellen kelt fel, mióta létezik. Ez a gyilkos, fosztogató fenevadakból álló banda a pestist vitte Koreába, gazságra bujtott fel Görögországban, munkásokat gyilkolt Kelet-Berlinben, ártatlan hazafiakat tizedelt Lengyelországban és most nálunk garázdálkodik, a mi hazánkban fosztogat, a mi hős fiainkat, védtelen asszonyainkat lövi halomra. Az orosz hadsereg szégyene az emberiség történetének. Egyénenként gyáva, sunyi, alattomos – csoportban gyilkos banditák gyülelése. Maguk az orosz írók, a nagy realisták írják, hogy ez a hadsereg még országában is mindig gyalázatos volt. Ha csak gyakorlatra vonultak, ha csak átvonultak egy országrészen, kiürült a vidék előttük. A falvak és városok lakossága pánikszerűen menekült e fosztogató csűrhe elől. És ezeket szabadították népünkre az új muszkavézetők. Sorsuk ugyanaz lesz ebben a hazában, mint az oroszoké: az elkövetkező nemzedékek csak izzó gyűlölettel és utálattal említik nevüket!

Magyar Katalin:⁵ Magyar lányok, magyar asszonyok! Hozzátok kell szólnom, hozzátok kellett volna már tegnap és tegnapelőtt is. Én nem tudom, mit mondjak. Nem tudom, van-e jogom megszólalni, van-e jogom nekem figyelmeztetnem titeket e tragikus órák nagyszerű kötelességeire? A hosszú századok során örök balsorsunkban nem volt olyan mozzanat, ahol a magyar nők, magyar lányok és asszonyok valaha is, valamikor is megtorpantak volna. Az elmúlt tíz év rémuralmában is törhetetlenül álltak a vártán, a magyar nők múlhatatlan érdeme az a hősiesség, az az önfeláldozás, az a hasonlíthatatlan szabadságküzdő, amely minden népek elejére állította most a magyar népet. Öntudatunkat, eszményeinket, a magyar ifúság lelkét ők formálták, ők őrizték meg nemzeti megújulásunk szolgálatára. Az idegen elnyomás igazában rajtatok tört meg, magyar asszonyok! Hát mit mondhatnék néktek? Csodálattal meghajlok előttetek, az emberek tízmillióival és százmillióival együtt!

Péter Mihály: „Egyedül közlekedő személyek délelőtt tízig elhagyhatják lakásukat. Három embernél nagyobb csoporttal szemben a katonaság kénytelen fegyverét használni” – mondja a legutolsó pesti ukáz, amely természetesen szovjet ukáz. Mármint képzeljük el, mi köze annak a rendszernek, annak a kormánynak és annak a pártnak az országhoz, a nemzethez, amely három magyarra már idegen martalócokkal sortüzeltet? A néhai francia rendőrminiszter ezt jelentette XV. Lajosnak: Felséged biztos lehet afelől, hogy ha három ember az utcán beszélget, egyikük feltétlenül az én besúgóm! A népi de-

⁵ Magyar Katalin: Hunyadi (Burger) Katalin (1929–1974) nőknek szánt műsorokat és üzeneteket szerkesztett, 1951–1957 között volt a SZER magyar osztályának munkatársa.

mokrácia túltett ezen a rendőrminiszteren. Mert ezt jelenti Moszkvából: „Az elvtársak biztosak lehetnek afelől, hogy ha három magyar beszélget az utcán, kettő közülük biztosan az én áldozatom!”

Igaz Valér: [...] Néhány hónappal ezelőtt az úgynevezett Magyar Népköztársaság azzal kérte felvételét az Egyesült Nemzetek Szervezetébe, hogy megfeleljen a követelményeknek, független állam és tiszteletben tartja az alapokmány humánus feltételeit. Íme, most láthatja a világ, mennyire független és mennyire tartja tiszteletben azokat a bizonyos feltételeket a polgár jogairól, az emberi személy méltóságáról, a jogrendről és a népakarat szuverenitásáról. Az orosz csizma ott tapos a magyar életeken. Valóban, a rendszer független. Független mindentől, amit évezredek kultúrája, erkölcsi eszménye, civilizációja kitermelt! ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSE A FELKELŐK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK! HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

11.30: Rendkívüli falusi adás

Agrárius jegyzete. A harc tovább folyik. Nagy Imre és kormánya, a párt központi bizottsága semmi garanciát sem tud nyújtani a harc beszüntetése feltételeinek betartására. Semmi hatalom sincs a kezükben. Egyetlen támaszuk a szovjet páncélosok. Nincs magyar ember, aki Nagy Imrének és a párt vezetésének valaha is meg tudná bocsátani ezt a rettentő vérengzést. Nagy Imre és a pártvezetés eljátszotta a beléjük helyezett bizalmat, amikor nyílt, őszinte, határozott program helyett a tankok tüzeit irányították a magyar népre. Nagy Imre hitvány moszkovitának bizonyult. Amikor a hatalmat meg kellett volna osztania, hogy a nép hitelt adjon ígéreteinek, még erre se tudta magát elhatározni. Inkább vérfürdőt rendezett az országban a hatalom kizárólagos megtartásáért. Ha Nagy Imre átalakította volna már kormányát, és abban tényleg demokratikus pártok tagjai foglaltak volna helyet, a nemzeti forradalom bizonyára láthatott volna valami garanciát a harc beszüntetésére. De Nagy Imre ezt sem tette meg. Ezzel a kézzel, amelyen ezrek kiontott vére szárad, amely vért a történelem előtt lemosni sohasem lehet, már nem lehet kormányozni. A kormány és a párt felhívásában még tegnap is a népi demokrácia vívmányainak megvédéséről beszélt. Azt a népi demokráciát akarja védeni, ami nincs. Lényegében soha nem is volt. Terror és nyomor volt csupán. Nagy Imre, a kormány és a hitvány pártvezetés a nép vérenek feláldozásával akar védeni egy olyan rendszert, amely mögött az országban ma már senki sem áll. Világosan látják ezt maguk is rejtékhelyeiken megbújva a szovjet szuronyok védelmében.

A kormány és a párt tegnap egész napon át az új kormány megalakítását és névsorát ígérte a rádió kereszttől. Ez a kormány eddig a percig megal-

kulni nem tudott. Nem, mert talán senki, még az általuk létrehívott Hazafias Népfrontban sem akadt, aki a vérrel beszenyezett párttal közös kormányt alakítson. De az is lehet, hogy a beígért, de meg nem alakult kormány tisztán a hatalmat elvesztettek látszatkormánya lett volna. Ha Nagy Imre, a párt, a vérontást akarta volna elsősorban megakadályozni, már régen lennie kellene egy olyan kormánynak, melyben az ígéretek szerint a legszélesebb körű demokratikus erő, a demokratikus pártok képviselőinek is benne kellene lenniük. Hogy ez nem alakult meg, az csak a jelenlegi kormány bűne, és a kizárólagos hatalomhoz való ragaszkodása miatt nem történhetett meg. Éppen ezért, amint a jelentések és a vidéki rádiók adásából kitűnik, a vidék maga vette kezébe sorsának intézését. Egymás után alakulnak meg a gyárakban a munkástanácsok, a városokban a nemzeti forradalmi tanács, amelyeknek már semmi közük a budapesti kormányhoz. A kormány kezéből minden hatalom kicsúszott. Mindenki megszakítja a párttal és a véres kezű központi bizottsággal a közösséget. Nem volt ahhoz bátorsága, hogy síkra szálljon a szovjet hadsereg visszavonásáért. Egyetlen mentségük lehetett volna, és talán lenne ma is, ha a vérontást előidéző hatalmat leállítják az öldöklésben. Ehhez nem volt bátorságuk.

Paraszt testvéreim! A gyárak, városok munkás- és forradalmi tanácsokat alakítottak. Maguk intézik sorsukat. A magára hagyott falunak ugyancsak saját kezébe kell vennie sorsa irányítását. Fenntartani a rendet és megvédeni azokat a kincseket, amelyek a harc elültével elengedhetetlenül szükségesek az élet megindulásához. A kolhozok felbomlottak, felbomlás alatt állanak, és mindenki birtokába veszi jogos tulajdonát. A kommunizmus falusi intézményeit vér nélkül fel lehet számolni, és fel is kell számolni! A forradalom abban máris győzött, hogy a falu kommunista intézményeit egyszer s mindenkorra felszámolta.

11.35: A magyarországi gyógyszer- és kötszerhiányról Nótárius beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 26-án 12.10-kor, 19.30-kor, 20.35-kor és 22.40-kor, valamint október 27-én 01.40-kor, 07.25-kor, 09.10-kor és 10.55-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIAK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON, REHABILITÁLJÁK, NYÚJTSANAK NEKI TELJES ÉRTÉKŰ ELÉGÍTÉLT! MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

11.40: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon! Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor, 22.55-kor és 23.55-kor, valamint október 27-én 00.35-kor, 01.35-kor, 07.20-kor, 09.25-kor és 10.40-kor.

MINDSZENTY BÍBOROS HERCEGPRÍMÁST AZONNAL ENGEDJÉK SZABADON ÉS REHABILITÁLJÁK. MINDSZENTY BÍBOROS SZÓLJON A MAGYAR NÉPHEZ!

11.45: Bell ezredes jegyzete Miként látják Nyugaton a szabadságharc általános katonapolitikai jelentőségét? Ismétlés, elhangzott: október 26-án 14.35-kor, 16.45-kor, 18.40-kor és 19.20-kor.

11.50: Nemzetközi sajtószemle A Kölner Stadtanzeiger című független pártonkívüli lap a következőket írja: A jelenlegi budapesti vezető, Nagy Imre, nem titóista. Legjobb esetben Malenkov híve, aki a fogyasztási javak termelésének emelésével a legrosszabb rendőrterror megvalósítóinak ellenlábasa. [...] A Passauer Neue Presse megállapítja, hogy Magyarországon a népdüh kitörése elsősorban a szovjet elnyomatás és a szovjet uralom képviselői, a Vörös Hadsereg katonái ellen irányul. A szovjet csapatok beavatkozása akadályozta meg most Magyarországot a terroruralom haladéktalan felszámolásában. Nagy Imrét és kormányát ma már csak a szovjet csapatok tartják uralmon. Megjegyzi még, hogy a magyar felkelés a közép- és kelet-európai országokban az eddigi felkelések csúcspontja.

Az angol munkáspárti Daily Herald részletes beszámolót közöl – mint valamennyi brit napilap első oldalán ma reggel – a magyarországi eseményekről, és a tájékoztató után azt a kérdést teszi fel: mi történik a következőben? A lap cikke így folytatódik: „Mi lesz, mi lehet a történetek után az oroszok magatartása? Kivonják-e csapataikat Budapestről és hajlandók-e tárgyalást kezdeni a Magyarországról való kivonulásról? Vagy mást határoznak inkább? Úgy döntenek, hogy hatalmas katonai erőt összpontosítanak az országban, mozgósítanak és hadosztályt hadosztály után indítanak útba Közép- és Kelet-Európába, elsősorban a szabadságharcot vívó Magyarországra? Valóban nincs ennél okosabb, józanabb gondolata a szovjet vezetőknek a Kremlben?” A londoni [The] Times szerint Moszkvában a politbüro tagjai folytatólágon tanácskoznak a magyarországi eseményekről. Nagyon valószínű, hogy ez a vita, enyhén szólva kellemtelen. A szovjet vezetők döntésének megszületése a jelek szerint nem megy könnyen. Nagyon sokan nyilván keserű szemrehányásokat tesznek Hruscsov-nak. Egyes hírek szerint a politbüro tagjainak véleménye élesen megoszlik. Megmarad a kérdés: melyik csoport oldalára áll majd a szovjet hadsereg? Több angol lap emlékeztet arra, hogy a magyarországi szabadságharc leverése voltaképpen a legmegalázóbb, vesszőfutáshoz hasonló feladat volna a világ bármelyik, valamennyire is önérzetes hadseregének.

12.00: Hírszolgálat

A szabadságharc úgyszólván az egész országra kiterjedt. [...]

Most a [The] New York Times vezércikkét ismertetjük hallgatóinkkal. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

New York. Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország ENSZ-delegátusai megbeszéléseket folytattak a magyarországi fejleményekről. A tárgyalások középpontjában a magyar helyzet ENSZ elé terjesztésének kérdése állott. ENSZ-körök értesülése szerint rövidesen eldöntésre kerül, vajon a nyugati nagyhatalmak a szovjet csapatoknak a magyar szabadságharcba való beavatkozását a Biztonsági Tanács elé viszik-e.

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter ma este beszédet mond a Texas államban lévő Dallasban. A külügyminisztérium szóvivőjének közlése szerint Dulles amerikai külügyminiszter a közel-keleti helyzeten kívül foglalkozni fog a lengyel és a magyarországi eseményekkel is.

Berlin. A kelet-berlini Humboldt Egyetem hallgatói nagygyűlést tartottak. Ezen Ulbricht azonnali lemondását, a kormány sztálinista politikájának megváltoztatását és a demokratikus reformtervek megvalósítását követelték. A gyűlés résztvevői továbbá tömeggyűlés összehívását követelték a magyar szabadságharcosokkal szemben érzett rokonszenvük és támogatásuk kinyilvánítására. A nagygyűlés teljes rendben és minden incidens nélkül zajlott le.

Most röviden beszámolunk a nemzetközi politikai élet egyéb eseményeiről. [...]

12.10: Világra szóló csoda

Balogh Balázs kommentárja.

A Szovjetuniónak sürgős volt, hogy Budapesten helyreálljon a rend, és a hatalom ki ne csússzon a kezéből. Az egész szovjet politika recseg, ropog. A felháborodás a népek gyilkosa ellen pillanatról pillanatra növekszik, a békés együttélésről, barátságról, segítségről hangoztatott jelszavak összetörten hevernek a vérben ázott budapesti utcán. Gyorsan el kell intézni a lázadást, mert minden óra behozhatatlan veszteséget jelent, és a tűz, amely Magyarországon ég, átragadhat a szomszédos országokra, felgyújthatja azokat a nyugaton elhelyezett kulisszákat is, amelyekkel Moszkva akar helyet foglalni a szabad világ színpadán. Sürgős a csend és rendcsinálás a budapesti ügynököknek is, kiknek kétségbeesett hazudozása a magyar népnél már régen süket fülekre talál. Megindult hát Budapest ellen a történelem legtragikusabb, leggonoszabb rohama. A budapesti rádió ezt így fejezi ki: Budapestén teljes erővel folyik a rend helyreállítása. Szabad embervadászatot rendeltek el, háromnál több emberre már lőni kell, mintha az a kirgiz barom számolná a járókelőket és aszerint lőne, hány embert lát együtt. A Szovjetunió történelme csupa vér, hazugság, gyalázat, de ennél nagyobb gonosztettet még nem követett el. Egyszer már elfoglalta, felszabadította Budapestet,

láttuk, hogyan harcolt, milyen gyáván, vérengzően, hogyan loptak, raboltak a hordák, hogyan pusztították, gyújtották fel minden cél és értelem nélkül házainkat, hogyan gyalázták meg asszonyainkat. Ezt a szörnyűséget szabadította most rá Budapestre a Szovjetunió kormánya és a halálra rémült magyarországi ügynöksereg.

Több mint tíz éven át hirdették, hogy a dicsőséges szovjet hadsereg meghozta a felszabadulást. Ennek a tízéves hazugságnak a gyötrelme idézte fel a mostani csodát és hozta meg végül is a felszabadulást. Most szabadul fel Budapest, most, amikor az ázsiai hordák megint szétömlenek az utcán, pusztítják tündérszép fővárosunkat, ölik a népet és végre hazudozás nélkül, őszintén megmutatják, mi az a hatalom, amely most már másodszor borítja lángba Budapestet. Az első bevonulásnál a szovjet csapatok a világ legszörnyűbb szolgásgát hozták, de most ez a második szovjet betörés végül is meghozza a felszabadulást. Egy világhatalom az emberi életért harcolt nép ellen, egy békét, jólétet szajkózó kormányzati rendszer a békéért, szabadságért hadba szállt főváros ellen, ez olyan dőfés a rabszolgarendszer oldalába, amelyet soha nem tud kiheverni. A szovjet ágyúk, géppisztolyok előtt magyar életek, magyar házak omlanak össze, ebből a vérből, ezekből a romokból új élet fakad. De ami a szovjet puszkacsövek előtt végleg és mindörökre elpusztul, az a kommunista párt és a kommunista diktatúra Magyarországon. Lehet, a harc kimenetele még kétséges, de lehet, hogy a szomszédos országokból is odaparancsolt szovjet haderő átmenetileg megteremti Budapestben a temető csendjét, de ez nem rend. Ez nem csend, nem az alkotó munka feltétele és ezerszer nem a kommunista államvezetés lehetősége. A kommunista párt és kormányzati lehetőség most vérzik el a budapesti utcán. Akármilyen lesz a harc kimenetele, ez már halott, aki ezt a borzalmat Magyarországra, Budapestre hozta, a szovjet beavatkozást moszkvai parancsra vagy a nélkül kikönyörögte, aki ezért vállalja a felelősséget, aki ezért hálás, az nemcsak erkölcsi, politikai halott, hanem fizikailag sem lesz helye többé Magyarországon. Kommunistának lenni ma annyit jelent, meghúzódni a magyar népre hajtóvadászatot rendező szovjet gyilkosok mögött, helyeselni és megköszönni, hogy ágyúkkal lőnek a szabadságáért felvonult fegyvertelen, védtelen tömegbe, boszorkánytáncot járni meggyilkolt asszonyok, gyermekek holttestén. Kommunistának lenni annyit jelent, hogy tömeggyilkosnak lenni, vadállatnak lenni, amelyekkel szemben nem kötelezők az együttélés szabályai.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

12.20: Hogyan támogatják a szabadságharcot? Molnár József beszél a munkásokhoz. Az új vezetőknek, akik a szovjet hadsereget rászabadították a szabadságért halált megvető bátorsággal küzdő magyar népre, nincs már semmi támaszuk a magyar népben. Azt a népszerűséget, amelyet Rákosi önkénye elleni magatartásukkal az elmúlt években elszenvedett üldöztetésükkel kivívtak maguknak, órák alatt eljátszották. Most azt a látszatot akarják kelteni, hogy a magyar munkásság zöme mögöttük áll, a magyar munkásság követi azt a pártot, amely tíz esztendő alatt jobban tönkretette az országot, mint a tatárdúlás és török hódoltság. Ez mögé a párt mögé szeretnék felsorakoztatni a magyar munkásságot és a magyar dolgozók segítségével szeretnék megmenteni annak a pártnak az egyeduralmát, amelynek a jelen pillanatban talán vezetői még vannak, de tagjai már nincsenek. Ezért a fegyvertelen munkásokkal munkástanácsokat és forradalmi tanácsokat alakítatnak. Ezeknek a munkástanácsoknak csak látszólagos feladatuk az üzemek épségben tartása, az ipari centrumokban a rend megőrzése. Valóságos céljuk az, hogy a tömegek támogatását elveszített párt és kormány ezekre hivatkozva azt a látszatot kelthesse, hogy a munkásság nem a szabadságharcosok oldalán, hanem a vérengző szovjet csapatokat a magyar népre szabadító kommunista párt mögött áll.

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK; FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSE A FELKELŐK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK!

12.30: Rendkívüli falusi adás Agrárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor.

12.35: Rendkívüli jelentés

A magyarországi események nyugati visszhangja. Óráról órára közöljük a nyugati fővárosokban működő munkatársaink jelentéseit és a szerkesztőségünkbe befutott egyéb híreket. A magyarországi események visszhangja szinte óráról órára erősödik Nyugaton. Az egész világot csodálattal és elismeréssel tölti el népünk hősie és kitartó küzdelme szabadságért.

A világsajtó most már negyedik napja első oldalon, hatalmas feltűnő címek alatt, újabban kiérkezett fényképekkel illusztrált riportokban tájékoztatja olvasóit a magyarországi események alakulásáról. A vezércikkei is már napok óta szinte kizárólag népünk küzdelmét kommentálják, nemzetközi jelentőségét méltatják. A teljes sajtóvisszhangot itt megmutatni nem tudjuk, csak rövid szemelvényeket adhatunk a legnagyobb nyugati lapok ma reggeli számaiból.

A magyarországi események nyugati visszhangja. Óráról órára közöljük a nyugati fővárosokban működő munkatársaink jelentéseit és a szerkesztőségünkbe befutott egyéb híreket. A magyarországi események visszhangja szinte óráról órára erősödik Nyugaton. Az egész világot csodálattal és elismeréssel tölti el népünk hősie és kitartó küzdelme szabadságért.

A KORMÁNY AZONNAL KÉRJEN KÖTSZERT, GYÓGYSZERT, ORVOSI SEGÍTSÉGET ÉS ÁPOLÓSZEMÉLYZETET A GENFI NEMZETKÖZI VÖRÖSKERESZTTŐL. A SEGÉLY ÓRÁKON BELÜL OTT LEHET.

12.50: Széljegyzetek

Janus, Magyar Katalin, Péter Mihály és Igaz Valér glosszái.

Ismétlés, elhangzott: 11.20-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEK BŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

13.00: Hírszolgálat

A londoni Daily Mail tudósítója a szabadságharcosok soraiból figyeli a drámai eseményeket, és tegnap éjszaka megrázó hangú jelentést küldött lapjának, amelyet az ma reggeli számában közölt. Az angol tudósító megállapítja, hogy a budapesti forradalom sokkal véresebb annál, mint a helyi rádióállomás adásaiból megállapítható. A szovjet harcokcsik helyenként valóságos tömegmészárlást végeztek, ami a végsőkig fokozta a lakosság halált megvető elszántságát. Budapest központi részei, ahol a tudósító megfordult, véres ostrom képét nyújtják. A szabadságharcosoknak sikerült eddig legalább 30 szovjet páncélost elpusztítaniuk, legtöbb esetben gyújtóanyaggal töltött üvegpalackok bevetésével. Az angol tudósító úgy tudja, hogy a szabadságharcosok Budapesten továbbra is bőven el vannak látva lőszerrel. Legfőbb fegyverük gépfegyverek és géppisztolyok, és jól fel vannak szerelve a harcokcsik leküzdésére szolgáló, minden esetre kézzel összeállított gyújtóbombákkal. A szabadságharcosok sok helyütt a villamossínek kiszakításával, fák ledöntésével erős barikádokat emeltek, melyek jelentősen megnehezítik a szovjet harcokcsik előrehaladását és bevetését. Kiegett villamoskocsikat ugyancsak barikádként használnak. Az egyik legnagyobb összecsapás a Lánchíd környékén volt. Az angol tudósító többször is kiemeli, hogy az elkeseredés nőttön nő a szovjet megszállókkal szemben. Pillanatok alatt elterjed a hír az újabb és újabb esetekről, amikor a szovjet páncélosok a szabadságharcosok elleni tehetlenségi dühüket fel nem fegyverzett tömegeken töltik ki. Egyik tömegmészárlást a másik után követik el. A nyugati hírközlő irodák meg vannak győződve arról, hogy a budapesti rádió ma reggeli úgynevezett üzemmazara a harcokkal áll összefüggésben.

A szabadságharcosok kezükben tartják továbbra is a helyzetet az V., a VIII., a IX. és a XII. kerületben, azaz a város szívében. A vidéken legalább három erős góca van a forradalomnak. Borsodi központtal Kelet-Magyarországon, baranyai központtal Dél-Magyarországon és Szolnok vidékével a Duna-Tisza közén. Nyugati utasok, akik gépkocsikaravánokhoz csatlakozva az utat a magyar fővárosból Bécs irányába megtették, továbbra is hangsúlyoz-

zák, hogy ez a vonal teljesen a szabadságharcosok ellenőrzése alatt áll. Magyaróvárról ma reggel másodízben érkezett mentőkocsi a legközelebbi osztrák határpontra. A nyugat-magyarországi szabadságharcosok képviselője tetanuszellenes szérumot, ruházatot és élelmiszert, valamint vitamintablettákat kért az osztrák hatóságoktól. A határ eme pontján a bécsi kormány magas [rangú] hivatalnokai állandó készségben állnak, hogy minden emberbaráti támogatást megadjanak. Az említett mentőkocsi utasaival Tschadek, az osztrák kormány igazságügy-minisztere hosszasan elbeszélgetett. Az ausztriai vöröskereszt közölte, hogy érintkezésbe lépett a Nemzetközi Vöröskereszt svájci központjával és vérátömlesztéshez szükséges készleteket kért. Ígéretet kapott arra, hogy ezeknek a kívánságoknak a Nemzetközi Vöröskereszt haladéktalanul eleget tesz. Az Osztrák Vöröskereszt egy svájci különkép érkezésére vár, amely vérátömlesztéshez szükséges készleteket és más gyógyszereket hoz. Az osztrák fővárosban nagy tömegek vonulnak a kijelölt helyekre, hogy vért adjanak a magyarországi igények kielégítésére. Az egyik gyűjtőállomáson munkásoverállba öltözött adakozók rögtönzött tüntetésen kijelentették, hogy vérüket elsősorban a hős szabadságharcosoknak és nem a kommunista gyilkosoknak akarják juttatni.

Más jelentéseink arról szólnak, hogy Budapesten a város különböző pontjain egész éjszaka harcok voltak. [...]

Berlin. A kelet-berlini Humboldt Egyetem hallgatói nagygyűlést tartottak. [...] Nyugati politikai megfigyelők rámutatnak arra, hogy a kelet-berlini Humboldt Egyetem hallgatóinak megmozdulása fokozott aggodalmat váltott ki a keletnémet kommunista körökben, amelyek eddig is félelemmel figyelték a magyar szabadságharc visszhangját Kelet-Németországban.

Most a [The] New York Times vezércikkét ismertetjük hallgatóinkkal. [...]

13.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az új (?) kormányról.

„Nagy Imre vezetésével megalakult az új, nemzeti és demokratikus magyar kormány!” – halljuk immár ötödször, hatodszor a visszafoglalt budapesti rádió mikrofonján. Új? Szemelgetjük a névsort és keressük, de nem leljük ezt az újdonságot. Demokratikus? Ugyan miben fejeződik ki a demokráciájuk? Tán a statáriumban, vagy a szovjet martalócok tatárdúlásában? Magyar? De hiszen a magyar nép elsöpörte őket, már hírük sem lenne, emlékü is alig, ha nyomorult létüket nem védenék a vörös szuronyok és páncélszörnyetegek. Végül pedig nemzeti? Nemzeti kormányt csak a nemzet alakíthat. Ez a nemzet pedig kint vérzik a barikádokon. Már ezernyi, vagy tudj’ Isten, hány ezernyi életet áldozott, nem azért, hogy ez a kormány legyen a kormánya, hanem azért, hogy ne ez a kormány legyen a kormánya. Mégis azt mondják, hogy új, demokratikus, nemzeti és magyar. De mi tükrözhetné vissza szemléletesebben a tragikus igazságot, mint hogy ez a kormány bunkerek mélyén bujdosik,

nehogy szembetalálkozzék azzal a néppel, amely valóban nemzeti és valóban magyar? [...]

Az Északi-sark csonttörő hidege szaharai kánikula ahhoz a fagyos úrhöz képest, amelyben ez a bitor hatalom hazánkban él. A nemzet egy lehelete elég volt ahhoz, hogy ne legyen többé. Amint ezt még ők sem tagadhatják. „Népi demokratikus rendünk életérdeke követelte, hogy a szovjet csapatok segítségét kérjük!” – mondotta Nagy Imre. Két életérdek ütközött össze, a lakájoké és a nemzeté. A lakajok enmaguk mellett döntöttek. És most azt mondják, hogy a kormányzat, amelyet az idegen bajonettek hegyéről gyakorolnak, demokratikus, nemzeti és magyar. Tehát a harc, amely annyi gyásszal és áldozattal zajlik, nem ellenük zajlik. Mivel nincsenek. Hanem kegyuraik ellen, vagyis a szovjet főhatalom és a magyar nép között. Mégis, miféle arcpirító, miféle pimasz és szentségtörő helyzet adódik! Az az uralkodó csoport, amelyet Magyarország oly erővel, szenvedéllyel és gyűlölettel hányt ki magából, ahogyan nemzet még sosem végzett tirannusaival, kegyelmet kínálhat, egyik amnesztiát a másik után, sorra-rendre a győzteseknek. Értsük meg, a legyőzött a győzőnek. A bunkerben bujkáló poltron a torlaszok vérüket ontó harcosainak.

A KORMÁNY AZONNAL KÉRJEN KÖTSZERT, GYÓGYSZERT, ORVOSI SEGÍTSÉGET ÉS ÁPOLÓSZEMÉLYZETET A GENFI NEMZETKÖZI VÖRÖSKERESZTTŐL. A SEGÉLY ÓRÁKON BELÜL OTT LEHET.

13.20: Nemzetközi sajtószemle

A londoni [The] Times most már sorrendben negyedik napja ír vezércikket a magyarországi eseményekről. Ma reggel az angol lapok minden eddiginél nagyobb teret szentelnek a magyar forradalom híreinek. A legtöbb lap első oldalát teljesen betöltik a budapesti jelentések, az Ausztriába érkező külföldiek nyilatkozatai és a diplomáciai munkatársak megállapításai. Az egyik angol lap, a News Chronicle szokásától eltérően az első oldalon közli Magyarországgal foglalkozó vezércikkét. Beszámolónkat most a [The] Times vezércikkével kezdjük. A lap szerint Magyarországon nemzeti felkelés van. A harcok menete, azok mérete egyelőre elég homályos, ez azonban nem változtat az elmúlt négy nap eseményeinek nagy fontosságán. A lap vezércikke így folytatódik: „A magyar nemzeti felkelést az európai nemzetek nagy, hősi felkelései közé iktatja majd a történelem. A Nagy Imre-kormány a szovjet csapatokat hívta segítségül, és ezzel a magyarországi harc nemzeti jelleget kapott, nem polgárháború tehát.” [...] A News Chronicle cikke így folytatódik: „A szovjet hadsereg segítségül hívása után Nagy Imre csak egyféleképpen szerezheti vissza az elvesztett bizalmat: a kommunizmus megtagadásával egyenlő engedményeket kell tennie. Függetlenül attól, hogy mit tesz Nagy Imre, a magyar nép megsegítése a szorongatott helyzetben a mi kötelességünk. Budapest polgárai az angol követnek könyörögtek, hogy kerüljön az

ügy az Egyesült Nemzetek Szervezete elé. A legkevesebbet kérték, amit tehetünk. Az ENSZ elé kell tárnunk a szovjet kegyetlenkedést. Az Egyesült Nemzeteknek el kell ítélniük az alapokmány megsértéséért a Szovjetuniót. A szabad világ nem lehet néma tanúja a most elkövetett bűnnek."

13.30: Hogyan támogatják a szabadságharcot?

Molnár József beszél a munkásokhoz.

Ismétlés, elhangzott: 12.20-kor.

13.39: A svájci rádió felhívása

A svájci rádió ma délben megszakította adását és felhívással fordult a Magyar Vöröskereszthez. Megkérte mindazokat, akik az adást hallják, értesítsék a Magyar Vöröskeresztet, hogy azonnal telefonon, rádión vagy táviratilag lépjen érintkezésbe a Nemzetközi Vöröskereszt genfi központjával és közölje, mire van szüksége. A vöröskereszt genfi központjának több ország vöröskereszt-egyesülete már felajánlotta, hogy segítséget ad a Magyar Vöröskeresztnek. A svájci rádió közölte, hogy a genfi vöröskereszt ma 600 [adag] vérplazmát indított útnak Bécsbe. Kéri a magyar hatóságokat, hogy a küldemény haladéktalan átvételéről gondoskodjanak.

13.40: Az új kormány

Janus kommentárja.

Ezért az új kormányért fölösleges volt három napig várni. Ezt összeállíthatták volna három perc alatt. Napokon át azt ismételték, azt szónokolták, azt ígérték a népnek, hogy új, széles nemzeti alapokon álló kormányt fognak alakítani. Olyan kormányt, amely a nép bizalmát bírja, és amelynek összetétele garancia lesz egy új, nemzeti program meghirdetésére. A névsor itt van előttünk. Hallhatták, hallgatóim az összeállítást. Szinte előttünk a kép, középen a joviális, minden népszerűségét eljátszott Nagy Imrével. És ahogy tőle jobbra meg balra tekintünk, ni-ni, hiszen csupa régi arc! Hiszen ez a kormány csak a nevében új, összetételében ma is a régi! Itt van mind, aki az elmúlt években úgy hozzátapadt a miniszteri székhez, hogy egy országos forradalom sem tudta kilendíteni őket onnan! Apró Antal, Bognár József, Erdei Ferenc, Molnár Erik, Bebrits Lajos, Nagy Józsefné, Nezvál Ferenc, Czottner Sándor, Csergő János, ez mind, mind miniszter volt már Rákosi Mátyás idejében is. Ez az a széles nemzeti alap? Ez az új népképviselő? Hát nem találtak a környéken külön miniszterjelölteket? Rákosi Mátyás panoptikumából kellett előkeresni és megtartani a minisztereket? Ezek akarnak új országot építeni? Ezekhez legyen a harcoló magyar népnek bizalma? Az új miniszterelnököt egyre súlyosabb örökség terheli. A szovjet csapatok után a minisztereket is örökölte Rákosi Mátyástól és Hegedüs Andrástól. Ám lássuk az új neveket is, akik az elnöktől jobbra foglalnak helyet. Most ne szóljunk a fehér hollókról, arról az egy-két tisztességes névről, akikről nem tudjuk: milyen kényszer vagy ígéret

hatása alatt kerültek a tablóra. Erre úgyis választ adnak az elkövetkező órák. Nincs szükségünk azonban ilyen válaszra a hitvány Tildy vagy az ingtólvaj Kossa István személyét illetően. Nem is kellett jósnak lenni, hogy már napokkal előbb tudjuk: olyan kormány nem alakulhat, amelynél Tildy ne kilincselne pozícióért. És olyan alkalom nem adódhat, amit a tolvaj Kossa ki ne használna! Kinek a nevében, kinek a képviselőjében ülnek ezek az emberek a miniszteri székekben? A független kisgazdák nevében? De hiszen Tildy éppen kolhozpropagandával könyökölte ki magának a szerepet akkor, amikor már a madarak is csiripelték az októberi szélben, hogy vége a kolhozvilágnak Magyarországon! Avagy a munkásság nevében? De hiszen a magyar munkásság ott küzdött a barikádokon a muszka ellen vagy sztrájkjal segíti a magyar szabadságharc diadalát! Mit keresnek hát a kormányban ezek a szerepüket eljátszott szegénylegények? Ne kérdezzük, a várakozásnak itt nincs helye. Mert egy muszka-kormányba, egy olyan testületbe, amely elrendelte és túri, hogy idegen hordák mészárolják hazánk fiait, az ilyen hitvány, rongy-emberek kellenek! Ami feltűnő, amit hiába keresünk: kimaradtak a magyar munkásság képviselői, kimaradtak a magyar munkásság pártjának, a szociáldemokrata pártnak a tisztességes vezetői. És egyáltalán: mindaddig senki semmit nem képvisel ebben a gyülekezetben, amíg Magyarországon pártok nem működhetnek, amíg hazánkban a népakarat szabadon meg nem nyilatkozhat, amíg szabad magyar parlament nem határozhat az ország sorsáról. Ez a tárka gyülekezet „új nemzeti kormánynak” nevezi magát. Ha nemzeti kormány volna, azonnal teljesítené a nemzet legsürgetőbb követelését, azt, hogy azonnal és haladék nélkül vonják ki az öldöklő szovjet bandákat Magyarországról! Különben csupán egyetlen várakozás fűződik működéséhez: mikor oszlatják fel e kormányzásra képtelen gyülekezetet is?...

13.45: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor írása.

Ma már teljesen tiszta a helyzet. Csupán két tábor van. A magyar szabadságharc, az igazi magyar függetlenség, az önálló magyar út tábora és a moszkovita reakció tábora. Ugyanaz a helyzet állt elő, mint 1849 nyarán, amikor már szintén csak ez a két tábor maradt, és a kettő között kellett választani. [...] A mai helyzetben az értelmes és még önérzetes párttag sem feledkezik meg az 1848–1849-es szabadságharc tanulságairól. Vigyáz arra, és mindent elkövet, hogy az új muszkavezetésnek, a moszkovita reakció hitvány szolgálatának és a hazaárulásnak a bélyegét magára ne vegye. Aki nem akarja, hogy hazátlan földönfutóvá váljék, aki nem akarja a megvetésnek kitenni magát és utódait, az mindent megtesz a magyar szabadság harcosainak segítésére, nem hallgat Moszkva bérenceire, a szovjet hóhérok pribékjeire.

13.50: Bell ezredes üzenete

A szabadságért küzdő magyar katonákhoz.

Az elismerés szép dolog, de a kézzelfogható eredmény még szebb. A szabadságért küzdő magyar katonák büszkéek lehetnek, hogy nevüket az egész szabad világ csodálattal említi, de a kiömlött vér akkor termette legszebb gyümölcsét, ha az árán elérik a kitűzött célt. Amióta a néphadsereg hádrendi kötelékeinek jelentős része a nemzeti forradalmárok oldalán áll, a siker többé nem ábrándkép. Még a szovjet katonai gépezet túlerejével szemben sem. Inkább néhány tárgyi előfeltétel megvalósításán, semmint az erőviszonyok arányán múlik. Minden alulról, spontán előretört nemzeti megmozdulás legfontosabb követelménye a vezetés egységessége, főleg katonai és hadművelleti vonatkozásban. Csak így lehet a hadműveleteket összhangba hozni, az erőket és az anyagi tartalékokat oda irányítani, ahol azokra az adott pillanatban éppen szükség van. Nem az általános számszerű fölény a döntő, hanem az, hogy a katonai vezetésnek módja legyen esetenként átmenetileg súlypontot képezni.

Ahhoz, hogy központi katonai vezetés operatív vonatkozásban érvényesüljön, minden érdekeltnek ismernie kell azt a személyt, aki a parancsnoki hatáskört felelősséggel gyakorolja, a parancsnokság helyével együtt. Mozgó háborúban, nagy területen szétszórt ellenállás esetében legalább azt kell az egyes, egymástól távol eső kötelékeknek tudniuk, hogy milyen úton és módon tarthatják fenn az érintkezést, a hírváltás lehetőségét. Ameddig a központi katonai vezetés nincsen ilyen módon biztosítva, csak szervezetlen gerillaháborúról lehet szó, amelynek aligha lehet reménye sikerre. Különösen olyan kis területen nem, mint amilyen hazánk és olyan szervezett erővel szemben, mint amilyen a felvonult szovjet seregtestek jelentenek. [...]

Nem polgárháború, hanem nemzetek közötti harc folyik, amely harcra teljes egészében a hadviselés hágai egyezményének rendelkezései mértékadók. Ezen egyezmény első szakaszának első pontja világosan kimondja, hogy csak az tarthat igényt a „hadviselő fél” nemzetközileg elismert jogaira, aki ismert és felelősséget vállaló parancsnokság, illetve személy irányítása alatt harcol. Ilyen központi és felelősséget vállaló parancsnokság hiányában belháborúról van szó, ami természetesen hátrányos minősítés. Többek között nem lehet a statáriális eljárást sem alkalmazni az ellen, aki a hágai egyezmény szerint „hadviselő” fél. Akár önként teszi le a fegyvert, akár lefegyverzik, hadifogolynak minősül. Még fontosabbak a központi katonai vezetés nemzetközi lehetőségei. A rokonszenvező külföldi kormányok tanácsaltalanok, ha ez a szerv hiányzik, vagy létezését, illetve helyét titok fedi. Nem tudják, hol és kivel vegyék fel az érintkezést, nem tudják megtanácskozni a politikai vagy anyagi támogatás módját és mikéntjét. Meg kell még mondanunk, hogy a hágai egyezmény egyáltalán nem köti e központi szerv szerepét annak politikai elismeréséhez. Ez a parancsnokság akkor is kielégítheti a hágai egyezmény szerint a hadviselő fél követelményeit, ha független az ellenkormánytól, illetve ilyen ellenkormány-megalakítás még nem történt

meg. A vezetés önmagában természetesen nem elég. A hadműveletek folytatásához folyamatos anyagi ellátás, illetve szállítószolgálat is szükséges. A néphadsereg raktáraiban valószínűleg elég lőszer, üzemanyag és tartalék fegyverzet áll rendelkezésre ahhoz, hogy a harcokat a forradalmi haderők akár két-három hétig is folytathassák. Szerencse, hogy ezen anyagok zömét decentralizáltan, vidéki raktárakban helyezték el. A helyi nemzeti érzésű szervek ebből eredő feladata kettős: mindent el kell követniük, hogy a szovjet és a szovjet támogatást élvező kommunista erők ezeket az anyagokat ne kaparinthassák meg, másrészt teljes igyekezetükkel azon kell fáradozniuk, hogy a nemzeti csapatok e raktárakból megkapják a szükséges utánpótlást. Ilyen szellemben kell tevékenykedniük a szovjet, illetve a szovjettel vállaltve harcoló kommunista erőkkel szemben is. A szovjet csapatok útvonalába eső műtárgyakat, vasúti vonalakat el kell rombolni. A hírhálózatukat meg kell szakítani. Maguk az oroszok adták tizennégy év előtt kitűnő példáját annak, hogy a nemzeti érzésű hátszág hatalmas haderő küzdőképességét megbéníthatja, ha bátran és ügyesen végrehajtja az előbb mondottakat. Fiatalságunk jelentékeny része, akarva-akaratlan részt vett az Önkéntes Honvédelmi Szövetség kiképzésén, amelyen elsajátították azokat a tudni- és tennivalókat is, amelyek éppen ezekhez a feladatokhoz szükségesek. Most a nemzet és a haza javára, a szabadság és a szebb jövő érdekében hasznosíthatják tudásukat. A harcok folyamán jelentékeny feladat hárul a polgári lakosságra is. A saját országunkban, a velünk rokonszenvező lakosság által lakott területen folytatott harc egyik előnyös és fontos lehetősége, hogy az ellenség által szétugrasztott egységeket könnyen meg lehet menteni, módot lehet adni harcuk folytatására, későbbi, kedvező időpontban. Az ilyen egységek katonáit fogadják be, rejtsek el. Gondozzák a sebesülteket. A nemzeti csapatok mozgásáról ne közöljenek semmiféle hírt vagy adatot a szovjet alakulatokkal, a kommunista muszkavezetőkkel. A harcoló csapat egyik legérzékenyebb és legnehézkesebb része az ellátást végző vonatoszlop. Különösen olyan rögtönzött háborúban okoz sok fejtörést, mint amilyenről esztünkben van szó. Ez a probléma igen egyszerűvé válik, ha a polgári lakosság minden tőle telhetőt elkövet, hogy a közelében harcoló nemzeti alakulatokat a helyszínről élelmezhesse. Ez a lehetőség a legnagyobb előnye a szovjet katonai szervezettel szemben. Hosszú harcra amúgy sem gondol senki. Legfeljebb egy-két heti további kitartásról lehet szó. Legutóbb érzékeltettük harcoló bajtársainkkal, hogy az idő sok vonatkozásban az érdekükben dolgozik. A nemzetközi felháborodás napról napra nő. A diplomáciai intervenciók óráról órára sűrűsödnek, ugyanakkor a Kreml politikai helyzete mind tarthatatlanabbá válik, a kommunista Nagy Imre légköréről nem is szólva. Ezeket a napokat, esetleg heteket viszont a szabadságért harcoló bajtársaink csak akkor küzdhetik végig szerencsésen, ha az említett feltételeket megvalósítják. Elsősorban az egységes katonai vezetés megvalósítása, ha az már közben megtörtént, úgy annak tudatosítása, helyének közlése a fontos.

14.00: Hírszolgálat

Budapestén a város különböző pontjain folytatódott a harcok egész éjszaka. [...] A Szabad Európa Rádió tudósítója az osztrák-magyar határról a következőket jelenti: Tegnap este magyar szabadságharcosok gépkocsit küldtek az osztrák határra, és a lakosság segítségét kérték sebesülteik részére. Az osztrák hatóságok rögtön intézkedtek, és a határvidéki kórházakból, valamint a vöröskereszttől több autót küldtek ki gyógyszerrel, kötszerekkel és vérkonzervekkel megrakodva a magyar határra. Magyar szabadságharcosok további gyógyszerküldeményeket és vérplazmát kértek. A Szabad Európa Rádió magyar osztályának alkalmazottai nagyobb mennyiségű vérkonzervet ajánlottak fel a szabadságharcosoknak. Ezenkívül nagy mennyiségű kötszer- és szérumadományt indítottak repülőgépen az osztrák magyar határra. A Szabad Európa Rádiójának tudósítója legutóbbi jelentésében arról számol be, hogy az osztrák-magyar határ egyes részein szabad a közlekedés.

Egy amerikai üzletember, aki tegnap a késő éjszakai órákban érkezett vissza egy autókaravánnal Budapestről Bécsbe, beszámol arról, hogy az egész útvonalon a lakosság magyar zászlókkal üdvözölte az autókaraván utasait. A zászlókon mindenütt hiányzott a sarló és kalapács. Egy 68 éves öreg paraszt az elkeseredés hangján jelentette ki, hogy megelégtették a már 11 év óta tartó szovjet jármót, meg akarnak szabadulni a kommunista rendszertől. Egy másik utas, aki szemtanúja volt a szabadságharc eseményeinek, drámai hangú jelentésben számolt be a magyar ifjúság hősies kiállításáról. Elmondotta, hogy a szovjet tankok és szuronyok ellen felvonulók között az első sorokban mindenütt a magyar ifjúság áll. Közölte, hogy szemtanúja volt annak, amikor egy 13 éves magyar leány vette át a nemzeti zászlót egy halott magyar lány kezéből, akinek életét a szovjet tankok golyói oltották ki.

New York. Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország ENSZ-delegátusai ma megbeszéléseket folytattak a magyarországi fejleményekről. A tárgyalások középpontjában a magyar helyzet ENSZ elé terjesztésének kérdése állott. ENSZ-körök értesülése szerint rövidesen eldöntésre kerül, vajon a nyugati nagyhatalmak a szovjet csapatoknak a magyar szabadságharcba való beavatkozását a Biztonsági Tanács elé viszik-e.

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter ma este beszédet mond Texas államban. A külügyminisztérium szóvivőjének közlése szerint Dulles a közel-keleti helyzeten kívül foglalkozni fog a lengyel és a magyarországi eseményekkel is.

Párizs. Közi Horváth József, a Magyar Keresztény Népmozgalom elnöke táviratot kapott Adenauer nyugatnémet kancellártól. [...]

Berlin. A kelet-berlini Humboldt Egyetem hallgatói nagygyűlést tartottak. [...]

Varsó. A lengyel kommunista párt varsói szervezetének központi bizottsági ülésén éles hangú bírálat hangzott el több vezető ellen, hogy közömbös magatartást tanúsítanak a nagy tömegek részéről megnyilvánuló kezdemé-

nyezésekkel szemben. A végrehajtó bizottság a támadások nyomán lemondott. Az új bizottság titkárává Engelt (?) választották meg. A varsói rádió közlése szerint a lengyel minisztertanács értekezletet tartott, amelyen a szállításban a téli időszakban várható nehézségeket tárgyalták meg. A minisztertanács elhatározta, hogy elsősorban részesítik a szén, a széntermékek és az élelmezési ipar szállítmányait.

Most röviden beszámolunk a nemzetközi politikai élet egyéb eseményeiről. [...]

14.09: A svájci rádió felhívása

Ismétlés, elhangzott: 13.39-kor.

14.10: Világra szóló csoda

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor.

14.19: A svájci rádió felhívása

Ismétlés, elhangzott: 13.39-kor és 14.09-kor.

14.20: Versek

Kedves hallgatóink! Most a magyar költő szava szólal meg. A versek nem újak, mindenki ismeri őket. A magyar sors örök állandósága csendül ki belőlük. Elsőnek Petőfi Nemzeti dalát sugározzuk szét. Ez a hatalmas költemény ma új életet, új jelentőséget kap, a százszor elismételt és könyv nélkül tudott sorok most egyszerre új erővel dobbannak bele minden magyarba. Most értjük meg igazán, hogy ennek a versnek minden sora mennyire nemzetet felrázó tett volt egy évszázaddal ezelőtt, mert hiszen ugyanilyen tett ma is. Ma is megrendül minden magyar lélek, ismét lángra gyúl minden magyar szív Petőfi századokba zengő tragikus és parancsoló erejű szózatára. Minden sorát áhítattal hallgassuk. (Elhangzik a vers.)

A magyar sors örök tragikus állandósága teszi időszerűvé Petőfit. Hallgassák meg azt a versét, amelyet ugyancsak 1848-ban, a márciusi események után írt. A címe: Ismét magyar lett a magyar. Ez a vers ma is ugyanazzal a hittel, a tragédiának magyar vállalásával és a győzelemnek ugyanazzal a rendíthetetlen bizonyossággal szól a nemzethez, mint 1848-ban. (Elhangzik a vers.)

Most hallgassák meg a legújabb kor nagy magyar vateszének, Ady Endrének egyik megrázó, rövid költeményét, amely a zsarnokság ellen fellázadó magyarság óriási belső feszültségét közli drámai sorokban. A fenyegetően dübörgő, rövid költemény címe: Ének aratás előtt. (Elhangzik a vers.)

KOMMUNISTÁNAK [LENNI] MA ANNYIT JELENT, MEGHÚZÓDNI A MAGYAR NÉPRE HAJTÓVADÁSZATOT RENDEZŐ SZOVJET GYLKOSOK MÖGÖTT.

14.30: Széljegyzetek Ismétlés, elhangzott: 12.50-kor.

KOMMUNISTÁVAL NINCS EGYÜTTMŰKÖDÉS! KOMMUNISTA VEZETÉS ALATT NINCS TERMELÉS, NINCS MUNKA! GYLKOSOK KORMÁNYA ALATT NINCS ÉLET! A SZABADSÁGHARC BEBIZONYÍTOTTA, HOGY A MAGYAR NÉP INKÁBB MEGHAL, DE KOMMUNISTA URALOM ALATT NEM AKAR ÉLNI.

14.40: Nemzetközi sajtószemle

A nyugatnémet közvéleményt rendkívüli mértékben érdeklik a magyarországi események, hiszen nekik is van egy súlyos sebük: a kommunisták és a Szovjetunió által megszállt, szovjet zónának nevezett terület, amelyen 17 millió német várja a felszabadulást. Az a szabadságharc, amelyet a magyar nép vív a függetlenségéért és a szovjet béklyó széttöréséért, a Frankfurter Allgemeine Zeitung szerint például szolgálhat a szovjet zóna rabságban élő népének. A lap főszerkesztője, Németország egyik legnevesebb közírója, Hans Baumgarten Magyar tragédia címen szól hozzá a Magyarországon most lezajló valóban drámai és tragikus eseményekhez. Ami most történik Budapesten és az egész országban, csak az 1848-as megmozdulással hasonlítható össze. Magyarország tragikus helyzetét ez a hasonlat világítja meg a legkifejezőbben. A magyarok 1848-ban is a függetlenségért ragadtak fegyvert, és az Osztrák-Magyar Monarchia bécsi kormánya [sic!] akkor is orosz csapatokat hívott segítségül a szabadságharc leverésére. [...] Az éjjel folyamán Magyarországról Németországba érkezett utasok szerint a hadsereg több egysége a felkelőkhöz csatlakozott. E hírt megerősíti az, hogy a budapesti rádió állandóan sugározza a hadügyminisztérium parancsát, amelyben felszólítja azokat a katonákat, akik a szabadságért küzdők oldalán harcolnak – térjenek azonnal vissza állomáshelyükre. A frankfurti újság bécsi tudósítója szerint a felkelés erejét legjobban az jellemzi, hogy a hivatalos rádió óráról órára ellentétes híreket ad ki, ami ékes bizonyítéka annak, hogy a kommunista vezetők körében milyen fejetlenség uralkodik. A Frankfurter Allgemeine Zeitung bécsi tudósítójának jelentése szerint az osztrákok minden előkészületet megtettek, hogy az esetleges magyar menekülteket kellőképpen tudják elhelyezni. Burgenland székvárosában, Kismartonban készenlébe helyezték az ott állomásozó vadászrezd kaszárnyáját, amelyben szükség esetén ezer menekültet is el tudnak helyezni. Kismartonba vezényelték az egészségügyi osztagokat, hogy az esetleges sebesült menekülteknek azonnal elsősegélyt nyújthassanak. Az osztrák belügyminisztérium közlése szerint elrendelték, hogy határvédelmi egységek és a csendőrség osztagai álljanak fel a határon és mindazokat, akik csak egy méternyire is osztrák területre kerülnek, vegyék védelmük alá, és nyomukban lévő üldözőiket akadályozzák meg a határ átlépésében. Ugyanakkor az osztrák hadügyminisztérium a határ menti osztrák katonai csapatokat riadókészültségbe helyezte. Bécs, Alsó-Ausztria, Burgenland és Stájeror-

szág katonái is készenlében állnak, hogy az első riadójelre felvonuljanak a határ mentén. A bécsi jelentés szerint a hadügyminisztérium mindenáron meg akarja akadályozni, hogy magyar és szovjet csapatok átléphessék az osztrák határt.

14.49: A svájci rádió felhívása

Ismétlés, elhangzott: 13.39-kor, 14.09-kor és 14.19-kor.

14.50: Hogyan támogatják a szabadságharcot?

A magyar munkásokhoz szól Molnár József.

Ismétlés, elhangzott: 12.20-kor és 13.30-kor.

15.00: Hírszolgálat

Budapesten a város különböző pontjain egész éjszaka folytatódott a harcok. [...]

A Szabad Európa Rádió tudósítója az osztrák-magyar határról a következőket jelenteti. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter ma este beszédet mond Texas államban. A külügyminisztérium szóvivőjének közlése szerint Dulles a közel-keleti helyzeten kívül foglalkozni fog a lengyel és a magyarországi eseményekkel is.

Párizs. Közi Horváth József, a Magyar Keresztény Népmozgalom elnöke táviratot kapott Adenauer nyugatnémet kancellártól. [...]

A strasbourgi Európa Tanács több tagja nyilatkozott a magyarországi helyzettel kapcsolatban. Lord Leighton angol liberális képviselő csodálatra méltónak tartja azt a hősi elszántságot, amellyel az elnyomott nemzetek szabadságukért sikraszállnak. Ebben a csodálatban minden szabad ember, minden európai egyképpen osztozik. Az orosz uralom hosszú évei sem tudták kiirtani az ifjúság szívéből az olthatatlan szabadságvágyat. Laming dán szabadelvű képviselő hosszú ideig élt Lengyelországban. Ismeri annak a népnek szabadságszeretétét, és a magyarokhoz fűződő mélyes és hagyományos barátságát. Nem csoda, hogy most is együtt szálltak síkra az elnyomók ellen. Ahol a nemzeti érzés tovább parázslék, ott a szabadság is előbb-utóbb diadalmaskodni fog. Strasser osztrák szociáldemokrata képviselő felidézi a két ország között fennálló évszázados kapcsolatot. Ausztria népe szemét Magyarország felé fordítja, és a szenvedő magyar nép megpróbáltatásának enyhítésére mindent el fog követni. Ez a nép megmutatta, hogy egy szabadságszerető ország le tudja rázni a rabigát, és bátran szembe tud szállni a zsarnokkal. Crossbee, volt ír miniszter hangsúlyozza, hogy az Európa Tanácsba tömörült 16 szabad nemzet egyhangúlag ítélte el a külső erőszak törvénytelen beavatkozását. Ez a halasztás nélküli határozat és gyors állásfoglalás legyen az első biztató reménysugár, amit a közép- és kelet-európai né-

peknek nyújtanak, és amit tettek is kell, kövessenek. Taitgen volt francia hadügyminiszter kijelentette, hogy szívvel és lélekkel a magyar szabadságharcosok mellett áll, és velük érez ebben a rendkívül súlyos helyzetben. Katonai győzelmet talán nehéz elképzelni, de a szabadság útján ezzel már megtörtént az első lépés.

Varsó. A rádió közlése szerint a kommunista párt alapszerveinél több első vonalban álló vezetőt menesztettek tisztségéből. Leváltották többek között a varsói, gdański, szcczini párt első titkárait. A hét elején ez a leváltás már megtörtént Krakkóban és több más kelet-lengyelországi városban. A rádió közölte, hogy a tisztviselőket azért kellett leváltani, mert nem tudtak lépést tartani a Gomulka vezetése alá került központ haladó politikájával.

Luxemburg. Pineau francia és Brentano nyugatnémet külügyminiszter ma aláírta a Saar-vidéket Németországhoz visszakapcsoló megállapodást.

15.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az új (?) kormányról.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT! HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKEIT! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

15.20: A harci egységről

Zoltán Károly beszél a magyar falvak népéhez.

[...] Ezekben az órákban azonban nem elég a tétlen szolidaritás, nem elég a harcos együttérzés, ti legalább részt tudtok venni ebben a hősiességű küzdelemben azzal, hogy szomszját, éhségüket csillapítjátok, vérző sebeiket gyógyítjátok, elcsigázott testüket oltalmaztatok, menedéket nyújtotok a rászorulóknak. Ez a parancsa azoknak a súlyos áldozatos óráknak. Legyen hát minden falu, legyen minden város a testvéri segítség, minden áldozat, tisztelet bevehetetlen erődjé. Asszonyok, férfiak, városok apraja és nagyja emlékezzetek a török idők mindenre kész végvári harcosaira. Az ő szellemük, az ő példájuk alakítsa szíveteiket a segítségben. Lássátok meg a falu vagy város gazdasági tartalékait, az egyház rejtekeit a szabadság hős harcosai előtt. Ti pedig, akik a rádió mellett ültök és tájékoztatjátok azokat, akikre a rendkívüli körülmények más feladatot hárítottak, ne hagyjátok magatokat megzavarni, félrevezetni a továbbra is szovjet karhatalomra támaszkodó kormány félrevezető közléseitől. A harc méretei sokkal nagyobbak és súlyosabbak, mint a budapesti rádió hírei sejtetni engedik. Nem ünnepezt katoná, harcos és áldozat szorul segítségre, kézzelfogható támogatásra. Ennek a kézzelfogható harci támogatásnak azonban gyakorlati értékén túl messzemenő

jelentősége van. Gondolnunk kell ma már arra is, hogy ha a fegyveres küzdelem véget ér, talán más eszközökkel, de a harcolók élet-halál közösségének erejével kell folytatni a küzdelmet tovább. Akármilyen kormány jön, programjából, ígéreteiből annyi fog megvalósulni, amennyit ti magatok hajtotok végre. Arra mutat az a körülmény is, hogy az új kormány elnöke továbbra is Nagy Imre, és tagjai többségükben régen leszerelt és kompromittált kommunisták. Még messze vagyunk a végső kibontakozástól. Az egész ország kemény, harcos szellemű összefogására van szükség továbbra is. Legyen ennek kézzelfogható, látható jele. Az a minden akadályt elsöpítő gyakorlati értékű segítség, amelyet a fegyvertelen lakosság nyújt az érte harcoló szabadsághősöknek. [...] Falvak népe! Zoltán Károly beszélt a fegyverek erejével és a társadalmi segítség eszközeivel küzdő nép harci egységéről. Segítsétek a ti szabadságotokért is küzdő fegyveres alakulatokat!

15.25: Nemzetközi sajtószemle

A France-Soir ma déli számának fő címe: 7 óra 22 perckor a szabadságharcosok visszautasították a fegyverletételt. 7 óra 30 perckor ismét áll a harc Budapesten. Az új kormány megalakult, de máris túlhaladták az események. Egész Nyugat-Magyarország a szabadságharcosok kezén van a jelek szerint. Az osztrák-magyar határzónát is ellenőrzésük alatt tartják. A lap címlapján nagy budapesti fényképfelvételt közöl, amely egy szovjet tankot ábrázol, amint végighalad a Duna-parton. Egy másik fénykép azt mutatja, amint Nickelsdorfbán az osztrák határon egy osztrák mentőautó körül sebesült magyar szabadságharcosokat részesítenek elsősegélyben.

Svédországban valamennyi reggeli újság első oldalon hozza a budapesti híreket, és valamennyien vezércikket közölnek a magyar szabadságharcosok dicsőítéséről. A legnagyobb skandináv lap, a Dagens Nyheter vezércikke e szavakkal fejeződik be: Valóban nem lehet szavakat találni annak kifejezésére, milyen hihetetlen feszültség, milyen mélységes csodálat és milyen emberi együttérzés tölt el bennünket a magyar szabadságharcosok iránt. Éppen ilyen mély a megvetés és elkeseredésünk a Vörös Hadsereg cselekedeteivel szemben. Magyarország Felsőged lábai előtt hever, ezt teremtette 1849-ben az orosz generális, aki leverte a Kossuth-féle szabadságharcot. Magyarország most még nem hever a kommunista felségek lábainál, hogy a valóságban soha sem fogja ezt tenni, azt tudja az egész világ és tudja maga Moszkva is.

Az [II] Tempo című olasz lap közli a magyar dolgozók Budapesten ki-nyomtatott követeléseinek fénymásolatát. Az [II] Messaggero az orosz csapatok kegyetlenkedéseinek nemzetközi megbélyegzését sürgeti, és Nagy Imrét árulónak nevezi, mert rászabadította az orosz csapatokat a magyar népre. Az [II] Popolo című szociáldemokrata lap az olasz kommunisták válságáról és a Nenni-féle szocialisták Magyarország melletti kiállásának jelentőségéről ír. Az [II] Popolo szerint a magyar eseményeknek már hatása mutatkozik az olasz belpolitikai életben is. A [La] Giustizia Van egy harmadik út is című ve-

zércikkében kiemeli, hogy se a fasizmust, se a kommunizmust nem kívánja a magyar nép, és a jövő útját egy nyugati mintájú, haladó demokráciában keresi. Az [II] Quotidiano ezeket írja: most derül ki még a legmakacsabb és a legkonokabb társutasok előtt is, mennyire hazugok voltak a kommunisták által 99%-ban megnyert választások. Ha azok az eredmények igazak lettek volna, akkor most 1% magyar harcolna a 90% [!] kommunista ellen. Csakhogy ennek éppen a fordítottja az igaz. Alig egyszázaléknyi az a csoport, amely Nagy Imre és a Szovjetunió mellé állt küzdelmében. Az [II] Secolo azt írja, hogy a vérben és lángban álló Magyarországon a kommunizmus végleges bukása következik be. Az [II] Popolo d'Italia szerint a magyar nép megmutatta egész Európának, hogyan kell az igaz ügyért kiállni, és ha kell, meghalni.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

15.35: Szakszervezeti nyilatkozatok

Ismétlés, részben elhangzott: október 26-án 14.20-kor.

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

15.50: Nemzetközi hírmagyarázat

A szovjet Magyarország elleni agressziójáról beszél Sebők Tibor. A vasfüggöny mögött Varsóban, a hős lengyel nép fővárosában is a magyar nép mellett tüntető lengyel ifjak széttépték a Pravdát, amely a szabadságért harcoló magyar dolgozókat és a magyar katonákat banditáknak merte nevezni. Kedves hallgatónk! A polgárháború azt jelenti, hogy az ország polgárai harcolnak egymás ellen. Voltak vallási polgárháborúk, különböző felekezetek hívei csaptak össze. Voltak hatalmi csoportok, különböző osztályok polgárháborúi, amikor a belső politikai ellentéteket nem tudták békés eszközökkel eldönteni vagy a zsarnok uralomtól nem tudtak másképp megszabadulni. Magyarországon nem a magyar állam polgárai, különböző felfogású magyar csoportok harcolnak egymás ellen. Ha csak magyarok döntötték volna el a válság sorsát, nem került volna sor vérontásra, nem pusztított volna a tűz Budapest utcáin, a tömegek pusztta megmozdulása elsöpörte volna a bukott és kompromittált rendszert sztálinista és félsztálinista fullajtárjaival együtt. Magyarországon külső hatalom agressziója történt, a szovjet nagyhatalom csapatai a nemzetközi béke kellős közepén, előzetes figyelmeztetés nélkül gyilkos harci eszközökkel megtámadták Budapest utcáin, a Parlament előtt tüntető magyar munkásokat, egyetemi ifjakat, ifjún munkásokat. A megtámadott nép természetes önvédelem-

ből fegyvert ragadott, a magyar hadsereg tisztjei, a katonai akadémiák növendékei, a hadsereg tagjai a nép mellé álltak szívük szavára, a szovjet támadás miatti elkeseredésükben és esküjükhöz híven, mert arra esküdtek fel, hogy a magyar államot és népet és a magyar alkotmányt az ellenség támadásával szemben életük és vérük feláldozásával is megvédik. Budapest utcáin és szerte az országban nemzetek közötti háború kezdődött, a Szovjetunió háborúja a Magyar Köztársaság ellen. [...] Nincsen a magyar alkotmányban egyetlenegy paragrafus sem, amely a kormányt felhatalmazná arra, hogy külföldi katonai segítséget kérjen saját polgárai ellen. Ellenben a magyar büntető törvénykönyv harmadik fejezetének 142–151. szakaszai szigorú rendelkezéseket tartalmaznak azok ellen, akik hűtlenséget követnek el az ország népével szemben idegen hatalommal szövetkezve. A magyar büntető törvénykönyv szerint hűtlenséget követ el az, aki az ellenséget saját hazája ellen segíti, aki valamely külföldi hatalom kormányával szövetkezik azért, hogy a magyar állam ellen ellenséges cselekedetre bírja, aki az ellenség katonai szolgálatába lép, aki ezeknek a felfovert bűntetteknek az elkövetésére nyilvános és egyenes felhívást intéz. Azok, akik a szovjet kormánnyal szövetkeztek és a szovjet csapatokat az ország ellen fordították, elkövették a hűtlenség bűntettét, amelyért a magyar büntető törvénykönyv értelmében súlyos, esetleg életfogytiglani fegyház, sőt háború esetén halálbüntetés jár. Ez a helyzet a magyar törvények értelmében. A nemzetközi jog szerint pedig a szovjet kormány, amely Magyarországot megrohanta, elkövette az agresszió bűncselekményét. Amikor páncélosok rombolják a budapesti házakat és géppisztollyal vadásznak az utcai járókelőkre, elkövetik a népiirtás bűncselekményét, amely ellen a nemzetközi egyezményt a Szovjetunió kormánya is aláírta. [...] A Magyarország elleni szovjet támadás elsőrangú nemzetközi jelentőségű tény, a háború kirobbantása Közép-Európában. A szovjet kormány tagjai és a szovjet tábornokok, akik a nemzetközi szerződésekbe ütköző parancsot nem utasították vissza, a nürnbergi nemzetközi gyakorlat szerint háborús bűnösök és személyükben is teljes felelősséggel tartoznak. Háborús bűnösök azok a magyarországi moszkoviták, a Gerők, a Baták és a többiek, legnagyobb részben szovjet állampolgárok, akik vezető magyar pozíciókba fészkeltek be magukat és a döntő pillanatban elárulták Magyarországot, a szovjet agresszió bűntársai lettek. A magyarországi harcokat kísérő elszörnyedt nemzetközi visszhang ezt teljes egyöntetűséggel megállapítja.

16.00: Hírszolgálat

A Daily Mail tudósítója Budapestről való eltávoztása után Győrött is keresztülutazott gépkocsiján. Itt óriási csata vonalaiba ütközött mindenfelé. Megtudta, hogy röviddel azelőtt valóságos háború zajlott a szabadságharcosok csatlakozott magyar katonai alakulatok és az ávós erők között. A halálos és sebesült áldozatok száma több százra tehető. A négy órán keresztül tartó csatát a szabadságharcosok nyerték meg, az ávósok, amennyiben nem pusztultak el, fejvesztetten menekültek. Később szovjet csapatok jelentek meg a

város határán, és hangszórókon közölték, hogy bekerítették a várost. Fegyverletételre szólították fel a szabadságharcosok oldalán küzdő magyar katonákat. Ezek azonban a győri polgárok ezreinek a támogatásával felvették a harcot, amely még javában tartott, amikor az angol tudósító folytatta útját az osztrák határ felé.

A másik lap, a Daily Telegraph továbbra is Budapesten tartózkodó tudósítója megállapítja, hogy Budapest utcáin nem valamilyen kisebb méretű forradalom, hanem valóságos háború folyik. Ebben a háborúban a szabadságharc oldalán állnak a magyar főváros kilencven százalékban kommunistaellenes érzelmű lakosságának hős képviselői, akik most halált megvető bátorsággal jutatták kifejezésre a rendszer és ennek moszkvai pártfogói elleni gyűlöletüket. A tudósító rámutat arra, hogy a halottak és a haldoklók létszámát lehetetlen áttekinteni. A város a pusztulás képét mutatja. Az utcákon még ott is nehezen lehet közlekedni, ahol aránylagos csend van, mert mindenféle romok, cserepek, leszakított vezetékek hevernek az úttesten. A kapualjakban hullák fekszenek. Minden az 1944-1945-ös ostromra emlékeztet, azzal a különbséggel, hogy a nép már sokkal mélyebben gyűlöli a kegyetlenkedő szovjet erőket. A tudósító szerint a budapesti szabadságharc élén a magyar katonai erők álltak, elsősorban a Kossuth Akadémia tisztjei és tisztjelöltjei, akik maradéktalanul a szabadságharcosok oldalára álltak. Más helyőrségeket, mint például a Hadik-laktanyát, némi erőszakkal kellett elfoglalni, de az ellenállás az első pillanattól kezdve nem volt jelentős. A szabadságharcosoknak már az első időktől szovjet mintájú páncélosok kerültek birtokukba. Ez sok zűrzavart is okozott, mert nagyobb távolságból nehezen lehetett megkülönböztetni, hogy az egyes harckocsik melyik oldalon küzdenek. A szabadságharcosok ezen úgy segítettek, hogy magyar zászlót tűztek a kocsik élére, ezt azonban a szovjet páncélosok is utánozták, így sok szabadságharcost ejtettek törbe.

A nyugat-berlini sajtó is első helyen a magyarországi szabadságharcra foglalkozik.

A berlini Morgenpost megállapítja, hogy a szovjet csapatok beavatkozása olyan helyzetet teremtett Magyarországon, amely kötelességgé teszi az Egyesült Nemzetek Szervezete számára, hogy a legsürgősebben foglalkozzék a szerencsétlen ország sorsával. A magyar nemzetnek felkelésében megnyilvánuló kiáltását a világszervezetnek nem szabad figyelmen kívül hagynia.

A [Der] Tagesspiegel leszögezi, hogy minden további golyó, amelyet a Magyarországon egymással szemben álló két fél puskájából kilőtt, a szovjet vezetők lelkiismeretét terheli, mert a magyarországi polgárháborúnak már réggen vége lenne, ha a szovjet csapatok nem avatkoznak az ország belügyeibe. A lap megállapítása szerint a szovjet tankok beavatkozása ellenére is, úgy látszik, hogy Moszkva habozik, hogy az eseményekből az utolsó következtetést is levonja.

A Frankfurter Allgemeine Zeitung felteszi a kérdést: vajon meddig vár még a Nyugat, hogy a magyarországi szovjet intervenciót az ENSZ elé vigye,

és tiltakozzék a Szovjetunió ellen, amiért brutálisan beavatkozott egy kis ország belügyébe?

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

Brüsszel. A világ közvéleménye vegye tudomásul, ha Közép- és Kelet-Európában nem lennének szovjet csapatok, a Moszkva által ez országokra ráerőszakolt kormányok ma már nem lennének hatalmon – hangoztatja kiáltványában a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége, kifejezve szolidaritását a szabadságharcot folytató magyar munkássággal. A szövetség kiáltványában 50 millió munkás nevében követeli, hogy a szovjet csapatokat haladéktalanul vonják ki Magyarországról és a többi közép- és kelet-európai országból. A szovjet csapatok jelenlétét Európa szívében semmi sem indokolja. Ennélfogva az ENSZ-nek mindenképpen lépéseket kell tennie, ha a szovjet csapatokat a lakosság ellen vetik be. Követeljük továbbá – hangoztatja a kiáltvány –, hogy Közép- és Kelet-Európában szabad választásokat tartsanak, a valóban a munkásságot képviselő pártok részvételével.

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter ma este beszédet mond Texas államban. A külügyminisztérium szóvivőjének közlése szerint Dulles a közel-keleti helyzeten kívül foglalkozni fog a lengyel és a magyarországi eseményekkel is.

Bécs. Az Osztrák Vöröskereszt a következő felhívással fordult Bécs lakosságához: Magyar orvosok sürgető segélykérésére az Osztrák Vöröskereszt az elmúlt éjszaka minden, vérátömlesztésre tartalékolt készletet, amelyet a bécsi kórházak rendelkezésre bocsátottak, a magyar orvosoknak adta át. Most tehát felszólítjuk a bécsi lakosságot, ajánljanak fel további vért. Jelentkezzenek minél nagyobb számban a legközelebbi véradó állomáson, önkéntes felajánlásaikkal.

Berlin. A kelet-berlini Humboldt Egyetem hallgatói nagygyűlést tartottak. [...]

Varsó. A rádió közlése szerint a kommunista párt alapszerveinél több első vonalban álló vezetőt menesztettek tisztségéből. [...]

Luxembourg. Pineau francia és Brentano nyugatnémet külügyminiszter ma aláírta a Saar-vidéket Németországhoz visszakapcsoló megállapodást.

16.10: Világra szóló csoda

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor és 14.10-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A-FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

16.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 15.25-kor.

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELÉKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSZÉ A FELKELŐK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK!

16.30: Az új kormányról

Janus kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 13.40-kor.

16.35: Az orosz hadsereg 1849. évi szerepe

Amikor dicső 1848-as szabadságharcunkban a diadalmas honvédseregek, amelyek az ellenséget mindenütt megverték, már Bécsset fenyegették, és Poeltenberg huszárai állítólag Ferenc Józsefet is megkergették, a császári kormány kétségbeesésében és szorongatott helyzetében az oroszok segítségét kérte. A császári kormány már korábban is latolgatta az orosz segítség igénybevételét. 1849. január 1-jén még csak 40 ezer főnyi orosz csapat behívására gondoltak, ám tavaszra a magyar győzelmek folytán a hadi helyzet oly aggasztóvá vált a császáriakra, hogy most már 100 ezer főnyi orosz hadsereg közbelépéséért kellett folyamodniuk az orosz cárhoz. A zsarnok cár a segítséget főként azért adta meg, mert attól tartott, hogy miután Magyarország kivívja végső függetlenségét, akkor a magyar példán felbuzdulva a lengyelek is felszabadítják magukat az orosz iga alól. Ezért kellett a mérhetetlen túlerővel vérbe fojtani a magyar szabadságharcot.

KOMMUNISTÁNAK [LENNI] MÁ ANNYIT JELENT, MEGHÚZÓDNI A MAGYAR NÉPRE HAJTÓVADÁSZATOT RENDEZŐ SZOVJET GYILKOSOK MÖGÖTT.

16.40: Rendkívüli jelentés

Jelentés nyugati fővárosokból.

Róma legfontosabb eseménye a magyar ügygel kapcsolatban az olasz képviselőházban lefolyt ülés volt. Picconi volt olasz külügyminiszter, a kereszténydemokrata párt egyik vezetője intervenciójára Martino külügyminiszter szólalt fel, és kormánynyilatkozatot tett. A nyilatkozatot megelőző riportunkban már részletesen ismertettük. [...] A római magyarság a déli órákban nemzeti-színű zászlókkal és feliratos táblákkal a Piazza Venéziára, az ismeretlen katonasírházhoz vonult. A táblákon ilyen felírások voltak olvashatók: Követeljük, hogy az orosz csapatok hagyják el Magyarországot! Szabadságot Magyarországnak! Szabadságot a magyar munkásoknak! Szabad választásokat Magyarországon! Szabadságot Mindszenty hercegprímásnak! A felvonuló magyarokhoz először az olasz diákok, majd hatalmas olasz tömeg csatlakozott. Amikor tudósítónk jelentését Rómából leadta, még folyt a tüntetés. Részleteket későbbi adások során közlünk.

A Milánóban élő magyarság is nagy tüntetést rendezett tegnap Milánó utcáin. Nagy csoport olasz diák csatlakozott hozzájuk. Ma délelőtt a milánói dómban nagymisét mondtak a magyar szabadságharc hősi halottaiért. Megmozdult az Olaszországban élő magyar fiatalság és magával ragadott sok olasz fiatal is. Önkéntesek százai jelentkeztek máris különböző szervezeteknél és irodáknál, és bejelentették, hogy fegyverrel akarnak a küzdő magyar ifjúság segítségére sietni.

Érdekes a hír, amelyet a római tudósítónk a római magyar követségen uralkodó zűrzavaros állapotokról megtudott. A római magyar követség teljes a pánik. A követség tisztviselői köztudomás szerint a Magyar Akadémia épületében laknak. Napok óta nem mernek hazatérni lakásukra esténként. A követség épületében töltik az éjszakákat pótágyakon, mert csak itt állnak a területen kívülség védelme alatt. Kiszivárgott hírek szerint a követségi tisztviselők egy része táviratban akarta hűségét kifejezni a budapesti kormánynak. A tisztviselők másik része lehurrogta őket, és nem engedte a táviratot elküldeni. Kijelentették, aki hűségnyilatkozatot akar tenni, tegye a maga nevében, de a közösség nem ért vele egyet. Római tudósítónk tudósítását hallották.

Ebben a pillanatban érkezett svédországi munkatársunk legújabb jelentése, amely ugyancsak nagy tüntetésekről számol be. Ma délután 3 órakor a Svédországban élő magyarok gyászfátyollal takart nemzeti-színű zászlókkal vonultak fel Stockholm utcáin, hogy tiltakozzanak a magyar szabadságharc véres elnyomása ellen. A magyar tüntetőkhöz nagy svéd tömeg csatlakozott. A tüntetők felvonultak az amerikai, az angol és a francia követség elé, írásban kérték mind a három követet, hogy a nyugati államok avatkozzanak bele a magyarországi eseményekbe, és ne hagyják, hogy orosz tankok fojthassák vérbe a magyar szabadságharcot. Stockholmi tudósítónk ez után hírt ad arról, hogy a Svéd Vöröskereszt vezetősége a Svédországban élő magyarok kérésére ma rendkívüli ülésre ült össze. A Svéd Vöröskereszt mai ülésén elhatározták, hogy azonnal repülőgépet indítanak útnak Bécs felé, és vérplazmát küldenek a magyar szabadságharc sebesültjei számára. A szállítmányt Bécsből a svéd követség autói akadják Budapestre továbbítani. A Svéd Vöröskereszt egyben felhívást intézett a stockholmi rádión keresztül a svéd néphez, hogy azonnal kezdjenek gyűjtést a magyarok megsegítésére. Még egy érdekes hír stockholmi tudósítónktól. A svéd külügyminisztérium jelenti, hogy két nap óta megszakadt minden kapcsolata a budapesti svéd követséggel.

Ma délelőtt 11 órakor a bécsi magyar kolónia tagjai tüntetést rendeztek a bécsi magyar követség előtt. A tüntetők a Burgtheater előtt csoportosultak, magyar zászlók és táblák alatt. A táblákon a következő felírások voltak olvashatók: Éljen a szabad Magyarország! Orosz gyilkosok, hagyjátok el Magyarországot! A bécsi magyar követség már előzetesen értesítette az osztrák rendőrséget, és védelmet kért tőle. A bécsi rendőrség minden oldalról lezárta

a Bankgasse felé vezető utakat. A tüntetők telefonon próbálták összeköttetésbe lépni a követség vezetőivel, akik azonban minden érintkezést megtagadtak. A követség egyik tisztviselője kijelentette, hogy a külképviselet vezetői nincsenek Bécsben, már tegnap a Semmeringre utaztak. A tüntetés soraiból többen beszédet intéztek, majd egy fiatal magyar egyetemista elszavalta a Nemzeti dalt. A tüntetők kórusban kiáltották a szavalóval együtt: Esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk! A tüntetők ezután elénekelték a Himnuszt, majd zárt sorokban a bécsi amerikai követséghez vonultak, ahol a felvonulók képviselői a bécsi amerikai követtől a bécsi magyar kolónia nevében Amerika segítségét kérték a szabadságharcosok részére.

16:55: Miért maradtak ki a szociáldemokraták a kormányból?

Molnár József beszél a rendkívüli műsorban. Kedves munkás hallgatóim! A mai nap folyamán nyilvánosságra hozott kormánylista legfeltűnőbb vonása, hogy a miniszterek legnagyobb része a sztálini korszakban súlyosan kompromittált egyén, alig van új ember közöttük, de talán még ennél is lényegesebb, hogy a volt szociáldemokraták közül senkit sem sikerült megnyerni az új kormány támogatására. Szabadságharcunk megindulása óta Nagy Imre és a hatalmát vesztett, tömegek nélkül maradt párt maroknyi, opportunistá vezetésége állandóan azt hangoztatta, hogy egy széles, népi alapokra helyezett kormányt fog létrehozni, amelyben helyet kapnak mindazok az erők, amelyek a magyar nép bizalmát élvezik. Az új kormánylistán egyetlen olyan ember szerepel, aki semmi körülmények között sem mondható kommunistának vagy társutasnak, és ez Kovács Béla. Rajta kívül mindenki vagy a kommunista párt tagja, vagy a kommunista párt szekértolója volt. Ez hát a széles nemzeti összefogás kormánya, amely előtt a magyar szabadságharcnak meg kellene hajolnia, és letennie a fegyvert. A magyar munkásság e kormánylista hallatára – ha akadt volna még kétkedő soraiban – meggyőződhetett arról, hogy a szovjet szuronyokat segítségül hívó új vezetők nemcsak elárulták a magyar népet, a magyar szabadságharc szent ügyét, hanem már első ígéretüket sem tartották be. Azt ígérték, hogy széles alapokra helyezett nemzeti kormányt hoznak össze. Nos ez az új kormány széles kommunista alapon áll. Annak a pártnak az alapján, amelynek talán ma még van egy maréknyi vezetője, de nincsen egyetlen tagja sem. Abból a pártból állították össze a kormánylistát, amely mögött egyetlen becsületes magyar munkás sem áll. És ezzel a kormánylistával és a gyilkos szovjet szuronyok segítségével szeretnék megszerezni a magyar munkásság támogatását. Nemhogy a magyar munkásság támogatását nem szerezték meg, de még a volt szociáldemokrata vezetők közül azokat sem, akik az utóbbi időben Rákosi leváltása után szerencsétlenül és áruló módra támogatták Gerő és Hegedüs kormányzatát. Ez a kormánylista azt bizonyítja, hogy a közel százesztendősz mültra visszatekintő szociáldemokrata párt volt vezetői és tagjai nem támogatják Nagy Imrét.

17:00: Hírszolgálat

A Daily Mail tudósítója Budapestről való eltávozása után Győrött is keresztülutazott gépkocsiján. Itt óriási csata vonalaiba ütközött mindenfelé. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

Brüsszel. A világ közvéleménye vegye tudomásul, ha Közép- és Kelet-Európában nem lennének szovjet csapatok, a Moszkva által ez országokra ráerőszakolt kormányok ma már nem lennének hatalmon – hangoztatja kiáltványában a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége. [...]

Washington. Dulles amerikai külügyminiszter ma este beszédet mond Texas államban. A külügyminisztérium szóvivőjének közlése szerint Dulles a közel-keleti helyzeten kívül foglalkozni fog a lengyel és a magyarországi eseményekkel is.

Bécs. Az Osztrák Vöröskereszt a következő felhívással fordult Bécs lakosságához: Magyar orvosok sürgető segélykérésére az Osztrák Vöröskereszt az elmúlt éjszaka minden, vérátömlesztésre tartalékolt készletet, amelyet a bécsi kórházak rendelkezésre bocsátottak, a magyar orvosoknak adta át. [...]

Berlin. A kelet-berlini Humboldt Egyetem hallgatói nagygyűlést tartottak. [...]

Varsó. A rádió közlése szerint a kommunista párt alapszerveinél több első vonalban álló vezetőt menesztettek tisztségéből. [...]

Luxembourg. Pineau francia és Brentano nyugatnémet külügyminiszter ma aláírta a Saar-vidéket Németországhoz visszakapcsoló megállapodást.

KOMMUNISTÁVAL NINCS EGYÜTTMŰKÖDÉS! KOMMUNISTA VEZETÉS ALATT NINCS TERMELÉS, NINCS MUNKA! GYILKOSOK KORMÁNYA ALATT NINCS ÉLET!

17:10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az új (?) kormányról.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor és 15.10-kor.

A SZABADSÁGHARC BEBIZONYÍTOTTA, HOGY A MAGYAR NÉP INKÁBB MEGHAL, DE KOMMUNISTA URALOM ALATT NEM AKAR ÉLNI.

17:20: Válasz a győri nemzeti bizottságnak

A Magyar Felszabadító Hadsereg győri nemzeti bizottságának kérésére válaszol a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja. A győriek Hegyeshalmon át azt az üzenetet juttatták el hozzánk, hogy indítsunk nagyarányú akciót gyógyszerek, kötszerek, orvosi eszközök biztosítására. Üzenetünk a következő:

Alig néhány órával ezelőtt nyílt meg annak lehetősége, hogy a szabad világ közvetlenül támogassa gyógyszerrel, kötszerrel, orvosi műszerekkel a magyarországi szabadságharc sebesültjeit. Mindenekelőtt Ausztria kormá-

nya, az Osztrák Vöröskereszt és az osztrák egyházak tették meg a kezdeményező lépéseket. A magyar határt átlépő sebesülteket elsősegélyben vagy kórházi kezelésben, orvosi ellátásban részesítették, és a visszatérő mentőautók nyomban kötszert és gyógyszert vittek magukkal. A határ mentén kellő készletek még nem halmozódtak fel. A helyzet ezen a téren minden további nygyedőrával javul. Az Osztrák Vöröskereszt felhívással fordult Bécs lakosságához. A bécsiek még az éjszaka folyamán megkezdtek a vérátömlesztésre tartalékkolt készletek magyar határra való szállítását. Felszólították továbbá a lakosságot, hogy ma reggel kezdje meg a véradást. A véradó állomásokon nagy számban jelentkeztek a bécsiek. A svájci rádió ma délben megszakította adását és felkért mindenkit, értesítsék a budapesti Magyar Vöröskeresztet, lépjen a legsürgősebben érintkezésbe Genffel. A Nemzetközi Vöröskereszt genfi központjának több nemzet vöröskereszt-egyesülete ajánlotta fel már segítségét, és a genfi központ tudni akarja, milyen módon juttathatja el ezt a segítséget Magyarországra. A genfi Nemzetközi Vöröskereszt támogatásának bejelentése már előre nyilvánvaló volt. A Szabad Magyarország Hangja tegnap többször figyelmeztette a budapesti kormányt, hogy haladéktalanul vegye fel a kapcsolatot a genfi nemzetközi vöröskereszt központtal. Ez ideig ez sajnálatos módon nem történt meg. A svájci rádió azt is közölte, hogy a mai napon 600 [adag] vérplazmát máris útnak indítottak Bécsbe. Az osztrák fővárosból a vérplazmát a legrövidebb időn belül eljuttatják a magyar határra. Ezúton közöljük a Magyar Felszabadító Hadsereg győri nemzeti bizottságával és minden érdekelt szervvel mint hatósággal, hogy a nyugati országokban a segítő-készség minden felhívás nélkül is önkéntesen jelentkezik. A Svéd Vöröskereszt vezetősége ma rendkívüli ülésre ült össze, és elhatározta, hogy azonnal repülőgépet indít útba vérplazmával. A szállítmány hamarosan Bécsbe érkezik, azt a svéd követség autói továbbítják Magyarországra. A Svéd Vöröskereszt a stockholmi rádión át felhívást intézett és felszólította a lakosságot a magyarok megsegítésére. Teljesen bizonyos, hogy órákon belül mindez megtörténik valamennyi szabad európai országban és Amerikában is. A Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja természetesen a legnagyobb figyelemmel kíséri a világszerte kezdődő gyűjtést, és minden rendelkezésére álló módon hozzájárul annak kiterjesztéséhez.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

17.25: Rendkívüli riport

Kova Kálmán jelentése Bécsből és az osztrák-magyar határról.

Egyes bécsi lapok Magyarország térképét közlik, feltüntetve rajtuk azokat a területeket, amelyek már a szabadságharcosok kezében vannak. Nem kell semmiféle különösebb katonai szakértelem, hogy ebből a térképből mindenki

meggyőződhet, a szabadságharcosok a legfontosabb ipari vidékekről, az ország lakosságának teljes támogatásával törnek előre. A bécsi lapok félreérthetetlenül kimondják, hogy itt nem belső forrongásról van szó, hanem arról, hogy a Szovjetunió hadat visel a szabadságszerető magyar nép ellen. Ugyanilyen szókimondó módon követelik, hogy az ENSZ Alapokmányának megfelelően haladéktalanul avatkozzék be a szovjet csapatok erkölcstelen és jogtipró agresszióiba.

A Neuer Kurier vezércikkében felteszi a kérdést: „Hol vannak azok a nyugati szervek, amelyeknek már régen a magyar szabadságharcosok segítségére kellett volna sietni?” A Nyugatnak be kell bizonyítania, mégpedig haladéktalanul, hogy minden pártpolitikától függetlenül az erkölcs és az emberi szabadságjogok szolgálatára a legnagyobb áldozatokra is hajlandó. Ennél kedvezőbb alkalma a Nyugatnak aligha volt egy ilyesfajta kiállásra. A vasfüggöny mögé zárt népeknek nem szavakra van szükségük, hanem tettekre. A tettek pedig lehetőség van anélkül, hogy ezzel egy harmadik világháború beláthatatlan veszélyét felidéznek. A Nyugatnak nemcsak lehetősége nyílik most a maga módján és a maga ellenállhatatlan erejével hitet tenni a szabadság eszméje és a szabadságharcosok mellett, hanem ez egyúttal elsőrendű kötelessége is. Ha ezt a kötelességét nem teljesíti, súlyos veszélybe hozza saját jó hírnevét. A bécsi sajtóban jóformán ez az egyetlen vezércikk. Jellemző az osztrák főváros hangulatára, hogy a politizálás, a publicisztika teljesen eltűnt a lapok hasábjairól. Az újságok azt a benyomást keltik, mintha csak Magyarországgal foglalkoznának.

A határon minden ellenőrzés és minden szigorú zár ellenére egymás után érkeznek a menekültek, és drámai képet adnak a magyarországi eseményekről. Ma reggel például egy magyarországi menekült megmutatta nekem azokat az új röpcédulákat, amelyek félreértést nem tűrő módon követelik a kommunizmus ellen küzdő szabadságharcosok jogait. A Magyarországról érkezettek leírását adják a Magyarországon lejátszódó drámai eseményeknek. Valamennyien hangsúlyozzák, hogy nem felkelésről, hanem elemi erejű szabadságharcról van szó. A helyzet egyelőre áttekinthetetlen. Mindenesetre úgy látszik, hogy a szabadságharcosok óráról órára tért nyernek, és újabb sikereket könyvelhetnek el maguknak. Az ellenállási harc-csoportok Miskolcon, Győr környékén és a Dunántúlon, a Mecsek táján alakultak ki.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZEL-
LŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

17.40: Bell ezredes üzenete

A szabadságért küzdő magyar katonákhoz! A szabadságért küzdő magyar katonákhoz! Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! A NYUGATI HATALMAK AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE ELÉ VISZIK A MAGYARORSZÁGI FEGYVERES SZOVJET BEAVATKOZÁS ÜGYÉT. A VILÁG KÖZVÉLEMÉNYE A MAGYAR SZABADSÁGHARC MELLETT ÁLL!

17.50: Széljegyzetek

Janus: Magyar írástudók! Ne hagyjátok cserben a szabadságért fölkelt magyar népet! Ti voltatok azok, akik először mondottátok ki a tiltakozás ígét a sztalinista önkény ellen! Ti voltatok azok, akik először dacolni mertetek az idegen zsarnoksággal, és a világosságot, a hajnalt hirdettétek a sötétség idején! Ti voltatok azok, akiknek otthona előtt a fölkelt magyar ifjúság toborzódni kezdett. Ti voltatok azok, akik összelelkezve, kart karba téve vonultatok az ifjúság élén a Kossuth-szoborhoz és a Bem-szoborhoz és a Parlament elé! A ti szavatokért is, a ti ígétekért, a ti igazságotokért is folyik a szabadságharc az országban a szovjet horda ellen. Tiltakozzatok! Ne hagyjátok, hogy ez az egyenruhába bújt gyűlevész banda az utcán mészárolja népünk hű fiait A ti helyetek a nép oldalán van. A ti sorsotok és a ti jövőtök ettől a szabadságharcotól függ. Halljátok száz év távlatából lánglelkű ösötök szavát, annak a költőnek kiáltását, akinek nyomdokaiba léptetek: „Előre hát mind, aki költő, / A néppel tűzön-vízen át!”

Bell ezredes: A Kossuth rádió hivatalosnak mondott közleményei még hadsereg-főparancsnokságról, honvédségről és Néphadseregről beszélnek, de ezek a szavak nem tévesztik meg sem a külföldet, sem az otthon összeszorított fogakkal küzdőket, ellenállókat. Ország-világ tudja már, hogy Nagy Imrék mögött, mint fegyveres hatalom, lényegében csak a szovjet ezredek és az azok háta mögül előtörő pribékalakulatok, a belbiztonsági vagy a belső karhatalmi szerveknek nevezett ávós csapatok küzdenek. Ez a belső karhatalom, amely egyszer az ország bíboros hercegprímását, majd a kommunista belügyminisztert, utána a jelenlegi pártfőtitkárt dobta kénzókamráiba, eddig sem volt magatartásában válogatós és most sem az. A mészárlásokban már eddig is túlteljesítette a szovjet parancsnokság által kiszabott normákat. Csak éppen nem lát tovább az orra hegyénél. Nem gondol arra, hogy ez a nemzet már száz esztendő előtt megmutatta, miként kezeli a moszkovitákat. Egy emberöltő nem mossa le róluk a hazaáruló bélyegét, nem tudja kezükről eltüntetni a vért, a káinbélyegét. Mindegy, hogy miként végződik ez az emberfeletti, világszerte csodálattal figyelt szabadságharc, csak ők lehetnek a vesztesek.

Akár így, akár úgy fejeződik be a harc, közülük azok, akik nem kerülnek az akasztófára, a nemzet belpoklosai lesznek. Erre gondoljanak addig, ameddig nem késő. Ha nemzeti érzésük nem elég erős ahhoz, hogy a nemzeti forradalom szabadságharcosai sorába állítsa őket, legalább a vérontástól tartózkodjanak, ne lőjenek testvéreikre, ne állják útját a mártírsorsot is vállaló forradalmároknak.

Péter Mihály: Se be nem mutatkozott ez a kormány, se elfogadható programot nem adott. Csak a szovjet megszállók kezén lévő magyarul beszélő adó közölte a névsort, de ennyi is elég! Nincs abban egyetlen munkás, még csak mutatóban sem. Apró, Kossa, Csörgő, Czottnér megállták a helyüket Rákosi alatt is, egyszer-kétszer már kimentek az ajtón, és mindig visszalopakodtak az ablakon. Most új keretben kínálják magukat, de hát nem kell a kormány ismeretlen pórtékája. Mert hiszen minden kormány annyit ér, amennyit a miniszter. És akad-e valaki, aki ne tudná, hogy munkások nélkül ma már nem lehet munkáspolitikát csinálni?

Igaz Valér: Törölje el a szovjet tábornokok által kinevezett, olyan nagyon demokratikus és olyan nagyon nemzeti kormány, törölje el azonnal a külföldi ajándécsomagok vámját! A lakájuralom évek óta százmilliókat és milliárdokat harácsol össze a kiszipolyozott nép nyomorából olyanképpen, hogy megfizethetetlen vámokkal sújtotta a külföldi hozzátartozók küldeményeit. Az ország ismét romokban. A termelő élet áll. A nemzet éhezik. Tízezrekre és tízezrekre rúg a sebesültek, a súlyos betegek száma. Töröljék el hát a vámokat! Legalább némi ruhát, némi ennivalót, némi gyógyszert küldhessenek a külföldi magyarok otthon szenvedő szeretteiknek. Azt mondják: demokratikusak és nemzetiek. Hát ha azok, töröljék el a vámokat. Hogy az éhezők egy-egy falathoz, a sebesültek és betegek némi kötszerhez, gyógyszerhez juthassanak. El a vámokkal, az ajándécsomagok vámjával, ebben a pillanatban! Vizsgáljuk a kormány a demokrácia elemi tantárgyaiból. Abból ugyanis, hogy engedje kenyérhez és gyógyszerhez jutni azokat, akiknek ő maga nem ad se kenyeret, se gyógyszert!

Vasvári Gergely: Miközben a budapesti kormány még mindig a marxista frazeológia süket ígét szavalja, antisztalinizmusról, szocialista demokratizmusról, proletariátusról beszél, addig a nagyvilág már régen sutba dobta ezeket a kényszeredett frázisokat, és a magyarországi felkelést annak nevezi, ami valójában: nemzeti szabadságharcnak. Ami ma Magyarországon történik, amiért a harc folyik, írják, nem antisztalinizmus, nem titoizmus, nem ilyen vagy olyan izmus, hanem a nemzeti függetlenség és a szabadság olthatatlan vágya. Egy kicsiny nép irtózatossá, bátorsággá, egy megkínzott nemzet roppant erőfeszítése, példa a világnak, a rab nemzetek velőtrázó kiáltása. Pár nap alatt Budapest és az ország népe olyan történelmet írt, amely évszázadokra mutat példát, és ne szavaljanak nekünk rejtett odújukból, a vermükbe visszahúzódtott kommunista farkasok ne üvöltsenek felénk nyakatekert jelzőket, hanem hajtsák meg végre fejüket a nemzet szabadságvágya előtt. Ne vérfürdővel

akarják befejezni a vérontást, hanem engedménnyel, ne szovjet csapatokkal, hanem magyar politikával, ne a szégyenteljes múltból előrángatott tizenhárom próbás hitvány politikusokkal, hanem azokkal, akik a nép fiai és a nemzeti ügy áldozatos katonái.

Zoltán Károly: Az egész ország területén folyik a harc a magyar szabadságért: a forradalom fegyveres alakulatai nem hátrálnak a már kizárólag orosz szuronyokra támaszkodó kormány üres ígéreteire. A küzdelem egyre szélesebb alapokon és egyre keményebben folyik. A fegyveres alakulatok mellett azonban van ennek a forradalomnak egy másik, fegyver nélküli hadserege is: a falvak és városok fegyvertelen lakossága. Ennek a rétegnek a magatartása a küzdelem végső kimenetele és az áldozatok csökkentése szempontjából éppen olyan fontos, mint a fegyveres alakulatoké. Mi a fegyvertelen lakosság legsürgősebb és legfontosabb feladata? Segítséget nyújtani a szabadságharcosoknak! A küzdők élelmezése, a sebesültek ápolása, a menedékre szorulókat befogadása. Falvak és városok lakói! Lelkiismeretek szavát követve, öntevékenyen osszátok meg féltve őrzött tartalékaitok minden maradványát, hajlékotok minden zugát a nép, az ország szabadságának hős harcosaival. Vállaljátok a fegyverrel harcoló testvéreitekhez hasonló keménységgel a rátok háruló feladatokat!

18.00: Hírszolgálat

New York. A nyugati hatalmak a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét még a mai nap folyamán az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé terjesztik. Az ügyet a sürgősség kimondásával viszik a világszervezet elé. Dulles amerikai külügyminiszter ma este beszédet mond Dallasban. A külügyminisztérium szóvivőjének közlése szerint Dulles külügyminiszter foglalkozik a magyarországi és lengyelországi eseményekkel is.

Budapest. A magyar fővárosban egész éjszaka folytatódott a harcok. [...]

Bécs. Az Osztrák Vöröskereszt felhívással fordult Bécs lakosságához, hogy jelentkezzenek minél nagyobb számban a legközelebbi vöröskereszt állomáson önkéntes felajánlásokkal a magyar sebesültek megsegélyezésére.

A Svéd Vöröskereszt vezetősége elhatározta, hogy azonnal repülőgépet indít útnak Stockholmból Bécsbe vérátömlesztési anyaggal és kötszerekkel a budapesti sebesültek számára. [...] A müncheni és a római Caritas gyűjtést rendezett a magyar sebesültek megsegítésére. A Bajor Vöröskereszt már útnak is indított kötést, gyógyszereket Bécs felé. A Holland Vöröskereszt egyelőre százezer forintot, a Svájci Vöröskereszt pedig harmincezer svájci frankos segélyösszeget szavazott meg a magyar sebesültek megsegítésére, kötés, gyógyszerek vásárlására. Nagy mennyiségű gyógyszert küldött Budapestre a varsói kormány is, a küldeményben vérátömlesztéshez szükséges vérplazma, kötszer és számos egyéb gyógyszer érkezett. A Nemzetközi Vöröskereszt értesítette a Magyar Vöröskeresztet, hogy a különböző vöröskereszt-szervezetek nagy mennyiségű gyógyszersegítséget ajánlottak fel Budapest lakosságának.

Brüsszel. A világ közvéleménye vegye tudomásul, ha Közép- és Kelet-Európában nem lennének szovjet csapatok, a Moszkva által ez országokra ráerőszakolt kormányok ma már nem lennének hatalmon – hangoztatja kiáltványában a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége. [...]

London. A Szállítómunkások Nemzetközi Szövetsége nyilatkozatot adott ki Londonban. [...]

Madrid. A spanyol kormány elhatározta, hogy tiltakozik az ENSZ-nél a szovjet csapatok véres beavatkozása ellen Magyarországon. A spanyol kormány megfelelő intézkedést kér az ENSZ-től az ügyben.

Mint már adásunk elején közöltük, a nyugati hatalmak a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét még a mai nap folyamán az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé terjesztik. Az ügyet a sürgősség kimondásával viszik a világszervezet elé. Dulles amerikai külügyminiszter ma este beszédet mond Dallasban. A külügyminisztérium szóvivőjének közlése szerint Dulles külügyminiszter foglalkozik a magyarországi és lengyelországi eseményekkel is.

Az egész nyugati sajtó mély együttérzéssel ír a magyar szabadságharcról. [...]

Párizs. A francia fővárosba akkreditált népi demokratikus követségeket tankok őrzik, mert a magyar szabadságharcosok mellett tüntető francia tömeg felháborodásában meg akarta ostromolni a követségi épületeket. Az Arc de Triomphe alatti ismeretlen katona síremlékéhez ma délután magyarországi szimpátiatüntetés céljából nagygyűlést hirdettek meg. Az illetékes osztrák hatóságok Bécsben is megerősítették a szovjet és magyarországi külképviseleti épületek őrzésére kirendelt rendőri kordont, mert attól tartanak, hogy a szovjet nagykövetség épületét és a bankgassei magyar követséget a tömeg megostromolja.

Berlin. A kelet-berlini Humboldt Egyetem hallgatói nagygyűlést tartottak. [...]

18.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az új (?) kormányról.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor, 15.10-kor és 17.10-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! A NYUGATI HATALMAK AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE ELÉ VISZIK A MAGYARORSZÁGI FEGYVERES SZOVJET BEAVATKOZÁS ÜGYÉT. A VILÁG KÖZVÉLEMÉNYE A MAGYAR SZABADSÁGHARC MELLETT ÁLL!

18.20: A nemzetközi határozmányokról

Lovas László beszél.

A szárazföldi hadviselés rendjét szabályozó hágai nemzetközi határozmányok első fejezetének első szakasza pontosan meghatározza, ki tekintendő hadviselő félnek. Ez a nagy fontosságú szakasz így hangzik: „A háborúra vonatkozó törvények, jogok és kötelezettségek nem csupán a hadseregre érvényesek és kötelezőek, hanem harci kötelekre és önkéntes csapatokra is az alábbi feltételek

mellett. Először: ha az ilyen harcoló alakulat élén olyan valaki áll, aki alárendeltjeiért felelős; másodsor: feltéve, hogy meghatározott és felismerhető jelvényt hordanak, harmadszor: hogy fel legyenek fegyverkezve, negyedszer: hogy hadi vállalkozásaiknál a háború törvényeit és szokásait megtartsák.”

Kétségtelen, hogy a szovjet támadók ellen küzdő szabadságharcosokra mindezek a feltételek vonatkoznak. A nemzeti erők szervezett volta és hadviselő jellege minden vitán felül áll. De a hágai egyezmény második szakasza még pontosabban ráillik a különleges magyarországi viszonyokra és nem hagy kétséget az egyezmény rendelkezéseinek alkalmazhatósága felől. A hadviselő fél fogalmát ez a második szakasz ugyanis jelentősen kiterjeszti. Szó szerint eképp: Ugyancsak hadviselőnek kell tekinteni annak a meg nem szállott területnek a lakosságát, amely az ellenség közeledtére saját elhatározása alapján fegyvert ragad, hogy leküzdje a benyomuló csapatokat. A fegyvert ragadó lakosság hadviselő félnek tekintendő abban az esetben is, ha még nem volt ideje ahhoz, hogy az előző szakasz értelmében hadialakulatként szerveződjék, amennyiben fegyvereit nyíltan használja és a háború törvényeit és szokásait megtartja.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKE! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

18.30: A végső ütközet

Horváth Béla verse.⁶

18.35: Nemzetközi sajtószemle

A magyarországi szabadságharc eseményeivel foglalkozó külföldi cikkeket ismertetjük. Ez ma sorrendben a negyedik sajtótájékoztatónk. A magyar eseményekről szóló sajtóhangok jelentős része ennek ellenére még mindig feldolgozatlan. Az este folyamán még újabb sajtószemlével jelentkezünk.

A nyugati sajtó az utolsó két nap során a legnagyobb mértékben felkarolta Magyarország ügyét. Nemzeti hovatartozásra, és a kommunisták kivételével pártbeli különbségre való tekintet nélkül megbélyegezte a szabad sajtó a szovjet csapatok magyarországi beavatkozását. A szabad sajtó a közvélemény hangulatát közvetítette az érdekelt kormányoktól. Mostani szemlénkben megmutatjuk, milyen sajtóhangok, milyen lapkövetelések előzték meg annak bejelentését, hogy a nyugati nagyhatalmak az ENSZ elé viszik a magyarországi szovjet fegyveres beavatkozás ügyét.

⁶ Horváth Béla (1908–1975) költő, műfordító, szerkesztő. A *Napkelet*, majd a *Nemzeti Újság* munkatársa, 1937-től a liberális *Esti Kurír* vezércikkírója, 1935–1944 között a *Vigília*, illetve a *Szép Szó* egyik szerkesztője volt. 1944-ben büntetőszázaddal került Németországba. 1952-ig Olaszországban, 1962-ig az NSZK-ban élt. 1952–1957 között a SZER magyar osztályának munkatársa volt. 1953–1961 között a *Látóhatár* egyik szerkesztője. 1962-ben hazatért.

FIGYELEM, FIGYELEM! A NYUGATI HATALMAK AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE ELÉ VISZIK A MAGYARORSZÁGI FEGYVERES SZOVJET BEAVATKOZÁS ÜGYÉT. A VILÁG KÖZVÉLEMÉNYE A MAGYAR SZABADSÁGHARC MELLETT ÁLL!

18.45: Bell ezredes üzenete

a szabadságért küzdő magyar katonákhoz. Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor és 17.40-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD! FIGYELEM, FIGYELEM! A NYUGATI HATALMAK AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE ELÉ VISZIK A MAGYARORSZÁGI FEGYVERES SZOVJET BEAVATKOZÁS ÜGYÉT. A VILÁG KÖZVÉLEMÉNYE A MAGYAR SZABADSÁGHARC MELLETT ÁLL!

18.55: Válasz a győri nemzeti bizottságnak

Ismétlés, elhangzott: 17.20-kor.

19.00: Hírszolgálat

New York. A nyugati hatalmak a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét még a mai nap folyamán az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé terjesztik. A nyugati hatalmak az ügyet a sürgősség kimondásával viszik a világszervezet elé. Az amerikai külügyminisztérium szóvivője szerint Dulles külügyminiszter ma beszédet mond, amelyben a magyarországi eseményekkel foglalkozik.

Washingtoni jelentés szerint Murphy helyettes külügyminiszter ma délben magához kérte a budapesti kormány washingtoni képviselőjét, Kós Pétert, aki a washingtoni magyar követség első titkárának kíséretében kereste fel az amerikai helyettes külügyminisztert. A külügyminisztérium szóvivője részleteket nem közölt a megbeszélésről.

Budapest. A magyar fővárosban egész nap tovább dúltak a harcok. Harcokat jelentettek Győrből, Szolnokról és az ország több más városából is. Miskolcon munkásbizottság vette át az ügyek vezetését. Győrött és Pécsen – az Ausztriába érkezett utasok szerint – továbbra is a szabadságharcosok vannak túlsúlyban. Az osztrák távirati iroda jelentése szerint szabadságharcosok erős osztagokkal tartják megszállva a határvidéket Hegyeshalom és Magyaróvár között. A munkásság mindenütt sztrájkol. Egy Miskolc hullámhosszán jelentkező adó bejelentette, hogy tegnap diákküldöttség erélyesen követelte a rendőrkapitánytól néhány ártatlanul elfogott diák szabadon bocsátását. A rendőrkapitány az egyik nemzetiszínű zászlós diákcsoportot, amely a rendőrségi épületben esetleg fogva tartott diákok után akart kutatni, felelősségre vonta. Amikor a diákcsoport nem hátrált meg, a rendőrkapitány utasítást adott a rendőröknek tüzfegyverük használatára.

⁷ A közlés közvetlenül egymás után háromszor hangzott el.

Amikor egy kézigránát szilánkjá hullott a nemzetiszínű zászlóra, és a diákok közül többen megsebesültek, a diákok a rendőrkapitány elé vonultak, elfogták őt, és felelősségre vonásban részesítették. A miskolci hullámhosszon jelentkező adó megjegyezte, hogy így bűnhődtek meg azok, akik fegyvert használtak a miskolci szabadságharcosok ellen.

Egy ideiglenes dunántúli rádióállomás a dunaföldvári hídnál dülő tegnapi heves harcokról számolt be. Az új rádióállomás figyelmeztette a szabadságharcosokat, hogy ne adjanak hitelt a rendszer ígéreteinek.

A Heiligenkreuz-Rábfüzes átjárónál ma délben a magyar határőrök levették a vörös csillagot a határőrség épületéről. Szentgotthárd utcáin mintegy hétszáz ember Kossuth-nótát énekelve tüntetett a szovjet önkény ellen. Szabad Magyarországot! Ki a szovjet csapatokkal az országból! – kiáltották a tüntetők. Szabadságot Nagy Imre nélkül! – kiáltások hangzottak el.

Bécsből jelentik, hogy mintegy ezer magyar polgári személy lépte át a határt és osztrák területre érkezett.

Bécs. Az Osztrák Vöröskereszt felhívással fordult Bécs lakosságához, hogy jelentkezék minél nagyobb számban a legközelebbi vöröskereszt állomáson önkéntes felajánlásokkal a magyar sebesültek megsegélyezésére. [...]

New York. Mint már adásunk elején közöltük, a nyugati hatalmak a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét még a mai nap folyamán az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé terjesztik. Az ügyet a sürgősség kimondásával viszik a világszervezet elé.

Brüsszel. A világ közvéleménye vegye tudomásul, ha Közép- és Kelet-Európában nem lennének szovjet csapatok, a Moszkva által ez országokra ráerőszakolt kormányok ma már nem lennének hatalmon – hangoztatja kiáltványában a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége. [...]

London. A Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége felkérte a szabad országok kormányait, hogy ítéljék el a magyarországi szovjet beavatkozást. [...]

Az egész nyugati sajtó mély együttérzéssel ír a magyar szabadságharcról. A Daily Mail és Daily Telegraph szemtanúk beszámolója alapján és Budapesten tartózkodó tudósítói jelentése alapján foglalkozik az eseményekkel, és drámai részleteket közöl a szovjet páncélosok vérengzéseiről. [...]

A nyugat-berlini sajtó is első helyen a magyarországi szabadságharcra foglalkozik. [...]

Párizs. A francia fővárosba akkreditált népi demokratikus követségeket tankok őrzik, mert a magyar szabadságharcosok mellett tüntető francia tömeg felháborodásában meg akarta ostromolni a követségi épületeket. [...]

Berlin. A kelet-berlini Humboldt Egyetem hallgatói nagygyűlést tartottak. [...]

19.10: A magyar ügy az ENSZ elé kerül

Balogh Balázs beszél.

A Szovjetunió vészőfutása ez a háború, percenként ezer meg ezer újság-cikk, tüntető tömeg vészőzi végig az egész világon és most, kedves hallgatóim, kénytelen lesz odaülni a szégyenpadra: a magyarországi szovjet be-

avatkozás ügye az Egyesült Nemzetek Szervezete elé kerül. Ne várjunk sokat. Ne várjuk, hogy a szervezet hadat üzen és egyik orárról a másikra, kiparancsolja a szovjet csapatokat. De fülönfogják a bűnöst, odaültetik a vádlottak padjára, felelősségre vonják és megkérdezik, miért, milyen jogi és erkölcsi alapon szabadította rá hadseregét az emberi jogokért küzdő magyar népre. A világ ítélőszéke elé kerül a gaztett, lerántják a leplet, amelyet a Szovjetunió a világszervezet előtt rendszerint magára ölt, amelyre a béke, az együttműködés, az egymás mellett élés, a gyarmatosítás elleni harc, a kis népek egyenjogúságának és szabadságának jelszavait mázolta. Felelni kell egy kis nép elnyomott szabadságáért, felelni kell azért, hogy a leggonoszabbul kiuzsorázó, a gyarmati hatalom védelmében öregeket, asszonyokat, gyermekeket ölt és hajtóvadászatot rendezett azokra, akik semmi mást nem akartak, mint minden ENSZ-tagállam polgárai: függetlenül, szabadon, a maguk módján akarnak élni. Kedves hallgatóim, irtózatoss volt ez a nap, de az este már elviselhetőbb. Az éjszaka a szabadságharcosok szövetségese, az átkozott idegen a sötétben már bizonytalanabbul mozog. Este jött a hír, hogy a világ közvéleményének a nyomása érvényesült, a Vatikán, Olaszország külügyminisztere, Spanyolország és a lengyel párttitkár, Gomulka kiállása nem volt eredménytelen, most az Egyesült Nemzetek Szervezete is napirendjére veszi a magyarországi szovjet beavatkozást.

19.15: A harci egységről

Zoltán Károly beszél.

Ismétlés, elhangzott: 15.20-kor.

19.20: A Fekete Hang⁸

A Fekete Hang ma nem a magyar tragédia kisebb-nagyobb haszonélvezőit, kisebb-nagyobb kalózeit szólítja, hanem az egész magyar néphez szól. Az ezer sebből vérző nemzetet szólítja, hogy vegye át a Fekete Hang szerepét, és most írja ő a szent bosszú nevében, írja ő tovább a felelősségre vonás és megtorlás Fekete Könyvét. Az adatokat nem kell többé titkos éji órán, a határon átcsempészni, nem kell bizonytalan és kerülő utakon a rabság földjéről a szabadság földjére kijuttatni. Tévedni sem lehet többé, mert a bűn, a nemzetárulás ma nem rejt és nem is rejtheti többé arcát. Az árulók arcát ma a szovjet ágyúk fellobbanó fénye világítja meg. A haramiák ma ott léptetnek az ázsiai hordalék páncélszörnyetegei mögött, ott vezénykednek a kivégzőosztagok előtt, amelyek halomra ölik hazánk legjobb fiait. Nemcsak a nemzet állott ki a gátra, kiállott az árulás is. Vegye át más a Fekete Hang szerepét, írja tovább a Fekete Könyvet maga a nép! Jegyezzen fel mindent, ne felejtse el semmit, mert hiába

⁸ A Fekete Hang Igady-Kiss Sándor (1920–1997) rendező, újságíró műsora volt, amely helyi vezetőket vádolt meg, esetenként menekülttől származó információ alapján, személyes megszólítással, fenyegető hangvétellel. 1951–1988 között dolgozott a SZER magyar osztályán.

a vörös légió, a vészharangok mégis megkondulnak, és a leszámolás nem fog elmaradni. Jegyezzén hát mindenki, és jegyezzén mindent! Ezrével számolják a halottakat, és tízezérekkel a sebesülteket, asszonyainkon és lányainkon ismét végigdúl az 1945-ös idegen csőcselék. Ismét omladék és rom a haza. Tizenkét évvel ezelőtt még volt valami enyhítő körülmény, valami magyarázat: a háború, amely elálatiasította az indulatokat. Most nincs többé semmi magyarázat, semmi enyhítő körülmény. A béke tizenkettedik évében csak azért, mert szabadságot és kenyeret akart, veszett ebként szolgáltatott ki az idegen hordaléknak a nemzetet. Jelentéseink vannak arról, hogy asszonyokat és gyermekeket mészárolt a gépesített csorda, rabolt és legázolt, szabad prédájává vált az ország és a nép, csak azért, hogy a lakójok megőrizhessék uralmukat. Jegyeztek hát! Egy név, egy dráma se maradjon elfeledetten. Petőfi azt tartotta, hogy „nekem is egy kötelet kezembe”. Vegyetek hát, ne egy kötelet, de egy ceruzát kezetekbe, és amit ez a ceruza papírra vet, azt később megméri majd, és a nemzet nevében könyörtelen bűnhődéssé változtatja a független magyar igazságszolgáltatás. Isten malmai lassan, de biztosan őrlnek!

19.25: Az utolsó huszonnégy óra története

Összefoglaló a nyugati városokból érkezett jelentésekből. Mielőtt összefoglalónkat megkezdenénk, felolvassuk párizsi tudósítónk e percben érkezett legújabb jelentését. A párizsi magyar népi demokratikus követség előtt tankok állanak, mert a magyarországi felkelők mellett tüntető francia tömeg meg akarta ostromolni a követséget. Ma délután fél öt órakor a francia ismeretlen katona sírjánál, a Diadalív alatt tömeggyűlés zajlott le. A hatalmas tömeg követelte, hogy az ENSZ vessen véget a szovjet csapatok brutális beavatkozásának. A hangulat rendkívül izzó volt. A párizsi magyar követséget valóban csak tankok tudják megmenteni a felháborodott tömeg haragjától. Párizsban már délután elterjedt a hír, hogy a magyarországi orosz beavatkozás ügyét még a mai napon az ENSZ elé viszik. [...]

A bécsi magyarok az osztrák főváros egész lakosságának lelkes együttérzésétől kísérve ma délelőtt hatalmas tüntetést rendeztek. A tömeg először a bécsi magyar követség elé vonult. A követség rendőrségi védelmet kért, mert joggal tartott attól, hogy a felháborodott tömeg megostromolja az épületet. A tüntetők a magyar követség előtt az Egyesült Államok bécsi követsége elé vonultak, és küldöttségben keresték fel Thompson nagykövetet.⁹ Kérték, hogy mivel a budapesti magyarságnak nincs módjában kívánságát az Egyesült Államok magyarországi követének előadni, nevükben a bécsi magyarok kérik az Egyesült Államok azonnali beavatkozását az ENSZ-nél. Thompson követ kijelentette, hogy azonnal kormánya tudomására hozza a tüntető magyarok kívánságát.

Hatalmas tüntetés zajlott le ma délután Rómában is a magyar ügy mellett. A tüntetést a Rómában élő magyarság kezdeményezte, de rövidesen hatal-

mas olasz tömeg, elsősorban a diákság csatlakozott hozzájuk. Tüntető a Milánóban élő magyarság is. Nagy csoport olasz diák csatlakozott hozzájuk. Ma délelőtt a milánói dómban nagymisét mondtak a magyar szabadságharc elesetteiért.

19.40: Kit terhel felelősség a magyarországi öldöklés miatt?

Károly atya beszél.

A Vatikán lapja, a L'Osservatore Romano október 26-i számában a következő felhívást tette közzé. „Felhívjuk a magyarországi kommunista rendszert, hagyja abba a lakosság gyilkolását. A magyarországi események megrázták az egész katolikus világot. Emberek, akik kenyeret és szabadságot követelnek, százával vesztik életüket. Fegyveres erővel nem lehet helyreállítani a természetes jogrendet Magyarországon. Erre csak akkor van mód, ha megadják a lakosságnak az élethez és az emberi méltósághoz való jogot.” Így szól a Vatikán lapjában, a L'Osservatore Romanóban közzétett felhívás.

Az egyház állásfoglalása a magyarországi eseményekkel kapcsolatban tehát nyílt és világos. Az egyház minden kétséget kizárva a jogait és emberi méltóságát védő magyar nép mellett szólal fel. Az egyház évezredek tanításához híven, a kommunista zsarolókkal szemben fenn hirdeti, hogy a magyar nép védekezése jogos és igazságos. A jogos védekezés azonban szükségtelenül jogtalan támadót tételez fel. Ki a jogtalan támadó jelen esetben Magyarországon? A hazaáruló és nemzetgyilkos Nagy Imre és bűnös kormánya, az orosz hadsereg, a kommunista rendszer. [...]

Ki a támadó? Ki a gyilkos? Ki követi el ország-világ szeme láttára a legkiáltóbb igazságtalanságot, jogtalanságot? Nagy Imre és áruló kormánya, a szovjet hadsereg és [a] politikai rendőrség. Ki ellen folyik a jogtalan támadás? A kenyérért, szabadságért kiáltó magyar nép ellen. A magyar nép az önvédelem jogával él, éppen ezért hangoztatja a vatikáni közlemény: „a kommunisták kötelessége abbahagyni a vérengzést!”

Tudomásunkra jutott, hogy vasárnap, Krisztus király ünnepén a szabad világ katolikus templomainak szószékein és az ilyenkor szokásos ünnepeken a magyar szabadságharcról szólnak a prédikációk, ünnepi beszédek. Egyházi és világi szónokok Krisztus király ünnepén kikiáltják a nagyvilágba, hogy az orosz hadsereg jogtalanul és gyilkoló szándékkal avatkozott be a szabadságáért küzdő magyar nép belső ügyeibe. Krisztus király ünnepén a templomok szószékeiről, az ünnepélyek szónoki emelvényeiről világgá kiáltják, hogy a szovjet hadsereg, az áruló magyar kommunisták, a politikai rendőrség ártatlan tömegeket gyilkol le Magyarországon. A világtörténelem legsúlygyenteljesebb, legigazságtalanabb támadó harcát vívja az emberi jogokért és emberi méltóságáért küzdő magyar nép ellen. A szovjet csapatok és magyar árulók öldöklése mélyen megrázta a katolikus világ százmillióit. Az istentelen rendszer és hazaáruló kormánya azonban még mindig nem tér észhez, a kormány még mindig jogtalanul támad. Egymás után szólaltatja meg a

⁹ Llewelyn Thompson 1952–1957 között volt az USA ausztriai nagykövete.

magyar nép bűnös árulóit, Tildy Zoltánt, Szakasits Árpádot, Horváth Richárdot, Kádár Jánost, akinek belügyministersége alatt hurcolta el és ítélte életfogytiglani börtönbüntetésre a rendszer Mindszenty bíboros hercegpímást, a magyar nép szabadságjogainak, a katolikus egyház istenadta jogainak bátor harcosát. A kormány újabb támadását jelenti az a tény is, hogy a legújabb kormánylistában a rendszer külön begyűjtési minisztert nevezett ki. Mit jelent ez? Azt, hogy a rendszer tovább folytatja a magyar falu kifosztását. Nem hajlandó elismerni a magántulajdonhoz való jogot. Ez is nyílt támadás a természetes jogrend ellen. Igaza van tehát a vatikáni nyilatkozatnak, hogy fegyveres erővel nem lehet helyreállítani a természetes jogrendet Magyarországon. A rendszer ne a központi vezetőség és a kormány embereit cserélgesse, hanem adja fel a kommunizmust.

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSE A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK!

19.50: Széljegyzetek a rádió adásában. Ismétlés, elhangzott: 17.50-kor.

20.00: Hírszolgálat

Budapest. A magyar fővárosban tovább folynak a harcok. Összetűzéseket jelentenek ezenfelül számos vidéki városból is. A Dunántúl legnagyobb része a szabadságharcosok kezén van. A szabadságharcosok győri parancsnoka közölte egy nyugati újságíróval, aki most érkezett Bécsbe, hogy Sopron, Komárom, Győr, Miskolc és az egész Borsod megye a felkelők ellenőrzése alatt áll. Az ország déli vidékeibe küldött futárok jelentése szerint a déli megyék nagy részében is a szabadságharcosok tartják kezükben a hatalmat. A Bécsbe érkezett újságírók elmondották, hogy Budapest és a nyugati határ között úgyszólván csak szabadságharcos alakulatokkal találkoztak. Az osztrák határ egy jelentős szakasza is a kezükben van. A gyári munkásság – a jelentések szerint – mindenütt sztrájkol. A reguláris katonaság nagy része a szabadságharcosok oldalán harcol, míg az ÁVO-alakulatok többségében a szovjet csapatok oldalán vannak. Ennek ellenére arról is vannak értesülések, hogy az ávósok egyes helyeken – különösen a határvidéken – átálltak. A Heiligenkreuz–Rábafüzes közti szakaszon a magyar határőrök levették a vörös csillagot a határőrség épületéről. [...]

Ma este 7 órakor jelentkezett a Szabad Győr Rádiója. Kiáltvány hangzott el, mely bejelenti, hogy a mai napon megalakult a párt Győr-Sopron megyei intézőbizottsága. A kiáltvány a fegyveres harc beszüntetése mellett száll síkra, de követeli az ÁVH azonnali felosztatását Budapesten és az egész országban. Követeli, hogy a kormány fegyverezze le az ÁVH-t, és annak fegyvereit a magyar honvédség alakulatai vegyék birtokba. Követelik továbbá, hogy a párt központi vezetősége a kormánnyal karöltve tegyen intézkedéseket annak érdekében, hogy az országban állomásozó szovjet fegyveres erők

szüntessék be azonnal a harcot és szabad elvonulásuk biztosítása mellett tákarodjanak ki az ország területéről. A kiáltvány bejelenti, hogy a párt megyei intézőbizottsága támogatja a Győr-Sopron Megyei Ideiglenes Nemzeti Tanácsot, amely magában foglalja a munkásság, a katonaság, a parasztság, az értelmiség és az ifjúság tanácsait. A kiáltvány kiemeli, hogy a győri események bebizonyították, nem ellenforradalomról van szó, hanem a magyar dolgozó nép jogos nemzeti követeléseiről. A kiáltvány mélységesen elítéli azokat, akik fegyvert ragadtak a nép jogos követelményei érdekében síkra szálló ifjak és munkások ellen.

Diplomáciai és karitatív vonalon megindultak az akciók Magyarországot támogatóra. A nyugati nagyhatalmak előre láthatólag még a mai nap folyamán az ENSZ Biztonsági Tanácsának összehívását kérik a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyében. A nyugati hatalmak a sürgősség kimondását kívánják.

Az amerikai külügyminisztérium szóvivője bejelentette, hogy Dulles külügyminiszter ma beszédet mond, amelyben a magyarországi eseményekkel foglalkozik. Murphy amerikai külügyi államtitkár ma délben magához kérte a budapesti kormány washingtoni képviselőjét, Kós Pétert. Az amerikai külügyminisztérium szóvivője egyébként közölte, hogy csütörtök délben megszakadt az összeköttetés a külügyminisztérium és a budapesti amerikai követség között, és ezt azóta nem sikerült helyreállítani.

Egyidejűleg nagyarányú akció indult meg a világ minden táján a magyarországi harcok sebesülteinek megsegítésére. A Norvég Vöröskereszt pénzt és gyógyszereket küldött az Osztrák Vöröskeresztnek. A norvég menekültügyi szervezet tízezer schillinget küldött az illetékes osztrák szerveknek a Magyarországról kijövő szabadságharcosok támogatására. A Svájci Vöröskereszt 600 tartály vérplazmát és 24 vérátömlesztő műszert küldött Bécsbe a magyar szabadságharcosok ellátására. Egyidejűleg bejelentette, hogy további orvosi segítyt is küld. A Nemzetközi Vöröskereszt felhívta a budapesti kormányt, közzölje rádión, távirati úton vagy telefonon, hogy milyen gyógyszerekre, kötszerekre van szüksége. Rómában a katolikus Caritas rendezett gyűjtést a magyar sebesültek megsegítésére. A Holland Vöröskereszt százezer forintot, a Svájci Vöröskereszt harmincezer svájci frankot szavazott meg a magyar sebesültek gyógy- szerrel való ellátására. [...]

A szabad világban egymást követik a szimpátianyilatkozatok a hős magyar szabadságharcosok iránt.

Brüsszelben kiáltványt adott ki a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége. [...] Franciaországban a parlament foglalkozott tegnap a szovjet beavatkozással. A köztársasági népmozgalom parlamenti főtitkára kiemelte, hogy a magyarországi forradalom az elnyomatás és kizsákmányolás ellen spon- tán, minden külföldi beavatkozás nélkül robbant ki. Az egész francia nemzet – mondta a képviselő – a szabadsághősök mellett áll. Faure¹⁰ külügyi ál-

¹⁰ Edgar Faure (1908–1988).

lamtitkár egy interpellációra válaszolva kiemelte, hogy a lengyel és a magyar nép most is, mint a történelem folyamán annyiszor, példaadó bátorságot mutat a brutális elnyomatással szemben. Az olasz parlamentben Martino külügyminiszter méltatta a magyar szabadsághősök kiállítását. A képviselőház valamennyi pártja, a kommunisták kivételével, lelkesen éljeniezte a magyar hőseket. Az ülésen kis híján verekedésre került sor, a képviselők túlnyomó többsége olyan felháborodással fogadta a kommunista képviselők magatartását.

A londoni [The] Times a magyarországi fejleményeket boncolva megállapítja, hogy a szenvedélyeket két okból nem lehetett féken tartani Magyarországon, úgy, amint az Lengyelországban történt: Az egyik ok a szovjet csapatok beavatkozása volt a fejlemények kezdeti szakaszában. [...]

20.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Az új (?) kormányról: Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor, 15.10-kor, 17.10-kor és 18.10-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIAK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

20.20: Rendkívüli riport

A Szabad Európa Rádió munkatársa ma hajnalban érkezett a határra, hogy személyesen számoljon be tapasztalatairól. Most helyszíni felvételek alapján ismertetjük a helyzetet.

A nickelsdorfi határőrbódénál állunk. Három óra múlt néhány perccel. Ide járnak át a magyar mentőautók, hogy átvegyék az Osztrák Vöröskereszt által rendelkezésre bocsátott anyagot. Szemben Hegyeshalom lámpái látszódnak. Lövést tegnap óta nem hallottak az itteniek. Az események helye messze van. Itt benn az órházban az osztrák egészségügy-miniszter ül az asztalnál. Nemrég érkezett. Megkérdeztük, mit csinál itt a határon?

– Hallottam, hogy sok sebesült fekszik az osztrák-magyar határon, akik sürgős támogatásra szorulnak. kötszerekre, orvosságra és legfőképpen morfi-umra van szükségük. Azért jöttem ide a határra, hogy lássam, hogyan működik az Osztrák Vöröskereszt segítőakciója. Örömmel állapítottam meg, hogy osztrák oldalról mindent megtettek a súlyosan sebesült magyarok ellátására.

– Az osztrák rádió felhívást intézett a lakossághoz, hogy adjon vért a sebesülteknek.

– Hallottam ezt a felhívást és megkaptam a jelentést, hogy a lakosság kész a véradásra, máris nagyon sokan jelentkeztek.

– Miniszter úr, ön odaát járt a magyar órháznál, milyennek találta a helyzetet?

– Átmentem a sorompóhoz ellenőrizni, hogy a magyar mentőautó, amely átvette az osztrák egészségügyi anyagot, valóban átmehetett-e a határon. Meggyőződtem róla, hogy a sorompót azonnal felnyitották, és a magyar mentőautó azonnal továbbrobogott megállás nélkül.

– Miniszter úr, kik állnak a másik oldalon? A kormánypártiak vagy a szabadságharcosok?

– Azt nagyon nehéz megállapítani, mert láttam, hogy a határőrök piros-fehér-zöld karszalagot viselnek, de nem viselik többé a szovjet csillagot.

Közben úgy látszik, megérkezett a következő szerelvény. Reméljük, beszélni tudok a kísérőkkel. Lehet, hogy a felvétel nem lesz hiba nélküli, mi mindent megtettünk, hogy sikerüljön. Nem is az a fontos, hogyan adják elő, amit mondanak, inkább az, hogy mit mondanak. Húsz-egynéhány éves fiú száll ki az autóból, nyaka és válla csupa vér. Megöleli az osztrák határőrt.

– ...a sebesültek a gyógyszerért jönnek. Azok hova viszik, hova szállítják?

– Győrbe és Óvárra.

– Győrbe és Óvárra.

– Igen, Győrbe, sürgősen, most telefonáltak nekem.

– Igen, sürgősen kell. ...összeköttetés Óvárral... Hogyan van a jelenlegi helyzet? Odaát... ahonnan maga jön.

– ...nagyon jó.

– Óváron?

– Igen. Óváron egyelőre csend van, délelőtt volt a nagy ramazuri. Reggel kezdődött, a pártbizottság előtt lesztek a csillagot, onnét mentek a tanácsházára, szintén kiszabadították az összes őrköt, vagyis a rabokat, vagyis a rabok, kiszabadítása elég simán ment. Odavonultak az ÁVO-laktanya elé, bevárták, amíg a sürgő nép 50 méterre [ér], és géppuskával, gépfegyverrel tüzet nyitottak rájuk és végigkaszálták a népet....

– Nagyon sok a halott, a sebesült?

– Akkor volt 48 sebesült, amikor belelőttek a népbe.

– Mit gondolnak az emberek, ahol azok a szörnyű harcok most Magyarországon folynak?

– Mindenki elkeseredett. Elkeseredetten harcol a szovjetek ellen és mindenki azt követeli, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki az országból. Rengeteg a halott, mindenhol, Budapesten. Győrben nem sok halott volt, ott nyolc volt az áldozat, de Óváron most mikor tüzet nyitottak az emberekre, elől voltak a kislányok, a gyári munkáslányok, férfiak, öregasszonyok, tüzet nyitott rá, egy százados adta ki a parancsot és így végigkaszálták az egészet, úgyhogy 48 sebesült lett ott rögtön, majd később behozták ezeket a kórházba, kórházban meghaltak, úgyhogy százon fölül van a halottaknak a száma, kétszázon fölül a sebesülteknek a száma. Nem volt kötszer, gyógyszer, iskolából kellett összeszedni mindent. Győr csak akkor tudta meg, hogy mennyi a halott Mosonmagyaróváron és milyen forradalom van, amikor mentőkért lett telefonálva és mentőket kért a kórház. Akkor jöttek Győrből a szabadságharcosok fegyverrel, fel-

fegyverkezve. Megadta a magyar csapat magát, a magyar katonaság, először nem akarta megadni magát, követelte a nép a katonákat ki a laktanyából. És akkor kiengedték fegyver nélkül, és akkor betódult a nép a laktanyába, és akkor fölfogták a fegyvereket és mentek az ÁVO-parancsnokságra, hogy adják meg magukat. Akkor megadta az magát, és így aztán adtak segítséget Óvár-nak. Lejöttek 12 teherautóval Óvárra, civilek, katonák, rendőrség, és lefegyverezték az ÁVO-t. Namost az ÁVO-nál, az ÁVO volt épületében akadémisták, civilek, katonák, akik átálltak a szabadságharcosokhoz, azok őrzik a laktanyát és azok vannak ott fölszerelve. És egy akadémiista az ideiglenes parancsnoka annak a résznek, akadémisták közül is elég sok halott lett, és borzalmas a helyzet Óváron és Győrben is, és Győrön túl Szentivánnál állítólag beásták az oroszok magukat, és ott isznak. És azt a hírt mondta a győri rádió később, hogy északa Győrt elintézik az oroszok. Ezt a támadást várták a győriek. A magyar honvédség megígérte, ottani alezredes, hogy ne féljen a győri lakosság, azért mert meg fogja védeni a győri várost, és meg fogja védeni Óvárt, és a többi. A pápai honvédség is segít a győrieknek. Győrből indítottak egy szerelvényt, Tátára, a tatai bányászokhoz, segítség, fegyveres alakulatokat, hogy azokat is segítsék.

– A tatai bányászok is fölkeltek?

– A tatai bányászok is, hogyne, azok mondták, hogy még bírják magukat, úgyhogy egész vonalon föl van rázódva minden.

– Általános sztrájk van?

– Általános, az egész ország felől.

– Milyen céllal jöttek most ki [a] magyarországi határon ide osztrák területre?

– Azzal a céllal jöttünk el, hogy gyógyszereket vigyünk el a sebesültek részére, a súlyos sebesültek életét meg tudjuk menteni. Kétszázon felül van a sebesültek száma [...] Előreláthatólag igen, ha nagyobb szovjet beavatkozások lesznek, akkor egész biztos. Jelenleg ezen a részen nem volt, Győr körül, szovjet beavatkozás, csak kimondottan kék ávósok.

– Mivel tudnánk önöknek segíteni, segítséget nyújtani?

– Segítséget lehetne nyújtani kimondottan a vöröskereszt útján gyógyszerrel.

– Önök most megint visszamennek sebesülten, fáradtan, elcsigázva, mégis kötelességtudóan teljesítik a rájuk bízott feladatot. Viszik a kötszert, az oszt-rák vért, a vöröskereszt által gyűjtött adományokat a többieknek. A harc folyik tovább. A szovjet erőszak ellen harcol a magyar nemzet.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

20.30: A új kormány

Janus kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 15.25-kor és 16.20-kor.

20.35: Miért maradtak ki a szociáldemokraták a kormányból?

Molnár József beszél a rendkívüli műsorban.

Ismétlés, elhangzott: 16.55-kor.

20.40: Eseménytörténet

Vasvári Gergely összeállítása.

Tovább sugározza műsorát a Pécsen megalakult forradalmi kormány. A nemzeti rádióállomás közli a forradalmi vezérkar utasításait is. A rádió felszólítja azokat a helységeket, ahol Kossuth-kokárdás honvéd- és rendőralakulatok vették át a vezetést, hogy a helyi tanácsok maradjanak hivatalukban, és támogassák a rendfenntartókat. Az ország egész területén újabb honvéd- és rendőralakulatok csatlakoztak a nemzeti szabadságharcához. A forradalmi rádióadás figyelmezteti a polgári lakosságot, hogy ha repülőbűgást hall, ne mutatkozzék, mert a szovjet gépek belegéppuskáznak az emberekbe. Végezetül a forradalmi kormány rádiója felhívja a harcolókat és a lakosságot, hogy ne adjon hitelt a kommunista kormány és rádió ígéreteinek. [...]

Budapest élelmezési helyzete válságosra fordult. A pesti kommunista rádióadás népszerű operetteket játszik. Jelentés a nyugati határszélről. Magyar-óvárról egy sebesült magyar katona gépkocsit vezetett Nickelsdorf közelébe, és orvost hozott magával, aki a gyógyszerek és kötszerek átvételéről tárgyalt. A magyar katona azt mondotta: Üzenjük az egész világnak, hogy utolsó csepp vérünkig küzdünk szabadságunkért és függetlenségünkért.

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

20.50: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 18.35-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

KOMMUNISTÁVAL NINCS EGYÜTTMŰKÖDÉS! KOMMUNISTA VEZETÉS ALATT NINCS TERMELÉS, NINCS MUNKA! GYILKOSOK KORMÁNYA ALATT NINCS ÉLET!

21.00: Hírszolgálat

Washington. A nyugati nagyhatalmak elhatározták, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsának összehívását kérik a Szovjetunió magyarországi katonai beavatkozásá-

nak ügyében. A nyugati nagyhatalmak lépésére előreláthatólag még a mai napon sor kerül. Az Egyesült Államok, Franciaország és Anglia a sürgősség kimondását kívánja. Az amerikai külügyminisztérium szóvivője kijelentette, hogy Dülles külügyminiszter ma beszédet mond, amelyben fontos nyilatkozatot tesz a magyarországi helyzettel kapcsolatban. New York-i ENSZ-körökben úgy tudják, hogy a három nyugati nagyhatalom az emberi jogok megtiprása és a magyar békeszerződés megsértése miatt emel vádat a Szovjetunió ellen a világszervezetnél. Pearson kanadai külügyminiszter ma kijelentette, hogy a szovjet csapatok magyarországi vérengzésének ügyét azonnal az ENSZ elé kell terjeszteni. A világ országainak az a kötelessége, mondotta Pearson, hogy megakadályozzák a további vérontást Magyarországon, és hozzásegítsék a magyar népet ahhoz, hogy szabadon dönthessen jövőjéről.

Murphy amerikai külügyi államtitkár ma magához hívatta a budapesti kormány washingtoni képviseletének vezetőjét. Murphy megkérdezte a budapesti kommunista követet, helyesli-e a kormány a szovjet csapatok beavatkozását Magyarországon, különös tekintettel azokra a jelentésekre, amelyek szerint a szovjet csapatok magyarokat öltek meg. A washingtoni magyar kommunista követség vezetőjének válasza az volt, hogy a szovjet csapatok beavatkozása a magyar felkelés leverésében teljesen jogszerű, és összhangban áll a varsói paktum rendelkezéseivel. A követség vezetője ezt követően tiltakozott az ellen, hogy a szovjet csapatok magyarországi beavatkozását az ENSZ elé vigyék. Tiltakozását azzal a nyilvánvalóan valótlan állítással támasztotta alá, hogy a felkelést már tegnap este leverték, és az elszigetelt csoportokat, amelyek még ellenállnak, még ma délelőtt felszámolják.

Bécs. A Bécsbe érkezett újságírók elmondották, hogy Budapest és a nyugati határ között úgyszólván csak szabadságharcos alakulatokkal találkoztak. [...] A Szabad Győr Rádiója tegnap estig még egyedül adott, de miután Magyaróvárról is győzött a nép, a mosonmagyaróvári adóállomás is bekapcsolódott a szabad győri adóállomás közvetítésébe. A szabad győri adó, mint jelentette, besugározza úgyszólván az egész Dunántúlt, Győr, Komárom megyét, Vas megyét, Zala megyét is. A szabad győri rádió több mint a fél Dunántúlt tájékoztatja a szabadságharcosok hősies küzdelmének eredményeiről. A magyar éterben újabb titkos adó jelentkezett. A 402 méteres középhullámon jelentkező szabad adó jelentést adott a szabadságharcosok helyzetéről. E szerint Budapest északi kerületei a szabadságharcosok kezén vannak. A szabadságharcosok tartják kezükben Csepelt is, továbbá Szolnokot. A titkos adó jelentése szerint a Budapesten megalakult kormánynak nincs cselekvési szabadsága. A kormány több tagja szovjet fogságban van.

A szabad világ minden részében szimpátiatüntetéseket rendeznek és hivatalos formában is állást foglalnak a magyar szabadságharcosok mellett. A francia és az olasz parlament – a kommunisták kivételével – lelkesen megéljenzte a magyar szabadságharcot és együttérzéséről biztosította annak résztvevőit. Brüsszelben a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége kiált-

ványt adott ki, amelyben bejelentette, hogy a szervezethez tartozó 54 millió szabad munkás a függetlenségükért és szabadságukért harcoló magyarok mellett áll. A kiáltvány követelte a szovjet csapatok távozását, és a szabad választások megtartását Kelet- és Közép-Európában. Nyugat-Berlin városi tanácsa felhívta a város lakosságát, hogy ma este ablakába tett égő gyertyával emlékezzék meg a magyar szabadságharc hősi halottjairól. A tanács egyidejűleg bejelentette, hogy a Német Vöröskereszt útján orvosi segítséget küld Magyarországra. Róma templomaiban holnap azért imádkoznak, hogy végre a béke legyen úrrá Magyarországon. A L'Osservatore Romano, a Vatikán lapja felhívja a Szovjetuniót, hagyja abba magyarországi vérengzéseit. Bécsben, Londonban és Párizsban tüntető tömegek vonultak fel a budapesti kormány követsége elé. Mindhárom városban a rendőrségnek kellett kivonulnia a követség személyzete testi épségének védelmére.

Egyidejűleg nagyarányú akció indult meg a világ minden táján a magyarországi harcok sebesültjeinek megsegítésére. [...] A német rádióállomások ma délutántól kezdve úgyszólván óránként ismertetik a magyar helyzetet. A német rádióállomások riporterei elutaztak az osztrák-magyar határra. Beszámolóikban megszólaltatják a szabadságharcos csapatok tisztjeit. Egyes német tudósítók átmennek a határ menti magyar falvakba és városokba. A német adók hullámhosszán hallatszik a dunántúli nép örömmujjongása, és a magyar himnusz a nép tízezreinek ajkáról.

Varsó. A Daily Telegraph varsói tudósítója újból rátért Gomulka tervezett moszkvai útjának elhalasztására. Kiemeli, hogy a lengyel kommunista párt főtitkára és a párt egész vezetősége úgy döntött, hogy egyelőre nem utazik lengyel küldöttség Moszkvába. Időpontot esetleges későbbi látogatásra nem tűztek ki. Gomulka határozottan kitart a mellett a feltétel mellett, hogy mindaddig, amíg a Lengyelországban állomásozó összes szovjet csapatok nem tértek vissza kaszárnyaikba, addig a moszkvai út nem jöhet szóba. A Daily Telegraph varsói tudósítójával illetékes helyen közölték, hogy a szovjet csapatok visszavonása túlságosan lassú ütemben folyik. Az angol lap tudósítója jelenti még, hogy Wyszyński bíboros szabadlábra helyezésének hírét hivatalosan még nem jelentették be. A bíborosnak ma meg kellett volna jelennie a poznańi érsek mai temetésén. Wyszyński bíboros azonban nem jelent meg a temetésen, csupán részvétáviratot intézett az érsekségre, és koszorút küldött az elhunyt sírjára. Beavatott körökben úgy tudják, hogy a szabadlábra helyezett Wyszyński körül még egyelőre azért tisztázatlan a helyzet, mivel a bíboros ragaszkodik primási funkcióiba való nyilvános és ünnepélyes visszahelyezéséhez.

21.10: Gallicus rövid kommentárja

Ők azt mondták, a nép uralma ellen a fasiszta reakció, a csöcselék, a söpredék, az alvilág kelt föl. Mi azt mondtuk, a politikai csöcselék, a politikai söpredék és politikai alvilág ellen a nép kelt föl. Nem egyes rétegek, nem

egyes osztályok, hanem a rendszer egyeteme. Tehát a párttagság is, amely egyébként sosem volt azonos a párttal. Tekintsük csak, a szabadságért harcoló Győr-Sopron megyében az ügyek vitelére ideiglenes nemzeti tanács alakult. A teljesen tehetetlen népellenes, népáruló budapesti kormányzattal szemben ez a nemzeti tanács a közhatalom független, önálló forradalmi szerve Győr-Sopron megyében. Történelmünk folyamán a megyék sokszor voltak már az ország szuverenitásának makacs és hősi védelmezői. Ez a hagyomány folytatódik a Győr-Sopron Megyei Nemzeti Tanács megalakulásában és mai forradalmi harcában is. A nemzeti tanácshoz csatlakozott a munkástanács, a katonatanács, a paraszttanács, az értelmiségi tanács és az ifjúsági tanács is. Mi több, ez a nemzeti tanács máától kezdve magában foglalja a Magyar Dolgozók Pártja győr-soproni intézőbizottságát, tehát a párttagságot is. Felvetjük a kérdést, Győr-Sopron megye lakossága a szabadságharchoz való maradéktalan csatlakozásában hol jelentkezik a fasiszta reakció, a csőcselék és a söpredék? Kik tartoznak az alvilághoz, a parasztok, a proletárok, az ifjú értelmiségiek vagy éppen a párttagság? De menjünk tovább. Ez a párttagság, illetve ennek nevében a megyei intézőbizottság a Szabad Győr Rádióján keresztül az ímént nyilatkozatot tett közzé. Ez a nyilatkozat megállapítja, nem ellenforradalomról van szó, hanem a dolgozó magyar nép jogos követelésének teljesítéséről. Ezért az intézőbizottság mélységesen elítéli azokat, akik fegyvert használtak a felkelő munkássággal és ifjakkal szemben. Melyik oldalon bitangol tehát a politikai alvilág, azon az oldalon-e, amelyik szabadságot kér a nemzetnek és kenyeret a polgárnak, vagy azon az oldalon, amely a szabadság és kenyér helyett sortűzzel és koporsóval fizet? Erre a kérdésre megfelelt a Győr-Sopron megyei párttagság, s vele együtt minden más megyék párttagsága is. Az intézőbizottság kiáltványában két intézkedést követel a budapesti kormányzattól. Az első az, hogy az ÁVH-t az egész országban oszlassák fel, fegyverezzék le, és a fegyvereket a magyar néphadsereg alakulatai vegyék birtokukba. A második az, hogy a magyarországi szovjet alakulatokkal szüntessék be a harcot, olyanképpen, hogy a szabad elvonulásuk által azonnal hagyják el Magyarországot területét.

21.15: A családok biztonságának fenntartásáról

Zoltán Károly beszél.

Paraszt testvéreim! A falvak nagy részében megsemmisültek a pártszervek, a tanácsok és visszavonhatatlanul eltűntek a népi demokrácia kommunista intézményei. Egyszerűen elsöpörte őket az a tény, hogy a kormány hatásköre összehúzóult, és csak a rádión tudja fenntartani kapcsolatát a vidékkel. Nincs normális összeköttetés a pártvonalon, a közigazgatásban, nincs központi gazdasági irányítás, és nem folyik a termelőmunka. Sem a városokban, sem a falvakban. Sőt, a forradalmi alakulatok számos vidéki csomópontban kezükben tartják a hatalmat. Az élet azonban, ha szűkebb keretek között is, de folyik tovább. És ennek biztosítása továbbra is elengedhetetlen. A rendszeres élelemellátás talán

falun a legkisebb gond. Ezzel szemben nagy szükség van arra, hogy azt az életközösséget, annak nyugalma és épségét védjük és oltalmazzuk. Ennek alapvető feltétele azonban a központi irányítás. Ebben a helyzetben tehát szükség van körültekintő, okos és forradalmi elszántságú emberekre, akik a körülmények pontos ismeretében képesek megfelelő intézkedések kiadására. A kommunista közigazgatás felbomlóban van, gondolkodni kell tehát a pótlásáról. Rendkívüli a helyzet, és éppen ezért rendkívüli megoldásokra van szükség. [...] A paraszt sem engedheti prédára állatait, felszerelését, terményeit és egyéb készleteit. Azt megvédeni azonban nemcsak joga, hanem feladata, hivatása is. A közösségi vagyon, termelőszövetkezet, állami gazdaság és más szövetkezeti kezelésben tartott érték... Nem közömbös a lakosság számára, hogy mi lesz ezeknek a sorsa. Nyilvánvaló, hogy akiket erőszakkal kényszerítettek arra, hogy feladják gazdasági önállóságukat, és átadják vagyonukat a közönsnek, mindent elkövetnek vagyonuk visszaszerzésére. Az is természetes, hogy azok, akik eddig a rendszer hű szolgálai voltak, kiutat keresnek mai kényelmetlen helyzetükből. Senki sem engedheti kallódni sajátját. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy birtokába vegye tulajdonát. De senkinek nem érdeke a rablás, a rongálás, hacsak az nem a fegyveres harc követelménye. A rendet tehát a körülményekhez képest fenn kell tartani. Illetve a faluközösség életét a lehetőséghez mérten nagyon is irányítani kell. Ebben pedig azoké a döntő szó, akik a nép bizalmát több évtized viharában érdemelték ki.

FIGYELEM, FIGYELEM! A NYUGATI HATALMAK AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE ELÉ VISZIK A MAGYARORSZÁGI FEGYVERES SZOVJET BEAVATKOZÁS ÜGYÉT. A VILÁG KÖZVÉLEMÉNYE A MAGYAR SZABADSÁGHARC MELLETT ÁLL!

21.20: Felelőtlen kormányalakítás

Gedeon Sándor hozzászólása Nagy Imre és társai kormányalakításához.

A második világháború történetéből már nem sokan emlékeznek Dánia nagyszerű népének hősiességére. A kis dán nép akkori állásfoglalása pedig mindmáig példamutató maradt arra, mit kell tenniök egy nemzet hivatott vezetőinek, ha erre az elnevezésre igényt tartanak. [...] A népszerű király kezdeményezésére és vele teljes egyetértésben az egész kormány lemondott azzal az indoklással, hogy a nép választotta, tehát a népet és nem az idegen megszállót kell szolgálnia. Ha úgy tetszik, Hitler nevezzen ki maga kormányt, már amennyiben erre képes. Mivel pedig a nemzetiszocialista diktátor nem tudott még egy csatlós gárdát sem összeállítani, hogy azt Koppenhága megüresedett miniszteri székeibe ültesse, Dániának akkortól kezdve egészen a háború végéig nem volt kormánya. A kormány nélkül maradt kis dán nemzet viszont értette a módját annak, hogy a megszállók életét megnehezítse, megkeserítse, és mindinkább lehetetlenné tegye a nagy múltú országban. Hogyha azoknak az embereknek, akik Magyarországon az államigazgatás csúcsára kapaszkodtak, csak a legcsekélyebb közülük is

volna a magyar nemzethez, akkor most, [amikor] az idegen hatalom barbár csapatai az ostromállapot jegyében újból megrohanták városainkat és falvainkat, nem alakítottak volna semmiféle kormányt. Hagyták volna, hogy a szovjet haderők katonai kormányzata intézze az ügyeket úgy, ahogy tudja. Mindazok, akik Nagy Imre statáriális kormányában hivatalt vállaltak, végérvényesen leleplezték a magyar nép előtt azt, hogy kizárólag a népelnyomó moszkovita önkényuralom kegyéből élnek.

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSE A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK!

21.25: Nemzetközi sajtószemle

A nyugati sajtónak nem mellékes szerepe volt abban, hogy washingtoni bejelentés szerint elhatározták: az Egyesült Nemzetek Szervezete elé viszik a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét. Mindenekelőtt szemléltetést adunk a szabad sajtó követeléséből.

FIGYELEM, FIGYELEM! A NYUGATI HATALMAK AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE ELÉ VISZIK A MAGYARORSZÁGI FEGYVERES SZOVJET BEAVATKOZÁS ÜGYÉT. A VILÁG KÖZVÉLEMÉNYE A MAGYAR SZABADSÁGHARC MELLETT ÁLL!

21.35: Kit terhel felelősség a magyarországi öldöklés miatt?

Károly atya beszél.

Ismétlés, elhangzott: 19.40-kor.

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!

21.45: A nemzetközi határozmányokról

Lovas László beszél.

Ismétlés, elhangzott: 18.20-kor.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIAK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSETEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

21.55: A Fekete Hang

Ismétlés, elhangzott: 19.20-kor.

22.00: Hírszolgálat
New York. A nyugati nagyhatalmak elhatározták, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsának összehívását kérik a Szovjetunió magyarországi katonai beavatkozásának ügyében. Az Egyesült Államok, Franciaország és Anglia az ENSZ Biztonsági Tanácsának elnökéhez intézett levelében rámutat arra, hogy a szovjet katonai csapatok beavatkozása a magyar nép jogainak súlyos megtiprását jelenti. Azokról a jogokról van szó, amelyeket a nagyhatalmak a magyar békeszerződésben biztosítottak. Az Egyesült Államok, Franciaország és Nagy-Britannia ezért azt kéri, hogy a magyar ügyet tűzzék a Biztonsági Tanács napirendjére. A nyugati nagyhatalmak a sürgősség kimondását kérik. A Biztonsági Tanácsnak kell majd eldöntenie, hogy milyen intézkedésekre lesz majd szükség Magyarországon. Az Atlanti Tanács főtitkára kijelentette, hogy az atlanti szervezet tanácsa ma foglalkozott a magyarországi szabadságharc ügyével. Az Atlanti Tanács figyelemmel kíséri a további fejleményeket.

Pearson kanadai külügyminiszter ma kijelentette, hogy a szovjet csapatok magyarországi vérengzésének ügyét azonnal az ENSZ elé kell terjeszteni. [...] Helmer osztrák belügyminiszter felszólította Ausztria népét, hogy adjon meg minden segítséget a magyarországi menekülteknek. Helmer utalt arra, hogy a menekültek megsegítése és a menedékjog biztosítása nem egyedüli kötelessége Ausztriának. Segíteni kell a menekülteket, hogy hozzájussanak a szükséges élelmiszerekhez, gyógyszerekhez és ruhákhoz is.

E percben érkezett hír szerint a Biztonsági Tanács holnap este ül össze, hogy megvizsgálja a szovjet csapatok magyarországi beavatkozását.

Róma. XII. Pius pápa apostoli körlevelet bocsátott ki a világ minden püspökének. A szentatya a körlevélben felhívja a katolikus hívőket, hogy imádkozzanak Magyarorszáért és Lengyelorszáért. A L'Osservatore Romano az apostoli körlevél szövegét még az éjszaka folyamán külön kiadásban közli.

Bécs. Magyarországon változatlan hevességgel folynak a harcok. [...]

A Szabad Győr Rádiójában ma este kiáltvány hangzott el, amely a párt Győr-Sopron megyei intézőbizottságának megalakulását jelenti be. [...] A magyar éterben újabb titkos adó jelentkezett. A 402 méteres középhullámon jelentkező szabad adó jelentést közölt a szabadságharcosok helyzetéről. [...]

Nagyarányú akció indult meg a világ minden táján a magyarországi harcok sebesültjeinek megsegítésére. [...]

Pozsony. A csehszlovák-magyar határvonal szombat reggel óta csaknem hermetikusan le van zárva. A két ország között szünetel mindennemű forgalom, és megszakadt a távbeszélő-összeköttetés is. A magyar határőrség a határvonal különböző pontjain Magyarországra igyekvő gépkocsikat feltartóztatta, és nem engedte Magyarországra területére. Szlovákia lakossága a rádióból értesült arról, hogy Magyarországon súlyos harcok dúlnak. A budapesti kormány pozsonyi főkonzulátusát a magyarok tömegei ostromolták, tájékoztatást kérve a magyarországi eseményekről. A főkonzulátus beosztottjai semminemű tájékoztatással nem szolgáltak, azt mondták, hogy nincs összeköt-

tetésük Budapesttel, kizárólag a budapesti rádió híradásaiból értesülnek az eseményekről. A pozsonyi főkonzulátus tisztviselői közül többen megkísérelték, hogy ma reggel Rajkánál átkeljenek Magyarországra; a határőrség azonban kijelentette, hogy pillanatnyilag ez nem lehetséges.

Varsó. A *Daily Telegraph* varsói tudósítója újból rátért Gomulka tervezett moszkvai útjának elhalasztására. [...]

22.10: A magyar ügy az ENSZ elé kerül A szovjetek elutasították a magyar ügyet a Biztonsági Tanácsban. Balogh Balázs beszél. [...] Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor.

22.15: Agrárius üzenete a parasztoknak A magyar parasztok a földet megkapják. A harcok még ebben a pillanatban is folynak. Közben új kormányt jelentettek be. [...] A 25 tagú miniszteri lista 23 tagja eddig is szerepet vitt és a sztálini időszakot kiszolgált kommunista. A pártból nem telt már új garnitúra sem, mert már nincs is mögöttük párt. A párt széthullott az első megmozdulásra, és a párttagok elsőik között voltak, akik szembefordultak a moszkovita hóhérokkal. Hol van itt az a széles körű, a nép minden rétegét magában foglaló demokrácia, amelynek ígéretével óráról órára akarták lefegyverezni a nemzeti összefogásba tömörült népünket? Talán Tildy Zoltán nyújtana ebben a garnitúrában valami garanciát, aki egyszer már elárulta a paraszti népet? Akivel még csak néhány napja olvastatták be szimpátianyilatkozatát a parasztság által gyűlölt szocialista gazdálkodás dicsőítésére? A dicső szabadságharc elsöpörte falun a pártszervezeteket, a kolhozokat és a kommunista intézményeket. Ezeket már soha visszaállítani nem lehet, de Tildy Zoltán személye nem biztosíték arra, hogy nem tesznek-e rá kísérletet. A másik két nem kommunista miniszterről nem tudjuk, mi vitte őket ebbe a véreskező, nemzetgyilkos moszkovita társaságba. Egy bizonyos, hogy a kormány még nem adott nyilatkozatot és nem adott magyarázatot, ez a két miniszter sem, hogyan és milyen biztosítékkal került a kormányba. Azt a követelést sem tudták teljesíteni, hogy azonnal beszüntessék az idegen hadsereg gyilkolását. Ez a kormány nemhogy megnyugtató lenne, de lázító. Nemhogy azonnali programot adtak volna, ehelyett újabb támadást, a legbrutálisabb beavatkozást rendelték el szabadságharcosaink ellen. Fegyverletételt követelnek. A szabadságharcosoktól nem lehet fegyverletételt követelni. Velük lehet tárgyalni, vagy a tárgyalások megkezdésére fegyverszünetet kötni. Ez lett volna az új kormány első kötelessége. Megadást csak törvényes kormány követelhet, aki mögött a nép áll és nem idegen hatalom szuronyával akarja megtartani az önkényuralmat.

22.20: Az utolsó huszonnégy óra története Jelentések az európai városokból. [...] Ismétlés, elhangzott: 19.25-kor.

22.35: Széljegyzetek

Janus, Igaz Valér és Zoltán Károly glosszái.

Ismétlés, elhangzott: 17.50-kor.

Bell ezredes: Egyik kutya, másik eb. Semmi sem igazolhatja meggyőzőbben az új kormánylista természetét, a nagy hangon bejelentett változásokkal szemben a valódi állapotokat, mint az új honvédelmi miniszter személye. Janza Károly,¹¹ az új honvédelmi miniszter úgynevezett káderét, még a legvonalasabb sztálinista is csak szívrepesve hallgathatja. 1945-ben az akkor 44 esztendőes vasesztergyályos, mint a hírhedt Soltész betörőbanda tagja, rendőrkézzre került és másfél esztendőt ült Vácott. Ez a múlt elegendő volt ahhoz, hogy 1949-ben már a Ganz Hajógyár igazgatói székébe kerüljön. Janza barátunkat viszont jobban csábította az egyenruha. Farkas Mihály felszólítására elvégzett egy öthetes, úgynevezett parancsnoki tanfolyamot, amely után egyenesen a honvédelmi minisztériumba került mint ezredes. Szaktudását bizonyítandó, azonnal likvidáltatta Király Béla tábornokot hat magas rangú társával együtt. Az egykori tisztek eltüntetésére jogcím: titoista beállítottságuk. Ez az utóbbi körülmény üt szöveget a fejünkbe. Elhiszük Nagy Imrének, hogy Janza elvtárs származása, priusza és katonai előképzettsége kiválóan minősíti kormánya hadügyminiszteri tisztségére. Csak azt nem értjük, hogy miként egyeztethető össze a legújabb szerepköre Király Béláék likvidálásával. Vajon ezt is letárgyalták Titóval?

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ! / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

22.45: Felelőtlen kormányalakítás

Gedeon Sándor hozzászólása Nagy Imre és társai kormányalakításához.

Ismétlés, elhangzott: 21.20-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KÍS SZELLŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

22.50: Bell ezredes üzenete

A szabadságért küzdő magyar katonákhoz.

Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor, 17.40-kor és 18.45-kor.

23.00: Hírszolgálat

New York. A nyugati nagyhatalmak elhatározták, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsának összehívását kéri a Szovjetunió magyarországi katonai beavatkozásának ügyében. [...] A Biztonsági Tanács holnap este 8 órakor ül össze, hogy megvizsgálja a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét.

¹¹ Janza Károly 1945-ben a Ganz Hajógyár üzemi bizottságának elnöke, a gyár első munkásigazgatója volt.

Ceesmay, az Atlanti Tanács főtákará kijelentette, hogy az atlanti szervezet tanácsa ma foglalkozott a magyarországi szabadságharc ügyével. [...]

Róma. XII. Pius pápa apostoli körlevelet bocsátott ki a világ minden püspökének. Felhívta őket, imádkozzanak a kelet-európai népekért, különösen Magyarországiért, hogy az igazságon és szabadságon alapuló béke legyen úrrá a földnek ebben a részében. Ha egy nép belső rendje megbomlik, azt nem lehet fegyveres erővel, az ország lakossága ellen alkalmazott erőszakkal helyreállítani. Nem alkalmasak erre a hamis elméletek, amelyek a lélek rombolására, az egyház jogainak megsértésére, a keresztény lelkiismeret megrontására irányulnak. A szabadság vágyát külső erőszakkal örökre elnyomni nem lehet. XII. Pius pápa megemlékezett arról, hogy a magyar nemzet milyen mélységesen hű hitéhez, amint annak az Eucharisztikus Kongresszus idején maga is tanúja volt. Bizonyosak vagyunk abban, mondotta XII. Pius pápa, hogy az istentelen kommunizmus nem tudta és nem tudja kiszakítani az emberek lelkéből ősei hitét. Kérjük a katolikus egyház püspökeit, imádkozzanak a világ minden táján az elnyomott nemzetekért.

Bécs. Magyarországon változatlan hevességgel folynak a harcok. [...]

Párizs. Gruenther tábornok, az atlanti csapatok főparancsnoka kijelentette, hogy egyelőre még nem lehet tiszta képet alkotni a magyar szabadságharcról. Annyi azonban már most is bizonyos, hogy a vasfüggöny mögötti államokban még nem volt olyan elemi erejű felkelés, mint a most folyó magyar szabadságharc.

Pozsony. A csehszlovák-magyar határvoal szombat reggel óta csaknem hermetikusan le van zárva. [...]

23.09: Felhívás a szovjet katonákhoz

Figyelem! Figyelem! A szovjet hadsereg katonáihoz intézünk felhívást. Szovjet katonák! Szakaszzetők, tiszték, kik ma Magyarország területén álltok! Ne lőjete a magyarokra! Hagyjátok meg a magyar munkásoknak és parasztnak a szabad élet lehetőséget és [a] békét! Ne harcoljatok a magyar csapatok ellen! Hagyjátok, hogy magyarok szabadon harcolhassanak a magyar szabadság kivívásáért!

23.10: Gallicus rövid kommentárja

Ismétlés, elhangzott: 21.10-kor.

23.15: Miért maradtak ki a szociáldemokraták a kormányból?

Molnár József beszél a rendkívüli műsorban.

Ismétlés, elhangzott: 16.55-kor és 20.35-kor.

23.20: Rendkívüli riport

Helyszíni jelentés az osztrák-magyar határról.

Ismétlés, elhangzott: 20.20-kor.

23.30: A szovjet hadsereg tettei

Vasvári Gergely összeállítása.

A londoni Daily Mail tudósítója, Noel Barber beszámolója így hangzik: „Tegnap, pénteken a magyar főváros megrázó és szomorú képet nyújtott. A házak ablakaiból majd mindenütt fekete zászló leng. A város gyászol és szenved. A negyedik napja tartó csatában ezrek és ezrek esnek el, ezrek sebesülnek meg azért, hogy a magyar nép vállalról lerázzák a szovjet igát. Az utcák és a nemrég még gyönyörű terek a pusztulás képét mutatják. A város nehezen jut élelemhez. A felkelők sokat szenvednek, mégsem tágítanak, nem adják fel a harcot. Tegnap éjjel a harcok színhelyén voltam, amelyek a Lánchídnál tomboltak. Két szabadságharcos a szemem előtt halt meg, az egyik karjaiban lehelt ki a lelkét. Most, amikor ezeket a sorokat papírra vetem, újabb ágyútűz zaja hallatszik ide, körülbelül 1 km-re lehet innét a heves összecsapás. A szovjet csapatok válogatás nélkül tüzelnek az emberekre. Szemem láttára 20 percig zúdítottak golyózáport egy tömegre, amely fegyvertelen volt, és nem tett mást, mint szabadságért kiáltott. A Duna mindkét oldalán szovjet páncélosok vonulnak fel. A szabadságharcosok nem rettennek meg a szovjet páncélosoktól. Legalább 30 felrobbantott tankot láttam. A felkelők egyszerű üvegpalackot töltenek meg robbanóanyaggal. Ezt a fegyvert sokan Molotov-koktélnak nevezik. A szabadságharcosok a kilőtt tankokat és kiégett villamoskocsikat arra használják, hogy barikádokat építsenek belőlük az előnyomuló szovjet tankok ellenében. Fák ledöntésével és villamossínek leszaggatásával ugyanezt a célt szolgálják.” Noel Barber ezután megrázó szavakkal írja le az oroszok egyik leggyalázatosabb bűntettét: „A kora reggeli órákban nagy tömeg volt együtt a Parlament előtti téren. A tömeg teljesen fegyvertelen volt, és nagy számban voltak ott asszonyok is. A térre szovjet páncélosok érkeztek, és kitűzték a magyar zászlót. A tömeg erre megtapsolta őket. A szovjet katonák barátságosan integettek, a nép békésen körülvette a tankokat. A páncélosok aztán lassú mozdulattal áthúztak a tér másik felére. Tizenketten voltak. A tömeg fellelkesülve a szovjet tankokra kitűzött magyar zászlókon, és az orosz katonák barátságos magatartásán, a nemzeti himnuszt kezdte énekelni. Ebben a pillanatban azonban iszonyatos dolog történt. A szovjet páncélosok tüzet nyitottak a tömegre. Előzetesen nem volt semmi figyelmeztetés. Senki sem szólította fel a tömeget, hogy oszljon. Ez gyilkosság volt! Közönséges, hidegvérű gyilkosság. Senki sem menekülhetett, oly nagy volt a tömeg, sehová sem lehetett elbújni, és asszonyok és gyermekek a 20 percig tartó pergőtűzben, tehetetlenül várták, mikor kerül rájuk a sor, mikor éri őket a halál. Ezek a részletek ma már mind ismeretesek a nyugati világ előtt, és az egyszerű polgárok éppúgy tudnak róla, mint a vezető politikusok. Ez az eset – írja a lap tudósítóvégezetül – az oroszok brutalitásának jellemző példája.” [...]

A Daily Telegraph budapesti kiküldöttje, Gordon Shepard ezután a város képét írja le, és a harc kezdetéről számol be: „Budapest ostromlott város. A hidak bejáratát mindenhol szovjet páncélosok zárják le. Ugyanez a helyzet a

nagy utcakeresztezéseken. Mindenütt kiégett tankok, felfordult villamoskocsik, szerteszét heverő autóroncok. A kövezetet üvegszilánkok halmaza tölti be. A villamosvezetékek mindenütt a földön hevernek vagy szétszakítva lógnak a levegőben. A harc megindulásakor kétségen kívül kiderült, hogy részt vesznek benne a magyar hadsereg alakulatai is a felkelők oldalán. A Kossuth Akadémia, a fiatal tisztek iskolája, teljes egészében már a harcok elején átállt a szabadságharcosokhoz. Más laktanyákat, mint a Hadik-laktanyát is, megostromolták a felkelők, és a katonaság megadta magát. Látam, amint a kaszárnnyákra törő tömeget maguk a tisztek vezették a fegyverraktárakhoz, és ellátták őket könnyű- és nehézfegyverrel, valamint lőszerez. Az oroszok magatartásán észlelni lehetett, hogy közülük sokan a tüntetőkkel rokonszenveztek, és haboztak, hogy lőjenek-e a tömegre. A vezetés azonban kíméletlen volt, és a szovjet fellépését brutalitás és embertelenség jellemzi."

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA VASÁRNAP ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

23.40: Az orosz hadsereg 1849. évi szerepe

Ismétlés, elhangzott: 16.35-kor.

23.45: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon!

Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor, 22.45-kor és 23.55-kor, valamint október 27-én 00.35-kor, 01.35-kor, 07.20-kor, 09.25-kor, 10.40-kor és 11.40-kor.

23.50: A Magyarországra érkező nemzetközi segítség

Első volt a segítséget felajánlók között a Nemzetközi Vöröskereszt genfi központja. A svájci rádió megszakította adását, és felhívással fordult a Magyar Vöröskereszthez. Felkérte mindazokat, akik az adást hallják, értesítsék a Magyar Vöröskeresztet, hogy azonnal telefonon, rádió útján vagy táviratilag közölje, mire van szüksége. A Nemzetközi Vöröskereszt genfi központjához egyébként sorra érkeznek a különböző országok vöröskereszt-egyesületeinek felajánlásai segélynyújtásra vonatkozóan. A svájci rádió közlése szerint a genfi vöröskereszt egyidejűleg 600 [adag] vérplazmát indított útnak Bécsbe, felkérve a hatóságokat, hogy a küldemény haladéktalan továbbításáról, illetve átvételéről gondoskodjanak. [...]

A segélyakció gyakorlati központja Ausztriában van. Szívet melegítő áradatban özönlik az Ausztriába küldött, és az osztrákok által adományozott gyógyszer, kötszer, ruhanemű és élelmiszer. Ennek a hatalmas arányú segélyakciónak néhány kiragadott részletét közöljük. A magyar szabadságharcosok gépkocsit küldtek az osztrák határra, és a lakosság segítségét kérték sebesült-

jeik részére. Az ausztriai hatóságok nyomban intézkedtek. A határvidéki kórházakból, valamint a vöröskeresztől azonnal gyógyszerrel, kötszerrel és vérrel megrakott mentőautók mentek ki a határra. A magyar szabadságharcosok átvették a küldeményt, és közölték, hogy később további segítségért visszajönnek, mert sok a sebesült. A bécsi vöröskereszt ezt követően nyomban rádiófelhívással fordult a vöröskereszthez és a bécsi kórházakhoz, gyűjtsenek vért a magyar sebesültek részére.

A miskolci rádió rendkívüli adásban közli a magyar munkástanács és diákszemélyiség felhívását. Ez hangsúlyozza, hogy a budapesti kormány még mindig nem teljesítette a két szervezet követeléseit, nem teljesítette azt a követelést, hogy a szovjet csapatokat azonnal vonják ki. A borsodi munkásság – mondja a felhívás – követeli a szovjet csapatok azonnali kivonulását. Követeli, hagyják abba a hadműveleteket és távozzanak az ország területéről. Borsod munkásosztálya erről a követelésről nem hajlandó lemondani és bejelenti a sztrájk folytatását.

A világ minden részében akció indult a magyar sebesültek megsegítésére. [...]

Párizs: Az atlanti csapatok főparancsnoka kijelentette, hogy egyelőre még nem lehet tiszta képet alkotni a magyar szabadságharcról. Annyi azonban már most is bizonyos, hogy a vasfüggöny mögötti államokban még nem volt olyan elemi erejű felkelés, mint a most folyó magyar szabadságharc.

Pozsony. A csehszlovák–magyar határ vonal szombat reggel óta csaknem hermetikusan el van zárva. [...]

00.09 Felhívás a szovjet katonákhoz

Oroszul és magyarul is elhangzik.

Szovjet katonák! Szakaszvezetők, tisztek, kik ma Magyarország területén álltok! Ne lőjete a magyarokra! Hagyjátok meg a magyar munkásoknak és parasztoknak a szabad életlehetőséget és [a] békét! Ne harcoljatok a magyar csapatok ellen! Hagyjátok, hogy [a] magyarok szabadon harcolhassanak a magyar szabadság kivívásáért!

00.10: Világra szóló csoda

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 12.10-kor, 14.10-kor és 16.10-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA VASÁRNAP ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSZE A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK!

00.20: A végső ütközetben

Horváth Béla verse.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 18.30-kor.

00.25: Kit terhel felelősség a magyarországi öldöklés miatt?

Károly atya beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 19.40-kor és 21.35-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA VASÁRNAP ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

00.35: A családok biztonságának fenntartásáról

Zoltán Károly beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 21.15-kor.

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSZE A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK!

00.40: Reflektor

Gallicus rovata.

Az új (?) kormányról.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 13.10-kor, 15.10-kor, 17.10-kor, 18.10-kor és 20.10-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA VASÁRNAP ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA. (Kis szünet után megismétlik.)

00.50: Bell ezredes üzenete

A szabadságért küzdő magyar katonákhoz.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 13.50-kor, 17.40-kor és 22.50-kor.

01.00: Hírszolgálat

New York. A nyugati nagyhatalmak kérésére, estére összehívták a Biztonsági Tanácsot, hogy megvitassa a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

A magyar szabadságharc ügye szerepelt tegnap az Atlanti Tanács ülésének napirendjén. [...]

Egy most érkezett jelentés szerint az osztrák–magyar határon tartózkodó szabadságharcosok körében kitörő lelkesedéssel fogadták az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülését. A döntésről osztrák tisztviselőktől értesültek, akik orvosságot és kötszert adtak át a szabadságharcosoknak.

Dulles külügyminiszter beszédet mondott a magyar helyzetről. Hangsúlyozta, hogy a második világháborúban a népek felszabadítására tett ígéreteket és az ENSZ Alapokmányát Kelet-Európában súlyosan megsértették. A hazafiúi érzés és az emberek szabadságvágya azonban olyan erő, amely végül is szétöri a szolgaság vasbilincseit. Ennek most drámai bizonyosságát látjuk Magyarországon. Magyarország hős népe szembenéz a vörös tankok ágyútűzével. Ezek a hazafiak még életüknél is többre becsülik szabadságukat. Mindazoknak, akik békében élvezik szabadságukat, kötelességük, hogy minden

rendelkezésükre álló eszközzel támogassák azt az ügyet, amelyért magyarok ma életüket adják.

Amerika továbbra is támogatni kívánja a világ rab népeit. Ezeknek a népeknek tudniuk kell, hogy Amerika gazdasági erejével segítségükre siet, ha termelésük ismét saját, és nem egy idegen kizsákmányoló hatalom érdekeit szolgálja. Dulles hangsúlyozta, hogy Amerika a felszabaduló népeknek nyújtandó támogatását nem fűzi politikai feltételekhez, nem katonai szövetségest keres bennük. Amerika egyetlen célja, hogy a magyar és a többi kelet-európai népet ott lássa ismét egy új, boldogabb, egy választófal nélküli Európában. Meg vagyunk róla győződve, mondotta az amerikai külügyminiszter, ha ezek a népek most kapják vissza függetlenségüket, ezzel mérhetetlenül megszilárdul a béke Európában.

Róma. XII. Pius pápa apostóli körlevelet bocsátott ki a világ minden püspökének. [...]

Bécs. A késő esti jelentések szerint változatlan erővel folynak a harcok Budapesten és több vidéki városban. [...]

A világ minden részében akció indult a magyar sebesültek megsegítésére. [...]

A Szabad Győr Rádiójában ma este kiáltvány hangzott el, amely a párt Győr-Sopron megyei intézőbizottságának megalakulását jelenti be. [...]

Varsó. A lengyel főváros rádiója bejelentette, hogy a szovjet csapatok Lengyelországban visszatértek támaszpontjukra. A rádió egy másik jelentése szerint Spychalski tábornok hadügyminiszter-helyettes értekezletre hívta össze a lengyel haderő parancsnokait és politikai tisztjeit. Az értekezleten megjelentek közül a rádió nem sorolta fel Rokosszovszkij szovjet tábornagyot, a lengyel hadsereg főparancsnokát. Varsóban elterjedt hírek szerint a kormány a legközelebbi napokban szabadon bocsátja Wyszyński bíborost.

01.09: Műsortájékoztató

Felhívjuk hallgatóink figyelmét, hogy 5 perc múlva folytatjuk adásunkat éjjel 2 óráig. Öt perc múlva kezdődő adásunkat a 417 méteres közép-, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon közvetítjük. A viszonthallásra 5 perc múlva. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

HIMNUSZ

01.15: A magyar ügy az ENSZ elé kerül

Balogh Balázs beszél. Ismétlés, elhangzott: október 27-én 19.10-kor és 22.10-kor.

01.20: A Magyarországra érkező nemzetközi segítség

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 23.50-kor.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 23.50-kor.

01.30: Miért maradtak ki a szociáldemokraták a kormányból?

Molnár József beszél a rendkívüli műsorban. Ismétlés, elhangzott: október 27-én 16.55-kor, 20.35-kor és 23.15-kor.

01.35: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 21.25-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK! AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

ÁLLAMVÉDELMI KÖTELEKEK, FIGYELEM! AZ ORSZÁG NAGY RÉSE A SZABADSÁG-HARCOSOK KEZÉN VAN. AZ OROSZOK MELLETT CSAK A HAZAÁRULÓK VANNAK!

01.45: Rendkívüli riport

Az osztrák-magyar határról. Ismétlés, elhangzott: október 27-én 20.20-kor és 23.20-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA VÁSÁRNAP ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSereg MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

01.55: Műsorzárás

Mai adásunknak vége. Búcsúzunk, kedves hallgatóink. Gondoljunk azokra, akik életüket adták nemzetükért, és a hősökre, akik harcolnak a szabadságért. Minden igaz magyarral együtt hisszük, hogy az áldozat nem hiábavaló és meghozza népünk szabadságát.

HIMNUSZ

07.58: Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

Jó reggelt, kedves hallgatóink. A Szabad Magyarország Hangjának műsorát vasárnaponként reggel 8 órától éjfélig sugározzuk a következő hullámsávokon. A 19 méteres rövidhullámon, egész napon át. A 16 méteren reggel 8 órától 22 óra 15 percig. A 13 méteres sávon 8 órától 21 óráig. A 25 méteres hullámon 8 órától 17 óráig és 21 óra 15 perctől éjfélig. A 41 méteren 19 óra 15 perctől éjfélig, a 31 méteres rövidhullámon 8 órától 11 óráig, 17 órától 19 óráig és 22 óra 30 perctől éjfélig. Végül a 49 méteren 23 óra 10 perctől éjfélig. Felhívjuk kedves hallgatóink figyelmét, hogy naponta közvetítünk különműsort éjfél után 40 perces kezdettel. Ezt az éjszakai különprogramunkat a 417 méteres középhullámon, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon sugározzuk. Kedves hallgatóink! Néhány másodperc múlva, 8 órakor megszólal tárogatónk hangja: „Szól a kakas már, majd megvirrad már.”

08.00: Hírszolgálat New York. A nyugati nagyhatalmak kérésére, estére összehívták a Biztonsági Tanácsot, hogy megvitassa a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

A magyar szabadságharc ügye szerepelt tegnap az Atlanti Tanács ülésének napirendjén. [...]

Egy most érkezett jelentés szerint az osztrák-magyar határon tartózkodó szabadságharcosok körében kitörő lelkesedéssel fogadták az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről szóló hírt. [...]

Az országon belül idegen csapatok hadműveleteket folytatnak. Magyarokat, férfiakat, asszonyokat és gyermekeket gyilkolnak és sebeznek meg. A magyar népnek a békeszerződésekben lefektetett jogait kíméletlenül eltiporják az idegen csapatok. A helyzet mindenképpen azt követeli, hogy a súlyos ügyet az ENSZ nemzetközi fóruma sürgősen megvizsgálja.

Dulles külügyminiszter beszédet mondott a magyar helyzetről. [...]

Bécs. Az elmúlt 24 órában heves harcok folytak Budapesten és számos vidéki városban. [...]

A világ minden tájáról tömegesen érkezik a gyógyszer, kötszer, valamint vérplazma a határra a magyar sebesültek részére. [...]

A Szabad Győr Rádiójában este kiáltvány hangzott el, amely a párt Győr-Sopron megyei intézőbizottságának megalakulását jelenti be. [...] A miskolci rádió rendkívüli adásban közli a magyar munkástanács és diákszemélyiség felhívását. [...] Egy másik, orosz nyelvű adásban a miskolci rádió felhívta a szovjet katonákat, ne harcoljanak a magyar munkások, diákok, az ifjúság ellen. A munkások jobb szocialista életért harcolnak, mondotta a miskolci rádió, ne legyenek eszközök a magyar nép jogos küzdelmének elfojtásában.

Budapest. A külföldnek szánt idegen nyelvű hírszolgálat keretében a budapesti MTI beszámol többek között arról, hogy egy Székesfehérvárott rendezett gyűlésen több személy a hallgatóság viharos helyeslése közepette javasolta, hogy az új kormány vegye fel a tárgyalásokat a szabadságharcban részt vevő ifjak képviselőivel.

A győri rádió éjszakai adásában követelte, hogy az ávós alakulatokat haladéktalanul oszlassák fel. A rend helyreállítását a hadsereg és a rendőrség egy-egy része vegye kezükbe. Gerő Ernőt haladéktalanul állítsák a bíróság elé.

Genf. A Vöröskereszt Szervezetek Nemzetközi Szövetsége az éjszaka folyamán közölte, hogy a magyarországi vöröskereszttől kapott telefonértesítés szerint a sebesültek száma 10 és 50 ezer között mozog. Budapestről segítséget kértek a sürgősség jellegével. A nemzetközi szövetség központjából nyomban felhívással fordultak a világ valamennyi vöröskereszt-szervezetéhez. A magyarországi felhívásban gyógyszereket, kötszert, élelmiszert kértek.

¹ Pierson Dixon (1940–1965) brit diplomata, a brit ENSZ-küldöttség vezetője az ENSZ Biztonsági Tanácsának összehívása után a következő nyilatkozatot tette: „A magyarországi helyzet mindnyájunk súlyos ügye.”

Közölték a genfi központban, hogy az Amerikai Vöröskereszt haladéktalanul 25 ezer dolláros hitelt nyitott meg a magyarországi szükségletek beszerzésére. Hollandia 2100 egység vérplazmát küld ma repülőgépen Bécsbe. Tegnap éjszaka Bonnból Bécsbe utazott különvonaton műtős nővérek nagyobb csoportja. A különvonaton nagy gyógyszerkészletet is visznek magukkal. Stockholmából közölték, hogy 1000 kg vérplazmát juttatnak Bécsen keresztül a magyaroknak. Washingtonban közölték, hogy az Amerikai Vöröskereszt kapcsolatba lépett a Magyar Vöröskereszttel, és haladéktalanul megtette a lépéseket nagy mennyiségű élelmiszer és gyógyszer elküldésére a magyarországi szabadságharc áldozatainak. Amerikai részről felkérték továbbá a vöröskereszt genfi központját, hogy legsürgősebben juttasson el a sebesülteknek 25 ezer szeretetsomagot. Ezt a küldeményt továbbiak követik majd. A genfi központon keresztül megállapodás jött létre, amelynek értelmében az amerikai segítyt az Osztrák Vöröskereszthez juttatják el, és ez gondoskodik a továbbszállításról az osztrák-magyar határra. Az amerikai csomagokban cukrot, lisztet, sűrített tejet, kodeint, jódot, tetanuszszerűmot, sztreptomicint és vitamintablettákat küldenek. Az Amerikai Vöröskereszt egyúttal külön gyűjtést szervezett a magyarországi lakosság megsegítésére.

Buenos Aires. Argentína fővárosában nagy tömeg tüntetett a szovjet nagykövetség épülete előtt a Magyarországon bevetett szovjet csapatok embertelen kegyetlensége ellen.

08.10: A magyar ügy az ENSZ elé kerül Balogh Balázs beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 19.10-kor és 22.10-kor, valamint október 28-án 01.15-kor.

08.15: Agrárius üzenete a parasztoknak Ismétlés, elhangzott: október 27-én 22.15-kor.

08.20: A családok biztonságának fenntartásáról Zoltán Károly beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 21.15-kor, valamint október 28-án 00.35-kor.

08.25: Rendkívüli riport Kova Kálmán Bécsből küldött jelentése.

Bécsből Magyarország felé a nickelsdorfi országúton szinte végeláthatatlan autósor halad a határ felé. Valamennyien a magyarországi események közvetlen közelébe akarnak jutni, osztrákok, külföldiek, újságírók, rádiós szakemberek, diplomaták. Az autósor szinte csak lépésben halad, akkora a tolongás. Fokozza a zavart a közlekedésben, hogy az osztrák honvédelmi minisztérium utasítása értelmében erős gépesített egységek vonulnak a határ felé. Az

autóoszlopokban civil kocsik és a katonai gépjárművek között sok helyet foglalnak még el azok a vöröskeresztes autók és egyéb teherjárművek, amelyek a bécsi lakosság és az osztrák nép természetbeni adományait szállítják a határ felé. Ugyanakkor az ellenkező oldalon alig egy-két autó jön át Magyarország felől. Akiknek sikerült keresztüljutni, azok megdöbbenő részleteket mondanak a jelenlegi helyzetről. A Dunántúlon lévő katonák letépték a vörös csillagot sapkájukról. Helyébe nemzetiszín kokárdák kerültek, és mindenki nemzetiszín karszalagot hord egész Nyugat-Magyarországon. Ezzel jelzik a szabadságharcosokhoz való tartozásukat. A határ menti ÁVO-laktanyákban – amint az egyik szabadságharcosá vált ávós tréfásan mondotta – bokáig gázoltak a sapkákról letéptett vörös csillagokban.

A haderő mindenben támogatja a lakosság antikommunista magatartását. A dunántúli községekben és városokban a vezető kommunisták nagy része elmenekült. A lakosság elkeseredésének és gyűlöletének jellemzésére egy döbbenetes miskolci esetről számolt be az a német asszony, aki ma délután érkezett osztrák területre. Elmondotta, hogy Miskolcon nagyobb tömeg gyülekezett. A kivonult ávósok parancsnoka eredménytelenül szólította fel őket, hogy oszoljanak szét. Erre tüzet vezényelt, ő maga pedig több kézigránát dobott a csoport felé, ahol történetesen sok bámészkodó gyerek is volt. A kézigránátok húsz gyermeket megöltek. A tömeg erre nekitámadt, a tisztet lefegyverezte és a szovjet hősök emlékművére akasztotta fel. Amikor a tisztet a tüntetők megtámadták, legénysége, amely fel volt fegyverezve, és elegendő lőszerrel is rendelkezett, azonnal gyáván szétfutott. Ugyancsak Felső-Magyarországról érkeznek szemtanúk, akik elmondották, hogy helyenként teljesen öletszerűen kisebb szovjet egységek jelennek meg. Ezek azonban tisztában lehetnek a lakosság hangulatával, mert halottápadtan szállnak le az őket hozó tehergépkocsikról, és egyelőre nem nyúlnak fegyverükhöz.

Kedves hallgatónk! Most rádióink Szentkereszt és Rábafüzes környékére kiküldött munkatársának tudósítását olvassuk fel.

Ma délben 12 órakor az osztrák lakossággal együtt néztük végig, amint Heiligenkreuz, magyarul Szentkereszt és Rábafüzes közötti határátjárónál a magyar határőrök a nemzeti lobogóról levették a vörös csillagot. Mozgalmas volt az egész határ. A szentgotthárdi vasútállomás közelében lévő hídról szintén nagyobb csoport hallgatta Szentgotthárd lakóinak tüntető felvonulását. A Kossuth-nóta hangjait hozta felénk a szél, amelyet a tömeg a következő követeléssel egészített ki: Szabad Magyarországot, ki az oroszokkal! Majd megindultak az őrtorony irányába, hogy annak tövéből kiabáltak át az osztrák területen is egyre jobban szaporodó tömeg felé. Gyertek segítségünkre, osztrákok! Barátaitok vagyunk! Segítsetek rajtunk! Nem akarunk orosz látni Magyarországon! Zászlódísz öltött a vidék. Kitűzték a nemzeti lobogót az őrtorony tetejére, a kaszagyárra, a selyemgyárra, majd később megjelent a templomtorony tetején is. Az ide-oda hullámzó tömeg örömmámorban fogadta a csillag nélküli nemzetiszín zászló megjelenését. A Himnusz, majd a

Kossuth-nótát énekelték Szentgotthárd lelkes lakói. A tömeg továbbvonult és Nagy Imre lemondását követelte. Le Nagy Imrével! Le Nagy Imrével! Néhány perc múlva tarka csoport közeledett a határ felé. Három zöld ÁVH-s [határőr], köztük egy főhadnagy, öt civil, két lány, három fiú és több munkás jött át az osztrák oldalra. Nemzetiszín zászlót hoztak magukkal, amelyet a küldöttség ünnepélyesen átadott az osztrákoknak. Reméljük, mondták, hogy jövődő barátságunk örökké fog tartani. Kijelentették, hogy Szentgotthárd lakossága az ÁVH-val együtt áll ellen a kormánycsapatok támadásának, az utolsó csepp vérig. Az ÁVH-s főhadnagyhöz fordultam, és megkérdeztem tőle, hogy mit szól honfitársai kijelentéséhez. Kérem, mi nem akarjuk már ezt az ócska rongyot hordani, ami rajtunk van, mondtotta a főhadnagy. A régi magyar egyenruhát szeretnénk felvenni. Mi is csatlakoztunk a felkelőkhöz, magunkévá tettük programjukat, mert beláttuk, hogy Rákosi és Gerő rendszere becsapott bennünket. Nekünk is az a véleményünk, hogy takarodjanak ki az oroszok.

A zászló átadását, az ünnepélyes jelenetet nagy ölelkezés, üdvölgözés és sírás követte. Majd újra elénekelték a Himnusz, és éltették a magyar szabadságot, kiabálván: Szabadságot Nagy Imre nélkül! A csoport ezután visszament magyar területre, és a többi őrtoronyra is felhúzták a nemzetiszín lobogót. A tömeg azután továbbvonult a vasúti töltés mellett, és átment a következő osztrák községbe, Mengersdorfba is, ahol ugyanaz a jelenet megismétlődött. Ezután a csoport civil tagjai elindultak az osztrák felségterület irányába. Nyomukba szegődtek a magyar hadsereg jelen lévő tagjai is, és az osztrák országutakon kart karba öltve önfeledten énekelték a Himnusz, a Kossuth-nótát, és egyre csak azt kiabálták, hogy az oroszok takarodjanak ki az országból. Mengersdorf lakossága nagy barátsággal megvendégelte őket. Szabadon mehetett, ki merre látott. Majd a csoport osztrák területen ismét átvonult Heiligenkreuzba, ahol szintén megvendégelték. Közéjük vegyülve elbeszélgettem velük. A szentgotthárdi nagytemplomban ma délelőtti ünnepélyes szentmise volt, amelyen megjelentek a selyemgyár, a kaszagyár dolgozói, de megjelentek a zöld és kék ÁVH tagjai is. A kék ávósok kezdetben ugyan húzódoztak a számukra szokatlan és merész vállalkozástól, de a tömeg felszólításának engedtek. Ha magyarok vagytok, ti is velünk jöttök.

Ezután a tanácsháza elé vonultak. Most már a kék ávósok is követték a tüntetőket. A zöld ávós parancsnok sapkáján még ott éktelenkedett a vörös csillag. A tüntető tömeg levette fejéről a sapkát, letépte róla a vörös csillagot, és nemzetiszín szalagot tűzött a helyébe. Az így összeverődött csoport azután együtt ment a tömeggel a templomba. A plébános nagy beszédet mondott, amelyben követelte Mindszenty József hercegprímás szabadon bocsátását. Mire után a nép az utcákon tüntetett tovább. Valaki elkiáltotta magát a tömegben: Szabadon a politikai foglyokkal! Mire betörték a börtönajtókat és kiengedték a foglyokat.

Az osztrák területen lakmározó szentgotthárdiak elmondták, hogy a városban béke és nyugalom van. A régi tanács még működik ugyan, de megalakult

egy új munkástanács, és ez már a következő rendes községi vezetőség előkészítését végzi. Az emberek új községi vezetőséget, új kormányt szeretnének. Új kormányt, Nagy Imre nélkül, aki meggyőződésük szerint elárulta a magyarságot, őbenne sem bízik senki. Teljesen új kormányt szeretnének, új emberekkel, és amíg az meg nem alakul, nem fognak dolgozni. Elég volt a rablásból, mondják a szentgotthárdiak.

08.39: Kit terhel a felelősség a magyarországi öldöklés miatt? A Magyar Rádió Károly atya beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 19.40-kor, 21.35-kor, valamint október 28-án 00.25-kor.

GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

08.50: Kalendárium

09.00: Hírszolgálat

(Hangkimaradás) ...képviselőjével. Szolnokon, Tatabányán, Zalaegerszegen, Pécsen és az ország különböző más városaiban bizottságok és tanácsok működnek ideiglenes jelleggel, és ezek különböző követelésekkel ostromolják az új kormányt, hangoztatva, hogy meghirdetett céljaik nem elégítik ki a szabadságharcosok követeléseit.

Genf. A Vöröskereszt Szervezetek Nemzetközi Szövetsége az éjszaka folyamán közölte, hogy a magyarországi vöröskereszttől kapott telefonértesülés szerint a sebesültek száma 10 és 50 ezer között mozog. [...]

Buenos Aires. Argentína fővárosában nagy tömeg tüntetett a szovjet nagykövetség épülete előtt a Magyarországon bevetett szovjet csapatok embertelen kegyetlensége ellen.

09.10: Riport a nemzetközi együttérzés megnyilvánulásáról

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 23.50-kor és október 28-án 01.20-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

09.20: Rendkívüli riport

Az osztrák-magyar határról.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 20.20-kor és 23.20-kor, valamint október 28-án 01.45-kor.

09.30: A Fekete Hang

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 19.20-kor és 21.55-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK,

AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

09.35: Nemzetközi sajtószemle

A hazugság összeomlott, és megsemmisült. Ezek a napok, a magyarországi szabadságharcosok napjai alapjaiban rázták meg nemcsak a Szovjetuniót, de az egész világot. Amikor a hazugság megsemmisült, akkor pusztulásának hatása földrengésszerű. Ugyanez a jelenség volt megfigyelhető a hitleri hazugság lelepleződésénél, mielőtt még Hitler maga megsemmisült volna. Új korszakba lépünk talán át, és a korszak kezdetén a szabadság elé győztes ütközetet vívunk. Olyan korszakhoz érkezünk el, amelyben nem lesz hidegháború sem, mert a háborúra készülő hatalmat a körülmények átalakulása kényszeríti. Mindez csodálatos módon a kis Magyarországról indult el. Ezeket írta mai vezércikkében a [The] New York Times. A [The] Philadelphia Inquirer című amerikai lap a magyarországi lángban álló épületekről ír, a sok ezer halottról és sebesültről, és a szovjet hazugságok lelepleződéséről. A lap megállapítja, hogy a békés együttélés szovjet politikája és jelszava elhamvadt a budapesti tüzekben. A Kreml igazi arca kitörölhetetlen a világban. Ez az arc a terror, a támadás, a kegyetlenség, a zsarnokság arca – írja a lap. A cikk így folytatódik: „Valóban ez az igazi, a valóságos szovjet hatalom. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének joga a Szovjetunió felelősségre vonása. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének kötelessége feltenni a kérdést Hruscsovnak és társainak, hogy miért csúfolta meg ilyen szörnyűséges módon a szervezet alapokmányát.” [...]

Az amerikai sajtó rövid szemléje után most két nyugatnémet lap álláspontját ismertetjük. A Schwäbische Landeszeitung a következőket írja: „Magyarország nemcsak a sztálinisták ellen lázadt fel. A magyar nép az egész kommunista rendszertől, annak minden fajtájától szabadulni akar. Meg akarják semmisíteni az egész kommunista rendszert és hisznek abban, hogy eljött a nemzet szabadságának órája.”

Egy másik nyugatnémet lap, a Main Post Würzburger Nachrichten felveti a kérdést, hogyan robbant ki a csodálatos magyarországi szabadságharc. A lap azt vizsgálja, hogy vajon szabadulhat-e a diktatúra zsarnoki erejéből egy nép önmagában, külső segítség nélkül. A Main Post rámutat arra, hogy a legnehezebb probléma az elnyomatásban élő népek szempontjából a felkelés elindítása. Magyarországot például szovjet csapatok tartották eddig megszállva, a kommunista rendszer titkosrendőrök hálózatát építette ki az elmúlt években, az embereket állandóan figyelték, ellenőrizték és megbízhatósági szempontokból osztályozták.

09.45: Mindszenty bíboros hercegprímást engedjék szabadon! Ismétlés, elhangzott: október 25-én 17.45-kor, október 26-án 01.25-kor, 07.20-kor, 11.25-kor, 19.35-kor, 20.55-kor, 21.55-kor, 22.45-kor és 23.55-kor, valamint október 27-én 00.35-kor, 01.35-kor, 07.20-kor, 09.25-kor, 10.40-kor, 11.40-kor és 23.45-kor.

09.50: Versek

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 14.20-kor.

10.00: Hírszolgálat

New York. A három nyugati nagyhatalom kérésére, ma este összehívták az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy megvitassák a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...] Az ENSZ főtitkársága a kérésnek haladéktalanul eleget tett, és minden eddigi szokástól eltérően New York-i idő szerint délután 4 órára, közép-európai idő szerint este 8 órára összehívta a Biztonsági Tanácsot. A döntéshozatalhoz sem a Magyarországi Népköztársaság, sem a Szovjetunió ENSZ-bizottsága nem fűzött megjegyzést.

A Szabad Győr Rádiója ma reggel közölte, hogy Vas megyében nemzeti bizottság alakult, amely első nyilatkozatában felszólította a budapesti kormányt, haladéktalanul kösse meg a tűzszünetet a magyarországi szovjet parancsnoksággal. Az új kormány hasson oda, hogy a Szovjetunió kormánya minden késedelem nélkül jelentse ki a világ közvéleménye előtt, hogy alakulatait legkésőbb január 1-éig teljesen és végérvényesen kivonja Magyarország területéről. A szombathelyi szovjet parancsnokság tudomásul vette a Vas megyei nemzeti bizottság határozatait.

Az éjszaka folyamán a fővárosban további súlyos összetűzések voltak. A budapesti rádió is beismerte ezt, fegyveres göcök fennállásáról beszél ma reggeli adásában. A rádió közölte továbbá a honvédelmi miniszter és a szabadságharcosok főiskolai hallgatóival való úgynevezett egyetemi forradalmi tanács közti tárgyalások hírét. A beérkezett jelentések szerint Magyarország jelentős része továbbra is a szabadságharcosok kezén van.

A miskolci rádió tegnap éjszaka hangsúlyozta, hogy a budapesti kormány még mindig nem teljesítette a munkástanács és a diákpárlament követeléseit, először is azt, hogy a szovjet csapatokat azonnal vonják ki. [...]

A Szabad Győr Rádiójában kiáltványt olvastak fel, amely követeli az ÁVH azonnali feloszlátását Budapesten és az egész országban. [...]

A budapesti kormány irányítása alatt álló MTI a külföldnek szánt idegen nyelvű hírszolgálat keretében jelentéseket foglal össze, melyek világos képet nyújtanak arról, hogy a kormány vidéken sem ura a helyzetnek. Közölték például, hogy a bajai városi tanács kérdést intézett a kormányhoz: igazak-e azok a híresztelések, amelyek szerint szovjet csapatok valószínűleg hadjáratot folytatnak Budapesten? A honvédelmi miniszter válaszában megerősítette, hogy szovjet csapatok részt vettek, és továbbra is részt vesznek a szabadságharcosok elleni harcokban. Az MTI beszámol továbbá arról, hogy Debre-

cenben bizottság alakult és vette át az ügyek irányítását. Ez a bizottság elismerte ugyan az új kormányt, de hangsúlyozta, hogy ennek meghirdetett programja nem mindenben egyezik a debreceni tömegek követeléseivel.

Székesfehérvárott egy tömeggyűlésen több személy a hallgatóság viharos helyeslése közepette javasolta, hogy az új kormány haladéktalanul vegye fel a tárgyalásokat a szabadságharcban részt vevő ifjak képviselőivel. Szolnokon, Tatabányán, Zalaegerszegen, Pécsen és az ország különböző más városaiban bizottságok és tanácsok működnek ideiglenes jelleggel, és különböző követelésekkel ostromolják az új kormányt, hangoztatva, hogy annak meghirdetett céljai nem elégítik ki a szabadságharcosok követeléseit.

Nickelsdorf. Az egyik nyugati hírszolgálati iroda tudósítója több száz szavas jelentésben számol be az osztrák-magyar határ mentén uralkodó hangulatról. A tudósító elbeszélgetett a hegyeshalmi határon gyülekező magyarokkal, akik egybehangzóan hangsúlyozták, hogy ha Budapesten esetleg meg is szűnnek a fegyveres összecsapások, ez nem azt jelenti, hogy a szabadságharc megbukott, hanem azt, hogy győzött. A határnak e pontján minden magyar hatósági közeg nemzetiszínű karszalagot visel, folytatja jelentését a tudósító. Az egyik szabadságharcos elmondotta, hogy több városban, köztük Győrött is, a szabadságharcosok és a szovjet csapatok állásokba ásták be magukat. A szovjet egységek Győrött mindeddig nem nyitottak tüzet, hanem további parancsra várnak. A hegyeshalmi helyőrség hangsúlyozta a külföldi újságírók nagy csoportja előtt, hogy az egész magyar hadsereg, a határőrség és a vámkirendeltség a szabadságharcosokhoz csatlakozott. Olyan magyar csak az ÁVO tagjai között akad, aki magyarokra tüzelt.

Gépkocsikon szabadságharcosok több csoportja érkezett a nickelsdorfi határállomásra, hogy az elsősegély jellegű gyógyszer- és élelmiszer-küldemények átvételéről tárgyaljon. E csoportok tagjaihoz az összesereglett külföldi újságírók különböző kérdéseket intéztek. Milyen kormányt kíván a magyar nép? – hangzott az első kérdés. A válasz ez volt: olyan kormányt kívánunk, amely magában tömöríti mindazokat a pártokat, amelyek valóban a munkásság, a parasztság és a többi társadalmi réteg érdekeit képviseli. A következő kérdés ez volt: Hajlandók támogatni Nagy Imre kormányát? A válasz így hangzott: Mi, a magyar ifjúság, mindaddig nem akarunk hallani sem Nagy Imréről, amíg nem tisztázódik, hogy ő volt-e az, aki a szovjet csapatok beavatkozását kívánta, avagy sem. Ha ő volt, akkor takarodnia kell. A nyugati újságírók mindenképpen be akartak hatolni magyar területre, de ebben az osztrák határőrök megakadályozták őket, arra hivatkozva, hogy az újságíróknak nincs engedélyük a határ átlépésére. Végül mégis átengedték az újságírókat a magyar oldalra, ahol mindenki melegen üdvözölte őket. Az összegyűlt hatósági emberek és szabadságharcosok kérdésekkel ostromolták a nyugati újságírókat. Mennyit tud a Nyugat abból, ami Magyarországon lejátszott? Tud-e a szabadságharc győzelméről? A szabadságharcosok egyik képviselője kész nyilatkozattal állt az újságírók elé. Tájékoztassák a nyugati közvéleményt arról, hogy nem vagyunk haj-

landóak többé olyan rendszert támogatni, mint az előző volt, amelyet nem fűztek baráti kapcsolatok a Nyugathoz. Meleg barátságban kívánunk élni a nyugati népekkel. A határrendőrség egyenruháját viselő fiatal tiszt felkérte az újságírókat, közöljék lapjaikkal, hogy egyetlen határőr sem akadt, aki szabadságharcosokra tüzelt volna. Amint értesültünk a szabadságharc kitöréséről, mondtotta, leszakítottuk a vörös csillagot sapkáinkról, és egy emberként csatlakoztunk a szabadságharcosokhoz. A helyi lakossággal együtt megalakítottuk a munkásság és katonák tanácsát. Sohasem lennénk képesek arra, hogy magyar testvéreink ellen fegyvert emeljünk. Egyek vagyunk velük, egy a célunk. Mindenekelőtt azt kívánjuk, hogy a szovjet csapatok távozzanak innen, és aztután megteremtjük az igazi, demokrata szellemű rendet hazánkban.

10.10: A magyar ügy az ENSZ elé kerül Balogh Balázs beszél. Ismétlés, elhangzott: október 27-én 19.10-kor és 22.10-kor, valamint október 28-án 01.15-kor és 08.10-kor. **GYILKOSOKKAL NINCS BÉKE! AZONNAL VONJÁK VISSZA A SZOVJET CSAPATOKAT!**

10.15: Nagygyűlés New Yorkban Lázár Miklós tudósítása. Kedves hallgatóim! Most foglalja el a New York-i magyarság csoportja, szám szerint háromszáz, kijelölt helyét a Madison Square Garden középső bejárata előtt. Amikor a piros-fehér-zöld magyar nemzeti zászló, Kossuth Lajos 1852-es ajándéka feltűnik, tapsvihar fogadja a magyar színeket. A világ legnagyobb városának a szabadság áldásait élvező boldog népe tiszteleg itt a magyar hősiesség, az újból legendássá lett magyar hazaszeretet és szabadságimádat előtt. Az a szellem lángol fel itt, amely 104 év előtt a világszabadság championját, Kossuth Lajost köszöntötte.

Kedves hallgatóim, újból a terem három különböző részére fordul a közfigyelem. Magyar zászlók mögött újabb táblák emelkednek magasra, amelyeken angol és magyar nyelven ezek a felírások olvashatók: Hazafiakat gyilkoltatnak orosz tankokkal Budapest utcáin a hazaárulók. A moszkoviták a történelem bírói átkát el nem kerülhetik. Másik tábla: Magyar hősi halottak utolsó sóhaja visszhangzik a világon. A halk lehelet mennydörgéssé nő – Menjetek haza oroszok és pusztuljatok muszkavezetők! – ezzel haltak vértanúink százai. És egyre csak hangzik és visszhangzik a magyar csoportok együttes kiáltása: Murderers! Murderers! (Gyilkosok!) Bostonból és New Havenből Eisenhower gyűlésére érkezett republikánus vezetők elmondják, hogy a két régi egyetemi város tanulóifjúsága tüntetett a budapesti tömeggyilkosságok és a Vörös Hadsereg egyéb rémtettei ellen, amelyek áldozatainak egy része egyetemi hallgató. Az amerikai egyetemek diáksága az igazságszolgáltatás és történelmi felelősség szempontjából leg súlyosabban a budapesti kommunista kormány nemzet-

árulását ítéli el. Azt a cáfolhatatlan tény, hogy Nagy Imre és társai részük védelmére a Vörös Hadsereget hívták segítségül a közhangulat megrettentésére és a nemzeti felkelés vérbefojtására. Varsóban nem akadt lengyel muszkavezető. Budapesten a kiontott vér visszaszállt Nagy Imre, Kádár, Bata és társaik fejére. Amerikai közfelfogás, hogy Nagy Imréék elaljasodása s a magyarságtól elfajzása akkor érte el legmélyebb pontját, amikor a szabadjára engedett Vörös Hadsereg vérengzése közben világgá merte kürtölni a pesti rádió, hogy a magyar nép a szovjet-orosz gyilkosokat barátainak és magyarirtásukat baráti cselekedetnek tekinti. Nincs olyan törpe minoritás, amelyet Magyarországon magának mondhatna a kommunista címboráság. A pódiumon Eisenhower minden mondatát tapsvihar kíséri. Az elnök derűs, mosolygó arca egyszerre kőkémmé vált, és a szava harsog, mint a vezényszó. Magyarországról és Lengyelországról, férfairól, asszonyairól – mondja, s az óriási tömeg lélegzet-visszafojtó némaságban hallgatta – Amerika soha, soha meg nem feledkezik. Nemi felejtsük el a szabadság magyar előharcosait. Soha, soha! Kedves hallgatóink, és végül még egy tanulság. A nép azzal van és azzal lesz, aki mer a néppel lenni! Ezt Kossuth Lajos mondta.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

10.25: A végső ütközetben Horváth Béla verse. Ismétlés, elhangzott: október 27-én 18.30-kor és október 28-án 00.20-kor.

10.30: Beszámoló az esti, éjszakai és ma reggeli eseményekről Vasvári Gergely helyzetjelentése. Budapesten folynak a harcok, vidéken az ország túlnyomó többsége a nemzeti ügy katonáinak és tisztviselőinek ellenőrzése alatt áll. A dunántúli városokban és az ország középső és keleti részein is a községekben a nemzeti egység jegyében alakultak közigazgatási szervek. Az Államvédelmi Hatóságok nemzetáruló egységeit a lakosság sok helyen sikerrel leszerelte. A fölkelő erők az országban 4 rádióállomással rendelkeznek. Győr, Pécs, Miskolc és legutóbb Debrecen rádiója jelentkezett. [...] Dulles amerikai külügyminiszter beszédét mondott a magyarkérdésben. Dulles szerint óriási a jelentősége a magyar eseményeknek. A kelet-európai népek – mondotta Dulles – a második világháború után az emberi jogok megsértésével rabságba kerültek. A magyar nép hősi példája azonban azt mutatja, hogy a hazafiúi érzés és a szabadságvágy olyan erő, amely végül is széttöri a szolgaság vasbilincseit. Magyarország hőse népe szembenéz a szovjet tankok ágyútüzével. Ezek a magyar hazafiak az életükön is többre becsülik a szabadságot. Mindazoknak, folytatta az amerikai külügyminiszter, akik békében élvezik szabadságukat, kötelességük hogy

minden eszközzel támogassák azt az ügyet, amelyért ma a magyarok életüket adják. A rab népeknek tudniuk kell, hogy Amerika teljes gazdasági erejével segítségükre siet, amikor termelésük már nem egy idegen, kizsákmányoló hatalom érdekeit szolgálja. A felszabaduló népeknek nyújtandó segítséget Amerika nem köti politikai feltételekhez. Amerika egyetlen célja, hogy a magyar népet ismét ott lássa egy új, boldogabb, választófal nélküli Európában.

Amerika minden nagyobb városában óriási szimpátiatüntetések zajlanak le. Az amerikai szónokok Kossuth Lajos példáját emlegetik, és az amerikai egyetemi ifúság a magyar fiatalokról zeng hősi ódákat. Ma délelőtt London népe rendez óriási gyűlést a magyar szabadságharc mellett. Párizs és Róma, valamint a nyugatnémet városok is ünnepségekre készülődnek. Londonban az angol Munkáspárt vezére, Gaitskell² hosszú beszédben méltatta a magyarok hősiességét, és a szabadság megszerzésében mutatott bátorságát. Követelte, hogy Magyarországon legyen ismét szabad szakszervezet és rendezzenek szabad választásokat. Egyes hírek arról számolnak be, hogy az ország északi részén új szovjet csapatok lépték át a határt. Szolnioknál a szovjet haderő megkísérelt átkelni a Tiszán. A nemzeti forradalom hadserege azonban sikeresen szállt szembe, az oroszok elálltak tervük végrehajtásától.

Szombathelyen az orosz csapatok parancsnoka nyilatkozatot adott a szabadságharcosok kezén levő győri rádióknak. Tudomásul vette a szombathelyi nemzeti bizottság megalakulását. A győri szovjet parancsnok kijelentette, hogy az ő gyerekei együtt játszottak a magyar gyerekekkel, és nem akar harcolni a magyar szabadság ellen. Szombathelyen éppúgy, mint a többi magyar városban, megalakult a nemzeti egység bizottsága, és átvette az ügyek intézését.

A moszkovita klikk utasításaival az ország népe többé nem törődik. A forradalom, a nemzeti ügy iránti lelkesedés, a szabadság utáni mérhetetlen vágy magával ragadta az egész ország népét. A moszkovita klikk félrevezetésekkel igyekszik csökkenteni a nemzeti ügy győzedelmeskedését. Ma reggelre kiderült például, hogy a Nagy Imre-kormány földművelési minisztereként bejelentett Kovács Béla nincs is Budapesten vagy Gödöllőn, ahol a moszkovita kormányklikk állítólag tartózkodik. Kovács Béla Pécsen van, és nyilatkozott az új kormány összetétele ellen. Ez a kormány – mondotta Kovács Béla – nem képviseli a teljes nemzeti egységet.

A MEGSZÁLLÓ OROSZOK MAGYAR VÉRT ONTANAK! AZ EGÉSZ MAGYAR NÉP HARCOLÓ FIAI OLDALÁN ÁLL! MUNKÁSOK, MAGYAROK! NE JELENTKEZZETEK MUNKAHELYEITEKEN, AMÍG A SZOVJET EGYSÉGEK TESTVÉREINKET GYILKOLJÁK! PARANCSOLJÁK VISSZA LAKTANYÁIKBA A SZOVJET KATONÁKAT!

² Hugh Gaitskell (1906–1963) 1945-től parlamenti képviselő, a munkáspárti kormányokban több miniszteri posztot látott el, 1955-ben választották a konzervatív kormány ellenzékének vezérévé. 1956-ban határozottan ellenezte a szuezi akciót.

10.40: A Fekete Hang

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 19.20-kor és 21.55-kor, valamint október 28-án 09.30-kor.

PETŐFI ÍRTA: „FÖL, FÖL, HAZÁM, ELŐRE GYORSAN, / MEGÁLLNI FÉLUTON KIVÁNSZ? / CSUPÁN MEG VAN TÁGÍTVA RAJTAD, / DE NINCS ELTÖRVE MÉG A LÁNCI!”

10.45: Krisztus király ünnepe

Zoltán Károly megemlékezése.

Istentiszteletre, misére, ájtatosságra kondulnak templomaitok: harangjai. Legtöbbjük öreg, kopott harang. Kongó szava úgy hozzánőtt életetekhez, mint a pacsirta dala. De figyeljétek csak, mintha másként szólna. Ünnepre hív benneteket. Krisztust, a királyt ünnepeljük ma! De harangjaitok hangja ma még ennél is többet mond. Magyarok, parasztok, gyertek ebben a szorult helyzetben, gyertek az Isten házába, és keressétek oltalmát annak, aki benneteket cserben még sohasem hagyott. Emberek, halljátok meg harangjaitok üzenetét! [...] Tegnap érkezett a hír, Szentgotthárdon az emberek felszabadult lélekkel tüntettek és ünnepeltek. A forradalmat, a szabadságot ünnepelték. Amikor ünnepi nagymisére vonult a város lakossága, vele tartott a határőrség, a zöld ÁVH is. A kékek, esztendők gonosz megátalkodottjai azonban vonakodtak. A lelkes tömeg így biztatta őket: „Ha magyarok vagytok, velünk jöttök ti is.” És a kék ÁVH-sok engedelmesen követték a nép hívását. Esztendők vastag, rideg válaszfalai omlottak le a szabadság lehetétől, és a testvéri szeretet új szövetsége kovácsolódott addig egymást gyanúsan méregető magyarok között az ünnepi nagymise hangulatában. Ady látónoki képességével, és fajtájáért rajongó szeretetében így fejezte ki ezt a mindent feloldó hangulatot: „Nem volna más vallás, / Nem volna csak ennyi: / Imádni az Istent, és egymást szeretni.” Menjetek magyarok, a leghűsebb szövetséges Isten segítségét kérni a hazában, falvakban, városokban egyaránt. És ne feledkezzetek meg azokról sem, akik ma fegyverrel a kezükben, talán éppen kemény harcok közepetté vigyáznak rátok és harcolnak a magyar szabadságért.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELÝ CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEK BŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

10.50: A nemzetközi határozmányokról

Lovas László beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 27-én 18.20-kor és 21.45-kor.

11.00: Krisztus király ünnepélyes szentmiséje

Kedves hallgatóink, Krisztus király ünnepélyes szentmiséjének szertartását közvetítjük. Mai szentmisénket felajánljuk a magyar szabadságharc hősi halottaiért. Azokért a magyar testvéreinkért, akik Krisztus király igazságot, szeretetet és békét hozó országáért áldozták fel életüket. Kérjük a mindenható igazságos Istent, hogy hőseink áldozatát fogadja el sokat szenvedett népünkért és hozza el végre a felszabadulás óráját. [...]

11.58: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Közöljük, hogy megbízottunk, Beck ma, vasárnap Bécsbe érkezik. Kérdi, mely időpontban veheti át a Magyar Vöröskereszt az áruküldeményt. Kérünk értesítést a Nemzetközi Vöröskereszt megbízottja, Bécs I-es Hofburg címre.

11.59: Emlékezés a nándorfehérvári győzelemre

Most pontos időjelzést adunk. Az első harangkondulás 12 órát jelez. (Megszólal a harang, közben elhangzik a következő dikció.) Szól a harang Budapesten, Rómában, Bécsben, Kölnben, Párizsban, mindenütt, ahol a kereszténység templomát épített, és harangok konganak ebben az órában. Hirdeti a nándorfehérvári győzelem emlékét, egy maroknyi nép örök és világraszóló dicsőségét. Ötszáz éve annak, hogy Nándorfehérvárnál Hunyadi János serege megállította az áradatot, amely a kereszténység szellemét és erejét fenyegette. A keresztény világ erre emlékezik minden délelőtt, ezt a győzelmet köszöni meg Istennek és a nándorfehérvári seregnek a déli harangszó. A harc, amelyben Hunyadi félezer évvel ezelőtt világraszóló győzelmét aratta, ma is áll. Első vonalában ma is a magyar nép harcol, és ezekben az ünnepi pillanatokban áhítattal gondol a hősekre, akinek az útját járja.

HIMNUSZ**12.05: Hírszolgálat**

New York. Ma estére összehívták az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy megvitassa a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

Dulles külügyminiszter beszédet mondott a magyar helyzetről. [...]

Budapesten az éjszaka folyamán további súlyos összeütközések voltak. Ezt a budapesti rádió beismeri, fegyveres gócok fennállásáról beszél ma reggeli adásában. Magyaróvári és hegyeshalmi értesülések szerint a Dunántúl legnagyobb része a magyar szabadságharcosok kezén van. Hegyeshalomnál tegnap a határőrség átállt, letépte sapkájáról a vörös csillagot és kitűzte a Kosuth-kokárdát. Hasonló események történtek a soproni, szombathelyi, vespérméi és pápai laktanyákban is. Az osztrák-magyar határ teljesen nyitva áll. Szentgotthárdnál és Kőszegnél ma reggel magyar családok érkeztek látogatóba osztrák területre. Magyaróvárrott a város társadalma ma temeti ünnepélyes szertartás keretében a kommunista vérengzés százegy áldozatát. A holtteste-

ket a városháza előtti téren ravatalozzák fel, délután kettőkor temetik az áldozatokat.

Nickelsdorf. A hegyeshalmi helyőrség külföldi újságírók nagy csoportja előtt hangsúlyozta, hogy az egész magyar hadsereg, a határőrség és a vámkirendeltség a szabadságharcosokhoz csatlakozott. [...]

Tegnap este több gépkocsioszlop ment át Ausztriából Magyarországra az azzal a rendeltetéssel, hogy orvosságot, orvosi műszereket és vérplazmát vigyen a magyar lakosságnak. Az egyik oszlop Budapest felé vette útját.

Bécs. Ahogy egyre több és több hír szivárog át Magyarország felől, ahhoz képest nő az osztrákok csodálata és megrendülése. A sajtó a magyar csodáról, a 20. század legdöbbenetesebb eseményéről ír. Nincs ember, aki ezekben a sorsdöntő napokban gondolatban ne Magyarországon időzne – írja a Neue Tageszeitung. Az együttérzés hulláma öntötte el a világot, és mindenütt feszült figyelemmel várják a további fejleményeket. A bécsi Arbeiter Zeitung így ír: „Korunk diktatúráinak történetében Magyarországon fordult elő első ízben, hogy egy egész nemzet felkelt az önkényuralom ellen. A kommunista zsarnokok csak a szovjet páncélosok erőszakos beavatkozásának segítségével tudják magukat tartani, ha erről egyáltalán még beszélhetünk. Lángba borulva és véresen áll a világ előtt a bizonyíték, a kommunista kormányzatnak egyetlen alapja a szovjet parancs, a szovjet erőszak. A csatlósokat saját népük elkergetné, valamennyiüket már holnap. A kommunizmus hazugságait, amelyekkel a tényeket elhomályosították, most túlharsogja a magyar nemzet egyetlen kiáltása, ki az oroszokkal.” Feszült érdeklődéssel és együttérzéssel kísérjük a magyarországi eseményeket – írja a bécsi [Die] Presse, jól tudva, hogy kimenetelük hatással lehet a mi sorsunkra is. Ha a magyar csoda testet ölt, a nép megszabadulna a kommunizmustól, Ausztria is bizakodóbban nézhetne a jövőbe.

London. Ezekben az órákban folyik az angol fővárosban élő magyar írók nagygyűlése. A Hódolat Magyarországnak címmel meghirdetett gyűléshez csatlakozó táviratokat intézett Duhamel, a francia akadémia tagja, valamint Albert Camus, az élő francia írók egyik legnagyobbja. Mindazok Franciaországban – hangoztatja a baloldali író –, akiket ez a szó, hogy szabadság, saját harcaikra, eszményeikre és szenvedéseikre emlékezteti, testvér módjára egyesülnek ugyanabban a reményben, amely magyar földön írókat és értelmiségieket, diákokat, az egész népet egységbe fogja, és talpra állítja a zsarnokság ellen.

Genf. A Vöröskereszt Szervezetek Nemzetközi Szövetsége az éjszaka folyamán közölte, hogy a magyarországi vöröskereszttől kapott telefonértesülés szerint a sebesültek száma 10 ezer és 50 ezer között mozog. [...]

12.15: Széljegyzetek

Janus összeállítása.

Egy forradalom sem volt elég, hogy rászokjanak az igazmondásra! A pesti pártvezetés minden szavában, a pesti rádió minden mondatában arra törek-

szik; hogy megtévessze és félrevezesse a lakosságot. Ezeknek nem volt elég a vér, nem volt elég a harc, nem volt elég a szenvedés, hogy megtisztuljanak; és igaz szóra nyíljon ajkuk. Íme a bizonyosság: úgynevezett „nemzeti kormányt” alakítottak, és nyilvánosságra hozták a névsorát. Tekintsünk el most attól, hogy ezt a kormányt – néhány név kivételével – Rákosi Mátyás is megalakíthatta volna, hogy az új kormány tagjai régi légények az agg vezér panoptikumából. Tekintsünk most el attól, hogy ez a kormány még semmi jelét nem adta működésének. Említsünk csak annyit, hogy még ezt a névsort is egyes miniszterek megkérdezése nélkül állították össze. Nem mondták még a lakoságnak, hogy a földművelésügyi miniszter, Kovács Béla nem tartózkodik Budapesten! Csak egy nap múltán tudta meg az ország, hogy Pécsen van, és kijelentette: nem ért egyet a kormány összeállításával! Az első hazugság: dicsekedni akartak; és kiderült, hogy törököt fogtak!...

SZIGNÁL

Nem mi voltunk azok, akik tíz éven át tömjéneztek Rákosi Mátyást. És nem mi vagyunk azok, akik most azt is a bukott vezér nyakába varrják, amiért ez a hétpróbás politikai kalandor legfeljebb csak közvetve felelős. Ezek a köpönyegforgatók, ezek a nyilvános hazudózók a pesti rádiónál ülnek. Íme a példa: pénteken egész nap ismertették Pesten az új kormány néhány tagjának életrajzát. Ismertették Kovács Béla életrajzát is. Szó szerint ezt mondták róla: „Kovács Bélát Rákosi összeesküvéssel vádolta, és letartóztatták. Több év után, idén tért haza.” Honnan? Miként? Miért? Hogyan? Mit szerénykednek? Miért nem mondják meg az igazat? Miért kennek el olyan közismert tényeket is, amiről tíz éven át az egész ország beszélt, és ami a háború utáni magyar politikai élet egyik szégyenfoltja volt! Miért hallgatják el, hogy a szovjet csapatok nem most először avatkoznak bele alkotmányellenesen a magyar nép életébe. Beavatkoztak már 1947-ben is! Beavatkoztak akkor, amikor a parlamenti mentelmi joggal rendelkező Kovács Bélát letartóztatták, és Oroszországba hurcolták! Lehet, sőt valószínű, hogy az ötlet Rákosi fejében fogant, de a tett, a merénylet, de a cselekvés szovjet katonák nevéhez fűződik! Kovács Bélát szovjet csapatok tartóztatták le, Kovács Bélát szovjet törvényszék ítélte el, Kovács Bélát szovjet földön őrizték fogságban! A második hazugság; ha már saját kormányuk életrajzát írják, legalább akkor mondják ki bátran az igazat!

SZIGNÁL

Itt a kormány – hol a kormány? A pesti rádióban azt hallottuk, hogy van kormány, működéséből úgy vesszük észre, hogy nincs kormány. Mi tehát az igazság? Az országban kósza hírek járnak. Egyes hírek szerint a kormány egy része nem kormányoz, hanem ül. Gödöllőn, a szovjet katonai parancsnokságon. Más hírek szerint Gerőt felkoncolták. Vannak, akik úgy tudják, hogy Nagy Imre sem ura akaratának. Mi tehát az igazság? Miért nem tájékoztatják minderről a lakosságot? Pesten talán nem tudják, hogy a hallgatás is a hazugság egyik formája?!...

Még mindig „ellenforradalmárokról”, meg a régi rend híveiről, meg „provokátorokról” papol a pesti, párt nélküli pártvezetés, amikor a magyar szabadságharcosokat szidalmazza. Nem veszi tudomásul, hogy egy egész nép kelt fel, annak minden rétege, a jobb jövő, a szabadabb élet, a demokratikus kormányzás kivívásáért! Lehazudja, hogy a magyar ifjúság harcol, lehazudja, hogy néphadseregünk néphez hű fiai állnak fegyverben, lehazudja, hogy a magyar munkásság kelt fel, hogy a magyar parasztság és értelmiség vívja szabadságharcát. Sőt azt sem meri beismerni, hogy a szabadságharcosok oldalára állt a párttagság nagy része is! Ahány jelző: annyi hazugság, annyi rágalom, annyi ferdítés a muszkavezetők elferdült szájából.

SZIGNÁL

Azt mondtuk, hogy még egy forradalom sem volt elegendő, hogy rászokjanak az igazmondásra. És most azt mondjuk, hogy hatodik napja tart már a hősi magyar szabadságharc, hatodik napja harcol a magyarság, és Budapesten még mindig csak „incidensekről” meg „tisztogatásról”, meg a rend helyreállításáról beszélnek! Az ország lángokban állt, a forradalom áterjedt a vidékre, Dunántúl nagy része a szabadságharcosok kezén van, megmozdult a Felvidék, felbolydult a Tiszántúl; áll a harc, és bomlik a kommunista hatalom, és Pesten máig sem hajlandók tudomásul venni a tényeket. Pesten máig sem hajlandók tudomásul venni, hogy országos méretű lett a magyar szabadságharc. Szombathelyen, Magyaróváron, Győrött, Pécsen és Miskolcon a felkelők kezében vannak a rádióállomások. Nemzeti bizottságok és munkástanácsok alakulnak, a régi helyén új rend szerveződik, és mindezt nem merik még maguknak sem bevallani, mindezt nem mérik a lakoságnak nyíltan beismerni. Vagy annyira kiesett a hatalom a kezükből, hogy ők ma a legtájékozatlabb emberek az országban, vagy csak önmagukhoz húik, amikor szóra nyílik szájuk – és hazudnak rendületlenül!

SZIGNÁL

Amerikában már folynak az előkészületek az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsában. A világ figyelme egy pillanatra Budapestről az ENSZ-re szegeződik, a felháborodott világközvélemény döntést vár e világszervezettől! A magyar ügy, a magyar szabadság ügye az ENSZ elé kerül! Rádióink huszonegy óra óta sugározza a reményteljes hírt, a világ összes rádióállomása állandóan ismétli a bejelentést. Moszkva már hasztalan tiltakozott. A magyar népi demokrácia washingtoni követe hasztalan tiltakozott. Tárgyalni és határozni fognak rólunk! Csak Budapesten hallgatnak mélységesen erről a világraszóló hírről. Csak Pesten nem tájékoztatják a lakosságot, mi a nemzetközi tényállás. Csak a bűnösök, a ludasok, akik miatt erre a nemzetközi lépésre került sor, akik miatt immár hatodik napja folyik a vér az országban, akik miatt a szovjet hordák garázdálkodnak fegyvertelen polgári lakosságunk körében, csak azok hallgatnak, és úgy tesznek, mintha nem tudnának róla! Azt szokták mondani, hogy a hazugságnak és a hallgatásnak is van határa. Budapesten ezt a határt nem ismerik.

SZIGNÁL

Kedves hallgatóink! Azok a kommunista politikusok, akik most, ebben a káoszban Budapesten pozícióba kerültek, éveken át a „tisztá lap” politikáját követelték. És most, amikor a legnagyobb szükség volna a követelés beváltására, most, amikor a legnagyobb szükség volna arra, hogy tiszta vizet öntsenek a pohárba, most, amikor az igazmondás, az igaz szó, többet használna minden fegyvernél és minden propagandánál: hazudnak, hallgatnak vagy mellébeszélnek! Nyugodtan elmondhatjuk róluk: egy forradalom minden harca, vérontása és szenvedése sem volt elég, hogy rászokjanak az igazmondásra!

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

12.25: Nemzetközi sajtószemle

Mostani beszámolóinkat a londoni [The] Observer mai számának vezércikkével kezdjük. A lap szerint a magyarországi az első nagyarányú forradalom a diktatórikus állam ellen. A lap sürgeti a Nyugatot, hogy adjon gyógyszer és élelmet. [...] A Sunday Times a következőket írja: A magyarok Budapesten a brit nagykövethez fordultak és kérték, hogy hívja fel az angol kormány figyelmét arra, ami az országban történik. A magyarok biztosak lehetnek abban, hogy a nyugati világ felfigyel hősi harcukra, és a Nyugat teljes csodálatát és rokonszenvét is kivívta ez a küzdelem. A Nyugatnak mindenestre vigyáznia kell arra, nehogy súlyosbítsa a helyzetet, és az Egyesült Nemzetek Szervezetének bevonásával a legmegfelelőbb lépésre került sor. [...]

A Die Presse című független bécsi lap szerint a magyarországi eseményeket mindenütt feszült együttérzés és érdeklődés figyeli. A lap a továbbiakban a következőket hangsúlyozza: Jól tudjuk, hogy a küzdelem kimenetele hatással lesz a mi sorsunkra is. Ausztria bizakodóan nézhetne a jövőbe, ha bekövetkeznék a magyar csoda, és Magyarország felszabadítaná magát a kommunizmus uralma alól.

A Die Presse hangsúlyozza, hogy Közép- és Kelet-Európában mindenütt a szabadság szele érezhető. A kíméletlen gyarmatosítás a torlaszokra küldte a munkásokat, mint száz évvel ezelőtt, amikor Marx és Engels kiáltotta a dolgozóknak: Nincs mit vesztenetek saját becsületetekon kívül – idézi a Die Presse. A lap végül hangsúlyozza az osztrák társadalom mélyszégyenét, ismerteti a társadalmi szervek, egyesületek felhívásait a sebesültek megsegítése érdekében. Valamennyi osztrák lap azt hangsúlyozza, a kommunisták kivételével, hogy Ausztria kötelessége elsősegélyt nyújtania a vérző magyar nemzetnek.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

12.35: Hogyan kezeli az ENSZ a magyar ügyet?

Lovas László ismerteti az ENSZ Alapokmányának idevonatkozó szakaszait. A magyar nemzet áldozatos szabadságharcának kétségtelenül egyik legjelentősebb következménye, hogy a Szovjetunió embertelen és a nemzetközi jogrendet a legnagyobb mértékben veszélyeztető támadása az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé került. [...] A Magyarországgal kötött békeszerződés határozott rendelkezéseket tartalmaz a hadiállapot megszüntetésére, illetve a megszálló csapatok kivonására vonatkozóan is. A negyedik rész 22. cikke, amely a szövetséges csapatok kivonulásáról intézkedik, ugyancsak szó szerint a következőket tartalmazza: „A jelen szerződés életbelépésétől számított 90 napon belül az összes szövetséges haderők kivonulnak Magyarországról, fennmaradván a Szovjetunióknak az a joga, hogy Magyarországon tartson oly haderőket, amilyenekre a szovjet hadsereg és az ausztriai szovjet megszállási övezet közötti közlekedési vonalak fenntartása végett szükség lehet.” Ki vitathatná, hogy az a 90 nap azóta sokszorosan eltelt. A nyugati szövetséges hatalmak időben és a szerződés rendelkezéseinek pontos betartásával ki is vonták csapataikat. A Szovjetunió azonban – noha Ausztria fölszabadulása óta is több mint egy esztendő telt már el – változatlanul megszállás alatt tartja Magyarországot. Sőt az Ausztriából kivont haderőket is nagyrészt magyarországi támaszpontokon szállásolták el. Már egymagában ez a körülmény is jogot ad tehát az ENSZ-nek a megfelelő lépések megtételére. Hiszen jogilag az ország területét az utolsó szálig el kellett volna hagyni a szovjet katonáknak, és ha akár egy áruló, úgynevezett „miniszterelnök” felkérésére is avatkoztak bele fegyveresen Magyarország belügyeibe, ezzel ugyanolyan elbírálás alá estek, mintha hadüzenet nélkül háborút indítottak volna Magyarország ellen. Ezért és ezen az alapon avatkozhatott be tehát a világszervezet a Szovjetunió és Magyarország között folyó élethalál-küzdelemben. Törvényes alapot, jogot, sőt kifejezett köteletséget teremt az ENSZ számára az Alapokmány ilyen esetben közbelépésre. Az az Alapokmány, amelyet alig fél esztendeje, ez év februárjában fogadott el és iktatott ünnepélyesen törvénybe az állítólagos „Magyar Népköztársaság” is, hogy azután nemcsak az Alapokmány szellemét, hanem egyes szakaszait is sorra megszegje. Az első kérdés, melyek azok a szakaszok, melyek a mi esetünkben alkalmazhatók és alkalmazandók. Idézzük mindjárt az I. fejezet 1. cikkét, ami az alapvető célokat és elveket tartalmazza. „Az ENSZ célja, hogy fenntartsa a nemzetközi békét és biztonságot, és evégből hathatós együttes intézkedéseket tegyen a békét fenyegető cselekmények megelőzésére és megszüntetésére.”

Még világosabb a következő mondat, amely kerekén kimondja, hogy a nemzetközi béke és biztonság fenntartása érdekében az ENSZ együttes intéz-

kedéseket kell hogy tegyen. És most ismét idézünk: „A támadó cselekményeknek vagy a béke más módon történő megbontásának elnyomására.” Senki előtt sem lehet kétséges tehát, hogy az ENSZ-nek igenis joga, sőt mi több, kötelessége a magyar ügy esetébe való beavatkozás.

12.49: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor.

12.50: Nagygyűlés New Yorkban

Lázár Miklós tudósítása. Ismétlés, elhangzott: 10.15-kor.

13.00: Hírszolgálat

New York. Ma estére összehívták az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy megvitassa a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

Budapesten az éjszaka folyamán további súlyos összeütközések voltak. [...] Magyaróvárott a város társadalma ma temeti ünnepélyes szertartás keretében a kommunista vérengzés százegy áldozatát. A holttesteket a városháza előtti téren ravatalozzák fel, délután kettőkor temetik az áldozatokat.

Nickelsdorf. A hegyeshalmi helyőrség külföldi újságírók nagy csoportja előtt hangsúlyozta, hogy az egész magyar hadsereg, a határőrség és a vámkirendeltség a szabadságharcosokhoz csatlakozott. [...]

Genf. A Vöröskereszt Szervezetek Nemzetközi Szövetsége az éjszaka folyamán közölte, hogy a magyarországi vöröskeresztől kapott telefonértesülés szerint a sebesültek száma 10 ezer és 50 ezer között mozog.

London. Az angol és magyar írók ma délelőtti londoni gyűlésén határozatot fogadtak el, amelyben kijelentik, hogy a szellemi élet harcosait mély együttérzéssel töltik el a szabadságáért küzdő magyar nép mai megpróbáltatásai. Ezek arra sarkallják az írókat és a szellemi embereket, hogy mindent megtegyenek az ember vele született jogainak és a szabadságnak védelmében.

A külföldi kommunisták és szélsőbaloldali pártok körében bizonytalanság, aggodalom és habozás mutatkozik a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. Nenni, az olasz baloldali szocialisták vezetője az Avanti című lapban nyilatkozott a magyar eseményekről. Hangsúlyozta, hogy a budapesti kommunista vezetők múlt tévedéseiket és bűneiket most betetőzték azzal az örült lépésükkel, hogy a szovjet csapatok segítségéhez folyamodtak. A varsói rádió kommentátora azt hangoztatta, hogy a magyar felkelők nem a szocializmus ellenségei. Reméljük, mondotta a kommentátor, hogy Magyarországon új élet indul, amely az ország szuverenitásán, szabadságán és a szocialista igazságon épül fel. A jugoszláv Borba azt reméli, hogy végre megalakul egy központi magyar kormány, és az új programmal lép a nemzet elé. A helyzet egyébként, írja a lap, rendkívül súlyos Magyarországon. Grotewohl, a kelet-németországi kommunista miniszterelnök azt hangsúlyozta, hogy Kelet-Németország kommu-

nista kormányát, bármennyire divatos is ez ezekben az időkben, nem szándékozik átalakítani. Kelet-Németországban egyébként készségi állapotba helyezték a katonai és rendőri erőket az esetleges fölkelés megakadályozására.

Belgrád. A romániai, valamint a jugoszláv kormány- és pártküldöttség tárgyalásainak befejeztével közös nyilatkozatot tettek közzé. A nyilatkozat szerint a tárgyalások célja a kapcsolatok kimélyítése volt. A tárgyalások baráti nyíltsággal folytak, az egyenlőség alapján. A pártközi tárgyalásokon ismét hangsúlyozták, hogy különböző országokban a szocializmus építésének különböző útjai lehetnek.

13.10: A szabadságharc győzött

Balogh Balázs kommentárja.

A fegyveres mérkőzésben a magyar szabadságharc minden józan számítás ellenére és a világ legnagyobb csodálatára eddig győzött. Győzött volna végérvényesen az első órákban, amikor a tíz év alatt fölépített centrális hatalom kártyavárként omlott össze és az első percekben kiderült, hogy a kommunista kormány mögött, néhány elvadított ÁVH-egységet leszámítva, nem áll senki. Nem kellett volna vér, ostrom, nem kellett volna lángba borítani a fővárost, nem reszketne most száz- meg százezer család, a napok óta harcban álló hozzátartozójáért, lakásáért és életéért, ha a megszálló szovjet csapatok be nem avatkoztak volna, és meg nem hosszabbították volna ezt a szörnyű harcot. [...]

Nem tűnt fel kedves hallgatóimnak, hogy a vidéken hirtelen rádióadások áradata indult ugyanazon a hullámhosszon, meglepő hangerővel és feltűnően azonos ismertetőjelekkel? A rádióadások mind kifejezésre juttatják a vidék forrongó hangulatát, hangjuk néha szinte lázító és első pillanatra úgy tűnhetnek, mintha valóban a nép céljait és kívánságait fejeznék ki. Rákapcsolnak a hangulatra, de ugyanakkor megpróbálják mindjárt feltűnően gyanús irányba levezetni. Ezeknek az adásoknak két közös, áruló tulajdonságuk van. Közben ünneplik a forradalom győzelmét, helyeslik az ÁVH fölszámolását, követelik a szovjet csapatok kivonulását, ugyanakkor megegyeznek abban, hogy Nagy Imre igen kiváló férfiú, akiben bízhatnak a nép és elképesztően bárgyú nyilatkozatokat közölnek a szovjet hadsereg anyagi békés szándékairól, a szovjet katonák szinte emberfeletti emberségéről és a parancsnokok eltökélt szándékáról, hogy más gondjuk sincs, mint sürgősen kitakarodni az országból. Kedves hallgatóim, vigyázzunk, itt túlságosan kilóg a lóláb. A kormány tagjait, a minisztereket szabad szidni, a szovjet hadsereg politikai osztálya nem olyan buta, hogy ne tudná: ezt a nagyrészt sztálinista társaságot mindenképpen el kell ejteni. Nagy Imre viszont fontos, mert népbárátot próbáltak belőle csinálni, és nincs kit a helyére tenni.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA VASÁRNAP ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSereg MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

13.20: Rendkívüli riport

E pillanatban érkezett a hír New Yorkból, hogy ma éjjel a Rockefeller Plaza teréről, ahol minden ENSZ-tagnemzet zászlója külön árbocon lobog, ismeretlen tettesek letépték a vörös csillagos piros-fehér-zöld lobogót. Helyette vörös csillag nélküli magyar zászlót tűztek ki, amely most is ott lobog New York szívében. New York-i jelentéseink után hallgassák meg most londoni munkatársunk beszámolóját az angol fővárosban tegnap délután lezajlott tüntetésről. A Londonban élő magyar asszonyok tegnap délután nemzeti viseletben vonultak végig a belváros utcáin. Nemzetiszínű lobogót vittek, olyant, amilyen a Magyarországról érkező fényképeken látható. Középen, ahol a vörös csillag volt, lyukkal. Az asszonyok angol nyelvű táblákat vittek, ezzel a felírással: Kérem, segítsenek a magyarokon! A forgalom leállt, a járókelők sorfalat alkottak a járdákon, amerre a magyar asszonyok elvonultak. Az asszonyok, miután végigjárták a belváros utcáit, a rendőrségre mentek, és a mai napra nagyszabású tüntetésre kértek engedélyt. Londoni tudósítónk azzal a hírrel fejezte be telefonjelentését, hogy tegnap óta az angol főváros nagy lenygel kolóniájának minden templomában imádkoznak a magyar felkelőkért.

Most hallgassák meg római tudósítónk mai híreit. A mai vasárnapon 10 órakor a római olasz és magyar Actio Catholica, a híres Santa Maria in Campitelli templomban könyörgő istentiszteletet tart a magyarországi szabadságharc győzelméért. Az olasz fővárost ellepték a falragaszok, amelyek a lakosságot a magyar nép melletti tüntetésekre szólítják fel. Milánóban Montini érsek, Genovában Lercaro kardinális mondanak ma nagymisét a magyar ügyért. Az olasz és a vatikáni rádió tegnap este felhívást intézett az olasz lakossághoz, hogy adjanak vért a magyarországi harcok hősi sebesülteinek.

13.34: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor és 12.49-kor.

13.35: A forradalmi tanácsok és bizottságok

Molnár József kommentárja. Október 23-ra virradó éjszaka a legkegyetlenebb terrorral, vérrel és vassal felépített kommunista központi hatalom, a magyar nép egységes megmozdulására kártyavárként omlott össze. A tíz esztendőn keresztül erőszakkal, csalással összetartott állam- és pártapparátus megsemmisült. Az elnyomó gépezet elsöpörte a magyar nép gyűlölete. Ezen a helyzeten a központi hatalom érdekében térdig vérben gázoló szovjet csapatok sem tudtak változtatni. A győztes nemzeti forradalom, a győztes nemzeti szabadságharc az utóbbi napok során az ország jelentős részében konszolidálódott. Egymás után megalkultak a munkás- és forradalmi tanácsok, sőt legújabban a felszabadult, fellelkesült lakosság koalíciós alapon nemzeti bizottságot szervez a pártok bevonásával. [...] Kezdetől fogva világos volt, hogy a szovjet szuronyokra támaszkodó központi hatalom, amely még mindig gyűlölt sztálinista kommunisták-

ból áll, amely nem tömöríti magába a nemzet minden rétegét, megkísérli, hogy beszivárgás útján megszerezze magának a helyi forradalmi tanácsok támogatását. Mindent elkövet, hogy ezek a helyi forradalmi szervek működjenek együtt vele, és fogadják el a kompromittált kommunista vezetőkől összeállított kommunista kormányt. Erre azonban már rég rájöttek a forradalmi tanácsok és nemzeti bizottságok. Mindent elkövetnek, hogy megakadályozzák azoknak a beszivárgását, akik az elmúlt tíz esztendő borzalmaiért felelősek és most leverten, a demokratság álarcában akarják hátba támadni a győztes nemzeti szabadságharcunkat és a kommunista társadalmi rend felett győzelmet aratott társadalmunkat. Ezek az új tanácsok akkor teljesítik feladatukat, ha minden erejükkel megakadályozzák, hogy ezek az áruló elemek a zavarosba felülkerülhessenek, és a győztes forradalom erőire támaszkodva szilárdíthassák meg elvesztett gyalázatos uralmukat.

13.44: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor és 13.34-kor.

13.45: Krisztus király ünnepe

Zoltán Károly megemlékezése.

Ismétlés, elhangzott: 10.45-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

13.50: A szabadságharc világviszhangja

Nótárius jegyzete.

A nyugati közvéleményt mindenekelőtt a személyes bátorság, a szabadsághősök a 20. században elképzelhetetlennek hitt bátorsága nyűgözte le. A Budapestben tartózkodó külföldi laptudósítók egyhangúan arról tájékoztatják a Nyugatot, hogy olyan jeleneteket láttak, olyan eseményeket néztek végig, amelyek tulajdonképpen hihetetlenek, ha nem maguk látják, hogy tényleg megtörténtek. A nyugati közvélemény egységes hangulatának kialakulásához nagymértékben hozzájárult még, hogy a magyarországi szabadságharcosok minden egybehangzó jelentés szerint a magasztos célnak megfelelően viselkedtek, minden téren. Nem került sor fosztogatásokra, nem került sor rablásokra, nem került sor kilengésekre. A magyar szabadságharcnak nincs semmiféle rossz melléke, nincs semmi zavaró körülmény a magyarországi közhangulat megítélésénél. A magyar nép üzenete nemcsak eljutott a nyugati világához, de félreérthetetlen formában, világosan jutott el. A Nyugat azt értette meg, amit a magyar nép szabadságharca kimondott. Demokráciát kívánunk, nem a kommunizmus valamilyen módosított változatát, és nem a reakció uralmát.

13.55: Zene**14.00: Hírszolgálat**

New York. Ma estére összehívták az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy megvitassa a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

Budapesten az éjszaka folyamán további súlyos összeütközések voltak. [...] A Szabad Győr Rádiója néven jelentkező állomás szerint a Győr megyei nemzeti tanács a Dunántúl nevében felhívta Nagy Imre miniszterelnököt, hogy a mai nap, este 8 óráig tegyen intézkedéseket a harcok beszüntetésére. Kérje fel a szovjet csapatok főparancsnokságát a harcok abbahagyására. A Győr megyei nemzeti tanács Nagy Imre személyes válaszát este 8 óráig várja.

Bécs. Az Arbeiter Zeitung kiküldött tudósítója a magyar határőröktől úgy értesült, hogy a szabadságharcosok Pápán rajtaütésszerűen elfoglalták a repülőteret, ahol a szovjet légierő főhadiszállása volt, és elpusztították az összes ott található szovjet gépet. A repülőtér szovjet őrei és személyzete – beleértve a pilótákat is – elmenekültek.

Nickelsdorf. A hegyeshalmi helyőrség külföldi újságírók nagy csoportja előtt hangsúlyozta, hogy az egész magyar hadsereg, a határőrség és a vámkirendeltség a szabadságharcosokhoz csatlakozott. [...]

Genf. A Vörös kereszt Szervezetek Nemzetközi Szövetsége az éjszaka folyamán közölte, hogy a magyarországi vörös keresztől kapott telefonértesülés szerint a sebesültek száma 10 ezer és 50 ezer között mozog. [...]

London. „Semmi kétség sem lehet afelől, hogy mi, a brit Munkáspárton belül, e napokban milyen érzésekkel vagyunk eltelve, amidőn a magyarországi hírekről értesülünk – hangoztatta Gaitskell, a brit munkáspárti vezető a tegnapi összejeövetelen. – Meleg együttérzés hat át mindnyájunkat, midőn a politikai szabadság utáni vágy ily szenvedélyes megnyilatkozását figyeljük. Csodálattal tölt el, hogy az elnyomatás hosszú évei után a szabadság lángja továbbra is ennyire él a magyar lelkekben. Tisztelettel meghajolunk mindazoknak a hősiessége előtt, akik életüket áldozták a szabadságért, és mély rokonszenvvel fordulunk azok felé, akik a tengernyi szenvedést átérték.” Gaitskell, a brit munkáspárti vezető a továbbiakban ezeket mondta: „Bízunk abban, hogy Magyarországra és polgáira beköszönt az igazi demokrácia kora, szabad választásokkal, szabad szakszervezetekkel, szólásszabadsággal, a lakosság valamennyi rétegét felölelő politikai pártok működésének megindulásával, és becsületes, független igazságszolgáltatással.”

Vatikánváros. A Szent Péter-székesegyházban ma minden szentmise szertartásába külön imát foglaltak be a szabadságharcát vívó magyar népért. XII. Pius pápa enciklikája szellemében Róma valamennyi templomában külön istentiszteleteket tartottak a magyar szabadságharcosok tiszteletére.

14.10: Reflektor

Gallicus rovata.

A szovjet kettős arculatáról.

Ámbár olyan tragédiát írunk, amelyet nem írtunk századokon át, ámbár túl zenén, túl sípon-dobon, riadó kürtön át, ezrek éneklik hangosan a vértanúk dalát, szinte-szinte elmosolyodtunk, gyengéd hajadonként elpirultunk és meghatódtunk, amikor a győri szovjet katonai parancsnok nyilatkozatát hallottuk a forradalom rádiójában. Mert valóban, szívszorító és könnyfakasztó nyilatkozat ez. Azzal kezdi, hogy jogosnak tartják a magyar nép szabadságharcát a zsarnoksággal szemben. Ezért nem is avatkozhatnak bele belső ügyeinkbe. Különb is, mély barátság szövődött az együtt élő szovjet és magyar emberek között. Asszony az asszonnyal, gyermek a gyermekkel, segítik és istápolják egymást, csupa idill és összhang, megértés és kölcsönös áldozat a kapcsolatuk. Ezrek éneklik hangosan a vértanúk dalát, de e szárnyaló üzenetet hallván, és emellett más vidéki szovjet parancsnokok nem kevésbé magasztos vallomásait, már-már előntötte arcunkat a megrendülés lángpírja. De azután eszünkbe jutott, hogy 142 kilométerrel keletebbre, a Duna-parti magyar metropolisban ugyanazok a szovjet emberek, akik Győrött, Szombathelyen és más vidéki városokban lírai remekműveket címeznek meg a szabadságharc hőseinek, akik utolérhetetlen gráciával hajolnak meg hölgyeink előtt, és szláv elérzékenyüléssel tejecskét meg kenye-recskét nyújtanak gyermekeinknek, mondjuk ugyanezek a szovjet emberek Budapesten másfajta arculatot mutatnak, fegyver csörög, haló hörög, a nap vértóba száll. [...] Miféle két hang ez, két arc ez, két kéz ez, az egyikről tej csurog, a másiktól vér csurog? Ha a győri városparancsnok azt hirdeti, hogy igazságunkért és kényerünkért hozunk történelmi áldozatot, akkor miért az ezernyi tetem fővárosunk utcáin, miért lángolnak házaink, miért szabja meg Budapesten a szovjet tábornok, hogy mennyi a jogunk, ki az országló urunk, mit akarhatunk és mit nem akarhatunk? És ha a magyar vidéken, a kisebb szovjet garnizonok környékén a legjobb magyarok szabadságküzdelme zajlik a legbitangabb despotizmus ellen, akkor miért írja a moszkvai Pravda mai vezércikkében, hogy a fasiszta csőcselék, az alvilág lázadt föl a nép uralmának megdöntésére?

Hogy miért? Gondoljuk, a válasz alig kétséges a nemzet számára. Mert amikor megindultak ellenünk, úgy gondolták, afféle sétakocsikázásról van szó, gyarmati büntetőhadjáratról, a magyar az az ember, aki a pofont kapja. S nem számoltak azzal, hogy esetleg a magyar az az ember, aki a pofont adja. Ezért van két arcuk, két hangjuk és két kezük, az egyik a tejtől csurog, a másik a vértől csurog! Ahol nem futja az erejükből, ott csatlakoznak, ölelkeznek és fegyverszüneteznek. Hogy könnyebben számolhassanak le a Kilián György laktanya halhatatlan hőrosaival és a főváros már nem is nagy-szerű, hanem már hihetetlen ellenállásával. Emellett időt akarnak nyerni, hogy felkészülhessenek, és úgy tapossák a magyar szabadságot, ahogy Vic-

tor Hugo jellemezte a poltronok bátorságát: Lutter sans péril et vaincre sans gloire – harcolni veszély nélkül és győzni dicsőség nélkül.

Ezért csurog a vér a budapesti kezeken és ezért csurog a tejecske a győri kezeken meg a szombathelyi kezeken. Tüzet szüntess, mondják édes és reszketeg mosollyal, de a forradalmárok nem felelhetnek, hogy ezek a garnizonparancsnoki ölelkezések nem kötik sem a legfőbb szovjet hadvezetést, se a szovjet kormányzatot és nem nyújtanak személyi biztonságot a szabadságharc katonáinak sem. Taktikáról van szó, az idő hasznosításáról, hogy megősszák a magyar erőket, és könnyebben végezhesenek velük.

14.19: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye
Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor, 13.34-kor és 13.44-kor.

14.20: Nemzetközi helyzetismertetés
Sebők Tibor kommentárja.

A szovjet agresszió elleni panaszt voltaképp a megtámadott magyar állam képviselőjének, a magyar kormányának kellett volna az Egyesült Nemzetek elé terjeszteni. Magyarországot a múlt év végén felvették az Egyesült Nemzetekbe. Az akkori kormány képviselői az Alapokmányt aláírták és az emberi jogoknak, a kis nemzetek jogainak ezt a nagyszerű dokumentumát mint 1956. évi első törvénycikket a magyar törvények közé iktatta. A jelenlegi fejt vesztett budapesti kormány, amelynek egyes tagjait személyes felelősség terheli a szovjet csapatokkal való együttműködés miatt, törvényes köteletségét megszegte és mindeddig nem kért segítséget az Egyesült Nemzetektől. A nyugati hatalmaknak kellett átvenni a magyar érdekek, a magyar nép, a magyar szabadságharc védelmét. A nagyhatalmak az Egyesült Nemzetekhez intézett beadványukban hivatkoznak a magyar békeszerződésre, amelynek minden aláíró hatalma számon kérheti a békeszerződés megsértését. Hivatkoznak az Egyesült Nemzetek Alapokmányára, amely az ENSZ beavatkozását szükségesnek mondja a népek általános jólétét, a nemzetek közti békés viszonyt, az Egyesült Nemzetek céljait veszélyeztető cselekedetekkel szemben. Különösen előtérben áll az Alapokmány 34. cikke, mely szerint a nemzetek szövetsége megvizsgálhat minden olyan helyzetet, amelyben a viszály elhúzódása, vagy a helyzet fennmaradása a nemzetközi béke és biztonság fenntartását veszélyezteti. A mai világhelyzetben, az atomkorszakban, egyetlen hadsereg nem mozdulhat meg a világ legtávolabbi sarkában sem, hogy ne fenyegetse az egész világ békéjét. Legkevesbé indulhat meg egy támadó hadsereg Közép-Európában, a Duna-medencében, Európa egyik legkritikusabb pontján anélkül, hogy a háború sötét kísértetének képzeteit ne idézze fel Európa népei felett. [...] Egész sor esetben az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa meg tudta akadályozni helyi háborús összeütközések kirobbanását. Hammarskjöldnek, az ENSZ főtitkárának személyes megjelenése a Közel-Keleten megmentette ez év tavaszán a világbékét. Az ENSZ főtitkárának sikerült az arab államok és Izrael közötti fegy-

verszünetét újra megerősíteni. Az ENSZ helyszínen működő fegyverszüneti bizottságai most is szinte napról napra történő közbelépésükkel útját állják az izraeli-jordán határon a szenvedélyek végzetes fellobbanásának. Az egyiptomi válság már-már nyílt fegyveres összetűzéssel fenyegetett, a Biztonsági Tanács összehívása módot nyújtott arra, hogy a szemben álló felek tekintélyük sérelme nélkül kereshessék meg a kompromisszum útját.

Kedves hallgatóink! A mostani magyarországi helyzet annyiban súlyosabb, mint a közép-keleti válság, mert Magyarországon a Biztonsági Tanács egyik tagja, a Szovjetunió közvetlenül követett el agressziót. A Szovjetunió más kelet-európai országok függetlenségét is fenyegette. A Varsó ellen felvonuló szovjet páncéloshadosztályokat csak az utolsó pillanatban lehetett visszafordulásra kényszeríteni. Ezért kellett a Biztonsági Tanácsot sürgősen egybehívni. Moszkvának látnia kell, hogy az egész világ közvéleménye szembefordult vele. A békeharc-propaganda összeomlott, a szabad világ munkás szervezetei és pártjai számon kérik a magyar munkások öldöklését. A munkásság elleni felvonulás megrendítette a szovjet hadsereg szellemét is. A szovjet a magyarországi támadással semmit sem nyerhet és mindent elveszíthet. Moszkvának most döntenie kell, felhasználja-e azt a lehetőséget, amit a Biztonsági Tanács egybehívása jelent, hogy bűnös és politikailag végzetesen hibás agresszióját a diplomáciai lehetőségek nyújtotta formák között nemzetközi számlájának további megterhelése nélkül szüntesse meg.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSereg MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

14.29: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye
Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor, 13.34-kor, 13.44-kor és 14.19-kor.

14.30: Nemzetközi sajtószemle
Ismétlés, elhangzott: 12.25-kor.

14.40: „A gyászosnál gyászosabb...”
Luctuosissimi eventus... XII. Pius pápa apostoli körlevele.
Ma Krisztus királynak, a szegények és üldözöttek győzelmes királyának ünnepe, a világ minden katolikus templomában imádkoznak a szabadságharcát vívó magyar népért. XII. Pius pápa apostoli körlevélben szólította fel a világ valamennyi püspökét, hogy rájuk bízott hívekkel egyetemben könyörögjenek az üldözött kelet-európai népek, és különösen a magyar nép igazságágon alapuló békéjéért. Az erről szóló apostoli körlevél rövidebb, mint más kor, amikor az egyház hittételeiről közöl tanításokat. A szentatya most, amikor a magyar szabadságharcosok küzdenek a keresztény civilizációért, az emberi méltóságért, a jogokért és szabadságért, megrendítő szavakkal szólítja fel

a világegyházat, hogy a szeretet testvéri kötelékében, a világ minden részében, minden keresztény emelje fel könyörgő szavát az eget urához az elnyomott kelet-európai népekért, de különösen a magyar népért. Most felolvassuk a pápai enciklika szövegét:

„A gyászosnál gyászosabb események, amelyek gyötrik a kelet-európai nemzeteket, és különösen a nekünk annyira kedves magyar nemzetet, amelyet ebben a pillanatban oly kegyetlen csapások sújtanak, egész bensejében megindítják atyai szívünket, de nemcsak a mienket, hanem kétségtelenül mindenkiét, aki megbecsüli a civilizált életre való jogot, az emberi méltóságot és azt a szabadságot, amelyhez minden nemzetnek joga van. Apostoli hivatunktól megszabott kötelességünk parancsára, buzgón kérünk titeket, tisztelendő testvérek, hogy a rátok bízott nyájjal együtt és közösségben velünk, az isteni szeretettől serkentve ajánljátok fel könyörgő imádságaitokat az Istenhez, azt kérve tőle, aki kezében tartva nemzetek sorsát és a kormányon ülő hatalmát és életét is, hogy szűnjék meg a szörnyű mészárlás, és végre ragyogjon fel a jogos szabadságon, a szereteten és az igazságon alapuló béke. Mindenki előtt világosodjék meg, hogy a nemzetek rendjét, amelyet feldúltak, nem lehet fegyverekkel helyreállítani, mert a fegyverek csak halált hoznak, nem rendet. A nemzetek földült rendjét nem lehet helyreállítani a polgárookra kényszerített erőszakkal, mert lelkük belső érzelmeit és az igazságos béke iránti vágyat nem nyomhatják el, sem külső erőszak, sem hamis tanúk, amelyek a lelkek veszedelmére törnek, megsértik az egyház jogait és a polgári és keresztény lelkiismeretet. A mostani nagy csapásban, mely a kereszténység egy részét éri, visszaemlékezünk azokra az időkre, amikor sok évvel ezelőtt boldog emlékeztű elődünktől, XI. Pius pápától küldve, mint apostoli legátus, Budapesten jártunk, ahol a világ valamennyi nemzete Eucharisztikus Kongresszust tartott. Láttuk akkor a szeretett Magyarország lángoló hitét, buzgó jámborságát és tiszteletét az isteni Üdvözítő iránt. Nincsen kétségünk abban, hogy most ugyanez a hit fogja lánggra gyújtani a szeretett magyarok szívét. Noha e hitet, atyáik hitét, az istentagadó kommunizmus vezetői megpróbálták kitépni szívükből. Ezért bízunk rendületlenül abban, hogy e legnemesebb nép, a magyar nép a mostani súlyos időkben Istenhez könyörögve, elnyeri az igazságos renden alapuló, vágyva vágyott békét. És erős a mi reményünk, hogy a testvéri szeretet kötelékének bizonyosságául a világ minden táján, minden igaz keresztény csatlakozik azoknak a testvéreknek az imádságához, akiket oly szörnyű gyötrelmek sújtottak és annyi igazságtalanság nyomott el. Főként azok imádságát kívánjuk, akiket különösképpen szeretünk, a kicsinyek imádságát kívánjuk, akiket az üdvözítő Jézus, akinek mi vagyunk földi helytartója, annyira szeretett. Nagy a mi bizodalunk abban, hogy a kicsinyek, akik most élnek gyermekségük virágában, kedvességében és szépségében, noha ők is részesei e világnak, amelyet annyi bűn szennyezett be, de őket bizonyos mértékben angyaloknak nevezhetjük. E kicsinyek együtt könyörögnek minden kereszténnyel, a Boldogságos Szűzanya hatalmas pártfogásáért,

mert Isten hajlik az ő édesanyja szavára, aki a mi édesanyánk is. Bizonyosak vagyunk abban, hogy az egész világon mindenütt, a városokban és a legtávolibb falvakban is, ahová eljutott az evangélium fénye, minden keresztény és főként a kisgyermek készségesen követik sürgetésünket, amelyhez kapcsolódjatok ti is, tisztelendő testvérek, és Isten meg fogja hallgatni ennyi könyörgésnek a hangját. És a Boldogságos Szűzanya közbenjárására a szeretett magyar nép, amelyre annyi szenvedés szakadt, és oly szörnyű vérontás csapott, és a többi kelet-európai népek, amelyeket megfosztottak vallási és polgári szabadságuktól, üdvös kimenetelt szereznek a nagy bajokból, az igazság, az igazságos rend és a béke által, amely tiszteletben tartja Istennek, Jézus Krisztusnak, a mi királyunknak jogait, akinek királysága az igazság és az élet királysága, az üdvösség és a kegyelem királysága, az igazságosság, a szeretet és a béke királysága. Megerősítve ettől a boldog reménységtől küldjük apostoli áldásunkat nektek, tisztelendő testvérek, a rátok bízott nyájnak, és különösen azoknak, akiket Magyarországon és más kelet-európai országban oly súlyos csapások és gyötrelmek értek és főként azon országok szent életű püspökeinek, akik börtönben, őrizetben vagy száműzetésben vannak.”

14.49: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor, 13.34-kor, 13.44-kor, 14.19-kor és 14.29-kor.

14.50: Bell ezredes üzenete

A katonai lelemény jelentőségéről.

Három nappal ezelőtt azt mondtuk, hogy az ellenállás révén nyert minden nap, minden további óra megéri az áldozatot, csökkenti a kockázatot. Ezt az állításunkat aláhúzza az Egyesült Nemzetek Szövetsége Biztonsági Tanácsának ma estére összehívott ülése. Alig felmérhető fontosságú, hogy ezekben és a következő órákban, talán egy-két nap folyamán, a nemzet igazi hangulatát és akaratát kézzelfogható tények bizonyítják. Mi sem lehetne ennek érdekében meggyőzőbb tény, mint a szabadság eszméjéért küzdők töretlen magatartása, a velük való általános rokonszenv kinyilvánítása, legfőképpen pedig a fegyveres erők helytállása a szabadságharcosok oldalán. Ez az utóbbi helytállás már eddig is óriási eredményeket gyümölcsözött. A Biztonsági Tanács összehívása csupán formai demonstrációvá zsugorodott volna össze, ha a forradalmi megmozdulást Nagy Imre és társai az első két nap leforgása alatt felszámolja. Sokan persze attól tartanak, hogy ami eddig nem történt meg, megtörténhet a következő napok, esetleg már órák folyamán. Olyan hírek keringenek, hogy Moszkva Romániából és Kárpátaljáról további három, esetleg négy hadosztályt rendelt Magyarországra. Ezek az erők tízóraira megeszik a szabadságharcosokat, vélik a kishitűek. Mi viszont azt mondjuk, hogy ne ijedjünk meg túlságosan ezektől a nyomasztó túlerőnek feltüntetett számoktól.

Hazánkban két szovjet hadosztály és egy harmadik részei állomásoztak, nagyjában huszonötezer főnyi létszámban. Igaz, hogy zömük páncélos volt, de túlerőről mégsem beszélhetünk. A néphadsereg helyőrségeinek laktanyáiban két hét előtt hozzávetőleg százezer honvéd teljesített szolgálatot. Ha ezeknek csupán harmada cselekvően vesz részt a harcokban, máris helyreállt a számbeli egyensúly. Sok múlik azon, hogy a páncéloshadtest ezredei, az esztergomi és gyöngyösi alakulatok kinek az oldalán állanak. Nagyrészt tőlük függ, hogy [a] fenyegetően bejelentett további szovjet csapatmegerősítések felszámolhatják-e két-három hét alatt a szabadságharcosok ellenállását. További kitartásra ugyanis már politikai okokból sem lehet szükség. Persze újabb négy szovjet seregtest komoly erő, de még komolyabbak a ránk váró feladatok. Igen nagy területet kell megszállniuk, pacifikálniuk és biztosítaniuk. Ha a magyar nemzeti erők ügyesek és vezetésük talpraesett, a keletről és északkeletről esetleg közeledő szovjet erősítések két-három hét alatt még a Duna vonalát sem érik el. Aki ennek hallatára hitetlenkedve csóválja a fejét, az hallgassa meg a következő történetet.

[Ezerkilencszáz]negyvenhárom novemberében a náci erők délkelet-európai hadsereg-parancsnoksága erőteljes csapást kívánt mérni azokra a szerb partizánerekre, amelyek Podujevo–Priština térségéből előtörve minduntalan megszakították a Belgrád–Szófia vasútvonalat. Nehéz harcok után sikerült a partizánok főerejét Prištinától délre és délnyugatra összeszorítani, csupán a zsák északkeleti és keleti oldala volt még nyitott. Ezt a rést kellett volna lezárni, majd utána a megsemmisítést végrehajtani a 137. német hadosztálynak, amelyet erre a feladatra még megerősítettek egy páncélosezreddel. Tizenötezer német katona és száznál több harckocsi rakodott ki Nišben és elindult Prokupljéból, hogy három nap alatt élével elérje az alig nyolcvan kilométer távolságban lévő Prištinát. Sohasem érte el, helyesebben, amikor tíz nap múltán mégis elérte, a partizán főerőknek már hírük-hamvuk sem volt. Közben a német hadosztály több mint kétezer katonája és harminc harckocsija veszett el. A partizánok, akiknek a hadosztály feltartására mindössze ötszáz ember állott rendelkezésükre, ezt a bravúros cselekedetet így hajtották végre. Az ötszáz emberből tizenkét harccsoportot alakítottak. E harccsoportok ereje tíz és száz fő között változott, felerészben kipróbált harcosokból, felerészben olyan ifjakból állott, akiket akkor, hevenyészve képeztek ki. Felszerelésüket angol–amerikai repülőgépekről ledobott automata fegyverek, aknavetők, néhány hetvenöt milliméteres löveg, bazooknak nevezett páncéltörők és különböző robbanóanyagok alkották. Ezek a harccsoportok szorosan a menetelő német hadosztályhoz tapadva, annak két oldalában, előtte és mögötte feltűnve, egymás között feszes összeköttetést tartva léptek működésbe. Nem nyugodtak sem éjjel, sem nappal, különösen éjjel nem. A nyolcvan kilométeres menet alatt egyetlen német katona egy percre sem hunyhatta le a szemét. A kis létszámú harccsoportok mindig nagy zenebonával, erős tűztámogatással törtek elő, így nagy erők jelenlétét hitték el és nagy német erőket kényszerítettek ellenvállalkozásokra. A megtévesztést

még növelték a lakosság bevonásával megszervezett álkémjelentések révén. A nagy létszámú csoportok rendszerint egyszerre, de két különböző irányból, meglepetésszerűen támadtak. Észrevétlenül közelítették meg a menetoszlopokat, rendszerint azok éjszakai pihenése idején, és minél nagyobb veszteség elérésére törekedtek. Amint a német ellentámadás megindult, egyszerűen felszívódtak a legközelebbi falvak és települések lakossága között. A németek így a semmibe markoltak. Amint a német biztosítócsapatok visszahúzódtak a menetvonalra, a partizán harccsoportok percek alatt ismét együtt állottak és máris megindult a következő támadás. Két kisebb partizánköteléknek nem volt egyéb feladata, mint síppal-dobbal, tüzekkel és tüzeléssel, de egyébként valóságos támadások végrehajtása nélkül a németekkel bolondját járatni. Ahogyan később a 137. hadosztály vezérkari főnöke leszögezte, „elhitették, hogy ott vannak, ahol nincsenek, hogy nincsenek ott, ahol valóban voltak, hogy ott erősek, ahol semmi erejük sem volt és semmiféle erőt sem sejtettek ott és akkor, ahol nagy lendülettel támadtak”. Ez volt sikerük titka. Ezen a réven és nem fegyverzeti vagy számbeli túlerejükkel sikerült megakadályozni a döntő helyen döntő feladatra szánt ellenséges seregtest felvonulását, és komoly veszteséget okoztak annak, anélkül hogy maguk lényegesebb veszteségeket szenvedtek volna.

Hangsúlyoznunk kell még, hogy a terep és az útviszonyok Niš és Priština között nem sokban különböznek a dunántúliaktól, a települési adottságok is hasonlóak. Akkor is november hónapot írtak, mint most, pár nap múltán. A szerb partizánok példáját persze csak akkor lehetne hazánkban eredményesen követni, ha megvalósítanák a következő feltételeket: megteremtik az egységes vezetést, valamint a kifogástalan összeköttetést. Lényeges követelmény a lakossággal való maradéktalan együttműködés, támogatás nélkül nem lehet eredményről szó. A lakossággal való együttműködésnek van azonban egy további alapvető feltétele, és ez az úgynevezett belső karhatalom, az ÁVO helyi szerveinek teljes, maradéktalan felszámolása. Jelenlétük nemcsak megakadályozhatja a partizán csapatok észrevétlen felszívódását a falvak és tanyák világában, de veszedelmet zúdíthat a szabadságharcosokkal vállalt tevékenykedő vidékek lakosságára is.

15.00: Hírszolgálat

New York. Ma estére összehívták az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy megvitassa a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

A budapesti rádió Nagy Imre nevében bejelentette, hogy a kormány elrendelte a „Tűzet szüntess!”-t és utasította a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha őket megtámadják. A szovjet parancsnokság részéről nem történt hasonló bejelentés. Az osztrák–magyar határról érkező legutóbbi jelentések szerint a Dunántúl jelentős része szilárdan a szabadságharcosok kezében van, beleértve Esztergomot, Sopront és Tatabányát. Ellenőrzésük alatt tartják a szabadságharcosok Zala megyét, Pécsét és környékét, és a jugoszláv–magyar határvidék legnagyobb részét. Északkelet-Magyarországon nem csupán

Miskolc, hanem Salgótarján és Nógrád is szilárdan a szabadságharcosok ellenőrzése alatt áll. Mindezekben a helyeken a szovjet csapatokkal való érintkezési pontokon aránylagos nyugalom tapasztalható. A szovjet magatartás arra vall, hogy ez idő szerint új parancsokra várnak.

A Szabad Győr Rádiója néven jelentkező állomás déli adásában beszámolt arról, hogy nyugati újságírók csoportja érkezett Győrbe, és ott gyökeresen új közigazgatási szervvel, az Ideiglenes Nemzeti Tanáccsal találkozott. Az újságírók beszélgetést folytattak a tanács elnökével, aki elmondotta, hogy az ideiglenes szerv különböző felfogású, meggyőződésű emberekből tevődik össze. A pártok nem delegáltak képviselőket a tanácsba. Arra a kérdésre, hogy a szovjet csapatok kivonulásáig kik lássák el a kormányzati feladatokat, a tanács elnöke kijelentette, hogy addig, amíg maga a nép szabad választások során dönthet, a feladatok ellátására a most megalakult nemzeti tanácsok is elégségesek. A következő kérdés az volt, mi a véleménye a győri nemzeti tanácsnak Mindszenty hercegprímás szabadon bocsátásáról. A tanács elnöke a következőket válaszolta a nyugati újságíróknak: Úgy vélem, nem lehet, és nem is lesz semmi akadály annak, hogy Mindszenty hercegprímás elfoglalja letartóztatása előtti pozícióját.

Tegnap este több gépkocsioszlop ment át Ausztriából Magyarországra azzal a rendeltetéssel, hogy orvosságot, orvosi műszereket és vérplazmát vigyen a magyar lakoságnak. Az egyik oszlop Budapest felé vette útját.

Genf. A Vöröskereszt Szervezetek Nemzetközi Szövetsége az éjszaka folyamán közölte, hogy a magyarországi vöröskereszttől kapott telefonértesülés szerint a sebesültek száma 10 ezer és 50 ezer között mozog. [...]

London. „Semmi kétség sem lehet afelől, hogy mi, a brit Munkáspárton belül, e napokban milyen érzésekkel vagyunk eltelve, amidőn a magyarországi hírekről értesülünk” – hangoztatta Gaitskell, a brit munkásvezető a tegnapi összejövetelen. [...]

Vatikánváros. A Szent Péter-székesegyházban ma minden szentmise szertartásába külön imát foglalnak be a szabadságharcát vívó magyar népért. XII. Pius pápa enciklikája szellemében Róma valamennyi templomában külön istentiszteleteket tartottak a magyar szabadságharcosokért.

Párizs. A francia főváros városi tanácsa vasárnapi rendkívüli ülésén egyhangú határozatot hozott. A határozatban a tanács legmelegebb rokonszenvét fejezi ki a magyar szabadságharcosok iránt, akik hősi harcukkal az egész szabad világ elismerését vívják ki. A magyar szabadság hősei aranybetűkkel véssék be nevüket az emberi szabadság történetébe.

Bécs. Ahogy egyre több és több hír szivárog át Magyarország felől, ahhoz képest nő az osztrákok csodálata és megrendülése. [...]

15.09 Felhívás a szovjet katonákhoz

Oroszul.

Ismétlés, elhangzott: 00.09-kor.

15.10: A szabadságharc győzött

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

A SZABADSÁGHARCOSOK ELLEN A SZOVJET HADSEREG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOL, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. VIGYÁZZATOK, ÓVAKODJATOK A BETOLAKODÓ SZOVJET ÜGYNÖKÖKTŐL!

15.20: A szabadságharc világviszhangja

Nótárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS, NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

15.30: A Nagy Imre által elrendelt tűzszünetről

Janus kommentárja.

Tűzet szüntess! De kinek szól ez a rendelkezés? Ki szüntesse be a harcot és a vérengzést? Hiszen köztudomású, az elmúlt hat nap bebizonyította, hogy Nagy Imrének és a kormánynak csupán egyetlen szál katonája van. Egy altábornagy, Janza Károly, a hadügyminiszter. A Magyar Néphadsereg átvált a szabadságharcosok táborába. A karhatalom a szabadság ügyéért küzd. A munkások a felkelők között vannak. Az ifjúság a nép ügyéért küzd. Ki maradt hát a kormány oldalán? Kinek szól ez a felhívás? Kinek parancsol még Nagy Imre? Egyetlen katonájának, a hadügyminiszternek? [...] Igen, tűzet szüntess! De ezt a parancsot a szovjet haderő katonáinak adják ki először! A minisztertanács gyászosan kezdte működését. Mielőtt ezt befejezné és átadná helyét egy valóban nemzeti kormánynak, a nép képviselőinek, forduljon a szovjet parancsnoksághoz ezzel a jelszóval! A magyar nép nem akart vérengzést és nem akart háborút. Minden igaz magyar hazafi leghőbb vágya a béke! Béke, de szabadságban! Béke, de igazságban! Béke, de emberséges béke! Éppen ezért megismételjük: a minisztertanács felhívása mindaddig mit sem ér, amíg a népünkre özönlő szovjet csapatok hasonló parancsot nem kapnak! Az ország azt várja, hogy azonnal intézkedjenek! Igen, a jelszó: Tűzet szüntess! De ezt ne nekünk mondják, hanem a szovjet katonáknak!

15.34: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor, 13.34-kor, 13.44-kor, 14.19-kor, 14.29-kor és 14.49-kor.

15.35: Rendkívüli riport

Az angol és magyar írók ma délelőtti londoni gyűlésén a következő határozatot szavazták meg: „Az angol és magyar művészek, írók és más szabadfoglalkozásúak tanácskozása, amelynek különböző politikai nézetet valló résztvevői Londonban ezen az október 28-i napon összegyűlekeztek, kijelentik, hogy annak a híre, ami Magyarországon történt, mindannyiunkat szorongással, büntudattal és reménnyel töltött el. Szorongással annak a harcnak kimenetelért, amelyet oly bátran vívnak. Büntudattal a kiomlott vér okán, és reménységgel mégis, hogy a szabadság szomjúhozása, akárcsak 1848-ban, kiolthatatlannak bizonyult. A szorongásban, büntudatban és reményben még ilyen távolról is, és még ennyi határon át is, az emberek testvérisége nyilvánul meg. Ennek okán elhatároztuk, hogy igyekszünk leróni adósságunkat azok iránt, akik életüket oly tragikusan és nemesen áldozták fel Budapest utcáin. Elhatároztuk, hogy mindent megteszünk az ember veleszületett jogának megvédésére, annak a jognak megvédésére, hogy egyetérthessen vagy elutasíthasson, hogy saját sorsának ura legyen.”

Az angol és magyar írók ma délelőtti londoni gyűléséhez Albert Camus, az élő francia írók legnagyobbika a következő táviratot intézte: „Londoni Barátaim! Önökkel vagyok ma gondolatban és szívemben azon a tiszteletadáson, amellyel Magyarországnak hódolnak most, amikor ez az ország hősi harcot folytat szabadságáért. Franciaországban mindazok, akiket a szabadság szó harcaira, eszményeikre és szenvedéseikre emlékeztet, testvér módjára egyesülnek most ugyanabban a reményben, amely a magyar írókat, értelmiségieket, diákokat, az egész népet egységbe fogja és talpra állítja a zsarnokság ellen.” [...]

Riportunkat bécsi munkatársunk most érkezett jelentésével fejezzük be.

Magyaróvár ma délután 2 órakor temeti ünnepélyes keretek között a kommunista vérengzés százegy áldozatát.³ A városház előtti téren felravatalozott holttesteket ma délután 2-kor viszik a város köztemetőjébe. Magyaróvárról és Hegyeshalomról Bécsbe érkezett hírek szerint a Dunántúl északi része teljesen a felkelők kezében van. Hegyeshalomnál tegnap változott meg a helyzet, amikor a határőrség alakulatai letépték sapkájukról a vörös csillagot, és kitűzték a Kossuth-kokárdát. Hasonló eseményről érkezett hír a soproni, szombathelyi, veszprémi és pápai laktanyákból is. Az osztrák-magyar határ továbbra is teljesen nyitva áll. Ma reggel Szentgotthárdnál és Kőszegnél számos magyar család érkezett osztrák területre látogatóba. Elmondták, hogy Magyarországon nyugati részén élelmiszeri nehézségek vannak. A riasztó magyarországi hírekre egyetlen emberként mozgott meg Bécs lakossága. Annak ellenére, hogy vasárnap van, a bécsi piacon nyitva tartanak a nagykereskedők. Korlátlanul adnak el élelmiszert azoknak, akik vállalkoztak, hogy magánkocsijukon leviszik a segítséget a magyar határra. A hegyeshalmi és magyaróvári orvo-

3 A sortűz áldozatainak száma a későbbi kutatások szerint ötvennél több, és legalább kétszázan megsebesültek.

sok narancsot és citromot kértek az osztrákoktól. Ma reggel óta nem szakad meg Bécs és Hegyeshalom között a kocsisor, amely citromot, gyümölcsöt és élelmiszert szállít Magyarországra. Az osztrák fővárosban megindult gyűjtés egyre nagyobb méreteket ölt. A mai napon a vöröskereszt megbízottai minden házba, minden lakóhoz bekapognak a gyűjtőívvel. Nincs háztartás, ahol ne adakoznának. Az összegyűjtött összeg máris milliókra rúg. Még a mai nap folyamán élelmiszert és orvosságot vásárol rajta a bécsi vöröskereszt, és átadja a magyar szabadságharcosoknak.

A FEGYVERSZÜNET NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN, BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN!

15.50: Széljegyzetek

Janus összeállítása. A rend egyetlen, biztosítéka, ha a szabadságharcosok kezében fegyver van! Ismétlés, elhangzott: 12.15-kor.

16.00: Hírszolgálat

Ma estére összehívták az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy megvitassa a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...] A budapesti rádió Nagy Imre nevében bejelentette, hogy a kormány elrendelte a „Tűzet szüntess!”-t, és utasította a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha őket megtámadják. A szovjet parancsnokság részéről nem történt hasonló bejelentés. [...]

A szabad győri rádió jelentése szerint a szombathelyi járműjavítóban polgári őrseget állítottak fel a rend és fegyelem biztosítására. A járműjavító munkásai kijelentették, hogy addig nem kezdik el a munkát, amíg a szovjet csapatok Magyarország területén állomásoznak. A járműjavító pártfogásába vett két politikai foglyot, akiket tegnap este szabadítottak ki. Tatán megalakult a nemzeti tanács, és a tatai dolgozókhoz csatlakoztak a tisztiiskolások, továbbá a baji egységek. A tatai nemzeti tanács nyilatkozatot tett közzé, ami bejelenti, hogy a győri nemzeti tanács ismert pontjaival egyetértene. Egy zalaegerszegi jelentés szerint a lovászi olajbányászok is saját kezükbe vették az olajmezők irányítását. A tíztagú munkástanács ugyancsak felállította a követeléseit, amelyek közül első helyen áll az a követelmény, hogy vonják ki a szovjet csapatokat azonnal az ország területéről. A zalaegerszegi jelentés szerint az olajmezőn rend van, az olajbányászok azonban nem szállítanak olajat, nehogy az általuk termelt olaj szovjet kezekbe kerüljön.

A szovjet csapatok magyarországi beavatkozása nyomán óráról órára fokozódik a világgözüvélemény felháborodása. Ugyanakkor egyre több jelentés érkezik a szabad világ lakosságának segítőkészségéről. A Vöröskereszt Szervezetek Nemzetközi Szövetsége az éjszaka folyamán közölte, hogy a magyarországi vöröskeresztől kapott értesülés szerint a sebesültek száma 10 ezer és 50 ezer között mozog. [...] Nyugat-Németország motoros kórházvonatot bocsát Magyar-

ország rendelkezésére. A nyugatnémet rádióállomások minden híradásukban felhívást közölnek a lakossághoz, amelyben segítségre szólnak fel minden németet. A dán rádió ugyancsak bejelentette, a Dán Vöröskereszt gyűjtést indított, hogy minél több orvosságot és kötszert juttathasson Magyarországra. Ausztriából tegnap este több gépkocsioszlop ment át Magyarországra azzal a rendeltetéssel, hogy orvosságot, orvosi műszereket és vérplazmát vigyen a magyar lakosságnak. Az olasz demokrata párt ötmillió lírát adományozott a vöröskeresztnek mint első segítséget a magyarországi sebesültek és menekültek támogatására. Az olasz lapok ma felhívást közölnek az olasz néphez, a vöröskereszt segítőakciójának támogatására. Rómában közölték, hogy olasz orvosok utaztak a magyar határra a magyar sebesültek segítségére. Az olasz hadügyminisztérium, a celliói katonakórház nagyobb mennyiségű vérplazmát bocsátott rendelkezésre, amelyet repülőgépen indítottak Bécsbe. Az olasz és vatikáni rádió szombaton este felhívást intézett Róma lakosságához, hogy mindazok, akik hajlandók vért adni a magyar sebesültek részére, jelentkezzenek telefonon az Olasz Vöröskeresztnél. Az osztrák-magyar határ mentén az Osztrák Vöröskereszt a határvonal 25 pontján állított fel elsősegély-nyújtási és kötözőhelyeket.

London. Az angol-magyar írók ma délelőtti gyűlésén határozatot fogadtak el, amelyben kijelentik, hogy a szellemi élet harcosait mély együttérzéssel töltik el a szabadságukért küzdő magyar nép megpróbáltatásai. A határozatban arra sarkallják az írókat és szellemi embereket, hogy mindent tegyenek meg az emberi szabadságjogok védelmére. Az angol írógyűléshez üdvözlő táviratot intézett Duhamel és Camus, az élő francia írók két legnagyobbika. A felszólalók között volt Seton-Watson neves angol történész is. Hódolattal és csodálattal emlékezett meg a magyar szabadságharcosok küzdelméről, és kijelentette, hogyha Európára újból ráköszönt a szabadság, ez a bátor magyar népnek lesz köszönhető.

Gaitskell, az angol Munkáspárt vezetője kijelentette, csodálattal tölti el, hogy az elnyomás hosszú évei után a szabadság lángja továbbra is ennyire él a magyar lelkekben. Az angol nép tisztelettel hajlik meg a magyar nép előtt, és bízik abban, hogy Magyarországra és polgáira beköszönt az igazi demokrácia kora.

New Yorkban tegnap az ENSZ székháza előtt hatalmas tüntetés volt. A tömeg magyar zászlókkal és fekete lobogókkal vonult fel. Ma délután a washingtoni Fehér Ház előtt lesz tömeggyűlés. Hatalmas tüntetéseket tartanak ma Clevelandben, Pittsburghben, Chicagóban és San Franciscóban. A tüntetéseket az összes amerikai televíziós állomás közvetíti, és azokról az amerikai nép tízmilliói azonnal tudomást szerezhetnek.

Rómában a Szent Péter-székesegyházban minden szentmise szertartásában külön fohászt foglaltak be a magyar népert. XII. Pius pápa még az éjszaka folyamán apostoli körlevelet küldött a világ minden püspökéhez, és felszólította őket, hogy a világ katolikus templomaiban imádkozzanak a magyar

népert. Ugyancsak Rómában, a Campitelli-templomban, az olasz Actio Catholica rendezésében könyörgő istentiszteletet tartottak a magyar szabadságharcosokért. A könyörgő istentiszteleten megjelent diplomátát Claire Boothe Luce, az Egyesült Államok római nagykövete vezette. Milánóban Montini érsek, Genovában Lercaro kardinális hatalmas tömeg jelenlétében könyörgő istentiszteletet celebrál. Saragat, az Olasz Szociáldemokrata Párt vezetője a magyar események miatt visszautasította a moszkvai rádió felhívását, hogy mondjon véleményt az orosz–olasz kapcsolatokról. Saragat szerint mindaddig nem lehet szó a kapcsolatok megjavításáról, amíg Magyarországon szovjet csapatok öldöklék a magyar népet. Nenni, a kommunistákkal eddig szövetségben volt baloldali szocialista párt vezetője örült lépésnek nevezte a szovjet csapatok beavatkozását Magyarországon.

Párizsban a városi tanács rendkívüli ülést tartott, amelyen a legmelegebb rokonszenvét fejezi ki a magyar szabadságharcosok iránt. A magyar szabadságharcosok – hangzik a párizsi városi tanács határozata – aranybetűkkel vésik be nevüket az emberi szabadság történetébe. A francia fővárosban ma délben tüntetés volt az ismeretlen katona sírjánál. A tüntetés részleteiről későbbi híradásainkban emlékezünk meg.

16.10: Bell ezredes üzenete

A katonai leleményről. Ismétlés, elhangzott: 14.50-kor.

16.19: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Sürgős felszólítást intézünk az osztrák–magyar határon szolgálatot teljesítő határvédelmi szervekhez, a határővezet közigazgatási hatóságaihoz és személyeihez.

A nyugati országok kormányai, valamint a Nemzetközi Vöröskereszt szervezetei a következő órák és napok folyamán nagy mennyiségű gyógyszert, kötszert, orvosi szereket, élelmicikkeket és ruhaneműeket szállítanak Ausztriába, hogy onnét azokat a szükségét szenvedő magyar néphez juttassák. A küldeményeket általában Bécsből fogják rendeltetési helyükre irányítani. Megtörténhet azonban, hogy egyes szállítmányok az osztrák–magyar határ valamely pontjához érkeznek azzal a szándékkal, hogy az anyagokat a legközelebbi határ menti község vagy város közegeinek adják át. A zavartalan lebonyolítás érdekében nemcsak az szükséges, hogy a küldeményeket szállító járművek és személyek fogadására felkészüljenek, de az is, hogy a tekintetbe jövő pontokon az akadályokat eltávolítsák, a szabad átvezetőhelyeket megjelöljék, valamint jó feltűnően kitűzzék azokat a szakaszokat, amelyeken még az érintő-, húzó- és táposóaknak veszedelme fennáll. Reméljük, hogy a kért intézkedések végrehajtása az első igazi lépés lesz az Ausztriát és Magyarországot fizikai értelemben elválasztó és a bizalmatlanságot jelképező vonal megszüntetéséhez.

16.21: Szemtanúk a magyar eseményekről

Nyugati lapokban megjelent írások.

A Bécsben megjelenő Neuer Kurier számos Magyarországról érkezett turistát interjúvolt meg. Tizenöt gépkocsival körülbelül hatvan, Magyarországon járt külföldi személy érkezett az osztrák határállomásra, ahol részletes képet festettek a magyarországi eseményekről. A külföldi utazótársaság tagjai között németek, osztrákok, belgák, hollandok és angolok szerepeltek. Az egyik így kezdte beszámolóját: Idegen emberek álltak körül kocsijainkat, megöleltek minket, és sok szerencsét kívántak nekünk. A tömeg arra kért minket, mondjuk el odahaza, hogy a magyar népnek szüksége van az egész világ segítségére.

Egy másik utas így folytatta: Egész Budapesten egyetlen vörös csillagot láttam. Ez a vörös csillag a belügyminisztérium épületén éktelenkedett. A zászlókról, a hivatali táblákról és az egyenruhás személyek sapkájáról eltűnt a kommunista jelvénye. Budapest után néhány kilométerre feltartóztatták kocsijainkat. Nem a rendőrség vagy a katonaság, hanem a felkelők, akik barátságosan viselkedtek. Elmondták, hogy rokonszenveznek a külföldiekkel, de észrevették, hogy a karavánunkhoz tartozó jugoszláv kocsin kis vörös csillag van felszerelve, és arra kérik a kocsitulajdonosát, hogy ragassza le a kis vörös csillagot. Így is történt. A szabadságharcosok jó utat kívánva elbúcsúztak tőlünk.

A harmadik szemtanú a következőket mondotta: Nyugat-Magyarország Budapest és az osztrák határ között a szabadságharcosok birtokában van. A házakon zászlók lobognak. A munka mindenütt szünetel. Az általános sztrájk tart. Itt-ott parasztot láttunk a földön, de ennyi az egész, amit ebben a tekintetben észleltünk. Egyes falvakban fekete lobogókat tűztek ki, azoknak a diákoknak, katonáknak és munkásoknak az emlékére, akik elesetek a harcban. Így többek között a magyaróvári laktanyában, amelyben egy elit katonai egység van elszállásolva. A tüzelés, amelyet ebből a laktanyából indítottak el, hetven embert megölt, és kettőszázat megsebesített. Gyászolnak Győrben is, amely egy ideiglenes kormány székhelye lett.

A budapesti eseményekről szól a következő beszámoló. A lövöldözés még sohasem volt olyan erős, mint tegnap, azaz pénteken 11 és 1 óra között. Elkecseregelt harc folyt. A kórházakban a sebesültek a folyosókon fekszenek. Sok halottat egyszerűen a pincébe vagy a Dunába dobnak. Az V. kerületben a szabadságharcosok csellel elfoglalták az összes garázsokat, és így nagyszámú gépkocsi birtokába jutottak. Azt pillanatnyilag senki sem tudja megmondani, hogy ki van fölényben. A káosz nagy, és a rombolások oly méreteket öltöttek, hogy képtelenség a helyzetet pontosan áttekinteni.

Egyes szemtanúk megfigyelték, hogy vidéki szabadságharcos alakulatok vannak útna Budapest felé. A vidékről katonai gépkocsik és teherautók indultak el Budapest felé. Az autók fegyveres fiatalokkal vannak megtömve. A kocsik elején csillag és kommunista címer nélküli piros-fehér-zöld zászlók lobognak. Sok zászlóra fekete gyászszalagot illesztettek.

A Budapestről érkezők a következőket mondják el a főváros képéről. A kormányépületek negyedét páncélosok és az államvédelmi hatóság egységei lezárták. Ez a terület a gyűlöletes kommunizmus utolsó szigete. A pályaudvarok, a Lenin körút, a Duna-part, a munkáskerületek a legfontosabb harci területek. A hidakat szovjet egységek foglalták el. Az utcákat sűrű köd borítja, amely megkönnyíti a tüntetők gyülekezését. Az Astoria Szállót, a szovjet katonai parancsnokság székhelyét szétlőtték. A Nemzeti Múzeum és más házak lángokban állnak. A legtöbb könyvkereskedés kiégett. Az utcákat üveg- és gránáttörmelékek, szilánkok borítják. A villamosvonalak felsővezetékei leszakadtak. Az úttesten mindenütt röpcédulák, szétapósított szovjet csillagok, összetépett képek és hullák hevernek. Az üzletek csak 2-3 óra hosszat tartanak nyitva. Az élelmiszerkészletek kifogyóban vannak. Alkoholt nem mérnek ki. Az utcakereszteződéseken szovjet páncélosok állnak. Legénységük nem nyitja ki a tornyot, attól félve, hogy a házak ablakaiból rájuk tüzelnek. Az asszonyok gyermekeikkel vidékre utaznának, de mindenütt őrségek állnak, a hidakat ellenőrzik. Az egyik oldalon a szovjet katonák, a másik oldalon az államvédelmi hatóság. Csak külföldi útlevéllel lehet ezeken az ellenőrző helyeken túljutni. Egyébként senki sem tudja elhagyni a fővárost. Szerencséje van annak, aki olyan pillanatban érkezik ezekre a helyekre, amikor a rendőrök éppen eldobják fegyverüket. Erre azonban lehetetlen várakozni. Ha háromnál több személy összegyűlik, a szovjet katonák lönek. [...] Egy bécsi városi tisztviselő, aki az elmúlt két hetet Magyaróváron töltötte, a következőket mondotta a [The] New York Times munkatársának: A felkelők éppen a szovjet csillagot és más kommunista jelvényeket szerelték le a laktanyáról, amikor belülről lövések dördültek el. A tüzelés nem tartott tovább 5 percnél. De ennek ellenére a tüntetés nagyon sok áldozattal járt. Állítólag 50 személy halt meg. A tömeg elsősorban fiatalokból állt, főleg 17-18 éves ifjakból. Magyaróvár főutcáján nagyon sok a halott és a sebesült. A [The] New York Times munkatársának értesülése szerint a határzónában nincsenek szovjet egységek. Egyes helyeken a határt őrző magyar katonák a következőket mondták az osztrákoknak: Nincs szükségünk az oroszokra. Mi rendet teremtünk az országban, a magunk erejéből is. Nem kell a külső beavatkozás. A [The] New York Times tudósítója számos magyarországi külföldi utassal beszélt, akik egyöntetűen azt mondták, hogy a szovjet katonákkal való összetűzés mindenütt sok áldozatot követel, de a magyar hazafiak ennek ellenére bátran harcoltak. A katonák, a rendőrök, vasutasok és más egyenruhás személyek leszakították sapkájukról a vörös csillagot. Ugyancsak eltűntek a kommunista jelvények a középületek homlokzatáról is. A szemtanúk beszámolója szerint a szabadságharcosok által ellenőrzött területeken nyugalom és rend uralkodik. A munka leállt, csak itt-ott látni a földeken dolgozó parasztembert. A városokban szovjetellenes tüntetésekre került sor. A tömeg a Vörös Hadsereg kivonulását követelte. A szemtanúk megjegyzik, hogy a magyar lobogók közepén mindenütt lyuk látható. A kommunista címet ollóval kivágták.

16.34: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor, 13.34-kor, 13.44-kor, 14.19-kor, 14.29-kor, 14.49-kor és 15.34-kor.

16.35: A kialakuló új közigazgatási helyzet

Kovács Zoltán beszél a parasztokhoz.

Megdöböntő mai helyzetünk hasonlósága a török idők magyar életéhez. Vajon a történelem új velünk furcsa játékot? Avagy népünk ösztöne érvényesül ezekben a napokban. Nincs időm a történelmi bölcselkedésre. Az országban forradalom van. Keményen folyik a véres harc. A fegyver kevés. A harcban viszont mindenkinek vállalnia kell a reá eső részt. Mi hát a tanulság ebből a történelmi párhuzamból azok számára, akiknek nem jutott fegyver? Parasztok! Magyarok! Ahol nincs fegyver, ott az önkormányzat erejével kell megvédeni a szabadságot. A Győr térségében kialakult helyzet lehetőséget nyújt erre. Az ország más részeiben is hasonló állapotok vannak. Parasztok, vállaltok a rátok eső részt, az új tanácsok, az új közigazgatás megszervezéséből. Nincs olyan falu, amelyben ne volna három-négy vagy még ennél is több okos, tapasztalt, örök idők kifinomult politikai érzékével rendelkező parasztember, aki ért a községi közigazgatás megszervezéséhez. Vállaltok hát a rátok eső részt! Jól tudjuk, hogy nehéz idők, sorsdöntő órák és napok felelőssége terhel mindnyájunkat. Nincs jogunk, hogy olyasmire biztassunk benneteket, amelynek következményei nem bennünket terhelnek! De ne felejtsetek, hogy semmi sem rosszabb a tétlenségnél és a tanácstalanságnál. A körülmények mérlegelésével magatoknak kell döntenetek, de a lehetőséget megmutatni a mi kötelességünk.

16.40: Hogyan kezeli az ENSZ a magyar ügyet?

Lovás László ismerteti az ENSZ Alapokmányának idevonatkozó szakaszait. Ismétlés, elhangzott: 12.35-kor.

A SZABADSÁGHARCOSOK ELLEN A SZOVJET HADSereg NEMCSAK FEGYVERREL HARCOL, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. VIGYÁZZATOK, ÓVAKODJATOK A BETOLAKODÓ SZOVJET ÜGYNÖKÖKTŐL!

16.55: Agrárius üzenete a parasztoknak

A falu népe rendületlenül állja helyét a világtörténelem legnagyobb szabadságharcában. Egyszerre két fronton is. Fiaink, a falu dísz-virága fegyverrel a kezében küzd Budapest köréngeteiben, és a vidék nemzeti forradalmának gócpontjaiban is. Mindenhol a nép mellé álltak, a szabadságukért küzdő seregekbe. Így vált Győr, Magyaróvár után a legújabb jelentések szerint Szombathely városa is szabaddá. Ez a fegyveres harc és fegyveres készültség a felszabadult területek megtartására és a szabadság továbbterjesztésére, ez az egyik front. Itt együtt küzdenek a falu gyermekei a szabadság után

vágyó magyar nép minden rétegével. De van egy másik front is, amelyben a harcoló katonáinkat élelemmel kell ellátni. A központi készletekből nincs mindenhol elegendő. Élelem nélkül minden hadsereg kimerül, az utánpótlás hiánya a legvitézesebb hadsereget is válságos helyzetbe sodorhatja. Ez az utánpótlás, ez a másik front most majdnem mindenütt a falu népének vállain nyugszik.

Paraszt testvéreink! A harc a nemzet létéért, de egyúttal a parasztság fennmaradásáért is folyik. Ahol szükség van rá, lássátok el szabadságharcos alakulatainkat élelemmel. Ahol kérik, adjátok oda, amitek van! A katonák védik meg a pusztító hordáktól egyéb javaitokat is. Semmi kétség nincs afelől, hogy a parasztság önfeláldozóan tesz eleget nemzeti kötelességének. De nemcsak élelem kell a mozgó hadseregeknek; hanem nagyon sok esetben szállítóeszközökre is szükségük van. Most nem a szovjet hordák vezetnek ki [az] állatokat az istállókból, és nem viszik magukkal örök időkre. Ma magunk bocsátjuk a nemzet szolgálatába. Ahol fogatra vagy bármi szállítóeszközre szükség van, álljatok gondolkodás nélkül rendelkezésre. Az utánpótlási fronton azonban nem csak katonáink ellátására van szükség; a felszabadított városok lakossága is szükségbe kerülnek [sic!]. Itt-ott már a szabad rádiók kéri is a falutól az utánpótlást. A városokban munkás testvéreink tömegei vannak, akik ugyancsak szembefordultak a véreskező rendszerrel, és épp úgy küzdenek fegyverrel, és elnyomók ellen. Akiknek nem jutott fegyver, azok sztrájkjal bénítják meg a szovjet tankokkal támogatott moszkovita kormány minden életlehetőségét. Azonban a sztrájk is csak addig fegyver, bármilyen hatásos fegyver, amíg élelemmel futja. Nem szabad megtörténnie, hogy az éhség csorbítsa a harci szellem soha nem látott nagyságát. Paraszt testvéreim! Ebben az élethalálharcban mindenkinek a legnagyobb áldozattal kell helyt állnia. Vigyék be a lisztet, a kenyeret, a krumplit, és amit nélkülözni tudtok, minden élelmiszereteket a városokba a rászorulóknak.

16.59: Műsortájékoztató

Bejelentjük, hogy adásunk a 25 méteres rövidhullámon 21 óra 15 perctől szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19 és 31 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatónk 17.00 órát jelez.

17.00: Hírszolgálat

Ma estére összehívták az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy megvitassa a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

A budapesti rádió Nagy Imre nevében bejelentette, hogy a kormány elrendelte a „Tűzet szüntess!”-t, és utasította a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha őket megtámadják. A szovjet parancsnokság részéről nem történt hasonló bejelentés. [...]

Győr város Ideiglenes Nemzeti Tanácsa követeli, hogy a Nagy Imre-kormány adja át a Kossuth rádiót a magyar írók kezébe. Újpesten éjjel 1 órakor megalakult a nemzeti tanács, a munkásság vette át a hatalmat a magyar hon-

védséggel együtt. Győrt és Magyaróváron ma délután temették a győri és mosonmagyaróvári szabadságharc mártírjait.

Egy svéd üzletember, aki tegnap érkezett ki Budapestről Ausztriába, részletes beszámolót adott a sajtónak budapesti élményeiről. Csodálattal emlékezett meg a magyarok magatartásáról. A legsúlyosabb pillanatokban úgy tűnt, hogy mindenki mindenki ellen harcol, és a bűnözők és felelőtlen elemek számára a fosztogatásokra bő alkalom kínálkozott. Fosztogatásra azonban nem került sor. Senki sem nyúlt a betört kirakatablakok mögé, senki sem fosztogatott az üzletekben. A svéd szemtanú leírja, mint vonult a tömeg a budapesti amerikai követség épülete elé. A tömeg vérrel áztatott nemzetiszínű lobogókat vitt, amikor a követség épülete elé felvonult. Maradandó, mély élmény számomra, mondotta a svéd szemtanú, amit a budapesti dráma borzalmas óráiban láttam. A budapesti kórházak úgyszólván órák alatt megteltek sebesültekkel. Az orvosok és a polgári lakosság emberfeletti önfeláldozásról tett tanúságot.

A szabad győri rádió jelentése szerint a szombathelyi járműjavítóban polgári őrséget állítottak fel a rend és fegyelem biztosítására. [...]

A nagy világlapok első oldalait teljes terjedelemben a magyarországi események foglalják el. A londoni [The] Observer mai vezércikkében a következőket írja a magyar szabadságharcról: Az első nagy forradalomnak vagyunk tanúi, amely egy rendőrállamban játszódik. Jó kilátások vannak arra, hogy Kelet-Európa egyes országai részben vagy egészben visszanyerik szabadságukat. A döntő körülmény ebben a küzdelemben mindenütt a szovjet hadsereg jelenléte vagy közelsége. A [The] Sunday Times címlapján egy fiatal, szabadságharcos diákot ábrázol gyorstüzélővel a kezében, és a szabadságharcosok piros-fehérvörös karszalagjával. A magyar szabadságharc és a lengyelországi változások azt igazolják, írja a [The] Sunday Times, hogy a szavakat nem használhatják fel értelmükkel ellentétben. A valódi demokrácia igazi szabadságot jelent, amelyet az úgynevezett népi demokráciák sohasem ismertek. Az imperializmus pedig egyik ország uralmát jelenti a másik felett, akár kommunista az uralkodó, akár nem. A Sunday Express címlapján vastag betűkkel ez áll: Magyarország, 50 ezer sebesültön kell segíteni. A párizsi vasárnapi lap, a [Le] Journal du Dimanche első oldalát a magyarországi események töltik ki. A Dimanche Matin című lap vezércikkében megállapítja, hogy Moszkva veszített, és nem tudja keresztülvinni azt a szovjet jelszót, hogy: „Dolgozz, fizess, és halj meg a szovjet vezetők dicsőségéért!” Az olasz lapok ugyancsak első oldalas hosszú beszámolót közölnek az elmúlt 24 óra eseményeiről Magyarországon. A Tempo Giornale d'Italia, az [II] Paese és az [II] Mattino hosszú beszámolót közöl a szabadságharcosok térfoglalásáról Nyugat-Magyarországon. Az [II] Messaggero vezércikkében kiemeli, hogy a magyar forradalom gigantikus méreteivel és magas erkölcsi tartalmával a történelem új fejezetét jelenti. A kommunisták Oroszországban nem földi paradicsomot teremtettek, hanem a legvadabb zsarnokságot, amelyet a világ valaha is látott. A magyar szabadságharc most megmutatja a kom-

munista uralom teljes csődjét. Az [II] Giornale d'Italia szerint tíz év csalásai omlanak most össze a szovjet katonák golyózáporában. Senki sem gondolhatja a jövőben, hogy vasfüggöny mögötti szocializmust akarnak megteremteni szabadság légkörében, hogy a különböző kommunista pártok függetlenek, és hogy Moszkva nem akar beavatkozni más országok belügyeibe. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülésén a világ nemzetei ünnepélyes formában tiltakozni fognak az újjászületett zsarnokság ellen, amely hosszú évek óta bilincsekben tartja Kelet-Európa népeit – írja az [II] Giornale d'Italia.

A szovjet csapatok magyarországi beavatkozása nyomán óráról órára fokozódik a világközvélemény felháborodása. Ugyanakkor egyre több jelentés érkezik a szabad világ lakosságának segítőkészségéről. [...]

Az elmúlt éjszaka nagy tömeg gyűlt össze a Szovjetunió argentínai nagykövetségének épülete előtt. A tömeg betörte a nagykövetség épületének minden ablakát, felgyújtotta a szovjet nagykövetség gépkocsiját, betört a nagykövetség garázsába, és másik három gépkocsit súlyosan megrongált. A tüntetők ezután a rendőrség beavatkozása ellenére a szovjet kereskedelmi hivatal elé vonultak. A tömeg benyomult a hivatalba, és annak berendezését az utcára szórta, ahol a berendezési tárgyakat és a szovjet kereskedelmi hivatal üzleti könyveit máglyán égették el. A járőrelők hatalmas tapsviharral kísérték a tüntetők tevékenységét.

17.10: Reflektor

Gallicus rovata: A szovjet katonák a magyar szabadságharcosok elleni támadásukat a szovjet kettős arculatáról.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor.

17.19: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: 16.19-kor.

17.21: Nemzetközi helyzetismertetés

Sebők Tibor kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor.

17.30: Rendkívüli riport

Kova Kálmán jelentése az osztrák-magyar határról. Részletek az osztrák sajtóból.

Néhány óra alatt Nickelsdorf lett a világ közepe. A kis osztrák falu, amely a magyar határtól és Hegyeshalomtól pár kilométerre fekszik, valósággal nyüzsgött az európai és a tengerentúlról ideérkezett sajtótudósítóktól. Az osztrák csendőrség ma reggel 7 órakor leállította a forgalmat a Nickelsdorf felé vezető úton, az újságírók azonban minden további nélkül átmennek. Jellemző a világsajtó érdeklődésére, hogy csupán a hivatásos újságírók akkora tömeget tesznek ki, amely valósággal szétrepeszti a kis osztrák határszéli falu kereteit.

Nickelsdorf érdekességét az adja meg, hogy itt sikerült először összeköttetést teremteni a magyarországi szabadságharcosokkal. A Hegyeshalom felé vezető országúton szinte egymást érik a szabadságharcosok által birtokba vett teherautók. Üresen érkeznek, a falu főterén már várják őket a Bécs felől érkezett szállítmányok, amelyeket azonnal átraknak [a] Magyarországra visszainduló kocsikba. Ezek a szállítmányok részint a vöröskeresztől, részint magánosoktól, részint teljesen ismeretlen forrásokból érkeznek. Tartalmuk könnyekig megható. Mert félretaposott cipő éppúgy van közöttük, mint drága női bunda. A visszahaladó teherautókkal több külföldi újságíró átment magyar területre. Ennek semmi akadály, mert a szombat esti óráktól kezdve a határon az ellenőrzés gyakorlatilag tökéletesen megszűnt. Szentgotthárdnál például több száz magyar minden további nélkül átjött Ausztriába, ahol a jennedorfi járás lakossága, élén a főszolgabíróval, megvendégelte őket. A határról mindenünnen azt jelentik, hogy szabad a forgalom, mert a magyar szabadságharcosok mindenkit átengednek, akár nyugat, akár kelet felé akarnak menni.

A nickelsdorfi teherautókon átment újságírók Magyaróvárra látogattak el. Piros-fehér-zöld karszalaggal ellátott szabadságharcos katonák és orvosok vitték őket. Magyaróvárrott a kommunisták iszonyú vérfürdőt rendeztek. A szabadságharcosok ennek döbbenetes bizonyítékát mutatták be a külföldi sajtónak. A magyaróvári vérfürdő áldozatait csak ma délután tudták eltemetni, mert az egész környéken összesen csak öt koporsót találtak, és az áldozatok száma meghaladja a százat. A tetemekből és a halálos sebesültekből következtetni lehet arra, milyen szörnyű és embertelen volt a vérengzés, amit az ávósok végeztek. Egész sor gyerek van például, akinek lábát, kezét szakították le a kézigránatok. Az embertelen ávósok tehát nemcsak géppisztolyokkal és lőfegyverekkel, hanem gránátokkal is irtották az ártatlan és fegyvertelen lakosságot. A felbőszült tömeg az ávósokat az utolsó emberig lemészárolta. Csak azt az egy tisztet hagyták életben, aki a tüzelésre parancsot adott és maga is kézigránátot dobott a tömeg közé. Ezt a tisztet Mosonmagyaróvárrott 3000 ember jelenlétében felakasztották egy útszéli fára.

A határ környékéről hírek érkeznek, hogy a készenlétbe helyezett szovjet egységek sok helyen nem avatkoznak bele a küzdelembe. Ezért látszik teljesen reálisnak és valószínűnek a szabadságharcosok kezében levő rádiónak az az adása, amely szerint Dunántúlon ők a helyzet urai és a hatalom szilárdan birtokukban van.

Nickelsdorfban szombaton az éjjeli órákban magyar százados érkezett az egyik teherautóval. Nemzeti kokárdát és nemzetiszínű karszalagot viselt. Ez a százados abból a szabadságharcos egységből való, amelyhez két szovjet század csatlakozott. Ezek Győrben álltak át a szabadságharcosokhoz. Az egyik harckocsiszázad, a másik pedig motorizált gyalogság. A két szovjet század közölte a magyarokkal, hogy a továbbiak során velük együtt akarnak harcolni. Tankjaikra, gépkocsijaikra piros-fehér-zöld zászlót tűztek. Bal kar-

jukra maguk a magyar katonák tűzték fel a szabadságharcosok jelvényét, a piros-fehér-zöld karszalagot. A két szovjet század átállása a határzónában és egész Nyugat-Magyarországon futótűzként terjedt el. Nagy örömet okozott a lakosság körében és nagy biztatást jelent a továbbiakra.

A szabadságharcosok köréből érkezett hírek szerint a mai nap folyamán a Dunántúl katonai egységei megindultak a főváros felé. Budapest környékéről olyan hírek érkeznek, hogy a fővárost több kilométeres távolságban gyűrű veszi körül, amelyet állítólag már a szabadságharcosok tartanak kézben. A hírek szerint ez a magyarázata a kommunista kormány közellátási minisztere nyilatkozatának, amely a főváros ellátási helyzetét rendkívül súlyosnak tartja. A fővárost körülvevő szabadságharcos gyűrű mindaddig fel tartóztatja a főváros felé irányuló szórványos élelmiszer-szállítmányokat, amíg a kommunista kormány nem tér jobb belátásra és nem vonja le szörnyűségei következményét. [...] Az osztrák lakosság segítőkézsége nem ismer határt. Ez a segítőkézség immár nyilvános helyről is megnyilvánul. Tudvalevően a magyarországi események kezdetén Puja bécsi kommunista követ jegyzéket nyújtott át az osztrák külügyminisztériumban és tiltakozott még annak terve ellen is, hogy a Magyarországról esetleg érkező menekültek és katonák osztrák menedékközpontban részesüljenek. Azóta a helyzet homlokegyenest megváltozott. Hiszen az osztrák határon egyelőre csak azok a magyarok lépnek át, akik segítséget visznek az otthoniaknak. Ennek ellenére Helmer belügyminiszter szükségesnek látta, hogy az osztrák kormány nevében félreérthetetlen hivatalos nyilatkozatban szögezze le Ausztria álláspontját.

A nyilatkozat lényege a következő: A szomszédos Magyarországon földrengésszerű események indultak el. Előfordulhat, hogy az osztrák határra menekültek érkeznek, és menedékközpontot kérnek hazánktól. Az Osztrák Köztársaság demokrata beállítottságának megfelelően ezeknek a menekülteknek haladék nélkül jogot ad, tekintet nélkül arra, hogy mi indította őket az országhatár átlépésére. A menedékközpont mellett emberi kötelességünk az is, hogy azoknak a szerencsétleneknek, akik a legsúlyosabb megpróbáltatáson estek át, segítségükre legyünk, őket felruházzuk, megfelelő élelmiszerekkel ellássuk, a sebesülteknek a leggyorsabb és legtekélyesebb orvosi segítséget nyújtjuk.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

17.44: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor, 13.34-kor, 13.44-kor, 14.19-kor, 14.29-kor, 14.49-kor, 15.34-kor és 16.34-kor.

17.45: Munkáskommentár

Péter Mihály írása a munkások feladatairól. A harc a magyar nemzet jólétéért, a nemzeti függetlenségért, az alapvető emberi jogokért, a szabadságért folyik. Az eddigi harc eredményeképpen az ország legnagyobb részét a szabadságharcosok tartják kezükben. Szétesett a központi hatalom. A budapesti rádió csak néhány ember nevében beszél. Az ország különböző vidékein önálló hanggal szólaltak meg az adók, és rajtuk keresztül munkások is beszéltek. A vidékenként újjáalakult magyar nemzeti tanácsok egyöntetűen követelik a szovjet csapatok azonnali kivonását, a szabadságharcosok követeléseinek teljesítését. A nemzet szabadságharcában a közös célok eggyé olvasztják az érdekeket, nincs külön paraszt, katona vagy munkás szabadságharcos, csak magyar van, és velünk szemben az idegen hordák. Nagy ideálokért folyik a küzdelem, de a közös ügy az apró egyéni érdekek azonosságából fonódik össze. A ti helytállástokkal, magyar dolgozók. A sztálisták alól kicsúszott az utolsó gyékény, fegyverrel semmisítették meg azt az érvet, hogy a párt a dolgozók hatalmának letéteményese. Nem igaz, hogy a párt és a munkáosztály azonos. Nem igaz, hogy néhány vezető központi irányításával egyetértünk. A hatalmat valóban a nemzet kezébe kell adni. A kormány nevében beszélő budapesti rádió még mindig a régi frazeológiát használja. Még vannak egyesek, akik úgy hiszik, hogy lehet a nép nélkül, a nép nevében kormányozni. Különböző módszerekkel próbálkoznak. Szeretnék feltámasztani a régi testületeket, ketten-hárman határozatot hoznak, és azt szeretnék, ha ezeket végrehajtaná valaki. Nem kérünk a központi intézkedésekből! Nem kérünk a parancsokból! A kormány kritikus helyzete palástolására segítségül hívja a levitézlett testületek közül a SZOT-ot is. A SZOT nevében felhívást intéztek az üzemek dolgozóihoz. A SZOT nevében, amely '49 óta a kormány cselédje volt, vezetői busás fizetést fogadtak el a párttól és a dolgozók hajszolásával szolgálták meg az árulók kenyerét. Nos, ez a SZOT-felhívás arcátlanul arra mer hivatkozni, hogy megvalósult a munkáosztály kívánsága, az üzemeket munkástanácsok fogják vezetni. Azt merészeli állítani ez a pártcseléd álszervezet, hogy ez az intézkedés betetőzése a gyárak népi tulajdonba vételének. Mintha eddig a roboton kívül valami közünk lett volna az üzemhez. Mintha akár egyetlenegyszer beleszólásunk lett volna a nevünkben gyakorolt hatalom intézkedéseibe. Mintha az államkapitalista rendszer legfőbb célja nem a kizsákmányolás lett volna. A dolgozók, amikor fölkeltek a rendszer ellen, akkor a rendszert minden eddigi intézményével együtt ítélték el. Újakért harcolnak, új és szabad szakszervezetért, szabad munkáspártért, a szervezkedés szabadságáért. Nem apró reformokról folyik a vita, nem arról, hogy milyen mértékben legyen központi az irányítás, az a kérdés, hogy milyen arányban részesül a termelés hasznából a munkáosztály. Alapvető elvekről, döntő ideálokról. [...] A harc közben is a jövőt építjük, és ennek a jövőnek kell tükröződnie az újjáalakuló tanácsokban is. Ahhoz, hogy kívánságainknak, követeléseinknek nyomatékot tudjunk adni, erőre van szükség. Az annyiszor bevált munkásszolidari-

tásra. Ne azok beszéljenek, akik eljátszották szerepüket. A munkások ne engedjék ki kezükből a sorsuk irányítását. Egységben az erő! A közös fellépés hatalom! Erőt, hatalmat a munkások kezébe! [...] Az első naptól kezdve jól beváltak a harci módszerek, miért dőlnénk be megnyugtató felhívásoknak? Aki ma azt hirdeti, hogy itt a munkafelvétel ideje, az a közös magatartás fegyverét hajtja el. Gondoljunk arra, hogyan kezdődött. Fegyvert szerzett, aki tehetett; a dolgozók elhagyták az üzemeket, kihírdették az általános sztrájkot, elhatározták, hogy az ígéretet nem fogadják el a követelések teljesítésének. Elhatározták, hogy mindaddig folytatják a küzdelmet, amíg a szovjet intervenció meg nem szűnik, és ki nem vonják az idegen csapatokat az országból. Ez a közös magatartás, ezek a határozatok jelentették az erőt. Ezek tartották ébren azt a szellemet, amelyen tankokkal és repülőgépekkel sem tudott erőt venni a szovjet erőszak. Ne felejtsek el azok, akik a harci szünetben részt vesznek a tanácsok munkájában, és a dolgozók érdekeinek képviselőiként vállalkoznak, nem engedhetik, hogy idegen hang érvényesüljön. Nem engedhetik, hogy egyesek a régi rend jelszavaival kísérletezzenek. Szervezzék tovább a munkások erőit! Még nem érkezett el a munkakezdés ideje! A puskával, ágyúval és tankokkal egyenlő értékű fegyver a sztrájk, a munkások szolidaritása.

17.55: A kialakuló új közigazgatási helyzet

Kovács Zoltán beszél a parasztokhoz. Ismétlés, elhangzott: 16.35-kor.

18.00: Hírszolgálat

Nagy Imre néhány perccel ezelőtt beszédet mondott a Kossuth rádióban. Bejelentette, hogy kormánya megállapodott a szovjet kormánnyal a szovjet csapatoknak Budapestről való kivonulásáról. A szovjet csapatok azonnal megkezdik kivonulásukat Budapestről és az új karhatalom megalakulásával egyidejűleg elhagyják a fővárost. A budapesti kormány tárgyalásokat kezdeményez [a] Magyarország és [a] Szovjetunió közötti kapcsolatáról, többek között a Magyarországon állomásozó szovjet haderők visszavonásáról. Nagy Imre bejelentette, hogy a rend helyreállítása után új rendőrséget szervez, és az ÁVH-t megszünteti. Hangsúlyozta, hogy senkinek semmiféle bántódása nem lesz a fegyveres harcokban való részvétele miatt. A kormány javaslatot terjeszt az Országgyűlés elé, hogy az ország címere ismét a Kossuth-címer legyen. Március 15-ét ismét nemzeti ünnepé nyilvánítják.

Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét a Biztonsági Tanács elé terjesztette. A három nyugati nagyhatalom arra kérte a világszervezetet, hogy az ügyet a lehető legsürgősebben tűzze napirendjére. A Biztonsági Tanácsot ma este 10 órára hívták össze. Az ENSZ 11 tagú Biztonsági Tanácsának soros elnöke,⁴ állandó tagjai: az Egyesült Álla-

⁴ Bernard Cornut-Gentille (1909–1992) francia diplomata 1956 októberében volt az ENSZ Biztonsági Tanácsának soros elnöke. Az államok képviselői havonta váltották egymást.

mok, Nagy-Britannia, Franciaország és a Szovjetunió, továbbá nemzeti Kína. A hat választott tag jelenleg: Belgium, Ausztria, Jugoszlávia, Peru, Kuba és Pakisztán. A három nyugati nagyhatalomnak a Biztonsági Tanácshoz intézett jegyzéke hangsúlyozza, hogy a szovjet katonai beavatkozás Magyarországon a magyar nemzet jogainak súlyos sérelmét jelenti. A négy nagyhatalom ezeket a jogokat a magyar békeszerződésben ünnepélyesen biztosította.

A magyar eseményekkel kapcsolatban az osztrák kormány tagjai ma rendkívüli minisztertanácsot tartottak. A kormány elhatározta, hogy azzal a felhívással fordul a Szovjetunióhoz, járuljon hozzá, hogy a harc és véröntés megszűnjék Magyarországon. A hivatalos közlemény hangsúlyozza, hogy az osztrák kormány tagjaiban mély részvétet váltottak ki azok a véres események, amelyek Magyarországon lejátszódtak. Az osztrák kormány szóvivője még a következőket mondotta: Azt kívánjuk, hogy a helyzet Magyarországon normalizálódjék. Ez hozzájárulna az európai béke megerősítéséhez és biztosításához. Ennek érdekében helyre kell állítani a szabadságot Magyarországon. Ezt kívánja az emberi jogok érvényesülése is. Bécs lakossága nagy tömegekben mozdult meg a vöröskereszt ama felhívására, hogy minél nagyobb segítségben kell részesíteni Magyarországot. A délutáni órákban a jeges eső ellenére ezrek állottak csomagokkal a kezükben a vöröskeresztes irodák előtt. Gépkocsikon is olyan nagy számban szállítottak csomagokat, hogy a rendőrségnek kellett a rendet fenntartani. Az osztrák postahivatal jelentése szerint táviratokat lehet már küldeni Magyarországra, és onnan is küldhetők táviratok. A telefon-összeköttetés azonban még nem működik.

Győr város Ideiglenes Nemzeti Tanácsa követeli, hogy a Nagy Imre-kormány adja át a Kossuth rádiót a magyar írók kezébe. Újpesten éjjel 1 órakor megalakult a nemzeti tanács, a munkásság vette át a hatalmat a magyar honvédséggel együtt. Győrről és Magyaróváron ma délután temették a győri és mosonmagyaróvári szabadságharc mártírjait. Egy svéd üzletember, aki tegnap érkezett ki Budapestről Ausztriába, részletes beszámolót adott a sajtónak budapesti élményeiről. [...]

A nagy világlapok első oldalait teljes terjedelemben a magyarországi események foglalják el. [...]

A szovjet csapatok magyarországi beavatkozása nyomán óráról órára fokozódik a világközvélemény felháborodása. Ugyanakkor egyre több jelentés érkezik a szabad világ lakosságának segítőkészségéről. [...]

18.10: A nyugat-magyarországi parasztsághoz

Kovács Zoltán beszél.

Barátaim! Parasztestvéreim! Sorsdöntő órákat élünk. Óráról órára változik az országban a katonai és politikai helyzet. Idegen gúnyába bújtatott fiatalok, testvéreitek egész magyar szívvel és hősi önfeláldozással küzdenek a magyar szabadságért. Ez a magyar szabadság azonban ma már nem valami távoli eszme, nem elérhetetlen vágy. Jól tudjátok, hogy a ti megyéitekben a honvédelmi alakulatok megsemmisítették vagy ártalmatlanná tették az önkényuralom

elvetemült szolgálait. Ez a helyzet ma már az ország nyugati vármegyéiben és számos egyéb vidékén is. Csupán azért szólok elsősorban hozzátok, mert úgy látom, hogy az események a ti megyéitekben rohamosan fejlődnek. A győri nemzeti tanács kiadta az utasítást a paraszttanácsok megalakítására. Nemrég, néhány órával ezelőtt felhívta a figyelmeteket arra, hogy bár nincs jogunk ahhoz, hogy tanácsokat osztogassunk, mégis úgy látom, elérkezett az idő, amikor falutok sorsát és azzal az egész vidék eseményeinek irányítását esetleg kézbe kell vennetek. Ez a feltételezésünk az elmúlt órákban megerősödött azzal, hogy a kényszerhelyzetben lévő Nagy Imre-kormány csapatainak, a fiatalokkal szemben álló kormányalakulatoknak kiadta az utasítást a tüzelés beállítására. Paraszatok, magyarok! Fiaitok súlyos áldozatok árán kivontak egy országrészt a kommunista kormány és a szovjet megszálló alakulatok ellenőrzése alól. Ennek a vidéknek az életéről, a normális életbe való visszavezetéséről, illetve további sorsáról nektek kell döntenetek. A forradalmi katonai erő [sic!] és a ti kezetekben van a felszabadított területek sorsa. Úgy érezzük, lelkiismereti kötelességünknek teszünk eleget, ha erre felhívjuk figyelmeteket. Alakítsátok hát meg a saját önkormányzati szerveiteket! Paraszatok, ha ti is úgy ítéletek meg a helyzetet, hogy a rend fenntartása, a kivívott szabadság megőrzése úgy kívánja, keressétek fel az arra hivatott embereket, és magatok kérjétek fel őket a súlyos felelősséggel járó, de egyúttal óriási hivatást jelentő feladatok elvállalására.

18.15: Munkáskommentár

Péter Mihály írása a munkások feladatairól. Ismétlés, elhangzott: 17.45-kor.

A SZABADSÁGHARCOSOK ELLEN A SZOVJET HADSEREG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOL, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. VIGYÁZZATOK, ÓVAKODJATOK A BETOLAKODÓ SZOVJET ÜGYNÖKÖKTŐL.

18.25: Nemzetközi sajtószemle

A [Le] Journal du Dimanche első oldalán többhasábos cikkben foglalkozik a magyar eseményekkel. A cikk címe: A felkelők élethalálharca az oroszok ellen. A [Le] Journal du Dimanche rámutat a Biztonsági Tanács ma esti ülésének nagy fontosságára. Az újság egyoldalas képet közöl a magyarországi szovjet vérengzésekről, többek között a magyaróvári szovjet gyilkosságokról. Egy másik vasárnapi francia lap, a Dimanche Matin ezeket írja a magyarországi helyzetről: Moszkva veszített, csak nem akar fizetni! Kiderült, hogy a szovjet imperializmus céljai nem palástolhatók többé a szocializmus építésének frázisaival. Bebizonyosodott, hogy a Szovjetunió által hirdetett boldogság és jólét útja a biztos éhséghez és nyomorhoz vezet.

Az olasz lapok vasárnap több oldalon át foglalkoznak a magyar szabadságharccal. Az Il Tempo szerint a hazafiak és a magyar csapatok hamarosan döntő

támadásra indulnak a budapesti rendszer ellen. Az [II] Quotidiano, az Actio Catholica lapja azt hangsúlyozza, hogy Magyarország lakossága egységesen harcol a szabadságért. Az [II] Giornale d'Italia szerint a magyar megyék java része a hazafiak kezében van. A lap megbotránkozással ír az oroszok tömeggyilkosságairól. A társutas Il Paese beismeri, hogy Nyugat-Magyarország a szabadságharcosok kezén van, és hogy éhínség fenyegeti Magyarországot. Az Il Mattino szerint a magyarországi eseményeket nagymértékben megsínylik majd a nyugat-európai kommunista pártok. Az [II] Messaggero a magyar forradalom hatalmas arányaira és magas erkölcsi tartálékára mutat rá. A lap ezeket írja: „A kommunizmus csődje világos az 1917-es és az 1956-os évek eseményeinek összehasonlításából. 1917-ben tört ki a kommunista forradalom és 1956-ban a magyarországi. 1917-ben az orosz munkások fegyvert fogtak, hogy új világot teremtsenek. Új világot, amely jólétet és szabadságot biztosít az osztály nélküli társadalomnak. Az elmúlt 39 esztendő megmutatta, hogy nem földi paradicsomot teremtetek, hanem a világ valaha látott legvadabb zsarnokságát. A magyar forradalom bemutatja a kommunista uralom csődjét, világméretben – gazdasági, politikai és szociális viszonylatban egyaránt.” Az [II] Giornale d'Italia vezércikkének címe: Összeomlanak a hazugságok! A Budapestről érkező hírek tragikusak. A kegyetlen szovjet elnyomatás a forradalom elfojtására törekszik. Nemcsak a kommunista ideológiáról van most szó, hanem az orosz imperializmusról is. A kommunisták tudják, hogy Magyarország és Lengyelország elvesztésével a Szovjetunió nemzetközi jelentőségéből is sokat vesztené. Csakhogy minél kegyetlenebb az elnyomás, annál dicsőségebb a történelemnek ez az új fejezete. Ez az új fejezet, mint a történelem új fejezetei általában – mártírok vérválásával kezdődik. Tíz év csalásai omlanak össze a szovjet katonák golyózáporában. Moszkva nem mondhatja többé, hogy a szocializmust a szabadság légkörében kívánja megvalósítani. Azt sem állíthatja, hogy a különböző kommunista pártok függetlenek és azt sem, hogy a Szovjetunió nem akar beavatkozni más országok belügyeibe. [...]

Most a Die Presse című független bécsi lap cikkéből idézünk: „Jól tudjuk, hogy a küzdelem kimenetele hatással lesz a mi sorsunkra is. Ausztria bizakodóan nézhetne a jövő elé, ha bekövetkeznék a magyar csoda, és Magyarország felszabadítaná magát a kommunizmus uralma alól.” A Die Presse hangsúlyozza, hogy Közép- és Kelet-Európában mindenütt a szabadság szele érezhető. A kíméletlen gyarmatosítás a torlaszokra küldte a munkásokat, mint száz évvel ezelőtt, amikor Marx és Engels kiáltotta a dolgozóknak: nincs mit vesztenetek saját becsületeteken kívül – idézi a Die Presse. A lap végül hangoztatja az osztrák társadalmi szervek, egyesületek felhívásait a sebesültek megsegítése érdekében. Valamennyi osztrák lap azt hangsúlyozza, a kommunisták kivételével, hogy Ausztria kötelessége elsősegélyt nyújtani a vérző magyar nemzetnek.

A jugoszláviai kommunisták lapja, a Borba, az elmúlt napokban a magyarországi események egy részének tényszerű bemutatására törekedett. Mai szá-

mában a lap megjegyzi, hogy Magyarországon polgárháború veszélye lépett fel, és itt volt az ideje egy új kormány megalakításának. A lap azt hangoztatja, hogy már régen megérett erre az idő. A régi vezetőség mindezt nem ismerte fel, és a körülmények a régi vezetők mulasztása miatt most rendkívül nehezek. A Borba meglepéssel veszi tudomásul, hogy az új kormány Rákosi utódját, Gerőt is kizárta a közéletből, a kormányból menesztette Hegedűs Andrást, a volt miniszterelnököt. A Borba végül a szocialista fejlődés folytatását sürgeti.

A következőkben két spanyol lap állásfoglalásáról számolunk be. A Madrid című lap megemlíti, hogy a spanyol kormány elsőnek tiltakozott az Egyesült Nemzetek Szervezeténél a szovjet csapatok magyarországi fegyveres beavatkozása miatt. A spanyol kormánynak ez a lépése az egész spanyol nép véleményét fejezte ki – hangsúlyozza a Madrid. Egy másik spanyol lap, az Informaciones ezeket hangsúlyozza: „Eljött annak az ideje, hogy valamennyi ország kimutassa az együttérzését a magyarországi szabadságharc hősei iránt. A tapasztalat azt mutatja, hogy a Szovjetunió mindig meghátrál, ha egyesült közvéleménnyel és határozott fellépéssel találkozik.”

A skandináviai sajtó állásfoglalása a kommunista lapok kivételével ugyancsak egységes. A norvég munkáspárt napilapja, az Arbeiderbladet vezércikkében a következőket írja: „A Szovjetunió bemutatta, mit jelent a gyakorlatban a varsói egyezmény különböző pontjainak értelmezése. Mi lesz a magyarországi események következménye a többi kelet-európai országokban? Bizonyosra vehetjük, hogy a szovjet rendszer vezetői nagy nyugtalansággal gondolnak a jövőre. A magyarországi hírek felháborítóak. Tehetetlenül kell néznünk a magyarországi szabadságharcosok lemészárlását. El kell túrnunk, hogy saját honfitársaink egy csoportja, a kommunisták, szégyentelenül az elnyomók oldalára állnak. Nagyon ritkán használunk olyan kifejezéseket, hogy mélységes megvetés, ebben az esetben azonban mégis azt kell mondanunk, hogy minden norvég mélységes megvetéssel vesz tudomást a norvégiai kommunisták magatartásáról. A magyarországi tragédia újabb kijózanulókat fordít el a kommunista pártoktól.”

A FEGYVERSZÜNET NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET; A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

18.35: Helyzetjelentés

Vasvári Gergely összefoglalója.

Az utóbbi napok egyik legsikeresebb fegyverténye Pápán zajlott le. A szabadságharcosok Pápán elfoglalták a repülőteret. Ez a szovjet légierő főhadiszállása volt. A támadás rajtaütésszerűen ment végbe, és teljes sikerrel végződött. A szabadságharcosok elpusztították az összes ott található szovjet gépet. A repülőtér szovjet őrsége, technikai személyzete és a pilóták semmi-

féle ellenállást nem tanúsítottak, és a támadás első perceiben elmenekültek. A pápai laktanyában a néphadsereg tagjai szintén letépték sapkájukról a vörös csillagot és kitűzték a Kossuth-kokárdát. Ugyanez történt a soproni, szombathelyi és veszprémi laktanyákban is. A szabadságharcosok győri parancsnoka közli azt is, hogy Győr, Sopron, Miskolc, Szolnok, Vác, Hatvan és több dél-magyarországi város szilárdan a nemzeti ügy katonáinak a kezén van. Budapesten az utolsó 24 órában is heves harcok folytak, és a moszkovitáknak nem sikerült a döntés kierőszakolása. A budapesti szabadságharcosok beásták magukat, és szilárdan tartják állásaikat. A szabadságharcosok érzik, hogy mindkét oldalon időnyerésért megy a harc. A nyugati határszélen, a szabad világgal érintkezésbe lépő szabadságharcosok elmondták, hogy a harcoló és harcolni kész magyar hadsereg alakulatait felvillanyozta az a hír, hogy a magyarkérdés és szovjet beavatkozás az ENSZ elé kerül. A Szovjetuniónak – mondják a szabadságharcosok – az egész világ fóruma előtt felelnie kell a Magyarország belügyeibe történt durva beavatkozásáért, és azokért a cselekményekért, amelyek ennek során történtek. A nemzet el van szánva arra, hogy a harcot mindaddig folytatja, amíg a szovjet hadsereg nem vonul ki hazánk területéről.

Az ország a mai nap folyamán is visszhangzik a legkülönbözőbb követelésektől. Városokban nemzeti bizottságok alakulnak, és ezek különböző rádió-állomásokon keresztül küldenek a Nagy Imre-féle kormány címére követeléseket és fenyegetéseket. A szombathelyi nemzeti bizottság, amely ma reggel alakult, felszólította a budapesti kormányt, hogy a magyarországi szovjet parancsnoksággal azonnal kössön fegyverszünetet. A nyilatkozat hangsúlyozza, hogy nem elég csak általánosságban beszélni a szovjet csapatok kivonulásáról. Arra van szükség, hogy a Szovjetunió kormánya kötelező módon és az egész világ közvéleménye előtt azonnal jelentse ki, hogy csapatait legkésőbb január 1-jéig teljesen és végérvényesen kivonja Magyarország területéről. Ugyanezeket a követeléseket hangsúlyozza Győr, Pécs, Miskolc, Debrecen, Veszprém és Székesfehérvár nemzeti bizottsága is.

Székesfehérváron nagy létszámú tüntetés zajlott le. A tömeg élén ezúttal is, mint elmúlt kedden Budapesten, az ifjúság haladt. Többen felszólaltak, és nagy lelkesedés mellett azt javasolták, hogy a budapesti kormány ne megadásra szólítsa fel a szabadságharcos fiatalokat, hanem hallgassa meg azok követelését, mert az ő követelésük a nemzet kívánsága, amiért ők harcolnak, az a nemzet ügye. Hasonló felvonulás és tüntetés zajlott le ma délelőtt Szombathely utcáin is. Szombathely lakossága azt követeli többek között, hogy emeljék fel a béreket, rendezzék a családi pótlékok ügyét, a nyugdíjakat, vizsgálják felül a normarendszert és töröljék el a begyűjtési rendeletet. A szombathelyi határozat rámutat arra, hogy ami az elmúlt években hazánkban történt, az a nemzeti hagyományok meggyalázása volt.

A szolnoki, tatabányai, zalaegerszegi és pécsi bizottságok nyilatkozatai is támadják a budapesti kormányt, és erősen bírálják annak összetételét. A mis-

kolci rádió Nagy Imre személyével is foglalkozik. Nagy Imre merjen magyar lenni, hangoztatja a miskolci bizottság, és eszközölje ki a szovjet csapatok záros határidőn belül való távozását. Nagy Imre kormányában számos olyan személy van, aki a múltban súlyosan vétett a magyarság ellen. Ezeknek érdeke volt a szovjet beavatkozás, és ezek remegnek azért, hogy a szovjet szuroknyok hazánkban maradjanak. Ezeknek el kell tűnniök.

A vidéki városokban megalakult nemzeti bizottságok általában élesen támadják Nagy Imre kormányát. A nyugati újságírók megígérték, hogy a szabadságharc sikereiről és minden egyes mozzanatáról tájékoztatják a nyugati világot. Az egyik magyar tiszt írásba foglalt nyilatkozatot adott át a nyugati újságíróknak. Ebben kijelenti, hogy a magyar hadsereg nem hajlandó többé olyan rendszert támogatni, mint amilyen az előző volt. Magyarország baráti kapcsolatokat akar a nyugati államokkal, továbbá szabad és gyakori érintkezést a nyugati népekkel.

Magyaróvár népe és az egész ország ebben az órában temet és gyászol. Az elmúlt napok kommunista vérengzésének százegy halálos áldozatát kísérik utolsó útjára. Mint ismeretes, a magyaróvári ÁVO lőtt a fegyvertelen tüntető tömegre. A népharag megbüntette az ávósokat, és a hadsereg megszabadította Magyaróvárt a moszkoviták uralmától. A mártírok temetése még folyt, amikor az egész országban elterjedt a híre, hogy Nagy Imre aláírásával minisztertanácsi rendelet jelent meg, amely elrendeli az általános, azonnali tűzszünetet. A szabadságharcosok a tűzszünet elrendelését győzelemnek tekintik. Azt jelenti, hogy a moszkoviták rendelkezésére álló ávós alakulatok harc-képessége megszűnt, és a szovjet haderő sem volt képes arra, hogy a nemzetközi küzdelmet hat nap után leverje. Ugyanakkor azonban a szabadságharcosok a legnagyobb óvatossággal figyelik az eseményeket. A fegyvert nem adják ki kezükből. Soraikat rendezik, megszállott területeiket kézben tartják, és felkészülnek arra is, hogyha a tűzszünet elrendelése cselnek bizonyul vagy nem vonatkoznék az oroszokra, akkor a nemzet ügyét továbbra is elszántan védelmezik.

Röviddel ezelőtt érkezett a hír, hogy Nagy Imre miniszterelnök beszédet mond. A beszéd el is hangzott. Nagy Imre széles körű program kidolgozását és a lakosság anyagi helyzetének javítását, a régi sérelmek orvoslását jelentette be. A jelenlegi helyzetre vonatkozólag Nagy Imre lényegében a következőket mondotta: „A kormány elrendeli az azonnali tűzszünetet. A honvédség, a rendőrség, a fegyveres munkásság és diákság alakulataiból új karhatalmát szerveznek. Annak felállításával egyidejűleg a szovjet csapatok elhagyják Budapestet. A kormány később tárgyalásokat akar kezdeni a Szovjetunióval a szovjet csapatoknak az országból való kivonására. A fegyveres harcban részt vetteknek semmi bántódása nem történik.” Nagy Imre bejelentéseinek ez a lényege. A jövő órák fogják eldönteni, hogy a szabadságharcosok, a magyar hadsereg vezetői megelégszenek-e ezekkel. Most még senki sem tudja, mi lesz a szabadságharcos vezetők álláspontja, és mi-

lyen politikai megfontolásokkal fogadják el vagy utasítják vissza Nagy Imre ajánlatát. Rendkívül érdekes mindenestre, hogy 10 perccel Nagy Imre beszédének elhangzása után a győri rádió egy bányászküldöttség felhívását közvetítette. A küldöttség 30 ezer bányász nevében beszél. Azt követeli, hogy a szovjet csapatok fehér zászló kitűzésével azonnal hagyják el az ország területét, követeli a szabad választásokat. A szabad választások fogják eldönteni a magyar jövőt.⁵

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

18.50: A szabadságharc világviszhangja
Nótárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor és 15.20-kor.

18.58: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: 16.19-kor és 17.19-kor.

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22 óra 30 percig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16 és 19 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatónk 19.00 órát jelez.

19.00: Hírszolgálat

Nagy Imre ma délután beszédet mondott a Kossuth rádióban. A szabad győri rádió a balinkai bányászok héttagú küldöttségének tagjaival folytatott beszélgetését közvetítette. A bányászok elmondották, hogy ők is megalakították a bányász-munkástanácsot, és saját maguk gondoskodnak a rend és fegyelem fenntartásáról. Követeléseiket a Szabad Győr Rádióján keresztül kívánják eljuttatni a Nagy Imre-kormányhoz. Első követelésük az, hogy a szovjet csapatok kezdjék meg Magyarországról való kivonulásukat. Véleményük szerint a magyarországi jövő, a magyarországi társadalmi forma kérdését tiszta és szabad választásokkal kell eldönteni. A bányászküldöttség tagjai kijelentették, hogy a balinkai és környéki bányászok egyetlen lapát szenet sem hajlandók termelni, amíg követeléseiket nem teljesítették. A balinkai pályaudvaron veszteglő 310, szénnel megrakott vagon is csak akkor indul el, ha a szovjet csapatok teljes kivonását és a szabad választások biztosítását követelő feltételeket elfogadják.

A szabad földön élő magyarság szervezetei a genfi vöröskereszthez fordultak a magyarországi szabadságharc áldozatainak megsegítése érdekében. A

⁵ A Szabad Kossuth Rádió 17.25-kor közvetítette Nagy Imre beszédét, a győri rádióadásban 17.43-kor hangzott el a balinkai bányászok munkástanácsának említett felhívása. Az időpontok egybeesése valószínűtlenül teszi, hogy a bányászok a beszédre reagáltak volna. A forradalom hangja; i. m. 131.

vöröskereszt genfi központja telefonfelhívást intézett az egész világ vöröskeresztes szervezeteihez a magyarországi események áldozatainak megsegítésére. A svájci kormány is nagyobb összegű hitelt szavazott meg a cél megvalósítására. Magánosok, társadalmi, egyházi és politikai szervezetek is megmozdultak Svájcban, és özönlik a ruha-, élelmiszer-, pénz-, gyógyszer- és kötszer-adomány a vöröskereszt genfi központjába.

A baseli, zürichi és lausanne-i kórházak előtt sorban állnak az önkéntes véradók. Eddig két repülőgép indult a zürichi repülőtérrel Bécsbe gyógyszerekkel és kötszerekkel megrakva. A Svájci Vöröskereszt első vonata megérkezett a magyar határra. A Svájci Vöröskereszt mindent elkövet, hogy az ország belsejébe is eljuttassa segítségét. A vasárnap esti órákban újabb vöröskeresztes repülőgép indult el Bécs felé, a baseli pályaudvaron pedig útra készen áll egy ruhaneműeket, élelmiszert, kötszert, gyógyszert és vérplazmát tartalmazó vöröskeresztes szerelvény.

A Voix Ouvrière, a svájci kommunista párt hivatalos lapja, a legnagyobb meglepetésként a nyugati hírügynökségek és a szabad magyar rádióállomások anyagát is közölte a magyarországi szabadságharcról. A lap elítélte a Szovjetunió magyarországi intervencióját. A világ összes kommunista pártjára nézve katasztrofálisnak minősítette a fegyveres szovjet beavatkozást Magyarországon.

A svájci szociáldemokraták szócsove, a Le Peuple szerint a magyarországi események halálos csapást mérnek a világ összes kommunista pártjaira. A lap különösen az olaszországi párt szovjetellenes hivatalos közleményét tartja nagy jelentőségűnek. Nem vitás, hogy a magyar események teljesen átalakítják az egész világ összes munkásmozgalmát.

A Magyar Emigráns Újságírók Szövetsége táviratot intézett Eisenhower amerikai elnökhöz. A szövetség táviratában a magyarországi helyzet jelenlegi fejleményeire hívja fel az Egyesült Államok elnökének figyelmét. Emlékeztet arra, hogy a szovjet intervenció az úgynevezett Varsói Szerződés értelmében indult meg, jóllehet ez a szerződés egyetlen olyan szakaszt sem tartalmaz, amely a fegyveres beavatkozást indokolná a szerződő országok belső zavarai esetében.

A SZABADSÁGHARCOSOK ELLEN A SZOVJET HADSEREG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOL, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. VIGYÁZZATOK, ÓVAKODJATOK A BETOLAKODÓ SZOVJET ÜGYNÖKÖKTŐL.

19.10: Reflektor

Gallicus rovata a szabadságharc diadaláról.
A budapesti kormányzatnak az a rendelete, amellyel csapatait a további megszárlás azonnali beszüntetésére utasította, a forradalmi nemzet már nem is valószínű, szinte nem is hihető diadalát jelenti. Képzeljük csak el, hogy mondjuk hat nappal ezelőtt, a véres szerdát megelőző órákban valaki felve-

tette volna a kérdést, mi történnék, ha egy kilencmillió kis nép, hétrét görnyesztve a zsarnokság igájában, felkelne a despotizmus oly mérhetetlen karhatalma és egy kétszázmillió birodalom már nem is elképzelhető ereje ellen? Bárhol hangzott volna el ez a kérdés, akár egyszerű kisemberek közt vagy egy tudós társaságban, akár laikusok előtt vagy a taktika és stratégia mestereinek tanácsán, csak szánakozó mosoly és elhessegető kézlegyintés lehetett volna a válasz. Annál is inkább, mert néha a természet a kis népeknek is lehetőséget nyújt arra, geográfiai és tájrajzi lehetőséget, hogy óriásokkal vegyék fel és bizonyos ideig állhassák is a harcot. De ennek a kis népnek, a magyar népnek még ez a lehetőség sem adatott meg. Mégis, a hűvös értelem és a logika minden drámai bizonyosságával szemben fegyvert ragadott, és megdöntvén a logika törvényszerűségeit, megbirkózván a lehetetlennel, a semmiből alkotott új világot, győzött! Mert a tűzszüntető rendeletet nem hirtelen támadt bölcsességében, emberségében, magyarságában, honszerelmében fogalmazta meg a kormányzat, hanem azért, mert a nemzet történelmi, örök századévekre szóló hőstette, nem is hőstette, csudatette erre kényszerítette. Ne felejtjük, hogy ugyanaz az országló csoport, amely a tűzszüntető rendelet és az ezt követő intézkedések formájában most olaját nyújt a magyar népmillióknak, rövid négy nappal ezelőtt még rászabadította ezekre a népmilliókra az idegen zsoldosokat, vérbe és gyászba borította az országot, rémdrámába illő jelenetezéssel váltogatta kegyelmi ajánlatait és fölkoncolási fenyegetéseit, készen állott mindenre, hogy a hatalmat, a kényhatalmat tovább gyakorolhassa. Nem önmagától tört meg tehát. A vértanúk ezrei, az özvegyek és árvák tízezei tanúskodnak és fognak tanúskodni mindenhol arról, hogy ezt a győzelmet a magyar nemzet nem kapta, hanem kiharcolta. Egy kis nép, kilencmillió láncba vert és kiszípolozott magyar győzedelmeskedett egy elszánt tiránia sötét hálózataival és ennek kegyúri hatalmával, a szovjet szuronyerdővel és páncélszörnyetegekkel szemben. Azt mondtuk, csudatett volt? Talán nem is csudatett. Csak halhatatlan és múlhatatlan bizonyossága annak, hogy egy nemzet, ha egységes és céltudatos, ha meg nem bomlik és meg nem retten, elérhet mindent. El, még a lehetetlent is!

Győzött tehát a nép, győzött fegyverrel a kezében. De megnyerte-e a háborút? Mert nem elég diadalmaskodni a csatatéren, ez csak az út első stációja, meg kell nyerni a békét is. Tacitus mondotta – ha jól emlékezünk, Tacitus – Hannibálnak: „Vincere scis Hannibal, sed victoria uti nescis!... Győzni tudsz Hannibál, de a győzelmet kiaknázni nem tudod!” Gondoljunk csak vissza az első világháborúra. A csatatéren diadalmaskodtak a nyugati nagyhatalmak, de a békét elveszítették. A magyar szabadságharc is diadalmaskodott, olyan feltételek mellett és olyan körülmények között, amilyen feltételek mellett és amilyen körülmények között nemzet még nem tette szabadá magát soha. De most meg kell nyernie a békét is. És ezt a békét, ha az önkény hirtelen meghódolása nem ittasítja el, ha a győzelem mérhetetlen mivolta nem kápráztatja el, ha egységét és törhetetlenségét megőrzi a fegyve-

rek elhallgatása után a harc második fázisára, a szabadság tényleges, igazi biztosítékainak kivívására is, mondjuk, ezt a békét éppen úgy meg fogja nyerni, mint a háborút.

Mert ha a katonai diadal, ha a hit és önfeláldozás diadala teljes is, a teljes győzelem még messze van. Nem abban a programban, amelyet a meghódoló kormányzat nevében Nagy Imre terjesztett elő, semmi esetre sem abban. Persze elismerjük, hogy ez a program sok engedményt, lényeges változást hirdet meg. Így a bérkérdés rendezését, a nyugdíjak emelését, a fojtogató lakásprobléma enyhítését, holmi üzemi demokráciát és a falusi tatárjárás rendőri vonatkozásának felszámolását. Itt álljunk meg egy pillanatra, és jól értsük meg, miről van szó: nem a mezőgazdasági termelés és értékesítés szabadságának visszaállításáról, ami a parasztság alapvető követelése, hanem a terror eszközeinek felfüggesztésének ígéretéről. A senyvesztő kórt nem orvosolni, csupán szépségtapasszal leragasztani ígéri a budapesti hatalom. Amint ígéri a fiatal nemzedékek sorvasztó nyomorának enyhítését, némi közigazgatási önkormányzatot, az Államvédelmi Hivatalnak új rendőralakulattal való helyettesítését, a megszálló kötelékek elvonultatását Magyarországról és – a nemzeti regényesség kedvéért – még Kossuth-címert is. Ám a vértanúk száza és ezrei nem ezért a felemás engedményekért, nem ezért a kozmetikázásért áldozták életüket. S valószínűtlen az is, hogy e mártírok emlékével összeférne, ha a reformok aprópénzével az fizethetné ki az ezer sebből vérző nemzetet, aki a maga törével és zsoldosai törével e sebeket ejtette. Azzal kezdtük, hogy a háború után a békét is meg kell nyerni. Nincs kétség benne, hogy a magyar barikádok hősei, a szabadságharc hőszai bölcs öntudattal felfogták ezt. Alig hangzott el ugyanis Nagy Imre beszéde, a győri szabad rádió máris megadta az egyedül lehetséges és az egyedül méltó választ: nem elég! Nem fájdalomcsillapító szerekre, nem átmeneti megoldásokra, nem ravaszdi koncessziókra, hanem megdönthetetlen biztosítékokra és végleges elrendezésekre van szükség. Az első feltétel, hogy a szovjet csapatok, fehér zászlóval, azonnal kezdjék meg a kivonulást Magyarországról. A második alapfeltétel pedig, hogy a magyar államrend kérdését a nemzet szabad választásokon dönthesse el. E választásokon indulhat minden párt. Tehát indulhat a kommunista párt is. Majd a nép megmondja, mit akar, kit akar és kit milyen mértékben akar. Adig is pedig, amíg ez megtörténik, alakítson Nagy Imre a diadalmas forradalom képviselőivel együtt közös kormányt!

Úgy van, ez a megoldás. A nép nem azért hullatta véré, halottaival élén nem verekedte magát minden nemzetek elé, nem azért valószínűtlen, hogy ajánljanak és engedményezzenek neki, hanem hogy törvényt szabjon és rendelkezze. Ne a diadalmas nemzetnek szabják a feltételeket, de ez a diadalmas nemzet szabja meg a feltételeket! Hódító csizmáktól mentes, független Magyarország és önkényektől mentes, szuverén magyarság: ezért haltak meg és csak ezért haltak meg a vértanúk.

Ezért mondtuk, a diadal minden lázának ellenére, hogy csak első stációt értük el. A háborút már megnyertük, a békét még nem. Az önkény már vesztett, de mi még nem győztünk. De az a nép, amely megvalósította a barikádokon a lehetetlent, megvalósítja majd e lehetetlent a béke nagyszerű mezején is!

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

19.20: Rendkívüli riport

Kova Kálmán jelentése.

Ismétlés, elhangzott: 17.30-kor.

19.34: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor, 13.34-kor, 13.44-kor, 14.19-kor, 14.29-kor, 14.49-kor, 15.34-kor, 16.34-kor és 17.44-kor.

19.35: Külön történelmi riport

Alcázar védelme.⁷

Sok hallgatónk azt gondolhatja magában, hogy történelmi riport fából vaskarika. Hiszen a történelem lényegéhez tartozik, hogy visszahozhatatlanul elmúlt. Igaz, visszahozni és megismételni nem lehet, de mint példa és tanulság örök életű lehet. Egy húsz év előtti nagy harcra emlékeztetünk, amely Európa túlsó végén, a spanyol félszigeten folyt, de részben ugyanazon erők között, amelyek ma magyar földön állanak szemben egymással. Mert a húsz éve lánggra lobbant spanyol polgárháború sokkal több volt, mint jobboldali spanyolok küzdelme a baloldaliak ellen. A történetírók már sokszor megírták róla, hogy voltaképpen próbaháború is volt, egyik részről a németek és olaszok, másik részről a szovjetunió között. Tudjuk, ellentétben a rákövetkező igazi nagy világháborúval, a Szovjet ebben a próbaháborúban alulmaradt. Mert hiába voltak nemzetközi brigádjai, a nyugati világ nem volt hajlandó beleavatkozni a harcba. De hogyan kerülhetett sor arra, hogy Spanyolország földje ilyen évekig tartó szörnyű és véres mérkőzés színhelye lett?

Spanyolország sohasem volt a béke, hanem az ellentétek országa. És maga a spanyol ember is tele volt és tele van még ma is, számunkra szinte elképzelhetetlen ellentétekkel és belső feszültségekkel. Spanyolországban, akármilyen világnézet vagy rendszer uralkodott, mindig kíméletlenül kezében akarta tartani az alattvalókat, minden egyes ember egész testét, lelkét. Nem véletlen, hogy Spanyolországban fejlesztették legnagyobb tökélyre az inkvizíciót, ame-

6 A közlemény kétszer hangzott el.

7 A szerző, Ajtay Miklós nevét nem konferálták. Kiletét Borbándi Gyula fedte fel: i. m. 256.

lyen az eddig lefolyt világtörténelemben talán csak a szovjet rendszerű ávókának sikerült túltenni. De ugyanakkor Spanyolország adta a kereszténységnek a szenvedélyes Istenbe merülés, a misztika legnagyobb szentjeit. Murillo festette talán a legáhitatosabb Madonnákat és angyalokat, akik nemcsak kedvesek és szépek, de itt azért kedvesek és szépek, mert mélységes hit sugárzik belőlük. Olyan hit, amely az eget valóban le tudja hozni a földre. Ám a spanyol föld nemcsak a szörnyű kínvallatást és a legnagyobb elragadtatott vallásosságot adta a világnak: Amit ma partizánharcnak nevezünk, több mint száz éven át gerilla néven ismerte a világ. Ez is spanyol szó, és arra az időre emlékeztet, amikor közel másfél évszázaddal ezelőtt a spanyol nép apraja-nagyja, ki fegyverrel, ki a nélkül, minden elképzelhető eszközzel harcba szállt az idegen betolakodó Napóleon hadserege ellen. Hallgatónk közül bizonyára sokan ismerik az akkor élt nagy spanyol festőnek, Goyának híres rézkarcsorozatát. Desastres de la Guerra, magyarul: A háború csapásai. És aligha van valaki, aki ne látta volna reprodukcióban legmeggrázóbb festményét, amint a kísérteties éjszakában egyenruhás katonák sortüze öli halomra a fegyvertelen felkelőket.

Igen, ez is Spanyolország, a fogcsikorgatva, kétségbeesve, kilátástalanul is küzdő nép földje. Ezt is tudnunk kell, ha meg akarjuk érteni a húsz év előtti nagy harcot. A diktátor, Primo de Rivera⁸ halála után, hol jobbra, hol balra lendült ki Spanyolországban a politikai élet ingája. Akármelyik párt volt felül, megpróbálta teljesen elfojtani a másikat. Nemcsak fizikai, de emberi, lélektani törvény is, hogy minél erősebb volt a nyomás, annál nagyobb lett a ki-robbanó reakció. Így került az 1936 februárjában tartott választásokon uralomra a népfront. Akkor még nem húzták rá a hazafias jelző álcázó leplét. Akkor még hatottak az internacionalista osztályharc jelszavai. És a szélső-jobbtól való félelem valóban egy táborba hozta össze az egyébként nagyon különböző radikális polgári értelmiséget és a Moszkvából irányított kommunista munkásmozgalmat. A spanyolok most sem ismertek türelmes megalkuvást, kompromisszumot. A népfront álarca hamarosan lehullt, és mindenki láthatta, hogy a kommunizmus áll mögötte. 1936 júniusában robbant ki az ellenhatás. Franco Spanyol Marokkóban katonai puccsot hajtott végre, és pár nap múlva lángban állt az anyaország jó része. Franco katonáival átkelt a Gibraltári-szoroson, de soha nem vethette volna meg lábát, ha nem készíti elő számára a talajt a népfront, amely a valóságban nem a spanyol nép, hanem a nemzetközi kommunizmus frontja volt.

Húsz évvel ezelőtt Spanyolországban egyszerre számtalan helyen lobbant fel a tűz. Elsősorban a helyőrségek álltak át. Nem voltak összefüggő frontok, és jellemző, hogy 12 nappal a katonai puccs után, nem lent délen, hanem fenn

⁸ Miguel Primo de Rivera (1870–1930) katonatiszt, 1923-tól Spanyolország miniszterelnöke. Felfüggesztette az alkotmányt, betiltotta a politikai pártokat, cenzúrát vezetett be. Fia alapította meg a Falange mozgalmat.

északon, Burgosban alakult meg a nemzeti spanyol ellenkormány. November elején értek a felkelők Madrid alá. Azt hitték, könnyű dolguk lesz. Mint mondják, sokan közülük megfogadták, addig nem borotválkoznak, amíg a fővárost be nem vették. Az egy napra tervezett ostromból majdnem két és fél év lett. Hogy mekkorára nőtt az ostromlók szakállá, azt nem jegyezte fel a történelem. Keserves, késhegyre menő, sok-sok csúnya küzdelem volt, oktalan mészárlásokkal és pusztításokkal. Nemcsak ember ember ellen küzdött, de gép gép ellen is. Németek, olaszok, oroszok itt próbálták ki új harceszközöket, repülőgépeket, gyalogsági fegyvereket, tankokat. De harc nincs lélek nélkül. És a spanyol polgárháborúban is voltak épp elegendő, akik tudták, miért harcolnak. Minden igazi háborúnak, amelyet emberek viselnek egymás ellen, vannak mozzanatai, amelyekre később tisztelettel kell hogy tekintsen – pártkülönbőség nélkül – az utókor, mert bennük épp az élethalál-küzdelmek legmélyebben emberi, azaz szellemi értelme mutatkozik meg. A pártatlan történetírás szemében ma már nem vitás, hogy a spanyol háborúnak ilyen minden politikum fölé emelkedő csúcspontja nem a vörös nemzetközi brigád szereplése, hanem a toledói Alcázar védelme volt.

A művészetkedvelő emberek, még ha nem is jártak spanyol földön, többnyire mind ismerik Toledót. A spanyol festőművészet legnagyobb misztikusának, a görög születésű [El] Grecónak akárhány képén Toledó jellegzetes látkepe alkotja a háttér. Nem hiányzik róla a dombon álló négytornyú Alcázar jellegzetes épülettömbje. Valamikor V. Károly császár építtette magának. Nem szánták erősségnek. Amikor 1936 júniusában kitört a felkelés, a spanyol katonai akadémia volt benne elhelyezve. Három nappal azután, hogy híre jött a marokkói puccsnak, Moscardo ezredes, Toledó helyőrségének parancsnoka is csatlakozott a felkeléshez. A környék mindenütt a kommunisták kezében volt. Hatalmas túlerő indult a városra, amelyet Moscardo kénytelen volt kiűrtetni. Ezerszáz katonával, ötszázhusz asszonnyal és ötven gyerekkel vonult vissza az Alcázarba. Körülvette őket a vörös áradat, és megkezdődött az irgalmatlan ostrom.

Hetven napon át éjjel-nappal tombolt a pokol. Mint később megállapították, ez alatt az idő alatt a 400 éves várkastélyt közel 12 ezer ágyútálat, 500 repülőbomba, 35 benzines tartály, 200 gyújtópalack érte. Tízszor borult lángba az épület, és ha a tüzet sikerült is mindig megfékezni, az Alcázar legnagyobb része hamarosan már csak füstölgő rom volt. De nemcsak a földön és a levegőben folyt a küzdelem, hanem még a föld alatt is. Egy 3 tonnás robbanótöltettel a kommunistáknak sikerült levegőbe röpíteni az egész északnyugati sarkot is.

Közben közel egy hónapig az Alcázarban sehonnan semmi hír. Augusztus 18-án sikerült elfogniuk egy rövidhullámú adást Portugáliából, ebből tudták meg, hogy a forradalomnak nincs vége, sőt majdnem egész Spanyolország lángban áll. Ez volt az első biztató reménysugár, de nagyon halovány, nagyon bizonytalan. És öt napra rá annál súlyosabb megpróbáltatás következ-

zett. Megszólalt a telefon, amely még mindig összekötötte az Alcázart a várossal, és a parancsnokot, Moscardo ezredest hívták. A túlsó oldalon a vörös ostromló csapatok parancsnoka tartotta a kagylót.

– Fölszólítom, hogy tíz percen belül adja fel az Alcázart, ellenkező esetben kivégeztetem a fiát, akit túszként tartok itt.

– Elhiszem.

– Hogy lássa, hogy igaz, most beszélni fog a fiával.

– Apám!

– Mi van, fiam?

– Semmi különös, csak azt mondják, hogy agyon fognak lőni, ha nem adod fel az Alcázart.

– Ha biztosra veszed, hogy agyonlőnek, akkor ajánld fel lelkedet az Úristennek! Éltesd Krisztus királyt és Spanyolországot, és halj még hős módjára!

– Csókollak szeretettel, apám.

– Forró ölelés, fiam! Parancsnok úr hiába vár 10 percet, mert Alcázar soha nem fogja megadni magát.

És az ifjú Moscardo pár perc múlva halott volt. Alig 24 évet élt. Jellemző dolog, hogy a vörösök nem merték hírül adni az apának az értelmetlen gyilkosság végrehajtását. Moscardo csak az ostrom után tudta meg, hogy fiát valóban megölték. De akkor ott fenn az Alcázarban arról a négy oldalról és még fentről is hullott a tűzeső, Moscardo nem is ezért tartott ki tovább. A drámai telefonbeszélgetés után ezt írta naplójába: „Vannak törvények, amelyek magasabban állnak, mint a saját énem.” És tovább folyt az élethalálharc. Csak akik átéltek pincékben, óvóhelyeken a bombazáporos éjszakákat, Budapest ostromát, azok tudják kissé elképzelni, hogy milyen volt Alcázar védőinek élete. Katonák, civilek, asszonyok, gyerekek, sebesültek és haldoklók zsúfolódtak össze a kastély pincéiben. Villanyvilágítás természetesen nem volt. Az orvosok gyertyafénynél operáltak, a műszereket maguk csinálták bicskákból és hasonló szerszámokból. Penicillinnek még híre-hamva sem volt, aldatni, érzésteleníteni nem tudtak, nem volt mivel. Pedig közben nemcsak sebeket kellett gyógyítani, nemcsak haltak az emberek, de két asszonynak gyermeke is született.

Ennivaló alig volt más, csak kenyér. A vízzel is úgy kellett takarékoskodni, hogy megtiltották a mosakodást, mert másképpen nem jutott volna ivóvíz a harcosoknak. Mégsem hagyta el senki a várat. Az ostromlók hiába ígérték, hogy az asszonyoknak és gyerekeknek nem lesz bántódásuk, csak jöjjenek ki. Senki sem hitt a kommunisták szavának, és aki talán magában hajlott is a csábításra, ott tartotta a közös hit, a becsület és a szeretet mindennél erősebb köteléke.

De a lelkierő nem elég az ellenálláshoz. Az ágyútűz és a repülőbombák elől még megvédték őket – úgy-ahogy – az évszázados vaskos falak, de az élelmiszerkészleteknek hamar végére jutottak. Erre kezdték az éjszakai kitöréseket. Nem katonai céllal, nem a győzelem, a menekülés reményével, ha-

nem csak azért, hogy a városban élelmet zsákmányolhassanak. Elsősorban gabonát, amit aztán fenn az Alcázarban a legkezdetlegesebb módon őröltek meg lisztszerű valamivé. Ebből készült a jóformán egyetlen táplálék, a kenyér, de ebből is csak édeskevés jutott egy-egy embernek.

Közben meg kellett próbálni a szinte lehetetlent, valamiképp hírt adni a másutt egyre több sikerrel támadó felkelőknek, hogy a toledói Alcázarban, ezen a vörös áradatból kiemelkedő kis szirten még mindig vannak élő és küzdő emberek. Alba százados parasztruhába öltözve próbált kijutni, mert rádió-adókészülékük természetesen nem volt. Torijos mellett azonban elfogták, és azonnal legyilkolták. De a hír mégiscsak elért. És augusztus 22-én megjelent az Alcázar fölött az első spanyol nemzeti repülőgép, amely élelmet dobott le és az üzenetet: Közeledünk Toledóhoz!

De a felszabadulásig több mint egy hónapnak kellett eltelnie, s talán ezek voltak a legnehezebb idők. Az ostromlók sikertelenül feljutni a rommá lőtt északi falra, kitűzni a sarlós-kalapácsos vörös zászlót, és géppuskatűzet zúdítani a belső udvarra. A védők egy kis csoportja halált megvető elszántsággal indult ellentámadásra, és sikerült újra visszafoglalni a romokat.

Nem is tudták többet megvetni lábukat az Alcázarban a vörösök, pedig szeptember 4-én összeomlott az északkeleti torony. Szeptember 7-én, ezen az egyetlen napon 472 15,5 cm-es gránát érte az Alcázart, romba döntve egy másik tornyot is. 18-án az ostromlók tüzeiben összeomlott az egész nyugati homlokzat. 19-én romba dőlt a délkeleti torony is. 23-án két hatalmas támadás indult az Alcázar ellen, mind a kettő vérbe fulladt. Négy nap múlva a híres spanyol légió elérte Toledót. Alcázar romhalmaz volt, a védők fegyverei kiegészve, tönkrelőve, de a romhalmaz még mindig az övék. 140 halottjuk feküdt a romok alatt és 580 sebesült a pincékben, és mellettük két kis újszülött. Kíéhezetten, rongyosan, kimerülten, de ragyogó szemekkel botorkált elő a többi a romok közül. És Moscardo ezredes katonás rövidséggel jelentette a felszabadító sereg tábornokának: Tábornok úr! Az Alcázarban semmi újság.

19.54: Felszólítás a határvédelmi szervekhez Ismétlés, elhangzott: 16.19-kor, 17.19-kor és 18.58-kor.

19.55: A kialakuló új közigazgatási helyzet Kovács Zoltán beszél a parasztokhoz. Ismétlés, elhangzott: 16.35-kor és 17.55-kor.

20.00: Hírszolgálat Nagy Imre ma délután beszédet mondott a Kossuth rádióban. [...] A kormány előzőleg már bejelentette, hogy elrendelte a „Tűzet szüntess!”-t, és utasította a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha őket megtámadják.

Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét a Biztonsági Tanács elé terjesztette. [...]

Győr város Ideiglenes Nemzeti Tanácsa követeli, hogy a Nagy Imre-kormány adja át a Kossuth rádiót a magyar írók kezébe. Újpesten éjjel 1 órakor megalakult a nemzeti tanács, a munkásság vette át a hatalmat, a magyar honvédséggel együtt. Győrött és Magyaróváron ma délután temették a győri és mosonmagyaróvári szabadságharc mártírjait. Egy svéd üzletember, aki tegnap érkezett ki Budapestről Ausztriába, részletes beszámolót adott a sajtónak budapesti élményeiről. [...] Egy szabadságharcos az osztrák határra érkezve elmondotta, hogy a forradalmárok Felsőgallára is kiterjesztették ellenőrzésüket. A szovjet csapatok azon a vidéken kaszárnyaikban tartózkodnak, nem vettek részt a küzdelemben. Londonból az a hír érkezett, hogy a szabadságharcosok Főton elfoglalták a biztonsági rendőrség titkos fegyver- és tüzelőszerraktárát. További hír szerint több, kórházba került szovjet katonáról megállapították, hogy Romániából vezényelték át őket Magyarországra. Triesztbe érkezett olasz utasok elmondották, hogy megfigyelésük szerint a fontosabb városok a szabadságharcosok kezén vannak.

A magyar eseményekkel kapcsolatban az osztrák kormány tagjai ma rendkívüli minisztertanácsot tartottak. [...]

A szabad földön élő magyarság szervezetei a genfi vöröskereszthez fordultak a magyarországi szabadságharc áldozatainak megsegítése érdekében. [...]

Az amerikai közvéleményt az elnökválasztási küzdelem ellenére elsősorban a magyarországi szabadságharc ügye foglalkoztatja. Vonatkozik ez különösen New Yorkra. Még jobban felfokozta az érdeklődést az a hír, hogy a nyugati nagyhatalmak az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé vitték a szovjet csapatok magyarországi beavatkozásának ügyét. A vasárnap reggeli New York-i lapok szokásos heti összefoglalói valósággal külön magyar számnak tekinthetők. Megdőlt az a hazugság, hogy a diktatúra demokrácia is, lehet, megdőlt az a hazugság is, hogy a szovjet rendszer munkásbarát – írják a lapok. A moszkvai kormány, amely terror alatt tartja a belföldi munkástömegeket, nem lehet barátja a külföldi munkásságnak sem. Nem barátja sem az európai, sem az ázsiai, sem az afrikai munkásoknak. Még piroslik a vére azoknak, akik Magyarországon a szabadságért harcoltak. Ezekben a pillanatokban nem lehetünk könnyelműen optimisták, de azt érezzük, hogy a szabadság él, a szabadság halhatatlan, a szabadság része az emberi léleknek.

Az amerikai magyarok a Biztonsági Tanács ülése alkalmából tömeges felvonulást rendeznek az ENSZ székháza előtt.

A Voix Ouvrière, a svájci kommunista párt hivatalos lapja, a legnagyobb meglepetésként a nyugati híriügynökségek és a szabad magyar rádióállomások anyagát is közölte a magyarországi szabadságharcról. [...]

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

20.10: Nagy Imre rádióbeszédéről

Balogh Balázs kommentárja.

Vasárnap este a budapesti utcán hirtelen összeszedett hangszórós kocsik bömbölték Nagy Imre legújabb rádióbeszédét. A beszéd, kedves Hallgatóim, újabb visszavonulás a párt részéről, és újabb jelentős állomás a nagy szabadságharc győzelmeinek sorozatában. Nagy Imre ebben a beszédében már elítéli önmagát, a pártot, az egész rendszert, azokat a nézeteket, amelyek szerint a jelenlegi hatalmas népmozgalom ellenforradalom volna. Megállapítja, hogy ezekben a megmozdulásokban elemi erővel bontakozik ki egy nagy, egész népünket átfogó, eggyé forrasztó nemzeti demokratikus mozgalom. Ezt a mozgalmat Nagy Imre egekig magasztalja, majd súlyos szavakat talál a régi bűnös politikára, bevallja, hogy ez vezetett a tragikus testvérharchoz és sok hazafi pusztulásához. Önkéntelenül felvetődik a kérdés, ha így áll a helyzet, akkor miért harcol Nagy Imre és rendszere az egész nemzetet eggyé forrasztó demokratikus mozgalom ellen. Miért veszi észre ezt csak most és miért nem látta meg akkor, amikor ezt a nagy nemzeti mozgalmat reakciós, fosztogató, ellenforradalmi rendbontásnak minősítette, és rászabadította Budapestre az életet, vágyont pusztító szovjet hadsereget.

Nagy Imre ebben a beszédében nemcsak elkésett vallomásokot tesz, hanem politikai engedményeket is ajánl. Elkésett engedményeket, természetesen csak arra az esetre, ha a szabadságharcosok abbahagyják a harcot, és fegyverüket haladéktalanul beszolgáltatják. Nem az első ilyen ajánlat, és a harcossok tudják a legjobban, mit kezdjenek vele. Ezekkel az engedményekkel szemben is fölmerül a kérdés, miért kellett várni velük hat napig, miért kellett hazudozni, fenyegetőzni, szovjet fegyverek védelme alá bújni, gyászba borítani és lángra gyújtani Budapestet, miért nem kezdte ezzel Nagy Imre? Nem ismerte talán a fölkelő nép követeléseit? Vagy az engedményeket, helyesebben az ígéreteket csak a hősi ellenállás kényszerítette ki a kormányból? Lehet hinni olyan ígéretekben, amelyek ilyen rettentő kényszer hatására születnek?

Nézzük: mi az, ami ebben a beszédben figyelmet érdemel? Nagy Imre új karhatalom megalakulását jelenti be, amely a honvédség és rendőrség alakulataiból, valamint a munkások és ifjúság felfegyverzett osztagaiból áll. Ha ez az új karhatalom megalakul, akkor a szovjet csapatok azonnal megkezdik kivonulásukat Budapestről. Nagy kérdés: mikor alakul meg ez a karhatalom és főleg ki állítja össze? Ha a karhatalmat a mostani kormány és a pártvezetőség alakítja meg, akkor ez a karhatalom akár meg se alakuljon. Magyarországon egyszer már alakult karhatalom a kommunista párt ellenőrzése mellett, ebből fejlődött ki az ÁVH, ez lett a diktatúra leggyűlöltebb kiszolgálója, az a fegyveres erő, amelyet a kormány mindig a nép eltiprására akart felhasználni. Más kérdés, hogy a döntő órában ez a karhatalom is cserbenhagyta és csak a teljesen kompromittált bűntárs, az ÁVH néhány részlege maradt mellette. Ki garantálja, hogy ezt az új karhatalmat a régi párt és a régi kommunisták nem a régi szándékkal állítják össze? Milyen biztosíték van arra, hogy ebből nem

nő-e ki megint, talán más néven, az ÁVH gyűlölt intézménye? Mindaddig, amíg az új karhatalom felállítása a mostani kormány kezében van, a nép nem lehet iránta bizalommal. De bizalommal lesz-e iránta a szovjet hadsereg? Nagy Imre szerint a szovjet csapatok csak akkor vonulnak ki Budapestről, ha az új karhatalom megalakult. A Szovjetunióban más felfogás uralkodik a rendről és a rendfenntartásról, és ez feltűnően eltér a magyar nép felfogásától. A csapatok kivonulásának időpontja ilyenformán bizonytalan.

Ígéri Nagy Imre, hogy a kormány tárgyalásokat kezdeményez a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió közötti kapcsolatokról, többek között a Magyarországon állomásozó szovjet haderő visszavonásáról. Ez az ígélet annyit jelent, hogy a szovjet csapatok egyelőre mindenestre az országban maradnak. Még ha Nagy Imrének komolyan szándékában van tárgyalásokat kezdeni a Szovjetunióval, mi lesz, ha a Szovjetunió kormánya nem kezdeményezi. Ha nem akar szóba állni azzal a csatlósával, amely ilyen rettentő nehéz nemzetközi helyzetbe hozta, amely tízéves uralma alatt teljes sikerrel szembefordította az egész magyar népet a Szovjetunió politikájával és kormányzati módszereivel, és most arra kényszerítette, hogy a világ legnagyobb megbotránkozására, szégyenszemre tankokkal, repülőgépekkel és csapatokkal vonuljon fel a szövetséges baráti szocialista állam fővárosa ellen? Van-e hajlandóság szovjet részről a tárgyalásra, és ha nincs, akkor mi lesz a szovjet csapatok kivonulásával, mi lesz az első és legfontosabb céllal, amelyért már annyi vér hullt, és amelynek a követelésében tökéletesen egységes a Nagy Imre által is egész népünket átfogónak mondott nagy nemzeti demokratikus mozgalom?

Ha Nagy Imre valódi békét akart volna, nem ezt a beszédet kellett volna elmondania. Be kellett volna jelentenie a szovjet csapatok azonnali kivonulását az országból, és a kormány elhatározását, hogy a legrövidebb időn belül általános szabad választásokat tart, és levonja a népakarat megnyilvánulásának minden következményét. Ehelyett bizonytalan ígéretek, vallomások, csábítgatások hangzanak a hangszórókon. Még ezeknek az ígéreteknek a hite is semmivé zsugorodik, ha a hangszórók elbömbölik a központi vezetőség üléséről kiadott közleményt is. A párt vezetése hattagú elnökség kezébe ment át, ebben az elnökségben Nagy Imre is kisebbségben van. Régi, rossz emlékű sztálinisták vezetik a pártot, akik munkájukban a most kiadott közlemény szerint a központi vezetőségre és a politikai bizottságra támaszkodnak. Nem a párttagokra, akikről az elmúlt napok véres választóvízében kiderült, hogy csak névleg párttagok. De szívükben magyarok maradtak és ott harcoltak a bűnös és végleg kompromittált pártvezetőség ellen. Ettől a pártelnökségtől, ettől a vezetőségtől éppen úgy nem várhat semmit az ország, mint a Nagy Imre elnöksége alatt álló mostani kormánnytól, amely a rossz hírű sztálinisták valóságos panoptikuma. Alapos a gyanú, hogy ez az elkésett ravaszkodó ígérgetés nem a helyzet világos felismeréséből és nem őszinte szándékkal született, hanem szerepe volt ebben a külső nyomásnak

is, meg akarták előzni a Biztonsági Tanács tárgyalását, és csökkenteni akarták azt a felháborodást, amely mindenütt a világon védnökük és legfőbb uruk, a Szovjetunió ellen irányul.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEK-BŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSETEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

20.20: Nemzetközi helyzetismertetés Sebők Tibor kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor és 17.21-kor.

FIGYELEM, FIGYELEM! AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, ANGLIA ÉS FRANCIAORSZÁG KÍVÁNSÁGÁRA MA ESTE ÖSSZEÜL A BIZTONSÁGI TANÁCS. NAPIRENDEN A SZOVJET HADSÉREG MAGYARORSZÁGI BEAVATKOZÁSA.

20.29: A Nemzetközi Vöröskereszt közleménye

Ismétlés, elhangzott: 11.58-kor, 12.49-kor, 13.34-kor, 13.44-kor, 14.19-kor, 14.29-kor, 14.49-kor, 15.34-kor, 16.34-kor, 17.44-kor és 19.34-kor.

20.30: Bell ezredes üzenete

A partizánmódszerekről.

Patkó Gyula előadása.

Legutóbb 14.50-kor elmondtuk magyar katonabajtársainknak, hogy a számbeli és fegyverzeti túlerőt miként lehet leleményességgel, talpraesett vezetéssel, ügyes partizán harcmóddal kiegyenlíteni. Igazolásul felemlítettük egy német hadosztály példáját, amelyet Tito ötszáz partizánja nemcsak több mint tíz napig feltartott, de harminc közepes harckocsiját is kilőtte. Miután a szóban forgó partizánegység páncéltörő lövegekkel egyáltalában nem rendelkezett, azoknak talán hihetetlenül hangzott a felhozott példa. Éppen ezért felkértük Patkó Gyula munkatársunkat, hogy saját élményeivel támassza alá a harckocsik elleni partizánharc lehetőségeit. Patkó Gyula munkatársunk, akinek nevét hallgatóink a sportrovatok és hangjátékaink révén bizonyosan jól ismerik, a második világháború utolsó hónapjait mint egy páncéltörő ágyús század parancsnoka harcolta végig és ott küzdött Buda védőinek soraiban is. Százada majdnem három tucat szovjet T-34 mintájú harckocsit semmisített meg, ezek közül tízet kizárólag partizán módszerekkel. Hallgassák tehát munkatársunk ismertetését.

Amikor azt halljuk, hogy a most dúló hősi szabadságharc katonái és ifjai szovjet páncélosokkal szállnak szembe, akaratlanul is a legutóbbi világháború

partizánjai jutnak eszünkbe. Akár a brjanszki erdő tízezres szovjet partizán-csoportjaira, akár a Dinári-Alpok útvesztőiben harcoló Tito-féle partizánegységekre gondolok. Ezek a partizánok különösen a német páncélosoknak okoztak komoly veszteségeket, pedig a legtöbb esetben még csak nem is rendelkeztek közepes vagy nehéz páncélelhárító fegyverekkel. Jómagamnak is, aki az egész háborút mint páncéltörő tiszt küzdöttem végig, állandó fejtörést okozott a partizánok által alkalmazott primitív, de igen eredményes páncélelhárítási módszer. Tapasztalatból már tudtuk, hogy az íróasztalok mellett készült szabályzatokban leírt eljárások a gyakorlatban nem értek sokat. Olyan előírások, hogy egy harckocsitámadás esetén az összes könnyűfegyverek vegyék tűz alá a közeledő páncélos látóréseit, a páncélelhárító ágyúk pedig elsősorban a hernyótálpakat, illetve a lövegtorony alját vegyék célba, a gyakorlatban kivihetetlennek bizonyult.

Egyrészt ki láthatta egy ötven vagy hatvan kilométeres sebességgel közeledő páncélos néhány centiméteres látóréseit, másrészt a lövegirányzók boldogok voltak, ha a mozgásban lévő harckocsit nemhogy az említett helyeken, de egyáltalában eltalálták. Ez tette érthetővé, hogy a partizánok már csak lőszertakarékossági szempontból sohasem tüzeltek kézfegyverekkel az ellenséges páncélcsoportokra. A kézi tűzfegyvereket nem centiméter vastag páncéllemezek, hanem az ember-ember elleni harcra találták fel.

Természetesen a páncélosok leküzdésénél alkalmazott módszerek kiválasztását döntően befolyásolja, hogy egyes harckocsik vagy pedig egy tömeges harckocsitámadás leküzdéséről van szó. Igaz, hogy harckocsik éppen annak tudatában, hogy egyedül igen könnyen megsemmisíthetők, csak a legritkább esetekben tűnnek fel egyenként. Erre legfeljebb városokban vagy falvakban folyó utcai harc során kerül sor, ahol egyes páncélosok utcakereszteszede-eket biztosítanak. Ez egyébként kedvenc foglalkozásuk. Az 1945-ös budapesti harcok során nehéz páncéltörő ágyúimmal, annak ellenére, hogy a korábbi harcokban már számos szovjet páncélost kilőttünk, egyetlenegy szovjet harckocsit nemhogy kilőttünk, de még csak nem is láttunk. Egyszerű, magunk csinálta elhárító eszközökkel viszont ötöt sikerült megsemmisíteni. Hogy ez sikerült, azt a partizánoktól eléselt módszereknek köszönhetjük.

E módszerek közé elsősorban az akkoriban tréfásan Molotov-koktélnak nevezett benzines üveg tartozott. Nem kellett hozzá több, mint egy literes borosüveg, amelybe benzint töltöttünk, amibe még néhány darabka sárga foszfort tettünk és az üveget jól bedugaszoltuk. Ezzel a primitív eszközzel felszerelve egy kapualjban megvártuk, hogy a szovjet páncélos elhaladjon a kapu előtt, majd ebben a pillanatban kiugrottunk, és az üveget két-három méterről a páncélos végében elhelyezett motor feletti rácsos szellőzőnyílásra dobtuk. A széttörött üvegben lévő benzin a foszfor segítségével azonnal lángra kapott, a motor óriási szívó hatása pedig megtette a többit. A motor kigyulladt, és a páncélos mozgásképtelenné vált. A legénység kénytelen volt kiszállni, és ekkor léptek csak működésbe kézi tűzfegyverek. Még meg kell említenem, hogy

nem mindig állt foszfor rendelkezésre, ilyenkor egy közönséges rongydarabbal dugaszoltuk el az üveget úgy, hogy a rongy egy része kanócként lelógott. Közvetlenül a használat előtt csak ezt a kanócszerű darabot kellett meggyújtani, és az teljes mértékben helyettesítette a foszfort.

A páncélosok elpusztításánál igen hatásos módszernek bizonyult az úgynevezett aknahúzógaató módszer is. Ehhez egy beélesített tányéraknán kívül csak még néhány méter erős zsinegre volt szükség. A zsineget, amely kétszer olyan hosszú volt, mint az utca szélessége, középen kettévágtuk és az akna két oldalára kötöttük. Egy ember elhelyezkedett az utca egyik oldalán lévő kapualjban, a másik a szemben lévő kapuban. A tányéraknát a járdára helyeztük úgy, hogy a közeledő páncélos nem vehette észre. Amikor aztán a páncélos már csak néhány méterre volt, az utcán átvezető zsineg segítségével, az aknával szemközti kapualjban álló gyorsan kihúzta az aknát az úttestre, és társa segítségével úgy húzogatta az aknát, hogy az a harcokosi hernyótalpa alá került, és robbant. Néhány kísérlet után ez a módszer is nagyon bevált.

Természetesen a mozgásképtelenné vált harcokosit nem mindig hagyta el legénysége, hanem bezárkózva tovább tüzelt. Tekintve, hogy öreg szabály, hogy harcokosit csak hátulról szabad megközelíteni, az álló harcokosi végleges elnémítására mindig két fő hátulról ugrott fel rá. Az egyik kézigránáttal a kezében a harcokosi fedelét figyelte, és amennyiben azt kinyitották, felfeszíteni nem lehetett, bevágta a kézigránát a kocsi belsejébe. A bent ülő legénység ezáltal megsemmisült, de ez a kedvező eset ritkán fordult elő. Így azután az álló és tovább tüzelő harcokosi elhallgattatására a másik harcos lépett működésbe. Ha lehetőség volt rá, egy marék sárral pillanatok alatt betapasztotta a figyelő- és irányzóréseket, elvéve a legénység amúgy is szűkös látási lehetőségeit. Az elnémult ágyú-, illetve géppuskacső végére akkor ugyancsak egy adag sár került, és a legközelebbi lövésnél ezek a fegyverek csődudort kaptak vagy felrobbantak. Ha nem volt sár, úgy a géppuska csövét néhány jól irányzott és kemény tárggyal végrehajtott csapással tönkre lehetett tenni. A löveg csövével már nem volt ilyen egyszerű a módszer. Erre az esetre mindig készen állt egy úgynevezett összpontosított töltet, amely két félkilós robbanóanyag-kockából állt. Ezeket egy körülbelül 15-20 centiméteres spárgával kötöttük össze, majd a szabványgyutaccsal és egy igen rövid gyújtózsínórral lett ellátva. Ezt a spárgán függő két kockát azután úgy akasztottuk a löveg csövére, hogy a robbanóanyag a cső két oldalára került. Beélesítés után a torony mögötti rész a végrehajtokinak kellő fedezéket nyújtott, viszont a robbanás után a csőből csak egy csonk maradt. Ezeket a módszereket tömeges harcokcsitámadás esetén is alkalmaztuk. Erről talán a következő alkalommal beszélünk. A magyar természet, mint ahogy a múlt számos példája bizonyítja, nem túlságosan alkalmas az alattomos és kérlelhetetlen partizán harcmódorra. De ne felejtsük: az ellenséget a saját fegyvereivel és módszereivel a legkönnyebb legyőzni. Egyébként is a magyar szabadságharcosok mai jelszava: Szabadság vagy halál!

HARCOL, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. VIGYÁZZATOK, ÓVAKODJATOK A BETOLÁKODÓ SZOVJET ÜGYNÖKÖKTŐL!

20.40: Nemzetközi sajtószemle

A nyugat-berlini Der Tagesspiegel szerkesztősége levelet kapott egy kelet-berlini olvasójától. Ez a levél szövege: „Kelet-Berlinben élek, de minden nap olvasom a nyugat-berlini lapokat. Látom, milyen kétségbeesett harcot vív a magyar nép. Csatolok ötven keletnémet márkát, és kérem, vegyenek ezen gyógyszert és küldjék el a magyaroknak Köszönettel.” A Der Tagesspiegel már továbbította az ötven keletnémet márkát – kétezer nyugatnémet márkával, a lap adományával együtt. A [Der] Tagesspiegel mai vezércikkéből idézzük a következő sorokat: „A Kremlnek tudomásul kell vennie, hogy a sztálinista korszakban a megszállt országok lakossága nemcsak a vezető kommunistákat gyűlölte meg, hanem mindent, ami orosz. Legőszintébb rokonszenvünket fejezzük ki a bátor magyarok és lengyelek iránt. Velük vagyunk lélekben. Minden csodálatunk a szabadsághősöké.”

A következőkben bemutatjuk a vásárnapi svájci újságok magyar vonatkozású állásfoglalását. Mindenekelőtt azt jelentjük be, hogy a svájci lapok, pártállásra való tekintet nélkül, valamennyien a magyar szabadságharcosok mellett foglaltak állást. Nagy meglepetésre a svájci kommunista párt hivatalos lapja, a Voix Ouvrière közölte hasábjain a nyugati hírügynökségek budapesti beszámolóit és a szabad rádióállomások anyagát. Ennél is nagyobb feltűnést keltett svájci körökben, hogy a lap elítélte a Szovjetunió magyarországi beavatkozását.

A svájci szövetségi fővárosban megjelenő [Der] Bund ezeket írja: „A Szovjetuniónak választania kell, kivonja-e csapatait Magyarországról, vagy sem. Ha igen, diadalmaskodnak a szabadságharcosok, és a szovjet csatlósrendszer egyik kulcspontjának feladására kényszerül Moszkva. Ha Moszkva másként határoz, és fizikai fölényére támaszkodva vérbe fojtja a magyar szabadságharcot, úgy maga ellen fordítja a 400 milliós semleges Indián kívül a 600 milliós Kína ellenszenvét is. Moszkva válaszüthoz érkezett tehát, és Európában vagy Ázsiában, de mindenképpen veszít.”

A Neue Zürcher Zeitung döntő jelentőségűnek tartja az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának ma esti ülését. A lap a továbbiakban így ír: „Svájc semleges ország és csak emberbaráti úton-módon segíthet a magyaroknak. Öröndetes tény, hogy a Svájci Vöröskereszt haladéktalanul akcióba lépett, és a svájci kormány adományként nagy mennyiségű gyógyszert, kötszert és orvosi műszert küldött Magyarországra.

A Tribune de Lausanne megállapítja, hogy a Nagy Imre-kormánynak nincs hatalma Magyarországon, és az ország, a szovjet csapatoktól eltekintve, teljes egészében a szabadságharcosok kezén van. A La Suisse című lap öröndetesnek tartja, hogy a szabadságharcosok politikai irányvonala világos, és abban

nincs se jobbra-, se balratolódás. Néhány sort idézünk a lap vezércikéből: „Hiába erőlködik a Szovjetunió, nem hiszi senki külföldön, hogy a magyarországi felkelést idegen hatalom ügynökei és azok cinkosai idézték elő. Ma még a svájci kommunisták is belátják, hogy ez nem igaz. Ha a magyarországi felkelők összeesküvők, akkor ez a világ legnagyobb összeesküvése, mert kilencmillió tagja van. Az idegen beavatkozók nem a nyugati hatalmak és azok állítólagos ügynökei, hanem a hatalomhoz ragaszkodó törpe kisebbség, amelyet csak a szovjet hadsereg tart uralmon.”

Az angol Sunday Times egyik cikkét Vansittart lord, a brit kormány volt külügyi államtitkára írta. Több mint három évvel ezelőtt felkeltek a kelet-berlini munkások. Szovjet tankok gázolták le őket. Kelet-Európában egy ideig csend volt, majd Poznań következett. Azóta a repedés tovább terjedt. A lengyelek tovább lázongtak. Mi ellen lázadtak? Az oroszok ellen, akik kegyetlenül elnyomták őket. Magyarországon a felkelés még nagyobb erővel robbant ki, mint máshol. A magyarok nyilván nem felejtették el, ami 1849-ben történt velük. A magyarok is gyűlölik az elnyomatást. Az is biztos, hogy a kommunizmust sem kedvelik, nem felejtették el a Kun Béla-féle piszkos időket. Az egész világ rokonszenve Magyarország felé fordul, és felháborodással értesülünk arról, ami náluk történt. Mindenesetre a szabadság fellángolt, és az orosz eszközök is végesek. Nem mindenhatóak ők sem a szabadság elnyomása terén. Reményünk ezekben a napokban megerősödött. Lehet, hogy még új csalódások várnak ránk. Nincs szükség arra, hogy jósolgassunk. Kétségtelen, hogy az emberi hősiesség fényes példáiról szerezhettünk tudomást. A kommunizmus hatalmas problémákkal került szembe, de még nem bénult meg. Ne feledjük, hogy a mag el van vetve és sokféle már ki is csírázott. Milliók vágyódnak és sóvárognak a szabadság napja után. Imádkozzunk Istenhez, hogy ez a nap rájuk ragyogjon.

20.49: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor és 19.54-kor.

20.50: „A gyászosnál gyászosabb...”

XII. Pius pápa apostoli körlevele.

Ismétlés, elhangzott: 14.40-kor.

20.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatónk! Bejelentjük, hogy a 13 méteres rövidhullámon adásunkat most befejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 16, 19 és 41 méteres rövidhullámon.

21.00: Hírszolgálat

Nagy Imre ma délután beszédet mondott a Kossuth rádióban. [...] A kormány előzőleg már bejelentette, hogy elrendelte a „Tűzet szüntess!”-t, és utasította a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha őket megtámadják.

Ma délután 30 ezer bányász nevében küldöttség kereste fel a győri szabad rádiót. A küldöttség felkérte a rádiót, hogy közvetítse a 30 ezer bányász követelését Nagy Imréhez. Nagy Imre hívja fel a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatokat, hogy fehér zászlóval kezdjék meg az egész országból a kivonulást. A bányász-küldöttség továbbá szabad választások megtartását követeli, amelyben a kommunista párt is részt vehet, de a nép dönti majd el, hogy melyik pártba helyezi bizalmát.

Győr város Ideiglenes Nemzeti Tanácsa követeli, hogy a Nagy Imre-kormány adja át a Kossuth rádiót a magyar írók kezébe. Újpesten éjjel 1 órakor megalakult a nemzeti tanács, a munkásság vette át a hatalmat a magyar honvédséggel együtt. Győrött és Magyaróváron eltemették a szabadságharc mártírjait.

Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét a Biztonsági Tanács elé terjesztette. [...]

A magyar eseményekkel kapcsolatban az osztrák kormány tagjai ma rendkívüli minisztertanácsot tartottak. [...]

A szabad földön élő magyarság szervezetei a genfi vöröskereszthez fordultak a magyarországi szabadságharc áldozatainak megsegítése érdekében. [...]

A svéd szociáldemokrata párt végrehajtó bizottsága a magyar szabadságharcra kapcsolatban kiadott nyilatkozatában hangoztatja: a magyarországi szabadságharc bebizonyította, hogy a zsarnokuralom és az erőszak sem tudja az emberek szívéből kiölni a szabadság utáni vágyakozást. A magyarországi kommunista rendszer minden kísérlete kudarcot vallott az évek során, hogy megnyerje a magyar népet a maga számára. A budapesti kormány kapkodása és a különböző ígérek mellett szólnak, hogy a budapesti kormány a magyar nép előtt teljesen elvesztette minden tekintélyét. Az elmúlt napok baranyai eseményei feltárják az egész világ előtt, hogy mit jelent a zsarnokuralom, ahol a kormány idegen szuronyokra támaszkodik és csak ettől vár támogatást. A magyar nép egy pillanatig sem habozott, hogy az elnyomatást vagy a szabadságot válassza. De nem habozott a szabadságért életét is feláldozni. Újból bebizonyosodott az egész világ előtt, hogy olyan országban, ahol a nép szabadságban akar élni, előre kudarcra van ítélve minden olyan kísérlet, amely örökre ki akarja terjeszteni uralmát a kis népek felett.

Az amerikai közvéleményt az elnökválasztási küzdelem ellenére elsősorban a magyarországi szabadságharc ügye foglalkoztatja. [...] A vasárnap reggeli New York-i lapok szokásos heti összefoglalói valósággal külön magyar számnak tekinthetők. [...] Az amerikai magyarok a Biztonsági Tanács ülése alkalmából tömeges felvonulást rendeznek az ENSZ székháza előtt.

A Voix Ouvrière, a svájci kommunista párt hivatalos lapja, a legnagyobb meglepetésként a nyugati hírügynökségek és a szabad magyar rádióállomások anyagát is közölte a magyarországi szabadságharcról. [...]

21.10: Reflektor

Gallicus rovata. A szabadságharc diadaláról. Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

21.20: A nemzetközi segítség

A magyar szabadságharc hírére a szabad világból a kérdések özöne zúdult a Magyar Vöröskeresztre. Mit kértek, mit akartok, mire van szükség? Az osztrák határra érkező első egészségügyi katoná kérése nyomán megindultak a vonatok, teherautók és repülőgépek, hogy a szeretet hídján szállítsák a segítséget a szükségét szenvedők felé. A nemzetközi segítség megnyilvánulásának részleteiről számol be most következő riportunk.

Az első kérő szó a magyar szabadságharc sebesültjeinek segítésére az osztrák határon hangzott el annak a véres vállú egészségügyi katonának a szájából, aki az első mentőautót kísérte. Azóta a budapesti külföldi követségek útján is kérés érkezett a szabad kormányokhoz és a Nemzetközi Vöröskereszthez. Ezekről a kérésekről hivatalosan akkor szerzett a szabad világ tudomást, amikor a svájci rádió megszakítva adását, elsőnek közölte a Nemzetközi Vöröskereszt üzenetét. Felkérte mindazokat, akik az adást hallják, értesítsék a Magyar Vöröskeresztet, hogy azonnal telefonon, rádión vagy távirati úton közölje részletesen, hogy mire van szüksége. Addigra már értesítették a külföldi vöröskereszt-központokat, megindult a gyűjtés és a készletek elszállítása.

A Svéd Vöröskereszt a Svédországban élő magyarok felkérésére rendkívüli ülésen határozta el, hogy vérkonzervvel megrakott repülőgépet indít útnak Bécsbe, a magyar szabadságharc sebesültjei számára. A szállítmányt Bécsből a svéd követség autói továbbítják Magyarországra. A Svéd Vöröskereszt felhívást intézett az ország lakosságához, hogy gyűjtsenek meleg ruhát, élelmet, pénzt és gyógyszereket.

Ezzel egy időben indult meg a gyűjtés Norvégiában is. A Norvég Vöröskereszt menekültügyi tanácsa azonnal 10 ezer osztrák schillinget küldött Bécsbe, emellett azonnali segítségként 20 ezer köteg vattát és 200 adag vérplazmát indítottak el. A norvégiai vöröskereszt sajnos nem tudott közvetlenül érintkezést találni a budapesti központtal, így az Osztrák Vöröskeresztet kérte fel közvetítésre.

Mint hallgatóinknak beszámoltunk, a felszabadító haderők győri nemzeti bizottságának felkérésére a Szabad Európa Rádió is felhívással fordult a szabad világhoz, hogy a szovjet mészárlás sebesültjeit kötszerrel, vérplazmával és gyógyszerekkel lássák el.

Ma éjszaka a vöröskereszt genfi központja közölte, hogy sikerült telefon-összeköttetést létesíteni a budapesti vöröskereszttel. Elmondották, hogy több tízezer a sebesültek száma, a kötszer és főleg a vér szállítása rendkívül sürgős.

A genfi központ információkra hivatalosan közölte, hogy az Amerikai Vöröskereszt azonnal 25 ezer dolláros gyógyszervásárlásra adott utasítást. Közben az Egyesült Államokban is megindult a társadalmi gyűjtés. Meleg ruhát, élelmiszert, takarót és egyéb nélkülözhetetlen cikkeket akarnak rövidesen útba indítani. A svájci 25 ezer dolláros vásárlásból már meg is indult az orvosi szerek és gyógyszerek szállítása.

A Holland Vöröskereszt bejelentette, hogy első akcióként 2100 egység vérplazmát küld a szeretet hídján a magyar szabadságharc sebesült áldozatainak. Hollandiában évtizedes tradíciója van a vöröskereszt gyűjtéseinek, a magyar nélkülözőkön már gyakorta segítettek. Most is az első szóra országos gyűjtés indult, az első szállítmányokat továbbiak fogják követni.

Bonni jelentés számol be arról, hogy a nyugatnémet kormány különvonaton küldött egészségügyi személyzetet és anyagot Bécsbe. A személyzet főként műtősnővérekből áll és szakképzett ápolónőkből. Ettől függetlenül a nyugatnémet vöröskereszt is elhatározta a szükségét szenvedő magyarok támogatását.

Stockholmból az első svéd vérszállítmány után 1000 kg vérplazmát indítottak útnak Bécsen keresztül a magyaroknak.

Ma reggel washingtoni tudósítónktól vettük a hírt, hogy az Amerikai Vöröskereszt közvetlenül is kapcsolatba lépett a Magyar Vöröskereszttel. A tárgyalások eredményeként nagy mennyiségű élelmiszert és gyógyszert küldenek a magyarországi szabadságharc áldozatainak. A washingtoni jelentés megemlíti, hogy a genfi vöröskereszt útján 25 ezer szeretetsomagot juttatnak el magyar sebesülteknek. Ezt a küldeményt továbbiak követik majd. Az amerikaiak közvetlen adományainak továbbítására az Osztrák Vöröskereszt vállalkozott. A küldemények a tengerentúlról az osztrák fővárosba érkeznek, és onnan szállítják tovább a határra. Az amerikai segélycsomagokban cukrot, lisztet, sűrített tejet, a gyógyszerek között kodeint, jódot, tetanusz elleni szérumot, sztreptomcint és vitamintablettákat küldenek.

Most érkezett genfi telefonjelentés szerint a Svájci Vöröskereszt a szövetségi kormányhoz fordult nagyobb összegű hitelért. A svájci kormány haladéktalanul eleget tett a vöröskereszt kérésének. Így lehetővé vált, hogy a hagyományos svájci segítőszellem érvényesüljön megint. De nemcsak a svájci kormány segít. Megmozdultak a magánosok, társadalmi, politikai és egyházi szervezetek. Gyűlik a ruha, élelmiszer, pénz, gyógyszer, kötszer a genfi vöröskereszt központjában. A zürichi, a baseli és lausanne-i kórházak előtt sorban állnak az önkéntes véradók. A probléma nem is az adományok és segítség összegyűjtése, hanem a rászorultakhoz való eljuttatása. Ma ismét két repülőgép indult a zürichi repülőtérrel gyógyszerrakománnyal és kötszerrel,

de a gépek csak Bécsig jutottak el. A berepülést Magyarország felé nem lehetett megkockáztatni. A Svájci Vöröskereszt elsősegélyvonata is megérkezett a magyar határra, és onnan a szabadságharcosok kezén levő Hegyeshalomba vitte a rakományát.

A vöröskereszt elnöke, Leopold Barthié sajtótudósítók előtt kijelentette, hogy a Magyarországnak szánt segítséget minden politikától mentesen kell szétosztani. Elsősorban a rászorulóknak kell juttatni, és lehetőleg minél gyorsabban ki kell osztani az érkező anyagot. Ugyanez a jelentés beszámol arról, hogy a vasárnap esti órákban újabb vöröskeresztes repülő indult a lausanne-i repülőtérrel, és a baseli pályaudvára útra készen áll egy ruhane-műket, élelmiszert, gyógyszert, kötszert és vérplazmát tartalmazó vöröskeresztes szerelvény.

Ebben a helyzetben a munka oroszlánrésze az Osztrák Vöröskeresztnek jut. Bécsi központja főhadiszálláshoz hasonlít. Jönnek-mennek a teherkocsi, a tisztviselők néhány nap óta állandóan szolgálatban vannak. Különben az osztrák fővárosban és vidéken ma reggel gyűjtést indítottak a vöröskereszt megbízásából. Az egyik befutott gyűjtőíven 20-tól 100 schillinget jegyeztek Ausztria polgárai. Ebből a pénzből azonnal élelmiszert és orvosságot vásárol a bécsi vöröskereszt, és a határon átadja a szabadságharcos alakulatoknak.

Megmozdult a szabad világ a magyar szabadságharc sebesült áldozatainak támogatására. De mint a svájci jelentés mondotta, fontos hogy az adományok minél hamarabb eljussanak a rászorulókhöz. Szeretnénk ezen az úton is felhívni a figyelmet arra, hogy a határ különféle pontjain létesítsenek átjárókat, mentesítsék a terepet a különféle aknáktól, illetőleg jelöljék ki a még veszélyes sávokat. Értesítsék az osztrák hatóságokat, amint a kapuk járhatók, hogy megindulhasson a határra érkező kötszerek, vér és egészségügyi anyagok szállítása. Létesítsenek közvetlen kapcsolatot az Osztrák Vöröskereszttel, mert a segítség ezekben az órákban mindennél fontosabb.

Időközben telefonon értesültünk arról, hogy Sopronba megérkezett a németországi magyar bizottság első küldeménye. Az orvosságot és kötszert a soproni forradalmi tanács képviselője vette át a megbízótól. Rövidesen élelmiszer-szállítmány indul.

A szeretethíd egyik oldalán már teljes erővel folyik a gyűjtés és szervezés munkája. Reméljük, a küldemények rövidesen megérkeznek a címzettekhez.

21.30: Hogyan kezeli az ENSZ a magyar ügyet?

Lovas László ismerteti az ENSZ Alapokmányának idevonatkozó szakaszait. Ismétlés, elhangzott: 12.35-kor és 16.40-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

21.45: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 20.40-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

21.54: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! A rendkívüli eseményekre való tekintettel a Szabad Magyarországi Hangja reggel fél ótig megszakítás nélkül sugároz programot. Adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel valamennyi rövidhullámunkon, továbbá a 417 méteres középhullámon is hallhatják.

HOL VAN MINDSZENTY BÍBOROS? A KORMÁNY „TÜZET SZÜNTESS!” RENDELETE NEM ELÉG. A MAGYAR NÉP MINDSZENTY BÍBOROST AKARJA HALLANI!

21.55: Kiáltvány Mindszenty bíboros ügyében

Hol van Mindszenty bíboros? Nyilatkozzék a kormány! A magyar nép nem tűri, hogy a nép nevében ártatlanul elítélt és életfogytiglani börtönbe vetett Mindszenty bíborost a kommunisták fogva tartsák. A győzelmes szabadságharc vezetői addig nem állnak szóba a hazaáruló kormánnyal, míg a kormány ki nem engedi Mindszenty bíborost a fogságból. Mindszenty hercegprímás kezdettől fogva szembeállt a kommunisták féktelen garázdálkodásaival, a kormány jogtalan rendeleteivel, erkölcstelen intézkedéseivel. Ezekre így válaszol: „Értésére adjuk az illetékeseknek, hogy az ilyen rendeleteknek nem vetjük alá magunkat! Az üdvözítő Jézus nekünk már 2000 éve megmondta, hogy mit hirdessünk. Nagy áldás az emberekre, ha van fölöttük valaki, aki a leghatalmasabbat is megjelöli, mi jogos és mi nem jogos. Mi lehet a népekkel, ha az igazságnak ez a szava elnémul körünkben?”

Mi lett volna a magyar néppel, ha nem lett volna Mindszentyje? Mi van Mindszenty bíborossal? Kivitték őt az országból? Hol van Mindszenty bíboros? A győzelmes magyar nép feleletet vár! Követeli Mindszenty bíboros azonnali szabadon bocsátását. A hatalom a nép kezében van. Most az emberi jogok győzelmét kell biztosítani. A magyar nép tudja, hogy a kommunisták az emberi jogokról hallani sem akarnak. A magyar nép nem bízik a hazaáruló kormányban. Elég volt a zsarnokságból! A magyar nép hősi halottai a szabadságért áldozták életüket. A szabadságnak és az emberi jogoknak kell győzniük most hazánkban. Az erőszaknak többé nem szabad visszatérnie Magyarországra. Erre a legbiztosabb garancia, ha Mindszenty bíboros azonnal visszatér Esztergomba. A magyar hercegprímás volt az, aki nyíltan megmondta: „Az erőszak természete az, hogy ma csak szavazatot kényszerít ki, holnap fenyegetésekkel szorít munkára, holnapután háborúba visz, majd erőszakkal a megsemmisülésbe kerget.” Elég volt a kommunista zsarnokságból! Elég volt a jogtalan elhurcolásokból, kirakatperekből, ítéletekből,

ártatlanok kivégzéséből. Elég volt az emberi jogok meggyalázásából. A magyar nép titkos és szabad választást követel. Titkos és szabad választáson akarja megválasztani vezetőit. Új alkotmányra van szükségünk. El kell söpörni a kommunizmus minden jogtalan intézkedését! Gazdasági, társadalmi, politikai szervezeteit! A kommunista zsarnokságnak minden maradványát ki kell takarítanunk az országból, a magyar életből. Az új magyar életnek a legszentebb emberi jogok és emberi méltóság megingathatatlanul szilárd talapzatán kell felépülnie. Ezt az építőmunkát a magyar nép csak szellemi és lelki vezetőjével, Mindszenty bíborossal akarja elvégeztetni. A magyar nép Mindszenty bíboros azonnali szabadon bocsátását követeli! Mindszenty bíboros térjen vissza Esztergomba! Vegye át a magyar katolikus egyház irányítását! Vezesse az ország lelki újjáépítését! A kommunista kormányban a magyar nép nem bíz! A magyar nép Mindszenty hercegprímást akarja hallani! Mindszentynek Esztergomban, a magyar katolikus egyház élén a helye. A magyar nép Mindszenty bíboros azonnali szabadon bocsátását követeli!

A magyar nép követeli: Engedjék szabadon Mindszenty bíborost! Azonnal engedjék szabadon!

22.00: Hírszolgálat

Nagy Imre ma délután beszédet mondott a Kossuth rádióban. [...] A kommunista párt központi bizottsága vasárnap délután Budapesten rendkívüli ülést tartott. A bizottságnak egy hatagú elnöksége ült össze a helyzet megvitatására. Az ülésen Kádár Jánoson, a párt első titkárán kívül részt vett Apró Antal, Kiss Károly, Münnich Ferenc, Nagy Imre és Szántó Zoltán, akik valamennyien tagjai a szombaton megalakított kormánynak. A központi bizottság hatagú elnökségének ülése után bejelentették, hogy a központi bizottság jóváhagyta a kormány javaslatait.

Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét a Biztonsági Tanács elé terjesztette. [...] A budapesti kormány ENSZ-küldöttje, Kós Péter, aki egyben Magyarország washingtoni követe is, tiltakozó jegyzéket juttatott el Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz. Kós jegyzékében a magyarországi szovjet beavatkozásnak a Biztonsági Tanács napirendjére történt kitévése ellen tiltakozik.

Ma délután 30 ezer bányász nevében küldöttség kereste fel a győri szabad rádiót. A küldöttség felkérte a szabad rádióállomást, hogy közvetítse a 30 ezer bányász követelését Nagy Imréhez. Nagy Imre hívja fel a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatokat, hogy fehér zászlóval kezdjék meg kivonulásukat az egész országból. Az újonnan megalakult győri nemzeti tanács szóvivője külföldi újságírók előtt elmondta, hogy a tanács négy pontban foglalta össze követeléseit. Az első követelés az, hogy Magyarországon nyugati mintájú demokráciát létesítsenek. Engedjék meg a politikai pártok szabad megalakulását. Rendeljenek el szabad választásokat. A szovjet csapatok vonuljanak ki. A szóvivő ezután azt a ké-

rést intézte a Nyugathoz, tegye lehetővé, hogy Győrött 10 kW-os rádióállomást rendezzenek be, hogy az adásokat egész Magyarországon lehessen hallani. A mostani adó ehhez túlságosan gyenge. Egyre több jelentés érkezik a világ minden részéből a szabad világ lakosságának segítőkészségéről. [...] A bajor rádió ma délután megszakította adását és ismertetve a magyar szabadságharc fejleményeit, adakozásra szólította fel Bajorország egész lakosságát. A dán rádió közlése szerint a Dán Vöröskereszt szintén gyűjtést indított, hogy minél több orvosságot és kötszert juttathasson Magyarországra. [...]

A magyar eseményekkel kapcsolatban az osztrák kormány tagjai ma rendkívüli minisztertanácsot tartottak. [...]

A francia kormány elhatározta, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel megkönnyíti élelmiszerek és orvosságok Magyarország felé való kivitelét. Többek között vérplazmát, étert, jódtinktúrát, morfiumot, szérumokat és vitaminokat küldenek a legsürgősebben a magyar sebesültek számára.

Az amerikai magyarok körében gyűjtés indult meg olyan pénzalap létesítésére, amelyből szükség szerint lehet majd pénzt kiutalni magyar célokra. Az amerikai magyarok társadalmi szervezkedéssel egyre nagyobb tömegeket mozgatnak meg azzal a felszólítással, hogy forduljanak táviratban a Fehér Házhoz, és újból hívják fel az elnök figyelmét a magyar szabadságharc fejleményeire. Társadalmi akciót szerveztek az amerikai magyarok a különböző hírközlő szervek, lapok, távirati ügynökségek, rádió- és televízióállomások állandó informálására is. A Magyar Nemzeti Bizottmány megkereste az Amerikai, Osztrák, Dán és a Svéd Vöröskeresztet, hogy küldjenek kötszert és gyógyszert a szabadságharcosoknak. Magánosok is nagy számmal fordulnak hasonló kéréssel a vöröskeresztes szervekhez.

Vasárnap a különböző felekezetek templomaiban imát mondtak a magyar hősökért és vértanúkért. A New York-i magyarok az elmúlt napok során több tüntetést rendeztek és hasonló felvonulásokra került sor minden olyan amerikai városban, amelynek jelentősebb magyar lakossága van.

22.09: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! A rendkívüli eseményekre való tekintettel a Szabad Magyarországi Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugároz programot. Adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel valamennyi rövidhullámunkon, továbbá a 417 méteres középhullámon is hallhatják.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

22.10: Nagy Imre rádióbeszédéről

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 20.10-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

22.19: Műsortájékoztató

Kedves hallgatónk! A rendkívüli eseményekre való tekintettel a Szabad Magyarországi Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugároz programot. Adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel valamennyi rövidhullámunkon, továbbá a 417 méteres középhullámon is hallhatják.

22.20: Nemzetközi helyzetismertetés

Sebők Tibor kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor, 17.21-kor és 20.20-kor.

22.29: Műsortájékoztató

Kedves Hallgatónk! A rendkívüli eseményekre való tekintettel a Szabad Magyarországi Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugároz programot. Adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel valamennyi rövidhullámunkon, továbbá a 417 méteres középhullámon is hallhatják.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

22.30: Vasvári Gergely összefoglaló helyzetjelentése

Ismétlés, elhangzott: 18.35-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD.

22.45: Rendkívüli riport

Jelentés Londonból és Párizsból.

Londonban a katolikus magyar misén és a protestáns istentiszteleten ma délelőtt óriási tömeg vett részt. Mindenki gyászszalagos piros-fehér-zöld csokrot viselt hajtókáján. A katolikus misén a Londonban székelő külföldi követeket Samuel Torma (?) követ képviselte. Képviselőket küldtek a Lengyel Frontharcos és Lengyel Egységárc mozgalom vezetői; az angol Munkáspárt és az angol Konzervatív Párt is. Mise után a Boldogasszony anyánkat énekelték az egybegyűltek, majd átvonultak zárt sorokban arra a gyűlésre, amelyet az angol művészek, írók és egyetemi tanárok hívtak össze. A gyűlést a Denison Hallban tartották. A teremben körülbelül 400 férőhely van, de ennél sokkal többen voltak jelen. A széksorok között, az erkélyen, a folyosón, a lépcsőházban zsúfoltan álltak az emberek. A dobogón ültek az írók, előttük piros-fehér-zöld szegfűcso-

kor, és piros-fehér-zöld zászló az asztalon. Felgyűltek az angol televíziós adás reflektorai, és a gyűlés elnöke, Károlyi Judit megnyitotta az ülést. Utána a jelen lévő magyarok elénekelték a Himnusz, de több volt énekükben a zokogás, mint a szó. Elsőnek a híres angol író, Priestley szólt a magyarokhoz: „Az oroszok olyan embereket igáznak le, akiknek kultúrája sokkal nagyobb, mint az övék. Olyan gyötrő gyarmatosításra, amilyent az oroszok művelnek, a történelem legsötétebb napjaiból sincs példa. De most lekerült a fedő az üstről. Nincs többé megállás.” Priestley után Mikes György szólalt föl, elmondotta a magyar szabadságharc eddigi eseményeit a világsajtó jelenlévő tudósítóinak és az angol közönségnek. Beszédét a következő szavakkal fejezte be: „A magyarok bebizonyították, hogy nem tudják a szabadságot nélkülözni. Azért jöttünk össze, hogy hódoljunk a szabadságnak.” Ezt a mondatot óriási tapsvihár követte. Ezután Seton-Watson, a londoni egyetem tanára vette át a szót. Beszédének lényege a következő volt: a szabadságharcot magyar írók és diákok kezdték; a kommunisták munkás- és parasztgyerekeket küldtek az egyetemre, ahol kommunistákká akarták őket nevelni. A kísérlet nem sikerült. A véencek fellázkodtak a rendszer ellen. Hozzájuk csatlakoztak a munkások, akikről az oroszok azt mondták, hogy kommunisták és az ő híveik. 1921 óta nem szűntek meg a lázadások még Oroszországban sem. Azután jött a pilseni, a berlini és a poznańi lázadás. De a magyar szabadságharc túlszárnyalja valamennyit. A mai szovjet urak azt a szerepet játsszák, csak még sokkal sötétebben, mint I. Miklós cár annak idején. A kérdés az: mit tehetünk mi, itt, a Nyugaton? A Biztonsági Tanács összehívása nem elég. Segítség kell! Dulles amerikai külügyminiszter világosan megmondotta, hogy a Nyugat szabad Európát akar, szabad népeket, és nem katonai szövetségest. Dulles külügyminiszter nyilatkozatát – amelyre Seton-Watson célzott – már ismertettük hallgatónkkal. A neves angol professzor így folytatta beszédét: „Ki kell kergetni az oroszokat Európából! Világos, hogy amint kimennek, az országok függetlensége megvalósul. Bámulattal adózunk Magyarországi szabadságharcának. Lehet, hogy a mi angol gyermekeink szabad jövőjüket a magyar hősöknek köszönhetik.”

Ezután olvasták fel azt a határozatot, amelyet – mint előző adásainkban már elmondottunk – a gyűlés egyhangúan elfogadott. A határozatban az egybegyűlt írók kijelentik, mindent megtesznek a szabadságjogok megvédésére, annak a jognak megvédésére, hogy a magyar nép egyetérthessen vagy elutasíthasson, hogy saját sorsának ura legyen. Felolvasták a táviratot, amelyben Salvador de Madariaga a Kulturális Szabadság Egyesületének nevében Nehru miniszterelnök közbelépését kéri az orosz csapatok visszavonásának kieszközlésére. Ezt a táviratot ugyanúgy, mint Albert Camus és George Duhamel francia írók rokonszenv-nyilatkozatait, előző adásainkban már ismertettük.

A gyűlés vezetősége a táviratok felolvasása után felkérte a közönséget, hogy egypercnyi csenddel adózzék a magyar szabadságharc elesetteinek. A csendet csak az itt-ott feltörő halk zokogás törte meg. Ezzel a gyűlésnek tulajdonképpen vége is lett volna, de a közönség kiáltozni kezdett, és követelte,

hogy Koestler Arthur szóljon. Koestler a mikrofonhoz lépett, és a következőket mondotta: „Nem akartam felszólalni, hiszen az eseményeket elmondották előttem mások, és ahhoz, ami a határozati javaslatban van, igazán nem lehet semmit hozzátenni. Csak annyit mondhatok, hogy tökéletesen egyetértek vele.” Bejelentették a gyűlésen, hogy nagyszabású gyűjtési akció kezdődött Londonban. Az angol napilapok már reggel felszólították az élelmiszer-nagykereskedőket, hogy adakozzanak élelmiszert a magyarországi éhség enyhítésére. A gyűlés résztvevői ezután a Downing Streetre vonultak az angol miniszterelnök lakása elé. A londoni magyar katolikus és református pap együtt nyújtott át egy memorandumot Eden miniszterelnöknek. Arra kérték az angol kormányfőt, támogassa a magyar nép ügyét, kényszerítse a Szovjetuniót, hogy szüntesse be a magyar hazafiak gyilkolását. Kérték az angol kormányt, kövessen el mindent a szenvedő magyar nép megsegítésére. Főleg az orvosi segítség fontosságára mutattak rá.

Ma reggel a magyar szabadságharc sikeréért mondott misén több ezer ember gyűlt össze. Nem csak Párizsban élő magyarok, rengeteg francia is részt vett a könyörgő istentiszteleten. Délben a francia ismeretlen katona sírjánál tömeggyűlés volt. Sok neves francia és más Párizsban élő külföldi szólalt fel, kifejezést adva a Nyugat egyhangú rokonszenvének és együttérzésének a magyar szabadságharcosok iránt.

Ma reggel több száz magyar, volt idegenlégionista hagyta el a francia fővárost. A francia rendőrfőnökségtől külön gyors kiutazási engedélyt kaptak, és már útban vannak Magyarország felé. Fel akarják ajánlani segítségüket a magyar szabadságharc kivívására. Párizsban a magyarországi harcok áldozatainak megsegítésére gyűjtés indult, amelynek már első napján több mint egymillió frank gyűlt össze.

22.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! A rendkívüli eseményekre való tekintettel a Szabad Magyarországi Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugároz programot. Adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel valamennyi rövidhullámunkon, továbbá a 417 méteres középhullámon is hallhatják.

23.00: Hírszolgálat

New York. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa európai időszámítás szerint ma este 10 óra 13 perckor összeült, hogy megvitassa a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyét. A kérdés megtárgyalását a sürgősség kimondásával a három nyugati nagyhatalom kérte a Biztonsági Tanácstól. Az ENSZ 11 tagú Biztonsági Tanácsának soros elnöke Cornut-Gentille, a franciaországi ENSZ-küldött. Állandó tagjai: a négy nagyhatalom és nemzeti Kína. Hat választott tagja jelenleg: Belgium, Ausztria, Jugoszlávia, Peru, Kuba és Pakisztán. Az első felszólaló Szoboljev nagykövet, az ENSZ állandó szovjet megbízottja volt. Mindenekelőtt kifogásolta, hogy a tanács soros elnöke nem beszélte meg vele előzőleg a ta-

nács összehívásának időpontját. Vitatta, hogy a Biztonsági Tanács sürgős összehívását indokolták volna az események. Szoboljev azzal vádolta az Egyesült Államokat, Nagy-Britanniát és Franciaországot, hogy a magyarországi helyzet vitájának napirendre tűzésével kísérletet tett a magyar népi demokratikus köztársaság belügyeibe való beavatkozásra. Szoboljev arra hivatkozott, hogy a budapesti kormány nem emelt panaszt a Biztonsági Tanácsnál, és kijelentette, hogy a budapesti kormány a Biztonsági Tanács ülésének megkezdése előtt jegyzékben tiltakozott az ügy megvitatása ellen. Szoboljev azt mondotta, hogy a három nyugati nagyhatalom a magyarországi fasiszta és reakciós elemeket próbálja támogatni az ENSZ-nél tett lépésével.

Nagy Imre ma délután beszédet mondott a Kossuth rádióban. [...] A kommunista párt központi bizottsága vasárnap délután Budapesten rendkívüli ülést tartott. [...] A Kossuth rádió jelentése szerint a magyarországi Parlament holnapra összehívott ülését elhalasztották. Az új kormány dönti majd el, hogy a törvényhozást mikorra hívják össze.

Dulles külügyminiszter közben Dallasból visszaérkezett Washingtonba. A repülőtéren kijelentette, hogy az Egyesült Államok kormánya ellen emelt szovjet vádakot képtelenségnek minősíti. A leghatározottabban visszautasította azt a szovjet vádat, mintha az amerikai kormány lenne felelős a szovjet mintájú kommunista rendszer ellen kirobbant magyarországi szabadságharcért.

A Borsod megyei munkástanács rádiója a tanács felhívását közölte a magyar munkásokkal és szabadságharcosokkal. A munkástanács felhívásában új ideiglenes kormány megalakítását követeli, a Rákosi-rendszert kiszolgált összes miniszterek mellőzésével. A Borsod megyei munkástanács további követelménye, hogy ez a kormány csakis általános és szabad választások útján hozható létre. A jelenlegi helyzetre való tekintettel Nagy Imre ideiglenesen, csakis a legszükségesebb minisztériumok betöltésével alakítson kormányt. Ennek a független kormánynak első tevékenysége az legyen, hogy Magyarország területét hagyják el azonnal a szovjet csapatok. A szovjet megszálló csapatok ne támaszpontjaikra, hanem saját hazájukba, a Szovjetunióba vonuljanak vissza. Az új államhatalomnak csak két karhatalmi szerve legyen, a rendőrség és a honvédség. Az ÁVH-t be kell szüntetni. A statáriumot el kell törölni, és teljes amnesztiát kell biztosítani valamennyi szabadságharcos és hazafi részére, aki a felkelésben bármilyen formában részt vett. Két hónapon belül ki kell írni az általános választásokat, több párt részvételével. Mindennek érdekében a jelenlegi kormányt azonnali lemondásra kell felszólítani, és Nagy Imre alakítsa meg a fentiek figyelembevételével új, ideiglenes kormányát.

Ma délután 30 ezer bányász nevében küldöttség kereste fel a győri szabad rádiót. [...] Az újonnan megalakult győri nemzeti tanács szóvivője külföldi újságírók előtt elmondotta, hogy a tanács négy pontban foglalta össze követeléseit. [...]

Egyre több jelentés érkezik a világ minden részéből a szabad világ lakosságának segítőkézségéről. [...]

A párizsi magyarok vasárnap délelőtti tüntetése ünnepélyes és megható volt – írja a [Le] Journal du Dimanche című lap. Több mint kétszáz tagú küldöttség koszorút helyezett el a francia ismeretlen katoná sírjára, majd a megjelentek a magyar Himnuszt énekelték. Az ünnepséget több ezer főnyi francia közönség nézte végig. A tüntetők ezután a magyarországi kommunista követség ellen akartak vonulni. A francia rendőrség háromszoros övezettel vette körül a követség épületét.

23.10: Reflektor

Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor és 21.10-kor.

23.19: Műsortájékoztató

Most folyik az ENSZ New York-i székházában a Biztonsági Tanács ülése, amelynek egyetlen tárgyalási pontja a szovjet hadsereg magyarországi beavatkozása. A BT üléséről folyamatosan közlünk helyszíni beszámolókat. Mint már jeleztük, a Szabad Magyarország Hángja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugározza adását.

23.20: Nyugati jelentések az elmúlt 24 órában

Köva Kálmán összefoglalója.

A párt nagy összejövetelén Gaitskell, a brit Munkáspárt vezetője többek között a következőket mondta: „Meleg együttérzés hat át mindnyájunkat, amidőn a szabadság utáni vágyunk ezt a szenvedélyes megnyilatkozását figyeljük. Csodálattal tölt el bennünket, hogy az elnyomatás hosszú évei után a szabadság lángja ilyen olthatatlanul ég a magyar lelkekben. Mi, az angol Munkáspárt tagjai bízunk abban, hogy Magyarországra és polgáira beköszönt az igazi demokrácia kora, szabad választásokkal, szabad szakszervezetekkel, szólásszabadsággal, a lakosság valamennyi rétegét felölelő politikai pártok működésének megindulásával, és becsületes, független igazságszolgáltatással.”

Néhány mondat a brit ENSZ-küldöttség vezetőjének, Dixonnak a nyilatkozatából, amelyet a BT összehívása után tett: „A magyarországi helyzet mindnyájunk súlyos ügye. A magyar népnek a békeszerződésben lefektetett jogait kíméletlenül tiporják az idegen csapatok. A helyzet követeli, hogy a súlyos ügyet az ENSZ nemzetközi fóruma sürgősen kivizsgálja.”

A legfontosabb rész Dulles külügyminiszter nagy jelentőségű beszédéből: „A rab népeknek tudniuk kell, hogy Amerika teljes gazdasági erejével segítségükre siet. Ezt a segítséget az Egyesült Államok sem politikai feltételekhez nem fűzi, sem katonai szövetséget ezen az úton nem keres. Mindazoknak, akik szabadságukat békében élvezik, kötelességük minden rendelkezésükre álló eszközzel azon lenni, hogy a magyar szabadságharcosok vére ne omoljék hiába.” [...]

A világ katolikussága megmozdult a pápa szavára. Október 28-án minden katolikus templomban könyörögtek a szabadságukért küzdő magyarokért. Rómából megható nagymise híre érkezett. Milánóban és Genovában az érsek, il-

letve a kardinális mondtak nagymisét a magyar ügyért. Ünnepélyes nagymisét tartottak New Yorkban és a legtöbb amerikai nagyvárosban. A Párizsban tartott könyörgő nagymisén a párizsi magyarok mellett nagy tömeg francia katolikus vett részt. Londonban is az angol katolikusok részvételével tartották meg a magyarok könyörgő szentmiséjüket és protestáns istentiszteletüket. Az amerikai Indiana államban ma minden templom harangja megszólalt, imádkozásra szólítva fel a híveket a magyar ügyért. Bécs minden templomában a magyar szabadságharcért imádkoztak. A könyörgő szentmiséket sok városban, így Londonban, Párizsban és Rómában nagyszabású tüntetés követte.

Tüntetés híre érkezik Dél-Amerikából is. Buenos Airesből kaptuk a hírt, hogy vasárnapra virradóra hatalmas tömeg gyűlt össze a Szovjetunió argentinai nagykövetségének épülete előtt. A felháborodott tömeg betörte a nagykövetség épületének minden ablakát. A szovjet nagykövetségről a tüntetők a szovjet kereskedelmi hivatalhoz vonultak, benyomultak a hivatalba, a berendezést kiszórták az utcára, ahol a berendezési tárgyakat és a kereskedelmi hivatal könyveit máglyán égették el. Az időközben összegyűlt Buenos Aires-i lakosság hatalmas tapsviharral, lelkes helyesléssel kísérte a tüntetők tevékenységét. [...]

23.34: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor és 20.49-kor.

23.35: Kiáltvány Mindszenty bíboros ügyében

Ismétlés, elhangzott: 21.55-kor.

23.40: A nemzetközi segítség

Ismétlés, elhangzott: 21.20-kor.

23.50: Szemtanúk beszámolóí

A Die Presse című bécsi lap újabb szemtanúkat kérdezett meg az élményeiről. Az egyik e napokban Budapesten tartózkodott a következőket mondta: A sors úgy akarta, hogy október 23-án viszontlássam Budapestet. Hosszú évek óta nem jártam a magyar fővárosban. Délben néhány barátommal a Belvárosban sétáltam. Az utcán diákok vonultak fel piros-fehér-zöld nemzetiszínnű lobogóval. Délután két asszonnyal találkoztam, akik síró szemmel fordultak hozzám, adja Isten, hogy elérjék céljaikat, mert így nem mehet tovább. A körúton nem akartunk hinni a szemünknek. A széles út tele volt tüntetőkkel. Fejük felett a szél piros-fehér-zöld színű zászlókat lenget. A zászlókról hiányzott a szovjet csillag. Katonák és rendőrök is letépték sapkájukról a csillagot. Másoknak a tömeg segédkezett a vörös csillag eltávolításában. A tüntetők a Parlament felé vonultak. Sok asszony sírt örömeiben. Anyák kézen fogva vezették gyermeküket, hogy ők is tanúi legyenek a nagy eseménynek. A Parlament előtti téren egy diák beszédet mondott. Így kezdte: Fiatal Barátaim! Ma-

gyar Ifjúság! Erre a tömeg félbeszakította, és a következőket kiáltották: Nemcsak az ifjúság van itt, de itt van mindenki, munkások, polgárok, egész Budapest népe, mi több, egész Magyarország. Így kiáltoztak az emberek lelkesen és ujjongva. Ebben a légkörben találta a tömeget a hír a kormány újalakításáról, és Gerőnek első titkári minőségében való megerősítéséről. Utána elhangzott a rádióban Gerő erős szovjetbarát nyilatkozata. A beszéd olaj volt a tűzre, és elindította a forradalmat.

A szemtanú, akinek beszámolójából az imént idéztünk, ezek után részletesen elmondotta, mit látott a Rádió épülete előtt, amikor a tömeg megostromolta. A tömeg Gerő beszéde után körülvette a Rádió székházát. A párt első titkára megsebesült, és egy mentőkocsiban elmenekült.⁹ A felkelők katonák segítségével megostromolták az épületet. A katonákat előzőleg azért rendelték oda, hogy a Rádió épületét körülvegyék, és a tüntetők ellen megvédjék. A katonák megtagadták a parancsot, hogy a tüntetőkre lőjenek. Nem így az ÁVH-sok, akik a népre és a néphez átváltott katonákra megnyitották a tüzet. A tüntetők rövid időre elfoglalták a Rádiót, de később orosz segítséggel elkergették őket, minthogy lőszerük kifogyott. Az ifjúság egy része a Gerő-beszéd után a Petőfi-szoborhoz vonult. Itt osztrák szemtanúk szerint a következő jelenet játszódott le: A diákok közül valaki felmászott a szoborra és kezdte a Talpra magyart szavalni. A költemény refrénjét, az esküt, az egész tömeg mondta. Fennhangon és esküre emelt kézzel mondták, hogy: „A magyarok istenére esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!”

Egyes külföldiek jelen voltak a Sztálin-szobor ledöntésénél. Erről így számoltak be: Az esti órákban hatalmas tömegek gyülekeztek a körúton. Minden irányból érkeztek emberek. Elsősorban a munkásnegyedekből, Újpestről és Óbudáról. Behatoltak a színházakba és kávéházakba. Követelték, hogy a zenekar zendítsen rá a nemzeti Himnuszra. Ezután az ifjúság a Kossuth-nótát énekelve a hét méter magas Sztálin-szoborhoz vonult. Sikertelenül ledönteniük. Először feszítővasakkal igyekeztek felborítani. Később katonák páncélcsoportokat hoztak, hurkot vetettek a szobor nyakába és a kötél másik végét a páncélcsoportokhoz kötötték, amely végül is ledöntötte a bronz Sztálint a talpazatáról. A szobrot aztán páncélcsoportokhoz kötve végighurcolták a városban. Azután máglyát raktak, és jelképesen elégették. A tömeg innét a Horizont nevű szovjet könyvkereskedés elé vonult. Itt külföldi szemtanúk szerint a következők történtek: A tömeg bevágta az ablakokat, kihordta a könyveket az utcára, és ünnepélyesen elégette őket.

A szovjet katonák beavatkozásáról így számolnak be a szemtanúk: Még az esti órákban óriási dübörgésre lett figyelmes mindenki. Megérkeztek az első szovjet páncélosok. A harckocsik a Margit hídon át érkeztek Pestre, és végig-

⁹ Gerő nem a Rádió épületében olvasta fel délután megírt beszédét, hanem a dolgozószobájában. Délután a Rádió technikai munkatársai mikrofont szereltek fel, és egy közvetítő kocsit, valamint postai telefonvonal segítségével juttatták el a hangját a Rádió erősítőjébe.

vonultak a körúton. A harckocsikat teherautók követték, amelyek szovjet és magyar katonákkal voltak megrakva. A tömeg megrohanta a teherkocsikat, és a katonáknak ezt kiáltotta: Magyarok, ne lőjete a magyarokra! A katonák mosolyogtak és kezüket üdvözlésre emelték. Éjjel is hallottam páncélosokat vonulni. Hajnalban eldördültek az első lövések. A szálloda hallja már a kora reggeli órákban olyan volt, mint egy hangyaboly. A szálloda személyzete nem jelent meg a munkán. A közlekedés leállt. A szálló körül mind nagyobb lett a harci zaj. A vendégek a folyosókon és a védett előcsarnokban kerestek menedéket. Egyszerre csak nagy robajjal egy szovjet páncélcsoport állt meg a szálló előtt. Négy állig felfegyverzett katona ugrott le a járműről, és egy sebesült orosz katonát cipeltek a szálloda előcsarnokába. Ekkor már nyilvánvaló volt előttünk, hogy a harcnak már számos halottja és sebesültje van.

SZIGNÁL

A Sunday Dispatch című angol lap munkatársa mint szemtanú, a következőket írta a magyar-osztrák határon és Nyugat-Magyarországon szerzett benyomásairól: A határon senki nem kért tőlem útlevélet vagy vízumot. A határ nyitva volt, a sorompókat eltüntették. A vasfüggöny gyakorlatilag eltűnt. Célunk Magyaróvár volt, ahol pénteken sok férfit, nőt, gyermeket mészároltak le, és sok száz ember megsebesült. Megtorlásul a lakosság megsemmisítette a gyilkosokat, az ÁVH-sokat. Legalább hármat közülük a tömeg meglincselt, másokat halálra vert. Volt, akit súlyosan sebesült állapotban a kórházba szállítottak. Az angol újságíró elmondotta, hogy a magyaróvári szabadságharcosok küldötteket indítottak az osztrák határra, hogy gyógyszer és kötszert kérjenek. Kérésükre azonnal osztrák orvosok utaztak Magyaróvárra, magukkal vivén a legszükségesebb orvosságokat és orvosi szereket. A három magyar szabadságharcos az osztrák határról magával vitte az angol újságírót Magyaróvárra. Kérdésére válaszolva következőket mondták a magyaróvári harcok kitöréséről: Délután 2 óra után a magyaróvári lakosság gyűlést tartott a főtéren. Ez a békés gyűlés megszakadt azonban, amikor megérkeztek az ÁVH-sok. A tömeg csak tréfás megjegyzéseket kiabált feléjük, de ők nem voltak tréfás kedvűben. Fegyverükhöz nyúltak és eldördültek az első lövések. Belelőttek a tömegbe és kézigranátot dobtak közéjük. Ezzel elkezdődött a nép és az ÁVH közötti harc.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELÝ CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGÉTEG SEM INGATHATJA MEG!”

23.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatónk! Bejelentjük, hogy adásunkat éjjel után 40 perces kezdettel reggel fél ötig a 417 méteres középhullámon is közvetítjük. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon. Tárogatónk 24.00 órát jelez.

HÉTFŐ, 1956. OKTÓBER 29.

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel reggel fél 5-ig a 417 méteres középhullámon is közvetítjük. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon. Tárogatónk 24.00 órát jelez.

00.01: Hírszolgálat

New York. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa európai időszámítás szerint ma este 10 óra után összeült, hogy megvitassa a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyét. [...]

Az ülés megnyitása után azonnal Szoboljev ENSZ-küldött kért szót és kifogásolta, hogy a tanács soros elnöke nem beszélte meg vele előzőleg a tanács összehívásának időpontját. [...] Cornut-Gentille elnök válaszképpen kijelentette, hogy a szovjet ellenvetés ellenére szükségesnek tartja a három nyugati nagyhatalom kérésének megfelelően a magyarországi helyzet megvitatásának napirendre tűzését. Felszólította a tanácsot a szavazásra. A szavazást azonnal megejtették. A Biztonsági Tanács 9 tagja a magyarországi helyzet napirendre tűzése mellett foglalt állást, a Szovjetunió küldötte pedig ellene szavazott. A jugoszláv küldött tartózkodott a szavazástól.

Az elnök a szavazás megejtése után Szoboljev szovjet ENSZ-küldöttnek adta a szót. Szoboljev azzal vádolta meg az Egyesült Államokat, Nagy-Britanniát és Franciaországot, hogy a magyarországi helyzet vitájának napirendre tűzésével kísérletet tett a magyar népi demokratikus köztársaság¹ belügyeibe való beavatkozásra. Szoboljev arra hivatkozott, hogy a budapesti kormány nem emelt panaszt a Biztonsági Tanácsnál, majd utalt a budapesti kormány tiltakozására a magyarországi helyzet vitájának napirendre tűzése ellen. Szoboljev a továbbiakban azzal vádolta a három nyugati nagyhatalmat, hogy az ENSZ-nél tett lépésével a magyarországi fasiszta és reakciós elemeket próbálja támogatni, amelyek szemben állnak a magyar néppel. Szoboljev hozzátette, hogy az Egyesült Államok kormánya politikájában máskülönbben is követi ezt az elvet. Utalt az egyik 1951-ből származó kongresszusi határozatra. Majd hangoztatta, hogy a budapesti kormány saját maga kérte a szovjet csapatok segítségét, hogy az ellenforradalmi erőket

¹ Helyesen: népköztársaság.

felszámolhassa. Szoboljev vitatta továbbá, hogy a magyarországi események kapcsán az emberi jogok megsértésének esete állna fenn, és kijelentette, hogy a budapesti kormány eljárása teljes összhangban áll a nagyhatalmakkal kötött békeszerződésével. A budapesti kormány különben ENSZ-küldöttje útján a Biztonsági Tanács ülése alatt azzal a kéréssel fordult levélben a tanácshoz, hogy részt vehessen a vitában.

Dulles külügyminiszter közben visszaérkezett Washingtonba. A repülőtéren kijelentette, hogy az Egyesült Államok ellen emelt szovjet vádakat képtelenségnek minősíti. A leghatározottabban visszautasította azt a szovjet vádat, mintha az amerikai kormány lenne felelős a szovjet mintájú kommunista rendszer ellen kirobant magyarországi szabadságharcért.

Nagy Imre beszédet mondott a Kossuth rádióban. [...] Ma délután 30 ezer bányász

A Kossuth rádió jelentése szerint a magyarországi parlament holnapra összehívott ülését elhalasztották. Az új kormány dönti majd el, hogy a törvényhozást mikorra hívják össze.

A Borsod megyei munkástanács rádiója a tanács felhívását közölte a magyar munkásokkal és szabadságharcosokkal. [...] Ma délután 30 ezer bányász nevében küldöttség kereste fel a győri szabad rádiót. [...]

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba. A röviddel ezelőtt szabadlábra helyezett bíborost egyben visszahelyezték prímási funkcióiba.

Most folyik az ENSZ New York-i székházában a Biztonsági Tanács ülése, amelynek egyetlen tárgyalási pontja a szovjet hadsereg magyarországi beavatkozása. A Biztonsági Tanács üléséről folyamatosan közlünk helyszíni beszámolókat. Mint már jeleztük, a Szabad Magyarország Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugározza adását.

00.10: Nagy Imre rádióbeszédéről

Balogh Balázs kommentárja. [...] Ismétlés, elhangzott: október 28-án 20.10-kor és 22.10-kor.

00.19 Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! A rendkívüli eseményekre való tekintettel a Szabad Magyarország Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugároz programot. Adásunkat éjjel után 40 perces kezdettel valamennyi rövidhullámunkon, továbbá a 417 méteres középhullámon is hallják.

00.20: Az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülése

Lóvas László tudósítása. [...] Európai időszámítás szerint este 10 órára hívták össze az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsát, amelynek tárgysorozatán a magyarországi szovjet beavatkozás ügye szerepel. A szovjet intervenció ügyét Amerika, Anglia és Franciaország kívánta a BT elé vinni, és kérték, hogy a tanács mondja ki a kérdés tárgyalásának sürgősségét. A BT lefolyásáról hír-

szolgálatunk már jelentést közölt. Most kérjük, hallgassák meg, milyen álláspontot foglalt el Szoboljev nagykövet, a Szovjetunió megbízottja, és hasonlítsuk össze ezt a világ legnagyobb nyilvánossága előtt képviselt szovjet álláspontot azzal a véleménynel, amely a közvetlenül érdekelt állam fővárosában és a jelenleg még hatalmon lévő formájában érvényes. Az első felszólaló Szoboljev volt, hallgassák meg, mit mondott a BT előtt. Az angol nyelvű felszólalás magyar fordítása röviden a következő: kifogásolta Szoboljev, hogy a tanács elnöke nem beszélt meg vele az összehívás időpontját. Nem hiszi, hogy szükség lett volna a tanács sürgős összehívására. Nem ajánlja a javaslatnak napirendre való felvételét: Magyarország tagja az ENSZ-nek, ez a tárgyalás beavatkozás az ország belső ügyeibe. Most még élesebb lett Szoboljev hangja, és hirtelen átcsapott a vádaskodásba. Mi a valódi célja ennek a kérelemnek? – vetette fel a kérdést. Az, hogy segítsék a magyarországi ellenforradalmat, az országból elüldözött fasiszták visszatérését és a régi rend helyreállítását. Amerika 100 millió dollárral pénzeli ezeket a törekvéseket, legutóbb a Kongresszus újabb 25 millió dollárt szavazott meg erre a célra. Szoboljev ezután nyakra-főre idézte az ENSZ Alapokmányának paragrafusait, ezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy az üggyhöz a BT-nek semmi köze. A három nagyhatalom nem Magyarországot akarja védeni, hanem provokálja, meg akarja zavarni a nemzetközi rendet, fasiszták és ellenforradalmárok bűnös tevékenységét akarja segíteni. Ez után kijelentette, hogy a magyar kormány kénytelen volt az ellenforradalom leverésére szovjet csapatokat kérni, a BT tehát ne avatkozzék bele Magyarország belügyeibe. A fasiszta erők elleni beavatkozással nem sértették meg az Alapokmányt, ez Magyarország belügye. Kedves hallgatóink! Ez a Szovjetunió kormányának hivatalos álláspontja. Most vizsgáljuk meg, mi a magyar kormány felfogása ebben az ügyben.

A szovjet megbízottjával szemben Nagy Imre a Kossuth adón 17 óra 25 perckor tartott beszédében szó szerint a következőket mondotta: „A kormány elítéli azokat a nézeteket, amelyek szerint a jelenlegi hatalmas népmozgalom ellenforradalom volna. Ez a mozgalom célul tűzte, hogy biztosítja nemzeti függetlenségünket, önállóságunkat és szuverenitásunkat. Kibontakoztatja társadalmi, gazdasági, politikai életünk demokratizmusát, mert csak ez lehet a szocializmus alapja hazánkban. Ezt a nagy megmozdulást az elmúlt történelmi korszak súlyos bűnei robbantották ki.”

Szoboljev végül újra támadta az Egyesült Államokat, kijelentette, hogy Amerika a kelet-európai országokban olyan csoportokat támogat, amelyek ki-robantották az ellenforradalmat, és ezzel megsértették a békeszerződés 34. pontját.

Nézzük csak, mit mond a magyar szabadságharcról a budapesti rádió 11 óra 07 perces adásában a Szabad Nép. Ez áll a Híven az igazsághoz című vezércikkben: „Nem értünk egyet azokkal, akik az elmúlt napok eseményeit sommásan ellenforradalmi, fasiszta puccskísérletnek minősítik. Figyelemmel

kísértük a fejleményeket, meglehetősen tájékozódunk a különféle megmozdulásokról, és mindezek alapján állapítjuk meg az alábbiakat: az események a budapesti főiskolai és egyetemi ifjúság tüntetésével kezdődtek, de a legnagyobb tévedés volna csak ifjúsági mozgalmat látni ebben. A budapesti ifjak az egész nép szívéből fakadó érzésének és nemes, forró szenvedélyének adtak kifejezést. Látnunk kell végre, hogy egész népünket átfogó és eggyé forrasztó nagy, demokratikus mozgalom fejlődött ki hazánkban, amelyet az elmúlt évek önkénye a felszín alá szorított, de az utóbbi hónapokban a szabadság első szellőjétől lobogó lángra gyúlt.

00.27: Műsortájékoztató
 Kedves hallgatóink! A Biztonsági Tanács ülése órákig elhúzódik. Hírszolgálatunk reggel fél ötig folyamatosan tudósít az ülésen történt eseményekről. Részletes összefoglaló jelentést holnap adásunkban hallanak.

00.28: Felszólítás a határvédelmi szervekhez
 Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor.

00.29 Műsortájékoztató
 Kedves hallgatóink! A rendkívüli eseményekre való tekintettel a Szabad Magyarországi Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugároz programot. Adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel valamennyi rövidhullámunkon, továbbá a 417 méteres középhullámon is hallhatják.

00.30: „A gyászosnál gyászosabb...”
 XII. Pius pápa apostoli körlevele.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 14.40-kor és 20.50-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

00.40: Reflektor
 A szabadságharc diadaláról.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 19.10-kor, 21.10-kor és 23.10-kor.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

00.50: Munkáskommentár
 Péter Mihály írása a munkások feladatairól.
 Ismétlés, elhangzott: október 28-án 17.45-kor és 18.15-kor.

01.00: Hírszolgálat
 New York. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa európai időszámítás szerint este, röviddel 10 óra után összeült, hogy megvitassa a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyét. [...]

A budapesti kormány ENSZ-küldöttje útján a Biztonsági Tanács ülése alatt azzal a kéréssel fordult a tanácshoz levélben, hogy a vitában részt vehessen. (Elhangzott 24.00-kor). A tanács elnöke hozzájárult a budapesti kormány ENSZ-küldöttjének kérelméhez: Kós, a budapesti kormány washingtoni képviselője részt vehet a vitán, szavazati jog nélkül.

Szoboljev vádjaira Lodge amerikai ENSZ-küldött válaszolt. Alig kezdett el beszélni, amikor Szoboljev megszakította, és azt a javaslatot terjesztette elő, hogy halasszák el a Biztonsági Tanács vitáját három vagy négy nappal. Lodge a szovjet küldött váratlan javaslatát élesen kifogásolta, hangsúlyozva, hogy a szovjet küldött magatartása teljesen szokatlan volt eddig az ENSZ-ben. Szoboljev javaslatát különben a Biztonsági Tanács ugyanabban az arányban vetette el, mint a napirendi javaslatot, vagyis a tanács 9 tagja szavazott a szovjet javaslat ellen, Jugoszlávia pedig tartózkodott a szavazástól. Lodge felszólalását öt pontban foglalta össze. Leszögezte, hogy az amerikai kormány ebben az ügyben egyetlen kifogásolható lépést sem tett. Egyetlen nép, egyetlen személy sincs kitéve az Egyesült Államok elnyomásának. Az amerikai nép mély rokonszenvet érez Magyarország népe iránt, és együtt érez minden olyan rendszer népével, amely szabadságáért küzd. Lodge amerikai ENSZ-küldött leszögezte azt is, hogy az amerikai népnek a magyar nemzet iránt érzett rokonszenve arra is visszavezethető, hogy számtalan amerikai elődje elnyomott országokból származott. Emelt hangon szögezte le Lodge, hogy az amerikai kormány életformáját egyetlen népre sem akarja rákényszeríteni.

Felszólalt a vitában még Brilej jugoszláv ENSZ-küldött is. Hangsúlyozta, hogy kormánya érdeklődéssel figyeli a magyarországi helyzet fejlődését. A belgrádi kormány bízik abban, hogy a budapesti kormány és a magyar nép a jelenlegi súlyos helyzetből megtalálja a kiutat, amely összhangban áll érdekeivel. A jugoszláv kormány nem támogatja a magyar kérdésnek a Biztonsági Tanács elé vitelét, nem szavaz azonban a magyarországi helyzet megvitatásának napirendre tűzése ellen, mivel az ügyben külföldi csapatok is szerepelnek. A jugoszláv kormány ellenzi külföldi csapatoknak más országok belügyeibe való beavatkozását. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről további adásainkban részletesen beszámolunk.

Nagy Imre beszédét mondott a Kossuth rádióban. [...] A minisztertanács vasárnap délután ülést tartott, amelyen meghallgatta Nagy Imre beszámolóját a politikai helyzetről, és jóváhagyta az általa előterjesztett kormánynyilatkozatot. A minisztertanács ezután elrendelte a tagosításról szóló rendelet, valamint a kisiparosok anyagellátásának és adózásának felülvizsgálását. A minisztertanács az érdekelt miniszterekből bizottságot küldött ki a begyűjtési rendszer felülvizsgálására, figyelembe véve a parasztság kívánságait. Egyide-

júleg utasította az oktatásügyi minisztert az iskolai történelemtankönyvek hadléktalan kivonására. Végezetül bejelentette, hogy a különböző országok által felajánlott segítséget elfogadja.

A miskolci szabad rádió adásában Nagy Imre miniszterelnök beszédével foglalkozva kifogásolta a miniszterelnöknek azt a bejelentését, hogy a kormány megállapodott a szovjet kormánnyal a szovjet csapatoknak Budapestről való azonnali kivonásában. A rádió újból, nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a szovjet hadsereget nemcsak Budapestről kell kivonni, hanem az menjen haza egész Magyarország területéről. E percben érkezett jelentés szerint a szovjet csapatok megkezdtek Budapest fővárosból való visszahúzódnak.

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba. A röviddel ezelőtt szabadlábra helyezett bíborost egyben visszahelyezték primási funkcióiba.

01.09: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! A rendkívüli eseményekre való tekintettel a Szabad Magyarországi Hangja reggel fél ötig megszakítás nélkül sugároz programot. Adásunkat valamennyi rövidhullámunkon, továbbá a 417 méteres középhullámon is hallhatják.

01.10: Kamarazene

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

01.20: Rendkívüli riport

Kova Kálmán jelentése az osztrák-magyar határról. Ismétlés, elhangzott: október 28-án 17.30-kor és 19.20-kor.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

01.35: A magyar szabadságharc világviszhangja

Nótárius jegyzete. Elhangzott: október 28-án 13.50-kor, 15.20-kor és 18.50-kor.

01.44: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor, valamint október 29-én 00.28-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

01.45: Bell ezredes a katonai leleményről

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 14.50-kor és 16.10-kor.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

01.55: Kiáltvány Mindszenty bíboros ügyében

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 21.55-kor és 23.35-kor.

02.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este összeült a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyének megvitatására. [...]

Dixon, Nagy-Britannia ENSZ-delegátusa felszólalásában megindokolta azokat az okokat, amelyek Nagy-Britanniát arra kényszerítették, hogy a magyarországi események megvitatására a Biztonsági Tanács összehívását kérje. Nagy-Britannia a maga részéről minden lehetőséget el akar követni a súlyos magyarországi helyzet megszüntetésére, szem előtt tartva a bátor magyar nép természetes törekvéseit. Dixon hangoztatta, hogy Magyarországon idegen csapatok avatkoztak be az eseményekbe, amely szöges ellentétben áll azokkal az alapelvekkel, melyekkel az ENSZ felépül. Nem kétséges, hogy idegen haderőnek a magyarországi ügyekbe való beavatkozása nemzetközi probléma és azzal a Biztonsági Tanács hivatott foglalkozni. A továbbiakban Dixon kijelentette, hogy bizonyára megkísérlik majd a szovjet csapatok bevetését – a varsói egyezményre való hivatkozással – jogosnak feltüntetni. A megállapodásnak azonban egyetlen olyan rendelkezése sincs, amely lehetővé tenné a szovjet csapatoknak a szerződést aláíró hatalmak elleni bevetését. A brit küldött beszéde további részében nyomatékosan elutasította a Szovjetunió ENSZ-küldöttjének azt a meghatározását, amelyben a magyar szabadságharcosokat ellenforradalmároknak nevezte. Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy ami Magyarországon történik, az az egész nemzet megmozdulása a szabadság és a függetlenség visszaállítására. Dixon, beszéde befejező részében megismételte azt a vasárnap kapott jelentést, amely szerint két igen erős szovjet páncélosalakulat és a szovjet légierőhöz tartozó szárazföldi csapatok a debreceni körzetben Romániából jövet három ponton átlépték a

magyar határt. Dixon hangsúlyozta, hogy ezek a csapatok a jelentések szerint gyors ütemben Budapest irányába menetelnek. Ezek a legújabb fejlemények még súlyosabbá teszik az amúgy is válságos helyzetet, amely már akkor fennállt, amikor a három nyugati nagyhatalom a Biztonsági Tanács összehívását kérte.

Felszólalt a vitában még Brilej jugoszláv ENSZ-küldött is. [...] Nagy Imre beszédét mondott a Kossuth rádióban. [...]

02.10: „A gyászosnál gyászosabb...”

XII. Pius apostoli körlevele. Ismétlés, elhangzott: október 28-án 14.40-kor, 20.50-kor és október 29-én 00.30-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

02.20: A nemzetközi segítség

Ma reggel washingtoni tudósítónktól vettük a hírt, hogy az Amerikai Vöröskereszt közvetlenül is kapcsolatba lépett a Magyar Vöröskereszttel. A tárgyalások eredményeként nagy mennyiségű élelmiszert és gyógyszert küldenek a magyarországi szabadságharc áldozatainak. A washingtoni jelentés megemlíti, hogy a genfi vöröskereszt útján 25 ezer szeretetsomagot juttatnak el magyar sebesülteknek. Ezt a küldeményt továbbiak követik majd. Az amerikaiak közvetlen adományainak továbbítására az Osztrák Vöröskereszt vállalkozott. A küldemények a tengerentúlról az osztrák fővárosba érkeznek, és onnan szállítják tovább a határra. Az amerikai segélycsomagokban cukrot, lisztet, sűrített tejet, a gyógyszerek között kodeint, jódot, tetanusz elleni szérumot, sztreptomcint és vitamintablettákat küldenek.

Most érkezett genfi telefonjelentés szerint a Svájci Vöröskereszt a szövetségi kormányhoz fordult nagyobb összegű hitelért. A svájci kormány haladéktalanul eleget tett a vöröskereszt kérésének. Így lehetővé válik, hogy a hagyományos svájci segítő szellem érvényesüljön megint. De nem csak a svájci kormány segít. Megmozdultak a magánosok, társadalmi, politikai és egyházi szervezetek, gyűlik a ruha, élelmiszer, pénz, gyógyszer, kötszer a genfi vöröskereszt központjában. A zürichi, a baseli és a lausanne-i kórházak előtt sorba állnak az önkéntes véradók. A probléma nem is az adományok és segítség összegyűjtése, hanem a rászorultakhoz való eljuttatása. Ma ismét két repülőgép indult el a zürichi repülőtérrel gyógyszerakománnyal és kötszerrel, de a gépek csak Bécsig jutottak el. A berepülést Magyarország fölé nem lehetett megkockáztatni. A Svájci Vöröskereszt elsősegélyvonata is megérkezett a magyar határra és onnan a szabadságharcosok kezén levő Hegyeshalomba vitte rakományát. [...]

Megmozdult a szabad világ a magyar szabadságharc sebesült áldozatainak támogatására. De mint a svájci jelentés mondotta: fontos, hogy az adományok minél hamarabb eljussanak a rászorulókhöz. Szeretnénk ezen az úton is felhívni a figyelmet arra, hogy a határ különféle pontjain létesítsenek átjárókat, mentesítsék a telepeket a különféle aknáktól, illetőleg jelöljék ki a még veszélyes sávokat. Értesítsék az osztrák hatóságokat, amint a kapuk járhatók, hogy megindulhasson a határra érkező kötszerek, vér és egészségügyi anyagok szállítása. Létesítsenek közvetlen kapcsolatot az Osztrák Vöröskereszttel, mert a segítség ezekben az órákban mindennél fontosabb.

Időközben telefonon értesültünk arról, hogy Sopronba megérkezett a németországi magyar bizottság első küldeménye. Az orvosságot és kötszert a soproni forradalmi tanács képviselője vette át a megbízótól. Rövidesen élelmiszer-szállítmány indul.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

02.30: Rendkívüli hírszolgáltatás

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este összeült a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyének megvitatására. [...] Nagy Imre beszédét mondott a Kossuth rádióban. [...]

02.40: Zene

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

02.50: Bell ezredes katonapolitikai műsora

Patkó Gyula előadása. Ismétlés, elhangzott: október 28-án 20.30-kor.

03.00: Hírszolgáltatás

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este összeült a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyének megvitatására. [...] A budapesti kormány ENSZ-küldöttje útján a Biztonsági Tanács ülése alatt levélben kérte a tanácstól, hogy részt vehessen a vitában. Az elnök ehhez hozzájárult, kijelentve, hogy a budapesti kormány képviselője csakis szavazati jog nélkül vehet részt a vitán. Amikor az ENSZ-küldött megjelent az ülésteremben, és meg akarta szakítani Lodge ENSZ-küldöttet, az felháborodással fordított hátat a budapesti kormány képviselőjének, és kijelentette, hogy egy olyan ország képviselője, amely nem tagja a Biztonsági Tanácsnak, véleménye szerint nem vehet részt a vitában.

Szoboljev vádjaira Lodge amerikai ENSZ-küldött válaszolt. [...] Dixon, Nagy-Britannia ENSZ-delegátusa felszólalásában megindokolta azokat az okokat, amelyek Nagy-Britanniát arra kényszerítették, hogy a magyarországi események megvitatására a Biztonsági Tanács összehívását kérje. [...] Cornut-Gentille Franciaország nevében drámai hangon ecsetelte a magyarországi fejleményeket. Hangsúlyozva, hogy Magyarországon immár csaknem egy hete peregnék olyan események, amelyek az egész világot felrázzák. Külföldi fegyveres alakulatok gyakoroltak nyomást az ország lakosságára. Magyarország polgárai nem gyakorolhatják elemi jogukat, és nem élvezhetik az igazi demokrácia gyümölcseit. Hangsúlyozta, hogy kormánya szükségesnek tartotta a vita napirendre tűzésének kérését, mivel erre nyomasztó tény és erkölcsi kötelezettségei kényszerítették. A magyarországi helyzet rendkívül súlyos, és veszélyezteti a nemzetközi békét és biztonságot. A francia küldött leszögezte, hogy a szovjet beavatkozás Magyarországon súlyos megsértését jelenti azoknak a jogoknak, amelyeket a nagyhatalmakkal kötött békeszerződés számára biztosított. A francia kormány nem szándékozik más ország belügyeibe beavatkozni, de meggyőződése, hogy a magyar népnek megvan a joga, hogy saját maga válassza meg kormányzási formáját, szabadon, külső nyomástól mentesen. Felszólalt a vitában Brilej jugoszláv ENSZ-küldött is. [...] Felszólalt még a vitában Kuba küldöttje is. Hangsúlyozta, hogy kormánya már több ízben emelte fel hangját a Magyarországon elkövetett kegyetlenkedések és az emberi jogok megtiprása ellen. Jelenleg Magyarországon a helyzet sokkal súlyosabb, mint bármikor máskor volt. A küldött visszautasította a szovjet fegyveres beavatkozást, és azt a békeszerződés megsértésének minősítette. A Biztonsági Tanács ülése még tart.

Nagy Imre tegnap este a Kossuth rádióban bejelentette, hogy a rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom, a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkások és az ifjúság felfegyverzett osztagaiból. Nagy Imre bejelentette, hogy kormánya megállapodott a szovjet kormánnyal, hogy a szovjet csapatok azonnal megkezdik kivonulásukat Budapestről. Nagy hangsúlyozta, hogy senkinek semmiféle bántódása nem lesz a fegyveres harcokban való részvétele miatt. A magyar hírszolgálati iroda arról számol be, hogy a szovjet csapatok megkezdtek a visszavonulást Budapestről. A brit hírszolgálati ügynökség ezzel szemben azt közli, hogy szovjet tankok támadást intéztek Budapesten a szabadságharcosok két utolsó góca ellen. A támadás a Kilián kaszárnya ellen irányul, ahol több ezer magyar katona, munkás és diák tartja az állásokat.

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba. A röviddel ezelőtt szabadlábra helyezett bíborost egyben visszahelyezték prímási funkcióiba.

03.10: Reflektor

A szabadságharc diadaláról.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 19.10-kor, 21.10-kor és 23.10-kor, valamint október 29-én 00.40-kor.

A „TÜZET SZÜNTESSI” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

03.20: Nagy Imre rádióbeszédéről

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 20.10-kor és 22.10-kor, valamint október 29-én 00.10-kor.

03.29: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor, valamint október 29-én 00.28-kor és 01.44-kor.

03.30: Rendkívüli hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este összeült a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyének megvitatására. [...]

Nagy Imre tegnap este a Kossuth rádióban bejelentette, hogy a rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom, a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkások és az ifjúság felfegyverzett osztagaiból. [...] A magyar hírszolgálati iroda arról számol be, hogy a szovjet csapatok megkezdtek a visszavonulást Budapestről.

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba. A röviddel ezelőtt szabadlábra helyezett bíborost egyben visszahelyezték prímási funkcióiba.

03.40: Külön történelmi riport

Alcázar védelme.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 19.35-kor.

04.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este megkezdte a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyének vitáját. [...]

Nagy Imre tegnap este bejelentette, hogy a rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom, a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkásság és az ifjúság felfegyverzett osztagaiból. [...] A kommunista párt központi bizottsága tegnap délután rendkívüli ülést tartott, a bizottságnak egy hattagú elnöksége ült össze. Kádár Jánossal, a párt első titkárával az élen az ülés után bejelentették, hogy a központi bizottság jóváhagyta a kormány javaslatait.

A Magyar Távirati Iroda jelentette, hogy a szovjet csapatok megkezdtek a kivonulást Budapestről. Az angol hírügynökség ugyanakkor azt közölte, hogy szovjet tankok támadást intéztek Budapesten a szabadságharcosok két utolsó góca ellen. A ma hajnalban megjelent Szabad Nép szintén arról számol

be, hogy a szovjet csapatok tegnap este megkezdték kivonulásukat a magyar fővárosból. A Szabad Nép megjegyzi, hogy ez az első lépés ahhoz, hogy miután támaszpontjaikra visszatértek, később meginduljon teljes kivonulásuk az egész ország területéről.

04.10: „A gyászosnál gyászosabb...”

XII. Pius apostoli körlevele.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 14.40-kor és 20.50-kor, valamint október 29-én 00.30-kor és 02.10-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEK-BŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

04.20: Kovács Zoltán beszél

A nyugat-magyarországi parasztsághoz.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 18.10-kor.

Mai adásunknak vége, búcsúzunk, kedves hallgatóink. Gondoljunk azokra, akik életüket adták nemzetükért, és a hősekre, akik harcolnak a szabadságért. Minden igaz magyarral együtt hisszük, hogy az áldozat nem hiábavaló és meghozza népünk szabadságát.

HIMNUSZ

05.59: Műsortájékoztató

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja! Jó reggelt, kedves hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangjának műsorát hétköznapi napokon reggel 6 órától éjfélig sugározzuk a következő hullámsávokon: a 19 méteres rövidhullámon egész napon át, a 16 méteren 6 órától 22 óra 20 percig, a 13 méteres sávon 2 óra 25 perctől 20 óra 50 percig. A 25 méteres hullámon 6 órától 17 óráig, valamint 21 óra 10 perctől éjfélig. A 41 méteren 6 órától 7 óra 50 percig, illetve 19 óra 15 perctől éjfélig. A 31 méteres rövidhullámon 6 órától 11 óra 25 percig, 17 órától 19 óráig, és 22 óra 35 perctől éjfélig. Végül a 49 méteren 23 óra 15 perctől éjfélig. Felhívjuk kedves hallgatóink figyelmét, hogy naponta közvetítünk különműsort éjfél után 40 perces kezdettel. Ezt az éjszakai programot a 417 méteres középhullámon, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon sugározzuk.

Kedves hallgatóink! Néhány másodperc múlva, 6.00 órakor megszólal tárogatónk hangja. „Szól a kakas már, majd megvirrad már.”

06.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este megkezdte a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyének vitáját. [...]

Nagy Imre tegnap este bejelentette, hogy a rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom, a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkásság és az ifjúság felfegyverzett osztagaiból. [...] A kommunista párt központi bizottsága tegnap délután rendkívüli ülést tartott; a bizottságnak egy hattagú elnöksége ült össze. Kádár Jánossal, a párt első titkárával az élen az ülés után bejelentették, hogy a központi bizottság jóváhagyta a kormány javaslatait.

A Magyar Távirati Iroda jelentette, hogy a szovjet csapatok megkezdték a kivonulást Budapestről. Az angol híriügynökség ugyanakkor azt közölte, hogy szovjet harckocsik támadást intéztek Budapesten a szabadságharcosok két utolsó góca ellen. A szabadságharcosok ellenőrzése alatt álló három rádióállomás közül kettő, Győr és Miskolc bejelentették, hogy magukéva teszik Nagy Imre tegnap meghirdetett programját. A miskolci rádió kiáltványt olvasott be, amely követeli Gerő Ernő és társainak letartóztatását, és bíróság elé állítását. A Szegeden megalakult városi munkástanács kiáltvánnyal fordult a lakossághoz. A munkástanács közli, hogy átvette a város életének irányítását.

06.10: Agrárius üzen a parasztoknak

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.55-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEK-BŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

06.15: Kovács Zoltán beszél

A nyugat-magyarországi parasztsághoz.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 18.10-kor, valamint október 29-én 04.20-kor.

06.20: Zene

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

06.40: Összefoglaló riport

Az elmúlt huszonnégy óra legfontosabb nyugati híreiből. Ismétlés, elhangzott: október 28-án 23.20-kor.

HOL VAN MINDSZENTY BÍBOROS? A KORMÁNY „TÜZET SZÜNTESS!” RENDELETE NEM ELÉG! A MAGYAR NÉP MINDSZENTY BÍBOROST AKARJA HALLANI.

06.55: Kiáltvány Mindszenty bíboros ügyében

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 21.55-kor és 23.35-kor, valamint október 29-én 01.55-kor.

07.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este megkezdte a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyének vitáját. [...] A tegnapi vita további felszólalóinak beszédeit röviden a következő adásunkban foglaljuk össze. A Biztonsági Tanács tegnap esti ülése öt és fél óra hosszan tartott. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének történetében ez volt a harmadik eset, hogy a Biztonsági Tanács vasárnapon ült össze. A tanács egyelőre még nem hozott határozatot. Cornut-Gentile bejelentette, hogy a tanács még nem fejezte be vitáját, és újból összeül a magyarországi szovjet fegyveres intervenció vitájának folytatására. A vita folytatásának időpontját egyelőre még nem közölték.

Nagy Imre tegnap este bejelentette, hogy a rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom, a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkásság és az ifjúság felfegyverzett osztagaiból. [...]

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba. A bíborost egyben visszahelyezték prímási funkcióiba. Wyszyński bíboros Varsóba érkezése után telefonon azonnal érintkezésbe lépett a Castel Gandolfóban időző szentatyával.

07.10: A magyar szabadságharc világviszhangja

Nótárius jegyzete. Ismétlés, elhangzott: október 28-án 13.50-kor, 15.20-kor és 18.50-kor, valamint október 29-én 01.35-kor.

07.19: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor, valamint október 29-én 00.28-kor, 01.44-kor és 03.29-kor.

07.20: Zene

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

07.30: Rendkívüli riport

Összefoglaló jelentés Londonból és Párizsból. Ismétlés, elhangzott: október 28-án 22.45-kor.

07.45: Zene

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

07.55: Agrárius üzen a parasztoknak

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.55-kor, valamint október 29-én 06.10-kor.

08.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este megkezdte a magyarországi szovjet fegyveres intervenció ügyének vitáját. [...]

Nagy Imre tegnap este bejelentette, hogy a rend védelmére és a közbiztonság helyreállítására haladéktalanul megalakul az új karhatalom, a honvédség és a rendőrség alakulataiból, valamint a munkásság és az ifjúság felfegyverzett osztagaiból. Bejelentette, hogy a rend helyreállítása után az ÁVH-t megszüntetik. [...] A Nagy Imre-kormány tegnap este tartotta első minisztertanácsát. A minisztertanács jóváhagyta Nagy Imre tegnapi rádiónyilatkozatát. A kormány köszönetét fejezte ki az Egyesült Államok, Ausztria, Szovjetunió, Jugoszlávia és más államok öröskereszt-szervezeteinek segítségéért.

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba. A bíborost egyben visszahelyezték prímási funkcióiba. Wyszyński bíboros Varsóba érkezése után telefonon azonnal érintkezésbe lépett a Castel Gandolfóban időző szentatyával. Varsóból jelentik, hogy Lengyelország új kommunista vezetősége megszilárdította helyzetét.

08.10: A nemzetközi segítség

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 21.10-kor, 23.40-kor, valamint október 29-én 02.20-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMÉT, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKUL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

08.20: Külön történelmi riport

Alcázar védelme. Ismétlés, elhangzott: október 28-án 19.35-kor, valamint október 29-én 03.40-kor.

08.29: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor, valamint október 29-én 00.28-kor, 01.44-kor, 03.29-kor és 07.19-kor.

08.40: Szemtanúk beszámolója *MAJDA A SZABADSÁGHARCOSOK JOGNYOMÁSA*
Ismétlés, elhangzott: október 28-án 23.50-kor.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET.
A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN
FEGYVER VAN.

09.00: Hírszolgálat

New York. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este úgy döntött, hogy tárgyalás alá veszi a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...] **New York.** Magyarország nyugati határövezetéből érkező jelentések egyöntetűen arra mutatnak, hogy az ország nagy területei szilárdan a szabadságharcosok kezén vannak. A szabadságharcosok megerősítették pozíciójukat a szombathe-lyi térségben, valamint a Kecskemét, Kiskunhalas, Szeged körzetben, ahol a hírek szerint további hét magyar hadosztály állt a felkelőkhöz. Az ország egyes pontjairól újabb harcokat jelentenek. **Budapesten a Magyar Távirati Iroda és a Szabad Nép** ma reggeli száma azt jelenti, hogy a szovjet csapatok megkezdték a kivonulásukat. Ugyanakkor egy angol távirati ügynökség arról számol be, hogy szovjet harckocsik újabb támadást intéztek egy kaszárnya ellen, ahol több ezer munkás, katonák és diákok tartják állásait. Nyugati újságírók, akiknek alkalmuk volt a nyugat-magyarországi szabadságharcosokkal beszélni, azt jelentik lapjaiknak, a felkelők bizonyos fenntartással és gyanakvással fogadják a szovjet csapatok kivonásáról szóló kormánybejelentést. A közhangulat ebben foglalható össze: akkor hisszük, ha látjuk!

A szabad győri rádió jelentése szerint a szombathelyi járműjavítóban polgári őrseget állítottak fel a rend és a fegyelem biztosítására. A járműjavító munkásai kijelentették, hogy addig nem kezdik el a munkát, amíg a szovjet csapatok Magyarország területén állomásoznak. A járműjavító pártfogásba vett két politikai foglyot, akiket tegnapelőtt este szabadítottak ki. Tatán megalakult a nemzeti tanács, és a tatai dolgozókhoz csatlakoztak a tisztiiskolások; továbbá a baji egységek. A tatai nemzeti tanács nyilatkozatot tett közzé, ami jelenti, hogy a győri nemzeti tanács ismert pontjaival egyetértenek. Egy zalaegerszegi jelentés szerint a lovászi olajbányászok is saját kezükbe vették az olajmezők irányítását. A tiztagú munkástanács ugyancsak felállította követeléseit, amelyek között első helyen áll az a követelmény, hogy vonják ki a szovjet csapatokat azonnal az ország területéről. A zalaegerszegi jelentés szerint az olajmezőn rend van, az olajbányászok azonban nem szállítanak olajat, nehogy az általuk termelt olaj szovjet kezekbe kerüljön. A Borsod megyei munkástanács rádiója a tanács felhívását közölte a magyar munkásokkal és a szabadságharcosokkal. A munkástanács felhívásában új ideiglenes kormány megalakítását követelik, a Rákosi-rendszert kiszolgált összes miniszterek mellőzésével. A Borsod megyei munkástanács további követelménye, hogy ez a kormány csakis általános és szabad választások útján jöjjön létre. A jelen-

legi helyzetre való tekintettel, Nagy Imre ideiglenesen, csakis a legszükségesebb minisztériumok betöltésére alakítson kormányt. Ennek a független kormánynak az első tevékenysége az legyen, hogy Magyarország területét hagyják el azonnal a szovjet csapatok. A szovjet megszálló csapatok tehát ne támaszpontjaikra, hanem saját hazájukba, a Szovjetunióba vonuljanak vissza. Az új államhatalomnak csak két karhatalmi szerve legyen, a rendőrség és a honvédség. Az ÁVH-t be kell szüntetni. A statáriumot el kell törölni, és teljes amnesztiát kell biztosítani valamennyi szabadságharcos és hazafi részére, aki a felkelésben bármilyen formában részt vett. Két hónapon belül ki kell írni az általános választásokat több párt részvételével. Mindennek érdekében a jelenlegi kormányt azonnali lemondásra kell felszólítani, és Nagy Imre alakítsa meg a fentiek figyelembevételével új ideiglenes kormányát, hangzik a Borsod megyei munkástanács kiáltványa.

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba. [...]

09.10: Rendkívüli riport

Ková Kálmán esti telefonjelentése az osztrák-magyar határról. **A Bécs-Budapest országút határátlépő falujának, Nickelsdorfnak változatlanul óriási a forgalma.** Az osztrák csendőrség a hatóságoktól kapott utasításoknak megfelelően minden civil járművet feltartóztat. A szűk kordonon csak azok mehetnek át, akik újságíró-igazolvánnyal jelentkeznek vagy más módon tudják igazolni, hogy hivatásuk teljesítése érdekében kell elérniük a magyar-osztrák határt. A szigorú igazoltatás ellenére is hatalmas tömeg gyűlt össze a határsorompónál. Itt van a világ valamennyi számottevő újságjának tudósítója. Valóságosan bábeli a nyelvzavar. Villannak a fényképezőgépek fényei, és mindenki valamiféle hírre vadászik. A határsorompónál kialakuló helyzet során ez a vadászat egyáltalán nem reménytelen. Magyarország felől állandóan érkeznek a járművek. Személy- és teherautókon papok, lelkészek, orvosok jönnek az Ausztria felől áradó szeretetsomagokért, és a legfrissebb híreket hozzák a szabadságharcosok kezén lévő dunántúli vidékekről. Legérdekesebb az általános kavargásban, hogy a féltve őrzött határsorompó tökéletesen elvesztette jelentőségét. Mindenki úgy közlekedik Ausztria és Magyarország között, ahogy az alföldi tanyákon egyik ágból a másikba mennek. A határőrök – legyenek akár osztrákok vagy magyarok – szíves-örömmel engedik át az innen oda közlekedő újságírókat és a rádiók tudósítóit. A magyar határőrség épületén ott a felírás: Hegyeshalom. Előtte a zászló, amelyből a határőrök kinyírták a közepén lévő sarló-kalapácsos címet, úgyhogy csak piros-fehér-zöld lobogót lenget a késő októberi szél. A határra érkező hírek szerint az egész Dunántúlt változatlanul szilárdan tartják a szabadságharcos csapatok. Általában nincs jelentés, amely arra utalna, hogy a szovjet katonák támadóan lépnek fel a teljes túlerőben lévő lakossággal és szabadságharcosokkal szemben.

Győrből autó érkezett a határra, amelynek utasai elmondották, hogy nyolc magas rangú szovjet tiszt felkereste Szigethy Attilát, a győri nemzeti tanács elnökét rögtönzött hivatali helyiségében. A nyolc szovjet tiszt az orosz haderő nevében állítólag ajánlatot tett, hogy az összes környékbeli csapatok hajlandók a fegyvereket letenni. Csupán azt kérik, hogy valamilyen formában menedékjogot kapjanak, illetve lehetőséget a kialakuló demokratikus állam életébe való beilleszkedésre. A szovjet tisztok furcsa ajánlatára a győri nemzeti tanács elnöke természetesen nem tudott választ adni. Éppen ilyen értetlenül állnak a Dunántúlon annak a szovjet egységnek az elhatározása előtt, amely kijelentette, hogy a világbéke ügye sokkal fontosabb számára, mint az, hogy kinek a kezén van Győr városa. Ezért a szovjet katonaság legfelsőbb parancsnokai jóváhagyásával úgy döntött, hogy laktanyáiba vonul vissza, mert ezzel sokkal biztosabban szolgálhatja a világbéke ügyét, mint ha egyenesen beavatkozna a további harcokba.

[...] Vasárnap a kora délutáni órákban a mosonmagyaróvári temetéssel egy időben a nickelsdorfi határsorompónál megjelent az osztrák kormány közlekedésügyi minisztere, Bécs polgármesterének, Jonasnak kíséretében. A két osztrák politikus tolmács útján érintkezést talált a sorompónál és a magyar őrszobán lévő legénységgel. Közölték velük, hogy Ausztria a maga részéről mindent megtesz a magyarországi szabadságharcosok támogatására, és semmi lehetőséget nem mulaszt el, hogy segítségére legyen a nélkülözőknek. A két osztrák államférfi látogatása a hegyeshalmi határnál érthetően mély benyomást tett azokra a katonákra, akik velük beszéltek. Az osztrák államférfiak után a vöröskereszt segítő autóinak végeláthatatlan sora haladt át a szabaddá vált piros-fehér-zöld sorompón. Ezek a gépkocsik javarészt Bécsből indulnak és zsúfolásig meg vannak rakva élelmiszerekkel, vérkonzervekkel, mindazzal, amire a magyarországi szabadságharcosoknak szükségük van.

A Nyugatról érkezett küldemények lerakódásában a vörös csillagot letépett határőrökön kívül a környékbeli lakosság is tevékenyen részt vesz. Kézről kézre adják a kenyeret, húst, zsírt, tejkonzervet és a többi élelmiszert. Ezeket azonnal átrakják az ott várakozó tehergépkocsikba, amelyek még népi demokratikus számmal futnak, de már a szabadságharcosok kezében vannak.

A Nyugat segítése nemcsak ezekből a küldeményekből nyilvánul meg. Bécs repülőtérén, Schwechatban rendkívüli élnétség észlelhető. A menetrend-szerű repülőgépeken is egyre érkeznek azok a szállítmányok, amelyeket a holland, belga és elsősorban a svéd lakosság a magyar szabadságharcosok részére küldött. Vasárnap a délutáni órákban két hatalmas KLM-repülőgép érkezett Schwechat Valtenborgba. A DC-3 típusú gépek Hollandia lakosságának szeretetadományát szállították Bécsbe, ahonnan az Osztrák Vöröskereszt teherautói rögtön továbbították a magyar határ felé. Az adományok egy részét Hegyeshalomnál, a többit pedig Szentgotthárdnál adták át a szabadságharcosoknak.

[...] Az Osztrák Vöröskereszt főhadiszállásán meghatározható módon gyülekeznek az adományok. Ezekhez csatlakoznak most a Belgiumból, Svédországból és Hollandiából érkező különböző ruhaneműek és pénzületi juttatások. Az osztrák gyógyszerészek minden segítőakciótól függetlenül, saját elhatározásukból 600 millió egység penicillint juttattak magyar földre a sebesültek ellátására. Vasárnap este Budapestről több menekült érkezett a hegyeshalmi határállomásra. Egybehangzóan elmondották, hogy Budapestről való elindulásukkor a főváros utcáin heves harcok folytak, és a helyzet teljesen áttekinthetetlen volt. A házak egy részén nemzetiszínű zászlók lengenek, amelyekből kinyírták a szovjet sarlókálapácsot, sok házra pedig gyászlobogót tűztek ki Budapest lakói. A főváros helyzetét és az ottani katonai erő egyensúlyát illetően a jelentések ellentmondóak, és lehetetlen tiszta képet kapni. A hegyeshalmi határállomásra érkező budapestiek boldogan állapították meg, hogy dunántúli útjuk során szinte kézzel adták őket a hatalmat szilárdan kézben tartó szabadságharcosok, és boldogan állapították meg azt is, hogy a Nyugat minden lehetőséget megtesz a kommunistaellenes küzdelem támogatására.

Most még egy rövid bécsi hír. Az osztrák szocialista párt megrázó szavakkal fordult Ausztria társadalmához. A felhívás kijelenti, hogy Ausztriának magának is ki kellett verekedni a szabadságát, ezért különösen értékelni tudja a mérhetetlen áldozatokat, amelyeket a magyar nép ma hoz. Adjatok a magyaroknak! Segítséget a szabadságharc áldozatainak! – mondja a felhívás; majd bejelenti, hogy a szocialista párt megindított segélyakciójára a párt vezetősége és különböző szervei máris magas összeget adományoztak.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

09.25: Zene

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

09.40: Nemzetközi sajtószemle

A [The] New York Times az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről ezeket írja: „A civilizált emberiség lelkiismeretének megmozdulása volt, ami a Biztonsági Tanácsban történt. Ez a lelkiismeret erőteljesebben mozdult meg, mint bármikor a koreai kommunista támadás óta. A Szovjetunió vezetői válaszüthoz érkeztek. Az egész szabad világ magatartása gyakorol rájuk nyomást, miközben a közép- és kelet-európai országok elégedetlensége növekszik, és Magyarország kiesése következtében Moszkvának európai stratégiai vonalait is újra kell rendeznie. Nagy a valószínűsége annak, hogy az eseményeknek a

Kreml falain belül következménye lesz. A Szovjetunió visszavonulhat Magyarországról, és esetleg reménykedhetik abban, hogy Nagy Imre a lengyel és jugoszláv helyzethez hasonló állapotokat teremtsen, vagy a Szovjetunió harcolhat a végsőkig, és ezzel kinyilváníthatja az egész világnak, hogy nincs más eszköze, csak a végletekig menő erőszak." [...] A vezető amerikai napilap megemlíti ezt követően, hogy a budapesti quislingek nem ígérték meg a legfontosabbat, holott csak ez az ígéret elégítheti ki a szabadságharcosokat. Nem ígérték meg a szabad választás kiírását. A magyar nép igényeit csak szabad választás útján kijelölt új kormány elégítheti ki. [...]

A francia lapok – minden európai ország sajtójához hasonlóan, eltekintve a vasfüggöny mögötti országok lapjaitól – első oldalon, többoldalas terjedelemben foglalkoznak a magyarországi szabadságharcral és a magyarországi fegyveres szovjet beavatkozásról folytatott ENSZ-vitáról. A jobboldali radikális L'Aurore vezércikkében Nagy Imre bejelentésével foglalkozik, amelyben Hegedüs András utóda megígéri, hogy felkéri a Szovjetuniót a Vörös Hadserg alakulatainak kivonására. A L'Aurore nem ismeri még Moszkva végső elhatározását a kérdésben. Ennek ellenére bizonyosnak tartja, hogy a Szovjetunió régi tekintélyét és befolyását nemcsak Magyarországon, de egyik közép- és kelet-európai országban sem nyerheti többé vissza.

A francia szocialisták lapja, a [Le] Populaire a következőket írja: „Nagy Imre több ígéretet tett. Kérdéses még, hogy a magyarországi szabadságharcosok hisznek-e ígéreteinek és abbahagyják-e a harcot. Akármilyen történik a továbbiakban, az már bizonyos, hogy a Szovjetunió magában harckocsijaival és akasztásaival nem elég erős a megmozdulás elintézéséhez. A magyar hősök vére nem hiába folyt.” A franciaországi kommunista párt lapja, a l'Humanité azt írja, hogy a magyarokat esetleg bajt csinálók tévesztették meg. A lap szerint a Szovjetunió mindig hűségesen betartja a vállalt nemzetközi szerződések megállapodásait.

A skandináv sajtó változatlan felháborodással tárgyalja a magyarországi szovjet brutalitást. Az egyik stockholmi lap, a Dagens Nyheter egy angol lap néhány nappal ezelőtti sorait idézi: Magyarország el van zárva a külvilágtól, szovjet csapatok állomásoznak területén és ilyen körülmények között a szabadságharc kilátásai reménytelenek. Az angol lapnak erre a néhány nappal ezelőtti megállapítására azt válaszolja a svéd Dagens Nyheter, hogy érvelése valóban átgondolt, a reálpolitika szabályainak megfelelő volt. Csak éppen a magyar nép érzelmeinek realitását nem vette tekintetbe. „Danton a francia forradalom napjaiban, 1792-ben azt kiáltotta: »Bátorság, több bátorság, semmi más, csak bátorság kívántatik!« Ilyen hangulatban, minden hideg számításnak fittyet hányva kelt fel a magyar nép is a szovjet elnyomatás ellen. A bátorság többnek bizonyult, mint a reálpolitika. Az elszánt bátorság leleplezte a kelet-európai szovjetizálás kudarcát az egész világ előtt.” [...] A magyar szabadságharc a legnagyobb vereség, amit a Szovjetunió a második világháború után elszenvedett – állapítja meg a Dagens Nyheter című stockholmi lap.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

09.50: Beszámoló az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről

Az elhangzott hírekből összeállította: Lovas László.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

10.00: Hírszolgálat

New York. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este úgy döntött, hogy tárgyalás alá veszi a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...] Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez egymás után érkeznek be a tagállamok jegyzékei, amelyben tiltakoznak a Szovjetunió magyarországi eljárása ellen. Az osztrák kormány közölte Hammarskjöld ENSZ-főtitkárral, hogy tegnap jegyzéket intézett a szovjet kormányhoz, amelyben a magyarországi katonai akciók és vérontás beszüntetését kérte. Ausztria a helyzet normalizálását kívánja, a nemzet szabadságának és emberi jogainak helyreállítását sürgeti az európai béke megszilárdítása érdekében. A Fülöp-szigetek kormánya az ENSZ főtitkárához intézett levelében kiemeli, hogy a szovjet csapatok tankokkal és ágyúkkal törtek a védtelen magyar népre, amelynek nem volt más bűne, mint az, hogy szabadon akart élni. A szovjet csapatok bevetése súlyosan sérti a magyar békeszerződést és az ENSZ Alapokmánya rendelkezéseit. A Fülöp-szigetek kormánya melegen támogat minden olyan lépést az ENSZ-ben, amely a kérdés igazságos és gyors megoldását célozza. Törökország kormánya az ENSZ főtitkárához intézett levelében támogatja a nyugati nagyhatalmak fellépését a magyarkérdésben. Azt a kívánságát fejezi ki, hogy a magyarországi szovjet csapatok azonnal hagyjanak fel fegyveres akcióikkal, és ne tegyenek újabb kísérletet arra, hogy erőszakkal nyomják el azt a mozgalmat, amelynek célja, hogy biztosítsa a magyar nép szabadságát és boldogságát.

Magyarország nyugati határövezetéből érkező jelentések egyöntetűen arra mutatnak, hogy az ország nagy területei szilárdan a szabadságharcosok kezén vannak. [...] A határon át egyébként most már tömegesen érkezik Ausztriából az orvosi segítség Magyarországra. Gyógyszerrel, vérplazmával, élelmiszerrel, ruhanevel megrakott teherautók haladnak át a határon. Az első kocsik megérkeztek Budapestre. A szabad világ minden részéből érkeznek a szeretetadományok Bécsbe, ahonnan azokat Magyarországra továbbítják. Ausztriában, Svájcban, Németországban, Amerikában az emberek sorban állanak a kórházak előtt, hogy vért adjanak a magyar szabadsághősöknek.

A győri rádió jelentése szerint a szombathelyi járműjavítóban polgári őrseget állítottak fel a rend és a fegyelem biztosítására. [...]

10.10: Vasvári Gergely helyzetjelentése

Éjszakai és reggeli események.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEK-BŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

10.20: A jog és erkölcs forradalmáról

Beszél: Nótárius.

A magyar szabadságharcosok sorában tizenhárom-tizennégy éves fiúk és lányok fegyverrel harcolnak. Nem mindennap fordul ez vagy ehhez hasonló elő, de a történelemben néhányszor volt már rá példa. Magyarországon a szabadságharcosok pusztá kézzel támadják meg a szovjet harcosokat. Erre már kevesebb a példa. És a szabadságharc legforróbb óráiban azt jelentették Magyarországról a külföldi újságírók, azt beszélték el rólunk a külföldi utasok, hogy nincs és nem volt fosztogatás, nincs és nem volt rablás, nem jelentkezett sehol a felkelés, a forradalom máskor, máshol megismert csőcselék.

Ez bizony példátlan dolog a felkelések, forradalmak, szabadságharcok történetében. Magyarországon érvényesültek a jog és erkölcs írott és íratlan szabályai a legvéresebb napokban is, a legnagyobb földrengés óráiban is, a legszörnyűbb géppuskatűz veszélyében is. A külföldiek feljegyzései csodálatos és megrendítő esetekről szólnak. A betört ablakú üzletek kirakatából az emberek behordták a holmit a házmesterhez és rábízták, az őrizze meg. Az éhező, felfordult Budapesten és egyéb városokban napokig üresen maradtak lakások. A tömeg megostromolta a középületeket. Nem fosztogattak, nem raboltak. Egy vidéki kórházba beszállították sebesülten azt az ávós tisztet, aki kézigránát dobott gyerekek közé. Több gyerek meghalt. Az ávóst a betegágyánál fegyveres szabadságharcos őrizte. A kórtermet azután megostromolták a halott gyerekek szülei, hozzátartozói, és felháborodásukban agyontaposták az ávóst. Ez egyetlen eset. A legtöbb helyről azt jelentik, hogy a múlt gonosztevőit ártalmatlanná tették, elfogták, letartóztatták, és lakat alatt tartják őket. Négy vagy öt körzeti szabadságharcos vezető azt közölte a nyugati újságírókkal: a múlt gonosztevőinek ügye az új, független magyar bíróság ítéletére vár! Ez a kijelentés azok ügyéről hangzott el, akik éveken át a sztálini eszközöket próbálták ki áldozataikon. Könnyű viszonylag csak a jog, csak a törvénytisztelet szellemének engedelmeskedni ma Angliában, teljesen normális békeviszonyok között. Milyen nehéz Magyarországon lenyelni az önbíráskodás ingerét, és milyen nagyot nőtt népünk az egész Nyugat szemében, amiért megtette ezt.

A magyarok bátrak, a magyarok hihetetlenül bátrak, a magyarok szó szerint megvetik a halált – írják és mondják rólunk külföldön. És hozzáteszik: a

magyarok magatartása máskülönben is csodálatos. Nem nyúlnak a betört kirakatú üzletek áruihoz, nem fosztják ki, hanem közösen, szervezeten felhasználják a feltört raktárak kincseit, és foglyaikat tisztességes bánásmódban részesítik. Ezt is írják, és mondják rólunk az országból Nyugatra érkezők. Hogyan született meg ez a nagyszerű rend a romok között? Egy rendszer rabjai között és egy szervezetlen, máskülönben kíméletlen háború eseménysorozatában? A kommunista uralom idején, a nyomor, a szegénység, a normahajszó, az elhurcolások, a kínzások idejében az állam, a hatóságok, a szervezetek, a sajtó erkölcsi példamutatása természetesen hiányzott az országban. Maga a rendszer, az önkény, a könnyű szerzés, a vérszomjas kegyetlenség példáját szolgáltatta. A legnehezebb, a legtörténelmibb próbán derült ki, hogy ez a példa nem fogott. Az ország nem a letűnő rendszerrel azonosul. Nem az elsöpört csőcselékuralommal, nem a tyúktolvajokkal és a rendszer nagyszabású politikai és gazdasági szélhámosaival! Az ország az elmúlt korszak züllesztéséből tisztán lép át az új világba és tetteinek hírére a világban ezzel sokszorozza meg.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

10.25: Rendkívüli riport

Kova Kálmán esti telefonjelentése az osztrák-magyar határról. Ismétlés, elhangzott: 09.10-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

10.40: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.40-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEK-BŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

10.50: Beszámoló az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről

Az elhangzott hírekből összeállította: Lovas László.

Ismétlés, elhangzott: 09.50-kor.

11.00: Hírszolgálat

New York. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este úgy döntött, hogy tárgyalás alá veszi a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...] Az Egyesült

Nemzetek Szervezetéhez egymás után érkeznek be a tagállamok jegyzékei, amelyben tiltakoznak a Szovjetunió magyarországi eljárása ellen. [...] Magyarország nyugati határövezetéből érkező jelentések egyöntetűen arra mutatnak, hogy az ország nagy területei szilárdan a szabadságharcosok kezén vannak. [...] Az angol hírszolgálati ügynökség egyik tudósítója bement Veszprémbe, majd a szabadságharcosok által rendelkezésére bocsátott gépkocsin néhány magyar tiszt kíséretében beutazta a Dunántúlt. Jelentésében elmondja, hogy hét nagyobb várost látogatott meg és számos falun ment keresztül. A lakosság mindenütt lelkesedéssel fogadta, és magyarosan vendégül látta. Megmutatták neki a szabadságharcosok egyik titkos rádió-leadóállomását. Veszprém környékén nagyobb arányú szovjet csapatösszevonást figyelt meg. Jelenti, hogy a falvak és a meglátogatott városok a szabadságharcosok oldalán állanak. A nyugati megyékben több helyen látta, hogy a szovjet és a magyar csapatok beásták magukat, farkasszemet néznek egymással, de ezeken a helyeken egyelőre nem folyik harc közöttük. Több helyen orosz járőrökkel találkozott, ezek harc nélkül átengedték őket. Egy szovjet katona egy ízben feltartóztatta őket. Géppisztolyt szegezve az újságíróra és a szabadságharcosokra, felhívta őket, hogy szálljanak ki gépkocsijukból. Amikor ez megtörtént, 25 lépésről géppisztollyal kezdett lőni a csoportra. A golyók nem tettek kárt senkiben, és a lövöldöző orosz az egyik magyar tiszt egyetlen lövéssel ártalmatlanná tette.

Budapesten ugyanakkor egy orosz katona rálőtt Noel Barberre, az angol Daily Mail tudósítójára. Az angol újságíró fejsebet kapott, de állapota nem életveszélyes.

Bonn. A magyarországi népi németek szövetsége táviratot intézett Adenauer kancellárhoz. A szövetség köszönetet mond a kancellárnak a magyar szabadságharcosok melletti állásfoglalásáért, és arra kéri Adenauert, hogy az erkölcsi támogatás mellett nyújtson a német kormány anyagi segítséget is a szabadságharcosoknak.

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba és átvette prímási hivatalát. Wyszyński bíboros Varsóba érkezése után telefonérinkezésbe lépett a Castel Gandolfóban tartózkodó XII. Pius pápával. Gomulka a lengyel kommunista párt nevében nyilatkozatot adott ki, amelyben Nagy Imre programjának elfogadását és a vérontás beszüntetését ajánlja a magyar népnek. Azt hangoztatja, hogy a program jelentős reformokat tartalmaz, és magában foglalja a szovjet csapatok kivonását is.

11.10: Vasvári Gergely helyzetjelentése

Ismétlés, elhangzott: 10.10-kor.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEKBŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEGI”

11.20: Széljegyzetek

Gallicus: „A magyar nép hősi szabadságharcban kivívta a végső győzelmet!” – halljuk a budapesti rádióban. Nem igaz, nem igaz, nem igaz! A magyar nép hősi szabadságharcban csak egy győzelmet vívott ki, de nem a végső győzelmet. A végső győzelmet akkor vívja majd ki, ha szabad, szovjet csizmáktól mentes hazában ő dönthet majd, független pártok részvételével és szabad választásokon saját sorsáról. Ez lesz a végső győzelem. Ekkor lesz demokrácia, ekkor lesz igazság, ekkor lesz szuverenitás. Egyelőre csak egy katonai győzelmet vívtunk ki, felmérhetetlen áldozatokkal és a fegyverek erejével. Ez a győzelem példátlan a világtörténelemben, de nem véggyőzelem. A véggyőzelem ezután következik. És nem is vívható ki, csak a nemzet egységének fenntartásával, és ha a fegyvereket, amelyekkel eddig elértünk, továbbra is jól megmarcoljuk. Ezért akarja ezeket a fegyvereket most minden fufanggal kiutni a szabadságharc kezéből a vörös fasizmus. Mi a valóság? Nem egyéb, mint hogyha az eddig diadalmas forradalom elfogadja azt a tételt, hogy már véglegesen győzött és leteszi fegyvereit, akkor eljuttatja eddigi eredményeit is!

Péter Mihály: A szabad győri rádióban felolvasták a bányászság nyilatkozatát, amely felveti a magyar demokrácia alakulásának kérdését is. Helyesen látják a bányászok, ez a demokrácia csak úgy valósulhat meg, ha független pártalakítások után a teljesen szabad választásokon végül a nép fogja eldönteni, kit akar a parlamentbe, kit az ország élére. Tehát szabad választásokat, szabad parlamentet, független pártokat, mert szabadság e nélkül még csak el sem képzelhető! Előbb azonban meg kell teremteni a szabad választások feltételeit. Ezért követeli a győri rádión keresztül az egész nép nevében a bányászság, hogy azonnal, nem holnap és nem holnapután, de azonnal vonják ki az országból a szovjet csapatokat. Miért nem intézkedik hát a kormány? Miért nem lép közbe, hogy az elvonulás haladéktalanul megkezdődjék? Talán attól retteg, hogy ha nem lesznek többé szovjet szuronyok, szovjet tankok és szovjet repülőgépek, akkor kiderül majd, hogy a győztes forradalomból logikusan és a népmilliók akarata szerint forradalmi kormánynak kell következnie?

Lovas László: A Nagy Imréék által kért tűzszünet kitérő alkalom a szabadságharcosok számára állásaik, pozíciójuk megerősítésére. Pillanatig sem kérdéses, hogy minden szovjet mintájú ígért annyit ér, amekkora erő betartását kikényszerítheti. A biztonság és nyugalom egyetlen biztosítása a lábhoz tett fegyver. Fegyver, muníció és kötszer előkészítése arra az esetre, ha a másik oldalon nem tartanak be a „Tűzet szüntess!”-t. Ugyanakkor érkezett az ideje a nyugati határon létesített vasfüggöny-maradvány végleges felszámolásának... Szóval nem árt emlékezni az annyszor bevált hősi magyar haditapasztalatra: „Tartsuk szárazon a puskaport!”

Igaz Valér: Tessék csak hallgatni a hivatalos szócsövek hangját. Az első pört rémuralomról, ÁVH-s banditákról, az ország kincseinek kifosztásáról, a politikai gengszterek eltávolításáról szól odahaza már a kormányzati nóta is.

Emellett teleaggatták magukat Kossuth-címerrel, háromszínű kokárdával, március 15-ével, csak úgy csurog szájukból a bűnös múlttal szembeni tombolás és a hazafias lelkesedés. Ahogy elhallgatjuk őket, mi kismiskák voltunk mellettük az elmúlt esztendőkön át. Ám vigyázat! Tessék csak visszagondolni az évek sorára s mindjárt kiderül, hogy ezek a vörös purifikátorok, ezek az újdonsült hazafiak, akik most a diadalmas forradalom élére igyekeznek állani, hogy azt korrumpálják és eredményeit elfojtsák, mennyire azonosak a minapi görényekkel. Vigyázat, magyarok! Hallgassátok csak meg, hogyan rontják minden eszközzel, minden módon a mi hangunkat. Amely nem ma lett forradalmi és nemzeti hang. Huszonötmillió dollárjukba, egymilliárd forintjukba kerül évenként az a merénylet, amellyel el akarják némitani a Szabad Magyarország Hangját. Szinte összeroskadnak már a sok Kossuth-címer meg a trikolór alatt, de ahol az igazi szabadság és igazság szólal meg, ott ismét előveszik régi törjüket, amelyet a nemzet előtt perfid szemfényvesztéssel a nemzetközi követelmények kardjaként forgatnak!

Agrárius: A falu népe rendületlenül állja a frontot, egyszerre két vonalon. Fiaiunk, a falu díszvirága, vérét ontja, ha kell, életét áldozza a világtörténelem legnagyobb szabadságharcában. Ők fegyverrel küzdenek. Ezt a frontot azonban támogatnunk kell. El kell látni élelemmel, segíteni kell fogatokkal, szállítóeszközökkel. A parasztság azon részének, amely otthon van falujában, ez az utánpótlás a kötelessége. Élelem kell a harcoló katonáknak, és élelem kell a felszabadított és felszabadítandó városoknak. A gyárakban, üzemekben ellenálló lakosságnak, akiknek nem jutott fegyver, de sztrájkjukkal segítik elő a nemzet forradalmát. A falu népe juttasson el minden felesleget arra a helyre, ahol szükség van rá. Paraszt testvéreim, áldozatodat ezerszer fizeti vissza a győzelem és a szabadság!

Gyulai Ernő: A Kossuth rádió szerint Kutas István, az OTSB alelnöke nyilatkozott a magyar olimpiai csapat utazásának elhalasztásáról. Felháborodva vesszük tudomásul, hogy Kutas István helyén van, és nyilatkozik. Jobban tenné, ha venné a kalapját, és eltűnnék. Arcátlanság, hogy akkor, amikor a magyar szabadság bátor harcosai élethalál-küzdelmet folytatnak a szegénytelen múlt és annak maradványai ellen, e korszak sportéletének egyik vezetője, a Rákosi és Gerő által fémjelzett sportpolitika reprezentánsa tovább ügyködik, rendelkezik, és nyilatkozatokat osztogat. Kutas István egy pillanatig sem maradhat a helyén. A magyar sportoló társadalom egyöntetű kívánsága, hogy a kutasok és társaik vonják le múltbeli magatartásuk következményeit, és haladéktalanul adják át helyüket azoknak a sportembereknek, akiket erre a tisztre tudásuk és a sportolók bizalma állít, nem pedig Rákosi és szegénytelen gyülekezetének kegye.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

11.30: Nemzetközi sajtószemle

Mindenekelőtt arról számolunk be, hogy a külföldi sajtónak Magyarországon már sebesültje is van. Noel Barber, a londoni Daily Mail Budapestre kiküldött munkatársa egy szovjet golyótól megsebesült. A budapesti angol nagykövetség értesítése szerint kórházba szállították, és megkísérlik a fejébe hatolt golyó eltávolítását. A Magyarországon tartózkodó külföldi tudósítók nagy szerepet játszottak a szabadságharc ügyének nemzetközi felkarolásában és a nyugati országok rokonszenvének felkeltésében. A sebesült Noel Barber magától értetődően a legodaadóbb ápolásban és gondozásban részesül fővárosunkban. [...]

A ma reggeli angol lapok szerint a legutóbbi fejlemények azt mutatják, hogy a szabadságharcosok győztek. A londoni [The] Times megjegyzi, hogy a szovjet vezetőknek tudomásul kell venniük az idő múlását, és fel kell adniuk a múlt eszközeit. A Daily Telegraph megjegyzi, hogy a magyarországi véres szabadságharchoz hasonló problémát jelent Moszkvának Lengyelország vér nélküli kiállása a nemzet elidegeníthetetlen jogaiért. A Daily Express a következőket írja: „Magyarország ügye elintéződött. A bátorság és hősiesség szabadsághoz juttatta a magyarokat. Adja Isten, hogy ezt meg is őrizzék.” A liberális News Chronicle így ír: „A Nyugatnak be kell bizonyítania, hogy hajlandó védelmi szervei módosítására, ha a Szovjetunió visszavonja csapatait határai mögé. Nekünk egyetlen érdekünk van Közép- és Kelet-Európában: az elnyomottak megsegítése.” A munkáspárti Daily Heraldnak ez az álláspontja: Mi az embertelen magyarországi terror alkalmazásának tanulsága? Egyszerűen az, hogy a szabadság ellenségei egyben a szocializmus ellenségei is. Ez a diktatúra lényege. Nagyon figyelemre méltó az angliai kommunisták lapjának, a Daily Workernek a vezércikke is. A lap ezt írja: „Tragikus, hogy a szovjet erőket hívta segítségül a magyarországi kormány. Bizonyos, hogy egyetlen orosz katonára se kíván harcolni sehol. A szovjet katonák sokkal inkább élnének házaikban és élveznék a szocializmus gyümölcseit, amelyeket saját népük hősi munkája tesz számukra elérhetővé.”

Az egyik vasárnapi lap, a Sunday Observer a következőket állapította meg: „A szovjet kormánynak rá kellett ébrednie, hogy Magyarországon nem a titoizmussal van dolga. Ennél sokkal elemibb erők jelentkeztek. Tito ugyan bizonyos tekintetben népszerű volt, elsőnek szállt szembe Moszkvával és túlélte ezt a kísérletet. Most azonban nem az ő hívei és tanítványai jelentkeztek. Magyarországon szovjet csapatok állnak, nem úgy, mint Tito Jugoszláviájában. A moszkvai vezetőség kétségtelenül elkésve ébredt rá, hogy ezúttal nem a titoizmus az ellenfele. A tizenegyedik órában vették észre, hogy itt egy egész nemzettel állnak szemben és legfeljebb a Vörös Hadsereg szuronyai tarthatják fenn a magyarországi rendszer uralmát. Vagyis a szovjet vezetőket meglepték az események, hosszan haboztak, elkésve léptek közbe, intézkedésük ennél fogva nem is bizonyult eredményesnek, mert a szabadságharcosok

időt nyertek és felfigyelt ügyükre az egész világ. A mai szovjet vezetők helyzete rendkívül nehéz. Elődjük, Sztálin az egész birodalmat összetartotta az erőszak felvonultatásával és alkalmazásával. Utódai már erőszakkal sem tudják megtartani örökségét."

A svéd szociáldemokraták lapja a következőket írja: Az új magyarországi kormány akkor sem képes a reformok megvalósítására, ha ezt esetleg őszintén kívánja. Ez a kormány kizárólag a Szovjetunióra támaszkodik, a szovjet szuro nyokra és semmit sem tehet, amit ne terjesztene be előbb a Kremlnek. Nagyon valószínű, hogy a magyarok egyáltalában nem bíznak Nagy Imre ígéreteiben, és nem hisznek a szocialista demokrácia általa való megvalósításában. Nagyon jól tudják, hogy a kommunisták szocialista demokrácián is népi demokráciát értenek. Nagy Imre végeredményben nem tudja, mi a demokrácia, egész életében másban nőtt fel, máshoz szokott. A magyarországi quislingek megpróbálják a szabadságharcosok zavarba hozását, miközben alattomban megkísérlik a moszkvai rend helyreállítását. Ezt a kísérletet az akadályozza, hogy a világ figyelme nem terelődik el Magyarországról, és a külföld változatlanul figyelemmel kíséri a Szovjetunió magyarországi lépéseit.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL. A MUNKÁSSÁG EGYIK RÉSE FEGYVERREL, MÁSIK RÉSE SZTRÁJKKAL HARCOL.

11.40: Rendkívüli riport

Kova Kálmán tegnap késő esti telefonjelentése. Ismétlés, elhangzott: 9.10-kor és 10.25-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TÜNETHI KEZELÉST ÍGÉR. A HARC A KOMMUNISTA RENDSZER ELLEN MEGY TOVÁBB.

11.55: Kiáltvány Mindszenty bíboros ügyében

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 21.55-kor és 23.35-kor, valamint október 29-én 01.55-kor és 6.55-kor.

12.00: Hírszolgálat

New York. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este úgy döntött, hogy tárgyalás alá veszi a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez egymás után érkeznek be a tagállamok jegyzékei, amelyben tiltakoznak a Szovjetunió magyarországi eljárása ellen. [...]

Magyarország nyugati határövezetéből érkező jelentések egyöntetűen arra mutatnak, hogy az ország nagy területei szilárdan a szabadságharcosok kezén vannak. [...]

Az angol hírszolgálati ügynökség egyik tudósítója bement Veszprémbe, majd a szabadságharcosok által rendelkezésre bocsátott gépkocsin néhány magyar tiszt kíséretében beutazta a Dunántúlt. [...] Győrben az angol újságíró részt vett egy tömeggyűlésen, ahol több mint 10 ezer ember gyűlt össze, hogy meghallgassa

az ifúság szónokait. A szónokok a tízezres tömeg lelkes éljenzése közepette hangsúlyozták, hogy függetlenül attól, mit határoznak és mit követelnek a nemzeti bizottságok, a fiatalság folytatja a harcot, amíg az ország megszabadul a szovjet igtától, amíg a kommunista párt zsarnokuralma megszűnik az ország felett, amíg azok, akik tizenégy éves nyomorúságba döntötték az országot, eltűnnek.

12.09: Üzenet

A balatonfüredi kórház igazgatójának üzeni dr. Wiltner főorvos, hogy Hegyeshalomról hétfőn gyógyszer és kötszert útbaindít. Ő maga vészállítmánnal Pestre ment, onnan sebesülteket hoz.

12.10: Bell ezredes katonapolitikai jegyzete

A „Tűzet szüntess!” parancsról.

Minden azon múlik, hogy a szabadságharcos alakulatok parancsnokságai miként értelmezik a „Tűzet szüntess!” parancsot, miként viselkednek a parancsot követő pillanatokban a nemzeti szabadságharcosai, akik még fegyvert tartanak a kezükben és a külső, elsősorban külföldi események alakulása folytán egyelőre politikai értelemben is urai a helyzetnek. Nagyon kézenfekvő, hogy amikor Nagy Imre és a sztálini vonalat eddig hűségesen kiszolgáló Janza Károly a tűz beszüntetését elrendelték, nem az volt számukra fontos, hogy többet ne folyék magyar vér, hogy a szabadságért harcoló forradalmi nemzeti haderő katonái bántatlanul megmaradjanak támaszpontjaikon. Inkább az, hogy ezzel a körmönfont fogással, a fogalmak és a jelszavak cserebéjével kihúzzák a politikai talajt az eddig katonai értelemben feltétlenül győzelmes nemzeti megmozdulás lába alól. [...]

A fegyverszünet mindig kétoldali megállapodás, amelynek értelmében a szemben álló felek, állásaikban kitartva, a harcokat átmenetileg beszüntetik. A fegyverszünet tehát átmeneti állapot, amelyet vagy a harcok folytatása, vagy az ellenségeskedések politikai felszámolása, tehát a békeszerződés, vagy az egyik fél kapitulációja, a fegyverletétel követ. Nem kell a kommunista módszerek dialektikájában túlságosan járatosnak lennünk ahhoz, hogy meglássuk, miszerint a Nagy Imre-Janza Károly-féle csoport szemé előtt ez az utóbbi változat lebeg. A nemzeti harcok kapitulációja, a fegyver kicsavarása kezükből. Persze nem közvetlenül a katonai fölényükből fakadó helyzetük alapján. Azt a vak is látja, a szabadságharcosok pedig közvetlenül érzékelik, hogy ilyesmiről szó sem lehet. Ezért van szükség a ravaszkodásra, a fegyverszüneti megállapodás nélkül közzétett „Tűzet szüntess!” rendelkezés trójai falóvára.

A fegyverszünet csak két fél, két elismert és lényegében egyenrangú hatalommal rendelkező fél között létrejött megállapodás formájában születhet. A pillanatnyilag még uralmon lévő budapesti kommunista kormány, ameddig csak lehet, szeretné megkerülni mindkét tényezőt. Először, óvakodik megállá-

podást kötni olyan ellenféllel, aki majd gondoskodik arról, hogy a megegyezés alkalmából a végrehajtás szavatossága, annak biztosítékai is szóba kerüljenek. Másodszor, húzódozik az ellenféllel való megállapodástól azért is, mert ez által nemcsak de jure, tehát nemcsak jogilag ismeri el annak létezését, de közvetve elismeri a választóvonalat, a választóvonal két oldalán lévők egymáshoz viszonyított arányát is. Nem lehetne többé álcázni, hogy a vonal egyik oldalán csak a Nagy Imre-Janza Károly-féle csoport áll. Néhány megtevesztő névtől eltekintve a kommunisták egy maroknyi kisebbsége, bőven keverve a legsötétebb sztálini, Rákosi-Mátyás-i időszak hírhedt személyiségeivel. És természetesen – helyesebben elsősorban – a szovjet katonai gépezet. Az a katonai hatalom, amely a jelek alapján Nagy Imréeket mozgatja, amelyet azonban a legutóbbi órák tanulságai szerint természetesen semmit sem köt a szerencsétlen és tehetetlen Janza Károly által óránként ismételt tűzszüneti parancs.

Nagy Imréeknek minden oka megvan arra, hogy ezt a választóvonalat el-mossák, a tűzszüneti parancs kihirdetése az elmosásnak, ennek a ködösítésnek pedig kitűnő módszere. Ez a módszer egyébként is pompásan illik a Nagy Imre kommunistái által harmadik napja következetesen üzdött taktikához: Azáltal, hogy a budapesti kormány önmagát is hol nemzetinek, hol forradalminak titulálja, megzavarja a magyarok tisztánlátását. Pillanatokra elfeledtetni velük, hogy az annyit hangoztatott átalakítások után Nagy Imre társaságában még változatlanul a vonalhű moszkovitáké a túlsúly. Ezek, akik a múlt élvonalbeli aktivistái voltak, lennének az ígérgetett jobb jövő szavatosságai? Nem gúny ez? A veszedelem éppen az, hogy a vérengzések után elhangzott „Tűzet szüntess” parancsra, arra a parancsra, amely mindig csak a saját, tehát a kommunista és orosz csapatoknak szólhat, a szabadságért küzdők egy pillanatra elfelejtik a velük szemben álló kormány természetét. Ez a pillanat azután elegendő lehet ahhoz, hogy leengedjék, majd letegyék a fegyvert. A következőkben azután megismétlődne a trójai faló tragédiája.

AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOL, BOMLASZTÁSSAL IS. FEGYVER ELLEN FEGYVERT. POLITIKÁVAL SZEMBEN OKOSSÁGOT ÉS ÓVATOSSÁGOT.

12.20: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 11.20-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL. A MUNKÁSSÁG EGYIK RÉSZÉ FEGYVERREL HARCOL, A MÁSIK RÉSZÉ SZTRÁJKKAL.

12.30: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. A HARC A KOMMUNISTA RENDSZER ELLEN MEGY TOVÁBB.

12.40: Beszámoló az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről

Az elhangzott hírekből összeállította: Lovas László.

Ismétlés, elhangzott: 9.50-kor és 10.50-kor.

A „TŰZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

12.49: Üzenet a balatonfüredi kórház igazgatójának

Ismétlés, elhangzott: 12.09-kor.

12.50: A jog és erkölcs forradalmáról

Beszél: Nótárius.

Ismétlés, elhangzott: 10.20-kor.

12.55: Kiáltvány Mindszenty bíboros ügyében

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 21.55-kor és 23.35-kor, valamint október 29-én 01.55-kor, 6.55-kor és 11.55-kor.

13.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este úgy döntött, hogy tárgyalás alá veszi a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. Kilenc hatalom képviselője szavazott a nyugati nagyhatalmak javaslata mellett, a javaslat ellen csak a Szovjetunió foglalt állást, Jugoszlávia tartózkodott a szavazástól. A szovjet küldött a nyugati nagyhatalmakat vádolta a magyar ügyekbe való beavatkozással, és arra hivatkozott, hogy a budapesti kormány kérte a szovjet csapatok segítségét. Az amerikai, angol és a francia ENSZ-küldött visszautasította a szovjet nyilatkozatot, és a legélesebb formában elítélte a Szovjetunió katonai lépéseit. A Biztonsági Tanács ülése öt és fél óra hosszan tartott. A tárgyalást folytatják, a legközelebbi ülés időpontját még nem közölték. Időközben újabb és újabb nyilatkozatok hangzanak el a magyarországi helyzettel kapcsolatban.

Dulles amerikai külügyminiszter kijelentette, hogy kormányát a legközelebből érinti a kommunista kormány ellen fellázadt magyar nép szenvedése. Kijelentette, hogy az Egyesült Államok a legerőteljesebben folytatja akcióját a helyzet rendezésére. Eden angol külügyminiszter [sic!] kijelentette, hogy az angol nép együttérzéssel és csodálattal figyeli a magyar nép szabadságharcát. Eden bejelentette, hogy Anglia 25 ezer fontot adott a Nemzetközi Vöröskeresztnek a magyar sebesültek számára.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez egymás után érkeznek be a tagállamok jegyzékei, amelyben tiltakoznak a Szovjetunió magyarországi eljárása ellen. [...] Thai-

föld kormánya az ENSZ Biztonsági Tanácsának elnökéhez intézett levelében közli, hogy aggodalommal követi a magyarországi eseményeket, amelyek során az ország népe súlyos véráldozatokat hozott. A helyzet súlyosságára tekintettel a thaiföldi kormány meggyőződése szerint az ENSZ Biztonsági Tanácsa nem maradhat tétlen.

Ma a Dunántúlról érkező jelentések egyöntetűen arra mutatnak, hogy a szabadságharcosok szilárdan kezükben tartják az ország nagy területeit. [...] Abban az időpontban, amikor Nagy Imre bejelentette, hogy megkezdtek a szovjet csapatok kivonását Budapestről, szovjet harckocsik újabb támadást intéztek egy laktanya ellen, ahol több ezer munkás, katona és diák barikádolta el magát. Reggeli jelentés szerint egy szovjet katona rálőtt Barber angol újságíróra, a Daily Mail tudósítójára. Az újságíró fejsebet kapott, állapota azonban nem veszélyes. Howard, a Reuters angol hírszolgálati ügynökség tudósítója bement Veszprémbe, majd a szabadságharcosok által rendelkezésére bocsátott gépkocsin néhány magyar tiszt kíséretében beutazta a Dunántúlt. [...] A győri rádió, valamint az értelmiségi és forradalmi bizottságok a szabad rádiókon ismertetett levele is a szovjet csapatok azonnali kivonását, általános szabad választásokat és valóságos reformokat követel a munkásság és a parasztság érdekében.

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba és átvette prímási hivatalát. [...] A Trybuna Ludu című kommunista pártlap hangsúlyozza, hogy a magyar felkelés mögött nem voltak külföldi ügynökök, és nagy hiba lenne, ha egy nemzet felkelését egyszerűen ellenforradalomnak minősítenék. Hasonló kísérletek történtek Lengyelországban is a poznańi felkelés alkalmával. Sokan azt is ellenforradalomnak minősítették. A magyarországi tragikus fejlemények okait a sztálinista múlt tévedéseiben, hazugságaiban és bűneiben kell keresni.

Bonn. A Magyarországi Népi Németek szövetsége táviratot intézett Adenauer kancellárhoz. A szövetség köszönetet mond a kancellárnak a magyar szabadságharcosok melletti állásfoglalásért, és arra kéri Adenauert, hogy az erkölcsi támogatás mellett nyújtson a német kormány anyagi segítséget is a szabadságharcosoknak.

13.09: Üzenet a balatonfüredi kórház igazgatójának *magyarországi szabadságharcosoktól*
Ismétlés, elhangzott: 12.09-kor és 12.49-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. A HARC A KOMMUNISTA RENDSZER ELLEN MEGY TOVÁBB.

13.10: Széljegyzetek *magyarországi szabadságharcosoktól*
Ismétlés, elhangzott: 11.20-kor és 12.20-kor.

MINDENKI A MÁGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL. A MUNKÁSSÁG EGYIK RÉSE FEGYVERREL, MÁSIK RÉSE SZTRÁJKKAL HARCOL.

13.20: A magyar rádióadások zavarásáról *magyarországi szabadságharcosoktól*
Nótárius jegyzete.

A szabadságharc győzött! A nemzet első számú követelése a szovjet csapatok harcából való kivonására és az országból való távozásra, szóval az idegen beavatkozás megszüntetésére irányul. A szabadságharcosoknak ezt megígérték. Ugyanakkor az utolsó 24 órában semmi változás nem mutatkozik egy másik idegen beavatkozás, a rádióadások zavarásának megszüntetéséről. A zavarószolgálat kiépítésére a magyarországi kommunisták mérhetetlen összeget költöttek. Kevéssel ezelőtt a lengyel kommunisták bejelentették, hogy haladéktalanul megszüntetik a rádiózavarást, és az erre a célra fordított évi húszmillió dollárt a varsói adó programjának javítására használják fel. A zavarószolgálat kiépítése és fenntartása nem volt olcsóbb Budapestnek, mint Varsónak. Más kérdés, hogy ez a szervezet inkább bosszantó volt, mint hatásos. A magyar adások vételét nem gátolta, csak megnehezítette, és a jelen pillanatban is nehezíti. Magyarországon a szabadságharc cselekményei során néhány kisebb, helyi zavaróállomást szétzúztak vagy használaton kívül helyeztek ugyan, de a nagy hatásfokú zavaróállomások nem az ország területén működtek és működnek. A technikai követelményeknek engedelmessé a magyar adások zavarására Romániában, Csehszlovákiában, Lengyelországban és elsősorban a Szovjetunióban létesítettek nagy költséggel, nagy létszámú kezelőszemélyzet alkalmazásával központokat. Az idegen területen létesített zavaróállomások mindegyike működik ma is, most is. Nagyon valószínűtlen, valójában teljesen kizárt, hogy Budapest valamikor még hozzájárul egyetlen forinttal, rubellel vagy dollárral ezeknek az állomásoknak fenntartásához. A szovjet oldal ezt sem bánja. Moszkva a budapesti anyagi hozzájárulást, tudjuk, szívesen átvállalja. Csakhogy ez a kérdés nemcsak anyagi, hanem mindekelőtt politikai természetű.

A magyar nemzet történelme kétségen kívül legfontosabb óráit éli. Ezekben az órákban nagyon sok múlik a nemzet tájékozottságán, értesüléseinek alaposágán és a hírek megérkezésének gyorsaságán. A rádiózavarás megszüntetése ebben az időszakban fontosabb, mint bármikor volt a múltban. A politikai hírek, a politikai tájékoztatáson kívül az angol BBC magyar nyelvű adása, az Amerika Hangja, valamennyi külföldi magyar nyelvű adó és a Szabad Magyarorszag Hangja rendszeresen közvetíti a magyarországi szabadságharcosok megsegítésére indított akció híreit is. Beszámol arról, milyen szállítmányok indultak el a különböző országokból és azokat hová irányították. Beszámol az egészségügyi léghíd megszervezésének munkájáról, beszámol az élelmiszer-szállítmányok útjáról. Mindez csak részlet. A lényeg, hogy a magyar és magyar nyelvű rádióadások idegen földről való zavarása a belügyeinkbe való beavatkozást jelenti. Magyarország első számú érdeke, hogy ez az idegen beavatkozás minden vonatkozásban megszűnjék, és nem utolsósorban, haladéktalanul megszűnjék a rádiózavarás terén. Követeljük a különböző katonai, munkás- és diákbizottságok, követeljük a különböző testületek, hogy a Szovjetunió, vala-

mint Románia, Csehszlovákia és Lengyelország kormánya azonnal intézkedjék a területükön létesített zavaróállomások működésének megszüntetéséről és a magyarországi kormány által annak idején kiszállított műszaki felszerelés visszajuttatásáról. Tiltakozunk belügyeink, belső kérdéseink, csak ránk tartozó problémáink további külső erőszakos befolyásolása ellen. Csak ránk tartozik, mire hallgatunk és mire nem. Nincs szükségünk mások irányítására és engedélyeire ezen a téren sem. A magyarországi szabadságharc talán csak megfelelő figyelmeztetés volt Moszkvának arról, hogy felnőtt nemzet vagyunk!

13.25: Az általános sztrájk jelentőségéről

Molnár József írása.

A fegyveres szabadságharc és forradalom győzött. Ez a győzelem nem következhetett volna be, ha [a] nemzetünk szabadságáért küzdő szabadságharcosok mögött nem állott volna ott egy emberként, pártállásra, felekezetre, foglalkozásra való tekintet nélkül az egész magyar nép. Ebből a szabadságharcból minden társadalmi réteg kivette a részét, de meg kell mondanunk, hogy az orosz-lánrészt az ipari munkásságunk vállalta magára. A leghevesebb harcok az ipari városokban voltak, és azokon belül is a kimondottan munkásnegyedekben. A munkásság és legfőképp a munkásfiatalok százai vettek részt az öldöklő csatákban, a legyőzhetetlennek látszó túlerővel szemben. A magyar munkások százai, idősök és fiatalok, férfiak és nők, ifjúmunkások és munkáslányok halált megvető bátorsággal, sokszor csak puszta kézzel rohantak a szovjet tankokra és az állig felfegyverzett szovjet katonákra. Ezeknek a hős szabadságharcosoknak a fegyvertelen munkások az általános sztrájk kikiáltásával és szigorú betartásával adták meg a szükséges hátvédet és a leghatásosabb támogatást. A magyar munkásság milliói, akiktől a zsarnoki szovjet kommunista önkény már 1945-ben elrabolta a sztrájkjogot, tudták, hogy a forradalom, a nemzeti szabadságharcban az általános sztrájk az egyik legfontosabb fegyver. Amikor a magyar munkásosztály minden központi irányítás nélkül, spontán lelkesedésből, az ország minden gyárában kikiáltotta az általános sztrájkot, nyíltan tudtára adta az áruló vezetőknek és a hatalmas behemót szovjet birodalom birtokosainak, hogy egy emberként áll a nemzet szabadságharca mellett. Bebizonyította, hogy ez a forradalom nem reakciós ellenforradalmi erők műve, hanem a tíz esztendőn keresztül elnyomott egész magyar népé. Ez a forradalom nem az Esterházyak és Weiss Manfrédok uralmáért, hanem az elsikkasztott népuralomért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a munkásság elrabolt jogaiért, az egész nemzet boldogabb jövődjéért folyik.

A munkásság általános sztrájkja nemcsak megrettentette a kommunistákat, hanem a Szovjetunió vezetőinek kezéből egy csapással kiütötte azt a propagandafegyvert, amellyel nemzeti forradalmunkat népellenes, ellenforradalmi erők megmozdulásának szerette volna feltüntetni az egész világ közvéleménye előtt. A kétmillió magyar munkásságról nem állíthatják a szovjet vezetők a világ előtt, hogy egytől egyig fasisztákból, ellenforradalmárokból és a nép ellen-

ségeiből áll. Az általános sztrájk tehát a fegyveres harc idején nemcsak a szovjet haderőre mért halálos csapást, hanem a hazug szovjet külpolitikára is. A fegyveres nemzeti forradalom követeléseinek a kétmillió sztrájkoló munkásság adott súlyt.

A kormány az első napokban még semmi jelét nem adta annak, hogy a követeléseket magáévá teszi, hanem látva a fegyveres harc legyőzhetetlen erejét és az általános sztrájk megbonthatatlan egységét, végül is kénytelen volt a követelések egy részét elfogadni, és a tűzszünetet elrendelni. Amint a forradalmi tanácsok legújabb nyilatkozatai bizonyítják, a munkásság tudatában van annak, hogy a követelések egy részének elvi elfogadása még nem jelenti megvalósulásukat is. Ezért a legtöbb forradalmi tanács a tűzszünet kiadása után sem volt hajlandó az általános sztrájkot beszüntetni.

A győri rádió vasárnap este közölte, a balinkai és környéki bányászok kijelentették, hogy amíg a szabadságharcosok követelései meg nem valósulnak, addig egyetlen lapát szénét sem hajlandók termelni.

A tűzszünet következtében előállott helyzetben megindult a politikai küzdelem az ország demokratizálásáért, a sztálinista, kommunista intézmények lerombolásáért. A magyar munkásság újabb követeléseket állított. A kormány összetételével és a kormány ígéreteivel nincs megelégedve. A forradalmi tanácsok követelik, hogy az új kormányból távolítsák el mindazokat, akik az elmúlt 10 esztendőben a nép- és nemzetellenes kormányokban és intézményekben bármilyen szerepet vállaltak.

Ugyanakkor a győri rádió közlése szerint a munkásság tudatában van annak, hogy szabad választások nélkül, a nagy nemzeti forradalom csak részgyőzelmet jelentene. Ezért nem elégszenek meg azokkal a nagyon is homályos ígéretekkel, hogy ezután a választásokon a nép szabadon állíthasson jelölteket. A magyar munkások nagyon jól tudják, hogy demokratikus pártok részvétele nélkül nincs szabad választás, és a nép nem tud szabadon jelöltet állítani. A Győr megyei munkások kimondták, hogy ragaszkodnak a többpártrendszerhez, amelynek keretében a kommunista párt is indulhat, de azt majd a nép fogja eldönteni, melyik pártba helyezi bizalmát.

Ugyanezt követelték a Borsod megyei munkástanácsok is. Követelték a kormány azonnali átalakítását, két hónapon belül általános választások megtartását, több párt részvételével. Ezek a követelések sorsdöntő jelentőségűek az ország jövődjére nézve. Ezekért hullott szabadságharcosaink vére, ezért estek el legjobbaink a hősi harc alatt. A magyar munkásság nem akarja elaludni a mártírok vérével, az egész magyar nemzet hősi helytállásával kivívott szabadságot. Nem elégszik meg ismét a félmegoldásokkal, a félszabadsággal. Teljes megoldást és egész szabadságot akar. Amikor ezekben az órákban a nemzet zokogva körülállja az elesett hősök ravatalát, a szívszaggató fájdalom óráiban, amikor búcsút vesz azokról, akik legdrágább kincsüket, életüket adták a magyar, és bátran mondhatjuk, a világszabadság ügyéért, a jövődre gondol. Gyermekai jövődjére, akik szemtanúi voltak a thermopülai

csata dicsőségét is elhalványító magyar szabadságharcnak. Tudja, hogy gyermekei sohasem bocsátanak meg, ha nem virulna szabadság a holtak véréből. A „Tüzet szüntess!” időszakában sem adja ki kezéből a sztrájk fegyverét. Az elmúlt történelmi napokban világossá vált előtte, hogy az új vezetőségben még mindig működnek azok az erők, amelyek tíz éven keresztül elnyomták a nemzetet; a munkásságot, és amelyek csak lépcsőről lépésre hajlandók feladni politikai hadállásait. Ez a magyarázata annak, hogy a kormány még a legdrámaibb órákban is igyekezett elalkudni, amit csak lehetett, és mind ez ideig nem mondotta ki a többpártrendszeren alapuló választói rendszer bevezetését, ami a demokrácia megvalósulásának egyetlen előfeltétele és biztosítója. Még mindig hallatszanak hangok annak a pártnak a vezető szerepéről, amelynek talán még van egy maréknyi vezetősége, de tagjai már nincsenek. A magyar munkásság nem nézi tétlenül, hogy ez a tekintélyt veszített párt, amely a világtörténelem leggyalázatosabb árulását követte el nemzetünkkel szemben, a zavarosban ismét megszilárdíthassa egyeduralmát. Ezért hangsúlyozták a borsodi, a győri és az összes munkásvárosok dolgozói, forradalmi tanácsai, hogy mindaddig kezükben tartják az általános sztrájk fegyverét, amíg az ország igazi demokratizálására vonatkozó követeléseit meg nem valósultak.

13.35: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor és 12.30-kor.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

13.45: Rendkívüli falusi adás

Agrárius üzenete.

Paraszt testvéreim! A világ legvéresebb, de legdicsőségebb szabadságharca győz. Felrázta az egész világot. A hátnapos véres szabadságharc megmozdította a Nyugatot. Csodálattal és tömegtüntetésekkel, sok helyen a szovjet és magyar követtségek megostromlásával adózott szabadságharcosaink iránt. A magyar név zeng, zúg a világ népeinek ajkán. A gyűlölt ellenség megkezdte visszavonulását, a harc beszüntetését kérte. A harc még nem fejeződik be. Bármely pillanatban fellángolhat. Mi a teendője a magyar parasztságnak ezekben az órákban? Vigyázni és készenlétben állani. Minden esetre megerősíteni a fegyverrel küzdő fiaink pozícióját. A falu fiai maradjanak szabadságharcos csapatokban. Az erős készenlét, a fokozódó harci szellem [az], amely a budapesti moszkovita kormányt a szovjet csapatoknak az országból való kivonulására kényszerítheti. De maradjanak ott a szabadságharcosok között a falu fiai azért is, hogy a számukra kivívott szabadságharcot a harcok végső beszüntetése után is biztosítani tudják. Kísérletek ne történhessenek a falu jogainak

csorbítására. A vidéki karhatalmi alakulatokban vegyünk részt. Lehet, hogy a tűzbeszüntetés csak trójai faló, taktika, amely alatt a sztálinista, véreskező karhatalmi alakulatokat akarják újra a rendfenntartó közegek közé becsempészni. Az új rendfenntartás megszervezését a tömeggyilkos szovjet hadsereg védelmében álló budapesti kormány a maga céljainak megfelelően szeretné megszervezni. Azért gyanús a budapesti rádió utasítása is, amely még mindig ennek a kormánynak kizárólagos rendelkezésére áll. Csak így tudjuk biztosítani, hogy nyoma se maradjon a falun azoknak a kommunista intézményeknek, amelyeket a dicsőséges szabadságharc elsöpört.

Megalakultak az új nemzeti tanácsok, sok helyen a kipróbált és a kommunista rémuralom alatt megbízhatónak bizonyult és bátran kiálló falusiakból. Ezek a tanácsok, illetve új elöljáróságok biztosíthatják a jövőben a falu önkormányzatát. A szabadságharc elsöpörte a gyűlölt szovjetrendszerű kolhozokat is, amelyek a kényszermunka, a föld és tartozékai államosításának eszközét jelentették. Soha többé vissza nem térhetnek. A kolhozokban országszerte csak azok maradtak, akik a jelen pillanatban termelőeszközök vagy állatállomány híján nem tudnak önálló gazdálkodásba kezdeni. A falu nemzeti tanácsai mindenhol kezükbe vették a gépállomások irányítását. Így az igen nagy mértékben elmaradt őszi vetésben a gépeket ott használják fel, ahol arra a legnagyobb szükség van. A kommunizmus felszámolásával új élet és új gazdasági rend alakult ki, aminek meghatározásában a parasztságnak is számárányában kell részt vennie.

Budapestben még ott ül a moszkovita Nagy Imre-kormány és a kormányban számos olyan tag, akik éppen így kiszolgálták Rákosi bitófa-rendszerét. Ezzel a kormánnyal nincs mit kezdenünk. Ennek a kormánynak csak egy kötelessége lehet, megkísérelni a vezeklést a kiöntött vérért azzal, hogy a szovjet csapatokat kivonulattják az országból. A gazdasági élet megindulása csak olyan kormány alatt lehet, amelyben a közel ötmillió paraszti tömeg megfelelően van képviselve. Ennek a kormányátalakításnak úgy kell megtörténnie, hogy biztosítani tudja a szabad választásokat.

Munkás testvéreink, akik velünk együtt hozták a véráldozatot, sohasem elenezték azt, hogy a parasztsággal egyenlő mértékben kormányozzanak. A kivívott pozíciók megtartására tartásatok meg a fegyvert. Amint a velünk érő munkásságnak hatalmas fegyvere a sztrájk, éppen olyan fegyver a továbbiakhoz a paraszti termelés kézben tartása is, amely nélkül nem lehet újjáépítés.

13.49: Üzenet a balatonfüredi kórház igazgatójának

Ismétlés, elhangzott: 12.09-kor, 12.49-kor és 13.09-kor.

13.50: „Őrzők, vigyázzatok a strázsán!”

A magyar írók dicsőségéről és felelősségéről. Ady Endre írta ezt a sort, és az őrzők, akikhez üzent, akikre gondolt, akkor is ugyanazok voltak, akiknek ma kell vigyázniuk a strázsán. Az őrzők a ma-

gyar lelkiismeret félelmes és megvesztegethetetlen alabárdosai, az őrzők ma is a magyar írók. Őrzők, vigyázatok a strázsán! A forradalom a szabadság nagy megmozdulása, körülbelül egy évvel ezelőtt indult el a magyar írók köréből. Azóta ők tartották fenn a parázs izzását. Azután pedig viharos órák lelkes hevületében ők lobbantották lángra a parazsat. A nagy magyar forradalmi fordulatot ők indították el. Azok robbantották ki a nemzeti megmozdulást, akiknek ez örök történelmi hivatásuk és feladatuk, a magyar írók. Bátran és büszkén kiállottak. Szellemi és emberi, lelki és testi kiállás és kockázatvállalás volt az övék. Az egész magyar nép, a magyar dolgozók, a magyar parasztság, az értelmiség forradalmi akaratának követői voltak. Az ő szikrájuktól gyúlt meg az a gyutacs, ami aztán Pest utcáin és valamennyi magyar város és falu utcáin és terein a forradalmi töltényhez ért. A magyar írók vállalták a nagy szabadságharc megindításának dicsőségét. Ezt a dicsőséget a történelem osztatlanul megadja nekik. De a felelősség is osztatlanul övék azért, hogy a forradalom nagyszerű eredményei el ne sikkadjanak, hogy a magyar vér kiömlése ne lett légyen hiába. Őrzők, vigyázatok a strázsán! Magyar írók vigyázatok, nehogy az ellenség alattomos cselfogásokkal kicsavarja a diadalmas forradalom kezéből a fegyvert, és a szovjet jelvénytől megtisztított zászlót! A forradalom learatta az első győzelmet, de most kezdetét veszi a második szakasz, amelyben a konok moszkoviták minden eszközzel és minden agyafúrtsággal, minden csalással és minden becstelenséggel megkísérlik majd, hogy a számukra végzetes forradalmi győzelmet a forradalom vereségévé alakítsák.

Magyar írók, itt kezdődik második feladatotok. Itt kezdődik a nagy történelmi őrszolgálat, annak minden felelősségével. Félelmetes következetességgel ismétlődik meg nemzedékről nemzedékre a magyar végzet kiteljesedése. Ma örültek és bűnösök volnánk, ha nem értenénk meg a múlt komor tanulságait.

1848-ban ugyanilyen felelősségérzet töltötte el a szellem vezéreinek, s köztük a legnagyobbak, Petőfi Sándornak lelkét. Alig néhány héttel a nagy március után, már meg kellett kondítani a vészharangot, mert alattomos erők kezdtek elsikkasztani a nagyszerű március idusának történelmi eredményeit. „Konduljanak meg a vészharangok!” – írta a költő a szent düh kitörésével.

Magyar írók, hozzátok szól az a félelmetesen dübörgő váteszi riasztás. A belső ellenség, azok, akiket Petőfi belső bitangoknak nevezett, az árulók, a moszkoviták bosszúért lihegő hada, az ÁVO bérgyilkosai, az idegen hatalom fegyveres és fegyvertelen szolgálói ott vannak ma is körünkben, s lesik, hogy miként döfjék le a szűzies ragyogó tisztaságban megszületett magyar szabadságot.

Magyar írók, ki ne eresszétek kezetekből az irányítást! Ne engedjétek, hogy lecsillapodjon a forradalmi hev, hogy kialudjék a szent láng, ameddig a forradalom eredményei, a szabad népi akaratmegnyilvánítás, az ávós pribékek megsemmisítése, a szovjet megszállók távozása valósággá nem vált. A magyar katonákra, a magyar hősökre, a magyar szellem fegyveres védőire a

szabadság igazi hadseregére támaszkodva örködjétek a forradalom kiteljesedésén. Tiétek volt az indulás dicsősége, de tiétek a befejezés felelőssége is.

Magyar írók, őrzők, vigyázatok a strázsán!

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TÜNETHI KEZELÉST ÍGÉR. A HARC A KOMMUNISTA RENDSZER ELLEN MEGY TOVÁBB.

14.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este úgy döntött, hogy tárgyalás alá veszi a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...]

Dulles amerikai külügyminiszter kijelentette, hogy kormányát a legközelebből érinti a kommunista kormány ellen fellázadt magyar nép szenvedése. [...] Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez egymás után érkeznek be a tagállamok jegyzékei, amelyben tiltakoznak a Szovjetunió magyarországi eljárása ellen. [...]

Budapesten ma reggel egyes kerületekben még mindig folytak a harcok. A budapesti kormány bejelentette ugyan, hogy a szovjet csapatok megkezdték kivonulásukat Budapestről, de a fővárosban tartózkodó külföldi újságírók közlik, hogy szovjet harckocsik tartják megszállva a hidakat és a város több pontját, és szovjet csapatok támadják az egyik kaszárnyát, amelyben több ezer munkás, katoná és diák sáncolta el magát, és hősiességgel küzd a támadók ellen.

A dunántúli jelentések szerint a szabadságharcosok szilárdan kezükben tartják az ország nagy területeit. [...] Howard angol újságíró Győrben részt vett egy tömeggyűlésen, ahol több mint 10 ezer ember gyűlt össze, hogy meghallgassa az ifjúság szónokait. [...]

A mosonmagyaróvári és hegyeshalmi szabadságharcosok közös kiáltványt adtak ki. Ebben követelik a szabad, demokratikus választásokat az ENSZ felügyelete mellett. A végleges kormány megalakulásáig kérik, hogy az ENSZ vállalja Magyarország külső és belső biztonságát. Adjanak szabad szervezkedési jogot minden demokratikus pártnak, biztosítsák a sajtó- és gyülekezési szabadságot, a munkásság szabad szervezkedését, a paraszt-érdekvédelmi szervek helyreállítását, engedjék vissza lakóhelyükre a deportáltakat, oszlassák fel a kolhozokat és juttassák a földbirtokot a paraszt kezére. Szüntessék meg az osztálykülönbségeket, orvosolják az egyházak sérelmét, számolják fel azonnal a titkos rendőrséget, intézkedjenek az iránt, hogy a szovjet megszállók azonnali hatállyal kivonuljanak az országból. A győri rádió, valamint az értelmiségi és forradalmi bizottságok a szabad rádiókon ismertetett levele is a szovjet csapatok azonnali kivonását, általános szabad választásokat és valóságos reformokat követel.

Az egész szabad világból özönlik a segítség a magyar nép számára. Az angol légierő 21 gépe egy nyugat-németországi légitámaszpontonról Bécsbe érkezett, élelmiszerekkel és gyógyszerekkel. Az angol szállítmány értéke 25 ezer font. Az Amerikai Vöröskereszt két nagy személyszállító géppel penicillint és kötszert küldött. Ugyancsak az Amerikai Vöröskereszt nagy

mennyiségű szérumot és más ritka gyógyszert indított útnak a magyar határ felé. Dublinban McBride volt külügyminiszter felkérte Costello miniszterelnököt, hogy az ír kormány azonnal küldjön élelmiszert és gyógyszert a magyar népnek. Finnországból 336 palack vérplazmát indítottak útnak Budapestre. A holland kormány elsősegélyképpen ugyancsak vérplazmát küldött. A Dán Vöröskereszt első küldeményeként 200 mázsa élelmiszerkonzervet indított útnak Budapestre. A Svájci Vöröskereszt különrepülőgépen vérplazmát és gyógyszereket indított közvetlenül Budapestre. A svájci gépet önkéntesek vezették. Ausztria minden városában megindult a gyűjtés a magyar nép számára. Élelmiszert, ruhaneműt és vért gyűjtenek. A bécsi pékek 6000 kg kenyeret sütnék Magyarország számára. Az osztrák kormány első ruhaszállítmányai rövidesen útnak indulnak a határra. A Lengyel Vöröskereszt repülőgépe vérplazmát szállított Magyarországra. A lengyelek ma is sorba állnak Varsóban a kórházak előtt, hogy véradományukkal segítsék a magyar népet. A francia kormány szóvivője bejelentette, hogy azonnal élelmiszereket és gyógyszereket indít útnak Magyarországra. Olasz orvosok egy csoportja elindult az osztrák-magyar határra, hogy segítségére legyen a sebesülteknek.

Figyelem, figyelem! Fontos hírt közlünk a debreceni kórház részére. A vastüdővel kapcsolatos sürgős felhívástokat meghallottuk. Haladéktalanul segítségetekre sietünk, és minden intézkedést megtettünk, hogy a kívánt vastüdő még a mai nap folyamán útbá induljon Debrecenbe. A késedelemnek egyetlen oka, hogy jelenleg Münchenben eladó vastüdő nem áll rendelkezésre. Figyeljétek adásainkat, azonnal közöljük, ha a vastüdő innen útnak indul.

14.10: A szabadságharc programjáról

Janus politikai kommentárja. Az nem lehet, hogy annyi vér hiába folyt el Budapest utcáin! Az nem lehet, hogy hazánk annyi hű fia hiába kelt fel a szovjet szüronyok ellen, az nem lehet, hogy hiába volt annyi áldozat, gyász és szenvedés ebben az országban! A fegyveres győzelmet politikai győzelemnek kell követnie! Nem volna ildomos és nincs jog, ami felhatalmazna, hogy innen, a határokon túlról biztassunk vagy akár csak serkentsünk, erre szükség sincsen, hiszen ennek a nagy magyar szabadságharcnak az öldöklő küzdelmek során kialakult és megfogalmazódott a maga széles és átfogó célkitűzése. Azok, akik harcoltak, azok írták tépett zászlajukra, vérrel és szenvedéssel célkitűzéseiket. Emlékezzünk: azon az október 23-i estén, mikor a magyar forradalom az ifjúság és az írók tüntetésével megindult, kész pozitív követelések hangoztak már el a kormányhoz. Ifjúságunk és értelmiségünk megfogalmazott kívánságokkal ment ki az utcára, és a továbbiak során, mikor az ÁVH és a kormányban és pártvezetésben szerepet játszó sztálinisták kiprovokálták a fegyveres felkelést, a nemzet tudta, miért száll harcba. Nem egy értelmetlen és céltalan sokadalom bontotta ki zászlaját, hanem igenis konkrét célok, tudatos törek-

vések, eszmék és ideálok lelkesítették a szíveket, fogták egységbe az akaratot. A magyar szabadságharc az egyetemes nemzeti akarat megnyilatkozása volt. Olyan akaraté és ideáké, amelyek talán sohasem fogták még így össze a magyart történelme során, mint ezekben a tragikus, de dicső napokban. Ezek a törekvések egyúttal cáfolják is azt a gyalázatos rágalmat, amivel a pártvezetés az első pillanattól kezdve – és a szovjet diplomácia az ENSZ-ben még ma is – a magyar szabadságharcosokat szeretné beszernyezni. Ezek a követelések, célkitűzések cáfolják azt a rágalmat, hogy hazánkban fasiszta ellenforradalom ment végbe, hogy a régi rend hívei akarták igájukat a nép nyakába tenni. Ezek a célkitűzések egy széles nemzeti programot alkottak, olyan programot, amelynek megvalósulása nélkül nincs jog, nincs szabadság, nincs emberi élet egy országban. Ezek a célkitűzések az alapvető emberi és önrendelkezési jogokkal állanak összhangban. Azok alapján fogalmazták meg az ország kibontakozásának feltételeit. Ez a program demokratikus program. Egy politikailag érett és fegyelmezett nép tudatos követelései.

A hazai szabad rádiók és az újonnan megalakult szervezetek máig, Nagy Imre vasárnapi beszéde után sem mondtak le megvalósításáról. Melyek a legfontosabb pontjai? Említsük először azt, amely szinte minden követelés első pontja a szabadságharc kezdete óta. A szovjet csapatok haladék nélkül szüntessék be a harcot, hagyják el Budapestet, vonuljanak vissza állomásaikra, és záros határidőn belül hagyják el az országot. Nemzeti függetlenséget akarunk, és a szovjet-magyar viszonyt az újjárendezését, az egyenjogúság alapján. Abban is igencsak megegyezett minden hazai rádió és szervezet, hogy szüntessék meg az ÁVH-t, és helyébe nemzetőrséget kell szervezni, a szabadságharcosok csapataiból, a karhatalom tisztességes tagjaiból, ifjúságunk és dolgozóink köréből.

A program következő pontja a teljes szólás-, sajtó-, gyülekezési és szervezkedési szabadság biztosítása. Idetartozik az is, hogy ellenőrzik a pártok újjászervezését és megalakulását, miként az már egyes helyeken – Vas megyében például – megkezdődött. Köztudomású, hogy ebben a megyében az újjalakult egykori koalíciós pártok vezetőinek részvételével megalakult a Vas megyei nemzeti bizottság, és ez vette át a megye irányítását. Vas megye példáját azóta lelkesen követik az ország minden részében.

Általános, titkos választásokat. A szabadságharc kezdete óta szinte óránként halljuk ezt a törekvést is. Addig is, amíg az orosz csapatok el nem hagyják az ország területét, amíg az új szabad választásokra sor nem kerülhet, alkítsák át, és pedig nyomban, a budapesti kormányt. Úgy, ahogy van, még tárgyalásra sem alkalmas, mert egyes személyeiben súlyosan kompromittált és egy szemernyit sem bírja a nemzet bizalmát.

E politikai törekvéseken túl és ezeken kívül a gazdasági reformok egész sorát követeli a magyarság. Mindenekelőtt szabad és valóságos érdekvédelmi szervezeteket a munkásságnak és a parasztságnak. A magyar értelmiségi és forradalmi bizottság a miskolci és győri szabad rádió szerint kiáltványá-

ban általános követelésként jelöli meg a gyűlöletes beszolgáltatási rendszer eltörlését, a szövetkezeti kényszer megszüntetését és az egyéni gazdák hathatós támogatását. Az ipari munkásság részére szabadon választott munkástanácsokat, a kiszipolyozó normarendszer eltörlését és általános, azonnali béremelést. Az ország általános gazdasági érdekeinek szem előtt tartására is gondol harcoló népünk programja. Ugyancsak az említett értelmiségi bizottság kiáltványa foglalja össze az általános követeléseket. Így többek között a kormány szüntesse meg hátrányos külkereskedelmi szerződéseinket, hogy a magyar föld kincsei, az uránium, a bauxit, a parasztek munkájának gyümölcsei ne kerülhessenek titkos szerződések révén, potomon áron idegenbe. [...] Tudjuk, a minisztertanács elnöke vasárnapi beszédében tett már ígéretet e követelések egy részének a teljesítésére, ígéretek helyett azonban ma tettekre, szabad fejre, cselekedetre van szükség, olyan intézkedésekre, amelyek biztosítékot is nyújtanak e program végrehajtására.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL. A MUNKÁSSÁG EGYIK RÉSZÉ FÉGYVERREL HARCOL, A MÁSIK RÉSZÉ SZTRÁJKKAL.

14.19: Fontos hír a debreceni kórház részére

Ismétlés, elhangzott: 14.09-kor.

14.20: Az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülése

Tudósítás.

A BT elnöke, a francia Bernard Cornut-Gentille New York-i idő szerint délután 4 órára hívta össze a rendkívüli ülést, ahogy a hivatalos közlemény megállapította, a magyarországi helyzet alakulása miatt. Amikor fél négy felé az ENSZ-palota előtti térre értem, sűrű tömegbe ütköztem. New York-i és környékbeli magyarok, a magyar ügyel rokonszenvező amerikaiak voltak, akik kivonultak ide, hogy nyilvánosan is kifejezést adjanak érzelmeiknek. A fel-alá hullámzó tömeg élén fekete ruhába öltözött férficsopord halottaira figyelmeztette a BT ülésére siető diplomatákat. Ahogy autóval vagy gyalog befordultak a térre, tekintetük nem kerülhetett el a komor figyelmeztetést, és látniuk kellett a különböző plakátokat, amelyeket a tüntetők emeltek a magasba: Szabadságot Magyarországnak! Ki az oroszokkal Magyarországról! Egy népes diákcsoportot is láttam a tömegben. A híres New York-i Columbia egyetem hallgatói voltak. Táblájukon ez a felírás állott: „A Columbia egyetem diákjai együtt éreznek a magyar szabadságharccal.”

De benn az ENSZ-palotában is feszült izgalom, sürgés-forgás fogadott. Az elnök 4 óra után nyitotta meg az ülést. Amint várni lehetett, Szoboljev, a Szovjetunió delegátusa kért elsőnek szót, és tiltakozott a magyarkérdés napirendre tűzése ellen. Nem látja semmi okát annak, mondotta, hogy miért olyan sürgős az egész. Igen, kedves hallgatóim, Magyarországon forradalom

van, a vörös haderő beavatkozása következtében ezrek és ezrek vesztették életüket, és a szovjet delegátus nem érti itt New Yorkban, miért zavarják őt vasárnapi nyugalomban. Felszólalásában amellelt kardoskodott, hogy a három nyugati nagyhatalom részletesen fejtse ki indokait. Valójában persze azon mesterkedett, hogy a BT még az érdemi vita megkezdése előtt merüljön el a végtelen eljárásjogi fejtegetésekben. De a Szovjetunió mellett csak egyetlen felszólaló akadt, mégpedig Jugoszlávia megbízottja. Ám abból sem volt semmi haszna Szoboljevnek. A belgrádi küldött ugyanis azt mondotta, hogy normális körülmények között a magyar helyzet megvitatása ellen szavazna, mivel azonban egy idegen hadsereg intervenciójáról van szó, tartózkodni fog a szavazástól. Így aztán a Szovjetunió egyedül maradt álláspontjával.

Szoboljev hosszú érvelésbe kezdett. Kifejtette, hogy a magyarországi felkelés nem egyéb, mint fasiszta és reakciós elemek lázadása a törvényes rend ellen. Éppen ezért a szovjet hadsereg minden tőle telhető védelmet igyekezett megadni a Nagy Imre-rendszernek. Azt hiszem, ennél rosszabb szolgálatot nem is igen tehetett volna. Ezzel bebizonyította, hogy Nagy Imre uralmon maradása mennyire szívügye a Szovjetuniónak. Ez a védelem és gyámolítás felért egy halálos öleléssel. Végül is az eljárásbeli kérdésben leszavazták a Szovjetuniót, és a tanács áttérhetett az érdemi részre.

Az első lépés az volt, hogy megengedte a budapesti kormány képviselőjének, hogy mint érdekelt fél, a tárgyalóasztalhoz ülhesse. Kós Péter – aki előbb Rákosiék megbízottja volt, most Nagy Imréé, de semmi esetre sem a magyar nép képviselője itt a világszervezetben, és aki a nap folyamán azzal hívta fel magára a figyelmet, hogy külön beadványban tiltakozott a nyugati hatalmak kérelmének napirendre tűzése ellen – megjelent a teremben. Ideges, lángoló arccal foglalt helyet a tárgyalóasztalnál, és azonnal beszélni akart, de az elnök megmagyarázta neki, hogy majd csak akkor szólhat, ha a BT tagjai már elmondták véleményüket.

Ne lepődjenek meg, kedves hallgatóim, hogy most megint Szoboljev következett. Utolsó, kétségbeesett erőfeszítése volt. Naiv, ártatlan arccal azt javasolta, hogy halasszák el 3–4 nappal a kérdés megvitatását, amíg a szovjet delegáció megszerezheti a szükséges információkat. Azt akarta bemagyarázni a tanácsnak, hogy fogalma sincs róla, mi történik Magyarországon, de megint csak leszavazták, és végre a lényegre kerülhetett a sor.

Egymás után szólaltak fel az Egyesült Államok, Anglia, Franciaország delegátusai, részletesen indokolva, hogy mi az, ami sürgőssé teszi a magyarországi helyzet megvizsgálását. Utánuk a tanács többi, nem kommunista tagjai következtek, támogatván a nyugati nagyhatalmak álláspontját. Kivétel nélkül határozottan, elszántan beszéltek. Részletesen elmondták, hogyan indult a magyarországi forradalom. Diákok, munkások, értelmiségiek békés tüntetése volt, amit a Szovjetunió reakciók aknamunkájának nevezett. Csak amikor a politikai rendőrség a tüntetők közé lőtt, és közbelépett a szovjet hadsereg, csak azután lett belőle forradalom. A Szovjetunió, mint a kubai delegátus hangoztatta,

lépésével elkövette az idegen beavatkozásnak legbrutálisabb, legkíméletlenebb formáját, a katonai intervenciót. Milyen ügy tartozik a BT elé, ha nem ez? – kérdezték kivétel nélkül a felszólalók. A szovjet csapatok magyarországi intervenciója a nemzetközi békét és biztonságot veszélyezteti. Veszélyezteteti Magyarországnak a békeszerződésekben biztosított jogait is a független, demokratikus életre. A békeszerződés aláírói nem nézhetik tétlenül a történeteket. És nem fogadhatják el a varsói paktumra való hivatkozást, mert abban egyszerűen nincs olyan paragrafus, amely felhatalmazná a Szovjetuniót Magyarország belügyeibe való beavatkozásra, és a budapesti kormányt pedig a szovjet csapatok segítségül hívására jogosítja fel. De – folytatták a felszólalók – mindezek az okokon kívül morális indokok is arra készítetik őket, hogy tiltakozzanak a szovjet hadsereg magyarországi beavatkozása ellen. Az egész világ felháborodással figyeli, hogyan tapossák el a szovjet tankok a magyar nép legjobb fiait. Az Egyesült Államokat – fűzte hozzá Cabot-Lodge – a Kelet-Európával és Magyarországgal való vérségi kötelékek is arra szólítják, hogy felemelje szavát a történetek ellen. A szabad világ kiküldöttei a leghatározottabban követelték, hogy a Szovjetunió vessen véget a magyarországi intervenciónak, és biztosítsa a magyar nép önrendelkezési jogát.

Szoboljev egyórás beszéddel válaszolt. Azon kívül, hogy kapitalista ügynökök fogtak fegyvert a Nagy Imre-rendszer ellen és fasiszták harcoltak, nem tudott más érvet mondani. Az amerikai küldött erről megállapította, hogy a szovjet magatartása minden képzeletet felülmúl. Amikor emberek ezrei halnak meg a szovjet tankok lövedékeitől, ilyen ócska érvekkel dobálódzik a szovjet kiküldött, és nem válaszol arra a lényeges kérdésre, hajlandó-e kitakarodni a szovjet hadsereg Magyarországról vagy sem. Utolsónak, dadogva, rossz angolsággal egy cédulát olvasva még felszólalt Kós Péter is. Kormányától nem kapott utasítást. Már késő éjjelre járt az idő, amikor az elnök bizonytalan időre felfüggesztette az ülést. A jelen lévő újságíró-tudósítók mikrofonjain és televíziós készülékek ezrein keresztül a szabad világ közvéleménye részletesen értesült a magyarországi eseményekről.

Az egész szabad világ elítéli a tömeggyilkos támadókat.

AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOL, BOMLASZTÁSSAL IS. FEGYVER ELLEN FEGYVERT. POLITIKÁVAL SZEMBEN OKOSSÁGOT ÉS ÓVATOSSÁGOT.

14.30: Rendkívüli riport

Beszámoló a tegnapi New Yorkban és Clevelandben lezajlott nagy tüntetésekről, a bécsi tudósító legfrissebb híreiről és a svéd szociáldemokrata párt nyilatkozatáról.

14.42: Üzenet a balatonfüredi kórház igazgatójának

Ismétlés, elhangzott: 12.09-kor, 12.49-kor, 13.09-kor és 13.49-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIÁK! A KORMÁNY SPICLIKKÉ, ÁRULÓKKÁ AKAR TENNI BENNETEKET! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

14.44: Fontos hír a debreceni kórház részére

Ismétlés, elhangzott: 14.09-kor és 14.19-kor.

14.45: Nagy Imre vasárnapi beszédéről

Balogh Balázs kommentárja.

Még mindig nem jöttek rá, hogy ennek a rendszernek, ezeknek az embereknek Magyarországon nem hisz senki. Nincs egyetlen értelmes ember, városban vagy falun, aki komolyan venné a kommunista ígéretéseket; hinne azoknak, akik 12 éven keresztül mindig csak hazudtak, és akik ezen a történelmi fordulóponton is süketek és vakok a nép nyíltan hangoztatott, vérrel megpecsételt követeléseivel szemben. Mikor jönnek rá, hogy ezt a népet becsapni többé nem lehet? Hogy a sarokba szorult féreg vinnyogása csak arra jó, hogy igazolja a harcot és még nagyobb erőt, és lelkesedést öntsön a legelembb emberi jogaiért küzdő óriássá magasztosult népbe? Értse meg végre Nagy Imre és társasága, ezeknek az ígéretéseknek az értéke nulla. Értsék meg végre, nem azért folyik a harc, hogy a nép kikényszerítsen olyan engedményeket, amelyek már régen esedékesek voltak, s amelyeket meg kellett volna tenni anélkül is, hogy egy puska is eldördült volna vagy egy tüntető kivonult volna az utcára. A nép nem azért harcolt, hogy elismerjék, nem reakciós, kártékony elem, ellenforradalmi banda, és nem azért, hogy Nagy Imre észrevegye az elmúlt korszak súlyos bűneit. Nem kíváncsi azokra a szavakra, amelyeket ebben az elmúlt korszakban Nagy Imre elődei is hangoztattak. Torkig van a bér- és normaígéretekkel, a termelőszövetkezetekkel, az egész halandzsával és az életnívó emeléséről szóló üres ígérettel. Értsék meg végre: a nép az egész kommunista rendszer ellen lázadt fel, ezt akarja megdönteni, és nem őrlött meg, hogy önként kiadja kezéből a fegyvert, átmentse azt a gonosz uralmat, amelynek alapvető intézményeihez a Nagy Imre-kormány még ezekben a véres történelmi órákban is kónokul és ostobán ragaszkodik.

[...] Ha [Nagy Imre] még mindig nem tudja, miről van szó, megmondjuk újra. A magyar nép a kommunista diktatúra eltüntetését kívánja. Nemi akar szovjet megszállást, nem akar egypártrendszert, nem akarja, hogy idegenből szalasszanak minisztereket, párttitkárokat, miniszterelnököket a nyakára. Olyan államban és olyan kormánnyal akar élni, amelynek céljait és összetételét szabadon, függetlenül maga határozza meg. A magyar nép nem fogadja el Lenin dogmáit, gyűlöli, utálja és még a mostani szabadságharc előtt gyakorlatilag megbuktatta azt a bárgyú és gonosz elképzelést, amelyet a hivatalosan is őrltnek nyilvánított Sztálin erőszakolt rá a meghódított országokra. Nemi akar lemondani a földjéről, nem akarja, hogy gyárait, két keze munkáját idegen célok

szolgálatába állítsák, és olyanok vezessék, akik annyit értenek a vezetéshez, mint hajdú a harangöntéshez. [...] Nevezzék sztálinizmusnak, népi demokráciának, szocialista rendnek, vagy a fogalmat szemérmetlen megcsúfolásával demokratikus fejlődésnek [sic!], ebből a magyar nép nem kér, és nem azért harcol, hogy levitézlett árulók ezt a szörnyűséget visszacsempésszék. Van még lehetőség, hogy Nagy Imre jóvátehesse a bűnöket, szolgálatot tehessen a népnek, amelynek kegyeiért most rimánkodik. De ennek a lehetőségnek a megvalósításához és felhasználásához emberség, tisztesség és magyarság kellene.

PETŐFI ÍRTA: „A PORSZEMET, MELY CSAK MAGÁBAN ÁLL, / ELFÚJA EGY KIS SZELŐ, EGY LEHELLET; / DE HOGYHA ÖSSZEOLVAD, ÖSSZENŐ, HA / A PORSZEMEK-BŐL SZIKLA ALAKÚL: / A FERGETEG SEM INGATHATJA MEG!”

14.54: Fontos hír a debreceni kórház részére

Ismétlés, elhangzott: 14.09-kor, 14.19-kor és 14.44-kor.

14.55: A jog és erkölcs forradalmáról

Beszél: Nótárius.

Ismétlés, elhangzott: 10.20-kor és 12.50-kor.

15.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este úgy határozott, hogy tárgyalás alá veszi a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...] Közben megindultak a magántárgyalások a Biztonsági Tanács tagjai között a következő lépések megbeszélésére. A nyugati ENSZ-delegációk körében meglepéssel fogadták a Biztonsági Tanács tegnapi vitáját. Rámutatnak arra, hogy a Szovjetunióknak nem sikerült a tanács egyetlen tagját sem maga mellé állítani a tizenegy hatalom közül. Kilenc pedig a leghatározottabb formában a magyar nép mellett foglalt állást. Jugoszlávia, ha nem is szavazott a nyugati nagyhatalmak javaslata mellett, nem is állt a szovjet küldött mellé. És a jugoszláv ENSZ-delegátus bejelentette, hogy helyteleníti a fegyveres erőszak alkalmazását egy állam belügyi problémáinak elintézésére.

Az ENSZ köreiben rámutatnak arra, hogy éles ellentét mutatkozik Szoboljev szovjet delegátusnak az ENSZ Biztonsági Tanács ülésén mondott beszéde és a budapesti kormány kijelentései között. Szoboljev fasiszta ellenforradalomnak nevezi a magyar nemzet felkelését, míg a budapesti kormány már elismerte, hogy egy átfogó demokratikus célokat követő megoldásról van szó. Az ENSZ-megfigyelő véleménye szerint a világközvélemény ritkán állt ki ilyen erőteljesen egy elmaradt nemzet szabadságtörekvése mellett, mint most, és ennek hatása elől a Szovjetunió sem térhet ki.

Dulles amerikai külügyminiszter kijelentette, hogy kormányát a legközelebb érinti a kommunista kormány ellen fellázadt magyar nép szenvedése. [...] Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez egymás után érkeznek be a tagállamok jegyzékei, amely-

ben tiltakoznak a Szovjetunió magyarországi eljárása ellen. [...] Brüsszelből a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének főtítkára a következő táviratot küldte az ENSZ-nek: A szövetségbe tömörült dolgozók nevében tiltakozom a Magyarország ellen intézett nyilvánvaló szovjet támadás ellen. A hős magyar nép csupán a szabadságáért küzd. Felhívom a Biztonsági Tanácsot, hogy kövessen el mindent annak érdekében, hogy a szovjet csapatok haldéktalanul hagyják el Magyarországot. Szilárdan hiszem, hogy az ENSZ döntése segítségére lesz a magyar népnek abban, hogy szabad választásokat tarttasson, és megvalósíthassa teljes mértékben az emberi és munkajogokat.

Budapesten ma reggel egyes kerületekben még mindig folytak a harcok. [...]

Varsó. Hivatalosan bejelentették, hogy Wyszyński bíboros visszatért a lengyel fővárosba és átvette primási hivatalát. Bain; a [Le] Monde munkatársának értesülése szerint Wyszyński bíboros szabadlára helyezését tárgyalások előzték meg a jelenlegi lengyel kormány képviselői és a bíboros között. A lengyel egyház fejét az elmúlt két esztendőben egy kárpáti kolostorban tartották fogva. Az elmúlt héten a kérelmek tízezrei érkeztek a varsói kormányhoz a bíboros haldéktalan szabadlára helyezésének érdekében. Wyszyński bíboros Varsóba érkezésével egy időben Rokosszovszkij szovjet tábornok, a lengyel hadsereg eddigi parancsnoka szabadságra ment. Lengyel politikai körökben kijelentették, hogy Rokosszovszkij nem tér többé vissza eddigi tisztségeibe. Gomulka a lengyel kommunista párt nevében nyilatkozatot adott ki, amelyben Nagy Imre programjának elfogadását és a vérontás beszüntetését ajánlja a magyar népnek.

15.10: Reflektor

Gallicus rövata.

A forradalom veszélyben!

Hadd ismételjük meg önmagunkat, helyesebben hadd ismételjük meg Tacitust, aki odavágta Hannibálnak: „Vincere scis Hannibal, sed victoria uti nescis!” Győzni tudsz, Hannibál, de a győzelmet kihasználni nem tudod! A magyar nemzet, miután ezer és százezer Hannibálja támadt, miután megvívta nem a magyar történelem, de az egész emberiség történelmének leghősiesebb, már szinte nem is valószínű szabadságharcát, miután pusztá marokkal rákényszerítette a párthatalmat, e hatalom talpig fegyveres kötelékeit és talpig páncélos ázsiai légióit a meghódolással felérő tűzszüntetési rendelet kibocsátására, szóval miután fegyverrel a kezében győzött, elérkezett a tacitusi pontig: meg kell nyernie a békét is, meg kell nyernie, mert ha nem, elveszít mindent! Mégpedig nem holnapután és nem holnap, hanem ma kell nyernie, ebben a pillanatban, amíg a fegyver a kezében van. Mert csak ezzel a fegyverrel nyerheti meg. A fegyver nélkül elveszíti. Kikerülhetetlenül, bizonyosan.

Mert tekintsük csak! Gondolkozzunk el azon, miért hajtott térdet a párthatalom és miért hátráltak meg az ázsiai rohamcsapatok? Nem azért, mintha a

magyar szabadság, függetlenség, igazság, a magyar népi szuverenitás szent eszméi hirtelenében áthatották volna kebelüket, mintha a vörös Sínai-hegy sztálini csipkebokrából lángnyelvekkel előtört volna a magyar Ige és megvilágosította lelkiismeretüket. Nem, nem ezért! Hanem azért, mert a hon legjobbjai ott állottak a barikádokon, mert minden vértanú helyébe tíz új vértanú támadt, mert a proletariátus felsorakozott a véres arcvonala mögé és sztrájkjával megdermesztette a nemzeti életet, mert az egységes nemzet hajlíthatatlan öntudata nem tört meg: szabadon élni vagy meghalni! A forradalom győzelmét fegyverrel vívta ki. Ha ez a fegyver nem lett volna, akkor azok a sátáni erők, amelyek a szabadságért küzdő népre szabadították a zsoldosokat, amelyek nem haboztak még asszonyi és gyermeki életeteket is vérbe fojtani, irgalmatlanul sírba döntötték volna a felkelő nemzetet.

De hát nem bírtak vele! Nem bírtak vele a torlaszokon. Nem bírtak vele, mert semmi sem rettentette meg, nem tette le és nem adta ki fegyverét. Most, amikor elérkeztünk a szabadságharc második fázisához, amelyben ki kell aknázni a katonai diadalt, amelyben meg kell nyerni a békét, vagyis a szabadságot és a népuralmat, a szovjet szuronyok védelmében még folyton országló önkényuralom ismét a fegyvereket akarja. A diadalmas fegyvereket. Mert ha megkapja, ha sikerül megkapnia, az a diadal, amely most a nemzeté, ismét az övé lesz. Itt dől el, ezen a ponton és azonnal, a szabadságharc értelme és sikere: kinél maradnak a fegyverek? Ha a győzedelmes forradalom kezében, akkor a magyar nép győzött és felszabadult. Ha a legyőzött tiránia kaparintja meg, akkor eljátszottuk mártírjaink véráldozatát.

A latinoknak volt egy politikai műszavuk. Így hangzott: „Larvati prodeunt! – Álcázva közelednek!” Azokra értették, azokra a poltronokra, akik be akartak furakodni a hősök soraiba, hogy megbontsák egységüket, félrevezessék őket és így meghamisítsák, lejtőre juttassák céljaikat. Ez a kísérlet, a larvati prodeunt, az álcázva közeledők kísérlete pereg most a győztes szabadságharcosokkal kapcsolatban. Mi szemléltethetné arcpirítóbban ezt a taktikát, mint hogy a Szabad Nép, értsük meg jól, a Szabad Nép ma már Kossuth-címmel jelent meg! A budapesti Pravda Kossuth szent jelvénye alatt! Ez a Pravda, tragédiánk Kossuth-címeres pártközlönye megad mindent, mi szem-szájnak ingere. Nem is a nép nyerte meg a szabadságharcot, hanem ő nyerte meg. Szabadság, függetlenség, szuverenitás, jogrend, személyi méltóság, amit akarsz, és amiért véreztél! Ő kínálja, Kossuth nevében és két marokkal. Csak egyet kér ennek fejében. Egyetlenegy valamit, egy egészen jelentéktelen, picurka ellenszívességet. Annyit csupán, hogy szolgáltasd be a fegyveredet, honfiú! Vagy ha nem szolgáltatnád be, csatlakozz a kormányzati karhatalomhoz. Hiszen úgyis győztél! Vagy hogy szó szerint idézzük őket: „szabadságharcodban kivívtad a végdiadalt”. [...]

Az álcázva közeledők, a Kossuth-címeresek keblükre ölelik most a barikádok ifjúságát, és azt mondják nekik, tiéd a győzelem, miénk a fegyver! Vagy ha nem, tartsd meg fegyvered, de olvadj bele államvédelmi alakulatainkba,

hiszen együtt vagyunk, mindannyian a forradalom lelkes katonái vagyunk! De ez a barikádifűség tudni fogja, kik beszélnek hozzá, és miért beszélnek hozzá. Tudni fogja, kik kínálják nekik azokat a vívmányokat, amelyekért ő hullatta a véré. Már hogy a forradalom fegyverei igazodjanak a párthatalom köteleihez? Nem és százszor nem! Éppen fordítva! Ezek a kötelek igazodjanak és olvadjanak bele a barikádok alakulataiba. Már amennyire e barikádok igazodni és olvadni engedik őket. A szabadságharc nem öl, nem mérsárol, nem fojt le menyétként még csecsemői életeteket is, ez a szabadságharc csak a nép jogain öröklik. Az ő kezében maradjon tehát a fegyver és a fegyverek fölötti rendelkezés joga. Hannibál, győzni tudsz! Magyar Hannibál, csudálatosan győztél!... A magyar sors dől el azon, hogy e győzelmet a diadal után ne veszítsd el!

15.19: Üzenet a balatonfüredi kórház igazgatójának

Ismétlés, elhangzott: 12.09-kor, 12.49-kor, 13.09-kor, 13.49-kor és 14.42-kor.

HÁZFELÜGYELŐK, HÁZBIZALMIK, LAKÓBIZOTTSÁGOK TAGJAI! NE FELEJTSÉTEK, AZ OROSZOK KIMENNEK, A NÉP AZONBAN ITT MARAD!

15.20: Dulles külügyminiszter legutóbbi beszéde

A külügyminiszter Dallasban tartott beszédét a nemzetközi ügyek tanácsának üléséhez alkalmából. Előljáróban beszédének legfontosabb megállapítását idézzük:

„Magyarország hősi népe számíthat arra, hogy az amerikai javak bősége átsegíti majd azokon az időkön, míg ismét teljes nemzeti termelési erejét saját maga javára, nem pedig idegen kizsákmányolók érdekében hasznosíthatja.”

A külügyminiszter a továbbiak során részletesen kifejtette Amerika álláspontját a fogságban és elnyomás alatt tartott nemzetek ügyével kapcsolatban. „A fogoly nemzeteknek soha egy pillanatra sem szabad kételkedniük abban, hogy bennünk őszinte és odaadó barátot találhatnak, aki osztozik törekvéseikben.” A külügyminiszter történelmi visszapillantást vetett Kelet- és Közép-Európára. „Azokat a célkitűzéseket, amelyeket a második világháború alatt és az ENSZ Alapokmányában a nemzetek szabadságának helyreállítására vonatkozóan lefektettek, Kelet- és Közép-Európában ismételtelen megsértették. Mindössze a hódító személye változott. Csakhogy a hazafiasság szelleme, az egyének vágya a szabadság után, az emberi jogok eszméje, a saját felfogás szerinti élet utáni vágy olyan erő, amelyek végül is szétöri a szolgaság bilincseit.” Drámai bizonyosságot adja ennek az igazságnak a jelen. A külügyminiszter ezzel kapcsolatban a következőkre hívta fel a figyelmet: „A lengyel nép most csökkentette a ránehezedő szovjet nyomást. A hősi magyar nép pedig szembeszállt a vörös harckocsik öldöklő fegyverével, bebizonyítva, hogy a szabadság többet jelent számára, mint maga az élet.” Ez a hősi magatartás az amerikai külügyminiszter szerint kötelezettséget jelent a szabad világ szá-

mára. „Mindenkinek, aki békében élvezheti szabadságát, szent kötelessége, hogy olyan valóban segítő eszközöket és módokat keressen, amelyek bebizonyítják, hogy akik most elhullanak a szabadságért, nem haltak meg hiába.” Dulles a továbbiak során rámutatott a szovjet imperializmus alapvető gyengeségére is. „A szovjet imperializmus igazi gyengesége nem katonai felszerelésében vagy anyagi javainak elégtelen voltában, hanem abban vált nyilvánvalóvá, hogy az emberi természettel ellenkező zsarnokuralommal próbált emberi törekvéseket elnyomni. Megkísérelte eltítkolni az elnyomott népek előtt a valóságot, de hiába.” Ezzel kapcsolatban leszögezte, hogy az Egyesült Államok folytatni fogja történelmi szerepét, amely abban áll, hogy útmutatással szolgáljon a világ fogoly nemzetei számára. Az amerikai gazdasági segély nincs feltételhez kötve, mondta. „Gazdasági kapcsolatainkat nem kötjük feltételhez, és nem tesszük attól függővé, hogy az illető ország milyen társadalmi rendet tesz magáévá. Az Egyesült Államoknak, azon túl, hogy a csatlós országok függetlenségét kívánja, nincsenek továbbmenő céljai.”

Nagy jelentőségű az önzetlen amerikai segítség kihangsúlyozása, amit egyébként a Marshall-segély áldásaiban részesült Nyugat-Európa példája, a megsegített ázsiai országok sora gyakorlatban is bizonyít. Dulles ezt így fejezi ki: „Az Egyesült Államok nem tekintenek az általuk megsegített nemzetekre úgy, mint esetleges katonai szövetségésükre. Az Egyesült Államok barátként kezeli ezeket az országokat, mint egy új, barátságos és többé szét nem választott Európa tagjai. Meggyőződésünk, hogy ezeknek az országoknak a függetlensége, ha azt minél előbb megvalósítják, a legnagyobb mértékben hozzájárul ahhoz, hogy megszilárdítsa Európának, mégpedig mind Nyugat-, mind Kelet-Európának a békéjét.”

Az amerikai külügyminiszter beszéde befejezése során nyilvánvalóan a Szovjetunió vezetőjéhez fordult a következő szavakkal: „Hadd mondjak néhány szót azokról a jövőbeli kapcsolatainkról, amelyeket a Szovjet Szocialista Köztársaságokba tömörült népekkel kívánunk fenntartani. Meggyőződésem szerint, biztosan számíthatnak arra, hogy a növekvő művelődés, az ipari fejlődés erre nagymértékben kelti fel a szellemi és lelki szabadság iránti vágyat. Számíthatnak arra, hogy az elkövetkező időkben fokozódik személyes szabadságuk, erősödik a törvények uralma, és nagyobb mértékben részesülnek az élet javaiban. Megvan az alapja annak, hogy tudjuk e folyamat visszafordíthatatlan voltát.”

Dulles amerikai külügyminiszter később újabb rövid nyilatkozatot tett, mondván, hogy kormánya a legmélyebb együttérzéssel kíséri azokat a szenvedéseket, amelyeket az utcai harcok és katonai műveletek zúdítottak Magyarországra, és erőteljes lépésekre készülnek a gyakorlati segítség terén.

A „TÜZET SZÜNTESS!” NEM AZT JELENTI, HOGY ÁT KELL ADNI A FEGYVEREKET. A REND EGYETLEN BIZTOSÍTÉKA, HA A SZABADSÁGHARCOSOK KEZÉBEN FEGYVER VAN.

15.29: Üzenet a balatonfüredi kórház igazgatójának

Ismétlés, elhangzott: 12.09-kor, 12.49-kor, 13.09-kor, 13.49-kor, 14.42-kor és 15.19-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. A HARC A KOMMUNISTA RENDSZER ELLEN MEGY TOVÁBB.

15.30: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése.

Kedves hallgatóink! Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának vasárnap éjszakai ülése drámai törvényszéki tárgyalássá változott. [...] Szoboljev, a szovjet delegátus elszigetelten, magára hagyatottan ült a véres Kreml-diktátúra képviselőjében a vádlottak padján. Csak egyetlenegy delegációtól kapott támogatást: a magyarországi népi demokrácia követőtől.

Kedves hallgatóink! Ez a követ a tárgyalás megkezdése előtt a legmagasabb nemzetközi testület tanácskozási rendjéhez és a történelmi eseményekhez méltatlan módon, engedély nélkül szólni próbált. Az amerikai delegátus megvető kézlegyintéssel félreállította a népi demokrata követet, aki azonban megelőzőleg már írásban is átnyújtotta a budapesti kormány jegyzékét. Ebben a jegyzékben a budapesti kormány tiltakozott az ellen, hogy a szovjet-magyar háború ügyét a Biztonsági Tanács napirendjére tűzzék. A három nyugati nagyhatalomnak a magyar nép békéje és szabadsága érdekében tett lépését, a Biztonsági Tanács összehívását ez a jegyzék Magyarország belügyeibe való beavatkozásnak nevezte. A szovjet delegátus megszorultságában azzal próbálta indokolni a szovjet agressziót, hogy fasiszták, reakciós puccsisták akarták megdönteni a törvényes kormányt. Ezt az égbekiáltó hazugságot, a sarokba szorított vádlottnak ezt az otromba mentegetőzését az előkelő nemzetközi testület fagyosan, megdöbbenően fogadta. Csak egyetlenegy jelenlévő asszisztált neki, Kós követ, a jelenlegi budapesti kormány megbízottja. Mikor az ülés végén a Biztonsági Tanács elnöke felszólította, hogy most már szabad beszélnie, adja elő a budapesti kormány álláspontját, Kós követ azzal a kibúvóval hozakodott elő, hogy még nem kapott instrukciót kormányától, tehát kéri a napirend elnapolását. Arra volt instrukciója, hogy a budapesti kormány jegyzékét átadja. Arra nem volt utasítása, hogy az elhangzott szörnyű tényekről nyilatkozzék, vagy hogy a szovjet delegátus felháborító hazugságait ott a helyszínen azonnal megcáfolja. Az elnapolás kérésével akarta segíteni a szovjet delegátust.

Kedves hallgatóink! Már a Biztonsági Tanács ülésén Ausztrália delegátusa, az ENSZ egyik legkitűnőbb diplomatája és Peru delegátusa,² hírneves nemzetközi jogász szó szerint idézte Nagy Imre budapesti miniszterelnök szavait, amelyekben elismerte, hogy a magyarországi szabadságharc nem fasiszták és reakciósok lázadása volt. Nagy Imre szavaival törték össze a

² Ausztrália delegátusa: Ronald Walker, Peru képviselője: Victor Belaúnde.

szovjet delegátus méltatlan valótlanosságait. Ausztrália delegátusa szó szerint idézte Nagy Imre következő kijelentését: „Nem lehet tagadni, hogy az elmúlt napokban egy nagy nemzeti demokratikus mozgalom robbant ki, elementáris erővel.” Idézték Nagy Imre következő kijelentését is: „Ezeknek a napoknak véres eseményei az elmúlt évtized gyalázatos bűneinek és hibáinak végzetes következményei voltak.” Szoboljev szovjet nagykövet erre nem tudott válaszolni. Kós követ azt makogta, hogy nem kapott kormányától utasítást. [...]

Kedves hallgatóink! A budapesti kormány jelenlegi ENSZ-képviselőjének magatartása színvallásra és döntésre kényszeríti a jelenlegi budapesti kormányt. Ki képviseli a budapesti kormány igazi álláspontját és politikáját, Nagy Imre miniszterelnök vagy Kós követ? Ha Nagy Imre miniszterelnök, akkor egy percig sem tűrheti, hogy az ő követe Washingtonban azt a szovjet delegátust támogassa, aki tudatos hazugságokat és rágalmakat terjeszt a jelenlegi magyar helyzetről és a magyar szabadságharcról. Akkor azonnal vissza kell vonatnia a Biztonsági Tanácshoz benyújtott tiltakozást. Ha erre Kós követ nem hajlandó – ami azt jelenti, hogy sztálinista –, akkor azonnal le kell váltani és helyére olyan követségi alkalmazottat kell állítani, aki teljesíti a kormány utasításait. De ha a jelenlegi budapesti kormány csak taktikázik, ha Budapesten megmondja az igazat a magyar szabadságharcról és követeli a szovjet csapatok kivonását, az ENSZ előtt azonban valótlanosságokat hirdet, és a szovjetnek segít, akkor ezzel letörölhetetlenül vállalta azt a bélyeget, hogy most is, még ma is Moszkva bábja.

15.39: Üzenet a balatonfüredi kórház igazgatójának
Ismétlés, elhangzott: 12.09-kor, 12.49-kor, 13.09-kor, 13.49-kor, 14.42-kor, 15.19-kor és 15.29-kor.

15.40: Nemzetközi sajtószemle
Svájci, francia és angol lapok cikkeiből.
A Tribune de Lausanne Szabadság hajnalán című vezércikkében így ír: „Az igazságtalan állapot nem tartható fenn tartósan. Nemcsak az egyénnek, a nemzetnek is a szabadság a legnagyobb kincse. A népek szabadságvágyát nem lehet elnyomni, hiába a rendőrterror, a koncentrációs tábor. Ez a magyarság szabadságharcának egyik fontos tanulsága.” A Gazette vezércikkének ezt a címet adta: Amikor a lehetetlen lehetségessé válik. A cikk megállapítja, hogy az ellenfél számbeli, anyagi fölénye ellenére is a felkelők győztek igazságuk tudatában. A Neue Zürcher Zeitung hétfő reggeli kiadásában így ír: „Tény, hogy a különböző munkástanácsok és a hatalmat az ország különböző pontjain kézben tartó katonaság követelése nem mindenben azonos. Ez az eltérés is azt bizonyítja, hogy a felkelést a szovjet vádakkal ellentétben nem külföldről irányítják. A szabadságharcosok az ország különböző pontjain egymástól teljesen függetlenül léptek akcióba. Nincs szó közös vezetésről és közös vezérkarról. A szervezetlen

felkelés sok áldozatot követelt, és bizonyítja az egész világ előtt a szabadságharc hatalmas erejét és elszántságát.” [...]

A francia sajtó ugyancsak hatalmas teret szentel a magyar ügynek. A [Le] Figaro vezércikkének címe: Ébredés.

„1953. június, Berlin, 1956. július, Poznań és 1956. október, Budapest. Három dátum, három földrajzi pont, három mozzanat az emberiség drámai történetéből. Berlin a felizgatott tömeg, Poznań az elégedetlen munkástömegek, Budapest pedig az egész ország népének a megmozdulása. Azokon az utakon, ahol a múltban a Hitler tankjai gördültek, most a szovjet elnyomás tankjai dübörögnek. A magyar hősiességnek csodálattal adózik a világ. Ezt a csodálatot társadalmi különbség nélkül osztja mindenki. Nincs olyan francia munkás, aki lélekben ne vállalna közösséget az elnyomott és fellázadt magyarokkal. A magyar nép ki akart törni a lelki és anyagi nyomorból. A hősök azért haltak meg, hogy szétzúzzanak egy rettenetes hazugságot. Azért véreztek el, hogy a jogrend visszaálljon és saját hazájukban maguk legyenek az urak.” [...]

Befejezésül az angol News Chronicle vezércikkét ismertetjük. Címe: A magyar dicsőség. Az utolsó napok világgraszáló eseményei fordulópontot jelentenek a történelemben. Nagy Imre óriási engedményei, azután a tűzszünet és a Biztonsági Tanács ülése azt bizonyítja, hogy a második világháború után még nem volt ilyen nagy horderejű esemény. A nyugati világ politikájának is tükröznie kell a mostani változásokat. Bármilyen történik Magyarországon, teljesen megváltozott a nemzetközi diplomácia képe. A keleti és nyugati világ kapcsolata megváltozik.

15.49: Üzenet a balatonfüredi kórház igazgatójának
Ismétlés, elhangzott: 12.09-kor, 12.49-kor, 13.09-kor, 13.49-kor, 14.42-kor, 15.19-kor, 15.29-kor és 15.39-kor.

15.50: A magyar rádióadások zavarásáról
Nótárius jegyzete.
Ismétlés, elhangzott: 13.20-kor.

15.55: Rendkívüli falusi adás
Agrárius üzenete.
Ismétlés, elhangzott: 13.45-kor.

16.00: Hírszolgálat
A szabadságharcosok lábhoz tett fegyverrel várják a budapesti kormány ígéretének teljesítését a szovjet csapatok kivonulására. Az országból érkező helyzetjelentésekből az a kép alakult ki, hogy a szabadságharcosok szilárdan kezükben tartják az ország nagy területeit, és egyes pontokon az elmúlt 24 órában tovább erősítették helyzetüket. A Dunántúl nagy része szilárdan a szabadságharcosok kezén van. A községek egész sorában nemzeti tanácsok alakultak, a titkosrendőrség tagjait

letartóztatták vagy elűzték. Ugyanerre a sorsra kerültek azok a pártfunkcionáriusok is, akiket mint népnyzúzókat ismertek a múltban. Több nyugati tudósítónak sikerült eljutni a fővárosba. A nyugati újságírók mai jelentéseikben megrendítő beszámolót adnak Budapest külső képéről. A külvárosokban a bérházakat, amelyekben túlnyomórészt munkások laknak, a szovjet tankok ágyúinak golyói lyuggatták át. Az ablakok mindenütt betörték. A telefon- és távíróvezetékek leszakadtak. Az utcákon számos ponton láthatók a barikádok nyomai. A szabadságharcosok vasúti kocsikat is felhasználtak a barikádok építéséhez. A vasúti kocsikon a szovjet gépfegyversorozatok nyomai láthatók. Az utcákon számos vöröskeresztes betegszállító gépkocsi közlekedik. Az orvosok és ápolók fehér köpenyét vér borítja. Egy osztrák orvos, aki ma érkezett meg a fővárosba, Bécsbe, beszámolt arról, hogy Budapesten gyermekek is részt vettek a szabadságharcban. Az osztrák orvos saját szemével látta, hogy egy 9 éves gyerek vasfúróval kilyukasztotta az egyik szovjet tehergépkocsi gumiabroncsait. Mikor az egyik szovjet katona tartalék kereket akart felszerelni a gépkocsira, a gyermek megfúrta a teherautó benzintartályát. Miután ez sikerült, folygújtotta a tehergépkocsit. Az osztrák orvos szemtanúja volt annak is, hogy asszonyok és lányok égő kendőket dobtak a szovjet gépkocsikra. A magyar-osztrák határról érkező jelentések szerint a nyugati községekben a lakosság első dolga az volt, hogy bevonult a községi tanácsok épületébe, kihordta az ott levő papírokat és elégette. A győri rádió felhívása értelmében egyébként megválasztják már a községi tanácsokat. A győri rádió felhívása szerint az újonnan megalakuló községi tanácsok első rendelkezése az lesz, hogy az őszi munkálatokat a jövő évi termés biztosítására késedelem nélkül elvéggezzék.

Bécsből jelentik, hogy a Mahart egyik vontatóhajója egy üres úszállyal Gönyűből jövet Bécsbe érkezett. A hajó kapitánya kijelentette, hogy a győri nemzeti tanács utasítására érkezett az osztrák fővárosba, és orvosságot, élelmet, valamint benzint kért. A kapitány megerősítette, hogy Észak-Dunántúlon a győri nemzeti tanács megbízottai irányítják a közigazgatást. Győr és az országhatár között a szabadságharcosok állnak őrt az utakon. Az ÁVO-alakulatokat feloszlatták. A Dunán magyar részről megszűnt az ellenőrzés. A szlovák oldalon megerősítették a határőrséget.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap úgy határozott, hogy tárgyalás alá veszi a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét. [...] Londonban Lloyd angol külügyminiszter ma nyilatkozik a brit parlament alsóházában a magyarországi helyzetről.

Rómában több mint háromezer olasz fiatal gyűlt össze és vonult fel, hogy tiltakozzék a magyarországi jogtiprás ellen. A fiatalok koporsót vittek maguk előtt, a kommunizmust temették. Röpcédulákat osztogattak, amelyekben lelkesen ünnepelték a magyar szabadságharc hőseit. A tüntető tömeg később a szovjet nagykövetség elé vonult, és kövekkel betörte a nagykövetség ablakait. Csak a rendőrség beavatkozása tudta megakadályozni, hogy a tüntetők beha-

toljanak a szovjet nagykövetség épületébe. Magyarbarát tüntetéseket jelentenek a többi nyugat-európai fővárosból is.

Az egész szabad világból özönlük a segítség a magyar nép számára. [...]

A Bajor Rádió, a Münchenben megjelenő lapok és jótékonyági egyesületek szövetsége együttes felhívást bocsátott ki a magyar nép megsegítésére. A felhívás arra szólítja fel a lakosságot, hogy pénzádományokkal tegye lehetővé kötszerek és orvosságok sürgős bevásárlását. Adományozzon ezenkívül élelmiszereket, ruhákat, fehérneműt, cipőt, harisnyát, szappant és egyéb szükséges cikkeket, amelyekkel a magyar szenvedőkön segíteni lehet. Ha valaha indokolt volt a segítség, úgy ebben az esetben igazán indokolt. A magyar városok és falvak népe hiányt szenved a legutóbbi napok eseményei következtében, és a német népnek minden tőle telhetőt meg kell tennie e szenvedések enyhítésére. Lengyelországban is akció indult a magyar sebesültek megsegítésére. Krakóban is véradásra hívták fel a lakosságot. A szakszervezetek szövetsége gyűjtést indított. Wyszyński bíboros kiszabadulása nyomán az üdvözlő táviratok ezrei érkeznek a Vatikánvárosba. A szentatya a hír vétele után kijelentette, hogy a katolikus hívőknek a jelenlegi helyzetben buzgóbban kell imádkozniuk, mint bármikor máskor. Nem hivatalos vatikáni körökben rámutatnak arra, hogy bár a lengyel bíboros szabadlábba helyezése fontos lépésnek tekinthető, mégis csak részletprobléma a lengyel kormány és a katolikus egyház közti viszonyban. Vatikánvárosban számolnak azzal, hogy Wyszyński bíboros rövidesen Rómába utazik, a bíborosi kalap átvételére.³

16.10: Nagy Imre vasárnapi beszédéről

Balogh Balázs kommentárja. Ismétlés, elhangzott: 14.45-kor.

16.19: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor; 17.19-kor; 18.58-kor; 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor, valamint október 29-én 00.28-kor, 01.44-kor, 03.29-kor, 07.19-kor és 08.29-kor.

16.20: Rendkívüli riport

Párizsi tudósítás a Nemzetközi Parasztunió V. kongresszusáról. A kongresszus eredeti programja az események hatására teljesen megváltozott. Néhány bevezető üdvözlő mondat után Nagy Ferenc volt magyar miniszterelnök mondott beszédet. Nagy Ferenc rádiónk tudósítójának hangszálagra mondta a kongresszuson tartott beszédének bevezető részét magyar nyelven.

„Amikor az egész keresztény emberiség megemlékezik Hunyadi Jánosnak arról a dicsőséges belgrádi győzelméről, amellyel megmentette a nyugati ke-

³ Wyszyński 1952-ben lett bíboros, de akkor a lengyel hatóság nem engedte Rómába utazni. 1953-ban letartóztatták, így csak 1957-ben járulhatott a pápa elé.

reszténységet, a magyarság tízezer ember életének feláldozásával ünnepel, hogy ezúttal az egész emberiség szabadságát védje meg. Öt nappal ezelőtt a magyar nép elhatározta, hogy felemeli szavát az idegen elnyomás, a belső diktatúra és a gazdasági nyomorúság ellen. A magyar nép hitt abban, hogy ha jogos követelései a tömegek ajkáról, a szabad világ nyilvánossága előtt hangzanak el, legalább enyhülés áll be elviselhetetlen életében. A békésen induló demonstrációból öt nap alatt a magyar történelem legvéresebb szabadságharca fejlődött ki. A magyar nép elnyomói, akik egy jelentéktelen és a magyar nép lelkétől idegen kisebbség diktatúráját erőszakolták rá az országra, megijedtek a békésen tüntető, de szabadságot követelő néptől, s a jelen lévő idegen hatalom, a Szovjetunió katonai segítségét kérték önmaguk és rendszerük védelmére. A szovjet hadsereg készsággal vonultatta fel tankjait és repülőgépeit a magyar nép ellen, és megkezdődött a magyar történelem legszörnyűbb mészárlása civilizált területen, Magyarország fővárosában. A készületlen és szervezetlen magyar nép felvette a harcot a világ legnagyobb elnyomó hatalmával, a Szovjetunióval. A kommunisták által szervezett magyar hadsereg és rendőrség a szabadságért harcoló nép mellé állt. A forradalmi harcban nem a szervezés és előkészítés hozta össze az egész magyar népet, hanem a tízesztendő közös szenvedés, az elnyomástól való szabadulás közös vágya, és ma együtt vannak a harcban baloldaliak és jobboldaliak, közös sírba temetik a különböző világnézetű, de egy célért harcoló magyarok ezreit. Ez a harc leleplezte a világkommunizmus igazi arcát és módszerét. Világossá lett, hogy a Szovjetunió erőszakkal ültette a kisebbségi kommunista diktatúrát a nemzet nyakára, és hogy a kommunista kormányokat mindenütt a világon szovjet fegyverek tartják hatalmon a nép akarata ellenére. Kiderült, hogy a Szovjetunió nem felszabadította, hanem rabságba vette a II. világháború után Kelet-Európa népeit. Kiderült, hogy nincs proletárdiktatúra a kelet-európai országokban, csak kommunista összeesküvés van, amely ellen a munkás proletárok éppen úgy harcolnak, mint a parasztok vagy az értelmiség. Kiderült, hogy a magyar nemzet és bizonyára a többi kelet-európai nemzetek is nem szövetségesei a Szovjetuniónak, hanem elnyomott kolóniái, amelyekre a Szovjet gazdasági és stratégiai számításait építette. Kiderült, amíg egyfelől hosszú és költséges békepropagandát folytat a maga békeszándékainak elhitetésére, addig azonnal kész háborút indítani békés nemzetek ellen, és a világbéke veszélyeztetésétől sem riad vissza, amikor saját pozíciójának gyengüléséről van szó. Kiderült, hogy amíg szabadságot hirdet Ázsia és Afrika népeinek, addig brutális tömegmészárlásra is képes, hogy történelmi kultúr-nemzetek szabadságkövetelését elnyomja. Mi, akik szabad földön képviseljük letiport népeinket, tíz esztendő óta hangöztatjuk ezeket az igazságokat a szabad világ felé. Ebben a pillanatban tízezer magyar halott bizonyítja, hogy minden szavunk igaz volt. Voltak, akik azt akarták elhitetni a szabad világ közvéleményével, hogy a kommunizmussal meg lehet egyezni, és a koegzisztencia kezdett elfogadott jelszóvá válni. A magyar nemzet drága áron adott

bizonyítékot az egész emberiségnek arra, hogy a kommunizmus és a demokrácia nem férnek össze. Megismétlem: öt nap alatt tízezer magyar halt meg Magyarországon a kommunizmus elleni harcban, de milliók készek a halálra inkább, mint hogy visszaforduljanak a kommunizmus elnyomatása alá.”⁴

A volt magyar miniszterelnök ezután erélyes és határozott hangon kérte a Nyugat segítségét. Beszédét szűnni nem akaró tapsvihar és a magyar szabadságharcosok melletti lelkes tüntetés követte.

A lelkesedés hatalmas tüntetéssé erősödött, amikor dr. Dimitrov,⁵ a Nemzetközi Parasztunió elnöke emelkedett szólásra. A Parasztunió elnöke többek között ezeket mondta: Elérkezett a pillanat, amikor az együttérzés kinyilvánítása már nem segíthet. Konkrét segítségre van szükség. Szovjet tankok és nehézágyúk gyilkolják az európai kultúra büszke és hős fiait, a magyar népet. És az ágyúk ellen nem szimpátiával, hanem ágyúval kell küzdeni.

Dr. Dimitrov beszéde után a kongresszus megfogalmazta a Nemzetközi Parasztunió határozatait, néhány pontot idézünk belőlük. Az 5. ponttal a parasztunió felhívja az ENSZ Biztonsági Tanácsát egy különleges bizottság kiküldetésére. Ha a bizottság feladatát – a szovjet csapatok visszarendelését – nem tudja elérni, mondja továbbá a határozat, azonnal készek vagyunk önkéntes szabadcsapatot toborozni és testvéreink fegyveres segítségére sietni. A határozat utolsó pontjában követeli a Nemzetközi Parasztunió, hogy az idegen csapatok visszavonulása után azonnal szabadítsák ki a politikai foglyokat, állítsák helyre a sajtó, a szólás és a gyülekezés szabadságát, valamint az ENSZ felügyelete alatt azonnal tartsanak szabad választásokat Magyarországon.

16.34: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor, valamint október 29-én 00.28-kor, 01.44-kor, 03.29-kor, 07.19-kor, 08.29-kor és 16.19-kor.

16.35: Az általános sztrájk jelentőségéről

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: 13.25-kor.

16.44: Fontos hír a debreceni kórház részére

Ismétlés, elhangzott: 14.09-kor, 14.19-kor, 14.44-kor és 14.54-kor.

16.45: Bell ezredes katonapolitikai jegyzete

A „Tüzet szüntess!” parancsról.

Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor.

⁴ Nagy Ferenc saját hangú nyilatkozata.

⁵ Dr. George M. Dimitrov a Bolgár Parasztpárt volt elnöke.

HOL VAN A BÍBOROS? A KORMÁNY „TÜZET SZÜNTESS!” RENDELETE NEM ELÉG.
A MAGYAR NÉP MINDSZENTY BÍBOROST AKARJA HALLANI.

16.55: Kiáltvány Mindszenty bíboros ügyében

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 21.55-kor és 23.35-kor, valamint október 29-én 01.55-kor, 6.55-kor, 11.55-kor és 12.55-kor.

17.00: Hírszolgálat

A szabadságharcosok lábhoz tett fegyverrel várják a budapesti kormány ígéretének teljesítését a szovjet csapatok kivonulására. [...]

Mind több és több fényképfelvételt közölnek a szabad világ lapjai a magyarországi szabadságharcról. Az egyik felvétel azt mutatja, hogyan ujjong a magyar ifjúság a ledöntött Sztálin-szobor felett. Egy másik a Petőfi-szobornál tüntető tömeget mutatja be. Rohamsisakos magyar katonák láthatók az egyik képen, amint a magyar szabadság többi harcosával együtt küzdelembé indulnak. Ezután megrázó képek következnek sebesültekről és halottakról. A Süddeutsche Zeitung bemutatja azokat a hatalmas vöröskeresztes szállítókocsikat, amelyek tegnap indultak el Bonnba a magyar határra, és Münchenben rövid pihenőt tartottak. A tíz sárgára festett szállítókocsi kötszert, tábori ágyakat és takarókat szállított. Az egyik gépkocsi vérkonzervvel volt megrakva. A Süddeutsche Zeitung vezércikkében arra szólítja fel a Nyugatot, hogy ne csak szeretetadományokkal siessen a magyarok segítségére. A Szovjetunió olyan szembeszökő szerződészegést követett el Magyarországon, hogy a demokratikus országok parlamentjeinek sürgősen tiltakozniuk kellene. Hívják össze rendkívüli ülésre a nyugati parlamenteket, és azok fejezzék ki rokonszenvüket Magyarország iránt. A közvélemény mozgósításával nyomást lehetne gyakorolni a Szovjetunióra. A francia lapok közül a [Le] Figaro hangsúlyozza, hogy a magyarországi szabadságharc az egész ország népének megmozdulása volt. A magyar hősiességnek társadalmi különbség nélkül mindenki csodálattal adózik. Nincs egyetlen francia munkás, aki lélekben ne vállalna közösséget az elnyomott és fellázadt magyar testvérekkel. A magyar hősök azért véreztek, hogy a jogrend visszaálljon hazájukban. A [Le] Populaire, a francia szocialisták lapja így ír: A magyar szabadság harcosainak áldozata nem volt hiábavaló, mert bebizonyították az egész világ előtt, hogy a szabadság erői végül is diadalmaskodnak az elnyomás felett. Győztek a magyar hazafiak – írja a [L']Aurore –, Magyarország megszűnt kommunista állam lenni, és megindult a demokrácia felé vezető úton. A szabadságharcosok között a legszélesebb rétegek képviselve vannak. A sokszínű tábor egy közös kívánság vezet: Ki az oroszokkal Magyarországról! A Franc-Tireur szerint Nagy Imrének végzetes tévedése volt, hogy a szovjet tankok védelme alatt vállalta a kormányalakítást anélkül, hogy azonnal követelte volna a szovjet csapatok kivonulását. Magyarország a szovjet befolyás alól szabadul

Kelet-Európának vezető állama lehet. A nép hősi összefogása szégyenteljes visszavonulásra kényszerítette a szovjet csapatokat. A Combat hangsúlyozza, hogy a kis Magyarország területére kiterjedő felkelés az egész szovjet birodalmat megremegette. Egy hét leforgása alatt romba dőlt mindaz, amit a Szovjetunió hosszú évek során felépített. Mintegy 50 ezer diák és egyetemi hallgató vonult fel ma Róma utcáin, és tüntetett a magyar szabadság harcosai mellett. A tüntetők piros-fehér-zöld zászlókat vittek magukkal. Éljen a magyar szabadság! Le az oroszokkal! – kiáltottak. Ezután a kommunista párt székháza elé akartak menni, de a rendőrség feltartotta őket. Ekkor a [L']Unità című kommunista lap szerkesztősége felé indultak. Az épület előtt elégettek egy vörös zászlót. Egy csoport az amerikai nagykövetség elé vonult, és ott rokonszenvtüntetést rendezett Magyarországot és az Egyesült Államok mellett.

Nyugat-Berlinben, Nyugat-Németországban és Ausztriában mintegy 25 ezer külföldön élő magyar felhívást bocsátott ki, amelyben felhívta a figyelmet a magyarok szabadságharcára, és Eisenhower elnöktől a magyar forradalom céljainak támogatását kérte.

A Bajor Rádió, a Münchenben megjelenő lapok és jótékonyági egyesületek szövetsége együttes felhívást bocsátott ki a magyar nép megsegítésére. [...]

A nyugati ENSZ-delegációk körében meglelégedéssel fogadták a Biztonsági Tanács tegnapi munkáját. [...]

Nyugati megfigyelőknek feltűnt, hogy ellentétek mutatkoznak a szovjet és a budapesti kommunista lapok között is. A Pravda legutóbbi számában az alábbi címmel tudósít a magyarországi fejleményekről: Népellenes kaland összeomlása Magyarországon. A Szabad Nép mai számában válaszolt a Pravdának, és megállapította, hogy ez a felfogás súlyos tévedés, ami Budapesten történt, nem volt sem népellenes, sem kaland, és nem is omlott össze. A szabadságharcosokban az igazi hazaszeretet és a demokrácia eszméi égtek, és nem pedig az ellenforradalomé és a reakcióé – utasítja rendre a Pravdát a Szabad Nép.

A Trybuna Ludu, a lengyel kommunista párt lapja a mai számában arról ír, hogy a szovjet csapatok visszavonulására irányuló követelés mögött ott áll az egész magyar nemzet. A lengyel diákszervezetek határozatot fogadtak el, amelyben üdvözik a magyar diákságot. Visszafojtott lélegzettel várjuk a magyarországi híreket. Ezekben a nehéz és tragikus napokban minden lengyel diák a magyarokkal érez. Meg akarjuk üzeni nektek, hogy teljes együttérzéssel követjük harcokat a demokratikus rend bevezetéséért az országban – hangzik a lengyel diákok üzenete.

17.10: Reflektor

A forradalom veszélyben. [...]
Ismétlés, elhangzott: 15.10-kor.

17.20: Tudósítás az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről Az eddig elhangzottak összefoglalása, a delegátusok beszédeinek ismertetése a hírügynökségi jelentések pontos adatai alapján.

17.34: Felszólítás a határvédelmi szervekhez Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor, valamint október 29-én 00.28-kor, 01.44-kor, 03.29-kor, 07.19-kor, 08.29-kor, 16.19-kor és 16.34-kor.

17.35: Rendkívüli falusi adás Agrárius üzenete. Ismétlés, elhangzott: 13.45-kor és 15.55-kor.

17.40: A szabadságharc programjáról Janus politikai kommentárja. Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor.

17.50: Dulles külügyminiszter legutóbbi beszéde Ismétlés, elhangzott: 15.20-kor.

18.00: Hírszolgálat

Ma délután közölték, hogy Bebrits Lajos közlekedésügyi és postaügyi miniszter lemondott. Bebrits ellen a forradalmárok részéről több kifogás hangzott el.

A [The] New York Times budapesti tudósítója jelenti: A forradalom már hatodik napja tart, és még mindig tovább tart. A szovjet harckocsikat és a páncélkocsikat visszavonják Budapest külső részeibe. Ezek a harckocsik öt napon át támadták a védtelen tömeget. Az utcákon végigrobogva gépfegyverrel lőttek bele a fiatal szabadságharcosokba, akiknek csak könnyűfegyvereik voltak. Az ellenállás legtovább a Moszkva téren és a Móricz Zsigmond téren tartott. A munkások és a diákok barikádok mögött védekeztek. Egy szovjet tiszt azzal próbálta igazolni magát, hogy a szovjet csapatoknak azt mondták, hogy a felkelők fasisztákból állanak. Egyes szovjet csapatokat azzal vezettek félre, hogy azt állították, Budapesten amerikai katonák vannak. A szovjet katonákat ezek után nagyon meglepte, hogy egyetlen amerikait sem találtak Budapesten.

Az egyik budapesti kórház egy fiatal orvosa ma délben Bécsbe érkezett. Ezeket mondta: Magyarországon eszmeileg megszűnt a kommunizmus, és semmivé vált a szovjet mítosz. A délelőtti folyamán nem volt harc Budapesten. Három nagy ellenállási front alakult ki a magyar fővárosban, a Széna téri földalatti-építkezéseknél, a Bartók Béla útnál és a Mária Terézia laktanya⁶ vidékén. A szabadságharcosok itt sündisznóállásokba vonultak vissza. A kórházak műtőiben éjjel-nappal operálnak. A sebesültek a folyosókon és a hiva-

6 A Kilián György laktanya korábbi elnevezése.

tali szobákban rögtönzött ágyakon fekszenek. A halottakat a Nyugati pályaudvarra viszik. A budapesti harcokban valószínűleg sok ezer ember vesztette életét. A magyar orvos így folytatta: a honvédség nem állt a kormány oldalán, az egyedül az ávósokra támaszkodott. Ma délelőtti még sok szovjet harckocsit lehetett látni a fővárosban. Valamennyi budapesti hidat szovjet harckocsik őrizik, és a hídfőkön elhelyezett páncéltörő ágyúk tartják megszállva. A Budapestről kijövő utasokat szovjet páncélosok és géppisztolyos ávósok igazoltatják. A nyugati határ felé haladtunkban harcokat nem láttunk. Esztergom előtt szovjet páncélosok állták el az utat, az országútra irányított ágyúcsőtorokkal. Itt is tovább engedtek minket. Esztergom után azonban már csak szabadságharcos őrségekkel találkoztunk, és azok nem gördítettek akadályokat utunk elé. A felfegyverzett egyetemistákon és gyári munkásokon kívül honvédség és rendőrség küzdött a szabadságharcosok soraiban. Az osztrák határra érkezett fiatal magyar orvos hangsúlyozta, hogy a szabadságharcosok tiszta és szabad választásokat követelnek, amelyen valamennyi demokratikus párt önálló listán és önálló programmal indulhat. A nép mondja meg, hogy kiket és milyen mértékben akar támogatni. Az eddigi jelszavak teljesen elvesztették hitelüket.

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. Selwyn Lloyd mindenekelőtt megbeleyezte a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok és a titkosrendőrség magatartását, hangoztatva, hogy ezek a kötelékek határtalan kíméletlenséggel léptek fel a magyar nép ellen. A magyarság azonban nem tört le, és úgy lát-szik, hogy a népnek az ország nagy területein sikerült kezébe ragadnia az ellenőrzést. A brit kormány – mondotta emelt hangon Selwyn Lloyd – és maga a brit nép a legmélyebb rokonszenvvel és csodálattal követi a magyar nép hősi küzdelmét. Az angol külügyminiszter ezután azzal a kérdéssel foglalkozott: Milyen jogalapja van a szovjet csapatoknak a Magyarországon való állomásozásra. Rámutatott arra, hogy a budapesti kormány szerint a szovjet csapatok a Varsói Szerződés értelmében tartózkodnak Magyarországon. A Varsói Szerződés azonban semmiképpen sem írja elő, hogy ezek a szovjet csapatok a magyar lakosság ellen is bevetethetők, és a magyar nép felkelésének elnyomására további szovjet csapatok vezényelhetők az országba. Erre a szovjet magatartásra a Varsói Szerződés nem nyújt semmiféle jogalapot.

Varsó. Wyszyński bíboros, a lengyelországi katolikus egyház feje, akinek kiszabadulását hivatalosan tegnap jelentették be Varsóban, ma először jelent meg nyilvánosan a lengyel fővárosban. A bíborost nagy tömeg ujjongva üdvözölte. A varsói rádió jelenti, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a lengyel hadsereg eddigi parancsnoka és a kormány hadügyminisztere szabadságra ment. A rádió nem közölte, hogy a szovjet marsall hová utazott. Rokosszovszkij tisztét távolléte alatt Spychalski, a most kinevezett helyettes hadügyminiszter látja majd el. Spychalski a sztálini rezsim alatt hosszabb ideig börtönben volt.

Göteborg. Svédország második legnagyobb városában, Göteborgban utcai tüntetésre került sor. Az egyetem diákjai rögtönzött piros-fehér-zöld zászlóval vonultak fel a város főterére és tiltakoztak, hogy a szovjet csapatok gyilkolják a szabadságszerető magyar népet. A diákok táviratot intéztek a stockholmi magyar követséghez, amelyben azt kívánták, hogy a budapesti rádió olvassa fel a svéd diákság tiltakozását. Hasonló megmozdulás volt a norvég fővárosban is. Stockholmban az ott élő magyarok rendeztek tüntetést. A nyugatsvéd iparvidék központjában, Västerås városban és környékén az ott élő magyar földmunkások és gyári munkások gyűlést tartottak. A svéd rádió vasárnap az egész este folyamán magyar műsort adott. Magyar zenét közvetítettek, és egy előadásban megemlékeztek Budapestről, a hősök városáról. Skandinávia legrégebbi templomában, az Oszkár-templomban külön istentiszteletet tartottak, amelyen Johann Hoff püspök imádkozott a magyar népért és a magyar szabadságért. A stockholmi szocialista ifjúsági mozgalom vezetősége határozatot hozott, amelyben együttérzését fejezte ki a szabadságáért küzdő magyar néppel.

Stockholm. A svéd fővárosban a vöröskereszt és a Segítsd a gyermeket! szervezet gyűjtést indított a magyar nép támogatására. Az utóbbi szervezet a magyar gyermekek ezreit kívánja üdülésre, illetve hosszabb tartózkodásra Svédországba vinni. A két szervezethez egy nap alatt kétfélmillió svéd korona – mintegy 250 ezer dollár – értékű adomány futott be.

18.09: Figyelem, figyelem! Miskolci és nyíregyházi adók! Figyelem! Kérjük a következő üzenet azonnali továbbítását a debreceni kórháznak. Európában jelenleg a hollandiai gyermekbénulási járvány miatt egyetlen eladó vastüdő sincsen. Utolsó lehetőségünk, hogy az Egyesült Államokból hozzjuk el a kért vastüdőt, de ez többnapos késést jelent. Ezért a következő kérdéssel fordulunk a debreceni kórházhoz: a miskolci adón keresztül azonnali választ kérünk, szükségük van-e a műtéti beavatkozásoknál használatos légzőkészülékekre, amelyekből néhány darabot azonnal küldeni tudunk. Igenlő válasz esetén azonnal tudassák velünk, hogy a náluk használatos oxigénpalackok csatlakozó menetének mi a pontos mérete. Ismétlem, kérjük az oxigénpalackok csatlakozó menetének pontos méretét. A miskolci adó a választ a zavaróállomások miatt többször ismétlje meg.

18.10: Nagy Imre vasárnapi beszédéről

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 14.45-kor és 16.10-kor.

18.20: Helyzetjelentés

Vasvári Gergely összefoglalója.

A harci cselekményekről, kedves hallgatóm, ellentmondó hírek érkeznek. Egyes jelentések szerint Budapest több pontján az éjszakai, hajnali, reggeli

órákban harcok voltak. Lövöldözés volt a XI. kerületben, és nagyobb méretű összetűzésekre került sor a Kilián laktanyánál. Szovjet egységek birtokukba akarták venni a laktanyát, amelyet azonban magyar katonák, munkások és diákok ezrei hőiesen védelmeztek és tartottak. Ezekkel a hírekkel ellenkezik a Magyar Távirati Iroda közlése. Eszerint a szovjet csapatok megkezdték kivonulásukat Budapestről.

A helyzet tehát áttekinthetetlen. Annyi azonban bizonyos, hogy a szabadságharcosok nem adják ki kezükből a fegyvert. A tűzszüneti felhívás óta legnagyobb éberséggel figyelik a kormány mozdulatait, és el vannak szánva arra, hogy a követeléseket és az ígéretek nem engedik elsikkasztani.

Különböző hírek érkeznek a szovjet csapatmozdulatokról is. Az ENSZ Biztonsági Tanácsán Dixon angol küldött még az éjszaka folyamán szemére vetette a szovjet delegációnak, hogy Románia felől orosz csapatok lépték át a magyar határt. Lehetséges, hogy ez az információ a jelen pillanatban már túlhaladott. Ezzel a hírrel kapcsolatosan azonban meg kell említenünk, hogy az osztrák határt birtokukban tartó magyar szabadságharcosok arról beszélnek, ha újabb harcra kerülne a sor, nem haboznának, és el vannak szánva arra, hogy újra felvegyék a küzdelmet az oroszokkal szemben. Más hírek arról számolnak be, hogy a kelet felől az országba érkezett szovjet csapatok felvonulása megállt. Az ország számos helyén magyar és orosz csapatok beásták magukat és farkasszemet néznek egymással. A szabadságharcosok az ország keleti részén, számos helyen felrobbantották a síneket, és használhatatlanná tették a vasúti berendezést, hogy a Szovjetunióból érkező hadianyag-utánpótlást és a vasúton történő csapatszállításokat megakadályozzák. A Záhony-budapesti vonalon a vonatok napok óta csak szakaszonként közlekednek. A szabadságharcosok más tiszántúli vasútvonalakat is használhatatlanná tettek. Ily módon a Záhony irányába kifelé és befelé futó vasúti közlekedés teljesen megszűnt. A kincses kapu be van zárva. A Dunántúlon a helyzet egyre szilárdul. A szabadságharcosok innen kiindulva az utóbbi napok során ellenőrzésük alá vették az ország számos keleti területét is. Megerősödtek a Kecskemét, Kiskunhalas, Szeged körzetben, ahol a még eddig át nem állt magyar hadosztályok is csatlakoztak a nemzeti ügryhöz. Szombathely térségében a szabadságharcosok kiszélesítették állásaikat.

Mi a helyzet a politikai fronton? Nézzük most meg, hogyan vélekednek a szabadságharcosok Nagy Imre beszédéről és a nyomában kialakult helyzetről.

A szabadságharcosok egy nyugati újságíró előtt elmondották, hogy gyanakvással és fenntartással fogadják a budapesti kormány bejelentését, amely szerint a szovjet haderő kivonul Magyarországról. Kétségtelen, hangoztatják a felkelők, hogy Nagy Imre kormánya több vonatkozásban is meghajolt a nemzeti ügy előtt. De máig sem jelentette ki, hogy hozzájárul szabad választások megtartásához. A magyar nép pedig azért hullott, hogy a nemzet maga

dönthessen eljövendő kormányformájáról. Így vélekednek a szabadságharcosok Nagy Imre ígéreteiről és a jövőről.

Nyugati újságíróknak arra a kérdésére, hogy mit tartanak a szovjet csapatok kivonásával kapcsolatos bejelentésekről, a szabadságharcosok ezt válaszolták: Akkor hisszük, amikor látjuk! Így beszélnek azok, akik a nemzeti ügyért vállalták a harcot, és akik a fegyvert jelen pillanatban sem adták ki a kezükből.

Hasonlóan erélyes követelések alakulnak ki a politikai fronton. Győr, Miskolc, Pécs, Debrecen és az ország legtöbb városa megalakította nemzeti bizottságát. Ez a vidéken történő közigazgatási hatalomátvétel erősen aggasztja a központi kormányt. A Szabad Nép ma reggeli száma arról panaszkodik, hogy a megalakuló tanácsokból az ország népe mindenütt kihagyja a régi, gyűlölt kommunistákat.

Más jelentések arról számolnak be, hogy azok a volt kommunisták, akik a nehéz időkben a néppel tartottak, és akik habozás nélkül csatlakoztak a nemzet szabadságharcához, továbbra is részt vesznek a helyi közigazgatás munkájában. A legtöbb helyen azonban a régi kommunista közigazgatás tagjai visszahúzódnak. Egyre világosabb, hogy a nemzeti ügy képviselői határozott követeléseket támasztanak a kormánnyal szemben. Változatlan erővel követelik a szovjet csapatok kivonását az ország területéről és a szabad választások elrendelését. A győri rádió általános szabad választásokat és valószínű reformokat követel.

A mosonmagyaróvári és hegyeshalmi szabadságharcosok közös kiáltványt adtak ki. [...] Kedves hallgatóink! Összefoglaló helyzetjelentésemet egy pillanatra megszakítom, hogy helyet adjak a debreceni kórház felhívása számára. A debreceni kórház sürgősen vastüdőt kér. A felhívásra válaszként közöljük, hogy Münchenben minden intézkedést megtettünk, hogy a kívánt vastüdő még a mai nap folyamán útnak induljon Debrecenbe.

Kedves hallgatóink! Helyzetjelentésemet most pár percre annak szentelem, hogy beszámoljak a Magyarországra felé induló orvosi segélyekről. Nyugatnémet támaszpontokról az angol légierő 21 gépe érkezett Bécsbe, élelmiszert és gyógyszert hozott. Az angolok 25 ezer font értékben küldtek segítséget. Finnországból 336 palack vérplazma indult el. A dánok elsősegélyként 200 mázsa élelmiszerkonzervet indítottak útnak. Svájc repülőgépei vérplazmát és gyógyszert visznek. Két nagy amerikai személyszállító gép penicillint és kötszert visz a magyar határ felé. Más amerikai gépek szérumot és speciális gyógyszereket szállítanak. A bécsi pékek 6000 kg kenyeret sütnék. Varsóban az emberek sorban állnak a kórházak előtt, hogy vért adjanak. Franciaországból élelmiszer és gyógyszer érkezik. Az osztrák kormány ruhaszállítmányokat állít össze. Olasz orvosok nagy csoportban indultak el az osztrák-magyar határra, hogy kezeljék a nemzeti szabadságharc sebesültjeit. Rómából különrepülőgépek szállnak fel a legszükségesebb gyógyszerekkel.

A mai nap folyamán az értelmiség forradalmi bizottsága erélyes követeléseket támasztott a kormánnyal szemben. A diákság, az írók, újságírók, képzőművészek, egyetemi oktatók, ifjúsági kollégiumok, Petőfi Kör, a zeneművészek és a METESZ-szervezetek hangoztatják az ÁVH felszámolásának és a szovjet csapatok kivonásának szükségességét. A bizottság levele többek között ezeket mondja: Dicsőség a szabadságharc elődeihez méltó magyar ifjúságnak. Halottaink vére nem hullott hiába. Büszkén állhatunk ismét a világ elé. Elszánt szabadságharcunkkal elértük, hogy nemzeti becsületünk ismét teljes fényben ragyog.

Az értelmiségi bizottság főbb követelései a következők: A szovjet csapatok kezdjék meg kivonulásukat az egész ország területéről. A kormány szüntesse meg hátrányos külkereskedelmi szerződéseinket. A magyar föld kincsei, uránium, bauxit, a parasztok munkájának gyümölcsei ne kerülhessenek potom áron idegenbe, titkos szerződések révén. A továbbiakban az értelmiségi bizottság követeli, hogy a gyárak és a bányák legyenek valóban a munkásoké. Biztosítsák a magánkisipar és kiskereskedelem működését. Szüntessék meg a kiszípolozó normarendszert. A szakszervezetek legyenek a munkások valószínű érdekvédelmi szervei. Biztosítsák a termelés szabadságát. Támogassák az önkéntes szövetkezeteket, és mindenekelőtt az egyéni termelőket. Töröljék el a parasztokat kirabló gyűlöletes beszolgáltatási rendszert. Adjanak kárpótást a tagosítással és más törvénytelenességgel sújtott parasztoknak. Biztosítsák a teljes szólás-, sajtó- és gyülekezési szabadságot. Október 23-át, a felszabadító harc kezdetének napját nyilvánítsák nemzeti ünneppé. Utoljára említjük az értelmiség forradalmi bizottságának egyik legfőbb követelését, amely így hangzik: „Követeljük az általános, titkos választásokat. A nép szabadon állíthasson jelölteket.”

A helyzetünkre vonatkozó nemzetközi eseményekhez tartozik az ENSZ BT ülése. A tanácsban a Szovjetunió ellenezte a magyarkérdés napirendre tűzését. A három nyugati nagyhatalom visszautasította a szovjet ellenzést. A nyugati nagyhatalmak mellett szavazott a tanács többi kilenc állama, Jugoszlávia viszont tartózkodott a szavazástól. Az angol, amerikai, francia, kubai és perui küldött éles szavakkal ítélte el a beavatkozás tényét és a szovjet kegyetlenkedéseket. A BT legélesebb formában elítélte a Szovjetunió katonai lépéseit. Az ülés öt és fél óra hosszat tartott. A tárgyalásokat folytatják. A legközelebbi ülés időpontját még nem közölték.

Dulles külügyminiszter a mai nap folyamán ismét nyilatkozott a magyar ügyről. Az amerikai kormányt – mondotta – a legközelebről érinti a kommunista kormány ellen fellázadt magyar nép szenvedése. Az Egyesült Államok a legerélyesebben folytatja akcióját a helyzet rendezésére.

Nyilatkozott Eden angol miniszterelnök is. Anglia – mondotta – együttérzéssel és csodálattal figyeli a magyar nép szabadságharcát, az angol kormány és az angol társadalom a Nemzetközi Vöröskereszt útján minden segítséget megad a magyar népnek.

Végezetül, kedves hallgatóim, hadd számoljak be azokról a hírekről, amelyek az ország hangulatát jellemzik. A nép örömmáorban úszik, mert látja, hogy rettenthetetlen bátorsága és a harcosok hősiessége a tegnapi napon megállásra kényszerítette a szovjet akciót, és legyűrte a moszkovita klikket. Az ország legkülönbözőbb városaiban a nép mindenütt követeli, hogy büntessék meg azokat, akik gonoszságukkal felidéztek a vérontást. A gyárak munkásai a Dunántúlon éppúgy, mint az ország keleti részein bejelentették, hogy folytatják a sztrájkot, és nem veszik fel a munkát mindaddig, amíg a szabadságharcosok követeléseit nem teljesítik.

Összefoglalónk végén meg kell emlékezni a külföldi újságírók Budapesten folytatott nagy jelentőségű munkájáról. A nagy nyugati lapok tudósítói azonnal a harcok színhelyére siettek, figyelik az eseményeket, és az egész világot híven tájékoztatják a szabadságharcosok hősiességéről és a nemzeti szabadságharc megrendítő élményeiről. Nemrég érkezett a hír, hogy ez áldozatos munka közepette Budapesten megsebesült Noel Barber, a londoni Daily Mail tudósítója. Egy orosz katonára lőtte a felkelőcsoporthal tartó angol újságíróra, aki fejsébet kapott. Állapota nem életveszélyes.

18.35: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetmagyarázata. Ismétlés, elhangzott: 15.30-kor.

18.45: Nemzetközi sajtószemle

Nyugatnémet, francia és angol lapok cikkei. A nyugatnémet sajtó mindenekelőtt a legnagyobb mértékben kiveszi a részét az országos gyűjtésből. Ennek méretei Nyugat-Németországban valóban példátlanok. A magyar szabadságharcosoknak egész vonatszerelvényeket állítanak össze gyógyszerből, élelmiszerből, ruhaneműből. Áttérve a nyugatnémet lapok elvi állásfoglalására: a Frankfurter Allgemeine Zeitung a következőket írja: A szellemi zűrzavar a magyarországi kommunisták sorában a jelek szerint nagyon nagy. Nem kisebb, úgy látszik, a moszkvai vezetők között sem. Ez tükröződik abban a kísérletben is, amellyel a helyzet uraivá próbálnak válni. A budapesti kormányt átalakították, mégpedig úgy, hogy néhány bábfigurát kicseréltek. Mindez névetséges.

Egy másik nyugatnémet lap, a Süddeutsche Zeitung megállapításai a következők: Miért nem segítettek rajtunk? – ezt kérdezték a külföldiektől a magyarországi szabadságharcosok. Elég-e, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa tárgyal a magyar ügyről? Üljön össze a világ valamennyi demokratikus parlamentje és tegyen rokonszenv-nyilatkozatot a magyar szabadságharcosok mellett. Tiltakozzon valamennyi parlament Moszkva magatartása miatt. Magyarországnak az erkölcsi támogatás mellett anyagi támogatásra is szüksége van. Az Egyesült Államok kormánya már kilátásba helyezett gazdasági segítséget. Az európai államoknak is azonnal cselekedniük kell. Nemcsak nyilat-

kozatokkal kell segíteniük, hanem segélyvonatok küldésével, orvossággal, élelmiszerrel és ruházati cikkekkal. A Süddeutsche Zeitung végül ezekre emlékeztet: A magyar szabadságharc végső kétségbeesett lépés volt a sokéves elnyomatás után. A magyarországi rendszer az ország egy kis töredékének támogatására sem számíthatott. Milyen világban élünk, hogy a szabadságot szerető emberek szeme előtt egy egész nemzet kiirtásával fenyegetnek? Valóban nem tehetünk többet, mint imádkozunk értük, és kötszert küldünk nekik, mikor az Egyesült Nemzetek Alapokmánya félreérthetetlenül leszögezi a népek önrendelkezési jogát? Ez az a jog, amelyet a szerencsétlen Magyarország érvényesíteni kíván.

Most az egyik francia lap, a Combat cikkére térünk át. A lap megjegyzi, hogy a magyarországi szovjet erők parancsnokát aligha fogadják majd tárt karokkal Moszkvában. A Szovjetunió a Combat véleménye szerint drágán megfizet a magyarországi vérengzésért. A lap ezt az állítást így indokolja:

Ez a néhány négyzetkilométerre szorítkozó felkelés a két világrészre kiterjedő szovjet birodalmat teljes egészében megrendítette. Egy hét leforgása alatt dőlt romba mindaz, amit a Szovjet hosszú évek fáradozásával, mosolyaival, baráti utazással felépített. Lassan az is kétségessé válik a nagyvilág szemében, hogy a Szovjetunió továbbra is hasznos tagja-e a népek nagy családjának.

Az angol sajtó beszámolóit és cikkeit fényképek egészítik ki. A News Chronicle fényképet közöl a Sztálin-szobor ledöntéséről és [az] üres csizmákba tűzött véres piros-fehér-zöld zászlóról. A lap cikkének címe: Tudjátok meg, miért haltak meg. A cikk magasztaló jellemrajzot ad Magyarországról és ezzel fejeződik be: „Ha a magyarok ilyen eszeveszett hősiességet tanúsítanak, hősiesebbet, mint a lengyelek, akkor valóban természetes, hogy feltárják a szovjet nyomorúságot. Pusztá kézzel harcolnak a vörös tankok ellen.”

A Daily Express első oldalán fényképet közöl a magyarvári temetésről. A felírás: „Ígérjük, az áldozat nem volt hiábavaló.” Van a lapban egy rajz, ahol Magyarország a vasfüggöny kapcsából kiválik. A vezércikk címe: Vér, veríték és remény. Csodálatos hétfő. Angliában az emberek visszatérnek a mindennapi munkához. Magyarországon azonban az életkezdet reménye virradt fel, mert a megkínzott országból érkező minden hír erősíti a meggyőződést, hogy a szabadság erői előretörnek és minden vonalon kitartanak. A Kreml kínos helyzetében most hozzájárul, hogy az ügy az ENSZ elé került. Visszahull rájuk a vád, amelyet annyiszor kovácsoltak mások ellen: az a vád, hogy beleavatkoznak a szuverén nemzetek belső ügyeibe.

A Daily Mail ezt jelenti: Orosz előrs megsebesítette Barbert, a Daily Mail tudósítóját Budapesten. Barbert, aki remekül tudósította lapját a szörnyű magyarországi eseményekről, fejbe lőtte egy orosz űrs a harcok folyamán. A sebesülés nem életveszélyes, eltávolították a golyót és vérátömlesztést kapott az angol követségen. Idézet a Daily Mail vezércikkéből: „Hódolattal adózunk a bátrak legbátrabbjának. Hódolunk a férfiak, asszonyok és gyerekek előtt, akik pusztán bátorságukkal szálltak szembe a szovjet tankokkal és az ÁVO gép-

fegyvereivel. Családtagjaikat és barátait halomra lőtték. Ők elszántan újra és újra harcolni kezdtek. Értékes a magyar, tudja a történelemből, de sohase voltak ilyen nagyszerűek, mint ezekben a napokban. Az egész világ hódolattal köszönti őket. Milyen üres, brutális csalás az egész Szovjet. Az orosz kommunista rendszer a régi cárizmus megismétlődése. A kozákok ismét átgázolnak a magyarokon, mint 1849-ben. Csakhogy most tankokkal tiporják el ellenfeleiket, nem kardokkal kaszabolnak. A szovjet imperializmus koldusbotra juttatta a leigázott országokat.

A Daily Herald, az angol Munkáspárt lapja ugyancsak képet közöl a magyaróvári temetésről. Zokogó gyerekeket, fejkendő asszonyokat mutat a kép a koporsóknál. 88 halottat temetnek. A vezércikk címe: Magyarország leckét ad. „Reméljük, kivonulnak az orosz csapatok Magyarországról. Két dolog mindenesetre kétségtelen. Először: a magyar nép az erőszak és éhezés ellen indított szabadságharcot. Ezt az éhezést az orosz zsarnokság kényszerítette rá. Másodszor: egyetlen kormány nem maradhat fenn Európában, amelynek vezetői szovjet bábok. Mi ebből a tanulság? Mi a tanulsága a magyarországi állapotokból és embertelen borzalomból? Egyszerűen az, hogy a diktatúra a szabadság ellensége és egyben a szocializmus ellensége is. Az angol Munkáspárt, amely elítéli az angol gyarmati uralmat Ciprus szigetén, teljes joggal elítéli az oroszországi imperializmust Magyarországon. Az angol Munkáspárt, amely az erőszak használata helyett a nemzetközi jog uralmáért küzd, a szuezi kérdésben, ragaszkodik a jog uralmához Kelet-Európában.” Az ötmillió Daily Mirror vezércikke: „Kiderült az igazság az orosz diktatúráról, ámbar ez sohasem volt kétséges. Bebizonyították a kegyetlen és véres gyilkosságok Magyarországon. Szovjet tankokkal védtelen emberek tömegére ágyúznak. A Vörös Hadsereg egyetlen ágyúját se süthették el Hruscsov személyes engedélye nélkül. Ő adta a parancsot, és ez a cinikus szovjet vezető vádolja Angliát imperializmussal. Ezek az oroszok állnak fel az ENSZ ülésein és a béke, a szeretet nevében szabadságot és egyenlőséget követelnek.”

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSzt MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI.

WYSZYŃSKI BÍBOROS, LENGYELORSZÁG HERCEGPRÍMÁSA VISSZATÉRT VARSÓBA. HOL VAN MINDSZENTY BÍBOROS? A MAGYAR NÉP MINDSZENTY HERCEGPRÍMÁST AKARJA HALLANI.

18.55: Wyszyński bíboros visszatért Varsóba. Hol van Mindszenty bíboros? Wyszyński bíborost, Lengyelország prímását a lengyel nép kiszabadította fogságából. A varsói rádió bejelentette, hogy Wyszyński bíboros visszatért Varsóba, átvette a lengyel katolikus egyház irányítását. Telefonon nyomban felvette a kapcsolatot XII. Pius pápával. Közölte a szentatyával, hogy a kor-

mány biztosította az egyház szabad önkormányzatát. Ez az eredménye a lengyel katolikus tömegek erélyes fellépésének. Az elmúlt hetek során Lengyelország városaiban és falvaiban egyik tüntetés a másikat követte. A lengyel katolikusok nem tűrték, hogy az ellenállás lelki vezérét, Wyszyński bíborost a kommunisták továbbra is fogságban tartsák. Wyszyński bíboros az elmúlt évek során ugyanúgy, mint Mindszenty hercegprímás, megalkuvást nem ismerő bátorsággal szállt szembe a rendszer jogtalan és erkölcstelen intézkedéseivel. Amikor a kommunisták rohamra indultak az egyház ellen, a lengyel prímás templomról templomra járva tájékoztatta híveit az eseményekről. Beszédeit óriási tömegek hallgatták. A kommunisták felszólították, hagyja abba tevékenységét. A bíboros nem engedelmeskedett. Az egyik Varsó melletti szószékről hurcolta el őt a rendőrség.⁷ Hívei hosszú ideig nem tudták, hol, melyik börtönben tartják fogva bátor főpapjukat. Mihelyt Lengyelországban elindult az enyhülési folyamat, megengedték a tüntetést, a katolikusok hatalmas tömegekben vonultak fel az utcákon, Wyszyński bíborost követelték. A kormány eleinte hallgatott. A nép azonban nem tágított. Gomulka végül is arra kényszerült, hogy a bíborossal tárgyalásokat kezdeményezzen. Különbizottságot küldött ki, hogy felvegye a kapcsolatot a bíborossal. A lengyel prímás röviden csak ennyit mondott: Ha a kormány hajlandó biztosítani a katolikus egyház teljes szabadságát, önkormányzatát, zavartalan működését, akkor visszatér Varsóba. Majd hozzátette: az állam és egyház viszonyát egymás jogainak kölcsönös tiszteletben tartása mellett óhajta rendezni. A kormány Wyszyński bíboros feltételeit elfogadta. A bíboros visszatért Varsóba. Elfoglalta hivatalát.

Ezzel kapcsolatban önkéntelenül is felvetődik a kérdés: mi van Mindszenty bíborossal? Hol van a magyar hercegprímás? A magyar nép napok óta követeli a nevében jogtalanul és ártatlanul elítélt Mindszenty bíborost. A kormány azonban konokul hallgat. Mi ennek az oka? Kivitték Mindszentyt az országból? Vagy félnek tőle? Miért? Hiszen Mindszenty hercegprímás az emberi jogokért, a katolikus egyház szabadságáért harcol. Kezdetől fogva elítélte a zsarnokság minden formáját. Bátran megmondta: A zsarnokságtól eleget szenvedett a világ. Zsarnokság erőszakolta rá egy ember akaratát jobb sorsra érdemes népekre. Zsarnokság hajszolta bele Európát a szörnyű háborúba. Zsarnokság folytatta az öldöklő küzdelmet egészen az értelmetlenségig. Zsarnokság gázolt bele hosszú éveken át az emberiség legszentebb jogaiba. Megvetette a lelkiismereti szabadságot, lábbal tiporta a szülők jogait, a zsarnokság tagadta, hogy az emberi személynek joga van önálló érvényesülésre, képességeinek, hajlamainak, egyéni hivatásának szabad kifejlesztésére. A zsarnokság visszaélésével számol le a demokrácia.

Nagy Imre kormánya nem akarja felszámolni a zsarnokságot. Azért nem engedi szabadon Mindszenty bíborost. A magyar nép viszont nem tágít követel-

⁷ A bíborost nem a szószékről hurcolták el 1953-ban, hanem hajnalban a prímási palotából.

sétől. Elege van a zsarnokságból. Lelki vezetőre van szüksége, aki a kommunistákkal nem alkudozik. A nép követeléseit, jogait megvédi. A magyar nép Mindszenty bíboros azonnali kiszabadítását követeli. Mindszenty bíboros térjen vissza Esztergomba, vegye át a magyar katolikus egyház irányítását!

18.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatónk! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22 óra 30 perctől szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16 és 19 méteres rövidhullámon.

19.00: Hírszolgálat

Ma délután közölték, hogy Bebrits Lajos közlekedésügyi és postaügyi miniszter lemondott. Bebrits ellen a forradalmárok részéről több kifogás hangzott el. A győri nemzeti tanács – mint az egyik nyugati hírügynökség jelenti – igyekszik összehangolni a különböző vidéki városokban megalakult forradalmi tanácsok működését. A tudósító beszámol arról a jelenetről, amely a győri nemzeti tanács épülete előtt zajlott le, amikor a munkások tudomására jutott, hogy Nagy Imre megalakította a Hazafias Népfront kormányát. A munkástömegek izgatottan fogadták a hírt, és csak akkor nyugodtak meg, amikor a győri tanács szóvivője közölte velük, hogy a tanács nem hajlandó tárgyalni a régi rendszerhez tartozó kommunistákkal. A tömeg a szabadságot élte és Nyugat-barát jelszavakat hangoztatott. A nyugati tudósító szerint a Tatán állomásozó hét magyar hadosztály a szabadságharcosok pártján áll.

Egy Budapesten tartózkodó amerikai újságíró szerint Nagy Imre legutóbbi kormányának megalakítása egy napot késett. Ennek oka az volt, hogy többen azok közül, akiknek tárcát ajánlottak fel, nem akartak a kormányban részt venni. Többek között Tamási Áron, a kiváló magyar író is visszautasította Nagy Imre ajánlatát. Egy hírszolgálati ügynökség tudósítója az elmúlt napokban beszélt Nagy Imrével, és azt jelenti Budapestről, hogy Nagy Imre csak nehézségek árán tudja fenntartani pozícióját. Szombaton már le akart mondani. A tudósító hozzáfűzi, hogy a kibontakozás útját még nem lehet látni. Annyi azonban bizonyos, hogy a kommunizmusnak az a fertálya, amely az utóbbi években uralmon volt Magyarországon, egyszer s mindenkorra megsemmisült. Még a szovjet fegyverek védelmében sem támadhat fel újból. A szabadságharcosok egyes csoportjai különböző kívánságokat hangoztatnak, abban azonban mindenki megegyezik, hogy a szovjet csapatoknak ki kell vonulniuk. A vidéki városokban keveset tudnak a budapesti helyzetről.

Egy svájci repülőgép ma gyógyszereket szállított Budapestre. A svájci repülőgép vezetője Bécsbe visszaérkezve kijelentette, hogy a budapesti repülőtér a felkelők kezén van. A svájci pilóta hozzátette, hogy a repülőtéri szolgálat tökéletesen működik. Lövéldőzés zaját nem hallotta Budapest felől.

Az egyik budapesti kórház egy fiatal orvosa ma délből Bécsbe érkezett. [...] A [The] New York Times budapesti tudósítója jelenti. [...] A Győr megyei nemzeti tanács felhívta a budapesti kormányt, hogy félreérthetetlenül és ténylegesen

szüntesse be a harcot, és ezt a rádión közölje az ország népével. A Dunántúl népe egységesen áll Budapest lakossága mellett.

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

A magyar szabadságharc a lengyel lakosság körében mély rokonszenvet keltett. A lengyel diákság külön határozatot hozott a szabadságharcukat vívó magyar fiatalok üdvözlésére. Megmozdult a lengyel munkásság és értelmiség is. A lengyel városokban egyre többen viselik a magyar nemzetiszínű jelvényeket. A varsói Żerań gépkocsigyár munkásai, akik az elmúlt napokban Gomułka oldalára álltak a szovjet vezetőkkel vívott harcban, tegnap tiltakozó gyűlést tartottak, amelyen megbélyegezték a párt tétlenségét a magyarországi fejleményekkel kapcsolatban. A Żerań gépkocsigyár munkásai szégyenletesnek bélyegezték meg a varsói pártközpont magatartását. Ma reggel a Trybuna Ludu, a lengyel kommunista párt lapja cikket közöl a magyarországi helyzetről, amelyben élesen ellentmond a Pravdának. A lap szerint a magyar szabadságharc mögött nem külföldi ügynököket vagy ellenforradalmárokat kell keresni, hanem a kommunista rendszer bűneit. A szovjet csapatok beavatkozása csak még válságosabb helyzetet teremtet.

Varsó. A Zycie Warszawy nevű varsói lap ma hosszú cikket közöl a független lengyel külpolitika szükségességéről. A lap szerint a Szovjetunióval való szövetség egyoldalú külpolitikája helyett olyan külpolitikára van szükség, amely a nemzet érdekein és történelmi hagyományain alapul.

19.10: Reflektor

A forradalom veszélyben.

Ismétlés, elhangzott: 15.10-kor és 17.10-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

19.20: Rendkívüli riport

Kova Kálmán telefonjelentése.

A bécsi sajtó hétfőn megjelenő lapjai óriási címbetűkkel jelentik, Magyarország szabad lesz. A szovjet csapatok eltakarodnak. Az osztrák főváros sajtója a szabadságharcosok magyarországi győzelmének hatása alatt áll. A lapok kiemelik, hogy a vásfüggöny mögött olyan hősiesség ment végbe, amely nemcsak a dicsőséges magyar nemzet, de az egész világ történelmének párját ritkítja. Rámutatnak annak jelentőségére, milyen óriási fontossága van, hogy éppen a magyar nemzet mutatta meg ország-világ előtt a Szovjetunió gyengeségét, erkölcstelenségét és azt, hogy egy maréknyi nép is győzni tud a zsarnokság ellen, ha bátorsága és hite van fellépni.

A lapok bő tudósításban közlik a magyarországi legfrissebb eseményeket. Győrben megalakult a magyar nemzeti tanács – írják a bécsi lapok. Az a ta-

nács – a bécsi lapok szerint – nem hajlandó semmiféle engedményre és félmegoldásra. Nem hajlandó arra sem, hogy a zsarnokság látszatengedményei-
nek hitelt adjon. A bécsi sajtó szerint a győri nemzeti tanács félreérthetetlenül
azt követeli, hogy a rengeteg véráldozat után Magyarország szabad legyen,
és a nép akaratának megfelelően igazi demokráciává váljék, ahol a nemzet to-
vábbi sorsa felől szabad választás dönt.

Az ellenkormány egyik tagja, Szabó György rögtönzött sajtóértekezletet
tartott a Győrben összegyűlt külföldi újságírók előtt. Bejelentette, hogy a győ-
ri nemzeti tanács négy pontban foglalta össze legsürgősebb követeléseit. Elő-
ször: a nyugati minta szerint létesített demokratikus Magyarország. Másod-
szor: hogy az összes pártok részt vehessenek a szabad választáson és az al-
kotmány kidolgozásán. Harmadszor: szabad választások. Negyedszer: fegy-
verszünet, amely során a szovjet csapatoknak minden feltétel nélkül ki kell
takarodnia Magyarországról. A győri nemzeti tanács szóvivője még azt is ki-
jelentette a külföldi sajtó képviselőinek, hogy Magyarország jelenlegi helyzete-
ben a győzelem után sem tart igényt a Nyugat katonai segítségére. Ugyan-
akkor azonban olyan segítséget kér, amely magától értődik. Élelmszert,
kötszereket és vért a sebesülteknek, azonkívül egy olyan rádióadó-berende-
zést, amellyel tájékoztathatják az ország lakosságát a legújabb eseményekről.
Ez azért volna fontos, mert [a szöveg érthetetlen] kétségbeesett kísérletet tesz-
nek, hogy alkotmányos alapon tárgyaljanak a szabadságharcosokkal, akik
hallatlan véráldozat árán a helyzet urává váltak – írják a bécsi újságok. A
kommunisták mindent hajlandók megígérni, hogy a párt uralmát bármiféle
fortélyal tovább fenntartsák. A fortélyok közé tartozik, hogy a Nagy Imre-
kormány a legnagyobb engedményeket tette a szabadságharcosok felé. A bé-
csi lapok kiemelik, hogy ezek az engedmények teljesen átlátszóak, és csak
arra szolgálnak, hogy ideig-óráig meghosszabbítsák a kommunista uralmat.
Így például a Nagy Imre-kormánynak az a bejelentése, hogy az ÁVH-t felosz-
latják, a szabadságharcosok elemi követelése. Nem tekinthető tehát olyan en-
gedménynek, amelynek alapján tárgyalni lehetne. Ugyanilyen gyerekes és ne-
vetséges a Nagy Imre-kormány másik javaslata, amely megígéri, hogy a szov-
jet felségjeleket eltávolítja a zászlókról és épületekről. Ezeket az úgynevezett
felségjeleket, vagyis a sarlót és kalapácsot, a tömeg dühe már régen megse-
misítette. A hegyesalmi határnál olyan nemzetiszínű zászló leng az őszi
szélben, amelyből a sarló és kalapácsos címert a határőrség vágta ki.

A bécsi lapok minden részletében ismertetik a szabadságharcosok magyar-
országi győzelmének megrázó részleteit. Egy tudósítás arról szól, hogy leg-
alább 50 ezer sebesült szorul pillanatnyilag a legsürgősebb orvosi segítségre.
Rendkívül megdöbbenőek a bécsi sajtó azon jelentései, amelyek a szovjet
csapatok átállásáról szólnak.

A Szabad Európa Rádiója több ízben jelentette, hogy bizonyos orosz egysé-
gek az ország területén feltétel nélkül megadták magukat a szabadságharco-
soknak. Ezt most az osztrák főváros lapjainak magyarországi jelentései kiegé-

szítik. A jelentések szerint az ellenállási központokban az ország egész terüle-
tén több ízben előfordult, hogy szovjet egységek egyszerű katonától százado-
sig, megadták magukat, visszavonultak laktanyáikba, és küldöttség útján kö-
zölték, hogy nem hajlandók részt venni a fegyveres küzdelemben.

A hírzárlat Magyarország területén – a bécsi lapok értesülése szerint – to-
vább tart. Ez az oka, hogy a külföld nem alkothat magának megfelelő képet a
jelenlegi eseményekről.

A határon átszivárgó hírek szerint kétségtelenül megállapítható, hogy az
ÁVH szerveit a lakosság népitélet keretében likvidálta. Ugyancsak megállá-
pítható, hogy az ország különböző városaiból küldöttségek indultak Buda-
pestre, amelyek a győztes szabadságharcosok követeléseit viszik magukkal.
A szabadságharcosoknak nincs központi szervezetük, éppen ezért küzdel-
mük az egész világ történelmében példa nélkül áll. Az összekötő kapocs csak
a kommunisták elleni gyűlölet és a szabadság utáni vágy.

Sportkörökből származik a bécsi lapoknak az az értesülése is, hogy Ma-
gyarország a szabadságharc eseményei és a súlyos áldozatok következtében
nem vesz részt az ausztráliai melbourne-i olimpián.

A bécsi lapok megegyeznek abban, hogy a helyzet magyar területen pilla-
natnyilag áttekinthetetlen. Ettől függetlenül a nyugati világ segítése megha-
tározott módon és fokozott erővel nyilvánul meg a magyar nemzet felé.

Mióta kommunista kormány kapitulációra kényszerült, és a Nyugaton köz-
tudomásúvá vált, hogy minden liter tej és minden gramm kenyér a szabadság-
harcosok kezébe került, az adományok száma még megsokszorozódott.

Az osztrák főváros hangulatára alig lehetne jellemzőbb példát találni, mint
azt a bécsi lapot, amely négy drámai felvételt közöl a magyarországi esemé-
nyekről. Ezek a felvételek nem tankokat és lövöldözést ábrázolnak, hanem
emberi sorsokról számolnak be, amelyek mögött kirajzolódik az egész ma-
gyar tragédia körvonala. Az első képen a magyaróvári főorvos látható, amint
elmondja, hogy a kommunisták kézigránatai nyomán még mindig véreznek a
magyaróvári kórházban a sebesültek. A második kép egy határavadászt ábrá-
zol. Sapkájáról már régen letépte a vörös csillagot, és kétségbeesetten kér-
di, mi történt Budapesten lévő családjával. A harmadik képen öreg, töpörödött
aggastyán, Budapestről menekült, amikor a kormánycsapatok kezén volt a
hatalom. Megrázó részleteket közöl a fővárosban végbement harcokról.

A bécsi lapok hétfői kiadásai feltűnő helyen hozzák azt a magyarországi
hírt, hogy a szabadságharcosok elsőrangú követelése a szovjet csapatok azon-
nali kitakarodása.

A szabadságharcosok kijelentették, hogy nem tüzelnek a kommunista csa-
patokra, de követelik, hogy az orosz egységek minden feltétel nélkül hagyják
el az ország területét. A győztes szabadságharcos nemzet szovjet katonákat
még magyarországi laktanyákban sem hajlandó eltűnni, és követeli, hogy vo-
nuljanak vissza az ország határán túlra.

Különtudósítónk, Kova Kálmán ma délben érkezett telefonjelentését hallották arról, mit ír a magyarországi eseményekről az osztrák sajtó.

Most pedig hallgassák meg grazi tudósítónk legújabb híreit.

A szentgotthárdi járásból és a környező községekből több magyar jött át az osztrák oldalon lévő Heiligenkreuzba. Elmondták, hogy a falusiaknak mindenütt első dolguk volt a községi tanács épületében talált papírokat kihordani és elégetni az udvaron. Elmondták, hogy a győri rádió felhívása értelmében ma választják meg az új községi tanácsokat. A hírhozó közlése szerint az új tanácsokban a kommunisták is benne vannak, de csak azokban a községekben, hol emberségesen viselkedtek. A győri rádió felhívása értelmében az újonnan megalakuló községi tanácsok első rendelkezése arra irányul majd, hogy a jövő évi termés biztosítása érdekében az őszi munkálatokat késedelem nélkül elvégezzék.

Az osztrák területre átjött magyarok híreiből tiszta képet lehet kapni a szentgotthárdi helyzetről. Az általános sztrájk tart. Szentgotthárdon sztrájkol minden gyár, a kisipari termelőszövetkezetek munkásai és a magánkisiparosok sem dolgoznak. A győri rádió utasításait végrehajtják. A szentgotthárdiak szombat reggel lerombolták az orosz emlékművet. Vonatközlekedés van, de a vonatok nem menetrendszerűen közlekednek. Ha összeverődnek az emberek és egy irányba akarnak utazni, onnan indítanak egy vonatot. Tegnap például Nagykanizsáról érkezett egy vonat Szentgotthárdra. Utasai elmondták, hogy Nagykanizsán a tüntetők agyonverték az állomásfőnököt, mert vonakodott az állomás épületéről a vörös csillagot levérni. Szentgotthárdnál a határon sem magyar katoná, sem határőr nem látható, semmiféle őrség nincs. A drótokat felszedik és elszállítják. Heiligenkreuzból jelenti tudósítónk, hogy szombaton este a rábafüzesi őrs katonái és több rábafüzesi lakos átjöttek barátkozni az osztrákokkal. A katonák nemzetiszínű karszalaggal járnak, a sapkájukon is nemzetiszínű szalag van, csillag helyett. Éjfél utánig maradtak Heiligenkreuzban, aztán hazamentek a rábafüzesi őrsre. Tegnap sok száz osztrák látogató tódult a határ mentére. Átmentek Magyarországra rokont látogatni, vagy áthívták őket osztrák területre és Heiligenkreuz vendéglőiben beszélgettek velük. Az egész környéken, magyar és osztrák területen egyaránt nyugalom és felszabadult boldogság uralkodott.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

19.35: Az általános sztrájk jelentőségéről

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: 13.25-kor és 16.35-kor.

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZAT! ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYÓZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

19.45: Dulles külügyminiszter legutóbbi beszéde

Ismétlés, elhangzott: 15.20-kor és 17.50-kor.
MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL! A MENEDÉKJOGON KÍVÜL GONDOSKODJATOK MEGÉLHETÉSÜKRŐL IS MAGYAR VENDÉGSZERETETTEL! EZT KÍVÁNJA A HAGYOMÁNYOS MAGYAR LOVAGIASSÁGI!

19.55: Rendkívüli falusi adás

Agrárius üzenete.

Ismétlés, elhangzott: 13.45-kor, 15.55-kor és 17.35-kor.

20.00: Hírszolgálat

A győri nemzeti tanács – mint az egyik nyugati hírgyűnökség jelenti – igyekszik összehangolni a különböző vidéki városokban megalakult forradalmi tanácsok működését. [...] A miskolci és nyíregyházi munkástanács a miskolci rádióban közleményt ismertetett. A Borsod megyei munkásság és diákság a közleményben követeli a szovjet csapatoknak nemcsak Budapest területéről és nemcsak saját támaszpontjaikra való azonnali visszavonását, hanem az ország területének haladéktalan elhagyását is. Ezenkívül azt kívánják, hogy minden, a Rákosi-rendszert kiszolgált talpnyaló és kompromittált minisztert távolítsanak el. Ma délután közölték, hogy Bebrits Lajos közlekedésügyi és postaügyi miniszter lemondott. Bebrits ellen a szabadságharcosok részéről több kifogás hangzott el.

Az egyik budapesti kórház egy fiatal orvosa ma délben Bécsbe érkezett. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...] Gaitskell, a brit munkáspárti ellenzék vezére kijelentette, hogy Anglia népét mélyen megrendítette a szovjet harcok és csapatok bevetése fegyvertelen magyar tömegek ellen. Az angol nép a legmélyebb rokonszenvvel tekint mindazok felé, akik a harcokban megsebesültek. Gaitskell az angol alsóház összes pártjainak lelkes éljenzése közben emelt hangon kijelentette, hogy az angol nép nevében csodálattal adózik a magyar nép bátorságának. Egy egész nemzet áll harcban, hogy kivívja a függetlenségét és politikai jogait. Az angol Munkáspárt vezére végül annak a reményének adott kifejezést, hogy a szovjet csapatok gyorsan kivonulnak Magyarországról.

A segítség a világ minden részéből özönlik Magyarországra felé. [...] Egy olasz személyszállító repülőgép ugyancsak Bécsbe érkezett, fedélzetén gyógyszerrel. A szentatya elrendelte, hogy azonnal indítsanak útnak négy vagon élelmiszert és gyógyszert Magyarországra. Torinóból egy mozgókórház indul a határra. [...]

Róma. Az olasz fővárosban ma 50 ezer főnyi tömeg tüntetett a magyar szabadságharcosok mellett. Az ötórás tüntetésen a tömeg bejárta Róma belvárosának utcáit. A tüntetők között nagy számban voltak diákok, akik Szabad választásokat követelünk Magyarországon! és Szabadságot a mártíroknak! feliratú táblákkal vonultak fel. A közlekedés az olasz főváros központjában órákon át megbénult. Számos tüntető nemzetiszínű magyar zászlókat lengetett. A tömeg fölvonult a [L']Unitának, az olaszországi kommunista párt központi lapjának szerkesztősége elé is és egy vörös zászlót égetett el az épület előtt.

Varsó. Wyszyński lengyel bíboros, akinek kiszabadulását hivatalosan tegnap jelentették be Varsóban, ma első ízben jelent meg a nagy nyilvánosság előtt. A lengyel katolikus egyház feje a varsói prímási palota balkonján megjelent, és üdvözölte az ujjongó tömeget. Wyszyński bíboros rövid beszédében a lengyel probléma nyugodt megfontolására szólított fel, és arra kérte a hívőket, hogy ne tüntessenek. Lengyelország prímása ma fogadta a lengyel püspöki kart. Később a lengyel katolikus hívők küldöttsége is megjelent a prímási palotában.

20.10: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése.

Ismétlés, elhangzott: 15.30-kor és 18.35-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSZE MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI.

20.20: Rendkívüli riport Párizsból

Ismétlés, elhangzott: 16.20-kor.

20.29: Felszólítás a határvédelmi szervekhez

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 16.19-kor, 17.19-kor, 18.58-kor, 19.54-kor, 20.49-kor és 23.34-kor, valamint október 29-én 00.28-kor, 01.44-kor, 03.29-kor, 07.19-kor, 08.29-kor, 16.19-kor, 16.34-kor és 17.34-kor.

20.35: „Őrzők, vigyázzatok a strázsán!”

A magyar írók dicsőségéről és felelősségéről.

Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

20.45: A magyar szabadságharc programja

Janus politikai kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor és 17.40-kor.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLÁSZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

20.55: A magyar rádióadások zavarásáról

Nótárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 13.20-kor és 15.50-kor.

21.00: Hírszolgálat

A Borsod megyei munkásság és diákság a közleményben követeli a szovjet csapatoknak nemcsak Budapest területéről és nemcsak saját támaszpontjaikra való azonnali visszavonását, hanem az ország területének haladéktalan elhagyását is. [...]

Moszkvából jelentik. Szepilov külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert. Szepilov nem volt hajlandó nyilatkozni arról, hogy a szovjet csapatok elhagyják teljesen Magyarországot, amint azt Nagy Imre több nyilatkozatában kilátásba helyezte. Zsukov szovjet hadügyminiszter hangoztatta, hogy a szovjet csapatok kivonása magyar területről olyan kérdés, amelyben csak a varsói paktum tagállamai hozhatnak döntést közös megegyezés alapján.

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...] Bains konzervatív képviselő kijelentette, hogy a magyar békeszerződésben külön biztosítékokat foglaltak be a szabad választásokra és az emberi jogok betartására. A képviselő felszólította az angol kormányt, hogy lépjen érintkezésbe az Egyesült Államokkal és a Szovjetunióval a magyar békeszerződésben foglalt ígérek betartása érdekében. Az angol külügyminiszter a vita végén hangoztatta, hogy a brit kormány tovább foglalkozik a magyarkérdéssel. Nagy-Britannia azt reméli, hogy az események a szabad véleménynyilvánítás biztosításához vezetnek Magyarországon. Gaitskill, a brit munkáspárti ellenzék vezére kijelentette, hogy Anglia népét mélyen megrendítette a szovjet harckocsik és csapatok bevetése fegyvertelen magyar tömegek ellen. [...]

Ma délután közölték, hogy Bebrits Lajos közlekedésügyi és postaügyi miniszter lemondott. Bebrits ellen a szabadságharcosok részéről több kifogás hangzott el.

A miskolci rádió ma délután bejelentette, hogy ma temették el Miskolc halottait. Azokat a fiatalokat, akik az igazságért és jobb jövőért adták életüket. A bemondó tetemre hívta Rákosit és Gerőt, és őket tette felelőssé az áldozatok haláláért.

Az osztrák hatóságok óvó intézkedéseket tettek a határ mentén. Az osztrák-magyar határ vonalát apró vörös-fehér zászlókkal jelölték meg, hogy mindenki bármely oldalról jöjjön is, lássa, merre húzódik a határ. A határvonal mögött biztonsági övezetet létesítettek. Az osztrák belügyminiszter meghozta az intézkedéseket az esetleges menekültek fogadására. A bécsi rádió ma délutáni adása szerint alig lehet kétség afelől, hogy vidéken mindenütt a

szabadságharcosok gyakorolják az uralmat. Azt még nem lehet tisztán látni, hogy a szabadságmozgalomnak van-e egységes vezetője, és az egyes csoportok követelései mennyire vannak összhangban egymással. Annyi bizonyosnak látszik, hogy a szabadságharcosok túlnyomó többsége nem hajlandó olyan kormányt elismerni, amely moszkvai bábkormánynak minősíthető. A budapesti rendszer bécsi követségének épületére ma új zászlót tűztek ki, amelyről hiányzik a szovjet jelvény. A Magyarország megsegítésére megindult akció egyre nagyobb arányokat ölt egész Ausztriában.

A budapesti kormány hágai nagykövetségének épületét ismeretlen tettesek ma festékekkel és kátránnyal bemázolták. A követségi épület őrizetét most megerősítették.

Az angol délutáni lapok változatlanul vezető helyen foglalkoznak a magyar nép szabadságharcával. Az Evening Standard A szabadságharcosok győzelme cím alatt megjelent vezércikkében megállapítja, hogy a magyar nép történelmet csinált. A szabadságharcosok megmutatták, hogy a kommunista zsarnokuralom még akkor is megdönthető, ha a kegyetlen elnyomásra óriási katonai erő áll rendelkezésre. Moszkva bábjainak Magyarországon tíz év alatt rendelkezésükre, de minél tovább tartott a diktatúra, annál jobban erősödött a nemzet ellenállása a rendszerrel szemben. Moszkva urai azt állították, hogy fasiszták és bűnözők a felkelők. Az elmúlt napok eseményei meggyőzték az egész világot arról, hogy az egész magyar nemzet fogott fegyvert a gyűlölt erőszak és a titkosrendőrség ellen. Az Evening News [a] Szabadság és igazság címet adta vezércikkének. Hangoztatja, hogy Magyarország szabadságharcát vívja, de a harc az egész világ szabadságáért folyik. A csodálatra méltó magyar hősöknek tudniuk kell, hogy az angol nép, a sajtó és a rádió az igazságot hangoztatva mellettük áll.

21.10: Gallicus széljegyzetei

A budapesti honvédelmi minisztérium az imént kommunikét tett közzé, amely azt mondja, hogy a budapesti ellenállási csoportok megegyezéses alapon megkezdik fegyvereik átadását a szovjet egységeket felváltó magyar csapatoknak. Ez a kommuniké első része. Hazug és perfid első szavától az utolsóig. Mert nem hihető, sőt teljesen lehetetlen az, hogy a budapesti ellenállás, amely a legújabb jelentések szerint 15 ezer halottat követelt, leadná fegyvereit a legyőzött, megfutamodott vörös reakciónak. Különösen nem hihető ez az állítás azért, mert a budapesti ellenállók nagyon jól tudják, hogy a szovjet szuronyok által tartott budapesti kormányzat tegnap délben milícianak öltöztette át az ÁVH-t, és így fegyvereit a forradalom legádázabb ellenfelének, könyörtelen hóhéranak szolgáltatná ki. És azért is hihetetlen ez a hír, mert a szabadságharc csak katonailag győzött, politikai céljait távolról sem érte el, sőt ezekhez alig közeledett. Az ország élén ugyanaz a csoport irányít, amely a nemzetre szabadította vérebeit és idegen zsoldosait, amely az ostromállapot romjait varázsolta elő újból a fővárosban, amelynek léte egyértelmű az ön-

kényuralom folytatódásával és a nemzeti balsors fenntartásával. Misztifikáció ez a kommuniké, amelynek egyetlen célja megtéveszteni a győzedelmes forradalmat, elveszejtetni vele azt a diadalt, amelyet a barikádokon kiharcolt.

De ez még semmi. Mert a honvédelmi minisztérium közleménye így folytatódik: „A fegyverek leadása után 24 órán belül megkezdődik a szovjet egységek kivonása Budapestről.” Íme, a vérforraló taktika, a vérét hullajtó nemzet félrevezetésének, becsapásának nyílt bevallása. Tegnap, amikor szorultukban meghirdették tűzszünetet rendeletüket, bejelentették, hogy az ázsiai kötelékek azonnal elvonulnak a fővárosból. Erre elhallgatott a puskaropogás. 24 órával utóbb már arról szól a nóta, hogy a szovjet csapatok elvonulnak majd, ha a fegyverletétel megtörtént. Az történt, amit mondtunk. Az a klikk, amely hajlandó volt a népakaratot akár ezer meg ezer halál, akár a főváros romba döntése, akár az egész ország legázolása árán elfojtatni, csak hogy hatalmon maradjon, nem bírta erővel a nemzettel szemben. Erő helyett tehát következett a mindenre elszánt stratagéma. Csatlakozott a forradalomhoz, kitűzte a Kossuth-címet, tetőtől talpig teleaggatta magát kokárdával, ÁVH-s bakóit átöltöztette nemzeti milicistáknak, és ez álarc alatt beférkőzve a szabadságharcosok soraiba, megpróbálja a nép ellenállását megtörni, akarátának és mártíriumának értelmét meghamisítani. Pontosan ezt jósoltuk: ha a forradalom beleesnek ebbe a csapdába, elveszne minden vívmány és megmaradna a szovjet csizma.

FIATALOK, MUNKÁSOK, HARCOSOK! HISZTEK APRÓ ANTAL, MOLNÁR ERIK ÉS A TEGNAPI SZTÁLINISTÁK ŐSZINTESÉGÉBEN ÉS NEMZETI FORRADALMÁBAN?

21.20: Részletes tudósítás az ENSZ BT üléséről

Az eddig elhangzottak összefoglalása, a delegátusok beszédeinek ismertetése a hírügynökségi jelentések pontos adatai alapján.

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZATI ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYŐZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

21.35: Rendkívüli riport

A római magyar követség kapujáról reggel eltávolították a népi demokratikus címet és felírást. Rövid idő múlva az utcai járőrelők óriási ordítózásra és hangzavarra lettek figyelmesek. Benéztek a követség udvarára, ahol Szabó követ ordított magából kikelve. Nem sokkal azután két ember újra felszögezte az éppen eltávolított táblát. A követségről érkező hírek szerint a római magyar követség két pártra szakadt. Az egyik az emeleti helyiségekben, a másik a földszinti termekben tanácskozik. A reggeli események a két párt egymással való küzdelmét mutatják. A Római Magyar Akadémia épülete kihalt. A követségi tisztviselők ott lakó családjai, ismerős kommunistákhoz a városba

költöztek, a férfiak pedig a követségen tartózkodnak, állandó készenlétben. Mandula elvtárs, a magyar kereskedelmi delegáció vezetője magához véve az 5-6 millió lírát tartalmazó pénztárt, ismeretlen helyre távozott. A delegáció másik két tagja kétségbeesve kutatja városszerte. Római magyar körökben máris szárnyra kapott a mondás: kidőlt a fa mandulástól.

Az olasz fővárosban egyre-másra érkeznek a hírek a tüntetésekről, amelyeket tegnap országszerte a nagyvárosokban tartottak. Triesztben a diákság vezetésével nagy tüntetés volt tegnap a magyar ügy mellett, utána könyörgő istentiszteletet tartottak a hatóságok és a katonaság képviselőinek részvételével. Torinóban az ifjúság a Kossuth Lajos-emléktáblához vonult és megkoszorúzta. La Pira, Firenze népszerű polgármestere felhívta a világ valamennyi városának polgármesterét, hogy indítsanak akciót a budapesti lakosság megsegélyezésére. Genovában a város diáksága Mazzini szobra elé vonult. Kossuth Lajos nagy olasz barátjának emlékműve előtt fejezték ki lelkes beszédekben együttérzésüket a magyar szabadságharcosokkal. Rómában megindult a véradás a magyarországi harcok sebesültjei számára. A véradó központ előtt sorban állnak a római magyarok. Sokan magukkal hozták olasz barátaikat is. Egytől egyig eljöttek a lengyel frontharcosok. A sor egyre hosszabb lett, egyre többen csatlakoznak hozzá a járőkelők közül is. Római tudósítónk ma délelőtt egy kínai katolikus papot is látott a sorban állni, amint arra várt, hogy vérét adhassa a magyar szabadságharc áldozatainak. A római vöröskeresztes központba özönlenek az adományok. Az önkéntes csomagolók alig bírják lépést tartani a csomagolással és rendezéssel. Az adományok első része holnap reggel indul egy öt vagonból álló segélyvonattal a magyar határra. Holnap reggel Rómában, a lengyel templomban ünnepi szentmisét mondanak a magyarországi szabadságharc elesettjeiért. Az istentiszteleten részt vesznek a vatikáni és olasz kormány mellett akkreditált diplomáciai testület tagjai is.

MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL! A MENEDÉKJOGON KÍVÜL GONDOSKODJATOK MEGÉLHETÉSÜKRŐL IS MAGYAR VENDÉGSZERETTEL! EZT KÍVÁNJA A HAGYOMÁNYOS MAGYAR LOVAGIASSÁG!

21.50: Nagy Imre tűzszüneti felhívásáról

Kovács Zoltán szól a parasztokhoz.

Parasztok! Magyarok! A kormány, Nagy Imre kormánya úgy ítélte meg a helyzetet, hogy a harc további folytatása számára végzetes lehet. Nagy Imre pontosan látja, hogy a forradalmi erők vagy teljesen legyőzik és megsemmisítik a párt irányítása alatt álló karhatalmi alakulatokat, és vele együtt elsöprik őt is kormányával, vagy újabb szovjet csapatokat kénytelen hozatni az országba. Ezért adta ki az utasítást a tüzelés beszüntetésére. Hős fiaitok, a szabadságharcosok azonban világosan látják, miről van szó. Átlátnak a kormány, Nagy Imre

megtévesztő szándékú taktikáján, és ezért állnak továbbra is a vártán. Makacsul ragaszkodnak a kiharcolt állásokért, az elért eredményekért, és ragaszkodnak fegyvereikhez. Magatartásuk legfőbb elve ma sem más, mint hogy ne folyjon testvérharc. De azt is tudják, hogyha egy pillanatra is elalszik tisztánlátásuk, egy lépést is hátrálnak, Nagy Imre rendszerében ismét az átkos emlékü múlt [sic!]. Vállalniuk kell azonban a harcból rájuk eső részt azoknak is, akiknek nem jutott fegyver. Akik ma házaikból szívszorongva lesik az eseményeket. Jól tudom, hogy én legutolsónak mondhatom ezt, mégis mondom, mert úgy érzem, ebben a helyzetben ez a kötelességem. Azt tartom feladatomnak, hogy tájékoztassalak benneteket a helyzetről, hogy világosságot gyűjtsak a zűrzavarban, és segítségetekre legyek az elért eredmények megtartásában.

Melyek az elért eredmények? Összefüggő nagy vidékeken, több vármegyei területen megszűnt a kormány közvetlen irányítása. A közigazgatás felbomlóban van. A pártszervezet oszlóban, a kormány nem ura a helyzetnek. A Kossuth rádió ugyan beszél, a Szabad Nép, a lapok megjelennek. Szervezetek nyilatkoznak, de ki hallgat ma már ezekre? Kinek beszélnek ezek? Igaz, megpróbálják megtéveszteni a közvéleményt. Nagy Imre és kormánya megkísérli kisajátítani a szabadságharcot, a forradalmat, mintha legalábbis azért folyt volna a drága magyar vér, hogy átmentse a kommunizmust javított kiadásában, legszörnyűbb formájában. De ki hisz még azoknak, akik éveken keresztül félrevezették a népet? A kormány tehát hatalmát veszítve, ismét csak hazugsággal és fondorlattal igyekszik menteni helyzetét. Fűt-fát ígér. Kisajátítja a forradalmi ifjúság követelését, mindazt, amire az ország vágyik. A valóságban így akarja visszacsempészni a keserű emlékü múltat. Ezért hát éberen vigyázatok a kivívott szabadságra, az elért eredményekre. Ezek közül a legfontosabb, hogy ebben a bizonytalan helyzetben módotok van a közigazgatás újjászervezésére. Módotok van arra, hogy azokat az embereket bízzátok meg falutok, községetek sorsának irányításával, akikben valóban megbíztok. Az új paraszti tanácsok valóban sorra alakulnak. De vigyázatok, nehogy ismét azok szervezzék meg az új közigazgatást, akik a régit is vezették! Vigyázzatok, nehogy közétek férközzenek ismét a párt megátalkodottai, hogy adott pillanatban újból kezükbe kaparintsák a község életének irányítását. Új, teljesen új paraszti tanácsokra van szükség, egészen új emberekkel.

22.00: Hírszolgálat

A Szabad Győr Rádiója ma esti adásában a budapesti rádió közlésével ellentétben bejelentette, hogy a főváros lakossága még mindig fegyverrel kezében harcol szabadsága kivívásáért. Pécsi, dorogi, tokodi, tatabányai, tatabírói és miskolci munkástanács azt a határozatot hozta, hogy addig nem termélnék szén, amíg Magyarországról az utolsó szovjet hadosztályt ki nem vonták. A munkástanács az összes bányászokat sztrájkra hívta fel, a független, szabad Magyarország kivívása érdekében. A Győr megyei nemzeti tanács felhívta a budapesti kormányt, hogy félreérthetetlenül és ténylegesen szüntesse be a harcot, és ezt

a rádió közölje az ország népével. [...] Bécsből érkező hír szerint a budapesti kormány bécsi követségének személyzeté átállt a szabadságharcosok oldalára. A követség épületére felhúzták a nemzetiszínű zászlót. A budapesti kormány hágai nagykövetségének épületét ismeretlen tettesek ma festékekkel és kátránnyal bemázolták. A követségi épület őrzését most megerősítették.

A segítség a világ minden részéből özönlik Magyarországra felé. [...]

Moszkvából jelentik. Szepilov külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

Párizs. A Force Ouvrière elnevezésű francia szocialista szakszervezeti szövetség felhívta tagjait, hogy a Szovjetunió párizsi nagykövetsége előtt tartsanak tömeggyűlést, és ezen juttassák kifejezésre felháborodásukat a szovjet csapatoknak a magyarországi beavatkozásuk miatt.

Jeruzsálem. Az izraeli hadsereg átlépte az egyiptomi határt, és több mint 100 km mélységben behatolt az országba.

22.10: Reflektor

A forradalom veszélyben.

Ismétlés, elhangzott: 15.10-kor, 17.10-kor és 19.10-kor.

22.19: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy a 16 méteres rövidhullámon adásunkat most befejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 19, 25 és 41 méteres rövidhullámon. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

22.20: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése. Ismétlés, elhangzott: 15.30-kor, 18.35-kor és 20.10-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTÉTEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

22.30: Nemzetközi sajtószemle

Nagy meglepetésre a svájci kommunista párt hivatalos lapja, a Voix Ouvrière a felkelők jogos követelése mellett foglalt állást, bár részletesen ismerteti a lap a szovjet delegációnak a Biztonsági Tanácsban elmondott beszédét is. A Gazette de Lausanne vezércikkének címe: Szabad választásokat! A cikkíró meggyőződése szerint Magyarországon addig nem áll helyre a rend, amíg a szovjet csapatok elvonulása után nem tartanak általános, titkos választást. Minden politikai találgatás korai. Szavazáson kell megkérdezni a szabadságát kivívott népet, hogy mit akar – írja a lap. A Tribune de Genève felteszi a kérdést: Va-

jon kinek a kezében van a hatalom? Nagy Imre kormánya csak Budapestet és e körül mintegy 50 kilométer sugarú körzetet ellenőriz. Ennek a körnek őrzői a szovjet páncélosok. A magyar kormány tehát fogoly. Az ország több része viszont a szabadságharcosok kezén van. Első lépés tehát a szovjet csapatok kivonása – azután a magyar nép eldöntheti, szabad választások útján, hogy kié legyen a hatalom.

A Die Tat is a legnagyobb elismerés és meghatódottság hangján emlékezik meg a magyar hősökről. Hírmagyarázója megemlíti, hogy a Biztonsági Tanács összehívásának, tehát a nyugati nagyhatalmak gyors akciójának is nagy szerepe van abban, hogy a Szovjetunió enyhítette katonai beavatkozását. Lehet – írja a lap –, hogy mindez a Szovjet részéről csak taktika és passzív magatartásával tárgyalanná akarja tenni a Biztonsági Tanács elé terjesztett panaszt. A lap felelete erre a problémára: „Ez a játék azonban nem sikerülhet. Magyarország határain belül megmozdult a magyar nép, a határokon kívül pedig az egész szabad világ örködik, hogy a szabadságharcosok forradalma ne legyen diplomáciai játék áldozata.”

A skandináviai országok sajtója, elsősorban a svéd újságok, két nap óta jóformán másról sem írnak, csak a magyarországi eseményekről. A nagyobb stockholmi napilapok tudósítót küldtek Magyarországra. Közülük négy vízum nélkül is átvitt a határon. Riportjaik már megjelentek. Az egyiknek, az Aftonbladet tudósítójának sikerült egy autóbusszal lejutnia Dél-Magyarországra. Beszért Zalában a munkásokkal, akik elmondták, hogy hallották a rádióban Nagy Imre felszólítását a munka felvételéről. „Eszünkbe” sincs – mondták a munkások –, nem szolgáltatunk olajat és benzint az orosz tankoknak!” Valamennyi újság szombaton és vasárnap, valamint a mai napon vezércikket közöl a magyarországi eseményekről. A skandináv sajtóból egészen szokatlanul dicsérő, mélységesen együttérző és a legnagyobb csodálattal kifejező szavakkal írják le a magyarok hősiessége és a magyar nép elszántsága iránti csodálatukat. Ugyanekkor megvetéssel írnak a Szovjetunióról. A Dagens Nyheter, a legnagyobb skandináviai újság felveti a kérdést: Vajon a magyarországi események után Bulgaryin és Hruscsov jövő év elejére ígért stockholmi látogatása egyáltalán elfogadható-e? Szükségünk van-e nekünk arra, hogy tömeggyilkosokkal fogjunk kezét?

Mielőtt az angol délutáni lapok vezércikkeit ismertetnénk, még megemlíti a Manchester Guardian magyarországi tudósításának egyik részletét. A lap tudósítója és egy tizenhét éves magyar lány között a következő párbeszéd folyt le: „Mit gondol a magyar nép a most hozott áldozatról? – kérdezte az újságíró. – Azt gondolják, hogy ha felhívják a világ figyelmét erre, ami történik, kikényszerítik az oroszokat az országból – válaszolta a lány és nyomban feltett ő is egy kérdést: És mi az érzése az angol népnek? – Az angol újságíró azt mondta: először mindenki meglepett volt, majd a bámulat érzése következett, és nagyon gyorsan, mintha vissza akarná vonni, amit eddig mondott, hozzá-

tette: mindenekfelett nagy büntudatot éreztünk. A lány rögtön rávágta: Van is miért büntudatot érezniük – és elfordult.” [...]

Az Evening News vezércikkéből idézünk most: Budapesten a rút Sztálin-szobrot ledöntötték. Feltörték a börtönkapukat és győznek. Mit teszünk mi Nyugaton? A rokonszenv, a Vöröskereszt-segély, a Biztonsági Tanács összehívása mind nagyon szép dolog. Elég-e ez vajon? A magyarság segítségével alkalom nyílik a kommunizmus hazugságainak megállítása. A BBC-nek minden rendelkezésére álló adásában szüntelenül tudatnia kell a világgal az igazságot. A BBC-ről tudott dolog, hogy igaz, becsületes és megbízható híreket sugároz. Magyarországon az egész nép legnagyobb szabadságharcát vívja, mások szabadságáért is. Harcol a mi szabadságunkért is, nem csak a magáért. A csodálatra méltóan bátor embereknek tudniuk kell, hogy az angol rádió az igazságot hangoztatva mellettük áll és ezt tudatja az egész világgal.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZE-
TEKBE! ÉLJETER VELE! EZT VÁRJÁ TÖLETEK A HAZA!

22.40: A jog és erkölcs forradalmáról

Beszél: Nótárius. Ismétlés, elhangzott: 10.20-kor, 12.50-kor és 14.55-kor.
A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSZT MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI.

22.45: Wyszyński bíboros visszatért Varsóba. Hol van Mindszenty bíboros?

Ismétlés, elhangzott: 18.55-kor.

22.50: Nagy Imre tűzszüneti felhívásáról

Kovács Zoltán szól a parasztokhoz.

Ismétlés, elhangzott: 21.50-kor.

23.00: Hírszolgálat

A Szabad Győr Rádiója ma esti adásában a budapesti rádió közlésével ellentétben bejelentette, hogy a főváros lakossága még mindig fegyverrel kezében harcol szabadsága kivívásért. [...] A budapesti rádió bejelentette, hogy Ausztria hajlandó közvetíteni a magyarországi vérontás megszüntetése érdekében. A rádió közlése szerint Ausztria állandó ENSZ-delegátusa levélben közölte az osztrák kormány elhatározását Hammarskjöld ENSZ-főtitkárral. Tito jugoszláv államfő levelet intézett a magyarországi kommunista párthoz, a további vérontás beszüntetése érdekében. Tito a levelet mint a jugoszláv kommunista párt főtitkára írta alá.

Egy Budapestről az osztrák fővárosba érkezett 19 éves orvostanhallgató elmondotta, hogy Budapesten még mindig sok a temetetlen holttest, és a kórházak zsúfolva vannak sebesültekkel. Az üzletek előtt hosszú sorok állnak élelmiszerekért. A készletek kifogyóban vannak. A fiatal lány, aki kötszerekért és gyógyszerekért jött teherautón Ausztriába, elmondotta még, hogy útközben ávósok lőttek rájuk. A magyar főváros budai és pesti oldala között nincs összeköttetés. A telefon nem működik. A harcokban legnagyobb részt fiatal fiúk és lányok vettek részt, akik petróleumos palackokból készített robbanóanyagokkal küzdöttek a szovjet tankok ellen.

New York. Radford⁸ tengernagy, az amerikai nagyvezérkar főnöke nyilatkozott a magyar nép szabadságharcáról. Hangoztatta, hogy a magyarországi véres események tanúsága szerint Moszkva urai nem rettennek vissza katonai erő alkalmazásától, ha azt szükségesnek tartják. A magyar szabadságharc megmutatja, hogy a Szovjetunió megkísérelte imperialista hódításait és a kommunista vezetés alatt álló országok nyomorát elleplezni. A magyarországi drámai események megmutatták a magyar nép szabadság utáni mélyes vágyakozását.

Moszkvából jelentik. Sepilov külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

Párizs. A Force Ouvrière elnevezésű francia szocialista szakszervezeti szövetség felhívta tagjait, hogy a Szovjetunió párizsi nagykövetségének épülete előtt tartsanak tömeggyűlést, és ezen juttassák érvényre felháborodásukat a szovjet csapatok magyarországi beavatkozása miatt. A francia szállítómunkások hasonló tiltakozó gyűlést terveztek. A késő esti órákban a francia rendőrség és egyéb biztonsági alakulatok erősen felfegyverzett csoportjai felsorakoztak a szovjet nagykövetség előtt, hogy az esetleges támadásoktól megvédjék. A szakszervezeti szövetség tagjából álló tömeg Halál az oroszokra! kiáltással meg akarta közelíteni a nagykövetséget, a rendőrség azonban szétoszlatta a tüntető [tömeget].

23.10: Gallicus széljegyzetei

Ismétlés, elhangzott: 21.10-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSZT MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI.

⁸ Arthur William Radford (1896–1973) tengernagy.

23.20: New York-i tudósítás az ENSZ BT üléséről (A 17.20-kor elhangzott műsor folytatása.) Kedves hallgatónk! A következőkben befejezzük részletes New York-i tudósításunkat az ENSZ Biztonsági Tanácsának vasárnap estétől hétfő hajnalig tartott rendkívüli üléséről, amelyen az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország indítványára megkezdtek a magyarországi helyzet megvitatását.

Már majdnem éjjel fél egy óra volt, amikor Nemzeti Kína megbízottjára, Csiang Ting-fu nagykövetre került a sor, aki kijelentette, hogy a Biztonsági Tanácsnak parancsolólag szükséges foglalkoznia a magyarországi helyzettel. A többi között ezt mondta: Ami most ott történik, bizonyítja, hogy Magyarország szabadságszerető népe nem törődik bele a szovjet uralomba. Kína is szovjet támadás áldozata, és ezért a kínai nép szíve egész szeretetével fordul a szabadságáért harcoló magyar hazafiak felé. A magyarországi események újabb példáját szolgáltatják a világszerte jól ismert kommunista támadásnak. A továbbiakban emlékeztette a Biztonsági Tanácsot a Nemzeti Kína korábbi figyelmeztetéseire, hogy az élet kemény tényei mégis meg fogják győzni a világot a kommunizmus veszélyéről.

Ronald Walker Ausztrália nagyköveti rangban lévő képviselője szólalt fel ezután. Miután megállapította, hogy a Biztonsági Tanácsnak igenis joga van megvizsgálni a magyar ügyet, kijelentette: Ausztrália közvéleményét megdöbbenetette, hogy szovjet erőket vetettek be a magyar nép harcának kíméletlen elnyomására. Reméljük, hogy azok a jelentések, amelyek további szovjet magyarországi behatolásáról szólnak, alaptalanoknak bizonyulnak.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

23.35: Nagy Imre vasárnapi beszédéről

Balogh Balázs kommentárja. Ismétlés, elhangzott: 14.45-kor, 16.10-kor és 18.10-kor.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

23.45: A szovjet csapatkivonásról

Balogh Balázs kommentárja. Hallották, kedves hallgatónk, a hírt, hogy Szepilov szovjet külügyminiszter nyilatkozott Moszkvában a magyarországi szovjet beavatkozásról. A Szovjetunió külügyminisztere kijelentette, a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert. Arról, hogy a szovjet csapatok elhagyják-e valamikor Magyarországot, a szovjet külügyminiszter nem volt hajlandó nyilatkozni. Erről Zsukov hadügyminiszter tett szándékosan zavaros, de nagyon jól érthető nyilatkozatot. A hadügyi-

niszter kijelentette, hogy a szovjet csapatok kivonása magyar területről olyan kérdés, amelyben csak a varsói paktum tagállamai dönthetnek közös megegyezés alapján.

Kedves hallgatónk, a hazugságok manapság még rövidebb életűek, mint rendesen. Nagy Imre alig pár órával ezelőtt bömböltette szét Budapesten, hogy a szovjet csapatok azonnal kitakarodnak Budapestről, most már csak a felkelőkön múlik, hogy a gyilkosok eltakarodjanak. Később jelentették, hogy a felkelők hanyatt-homlok rakják le a fegyvert, és mihelyt Münnich Ferenc új ÁVO-ja átveszi a hatalmat, úgy eltűnnek, mintha ott sem lettek volna. Az ígéretes túlságosan átlátszó volt, nem valószínű, hogy a kommunista taktikát ismerő emberek egy pillanatig is komolyan vették volna. Ha mégis akadt volna jó szándékú, békére vágyó hallgató, aki elhitte volna Nagy Imrének, hogy a szovjet csapatok alig várják az alkalmat a kivonulásra, az most keservesen ébred rá a valóságra: a kivonulás feltételeit és időpontját Moszkva állapítja meg. Szepilov már nem siet, nyilatkozatát nyilván nem óhajtja széttriktóztatni Budapesten, és nem csinál titkot abból, hogy a kivonulás feltételeit nem Nagy Imre, hanem a szovjet katonaság állapítja meg. Letehetnek a fegyvert a felkelők, jelentheti Münnich Ferenc, hogy az élet- és vagyonbiztonság megint a párt kezében van, ha egy szovjet őrmester úgy látja, hogy a Pacsirta utcában még lehet valami eldugott mordály, akkor nincs kivonulás.

Gyanús volt Nagy Imrének az a kijelentése is, hogy kormánya tárgyalásokat kezdeményez a Szovjetunióval, a szovjet csapatoknak az ország területéről való kivonulásáról. Ezt a dicsőségesen harcoló magyar nép mindennap ezerszer követeli, s Nagy Imre ezt a követelést egy szemérmetlen hazugsággal próbálta leszerelni. Tárgyalásokat kezdeményezni. A tárgyaláshoz azonban legalább ketten kelljenek, ezúttal másodikként a Szovjetunió. A Szovjetunió pedig nem hajlandó kezdeményezni, külügyminisztere szóra sem méltatja Nagy Imre tárgyalási hajlandóságát. Hogy ezt a hallgatást senki félre ne magyarázza, a hadügyminiszter világosítja fel a kételkedőket, a kivonulás olyan kérdés, amelyről csak a varsói paktum résztvevői dönthetnek közös megegyezés alapján. A Szovjetunió nem dönthet. Össze kell hívni a varsói paktumban részt vevő szabad és független államokat, és ha valamelyik szabad és független állam képviselője esetleg aggályosnak látná a Szovjetunió kivonulását, akkor nincs kivonulás.

23.50: Gallicus széljegyzetei

Ismétlés, elhangzott: 21.10-kor és 23.10-kor.

KEDD, 1956. OKTÓBER 30.

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel éjjel 2 óráig a 417 méteres középhullámon is közvetítjük.

00.01: Hírszolgálat

A Szabad Győr Rádiója hétfő esti adásában a budapesti rádió közlésével ellentétben bejelentette, hogy a főváros lakossága még mindig fegyverrel kezében harcol szabadsága kivívásért. [...] A győri nemzeti tanács – mint az egyik nyugati hírügynökség jelenti – igyekszik összehangolni a különböző vidéki városokban megalakult forradalmi tanácsok működését. [...] A Borsod megyei munkásság és diákság a közleményben követeli a szovjet csapatoknak nemcsak Budapest területéről és nemcsak saját támaszpontjaikra való azonnali visszavonását, hanem az ország területének haladéktalan elhagyását is. [...]

Bebrits Lajos közlekedésiügyi és postaügyi miniszter lemondott.

Tito jugoszláv államfő levelet intézett a magyarországi kommunista párt-hoz, a további vérontás beszüntetése érdekében. Tito a levelet mint a jugoszláv kommunista párt főtitkára írta alá.

A magyar fővárosból Hegyeshalomra érkezett utasok beszámolnak arról, hogy hétfő este még folytatódtak a harcok a magyar fővárosban. A magyar-osztrák határt váratlanul újból lezárták minden közlekedés számára, és kizárólag csak a gyógyszerekkel megrakott tehergépkocsikat engedik át. Az osztrák-magyar határon számtalan magyar teherszállító gépkocsi, személyszállító autóbusz és mentőkocsi gyülekezett a segélyszállítmányok átvételére és Budapestre való továbbítására. Egy magyar teherszállító kocsi Bécsbe érkezett, hogy ott három acéltüdőt vegyen át. Egy magyar szabadságharcos a határon a nemzetközi sajtó képviselője előtt kijelentette, hogy téves az a felfogás, amely szerint a magyar szabadságharcosok egyetlen kívánsága a szovjet csapatoknak az országból való visszavonása. A szabadságharcosok célja a független Magyarország megvalósítása, mert a kommunizmus bármilyen formája a pánszláv imperializmus megnyilvánulása – hangoztatta a magyar szabadságharcos. Egy Budapestről az osztrák fővárosba érkezett 19 éves orvostanhallgató elmondotta, hogy Budapesten még mindig sok a temetetlen holttest és a kórházak zsúfolva vannak sebesültekkel. [...]

Moszkvából jelentik. Szepilov külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert.

[...] Zsukov szovjet hadügyminiszter hangoztatta, hogy a szovjet csapatok kivonása magyar területről olyan kérdés, amelyben csak a varsói paktum tagállamai hozhatnak döntést közös megegyezés alapján. Hozzá intézett kérdésekre válaszolva, hogy az utolsó 24 órában érkeztek-e szovjet megerősítő csapatok Magyarországra, Zsukov kijelentette, hogy ez a hír nem felel meg a valóságnak. Hozzáfűzte, hogy nem az utolsó 24, hanem az utolsó 64 órában sem lépték át újabb szovjet csapatok a magyar határt. A Magyarországon állomásozó szovjet csapatok elég erősek a lázadás letörésére és a rend fenntartására – mondotta Zsukov –, különösen most, hogy a helyzet javult. Megerősítésre nem volt szükség.

Nyugat-Berlin ablakaiban ezer és ezer gyertya égett hétfőn este a magyar szabadságharc hősi halottainak tiszteletére. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

Jeruzsálem. Az izraeli hadsereg átlépte az egyiptomi határt, és több mint 100 km mélységben behatolt az országba. Az izraeli csapatok a Szuzei-csatorna irányában vonulnak két oszlopban. Az izraeli rádió közlése szerint a csapatok Eilat-tól mintegy 20 km-re északnyugati irányban lépték át az egyiptomi határt.

00.10: Nagy Imre tűzszüneti felhívásáról

Kovács Zoltán szól a parasztokhoz. [...] Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.50-kor és 22.50-kor.

FIATALOK, MUNKÁSOK, HARCOSOK! HISZTEK APRÓ ANTAL, MOLNÁR ERIK ÉS A TEGNAPI SZTÁLINISTÁK ÓSZINTESÉGÉBEN ÉS NEMZETI FORRADALMÁBAN?

00.20: Tudósítás az ENSZ BT üléséről

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.20-kor.

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZAT! ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYŐZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

00.33: A magyar rádióadások zavarásáról

Nótárius jegyzete. [...] Ismétlés, elhangzott: október 29-én 13.20-kor, 15.50-kor és 20.55-kor.

00.40: Reflektor

A forradalom veszélyben. [...] Ismétlés, elhangzott: október 29-én 15.10-kor, 17.10-kor, 19.10-kor és 22.10-kor.

MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL! A MENEDÉKJOGON KÍVÜL GONDOSKODJATOK MEGÉLHETÉSÜK-

RÓL IS MAGYAR VENDÉGSZERETETTEL! EZT KÍVÁNJA A HAGYOMÁNYOS MAGYAR LOVAGIASSÁGI!

00.50: Az általános sztrájk jelentőségéről

Molnár József írása.

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 13.25-kor, 16.35-kor és 19.35-kor.

01.00: Hírszolgálat

A Szabad Győr Rádiója hétfő esti adásában a budapesti rádió közlésével ellentétben bejelentette, hogy a főváros lakossága még mindig fegyverrel kezében harcol szabadsága kivívásért. [...]

Bebrits Lajos közlekedésügyi és postaügyi miniszter lemondott.

Tito jugoszláv államfő levelet intézett a magyarországi kommunista párthoz, a további vérontás beszüntetése érdekében. Tito a levelet mint a jugoszláv kommunista párt főtákkára írta alá.

A magyar fővárosból Hegyeshalomra érkezett utasok beszámolnak arról, hogy hétfő este még folytatódtak a harcok a magyar fővárosban. [...] Egy Budapestről az osztrák fővárosba érkezett 19 éves orvostanhallgató elmondotta, hogy Budapesten még mindig sok a temetetlen holttest és a kórházak zsúfolva vannak sebesültekkel.

Moszkvából jelentik. Sepilov szovjet külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert. [...]

Nyugat-Berlin ablakaiban ezer és ezer gyertya égett hétfőn este a magyar szabadságharc hősi halottainak tiszteletére. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

01.10: Műsortájékoztató

Felhívjuk Hallgatóink figyelmét, hogy öt perc múlva folytatjuk adásunkat éjjel 2 óráig! Öt perc múlva kezdődő adásunkat a 417 méteres közép-, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon közvetítjük. A viszonthallásra öt perc múlva. Itt a Szabad Magyarország Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

HIMNUSZ

(5 perc adásszünet.)

01.15: Gallicus széljegyzetei

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.10-kor és 23.10-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSzt MÉG FENNÁLLANAK! NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR! EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI!

01.25: Az ENSZ BT üléséről szóló tudósítás befejezése

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 23.20-kor.

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZAT! ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYŐZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

01.40: A jog és erkölcs forradalmáról

Beszél: Nótárius.

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 10.20-kor, 12.50-kor, 14.55-kor és 22.40-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

01.45: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 22.30-kor.

01.55: Műsorzárás

Mai adásunknak vége, búcsúzunk, kedves hallgatóink. Gondoljunk azokra, akik életüket adták nemzetükért, és a hősökre, akik harcolnak a szabadságért. Minden igaz magyarral együtt hisszük, hogy az áldozat nem hiábavaló, és meg hozza népünk szabadságát!

HIMNUSZ**05.58: Műsortájékoztató**

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja! Jó reggelt, kedves Hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangjának műsorát hétköznapiokon, reggel 6 órától éjjelig sugározzuk a következő hullámsávokon: A 19 méteres rövidhullámon egész napon át, a 16 méteren 6 órától 22 óra 20 percig, a 13 méteres sávon 7 óra 25 perctől 20 óra 50 percig. A 25 méteres hullámon 6 órától 17 óráig, valamint 21 óra 10 perctől éjjelig. A 41 méteren 6 órától 7 óra 50 percig, illetve 19 óra 15 perctől éjjelig. A 31 méteres rövidhullámon 6 órától 11 óra 25 percig, 17 órától 19 óráig és 22 óra 35 perctől éjjelig. Végül a 49 méteren 23 óra 15 perctől éjjelig. Felhívjuk kedves hallgatóink figyelmét, hogy naponta közvetítünk különműsort éjjél után 40 perces kezdettel. Ezt az éjszakai programot a 417 méteres középhullámon, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon sugározzuk.

06.00: Hírszolgálat

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

Budapesten tegnap egész nap és az éjjeli órákban is folyt a harc. A szovjet csapatok a Kilián laktanyát ostromolták ágyúkkal, nehéz gépfegyverekkel és aknákkal. A kaszárnya körül kilőtt és kiégett szovjet páncélosok láthatók. A főváros a szovjet támadás következtében az ostrom utáni idők képét mutatja. A szovjet ágyúk elpusztítottak több kórházat, a munkásnegyedekben egész lakótelepek dőltek romba. Vidéken változatlanul a szabadságharcosok tartják kezükben a hatalmat. A Szabad Győr Rádiója hétfő esti adásában a budapesti rádió közlésével ellentétben bejelentette, hogy a főváros lakossága még mindig fegyverrel kezében harcol szabadsága kivívásért. [...] A magyar fővárosból Hegyeshalomra érkezett utasok beszámolnak arról, hogy este még folytatódtak a harcok a magyar fővárosban. Egy magyar szabadságharcos a határon a nemzetközi sajtó képviselője előtt kijelentette, téves az a felfogás, hogy a magyar szabadságharcosok egyetlen kívánsága csak a szovjet csapatoknak az országból való visszavonása. A szabadságharcosok célja a független Magyarország megvalósítása, mert a kommunizmus bármilyen formája a pánszláv imperializmus megnyilvánulása. Egy Budapestről az osztrák fővárosba érkezett 19 éves orvostan-hallgató elmondotta, hogy Budapesten még mindig sok a temetetlen holttest és a kórházak zsúfolva vannak sebesültekkel. [...]

Moszkvában Szepilov külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert. [...]

Nyugat-Berlin ablakaiban ezer és ezer gyertya égett hétfőn este a magyar szabadságharc hősi halottainak tiszteletére. [...]

A varsói rádió jelenti, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornok, a lengyel hadsereg eddigi parancsnoka és a kormány hadügyminisztere szabadságra ment. A rádió nem közölte, hogy a szovjet marsall hová utazott. Rokosszovszkij tisztét távolléte alatt Spsychalski, a most kinevezett helyettes hadügyminiszter látja majd el. Spsychalski a sztálini rezsim alatt hosszabb ideig börtönben volt.

A lengyel főváros diáksága tegnap díszőrséget állított a varsói Lengyel-Magyar Intézet elé. Az épületre felhúzták a magyar nemzeti lobogót, ami a következő felírást viselte: Hódolat a magyar nemzetnek! Az intézet ablakaiban gyertyák égtek, a bejárat előtt pedig egy perselyt állítottak föl, amibe a lakosság pénzadományokat dobott a szabadságharcosok megsegítésére.

Jeruzsálem. Az izraeli hadsereg átlépte az egyiptomi határt, és több mint 100 km mélységben behatolt az országba. [...]

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap értekezletre ült össze, hogy meghallgassa Franciaország panaszát Egyiptom ellen, amiért az fegyvereket szállított az algériai felkelők támogatására.

Figyelem, figyelem! Miskolci és nyíregyházi adók! Figyelem! Az elmúlt éjjel a feltehetően Székesfehérvár környékén működő szovjet zavaróállomás működése következtében adástok alig volt érthető. Kérjük, hogy a debreceni kórháznak a légzőkészülékekkel kapcsolatos esetleges üzenetét a győri adón keresztül is azonnal juttassátok el hozzánk. Kérjük mind a miskolci, mind a győri adóállomásokat, a nekünk szóló üzenetet többször ismételjék meg.

06.10: Nagy Imre tűzszüneti felhívásáról

Kovács Zoltán szól a parasztokhoz. *[...]* Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.50-kor és 22.50-kor, valamint október 30-án 00.10-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSZT MÉG FENNÁLLANAK! NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR! EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI!

06.20: Rendkívüli falusi adás

Agrárius üzenete. *[...]* Ismétlés, elhangzott: október 29-én 13.45-kor, 15.55-kor és 17.35-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

06.25: A szovjet csapatkivonásról

Balogh Balázs kommentárja. *[...]* Ismétlés, elhangzott: október 29-én 23.45-kor.

06.30: Zene

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

06.40: Rendkívüli riport

[...] Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.35-kor.

FIATALOK, MUNKÁSOK, HARCOSOK! HISZTEK APRÓ ANTAL, MOLNÁR ERIK ÉS A TEGNAPI SZTÁLINISTÁK ÓSZINTESÉGÉBEN ÉS NEMZETI FORRADALMÁBAN?

06.55: Wyszyński bíboros visszatért Varsóba. Hol van Mindszenty bíboros?

[...] Ismétlés, elhangzott: október 29-én 18.55-kor és 22.45-kor.

07.00: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdték annak a javaslatnak szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. A tanács, mint ismeretes, a szovjet tiltakozás ellenére úgy döntött, hogy megvitatja a magyarkérdést. Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez egymás után érkeznek be a tagállamok jegyzékei, amelyben tiltakoznak a magyar szabadságharc letörése, a Szovjetunió magyarországi beavatkozása ellen. Ausztria, Törökország, a Fülöp-szigetek, Thaiföld, Argentína, Olaszország, Írország, Spanyolor-

szág, Kanada, Norvégia és Svédország küldött idáig jegyzéket az ENSZ-hez, helyeselve a nyugati nagyhatalmak lépését, a Biztonsági Tanács összehívását és sürgetve a magyarkérdés rendezését.

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. *[...]*

Budapesten tegnap egész nap és az éjjeli órákban is folyt a harc. *[...]*

Barber, a Daily Mail munkatársa, akit egy orosz golyó tegnap súlyosan megsebesített, azt jelenti lapjának, hogy a főváros a szovjet támadás és esztelen lövöldözés következtében az ostrom utáni idők képét mutatja. A szovjet ágyúk kórházakat, sőt egész munkásnegyedeket pusztítottak el, a főváros több pontja romokban hever. Az angol újságíró jelentésében hangsúlyozza, hogy a harcoknak rég vége lenne, ha a szovjet csapatokat nem vonultatták volna fel. Irtózatos kép, írja az elmúlt napok harcairól, amikor állig felfegyverzett tankokkal, ágyúkkal felszerelt szovjet csapatok zászlók alatt felvonuló gyermekekre lőnek, akiknek nincs más vágyuk, mint hogy szabad emberként nőjenek fel.

Az ország vidéki kerületei, főleg a Dunántúl, a külföldi laptudósítók jelentése szerint szilárdan a szabadságharcosok kezén van. A városokban nemzeti munkástanácsok alakultak, amelyek a helyi közigazgatási problémákat megoldják, és amelyek fegyverrel a kézben követeléseik teljesítését sürgetik. A szabadságharcos csoportok politikai összetételüktől függetlenül egyöntetűen a szovjet csapatok azonnali távozását, az ország teljes függetlenségének és szabadságának helyreállítását követelik. A nyugati területeken az ÁVO-t gyakorlatilag likvidálták, miután a felkelők egyöntetű álláspontja szerint az ÁVO volt a legfőbb akadálya a rend megszilárdításának.

A pécsi, dorogi, tokodi, tatabányai, tatai és miskolci munkástanács határozatot hozott, hogy addig nem termelnek szén, amíg Magyarországról az utolsó szovjet hadosztályt ki nem vonták. *[...]* A Győr megyei nemzeti tanács felhívta a budapesti kormányt, hogy azonnal szüntesse be a harcot, és bejelentette, hogy a Dunántúl népe egységesen áll Budapest lakossága mellett. A győri nemzeti tanács Bebrits lemondása után követeli Kossa István, Csörgő János és Czottner Sándor azonnali eltávolítását a kormányból. A Szabad Győr Rádiója tegnap este az ifjúsági tanács nyilatkozatát közölte. A nyilatkozat szerint az ifjúsági tanács felvette a kapcsolatot a munkástanácsokkal. A fiatalok bejelentették, hogy az általános sztrájk mindaddig tart, amíg a szovjet csapatok ki nem vonulnak. Bejelentették azt is, hogy a nagylengyeli olajtelepek munkásai nem termelnek ki olajat a szovjet csapatok távozásáig. A győri rádió adásait újabban zavaróállomásokkal próbálják érthetatlenné tenni.

Ausztriából újabb és újabb külföldi újságírók érkeznek a magyar határvidékre. Jelentéseikben beszámolnak azokról a beszélgetésekről, melyet a szabadságharcosokkal folytattak. Ezek mind azt hangsúlyozzák, hogy folytatni kívánják a harcot a nemzet szabadságának teljes kivívásáig. Utalnak arra, hogy gyanakvással fogadják a szovjet csapatok távozására tett kormányígére-

teket, és hangsúlyozzák, nem azért fogtak fegyvert és hoztak súlyos véráldozatokat, hogy a kommunizmus valamilyen álcázott formában ismét kiterjessze zsarnoki egyeduralmát az ország népére.

Moszkva. *Sepilov külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert. [...]*

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. A hír közzététele után percek alatt hatalmas tömeg gyűlt össze a bíborosi palota előtt. Wyszyński kardinális az erkélyre lépve áldást osztott, majd felhívta az egybegyűlteket, őrizzék meg nyugalmaikat és méltóságukat. Kijelentette: reméli, hogy az egész lengyel nemzet részvételével sikerült az igazság elvei alapján új életet felépíteni Lengyelországban. A bíboros ma reggel a varsói katedrálisban ünnepi szentmisét celebrál.

A varsói rádió bejelentette, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a lengyel hadsereg eddigi parancsnoka és a kormány hadügyminisztere szabadságra ment. Rokosszovszkijt Spychalski, a Gomułka-kormány helyettes hadügyminisztere helyettesíti. Bain, a [Le] Monde tudósítója úgy tudja, hogy Rokosszovszkij szabadsága tartós lesz, és aligha fog visszatérni Lengyelországba.

A lengyel főváros diáksága tegnap díszőrséget állított a Lengyel-Magyar Intézet elé. [...]

Nyugat-Berlin ablakaiban ezer és ezer gyertya égett hétfőn este a magyar szabadságharc hősi halottainak tiszteletére. [...]

Jeruzsálem. Az izraeli hadsereg átlépte az egyiptomi határt, és több mint 100 km mélységben behatolt az országba. Az izraeli csapatok a Szezi-csatorna irányában vonulnak két oszlopban. [...]

Figyelem, figyelem! Miskolci és nyíregyházi adók! Figyelem! Az elmúlt éjjel a feltehetően Székesfehérvár környékén működő szovjet zavaróállomás működése következtében adástok alig volt érthető. Kérjük, hogy a debreceni kórháznak a légzőkészülékekkel kapcsolatos esetleges üzenetét a győri adón keresztül is azonnal juttassátok el hozzánk. Kérjük mind a miskolci, mind a győri adóállomásokat, a nekünk szóló üzenetét többször ismételjék meg.

07.10: Gallicus széljegyzetei Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.10-kor, 23.10-kor és 23.50-kor.

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZATI! ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYŐZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

07.20: Fiatalok üzenetei az osztrák határról

Elsőnek egy fiatal egyetemista áll a mikrofon elé, gyűrött ruháján látszik, hogy napok óta nem vetette le, a szemei vérbe borultak az álmatlanságtól, szakálla is már dúsan feketéllik, de mindez mellékes most, hallgassák meg, hogyan ítéli meg ő a helyzetet:

„Magyar fiatalok! Emlékezzetek vissza, egy héttel ezelőtt ott voltunk a Parlament előtt, vártuk Nagy Imrét, azt akartuk, hogy ő legyen a magyar miniszterelnök. Emlékezzetek vissza, mikor kilépett az erkélyre. Azt mondta, elvtársaim. Óriási pfujozás volt, és nem hagytuk beszélni. Másodszor is kezdte. Akkor sem hagytuk beszélni. Azután azt mondta, hogy kedves magyar barátaim. Hagytuk beszélni. De nem ezt a beszédet vártuk tőle. Már akkor tudtuk, hogy a kommunisták lába alól a talaj kicsúszott. Mi szabad, független Magyarorszáért harcolunk és harcoltunk idáig. Ne hagyjuk magunkat megteveszteni Nagy Imrétől és társaitól, kommunista társaitól. Emlékezzünk vissza, mi azért akartuk Nagy Imrét, s azért akartuk az ő miniszterelnökségét, mert benne láttuk a három évvel ezelőtt megindult szabadságmozgalmunkat. Szabadságjogokat akartunk, többet, de miután látjuk azt, hogy fegyverrel a kezünkben mi már biztosítani tudjuk azt, hogy egy szabad, független, önálló Magyarországot ki tudunk vívni, mert ki kell vívnunk. Most már nem kívánunk megalkudni Nagy Imrével. Nagy Imréék azt akarják, hogy restaurálják a pártot, ők próbálnak engedményeket adni, próbálnak belemenni az ifjúság követeléseibe, most már a mai Szabad Nép Kosuth-címerrel jelent meg. A katonaságnál bevezették azt, hogy ne legyen elvtárs, hanem bajtárs megszólítás. Magyar fiatalság! Ne hagyjátok magatokat megteveszteni Nagy Imrétől. Nagy Imréék és a párt azt akarja, hogy ők továbbra is maradjanak, be akarják mocskolni szabadságharcunkat, be akarják mocskolni ezt a szent háborút. Magyar fiatalok! Gondoljatok arra, hogy a szabadságharcunk most már legyőzhetetlen, az egész világ velünk van. Ne engedjétek befolyásolni magatokat olyan irányba, hogy előbb letennétek a fegyvert, és azután menjenek ki a szovjet csapatok. Most már beláttuk azt, tudjuk, tudatában vagyunk annak, hogy tudjuk magunkat tartani. Mi győztünk, mi diktálunk. Nagy Imréék belemehetnek kisebb alkudozásokba, de a magyar nép függetlenségét, önálló Magyarországot akar. Követeléseink a következők: 1. a szovjet csapatokat Budapestről és az egész ország területéről azonnal vonják ki; 2. legrövidebb időn belül nemzetközi ellenőrzéssel általános, szabad és titkos választásokat Magyarországon. Ezen a választáson a kommunisták is indulhatnak.” [...]

A csoport másik tagja egy fiatal katona. Zubbonya szakadt, sáros, haja napok óta nem látott fésűt. Most hallgassák meg az ő üzenetét:

„Én, aki eddig a hadsereg tagja voltam, azért jöttem ki, hogy szabadon szóljak hozzátok. A hadsereg mellettetek van. Az a néhány, aki rátok lőtt, az még nem a hadsereg, mint ahogy az a néhány kommunista, aki fölülről beneteket irányít és hazudik nektek, az nem a nép. Ne higgyetek nekik! Most megyünk vissza, viszünk nektek kötszert, gyógyszert, mert továbbra is ott leszünk köztetek. A harcnak még nincs vége, folytatni fogjuk tovább. Alkudni nem fogunk. Nem engedünk. A hadsereg mimellettünk van, és a néppel együtt küzd azért a szent célért, amelyért már olyan sokan áldozták a bőrüket. Fiúk, kitartunk a végletekig, míg meg nem valósítjuk azt a szabad

MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL! A MENEDÉKJOGON KÍVÜL GONDOSKODJATOK MEGÉLHETÉSÜKRŐL IS MAGYAR VENDÉGSZERETETTEL! EZT KÍVÁNJA A HAGYOMÁNYOS MAGYAR LOVAGIASSÁG!

07.30: A szovjet csapatkivonásról

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 23.45-kor és október 30-án 06.25-kor.

07.35: Zene

07.40: Jelentés a nyugati fővárosokból

Az emigrációban élő lettek központi tanácsa hosszú és meleg hangú táviratban kért meg bennünket, tolmácsoljuk a lett nép együttérzését, csodálatát és szerencsekívánatait a magyar szabadságharcosoknak. A holland katolikus egyetemi ifjúság összes szervezetei erőt kívánnak a magyar diákságnak szabadságért vívott harcukhoz. A Magyarországról kitelepített népi németek csúcsszerve kéri, tolmácsoljuk csodálatát és együttérzését a hős magyar népnek. Egyben bejelentik, hogy a nyugatnémet vöröskereszten át segítségét küldenek. Az Egyesült Európáért küzdő ifjúsági szervezet nyugat-németországi tagozata csodálatát és őszinte jókívánságait küldi a magyar ifjúságnak. Bejelentik, hogy még a hét végén megindították gyűjtési segélyakciójukat.

Most vessünk egy pillantást a mai nyugati sajtóra. [...] Svédországi tudósítónk elmondja, hogy szombaton és vasárnap, csakúgy, mint ma, minden svéd lap vezércikket közölt a magyarországi eseményekről. A skandináv sajtóban egészen szokatlan az a lelkesen dicsőítő, mélységesen együtt érző és nagy csodálatot tükröző hang, amellyel a lapok a magyar népről írnak. A *Dagens Nyheter*, a legnagyobb skandináv újság felveti a kérdést: vajon a történetek után Bulganyin és Hruscsov jövő év elejére beígért stockholmi látogatása egyáltalán elfogadható-e? Szükségünk van-e nekünk arra, hogy tömeggyilkosokkal fogjunk kezelt? [...]

Római tudósítónk szerint az olasz sajtóban hasonló a hangulat, csak éppen az olasz nép temperamentumának megfelelően, ha lehet, még hevesebb a hang. Legjellemzőbb talán az olasz kommunista lapokat végignézni. A *L'Unità*, a párt hivatalos lapja szokásos kommunista szövegeket hangoztat, de a másik két kommunista napilap, az *[II]* Paese és a *Paese Sera*, teljesen a felkelők mellé állt. A pártvezetőségből csak Togliatti és a párt propagandafőnöke, Paietta képviselik a kommunista vonalat. A párt egyik legismertebb alakja, a kommunista szakszervezetek főtitkára, Di Vittorio például a magyar felkelők mellett áll ki. Elképzelhetik, hogyan írnak a közép- és jobboldali, valamint a szociáldemokrata lapok, ha még a kommunista újságok is a felkelők mellett foglalnak állást Olaszországban.

Londoni tudósítónk jelentései szerint szinte minden nagyobb angol lap küldött ki újságrót a magyar határra. A lapok óriási, fényképekkel ellátott riportokat közölnek a magyarországi szabadságharc legújabb eseményeiről. [...]

Párizsi munkatársunk közli, hogy a francia lapok tekintet nélkül pártra és politikai árnyalatkülönbségekre, lelkes hangon dicsőítik a magyar szabadságharcosokat, általában biztosra veszik győzelmüket, s egyre erélyesebb hangon követelik a Nyugat minél hathatósabb támogatását. A Szovjetről csak a megvetés, gúny és felháborodás hangján írnak a lapok. [...] Fejezzük be sajtószemlénket! Minden országból, minden újságról csak ugyanezeket jelenthetnénk. Ha elkezdjük a világszerte megrendezett tüntetéseket felsorolni, ugyanez lesz a helyzet.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

07.55: A magyar rádióadások zavarásáról

Nótárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 13.20-kor, 15.50-kor és 20.55-kor, valamint október 30-án 00.33-kor.

08.00: Hírszolgálat

Budapestén tegnap tovább folytak a harcok. A szovjet csapatok ágyúkkal, nehézgépfegyverekkel és aknavetőkkel ostromolták a Kilián laktanyát, amelyben a katonákból, munkásokból és diákokból álló védőszereg elsáncolta magát. A kaszárnya körül kilőtt és kiégett szovjet páncélosok hevernek. A budapesti kormány állítása szerint megkezdtek a szovjet csapatok kivonását a fővárosból, és egyes kerületekben magyar katonai erők vették át a biztonsági szolgálatot a szovjet csapatoktól. A jelentést más forrásból még nem erősítették meg.

Barber, a *Daily Mail* munkatársa, akit egy orosz golyó tegnap súlyosan megsebesített, azt jelenti lapjának, hogy a főváros a szovjet csapatok támadása és esztelen lövöldözése következtében az ostrom utáni idők képét mutatja. [...] Az ország vidéki kerületei, főleg a Dunántúl, a külföldi lap tudósítók jelentése szerint szilárdan a szabadságharcosok kezén van. [...] A pécsi, dorogi, tokodi, tatabányai, tatai és miskolci munkástanács határozatot hozott, hogy addig nem termel szénét, amíg Magyarországról az utolsó szovjet hadosztályt ki nem vonják. A Győr megyei nemzeti tanács felhívta a budapesti kormányt, hogy azonnal szüntesse be a harcot, és bejelentette, hogy a Dunántúl népe egységesen áll Budapest lakossága mellett.

A győri nemzeti tanács Bebrits lemondása után követeli Kossa István, Csörgő János és Czottner Sándor azonnali eltávolítását a kormányból. A Szabad Győr Rádiója tegnap este az ifjúsági tanács nyilatkozatát közölte. [...] A győri rádió adásait újabban zavaróállomásokkal próbálják érthetatlenné tenni.

Moszkva. Sepilov szovjet külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a magyar főváros felkelői leteszik a fegyvert. [...]

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdtek annak a javaslatnak szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...] A varsói rádió bejelentette, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a lengyel hadsereg eddigi parancsnoka és a kormány hadügyminisztere, szabadságra ment. [...] A lengyel főváros diáksága tegnap díszőrséget állított a Lengyel-Magyar Intézet elé. [...]

Most röviden ismertetjük a nemzetközi politikai élet egyéb eseményeit.

Izraeli csapatok a Sínai-félszigeten 10 km-es mélységben behatoltak Egyiptom területére. Egyiptom mozgósította haderejét, de nagyobb összeütközésekről idáig nem érkezett jelentés. Párizsban, Londonban és Washingtonban minisztertanácson vitatták meg az izraeli támadás következtében előállott helyzetet, és a kérdést a Biztonsági Tanács elé viszik. A nyugati nagyhatalmakat egy 1950-ben kötött megállapodás arra kötelezi, hogy a megtámadott fél segítségére siessenek, ha háború robban ki Palesztinában. A Biztonsági Tanács egyébként tegnap este úgy határozott, hogy tárgyalás alá veszi Franciaország panaszát, amely szerint Egyiptom fegyvereket csempészett Algériába. A francia mandátum alatt lévő Togóföldön népszavazást tartottak. A lakosság 71 százaléka a mandátum megszüntetése és az ország függetlensége mellett döntött.

A tangeri nemzetközi igazgatás képviselői befejezték tanácskozásukat. Elhatározták, hogy a nemzetközi területet visszaadják Marokkónak, feltéve hogy a szultán biztosítja a nemzetközi terület eddigi kereskedelmi jogait és jelenleg érvényben lévő törvényeit.

Figyelem, figyelem! Miskolci és nyíregyházi adók! Figyelem! Az elmúlt éjjel a feltehetően Székesfehérvár környékén működő szovjet zavaróállomás működése következtében adástok alig volt érthető. [...]

08.10: Nagy Imre tűzszüneti felhívásáról

Kovács Zoltán szól a parasztokhoz.

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.50-kor, 22.50-kor és október 30-án 00.10-kor és 06.10-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

08.20: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.35-kor és október 30-án 06.40-kor.

08.35: Dulles külügyminiszter legutóbbi beszéde

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 15.20-kor, 17.50-kor és 19.45-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSZT MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KÖMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI!

08.45: A szovjet csapatkivonásról

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 23.45-kor, valamint október 30-án 06.25-kor és 07.30-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

08.50: „Őrzők, vigyázzatok a strázsán!”

A magyar írók szerepéről, felelősségéről.

Ismétlés, elhangzott: október 29-én 13.50-kor és 20.35-kor.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

09.00: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdtek annak a javaslatnak a szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...] Gaitskell, a brit munkáspárti ellenzék vezére kijelentette, hogy Anglia népét mélyen megrendítette a szovjet harcok és csapatok bevetése a fegyvertelen magyar tömegek ellen. [...]

Külföldi lapok tudósítói szerint Budapestén tegnap tovább folytak a harcok. [...] Barber, a Daily Mail munkatársa, akit egy orosz golyó tegnap súlyosan megsebesített, azt jelenti lapjának, hogy a főváros a szovjet csapatok támadása és esztelen lövöldözése következtében az ostrom utáni idők képét mutatja. [...] Az ország vidéki kerületei, főleg a Dunántúl, a külföldi lap tudósítók jelentése szerint szilárdan a szabadságharcosok kezén van. [...] A Szabad Győr Rádiója tegnap este az ifjúsági tanács nyilatkozatát közölte. [...]

Moszkva. Egy diplomáciai fogadáson külföldi újságírók kérdésekkel ostromolták meg Sepilov szovjet külügyminisztert és Zsukov hadügyminisztert a magyarországi helyzettel kapcsolatban. Sepilov kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a felkelők leteszik a fegyvert, és nem veszélyeztetik többé a szovjet csapatok biztonságát. Sepilov arról igyekezett meggyőzni a külföldi sajtó képviselőit, hogy ellenforradalmi ele-

mek a maguk javára akarták fordítani a helyzetet, bár elismerté, hogy a rossz kormányzás volt a felkelés legfőbb oka. Arról, hogy kivonják-e a szovjet csapatokat Magyarországról, nem volt hajlandó nyilatkozni. Zsukov szovjet hadügyminiszter azt állította, hogy a szovjet csapatok kivonása Magyarországról olyan kérdés, amelyben csak a varsói paktum tagállamai határozhatnak együttesen. Elismerete, hogy a magyar felkelés részben népi megmozdulás volt, de mint mondotta, ezt a Horthy-rendszer hívei kiaknázták. Szerinte a varsói paktum szelleme lehetővé teszi a szovjet csapatok bevetését egy ilyen természetű ellenállás leverésére. Állította továbbá, hogy a magyar megmozdulást Ausztriából betört fegyveres csoportok támogatták. Azt hangoztatta, hogy ha majd a Nyugat feloszlátja az atlanti szervezetet, akkor feloszlik a varsói paktum is, és minden katona visszatérhet hazájába. Zsukov egyébként újságírók kérdésére azt válaszolta, hogy a Szovjetunió nem küldött csapaterősítéseket, az elmúlt három napon egyetlen szovjet katona sem lépte át a magyar határt.

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...] A varsói rádió bejelentette, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a lengyel hadsereg eddigi parancsnoka és a kormány hadügyminisztere, szabadságra ment. [...]

Most röviden ismertetjük a nemzetközi politikai élet egyéb eseményeit. [...]

09.10: Rendkívüli riport

Feszültségtől túlfűtött napon állunk itt a Szabad Magyarország Hangjának felvevőgéppel az Egyesült Nemzetek palotája előtt. Hátunk mögött az East River, előttünk és messze mögöttünk New York felhőkarcolóinak tornyai. Nagybárára új ezen a környéken minden épület, maga az Egyesült Nemzetek székháza is szupermodern üvegpalota, mégis történelmi levegő lélegzik itt ezen a délután. Messziről már hangzik a felvonulás, a menetelő tömegek robaja. Hallatszanak a kiáltások, és látszanak a zászlók. Nemcsak New York, de a környék és a környező államok magyarsága is felvonul ma itt, és velük amerikai barátaik tömegei, akik felvillanyozva a magyarok túláradozó érzéseitől, azonosítják magukat velük, hogy felhívják a saját kormányuk és az egész szabad világ figyelmét arra, hogy nincs ma fontosabb, nagyobb horderejű, sürgősebb kérdés a magyarkérdésnél, a magyar szabadságharc megsegítésénél. Most átadom a szót egy kollégámnak, aki a tér másik oldalán áll és figyeli a menetet.

A hatalmas tér egyik oldalán vonulnak fel a tüntetők. Ezer és ezer ember zászlók alatt, táblák alatt, végtelen sorban, szakadatlan menetben, most már fél óra óta jönnek, és ki tudja, mikor fognak ideérkezni az utolsók. A fantasztikus üvegpalota elé most érkeznek egymás után a kocsik, amelyekben a delegátusok jönnek az ülésre. Ők is nézik a táblákat, melyek alatt a tüntetők vonulnak fel, hogy az egész világ figyelmét felhívják ügyükre. Egyszerű táblák, odahaza kézzel festve, egyszerű érzéseket fejeznek ki, de szívhez szóló a nyelv, amelyen beszélnek. „Communist murderers! Get out for Hun-

gary!” – mondja az első: Kommunista gyilkosok, takarodjatok Magyarországról! „Freedom for Hungary!” – mondja a másik: Szabadságot Magyarországnak! „Soviet tanks are killing Hungarians fighting from freedom” – mondja ez a tábla, amely most vonul el előtttem: Szovjet tankok ölik a szabadságért harcoló magyarokat! „Freedom, or slavery?” – kérdi egy másik tábla: Szabadság vagy szolgaság? „Hungary is not dead! Help us to give her new life!”: Magyarország nem halt meg, segítsétek nekünk új életre támasztani! „Freedom, Freedom, Freedom!” – mondja a következő tábla, háromszor egymás után kiáltva bele a világba a szabadság akarátát és kívánatát. „Down with the red imperialism!” – mondja a következő tábla: Le a vörös imperializmussal! Repülőgépek zúgnak a fejünk fölött, a világ minden tájáról érkeznek a New York-i repülőterekre, és itt húznak el fölöttünk. Jelképezik az egész világ összefüggését [sic!] és szolidaritását. Azt a szolidaritást, amelyet oly borzalmasan, súlyosan megsértenek Budapesten, és amelynek tiszteletét kívánjuk itten valamennyien, akik ezt a teret ellepjük. Százezren, kedves hallgatóim, és talán még többen, és még a milliók, akik körülöttünk élnek, az egész szabad világban.

Rég nem látott jó barát közeledik a felvonulók között. Mr. Sholler.

– Honnan jön ide?

– Most Bergenből [?], New Jersey Bergenből [?] szaladtam be, mert a munkatársaim értesítettek, hogy itt egy magyar gyűlés lesz, és elvárják, hogy én is bent legyek. Egész éjjel dolgoztam, de ahogy hallottam, hogy ők figyelmeztettek, otthagytam a munkát, és mindjárt jöttem be.

– Így jön ide ez a 10 vagy 20 ezer ember, bizony nem is tudom, hányan lehetnek itt csak a tüntetők?

– Természetes, hogy az ember mindent megtesz azért, hogy felhívja a világ figyelmét arra, ami ma Magyarországon történik.

– És az amerikai munkások, azok milyen magatartást tanúsítanak?

– Nem tudok mást mondani, pillanatnyilag csak nálunk ott, egyetlen magyar vagyok bent abban az üzemben, ahol én dolgozom, de fölajánlották, hogy abban a percben, amikor tudják, hogy hol lehet adni a magyar felkelőknek – ahogy ők hívják őket – a szabadságharcosoknak, ők hajlandók vért adni, de azonnal!

FIATALOK, MUNKÁSOK, HARCOSOK! HISZTEK APRÓ ANTAL, MOLNÁR ERIK ÉS A TEGNAPI SZTÁLINISTÁK ÓSZINTESÉGÉBEN ÉS NEMZETI FORRADALMÁBAN!?

09.25: Zene

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZAT! ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYŐZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

09.35: Nemzetközi sajtószemle

Az angol lapok Magyarországgal foglalkozó vezércikkeiről számolunk be először. Ma reggel a munkáspárti Daily Herald megállapítja, hogy a brit kormány biztosíthatná a Szovjetuniót: hajlandó új szempontokat figyelembe venni az európai béke biztosításánál. A Daily Herald szerint egy ilyen természetű kijelentés megkönnyíthetné a közép- és kelet-európai helyzet alakulását. A liberális Manchester Guardian azt írja, hogy a harcok elcsendesedésével nagy meglepetések érhetik a Nyugatot a Kremlből. A szovjet birodalom megingott, és nagyon valószínű, hogy ennek a vezetésben is következményei lesznek. A Manchester Guardian megjegyzi, hogy ezekre a változásokra a Nyugat előre felkészülhet. A londoni [The] Times arról számol be, hogy a Szovjetunió több hónapos szünet után ismét megkezdte az angol rádió, a BBC orosz nyelvű adásainak zavarását. [...]

Áttérve a francia lapokra: A Le Monde A felkelők győzelme címmel közöl vezércikket. Ennek egyik részlete: „A demokratizálódás kezdeti apostola Tito és Gomulka volt. Magyarországon az ő céljaik már meghaladtak. Tito és Gomulka csak a fennálló rendszert akarja liberalizálni. Egyik sem akar visszatérni az úgynevezett polgári demokráciához. Magyarországon más a helyzet. A felkelők csoportjainak követeléseai megegyeznek abban, hogy mielőbb tartásuk meg a szabad választásokat. Nincs ezen a téren különbség a rendszer nyílt ellenségei és a nemzeti kommunizmus hívei között. Ez a magatartás a legnagyobb mértékben érthető. Másképpen hogyan nyilvánulnának meg a népakarat?” [...] Egy másik párizsi újság, a France-Soir a szovjet csapatok kivonulását sürgeti. A Paris-Presse beszámol a 10-15 éves magyar fiúk hősiességéről. A lap szerint a szovjet harckocsik gyakran teljesen megzavarodtak és Budapest utcáin egymásra tüzeltek.

Az [Il] Giornale d'Italia című olasz lap értesülése szerint a magyar szabadságharcosok nem teszik le a fegyvert addig, amíg meg nem valósítják a nyugati mintájú demokráciát. A jelek szerint a felkelők diktálnak a kormánynak. Diákok indították meg a támadást a magyar nép szabadságáért, és az olasz lap a római diákok nagyszabású tüntetéséről emlékezve kijelenti, hogy az testvéri ölelés volt a magyar ifjúság felé.

Az amerikai New York Herald Tribune a következőket hangsúlyozza: „Függetlenül a magyarországi véres forradalom további fejleményeitől, kétségtelenül megállapítható, hogy a nemzet problémáinak megoldása Mindszenty bíboros kezében van. Ő a szóltan, fegyver nélküli Kossuthja ennek a mostani felkelésnek. Meglepő talán, hogy ilyeneket írunk valakiről, akit 1949-ben egy kommunista bíróság életfogytiglani fegyházra ítélt és azóta nem mutatkozott nyilvánosan. Mégis az az igazság, hogy a szabadságharc szellemi vezetője Magyarországon Mindszenty bíboros.” A Christian Science Monitor című amerikai lap arra mutat rá, hogy a magyar nép nem adja alább a kommunista rendszer teljes eltüntetésénél. A lakosság teljes egyhangúságban a szovjet csapatok kivonulását követeli – írja a lap. [...]

Az indiai [The] Times ezeket írja: „Nem tételezhető fel, hogy Magyarország népének a nyugati beavatkozás akármilyen formája hasznára volna. Ez a beavatkozás csak veszélyes ellenlépésekre vezethet. A kommunizmustól való felszabadulás belügy, és az úgynevezett nyugati segítség bajosan különböztethető meg a beavatkozástól. A beavatkozás pedig a szabadság ügyének megsértése”. Egy másik indiai lap, a [The] Hindustan Times ezeket állapítja meg: „A civilizált világ nem nézheti tétlenül, amikor egy egész ország harcol. A harcnak már sok halottja, sebesültje van, és a küzdelembe már egy másik ország alakulatai is beavatkoztak. Csakhogy a nagyhatalmak ne Magyarországot válasszák ki erőpolitikájuk játszmájának színhelyéül, mert ezzel semmiképp sem tesznek szolgálatot a magyar népnek.”

MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL! A MENEDÉKJOGON KÍVÜL GONDOSKODJATOK MEGÉLHETÉSÜKRŐL IS MAGYAR VENDÉGSZERETETTEL! EZT KÍVÁNJA A HAGYOMÁNYOS MAGYAR LOVAGIASSÁG!

09.45: Helyzetjelentés

Vasvári Gergely összefoglalója.

A harcokról érkező jelentések, kedves hallgatók, azt mutatják, hogy a tűzszünet ellenére a harci cselekmények nem szüntek meg mindenütt. Budapesten tegnap egész nap és az éjjeli órákban is folyt a harc. A Kilián laktanyában magyar honvédek, diákok és munkások sáncolták el magukat, és hősiiesen tartják állásaikat. A szovjet csapatok aknavetőkkel, ágyúkkal és nehézfegyverekkel ostromolják a laktanyát, amelyet azonban a második napja tartó ostrom ellenére sem tudtak elfoglalni. Az oroszok érzékeny veszteségeket szenvedtek, az ostromlott laktanya környéke tele van kilőtt szovjet páncélosokkal. A harcokkal kapcsolatban a győri rádió tegnap esti adásában közölte, hogy nem felel meg a valóságnak a pesti rádióadás, amely szerint Budapesten a harcok megszűntek volna. A Kossuth rádió közlésével ellentétben – mondja a győri rádió – Budapest népe még mindig fegyverrel a kézben harcol szabadsága kivívásáért. Vidéken történő harci cselekményről nem érkezett jelentés. A győri adó ezzel kapcsolatban arra figyelmezteti Dunántúl népét, hogy ne kezdjen harcot szovjet csapatokkal, ha azok nem támadnak. A szovjet csapatok legtöbb helyen kikerülnek a nagyobb városokat.

Amíg Budapesten a szabadságharcosok továbbra is elszánt harcban védik állásaikat, vidéken az ország egész területén a szabadságharcosok gyakorolják az uralmat. A nemzeti ügy hadseregének védelme alatt tovább alakulnak a nemzeti bizottságok. A pártszervezetek működése gyakorlatilag megszűnt, és különösen az ország nyugati részén az ÁVH-t likvidálták. A szabadságharcosok által ellenőrzött területeken az élet kezd normalizálódni, egyes helyeken megindítják a vasútforgalmat. A közszolgáltatás és néhány üzem dolgozik abból a célból, hogy a szabadságharcosok élelmezését és harci képességét biztosítsák.

Máshol azonban az egész ország területén áll a sztrájk. A miskolci adó közvetítette a Lenin Kohászati Művek közleményét. A kohászati művek közli, hogy egyes helyeken megkezdett munkája nem sztrájktörés, hanem a szabadságharc érdekében történő speciális munkafelvétel. Egyébként a sztrájk-nak tovább kell tartania. Rendkívül határozott magatartást tanúsítanak az ország bányászai. A bányászok tudatában vannak annak, hogyha ők nem termelnek, a moszkovita klikk ügye nem kerekedhetik felül, és a bányászok elérhetik, hogy az ígéretek betartására kényszerítsék a moszkovitákat. A bányászok hangoztatják, hogy egyetlen csille szén sem termelnek, amíg a szovjet csapatok nem kezdik meg az országból való kivonulásukat.

Az ország legkülönbözőbb pontjairól jelentik a munkások, hogy az egész munkásság elszántan folytatja a sztrájkot, mert ebben az egyik leghatalmasabb fegyvert látják. Olyan fegyvert, amely támogatja a szabadságharcosok fegyveres küzdelmét, és azzal válllvetve elérik, hogy a forradalom áldozatait ne lehessen politikai síkon kijátszani és politikailag elsikkasztani.

Az ország közhangulata egyre élesebb. Egyre elkeseredettebben támadják a Nagy Imre-kormány huzavonáját és magatartását. A győri rádió kifejezést adott az elégedetlenségnek, és azt mondotta, hogy a Nagy Imre-kormány ismét bűnös és késedelmes politikát folytat, és ezzel előidézi a további vérontást.

A borsodi munkástanács is hevesen támadja a jelenlegi kormányt. Kifogásolja annak nagy létszámát. Követeli, hogy Nagy Imre mellől tűnjenek el a helyettesek. Egyetlen miniszterelnök-helyettes legyen, Kovács Béla. Egyébként szakminisztériumokat állítsanak fel, és végre intézzék el, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki az országból. A kormány jelenlegi összetételében nem alkalmas a problémák megoldására, ez a kormány tűnjön el, és alakuljon új, ideiglenes kormány. Ezeket követeli a borsodi munkástanács és diákpárlament, és hangoztatja, hogy a célok elérésére készek a további harcra és tovább folytatják a sztrájkot.

Rendkívül jelentős állásfoglalást juttatott el a győri rádióhoz 1600 soproni egyetemista küldöttsége. A küldöttség nyilatkozata mély politikai bölcsességet mutat, és a szabadságért küzdő egész nép vágyait fejezi ki. A soproni követelések főbb pontjai a következők:

Először: a kormány vonja vissza azt a felkérést, amellyel az elmúlt hét elején a Szovjetunióhoz fordult, és a szovjet csapatok beavatkozását indította el. Ezzel a követeléssel kapcsolatban megjegyezhetjük, hogy amikor a Nyugat megkérdezte a Szovjetuniót, Szepilov külügyminiszter azzal hárította el magáról a felelősséget, hogy a szovjet csapatok beavatkozását a magyar kormány kérte. A soproni diákok fenti követelése tehát a kérdés lényegére tapint. A továbbiakban a soproni diákbizottság kijelenti, hogy a jelenlegi országgyűlés és kormányt a személyi összetételénél fogva nem tartják alkalmasnak a problémák megoldására. Új, demokratikus választójog az, amit mindenekelőtt meg kell ígérni, és biztosítani kell.

Az országban mindenütt megalakultak a nemzeti bizottságok. Ezeknek tagjaiból szervezzenek ideiglenes nemzetgyűlést, ez legyen az új helyzetben a kibontakozás alapja. A Szovjetunióval való kapcsolatokat minden téren felül kell vizsgálni, és a szovjet beavatkozás által okozott károkért jóvátételt kell kérni. Ugyancsak jóvátételre kell törekedni a Szovjetunió által gazdasági téren okozott károkért is.

Végezetül a soproni diákok leszögezik, hogy nem elég, ha Nagy Imre bejelenti, az ÁVH-t majd megszünteti. Annak bejelentésére van szükség, hogy az ÁVH-t már megszüntették.

A budapesti rádió bejelentése szerint megkezdtek a szovjet csapatok kivonását a fővárosból. Egyes kerületekben magyar katonai erők veszik át a biztonsági szolgálatot a szovjet csapatoktól. Hangsúlyozzuk, hogy ez a hír a budapesti moszkovita rádió közleménye, és fenntartással kell fogadni, mert a szabadságharcosok részéről ezt a hírt még nem erősítették meg.

Amíg Magyarországon folynak a harcok, és a szabadságharc ügye az egész ország területén győzedelmeskedik a városi és községi tanácsokban, a külföldön folytatódik a diplomáciai hadjárat. Nemcsak a nyugati hatalmak, de a semleges államok is erős nyomást gyakorolnak a Szovjetunióra annak érdekében, hogy további beavatkozástól visszatartsák.

Az ENSZ-hez egymás után érkeznek a tagállamok jegyzékei. Ezek hevesen tiltakoznak a magyar szabadságharc letörése, a Szovjetunió beavatkozása ellen. Az utolsó 24 órában Ausztria, Törökország, Sziám, Argentína, a Fülöp-szigetek, Olaszország, Írország és Spanyolország intézett jegyzéket az ENSZ-hez. Helyeselték a nyugati nagyhatalmak lépését, a BT összehívását és sürgették a magyarkérdés rendezését. Hasonló és újabb jegyzék érkezett Norvégia, Kanada és Svédország kormányától.

Kedves hallgatóim, amikor ezt a helyzetképet lezárom és továbbítom a stúdió felé, újabb jelentés még nem érkezett hozzám. A nap folyamán újabb helyzetképpel jelentkezem. A viszonthallásra.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

09.55: Wyszyński bíboros visszatért Varsóba.

Hol van Mindszenty bíboros?

Elhangzott: október 29-én 18.55-kor és 22.45-kor, valamint október 30-án 06.55-kor.

10.00: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdtek annak a javaslatnak a szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

Külföldi lapok tudósítói szerint Budapesten tegnap tovább folytak a harcok. [...]

Moszkva. Egy diplomáciai fogadáson külföldi újságírók kérdésekkel ostromolták meg Sepilov szovjet külügyminisztert és Zsukov hadügyminisztert a magyarországi helyzettel kapcsolatban. [...] Sepilov kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a felkelők leteszik a fegyvert, és nem veszélyeztetik többé a szovjet csapatok biztonságát. [...]

Genf. A világ minden tájáról tömegesen érkezik a gyógyszer, kötszer, ruhanemű és vérplazma a magyarországi sebesültek részére. A nyugati segítséget repülőgépen, gépkocsikon és vonaton küldték Magyarországra. A legutolsó jelentések szerint – mint Budapestről közölték a Nemzetközi Vöröskereszt – gyógyszer és vérplazma elegendő mennyiségben áll a főváros rendelkezésére, de szükség van kórházi felszerelésre és gyermekágyasokra. A Nemzetközi Vöröskereszt újabb felhívást intézett a tagszervezetekhez a Budapest által kért segítség megadására.

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...] A varsói rádió bejelentette, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a lengyel hadsereg eddigi parancsnoka és a kormány hadügyminisztere, szabadságra ment. [...]

Most röviden ismertetjük a nemzetközi politikai élet, egyéb eseményeit. [...]

10.10: Rendkívüli riport

A magyar események nyugati visszhangjáról. Ismétlés, elhangzott: 09.10-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJÁ TÖLEK A HAZA!

10.25: Nagy Imre tűzszüneti felhívásáról

Kovács Zoltán szól a parasztokhoz. Ismétlés, elhangzott: október 29-én 21.50-kor és 22.50-kor, valamint október 30-án 00.10-kor, 06.10-kor és 08.10-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSzt MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI.

10.35: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.35-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

10.45: Helyzetjelentés

Vasvári Gergely összefoglalója.

Ismétlés, elhangzott: 09.45-kor.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

10.55: Krisztus király ünnepe

Zoltán Károly megemlékezése.

Ismétlés, elhangzott: október 28-án 10.45-kor és 13.45-kor.

11.00: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdték annak a javaslatnak a szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

A budapesti pártbizottság közleményt adott ki, amely bejelenti, hogy első titkári tisztségéből leváltották Kovács Istvánt, és helyette Köböl Józsefet, a központi vezetőség politikai bizottságának tagját választották meg.¹

A szabad szombathelyi rádióállomás felhívást intézett az üzemek, gyárak és a hivatalok dolgozóihoz, hogy képviselőik útján juttassák el követeléseiket a szombathelyi nemzeti bizottsághoz. A nemzeti bizottság kiáltványában felhívja a hivatalok, gyárak és üzemek dolgozóinak figyelmét, hogy követeléseiket a sztrájk fenntartása mellett, üzeikben és gyáraikban megrendezett üléseken határozzák el, és foglalják írásba. Határozatuk meghozataláról azonnal értesítsék a nemzeti bizottságot. A Szabad Győr Rádiójának jelentése szerint a nemzeti tanács sztrájkfelhívásra vonatkozó közleményét azzal egészítette ki, hogy a sztrájk nem vonatkozik a villany-, gáz-, vízművek dolgozóira, továbbá a közvetlen fogyasztású cikkek előállító üzemekre.

A budapesti kormány állítása szerint, megkezdték a szovjet csapatok kivonását a fővárosból, és egyes kerületekben karhatalom veszi át a biztonsági szolgálatot a szovjet csapatoktól. A jelentést más forrásból még nem erősítették meg.

Az ország vidéki kerületei, főleg a Dunántúl, a külföldi lapudósítók jelentése szerint szilárdan a szabadságharcosok kezén van. [...]

Moszkva. Sepilov kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a felkelők leteszik a fegyvert, és nem veszélyeztetik többé a szovjet csapatok biztonságát. [...]

Genf. A világ minden tájáról tömegesen érkezik a gyógyszer, kötszer, ruhanemű és vérplazma a magyarországi sebesültek részére. [...]

¹ A közleményt a Kossuth rádió október 30-án 10.00 órakor adta közre. A forradalom hangja, i. m. 223.

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...]

Kedves hallgatóink, most röviden ismertetjük a nemzetközi politikai élet egyéb eseményeit. [...] A francia mandátum alatt lévő Togóföldön népszavazást tartottak. A lakosság 71 százaléka a mandátum megszüntetése és az ország függetlensége mellett döntött.

A tangeri nemzetközi igazgatás képviselői befejezték tanácskozásukat. [...]

11.10: Helyzetjelentés

Vasvári Gergely összefoglalója.

Ismétlés, elhangzott: 09.45-kor és 10.45-kor.

FIATALOK, MUNKÁSOK, HARCOSOK! HISZTEK APRÓ ANTAL, MOLNÁR ERIK ÉS A TEGNAPI SZTÁLINISTÁK ÓSZINTESÉGÉBEN ÉS NEMZETI FORRADALMÁBAN?

11.20: Rendkívüli falusi adás

Agrárius üzenete.

Paraszt testvéreink! A szabadságharcosoknak és a város népének kenyér és élelem kell. Innen-onnan már hangzik is a szabadrádiókon a kérelem. Fiaink, a falu fiatalsága ott küzd az első sorokban és ott állnak ugrásra készen a vidéki szabadságharcos csapatokban. A harc még folyik. A tízéves terroruralom legvégső elkeseredéséből kirobbant harcban mindenkinek vállalni kell az áldozatot. A nemzeti forradalomban a világtörténelem el sem képzelhető hősiessége született meg. A szovjet tömeggyilkos hadsereg nem tudta megtörni fegyvereink erejét. Budapest utcáin lányok gyújtottak fel benzines korsókkal szovjet tankokat. Ha valakinek kiesett kezéből a fegyver, már másik emelte fel. A véreskezű budapesti kormány Tűzet szüntess! ígérete is csak galád árulás volt. A szovjet tankok azóta is támadták szabadságharcosaink állásait. A népgyilkos Nagy Imre és véreskezű pártvezetőségében annyi emberi és annyi magyar érzés sincs, hogy lemondott volna, vagy dokumentálta volna, hogy ezt a gyilkolást nem ő végezteti. A nép mindennapi elárulására a gyárak és bányák népe a szabadságrádiók útján adta meg a választ: a sztrájk addig tart, míg oroszok vannak az országban.

Paraszt testvéreim! A harc tehát két fronton folyik. Fegyverekkel és az üzemekben. A harcolóknak azonban utánpótlásra és élelemre van szüksége. A harcoló kézből is kiesik a fegyver, ha elgyöngíti testét az éhség. Adjatok, sürgősen adjatok! Ahol a harcokat nem tudják központi készletekből ellátni, ott a mi kötelességünk az ellátás. Ez nem beszolgáltatás és nem adomány, hanem a falu népének nemzeti kötelessége élethalálharcunkban. Azoknak adunk, akik javainkat, szabadságunkat, nemzeti és egyéni létünket védelmezik, és jövőnkért harcolnak. Azoknak adunk, akiknek küzdelme örökre megsemmisítette a gyűlölt kommunizmus minden falusi intézményét.

11.25: Jelentés a nyugati fővárosokból

Ismétlés, elhangzott: 07.40-kor.

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZAT! ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYÓZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

11.40: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdték annak a javaslatnak a szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

London. Selwyn Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban részletesen beszámolt a magyarországi helyzetről. [...]

A budapesti pártbizottság közleményt adott ki, amely bejelenti, hogy első titkári tisztségéből leváltották Kovács Istvánt, és helyette Köböl Józsefet, a központi vezetőség politikai bizottságának tagját választották meg.

A szabad szombathelyi rádióállomás felhívást intézett az üzemek, gyárak és hivatalok dolgozóihoz, hogy képviselőik útján juttassák el követeléseiket a szombathelyi nemzeti bizottsághoz. [...] A budapesti kormány állítása szerint megkezdték a szovjet csapatok kivonását a fővárosból, és egyes kerületekben karhatalom veszi át a biztonsági szolgálatot a szovjet csapatoktól. A jelentést más forrásból még nem erősítették meg. Az ország vidéki kerületei, főleg a Dunántúl, a külföldi lap tudósítók jelentése szerint szilárdan a szabadságharcosok kezén van. [...]

Moszkva. Szepilov kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a felkelők leteszik a fegyvert, és nem veszélyeztetik többé a szovjet csapatok biztonságát. [...]

Genf. A világ minden tájáról tömegesen érkezik a gyógyszer, kötszer, ruhanemű és vérplazma a magyarországi sebesültek részére. [...]

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...] A varsói rádió bejelentette, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a lengyel hadsereg eddigi parancsnoka és a kormány hadügyminisztère szabadságra ment. [...]

Most röviden ismertetjük a nemzetközi politikai élet egyéb eseményeit. [...]

11.50: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.35-kor és 10.35-kor.

12.00: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdték annak a javaslatnak a szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

A budapesti kormány állítása szerint megkezdték a szovjet csapatok kivonását a fővárosból, és egyes kerületekben karhatalom veszi át a biztonsági szolgálatot a szovjet csapatoktól. A jelentést más forrásból még nem erősítették meg.

Sepilov kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a felkelők leteszik a fegyvert. [...]

A miskolci rádió közölte a Borsod megyei munkástanács felhívását. A Borsod megyei munkástanács közleménye sürgeti a Varsói Szerződés azonnali revízióját. Rámutat arra, hogy a Varsói Szerződést Rákosiék és Gerőék kötötték meg, annak tehát ma már nincsen érvénye. A közlemény tiltakozik az ellen, hogy a varsói paktumra való hivatkozással szovjet imperialista csapatok tartózkodjanak magyar földön. A Varsói Szerződés haladéktalan revíziója érdekében a közlemény követeli a szerződést aláíró államok vezetőinek sürgős összehívását. A Varsói Szerződés, amelyre a szovjet vezetők hivatkoznak, sérti a magyar nép szuverenitását. Egyébként a szerződés 4., 7. és 8. cikkelye szöges ellentétben áll a Szovjetunió jelenlegi magatartásával – hangzik a Borsod megyei munkástanács közleménye. A közlemény végül felhívást intéz az ENSZ-hez. A magyar nép nevében kéri az Egyesült Nemzetek Szövetségét, hogy ne fogadja a hazaáruló Kós Pétert, aki a volt és jelenlegi magyar kormány nevében teszi nyilatkozatait. A Borsod megyei munkástanács egyben felkéri a Biztonsági Tanácsot, hogy a Varsói Szerződés 4., 7. és 8. pontja értelmében haladéktalanul lépjen közbe a szabadságáért küzdő Magyarország érdekében. Felkéri a Biztonsági Tanácsot, hogy a magyar ügy képviselőjének egy semleges államot kérjen fel. A magyar népnek jelenleg nincs módjában megbízottat küldeni mindaddig, amíg nem tudja kormányát szabadon megválasztani.

A budapesti pártbizottság közleményt adott ki, amely bejelenti, hogy első titkári tisztségéből leváltották Kovács Istvánt, és helyette Kőből Józsefet, a központi vezetőség politikai bizottságának tagját választották meg.

A szabad szombathelyi rádióállomás felhívást intézett az üzemek, gyárak és hivatalok dolgozóihoz, hogy képviselőik útján juttassák el követeléseiket a szombathelyi nemzeti bizottsághoz. [...]

A washingtoni lapok beszámolnak az amerikai magyarság felvonulásáról a Fehér Ház elé. A tüntetők magyar és amerikai zászlók alatt vonultak fel. A menetben nagy számban vettek részt lengyelek, fehéroroszok és ukránok is. Az Amerikai Magyar Szövetség, magyar egyházak és egyesületek képviselői vezették a menetet. A washingtoni lapok elmondják azt is, hogy a tüntetők táblákat vittek magukkal. A táblákon a következő felírás volt: „Amerika népe, segíts magyar véreinken! Szabad Magyarországot akarunk! A szovjet katonák szüntessék be ártatlan magyarok gyilkolását! A szovjet hadsereg vonuljon ki Magyarországról!” A washingtoni egyetemek és főiskolák diák-egyesületei felhívást intéztek a hallgatókhoz, hogy a mai nap folyamán rendezzenek rokonszenvtüntetést a magyar szabadságharcosok mellett.

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...] A varsói rádió bejelentette, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a kormány hadügyminisztere, szabadságra ment. [...]

Most egy fontos üzenetet közvetítünk. Peleskei üzeni Budapestre és a Hajdúságba, hogy az operáltat a tudott helyen várja. Felszerelését, ha teheti, hozza magával. Ezt Peleskei üzenté.

12.10: Rendkívüli falusi adás
Agrárius üzenete.
Ismétlés, elhangzott: 11.20-kor.

12.15: Riport a magyar események nyugati visszhangjáról.
Ismétlés, elhangzott: 09.10-kor és 10.10-kor.

MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL! A MENEDÉKJOGON KÍVÜL GONDOSKODJATOK MEGÉLHETÉSÜKRŐL IS MAGYAR VENDÉGSZERETETTEL! EZT KÍVÁNJA A HAGYOMÁNYOS MAGYAR LOVAGIASSÁGI!

12.30: Hírszolgálat
New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdték annak a javaslatnak a szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

A budapesti kormány állítása szerint megkezdték a szovjet csapatok kivonását a fővárosból, és egyes kerületekben karhatalom veszi át a biztonsági szolgálatot a szovjet csapatoktól. A jelentést más forrásból még nem erősítették meg.

Sepilov kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a felkelők leteszik a fegyvert. Arról nem volt hajlandó nyilatkozni, hogy kivonják-e a szovjet csapatokat Magyarországról. [...] A miskolci rádió közölte a Borsod megyei munkástanács felhívását. [...] A budapesti pártbizottság közleményt adott ki, amely bejelenti, hogy első titkári tisztségéből leváltották Kovács Istvánt, és helyette Kőből Józsefet, a központi vezetőség politikai bizottságának tagját választották meg. A szabad szombathelyi rádióállomás felhívást intézett az üzemek, gyárak és hivatalok dolgozóihoz, hogy képviselőik útján juttassák el követeléseiket a szombathelyi nemzeti bizottsághoz. [...]

A washingtoni lapok beszámolnak az amerikai magyarság felvonulásáról a Fehér Ház elé. [...]

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...] A varsói rádió bejelentette, hogy Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a kormány hadügyminisztere, szabadságra ment. [...]

Most egy fontos üzenetet közvetítünk. Peleskei üzeni Budapestre és a Hajdúságba, hogy az operáltat a tudott helyen várja. Felszerelését, ha teheti, hozza magával. Ezt Peleskei üzenete.

Figyelem, figyelem, megismétlem az elhangzott üzenetet. [...]

12.40: Nemzetközi sajtószemle

Ezúttal az osztrák sajtó mai cikkeit ismertetjük. A kormányhoz közel álló [Die] Presse ezeket írja: „Ezekben a napokban, Bécsben és általában Nyugaton, felteszik a kérdést, hogy a nagyhatalmak miért nem avatkoznak be végre a magyar nép szabadságharcába. A Biztonsági Tanács ülésezik ugyan, azonban még mindig nem hozott érdemi határozatot. Érthető, hogy Magyarországon, ahol évek óta a legnagyobb lelkesedéssel és figyelemmel hallgatták a nyugati rádiót, felteszik a kérdést: hol marad most a nyugati segítség? Az osztrák kormány rendkívül bölcs és emellett rendkívül bátor kiáltványban szögezte le álláspontját. Azt követeli, hogy a fegyveres vérontásnak legyen vége, viszont hitet tesz a szabad világ eszméi mellett. Az osztrák kormánynak ezt a kiáltványát Ausztria népe magáévá teszi. A magyarországi szabadságharcosok ügyét saját ügyének tekinti. Mindent elkövet, hogy a kommunizmus ellen küzdő Magyarország segítségére legyen.” A bécsi kormányhoz közel álló [Die] Presse vezércikke így folytatódik: „Kétezer újságíró kíséri figyelemmel a magyarországi események alakulását. Talán először fordult elő az újságírás történetében, hogy nem szenzációvadász hajítja őket, hanem arról akarják tudósítani a világot, hogy egy maroknyi nép szabadságharca az iszonyatos diktatúra ellen milyen eredményekkel jár. A tudósítások nyomán ma már az egész világon tudják, hogy a nyugati ügynökökről és fasiszta kalandrokról szóló kommunista híresztelésekből egy szó sem igaz. A magyar nép, a szabadságszerető magyar nemzet fogott fegyvert önként a zsarnokság ellen. Ebben a szabadságharcban minden jó érzésű magyar felsorakozik a bolsevizmus elleni küzdelemben.”

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

12.50: New York-i munkatársunk távirati riportja

Amióta a nemzeti felkelés szózata Budapesten elhangzott, egyszerre valami varázslatos erő fogta össze a New York-i magyarokat. Az örült New York-i forgalomban megtorpant az élet, és az amerikai nép csillogó szemekkel és bámulva néz minden magyart, mert az újságok a magyar nép dicsőítésével vannak tele. A rádiókon, a televíziókon csak rólunk beszélnek. A régi amerikai magyarok és a fiatalok a Himnuszt énekelve indultak el tüntetni az ENSZ felhőkarcolója elé, ahol a szovjet hadsereg magyarországi gyalázatos viselkedését tárgyalják. Hihetetlen lendület és erő fogja össze ezt a magyar tömeget, mintha az otthoniak lelke szállt volna beléjük. De nem csak tüntet-

ni akarnak, segíteni is akarnak a magyar forradalom népének. Levelek, sürgönyök és telefonhívások árasztják el a Szabad Magyarország Hangjának szerkesztőségét, a Nemzeti Bizottmányt, az Amerikai Magyar Szövetséget, és mindenki felajánl valamit. Munkát, pénzt, gyógyszert és vért. De nemcsak New Yorkban, hanem a falvakban és a városokban hirtelen összehívott gyűléseken is közlik a magyar szabadságharc eseményeinek minden részletét, aki otthon ül, annak füle és szeme most a rádióhoz vagy a televíziós készülékhez tapad.

Ott voltam New Yorkban, amidőn a magyarok hosszú menetben vonultak fel az ENSZ palotája elé. Szombaton este, amikor köztudomású lett, hogy a BT-t másnapra, vasárnap délutánra hívták össze, az amerikai magyarok vezetői kétségbeesetten néztek egymásra, mert tudták, milyen nagy jelentősége van annak, ha az amerikai magyarság impozáns keretek között mutatja meg állásfoglalását, és ha ezek és ezek jelennek meg az ENSZ palotája előtt. Hogyan lehet egy ilyen felvonulást ilyen rövid idő alatt megszervezni? Az egyetlen reménysugár volt a napi magyar rádióműsor New Yorkban. És a csoda megtörtént.

A rádiófelhívásra megindultak a magyar tömegek a New York-i üvegpalota felé. Eljöttek a magyarok New Jerseyből a gyárak vidékéről, Connecticutból a farmertelepülésekről, és amikor bent a tanácsteremben az elnök megnyitotta az ülést, odakinn az utcán már több mint 10 ezer magyar énekelt a Himnuszt. Fölséges és felejthetetlen pillanat volt, amikor New Yorkban az ENSZ palotája előtt a magyarok ezrei énekelték a Himnuszt, és követelték a szovjet haderő kitakarodását Magyarországról. Rövidesen a palotából kiszivárgott a hír, hogy az oroszok meg akarják akadályozni a magyarországi borzalmak napirendre tűzését. A tömeg e hírre egyszerre megmozdult, az emberek átvillant az érzés, hogy most tenniük kell valamit, és harcolniuk, nem képtelenek, hanem a szó valóságos értelmében. Mintha csak egy titkos parancs dobbant volna meg bennük, neki akartak rohanni az ENSZ palotája kapujának, be akartak törni a tanácsterembe, hogy az öklök beszéljenek. „Hurcoljuk ki a teremből az oroszokat!” kiáltások hangzottak, és a tömeg máris nekiindult a palota bezárt kapujának. Pillanatok alatt, a mellékutcában készenlétben lévő rendőrség is akcióba lépett, de nem rosszindulatúan, hanem megértően és együtt érzően próbálták a rendet fenntartani. Ez sem segített, mert már úgy látszott, hogy a magyar tömeg első hulláma elsöpri a rendőröket. Az utolsó pillanatban mentették meg a magyar ruhába öltözött amerikai asszonyok a helyzetet, akik a tömeg elé ugrottak és könyörögve kiáltották: „Emberkek, emberek, álljunk meg, ne ártsunk az otthoniaknak!”. Mindenki megtorpant, a láztól égő arcok elsápadtak, a levegőbe repült öklök lendülete elakadt, és az emberek megálltak. Az a szó, hogy az otthoniaknak árthatunk, egyszerre észretérítette a tömeget. A tüntetés azonban folyt tovább, de most már impozáns csendben és méltóságteljesen. Az amerikai magyarok az ENSZ palotája előtt a jelenlétükkel tüntettek.

12.55: Rendkívüli falusi adás

Ismétlés, elhangzott: 11.20-kor és 12.10-kor.

13.00: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdtek annak a javaslatnak szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

A budapesti kormány állítása szerint megkezdtek a szovjet csapatok kivonását a fővárosból, és egyes kerületekben karhatalom veszi át a biztonsági szolgálatot a szovjet csapatoktól. A jelentést más forrásból még nem erősítették meg.

Sepilov kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a felkelők leteszik a fegyvert. Arról nem volt hajlandó nyilatkozni, kivonják-e a szovjet csapatokat Magyarországról. [...]

A miskolci rádió közölte a Borsod megyei munkástanács felhívását. [...] A miskolci rádió jelentése szerint a Szatmár megyei Csaroda községből közleményt juttattak el a Borsod megyei tanácshoz, amely szerint a tények ellentmondanak a budapesti kormány ígéreteinek.² A csarodai nemzeti bizottság azonnali intézkedést követel, amely megakadályozza a szovjet hadsereg alakulatainak további bevonulását. Intézkedést követel, amely elősegíti, hogy a szovjet haderők azonnal kezdjék meg kivonulásukat Budapestről. Követeli továbbá, hogy a budapesti kormány közölje a lakossággal az igazságot és teljesítse ígértét.

A Szabad Győr Rádiójának jelentése szerint a nemzeti tanács sztrájkfelhívásra vonatkozó közleményét azzal egészítette ki, hogy a sztrájk nem vonatkozik a villany-, gáz- és vízművek dolgozóira, továbbá a közvetlen fogyasztási cikkek előállító üzemekre. [...] Az ország vidéki kerületei, főleg a Dunántúl, a külföldi laptudósítók jelentése szerint szilárdan a szabadságharcosok kezén van. [...]

Az osztrák sajtó teljesen a magyar szabadságharc hatása alatt áll. Ez a harc valóban a Nyugatért és a szabad világ győzelméért folyik. – hangoztatja a [Die] Presse. Kijelenti, hogy Ausztria népe a magyarországi szabadságharcosok ügyét saját ügyének tekinti. Mindent elkövet, hogy a kommunizmus ellen küzdő Magyarország segítségére legyen. A [Die] Presse azt írja, hogy kétezer újságíró kíséri figyelemmel a magyarországi események alakulását. Talán először fordul elő az újságírás történetében, hogy nem a szenzációvágy hajtja őket, hanem arról akarják tudósítani a világot, hogy egy maroknyi nép szabadságharca egy iszonyatos diktatúra ellen milyen eredményekkel jár. A magyar szabadságharc a világ közvéleményére olyan mély benyomást tett, amit nem hasonlíthatunk semmi máshoz. A magyar szabadságharc történelmet formál. A Neues Österreich idézi az osztrák kormány kiáltványát, és megállapítja, hogy az az osztrák közvélemény felfogását tükrözi. Ez a felfogás a tevékeny semlegesség álláspontjára helyezkedik. Azt követeli, hogy Magyar-

országon szűnjék meg a gyilkolás, és a magyar nép akarata hiánytalanul érvényesüljön. Fegyvereket és lőszert Ausztria nem tud küldeni, de élelmiszerrel és vérplazmával, valamint egyéb életfontosságú segítséggel támogatja a magyar szabadságharcot. Vagonszámba áradnak a szeretetadományok a szabadságharc földje felé. A Neue Tageszeitung a következőket írja: „A kommunista rendszer irtózatossága szemben a maroknyi nép erősebbnek bizonyult. A kommunizmus a magyar földön elvesztette a csatát, és ennek az egész világ szempontjából beláthatatlan következményei lesznek. A kormány alkudozni próbál, és a háttérben különböző politikai kísérletezések folynak. A nép azonban, amely ezerszámba hozta áldozatait, ezeket a kísérletezéseket visszautasítja. Változatlanul ragaszkodik a szabad és titkos választások megtartásához.”

Figyelem! Most egy fontos üzenetet közvetítünk. Peleskei üzeni Budapestre és a Hajdúságba, hogy az operáltat a tudott helyen várja. [...]

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette primási hivatalát. [...]

13.10: A további, aktív ellenállás szükségességéről

Balogh Balázs beszél.

Kedves hallgatóim, abban a pillanatban, amikor a budapesti ifjúság múlt keddi mámoros tüntetése során eldőrdült az első puskalövés, a döntő szerep a fegyvereké lett. Ma már bizonyos, hogy nem a nép használta először a fegyvert. A fegyverhez a megriadt rendszer nyúlt abban a tévedésben, hogy aki először lő, az felül marad. Vannak jelek és bizonyítékok, hogy a rendszer provokálta a fegyverhasználatot, gyanús idegen kiejtéssel beszélő ügynökök kényszerítették ki mindkét oldalon a fegyverek beavatkozását. Azt hitték, hogy a fegyvertelen néppel szemben elég lesz néhány megbízhatónak vélt, gondosan megvadított ÁVO-csapat, ugyanakkor gondoskodtak arról, hogy a szovjet haderőt is felvonultassák. Bízta abban, hogy ennek a hadseregnek a repülőgépei, páncélosai pusztá megjelenésükkel véget vetnek a szabadságharcnak és a párt elkezdheti a tisztogatást, megtorlást, vérengzést.

Számításukba itt csúszott bele az első hiba. Nem gondoltak arra, hogy a magyar honvédség első pillanatban a nép mellé áll. Tudták, hogy ez a honvédség a rendszer szempontjából megbízhatatlan – különben nem hívták volna be a szovjet hadsereget –, de nem számítottak arra, hogy a honvédség nyomban megnyitja kaszányait, fegyvereket ad a tüntetők kezébe és maga is nyíltan, hősieen a nép oldalára áll. Enélkül a harc az első órákban véget ért volna, és Gerő Ernő ma tömhetné a börtönöket, dolgoznának a hóhérok és kivégzőosztagok.

Hála és köszönet a honvédség azonnali, gondolkodás nélküli helytállásáért, de ez nem lepett meg senkit. Mindenki tudta, hogy az a körmönfont, szinte tudományos alapon kidolgozott lélekmérgezés, amellyel a magyar hadsereg tagjait akarták kivetkőztetni emberségükből és magyarságukból, ha-

² A közlemény október 30-án 12.00 után hangzott el. A forradalom hangja, i. m. 253.

tástalan maradt. A szovjet mundérba bújtatott, szovjet mintára kiképzett, politikai butítással gyötört fiatalok még jobban meggyűlöltek a rendszert, mint az ország bármely másik rétege. Eljutott hozzájuk a falu és a gyárak minden gondja, nyomorúsága, tudták, hogy olyan rendszer védelmére akarják őket felhasználni, amely szüleiket, testvéreiket embertelen szolgásgba és nyomorúságba döntötte. A honvédség tagjai ezért zúdultak rá első pillanatban a nép ellen felvonult tömeggyilkosokra. Döntő és dicső részük van abban, hogy a magyar nép felszabadul, és a magyar név ma fényesebben ragyog, mint valaha a történelem során. Mindenki tudja, hogy az ellenség a világ talán legnagyobb katonai hatalma, de az eddigi események világosan bebizonyították, hogy az a haderő, amely Magyarország ellen felvonult, nem legyőzhetetlen.

A rendelkezésre álló csapatokat a Szovjetunió már felhasználta. Ezek egy részéről kiderült, hogy megbízhatatlan, még az idegen, mesterségesen elvált szovjet katonák is undorodnak attól, hogy lőjenek a népre. A Szovjetunió most állítólag új csapatokat rendel Magyarországra. Ezeknek a száma sem végtelen, tehát nem a Szovjetunió egész haderejével, hanem csak a nélkülözhető, rendcsinálásra kirendelt csapatokkal kell számolni. Ezeknél a magyar haderő erősebb. Minden józan ész és hideg számítás szerint meg van a lehetősége annak, hogy a magyar hadsereg helyt tud állni a nép ellen felvonult szovjet haderővel szemben és kivívhatja azt a győzelmet, amely nemcsak a történelem legnagyobb dicsőségét fonja a magyar katonák homlokára, hanem az egyetlen fennmaradási lehetősége azoknak a csapatoknak is, amelyek eddig még nem vettek részt a harcban. Vannak ilyenek, nem is kevesen. Vidéken még nem volt komoly háború, a szovjet csapatok lapítanak, barátkozást mutatnak, elvonulást színlelnek, kerülnek az összeütközést. Arra számítnak, hogy ha Budapestet elintézik, akkor majd ölükbe hull a vidék, és kockázat nélkül fegyverezhetik le és büntethetik meg azokat a magyar fegyveres alakulatokat, amelyek még zárt egységekben tartózkodnak a kaszárnyákban, és védtelen céltáblái a kormány és a szovjet politikai rendszer megtevesztő hadmozdulatainak. A rémült rendszer mindent elkövet, hogy megbénítsa ezt a roppant erőt, amelynek most alkalma és lehetősége van, hogy végérvényesen a nép javára döntse el a harcot. Nemcsak a szabadságáért küzdő magyar nép, de az egész világ szemé is ezeken a még felhasználatlan magyar katonai alakulatokon van, mérhetetlen a felelősségük, eldönthetik népek és országok sorsát. A magyar haderő otthon harcol, és ez a betolakodóval szemben igen nagy előny. Ismeri a terepet, vele van a nép, aránylag kevés veszteséggel hetekig fel tud tartóztatni sokkal nagyobb erőket. Felszerelése kitűnő, lőszere van elég. Minden fel nem használt fegyvert önmaga ellen fordít, ha most késlekedik, áldozatul esik a kormány megtevesztő taktikájának, és tétlenül nézi, hogyan gyilkolják a szovjet katonák és az ÁVH-alakulatok testvéreiket, szüleiket, gyermekeiket, és hogyan harcol a szabadság szent tüzeiben égő nép.

A magyar katonazászlót még sohasem mocskolta be a nép kiöntött vére. Ezeréves életünkben voltunk már idegen uralom alatt, de nem volt olyan zsarnok, aki a magyar katonát a magyar nép ellen fel tudta volna használni. Voltak harcaink a szabadságért, a mostaninál is nagyobb hatalmakkal szemben, de egyik hatalom sem vállalkozott arra, hogy a magyar nép felkelését magyar katonával fojtja vérbe. Még ez a mostani gyermek- és asszonygyilkosságra kirendelt szovjet horda is undorodik ettől a piszkos munkától, még ez is érzi, milyen katonához méltatlan gyalázatot akarnak vele végrehajtatni. Kedves hallgatóim, magyar katonák a vidéki kaszárnyákban: a tétlenség márványárulása. Aki ma ölbe tett kezekkel, glédába rakott puszkacsövek mögül nézi, hogyan ragadják meg tizenkét éves kislányok az agyonlőtt bátyjuk kezéből kihullott zászlót, hogyan szervezkedik minden város és falu, hogy kivívott szabadságát fegyverrel is megvédelmezze, az nemcsak kizárja magát ebből a csodálatos szent közösségből, hanem önmaga előtt is megnyitja a szovjet börtönök ajtaját, vagy az utat a testet-lelket felőrlő messzi munkatáborok felé. Halogatásra, meggondolásra nincs idő. A magyar honvédségnek vannak jól képzett tisztjei, álljanak most az élre, zárkózzanak fel azokhoz a csapatokhoz, amelyeknek elsősorban köszöni a világ ezt a szeme előtt megvalósult, már több mint egyhetes csodát. Minden perc drága, minél előbb ragadják meg a fegyvert, annál közelebb és biztosabb a győzelem!

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETER VEE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

13.20: Londoni tükör

Szabó Zoltán tudósítása.

Nincs nehezebb dolog, mint ebben a pillanatban a magyar eseményeknek nyugati fogadtatásáról beszélni magyaroknak. Én nem vagyok híve a nagy szavaknak, de itt Londonban azt érzi az ember, hogy tegnap délután óta a magyarság az a nép, amelyben egy világ reménye összpontosult. Hírünk a világban 1848 óta nem volt ehhez hasonlítható. És nem vagyok biztos benne, hogy 1848-as becsületünk 1956-os becsületünk mellett nem törpül-e el. Ebben a pillanatban úgy látszik, hogy Magyarországon még Magyarország jövőjénél is sokkal nagyobb dolog dől el a közeli hetekben. Irtózatoss felelősség terhel mindannyiunkat, önöket ott, minket itt a következő hetekben. A londoni [The] Times történelmi hangú vezércikkében ezt olvastam: Ebben a pillanatban úgy rémlik, hogy a zsarnokság ellen felkelt magyar nép minden emberi számítás ellenére egyedül elkeseredettségének, bátorságának, elhatározásának fegyverével olyan változást vívott ki magának, amelynek hatása messze túlhalad magának Magyarországnak jövőjén is. Legyünk tisztában vele, kedves hallgatók, hogy ebben a pillanatban, bátorságban, becsületben, okosságban olyan nép vagyunk, amely esetleg a jövő sodrát tereli más mederbe. De két dolog távol áll tőlem. Az egyik az, hogy húzelkedjek népemnek, a

másik az, hogy a lelkenedezést elébe tegyem a józanságnak. Ezért amit mondaní fogok, nem egyéb, mint számadás arról a valóságról, amit magyar ember Londonban érzékel ebben a pillanatban.

Tegnap délután 6 órakor az angol rádió bemondotta, hogy a budapesti kormány a felkelt néptől gyakorlatilag fegyverszünetet kért. Este 9-kor öfelsege konzervatív kormánya a Downing Streeten egy nyilatkozatot adott ki, amely ezekkel a szavakkal kezdődik: „Öfelsege kormánya rokonszenvvvel és csodálattal kíséri a magyar nép küzdelmét jogaiért, szabadságáért.” A magyar név Londonban többet jelent, mint a honfoglalás óta bármikor. Tegnap este óta a telefonoktól alig jutok asztalomhoz. Angolok, lengyelek, litvánok, oroszok telefonálnak. Önkéntes jelentkezők, akiket nem ismerek, vidékről jelentkeznek, hogy értesítsenek erről vagy arról. Elmondják, mit mondott be a bécsi rádió, amelyet ők véletlenül meghallgattak. Ismeretlen angolok jelentkeznek, amit mondanak, Petőfi verssorára emlékeztet: „E néphez állanék ezennel én”! Mindezt nem azért mondom el, hogy a dicsőség fejünkbe szálljon, s hogy azon örvendezzünk, hogy öt világgrész rólunk beszél és minket becsül meg. Mindezt azért mondom, hogy értékeljük, milyen irtóztos felelősség terhel bennünket a közeljövőben. Azért, hogy biztosítani kell, hogy amit a harcosok kivívtak, az egyezkedésben ne vesszen el, és 1848–1849 más körülmények között meg ne ismétlődjék. Ehhez én a magam örhelyén avval tudok hozzájárulni, hogy mostantól kezdve a helyzet és kilátások megítéléséről jelentem azt, amit Londonban felelős tényezők fontosnak tartanak, és amit én fontosnak látok. Teszem ezt azért, hogy a világtól még elzárt, de önmagában a maga sorsának intézésére elég erősnek és bátornak bizonyult magyar nép és ismeretlen vezetői ezúton tudják meg, milyennek látszik a helyzet, a jövő Angliából. Csak a legfontosabb dologról fogok beszélni. Csak arról, amit szükségesnek tartok az e heti helyzetről. Erre a népnek itt az az általános meggyőződése, hogy a küzdelemnek folytatódnia kell, és általános reménye, hogy a küzdelemnek nem fegyverekkel kell folytatódnia.

Ma három angol véleménynel szeretnék foglalkozni. Az első a vasárnapi fordulópont előtti időpontból kelteződik. Gaitskell, az angol Munkáspárt vezetője és az ellenzék vezére, tüzetesen és nagy felelősségtudattal foglalkozott kerületében a magyarországi helyzettel. Ebben a Munkáspárt nevében tiszteltgett azoknak a hősiessége előtt, akik a szabadságharcban életüket áldozták. Örmét fejezte ki azért, hogy a szabadság lángja újra szabadon lobog. Vádat emelt a szovjet csapatok magyarországi akciója miatt és bizalmát fejezte ki az irányban, hogy Lengyelországban és Magyarországon kialakuló új kormányok késedelem nélkül teljesítik polgáraik demokratikus követeléseit. Ezeket Gaitskell a következőképpen jelölte meg. Szabad választások, szabad szakszervezetek, szabad szólás és szabad propaganda minden politikai pártnak, becsületes és tisztességes igazságszolgáltatás. Gaitskell személyének ismeretében ehhez csak annyit tehetek hozzá, hogy a követelések teljesítését Magyarországon angol részről lehetségesnek látják abban az esetben, ha a felkelt

nép fegyvereit egy megfelelően választott helyzetben nem használja, de megtartja, hogy szükség esetén megint használhassa.

A Gaitskell-beszéd azokat a reális követeléseket tartalmazza, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az ez idő szerinti győzelmes szabadságharc után eredményes reform következzen. Ennek itteni megítélés szerint előfeltétele a teljes függetlenség a Szovjetuniótól, de ez nem tévesztendő össze a szembe fordulással. A magyar történelem egy olyan periódusában vagyunk, amelynek 1848 bátorságát és 1867 bölcsességét váltakozva kell alkalmazni, de úgy, hogy a kettő közül folyamatosan 1848 szelleme legyen az erősebb. Amennyiben ez sikerülne, a világ sorsa Magyarországon fordulna kedvezőbbre. Miért és hogyan? A kérdés egyik oldalát a [The] Times vezércikke így világítja meg: „A szovjet vezetők még mindig előtte állnak annak a feladatnak, hogy milyen politikát kell követniük Kelet-Európában. Lengyelországban megkísértette őket az a gondolat, hogy karhatalommal avatkozzanak be, de visszavonultak a beavatkozás elől. Magyarországon karhatalommal beavatkoztak, de újra visszavonultak. A kérdés az, hogy felismerték-e már mindkét esetben, hogy az egész nemzet, a munkásság és a parasztság ellenük van, és a legkíméletlenebb győzelem is tökéletesen meddő volna számukra. A szovjet vezetők között, akiknek a véleménye, úgy látszik, megoszlik, az események hatására rögtönözve cselekszenek. Eddig azok maradtak az erősebbek, akik nézetükben hajlanak rá, hogy beletörődjenek abba, hogy a kelet-európai népek egy új csoportosulása alakuljon ki.” A [The] Times vezércikke arra utal, hogy az a szárny, amely még megfelelő fellépés és taktika esetén enged a nép akarátának Magyarországon és Lengyelországban, ez idő szerint erősebb annál a szárnynál, amely a retrográd sztálinista elemekből tevődik össze. Ez annyit jelent, hogy a szabadságharc és a kiegyezés váltakozó fegyvereinek alkalmazásával alkalmasint lehet világgraszáló eredményt elérni Magyarországon és Lengyelországban. Abból az elemzésből, amit a [The] Times a múlt heti magyarországi eseményekről adott, ugyancsak ez derül ki. A [The] Times elemzése szerint a tegnapelőtti győzelemmel a magyar népi forradalom megnyert egy döntő csatát, de még nem nyert meg egy hosszú háborút, amely nem csupán utcai csatatereken zajlik. Nagy Imre ígéretekkkel, de még csak ígéretekkkel a nép sok kívánságának engedett. A fő kérdés az, hogy hol kell határt szabni. A jövőben két probléma merül fel. Az egyik az, hogy ki lehet tárgyaló fél a felkelők részéről, a másik a még jelen lévő szovjet csapatok kérdése, és az, hogy ezek a demokratizálódási irányzatokkal szemben újabb erősítést kapnak-e a Szovjetunióból. A [The] Times vezércikkírója a következőket teszi hozzá: „Lehet, hogy mi itt Nyugaton olyannyira hozzászoktunk a rossz hírhez, hogy a jókat alig-alig akarjuk elhinni.” A tegnapi jó hírt a lap szokásos tartózkodásával és nemes pátozával kommentálta. „A magyar nép a győzelem útjára lépett.” Nem azt mondja, hogy a magyar nép győzött, azt mondja, hogy a magyar nép a győzelem útján van. A magyar nép áttörte börtöne falait. Megérte azt, hogy a kormány meghajolt kívánságai előtt. Ez a hír olyan

jelentékeny, hogy még most is nehéz felfogni, és Magyarországon vagy akár másutt továbbra is élni fog a félelem a halogatástól, a csalódástól, a be nem töltött ígéretektől, amelyek a győzelem értelmét vehetik. A diadalmas nép előtt most az a feladat áll, hogy a Nyugat csodálatától kísérve a kivívott győzelem gyümölcsét magának biztosítsa. Az én személyes érzelmem az, hogy erre csak az a váltakozó politika ad módot, amelyről már szoltottam. A barátság és türelem, az elszántság és hajlékonyság, a lelkesedés és az okosság párosodása, az egységes nép minden tagjában és azokban a vezetőkben, akik a népből kerültek ki.

Tegnap reggel a lapok átolvasása után felhívtam a Munkáspárt legjobb fiatal külpolitikáját, Denis Healey képviselőt. Healey, aki egy esetleges munkáspárti kormányban feltétlenül miniszter lesz a jövőben – és éveken keresztül a Munkáspárt külpolitikai titkára volt, s a magyar ügyeket jól ismeri – a beszélgetés során kifejezte azt az érzését, hogy a magyar szociáldemokrata elveket Kéthly Anna hivatott képviselni, mind a magyar tömegek, mind a világ szociáldemokratái előtt. A beszélgetés során hangsúlyozta, hogy a magyarországi helyzet alakulása visszahozta a világba a reménykedést, és a következő üzenetet küldi hallgatóinknak a maga és pártja nevében:

„Mi, a brit Munkáspárt tagjai, lélegzet-visszafojtva és csodálattal figyeljük az Önök harcát. Osztozunk harcukban, és mi is bízunk abban, hogy az első csata a zsarnokság elleni győzelemmel, befejeződik. A nép vezetők nélkül megverte a vezetők egy klikkjét, amelynek nem voltak követői. A kérdés most az, hogy miképpen lehet most biztosítani azt, amit Önök elértek. Az esetben, ha az Önök forradalma nem jut kifejezésre egy nemzeti szervezetben, a győzelem gyümölcseit még mindig veszély fenyegeti. Ez okból úgy vélem, hogy a következő lépés a szabad politikai élet visszaállítása, hogy ezen keresztül a nép akarata maga kifejezését megtalálhassa. Mindenekelőtt újra működnie kell a szociáldemokrata pártnak, a magyar munkásosztály szószólójának. A labour-képviselők Angliában és a szocialisták ezrei a világon aggodalommal várják azt a pillanatot, melyben magyar elvtársaik újra cselekedhetnek. Mi az Önök harcát a magunkénak tekintjük.”

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

13.35: A magyarországi általános sztrájk

Molnár József helyzetismertetése.

A győzedelmes szabadságharc, a tűzszünet bejelentése óta új fázisához érkezett. Azok, akik fegyverrel a kezükben védték a szabadságharcot, akiknek a kezéből a szabadságunkra törő szovjet katonák és a velük szövetséges hazaáruló ÁVH-sok nem tudták kiűzni a fegyvert, rendületlenül állanak a vártán és öröködnék népünk szabadsága felett. A fegyvertelen munkások már a harcok idején általános sztrájkjal siettek a szabadságharcosok segítségére. Az ál-

talános sztrájkknak a tűzszünet nem vetett véget, ellenkezőleg, a forradalmi tanácsok az egész országban mindenütt a sztrájk, sőt újabban az ülősztrájk mellett foglaltak állást. Kétmillió magyar munkás rendíthetetlen elszántsággal követeli a forradalmi tanácsok és a koalíciós pártokból alakult nemzeti bizottságok sztrájkutasításait.

Tegnap este a Szabad Győr Rádiója közölte, hogy a pécsi, dorogi, tokaji, tatányai, tatai, miskolci munkástanácsok azt a határozatot hozták, hogy az oroszok azonnali kivonulását csak a sztrájk fegyverével tudják kikényszeríteni. Ezért a bányászok elhatározták, hogy mindaddig nem termelnek szenet, míg Magyarországról az utolsó orosz hadosztályt ki nem vonták. Ugyanakkor a Szabad Győr Rádiója bejelentette, hogy Győr ifjúsága mindaddig nem dolgozik, amíg az utolsó orosz hadosztály el nem hagyja Magyarország területét. Ma reggel a miskolci forradalmi tanács felhívást intézett az ülősztrájkban részt vevő dolgozókhoz. Közölte, hogy a sztrájk nem vonatkozik a cukorgyári munkásságra, mezőgazdasági dolgozókra, egyes közlekedési munkásokra, üzletekre és az élelmiszeriparra, mert a lakosság ellátását a sztrájk ellenére is zavartalanul folytatni kell.

Ugyancsak sztrájkfelhívást tett közzé a Vas megyei nemzeti bizottság a szabad szombathelyi rádióállomás stúdiójából. A Vas megyei nemzeti bizottság, amely a koalíciós pártokból alakult meg, kötelezettséget vállalt, hogy a gyárak, üzemek és hivatalok dolgozóinak követeléseit eljuttatja az illetékesekhez, és mindent megtesz, hogy azok meg is valósuljanak. Arra kérték a lakosságot, hogy minden felvonulás és tüntetés nélkül juttassák el a nemzeti bizottsághoz követeléseiket, mert nem akarják, hogy Szombathely és Vas megye népének követeléseit lelketlen és hazaáruló provokátorok megzavarják. Felhívták a sztrájkoló munkásokat, hogy követeléseiket a gyárakban és üzemekben megrendezett, fegyelmezetten megtartott üléseken határozzák el. Határozataikról telefonon értesítsék a nemzeti bizottságot.

A déli órákban hangzott el a miskolci forradalmi tanács felhívása a sztrájkoló munkássághoz. A felhívás határozottan leszögezi, hogy a sztrájkoló magyar hazafi munkások mindaddig nem teszik le a fegyvert és nem kezdik el a munkát, amíg legfontosabb követeléseiket nem teljesítik. Az általános sztrájk célját a miskolci forradalmi tanács, amelynek utasításait az egész észak-magyarországi munkásság egy emberként követi, a következőkben határozta meg: Valamennyi szovjet csapat és egység azonnali kivonása és a Szovjetunióba való visszaszállítása. Valamennyi, a legkisebb mértékben is kompromittált rákosista miniszter és pártvezető leváltása, minden funkciójából való visszahívása. Valamennyi, az országban elhangzott követelés kormányprogramba iktatása. Végezetül a miskolci forradalmi tanács követeli a Varsói Szerződés haladéktalan revízióját, a szerződést aláíró államok vezetőinek haladéktalan összehívását. A miskolci forradalmi tanács a sztrájkoló magyar munkásság nevében kimondotta, hogy szabadságharcunk nem ellenforradalom, ez a nép sok év óta rab volt, most a szabadságvágy dinamikus kirob-

bant. Most értesült a világ közvéleménye arról, hogy a miskolci forradalmi tanács felhívással fordult az ENSZ-hez is, amelyben arra kérte a világszervezetet, ne fogadja a hazaáruló Kós Pétert, és haladéktalanul lépjen közbe a szabadságáért harcoló Magyarország érdekében.

Kedves munkás hallgatóim! A mai déli órákig ezekben foglalhatnám össze a magyarországi általános sztrájk helyzetét. Ez az összefoglalás természetesen nem teljes, mert az ország sok területéről hiányzanak a sztrájkjelentések. De már ezek a jelentések is nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy az egész világ közvéleménye megtudja a magyar munkásság egyöntetű állásfoglalását. Minél több sztrájkjelentés kerül nyilvánosságra, annál nagyobb sikere lehet az új fegyverrel, a munkásság kipróbált fegyverével kivívott szabadságharcunknak. Ha az egész világ értesül róla, hogy Magyarország összes gyáraiban, üzeimiben, hivatalaiban – természetesen kivéve a lakosság közvetlen ellátását célzó üzemeket – sztrájk van, akkor a Szovjetunió által vezetett és egyes szomszédos népi demokratikus államok által támogatott Magyarország-ellenes propagandakampány semmivé foszlik. A szabad világ munkásszervezetei, a szabad világ képviselői az ENSZ-ben könnyűszerrel visszaverhetik azt a gyalázatos szovjet hazugságot, amelyet már a budapesti kormány is megtagadott, de amelyet országunk függetlenségének és népünk szabadságának ellenségei hangoztatnak, azt ugyanis, hogy Magyarországon nem szabadságharc van, nem egy elnyomott nép kelt föl a szabadságáért, hanem ellenforradalmi erők lázadásáról van szó. Minden egyes gyár, amely csatlakozik az általános sztrájkhoz, erősíti a szabadságharc politikai győzelméért folytatott nemzeti küzdelmünket, és gyengíti nemzeti szabadságunk ellenségeinek táborát. Gyengíti a szovjet haderőt az országban, és gyengíti a szovjet propagandát a világban. Az általános sztrájk hatalmas fegyver. Sokszor még a tűzfegyvereknél is hatásosabb. De célját csak akkor érheti el, amint ezt a munkásmozgalom történetéből ezernyi példa bizonyítja, ha egységes, fegyelmezett és világos célkitűzései vannak. Ha a rendbontó elemeknek sikerül zavart támasztaniuk, ha a munkásság a sztrájk alatt nem őrzi meg nyugodtságát, higgadtságát, megbomolhatnak a sorok, és mérhetetlen kár származhatik belőle. Könnyen elveszíthetjük eddigi vívmányainkat, és veszélyeztethetjük a sztrájkoló magyar munkásság és az egész fölkelő magyar nép további politikai küzdelmeinek sikerét. Az általános sztrájkról közzétett eddigi jelentések mind azt bizonyítják, hogy a magyar munkásság nemcsak a fegyveres harcban, de a sztrájkharcban is megállta helyét. Ez reménnyel jogosíthatja fel az egész magyar nemzetet arra, hogy a nemzet követeléseit valóra váltsa. És amint a miskolci forradalmi tanács követelte, előbb vagy utóbb egy olyan kormány kerül az ország élére, amely az országban elhangzott összes követeléseket képes programjába iktatni, és azokat valóra is tudja váltani.

Kedves munkás hallgatóim! Az egész nemzet és bátran mondhatom, az egész világ munkásságának és szabadságszerető népeinek ezekben az órákban a sztrájkoló magyar munkásság az egyetlen reménysége és büszkesége. A

sztrájkoló magyar munkásság a magyar szabadság győzelmének legfőbb biztosítója. A harcoló nemzet fegyverrel már hadi győzelmet aratott. A politikai győzelmet a munkásság egységes, bátor és hősi sztrájkjának kell megnyernie!

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSÉ KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

13.45: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor írása a nemzeti tanácsokról.
A szabadságharc győzelme csak úgy lehet végleges, ha az öntudatos magyar munkások, parasztok, katonák, főiskolások, a nép legjobbjai a nemzeti tanácsokban maguknak tartanak fenn minden hatalmat.

Mindenki, akinek magolnia kellett Sztálin hazug párttörténetét, jól tudja, hogy az orosz bolsevik vezetők egyik legfőbb jelszava 1917-ben ez volt: Minden hatalmat a munkások, parasztok és katonák tanácsainak! Ezzel a jelszóval remélték Leninék lovat kapni maguk alá, megnyergelni azt a valóban nagyszerű, a görögkeleti naptár szerint még mindig februárinak nevezett igazi forradalmat, amely 1917 márciusában megdöntötte a fehér cárok évszázados önkényuralmát. Az 1917 tavaszán és nyarán Oroszország minden városában és falvában megalakult forradalmi tanácsok gondoskodtak is arról, hogy a hatalom, a fegyveres, a gazdasági és politikai hatalom valóban az ő kezükbe kerüljön. A bolsevik vezetők azonban pórul jártak jelszavukkal. A munkások, parasztok és katonák helyi tanácsaiban csak elvétve jutottak többségbe a kommunisták, a legtöbb helyütt csupán a kisebbség, mégpedig az elenyésző kisebbség tartott velük. Ezért folyamodtak Lenin és társai 1917 novemberében a jogtalanul októberi forradalomnak nevezett fegyveres puccshoz, erőszakos, népellenes államcsínyükhöz. Aztán hamarosan elejtették azt a jelszavukat, amely a munkások, parasztok és katonák tanácsainak követelt minden hatalmat. Helyette álnoksággal és terrorral magukhoz ragadták a központi hatalmat, hogy maguknak sajátítsák ki az egész államhatalmat. Mégpedig a nép és valódi képviselői ellen. Szembefordultak a munkások, parasztok és katonák tanácsaival, mert azok többsége átlátott a szitán és nem akarta kiengedni kezéből a nehezen megszerzett helyi hatalmat.

A budapesti moszkovita ügynökök maguk alatt fűrészelték a fát, amikor az elmúlt évtizedben arra kényszerítették a dolgozókat, hogy a szovjet kommunizmus sztálinista történetét tanulmányozzák. Most világosan látszik, hogy az értelmes magyar munkások, katonák, parasztok, különösen a felnőtt fiatalok levonták a leckéztetésből az egyedül helyes tanulságokat. A nemzeti érzelmű munkásság, katonaság, értelmiség és parasztság a legtöbb helységben új tanácsokat alakított legjobbjából, a nemzeti tanácsok pedig hatáskörükben nemcsak saját kezükbe vették a hatalmat, hanem mindent megtesznek, hogy azt az ellenség, a nemzettől idegen bitorlás vissza ne vehesse tőlük.

Az öntudatos munkások, katonák, értelmiségiek és parasztok megtanulták azt is, hogy a politikai hatalmat elsősorban a fegyveres erő jelenti ugyan, de nemcsak az, hanem a termelőüzemek gépei és szerszámai is. A sztrájkkal, a munka szüneteltetésével a dolgozók évszázadunk folyamán már számtalanszor, még a fegyvereknél is hatásosabban verték vissza a reakciót, az önkényuralom különféle veszélyeit. Ezért biztos a mostani szabadságharc végleges győzelme mindaddig, amíg a nép igazi képviselőiből álló nemzeti tanácsok tartják kezükben a katonai, a gazdasági és a politikai hatalmat.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT HALADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TŰZET SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL. HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEBEN, A SZTRÁJK!

13.50: Széljegyzetek

Igaz Valér: Addig egy morzsa szénét sem termelünk, amíg Magyarországról az utolsó hadosztályt is ki nem vonták! – Így döntöttek a bányászok. Így döntöttek, és bölcsen döntöttek. Mert amíg a szovjet csizma tapossa a haza földjét, addig nem érvényesülhet a népakarat, ha pedig nem érvényesülhet a népakarat, akkor miért volt a szabadságharc, miért a halottak ezrei, miért a szörnyű áldozat? A forradalom és a szabadság ügyéről van szó. Ennek a forradalomnak és ennek a szabadságnak, amely még nincs is meg, mert nem magát a szabadságot, csak a lehetőségét teremtettük meg, a puska mellett a sztrájk volt és marad is a legfőbb fegyvere. Tudjuk, hogy a szerszámot letenni és a leállás következményeit vállalni mily keserű áldozat. De az a nép, amely nem riadt vissza a véráldozattól sem, meghozza ezt az áldozatot is önmagáért, a honért és a népért. A bányászok nagyszerű öntudata és határozata legyen vezérlő csillag a proletariátus számára. Csepel, ne hagyd magad! Váci út, felelj neki! Még mielőtt visszatörnének a norma, a verseny és a sztahanovizmus igájába, törd te őket a sztrájk igájába! Nemcsak szénét, de semmi mást sem nekik, amíg a szovjet szüröny úr földünkön, és amíg azok igazgatják életünket, akik ezt az életet ÁVH-s banditákkal és ázsiai martalócaikkal még tegnap is vérbe fojtották, még ma is vérbe fojtják. El a megszállókkal és a megszállók cselédjeivel hazánkból! S ha majd eltűntek, megkezdődik a szabad építés nagyszerű korszaka!

Vasvári Gergely: Végleg megsemmisült a moszkovita klikk hazug manővere, amellyel a nemzeti szabadságharcot Nyugaton le akarták járatni. Pesten járt külföldi szemtanúk mesélik Nyugaton, milyen erkölcsi magaslatokon jár ez a forradalom, mennyire tiszta, micsoda fennkölt népmozgalom. Elmondják, hogy a betört kirakatok mögött érintetlenül hagyták az árucikkeket, senki sem fosztogatott, mindenki a házára gondolt. Nemcsak a szabadságot, hanem a legtisztább humanizmus eszméit is szolgálták a magyar szabadságharcosok. És Magyarország nemzetközi hitele, a magyar nép erkölcsi magasrendűsége példa a világ számára, olyan példa, amit évtizedek és évszázadok múlva is

tankönyvekben tanítanak. A mostani nagy szabadságharc nemcsak a közeljövőben változtat Magyarországot sorsán, hanem későbbi időkre is olyan nemzetközi hitelt teremtett, annyi erkölcsi és politikai tőkét kovácsolt, hogy az elmúlt száz év minden balítéletét megváltoztatja és elhomályosítja. A szabadságharc győzött a haza határain belül és győzött a haza határain kívül! A moszkoviták rágalmazó hadjárata, hazugságmasinája összetört, úgy, mint Budapesten a Sztálin-szobor. Nincs többé, összetörték. Apró darabokra!

SZIGNÁL

Tiszta vizet a pohárba! Ne kezdjék újra a sztálinista kétértelműségekkel, ne folytassanak hintapolitikát, ne zavarják fel a tiszta vizeket. Amíg Nagy Imre Budapesten beismeri, hogy a harc nem fasiszta provokáció volt, hanem elemi erejű népmegmozdulás, addig a magyar kormány ENSZ-küldöttje a szovjet küldöttnék gazsulál, a szovjet küldött pedig fasiszta provokációról beszél. Budapesten a kormány úgy csinál, mint aki leveszi a kalapját a nemzet előtt, New Yorkban ugyanennek a kormánynak a képviselője hazugságokból font leplet akar borítani a nemzeti szabadságharc tiszta és fennkölt eszméire! Félre a hazugságokkal! A nemzet megmutatta, hogy nem retteg többé [az] ÁVO-tól. A nép megmutatta, hogy pusztá kézzel is felfordítja egy világhatalom tankjait. És ilyen népet akarnak továbbra is hazugságokkal kormányozni? Nincs sztálinista újrakezdés, jó urak, ne kezdjék újra a Rákosi-féle hazudozást, ne akarják becsapni újra ezt a népet, mert ennek a népnek kiegyenesedett a gerince és ez a nép most és mindig nagy tettekre képes!

SZIGNÁL

A csehszlovákiai elvtársak izenetet küldöttek a magyar népnek, hogy ne veszítse el a fejét, maradjanak meg a béketáborban. Már tudniillik abban a béketáborban, amely Budapest utcáin éppen most mészárolt le 13 ezer magyar fiatalembert és proletárt. Tehát maradjon meg a béketáborban, és ne csatlakozzék a háborús táborhoz, ahhoz a háborús táborhoz tudniillik, amely bekötözi azokat a sebeket, amelyeket a béketábor ütött a nemzet testén. Így a csehszlovákiai elvtársak. A magyarországi elvtársak viszont afféle szövegeket fogalmaztatnak meg politikai zsoldosaikkal, hogy Nagy Imre kormánya a béke kormánya. Azé a békéé, amely az ÁVH-s banditákkal ugyancsak százával és ezrével mészároltatta le a nemzet színe-virágát. Ezenkívül azt mondatja zsoldosaival, hogy ez a kormány a függetlenség kormánya. Már tudniillik azé a függetlenségé, amely megkérte a szovjet martalócokat, hogy méltóztassanak néhány ezer magyart a másvilágra telepíteni, mert ők már nem bírják egyedül, és ez a túlvilági forgalom előfeltétele hatalmon maradásuknak. Szóval ez az úgynevezett budapesti kormány megnyilatkoztatja maga mellett a magyar népet. Az anyákat, akiknek imént ledöfte gyermekét, a feleségeket, akiknek férjét széttapostatták hernyótalpaival, megnyilatkoztatja az egész nemzetet, amelyet inkább miszlikbe szabadna idegen zsoldosaival, semhogy távozzon a hatalom bitorolt, véritatta foteljeiből. Elszántságában addig vetemedik, hogy azokat az ifjakat, akiket például Miskolcon az ő államvédelmi vérebei gyilkol-

tak halomra, hősökként és mártírokként emlegeti. A vértanúk holttesteme még ki sem hült, e tetemeket még el sem hantolták, de a hullaférgek már elkezdték lakmározásukat. Ezek a hullaférgek egy ezeréves nemzet urai. Illetve, változatlanul urai szeretnének maradni. Van valaki, akit félrevezethet, megszédíthet a friss sírok e haszonélvezőinek becstelensége? Azt hisszük, hogy nem vezetődnek félre, nem szédülnek meg még ők, a magyar mártírok hullaférgei sem. Annyira tisztában kell lenniük önmagukkal, hogy nyilván örökre megszakitják a viszonyt azzal, aki még szóba áll velük!

14.00: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdtek annyi a javaslatnak szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...] A budapesti kormány állítása szerint megkezdtek a szovjet csapatok kivonását a fővárosból, és egyes kerületekben karhatalom veszi át a biztonsági szolgálatot a szovjet csapatoktól. A jelentést más forrásból nem erősítették meg.

Sepilov szovjet külügyminiszter kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki Budapestről, ha a felkelők leteszik a fegyvert. [...]

A miskolci rádió közölte a borsod megyei munkástanács felhívását. [...] A miskolci rádió jelentése szerint a Szatmár megyei Csaroda községből közleményt juttattak el a Borsod megyei tanácshoz, amely szerint a tények ellentmondanak a budapesti kormány ígéreteinek. [...] A Szabad Győr Rádiójának jelentése szerint a nemzeti tanács sztrájkfelhívásra vonatkozó közleményét azzal egészítette ki, hogy a sztrájk nem vonatkozik a villany-, gáz- és vízművek dolgozóira, továbbá a közvetlen fogyasztási cikkeket előállító üzemekre. [...]

A [The] New York Times különösnek találja, hogy különböző kommunista helyeken most egyszerre a magyarországi vérontás befejezéséről kezdenek beszélni. Ezt emlegeti például a New York-i Daily Worker, az amerikai kommunisták lapja, és ugyanilyen hangnemben beszél Tito, Jugoszlávia elnöke. Miért hallgattak ezek a kommunisták akkor, amikor a szovjet csapatok gépfegyverekből ártatlan emberekre lőttek Budapest utcáin? – kérdezi cikkében a [The] New York Times. Miért csak most emelik fel hangjukat, amikor már bebizonyosodott, hogy a magyar nép nagy többsége a szabadságharcosok oldalán áll. A szemfényvesztő kommunista hangokat nyilvánvalóan az a félelem diktálja, hogy ha a forradalom tovább tart, ez a kommunizmus végét fogja jelenteni Magyarországon, vagy pedig a szovjet hadsereg további akciói még jobban a világ szeme elé tárják, hogy a Szovjetunió gyarmati elnyomással igyekszik uralma alatt tartani a megszállott országokat. A [The] New York Times így folytatja: „Van egy egyszerű módja a vérontás befejezésének, teljesítsék a magyar nép követeléseit, vonja vissza a Szovjetunió gyűlölt katonáit magyar területről, és ne avatkozzék bele a magyarok sorsába. Tegyük lehetővé szabad választások megtartását, hogy a derék magyar nép saját maga dönthesse kormányformájáról.”

Párizsban tegnap este több ezer főnyi francia tömeg gyűlt össze a szak-szervezetek felhívására. A tüntetők Szabadságot Magyarországnak!, Menjenek vissza az oroszok Oroszországba!, Hagyják el Magyarországot a Vörös Hadsereg véreskező gyilkosai! – feliratú táblák alatt vonultak a szovjet nagykövetség elé, hogy a magyarországi események miatt tiltakozzanak. Tüntetés volt a párizsi magyar nagykövetség épülete előtt is. A tüntetők leverték a követség épületéről a szovjet csillagot, és a kövezeten darabokra zúzták azt. A szovjet csillag helyére a tüntetők kitűzték a magyar zászlót. A francia szocialista párt ma estére tömeggyűlést hívott össze, amelyen a magyarországi szabadságharcosok mellett tüntetnek majd. Nyugat-Berlin lakossága hatalmas rokonszenvtüntetést rendezett a magyar szabadságharcosok mellett.

Varsó. Wyszyński bíboros, a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette primási hivatalát. [...] Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a kormány eddigi hadügyminisztere, szabadságra ment. [...]

Izraeli csapatok a Sínai-félszigeten az éjszaka folyamán 100 km-es térségben behatoltak Egyiptom területére. Egyiptom mozgósította haderejét.

Most egy fontos üzenetet közvetítettünk. Peleskei üzeni Budapestre és a Hajdúságba, hogy az operáltnak a tudott helyén várja. [...]

14.10: A további, aktív ellenállás szükségességéről

Balogh Balázs beszél. [...] Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSzt MEG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI.

14.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 12.40-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

14.30: Londoni tükör

Szabó Zoltán tudósítása.

Ismétlés, elhangzott: 13.20-kor.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

14.45: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor írása a nemzeti tanácsokról.

Ismétlés, elhangzott: 13.45-kor.

FIATALOK, MUNKÁSOK, HARCOSOK! HISZTEK APRÓ ANTAL, MOLNÁR ERIK ÉS A TEGNAPI SZTÁLINISTÁK ÓSZINTESÉGÉBEN ÉS NEMZETI FORRADALMÁBAN?

14.50: Bell ezredes üzenete

Patkó Gyula a tömeges harckocsitámadás elhárításáról. Tekintve, hogy csak harckocsikkal nagyobb területet huzamosabb ideig elfoglalva tartani nem lehet, tisztogató hadműveleteknél a páncélostámadás kombinálva van a gyalogság támadásával. Ilyen esetekben – és ez a tapasztalat szerint különösen a szovjet hadseregénél igen divatos – a kísérő gyalogság rendszerint rajta ül a harckocsikon. Ez ugyan a támadás ütemét erősen meggyorsítja, de az az óriási hátránya, hogy a védőknek igen hálás célpontot nyújt. A mozgásukban nem gátolt harckocsik ilyenkor a lehető legnagyobb sebességgel közelednek, ami a védők soraiban könnyen pánikot idézhet elő. A pánik ellen a leghatásosabb orvosság a kéznél lévő összes tűzfegyverekkel a tüzet azonnal megnyitni. Ugyanis a minden oldalról jövő tüzelés a páncélosokon ülő ellenséges gyalogságot eddigi kényelmes helyének elhagyására kényszeríti, és miután még futva sem tudnak a robogó harckocsikkal lépést tartani, magától adódik, hogy kifulladásra lemaradnak.

Az esetleges pánikot azzal is el lehet kerülni, hogy a védők sohasem egy csoportban, hanem lehetőleg egyesével vagy kettesével szélességben és főleg nagy mélységben tagozódva állják be magukat. A beásás egyébként elengedhetetlen feltétele egy tömeges harckocsitámadás sikeres elhárításának. Az elhelyezkedésnek ez a fajtája egy partizán módra harcoló csapatnál, amely a polgári lakosság teljes bizalmát élvez, már csak azért is könnyű, mert a hírtovábbítás ügyes megszervezése esetén, idejében értesülhet nemcsak ellenséges páncélosegységek gyülekezéséről és azok nagyságáról, hanem feltehetően azok támadásai irányáról is. A szovjet partizánok soha nem mulasztották el a működési területükön megjelenő német páncélosegységeket tucatnyi polgári ruhás beszerített emberükkel figyelgetni, még akkor is, ha azok a legbékésebb szándékot színlelték.

Visszatérve a mélységi tagozódásra, a következő arany szabályokat kell figyelembe tartani: A rendelkezésre álló gyalogsági könnyű- és nehéz fegyvereket mindig a legelső vonalban kell elhelyezni, és különösen a géppuska- és nehézpuskafészeket, feltétlenül el kell látni kézi páncéltörő eszközökkel. Páncéllöklök, tapadó- és tányéraknak hiányában, robbantószelencék és benzines üvegek is igen jó szolgálatot tesznek. Ezekre azért van szükség, mert a tűz megnyitásával ezek rendszerint elárulják tüzelőállásukat a közeledő harckocsiknak, úgyhogy ezeknek menetiránya a nehéz fegyverfészekeken keresztül vezet. Ám a géppuskáknak nem a páncéltörés a fő feladatuk, hanem a le-

szakadt ellenséges gyalogság leküzdése. Tehát a harckocsikat továbbengedik, és csak akkor használják fel páncéltörő eszközeit, ha a páncélos közvetlen közelükbe ér, avagy le akarja őket gázolni. Kétségtelen, hogy ehhez halálmegvető bátorság kell, de még mindig aránytalanul több eshetőség van az életben maradásra, mint ha valaki ebben a kritikus pillanatban elvesztve a fejét, kiugrik a lövészgödörből. Ez ugyanis biztos halált jelent az illetőnek.

Ha ezután a harckocsik túlfutottak az első vonalon, az abban elhelyezett nehéz fegyverekre a közvetlen veszély elmúlt, és így teljes tűzerőjükkel a közeledő gyalogságra fektethetnek. A mind mélyebbre behatoló harckocsikat természetesen nem lehet saját gyártmányú páncéltörő fegyverekkel leküzdeni, mert erre a feladatra csak közepes és nehéz páncéltörő fegyverek képesek. Ezeket is természetesen mélységben tagozódva kell elhelyezni, mégpedig úgy, hogy a könnyebbeket, mint például a „kályhacsőnek” nevezett bazookát, előbbre, a nehéz elhárító fegyvereket pedig hátrább kell elhelyezni. Ezen az utolsó vonalon kell a harckocsitámadásnak végleg megtörnie, illetve összeomlania. Ha sikerült közben az ellenséges gyalogságot végleg lekötöni, úgy a támadás nem érte el célját, és ha a páncélosok át is törtek, tehetlenségüknél fogva kénytelenek az elfoglalt területet újra feladni.

Amennyiben egy ilyen páncélos tömegtámadásra nem nyílt terepen, hanem városok vagy falvak utcáin kerül sor, úgy a védők, még nehéz páncéltörő fegyverek hiányában is, némi előnyben vannak. A harckocsik ugyanis a felülről jövő támadásokkal szemben a legérzékenyebbek. Ebből az következik, hogy a védők, eltérően az egyenként fellépő harckocsikkal szemben alkalmazott harcmodorral, nem a kapualjakban és földszinti ablakokban helyezkednek el, hanem az emeleti ablakokból és a padlásról dobják a benzines üvegeket és összpontosított tölteteket az alattuk elhaladó ellenséges páncélosokra. Magányosan álló és főleg gyenge falú lakóházak és pajták a védekezésnek erre a módjára nem alkalmasak, mert a harckocsik végső kétségbeesésükben esetleg belerohannak és összedönthetik az egész házat.

Erős felépítésű házakkal övezett, aránylag szűk utakon és utcákon, amelyeken két páncélos nem fér el egymás mellett, a szovjet partizánok különös előszeretettel a következő kiváló taktikát alkalmazták. Az egymás mögött berobogó ellenséges páncélosokat az első utcakeresztezéskor beengedték egyetlen lövés leadása nélkül, majd az összes rendelkezésre álló páncéltörő fegyverekkel és eszközökkel a sor elején és végén haladó páncélost kilőtték vagy felgyújtották. Ennek következményeképpen a két megsemmisített harckocsi elől és hátul lezárta az utat, és a közepén haladó harckocsik, bár még sértetlenek voltak, egyszerűen közre lettek zárva. Ha ez a rajtaütés sikerült, amelyet néhány önfeláldozó és jól kiképzett harcos mindig végre tudott hajtani, már lényegesen könnyebb volt a beszorult harckocsikat a legegyszerűbb módszerekkel is, egyenként megsemmisíteni. Nem szabad azonban a kísérő ellenséges gyalogságról sem megfeledkezni, és mind a tűzfegyvereket, mind pedig a páncéltörő csoportokat az utca mindkét oldalán kell a magasan

fekvő ablakokban, illetve a háztetőkön elhelyezni. A kapukat feltétlenül be kell zárni, hogy a páncélosokat kísérő gyalogság ne a védők alatt találjon menedéket. Végezetül még annyit, hogy páncélos tömegtámadásokat terepen olyan egységek, amelyek nem rendelkeznek nehéz páncéltörő fegyverekkel, ha még olyan hősiessen harcolnak is, nem tudják elhárítani. Éppen ezért az ilyen egységek a páncélos tömegtámadásokkal, a részükre sokkal előnyösebb, viszont az ellenségre nézve feltétlenül hátrányos helyeken, tehát csakis helységeken vegyék fel a harcot. A magyar szabadságharcosok hősiességével harcoló csapatok részére városokban ugyanis, még harcokcsi-tömegtámadás esetén is, minden esély megvan a győzelemre.

15.00: Hírszolgálat

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdtek annak a javaslatnak szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...] A norvég küldött a Biztonsági Tanácshoz intézett levelében hangoztatja, hogy az ENSZ-nek hozzá kell járulnia a magyar nép megpróbáltatásainak megszüntetéséhez, és lehetővé kell tennie, hogy a magyarok békében és szabadságban élhessenek. Hasonlóan hangzik Kanada és Új-Zéland küldöttének levele is. Argentína felszólította a húsz nemzetből álló latin-amerikai csoport tagjait, hogy együttesen foglaljanak állást a magyarkérdésben.

A budapesti rádió még mindig azt állítja, hogy megkezdtek a szovjet csapatok kivonását a fővárosból. Ezt a jelentést azonban más forrásból nem erősítették meg.

Sepilov tegnap kijelentette, hogy a szovjet csapatokat csak akkor vonják ki a fővárosból, ha a felkelők leteszik a fegyvert. [...]

A miskolci rádió közölte a borsodi munkástanács felhívását. A munkástanács közleménye sürgeti a Varsói Szerződés azonnali revízióját. [...] A Szabad Győr Rádiójának jelentése szerint a balatonszabadi nagydó, a magyaróvári, a szombat-helyi és a Szabad Győr Rádiója közös műsort fog sugározni. A balatonszabadi rádió munkástanácsának felszólítása értelmében az összesített dunántúli műsor csak a magyar nemzeti célok szolgálatában fog állni. A szabadi rádió munkástanácsának célja a nemzet közvéleményének egységes és tárgyilagos tájékoztatása, hogy a szétforgácsolódás veszélye megszűnjék.

Az angol sajtó teljesen a magyar szabadságharc hatása alatt áll. A Daily Mail idézte Selwyn Lloyd brit külügyminiszternek a parlament tegnapi ülésén elhangzott szavait. Az egész angol közvélemény – írja a Daily Mail – egységesen a külügyminiszter mögé sorakozik fel. Amikor a brit külügyminiszter az alsóházban felemelte szavát a magyarországi szovjet beavatkozás ellen, és közölte, hogy a magyarok nem adják be derekukat, és a jelek szerint kezükben van az ország nagy része, a képviselők megélték Magyarországot. A Daily Express hosszú beszámolójában rámutat arra, hogy Nagy Imre engedményeinek hallatára Budapest hős védői nem adják meg magukat,

mert Nagy Imrének nem hisznek. Felkészülnek a harcra, mert semmiféle ígéretben sem hisznek, amíg a szovjet csapatok Budapesten vannak.

A francia sajtó ugyancsak csodálattal emlékszik meg a magyar szabadságharcról. A [Le] Figaro rámutat arra, hogy a Vörös Hadsereg kiérdemelte nevét Budapesten. Gyermekek, asszonyok, munkások és diákok vére festi vörösré a város kövezetét. Új fejezet nyílt a világtörténelemben, mert a magyar szabadságharc megmutatta, hogy a kommunisták uralma ellen az egyetemes magyar nép kelt fel. A kommunisták a munkásjólét szent nevében uralkodtak a népeken. Most bebizonyosodott az, hogy nemcsak Sztálin politikája volt gyarmati és kizsákmányoló, hanem az egész szovjet politika az. A [Le] Figaro jelentése szerint különben Mikojaan szovjet miniszterelnök-helyettes vasárnap óta Budapesten tartózkodik. A [Le] Figaro szembeállítja Zsukov sajtónyilatkozatát a tényekkel. A [L']Aurore megállapítja, hogy a totalitárius kommunizmus végleg megbukott Budapesten. Schuman volt francia külügyminiszter kijelentette, hogy a magyar népet köszönet illeti meg, amiért példát mutatott az egész világnak. A magyar ügy már nem bukhat el, a hatalmas áldozatok nem voltak hiábavalók.

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...] Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a kormány eddigi hadügyminisztere, szabadságra ment. [...] Közben Bordzsiłowski³ tábornokot nevezték ki a kormány ideiglenes új hadügyminiszterévé.

Izraeli csapatok a Sínai-félszigeten az éjszaka folyamán 100 km-es térségben behatoltak Egyiptom területére. Közben folytatták előrevonulásukat, és mintegy 20 km-re megközelítették a Szezei-csatornát. Egyiptom mozgósította haderejét. Izmailiából jelentik, hogy egyiptomi gyalogság és páncélosalakulatok átkeltek a Szezei-csatornán, és kelet felé nyomulnak előre. A három nyugati nagyhatalom az izraeli támadás következtében előállott helyzet megvitatását a Biztonsági Tanács elé viszi. Egy 1950-ben kötött megállapodás arra kötelezi a nyugati nagyhatalmakat, hogy egy palesztinai háború kirobbanása esetén a megtámadott fél segítségére sietnek. A Biztonsági Tanács ma délután foglalkozik a közel-keleti helyzettel. A francia minisztertanács ma összeül a közel-keleti helyzet megtárgyalására. Pineau külügyminiszter elutazott Londonba. A francia miniszterelnök a minisztertanács után ugyancsak Londonba repül. A Biztonsági Tanács úgy határozott, hogy foglalkozik Franciaország panaszával is, amely szerint Egyiptom fegyvereket csempészett Algériába.

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZAT! ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYÓZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

³ Jerzy Bordzsiłowski (1900–1983) tábornok 1954–1968 között volt a honvédelmi miniszter helyettese.

15.10: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése. Rokosszovszkij szovjet marsall elhagyta Lengyelországot. Hivatalos magyarázat szerint szabadságra ment, de munkakörét már egy lengyel tábornok vette át. A Varsó ellen mozgósított szovjet hadosztályok néhány napi gyanús habozás után engedelmeskedtek a varsói kormány parancsának. A Łódź körül összevont páncélosok, amelyek Rokosszovszkij szerint ártatlan hadgyakorlatot tartottak, véletlenül éppen a Varsó felé vezető főútvonalon, most visszatértek a varsói paktum megkötésekor kijelölt bázisaikra. Gomulka, a lengyel kommunista párt első titkára tehát teljes győzelmet aratott. Nem vesztette el nyugalma, amikor Hruscsov szemtől szemben árulónak nevezte. Ura volt idegeinek, amikor már Rokosszovszkij hadosztályai mozgásban voltak Varsó felé. A lengyel munkások hadikészültségben ott álltak Gomulka mögött, és a szovjet diktátorok az utolsó pillanatban meghátráltak. Hruscsov ígéretei után Rokosszovszkij és bandája még megpróbálta utólag a megegyezést kijátszani, de Gomulka belülről alaposan ismeri a moszkoviták eszközeit. Nem mozdult el Varsóból, nem volt hajlandó Moszkvában Hruscsovval tárgyalni, amíg Rokosszovszkij kezében maradt a töltött fegyver. Nem volt hajlandó besétálni a moszkvai csapdába, hogy távollétében Rokosszovszkij marsall és a varsói sztálinista árulók puccsot kísérelhessenek meg. Gomulka előbb rendet csinált a párt- és állami szervezetekben is. Kiemelte a kulcspozíciókból a sztálinistákat, megtisztította a titkosrendőrséget, és most menesztette Rokosszovszkijt is. Így most már valóban mint egyenrangú fél tárgyalhat a Kremellel, sem katonai, sem gazdasági zsarolással nem lehet térdre kényszeríteni.

Kedves hallgatónk! Miközben a szovjet tábornagy kivonul Lengyelországból, ugyanakkor a magyar nép és a világközvélemény kihívásával a másik szovjet marsall, Konyev, a kelet-európai szovjet hadak főparancsnoka nem akarja kivonni csapatait Magyarországról. Sepilov szovjet külügyminiszter és Zsukov szovjet hadügyminiszter Moszkvában nyugati újságírók előtt nyilatkoztak a szovjet csapatok Magyarországon tartásáról. A nyugati újságírók keresztkérdéseinek tüzeiben levetették az álarcot. Zsukov már nem próbálta a Varsói Szerződés jogi rendelkezéseivel indokolni a szovjet csapatok magyarországi bevetését. Hiszen ebben a szerződésben egyetlen szakasz sincsen, mely ezt megengedné, ellenben kifejezetten tiltja a belügyekbe való beavatkozást. Zsukov e helyett azzal a hajmeresztő magyarázattal állt elő, hogy az ő interpretálása szerint a szerződés szelleme adott nekik jogalapot a beavatkozásra. A Varsói Szerződés szelleme hatalmazta fel őket, hogy békésen tüntető magyar asszonyokat és gyerekeket lemészároljanak. A Varsói Szerződés szellemében akarják csapataikat továbbra is bent tartani Magyarországon. A szerződés félre nem érthető paragrafusai helyett, íme tehát a szovjet tábornagy előrángatott egy szellemet, amely pontosan ellentmond mindannak, amit a szerződés készítésekor a szovjet és a bábkormányok aláírtak. Ezek után a kérdés nemzetközi jogi oldala teljesen tisztán áll. A nem létező szellem nevében

nem lehet széttépni a létező paragrafusokat, nem lehet széttépni egy ország szuverenitását. Zsukov nyilatkozata végleg elintézte Szoboljev szovjet ENSZ-megbízott erőlködését, aki még a Varsói Szerződés alapján próbálta a Biztonsági Tanács előtt a szovjet agressziót védelmezni.

Kedves hallgatónk! Marad ezek után most még két érv, amelyeket Sepilov és Zsukov Moszkvában hajtogattak. Az egyik az, hogy a magyarországi kormány kérte a Szovjet segítségét és a kormány kívánságára tartják bent csapataikat. Ezt az érvet összetörte ennek a magyarországi kormánynak miniszterelnöke, Nagy Imre. Nagy Imre az új kormány minisztertanácsának határozatára támaszkodva nyilatkozatot tett, amely szerint tárgyalni kívánnak a szovjet csapatok sürgős kivonulásáról. A budapesti kormány is kénytelen ezt követelni, mert érzi a magyar nép félelmetes nyomását. Minden megalakult nemzeti tanács követelésének első pontja a szovjet csapatok hazaküldése.

A magyar bányászok addig nem akarnak dolgozni, amíg szovjet hadosztályok állanak magyar földön. A gyárak munkásai sztrájkolnak. A Tiszántúlról figyelmeztető üzenetek érkeznek Budapestre: egyetlen szovjet páncélost nem láttak útban kelet felé – csak nyugati irányba mozgó harckocsikat láttak. A budapesti kormány lapjai és rádióállomásai is a szovjet kivonulást sürgetik. Ez a hivatalos budapesti kormányálláspont, annak a kormánynak álláspontja, amelyre Zsukovék hivatkoznak. A magyar nép álláspontját pedig fegyverrel a kézben képviselik a szabadságharcosok, akik nem hajlandók fegyverüket letenni mindaddig, míg a szovjet csapatok a születő magyar demokráciát fenyegetik. Zsukov és Sepilov második érve így hangzott: a szovjet csapatok bent maradnak Magyarországon addig, míg biztonságukat veszély fenyegeti. Ha a magyarországi helyzet nem lenne olyan véresen tragikus, ezt a kijelentést valóban világkacaj fogadná. Ki fenyegette volna az állig fegyverzett szovjet csapatok biztonságát, ha nem avatkoznak be Magyarország belügyeibe? Ha most sok száz páncélosuk ellenére veszélyeztetve érzik magukat, ki akadályozza meg őket, hogy visszamenjenek oda, ahonnan jöttek, először a varsói paktummal kapcsolatban megjelölt bázisukra és azután ki a határon kívül? Ki veszélyezteti őket, ha mint a borsodi munkástanács követelte, fehér zászlóval kivonulnak Magyarországról?

Kedves hallgatónk! A szovjet agresszió két felelős irányítójának, Sepilov külügyminiszternek és Zsukov hadügyminiszternek nyilatkozata nemzetközi jogi nyelvre átfordítva azt jelenti, hogy beismerték háborús bűnösségüket. Beismerték, hogy jogi alap nélkül támadták meg Magyarországot. A budapesti, magyaróvári és egyéb vérengzésekért, amelyeket a külföldi szemtanúk hidegvérű tömeggyilkosságnak neveznek, íme megállapítható, kik a személy szerint felelős felbujtók. A legutóbbi napok eseményei és a budapesti hivatalos nyilatkozatok nem hagynak kétséget, hogy a szovjet csapatok jelenlegi magyarországi hadmozdulatait nem Budapestről, hanem Moszkvából írják elő. Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának rövidesen összeülő újabb ülésén ezzel a helyzettel kell szembenéznie. A szovjet agresszorok lábbal tipor-

ták nemcsak a magyar békeszerződést, hanem saját varsói paktumukat is, amely immár jogilag érvénytelen. A Zsukov- és Sepilov-nyilatkozat azonban végzetesen fokozza a jelenlegi budapesti kormány és diplomáciai képviselőinek politikai és személyi felelősségét. A következményt le kell vonni. A budapesti kormánynak nem szabad tovább a szovjet páncélosoknak falazni, hanem csatlakozniuk kell a szabad világ félelmetes erővel megnyilatkozó állásfoglalásához. A jelenlegi budapesti kormánynak utasítania kell egyesült nemzetekbeli képviselőjét, hogy csatlakozzék a Biztonsági Tanács kilenc tagjának állásfoglalásához és követelje a szovjet csapatok azonnali kivonulását. Valamennyi más magyar külföldi képviselőt is utasítani kell, hogy ilyen értelemben lépjenek működésbe. Tudjuk, hogy ezeket a külföldi képviselőket túlnyomó részben diplomata egyenruhába bújtatott szovjet MVD-ügynökökkel⁴ tömték tele. De talán mégis becsúszott közülük magyar ember, aki most nem hallgathat. Nem nevezheti magát sem magyar miniszternek, sem magyar diplomatának az, aki ma nem követeli a szovjet csapatok eltávolítását. Rókoszovszkij távozott Lengyelországból, Konyev marsallnak is távoznia kell Magyarországról.

MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL! A MENEDÉKJOGON KÍVÜL GONDOSKODJATOK MEGÉLHETÉSÜKRŐL IS MAGYAR VENDÉGSZERETTEL! EZT KÍVÁNJA A HAGYOMÁNYOS MAGYAR LOVAGIASSÁGI!

15.20: Fiatalok üzenetei az osztrák határról

Ismétlés, elhangzott: 07.20-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTÉTEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

15.45: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor.

15.55: Bell ezredes üzenete

A honvédelmi miniszterről.

Tegnap este ismét felröppent az a budapesti keltezésű hír, hogy Bata István vezérezredes, volt honvédelmi miniszter, akit Nagy Imre kormányátalakításai során felváltottak, szovjet őrizet alatt áll, helyesebben ül. Ugyanakkor budapesti szemtanúk arról is tudni vélték, hogy Janza Károly⁵ elvtárs, a

⁴ MVD: a szovjet belügyminisztérium elnevezésének (Miniszersztivo Vrutrennyih Dgyel) rövidítése.

⁵ Janza Károly (1914–2001) altábornagy, 1951-től a magyar hadsereg hadtápfőnöke, 1956. október 26–november 2. között honvédelmi miniszter.

néphadsereg új feje ismételten mutatkozott a letartóztatottnak híresztelt Farkas Mihály, egykori sztálinista hadügyminiszter társaságában. Mindkét hír, amilyen meglepő, olyan érdekes és tanulságos. Tanulságos azért, mert tulajdonképpen magától értetődő. Nem szégyelljük bevallani, hogy néhány hónappal ezelőtt a magyar kormánylistában Bata István vezérezredes az azon nagyon kevesek közé soroltuk, aki alkalmas a rábízott tárca feladatainak végrehajtására. Természetesen nem Bata kommunista voltaért, szovjet vezérkari tiszti rangjáért vagy ideológiai nézeteiért lelkesedtünk, csupán elismertük katonai képességeit. Értette mesterségét, és nem szerette a haderőn belül a politikát. A néphadsereg korszerű színvonala, a tisztikar képzettségének emelése majdnem kizárólag az ő érdeme. Vezérkari főnöki tisztségében ezért rúgta össze a patkót Farkas Mihállyal, aki a sztálini vonal lehangosabb harcosa volt. Ezért nem kedvelte Janza Károlyt, aki az esztergapad mellől avanszált vezérigazgatói székbe, majd néhány hetes tanfolyam után egyszerre mint ezredes jelent meg a honvédelmi minisztériumban. Farkas Mihály hamarosan vezérőrnagyot faragott belőle. Az volt az érdeme, hogy az 1950-es évek elején likvidáltatott hét olyan magas rangú, képzett katonát, akiknek az volt egyetlen bűnük, hogy a legutóbbi világháborúban mint ezredparancsnokok vagy vezérkari tisztek harcoltak a szovjet haderővel szemben.

A most hallott adatok alapján azt hihetnénk, hogy Nagy Imréék szóvirágai szerint az új kommunista kormány legalkalmasabb vezető katonája Bata István vezérezredes, míg Janza Károlyt a pokolba kell küldeni. Ezt vélné az a jámbor ember, aki hitelt ad Nagy Imre programjának és ravaszkodásainak, aki elhiszi, hogy ez a régi nevekkal feltöltött, de újnak hirdetett kormány a szabad magyar gondolatot képviseli, és őszintén mondja a Moszkvától való függetlenséget. Aki viszont elolvassa Nagy Imre kormányában és környezetében a régi, megrögzött sztálinisták és moszkoviták neveit, aki nem felejt el, hogy a szovjet beavatkozásért Nagy Imre felel, az rögtön megérti, hogy miért volt szükség Bata helyett a közbüntényes Janza Károlyokra.

Bata Istvánnak két okból kellett mennie. Először azért, mert ellenlábasa volt annak a Farkas Mihálynak, akinek állítólag kezd megint feltűnni a csillaga. Másodszor azért, mert kettős bűnbak szerepét játssza. A szovjet hadsereg parancsnoksága őt hibáztatja a néphadsereg hazafias szelleméért, míg Nagy Imre, aki a varsói paktumra hivatkozva kérte a szovjet beavatkozást, e paktum ódiúmat Batára mint annak egyik megszerkesztőjére kívánja kenni. Pillanatig sem fájni a fejünk Bata elvtársért, ha utódául nem a legsötétebb múltú Janza Károlyt jelölték volna. A kommunisták kormányának személyi változásairól sem beszélünk katona bajtársainknak, ha ez a változás nem lenne egyik jellemző része annak a csalárd játéknak, amellyel Nagy Imréék az ország népét, elsősorban a fegyveres erőket szeretnék megtéveszteni. Nagy Imre nemzetinek és forradalminak nevezi magát és munkatársait, de kormánya a legsötétebb sztálini idők neveitől hemzseg. Ez a kormány és ennek a kormánynak hadügyminisztere azt kívánja elhitetni a magyar katonákkal, hogy ők

szavatolják a nemzeti függetlenséget. Katona bajtársaink! Csak azt a kormányt mondhatjátok őszintén magyarnak; csak arról hihetitek, hogy valóban a szabadságot és a nemzeti függetlenséget kívánja megvalósítani, amely kormány a Moszkvától való függetlenség mellett egyúttal a szabad választásokat, a politikai pártok szabad szervezkedését is szavatolja. Ameddig olyan kormánynak engedelmeskedtek, amely hallgat erről a kérdéstről, fegyveretek közvetve Moszkvát szolgálja!

16.00: Hírszolgálat

Nagy Imre újabb nyilatkozatot tett a Kossuth rádióban. Kijelentette, hogy a mind szélesebben kibontakozó forradalom és a demokratikus erők hatalmas megmozdulása válaszul elé állította az országot. Azt mondta, hogy az egy-pártrendszer megszüntetésével a kormányzást az 1945-ben életre hívott koalíciós pártok együttműködésének alapjaira helyezi. A kormányon belül szűkebb kabinetet létesít, amelynek tagjai Nagy Imre, Tildy Zoltán, Kovács Béla, Erdei Ferenc, Kádár János, Losonczy Géza és a szociáldemokrata párt által kijelölendő személyiség. Nagy Imre bejelentette, hogy a kormány előterjesztést tesz a Népköztársaság Elnöki Tanácsának Kádár János és Losonczy Géza államminiszterre való kinevezésére. Nagy Imre újabb ígéretet tett arra, hogy kormánya felhívja a szovjet csapatok parancsnokságát a szovjet csapatok azonnali kivonására Budapest területéről. Újból kilátásba helyezte azt is, hogy a szovjet csapatoknak az ország területéről való kivonására tárgyalásokat kezdeményez a szovjet kormánnyal. Nagy Imre hangoztatta, hogy a forradalom által létrehozott demokratikus helyi önkormányzati szerveket kormánya elismeri, rájuk támaszkodik, és támogatásukat kéri.

Nagy Imre után Tildy Zoltán beszélt. Bejelentette, hogy a kormány Kós Péter ENSZ-beli megbízatását visszavonja, új delegációt fog küldeni, amely már a jelenlegi kormány álláspontját képviseli. Bejelentette továbbá, hogy a parasztságot sújtó begyűjtési rendszert a mai nappal megszüntetik. A kormány megvizsgálja a parasztság többi jogos követelését, és döntéseit rövidesen közölni fogja. Tildy azt ígérte, hogy a kormány gondoskodni fog a múlt tévedéseinek és tévelygéseinek megszüntetéséről. Tildy bejelentette még, hogy október 23-át, a szabadságharc megindulásának napját nemzeti ünnepé nyilvánítják. Erdei Ferenc nyilatkozatában felszólította párthíveit, hogy állítsák talpra a Nemzeti Parasztpártot.⁶

A miskolci rádió közölte a borsodi munkástanács felhívását. A munkástanács közleménye sürgeti a Varsói Szerződés azonnali revízióját. Ezt a szerződést Rákosiék és Gerőék kötötték meg, annak tehát ma már nincs érvénye. A Varsói Szerződés, hangzik a Borsod megyei munkástanács közleménye, sérti a magyar nép szuverenitását. A Borsod megyei munkástanács közleménye felhívást intéz az ENSZ-hez. A ma-

⁶ A beszédek a Kossuth rádió október 30-án 14.28 kezdettel sugározta. A forradalom hangja, 226–229.

gyar nép nevében kéri az Egyesült Nemzetek Szervezetét, hogy ne fogadja a hazaáruló Kós Pétert, aki a volt és jelenlegi magyar kormány nevében teszi nyilatkozatait. Felszólítja a Biztonsági Tanácsot, hogy a Varsói Szerződés 4., 7. és 8. pontja értelmében haladéktalanul lépjen közbe a szabadságáért küzdő Magyarország érdekében, és kérjen fel egy semleges államot a magyar ügy képviselésére.

A pécsi, dorogi, tokodi, tátabányai és tatai munkástanács határozatot hozott, hogy addig nem termel szenet, amíg Magyarországról az utolsó szovjet hadosztályt ki nem vonják.

A Győr megyei nemzeti tanács felhívta a budapesti kormányt, hogy azonnal szüntesse be a harcot, és bejelentette, hogy a Dunántúl népe egységesen áll a főváros lakossága mellett.

Az ország vidéki kerületei, főleg a Dunántúl, külföldi laptudósítók jelentése szerint szilárdan a szabadságharcosok kezén van. A szabadságharcos csoportok politikai összetételüktől függetlenül egyöntetűen a szovjet csapatok azonnali távozását és az ország teljes függetlenségének helyreállítását követelik.

A Szabad Győr Rádiójának jelentése szerint a balatonszabadi nagydó, a magyar-óvári, a szombathelyi és a Szabad Győr Rádiója közös műsort fog sugározni. [...]

Megállapítható, hogy a győri szabad rádió adását erősen zavarják. A zavarás Csehszlovákia területéről történik, a zavaróállomás minden valószínűség szerint Pozsony területén van.

New York. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország diplomáciai képviselői megkezdtek annak a javaslatnak szövegezését, amelyet a magyarországi szovjet beavatkozás ügyében a Biztonsági Tanács elé terjesztenek. [...]

Izraeli csapatok a Sínai-félszigeten az éjszaka folyamán 100 km-es térségben behatoltak Egyiptom területére. [...] Londonban Eden miniszterelnök rendkívüli minisztertanácsra hívta össze kormánya tagjait. Az iraki kormány arról biztosította Egyiptomot, hogy az izraeli konfliktusban támogatja Egyiptomot. A szír hadsereget készenléti állapotba helyezték.

Varsó. Wyszyński bíboros, akit a lengyel hatóságok szabadon engedtek, tegnap átvette prímási hivatalát. [...] Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a kormány eddigi hadügyminisztere, szabadságra ment. [...]

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETEREK VELE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

16.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Veszélyben a forradalom

Hallottátok-e, olvastátok-e azokat a rajongó hozsannákat, amelyeket – a legszébb Rákosi-évek iskolapéldája szerint – a budapesti kormány címeztet magának? Hallottátok-e, olvastátok-e őket, magyarok? Az foglaltatik e levelekben, hogy az az országló klikk – amelyet igazában a szovjet szurony parancsolt

össze és hamisított össze, mert hiszen az sem tudható, kinek a neve hiteles és nem hiteles e kihívó, arcpírító listán – a béke, a függetlenség és a jogrend kormánya. Nyilván azé a békéé, amely a főváros utcáin még csak az imént megszálltatott le mintegy 15 ezer jó magyart, és amely, minden ellenkező állításukkal szemben, még ma reggel is nehéz szovjet aknavetőkkal és páncélosokkal lövette a Mária Terézia laktanyát, halomra torlaszolván benne az elsáncolt szabadságharcosok holttestét. Célrányos országlás az, hogy a lemészárolt vértanúk teste így feltornyosul. Mert a holt mártírok tetemdombjaira lehet majd állítani a békekormány miniszteri fotójeit, és ilyenképpen a nemzet sorsának intézése a kellő magasságból történhetik... Amint célrányos az is, hogy ez a kormány teljesen független. Annyira független, hogy nem kötik az elavult, évezredes éretnyek, erkölcsök, és ezért feszélyezetlenül újtukra indíthatta idegen zsoldosait és ÁVH-s vérebeit, akik – ugyancsak teljes függetlenségben – még a gyermekeket is halomra öldösték, ha úgy kívánta, mint Miskolcon is, a honérdek. Az sem megvetendő, hogy a kormány a jogrend kormánya. Ezt mindjárt saját személyében garantálja Münnich Ferenc belügyminiszter, aki – mint a spanyol polgárháború Rákosi-brigádjának intendánsa – némely hónapokat ült a gondjaira bízott hadikészletek leltári hiánya miatt. Ugyancsak saját személyében biztosítja a jogrendet Kossa miniszter úr is, aki a kizsákmányoló kapitalista korszakban keletkezett anyagi hiányosságait oly előnyösen pótolta az elhagyott javak kormánybiztosságánál felhalmozott értékekből. Nem kevésbé saját személyében biztosítja Janza Károly hadügyminiszter, aki 1945-ben és 1946-ban, a Soltész-féle betörőbanda beltájaként, a váci fegyházban törlesztett egy kicsit a büntető igazságszolgáltatással szemben keletkezett adósságából. Hogy azután, Király Béla vezérőrmagy és hét társa holttestén át, Farkas Mihály famulusaként, egyszeriben tábornok és most honvédelmünk legfőbb ura legyen. Ez az együttes íratja magáról, hogy a béke, a függetlenség és a jogrend kormánya. Egyben nemzeti és magyar. Jól értsük meg: nemzeti és magyar! Az a kormány, amely 72 órával elébb múlhatatlan háláját fejezte ki a szovjet felszabadítóknak nagylelkű segítségükért, tehát az összes holtakért, az összes özvegyekért és az összes árvákért. Megköszönte, hogy holtakká váltak és megköszönte, hogy özvegyek, árvák maradtak. Eh, beszéljünk csak nyíltan. Az új rendszert, az új demokráciát, amelyet nem ők vívtak ki, de amelyhez kényszerűleg és agyafúrtan csatlakoztak, Nagy Imre nevével akarják félmegjelteni. Ezen a néven súlyos terhek vannak, betáblázta őket az idő. A nemzet nem felejtette még, tizenegy évvel ezelőtt Nagy Imre, mint a debreceni Ideiglenes Nemzetgyűlés Moszkvából hazaszármazott elnöke, egyetlen tömör mondatban fogalmazta meg a népi demokrácia egész programját.⁷ Így hangzott: „Kommunistaellenesnek lenni annyit jelent, mint elárulni a hazát!” Ez a mondat, ez a tétel volt az elkövetkezendő esztendő elvi alapja. Ebből fejlődött ki az a szalámpolitika, amellyel

7 Az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke Zsedényi Béla volt, Nagy Imre az Ideiglenes Nemzeti Kormány, földművelésügyi minisztere volt.

Rákosi és együttese véres ízekké törte az ezeréves múltat, a nemzet szuverenitását és a személy jogát. Utóbb, amikor a nép felkelt, és vérét ontotta szabadságáért, Nagy Imre nevét láttuk az orosz légiókat közbelépésre felszólító kérés és a statáriális rendelet alján. Azt gondolja-e Nagy Imre, hogy mind e tehertételekkel még ezeket a Münnicheket, Kossákat, Janzákat és egyéb Sztálin-legényeket is elfogadja vele a nemzet? Vajon ezek továbbra is benne vannak nem az úgynevezett szűkebb, hanem a tágabb kabinetben? És ha benne, megnyugszanak abban a népmilliók, hogy azok országoljanak fölőtte, akik hálás köszönetet rebegetek az ifjú generációknak, a színe-java magyarságnak ravatala felett? Hálás köszönetet nem a mártíroknak, de a gyilkosoknak!

Nos, ne kérdezzük, hanem menjünk tovább. A béke, a függetlenség és a jogrend eme kormánya merész piruettel csatlakozott a győztes forradalomhoz. A miskolci gyermekeket, akiket ÁVH-s janicsárjaival lemészároltatott, ma már hősöknek nyilvánítja. Határozottan fejlődik móresünk. Ezelőtt hat év kellett ahhoz, hogy a halottakat kiássák a bitó alól, és dízsírhelyet nyissanak számukra. Ma hat nap is elég. Ha így haladunk, még utóbb előbb lesznek vértanúk, mint ahogy kivégzik őket.

De az igazi veszély nem abban van, ámbár ez is elég nagy veszély, hogy a zsarnokság beszüremlik a szabadságharcba. Hanem abban, hogy a Kossuth-címer alatt máris megkezdik az elnyomás intézményeinek szervezését. Elsősorban az új, demokratikus – ezt ők mondják, nem mi –, az új demokratikus rendőrség megalakítását. Illetve már meg is kezdték. Olyan képpen, hogy az ÁVH Sztálin-legényeit, akiket a jó nép félrevezetésére maguk is banditáknak neveznek, nemzeti milicistáknak öltöztették át. Felkokárdázták, hazafiasították, és a megvadult ordas most szelídített háziállatként őrökdi portánkon.

De ez csak a kezdet. Majd következik a folytatása is. Azt a független, jogrendi, magyar és nemzeti béke minisztert, aki ez új, demokratikus rendőrség szervezését végzi, doktor Münnich Ferencnek hívják. Elég friss sütetű honfitárs, mert csak 1945-ben érkezett Rákosival, Gerővel, Péter Gáborral együtt a Vereckei-szoroson át mint szovjet alezredes. Ő állítja föl most, belügyminiszteri minőségében, ezt az új rendőrséget. Amint ők állították fel 1945-ben és hasonlóképpen a Szovjet védelme alatt, a régi rendőrséget is. Emlékezhünk rá, hogy csak ez foglalkoztatta, csak ez érdekelte őket, ehhez a szervezési joghoz ragaszkodtak tűzön-vízen át. Az Andrássy úti pincék az övék, vagy ha nem, jöjjön a szovjet segítség, és pusztuljon a nemzet. Megkapták, és mivel megkapták, éppen ezért pusztult a nemzet. Ezekben a pincékben őrlték meg pártjainkat, törvénykezői függetlenségünket, egyházunkat, szellemi önállóságunkat, lelkiismereti szabadságunkat, teljes szuverenitásunkat. Ez a moszkovita hordalék akkor is törpe kisebbség volt. De a pince elég volt arra, hogy véres masszává zúzza a nemzeti többséget. Ma már nem is törpe kisebbség, hanem mikroszkopikus kisebbség, súlya csak az idegen bajonettekkel mérhető. De ha a pincét megkapná, Pest-Buda 15 ezer ifjú gyermeke hiába áldozta életét, nem lenne értelme az özvegyi jajoknak és az árvák könnyeinek.

Azt mondtuk, azzal kezdtük, veszélyben a forradalom! Jól fogjátok fel ezt, győztes és gyászoló magyarok. A rendőrséget nem a statárium és a szovjet légiók békekormányának, hanem tinektek kell azonnal megszerveznetek. A forradalom legmegbízhatóbb, legjelesebb, a magyar szabadság legtörhetlenebb katonáiból. Teremtsetek közös megállapodással, az egész ország területén, kész helyzetet. Ezen a ponton dől el jövődönk: rajtatok áll, hogy a magyar szabadság vérzik-e el az ő kínkamráikban, vagy az idegen zsarnokságot számolja-e fel a győzedelmes nép ereje!

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

16.20: Riport a magyarországi események visszhangjának híeiről

Egyre özönlének hozzánk a táviratok a világ minden részéből, amelynek küldői kérik, hogy juttassuk el üzenetüket a magyar szabadságért harcolóknak.

Az elmúlt egy hét alatt lassanként megváltozott a táviratok tartalma. Eleinte felháborodást és együttérzést tolmácsoló üzenetek jöttek. A most érkező táviratok nagyobbrészt már arról számolnak be, honnan, milyen konkrét segítséget indítanak vagy indítottak útba. Most kaptuk a táviratot, hogy a Portugál Vöröskereszt széles körű segélyakciója a magyar szabadságharcosok támogatására megindult és máris teljes erővel folyik. Tegnap délután telefonhívást kaptunk Caracasból. Venezuelában élő honfitársaink gyűjtést indítottak a magyar szabadságharcosok részére. A venezuelai lakosság együttérzésére jellemző, hogy másfél nap alatt máris 30 ezer venezuelai dollár gyűlt össze. Az adomány egy része készpénzben, a többi gyógyszerek formájában máris útnak indult. Ausztráliából kaptuk a sürgőnyt, hogy az ottani ólom-, rézbányákban dolgozó magyar bányászok 800 ausztrál fontot átutaltak a bécsi vöröskereszthez, a magyar szabadságharcosok részére. További gyűjtés folyamatban van. A távirat így fejeződik be: Testvéreink, Isten áldását kérjük fel szabadító küzdelmekre! A mauteizeni magyarok. A segítség útbaindítását közlő táviratok mellett természetesen óráról órára érkeznek be ma is a jelentések, amelyek új tömeggyűlésekről, tüntetésekről számolnak be. A Katolikus Magyar Diákszövetség németországi csoportja tegnap délután Münchenben tömeggyűlést hirdetett. Több ezer ember jött össze, hogy tiltakozzék az orosz csapatok brutális magyarországi beavatkozása ellen. Eljöttek a német közéleti személyiségek, a belgiumi és hollandiai magyarság, a Magyarországról kitelepített németek és a különböző kelet-európai emigránsok képviselői is. A nagygyűlés szónoka Varga László⁸ jezsuita atya volt, aki jelenleg a belgiumi

8 P. Varga László SJ (1901–1974) hitszónok, közíró. Az 1930-as évektől a Magyar Rádió által rendszeresen közvetített istentiszteleteken többször mondott szentbeszédet. Valószínűleg ő volt, aki 1940 augusztusában a „modern koreszmét” (a hitlerizmust) hazugságnak és egy örült agy erőszakosságának minősítette, amiért feljelentették. (Az ügyről bővebben: Vámos György: Vihar a szószéken. Egyházi beszédek cenzúrázása 1940-ben. *Múltunk*, 2004/2.) 1945-után emigrált,

leuveni egyetem tanára. Beszédében arra figyelmeztette a münchenieket, hogy a magyar nép hű fiai nemcsak hazájuk, hanem az egész kereszténység szabadságáért és megújulásáért küzdenek. A Magyarországról kitelepített németek szószólója kijelentette, hogy a magyarországi népi németek egy emberként állnak a szabadságharcosok oldalán, nem gondolnak a múltra, elfelejtették az ellentéteket, a kitelepítést, és csak közös hazánk jelenére és jövőjére gondolnak. A nagygyűlés végén felolvasták a magyar diákság manifesztumát, mely az orosz csapatok azonnali kitakarodását, szabad választásokat és e célok elérése érdekében az ENSZ azonnali komoly formában való beavatkozását követeli.

New York-i irodánk hírt ad arról a nagygyűlésről, amelyet az Amerikában élő magyarok és magyar származású amerikaiak képviselői tartottak. A nagygyűlésen határozatot fogadtak el, amelyben a gyűlésen képviseltek mint amerikai állampolgárok fordulnak az Egyesült Államok kormányához és követelik, hogy az Amerikai Egyesült Államok kormánya csak olyan kormányt ismerjen el, mely igazi demokratikus alapokon áll, és hogy az amerikai elnök, kormány és parlament minden rendelkezésére álló eszközzel akadályozza meg azt az idegen befolyást, amely Magyarországon egy tényleges demokratikus kormányzat felállításának útjában áll.

Ugyancsak New York-i szerkesztőségünk ad hírt arról a nyilatkozatról, amelyben New Jersey állam kormányzója fejezi ki a legteljesebb együttérzését a magyar szabadságharcosokkal, és reményét, hogy a hatalmas áldozatok eredményre vezetnek.

Brüsszelből érkezik a hír, hogy a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége táviratban követeli az ENSZ Biztonsági Tanácsától a mielőbbi hathatós beavatkozást a szovjet csapatok Magyarországról való eltávolítására.

Mint már jelentettük, Párizsban szinte a magyar szabadságharc kitörése óta egyhuzamban megerősített rendőrosztatok védik a szovjet és a magyar követséget. Különböző tüntető csoportok szinte állandóan ostrom alatt tartják a két épületet. Tegnap délután a Francia Szocialista Szakszervezeti Szövetség és a francia szállítómunkások szervezete hirdetett tömeggyűlést a párizsi szovjet nagykövetség előtt. Az összegyűlt óriási munkástömeg Halál az oroszokra! kiáltással rohamozta meg az épületet, amelyet a kirendelt rendőrség alig tudott felháborodásuktól megvédeni.

Most pedig egyik bécsi munkatársunk telefonvonalon leadott híreit közöljük.

Munkatársunk a határon járt, sok mindenkivel beszélt, sok értesülést összeszedett. Ezeknek alapján igyekszik képet adni hallgatóinknak arról, milyen hírek járnak az osztrák határon és beljebb, Nyugat-Magyarországon. Minden Budapestről érkező hír egyhangúan cáfolja a Kossuth rádiónak azt a

haláláig Nyugat-Európában élt. A feltételezést megerősíti több életrajzi adat, továbbá az, hogy 1957 januárjában egy levelében megemlítette: figyelmeztették, hogy ne szerepeljen a Szabad Európa Rádióban. (Az adatokat köszönöm Bikfalvi Gézáknak.)

híresztelését, amely szerint a lakosság, illetőleg a szabadságharcosok üzleteket és áruházakat fosztogatnak. A Budapestről érkezők valamennyien elmondják, hogy még a belőtt ablakú kirakatokban is érintetlenül állnak a legdrágább holmik; például fényképezőgépek és ruházati cikkek. A Bajcsy-Zsilinszky utcában lévő sportbolt kirakatában és kirakata előtt a járdán például már napok óta cipők, pulóverek és sportszerek hevernek. Nem nyúl hozzájuk senki, de a járdán heverő futballcipők egyikére cédulát erősítettek, amelyen piros ceruzával ez a felírás áll: „Így fosztogatnak a magyarok!”

Burgenlandi rádióhallgatók megfigyelése szerint a magyarországi zavaróállomások erősebben működnek, mint valaha. Különösen rosszul hallhatók az alacsonyabb frekvenciájú hullámhosszok, tehát a 31 és 41 méteren sugárzott adások.

Informátorunknak híreket hoztak arról is, hogy a népligeti adóállomást, amely a lakosság véleménye szerint egyike a legerősebb zavaróknak, napok óta kétsoros szovjet páncéloskordon veszi körül.

A határra érkezett budapestiek, akik tegnap délelőtt vagy délben hagyták el a fővárost, azt mesélik, hogy vasárnapról hétfőre virradóra ÁVH-sok járták a fővárost, és katonai behívókat kézbesítettek olyan személyeknek, akikről név szerint tudták, hogy a budapesti harcokban fegyveresen támogatták a szabadságharcosokat. Az említetteknek a XIV. kerületi kiegészítő parancsnokságon kellett jelentkezniük.

A Budapestről tegnap érkezett információk megerősítik azt a már közölt hírünket, hogy a fővárosi harcokban szovjet részről csak páncélos- és tüzeralakulatok vettek részt. Szovjet gyalogság nem. Az utcai harcok szabadságharcosok és szovjet tankok tüzeiben előretörő ÁVH-sok között zajlottak. A szovjet katonai alakulatok Budapest körüli gyűrűje csaknem lehetetlenné teszi az összeköttetést a fővárosban harcoló és az ország egyéb részeiben harcoló szabadságharcosok között. Akiknek valamiképpen sikerült átkerülniük a szovjet gyűrűn, hozzák a szórványos híreket. Ilyen kérkezők mesélik, hogy Budapest és a nyugati határ között a közlekedőket jóformán lépésről lépésre igazoltatják. Csaknem lehetetlen megállapítani, hogy az igazoltatók szabadságharcosokhoz vagy esetleg kormányhű magyar katonai alakulatokhoz tartoznak-e. A nemzetiszínű kokárda viselése nem garancia annak megállapítására, ki hová tartozik, mert mindenki viseli. Még a szovjet páncélosok is magyar nemzeti lobogó alatt vonulnak.

Esztergomból tegnap délután a határra érkezett magyarok boldogan újságot kaptak munkatársunktól, hogy Esztergom tegnap délben végre szabad lett. Igaz, az esztergomi Bazilika alatt szovjet páncélosok állomásoznak, a prímási palota bejáratánál ugyancsak katonák állnak, és nem lehet tudni jól, hová tartoznak.

Munkatársunk a sok információból és a dunántúli magyarokkal folytatott beszélgetésekből összeállítva megpróbált összefoglaló képet adni az általános hangulatról. A nyugati vidékek lakossága nem hajlandó letenni kezéből

a fegyvert mindaddig, míg a szovjet csapatok el nem hagyják az országot és amíg követeléseik nem teljesülnek. Nagy Imréről és kormányáról hallani sem akarnak. A nyugati országreszek lakossága mindenre el van szánva. Sokan attól félnek, hogy a kommunisták megpróbálnak befurakodni a különböző tanácsok soraiba, és elérni, hogy ezek a tanácsok végső fokon Nagy Imréék malmára hajtsák a vizet. Informátorunk sok olyan emberrel beszélt, aki aggódik, nehogy a tanácsok olcsó ígéreteikért eladják a szabadságharc ügyét. Mindenki hangsúlyozta, nem elég, hogy az oroszok kivonulnak, hanem még ennél is fontosabb, hogy a mostani kormány is velük menjen. A dunántúli magyarok azt mondják, ők nemcsak azért fogtak fegyvert, hogy az oroszoktól megszabaduljanak, hanem végső soron azért, hogy véget vessenek a kommunizmusnak, annak minden lehető változatának és válfajának is. Egyik bécsi tudósítónk jelentését hallották arról, hogy a hozzá érkező hírek alapján mi a helyzet a Dunántúlon, mit tudnak Pestről, és milyen az általános hangulat.

A nyugati fővárosokban működő magyar követségeken általában óriási a fejtelenség, zavar és határozatlanság. Tegnap közöltük már, hogy Rómában a követség tisztviselői két pártra szakadtak. A nap folyamán a sarló-kalapácsos címer hol lekerült, hol felkerült a kapura, míg végül az esti órákban végképp eltávolították.

Most érkezik a hír, hogy a hágai magyar követségen is furcsa dolgok történnek meg. A kommunista magyar címert átfestették az épületen úgy, hogy most nem látszik. De a kapuban rendőrség áll, és bemenni nem lehet.

Bécsből jelentik, hogy a budapesti kormány bécsi követségének személyezte is átállt a szabadságharcosok oldalára. A követség épületére tegnap este felhúzták a szabadságharcosok nemzetiszínű zászlaját.

Most pedig még egy tüntetésről számolunk be, amelynek híre e percben érkezett hozzánk. A belgiumi leuveni katolikus egyetem diákjai hétfőn este tiltakozó nagygyűlést tartottak a szovjet csapatok magyarországi vérengzése ellen. A nagygyűlésre minden belga diákszövetség elküldte képviselőit. A belga egyetemisták szolidaritásukról biztosították magyar diáktestvéreiket. Üzenik, hogy vért, kötszert, gyógyszert, cigarettát és pénzt gyűjtenek. Az első küldemények a mai nap folyamán már útnak is indultak a magyar határra, a többi legkésőbb holnap küldik. A belga diákok hétfői nagygyűlése szózatban követeli az ENSZ-től, hogy akadályozza meg a Szovjet további vérengzését. A diákok bejelentették, hogyha az ENSZ erre képtelen, hathatósabb eszközöket fognak találni magyar diáktestvéreik megsegítésére.

Párizsi tudósítónk jelenti, hogy Auer Pál, Magyarország volt párizsi követe nyilatkozatot adott a nemzetközi sajtó párizsi képviselőinek. Auer Pál kifejtette a sajtó képviselői előtt, hogy minden perc késedelem a BT ülésében újabb magyarországi vérontás lehetőségét rejt magában. A nyugati közvéleménynek kötelessége kormányait sürgetni.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ŪSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TŰZET SZŰNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL. HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEBEN, A SZTRÁJK!

16.35: Ifjúsági rovat

A Párizsból visszatért szerkesztő, Vér Károly szól a forradalmi magyar fiatal-sághoz.⁹

Ifjú barátaim, szabadságharcosok! Tűzszünet van a pesti rádió ellentmondásos hírei szerint, és még sincs tűzszünet. Nincs, mert a nemzet még kint áll a barikádokon, a valóságos és szellemi barikádokon egyaránt. Változatlan elszántsággal harcol függetlenségéért és szabadságáért. En itt megszügyenülten állok egy szabad, békés földön állomásozó rádió mikrofonja előtt, és tudom, nincs jogom, senkinek sincs joga biztatásokat küldeni és tanácsokat adni egy harcoló nemzet ifjúságának. A felszólaláshoz belső felhatalmazást ilyen időkben csak az a szabadságharcos lelkiület adhatja meg, amely, ha kell, a fegyveres áldozatot is vállalni tudja népünk történelmi harcában. Erre nekem és nekünk nem ad módot a gondviselés. És ezért nem biztatást és nem is tanácsot, egyedül csak a harctéren kívül álló, józanabb áttekintést szeretném átadni a szabadságharcosoknak. Ha csupán egyetlen gondolatom értő és észrevevő fülekre talál, akkor a jövőben talán elkerülöm a lelkiismeret hosszú és keserű furdalását.

Ifjú barátaim, szabadságharcosok! Ezt el kellett mondanom, mielőtt hozzatok beszélek, ezt el kellett mondanom népünk hős fiainak, akik egyetlen hét alatt a világ elismerését és csodálatát vívták ki nemzetünknek. És ez után hadd mondjam meg, hogy a szabadságharc fegyveres részét már megnyertük. Nem az országban nyertük meg, ahol még áll a harc és pusztítanak az idegen hordák, hanem a nagyvilág közvéleménye előtt. Ez a közvélemény mellettünk sorakozott fel, Japántól Argentínáig, az Egyesült Államoktól Ausztráliáig. És amint a BT ülésén kiderült, még egy független kommunista ország, még Jugoszlávia is a szabadságharcosok legfőbb követelése, a szovjet csapatok Magyarországról való távozása mellett foglalt állást. Ilyenformán úgy érzem, ma már le lehet írni, hogy a Szovjetuniót, ha ez a mindenre elszánt hatalom el akarja kerülni nyugati testvérpártjainak elkerülhetetlen szétbomlását, ha nem akarja kihívni a világ megvetését, és végül, ha tovább is hirdetni, reklámozni óhajtja a koegzisztenciát, nos akkor a Szovjetuniót a világ közvéleménye előbb-utóbb majdnem bizonyosan csapatainak

⁹ A párizsi utazás történetét Szakmáry (Vér) Károly részletesebben írja le *A Szabad Európa Rádiója és a magyar forradalom* című könyvében. Hunnia House and Publishing Co. New York, 1995.

magyarországi kivonására fogja kényszeríteni. Ez ma már nem távoli illúzió, hanem közeli valóság. De van egy feltétele. Az, hogy a félig megnyert szabadságharc, különösen a forradalmi fiatalság továbbra is egységes maradjon, továbbra is egységesen hangoztassa a nemzet három legfontosabb követelését. És csak akkor tegye le a fegyvert, ha ezeket már teljesítették.

Az első követelés, amint ez a szabadságharc első hetében világosan megfogalmazódott: Moszkva vállaljon nemzetközi kötelezettséget az ENSZ-ben arra, hogy a magyar hazafiak elleni megtorló akciót azonnal és véglegesen megszünteti, csapatait Magyarországról záros határidőn belül kivonja.

A második követelés: a megalakítandó új magyar kormány forduljon az ENSZ-hez, és kérje nemzetközi bizottság kiküldetését a fegyverszünet ellenőrzésére.

Végül a harmadik követelés: a kormány ne rádiójában, hanem ugyancsak nemzetközi fórumokon ismerje el, hogy a nemzeti forradalom szabad választásokra vonatkozó követeléseit – beleértve a nemzetközi ellenőrzést is – teljesíti, és megengedi a szabad szervezkedést. Addig pedig, amíg ezek a követelések meg nem valósulnak, a szabadságharcosok vezetőiből koalíciós kormányt alakít. A rend fenntartását városi és falusi nemzeti tanácsokra bízza, és kijelenti, hogy az új koalíciós kormány belügyminisztere a magyar népfölke-lők közül kerül ki. A nemzeti forradalom tudja, hogy csakis akkor teheti le a fegyvert, ha ezeket a követeléseket ilyen formában – tehát nemzetközi biztosítékokkal megerősítve – teljesíti. Miféle biztosíték lehet erre, amikor köztudomású, hogy Magyarország jövődó státusa nemcsak a magyar kormány belügye, hanem a nagyhatalmak és elsősorban a Szovjetunió magatartásának következménye is.

A washingtoni magyar követ viselkedése és Szoboljevnek az ENSZ-ben elhangzott beszéde, valamint Zsukov nyilatkozata éppen azt bizonyítja, hogy Nagy Imre kétségbeesett ígéretéseit a nemzetközi fórumok előtt sem a budapesti kormány, sem a Szovjetunió nem akarja vállalni. Ilyenformán egyszerűen és világosan felelőtlen ígéretésről lehet szó csupán, amellyel a kormány mindenáron ki akarja csalni a felkelők kezéből a fegyvert, még azelőtt, hogy biztosítékokkal alátámasztott kötelező ígéreteket tenne. Ez pedig magyarul annyit jelent, kedves barátaim, hogy a szabadsághősök hiába győztek, a mártírok hiába haltak meg, a katonai győzelmet politikai síkon, tehát a béke arcvonalán Moszkva hú székértől jól ismert taktikai fogásokkal akarják vere-séggé változtatni. Jelszavuk most így hangzik: A hatalmat megtartani minden áron! Ezért a hatalomért most igazán nem nagy ár a Kossuth-címer elismerése vagy Rákosi és Gerő válogatott becsmérése. Amíg ez az aljas és megtévesztő politikai harc folyik, addig az országban, különösen a szabadságharcosok kezén levő területeken máris megindult a szabad, demokratikus szervezkedés. A nagy múltú, régi demokratikus ifjúsági szervezetek új életre ébrednek. A Nékosz és a MEFESZ, a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egyesült Szö-vetsége még a fegyverek eldördülése előtt megalakult és kivívta az elismerte-

tést.¹⁰ De arra van szükség, és ez a folyamat hála isten mindenütt megindult az országban, hogy a volt KALOT, a Magyar Cserkész Szövetség, az EPOSZ, a NISZ, a KIE, a SZIM, a SZIT, a FISZ, a KMDSZ, szóval mindazok az ifjúsági mozgalmak újjászüllessenek, amelyek a demokrácia eszményeit vállalva alakultak meg a második világháború után, az ENSZ Alapokmányának szellemében, és amelyeket a sztálinisták számoltak fel.¹¹ Ezek az ifjúsági mozgalmak valóban képviselték, és újjáalakulva is képviselik a magyar fiatalság politikai elképzeléseit, ennek minden árnyalatát. A demokratikus jobboldaltól egészen a nemzeti kommunista baloldalig hívei voltak ezeknek az ifjúsági szervezeteknek. Felelős vezetőségük és hatalmas önkéntes tagságuk volt. Mi lehet az akadály a újbóli megalakulásuknak? A demokráciát hirdető kormány miért nem szorgalmazza létrehívásukat? A különböző ifjúsági szervezetek felállítását sürgős és lényeges nemzeti feladat. Azt mondtam, hogy nemzeti feladat. És ezt nem véletlenül mondtam. Ezeknek az újjáalakuló ifjúsági szövetségeknek ugyanis első és legfontosabb kötelessége felretenni minden politikai és világnézeti különbséget. A szervezkedő ifjak között vannak szociáldemokraták és kereszténydemokraták, liberálisok és nyugati szocialisták, labour-pártisták és parasztpártiak, sőt nemzeti kommunisták. Vannak Nyugat-imádók és Nyugat-gyűlölők is, de most mindez nem fontos. Gondolom, addig, ameddig a nemzeti forradalom nem vívta ki a szabadságharc három leglényegesebb, nemzetközi biztosítékokkal alátámasztott követelését, addig félre kell tenni mindent, ami megoszt, és követelni kell mindent, ami egyesít. Úgy hiszem, hogy a szabadságharcban világosan megfogalmazott követeléssel minden demokratikus ifjúsági szervezet, sőt ha a rádiójának hinni lehet, maga a pesti kormány is egyetért. Ma tehát ez kell legyen az ifjúság programja. És addig, amíg e követeléseket nem teljesítik, addig a forradalom nem adhatja ki kezéből sem a puskát, sem az általános sztrájk fegyverét. Az alakuló ifjúsági szövetségeknek még az a dolguk, hogy hangot adjanak a három nemzeti követelésnek, és minden erejükkel segítsék a harcoló és a sztrájkoló testvéreket. Igen, barátaim, így látja ezt egy magyar, aki a harcosok közül hiányzik, messziről nézhet csupán, és éppen ezért nem tarthat rá igényt, hogy javaslatait elfogadják. Legföljebb csak könyöröghet a meghallgattatásért. És ha meghallgattatok, fiúk, lányok, akkor ezt megköszönöm, és nem mondok mást búcsúzóul, mint hogy a magyar józanság és a magyarok istene legyen veletek.

¹⁰ 1956. október 16-án a szegedi egyetemisták ezeröttszáz fős gyűlésének tízpontos határozata még csak az egyetemi élet, az oktatás reformját követelte, de a hallgatók kimondták az elszakadást az egységes ifjúsági szövetségtől, s újjáalakították a koalíciós évek Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szervezetét, a MEFESZ-t.

¹¹ KALOT: Katolikus Agrárifjúsági Legényegyletek Országos Testülete; EPOSZ: Egységes Parasztifjúság Országos Szövetsége (a Nemzeti Parasztpárthoz kötődő szervezet); NISZ: Népi Ifjúsági Szövetség; KIE: Keresztény Ifjúsági Egyesület (református); SZIM: Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom; SZIT: Szakszervezeti Ifjúság- és Tanoncmozgalom; FISZ: Független Ifjúsági Szövetség (a Független Kisgazdapárthoz kötődött); KMDSZ: Katolikus Magyar Diák Szövetség.

A SZTÁLINIZMUS INTÉZMÉNYEI JÓRÉSZE MÉG FENNÁLLANAK. NAGY IMRE CSAK TŰNETI KEZELÉST ÍGÉR. EZ KEVÉS, MAGÁT A BETEGSÉGET, A KOMMUNISTA RENDSZERT KELL LEKÜZDENI.

16.45: Felhívás

A hegyeshalmi és győri tanácsokhoz:
A világ szíve megmozdult a magyar szabadságharc áldozatai érdekében. Intézmények, szervezetek és magánosok eddig soha nem látott mértékben adakoznak, kötszer, gyógyszer, ruhanemű, kórházi felszerelés, orvosok és ápolók a világ minden részéből áradnak Magyarország felé. Repülőgépen, vasúton, teherautókon özönlenek a szállítmányok Bécsbe és a magyar határra. A küldött anyag elraktározására Bécsben már alig van hely. A rendelkezésre álló raktárak megteltek, komoly gondot okoz az érkező küldemények továbbítása a magyar határra. Az osztrák hatóságok és az osztrák nép megadnak minden lehető segítséget, hogy az anyag szállítása a magyar határig akadálytalanul megtörténhessen. Fennáll azonban a veszély, hogy a segélyakció bizonyos mértékig fékezni kell, mert az érkező anyag elszállítása a határtól az ország belsejébe igen nehéz és késedelmes. Zavarak vannak rakodás és az anyag átvétele körül is. Nincs szervezett munkaerő, amely átrakja a szállítmányokat, nincs szervezet, amely felelősséget vállalna azért, hogy a küldemények maradéktalanul és leggyorsabban eljutnak oda, ahol a legnagyobb szükség van rájuk.

A forradalmi tanácsok tudják a legjobban, milyen lehetőségek állnak rendelkezésükre. Mindenki érzi, hogy alakulásuk óráiban rengeteg nehézséggel kell megküzdeniük, amelyek azonnali intézkedést kívánnak. A sebesülteket, betegeket, rászorulókat mindenekelőtt kell segíteni. Kérjük ezeket a tanácsokat, tekintsék első kötelességüknek, hogy az érkező adományok átvételéről, elszállításáról gondoskodjanak. A magyar vasutasok egy része harcol, a másik része azzal veszi ki részét a nemzet nagy szabadságharcából, hogy sztrájkol. A fegyver és a sztrájk a legnagyobb biztosítéka a nép végső győzelmének, de nem sztrájkoló az, aki a külföldi segélyanyag azonnali elszállításáról gondoskodik.

A tanácsokat arra kérjük, intézkedjenek, hogy azonnal vonatszerelvényeket állítsanak össze, és ezek a szerelvények akadálytalanul közlekedjenek a Hegyeshalom–Budapest útvonalon. A rendelkezésre álló autók kevés, de elég ahhoz, hogy a határtól a hegyeshalmi vasútállomáshoz szállítsa az anyagot. A tanácsok és a vöröskereszt rendelkezzenek ki azonnal rakodómunkásokat, pillanatig sem aggódunk, hogy erre a munkára akad-e elég önkéntes vállalkozó. Állítsanak össze a vöröskereszt és a tanácsok átvételebizottságokat, megbízható, lehetőleg idegen nyelveket, legalább németet beszélő emberekből, akik felelősséggel haladéktalanul átveszik a küldeményeket és elosztatnak minden gyanút abban a tekintetben, hogy a küldemény a lehető leggyorsabban rendeltetési helyére jut. Gondoskodjanak arról is, hogy a határon megfelelő számú teherautó-vezető legyen, a meglévők már alig bírják a munkát.

Az adományok a most következő napokban még sűrűbben, még nagyobb mennyiségben érkeznek. Csak az első részük jutott el eddig Bécsbe és a magyar határra, nagyobb részük még úton van, és most halmozódik az európai városok raktáraiban. A világszerte megindult pénzgyűjtés máris minden várákozást felülmúlt, ebből a pénzből kötszer, gyógyszer, élelmiszer, fűtőanyag, ruha lesz, amit mind el kell szállítani. A segélyezési akció nem akadhat meg és nem juthat zavarba azért, mert a magyar területen nem tudják átvenni és továbbítani. Ez a terület a szabadságharcos nép hatalmában van. A világ ennek a népnek küldi adományait, minél gyorsabban, minél jobban használjuk fel a segítséget, annál többet várhatunk.

Kérjük a tanácsokat, a vöröskeresztet, a derék vásutasokat, mindenkit, akinek módjában áll intézkedni, hallgassa meg kérésünket, és segítsen segíteni. MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

16.50: Nemzetközi sajtószemle

Ezúttal a mai svájci és francia lapok cikkeit ismertetjük. A mai svájci lapok érdeklődését továbbra is a magyarországi események kötik le. A Journal de Genève vezércikkében ezeket írja: „Nagy Imre kormányának összeállítása nem tükrözi híven a magyarországi közvéleményt, és ha uralmon akar maradni, kénytelen lesz újra és újra átalakítani kormányát. Magyarországon lejárt a kommunisták ideje. Nemcsak a sztálinistáké, de mindenfajta kommunistáé, az úgynevezett nemzeti kommunistáké is. Nem a sztálinizmus ellen kelt fel a magyar nép, hanem a rendszer ellen. Mint Kovács Béla mondotta: a kommunista párt képtelen az országot irányítani. Hiába tesz fontos engedményeket Nagy Imre kormánya, ezek az ígért reformok nem érintik az ország szervezetét. A diákok, a munkások és a katonák a régi magyar hagyományhoz híven nem akarják felcserélni a vörös kommunizmust egy rózsaszínű kommunizmussal. Fel akarják szabadítani hazájukat az idegen járomból, szabad emberek módjára akarnak élni.”

A Neue Zürcher Zeitung a Szabad Nép támadásáról ír a szovjet Pravda ellen. Nincs szükség nyugati prókátorokra ahhoz, hogy megcáfolják a szovjet delegátus állításait a Biztonsági Tanácsban. A magyarországi kommunisták hivatalos lapja is elismeri, hogy a szabadságharc jogos felkelés volt az idegen elnyomók ellen. Mindenki előtt világos, még a kommunisták előtt is, hogy Magyarországon nem terrorizták és idegen hatalmak által felbőszített tömegek garázdálkodtak, hanem szabadságharcosok harcolnak. Moszkva egyedül maradt vágyaival. A svájci keresztényszocialista párt lapja, a [Der] Kurier erőteljes nyugati beavatkozásról ír. Ezeket mondja: „A magyar felkelés tovább megy követeléseiben a titóizmusnál. Bizonyos, hogy a magyarok a régi rend visszaállítását sem akarják, hanem szociális, szabad és független Magyarországot. Ezen tény tudatában a Nyugatnak cselekednie kell. Ami lehetetlen

volt 1953-ban Berlinben, sőt a közelmúltban Poznańban is, az ma lehetségessé vált Magyarországon. A két előbbi esetben még lehetett az a látszat, hogy helyi megmozdulásokról van szó, de a magyar nép szabadságharca az egész ország egységes felkelésére mutat. Szép dolog, hogy a Nyugat pénzzel, élelmiszerral, ruhaneművel támogatja a magyar népet, de ez nem minden. A további óvatosság és tartózkodás végzetes hibája lehet az egész nyugati világnak.”

A Gazette de Lausanne-ban Kritikus órák címmel ismertetik a magyarországi helyzetet. Azt írják, hogy Magyarországon egy hét alatt több történt, mint bárhol a világháború befejezése utáni 11 esztendőben. A lap így ír: „A keresztény Magyarország ellenszegül a Szovjetnek, és a katolikus Lengyelország ugyanezt cselekszi, csak más formában. Az események alapján változtatják meg a Szovjet belső rendszerét. Nemcsak a magyarok, hanem a szovjet vezetők is nehéz pillanatokat élnek át. Nem vitás, hogy rövidesen az orosz kommunisták belső frontján éreztetik hatásukat a magyarországi események.” A független zürichi Der Tag így ír: „Senki sem kételkedik ma már abban, hogy a szovjet csapatok beavatkozása nélkül a magyar szabadságharc 24 óra alatt diadalmaskodott volna. Ma még nem tudhatjuk százszázalékos biztonsággal, ki hívta be ezeket a csapatokat a fegyvertelen munkások ellen. Valószínű, hogy jöttek a szovjet tankok hívás nélkül is. A csapatok kivonulása azonban nem lehet alku tárgya Nagy Imre kormánya és a szabadságharcosok között. A csapatokat a szovjet kormánynak kell visszahívnia, méghozzá haldéktalanul, hogy szabadon hagyják Magyarországot, ahol a nép megmutatta, nem kér a szovjet megszállásból, nem kér a kommunizmus különböző változataiból.”

A Basler Nachrichten a magyarországi eseményekkel foglalkozva felidézi a lengyelek példáját. Hiba volna az gondolni – írja a lap –, hogy Gomulka nemzeti kommunista és szovjetbarát nyilatkozatait szóról szóra kell értelmezni. Ne felejtjük el, hogy a barátságos szavak mögött tettek vannak: a szovjet csapatok eltávolítása, Rokosszovszkij szabadságolása és főképpen Wyszyński bíboros visszahelyezése.

A francia lapok ma reggel és délelőtt ugyancsak nagy terjedelemben foglalkoznak a magyarországi helyzettel. A Franc-Tireur ma délben összehasonlítja az 1946-os eseményeket az 1956-osokkal. A magyar nép mindkét esetben törhetetlenül ragaszkodott szabadságeszméihez. 1946-ot csalódás követte. A börtönök is megteltek a sztálini terror áldozataival. Talán 1956 meghozza a büszke magyar nép számára annyira óhajtott szabadságot. A lap felhívja a munkásságot, hogy vállaljon teljes együttműködést minden magyarral és utasítson vissza minden cinkosságot a gyilkos szovjet elnyomókkal. A [Le] Figaro vezércikke Budapest után bűn a hallgatás címen ezeket írja: „A Vörös Hadsereg kiérdemelte nevét Budapesten. Gyermek, asszonyok, munkások, diákok vére festi vörösre a város kövezetét. Új fejezet nyílt meg a világtörténelemben. Most már igazán mindenki előtt nyilvánvaló, hogy a kommunisták uralma ellen nemcsak az egykori kiváltságos osztályok keltek fel, hanem a

magyar nép osztatlan egésze. Hála Budapestnek, bebizonyosodott, hogy nemcsak Sztálin politikája volt gyarmati és kizsákmányoló, hanem az egész szovjet politika az. A kommunisták a »munkásjólét« szent nevében uralkodtak a népeken. Budapesten kiderült, hogy a szovjet rendszer nem kell a munkásnak, és a munkásokat éppúgy elnyomták, mint a többi magyart."

A [L']Aurore című francia lap vezércikkében ezeket írja: „Az egész francia népet csodálattal tölti el a magyar szabadságharcosok hősiessége. Örökönny csillogott minden francia szemében, amikor tegnap szárnyra kelt a hír, a gyengé legyőzte a hatalmast, és Magyarországon kivívta a legszebb diadalt: a szabadságot! Bármint tegyen is ezentúl a fejetlen Gólem – folytatja a lap –, a magyarok győzelme tekintetében már nincs kétség. Győzött a tiszta lelkek zendülése, mely a legszebb, a legnagyobb emberi kincset vívta ki: a szabadságot és a függetlenséget.” A kommunistákról ezt írja a [L']Aurore: „A kommunista rendszer tanújelét adta tehetetlenségének. Semmiféle világszemléletet nem lehet a népekre rákényszeríteni – még rendőrterrorral sem. Hiába határozta meg a diktatúra reggelenként az aznapi igazságot és hiába próbálja sárba tiporri az emberi lelkiismeretet, millió és millió lélekben él a szabadság utáni vágy.” Eleinte azt hittük, hogy az új szovjet rendszer nem veszi át Sztálin véres örökségét. A budapesti események erre rácsófoltak. Ha valóban felépül egy új szocialista világrend, ez csak a szabadságra épülhet. Az emberiség legnagyobb kincse a szabadság és a becsület. Ezt mutatta a magyarországi felkelés is. Budapesten most ez a becsület támadt szent haraggal a hazugságra, és egy kis nép megmutatta, hogyan vívja ki szabadságát a terror ellenére.

16.59 Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 25 méteres rövidhullámon 21 óra 10 percre szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19 és 31 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatónk 17.00 órát jelez.

17.00: Hírszolgálat

Nagy Imre újabb nyilatkozatot tett a Kossuth rádióban. [...] Kádár János államminiszter rámutatott arra, hogy a kommunista pártra az elmúlt évek rossz vezetése következtében nagyon súlyos terhek árnyéka vetődött. Ezekről a terhektől meg kell szabadulnia, mondotta Kádár. A párt sorai meg fognak inogni. El fogják hagyni a pártot azok, akik önző egyéni érdekből, karrierhajhászásból vagy más hasonló szándékból csatlakoztak a párthoz.

A miskolci rádió közölte a borsodi munkástanács felhívását. A munkástanács közleménye sürgeti a Varsói Szerződés azonnali revízióját. [...] A Szabad Győr Rádiójának jelentése szerint a balatonszabadi nagyadó, a magyaróvári, a szombathelyi és a Szabad Győr Rádiója közös műsort fog sugározni. [...] A Szabad Győr Rádiója jelentette, hogy ma délután Győrben a dunántúli nemzeti tanácsok tanácskozásra ülnek össze közös program kidolgozására. A Győr-Sopron megyei

nemzeti tanács arra szólította fel a Dunántúl megyéinek, városainak tanácsait, azonnal indítsák el Győrbe megbízottaikat a Dunántúl által követendő közös politikai program megvitatására.

Az osztrák lapok két bécsi fiatalember beszámolóját közlik a budapesti helyzetről. A két fiatalember egy vöröskeresztes küldemény kíséretében tegnap délelőtt bejárta a magyar főváros nagy részét, és az akkori helyzetet így foglalta össze: „Budapest előtt egy magyar, majd egy szovjet torlasznál kellett igazolni magunkat, de továbbhaladásunk elé nem gördítettek akadályt. Budapesten sok emberrel beszélünk. Általános volt a vélemény, amelyet később személyes tapasztalataink is megerősítettek, hogy teljes tűzszünetről nem beszélhetünk. Az ezzel kapcsolatos jelentések hamisak. Ottlétünkkor a Keleti pályaudvar irányából erős harci zajt hallottunk. Egész nyilvánvaló, hogy páncélosok is tüzeltek. A szabadságharcosok hősiessége helytállása a lakosság széles köreiben óráról órára növeli a megbecsülést és a csodálatot. A magyar fiatalok mindvégig állták az ostromot, az utóbbi napokban szakadó esőben. Mindenfelé azt hallottuk, hogy a harc Budapest utcáin szünetelhet, de végleg el nem ül mindaddig, amíg vissza nem lépnek a vezetéstől azok, akik a szovjet tankokat a magyar nép ellen vonultatták fel. A szabadságharcosok körében példátlan a fegyelem. Rengeteg betört ablakú kirkatot láttunk, a járőrelőeknek csak be kellett volna nyúlniuk, hogy az árut kiemeljék. Minden azonban a helyén maradt. A kirakatroncsokon helyenként feliratokat olvastunk: Ennyi az igazság abból, hogy a szabadságharcosok rabolnak” – így szólt a szöveg.

Budapesten nagy az élelmiszerhiány. Hosszú sorban állnak az emberek az üzletek előtt, amelyeket még ki sem nyitottak. Az osztrák fiatalemberek hosszasan elbeszélgettek a Magyar Vöröskereszt egyik képviselőjével is. „Mondják el Nyugaton – hangoztatta a budapesti vöröskeresztes megbízott –, hogy a szovjet és az ávos alakulatok ismételten tüzeltek vöröskeresztes kocsijainkra. A Magyar Vöröskereszt áldozatai között egy orvos és egy orvosnő súlyosan megsebesült. A szovjet és az ÁVO gonosztervei következtében öt vöröskeresztes mentőautó olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy teljes kiesésükről beszélhetünk. Előfordult olyan eset, hogy ávosok felszakították a mentőautók ajtaját, és rálöttek a hordágyakon fekvő sebesültekre. A Magyar Vöröskereszt kocsiparkja semmiképpen sem elégséges a rengeteg kiszállítás lebonyolítására. Legnagyobb szükségünk volna elsősorban mentőautókra.”

Varsó. Rokosszovszkij szovjet tábornagy, a kormány eddigi hadügyminisztere, szabadságra ment. [...] A lengyel nép együtt érez a magyar szabadságharcosokkal, gyűjtést indított különböző intézményein belül, például a Szakszervezetek Szövetsége, a Lengyel Írók Szövetsége és a varsói egyetemi hallgatók szervezete útján. A két utóbbi táviratokban és levelekben üdvözölte a magyar írókat és egyetemi hallgatókat.

Legújabb jelentések szerint a közel-keleti helyzetben egyiptomi lökhajtasos gépek támadást intéztek izraeli terület ellen. Kairói jelentés szerint egyiptomi

kötélékek megkezdtek az izraeli csapatok feltartóztatását. Az egyiptomi hadsereg főparancsnokságának közlése szerint izraeli csapatok újabb veszteségeket szenvedtek el.

17.10: A háborús bűnök

Lovas László összefoglalása.

1945. augusztusában, közvetlenül a második világháború befejezése után nemzetközi státútumot dolgoztak ki a nagyhatalmak, amelyeknek alapján lehetővé vált a háború alatt elkövetett bűnök megtorlása. Ez a nemzetközi egyezmény, melynek megalkotói és aláírói között első helyen szerepelt a Szovjetunió is, részletesen kidolgozta azokat a jogszabályokat is, amelyeknek alapján lehetővé vált a háborús főbűnösök felelősségre vonása és az elkövetett embertelenségek számonkérése. Ez a státútum, mely a béke megszöge, a háborús bűnösökre és az emberiesség ellen elkövetett bűncselekményekre vonatkozik, ma is érvényben van, és kiegészítője a többi nemzetközi szerződésnek, így az ENSZ Alapokmányának, a Hágában és Genfben kötött különböző konvencióknak, mely az igazságtalanul megtámadottat, ártatlanul üldözöttet védelmezi. Alig telt el tíz esztendő, az e státútum alapján felállított nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék ítéletének elhangzása óta, és újra sorozatos háborús bűncselekményeket követ el, lábbal tiporja az emberiesség legélembb követelményeit éppen az a nagyhatalom, amely annak idején mint az emberiség jogrendjének védelmezője és az elkövetett háborús bűnök megtorlója lépett fel. Eseményekkel, tragikus történetekkel túlszűfolt korunkban egy évtized is jelentős idő, éppen ezért nem árt felidézni, mit is tartalmaznak azok a szabályok, melyeknek alapján a nemzetközi katonai törvényszék annak idején Nürnbergben ítélezett. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy ezeket a szabályokat azóta sem vonta vissza semmilyen nemzetközi egyezmény. Sőt az egyes országokban, így Magyarországon is törvénybe iktatták a háborús bűnösök felelősségre vonásáról szóló törvényt. Hasonlóan történt ez például Németország keleti övezetében, tehát a kizárólag szovjet megszállás alatt álló részen, ahol a szám szerint 101-es, még ma is érvényben lévő rendelkezés szabályozza az úgynevezett háborús bűnösökkel szemben követendő eljárás és ítélezés módját.

Elsősorban vizsgáljuk talán meg, mit is tartalmaz a háborús bűnösök felelősségre vonását lehetővé tevő nemzetközi egyezmény. A legfontosabb rendelkezés az, hogy gonosztettnek bélyegzi a támadó háborút. A nürnbergi katonai főtörvényszék ítélete elvi és egyetemes jelentőségű volt, amikor kimondta: támadó háborút kezdeményezni nemcsak hogy egyszerű nemzetközi bűncselekmény, sokkal inkább a legsúlyosabb nemzetközi bűncselekmény. Kétség sem fér hozzá, hogy ez a megállapítás vonatkozik a Szovjetunió magyarországi fegyveres beavatkozására. Abban a pillanatban, amikor még Nagy Imre árnyékkormányja is kénytelen volt ország-világ előtt elismerni, hogy nem az imperialista ügynökök által szított ellenforradalmár, hanem a

magyar nemzet vívja a szabadságharcát, idegen hatalom fegyveres támadása háborús bűntett. Ezt az álláspontot tette magáévá a három nyugati nagyhatalom is, amikor az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé vitte a magyar ügyet. A Szovjetunió tehát magával a támadás tényével háborús bűncselekményt követett el. Semmiképpen sem menti eljárását az, hogy arra hivatkozik, felkérésre, a magyar kormány egyenes kérelmére utasította csapatait a fegyveres beavatkozásra. Fölösleges hangsúlyozni, hogy ilyen felkérésre semmilyen magyar kormánynak nincs joga. Hogy ilyen kívánság előterjesztése idegen hatalommal szemben nemcsak hogy alkotmányellenes, hanem hazaárulás. Végül pedig a Szovjetunió rosszhiszeműségét legjobban az bizonyítja, hogy a saját maga által a magyar nép nyakára ültetett és pusztán a szovjet tankok kegyelméből kormányzó lakászervével hívatta be önmagát. A Szovjetunió eljárása egyéb nemzetközi egyezményeken és jogszabályokon kívül beleütközik az említett státútum 6. szakaszának 1. pontjába, amely szó szerint így hangzik: „A béke elleni bűncselekmény valamely támadó háború tervezése, előkészítése, bevezetése vagy viselése. Ugyanígy béke elleni bűncselekmény a hadműveletek folytatása, amelyek nemzetközi szerződéseket, megegyezéseket vagy biztosítékokat sértenek meg.” Kell-e külön bizonyítani, hogy még az úgynevezett Varsói Szerződés sem ad saját szövetséges társa ellen fegyveres beavatkozásra módot a Szovjetuniónak.

De menjünk tovább. A Szovjetunió támadásának módja is beletartozik a háborús bűncselekményeket körülíró és meghatározó nemzetközi egyezményekbe. A 6. szakasz 2. pontja ezeket mondja: „Háborús bűntettek a hadijog és a háborús szokások megsértései. Ilyen megsértésnek tekintendő, a nélkül azonban, hogy ez a felsorolás teljes lenne, valamely megszállott terület polgári lakosságának legyilkolása, bántalmazása vagy elhurcolása. Ugyanígy háborús bűntett lakott helységek bármilyen katonai szempontból nem indokolt elpusztítása és rongálása. Olyan meghatározás ez is, amelynek sajnos minden kitétele ráillik a jogtalanul támadó szovjet csapatokra. Budapest és az ország más helységeiben elkövetett szörnyűségeket a romok és az ártatlan áldozatok százai és ezrei tanúsítják. A békésen tüntetők, a fegyvertelenül demonstráló parlament előtti tömeg – csak hogy egy példát említsünk – hogyan is lett volna háborús célpont? A nehézgéppuskák, golyószórók és a harckocsik ágyúinak minden katonai szükség nélküli bevetése igazolja, hogy a Szovjetunió ezt a háborús bűncselekményt is elkövette. Vagy idézzünk a Daily Mail munkatársának jelentéséből, amely szerint a szovjet ágyúk kórházakat, sőt egész munkásnegyedeket pusztítottak el. A főváros több pontja romokban hever. A szovjet harckocsik öt napon át védtelen tömegekre, asszonyokra és gyermekekre tüzeltek. Találomra belelőttek a házak ablakába.

Az idézett státútumoknak a háborús bűncselekmények, a béke elleni [cselekmények] fogalmának meghatározásán túlmenő jelentősége is van. Éspedig abban a vonatkozásban, hogy pontosan leszögezi a felelősségre vonás terjedelmét, és útját állja a szokásos mentségeknek. A nemzetközi egyezmény

ugyanis kimondja: a támadó háborúért elsősorban egyének felelnek. Minden egyes emberre vonatkoznak a nemzetközi kötelezettségek, amelyek megelőzik még az állampolgári kötelezettséget is. Senki sem hivatkozhat arra, hogy csupán parancsra cselekedett. Az emberiség ellen elkövetett bűncselekmények, a háborús bűncselekmények semmiféle parancsra sem követhetők el. A nürnbergi per és az ajánlás alapjául szolgáló ma is érvényes nemzetközi egyezmény tehát vonatkozik a szovjet támadókra és a támadás minden kiszolgálójára. Olyan igazság ez, amit senki sem hagyhat figyelmen kívül.

AZT MONDJÁK, HA A REND ISMÉT HELYREÁLL, MEGSZÜNTETIK A TÖMEGGYILKOS ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGOT. VIGYÁZATI ELŐBB AZ ÁVH-T SZÜNTESSÉK MEG, A GYŐZTES NEMZETI ERŐK MAJD MEGTEREMTIK AZ IGAZI RENDET!

17.20: Riport a magyar események visszhangjának híreiből

Ismétlés, elhangzott: 16.20-kor. MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL! A MENEDÉKJOGON KÍVÜL GONDOSKODJATOK MEGÉLHETÉSÜKRŐL IS MAGYAR VENDÉCSZERETETTEL! EZT KÍVÁNJA A HAGYOMÁNYOS MAGYAR LOVAGIASSÁG!

17.35: Felhívás

A győri és hegyeshalmi tanácsokhoz. Ismétlés, elhangzott: 16.45-kor. AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDIJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELESZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

17.40: Egy szemtanú beszámolója

Lorenz Bakér angol újságíró cikke a Daily Mail tegnapi számában. Az angol újságíró Budapestről keltezte tudósítását. Beszámolója első részében arról ír, hogy Nagy Imre engedett a felkelők különböző kívánságainak. A szabadságharcosok azonban – az angol hírlapíró értesülése szerint – mindaddig nem teszik le a fegyvert, amíg az ÁVO-t teljesen fel nem oszlatják, és amíg nem kapnak kormánybiztosítékot arra vonatkozóan, hogy az oroszok elhagyják az országot. Azután általános helyzetképet ad. A hidakat gyalogság és tüzéség tartja megszállva. A szovjet parancsnokság nem elégedett meg a harcokocsik 7,5 cm-es ágyújával, hanem ezenkívül minden nagyobb hídra még 6-8 tüzéségi löveget is állítottak. Mindenütt a pusztulás nyomait látjuk. Budán tegnap reggeltől estig tartott a kemény küzdelem. Különösen a Margit hídnál tombolt elkeseredett harc. A felkelők utcáról utcára harcolnak. Egész nap puskaropogás hallatszott, és gépkocsinkra két alkalommal is rálóttek. Az a véleményem, hogy az oroszok nagyon lebecsülték a szabadságharcosok harci

értékét. A harcokocsik nem tudnak benyomulni a szűk utcákba, ahol csaknem minden ablak fekete papírral van bevonva. Más a helyzet a gyalogsággal. Ezek az új csapatok harcedzett veteránokból állanak és a hangulatuk is megváltozott. Ma reggel megpróbáltam átjutni a Margit hídon a túlsó oldalra, ahol a felkelők tegnap 17 óra hosszat elkeseredetten harcoltak. Alig értem el azonban angol és fehér zászlóval ellátott kocsimmal a Margit hidat, az oroszok tüzelni kezdtek. Megálltam. Feltartott kézzel, kezemben a fehér zászlóval elindultam a híd közepe felé. Ott egy felborult háromtonnás tehergépkocsit láttam, hatalmas fehér folt jelezte, hogy liszt volt rajta, amely előntötte az úttestet. A teherautó mellett két hulla, a gépkocsivezető és kísérője. Feltehető, hogy a kocsi lisztet hozott a városba, de az oroszok, úgy látszik, fegyvert találtak benne elrejtve, és azonnal lelőtték a vezetőt és a kísérőt. Az angol újságíró ezután visszafordult, beült kocsijába és a Duna budai oldalán felhajtott egészen a volt Sztálin hídig.¹² Amerikai cigaretták segítségével sikerült átjutnom a túlsó oldalra. A hidat magyar katonák őrizték. Kerülő úton végre elértem a Margit híd pesti hídfőjéhez. A környék a teljes pusztulás képét mutatta. A Daily Mail tudósítója szerint a felkelők négy vasúti kocsit felborítottak, és hatalmas tankcsapdát építettek. Nem messze egy kiégett szovjet páncélos feködött. A barikádok mögött a szabadságharcosok százai várakoztak. A téren mindent darabokra szaggattak, az úttestet felszedték, és a köveket védőfal építésére használták fel. A sarki nagy kávéház ablakai mind be voltak törve. Az utcák temetőhöz hasonlítanak, és minden házban sírnak. A halottak száma ezrekre rúg, és a sebesültek részére nincs hely a kórházakban. Nem kapni kenyeret és nincsen benzin. Két dollár és 80 centet fizettem ma reggel egy pohár meleg italért, és vagy egy hetes kenyérdarabért. És még szerencsém volt, hogy hozzájutottam. Mindenütt azt kérdik tőlem az emberek, mikor kapunk segítséget? Egy férfi így fordult hozzám: Kérem, adjanak valamit, ha nem többet, legalább egy ágyút. Egy kislány azt kérdezte, hogy miért nem segítenek az angolok, hiszen a magyar nép az egész világért harcol. Az angol újságíró megjegyezte, hogy nem tudott felelni.

Azután rátért a szabadságharcosok helyzetére. A helyzet megítélését nehézé teszi a tény, hogy a kormány a szabadságharcosok legtöbb követelésének teljesítését megígérte, de nincs olyan tekintélyes vezető, akivel tárgyalni tudnak. Csak rádión tudnak egymással vitázni. A harcoló csoportok egymástól elszigetelten küzdenek. Azt hiszem, a harcolók hajlandók lennének a tűzszünetről tárgyalni, ha az államvédelmi szervezetet már feloszlatták. De ki beszéljen és ki tárgyaljon a nevükben, egy olyan városban, amelyben senki sem mer kilépni az utcára? Nekem az a véleményem, hogy a harcok már régen befejeződtek volna, ha az oroszok nem lennének itt.

Az angol lap tudósítója megjegyzi, hogy kiváltságos helyzetben van. Társai sajnos nehezen jutnak be Budapestre. Neki azonban sikerült úgy megszervezni

¹² A mai Árpád híd.

a munkáját, hogy mind a fővárosban, mind pedig vidéken mozoghat, és beszámolhat élményeiről. Eljutott Komáromba is. Itteni benyomásairól a következőképpen számol be: Tegnap Komáromtól kezdve nem találkoztam oroszral, legfeljebb azzal a szovjet harcokszioszloppal, amely feltehetően visszavonult Győrből. Az újságíró ezután leírja a mosonmagyaróvári eseményeket. [...] A Daily Mail tudósítója részletesen leírja a képet, amely eléje tárul. Holttestek, darabokra szagatott testrészek. Férfiak, asszonyok, elsősorban 20 éven aluli és körüli fiatalok. Az újságíró azután ellátogatott a helyi kórházba is, ahol ugyancsak siralmas kép fogadta. Mindenütt sebesültek, az orvosok és ápolók két keze tele munkával. Mindenhol segítségre, gyors beavatkozásra volt szükség. A magyaróváriak munkához láttak. Eltemették a halottakat, gyógyították a sebeket, és segítettek a rend helyreállításában. De azokról sem feledkeztek meg, akik ezt a szörnyűséget, 85 igaz, tiszta lelkű hazafi halálát okozták.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HALALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJA TÓLETEK A HAZA!

17.55: Rendkívüli falusi adás. A Magyar Rádió a szovjet Agrárius üzenete.

Ismétlés, elhangzott: 11.20-kor és 12.10-kor.

18.00: Hírszolgálat

Nagy Imre újabb nyilatkozatot tett a Kossuth rádióban. [...] Kádár János államminiszter rámutatott arra, hogy a kommunista pártra az elmúlt évek rossz vezetése következtében nagyon súlyos terhek árnyéka vetődött. [...] A miskolci rádió közölte a borsodi munkástanács felhívását. A munkástanács közleménye sürgeti a Varsói Szerződés azonnali revízióját. [...] A Szabad Győr Rádiójának jelentése szerint a balatonszabadi nagyadó, a magyaróvári, a szombathelyi és a Szabad Győr Rádiója közös műsort fog sugározni. [...] Ugyancsak a Szabad Győr Rádiója jelentette, hogy ma délután Győrben a dunántúli nemzeti tanácsok tanácskozássra ülnek össze közös program kidolgozására. [...]

A Daily Express Budapesten tartózkodó tudósítójának hétfő éjszakáról keltezett jelentését közli. A tudósító azzal kezdi jelentését, hogy az oroszok semmi jelét sem mutatják annak, mintha távozóban lennének Budapestről. A szabadságharcosokat ez példátlanul elkeseríti, és mindenfelé hangoztatják, hogy a meghirdetett tűzszünet addig nem érvényes, amíg Budapest utcáin szovjet alakulatokat lehet látni. Az angol tudósító kocsiján beszáguldotta a főváros utcáit, és a szabadságharcosok különböző csoportjainak véleményét tudakolta. Teljesen egységes volt az a vélemény, hogy Nagy Imre ígéreteiben mindaddig nem lehet bízni, amíg szovjet csapatok Budapesten láthatók. A szabadságharcosok többsége már azért sem hajlandó letenni a fegyvert, mert attól tart, hogyha ezt tenné, a kormányzat nem riadna vissza az árulástól és megismétlődne a tömeggyilkosságok, mint amilyen a múlt csütörtöki volt a

Parlament tözsomszedságában. Akárhány emberrel elbeszélgettem, mindig azt hangsúlyozta, írja a Daily Express tudósítója, hogy jól tudja, milyen kimagasló, szinte hihetetlennek tűnő méreteket ölt a magyar szabadságharc. Lehetséges, hogy a végső győzelem még várat magára, de a magyarok nem tágtanak addig, amíg azt ki nem vívják.

Az osztrák sajtó helyesli, hogy a kormány lépéseket tett Moszkvában a magyarországi vérontás mielőbbi megszüntetésére. [...]

Franciaországból megindult a segélyküldemények áradata Magyarország felé. Egy francia katonai repülőgép indult el reggel Bécsbe a Francia Vöröskereszt első adományával. A gépet számos másik is követi. Az első küldeményben 2500 csomag tetanusz és üszkösödés elleni szérum, nagy mennyiségű vérplazma, 5 tonna kondenzált tej és sok orvosság van. A gép ma délután már Bécsbe érkezett. A francia lapok egybehangzóan azt írják, hogy mindenkinek elsőrendű kötelessége Magyarország megsegítése. Ma délután repülőgépek, teherkocsik, vasutak szállítják Ausztriába az adományokat. Valóságos légihidat építenek ki Párizs és Bécs között a Magyarországnak szánt segítség szállítására.

A Nemzetközi Vöröskereszt kiküldöttei Budapestre érkezve elküldték első jelentésüket a genfi központnak. E szerint pedig az országnak elsősorban élelmiszerre és kórházi berendezésekre van szüksége, beleértve a mentőautókat is. A vérplazmaszükséglet Budapesten ma már fedezve van. Annál nagyobb szükség mutatkozik a gyermekek és csecsemők élelmezéséhez szükséges élelmiszerekben, mint például tejporban és csecsemőtápszerekben.

Lodge amerikai ENSZ-küldött röviddel ezelőtt, hogy az ENSZ Biztonsági Tanács ülése megkezdődött volna, jegyzéket adott át, amelyben az Egyesült Államok közli, hogy felszólította Izraelt Egyiptom elleni katonai akciójának haladéktalan megszüntetésére. Azt várják, hogy Lodge határozati javaslatot terjeszt a Biztonsági Tanács elé, amely kimondja a tűzszünet haladéktalan elrendelésének szükségét.

Eden miniszterelnök bejelentette, hogy a brit kormány a francia kormánnyal való egyetértésben felszólította az egyiptomi kormányt, járuljon hozzá ahhoz, hogy angol és francia csapatok ideiglenesen bevonuljanak a port-szaídi, izmaili és szuezi kulcspozíciókba. A két nyugat-európai kormány felszólította Egyiptom és Izrael kormányát, hogy 12 órán belül válaszoljon erre a közlésre.

18.10: A nemzetközi segítség legújabb hírei

A magyar szabadságharcosok és a budapesti vöröskereszt központjának segélykérő üzenete megmozgatta az egész világot. Az osztrák határon keresztül már napok óta megindultak a gyógyszerek, vérplazmák és élelmiszer-áramlás az ország belsejébe. Most már a rendszeres repülőjárat is megindult. Hallgassák meg a nemzetközi áldozatkészségről érkezett legújabb beszámolót.

Hat napja tart már a magyarországi véres szabadságharc és sok ezerre rúg az áldozatok száma. Szabadságharcát egyedül vívja a magyar, de képtelen el-

látni sebesültjeit kötszerrel, gyógyszerrel, orvosokkal. A vöröskereszt genfi egyezménye lehetőséget nyújt a nemzetközi támogatásra. A különféle nyugati lapok, rádiók és televíziók felhívása nyomán megindult a gyűjtés az egész szabad világban, azt megelőzőleg elindultak az első szállítmányok a nemzetközi vöröskeresztek raktáraiból. Svájciak, hollandok, svédek és Európa többi népei, kis és nagy országok egyaránt adakoznak ezekben a napokban.

Az Egyesült Államok a 25 ezer dolláros gyógyszerkeretet 50 ezerre emelte fel, s emellett megindult a természetbeni gyűjtés az összes államokban. Vöröskereszttel jelzett óriási szállítógépek repülnek most is az óceán felett és hozzák az Amerikai Vöröskereszt ajándékát. Az első gép egymillió köbcenti penicillint hozott, mellette gézt, vattát, tetanusz elleni oltást, fájdalomcsillapítót és egyéb gyógyszereket. A gép 90 percig időzött Párizsban, és Bécsbe, a schwechati repülőtérre érkezve azonnal teherautók indultak a határ felé.

A genfi vöröskereszt központja kapcsolatban áll egész Európával, és megállapította, hogy vérplazmát lehet szállítani az európai országokból, de a penicillinkészlet kiegészítését Amerikától kell kérni. Az Egyesült Államok megígérte a további szállítást, és vele együtt küld 3500 egységnyi tetanuszoltást. Dublinból, Írországból a külügyminisztérium útján érkezett jelentés arról, hogy rövidesen nagyobb szállítmány élelmiszer és orvosság indul útnak. A sürgős igények kielégítésére vérkonzervet, tejport és konzervhúst repülőgépen indítanak útnak. Az egyéb anyagot vonaton küldik. Most érkezett jelentés arról, hogy a Finn Vöröskereszt első szállítmánya is megérkezett Bécsbe. A finnek – északi rokonaink – az elsők között indítottak gyűjtést az egész országban. Ruhákon, orvosságon és élelmiszereken kívül nagyon sokan vérüket is felajánlották. A finn nép, amely oly hőiesen harcolt a szovjet csapatok ellen, megérti a magyar nemzet szabadságharcát. Olaszországból fiatal orvosok csoportja indult el, hogy az osztrák-magyar határon, hogyha szükség van rá valamelyik magyar városban, ellássák a sebesültek gondozását. A római vöröskereszt is felhívást intézett az ország lakosságához, s a megindult gyűjtés első eredményeit már el is juttatták Bécsbe és onnan a magyar határra.

Nyugat-Berlin népe is részt vesz a Nemzetközi Vöröskereszt akciójában. A vöröskereszt berlini központjába még a Szovjet megszállta Kelet-Berlinből is érkeznek küldemények. Az egyik ilyen küldeményhez levelet mellékeltek. Reszkető írással közölte egy idős asszony, hogy neki nincs több pénze 50 márkánál, azt odaadja szívesen. Reméli, hogy ezzel is meg tudja menteni egy hős magyar életét.

Itt, Münchenben egyre érkeznek és indulnak az ajándékok. Hatalmas vöröskeresztes autók innen egyenesen a magyar határra viszik az ajándékokat. Megható az a lelkesedés, amely lépten-nyomon tapasztalható. A véradó állomások előtt a sűrű hóesés ellenére százával várnak az emberek, miközben a szovjet hatalompolitika legújabb szörnyű megnyilatkozásáról beszélnek. Az egész szabad világ a magyar szabadságharc oldalán áll.

18.15: Felhívás

A győri és hegyeshalmi tanácsokhoz.

Ismétlés, elhangzott: 16.45-kor és 17.35-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

18.20: Ifjúsági rovat

Vér Károly szól a forradalmi magyar fiatalsághoz.

Ismétlés, elhangzott: 16.35-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMMESEL A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSÉ KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

18.30: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 16.50-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTÉTEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZTEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

18.40: A magyarországi helyzet kulcsát Mindszenty tartja kezében

George Schuster cikke a New York Herald Tribune hétfői számában. Bármi lesz is a kimenetele a magyarországi véres forradalomnak, az nem lehet kétséges, hogy a nemzeti problémák megoldásának kulcsa Mindszenty bíboros kezében van. Ő a néma és fegyvertelen Kossuthja e szabadságharcnak, bár ő nem vágyott erre a szerepre. Talán ijesztően hangzik elmondani ezt egy olyan emberről, akit 1949. február 8-án életfogytiglani börtönre ítélték a kommunisták. A különböző börtönökben átélt szenvedései után néhány hónappal ezelőtt a bíborost egy autóban elvitték egy Szobor nevű kis faluba, amelynek főutcáján letették, hogy gyalog induljon a falu kis nyomorult katolikus plébániája felé. Ezzel a tettükkel a kommunisták azt hitték, hogy a legnagyobb és legkeményebb tüskét húzták ki a kommunizmus testéből. Mindszenty bíborosnak nem kegyelmeztek meg. Így tehát a dolgok technikai értelmében nem beszélhetünk a szabadulásáról. Bár ma sétálhat ebben a szegényes kis faluban, amelynek alig van 700 főből álló lakossága, de még egy vasúti állomása sincs.¹³

Hogyan jutottak a dolgok idáig, és mi az értelmük? Miután néhány évet töltöttem Közép-Európában és a legutóbbi napokban is ott jártam, szavahihe-tő és sikeres forrásból eredő információk alapján foglalom össze mindazt,

¹³ Mindszenty József börtönbüntetését 1955 nyarán felfüggesztették. Július 17-étől Püspök-szentlászló, november 2-tól Felsőpetény volt házi őrizetének színhelye.

amit Mindszenty bíborosról megtudtam. Mindenekelőtt szögezzük le, hogy a most kirobbant forradalomnak a résztvevői első napon maguk a kommunisták voltak. Az már tudott tény, hogy a kormány segítségével békés tüntetést óhajtottak rendezni a sztálinista frakció ellen azzal a céllal, hogy a magyar néppel és a nyugati világgal elhitessék, egy új és liberális kommunista kormány került uralomra. Szükségük volt erre, hogy ezt mindenki elhiggye. Miután úgy a munkások, mint a parasztok, kétségbeesetten elégedetlenek, az ország intellektuális rétege, különösen az írók pedig lázadásban voltak. Ugyancsak az ifjúságot sem lehetett többé a kommunista tanokkal etetni. Arra a fentebb említett békés tüntetésre tehát szükségük volt már azért is, hogy az emberek elhiggyék az új kurzus jövetelét. A kommunista pártnak azonban már semmi kapcsolata sem volt a valóságos helyzettel. Ha lett volna, úgy a kommunistáknak tudniuk kellett volna, hogy bármilyen némának és csendesnek ígérkező tüntetés megengedése milyen halálos veszedelmet jelenthet számukra. A New York Herald Tribune cikkének írója előbb átfut az utóbbi hónapok eseményein, Rákosi lemondásán, Gerő bukásán, leírja a helyzetet Nagy Imre újbóli hatalomra jutásával, akit azért ültettek a kormányelnöki székbe, mert azt hitték, hogy rajta keresztül minden kockázat nélkül urai maradhatnak a helyzetnek. Ebben tévedtek. A magyar kommunisták mögött hiányzott az igazi nép, mert ez a nép a valóságos és teljes szabadságot akarja.

E kis összefoglaló után a cikk írója így folytatja: Miért van Mindszenty bíboros kezében a megoldás kulcsa? Mindenekelőtt és először is azért, mert a felkelő szabadságharcosok mindaddig tárgyalásba sem bocsátkoznak senkivel, míg a bíboros fogoly. És első feltételnek állították fel, hogy Mindszenty bíborosnak teljesen és minden feltétel nélkül vissza kell nyernie szabadságát. Mindenkinek tudnia kell, hogy Mindszenty bíboros nem politikai vezér, és semmiféle politikai párthoz sem tartozik. Őt az egész magyar nép vezérének tekintik, és az ország vezetői tudják, hogy ő az egyetlen erkölcsi erő, akit bármilyen változás esetén a nép pajzsára emelhet. A kommunisták azzal, hogy 1948-ban Mindszenty bíborost börtönbe vetették, semmit sem érnek el. Az akkori letartóztatásának oka az volt, hogy a nép szabadságvágya már itt-ott felütötte a fejét. Ennek Mindszenty többször hangot is adott, és a kommunisták attól féltek, hogy Mindszenty hatásának erejével nem tudnak megbirkózni. A bíboros börtönbe vetésével ezt a veszélyt azonban nem tudták elhárítani. Az igazi nyugtalanságok azonban csak Sztálin halála után kezdődtek el. A kommunisták már 1952-ben rájöttek, hogy nagy gonddal felépített hadseregük nem áll mögöttük. A szabad világ csak most tudja meg, hogy már 1952-ben egy, az ország déli területén állomásozó magyar regiment széteszlott és szétfutott, amidőn valaki a kaszárnájukban azt a hírt terjesztette el, hogy a háború kitört, és az amerikai hadsereg közeledik a határokhoz. Az akkor uralmon lévő Rákosi ebben az időben döbbent rá, hogy Mindszenty bíboros börtönbe vetésével milyen hibát követett el. És megpróbál segíteni ezen a kényes helyzeten. Az erők minden eszközével próbálta a katolikus hívőket, a tagságot

és a katolikus egyház vezetőit kormánya ügyének megnyerni, alkuba bocsátkozott velük, és együttműködésük ellenértékeként felajánlotta Mindszenty bíboros szabadon bocsátását. Rákosi ezt a tervét se erőszakkal, se rábeszéléssel nem tudta elérni. Ekkor jött rá Rákosi, hogy Mindszenty a nemzet bálványa. És a megoldás kulcsa a bebörtönzött bíboros kezében van. Ezután a magyarországi események drámai gyorsasággal követik egymást. Rákosi Mátyás, aki a kommunista pártnak még mindig az első titkára volt, megparancsolta az általa kinevezett miniszterelnöknek, Hegedüs Andrásnak, hogy lépjen közvetlen érintkezésbe a bíborossal, és tárgyaljon vele. A kormányfő eleinte vonakodott e megalázó lépést megtenni, de végül is belátta, hogy itt kormánya életéről van szó, és ezt a számára kínos feladatot elvállalta. Hegedüs négy alkalommal tárgyalt Mindszenty bíborossal, de semmire sem ment vele. A bíboros hajthatatlan maradt és kijelentette, hogy egy kommunista kormánnyal soha, de soha együttműködni nem fog.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEBEN! ÉLJETER VEE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

18.50: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 13.50-kor és 15.45-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDIJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

18.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22 óra 35 perccig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16 és 19 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatónk 19.00 órát jelez.

19.00: Hírszolgálat

A budapesti rádióban röviddel 5 óra előtt felolvasták Nagy Imrének a magyar néphez intézett üzenetét. „Tudatjuk veletek, hogy a kormány kezdeményezésére a szovjet hadsereg csapatainak kivonulása megkezdődött. Minden hatóság, az ország minden polgára az elvonulás rendjének biztosítása érdekében tartózkodik minden provokatív, zavaró vagy ellenséges cselekedettől, hogy így hozzájáruljon a szovjet hadsereg csapatainak kivonulásához.”¹⁴ Szovjet részről mindeddig nem erősítették meg a Nagy Imre üzenetében foglalt bejelentéseket. Délelőtti sajtóértesülések szerint, amelyeket a Budapesten tartózkodó nyugati újságírók juttattak el szerkesztőségeiknek, egybehangzó megállapítás történt, hogy Budapesten továbbra is szovjet alakulatok tartózkodnak.

¹⁴ A közlemény a Kossuth rádióban október 30-án 16.57-kor hangzott el. A forradalom hangja, i. m. 232.

kodnak. A brit külügyminisztériumban a délutáni órákban közölték, hogy a legutóbbi jelentés szerint semmi jele sem mutatkozik annak, hogy a szovjet csapatok kivonulóban lennének Budapestről. Ez a londoni közlés azonban korábbi értesülésekre is támaszkodhat.

A budapesti rádió röviddel ezelőtt ismertette Janza Károly honvédelmi miniszter bejelentését, amely szerint a szovjet fegyveres erők parancsnokságával való megegyezés alapján a szovjet csapatok ma megkezdik a fővárosból való kivonulást, és azt október 31-éig, virradatig befejezik.¹⁵ Az események egyébként olyan rohamosan követik egymást Budapesten, hogy alig lehet nyomon követni. Nagy Imre azt mondta, hogy az egypártrendszer megszüntetésével a kormányzást az 1945-ben életre hívott koalíciós pártok együttműködésének alapjaira helyezi. A kormányon belül szűkebb kabinetet létesít, amelynek tagjai Nagy Imre, Tildy Zoltán, Kovács Béla, Erdei Ferenc, Kádár János, Losonczy Géza és a szociáldemokrata párt által ezután kijelölendő személy. Nagy Imre után Tildy Zoltán bejelentette, hogy a kormány Kós Péter ENSZ-beli megbízatását visszavonja, új delegációt fog küldeni, amely már a jelenlegi kormány álláspontját képviseli. A budapesti rádió délután fél öt órakor elhangzott kommentárja szerint Kós Péter ENSZ-megbízottat meg is fosztották volna már tisztségétől, miután, mint a kommentátor hangoztatta, a messzi távolban szembefordult a magyar nemzet forradalmával, és elárulta igazi ügyünket. Tildy Zoltán a szabad választások előkészítésére is ígéretet tett. Erre vonatkozóan a budapesti rádió szóban forgó kommentárja hangoztatta, hogy addig is, amíg a szabad, demokratikus választásokat megtarthatjuk, a hatalom a demokratikus koalíciós pártok kezében van. Tildy Zoltán bejelentette azt is, hogy a kormány a parasztságot sújtó begyűjtési rendszert a mai nappal megszünteti. A kormány megvizsgálja a parasztság többi jogos követelését, és döntéseit rövidesen közölni fogja – mondotta Tildy. Ezeket a legutóbbi budapesti bejelentéseket a miskolci rádió közleményei előzték meg. A rádióban felolvasták a borsodi munkástanács felhívását, amelyben a Varsói Szerződés azonnali revízióját sürgetik. [...] A Szabad Győr Rádiója jelentette, hogy ma délután Győrben tanácskozássra ülnek össze a dunántúli nemzeti tanácsok. [...] A Szabolcs-Szatmár megyei tanács rádióközleményéből az derült ki, hogy egyes nemzeti bizottságok megalakítása után polgárőrskéket szerveztek. Ezekbe helyenként ávósok is be akartak szivárogni, de a polgárőrskégek elutasították őket.

A továbbiakban ismét a budapesti rádió híreiből ismertetünk szemelvényeket. Háromnegyed öt órakor közölte a budapesti rádió, hogy a Legfőbb Ügyészség dolgozói Nonn György legfőbb ügyészt lemondásra szólították fel. Egyöntetűen elítélték eddigi bűnös tevékenységét. A budapesti rádió hozzáfűzte, hogy Nonn György tevékenyen részt vett a státárium kihirdetésében, és annak minden eszközzel való végrehajtásában. A Legfőbb Ügyészség for-

¹⁵ Janza Károly honvédelmi miniszter parancsa a Kossuth rádióban 18.30-kor hangzott el. A forradalom hangja, i. m. 234.

radalmi bizottmánya egyidejűleg intézkedett – hangoztatta a budapesti rádió –, hogy a tudomása nélkül, esetleg egyes helyeken a felkelésben való részvétel címén fogva tartottakat azonnal helyezték szabadlábra. Ugyancsak a budapesti rádióban ismertették a hírt, amely szerint Tildy Zoltán fogadott egy munkásküldöttséget, és előtte kijelentette, kíváncsún tartaná, ha Mindszenty József hercegprímás visszatérhetne Esztergomba, és a primási teendők ellátásával részt venne a tornyosuló feladatok végzésében.¹⁶

Az Osztrák Szakszervezetek Szövetsége táviratot intézett a Szovjet Szakszervezetek Központi Tanácsához, és felkérte, járjon közbe a szovjet kormánynál annak érdekében, hogy szovjet csapatok semmi esetre se avatkozzanak be többé a magyarországi eseményekbe. A távirat másolatát az osztrák szakszervezetek tanácsa átadta az éppen ausztriai körúton lévő szovjet szakszervezeti küldöttségnek, és felkérte ezt is, szorgalmazza Moszkvában a magyarországi szovjet beavatkozás mielőbbi megszüntetését.

Franciaországból megindult a segélyküldemények áradata Magyarország felé. [...] A Nemzetközi Vöröskereszt kiküldöttei Budapestre érkezve elküldték első jelentésüket a genfi központnak. [...]

Lodge amerikai ENSZ-küldött röviddel azelőtt, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa rendkívüli ülése megkezdődött volna, jegyzéket adott át, amelyben az Egyesült Államok közli, hogy felszólította Izraelt Egyiptom elleni katonai akciójának haladéktalan megszüntetésére. [...] Eden miniszterelnök bejelentette, hogy a brit kormány a francia kormánnyal való egyetértésben felszólította az egyiptomi kormányt, járuljon hozzá ahhoz, hogy angol és francia csapatok ideiglenesen bevonuljanak a port-szaídi, izraeli és szuezi kulcspozíciókba. [...] Az izraeli csapatok, amelyek az éjszaka folyamán behatoltak Egyiptom területére, mintegy 20 km-re megközelítették a Szuzei-csatornát. [...]

19.10: Nagy Imre legutóbbi nyilatkozatáról

Balogh Balázs kommentárja. Kedves hallgatóim, a harc gyötrelmes és nehéz, végtelen áldozatot, lemondást követel, de ha valakiben felmerült volna a kérdés, érdemes volt-e vállalni, érdemes-e helytállni, kedd délután, a szabadságharc egyhetes fordulóján újabb döntő bizonyítékát kapta a helytállás igazolásának. Az úgynevezett kormány elnökének és tagjainak a rádióbeszédai, a szabadságharc eszméinek és résztvevőinek egekig való magasztalása és talán legutolsósorban a budapesti rádió szinte komikus önvallomása, mind egy-egy állomás, csatanyerés a magyar nép nagy szabadságharcában, tegyük mindjárt hozzá, nem befejezése a harcnak.

Mivel lépett Nagy Imre megint a nyilvánosság elé? Bejelentette, hogy megszüntetik az egypártrendszert, és a kormányzást az 1945-ben újjászületett

¹⁶ A két közlemény a Kossuth rádióban október 30-án 16.45-kor hangzott el. A forradalom hangja, i. m. 231–232.

koalíciós pártok demokratikus együttműködése alapjára helyezik. Ennek megfelelően a „nemzeti” kormányon belül szűkebb kabinet alakul, amelynek tagjai: Nagy Imre, Tildy Zoltán, Kovács Béla, Erdei Ferenc, Kádár János, Losonczy Géza és a szociáldemokrata párt által kijelölendő személyiség. Ugyanakkor Kádár Jánost és Losonczy Gézát államminiszterré nevezik ki. Felhívja a kormány a szovjet csapatok parancsnokságát, hogy azonnal kezdje meg a csapatok kivonását Budapest területéről. Végül elismerte Nagy Imre a forradalom által létrehozott helyi önkormányzati szerveket és kérte támogatásukat.

Vegyük sorra, kedves hallgatóim, ezeket a bejelentéseket. Mit jelent a '45-ös koalíciós alap? Négypártrendszer: a kommunista párt, a szociáldemokrata párt, a kisgazdapárt és a parasztpárt együttes kormányzatát. 45 óta tizenegy év telt el. Milyen változást hozott ez a szörnyű évtized a magyar nép életében, politikai felfogásában, ezt csak sejteni lehet a nemzeti forradalom nagyszerű megnyilatkozásaiból. Ki meri állítani, hogy a magyar nép politikai meggyőződését csak ezek a pártok reprezentálhatják, és a fegyveres és politikai győzelmet aratott forradalom nem hoz-e létre más nagy pártokat is? A nemzet új életébe más pártoknak is beleszólásuk lesz, nemcsak olyanoknak, amelyeket Nagy Imre és a szovjet megszálló hatalom engedélyez.

Nézzük, hogy még ezek a '45-ös pártok is hogyan jutnak szerephez Nagy Imre szűkebb kabinetjében. A hat bejelentett miniszter közül négy kommunista. Köztük Nagy Imre, aki mindeddig nem cáfolta meg a szovjet csapatok behívásának rettenetes vádját. A kisgazdapártot Tildy Zoltán és Kovács Béla képviseli. Tildy Zoltánra kár szót vesztegetni, jelentéktelen figura, aki már az első napon elárulta a forradalmat, nem áll mögötte senki. Kovács Béla részvétele a kormányban tisztázatlan kérdés. Kovács Béla eddig nem nyilatkozott. A parasztpártot Erdei Ferenc képviseli. Erdei éveken keresztül Rákosi Mátyás minisztere volt, lelkes, skrupulus nélküli végrehajtója a legszörnyűbb parasztnyúzásnak és a csődbe jutott kommunista agrárpolitikának. Rákosit következetesen mint csalhatatlan vezérét és bálványát ünnepelte, a kommunista pártból csak mint pártomról, pártunkról beszélt. Most hirtelen felfedezi parasztpártiságát, és szózatot fordul a parasztpárt tagjaihoz. Miért nem vállalta ezt a szerepet Veres Péter, a parasztpárt megteremtője és elnöke, aki különböző közéleti szerepeket még a Rákosi-kormány idején is elvállalt? A szociáldemokrata pártot senki sem képviseli a '45-ös alapra helyezett új, szűkebb kabinetben. A szociáldemokrata pártnak tömegei vannak Magyarországon és több száz vezető egyénisége, akiket a párt hosszú évekig börtönben tartott és csak nemrégiben engedett szabadon. Nem Szakasits Árpádról, Marosán Györgyről beszélünk, ezek legfeljebb szégyenei a szociáldemokrata pártnak, de miért nem találtak egyetlenegy elfogadható személyt a tényleges szociáldemokrata vezetők [közül]. Szakasitsot, Marosánt nyilván már nem merik a kirakatba tenni, ez a trükk túlságosan átlátszó volna már. A többi szociáldemokrata vezető nem áll kötélnek. Eddig nyilván egyik sem volt hajlandó vállalni ezt a szerepet.

Mi marad tehát a nagyhangú bejelentésből, az egypártrendszer megszüntetéséből és a '45-ös alapból? Semmi más, mint annak a dokumentálása, hogy a bukott kommunista párt a hatalom megtartása érdekében újabb szemfényvesztéstől sem riad vissza. A szűkebb kabinet hatásköre különben is tisztázatlan, az egész kormány személyi összetétele marad, tagjai nagyrészt öreg, megrögzött, rossz emlékű sztálinisták.

A '45-ös alapra való helyezkedés a kommunista párt szempontjából különben sem jelenti a hatalom megosztását és a demokratikus erők érvényesítését. A kulcspozíciókat '45-ben moszkovita ügynökök foglalták el és mögöttük állt a szovjet megszálló hatalom. Ennek segítségével, törvénytíprásával, a Rákosi-féle szálamitaktikával fölszámolták a koalíciós partnereket, végül is megvalósították a kommunista diktatúrát. A párt előtt most is ez az utolsó reménység lebeg, miért ne sikerülhetne most is, ha a kormányzásban döntő többsége van és mögötte áll a szovjet haderő.

Ez a számítás éppen olyan tévedés, mint Nagy Imrének az a szándéka, hogy a forradalom által létrehozott önkormányzati szervek elismerésével ezek azonnali támogatását is megkaphatja. A nyilatkozat célja és értéke tehát nagyon relatív. A szabadságharc kitörése előtt vagy kitörése pillanatában ezzel a nyilatkozattal talán még lehetett volna akadályozni a vérontást, nem kellett volna behívni a szovjet csapatokat. Miért kellett egyhetes háború, tíz- és tízezer magyar élet, szovjet tankok által legázolt gyermekek és asszonyok, Budapest felgyújtása és rommá lövése, a szabadságharc katonai és politikai győzelme, hogy Nagy Imre megtegye ezt az újabb nyilatkozatát? Lehet-e hinni ezen a rettentő áron kikényszerített nyilatkozatnak, és hol a garancia arra, hogy az újabb és legújabb ígéreteket ez a rendszer valóra váltja? Csak egy bizonyos, a cél: a szabadságharc leszerelése, a hatalom minden áron való megtartása. A magyar népet az eddigi nyilatkozatok sem tévesztették meg. Pontosan tudja, hogyan értékelje ezt a nyilatkozatot. Tényeket akar és nem ígéreteket. A szabadságharc Nagy Imre által is elismert, fölmagasztalt győzelmének valóra váltását: a szabad, magyar, emberi életet!

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMMELE A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

19.20: Fiatalok üzenetei az osztrák határról

Ismétlés, elhangzott: 07.20-kor és 15.20-kor.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TÜZET SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL. HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEBEN, A SZTRÁJK!

19.45: Széljegyzetek

Vér Károly: A budapesti Kossuth adó ma délután 15 óra 5 perckor a következő rövid kommentárt közölte: „Kedves hallgatóink! Ebben az órában új fejezetet nyitunk a Magyar Rádió történetében. A Rádió hosszú évekig a hazugság szerszáma volt. Parancsokat hajtott végre. Hazudott éjjel, hazudott nappal, hazudott minden hullámhosszon. Még a minap, hazánk újjászületésének órájában sem bírta abbahagyni a hazugságot. De az a harc, amely az utcán kivívta a nemzet szabadságát és függetlenségét, a Rádió falai között is fellángolt. Akik a hazugság hirdetői voltak, e perctől fogva nem munkatársai többé a Magyar Rádiónak, amely ezentúl joggal viselheti Kossuth és Petőfi nevét. Mi, akik itt állunk a mikrofon előtt, jórészt új emberek vagyunk ezen a helyen. A jövőben a régi hullámhosszokon új hangokat fognak hallani. Ahogy a híressé vált régi eskümintá követeli: Az igazságot, a teljes igazságot és semmi mást, csakis az igazságot akarjuk elmondani. Egy részecske vagyunk az ország testéből, kérjük, adják meg azt a bizalmat munkánknak, amely minden dolgozó magyar embernek jár. Mi az egész forradalmi mozgalom szószólóinak valljuk magunkat, és a magyar nemzet hangját akarjuk hallatni ország-világ előtt. A Rádió régi vezetőit és munkatársainak egy részét leváltottuk. Kelt Budapesten, 1956. október 30-án. A Rádió Forradalmi Bizottsága.”

Így szólt a budapesti rádió a 15 óra 5 perckor sugározott rövid kommentárja, amelyet előlegezett tisztelettel vettünk tudomásul. Most már csak az van hátra, hogy ez a Rádió, amely saját bevallása szerint is 1948 májusától mind a mai napig, 1956. október 30-ig egyfolytában hazudott, azonnal adjon helyet műsorában mindazon véleményeknek, fenntartásoknak és kritikáknak, amelyek ezekben az órákban az új koalíciós kormány ellen elhangzanak. Ha ezt a Rádió új vezetősége azonnal megteszi, akkor állásfoglalását úgy tekintjük, hogy bizonyítékát szolgáltatja jóhiszeműségének. Akkor szeretettel válaszolunk majd, és boldogan megmondjuk, fogadják őszinte, elismerő tiszteletünket.

Vasvári Gergely: A szétfúzott Szabad Nép moszkvai testvérbátyja, a Pravda a következő címen írt cikket a magyar eseményekről: A népellenes kaland összeomlása Magyarországon. Figyeljük meg még egyszer: A népellenes kaland összeomlása Magyarországon. Ez a pár szó világtörténelem. Mert ma már az egész világ tudja, hogy nem volt népellenes, nem volt kaland, és nem omlott össze. Ezek nem az én szavaim, ezt a magyar harcosok mondták, válaszul a Pravdának, ők üzenték, hogy nem volt kaland, nem volt népellenes, és nem omlott össze. De az egész szovjet imperializmus, a Szovjet hívatlan szereplése nálunk, ez volt a kaland, és ennek a kalandnak akar most véget vetni. Rákosi Mátyás szipolyozó uralma volt népellenes, Gerő Ernő gazdasági diktatúrája volt népellenes. A Farkas Mihályok rémuralma volt népellenes. Az egész társadalmat elszegényítő ideológiai kísérletezés volt a népellenes. Ennek az elmúlt évtizednek általuk árasztott levegője, Rákosi Mátyás minden szusszanása, ez volt a népellenes, és ez most mind, ez az egész nyomorult ha-

zug világ az, ami most, egyszer és mindenkorra, véglegesen összeomlott! És itt omlott össze, nálunk, Magyarországon!

Péter Mihály: Nagy Imre kiskabinetéről beszél, és bejelenti, hogy hajlandó bevenni egy szocdemet is, akit majd később delegálnak. Úgy látjuk, a miniszterelnök még mindig nem látja a fától az erdőt. Hát hogy képzelik, a húsz kommunista miniszter mellett egy szál szociáldemokrata is megteszi? Ez jár az erőszakos fúzió után az üldözött, a kisemmizett, a meghurcolt pártiak?! Ez jár a bebörtönzött és internálótáborokban senyvesztett vezetőknek?! Ezért harcolt a munkásság? Ezért állt ki a barikádokra, kockáztatta és kockáztatja most is az életét a szovjet tankok tüzeiben? Hát nem! Az alkunak még csak az elején tartunk. Vagy tisztességgel megegyeznek, vagy sehogy!

Bell ezredes: A példa ragadós. Ha a büntetett előéletű és vonalhú sztálinista Janza Károly honvédelmi miniszter szabadságról beszél, nem csodálkozhatunk, hogy megszólalt a határőrség is, hasonló szemforgatással nyilatkozva a vasfüggöny óreinek úgynevezett „hazafias” szerepéről. Mi, akik őrt állunk hazánk határain, eddig sem a népellenes klikk irányát, hanem népünk nyugalma, békéjét védjük – mondja a Kossuth rádióban hétfőn éjjelkor elhangzott nyilatkozatuk. Ennél szemenszedettebb arcátlanságot, nagyobb hazugságot ritkán hallott a világ – mondjuk mi. Ki és mi ellen védtek például az osztrák-magyar határon a magyar nép nyugalma? Azoñ a határon, ahonnét most nyugatról a szeretet, az együttérzés, a segítőkészség száz- és száztonnás küldemények alakjában ömlik az országba? Vagy talán a kétszázharminc szerencsétlen magyar, közöttük ötven nő és kiskorú fenyegette az ország biztonságát, aki az elmúlt év folyamán a dicső határőrség géppisztolyainak, aknáinak és vérebeinek esett áldozatul, amikor nyugat felé menekülni próbált Rákosi Mátyás poklából? Abból a poklából, amelynek ez a határőrség volt a leg-hűségesebb pribéke? Nem félnek, hogy válaszképpen felsoroljuk a felelős parancsnokok és politikai tisztek neveit? A hetvenkedés helyett megbánást és javulást ajánlunk...

SZIGNÁL

Kedves hallgatóink! Földessy Géza színművész, a Madách Színház alapítója és 1949-ig a Vidéki Színigazgatók Egyesületének elnöke, számos színház igazgatója, harminc éve magyar színész és hét éve hontalan magyar, itt áll mikrofonunk előtt és szólni fog. Íme hát:

Magyar színésznők, színészek, színpadi munkások, munkás színjátszók, akadémisták, karmesterek, zenekari tagok és színházi alkalmazottak! Pályatársaim! Hazánkban, ti is tudjátok, a világtörténelem talán legfényesebb szabadságharca folyt, és folyik ma is az önkényuralom ellen, amely évtizeden át a magyar játékszíneken titeket is földig alázott. De sok elkeseredés vérhulláma festette meg arcotokat és a tehetetlen düh be sok könnye csurrant ki szemetekből, amikor arra kényszerültetek, hogy egy részünkre teljesen idegen, selejtkultúra megelevenítésével a leghitványabb propaganda eszközeivé váljatok. Ennek most vége! Elérkezett a ti időtök is! Nincs benne kétség, egyik

vagytok a szabadságharc hőseivel! A lélekmérgező színpadi fércelemek örökre eltakarodnak a magyar teátrumokból. A rivalda fénye csak a szabadságharc győzelmi csillagával gyúlhat ki ezentúl. Tartsatok ki a vértanúk szelleme mellett, még akkor is, ha fagyoskodnotok, éheznetek kellene, amint a magyar ige szolgálatában sokszor tartottak ki fagyoskodva és éhezve a magyar színjátszás régi nagyjai, dicső elődeink. Le most a maszkkal, le a festékekkel, mutasátok meg igazi, festetlen sápadt arcotokat a nemzetnek, hogy így váljatok igazán méltóvá a magyar színpadokhoz! Pest, Miskolc, Szeged, Pécs, Kecskemét, Győr, Dunántúl és Alföld színjátszói: egyetlen előadást se, amíg Magyarország nem teljesen és nem véglegesen szabad!

19.55: Munkáskommentár

Péter Mihály beszél.

Senki se kért fel arra, hogy a szociáldemokrata párt nevében beszéljek. Ilyenfajta megbízást nem is vállalnék. Csak a magam nevében szólok hozzátok, egy szociáldemokrataként a sok közül. A helyzet legújabb alakulásáról kívánok szólni. Miután a központi hatalom szétesett, és a magyar szabadságharc fegyverekkel győzött, megindultak a politikai tárgyalások. A szabadságharc erői, a fegyverek, a sztrájk és az egész nemzet szolidaritása arra kényszeríti az enyhén szólva idegen beavatkozókat, hogy elhagyják az országot. Magyarok idegen befolyás nélkül önmaguk sorsáról döntenek majd; de a jelenlegi helyzetben ki állapíthatja meg, hogy kinek van joga beszélni? A kormány elnöke az 1945-ös koalíciót tekinti olyan politikai alapnak, amelyre építeni, támaszkodni lehet. Ennek ellenére az egész kormányban nincs egyetlen szociáldemokrata. A közleményben az áll, hogy a párt által delegálandó személy majd részt vehet benne, de mindössze egy személyről esik említés. A szociáldemokráciát azonban nem lehet kisemmizni. Nagy Imre első, úgynevezett koalíciós kormányába se talált egyetlen szociáldemokratát, bár biztosan szívesen bevett volna valakit. A szociáldemokrata párt feltételeket szabott, amelyeket előbb teljesíteni kell. Nem tudom, hogy az otthon megalakult szociáldemokrata párt milyen feltételeket szabott. Nyilván csak nekik van joguk a munkásság nevében beszélni, hiszen ők azok, akik a hét év előtti erőszakos fúzió után megjárták a kommunisták börtöneit, ők azok, akik internálótáborban vagy házi őrizetben töltötték életüket. Ők azok, akik a munkások élén elsőként álltak a barikádokra, hogy álljt parancsoljanak az idegen beavatkozásnak, és megteremtsék a magyar demokratikus kialakulás feltételeit. A magyar szociáldemokrácia azonban otthoni kerseres hét esztendeje ellenére sem szűnt meg nemzetközi párt lenni. A fúzió napján, 1948-ban, Zürichben a szociáldemokrata párt menekült vezetői kimondták, hogy a fúziót érvénytelennek, az erőszakot törvénytelennek tekintik. A magyarországi szociáldemokraták pártját az akkori COMISCO,¹⁷ a mostani

¹⁷ COMISCO: Committee of the International Socialist Conference, Nemzetközi Szocialista Konferencia Bizottság.

Szocialista Internacionálé felvette tagjai közé, és ezzel elismerte a szociáldemokrata párt jogfolytonosságát. Szélig Imre¹⁸ a párt elnökeként ma is állandó kapcsolatot tart Londonban a Szocialista Internacionáléval, tehát senki se vitathatja, hogy a magyar munkásság, a szociáldemokrácia követeléseit a nemzetközi munkásmozgalom támasztja alá. Már mondtam az előbb, hogy feltételeket csak az otthoni vezetők szabhatnak. Ezt azonban abban a tudatban tehetik, hogy hátuk mögött a Szocialista Internacionáléba egyesült munkásmilliók állnak. Éppen ezért érthető, hogy eddig is olyan feltételeket szabtak, amelyek kizárják a régi hibák visszatérését, a diktatúra és vele annyi szörnyűség felidézését. Elég volt az erőszakból! Elég az idegen függőségből! Ki kell jelölni a demokrácia mezsgyéjét jobb- és balfelől, már most gondoskodni kell arról, hogy kilengések ne következhesse be. Ezek a feltételek érvényesek lesznek mindaddig, amíg nemzetközi ellenőrzéssel megtörténnek a szabad választások, és az ország népe dönti el, hogy melyik pártot milyen arányban küldi a parlamentbe. Már most nagyon fontos, hogy a szociáldemokrata munkásság erejének tudatában annyit követeljen, amennyi megilleti. Mostani állhatatossága az újjászülető demokráciában termi meg gyümölcseit.

20.00: Hírszolgálat

A budapesti rádió ismertette Janza Károly honvédelmi miniszter bejelentését, amely szerint a szovjet fegyveres erők parancsnokságával való megegyezés alapján a szovjet csapatok ma megkezdik a fővárosból való kivonulást, és azt október 31-éig, virradatig befejezik. Szovjet részről mindeddig nem erősítették meg ezt a bejelentést.

Az események egyébként olyan rohamosan követik egymást Budapesten, hogy alig lehet nyomon követni. [...]

A továbbiakban ismét a budapesti rádió híreiből ismertetünk szemelvényeket. Háromnegyed öt órakor közölte a budapesti rádió, hogy a Legfőbb Ügyészség dolgozóinak Nonn György legfőbb ügyész lemondására szólították fel. [...] Ugyancsak a budapesti rádióban ismertették a hírt, amely szerint Tildy Zoltán fogadott egy munkásküldöttséget, és előtte kijelentette, kíváncsún tartaná, ha Mindszenty József hercegprímás visszatérhetne Esztergomba, és a prímási teendőik ellátásával részt venne a tornyosuló feladatok végrehajtásában.

Az Amerikai Kikötőmunkások Szövetsége határozatban kimondta, hogy szovjet hajók ki-, illetve berakodását a szövetség tagjai mindaddig nem vállalják többé, amíg szovjet csapatok tartózkodnak Magyarországon. Az Osztrák Szakszervezetek Szövetsége táviratot intézett a Szovjet Szakszervezetek Központi Tanácsához, és felkérte, járjon közbe a szovjet kormánynál annak érdekében, hogy szovjet csapatok semmi esetre se avatkozzanak be többé a magyarországi eseményekbe. [...]

¹⁸ Szélig Imre (1903–1968): szociáldemokrata politikus, nemzetgyűlési képviselő. 1945 után az MSZDP egyik vezetőjeként ellenezte a munkáspártok egyesülését, ezért kizárták a pártból, és emigrációba kényszerült. A Nyugaton szerveződött SZDP titkárává választotta. Svédországban, majd Londonban élt.

Franciaországból megindult a segélyküldemények áradata Magyarország felé. [...] A nyugatnémet szakszervezetek berlini vezetősége felhívta tagjait, hogy melegen karolják fel a Magyarország megsegítésére indított akciókat. A szakszervezeti vezetőség ezeket írta felhívásában: „Minden támogatást megérdemelnének azok, akik a magyarországi parancsuralom megdöntésére harcot indítottak. Minden nyugat-berlini szakszervezet igyekezzék elősegíteni, hogy a különböző gyűjtési akciók teljes sikerre vezessenek.” A Nemzetközi Vöröskeleszt vezetőjének ma délután két ízben sikerült összeköttetést teremtenie a Vöröskeleszt Genfből Budapestre küldött megbízottaival. Beck, a Vöröskeleszt Magyarországra küldött küldöttségének egyik tagja ma délután elhagyta Budapestet, és megkísérli a szállítmánynak az ország keleti részébe való eljuttatását. A másik svájci megbízott, Boboj Budapesten végzi a segély szétosztását. A Bécs és Budapest között létesített légihíd az egész nap folyamán zavartalanul működött, és a svájci repülőtérsaság, a Swissair DC-3 típusú gépei többször megtették a Bécs és Budapest közötti utat gyógyszer-, élelmiszer-, kötszer- és ruhaadományokkal.

Lodge amerikai ENSZ-küldött röviddel azelőtt, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa rendkívüli ülése megkezdődött volna, jegyzéket adott át, amelyben az Egyesült Államok közli, hogy felszólította Izraelt Egyiptom elleni katonai akciójának haladéktalan megszüntetésére. [...]

Nasszer egyiptomi államfő elrendelte az általános mozgósítást. Az egyiptomi haderők főhadiszállása ma délután hivatalos nyilatkozatot adott ki, amelyben közölte, hogy az egyiptomi hadsereg ellentámadást intézett a Sínai-félszigeten lévő izraeli alakulatok ellen, és a területnek az ellenséges erőtől való megtisztítása folyamatban van. Az egyiptomi fővárosban elterjedt hírek szerint Nasszer az izraeli támadás ügyét az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé kívánja terjeszteni.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

20.10: Nemzetközi helyzetmagyarázat

Sebők Tibor hírmagyarázata.

A budapesti kormány egyik tagja hivatalosan bejelentette, hogy Kós Péter követ ENSZ-megbízatását visszavonják. Ez a követ a régi sztálinista korszak ijesztő terméke volt. Azok közé a népi demokrata diplomaták közé tartozott, akik hivatalosan Budapestet képviselték, de Moszkvát szolgálták, legtöbbször Moszkvának legsötétebb sarkát, az MVD-t. Csak ez teszi érthetővé, hogy Kós Péter az ENSZ Biztonsági Tanácsának vasárnapi éjszakai ülésén gyalázatosan hátba támadta a magyar ügyet. Mikor a nyugati nagyhatalmak képviselői elmondották szörnyű vádbeszédüket a Magyarországon öldöklő szovjet csapatok ellen, mikor az öt világrészt képviselő tanácsstagok elhúzódtak a Szovjet képviselője mellől, akkor egyedül ez a Kós Péter ült oda melléje. Megszoron-

gatta azt a kezét, amelyet Amerika fődelegátusa véresnek mondott. Ez a sztálinista tiltakozást jelentett be az ellen, hogy a nyugati népek az ENSZ útján segíteni akarnak az élethalálharcot vívó magyar nemzetnek. Az ENSZ segítségét Kós Péter a magyar ügyekbe való beavatkozásnak minősítette. A szovjet delegátus azt merete mondani, hogy Magyarországon fasiszta reakciók és ellenforradalmár csőcselék lázadt fel a törvényes kormány ellen. És Kós követ helyeselt, és bólogatott neki akkor, amikor saját miniszterelnöke, Nagy Imre, saját kormányának sajtója és rádiója ezt az állítást valótlanásznak, tudatos hazugságnak minősítette. A budapesti kormány most a bejelentés szerint kiparancsolja Kós Pétert az ENSZ-palotából.

Kedves hallgatóink! Mi természetesen a legteljesebb mértékben helyeseljük ezt az elhatározást. Napok óta ezt követeltük. Sajnáljuk, hogy nem előbb történt, akkor talán már vége lenne Magyarországon a vérontásnak és pusztulásnak, megtörténhetnének az első lépések a rend, béke és szabadság felé. Ha akkor vasárnap éjjel a pesti kormány képviselője nem a Szovjetnek segít, hanem a magyar álláspontot szólaltatja meg, akkor a szovjet ENSZ-delegátus kénytelen lett volna rögtön letenni a fegyvert. A mai történelmi időben minden nap, minden óra veszteség, emberéletek, pótolhatatlan magyar kincsek pusztulását jelentheti. A magyarság, de az egész világ is most feszült figyelemmel várja, kire vagy kikre bízza a budapesti kormány az ENSZ előtti képviselést. A nemzetközi diplomácia és az Egyesült Nemzetek Szervezete is kötve van bizonyos formalitásokhoz. Az ENSZ előtti képviselést kijelölése nemzetközi jogilag ez idő szerint a jelenlegi budapesti kormány feladata. Oly delegációt kell összeállítani, amely ezúttal valóban a nemzetet, az egész nemzetet képviseli. Nem megbukott, kompromittált, piszlicsáré pártszempontok szerint kell a delegációt összeválogatni, hanem olyan magyar értékeket kell keresni, akik nemzetközi tapasztalattal, tekintéllyel, megfelelő nyelvi ismerettel, magyar érzéssel és erkölcsi bátorsággal rendelkeznek. Olyanokat, akik méltók a magyar nemzethez, amelyre most tisztelettel és csodálattal néz az egész világ. Eisenhower elnök azt üzent: „Amerika szíve most a magyar népért dobog.” Valóban az egész világ szíve a magyar népért dobog. A delegációt ennek tudatában kell összeállítani, és olyan magyar férfiakat kell keresni, akikre a szovjet diplomácia nyílt és titkos nyomása hatás nélkül marad. Nem tudjuk, hajlandó-e a budapesti kormány ilyen férfiakat kikeresni, de éreznie kell e pillanatban súlyos felelősségét. [...] Kedves hallgatóink! Nekünk nem lehet feladatunk, hogy részletekbe menő tanácsokat próbáljunk becsomagolni a kiküldendő delegáció auktatáskájába. A legfőbb feladat az igazság képviselése és érvényesítése – oly feladat, amelynél dicsőségesebbet és fényesebbet magyar politikusok még soha nem kaptak.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

20.20: A magyarországi események nyugati visszhangjának híreiről
Auer Pál írja Párizsból: Órákig folytathatnám a nálam jelentkezett angol és amerikai diplomaták, francia képviselők, tábornokok és közírók felsorolását, de arra most nincs idő. Csak azt akartam, hogy hallgatóink tudják, a magyarság ma az egész világ szeretetének és bámulatának tárgya. Beteljesült a költő szava: A magyar név megint szép lesz, méltó régi nagy híréhez.

Márai Sándor nyilatkozata:

Tízmillió ember elkeseredése olyan robbanóanyag, amely felér egy atom-bombával. Ez az emberi bomba robbant Budapesten. Az egész világ visszafotóztott lélegzettel figyeli, amint magyarok – akiket a bolsevizmus embertelen rendszere a végső kétségbeesésbe kergetett – életüket áldoznak, mert szabadságban akarnak élni. Tízmillió ember, a magyarság küld e pillanatban figyelemztetést a világnak, hogy szabadság nélkül nem érdemes élni. Ami most Magyarországon történik, a világtörténelem egyik ütközete. Mi, külföldön élő magyarok, fájdalunkban nem tehetünk mást, mint figyelemztetjük a világot, hogy a mártírok, akik most Budapest utcáin véres homlokkal hevernek, ugyanabban a tömegsírban tűnnek el, amelyből Petőfi halálhőrgése hallatszott ki, amikor az orosz önkényuralom dzsidái átszúrták a szabadság költőjének szívét.

A londoni tudósító személyes élményei: Egy kanadai diák, aki két napja érkezett Londonba ösztöndíjjal, londoni egyetemre, ma reggel felkeresett. Azt kérdezte, milyen úton juthatna leghamarabb Magyarországra. Tanácsoltam, hogy menjen az Angol Vöröskereszthez, ahol már igen sok angol diák jelentkezett véradásra, és jelentse be, hogy útra készen áll Magyarország felé, ha szükség van rá. A kanadai diák a fejét rázta. Ez nekem nem elég, én a magyar diákokhoz akarok eljutni, és együtt akarok harcolni minél előbb. Kivette a zsebéből a Bécsbe szóló repülőjegyet. Ezt vette az ösztöndíjából. Két amerikai diák hívott fel egy órával ezelőtt, akik mint turisták vannak Londonban. Azt akarták tudni, hol van az önkéntes katonák jelentkezési központja, mert ők Magyarországon akarnak harcolni. Megkérdeztem, hány évesek. Még nem nagykorúak.

Berlini jelentés: Tegnap este ismét gyertyák milliói égtek a nyugat-berlini házak ablakaiban, a magyar szabadságharc áldozatainak emlékére. Most már napok óta ismétlődik ez a néma tüntetés, kifejezve annak a berlini lakosságnak a rokonszenvét, amely még nem felejtette el a berlini szovjet blokádnak nehéz napjait. Nyugat-Berlin főpolgármestere rádióbeszédben emlékezett még a magyar szabadságharcra. A berlini külön képviselőház pedig ma rendkívüli ülést tartott, hogy kifejezésre juttassa szolidaritását a magyar hősökkel.

Egy rövid hír: A koppenhágai orosz nagykövetség kertjében az elmúlt éjszaka bomba robbant. Nem tudni, ki vagy kik akarták így módon a koppenhágai követ tudomására hozni felháborodásukat a szovjet csapatok magyarországi beavatkozása ellen. Ezt a követséget megerősített rendőrosztatok védik.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

20.35: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 16.50-kor és 18.30-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETER VELE! EZT VÁRJA TŐLETEK A HAZA!

20.45: A nemzetközi segítség legújabb hírei

Ismétlés, elhangzott: 18.10-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

20.51: Reflektor

Galicus rovata.

Vigyázat, magyarok!

A hegyről alászakadó lavina, amely mindent elsodor és összetör útjában, nyomorult csiga az események viharló áradatához képest hazánkban: Te tetted ezt, nemzet? Egyedül, pusztá marokkal, meztelen kebellet? A puha dolgok erősebbek, mint a kemények! – mondotta a kínai bölcs – A víz eloltja a tüzet, a szerelem megöli a gyűlöletet! Te tetted ezt? Eszméiddel győztél a páncél felett? Öntudatod erősebb volt, mint a halált okozó acélmadár? Langyos, ömlő véred leírta a zord világhatalom szörnyű erejét? Kis magyar diák, aki felkúszta a hernyótalpas másztodon tetejére, hogy elhulljál a szabadságért, te egyedül erősebb voltál, mint a zsarnoki birodalom négyszáz vagy ötszáz divíziója? Még gyermeknyi hajadon, immár a sír mélyén, ott Miskolcon, gyenge izmoddal megdöntötted a legelszántabb tirannia inkvizíciós erejét? Te tetted ezt egyedül? Míg csak az örök századok be nem fejeződnek, neved halhatatlan lesz, magyar nép! Nem önmagadért vállaltad a mártíriumot, nem önnön szabadságodért, hanem az egész emberiségéért és az egyetemes szabadságért. A világ ott hajlik előtted, boldog rajongással és múlhatatlan hálával...

Az orkán tehát tombol. Az orkán, amelyet egy nagyon kicsi nemzet óriási lelke vert fel. Mintha valami tündérmesét élnénk, kívánj hármat, édes fiam, forgasd meg ezt a gyűrűt és mindjárt teljesül. Kívánunk hármat, megforgatjuk a gyűrűt és tényleg teljesül. Nem is három, hanem rögtön hat. Marokkal méri, puttonnyal osztja a történelem az ajándékot. E pillanatban például, mindenféle kósza hírek szerint, nem tudhatjuk még, mi igaz belőle és egyáltalában igaz-e valami belőle, a megszálló seregek elvonulnak honunkból. Összekulcsoljuk-e a kezünket, imára? Nem kulcsoljuk össze. Hitetlen Tamásokká váltunk, s ezen ne csodálkozzék senki. Nem is csodálkozik senki, mert

Hitetlen Tamások vagyunk mindahányan. Ugye, milyen esztendőök vannak mögöttünk! Mennyi megalázottság, mennyi gyalázat, mennyi vér és mennyi gyász! Lám, még csak az imént is tizenötezer ifjú magyar hullott el kövezeteden, édes és szomorú Budapest, és e tizenötezret, akinek most kellett volna nyomunkba lépni, immár összeborulóknak, azok hullajtották, és azok hullajtották el, akik most a szabadság és emberség serlegéből a nedűt kínálják nekünk. Kétkedünk hát, hogyne kétkednénk, hiszen a tündérmeséket is emberek írják, és akik megírták a nemzet részére a poklokat, megírják-e, megírhatják-e a nemzet részére a mennyeket? Mi inkább úgy gondoltuk volna, és úgy gondoljuk most is, hogy a szabadság kapujában nem Plútó, hanem Szent Péter fogadja és bocsátja be az idvezülés pitvarába a szenvedőket. A kétség tehát előnti keblünket, s ezen nincs mit változtatni.

Ámbár nagyon fennen hirdetik, hitetik, hogy feleslegesek aggodalmaink. Nincs már többé szegény magyar nép, kit ellenség, jaj miképp szaggat és tép, csak testvér van, ki együtt és egy céllal győzött a barikádokon. Miért tehát a félelem, miért a bizalmatlanság, el a fegyverekkel, jöjjön a megnyugvás, a béke, a teremtés korszaka! Így mondják. S hozzáfűzik, hogy térj vissza, egyszerű polgárként, enyhe lakodba, magyar. Mi mégis úgy gondoljuk, pedig tudjuk, hogy de jó visszatérni abba az enyhe lakba, mégis úgy gondoljuk, hogy vigyázz, forradalom, elveszítheted a fegyvernnyugváson azt, amit a fegyvercsörgéssel világra szólóan megkerestél. Mert győzni ugyan már győztél, záposzerűen ostromolnak a szárnyaló szavak és ígéretek, de biztosítékokat nem sokat láthattál, valóságot keveset markoltál még, magyarom. Egyszerűbben beszélve, az útnak elején vagyunk még. S aki beletörődik abba, hogy megállapodjék az elején, nem jut messzire. Aki nem indul, nem is érkezhetik. Tudja ezt minden forradalmár, a legbölcsebben tudják az Akadémia utcai forradalmárok, a moszkovita forradalmárok, mert önáluk a forradalom nem lángható erény és szent tűz, mint nálunk, árva kis népnél, hanem hivatás és mesterség. Mondhatnánk: tudomány. Mint tábornoknál a stratégia. És e hivatásos minőségükben meg is teremtették a forradalom alapvető törvényét, amelynek neve oroszul így hangzik: permányentnyaja revoljucia, állandósított forradalom. Ez a törvény azt tanítja, ha elértél egy stációig, meg ne pihenj babéraidon, hanem máris előre a következő stáció felé, mert különben minden elveszett.

Ebből kell tanulnia a diadalmas népnek is, a permányentnyaja revoljucia bölcs tantételéből. Azt mondják, véget értek ellentéteink, nincs többé győztes és legyőzött, elvetheted fegyvered. De ha elveted, már be is fejezted forradalmadat, nép. Hiszen ez a forradalom egy volt a fegyvereddel. Gondoljuk csak el, mivel vívtad ki diadalodat? Először, persze a puskáddal, mert ha nem lett volna puskád, ott görnyednél máig is abban az igában, amelyet véreddel váltottál meg. Azután megvívtad másik megsemmisítő fegyvereddel, a sztrájkkal, a termelő élet megdermesztésével. A légűrben még a tirannia sem élhet. Ha kiürülnek a gyárok és elnéptelenednek a mezők, akkor bebizonyosodik,

hogy az anyag önmagában semmi, ha mi nem változtatjuk testté, lelkes ember. És végül megvívtad sziklaszál egységeddel, törhetetlenségeddel, öntudatoddal, a sárból székesegyházat emelő hiteddel. Így történt a győzelem, nem ingyen adták, megküzdöttél érte a magad életével, gyermeked életével, a szerszámoddal, vak rajongásoddal. Most pedig azok, akik ellen meg kellett küzdened, jobbadán azok azt suttogják füledbe lágy szerelemmel, hogy véget ért, vessed el magadtól forradalmi handzsárodát. Mi viszont inkább azt harsognánk feléd, hogy ne vessed el magadtól. Hallottad-e az imént a magyar költőket, akik odaálltak a nemzet elé? Hallottad-e Benjámin Lászlót?

„Láncfűzeken, egyenruhában jött a Halál értetek.

Szerelem, munka, remény, [jó és] rossz már tőletek elvételét...”

S hallottátok-e Tamási Lajost?

„A fegyverek szemünkbe néznek;

kire lövetsz, belügyminiszter?”

S Zelk Zoltánt?

„Úgy vonaglanak szavaim,

mint Budapest kövein

a haldoklók s oly formátlanok,

mint a [magyar] ifjak [és munkások] szétroncsolt testei...”

Őriztétek hát meg fegyvereiteket, őriztétek meg a termelő élet megdermesztésének jogát és őriztétek meg romboló hiteteket, vállaltátok a megnyugvás helyett az állandósított forradalom keserűségeit, míg nem támadhat többé olyan belügyminiszter, ki a puskákat tiszta szemünknek szegezheti. És addig, amíg a szárnyaló ígéretek, zengzetes szavak valósággá, intézménnyé, alkotmánnyá, mai győzelmedből holnapi uralmaddá nem alakulnak át. Nem azt akarjuk, hogy fegyvered használd, csak azt, hogy fegyvered ne használd légyen hiába, gyermeked ne hullott el légyen semmiért a barikádokon. Majd ha nem lesz többé, tényleg nem lesz többé, szegény magyar nép, ellensége ki téged szaggat és tép, akkor hagyd majd abba az állandósított forradalmat és kezd meg az állandó, szabad és igaz békét!

21.01: Hírszolgálat

A budapesti rádió ismertette Janza Károly honvédelmi miniszter bejelentését, amely szerint a szovjet fegyveres erők parancsnokságával való megegyezés alapján a szovjet csapatok ma megkezdik a fővárosból való kivonulást, és azt október 31-én virradatig befejezik. Szovjet részről mindeddig nem erősítették meg ezt a bejelentést.

Az események egyébként olyan rohamosan követik egymást Budapesten, hogy alig lehet nyomon követni. [...] A rádióban felolvasták a borsodi munkástanács felhívását, amelyben a Varsói Szerződés azonnali revízióját sürgetik. [...] A Szabad Győr Rádiója jelentette, hogy ma délután Győrben tanácskozássra ülnek össze a dunántúli nemzeti tanácsok. [...] A továbbiakban ismét a budapesti rádió híreiből ismertetiünk szemelvényeket. [...]

Az Amerikai Kikötőmunkások Szövetsége határozatban kimondta, hogy szovjet hajók ki-, illetve berakodását a szövetség tagjai mindaddig nem vállalják többé, amíg szovjet csapatok tartózkodnak Magyarországon. Az Osztrák Szakszervezetek Szövetsége táviratot intézett a Szovjet Szakszervezetek Központi Tanácsához, és felkérte, járjon közbe a szovjet kormánynál annak érdekében, hogy szovjet csapatok semmi esetre se avatkozzanak be többé a magyarországi eseményekbe. [...]

Franciaországból megindult a segélyküldemények áradata Magyarország felé. [...]

A lengyel rádió közlése szerint elbocsátották állásából Turkiel szovjet tábornokot, a lengyel légierő főparancsnokát.

Lodge amerikai ENSZ-küldött röviddel azelőtt, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa rendkívüli ülése megkezdődött volna, jegyzéket adott át, amelyben az Egyesült Államok közli, hogy felszólította Izraelt Egyiptom elleni katonai akciójának azonnali megszüntetésére. [...]

21.10: Nagy Imre legutóbbi nyilatkozatáról

Balogh Balázs kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

21.20: A magyarországi események visszhangjának híreiből

Ismétlés, elhangzott: 16.20-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

21.35: Bell ezredes üzenete

Patkó Gyula előadása a tömeges harcoksitámadás elhárításáról.

Ismétlés, elhangzott: 14.50-kor.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TÜZET SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL. HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEKBEN, A SZTRÁJK!

21.45: Nemzetközi sajtószemle

A Daily Mail vezércikke az első oldalon jelent meg. Ebből idézünk: „Remélünk és imádkozunk. Ha győz a magyar szabadságharc, ez lesz a világtörténelem legcsodálatraméltóbb győzelme. Az angol nép remél. Nagy Imre azt állítja, hogy kivonulnak az oroszok. Az angol külügyminiszter viszont bejelentette a Házban, hogy orosz csapatok vonulnak be Magyarországra. Csak figyelhetünk és imádkozhatunk, teljes szívvel támogatva azt a segítséget, amit

kormányunk megadhat, és együtt érzünk azzal a rokonszenvvel és csodálattal, amelyet az angol külügyminiszter a kormány nevében kifejezett. Selwyn Lloyd nem válogatott a szavakban: A »Vörös Hadsereg rendkívüli egységekkel támad, és ráadásul jogellenesen viselkedik.« Ritkán fordul elő, hogy egy külügyminiszter ennyire szókimondó, ilyen ügyben. Ha a Vörös Hadsereget kivonnák Magyarországról, megkezdődnének annak a rendszernek végnapjai, amit eddig csatlós rendszernek ismertünk.”

A Daily Mail így folytatja: „Magyarország kemény dió! 1945-ben 17, 1947-ben 25 százalék szavazatot kaptak a kommunisták, azután az úgynevezett »szabad választáson« 1949-ben 97 százalék volt a kommunista szavazatok száma. De a magyarok nagy többsége kommunistaellenes maradt.” A News Chronicle főcíme: Még mindig harcolnak. A győzelem még nem bizonyos, de bizonyos az, hogy a szabadságharcot diákok, fiatal munkások, sőt gyermekek vívják. Több segítségre van szükség. A huszonötezer font, az angol kormány segélye ezekben a szörnyű időkben kevésnek látszik. A magyar hősiesség megmozgatta az angol diákokat. A 20. század zűrzavarai nem zavarták meg a fiatalság értelmét. Még a londoni ifjú kommunisták is hódolattal adóznak a magyar szabadsághősöknek, és segítséget ajánlanak fel. A magyar szabadságharc nemcsak idegen zsarnokság ellen irányul, hanem a kommunizmus ellen. Az már bebizonyosodott, hogy a magyarországi felkelést nem fasiszta szabotőrök kezdték. Az is bizonyos, hogy a kommunizmus jövője az egész világon mérlegre kerül.

A Daily Express cikkének címe: Orosz csalás. Idézzünk a cikkből: „Mielőtt elindultam Budapestről, hogy megtelefonáljam a beszámolómat, a vörös rádió bemondotta: az orosz csapatok kivonulóban vannak. Ez szemenszedett hazugság. Kifelé jövet Budapestről újabb harckocsik és mozgósított csapatok jöttek befelé a városba. A város keleti részéből a Duna hídján át a bécsi út felé mentem, és legalább kétszáz tankot láttam harcállásban, készen minden támadás ellen, ami Nyugat-Magyarország felől fenyegetne. Húsz kilométerre Budapesttől védőállásba helyeznek egy orosz divíziót a főváros védelmére. Az osztrák határhoz közeledve nyugat felé irányított ágyúk és tankok vannak mindenütt.”

Az olasz lapok közül az Il Tempo bizalmatlanságát fejezi ki a Nagy-féle ígéretések iránt. A lap felveti a kérdést, hogy nem kommunista csapda-e a Nagy-kormány békeajánlata, hiszen abban egy szóval sem említi a felkelők legsürgősebb követeléseit. Az Il Tempo külön cikket szentel az Olasz Kommunista Párt válságának, amelyet a magyar események váltottak ki. Togliatti helyzete megingott – írja a lap.

A kormányhoz közel álló [II] Messaggero nevetségesnek tartja a Nagy-kormány úgynevezett jóindulatát addig, amíg az orosz hadsereg el nem hagyja az országot.

Az Il Popolo vezércikke rámutat, hogy maga Nagy Imre hazudtolja meg Nenni és Togliatti kijelentéseit akkor, amikor a felkelés okaként nemcsak a

sztálinizmus híveit, hanem az egész kommunista uralmat jelöli meg. Ismét Nagy az, aki ellentétben azzal, amit az Olasz Kommunista Párt vezetői el akarnak hitetni a közvéleménnyel, kijelenti, hogy a felkelőket nem lehet a horthysta reakcióssal azonosítani. A lap újra felszólítja az olasz kormányt, hogy tiltakozzék hivatalosan a Szovjetunióval a fegyveres beavatkozás miatt. A Vatikánhoz közel álló [II] Quotidiano vezércikkében A kommunizmus száműzve címmel kifejti a magyar események hatását a nyugati kommunista pártok helyzetére. A lap kijelenti: A jóhiszemű emberek nem lehetnek többé kommunisták. A Corriere della Nazione azt hangoztatja, hogy a felkelés nem előre megszervezett csoport kezdeményezése volt. Az egész magyar nemzet kelt fel a hazugság szelleme ellen, amely a világháború befejezésétől a mai napig igában tartotta a szabadságszerető magyar népet. Az [II] Popolo d'Italia vezércikkében az a vádolja a Nagy-kormányt, hogy csak azért változtatott színt, mert így akarja megszerezni a felkelők bizalmát. Nagy Imre ígér és Sepilov dönt – írja a lap. A Secolo d'Italia szerint Nagy a magyar felkelők jóhiszeműségével üzérkedik, amikor kijelenti, hogy egyetért a felkelők követeléseivel. Az Il Giornale című milánói napilap vezércikkében jelenti, hogy minden engedmény, amelyet a jelenlegi magyarországi kormány tesz, nyílt ítélet a kommunista rendszer fölött. A lap ezt írja: „Mindaz, ami eddig a kommunizmus lényeges alapját képezte, most már nem fontos a rendszernek. A magyar események tanulságul szolgálnak azoknak, akik a szocializmus útját a kommunizmusban látták. Itt még az sem segít, hogy a kommunista pártok vezérei csak azért, hogy mentseik bőrüket, nacionalista-titóiista propagandával próbálkoznak.”

Befejezésül még két angol lapvéleményt ismertetünk. Az egyik a Daily Mirror vezércikke. Címe: Kétszer annyit adjatok! Ebből idézünk: „A magyar tragédiában egy világos: akár tovább tart a harc, akár nem, a magyar nép tovább szenved. Különösen nagy a szükség élelemre, ruhaneműre, gyógyszerre és orvosi segítségre. Az angol kormány által felajánlott 25 ezer fontot meg kell azonnal duplázni. Ne kicsinyeskedjünk, amikor a Duna vértől piroslik. A magyar fiatalok és gyermekek véréből. Küldjünk orvosi segítséget, ez a legjobb módja hódolatunk és csodálatunk kifejezésének a magyar férfi, nő és gyermekek iránt. Azok iránt, akik barikádokról harcolnak a zsarnokság és az elnyomás ellen.” A Daily Mirror, az ötmillió példányszámú munkáspárti lap így folytatja: „Nagy Imre megígérte, hogy tárgyal az oroszokkal, és kérte, hogy a felkelők tegyék le a fegyvert. Nagy Imre már megígérte a napot, a holdat és a csillagokat az égről kétségbeesett erőfeszítésében, hogy a szabadságharcot leállítsa. Megengedi-e neki a Szovjet, hogy betartsa ígéreteit? Csak a számító és aggodó Kreml tudna erre választ adni. Mindenesetre Anglia adományait és segítségét legalábbis meg kell kettőzni. Könyörületünkben ne legyünk zsugoriak.”

Az Evening Standardban megjelent egy nyílt levél: „Remélem, hogy az angol Sadler's balett társaság nem megy baráti látogatásra Moszkvába. Orosz csapatok gyilkolják halomra a magyar nőket, férfiakat, ifjakat és gyermekeket.” Az Evening Standardban megjelent nyílt levél aláírói: londoni diákok.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

21.55: Munkáskommentár

Péter Mihály jegyzete. Ismétlés, elhangzott: 19.55-kor.

22.00: Hírszolgálat

Míg Budapesten eseményt esemény követ, a szovjet csapatmozdulatokról nem lehet tiszta képet kapni. A nap folyamán az egymásnak ellentmondó hírek váltották egymást. A Szabolcs-Szatmár megyei munkástanács a kora délutáni órákban azt jelentette, hogy Nyíregyházán keresztül nagy egységek vonulnak az ország szíve felé. Este 7 óra körül óvatosságra intve, de olyan értesülésekről adott hírt, hogy Záhonyban a szovjet csapatok szervezett kivonulását készítik elő. A miskolci rádió később arról is tudni vélte, hogy Nyíregyházánál állandóan tart a szovjet alakulatok kivonulása Magyarországról. A budapesti rádióban este 8 óráig hírbejelentések nem hangzottak el. A rádió ismertette azonban Janza Károly honvédelmi miniszter bejelentését, amely szerint a szovjet fegyveres erők ma megkezdik a Budapestről való kivonulást, és azt október 31-éig befejezik. Később a budapesti rádió a győri rádióknak nyilatkozva azt közölte, hogy Beregsuránynál megszűnt a szovjet csapatok beözönlése, míg Záhonyban megkezdődött a szovjet alakulatok vonulása kifelé az országból. A nyugati hírszolgálati irodák a szovjet csapatok kivonulásának hírére mindaddig nem erősítették meg. A délelőtti nyugati sajtóértesülések szerint Budapesten továbbra is szovjet alakulatok tartózkodtak. A brit külügyminisztériumban még a késő délutáni órákban is azt közölték, hogy a legutóbbi jelentések szerint semmi jele sem mutatkozik annak, hogy a szovjet csapatok kivonulóban lennének Budapestről. A budapesti rádió egyébként ma délutántól Szabad Kossuth Rádió, Budapest néven jelentkezik. A változás az egyik közlemény szerint ma délután történt, miután a rádió munkástanácsa vette át az irányítást. A budapesti rádió este 8 óra után mint barátot köszöntötte a győri rádiót, valamint a miskolci, pécsi, balatonszabadi és fehérvári adót.

A délután folyamán Budapesten elhangzott legfontosabb politikai bejelentések a következők:

Nagy Imre azt mondta, hogy az egypártrendszer megszüntetésével a kormányzást az 1945-ben életre hívott koalíciós pártok együttműködésének alapjaira helyezi. [...]

A továbbiakban ismét a budapesti rádió híreiből ismertetünk szemelvényeket. [...]

Az Amerikai Kikötőmunkások Szövetsége határozatban kimondta, hogy szovjet hajók ki-, illetve berakodását a szövetség tagjai mindaddig nem vállalják többé, amíg szovjet csapatok tartózkodnak Magyarországon.

A Nemzetközi Vöröskereszt vezetőjének ma délután két ízben sikerült összeköttetést teremtenie a vöröskereszt Genfből Budapestre küldött megbízottaival. [...]

A lengyel rádió közlése szerint elbocsátották állásából Turkiel szovjet tábornokot, a lengyel légierő főparancsnokát.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa New Yorkban megkezdte rendkívüli ülését az izraeli támadás megvitatására. Lodge, az Egyesült Államok ENSZ-delegátusa felszólalásában kijelentette, az amerikai kormány azért kérte a Biztonsági Tanács azonnali összehívását, hogy az haladéktalanul intézkedjék az izraeli támadás megszüntetésére. Lodge hangoztatta, Izrael maga jelentette be, hogy izraeli alakulatok benyomultak a Sínai-félszigetre. Ez a lépés a béke megsértését jelenti, ezért a Biztonsági Tanács kötelessége a szemben álló feleket az ellenséges akció beszüntetésére felszólítani. A Biztonsági Tanácsnak kell gondoskodnia arról, hogy Izrael a fegyverszüneti vonal mögé vonja vissza csapatait. Hammarskjöld ENSZ-főtitkár közölte a Biztonsági Tanáccsal, hogy Burns kanadai tábornok, a palesztinai fegyverszüneti ellenőrző bizottság vezetője felszólította mind Izraelt, mind Egyiptomot a további harcok beszüntetésére. Értesülése szerint azonban a felhívásra ez ideig még egyik ország sem válaszolt. Szoboljev, szovjet ENSZ-delegátus beszédében azzal vádolta meg Nagy-Britanniát és Franciaországot, hogy a közép-keleti helyzetet önző érdekei megvalósítására akarja kihasználni. A szovjet ENSZ-küldött szerint az összes rendelkezésre álló jelentés tanúsága szerint Izrael agressziót követett el, és ennek nyomán a Biztonsági Tanács egy végtelenül nehéz helyzettel áll szemben a közel-keleti térségben. Ausztrália ENSZ-küldötte beszédében kijelentette, hogy a Biztonsági Tanács feladata a harc beszüntetése és a közel-keleti béke visszaállítása. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a felszólalások után ülését rövid időre felfüggesztette.

22.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Vigyázat, magyarok!

Ismétlés, elhangzott: 20.51-kor.

22.19: Műsörtájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy a 16 méteres rövidhullámon adásunkat most befejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 19, 25 és 41 méteres rövidhullámon. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

22.20: A nemzetközi segítség legújabb hírei

Ismétlés, elhangzott: 18.10-kor és 20.45-kor.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

22.25: Nemzetközi sajtószemle

Ezúttal a német lapok kommentárjait ismertettük a magyarság szabadságharcáról. Jóformán valamennyi vezércikket szentel a témának. A Münchner Merkurban Ernst Halperin azt vizsgálja, minő lehetőségei vannak a Szovjetnek. Arra az eredményre jut, hogy kettő között választhat. Az egyik lehet még: A Szovjetnek meg kell egyeznie a csatlós pártok nemzeti kommunista szárnyaival. De ez csak úgy lehetséges, ha lemond gyarmatbirodalmának eddigi szemérmetlen kizsákmányolásáról.

A másik lehetőség: A szovjet megszálló hatalom a gyakorlatban átveszi a kormányhatalmat a csatlós államokban, azaz régimódi jellegű közönséges katonai gyarmatokká változtatja őket.

Halperin rámutat arra, hogy ez az utóbbi lépés micsoda hallatlan és esetleg végzetes visszahatással lenne nemcsak a világ közvéleményére, de még magára a Szovjetunióra is. Cikke végén azután a következőket állapítja meg: Legalábbis Magyarországon a szovjet vezetők már nyilvánvalóan elvesztették a lehetőséget, hogy szabadon válasszanak a két kellemetlen alternatíva között. Az események sodra ebben az országban nyilván Nagy Imre és Kádár János nemzeti kommunista pártszárnyát is megfosztotta minden tekintélytől a nép előtt. Ez a fejlődés magának Moszkvának a hibájából következett be, mert először túl soká vonakodott, hogy Nagynak és Kádárnak hatalmat és engedélyt adjon a szükséges reformokhoz, és azután mégis arra kényszerítette őket, hogy súlyosan kompromittáló körülmények között vegyék át a hatalmat. A kétségbeesett Nagynak máris az antikommunista parasztvezér, Kovács Béla támogatását kell keresnie.

A lehetőségekkel és a várható külföldi kihatásokkal foglalkozik a Frankentpost vezércikke is, amelynek címe: A történelmi forduló. Még nem látható előre, hogyan végződik a magyarok kicsiny, hősiessé népe harcra, kilencmillió fegyvertelen emberé egy kétszázmillió kolosszus páncélosai ellen. A szovjet hadosztályok végül lehengerelhetik a magyar felkelőket és ráadásul Nagy Imrét is, hogy egy sztálini kommunista söpredéket segítsenek hatalomra. Vagy megerősíthetik Nagy kormányát, hogy biztosítsák, a magyar szabadság vihára ne menjen túl egy magyar titóizmuson. Lehetséges, hogy végül Nagy Imre becsapja az oroszokat vagy pedig Nagy és az oroszok együtt az egész magyar népet, ha már kiengedte a fegyvert kezéből. Végül az sincs kizárva, hogy az oroszoknak és Nagy Imrének is egészen kicsúszik kezéből az események irányítása, és a magyar kommunizmus a végén liberális demokráciába fog torkollni. De akármi is történjék, a magyar népnek kétségbeesésből indított harca a függetlenségért, valóban történelmi pillanatot jelent, mert leplezi a kommunista tanok egészének ürességét. Épp ezért nem hagyhatja hosszabb időre érintetlenül a többi csatlós országokat és végül még hatással lesz a németiség magatartására is az Elbától keletre és nyugatra.

SZIGNÁL

Több berlini lap vezércikke foglalkozik a kérdéssel, hogy a magyarok szabadságharca milyen hatással van máris a Szovjet nemzetközi helyzetére és tekintélyére. A Der Kurier című esti lap A hasadozó gerendázat című vezércikében többek között a következőket írja: A keleti blokk helyzetéről felállított eddigi mérleg is már a mély hasadások mellett Moszkva rendkívül súlyos erkölcsi helyzetét mutatja. Az egész nyugati világ felháborodással nézi, hogy Magyarországon minő szerepet játszik a szovjet hatalom, tekintet nélkül a tényre, hogy maga Nagy Imre hívta segítségül. Már elképzelni sem igen lehet alaposabb beavatkozást egy állítólag szuverén állam belpolitikai ügyeibe. Ebben a tekintetben a Szovjet maga gabalyodott bele a Varsói Szerződésben saját maga által szőtt hálóba és olyan eljáráshoz folyamodott, amely már nem egyeztethető össze az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapelveivel.

A Telegraf vasárnapi vezércikke a szétpattanó csatlós államgyűről szól. Középpontjában azonban természetesen a magyar események állnak.

A Szovjet a világviszhangból kiolvashatja, hogy a rokonszenv mindenütt a felkelők oldalán van. A szovjet beavatkozást világszerte a legerősebben elítélik. Máris számos országból követelik, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete foglalkozzék a szovjet csapatok beavatkozásával a magyarországi belső küzdelembe. Az UNO most bebizonyíthatja, hogy az egész szervezetnek van valami értelme és meg tudja védeni a kis népeket a nagyok hataloméhségével szemben. Ez nemcsak a szervezetnek magának használna, de egyúttal a legnyomósabb támogatást jelentené az egész magyar nép számára. A fő hibát mindenesetre az újra uralomra juttatott miniszterelnök, Nagy Imre követte el, amikor segítséget kért a szovjet csapatoktól. De egy ilyen segítségkérés feljogosít-e a fegyver használatára emberek ellen, akik nem akarnak mást, csak az őket megillető szabadságot? És még kevésbé ad jogot arra, hogy sűrű lakosságú városokban páncélosokkal vonuljanak fel, és válogatás nélkül tüzeljenek a tömegekre.

A vezércikk azután ismerteti az utolsó 40 év magyar történetét, megállapítva, hogy egyetlen európai népet sem sújtott annyira a sors. Végül a magyarokkal szemben alkalmazott erőszak Európán kívüli kihatására mutat rá.

A Szovjetnek tudnia kellene, hogy a keleti tömb népei fölött már csak átmenetileg és a legbrutálisabb erőszak alkalmazásával szerezhetné vissza hatalmát. De ha erre elszánja magát, újra visszataszítja önmagát a régi elszigeteltségbe. A felkelő magyarokkal éreznek együtt, az ázsiai és afrikai népek is, amelyekre a Szovjet eddig oly nagy súlyt helyezett, mert a magyarok sem akarnak mást, mint amit ezek a népek is kívánnak maguknak.

SZIGNÁL [A szovjet csapatok a magyarországi harcok során a magyarok elleni támadásokkal szembe fordították a fegyverüket.]

A Hamburger Anzeiger vasárnapi, ünnepi számának vezércikke a Keleten történt gátszakadásról beszél és a nyugati hatalmakat arra a történelmi lehetőségre és kötelességre figyelmezteti, amely most előttük áll.

A szovjet imperializmus ingadozó kolosszusa annál kevésbé tud újra szilárd lábra állni, minél több segítséget nyújt a Nyugat azoknak a népeknek,

amelyek a szabadság és igazságosság felé vezető utat keresve még ingadoznak Kelet és Nyugat között. A Szovjet elvesztette való igényét. Nem ajánlhatja magát az ázsiai és afrikai gyarmati népek patrónusának, ha mint Magyarország, a feltörő szabadságot a páncélgránátok záporával fojtja el. Ki fog most már hinni a Kreml urainak, amikor az emberi jogokról és a be nem avatkozásról beszélnek? Ki fogja komolyan venni gazdasági segélyajánlatait, amikor a lengyelek és magyarok felzúdulásának okai közt ott van az a gazdasági nyomorúság is, amit Moszkva idézett elő és tíz év alatt nem tudott orvosolni? Kit nem fog el most a félelem minden Kremlből jövő ajándék láttán, miután a szovjet szocializmus áldásairól az egész világ szemé előtt bebizonyult, hogy minden csak csalás?

MAGYAR KATONÁK! GONDOSKODJATOK A HOZZÁTOK ÁTÁLLT OROSZOK BIZTONSÁGÁRÓL!

22.35: Helyzetjelentés

Vasvári Gergely összefoglalója.

Régel még harcok folytak Budapesten, most este pedig már az a helyzet, hogy Nagy Imre bejelentette a szovjet csapatok azonnali kivonulását a fővárosból. Az események drámai gyorsasággal váltják egymást. Biztosnak látszó hírekről néhány óra múlva kiderül, hogy valótlanok. Nagy szenzációk pedig órák alatt válnak semmivé, mert újabb események múlják felül jelentőségüket. Az ország népe nagy megkönnyebbüléssel fogadta a késő délutáni híreket arról, hogy Nagy Imre szerint holnapra virradóra nem lesz szovjet katona Budapesten. A megkönnyebbülést mindjárt az aggodalom váltotta fel. Hátha csak taktika. Hátha szomorú és befejezett tények következménye az egész kiugrás. A szabadságharcosok kétkedéssel fogadják a Kossuth rádió bejelentéseit, hiszen éppen ma közölte a győri rádió, hogy ellentétben a Kossuth rádió híreivel, a szovjet csapatok délelőtt még nem vonultak ki Budapestről, sőt egyes szabadságharcos állásokat hevesen ostromoltak. Annak ellenére, hogy ugyancsak Nagy Imre és a Kossuth rádió szerint Budapesten vasárnap délután óta tűzszünet volt. Most, amikor óráról órára új bejelentések lepik meg az országot és a világ népét, haladjunk sorjában, kedves hallgatóság, és foglaljuk össze a mai nap eseményeit.

A reggeli órákban még, Budapesten a szabadságharcosok továbbra is elszánt harcokban védik állásaikat, vidéken az ország egész területén a szabadságharcosok gyakorolják az uralmat. A nemzeti ügy hadseregének védelme alatt tovább alakulnak a nemzeti bizottságok. A pártszervezetek működése gyakorlatilag megszűnt, és különösen az ország nyugati részén az államvédelmi hatóságokat likvidálták. A szabadságharcosok által ellenőrzött területeken az élet kezd normalizálódni, egyes helyeken megindítják a vasúti forgalmat. Az üzemek és a közszolgáltatás dolgozik abból a célból, hogy a szabadságharcosok élelmezését és harci képességét biztosítsák. Rendkívül határozott

magatartást tanúsítanak az ország bányászai. A bányászok tudatában vannak annak, hogyha ők nem termelnek, a moszkovita klikk ügye nem kerekedhetik felül, és a bányászok elérhetik, hogy az ígéretek megtartására kényszerítsék a moszkovitákat. A bányászok hangoztatják, hogy egyetlen csille szemet sem termelnek, amíg a szovjet csapatok nem kezdik meg az országból való kivonulásukat. Az ország legkülönbözőbb pontjáról jelentik a munkások, hogy az egész munkásság elszántan folytatja a sztrájkot, mert ebben az egyik leghatalmasabb fegyvert látják. Olyan fegyvert, amely támogatja a szabadságharcosok fegyveres küzdelmét, és azzal vállalva eléri, hogy a forradalom áldozatait ne lehessen politikai síkon kijátszani és politikailag elsikkasztani.

Déltájban az ország közhangulata egyre élesebb. Egyre elkeseredettebben támadják a Nagy Imre-kormány huzavonáját és magatartását. A győri rádió kifejezést adott az elégedetlenségnek, és azt mondotta, hogy a Nagy Imre-kormány ismét bűnös és késedelmes politikát folytat, és ezzel előidézi a további vérontást. A borsodi munkástanács is hevesen támadja a kormányt. Kifogásolja annak nagy létszámát, követeli, hogy Nagy Imre mellől tűnjenek el a helyettesek. Egyetlen miniszterelnök-helyettes legyen, Kovács Béla. Egyébként szakminisztériumokat állítsanak fel, és végre intézzék el, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki az országból. A kormány jelenlegi összetételében nem alkalmas a problémák megoldására. Ez a kormány tűnjön el, és alakuljon új, ideiglenes kormány. Ezeket követeli a borsodi munkástanács, valamint diákpárlament, és hangoztatja, hogy a célok elérésére készek a további harcra és tovább folytatják a sztrájkot.

Rendkívül jelentős állásfoglalást juttatott el a győri rádióhoz 1600 soproni egyetemista küldöttsége. A küldöttség nyilatkozata mély politikai bölcsességet mutat, és a szabadságért küzdő egész nép vágyait fejezi ki. A soproni követelések főbb pontjai a következők. Először: a kormány vonja vissza azt a felkérést, amellyel az elmúlt hét elején a Szovjetunióhoz fordult, és szovjet csapatok beavatkozását indította el. Ezzel a követeléssel kapcsolatban megjegyezhetjük, hogy amikor a Nyugat megkérdezte a Szovjetuniót, Szepilov külügyminiszter azzal hárította el magát a felelősséget, hogy a szovjet csapatok beavatkozását a magyar kormány kérte. A soproni diákok fenti követelése tehát a kérdés lényegére tapint. A továbbiakban a soproni diákbizottság kijelenti, hogy a jelenlegi országgyűlést és a kormányt személyi összetételénél fogva nem tartják alkalmasnak a problémák megoldására. Új, demokratikus választójog az, amit mindenekelőtt meg kell ígérni, és biztosítani kell. Az országban mindenütt megalakultak a nemzeti bizottságok. Ezeknek tagjaiból szervezzenek ideiglenes nemzetgyűlést, ez legyen az új helyzetben a kibontakozás alapja.

Amíg Magyarországon folynak a harcok, és a szabadságharc ügye az egész ország területén győzedelmeskedik, a városi és községi tanácsokban, külföldön folytatódik a diplomáciai hadjárat. Nemcsak a nyugati hatalmak, de a

semleges államok is erős nyomást gyakorolnak a Szovjetunióra annak érdekében, hogy további beavatkozástól visszatartsák.

Az ENSZ-hez egymás után érkeznek a tagállamok jegyzékei. Ezek hevesen tiltakoznak a magyar szabadságharc letörése, a Szovjetunió beavatkozása ellen. Az utolsó 24 órában Ausztria, Törökország, Sziám, Argentína, a Fülöp-szigetek, Olaszország, Írország és Spanyolország intézett jegyzéket az ENSZ-hez. Helyeselték a nyugati nagyhatalmak lépését; a BT összehívását és sürgették a magyarkérdés rendezését. Hasonló és újabb jegyzék érkezett Norvégia, Kanada és Svédország kormányától.

A nap folyamán megszólalt Szombathely önálló rádiója, és támadta a kormányt, amiért nem intézkedett, hogy a tűzszünet elrendelése után a szovjet csapatok azonnal kezdjék meg kivonulásukat Budapestről, és amiért a kivonulást olyan feltételekhez kötötte, amelyeket a szabadsághősök nem fogadhatnak el. A szombathelyi rádió is közli, hogy a szabadságért folytatott harc sikere érdekében az általános sztrájkot továbbra is fenntartják.

Rendkívüli politikai éleslátással a szabadságharcosok rádiói a nap folyamán a kormánnyal szemben felállították azt a követelést, hogy azonnal kérje a Varsói Szerződés revízióját. A kormány intézkedjék, hogy a szerződést aláíró államok vezetői haladéktalanul üljenek össze. A Varsói Szerződés 4., 7. és 8. cikkelyeivel teljesen ellenkezik a Szovjetunió magatartása, és sérti a magyar nép szuverenitását. Azt is megállapítják a szabadságharcos rádiók, hogy a Varsói Szerződést Rákosiék és Gerőék kötötték meg, ennek tehát ma már nincs érvénye.

A Szatmár megyei Csaroda község lakói hasznos szolgálatot akartak tenni a szabadságharc ügyének, és minden nehézséget leküzdve tájékoztatták a szabadságharcosokat, hogy október 24-e óta szovjet alakulatok jöttek hazánk területére. Csaroda község újjáalakult nemzeti bizottsága és a szabadságharc vezetői a hír kapcsán támadják a kormányt, és felteszik a kérdést: Ha a szovjet csapatok kivonulnak Budapestről, ha azt ígérik, hogy a szovjet csapatok elhagyják Magyarországot, akkor miért van szükség újabb szovjet csapatok bevonulására?

A délután folyamán politikai vonalon érdekes fejlemények történtek. Megszólalt Nagy Imre miniszterelnök és lényegében a következőket jelentette be. A kormány le akar térni az egypártrendszer útjáról, és olyan politikai életet teremti, amely az 1945-ös koalíció pártjaira épül fel. Ennek megfelelően – most szó szerint idézzük a Nagy Imre-féle szöveget, amely meglehetősen homályos: „Ennek megfelelően a nemzeti kormányon belül szűkebb kabinetet alakítunk.” Így hangzik a Nagy Imre-féle szöveg, amely a továbbiakban közli ennek az úgynevezett kisebb kabinetnek a tagjait. Ezek a következők: Nagy Imre, Kovács Béla, Tildy Zoltán, Kádár János, Erdei Ferenc és Losonczy Géza, valamint a szociáldemokrata párt által később kijelölendő személy. Nagy Imre ugyanebben a beszédében megismételte régebbi kijelentéseit, hogy a

szovjet csapatokat kivonják Budapestről, és tárgyalások indulnak az ország területéről való kivonásuk érdekében is.

Beszédet mondott Tildy Zoltán is, és ebben megemlítette, hogy Kós Péter magyarországi ENSZ-delegátust visszahívták. Közölte azt is, hogy esetleg választásokra kerülhet sor.

A késő délutáni órákban elhangzottak az első állásfoglalások a vidéki nemzeti tanácsok részéről a kabinet megalakulásával kapcsolatban. A miskolci szabad adó jelentése szerint a Borsod megyei nemzeti tanács tiltakozik az új kabinet összetétele ellen. Szerda délutánra összehívták Miskolcra Borsod megye községi nemzeti tanácsai küldötteinek gyűlését. A Borsod megyei nemzeti tanács csatlakozott a győri nemzeti bizottság határozatához, hogy a szabadságharcosok a fegyvert addig nem teszik le, amíg az utolsó orosz katonát el nem hagyta az ország területét.

A mezőkeresztesi olajmezők munkástanácsa határozatot hozott, hogy a munkások addig nem jelennek meg munkahelyükön, amíg az olajmezők őrzésére kirendelt orosz csapatok el nem vonulnak.

Az esti órákban hírek érkeznek arról, hogy megkezdték szervezkedésüket a '45-ös koalíciós pártok. Ugyanakkor – élve a kiharcolt szervezkedési szabadsággal – rendezik soraikat a régi ifjúsági és egyéb társadalmi szervezetek is, és a kíváncsalmaknak, valamint a helyi viszonyoknak megfelelően új szervezetek jönnek létre. Megalakult a Keresztény Ifjúsági Szövetség.

A szabadságharcosoktól szerzett értesülések alapján beszámolhatunk arról, hogy Nagy Imre bejelentése után hogyan látják a helyzetet azok, akik a fegyvert kezükben tartják. A fegyverrel küzdők úgy látják, hogy az egy hete folyó harcban a kormány percnként fenyegetett, és fenyegetéseit percnként volt kénytelen visszavonni. Naponként ígért, másnap saját ígérteit igyekezett megszegni, hogy harmadnap kénytelen legyen az első ígéretekre visszatérni. A kormány fokozatosan megpróbálta a szabadságharcosokat ígéretekkel leszerezni, és amikor látta, hogy ez nem sikerül, újabb és újabb pontokon engedett. Az elmúlt hétnek ez a tapasztalata. És ez a tapasztalat arra tanítja a szabadságharcosokat, hogy ne adják ki a fegyvert a kezükből mindaddig, amíg a kormány az összes lényeges követeléseket nem teljesíti. Nagy Imre ma délutáni beszéde a '45-ös alapon való koalíciós kormányzásról beszélt, de nem beszél a szabad választásokról. Ezt másnak engedte át. De a tíz- és tízezer magyar vére azért hullott ezekben a napokban, hogy a magyar nép saját maga által választott, kényszermentesen, titkosan és valóban demokratikusan választott pártokból alakítson kormányt.

A nemzeti szabadságharc hőseinek két alapvető nagy követelése továbbra is az, amiért a harc megindult: az orosz csapatok vonuljanak ki az egész ország területéről, és a nemzet új politikai rendje általános, titkos választásokon alakuljon ki.

22.50: Az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülése

Hegyi András hozzáfűzése: Az Open Diplomacyt, a nyílt, tehát titkos tárgyalások nélküli, a közvélemény támogatására épülő diplomáciát az amerikai Wilson elnök találmányának mondják. Vannak, akik máig se tudtak kibékülni a gondolattal, hogy kinyílnak a diplomáciai tárgyalótermek hatalmas szárnyas ajtói, és a zöldasztal körül ülők a közvélemény szeme láttára vitassanak meg ügyeket. A televízió megjelenése csak bonyolította a helyzetet. Komoly kifakadások hangzottak el: nem lehet komoly munkát végezni akkor – mondották –, amikor televíziós gépek felvételcscsí merednek a diplomátaakra. Ez sok esetben kétségtelenül igaz. Általában azonban Wilson elképzelése beigazolódott. A modern társadalmi fejlődéssel, a demokrácia kibontakozásával a közvélemény az egyik legfontosabb tényező lett a nemzetközi életben. Akciókat indíthat el, terveket dönthet halomra. A diplomácia kénytelen tudomásul venni szerepét, és amennyiben valóban demokratikus alapokon nyugszik, a súlyos problémákat igyekszik mielőbb nyíltan, kertelés nélkül feltárni előtte.

Ilyen súlyos probléma a magyarországi szovjet intervenció is. Ez a lépés nemcsak önrendelkezési jogától fosztja meg a magyar népet, de veszélyezteti az általános békét és biztonságot is. Ezért határozták el a nyugati nagyhatalmak képviselői, hogy az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa elé viszik a kérdést. Komoly aggodalmaikat hajlandók voltak nyíltan, a legszélesebb nemzetközi közvélemény előtt bizonyítani. A Szovjetunió nyilvánvalóan nyugodtabban fogadta volna a döntést, ha zárt ajtók mögött, a nyilvánosság teljes kizárásával akarnak tárgyalni vele a történelekről, és a közvélemény – a nyers tények helyett – csak néhány dodonai fogalmazású kommunikát kap. A Biztonsági Tanácsban alkalmazott nyílt diplomácia azonban mindig is súlyos veszélyeket jelentett a Szovjetunió számára. Különösen veszélyesnek ígérkezett a magyar helyzet vitája abban az időpontban, amikor a moszkvai politika minden áron a nemzeti függetlenség, szabadság nagy védelmezőjét igyekszik megjárni a színes világ felé.

Ez az egyszerű magyarázata, hogy a Biztonsági Tanács vasárnap esti ülésén Szoboljev szovjet delegátus taktikája arra irányult: vegyék le a kérdést a napirendről, vagy legalábbis halasszák el három-négy nappal a tárgyalását. Három-négy nap ilyen feszült helyzetben hatalmas lélegzetvételt jelent. És ki tudja, mi minden történhet az alatt. Minthogy történt is valami: a hétfői nap folyamán Izrael csapatai benyomultak Egyiptomba...

22.53: Rendkívüli hír

Figyelem! Kedves hallgatónk! Figyelem! Rendkívüli hírt közlünk. A szovjet rádió moszkvai idő szerint éjfél adásában a következőket közölte: Tekintettel arra, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet további kiéleződésére vezetne, a szovjet kormány utasította a magyarországi szovjet katonai parancsnokságot, hogy a szovjet csapatok vonul-

janak ki Budapestről, amennyiben ezt a magyar kormány szükségesnek tekinti. A szovjet kormány ugyanakkor hajlandó a magyar kormánnyal és a varsói paktum többi tagállamával tárgyalásokba bocsátkozni a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodásának kérdéséről.

22.54: Zene

22.57: A rendkívüli hír ismétlése

23.00: Hírszolgálat

Néhány perccel ezelőtt kaptuk a következő hírt. A szovjet rádió moszkvai idő szerint éjféle adásában a következőket közölte: Tekintettel arra, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet további kiéleződésére vezetne, a szovjet kormány utasította a magyarországi szovjet katonai parancsnokságot, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki Budapestről, amennyiben ezt a magyar kormány szükségesnek tekinti.

A budapesti rádió ismertette Janza Károly honvédelmi miniszter bejelentését, amely szerint a szovjet fegyveres erők ma megkezdik a Budapestről való kivonulást, és azt október 31-éig befejezik. Később a budapesti rádió a győri rádióknak nyilatkozva azt közölte, hogy Beregsuránynál megszűnt a szovjet csapatok beözönlése, míg Záhony-nál megkezdődött a szovjet alakulatok kivonulása az országból.

A budapesti rádió egyébként ma délutántól Szabad Kossuth Rádió Budapest néven jelentkezik. [...] Nagy Imre azt mondta, hogy az egypártrendszer megszüntetésével a kormányzást az 1945-ben életre hívott koalíciós pártok együttműködésének alapjaira helyezi. [...]

A belga szocialista párt kiáltványt bocsátott ki a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. Ebben hangoztatják, hogy a belga keresztényszocialisták csodálattal és mély rokonszenvvel figyelik a magyar nép szabadságharcát. A legnagyobb belga párt ugyanakkor fölháborodással tiltakozik a szovjet kormány által alkalmazott módszerek ellen, amelyekkel egy egész nép szabadságharcát vérbe akarják fojtani.

Az Amerikai Kikötőműködés Szövetsége határozatban kimondotta, hogy szovjet hajók ki-, illetve berakodását a szövetség tagjai mindaddig nem vállalják többé, amíg szovjet csapatok tartózkodnak Magyarországon.

A Nemzetközi Vöröskereszt vezetőjének ma délután 2 ízben sikerült összeköttetést teremtenie a Vöröskereszt Genfből Budapestre küldött megbízottaival. [...]

A magyarországi események nagy nyugtalanságot keltettek a franciaországi kommunista pártban. Politikai megfigyelők véleménye szerint a magyar szabadságharc Thorez, a párt eddigi főtitkárának gyors bukásához vezethet. A kommunista párt központi bizottsága, a [Le] Monde jelentése szerint csütörtökre, megbeszélésre hívta össze a párizsi szervezetek vezetőit és titkárait. A megbeszélés napirendjén a nemzetközi helyzet megvitatása szerepel. A francia kommunisták körében nagy megütközést keltett, hogy a L'Humanité, a párt lapja egészen a mai napig milyen mély ellenszenvvel ke-

zelte a magyarországi és a lengyelországi változásokat. A L'Humanité például nem adott számot Gomulka beszédéről. A franciaországi kommunista pártlap Nagy Imrét azzal vádolta meg, hogy enged az úgynevezett ellenforradalmárok nyomásának. A [Le] Monde értesülése szerint a franciaországi kommunista párt neves értelmiségi tagjai üdvözlő táviratokat küldtek a lengyel vezetőségnek. A párttagok körében egyre inkább az a vélemény alakult ki, hogy Thorez elsősorban felelős a franciaországi kommunista párt helytelen politikájáért.

Bain, a [Le] Monde tudósítója ma esti jelentésében Varsóból beszámol arról, hogy Gomulka egy szűk körű pártgyűlésen kijelentette, Rokosszovszkij szovjet tábornagy nem tér vissza többé eddigi posztjára. Rokosszovszkij nem tarthatja meg a lengyel hadsereg főparancsnoki tisztségét, mert a lengyel hadsereg katonái és tisztjei, valamint a lengyel közvélemény távozását követeli. Gomulka hír szerint bejelentette azt is, hogy a lengyel titkosrendőrség úgynevezett szovjet tanácsadói, valamint a szovjet biztonsági szervek Lengyelországban állomásozó tagjai vasárnap elhagyták Lengyelországot. A lengyel rádió közlése szerint elbocsátották állásából Turkiel szovjet tábornokot, a lengyel légierő főparancsnokát.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa New Yorkban megkezdte rendkívüli ülését az izraeli támadás megvitatására. [...] A brit alsóház megkezdte vitáját a közel-keleti helyzet megvitatására. Eden miniszterelnök kijelentette, hogy Mollet francia miniszterelnökkel való londoni megbeszélése után a brit és a francia kormány felhívta Egyiptomot és Izraelt, hogy a tengeren, szárazföldön és a levegőben haladéktalanul szüntessen be minden háborús akciót és vonja vissza csapatait mintegy 20 km távolságra a Szezi-csatornától. A miniszterelnök a továbbiakban bejelentette, hogy Nagy-Britannia Franciaországgal egyetértésben ma délután fél hat órakor felszólította az egyiptomi kormányt, járuljon hozzá, hogy brit és francia csapatok a Szezi-csatorna forgalmának biztosítására ideiglenesen bevonuljanak a port-szaídi, izmaili és szezi kulcspozíciókba. Nagy-Britannia és Franciaország 12 órai határidőt adott az egyiptomi és izraeli kormánynak a felszólítás megválaszolására. Gaitskell, az ellenzéki munkáspárt vezére felhívta a kormányt, hogy addig ne tegyen semmi további lépést, míg az ENSZ Biztonsági Tanács vitáját be nem fejezte. Eden miniszterelnök Gaitskell felszólítására kijelentette, hogy a kormánynak nem áll módjában ilyen ígéretet tennie.

23.10: A szovjet sajtó cikkeiről

Gedeon Sándor beszél.

Köztudomású, hogy a moszkvai sajtó, élén a Pravdával, elsősorban a szovjet vezetők állásfoglalását és nézeteit tükrözi. Ezért abból, amit a vezető moszkvai lapok a magyarországi szabadságharc eseményeivel kapcsolatban közöltek, félreérthetetlenül kiolvashatjuk gazdáik riadt kapkodását. Előtte a moszkvai központi Pravda összes száma a múlt csütörtöktől, október 25-től kezdődőleg. Addig ugyanis a szovjet sajtó egy árva szóval sem emlékezett

meg a Budapesten 23-án este kitört nemzeti forradalomról. A véletlen úgy akarta, hogy a vezető szovjet lapok október 25-én, csütörtökön, egész első oldalukon a szovjet kommunista párt központi bizottságának az úgynevezett októberi forradalom harminckilencedik évfordulójára kibocsátott nyolcvannégy jelszavát közölték. A november 7-ére szóló nyolcvannégy hajcsárjelszó közül pedig pontosan a tizedik így hangzik: „Testvéri üdvözet a Magyar Népköztársaság dolgozóinak, akik önfeláldozóan harcolnak a népgazdaság és a kultúra további növeléséért, a népjólét szüntelen emeléséért, a békéért és a szocializmus építéséért. Éljen a szovjet és a magyar nép rendíthetetlen barátsága és együttműködése!”

Akkor látott nyomdafestéket és napvilágot ez az arcátlanul álnok jelszó, amikor a moszkvai kollektív diktátorok, budapesti ügynökeik kérésére, már több mint huszonnégy órája felvonultatták barbár csapataikat a magyar nép, a magyar munkásság és értelmiség legjobbjai ellen, akik fegyvert ragadtak a nemzet szabad létének és jövőjének biztosítására. A magyar dolgozók legjava, bár akkor még nem ismerte a moszkovitáknak ezt a Káinhoz méltó álnok üdvözlését, elszántan sikraszállt a testvériség, barátság és békés együttműködés szölamaival szélhámoskodó elnyomók ellen. A magyar nép végleg elhatározta, hogy nem kér többé a szovjet zsarnoknak és csatlósaiának ebből a gonosz testvériségből, barátságából és egyenlőtlen együttműködési készségéből.

El lehet képzelni, mit gondolhattak magukban a moszkvai központi Pravda olvasói szerte az egész Szovjetunióban, amikor a szovjet kommunista párt központi bizottságának a jelszava után ugyanannak a lapszámnak az utolsó oldalán merőben ellentétes értelmű sorokat olvastak a következő cím alatt: A népellenes kaland összeomlása Budapesten. A Szovjet Távirati Iroda október 24-éről keltezett budapesti jelentése húzódott meg e cím alatt, a többi között diadalmasan közölve: Ma a nap végeztével az ellenséges kalandot felszámolták. Budapesten helyreállították a rendet... Az ellenforradalmárok kísérletei arra, hogy Debrecenben és néhány más városban híveket találjanak, nem jártak sikerrel.

Amint tudjuk, a moszkvai vezetők túlságosan korán örvendeztek és diadalmaskodtak. Még aznap, a szóban forgó október 25-i csütörtökön, meghazudtolta a szovjet jelentéseket a budapesti szabadságharcosok megerősödött fellépése. A harc a fővárosba benyomult szovjet túlerővel csak ekkor kezdődött meg igazán. De a szovjet vezetők, kengyeltartóik és lapjaik még mindig ragaszkodtak a hazugsághoz, hogy azzal önmagukat is áltassák. A Pravda továbbra is úgy állította be a budapesti és általában a magyarországi eseményeket, mintha a szabadságharcot tényleg leverték volna. A moszkvai központi pártlap múlt pénteki és szombati számában is ezt a címet adta szűkszavú és hamis budapesti tudósításának: A budapesti népellenes kaland összeomlásához. Tehát makacsul hazudott tovább, eközben azonban egyre-másra elmentmondott előző jelentéseinek, amennyiben elvétele mégis közölte, hogy a felkelők sok helyütt tartják magukat, sőt meglepetésszerűen új ütközetekbe is bocsátkoznak.

A moszkvai központi Pravda vasárnap hágott a szemérmetlen hazudozás tetőfokára. Ismét utolsó oldalán, ahol budapesti jelentéseit mindmáig közli, majdnem teljes három hosszú hasábot betöltő beszámolót adott a magyarországi fejleményekről, mégpedig ezzel a főcímmel: A népellenes kaland megghiúsulása Magyarországon. Már nem az összeomlás szót használta ugyan, de még mindig megghiúsultnak tüntette fel a hősi magyar szabadságharcot. Mi több, múlt vasárnapi beszámolójának utolsó alcíme ismét így hangzott: A budapesti ellenforradalmi puccs összeomlásához. Az ötmillió példányszámban megjelenő moszkvai központi pártújság még a szabadságharc negyedik napja után sem akarta olvasói elé tárni az igazságot a valóságról, amelyre pedig címének orosz jelentése kötelezné. Sőt! Szemtelenül, a kétségtelen tények ellenére is múlt időben beszélt tovább a nemzeti felkelésről, szabadsághőseinket pedig változatlanul ellenforradalmároknak és az imperialista hatalmak, az Amerikai Egyesült Államok, Anglia, Franciaország, Nyugat-Németország és más országok bérenceinek nevezte, hol Nagy Imre miniszterelnök szájába adva ezt a minősítést, hol pedig budapesti saját tudósítójának tulajdonítva. Igen, még a múlt vasárnap reggel megjelent számában is ezt írta a Pravda: A Magyar Dolgozók Pártjának vezetősége és a magyar kormány által tett intézkedések eredményeképpen a népellenes kaland kudarcot vallott.

De szócsövkünk ezt a kőnök hazudozását nyilván már egyes szovjet vezetők is megelégtették. Talán Hruscsovék is rájöttek, hogy csak nevetségessé teszik magukat a magyar nemzeti felkelés összeomlásának hazug meséjével. Csak az lehet a magyarázata, hogy a moszkvai központi pártlap hétfői száma már ezzel a semleges címmel közölte három budapesti jelentését: A helyzet Magyarországon. Ezekben a jelentésekben már egy szó sincs többé arról, hogy a felkelő szabadsághősök reakciós ellenforradalmárok vagy nyugati imperialista hatalmak bérencei. A szovjet sajtó vasárnapról hétfőre virradóra hirtelen megfordította köpönyegét, éppen akkor, amikor az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának ülésén Szoboljev szovjet fődelegátus tovább szajkózta a Pravda hazugságait és rágalmait, azt hangoztatván, hogy a magyar szabadságharc reakciós ellenforradalmárok műve, nem pedig a valóságnak megfelelően a nemzet színe-javának, a munkásság, a katonaság, az értelmiség és a parasztság legjobbainak küzdelme az összes társadalmi rétegek támogatásával. A magyar szabadságharc állhatatossága olyan erővel hatott, hogy a moszkvai vezetők is kénytelenek voltak leszállni a hazudozás lováról és áttérni az igazság fokozatos beismerésére. Mi sem bizonyítja jobban ezt a bátorító hatást, mint az a tény, hogy Szoboljev szovjet nagykövetnek a Biztonsági Tanács ülésén a vasárnapról hétfőre virradó éjszaka mondott beszédét a szokás ellenére még kedden reggel sem közölték a vezető moszkvai lapok. Íme, a győzelmes magyar szabadságharc az önhitt moszkvai vezetők szócsöveinek is torkába fojtotta a szokott hazudozást, rágalmazást és szitkozódást. Ez egy-magában is világgraszáló siker.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

23.20: Rendkívüli riport

Az elmúlt huszonnégy óra hírei.

A győri szabad rádió szlovák nyelvű felhívással fordult a szlovák néphez. Felhívását a csehszlovák kommunista hatóságok azzal akarták hatástalanná tenni, hogy csehszlovák területen, valószínűleg Pozsonyban zavaróállomást helyeztek üzembe, amely ráállott a győri szabad adó hullámhosszára. A Szabad Európa Rádió csehszlovák osztálya hallotta a győri rádió felhívását, és hullámhosszain eljuttatta a szlovák néphez. Ugyancsak továbbította a miskolci adó felhívását a környező népekhez. A felhívás megnyugtatta a környező népeket, hogy a magyarországi szabadságharcnak nincsenek nacionalista követelései, és felhívta őket, hogy segítsenek a magyar nép nagy szabadságharcában. [...]

Norvégia, Kanada és Új-Zéland képviselői az ENSZ Biztonsági Tanácsához fordultak, és sürgették a tanács állásfoglalását a magyar ügyben. Argentína felszólította az ENSZ húsz nemzetből álló latin-amerikai csoportjának tagjait, hogy együttesen foglaljanak állást a magyarkérdésben.

Nemcsak a tagállamok képviselői bombázzák az ENSZ-et a magyarországi szabadságharc ügyében. Egymást érik a legkülönbözőbb szervezetek felhívásai, amelyek követelik, hogy az ENSZ azonnal és hathatósan avatkozzon bele a magyarországi események alakulásába. A nyugat-berlini szakszervezet felhívásáról közlünk egy mondatot mutatóba: Felszólítjuk az ENSZ-et, vessen véget azonnal a magyarországi vérontásnak, ismerje el a felkelők vezetőit mint ideiglenes kormányt, akadályozza meg a Szovjet további beavatkozását. Felszólítjuk a német népet, ne maradjon tovább semleges és tétlen a szabadságért vívott harcban. A belga diákok nagygyűlése szózatban követelte az ENSZ-től, akadályozza meg a Szovjet további vérengzését Magyarországon. A diákok bejelentették, hogy ha az ENSZ erre képtelen, hathatósabb eszközöket fognak találni a magyar diáktestvéreik megsegítésére. Az ENSZ-hez intézett további felszólítások felsorolása helyett most vessünk egy pillantást a mai nyugati sajtóra. Teljes áttekintést ma sem tudunk adni, kedves hallgatóink. Napok óta minden 24 óra elteltével ugyanazt jelenthetjük: minden nyugati lap vezető helyen, óriási képes riportokban és vezércikkekben foglalkozik a magyar eseményekkel. Bécsi tudósítónk jelentése szerint a mai bécsi sajtó elsősorban azt a kérdést teszi fel, miért nem avatkoznak bele végre a nagyhatalmak a magyar nép szabadságharcába. A BT ülésezik ugyan, de még mindig nem hozott érdemi határozatot. Ausztriában, ahol a legközelebből ismerik a magyar nép hangulatát, felteszi a kérdést: hol van a nyugati segítség?

A másik fő szempont, amely ma az osztrák lapokat foglalkoztatja, az a kérdés: hogyan egyeztethető össze Ausztria semlegessége egyfelől és a magyar szabadságharc ügye iránt érzett rokonszenve másfelől? Erre a kérdésre az osztrák nép ezekben a napokban tanúsított magatartása adta meg a választ, amelyért a magyar nép örökké hálás lesz nyugati szomszédjának.

Londoni munkatársunk beszámolója szerint az angol sajtó és közvélemény hangulatát talán a Daily Mail vezércikkének bevezető mondata jellemzi a legjobban: Remélünk és imádkozunk. Az angol sajtó általában reménykedéssel, de óvatosan és bizalmatlanul fogadja a híreket, amelyek az orosz csapatok Magyarországról való kivonásáról szólnak. A bizalmatlanság érthető, hiszen éppen angol kormánykörökből származik a hír, hogy az oroszok, míg egyfelől kivonulásról és be nem avatkozásról beszéltek, ugyanakkor új csapatok szállítását kezdték meg Magyarország felé. Az angolok bizalmatlanok voltak a magyarországi eseményekkel foglalkozó kommentárjaikban. Ma Nagy Imre kormányának ígéreteivel szemben is az általános vélemény: minden az ígéretek beváltásától vagy be nem váltásától függ.

Természetesen egymást érik az angol sajtóban a további segítségre felszólító cikkek is. A Daily Mirror kevesli az angol kormány által felajánlott 25 ezer fontot, és legalább kétszer annyit követel. Az Evening Standard annak a reménynek ad kifejezést, hogy az angol Sadler's balett nem megy baráti látogatásra Moszkvába most, amikor orosz csapatok magyarokat gyilkoltak halomra.

Svájci tudósítónk szerint a mai svájci sajtó sem mutat túlságosan nagy bizalmat Nagy Imre kormánya iránt. Akárcsak az angol sajtó, a svájci is azt mondja: Nagy Imrének újabb tettekkel kell a magyar nép bizalmát kiérdemelnie, ha uralmon akar maradni.

Mint párizsi tudósítónk jelenti, a francia sajtó elsősorban a magyarországi helyzet legújabb híreit ismerteti. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nem kommentálnak, csak híreket adnak. Legjellemzőbb talán az a tény, hogy a nagy francia napilap, a Le Monde, már ötödik napja a magyarországi eseményeknek szenteli vezércikkét, és öthasábos címmel közli a magyarországi híreket. A nagy múltú lap történetében ilyesmire még nem volt példa.

Római tudósítónk jelentése szerint ma a legtöbb olasz lap is azzal a kérdéssel foglalkozik, bízhatik-e Magyarország népe, bízhatik-e a Nyugat Nagy Imre kormányának jóhiszeműségében. Általában az a vélemény, hogy erre a kérdésre csak az elkövetkező napok eseményei adhatják meg a választ.

Stockholmi tudósítónk jelenti, hogy a svédországi lapok mellett, hogy részletes riportokban beszámolnak a magyarországi helyzetről, elsősorban azt mondják el, hogy áll a Svéd Vöröskereszt segítői akciója. A svéd nép újabb bizonyosságát adta segítőkézségének és nagylelkűségének. A Magyarország felé irányuló segélyakció, mint a lapok jelentéseiből kitűnik, lassan elképzelhetetlen méreteket ölt.

Kedves hallgatóink! Rövid sajtószemlénk után néhány szemelvényt közvetítünk a ma beérkezett nyilatkozatokból.

Bakách-Bessenyei György, a Magyar Nemzeti Bizottmány külügyi bizottságának elnöke, a következő nyilatkozatot tette: „A Magyar Nemzeti Bizottmány végrehajtó bizottsága táviratban fordult az Egyesült Államok elnökéhez és külügyminiszteréhez, az ENSZ főtákarához és a Biztonsági Tanács elnökéhez, kérve intervenciójukat az orosz csapatok terrorisztikus közbelépése, a kommunista kormány erőszakos intézkedései és a magyar nép akaratának elnyomása ellen. A magyar nemzetnek vissza kell kapnia az önrendelkezés jogát.” Közi Horváth József, a Magyar Keresztény Népmozgalom elnöke így nyilatkozott: „1956. október 25-e bevonult a magyar történelem nagy dátumai közé. Minden rendelkezésünkre álló eszközt igénybe veszünk, hogy a szabad világ megakadályozza a megcsúfolt zsarnok bosszúját. Hisszük és ezután még megfeszítettebb erővel küzdünk érte, hogy a magyar nép függetlenül és szabadon végre megvalósíthassa a maga igazán haladó, valóban szociális Magyarországot.”

A most ismertetésre kerülő nyilatkozatokat csak felsoroljuk.

Nyilatkozott Márai Sándor, Arthur Radford, az Egyesült Államok vezérkari főnöke. Anita Garibaldi, a nagy olasz szabadsághős unokája. Rokonszenvtáviratot küldött az Emigráns Orosz Szervezetek Szövetsége. Ugyanígy a Fehér Rutének emigrációban lévő központi tanácsa. A Lengyel Emigráns Diákok Szövetsége, a svájci lengyel emigráns csúciszervezet, az Angliában élő Lengyel Emigránsok Szövetsége.

Ma is egymást érték a táviratok, amelyek hírt hoztak arról, honnan és kik indítottak útbá konkrét segítséget Magyarország felé. Ezek a következők: a Portugál Vöröskereszt, a Venezuelában élő magyarok, az Ausztráliában dolgozó magyar bányászok, a londoni lengyelek – hogy csak néhányat említsünk a sok közül.

Most pedig néhány szó a Magyarország mellett rendezett tüntetésekről. Tüntettek a göteborgi diákok, Stockholm lakói, a nyugatnémet iparvidék magyar munkásai, a stockholmi szociáldemokrata ifjúsági mozgalom, a trieszti munkások, Genova lakossága. Tüntetés volt Firenzében, Sienában és Anconában. Tüntettek a messinai diákok is Magyarország mellett. Milánóban mintegy 10 ezer főnyi tüntető tömeg megostromolta a kommunista párt székházát. Hatalmas tüntetést rendeztek a római középiskolás és egyetemista diákok, a Katolikus Magyar Diákszövetség németországi csoportja. Párizsban a Francia Szocialista Szakszervezeti Szövetség és a Francia Szállítómunkások rendeztek tiltakozó nagygyűlést a szovjet nagykövetség előtt. A belgiumi Leuven egyetemistái tiltakozó nagygyűlést tartottak a szovjet csapatok magyarországi vérengzései ellen. A nyugat-berlini házak ablakaiban tegnap este is – mint már napok óta – gyertyák égtek a magyar szabadságharc áldozatainak emlékére.

Kedves hallgatóink! Összefoglaló riportunk befejezéséül eddig még nem közölt, legfrissebben beérkezett híreinket közöljük a magyarországi események nyugati visszhangjáról.

Szeptember eleje óta Párizsban szereplő budapesti Nagycirkusz elhatározta, hogy a felkelők oldalára áll, és november 6-án gálaestet rendez a szabadságharcosok javára.

A Belga Keresztényszocialista Párt ülést tartott, amelyen a legmélyebb megilletődés hangján emlékezett meg a magyar nép harcáról. A párt felháborodva emeli fel szavát a zsarnokok ellen, akik Magyarországon kívülről beavatkozva a legbrutálisabb eszközökkel kísérelték meg az ellenállást és tiltakozást megtörni. Határozatban kéri a kormányt, emelje fel a belga nép tiltakozó szavát és vigye a magyarkérdést maga részéről is a BT elé.

A római, hágai és bécsi magyar követség után most a stockholmi is eltávolította bejárata fölül a kommunista címet. Weber, a követség kommunista titkára ki akarta fejezni köszönetét a svéd újságoknak a magyaroknak juttatott svéd segítségért. A svéd újságok szerkesztősegei ridegen elutasították ezt a köszönetet, mert Stockholmban mindenki tudja Weber követségi titkárról, hogy a politikai rendőrség megbízottja volt. Az Arbetaren című szindikalista újságnál nyíltan megmondták a kommunista követségi titkárnak, hogy a svéd nép nem a magafajta kommunistáktól kíván köszönetet, mert a segítséget a szabadságáért harcoló magyar népnek adta.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELELSZÖVÉSSEL! VIGYÁZZATOK!

23.35: Kormányról, koalícióról és ellenzékről

Nótárius beszél.

Nagy Imre azt mondta, hogy a további demokratizálás érdekében a kormányzást az 1945-ös koalíciós pártok demokratikus együttműködésének alapjaira helyezi. Tildy Zoltán ugyancsak előadta, hogy megszünteti a kormány az egypártrendszer uralmát, és hozzáfűzte, hogy a koalíciós pártok készüljenek fel a szabad választásra. A bejelentés ennyit mondott, nem többet. A rendszer gondolatmenete ennél a pontnál megszakadt. A rendszer az utóbbi 48 órában ígér, és újra ígér. A további demokratizálás érdekében a koalíció felújítását ezúttal és furcsa, egyben jellemző módon a gondolatmenet itt is megszakadt. A rendszernek mást is kellett volna mondania, ha valóban igazi demokratizálásra törekszik. A gondolatot végig kellett volna vinnie. 1945-ben és 1947-ben, amikor koalíciós partnerek voltak, más párt is volt az országban. Mindjárt 1945-től a Polgári Demokrata Párt. Később a Magyar Szabadság Párt. Azután a Demokrata Néppárt, majd a Pfeiffer-párt, a radikális párt, a Keresztény Női Tábor és létezett, ne feledjük, Balogh páter pártja is. Ezek a pártok ellenzéki pártok voltak. Java részük igazában az volt, egy részük a kommunisták által felállított áellenzék volt. A kommunisták akkor a szemfényvesztés kedvéért, a Nyugat megtévesztése érdekében elnézték, korlátozva ugyan, és állandó zaklatás közben, az ellenzék szórványos jelentkezését.

Nagy Imre és Tildy Zoltán most ígért ugyan további demokratizálást, de semmit se szólt a koalíción kívüli pártokról. Elárulhatná-e valami is jobban, világosabban, hogy a rendszer pillanatnyi vezetői mennyire komolyan gondolták át az egész magyarországi helyzetet, mennyire komolyan mérlegelték a nemzet kívánságait, mennyire komolyan szándékuk a további demokratizálás?

Igazi demokrácia nincs, nem is volt, és nem is lesz ellenzék nélkül. Az igazi demokráciának nem az a jele, hogy koalíció van, hogy létrehozzák a pártok koalícióját. A valóságos demokráciának első feltétele, hogy az ellenzéki pártok bátran, korlátozás nélkül működhessenek. Az ellenzék és a koalíción kívüli pártok mindegyike. Ellenzék nélkül minden ország politikai élete nyomorék. Az ellenzék éppúgy pillére a társadalomnak, mint a kormány vagy a különböző pártok esetleges kormánykoalíciója. Az ellenzék éppúgy részt vesz az ország építésében, vagy éppúgy részt kell vennie abban, mint a koalíciók pártjainak. Az ellenzék csak a vezetésben, az irányításban nem részesül. Más munkát kap, a bírálat, a felügyelet jogának gyakorlásával bízva meg az ellenzéket a nemzet.

Mi az ellenzék jussa? Mi valamennyi politikai párt jussa a demokráciában? Gyülekezési szabadság, szólásszabadság, véleményszabadság. Az a jussuk, ami bármiféle kormányzat koalíciós partnereinek.

Angliában őfelsége ellenzéki vezére a parlament fizetési listájának második helyén szerepel. Az első hely a házelnöké. A második az ellenzék vezéréé. Ellenzék indulása nélkül nincs szabad és demokratikus választás. Kormánykoalícióban lévő pártok, szövetséget alakító magánosok és érdekcsoportok listája között nincs igazi választási lehetőség. Az ország ebben a szabadságharcban nemcsak a koalíciós pártok újraélesztésének jogát harcolta ki. Kívívta a pártalapítás általános jogát. Nincs nemzetünknek tartanivalója egyetlen szélsőséges alakulás veszélyétől sem. A nemzet ezekben a napokban igazán bebizonyította nagy politikai érettségét. Az országnak csak egytől van félnivalója: a koalíciótól, az ellenzék hiányától, és ettől az egytől a nemzet valóban joggal tart. Csak azért emlékeztetünk milderre, hogy még szembetűnőbb legyen: mennyire természetes a rendszertől, hogy éppen erről nem beszél.

23.40: Nemzetközi sajtószemle

Lehet, hogy amikor ezt az adásunkat hallják, az események már túlhaladtak az újságok kommentárjain. De még ebben az esetben is érdemes tudnunk, mi a véleménye a szabad világ sajtójának a magyarság hősi harcáról, mert kívülről a világpolitikában, ezekben a véleményekben nyilatkoznak meg sokszor az erők, amelyek a mi sorsunkat is jobb irányba terélhetik. Elsőnek egy kis érdekesség: az amerikai kommunisták lapja, a New York-i Daily Worker kénytelen véleményt nyilvánítani a szovjet csapatok magyarországi szerepléséről. Hivatkozik a francia csapatok bevetésére Algériában és az angolokéra Ciprus szigetén, és nem felejt el megemlíteni, hogy a magyar kommunista kormány

kérte a szovjet segítséget. De végül azt írja: „Ez mind igaz, de nézetünk szerint semmivel sem teszi kevésbé sajnálattossá a szovjet csapatok felhasználását Magyarországon.”

A [The] Philadelphia Inquirer tegnapi száma vezércikket szentel a védekezésbe szorult vörös birodalomnak. Többek közt a következőket állapítja meg: „Akár visszavonják a szovjet csapatokat Magyarországról, akár nem, a múlt hét kelet-európai eseményei korszakalkotó nyereséget jelentenek a szabadság számára, és messzemenő következményekkel járó csapást Szovjet-Oroszország gyarmatbirodalmára számára. Lengyelországban és Magyarországon nem a kommunista urak kisöprésének spontán vágya, hanem az igazi szabadság utáni vágy volt az, ami elindította a fölkeléseket. Nemcsak ebben a két országban, de a többi szovjet csatlós államban is a szabadság szelleme lesz az, amelyik erősebbnek bizonyul majd a harcok végén.” [...]

Az Egyesült Államok egyik legnagyobb napilapja, a [The] New York Times mai vezércikke felteszi a kérdést: fordulóponton van-e a magyarok hősi szabadságharca? Először a budapesti rádió bejelentését idézi, amely szerint a magyar kormány hozzájárult, hogy a szovjet csapatok beavatkozásának ügyét a Biztonsági Tanács tárgyalja. Evvel elvesztette lába alól a talajt a magyar képviselő, aki tiltakozott ellene, és éppen úgy a szovjet delegátus is. Azután a Szabad Népek a Pravdával vitázó cikkére hivatkozik, és ezt írja: „Abban egyetértünk a Szabad Néppel, hogy a magyar nép szabad és független Magyarországot akar.” Végül örömmel fogadja az ÁVO feloszlításának a hírért. De a jó hírekkel szemben óvatosságra int: A dolgoknak másik oldala is van, amelyek elővigyázatra és óvatosságra intenek. Nagy Imre miniszterelnök vasárnap még feltétel nélkül megígérte, hogy a szovjet csapatok elhagyják Budapestet, tegnap már ahhoz a föltételhez kötötte, hogy a felkelők tegyék le fegyvereiket. De a hazafiak kezében lévő fegyverek az egyetlen biztosíték arra [sic!], hogy a kormány esetleg meg is tartja bőkezű ígéreteit. Ha a fegyvereket egyszer letették, újra kezdődhet a terror. Annak is megvan bizonyára a maga oka, hogy miért hangzik fel hirtelen két olyan különböző oldalról, mint a New York-i Daily Workertől és Titótól a kommunisták kiáltása, hogy legyen már vége a vérontásnak. Miért hallgattak ezek a hangok, mialatt a szovjet csapatok halomra géppuskáztak tehetetlen férfiakat, asszonyokat és gyermekeket Budapest utcáin? Miért szólaltak meg csak akkor, amikor nyilvánvaló lett, hogy a forradalmárok oldalán áll a magyar nép óriási többsége, és hogy a harcot csak a szovjet hadsereg nagyméretű és átfogó katonai akciója tudná befejezni? Ezt az álszent és szemforgató felhívást most nyilván csakis az a kommunista félelem diktálja, hogy ha a felkelés folytatódik, Magyarországon vége lesz a kommunizmusnak, vagy pedig a szovjet hadseregnek olyan véres mészárlást kell rendeznie, amely egyszer s mindenkorra megbélyegzi a Szovjetuniót mint koloniális elnyomó hatalmat.

A [The] New York Times azután így végzi be vezércikkét: „Megvan a mód a vérontás beszüntetésére. Méghozzá egyszerű, nem bonyolult és világos.

Tegyetek eleget a magyar követeléseinek. Vonjátok vissza az idegen és gyűlölt hadsereget Magyarország földjéről, hogy a magyar nép maga vehesse kezébe sorsát. Gondoskodjatok róla, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete előkészítsen egy valóban szabad magyar választást, amelyben ez a derék nép maga dönthessen a sorsáról. Ha a forradalom úgy végződik, hogy ezeknek a minimális követeléseknek akármelyikét nem teljesítik, a magyar nép előtt megint az a lehetőség áll, hogy minden áldozata és hősiessége hiábavaló volt. A magyarok az idegen elnyomó ellen a nemzeti függetlenség és szabadság nevében keltek fegyverre. Ezeket a fegyvereket csak akkor tehetik le, ha nemzeti függetlenségük és szabadságuk már biztosítva van."

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJÁ TŐLETEK A HAZA!

23.50: Reflektor Gallicus rovata. Vigyázat magyarok! Ismétlés, elhangzott: 20.51-kor és 22.10-kor.

23.59: Műsortájékoztató Kedves hallgatóink, bejelentjük, hogy adásunkat éjfél után 40 perces kezdettel éjjel 2 óráig a 417 méteres középhullámon is közvetítettük. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja, a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk. Tárogatónk 24 órát jelez.

SZERDA, 1956. OKTÓBER 31.

00.00: Hírszolgálat A szovjet rádió moszkvai idő szerint éjfél adásában bejelentette, hogy a szovjet csapatok magyarországi tartózkodása a helyzet kiéleződésére vezet. Ezért a szovjet kormány utasította a magyarországi szovjet katonai parancsnokságot, hogy a Vörös Hadsereg csapatai vonuljanak ki Budapestről, amennyiben ezt a magyar kormány szükségesnek ítéli. A szovjet kormány ugyanakkor hajlandó a magyar kormánnyal és a varsói paktum többi kormányával tárgyalásokba bocsátkozni a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodásának kérdéséről. A szovjet kormány a moszkvai rádióban felolvasott külön közlemény értelmében hajlandó felülvizsgálni a szovjet csapatok helyzetét nemcsak Magyarországon, hanem Lengyelországban és Romániában is. A moszkvai rendkívüli közlemény kitért a Szovjetunió és a népi demokráciák közti viszonyra. A közlemény szerint a háború után a Szovjetunió és a kelet-európai államok közti kapcsolatokban szovjet részről hibákat és tévedéseket követtek el. A szovjet kormány nyilatkozata utal arra, hogy a szovjet haderő kivonásának kérdésében nem dönthet az érdekelt államokkal való egyoldalú tárgyalásokon. A Varsói Szerződés értelmében ugyanis a szovjet fegyveres erők visszavonása ezekből az országokból csak akkor lehetséges, ha ehhez a Varsói Szerződés összes aláíró hatalmai hozzájárultak.

Magyarország lakossága a mai nap folyamán a rádiókészülékek mellett ült, hogy meghallgassa az egyik fontos bejelentést a másik után. Az öröm egyre nagyobb méreteket öltött, jelenti az egyik nyugati hírszolgálati iroda budapesti tudósítója, amidőn a lakosság értesült a kormány lemondásáról és a szövetség megalakításáról, Magyarország ENSZ-küldöttének visszahívásáról és a szabad választások kilátásba helyezéséről. A délután folyamán Budapesten még mérsékelt volt a bizakodás. Az emberek azt hangoztatták, hogy a sokfajta hír túlságosan jól hangzik, semhogy igaz lehetne.

Amint azonban a szovjet harckocsi-alakulatok gyors iramban felvonultak az utcákra, nyilvánvalóan a városból kivezető utakon, az egyik magyar, aki ezt figyelte, könnyes szemekkel megjegyezte: tizenkét évig vártam erre és most valóban hiszem, hogy végre eljött a boldog pillanat, de még mindig arra várok, hogy mit hoz a holnap. A fővárosban nagy feltűnést keltett – folytatja a nyugati hírszolgálati iroda tudósítója –, amidőn a nap folyamán a szabad-ságharcosok fegyvereiket megtartva kivonultak a Kilián laktanyából, és mi-

után több napon keresztül állták a szovjet harckocsik ostromát anélkül, hogy megadták volna magukat. Ez a jelenet leírhatatlan volt.

A Szabolcs-Szatmár megyei munkástanács rádiója a késő éjszakai órákban jelentette, hogy a szovjet alakulatok fokozatosan feladják a magyar szabadságharcosokkal szemben elfoglalt hadállásaikat. A rádió óránkénti híradást ad az éjszaka folyamán az eseményekről. Záhonyi jelentés szerint egy szovjet hadosztály már átkelt a Tiszán, egy másik hadosztály a záhonyi tüzérségi lak-tanya és a tiszai átkelőhely között kompon kel át. További szovjet hadosztályok Záhony és Tiszabecs fő [sic!] között várakoznak az átkelésre.

A kisgazdapárt közleményt adott ki, amelyben tudatják az ország lakosságával, hogy a párt székhelyét annak régi helyén, a Semmelweis utcában rendezik be. A párt azonnal megkezdi tevékenységét.

A Nemzetközi Vöröskereszt vezetőjének délután két ízben sikerült összeköttetést teremtenie a vöröskereszt Genfből Budapestre küldött megbízottaival. [...] A francia kormány tagjai minisztertanácsot tartottak és azon tárcaközi bizottságot alakítottak a Magyarországnak szóló segítségnyújtás lebonyolítására.

A magyarországi események nagy nyugtalanságot keltettek a franciaországi kommunista pártban. [...] A lengyel rádió közlése szerint elbocsátották állásából Turkiel szovjet tábornokot, a lengyel légierő főparancsnokát. [...]

Most röviden beszámolunk a Közel-Kelet legújabb fejleményeiről. Egyiptomi csapatok repülőgépek támogatásával ellentámadást indítottak az izraeli csapatok ellen. Az izraeli haderő szóvivője ugyanakkor beszámol arról, hogy izraeli repülőgépek megtámadtak egy egyiptomi járműoszlopot. Izraelben általános elsötétítést rendeltek el, míg Egyiptomban csak Port-Szaíd kikötőjére adták ki az elsötétítési rendeletet. Szíriában mozgósították a haderőt, és a szabadságon lévő összes tiszteket és legénységet azonnal visszatérésre szólították fel. A jordániai kormány újból megerősítette elhatározását, hogy csapatokat küld Egyiptom megsegítésére, ha ezt a közös főparancsnokság szükségesnek látja. Az iraki kormány értesítette az Arab Liga tagállamait, hogy minden körülmények között eleget tesz az arab államokkal szemben vállalt kötelezettségének. Dixon, Nagy-Britannia ENSZ-delegátusa ismertette a Biztonsági Tanáccsal Eden miniszterelnöknek az egyiptomi és az izraeli kormányhoz intézett felszólítását. A brit nagykövet felkérte az Egyesült Államokat, hogy vonja vissza betervezett határozati javaslatát, mert a Biztonsági Tanács ez idő szerint nincs abban a helyzetben, hogy olyan intézkedéseket hozhasson, amelyek biztosíthatnák a Szuezi-csatorna szabad forgalmát. Dixon felszólította a Biztonsági Tanácsot, támogassa Nagy-Britannia és Franciaország szándékát, amely szerint a két ország a nemzetközi hajóút szabad forgalmának biztosítására csapatokat küldene a csatornaövezetbe. A brit ENSZ-küldött felszólalása után az Egyesült Államok delegátusa kijelentette, hogy a brit és a francia kormánynak Egyiptomhoz és Izraelhez intézett ultimátuma ellentétben áll az ENSZ Alapokmányában lefektetett elvekkel, és ennek a lépésnek a jogos-

ságát semmi sem igazolja. Az ázsiai és afrikai nemzetek delegátusainak többsége az amerikai határozati javaslatot támogatta és a Biztonsági Tanácsot hataléktalan intézkedésre kérte fel.

00.10: Nagy Imre legutóbbi nyilatkozatáról
Balogh Balázs kommentárja.
Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor és 21.10-kor.

00.10: Nagy Imre legutóbbi nyilatkozatáról

Balogh Balázs kommentárja.
Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor és 21.10-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAI! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALOMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT VAGY ELLENÉ!

00.20: Fiatalok üzenetei az osztrák határról

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 07.20-kor, 15.20-kor és 19.20-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

00.45: Munkáskommentár

Péter Mihály jegyzete.
Ismétlés, elhangzott: október 30-án 19.55-kor és 21.55-kor.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TŰZET SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL! HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEKBEN, A SZTRÁJK!

00.50: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése.
Elhangzott: október 30-án 20.10-kor.

01.00: Híreket mondunk

Kedden éjszaka 23 órakor a Szabad Európa Rádió bécsi irodájában megjelent a Széna téri szabadságharcosok csoportjának egyik képviselője. Felkérte a Szabad Európa Rádióját, hogy a következő négy pontból álló követelést közvetítse adásában Magyarország népéhez. A Szabad Európa Rádiója a magyar nép érdekében ennek a kérésnek készségesen eleget tesz. A magyar szabadságharcos közlése szerint, szerdán délelőtt 10 órakor nagygyűlést tartanak Budapesten, amelyen a következő négy pont teljesítését követelik Nagy Imre kormányától. Egy: A szovjet csapatok vonuljanak ki azonnal Budapestről és azután hamarosan Magyarország egész területéről. Másodszor: Tartsanak általános szabad választásokat 60 napon belül, amelyen valamennyi politikai párt részt vehet. Harmadszor: Semlegesítsék teljesen Magyarországot. Negyedszer: Követelik Mindszenty bíboros azonnali szabadlábra helyezését. Ez

a követelés időközben annyiban teljesült, hogy a szabadságharcosok fegyveres csoportja kiszabadította a bíborost, aki útnban van Budapest felé.

A szovjet rádió moszkvai idő szerint éjjeli adásában bejelentette, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet kiéleződéséhez vezet. Ezért a szovjet kormány utasította a magyarországi szovjet katonai parancsnokságot, hogy a Vörös Hadsereg csapatai vonuljanak ki Budapestről, amennyiben ezt a magyar kormány szükségesnek ítéli. [...]

Magyarország lakossága a mai nap folyamán a rádiókészülékek mellett ült, hogy meghallgassa az egyik fontos bejelentést a másik után. [...] A Szabolcs-Szatmár megyei munkástanács rádiója a késő éjszakai órákban jelentette, hogy a szovjet alakulatok fokozatosan feladják a magyar szabadságharcosokkal szemben elfoglalt hadállásait. A rádió óránkénti híradást ad az éjszaka folyamán az eseményekről. [...]

A kisgazdapárt közleményt adott ki, amelyben tudatják az ország lakosságával, hogy a párt székhelyét annak régi helyén, a Semmelweis utcában rendezik be. A párt azonnal megkezdi tevékenységét.

A Nemzetközi Vöröskereszt vezetőjének délután két ízben sikerült összeköttetést teremtenie a vöröskereszt Genfből Budapestre küldött megbízottaival. [...]

A magyarországi események nagy nyugtalanságot keltettek a franciaországi kommunista pártban. [...]

A lengyel rádió közlése szerint elbocsátották állásából Turkiel szovjet tábornokot, a lengyel légierő főparancsnokát. Bain, a Le Monde varsói tudósítója esti jelentésében beszámolt arról, hogy Gomulka egy szűk körű pártgyűlésen kijelentette, Rokosszovszkij szovjet tábornagy nem tér vissza többé eddigi posztjára. [...]

01.10: Műsortájékoztató

Felhívjuk hallgatóink figyelmét, hogy 5 perc múlva folytatjuk adásunkat, éjjel 2 óráig. Öt perc múlva kezdődő adásunkat a 417 méteres közép-, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon közvetítjük. A viszonthallásra 5 perc múlva. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja.

HIMNUSZ

01.15: Reflektor
Gallicus rovata.

Vigyázat, magyarok! [...] Ismétlés, elhangzott: október 30-án 20.51-kor, 22.10-kor és 23.50-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

01.25: Rendkívüli riport

Az elmúlt huszonnégy óra hírei. [...] Ismétlés, elhangzott: október 30-án 23.20-kor.

VIGYÁZZ, AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOL, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS! LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

01.40: Bell ezredes üzenete
Patkó Gyula előadása.

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 14.50-kor és 21.35-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSÁLNI KEZTEKBŐL ALATTOMOS PÓLITIKAI CÉLSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

01.50: Felhívás
A győri és hegyeshalmi tanácsokhoz. [...] Ismétlés, elhangzott: október 30-án 16.45-kor, 17.35-kor és 18.15-kor.

01.55: Műsorzárás

Mai adásunknak vége, búcsúznak kedves hallgatóink. Gondoljunk azokra, akik életüket adták nemzetükért, és a hősökre, akik harcolnak a szabadságért. Minden igaz magyarral együtt hisszük, hogy az áldozat nem hiábavaló és meghozza népünk szabadságát!

HIMNUSZ, SZÓZAT

05.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink, néhány másodperc múlva, 6 órakor megszólal tárogatónk hangja. Szól a kakas már, majd megvirrad már...

06.00: Hírszolgálat

A szovjet rádió moszkvai idő szerint éjjeli adásában bejelentette, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet kiéleződésére vezetne. Ezért a szovjet kormány utasította a magyarországi szovjet katonai parancsnokságot, hogy a Vörös Hadsereg csapatai vonuljanak ki Budapestről, amennyiben a magyar kormány szükségesnek ítéli. [...]

Tegnap éjszaka a Szabad Európa Rádió irodájában megjelent a Széna téri szabadságharcosok csoportjának egyik képviselője. [...]

Magyarország lakossága a tegnapi nap folyamán a rádiókészülékek mellett ült, hogy meghallgassa az egyik fontos bejelentést, a másik után. [...] A Szabolcs-Szatmár megyei munkástanács rádiója a késő éjszakai órákban jelentette, hogy a szovjet alakulatok fokozatosan feladják a magyar szabadságharcosokkal szemben elfoglalt hadállásait. [...]

A csepeli ideiglenes nemzeti bizottság küldöttei tegnap este felkeresték Nagy Imre miniszterelnököt, és átadták neki 16 pontból álló követeléseiket. A beszélgetés során a miniszterelnök megerősítette a már elhangzott nyilatkozatokat a szovjet csapatok kivonulásáról, az ÁVO leszereléséről és az általános titkos választás előkészítéséről. A miniszterelnök megértéssel fogadta a

cseplei dolgozók egyéb kívánságait is, amelyek között szerepelt az ifjúság nevelésének valláserkölcsi alapokra való helyezése, a kisipar és kiskereskedelem szabad működése, valamint a pártbizottságoknak a gyárakon belül való megszűntetése.

A magyarországi szociáldemokrata párt képviselői: Kéthly Anna, Kelemen Gyula és Kőműves József azt a kívánságukat terjesztették Nagy Imre miniszterelnökhöz, hogy a Conti utca 4. alatti régi pártházukat a benne lévő nyomdával, szerkesztőséggel és a Népszava napilappal együtt ismét birtokukba vehessék. Nagy Imre miniszterelnök ez alkalommal felkérte a szociáldemokrata Párt képviselőit, vegyenek részt a koalíciós kormányban. A szociáldemokrata képviselők közölték, hogy erre nézve a szociáldemokrata párt megalkulása után adják meg a választ a miniszterelnöknek.

A kisgazdapárt közleményt adott ki, amelyben tudatják az ország lakosságával, hogy a párt székhelyét annak régi helyén, a Semmelweis utcában rendezik be. A párt azonnal megkezdi tevékenységét.

A francia kormány tagjai minisztertanácsot tartottak és azon tárcaközi bizottságot alakítottak a Magyarországnak szóló segítségnyújtás lebonyolítására. Bain, a [Le] Monde varsói tudósítója, tegnap esti jelentésében beszámolt arról, hogy Gomulka egy szűk körű pártgyűlésen kijelentette, Rokosszovszkij szovjet tábornagy nem tér vissza többé eddigi posztjára. [...]

Lázás gyorsasággal peregnek az események a Közel-Keleten is. Izraeli csapatok, mint ismeretes, 100 kilométeres mélységben behatoltak Egyiptom területére. A három nyugati nagyhatalom, melyet szerződés kötelez arra, hogy háború esetén a megtámadott fél segítségére siessen ebben a térségben, kérte az ENSZ Biztonsági Tanácsának azonnali összehívását. Egyidejűleg Franciaország és Anglia ultimátumot intézett Izraelhez és Egyiptomhoz, hogy 12 órán belül szüntessék be a harcot és vonják vissza csapataikat. Közölték, hogy ellenkező esetben megszállják a Szezei övezetet. Izrael, egyiptomi jóváhagyástól függően elfogadta, Egyiptom viszont elutasította ezt az ultimátumot. Angol és francia csapatok gyülekeznek a földközi-tengeri térségben a Szezei-csatorna stratégiai fontos pontjainak megszállására. A Biztonsági Tanácsban közben az Egyesült Államok határozati javaslatot terjesztett be, amely felhívja az ENSZ tagállamait, tartózkodjanak minden fegyveres lépéstől Palesztinában. A tanács az amerikai határozatot elfogadta. Heten szavaztak mellette, ketten, Anglia és Franciaország ellene. Belgium és Ausztrália tartózkodott a szavazástól. Ezt követően a Szovjetunió terjesztett elő egy, az amerikaihoz hasonló határozati javaslatot, amit a tanács ugyancsak elfogadott. Anglia és Franciaország képviselője vétőt emelt mind az amerikai, mind a szovjet javaslat elfogadása ellen. A Biztonsági Tanács ma folytatja a kérdés tárgyalását.

06.10: A szovjet sajtó cikkeiről

Gedeon Sándor beszél. Ismétlés, elhangzott: október 30-án 23.10-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT! EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

06.20: Fiatalok üzenetei az osztrák határról

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 07.20-kor, 15.20-kor, 19.20-kor és október 31-én 00.20-kor.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS. LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

06.45: Már alakul az új magyar élet

Új paraszti életformáról beszél Kovács Zoltán. Új paraszti életformáról beszél Kovács Zoltán. Falusi testvéreim, az elmúlt áldozatos és keserves hét eseményei azt bizonyítják, hogy történelmünk csodálatos jelenségeivel állunk szemben. Nem a lázas hangulat miatt használom a történelmi és csodálatos jelzőket. Ha sorjában vesszük az eseményeket és meglátjuk bennük az összefüggéseket, ezeket az időket nem lehet másként jellemezni. Esztendő körütekintő, gondos szervezőmunkája árán született meg a Magyar Néphadsereg. A kommunista kormány szervezte, nem a nép, a maga védelmére. Állandó politikai neveléssel, a politikai tiszték hálózatának gondos kiépítésével igyekezett ezt a hadsereget megbízható és kommunista szempontból átütő alakulattá tenni. Mi történt a hét folyamán? A parasztok, munkások, a nép nevében gyökerező értelmiség fegyveres alakulatainak túlnyomó többsége, egy hét leforgása alatt átállt a magyar nép oldalára, mintha csak egy központilag irányító erős kéz parancsára cselekedtek volna. Pedig nem ez történt. Esztendő keserűsége és az otthon maradt családtagok iránti hűség termelte ki ezt a csodát. A magyar népnek mindenre elszánt és a harci erkölcs szempontjából szinte fáradhatatlan hadserege van. Ennek a csodálatos forradalomnak második frontja ott van a honvédség védte országrész falvaiban és városaiban. Alakul az új közigazgatás. Új nemzeti bizottságok és új tanácsok alakulnak mindenütt, hogy valóban a nép érdekeit szolgáló, harcokban edzett, tiszta múltú emberek vegyék át a nép helyi érdekeinek becsületes szolgálatát a rendkívüli helyzetben. A népi hatalom első valódi és erős bázisai lesznek ezek az önkormányzati szervek, ha gondosan vigyázunk arra, hogy vissza ne szivárognak közéjük a megbukott rendszer kompromittált, levitézlett elemei. Nem Nagy Imre kormányának végrehajtó szervei ezek a tanácsok és bizottságok. A magyar népnek ma már nincs kormánya. A magyar nép önmaga intézi sorsát a keserves esztendő leckéjéből szerzett tapasztalatai és kitisztult történelmi gyökereiből táplálkozó ősi ösztöne szerint. A hatalom birtokosa a felszabadított országrészekben ma valóban a nép.

Parasztok, ez a csodálatos forradalom falvaitokban tovább terjed és egyre újabb és újabb eredményeket szül. Az erőszakkal létrehozott termelési közösségek nagy részét már elsöpörte a történelem vihara. Aki tudta, fogta és

vitte a sajátját, amit még megtalált, hogy vagyonának maradék roncsaival a harcok közepette újra elkezdje életét. Ezt a vágyat, a földhöz való konok ragaszkodást nem tudta belőletek kiirtani az elmúlt esztendő Rákosi, Gerő, Nagy Imre uralmának véres terrorja sem. Vajon mi lehet az oka annak, hogy még ezekben a sorsdöntő napokban is, amikor az újjászületett honvédség túlerővel szemben vívja elszánt harcát, még ebben a helyzetben is legelső gondotok az elvesztett önállóság és termelési szabadság visszaszerzése? Vajon ez csupán fajtánkban gyökerező ősi ösztön, vagy csupán az a titka ennek, hogy az önálló gazdálkodás valóban jobban jövedelmez? Ennek a folyamatnak, az erőszakkal létrehozott termelészövetkezetek feloszlásának hátterében sokkal több van. Ugye mindnyájan érezzük, tudatosan vagy tudat alatt, hogy a földmagántulajdon nem csak erős ösztön, az nem csak vagyonhoz való ragaszkodás. Ez a darab föld, amelyért évszázadokon keresztül olyan keserves harcok folytak, annyi vér hullott, az egyéni és nemzeti szabadságunk záloga. Amíg azt a darab földet magunkénak mondhatjuk, addig mindig azzal a tudattal mozoghatunk az életben, hogy független, szabad emberek vagyunk, akik csak a józan követelményeknek hajlandók engedelmesskedni. Amíg ez a föld a tiétek, magyar parasztok, addig vagytok képesek ilyen csodálatos erőfeszítésre, mint amelyek ma megmozgatják a földkerekséget. Most szerzünk keserves, véres bizonyítékot arra, hogy miért is akarták elvenni tőletek ezt a drága magyar földet, hogy miért akarták erőszakkal megszüntetni önállóságotokat. Gyökér nélküli földönfutókká akartak benneteket tenni, hogy sohase lehessetek képesek erre a forradalomra. Vannak még termelészövetkezetek az országban, és talán lesznek is, vannak olyan gazdátlan földterületek, amelyeket földnélküliek, nincstelenek művelnek meg. Vannak olyan termelési közösségek, amelybe a tagok nem vittek be semmit, tehát nincs mit elvigyenek. Ilyen értelemben tehát kényszerközösségek ezek is. A szabad világban sehol sincs földközösségen alapuló termelészövetkezet, de ha akadnak olyanok, akik éppen magyar földön a szociális viszonyok kényszere következtében meg akarják próbálni, ám kísérletezzenek vele. Mi akkora szabadságot akarunk, akkora szabadságért folyik a drága magyar vér, hogy ezeknek is jut belőle.

Van ezeknek a napoknak még egy tanulságos, nyugodtan mondhatjuk, forradalmi jelensége. A városokban, üzemekben áll a munka. A magyar munkás, akinek nem jutott fegyver, a maga igazának örök fegyverével, a sztrájkjal harcol a szabadságért. Áll a munka, nincs kereset. Hogyan kerül az asztalra étel, hogyan jut élelem azoknak, akik fegyverrel a kezükben a legnehezebb feladatot teljesítik? A kormány elszigetelve, nincs szerv, amely végrehajtsa a beszolgáltatást, és íme, a falvak népe gondoskodik a rászorulókról. Mindenki tudja, nektek sincs tele a kamrátok, de tele van szívetek emberséggel, szeretettel és azzal az elszánt meggyőződéssel, hogy ez a szabadságharc valóban az egész nép harca. Most, amikor nem követeli tőletek senki, most adtok a maradékból is, mert magatoktól adhattok, és azoknak

adhatjátok, akik arra valóban rászorulnak. Íme, paraszt testvéreim, ezek ennek a csodálatos forradalomnak sokatmondó vonásai. És mindez csupán egy hét alatt alakult ki, minden központi irányítás, minden parancsolgatás nélkül. Mi mozgatja hát akkor az eseményeket, mi súgja nektek azt, hogy a rendkívüli körülmények között mikor, mit tegyetek? Ez testvéreim a szabadság. Ez az a csodálatos erő, ami évezredek óta mozgatja a történelmet, és amely ezekben a napokban a mi sokat szenvedett szép hazánkban is csodát művelt.

Parasztok, magyarok, nehéz napok állnak még előttünk. De annyi bizonyos, hogy ami eddig is történt, az már történelem. A szabadság szele elsöpörte a zsarnokság megszállottjainak egy részét, és egy új magyar életforma, egy igazi népi Magyarország van születőben. Vérben, kínban, de dicsőségben. Vigyázzatok rá, hogy idegen hatalom álnok kezé, gonosz szándéka, megtevesztő kezdeményezése el ne sorvassza.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEK BŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELELSZÖVÉSSEL! VIGYÁZZATOK!

06.55: Felhívás

A győri és hegyeshalmi tanácsokhoz: vigyázzatok a szovjet csapatok mozgására! Ismétlés, elhangzott: október 30-án 16.45-kor, 17.35-kor és 18.15-kor, valamint október 31-én 01.50-kor.

07.00: Hírszolgálat

A szovjet rádió moszkvai idő szerint éjjeli adásában bejelentette, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet kiéleződésére vezetne. Ezért a szovjet kormány utasította a magyarországi szovjet katonai parancsnokságot, hogy a Vörös Hadsereg csapatai vonuljanak ki Budapestről, amennyiben ezt a kormány szükségesnek ítéli. [...]

Tegnap éjszaka a Szabad Európa Rádió irodájában megjelent a Széna téri szabadságharcosok csoportjának egyik képviselője. [...] Engedjék azonnal szabadon Mindszenty bíborost, Magyarország hercegprímását. Az utolsó követelés időközben teljesült. A rétsági szabadságharcosok csoportja behatolt a felsőpetényi kolostorba és kiszabadította Mindszenty hercegprímást. A falu lakossága lelkes ünnepségekben részesítette a hercegprímást, aki nyolcévi szenvedés után kiszabadulva csak ennyit mondott: Ott fogom elkezdni a munkát, ahol nyolc esztendővel ezelőtt abbahagytam. A hercegprímás úton van Budapest felé.

Magyarország lakossága a tegnapi nap folyamán a rádiókészülékek mellett ült, hogy meghallgassa az egyik fontos bejelentést a másik után. [...] A Szabolcs-Szatmár megyei munkástanács rádiója késő éjszaka jelentette, hogy a szovjet alakulatok fokozatosan feladják a magyar szabadságharcosokkal szemben elfoglalt hadállásaikat. [...]

A csepeli ideiglenes nemzeti bizottság küldöttei tegnap este felkeresték Nagy Imre miniszterelnököt, és átadták neki 16 pontból álló követeléseiket. [...]

A kiszagdapárt közleményt adott ki, amelyben tudatja az ország lakosságával, hogy a párt székhelyét régi helyén, a Semmelweis utcában rendezik be. A párt azonnal megkezdi tevékenységét. A magyarországi szociáldemokrata párt képviselői, Kéthly Anna, Kelemen Gyula és Kőműves József azt a kívánságukat terjesztették Nagy Imre miniszterelnök elé, hogy a Conti utca 4-es szám alatti régi pártházukat, a benne lévő nyomdával, szerkesztőséggel és a Népszava napilappal ismét birtokukba vehessék. [...]

A Le Monde varsói tudósítója, tegnap esti jelentésében, arról számolt be, hogy Gomułka egy szűk körű pártgyűlésen kijelentette, Rokosszovszkij szovjet tábornagy nem tér vissza többé eddigi posztjára. Rokosszovszkij nem tarthatja meg a lengyel hadsereg főparancsnoki tisztét, mert a lengyel hadsereg katonái és tisztjei, valamint a lengyel közvélemény távozását követeli. Gomułka hír szerint bejelentette azt is, hogy a lengyel titkosrendőrség úgynevezett szovjet tanácsadói, valamint a szovjet biztonsági szervek Lengyelországban állomásozó tagjai vasárnap elhagyták Lengyelországot. Politikai körök értesülése szerint a lengyel kommunista párt vezetőségi ülésén elhatározták, hogy Lengyelország kérni fogja a Németország által Szovjetunió-nak fizetett háborús jóvátétel 15 százalékát, 1 billió rubelt, ami körülbelül 1200 millió dollárnak felel meg. Az 1945-ös poznańi szerződés biztosította ezt a részt Lengyelországnak a német jóvátételből. Ezt az összeget a Szovjetunió sohasem fizette meg. Hír szerint megvitatták a Szovjetunióba irányuló szén-szállítások kérdését is. A Szovjetunió 20 százalékkal a világpiaci árak alatt vásárolta a szenet Lengyelországban. A lengyel kormány most a teljes ár megfizetését kívánja. Ezeket a problémákat a lengyel politbüro küldöttségének különbözőáll moszkvai útja során fogják a szovjet vezetők elé terjeszteni.

Lázás gyorsasággal peregnék az események a Közel-Keleten is. [...]

07.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Vigyázat, magyarok!

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 20.51-kor, 22.10-kor és 23.50-kor, valamint október 31-én 01.15-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJA TÓLETEK A HAZAI!

07.20: Zene

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS, A HAZÁÉRT VAGY ELLENE!

07.30: Fiatalok üzenetei az osztrák határról

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 07.20-kor, 15.20-kor és 19.20-kor, valamint október 31-én 00.20-kor és 06.20-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

07.55: Kormányról, koalícióról és az ellenzékéről

Nótárius beszél.

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 23.35-kor.

08.00: Hírszolgálat

A szovjet kormány nyilatkozatot adott ki a Szovjetunió és a vasfüggöny mögötti államok viszonyáról. Ebben többek között a következőket jelentette be: A kormány figyelemmel arra, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet kiéleződéséhez vezethet, utasította a magyarországi szovjet parancsnokságot, hogy amint a magyar kormány ezt szükségesnek ítéli, vonja ki csapatait Budapestről. [...] A legutóbbi napok magyarországi eseményeivel kapcsolatban a közlemény hangsúlyozza, hogy a szovjet csapatokat a magyar népi demokratikus kormány kívánságára vetették be. Sajnálkozását fejezi ki a vérontás felett. Végül annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy a szocialista államok népei megvédik államukat a külső és belső reakció erőivel szemben.

Tegnap éjszaka a Szabad Európa Rádió irodájában megjelent a Széna téri szabadságharcosok csoportjának egy képviselője. [...] Magyarországi lakossága a tegnapi nap folyamán a rádiókészülékek mellett ült, hogy meghallgassa az egyik fontos bejelentést a másik után. [...]

A Szabolcs-Szatmár megyei munkástanács rádiója a késő éjszakai órákban jelentette, hogy a szovjet alakulatok fokozatosan feladják a magyar szabadságharcosokkal szemben elfoglalt hadállásaikat. [...] A csepeli ideiglenes nemzeti bizottság küldöttei tegnap este felkeresték Nagy Imre miniszterelnököt és átadták neki 16 pontból álló követeléseiket. [...]

A kiszagdapárt közleményt adott ki, amelyben tudatják az ország lakosságával, hogy a párt székhelyét annak régi helyén, a Semmelweis utcában rendezik be. A párt azonnal megkezdi tevékenységét. A magyarországi szociáldemokrata párt képviselői, Kéthly Anna, Kelemen Gyula és Kőműves József azt a kívánságukat terjesztették Nagy Imre miniszterelnök elé, hogy a Conti utca 4-es szám alatti régi pártházukat, a benne lévő nyomdával, szerkesztőséggel és a Népszava napilappal együtt ismét birtokukba vehessék. [...]

A Le Monde varsói tudósítója tegnap esti jelentésében beszámolt arról, hogy Gomułka egy szűk körű pártgyűlésen kijelentette, Rokosszovszkij szovjet tábornagy nem tér vissza többé eddigi posztjára. [...]

Közel-Keleten is lázas gyorsasággal peregnék az események. [...]

08.10: Az elmúlt huszonnégy óra hírei

A magyar események nyugati visszhangja.

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 23.20-kor és október 31-én 01.25-kor.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TÜZET. SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL! HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEBEN, A SZTRÁJK!

08.25: Zene

08.35: A nemzetközi segítség legújabb hírei

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 18.10-kor, 20.45-kor és 22.20-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT! EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

08.40: A háborús bűnök

Lovas László összefoglalása.

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 17.10-kor.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS! LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

08.50: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 23.40-kor.

09.00: Hírszolgálat

A szovjet kormány nyilatkozatot adott ki a Szovjetunió és a vasfüggöny mögötti államok viszonyáról. Ebben a következőket jelentette be: A kormány figyelemmel arra, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet kiéleződésére vezethetne, utasította a magyarországi szovjet parancsnokságot, hogy amint a magyar kormány ezt szükségesnek ítéli, vonja ki csapatait Budapestről. [...]

Tegnap éjszaka a Szabad Európa Rádió irodájában megjelent a Széna téri szabadságharcosok csoportjának egy képviselője. [...]

Budapesten ma éjjel csak elszórtan hallatszottak lövések. A budapesti rádió ma reggel 8 órakor azt jelentette, hogy a szovjet csapatok hajnalban elhagyták a fővárost. A Budapesten tartózkodó külföldi újságírók jelentették, hogy a szovjet csapatok tegnap délután megkezdték az elvonulásukat, az akció befejezéséről azonban még nem adtak jelentést. MacCormac, a [The] New York Times tudósítója részletesen beszámol a tegnapi nap eseményeiről. Kiemeli, hogy a budapesti kormány kénytelen volt meghajolni a magyar nép hősi felkelésével szemben. A kormány megígérte a szovjet csapatok távozását, az egypártrendszer megszüntetését, a szabad választások előkészítését. Az engedmények – írja jelentésében az újságíró – az utolsó pillanatban jöttek, mert a szabadságharcosok a lehető legkegyelményebben léptek fel követeléseik érvényesítésére. Megostromolták a politikai rendőrség székházát és a kommunista párt több épületét. MacCormac ezután beszámolt lapjának a Mária Terézia laktanya ostromáról. A laktanya őrsége tegnap

reggel 8 órakor hagyta el, fegyverrel a kezében az épületet. A laktanya védői hihetetlen bátorsággal védték magukat a szovjet tüzésséggel, harckocsikkal és a szovjet gyalogsággal szemben. A védelmet a magyar hadsereg egy alezredese vezette. Az amerikai újságíró megtekintette az Üllői úti laktanyát. Elmondja, hogy amit ott látott, az minden képzeletet felülmúlt. A 200 éves épület tömör falai ellenállottak a szovjet ágyúgolyóknak. A falakon kívül mindenütt kilőtt és kiégett szovjet harckocsik és a lelőtt szovjet katonák tetemei láthatók. A védők szinte kivétel nélkül fiatalok, diákok, munkások, katonák. Arcukat egyhetes szakáll fedi. Kíéhezettek, elcsigázottnak látszanak. Harci szellemük azonban a hatnapos ostrom után is letörhetetlen. Az újságíró a védők között ott látott egy 10 éves fiút, azt írja, hogy a puská nagyobb volt, mint a gyermek. Látott egy 15 éves lányt, aki géppisztollyal a kezében ott harcolt végig bajtársai mellett. A laktanya védői egytől egyig hangsúlyozták, hogy azonnal folytatják a harcot, ha a szovjet csapatok nem vonulnak ki a fővárosból.

A kisgazdapárt közleményt adott ki, amelyben tudatják az ország lakosságával, hogy a párt székhelyét annak régi helyén, a Semmelweis utcában rendezik be. A párt azonnal megkezdi tevékenységét. A magyarországi szociáldemokrata párt képviselői, Kéthly Anna, Kelemen Gyula és Kőműves József azt a kívánságukat terjesztették Nagy Imre miniszterelnök elé, hogy a Conti utca 4-es szám alatti régi pártházukat, a benne lévő nyomdával, szerkesztőséggel és a napilappal együtt ismét birtokukba vehessék. [...]

Lázás gyorsasággal peregnek az események a Közel-Keleten is. [...]

09.10: Már alakul az új magyar élet

Új paraszti életformáról beszél Kovács Zoltán.

Ismétlés, elhangzott: 06.45-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

09.20: Fiatalok üzenetei az osztrák határról

Ismétlés, elhangzott: október 30-án 07.20-kor, 15.20-kor, 19.20-kor, valamint október 31-én 00.20-kor, 06.20-kor és 07.30-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM! VAN A KEZETEBEN! ÉLJETER VEE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

09.45: Nemzetközi sajtószemle

A világsajtóban a magyarországi események Izrael és Egyiptom váratlan összecsapása ellenére megtartották a vezető helyet. A nemzetünkről írt cikkek jelzői, kijelentései olykor szinte hihetetlenül magasztalóak. Hallgassuk meg legelőször az amerikai New York Herald Tribune mai vezércikkét: A magyarországi forradalom gyümölcsei kezdenek beérni. A hősi magyar nép

visszavonulásra kényszerítette a kommunista vezetőket. Ez a visszavonulás lépésről lépésre folytatódik. Nagy Imre a titoizmus zászlajával került hatalomra. Most már nem kommunisták is tagjai kormányának. Nagy beleegyezett, hogy az uralmát fenntartó szovjet harckocsikat hazaküldjék, és a szabad választást, az egypártrendszer feladását is megígérte. Mindez a kommunista ellenőrzés alatt álló Magyarország megszűntét jelenti. Magyarországon a szovjet katonák mindent elkövettek, hogy leverjék a szabadságharcosokat. Moszkva most mégis elveti Magyarország második elfoglalásának gondolatát, és azt is bejelentette, hogy a többi közép- és kelet-európai országban ugyancsak tárgyal a Vörös Hadsereg alakulatainak visszavonásáról. A New York Herald Tribune vezércikke a következő kérdést teszi fel: Azt remélik talán a szovjet vezetők, hogy a magyarországi kommunisták kezükben tartják majd az ellenőrzést az 1947-es viszonyokra emlékeztető módon? A magyarok és az egész világ bölcsőbb ma, mint akkor volt. Nehéz elképzelni, hogy megismétlődhetik a múlt. Nem kizárt, hogy a kommunisták megpróbálják becsapni a szabadságharcosokat. Csak hogy az ilyen kísérlet mérhetetlen veszélyekkel jár, és nem tudni, hogy a Szovjetunió e percben hajlandó-e ezt a veszélyt vállalni. Mennyire ironikus, ha végiggondoljuk, hogy a kommunisták a népfrentot az elnyomatás eszközeként használták és most a népfrent az út a szabadság felé. A New York Herald Tribune vezércikke ezekkel a szavakkal fejeződik be: „Fontos arra emlékezni, hogy a szabadságharcosok nem kértek külső segítséget. Ez az ő harcuk volt, és a győzelem az ő győzelmük. A magyar nép hatalmas győzelmet aratott. Ezt a győzelmet nagy gonddal és elővigyázattal kell kihasználniuk. Ezeknek az óráknak dicsőségét a magyar nemzetől soha senki nem veheti el.” Ezeket írja a New York Herald Tribune.

A másik nagy tekintélyű amerikai lap, a [The] New York Times megállapítja, hogy az utolsó két napban Magyarország lakossága elemi erővel követelte a Vörös Hadsereg távozását. A követelés megtagadása nyílt háborúhoz vezetett volna a magyarok és a szovjet erők között – írja a lap.

A [The] New York Times ez után megjegyzi, hogy ha a szovjet erők valóban eltávoznak, akkor megfelelő alkalom nyílik tartós politikai rendezés elkészítésére. A lap megjegyzi, hogy a Nagy Imre-kormány gyakorlatilag meghajolt a népakarat előtt. A cikk így fejeződik be: „A bátor magyar nép hihetetlenül rövid idő alatt vitte végbe szabadságharcát. A politikai győzelmet gondosan kell őrizniük és az ígéretek megvalósítását nem szabad elengedniük.”

A [The] New York Times után áttérünk egy angol lap cikkére, a News Chronicle soraira. A lap ezeket írja a magyarság magatartásáról: „A hősiesség legnagyobb arányaival ismerkedtünk meg. Felforr a vér a zsarnokság elleni felkelés láttán. Magyarországon férfiak és asszonyok szembeköpték a veszélyt. Százak és ezrek haltak meg a szabadságért. Nekünk, angoloknak is meg kell értenünk, hogy ez mit jelent. A történelem éles fordulójához érkezünk. Nálunk nincsenek felkelések, nincs terror, és nem tudjuk, milyen szerencsések vagyunk. A magyar nép az elmúlt évtizedekben sokat szenvedett.

Az első világháború után a békeszerződés az országot megcsonkította. Négy-millió magyart csatoltak el Csehszlovákiához, Jugoszláviához és Romániához. A magyarok mindig azt remélték, hogy ügyüket majd a britek rendezik.”

A News Chronicle ez után arról számol be, hogy Közép-Európában állandósult a gyűlölet légköre, mindenki acsarkodik mindenkivel. A népek közti szoros viszonyoknak csak egyetlen kivétele van: a magyarok és a lengyelek barátsága. Az angol lap szerint a két népnek sok a közös vonása. Legfontosabb eltérésük az, hogy a lengyel hamarabb jön méregbe, azonnal verekedni kezd, és csak később gondolja át a dolgot. A magyarok a múltban mindig kiegyensúlyozottabbak voltak. Éppen olyan bátran viselkedtek, mint a lengyelek, de meggondolták, mielőtt ütöttek – írja a lap –, majd a cikk így folytatódik: „Nyilvánvaló, hogy a magyarok most úgy viselkedtek, mint a lengyelek, csak még lengyelesebben. Amit mutattak, az több mint a kétségbeesés bátorsága. Lehet, hogy örültség volt, amit csináltak. Ha az, akkor szent örültség. Ez nem azt jelenti, hogy a magyarok mind szentek. Ez nem azt jelenti, hogy elfelejtjük: két világháborúban ellenünk harcoltak. Ennek ellenére teljes mértékben tisztelhetjük őket, ezt a megkínzott népet hihetetlen bátorságáért. A magyarok mindig nagyon szerették az angolokat, talán helytelen elképzelés alapján szerettek minket, mindenesetre érzelmeikre a mi reakciónk nem volt megfelelő. Itt az ideje, hogy megértsük ezt a kemény, forradalmi nemzetet. Akármi történik a magyarokkal, ez a nép vérével írta le a szabadság alapelveit. Ami történt, az természetesen a mi sorsunkat is érinti. Olyan fordulóponton érkezünk, amely ebben az országban és a világon mindenütt gondolkodásra ad okot.” A liberális Manchester Guardian megállapítása szerint a magyarság hősiességének jutalma nem marad el.

Befejezésül nézzük meg, hogy az elsőpró nyugati ünneplő hangoktól mennyiben tér el az amerikai és angol Daily Worker álláspontja. Az amerikai Daily Worker vezércikkének címe: Népfelkelés Magyarországon. Idézzünk a cikkből: „Az új magyar kormány és a magyarországi kommunista párt hősi erőfeszítéseket tesz, hogy azonosuljon az országon belül megnyilatkozó hatalmas népfelkeléssel. Nem igaz, hogy ami történt, az ellenforradalom. Magyarországon demokratikus mozgalom söpört végig. Ez a mozgalom az ország függetlenségének biztosítására törekszik, mert csak a függetlenség az igazi szociális demokrácia alapja. A tények azt mutatják, hogy nem volt sehol semmiféle ellenforradalmi összeesküvés. Kétségtelen, hogy a helyzetet ellenforradalmi elemek is próbálják kiaknázni, ez azonban más kérdés. A felkelés azért tört ki, mert Magyarországon a szocializmust nem a népre alapozták.”

Ezeket a sorokat a New York-i Daily Workerből idéztük. Most egy rövid részletet idézzünk a londoni Daily Worker vezércikkéből: „Semmi nem mutat arra, hogy a magyarok többsége a feudalizmushoz és a kapitalizmushoz akar visszatérni. Tragikus, hogy Magyarországon a kormány a szovjet hadsereget hívta segítségül.” Ezeket írja az angliai kommunisták napilapja.

09.55: Kormányról, koalícióról és az ellenzékről

Nótárius beszél. [...] Ismétlés, elhangzott: október 30-án 23.35-kor és október 31-én 07.55-kor.

10.00: Hírszolgálat

A szovjet kormány nyilatkozatot adott ki a Szovjetunió és a vasfüggöny mögötti államok viszonyáról. Ebben a következőket jelentette be: A kormány figyelemmel arra, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet kiéleződésére vezethetne, utasította a magyarországi szovjet parancsnokságot, hogy amint a magyar kormányt ezt szükségesnek ítéli, vonja ki csapatait Budapestről. [...]

Tegnap éjszaka a Szabad Európa Rádió irodájában megjelent a Széna téri szabad-ságharcosok csoportjának egy képviselője. [...]

Budapesten ma éjjel csak elszórtan hallatszottak lövések. [...] A tegnapi harcokban a Mária Terézia laktanyában 27 ember veszítette életét. Megsebesült egy amerikai és egy francia sajtófotográfus, akik a Life és a Paris Match lapok számára készítettek felvételeket az ostromról. A francia fotóriporter súlyos sebet kapott.¹ Az angol hírszolgálati ügynökség budapesti tudósítójának jelentése szerint 2500 halottra és 5000 sebesültra becsülik a szovjet haderő veszteségeit a budapesti harcokban. A magyar halottak és sebesültek együttes száma a jelentés szerint 13 ezer. Ezek közül 3000-en haltak meg vagy sebesültek meg fegyverrel a kezükben.

Lázás gyorsasággal peregnek az események a Közel-Keleten is. [...] Szoboljev, szovjet ENSZ-küldött kijelentette, hogy a Szuezi övezet francia megszállása rendkívül súlyos következményekkel járhat az egész emberiségre. Az egyiptomi kormány jelentése szerint az egyiptomi haderő feltartóztatta az izraeli előrenyomulást. Hevös harcok folynak a sínai térségben. A Biztonsági Tanács ma este folytatja közel-keleti vitáját.

10.10: Már alakul az új magyar élet

Új paraszti életformáról beszél Kovács Zoltán. [...] Ismétlés, elhangzott: 06.45-kor és 09.10-kor.

MŰNKÁSOK, HAZAFIAK, NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

10.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.45-kor.

¹ Jean-Pierre Pedrazzini (1927–1956) francia-svájci fotóriporter a Paris Match számára október 30-án, a Köztársaság téri párház ostroma közben készített felvételeket. Itt kapott halálos sebet. Timothy Foote, a Life fotóriportere ugyanott sebesült meg, könnyebb kézserüléseket szenvedett.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

10.30: Ünnepi zene a reformáció emléknapiján**10.50: A háborús bűnök**

Lovas László összefoglalása. [...] Ismétlés, elhangzott: október 30-án 17.10-kor, valamint október 31-én 08.40-kor.

11.00: Hírszolgálat

A budapesti rádió délelőtt 10 órai adását azzal vezették be, hogy Mindszenty József bíboros hercegprímás, akit kedden a győztes forradalom kiszabadított rabságából, ma reggel 8 óra 55 perckor Budára érkezett.

A budapesti rádió helyesbítette a 8 órakor elhangzott közlését, hogy a szovjet csapatok elhagyták Budapestet. A 9 órai híradás keretében hangoztatta, hogy ennek ellenkezőjéről győződött meg, és hogy a 8 órai közlést több rádióhallgató is megcáfolta. A jelentések szerint a honvédelmi minisztérium, a belügyminisztérium és a szovjet nagykövetség épülete előtt még mindig szovjet tankok állnak, és ez a lista bizonyára nem is teljes. A budapesti rádió szerint a honvédelmi minisztériumban úgy tudták, hogy a dél-előtt folyamán a még visszamaradt szovjet páncélosok is elvonulnak. A budapesti rádió közleménye felhívással zárult, hogy a lakosság harci cselekményekkel ne akadályozza a szovjet csapatok zavartalan elvonulását, mert ez csak újabb súlyos véráldozattal járna. A közlemény megfontolt okosságra kéri fel Budapest népét.

A szovjet kormány a késő éjszakai órákban nyilatkozatot adott ki a Szovjetunió és a vasfüggöny mögötti államok viszonyáról. Ebben a következőket jelentette be: A kormány figyelemmel arra, hogy a szovjet csapatok további magyarországi tartózkodása a helyzet kiéleződésére vezethetne, utasította a magyarországi szovjet parancsnokságot, hogy amint a magyar kormányt ezt szükségesnek ítéli, vonja ki csapatait Budapestről. [...]

Az angol hírszolgálati ügynökség budapesti tudósítójának jelentése szerint 2500 halottra és 5000 sebesültra becsülik a szovjet haderő veszteségeit a budapesti harcokban. [...]

Az egész szabad világ közvéleménye és sajtója kitörő örömmel fogadta a tegnapi éjszakai hivatalos megerősítését annak, hogy a szovjet páncélosalakulatok kiürítik a magyar fővárost, és hogy a szovjet kormány kész tárgyalásokat kezdeni a magyar kormánnyal a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának kérdéseiről. A lapok megjelenési ideje nem minden esetben tette lehetővé, hogy vezércikkeikben a legújabb fejleményekkel foglalkozzanak. Az éjféli moszkvai jelentést is csak az utolsó hajnali kiadásokba tudták vastag be-

tűkkel a címlapon közzétenni. A délutáni események is elégségesek voltak azonban, hogy a nyugati sajtó nagyobb derűlátással tekintsen a magyar szabadságharc kimenetelére, mint akár csak 24 órával ezelőtt. A nyugati lapok nagy része hasábos cikkekben számol be a magyar szabadságharc áldozatainak megsegítésére indított óriási méretű nemzetközi akcióról. Több lap hangsúlyozza, hogy a magyar nép hősi kiállása és áldozatvállalása mintegy felrázta a világ közvéleményét, erősebben dobog a szív, újjáéledtek az emberséges érzések. A nyugati világ nemes példaadásnak tekinti, ahogy a magyar ifjúság és munkásság a legtisztább eszközökkel, mély hazafias érzéssel vívta meg harcát, pillanatra sem tántorodva el a legmagasabb emberi eszméktől.

Az emberbaráti megsegítés legfrissebb hírei a következők. Az amerikai kormány 2200 tonna élelmiszert bocsátott elsősegélyként az Osztrák Vöröskereszt rendelkezésére. Miként az Egyesült Államok bécsi nagykövete közölte, a nagy mennyiségű küldemény fele máris megérkezett az osztrák fővárosba. Két amerikai repülőgépen tegnap többek között 10 ezer egység penicillin érkezett Bécsbe, azzal a rendeltetéssel, hogy a magyarországi kórházaknak továbbítsák. A nyugatnémet kormány tegnap arról döntött, hogy egymillió márkát bocsát a segélyezési akció rendelkezésére. A különböző szervezetek részéről indított gyűjtés eredménye ebben az összegben nincs benne. A nyugat-németországi gyűjtés a lapok hasábjain, körlevelek útján és falragaszokon tovább folyik. A tegnapi nap folyamán csupán légi úton 116 tonna élelmiszer és gyógyszer érkezett az osztrák fővárosba. Torinóból tegnap 15 kocsiból álló egészségügyi szerelvényt indítottak el Magyarország irányába. A vonaton 45 orvos tart Magyarország felé. A svájci légiforgalmi társaság díjmentesen repülőgépet bocsátott a Nemzetközi Vöröskereszt rendelkezésére, hogy a szállításokat Budapest felé lebonyolítsa. A Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége külön felhívásban fordult a nyugati szakszervezeti szövetségekhez. Ennek nyomán a nyugat-németországi szakszervezeti szövetség 100 ezer márkát, az osztrák szövetség 500 ezer schillinget ajánlott fel. Csupán hétfőig bezárólag a Nemzetközi Vöröskereszt genfi központjában 100 ezer dollár értéket képviselő adomány, illetve felajánlás érkezett.

Lázás gyorsasággal perégnek az események a Közel-Keleten is. [...]

11.10: Összefoglaló a ma egy hete megindult harcról

Vasvári Gergely cikke. Ezekben az órákban, kedves hallgatónk, kereken egy hete, hogy meghirdették a statáriumot. Kereken egy hete, hogy a magyar kormány a szovjet beavatkozást kérte. Ezen a héten megfordult hazánk és egész Kelet-Európa sorsa, és a magyar nép fordította meg egyedül a maga erejéből, a maga elszántságával és hősiességével. A hősi harcnak, az elmúlt hétnek sok részlete ma még ismeretlen, de nem ismeretlen a harc jelene és jövője. Hazánk szabad lesz és valóban demokratikus, igazán magyar, szabad életet épít, és népünk ma az elsők közé tartozik a földkerekség népei között. És hogyan tört dara-

bokra az egész átkos rendszer, a hazugságnak ez az iszonyatos kínai fala, amely népünket elválasztotta az emberi léteztől. Hogy hazudott a moszkovita klikk az első pillanattól az utolsóig. Ma egy hete, mint tudjuk, éppen ezekben az órákban, amikor Budapest népe mindenre elszánt hősiességgel kiment a barikádokra, félelmetes szavakkal hirdette a kormány a statáriumot. Akit fegyverrel a kézben találunk, halál fia – harsogott a felhívás. És mindenkit fegyverrel a kézben találtak, de a kéz nem remegett, mindenki fegyvert fogott, a statárium után még inkább, mint annak előtte. Mert senkit sem rémített meg többé a hajdan oly félelmetes rendszer, mert mindenki érezte, hogy most az egész nemzet harcol. A rendszer első megfélemlítési kísérlete, a statárium nem sikerült. És amikor a fenyegetés csődöt mondott, akkor jött a kegyelem. Akkor amnesztiát hirdettek. Aki délután 2 óráig leteszi a fegyvert, nem történik bántódása – kiáltozta kétségbeesetten a Kossuth rádió. És senki sem tette le a fegyvert. A harcosokban Mindszenty lelke élt, Mindszentyé, akinek ugyancsak hónapok óta ígérték a kegyelmet, és a válasz mindig az volt, hogy nekem nem kegyelem kell, hanem igazság. És ezért, és így harcolt Budapest népe is az elmúlt szerdán. Senkinek sem kellett a meghirdetett kegyelem, mert a szabadságot senki sem akarta feláldozni a hitvány és hazug rendszer úgynevezett kegyelmének. És az ekkor még működő hazugságmasina újabb lelket mérgező felhívást bocsátott ki. Meghosszabbította az amnesztiát, nem délután 2-ig, délután 6 óráig. Újabb négy órán keresztül akarták pányvába fogni az ifjúság lelkét, megfélemlíteni az anyákat, gyermekeket, ifjú katonákat és harcosokat. Mennyi gonoszság és mennyi blöff, mennyi hazugság ömlött a nép felé, amikor 6 óra előtt percenként szólt meg a Kossuth adó, még négy perc, aki leteszi a fegyvert, megmenti életét, még három perc, még két perc, még egy perc, lejár az amnesztia, aki nem adja meg magát, halál fia. Még egy perc, még fél perc, mondotta félelmetesen a hang, pedig talán maga a rendszer remegett meg jobban, hisz tudta, hogy nincs ereje, blöfföl, amikor fenyeget. De tudta a nép is, és miközben az egész ország remegve várta, mi fog történni, amikor az egész világ ámulva figyelte, hogy az iszonyatos világhatalom és mindenre elszánt ügynökségei nem tudja letiporni a harcot, akkor a szabadsághősök új harcra készülődtek, és arcába nevettek a rendszernek, amikor az mennydörögve sivitotta a fülekbe, hogy még egy perc.

Nem egy perc, egy hét következett. Egy egész hét hősi harca és mindig a moszkovita klikk volt, mely engedett. Még egy perc, és még egy engedmény. Még egy perc, és újabb hazugság. Még egy perc, a hazugság visszavonása. És percek múlva újabb hazugság, újabb beismerés.

Csütörtökön, amikor a harc harmadik éjszakája következett, este 10 órára tűztek ki újabb amnesztiát. Most már, mondták, ez az utolsó, ennek már nincs meghosszabbítása, este 10 óra, aki addig nem adja meg magát, el fog pusztulni. A hazugságrádió mikrofona elé cipeltek olyat, aki a szabadságharc ügyének ellensége volt. Odaálltak olyanok, akik az ügy barátaként je-

lentkeztek. Fenygettek és hízelegtek, és akár fenyegetés, akár hízelgés, a ref-rén mindig ugyanaz volt, iszonyú percek következnek este 10-ig, adjátok meg magatokat, iszonyú percek következnek, ez az utolsó. Dehogyan volt utolsó, éppen olyan blöff volt, éppen olyan üres fenyegetés, mint a többi. Már másnap újra fújták a meghosszabbított amnesziát, és fokról fokra igyekeztek engedni. Iszonyú volt, igen, az áldozat, amelyre a nép vállalkozott, de példa nélkül álló, ha évszázadokra tekintünk is vissza, példa nélkül álló volt a mindenre elszánt hősiesség, amely véres napok után sem csökkent, hanem történelemformáló erővel tovább harcolt. Mert örökre el akarta tüntetni a múltat, és mindenki úgy gondolkodott, hogy az eddigi életnél, ennél a lassan ölő, gyilkos életnél a halál is jobb. De nem halál jött, hanem győzelem.

Az első kormányt, Nagy Imre első szerdai kormányát, amelynek nevében a statárium megjelent, elsöpörte a forradalom. Hírek kergették egymást. A kormány Gödöllőre menekült. Nagy Imre az oroszok fogságában van. Gerő Ernőt kibuktatták a főtitkári székből. Gerő Ernő újra élesen támadja Nagy Imrét, és a moszkovita klikk a végsőkig való kegyetlenkedéssel akarja letiporni a harcot. És mi volt Nagy Imre szerepe? Az ő nevével jelent meg a statárium. Ő hívta be az oroszokat? Ha nem ő, miért vállalja, miért nem nyilatkozik? Miért nem állítja le a vérengzést? Az ő nevével kezdődött a tüntetés, miért nem áll hát a nép ügye mellé? Mindezek találgatások voltak, aggályok, kételyek, és mindebben most nem látunk még tisztán. De bizonyos volt, hogy az a garnitúra, amely Nagy körül állt, Rákosi régi barátaiból állt. Bizonyos volt, hogy az orosz tankok asszonyokra és gyermekekre lőttek. Bizonyos volt, hogy nincs megállás, hogy a nemzet utolsó kétségbeesett erőfeszítéssel is folytatja a harcot. Mert az már nem tüntetés volt, nem puccs, nem felkelés, hanem háború. Magyar-orosz háború, nagy, egyetemes szabadságharc. A diákok és munkások fegyvert kaptak a magyar katonáktól, akiknek idegen szabású egyenruhája alatt magyar szív dobogott. Nem csak fegyvert hoztak, jöttek maguk is, egész kötelékek, újabb ezredek, végül az egész hadsereg. Vasárnap jelentette be a kormányelnök a tűzszünetet. A nemzet ekkor is taktikától félt. És valóban, titkos erők ekkor is újabb harcokat provokáltak. Pesten a szovjet csapatok továbbra is támadták a szabadságharcosok állásait, és ez a fordulat, a tűzszünet utáni újabb csatakezdés, ez a megcsalás sem tette le a hősökkel a fegyvert. Tegnap Nagy Imre újabb szűkebb kabinetet jelentett be. Bejelentették több párt engedélyezését, és megígérték a szovjet csapatok kivonását. Moszkva is nyilatkozott immáron. Keddről szerdára virradó éjjel, kereken egy héttel az után, hogy Budapesten elszabadult az áradat, nem a felkelők voltak azok, akik megadták magukat, hanem Moszkva volt, aki kapitulált. A Kreml mindenható urai bejelentették, hogy a varsói paktum államai területéről nemsokára kivonják csapataikat.

Csodálatos harc volt, iszonyú áldozat, és végleges győzelem. Európa népei közül felkelt a mi kicsiny népünk, 10 millió a 200 millióval szemben, és erkölcsi erőnk, áldozatkész tiszta harcunk győzedelmeskedett. Egy héttig tartott. Felejtethetetlen, csodálatos hét volt. Történelmet író, hét nagyszerű nap.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TŰZET SZÜNTESS! NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL! HATALMAS FEGYVER VAN KEZETEKBEN, A SZTRÁJK!

11.20: Ünnepi zene a reformáció emléknapján

Ismétlés, elhangzott: 10.30-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK. NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE.

11.40: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.45-kor és 10.20-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTS ÉLELEMMEL A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

11.50: Széljegyzetek

Igaz Valér: Akié a fegyver, azé a hatalom! Ezért megismételjük százszor is és meg fogjuk még ismételni százszor, hogy a győzedelmes nép tartsa meg kezében a fegyvert, mert csak így lehet övé a hatalom. A fegyvert országos viszonylatban a belügyminisztérium és a honvédelmi minisztérium jelenti. Az első rendelkezik a rendészeti karhatalommal, a második a katonai erővel. Az a rendszer, amely ellen felkelt a nép és körülbelül 15 ezer ifjú életét áldozta a győzelemért, az a rendszer, ugyanaz a megvert lakáj-rezsim, azon igyekszik most, hogy a hatalomnak ezt a két forrását és biztosítékát, a belügyminisztériumot és a honvédelmi minisztériumot elsikkasztja, elravsaskodja a diadalmas forradalom kezéből. Egyiket is, másikat is hétpróbás, elszánt, szándékai-ban és megkötöttségeiben félreismerhetetlen moszkovita igazgatja. Az egyik dr. Münnich Ferenc belügyminiszter, a másik Janza Károly hadügyminiszter. Sem egyik, sem másik nem felelhet meg a népi győzelemnek. Sem személyükben, sem múltjukban, sem nyilvánvaló érzelmeikben nem nyújtanak garanciát. Lehetetlenség az, hogy a nemzet győzzön, és a hatalom a legyőzött kezében maradjon. Igazában a diadalmas forradalomnak forradalmi kormányra volna szüksége. Tiszta emberekre, új emberekre, az elsőtől az utolsóig. De ha már ez nem megy, mert a szovjet szurony még mindig ott bitangol hazánkban, legalább ragadja magához a diadalmas Magyarország azt, amelyeken szabadsága, haladása, szuverenitása eldőlt. 1945-ben úgy vált úrrá a népen a rémuralom, hogy megkaparintotta a rendőrséget, és ezzel felőröltette a magyarság tisztességes erőit. Most ugyanez az agyafűrt taktika zajlik le. Még mindig övék a belügy és mindig övék a hadügy. Ne adjátok, szabadságharcosok! Szögre ne akasszátok puskátokat! Egy csepp szemet, egy csepp olajat ne adjátok addig a budapesti kormánynak, amíg a belügy és a had-

ügy nincs a kezetekben. Amikor azután megformáltátok az új Magyarország megbízható karhatalmát és honvédelmét, amikor a szabadság és igazság forradalma politikai valósággá vált földünkön, akkor elmondhatjátok, hogy tényleg győztünk, végleg győztünk, elérkezett a megnyugvás órája. Addig azonban folyjék tovább, noha nem véresen, az állandósított forradalom. Ne-hogy elveszítsétek a politikai asztalnál azt, amit fegyverrel a kezetekben és véretek hullajtásával kivívtatok!

Péter Mihály: A Népszava közli, hogy a Szakszervezetek Országos Tanácsa kedden délután rendkívüli ülést tartott. Ezen elhatározták, hogy a szakszervezet ezentúl a Magyar Szabad Szakszervezet nevet viseli. Örömmel üdvözljük a régi álszakszervezet minden maradványának felszámolását, de az ilyenfajta határozat még nem jelent garanciát arra, hogy a szakszervezetet megtisztítsák a salaktól. A szabad jelző kötelez. Szabadnak és függetlennek kell lenni a szervezkedésben. Függetlennek a kormánytól. Függetlennek minden párttól és felsőbbbségtől. A szakszervezet autonóm testület, amely politikáját évenként tartandó kongresszuson saját maga határozza el. Az első feladat tehát a helyi szervek megteremtése, hogy azoknál megválasztva a küldötteket, mielőbb országos szakszervezeti kongresszust lehessen tartani. A feladat nem a SZOT életének meghosszabbítása, hanem olyan demokratikus érdekvédelmi szövetség megteremtése, amely megfelel az Egyesült Nemzetek Alapokmányában lefektetett szakszervezeti jogról szóló alapelvek minden követelményének.

Ákos: Hírül adják, hogy a honvédség egy tiszti alakulata tegnap kiszabadította felsőpetényi rabságából Mindszenty József hercegprímást. Hát rabságban volt? Még mindig? Amikor mi mondtuk azt, hogy nem szabad, úgy hangzott a válasz, hogy az ellenség hangja beszél belőlünk. Ugyanazok a közférfiak, akik a forradalom csúfjára még folyton hatalmon lehetnek, azt mondták, hogy a hercegprímás már rég szabad. Mi több: 48 órával ezelőtt még valamelyik nemzeti tanács elnöke is azt felelte a külföldi újságíróknak, hogy tudomása szerint az egyházfejedelem nincs rabságban. S tegnap mégis forradalmár tiszteknek kellett kiszabadítani. Így indulna az igazság és az erkölcs új korszaka? És akik indítják, biztosítékát jelentik a magyar élet megújulásának?

SZIGNÁL

Hadd mondjuk el, hogy a hazátlan magyarok, akiket annyi éven át tituláltak bérenceknek és honárulóknak, a boldog és könnyes rajongás napjait élik most a hazával együtt. Párizsban, Londonban, Rómában, Münchenben, New Yorkban, mindenütt a világon tüntető magyarokkal tele útvonalak, eksztatikus és hazafelé sóvárgó, hazafelé készülő száműzöttekkel. Egy idős magyar hölgy az imént ellátogatott szerkesztőségünkbe, és egy verset hozott nekünk. Néhány rigmust, amelyet a nagyszerű magyar szabadságharc láza váltott ki lelkéből. Íme, mikrofonunk útján szárnyaira bocsátjuk. Egy hóvirág, amely kidugta fejét az oly hosszú magyar tél első enyhülő perceiben.

Nekem testvérem minden magyar,
ha tévedett is, ha elbukott is,
ha bűn kiverte is, ha boldog is,
boldog vagyok, hogy rátalálok.
Ha sír a haza sorsán,
ha fáj belül a más gyötrelme,
ha azt hiszi, hogy meghal egyedül,
testvért látok benne...
Letagadom az életemet,
ha a szívem megszakad is,
de ha magyart látok,
szívemből én megbocsátok.

SZIGNÁL

Kádár János és Nagy Imre mint a kommunista párt vezetői üzenetet küldtek a szolnoki párttagságnak. A vége így hangzik: „Megszabadulva a múlt salakjától, bízzanak a kommunista eszme hívei a jövőben. Az igazi eszmét tiszta eszközökkel fogjuk szolgálni, a szocialista Magyarország győzni fog!” De bocsánatot kérünk, az a bizonyos szocialista Magyarország, amely elnevezés alatt a kommunista Magyarország értendő, már kétszer is győzött: 1919-ben Kun Bélával és 1957-ben [sic!] Rákosi Mátyással. Ez a két győzelem, Kádár János és Nagy Imre minden üzenetének ellenére, már biztosítja, hogy harmadik győzelem nem lesz!

SZIGNÁL

Megjelenik a Nemzeti Parasztpárt közlönye, a Szabad Föld. Nomen est omen. A Szabad Föld megjelent addig is, amíg a föld egyáltalában nem volt szabad. Reméljük, hogy ez a jövőben nem lesz így. És hogy ne legyen így, a Szabad Földet kiadó Nemzeti Parasztpárt adja ki egyben a föld teljes felszabadításának jelszavát is: hagyja el a kolhoz minden tulajdonával, aki elhagyni akarja. Oszoljék fel a kolhoz, ahol a tagság többsége ezt óhajtja. Szűnjék meg minden kötöttség, hulljon le a mezőgazdasági termelés és értékesítés minden béklyója. Ezek a keserű évek megmutatták, hogy korbáccsal és láncsal magyar földön semmi hatalom sem juthat messzire. Amíg a magyar barázda szabad volt, ellátta az országot, sőt a külföldi országokat is. Amikor rabbá tették, az ínség lett a kenyerünk. Üdvözljük hát a magyar sajtó címében régi új termékét, a Szabad Földet. És hisszük, hogy első dolga lesz megteremteni a szabad földet!

12.00: Hírszolgálat

A budapesti rádió délelőtt 10 órai adását azzal vezették be, hogy Mindszenty József bíboros hercegprímás, akit kedden a győztes forradalom kiszabadított fogságából, ma reggel 8 óra 55 perckor Budára érkezett. A budapesti rádió helyesbítette a 8 órakor elhangzott közlését, hogy a szovjet csapatok elhagyták Budapestet. [...]

Ma reggel Győrött megalakult a Dunántúli nemzeti tanácsa. Ebben a dunántúli megyék, valamint Bács megye, Borsod megye és Győr város küldöttei vettek részt. A Dunántúli Nemzeti Tanács még az éjszaka folyamán 14 pontból álló határozatot dolgozott ki. Ezek között szerepel annak kimondása, hogy a Dunántúli Nemzeti Tanácsba minden megye négy, Győr városa pedig két küldöttet küld. A tanács csatlakozásra hívja fel valamennyi megye nemzeti tanácsát. A tanács követeli az orosz csapatok Magyarországról való azonnali kivonulását. A tanács bizonytságot akar szerezni küldöttei révén arról, hogy az orosz csapatok kivonulása folyamatban van. A jelenlegi kormány biztosítsa a demokratikus pártok megalakulását, és legkésőbb január 31-ig írják ki az általános, szabad választásokat. A tanács további tárgyalásokat folytat a jelenlegi kormány összetételére vonatkozólag. A budapesti kormány azonnal jelentse be az Egyesült Nemzetek Szövetsége Főtitkárságán [sic!] Magyarország semlegességét. A tanács követeli a szólás-, sajtó- és a vallásszabadság teljes érvényesítését. Amennyiben a budapesti kormány nem ismerné el a Dunántúli Nemzeti Tanács határozatát, úgy a tanács lépéseket tesz, hogy ezeket a határozatokat érvényre juttassák. A tanács határozatai között szerepel továbbá, hogy alakítsák meg a honvédségi és a rendőrségi nemzeti tanácsok a nemzetőrséget. A rendőr, és honvédtisztek kinevezése, őrnagyi rangtól felfelé az Országos Nemzeti Tanács elé utalandó. Nyugati sajtóértesülések szerint a Dunántúl egyes városai, részben az idő rövidségénél fogva, részben pedig azért, mert bizonyos fenntartásokkal élnek, nem vettek részt a győri alakuló ülésen.

Az angol hírszolgálati ügynökség budapesti tudósítójának jelentése szerint 2500 halottra és 5000 sebesültra becsülik a szovjet haderő veszteségeit a budapesti harcokban. [...]

Az egész szabad világ közvéleménye és sajtója kitörő örömmel fogadta a tegnap éjszakai hivatalos megerősítést annak, hogy a szovjet páncélosalakulatok kiürítik a magyar fővárost, és hogy a szovjet kormány kész tárgyalásokat kezdeni a magyar kormánnyal a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának kérdéseiről. [...]

Az emberbaráti megsegítés legfrissebb hírei. [...]

Lázás gyorsasággal peregnek az események a Közel-Keleten is. [...] Az Izraellel és Egyiptommal közölt angol, francia ultimátum lejárt. Az egyiptomi belügyminisztérium reggel még azt közölte, hogy semmilyen partraszállásról nem kapott jelentéseket. Francia sajtóértesülések szerint azonban brit és francia erők a hajnali órákban bizonyos kombinált hadműveletek bevezetéséről vélnek tudni. A Paris-Soir szerint több száz francia repülőgép bevetésével bombáztak egyes egyiptomi területeket.

A lengyel hadsereg teljes átszervezés előtt áll. Mint a hivatalos hírszolgálati iroda közli, a honvédelmi miniszter visszahívta tényleges szolgálatba Duszyński tábornokot és kinevezte a lengyel hadsereg helyettes vezérkari főnökévé. Az egyes fegyvernemek főparancsnokságain is gyökeres változásokat hajtottak végre.

12.10: Összefoglaló a ma egy hete megindult harcról

Vasvári Gergely cikke.

Ismétlés, elhangzott: 11.10-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

12.20: Zene

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS! LÉGY OKOS, ERŐS, ÉS KITARTÓ!

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELESZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

12.30: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.45-kor, 10.20-kor és 11.40-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

12.40: Már alakul az új magyar élet

Új paraszti életformáról beszél Kovács Zoltán.

Ismétlés, elhangzott: 06.45-kor, 09.10-kor és 10.10-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMMEL A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

12.50: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 11.50-kor.

13.00: Hírszolgálat

A budapesti rádió helyesbítette a 8 órakor elhangzott közlését, hogy a szovjet csapatok elhagyták Budapestet. [...]

Dudás József, a Nemzeti Forradalmi Bizottmány elnöke, cikket írt a Magyar Függetlenség című lapban. Hangoztatja, hogy az alkotmányos jogfolytonosság összeegyeztetése, a forradalom által teremtett törvényesség kifejezője csak olyan kormány lehet, amelyet az összes demokrata pártok részvételével megtartott nemzetgyűlési képviselő-választás törvényes testülete hozhat lét-

re. Addig, amíg az általános, titkos, szabad választásokra sor kerül, a jelenlegi koalíciós kormányt sürgősen át kell alakítani oly módon, hogy Nagy Imre, Kovács Béla és Kádár János mellett a régi demokratikus pártok egy-egy taggal legyenek képviselve.

A győri rádió bejelentette, hogy az általános sztrájk tovább folyik. Egyetértésben a budapesti nemzeti tanáccsal, tárgyalások folynak az új kormány megalakításáról.

A miskolci rádió rendkívüli híradásában közölte, hogy Vas Zoltánné, az egyik budapesti kórház volt vezetője, az ápolásra jelentkezett 16 sebesült szabadságharcost kiszolgáltatta az oroszoknak. Megszökött, és országszerte körözés folyik ellene. A miskolci rádió tiltakozott az ellen, hogy Vas Zoltán a kormány tagja legyen. Marosán testvéröccse is tagja a kormánynak. A miskolci rádió követelte azonnali eltávolításukat a kormányból, valamint felelősségre vonásukat, sőt azoknak felelősségre vonását is, akik őket kormányra juttatták.

A budapesti rádió röviddel 11 óra előtt közleményt olvasott fel, amely szerint a forradalmi erők megbízottjai, valamint a hadsereg testületeinek megválasztott forradalmi bizottságai követelik, hogy a szovjet csapatok Budapest területének elhagyása folytán az ország területét is hagyják el. Követelik továbbá a kormánytól, hogy a Varsói Szerződésben részt vevő tagállamok azonnali összehívásával mondja fel a szerződést. A magyar ifjúság forradalmi bizottságának küldöttei és a honvédségi alakulatok forradalmi küldöttei követelik, hogy a szovjet csapatok december 31-ig hagyják el Magyarország területét. Amennyiben ez nem történik meg, fegyverrel kelnek harcra az ország szabadsága és a forradalom tisztasága ügyéért. A felhívás a továbbiakban azt a kijelentést hangsúlyozza, hogy minden idegen külső vagy belső ellenséggel szemben, amely Magyarország földjére lép, és függetlenségére tör, fegyverrel kell szembeszállni. A magyar hadsereg szükség esetén a forradalmi erők segítségével egy héten belül vegye birtokába a Magyarországon lévő urániumérc-lelőhelyeket. A fegyelem megsértőit, amennyiben a forradalom hadseregének kötelékébe tartoznak, forradalmi törvényszék elé kell állítani. A honvédség legfelsőbb irányítója, a magyar honvédség forradalmi bizottmánya. A közlemény azzal zárul, hogy megegyezés történt, amely szerint a forradalmi fegyveres ifjúság, a közbiztonság, a rend és a nyugalom érdekében, a honvédség forradalmi bizottmányával és a rendőrséggel karöltve tartsa fenn a rendet. A felkelt forradalmi erők megbízottjai és a néphadsereg forradalmi tanácsának küldöttei egyetértenek az Államvédelmi Hatóság felosztatásával, és ugyanakkor követeli, hogy ávósok semmiféle fegyveres karhatalmi alakulatnak tagjai ne lehessenek. A budapesti rádió ezután a forradalmi honvédelmi bizottmány tagjainak névsorát olvasta fel. A legelső nevek között szerepel a Kilián György laktanya fegyveres ifjúságának parancsnoka.

Nyugati hírszolgálati irodák jelentése szerint Budapest lakossága nagy érdeklődéssel várja a hírt, hogy az utolsó szovjet páncélos is elhagyta a magyar

főváros területét. A lakosság nagy tömegei arra készülődnek, hogy melegen köszöntsék a Budapestre visszatért Mindszenty bíboros hercegprímást. A nyugati hírszolgálati irodák a budapesti MTI egyik közleménye alapján beszámolnak arról, hogy a külügyminisztériumban megalakult a forradalmi tanács és teljesen magáévá tette a szabadságharcosok követeléseit. A szovjet csapatok beavatkozását súlyosan elítélték. A külügyminisztériumi tanács, valamint a csepeli munkások körében megalakított tanács egyaránt követelte a magyarországi népköztársaságot külföldön képviselő diplomaták azonnali visszahívását.

A Budapesten tartózkodó nyugati tudósítók beszámolnak arról, hogy a főváros lakossága hosszú sorokban áll az élelmiszerüzletek előtt. Megfigyelők szerint az élelmiszerhiány nem annyira kétségbeejtő, mint feltételezni lehetett volna.

A Vatikánvárosban nagy meglepéssel fogadták, hogy magyar szabadságharcosok kiszabadították Mindszenty hercegprímást. Hozzáfűzték azonban, hogy Mindszentynek Budapestre való visszatérése után még korai volna véleményt alkotni arról, hogy vajon a budapesti kormány politikája az egyházak irányában gyökeresen megváltozik-e a múlthoz képest. Az eddigi pesti megnyilatkozásokból még nem lehet világos képet alkotni arról, mi Nagy Imrének az állásfoglalása a hercegprímás irányában és a vallás szabad gyakorlásának ügyében.

Az egész szabad világ közvéleménye és sajtója kitörő örömmel fogadta a tegnap éjszakai hivatalos megerősítést annak, hogy a szovjet páncélosalakulatok kiűrik a magyar fővárost, és hogy a szovjet kormány kész tárgyalásokat kezdeni a magyar kormánnyal; a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának kérdéseiről. [...]

Az emberbaráti megsegítés legfrissebb híre. [...]

13.10: Haladéktalanul alakítsanak új, ideiglenes kormányt! Janus beszél.

A magyar nép győztes szabadságharca győztes és igazságos békében kell hogy folytatódjék. Most ezekben a napokban mindennél fontosabb, hogy megteremtődjenek egy szabad, emberibb élet előfeltételei. Alakuljon olyan kormány, mely bírja a nép széles rétegeinek bizalmát és támogatását, és amely a legsürgősebben el tudja érni, hogy az idegen csapatok kivonuljanak az egész országból, és aki meg tudja szüntetni az országunkra káros nemzetközi szerződéseket. Ez a kormány természetesen csupán ideiglenes jellegű lehet, csupán addig gyakorolja majd a kormányzási teendőket, míg a szovjet csapatok kivonulásával meg nem teremthető a szabad választások előfeltétele. A szavakat és ígéretekkel kell követni, éppen ezért mielőbb fel kell számolni azt a lehetetlen állapotot, amely a mai kormányzást jellemzi. Fel kell számolni azt a kettős rendszert, amelyet a megzavarodott kormány léptetett életbe. Fel kell számolni a kiskabinetet és nagykabinetet, mint ismeretes, amikor az oroszok által kierőszakolt kormány 21 kommunista miniszterrel országos tiltakozást

váltott ki. Nagy Imre bejelentette az egypártrendszer megszüntetését, és arra hivatkozott, hogy a demokratikus pártok képviselőivel úgynevezett kiskabinetet alakított. Tagjai: Nagy Imre, Tildy Zoltán, Kovács Gyula [helyesen: Béla], Erdei Ferenc, Kádár János, Losonczy Géza és a szociáldemokrata párt eddig meg nem nevezett képviselője. Van tehát kiskormány és van nagykormány Budapesten. Erről a kiskormányról elmondtuk már véleményünket, aggályainkat, kritikánkat, de mit mondjunk a tágabb kabinetről? A nagykormányban, mint már említettük, a 25 tagból 21 kommunista. E miniszterek nagy része már Rákosi Mátyás idején hozzátapadt a miniszteri székhez. Ez a nagykormány már megbukott, mielőtt megalakult és működését megkezdte volna. Senki, még a minisztertanács elnöke sem tekinti ezt a kormányt elfogadhatónak. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az a tény, hogy kénytelen volt a teendők elvégzésére úgynevezett szűkebb kabinetet létesíteni.

Kielégítő-e azonban ez az enyhén szólva balkezes félmegoldás? A választ maguk a szociáldemokraták adták meg, akik nem vesznek részt benne és még fenntartással sem hajlandók érte a felelősséget vállalni. Kovács Béla nevét szerepeltetik, de az ő álláspontját senki sem ismeri, ő maga nem is tartózkodik a magyar fővárosban. Ha egyetért, miért nem nyilatkozik? Bizonyára azért, mert okot lát a hallgatásra. A parasztpártiak biztosan nem tekintik Erdeit vezérüknek, éppen ezt az embert, akinek a legnagyobb szerepe volt az önálló parasztpárt felszámolásában, és aki a legutóbbi időkig fenn hirdette, hogy Rákosit tekinti bálványának és vezérének. Marad tehát Tildy, akire szót is kár vesztegetni, akit már régen mindenki kommunistának tart. Ezek után marad a szűkebb kabinet három kommunista párti tagja. Ezzel a kabinettel kormányozni nem lehet, ez a kiskormány semmire sem garancia, ez az állapot olyan ostoba, olyan képtelen, hogy még átmenetinek sem lehet elfogadni.

A legfontosabb teendő tehát – miként a szabad magyar rádiók egyhangúan követelik –, alakítsanak haladéktalanul új, ideiglenes nemzeti kormányt a teendők végzésére. Ebben a kormányban csak a pártok igazi képviselőinek és szabadságharcunk tényleges vezetőinek lehet helye! Vagyis politikailag és erkölcsileg tiszta embereknek! Ez a minimális garancia, hogy az ígéretek valóra is válnak. Csak ez lehet a feltétele annak, hogy a fegyverek elhallgassanak, és a győztes forradalom politikailag realizálódjék! A magyar nép békét akar végre! Békét, de igazságban, emberségben és szabadságban! Haladéktalanul alakítsák meg erre a feladatra az új, ideiglenes nemzeti kormányt!

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TŰZET SZÜNET, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL! HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEBEN, A SZTRÁJK!

13.15: Nemzetközi sajtószemle

A bécsi lapok a magyarországi szabadságharc győzelmét ünneplik. A Neues Österreich megállapítja, hogy világtörténelmi események tanúi vagyunk a

magyarországi szabadságharc győzelmének napjaiban. A világ minden lehetőséget megragadott arra, hogy a hősi magyarok iránti rokonszenvét tettekben is kifejezésre juttassa. A nyugati segélyakció teljesen önkéntes kezdeményezés, és a legszegényebb emberek is jelentkeznek, hogy támogathassák a magyar szabadságharcosokat. Ami Magyarországon történt, az a szabad világ szempontjából is óriási jelentőségű. Nekünk, osztrákoknak különösen fontos, hogy keleti határunknál nem kommunista állam, hanem demokratikus szomszéd él. Fontos számunkra az is, hogy Béctől hatvan kilométerre a határnál nem véredek és géppisztolyos ellenséges kommunisták portyáznak, hanem szabad állam alakul. [...]

A svájci szocialista párt hivatalos lapja, a [Le] Peuple vezércikkében foglalkozik a magyar helyzettel. Bizonyos, hogy ha Hruscsov és társai a XX. pártkongresszus idején előre látták volna az eseményeket, kétszer megforgatták volna a nyelvüket a szájukban, mielőtt egyetlen szót is kiejtenek a sztálinizmus felszámolásáról. Csakhogy kimondták a kimondandókat. A rendszer belső gyengesége és a külső nehézségek erre kényszerítették őket. Hruscsovék elébe akartak vágni az eseményeknek, az események viszont nemcsak túllépték őket, de ma már messze meghaladták az önkritikás személyi kultusz stádiumát. Magyarország egyszerűen nem bírta tovább az igát, és felkelt az elnyomói ellen. Le kell szögeznünk, hogy a svájci szocialisták teljesen egyetértenek a szabadságharcosokkal, akik nem a kapitalizmus érdekében fogtak fegyvert, mint ahogy elvették a kommunizmust, titoizmust és a nemzeti kommunizmus minden formáját is. A magyar nemzet nem a földreform és a második világháború befejezése után hozott szociális vívmányok ellen és a régi rend visszaállításáért küzd, hanem éppen ezekért a reformokért, a földért és a szociális igazság megvalósításáért. Modern, szociális államukat saját elgondolásaik szerint, szabadon és teljes függetlenségben akarják megvalósítani.

A La Suisse vezércikke egy, a francia forradalom idejéből vett történettel jellemzi a magyar helyzetet. XVI. Lajos az igazak álmát aludta 1789 emlékeztetés július 14-én reggel, amikor Liancourt hercege felébresztette álmából, és közölte: megmozdult a nép és bevette a Bastille-t. Az uralkodó egykedvűen kérdezte: Mi van, Liancourt, lázadás? Nem, felség – felelte a herceg –, nem lázadás, nagy nemzeti forradalom. Liancourt-nak érzéke volt az árnyalatok iránt. Egy lázadás elfojtható, de egy nagy nemzeti forradalom soha. Nem szabad elfelejteni, hogy Nagy Imre is a szovjet csapatokkal érkezett Magyarországra 1944 emlékeztetés karácsonyán, és nyilatkozatait ennek a ténynek világánál kell megvizsgálnunk. Igaz, egyelőre sok vízzel hígítja borát, de igazi magatartását csak a Szovjettel szembeni fellépéséből ítéldhetjük meg. [...]

A svéd újságok közül megint három saját tudósítót küldött Magyarországra. Részletesen beszámolnak a magyarországi eseményekről. Az egyik lap, az Aftonbladet tudósítója azt hangsúlyozza, hogy Magyarországon tízéves gye-

rekek is harcoltak és 13-14 éves lányok ragadtak fegyvert. A lap azt kérdezi, hogy valóban milyen hatalom szállhatott volna szembe ilyen elszárással.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT! EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

13.25: Bell ezredes üzenete

A hihetetlen bekövetkezett.

A világ a magyar fiatalság, a magyar katona dicsőségétől hangos. Amíg Nyugaton azt mérlegelték, hogy az angolszász hatalmakra alapozott atlanti szövetség elég erős-e ahhoz, hogy adott esetben érvényt szerezzen a roll back politikájának, a szovjet impérium fokozatos felgöngyölítésének, addig egy kis nemzet cselekedett. Az események előzményeit és összefüggéseit kívülről, távol az országtól még nem láthatjuk tisztán. A legcsodálatosabb tünetek azonban már ma is világosak. A nemzet öntudatát, cselekvési készségét nem készítette elő, nem irányította egységes vezetés. Ennek ellenére az ország népe keleten és nyugaton, északon és délen, a városokban és a falvakban egységesen ítélte. Egységesen cselekedett a gyárakban, az egyetemeken és a laktanyákban. A laktanyákban csakúgy, mint a parasztházakban. Ez volt a legcsodálatosabb és a legfontosabb, mert a laktanyák, a magyar katonák helyes magatartása, nemzeti öntudata nélkül hiábavaló lett volna fiatalságunk lobogó lelkesedése, patakokban kiöntött vére. A magyar katonák, az úgynevezett néphadsereg tisztjei és legénysége úgy viselkedett, ahogyan azt magunk is alig mertük hinni. Csak reméltük öt esztendőn át, ezen a hullámhosszon, ezekben a műsorainkban.

A magyar nemzet, a magyar fiatalság forradalma sikeresen szállt szembe a világ legnagyobb katonai hatalmával. Ez a siker azonban oroszlánrészében a magyar fegyveres erők magatartásán múlt. Nem a belső kárhatalomnak nevezett kékhajtókás pribék alakulatokon, de a reguláris haderő nemzeti öntudatán.

Tájékozottságunk szerint október 23-án közel százötvenezer katona állott fegyverben a honvédség hadrendi alakulataiban. A csapattestek száma és elhelyezése elegendő lett volna ahhoz, hogy nemcsak a forradalmi megmozdulásokat fojtja el az ország minden pontján, de tetszhalottá merevítse a nemzeti lelkesedést is. Az ellenkező történt. A honvédség részben hangulatával, nagyjából cselekvő magatartásával a nemzeti forradalom gerince, a nemzeti akarat hordozója lett. Szerepe még ezen is túlnőtt. A haderő első pillanatban, elemi erővel megnyilvánult hangulata és eltökéltsége tette tétovázóvá és később sikertelenné a szovjet erőszakot. Ezt ma már így ítéli meg egységesen az egész szabad világ. Ezen a hangulaton, ezen az eltökéltségen múlik jórészt az ország további sorsa is. Az általánosan ismert mondás szerint a haderő nemcsak kard, de pajzs is. Minden szabad országban a demokratikus elvek szerint szervezett és vezetett haderő a törvényes rend, az alkotmányosság igazi

pajzs, amelynek a védelmében fel lehet építeni az igazi, a kommunista hamiskodástól mentes szocialista rendet.

Öt éven át hirdettük e műsorunkban a nemzeti érdekeket biztosító haderő elveit. Azt a haderőt, amely a szabadon választott törvényhozás akaratának kifejezője. Amelynek tiszthelyetteseit és tisztjeit, igazgatási és politikai vezetőit kizárólag testi, erkölcsi és szellemi rátermettségük, mesterségbeli, katonai tudásuk és műveltségük alapján válogatták ki. Amely haderő vezetőit illetően nincsen kétség, hogy csak a nemzeti eszmét és az igazi szocialista szabadságban élő népet képviselik. Amely haderőben nem a jó kommunista káder a mértékadó, és amelyben eleve száműzött mind a kommunista ideológia szelleme, mind annak módszerei. Érzitek, magyar katonák, hogy eddigi káprázatos eredményeiteket csak akkor tudjátok gyümölcsoztetni, ha megvalósítjátok ezeket az elveket, ha a magyar fegyveres erők éléről inkább ma, mint holnap eltávoznak azok a kommunista vezetők, akiknek egyébként sem volt ott semmi keresnivalójuk? Szabadságharcos bajtársaink, követeljétek azonnal magatoknak a honvédelmi tárcát, a főparancsnoki és vezérkari főnöki tisztséget! Ez lenne a legnagyobb szavatosságotok. Az a bátor magyar légierő, amely ultimátummal fordult a szovjet erőkhöz, játszva megvalósíthatja ezt a feladatot is.

13.30: Összefoglaló a ma egy hete megindult harcról

Vasvári Gergely cikke.

Ismétlés, elhangzott: 11.10-kor és 12.10-kor.

VIGYÁZZ, AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS! LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

13.40: Zene

13.45: Rendkívüli bécsi riport

Egy nyugatnémet rádió riportere tolmács segítségével beszélgetést folytatott egy magyar szabadságharcossal, aki tegnap délután érkezett meg Bécsbe, és a legfrissebb híreket hozta, például alig néhány órával a beszélgetés után, hangszalagra vétel előtt beszélt Nagy Imrével. A beszélgetés magyar és német nyelven folyt. Mi most csak a magyar szöveget adjuk, tehát a tolmács kérdéseit és a szabadságharcos magyar válaszait.

– Minden további nélkül odaengedték magát Nagy Imréhez?

– Hát Nagy Imre az utcán ment, látszólag egyedül, két ilyen új egyenruhás rendőr kísérete, és körülbelül 20 méterre volt még egy tehergépkocsi, azon 20-25 fegyveres rendőr volt, és én akkor úgy éreztem, hogy itt az alkalom, hogy beszéljek Nagy Imrével.

– Így Ön odalépett hozzá, és egypár kérdést intézett?

– Igen, én odamentem, a szemébe néztem, és azt kérdeztem tőle; mit üzen a magyar népnek?

– És mit válaszolt erre Nagy Imre?

– Erre azt mondta, hogy már szólottam két nappal ezelőtt.

– Tehát tulajdonképpen nem tudott egy pozitív választ adni.

– Nem tudott pozitív választ adni, különösen akkor, amikor azt mondtam neki, hogy ez kevés volt a magyar népnek.

– Milyen személyes benyomást keltett Nagy Imre?

– Hát Nagy Imre látszólag mosolygós volt, azonban, ha jobban megnézte az ember, egy megtört ember benyomását adta.

– Tulajdonképpen csodálatos, hogy Nagy Imre miniszterelnök, így az utcán minden további nélkül sétál, és meg lehet őt szólítani.

– Hát Nagy Imre nem sétált, hanem a Parlamentből ment a Pártházba. A Pártház, tudjuk, az nincs messze, talán 150 méterre, és meg van rakva szovjet páncélosokkal. Tehát Nagy Imre szovjet páncélosok között sétált a Parlamentből a Pártházba.

– Nagy Imre mostan egy koalíciós kormányt akar alakítani, sőt legutóbb a budapesti rádió is úgy jelentkezett, mint Szabad Rádió, Budapest. Elhiszik a szabadságharcosok a jó szándékát Nagy Imrének?

– A szabadságharcosok nem hiszik el. A szabadságharcosok már egy hete azt tapasztalják, hogy a kormány állandóan alkudozik, és minden trükköt megragad, hogy a szabadságharcosok kezéből kicsavarja a fegyvert.

– Akkor tulajdonképpen most a követelésekhez érkezünk. Milyen követeléseik vannak a szabadságharcosoknak máma?

– A szabadságharcosoknak a követeléseit négy pontban lehet összefoglalni: Az első pont az, hogy a szovjet csapatok azonnal hagyják el Budapest területét, és az ország területét pedig 14 napon belül. A második pont: általános szabad demokratikus választásokat, több párt részvételével 60 napon belül. Harmadik pont: Magyarország teljes semlegessége, úgy mint Svájc és Ausztria. Negyedik pont: Mindszenty hercegprímást azonnal bocsássák szabadon!

– Hogyan néz ki a helyzet Budapesten, a felkelés nyolcadik napján?

– Most, kétnapi tűzszünet után, újból fellángoltak a csatározások Budapesten. Ezek a csatározások a még fellelhető ávós fészekeknek a kifüstölésére szolgálnak, a lakosság maga füstöli ki a még feltalált ávós fészeket.

A nyugatnémet rádió riporterével folytatott beszélgetése után a magyar szabadságharcos német nyelven köszönetet mondott minden honfitársá nevében a német népnek együttérző gyors segítségéért. [...]

A rendkívüli események rendkívüli műsort követelnek tőlünk. Nincs módunkban Nyugatról otthoni hozzátartozóknak ezekben a napokban üzeneteket közvetíteni. Minden erre vonatkozó kérést sajnálattal vissza kell utasítanunk. Nyugaton élő hallgatóink gondolják meg, hogy az otthoniak úgyis tudják, hogy itt kint Nyugaton nem történt senkinek baja, és mindenki szeretettel

és aggodással gondol az otthoniakra. Az üzenetszolgálat csak a legindokoltabb esetekben és csak olyanoktól közvetít üzenetet, akik Magyarországról Nyugatra most kikerkezve otthoni hozzátartozójukkal közölni akarják, hogy nincs semmi bajuk. Nagyon kérjük még azokat is, hogy csak akkor forduljanak hozzánk kérésükkel, ha az üzenet leadását életbe vágóan fontosnak tartják. Most két ilyen üzenetet közvetítünk: Labanc János és Horszai István üzennek Győrbe szüleiknek, illetve Labanc János szüleinek és feleségének. Üzenik, hogy szerencsésen átjöttek a határon, és jól vannak. Az osztrákok mindenben segítségükre vannak. Amint állandó címük lesz, közlik az otthoniakkal. Ernc [?] György, ismétlem, Ernc György üzeni Irénnek, hogy jól van. Az üzenet közvetítését Bécsből kérte.

14.00: Hírszolgálat

A budapesti rádió helyesbítette a 8 órakor elhangzott közlést, hogy a szovjet csapatok elhagyták Budapestet. A 9 órai híradás keretében hangoztatta, hogy ennek ellenkezőjéről győződött meg, és hogy a 8 órai közlést több rádióhallgató is megcáfolta. [...]

Dudás József, a Nemzeti Forradalmi Bizottmány elnöke cikket írt a Magyar Függelenség című lapban. [...] A győri rádió bejelentette, hogy az általános sztrájk tovább folyik. Egyetértésben a budapesti nemzeti tanáccsal tárgyalások folynak az új kormány megalakításáról. A budapesti rádió röviddel 11 óra előtt közleményt olvasott fel, amely szerint a forradalmi erők megbízottai, valamint a hadsereg testületeinek megválasztott forradalmi bizottságai követelik, hogy a szovjet csapatok Budapest területének elhagyása folytán az ország területét is hagyják el. [...] Nyugati hírszolgálati irodák jelentése szerint Budapest lakossága nagy érdeklődéssel várja a hírt, hogy az utolsó szovjet páncélos is elhagyta a magyar főváros területét. [...] A nyugati hírszolgálati irodák a budapesti MTI egyik közleménye alapján beszámolnak arról, hogy a külügyminisztériumban megalakult a forradalmi tanács és teljesen magáévá tette a szabadságharcosok követeléseit. [...] A Budapesten tartózkodó nyugati tudósítók beszámolnak arról, hogy a főváros lakossága hosszú sorokban áll az élelmiszerüzletek előtt. Megfigyelők szerint az élelmiszerhiány nem annyira kétségbeejtő, mint feltételezni lehetett volna. Az egész szabad világ közvéleménye és sajtója kitörő örömmel fogadta a tegnap éjszakai hivatalos megerősítést annak, hogy a szovjet páncélosalakulatok kiűrték a magyar fővárost, és hogy a szovjet kormány kész tárgyalásokat kezdeni a magyar kormányval a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának kérdéseiről. [...] Az amerikai kormány 2200 tonnára élelmiszert bocsátott elsősegélyként az Osztrák Vöröskereszt rendelkezésére. [...]

A lengyel hadsereg teljes átszervezés alatt áll. Mint a hivatalos hírszolgálati iroda közli, a honvédelmi miniszter visszahívta tényleges szolgálatba Duszyński tábornokot és kinevezte a lengyel hadsereg vezérkari főnökévé. Gyökeres változásokat hajtott végre az egyes fegyvernemek főparancsnokságain is. Gomulka tegnap bejelentette, hogy a magas rangú szovjet katonatisztek egész sorát bocsátják el a lengyel hadsereg szolgálatából, akik Rokosszovszkij szovjet tábornagy hadügyministersége alatt kerültek be a hadsereg legfelsőbb vezetésébe.

Gomułka közölte, hogy a biztonsági szerveket már teljesen megtisztították a szovjet tisztektől. Most van folyamatban a hadseregnél kulcspozíciókat betöltő szovjet tisztek eltávolítása. Gomułka hivatalosan bejelentette azt is, hogy Rokosszovszkij, aki néhány nappal ezelőtt szabadságra ment, nem tér többé vissza a hadügyminiszteri székbe. A lengyel hadsereg újból lengyel lesz – mondotta Gomułka. Fontos bejelentést tett a magyarországi eseményekkel kapcsolatban is. Leszögezte, hogy kormánya teljes mértékben támogatja a szovjet csapatok kivonására vonatkozó magyar követeléseket. Gomułka megerősítette azokat a híreket, amelyek szerint Mikojan első szovjet helyettes miniszterelnök Budapesten tartózkodik. Hozzátette, hogy a magyar fővárosban van Naszkowski² lengyel tábornok is, a két kormány több magas rangú vezető személyiségeivel. Gomułka előzőleg bejelentette, hogy kormánya visszaadja az egyháznak elkobzott vagyonát. Gomułka szerint különben teljes megállapodás jött létre a kormány és az egyház között.

A Biztonsági Tanácsban késő éjszakai órákig folyt a vita. Hajnali 4 órakor az ülést holnap délutánra elnapolták. A Biztonsági Tanács egyelőre semmilyen lépést nem tett az angol, francia ultimátum elleni egyiptomi panasz ügyében. Az Izraellel és Egyiptommal közölt angol, francia ultimátum közben lejárt. Az egyiptomi hadügyminisztérium egy reggeli jelentése szerint egyelőre semmilyen partraszállásról nem kapott híreket. A port-szaídi izraeli és a szuezi egyiptomi kormányzat közleményt bocsátott ki, amely megállapítja, hogy a Szezi övezet kulcshelyein nyugalom van. Egy izraeli jelentés szerint egy egyiptomi romboló kapitánya megadta magát, és a süllyedő hajó legénységét foglyul ejtették. Légi ütközetre is sor került az izraeli jelentés szerint, egyiptomi és izraeli egységek között. Egyiptomi légtérben két egyiptomi lökhajtasos gépet lelőttek.

14.10: A primás szabad!

Balogh Balázs köszöntője.

Szeretettel és hódolattal köszöntjük Mindszenty Józsefet, a katolikus egyház bíborosát, Magyarország primását otthonában, szabadon a magyar katolikus egyház élén. A szabadságharc kitörésének első pillanatában tudtuk, hogyha ez a szabadságharc meghozza Magyarország felszabadulását, a győzelem egyik első eredménye lesz legnagyobb élő fiának, Mindszenty Józsefnek személyi, egyházi és politikai szabadsága. Azoknak a lelkében, akik átdolgozott nappalokon és átvirrasztott éjszakákon át, szorongó szívvel figyelték ennek a szemünk előtt megvalósult csodának minden mozzanatát, pillanatig sem volt kétség az iránt, miért harcol a nép. A cél világos volt, a részletek ezekben a pillanatokban nem fontosak. De felmerült a kérdés, hogy ennek a minden fiában és lányában hőssé magasztosult népnek van-e vezére? A szabadságharc minden megnyilatkozása, az ifjúság, katonaság, munkásság, gyermekek és

² Marian Naszkowski külügyminiszter-helyettes.

öreges halálmegvetése, a legmerészebb fantáziát túlszárnyaló hőstettek, az a gondosság, amellyel minden piszkot vagy rágalomlehetőséget távol tartottak, az az okosság, amellyel a nép elutasított minden benyálazó, leszerelő kísérletet, mindez, kedves hallgatónk, valami láthatatlan bölcs és lángszerű irányításra vallott, és senki sem tudta, ki az irányító.

A kérdésre most itt a válasz: Mindszenty József. A primás rab volt, nem volt vezérkara, szervezete, nem osztott szét fegyvereket, nem adott politikai programot, nem osztogatott parancsokat a hadban álló népnek. De szelleme ott volt a budapesti utcákon, lelkesített, védett, utat mutatott, lángra gyújtotta a legszentebb tüzeket az egész országban. Vannak igazságok, amelyeket nem kell mindennap kimondani, vannak egyéniségek, akik akkor is vezetnek, ha nincsenek jelen vagy nem beszélnek róluk. A fiatalság, amely először nézett szembe az ellenséges fegyverekkel, a nép, amely egy emberként kiáltotta oda a világnak, hogy inkább meghal, de szolgaságban élni nem akar: Mindszenty népe volt. Azokért az eszményekért harcolt és győzött, amelyeket a ma élő magyarok között legjobban és legszebben a primás képviselt.

A nagy egyéniségek egyik sajátja, hogy mindenki úgy érzi, van vele valami személyes kapcsolata. Engedjék meg, kedves hallgatónk, és bocsássák meg, ha elmondom az enyémet. Kisdíák voltam, a szombathelyi gimnáziumban. A Mária-kongregáció elnöke: Pehm József volt. Nagydarab, keménykötésű, fekete hajú nyolcadikos, a szemében valami furcsa tűz lobogott. Kicsit féltünk tőle, keveset nevetett, és nem nagyon barátkozott. De egy kiránduláson, mikor már nagyon lihegtünk, vállára vette valamennyiünk hátizsákját.

1945-ben a kommunisták börtönében voltam, amikor híre jött, hogy Mindszenty József lett a primás. Az elgyötört, félig agyonvert, koplaló, piszkos foglyoknak aznap örömnünepük volt. A kommunisták másodszor is be akartak börtönözni, ezúttal három évre, és már hetekkel azelőtt megvolt az ítélet. Nem értettem, miért nem fogtak el. Egyik népbíró ismerősöm megmondta: az egész ügyesség a Mindszenty-perrel foglalkozik, ilyen kisebb ügyekre nem ér rá. A primásnak köszönhetem, hogy elmenekültem.

Mindenkinek vannak ilyen személyes emlékei. Az egyik ott volt a Sziklakápolnánál, és megérinthette kicsiny, szerény kocsiját, mellyel az országot járta. A másik két napig gyalogolt, hóban, fagyban, hogy meghallgathassa egy alföldi városban. A fiatalság hallott róla az apjától, a papjától, és az öregek csendes imáikban elsuttogták a primás nevét.

Utolsó nagy harcát azért az ifjúságért vívta, amely most elsőnek harcolt az utcán. Minden erejével védte az egyház és a szülő jogát, hogy taníthasson, nevelhessen, megvédhesse az ifjú lelkeket az ellen a veszedelem ellen, amelynek elszántságát ő látta meg legtisztábban. Tudta, milyen sors vár rá és vállalta ezt a sorsot. Az ifjúságért vívott harcából ragadta el az önkény, és zúdult rá a legnagyobb védelmezőjétől megfosztott fiatal lélekre. Ez a fiatalság most bebizonyította, hogy a nyolcéves szakadatlan merénylet hiábavaló volt, nem veszett el, nem romlott meg, hű maradt azokhoz az ideálokhoz, amelyekért

Mindszenty József a börtönbe ment. A nyolcéves mérhetetlen szenvedésben és ezeknek a napoknak csodálatos harcaiban újjászületett új Magyarország és a hivatott, Istentől küldött vezető találkozik ezekben az órákban, büszkén és boldogan néznek egymás szemébe.

A magyar népet az elmúlt nyolc esztendőben semmi sem képviselte jobban és tisztábban a világ közvéleménye előtt, mint a kommunisták börtönében tartott primás. Mindszenty áldozatvállalása volt az első, világra szóló csapás a kommunista hatalmi rendszeren. A primás pöre ébresztette rá a háború utáni hangulatban tévelygő, gonosz praktikával elszedített világot, hogy mi történik a Szovjetunió által megszállt országokban felszabadítás jelszava alatt, milyen szörnyű veszedelem leselkedik azokra a népekre, akik nem védekeznek idejében. A primás pöre egyik elindítója volt a Nyugat védelmi készülődésének, annak a korszaknak, amelyet hidegháború néven ismer a történelem.

A börtönben ülő primással szemben a rendszer tehetetlen volt. Mindszenty József sorsa és egyénisége jelentette Magyarországot, és ez ellen semmiféle diplomáciai manőverrel, erőszakoskodással, hazudozással nem lehetett tenni semmit.

Abban a pillanatban, amikor Magyarországon megnyíltak az ajkak, elhangzott a követelés: Engedjék szabadon Mindszentyt és helyezték vissza primási méltóságába. Ez most megtörtént. A szabadságharc győzött, és ennek a győzelemnek éppen olyan szimbóluma Mindszenty József a magyar egyház élén, mint amilyen szimbóluma volt az eltiport, meggyalázott, rabságban tartott Magyarországnak a kommunisták börtönében. A győztes népnek temérdek tennivalója van. Mindenekelőtt meg kell indítania az életet, temetni kell, gyógyulni, enni, ruházkodni, dolgozni. Ugyanakkor be kell rendezni az új államot, meg kell teremteni az intézményeket, amelyeket a nép követel, az állami berendezkedést, ahogyan a nép akarja. Ebben az államépítő, sebeket gyógyító nagy munkában Mindszenty József egyénisége ragyog előttünk. A primásnak első megnyilatkozása szabadon bocsátása után egyetlen mondat: Ott folytatom, ahol nyolc évvel ezelőtt abbahagytam. Köszönjük ezt a kijelentést. Köszönjük a Mindenhatónak, hogy Mindszenty Józsefet egészségesen visszaadta népének. Várjuk és követjük az útmutatást.

LEHETSÉGES, IGAZ? KI KORMÁNYOZZA A GYŐZTES FORRADALMAT? A LEGYŐZÖTT PÁRTHATALOM?

14.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.15-kor.

GYŐZELMES SZABADSÁGHARCOSOK! MINDADDIG BIZONYTALAN A KIONTOTT MAGYAR VÉR FÖLÖTT ARATOTT SIKER, AMEDDIG A FEGYVERES ERŐK VEZETŐ HELYEIN KOMMUNISTÁK ÁLLANAK!

14.30: A Kovács Bélával kapcsolatos rejtélyről

Janus beszél.

A kisgazdapárt volt főtitkára, akit 1947 márciusában az oroszok letartóztattak és elhurcoltak, és csak nemrég tért vissza otthonába, mindaddig nem nyilatkozott. Beválasztották két kormányba is. Tagja annak a testületnek, amelyet Nagy Imre a magyar szabadságharc kitörése után alakított. Tagja a közben alakult úgynevezett szűkebb kabinetnek is. A két kormány, amely egyet se ér, már összetételében nemcsak furcsa, de elfogadhatatlan. A nép súlyos gyanúkkal él, és számos tiltakozás hangzott el már eddig is ellene. Fokozza a bizalmatlanságot, hogy az újjáalakult szociáldemokrata párt képviselői nem vesznek benne részt, ragaszkodnak cselekvési szabadságukhoz. Mióta ugyanis a párt igazi vezetői és képviselői jutottak szóhoz, nem a Szakasits- és Marosán-féle árulás, de új, független munkáspolitikai van kialakulóban. A nép éppen ezért fokozott érdeklődéssel várta: mit szól mindehhez Kovács Béla? Mi a magatartása? Mik a feltételei?

Kovács Béla nincs Budapesten. A legkülönbébb hírek keringenek róla. Egyesek szerint Pécsen a szabadságharc vezére. Mások szerint orosz őrizetben, ismét mások szerint odahaza van Baranyában. Hírt mindössze egyszer adott magáról, amikor a Kossuth rádióknak nyilatkozott – nem a maga hangján –, és ekkor kijelentette, hogy nem ért egyet annak a kormánynak az összeállításával, amelynek ő is tagja. A pesti rádió legfrissebb híre szerint Budapesten megválasztották az újjáalakult kisgazdapárt intézőbizottságát. Az ismert nevekből álló testület bizalmáról biztosította a párt főtitkárát. Ebből ismét megtudtuk tehát, hogy Kovács Béla nincs Budapesten – különben részt vett volna a bizottság ülésén –, és nem akar vagy nincs abban a helyzetben, hogy állást foglalhasson.

Ilyen körülmények között a kisgazdapárt nevében Budapesten egy illetéktelen ember fecseg összevissza: Tildy Zoltán. A volt köztársasági elnök, aki még ahhoz is gyáva volt, hogy halálra ítélt veje mellett kiálljon, örökre eljátszotta a magyar parasztság és értelmiség bizalmát. Annak idején, amikor a Sándor utcai palotában fontoskodott, a külföldi lapokban találó karikatúrák jelentek meg róla. Szakasitscsal és Rákosival karöltve ábrázolták, ezzel a felírással: „Magyarország – a törpék országa.” Nos, közben egy diadalmas szabadságharc bebizonyította, hogy nem az volt a mi hazánk, amelyet ezek a törpék képviseltek, mert óriási nép a magyar! Akkor nem lehetett a pusztítás, akkor nem lehetett a háború vihara, hogy ez a politikai és erkölcsi törpe nálunk még egyszer vezető szerepet játszasson!

Helyette a kisgazdapártnak – Kovács Bélával az élén – azokat a vezetőit akarja a nép a kormányban látni, akik tiszták és bátrak maradtak, akik méltók voltak arra a bizalomra, amelyet 1945-ben népünk kétharmad része biztosított nekik az egyetlen szabad választáson. A mai zavaros helyzetben bizonyára sok mindenfő fog tisztázni az, ha Kovács Béla személyesen, a maga hangján, megszólal és kimondja parasztságunk igazi vágyát! Ez a jog őt illeti meg a

szenvedés és a bátorság árán. Ő volt az, aki vállalta a közös sorsot osztályával és népével a legnagyobb szenvedések és megpróbáltatások idején, ő az, akit hallani akar népünk most, amikor fegyveres diadala árán a szabadság és a békes fejlődés korszakába lép át!

A SIKERT BIZTOSÍTANI ÉPPEN OLYAN FONTOS, MINT A GYŐZELMET MEGSZEREZNI! SZABADSÁGHARCOSOK! KÖVETELJÉTEK A KOMMUNISTÁK ÉS SZOVJETBARÁTOK TÁVOZÁSÁT A HONVÉDELMI MINISZTERIUM ÉLÉRŐL; VEZETŐ BEOSZTÁSAIBÓL! KÖVETELJÉTEK A FŐPARANCSNOKI ÉS VEZÉRKARI FŐNÖKI TISZTSÉGRE NEMZETI ÉRZESŰ, MAGYAR KATONÁTI!

14.35: A magyar semlegességről

Gyulai Ernő kommentárja.

A háború befejezését követő években a magyar nép túlnyomó többsége semleges magyar külpolitikát követelt. Ezt abból a megfontolásból tette, hogy a háború borzalmi után a nyugodt építés és a demokrácia megszilárdítása csak abban az esetben következhetik be, ha országunk távol tartja magát a nemzetközi viszályoktól, nem csatlakozik egyetlen katonai és politikai szövetséghez sem, hanem Svájc, Svédország és több más állam példájára semleges ország lesz. A gondolat rövid idő alatt népszerű lett az egész országban, és mind több és több független gondolkodású személy és politikai csoport vallotta elvének a magyar semlegesség ügyét.

Sajnos az akkori körülmények között e gondolat megvalósítása és a terv végrehajtása nem sikerült. A kommunista párt, amely szívósan tört céljai felé, és lassan az egész országot maga alá gyűrte, a legelkeseredettebb harcot folytatta a semlegesség ellen. Sztálin és Rákosi Magyarországból szovjet gyarmatot, elnyomott és kizsákmányolt provinciát akartak gyártani, és minden erejüket latba vetették, hogy az a Magyarország, amely viszonylag független és önálló politikát folytatott a háború utáni első években, nemhogy semleges státust kivívhatott volna magának, hanem mindjobban elvesztette a szabad elhatározás lehetőségét és a Szovjetunió csatlósává alacsonyodott. Rákosiék korlátlan hatalomra jutásával teljesen elveszett a magyar függetlenség és önállóság, országunkat csaknem egy évtizedig olyan politikusok képviselték, akik nem a magyar nép akarata, de idegen hatalom utasítása alapján működtek. Külpolitikánk nem nemzetünk érdekeihez és kívánságaihoz, de a moszkvai célokhoz igazodott. Diplomataink az egész világ nevetségére azt szajkózták, amit a szovjet kormány képviselői, és nemzetközi fórumokon egyszerűen a szavazógép szerepét játszották. E korszakot nemzetünk, népünk végtelen megalázása és kínzása jellemezte.

A független külpolitika, az önálló nemzeti lét és nem utolsósorban a semlegesség gondolata azonban tovább élt a lelkekben, és most, amikor nemzetünk hős szabadságharca győzedelmeskedett, az első követelések ezeknek az eszméknek gyakorlati megvalósítását szorgalmazták. Ki a szovjet hadsereggel az

országból, hogy az ország független legyen! Ki a varsói paktumból, hogy önálló politikát folytassunk! Semleges Magyarországot, hogy hazánk, más népek mintájára, saját dolgaival legyen elfoglalva, és ne bonyolódjék bele nemzetközi perpatvarokba. Legyünk végre a magunk gazdái! Tegyük azt, amit nemzetünk érdeke megkövetel. Ne kössük magunkat egy vagy több nagyhatalom szekeréhez, hanem álljunk mindig annak az oldalán, akié az igazság, és nemzetközi szerződéseink ne kössenek minket olyan ügy mellé, amely nem érdekünk vagy amelybe nem szívésen szólunk bele. Szabad cselekvést külpolitikánkban és lehetőséget arra, hogy minden egyes esetben, minden felvetődött probléma kapcsán azt telessük, amit országunk érdeke vagy távolabbi tervei megkövetelnek. Szűnjünk meg végre a világ balekja lenni, akit jobbról is és balról is kihasználnak, aki csak áldozatot hoz az emberiségért, de a nagy osztozkodásnál mindig lemarad. Kis ország vagyunk, de jogunk van arra, hogy úgy éljünk, ahogyan akarunk. Túl sokat éltünk már úgy, ahogy nem akartunk élni. Elég volt idegen érdekekért sodródni kalandokba, most is annyi szenvedés, küzdelem után mindkét kezünk tele van teendővel, hagyjanak minket végre a magunk dolgaival foglalkozni és nyugalomban, békében országot építeni. Országot, amelyben szabad nép él. Országot, amely a technikai kultúrában, a modern termelésben és a civilizáció eszközeivel való bánásmód tekintetében felzárkózik a nyugati országok mögé. Annyi mindent kell elvégeznünk, oly sok teendőnk van, évekre, sőt évtizedekre szóló terveket kell megvalósítanunk. Ehhez nyugalom és béke kell. Nem érünk rá más dolgaiba beleszólni. Nincs időnk nagy nemzetközi problémákkal bajlódni. Békében, barátságban akarunk élni az egész világgal, minden nemzettel és néppel. Jósomszédi viszonyban a környező országokkal, és amíg nem szólunk bele dolgainkba, a Szovjetunióval is. Kapcsolataink alapja csak az egyenjogúság, az érdekek kölcsönös tisztelete lehet. A magyar népnek nincsenek ellenséges szándékai senki iránt sem, de azt szeretné, ha más országok is békében hagynák, ha tisztelnék azt a nemes elhatározását, hogy végre a maga ura akar lenni, és a maga ügyeivel foglalkozni.

Úgy véljük, ebben a tekintetben dolgunkat nagyon megkönnyítené, és reményeinket is megnövelné, ha kimondanánk az ország semlegességét. Szemünk előtt a nagyszerű példák. Gondolunk a régi semleges államokra, Svájcra, Svédországra és másokra. De elsősorban azokra, amelyek a második világháború után léptek a semlegesség útjára. Finnország független és önálló, a semlegességet szigorúan betartó politikája az egész világ csodálatát vívta ki. A szomszédos Ausztria – amelyhez oly sok szál fűz minket, magyarokat, és amely e történelmi napokban komoly tettekkel bizonyította be, hogy testvéri érzelmekkel viseltetik a magyar nép iránt – semlegességét nem bánta meg, mert az országnak nyugalmat, bizakodást, gazdasági megerősödést és ma még pontosan fel sem mérhető sikereket hozott. Ausztria is átélte a megszállás nehéz éveit, és amikor felszabadult, szinte ösztönszerűen állt a semlegesség gondolata mellé. De bizonyos ázsiai és afrikai országok is, amelyek nem-

régen szabadultak fel a gyarmati sorból, katonai szövetségekhez való csatlakozás helyett semleges politikát folytatnak.

Mik a semlegesség előnyei? Hosszadalmas lenne most felsorolni. Gondoljunk csak azokra a hatalmas gazdasági előnyökre, amelyek a semleges politika következményei. Egy semleges országot nem kötik olyan nemzetközi szerződések, amelyek lehetetlenné teszik az egész világgal való kereskedést. Magyarországnak a nagy nemzeti célok megvalósítása, gazdasági életének reorganizálása, fontos feladatok végrehajtása érdekében külföldi támogatásra lesz szüksége. Egy semleges országnak az egész világ segít, tekintet nélkül arra, hogy egyik vagy másik ország milyen gazdaságpolitikát folytat, avagy melyik katonai szövetségnek tagja. Bizonyos, hogy egy semleges Magyarország az egész világ bizalmát megszerezné, és bizton számíthatna nagy külföldi segítségre.

Mindent egybevetve, ez látszik a legjobb megoldásnak és a legeredményesebb külpolitikai magatartásnak. Hagyjunk fel a békétáborral vagy bármilyen más táborral. Ne legyünk többé bástya, hanem központ és közvetítő. Mi lett volna a svájci népből – amely ugyancsak véres harccal vívta ki szabadságát –, ha a németek déli bástyája vagy a franciák keleti bástyája akart volna lenni? Ne legyünk hát mi se bástya, hanem független, önálló nyugati szellemű, de semleges ország. A kormány legfontosabb feladata ma a szovjet hadsereg kivonulását elérni és a varsói paktumból való kilépésünket bejelenteni. De utána rögtön ki kell nyilvánítani a magyar semlegességet. Addig is mindannyian szorgalmazzuk, millió és millió torok kiáltja népünk nagyszerű szabadságharcában megszületett követelést: semleges Magyarországot!

VAN KISKABINET, VAN NAGYKABINET, DE HOL VAN A GYŐZTES FORRADALOM KORMÁNYA? KOVÁCS BÉLA NEVÉVEL HOMÁLYOS JÁTÉK FOLYIK. MIÉRT NEM NYILATKOZIK, MIÉRT NEM ÁLL MAGA KOVÁCS BÉLA MIKROFON ELÉ?

14.45: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Kedves hallgatóink, a Szabad Európa Rádiója mostantól kezdve műsorába iktatja a magyarországi szabad rádióállomások főbb közleményeit. Kérés érkezett hozzánk szabadságharcosoktól, hogy közvetítsük ezeket a közleményeket, mert a helyi hazai adók az ország sok pontján nehezen érthetők. Minden második órában jelentkezünk ezzel az adásunkkal és közvetítjük a magyarországi szabad rádiók felhívásait.

Közvetítjük Kiss Sándornak, a Parasztszövetség igazgatójának nyilatkozatát.³

A borsodi munkástanács miskolci rádiójának egyik fontos közleménye: Budapestre kapott értesülésünk szerint Vas Zoltánné, a Vas utcai Balassa Kór-

3 Kiss Sándor nyilatkozatát a Szabad Kossuth Rádió október 31-én 10.25-kor közölte. A forradalom hangja, i. m. 278–279.

ház volt vezetője, a kórházból kiszolgáltatott az oroszoknak 16 ápolásra jelentkezett sebesült szabadságharcost. Utána megszökött. Országszerte körözés folyik ellene. Férje, Vas Zoltán mégis a kormány tagja.

Babocsa, Marosán testvéröccse a kormány tagja. Boldizsár '19-es kommunista, a Rákosi-klikk tagja, most a kormánynak is tagja. A borsodi rádió követeli azonnali eltávolításukat a kormányból, valamint felelősségre vonásukat, továbbá azok felelősségre vonását, akik őket a kormányba juttatták.⁴

Most a forradalmi erők megbízottainak és a Néphadsereg Forradalmi Tanácsának felhívását ismertetjük.⁵

14.55: Bell ezredes üzenete

A hihetetlen bekövetkezett.

Ismétlés, elhangzott: 13.25-kor.

15.00: Hírszolgálat

A magyar népet ma az érdekli a legjobban, milyen mozdulatokat tesznek részben a fővárosban, részben az északkeleti országhatáron lévő szovjet páncélos egységek. [...] A rádió röviddel azelőtt megismételte Nagy Imre miniszterelnöknek tegnapi felhívását arról, hogy minden hatóság és az ország minden polgára a szovjet elvonulás teljes rendjének biztosítása érdekében tartózkodjék minden provokatív, zavaró vagy ellenséges cselekedettől. Ami az országhatár mentén észlelt csapatmozdulatokat illeti, a Borsod megyei munkástanács a miskolci rádión keresztül ma a kora délutáni órákban a következőket közölte: A szovjet hadsereg alakulatainak kivonulása tegnap valóban megkezdődött, azonban érthetetlen okok kapcsán tetemes szovjet erők, légvédelmi, tűzérési és a páncélos fegyvernem irányát változtatott. Záhony, Nyíregyháza irányában Magyarország területére ismét bevonult. Érthetetlen és méltánytalan – hangzik a borsodi munkástanács közleménye –, hogy a szovjet csapatoknak ezen körmozgása miért történik. Egész éjszakán át különböző szerveink segítségével figyelemmel kísértük a szovjet fegyveres erők mozgását, és a minisztertanács elnökét még az éjszaka folyamán értesítettük a történetekről. A közlemény ez után beszámol arról, hogy a Borsod megyei munkástanács távbeszélőn személyes tárgyalást folytatott Tildy Zoltánnal és a honvédelmi miniszter helyettesével. Határozottan kérte, hogy azonnal és leghatározottabban vegyék fel a kapcsolatot a szovjet parancsnokságokkal. Intézkedjenek a kivonulás mielőbbi megtörténéséről és közöljék a Borsod megyei rádió vezetésével az eredményt. A Borsod megyei, távbeszélőn folytatott figyelmeztetés után Budapesten minisztertanácsot hívtak össze, és a kora hajnali órákban megnyugtató

4 Marosán György (és nem testvéröccse) volt október 27-ig a kormány tagja. Boldizsár nevű miniszter nem volt.

5 A felhívást a Szabad Kossuth Rádió október 31-én 10.55-kor, a közleményt 12.35-kor közölte (A forradalom hangja, 280–281., ill. 311.), valamint a SZER 13.00 órai Hírszolgálatása is tartalmazta.

választ kaptak. E szerint az egész ország problémája rendeződik, mégpedig a legkedvezőbb irányban. Főleg Borsod, Szabolcs tekintetében a problémákat a munkástanács kérése szerint intézik. A továbbiakban felkérték Budapestről Borsod megyé, Nagy-Miskolc és az ország magyarságát, őrizze meg nyugalomát, higgadtan és teljes türelemmel várja a további fejleményeket. A nyugati hírszolgálati irodák éber figyelemmel kísérik a szovjet csapatmozdulatokkal kapcsolatos magyarországi rádiójelentéseket. Minden hír átlag félóránként a nyugati szerkesztőségekhez jut el, és ezeken keresztül a rádió és sajtó útján a világ közvéleménye elé kerül. A nyugati hírszolgálati irodák diplomáciai forrásokból a délelőtti folyamán egyetlen olyan értesítést sem kaptak, amely elmentmondana az ismertetett budapesti és miskolci közléseknek.

Dudás József, a Nemzeti Forradalmi Bizottmány elnöke cikket írt a Magyar Függetlenség című lapban. [...] A győri rádió bejelentette, hogy az általános sztrájk tovább folyik. [...] Az egész szabad világ közvéleménye és sajtója kitörő örömmel fogadta a tegnapi éjszakai hivatalos megerősítést annak, hogy a szovjet páncélosalakulatok kiűrik a magyar fővárost, és hogy a szovjet kormány kész tárgyalásokat kezdeni a magyar kormánnyal a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának kérdéséről. [...]

Az amerikai kormány 2200 tonna élelmiszert bocsátott elsősegélyként az Osztrák Vöröskereszt rendelkezésére. [...]

A lengyel hadsereg teljes átszervezés alatt áll. [...] Gomulka megerősítette azokat a híreket, amelyek szerint Mikojan első szovjet helyettes miniszterelnök Budapesten tartózkodik. [...] Legutóbbi lengyelországi értesüléseink a következők. Wyszyński bíboros táviratban értesítette XII. Pius pápát, hogy visszatért Varsoba, és ismét hozzálát egyházi feladatainak végzéséhez. A lengyel jogászok levelet intéztek a magyarországi jogászokhoz. Kifejezik azt a meggyőződésüket, hogy az elmúlt napok megpróbáltatásai után a magyar nép eléri teljes nemzeti szuverenitásának megszilárdulását, és ennek keretében az állam igazgatásában és igazságszolgáltatásában az önkény korát a törvényesség kora váltja fel. A lengyel cserkészek szervezetének főhadiszállásáról ugyancsak levelet intéztek Magyarország ifjúságához. Együttérzésüket fejezik ki a fiatalssággal, elsősorban a sokat szenvedett gyerekekkel.

A Biztonsági Tanácsban a késő éjszakai órákig folyt a vita. [...]

15.10: A reformáció emlékűnepe

Luther mérhetetlen sikere elsősorban abban állott, hogy a nép nyelvén beszélt és a néppel érzett. Amikor azt mondotta, „ő, én szerelmetes népem”, ez nem üres szólam volt nála. Lelkében és vérében egyszerre sajdult meg a nép nyomora és gyötrelme, de ugyanakkor misztikus vágyakozása az isteni igazságszolgáltatás iránt is. Célja tehát az volt, hogy testileg, lelkileg fölzsabadítsa a népet, hogy orvosolja nyomorát és megújítsa hitét. Az akkori Európa legjelesebb elméi közül igen sokan állottak a protestantizmus oldalára. Nagy vallási, katonai és politikai küzdelem keletkezett, amelynek vizsgálata nem a mai ünnepi megemlékezéshez tartozik. Annyi azonban bizonyos, hogy a magyar

protestánsok, ma új szabadságharcunk dicső napjaiban lelkesen emlékeznek vissza a hős elődökre, akiknek volt erkölcsi erejük tiltakozni, és volt bátorságuk meghalni a lelkiismereti szabadságért, a szabad vizsgálódás jogáért, ami a protestantizmus veleje. Ma emlékeznek a protestánsok a gályarabokra, akik készek voltak elviselni minden szenvedést, de nem mondtak le lelkiismereti szabadságukról. Tiltakoztak mindhalálig. Az ő példájukat követve tiltakoznak ma a magyar protestánsok több keresztény testvérükkel együtt a zsarnokság ellen, amely ki akarta tépni lelkükből az emberi méltóságot és az isteni ígét. De áll, él az ige igazul, akárki vesse-hányja, táborainkra száll az Úr, szent lelke, adománya.

15.15: Ünnepi zene

LEHETSÉGES, IGAZ? KI KORMÁNYOZZA A GYŐZTES FORRADALMAT? A LEGYŐZÖTT PÁRTHATALOM?

15.35: Beszélgetés egy szemtanúval

Lovas László egy Győrből érkezett magyarral beszélget.

A fiatalember, aki itt ül most velem szemben a mikrofon előtt, tegnapelőtt még Magyarországon élt. Technikus, aki Győrről és a város környékén élte át a dicsőséges szabadságharc első napjait, és aki most kötetlen beszélgetés formájában próbálja érzékeltetni benyomásait és tapasztalatait. Azt sem tudja, hogy kivel és kinek a számára mondja el élményeit, és talán éppen ez teszi közérdekűvé közléseinek nyilvánosságra hozását. De talán adjuk át a szót a hazai vendégnek! Éppen arról kérdezősködtünk, hogyan is folyt le a győri politikai foglyok kiszabadítása.

– Csütörtökön délelőtti már a városban izgatott volt a hangulat. Az emberek mindenütt nemzetiszínű kokárdával jártak.

– Hogy kapták a kokárdát?

– A kokárdát, kérem szépen, csodálatosképpen mindenünnén, az Állami Áruházból, a papírkereskedésekből, ahonnan nemzetiszínű szalagot lehetett vinni és tömegesen adták ki, nem fértek be az emberek az áruházba se például, ez a tudat azután azt eredményezte, hogy formális tüntető tömeg alakult, amelyik ugye a Talpra magyart szavalókórusba' mondta, énekelték a Kossuthnótát, és nemzetiszínű zászlóval tüntettek. A tüntetőknek az első célja volt az ugye, hogy a pesti események kapcsán a politikai foglyokat kiszabadítsák a fogházból.

– Ez csütörtök délután történt.

– A tömeg a fogház elé is vonult azután, és követelte a politikai foglyok szabadon bocsátását. A válasz erre természetesen nemleges volt, amikor a tömeg fenyegetően kezdett fellépni, akkor az ávósok belelőttek a tömegbe, és ennek rögtön három halálos áldozata lett ott helyszínen, majd a végén összesen ötven meghaltak.

– Mi történt azután?
 Ezután a tömeg mégiscsak, annak ellenére, hogy belelőttek a tömegbe, a fogházat kinyitotta, és kiengedte a politikai foglyokat, majd elfoglalta. A tömeg továbbvonulva elfoglalta a városházát, megszállták a középületeket. A honvédség mindenütt egyértelműleg a rendőrséggel együtt a felkelők mellé állott. Általában a szovjet felségjelvényeket, a csillagot, vörös csillagot, ugye, ami jelképe is tulajdonképpen az egész szovjet uralomnak, azt lázas gyorsasággal mindenütt leszedték a városban. Bármilyen megnyilatkozási formában is voltak, [ha] a legkisebb cégtáblán csillag szerepelt, azt is lefestették, levették a városháza tornyáról a csillagot. A városháza oldaláról a Magyar Népköztársaság címerét levették, mert abban is csillag van, és az is jelképezi, a szovjet uralom alatt van az ország.

– Szóval csak a politikai foglyokat szabadították ki?
 – A tömeg meglehetősen öntudatos volt, és mindnyájan tudjuk azt, hogy a közönséges bűnözőknek nincs sok közük a felszabadítási harchoz.
 – Azt is mondotta, hogy választottak nemzeti tanácsokat. A Győr melletti kisközségben hogy történt a választás, hogy alakult meg a nemzeti tanács?
 – A tanács teljesen demokratikusan alakult meg. Annyira már tudja minden magyar vidéki gazdálkodó, a falusi lakosság, hogy tudja a demokratikus követelményeket, amivel választást lehet csinálni. Elsősorban azt, hogy a választás titkos legyen, szavazza meg a község azt, akit a többség akar, s ez így történt.

Ahogy én meg tudtam figyelni az én környezetemben, ott a parasztok összegyűlve, körülbelül 40 tagot jelöltek tanácstagi választás céljára, és ezekből 20-21 főt megválasztottak. A választás teljesen titkos volt.

– Azt hiszem, abban a községben határőrség is volt, ugye?
 – Volt egy határőr, kisebb őrs.
 – Hogy viselkedtek ezek?
 – Ezek igen fegyelmezetten, szintén parancsnokuk vezetésével gyülekeztek, sorakoztak, majd katonásan, rendezetten, egyszerre megfósztották a sapkájukat... a sapkájukról letépték a vörös csillagot, és egy-két ember előttük, egy takaróba összeszedte, egy ilyen pokrócba összeszedte ezeket a csillagokat, és elvitték hátra a szemédtombrára, és ott eldobták. Mikor ezek után kitűzték a sima nemzetiszínű zászlókat a toronyra, és ők is mentek a tüntető falusi lakosság közé keveredve, ők is ugyanazokat a követeléseket hangoztatták, mint azok.

– Most tán hallanánk valamit arról, hogy mi történt a szovjet helyőrséggel. Úgy tudom, Győrben volt egy nagyobb szovjet helyőrség.

– Kérem szépen, jelenleg is sajnos meg is van.
 – Meg is van. Ezek hogy viselkedtek?
 – Kérem szépen, végig az első nap, bevonultak ugyan a városba, megszállták a fontosabb utcákat, azonban nem avatkoztak be a küzdelembe, ha egyáltalán küzdelemről lehet beszélni. Hisz ettől az egy atrocitástól eltekintve

fegyveres harcot nem kellett folytatni, hisz nem volt ki ellen, mert egész Győr városa, egyértelműleg az összes új nemzeti demokratikus intézményekkel együtt, tehát honvédség, rendőrség ugye...?

– A honvédség is teljes egészében átállt?
 – Teljes egészében. Úgyhogy harcokról nem lehet beszélni, mert olyan egyértelmű volt.

– Egyedüli ellenállást csak az ÁVH fejtett ki.
 – Az ÁVH fejtett ki ellenállást, abból ott is, erős határvonalat kell húzni az ÁVH-n belül is, mert a kék ÁVH-nak nagy részét sorozzák, ezeknek nem kellett semmiféle különösebb biztatás. Az ÁVH-nak az a része, amelyik fölül van, és vezető, vezetőréteg, tisztek, ezek természetesen megpróbálták az ellenállást, azonban ennek szomorú vége volt, mert tudomásom szerint többet ugyanott a helyszínen agyonvert a földühödött nép.

– A honvédség szóval teljesen a szabadságharcosok oldalán volt?
 – Kérem szépen, az első pillanattól kezdve, tisztekkel együtt. Ezen nagyon csodálkoztunk is. Hisz mindnyájan tudjuk, hogy tíz év alatt ezeket a tiszteket a legteljesebb sztálini szellemben nevelték, és azt várták tőlük, hogy ilyen kényes alkalommal helytálljanak. És az ő eszméik érdekében végre is hajtsák!

Ezután arra a kérdésre válaszol látogatónk, hogy melyek a nép követelései:
 – A legfontosabb talán sorrendben az, a szovjet csapatok kivonulása. Másodsorban, az Államvédelmi Hatóság, tehát a párhadsereg felszámolása, amivel biztosítani lehet azt, hogy a magyarok a magyarokra nem tüzelhetnek, mert más nem is tüzelhet, [a] honvédségi alakulat az annyira a szabadságharc mellett [áll], hogy az ilyet nem csinál. A kék ávosok a legveszélyesebbek. Pont azoknak a leszerelése jogos és indokolt követelés.

– Na és a választásokról nincs szó?
 – A harmadik pont az új választások kiírása. Még hozzá szabad választások, szabad és titkos választások kiírása. Az összes pártok indulásával. Ez egy olyan általános kívánság...

– Tudatos, általános kívánság?
 – Ez azt is bizonyítja, természetesen tudatos, és általános, azt hiszem, a többi híreinkben is meggyőződhetek róla. És hogy általános, az is bizonyítja, hogy mindenütt az országban, mindenki tudja, hogy a felkelőcsapatok között nincs összeköttetés még, legalábbis nagyon rossz, de a követelések mindenütt ugyanazok. Ez azt bizonyítja, hogy a tömeg, tehát a lakosság, a magyarok mindenütt tudatában vannak annak, hogy mik azok a végrehajtandó intézkedések, amik biztosítják azt, hogy egy polgári demokratikus államforma jöjjön létre. Ennek a legelső alapfeltétele a titkos és szabad választás természetesen.

– Ön az előbb azt mondta, az összes pártok részvételével. Mely pártokat érti a magyar közvélemény az összes pártok alatt?

– Kérem szépen, az összes pártok alatt, aki pártot tud alakítani, az alakítson pártot. Az csak úgy fog tudni megélni, hogyha azt támogatják. Alakítson a kommunista párt is pártot, ha támogatókat talál. Nagyobb kérdés az, hogy

ha egy titkos és szabad választás van, mennyi támogatót fog találni a kommunista párt. A '48-as időkben tudjuk, hogy 20-23 százalék volt a párt aránya, de tíz év után az évek arányával ellenkező irányba csökkenő tendenciát mutat, és nem hiszem, hogy egy szabad választáson a lakosság 5 százalékának a bizalmát tudná kiélvezni. Azt is csak akkor, ha teljesen függetlenítik magukat a moszkvai vezetéstől, tehát egy önálló kommunista programmal lépnek föl. Gondolok itt én erre, hisz minden független szabad világban kommunista pártok működnek, szabadon működhetnek. De nálunk a visszahatás olyan nagy, olyan szörnyű, hogy a kommunista név kimondására már egy olyan általános ellenszenv bontakozik ki, amely nagyon kétségessé teszi az ő választási eredményeiknek a sikerességét.

– Hogyan ítélik meg önök Nagy Imrét?

– Nagy Imre. Nagy Imre nevével indult a felkelés. Ő volt az a politikus, aki a magyarság '53-as programja után széles tömegekben népszerű volt, a mezőgazdasági begyűjtési adók csökkentésével, a termelőszövetkezetek redukálásával, a túlzott iparosítási program normalizálásával és csökkentésével. Azonban ez a népszerűsége a felkelés első napjaiban már a múlté lett. Ő két perccel vagy három perccel a megválasztása, helyesebben kinevezése – mert azt tudjuk, hogy a politbüro nevezte ki –, azt egy semmiféle hivatalos fórum [sic!], a szokásos módon ment a miniszterelnökné a kijelölése, kiosztottak egy cédulát, megkapta, hogy ő miniszterelnök. De hát az rendben is van, már a tüntetéseknek is egy bizonyos mértékig követelése volt, hogy Nagy Imre miniszterelnök legyen. Azonban ő ez után kiadott egy deklarációt, amiben statáriumot léptetett életbe. Ez már népszerűtlen dolog volt. A statáriumban szerepel az is, hogy a magyar kormány minden rendelkezésre álló erőt meg fog mozgatni, beleértve az orosz csapatokat is, hogy a felkelést letörjék. Itt mindenki megdöbbsent, és arra gondolt, hogy nem-e vajon [sic!] Gerő Ernőnek a pressziójára történt, Nagy Imre nevének csak a felhasználásával ez a kiadvány, az orosz csapatok beavatkozásának a kérése. És még máig is kétséges az, és kiderítendő, hogy vajon Nagy Imrének milyen szerepe volt ebben az akcióban.

– Ön vasárnap jött el. Vasárnapig mi volt a megítélés Nagy Imre szerepéről és Nagy Imréről?

– Nagy Imréről általánosságban az a fölfogás, hogy ideiglenesen, a szabad választásokig, tekintve, hogy kevés politikus, kevés kommunista politikus van, aki pillanatnyilag úgynevezett realistán nézve a helyzetet, akiben egy picikét is megbízzanak. Nagy Imre a szabad választásokig, a szabad választások megtartásáig valamiféle formulában maradhatna esetleg. Azonban a szabad választások egy elengedhetetlen követelmény, és az egész biztosan az ő kárára és az ő állásának elvesztésével fog járni, hogyha egyszer szabad választást fogunk tartani.

– Na most hogy ítélik meg az úgynevezett nemzeti kommunizmust, mondjuk, a titoizmust?

– A nemzeti kommunizmus egy nagyon népszerű és egy igen kedvelt formula volt. Az első reménysugarat láttuk abban, hogy valamiképpen függetlenítsük magunkat a szovjet-orosz rendszertől és egyetlen lehetőség volt a nemzeti kommunizmusnak a behozatala. Ez követeléseiben már sok szimpatikus és a népek tetsző dolgot mondott: független külpolitikát és egy normális gazdasági vezetést. Azonban ezt a reformot nem teljesítették akkori kormányzatban lévő kommunista vezetők, és nem látták be azt, hogy ez az idő szava. És a fejlődés könyörtelenül halad és előre felé halad, éppen ezért ez a követelés, amit ha akkor teljesítenek, talán el tudja odázní ezt az egészet úgy, ahogy az Lengyelországban is történt. Azonban most már a vasárnapi helyzet az, hogy kommunizmusról egyáltalán hallani se akarnak.

– Csak nem ilyen formában...

– Semmilyen formában nem akarnak hallani, ha ilyen hatalmas véráldozattal s ilyen szép eredményekkel halad előre a fölkelés, a fölszabadító harc, akkor már az igaz, mindenki fokozatosan, napról napra kezd kialakulni és fölszabadulni az a sokáig elfojtott érzés, hogy mit is gondol tulajdonképpen igazából ez a nép. Kommunizmust nem akarnak, szovjet csapatokat nem akarnak, tehát nemzeti kommunizmust sem, ilyen formájában. Egy szabad választást semmiféle nemzeti kommunizmus nem nyer meg. Egy szabad választás polgári pártoknak a teljesen szabad és demokratikus ténykedéséből áll. És abban a pillanatban nem lehet kommunizmusról beszélni, hisz akkor a szabad országgyűlés olyan törvényt, olyan törvényeket hoz, amiknek semmiféle közük a kommunizmushoz nem lehet.

– Na de most hallotta bizonyára azt, hogy Nagy Imre átalakította a kormányt. Kijelentette, hogy tulajdonképpen ők is a forradalom, és teljesítik és teljesítik a jövőben a forradalmi követeléseket.

– Hát, kérem szépen, Nagy Imre ezt bejelentette, hisz rádión sok mindent be lehet jelenteni. Az írott szónak és a rádióknak a hitele otthon nálunk igen kevés. Mindenki csak abban hisz, amit saját szemével lát, meg tud fogni. Azt, hogy ő azt mondja, teljesítette ő a forradalmi felkelők követeléseit, az még nem elég, azt be kell bizonyítani. Ő nem magától jött elő az engedménnyel, hanem néptömegek követelésére kénytelen volt. Azonban a jövőben csak akkor maradhat meg, ha egyáltalán erről lehet szó ideiglenesen is, ha teljes mértékben az összes követelést teljesíti. De ezt nem ő találta ki.

– Most hallotta, hogy visszatérnek a '45-ös koalíció alapjaira. Mi a véleménye erről a lépésről?

– Ki akar visszatérni a '45-ös koalícióra?

– Nagy Imre bejelentette.

– Lehet, hogy Nagy Imre biztosítani tudja a szovjet csapatok pillanatnyi be nem avatkozását, lehet, hogy azt mondja, hogy visszatér a koalícióhoz, azonban mindnyájunkban él a '48-as eseményeknek az emléke, amikor pontosan egy ilyen koalíciós kormányzat fennállt, akkor a legcsúfosabb módon, a leggravaszabb eszközökkel, a koalícióból lassan a saját uralmukat kovácsolták

össze, és azt később szovjet szuronyok segítségével meg is védték. Ezt a koalíciós rendszert a nép nem kívánja.

– A kormány felhívást intézett, hogy a forradalom győzött, mindenki szolgálta be a fegyverét. Már a Nagy Imre-kormány. Letehetik-e a fegyvert a...?

– Kérem szépen, a szabadságharcosok a fegyvert nem fogják letenni. Addig ők a fegyvert ki nem adják, nem adhatják ki a kezükből, míg a követeléseiket megvalósítva nem látják. Azt a praktikát kínálni, hogy most lefegyverezni mindenkit és utána megint előlről kezdeni, ami volt, azt nem lehet.

– Aztán egy másik ilyen indítvány, illetve felhívás az volt, hogy az újonnan, Nagy Imréék által újonnan megalakítandó és pedig rendőrség, honvédség és hát a szabadságharcosokból megalakítandó nemzetőrségbe való belépést forszírozzák, illetve ezt a belépést felhívásokkal és egyéb módon propagálják. Mi erről a véleménye?

– Nagy Imre neve nem biztosíték arra, hogy álcázott szabadságharcos hadsereget, helyesebben egy olyan hadsereget csináljon és szervezzon, ami állítólag ugye az ő célkitűzéseinek megfelel. Nagy Imre erre nem biztosíték. A szabadságharcosok tudják jól, hogy miért harcoltak és azoknak nincs szükségük arra, hogy Nagy Imre vezetését...

– Szóval, mikor szabad letenniük a fegyvert?

– A szabadságharcosok addig nem fogják a fegyvert letenni, amíg az összes követeléseiket nem teljesítik. A választásoknál tudniillik a szabadságharcosoknak borzasztó nehéz biztosítékot adni. Mert nálunk nem hisz senki semmiben. A biztosíték az, ha csinálna valamit. Ha tetteket mutat, és látják: amit mondanak, azt végre is hajtják.

– Ígérekben nem hisznek?

– Ígérekben?! Az a világ elmúlt.

– Ennek a megmozdulásnak, ennek a szabadságharcnak, helyesebben, tényleg egy csomó, egészen soha nem látott és soha nem tapasztalt sajátsága van. Például az, amit az előbb mondott, hogy milyen tiszta. Fosztogatásokról, rablásokról vagy közönséges bűncselekményekről hallott valamit?

– Kérem szépen, ilyenről szó sem lehetett. Még arról sem lehetett szó, ami annyira érett volt még a legkisebb községekben is, hogy még azok ellen is elítélték a megtorlást, akikkel szemben jogos lett volna. Azonban, ha jogos megtorlás van, az csak úgy képzelhető el, ha törvény előtt kell felelnie, ahol szabadon védheti magát, és olyan cselekményekért, amik a normális polgári rend szerint bűncselekménynek számítanak.

– Az oroszok, gondolja hogy önként ki fognak-e menni? Megtehetik azt presztízs okokból, maguktól?

– Hát kérem szépen, borzasztó nehezen lehet elképzelni, hogy ők önként kimenjenek. Ilyen talán még az egész történelemben nem volt, hogy ők valahonnan önként kimenjenek. Most sem azt, hogy nem avátkoztak be, ezt sem

ők csinálták végeredményben, mert olyan helyzet elé voltak állítva, ahol nekik ezt kellett cselekedni, nem volt más választásuk.

– Miért?

– Azért, mert bele lehet géppuskázni és bele lehet lövetni tankokkal emberekbe, és meg lehet ezer embert ölni és meg lehet kétezer embert ölni esetleg, de tízmillió embert a mai világpolitikai helyzetben nem lehet megölni. Meg lehetne ölni, ha azok valahol az Urál mögött, kérem szépen egy elszigetelt törzs lenne. A jelenlegi körülmények között Magyarország nem elszigetelt. Figyelemmel kíséri az egész világ szeme.

16.00: Hírszolgálat

A magyar népet ma az érdekli a legjobban, milyen mozdulatokat tesznek részben a fővárosban, részben az északkeleti országhatáron lévő szovjet páncélos egységek. [...] A rádió röviddel azelőtt megismételte Nagy Imre miniszterelnöknek tegnap felhívását arról, hogy minden hatóság és az ország minden polgára a szovjet elvonulás teljes rendjének biztosítása érdekében tartózkodjék minden provokatív, zavaró vagy ellenséges cselekedettől. [...] A nyugati hírszolgálati irodák éber figyelemmel kísérik a szovjet csapatmozdulatokkal kapcsolatos magyarországi rádiójelentéseket. [...] A Bécsbe visszatért nyugati pilóták beszámoltak arról, hogy az éjszakai órákban heves tűzharc zajlott le a budapesti repülőtéren. A titkosrendőrség egy nagyobb csoportja megkísérelte, hogy rátegye a kezét a repülőtéren veszteglő gépek egyikére, és így keleti irányban elmenekülhessen. A szabadságharcosok visszaverték az ávósok támadását és megghiúsították menekülési kísérletüket.

A [Die] Presse című bécsi lap első budapesti telefontudósítását közli. Az osztrák lap tudósítója beszámol arról, hogy a múltban hírhedtté vált Szabad Nép többé nem jelenik meg. Az elmúlt napokban a szabadságharcosok megostromolták a Szovjet-Magyar Társaság és az úgynevezett Béketanács székházát is. A propagandairatokat, amelyek még szép szavakba burkolták a szovjet önkényt és elnyomást, kihányták az utcára és elégették. A nyugat-berlini Der Tag című lap Győzött a magyar nép cím alatt a következőket írja. Végre első ízben ma reggel el lehet mondani, hogy a magyar szabadságharc kivívta a teljes győzelmet. Annyiban mindenestre továbbra is fenntartással kell élni, hogy Moszkva nem áll erőszakkal a további politikai fejlődés útjába. Ebből a szempontból valamennyire jó és megnyugtató előjel a moszkvai kormánynak az a bejelentése, hogy hajlandó vizsgálat tárgyává tenni a Magyarországon, Lengyelországban és Romániában állomásozó szovjet csapatok további ott-tartózkodását. Portugália bejelentette az Egyesült Nemzetek Szervezeténél, hogy támogatja a három nyugati nagyhatalom tiltakozását a Magyarország belügyeibe való szovjet beavatkozás ellen.

A borsodi rádió a déli órákban beszámolt arról, hogy miként szabadította ki egy magyar tisztekből álló csoport Mindszenty József hercegprímást. Kedden este 8 órakor a rétsági honvédlaktanyában négy tiszt és gépkocsivezető hírt kapott arról, hogy az ávósok a felsőpetényi kastély egyik emeleti szobájá-

ban őrzik a hercegprímást. A kis csoport gépkocsival haladéktalanul Felsőpeténybe ment, leszerelte a 14 ávóst és a hercegprímást magával vitte a rétsági laktanyába. Mindszenty hercegprímás még a múlt heti szerdára virradó éjjel el akart utazni Budapestre, azonban az út akkoriban még nem látszott biztonságosnak. Ezért hozták Mindszenty hercegprímást Budapestre ma reggel, három harckocsival és egy rohamlöveggel biztosított autó kíséretében. A borsodi rádió Mindszenty hercegprímás első budapesti sajtónyilatkozatát is közölte, amelyben csodálatát fejezte ki mind afölött, amit az ifjúság fegyverei, akár a katonák, akár az egyetemisták, akár a vidékiek, akár parasztok, akár munkások tettek. A magyar fegyverekre főpapi áldását küldte.

Wyszyński bíboros táviratban értesítette XII. Pius pápát, hogy visszatért Varsóba, és ismét hozzálatott egyházi feladatainak végzéséhez. [...] A Biztonsági Tanácsban a késő éjszakai órákig folyt a vita. [...] Eden miniszterelnök ma délután tájékoztatja a brit alsóházat az Egyiptomhoz és Izraelhez intézett ultimátum lejáratá után történt eseményekről. Hivatalos brit helyen erre a várható bejelentésre utalva elzárkóztak minden előzetes tájékoztatástól. Párizsban a francia kormány minisztertanácson vitatta meg az utóbbi közel-keleti fejleményeket. Pineau külügyminiszter tájékoztatta a minisztertanácsot, hogy miről tárgyalt Londonban, ahonnan a kora reggeli órákban érkezett vissza. A francia nemzetvédelmi minisztérium szóvivője kijelentette, nem tudja megerősíteni azokat a híreket, amelyek szerint francia és brit csapatok partra szálltak Egyiptomban. Csupán az bizonyos – mondotta –, hogy a Földközi-tenger keleti medencéjében élénk légi és haditengerészeti tevékenység folyik.

16.10: A választások alkotmányos biztosítékai

Vér Károly kommentárja: A nemzeti tanácsok szabad rádióállomásai érthető lelkesedéssel és boldog fel-lelegzéssel vették át a Szabad Kossuth Rádió egyik programját, amelyben a szabad választásokról volt szó. A nagy nemzeti forradalom győzelmi hangulatában nem akarok ünneprontó lenni, de azt a nemzetet megmozgató hírt, amely a szabad választásokról szól, ezt a hírt eleddig kizárólag Tildy Zoltának a Szabad Kossuth Rádióban elhangzott nyilatkozata támasztja alá. Ezt a nyilatkozatot pedig Tildy maga is így kezdi: „Nem írtam meg a beszédemet, talán lesz ebben rendszertelenség.” Először is hadd állapítsam meg, hogy sajnos nemcsak talán, hanem kétségtelenül, a beszéd nem rendszertelen, de egyenesen felelőtlen. A nemzetet leginkább érdeklő és nyugtalanító kérdésről magyar államminiszter így né szóljon. Inkább várjon egy órát, és írja meg, amit mondani akar. Mert mit mond Tildy? Szó szerint a következőket. Idézem: „A kormány, illetve a szűkebb kabinet, amikor arra az álláspontra helyezkedett, hogy megszünteti az egypártrendszer uralmát Magyarországon, akkor ezzel azt is kinyilvánította, hogy az ország népének magának szabadon, beavatkozás nélkül kell döntenie az ország jövőjéről. Tehát elő kell ké-

szíteni a szabad választásokat.” Eddig az idézet és nem tovább. Bevallom, ezt nem értem. Elvégre mindenki előtt világos, hogy a most kikényszerített, fegyverrel kivívott demokrácia és a nemzet jövője éppen azon múlik, hogy milyen módon, miféle alkotmányos biztosítékokkal óhajtja rendezni a kormány ezeket a szabad választásokat. Ám erről a fontos, erről az egyedül fontos kérdésről egyetlen szót sem ejt az új koalíciós kormány új államminisztere. Arról már nem is szólok, hogy egy ilyen, az egész magyar jövőt eldöntő bejelentésről mégiscsak a miniszterelnöknek kellett volna nyilatkoznia, de Nagy Imre a kérdés alfájáról és ómegájáról, a valóban szabad választásokat jelentő alkotmányos biztosítékok kormánytervezetéről egyet se szólt. Csak azt a ködös és távolról sem jól hangzó megjegyzést engedi meg magának, hogy megint idézem: „A kormányzást az 1945-ben újjászületett koalíciós pártok demokratikus együttműködésének alapjaira helyezzük.” Ezt a miniszterelnöki nyilatkozatot kombinálgatja Tildy Zoltán egészen addig, amíg más szavakkal élve lassan eljut a szabad választásokhoz is. De hát az a gyanús, hogy csak addig jut el és nem tovább. Nem jut tovább, bár a lényegét illetően a befejezetlen mondat után most következnek az új koalíciós kormány valódi mondanivalója. Milyenek lesznek ezek a szabad választások, és ha lesznek, hol van az ideiglenes kormány tétele, minden állampolgár által olvasható és a sajtóban kritizálható rendelkezése erre. Egy demokrácia, kedves hallgatóság, olyan tiszta, amilyen tiszta az a választás, amely a demokráciát létrehozta. A tiszta választás előfeltétele pedig, most a nemzetközi ellenőrzés biztosítékairól nem is szólva, előfeltétel a politikai szervezkedés teljes szabadsága. Ehhez csak egyetlen mondat, de olyan mondat, amely felér egy igazi kormányrendelettel. Ha a kormány ezt az egyetlen, ezt a nagyon könnyen leírható és kimondható mondatot rendeletbe foglalta volna, akkor a harcoló nemzet, bár egyelőre így sem menne neki, némi bizalommal tekintene feléje. Ám ez a könnyen fogalmazható kormányrendelet még nem hangzott el. [...] A nemzetet az érdekli most, hogyan akarják kizárni a jövőendő szabad választásokból a csalás lehetőségét és nem az, hogyan akarják újra kezdeni a csalást. Most azt mondják meg, hogy a szovjet csapatok végleges kivonulása után milyen új ideiglenes alkotmányt kívánnak létrehozni, milyen új választási törvénnyel akarnak a nemzet elé lépni. Milyen elvek alapján óhajtják felállítani a tiszta és szabad választásokhoz elengedhetetlenül szükséges új intézményeket. Ha ezt már közölte a mai koalíciós kormány, akkor lehet majd vitatkozni, és talán lehet majd hinni is. Így látja ezt egy magyar, aki nem tettekkel, hanem szavakkal vett részt a harcban, és aki most éppen ezért aláza-tosan megköszöni, ha meghallgatták.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETKEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CÉLSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

16.20: Nemzetközi sajtószemle

A Magyarországon tartózkodó angol laptudósítók közlései szerint a budapesti utcán a harcok megszűntek. A brit lapok érdeklődése most elsősorban egy kérdés felé fordul: milyen kibontakozás várható Magyarországon. A Daily Telegraph című lap részletesen foglalkozik azzal a moszkvai kiáltvánnyal, amelyben a Szovjetunió a csatlós kormányok ellenőrzése alatt álló területekkel való viszony újrendezését helyezi kilátásba. A lap azt vizsgálja, hogy Magyarországon van-e lehetőség az 1945-ös koalícióhoz való visszatérésre. A Daily Telegraph szerint a kommunisták ezzel az ígérettel mindenestre megpecsételték pártjuk sorsát Magyarországon. Nem vitás ugyanis, hogy igazi szabad választáson kire szavaz majd a lakosság többsége. A liberális Manchester Guardian a magyar-szovjet viszony jövőbeni alakulásával foglalkozik. A lap azt kutatja, reménykedik-e még Moszkva valamiféle lengyel megoldásban Magyarországon. „Magyarország félreérthetetlenül kinyilvánította, hogy szabadságot kíván, és egyenjogúságot követel gazdasági és politikai téren egyaránt minden országgal, beleértve a Szovjetuniót is. Megváltoztathatatlan tény, hogy Magyarországon a Szovjetunió elkésett. Elkésett az engedményekkel és elkésett az erőszak alkalmazásával is. A szovjet csapatok beavatkozása az országban mérhetetlen felháborodást keltett. A jelenlegi kormány szeretné magát a többi párt támogatásával felszínen tartani.” A Manchester Guardian hangoztatja, hogy szovjet részről esetleg nem korlátozzák a demokratizálódás folyamatát Magyarországon, a Szovjetunió feltételezhetően nem akarja, hogy a magyarországi harcok elhúzódása lángba borítsa egész Kelet-Európát.

A [Le] Figaro című francia lap ma reggel első oldalon jelentette, hogy a szabadságharcosok elszántsága elől meghátrálva, Moszkva megkezdte csapatai kivonását Budapestről. A lap megjegyzi, hogy Nagy Imre tegnap már nem tűzszünetről vagy fegyverszünetről, hanem a Vörös Hadsereg alakulatainak visszavonásáról beszélt. A francia szocialisták lapja, a [Le] Populaire a magyarországi eseményekről így ír: „A magyarországi eseményeknek nagy hatása lesz a franciaországi kommunista pártra. A közhangulat a francia kommunisták között is Moszkva ellen fordul. Szakszervezeti körökben ugyancsak szinte teljesen egységesen ítélték el a szovjet fegyveres beavatkozást Magyarországon. A [Le] Populaire cikke azzal fejeződik be, hogy a Vörös Hadsereg harckocsijainál erősebbnek bizonyult a magyar szabadságharcosok bátorsága és győzött a magyar szabadságharc. A francia radikálisok lapja, a [L']Aurore, moszkvai tudósítójának jelentését közli, amely szerint kiéleződtek Szepilov és Mikojan ellentétei. Szepilov szerint a varsói egyezmény megfelelő jogalap volt a Vörös Hadsereg magyarországi beavatkozására, míg Mikojának az az álláspontja, hogy a beavatkozás súlyos politikai baklövés volt. A baloldali, kommunistaellenes Combat megállapítja, hogy a magyar szabadságharcosok fő célja a szovjet csapatok kivonulásának kikényszerítése. A [The] New York Times mai vezércikkében összekapcsolja a magyar szabadságharc és a közel-keleti háborús helyzet ügyét. A lap szerint a kettő együttesen járul hozzá

a kelet-európai szovjet erők visszahúzóódásához. „Zsukov tábornagy alig három nappal ezelőtt jelentette ki, hogy nincs szó a magyarországi szovjet alakulatok kivonásáról. Tegnap a moszkvai rádió azt jelentette be, hogy a Szovjetunió hajlandó magyarországi, romániai és lengyelországi egységeinek kivonásáról tárgyalni. A jelek szerint a Hruscsov által vezetett mérsékelt szárny győzött a Kremlben. A Szovjetunió vezetőinek tudniuk kell, hogy a magyarországi csapatok kivonását a közép- és kelet-európai szovjet ellenőrzés tekintetében további lépéseknek kell követniük. A szovjet elhatározást egyébként nem megvetendő szempontok erőszakolták ki. A magyar légierő ultimátumot intézett a Szovjetunió budapesti egységeihez. Azzal fenyegettek, hogy a visszavonulás késedelme esetén teljesen nyílt háborúra kerül sor a magyar hadsereg, a magyar nép és a Szovjetunió között. Arra is gondolták kellett Moszkvának, hogy a magyarokat a többi közép- és kelet-európai nép is követheti a harcban. Mindehhez hozzájárult a közel-keleti helyzet fordulata. A szovjet vezetőknek rá kellett ébredniük, hogy nem vállalhatják egyszerre egy közel-keleti és egy kelet-európai háború kockázatát. A Kreml úgy döntött, hogy inkább nagyobb katonai akcióképességet biztosít magának a Közel-Keleten, és nem erőszakolja tovább Kelet-Európában a sztálinizmus folytatását.”

A kambodzai La Liberté azt írja, hogy a szovjet csapatoknak semmi jogalapjuk nem volt a magyarországi beavatkozáshoz. A lap szerint a magyar és a lengyel példának nagy hatása lesz a többi megszállt országra. A ceyloni Times megállapításai a következők: A második világháború után a magyarországi események jelentették Európa legnagyobb válságát. A történelmi események üteme meggyorsult. A szabadság erői ismét harcba szálltak a zsarnokság és a terror képviselői ellen. A tokiói Mainichi ezeket írja: A magyarok szabadságát idegen hadsereg próbálta elrabolni. Japán minden rokonszenve és együttérzéssel a magyaroknak szól. A Vörös Hadsereg közbelépése az elnyomás megnyilvánulása volt, és mint ilyen, tűrhetetlen akciónak bizonyult. Az egyik indiai lap, a [The] Ambala Tribune a következőket hangoztatja: A Szovjetunió és a nyugati nagyhatalmak egyformán imperialisták. A különbség köztük csak fokozatokban van. A titoizmus a szovjet imperializmus elleni fölkelést jelenti. Ennek hatására indultak meg a szabadságmozgalmak Lengyelországban és Magyarországon. Közép- és Kelet-Európában hamarosan általános lesz a nemzeti szellem jelentkezése. A burmai szocialisták hivatalos lapja, a Pydaungsu megállapítja, hogy a megszállt országok lakossága a kommunista uralom éveiben rájött arra, milyen szennyes, piszkos ez az uralom. A független, indonéziai Raya című lap a következőket írja: A jelenlegi fejlődés a népek és nemzetek önállósága felé, nem egyik országnak a másik által való megszállása felé mutat. A népek törekvései nem nyomhatók el sehol.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEK BEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

16.30: Nemzetközi hír- és helyzetmagyarázat Sebők Tibor kommentárja.

Az események csodálatos forgatagában napokig nem tudtunk másra figyelni, mint ami Magyarországon történt. Egy volt a világközvélemény is. Itt fekszenek előttünk minden földrész repülőpostával érkezett nagy világlapjai, valamennyinek első oldalát óriási címekkel a magyar események foglalják el, minden más háttérbe szorult. Mégis most meg kell állnunk egy pillanatra, hogy néhány olyan nagy világeseményről is tájékoztassuk önöket, amelyek részben a diadalmas magyar szabadságharc következményei, részben hatással lehetnek a magyar események fejlődésére. Az elmúlt 48 órának egyik nagy világpolitikai fordulata az izraeli csapatok benyomulása Egyiptom területére, az izraeli-arab háború kitörése, és Nagy-Britannia és Franciaország beavatkozása a krízisbe. Abban a pillanatban, amikor a szovjet agresszió a magyar nép ellen megkezdődött, rámutattunk arra, hogy a mai feszült világpolitikai helyzetben a világ bármely pontján kirobbantott helyi háború az egész világ békéjét veszélyezteti. Az első szovjet gránát, amely Budapesten a békésen tüntető tömeg soraiban felrobbant, úgy hatott, mint a hidrogénbombában az atomgyújtó: láncreakciót indított el, amely újabb és újabb robbanásokat idézett elő. Éppen ezért volt a szovjet agresszió merénylet nemcsak Magyarország, hanem az egész világ békéje ellen.

Kedves hallgatóink! A Közép-Keleten az ottani szovjet aknamunka és fegyverszállítások miatt már háromnegyed év óta forró volt a levegő. Ez év májusában az Egyesült Nemzetek főtítkárának csak az utolsó percben sikerült a háború kitörését megakadályozni. Most, amikor a szovjet csapatok a magyar népre támadtak, a Közép-Keleten szemben álló országok és hadseregek elvesztették idegeiket. Az Izraellel szomszédos arab államok, Jordánia, Szíria, Libanon, Egyiptom közös katonai parancsnokságot állítottak fel Egyiptom vezetése alatt. Izrael jelenlegi kormánya az arab katonai erők összefogását és az állandó szovjet fegyverszállításokat az arab államokba állama súlyos fenyegetésének tekintette, és ezért preventív akciót kezdett. Nem a leggyöngébb állam, Jordánia ellen támadtak, mint ahogyan általában várták, mert Nagy-Britannia világosan megmondotta, hogy fennálló szövetségi szerződése értelmében kénytelen lenne Jordánia segítségére sietni. A támadás a legerősebb arab állam, Egyiptom ellen irányult, amelynek diktátorát, Nasszert, világhódító ambíciói miatt a legnagyobb ellenségnek tekintették Izraelben.

A nyugati hatalmak 1950-ben nyilatkozatot tettek közzé, amelybe kötelezettséget vállaltak, hogy bárki kezd támadást a Közép-Keleten, a megtámadott fél segítségére mennek. Eisenhower elnök most választási körútját megszakítva visszatért Washingtonba és kijelentette, hogy Amerika szavának áll és az izraeli támadás ügyét a Biztonsági Tanács elé viszi. Nagy-Britannia és Franciaország ugyancsak érvényesnek minősítették az 1950-ben tett nyilatkozatot, és Amerikánál tovább menő lépésre szánták el magukat. Felszólították Egyiptomot és Izraelt az ellenségeskedések azonnali beszüntetésére és közöl-

ték, hogy az ellenséges hadseregek szétválasztására és a Szuézi-csatorna biztosítására katonailag megszállják a Szuézi övezetet.

Kedves hallgatóink! Ennek a brit-francia lépésnek nemzetközi jogi megítélése kétségtől sok vitára fog még okot adni. Amerika nem helyeselte szövetségei elhatározását, és ennek értelmében terjesztett elő határozati javaslatot a Biztonsági Tanácsban. Amerika tehát következetes marad békepolitikájában, abban a súlyos konfliktusban is, amelybe baráti államok és szövetségesek keveredtek bele. Nagyon jellemző ezzel szemben a szovjet delegátus magatartása. Ugyanaz a Szoboljev, aki múlt vasárnap éjszaka a szovjet csapatok magyarországi agresszióját védelmezte, most újra mint a kis népek védelmezője bukkant fel. A brit delegátus nagyon ingerülten figyelmeztette a szovjet képviselőt, hogy többszöri vétőval és a szovjet fegyverszállításokkal Moszkva mérgezte meg a Közép-Kelet levegőjét éppen úgy, mint ahogy magyarországi agressziójával most meg akarta mérgezni Kelet-Európa levegőjét is. Az angol megbízott még egy kiemelendő nyilatkozatot tett: kormánya nevében kötelezettséget vállalt, hogy amint sikerül az arab-izraeli konfliktust megszüntetni, a brit csapatokat azonnal kivonják a csatorna területéről. A közép-keleti háborús konfliktus következményeit még nem lehet levonni. Két tény máris megállapítható: az egyik, hogy – mint az arab-izraeli békeszerződés hiánya – több megoldatlan probléma a szovjet diplomácia intrikája az arab államokban (sic!), amelyek még nem is kötöttek békeszerződést Izraellel, állandó veszélyt jelent. A másik, hogy a Közép-Keleten kirobbant háborúért is a Szovjet magyarországi agresszióját terheli a felelősség.

Kedves hallgatóink! A Szovjet magyarországi agressziójának egy más irányú láncreakciója ott mutatkozott, ahol azt Moszkva, úgy látszik, egyáltalában nem várta: a szabad földi és vasfüggöny mögötti kommunista pártokban. Az olasz és francia kommunista pártok tömegei fellázadtak Thorez és Togliatti sztálinista vezetők ellen, akik ezúttal is szolgálilag akarták követni a moszkvai utasításokat, és a magyar szabadságharcosok ellen próbáltak hangulatot kelteni. Saját tömegeik, saját alvezéreik lehurrogták őket. A vasfüggöny mögött a keletnémet hadsereg katonái izgatott gyűléseket tartanak, amelyeken felolvasták a Magyar Hadsereg Forradalmi Tanácsának bátor állásfoglalását a szabadságharc mellett. Gheorghiu-Dej, aki most járt Titónál, először még mereven szembeszállt Tito tanácsaival, aki még idejében megvalósítandó liberalizálást ajánlott neki. Most már a magyarországi események hatására ez a romániai Rákosi is próbál köpenyvet forgatni. Maga a moszkvai diktatúra, amely először feltétel nélküli megadást követelt a magyaroktól, most már tárgyalni akar nemcsak Magyarország, hanem Lengyelország és Románia katonai kiűritéséről is. A magyar szabadságharc győzelme hatni kezd egész Kelet-Európára.

Kedves hallgatóink! Éppen ez a helyzet teszi égetően sürgőssé a magyar külképviselet és külügyminisztérium átszervezését. Amennyire megállapítható, a magyar külügyminisztériumot még mindig Horváth Imre vezeti, a sztálini iskolának egyik áporodott, szolgálalkú képviselője. Ez a Horváth Imre ás-

kálódott és spiclikedett Szekfű Gyula ellen Moszkvában. Ennek az embernek a kezében maradjon a magyar diplomácia? Az MVD-ügynökök képviselék Magyarországot a külföldi fővárosokban?

Döntő jelentőségű tárgyalásra kerül most sor a Szovjetunióval, Jugoszláviával. Képviselni kell a magyar érdekeket a nyugati fővárosokban, ahol a magyar és lengyel népnek a jelek szerint fel akarják újra ajánlani azt a Marshall-segítséget, amelyet Sztálin elgáncsolt. Minden ponton magyar szívű, nagy látókörű, magyar érdekekért harcoló diplomataakra van szükség. Egy kormánynak, amely felelősségét érzi, a legkisebb idővesztés nélkül meg kell tennie az intézkedéseket az egész magyar külképviselet és a budapesti külügyminisztérium átszervezésére.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

16.40: Haladéktalanul alakítsanak új ideiglenes kormányt!

Janus beszél. Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

FALU NÉPE, SEGÍTSD ÉLELEMMESEL A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSÉ KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

16.45: A primás szabad!

Balogh Balázs köszöntője.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor.

16.55: Bell ezredes szól a magyar katonákhoz

Ismétlés, elhangzott: 13.25-kor és 14.55-kor.

17.00: Hírszolgálat

Hangkimaradás.

A Bécsbe visszatért nyugati pilóták beszámoltak arról, hogy az éjszakai órákban heves tűzharc zajlott le a budapesti repülőtéren. A [Die] Presse című bécsi lap első budapesti telefontudósítását közli. [...]

A magyar szociáldemokrata párt székházában ma értekezlet volt, amelyen megválasztották a párt ideiglenes vezetőségét. Elnök Kéthly Anna lett, főtítkárr Kelemen Gyula, helyettese Révész András. A Népszava holnap reggel már mint a szociáldemokrata párt hivatalos lapja jelenik meg.

Dezséry László evangélikus püspök lemondott, és a Déli Evangélikus Egyházkerület vezetését az 1950-ben igazságtalanul elítélt Ordass Lajos püspök vette át. Ma délelőtt már ő tartotta a Deák téri templomban az istentiszteletet a reformáció évfordulója alkalmából.

Vatikánvárosban közölték, hogy XII. Pius pápa személyes üzenetet intéz Mindszenty bíborshoz. Táviratában a szentatya szerencsét kíván a hercegprímásnak.

Hegyeshalomról ma kora délután öt, vöröskeresztes adományokkal megpakott teherautó indult Budapest felé. Éjszaka vonatszerelvényt indítanak Budapestre vöröskeresztes adományokkal. A határról közlik velünk, hogy Hegyeshalomnál a vöröskeresztes adományok szétosztása megszűnt. Ezért a lakosság ne menjen Hegyeshalomra az adományok átvételére. Az adományokat a határról tovább szállítják az ország belsejébe. A fővárosnak szánt adományokat például a vöröskereszt Budapesten osztja szét.

A magyar népet ma az érdekli a legjobban, milyen mozdulatokat tesznek részben a fővárosban, részben az északkeleti országhatáron lévő szovjet páncélos egységek. [...] A rádió röviddel ezelőtt megismételte Nagy Imre miniszterelnöknek tegnapi felhívását arról, hogy minden hatóság és az ország minden polgára a szovjet elvonulás teljes rendjének biztosítása érdekében tartózkodjék minden provokatív, zavaró vagy ellenséges cselekedettől. [...] A nyugati hírszolgálati irodák éber figyelemmel kísérik a szovjet csapatmozdulatokkal kapcsolatos magyarországi rádiójelentéseket. [...] A Daily Telegraph és a Daily Express különtudósítója helyszíni beszámolókat közöl a budapesti helyzetről. A Daily Telegraph beszámol arról, hogy tegnap sok ezer főnyi tömeg megrohanta az ÁVO főhadiszállását. A támadást azok a hírek váltották ki, amelyek szerint a titkosrendőrséget igazában nem oszlatták fel, ahogy azt a kormány megígérte. Az angol tudósító beszámol arról is, hogy a szovjet csapatok beavatkozása folytán felkorba-csolt gyűlölet tegnap újabb összetűzésekhez vezetett a lakosság és a Vörös Hadsereg alakulatai között. Az angol újságíró szemtanúja volt egy jelenetnek a Röck Szilárd utcában, amikor iskolás gyermekek megtámadtak egy szovjet páncélkocsit.

A Kilián laktanya védői, mintegy 1700 főből álló alakulat, tegnap elhagyták az épületet. Az egyik védő kijelentette az angol újságírónak, hogy kivonulásuk nem megadást jelent, a szabadságharcos alakulatok parancsnokai a kaszárnyában maradtak, és az alakulat tagjai megtartották fegyvereiket. A Kilián laktanya védelmében asszonyok és lányok is részt vettek. A Daily Telegraph szerint a Kálvin tér és környéke a pusztulás nyomait mutatja. A városnak ebben a részében egyetlen ház sem maradt épen. Egy környékbeli orvos azt mondotta az újságíróknak, hogy csak a Kálvin tér körzetében a szabadságharcosoknak mintegy 200 főnyi vesztesége volt. A Baross utcai II. számú Sebészeti Klinika egyik orvosa kijelentette, hogy a klinikán 40 halott holttestét gyűjtötték össze, ezenkívül mintegy 500 sebesültet ápolnak. A Klinika épülete egyébként a szovjet ágyúgolyóktól megsérült. A Daily Express tudósítója Mikojan titkos budapesti missziójáról számol be. Sefton Delmer szerint Mikojan rendelte el a szabadságharcosok követeléseinek teljesítését, amelyekben benne foglaltatik a szovjet csapatok visszavonása is a fővárosból. Az angol tudósító szerint a kemény harcok ellenére sehol sem voltak láthatók fosz-

togatások nyomai a fővárosban. Tegnap azonban a tömeg a város központján önbíráskodáshoz folyamodott. Az angol újságíró szerint a felelős magyar tényezőknél most az a legfőbb kötelessége, hogy a további kilengéseket megakadályozzák. Ma délben egyébként a magyar légierő egy gépe röpcédulákat dobott le a fővárosban. A magyar légierő a röpcédulákon visszavonulásra szólítja fel a szovjet alakulatokat, és a szovjet páncélososzlopok bombázását helyezi kilátásba, ha a vörös csapatok nem hagyják el a várost.

A berlini vöröskereszt bejelentette, hogy 40 ezer márka gyűlt össze a magyar lakosság megsegítésére.

17.10: Reflektor

Gallicus rováta: Egy óriási büntényhez egy icipici tettes kerestetik. Ha egy pillanatra vitába szállunk most az Egyetemi Ifjúság című közlönyvel, nem azért, mintha ezekben a történelmi órákban időnk, kedvünk, idegünk lenne a disputálásra, hanem azért, mert a megújuló magyar élet egyik nagy kérdését, talán legnagyobb, sőt bizonyosan legnagyobb kérdését, a közéleti erkölcs problémáját akarjuk tisztázni. Ez az erkölcs, ahogyan a forradalom megteremtette, vakítóan káprázatos. Lám, szolgásgéből feltámadt egy nemzet, amelyről azt mondták még országgló urai is, hogy erényeiben megromlott, hogy ifjúsága afféle alvilági generáció, hogy tömegeit durva szenvedélyek, gyűlöletek, faji elfogultságok, a bosszúvágy orkánló indulatai hatják át. Még olyat is olvastunk az egyik párizsi napilapban, az oly előkelő és tekintélyes Le Monde-ban, hogy „Isten ments a magyar felszabadulástól, mert ez a felszabadulás maga lesz a poklok pokla, pernyévé változik minden, lángba és vérbe borul Pannónia”. Nos, ez a nemzet szörnyű erővel széttörte bilincseit, de forradalmát oly higgadtan, méltóságteljesen, a legfelsőbb rendű ember önuralmával hajtotta végre, hogy a világ már azt sem tudja, miként leljen szavakat méltatására. Nagy-Britannia vezető politikai gondolkodója azt mondta tegnap, hogy a magyar csoda nem azért csoda, mert egy kis nép végzett egy nagy zsarnoksággal, egy törpe nemzet hátráltatott meg egy világbirodalmat, mert a pusztá hit és a meztelen ököl lett úrrá a páncélszörnyetegeken, hanem azért csoda, mert ez a kis nép, ez a törpe nemzet legyőzte önmagát is. Legyőzte keserűségeit, bosszúvágyát, legyőzte halottainak emlékét és múlhatatlan gyászát, legyőzött minden ösztönt és passziót, csak hogy tiszta arccal, fénylő szemmel indulhasson el a szabadság és az igazság útján. De vajon ez a példaadó élet, amelyet a magyar szabadságharc kibontott, vezércsillagunk maradhat-e, ha csak a nép indul el foltatlanul a jövő felé, de a hatalom nem? Ez a kérdés, és ezért szállunk csendes vitába, de azért nagyon drámai vitába az egyetemi ifjúság közlönyével. Amely azt írta legutóbbi számában, hogy – de talán okosabb lesz szó szerint idézni: „Tévedésen alapult a Szabad Európa adónak az a híre, amely szerint Nagy Imre hívta be a szovjet csapatokat. A szovjet csapatokat ugyanis Hegedüs András hívta be kedd éjjel. Ezt ő maga mondta annak az íróküldöttségnek, amely-

nek többek között Benjámín László is tagja volt. Nagy Imrét a néparuló Gerő-klikk kijátszotta, becsapta. Nevében, háta mögött hoztak intézkedéseket, amelyekről ő nem tudott. Bemocskolták becsületét.”

Az Egyetemi Ifjúság, mármint a lap úgy véli, hogy a szóban forgó klikk agyafúrt csele megtéveszthet minket is. Valóban, mi is meghirdettük, hogy a szovjet csapatok behívásának és a statárium kihirdetésének felelőssége Nagy Imrere hárul. A számonkérést Gellért Andor, a Szabad Magyarország Hangja főszerkesztője ejtette meg, a következő szavakkal: „Az új miniszterelnökök felelnie kell mindenekelőtt, hogy az október 24-ére virradó éjszakán ki folyamodott a Vörös Hadsereg beavatkozásáért, s a szovjet katonákat ki vezényelte magyar ifjak, munkások és katonák ellen? Ha ezt az új miniszterelnök tette, új pályája olyan tehetetellel indul, amely személyét lehetetlenné teszi az élő és az eljövő magyar nemzedékek előtt.” Ezt azzal egészítette ki Gellért Andor, hogy a statárium kihirdetése ama történelmi árulások sorozatába tartozik, amelyeket hosszú századokon át emlegetnek, s az árulásért irgalmatlanul bűnhődni kell.

Úgy látszik, tévedtünk. Így vélekedik az egyetemi ifjúság, és ma a forradalmi honvédség lapja, az Igazság is. Nem Nagy Imre dobott oda 15 ezer ifjú életet a vörös vérebnek, hanem ő maga is a vértanúk, az erkölcsi vértanúk közé tartozik. Szóval tévedtünk. De igazán tévedtünk-e? Elfogadjuk, miért ne fogadnánk el, hogy például a statáriális rendelet alá, ama véres szerdára virradó éjszakán, odahamisították a nevét. Legyen így. De ugyan mi történt a csalárd szerda délutánján? Ugorjunk csak hat órácskát! Nagy Imre áll a budapesti mikrofon előtt, ő beszél: „Itt Nagy Imre beszél, mint a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. Budapest: népe! Közlöm, hogy mindazok, akik a további vérontás megszüntetése érdekében ma 14 óráig beszüntetik a harcot és leteszik fegyvereiket, mentesülnek a statáriális eljárás alól.”

Ugye, hallottuk? Hajnali 6-kor még odahamisították a nevét, de déli 12-kor már teljes közösséget vállalt ezzel a hamisítással, és kétórás kányi haladékokat adott a szabadságharcosoknak: vagy meghódnak, vagy jön a sortűz! De menjünk tovább, és ugorjunk 24 órát. A véres csütörtöknél tartunk, délutáni fél négyet harangoznak, és ismét Nagy Imre áll a mikrofon elé: „Akik a harcot haladéktalanul beszüntetik, a kiengesztelődés és megbékélés szellemében, velük szemben nem alkalmazzuk a statáriális eljárást.” Ismét hallottuk. Ekkor már nem volt sem Gerő Ernő, sem Hegedüs András, csak statárium volt, sok-sok halott volt, és Nagy Imre volt. Lehet tehát, hogy tévedtünk. De ha tévedtünk, maga Nagy Imre tévesztett meg bennünket és azok az ifjak, azok a proletárok tévesztettek meg bennünket, akiknek tetemét most fogadja be az anyaföld.

E csütörtök délután Kádár János is ott állott a mikrofon előtt. Szóaljjon meg most ő: „Pártunk vezetősége teljes egységben állást foglalt amellett, hogy a népköztársaságunk államhatalma ellen irányuló fegyveres támadást minden lehetséges eszközzel vissza kell verni.” Tehát a pártvezetőség teljes egységben

szabadította a nemzetre az idegen martalócokat. Teljes egységben! Nagy Imre ott állt, és nem cáfolt egyetlen szóval sem. Sőt éppen... de szólaljon meg ő maga: „Azoknak a szovjet csapatoknak a visszarendelése, amelyeknek a harcokban való beleavatkozását szocialista rendünk léte érdeke tette szükségessé, a béke és a rend helyreállításával haladéktalanul meg fog történni.”

Folytassuk-e az argumentálást? Folytathatnánk, akár száz más idézettel, száz más bizonyossággal, de nem akarunk vitatkozni, és nem akarunk szenvedélyeket kavarni. Inkább visszatérünk oda, ahonnan kiindultunk. Oda ugyanis, hogy ez a megnyomorított, porig alázott, megtépett és gyászoló nemzet, amely pusztá kézzel megszabadította önmagát és az egész emberiséget a zsarnokság rémétől, akkor volt a legnagyobb, amikor önmagát győzte le. És felvetjük a kérdést, hogy e kis nép, de nagyon nagy nemzet e halhatatlan erkölcsi diadala után úgy van rendjén, úgy felel-e meg az igazságnak és egy tisztább korszak erényeinek, hogy továbbra is azok döntsenek életéről, akik tegnap a halálról döntöttek?

A SIKERT BIZTOSÍTANI ÉPPEN OLYAN FONTOS, MINT A GYŐZELMET MEGSZEREZNI! SZABADSÁGHARCOSOK! KÖVETELJÉTEK A KOMMUNISTÁK ÉS A SZOVJETBARÁTOK AZONNALI TÁVOZÁSÁT A HONVÉDELMI MINISZTERIUMBÓL! KÖVETELJÉTEK A FŐPARANCSNOKI ÉS VEZÉRKARI FŐNÖKI TISZTSÉGRE NEMZETI ÉRZÉSŰ MAGYAR KATONÁT!

17.20: Munkásműsor

Molnár József beszél az általános sztrájkról. Az egész ország, de bátran mondhatom, az egész világ fellélegzett, amikor az első hírek érkeztek arról, hogy az orosz csapatok megkezdték Budapest kiürítését. Minél közelebb érkeztünk ehhez a sorsfordulóhoz, annál nagyobb szerepet kapott népünk és nemzetünk szabadságáért vívott hősi küzdelmünkben a munkásság általános sztrájkja. Ma már nyugodt lélekkel megállapíthatjuk, hogy a fegyveres erők győzelmét elsősorban az a támogatás tette lehetővé, amelyet a sztrájkoló munkások százezrei nyújtottak harcoló katonáinknak és egész fölkelt népünknek. Minél kritikusabbá vált a helyzet, annál nagyobb erővel lángolt fel a sztrájk. A sztrájkolók a leghevesebb harcok idején sem feledkeztek meg arról, hogy a nemzeti függetlenség ügye mellett a társadalmi forradalom megvalósításáért is folyik a harc. Meg kellett teremtenünk nemzeti függetlenségünket, meg kellett szabadulnunk az orosz elnyomástól ahhoz, hogy megszabaduljon az ország a ráerőszakolt idegen kommunista társadalmi rendtől. A sztrájkoló magyar munkások álltak az élére annak a mozgalomnak, amely a szabadságharc idején sem feledkezett meg az ország demokratikus átalakításának szükségességéről. A sztrájkoló munkások ágyúlövések és géppuska-kelepelés közben létrehozták a gyárak és üzemek munkástanácsait és a nemzeti bizottságokat. Ezekkel együtt harcot indítottak a pozíciójukban maradt hazaáruló néppellenes miniszterek és pártvezetők ellen. A sztrájkoló

munkások követelték a leghangosabban a szabad választások megtartását; a többpártrendszer bevezetését, a hazaárulók szigorú megbüntetését. Ezek a követelések sohasem valósulhattak volna meg, ha a tétlen sztálinista erők és a szovjet hadsereg parancsnoksága nem látták volna a magyar munkásság határozott és egységes állásfoglalását. Az egy hétig tartó harc kimenetelét végső soron az döntötte el, hogy a munkásság nem alkudta el sem a nép, sem a nemzet jogait. [...] A sztrájk fegyver, amelyet a múltban mindig ki akartak ütni a munkásság kezéből, nemzeti létünkért, függetlenségünkért és szabadságunkért folytatott szabadságharcunk egyik legfontosabb fegyvere. Ezt a fegyvert a munkásság soha többé nem adja ki a kezéből, ezt követeli a nemzet érdeke, és ezt követeli a munkásság érdeke is. Az elkövetkezendő hetek és hónapok politikai küzdelmében a magyar munkásság ennek a fegyvernek a segítségével fog örködni azon, hogy a nemzeti függetlenséggel egy időben megvalósuljon a teljes szabadság, az igazi demokrácia, és az ország sorsának irányítása azok kezébe kerüljön, akik történelmünk legnehezebb időszakában hűek maradtak a néphez és a nemzethez.

17.25: Szélgjegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 11.50-kor és 12.50-kor. GYŐZELMES SZABADSÁGHARCOSOK! ADDIG NEM BIZTOS A KIONTOTT MAGYAR VÉRBŐL FAKADT SIKER, AMÍG A FEGYVERES ERŐK VEZETŐ HELYEIN KOMMUNISTÁK ÁLLNAK!

17.35: A magyar semlegességről

Gyulai Ernő kommentárja. Ismétlés, elhangzott: 14.35-kor.

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELÉG GYORSAN A SEGÍTSÉG! SZÜNJÖN MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJAI! SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

17.45: Nemzetközi sajtószemle. Ismétlés, elhangzott: 16.20-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN; A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT! EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

17.55: Rendkívüli falusi adás

Ha megnyertük a háborút, meg kell nyerni a békét is. Agrárius jegyzete. A világtörténelem legdicsőségesebb szabadságharca a fegyverek terén eldőlt. A maroknyi magyar nép szembeszállt a világ legnagyobb kolosszusá-

val és meghátrálásra kényszerítette. A kommunizmus Magyarországon úgy eszméileg, mint gyakorlatilag véglegesen megbukott. Ezt hozta magával a fegyverek győzelme. A szabadság kapuja megnyílt. Ha megnyertük a fegyveres küzdelmet, meg kell nyernünk a békét is. A falun a szabadságharc elsöpörte a kommunizmus minden intézményét. Az eredményeket biztosítaniunk kell, és biztosítaniunk kell a parasztság jövőjét. Ezért folynak most a tárgyalások a politikai porondon. A kormánynyilatkozat szerint koalíciós kormány alakult, azt is mondják, hogy ebben az 1945. évi koalíciós pártok foglalnak helyet. Nagy Imre időnként megjelent kormánylistájában például már másodszor olvassuk Kovács Bélának, a Független Kisgazdapárt főtitkárának nevét. Kovács Béla azonban eddig még nyilvánosság előtt nem nyilatkozott, noha az ország közvéleménye érdeklődéssel várja megszólalását. Ugyancsak nem nyilatkozott a szociáldemokrata párt sem, legalább eddig a percig, amikor ezeket a sorokat írom, hogy betölti-e a kormánylistában a számára üresen hagyott helyet. A parasztpárt nevében Erdői Ferenc szólalt meg. Rőla azt sem tudtuk, hogy még mindig parasztpártinak tartja magát. Erdői kiszolgálta a kommunista terroruralom minden változatát, Rákosi bitófakorszakát is. Ma Madaras Péter csak a párt újraszervezését jelentette be. Mindössze ennyi bejelentést hallottunk a kisgazdapárt részéről is. Van kormány tehát, vagy nincs kormány? Ez így zavaros. Ha van kormány, vagy lesz a koalíciós pártból, ennek a hivatása csak az lehet, hogy likvidálja a lehető leggyorsabban a szovjet megszállást. Az ilyen kormány megalakulása azon múlik, hogy a megbukott kommunista párt még mindig ragaszkodik a nem létező hatalmához, vagy azt taktikával erőszakosan akarja visszaszerezni, ez csak hazaárulás lehet a kommunista párt vezetői részéről. A parasztság jövőjére nézve csak örömmel üdvözölhetjük Kiss Sándor parasztszövetségi igazgató nyilatkozatát. A két parasztpárt egyesülését sürgeti. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne alakulhatna a választások alkalmával más demokratikus párt is, akire a parasztság nyugodtan adhatná szavazatát. A szabad választás kizárja, hogy csak előre megállapított pártok állíthatnak jelölteket. Magam részéről teljes mértékben egyetértek Kiss Sándorral. Nincs szegény és gazdag paraszt, hisz minden nagygazda földönfutóvá vált a terror üldözésében. A parasztszövetségben, a parasztság érdekképviselői szerveiben egyek tudunk lenni, akkor egyek lehetünk a politikai porondon is. Lényegében az érdekképviselő és a parasztpolitika azonos. Annál is inkább, mert a nyugati haladás és fejlődés megismerésével, a modern termeléseszközök elnyerésével már alig lesz különbség kis- és nagyparaszt között. A modern gazdálkodásban mindenki megtalálja helyét a termelés különböző ágaiban és a magasabb paraszti életszínvonalban. A parasztság között nincs vallási türelmetlenség, és úgyszólván egy és azonos a világnézeti felfogása is. A paraszti összefogás a politikában az egyetlen erő, amely biztosítani tudja, hogy a gazdasági élet a parasztság érdekeinek megfelelő irányba terelődjék. A nyugati államokban a parasztság jólétben él. Függetlensége nincs

veszélyben, a független állami létnek ő is egyik alappillére. Mindezt a politikai porondon való egységes fellépésével tudta elérni.

18.00: Hírszolgálat

Maléter Pál ezredes, a Kilián laktanya védőjét a honvédelmi miniszter első helyettesévé nevezték ki. Kovács István lett a honvéd vezérkar főnöke. A Kossuth Lajos téren összegyűlt hatalmas tömeghez Nagy Imre ma délután beszédet intézett. A varsói egyezmény felmondásával is kérjük a szovjet csapatok azonnali kivonását – mondotta. A tömeg Münnich Ferenc belügyminiszter távozását követelte. A Magyar Újságírók Országos Szövetségének eddigi vezetősége lemondott. Az ügyek vitelét a sztálini korszakban üldözött újságírókból megalakult ideiglenes bizottság vette át.

Győr. A hivatalos magyar hírügynökség arról tudósít, hogy a dunántúli nemzeti tanácsok 400 küldötte kedden este gyűlést tartott Győrben. A Dunántúli Nemzeti Tanács gyűlésén állást foglalt az ország semlegességének kimondása mellett. A küldöttek többsége elhatározta, mindaddig folytatják a sztrájkot, amíg a kormány nem teljesítette a forradalmi követeléseket. A gyűlésen megalakult Dunántúli Nemzeti Tanácshoz, a borsodi és Bács-Kiskun megyei tanácsok is bejelentették csatlakozásukat. A pápai, győri, tatai és zalaegerszegi honvédalakulatok ígéretet tettek a tanácsnak, hogy a népet megvédik minden külső támadás ellen, még abban az esetben is, ha más parancsot kapnak. A Dunántúli Nemzeti Tanács az ország semlegességének kimondása mellett, a szólás-, sajtó-, gyülekezési és vallásszabadság biztosítását követeli.

A magyar szociáldemokrata párt székházában ma értekezlet volt, amelyen megválasztották a párt ideiglenes vezetőségét. Elnök Kéthly Anna lett, főtitkár Kelemen Gyula, helyettese Révész András. [...] Dezséry László evangélikus püspök lemondott, és a Déli Evangélikus Egyházkerület vezetését az 1950-ben igazságtalanul elítélt Ordass Lajos püspök vette át. [...] A Bécsbe visszatért nyugati pilóták beszámoltak arról, hogy az éjszakai órákban heves tűzharc zajlott le a budapesti repülőtéren. [...] A [Die] Presse című bécsi lap első budapesti telefontudósítását közli. Az osztrák lap tudósítója beszámol arról, hogy a múltban hírhedtté vált Szabad Nép többé nem jelenik meg. [...] Nyugtalanúságot keltettek a magyar közvéleményben a szovjet csapatmozdulatokról szóló különböző hírek. [...] A nyugati hírszolgálati irodák éber figyelemmel kísérik a szovjet csapatmozdulatokkal kapcsolatos magyarországi rádiójelentéseket. [...]

A párizsi rádió egyórás akciót rendezett a magyarországi áldozatok megsegítésére. 50 teherautó járja be a párizsi utcákat, hogy adományokat gyűjtsön, és a párizsi rádió állandóan tájékoztatja hallgatóit, hogy milyen útvonalon járnak a gépkocsik. Már eddig négy vagon adomány gyűlt össze. Az első, adományokkal megrakott repülőgép ma reggel indult el az Orly repülőtérrel Bécs felé.

Mint Kelet-Berlinből jelentik, a kommunista hatóságok letartóztattak 72, kommunistaellenes érzelmeiről ismert embert. Azt állították róluk, hogy a

Nyugattal álltak összeköttetésben. Hírugynökségi jelentések szerint azonban a letartóztatások igazi célja az, hogy megpróbálják elejét venni olyan eseményeknek, mint amilyenek Magyarországon lejátszódtak. A Neues Deutschland, a kelet-németországi kommunisták vezető lapja arról ad hírt, hogy a diákok között kommunistaellenes mozgolódás figyelhető meg. A diákok a kötelező marxista tanfolyamok eltörlését követelik. A kommunista lap egyik olvasójának levelét közli. A levél elmondja, hogy a diákok az egyetemeken magyarországi és lengyelországi események hatása alatt vitaestéket tartanak és támadják a kommunista tanokat.

A közel-keleti helyzet az elmúlt 24 órában tovább romlott. Ma hajnalban lejárt az angol és a francia kormány ultimátuma Egyiptomhoz és Izraelhez. A két nyugati nagyhatalom haderő-mozdulatairól egyelőre nincsenek hírek. Londonban feszült hangulat uralkodik, amelyet diplomáciai megfigyelők vihar előtti csendnek jellemeznek. Az angol kormány a kora délelőtti órákban minisztertanácsra ült össze. Párizsban a francia kormány ugyancsak minisztertanácsot vitatta meg a legutóbbi közel-keleti fejleményeket. Francia részről ugyancsak elzárkóztak attól, hogy részleteket közöljenek a Földközi-tenger keleti térségében folyamatban lévő hadmozdulatokról. Időközben az egyiptomi és izraeli haderők között tovább folynak a heves harcok a Sínai-sivatagban. Mindkét részről veszteségeket és ellenséges repülőgépek lelövését jelentik. A jeruzsálemi rádió szerint az izraeli haderő foglyul ejtette az egyiptomi flotta egyik rombolóját és [annak] 200 főnyi személyzetét. A jordán határon egyelőre nincsenek harci cselekmények. Jordániában és Libanonban azonban kihirdették a szükségállapotot és a mozgósítást. Kairóban a brit és francia nagykövetség megkezdte a titkos iratok elégetését. Egész Egyiptomban tovább folynak a hadi készülődések. A Szovjetunió és kommunista Kína tiltakozott az izraeli kormánytól az egyiptomi támadás miatt. Későbbi londoni jelentések beszámolnak arról, hogy Eden angol miniszterelnök nyilatkozott az alsóházban a közel-keleti helyzetről. Kijelentette, hogy Nagy-Britannia katonai rendszabályokat fog alkalmazni Egyiptom ellen, azonban az egyiptomi kormánynak küldött brit felhívás még mindig érvényben van. Az egyiptomi kormány – mondotta Eden – hosszú idő óta kíméletlen hadjáratot folytat Izrael és a Nyugat ellen.

18.10: A primás szabad!

Balogh Balázs köszöntője.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor és 16.45-kor.

18.20: Nemzetközi sajtószemle

A magyar ügyet még az Izrael-Egyiptom konfliktus drámai fejleményei sem tudták leszorítani a nagy nyugatnémet lapok első oldaláról. A Die Welt, a német nehézipari vidék nemzetközi tekintélyű lapja vezércikkében a magyar szabadságharcot az egész emberiség ügyének tekinti, és felelősségre vonja

Nehrut, hogy miért nem foglalt eddig állást. [...] A Frankfurter Allgemeine Zeitung ugyancsak első oldalán hozza a kommentárt, amelynek címe: Az orosz akadály. Úgy látszik, hogy most már csak Moszkva az egyetlen akadály a magyar forradalom győzelemre vezető útján. Mindenről lehet tárgyalni – mondják a felkelők –, amint a szovjet-oroszok páncélosai kivonultak Budapestről és Magyarországról. A forradalmárok úgy vélik, hogy politikai céljait már majdnem egészen elérték: az egypártrendszer megszüntetését, szabad választásokat és mélyreható gazdasági reformok ígértét. A felkelők bizalmatlanságát csak a szovjet kivonulás oszlathatja el. [...]

A Münchner Merkur egyik legkiválóbb munkatársát küldte Bécsbe és onnan kelt a mai vezércikke, amely a Szabadság jegyében címet viseli. Egyetlenegy héttel azután, hogy az antikommunista és szovjetellenes tömegek váratlanul és lenyűgöző erővel felvonultak a magyar fővárosban, az időközben az egész országban fellobbant felkelés elérte az első nagy és sokat ígérő sikerét. Ugyanaz a kormány és ugyanaz a politbüro, amely felhatalmazta a szovjet katonákat, hogy lőjenek a felzúdult népre, és leírhatatlan szörnyűségeket kövessenek el, tegnap a rádióban kihirdette, hogy elfogadja a nemzeti felkelés fő követelését: Magyarország visszatérését a szabadságba. A vezércikk azután áttekinti az utolsó napok engedményeit. A leglényegesebb kérdést így foglalja össze: „Az utóbbi napokban az egész magyar küzdelem középpontjába a szabadság, az abszolút szabadság elve került. Minden megfigyelő, aki Bécs, Győr és Budapest között összeköttetésbe került a felkelőkkel, szinte kényszerszerűen kapta a benyomást, hogy a forradalmárok nem hajlandók aprólékoskodva különbséget tenni Magyarországnak a Szovjetuniótól való függetlenítése és a belső kommunista egypártrendszerrel való szabadulás között. Mi már hétfőn tudtuk, hogy a felkelők összes csoportjai, és mindenütt egyetértéssel egyetlen fő követelésben: szabad választásokat!”

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS! LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ! AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÓVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

18.30: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Közöljük a győri rádió egyik délelőtti adását, amely a Dunántúli Nemzeti Tanács egyik állásfoglalását ismertette. A Dunántúli Nemzeti Tanács bizonyosságot kíván szerezni, és biztosítékot kapni a kormánytól ígéreteinek valóra váltására.⁶

A Magyar Függetlenség, a Nemzeti Forradalmi Bizottmány lapja cikket közöl Dudás József tollából.⁷

⁶ A győri rádióközlemény 09.02-kor hangzott el, (töredékesen) olvasható: *A forradalom hangja*, i. m. 305–306.

⁷ Dudás József cikkének ismertetése a Szabad Kossuth Rádióban október 31-én, a 10.00 órai hírek után hangzott el.

Most a Szabolcs-Szatmár megyei rádió ifjúsági cikkét közöljük.⁸ [...]

A miskolci rádió riportját közöljük arról, hogyan szabadult ki Mindszenty József, Magyarország hercegprímása. Kedden este nyolc órakor a rétsági honvédlaktanyából négy tiszt és egy gépkocsivezető hírt kapott arról, hogy Felsőpetényben a kastély egyik emeleti szobájában őrzik az ÁVH-sok Mindszenty József hercegprímást. A fent említett tisztek azonnal gépkocsival Felsőpeténybe mentek, és a hercegprímás őrzésére kirendelt tizennégy ÁVH-st leszerelték, és Mindszenty Józsefet a rétsági laktanyába magukkal vitték. A hercegprímás végtelenül boldog volt, hogy nyolc év után a forradalom katonái szabadították ki, és még az éjjel el akart utazni Budapestre. Mivel az út nem látszott biztosítottnak, ma reggel 6 óra és negyed 7 között három harckocsival és egy rohamlöveggel biztosított Wippon autóval hozták fel Budára a hercegprímást. A falvak népe az útvonalakon végig éljenzéssel és virágosóval fogadta a főpapot és a kísérő katonákat. A négy tiszt és a gépkocsivezető nevei: Balajda hadnagy, Spitz főhadnagy, Vajdai főhadnagy, Tóth főhadnagy és Rakócki gépkocsivezető. A hír érdekességét még emeli az a tény, hogy közvetlen a magyar katonák megérkezése előtt egy orosz tank el akarta szállítani a hercegprímást, de ő megtagadta, hogy elmenjen velük. Budán különböző küldöttségeket fogad jelenleg, és ezelőtt egy negyed órával a Magyar Honvéd szerkesztősége munkatársának megtette az első sajtónyilatkozatot: „Megcsodáltam azt, amit az ifjúság fegyverei, akár a katonák, akár az egyetemisták, akár a vidékiek, akár a parasztok, akár a munkások tettek. Megcsodáltam. Nyolc esztendő után ők tépték fel az én börtönöm lakatait, a rétsági derék katonatisztek voltak azok, akik nem törődtek semmivel, beállítottak hozzám és elhoztak magukkal. A laktanyában megpihentem. Én a magyar fegyverekre főpapi áldásom küldöm és kívánom, hogy ezt a dicsőséget, amit a magyar fegyverek szereztek, sokasítsák parasztjaink, amikor erre szükség lesz.” A hercegprímást a hosszú rabság nem törte meg. Testileg és szellemileg is egészséges. Először részletesen akarok tájékozódni az ország helyzetéről, mielőtt bármit is tennék vagy a továbbiakban nyilatkoznék – mondotta végezetül.

18.40: Bell ezredes szól a magyar katonákhoz 18.40-kor és 19.00-kor. Ismétlés, elhangzott: 13.25-kor és 14.55-kor.

18.45: A Kovács Bélával kapcsolatos rejtélyről 18.45-kor és 19.00-kor. Janus beszél.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor és 16.40-kor.
NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

⁸ A közlemény 11.10-kor hangzott el.

18.50: A moszkvai kormánynyilatkozat 18.50-kor és 19.00-kor. Gedeon Sándor felvilágosító megjegyzései.

A magyar szabadságharc ökolcsapásai arra indították a moszkvai kormányt, hogy készségét nyilvánítsa ki a Szovjetunió és a népi demokráciák eddigi viszonyának bizonyos felülvizsgálására. A szerdára virradt éjjel a moszkvai rádió terjedelmes közleményt sugárzott ezzel a címmel: „A Szovjetunió kormányának nyilatkozata a Szovjetunió és a többi szocialista állam közötti barátság és együttműködés fejlesztésének és további megszilárdításának alapjairól.” Közvetve már ez a cím is elárulja, hogy a népi demokráciák és a Szovjetunió úgynevezett baráti együttműködését a moszkvai kormány is megrendültnek látja, különben nem tartaná szükségesnek további megszilárdítását. Tudvalevőleg csak olyasmit kell tovább szilárdítani, ami nyilvánvalóan nem elég szilárd. Ezt a szovjet kormánynyilatkozat kifejezetten is elismeri a következő megállapítással: A szocialista országok kölcsönös viszonyában is előfordultak szabálytalanságok és hibák, amelyek kisebbitették az egyenjogúság elvét a szocialista államok közötti kapcsolatokban.

Itt a moszkvai kormánynyilatkozat megjegyzi, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. kongresszusa elítélte ezeket a hibákat, és kimondta a népek egyenjogúságáról szóló lenini elvek következetes megvalósítását a Szovjetunió és a többi szocialista országok kölcsönös viszonyában is. Ezzel kapcsolatban persze felvetődik a kérdés, miért halogatták eddig a lenini elvek gyakorlati megvalósítását? A továbbiakban a nyilatkozat azt is beisméri, hogy a magyarországi nemzeti felkelés kényszerítette erre az állásfoglalásra a moszkvai vezetőket. Ezt mondja ugyanis a szovjet kormánynyilatkozat: „Amint az utóbbi idő eseményei mutatták, szükségessé vált megfelelő kijelentést tenni a Szovjetunió álláspontjáról a többi szocialista országokkal való viszonya kérdésében, mindenekelőtt gazdasági és katonai téren. A szovjet kormány kész a többi szocialista állam kormányaival együttesen megtárgyalni a gazdasági kapcsolataik további fejlesztését és megszilárdítását biztosító intézkedéseket avégből, hogy kiküszöböljék gazdasági kapcsolataikban a nemzeti önállóságot, a kölcsönös előny és egyenjogúság megsértésének bármilyen lehetőségét. Ennek az elvnek a szovjet tanácsadókra is ki kell terjednie.”

A hírhedt szovjet tanácsadók kérdését a nyilatkozat hamisan úgy állítja be, mintha a moszkvai kormány ezt már eddig is többször felvetette volna. Most mindenesetre azt mondja, hogy halaszthatatlannak tartja felülvizsgálni a többi állítólagos szocialista államokkal együtt azt a kérdést is, vajon célszerű-e, hogy a szovjet tanácsadók tovább működjenek a népi demokráciákban. Ezután a moszkvai kormány nyilatkozata a Szovjetunió és a népi demokráciák katonai kapcsolatának kérdésére tér át, amelyeket a Varsói Szerződés állapított meg. Igen figyelemreméltó, hogy ebben a vonatkozásban magából a nyilatkozatból is világosan kitűnik, mennyire jogosulatlan a szovjet csapatok magyarországi beavatkozása. A Varsói Szerződés ugyanis csupán arra köte-

lezte aláíróit, hogy kívülről jövő támadással szemben védjék közösen magukat, illetőleg területük épségét. De a magyar szabadságharc hatása alatt a moszkvai kormány most hajlandóságát fejezi ki arra is, hogy a Varsói Szerződésben részt vevő országokkal felülvizsgálja a Magyarországon, Romániában és Lengyelországban tartózkodó szovjet csapatok kérdését is. Miután a magyarországi eseményekkel kapcsolatban a nyilatkozat kénytelen-kelletlen elismeri, hogy a magyar nép megmozdulása jogosult volt, a nyilatkozat visszakéröndzi azt az időközben már a kommunista sajtóban is elejtett állítást, amely szerint – amint mondja – a mozgalomba a fekete reakció és az ellenforradalom erői is bekapcsolódtak, amelyek a dolgozók egy részének elégedetlenségét igyekeznek a régi rend visszaállítására kihasználni. A szovjet kormány krokodiluskönnyeket hullat a vérontás miatt, és jellemző módon kizárólag a budapesti kormány kérésének tulajdonítja a szovjet csapatok beavatkozását. Majd így folytatja: „Tekintettel arra, hogy a szovjet katonai egységek további tartózkodása Magyarországon alkalmul szolgálhat a helyzet még nagyobb kiéleződésére, a szovjet kormány utasította katonai parancsnokságát, hogy vonja ki Budapestről a szovjet csapatokat, mihelyt ezt a magyar kormány szükségesnek találja. Ugyanakkor a szovjet kormány kész megfelelő tárgyalásokat kezdeni a Magyar Népköztársaság kormányával és a Varsói Szerződés többi résztvevőivel a szovjet csapatok Magyarország területén való tartózkodásának kérdéséről.” Amint látjuk, a szovjet kormány nemcsak a szovjet csapatok beavatkozása, hanem a szovjet csapatok Budapestről való eltávolítása kérdésében is a Nagy Imre-kormányra próbálja hárítani a felelősséget, mintha az független volna, és nem ugyanúgy Moszkva parancsára vagy legalábbis sugalmazására járna el, mint elődei. Újabb példája ez is a szovjet vezetők álnokságának, akik most Pilátusként mosni szeretnék kezeiket. A magyar nemzet véres szabadságharcának ódiümát budapesti helytartóikra hárítják, miután a magyar nép nemzeti forradalma máris győzött, és a moszkvai vezetők hazánkban csak tetézték azt a tekintélyvesztéset, amelyet előzőleg Varsóban szenvedtek.

Nyilatkozata befejezésekképpen a szovjet kormány azt a bizodalmit fejezi ki, hogy az állítólagos szocialista országok népei nem engedik meg a népi demokratikus rendszer alapjainak megrendítését, hanem továbbfejlesztik azokat a függetlenség, a testvéri egység és kölcsönös segélynyújtás jegyében. A népek önrendelkezési jogáról viszont, amelyet Lenin annyit hangoztatott, a sztálinistákból leninistákká vedlett moszkvai vezetők nyilatkozata egy szóval sem emlékezik meg.

Azért ismertettük ilyen részletesen a szovjet kormánynyilatkozat gondolatmenetét és legfőbb pontjait, hogy kidomborítsuk: Moszkva is védekezésbe szorult és hajlandóvá lett tárgyalni a hazánkra kényszerített egyenlőtlen gazdasági kapcsolatokról, meg a Varsói Szerződésről. A magyar nép sohasem ismerte el sem szovjet gyarmattá történt leigázását, sem pedig a Varsói Szerződést, amely katonailag is biztosítani akarta alárendelését Moszkva

önkényének. Azok a kormányok, amelyek az utóbbi évtizedben a Szovjetunióval létrejött gazdasági és más szerződéseket megkötötték, egyáltalán nem képviselték a magyar nép akaratát, mert nem szabad választásokból kerültek az állam élére. A kommunista párt egyeduralma alapján a párt központi vezetősége által kinevezett kormányok összes szerződéseit törvénytelenek. Most az az eset áll fenn, hogy az eddigi kormányok nemzetközi megegyezései az utódot is kötelezik. Hazánk politikai, gazdasági és esetleges katonai kapcsolatait a Szovjetunió és a népi demokráciák kormányai-
val egészen új alapra kell helyezni, erre azonban csupán olyan magyar kormány illetékes és jogosult, amely teljesen szabadon választott országgyűlés jóváhagyásával fog megalkudni.

[19.00–19.18 között a hangfelvétel kimaradt. A szöveg egy része az ismétlésekből pótolható.]

19.15: Szemtanúk beszélnek
Részletek az Associates Press és a Magyar Hírlap Budapesti munkatársának naplójából.

Október 24. Az éjszaka folyamán Hegedüs miniszterelnök lemondott és a helyét Nagy Imre veszi át. Nagy Imre kihirdeti az ostromállapotot, és a felkelőknek ultimátumot küld a fegyverletételre. Az oroszok is beleavatkoznak a küzdelembé. Éjjel két órakor körüljártam a várost. Óriási tömeg tolong az utcákon, és az utcasarkokon kis katonacsoportok ácsorognak, mindegyik élén egy tiszt. Bárkivel beszélek, mindenki megerősíti, hogy a katonák az ő oldalukon állanak. Ezen az éjszakán hallottam először, hogy a katonák géppisztolyokkal és munícióval látták el a diákokat. Amint a kormány tudomásul adta, hogy segítségül hívta a szovjet csapatokat, a forradalom valóságos háborúvá alakult át. Reggel négy órakor vonultak be az első szovjet csapatok a városba. Budapest olyan, mint egy megszállott város. Az utcákon harckocsik lánci csörögnek, síró ritmusban kattognak a géppuskák és a mellékutcákból fegyvergolyók sivítása hallatszik. Buda valamivel csendesebb. Csak a Gellért-hegy barlangja körül gyülekezik egy felkelőcsoport, amelyet egy szovjet helikopter üldözött a Gellért-hegy lábáig. Az üzletek Budán is zárva vannak. Autóbuszok, villamosok és taxik nem közlekednek, és csak egy-egy személykocsi szalad végig az utcákon. [...]

Csütörtökön, október 25-én reggel itt-ott már látni egy-egy autóbuszt, itt-ott egy villamos is feltűnik, de még gondolni sem lehet arra, hogy a munkások és az alkalmazottak munkahelyükre szállíthatóak legyenek. Az összes hidakat szovjet páncélosok zárják el a forgalomtól. Megszámoltam: több hídön fél tucat harckocsi áll. Milyen nagyságú szovjet csapatokat hoztak fel Budapestre, még nem állapítható meg. A Parlament épülete előtt több mint ötven orosz harckocsit számoltam meg. Feltűnő, hogy a szovjet-orosz katonák többsége 17-18 éves fiatallamberből áll. Bár ugyanezt mondhatom a felkelők-

ről is, hiszen ezeknek is nagy többsége fiatal gimnazista, egyetemi hallgató vagy egészen fiatal munkás. Délutánra a Parlament egész környéke csatatérre változott át. Szovjet páncélosok kíméletlenül tüzelnek az összegyűlt tüntetőkre, akiknek egyetlen fegyvere a piros-fehér-zöld zászló. Este tíz órakor körülbelül 2000 férfi és asszony vonult el az amerikai követség épülete elé. Az épületre kitűzött amerikai zászlónak hurrázva integettek, kalapjaikat lobogtatták és itt-ott feljajdult egy kiáltás: miért nem segíttek? Ekkor valami egészen meglepő történt. Két óriási szovjet páncélos kocsi vonult a Parlament elé. A kocsiból fiatal szovjet katonák integettek barátságosan a tömeg felé. Ez akkor volt, amikor a felkelők egy háromtagú delegációt küldtek be a Parlamentbe, hogy a miniszterelnökkel tárgyaljon. Mialatt a küldöttség visszatérére vártak, többen hängosan kiabálni kezdtek: Engedjétek szabadon a foglyainkat! Az oroszok még mindig barátságosan mosolyogtak, de nem engedték, hogy bárki is a Parlament bejárata felé közeledjen. Ezalatt én egy szomszédos ház kapualjában húzódtam meg, és egyszerre csak hallom és látom, hogy az előbb még barátságosnak látszó szovjet páncélos tüzelni fog a tömegre. Ebben a pillanatban három, felfegyverzett oroszral teli gépkocsi gurult a páncélos mellé, és ők is tüzelni kezdtek a fegyvertelen emberekre. Hogy mennyi halottja volt ennek a szörnyű és embertelen cselekedetnek, nem tudtam megállapítani, mert amint később a helyszínre mentem, a halottakat eltakarították. Az egyik szemtanútól, aki a tér északi részén bújt el, azt hallottam, hogy 250-300 halottja volt ennek a gyalázatnak. Egy másik szemtanúval is beszéltem, aki azt állítja, hogy a tüzet nem a barátkozó harckocsi legénysége nyitotta meg, hanem egy egyenruhás ÁVH-csoport. Ezt a szemtanúk mesélik, de én, aki a helyszínen voltam, kijelentem, hogy a téren egyetlenegy magyar ruhás katonát sem láttam, csak orosz páncélosok szovjet legénysége tüzelt a tömegre. [...]

Október 26., péntek. Magyarország nagy része a szabadságharcosok kezében van. A magyar hadsereg majdnem egészében melléjük állt. A Parlament és az Astoria Szálloda környéke, ahol tegnap még véres harcok folytak, ma elhagyatottan áll. A belvárosban azonban nem szűnt meg teljesen a küzdelem. Időnként gépfegyverkattogást és puskaropogást hallok. A valóságos helyzetről ma már nehéz képet adni. Amíg tegnap, csütörtökön szabadon mozoghattam, addig ma minden sarkon feltartóztatnak, igazoltatnak és megtiltják, hogy továbbmenjek. Budán tanúja voltam egy küzdelemnek, amely maroknyi fiatal fiú és leány és hat szovjet harckocsi között folyt le. Ezek a fiatalok csak kézigránatokkal és néhány Molotov-kóktéllal voltak felfegyverkezve és egy öreg ház kapualjában barikádozták el magukat. Amidőn a tankok az utcán elvonultak, egy sovány, vörös hajú fiatal leány kiugrott a kapualjból és a menet utolsó kocsija alá dobta valamit. A következő pillanatban hatalmas robbanás rázza meg a levegőt és látom, amint a leány visszarohan a barikád mögé. Azt is láttam, hogy az a megtámadott kocsi szétszaggatott láncokkal, mozdulatlanul, mint az óriási hulla fekszik az utca közepén. Sok ehhez ha-

sonló jelenetről mesélnék nekem a szemtanúk. Nem mehetek mindenhová, mert képtelen vagyok szabadon közlekedni. Különösen Pesten állítanak meg lépten-nyomon, és állandóan átkutatnak, nincs-e fegyver nálam. Sajnos az élelmiszerhiány elviselhetetlen. Egy-egy pék- és élelmiszerüzlet előtt több száz méter hosszúságú sorokban várják az emberek, hogy valamit vásárolhassanak. Dicséretére váljék Budapest lakosságának, sehol sem látom, hogy fosztogatnak. A belvárosban rengeteg üzlet kirakatát összetörték a fegyverek; az áru ott fekszik a kirakatban, de senki sem nyúl hozzá. Az Astoria Szállodát a szovjet katonai parancsnokság kiürítette és beköltözött. A Bristol Szállodában, ahol a külföldiek laknak, még 24 órára van élelmiszer. Percenként érkeznek hozzám a hírek, amelyeket már alig lehet ellenőrizni. Így ma délután egy mindig hiteles hírekkel rendelkező újságíró kollégám azt jelenti, hogy Rajcsányi László, a kardvívás magyar olimpiai bajnoka az utcai harcokban elesett. Estére a külföldi újságírók szerkesztőségének telefonja megszólalt, és Rajcsányi László hív engemet telefonhoz. Kér, hogy cáfoljam meg halála híreit. De az ilyen örömhírek sajnos ritkák.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

19.30: Reflektor

Gallicus róvata. Egy óriási büntényhez egy icipici tettes kerestetik. Ismétlés, elhangzott: 17.10-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

19.40: Az Ifjúság Hangja

Rendkívüli kiadás.

Vér Károly: Kedves lányok és fiúk! Lehetetlen, hogy ne mondjam el, hogy ne ezzel kezdjem: egy hete a külföldi lapok öreg és komoly, de lélekben fiatal munkatársai valóságos ostrom alatt tartanak. Két nappal ezelőtt Párizsban még vagy száz francia újságíró között álltam, faggattak, kérdeztek, és rázták a kezem csak azért, mert magyar vagyok. És a ti dicsőségeketek, nagyon szégyellem, de sajnos így volt, a ti dicsőségeketek én arattam le. [...] Az egyik francia szerkesztő, aki az osztrák határról érkezett, és aki Sopronban veletek is beszélgetett, váratlanul így szólt hozzám: „Tudja, szerkesztő úr, mi, franciák türelmes emberek vagyunk, talán ez az oka, hogy mi nem azt csodáljuk a magyar szabadságharcban, amit a felületes külföldiek általában csodálni szoktak. Tudja, szerkesztő úr, mi az igazán csodálatos? Az, hogy ezt a nemzeti felkelést jobbra fiatalok, fiatal bölcsek csinálták. Igen, ezt kell mondanom,

ifjú bölcsek, mert ezer meg ezer egymástól elszigetelt fiatal, 18-25 éves szabadságharcos úgy viselkedett, annyi politikai érettséggel, világpolitikai okossággal és nemzeti értelmességgel harcolt, amennyit más ország még a politikusaitól és a tábornokaitól sem kívánhat meg. Gondoljon csak arra szerkesztő úr, milyen politikai éleslátás nyilatkozott meg akkor, amikor az ifjú szabadságharcosok védték a nyitott kirakatokat és akkor, mikor egy vidéki munkástanács rádiója szinte világpolitikai koncepciót tudott mutatni, mert a sovinizmus gyanúja nélkül hozta szóba a dunai konföderációt. De hát ki tudná felsorolni, ki tudná összefoglalni mindazt, amit a forradalmi fiatalok világosan láttak? Látták például, hogy a tiszta nemzeti célokat nem szabad összetéveszteniük a bosszúval, a forradalmi erkölcsöt a kicsinyes heccpolitikával. Hát szerkesztő úr, szerintem ez is igazi, ez is nagy magyar csoda, és ezért hiszem, hogy ha önök ezzel a nagyszerű forradalommal is a világ egyik kis országa maradtak, mégis egyik legnagyobb és legszimpatikusabb nagyhatalmává lettek." [...]

Ezután hallgassátok meg Kovács Gáspár tolmácsolásában az olasz sajtó egyik cikkét. Az [II] Giornale d'Italia mai számában Santi Savarino szenátor, a lap főszerkesztője vezércikket írt a magyar diákságról. Cikkében a híres olasz közíró a többek között a következőket írja: Magyarországon az ősök példáját követve a nemzeti öntudat ébredt föl, az egész nép öntudata, hogy lelkének legszentebb kincsét, a szabadságot megvédelmezze. És hogy a magyar diákság volt az első, amely érezte annak sürgetését, hogy vissza kell állítani a szabadságot, természetes és logikus jelenség.

SZÜNETJEL

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TÜZET SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL. HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEBEN, A SZTRÁJK.

19.50: A parasztegység és a parasztszövetség

Molnár József kommentárja.

Kedves hallgatóm, mindazokat az eredményeket, amelyeket a nemzet hősie fegyveres harcban kivívott, könnyen elveszítheti, ha széthúzás és viszály üti fel fejét azok között, akik nemrég még kéz a kézben harcoltak. A forradalom győzött, de a veszélyek még nem hárultak el a fejünk felől. A szovjet hadsereg katonái a hírek szerint megkezdték ugyan kivonulásukat az ország fővárosából, de még mind ez ideig nem történt megállapodás az ország területének elhagyására. A hivatalos szovjet távirati iroda jelentéséből még csak arra következtethetünk, hogy a szovjet kormány kész tárgyalásokba bocsátkozni, és utaltak arra, hogy Magyarország területéről kivonják a szovjet gazdasági és más vonatkozású tanácsadókat is. A szovjet csapatmozgások tartanak az országban, az örömmámort, a lelkesedést sokszor elkeseredés váltja

fel, a hangulat feszült. Az öröm könnyei összevegyülnek a bánat könnyeivel. Hősöket ünnepelünk, és hősöket temetünk.

A szovjet csapatok jelenlétében azonban már megindult a jövő tervezése a véráztatta magyar földön. Az ország külső képe 1945-re emlékeztet, az utcákon romok, a lakások ablakai bezúzva, a kirakatok összetörve, a városok utcáinak kövezete felszakítva, de mégis van egy nagy különbség. Akkor egy háborút veszített, szerencsétlen nép kezdett neki egy újjáépítésnek és egy új ország építésének. Most egy győztes forradalom után indul el az ország népe oly sok véráldozat árán, oly sok ránk leselkedő veszély közepette a jövő felé. Ma éppúgy, mint tizenegy esztendővel ezelőtt, a falvakban és városokban egymás után alakulnak a nemzeti bizottságok, összeállnak az egykori koalíciós pártok, hogy a sztálini diktatúra helyén, a kommunista önkényuralom helyén végre szabad és demokratikus országot építsenek fel. Ezekben a nehéz időkben mi sem fontosabb annál, hogy a magyar nép egységesen lépjen fel mindazokkal az erőkkal szemben, amelyek veszélyeztetik országunk függetlenségét, népünk demokratikus jövőjét. Ha a magyar nép nem tudja megőrizni azt a csodálatos fegyverkeztséget, amely fegyveres harcát nemcsak győzelemre vitte, hanem az egész világ előtt elismerést és tiszteletet szerzett a magyar névnek, akkor a belső és külső zsarnoki önkény újból rátelepedhet az országra. Ezért ma mindennél fontosabb, hogy azok a társadalmi rétegek, amelyekre az új magyar társadalomnak elsősorban épülnie kell, megértsék egymást, kölcsönösen támogassák egymást, és egy emberként őrködjének a kivívott szabadság kibontakozásának útjából, elháruljanak mindazok az akadályok, amelyek boldogabb jövőnk, szabadabb életünk veszélyeztetik.

A magyar demokrácia egyik legfontosabb bázisa a parasztság. Ha a parasztság most megosztja erőit, és egymás ellen fordul apró helyi csoportérdekek vagy akár országos pártérdekek következtében, akkor elveszíti erejét, nem tudja befolyásolni a történelem menetét. 1945 után is azért lehetett legyőzni a parasztságot, mert két táborra oszlott. Akkor talán még indokolt volt a két különálló agrárpárt létezése, de ma semmiképpen sem az. A jobbik mind a két táborból rövid időn belül felismerték, hogy erőiket egyesíteniük kell. A parasztság érdekvédelmi szervezetében, a Magyar Parasztszövetségben létre is jött az egység, és ha Rákosi gyalázatos szálamitaktikájával nem sikerült volna a kisgazdapártot felbomlasztania, politikai síkon is létrejött volna a megegyezés a Független Kisgazdapárt és a Nemzeti Parasztpárt között. Abból a hibából, amit akkor a parasztság vezetői és a pártok tagjai is elkövettek, komoly tanulságokat kell levonni. Ma nincs különbség paraszt és paraszt között, nincs szegény és gazdag paraszt, nincs régi gazdag és földhöz juttatott. Ma csak parasztok vannak, akiket az elmúlt tíz esztendőben jobban megnyűztak, mint a jobbágykorban. A magyar parasztság kifosztottságának, szegénységének és annak a tengernyi szenvedésének, amelyet az elmúlt tíz esztendőben ki kellett állnia, elsősorban az volt az oka, hogy nem tudott egységesen fellépni, hagyta, hogy a zsarnoki hatalomra törő önkény gyengébb jellemű vezetőit egymás ellen ki-

játssza. Ennek még egyszer nem szabad megtörténnie. A parasztságnak a jövőben egységesen kell fellépnie érdekei megvédelmezésére, az egész magyar nép szabadságának és az ország függetlenségének megvédelmezésére.

A parasztság egysége mellett életbevágóan fontos, hogy szót értsen az ipari munkássággal, azzal az ipari munkássággal, amely fegyverrel a kezében és az általános sztrájkkal a parasztságért is, a parasztság szabadságáért is harcolt. Az elmúlt évek őrjöngő diktatúrája a paraszt-munkás szövetség jelszavával akarta az önállóan dolgozó, tulajdonához, földjéhez ragaszkodó parasztságot földönfutóvá, nincstelenné tenni, a gyűlölt kolhozba kényszeríteni. Azt üvöltötte a sajtó és a rádió, hogy Rákosi parasztelnyomó politikája mögött a magyar munkásosztály áll, Rákosi népellenes és hazaáruló politikája a magyar munkásság politikája is. Október 23-a és az utána következő hét bebizonyította, hogy a magyar munkásság sohasem állott Rákosi politikája mögött, a magyar munkásság nem akart egyetlen társadalmi réteget sem elnyomni, hiszen maga is elnyomott volt.

Amikor a véres harcok után megvirradt a szabadság hajnala, az ipari munkásság igazi képviselői a parasztság érdekeiért is síkra szállottak. A sztrájkoló munkások, a forradalmi tanácsok kényszerítették ki a többpártrendszer elismerését, a beszolgáltatás eltörlését, a parasztságot kizsákmányoló árpolitika megszüntetését. Ebben a nagy, nemzeti szabadságharcban a munkásság megmutatta, hogy nem önző osztályérdekekért harcolt, hanem az egész nemzetért. De a parasztság is megértette, hogy az új munkás-paraszt szövetségre van szükség. A harcok szünetében és a harcok elmúltával a magyar parasztság megosztotta utolsó falatját az érte harcoló városi munkásokkal és értelmiségiekkel. Ezzel a parasztság is bebizonyította, hogy a szörnyű diktatúra tízesztendő uralma, a paraszt-munkás szövetség jelszavával való visszaélése nem tudta megtevesztetni. A parasztság tudja, hogy a városi munkásság nem ellensége, tudja, hogy a boldogabb, szabadabb jövőt csak közösen teremthetik meg. Közösen kell örködniük a kivívott nemzeti függetlenség és demokrácia felett. Közösen kell harcolni a demokrácia további kiszélesítéséért, és közösen kell szembeállni minden olyan kísérlettel, amely az elmúlt átkos évek elnyomó politikáját akarja rászabadítani az országra. Akik a múltban a parasztság ellenségei voltak, azok ellenségei voltak a munkásságnak is, és megfordítva.

Közösen kell harcolni minden olyan személy ellen, aki kiszolgált a nemzeti függetlenségünket lábbal taposó, hazaáruló önkényuralmat. A parasztság most születő egységét, a szabadságharcok alatt kialakult paraszt-munkás szövetséget meg kell őriznünk, hogy az ország két legnagyobb társadalmi rétege, maga köré tömörítve az egész nemzetet, visszariassza mindazokat, akik titokban arra gondolnak, hogy kezdet emeljenek győztes népünkre és szabad nemzetünkre.

20.00: Hírszolgálat

Az átalakulás ma is folytatódott Budapesten, a régi rendszer több kompromittált embere eltűnt a különböző hivatalok és szervezetek éléről és helyükbe új emberek kerültek, köztük a szabadságharc vezetői. Tóth Lajost, a honvédelmi miniszter első helyettesét és a honvéd vezérkar főnökét felmentették, a honvédelmi miniszter első helyettesévé Maléter Pál ezredes, a Kilián laktanya védőjét nevezték ki. A honvéd vezérkar főnöke Kovács István lett. Nem azonos azzal a Kovács Istvánnal, akit tegnap mondattak le a budapesti pártbizottság első titkárának tisztjéről. A főváros katonai parancsnokává Király Béla vezérőrnagyot nevezték ki.

Egy nyugati hírügynökség budapesti jelentése szerint Gerő Ernő, továbbá Hegedüs András, Piros László és több magas rangú ávós tiszt elhagyta Budapestet, és a Szovjetunióba menekült. A hírt több külföldi rádió is átvette.

Nagy Imre miniszterelnök ma délután beszédet intézett a Kossuth Lajos téren összegyűlt hatalmas tömeghez. [...] Mindszenty bíboros, érsek ma délelőtt megérkezett a Várban lévő palotájába. Az Úri utcában a ház környékén nagy tömeg üdvözölte a hercegprímást. Mindszenty bíboros megjelent a palota erkélyén, néhány szóval megköszönte a hívek ragaszkodását, majd áldását adta a megjelentekre. Ezután a házi kápolnában szentmisét mondott.

A magyar szociáldemokrata párt székházában ma értekezlet volt, amelyen megválasztották a párt ideiglenes vezetőségét. [...]

Dezséry László evangélikus püspök lemondott, és a Déli Evangélikus Egyházkerület vezetését az 1950-ben igazságtalanul elítélt Ordass Lajos püspök vette át. [...]

Az osztrák szocialista párt lépéseket tesz annak érdekében, hogy Kéthly Anna, a magyar szociáldemokrata párt hosszú éveken át börtönben volt vezetője, már a közeli órákban Bécsbe látogathasson. Kéthly Anna, aki átvette az újonnan megalakult magyar szociáldemokrata párt vezetését, még az este folyamán vagy holnap az osztrák fővárosba érkezik, és részt vesz a Szocialista Internacionálé bécsi konferenciáján.

Ma délután a Vajdahunyad vára udvarán több ezer résztvevő jelenlétében zászlót bontott a parasztpárt, amely működését 1948-ban beszüntette. Az újjáalakuló gyűlésen S. Szabó Ferenc, a párt volt földművelésügyi államtitkára megnyitja után Veres Péter maga és a párt valamennyi tisztségviselője nevében lemondott. A Nemzeti Parasztpárt országos tanácskozásának összehívásáig ideiglenes vezetőséget választott. Főtitkár: Farkas Ferenc, a vezetőbizottság tagjai: Bibó István, S. Szabó Ferenc, Jócsik Lajos, Kurucz János és Hódi Sándor, valamint Zsebők Zoltán, Szigethy Attila, Kanyar József, Kondor Imre és Kelemen Sándor. Illyés Gyula javaslatára irányító testületet választottak a párt körül, amelynek tagjai: Héja [helyesen: Féja] Géza, Illyés Gyula, Kodolányi János, Keresztury Dezső, Németh László, Remenyik Zsigmond, Sinka István, Szabó Lőrinc, Szabó Pál, Tamási Áron és Veres Péter. A Nemzeti Parasztpárt szervezése Budapesten és vidéken mindenütt megindult.

A forradalmi bizottság elnöke csütörtök reggelre összehívta a nemzeti forradalmi erők kongresszusát. A Magyar Függetlenség című lap felszólítja a különböző szervezeteket, hogy küldjenek küldötteket erre a kongresszusra. Olyan küldötteket kell választani – írja a lap –, akik mindig a nép és a haza javáért harcoltak és mindig a szabadság, valamint a haladás oldalán álltak. Sem az 1945 előtti levitézlett népellenes rezsim képviselőinek, sem pedig a sztálinistáknak nincs helye a küldöttek között – írja a lap. A Magyar Függetlenség egyébként felszólítja a szabadságharcosokat, hogy akadályozzanak meg minden kilengést, és a bűnösök felelősségre vonását hagyják a bíróságokra. Senkinek sincs joga ahhoz, hogy önbíráskodáshoz folyamodjék.

Oszták hivatalos helyen hangoztatják, hogy Ausztria továbbra is kész menedékjogot biztosítani az esetleges magyar menekülteknek. Csak azt kívánja, hogy azok tartózkodjanak a politikai tevékenységtől. Legutóbb száz magyar menekült érkezett Burgenlandba. 3500 oszták katona tartja fenn a rendet a határ mentén. Aki esetleg fegyverrel érkezik oszták területre, azt lefegyverzik. Legutóbb mintegy ötven magyar fiatalember hagyta ott az oszták menekülttáborokat, bejelentés nélkül lépték át a magyar határt. Kijelentették, hogy csatlakozni akarnak a magyar szabadságharcosokhoz.

Eden angol miniszterelnök nyilatkozott az alsóházban a közel-keleti helyzetről. Kijelentette, hogy Nagy-Britannia katonai rendszabályokat fog alkalmazni Egyiptom ellen. Azonban az egyiptomi kormánynak küldött brit felhívás még mindig érvényben van. Az egyiptomi kormány hosszú idő óta kíméletlen hadjáratot folytat Izrael és a Nyugat ellen. Az egyiptomi politika felelős a jelenlegi válságért, és Izraelt nem lehet mint támadót elítélni. Az angol miniszterelnök bejelentette, hogy az izraeli haderő egyes helyeken már a Szuezi-csatorna közelébe érkezett. Ilyen körülmények között a francia és az angol kormány nem várhat kielégítő megoldást a Biztonsági Tanácstól, és nem várhatja meg, amíg a Szovjetunió újabb vétővel elzárja a megoldást. A gyors beavatkozás Anglia és Franciaország részéről elkerülhetetlen. Az angol, francia rendszabályok azonban csak átmenetiek. Az angol és a francia kormánynak az a célja, hogy megakadályozza a válság kiújulását. Gaitskell, a brit munkáspárti ellenzék vezére felszólította a miniszterelnököt, nyilatkozzék: az angol és francia csapatok megkezdték-e már hadműveleteiket? Amennyiben a katonai akciók nem indultak volna meg, ebből a brit Munkáspárt azt a következtetést vonná le, hogy még van idő az ellenségeskedések kitörésének elkerülésére. Gaitskell szerint a kormány örült cselekedetekre ragadtatja magát, amelyeknek tragikus következményeit a brit nép éveken át érezni fogja. A brit Munkáspárt feltette a kérdést Edennek, hogy tájékoztatták-e előre az Egyesült Államokat a brit, francia lépésről. Eden kijelentette, hogy az angol és a francia kormány saját maga hozta meg döntését, amelyet azután közöltek Washingtonnal. Az angol miniszterelnök egyébként megtagadta, hogy a nyilvánosság előtt részleteket közöljön a közös francia–angol akcióról. E percben érkezett hivatalos jelentés szerint az angol–francia szövetséges légierő bombázókötelékei megkezdtek a ka-

tonai célpontok bombázását Egyiptomban. A hivatalos közleményt a szövetséges erők főhadiszállása bocsátotta ki. Brit részről a bombázások megindulása előtt felhívták az egyiptomi polgári lakosságot, hogy kerülje el a repülőterek környékét mindaddig, amíg az egyiptomi kormány elfogadja a brit–francia ultimátumot. Eisenhower amerikai elnök sürgős megbeszélésre ült össze Dulles külügyminiszterrel. Az Egyesült Államok elnöke, magyar idő szerint este nyolc órakor rádiószózatot intéz az amerikai néphez, amelyben a közel-keleti háború kitörésével foglalkozik. Az egyiptomi és izraeli haderők között tovább folynak a heves harcok a Sínai-sívatagon. [...] Az Egyesült Államok hír szerint az Izraelnek nyújtott gazdasági segély felfüggesztésére készül. Az amerikai kormány ezzel a lépéssel is rá akarja kényszeríteni az izraeli kormányt csapatainak egyiptomi területéről való visszavonására.

20.10: A reformáció emlékűnepe

Nincs itt az ideje, nem a megfelelő alkalom, hogy emlékűnepeket üljünk. Az ország vérben áll, lángban, lázban ég. Rettenetesen a fájásaink, de tudjuk, hogy azok nem a betegség, hanem a születés jelei. [...] A magyar forradalom tüzeinek fényénél kell ma emlékeznünk a reformáció emlékűnepére, mert a protestantizmus egyike a legmagyarabb és legerősebb történelmi erőinknek, amely századok mélyéből felfakadva vitte maga is a tűzvonal első sorába azt a magyar ifjúságot, amelynek hosszú esztendőkön át azt szajkózták, hogy nincs Isten. A protestálás szó tiltakozást jelent. Tiltakozás minden ellen, ami igaztalan, ami elnyomó, ami hitvány, ami Istennel, az ő törvényeivel és parancsaival szemben áll. De a magyar protestantizmusnak sajátos magyar arculata van. Annak idején nemcsak az egyházi simónia, a római egyház más hibái és hiányosságai ellen indult, hogy megreformálja azokat magyar földön, hanem megindult a rettenetes küzdelemben az idegen zsarnokság ellen, [hogy] közel vigye Istenéhez nyelvében is a magyar népet. A katolikus és a protestáns kereszténység, a magyarság és az európaiság nagy hármasság tétele így forrott örök egységbe a 16. és 17. század folyamán, egymást kiegészítve, egymással egyesülve teremtve meg az új kor magyarjának lelki habitusát. Ne feledjük: a magyar protestantizmus nem volt öncélú felekezeti mozgalom. Magyaroknak és protestánsoknak lenni minden időben egyet jelent. A kettősség egyensúlyban tartotta egymást, és a mérleg a szerint billent, hogy a nemzetnek elsősorban kereszténységre vagy magyarságra volt-e szüksége. Nagy hasonlóságokat találhatunk történelmünkben. A legkatolikusabb fejedelem, II. Rákóczi Ferenc mögött a protestáns Erdély sorakozott fel a nagy szabadságharcban, és a magyarországi katolikusokkal együtt küzdött a Szűz Mária-s lobogó alatt. A protestantizmus szólalt meg az 1848–1849-es szabadságharcban is, és ma, amikor a hercegprímás szelleme magyar és férfiúi példaadásra adott és ad erőt a nemzetnek a küzdelemre, vállvetve küzdenek katolikus magyar testvéreikkel a magyar protestánsok is.

És most a fegyveres és politikai harcok kellős közepén gondoljunk a magyar protestantizmus két nagy tanítására és példájára, amelyek mélységesen a magyar lélekben gyökerezve irányították századokon át nemzetünk magatartását nehéz és küzdelmes életútjain. Az első a türelmesség másokkal szemben. Nemcsak arra akarunk emlékeztetni, hogy a vallásháborúk közepén az erdélyi magyar protestantizmus volt az, mely Tordán az egész világon elsőnek mondotta ki és iktatta törvénybe a lelkiismereti, azaz a vallásszabadságot, hogy az erdélyi protestáns fejedelmek és főurak nyomattatták ki az első román nyelvű Bibliát, hogy az esett és műveletlen román nép a maga nyelvén ismerhesse meg Krisztus tanait, hanem ezen messze túlmenő lelki és szellemi nagysággal maga Bethlen Gábor fejedelem rendelte el, hogy a róla elnevezett enyedi főiskolán a protestáns tanítók, ahogyan abban az időben ott működő európai hírnevű professzorokat nevezték, a jezsuiták jeles módszerei szerint tanítsák az ifjúságot. A huszita dúlások után Cseh- és Morvaországban a papjaikat vesztett néphez magyar református papok siettek, és míg meg nem tanulták a nép nyelvét, magyarul hirdették a szószekről Isten ígését. Nem sorolunk fel tovább adatokat. A magyar protestantizmus lelki és nemzeti tartalmának megismeréséhez ez is elég.

A másik örökletes és útmutató jellemvonása a bölcsesség, a tényleges helyzet felismerése, a számotvetés tehetsége. Amikor ez ellenreformáció korában az addig győzelmes magyar protestantizmus a védelem bástyái közé kellett hogy vonuljon, bölcsen és messzelátóan építette ki állásait: A magyar sajátosság egy másik kiváló erőforrását vette igénybe, az önkormányzatot. Amikor az egyház egyetemét érte támadás, amikor szakadatlanul érték a jogtalanságok, amikor létéről vagy nem létéről volt szó, amikor vezetőit bebörtönözték, gályákra hurcolták, amikor lelkipásztorait törvénybe ütköző módon akadályozták meg teendőik elvégzésében, a magyar protestáns egyház a maga rendtartásában megteremtette az önkormányzatot, és a legkisebb egyházi szerveket, az egyes parókiákat ruházta fel olyan jogkörrel, amely különben csak püspökeik illette volna meg. Így vált a magyar protestáns egyház ellenfelével szemben ezerfejú hidrává, amelyet minden erőfeszítése ellenére sem tudott leküzdeni. Mindkettő nagy példa a mi számunkra és a mai magyar szabadságharc számára. A reformáció emlékünnepe így válik mai nagy reformációnk példaképévé és útmutatójává. Parancsai a következők: vállvetve küzdeni mindenkivel, aki magyar, mindenkivel szemben, aki a magyarságra tör. A jelszó: ne bántsátok a magyart! A másik parancs: légy türelmes mindenkivel szemben, aki igaz utakat jár! A harmadik parancs: légy bölcs! Ma, amikor a magyar szabadságharc még nem fejeződött be, gondoljunk a magyar protestantizmus által történelmünk folyamán példaadó eredménnyel megvalósított kis, önkormányzati közületekre, mert mai küzdelmünkben is csak ezek szállhatnak szembe bizakodó reménnyel és biztonsággal az ellenséges központi hatalommal.

20.20: Zene

KOVÁCS BÉLA NEVÉVEL HOMÁLYOS JÁTÉK FOLYIK. MIÉRT NEM NYILATKOZIK, MIÉRT NEM ÁLL MAGA KOVÁCS BÉLA MIKROFON ELÉ?

20.30: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 18.20-kor.

LEHETSÉGES? IGAZ? KI KORMÁNYOZZA A GYŐZTES FORRADALMAT? A LEGYŐZÖTT PÁRTHATALOM?

20.40: A Nyugat-Németországban élő népi németek

Jelentés és üzenet.

Amikor a magyarországi eseményekről megérkeztek az első hírek, a nyugat-német ajkú népi németeket páratlan lelkesedés töltötte el. Bárhová fordult az ember, mindenütt izgatott arcokat látott, heves beszélgetéseket hallott. Ha arra lehetőség nyílt volna, a fegyverképes népi németek minden biztonnyal megindultak volna Magyarország felé, ahol ma minden hazafinak helye van, hogy a magyar szabadságharcosok soraiban vérüket áldozzák a hazáért. A nyugat-németországi népi németek szervezeteinek vezetői az első pillanatban szoros összeköttetésbe léptek egymással. Fő gondjuk az volt, hogy a Magyarországról kitelepített népi németek miként siethetnének Magyarország szent ügyének segítségére. Miután a kitelepített németek zöme Baden-Württembergben él, a segítség legnagyobb eszközének a stuttgarti rádióállomás mutatkozott. Peli-Bauer Károly etyeki származású újságíró és rádiókommentátor vállalta a feladatot, hogy Németország közvéleményét tájékoztassa a szabadságharc eseményeiről és azokról a küzdelmekről, amelyet a magyar nemzet a kommunista önkény ellen folytat. Rövid jelentésekben és kimerítő hírmagyarázatok során szolgálta Magyarország ügyét. Egyidejűleg felszólítottak minden népi németet, hogy a nyugatnémet lakossággal érintkezve kövessen el mindent, hogy a német nemzet megfelelően tájékozódjék a magyarországi helyzetről. Soha nem volt Dél-Németországban olyan határtalan a lelkesedés és mélységes a csodálat a magyar néppel szemben, mint ma, mondják a népi németek. Mindenki azonnal emlékezett a magyarok hagyományos vitézségére, amelynek két világháború során voltak tanúi. Számtalan magánbeszélgetés és gyülekezés során a németek lelkes együttérzésüket fejezték ki a magyarság ügyével szemben.

Ebben a hangulatban határozta el a népi németek nyugat-németországi vezetősége, hogy konkrét lépéseket tesz a magyar szabadságharc ügyének megsegítésére. A törökbálinti származású Léber Lajos szövetségi gyűlési képviselő a következő táviratot intézte Adenauer kancellárhoz: „A magyarországi német Landsmannschaft köszönetét fejezi ki a kancellár úrnak és szövetségi kormányának azért a rokonszenv-megnyilvánításáért, amelyben a magyar

szabadságharcosokat részesítette. A magyarországi németek Landsmannschaftja azzal a kéréssel fordul a kancellár úrhoz és kormányához, hogy az eddig nyújtott erkölcsi támogatáson túlmenve, azonnal nyújtson anyagi segítséget a magyarországi szabadságharcosoknak, és ebben az értelemben befolyásolja nyugati szövetségeseit is." A táviratot a német rádióállomások és a német sajtó is nyilvánosságra hozta. A magyarországi népi németek vezetősége ezután a Német Vöröskereszttel és a német jóléti intézményekkel karöltve kezdte meg a magyar szabadságharcosoknak juttatandó anyagi segítség megszervezését, amely immár teljes erővel folyik. Arról a hangulatról, amely a Magyarországról kitelepített németek körében uralkodik Nyugat-Németországban, a legjobban az a vezércikk tájékoztat, amely a népi németek lapjában, az Unsere Postban jelent meg, Annabrink Mátyás tollából. A cikk egyebek közt a következőket mondja: „Egy kicsiny, de szabadságszerető és bátor nép kelt fel, hogy összetörje a bolsevista önkény bilincseit. A világ visszatartott lélegzettel kíséri figyelemmel ezt a hősi küzdelmet, amelyet Magyarország népe az idegen moszkovita uralom és áruló helytartói ellen folytat. Mint annyiszor ezeréves története során, Magyarország vére nemcsak a maga, hanem valamennyi igába hajtott és veszélyeztetett népért folyik. Innen ered a világ osztatlan bámulata a magyar nép iránt, amelynek tekintélye a néhány rövid nap alatt mérhetetlenül emelkedett, és amelynek szabadságharca az egész erkölcsös világ lelkes helyeslésével találkozott. Ha úgy történne, ahogy ezek az emberek kívánják, akkor a szabadságharc dicsőséges befejezése után új Magyarországnak kell születnie, amely szabadságban és függetlenségben eléri azt a boldogságot és hírnevet, amelynek egykor tulajdonosa volt. De már ma is bizonyos annyi, hogy 1956 októbere nemcsak a magyar nemzet történetében, hanem az egész emberiség történetében is a dicsőség napját tölti be. A német nép, amely a maga testén érzi a bolsevista önkény korbácsát a szabadságáért folytatott küzdelemben, egynek érzi magát a magyar nemzettel. Ismét felismeri azokat a mély belső kapcsolatokat a magyarok és németek között, amelyek megerősödtek 1953. június 17-én, a kelet-berlini felkelés alkalmával és most a magyar szabadságharc idején. Ugyanúgy, mint a török háború idején, a német nép teljesen átérzi ismét a német-magyar sorsközösséget, amelynek felismerése nélkül Európa szívében nem lehet szabadság, béke és fejlődés. A magyarok Németországban mindig rokonszenznek örvendettek. De Pannónia népéért talán sohasem volt hallható ily hangosan a lelkesedés, mint most, amikor önmaga felszabadításának véres útjára lépett. A szövetségi köztársaságban élő népi németek az első pillanattól kezdve a maguk ügyének tekintették a magyar szabadságharcot. Egy sincs közöttük, aki ne szívvel-lélekkel állana mellette. Sok vérbe került eddig is a kommunizmus ellen indított roham. Meg vagyunk győződve arról, hogy az otthon maradt népi németek ezúttal ugyanúgy kivették részüket a magyar nemzet küzdelméből, mint régi szabadságharcai idején. Mi, akik kényszerűen élünk hazánk határain kívül, nem vehetünk közvetlenül részt ebben a szabadságharcban, de lélekben ott

állunk ama férfiak és asszonyok oldalán, akik vérüket áldozzák a hazáért és a szabadságért. Büszkéek vagyunk arra, hogy egy olyan nemzettel, mint a magyar, századokon keresztül közös volt történelmünk és közös volt a hazánk. Forró szívvel kívánjuk, hogy ez a nép, amelynek kiváló erényeit kiemelni még sohasem mulasztottuk el, megtalálja nyugalmát valamennyi polgárának szabadságában, akiknek sorában nekünk is helyünk lesz, mihelyt a kommunizmus bilincseit végleg lerázta a nemzet." Így szól az Unsere Post vezércikke.

Ami a népi németek részvételét illeti a szabadságharcban, azzal kapcsolatban itteni vezető körök hangsúlyozottan emlékeztetnek a történelemre. Elsősorban az 1848-1849-es szabadságharcra, amikor magyarországi svábok küzdöttek Kossuth zászlaja alatt. Ugyanez a hazafias szellem tölti el most is Kossuth svábjainak utódait, akik a kormányzó egy szemléje alkalmával egy kérdésre azt felelték neki: „svábok vagyunk, de magyar svábok. Nem kis mértékben a Nyugat-Németországban élő népi németek befolyásolására máris a következő vélemény alakult ki a magyar szabadságharcról: Bármilyen legyen is a magyar szabadságharc vége, ez a harc máris bebizonyította a világnak a szovjet hatalmi tömb törekénységét. Elég volt egy aránylag kis nép bátorsága ahhoz, hogy összetörje a Szovjet rabigáját és meglazítsa igába hajtott szomszédai bilincseit. A magyar népet illeti a dicsőség, hogy új bátorságot és bizalmat öntött a kishitűvé vált népekbe. Az övé lesz a történelmi jutalom, hogy Kelet és Nyugat között ismét azt a nagyra hivatott szerepet töltsse be, mint az elmúlt századok során mindenkor betöltött. Legyen a kereszténység védőbástyája, minden küzdelemmel és erőfeszítéssel, ami ezzel jár, azzal a boldogsággal és tisztelettel, amelyet egykor élvezett, hogy ismét egyenrangú helyet foglalhasson el a nyugati kultúrnépek sorában.

20.49: Műsortájékoztató Kedves hallgatóink, bejelentjük, hogy a 13 méteres rövidhullámon adásunkat most befejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 16, 19 és 41 méteres rövidhullámon. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja.

20.50: Széljegyzetek Ismétlés, elhangzott: 11.50-kor, 12.50-kor és 17.25-kor.

21.00: Hírszolgálat A Szentgotthárdon és környékén megalakult nemzeti tanács ma délután érintkezésbe lépett a Szabad Európa Rádió tudósítójával, és felkérte őt, hogy a Szabad Európa Rádió közvetítse a nemzeti tanácsnak az összes nemzeti tanácshoz és Magyarország egész népéhez intézett felhívását. A nemzeti tanács megbízottja ez alkalommal kijelentette, hogy az egész város lakossága már éveken keresztül hallgatta a Szabad Európa Rádió adásait, és most végtelen örömmel látja, hogy elérkezett az a nap, amikor a szentgotthárdi nemzeti

tanács felhívással szólal meg ebben a rádióban. A szentgotthárdi nemzeti tanács felhívja az egész magyar népet, hogy fogadja el a következő követeléseket. Semmisítsék meg azonnali hatállyal a varsói egyezményt és mondják ki, hogy Magyarország többé nem tagja a szerződésnek. Vonják ki azonnal és véglegesen a szovjet csapatokat Magyarországról. Az összes nemzeti tanácsok kérjék szabad és titkos választásoknak meghatározott időn belül való megtartását. A választásokat helyezzék nemzetközi ellenőrzés alá. Oszlassák fel azonnal az ÁVO összes szerveit, a még ellenálló ávósokat szereljék le, és akadályozzák meg minden eszközzel, hogy az ávósok beszivárognak a hadseregbe, a rendőrségbe vagy a polgári szervezetekbe. Engedjék meg a szabad világ újságíróinak és tudósítóinak, hogy szabadon közlekedhessenek egész Magyarországon, és ily módon megbízhatóan tájékoztathassák a világ közvéleményét a magyarországi eseményekről. Engedjék meg az összes idegen országokba való utazást, és tegyék lehetővé a kulturális és anyagi javak cseréjét. Oszlassák fel azonnali hatállyal Magyarország összes külföldi diplomáciai testületeit, és az új külföldi képviselők személyzetét a magyar nép köréből válasszák. A nemzeti tanácsok akadályozzák meg minden értelmetlen szabotázszt és a személyi bosszú minden megnyilvánulását. A szentgotthárdi nemzeti tanács végül felhívja az ország egész lakosságát, tanúsítson fegyelmet, egységet és bizalmat a nép ereje iránt.

Az átalakulás ma is folytatódott Budapesten. A régi rendszer több kompromittált embere eltűnt a különböző hivatalok és szervezetek éléről és helyükbe új emberek kerültek, köztük a szabadságharcosok vezetői. [...] Egy nyugati hírgyűjtemény budapesti jelentése szerint Gerő Ernő, továbbá Hegedűs András, Piros László és több magas rangú ávós tiszt elhagyta Budapestet, és a Szovjetunióba menekült. A hírt több külföldi rádió is átvette. Nagy Imre miniszterelnök ma délutáni beszédet intézett a Kossuth Lajos téren összegyűlt hatalmas tömeghez. [...] A Magyar Újságírók Országos Szövetsége eddigi vezetősége lemondott. Az ügyek vitelét a sztálini korszakban üldözött újságírókból alakult ideiglenes bizottság vette át. Mindszenty bíboros érsek ma délelőtt megérkezett a Várban lévő palotájába. [...] Az újjáéledt magyar politikai pártok megkezdték tevékenységüket, köztük a Független Kisgazdapárt, a szociáldemokrata párt és a parasztpárt.

A Szocialista Ifjúság Nemzetközi Szövetsége Bécsben nyilatkozatot adott ki, és abban a legmélyebb együttérzését fejezi ki a magyar ifjúság iránt, a magyar diákok, fiatal munkások és parasztok iránt, akik vérük hullásával küzdöttek nemzeti függetlenségükért, a demokratikus szabadságért és a szociális igazságért a szovjet imperializmus ellen. A világ szocialista ifjúsága – mondja továbbá a közlemény – magáénak érzi a magyar szabadság ügyét, és ezért a világ valamennyi szabad nemzetéhez fordul, küldjön segítséget azoknak a bátorságukról tanúságot tett magyaroknak, akik sok esetben pusztá kézzel vették fel a küzdelmet a szovjet géppisztolyok és harckocsik ellen. A müncheni egyetem aulájában ma este több ezer német és külföldi egyetemista lelkes rokonszenvtüntetést rendezett Magyarországra, a magyar szabadságharcosok és a nép

szabadságharcát elindító magyar ifjúság mellett. A müncheni egyetem rektora kijelentette, hogy az egész világ és vele együtt a német nép feszülten figyeli a hős és lovagias magyar nép bátor szabadságharcát. A gyűlésen felolvasták a szabadságharcos magyar ifjúságnak a Szabolcs-Szatmár megyei munkástanács rádiójában ma délelőtt 11 óra 10 perckor elhangzott üzenetét. Ebben az üzenetben a magyar szabadságharcos ifjúság háláját fejezi ki a szabad világ népeinek azért az anyagi és erkölcsi segítségért, amelyet a magyar nép nehéz óráiban az olasz, svájci, amerikai, angol, francia és német néptől kapott.

A Közel-Keleten ma az esti órákban az angol és francia haderő is beavatkozott a harcokba. Hivatalosan jelentették, hogy a két ország légierőjének bombázókötelékei megkezdték katonai célpontok bombázását Egyiptomban. [...]

A szovjet rádió bejelentette, hogy a moszkvai kormány a leghatározottabban elítéli Nagy-Britannia, Franciaország és Izrael akcióját Egyiptom ellen. A szovjet külügyminiszter az esti órákban magához kérte a brit és francia nagykövetet. Időközben az egyiptomi és izraeli erők között tovább tartanak a heves harcok a Sínai-sivatagban. Az izraeli erők megközelítették a Szezi-csatornát. Mindkét részről veszteségeket és ellenséges gépek lelövését jelentik. A jordán határon egyelőre még nincsenek harci cselekmények. Jordániában és Libanonban azonban kirendelték a szükségállapotot. A szíriai államelnök Moszkvába utazott. Az iraki kormány elhatározta, hogy tiltakozik a francia és angol csapatok közbelépése miatt. Tito jugoszláv államelnök kijelentette, hogy a közel-keleti háború további kiterjedéssel fenyeget, és hogy a fejlemények beláthatatlan következményekkel járhatnak. A norvég miniszterelnök a súlyos helyzetre való tekintettel félbeszakította angliai látogatását és visszatért Oslóba. E percben vettük a kairói rádió jelentését, hogy a brit légierő bombázókötelékei bombázták az egyiptomi főváros hadi célpontjait. A brit hadügyminisztérium ugyancsak közölte, hogy a légierő működésbe lépett Egyiptom területe felett.

21.10: A primás szabad!

Balogh Balázs köszöntője.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor, 16.45-kor és 18.10-kor.

A SIKERT BIZTOSÍTANI ÉPPEN OLYAN FONTOS, MINT A GYŐZELMET MEGSZEREZNI! SZABADSÁGHARCOSOK! KÖVETELJÉTEK A KOMMUNISTÁK ÉS A SZOVJETBARÁTOK AZONNALI TÁVOZÁSÁT A HONVÉDELMI MINISZTERIUMBÓL! KÖVETELJÉTEK A FŐPARANCSNOKI ÉS VEZÉRKARI FŐNÖKI TISZTSÉGRE NEMZETI ÉRZÉSŰ MAGYAR KATONÁTI!

21.20: Az Ifjúság Hangja

Rendkívüli kiadás.

Vér Károly jegyzete, Kovács Gáspár cikkismerttetése.

Ismétlés, elhangzott: 19.40-kor.

GYŐZELMES SZABADSÁGHARCOSOK! ADDIG NEM BIZTOS A KIONTOTT MAGYAR VÉRBŐL FAKADT SIKER, AMÍG A FEGYVERES ERŐK VEZETŐ HELYEIN KOMMUNISTÁK ÁLLNAK!

21.30: Rendkívüli riport

Egy héttel ezelőtt a magyar szabadságharc hírére megmozdult az egész szabad világ. Kérdések özöne áradt a Magyar Vöröskereszthez a világ minden tájáról. Mit kértek? Mit akartok? Mire van szükségetek? A világ nagy emberi gépezetében a szeretet és a szolidaritás a bajban és szükségben fontos hajtóerő. Ez mozgatja azt a végtelen nagy szerkezetet, amely több száz vagy több ezer kilométerről is eljuttatja a sebesülteknek és nélkülözőknek szánt adományokat. A nemzetközi segítyt [...] és megnyilvánulásának legújabb részleteiről számol be most következő riportunk.

Amikor alig egy hete az első magyar vöröskeresztes autó tele súlyos sebesülten áthaladt a határon, azonnal tudósítók százai jelentek meg, hogy lefényképezzék azokat, akik részt vettek a magyar szabadságharcban. Azóta ez a sebesültszállító vöröskeresztes autó szimbólum lett a világon. Segítségre hívja fel azokat, akik Európában vagy a távoli világreszekben csodálattal hódolnak a magyar szabadságharc hőseinek. Megértették, hogy az egész világ erkölcsi kötelessége segíteni a hőseket, hozzájárulni ahhoz, hogy minél hamarabb és minél több vér, kötszer, orvosság és élelmiszer jusson el a rászorulókhhoz. A segítségnek a fővárosokon kívül két nagy központja alakult ki. Az egyik Genf, ahol a Nemzetközi Vöröskereszt központja van, a másik Bécs, ahol az anyagot gyűjtik és küldik tovább. A Nemzetközi Vöröskereszt vezetősége a nap folyamán két alkalommal keresett kapcsolatot Budapesttel, és azt az értesítést kapta, hogy a Vöröskereszt Magyarországra küldött megbízottja Budapestről keletre végzi az anyagok szétosztását, míg a másik megbízott Budapesten ellenőrzi a munkát.

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELÉG GYORSAN A SEGÍTSÉG. SZÜNJÖN MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJA! SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

21.45: Munkásműsor

Molnár József kommentárja. Ismétlés, elhangzott: 17.20-kor.

21.50: Rendkívüli falusi adás

Ha megnyertük a háborút, meg kell nyerni a békét is. Agrárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 17.55-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAÉRT! EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

21.55: Bell ezredes szól a magyar katonákhoz

Ismétlés, elhangzott: 13.25-kor, 14.55-kor és 18.40-kor.

22.00: Hírszolgálat

A forradalmi erők megbízottai, valamint a néphadsereg testületeinek megválasztott forradalmi bizottságai újabb határozatot hoztak, amelyben követelik, hogy a szovjet csapatok Budapest területének elhagyása után, vonuljanak ki az ország területéről. [...]

A volt Légoltalmi Országos Parancsnokság dolgozói is megválasztották forradalmi bizottságukat és bejelentették csatlakozásukat a Forradalmi Katonai Tanácsnál. A Légoltalmi Országos Parancsnokság követeli, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki az országból, és Magyarország legyen semleges állam. Követelik továbbá a szabad választások mielőbbi megtartását.

Az átalakulás ma is folytatódott Budapesten. A régi rendszer több kompromittált embere eltűnt a különböző hivatalok és szervezetek éléről és helyükbe új emberek kerültek, köztük a szabadságharcosok vezetői. [...]

Egy nyugati hírügynökség budapesti jelentése szerint Gerő Ernő, továbbá Hege-düs András, Piros László és több magas rangú ávós tiszt elhagyta Budapestet, és a Szovjetunióba menekült. A hírt több külföldi rádió is átvette.

Pécsett ma tartotta alakuló ülését a Független Kisgazdapárt. Az ülésen a párt mintegy száz régi tagja vett részt. Kovács Béla volt főtitkár, akit a pécsi belgyógyászati klinikán kezelnek, megjelent a gyűlésen és rövid beszédet mondott. Kijelentette, hogy a kormányban való részvétele csupán elvi jellegű, a kormánnyal magával kinevezése óta nincs semmilyen kapcsolatban. Maga is meglepődött, amikor a kormánylistáról értesült, és abban több régi kommunista vezető nevét olvasta. Másnap megfogalmazta lemondását, mivel a kormány összetételével nem értett egyet; ezt azonban barátai rábeszélésére nem küldte el. Nem tudom, hogy mit akar a kormány – mondotta Kovács Béla. – A lehetőségek nagyok, az ifjúság vére nem hullott hiába. Hangsúlyozta, hogy ezeket a lehetőségeket és a kormány szándékát meg kell ismernie. Erre azonban csak akkor kerülhet sor, ha Budapesten a kormány tagjaival személyesen megtárgyalhatja a helyzetet. Végül kijelentette, nem lenne helyes az ország új külpolitikájában az orosz népet ellenségnek tekinteni. Nem lenne jó egyoldalú politikát folytatni, meg kell nyitni Magyarországot kapuit minden nemzet előtt. A magyar nép semleges Magyarországot kíván. Ugyanakkor a magyar politikai életben a szociáldemokrata párt és a parasztpárt is megkezdte tevékenységét.

A SZOT elnöksége ma megtartott rendkívüli ülésén lemondott és a szakszervezetek vezetését a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetségének Ideiglenes Intézőbizottsága vette át. Az ideiglenes intézőbizottság felhívással fordult a magyar munkássághoz és közölte, hogy a szakszervezeti

mozgalom felszabadult, és függetlenül minden párt- és kormánybefolyástól. Valóban a dolgozó harcos, következetes érdekvédelmi szervezete lesz. Addig nem vesszük fel a munkát – folytatódik a felhívás –, amíg szovjet katonaság van Budapesten. Követeljük a kormánytól, folytasson tárgyalásokat a szovjet kormánnyal arról, hogy a szovjet csapatokat rövid időn belül az ország területéről vonja ki, és ennek végső időpontját hozzák nyilvánosságra.

A Debreceni Forradalmi Bizottmány ma este közölte a Szabolcs-Szatmár megyei Tanács rádiójában, hogy az ÁVO teljes leszerelése a forradalmi bizottmány fennhatósága alatt álló területeken még ma befejeződik. A leszerelés vérontás nélkül ment végbe. A karhatalmi szervek letartóztatták azokat az ÁVO-vezetőket, akiket a nép bűncselekményekkel vádol. Ügyeiket nyilvános bírósági tárgyaláson vizsgálják meg.

Mindszenty bíboros érsek ma délelőtt megérkezett a Várban lévő palotájába. Az Úri utcában a ház környékén nagy tömeg üdvözölte leírhatatlan lelkesedéssel a hercegprímást. Mindszenty bíboros megjelent a palota erkélyén, néhány szóval megköszönte a hívek ragaszkodását, majd megáldotta a megjelenteket. Ezután a házi kápolnában szentmisét mondott. Az istentisztelet után a hercegprímás az újságírók és tudósítók egy csoportját fogadta. Kijelentette, hogy jó egészségnek örvend és mind testileg, mind szellemileg jó állapotban van annak ellenére, hogy a börtönben súlyos betegségen ment keresztül. A hercegprímás további terveire vonatkozó kérdésekre nem adott választ, de kijelentette, hogy pénteken sajtóértekezletet tart. Az egyik újságíró megjegyezte, hogy ő maga is hosszabb időt töltött a kommunista börtönben. Erre Mindszenty bíboros azt válaszolta, hogy a jelek szerint sok becsületes embernek ez volt a sorsa. A hercegprímás ezután maga köré gyűjtötte felszabadítóit, és megengedte, hogy a jelen lévő fotóriporterek több felvételt készítsenek.

Nagy Imre miniszterelnök ma kora délután beszédet mondott az Országház előtti téren. Bejelentette, hogy a kormány megkezdte a tárgyalásokat a szovjet csapatok kivonására az országból, valamint a Varsói Szerződésből Magyarországra háruló kötelezettségek felmondásáról. Nagy Imre beszéde további részében tagadta azt, hogy ő hívta volna be a szovjet csapatokat az országba. A miniszterelnök beszéde után fogadta több angol és amerikai lap, valamint rádiótársaság küldöttjeit. Kijelentette, hogy a Budapestre bevonuló csapatok a kormány követelésére visszavonultak azokra a támaszpontokra, ahonnan érkeztek. A Varsói Szerződés felbontásával kapcsolatban Nagy Imre kijelentette: Magyarországnak van lehetősége arra, hogy egyedül is, tehát a Varsói Szerződés általános felbomlása nélkül kilépjen a szövetségből. A miniszterelnök hangsúlyozta, hogy ezt az álláspontot erélyesen képviselni fogja a magyar-szovjet tárgyalásokon.

Erlander⁹ svéd miniszterelnök a képviselőházban beszédet mondott Magyarországról. Saját problémáink ma kicsinek látszanak a magyar nép nagy

⁹ Tage Erlander (1901–1985) svéd közgazdász, szocialista politikus, 1946–1969 között megszaksztás nélkül az ország miniszterelnöke volt; 1948-tól pártja elnöke is.

szerű küzdelméhez hasonlítva – mondotta többek között. – Svédország népe kötelességének érzi, hogy segítsen a nyomorúságon, amely a magyar népre most rászakadt. Máris segélyadományokat küldtünk Budapestre, hogy az események közvetlen következményeit enyhítsük. Ez azonban nem minden, továbbra is a magyar nép mellett kell állnunk, hogy elősegítsük az újjáépítést Magyarországon. Bebizonyosodott, hogy a szabadságot a despotizmus nem tudja elnyomni. A diktatúrák magukban hordják bukásuk csíráját. Rendkívül sajnálatos, hogy idegen katonák avatkoztak be a szabadságharc letörésére. Reméljük, hogy a magyar nép is azoknak a szabadságjogoknak a birtokába jut, amelyeket mi is élvezünk. Hasonló értelemben szólalt fel a svéd néppárt és a konzervatív párt vezetője is.

A [The] New York Times tudósítója Bukarestből azt jelenti lapjának, hogy Romániában a rendszer változatlanul a Moszkvához hű kommunista pártvonal kezében van. Az amerikai újságíró ugyanakkor megállapítja, hogy a romániai magyarok körében egyre nagyobb elégedetlenség jelei tapasztalhatók. A tudósító egyébként hozzáfűzi, hogy az alacsony életszínvonal miatt a lakosság egész Romániában elégedetlen. A bukaresti kormány által kiadott új bérrendelet, melynek előkészítése igen hosszadalmas volt, azt mutatja, hogy a kormány a lakosság felé a jelenlegi magyarországi és lengyelországi fejlemények hatása alatt kívánt valamit tenni.

A kairói rádió ma este jelentette, hogy brit bombázókötélek bombázták az egyiptomi főváros hadi célpontjait. A brit hadügyminisztérium a hírt megerősítette és egy esti közleményben hírt adott arról, hogy brit bombázók támadják az egyiptomi katonai célpontokat. A francia hadügyminisztérium hivatalosan bejelentette, hogy a francia–angol haderők közös akciója a Szezi-csatorna övezetében ma délután hat óra előtt kezdődött meg.

22.10: Reflektor

Gallicus róvata: Egy óriási bűntényhez egy icipici tettes kerestetik. Ismétlés, elhangzott: 17.10-kor és 19.30-kor.

22.19: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink, bejelentjük, hogy a 16 méteres rövidhullámú adásunkat most befejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 19, 25 és 41 méteres rövidhullámon. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja.

22.20: Nemzetközi sajtószemle

Ezúttal Ázsiában kezdjük szemlénket, tőlünk nagyon messze eső földön, ahol senki sem várhatja, hogy túl sokat tudnának rólunk, magyarokról, és megértenék gondjainkat. India egyik legnagyobb lapja, a [The] Times of India mégis többek között a következőket írja: „Tévedés volna a magyar és lengyel városokban lezajlott heves tüntetéseket pusztán a nacionalizmus fellobbanásának

tekinteni. Az új helyzetben a nemzeti szellem mindenesetre igen fontos tényező, de a most oly hatalmas erővel kirobbant tömeglelkésedésnek sokkal mélyebben vannak az okai. A nép a demokratikus szabadságot nem mint engedményt, hanem mint jogát követeli. Azt akarja, hogy a parlamentbe tényleg választhassa a jelöltjeit. Sőt mi több, olyan parlamentet akar, amely a szó igazi értelmében törvényeket hoz, és nem csak egyszerűen jóváhagyja az eléje terjesztett politikát. Szakszervezeteket akar, amelyek a nép életszínvonala emelésének hatékony eszközei és nem csak arra szolgálnak, hogy mindig följebb srófolják a normát. Még akarja fékezni a vidéken a kollektívizálási hajszát, és mindenekfölött azt kívánja, hogy valóban demokratikus módon beleszólhasson a dolgok tervezésébe."

Burma fővárosában, Rangunban így ír a Nemzet [The Nation] című napilap: „A szabad világban élő embert csak a meghatott részvét és csodálat tölti el azok iránt, akiknek testein keresztülázoltak az orosz tankok a budapesti utcákon. Most már nem lehet kételkedni afölött, hogy az elnyomás és üldözés elleni lázadásról van szó. A magyar fölkelés kétségtelenül a legkomolyabb ilyenfajta megmozdulás a csatlós államokban. Egy rendszer, amely terrorral uralkodik, csak terrorral tarthatja magát hatalmon.” [...]

Athénban az ellenzék lapja, az Eleftheria vezércikkében így ír: „A magyar forradalom a legjelentősebb esemény az 1917. évi bolsevik forradalom óta. Bebizonyította, hogy egy jól szervezett vakmerő kisebbség rákényszerítheti akarátát egy ezerszerre nagyobb tömegre. A magyar forradalom intő figyelmeztetés minden zsarnoknak. Három arca van a magyarok forradalmának. Először is nemzeti: az oroszoknak haza kell menni. Katonasággal kényszerítik ránk akarataikat és a szocializmus nevében gazdaságilag úgy kizsákmányolnak minket, mint egy gyarmatot. A második arc a szocializmusé. Ezen a téren a kommunista rendszer csődöt mondott. 1947 óta csak süllyesztette életszínvonalunkat, nem emelte. A harmadik a politikai aspektus. Nekünk nemcsak nemzeti, de belső szabadság is kell. Szabad emberek akarunk lenni, a titkosrendőrségtől való állandó félelem nélkül.” [...]

Amerikából a nagy tekintélyű Christian Science Monitor szerkesztőjének, Erwin D. Canhamnak a megállapításaiból idézünk először is pár mondatot: „Úgy látszik, hogy a magyar forradalmárok nyertek. És úgy látszik, hogy a szovjet birodalom soha többé nem lesz az, ami volt. Mert most bebizonyult, hogy a népek, amelyek egykor szabadok voltak, amelyekben büszke nemzeti öntudat él és mély vallásos hit, az ilyen népeket nem lehet örökké igában tartani. Eljön a nap, amikor ki akarnak törni még akkor is, ha csak kövekkel mehetnek a tankok ellen. És ha elegendő kelnek fel, a katonai erő csak ideig-óráig nyomhatja el őket. Mind Lengyelországban, mind Magyarországon, más-más módon, de a nép szelleme szabadságot akar, és ki akar törni börtönéből. És oda nem lehet többé végleg visszazárni.”

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS! LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

22.30: Mindszenty bíboros hercegprímást a magyar nép kiszabadította a kommunisták fogságából.

Károly atya üzenete.

Mire köteleznek bennünket az elért eredmények? Mindszenty bíboros hercegprímást örömmel üdvözljük a magyar katolikus egyház élén. A magyar szabadságharc hősi fiai véget vetettek nyolcesztendősi rabságának. Bebizonyították, hogy Mindszenty bíboros bátor kiállása az emberi méltóságért, megalkuvást nem ismerő magatartása és értelme a legszentebb emberi jogokért, meghozta a várt eredményt. A magyar nép az elnyomás szörnyű éveiben nemcsak hallgatta, hanem szívébe is zárta a hercegprímás tanítását. Fogsága idején imádkozott érte, és amikor ütött a nagy elhatározások órája, az egész nép egyet gondolt, egységesen kelt fel az istentelen zsarnokság ellen, hogy érvényt szerezzen az emberi jogoknak, kivívja a szabadságát, hazánk függetlenségét, és kiszabadítsa fogságából az ország főpapját. Minek köszönhetjük az eddig elért eredményeket, kedves hallgatóink? Elsősorban a magyar nép példátlan bátorságának. Továbbá annak a szilárd egységnek, amely a szabadságharc napjaiban népünk fiait eggyé olvasztotta. Ott voltak a tüntető tömegekben, a barikádokon a katolikusok, protestánsok, hívők és hitetlenek, hazánk különféle nemzetiségű fiai. Ott voltak a szabadságharcosok sorában a Magyarországhoz és nemzetünkhöz ragaszkodó kommunisták is. Ott volt minden becsületes férfi és nő. Egyhangúlag követelték a szovjet csapatok kivonulását, az ország függetlenségének helyreállítását. A különböző vallású, párttalású hősi halottak, nemzetünk vértanúi egymás mellett hullottak el a véres ütközetekben. Az egész világ megcsodálta a szabadságharc napjaiban kialakult népi egységet. Ennek a szilárd egyetértésnek köszönhetjük az eddig elért eredményeket. A kormány a szabadságunkat továbbra is elfojtani szándékozó jogtalan támadót megadásra kényszeríti. De közben mindent elkövet, hogy a szabadságharcosok kezéből kiragadja a fegyvert. Szinte naponta változtatja a kormány tagjainak névsorát. A hazaáruló moszkoviták az új kormányban is igyekeznek megtartani pozíciójukat. Ez természetesen nem elegendő biztosíték arra, hogy a szabadságharcosok kiadják kezükből a fegyvert. Nem, erről szó sem lehet. Hazánk függetlensége, népünk szabadsága, emberi méltóságunk jogai, amelyekért nemzetünk hősi fiai harcoltak, még nincsenek biztosítva. Moszkva bérencei még nem hagyták jóvá a szabad politikai szervezkedést. A szabadságharc vértanúi nem politikai engedményekért, illetve kiváltságokért, hanem hazánk teljes függetlenségéért, a szó igazi értelmében vett szabadságért áldozták fel életüket. Ha megbontanánk a barikádokon kialakult egységet, pusztulásba sodornánk egész népünket. Ilyen felelőtlen lépésre lelkiismeretes, becsületes ember a jelen körülmények között nem vállalkozhatik. Az emberi jogokat és hazánk függetlenségét illetőleg nincs, és nem

is lehet köztünk nézeteltérésről szó. Létünk alapvető kérdéseiben egyetértünk. Ezt az egységet kell minden áron, még a legsúlyosabb áldozatok árán is megőrizni. Hazánk jövője, az emberi jogokon felépülő új magyar élet, hitünk szabad gyakorlásának, egyházunk zavartalan működésének biztosítása követeli ezt tőlünk. Tegyük félre mindent, ami elválaszt bennünket. Őrizzük meg egységünket, mert csak ez vezet a végső győzelemhez.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

22.35: Rendkívüli riport

A nemzetközi segítség megnyilvánulásairól.

Ismétlés, elhangzott: 21.30-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJÉTEK VELE! EZT VÁRJÁ TÖLETEK A HAZA!

22.50: A Nyugat-Németországban élő népi németek

Jelentés és üzenet.

Ismétlés, elhangzott: 20.40-kor.

23.00: Hírszolgálat

Nagy Imre miniszterelnök ma kora délután beszédet mondott az Országház előtti téren. [...]

Pécsett ma tartotta alakuló ülését a Független Kisgazdapárt. [...] Ugyanakkor a magyar politikai életben a szociáldemokrata párt és a parasztpárt is megkezdte tevékenységét.

Tildy Zoltán nyilatkozott egy Budapesten tartózkodó nyugati újságírónak a magyar belpolitika jövődő alakulásáról. Kijelentette, hogy a jövőben nem engednek meg szovjet beavatkozást Magyarország belügyeibe. A kormány szabad választásokat készít elő és tárgyalni fog Moszkvával arról, hogy Magyarország teljesen független legyen belső ügyeiben. Az újságíró kérdésére, hogy mikorra várhatók a választások, Tildy azt válaszolta, hogy ezt most még nem tudja megmondani. Hangoztatta, hogy biztosítani akarják az emberi és a politikai jogokat, nem szeretnék azonban, ha túl sok párt lépne fel és az új kormány nem tudná feladatát ellátni. Szerinte az angol példát akarják követni, és a jelöltektől pénzügyi biztosítékokat vagy letéteket fognak megkövetelni. Arra kérdésre, hogyan biztosítják majd a választások szabadságát, amikor a jelenlegi kormány tagjainak többsége kommunista, Tildy azt válaszolta, hogy emiatt nincsenek gondjai.

Mindszenty bíboros érsek ma délelőtt megérkezett a Várban lévő palotájába. [...]

A forradalmi erők megbízottai, valamint a néphadsereg testületeinek megválasztott forradalmi bizottságai újabb határozatot hoztak, amelyben követelik, hogy a szovjet csapatok Budapest területének elhagyása után vonuljanak ki az ország területéről. [...]

A volt Légoltalmi Országos Parancsnokság dolgozói is megválasztották forradalmi bizottságukat és bejelentették csatlakozásukat a Forradalmi Katonai Tanácsnál. [...]

Az átalakulás ma is folytatódott Budapesten. A régi rendszer több kompromittált embere eltűnt a különböző hivatalok és szervezetek éléről és helyükbe új emberek kerültek, köztük a szabadságharcosok vezetői. [...]

Egy nyugati híriügynökség budapesti jelentése szerint Gerő Ernő, továbbá Hegedűs András, Piros László és több magas rangú ávós tiszt elhagyta Budapestet, és a Szovjetunióba menekült. A hírt több külföldi rádió is átvette.

Erlander svéd miniszterelnök a képviselőházban beszédet mondott Magyarországról. [...]

Most röviden beszámolunk a közel-keleti helyzet legújabb fejleményeiről. Az esti órákban az angol és a francia haderő is beavatkozott a harcokba. Hivatalosan jelentették, hogy a két ország légierijének bombázókötelékei megkezdtek katonai célpontok bombázását Egyiptomban. Az egyiptomi haderő főhadiszállása hivatalos közlés szerint közleményt adott ki, amelyben bejelenti, hogy brit bombázók légitámadást intéztek este 7 órakor Kairó ellen. A brit bombázók robbanó- és gyújtóbombákat dobtak a városba. Emberéletben nem esett kár, azonban a bombázás anyagi károkat okozott. Az egyiptomi és az izraeli erők között időközben tovább folytak a heves harcok a Sínai-sivatagban. Az izraeli erők már több ponton megközelítették a Szuézi-csatornát. Mindkét részről veszteségeket és ellenséges repülőgépek lelövését jelentik. Washingtonban az angol-francia beavatkozás a közel-keleti háborúba mélységes aggodalmat keltett. Jordániában és Libanonban kihirdették a szükségállapotot. A szíriai államelnök Moszkvába utazott. Tito jugoszláv államelnök kijelentette, hogy a közel-keleti háború további kiterjedéssel fenyeget és a fejlemények beláthatatlan következménnyel járhatnak. A norvég miniszterelnök a válságos helyzetre való tekintettel félbeszakította angliai tartózkodását és visszatért Oslóba. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa ma este értekezletre ült össze a brit-francia beavatkozás megvitatására.

23.10: Széljegyzetek

Bell ezredes: Szívesen elhisszük a minisztertanács nyomatékos állítását, hogy Nagy Imre nem felelős sem a statárium elrendeléséért, sem a szovjet csapatok szerepléséért. A minisztertanács nyilatkozata szerint mindkettőért Hegedűs András miniszterelnök és Gerő Ernő felelősek. Nagy Imre neve ezek szerint nem is szerepel a szóban forgó határozatokon. Rendben van, elhisszük. Csúpan két dolgot szeretnénk tudni. Abban is Hegedűs és Gerő akadályozták meg Nagy Imrét, hogy a hatalomátvétel után azonnal szabadon engedje Mindszenty bíborost, akit tegnapelőtt kis híján elhurcoltak az elvonuló szovjet csapatok? Vagy talán még most is e két egykori kommunista hatalmasság

szelleme akadályozza Nagy Imrét, hogy elrendelje a Gellért-hegyi „davaj-bálvány” ledöntését? [...]

Bell ezredes: Az elért sikerek biztosítása elsősorban a fegyveres erők magatartásán, megbízhatóságán, hazafias szellemén múlik. Alapvető katonai érenyeiken. Éppen ezért otthon és Nyugaton érdeklődéssel olvasták a Forradalmi Honvédelmi Bizottmány tagjainak névsorát. Egyelőre korai lenne következtetni e névsorból. Nem tagadjuk, egy-két név mögött meghúzódó kommunista vagy opportunistá mult aggodalomra adna okot, de majd meglátjuk, minden a cselekedetekén múlik. Így például intézkedhetne a bizottmány azon idős bajtársainak azonnali rehabilitálásáról, akik a katonai eszmények mintaképei és csak azért kellett évtizedet tölteniük börtönben, mert becsülettel helytállottak esküjük és zászlójuk mellett – a vörös haderővel szemben. Elég Stomm Marcel és Ternegg Kálmán nevét említenünk. Úgy érezzük, hogy az újjászületése idejét élő magyar haderő tartozik ezzel a magyar fegyverek becsületének. Azon fegyverek becsületének, amelyekre az ország újból szabad bíboros hercegprímása alig huszonnégy órával előbb adta áldását. Az a mártíromságot szenvedett hercegprímás, akit éppen ezek a fegyverek hoztak vissza hívei körébe.

Bús Fekete László:¹⁰ Egy hős újságíróról akarunk beszélni, kedves hallgatóink: A sok ezer magyar hős mellett – magyar diákok, magyar munkások, magyar katonák, magyar lányok és magyar gyerekek seréjében, akik vérüket adták a magyar szabadságért – emlékezzünk meg egy pár csepp angol vérről is, amely a budapesti Kossuth rádió kapuja előtt folyt el tegnapelőtt éjszaka. A vér Noel Barber, a londoni Daily Mail munkatársának a fejéből csurgott a kövezetre. Barber az új magyar szabadságharc első perce óta Pesten van, és naponta harsogja egy világslap hasábjain a magyar bátorság, a magyar hazaszeretet és a magyar önfeláldozás véres betűkkel írt ódáját.

Éjjel tizenegy órakor Noel Barber, egy másik híres angol újságíróval, a Daily Express munkatársával, Sefton Delmerrel autózott a budapesti éjszakában, hogy ellenőrizze, valóban igaz-e, amit Nagy Imre miniszterelnök pár perccel előbb a Kossuth rádión kijelentett, hogy nincsenek többé orosz csapatok Budapesten! Barber vezette az autót, amelynek egyik oldalán az angol Union Jack, a másikon egy fehér zászló lengett, és Delmer mellette ült az első ülésen. Amikor megérkeztek a Karl Marx térre, egyszerre megszólalt közvetlen közelben egy puská és a kocsi belseje teli lett üvegszilánkkal. Barber összerogyott az autókerek [sic!] mögött, és abban a pillanatban kinyílt a kocsi ajtaja, és egy orosz katonának nézett be rajta, kezében a még füstölő puskával. Egy az orosz katonák közül, akik Nagy Imre szerint hétfőn este elhagyták Budapestet. Delmer behúzza az ajtót, áttolta Barbert a másik ülésre, odaült az autókerek mögé, és elindult az úton, amelyről azt hitte, hogy a halálba vezet. Barber ekkor suttogva mondta neki: „Gyorsan orvoshoz – olyan gyorsan, ahogy lehet!” Delmer zsebkendőjé-

¹⁰ Bús Fekete László (1895–1971) színpadi író, kabarészíri. 1956-ban Amerikában élt, a SZER mősorainak közreműködője volt, többek között az ENSZ-közvetítéseket tolmácsolta.

vel, úgy ahogy tudta, bekötözte kollégája vérző fejét, és noha a kocsi két hátsó kerekét a golyók szaggatták lyukasra, valahogy mégis elvezette az angol követség épületéig. Itt kiemelték a félájult újságíró a kocsiból. Barber ekkor egy véres kéziratot nyomott kollégája kezébe, és rekedt hangon hörögte: „Ezt juttasd el a Daily Mail szerkesztőségébe... óh, rettenetes fejfájásom van...” Mr. Fry, az angol követ a követség egyik kocsijába emeltette át Barbert, és a kívül-belül kivilágított kocsiban elvitték a sebesült újságíró a legközelebbi kórház műtőtermébe. Megvizsgálták és a röntgenképek jó hírt hoztak: se az agy, se a koponyacsont nem kapott súlyos sebet, és Noel Barber rövidesen újra lábra fog állni. „Csodálatos véletlen folytán menekült meg – mondja a professzor. – A golyó a bal füle felett haladt át, és egypár milliméterrel lejjebb biztos halált okozott volna.” A követség autójára, amikor a sofőr üresen visszahajtott a kórházból, újra rálőttek az oroszok, de szerencsére ekkor nem sebesült meg senki. Delmer, aki a konkurens Daily Expressnek és nem a Daily Mailnek munkatársa, természetesen eljuttatta Barber utolsó cikkét a Daily Mail londoni szerkesztőségébe. A cikk első mondatai így hangzottak: „Talán azzal kezdem, hogy minden szimpátiám a szabadságharcosokkal van, mert ez az ő nevük, és nem a »lázadó« név, amellyel a hatalomhoz görcsösen ragaszkodók szeretnék őket bélyegezni. Ezek a fiúk, akik egymás után halnak meg – ezerszáma és nem százszáma – szabadságharcosok... Tízből hét még gyerek köztük – legtöbbje 16 éves – iskolában volna a helyük – ehelyett szabadságharcot vívnak és közben az arcukon boldog mosoly van.”

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT! EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS! LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

23.20: Müncheni diákgyűlés

Helyszíni közvetítés. Már itt is vagyunk az egyetem nagytermében, ahol körülbelül ezer fiatal diák, lelkes arcú német diákok gyűltek össze, hogy tüntessenek, barátságuknak és együttérzésüknek tanújelét adják. A nagygyűlés ünnepi szónoka gróf Staufenberg, a müncheni egyetem tanára, a Hitler elleni merénylő, a tragikus módon kivégzett Staufenberg gróf testvérbátyja, aki amint látom, éppen meg is érkezik már a terembe, és a szónoki emelvény felé tart. [...]

„Halk mennydörgés hallatszott a közeli országból, az alig néhány száz kilométerre tőlünk fekvő Magyarországról. Ezer év óta él a magyar nép Németország szomszédságában. [...] Most azonban valóban az ifjúság igazán spon-tán megnyilvánulása áll előttünk. Összejöttek azért, hogy megemlékezzenek a meghalt és halódó magyar diákokról és katonákról. E lelkesedésnek hihetetlenül hatalmas hulláma öntötte el az egész országot, városunkat, amikor tu-

domást szereztünk erről a hatalmas megmozdulásról. A magyar nép szabadságszeretete már 1848–49-ben, Kossuth idejében is megnyilvánult” – folytatja beszédét gróf Stauffenberg, majd történelmi visszpillantást vet a szabadságharc eseményeire. Áttér ezek után a mostani események méltatására. Emelt hangon jelenti ki, hogy ha értesüléseink nem csalnak, Budapest ma már egy szabad nép szabad fővárosa. A magyar nép győzött. *(Erős zaj hallatszik.)* Lelkes tetszésnyilvánítás szakítja itt félbe a szónokot. A hallgatóság a német egyetemi diákság szokása szerint percekig veri a padokat, így ad kifejezést lelkesedésének.

Megemlíti ezután a szónok az 1953. június 17-i német felkelést, amikor a németek is megkísérelték az idegen uralom lerázását, de megmozdulásukat vérbe fojtották. A magyar felkelésben a zsarnok hatalom az egész néppel találta magát szemben, egy meghalni is kész néppel. Arra pedig még a Szovjet sem mert vállalkozni, hogy az egész népet kiirtsa. Még kellett hátrálnia. A magyar események minket, németeket közvetlenül érintenek. E harc kimenetelétől függ a mi életünk és szabadságunk is – folytatja a nagygyűlés szónoka. Magyar szomszédunk még akkor is világtörténelmet csinált volna, ha harca nem járt volna sikerrel, és nemcsak egyes férfiak, hanem a magyar nép egésze írta ezt a világtörténelmi szakaszt. Gróf Stauffenberg végül Göethe híres szavait idézi: „Innen és ma a világtörténelem új korszaka indult el, és ti is ott voltatok.” Önöknek, ifjú embereknek a lelkesedés nemcsak joga, hanem kötelessége is. De én, az idős ember sem volnék méltó arra, hogy önöket tanítsam, ha nem lelkesednék önökkel együtt. *(Ismét erős zaj hallatszik.)* Ezekkel a szavakkal fejezte be gróf Stauffenberg hatalmas lelkesedéssel fogadott beszédét.

Most a müncheni egyetem egy fiatal magyar hallgatója, Kibédi Varga Ödön lép az emelvényre. Rövid, nagy tetszéssel fogadott beszédében megköszöni a német diákok együttérzésének impozáns megnyilvánulását, és megígéri, hogy a magyar diákság sohasem fogja elfelejteni német diáktársai részvételét és meleg szeretetét. Egy német diák most német fordításban felolvassa a magyar diákoknak a miskolci szabadságharcos rádió útján a szabad világ diákjaihoz intézett üzenetét. [...]

Kedves hallgatónk, a nagygyűlés lezárta után sikerült néhány szót váltanunk Kibédi Varga Sándor¹¹ egyetemi tanárral, aki évek óta működik a müncheni német egyetemen mint az egyetem professzora. Most megkérem Varga Sándor professzort, intézzen néhány szót az itteni magyar emigránsok nevében az otthoniakhoz.

„Magyar Testvéreim! Ebben a pillanatban alig jutok szóhoz, amikor arra gondolok, hogy testvéreimet üdvözlöm a határon túl, a hazában, Magyarországon. Meg kell mondanom nektek, az első pillanatban, hogy a ti reményei-

11 Kibédi Varga Sándor (1902–1986) filozófus, egyetemi tanár Szegeden és Budapesten. Emigrációja után a müncheni egyetemen tanított.

tek a mi reményeink, a ti gondjaitok a mi gondjaink, a ti szenvedéseitek a mi szenvedéseink. Ez az érzés soha el nem hagyott bennünket, az alatt a 12 esztendő alatt, amióta Magyarországot elhagytuk, és hisszük, hogy eljön az idő, hogy kezet foghatunk egymással, új munkára indulva, egy boldog, szabad Magyarország felépítésére. Úgy legyen!”

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETÉKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELESZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

23.35: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Most a szabad pesti rádió híradását közöljük, Mindszenty József hercegprímás kiszabadulásáról.

A Magyar Újságírók Szövetségének eddigi vezetősége ma lemondott. Az ügyek vitelét nagyrészt a sztálini korszakban hivatásuk gyakorlásától eltiltott, üldözött vagy bebörtönzött újságírókból alakult ideiglenes bizottság vette át.¹²

Felolvassuk a Légoltalom Országos Parancsnokságának közleményét.¹³

Most felolvassuk a parasztszövetség igazgatójának, Kiss Sándornak nagy jelentőségű nyilatkozatát.¹⁴

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETER VELE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

23.45: Az utolsó tizenkét óra magyar története

Összeállította: Vér Károly.

23.59: Műsorzárás

Viszonthallásra holnap, amikor újra jelentkezünk a legfrissebb hírek összefoglalásával. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

12 A két hír október 31-én 17.00 órakor kezdődött hírösszefoglaló keretében hangzott el. *A forradalom hangja*, i. m. 288.

13 A közleményt október 30-án 18.55-kor a Szabolcs-Szatmári Forradalmi Munkástanács rádiója közvetítette. *A forradalom hangja*, i. m. 259.

14 Lásd: október 31. 14.45.

10-10-1964

NOTES

A SZOT elnöksége megtartott rendkívüli ülésén lemondott, és a szakszervezetek vezetését a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetségének Ideiglenes Intézőbizottsága vette át. [...]

A [L'Osservatore Romano, a Szentszék lapja elégtétellel üdvözli Mindszenty hercegprímás szabadon engedését. Az eltelt nyolc esztendő elég világosan kifejezésre juttatta, írja a lap, hogy az előre megfontoltan elkövetett igazságtalanság azok ellen fordult, akik ezt elkövették. A Vatikán lapja rámutat arra, hogy számos püspök van még letartóztatásban a kommunista országokban. Adja Isten, hogy Mindszenty és Wyszyński rehabilitálását másutt is követik hasonló lépések. Adja Isten, hogy az üldözés, a könnyek és a vérontás tragikus korszaka ezzel befejeződjék.

A [The] Hindustan Times, Nehru miniszterelnök pártjának lapja hangsúlyozza, hogy a civilizált világ nem nézheti nyugodtan azt, hogy idegen katonák behatolnak egy szabadságáért küzdő országba és öldöklők a lakosságot, amely felkelt a rendszer ellen, mert annak sem politikáját, sem gazdasági politikáját nem volt hajlandó elfogadni. A magyar nép nem volt megelégedve kormányának politikai összetételével. Szenvedéseit súlyos gazdasági nehézségek tetézték. Több ok játszott közre, hogy a magyar nép széles rétegei alapvető ellentétbe kerültek a kormánnyal. A magyar nép most lényeges változásokat követel. A többi országnak rokonszenvvel kell figyelnie a magyar néprek ezt a törekvését – fejezi be a hindu újság.

A Csemadok,¹ a szlovákiai magyarok számára létesített kommunista szövetség felhívást bocsátott ki, amelyben a prágai kormány eddigi politikájának támogatására hívja fel a felvidéki lakosságot. A Csemadok elnöksége elutasít minden olyan külföldi beavatkozást, amely – mint a közlemény mondja – még akarja bontani Csehszlovákia népeinek egységét, és alá akarja aknázni a szlovák és a magyar nép barátságát.

Megismételjük üzenetünket a Szabad Kossuth Rádióknak Budapesten. [...]

00.10: A moszkvai kormánynyilatkozat

Gedeon Sándor felvilágosító megjegyzései.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 18.50-kor.

00.20: Beszélgetés egy szemtanúval

Lovas László egy Győrből érkezett magyarral beszélget.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 15.35-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

00.45: Munkásműsor

Molnár József kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 21.45-kor.

¹ Csemadok: Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesülete. [...]

00.50: Az Ifjúság Hangja

Rendkívüli kiadás.

Vér Károly jegyzete, Kovács Gáspár cikkismertetése.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 19.40-kor és 21.20-kor.

01.00: Hírszolgálat

Üzenet a Szabad Kossuth Rádióknak Budapesten. [...]

Nagy Imre miniszterelnök szerdán beszédet mondott az Országház előtti téren. [...]

Szerdán tartotta alakuló ülését Pécsen a Független Kisgazdapárt. [...]

Tildy Zoltán nyilatkozott egy Budapesten tartózkodó nyugati újságíróknak a magyar belpolitika jövő

rendő alakulásáról. [...]

Mindszenty bíboros érsek szerdán megérkezett a Várban lévő palotájába. [...]

A forradalmi erők megbízottai, valamint a néphadsereg testületeinek megválasztott forradalmi bizottságai újabb határozatot hoztak, amelyben követelik, hogy a

szojjet csapatok Budapest területének elhagyása után vonuljanak ki az ország területéről.

[...] A volt Légoltalmi Országos Parancsnokság dolgozói is megválasztották forradalmi

bizottságukat és bejelentették csatlakozásukat a Forradalmi Katonai Tanácsnál. [...]

New Yorkban összeült az ENSZ Biztonsági Tanácsa a francia-brit beavatkozás

megóvitására. [...]

01.09: Műsortájékoztató

Felhívjuk hallgatóink figyelmét, hogy 5 perc múlva folytatjuk adásunkat éjjel 2 óráig.

Öt perc múlva kezdődő adásunkat a 417 méteres közép-, továbbá a 19, 25, 31, 41 és

49 méteres rövidhullámon közvetítjük. A viszonthallásra 5 perc múlva! Itt a Szabad

Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

HIMNUSZ

01.15: A primás szabad!

Balogh Balázs köszöntője.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 14.10-kor, 16.45-kor, 18.10-kor és 21.10-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMMELE A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA

KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSÉ KEZEDBŐL

AZ EGÉSZET!

01.25: Mindszenty bíboros hercegprímást

a magyar nép kiszabadította a kommunisták fogságából

Károly atya üzenete.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 22.30-kor.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS

POLITIKAI TŰZET SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL. HATALMAS FEGY-

VER VAN A KEZETEK BEN, A SZTRÁJK!

01.30: Rendkívüli riport

A nemzetközi segítség megnyilvánulásairól.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 21.30-kor.

VAN KISKABINET. VAN NAGYKABINET. DE HOL VAN A GYŐZTES FORRADALOM KORMÁNYA?

01.45: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 23.10-kor.

02.00: Műsorzárás

Mai adásunknak vége, búcsúzunk, kedves hallgatóink. Gondoljunk azokra, akik életüket adták nemzetükért, és a hősökre, akik harcolnak a szabadságért. Minden igaz magyarral együtt hiszünk, hogy az áldozat nem hiábavaló, és meghozza népünk szabadságát.

05.59: Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja! Jó reggelt, kedves hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangjának műsorát hétköznapiakon reggel 6 órától éjfélig sugározzuk a következő hullámsávokon: A 19 méteres rövidhullámon egész napon át, a 16 méteren 6 órától 22 óra 20 percig, a 13 méteres sávon 7 óra 25 perctől 20 óra 50 percig. A 25 méteres hullámon 6 órától 17. óráig, valamint 21. óra 10 perctől éjfélig. A 41 méteren 6 órától 7 óra 50 percig, illetve 19 óra 15 perctől éjfélig. A 31 méteres rövidhullámon 6 órától 11 óra 25 percig, 17 órától 19 óráig és 22 óra 35 perctől éjfélig. Végül a 49 méteren 23 óra 15 perctől éjfélig.

Felhívjuk kedves hallgatóink figyelmét, hogy naponta közvetítünk különműsort éjfél után 40 perces kezdettel. Ezt az éjszakai programot a 417 méteres középhullámon, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon sugározzuk. Kedves hallgatóink! Néhány másodperc múlva, 6 órakor megszólal tárogtónk hangja: „Szól a kakas már, majd megvirrad már.”

06.00: Hírszolgálat

Eisenhower elnök rádión és televízión közvetített beszéde tájékoztatta Amerika népét a legfontosabb külpolitikai fejleményekről. Elsőnek a magyar és lengyel eseményekkel foglalkozott. „Hajnalodik Kelet-Európában...” – kezdte beszédét. A második világháború után a Szovjetunió katonai erővel Moszkva által választott kormányokat kényszerített Kelet- és Közép-Európa népeire. Az Egyesült Államok, függetlenül attól, hogy milyen kormány volt uralmon, arra törekedett, hogy véget vessen ennek a helyzetnek, és teljesítse azt a háború folyamán tett ígéretét, hogy [az] idegen haderő által megszállt országok ismét önállóak és függetlenek lesznek. Ennek a célnak érvényesítésére Amerika nem nyúlt erőszakhoz, mert ez a kelet-európai népek kárára lett volna és ellenkezett az ENSZ Alapokmányának rendelkezéseivel. Mindent megtett azonban, hogy életben tartsa a reményt szabadulásukra. A kelet-európai népek szabadságvágya egyre sürgetőbb erővé vált. Lengyelor-

szág büszke népe megmozdult, hogy erőszak nélkül új életet biztosítsa hazájában.

Az egész világ figyelme a drámai magyarországi események felé fordul. A bátor magyar nép, mint annyiszor a múltban, az életét tette kockára, hogy megszabaduljon idegen uraitól. A szabadságharcból új Magyarország nő ki, amely – és ezt szívből reméljük – ismét teljesen szabad lesz. A szovjet kormány egy nyilatkozatban a kelet-európai államokkal fennálló kapcsolatai felülvizsgálását, az ezekben az országokban állomásozó csapataik kérdésének megvizsgálását ígéri, és bejelenti készségét, hogy úgynevezett tanácsadóit, akik gyakorlatilag a megszállt országok kormányzását irányították, visszahívja. Még nem tudhatjuk, hogy a Szovjetunió ezeket az ígéreteit valóra váltja-e. Bizonyos azonban, hogy a magyar és lengyel nép szabadságvágya és áldozatai a szabadság ígéretét hozzák. Éppen úgy bizonyos az is, hogyha a Szovjetunió beváltja ígéreteit, ezzel mérföldeket haladunk az igazság, a népek közötti bizalom és megértés útján. Az amerikai kormány – folytatta – bejelentette, hogy kész a függetlenné váló országokat gazdaságilag támogatni. Ilyen természetű tárgyalások már meg is indultak a lengyel kormánnyal. A gazdasági segítség fejében nem kívánjuk, hogy egy bizonyos társadalmi rendszert fogadjanak el. A gazdasági támogatás egyetlen feltétele, hogy szabadok legyenek. A Szovjetunióra tekintettel igyekeztünk eloszlatni azt az aggodalmat, hogy a felszabaduló országokban katonai szövetségest keresünk. Mi ezeket a népeket barátainknak tekintjük, és nincs más kívánságunk, mint hogy megint szabadok legyenek.

Eisenhower ezután a közel-keleti helyzettel foglalkozott. Ismertette az izraeli-arab feszültség előzményeit. Rámutatott arra, hogy mind Izrael, mind Anglia és Franciaország érthető aggodalommal figyelte Egyiptom politikájának alakulását. Végül is úgy látták, hogy életbevágó érdekeiket nem tudják fegyveres beavatkozás nélkül megvédeni. Amerikát nem kérdezték meg. Az amerikai kormány hangsúlyozza, hogy továbbra is fenntartja baráti viszonyát a két nyugati nagyhatalommal. Bejelentette, hogy nem ért velük egyet ebben a kérdésben, és amerikai vélemény szerint az erőszak hosszú távon nem szolgálja az érintett államok érdekeit sem.

Mindszenty bíboros érsek tegnap megérkezett Budapestre, a prímási palotába. [...] Budapesten a forradalmi erők megbízottai, valamint a néphadsereg testületeinek megválasztott forradalmi bizottságai újabb határozatot hoztak, amelyben követelik, hogy a szovjet csapatok Budapest területének elhagyása után vonuljanak ki az ország területéről. [...] A volt Légőltalmi Országos Parancsnokság dolgozói is megválasztották forradalmi bizottságukat és bejelentették csatlakozásukat a Forradalmi Katonai Tanácshoz. [...]

A Dunántúli Nemzeti Tanács öttagú küldöttsége tegnap felkereste Nagy Imre miniszterelnököt, és átnyújtotta neki a Dunántúli Nemzeti Tanács megalkulásáról és követeléséről szóló nyilatkozatot. A miniszterelnök ez alkalommal közölte a küldöttséggel, hogy a kormány megkezdte a tárgyalásokat a Varsói Szerződés felbontására és a szovjet csapatoknak Magyarországról

való kivonására. A küldöttség tapasztalatai szerint tegnap minden jel arra mutatott, hogy a szovjet harckocsikat kivonják Budapestről. A moszkvai rádió tegnapi késő esti adásában közölték, hogy a szovjet csapatok kivonultak Budapestről.

Tegnap tartotta alakuló ülését Pécsen a Független Kisgazdapárt. [...]

New Yorkban tegnap este összeült az ENSZ Biztonsági Tanácsa a francia-brit beavatkozás megvitatására. [...] Jugoszlávia az ENSZ Közgyűlésének rendkívüli ülésre való összehívását kérte Nagy-Britannia és Franciaország katonai akciójának megvitatására. Selwyn Lloyd brit külügyminiszter tegnap a késő esti órákban bejelentette az angol alsóházban, hogy brit és francia bombázók megkezdték támadásaikat katonai célpontok ellen Egyiptomban. A külügyminiszter egyidejűleg megcáfolta a hírt, hogy brit és francia bombázók Kairót bombázták.

Kedves hallgatónk! Most üzenetet közvetítünk a Szabad Kossuth Rádióknak Budapestre. [...]

06.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 18.20-kor és 20.30-kor.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK.

VIGYÁZZ! AZ ELLENSÉG NEMCSAK FEGYVERREL HARCOLHAT, HANEM BOMLASZTÁSSAL IS: LÉGY OKOS, ERŐS ÉS KITARTÓ!

06.20: Rendkívüli falusi adás

Agrárius üzenete.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 17.55-kor és 21.50-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELESZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

06.25: Szemtanúk beszélnek

Lovas László beszélget egy Győrből érkezett magyarral.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 15.35-kor, valamint november 1-jén 00.20-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEBEN! ÉLJETER VELE! EZT VÁRJA TŐLETEK A HAZA!

06.50: A Nyugat-Németországban élő népi németek jelentése és üzenete

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 20.40-kor és 22.50-kor.

07.00: Hírszolgálat

Eisenhower elnök rádió és televízió közvetített beszéde tájékoztatta Amerika népét a legfontosabb külpolitikai fejleményekről. [...]

Mindszenty bíboros érsek tegnap megérkezett Budapestre, a prímási palotába. [...]

Budapesten a forradalmi erők megbízottai, valamint a néphadsereg testületeinek megválasztott forradalmi bizottságai újabb határozatot hoztak, amelyben követelik, hogy a szovjet csapatok Budapest területének elhagyása után vonuljanak ki az ország területéről. [...] A volt Légőltalmi Országos Parancsnokság dolgozói is megválasztották forradalmi bizottságukat és bejelentették csatlakozásukat a Forradalmi Katonai Tanácshoz. [...] A Dunántúli Nemzeti Tanács öttagú küldöttsége tegnap felkereste Nagy Imre miniszterelnököt, és átnyújtotta neki a Dunántúli Nemzeti Tanács megalkulásáról és követeléséről szóló nyilatkozatot. [...]

A borsodi gépállomás forradalmi munkástanácsa tegnap este a Rákosit kiszolgált kommunisták, köztük elsősorban Vas Zoltán leváltását és letartóztatását követelte. Sürgette továbbá, hogy a kormány habozás nélkül, őszintén beszéljen a Kossuth rádió keresztül. A munkástanács követeli, hogy az orosz csapatok azonnal kezdjék el kivonásukat, mert amíg ez meg nem történik, nem lesz rend, fegyelem és megnyugvás az országban. Végül felhívja a kormányt, hogy ne frázisokat mondjon, hanem cselekedjék. A moszkvai rádió tegnapi késő esti adásában közölte, hogy a szovjet csapatok kivonultak Budapestről.

Tegnap tartotta alakuló ülését Pécsen a Független Kisgazdapárt. [...] Ma reggel ismét megjelenik a Kis Újság, a kisgazdapárt központi lapja. A lap szerkesztői Kovács Béla és Futó Dezső.

Angol és francia hadihajók és légi egységek több bombatámadást intéztek egyiptomi katonai célpontok ellen. Hivatalos angol és francia jelentések szerint elsősorban egyiptomi repülőtereket bombáztak. Ezek a jelentések cáfolták az egyiptomi kormánynak azt a jelentését, hogy támadás érte Kairót, Alexandriát és Izmaíliát. Egy angol hadihajó elsüllyesztette az egyiptomi hajóhad egy kisebb egységét. Az angol és a francia kormány képviselője bejelentette, hogy az angol-francia katonai akció ideiglenes jellegű.

07.10: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 23.10-kor és november 1-jén 01.45-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

07.20: Müncheni diákgyűlés

Helyszíni közvetítés.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 23.20-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

07.35: A szabad választások alkotmányos biztosítékai

Vér Károly jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 16.10-kor.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TÜZET SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL. HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETEBEN, A SZTRÁJKI.

07.45: Bell ezredes szól a magyar katonákhoz

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 13.25-kor, 14.55-kor, 18.40-kor és 21.55-kor.

07.49: Műsortájékoztató

Kedves hallgatónk! Bejelentjük, hogy adásunk a 41 méteres rövidhullámon 19 óra 15 perctől szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19, 25 és 31 méteres rövidhullámon.

07.50: A semleges Magyarországról

Gyulai Ernő kommentárja. Ismétlés, elhangzott: október 31-én 14.35-kor és 17.35-kor.

08.00: Hírszolgálat

Eisenhower elnök rádió és televízió közvetített beszéde tájékoztatta Amerika népét a legfontosabb külpolitikai kérdésekről. [...]

Mindszenty bíboros érsek tegnap megérkezett Budapestre, a primási palotába. [...] Budapestben a forradalmi erők megbízottai, valamint a néphadsereg testületeinek megválasztott forradalmi bizottságai újabb határozatot hoztak, amelyben követelik, hogy a szovjet csapatok Budapest területének elhagyása után vonuljanak ki az ország területéről. [...] A volt Légoltalmi Országos Parancsnokság dolgozói is megválasztották forradalmi bizottságukat és bejelentették csatlakozásukat a Forradalmi Katonai Tanácshoz. [...] A borsodi gépállomás forradalmi munkástanácsa tegnap este a Rákosit kiszolgált kommunisták, köztük elsősorban Vas Zoltán leváltását és letartóztatását követelte. [...] A moszkvai rádió tegnapi késő esti adásában közölte, hogy a szovjet csapatok kivonultak Budapestről.

Tegnap tartotta alakuló ülését Pécsen a Független Kisgazdapárt. [...] Ma reggel ismét megjelenik a Kis Újság, a kisgazdapárt központi lapja. A lap szerkesztői Kovács Béla és Futó Dezső. Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében ma Bécsbe utazik, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén.

Angol és francia hadihajók és légi egységek több bombatámadást intéztek egyiptomi katonai célpontok ellen. [...] Eden miniszterelnök bejelentette az angol alsóházban, hogy az angol-francia katonai akció célja az Izrael és Egyiptom között kitört hadiállapot megszüntetése, és a Szezei-csatorna forgalmának biztosítása. Eden miniszterelnök egyébként felvetette a bizalmi kérdést a kormány intézkedéseivel kapcsolatban. A Sínai-sivatagban heves harcok folynak az egyiptomi és izraeli haderő egységei között. A jelentések ellentmondóak, mind Izrael, mind Egyiptom katonai sikereket jelent. Libanon államelnöke értekezletre hívta össze az arab államfőket az izraeli támadás következményeinek megvitatására. Egyiptom bejelentette a Biztonsági Tanácsnak, hogy Anglia és Franciaország részéről támadás érte. A Biztonsági Tanács hét szavazattal kettő ellenében és két tartózkodás mellett úgy döntött, hogy az izraeli támadás ügyét az ENSZ Közgyűlése elé terjeszti, ahol egyetlen államnak sincs vétőjoga. A rendkívüli közgyűlést ma estére hívták össze. Az ázsiai és afrikai népek ENSZ delegációinak csoportja közölte az ENSZ-szel, hogy az Izrael, Anglia és Franciaország által Egyiptom ellen intézett támadás azonnali megszüntetését kívánja. Aldrich,² az Egyesült Államok londoni nagykövete a legutóbbi közel-keleti fejleményekről szólva kijelentette, hogy tragikusnak tartja azokat az ellentéteket, amelyek az izraeli-arab viszály megoldási módja körül az Egyesült Államok és a két másik nyugati nagyhatalom között támadtak. Meg vagyok győződve arról – mondotta –, hogy ez a véleményeltérés nem fogja megzavarni a nyugati nagyhatalmak hagyományos, baráti viszonyát. Az amerikai kormány politikájának további alapja a három nyugati nagyhatalom legszorosabb együttműködése – mondotta a nagykövet.

08.10: A moszkvai kormánynyilatkozat

Gedeon Sándor felvilágosító megjegyzései.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 18.50-kor, valamint november 1-jén 00.10-kor.

VAN KISKABINET. VAN NAGYKABINET. DE HOL VAN A GYŐZTES FORRADALOM KORMÁNYA?

08.20: Rendkívüli riport

A nemzetközi segítség megnyilvánulásairól.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 21.30-kor és november 1-jén 01.30-kor.

LEHETSÉGES? IGAZ? KI KORMÁNYOZZA A GYŐZTES FORRADALMAT? A LEGYŐZÖTT PÁRTHATALOM?

² Aldrich, Winthrop Williams (1885–1974) az Egyesült Államok londoni nagykövete volt 1953–1957 között.

08.35: Rendkívüli falusi adás

Agrárius üzenete:

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 17.55-kor, 21.50-kor, és november 1-jén 06.20-kor.

A SIKERT BIZTOSÍTANI ÉPPEN OLYAN FONTOS, MINT A GYŐZELMET MEGSZEREZNI! SZABADSÁGHARCOSOK! KÖVETELJÉTEK A KOMMUNISTÁK ÉS A SZOVJETBARÁTOK AZONNALI TÁVOZÁSÁT A HONVÉDELMI MINISZTERIUMBÓL. KÖVETELJÉTEK A FŐPARANCSNOKI ÉS VEZÉRKARI FŐNÖKI TISZTSÉGRE NEMZETI ÉRZÉSŰ MAGYAR KATONÁTI

08.40: Zene

GYŐZELMES SZABADSÁGHARCOSOK! ADDIG NEM BIZTOS A KIONTOTT MAGYAR VÉRBŐL FAKADT SIKER, AMÍG A FEGYVERES ERŐK VEZETŐ HELYEIN KOMMUNISTÁK ÁLLNAK!

08.55: Mindszenty bíboros hercegprímást

a magyar nép kiszabadította a kommunisták fogságából. Károly atya üzenete.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 22.30-kor, valamint november 1-jén 01.25-kor.

09.00: Hírszolgálat

Eisenhower elnök rádión és televízión közvetített beszéde tájékoztatta Amerika népét a legfontosabb külpolitikai kérdésekről. [...]

Mindszenty bíboros érsek tegnap megérkezett Budapestre, a prímási palotába. [...]

MacCormac, a [The] New York Times budapesti tudósítója lapjának küldött jelentésében rámutat arra, hogy a magyar szabadságharc egyedülálló körülmények között, vezetők és szervezés nélkül tört ki. Kiemeli, hogy ennek ellenére sem fajult el a forradalom. A rendet a katonaság és a rendőrség tartja fenn. Bár néhány ávóst a felháborodott tömeg kivégzett, az ávósok többségét is csak letartóztatták, és ezeket bíróság elé állítják. A kommunista párt egyre jelentéktelenebb szerepet tölt be az országban. Az amerikai újságíró kérdést intézett két kommunista vezetőhöz, vajon működik-e még a párt. A válasz ez volt: Úgyszólván egyáltalában nem. A kommunista rendszer teljes összeomlását mutatja, hogy a vidékről érkező jelentések szerint a magyar gazdák tömegesen hagyják el a kolhozokat, magukkal víve az állatállomány és a gazdasági felszerelés rájuk eső részét.

Tegnap tartotta alakuló ülését Pécsen a Független Kisgazdapárt. [...] Ma reggel ismét megjelenik a Kis Újság, a kisgazdapárt központi lapja. A lap szerkesztői Kovács Béla és Futó Dezső.

Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében ma Bécsbe utazik, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén.

Hangen,³ a [The] New York Times bukaresti tudósítója jelenti lapjának, hogy Romániában a magyar szabadságharcra tekintettel, rendkívüli intézkedéseket léptettek életbe. A magyarlakta területekre román csapaterősítéseket küldtek. Gépfegyveres katonaosztatok járják az utcákat Kolozsvárott és több más erdélyi városban. Temesvár, Arad, Nagyvárad környékét tilos területnek nyilvánították külföldiek számára. Az amerikai újságíró jelentése szerint az erdélyi magyarság körében nagy a nyugtalanság. A romániai kommunista hatóságok attól tartanak, hogy a magyarországi események hatása megmutatkozik Erdélyben is. Egy másik amerikai lapjelentés szerint tüntetések voltak Kolozsvárott, Nagyváradon és Marosvásárhelyen.

Angol és francia hadihajók és légi egységek több bombatámadást intéztek egyiptomi katonai célpontok ellen. [...]

09.10: Mindenszentek ünnepélyes szentmiséje

A szertartás közvetítése. A szentbeszédet P. Varga László SJ mondja.

Kedves testvéreim! Mióta keresztények lettünk, mindenszentek különösen kedves ünnepe volt a magyarnak. Ma a holtak gyűjtik össze az élőket maguk körül, és a holtak városait elárasztja az élet. A szerető szív virágot halmoz, forrón imádkozik, az egyház pedig mindenszentek ünnepét tartja. Tíz év óta e napon a bujdosó magyar szíve kétszeresen fáj, hiszen a lelke folyton otthon jár, és most alig meri elhinni, hogy a számkivetés idejének vége már, és nem-sókára meglátja a drága hont, ahonnan elüldözte a balsors. Nem is tudja még egészen felfogni az értelem, ami történt az elmúlt napokban, olyan hirtelen jött e káprázatos fordulat.

Mindenszentek Isten hőseinek ünnepe. Akik remekművet csináltak az életükből, teljes diadallal mentek bele a halhatatlanságba. Nekik mindig kevés volt a jó, amit műveltek, mert azt az elvet követték, a szeretetnek egy mértéke van, mérték nélkül szeretni. Álljunk most mindnyájan e hősök nagyságának fényében, és menjünk utánuk az egyetlen úton, amely a jövőbe és halhatatlanságba vezet. A szívünkben elmegyünk ma a rengeteg új sírhoz, amelyekben elhunyt szabadságunk hősei pihennek. Csupa fiatal test, fejfájukon az ifjúság évszámai, kiöntött [sic!] véruktól még drágább lett a haza földje. Könnyen haltak, mert mérték nélkül szerették a szabadságot. Ők már a végtelen szabadságban, Istenben ünneplik az idei mindenszentek napját. Akkor éltek leginkább, amikor elestek. S a lelkük akkor volt leggazdagabb, amikor azért haltak meg, ami nélkül nem érdemes élni. Szüleik és testvéreik, feleségük és gyermekeik gyászában osztozik az egész nemzet, a

³ Welles Hangen (1930–1970) újságíró.

példájukon nevelődik a jövő minden nemzedéke. Testük a földbe tért, lelküket a hősök istene ölelte magához, azért a mi fájdalmunkat övezze a szent büszkeség, hogy ilyen ifjúság terem hazánkban. Az életnek csak egy igazi értelme van, testvéreim, a hősiesség. Csak az a nemzet érdemli a jövőt, amelynek minden században vannak hősei. Hódolatunk és köszönetünk köszorúját letesszük sírhantjukra, s amíg a nemzet él, hozzájuk járjon iskolába apraja és nagyja.

Ma azokat is idézzük, akik az utolsó tíz év alatt hangtalanul veszttek el a táborokban, a börtönökben. Soknak talán a sírja is jeltelen. A hosszú szenvedés, a hűség vértanúi ők. Előttük is hódolunk majd, és mi, keresztények tudjuk, találkozni fogunk velük a halhatatlan Istenben, köszönjük meg nekik, amit értünk szenvedtek. Bízást reméljük, sokan voltak köztük, akik megérdemlik az oltárok dicsőségét, s eljön az idő, amikor új hitvallói miséjét mondja az egész világegyház.

Mély hódolattal köszöntjük mindenszentek napján Mindszenty bíboros urunkat. Ő megint szabad, és éppen azon az ünnepen, amelynek nevét viseli. Micsoda kegyelem, hogy a szentek istene őt megtartotta nekünk! Csodálatos nyelvünkben nincs szavunk, amivel hálánkat kimondhatjuk neki azért, amit a harcok éveiben tett, amit a kínzásban elviselt, és nyolcévi rabságban túrt, meg imádkozott értünk. Szinte el sem tudjuk képzelni, hogy hamarosan megint láthatjuk a nyugodt arcát, a mélybenéző szemét. Ezer év óta, testvéreim, még nem volt olyan magyar püspök, nem volt bíboros, aki ekkora keresztutat járt meg, hogy hűséges pásztora legyen a nyájnak. Elég a mi szegény szívünk, hogy méltón tudjunk tisztelni és szeretni ilyen főpapot. Forrón imádkozunk, tartsa meg az Isten igen sokáig, hogy legyen az életünk vezére és lássa megint boldognak a népét, amelyért minden áldozatot elvállalt. Az ő élete annak bizonyossága, hogy Isten szeret minket, mert olyan főpapot őrzött meg nekünk minden vészen át, aki Jézusért ilyen halálosan szereti az árva magyar népet. Íme, Nyugatról is azt kiáltjuk feléje: Főmagasságú urunk, Esztergom bástyáján kezdedbe tesszük a szívünket, mert te vagy a magyar sors élő jelképe, a neved már most halhatatlan. Parancsolj és követünk, amerre vezetsz. Édes testvéreim! Látjátok, micsoda világosság gyulladt most a hazában? Pirosan tündöklök a szabadsághősök vére, ragyog a bilincsek hitvalló példája. S minden bíbornál fényesebb Esztergom ormán a főpap alakja. Minden buzgóság kevés ennyi áldásért, ennyi dicsőségért hálát adni Istennek, ne is beszéljen a szánk sokat, de a cselekvő hűség tegyen bizonyosságot róla. Elsősorban emlékezzünk a levélre, testvéreim, amelyet Mindszenty bíboros úr elfogatása előtt írt híveinek. Abban eleve megbocsátott az ellene vétkezőknek. Most is ebben kell őt követnünk, de jobban.

Megbocsátás Isten erénye, és egyben fő politikai okosság is. Aki szíve nem akar megbocsátani az ellenségnek, nem tartozik Isten országához, nem imádkozhatja többé a miatyánkot. Azt se feledjük, a bűnösnek kijár a büntetés, amelyet megérdemelt, de a törvényes hatalom járjon el ellene, mert különben

az ököljog összetöri a magyar jogrendet. Aki vétkezett, feleljen a törvény előtt, éppen azért az erkölcs tiltja a magánbosszút és az önhatalmú bíraskodást. A dühörnek rendesen nincs igaza. Ezt mindenkinek tudnia kellene. A hosszú zsarnokság borzalmát most ne fetézzük, magyarok, a bosszúállás nagyságaival. Művelt nép ezt nem engedheti meg magának. És örülség volna becsületünk fehér zászlaján most ejteni a foltokat. Azt is jegyezzük meg, amikor a hősöket ünnepeljük és magasztaljuk, a hős mindig nagylelkű, tehát vigyázzunk, nehogy a tetteink meghazudtolják szavainkat. A hamar munka sohasem jó, mondja a magyar paraszt, legkevésbé a törvénykezésben. Az elegendő ok nélkül kivégzettet föltámasztani nem lehet többé. Bőséges volt már, túl sok a vérontás, rengeteg az özvegy, az árva, a gyászoló szülő. Súlyos ok nélkül szaporítani a gyászt, a sírást, az átkot nem szabad. Annyira kevesen vagyunk, hogy a magyar vér pazarlását nem engedhetjük meg magunknak. A nemzet lelkén mély sebek tátonganak, ne forgassuk bennük a kést, különben sohasem gyógyulnak be. Ezt a súlyos parancsot az élő Isten nevében, az ártatlanul megölt Krisztus nevében hirdetem meg, és jaj neked, annak, aki semmibe veszi. Akkor kell józannak lenni, magyarok, amikor az utcán az izgalom hevülete uralkodik. Az okos ember most legyen bátor és parancsoljon a szenvedélynek. Arra is szemesen nézzünk, hogy a rövidlátó bosszúállás, önbíráskodás ne rombolja le hírnevünket, amelyet most az egész világon élvezünk. Éppen előttem fekszik egy röplap, amellyel München katolikus vezetői misére hívják holnapi napra a közönséget, a mi hazánkért és a mi halottainkért. A szentséges atya körlevélben szólította fel az egész egyházat, hogy imádkozzanak értünk a hívek az egész földkerekségen. Nem szabad, magyarok, megengednünk, hogy ekkora szeretet irántunk csatlakozzék bennünk.

Szabadságharc után újra kezdjük az életet. Azért fogadjuk meg, hogy annak isteni törvényeit szigorúan meg fogjuk tartani. Mondjuk ki mindjárt kereken, magyarán, erős ország csak akkor leszünk, ha több lesz a magyar, különben elveszítjük jogunkat az élethez és a szabadsághoz. Más szóval, újjászületni csak akkor sikerül, ha sokkal több lesz a gyermek, és minden magyar házasság legalább négy új életet hoz a világra. Sokgyermekes család legyen a nemzet szeme fénye. Ezt a közvéleményt gyorsan meg kell teremtenünk, ha a harc után a békét is meg akarjuk nyerni. A mi hazánkban még elfér ötmillióval több lakos, csak többet kell termelnünk és olyan gazdasági rendszert teremteni, amely a családi bért fizeti. Sőt előnyben részesíti a sokgyermekes családot. Előttünk vannak a külföldi példák, s az új törvényhozás főbenjáró gondja legyen e kérdést megoldani. E javaslat gyökeresebb minden forradalmi tervnél. S azt is követeli, hogy lehetőleg minden dolgozónak legyen valamilyen formában tulajdona, akár a földön, akár az iparban vagy másutt dolgozik. Ha azt kívánjuk jogosan, hogy a gazda a maga földjén szántson, de több gyerekért és nem csak egykéért, akkor a vállalatok első részvényesei is azok legyenek, akik bennük dolgoznak. Így igazán az egész népé lesz a nemzet tőkéje, s a gazdaságot majd a dolgozók, a mérnökök, vállalkozók önkormányzata irányítja, nem pedig az

állam vagy egy párt korlátlan önkénye. Most csak egypár mondatban vázoltuk a roppant tervet, mely szerint újra kell építeni hazánkat. A mai nemzedékre vár e föladat, de ez csak akkor sikerül, ha a közvéleményben gyökeret ver az igazság: Úgy szeresd a többi magyart, mint önmagadat!

Ha majd mindenkinek személyes gondja lesz az egész nemzet java, testvéreim, ha a más nyomora úgy fáj, mint a tied, ha nem akarsz rongyos és éhes gyermeket, elfagyott szegényt látni, amíg te válogatsz az ételben, ha majd nem esik jól az ízes falat, és megakad a torkodon – de akadjon is meg –, amit az ínséges kinéz a szádból, ha majd a nemzeti önérzet és büszkeség nem bírja elnézni, hogy az egyik család disznóodúban lakjék, míg a másik palotában páváskodik, ha majd minden honfitársad éhsége föllázít a jogtalanság ellen, amit az szenved, akkor megszületik az új ország, amely dicsősége lesz Istennek, boldogsága a népünknek, és példája az egész világnak.

Ámen. Úgy legyen!

10.10: A semleges Magyarországról Gyulai Ernő kommentárja. Ismétlés, elhangzott: október 31-én 14.35-kor és 17.35-kor, valamint november 1-jén 07.50-kor.

10.19: Üzenet Figyelem, figyelem! Az oxfordi egyetem négytagú diákküldöttsége útban van Budapest felé. Nagy mennyiségű penicillint visz. Haynal Imre professzort akarják felkeresni. Kérik a professzort, segítsen, hogy útjukat a magyar határtól akadálytalanul folytathassák. Előreláthatóan ma éjjel érkeznek Budapestre.

10.20: Rendkívüli riport Mielőtt elkezdenők az elmúlt 24 óra főbb híreinek összefoglalását, néhány üzenetet továbbítunk. Ezzel kapcsolatban azonban üzenetrovatunk közli hallgatóival, hogy Nyugatról otthoni hozzátartozóknak ezekben a napokban nem tud üzeneteket közvetíteni. Csakis olyanok megnyugtató üzeneteit közvetítjük, akik a harcokban részt vettek, és akikről hozzátartozóik nem tudnak. Még ezeket is nagyon kérik, hogy csak akkor forduljanak hozzánk kérésükkel, ha az üzenet leadását életbevágóan fontosnak tartják. Azok a személyek, akiknek nevét most felolvassuk, Nyugat-Magyarországon vannak, és valamennyien egészségesek. [...]

Összefoglalónkat szokás szerint rövid sajtóáttekintéssel kezdjük. Az Izrael és Egyiptom között kitört viszály nem tudta leszorítani a nyugati lapok fő helyeiről a magyarországi események tárgyalását. Mint már napok óta, a nyugati sajtó ma is tele van Magyarországról szóló riportokkal és kommentárokkal, Magyarország megsegítésére felhívó közleményekkel. New York-i tudósítónk arról számol be, hogy az amerikai lapok ma is elsősorban a szovjet beavatkozásról beszéltek a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. Függetlenül at-

tól, hogy az orosz csapatok valóban kivonulnak-e, és függetlenül attól is, mi lesz az ENSZ beavatkozásának eredménye, az amerikai sajtó megbélyegzi a Szovjetuniót azért, ami az elmúlt héten Magyarországon történt. Emellett természetesen a legnagyobb csodálat és elismerés hangján szól a magyar szabadságharcosokról. A londoni lapok elsősorban hatalmas képes riportokban foglalkoznak a magyarországi helyzettel. Ez érthető, mert csaknem valamennyi nagy angol lapnak különtudósítója tartózkodik Bécsben vagy Magyarországon. A riportok sok apró részletet, érdekes és megható emberi momentumokat ismertetnek, és ebből állítják össze a magyarországi hangulatot. Egyébként a kiküldött angol laptudósítók közlései alapján a brit közvélemény már komolyan veszi a hírt, hogy a harcok megszűntek. A kommentárok éppen ezért most már a jövő kibontakozásának különböző lehetőségeit vizsgálják. Hírt ad az angol sajtó a széles körben megindult segítőakciók eddig elért eredményeiről. Egy mondatban így foglalhatjuk össze: Mindenki segíteni akar, és segít is, ahogy csak tud.

Genfi tudósítónk jelenti, hogy a szerdai svájci lapok megnyugvással látják a magyar szabadságharc eredményeit. Ezeket az eredményeket ma már a magyar nép politikai józanságának és elszántságának látják, biztosítottak ítélik. Jellemzésül csak egy mondat a Neue Zürcher Zeitung kommentárjából: Ma már egészen bizonyos, többé szó sem lehet arról, hogy Magyarország visszatérjen a felkelés előtti állapotokhoz. Párizsi tudósítónk közli, hogy a francia lapok is elsősorban a magyar szabadságharc elért eredményeit méltatják szerdai kommentárjaikban. A lapok egyetértenek abban, hogy az orosz csapatok visszavonása kizáróan a felkelők kitartásának és elszántságának a következménye. Ezzel kapcsolatban talán legérdekesebb a [L']Aurore moszkvai tudósítójának az a jelentése, hogy a magyarországi események következtében egyre inkább kiéleződnek az ellentétek Sepilov és Mikojan között. Római tudósítónk jelentése szerint az olasz sajtó vezető helyen hozza Mindszenty hercegprímás kiszabadulásának hírért. A magyarországi helyzet megítélésében a szerdai olasz kommentárok bizakodóak. Megnyugvással látják az elért eredményeket, de felhívják a figyelmet arra is, hogy a Nyugat diplomáciai és morális támogatására a jövőben még nagy szükség lesz, ha a kiharcolt győzelem biztosítására kerül a sor. A szerdai sajtó áttekintését bécsi tudósítónk jelentésével zárjuk. A bécsi lapok a magyarországi szabadságharc győzelmét ünneplik. Látszik, hogy a hosszú napokig tartó feszültség, amely nyugati szomszédunkat csaknem ugyanolyan mértékben hatalmában tartotta, mint Magyarországot, most enged egy kissé. Az osztrák sajtó biztosra veszi azt is, hogy a magyar szabadságharcosok állandósítani tudják győzelmüket. Az egész ausztriai közvélemény hangulatát fejezi ki a Neues Österreich, amikor így ír: „Nekünk, osztrákoknak különösen fontos az, hogy keleten nem kommunista állammal, hanem demokratikus szomszédal vagyunk határosak. Ha történelmünk során néha ellentétbe kerültünk is a magyar néppel, népeink mindig rokonszenvvel éltek egymás mellett. Az osztrák és magyar nép barátsága a történelem után nagyobb, mint valaha.”

Kedves hallgatóink! Ennyit a szerdai sajtóról. Most pedig nézzük az elmúlt 24 óra legfontosabb nyilatkozatait és táviratait.

Most kaptuk a hírt, hogy a Magyar Nemzeti Bizottmány elnöke, Varga Béla, újabb sajtóértekezletet tartott New Yorkban a nagy hírügynökségek képviselői előtt. Varga Béla nyilatkozatában köszönétét fejezte ki az amerikai sajtónak, hogy teljes mértékben kiállt a magyar ügy mellé, és így folytatta: „Kérem Önöket, folytassák továbbra is ezt a kitűnő munkát, vigyék el az amerikai népnek az igazságot. Önök tartják az első magyar védelmi vonalat itt a tengerentúl, nemzeti függetlenségünkért folytatott harcunkban.” Varga Béla a magyarországi kormány bejelentését a politikai pártok megalakításáról így kommentálta: „Ez nem újdonság számunkra, hiszen az eddigi magyar vörös kormányban sem csak a kommunisták ültek. A kisgazdapárti Bognár évek óta a kormányban ül, a parasztpártiak is voltak miniszterei, mégis az történt, amit Moszkva parancsolt.” [...]

Most pedig foglaljuk össze néhány szóban a [Nemzetközi] Vöröskereszt világot átfogó segítőakciójának híreit az utolsó 24 órából: A Bécs-Budapest légi-híd egész nap kitűnően működött. A svájci Swissair repülőgép-társaság gépei megszakítás nélkül szállították a segítséget. Az Egyesült Államok vöröskeresztes repülőgépei is egymás után érkeztek meg Genfbe és Bécsbe a Magyarországnak szánt adományokkal. A nyugatnémet kormány, amely egymillió márkát ajánlott fel Magyarország megsegítésére, útba indította második kórházvonatát. Bécsben a vöröskereszt helyisége túl kicsinynek bizonyult a mindenünnen özönlő segítség ideiglenes tárolására. Kiürítettek egy színházat, és ott gyűjtik az adományokat. Londonban még mindig egymásnak adják a kilincset a vöröskeresztnél azok, akik vért akarnak adni, holott máris több gyűlt össze, mint amennyi kell.

Nem győzünk felsorolni mindent, kedves hallgatóink. Sem a tüntetéseket, sem a rokonszenvet nyilvánító táviratokat és határozatokat, sem mindazokat, akik adományokkal segítenek. Látniuk kellene azt a hatalmas hírszármagot, amelyből mai összefoglalónkat összeállítottuk, akkor talán teljes képet kapnának. Az egész világ szíve mellettünk van, segítő keze kinyúlt felénk.

10.34: Üzenet ...
Ismétlés, elhangzott: 10.19-kor.

10.35: Nemzetközi sajtószemle ...

A tegnap este befutott lapvélemények közül idézzük először is az angliai [The] Scotsman cikkét, amely Új remény egy legyőzött világ számára cím alatt többek között a következőket állapítja meg: Kárba vesztett fáradság volna jósolgatni, hogy mit hoz a közeljövő Magyarországon és általában Kelet-Európában. Túl sok az ismeretlen tényező. De azt már felismerhetjük, hogy mit jelent, ami eddig történt. A magyarok egy olyan felkelést hajtottak végre, amely az európai történelem legdicsőbb fejezetei közé sorolható. És

amikor ezt tették, egyesültek a lengyelekkel, hogy megváltoztassák a történelem irányát. Akármilyen is történik a közeljövőben, Lengyelország és Magyarország népe új babérokat szerzett nemzeti zászlajára. A lengyelek azáltal, hogy hidegvérrel hoztak nagy erkölcsi döntést szemben a Szovjetunió éppolyan hidegen kiterjesztett hatalmával, a magyarok pedig, akiknek nem volt olyan vezetőjük, aki az oroszokkal a saját nyelvükön beszéljen azzal, hogy maguk rohantak rá a szovjet tankokra.

A [The] New York Times épp most érkezett vezércikke Győzelem Magyarországon címmel így kommentálja a legújabb eseményeket: „Minden jel arra mutat, hogy Magyarországon számtalan vértanú élete és vére árán győzött a szabadság, és legalábbis egyelőre megdőlt a kommunista zsarnokság, amit csak szovjet csapatokkal lehetne visszaállítani.” [...]

Végül a szomszéd főváros, Bécs nagy független lapjának, a Die Pressének a vezércikke érdemel különös figyelmet. Nemcsak egyszerű véletlenné látszik, hogy sokat szenvedett szomszéd országunkban egy véres forradalmi hét után az első fegyverszüneti békés nap épp mindenszentekre esik. Budapest, Magyarország, Győr vagy sok más helység utcáin még ott fekszenek a halottak, ahol az utóbbi napokban a magyar ifjúság színe-virága hozta legnagyobb áldozatát a zsarnokság elleni harcban. Magyar anyák bolyonganak még a szétrombolt városnegyedek romjai között és keresik a kiégett tankok alatt fiaikat, akik pusztá ökölrel és hittel a szívükben ugráltak rá a szovjet páncélosokra, hogy megnyissák a szabadság felé vezető utat. De az 1956. évi nagy magyar októberi forradalom halottai áldozatukkal nem csak saját hazájuk sorsát fordították jobbra. Sokkal többet tettek, és ezzel világtörténelmet csináltak. Megmutatták, hogy az emberi akarat, ha hisz a jó ügyben, erősebb, mint a páncéloshadosztályok és lökhajtasos vadászgépek, sőt erősebb, mint a szovjet birodalom és rendszere, egész hatalma. A lap azután elmondja, hogy pesti hírek szerint Mikoja a felkelés elemi erejét látva jutott arra a meggyőződésre, hogy véget kell vetni a szovjet beavatkozásnak. Akár igaz ez a hír, akár nem, annyi bizonyos, hogy a magyar forradalom következményei beláthatatlanok az egész szovjet hatalomra nézve. Magáról a magyar fejlődésről a Die Presse így vélekedik: Ha Nagy Imre kormánya megtartja, amit óráról órára ünnepélyesen megígért, és ami a politikai pártok visszaállítása, a mindenható ÁVO feloszlása és a szabad sajtó engedélyezése által részben már meg is valósult, akkor Magyarország a nyugati demokrácia felé vezető úton van. És evvel már jóval előbbre jutott, mint például Lengyelország, ahol Gomulka még megpróbálja tartani a nemzeti kommunista vonalat. De mint Varsóból értesülünk, egész Lengyelország azt figyeli, mi történik Magyarországon, és elkerülhetetlennek látszik, hogy a budapesti példa előbb vagy utóbb nemcsak a Visztulánál, de a többi kelet-európai vazallus államokban is iskolát fog csinálni. Már megindult az erjedés Kelet-Németországban, Romániában, Belgrádban és még a kis Albániában is.

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELÉG GYORSAN A SEGÍTSÉG! SZÜNJÖN MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJA! SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

10.45: Müncheneri diákgyűlés

Helyszíni közvetítés.

Ismétlés, elhangzott: október 31-én 23.20-kor, valamint november 1-jén 07.20-kor.

VAN KISKABINET. VAN NAGYKABINET. DE HOL VAN A GYŐZTES FORRADALOM. KORMÁNYA?

11.00: Hírszolgálat

Eisenhower elnök rádió és televízió közvetített beszédében tájékoztatta Amerika népet a legfontosabb külpolitikai kérdésekről. [...]

A külföldi katolikus segélyszervezetek vezetői tegnap felkeresték Mindszent hercegprímást. A hercegprímás rövid megbeszélés után a következő üzenetet intézte a világ összes püspökeihez: „Megilletődve szereztem tudomást arról a rendkívüli együttérzésről, amelyet a világ összes katolikusai a sokat szenvedett magyar nép iránt tanúsítanak. Mivel a nélkülözés és a szegénység igen nagy, szeretettel kérem a katolikus világ összes püspökeit, hívják fel a hívőket, adakozzanak és juttassák el adományaikat a Magyar Karitászhoz. A maroknyi magyarság Kelet ellenében folytatja azt a történelmi szerepet, amelyet a nándorfehérvári győzelem 500. évfordulója is előírt számára. Az eddig hazánkba érkezett nagylelkű segítségért ezúton is hálás köszönetemet fejezem ki. Szabadulásom első napján testvéri szeretettel köszöntöm a világ összes katolikus püspökeit a magyar fővárosból” – mondotta üzenetében Mindszent hercegprímás.

Tegnap tartotta alakuló ülését Pécsen a Független Kisgazdapárt. [...]

Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében ma Bécsbe utazik, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén.

Wailles, az Egyesült Államok új budapesti követe ma érkezik Bécsbe, és onnan folytatja útját Magyarországra.

A Szabad Kossuth Rádió közli: Megerősítették azt a jelentést, hogy idegen erők elkobozzák a Budapestre érkező gyógyszer- és élelmiszer-szállítmányokat azzal az indokkal, hogy fegyvert tartalmaznak. A magyar szabadságharcosok ENSZ-megfigyelőket kérnek a magyarországi helyzet megvizsgálására.

MacCormac, a [The] New York Times budapesti tudósítója lapjának küldött jelentésében rámutat arra, hogy a magyar szabadságharc egyedülálló körülmények között, vezetők és szervezés nélkül tört ki. [...]

Hangen, a [The] New York Times bukaresti tudósítója jelenti lapjának, hogy Romániában a magyar szabadságharcra tekintettel, rendkívüli intézkedéseket léptettek

életbe. [...] Hangen elmondja, hogy megkérdezett egy magyar iparost: Mi lesz a hatása a magyarországi változásoknak Romániában? Válasza ez volt: Várjon csak, a mi napunk is eljön. Egy másik amerikai lapjelentés szerint tüntetések voltak Kolozsvárott, Marosvásárhelyen és Nagyváradon.

Angol és francia hadihajók és légi egységek több bombatámadást intéztek egyiptomi katonai célpontok ellen. [...]

11.10: Irodalmi műsor

Az 1956-i szabadságharc mártírjainak emlékére.

A magyar nemzet meghajtja fekete gyászlobogóját elesett hőseinek ravatala előtt. Ismét aratott a halál. Ismét magyar vér ömlésével vívta ki győzelmét a szabadság. Az évezredes magyar sors tragikusan és ragyogóan ismétlődött meg most egyetlen hét lázába, áldozatába, hősiességébe tömörítve. Ismét összeforrott saját szabad életünk védelme az egész Nyugat, sőt most már az egész emberiség szabadságának ügyével. Fölkeltünk, hogy a világ bámuló szeme előtt ismét összetörjük azt a rabigát, amely ma is ugyanaz, mint a viharos századok során annyiszor volt, Kelet barbár és zsarnoki erőinek rabigája.

Emlékezzünk a költő szavaira: „Itt törtek össze rabigát / Hunyadnak karjai, / Szabadság, itten hordozák / Véres zászlóidat!” Úgy van. Itten hordozták, és itten hordozzák ma is a magyar nemzet és az emberiség szabadságának véres, tépett, ragyogó zászlóit. Magyar fiatalok ragadták kezükbe most is ezt a zászlót. Fiatalok, szinte még gyermekek, akiknek kiömlött vére százszorosán megszenteli a csodás diadalt. A magyarság leborul ma hőseinek ravatalánál. Leborul és zokog, siratja elesett fiait, gyermekeit, akiknek nagy része a szó szoros értelmében gyermek volt még. Óh, ismerjük ezt a zokogást. A századok mélyéből szüntelenül mély ritmusban zokog felénk a sirató nemzet fájdalma. Az a fájdalom ez, amely feléml és erőt ad új harcok megvívására, amelyből megszületik a magyar jövő.

Kedves hallgatóink! A magyar történelem hősök harcainak, halálának és temetésének szakadatlan sorozata. Ebben a sorozatban, ebben a vérrel írott történelemben talán a legvéresebb és legfényesebb nap ez a mai. Óriás gyászfátyolt borít ma lelkére a nemzet, és szívében a felemelkedés és fájdalom érzésével emlékezik meg az 1956-i szabadságharc hősi halottairól. Ebben a fájdalomban egyesül mindaz a gyász és mindaz a zokogás, amely egy évezred viszontagságain át a nemzet lelkét megrázta. Ennek a nagy zokogásnak, ennek a felemelő gyásznak a húrjait pendítjük meg most.

Elhangzik Eötvös József: Mohács; Petőfi Sándor: Egy gondolat bánt engemet; Ady Endre: Új tavaszi seregszemle; Ady Endre: A halottak élén és Arany János: A walesi bárdok című verse.

LEHETSÉGES? IGAZ? KI KORMÁNYOZZA A GYŐZTES FORRADALMAT? A LEGYŐZÖTT PÁRTHATALOM?

GYŐZELMES SZABADSÁGHARCOSOK! ADDIG NEM BIZTOS A KIOLTOTT MAGYAR VÉRŐL FAKADT SIKER, AMÍG A FEGYVERES ERŐK VEZETŐ HELYEIN KOMMUNISTÁK ÁLLNAK!

11.35: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 10.35-kor.

11.44: Üzenet

Ismétlés, elhangzott: 10.19-kor és 10.34-kor.

11.45: Zene

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELEG GYORSAN A SEGÍTSÉG! SZÜNJÖN MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJAI! SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

11.55: Az országban meginduló politikai életről

Kovács Zoltán beszél.

Paraszt testvéreim! Nehéz ezekben az órákban hozzátok szólnom. Öröm és bánat, aggodás és reménység érzése fojtogat. A forradalom óriási eredményeit ünnepli minden igaz magyar. A nyugati világ is csodálattal hódol a magyar nép előtt, amely felmérhetetlen bátorsággal száll szembe a túlerővel. De vannak aggasztó jelenségek is, amelyeket senki sem téveszthet szem elől. Foglalkozunk csak össze a forradalom eddigi eredményeit. A szovjet csapatok kivonulnak Budapestről. A kormány minden eddiginél messzebb menő ígéretekkel tett és máris vannak lényeges intézkedések, mint például a beszolgáltatás eltörlése. Az ország hercegrímása, Mindszenty bíboros kiszabadult nyolcesztendő rab-ságából. A megvalósulás irányába terelődött a szovjet alakulatok végleges ki-vonása az országból és a szabad politikai élet megindulása. Az eredmények nagyszerűek. Már ezért is érdemes volt megvívni azt a sok áldozatot követelő harcot. A nagyszerű győzelem öröme azonban mégis beárnyékolja az aggodás érzése. Az orosz haderőnek az országból való kivonása körüli hírek ellentéte-sek. Az orosz haderő zöme még mindig az országban van. Nagy Imre kormá-nyában még mindig olyan embereket látunk, akik nem sokban vagy éppen semmiben sem különböznek azoktól, akiket most háttérbe toltak. A pártkoalí-ciós alapon létrehozott bizottságban súlyosan kompromittált emberek képvise-lik az éveken keresztül föld alá kényszerített vagy beszűntetett pártokat. Ag-gasztó jelenségek ezek, amelyek azt bizonyítják, hogy valami nincs rendjén. Nem is nehéz kitalálni, hogy a háttérben még mindig ott a tíz év óta alaposan megszervezett kommunista párt, a csendes, de annál lázasabban dolgozó központi vezetőséggel, és ez az a hatalom, amely tologatja a figurákat. Kétség-telenül látunk bátor és határozott megnyilatkozásokat, kezdeményezéseket, de ezek hangja is csak azt bizonyítja, hogy a párt – bár számos faluban és város-

ban felmorzsolódott – a valóságban még mindig ott áll a háttérben. Egy pilla-natig sem volt kétséges ebben a helyzetben a magyar nép és elsősorban a pá-raszság széles rétegeinek álláspontja. Nem kívánja a kommunizmusnak sem-miféle változatát sem. Nem akarja a Nagy Imre rendszerét sem. Ma már ez az álláspont egyre jobban érvényesül azokban a nemzeti tanácsokban és egyéb szervezetekben is, amelyek kezdetben még hajlandók voltak Nagy Imrének ha-ladékat adni. Itt van, például a Szabad Szombathely Rádiójában közzétett nyi-latkozat, amelyben az ottani magyar nemzeti bizottmány két lényeges dolgot mond ki. Bejelenti, hogy nem ismeri el a jelenlegi kormányt, és az ENSZ BT-hez fordul segítségért, mondván, Magyarország függetlenségének megőr-zéséhez a BT küldjön anyagi és szükség esetén katonai segítséget is. Egyszerű, világos, határozott álláspont, amely nem üres szóbeszéd csupán. A határozat további pontjaiban ugyanis kimondják, hogy tovább sztrájkolnak az ideiglenes kormány megalakulásáig. A mai belpolitikai élet legfontosabb követelménye tehát ez: új, ideiglenes, kompromittált elemektől mentes, valóban nemzeti kör-mányra van szükség. Ez a kérdés áll a mai zűrzavaros állapot középpontjában, és minden figyelmet és erőt ennek megoldására kell összpontosítani. Ez a fegy-verrel kivívott szabadság, biztosításának további feltétele. Ha a Nagy Imre je-lenlegi kormánya átvészeli ezt a helyzetet, akkor mi a garancia arra, hogy az el-múlt esztendő sok keserve ismét vissza nem tér?

12.00: Hírszolgálat

Eisenhower elnök rádió és televízió közvetített beszédében tájékoztatta Amerika né-pét a legfontosabb külpolitikai kérdésekről. [...]

A külföldi katolikus segélyszervezetek vezetői tegnap felkeresték Mindszenty her-cegrímást. [...] Tegnap tartotta alakuló ülését Pécsen a Független Kisgazdapárt. [...] Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében ma Bécsbe utazik, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén.

A Szabad Kossuth Rádió közli: Megerősítették azt a jelentést, hogy idegen erők elkobozzák a Budapestre érkező gyógyszer- és élelmiszer-szállítmányo-kat azzal az indokkal, hogy fegyvert tartalmaznak. A magyar szabadsághar-cosok ENSZ-megfigyelőket kérnek a magyarországi helyzet megvizsgálására. A budapesti rádió jelentése szerint az éjszaka általában csend volt a főváros-ban. Néhány helyen történt csupán rendzavarás, ezeken a helyeken azonban a karhatalmi szervek azonnal közbeléptek. Elfogtak egy négytagú csoportot, mely kórházakat próbált fosztogatni.

Tegnap viharos gyűlés színhelye volt a Budapesti Ügyvédi Kamara. A ka-mara több száz tagja azért gyűlt össze, hogy leszámoljon az eddigi bűnös veze-tősséggel. Szenvedélyes hangú felszólalásokban követelték a nemzeti alapon álló magyar jogászság és ügyvédség nemzeti bizottmányának megalakítását. Az egyhangúan megválasztott Magyar Nemzeti Bizottmány nyomban meg-kezdte működését.

MacCormac, a [The] New York Times budapesti tudósítója lapjának küldött jelentésében rámutat arra, hogy a magyar szabadságharc egyedülálló körülmények között, vezetők és szervezés nélkül tört ki. [...]

Hangen, a [The] New York Times bukaresti tudósítója beszámoló lapjának arról, hogy Romániában, a magyar szabadságharcra tekintettel, rendkívüli intézkedéseket léptettek életbe. [...]

Százával érkeznek a táviratok és levelek az Egyesült Államok ENSZ-küldöttségéhez a magyar szabadságharc támogatására. Lodge amerikai ENSZ-delegátus az üzenetekkel kapcsolatban kijelentette, a magyar szabadságharcosok hősi küzdelme és a magyar nép véráldozata az egész világ csodálatát érdemelte ki. Wailes, az Egyesült Államok új budapesti követe ma érkezik Bécsbe, és onnan folytatja útját Magyarországra.

Egy kairói jelentés szerint brit és francia gépek csütörtökre virradóra folytatták támadásaikat egyiptomi támaszpontok ellen. Egy ma délelőtt 9 órakor kiadott hivatalos egyiptomi jelentés szerint az angol-francia légierő támadásai még folytatódtak. Kilenc ember vesztette életét. Egyelőre még megerősítésre szoruló hírek szerint Egyiptom megszakította a diplomáciai kapcsolatait Nagy-Britanniával. Nehru miniszterelnök személyes üzenetet küldött Eisenhower amerikai elnökhöz és Dulles külügyminiszterhez a közel-keleti helyzetről. Úgy tudják, hogy az indiai miniszterelnök személyes üzenetben fordult Eden miniszterelnökhöz, Mollet miniszterelnökhöz és Nasszer egyiptomi államfőhöz. Beavatott körökből származó értesülés szerint Nehru három utóbbi üzenetében arra szólítja fel az illetékeseket, tegyenek meg mindent az ellenségeskedések azonnali beszüntetése érdekében.

Bombay. Ollenhauer, a nyugatnémet szociáldemokrata párt vezetője, aki az ázsiai szocialisták kongresszusán Indiában tartózkodik, nyilatkozott a magyarországi eseményekről. Kijelentette, hogy a magyar és a lengyel fejlemények Németország egyesítésének ügyét is előmozdítják. A keletnémet nép most már követelni fogja az ország egyesítését. A kelet-európai fejlemények ismét bebizonyították, hogy az emberiség szabadságot és szociális biztonságot kíván a rabság, a parancsuralom helyett.

12.09: Üzenet

Ismétlés, elhangzott: 10.19-kor, 10.34-kor és 11.44-kor.

12.10: Széljegyzetek

Nótárius: A magyar szabadságharc legfiatalabb harcosai tíz-tizenkét éves gyerekek. Napokon át együtt harcoltak a felnőttekkel, a már tizennyolc-húsz éves fiatalokkal vagy a későbbi korosztályok tagjaival. A gyerekharcosok puskával, golyószóróval, kézigránáttal, Molotov-koktéllal vettek részt az ütközetben. A kisgyerekkorból éppen kilépve a nagyokkal közösen viselték a halálfélelem, az éhség, a szenvedés megpróbáltatásait. „A gyerekek majd nem feje búbjáig ér a puska, de azért kitűnően kezeli a fegyvert” – írja az egyik nyugati tudósító.

A gyerekek rögtön meg is magyarázzák, hol tanulták meg a fegyverek kifogástalan kezelését. Az úttörőmozgalom kiképzésén. Tíz-tizenkét évesen. Jut-e eszébe a parancsuralmon kívül másnak tíz-tizenkét éves gyerekek fegyveres kiképzése? Elképzelhető-e ennél egyáltalán pokolibb gondolat? Nem lehet más, csak az isteni igazságszolgáltatás jelentkezése, hogy a gyerekkézbe adott fegyvert éppen a rendszer ellen használták. És nem szörnyű-e, hogy a szovjet túlerő ellen a gyerekekre, a gyerekharcosokra is szükség volt? Ezeknek a gyerekeknek további jövője már nem a rendszer, hanem a mi felelősségünket terheli. Nekünk kell arról gondoskodnunk, hogy élményeik következményeit ne érezzék meg egész életükben. Néhány napra kettéhasadt előttük a felnőttek borzalmas világa. Néhány napig halottak meredtek rájuk, sebesültek jajgattak fülükbe, és golyók repültek fejük körül. A hadszínterről nekünk kell visszavezetni őket az iskolapadba, hogy véráldozatuk után egykor majd tudásukkal is szolgálhassák a nemzetet. És amíg a gyerekharcosok felnőnek; nekünk kell őrködnünk, nehogy még egyszer megismétlődhessék, ami most lejátszódott. Ne lánasanak többé ilyen gyermekeink, és ne legyenek többé ilyen események résztvevői. A nemzet fenséges napjainak legtragikusabb hősei.

Péter Mihály: Az első perctől kezdve tiszta ideálok jellemezték ezt a forradalmat. A szabadságharc csak egyféle indulatot ismert: a nemzeti ügyért való lelkesedést. A magyar érdek kovácsolt egygyé mindenkit. Az a vágy fűtötte a harcolókat, hogy visszaszerezzék országunk önállóságát, a nemzet önrendelkezési jogát, felépítsük szabad intézményeinket. Mindenki egyért, egy mindenkiért. Ez volt a jelszó és ez marad, amíg idegenek veszélyeztetik a magyar szabadságot. A nagy ügy tisztaságának megtartásához szükség van arra, hogy ne engedjünk semmilyen kilengést. Nincs helye az önbíráskodásnak. A bűnösöket majd a független bíróság ítélje el. A mostani történelmi időben a munkásmozgalmi tradíciók szellemében továbbra is az öntudatosság jellemezze harcunkat. Provokátoroknak nincs helye sorainkban.

Vasvári Gergely: Fut már Gerő, menekül Hegedüs és Piros László hanyatt-homlok rohan utánuk, viszik a csomagot, mennek Moszkva felé. Véget ért az a sötét kaland, amit egy évtizede kezdtek. Túléltük azt a borzasztó kísérletet, amihez a magyar népet vették élő objektumnak. Ők elmennek; mi itt maradunk, megmaradtunk, túléltük. A nép győzött, és a zsarnokok szaladnak. Amikor Moszkvában beköltöznek kényelmes hoteljeikbe, amikor elhessegetik fejükbe az elmúlt napokban érzett rettegésüket, bizonyára újra kezdik majd a tervezgetést, a spekulálást, azt a hitvány reménykedést, amely október 23. és 24. éjszakáján arra a gondolatra vezette őket, hogy csak szólni kell a szovjet csapatoknak, és minden el van intézve. Úgy gondolták, hogy ők a Szovjettel egyet füttyültetnek, és a magyar nép megint az első füttyszóra úgy táncol, ahogy a moszkovita klikk szeretné. Ám hiába spekulálnak, hiába tervezgetnek. A magyar nép gerince, ahogy Németh László mondotta, kiegyenesedett. Ez a nép erőt érez az elmúlt hét teljesítményei után, ezt a népet soha többé senki és semmi nem félemlíti meg, és aki megpróbálna bármit is visszacsinálni,

aki megint népellenes kalandon töri a fejét, az úgy jár, ahogy most Gerő, Hege-
düs, Piros: futnak, menekülnek, hanyatt-homlok rohannak Moszkva felé!

Igaz Valér: Éljen a szovjet-magyar barátság! Nagy Imre ezt mondta, teg-
nap mondta, hogy viszonyunkat a Szovjetunióval a barátság alapján rendez-
zük. Úgy van, nagyon helyes, mi is így képzeljük. Nagyon jó barátok leszünk,
és egyre jobbak. Menjenek ki Budapestről, és máris kezdődik a barátság. Az-
után menjenek még messzebb, és akkor még jobb barátok leszünk. Aztán men-
jenek egészen messze, és akkor egészen jó barátok leszünk. És ha már olyan
messze vannak, hogy a színüket se látjuk, hát akkor, kérem szépen, mi leszünk
a legjobb barátok. Egészen egyszerű a dolog: távoli barátság lesz köztünk. Mi
megígérjük, hogy tartjuk a barátságot, ők pedig tartsák – a távolságot!

12.19: Üzenet

Ismétlés, elhangzott: 10.19-kor, 10.34-kor, 11.44-kor és 12.09-kor.

12.20: Nemzetközi sajtószemle

Az angol lapok közül a Daily Telegraph azt vizsgálja, hogy a magyarországi
eseményeknek milyen hatása lesz a közép- és kelet-európai szovjet politikára.
A lap szerint a Kreml valamennyi szóban forgó országnak nagyobb szabadsá-
got engedélyez. A csatlós rendszert részben átfőrné. Valószínűleg tartomá-
nyi rendszerré próbálja átalakítani. A Daily Telegraph cikke így folytatódik:
Budapestről visszavonulóban vannak az orosz harckocsik és a magyarországi
kormány újabb és újabb engedményeket tesz a felkelőknek. A szovjet vezetők
most pillanatnyi lélegzetvételhez jutnak, és örömmel fordulnak vissza Buda-
pesttől varsói bonyodalmaikhoz. Gomulka ugyancsak távozásukat sürgeti.
Ennek ellenére Moszkva talán még a szovjet államközösség kialakításában re-
ménykedik. Olyasféle elképzelésben, amelyen a brit államközösség szabad or-
szágok között. Más a helyzet Magyarországon. A szovjet vezetőknek a ma-
gyarok magatartásával másként kell számolniuk. Amennyiben Magyarország
függetlenséget kap, első dolga a távozás a szovjet államközösségből vagy bi-
rodalomból, általában a kommunista érdekszférából.

A [The] Scotsman című brit lap megállapításai a következők: A történelmi
fejlődés további vizsgálata most nem sokat segít a kommunistákon. Marx Tő-
kéjében egyetlen szó sincs arról, mit kell akkor csinálni, amikor a nép fellázad
a kommunisták ellen. A tőke ilyesmit nem tételez fel. A kommunisták a jelek
szerint igyekeznek sürgősen úgy viselkedni, mintha mindez meg sem történt
volna. Nagyon fontos viszont, hogy a szovjet hatalmat a terror eszközök to-
vábbi alkalmazásában nyilvánosan meggátolta a nemzetközi felháborodás.
Ettől tartva tesznek további engedményeket, például Lengyelországban. A
sztálini eszközök magyarországi alkalmazása a Kreml súlyos veszteségével
járt. Minden ürügyét és kifogását elvesztette ennek az országnak további
megszállására, és a súlyos brutalitásért a magyar függetlenség megadásával
kell fizetnie.

Az olasz sajtó nagy örömmel és lelkesedéssel vette tudomásul a magyaror-
szági szabadságharc győzelmét. Az Il Tempo arra figyelmeztet, hogy a sza-
badágharcosok gyanakvása ne szűnjék, és óvatosságuk sokszorozódjék meg,
amikor a régi uralom képviselőivel kerülnek szembe. Az [Il] Messaggero című
lap a következőket írja: Az idealizmust az ágyúk nem ölhetik meg. Az igaz-
ság többet ér életnél és halálnál. Magyarország a szabadság védelmében kelt
fel, és megmutatta, hogy nincs olyan függöny, még vasfüggöny sem, amely
az emberi szellem erejének ellenállhat. A Vatikánhoz közel álló Il Quotidiano
közli a szentatya felszólítását, amelyet a magyar nép megsegítése érdekében
intézett az olasz néphez. A lap rámutat arra, hogy az orosz hadseregnek ki
kell Magyarországról vonulnia. A kereszténydemokrata Il Popolo ezúttal is
követeli, hogy az olasz kormány szólítsa fel a Szovjetuniót a magyar nép füg-
getlenségének helyreállítására. A legitimista Corriere della Nazione megemlí-
ti, hogy Magyarországon eddig nem volt demokrácia, és azt a magyar felke-
lőknek, forradalmároknak és szabadságharcosoknak kell megvalósítaniuk. A
jobboldali Il Popolo d'Italia kijelenti, hogy bűn volt Magyarországot a máso-
dik világháború után a kommunista hordák prédájának odadobni. Tíz évvel
ezelőtt is igazság volt, ami ma a felkelők vére árán is bebizonyosodott. Nem
elég tehát a felkelők igazának elismerése, be kell ismerni a Nyugat felelőssé-
gét is. A torinói [La] Stampa Italia véleménye szerint a szovjet tömb széteső-
ben van. Nem valószínű, hogy Magyarország példáját a többi közép- és
kelet-európai ország ne követné hamarosan. Az Avanti, a Nenni-féle szocia-
listák lapja újra megemlékezik a magyar szabadságharcosok hősi küzdelmé-
ről, és kijelenti, hogy a szociáldemokrata szervezetek Olaszországban egysé-
gesen foglaltak állást a magyarországi szovjet fegyveres beavatkozás ellen.

Az amerikai lapok vezércikkei változatlanok: nagy teret szentelnek a ma-
gyar ügynek. A New York-i Daily News ezeket írja: „Úgy látszik, Magyaror-
szágon a kommunistaellenes erők száz százalékban győztek. A világkom-
munizmus ezek szerint súlyos vereséget szenvedett. Nagy Imrét rászorítot-
ták az egypártrendszer feladására, a szabad választások megígéréseire és a
kolhozosítás felhagyására. Kiszabadult Mindszenty József bíboros is. Nem
kétséges, hogy a kommunisták még megpróbálják a folyamat megállítását
és az ígéretek legalább egy részének visszavonását. Feltételezhető viszont,
hogy a Kreml nem óhajt egy második magyarországi felkelést. Tisztelgünk a
hősi magyar szabadságharcosok előtt. Reméljük, győzelmüket kiaknázzák,
és a sikert tartósítják. Ha ezt valóban megteszik, akkor az 1956-os magyar
szabadságharc a történelemben a kommunizmus végének kezdeteként kerül-
het be. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy az emberi fejlődés újabb nagy forduló-
pontjává válhatik.”

12.29: Üzenet

Ismétlés, elhangzott: 10.19-kor, 10.34-kor, 11.44-kor, 12.09-kor és 12.19-kor.

12.30: Nyugat-európai magyar egyetemisták nevében

Vasvári Gergely szól a hazai egyetemistákhoz.

Most, a magyar események nyomán határtalan a lelkesedés, végtelen a csodálat. Mi, akik évek fáradságos munkáját szenteltük annak, hogy a nyugati közvéleményben kedvező képet alkossanak a magyarságról, végtelen örömmel látjuk, hogy a mi apró diplomáciai munkánknál ezerszer többet, nagyobb, évtizedekre, évszázadokra szóló politikai és erkölcsi hitelt teremtet a magyar forradalom. És nem utolsósorban ennek a forradalomnak erkölcsi tisztasága, mély humanizmusa. Óriási jelentőségű, hogy ez így volt, és hihetetlenül fontos, hogy így is maradjon. Hat napon keresztül arról zengett a világ, hogy a magyarok nemcsak rajongó szabadságszeretőknek adták csodálatos példáját, hanem megmutatták, hogy itt csak erről volt szó, a szabadságról, a függetlenségről, arról hogy szabadon dönthessen sorsáról a nép, és valóban hamisítatlanul és igaz módon tiszta demokráciát teremtsen. Ezek a szavak nem frázisok. Nem tartalom nélkül való újságírói szóvirágok, a Nyugaton ezek a jelzők nagyon sokat jelentenek. Annak a népnek, amelyre ezeket a jelzőket alkalmazzák, nagy rangja, becsülete, hitele van. És az a nép, amelyről az ellenkezője járja, nehézségekbe ütközik mindenben és mindenütt, ahol a népek jövőjét alakítják.

Éppen ezért aggódtunk, mert hat nap után a hetedik napon jöttek olyan jelentések, a nyugati sajtóban napvilágot láttak olyan hírek, hogy Budapesten bizonyos kilengések történtek, amelyek a forradalmat be akarják piszkítani és hitelét le akarják járatni. Bizonyos, hogy ez a ti szándékotokkal is ellenkezik. Bizonyos, hogy sok helyen maguk a zsákutcába került moszkoviták tervszerűen provokálják ezeket a kilengéseket, mert a mocskba fullasztott zűrzavartól remélik, hogy kompromittálhatják a szent nemzeti forradalmat, és valamit megmenthetnek régi hatalmukból. Nem tudjuk, mennyi igaz ezekből a hírekből, de látjuk, hogy ilyen jelentések jönnek Nyugatra, és hogy ezek a jelentések a nyugati sajtóban napvilágot látnak. Mi, az itt élő magyar egyetemisták, természetesen mindenütt igyekszünk cáfolni ezeket a híreket, jelentőségüket csökkentjük, és hivatkozunk arra, hogy harcok voltak, a szenvedélyeket a nemzetárulók hitványsága mérhetetlenül felkorbácsolta. Hivatkozunk arra, hogy többnyire önvédelem az, mit sokan atrocitásnak látnak. Hivatkozunk a magyar nép évtizedes szenvedésére. Hivatkozunk a forradalom tisztaságára, erkölcsi nemességére, mély humanizmusára. Mert meggyőződésünk, hogy ez az igazság, és ezért kérünk benneteket, otthoni magyar egyetemisták, beszéljétek ti is a Pesten járó nyugati újságírókkal, hassatok oda, hogy az ilyen cikkeknek és írásoknak ne legyen alapja. Hassatok oda, hogy forradalmi bizottságaitok és karhatalmatok megakadályozza a legkisebb kilengést is, elébe vágjon annak, hogy felelőtlen elemek félrecsúsztassák a nagy ügyet, hassatok oda, hogy erre a makulátlanul tiszta forradalomra a legkisebb folt se eshessék. [...]

Ti is tudjátok, mi is tudjuk, hogy ez a nagy szabadságharc, amely az egész világ csodálatát felkeltette, nemcsak a szovjet igát rázza le, hanem

arra is alkalmas, hogy a részünkről külföldön régebben kialakult balítéleteket eloszlassa. Népünk két világháborúban rossz helyre került. Ne vitasuk, miért, hogyan történt. Tény, hogy szomorú következményei lettek, és nemzetközi jóhírünknek ártottak. De tény ezzel szemben az is, hogy amit a magyar nép a kommunista hódítás óta mutatott, és amit most legvégül cselekedett, az mérhetetlen erkölcsi és politikai tőke, amit majd okos külpolitikával a magyar fiatalok hivatottak még jobban megszilárdítani és diplomáciai fegyverré kovácsolni.

MINDENKI A MAGA MÓDJÁN, A SAJÁT ESZKÖZEIVEL HARCOL A NEMZETI SZABADSÁGÉRT, A NÉP JOGAIÉRT. EGYIK LEGHATALMASABB FEGYVER A SZTRÁJK!

12.40: Zene.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELESZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

12.50: Gerőék szökéséről

Janus politikai kommentárja.

Ami Gerő, Hegedüs, Piros és társai szökésének emberi részét illeti, tulajdonképpen elintéződött. Munkájukat nem a magyar nép szolgálatába állították: idegen gazda cselédei voltak, az majd fizet nekik érdemük szerint. A „szocializmus hazájában” a „bentlakóknak” sem öröm az élet. Szökevénynek lenni ott – ez is a gondviselés büntetésének egyik formája. Eltekintve tehát ettől, mégis van valami, ami figyelmet érdemel velük kapcsolatban. A példájuk. A három szökevény a legmagasabb és a legfontosabb pozíciót töltötte be ebben az országban. A három ember a teljhatalom jelképe volt a diktatúrában. A politruk,⁴ a hóhér és a végrehajtó. Ezt a három szerepet játszották az ország élén. Felelőségük arányát szinte nehéz megvonni, nehéz megállapítani, hogy melyik kalandor vétkesebb. [...] Ez a három ember most megszökött a felelőség elől. Peldájuk azonban nagy tanulság. Tanulság mindazoknak, akiknek a sors vagy a véletlen országos hatalmat ad a kezébe. Ennek a három embernek a példája hüen tanúsítja, miként bukik el, aki a nép ellen cselekszik. Nevüket undorral és megvetéssel jegyzi lapjaira a történelem.

13.00: Hírszolgálat

Eisenhower elnök rádió és televízió közvetített beszédében tájékoztatta Amerika népet a legfontosabb külpolitikai kérdésekről. [...]

Mindszenty hercegprímás üzenetet intézett a világ összes püspökeihez. [...]

Mikojan szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov ma elutazott Budapestről és visszarepült Moszkvába. A budapesti rádió egyik riportjából kítű-

⁴ Politikai vezető, komisszár.

nik, hogy Mikojan és Szuszlov Kádár Jánossal és Nagy Imrével a szovjet csapatok kivonásáról tárgyalt. Mikojan és Szuszlov a tárgyalás után szovjet harcokosiba szállt és páncéloskaraván kíséretében ment ki a repülőtérre.

Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében ma Bécsbe utazik, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén.

A miskolci középiskolák diákszemélyisége megkövetelte követeléseit. Többek között követelik a szovjet hadsereg azonnali és feltétel nélküli kivonulását Magyarországról. Kijelentik, hogy a Rákosi-féle önkényuralom kiszolgálóit azonnal el kell távolítani a kormányzati szervekből és sürgetik haladéktalan felelősségre vonásukat. Követelik továbbá mindazoknak a személyeknek a népbíróság elé állítását, akik bűnösök a szovjet csapatok beavatkozásában és a statárium elrendelésében. Ezenkívül követelik a varsói és minden más titkos katonai szerződés azonnali felbontását, az ország természeti kincseinek magyar kézbe való visszaadását és a hátrányos kereskedelmi szerződések hatálytalanságát. A miskolci középiskolák diákszemélyisége hangoztatja, hogy az országnak semleges külpolitikát kell folytatnia.

A budapesti rádió jelentése szerint az éjszaka általában csend volt a fővárosban. [...] Hangen, a [The] New York Times bukaresti tudósítója beszámol lapjának arról, hogy Romániában, a magyar szabadságharcra tekintettel, rendkívüli intézkedéseket léptettek életbe. [...]

New Yorkban tegnap este összeült az ENSZ Biztonsági Tanácsa az egyiptomi francia-brit beavatkozás megvitatására. A Biztonsági Tanács hét szavazattal kettő ellenében és két tartózkodás mellett úgy döntött, hogy az izraeli támadás ügyét az ENSZ Közgyűlése elé terjeszti, melyben egyetlen államnak sincs vétőjoga. Az ENSZ Közgyűlést rendkívüli ülésre ma estére hívták össze. A Közgyűlés novemberi soros elnöke Wan⁵ thaiföldi külügyminiszter. Thaiföld külügyminisztere tegnap megbeszélést folytatott Dulles külügyminiszterrel. Megbeszélése után nyilatkozott a sajtónak. Kijelentette, hogy meggyőződése szerint a magyar szabadságharc nagy és kedvező hatással lesz a délkelet-ázsiai népekre. Az, ami Magyarországon történt, az megmutatta a délkelet-ázsiai népeknek, hogy a szabad világnak igaza van. Megmutatta, hogy minden nép ragaszkodik a szabadsághoz, és a belügyekbe való beavatkozás jogtalan, és nem vezet eredményre. Egy kairói jelentés szerint brit és francia gépek csütörtökre virradóra folytatták támadásaikat egyiptomi támaszpontok ellen. [...] Nehru miniszterelnök személyes üzenetet küldött Eisenhower amerikai elnökhöz és Dulles külügyminiszterhez a közel-keleti helyzetről. [...]

Az angol Munkáspárt parlamenti csoportjának tagjai a jövő évre egyhangúlag ismét Gaitskellt választották meg a parlamenti csoport vezetőjévé.

5 Wan Waitthayakon (1891–1976) thaiföldi diplomata 1947-től hazája nagykövete az Egyesült Államokban, illetve az ENSZ-delegáció vezetője.

A budapesti rádió jelentése szerint átalakításokat hajtanak végre az FTC-ben. Ideiglenes forradalmi bizottságot alakítottak, amelynek tagjai: Pataki Mihály, Hajós József, Németh János, dr. Tóth Lajos, dr. Takács István és Kispéter Mihály. Egyidejűleg bejelentették, hogy négy magyar futballcsapat nevét visszaváltoztatják az eredeti elnevezésre. A Honvédből ismét Kispest, a Vörös Lobogóból MTK, a Dózsból Újpest, a Kinizsiből FTC lesz. Puskás Ferenc és Bozsik József továbbra is a Kispestnél marad, Budai László, Kocsis Sándor és Czibor Zoltán azonban átmegy a Ferencvárosba.

13.10: A magyar munkásmozgalom újjáalakításáról

Péter Mihály kommentárja.
Kedves munkatársaim, kedves barátaim! Ezekben a napokban a nagy átalakulások korát éljük. Az idegenből importált módszerek, eszközök és szervezetek egyaránt felmondták a szolgálatot. A régi rend támaszai voltak, és vele együtt kerültek a süllyesztőbe. Sokesztendő kényszerű hallgatás után megalakult a magyar szociáldemokrata párt központi vezetősége is. A párt maga nem szűnt meg odahaza, hiszen az üzemekben az úgynevezett ellenség hangjaként tovább éltek a szabad munkásmozgalom eszméi és idekinn az emigrációban mi, akik kényszerűen elmenekültünk az ÁVO pribékjeinek üldözése elől, még 1948-ban, a párt erőszakos fuzionáltatása idején megalakítottuk a magyarországi szociáldemokraták pártját. Az akkori COMISCO, a mostani Internacionálé elismerte a magyar szociáldemokrata párt folyamatos tagságát, így nemcsak odahaza és nemcsak illegálisban, de nemzetközi kapcsolataiban is tovább élt!

Ma reggel megjelent újra a Népszava, hogy a munkásmozgalom tradíciójának szellemében több mint hétévi kisajátítás után szolgálja megint a régi ideálokat. Ez a lap már a századfordulón is irányítója, szellemi vezetője volt a munkásmozgalomnak. A munkások választójogi és munkajogi küzdelmeiben erős támaszuk volt. Új formájában is a szabadság és függetlenség szószólója lesz. A lap megjelenését megelőzte a szociáldemokrata párt megalakítása. Az országon belül és kívül osztatlan öröm fogadta a vezetők döntését. Kéthly Anna elnökké választásáról. Kéthlyt nem csak a munkásmozgalomban ismerik. Évtizedekig a magyar demokrácia töretlen harcosa volt, és dacolt minden diktatúrával. Amikor őt és a többieket bebörtönözték, megmozdult érdekében az egész világ. Alig volt a világnak olyan kormánya, amely ne tiltakozott volna a moszkovita erőszak, ártatlanok meghurcolása ellen annak idején. Nevét tehát ismerik szinte a világon. Éppen ezért rendkívüli jelentőségű, hogy a Szocialista Internacionálé mai bécsi ülésén éppen Kéthly Anna képviseli a magyar pártot.

A párt főtitkára, Kelemen Gyula éppilyen ismert egyéniség. Hírét nemcsak ártatlanul történt bebörtönzése teremtette meg, hanem az a határozott, jellemes magatartás, amellyel dacolt a kommunisták akkori túlkapásai, a diktatúra terjeszkedése ellen. Munkásmozgalmi múltja predesztinálja erre a feladatra. A többi tisztségviselők kiválasztásánál is látszik az a törekvés, hogy tartós alapokra helyezték a magyar demokrácia ügyét.

A szakszervezet átalakulásáról külön kell beszélni. Amikor először hallottuk a hírt a SZOT nevének megváltozásáról, azonnal követeltük, hogy töltsék meg tartalommal is. Azóta értesültünk arról, hogy az átszervezés munkáját Vass Miklós,⁶ a szakszervezet volt főtítkára vezeti. Személye garancia arra, hogy nem az álszakszervezetet hígtják fel, hanem az új szabad szakszervezetet valóban megtöltik a régi tartalommal. Meggyőződésünk, hogy a múlt szörnyű tapasztalataiból okulva, előre kijelölik a demokratikus fejlődés határát jobb és bal felől. Vas Miklós a munkásmozgalom régi harcosa. Börbély Jánossal, Kőműves Józseffel, Hazai Józseffel, Sárosi Jánossal és a többiekkel gyakran ültünk együtt a központi bányászti kárságon annak idején, készítettünk nagy terveket, de az ávós pribékek keresztülhúzták számításainkat. Aki tudott, elmenekült, a többieket börtönbe, internálótáborba zárták, Börbély Jánost elfogatása után agyonverték. Vas Miklóst az események szabadították fel a házi őrizet alól. Tisztaságát bizonyítja, hogy a fényes állások ígérete sem csábította el a legkisebb szerep vállalására sem, amíg kommunisták voltak hatalmon. Jól ismerem tiszta jellemét. Még most is a fülembé cseng meleg, dallamos hangja. Minket, fiatalokat tanított a munkásmozgalmi vezetők szent hivatására. Most itt az idő, hogy felépítsük a régi álmok világát, és realitássá tegyük mindazt, amiért a munkásmozgalom annyi évtizedeken át harcolt. Ez a szellem, ez a törekvés érvényesül nemcsak az újjáalakuló szociáldemokrata pártban, hanem a szakszervezeti mozgalomban is. Ha az első pillanatban az átalakítás az aggodalom hangját szöfaltatta meg bennünk, a legutóbbi értesülések alapján meg vagyunk győződve arról, hogy az új szakszervezet valóban a munkás-érdekvédelem bástyája lesz.

A szociáldemokrata párt képviselőjében Kéthly Anna most tárgyal Bécsben a Szocialista Internacionáléval. Tegnap telefonon beszéltem a bécsi szocialista párt főtítkarával, Otto Probsttal,⁷ aki közölte, hogy táviratban üdvözölte a magyar pártot alakulása alkalmából, bár nem tudja, hogy ez a távirat megérkezett-e rendeltetési helyére. Azonban nem csak a pártnak vannak nemzetközi kapcsolatai, a szabad szakszervezet is nemzetközi támogatást élvez. Úgy vélem, hozzájárulunk Vas Miklós és a többiek munkájához, ha ez után ismertetjük, hogy a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége múlt év májusában Bécsben tartott kongresszusán határozatot hozott a vasfüggöny mögötti munkások érdekvédeleméről. Oldenbroeck⁸ főtítkár és Becu⁹ elnök kijelentette, hogy a vasfüggöny mögötti dolgozókat kormányaik akadályozzák abban, hogy a szabad munkásmozgalom tagjai legyenek. Éppen ezért, mondotta az elnök és főtítkár, a nemzetközi szövetség a rabságban tartott munkásokat tagjai-

6 Vass-Witteg Miklós (1895–1975) szociáldemokrata, kommunista szakszervezeti vezető. 1956-ban a SZOT alelnöke.

7 Otto Probst (1911–1978) szociáldemokrata politikus, az osztrák párt főtítkára, miniszter.

8 J. H. Oldenbroeck 1950-től a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének (ICFTU) főtítkára (1949–1960).

9 Omer Becu az ICFTU elnöke, majd főtítkára (1960–1967).

nak tekinti, és a nemzetközi fórumokon képviseli érdekeiket. A szabad szakszervezeti mozgalomban ötvennégy millió munkás egyesült. Ötvennégy millió szabad munkás a hat világrész mindegyikén. Ez a nemzetközi szervezet támogatja a magyar munkásmozgalom újjáalakítását, és éppen ezért kívánatos, hogy a szakszervezet vezetői mihamarabb felvegyék velük a kapcsolatot.

A magyar szabadságharc második napján felhívtam Omer Becut, a nemzetközi szövetség elnökét és a szállítómunkások főtítkárát a londoni Transport House-ban, aki üzenetet küldött a magyar munkásoknak. Becu mondott akkor egy félmondatot arról is, hogy az ilyenfajta üzenet lelkesíti ugyan a szíveket, de az ügynek lényegében nem sokat használ. Majd megtaláljuk mi a segítség más formáját is. Egy tegnapi jelentés arról számol be, hogy a New York-i szállítómunkások megtagadták egy szovjet szállítmány kirakását. Ott kezdődött a mozgalom és folytatódik mindenütt, ahol szovjet hajók megjelennek. A nemzetközi munkásmozgalom azzal kívánja támogatni a magyar munkások harcát, hogy nem rakja ki a szovjet és csatlós kormányok árúját. Nem rakja ki mindaddig, amíg a szovjet csapatok Magyarország területén állanak. Ezzel támogatják a bontakozó magyar munkásmozgalom első tevékenységét.

Kéthly Anna bécsi tárgyalása a Szocialista Internacionáléval, a szabad szakszervezetek támogatása, a szállítómunkások határozata mind-mind reális segítség. Ezek a jelenségek erőt adnak a magyar munkások kezébe. A sztrájk fegyverén kívül a nemzetközi munkásmozgalom erejével támasztják alá a küzdelmet. Mind megannyi biztató jelenség. A fegyverek győzelme után a demokratikus magyar fejlődés biztosítéka. Olyan fundamentum ez, amelyre a jövő erős épületét lehet felépíteni.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZE-
TEKBEN! ÉLJETEK VELE! EZT VÁRJÁ TÖLETEK A HAZA!

13.20: Rendkívüli kommentár

Közöltük már, hogy az oxfordi egyetemi ifjúság küldöttsége útban van Budapestre, az egyetem ajándékával, 1000 millió egység penicillinnel. Ugyancsak felkértük doktor Haynal Imre orvosprofesszort, akinek a klinikájára az angol fiúk beszállítják a küldeményt, tegyen meg minden lehetőt, hogy a küldöttség autója akadálytalanul megérkezhessek Budapestre. Munkatársunk beszélt a küldöttség tagjaival Münchenben, amikor ott keresztülutaztak. A küldöttség egyik vezetője Michael Korda, Korda Vince Londonban élő festőművész fia, a nemrégien meghalt Sir Alexander Korda unokaöccse. Először magyarul próbáltunk a fiatal Kordával beszélni, és kiderült, hogy egyetlen szót sem tud magyarul. Angliában született, angol édesanyja van, négy évet szolgált az angol légierőben, mint főhadnagy szerelt le, és e pillanatban az oxfordi egyetem francia szakos diákja. Semmi más kapcsolata Magyarországgal nincs, mint az, hogy az apja Kecskeméten született, de úgy látszik, a vér valóban nem válik vízzé, és Michael Korda, amikor Ox-

fordban a magyar szabadságharc eseményeiről olvasott, összeült a barátai-
val, és azt mondta, hogy az oxfordi diákoknak kötelességük a hazájukért
harcoló magyar diákokat megsegíteni. Előbb a saját szűk baráti körében in-
dított gyűjtést. Amikor az akció híre elterjedt az egyetem falai között, olyan
tömegesen jelentkeztek az oxfordi diákok a magyar szabadságharcosok
megsegítésére, hogy az oxfordi egyetem hivatalosan bizottságot állított
össze a minden oldalról ömlő pénz kezelésére. Előbb csak penicillint akar-
tak vásárolni, de annyi pénzük volt, hogy már másra is tellett. Rövid tanács-
kozás után elhatározták, hogy a fennmaradó összegben két betegszállító
autót vásárolnak, és azokat repülőgépen küldik el Budapestre.

Mivel az angol-egyiptomi események miatt repülőgéphelyre várniuk kel-
lett, Kordák a két betegszállító autót Oxfordban hagyták, utánuk fogják kül-
deni holnap, és a négy angol diák a penicillinküldeményrel elindult Buda-
pest felé. Michael Kordán kívül Russel Taylor, Roger Cooper és Christopher
Lord a tagjai ennek a küldöttségnek, amely csütörtök reggel, anélkül hogy
egy pillanatra megálltak volna, amióta elindultak Oxfordból, a Volkswagen-
jukon befutottak Münchenbe. Az is érdekes, hogy szerezték a kocsit. Michael
Kordának Londonban van kocsija, de idővesztéséget jelentett volna a szüksé-
ges autópapírok megszerzése. Mind a négy angol fiú leszerelt angol katoná-
tiszt, felhívták egy tisztársukat, [a]ki még mindig Németországban állomáso-
zik az angol hadseregben. Az a tisztársuk, egy angol kapitány, elküldte
Brüsszelbe a saját kocsiját, amelynek az angol hadsereg által kibocsátott papi-
rosa van. A négy fiú átjött Brüsszelbe, berakták a penicillint, és azóta felvált-
va vezetnek, és az a tervük, hogy meg sem állnak Budapestig, ahová a tervük
szerint ma éjjel fognak befutni.

Munkatársunk ma együtt reggelizett a négy gyűrött ruhájú, borotvátlan,
de egészségtől, energiától és büszke tenni akarástól duzzadó angol fiúval. Az
első kérdés, amit Michael Kordához intéztünk az volt: miért határozta el ma-
gát erre a magyarországi útra? A szóke, pápaszemes, rózsáarcú, tipikusan
angol fiú lehajtotta a fejét, és egy pillanatig gondolkodott. Aztán azt felelte:
I think Uncle Alex... Azt hiszem, Sándor bátyám úgyanezt tette volna hasonló
esetben. Biztosra vesszük, hogy Korda Sándor, azaz bocsánat, Sir Alexander
Korda, akárhol van e pillanatban, büszkén és meglelégedéssel mosolyog le a
Salzburg-Bécs országútra, amelyen az unokaöccse négy másik oxfordi diák-
kal kis autóban Budapest felé halad, hogy megszorítsa a magyar kollegák ke-
zét, és segítsen, amennyire tőlük telik, a szabadságharcban megsebesült, kór-
házban fekvő fiúkon.

13.24: Üzenet

Ismétlés, elhangzott: 10.19-kor, 10.34-kor, 11.44-kor, 12.09-kor, 12.19-kor és
12.29-kor.

13.25: Nemzetközi sajtószemle

Ezúttal nagy nyugatnémet lapokból ismertettünk részleteket, amelyek hű képet
adnak arról, hogyan érznek a német tömegek a szabadságukért küzdő ma-
gyarok iránt. Az utolsó pár nap fejleményei után ma már nem a pillanatnyi
helyzet értékelésén van a hangsúly. Az egész harcot inkább nagy távlatokból
tekintik, és egyes jellemző mozzanatokra hívják fel a figyelmet. A Fränkfurter
Nachtausgabe mai száma első oldalán, főhelyen ugyan a Suez körül kitört
válságról szól, de napi kommentárját mégis a magyaroknak szenteli. Nagy tör-
ténelmi pillanat cím alatt a következőket írja: Ez a második októberi forrada-
lom. Majdnem pontosan azon a napon, amikor 1917-ben Lenin és Trockij vég-
rehajtotta döntő akcióját, akkor pattant szét a bolsevista országok tömbje. Nem
összeesküvés, hanem felkelés következtében. Magyarország megszűnt kom-
munista ország lenni. A Szovjetunió pedig kész tárgyalni és csapatait
Lengyelországból és Romániából kivonni. Ez nagy világtörténelmi pillanat, és
most okult mindenki, aki eddig nem tudta elhinni, hogy a féktelen szabadság-
vágy képes valamit elérni a hatalom és páncélosok ellen.

A lapok jellemző módon összekapcsolják és mintegy párhuzamba állítják a
magyar forradalmat a Szezi-csatorna körül kitört válsággal. Ezt teszi a nagy
frankfurti esti lap írója is, amikor kommentárját a következőkkel zárja: „És
még egy: Nem csak a keleti blokk pattant szét, de a nyugati hatalmak frontját
is bevonták. Ami az UNO [ENSZ] Biztonsági Tanácsában az izraeli-egyiptomi
konfliktus megvitatásánál történt, csak kezdete egy fronteltolódásnak.
Nagy-Britannia és Franciaország, akik rajtaütnek a Szezi-csatornán, nyilván
nincsenek tisztában a világ közvéleményének reakciójával.” A legkirívóbb
kommentár ehhez egy amerikai szövivőtől származik: Egyiptom most az
egész színes és főként az iszlám világot képviseli. A támadás, amelyet Izrael
Nagy-Britannia és Franciaország nyílt támogatásával vagy titkon jóindulatú
helyeslésével indított, a régi gyarmatosító stílust mutatja.

Ez a kommentár is mutatja, hogy a világpolitika mai zűrzavarában épp a
magyarkérdésben mennyire nincs kétség és habozás. A többi kommentárok jó
részében a szolidaritás érzése és az aggodó kívánság jut kifejezésre, hogy a ma-
gyarok tényleg elérjék céljukat. A Düsseldorfer Nachrichten a magyar légierő
ultimátumának híréhez fűz kommentárokat: „Olyan nyelv ez, amilyen az
utóbbi években még senki sem mért beszélni a Szovjetunióval. Az új Magyar-
ország megrészegült saját merészségétől és sikereitől. A magyar forradalom
azonban most áll a legnehezebb próbatétel előtt.” A lap evvel a szabad válasz-
tások követelésére céloz. Ismerteti, hogyan vezették be a kommunisták az egy-
pártrendszert, és gyanúsak tartja, ha ma ugyanazok a kommunisták a szabad
választásokért és a régi pártok engedélyezéséért rajonganak. Természetesen
megvan a hátsó gondolatuk: csak arra várnak, hogy még egyszer forduljon a
kocka. A Düsseldorfer Nachrichten ezután megállapítja, hogy a pártok szabad
működése attól függ, kinek a kezében van a hatalom, és ezért a felkelők joggal
nem hajlandók letenni a fegyvert. A szabad választások nem sokat érnének, ha

a szovjet páncélosok állnának a kommunisták mögött. Végül a magyar légierők ultimátumáról szóló kommentárját így fejezi be: A kísérlet, a Vörös Hadsereget Budapestről és Magyarországról fenyegetésekkel kiszorítani, a Szovjet tekintélyét és nagyhatalmi állását érinti. Magyarország egészen egyedül megy ebbe a mérkőzésbe. Nyugat segít orvosságokkal, de nem fegyverrel és katonákkal. Az egész világ csodálja a nép bátorságát. Mindenki azt kívánja ezekben a nehéz napokban, hogy szabadságharcának szerencsés kimenetele legyen a jutalom.

A Rheinische Post a legújabb hírekkel teli első oldalán külön keretben egy látszólag jelentéktelen kis történetet közöl és fűz hozzá megjegyzéseket. A cím csak ennyi: A zászló! Egy 14 éves lány vitte a zászlót. Erősen vérzett. Golyó találta, de mégis tovább vitte a zászlót, amíg csak össze nem esett. Zsebében egy levelet találtak, amiben ez állt: „Kedves Szüleim, nem tehettem másként. Bátyám helyébe kellett állnom. Bocsássatok meg.” A bátyja volt az, aki előtte vitte a zászlót, és elesett. A zászló piros-fehér-zöld volt, Magyarország nemzeti zászlaja, mielőtt az országra rákényszerítették a vöröset és a szovjet csillagot. Ez a kettő, a vörös zászló és a szovjet csillag a magyar nép szemében vörös posztóvá vált. Annyira, hogy még gyermekek is azt hiszik, hogy életüket is kockára kell tenniük a szabadságért. Azt az életet, amelynek még nem is volt ideje, hogy kibontakozzék. Azért a szabadságért, amelyet csak halomlásból ismernek, és ami mégis drágábbnak tűnik nekik, mint az élet, amelyik még előttük áll. Tegnap óta Magyarország zászlaja újra piros-fehér-zöld. Nagy Imre beismerte, hogy a kommunista rendszernek vége, és bejelentette, hogy helyét ad egy új jövőnek. Mint a budapesti rádió ünnepélyesen hírül adta, győzött a forradalom. A tegnapi „imperialista ügynökökből és provokátorokból” mára „a nemzet ifjú hősei” lettek. Egy nép, amelyet a szabad világ már leírt, szétérté bilincseit. Az ifúság, amelyről azt hitték, hogy beolvasztotta a kommunizmus, az az ifúság gyújtotta meg a szabadság fátylóját. Egyelőre ugyan még csak a kommunizmus csődje bizonyos. Most azon van a sor, hogy valami jobbat állítsanak helyébe. Vajon ehhez is megvan az ereje a magyar ifúságnak? És vajon a világkommunizmus megengedi-e Nagy Imrének, hogy beváltsa ígéreteit?

Befejezésül a tengerentúlról idézzük a legnagyobb amerikai lap, a New York Herald Tribune vezércikkét Mindszenty hercegprímás és Wyszyński lengyel prímás kiszabadulásáról, és a lengyel katolikus egyházi vagyon visszaadásának híréből. Mint az utóbbi hetek összes fejleményei, úgy ezek a vallásszabadságra vonatkozó intézkedések sem a kommunista jóakarát jelei. Győzelmek ezek, amelyeket a zsarnoki igazságtalanság elkeseredett ellenállásával szemben vívott ki a nép haragja. Például Magyarországon Nagy Imre csak azért tett engedményeket, hogy hatalmon maradhasson, és engedményei annál nagyobbak lettek, minél bizonytalanabb lett a helyzete. Nem számít, hogy Varsó egyenrangúságról beszél, vagy Budapest a külön útról, vagy Moszkva a szocialista államok közösségéről, a tény az, hogy Kelet-Európában az új szabadságot a nép, mégpedig egyedül a nép vívta ki. Hogy ez a szabadság tovább éljen és virágozzék, ez nemcsak a lengyelek és a magyarok, de az egész szabad világ ügye.

13.34: Üzenet

Ismétlés, elhangzott: 10.19-kor, 10.34-kor, 11.44-kor, 12.09-kor, 12.19-kor, 12.29-kor és 13.24-kor.

13.35: A Varsói Szerződés rendelkezései

Lovas László ismertetése. A Szovjetunió és a Kelet-Európai Népköztársaságok közötti Tavalay májusban úgynevezett nemzetközi tanácskozás színhelye volt Varsó. A látszat megőrzése kedvéért a lengyel fővárosba idézte a Szovjetunió a népi demokráciák bábkormányainak vezetőit. Az értekezlet célja barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződés megkötése volt, és mondani is fölösleges, hogy a házi feladatot az előírt három napon belül vita, ellentmondás és minden okvetetlenkedő ellenjavaslat nélkül hajtották végre a magas szerződő felek. Megszületett az úgynevezett Varsói Szerződés, amely mellékesen közös parancsnokság, a Konyev szovjet marsall főparancsnoksága alá helyezte a Szovjetuniótól függő országok fegyveres erőit. Ennek a Varsóban aláíratott okmányoknak fájdalmasan súlyos időszűrést okoz két körülmény. Nevezetesen az, hogy a Szovjetunió a magyar nemzet szabadságharca ellen intézett fegyveres támadást a varsói paktum szelleméből való kötelezettségével indokolta. Másrészt pedig a magyar kormány felkérése ellenére sem hajlandó kivonni csapatait hazánk területéről, azzal az indoklással, hogy előbb meg kell tanácskoznia mindezt a szerződést aláíró többi országgal. Így érvel tehát a szovjet álláspont. Nézzük ezek után, hogy mit tartalmaz maga a paktum. Nem árt felidézni, hiszen annak idején senki sem fáradt azzal, hogy ilyen moszkovita ukázt áttanulmányozzon.

A Szovjetunió szerint a szerződés szellemé teszi lehetővé valamely tagállam lakossága elleni támadást. Csodálatosképpen ellene mond ennek a szovjet értelmezésnek maga a paktum címe is. A Varsói Szerződés hivatalos elnevezése ugyanis így hangzik: Az Albán, Bolgár, Csehszlovák, Lengyel, Magyar, Román Népköztársaságok, a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződése. Így bizony, barátságról, együttműködésről és kölcsönös segélynyújtásról van szó. De hol az a bizonyos kölcsönös segélynyújtás? Kiterjedhet-e arra az esetre, amikor nem ér külső támadás valamely szerződő felet, hanem olyasmi történik, ami Magyarországon? Feleletül ismét csak a szerződést idézzük, [...] a szerződő felek céljait leszögezve általános bevezetés ezt tartalmazza: „A szerződő felek leszögeztek, hogy olyan európai kollektív biztonsági rendszer megteremtésére törekcszenek, amely valamennyi európai állam részvételén alapulna, függetlenül társadalmi és államrendszerüktől.”

Álljunk meg mindjárt ennél a kitételnél. Függetlenül állami és társadalmi rendszerüktől. Mi következik ebből? Az, hogy a varsói paktum egyenesen kimondja, bármely ország csatlakozhat hozzá, tekintet nélkül állami és társadalmi berendezésére, vagyis államformájára, politikai felépítésére. Eszerint közömbös az, hogy népi demokrácia vagy polgári demokrácia, vagy akár ép-

pen monarchikus államforma alatt él az illető ország lakossága. Ha ez így van – márpedig ezúttal nem a varsói paktum szellemét, hanem szó szerinti szövegét idéztük –, akkor mindebből csak egyetlenegy logikus következtetés származhat. A varsói paktum célkitűzései szempontjából közömbös az államforma, érdektelen a társadalmi berendezkedés. Még egy lépéssel tovább: „A szerződő felek kizárólagos belügye, hogy milyen társadalmi vagy államformában élnek vagy kívánnak élni.” Eszerint maga a szerződés cáfolja a szovjet állítást, amely szerint kötelességük lett volna a népi demokratikus államforma ellen támadó belső lázadók leverése. A magyar szabadságharc hátbatámadása tehát szöges ellentétben áll a Varsói Szerződésnek nemcsak az úgynevezett szellemével, hanem betűjével is. De menjünk tovább! Az emelkedett hangú bevezető még világosabban leszögezi mindezt, amikor kimondja: „Az európai kollektív biztonsági rendszer megteremtése az európai béke biztosítása érdekében történt.” Vagyis a Varsói Szerződés szavai szerint a legfőbb cél az európai béke biztosítása, tekintet nélkül az egyes államok belső berendezkedésére. De azt mondhatná valaki, hogy a belügyekbe való be nem avatkozás, az államforma kérdése talán csupán az ezután belépő vagy belépni készülő államokra vonatkozik. A népi demokráciáknak, vagyis a szerződő feleknek ellenben változatlanul meg kell tartaniuk államformáikat. Válaszul ismét a magas szerződő felek írásba foglalt célkitűzéseiből idézünk: „A szerződő felek az államok függetlensége és szuverenitása tiszteletben tartásának, valamint belügyeikbe való be nem avatkozásának elveivel összhangban kötik meg a jelen szerződést.” Tehát a Szovjetunió szellemidézői olyan kísértetet idéztek meg, akinek elűzésére legjobban magának a szerződésnek a betűi alkalmasak. Azok az írásba foglalt, ratifikált és kölcsönösen elfogadott kijelentések, amelyek külön is hangsúlyozzák a belügyekbe való be nem avatkozás elvét. Olyan cáfolhatatlan igazság ez, amelyen semmiféle szövegmagyarázás nem változtathat. Azt mondhatná valaki, hogy mindezt csak az előszó tartalmazza. Tehát csupán amolyan jámbor óhaj, de nem szerződéses kötelezettség. Nos, magának a szerződésnek a 8. cikkelye ugyanezt kötelezettséggé is tartalmazza.

A 8. cikkely szó szerint így hangzik: „A szerződő felek kijelentik, hogy a barátság és az együttműködés szellemében, függetlenségük és szuverenitásuk kölcsönös tiszteletben tartásának és az egymás belügyeibe való be nem avatkozásnak az elveit követve fognak cselekedni.” Kell-e ennél világosabb beszéd? Szepilov szovjet külügyminiszteren vagy az ENSZ-be delegált szócsövén, Szoboljev elvtársan kívül aligha akad a kerek világon bárki is, aki a Magyarország elleni gyilkos támadást ne minősítené eme 8. cikkely durva megsértésének.

De ha már az ENSZ-t említettük, vizsgáljuk meg mindjárt, hogyan kapcsolódik a Varsói Szerződés az ENSZ Alapokmányához. A helyzet ugyanis az, hogy a Varsói Szerződés nemcsak a belügyekbe való be nem avatkozást, hanem az ENSZ eszméit is – legalább írásban – magáévá tette. Az ünnepélyes bevezető ismét csak szó szerint ezeket tartalmazza: „Szem előtt tartva az

ENSZ Alapokmányának célkitűzéseit és elveit, kötik meg a szerződő felek ezt a szerződést.” Ismét hozzátehetjük, hogy mindezt nem csak az előszó mondja ki. Leszögezi maga az 1. cikkely is, mégpedig ekképpen: „A szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy az ENSZ Alapokmányának megfelelően tartózkodnak az erővel való fenyegetőzéstől vagy az erő alkalmazásától, és nemzetközi vitáikat békés eszközökkel olyan módon oldják meg, hogy ne veszélyeztessék a nemzetközi békét és biztonságot.” Jól jegyezzük meg, tehát maga a szerződés is elismeri, aláveti magát az ENSZ Alapokmány rendelkezéseinek. Annak az alapokmánynak, amely békés tárgyalások útján történő vitaintézkedést, az alapvető emberi jogokat és az államok belügyeibe való be nem avatkozást szintén biztosítja. De emeljük ki, hogy a varsói paktum nemzetközi viták békés megoldását mondja ki. Tehát még a paktumon kívül álló államokkal keletkező viszályokat is elsősorban békésen kell megoldani. Mennyivel inkább vonatkozik tehát a békés megoldás parancsa a békés szerződő felek között esetleg bekövetkező nézeteltérésekre. A szerződés különben tartalmazza az ENSZ-nek való feltétlen alávetés kikötését is.

A 4. cikkely ugyanis a következőket mondja ki: „Az e cikkely alapján tett intézkedésekről – vagyis fegyveres támadás esetén megtett önvédelmi intézkedésekről – az ENSZ Alapokmányának rendelkezései szerint tájékoztatni fogják a Biztonsági Tanácsot. Ezeket az intézkedéseket azonban felfüggesztik, amint a BT megteszi a nemzetközi béke és biztonság helyreállítására szükséges intézkedéseket.” Nem vitás, hogy mindez külső, tehát a Varsói Szerződésen kívül álló államok részéről történő támadásra vonatkozik. Mennyivel inkább érvényesek ezek a szabályok magukra a szerződő felekre, egymás közötti viszonylatukban. Mi következik mindebből? Bármennyire is hihetetlennek hangzik, egyszerűen az, hogy a Szovjetunió nemcsak az ENSZ Alapokmányának rendelkezéseit szegte meg a magyar nemzet ellen intézett jogtalan támadásával, hanem a legsúlyosabban megsértette magát a varsói paktumot is. Így tulajdonképpen maguknak a Varsói Szerződést aláíró államoknak kellene a támadó Szovjetunióval szemben szerződéses kötelezettségeik értelmében a magyar nemzet segítségére sietni. Bizonyíték kell minderre? Elegendő a három nyugati nagyhatalomnak ENSZ előtt folyamatba tett eljárására hivatkozni és arra, hogy éppen az ENSZ BT előtt folyó vita bizonyította be, milyen ellentétben áll az ENSZ Alapokmányával és célkitűzéseivel a Szovjetunió magatartása, és így mennyire felrúgja még a varsói papírrongy rendelkezéseit is. Logikus-e ezek után a Szovjetuniónak az a taktikája, hogy csapatainak Magyarországról való kivonását a Varsói Szerződést aláírókkal való tanácskozás és egyetértés után hajlandó kivonni? A válasz ismét csak félreérthetetlen, és magából a szerződésből is következő 5. és 6. cikkely értelemszerű egybevetése ugyanis a következőket mondja ki: „A szerződő felek védelmi képességük megerősítésére szükséges intézkedéseket tesznek, hogy megvédelmezzék népeik békés munkáját, biztosítsák területük sérthetetlenységét és az esetleges agresszióval szembeni védelmet.

Ilyen értelemben kötelesek egymással haladéktalanul tanácskozni." Ugye, ezzel kapcsolatban is kár sok szót vesztegetni.

Aminthogy megdőlt mindez a ténnyel, hogy a magyarországi kormány fel kívánja mondani a Varsói Szerződést. A felmondás természetesen azonnali hatállyal maga után vonná a jogtalanul Magyarország területét megszálló szovjet csapatok kivonását. De vajon lehetséges-e a szerződés felmondása? Hiszen a 11. cikkely szerint: „Jelen szerződés húsz évig marad érvényben.” Csakhogy a nemzetközi jog is ismer szerződésszegést. Valamely szerződés lényeges feltételeinek megszegését, amely azonnali hatályú felbontást tesz lehetővé. A Szovjetunió nem vitásan megszegte a varsói egyezménynek nem hogy a szellemét, hanem amint kimutattuk, betűit, tételes rendelkezéseit, a legfontosabb és leglényegesebb kikötéseit. Olyan tény ez, amely egy magában is alapot szolgáltat az egyoldalú, akár minden tanácskozás nélküli felbontásra. Ha pedig a Varsói Szerződés esetleges titkos záradékokat is tartalmazna, azok önmagukban is semmisek, mert azok csupán az országból kizusztult Hegedüs-kormányt kötelezték.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

13.50: Az országban meginduló politikai életről

Kovács Zoltán beszél a parasztokhoz.

Ismétlés, elhangzott: 11.55-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

13.55: Tildy Zoltán nyilatkozatáról

Vér Károly rövid kommentárja.

Tildy Zoltánnak nincsenek gondjai. Ezt nem én mondom, ezt ő mondta a United Press budapesti tudósítójának. A nyugati újságíró ugyanis megkérdezte tőle: hogyan biztosítják majd a választások szabadságát, amikor a jelenlegi kormány tagjainak többsége kommunista? Erre mondta a szűkebb kabinet államminisztere kétes szellemességgel, hogy emiatt nincsenek gondjai. A magyar népnek azonban nagyon is nagy gondjai vannak, és éppen ezért, mert ez idő szerint még semmiféle biztosítékot sem adott a kormány arra, hogyan és milyen elvek alapján óhajtja megtartani a szabad és titkos választásokat!

Természetesen elhiszük, hogy Tildy Zoltánt sokáig nem gyötörték azok a gondok, amelyek a közvélemény óriási többségét foglalkoztatták. Bár alig hiszük, hogy amikor 1945-ben, a választások után egy pünkösdi elnökösködés fejében nagylelkűen átengedte a karhatalom szervezését és a belügyminisztérium vezetését a 16,9 százaléknyi szavazattal rendelkező kommunista

pártnak, ne lettek volna gondjai. És később, amikor Kovács Béla mentelmi jogának felfüggesztésénél tevékenykedett, vagy nem tevékenykedett eléggé a megfelelő irányban. A nemzeti gondok nyilván akkor is gyötörték, mikor az 1947-es, úgynevezett összeesküvés per halálos ítéleteit aláírta. Ilyenformán csodáljuk Tildy Zoltán gondtalanságát a szabad választások kérdésében. Ezt annál kevésbé értjük, mert a nyugati tudósítónak azt is kijelentette, hogy szerint a kormány az angol példát kívánja követni, és a jelöltektől pénzügyi biztosítékokat vagy letéteket fog megkövetelni. Álljunk csak meg egy szóra, államminiszter úr! Mi ez, korrigált demokrácia? A nemzet kezében még ott van a fegyver, és ön máris korrigál? Azt az angol választási rendszert óhajtja követni, amelyet egy 150 éves demokrácia és egy gazdag világbirodalom engedhet meg magának? Ha Tildy Zoltán nem tudná, megmondhatjuk: Nagy-Britanniában évszázadok óta nem volt fegyveres forradalom, mert a nép okos vezetői nem üldözték és nem tették koldussá az ország egész lakosságát. Ezenkívül Angliában nem most kezdik, hanem 150. éve szép eredménnyel élik a parlamentarizmust, tehát minden épkézláb politikai irányzat meg tudja szerezni – külső segítség nélkül is – a választáshoz szükséges kauciót. És ez a lényeg, államminiszter úr! Az, hogy minden külső segítség nélkül! Mi ugyanis elhiszük, hogy a „korrigált” demokráciában lesznek pártok és személyek, akiknek valóban nem lesz gondjuk a letétekkel. De mi történik azokkal az igazi nemzeti pártokkal, amelyek nem kapnak és nem is fogadnak el külföldi segítséget? Akik az elmúlt keserves évek során rabkosztón éltek, éhbérért dolgoztak és aligha gyűjtöttek csinos summákat majdani választási kauciókra. Nos, azok majd ne induljanak. Ugye, milyen egyszerű. Ilyen gyönyörű lesz, illetve lenne az új demokrácia népképviselői alapja. A közvéleménynek azonban az a véleménye, hogy ne Tildy Zoltán, hanem a nép-képviselői, a nemzeti tanácsok mondják meg, milyen demokráciát akarnak! És azt hiszük, ezt meg is fogják mondani minden kendőzés nélkül.

14.00: Hírszolgálat

Eisenhower elnök rádióbeszédében tájékoztatta Amerika népét a legfontosabb külpolitikai kérdésekről. [...]

Mikojan szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov ma elutazott Budapestről és visszarepült Moszkvába. [...]

A bajor rádió Budapestre kiküldött munkatársának helyszíni beszámolóját közvetítette. A bajor rádió tudósítója többek között német nyelvű beszélgetést folytatott Nagy Imre jelenlegi miniszterelnökkel. Különböző kérdéseket tett fel neki, amelyekre Nagy Imre bizonytalan válaszokat adott. Arra a kérdésre, vajon a szovjet csapatok elhagyták-e a magyar fővárost, azzal válaszolt, hogy a jelek szerint igen. Hasonló értelemben válaszolt arra a kérdésre is, vajon a szovjet csapatok magyarországi támaszpontjaikra húzódtak-e vissza. Arra a kérdésre, vajon a szovjet csapatok, amelyek külföldről érkeztek az ország területére, kivonultak-e már, ugyancsak azt mondotta, úgy hiszi, igen. A varsói

paktummal való kilépéssel kapcsolatban feltett kérdésekre Nagy Imre azt mondta, hogy Magyarország kilép a paktumból, de hozzátette, hogy ezzel összefüggésben még különböző szempontok figyelembevételével tárgyalásokat kell folytatni.

Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében ma Bécsbe utazik, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén.

A miskolci középiskolák diákszövetsége megkövetelte. [...] A budapesti rádió jelentése szerint az éjszaka általában csend volt a fővárosban. [...] Tegnap viharos gyűlés színhelye volt a Budapesti Ügyvédi Kamara. [...]

Hangen, a [The] New York Times bukaresti tudósítója beszámol lapjának arról, hogy Romániában a magyar szabadságharcra tekintettel, rendkívüli intézkedéseket léptettek életbe. [...] New Yorkban tegnap este összeült az ENSZ Biztonsági Tanácsa az egyiptomi francia-brit beavatkozás megvitatására. [...] Nehru indiai miniszterelnök személyes üzenetet küldött Eisenhower amerikai elnökhöz és Dulles külügyminiszterhez a közel-keleti helyzetről. [...]

Az angol Munkáspárt parlamenti csoportjának tagjai a jövő évre egyhangúlag ismét Gaitskellt választották meg a parlamenti csoport vezetőjévé.

A budapesti rádió jelentése szerint átalakításokat hajtanak végre az FTC-ben. [...]

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT!

14.10: Szabadok-e a Mindszenty-per elíteltjei? Balogh Balázs jegyzete.

A primás ma már, hála Istennek és a magyar nép hősiességének, méltóságában van, hatalma, történelmi szerepe döntőbb és fontosabb, mint valaha. A nép Mindszenty József útmutatását várja, és hálátelt szívvel fordul a Mindenható felé, hogy a nyolcéves börtön és emberfeletti szenvedés után a primás egészségének, fizikai és szellemi erejének teljességében áll a magyar élet ezer év óta egyik első és vezető őrhelyén. Mindszenty József első megnyilatkozása az volt, hogy kijelentette, ott folytatja, ahol nyolc évvel ezelőtt abbahagyta. Második megnyilatkozása Magyarország primásának: felhívás a világ katolikusaihoz, köszönet az eddigi segítségért, kérés a továbbiakért. [...]

Nem tudjuk, mi most azoknak a sorsa, akik abban a mégtiszteltetésben részesültek, hogy együtt ülhetek a primással a kommunista vészbíróság előtt a vádlottak padján. A budapesti rádió szerint a primás ellen emelt vádak minden törvényességet nélkülöztek és az összes intézkedések megsemmisülnek. Nem tudjuk, hogyan értsük ezt a kijelentést, ki felelős érte, végrehajtották-e, hogyan hajtották végre. Fogoly-e még Esterházy Pál, akit azért ítéltek tizenöt évre, mert segített a primásnak segíteni? Baranyay Jusztint, ezt a bölcs, finom szellemet megtörte a börtön, félholtan engedték ki nemrégiben, és röviddel

azután meghalt. Nem tudunk semmit Nagy Miklósról, Ispánki Béláról. Mi van velük? Tóth László, a magyar katolicizmusnak és szabadságeszmének ez a bátor, nagyszerű harcosa meghalt a kommunisták börtönében. Zakar Andrásról úgy tudjuk, kitöltötte a rá mért büntetést, és szabadult. De mi van a többi vádlottal, akiket később ítéltek el? És mi van a Grósz-per vádlottaival, Endrédy Vendel zirci apáttal, Bozsik Pállal, Farkas Endrével, Hévey Lászlóval, Haggyó-Kovács Gyulával, Csellár Istvánnal, él-e még Vezér Ferenc, akit azon a címen ítéltek halálra, hogy megölt egy orosz katonát, de kivégzését még nem jelentették? Tudjuk, hogy a börtönök megnyíltak a Rákosi-rémuralom elíteltjei előtt, tudjuk, hogy a magyar nép első kötelességének érezte, hogy ezeket a szörnyetteket feledtesse. Ezért hisszük, hogy megszólalásunk elkésett. De nem késünk el talán azzal a kérésünkkel, hogy ezek az üldözöttek, ezek a mártírok minél előbb foglalják el helyüket a felszabadult magyar élet irányításában.

14.15: Nyugat-európai magyar egyetemisták nevében

Vasvári Gergely szól a hazai egyetemistákhoz.

Ismétlés, elhangzott: 12.30-kor.

14.25: Nagy Ferenc nyilatkozata

A rendkívüli riportsorozat keretében tudósítás Párizsból.

és az amerikai dokkmunkások akciójáról.

Mint a magyarországi rádió jelentette, Kovács Béla szerdán megjelent a Független Kisgazdapárt pécsi alakuló ülésén, és rövid beszédet mondott. A Független Kisgazdapárt újjáalakításával és Kovács Béla beszédével kapcsolatban Nagy Ferenc volt miniszterelnök a következő nyilatkozatot juttatta el a Szabad Magyarország Hangja szerkesztőségéhez:

„Őszinte örömmel hallgattam a magyarországi rádión a Független Kisgazdapárt újjáalakításáról szóló híreket. Megdöbbant a szívem, amikor B. Szabó István barátom kijelentette, hogy a párt új és korszerű programjának az 1930-as, békési program lett az alapja. Ez azt mutatja, hogy az újjászerveződő kisgazdapárt programjának irányát ma is a nép vágyainak és követeléseinek alapján óhajtik megállapítani, mint Békésen az eredeti program megalkotásánál, amikor csak ez a szempont volt az irányadó. Remélem, hogy az olyan kiváló és kipróbált vezetőknek, mint B. Szabó István és többi régi harcostársam, sikerülni fog nemcsak szavakba foglalni, hanem meg is valósítani mindazt, amit a magyar nép vár az ország többségi pártjától. Elfogódva hallgattam Kovács Bélának, 26 éven keresztül legkedvesebb barátomnak a pécsi megyeházán tett nyilatkozatát. Azzal kezdte, hogy nem mint kisgazdapárti jelent meg ott, mert őt a pártból kizárták. Megdöbbentem, mert ezek szerint én sem vagyok kisgazdapárti; hiszen engem is kizártak. Örülök, hogy vele szemben ezt a döntést megváltoztatták. Kovács Béla néhány kijelentése nagy reménységekre jogosította fel a magyar népet. Amit az ország függetlenségéről és a szabad országokkal való kapcsolatokról mondott, az minden magyarnak szíve vágya. Ehhez még csak

azt tenném hozzá, hogy a szabadság visszanyerése után az első és legfontosabb feladat a magyar nép gazdasági nyomorának megszüntetése. Ezzel nem lehet évekig várni, amíg a fokozatos fejlődés megváltoztatja a gazdasági helyzetet. Ezen az állapoton gyorsan, mondhatnám azonnal segíteni kell. Erre pedig az egyetlen mód, gazdasági segélyeket kell kérni a Nyugattól. A nyugati világ csodálattal adózik a magyar népnek. Bizonyos, hogy ugyanazt a segítséget, amely Európa minden országát felemelte, a hős magyar néptől sem tagadja meg. De ehhez valóban pártatlan és semleges külpolitikát kell az országnak folytatni. Egyetérték a parasztszövetség újjászervezésének gondolatával is. A parasztszövetséget ketten alapítottuk Kovács Bélával. Néhány év kiváló eredményes munkája és az azt követő tízévi elnémitás után megérdemli ez a szervezet, hogy a parasztság törvényes érdekképviselője legyen. Végül hadd mondjam el, mennyire örülök, hogy a párt új intézőbizottsága Kovács Bélát tekinteti pártvezérének. A párt vezetésére nincs méltóbb ember nála. Régi harcai, sok szenvedése, korszerű gondolkodása egyaránt méltóvá teszik erre a nagy és döntő fontosságú tisztségre. Bizalommal viseltetem iránta, és ott, ahol vagyok és leszek, támogatni fogom, amíg a pártba tömörülő magyar nép vágyait óhajtja megvalósítani. A harcokban a forradalom győzött. Hátra van azonban a forradalom vívmányainak politikai és gazdasági téren való gyümölcsöztetése. Remélem, hogy az ő erős egyéniségének a magyar nép többségi pártja élén sikerülni fog a nemzetet a szabad és boldog magyar élet útjára állítani.”

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZUÁLLÁS ESZKÖZE!

14.40: Kovács Béla politikai szerepéről

Molnár József nemzetközi politikai kommentárja.

Kedves hallgatóim, a fegyveres forradalom győzelme után azok a demokratikus erők, amelyek sohasem lettek hűtlenek a néphez, amelyek történelmünk leggyászosabb, legnehezebb óráiban minden vésszel dacolva nem árulták el nemzetünket, lassan és fokozatosan nyomulnak előtérbe. Természetes, hogy az egykori sztálinisták, akiknek Gerő nagylelkűen tiszta lapot akart ajándékozni Rákosi bukásakor, mindent elkövetnek, hogy ne kelljen feladniuk korábbi hadállásaikat. Az is természetes, hogy azok az erők, amelyek a dicsőséges október 23-án elindították nemzeti forradalmunkat, nem azért indultak harcba, hogy Rákosi egykori talpnyalói, a magyar nép esküdt ellenségei hatalmon maradjanak. Már nemzeti forradalmunk első napján elemi erővel tört fel a kívánság, hogy olyan emberek kerüljenek az ország élére, akik vissza tudják szerezni és vissza akarják szerezni nemzetünk függetlenségét, akik tántoríthatatlan hívei a tiszta demokraciának, a többpártrendszeren alapuló Magyarországnak, és akikben a magyar nép minden rétege megbízhat, akiknek hazafiságához és demokrataságához nem fér kétség. Ezek között az emberek között első helyen áll Kovács Béla neve.

Kovács Bélát nem kell bemutatnunk hallgatóinknak. Neve az elmúlt tíz esztendőben távoli fényes csillagként ragyogott a sötét magyar éjszakában. Kovács Béla pedig messze, valahol Oroszországban gyötrelmek között álmodott a magyar szabadságról, az igazságról, a demokráciáról, a félelemmentes életről és a független, szabad Magyarországról. Sztálin halála után megnyílt börtönének ajtaja a száműzetésben. Tízestendős rabság, szenvedés és megaláztatás után újra hazakerült. Magyar földre léphetett, de nem szabad földre. Az akkori sztálinista, kommunista kormányzat mindent elkövetett, hogy Kovács Béla támogatását megnyerje. Nevét szerették volna felhasználni gyalázatos uralmuk meghosszabbításához. Kovács Béla azonban nem Marosán György és nem is Szakasits Árpád. Nem adta oda nevét a magyar nép hóhérainak, sőt értesüléseink szerint betegen is állandóan kapcsolatot tartott azokkal a fiatalokkal, akik nagy nemzeti ellenállásunkat száz veszély közepette szervezték. A tízestendős szovjet rabság megtörhette testi ellenállását, de lelki ellenállását nem. A jelenlegi kormányban ő az egyetlen személy, akinek nevéhez nem tapad semmiféle szenny. Ellenkezőleg. Kovács Béla volt az első, aki már akkor felvette Rákosi és az áruló kommunisták ellen a harcot, amikor sokan még nem látták, hova vezet a demokratikus intézmények felszámolása, az ÁVH hatalmának erősödése. Ő volt Rákosi első számú ellensége az országban. A szovjet csapatok szuronyainak árnyékában sem rettent meg. Mint a kisgazdapárt egyik vezetője, kíméletlen harcot folytatott a sztálini terrorintézmények meghonosítása ellen. Szóban és írásban minden alkalommal figyelmeztette a magyar népet [a] népünk és nemzetünk szabadságára leselkedő veszedelmekre. A pártközi tárgyalásokon vagy a minisztertanácsban szemébe vágta Rákosiéknak galádságukat. Nem kis mértékben az ő határozott fellépésének eredménye volt, hogy az első titkos és szabad választáson a kisgazdapárt többséget kapott.

Rákosi és a sztálinisták rettegetek tőle. Tudták, hogy ennek az embernek hisz nemcsak a magyar parasztság, hanem a magyar nép nagy többsége is. Tudták, hogy Kovács Béla képes megakadályozni gyalázatos tervük végrehajtását. Ezért mindent elkövettek, hogy őt kirekesszék a politikai életből. Kovács Bélának azonban a többi pártok hívei körében is olyan tekintélye volt, hogy Rákosi az ÁVH segítségével sem tudott ellene semmit tenni. A parlament mentelmi bizottsága elé vitték ügyét, de a mentelmi bizottság tagjainak többsége nem volt hajlandó kiszolgáltatni. Végül is úgy tudták eltávolítani a magyar életből, hogy segítségül hívták ellene az orosz hadsereget éppúgy, ahogy az elmúlt héten az egész nemzet ellen hívták segítségül az áruló kommunista vezetők a szovjet elnyomókat. Kovács Béla elhurcolásával megpecsétlődött a magyar ellenállás sorsa. Utána már Rákosi és társai gyorsan semmisítették meg azokat az erőket, amelyek útját állhatták volna a magyar népet rabláncra fűző terveik megvalósításának. Kovács Béla elhurcolásával kezdődött meg az ország bolsevizálása, amely a legkegyetlenebb terrorba torkollott, és amelytől október 23-a szabadította meg az országot.

Kovács Béla neve és szerepe körül az elmúlt héten sok ellentétes hír keringett. Most, a Független Kisgazdapárt pécsi székházában, tartott beszédében világosan leszögezte álláspontját. Az alakuló ülésre a belgyógyászati klinikáról ment át, ahol a Szovjetunióban elszenvedett években szerzett betegségét kezelte. Beszédében elmondotta, hogy a börtönben sokat gondolkodott azon, hogyan fogadja majd a magyar nép. Elhiszi-e ezt a sok rágalmat, amelyet rá és a kisgazdapártra szórtak az elmúlt években? Ezután arról beszélt, miképpen került az új nemzeti kormányba. Elmondotta, Dobi István felhívta telefonon, hogy Nagy Imre nemzeti kormányt akar alakítani az ő részvételével. Majd pedig szóról szóra a következőket fűzte hozzá: Nagy Imrével korábban is kapcsolatban állt és támogatta azt a törekvést, hogy megszabadítsa az országot Rákositól, Gerőtől és cinkosaitól. Elvileg hozzájárult a kormányban való részvételhez, azonban semmi kapcsolata sincs a kormánnyal. Majd elmondotta, meg volt lepődve, amikor az új kormánylistán a neve mellett több régi kommunista vezető nevét olvasta. A jelenlegi kormány összetételével nem ért egyet. Nem tudja, mit akar a kormány, a lehetőségek nagyok, az ifjúság vére nem hullott hiába. Ezeket a lehetőségeket, a kormány szándékát azonban meg akarja ismerni. Erre csak akkor kerülhet sor, ha Budapestre utazik és beszél a kormány tagjaival.

Röviden vázolta programját. Új, szabad, független Magyarországot kell teremteni. A munkásság és értelmiségiek érdekvédelmi szervezetei mellett meg kell teremteni a parasztság érdekvédelmi szervét is. Vissza kell állítani a régi parasztszövetséget. Minden állammal egyenrangú kapcsolatot kell teremteni, és nem lehet az ország sorsát egy katonai blokk érdekeivel összekapcsolni. A magyar nép semleges Magyarországot kíván.

Kedves hallgatóim, azért ismertettem részletesebben Kovács Béla Pécsen elhangzott beszédét, mert amit Kovács Béla mond, az egy tiszta szívű, becsületes magyarnak higgadt, megfontolt állásfoglalása. Ez az állásfoglalás azonban nemcsak Kovács Béla véleménye, hanem a magyar parasztság többségének is. Most arról van szó, hogy győztes forradalmunk eredményét megőrizzük, ne engedjük, hogy a magyar parasztság rendje megbomoljon, és a világ bámulatát kivívó tiszta nemzeti forradalmunk anarchiába torkolljon. Fontos, hogy a nép olyan emberekbe helyezze bizalmát, akik szabadságuk feláldozása árán hűek voltak a magyar szabadság szent eszményeihez és ahhoz a magyar néphez, amely az elmúlt hét dicsőséges harcai során olyan példás önfegyelmezettségről tett tanúbizonyságot, amely előtt még ellenségeinknek is meg kell hajolniuk.

SZABADSÁGHARCOSOK! MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BÜNÖS GARÁZDÁLKODÁS!

14.50: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor.

15.00: Hírszolgálat *Mikojan szovjet miniszterelnök és Szuszlov ma elutazott Budapestről, és visszarepült Moszkvába. [...] A Budapestre érkezett tudósítások megállapítják, hogy tegnap este, illetve az éjszaka volt ismét először fegyvernagyvadás a városban. A jelentések arról számolnak be, hogy a szovjet csapatok kivonultak Budapestről, nem világos azonban, vajon megtörtént-e már az összes szovjet csapatok kivonása a fővárosból. A szovjet harckocsik, amelyek Budapestet elhagyták, a fővárostól nem messze állomásoznak.*

A bajor rádió tudósítója német nyelvű beszélgetést folytatott Nagy Imre jelenlegi miniszterelnökkel. [...] A bajor rádió tudósítója német nyelvű beszélgetést folytatott Nagy Imre jelenlegi miniszterelnökkel.

Ma jelent meg először a Kis Újság. A lap vezércikkében kifogásolja, hogy az újonnan megalakított kisgazdapárt élvonalában olyanok is szerepelnek, akiknek ott semmi keresnivalójuk nincs. A Kis Újság követeli azoknak az al-kisgazdapártiaknak azonnali eltávolítását, akiknek politikai szemfényvesztései nem akadályozhatják meg többé a tiszta célok megvalósítását. A kisgazdapárt lapjának vezércikke megállapítja, hogy a pártnak nem szabad túrnie, hogy a Rákosi-zsarnokság leghívebb csatlósai és egyéb nagytalálós talpnyalói most egyszerre ráébredjenek egykori kisgazdapárti mivoltukra.

Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében ma Bécsbe utazik, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén.

Néhány perccel ezelőtt jelentette a budapesti rádió, hogy Nagy Imre a miniszterelnökség mellett a külügyminisztérium vezetését is átvette.

Az osztrák sajtó változatlanul a magyarországi szabadságharc eddigi eredményeinek hatása alatt áll. A kormányhoz közel álló [Die] Presse azt írja, hogy a halottak részben még temetetlenül fekszenek a főváros utcáin. Magyar-óvárótt, Győrött és az ország egész területén ezeknek a hős halottaknak áldozata nem volt hiábavaló. A magyar ifjúság hozta a legnagyobb áldozatot a zsarnokság elleni küzdelemben. Meg kell állapítanunk, írja a [Die] Presse, hogy a magyar fiatalok nemcsak hazájukért áldozták életüket, hanem világtörténelmet formáltak. Megmutatták, hogy az emberi akarat minden szovjet páncélosnál és zsarnokságnál erősebb. Ma már kétségtelen, hogy a magyarországi felkelőkkel az egész nép, a dolgozók legszélesebb rétegei keltek fel és járultak hozzá a győzelemhez. Ez a győzelem új korszak kezdetét jelentheti. Bízunk abban, hogy a szabadságharc hősei az előttük álló második próbát, a győzelem megfelelő kihasználását és az alkotmányos berendezkedést ugyanolyan bravúrosan oldják meg, mint azokat a harci feladatokat, amelyekben felül maradtak.

A Tageszeitung azt írja, hogy Magyarországon olyan forradalom győzött, amely párját ritkítja az egész világtörténelemben. A spontán forradalom egyetlen kapcsa, amely végül is győzelemre vitte a szabadságharcosokat, a jelszavuk volt: Szabadság vagy halál. Az embereket nem érdekelte saját sorsuk, saját életük, mindent kockára tettek a végső cél érdekében. A magyar ifjúság hőskölteményét sohasem fogjuk elfelejteni. Az események a Kreml egész uralmát meg-

rendítették. Ha a kommunizmus fenn akarta volna magyarországi uralmát tartani, az események tanúsága szerint minden falut, üzemet, lakást szovjet géppisztollyal és fegyverrel kellett volna megszállnia. A Tageszeitung még megjegyzi, hogy Nagy Imre kormánya még különböző trükkökkel próbálkozik, ezek a förtélyok azonban folytonosan kudarcot vallanak.

A Volksblatt hangsúlyozza, hogy a szabadságharc győzelme a hősök emlékéért dicsőíti. A hősök maguk erejével, maguk öklével vívták ki ezt a győzelmet, amelyből senki más nem kérhet részt.

A szociáldemokrata Arbeiter Zeitung vezércikkében ugyancsak megállapítja, hogy a magyar szabadságharc győzelme a népet illeti, és csakis a nép érdeke. A magyar nemzet megvalósította azt Európában, amire évtizedek óta senki sem volt képes. Egymagában méltó helyére juttatott egy diktatúrát, megszüntette az önkényuralmat és eltakarítja az ország területéről az idegen zsarnokokat. Hajtsuk meg mélyen zászlóinkat a szabadsághősök emléke előtt, és fogadjuk meg, hogy sohasem felejtkezünk meg csodálatos teljesítményeikről.

A mihozzánk érkezett skandináv lapok hasábjaiak nagy részét a magyar forradalomról szóló beszámolóknak szentelik. Az első oldalon közölt képek a magyar forradalom egyes jeleneteiről számolnak be. Felvételeket közölnek a lapok az oslói diákság magyarbarát tüntető felvonulásáról. A Dagens Nyheter képet közöl a stockholmi magyarok felvonulásáról is. A stockholmi magyarok táblákat vittek magukkal ezzel a felírással: „Szabad világ, segítsd meg Magyarországot!” A lapok felhívásokat közölnek a magyar lakosság és elsősorban a magyar gyermekek megsegélyezésére. Erlander svéd miniszterelnök a képviselőházban beszédet mondott Magyarországról. [...]

Gruson,¹⁰ a [The] New York Times varsói tudósítója jelenti a lengyel fővárosból, hogy a varsói műegyetemen sok ezer diák tüntető gyűlést rendezett a magyar szabadságharcosok megünneplésére és a szovjet gyarmatosító politika elítélésére. A diákok határozati javaslatot fogadtak el, mely teljes támogatásáról biztosítja a magyar szabadságharcosokat. A határozat tiltakozik a magyarországi szovjet beavatkozás ellen. A gyűlésen számtalan felszólaló bélyegezte meg a Szovjetuniót. A Trybuna Ludu a műegyetemi diákgyűlésről szóló beszámolójában elítéli a szovjetellenes felszólalásokat és leszögezi, hogy azok felelőtlen módon sértik a lengyel-szovjet szövetséget. A lengyelek Magyarország iránt érzett rokonszenve különben kifejezésre jut Varsó külső képében is. Tegnap a varsói autóbuszokat a magyar nemzeti színekkel díszítették, és a lengyelek ezer más módon juttatták kifejezésre, hogy rokonszenveznek a magyar szabadságharcossal.

New Yorkban tegnap este összeült az ENSZ Biztonsági Tanácsa az egyiptomi francia-brit beavatkozás megvitatására. [...]

¹⁰ Sydney Gruson (1919–1999) amerikai újságíró, a The New York Times tudósítója, majd szerkesztője, igazgatója.

15.10: Gerőék szökéséről

Janus politikai kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 12.50-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELESZÖVÉSSÉ! VIGYÁZZATOK!

15.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.25-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEBEN! ÉLJÉTEK VELE! EZT VÁRJÁ TÖLETEK A HAZA!

15.30: A Varsói Szerződés rendelkezései

Lovas László ismertetése.

Ismétlés, elhangzott: 13.35-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

15.45: Rendkívüli kommentár

Ismétlés, elhangzott: 13.20-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMMEL A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

15.50: A magyar munkásmozgalom újjáalakításáról

Péter Mihály kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

16.00: Hírszolgálat

Mikojan szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov ma elutazott Budapestről, és visszarepült Moszkvába. [...] A budapesti rádió jelentése szerint Nagy Imre a miniszterelnökség mellett a külügyminisztérium vezetését is átvette. A Budapestről érkezett tudósítások megállapítják, hogy tegnap este, illetve az éjszaka volt ismét először fegyvernynyugvás a városban. [...] A bajor rádió tudósítója többek között német nyelvű beszélgetést folytatott Nagy Imre jelenlegi miniszterelnökkel. [...] Ma jelent meg először újból a Kis Újság. [...] Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében ma Bécsbe utazik, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén. A vidéki nemzeti tanácsok rádiója változatlanul szoros kapcsolatot tart fenn, és közösen tájékoztatják egymást határozataikról és a helyzet alakulásáról. A Dunántúli

Forradalmi Tanács felszólította a Nagy-kormányt, hogy a Magyarországon tartózkodó szovjet állampolgárok a lehető legrövidebb időn belül hagyják el az ország területét. A székesfehérvári honvédség bejelentette csatlakozását a Dunántúli Nemzeti Tanácsnak. A Dunántúli Nemzeti Tanács rádió utasította a határőrséget, hogy a nyugati magyar követségek által kiállított vízumokat ne fogadja el. Az ország területére csak azokat engedhetik be, akiknek beutazásához Győrben előzetesen hozzájárulnak. A külföldi kommunista lapok tudósítói további intézkedésig nem léphetnek az ország területére.

A honvédalakulat, amely kiszabadította Mindszenty hercegprímást, ma délben kiszabadította a váci fegyház politikai foglyait, közöttük 37 kegyetlenül megkínzott katolikus papot.

A News Chronicle tudósítója jelenti Budapestről, hogy a szociáldemokraták mindaddig ellenzik a részvételt a kormányban, amíg a szovjet csapatok az ország területén vannak.

Budapest romos utcáin szótlan tömeg nézi az orosz csapatok kivonulását. Elképesztő volt látni a teherautókat – írja a News Chronicle tudósítója –, amelyek törött bútorokat, gyerek-kocsikat, sőt madárkalitkákat vittek. A szovjet katonák laktanyáikból kivonultak, az egész látvány olyan volt, mint egy vert hadsereg visszavonulása. Dudás József, a szabadságharcos tanács vezetője még mindig bizalmatlan. Hátha csapda a kivonulás. A Szabad Nép épületében mondtatta, hogy a szabadságharcosok minden követelését előbb teljesíteni kell. A Budapestre érkezett Mindszenty hercegprímásról írva a tudósító megállapítja, a prímást 17 ávos és ávosnő rendőr-kutyákkal őrizte házi fogságának ideje alatt, de amikor a szabadságharcosok kiszabadították, egyikük sem állt ellen.

Az osztrák sajtó változatlanul a magyarországi szabadságharc eddigi eredményeinek hatása alatt áll. A kormányhoz közel álló [Die] Presse így ír: Ma már kétségtelen, hogy a magyarországi felkelőkkel az egész nép, a dolgozók legszélesebb rétegei keltek fel, és járultak hozzá a győzelemhez. Ez a győzelem új korszak kezdetét jelentheti. A Tageszeitung azt írja, hogy Magyarországon olyan forradalom győzött, amely párját ritkítja az egész világtörténelemben. [...] Gruson, a [The] New York Times varsói tudósítója jelenti a lengyel fővárosból, hogy a varsói műegyetemen sok ezer diák tüntető gyűlést rendezett a magyar szabadságharcosok megünneplésére és a szovjet gyarmatosító politika elítélésére. [...]

New Yorkban tegnap este összeült az ENSZ Biztonsági Tanácsa az egyiptomi francia-brit beavatkozás megvitatására. A Biztonsági Tanács az izraeli támadás ügyét az ENSZ Közgyűlésé elé terjesztette, amelyet ma estére hívtak össze rendkívüli ülésre. A legújabb jelentések szerint brit és francia gépek folytatták támadásaikat egyiptomi támaszpontok ellen. Egyes jelentések arról számolnak be, hogy a jelek szerint a brit és francia haderő partraszállási előkészületeket tesz egyiptomi területen. A francia hadügyminisztérium délben kiadott jelentése azt közli, hogy tengeri és szárazföldi hadműveletek nem történtek a Szezei övezet ellen. A hadügyminisztérium közölte még, hogy egy-

behangolt légi hadműveletet folytat négy egyiptomi repülőtér ellen. Egy brit jelentés szerint a brit légierő lökhajtásos gépei támadást intéztek egyiptomi repülőterek ellen. A jelentés szerint 14 egyiptomi repülőgépet megsemmisítettek. A kairói rádió jelentése szerint Egyiptom Nagy-Britanniával és Franciaországgal megszakította minden kapcsolatát, és fontolóra vette, hogy kilép az ENSZ-ből. A kairói rádió továbbá felszólítást intézett az arab országokhoz, állítsák le azonnal Nagy-Britanniába és Franciaországba irányuló olajszállítmányokat.

AMÍG A NEMZET KÖVETELÉSEIT MARADÉKTALANUL KI NEM VÍVTA, ADDIG NINCS POLITIKAI TÜZET SZÜNTESS, NINCS POLITIKAI FEGYVERLETÉTEL. HATALMAS FEGYVER VAN A KEZETÉKBEN, A SZTRÁJK!

16.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Akié a fegyver, azé a hatalom! Hogyan hangzott első szavunk és azóta minden szavunk a győzedelmes forradalomhoz? Ne add ki fegyveredet kezedből, nép! Mert ez a fegyver azonos volt a győzelemmel; mert akié a fegyver, azé a hatalom. Ha tehát kiadnád, ha tehát letennéd, amint arra éppen azok ösztökélnek, akik ellen ezt a fegyvert tegnap megragadtad, egyszeriben visszajára fordulna a helyzet: maradnál te, fegyvertelen szervezet, maradnál a győzelemmel; és maradnának ők, fegyveres önkény, maradnának a hatalommal.

Azt mondtuk tehát az első pillanatban, és azt mondjuk mindmáig: vigyázz szabadságunk és függetlenségünk biztosítékára, a fegyveredre! Ám jól értsük meg egymást! Azt mondtuk csupán: vigyázz reá, ne add ki, ne tedd le, de nem azt mondtuk, hogy használjad is, amikor ennek célja és értelme nincs. Egy csepp vér nem sok, nagyon kevés, de egy csepp vér, amely feleslegesen ömlik, végtelenül sok lehet. Tragikusan sok! [...] Mi mindig azt mondtuk, ne tedd le fegyvered, de ne is használd szabadságunktól idegen célokra. Azok, akik ellen felkeltél és tizenötezer fiad életét áldoztad, a győzelem pillanatában csatlakoztak hozzád, kebledre borultak, és mintegy a közös diadalom eksztázisával azt kiáltották, dobjad el fegyvered, nincs többé értelme. Amikor pedig ránk hallgattál, és nem dobtad el a fegyvert, taktikát változtatnak. Hírei vannak, jelei vannak annak, hogy miután őrzöd a puskádat, most arra bujtogatnak, hogy élj vele, ropogtassad, zúgjon a halál szele, szabad utat a rombolásnak, a gyűlöletnek, a bosszúnak! Nem hisszük egy árva pillanattig sem, hogy az a nemzet, amelynek lelke éppen a véráldozat pillanataiban közelítette meg leginkább az Istent, e véráldozat csudálatos győzelme után engedné magát a bujtogatótól megtéveszteni. [...]

Ne add ki tehát fegyveredet, bármily szárnyaló szavakkal és acéléles argumentálással noszogatnak is, ne add ki kezedből, szabad magyar! Ne add fel őrhelyedet, bármennyire instálnának is, hogy térj haza, mert ez az őrhely a kiví-

vott szabadság és függetlenség végvára. De a fegyvert, amelyet meg kell tartanod, csak a forradalom ügyében használd föl, és az őrhely, a forradalmi őrhely maradjon meg az eljövendő magyar élet tiszta, szűzi, nemes melegágyának. A bűnösöknek könyörtelenül bűnhődniök kell. De a számonkérést csak a magyar bírák ejthetik meg. Magyar bírák, magyar törvények alapján. Mégpedig nem is akármilyen törvények alapján, mert a törvényeket az igazságtalanság szolgáltatában felhasználni, ennél nincs nagyobb elfajzás! Halhatatlanul nagy voltál vérdíjazatodban és még halhatatlanabban nagy voltál, már nem is emberi, emberfeletti voltál polgári öntudatodban, szabad magyar nép! Aki e kettős diadaltól, így vagy úgy, el akar ütni, aki az emberiség éléről, így vagy úgy, ismét a gyarmati sors mélyébe akar taszítani, vissza neki, könyörtelenül vissza neki, mutassad meg, hogy a békében sem vagy kisebb, mint a véres torlaszokon voltál!

16.20: Rendkívüli riport

A nemzetközi segítség megnyilvánulásának legújabb részletei. Tegnap délután a svéd parlamentben Erlander miniszterelnök nyilatkozott a semleges Svédország magatartásáról a magyar sebesültek és nélkülözők támogatása ügyében. Azt mondta, hogy a hazai svéd problémák eltörpülnek a hősi magyar nép problémái mellett, éppen ezért minden erőnkkel segítenünk kell őket. Kedden egy repülőgépet indítottunk útba orvosi anyaggal, amelynek értéke félmillió korona. Szerdán, tehát a mai nap folyamán vöröskeresztes autóoszlop indul útnak, egy időben katonai repülőgépeket is beállítunk szállításra. Csütörtökön a svéd repülőgéptársaság gépeit indítjuk útba anyaggal. Eddig a svéd kormány 400 ezer koronával járult hozzá a társadalmi gyűjtéshez, és azonkívül vállalta a szállítás költségeit is. Erlander miniszterelnök kijelentette, hogy budapesti megbízottai a Magyar Vöröskereszthez fordulnak, és kéri őket, közöljék, mire van szükség.

Az Egyesült Államokból jelentik, hogy a kormány újabb százezer dollárt bocsát rendelkezésre a szabadságharc áldozatainak. Két amerikai vöröskeresztes repülőgép útban van Bécs felé. A gyűjtés változatlan erővel folyik az Államokban. New Yorkból értesülünk, hogy a lengyel menekültek bizottsága a Wolna Polska nevű lengyel hajó legénységének megbízásából 400 dollárt utalt át a vöröskeresztnak. A hajó valamennyi matróza és kapitánya menekült lengyel. Legtöbbjük a Báthori nevű lengyel hajón szolgált.

Bécsben a különféle egyházak is támogatják az Osztrák Vöröskereszt munkáját. A bécsi hercegérsek, dr. König, a rádión keresztül szólította fel híveit, hogy támogassák a magyarországi véres szabadságharc áldozatait. Az Osztrák Caritas gyűjti össze a hívek adományát. A gyűjtés az egyházmegyék vezetőinek csatlakozása után most már kiterjed egész Ausztria területére. Tegnap esti jelentés arról számol be, hogy a magyar szabadságharcosok megszervezték a rendszeres ingajáratot az osztrák gyűjtőhelyek és a magyarországi elosztóhelyek között. A magyar vöröskeresztes autók az osztrák gépkocsikkal karöltve szállítják az élelmiszert, a ruhát, a kötszert, orvosságot és még min-

dig nagy számban vérkonzervet az osztrák határról az ország belsejébe. Nemcsak Hegyeshalomnál, de Szombathelynél is megindult a rendszeres járat. Budapestig és most már azon túl terjedő útvonalon a helységekben leszedik a kocsikról a szükséges holmit, de a karaván késedelem nélkül halad tovább a célállomás felé. Az osztrák jelentés megemlíti, hogy a szabadságharcosok mindenütt kezükben tartják az osztrák határ ellenőrzését, és ez nagyban megkönnyíti a szállításokat. Ausztriába még mindig sok sebesült érkezik. Az Osztrák Vöröskereszt közli, hogy ezeket a határ menti kórházak, és továbbiak érkezése esetén a bécsiiek veszik fel. Az Osztrák Vöröskereszt rendelkezett, hogy minden sebesültet azonnal kezelésbe vegyenek, és ellássák a szükséges kötszerekkel és orvossággal. A határ mentén most már egy második német vöröskeresztes vonat is szolgálatot teljesít. Az önkéntes segítők között az osztrák társadalom minden rétegét megtaláljuk. A Máltai [Lovag]rendtől a Katolikus Caritasig minden szervezet felszólítás nélkül azonnal elvállalta a segítség munkáját. Ez a feladat nem könnyű. Sokan pihenés nélkül napokig szolgálatban állnak. A közös ügy ad erőt a helytállóknak.

VAN KISKABINET. VAN NAGYKABINET. DE HOL VAN A GYŐZTES FORRADALOM KORMÁNYA?

16.35: Kovács Béla politikai szerepéről

Molnár József nemzetközi politikai kommentárja. Ismétlés, elhangzott: 14.40-kor.

LEHETSÉGES? IGAZ? KI KORMÁNYOZZA A GYŐZTES FORRADALMAT? A LEGYŐZÖTT PÁRTHATALOM?

16.45: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 12.10-kor és 14.50-kor.

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELÉG GYORSAN A SEGÍTSÉG! SZÜNJÖN MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJA! SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

16.55: Kéthly Anna a szociáldemokrata párt élén

Balogh Balázs köszöntője.

A Conti utcai régi pártházban újraéledt a magyar politikai élet egyik legfontosabb tényezője, a Szakasits és Marosán által elárult szociáldemokrata párt. Fontos, jelentős vívmánya a forradalomnak; szociáldemokrata párt nélkül szabad politikai életet, egészséges fejlődést szabad országban ma már nem lehet elképzelni [...]. A párt elnöke Kéthly Anna, főtítkára Kelemen Gyula, a főtítkár helyettese Révész András. A választáshoz az egész magyar nép szívből gratulál. Különös örömmel köszöntjük Kéthly Annát, akinek vissza-

térése a politikai életbe, megjelenése a szociáldemokrata párt élén őszinte örömmel tölti el mindazokat, akik figyelemmel kísérték ennek a nagyszerű asszonynak eddigi harcait, szenvedéseit. A pártéletben már nagy múltja volt, amikor huszonöt szociáldemokrata képviselővel együtt bevonult a két háború közötti idő parlamentjébe. A közvélemény gyorsan felfigyelt erre a törekény, halk szavú, kedves megjelenésű asszonyra. Mindenki, még legnagyobb politikai ellenfelei is tisztelték alapos felkészültségét, körütekintését és a férfiakat sokszor megszegyenítő bátorságát, amellyel az elnyomottakért, a rászorulókat mindig harcra szállt. Voltak viharok, heves viták, mozgalmás jelenetek ennek a parlamentnek történetében, de a szenvedélyek mindig megtörtek Kéthly Anna finom alakján. Mindenki szerette és becsülte azokat a rendkívüli értékeket, amelyeket ez a proletárlányból lett valóban vezető egyéniség minden szavával és cselekedetével elárult. Kéthly Anna nemcsak a szociáldemokrata párt részvételét, forró együttérzését vitte magával Rákosi Mátyás börtönébe, hanem az egész magyar nép aggodalmát és szeretetét is, és most a felszabadult nép bizakodása fogadja a szociáldemokrata párt elnöki székében.

Első útja Bécsbe vezetett, ahol felvette a kapcsolatot az Osztrák Szociáldemokrata Párttal és a szabad világ más szociáldemokrata pártvezetőivel. A szabad világ ismételten nyomatékosan kiállt Kéthly Anna mellett, talán ennek köszönheti, hogy az emberséget, tisztességet, a valódi népszerűséget gyűlölő diktatúra nem tudta elpusztítani. Kéthly Anna most azokkal találkozik, akik figyelemmel kísérték sorsát a börtönben és teljes bizalommal néznek pártelnöki működése elé. Kéthly Anna személye segítséget jelent, fontos, nélkülözhetetlen nemzetközi segítséget, nemcsak a szociáldemokrata pártnak, hanem az egész magyar népnek is, amelynek erre a segítségre most jobban szüksége van, mint valaha. Megjelenése a szabad világban nem pártügy. Mindnyájunk ügye és őszintén hisszük, hogy szolgálatára lesz annak a nagy pártok feletti egységnek is, amellyel a nép most új, szabad hazáját akarja felépíteni.

17.00: Hírszolgálat

Mikoján szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov ma elutazott Budapestről és visszarepült Moszkovába. [...] Bejelentették, hogy a külügyminisztérium vezetését Nagy Imre miniszterelnök veszi át. A lépést azzal indokolták, hogy Nagy Imre személye alkalmas a Varsói Szerződéssel kapcsolatos és a szovjet csapatok kivonulására irányuló tárgyalások sürgős lebonyolítására.

A Dunántúli Nemzeti Tanács délelőtti tartott ülésén úgy határozott, hogy szilárdan kitart a sztrájk mellett, ezzel is bizonyosságát akarja adni, hogy a Dunántúl munkássága a leghatározottabb formában végigviszi a forradalmat, és megőrzi annak elért vívmányait. A munkát csak azzal a feltétellel kezdik meg, ha ellenőrizhetően megindult az országban a szovjet csapatok kivonulása. A kivonásra legyen diplomáciai garancia is. A sztrájk folytatása mellett

foglalt állást Dunapentele,¹¹ Tatabánya, Székesfehérvár, Mátra, Dorog, Oroszlán, a dél-zalai olajmezők és Győr munkássága is.

Tovább folyik a pártok szervezkedése. A volt Nemzeti Parasztpárt, amely szintén szervezkedésbe fogott, nevét Petőfi Pártra változtatta. A párt vezetősége kijelentette, hogy csak azokat fogadja be tagjai sorába, akik a zsarnokság éve alatt tanúbizonyságot tettek magyarságukról és emberségükről. Megalakult a Keresztény Front is, amelynek az a célja, hogy egyesítse a keresztény politikai csoportosulásokat és pártokat. A Keresztény Front ideiglenes vezetősége holnap tartja első ülését. A Magyar Forradalmi Ifjúság szintén pártot alakít.

A vidéki nemzeti tanácsok rádiói változatlanul szoros kapcsolatot tartanak fenn, és közösen tájékoztatják egymást határozataikról és a helyzet alakulásáról. [...] Kéthly Anna, az új szociáldemokrata párt elnöke Révész András kíséretében Bécsbe utazott, hogy találkozzék a külföldi szocialista pártok vezetőivel, a Szocialista Internacionálé bécsi ülésén. A News Chronicle tudósítója jelenti Budapestről, hogy a szociáldemokraták mindaddig ellenzik a részvételt a kormányban, amíg a szovjet csapatok az ország területén vannak.

Budapest romos utcáin szótlan tömeg nézi az orosz csapatok kivonulását. [...] A Budapestre érkezett Mindszenty hercegprímásról írva a tudósító megállapítja, a prímást 17 ávós és ávóső rendőrökutyákkal őrizte házi fogságának ideje alatt, de amikor a szabadságharcosok kiszabadították, egyikük sem állt ellen.

Genfből jelentik, hogy a svájci protestáns egyházak genfi központja összeköttetésbe lépett Budapestről. Tudomására jutott, hogy a magyarországi református egyházi zsinat megtárgyalja Ravasz László és Enyedi Andor eltávolított református püspökök visszahozatalát a püspöki székbe.

A budapesti Kossuth Lajos téren tegnap lezajlott tüntetésről nyugati újságírók újabb részleteket jelentenek. E jelentések szerint a tömeg Nagy Imre és kormányának távozását követelte. Távozzék a gyilkosok kormánya – mondták a kiáltások. A tömeg főleg Münnich Ferenc belügyminiszter eltávolítását sürgette. A jelenlévők delegációt küldtek Nagy Imréhez, aki azonban a minisztertanács éppen folyó ülésére való hivatkozással megtagadta fogadásukat. A nyugati újságírók megállapítják jelentéseikben, hogy ez volt az első szabad tüntetés Budapesten a múlt csütörtöki véres események óta.

A jelentések továbbiakban arról számolnak be, hogy a munka a budapesti és környékbeli gyárakban továbbra is áll. A közlekedési vállalatok egyelőre még nem működnek. Az ország minden részéből a szovjet csapatok távozását sürgetik, és záros határidők megállapítását követelik, amelyek lejártáig az utolsó szovjet katonának is el kell hagynia az országot, illetőleg a megfelelő országrészt. A jelentések végül azt állapítják meg, hogy a szovjet páncélosokat és a gyalogságot a jelek szerint kivonták Budapestről. Ugyanakkor azon-

¹¹ A helység elnevezése 1951. november 7-től Sztálinváros (közben 1956 októberétől 1957 áprilisaig újra Dunapentele), majd 1961. november 26-tól Dunaújváros.

ban egyes jelek szerint a szovjet hadsereg változatlanul tartja állásait a magyar főváros körül.

Gruson, a [The] New York Times varsói tudósítója jelenti a lengyel fővárosból, hogy a varsói műegyetemen sok ezer diák tüntető gyűlést rendezett a magyar szabadságharcosok megünneplésére és a szovjet gyarmatosító politika elítélésére. Hangeren, a [The] New York Times bukaresti tudósítója beszámol lapjának arról, hogy Romániában a magyar szabadságharcra tekintettel, rendkívüli intézkedéseket léptettek életbe. [...]

Brüsszelben a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége újabb nyilatkozatban biztosította teljes szolidaritásáról a magyar nemzetet és a vasfüggöny mögötti dolgozókat. A nyilatkozat a legnagyobb elismerés hangján emlékezik meg a magyar munkások harcáról. Hangsúlyozza, hogy a nyugati demokráciáknak minden lehető segítséget meg kell adniuk a vasfüggöny mögötti népeknek, hogy véglegesen kivívják szabadságukat.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa az izraeli támadás ügyét az ENSZ Közgyűlése elé terjesztette, amely ma este rendkívüli ülést tart. [...] Katonai megfigyelők szerint a brit hadműveletek arra irányulnak, hogy megbénítsák az egyiptomi légierő működését, és előkészítsék a Szezei övezet birtokba vételét. Egy kairói jelentés szerint egy brit és egy francia gép ma elsüllyesztett egy egyiptomi hadihajót a Szezei-csatorna bejáratánál. Kairóban hivatalosan bejelentették, hogy az egyiptomi kormány megszakította diplomáciai kapcsolatát Nagy-Britanniával és Franciaországgal. A hivatalos jelentés hozzáfűzi, hogy Egyiptom fontolóra vette az ENSZ-nél akkreditált képviselőjének visszahívását. Brit forrásból származó értesülés szerint Travaleia, brit nagykövet még állomáshelyén tartózkodik. A kairói rádió felszólítást intézett az arab országokhoz, hogy állítsák le azonnal Nagy-Britanniába és Franciaországba irányuló olajszállítmányaikat. Nasszer egyiptomi államfő rádióbeszédet intézett az egyiptomi néphez. Azzal vádolta Franciaországot és Nagy-Britanniát, hogy Izraellel konspirál. Lord Home,¹² a brit államközösség ügyével foglalkozó tárca minisztere kijelentette, hogy Nasszer propagandanyilatkozatai nem fedik a valóságot. Egy damaszkuszi szövivő bejelentette, hogy a szíriai csapatok összeütköztek izraeli csapatokkal.

17.10: Nemzetközi helyzetismertetés

Sebők Tibor kommentárja a közép-keleti háborúról.

A Szovjetunió a Biztonsági Tanácsban már kezdettől fogva nehezítette a közép-keleti béke megszilárdítását. Felváltva hol az izraeli, hol az arab lapokkal játszott, hogy az annyira fontos arab olajvidékeken a nyugtalanyságot állandósíthassa. 1955-ben azután megkezdte a fegyverek szállítását Egyiptomnak. A féltve őrzött egyensúly megbomlott. A most kirobbant harcok során

12 Lord Alec Douglas Home (1903–1995) későbbi miniszterelnök az Eden-kormány tagjaként (1955–1957) a nemzetközösségi ügyek között a szuezi válság rendezéséért is felelős volt.

már megállapították, hogy a Szovjet a legmodernebb MiG-17-es, sőt MiG-19-es típusú harci repülőgépeket is szállított Egyiptomnak. Ez komoly veszélyt jelentett Izrael fennállására. Nasszer hivatalos programként jelentette be Izrael megsemmisítését és Izraelt hódító tervekkel vádolta. Ez év áprilisában a háború már közvetlenül küszöbön állott. Májusban az ENSZ főtítkáranak sikerült a békét a szovjet diplomácia gáncsvetései ellenére újra megmenteni. A Szezei-csatorna erőszakos átvételét azonban Izrael úgy fogta fel mint döntő lépést a nagy arab állam megteremtésére, amely Nasszer tervei szerint Izraelt meg akarja semmisíteni. A Nasszer-Sepilov-szerződést Izrael a Ribbentrop-Molotov-szerződéssel hasonlította össze, majd az arab államok közös katonai főparancsnokságának felállítása már konkrét katonai készülődésként hatott. Amikor a szovjet csapatok véres háborút kezdtek Magyarországon, úgy látszott, megrendül az egész eddigi nemzetközi rend. Izraelben felülkerekedett az a párt, amely Sharett-tel,¹³ a lemondott külügyminiszterrel ellentétben az ország megmentését már csak a preventív háborútól várta. Izrael csapatai megindultak a Szezei-csatorna felé és mélyen behatoltak egyiptomi területre. Ben Gurion, Izrael miniszterelnöke ezzel mindent egy lapra tett fel. Bízott katonai felszerelésének fölényében. Nyilván arra is számított, hogy a Magyarország elleni agresszióval a Szovjet kedvetlen katonai és diplomáciai helyzetbe került. Az izraeli támadás után néhány órával Anglia és Franciaország tizenkét órás ultimátumban közölte Nasszerrel, hogy a háború lokalizálása céljából és a Szezei-csatorna forgalmának biztosítására megszállják a Szezei övezetet. A brit és francia kormány akciója azonban beleütközött a világ közvéleményének nagy része által képviselt politikai alapelvekbe, és nem kapott teljes támogatást saját országai közvéleményétől sem.

Kedves hallgatóink! A közép-keleti helyzet bonyolultságát és veszélyességét semmi sem bizonyítja jobban, mint hogy az Egyesült Államok kormánya évtizedek óta először a nemzetközi nyilvánosság előtt elítélte két szövetségeseinek, Nagy-Britanniának és Franciaországnak lépését. Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsában az amerikai fődelegátus olyan határozati javaslatot terjesztett elő, amely az utolsó pillanatban meg akarta állítani a brit és francia katonai gépezet megindulását. Mikor ezt az angolok megvétőzták, az Egyesült Államok delegátusa csatlakozott ahhoz a javaslatához, hogy az ügyet az ENSZ rendkívüli közgyűlése elé vigyék. Ehhez a döntéshez hét szavazatra volt szükség az 1950. évi külön ENSZ-határozat értelmében. Amerika adta le a hetedik döntő szavazatot. Eisenhower elnök az összes amerikai rádió- és televíziós állomásokon keresztül nagy jelentőségű beszédben foglalkozott a mai nemzetközi válsággal. Az elnök ezúttal nemcsak az amerikai nép, hanem az egész világközvélemény szövivője volt. Először súlyos jelentőségű nyilatko-

13 Moshe Sharett (1894–1965) izraeli politikus 1954–1955-ben miniszterelnök, majd az új kormányban külügyminiszter. 1956 nyarán tisztségéről lemondott.

zatot tett a magyarországi szabadságharcról és a lengyel helyzetről. Figyelmeztette a Szovjetuniót, hogy a szabadságvágy az egész világon döntő győzelemre mozgósítja a népeket, ez fegyverekkel le nem törhető. Megjelölte Eisenhower államférfiúi bölcsességgel azt a hidat, amelyen a Szovjetunió a saját maga által épített zsákutcából kikerülhet.

Hangsúlyozza az elnök, hogy Amerika nem kívánja befolyásolni a felszabaduló kelet-európai országok belső politikájának fejlődését. Csak azt kívánja, hogy Magyarország és Lengyelország szabadok lehessenek. Nem kívánja őket katonai szövetségekbe bevonni, de hajlandó gazdasági segítséget adni. A kelet-európai tűzfészek után az elnök a közép-keleti tűzfészekre tért át; és figyelmeztette a baráti országokat, amelyek e konfliktusba belekeveredtek, fogadják el az Egyesült Nemzetek közvetítését és tegyék lehetővé a háborús összecsapás megszüntetését. Amerika, a világ legelső hatalma barátaival és szövetségeseivel szemben is védelmébe vette az igazság és a nemzetközi törvényesség mindenekfelett álló tételeit. Kimagasló szerepét a béke védelmében az egész világon, Európában, Afrikában, Ázsiában egyaránt elismerik.

17.20: Bell ezredes üzenete Lenti községbe

Az ország számára annyira fontos zalai olajmezők vidékén fekvő Lenti község nemzeti forradalmi tanácsa 37 ezer lelkes magyar politikai akarátát képviseli. De ennek az akaratnak az ott állomásozó honvédcsoportok parancsnokának habozó, sőt nemzetellenes magatartása miatt nem tud érvényt szerezni. A forradalmi tanács tájékoztatása szerint a helyőrség katonái – természetesen a már hivatalosan feloszlott belső karhatalom, az ÁVH tagjait leszámítva – szívvel-lélekkel a nemzet, a nemzeti tanács oldalán állanak; a parancsnokuk, Ráth alezredes kivételével. Lenti község szabályszerűen megalakított nemzeti forradalmi tanácsa nevében ezért a következőkre kérem Önt, Ráth alezredes, illetve Önhez a tanács következő felszólítását továbbítom.

Haladéktalanul vegye fel az érintkezést a község nemzeti tanácsával, és működjék vele együtt a nemzeti célok érdekében. Gondoskodjék azonnal a helybeli belső karhatalom, az ÁVH lefegyverzéséről; és mindazon tagjainak letartóztatásáról, akik a községi forradalmi tanács intézkedéseinek ellenszegülnek. Azonnal vegye birtokába az ÁVH rádióállomását és távíró-berendezéseit, és bocsássa azokat a nemzeti forradalmi tanács rendelkezésére!

17.22: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.25-kor és 15.20-kor.

17.31: Károly atya üzenete

A bosszúállás és az igazságos ítélet kérdéséről.

Tudjuk, sok keserűség halmozódott fel az elmúlt tizenegy esztendő alatt. Népünk rengeteget szenvedett, de a sok keserűség, szenvedés közepette is megőrizte hitét, józan gondolkodását, ami nélkül a szabadságharc fényes győzel-

me lehetetlen lett volna. Most, a győzelem után is a keresztény erkölcsi törvényeknek, a higgadt józan észnek kell életünket irányítania. Ezt követeli tőlünk keresztényi öntudatunk, egyházunk. Vannak, akik azt hiszik, az egyház azért sürgeti a fegyelmet, mert a bűnösöknek eleve megbocsát. Ez igaz, de a megbocsátás nem azt jelenti, hogy a bűnösök nem tartoznak felelősséggel bűnös tetteikért. Az egyház a természetjog és a keresztény erkölcsi rend törvényeire hivatkozva határozottan kijelenti, a bűnösök megbüntetése nem az egyes ember, hanem a törvényes hatalom, a független bíróság feladata. Az egyes állampolgároknak nincs joguk sem egyénileg, sem csoportosan a bűnösöket megbüntetni, de kötelességük a bűnösöket felkutatni és kiszolgáltatni a törvényes hatalomnak. Ha tehát bárki az állampolgárok közül akár egyénileg, akár csoportosan a bűnösöket bántalmazza, vagy ezekre kezét emel, jogtalanul cselekszik, és tettéért a szabadon megválasztott államhatalom független bírósága előtt felelősséggel tartozik. Minden egyéni vagy csoportos büntetési eljárás a bűnösök ellen súlyosan sérti a jog- és keresztény erkölcsi rendet. Ellenünk zúdítja a világ közvéleményét, tönkreteszi a magyar szabadságharc eddigi jó hírnevét. Ilyen bosszúálló cselekedetek után nem várhatjuk és nem remélhetjük, hogy Isten áldása lesz életünkben. A bosszúállás és jogtalan büntetés nem méltó ahhoz a magyar néphez, amely lelki vezetőjének Mindszenty bíboros hercegprímást ismeri el. Mindszenty bíboros szelleme és keresztény magatartása legyen számunkra követendő példa nemzeti történelmünk e dicsőséges, de egyben válságos napjaiban. Kérünk minden becsületes magyart, őrizze meg nyugalma, fékezze szenvedélyeit, tartózkodjon a bosszúállástól és bízzon abban, hogy a szabadon megválasztott államhatalom független bírósága a bűnösöket meg fogja büntetni.

17.38: Bell ezredes üzenete Lenti községbe

Ismétlés, elhangzott: 17.20-kor.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT!

17.40: Nagy Ferenc nyilatkozata

Ismétlés, elhangzott: 14.25-kor.

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZUÁLLÁS ESZKÖZE! A BŰNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLKEZHET!

17.55: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor jegyzete az orosz munkás-, katonai- és paraszttanácsokról. Úgy látszik, hogy hazánknak már körülbelül minden helységében, községében és városában megalakult a győzelmes szabadságharc erőinek szerveként

a nemzeti tanács mint a hatalom helyi letéteményese és gyakorlója. Az ország egyes részeiben a helyi nemzeti tanácsok megbízottaiból létrejöttek a járási és megyei nemzeti tanácsok is. Mi több, Győr székhellyel megválasztották az egész Dunántúli nemzeti tanácsát. Egyidejűleg különböző jelentések arról szólnak, hogy folyamatban vannak az előkészületek a helyi nemzeti tanácsok országos kongresszusának hamaros megtartására. Ezzel kapcsolatban mindenkinél, aki akarva-akaratlanul megismerkedett az 1917. márciusi igazi orosz forradalom után következett események, valamint az 1919-beli magyarországi kommün történetével, önkéntelenül eszébe kell jutnia, hogy milyen tragikus lett a szerepük az akkori forradalmi tanácsoknak. Szinte észrevétlenül, öntudatlanul hozzájárultak a népi hatalom elkobzásához, segédkeztek nyújtottak a valóban demokratikus forradalom sírásóinak.

Oroszországban az 1917 tavaszán alakult szovjetek, a munkások, katonák, értelmiségiek és parasztok forradalmi tanácsai még hűen képviselték a hamisítatlan népakaratot, a társadalom valamennyi demokratikus érzelmű rétegét. Még a Szovjetunió Kommunista Pártjának Sztálin íródeákjai által valótlanságokkal teletűzdelt történetében is ezt olvassuk: „1917. június tizenhatodikán gyűlt egybe a szovjetek első országos kongresszusa. A bolsevikok a szovjetekben még kisebbségben voltak. Küldötteik száma a kongresszuson nem sokkal haladta meg a százat, szemben a hétszáz-nyolcszáz mensevik, eszer és egyéb küldöttel.” Tehát a bolsevik küldöttek csupán mintegy tizenhárom százalékát alkották a szovjetek első kongresszusának 1917 június közepén. Mégis miként történhetett, hogy öt hónappal később, 1917. november hetedikén ugyanazoknak a munkás-, katonai- és paraszttanácsoknak a küldöttei többséggel bizalmat szavaztak a Lenin és társai javasolta bolsevik kormánynak, amelyet fegyveres államcsíny emelt hatalomra? E pálfordulás magyarázata az, hogy erőszakos puccsukkal a bolsevik vezetők megdöböntő kész helyzet elé állították az oroszországi tanácsok második kongresszusát, és féktelen demagógiával megtévesztették a küldöttek kevésbé öntudatos többségét. Ugyanakkor pedig a mensevikek, az orosz szocialisták híveikkel kivonultak a kongresszusból, ahelyett hogy állhatatosan felvették volna a harcot legalább a kommunista demagógiával, kódósítással és zavarkeltéssel. Mindez nagyjából megismétlődött nálunk, Magyarországon is 1918 őszétől 1919 nyaráig. Most, amikor hazánkban előkészületek történnek a nemzeti tanácsok országos kongresszusára, bizonyára sokan akadnak, akik gondolnak ezekre a múltbeli tapasztalatokra. Mert lehetetlen, hogy a nemzeti tanácsok józan tagjai ne látnák vagy ne vennék számításba: a szétvert bolsevikok most is igyekeznek kódósítani, zavart kelteni, sőt talán puccsszerűen újabb kész, befejezett tényeket teremteni kisebbségi egyeduralkodásuk biztosítására. Ilyenkor nem ajánlatos elfelejteni a szólásmondást: „A történelem az élet tanítómestere.”

18.00: Hírszolgálat

Mikojan szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov ma elutazott Budapestről és visszarepült Moszkvába. [...] Bejelentették, hogy a külügyminisztérium vezetését Nagy Imre miniszterelnök veszi át. [...]

A Dunántúli Nemzeti Tanács Győrött tartott ülésén úgy határozott, hogy szilárdan kitart a sztrájk mellett. [...] Tovább folyik a pártok szervezkedése. [...]

Kéthly Anna, a magyar szociáldemokrata párt elnöke megérkezett Bécsbe, hogy részt vegyen a Szocialista Internacionálé ülésén. Az Osztrák Szocialista Párt egyik megbízottja gépkocsin Kéthly Anna elé utazott, aki az osztrák delegátus társaságában érkezett meg Bécsbe. Megerősítették a hírt, hogy a magyar szociáldemokrata pártnak egyelőre nincs szándékában részt venni a kormányban. A hírforrás szerint a szociáldemokraták előbb megfogalmazzák feltételeiket, és a kormányban való részvételüket attól teszik függővé, hogy a többi párt milyen álláspontot foglal el ezekkel a követelésekkel szemben.

A vidéki nemzeti tanácsok rádiói változatlanul szoros kapcsolatot tartanak fenn, és közösen tájékoztatják egymást határozataikról és a helyzet alakulásáról. [...]

A Dunántúli Nemzeti Tanács rádión utasította a határőrséget, hogy a nyugati magyar követségek által kiállított vízumokat ne fogadja el. [...]

Sopronból jelenti egy nyugati tudósító. Szovjet csapatok ezen a környéken még nem mutatták jelét annak, mintha ki akarnának vonulni Magyarországról. A lakosság szovjetellenes érzelmeit még jobban felfokozták azok a hírek, amelyek szerint a legutóbbi napokban szovjet katonák rálóttek egy vöröskeresztes oszlopra, amely Nickelsdorf felé haladt, hogy ott átvegye a Budapestnek szánt külföldi segítséget. A vöröskeresztes oszlop négy tagja megsebesült. Egy másik hír szerint szovjet katonák bajonettjeikkel beleszurkáltak egy orvosszer-szállítmányba, és azt így tönkretették. A tudósító elmondja még, hogy Sopronban diáktanács alakult. Az általános sztrájk tovább tart, és addig nem is akarják megszüntetni, amíg a szovjet csapatok ki nem vonultak az országból. A város környékén a szovjet csapatok mozdulatai bizonytalanná teszik a helyzetet. Azonkívül ávósok is felbukkannak a környéken kisebb bandákban, a határ felé tartva, hogy megpróbáljanak osztrák területre jutni. Legutóbb az a jelentés érkezett Sopronba, hogy hat ávós kezébe került egy vöröskeresztes kocsit, és azon akart elmenekülni. Az ávósokat elfogták. A soproni diáktanács nem tartja kielégítőnek azokat az engedményeket, amelyeket a budapesti kormány tett. A soproni lakosság teljes politikai szabadságot kíván és minden reményét a szabad választásokba veti. A határőrök parancsot kaptak, hogy akadályozzák meg ávósok és kommunista tisztviselők menekülését. A határőrcsapatok csatlakoztak a forradalmárokhöz, de bizalmatlanság mutatkozik egyes vezetőik iránt. Magyarország semlegességének gondolata – írja végül a nyugati tudósító – széles körökben tért hódított. Az ország semlegességét Ausztria mintájára képzelik el.

Győri szabadságharcosok jelentik, hogy amikor a győri lakosság az ottani ávós laktanyákat hatalmába kerítette, elborzadva látta a kínzókamrákat és

egyéb vállalatokat, amelyekkel győri ávosok foglyaikat gyötörték. Az ávos megfigyelés alatt lévő győri lakosok leveleiről készült fényképek és a besúgók névsora is a lakosság birtokába került.

Király Béla vezérőrnagy, budapesti városparancsnok felhívást intézett a nemzetőrség alakulataihoz és tagjaihoz. Ebben többek között arra szólítja fel a nemzetőrség tagjait, hogy minden erővel különítsék el magukat a szórványosan fellépő rendzavaróktól és a forradalom ellenségeitől, valamint olyan gonosztevőktől, akik esetleg valamelyik fegyveres testület egyenruháját öltötték magukra.

XII. Pius pápa üzenetet küldött Mindszenty hercegprímásnak, a bíboros kiszabadulása alkalmából. A szentatya hangoztatja üzenetében, hogy amilyen aggodással és megdöbbenéssel értesült nyolc esztendővel ezelőtt Mindszenty hercegprímás bebörtönzéséről, ugyanolyan meglepéssel üdvözlí most a bíboros kiszabadulását. A szabadságát visszanyert Mindszentyt örömmel köszönti az egész katolikus világ, amely most lelkiileg Magyarországon gyűlt össze. Mélységes hálával fordulunk az eggek urához – mondja üzenetében XII. Pius pápa –, aki meghallgatta a hívek könyörgését, és akinek kegyelme annyi megpróbáltatás közepette megerősítette a te hitedet és kitartásodat. Adassék meg, hogy újra felvirágozzék a katolikus hitélet, és annyi veszély és véráldozat után erősödjék meg a magyar nemzet őseitől öröklött ragaszkodása az egyházhoz és az apostoli székhöz. A szentatya üzenetében áldását küldi az újra szabad Mindszenty hercegprímásnak, a magyar papságnak és valamennyi hívőnek, legfőképpen azoknak, akiket a jelen súlyos viszontagságai különösen sújtottak.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa az izraeli támadás ügyét az ENSZ Közgyűlése elé terjesztette, amely ma este rendkívüli ülést tart. [...]

18.10: Az új Magyarország külföldi segélyezéséről

Vér Károly jegyzete.

Kedves hallgatóm, tudott dolog, hogy nemzetgazdaságunkat a sztálini gazdasági vezetők a tönk szélére juttatták. Nincs anyag és nincs tőke. A nemzetgazdaság aránytalan fejlesztésének – a nehézipar szorgalmazásának és a közszükségleti ipar elszorításának, de a kisipar megfojtásának szörnyű következményeit is – az elkövetkező években fogja megérezni az alakuló fiatal magyar demokrácia. Mezőgazdaságunk és iparunk még a szabadságharc előtt csődbe került a sztálinisták bűnös, nemzetáruló gazdaságpolitikája következtében: exportkötelezettségeinket még akkor sem tudjuk teljesíteni, ha a kormány hamarosan komoly biztosítékokat nyújt arra, hogy a szovjet csapatok valóban eltávoznak, és az igazi demokratikus intézményeket valóban késedelem nélkül felállítják. Ebben az esetben a dolgozók elkezdik majd a termelést. A termelés fokozása és ezáltal a népjólét emelése azonban továbbra is megoldhatatlan. Ilyen körülmények között az új demokrácia számára a gazdasági felemelkedés egyetlen lehetőségét csupán komoly külföldi kölcsönök megszerzése jelenthetné.

Természetesen nem arra az ugyancsak jelentős egészségügyi és élelmiszer segélyekre gondolunk itt, amit a nyugati államok a magyar szabadságharc elragadó hatására máris lelkesen küldenek. Hogy Amerika százezer dolláros, tehát négymillió forintos összeggel siet a rászorulóknak segítségére, és hogy a többi szabad ország is hatalmas adományokkal támogat minket, az gyönyörű. Meg is köszönjük. Ezekkel a segélyezésekkel azonban a szétzilált és egy évtizedig vakvágányra irányított magyar nemzetgazdaságot nem lehet talpra állítani. A jelenlegi külföldi segély csakis a pillanatnyi szükséglet kielégítésére, a nyomor enyhítésére való. Nekünk azonban száz meg százmillió dolláros hosszú lejáratú kölcsönre van most szükségünk, hogy nemzetgazdaságunkat a nép érdekeinek és szükségleteinek megfelelően átszervezhessük, és hogy a népjólét emelkedését biztosító többtermelést megindíthassuk. Ezt Nagy Imre is elismerte, amikor tegnap, az angol és amerikai lapok, valamint rádióállomások tudósítói előtt így nyilatkozott: „Magyarországnak jelenlegi helyzetében feltétlenül támaszkodnia kell a nagy nemzetek anyagi segítségére.” Ez természetes. Hatalmas, igen hosszú lejáratú, esetleg 50–100 éves törlesztésre szóló kölcsönökre van szüksége, mégpedig sürgősen a magyar közgazdaságnak. Gondoljuk, senki előtt sem kétséges, hogy a nagyszerű magyar szabadságharc világgraszáló visszhangja a nyugati világban megteremtette azt a hangulatot, amely biztosítja, hogy a magyar kormány ilyen irányú kérését a Nagy Imre által emlegetett „nagy nemzetek” jóakarattal fogadják. Szinte azt mondhatnánk, Magyarország ma mindent megkaphat, amit akar: és ezt ifjú szabadságharcosai hősiességének, a harc tiszta és demokratikus ideáljainak köszönheti. Amíg ez a forradalom demokratikus és makulátlan marad, addig a nemzetnek nem kell félnie attól, hogy a gazdasági segítséget bármely demokratikus állam megtagadja tőle. Félni csak akkor kell, ha akár a bal-, akár a jobboldali szélsőségek olyan atrocitásokra ragadtatják magukat, amelyek a világ közvéleményét hazánk ellen fordíthatják. Szerencsére eddig a forradalomnak sikerült megőriznie tisztaságát, emberiségét és erkölcsi presztízsét. Így tehát komolyan vizsgálhatjuk a külföldi gazdasági kölcsönök lehetőségét és feltételeit.

Elsősorban kell megállapítani, hogy egy kormány úgynevezett „demokratikus ígéreteire” kölcsönt még nem lehet kapni. A kölcsönhöz – és ez természetes – biztosítékokat kíván a kölcsönző. Elvégre egy állam se fogja megkockáztatni valamiféle rendezetlen és felelőtlen államalakulat segélyezését addig, amíg meg nem győződik róla, hogy a kölcsön valóban a segélyezett, erős alapokon álló, alkotmányos demokráciát, tehát a nép érdekeit szolgálja. Nyilvánvaló, hogy amíg fennáll a veszélye a bizonytalanságnak, és feltételezhető, hogy a külföldi kölcsönt esetleg a nyugati világ ellenségének, a Szovjetunióknak játszhatják át – addig komoly tárgyalásokról szó sem lehet. Mi tehát a biztosíték az ilyen kölcsönök folyósítására? Például az, ha Magyarország az ENSZ előtt deklarálja semlegességét, és ezt a semlegességet nemzetközi megegyezés garantálja. Vagy az, ha valóban tiszta választások után

megalakul az új magyar kormány, és ez bebizonyítja, hogy rendíthetetlenül őrzi az ország függetlenségét, a demokrácia szellemében szilárdan kézben tartja a hatalmat és általában a nemzet érdekei szerint cselekszik. Azután biztosíték lehet még, ha megszületik az ország demokratikus alkotmánya, amely szakít a pártiktatúrával és biztosítja a parlament törvényhozói hatalmát, a jogrendet, a bírói függetlenséget, az állampolgári egyenlőséget, az ellenzéki pártok szabad működését – egy szóval: ha a kölcsönzött valódi tények győzik meg arról, hogy egy szuverén állam demokratikus kormányára bízta az általa nyújtott segítség felhasználását. Mindez együttvéve elegendő biztosíték lehet. Persze, talán mondanom sem kell, hogy ezek a biztosítékok addig fabatkát sem érnek, amíg hazánkból ki nem vonultak az idegen csapatok.

18.19: Bell ezredes üzenete Lenti községbe

Ismétlés, elhangzott: 17.20-kor és 17.38-kor.

18.21: Szemtanúk beszélnek

Kedden nagy küzdelem alakult ki a Nyugati pályaudvar környékén. A város általában szomorú képet mutat. A második világháború utolsó napjaira emlékeztet. A pusztulás különösen Pesten szembetűnő. A telefonszolgálat nem működik a pesti oldalon, és Budán is csak egyes helyeken. A feldúlt város utcáin még mindig láthatók emberi holttestek. Kísérletek történtek a halottak eltemetésére, de a munka lassan megy. Szervezett elhantolásról, temetésről nincs szó. A halottak között szép számmal akadnak polgári ruhás személyek, aztán szovjet katonák, a magyar hadsereg tagjai és ÁVO-egyenruhás egyének is. A Nyugati pályaudvar környékén lejátszódó eseményekhez tartozik a szovjet könyvek elégetése. A szovjet-magyar társaság könyvkereskedésének anyagát felgyújtották. Egy héttel ezelőtt a tömegtüntetés első aktsusa a szovjet könyvek elégetése volt. A szovjet könyvkereskedésekben található szovjet és kommunista kiadványokat kihordták az utcára, máglyákat rakták, és sokat elégettek. Nagy tömeg könyv maradt azonban még a bejáratnál és a betört kirakatban. Ezeket most kedden szintén máglyára rakták.

Valaki, aki az utóbbi napokban Magyarországon járt, így jellemezte a szabadságharcosok törekvéseit: az a benyomásom, hogy a diákok és szabadságharcosok szilárdan kitartanak követeléseik mellett. Ezek a követelések röviden, tömören abban foglalhatók össze, hogy először az oroszok hagyják el az országot, vonják ki csapataikat, és másodszor tartsanak szabad választásokat. E választásokat az Egyesült Nemzetek pártatlan ellenőrzésével kellene megrendezni.

Egy másik külföldi személy arról tudósít, hogy a nyugati rádióállomások műsorát a lakosság nagy érdeklődéssel és figyelemmel hallgatja. Az angol és német nyelvű rádióállomások műsorát kedden reggel igen jól lehetett venni Budapesten. Ugyanez vonatkozik Nyugat-Magyarországra is, ahol az idegen nyelvű műsorokat sokan hallgatják és a vételi viszonyok is kedvezőek. Ez

nem mondható el azonban a külföldről sugárzott magyar nyelvű műsorokra, amelyeket még mindig zavarnak.

18.35: Irodalmi műsor

Az 1956-i szabadságharc mártírjainak emlékére. Ismétlés, elhangzott: 11.10-kor.

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELÉG GYORSAN A SEGÍTSÉG! SZÜNJÖN MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJA. SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

18.59 Műsörtájékoztató

Kedves hallgatónk! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22 óra 35 perccig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16 és 19 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatónk 19.00 órát jelez.

19.00: Hírszolgálat

Budapesten hivatalos közleményt adtak ki, amely szerint Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszter fontos bejelentést tett a budapesti szovjet nagykövetnek. Nagy Imre Andropov nagykövetet a délelőtti folyamán magához kérte, és közölte vele, hogy a kormány hiteles értesülése szerint újabb szovjet katonai alakulatok érkeztek Magyarországra. Követelte ezeknek a csapatoknak azonnali visszavonását. Nagy Imre a budapesti közlemény szerint kijelentette a szovjet nagykövetnek, hogy a magyar kormány a Varsói Szerződést azonnal felmondja. Egyidejűleg a kormány kinyilatkoztatta Magyarország semlegességét. A kormány az ország semlegességének védelmére az ENSZ-hez fordul és kéri a négy nagyhatalom segítségét. A szovjet nagykövet Nagy Imre tiltakozását tudomásul vette, és megígérte, hogy kormányától haladéktalanul választ kér. A budapesti közlemény szerint a miniszterelnök a magyar fővárosba akkreditált valamennyi diplomáciai képviselő vezetőjét tájékoztatta a közte és a szovjet nagykövet között lefolyt találkozóról. Nagy Imre ugyanakkor táviratilag értesítette az ENSZ főtitkárát az eseményekről és a magyar kormány elhatározásáról. A közlemény szerint a miniszterelnök megkérte Hammarskjöld főtitkárt, hogy a kérdés tárgyalását soron kívül tűzze ki az ENSZ most megnyíló Közgyűlésének napirendjére. Nagy Imre miniszterelnök az este folyamán újabb rádióbeszédet intéz Magyarország népéhez.

Mikojan szovjet helyettes miniszterelnök és Szuszlov ma elutazott Budapestről és visszarepült Moszkvába. [...]

Washingtonban vezető kormánykörökben a sajtó képviselői előtt úgy nyilatkoztak, hogy az Egyesült Államok kormánya minden bizonnyal több millió dolláros segélyben részesíti Magyarországot, mihamarabb bebizonyosodott, hogy az ország ismét független. Washingtoni kormánykörökben utálnak arra,

hogy Eisenhower elnök elmúlt éjjel mondott rádióbeszédében örömmel üdvözölte a magyar szabadságharcosok eddig elért vívmányait.

Győrtött a Dunántúli Nemzeti Tanács ma úgy határozott, hogy az általános sztrájk fenntartása mellett foglal állást. [...] Egyidejűleg az országban folyik a demokratikus politikai pártok szervezkedése. [...] Kéthly Anna, a magyar szociáldemokrata párt elnöke megérkezett Bécsbe, hogy részt vegyen a Szocialista Internacionálé ülésén. [...]

Hangen, a [The] New York Times bukaresti tudósítója beszámol lapjának arról, hogy Romániában a magyar szabadságharcra tekintettel, rendkívüli intézkedéseket léptettek életbe. [...]

XII. Pius pápa üzenetet küldött Mindszenty hercegprímásnak, a bíboros kiszabadulása alkalmából. [...]

Ausztriában a vöröskereszt, a Caritas és a különböző önkéntes jótékonyági egyesületek együttműködést létesítettek a Magyarországnak szóló segélyezés lebonyolítására. A menekültek támogatásáról gondoskodó amerikai szervezet minden rendelkezésére álló élelmiszert, takarót és ruhaneműt összegyűjtött Ausztriában, és a készleteket átadta az Osztrák Vöröskeresztnek. Az önkéntes jótékonyági egyesületek Ausztriában és Németországban lévő készleteiket mind a szabad Magyarország rendelkezésére bocsátják. 2000 tonna amerikai élelmiszer már a határra érkezett, és november 9-én újabb 2000 tonna amerikai élelem érkezik hajón Trieszt kikötőjébe.

Az angol alsóház ma délutáni ülése igen viharos volt. A Munkáspárt azt szorgalmazta, hogy a kormány jelentse ki, hadat üzent-e Egyiptomnak vagy sem. A felszólaló ellenzéki politikusok hangoztatták, hogy brit katonák, tengerészek és repülők harcolnak, és ha ez minden hadüzenet nélkül történik, a katonákat nem védik a nemzetközi szabályok, amelyek a hadiállapotban érvényesek. A forrongás olyan nagy volt a délutáni ülésen, hogy az alsóház elnöke fél órára felfüggesztette az ülést. A vita tovább folyik, a kormány a bizalmi kérdést is felveti. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa az izraeli támadás ügyét az ENSZ Közgyűlésé elé terjesztette, amely ma este rendkívüli ülést tart. Ennek során egy jugoszláv határozati javaslatot is megvizsgálunk, amely felszólítja az ENSZ-tagállamokat, hogy akár erőszakkal is, ha másként el nem kerülhető, vessenek véget a brit-francia hadműveleteknek. Washingtonban értekezletre ült össze az Egyesült Államok polgári és katonai vezetőiből álló Nemzeti Biztonsági Tanács, hogy Eisenhower elnök vezetésével megvizsgálja a közel-keleti helyzetet. Eisenhower elnök ismételtén kijelentette, hogy az Egyesült Államok nem szándékszik katonailag beavatkozni a szuezi helyzet alakulásába.

Moszkvában közölték, hogy Bulgaryin levelet intézett Eisenhower elnökhöz a közel-keleti válság ügyében. Szovjet résztől bejelentették, hogy újabb bandungi értekezletet javasoltak, amelynek az lenne a feladata, hogy a brit, francia és izraeli csapatoknak Egyiptomból való kivonását követelje.

19.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Akié a fegyver, azé a hatalom!

Ismétlés, elhangzott: 16.10-kor.

19.20: Rendkívüli riport

Szemtanúk beszélnek.

Ismétlés, elhangzott: 18.21-kor.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNÍ A NEMZETI FORRADALMAT!

19.35: Nemzetközi helyzetismertetés

Sebők Tibor kommentárja a közép-keleti háborúról.

Ismétlés, elhangzott: 17.10-kor.

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZUÁLLÁS ESZKÖZE! A BÜNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTELHET!

19.45: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

A pesti rádió bejelentése a dunántúli nemzeti tanácsok értekezletéről; a győri rádió 14 órakor elhangzott közleménye; a pesti rádióban elhangzott lapszemle; a szombathelyi rádió közleménye és a pesti rádió ma déli adásában elhangzott előadás.¹⁴

20.00: Hírszolgálat

Budapesten hivatalos közleményt adtak ki, amely szerint Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszter fontos bejelentést tett a budapesti szovjet nagykövetnek. [...]

Nyugati távirati irodák tudósítói megerősítették a hírt, hogy északkelet felől ma délelőtti újabb szovjet csapatok érkeztek Magyarországra. Mint a jelentések megállapították, három órán át folyt ma reggel a szovjet alakulatok felvonulása a határon át. Páncélosok, ágyúk és teherautók érkeztek Záhonyon át Csap felől Magyarországra. Ugyanakkor az országban állomásozó szovjet alakulatok folytatták mozdulataikat Budapest környékén, ahol a város körül gyűrűt létesítenek.

¹⁴ A közlemény és a határozat a Szabad Kossuth Rádióban november 1-jén 9.58-kor hangzott el. A forradalom hangja, i. m. 329–330. A győri rádió közleménye uo., 378. A pesti rádió idézett lapszemléje 10.00 óra után hangzott el. Uo., 332–333. A szombathelyi közlemény 09.00-kor. Uo., 382. A pesti rádióból idézett „előadás” Futó Dezső Tiszta párt, tiszta újság, tiszta út című, a Kis Újságban megjelent cikke, amelyet a lapszemle keretében felolvastak. Uo., 337–338.

Győrt a Dunántúli Nemzeti Tanács ma úgy határozott, hogy az általános sztrájk fenntartása mellett foglal állást. [...]

Egyidejűleg az országban folyik a demokratikus politikai pártok szervezkedése. [...]

Nagy Imre miniszterelnök röviddel 8 óra előtt rádióbeszédet intézett az ország népéhez, amelyben bejelentette a kormány döntését, hogy kimondják Magyarország semlegességét.

Kéthly Anna, a magyar szociáldemokrata párt elnöke megérkezett Bécsbe, hogy részt vegyen a Szocialista Internacionálé ülésén. [...]

A budapesti rádió rövidebb közleményeiben a délután folyamán többek között ezekről számolt be: az Uránérc bányavállalat tervezőirodájának ideiglenes bizottsága közölte, hogy a magyar uránérc termelésére vonatkozó adatok és tervek a vállalat őrizete alatt állanak. A szegedi forradalmi nemzeti bizottság valamennyi helyi és városi nemzeti bizottság felé bejelentette, hogy határozatot hozott, amelyben kimondja, hogy mindaddig, amíg Magyarország területén szovjet csapatok tartózkodnak, nem látja időszerűnek a pártok szervezését és működését. A szabadságharc végső győzelme előtt nem szabad szétforgácsolni a forradalmi erőket különböző pártok szervezésével. Ennek szellemében szükségesnek tartja a szegedi forradalmi és nemzeti bizottság azt is, hogy a Magyar Dolgozók Pártja is függessze fel működését. Majd a Katolikus Népszövetség és a Katolikus Néppárt közleményét olvasta be a budapesti rádió. Eszerint a Katolikus Népszövetség és a Katolikus Néppárt megkezdte működését régi helyiségében, a Veres Pálné u. 9. első emeletén. A párt főtitkára felkérte az igazgatótanács tagjait, hogy holnap délután jelenjenek meg a szövetség helyiségeiben.

A Nemzetközi Vörös kereszt a svájci Beromünster rádióján át a világ valamennyi vörös kereszt-egyesületével egyetértésben felhívással fordult a nehéz megpróbáltatásokat átélő magyar néphez. Eszerint a Nemzetközi Vörös kereszt figyelmezteti Magyarországot, hogy a vörös keresztiek közötti következő megállapodásokat feltétlenül be kell tartaniok. Először. Minden harcolót védeni kell. Tűzok szedésétől és minden egyéni akciótól szigorúan tartózkodni kell. Tilos a foglyul ejtett ellenségeit megölni vagy megsebesíteni. Másodszor. Mindenki vel szemben emberségesen kell eljárni. Semmi esetre sem szabad valakit megölni anélkül, hogy szabályszerűen összeállított bíróság ítélkezne felette. Harmadszor. A sebesülteket – tartozzanak ezek bármelyik félhez – ápolásban kell részesíteni, és minden segítséget meg kell adni számukra. A Nemzetközi Vörös keresztiek Szövetségének felhívása mindenkinek szól. Felkéri a magyar népet, tartsa be pontosan a nemzetközi konvenciónak 1954-ben ratifikált és Magyarország által is elismert előbbi pontjait.

Mindszenty hercegprímás ma délelőtt fogadta Budapesten a belföldi és külföldi sajtó képviselőit. A bíboros kijelentette, hogy a magyar nemzet minden fiához szól, mert szívében nem érez gyűlöletet senki iránt. Hangsúlyozta, hogy bámulatra méltó hősiesség szabadította fel a magyar hazát. A magyar nép által folytatott harc példa nélkül áll a történelemben. A magyar

ifjúság és a nemzet minden rétege elismerést érdemel, és imádkozni kell értük. Az ország helyzete igen súlyos. A hercegprímás bejelentette, hogy rádióbeszédben fordul az ország népéhez, és foglalkozik azzal az úttal, amely az új fejlődés felé megnyílt. Mindszenty hercegprímás a délelőtt folyamán fogadta Tildy Zoltánt, Maléter Pált, hittudományi professzorokat; az egyetemi hallgatók küldöttségét és különböző személyiségeket. Ma délig a világ minden részéből több mint 200 ezer üdvözlő távirat érkezett Mindszenty hercegprímás címére.

A párizsi magyar kolónia ma ünnepi gyászistentiszteleten vett részt, amelyet a magyar szabadságharc áldozatainak lelki üdvéért mondtak. A zsúfolásig megtelt templomban tartott gyázmisén a francia közelet számos személyisége vett részt. Az oltár előtt elhelyezett nemzetiszínű, Szűz Mária-s lobogót gyászfátyol fedte. A rokonszenv a magyar szabadságharc iránt Franciaországban újabb hullámokat vet. Legújabbán a következő francia szervezetek adtak ki nyilatkozatot együttérzésükről és segítőkészségükről. Az Elzász-Lotaringiai Diákszövetség, Bretagne Ifjúsági Szervezete, a Baszk Egyetemi Hallgatók Szövetsége, a Radikális Szocialista Ifjúság, a Francia Föderalisták Szervezete és a Francia Protestáns Szövetség. A világ más városaiban is tartottak gyászistentiszteleteket a magyar szabadságharc elesettjeinek lelki üdvéért. Los Angelesből jelentették, hogy a kaliforniai nagyváros egyik templomában vezető személyiségek részvételével tartottak gyázmisét.

Az ausztriai kommunista párt központi bizottságát holnapra rendkívüli ülésre hívták egybe.

Washingtonban vezető kormánykörökben a sajtó képviselői előtt úgy nyilatkoztak, hogy az Egyesült Államok kormánya minden bizonnyal több millió dolláros segélyben részesíti Magyarországot, mihelyt bebizonyosodott, hogy az ország ismét független. Washingtoni kormánykörökben utalnak arra, hogy Eisenhower elnök elmúlt éjjel mondott rádióbeszédében örömmel üdvözölte a magyar szabadságharcosok eddig elért vívmányait.

20.10: A szabadságharc tisztaságának megőrzéséről¹⁵

Kedves hallgatóm, az ország lázban él, túlhabzanak az indulatok, a megvívott harc és a győzelem mámore hatalmába kerít mindenkit. De elérkezik egy pillanat, amikor az indulatnak meg kell szűnnie. Ez a pillanat az, amelyben a harc győzedelmeskedik. Ebben a pillanatban új élet kezdődik, az új állam, az új rend élete. A szabadságharcnak csak akkor van értelme, a győzelem csak akkor hozhat gyümölcsöt, ha ez az új élet tisztán és makulátlanul születik meg. Ha a hősi küzdelem nemzetet formáló és történelmet alakító emlékéhez már születé-

¹⁵ A műsor készítője Zathureczky Gyula (1907–1987) író, újságíró. A második világháború előtt Budapesten, Berlinben, erdélyi lapoknál dolgozott. Szovjet hadifogságba esett, szabadulása után, 1948-ban emigrált. A SZER magyar osztályán elsősorban bemondóként dolgozott 1951–1972 között.

se pillanatában csatlakozik az az erkölcsi rend, amiért magát a szabadságharcot folytattuk, amiért ezek és ezek ontották vérüket és áldozták életüket. Ezt, kedves hallgatóm, ne feledjük egyetlen pillanatában sem a most alakulóban lévő új, és Isten kegyelméből boldog, szabad és magyar életünknek. Nincsen vértelen szabadságharc, s hogy az 1956-os magyar szabadságharcban a kelletnél annnyival több vér folyt, annak nem a felkelő magyar nemzet az oka, amely békésen akarta kivívni szabadságát. [...]

Semleges Magyarországot akar a szabadságharc, Ausztria és Svájc mintájára. Kedves hallgatóm, az igazi semlegesség igen nagy dolog. Nemcsak nemzetközi politikai biztosítékot jelent a semleges ország számára, hanem a legmesszebbmenő bizalmat követeli meg a világ részéről. Ezt a bizalmat ki kell érdemelni, elsősorban belső erkölcsi magatartással, azzal, hogy a semleges országban, amelyet nemzetközi törvények védenek minden támadással és beavatkozással szemben, a teljes érvényű törvényesség és azon messze túlmenően a legtisztább erkölcs uralkodik. Ez a sine qua nonja a semlegességnek. Ez az egyetlen lehetősége annak, hogy a világ népei, amelyek ma hódolattal állanak a magyar szabadságharc győzelmének csodája előtt, ugyanezzel a hódolattal ismerjék el azt az erkölcsi rendet, amelyet a szabadságharc révén újjászületett ország képvisel önmagában és a világ felé.

A szabadságharc jelszava az volt, hogy: „Szabadság vagy halál!” A magyar nemzet teljes odaadással küzdött ennek a jelszónak az értelmében. De most már, bármi történjék is még, a nemzet kivívta a szabadságot. Ami ettől a pillanattól kezdve történik, az az új Magyarországért, az új élet felépítéséért történik.

Kedves hallgatóm, távol áll tőlünk, hogy tanácsot merészeljünk adni azoknak, akik úgy oromlanak fölénk hősiességben, magyarságban, hűségben és áldozatkészségben, mint porszem fölé a Himalája. De kérve kérjük, hallgassák meg figyelmeztető szavunkat: ahol a túloldal részéről nem történik támadás, ott ne ontsunk vért tovább! Tudjuk, hogy sokan vannak még bűnösök, gyilkosok, minden emberiességből kivetkőzött fenevadak, akikre kérlelhetetlenül kell, hogy lesújtson az ítélet. Százával és ezrével vannak még azok, akik hosszú esztendőkön át elárulták a hazát, a nemzetet, elárulták Istent, és sanyargatói, kínzói, pusztítói voltak a magyar nemzetnek s mindannak, ami magyar. El kell vegyék méltó büntetésüket! De ismétlem: a szabadságharc immár győzött, és akik győzelemre vitték, azok feladata és szent kötelessége az ország újjáépítése, az új élet alapjainak megvetése. Ezt másképpen, mint a tiszta erkölcs alapján, nem lehet elvégezni. Igenis össze kell fogni mindazokat, akik részesei voltak mindannak az elmondhatatlan szenvedésnek ránk szabadításában, amely értelmetlenné tette már életünket is. Össze kell fogni, és őrizetbe kell venni őket, hogy ha elérkezik annak ideje, független bíróság, törvényeink betűjének és szellemének értelmében, perrendszerűen ítélkezzenek felettük. Törvényeink igenis gondoskodnak arról, hogy minden bűnöző, hazaáruló, gyilkos, harácsoló és kínzó elvegye bünte-

tését. Ezen az egyetlen téren ne fordítsuk vissza az ő fegyvereiket, ne hozunk népítéleteket, és ne bízzuk az ítélelhozatalt a kommunisták részéről alkalmazott úgynevezett népbíróságokra sem, amelyek nem egyebek valójában vér- vagy vész bíróságoknál, ahol nem a törvény, hanem az indulat, a pártszempont vagy a pártérdek dönt az aljas bosszú mellett. [...] Vigyázzatok a forradalom tisztaságára, győzelmetek óriási erkölcsi értékére, a becsületre, amelyet a magyar nemzet nevének szereztetek!

SZABADSÁGHARCOSOK! MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BŰNÖS GARÁZDÁLKODÁS!

20.20: Nemzetközi sajtószemle

A ma reggeli bécsi sajtó változatlanul a magyarországi események hatása alatt áll. A kormányhoz közel álló [Die] Presse Magyarország áldozata címmel közöl vezércikket. A lap nem tartja véletlennek, hogy éppen mindenszentek napja az a nap, amikor egyhetes vérontás után Magyarországon hallgatnak a fegyverek és legalábbis a felületen helyreállt a nyugalom. [...] „Nekünk, osztrákoknak a magyarországi szabadságharcosok győzelme új korszak kezdetét jelentheti. Azt jelenti, hogy a szabad világ most már nem ér véget a nickelsdorfi határállomáson. A diktatúrák három oldalról vették körül és fenyegettek Ausztriát. Most végre elérkezett annak ideje, hogy a több száz éves barátság és együttérzés jegyében békés és számunkra mindenképpen rokonszenves, együttérző szomszédal vegyük fel a kapcsolatot a Duna völgyében. Egyelőre még nem tudni, hogy magyar szabadságharcos testvéreink miként rendezkednek be a győzelem birtokában. Ez teljesen az ő dolguk és ők határoznak további sorsuk felől. Mindenesetre bízunk és hiszünk abban, hogy a hősi harc [után] az előttük álló második próbát, a győzelem megfelelő kihasználását és az alkotmányos berendezkedést ugyanolyan bravúrosan oldják meg, mint azokat a harci feladatokat, amelyekben felülmaradtak.” [...]

Az angol sajtó ma fenntartás nélkül elismeri a nemzeti felkelés győzelmét. A [The] Times első oldalán vastag betűs címmel hozza a hírt Mindszenty hercegprímás kiszabadulásáról és Budapestre való bevonulásáról. [...]

A Daily Telegraph az első angol lap, mely elvi megvilágításban tárgyalja a hivatalos moszkvai állásfoglalást. Ezeket írja: „A Kreml szorongó érzésekkel szemléli az eseményeket. A lengyel és a magyar ellenállás következtében az új szovjet elképzelés: Moszkva a kelet-európai országoknak domínium jellegét akar biztosítani.” A lap megállapítja: „nem szabad elfelejteni, hogy a Szovjet nehéz helyzetbe került. Nyilvánvaló, hogy a Kreml falain belül is heves viták folynak. Jogos a félelmük, hogy úgy katonai, mint politikai szempontból elveszíthetik Kelet-Európát. Úgy látszik, ebben a pillanatban a politikai szempontok vannak előtérben. A helyzet nem egészen egyforma Lengyelországban és Magyarországon. A lengyel kommunista párt el akar válni Moszkvától,

de itt nem gondolnak teljes szakításra. Gomulka politikáját nagyban befolyásolja a Németországtól való félelem, még ha ragaszkodik is a szovjet csapatok kivonásához Lengyelországból, nem vonakodik attól, hogy az oroszok stratégiai vonalat tartanak fenn az országban Németország felé. Az ilyen elgondolások Magyarországon semmiféle szerepet nem játszanak. A magyarok számára a Szovjet az egyetlen ellenség. Ha visszanyerik függetlenségüket, feltehetően első lépésük lesz a szocialista nemzetek szövetségének elhagyása."

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

20.30: Katonapolitikai negyedóra

Bell ezredes írása a szabadságharc világpolitikai, elsősorban világstratégiai hatásáról.

A magyarok bebizonyították, hogy az ilyen fogalmak, mint elszántság, a nép akarata, a szabadság utáni vágy, nemzeti öntudat és hagyományok, vállaláserkölcsei felfogás, valóságos fizikai tényezőkké válhatnak. Olyanokká, amelyek egy hidrogénbomba robbanásához hasonlóan, egyik óráról a másikra megingathatják, módosíthatják valamely katonai világhatalom helyzetét. Az októberi szabadságharc kétségtelenül ilyen hatású volt. A Szovjetunió katonai, hatalmi képlete ma merőben más, mint három hét előtt. Ennek következtében merőben más világstratégiai tervezése, politikája is. Ez a változás azután módosította a két nagy versenytárs, Washington és Moszkva egymáshoz viszonyított helyzetét. Elsősorban ez utóbbi körülménnyel magyarázható, hogy az izraeli kormány évek óta tartó huzavona után hirtelen megtámadta Egyiptomot, ami viszont azonnal kiváltotta az angol-francia katonai vállalkozást a Szezei-csatorna térsége ellen. A budapesti felkelés eredményei nélkül ma aligha robbannának bombák a Nílus torkolatvidékén. Mindezeket világosabban látjuk, ha kissé részletesebben vesszük sorra az eseményeket. A Le Monde című tekintélyes francia lap ezt írta keddi hírmagyarázatában: „A szovjet katonai befolyás határait a budapesti forradalom vagy ötszáz kilométerrel visszaszorította Keletnek. A magyarországi radarlátás és repülőterek elvesztése folytán ezeket a légi támaszpontokat Moszkva kénytelen a Kárpátok másik oldalára áthelyezni."

Ez a jellemzés érzékelteti ugyan a változások természetét, de egyrészt nem szabatos, másrészt csak kis részlete a lényegnek. A lényeg nem más, mint hogy a Kreml kénytelen újjáépíteni egész védelmi rendszerét. Adalbert Weinstein, a Frankfurter Allgemeine Zeitung ismert katonai szakértője szerint: „A magyar hadsereg szereplése bebizonyította, hogy adott esetben hajítófát sem ér a csatlós államok fegyveres ereje. Megtanultuk, hogy a kommunista katonai szövetség hadrendjéből nyugodtan levonhatunk nyolcvan hadosztályt. Talán még többet, mert ha Moszkvát támadás fenyegetné, fegyveres ereje egy részét leköti a csatlós országok biztosítása." [...]

Magyarország kis ország, de szerepe a boltozat zárókövéhez hasonlítható. A boltív az egyik legnagyobb teherbírású szerkezeti elem, de a zárókö nélkül mit sem ér. Ha ezt eltávolítjuk, összeomlik az egész. A hasonlat túlzásnak hangzik, pedig nem az. [...]

Ezt a zavart felhasználva támadt Izrael Egyiptom ellen, és az izraeli támadás váltotta ki az ugrásra egyébként is készen álló angol-francia erők beavatkozását. Ez a beavatkozás természetesen kényelmetlen Eisenhower elnöknek. Egyrészt azért, mert egybeesik az amerikai választások legkritikusabb időpontjával, másodszor azért, mert keresztezi a közép-keleti amerikai olajérdekeket. Így támadt a pillanatnyilag fennálló ellentét Washington és az angol-francia akciók között. Hisszük, hogy ez az ellentét nem lesz az atlanti szövetség kárára és egyáltalában nem lesz hosszú életű. Van azonban egy igen jó oldala is. Hatatos lökést adott Anglia és Nyugat-Európa együttműködésének, Nyugat-Európa gazdasági és politikai egységesítését célzó törekvéseknek. Ezt az európai egységet siettetné, majd emelné elsőrendű politikai és gazdasági tényező rangjára a kettészakított Németország egyesülése. Ha ehhez még hozzászámítjuk azt is, hogy Ausztria jelenleg tárgyalásokat folytat a nyugat-európai szén- és acélközösséghez, a Montánunióhoz való csatlakozásról, és komolyan mérlegeli a kibontakozás előtt lévő közös európai piacban való részvételét, akkor látjuk, hogy a magyarországi győzelmes forradalom milyen eseményeket indított el. Hazánk határaitól nyugatra egy olyan gazdasági, kulturális és politikai államszövetkezés van kialakulóban, amely közös európai hagyományokra, nagy gazdasági lehetőségeire és földrajzi helyzetére támaszkodva egyenrangú, független tényezővé fejlődhet az amerikai és szovjet hatalmak mellett. Ez nem a jövő képe, hanem olyan szerves fejlődés, amely már eddig is ténybeli valóság és politikai cél volt. Rohamos további kikristályosodásához kétségtelenül a győzelmes magyar forradalom adta a leghathatósabb lökést, mi több, általa vált teljes egészében időszerűvé. [...]

Ami a közeli múltat illeti, egy nyugatnémet hadtudományi társaság vitestjének előadója így látta az okokat: a legutóbbi hónapok enyhülése célzatos volt a Belgrád-Moszkva közötti politikai játék keretében. Az október 22-23-i tüntetések pedig közvetett szovjet támogatással történtek, hogy jogcímet adjanak a szovjet fegyverek beavatkozására. Moszkva azonban nem számolt két tényezővel. A néphadsereg egységes hangulatával, főleg tisztikarának magyar, hazafias érzésével és azzal a hihetetlen erejű indulattal, amely ifjúságunkból kitört. Amikor nem sikerült a felkelést az első két nap alatt a szovjet páncélosoknak felszámolniuk, nem volt már remény arra sem, hogy a helyőrségeikben szétszórta elhelyezett, demoralizált többi orosz alakulatok megmentik a helyzetet. Inkább azzal kellett volna számolni, hogy a néphadsereg túlerőben lévő, érintetlen, de a szovjettel közel azonos értékben felfegyverzett seregtestei felmorzsolják az egész szovjet erőt. A nemzetközi feszültségre, s főleg csatlósai hangulatára való figyelemmel a Kreml a visszavonulás mellett döntött. Ezt tudhatták Washingtonban is, és a

Biztonsági Tanácsban történő felszólaláson kívül ezért nem tettek semmi olyan lépést, ami a Kremlt – tekintélyi látszatának megóvása miatt – újabb erőszakra kényszeríthette volna.

Ez volt a legutóbbi héten. Sokan, így a nyugati sajtó jelentékeny része is úgy vélte, hogy a szovjet államvezetés lenyeli a keserű pirulát. Legalább egyelőre. Az oroszok mindig a visszavonulás nagymesterei voltak. Békében, háborúban egyaránt. Visszavonulásuk azonban majdnem mindig kelepce volt. Höl van most a kelepce? Csak találgatni tudnánk. Egyrészt tisztában voltunk azzal, hogy az előbb említett pirula lenyelése a szovjet tekintély mérhetetlen hanyatlásával, az egész kommunista stratégia alapjaiban való megváltoztatásával és hatalmi rendszerének fellazításával egyenlő. Másrészt tudtuk azt is, hogy miután Nagy Imre, mint felelős kormányfő, a szovjet haderő kivonását kérte, többé nincsen jogalap orosz fegyveres beavatkozásra. Ha ez utóbbi mégis megtörténne, a harmadik világháború szélére kerülhetnénk.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJETER VELE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

20.45: A Varsói Szerződés rendelkezései

Lovas László ismertetése.

Ismétlés, elhangzott: 13.35-kor és 15.30-kor.

21.00: Hírszolgálat

Budapesten hivatalos közleményt adtak ki, amely szerint Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszter fontos bejelentést tett a budapesti szovjet nagykövetnek. [...] A magyar nemzet forradalma vívmányainak megszilárdítását és továbbfejlesztését óhajtja, anélkül hogy bármelyik hatalmi csoportosuláshoz csatlakoznék – mondotta rádióbeszédében Nagy Imre. Nyugati távirati irodák magyarországi tudósítói megerősítették a hírt, hogy északkelet felől ma délelőtt újabb szovjet csapatok érkeztek Magyarországra. [...] A Magyar Távirati Iroda által esti órákban kiadott egyik jelentés ugyancsak szovjet csapatmozdulatokról számolt be Kelet-Magyarországon. A jelentés szerint az elmúlt éjszaka szovjet csapatok vonultak át Debrecénen. Az alakulatok a feltevések szerint Szolnok irányába haladtak tovább.

Győrtött a Dunántúli Nemzeti Tanács ma úgy határozott, hogy az általános sztrájk fenntartása mellett foglal állást. [...] Egyidejűleg folyik az országban a demokratikus politikai pártok szervezkedése. [...] Kéthly Anna, a magyar szociáldemokrata párt elnöke megérkezett Bécsbe, hogy részt vegyen a Szocialista Internacionálé ülésén.

A magyarországi külképviselet kelet-berlini vezetőjét is visszahívták állomáshelyéről. Safrankó¹⁶ nagykövet betegét jelentett, és csupán annyit közölt,

¹⁶ Safrankó Emánuel (1890–1965) tanár, politikus. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, Vas vármegye főispánja, majd szófiai, pekingi, berlini nagykövet volt.

hogy búcsúlátogatását a kelet-németországi kommunista külügyminisztériumban néhány napig kénytelen elhalasztani.

A budapesti rádió rövidebb közleményeiben a délután folyamán többek között ezekről számolt be... [...] Az egri rádió ma délután arra hívta fel a lakosság figyelmét, hogy a Rákosi-rendszer számos kiszolgálója megkísérelt bejutni a községek nemzeti bizottságaiba. Az egri rádió hangsúlyozta, hogy minden körülmények között meg kell akadályozni olyan személyeknek a bizottságokba való bejutását, akik nem bizonyultak méltóknak a nép bizalmára. Mindszenty hercegprímás ma délelőtt fogadta Budapesten a belföldi és külföldi sajtó képviselőit. [...]

Washingtonban vezető kormánykörökben a sajtó képviselői előtt úgy nyilatkoztak, hogy az Egyesült Államok kormánya minden bizonnyal több millió dolláros segélyben részesíti Magyarországot, mielőtt bebizonyosodott, hogy az ország ismét független. [...]

Ottawa. Pearson kanadai külügyminiszter egy gazdasági szakértőkből álló összejevetelen megemlékezett a magyar szabadságharcról, és emlékeztetett arra, hogy Kanada is azok között az államok között volt, amelyek kezdettől sürgették, hogy a szovjet csapatok magyarországi beavatkozásának ügyét haladéktalanul vitassa meg az ENSZ Biztonsági Tanácsa.

A Nemzetközi Vöröskereszt a svájci Beromünster rádióján át a világ valamennyi vöröskereszt-egyesületével egyetértésben felhívással fordul a nehéz megpróbáltatásokat átélő magyar néphez. [...]

21.10: Nyugat-európai magyar egyetemisták nevében

Vasvári Gergely szól a hazai egyetemistákhoz.

Ismétlés, elhangzott: 12.30-kor és 14.15-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

21.20: A magyar munkásmozgalom újjáalakításáról

Péter Mihály kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor és 15.50-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMMEL A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

21.30: Nemzetközi sajtószemle

A svájci szociáldemokraták hivatalos lapja, a [Le] Populaire a magyarországi felkelés jobbratolódásától óvja a magyar népet. Párhuzamot von 1848 és a mostani forradalom közt, majd így ír: 1848-ban az orosz csapatok vérbe fojtották a magyar szabadságharcot. Száznyolc évvel később nem sikerült akciójuk, de most arra kell vigyázni, hogy a reakció ne juthasson szóhoz Magyarországon. Az 1945-ös politikai állapotokhoz menjen vissza a magyar nép, de ettől a

ponttól kiindulva ne hátrafelé haladjon, hanem előre. A szélsőjobb oldali elemek esetleges bevonása csak rosszabb helyzetbe sodorná a szabadságát frissen visszaszerzett magyar népet. A Nyugat nem elmaradott, reakciós Magyarországot, hanem szabad, független, jólétben élő államot remél.

A Journal de Genève Kötelező csend című cikkében a magyarországi helyzettel kapcsolatban Svájc semlegességét vizsgálja. „A hagyományos svájci semlegesség miatt nem tehetünk kormánynyilatkozatokat. Nem hangoztathatunk pufogó frázisokat, igaz, ezekből a magyar népnek semmi haszna se volna. A svájci semlegesség azonban nem akadályozza meg a svájci kormányt abban, hogy el ne ítélje a szovjet agressziót és ne siessen örömmel a magyar nép segítségére. Ez a segítség máris megmutatkozott és egyre növekszik. A svájci kötelező csend nem vonatkozik a svájci népre, amely sohasem tűrte, hogy a politikai semlegesség erkölcsi semlegesség is legyen. Mind a két világháborúban megmutattuk, hogy semmiféle semlegesség nem akadályozta meg Svájcot az igazságos ügy megsegítésében. Nem akadályozzuk most se a diákok és munkások megmozdulását. A semlegesség nem nyomhatja el a nép hangját. Elítéljük a Szovjet eljárást, és ma már a svájci kommunisták is csatlakoznak ehhez az elítéléshez. A kötelező csend mögött az egész svájci nép Magyarország iránti barátsága és rokonszenve áll.” [...]

Az [olasz] kereszténydemokrata párt napilapja, az Il Popolo vezércikkében megállapítja, hogy amikor az egész világ csodálja és ünnepli a magyar szabadságharcot, az Olasz Kommunista Pártnak egyetlen szava sem volt az áldozatok mellett. Ezzel is bebizonyította, hogy nem a tömeg szószólója. A baloldali szociáldemokrata párt központi lapja, az Avanti részletesen foglalkozik a magyar szociáldemokrata párt megalakulásával és Kéthly Anna személyével. A kommunista párt központi lapja, a [L']Unità Fehérterror címmel írt cikket a magyar eseményekről és megállapítja, hogy ami ma Magyarországon történik, nem más, mint a kommunisták üldözése és a munkások legyilkolása.

21.40: Nemzetközi hír- és helyzetmagyarázat

Hegyí András írása.

A magyar forradalom még nem fejeződött be, politikai eredményei még nem kristályosodtak ki, nemzetközi téren azonban máris valami rendkívülit teljesített: megbontotta a közép- és kelet-európai szovjet status quót. [...]

Nehogy félreértsük egymást, kedves hallgatóink. Nem azt akarom kihozni ebből, hogy most, mivelhogy a szovjet csapatok kivonultak Budapestről és a moszkvai rádió bejelentette a Szovjetunió tárgyalási készségét, hogy most már minden megoldódott. Egy fecske nem csinál nyarat, még kevésbé a szovjet csapatoknak a főváros határára való visszahúzódása vagy a moszkvai rádió nyilatkozata. Ezek üres ígéretek, taktikai mozdulatok is lehetnek. Az óvatosság, előrelátás, higgadt megfontoltság tehát sohasem volt annyira indokolt, mint most. De hiszen, ha ezt valahol tudják, akkor odahaza Magyarországon tudják a legjobban. A magam részéről csak azt szeretném hangsúlyoz-

ni, hogy Nyugaton is tisztában vannak vele. A [The] New York Times például azt írta tegnapi vezércikkében, hogy – idézem – „A bátor magyar nép fegyverrel harcolta ki a különböző ígéretek Nagy Imre és a Szovjetunió részéről. De az ígéretekből csak akkor lesz valóság, ha a magyarok nem teszik le a kezükből a fegyvert, vagyis továbbra is résen állnak.”

De még ha ezzel a szükséges óvatossággal is közelítjük meg a történeteket, akkor is kétségtelen, hogy a magyar forradalom összezúzta a szovjet hatalom sérthetetlenségének mítoszát. A vasfüggöny mögötti status quo megdönthetlenségének hamis legendáit. Maga a tény, hogy a Szovjetunió kénytelen volt felvetni a visszavonulás gondolatát, az már egymagában is bizonyos visszavonulást jelent az eddigi álláspontokról és olyan presztízsvereséget, amelyet a világháború óta sohasem szenvedett Moszkva. Amerika egyik legjobb külpolitikai szakértője, Joseph Harsch¹⁷ a Christian Science Monitorban rámutatott arra, hogy ami Magyarországon történt, nem lesz elszigetelt jelenség. Előbb vagy utóbb kényszeríteni fogja a Szovjetuniót, hogy újraértékelje egész vasfüggöny mögötti helyzetét, és hogy például a jövőben nagyobb engedékenységet tanúsítson a német egység megteremtése körül. Egyszóval, a szovjet status quo még nem bomlott fel, de halálosnak látszó csapást kapott Magyarországon. A jövő útjának formálása igen nagy mértékben a magyar nép kezében van. A magyar nép újra egyszer külpolitikai tényezővé emelkedett.

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELÉG GYORSAN A SEGÍTSÉG! SZÜNJÖN MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJA! SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

21.50: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor jegyzete az orosz munkás-, katonai és paraszttanácsokról. Ismétlés, elhangzott: 17.55-kor.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITÁLNÍ A NEMZETI FORRADALMAT!

21.55: Az FTC újjászületésének jelentősége

Patkó Gyula méltató jegyzete.

A szabadság újjászületésének óráiban – amikor a magyar nép életében óráról órára nagy jelentőségű változások történnek, talán jelentéktelennek látszik az a kérdés, amelyről most néhány mondatban szólni kívánok. Ma délután az Üllői úti FTC-pályán összegyűlt – a kommunisták parancsára először ÉDOSZ-ra, majd Kinizsi névre változtatott régi Fradi teljes vezetősége és leg-

¹⁷ Joseph C. Harsch (1905–1998) a Christian Science Monitor című lap szerkesztője.

lelkesebb híveinek tömege, hogy megalakítsák újra a Ferencvárosi Torna Clubot, amelynek neve közel hatvan év óta elválaszthatatlanul összeforrt a magyar sportélettel. Természetesen ezzel egy időben minden bizonnyal már alakulóban vannak a többi régi, nagy hírű sportegyleteink, mint az MTK, Újpest, Kispest és ki tudná mindnek nevét felsorolni. Az évtizedes elnyomás után a vérrel visszaszerzett szabadság jogán sietve igyekeznek a rájuk erőszakolt idegen nevektől és idegen vezetőiktől megszabadulni. Hogy mi mégis különös örömmel a Fradi újjászületését üdvözljük, annak nemcsak az az oka, hogy ez az egyesület a legnagyobb és legdicsősebb múltra tekinthet vissza, hanem mert mind az ország határain belül, mind kívül a zöld-fehéreknek volt és van a legnagyobb szurkolótábor. Mi most nem akarunk száraz statisztikai számokban megemlékezni a világhírű ferencvárosi egyletről, hiszen magyar és külföldi bajnokságainak, külföldi portyáin, húsvéti tornákon elért sikereinek felsorolásához többórás műsor sem volna elegendő, no meg melyik Fradi-drukkernek tudnánk ezzel újat mondani.

Nem, mi ma csak köszönetet akarunk mondani mindazoknak, akik a Fradit nehéz éveiben sem hagyták el, bíztak és hittek abban, hogy a kommunista terror az összetartozás szellemét nem tudja kiirtani, és ma összegyűltek, hogy erről ország-világ előtt tanúbizonyságot tegyenek. Nem véletlen, hogy éppen ennek az egyesületnek immáron világszerte legendás hírévé vált szurkológárdája, a „B-közép” még az elnyomás legborzalmasabb éveiben is magasra tartotta a zöld-fehér zászlót. A szabad világ tudta és megértette, hogy a magyar labdarúgópályákon néha lefolyt tüntetések nem a sporttal álltak összefüggésben, hanem ez volt az egyetlen hely, ahol a visszafojtott indulatokat, az elkecseregést, a kommunista vezetők elleni dühüket szabadjára engedhették. Sok ezren voltak, legtöbben talán nem is ismerték egymást és csak annyit tudtak, hogy ahol a zöld-fehér zászló leng, ott a helyük, ott csak jó szándékú, tisztességes magyar szurkolók lehetnek. Csapatukat nevezték bárhogyan is, maguk között Fradinak hívták és híres csatakiáltásukban volt meggyőződés. Tudták, hogy kedvenceik nem azért érnek el sikereket, mert Rákosinak vagy Gerőnek hívják a nemzet atyját, hanem azért, mert magyarnak születtek. Most, hogy újra nyíltan és büszkén viselheti mindenki az FTC jelvényét anélkül, hogy fasisztának vagy a nép ellenségének neveznék, őszinte, osztatlan örömmel üdvözljük mi is az új Ferencvárost, és elérzékenyült szívvel gondolunk arra a pillanatra, amikor a sportpályákon újra felcsendül [a] mindnyájunk fülének oly kedvesen hangzó: „Hajrá, Fradi!”

22.00: Hírszolgálat

Budapestén hivatalos közleményt adtak ki, amely szerint Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszter fontos bejelentést tett a budapesti szovjet nagykövetnek. [...] Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszter röviddel 8 óra előtt a következő rádióbeszédet intézte a Szabad Kossuth Rádió hullámhosszán át az ország lakosságához: „Magyarország népe! A magyar nemzeti

kormány a magyar nép és a történelem előtti mély felelősségérzettől áthatva, a magyar nép millióinak osztatlan akaratát kifejezve kinyilvánítja a Magyar Népköztársaság semlegességét. A magyar nép a függetlenség és az egyenjóság alapján, valamint az ENSZ Alapokmány szellemének megfelelően, igaz barátságban kíván élni szomszédaival, a Szovjetunióval és a világ valamennyi népével. Nemzeti forradalma vívmányainak megszilárdítását és továbbfejlesztését óhajtja, anélkül hogy bármelyik hatalmi csoportosuláshoz csatlakoznék. A magyar nép évszázados álma valósul meg ezzel – mondotta Nagy Imre. – A forradalmi harc, amelyet a magyar múlt és a jelen hősei vívtak, végre győzelemre vitte a szabadság, a függetlenség ügyét. Ez a küzdelem tette lehetővé, hogy népünk államközi kapcsolataiban érvényesítse alapvető nemzeti érdekét, a semlegességét. Felhívással fordulunk szomszédainkhoz, a közeli és távoli országokhoz, hogy tartsák tiszteletben népünk megmásíthatatlan elhatározását. Most valóban igaz az a szó, hogy népünk olyan egységes ebben az elhatározásban, mint történelme során talán még soha. Magyarország dolgozó milliói, védjétek és erősítsétek forradalmi elszántsággal, önfeláldozó munkával, a rend megszilárdításával hazánkat, a szabad, független, demokratikus és semleges Magyarországot.”

Losonczy Géza helyettes miniszterelnök¹⁸ a sajtó képviselői előtt kijelentette, hogy a szovjet csapatok bevonulása magyar területre folytatódik. Beavatott helyen hozzátették – jelenti az egyik nyugati hírügynökség tudósítója –, hogy két páncélos divízió felvonulását figyelték meg. Andropov szovjet nagykövet azt mondotta Nagy Imre miniszterelnöknek, hogy csupán a szovjet csapatok átcsoportosításáról van szó, és azoknak nincs szándékukban, hogy támadjanak. Nyugati távirati irodák magyarországi tudósítói is megerősítették a hírt, hogy északkelet felől ma délelőtt újabb szovjet csapatok érkeztek Magyarországra. [...]

Mindszenty József hercegprímás üzenetét közvetítette ma este a budapesti rádió. „Hosszú fogság után szólok a magyar haza valamennyi gyermekéhez – mondotta. Senkivel szemben sincs gyűlölet szívemben. Csodálatra méltó hősiesség szabadítja meg most a hazát. A világtörténelemben páratlan ez a szabadságharc. Fiataljaink minden dicsőséget megérdemelnek. Hála és imádság az áldozatokért. Hónvédségünk, munkásságunk, földműves népünk példát mutatott az összetartó hazaszeretetben. Az ország helyzete rendkívül súlyos. Napok óta hiányzik az élet folytatásának minden közös feltétele. A legsürgősebben meg kell találnunk a kibontakozást.” A hercegprímás hozzátette, hogy most tájékozódik, és két napon belül személyes szózatot intéz a nemzethez a kibontakozás útjáról.

Nyíregyházi értesülés szerint ma délelőtt Debrecen térségében egy fegyveres banda megtámadott és megsemmisített három gyógyszerrel és kötszerrel megrakott tehergépkocsit. A tettesek minden valószínűség szerint a szétugratott ávósok soraiból kerültek ki.

¹⁸ Losonczy Géza államminiszter volt.

Prágában figyelmet keltett, hogy Csehszlovákiában két nap óta zavarják a varsói rádió adásait. A varsói rádió hallgatása Csehszlovákia több vidékén szinte lehetetlen. A lakosság körében az a meggyőződés, hogy a zavarás kapcsolatban áll a magyarországi eseményekkel. Varsó tudvalevőleg következetesen kifejezte rokonszenvét a magyarországi változások iránt, míg Prága változatlanul a régi csökönyös politikai vonalat követi.

A pekingi rádió a közép-európai eseményekkel foglalkozva hangsúlyozta, hogy vörös Kína álláspontja szerint Magyarországnak és Lengyelországnak a demokrácia, függetlenség és egyenlőség megteremtésére irányuló kívánsága teljes mértékben jogosult. A pekingi rádió azonban hozzáfűzte, hogy különbséget kell tenni a két nép tömegeinek jogos kívánságai és reakciós elemek összeesküvő tevékenysége között. Nemzetközi diplomáciai körökben megállapítják, hogy a rádió közlése az első hivatalos pekingi állásfoglalás a magyarországi események megindulása óta.

Helmer osztrák belügyminiszter intézkedéseket tett, hogy a gyógyszer- és egyéb segélyküldemények a határon át zavartalanul eljuthassanak magyar területre. Az osztrák belügyminiszter bejelentette azt is, hogy az átkelőhelyeken újabban érvénybe léptetett biztonsági rendelkezések nem befolyásolják azt, hogy az osztrák területre érkező magyarok politikai menedékjogot kapjanak Ausztriában. Az osztrák parlament megemlékezett a magyar nép szabadságharcáról és azokról, akik életüket áldozták ebben a harcban. A képviselőház elnöke azt a kívánságát fejezte ki, hogy a magyar népre a megpróbáltatások után boldog napok virradjanak. Valamennyi demokratikus párt szónoka kifejezte szolidaritását a magyar néppel.

Washingtonban vezető kormánykörökben a sajtó képviselői előtt úgy nyilatkoztak, hogy az Egyesült Államok kormánya minden bizonnyal több millió dolláros segélyben részesíti Magyarországot, mihamarabb bebizonyosodott, hogy az ország ismét független.

A kanadai autómunkások szövetsége felkérte a Szabad Európa Rádiót, tolmácsolja Magyarországra, hogy a kanadai munkásság a legnagyobb csodálattal tekint a magyar szabadságharc eddig kivívott eredményeire. Közölje egyúttal a magyar munkássággal, hogy a kanadai munkások nagy tömegekben vonultak fel mindazokon a helyeken, ahol vért lehetett felajánlani a magyarországi szabadságharc áldozatai számára.

22.10 Reflektor

Gallicus rovata.

Akié a fegyver, azé a hatalom!

Ismétlés, elhangzott: 16.10-kor és 19.10-kor.

22.20: Rendkívüli riport

Szemtanúk beszélnek.

Ismétlés, elhangzott: 18.21-kor és 19.20-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSEL! VIGYÁZZATOK!

22.35: Nemzetközi hír- és helyzetmagyarázat

Hegyi András írása.

Ismétlés, elhangzott: 21.40-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEBEN! ÉLJETEREK VELE! EZT VÁRJA TÖLETEK A HAZA!

22.45: A Varsói Szerződés rendelkezései

Lovas László ismertetése.

Ismétlés, elhangzott: 13.35-kor, 15.30-kor és 20.45-kor.

23.00: Hírszolgálat

Budapesten hivatalos közleményt adtak ki, amely szerint Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszter fontos bejelentést tett a budapesti szovjet nagykövetnek. [...]

Az egyik nyugati hírszolgálati iroda New York-i keltezéssel is közölte, hogy a magyar kormány tájékoztatta az ENSZ-t a varsói paktumból való kiválásáról, és szorgalmazta, hogy a négy nagyhatalom szavatolja Magyarország semlegességét.

Losonczy Géza helyettes miniszterelnök a sajtó képviselői előtt kijelentette, hogy a szovjet csapatok bevonulása magyar területre folytatódik. [...] Andropov szovjet nagykövet – a tudósító értesülése szerint – azt mondta Nagy Imre miniszterelnöknek, hogy csupán a szovjet csapatok átcsoportosításáról van szó, és azoknak nincsen szándékukban, hogy támadjanak. [...]

A budapesti rádióban felolvasták a Katolikus Néppárt elnökének nyilatkozatát, amely az egész magyar néphez szólva bejelenti, hogy nyolc nehéz esztendő harcai után friss lendülettel, újult erővel folytatja működését az ismét szabad Mindszenty hercegprímás szellemében. Építeni akarunk – hangsúlyozza a Katolikus Néppárt kiáltványa. Ezután bejelenti, hogy a belügyminisztérium engedélyt adott országos gyűjtés megindítására, a zsarnokság idején lerombolt Regnum Marianum templomának felépítéséhez. Mint ismeretes, a Regnum Marianumot azért rombolták le, hogy a helyére felállítsák a Sztálin-szobrot, amely a szabadságharcnak az első szakaszában már oly csúfos véget ért. A Katolikus Néppárt elnöke nyilatkozatában azt is bejelenti, hogy a 12 éven át nélkülözött keresztény szellemű napisajtó megindítását ismét engedélyezték. De még nem működhetünk együtt a kormánnyal, hangoztatja továbbiakban a nyilatkozat. A nyolc illegális év küzdelmeivel megedződve a magunk igazáért harcolunk mindaddig, amíg a kabinetben az elnyomatás éveinek kompromittált szereplőit is ott találjuk. Ragaszkodunk az 1945 óta eltelt évek népet szolgáló szociális vívmányainak fenntartásához, sőt követeljük azok továbbfejlesztését. De követeljük munkánk intenzitásának fo-

kozását, a betiltott katolikus egyesületek, valamint az ifjúságot nevelő cserkészmozgalom engedélyezését is. Üdvözljük Gyórt, a szabad Dunántúlt, és azonosítjuk magunkat álláspontjával. A Dunántúli Nemzeti Tanács kívánságát azzal a konkrét javaslattal egészítjük ki, hogy a kormány akadályozza meg a külföldi rádiók adásának zavarását, mert hiszen ha minden ígéretét megvalósítja, nem kell félnie az ellenvéleménytől.

A szociáldemokrata párt ideiglenes pártvezetősége képviselőjében Kelemen Gyula főtitkár beszélt a budapesti rádióban. Rámutatott arra, hogy a pártot az erőszak 1948-ban eltemetni igyekezett. A párt vezetőinek százait börtönbe, ezreit internálótáborokba zárta a lelketlen önkény. A párt újra él, feltámadott. A szervezett munkásság szervezetei, akik ökölből szorított kézzel szenvedték az elnyomás keserves éveit, ma lelkesen építik újra a magyar szocialista pártot. A megalakult szervezethez a legelső adandó alkalommal jutassák el a központba címüket. A dolgozók vegyék vissza vidéken is elorzott szakszervezeteiket, hogy ismét az ő védőpajzsuk lehessenek. Kelemen Gyula befejezésül a Népszaváról szól, amelyet 80 éves fennállása óta háromszor vesztett el a párt, de negyedszerre is visszaszerzett.

A budapesti rádió a továbbiakban Jánossy [Lajos] professzor, a világhírű atomtudós nyilatkozatát közölte. A bevezető szavak szerint a magyar urániumbánya magyar kézen van. A szovjet mérnökök családjukkal együtt elhagyták Kővágószőlőst, és a bányára magyar katonák vigyáznak. Jánossy professzor elmondotta, hogy a szovjet hatóságok mindent szigorúan őriztek, ami urániummal összefüggött. Sem magyar kutatókat, sem magyar szakembereket nem vontak be, ezek tökéletesen a sötétben maradtak. Nagyobb baj eddig nem történhetett, még az egész urániumbányászat a kezdetén van, és nagyobb mennyiséget az országból biztosan nem vittek ki. Egyelőre még senki sem tudja megmondani biztonsággal, hogy mennyi uránium van az országban. Jánossy professzor a legfontosabb feladatnak azt jelölte meg, hogy a kormány alakítson nagyon gyorsan Nemzeti Atomenergiái Bizottságot, és szakemberek bevonásával tárja fel az egész helyzetet.

A pekingi rádió hivatalos nyilatkozatban hangsúlyozta, hogy a kommunista kínai kormány helyesléssel fogadta Magyarország és Lengyelország küzdelmét a demokráciáért és az ország függetlenségéért. [...]

Az angol alsóház ma délutáni ülése igen viharos volt. A Munkáspárt szorgalmazta, hogy a kormány jelentse ki, hadat üzent-e Egyiptomnak, avagy sem. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa az izraeli támadás ügyét az ENSZ Közgyűlése elé terjesztette, amely ma este rendkívüli ülést tart. Ennek során egy jugoszláv határozati javaslatot is megvizsgálunk, amely felszólítja az ENSZ-tagállamokat, hogy akár erőszakkal is, ha másként el nem kerülhető, vessenek véget a brit-francia hadműveleteknek. Washingtonban közölték, hogy a közel-keleti helyzettel foglalkozó ENSZ Közgyűlés rendkívüli ülésén az Egyesült Államok ENSZ-küldötte mellett Dulles külügyminiszter is jelen lesz. Nasszer közölte, hogy az egyiptomi fegyveres erők tegnap óta különböző hadszíntereken harcolnak. Az egyipto-

mi légierő több ízben megütközött az izraeli légierővel. Az angol alsóház folytatta közel-keleti vitáját. Eden miniszterelnök kijelentette, hogy Nagy-Britannia nagyon szívesen az ENSZ-re ruházza át a közel-keleti béke fenntartásának feladatát. Ezt megelőzően azonban Nagy-Britannia és Franciaország el kívánja különíteni az ott szemben álló és egymással harcban álló hadseregeket. Ugyancsak feladatának tekinti a helyzet megszilárdítását.

23.10: Katonapolitikai negyedóra

Bell ezredes írása a szabadságharc világpolitikai, elsősorban világstratégiai hatásáról.

Ismétlés, elhangzott: 20.30-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

23.25: Rendkívüli riport

Az elmúlt 24 óra legfontosabb nyugati hírei.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HAKELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

23.40: Kéthly Anna a szociáldemokrata párt élén

Balogh Balázs köszöntője.

Ismétlés, elhangzott: 16.55-kor.

23.45: Reflektor

Gallicus rovata.

Akié a fegyver, azé a hatalom!

Ismétlés, elhangzott: 16.10-kor, 19.10-kor és 22.10-kor.

23.57: Műsorzárás

Kedves hallgatóink! Napi műsorunkat most befejezzük, 40 perc múlva azonban ismét jelentkezünk.

HIMNUSZ

A református egyház intézőbizottságának megbízásából a budapesti rádió útján a Református Teológiai Akadémiának dékánja bejelentette különböző budapesti egyházférfiak és világi vezetők lemondását. Az országos intézőbizottság felszólította Péter János Tisza vidéki református püspököt is, hogy haladéktalanul mondjon le. Bereczki Albert lemondását egészségi állapotára való tekintettel is óhajtják. A református egyház új hetilapot indít, Reformáció címmel, Ravasz László püspök főszerkesztésében. A budapesti rádió a továbbiakban Ravasz László püspöknek a magyar néphez intézett szózatát közvetítette: „Az egyház büszke arra, hogy ez a forradalom tiszta volt és a nemzeti

becsület védelme alatt állott – hangoztatta Ravasz László. A református egyháznak nincs jobb imádsága, mint hogy az is marad. Bűnbánattal vallja meg, hogy az egyház mint földi intézmény kényszerűségein felül is engedte magát megköttetni a vele halálos ellentétben álló politikai hatalom erőszakától és cselvetéseitől. Kéri a világ összes keresztyén egyházainak, különösen az Egyházak Világtanácsának és a Presbiteri Világszövetségnek testvéri segítségét arra, hogy nehéz helyzetéből a felismert igaz úton továbbhaladjon rendeltetése felé.”

Washingtonban vezető kormánykörökben a sajtó képviselői előtt úgy nyilatkoztak, hogy az Egyesült Államok kormánya minden bizonnyal több millió dolláros segélyben részesíti Magyarországot, mielőtt bebizonyosodott, hogy az ország ismét független. [...] A pekingi rádió hivatalos nyilatkozatban hangsúlyozta, hogy a kommunista kínai kormány helyesléssel fogadta Magyarország és Lengyelország küzdelmét a demokráciáért és az ország függetlenségéért. [...]

Az angol alsóház ma délutáni ülése igen viharos volt. [...]

00.57: Nemzetközi hír- és helyzetmagyarázat
Hegyi András írása. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 21.40-kor és 22.35-kor.

Kedves hallgatóink! Éjszakai különprogramunk ezzel véget ért. Reggel 6 órakor jelentkezőnk ismét a 16, 19, 25, 31 és 41 méteres rövidhullámokon. A viszonthallással!

HIMNUSZ

05.59: Műsörtájékoztató
Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja! Jó reggelt, kedves hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangjának műsorát hétköznapi reggel 6 órától éjfélig sugározzuk a következő hullámsávokon: A 19 méteres rövidhullámon egész napon át, a 16 méteren 6 órától 22 óra 20 percig, a 13 méteres sávon 7 óra 25 perctől 20 óra 50 percig, a 25 méteres hullámon 6 órától 17 óráig, valamint 21 óra 10 perctől éjfélig. A 41 méteren 6 órától 7 óra 50 percig, illetve 19 óra 15 perctől éjfélig. A 31 méteres rövidhullámon 6 órától 11 óra 25 percig, 17 órától 19 óráig és 22 óra 35 perctől éjfélig. Végül a 49 méteren 23 óra 15 perctől éjfélig.

Felhívjuk kedves hallgatóink figyelmét, hogy naponta közvetítünk különműsort éjfél után 40 perces kezdettel. Ezt az éjszakai programot a 417 méteres középhullámon, továbbá a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon sugározzuk. Kedves hallgatóink! Néhány másodperc múlva, 6 órakor megszólal tárogatónk hangja: „Szól a kakas már, majd megvirrad már.”

06.00: Hírszolgálat
New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ főtitkárhoz intézett levelét. A Magyar Népköztársaság kormánya megbízható jelentéseket kapott arról, hogy újabb szovjet csapatok hatolnak be Magyarországra – hangoztatta Nagy Imre. A minisztertanács elnöke külügyminiszteri minőségében magához kérte Andropovot, a Szovjetunió magyarországi nagykövetét, és a légerélyesebb tiltakozását fejezte ki a szovjet csapatoknak Magyarországra való belépésével szemben. Követelte a szovjet erők haladéktalan kivonását az országból. Tájékoztatta továbbá a szovjet nagykövetet, hogy a magyar kormány azonnali hatállyal elutasítja a Varsói Szerződést, és ugyanakkor kinyilatkoztatja Magyarország semlegességét. Az ENSZ-hez fordul és az ország semlegességének megvédéséhez a négy nagyhatalom segítségét kéri. A Magyar Népköztársaság kormánya semlegességét 1956. november 1-jén nyilvánította ki. Nagy Imre megkezdése végül ezeket mondja: Az elmondottak folytán felkérem Önt mint az ENSZ főtitkárát, hogy haladéktalanul tűzze ki az ENSZ Közgyűlés következő ülésének napirendjére a magyar semlegesség és a semlegességnek a négy nagyhatalom részéről való védelmének az ügyét.

A Kossuth rádió röviddel éjfél előtt közleményt olvasott fel. Eszerint a budapesti szovjet követség közölte, hogy a magyar légierő repülőtereit a szovjet hadsereg páncélosokkal körülvette abból a célból, hogy biztosítsa a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok állománya hozzátartozóinak és sebesültjeinek légi úton történő elszállítását. A magyar légierő teljes állománya készen volt a túlerők elleni védekezésre. A kormány azonban felelőssége teljes tudatában megtiltotta a tűzmegnyitást. Így a légierő csapatai fegyelméletlen, lövés nélkül állnak szemben az ott lévő szovjet erőkkel, várva a szovjet csapatok elvonulását.

Bécs. A Szociáldemokrata Internacionálé bécsi irodájának ülésén tegnap délután a magyar szociáldemokrata párt képviselőjében Kéthly Anna is megjelent. Sajtóértekezletén Kéthly Anna nyilatkozott a magyarországi eseményekről. A dicséret és dicsőség nem a volt vagy a jelenlegi vezető személyiségeket illeti, hanem kizárólag az ifjúságot és magyar népet, és azokat a hősokeket, akik életüket adták hazájukért, és akik ma még kórházi ágyaikon várnak a gyógyulásra. A továbbiakban hangoztatta, nem tartja valószínűnek, hogy a szabadságharcnak egyik elsőrendű követelése – a szabad választások megtartása – keresztülvihető lenne addig, amíg szovjet csapatok tartózkodnak Magyarországon. Nagy Imrét nem ismeri annyira, hogy személyében teljes garanciát látna Magyarország tényleges demokratizálására. Ahhoz, hogy a szociáldemokrata párt egy esetleges koalícióban szerepet vállaljon, szükséges lenne a jelenlegi kormányban személycseréket végrehajtani. Arra a kérdésre, hajlandó lesz-e az új szociáldemokrata párt együttműködni a Nagy Imre-féle kormánnyal, Kéthly Anna azt válaszolta: a kérdést még nem tisztázták Magyarországon. A Szociáldemokrata Internacionálé bécsi irodájának üléséről kiadott hivatalos közle-

mény az internacionálé csodálatát fejezi ki a magyar nép hős szabadságharcosainak, és testvéri üdvözlését küldi a magyar munkásságnak.

A református egyház intézőbizottságának megbízásából a budapesti rádió útján a Református Teológiai Akadémiának dékánja bejelentette különböző budapesti egyház-férfiak és világi vezetők lemondását. [...]

A Fehér Házban megerősítették azokat az értesítéseket, amelyek szerint az Egyesült Államok gazdasági segínyt ajánlott fel Lengyelországnak. Az első értesülések arról úgy szólnak, hogy az amerikai nagykövet Varsóban tárgyalt a segélyezésről, felajánlva élelmiszert és más sürgős jellegű szállításokat. Ezenkívül hosszabb lejáratú és nagyobb mérvű gazdasági megsegítésről is szó esett Varsóban.

Az ENSZ Közgyűlése a késő éjszakai órákban megkezdte rendkívüli ülését, amelynek egyetlen napirendi pontja a válságos közel-keleti helyzet. A rendkívüli Közgyűlés elnökének, a chilei küldöttnék megnyitója után Guiringaud francia delegátus emelkedett szólásra. Kijelentette, hogy Franciaország teljes tartózkodással fogadja a rendkívüli Közgyűlés összehívását és a meghozandó határozatokat. A Közgyűlés azután 62 szavazattal, a brit és francia szavazat ellenében, valamint 7 tartózkodás mellett napirendre tűzte a közel-keleti helyzet megvizsgálását. Mint ismeretes, a rendkívüli Közgyűlést az után hívták össze, hogy a Biztonsági Tanács a francia és brit vétó miatt nem tudott közbelépni a közel-keleti viszályban. A Közgyűlés határozata után nyomban az egyiptomi küldött szólalt fel. Omar Lutfi elítélte az izraeli, valamint a brit és francia csapatok támadását egyiptomi terület ellen, és az agresszor megbélyegzését sürgette.

Dixon brit küldött hangoztatta, hogy a világszervezet nem tudott rendet teremteni az elmúlt években a Közel-Keleten. A brit-francia beavatkozás elkerülhetetlen volt, mert egy általános összetűzés veszélye csak ily módon hárítható el. Dixon megvádolta a Szovjetuniót, hogy nagy szerepe van a közel-keleti helyzet kiélesedésében. Ezután Dulles amerikai külügyminiszter emelkedett szólásra. Elítélte az angol-francia beavatkozást, majd pedig javaslatot terjesztett elő a válság megoldására. Eszerint a világszervezetnek azonnal el kell rendelnie a fegyvernagyvást Közel-Keleten. Fel kell szólítani továbbá Izraelt, Nagy-Britanniát és Franciaországot, hogy vonja ki csapatait Egyiptomból. Dulles javaslatai szerint az izraeli csapatoknak azonnal vissza kellene húzódnuk a fegyverszüneti vonalra. Az ENSZ összes tagállama kötelezettséget vállalna arra, hogy nem szállít hadianyagot Közel-Keletre, végül a Szezi-csatornában biztosítanak a hajózás teljes szabadságát. Angol részről az amerikai javaslatot azonnal visszautasították. Brit felfogás szerint az amerikai javaslat nem általános a közel-keleti válság megoldására. Híradásunk pillanatában az ülés még tart.

Az angol alsóház közel-keleti vitája során Eden miniszterelnök szilárdan kitartott a kormány álláspontja mellett, annak ellenére, hogy az ellenzék hevesen ostromolta ezt az álláspontot. A vitát fél órára fel is kellett függeszteni. Eden a vita folytatása során kijelentette, hogy Nagy-Britannia a Közel-Keleten fegyve-

res konfliktus állapotában van. Álláspontja mellett kitart, és amit elhatározott, keresztül is viszi. Ha a helyzetet a Szezi-csatorna övezetében sikerül megszlárdítani, Nagy-Britanniának nem lesznek olyan szándékai, hogy az Izrael és Egyiptom közötti vitában, valamint a Szezi-csatorna közötti vitában, vagy bármely más vitás kérdésben a brit elgondolás szerinti megoldást erőszakolja másokra. Nagy-Britannia örömmel fogadja, hogy a béke fenntartásának gyakorlati feladatait később is az ENSZ veszi át. A brit kormány meg van győződve arról, hogyha nem folyamodott volna közel-keleti akciójához, a háborús állapot elkerülhetetlenül kiterjedt volna egy mainál is sokkal nagyobb területre. A lordok házában az anglikán egyház primása kijelentette, hogy Nagy-Britannia keresztény közvéleményét nagyon lésújtották a közel-keleti fejlemények és roppant nyomasztóan hatnak rá azok. A vita befejeztével az alsóház 324 szavazattal 255 ellenében, tehát 69 többséggel, bizalmat szavazott a kormánynak az Egyiptom ellen foganatosított katonai intézkedéseivel kapcsolatban.

06.10: A magyar munkásmozgalom újjáalakításáról Az alsóházban Péter Mihály kommentárja. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 13.10-kor, 15.50-kor és 21.20-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSEL! VIGYÁZZATOK!

06.20: Nyugat-európai magyar egyetemisták nevében Vasvári Gergely szól a hazai egyetemistákhoz. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 12.30-kor, 14.15-kor és 21.10-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁSI ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEBEN! ÉLJETER Vele! EZT VÁRJÁ TÖLETEK A HAZA!

06.30: Nemzetközi sajtószemle Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 21.30-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

06.40: Kéthly Anna a szociáldemokrata párt élén Balogh Balázs köszöntője. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 16.55-kor és 23.40-kor.

06.45: Rendkívüli riport Az elmúlt huszonnégy óra legfontosabb nyugati hírei. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 23.25-kor.

07.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...]

A Kossuth rádió röviddel éjfél előtt közleményt olvasott fel. Eszerint a budapesti szovjet követség közölte, hogy a magyar légierő repülőtereit a szovjet hadsereg páncélosaikkal körülvette: abból a célból, hogy biztosítsa a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok állományait a hozzá tartozóknak és sebesülteiknek légi úton történő elszállítását. [...]

Bécs. A Szociáldemokrata Internacionálé bécsi irodájának ülésén tegnap délután a magyar szociáldemokrata párt képviselőjében Kéthly Anna is megjelent. [...]

A Nemzeti Parasztpárt, új nevén Petőfi Párt főtitkára, Farkas Ferenc bejelentette, hogy amíg a szovjet csapatok Magyarország egész területéről ki nem vonulnak, pártja a kormányban semmi képviselőt nem vállalhat. Farkas Ferenc azt javasolta, hogy az ország egész területén, három napon belül tartsanak népszavazást. Az ország népe döntsön, hogy Magyarország felmondja-e a Varsói Szerződést, és hogy semleges ország akar-e lenni?

Kádár János, a kommunista párt első titkára kijelentette, hogy új pártot alakítanak, amely egyszer s mindenkorra szakítani kíván a múlt bűneivel. Az új párt neve a Magyar Szocialista Munkáspárt lesz, az új pártlap címe a Népszabadság. A szovjet hivatalos híriügynökség közölte, hogy Magyarországon újból megalakult a szociáldemokrata és kigazdapárt.

A szovjet távirati iroda jelentése szerint a fővárosban nyugalom van, és az élelmiszerüzleteket kinyitották.

A Külügyminisztérium forradalmi bizottsága nyilatkozatot tett közzé, amely szerint az ENSZ legközelebbi ülészakán Magyarországot az egész nemzet bizalmát övező delegációnak kell képviselni. A már kijelölt küldöttség, amely Horváth Imre eddigi külügyminiszter és Szűcs Endre vezetésével indult el New Yorkba, úton van vissza Budapestre. A forradalmi bizottság javaslatot készített a megbízhatatlan követek leváltására, és a meg nem felelő követségi beosztottak visszahívására.

Az írószövetség ma délelőtt 11 órakor rendkívüli ülést tart. A titkárság a budapesti rádió útján kérte a szövetség tagjait, hogy jelenjenek meg a Bajza utcai székházban tartandó ülésen.

Leo Shurn, a Nemzetközi Segélybizottság nevű amerikai magánszervezet egyik vezetője Budapestre utazott és személyesen átadta Mindszenty bíborosnak a segélyszervezet első küldeményét a magyar népnek. A hercegprímás rövid beszédben megköszönte Leo Shurnnak az amerikai nép nagylelkű segítségét.

Az ENSZ Közgyűlése a késő éjszakai órákban megkezdte rendkívüli ülését, amelynek egyetlen napirendi pontja a válságos közel-keleti helyzet. [...] Az ázsiai és afrikai államok csoportja az ENSZ-ben elhatározta, hogy támogatja Dulles amerikai külügyminiszternek a rendkívüli Közgyűlésen benyújtott javaslatát. A brit hadügyminisztérium közlése szerint angol bombázókötelékek folytatják

egyiptomi repülőterek elleni támadásaikat. Az angol jelentés szerint az elmúlt két napon a bombázások következtében legalább 50 egyiptomi repülőgép teljesen megsemmisült, 40 pedig súlyosan megrongálódott. Francia repülőgépek lángba borítottak egy szovjet mintájú egyiptomi rombolót. A Sínai-félszigeten változatlan hevességgel folytatódott a harc az egyiptomi és izraeli erők között. Izraeli részről jelentős egyiptomi erők bekerítését jelentik. Az egyiptomi hadvezetőség nagyszámú izraeli repülőgép elpusztításáról ad számot.

07.10: Irodalmi műsor

Az 1956-i szabadságharc mártírjainak emlékeztetere. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 11.10-kor és 18.35-kor.

FALU NÉPE! SEGÍTSD ÉLELEMME A HARCOLÓKAT ÉS A SZTRÁJKOLÓKAT! HA KELL, ADD ODA KENYERED FELÉT, HOGY IDEGEN SZURONY KI NE ÜSSE KEZEDBŐL AZ EGÉSZET!

07.35: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor jegyzete az orosz munkás-, katonai és paraszttanácsokról. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 17.55-kor és 21.50-kor.

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELÉG GYORSAN A SEGÍTSÉG! SZÜNJÖN MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJA! SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

07.40: Nyugat-európai magyar egyetemisták nevében

Vasvári Gergely szól a hazai egyetemistákhoz. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 12.30-kor, 14.15-kor és 21.10-kor, valamint november 2-án 06.20-kor.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT!

07.50: Nemzetközi hír- és helyzetmagyarázat

Hegyí András írása. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 21.40-kor és 22.35-kor, valamint november 2-án 00.57-kor.

08.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...] A Kossuth rádió röviddel éjfél előtt közleményt olvasott fel. Eszerint a budapesti szovjet követség közölte, hogy a magyar légierő repülőtereit a szovjet hadsereg páncélosaikkal körülvette abból a

célból, hogy biztosítsa a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok állománya hozzátartozóinak és sebesültjeinek légi úton történő elszállítását. [...]

A Szocialista Internacionálé az elmúlt este lelkes ünneplésben részesítette Kéthly Annát, a magyar szociáldemokrata párt Bécsbe érkezett vezetőjét. Kéthly Annát Helmer, Ausztria szocialista belügyminisztere vezette be az ülésterembe. Az osztrák belügyminiszter üdvözlő beszédében kijelentette, hogy az osztrák, francia, brit és a többi szocialista pártok készen állnak a segélynyújtásra, a magyar szocialista párt újjáépítése érdekében. A Szocialista Internacionálé irodája egyébként nyilatkozatot tett közzé, amelyben csodálatukat fejezik ki a magyar nép szabadságharca felett, és üdvözlőket küldik a magyar munkáságnak. A szocialisták azt sürgetik, hogy az Európai Gazdasági Együttműködési Szervezete haladéktalanul tegyen lépéseket a magyar újjáépítés támogatására. A magyar népnek meg kell adni azt a segítséget, amelyben a nyugat-európai országok részesültek a háború után. A Szocialista Internacionálé véleménye szerint a szabad európai országok bőkezűségére lesz szükség a gazdasági viszonyok megjavítása érdekében Magyarországon. A Szocialista Internacionálé teljes mértékben támogatja a magyar szabadságharcosok követelését a szovjet csapatok teljes visszavonulására Magyarországról.¹

A Nemzeti Parasztpárt, új nevén Petőfi Párt főtitkára, Farkas Ferenc bejelentette, hogy amíg a szovjet csapatok Magyarország egész területéről ki nem vonulnak, pártja a kormányban semmi képviselést nem vállalhat. [...]

Kádár János, a kommunista párt első titkára kijelentette, hogy új pártot alakítanak, amely egyszer s mindenkorra szakítani kíván a múlt bűneivel. Az új párt neve a Magyar Szocialista Munkáspárt lesz, az új pártlap címe a Népszabadság.

A külügyminisztérium forradalmi bizottsága nyilatkozatot tett közzé, amely szerint az ENSZ legközelebbi ülészakán Magyarországot az egész nemzet bizalmát élvező delegációnak kell képviselni.

Az írószövetség ma délelőtt 11 órakor rendkívüli ülést tart. A titkárság a budapesti rádió útján kérte a szövetség tagjait, hogy jelenjenek meg a Bajza utcai székházban tartandó ülésen.

Wagner, New York város polgármestere a mai napot a magyar szabadság napjának nyilvánította. A polgármester felszólította New York város lakosságát, hogy a mai napon emlékezzen meg a magyar nép szabadságharcáról. A New York-i városházán Wagner polgármester átvette Szent István király közel négy méteres szobrát, és ünnepélyes keretek között felállította a polgármesteri hivatal nagy csarnokában. Az elhelyezés ideiglenes, mert New York város tanácsa most választ ki a belváros területén méltó helyet a szobor számára.¹ November 4-én, vasárnap délelőtt a New York-i Szent Patrick-katedrálisban hálaadó istentisztelet lesz Mindszenty bíboros kiszabadulásáért. Meany, az amerikai szakszervezetek elnöke az amerikai dolgozók nevében 25

¹ Rumi Rajky István szobra 1960-ban Ohio államban, a Youngstown helységben működő ferences közösség parkjába került.

ezer dolláros elsősegélyt juttat el Magyarországra. Meany felszólította a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségét is, hogy minél nagyobb kerekben szervezzék meg a magyarországi segélyakciót.

Az ENSZ Közgyűlése a késő éjszakai órákban megkezdte rendkívüli ülését, amelynek egyetlen napirendi pontja a válságos közel-keleti helyzet. [...] Az ülés további folyamán a Fülöp-szigeti küldött azonnali fegyverszünetet sürgetett Egyiptomban. A jordániai és szíriai küldött éles támadást intézett Anglia és Franciaország ellen. A kolumbiai delegátus bejelentette, hogy kormánya nem járulhat hozzá semmiféle szankciókhoz. Szoboljev szovjet küldött azonnali intézkedést sürgetett a brit-francia-izraeli katonai akció megállítására Egyiptom területén. Hangoztatta, hogy a helyzet rendkívül súlyos. Felhívta a Közgyűlést, hogy ítélje el az Egyiptom elleni támadást, követelje az idegen csapatok visszavonulását egyiptomi területről, továbbá a világszervezet küldjön ki egy bizottságot, a hozott határozatok végrehajtásának ellenőrzésére. Az ülés a reggeli órákban még tart. Az ázsiai és afrikai államok csoportja az ENSZ-ben elhatározta, hogy támogatja Dulles amerikai külügyminiszternek a rendkívüli Közgyűlésen benyújtott javaslatát.

08.10: Reflektor

Gallicus rovata. Akié a fegyver, azé a hatalom! Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 16.10-kor, 19.10-kor, 22.10-kor és 23.45-kor, valamint november 2-án 00.40-kor.

08.20: Zene

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZUÁLLÁS ESZKÖZE! A BŰNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET!

08.45: Rendkívüli riport

Az elmúlt huszonnégy óra legfontosabb nyugati hírei. Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 23.25-kor, valamint november 2-án 06.45-kor.

09.00: Ünnepélyes gyászmise

A magyar szabadságharc hősi halottai halhatatlan vértanúi annak az emberi méltóságnak, melyet a Kelet és Nyugat egyformán elárult, semmibe vett és egy elhasznált darab papíron rabszolgasorsba döntött. A szellemet azonban nem tudta kiölni belőlünk, az emberi méltóság tudata, a szabadság és függetlenség utáni vágy ott lüktetett ifjúságunk és népünk nemes lelkében. Ez ragadta magával hőseinket, hogy ledöntsék hazánkban az idegen bálványokat, saját vérükkel mossák le a magyar zászlóról a zsarnokság szimbólumát, megtisztítsák a magyar életet az árulóktól, feltörjék a börtönök és haláltáborok aj-

taít, szétzúzzák nemzetünk bilincseit, megnyissák az új magyar élet számára a szabadság útját. Hazánk függetlensége a jövő magyar élet gazdag színpompája. A szilárd jogrend, anyagi jólétünk, szellemi értékeink, szabad irodalmunk, elmélyülő valláserkölcsei életünk a szabadságharc hősi halottainak, nemzetünk drága vértanúinak áldozatából nő ki. Amiért népünk örökre szívébe zárja őket, imádkozik értük, és kegyelettel őrzi emléküket. [...] Hősi halottaink áldozata kötelez minket, hogy országunkat azokra a halhatatlan szellemi értékekre, eszmékre építsük fel, amelyekért ők meghaltak. Ezek az eszmék az emberi méltóság, a természetes jogrend, a szabadság és hazánk függetlensége. Aki ezek közül egyet is elsikkaszt, vagy önző politikai érdekből ezen jogok valamelyikéről lemond, elárulja hősi halottainkat és megérdemli, hogy népünk kivesse őt sorából. Hősi halottaink az emberi jogokért, az igazságért mentek a halálba. A jogrend és az igazság viszont nem tűri a jogtalanságot, nem egyeztethető össze vele a bosszúállás.

Magyar testvéreim! A bosszúállás súlyos bűne beszenyeezi hőseink feddhetetlen, tiszta áldozatát. Ők nemzetünk vértanúi, a jogos önvédelemért folytatott küzdelemben estek el. A bosszúálló viszont a védtelen ellenséggel szemben gyakorol jogtalan megtorlást és ezért méltán hívja ki maga ellen az emberiség elítélését. Isten 5. parancsa: Ne ölj! a győzelem napjaiban is érvényes. Különösen akkor, ha a jogtalan támadó leteszi a fegyvert. A jogtalan támadó hosszú éveken át és a küzdelem napjaiban elkövetett bűnös cselekedeteiért, igazságtalan rendelkezések végrehajtásáért természetesen felelősséggel tartozik. A bűnösök elítélése és megbüntetése azonban nem az egyes ember vagy fegyveres csoportok feladata, hanem a szabadon megválasztott törvényes hatóság, független bíróság jogkörébe tartozik.

10.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarsskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...] A Kossuth rádió röviddel éjfél előtt közleményt olvasott fel. Eszerint a budapesti szovjet követség közölte, hogy a magyar légierő repülőtereit a szovjet hadsereg páncéloseroőkkel körülvette abból a célból, hogy biztosítsa a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok állománya hozzátartozóinak és sebesültjeinek légi úton történő elszállítását. [...] A nyugati tudósítók ma reggeli budapesti jelentése szerint a szovjet csapatok újabb mozdulatainak hírére a feszültség emelkedett. A fővárosban olyan ellenőrizhetetlen hírek keringenek, hogy a szovjet csapatok egyre szorosabb gyűrűbe fogják a fővárost. A repülőtereket szovjet csapatok szállták meg. Két magyar repülőgépet, amely Bécsbe tartott, a szovjet csapatok visszatérésre kényszerítettek. Ugyancsak a szovjet csapatok a francia követ tiltakozása ellenére visszatartottak egy vörös-keresztes gépet. A szovjet diplomaták családjai elhagyták a fővárost. A Politika nevű jugoszláv lap tudósítója jelenti, hogy a szovjet csapatok a román és szovjet határ irányából érkeznek Magyarországra. Tegnap este a főváros több pontján a honvédség harckocsi- és csapatszállító oszlopai vonultak fel.

Vitetti olasz nagykövet² tárgyalásokat kezdett annak érdekében, hogy a magyar ügyet terjesszék az ENSZ rendkívüli Közgyűlése elé. Vitetti máris érintkezésbe lépett az ENSZ jogügyi szakértőjével. Az egyik legfőbb akadály az, hogy a Biztonsági Tanács nem döntött a magyar ügyben. A világszervezet szabályai értelmében a Közgyűlés nem tárgyalhat olyan ügyet, melynek megvizsgálása a Biztonsági Tanács előtt folyamatban van. Az olasz nagykövet a jogi nehézségek ellenére azt reméli, hogy sikerül megoldást találni a magyar ügynek az ENSZ rendkívüli Közgyűlés elé terjesztésére.

A Szocialista Internacionálé az elmúlt este lelkes ünneplésben részesítette Kéthly Annát, a magyar szociáldemokrata párt Bécsbe érkezett vezetőjét. [...] Magyar Rádió

Az írószövetség ma délelőtti 11 órakor rendkívüli ülést tart. A titkárság a budapesti rádió útján kérte a szövetség tagjait, hogy jelenjenek meg a Bajza utcai székházban tartandó ülésen.

A Fehér Házban megerősítették azokat az értesítéseket, amelyek szerint az Egyesült Államok gazdasági segítyt ajánlott fel Lengyelországnak. Az első értesülések arról úgy szóltak, hogy az amerikai nagykövet Varsóban tárgyalt a segélyezésről, felajánlva élelmiszert és más sürgős jellegű szállításokat. Ezenkívül hosszabb lejáratú és nagyobb mérvű gazdasági megsegítésről is szó esett Varsóban.

Az ENSZ Közgyűlése az éjszaka megkezdte rendkívüli ülését, amelynek egyetlen napirendi pontja a válságos közel-keleti helyzet. [...] Eban izraeli küldött kijelentette, hogy Izrael önvédelemből cselekedett, és a hadművelet célja az Izraelt állandóan támadó egyiptomi fegyveres egységek támaszpontjainak megsemmisítése. Eban azzal érvelt, hogy amióta Nasszer uralomra jutott, a Közel-Kelet állandóan veszélyben és bizonytalanságban él. Dulles amerikai külügyminiszter javaslatot terjesztett be a közel-keleti viszály elsimítására. [...] Az ENSZ Közgyűlése a reggeli órákban 64 szavazattal 5 ellenében, és 6 tartózkodás mellett elfogadta az amerikai javaslatot. Nagy-Britannia, Franciaország, Új-Zéland, Ausztrália és Izrael szavazott az amerikai indítvány ellen. Az izraeli hadijelentések szerint az izraeli erők hatalmukba kerítették az egész Sínai-félszigetet. A tel-avivi kormány szóvivője bejelentette, hogy a térségben állomásozó egyiptomi erők a felvonulás állapotában vannak. Az egyiptomi hadsereg kisebb csoportjai nyugat felé menekülnek, hogy elkerüljék a bekerítést. A kairói rádió azt jelentette, hogy az egyiptomi hadvezetőség a Nílus deltájának védelmére kivonja katonai erőit a Sínai-félszigetről. Izraeli részről közölték Rafan elfoglalását is a Gázai-sivatag déli részén. Az izraeli haderő az arcvonalnak ezen a szakaszán már bevetette az egyiptomiaktól zsákmányolt szovjet harckocsikat. Rafan elfoglalása egyben azt jelenti, hogy az izraelieknek sikerült elvágni a Gázai-sivatagban állomásozó arab haderőket Egyiptomtól.

² Leonardo Vitetti 1956 májusa és 1958 decembere között volt Olaszország állandó ENSZ-képviselője.

SZABADSÁGHARCOSOK! MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BÜNÖS GARÁZDÁLKODÁS!

10.10: Nemzetközi hír- és helyzetmagyarázat

Hegyí András írása.

Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 21.40-kor és 22.35-kor, valamint november 2-án 00.57-kor és 07.50-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

10.20: A Varsói Szerződés rendelkezései

Lovas László ismertetése.

Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 13.35-kor, 15.30-kor, 20.45-kor és 22.45-kor.

NEMZETI TANÁCSOK! MUNKÁS- ÉS IFJÚSÁGI TANÁCSOK! HATALOM VAN A KEZETEKBEN! ÉLJÉTEK VELE! EZT VÁRJÁ TÖLETEK A HAZA!

10.35: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor jegyzete az orosz munkás-, katonai- és paraszttanácsokról.

Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 17.55-kor és 21.50-kor, valamint november 2-án 07.35-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

10.40: Zene

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

10.55: Kéthly Anna a szociáldemokrata párt élén

Balogh Balázs köszöntője.

Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 16.55-kor és 23.40-kor.

11.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarckjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...] A Reuters iroda tudósítója úgy értesült New York-i ENSZ-körökből, hogy a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét előreláthatólag az ENSZ Közgyűlésének még a mai ülésén fogják tárgyalni, mielőtt a közel-keleti válság vitája lezárul. Vitetti olasz nagy-

követ tárgyalásokat kezdett annak érdekében, hogy a magyar ügyet terjesszék az ENSZ rendkívüli Közgyűlése elé. [...]

A Kossuth rádió röviddel éjfél előtt közleményt olvasott fel. Eszerint a budapesti szovjet követség közölte, hogy a magyar légierő repülőtereit a szovjet hadsereg páncélosokkal körülvette abból a célból, hogy biztosítsa a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok állománya hozzátartozóinak és sebesültjeinek légi úton történő elszállítását. [...]

A Szocialista Internacionálé az elmúlt este lelkes ünneplésben részesítette Kéthly Annát, a magyar szociáldemokrata párt Bécsbe érkezett vezetőjét. [...]

Az írószövetség ma délelőtt 11 órakor rendkívüli ülést tart. [...]

A Fehér Házban megerősítették azokat az értesüléseket, amelyek szerint az Egyesült Államok gazdasági segítyt ajánlott fel Lengyelországnak. [...]

Az ENSZ Közgyűlése az éjszaka megkezdte rendkívüli ülését, amelynek egyetlen napirendi pontja a válságos közel-keleti helyzet. [...]

11.10: Rendkívüli riport

A londoni Daily Telegraph munkatársa azt jelenti, hogy a remény első sugara derült fel a magyar nép arcán, amidőn meghallotta, hogy a szovjet csapatok kivonulnak az országból. A magyar kormány már felállított három motorizált egységet, amelyek a kivonuló Szovjet motorizált ezredeinek helyét veszik át. Nagy örömmel fogadta a magyar közvélemény azt a hírt is, hogy az orosz pártvezérek, Mikojan és Szuszlov tegnap repülőgépre ültek, és elhagyták Budapestet. Jó forrásból eredő információim szerint – írja a Daily Telegraph munkatársa – ezek a szovjet vezérek az elmúlt héten két ízben is jártak Magyarországon, hogy a magyar kormánnyal tárgyaljanak. A tegnapi nap helyzetében beállott feszültségre jellemző, hogy a magyar légierő parancsnoksága ultimátumot intézett a szovjet csapatokhoz, hogy amennyiben éjfélig nem hagyják el Budapestet, úgy a magyar repülőgépek megtámadják őket. A magyaroknak megfékezhetetlen a gyűlölete a szovjet csapatok ellen.

A gyűlölet mértékét jellemzi az az esemény, amely tegnap a Röck Szilárd utcában történt. Egy nagyobb csoport 12-13 éves iskolás gyerek körülvett öt szovjet tankot, amelyek az út szélén parkoltak, és minden valószínűség szerint a város elhagyására kiadandó parancsra vártak. A szovjet katonák, a tank legénysége kiszállt a kocsikból és az utca szélén ácsorgott. A gyerekek körülvették őket és jókedvet színelve beszédbe elegyedtek velük és játékos bohóságokkal mulattatták a katonákat. Hirtelen azonban egy kis csoport felugrott a tankra, megragadta a benne talált pisztolyokat, majd a tank nyitott fedőjén keresztül kihúzták a kocsik gépfegyverét, azokat átadták a tank körül összecsoportosult fiúknak, akik a Röck Szilárd utcán keresztül a zsákmánnyal együtt eszeveszett rohanásba kezdtek. A többi négy tank meglepett szovjet legénysége azonnal gépébe ugrott és üldözőbe vette a fiúkat, még lőtt is utánuk, de szerencsére ezek fürgébbek voltak, és sikerült sértetlenül eltűnniük. A Daily Telegraph tudósítója még megírja, hogy általában a

budapesti kislányok és kislányok viselkedése a magyar szabadságharcban minden csodálatot megérdemel. A szememmel láttam – írja –, [hogyan egy] mintegy 12 éves kislány egy olyan öreg, múzeumbeli, kimustrált fegyverrel, amely sokkal hosszabb volt, mint ő maga, ott állt a felkelőkkel együtt a bari-kád mögött, és a zsebében rejtgetett néhány golyót bátran lőtte ki a szovjet katonák felé. [...]

Érdekes lesz talán elmondanom, hogy a veszprémi egyetem hallgatói és tanárai berendeztek és felszereltek egy telefonközpontot, mely egész Nyugat-Magyarország telefonszolgálatát ellátja. Egy időben azonban mint információs központ is működik, és ezen keresztül lehet a tanácsokkal összeköttetésben maradni, és egymást a helyzetről ilyen módon értesíteni. A telefonközpont épülete mellett áll a forradalmárok rádió-adóállomása. Éppen akkor érkeztem a rádióállomásra, amidőn a bemondó felolvasta azt az ultimátumot, amelyet a szabadságharcosok a kommunista miniszterelnökhöz, Nagy Imréhez intéztek. Hallottam, amikor a mikrofonba ezeket mondotta: „Fejezd be ezt a szükségtelen vérontást, és küldd ki az oroszokat az országból. A válaszodat ma estére várjuk!” Ez az ultimátum ugyanebben az időben a többi forradalmi adókban is elhangzott. Amidőn Veszprémet elhagytuk, hirtelen egy orosz katona bukkant fel előttünk. Leugrott a motorkerékpárjáról és felénk szegezett gépfegyverrel követelte, hogy megálljunk és a teherautóból kiszálljunk. Látszólag ő is éppen úgy megijedt tőlünk, mint mi tőle. A teherautó [nk sofőrje] felé indult, hogy tárgyaljon vele, mikor az orosz katona gépfegyveréből körülbelül 25 méter távolságból tüzelni kezdett. Mikor a lövöldözés megszűnt, láttuk, hogy az orosz katona lebukott a földre, de meglepetve láttuk azt is, hogy a sofőrünk kezében egy revolver füstölög. Az orosz géppisztoly kattogása közben se nem láttuk, se nem hallottuk, hogy a sofőr is lőtt. E jelenet után gyorsan felugráltunk a teherautóra és teljes sebességgel tovább vágattunk. A Reuters ügynökség tudósítója azzal fejezi be, hogy mindenütt, ahol Magyarországon járt, a legnagyobb szívéllyel fogadták. Mindenki kezet akart szorítani az újságíróval, aki külföldről érkezett. A harcok okozta nyomorúság ellenére mindenki meg akarta kínálni egy pohár borral és egy falat étellel.

A nyugati világ egy másik sajtóügynöksége, a United Press is elküldte tudósítóját Budapestre. Az ő tudósításában olvassuk a következőket: Amint a füstfelhőbe borult Budapestre gyalog beértem, a szovjet páncélosok éppen elhagyták a várost. Már vasárnap este megérkezett repülőgépem Budapest fölé, de nem tudtunk a repülőtéren leszállni. A pilótám erre Budapesttől délre 55 km-re, Kiskunlacházán szállt le. Onnan mentem fel Pestre. A város határában már elem bukkantak a véres küzdelem nyomai. A munkásházak falain golyónyomok, az ablakok mind összetörve. A házak faláról, mint a vadszőlőindák lógnak a villamos drótok, mintha egy óriási tornádó vonult volna végig ezen a vidéken. Egy vasúti átjáró melletti útkeresztvezérlésben felborított autóbuszok álltak el utamat. Az autóbuszok testét golyók százai lyukasztották át.

Amint a városba értem, egyszerre feltűntek a magyar kocsik. Vöröskeresztes zászlóval jelzett teherautó-konvoj ment el előttem. A kocsikon fehér ruhás orvosok álltak, de a kabát csak valaha lehetett fehér, most sáros és véres volt. A többi kocsikon sebesülteket szállítottak. Bent a városban a Rákóczi úton találkoztam a szabadságharcosok küzdelmének első borzalmas jelenetével. Orosz páncélos kocsik lőttek, és ekkor láttam először tüzelni a Szovjetunió kegyetlen katonáit asszonyokra és gyermekekre. Láttam a házak falán mindenütt a feliratot: Oroszok, menjete haza! Beszéltem egy szabadságharcos hőssel is, aki kijelentette, hogy mindaddig küzdeni fognak, míg Nagy Imre hivatalában marad. Ezzel fejezi be tudósítását a United Press Budapestén járt munkatársa.

11.24: Műsortájékoztató
Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 17 óráig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19 és 25 méteres rövidhullámon. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

11.25: A magyar olimpiai csapat feladatai
Nótárius jegyzete.

Az utóbbi években aratták a magyar versenyzők minden idők legnagyobb sportsikereit. A politikai körülmények szerepe ezeknek az eredményeknek az elérésében közismert. Nem a kommunista rendszer által helyeselt, hanem az ország viszonyait jellemző politikai körülmények játszottak ezekben az eredményekben szerepet. A sportaréna nálunk valójában politikai fórummá változott. A Duna bal partján a Parlamentet megtömték engedelmes párthivatalnokokkal. A Népstadiont nem tudták megtölteni százezer pártívóval. A közönség állásfoglalása a nemzetközi mérkőzéseken félreérthetetlen volt. A népstadionbeli tüntetések például újra és újra felidéztek a másfajta tüntetések emlékét. Ezek a jelenetek nem engedték elfelejteni a tiltakozás ízt. A sportsiker jogosan a nemzeti erényekre és képességekre emlékeztetett, és erősítette öntudatunkat. Ébren tartotta, élesztette, amit a kommunista rendszer elaltatni kívánt. A nemzet kiszorult a Parlamentből, kiszorult a kormányból. Csakhogy ezzel még nem tűnt el, és nem semmisült meg. Ez azóta elég csattanósan bebizonyosodott. A nemzet törekvései sokféleképpen jelentkezhetnek és jelentkeznek. A rendszer a nemzeti sportbefolyás növekedését nem akadályozhatta meg, ha már a politika területén ki is sajátította a hatalmat. A társadalmi együttérzés és együttműködés súlya ezen a ponton viszonylagos nyíltsággal érződött. A sport sok tekintetben helyettesítette nálunk a szervezeti működés egészét, és hazánk tisztán felfogható életjele volt. [...] A nemzet ereje, fegyelme, küzdőképessége már más téren is kifejeződött, de ez nem jelentheti régi sikereink folytatásának feladását. Mindnyájan azt reméljük, hogy versenyzőink az ausztráliai útról már rendezett, nyugodt, teljesen szabad, mindenképpen független, önálló országba térnek haza, és a születő új Magyarországot az 1956-os olimpián méltóan képviselik.

11.30: Nemzetközi sajtószemle

A Daily Express a magyar kormány tegnapi elhatározását a semlegesség kimondásáról a Kreml által elszenvedett legnagyobb tekintélyvesztésnek és vereségnek nevezi. A lap szerint a kommunisták ehhez hasonló élményen még sohasem mentek keresztül. A lap cikke így folytatódik: „Magyarország a szovjet uralmat történelmi gesztussal utasította vissza. Erre a lépésre akkor került sor, amikor a Szovjetunió éppen mások felett akart ítélkezni. Hogy érték el a magyarok jogaik lelkesítő gyakorlását? Nem azzal, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez fordultak, nem azzal, hogy erkölcsi példát mutattak, nem azzal, hogy a világ közvéleményének nyomásában bíztak. A magyarok még mindig rabságban élnek, ha ezt csinálták volna. Ehelyett bátran felléptek, és határozottan cselekedtek.”

A Manchester Guardian című liberális lap az újabb szovjet alakulatok Magyarországra érkezésével foglalkozik. A lap felteszi a kérdést: az-e a Szovjetunió szándéka, hogy még az eddiginél is elítélendőbb támadást intéz Magyarország ellen? A Manchester Guardian sürgeti az Egyesült Nemzetek Szervezetét, hogy haladéktalanul tárgyalja meg a magyarországi helyzetet. A lap megjegyzi, hogy a Biztonsági Tanács munkáját a szovjet vétó gátolja. A Közgyűlés viszont megfelelő eszközökkel rendelkezik a béke helyreállítására. A Manchester Guardian megjegyzi, hogy az Egyiptom elleni támadással Franciaország és Anglia lelépett a bírói emelvényről és most az Egyesült Államok kötelessége a szabad világot szembeállítani a szovjet támadással. A Manchester Guardian cikke így folytatódik: „A szovjet szándék sohasem volt a kérdésben világos. Hétfőn Moszkva hajlandó volt a közép- és kelet-európai országok kapcsolatainak felülvizsgálatára. A szovjet kormány beismerte, hogy hibákat követett el, és kijelentette, hogy hajlandó a Vörös Hadsereg alakulatainak kivonásáról tárgyalni. Úgy látszott, hogy a Szovjetunió, szembekerülve a forradalommal és az erőszak alkalmazása miatti világ-felháborodással, tényleg a szabadság és függetlenség engedelyezésére gondolt. Most mindez megváltozott. A magyarok tüdejébe éppen csak bekerült a szabadság friss levegője, és ezt máris ki akarják belőlük szorítani. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének a legsürgősebben cselekednie kell!”

A Tribune de Genève című svájci lap nagybetűs címmel ad hírt Budapest kiürítéséről, de az újság soproni tudósítója saját szemével látta a nyugati megyékben mozgó szovjet csapatokat. A lap szerint a szovjet katonák félnek, és származásukat mutatnak, annál is inkább, mert nincs élelmiszerük, és nem mernek kérni az ellenséges lakosságtól.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENÉ!

11.40: Zene

SOK AZ ÍNSÉGES, SOK A BETEG! NEM JÖHET ELÉG GYORSAN A SEGÍTSÉG! SZÚNJON MEG A POSTÁN KÜLDÖTT KÜLFÖLDI SZERETETCSOMAGOK VÁMJAI! SÜRGŐS INTÉZKEDÉST!

11.50: Nyugat-európai magyar egyetemisták nevében

Vasvári Gergely szól a hazai egyetemistákhoz.

Ismétlés, elhangzott: november 1-jén 12.30-kor, 14.15-kor, 21.10-kor és november 2-án 06.20-kor és 07.40-kor.

HARANGSZÓ**12.01: Hírszolgálat**

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hamarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...] A Kossuth rádió röviddel éjjel előtt közleményt olvasott fel. Eszerint a budapesti szovjet követség közölte, hogy a magyar légierő repülőtereit a szovjet hadsereg páncélosokkal körülvette abból a célból, hogy biztosítsa a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok állománya hozzátartozóinak és sebesültjeinek légi úton történő elszállítását. Külföldi sajtótudósítók jelentése szerint szovjet helikopterek jelentek meg ma reggel Budapest felett, és megkezdték a budapesti szovjet nagykövetség hozzátartozóinak és személyzete egy részének elszállítását Budapestről. Harckocsi-mozdulatokat figyeltek meg Budapest utcáin, amelyekről azonban egyelőre még nem lehetett megállapítani, hogy vajon magyar vagy szovjet harckocsikról van-e szó. [A] Budapest körüli állítólagos szórványos harcokról érkezett jelentéseket nem erősítették meg.

A nyugati tudósítók ma reggeli budapesti jelentése szerint a szovjet csapatok újabb mozdulatainak hírére a feszültség növekedett. [...]

Az írószövetség ma délelőtt 11 órakor rendkívüli ülést tart. A titkárság a budapesti rádió útján kérte a szövetség tagjait, hogy jelenjenek meg a Bajza utcai székházban tartandó ülésen.

A Szocialista Internacionálé az elmúlt este lelkes ünneplésben részesítette Kéthly Aninát, a magyar szociáldemokrata párt Bécsbe érkezett vezetőjét. [...]

A Fehér Házban megerősítették azokat az értesítéseket, amelyek szerint az Egyesült Államok gazdasági segílyt ajánlott fel Lengyelországnak. [...]

Az ENSZ Közgyűlése az éjszaka megkezdte rendkívüli ülését, amelynek egyetlen napirendi pontja a válságos közel-keleti helyzet. [...]

12.10: Zene

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSEGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT!

12.20: Széljegyzetek **Vasvári Gergely:** Balzac írta valahol a következőt: „Aki húszéves korában nem forradalmár, az gazember; de aki negyvenéves korában is forradalmár, az örült.” Ezt írta Balzac, és ha ma élne, ha a mai magyar szabadságharcot látná, a magyar ifjúságról bizonyosan azt írná, hogy az se nem gazember, se nem örült. Ez a mai magyar ifjúság a húszévesek becsületességével legyen forradalmár, de a negyvenévesek higgadtságával legyen államférfi is. Mint ahogy így is van. A mi forradalmunk és halálmegvető bátorságunk az elmúlt napokban bebizonyította az egész világnak, hogy mérhetetlen a szabadságvágyunk, olthatatlan a forradalmi lángunk. Szent tűz ez, amely századokon át örökkécses lesz a nemzetek számára. De ez a mi forradalmunk, noha ifjak csinálták, a bölcsök forradalma. Ez a mi mai magyar ifjúságunk az elmúlt évtized alatt a férfiak problémáit oldotta meg, fiúk az apák gondjait hordták, tizenöt éves gyermekek szüleiket tartották el és tizenkét éves gyermekek nemzeti szabadságért küzdöttek. Ez a mi forradalmunk, és ezért utasítjuk el az újabb jelenségeket, a kilengéseket, az önbíráskodást, amely foltot akar ejteni a mi tiszta forradalmunkon. Elítéljük, elvetjük, elutasítjuk a moszkovita provokációt, amely titokban arra uszít, hogy tömeggyilkosságokat rögtönözzünk. Nem, nem, százszor is nem, ne mocskoljuk be, testvérek, ezt a tiszta forradalmat, maradjon ez az ifjúság, amivé megérett az elmúlt évtizedben, cselekedjék ez az ifjúság úgy, mint a húszéves becsületesek és mint a negyvenéves megfontoltak. Mi nem vagyunk gazemberek, és nem vagyunk örültek!

Igaz Valér: A győri szabad rádió disszonáns hangot talált a Szabad Magyarország műsorában.³ Olyan hangot, amelyet nem szeretne hallani többé. Nos hát, még egyszer lejtsszunk azt a néhány mondatot, amely visszatetszett a borsodi szabad rádiónak. Kibédi Varga Sándor egyetemi tanár állt mikrofonunk előtt, ő beszélt. Most leforgatjuk a hangszalagot, amelyen e szavait megőriztük: „Magyar testvéreim! Ebben a pillanatban alig jutok szóhoz, amikor arra gondolok, hogy testvéreimet üdvözlöm a határon túl, a hazában, Magyarországon. Meg kell mondanom nektek, az első pillanatban, hogy a ti reményeitek a mi reményeink, a ti gondjaitok a mi gondjaink, a ti szenvedéseitek a mi szenvedéseink. Ez az érzés soha el nem hagyott bennünket az alatt a 12 esztendő alatt, amióta Magyarországot elhagytuk, és hisszük, hogy eljön az idő, hogy kezdet foghatunk egymással, új munkára indulva, egy boldog, szabad Magyarország felépítésére. Úgy legyen!” Ezeket a mondatokat találta fülsértőnek, disszonánsoknak a borsodi szabad rádió. Pedig ezekben a mondatokban nincs egyéb, mint a haza és a szabadság szerelme, a forradalomért való rajongás, a száműzött magyar sóvárgása a távoli honért. Bármily patetikus legyen is az az óra, amelyet élünk, ne veszítsük el annyira higgadtságunkat, hogy félreértsék egymást még azok is, akik igazában egyek eszméik és céljaik szent tüzeiben. Engedjétek meg, hogy mi is szerethessük hazánkat és szerethessünk titeket is!

³ A győri kommentár november 1-jén 17.25-kor hangzott el. A forradalom hangja, i. m. 380.

Várkonyi Ferenc: Bajtársaim! Volt oroszországi elítélt társaim a közös nyomorúságból! Emlékeztek-e még keserű könnyeinkre a dzsezkazgani rézbányák, a Pakro- és Petro-centrálék labirintusában? Emlékeztek-e még keserű kenyerünk ízére – az MVD-gyilkosok bilincseire, akik az utolsó és végső erőnket is kipróbálni igyekeztek, s még a reményt, a szabadság utáni vágyat is kiölni igyekeztek lelkünkbelől? Tíz esztendő rabsága és nyomorúsága egygyé forrasztott bennünket! Egyek voltunk a szibériai haláltáborokban, egy tából ettünk volt magyar tiszt és egyszerű munkás, miniszteri tanácsos és magyar paraszt. Ti otthon vagytok most, és tudom, nem hiába! Érzem erőtöket Gézák és Pisták, Lacik és Jánosok! Tudom, ti elsők voltatok a barikádokon! Emlékeztek? Azt mondtuk, számunkra nincs többé hely e világon. Otthon „ellenségnek” tituláltak, a Nyugat meg úgysem ért meg bennünket. Hát mégsem így történt! Ti megmutattátok, hogy van hely számotokra! Ti harcot vívtatok az elnyomás ellen, a szabadság kivívásáért! Tartsátok jól kezetekben a fegyvert! S ne feledjétek soha a drótsövények tövében legyilkolt bajtársakat! Emlékeztek Vorkutára, Kingirre, ahol már egyszer megállottuk helyünket, hol egyszer már megtettük a magunkét! Emlékeztek, és ne feledjétek! Üdvözöllek benneteket, bajtársaim a közös nyomorúságból!

Bús Fekete László: [...] Tudjuk és hisszük, hogy Melbourne-ben is nem egyszer felfut a magyar lobogó a győztesek árbocára. Éppen ezért indítványozzuk, hogy ezúttal egy különleges magyar trikolor szaladjon fel a magyar nemzeti imádság akkordjai kíséretével a győzelmi árbocra. Küldjön ki a Magyar Olimpiai Bizottság rongy, harcokban megtépett és könnyekkel áztatott magyar zászlókat Melbourne-be, amelyeknek közepén ott van a tátongó rés, a fekete lukasság, ahonnan a magyar akarat, hősiesség és halált megvető bátorság kivágta a sarlót és a kalapácsot. A tribünökön százezer néző fog állni – minden világkép fotográfusa rá fogja szegezni a gépet erre az árbocra –, vigyék híriül a nézők, az újságok, a képek, a fotográfiák a lukas magyar zászló történetét az egész világnak. Beszéljen ez a zászló a sebekről, amiket az ország elszenvedett, hirdesse a világ közvéleménye előtt, hogy a magyar meghal, de magát meg nem adja. Zászlóban, mellkasban, szívben és koponyában egyformán vállalja a sebet, és büszkén hordozza, amíg újra szabad élet, függetlenség és egyenlőség nincs Magyarországon.

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZÚÁLLÁS ESZKÖZE. A BÜNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET!

12.30: Zene

SZABADSÁGHARCOSOK! MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BÜNÖS GARÁZDALKODÁS!

12.40: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 11.30-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

12.50: Zene**13.00: Hírszolgálat**

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...]

Nyugati sajtóirodák jelentése szerint a budapesti kormány szóvivője kijelentette, hogy az éjszaka folyamán Magyarország határát nem lépték át újabb szovjet alakulatok. A helyzet tegnap este rendkívül súlyos volt, mára valamit enyhült.

Nagy Imre kormánya még a mai nap folyamán lemond, és a kormányzást az eddigi kormány hét tagból álló szűkebb kabinetje veszi át, amelynek feje Nagy Imre. A kormány szóvivője közölte továbbá, hogy küldöttséget alakítanak, amely az ENSZ fóruma előtt személyesen kéri majd az ENSZ védelmét. A szóvivő hozzátette, hogy a New Yorkba induló misszió vezetője valószínűleg Nagy Imre lesz. Egy másik delegációt is összeállítanak, amely Varsóba indul, hogy ott bejelentse Magyarország kilépését a varsói paktumból.

A Reuters iroda jelenti, hogy a szovjet alakulatok felvonulása változatlanul folyik az ország területén. A repülőterek szovjet ellenőrzés alatt állanak. Olyan meg nem erősített hírek is vannak, hogy egyes helyeken fegyveres összetűzésekre került sor a szovjet alakulatokkal. Kelet-Magyarország több városában szovjet alakulatok tartózkodnak. Egy külföldi tudósító további jelentése szerint a budapesti szovjet nagykövét arról biztosította a kormányt, hogy a szovjet csapatmozdulatok nem agresszió előkészítése céljából történnek. A tudósító jelentése szerint a fővárosban ennek ellenére nagy a feszültség. A magyar honvédségi alakulatok gondoskodnak a rend fenntartásáról.

Külföldi sajtótudósítók jelentése szerint szovjet helikopterek jelentek meg ma reggel Budapest felett és megkezdték a budapesti szovjet nagykövetség hozzátartozóinak és személyzete egy részének elszállítását Budapestről. Harckocsi-mozdulatokat figyeltek meg Budapest utcáin, amelyekről azonban egyelőre még nem lehetett megállapítani, vajon magyar vagy szovjet harckocsikról van-e szó. [A] Budapest körüli állítólagos szórványos harcokról érkezett jelentéseket nem erősítették meg.

Kovács Béla Budapestre érkezett. Bejelentette, hogy bekapcsolódik a kormány munkájába. Nyilatkozatában kijelentette: ahhoz, hogy a kormány a nehéz külpolitikai feladatokat megoldhassa, erős, öntudatos nemzeti egységre, rendre és nyugalomra van szükség.

Az írószövetség ma délelőtt 11 órakor rendkívüli ülést tart. A titkárság a budapesti rádió útján kérte a szövetség tagjait, hogy jelenjenek meg a Bajza utcai székházban tartandó ülésen.

A Szocialista Internacionálé az elmúlt este lelkes ünneplésben részesítette Kéthly Annát, a magyar szociáldemokrata párt Bécsbe érkezett vezetőjét. [...]

A Fehér Házban megerősítették azokat az értesítéseket, amelyek szerint az Egyesült Államok gazdasági segélyt ajánlott fel Lengyelországnak. [...]

Hanoi. Észak-Vietnam fővárosából jelentik, hogy Ho Si Minh, a kommunista Észak-Vietnam államfője rendkívüli minisztertanácsot tartott. A hanoi rádió közleményt olvasott be, amely kilátásba helyezi az általános választások kiírását 1957-ben.

New York. Az ENSZ Közgyűlése 11 órás vita után határozati javaslatot fogadott el, amely felhívja Izraelt, valamint Angliát és Franciaországot, szüntessék be hadicselekményeiket Egyiptommal szemben. A határozati javaslat fel szólítja Izraelt, vonja vissza azonnal csapatait Egyiptom területéről. 64 ország képviselője szavazott a javaslat mellett, öt – Anglia, Franciaország, Izrael, Ausztrália és Új-Zéland – szavazott a javaslat ellen. Hat állam képviselője tartózkodott a szavazástól. Tel-avivi jelentések szerint az izraeli csapatok elfoglalták a Sínai-félsziget északi felét, és most már csak tisztogató hadműveletet folytatnak ezen a területen. Az angol és francia hajóhad egységei északról és délről közelednek a Szezi-csatorna felé. A csatornában minden forgalom leállt, egy elsüllyedt egyiptomi hajó akadályozza az áthaladást a csatornán. Az angol és francia légierő egységei több bombatámadást intéztek Egyiptom repülőterei és hajóhada ellen. A ciprusi főhadiszálláson kiadott jelentés szerint a támadás során 50 egyiptomi repülőgép pusztult el, és egy egyiptomi romboló elsüllyedt. Eisenhower elnök tegnap a választási beszédében sajnálattal emlékezett meg a közel-keleti viszály elmérgesedéséről. Kijelentette, hogy elítéli az agressziót, tekintet nélkül arra, hogy barát vagy ellenség követte el a támadást. Eisenhower ugyanakkor figyelmeztette a szabad világot, ne feledkezzék meg arról, hogy legfőbb ellensége továbbra is a szovjet kommunizmus. Az ENSZ ma folytatja közel-keleti vitáját. Diplomáciai körök értesülése szerint az angol kormány javaslatot kíván előterjeszteni arra, hogy az ENSZ küldjön nemzetközi rendőralakulatokat a béke biztosítására a Közel-Keletre. Amerika és Kanada hír szerint ezt pártolja.

Egy most érkezett tel-avivi jelentés szerint az egyiptomi haderő gázai főparancsnoksága megadta magát. Most érkezett az a bejelentés is, hogy Szíria megszakította diplomáciai kapcsolatait Angliával és Franciaországgal az Egyiptom ellen intézett katonai támadás miatt.

13.10: A valódi egység akadályai

Balogh Balázs jegyzete.

A hadi helyzet aggasztó. Senkinek sincs kétsége az iránt, hogy a Szovjetunió milyen szándékkal küld újabb meg újabb csapatokat Magyarországra, miért

foglalta el a repülőtereket, milyen sötét célok húzódnak meg a felszabadult ország földjén végbemenő hadműveletek mögött. Az ellenség ott áll velünk szemben, tankjain még az eltaposott gyermekek, asszonyok vérének foltjai, nemzetközi hírnevén lemoshatatlan gyalázat, arcán konok és buta elszántság. Senki sem akar több vérhullást, senki sem akarja, hogy Magyarország nyílt háború színtere legyen, de az eddig kiontott vér kötelez. A szabadságot, a forradalom vívmányait, amelyeket a világtörténelem legszebb, legtisztább harcában vívott ki a nemzet, meg kell védeni. A védelemhez mindenképp szükség van. Ennek az egységnek az előmozdítása, megteremtése ma mindenkinek a legfőbb kötelessége és a nemzet ezekben a történelmi órákban pontosan tudja: nem az az áruló, aki egységet hirdet, hanem az, aki akadályozza, megnehezíti ennek az egységnek a létrejöttét.

Egység csak egy alapon történhetik: a szabadságharc vívmányainak védelme alapján. Nincs egység azzal, aki a forradalom vívmányait el akarja sikasztani, vízenyőszíteni vagy megghiúsítani, és nem szolgálja az egységet az, aki nem látja meg vagy nem akarja meglátni, melyek azok az akadályok, amelyek még a nép maradéktalan, teljes összefogásának az útjában állnak. A harc a kommunista diktatúra és a szovjet megszállás ellen lángolt föl, erkölcsi, politikai győzelmét ma már azok is elismerik, akik ellen a szabadságharcot megvívta a nép. A kormány már túltesz rajtunk a szabadságharcosok ünneplésében, hősiességük, igazságuk, eredményük méltatásában. A kommunista párt tegnap hivatalosan megszűnt Magyarországon, új nevet vett fel, lapjának címét megváltoztatta, más programot adott. Melyek azok az akadályok még, amelyek zavarják és hátráltatják a nemzeti egységet, gyanakvásra adnak alkalmat és gyengítik az erőt, amelyet a nemzet most a felvonuló szovjet haderővel szembefordít?

Kezdjük legfelül. Az Elnöki Tanács. Az Elnöki Tanács elnöke, aki az államfői tisztelet gyakorolja, ma is Dobi István, ez a részeges, züllött áruló, Rákosi Mátyás egyik leghitványabb bábja. Alelnöke Révai József, a sztálinizmus legvadabb, leghírhedtebb ügynöke Magyarországon. Tagjai egytől egyig sztálinisták és olyan árulók, akik talán a sztálinistáknál is nagyobb megvetést és büntetést érdemelnek. Néhány név mindennél többet mond. Az Elnöki Tanács tagjai még Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Házi Árpád, Kovács István, Szabó Pál. Kérdezzük, állhat-e egy pillanatig is tovább ez az Elnöki Tanács az ország élén? Nem kellene megfogadni Farkas Ferenc barátom indítványát, hogy azonnal alakítsanak nemzeti főtanácsot, amely az államfői jogokat gyakorolja?

Nézzük a kormányt: Nagy Imre személye külön kérdés. Felelősségét majd elbírálja a nép, a történelem. De akik körülötte vannak, akik a végrehajtó hatalmat hivatalosan is gyakorolják, azok között ilyen neveket találunk: Kossa István, Janza Károly, Münnich Ferenc, Molnár Erik, Czottner Sándor, Nezvál Ferenc, Nyers Rezső, Apró Antal, Kónya Albert, Kiss Árpád, Kádár János, Erdei Ferenc. Maradhatnak-e ezek és még mások a győztes forradalom kormányában? Kettőt közülük már leváltottak, Horváth Imre és Bebrits Lajos

már nem miniszter. Miért nem lehet kicserélni a többit is? Nemzeti egységet követel Nagy Imre, és ez a nemzeti egység a forradalmi nép részéről nagy önfegyelmet, politikai bölcsességet, bizonyos megalkuvást kíván. A nép mindennap ezerszer adja tanújelét annak, hogy nemcsak harcolni tud, hanem gondolkodni is, nemcsak követelni tud, de szinte páratlan bölcsességgel számol a lehetőségekkel is. Nem látja be, mi akadályozza Nagy Imrét abban, hogy ezt a sztálinista kormányt átalakítsa, és egyik óráról a másikra kitegye azokat a kompromittált személyeket, akiknek ma már talán a nevet és programot változtatott új kommunista pártban sem volna helyük. Hogyan kívánhatja a rendszer, hogy egy asztalnál üljön gyilkos az áldozatával, rabtartó a rabbal, egység legyen azok között, akiket nem politikai véleménykülönbségek választanak el, hanem az emberi és erkölcsi magatartás minden pártra és személyre kötelező azonos szabálya.

A legnagyobb aggodalommal látjuk, kedves hallgatóink, hogy a mostani nagy átalakulásnál, az új pozíciók betöltésénél kísérletek történnek régi, kompromittált, Rákosi-korszakbeli figurák visszacsempészésére. Nem értjük, miért kellett a rádió élére azt a Széll Jenőt állítani, akinek a múltja mindenre alkalmas, csak arra nem, hogy a győztes forradalom hangjának legfőbb irányítója legyen.⁴ Nem megnyugvás az sem, hogy fontos katonai pozíciók betöltésénél olyanok neve merült fel, akiknek eddigi tevékenysége semmi esetre sem kelti azt a bizalmat, amely ma a honvédség vezetése iránt százszorosán fontosabb, mint valaha.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

13.20: Ünnepi műsor

A halottak napjának emlékeztetere.

13.35: Nemzetközi sajtószemle

Az amerikai lapok a szuezi események ellenére rendkívül nagy figyelmet fordítanak a magyarországi fejleményekre. Az érdeklődésre jellemző, hogy a [The] New York Times mai számában három vezércikk foglalkozik a közép- és kelet-európai szovjet politika problémáival, a magyar helyzettel és a legutóbbi magyarországi vonatkozású moszkvai hírekkel. Beszámolunk röviden a [The] New York Times három vezércikkéről. Az első a közép- és kelet-európai szovjet politika jövődjét kutatja. Idézzük a cikkből:

„Nem kérdés, hogy hatalmas válság fenyegeti a magyar helyzet alakulása miatt a Szovjetuniót. Magyarországon a kommunizmus csődje vitathatatlanul

4 Széll Jenő (1912–1994) baloldali politikus, rövid ideig Nagy Imre miniszterelnök titkára, majd a rádió kormánybiztosa. Korábban a kommunista párt, majd az MDP központi apparátusában dolgozott, a Népművészeti Intézet vezetője volt.

bekövetkezett. Nagy Imre miniszterelnök, aki kommunista, bejelentette tegnap, hogy Magyarország kilép a varsói szövetségből, az ország ezentúl semleges, és ugyanakkor tiltakozott a szovjet csapatok beözönlése ellen. Az sem kétséges, hogy a lengyel nép a legnagyobb mértékben rokonszenvezik a magyar néppel ezeknek a követeléseknek elhangzásakor. Hírek vannak arról is, hogy Romániában az egyetemi hallgatók ugyancsak tüntetnek. A román népi demokratikus hatóságok Románia nyugati körzeteibe megtiltották a beutazást. Úgy látszik, hogy a kedden bejelentett szovjet engedmények megint elkéstek Közép- és Kelet-Európában. Moszkva valószínűleg azt remélte, hogy az engedmények bejelentésével Magyarországot visszatéríti a kommunista táborhoz és a kelet-európai forradalmi szellem továbbterjedése elé az ígéretek gátat emelnek. Nagy Imre tegnapi kijelentései bizonyítják, hogy Magyarország nem szándékozik visszatérni Moszkvához, és a romániai tüntetések azt igazolják, hogy a forradalmi szellem terjedését nem sikerült meggátolni."

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZÚÁLLÁS ESZKÖZE! A BŰNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET!

13.45: Rendkívüli riport

Mielőtt rátérnénk a magyarországi események nyugati visszhangjának tárgyalására, közvetítjük a következő rövid üzenetet, amelyet két szabadságharcos Győrből juttatott el hozzánk: Figyelem, Budapest XVII. kerület! Az, aki a hajócsavarokat vitte, testvérével együtt jól van. Ne aggódjanak értük!

Most pedig nézzük, milyen nagy hullámokat ver továbbra is a nyugati világban a magyarországi események visszhangja. Mindenekelőtt dél-amerikai munkatársunk beszámolóját ismertetjük. A beszámoló már néhány napos, mivel légipostán jött hozzánk, de hí képet ad Buenos Aires hangulatáról a magyarországi szabadságharc döntő csatájának idején.

Az argentin fővárost röpcédulák tizezei árasztották el. A röpcédulákon ez áll: „Argentinok, segítsétek hősi harczukban a magyar hazafiakat! Követeljétek a magyarokkal együtt, hogy azonnal vonják ki a szovjet csapatokat Magyarországról és vessenek véget a közép-európai gyarmatosításnak!” Órák alatt megalakult a magyar szabadságbizottság. A bizottság táviratokat fogalmazott, tüntetéseket szervezett, megkezdte a segítőakciók megszervezését. Közben a bizottság irodáját rohamozták az argentin és az Argentínában élő magyar fiatalok, akik mind szabadságharcosnak jelentkeztek, Magyarországra akartak repülni, segíteni akartak kivívni a magyar szabadságharcot. Az újságok napokon keresztül másról sem írtak, a rádiók magyar tárgyú adásokat közvetítettek. Az egyik legnagyobb argentin rádiótársaság a Dél-amerikai Magyarság című lap szerkesztőjét kérte fel, számoljon be a hallgatóknak a magyar eseményekről. Dr. Simon László elmondta, hogy a magyar nép a szovjet csapatok kivonását követeli, és keserűen mutatott rá arra, hogy a kis Magyarország elhagyottan, egyedül vívja meg szabadságharcát a világ egyik

nagyhatalma ellen. A hetvenezer Dél-Amerikában élő magyarnak meleg lett a szíve körül, amikor a rádió bemonója így szakította félbe Simon Lászlót: „Ne mondja ezt, a magyar nép nincs egyedül. Szabad férfiak és nők milliói egyesülnek velük ezekben az órákban, és tesznek meg minden tőlük telhetőt, hogy segítsenek. Argentína segítőakciója az ott élő magyarok kezdeményezésére máris hatalmas méreteket öltött. Az első gyógyszer- és kötszerszállítmányok repülőgéppel már 27-én útban voltak Magyarország felé.” [...]

A Szociáldemokrata internacionálé bécsi irodájának üléséről a következő kommunikét adták ki csütörtökön este: „A Szocialista Internacionálé Bécsben ülésező irodája útján háláját és csodálkozását fejezi ki a magyar nép hősi szabadságharcosainak, és testvéri üdvözlését küldi a magyar munkásoknak. Különös örömmel üdvözlí az internacionálé Magyarország újra megalakult szociáldemokrata pártját, és minden segítséget megígér szervezeteinek visszaállításához, amelyek Magyarországon mindig a demokrácia támaszai voltak és fennmaradásának biztos kezesei lesznek. Felszólítja valamennyi felzárkózott szocialista pártot, hogy a magyar szabadságharcosok megsegítése érdekében már elindított mozgalmat minden erővel támogassák, akár egyéni kezdeményezés útján, akár a hivatalos testületek segítőakciójához való hozzájárulással. A bátor magyar népnek nem szabad éheznie és szenvednie. Ezen túlmenően a szabad Magyarország gazdasági viszonyai mielőbbi rendezésének érdekében Európának nagyszabású szolidaritásra van szüksége. A legcélszerűbb az lenne, ha a gazdasági együttműködésnek évek óta eredményesen működő szervezete Magyarországon újraépítése érdekében haladéktalanul intézkedéseket tenne. Az a segítség, ami Európa demokratikus államainak a háború pusztításai után rendelkezésére áll, most éppen úgy a magyar népnek is, mely szabadságát kiharcolta, álljon rendelkezésre. A demokráciának Magyarországon való mielőbbi megvalósítása és biztosítása érdekében a Szocialista Internacionálé az orosz csapatoknak Magyarország egész területéről való kivonulását követeli. Elvárja, hogy a szovjet csapatok a szovjet kormány 1956. október 30-i nyilatkozatában kilátásba helyezett visszavonása Kelet-Európa többi országaiban is haladéktalanul megvalósuljanak. Ez a tett valóban hozzájárulhatna a világon uralkodó feszültség enyhüléséhez.”

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

14.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...]

Nyugati sajtóirodák jelentése szerint a budapesti kormány szóvivője kijelentette, hogy az éjszaka folyamán Magyarország határát nem lépték át újabb szovjet alakulatok. A helyzet tegnap este rendkívül súlyos volt, mára valamit enyhült.

Nagy Imre kormánya még a mai nap folyamán lemond, és a kormányzást az eddigi kormány hét tagból álló szűkebb kabinetje veszi át, amelynek feje Nagy Imre. [...]

A Reuters iroda jelenti, hogy a szovjet alakulatok felvonulása változatlanul folyik az ország területén. [...] Egy külföldi tudósító további jelentése szerint a budapesti szovjet nagykövét arról biztosította a kormányt, hogy a szovjet csapatmozdulatok nem agresszió előkészítése céljából történnek. [...] Magyar katonai repülőterek szovjet körülzárásával kapcsolatban a Somogy megyei nemzeti tanács küldöttsége felvilágosítást kért egy páncélosalakulat parancsnokságától, annak szándékairól. A szovjet parancsnok azt mondta, hogy a repülőter körülzárása csupán a szovjet csapatok kivonulásának biztosítására történt. A szovjet parancsnok tudomására hozta a megyei forradalmi nemzeti tanács küldöttségének, hogy amennyiben a szovjet egységeket bármilyenű legkisebb támadás érné, úgy megnyitják a tüzet. Külföldi tudósítók jelentése szerint szovjet helikopterek jelentek meg ma reggel Budapest felett, és megkezdtek a budapesti szovjet nagykövetség hozzátartozóinak és személyzete egy részének elszállítását. [...]

Kovács Béla Budapestre érkezett. [...]

A Nemzetközi Vöröskereszt megérkezett a magyar fővárosba, hogy megbízottai átvégyék a Budapestre érkezett külföldi gyógyszer- és élelmiszer-küldemények szétosztásának feladatát.

A Rákosi-Gerő-féle rezsim alatt bebörtönzött összes politikai foglyokat ma Budapesten szabadlábra helyezték. Hivatalos közlést nem adtak ki a szabadon bocsátott foglyok számáról, a kiszabadultak számát azonban több ezerre becsülik.

Bécsből jelentik, hogy az osztrák biztonsági rendőrség újabb Magyarországról menekült ávós vezetőket vett őrizetbe. Valamennyien több névre kiállított, hamis magyarországi útlevelemmel rendelkeztek. Egyikük, Sági László őrnagy a Székesfehérvárra kirendelt ávósok vezetője. Egy hatfőnyi ávós csoport tagjait megmotozták, kiderült, hogy tízezer dollárt, több kiló aranyat és sok ékszert találtak náluk.

New York. Az ENSZ Közgyűlése 11 óras vita után határozati javaslatot fogadott el, amely felhívja Izraelt, valamint Angliát és Franciaországot, szüntessék be hadicselekményeiket Egyiptommal szemben. [...]

14.10: Az előttünk álló történelmi feladatokról

Gellért Andor, a Szabad Magyarország Hangja főszerkesztője.

Kedves hallgatóim! Az események drámai gyorsasággal kergetik egymást. A magyar szabadságharc, amelyet egy nyugati publicista a 20. század legnagyobb csodájának nevezett, új és súlyos próbatétel elé került. A nemzet győzött, széttrönte láncait, és forró szívvel keresi helyét a nap alatt, a szabad népek társaságában. Abban a pillanatban, amikor feléje áramlik a világ csodálata, amikor millió és millió segítő kéz nyúl feléje Nyugatról, Keletről páncélkoszik és harci repülőgépek moraja hallatszik. Az elmúlt huszonnégy órában három irányból újra szovjet csapatok özönlenek az országba. A hírek szerint

azokat a szovjet hadosztályokat, amelyek a Magyarország elleni agressziót megkezdtek, kivonják az országból. A Magyarországon állomásozó szovjet csapatok erkölcsi ereje, úgy látszik, megrendült. A békés magyar munkások, csillogó szemű fiatalok, védtelen magyar nők és gyerekek elleni embertelen harc a szovjet katonák egy részében szinte lázongó reakciót váltott ki. Ezért kicsérélik őket, új csapatokat hoznak a helyükre. A szovjet militarizmus ökle újra fenyegetőleg emelkedik az ország fölé.

A kormány történelmi feladata, hogy a magyar nép nevében felemelje szavát a megindult katonai invázióval szemben. Kedves hallgatóim! A Budapesten üléselő minisztertanács ebben a válságos helyzetben nagy horderejű nyilatkozatot tett. Mindenekelőtt felszólította a budapesti szovjet nagykövét útján a Szovjetunió kormányát, hogy azonnal vonja vissza a Magyarországra benyomult szovjet alakulatokat. Közölte a kormány, hogy rögtöni hatállyal felmondja a Varsói Szerződést, amellyel eddig a szovjet csapatok magyarországi tartózkodását formalisztikusan megindokolták. Közölte, hogy Magyarország a jövőben a hatalmi blokkok között semleges kíván maradni. Egyúttal az Egyesült Nemzetekhez fordult, és az ország semlegességének védelmére az Egyesült Nemzetek segítségét és a négy nagyhatalom, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország és a Szovjetunió garanciáját kérte. Ugyanazt a garanciát, amely Ausztria semlegességét is biztosítja. A minisztertanács elnöke, aki most a külügyminisztériumot is vezeti, erről a lépésről hivatalosan tájékoztatta a Budapesten akkreditált követeket és nagykövetségeket, valamint az Egyesült Nemzetek főttitkárárt is. Kérte, hogy az Egyesült Nemzetek most összehívott Közgyűlésének napirendjére a magyarkérdést soron kívül tűzzék ki.

Ez az elhatározás alapvető fordulatot jelent a magyar külpolitikában. A magyar minisztertanács elnöke diplomáciai lépésével egyidejűleg drámai hangú beszédet mondott, amelyben a tornyosuló veszélyekkel szemben a nemzeti egység megteremtését kérte.

Kedves hallgatóim! Ebben a helyzetben az első kérdés: milyen erkölcsi és politikai joga van a mai miniszterelnöknek, hogy a nemzet egységét és bizalmát kérje? Néhány nappal ezelőtt e mikrofonon keresztül felhívtuk a figyelmet arra a megdöbbentő árulásra, amelyet a szovjet csapatok segítségül hívása jelentett a szabadságharc kirobbanásának pillanatában. Felvetettük, hogy ezért az akcióért a jelenlegi miniszterelnököt is súlyos felelősség terheli. Azóta Nagy Imre miniszterelnök szüntelen erőfeszítéseket tesz, hogy a vád alól tisztázza magát, és a néparulás szörnyű tetteért a felelősséget két elődjére: Gerő Ernőre és Hegedüs Andrára hárítsa. A vitát mi innen, több száz kilométer távolságból és a mai tragikus körülmények között nem tudjuk eldönteni. A nagy pörben az ítéletet egy nyugodtabb időszakban a nemzet vagy talán csak a történelem fogja kimondani. Ma, a végzetesen komoly órákban nem is foglalkozhatunk túl sokat ezzel a vitával. A nemzeti egységre, amelyet a miniszterelnök kért, történelmünk során valóban soha olyan szükség nem volt, mint most.

A nemzeti egység előfeltételei sok tekintetben megvannak. A szabadságharc győzelmes rohamának első szakaszában halálos csapást mért a kommunista rendszerre. Kitörte a diktatúra fogait, szétverte a rendszer leggyűlöltebb intézményét, az ÁVH-t. A kommunista párt szétbomlott. Óriási eredmények ezek, bár a forradalmi fejlődés még nem jutott el logikus befejezéséhez. Sok elintézetlen probléma vár megoldásra, sok sajgó seb gyógyításra, többek között a szabad választások döntő fontosságú kérdése. A teljes szabadság nagy álmát a nemzet belpolitikai síkon nem tudta elérni, de a szabadság felé vezető úton tornyosuló akadályok tekintélyes részét a barikádok szabadságharcosai szétrobbantották. Ha a nemzetnek sikerül az eddig elért eredményeket megtartani és konszolidálni, a teljes szabadság nagy eszménye a realitások világába nyomul előre.

Kedves hallgatóság! Ezt a nagy és örök célt ebben a pillanatban nem belső hazai kérdések, hanem egy külső támadás, a szovjet nagyhatalomnak az ország belügyeibe való újabb beavatkozása és agressziója veszélyezteti. A szabadságharc már kivívott eredményei, a nemzet sorsa ma attól függ, milyen erővel és elszántsággal, mennyire egységesen lép fel a nemzet a szovjet beavatkozással és erőszakos fenyegetéssel szemben. A miniszterelnök különböző nyilatkozataiban a szabadságharc sok nagy kérdéséről hallgatott, amit mondott; nem volt minden tekintetben kielégítő, de megállapítható, hogy a kormánynak e nehéz helyzetben kifejezésre juttatott külpolitikai programja nagy részben kielégíti azokat a követeléseket és célkitűzéseket, amelyeket a magyar szabadságharc képviselt. Nincs egyetlen magyar ember, aki ne követelné a szovjet csapatok azonnali visszavonását. Az egész nemzet követeli a ránk kényszerített varsói paktum felmondását, amelyet a szovjet agresszió amúgy is már rongyokká tépett. A nagy távolságokra, egymástól függetlenül hozott nemzeti tanácsok határozatai, a nemzet minden rétegéből felszakadó program egyöntetűen követeli Magyarország semlegességének kihirdetését. A nemzet ezekkel a kívánságokkal – helyes történelmi érzékkel – nemcsak Magyarország békéjének, hanem a világ békéjének is szolgálatot tett, és megkönnyítette a szovjet kormány részére az új helyzethez való alkalmazkodást. Nincsenek szemben álló pártok és orientációk. Külpolitikai vonalon a nemzet oly egységes, mint történelme során talán még soha.

A nagy kérdés és próbatétel az, hogy milyen őszinteséggel és eltökéltséggel, milyen erővel és bátorsággal hajlandó a miniszterelnök és a kormány felépni a magyar követelések érdekében a tárgyalóasztalnál, és ha szükséges, a harctereken is. A kormány új külpolitikai programjának meghirdetése mellett a legutóbbi huszonnégy órában kialakult politikai fejlődés is alkalmas arra, hogy a nemzeti egység valósággá váljék. A rádióban elhangzott Kovács Bélának, az újjászületett Független Kisgazdapárt vezérének nyilatkozata, amelyben bejelenti, hogy támogatja a kormányt, és részt vesz munkájában. Kéthly Anna, aki a szociáldemokrata párt nevében Bécsben tárgyalt a Szocialista Internacionáléval, olyan kijelentést tett, amely nyitva hagyja az utat a szociáldemokrata párt bekapcsolódására. Ha ez megtörténnék, ez lenne az első eset, hogy a moszkvai XX. pártkongresszus óta egy ország szociáldemokrata pártja hajlandó olyan kormányban részt venni, amelyben a kommunista párt is helyet foglal. Mindezek a nemzeti egység gondolatának dinamikus érvényesülését jelentik.

Kedves hallgatóság! A nemzet a történelmi időkhez méltó együttműködési készséget, politikai felelősségérzetet, mérsékletet és áldozatkészséget mutat. Ugyanezt várja a kormánytól és a kormány elnökétől is. Minden félreértés és nagyon is érthető bizalmatlanság megszüntetésére Nagy Imrének tiszta vizet kell öntenie a pohárba. Nincs idő egy ellen-szalámitaktikára, a kormány összetételének fokozatos megváltoztatására. Egyetlen elhatározással ki kell emelni a kormányból mindazokat az elemeket, amelyek pusztá jelenlétükkel a sztálinista múltat emlékeztetnek, el kell távolítani azokat, akiknek pusztá neve is kihívás a nemzet ellen. Senki sem érti, hogy maguk a sztálinista terheltségű kormánytagok nem érzik meg az idők változását. De ha nem érzik meg, meg kell velük értetni! A személyek programokat, politikai célokat és elkötelezettségeket jelentenek. A sztálinista kormánytagok annyiszor nyújtottak be a nemzetnek hamis és fedezetlen váltókat, hogy most minden fogadkozásuk mellett is a jelenlegi kormány hitelét teszik tönkre. Ha a változások gyorsan megtörténnék, akkor valóban megszületik az a nemzeti egység, amelyet a kormányfő kért, amely a mai történelmi időben egyedül adja meg a kormánynak az erőt és biztonságot, hogy akár a tárgyalóasztal mellett, akár a legnehezebb körülmények között is, biztosítsa az ország külpolitikai függetlenségét, amelyért tízezrek adták életüket.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

14.25: Guido Romanelli üzenete

Romanelli ezredesre sokan emlékeznek még Magyarországon.⁵ Amikor 1919-ben a kommunisták vésztörvényt szavaztak a fölkelőkkel, Guido Romanelli erélyes közbelépése mentette meg őket a kivégzéstől. Romanelli, mint az antant misszió tagja, egyébként is rendkívül nagy szolgálatokat tett a magyarságnak. Később is mindig igaz és benső barátság fűzte nemzetünkhöz. Érdemes most meghallgatnunk az ősz katona szavát. Így szól üzenete:

„Magyarok! Aki most hozzátok szól – miközben elszántan és hűségesen harcoltok az elnyomók túlereje ellen a nemzet szabadságáért –, a ti régi barátotok. Egyike azoknak a barátoknak, akikről isteni költeményében Dante úgy emlékezett meg, hogy nem a szerencse idején mutatkoznak barátoknak,

⁵ Guido Romanelli (1876–1973) katonatiszt, 1919-ben a bécsi olasz katonai misszió budapesti delegációjának vezetője. Magyarországi tevékenységét az 1919. június 24-i Tanácsköztársaság-ellenes zendülésben részt vett katonának, elsősorban a Ludovika Akadémia hallgatóinak megmentése tette népszerűvé.

nem a nagyok és hatalmasok fényében sütkéreznek a hatalomtól várva kedvezéseket. Most az a kis termetű olasz ezredes szól hozzátok, magyar szabadságharcosok, aki hosszú évekkel ezelőtt, a távoli 1919-ben iparkodott megvédelmezni titeket Kun Béla uralmának galád gaztetteitől és törvénytelen vészbíróságainak statáriális ítéleteinek végrehajtásától. Az a kis termetű olasz ezredes beszél hozzátok, aki boldognak és szerencsésnek mondhatja életét, mivel módja volt megsegíteni titeket az ellenetek elkövetett első kommunista kísérlet barbár csapásaitól. Sohasem feledett el titeket. Mint ahogy sohasem feledte a sok megbecsülést, amelyet iránta mutattatok. Ettől kezdve soha el nem múló barátságot fogadott szívében irántatok. Noha az a kis olasz ezredes távol él Budapesttől és Magyarországtól, mindig figyelte az utóbbi esztendőik fájdalmas és gyászos eseményeit, amelyek egytől egyig úgy érintették, mintha ő maga is magyar lenne. Most azért szomorkodik és emésztí magát, mert mint 80 éves aggastyán, nem tud ismét ott állani közöttetek, hogy erkölcsi és anyagi eszközökkel segítsen titeket a ti százszor szent szabadságharcotokban, amely azért folyik, hogy kiűzzétek Magyarországról a tizenegy hosszú esztendeje dúló szovjet zsarnokságot, amely gyöttri, gyálázza és elnyomja a ti vallásos hiteteket, családjaitok bensőséges életét és nemzeti hagyományaitokat."

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT!

14.30: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Mindszenty József bíboros hercegprímás nyilatkozata, dr. Papp Lászlónak, a budapesti Református Teológiai Akadémia dékánjának bejelentése és Ravasz László református püspök szózata, XII. Pius pápa távirata Mindszenty bíborosnak, az Evangélikus Püspöki Hivatal nyilatkozata, majd még egyszer a Mindszenty-nyilatkozat ismétlése a Szabad Kossuth Rádió műsorából.⁶

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZÚÁLLÁS ESZKÖZE! A BÜNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET!

14.45: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 12.20-kor.

⁶ Mindszenty József üzenete a Szabad Kossuth Rádióban november 1-jén 20.24-kor, *A forradalom hangja*, i. m. 361.; dr. Papp László bejelentése és Ravasz László szózata 20.58-kor, uo., 367–368. old. hangzott el; XII. Pius pápa táviratát 22.02 után olvasták fel, uo., 371.; az Evangélikus Püspöki Hivatal nyilatkozata éjfél után hangzott el, uo., 377.

ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BÜNÖS GARÁZDÁLKODÁS!

14.55: A Szocialista Internacionálé ülésének jelentősége

Péter Mihály jegyzete. Míg az országon belül egymást váltják az események, az ország legrégebbi pártjának képviselői Bécsben a Szocialista Internacionálé megbízottaival tárgyalnak. Ezek a megbeszélések nemcsak a magyar demokrácia jövődő alakulása miatt fontosak, de rendkívüli jelentőségűvé nőttek a nemzetközi munkásmozgalmában is. Kilenc év óta első alkalommal jelentek meg egy vasfüggöny mögötti szocialista párt képviselői, és tárgyalnak szabadon Európa szocialistáival. A tárgyalások külpolitikai jelentőségét a magyar szabadságharc hősei adják, akik életáldozatukkal teremtették meg annak bizonyítékát, hogy egy nemzet összefogása lehetővé teszi a vasfüggönnyel elzárt népek számára is szabadságuk kivívását. Az események még nem zárultak le, még hosszú szívós tárgyalásokon kell realizálni a szabadságharc eredményeit, de a nemzetközi sajtó máris világra szóló győzelemről beszél. A kérdés nemzetközi összefüggései akármennyire jelentősek, egyelőre sokkal fontosabb, hogy szerette a hazában mindenki elsősorban a belső problémák megoldását sürgesse. Ha korábban szükség volt helytállásra, most még inkább szükség van rá. Vizsgáljuk a bécsi tanácskozásokat is ebből a szempontból.

A tárgyalások előtt nyitva maradt a kérdés, hogy vajon a magyar szociáldemokraták részt vesznek-e az ideiglenes kormány munkájában, támogatják-e az úgynevezett kiskabinetet, küldenek-e megbízottat, ha igen, milyen felhatalmazással? A nemzetközi kapcsolatok jelentős alátámasztást adtak a magyar szociáldemokrata pártnak, éppen ezért nagyon fontos volna, hogy tömegeiket, a sok százezerre rúgó magyar szociáldemokratát mozgósítsák az országos ügyek megoldására. A párt maga több mint nyolcvan év tapasztalataival rendelkezik, vezetői is mind régi, kipróbált harcosok. Sorsdöntő problémák megoldása előtt tanácsot csak úgy lehetne adni, ha a hazai helyzetet is részletesen ismernénk. Az elmondandók tehát nem tanácsok, hanem az egyazon ügyért aggódó, Magyarországon kívül élő szemlélő véleménye. A bécsi tárgyalásokon – a Szocialista Internacionáléban kialakult gyakorlat szerint – nem hoztak kötelező erejű határozatot, csupán tanácsok, javaslatok hangzottak el. A döntés ebben az esetben is azoké, akik odahaza a helyzet ismeretében a párton belül, a párt politikáját irányítják. A nyugati hírügynökségek nem közölték, de a bajor rádió munkatársa tudni véli, hogy Kéthly Anna kijelentette, miszerint a szociáldemokrata mozgalom az ideiglenes kormányt támogatja a szabad választásokig. Az ország nem nélkülözheti a szociáldemokraták tapasztalatait és támogatását. Olyan helyzetet kell teremteni, amelyben biztosítható, hogy a szociáldemokratáknak döntő szavuk legyen a helyzet alakításában. A nemzetközi kapcsolatok a mostani ne-

héz időben erősítik az országot, a nemzetközi alátámasztás az egész nemzet érdekét szolgálja. Bécsben egyetlen párt képviselői tárgyaltak, de a Kéthly Annának megígért támogatás a szabadság ügyének szolgálatát jelenti. A munkások kivették részüket megteremtésében, helytállnak akkor is, amikor megtartásáról lesz szó. Akárhogy dől is el a szociáldemokrata párt vezetőségének határozata, akár kívül maradnak az ideiglenes kormányon, akár a csatlakozást határozzák el, a bécsi nyilatkozatokból világos, hogy az átmeneti időben hajlandók együttműködni mindenkivel, aki szentnek tartja a forradalom célkitűzéseit, az ország függetlenségét; az alapvető emberi jogokat és hajlandó vállvetve dolgozni a demokrácia megteremtésén.

15.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...] Vitetti az ülés után nyomban tárgyalásokat kezdett a magyar ügy vitájának kitézése érdekében az ENSZ jogügyi szakértőjével. [...] A magyarkérdésnek a Közgyűlésben való tárgyalása főleg azért ütközik akadályokba, mert a kérdés szombaton este óta a Biztonsági Tanács előtt fekszik, amely még nem döntött a magyar ügyben. A szervezet szabályai értelmében a Közgyűlés nem tárgyalhat olyan ügyet, melynek megvizsgálása a Biztonsági Tanács előtt még folyamatban van. Ennek ellenére azt remélik, hogy sikerül olyan megoldást találni, amely lehetővé teszi a magyarkérdésnek a Közgyűlés folyó, rendkívüli ülésén való megtárgyalását.

Nyugati sajtóirodák jelentése szerint a budapesti kormány szóvivője kijelentette, hogy az éjszaka folyamán Magyarország határát nem lépték át újabb szovjet alakulatok! [...]

Nagy Imre kormánya még a mai nap folyamán lemond, és a kormányzást az eddigi kormány hét tagból álló szűkebb kabinetje veszi át, amelynek feje Nagy Imre. [...] A Reuters iroda jelenti, hogy a szovjet alakulatok felvonulása változatlanul folyik az ország területén. [...] Egy külföldi tudósító további jelentése szerint a budapesti szovjet nagykövet arról biztosította a kormányt, hogy a szovjet csapatmozdulatok nem agresszió előkészítése céljából történnek. [...]

Mindszenty hercegprímás felhívást intézett a nagyhatalmakhoz és az egész Nyugathoz, támogassák Magyarországot politikai erőfeszítéseiben és segítsék a magyar nemzetet válságos óráiban. A hercegprímás a budai prímási palotában ma délelőtt fogadta a sajtó képviselőit. Kijelentette, hogy a magyar nép egységesen követeli a szovjet alakulatok kivonását az országból. A magyarság végre saját maga számára kíván dolgozni, és saját nemzetének érdeke szerint kíván cselekedni. Csodálatos, mondotta, ami Magyarországon október 23-án megindult. Fiatalaink, katonáink, munkásaink egy emberként szálltak szembe a rendszerrel, és a felkeléshez csatlakozott nagyon sok szovjet katona is. Megszámlálhatatlan hőseink száma, de kórházainkban sok ezer sebesült fekszik.

Kovács Béla Budapestre érkezett. [...]

A Nemzetközi Vöröskereszt küldöttsége megérkezett a magyar fővárosba, hogy átvegye a Budapestre érkezett külföldi gyógyszer- és élelmiszer-küldemények szétosztásának feladatát.

A Rákosi-Gerő-féle rezsim alatt bebörtönzött összes politikai foglyokat ma Budapesti szabadrálábra helyezték. [...]

Bécsből jelentik, hogy az osztrák biztonsági rendőrség újabb, Magyarországról menekült ávós vezetőket vett őrizetbe. [...]

A Szocialista Internacionálé az elmúlt este lelkes ünneplésben részesítette Kéthly Annát, a magyar szociáldemokrata párt Bécsbe érkezett vezetőjét. [...]

New York. Az ENSZ Közgyűlése 11 óras vita után határozati javaslatot fogadott el, amely felhívja Izraelt, valamint Angliát és Franciaországot, szüntessék be hadicselekményeiket Egyiptommal szemben. [...]

15.10: Az előttünk álló történelmi feladatokról.

Gellért Andor, a Szabad Magyarország Hangja főszerkesztője. Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

15.25: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.35-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

15.35: Magyar búcsú a szovjet gyarmatosítóktól

A nyugati világ végre egyetemesen és világosan ráébredt arra, hogy a Szovjetunió hatalmi politikája nem egyéb az elnyomó és kizsákmányoló gyarmatpolitika új köntösbe öltöztetett változatánál. Tizenegy esztendőre, közel százmillió ember szenvedésének és nyomorának tizenegy éves látványára volt szükség ahhoz, hogy az egész világ – még a bolsevizmussal rokonszenvező nyugati baloldal is – megértse a meztelen valóságot. A 20. század legnagyobb és most már utolsó gyarmatosító hatalma a Szovjetunió. A magyar szabadságharc felnyitotta a szemeket. Világossá lett, hogy nemcsak Sztálin, de Hruscsov Szovjetuniója is kíméletlen gyarmatosító hatalom. A Szovjetuniónál könyörtlenebb, gátlástalanabb és módszeresebb gyarmatosító vérszívót még nem látott a világtörténelem.

Csakhogy ez a gyarmatbirodalmi politika, ez a szovjet kolonializmus egy lényeges pontban eltér attól a gyarmatpolitikától, amelyet az európai hatalmak a 19. században Afrika, Ázsia és a Csendes-óceáni-szigetek népei felett gyakoroltak. Ezt a fontos pontot talán még most sem látja kellő világossággal a nemzetközi közvélemény egy része. Éppen ezért nem lehet azt elég eréllyel

a hallani nem akarók fülébe kiáltani, nem lehet elég makacssággal ismételni, ébresztő, nyugtalanító és nem szűnő dobpergésként a népek tudatában tartani. Ez a különbség, amelyet jól ismer minden magyar és a többi elnyomott csatlós állam minden lakója, ez a különbség így foglалható össze: a nyugati nemzetek a 19. században egy magas emberi kultúra jegyében félvad állapotban élő népekre terjesztették ki befolyásukat. A szemükre vetett viszonylagos elnyomást voltaképpen egy nagy nevelőmunkának tekintették. A szellem, a technika, a civilizáció minden áldását közölték a színes bennszülöttekkel, és lehetővé tették nekik, hogy ezeknek a kultúrkincseknek a birtokában rátérjenek a magasabb fejlődés útjára, és egy napon mint nagykorú népek, elnyerjék teljes szabadságukat és önállóságukat. Ez a nap immár világszerte be is következett. A Szovjet viszont különös, fordított, torzképszerű gyarmatosítást hajtott végre. Egy primitív, barbár, félvad állapotokba viasztasüllyesztett, de óriási anyagi hatalommal rendelkező ázsiai tömeg megrohanta a nyugati civilizáció magas fejlődési fokán álló és magasrendű társadalmi berendezkedésben élő, de védtelen, fegyvertelen és magukra hagyott népeit. Megrohanta őket, kizsákmányolta, elhurcolta természeti kincseiket, lerombolta kultúrberendezkedéseiket, kényszermunkába küldte lakóikat.

A régi fáraók rabszolgarendszerét messze túlhaladó, emberieséget nem ismerő kegyetlen módszerekkel az állatnál is alacsonyabb sorsba taszította a régi kultúrnépek millióit. A primitív vadember, kezében a fegyver hatalmával, gyarmatosította a kultúra csúcsára emelkedett európai fehér embert. Gyarmatosítás ez is, de borzalmas torzképe a 19. század Európájának hatalmai által gyakorolt gyarmatpolitikának. A jövőendő emberiség emlékezetében borzalmas és fantasztikus vízió gyanánt fog feltűnni ez a barbár uralom. Ebben a látomásban, amely a valóságot éppen a vízió szimbolikus voltánál fogva hívebben fogja visszaadni, mint valamely empirikus leírás, ebben a látomásban, amelyet talán századok múlva egy késői kor írói lángelméje fog művészi formába önteni, egy különös, csökevényes agyú állatfaj fog feltűnni. Ez az állatfaj a 20. század közepén a földteke egy részét megrohanta, elpusztította mindazt, ami emberi érték és alkotás volt, és borzalmas állati törvényei alá kényszerítette a fehér embert éppúgy, mint az uralmi körébe esett színes fajtagakat. Borzalmas gorillák módjára megrohanta az emberi faj asszonyait és leányait, és vigyorgó agyarait csattogtatva halálba és robotmunkára küldte az emberi nem férfiai, és állattá iparkodott alacsonyítani a leigázottak gyermekeit. Ezt a borzalmas állatfajt, amely akkorra már csak egy wellsi fantázia látomásaként fog az emlékezetben élni, ezt az állatfajt a „szovjet bolsevizmus állatfajának” fogja majd nevezni – nem is a történelem, hanem inkább a biológia. Mert mélyen az emberi faj méltóságának színvonala alatt zajlott le mindaz, amit az élőlényeknek ez a torz speciere a földtekén véghezvitt. Nem az emberi történelem, hanem a biológia nagy katasztrófáinak sorába fog illeszkedni a bolsevizmus mint az egyetemes fejlődés rettenetes, érthetetlen élettani és állattani balesete.

Sokan talán azt fogják képzelni, hogy e vad élőlények rémmesébe illő uralma, ez a mítoszinak látszó borzalom merő legenda csak, merő elképzelés. De mi, a 20. század derekának magyarjai, mi itt vagyunk, mint történelmi tanúságtévők. Mi átéljük ezt a borzalmas legendát és nemzedékről nemzedékre adjuk a rémkorszak emlékét és tanulságait. Mi tudjuk, hogy az anyagi és erkölcsi élet minden terén hogyan működött ez a borzalmas voltában bámulatos és primitívségében szörnyű rendszerességgel dolgozó állaturalom. Egy állatfaj volt ez, amely megtartva állati mivoltát, eltanulta az embertől technikáját és a szervezést. Mondhatjuk így is: egy óriás élősd volt ez az állat, amely hajszálfinom csápjáival befurakodott a gyarmatosított népek testének hajszálereibe. Méregmirigyével elöntötte vérkeringésüket. Meghamisította életnedveik természetes kémiaját, és a megmérgezett, ájult állapotba hozott zsákmány érrendszerébe kapcsolódott, a tápláló vér hullámaait saját testébe szította. A leláncolt, vértelenné vált magyar nemzet egy évtizeden át kínlódott a borzalmas parazita csápjainak uralma alatt.

Szovjet parazita! Mi, magyarok tudjuk, hogy milyen voltál! A tudomány leírta azt a trópusi ragadozó rovar, amely áldozatának mozgó idegdúcait megbénítja anélkül, hogy megölné őt. Azután rejtekebe vonszolja a mozdulatlan és még érző és élő áldozatot. Heteken át rendre falja föl annak még élő testét. Borzalmasan szenved az áldozat. Mindennap friss húst szolgáltat a teste a ragadozónak. Mindennap ezer halál kínját szenvedik el még működésben lévő érző idegei. Ilyen volt a szovjet gyarmatosító. Ezt a képet s az állatvilág kegyetlenségeinek [sic!] száz hasonló képét hagyományozzuk az elkövetkezendő magyar nemzedékekre. Emlékünk óvó intelem lesz mindazoknak, akik netalán elfelejtik, hogy az ember lelke mélyén leláncolva egy borzalmas, lényegében primitív, vad ösztöneit ravaszul követő állatfaj lakozik, amely olykor világtörténelmi méretekben szabadul fel, és amelynek leláncolása, megfékezése, idomítása és emberré emelése a nyugati civilizáció legnagyobb feladata és egyben legfőbb dicsősége is. Az állaturalomtól önerejéből föl szabadult magyarság tizenegy éves apokaliptikus szenvedésének ez a világtörténelmi értelme és ez a tanulsága.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITÁLNÍ A NEMZETI FORRADALMAT!

15.45: Rendkívüli falusi adás

Agrárius helyzetjelentése a parasztság frontjáról.
Tegnap óta újra kritikussá vált a helyzet hazánkban. Újabb orosz csapatok érkeztek az országba. Vitéz szabadságharcosaink mindenütt készen állanak, hogy a szabadságot, az élet- és vagyonbiztonságunkat védelmezzék. Ezen a fronton ott vannak a szabadságharcosok között a falu fiai. Az otthon levőknek a másik frontot kell tartaniuk. Élelémmel ellátni a hadsereget és a városi

lakosságot. Külön felhívásban kértük, és most megismétljük, hogy ezen a fronton mindenki menjen a teljesítés legvégső határáig. Odaadni mindent, ami van, hogy ki ne tudja ütni harcosaink kezéből a fegyvert. A második felhívásunk, tartózkodni minden provokációtól, ami az oroszok beavatkozására adna ürügyet. A magyar népnek a legnagyobb mértékű fegyelmet és önmegtartóztatást kell tanúsítania. Ne provokáljunk olyan eseményeket, hogy azok akár csak helyi beavatkozásra is ürügyül szolgálhassanak. A külföldi jelentések szerint az oroszok azzal indokolják az újabb csapatküldést, hogy ezzel a sebesültek és családtagok elszállítását akarják biztosítani. Nem tudjuk, mi lesz. Reméljük, sikerül megakadályozni a további vérontást.

15.50: A Petőfi Párt megalakulásáról

Molnár József rendkívüli kommentárja.

Az ország szabad, a szabad ország népe pedig ezer veszély közepette is megkezdte új honfoglalását. Egymás után kerülnek elő azok a régi vezetők, akiket a kommunista önkényuralom nemzetünk szabadságát elrabló szovjet hatalom segítségével az elmúlt tíz esztendőben háttérbe szorított, börtönbe zárt, internálótáborba csukott vagy a Szovjetunióba hurcoltatott. Sokan vannak közöttük, akiknek börtöne ajtaját a dicsőséges október 23-a szakította fel. Ezeknek az embereknek vezetésével egymás után alakulnak meg a demokratikus pártok, hogy helyi és országos viszonylatban kifejezést adjanak a felszabadult magyar nép vágyainak, kívánságainak, és azonnal hozzáláthassanak a rend megteremtéséhez, az egész magyar nép akaratát kifejező kormányzás megvalósításához. A most megalakuló és újjáalakuló pártok között van a Petőfi Párt is.

Az újjáalakult Nemzeti Parasztpárt zászlajára annak a nagy magyar hazafinak nevét írta, akit száz esztendővel ezelőtt, ugyancsak az ország szabadságára törő orosz zsarnokság katonái öltek meg. Nem véletlen, hogy azok az írók, akik ennek az új pártnak az élére állottak, Petőfi nevét írták zászlójukra. Ez a név nyilván azt akarja jelezni, hogy azok, akik ezt a pártot a jövőben vezetik és akik ennek a pártnak a tagjai sorába lépnek, elkötelezik magukat a népi és nemzeti szabadságunk szent ügye mellett. Ennek a pártnak különben az a rendkívüli érdekessége, hogy legfelsőbb vezetését egy tisztára írókból álló kollégiumra bízta. Emlékeztünk szerint ez az első eset, hogy egy politikai párt irányítását költőkre és szépírókra bízta. Féja Géza, Illyés Gyula, Keresztury Dezső, Kodolányi János, Németh László, Remenyik Zsigmond, Sinka István, Szabó Lőrinc és Tamási Áron neve a Petőfi Párt élén több, mint egyszerű pártprogram.

Féja Géza, a Viharsarok írója tíz esztendőn keresztül hallgatott. Visszavonult békéscsabai magányába, egyetlen sort meg nem jelentetett, nehogy még egy fél mondatával is szolgálja a zsarnokságot. Illyés Gyula ma a magyar irodalomnak nemcsak legnagyobb alakja, hanem egyik legtisztább egyénisége is. Keresztury Dezsőnek a második világháború után azért kellett lemondania

a kultuszminiszerségről, mert minden erejével harcolt az ellen a kommunista kultúrpolitika ellen, amelynek segítségével Rákosiék cinkosai meg akarták mételyezni a magyar ifúság lelkét. A kommunisták előretörését nem tudta megakadályozni, de gyalázatos nemzetellenes céljait egy percig sem szolgálta. Németh László Hódmezővásárhelyen élte át a borzalmas éveket, többek között megírta a Galilei című drámáját, amely a modern magyar irodalom legnagyobb tiltakozása volt a zsarnokság ellen. Remenyik Zsigmond már ifúságában otthagya a gazdagságot és jólétet, odaállt a szegény, nyomorult magyar parasztság mellé, megírta a Bűntudat című csodálatos könyvét, amelyben ez a gazdag ifjú örökre elkötelezte magát a magyar szegénységgel. Sinka István a bihari pásztorok világából indult el. Ajkán a pásztorok fájdalma, szegénysége, szenvedése kapott hangot. 1945 után a kommunisták zászlónak akarták felhasználni nevét, de ő némaságba burkolózott, tíz esztendőn keresztül hallgatott. Szabó Lőrincet, akit Illyés Gyula a legnagyobb élő magyar költőnek nevezett, tíz éven keresztül némaságra ítélték, de az idei könyvnapon megjelent verseskötete megmutatta, hogy Rákosi összes irodalmi ávóslegényei sem voltak képesek arra, hogy nevét kitöröljék a szépre, a nemesre áhítozó művelt magyar nép emlékezetéből. Tamási Áron, aki a múltban a legszebb szavú magyar prózaíróként sok-sok kötetet írt, a legnehezebb években minden mellőzést, nélkülözést vállalt, pedig Rákosi és cinkosai mindent megadtak volna érte, hogy ez a ragyogó tollú író szolgálja őket.

A magyar írók tanácsadó bizottságának legfőbb irányításával Farkas Ferenc főtítkár vezeti a párt szervezését. Farkas Ferenc azok közé a magyarok közé tartozik, akiknek neve az elmúlt tíz esztendőben makulátlan maradt. Bátran és hőiesen harcolt mindvégig ezek ellen, akik a múltban nemcsak az egykori Nemzeti Parasztpártot, hanem az egész magyarságot, az egész nemzetet is elárulták. Kíméletlen harcot folytatott Erdei Ferenc és a gyalázatos Darvas József politikája ellen, akinek nevét nemcsak a párt történetéből kell kitörölni, hanem még a magyar nép emlékezetéből is. Farkas Ferenc is nehéz életet élt át, a nép és a nemzet sorsa feletti elkeseredése már-már a lelki összeomlás szélére sodorta. De hite a nemzet jövőjében, a szabadság ügyében töretlen maradt. Neve tisztán áll a nemzet előtt, méltó arra, hogy főtítkári tisztségben vezesse azt a pártot, amely Petőfi nevét tűzte zászlójára.

16.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ-főtítkárhoz intézett levelét. [...]

Nyugati sajtóirodák jelentése szerint a budapesti kormány szóvivője kijelentette, hogy az éjszaka folyamán Magyarország határát nem lépték át újabb szovjet alakulatok. A helyzet tegnap este rendkívül súlyos volt, mára valamit enyhült.

Nagy Imre kormánya még a mai nap folyamán lemond, és a kormányzást az eddigi kormány hét tagból álló szűkebb kabinetje veszi át, amelynek feje Nagy Imre. [...]

A Reuters iroda jelenti, hogy a szovjet alakulatok felvonulása változatlanul folyik az ország területén. [...] Egy külföldi tudósító további jelentése szerint a budapesti szovjet nagykövét arról biztosította a kormányt, hogy a szovjet csapatmozdulatok nem agresszió előkészítése céljából történnek. [...]

Mindszenty hercegprímás felhívást intézett a nagyhatalmakhoz és az egész Nyugathoz, támogassák Magyarországot politikai erőfeszítéseiben, és segítsék a magyar nemzetet válságos óráiban. [...] Mindszenty hercegprímás arra a kérdésre válaszolva, vajon felvette-e a kapcsolatot XII. Pius pápával, azt mondotta, hogy a szentatya táviratilag fejezte ki szerencsekvánatait, és áldását küldte. A hercegprímás kijelentette, hogy személyesen szeretne Rómába utazni, erre azonban a jelenlegi helyzet nem nyújt lehetőséget. Az egyik újságíró megkérdezte a hercegprímást, reménykedik-e Magyarország jövőjében, mire Mindszenty bíboros azzal válaszolt, hogy természetesen. A sajtóértekezlet hirtelen véget ért, amikor az egyik újságíró megkérdezte Mindszenty hercegprímást, mit szól azokhoz a hírekhez, amelyek szerint néhány politikai csoport szívesen látná őt a miniszterelnöki székben. Mindszenty erre határozottan és visszautasítóan azt mondotta: a hercegprímás vagyok. Majd a sajtóértekezletet befejezve, eltávozott a tereméből. XII. Pius pápa személyes megbízottja ma Rómából elutazott Budapestre, hogy ott személyesen tárgyalja meg Mindszenty hercegprímással a Vatikán részéről Magyarországnak nyújtandó segély kérdését. Monsignore Bardelli a Nemzetközi Caritas Szervezetet is képviseli.

Kovács Béla Budapestre érkezett. [...]

A Nemzetközi Vöröskereszt küldöttsége megérkezett a magyar fővárosba, hogy átvegye a Budapestre érkezett külföldi gyógyszer- és élelmiszer-küldemények szétosztásának feladatát.

A Rákosi-Gerő-féle rezsim alatt bebörtönzött összes politikai foglyokat ma Budapesti szabadságharcra helyezték. [...]

Finnország szellemi életének vezetői, tudósok, egyetemi rektorok, művészek és írók táviratban kérték fel az ENSZ-et, hogy a lehető legsürgősebben tegyen meg minden tőle telhetőt a magyar szabadságharc győzelméért, a sokat szenvedett nép megmentésére. A 25 aláíró között van két Nobel-díjas tudós, illetve író, Virtanen és Sillanpää, továbbá Ravila, a helsinki egyetem rektora és Aaltonen világhírű szobrász.

New York. Az ENSZ Közgyűlése 11 órás vita után határozati javaslatot fogadott el, amely felhívja Izraelt, valamint Angliát és Franciaországot, szüntessék be hadicselekményeiket Egyiptommal szemben. [...]

16.10: A magyar ügyvédségre váró feladatok

Lovas László kommentárja.

Nagyon nehéz meghatottság nélkül hallgatni a magyar ügyvédek forradalmi bizottságának kiáltványát, amelyet a győri Szabad Petőfi Rádió ismertetett leg-

utóbb. Különösen nehezen fojtja el meghatottságát a kommentátor, akit személyében is a legszorosabb kötelékek fűztek, és szabadon kimondani, hogy érzése szerint fűznek is a magyar ügyvédséghez. [...] Pusztán esetlegesség lenne, hogy az elmúlt idők során vezető pozícióból szinte teljesen hiányzott a jogász szaktudás? Ne beszéljünk ezúttal az úgynevezett törvények, rendeletek, a törvényerejűnek csúfolt ukázok tartalmáról. De vajon véletlen-e, hogy még ezeket a jogfosztó, tébolyult rendelkezéseket is, szinte egyik napról a másikra ki kellett cserélni, át kellett írni. Foltozni, fejelni, talpalni kellett őket, mert jogtudatlanok, a jogász gondolkodás analfabétái eszkábálták őket össze. A mértéktartó, a való élet követelményeivel számoló gyakorlati jogász sohasem lett volna képes ilyen szörnyűségekre. Az ügyvédi hivatásról vallott magas normán nem változtat annak a maroknyi csoportnak a magatartása sem, amely az elmúlt időszakban vezető szerepet betöltött. Lehet-e védőügyvédnek nevezni például azt a dr. Kovács Istvánt, aki védelem ürügyén a vérbírákkal és Alapy Gyula vészügyésszel versenyt vállalt a Rajk-ügyben és a különböző politikai kirakatperekben „képviselőre” bízott vádlottakat? De emlékszünk még az úgynevezett katonai, kémkedési és hítlenségi ügyek zárt főtárgyalásain elhangzott olyan védőbeszédre is, amelyek egyenesen arra szólították fel a „tisztelt” bíróságot, hogy hozzon minél súlyosabb ítéletet, mert az ügyésszel egyetértésben a vád minden pontját igazolva látják. Akadt sajnos – nevét sem érdemes említeni – olyan hivatalból kirendelt gonosztevő is, aki egyszerűen megtagadta a védelem előterjesztését, mondván, hogy védelem bűnére nem talál semmi enyhítő körülményt. A Budapesti Ügyvédi Kamarára, a Magyar Jogász Szövetségnek csúfolt kommunista különítményre ejtőernyős partizán módjára rátelepedett Kovács Istvánnak és hasonlók társainak pusztulniuk kell az ügyvédi közéletből. Kenyéradó gazdájukkal, Molnár Erik „gazságügyi” miniszterrel együtt, akiről még a szabadságharc kitörése előtt állapították meg, még saját jobb érzésű párhívei is, hogy igenis és személyében is része van a törvénytelenségek elkövetésében. [...] Túl a mesterségbeli részen, az évek során elkövetett igazságtalanságok jóvátételén ugyanis fontos szerepkör vár a magyar ügyvédekre. A most alakuló nemzeti tanácsokra gondolunk, amelyeknek munkájában nagyon is szükség van a tisztességes ügyvéd segítő, formáló, és ha kell, tanácsadó közreműködésére. Ezek az intézmények csak most kezdenek kialakulni, tartalmat, hatáskört és feladatokat kapni. Nagyon sok függ az indítástól, a kezdettől. Attól, hogy a legszélesebb tömegek, az egyetemes nemzet saját szerveinek tekinthesse azokat. Ebben a munkában önzetlenül, egyéni érdekét is félretéve részt kell vállalnia a magyar jogásznak. Olyan részt, olyan szerepet, amely elfeledtetni azokat a bűnöket, amelyeket a kar néhány elvetemült tagja követett el, és amelyekért felelőtlen általánosítással esetleg sokan hajlandóak voltak az egész ügyvédséget elítélni.

De nemes, tisztos és jogászhoz méltó szerep vár a magyar ügyvédre a felelősségre vonások körül is. Felelősségre kell vonni, meg kell büntetni mindenkét, aki vétkezett a nép ellen, aki megsértette a jog és igazság parancsait. De

éppen azért, mert ügyvédek, követelniük kell, ahol és ahogy lehet, keresztül kell vinniük, hogy a bűnösök a szabad magyar bíróság előtt feleljenek. Oda kell hatniuk, hogy a nép ne az utcán ítélkezzék, hanem arra hivatott képviselői útján, a tárgyalóteremben. Tiszta forradalmunk, a mocsoktalan szabadságharc követeli meg tőlünk ezt a magatartást! Elsősorban és éppen ezért, mert ügyvédek!

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZÚÁLLÁS ESZKÖZE! A BŰNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET!

16.20: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: 13.45-kor.

SZABADSÁGHARCOSOK! MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BŰNÖS GARÁZDÁLKODÁS!

16.35: A magyar írók szerepéről

Rövid kommentár.

Európa joggal nevez minket a költők népének. Nemzeti irodalmunk egy lírai költeménnyel és egy költői szónoklattal, a Halotti beszéddel kezdődik. Amióta elzengett, sok-sok század éve amaz első lírai költemény, a mi költőink nemcsak az emberi szépség, a fájdalom és vigalom dalnokai voltak, de mindenkor részt vettek a nemzet harcaiban, a közügyekben nemzeti hagyományunkért, létünkért és nyelvünkért folytatott küzdelemben. A történelem minden korszakában az irodalom talán egyetlen országban sem volt annyira nemzeti ügy, mint Magyarországon. Amikor a keleti vagy nyugati áradatok el akartak sodorni minket, amikor már-már úgy látszott, hogy nem lesz az Istennek soha többé magyarja, mindig fölkelt egy bátor nemzedék, amely a szép szónak, tehát a léleknek erejével szállt szembe az idegen elnyomatással. Amikor a nemzethalál döbbenete járta át a jobbak szívét, éppen azok állottak a nemzeti megújulás élére, akikről az elnyomó hatalom azt hitte, hogy már janicsárokká lettek. A fiatal magyar testőröket dédelgette és kényeztette az előkelő és fényes bécsi udvar, de nem feledkeztek meg hazájuk sanyarú sorsáról, az elnyomott magyarság gyötrelmeiről, és szinte a semmiből új irodalmat teremtettek, megújítva és gazdagítva hagyományainkat. Ugyanez történt a reformkor idején és az 1848-as szabadságharcban. Nemzeti irodalmunk nagy fölvirágzásának idején, majd később a gyászos Bach-korszakban, amikor miként Vajda János mondta: „Az írók voltak a nagy halottak, az ország függetlenségének virrasztói.” Lehetett-e másképp most, amikor történelmünk legnagyobb csapása szakadt ránk, a barbár szovjet militarizmus és primitív sovinizmus nemcsak a kenyeret tagadta meg a néptől, de el akarta venni lelkét is. Társadalmunkat meg akarták fosztani emberi jellegétől. Hagyományainkat meggyalázták. eltöröltek minden szent jo-

got, és ránk akarták erőszakolni egy kezdetleges és selejtes irodalom nyomorúságos termékeit. De a legsötétebb esztendőkből – már 1948-tól kezdve – az elnémított és üldözött magyar írók nem csüggedtek el. Íróink, költőink, tudósaink, nyelvészeink, történészeink, képzőművészeink a kínban és veszélyben, a gyászban és bajban csak a dalra figyeltek. Mindig csak a dalra, lelkük legbensőbb ihletésére. A költők nem mondtak le irodalmunk nagy és dicső hagyományairól, ismét bebizonyosodott, hogy a szép szó, a világos beszéd, a ritmus, a versforma oly bevezethetetlen erődtítmény, amelyet a legkegyetlenebb zsarnokság sem képes romba dönteni. A nemzet élethalálharcában így váltak az ikés igék győztes seregekké, az igekötők verhetetlen zászlóaljakká. A történeszeket semmiféle rendőrség sem tudta meggyőzni arról, hogy szláv sírok vannak ott, ahol sajátos makacsságból mindig csak frank sírok tárultak elő. Filozófiai íróinkat nem lehetett rábírní arra, hogy a materializmus bölcséletét tekintsék egyedül üdvözítőnek. Képzőművészeink, az egész Európában megbecsült festők és szobrászok megvetéssel fordultak el a gyermekes szovjet kalendáriumillusztrációktól. Nyelvészeink írták a szótárakat, lelkük minden erejéből tisztogatták nyelvünket. Költőink lépésről lépésre hódították vissza a szép szónak, a nemes emberi beszédnek, a költészetnek jogait. Mint a nemzet lelkiismerete, ellenállásuk egy egész nemzet ellenállását fejezte ki. Munkájuk nemcsak kifejezte a nemzet akaratát, hanem ugyanakkor hatékonyan irányította is. Kölcsönös volt ez a hatás. A nemzet szenvedése és vágyakozása egy igazabb, emberibb és magyarább élet iránt, megtermékenyítette az írókat, és az írók szava felsekentette a népet.

16.40: Irodalmi műsor

Ismétlés, elhangzott: 13.20-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

16.55: Guido Romanelli üzenete

Ismétlés, elhangzott: 14.25-kor.

16.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 25 méteres rövidhullámon 21 óra 10 perccig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19 és 31 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatóink 17 órát jelez.

17.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...]

Nyugati sajtóirodák jelentése szerint a budapesti kormány szóvivője kijelentette, hogy az éjszaka folyamán Magyarország határát nem lépték át újabb szovjet alakula-

tok. [...] Nagy Imre kormánya még a mai nap folyamán lemond, és a kormányzást az eddigi kormány hét tagból álló szűkebb kabinetje veszi át, amelynek feje Nagy Imre. [...] A Reuters iroda jelenti, hogy a szovjet alakulatok felvonulása változatlanul folyik az ország területén. A repülőterek szovjet ellenőrzés alatt állnak. Olyan meg nem erősített hírek is vannak, hogy egyes helyeken fegyveres összetűzésekre került sor a szovjet alakulatokkal. Kelet-Magyarország több városában szovjet alakulatok tartózkodnak.

Egy külföldi tudósító további jelentése szerint a budapesti szovjet nagykövét arról biztosította a kormányt, hogy a szovjet csapatmozdulatok nem agresszió előkészítése céljából történnek. [...] Mindszenty hercegprímás felhívást intézett a nagyhatalmakhoz és az egész Nyugathoz, támogassák Magyarországot politikai erőfeszítéseiben, és segítsék a magyar nemzetet válságos óráiban. [...]

A Nemzetközi Vöröskereszt küldöttsége megérkezett a magyar fővárosba, hogy átvegye a Budapestre érkezett külföldi gyógyszer- és élelmiszer-küldemények szétosztásának feladatát.

Az Ifjúsági Tanács igen nagy szerepet játszik Sopron város közigazgatásában – írja egy amerikai tudósító, aki hosszabb látogatást tett a városban. Közelről figyelte a forradalmi ifjúság sokoldalú működését. A budapesti Ifjúsági Tanács küldöttséget menesztett Sopronba és több magyar városba, hogy összehangolja az ifjúsági szervezetek működését. Az amerikai tudósító beszélgetést folytatott a Budapestre érkezett küldöttség vezetőjével. Az elmondotta, hogy a magyar ifjúság forradalmi szervezete szemmel tartja a fejlődését az egész országban, igyekszik előmozdítani, hogy a hivatalokban és gyárakban szabadon választott bizottságok alakuljanak, a szabad szakszervezetek mennél több helyen megalakulhassanak. A forradalmi ifjúsági szervezet feltételesen támogatja a Nagy Imre-Kádár János-kormányt, abban a mértékben, ahogy a kormány teljesíti az ország népének követeléseit, amelyek főbb pontjai már kikristályosodtak. Egyébként az ifjúsági szervezetek arra töreksenek, hogy kommunisták sehol se maradhassanak meg vezető pozícióban. Ha az oroszok kivonultak, hozzá kell látni a túlbujánzó szervezetek leegyszerűsítéséhez. A kommunizmus alatt a magyar nép megelégtelt a bürokráciát, és ezért a jövő Magyarország adminisztrációjának egyszerűnek kell lennie. Az ifjúsági vezető ezután nagy készséggel és gondolatgazdagsággal fejtette ki az amerikai újságíró előtt, milyennek képzei a jövő Magyarországa berendezkedését politikai, gazdasági és kulturális téren egyaránt. A külföldi tudósító csodálkozását fejezte ki azért, hogy a magyar ifjúság a jelek szerint milyen jól van tájékoztatva a nyugati uralkodó politikai eszmékről és gazdasági irányzatokról. Ez azért is feltűnő, mert hisz a magyar fiatalság az elmúlt tíz esztendő alatt sem idegen könyveket, sem külföldi újságokat nem olvashatott. Az ifjúsági vezető azt válaszolta, hogy a nyugati rádiók hallgatása nagyban hozzásegítette a magyar fiatalságot ahhoz, hogy megismerkedjék az új eszmékkel, és ne maradjon el a művelt világ fejlődésétől. A külföldi tudósító végül megjegyzi, hogy a magyar ifjúság idealizmusa minden képzeletet felülmúl.

A magyar fiatalok alig várják, hogy a szovjet csapatok kivonuljanak, és szabadon megindulhasson a fejlődés abban az irányban, amelyet a magyar nép saját maga választ. Az a fejlődés a jelek szerint sajátosan magyar lesz és független, és nem fog emlékeztetni sem a Gomulka-rendszerre, sem pedig Tito rendszerére. Magyarországon újabb diktatúra nem képzelhető el.

17.10: Reflektor

Gallicus rovata.

„Senkivel szemben nincs gyűlölet szívemben!”

Azt hisszük, hogy a szabadság legszebb ígését, tegnap, a hercegprímás találta meg: „Senkivel szemben nincs gyűlölet szívemben!” Pedig ha valakinek, akkor éppen az ő szívében lehetett volna gyűlölet. Megaláztatásának, meggyaláztatásának, szenvedéseinek serlege színültig, nem is színültig, azon túl megtelt. A rémuralom tovább szolgáló lakájai, akik még a forradalom győzelme után is mily dühödt kétségbeeséssel ragaszkodtak a hatalom bársonyszékeihez, semmiképpen sem akarták bilincseit megoldani. A felkelő nemzet szenvedélyeinek és tankjainak kellett kiragadniok a kopók kezéből, noha már tizenötezren elvéreztek akkor azért, hogy szabad lehessen, és a nemzet is szabad lehessen.

Mégis az volt az első szava, hogy szívében senkivel szemben sincs gyűlölet. Nincs, mert gyűlöletben nem lehet élni, nem lehet megújodni, nem lehet alkotni, építeni. A gyűlölet bosszút sugall, a bosszú pedig csak kielégülés, de nem igazság. Mert a jogállam és az erkölcsi társadalom ott végződik, ahol a bosszú kezdődik. És a dzsungel ott kezdődik, ahol az igazság végződik. Ha tiszta törvény alapján független bírák ítéleznek, légyen ez az ítélet mégoly könyörtelen, a nemzet erkölcsi erőiben gyarapodott. Ha az önkény, a vak szenvedély, a dühöngő utca hirdet verdiktet, légyen ez a verdikt mégoly könyörületes, az őserdő hódít el tőlünk még egy kultúrsávot, még egy keresztényi pászmát. Ha szabadjára kerülnek a durva ösztönök, jövődönk mérgeződik meg. A bitófán nem teremnek boldog nemzedékek és ragyogó századok!

A mi szabadságharcunk éppen azért volt olyan fenséges, az emberiség százmilliói éppen azért tekintenek példaképükül minket, akik oly kicsi nép, de oly hatalmas nemzet vagyunk, mert győzni tudtunk nemcsak zsarnokaink, de önmagunk felett is. A francia nép is győzött zsarnokain és lángoló ideálokat írt forradalmának lobogójára. Ám önmaga fölött már nem tudott győzni. És ezért ideáljai elkeveredtek a nyaktiló vérfolyamával. Teljesen megtisztítani nem tudták őket soha, még a tovaszálló évtizedek sem takaríthatták el rozsdájukat, a rajongás mellett mindörökre megmarad egy kis borzongás, a győztes revolúció gőgös öntudata mellett egy kis bizonytalanság, egy kis lelkiismeret-furdalás. De a mi forradalmunk? Fényét nem homályosította el egyetlen árny sem, tisztasága folttalan maradt. Párizs falmezőit most hatalmas plakátok borítják. Fordítsuk csak le az egyiket:

„Párizs népe! Testvéreink! 1944-ben felkeltetek, hogy elűzzétek az idegen hódítót, a hitleri zsarnokságot. Ma Budapest népe kelt föl, hogy elűzze az idegen hódítót, a szovjet zsarnokságot, az önkény páncélszörnyeivel a Marseillaise hangjai mellett szállván harcba. Budapest népe ugyanazt a küzdelmet vívja, amelyet vívott Párizs népe: el az önkénnyel! De Párizs népét e viadalában a szabad világ minden fegyveres ereje támogatta. Budapest népét, az ő viadalában, nem támogatja semmiféle fegyveres erő. Mégis, a szabad világ minden polgára segélyre siet, egyhangúlag tiltakozván a vörös tiránia ellen. Párizs népe! Állj ismét a szabad emberek és a szabad közvélemény élére. Követeld, hogy a szovjet zsarnokság légiói azonnal hagyják el Magyarországot és követeld, hogy a magyar nép végül önmaga dönthesse sorsáról.”

Így szól a kiáltvány. Nemcsak Párizsban, de a világ minden városában. Más kiáltványok is vannak, rajongóbbak, hódolóbbak, szárnyalóbbak. Talán még fel sem fogjuk, milyen mérhetetlen a győzelmünk. Nemcsak magunkat szabadítottuk fel, de minden más nemzeteket is megszabadítottunk a rabiga lidércnyomásától.

Honnan ez a történelmi siker, a tizenötezer magyar halottnak az egész világra érvényes diadala? Csak onnan, hogy a magyar szabadságharc nem csupán hősiességében, de lelki erejében is felülmúlta önmagát. Képzeli csak el, minden ragyogó fegyvertényünk ellenére ott lehetnénk-e, ahol vagyunk, ha önfeláldozásunk a nyers megtorlás dzsungeli törvényének érvényesülésével párhuzamosan képlett volna meg az emberiség előtt? Ott lehetnénk-e, ahol vagyunk, ha minden vértanúnkat egy-két lemészárolt poltron kísérte volna el a másvilágra? Hasonlíthatatlan diadalmunknak éppen az az értelme, hogy a népek, mindenütt e földkerekségen, nemcsak a legnagyobb katonáknak, de a legnagyobb polgároknak tekintenek bennünket. Így válhattunk csak vakító mintaképpé, útmutatókká az elkövetkező korszakok felé.

Ezért hisszük azt, hogy a hercegprímás találta meg a szabadság legnemesebb igéjét, amikor azt mondotta, semmi gyűlölet sem él szívében. Félre ne érjük egymást. Tudjuk, miféle évek peregtek le, tudjuk, hogy megszámlálhatatlank a sebek és múlhatatlanok a gyászok, megszámlálhatatlank a bűnök és múlhatatlanok a bűnhődések. Tehát nem valami regényes kegyelmet hirdetünk meg. Az imént azt mondotta a borsodi szabad rádió, Kucsera ezredésnek, egy rendőrvérebnek felkötöttségéről számolván be, hogy irgalmatlanok voltak ők is, irgalmatlanok leszünk mi is. Helyes. De legyünk törvényeink alapján és bíráink útján irgalmatlanok. Hiszen éppen ezért keltünk fel, ezért ontottunk vért, ezért áldoztuk gyermekeink életét a barikádokon, ezért borult lángba és romba hazánk. Hogy ne legyen többé az önkény a jog, hogy ne a gyűlölet szabja a törvényt, hogy az emberi személy ne legyen préda, szent maradjon – hangozzék ez, bár mégoly ellentmondóan is –, szent maradjon mind a vérpadig! Ebben teljesedett ki küzdelmünk értelme: szabadság, függetlenség, törvényesség, igazság, erkölcs és humanitás. A bitangokat azért úztuk el, mert kényük-kedvük szerint forgatták és forgathatták ocsmány pallosukat. Hát mi is így forgas-

suk ezt a pallost? Vérünkkel egy új társadalmat teremtünk és már a kezdetben sem hinnénk e társadalom ítéletében és erejében? Elvetjük törvényeinket, amelyekért halni is kész voltunk és megtagadjuk bíránkat, akikre tiszta palástot aggattunk? Megcsúfolása lenne ez szent forradalmunknak és megtagadása a nemzetnek, amely szabadságharcával mindent elért, és amely, ha ideáljainak fénye elfakulna, ismét mindent elveszíthet.

Ez a magyarázata annak, hogy valamennyi jelentés szerint éppen azok akarják az anarchia gyeplőit odavetni, akiket a forradalom elsepert. A véres múlt ügynökei, a rendőrpincék hóhérai, a vörös tiránia fullajtárjai. Cui prodest? Kinek használ? – így hangzik a klasszikus jog kérdése. Kinek használ? – vehetjük fel a kérdést mi is, akiknek láncai csak az imént hullottak le. Egyedül nekik használhat, a véredeknek, akik csak a vadonban és nem a sérthetetlen erkölcsök szabad társadalmában élhetnek. Mi is azt mondjuk tehát, amit Borsod mondott az imént: Irgalmatlanok voltak, irgalmatlanok leszünk! De ne gyűlöletünk, hanem törvénykönyvünk és ne izmaink, hanem bíránk legyenek irgalmatlanok. Mert ha nem, mert ha megtevesztenek bennünket, mert ha az ösztönök nyaklótlan tombolása váltja fel forradalmunk nagyságos öntudatát, akkor végül nem is velük, hanem önmagunkkal leszünk irgalmatlanok!

17.20: Nemzetközi sajtószemle

Ezúttal a német lapok közleményeiből ismertetünk részleteket. Több mint egy héttel a győztes forradalom kitörése után és miközben a Szezei-csatornánál robbantak a bombák, Magyarországról már nem a vezércikkben, hanem a nagy tudósításokban írnak. Az olvasóközönség érdeklődésének megfelelően ezek a cikkek részben visszatekintenek a lefolyt harcokra, részben a jövő lehetőségeket mérlegelik. Az utóbbiak természetesen sokszor órák alatt időszertülné válhatnak a legfrissebb hír következtében. De azért érdemes ezekből is adnunk szemelvényt, hogy lássák hallgatóink, mit vár a német nép a magyar forradalomtól. Jellemző erre a két irányba tekintésre a Nürnberger Nachrichten terjedelmes kommentárja a holnap Magyarországról. A történekről így ír:

Alig lehet felfogni: Magyarország újra szabad. Ezt a fejlődést még remélni se merte senki. Valószínűleg maguk a magyarok se várták, amikor fegyvert ragadtak október 23-án, amit azóta nemzeti ünnepnek nyilvánítottak. Mint az egyének életében, úgy a népek életében is vannak időszakok, amikor csak azt tehetjük, amit tenni kénytelenek vagyunk. Ilyenkor valami hátsó kényszer törvénye parancsol, amelynek elég annyi, hogy minden napnak megvan a maga gondja, és nem szabad kérdezni, hogy mi lesz holnap. Hogy mi történhetik holnap, az már nem fontos.

A magyarok spontán vetették bele magukat ebbe a harcba egységes vezetés, szervezés, program nélkül. Kommunisták, demokraták, „titóisták”, liberálisok, hazafiak, nacionalisták egyetlen frontban támadtak fel a rabszolgaság ellen. Az egyik azt kiáltotta: „Éljen Nagy Imre”, a másik azt, hogy „le vele”. Nem tudták pontosan, hogy voltaképp mit akarnak, de másrésről fájdalmas

világossággal állt előttük, hogy amit akarnak, az a szabadság. Mind a szabadságot akarták. A nép mintha mámorban lett volna. Valaki találóan írta, hogy ez régimódi forradalom volt, mint valami elsárgult rézmetszet. És ha a fölkelőknek nem is volt világos programjuk, volt rengeteg zászlójuk a magyar színekkel. Igaz, olyan zászlók voltak ezek, amilyeneket másutt sehol sem látni. Valamennyinek közepén egy luk volt. A luk helyén volt valamikor a szovjet csillag. Ezekkel a zászlókkal mentek harcba. Puskákkal, benzines üvegekkel, legjobb esetben kézigránátokkal rohamoztak páncélosok ellen. Hihetetlen a hír, hogy régi hazafias dalokat énekelve pusztá ökölrel mutatták meg a halálmegvetésüket.

A lap ezután ismerteti az 1848-as szabadságharc hasonló eseményeit és a fegyver nélküli küzdelmet, amit a jelenlegi magyar kormány az orosz csapatok kivonásáért folytat. A harcnak most következő nehéz szakaszáról írva a Nürnberger Nachrichten a következőkkel fejezi be cikkét: A magyarok lehetetlennek látszó dolgot értek el. És a nyugati világ boldog, hogy ez a bátor, szabadságszerető nép le tudta rázni a szolgaságot. De most azon a sor, hogy amit kívívtak, meg is tartásák. Most a politikai értelemnek kell újra szóhoz jutnia. Szélsőséges kilengések és provokációk akkor maguktól lehetetlenné válnak.

A Münchner Merkur, Bajorország második legnagyobb lapja, ötből három hasábot kitöltő nagy képet hoz: Mindszenty hercegprímás három szabadságharcossal budai rezidenciája udvarán. A kép mintegy bevezető a két oldalra terjedő tudósításhoz, amelyet a lap Budapestre küldött munkatársa ír. Ebből a tudósításból nem a tények leírását érdemes idézni, hanem azokat a részleteket, ahol az újságíró saját lelkiállapota jut kifejezésre. Mit érzett egy nyugati ember, amikor saját szemével látta a magyarokat. Pár órája még az ezerszeres kiáltás csengett a fülébe: szabadság vagy halál! Az ember alig meri leírni ezeket a szavakat, mert Nyugaton túlságosan frázisnak hangzana. És Magyarországon emberek milliói számára élő valóságot jelentenek. A határtól Budapestig végig csak mámoros üdvözlés és az egyetlen kívánság, amit szüntelen hallottam a döntő napokban: „Írja meg, kérem, írja meg! Fényképezze le, hogy itt mi történik! Az Istenért, mondja el a Nyugatnak az igazságot! És ha mindezt itt látta, még akkor sem tudja, hogy mit csináltak velünk és belőlünk ezekben az esztendőkből. Hallani sem akarunk sem a Szovjetről, sem a kommunizmusról!” Ezerszer megígértem, és tudtam, hogy ígéretem hazugság. Mert nincs az a toll és nincs a fényképezőgép, ami visszaadhatná ezt a rettenetes valóságot, mert az embernek magának is sírnia kell együtt evvel a néppel. Én legalábbis képtelennek érzem magamat, hogy akár csak megközelítőleg is szavakba foglaljam, ami Magyarországon történt. A legviharvertőbb fotóriportereknek is reszket a kezük a munkánál. Fényképészek, akik átéltek a koreai háborút, Algírban voltak, végigcsinálták az 1948-as izraeli-egyiptomi háborút, Budapesten időnként nem tudnak dolgozni, mert a szó szoros értelmében könny önti el a szemüket és megremeg a kezük. Hogyan írja akkor le

az ember, hogyha a budapesti csatatereken egy őszbe csavarodott anya mögötte egy ijesztően néma apával élem tipeg, hogy láttam-e a fiát? A tizenhárom éves fiát, akiről csak az a képe van, amelyet a holtak mezein némán bolyongva maga elé tart és mindenkinek odamutat.

Más: Vagy pedig hogyan kell a megfoghatatlant úgy leírnom, hogy azok, akiket ma útban hazafelé neonfényben ragyogó körútjain láttam, akik a kenyérárakat vagy a kormányt szidják, hogy azok a szerencsések térdre hulljanak és köszönjék az Úristennek, hogy szabadságban élhetnek, és nem kell meghalniuk a szabadságért. Mert háromszáz kilométerrel odébb kelet felé emberek, európaiak, nyugatiak, asszonyok, anyák, gyermekek, öregek, munkások, parasztok és diákok mindnyájunkért pusztulnak. Oh, nekünk nem kell hősi mondákat olvasni. Ezek odaát a valóságban megtörténnek, odaát akárhány iskolás gyerek világtörténelmet csinál. A német tudósító látja természetesen a jelen és a jövő szorongó aggodalmát. Nemcsak látja, de a legmélyebben át is érzi. Ez jut kifejezésre hosszú riportjának utolsó soraiban:

Erre a szegény, nyomorulttá vált Budapestre minden szükségnél, harc és tűzvész pusztításainál súlyosabban nehezedik a bizonytalanság: mi lesz? A forradalom sikere fölötti ujjongás és a népi demokrácia eltörlésére vonatkozó ígéret ellenére sem tudja ezt senki. A Duna menti város ma csak nagyszerű emberekben gazdag. Olyan nagyszerű emberekben, mint az a munkás, aki egyszer csak elállta az autó útját és azt mondta: „És ha senki sem segít nekünk, ha éhen is veszünk, nem megyünk addig dolgozni, amíg el nem mennek az oroszok és Magyarország nem lesz végleg szabad.” Vagy mint az a kisfiú, aki engem rám szegezett géppisztollyal nem engedett belépni egy utcába. Azt mondta: „Nem vállalhatok felelősséget azért, hogy itt egyik nyugati barátunknak baja essék.” A 14 éves gyerek a rongyos nadrágban, átázott kabátjában, ez a kedvesen borzas fejű kisfiú nem akarta vállalni a felelősséget az életemért. De a felelősség a szabadságért nem túl nagy neki.

17.30: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Ismétlés, elhangzott: 14.30-kor.

17.44: Műsortájékoztató

A szabad magyar földön tartózkodó riporterünk ma helyszíni tudósítást küld a Dunántúli Nemzeti Bizottmány székhelyéről, Győrből. A Dunántúli Nemzeti Bizottmány több tagja, élén Szigethy Attila elnökkel, nyilatkozik a Szabad Európa Rádión keresztül. Hallgassák meg helyszíni közvetítésünket Győrből 18 óra 35 perckor!

17.45: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor Kádár János rádiónyilatkozatáról.

Rákosiék – hangsúlyozta Kádár – súlyosan megsértették nemzeti tisztességünket és önérzetünket, amikor semmibe se vették hazánk szuverenitását,

szabadságát és könnyelműen tékozlották nemzeti vagyonunkat. De hát Kádár Jánosnak nem volt-e jelentékeny része mindebben 1951-ig, amikortól maga is sínyleni kezdte Rákosinak és klikkjének rémuralmát? Miért volt szükség a börtön sötétjére ahhoz, hogy részben ráeszméljen Rákosiék politikájának bűnösségére? És kiszabadulása óta miért vállalt újból különféle tisztségeket annak a pártnak az élén, amely július óta egy másik sztálinista, nevezetesen Gerő Ernő vezetésével folytatta hazánk függetlenségének és szabadságának letiprását, nemzeti vagyonunk tékozlását? Nagy Imrével együtt Kádár János is azonosította magát a Gerőéknek és rákosistáknak azzal a gyalázatos határozatával, amely a nemzeti forradalom és szabadságharc elnyomására a szovjet csapatok fegyveres beavatkozását kérte és meghirdette a statáriumot, a rögtönítélő bíraskodást.

Már bevezetésül mondtuk, hogy Kádár János még parentáló beszédével sem tudta megtagadni a hullává lett kommunista párt hagyományait. Attól sem riadt vissza, hogy megpróbálja csúfosan elpusztult pártja emlékének kisajátítani a nemzeti forradalom győzelmét és dicsőségét. Hogyne, kétségtelenül az MDP-nek számtalan tagja is ott volt a felkelés eszmei és szervezeti előkészítőinek soraiban. De csupán azért, mert kiábrándult a kommunizmusból és felismerte a szovjet álszocializmus reakciós lényegét. A kényszeredett párttagok zöme sem tudta már azonosítani magát Moszkva nyilvánvalóan népellenes politikájával. A szétrohadt kommunista párt hagyományaihoz hű maradt Kádár János azzal is, hogy régi moszkovita szokás szerint falra festette az ellenforradalom ördögét. Nem átalott arról beszélni, hogy a szabad Nyugat felől fenyegeti veszély a valódi demokráciát, annak alapvető vívmányait, amelyeket a magyar nemzetnek éppen a moszkovitákkal kellett kiharcolnia. Jól ismert kommunista álnokságból Kádár a nemzeti forradalmat azzal illette, hogy idegen szolgaságba döntheti az országot, miközben új szovjet csapatok zúdulnak hazánkra a moszkovita rabiga fenntartására. Micsoda arcátlanság, hogy éppen Kádár János és társai aggódnak népünk és hazánk sorsa és jövője miatt, demokratikus rendünkért, amiatt, hogy a nyugati demokráciák felől fenyeget a fegyveres beavatkozás. A tolvaj kiált fogjátok meget. A provokátorok, a beugratók szoktak így beszélni. Ugyan, kinek érdeke ma Magyarországon az ellenforradalom, a reakció, az újjászülető igazi demokrácia elnyomása, mint éppen Moszkva csatlósainak, akik most képmutatással próbálják végrehajtani ezt a sötét tervét, amelyet a napokban Mikojjal és Szuszlovval kétségbeesésükben kiagyalnak. Kádár gyászbeszédéből azt is megtudtuk, hogy ő és társai nemcsak álcot cseréltek, hanem cégért is. Új pártot alapítanak, mely, mint Kádár hangoztatta, szakít a múlt bűneivel. Védi és védeni fogja mindenkivel szemben nemzeti becsületünket, hazánk függetlenségét – mondotta a levitézlett központi első titkár. Hogyan védi? Mialatt Kádár ezt a kijelentést tette, még mindig újabb és újabb szovjet csapatok vonultak be országunkba, a nemzeti forradalom és szabadságharc sakkbantartására, Moszkva önkényuralmának magyarorszá-

gi mentésére. Ha a Magyar Szocialista Munkáspárttá vedlett MDP, vagyis a kommunista párt mostantól kezdve tényleg védeni akarja nemzeti becsületünket és hazánk függetlenségét, akkor miért nem szólítja fel híveit, hogy semmiképpen se működjenek együtt a megszálló szovjet haderővel? Miért nem tiltakozik az egész világ színe előtt a magyar függetlenség szovjet megsértése ellen, és miért nem tagad meg minden közösséget – nem csupán Moszkvával –, hanem a marxizmus-leninizmussal is? Amelyre hivatkozva a moszkvai vezetők régóta következetesen elárulják az igazi demokrácia és a szocializmus ügyét. Nincs többé Magyarországon józanul gondolkodó öntudatos munkás, paraszt vagy értelmiségi, akitől féltetni kellene a valóban demokratikus és szociális vívmányokat, aki az ellenforradalom vagy a reakció malmára akarná hajtani a vizet. A reakciót, az ellenforradalmat ma már csak Moszkva fullajtárjai képviselik. A magyar nemzet ezekben a történelmi napokban megmutatta, hogy el tud bánni ellenségeivel, csak az olyan barátaitól mentse meg az Isten, mint az álnök muszkavezetők, akik most új cégér alatt új álarcban jelentkeznek.

17.54: Műsortájékoztató

Ismétlés, elhangzott: 17.44-kor.

17.55: A magyar rádióadók orosz nyelvű tájékoztató műsoráról

Nótárius beszél.

A magyar rádiók orosz nyelvű adásai a megszállók elleni lélektani hadviselésben döntő szerephez juthatnak. A harcok során több szovjet egység katonái átálltak a forradalom oldalára. Átadták néhány helyen a szovjet katonák fegyverzetüket, harckocsijaikat is a szabadságharcosainknak és előfordult, igaz nagyon szörványosan, hogy a Vörös Hadsereg katonái a magyar osztagokkal együtt harcoltak a szovjet elnyomatás ellen. A magyar rádióadóknak alkalma nyílik arra, hogy megszólaltassák mikrofonjuk előtt az oldalukra állt orosz katonákat. Megkérhetjük őket, hogy vegyék ki részüket az érkező új alakulatok megfelelő tájékoztatásából. A magyar rádióadók orosz nyelvű beszámolóinak és tájékoztatóinak azonnali megkezdése rendkívül sürgető. Életek százait és ezreit menthetjük meg ezzel, válság idején.

18.00: Hírszolgálat

New Yorkban közzétették Nagy Imre miniszterelnök és megbízott külügyminiszternek Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelét. [...] Nyugati sajtóirodák jelentése szerint a budapesti kormány szóvivője kijelentette, hogy az éjszaka folyamán Magyarország határát nem lépték át újabb szovjet alakulatok. A helyzet tegnap este rendkívül súlyos volt, mára valamit enyhült.

Nagy Imre kormánya még a mai nap folyamán lemond, és a kormányzást az eddigi kormány hét tagból álló szűkebb kabinetje veszi át, amelynek feje Nagy Imre lesz. [...] Mindszenty hercegrímás felhívást intézett a nagyhatalmakhoz és az egész Nyugat-

hoz, támogassák Magyarországot politikai erőfeszítéseiben, és segítsék a magyar nemzetet válságos óráiban. [...]

A Nemzetközi Vöröskereszt küldöttsége megérkezett a magyar fővárosba, hogy átvegye a Budapestre érkezett külföldi gyógyszer- és élelmiszer-küldemények szétosztásának feladatát. Olaszországból újabb adományokat juttatnak el Magyarországra, ezek között 500 kg antibiotikus gyógyszert. A gyógyszerküldeményt repülőgép vitte Bécsből Budapestre.

A Magyar Függetlenségi Párt, amelyet az önkényes Rákosi-rendszer 1947-ben megszüntetett, újból megalakult. A párt megbízott elnöke Hornyák Tibor. A vezetőség kidolgozta a párt célkitűzéseit.

Szolnokon a politikai foglyok már visszatértek otthonukba. Tegnap nyíltak meg a szolnoki fogolytáborok kapui az ártatlanul elítélt hatszáz politikai fogoly előtt. A fogolytábor lakói és a megjelentek együttesen elénekelték a Himnuszt, miközben a nemzetiszínű zászlót meghajtották előttük.

A Daily Telegraph című angol lap budapesti tudósítója arról a lázas sietségről számol be, amellyel Hegedüs, Gerő és Piros után az ÁVH életben maradt vezető tisztjeit a magyar fővárosból Moszkvába mentették ki. A tudósító megjegyzi, hogy ezek többsége már ezelőtt is Moszkvában élt, és többen közülük szovjet állampolgárok. Az angol újságíró szerint ez a sietség és a gond, hogy kimentsék őket, két magyarázatot találhat. Az egyik, hogy a szóban forgó személyek túlságosan sokat tudnak, és ezért nem maradhatnak Magyarországon. A másik magyarázat az lehet, hogy Moszkva a megmentett személyzetet későbbi felhasználásra akarja tartalékolni. Mindenesetre figyelemre méltó, hogy a budapesti szovjet nagykövetség keretébe tartozó személyek sem kaptak ilyen gondos segítséget. A tudósító maga a nagykövetséghez tartozó mintegy húsz oroszral beszélt, akik egy dunai hajón keletnémetekkel, olaszokkal és másokkal együtt hagyják el Budapestet Pozsony felé. Ez volt az első eset, hogy Közép-Európában orosz kommunista menekülteket láttam, és cseppet sem nyújtottak örömdetes látványt – írja jelentésében.

Varsóban hivatalosan közölték, hogy mintegy negyven lengyel, aki az elmúlt hét eseményei alatt a magyar fővárosban tartózkodott, visszaérkezett Varsóba. A lengyelek között volt egy vasutas küldöttség, egy közegészségügyi delegáció, az energiaipar egy küldöttsége, továbbá néhányan mások, akik szabadságukat töltötték Magyarországon. Kedden szálltak hajóra Budapestén, majd Csehszlovákián át vonaton folytatták útjukat Varsóba. Elbeszélésük szerint a Dunán szabadságharcosok feltartóztatták hajójukat, rövid ellenőrzések után azonban a hajó szabadon haladhatott tovább. A visszatért lengyelek egyöntetűen azt mondták, hogy magyarországi tartózkodásuk alatt mindenütt és minden alkalommal a magyar lakosság meleg érzéseit tapasztalták a lengyel nép iránt.

A római magyar kolónia tagjai halottak napján összegyűltek a San Lorenzo Del Verano székesegyházban, ahol Monsignore Magyar Gyula celebrálta a

szentmisét. Utána a közeli temetőbe vonultak és megkoszorúzták a magyar halottak sírját.

Anglia és Franciaország tegnap folytatta katonai műveleteit Egyiptom ellen. Angol repülőgépek bombákat dobtak a kairói rádió kisugárzó állomása ellen. A rádióadások nyomban elhallgattak. A bombázás megkezdése előtt egy órával felszólították az egyiptomi lakosságot, hogy hagyja el a kisugárzó állomás területét, amely Kairótól mintegy 12 km-nyi távolságban, a sivatagban van. Hivatalos jelentés szerint angol és francia repülőgépek más célpontok ellen is heves támadásokat folytattak. Ma reggel a repülőgépek bombákat dobtak egy katonai táborra, amely a Nílus folyó deltaterületén van. A tegnapi támadások egyiptomi repülőterek és Alexandria előtt horgonyzó egyiptomi hadihajók ellen irányultak. A francia külügyminisztérium szóvivője célzást tett arra, hogy Franciaország és Anglia hajlandó volna visszarendelni hadihajóit, ha az ENSZ rendőri csapatokat küldene a vitás területre. Pearson kanadai külügyminiszter tett javaslatot arra, hogy az ENSZ vegye át a rendcsinálás feladatát azon a területen, amelyek Franciaország és Anglia katonai műveleteinek célja. A szóvivő így folytatta: amíg az ENSZ nem küld ki megfelelő rendőri csapatokat, addig Franciaország és Anglia nem módosíthatja magatartását.

XII. Pius pápa felhívással fordult a Közel-Keleten egymással harcban álló felekhez. Felszólította őket, szüntessék be azonnal az ellenségeskedéseket. Vitás kérdéseket – mondotta – nem fegyverrel, nem mészárlással, nem rombolással lehet megoldani, hanem kizárólag az értelem, a jog, a bölcsesség és az egyenlőség elvei alapján. A szentatya felhívásában ima-kereszteshadjáratot hirdetett meg Magyarország és a közel-keleti béke helyreállítása érdekében.

18.10: Az előttünk álló történelmi feladatokról

Gellért Andor, a Szabad Magyarország Hangja főszerkesztője.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor és 15.10-kor.

18.24: Műsortájékoztató

Ismétlés, elhangzott: 17.44-kor és 17.54-kor.

18.25: A magyar református egyház újjáéledése

A magyar református egyház ismét átvette azt a szerepet a magyar nemzet életében, amelyre történelmi múltjánál, a nemzet és a művelt emberiség életében betöltött funkcióinál fogva hivatott. Az újjáéledő Magyarország egyik legerősebb építő és megtartó ereje ismét tevékenyvé vált. Tudjuk, hogy az első feladat a református egyház számára is a rend helyreállítása, a szabadságharc által kivívott eredmények megszilárdítása és eleven élettel megtöltése, a 11 esztendő küzdelemben megbomlott sorok rendezése és azoknak a változtatásoknak végrehajtása, amelyek már az első pillanatban szükségesek a további tevékenység nyugodt menetének biztosítására. A további feladato-

kat is érintette Ravasz László a rádióban elhangzott beszédében, de bizonyos eseményeknek kell még lezajlaniuk, bizonyos időnek kell még eltelnie ahhoz, hogy a magyar református egyház ezeket az Istentől és az emberiségtől reá szabott feladatokat elláthassa. Ezúttal és ezután sem kívánunk hozzászólni ahhoz, amit a magyar református egyház a neve ügyében dönt, és amit tenni kíván. Mély belső megnyugvással vettük tudomásul, hogy a szabadságharc forró légkörében újjászületett egyház a reá kötelező toleranciával kezelte a személyi ügyeket, és felmagasztosult érzéssel hallgattuk Ravasz László püspök szavait, aki keresztyén alázattal vallotta meg azokat a hibákat is, amelyeket egyháza – kiszakadván az ő és lelkészársai irányítása alól – az elmúlt esztendőben elkövetett, minden bizonnyal minden igaz magyar és református számára a legfájdóbb irányban. [...]

Amikor a reformáció alapjaiban ingatta meg a középkor világrendjét, társadalmi és politikai szervezetét, messze a teológiai vitákon túl, messze a katolikus egyház megreformálásán túl, egyetemes emberi szolgálatot tett. A középkor avíttá vált intézményeinek lerombolásában a protestantizmus a legnagyobb szerepet játszotta. Magyar vonatkozásban azonban ennek a nagy, lelkeket megrázó és elméket megvilágosító mozgalomnak még külön is sajátos szerepe volt. Magyarország abban az időben – ugyanúgy, mint a mi életünkben – keleti, nem keresztyén hatalom igáját nyögte. Csupán az egyetlen körülmény, hogy a római egyház papjaival szemben a református lelkészek és prédikátorok magyar nyelven hirdették Isten igéjét, mérhetetlen szolgálatot tett a reformáció nemcsak nemzeti művelődésünknek, hanem társadalmi szinten is felemelte az alsó műveletlen népet arra a szintre, hogy – ami addig csak a deákul tudók osztályrésze volt – maga is megértse a nemzet nagy megpróbáltatásaiban annyira szükséges és gyakran egyedüli fegyvert, az evangéliumot. A nép a reformációban csak részben látott egyházi vagy vallási problémát. Benne látta nemzeti léte megtartásának, felemelkedésének, az idegen járomból való szabadulásának útját és módját. A prédikátorok ajkáról értette meg a számára érthető nyelven, hogy az emberek közötti egyenlőség nemcsak a túlvilág ígérete, hanem földi létünk elérendő célja is. A reformáció forradalmasította a tömegeket. Ő adott hitet és bátorságot, hogy a nemzet szembenézzen minden külső és belső veszéllyel.

18.34: Műsortájékoztató

A szabad magyar földön tartózkodó riporterünk ma helyszíni tudósítást küld a Dunántúli Nemzeti Bizottmány székhelyéről, Győrből. A Dunántúli Nemzeti Bizottmány több tagja, élén Szigethy Attila elnökkel, nyilatkozik a Szabad Európa Rádión keresztül. Hallgassák meg néhány másodperc múlva helyszíni közvetítésünket Győrből.

18.35: Rendkívüli riport

Kova Kálmán helyszíni tudósítása.

Öt évvel ezelőtt ugyanígy zuhogott az őszi eső, mint most. Akkor Nyugat-Németországban voltam. A Szabad Európa Rádió első adásait készítettük elő, a szabad földről Magyarország felé működő kommunistaellenes rádiót. Szünetjele a régi tárogatószó: „Szól a kakas már, majd megvirradt már!” Az ígéret azóta most megvalósult, megvirradt. Mert igaz, hogy megint zuhog az őszi eső, de milyen más ez, mint öt évvel ezelőtt volt. A magyar égről eltűntek a vörös csillagok. Az épületek homlokzatáról a feldühödött hazafias tömeg leszaggatta a kommunisták jelvényét. Megvirradt. Pár órával ezelőtt jöttünk át az osztrák-magyar határon. A szovjet maskarába öltöztetett derék magyar katonák kitörő örömmel fogadtak bennünket. Itt vagyunk a szabad magyar földön, a győri szállodában. Még Vörös Csillagnak hívják, szemben az ostoba propaganda jegyében idétlenül elkeresztelt Béke cipőüzlet. De a városháza tornyán már nemzetiszínű zászló leng. Benn a szabadságharcosok nemzeti bizottmánya, élén Szigethy Attilával. Szőke kurucbajusza folytán az itt megforduló külföldi újságírók és televíziósok, fotóriporterek valósággal csodájára járnak. Őmaga nem ér rá ezzel törődni, tizedik napja nem alszik és irányítja a kommunistaellenes dunántúliak minden politikai hadmozdulatát. Őmaga mégsem akar politizálni. Most, a Szabad Európa Rádió útján a nyugati világhoz fordul segítségért. Szigethy Attila nyilatkozata után szabadságharcosok állnak a szabad magyar földön levő mikrofon elé, válogatás vagy mindefféle előkészítés nélkül. Őket illeti a szó.

Figyelem, Szigethy Attila országgyűlési képviselő beszél, a Dunántúli Nemzeti Bizottmány elnöke. „A mi nemzeti forradalmunkban egy szakasz félreérthetetlenül és történelmileg is lezáródott. Ezt a szakaszt úgy tudom megfogalmazni, hogy a nemzeti szabadságharcnak az a szakasza, amikor a nemzet felszabadul. Nem fejeződött azonban be a mi forradalmunk, nemzeti szabadságharcunk, mert függetlenségünket még nem tudtuk kivívni. Függetlenségünk kétséges amiatt, mert a szovjet csapatok még Magyarország területén vannak, s bár a kormány elnöke, Nagy Imre tegnap deklarálta a kormánynak azt a követelését, hogy a szovjet csapatok hagyják el az ország területét, s bár deklarálta a nemzet semlegességét, mégis ma is jönnek, nyomulnak a szovjet csapatok Magyarországra. Nyomát sem látjuk annak, hogy [a] Magyarország törvényes kormánya által deklarált semlegesség és függetlenségünk tiszteletben lenne tartva. Ez kényszerít bennünk arra, hogy semlegességünk és függetlenségünk érdekében a nyugati hatalmakhoz is, de az egész világhoz forduljunk segítségért, hogy segítsenek rajtunk, magyarokon, a nemzetén, ebben a sorsdöntően súlyos időben, amikor egy nemzet szinte pusztán kézzel behemót, hatalmas fegyverekkel, hatalmas katonai erővel szemben, szétzúzva az önkénynek, zsarnokságnak minden keretét és szervezetét, kivívta a maga szabadságharcát. Segítsenek, segítsenek, mert ez az ország, ez a nép méltó a segítségre!”

A további megszólalók: Boda Jenő, Dunapentele város és [a] Dunapentele Vasmű delegáltja, Ónodi Tibor, a balinkai szénbányászat küldötte, a Nemzeti Bizottmány tagja, Fogarasi Miklós 18 éves győri bencés diák, Ferenci László 16 éves győri tanuló, Léderer Béla győri bencés diák, egy névtelen magyar katoná, Kovács Margit, a székesfehérvári munkástanács tagja, majd egy pedagógus, végül egy magyar munkás nyilatkozik. Itt kell megjegyeznünk, hogy Szigethy Attilának a nyugati népekhez intézett segélykérését máris eljuttattuk több nyugati rádióállomáson keresztül a szabad világ népeihez.

18.59: Műsортájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22 óra 30 percig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16 és 19 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk, tárogatónk 19.00 órát jelez.

19.00: Hírszolgálat

Újabb szovjet csapatok bevonulásának hírére tegnap este a helyzet aggasztóvá vált. A budapesti kormány szóvivője bejelentette, hogy az éjszaka folyamán újabb szovjet csapatok nem érkeztek az országba. A budapesti szovjet követség viszont közölte, hogy a magyar katonai repülőtereket a szovjet hadsereg páncéloseroőkkel körülvette. Ez a szovjet bejelentés szerint abból a célból történt, hogy biztosítsák a Magyarországon tartózkodó szovjet katonák hozzátartozóinak és a szovjet csapatok sebesültjeinek légi úton történő elszállítását. A budapesti kormány megtiltotta a magyar légierő alakulatainak, hogy tüzet nyissanak a szovjet páncélosokra. A légierő csapatai szemben állnak a szovjet erővel, várva azok elvonulását. Külföldi tudósító jelentése szerint ma reggel helikopterek tűntek fel Budapest felett, és megkezdtek a budapesti szovjet nagykövetség hozzátartozóinak és a személyzet egy részének elszállítását.

New Yorkban közzétették a levelet, amelyet Nagy Imre Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett. Nagy Imre tudomására hozza az ENSZ-nek, hogy újabb szovjet csapatok érkeztek Magyarországra. Tájékoztatja Hammarskjöldöt arról, hogy a budapesti szovjet nagykövetnél tiltakozott a szovjet csapatmozdulatok ellen. Bejelenti, hogy a magyar kormány azonnali hatállyal kilépett a varsói paktumból, és az országot semlegesnek nyilvánította. Írja a levél, hogy az ENSZ haladéktalanul tűzze ki a magyar ügyet a Közgyűlés napirendjére. A magyar helyzet tárgyalását – mint ismeretes – a Biztonsági Tanács az elmúlt napokban már megkezdte. Az ENSZ szabályzata szerint a Közgyűlés addig nem foglalkozhat még az üggyel, amíg a Biztonsági Tanács azt le nem tárgyalta. Az olasz delegáció vezetője azonban kérte, hogy a rendkívüli helyzetre való tekintettel a Közgyűlés Nagy Imre bejelentésének tárgyalását azonnal kezdje meg. Kilátás van arra, hogy a magyarkérdés a most ülésező Közgyűlés napirendjére kerül. Budapesten bejelentették, hogy Nagy Imre kormányát újból átalakítja. A kormány még a mai nap folyamán lemond, és a kormányzást a néhány nappal ezelőtt kinevezett szűkebb kabinet veszi át, Nagy

Imre vezetésével. A szakminisztériumok élére szakemberek kerülnek. Leváltják azokat a minisztereket, akik a nép bizalmát elvesztették.

Kovács Béla Budapestre érkezett. Bejelentette, hogy bekapcsolódik a kormány munkájába. Azt a felszólítást intézte a munkássághoz, hogy amíg a parasztság a szántóföldeken dolgozik, az ipari munkásság is késedelem nélkül kezdje meg a termelőmunkát az egész országban. Hasonló értelmű felhívásokat bocsátottak ki a különböző munkásszervezetek is.

Mindszenty hercegprímás felhívást intézett a nagyhatalmakhoz és az egész Nyugathoz, támogassák Magyarországot politikai erőfeszítéseiben, és segítsék a magyar nemzetet válságos óráiban. XII. Pius pápa személyes megbízottját elküldte Budapestre, hogy ott Mindszenty hercegprímással megbeszélje annak a segélynek az ügyét, amelyet a Vatikán Magyarországra küldeni kíván. A Nemzetközi Vöröskereszt küldöttsége megérkezett a magyar fővárosba, hogy átvegye a Budapestre érkezett külföldi gyógyszer- és élelmiszer-küldemények szétosztásának feladatát. Tovább folyik a politikai pártok szervezkedése. Újból megalakult a Magyar Függetlenségi Párt is. Kádár János, a kommunista párt első titkára kijelentette, hogy a kommunisták új pártot alakítanak, amelynek neve Magyar Szocialista Munkáspárt lesz. A Szocialista Internacionálé bécsi ülésén tegnap este ünnepségen részesítették Kéthly Annát. A szolnoki fogolytáborban őrzött politikai foglyok visszatértek otthonaikba.

Továbbra is érkeznek menekültek Magyarországról Ausztriába. Ma 18 sebesült szabadságharcos érkezett több más menekülttel együtt osztrák területre. A határról azonnal bécsi kórházakba szállították őket. Az osztrák szakszervezetek felhívására ma délben, egész Ausztriában egy percre leállt a munka a magyar szabadságharc áldozatainak emlékéért.

A Daily Telegraph című angol lap budapesti tudósítója arról a lázas sietségről számol be, amellyel Hegedűs, Gerő és Pirok után az ÁVH életben maradt vezető tisztjeit a magyar fővárosból Moszkvába mentették ki. [...]

Varsóban hivatalosan közölték, hogy mintegy negyven lengyel, aki az elmúlt hét eseményei alatt a magyar fővárosban tartózkodott, visszaérkezett Varsóba. [...]

Kelet-Berlinben Grotewohl miniszterelnök a kommunista törvényhozó testület ülésén kijelentette, a szovjet csapatok nagy szolgálatot tesznek Kelet-Németország népének és az egész szocialista tábornak, amikor segítik a béke és a munka fenntartását. A demokratizálás nálunk nem jelent liberalizmust, a kapitalizmus visszaállítását, mondotta Grotewohl, majd hangsúlyozta, hogy a szovjet csapatok mindaddig Kelet-Németországban maradnak, amíg Németország kettéosztott állapotban van.

Párizsban a kormány közölte, hogy a szovjet törvényhozói küldöttség jövő hétre tervezett párizsi látogatását elhalasztották. A közlés szerint Vinogradov párizsi szovjet nagykövet nem indokolta a lépést.

Anglia és Franciaország ma folytatta katonai műveleteit Egyiptom ellen. [...] Londonban Eden miniszterelnök rendkívüli minisztertanácsra hívta össze kormánytagjait. Ugyanakkor Párizsban közölték, hogy Pineau külügymi-

niszter még ma Londonba repül, ahol az angol kormánnyal megvitatja a közel-keleti helyzetet. A várható megbeszélésekre való tekintettel bizonytalan ideig nem adnak ki újabb közleményt a közel-keleti helyzetről. XII. Pius pápa felhívással fordult a Közel-Keleten egymással harcban álló felekhez. [...]

19.10: Reflektor

Gallicus rovata.

„Senkivel szemben nincs gyűlölet szívemben!”
Ismétlés, elhangzott: 17.10-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

19.20: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 17.20-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELELSZÖVÉSSEL! VIGYÁZZATOK!

19.30: Rendkívüli riport

Kova Kálmán bécsi riportja.

Az elmúlt napokban valóságos légihíd létesült Schwechat és Budapest között. Vasárnap este érkeztek az első budapesti repülő, hogy az első szállítmányokat továbbítsák Budapest felé. Ezt az első két gépet számos másik követte és zavartalanul folyt a szállítás tegnapig. Ezen a légihídon csak azok közlekedhettek, akik a szabadságharcosok számára szállították a kötszert és orvosságot. A pilóták átvették az anyagokat, aztán hozták magukkal a budapesti elismervényt. Ide, a schwechati repülőtérré tette főhadiszállását a svájci segélyakció is. Óriási izgalom volt, amikor három nappal ezelőtt 24 angol gép érkezését jelentették, amelyek fedélzetén élelmiszert hoztak. Hogy miért volt az izgalom? Azért, mert a schwechati repülőtér nemcsak nagyon kezdetleges és technikailag is képtelenségnek tűnik ennyi gép leszállása, de a repülőtér aránylag kicsi ahhoz, hogy egyszerre 24 gépet fogadni tudjon. A probléma azonban szerencsésen megoldódott, mert a repülő hullámokban érkezve, kisebb csoportokban szálltak le.

Bécsben megint feltűntek az amerikai egyenruhák. Hatalmas katonai repülőgépek New Yorkból indulva ugyancsak szeretetadományokat hoztak. Azért keltettek feltűnést, mert az államszerződés aláírása óta Bécsben egyáltalán nem lehetett külföldi katonai egyenruhát látni. Sajnos az angol, amerikai gépek nem repülhetnek tovább Budapest felé. Tegnapig az általuk hozott csomagokat átrakták a Budapestre érkező magyar gépekbe, és azok szállították tovább. Ezek az amerikai mamutgépek általában penicillint, gyógyszereket, zsírt, tejport, húst, cukrot és zsákolt lisztet hoznak.

A változatosság kedvéért néhány olasz katonai szállítógép is érkezett. Ezek az olasz gépek citromot, narancsot és különféle gyógyszereket hoztak. Ezekben a napokban itt, a szeretet főhadiszállásán valóságos bábeli zűrzavar uralkodik. A világ minden tájáról érkező repülőgépek száznyelvű személyzete itt beszél meg, hogy milyen módon lehetne leggyorsabban Magyarországra vinni az általuk hozott szeretetadományokat. Pontosabban szólva, eddig a világ 30 államából érkezett légi küldemény a magyar szabadságharcosok támogatására. Az Osztrák Vöröskereszt nagyobb vasúti szerelvényt állított össze, hogy a szállítmányok mihamarabb rendeltetési helyükre jussanak. Ebben a szállítmányban volt olyan vagon, amelyben kétmillió forint értékű különleges gyógyszert szállítottak. Az osztrák rendőrség 15 gépkocsit bocsátott a schwechati vöröskereszt-központ rendelkezésére. És hozzá 150 főnyi személyzetet, akik segítenek a rakodásban és szállításban egyaránt. A bécsi svéd követség a Szabad Európa Rádió tudomására hozta, hogy Stockholmból teherautó-konvoj indult el Bécsbe, amely innen Budapest felé halad tovább. Ezek a kocsik szállítják majd a skandináv államok szeretetadományait.

Az Osztrák Vöröskereszt minden rendelkezésre álló eszközzel szeretné elérni, hogy minél hamarabb rendeltetési helyükre kerüljenek a szállítmányok, és éppen ezért úgy határozott, hogy a legfontosabb anyagot repülőgéppel, a többi anyagot teherautóval szállítja Magyarországra. A legfontosabb áthaladási állomások Hegyeshalom és Sopron. A vöröskeresztes autók eddig a kellő igazoltatás után késedelem nélkül jutottak át a határon, és haladtak tovább az ország központja felé. Csak a repülőgép-szállításokkal nincs minden rendben. A legutóbbi két szállítógép nem tudott leszállni Budapestre, mert alulról rálőttek a gépekre. A Svájci Vöröskereszt szállítógépét állítólag a szovjet csapatok nem engedik visszarepülni. A Nemzetközi Vöröskereszt megígérte, hogy közbelép az ügyben, mert az ilyen intézkedés a genfi egyezmény megsértését jelentené. Különben is indokolatlan lenne, miért zárna el a szovjet a sebesültek életben tartásához okvetlen szükséges anyag érkezését. A Vöröskeresztnél bíznak abban, hogy ennyi emberséggel számolhatnak a Vörös Hadsereg részéről is.

Tegnap Bécsbe érkezett 16 modern német kórházkocsi, de azonnal tovább is indultak, hogy mielőbb segíteni tudjanak a budapesti sebesültek ellátásában. Az Ausztria felől Magyarországra induló akció egyik érdekessége, hogy a bécsi lapok ezerszámra küldik ingyenpéldányaikat a szerelvényekkel. Így például a Bild Telegraf című osztrák képes lapból több mint tízezer példányt osztottak szét Budapestre. A visszatérők elmondották, hogy a pestiek nagy örömmel fogadták a lapokat, annál is inkább, mert ezekben a példányokban az eredeti felvételek mutatják be a magyar szabadságharcot és a pesti utcát. A bécsi lapok különben még mindig fél oldalt betöltő fényképeket közölnek a ledöntött Sztálin-szoborról. Az esemény nem új, de az eredeti fényképfelvételek csak most jutottak el a nyugati sajtóhoz. Ezek a képek pontosan megmutatják, milyen izzó gyűlölet fűti az embereket a kommunisták

által hagyott kétes értékű emlékművekkel szemben. Eleinte itt, Schwechatban még arról vitatkoztak, hogyan lehetne a küldeményeket maradék nélkül a felkelők kezére adni. Most már ez a probléma teljesen megoldódott. Közmegelégedésre a magyar nép oldotta meg. Az egész országban csak kétféle erő létezik, a magyar és a szovjet egységek. A küldeményt a magyarok kapják. Nekik szánta a világ szolidaritása.

Itt, Bécsben fel vannak készülve arra is, ha netán végső bajba jutott ávósok igyekeznének – a hatóságokat megtevesztve – átmenni a határon, és ezzel kibújni a felelősség alól. A közvélemény szerint ávósok számára nincs menekélyjog. Ha ilyenek érkeznének, fogva tartanák őket és átadnák a magyar bíróságoknak. Az osztrák–magyar határ mentén az osztrák hatóságok mindent megtesznek, hogy biztosítsák a határ sértetlenségét. Idegent nem engednek most már a határra, azzal az indoklással, hogy a magyar nép szabadságharca nem idegenforgalmi látványosság. A rendőrkordonon csak azok juthatnak át, akik írással igazolják, hogy a segítőszolgálat emberei, vagy bizonyítani tudják, hogy a magyar szabadságharcosok küldöttei. Most már kialakult a határforgalom gyakorlata, zökkenőmentesen jönnek-mennek a kocsik és a szerelvények. Reméljük, hamarosan újra megindul a légi szállítás is.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCSTÁR MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENÉ!

19.40: Zene

Ismétlés, elhangzott: 11.40-kor.

19.50: A magyar ügyvédségre váró feladatok

Lovas László kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 16.10-kor.

20.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Közgyűlésének mai rendkívüli ülése a közel-keleti helyzettel foglalkozott. Felszólalt Dulles amerikai külügyminiszter is. A világszervezet Közgyűlésének rendkívüli ülése foglalkozzék a magyar kormány kérésével, amelyet Budapest a magyar semlegesség védelme érdekében tett. A magyar ügy tárgyalásának a Közgyűlés előtt tudvalevőleg egyelőre ügyrendi nehézségei vannak, mivel a magyarországi helyzet már a Biztonsági Tanács napirendjén szerepel. [...] Magyarországon újabb szovjet csapatok bevonulásának hírére tegnap este a helyzet aggasztóvá vált. [...]

Ma este közölték Bécsben, hogy Kéthly Annát, az újjáalakított szociáldemokrata párt elnökét, úton Budapest felé szovjet harckocsik feltartóztatták, és Kéthly Annának vissza kellett fordulnia. Kéthly Strasser osztrák szocialista képviselő társaságában volt úton a magyar főváros felé, amikor estefelé Magyaróvárnál az oroszok feltartóztatták és megtiltották, hogy folytassa út-

ját. Kéthly Anna és Strasser kénytelen volt Bécsbe visszatérni. A bécsi jelentés a hírhez hozzáfűzi, hogy az osztrák határtól mintegy 10 km-re keletre is állomásoznak szovjet harckocsik.

Mindszenty hercegprímás ma fogadta a nemzetközi sajtó képviselőit, akiknek nyilatkozott a magyarországi helyzetről. Egy amerikai újságíró ma este a bíboros különnyilatkozatát ismertette. A hercegprímás kijelentette többek között, hogy Magyarország eddig a világ, főleg pedig a nagyhatalmak részéről csak rossz bánásmódban részesült. Kifejezte reményét, hogy most, amikor a magyar nemzet megremegett a világot kommunistaellenes forradalmával, az ügyek másként fognak alakulni. Amit senki sem mert megtenni, még a nagyhatalmak sem, azt az egyedülálló kis Magyarország megtette. A magyar nép most azt várja a világtól, főleg pedig a nagyhatalmaktól, amelyeknek feladata lenne ennek intézése, hogy cselekedjék. A végeredménynek annak kell lennie, hogy a világ igazságot szolgáltasson Magyarországnak. A hercegprímás felhívást intézett a nagyhatalmakhoz és az egész Nyugathoz, támogatásuk Magyarországot politikai erőfeszítéseiben és segítsék a magyar nemzetet válságos óráiban. XII. Pius pápa ma személyes megbízottját küldte Budapestre, hogy ott a bíborossal megbeszélje annak a segélynek az ügyét, amelyet a Vatikán Magyarországra küldeni kíván.

A magyar kormány egy röviddel ezelőtt kiadott közlemény szerint ma három szóbeli jegyzéket intézett a budapesti szovjet nagykövethez. A kormány az ellen tiltakozott, hogy ma tovább folyt szovjet alakulatoknak a magyar területre való behatolása. A szovjet egységek vasútvonalakat és vasútállomásokat vettek birtokba. A magyar kormány a Magyarország ellen irányuló újabb lépésekről tájékoztatja a Budapesten akkreditált külképviseletek vezetőit, és felhívja a Biztonsági Tanács figyelmét az újabb fejleményekre. A kormány Hammarskjöld ENSZ-főtitkárhoz intézett levelében kiegészítő tájékoztatást adott a legújabb szovjet csapatmozdulatokról. Ugyanakkor a Nemzetközi Vöröskereszt küldöttsége megérkezett a magyar fővárosba, hogy átvegye a Budapestre érkezett külföldi gyógyszer- és élelmiszer-küldemények szétosztásának feladatát.

A Daily Telegraph című angol lap budapesti tudósítója arról a lázas sietségről számol be, amellyel Hegedüs, Gerő és Piros után az ÁVH életben maradt vezető tisztjeit a magyar fővárosból Moszkvába mentették ki. [...] Továbbra is érkeznek menekültek Magyarországról Ausztriába. [...] Kelet-Berlinben Grotewohl miniszterelnök a kommunista törvényhozó testület ülésén kijelentette, a szovjet csapatok nagy szolgálatot tesznek Kelet-Németország népének és az egész szocialista tábornak, amikor segítik a béke és a munka fenntartását. [...] Párizsban a kormány közölte, hogy a szovjet törvényhozói küldöttség jövő hétre tervezett párizsi látogatását elhalasztotta. [...]

Anglia és Franciaország ma folytatta katonai műveleteit Egyiptom ellen. [...]

20.10: A valódi egység akadályai

Balogh Balázs jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADÁLMAT!

20.20: Rendkívüli riport

A határra kiküldött tudósító telefonjelentése.

Sopron, Kapuvár, Csorna, Győr és az egész nyugati Dunántúl magyarsága békés és áhítatos mindenszenteket ünnepelt. A temetőekben a mécsesek ezrei égtek, estére a házak ablakaiban gyertyák világítottak. Minden faluban és minden városban nagy tömeg látogatta a temetőket. Az éjjel folyamán is majdnem mindenki ébren maradt és az utcára gyűlve tárgyalták az egymásra torlódó események híreit, vitatták a különböző rádióállomások jelentéseit, és beszéltek arról a szebb jövőről, amelyet a magyar egyetemi ifjúság csodálatos megmozdulása indított el.

Sopron várost ma az egyetemi ifjúság bizottsága irányítja. Ez a bizottság évfolyamonként 3-4 emberből alakult meg, és tegnap estig a városi ügyosztályok munkakörét is ők irányították. Tegnap délután a helyzet annyiban változott, hogy a MEFESZ a soproni nemzeti tanácsra ruházta a gazdasági ügyek intézését, ami elsősorban a város élelmiszer-ellátásának biztosítását jelenti. A politikai ügyeket a diákság továbbra is a kezében tartja, de a gazdasági ügyekben sem történhetik semmi az ifjúság hozzájárulása nélkül. A külföldi sajtóirodák és lapok tudósítói beszélgettek az ifjúság vezéreivel és meglepte őket az az államférfiúi bölcsesség, ahogy ezek az ifjak a nehéz gazdasági és politikai kérdésekre válaszoltak.

Nagy Imre kormányával szemben az egyetemi ifjúság szócsové a következővel határozta meg a soproni egyetemi ifjúság álláspontját. Nagy Imre két nap előtti nyilatkozatát a soproni ifjúság örömmel üdvözli, de a nyilatkozat óta történt események miatt nem látja biztosítottak az abban ígért végrehajtását. A kormány személyi összetételével az egyetemi ifjúság nem ért egyet. Mert a Rákosi-korszak kiszolgálóival nem hajlandók együtt dolgozni. Véleményük szerint a kormánynak azonnal el kell érnie az orosz csapatok haladéktalan kivonulását, és a lehető legkorábbi időpontra el kell rendelnie a szabad választások kiírását. Amíg a kormány ezt a két feltételt nem teljesíti, addig az egyetemi ifjúság folytatja az általános sztrájkot. A soproni ifjúság álláspontja a Nyugattal szemben az, hogy sem katonai, sem politikai segítséget nem kérnek; kizárólag a Nyugat morális és gazdasági segítségére számítanak. [...]

Az általános sztrájk megszűnése nem várható addig, amíg a szovjet csapatok ki nem vonultak az országból. Ezért az élet mindenütt béna és csendes. A vasutak állnak, a posta nem működik, mindössze a kórházak és az élelmiszer-

ellátást biztosító üzemek dolgoznak. A Dunántúlon tett utazásom során nyert tapasztalataim alapján látom, hogy az egyetemi ifjúság az egész országban kezében óhajtja tartani a hatalmat mindaddig, amíg olyan kormány kerül az ország élére, amely bizalmat érdemel. A szabad választások megtartása előtt végleges rendelkezésről semmilyen irányban szó sem lehet. A választásokból kell létrejönni az új kormánynak, és az új parlamentben kialakult erőviszonyok alapján ennek a kormánynak lesz a feladata kivezetni az országot abból a katasztrófából, amelybe a kommunista rendszer döntötte. [...]

Tegnap már elmondtuk hallgatóinknak, hogy szerdán este 7 órakor az Ausztriában működő segélyszervek küldöttsége felkereste Mindszenty hercegprímást. Felolvastuk azt az üzenetet is, amelyet a hercegprímás a küldöttség tagjai révén a világ minden katolikus püspökéhez intézett. A szerda esti látogatás részleteiről bécsi tudósítónk a következő kiegészítő jelentést adta. A nemzetközi küldöttség tagjai elmondták, hogy a budai érseki palota előtt két oroszoktól zsákmányolt tank áll. A tankok mellett nemzeti karszalagos felkelők tartják az őrseget. A hercegprímás fekete reverendában, piros cingulussal fogadta a küldöttséget. Testileg látszott rajta a fáradtság, és az utóbbi idők sok álmatlan éjszakája, izgalom, de szellemileg teljesen friss, élénk benyomást kelt. [...]

Most pedig New York-i szerkesztőségünk a 'szóval' tovább folytatja.

A [The] Washington Post című amerikai lap csütörtöki száma közli budapesti tudósítója érdekes riportját. Ismertetjük hallgatóinkkal a riportnak azt a részét, amely Mindszenty József bíboros hercegprímás szabadulásáról és budapesti bevonulásáról szól. A [The] Washington Post budapesti tudósítója így ír: „Mindszenty József bíboros hercegprímás megérkezését általános harangzúgás jelezte. A budapestiek ekkor már tudták, hogy a magyarországi római katolikus egyház fejt szabadságharcosok szabadították ki a felsőpetényi kastélyból, a kommunista őrizetből. A hercegprímás orosz gyártmányú Pobeda autón érkezett meg a fővárosba, abban a pillanatban, amikor a szovjet tankok és csapatok éppen kivonulóban voltak Budapest déli kerületeiből. A szovjet ágyúk – első ízben nyolc nap óta – hallgattak. A szabadságharcosok nemzeti bizottmánya ünnepélyes bevonulást tervezett, a bíboros azonban egyenesen budai palotájába sietett. Amerre ment, az utcákon megakadt minden forgalom. Az asszonyok letérdeltek, a férfiak kalaplevéve álltak a járda szélén. Amíg az elhaladó bíboros áldást osztott a hívőknek, sokfelől fojtott zokogás hallatszott. Amint a hercegprímás megérkezett budai palotájába, amely előtt fiatal szabadságharcosok álltak őrseget, egyenesen házi kápolnájába ment, és imádkozott. Amikor ismét elhagyta a kápolnát, az előcsarnokban meghatott hívek vették körül. A hercegprímás a hozzá intézett kérdésekre elmondta, hogy úgy testileg, mint szellemileg jól érzi magát, ámbar a börtönben súlyos betegségen esett át. Egy szerre tízen is kérdezték, miféle betegség volt. De a hercegprímás szomorúan mosolyogva csak a vállát vont. Olyan sok betegség volt, hogy már nem is tudtam mind összeszámolni – mondta végül. Arra a kérdésre, hogy mik a jövőre

vonatkozó tervei, nem válaszolt." Az amerikai hírlapíró végül a következőket jelenti lapjának: „Kétségtelen, hogy a katolikus Magyarországon Mindszenty a legnépszerűbb ember. Az új rendszernek az ő jóindulatára nagy szüksége van.”

20.34: Műsortájékoztató

A szabad magyar földön tartózkodó riporterünk ma helyszíni tudósítást küld a Dunántúli Nemzeti Bizottmány székhelyéről, Győrből. A Dunántúli Nemzeti Bizottmány több tagja, élén Szigethy Attila elnökkel nyilatkozik a Szabad Európa Rádióon keresztül. Hallgassák meg helyszíni közvetítésünket Győrből, 21 óra 25 perckor!

20.35: Zűrzavar, ágyúdörgés, vérontás

Bell ezredes kommentárja. A pattanásig feszült magyar légkörben az események közvetlen közelségéből nehéz ítélni, főleg higgadtan ítélni. Innét, pár száz kilométer távolságból talán könnyebb. [...] A különböző magyar rádióállomások és a külföldi hírügynökségek jelentései szerint az ország egyes vidékein véres harcok folynak szovjet és magyar egységek között, orosz bombák robbannak magyar városok és falvak felett. A kormány, a honvédelmi miniszter vagy a hadsereg-főparancsnokság részéről viszont egyetlen intézkedés sem hangzott el. Olyan a kép, mintha az egyes helyőrségek, még inkább az egyes nemzeti forradalmi tanácsok a saját szakállukra viselnének háborút a közelükben menetelő vagy tartózkodó szovjet egységek ellen. A hír szinte hihetetlen. A katasztrófa szándékos előidézéséről, vagy pedig egyszerűen hozzá nem értésről és tehetetlenségről van szó? Mindkét esetben haladéktalanul megtorlásra van szükség.

Senki se értsen félre! Nem a harc beszüntetését, a szovjet bevonulókkal szemben való ellenállás feladását akarjuk pártolni. Ellenkezőleg! Ha a magyar kormány és a honvédelmi miniszter nem követett el formai hibát, akár ügyetlenségből, akár szándékosságból, akkor minden joga, oka, sőt ésszerű indoka megvan ahhoz, hogy fegyverrel álljon a jogtalanul és indokolatlanul az ország területére hatoló szovjet csapatok útjába. Ez az ellenállás bizonyos körülmények és politikai feltételek mellett nem lenne értelmetlen vagy kilátástalan – de erről ez alkalommal nem kívánunk beszélni. Sokkal lényegesebb azt hangsúlyozni, hogy elszigetelt vidéki egységek önálló, minden összhang nélküli ellenállása – ha mégoly hősi is – értelmetlen. Értelmetlenebb és bűnösebb, mint az a második világháború alatti harc, amelyért Rákosi Mátyás rendszere, Farkas Mihály barátai és kegyeltjei akasztófát és börtönt osztogattak. Az ország népe jogosan elvárhatja, hogy ebben a kérdésben a kormány és az érdekelt katonai hatóságok vagy parancsnokságok azonnal intézkedjenek, intézkedéseik tartalmáról pedig haladéktalanul értesítsék az ország lakosságát. Mindenkinnek tudnia kell, hogy miként viselkedjék. Az intézkedésekre és

tájékoztatásokra pedig, éppen a nemzetközi fórumok előtt való fellépés érdekében, a nemzetnek égetően szüksége van.

Az utolsó kérdés a legkényesebb, de hiba lenne megkerülni. Arról van szó, hogy miért béna a Szovjettel szemben a legfelső katonai vezetés? Miért nem érezzük azt a lendületet, amelyet a felkelők tanúsítottak?

Az egyik hír azt mondja, hogy a honvédelmi minisztérium és a vezérkar legfelső szervei, Nagy Imre törzsével együtt, az úgynevezett Sziklaközpontban gubbasztanak, közvetlen szovjet felügyelet alatt. Ha így van, miért nem ruházzák át másra a központi intézkedések jogát? Miért nem intézkedik a honvédelmi miniszter, újonnan kinevezett első számú helyettese, a Kilián György laktanyát a szovjet harckocsikkal szemben annyi hősiességgel védő Maléter Pál ezredes? Vagy talán neki is gátlásai vannak?

A másik hír még szomorúbb, de – sajnos – még valószínűbb. A bénaság okát abban látja, hogy felfogásban áthidalhatatlan a szakadék a csapat és a fiatalabb tisztikar, valamint a felső vezetés között. Utóbbiak zömét ugyanis olyan személyek alkotják, akik érvényesülésüket kizárólag Rákosi rendszerének köszönhetik és most minden okuk megvan e rendszer megmaradását valamilyen formában kívánni. Többet erről talán nem is kell mondanunk, inkább e roppant horderejű, a nemzet szempontjából végzetessé válható probléma már többször ismertetett elvét ismételjük.

Most is azt mondjuk, mint öt év óta mindig, hogy senki sem hibáztatható, amiért kommunista meggyőződésből, de nemzetéhez hűen szolgált a kommunista haderőben. Az új, szabad, nemzeti Magyarország haderejében csak az erkölcsi, szellemi és testi rátermettség lehet majd a zsinórmérték – a törhetetlen magyar érzésen kívül. A haderő vezető állásaiban viszont felmérhetetlen kockázat meghagyni azokat, akik magas rendfokozatukban örömmel hódoltak a szovjet szolgaságnak, akik karrierjüket inkább a rendszer kiszolgálásának, semmint katonai képességeiknek köszönhetik. Ezekben a válságos órákban a koalíciós kormányzat feladata az idézett szempontokat érvényesíteni. Nemzeti katasztrófa lehetséges, ha elmulasztják.

20.50: A magyar rádióadók orosz nyelvű tájékoztató műsoráról

Nótárius beszél.

Ismétlés, elhangzott: 17.55-kor.

20.55: A magyar írók szerepéről

Ismétlés, elhangzott: 16.35-kor.

21.00: Hírszolgálat

Budapesten ma este közleményt adtak ki, amely szerint a kormány a nap folyamán három szóbeli jegyzéket intézett a Szovjetunió budapesti nagykövetéhez. Az első jegyzékben a kormány megállapítja, hogy minden erőfeszítést

megtett a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok visszarendelésére. Lépései azonban hiábavalónak bizonyultak, sőt a szovjet csapatok tovább folytatták előrenyomulásukat, több egység pedig Budapest köré vonult fel. Mindennek következtében a magyar kormány november 1-jén felmondta a Varsói Szerződést. A jegyzék ezután hangsúlyozza, hogy a magyar-szovjet viszonyoknak a magyar semlegesség tiszteletben tartásán, valamint a teljes egyenjogúság, a szuverenitás, valamint az egymás belügyeibe való be nem avatkozás elvén kell alapulnia. A magyar kormány ennek érdekében javasolja, hogy ezeknek az elveknek alapján induljanak meg azonnal tárgyalások a két kormány megbízottai között a Varsói Szerződés felmondásának végrehajtásáról. Különös tekintettel az országban állomásozó szovjet csapatok haladéktalan kivonására. A kormány ezekre a tárgyalásokra kijelölte delegációját, Losonczy Géza, Kóvágó József, Márton András, Farkas Ferenc és Zentai Vilmos személyében. A magyar kormány által a budapesti szovjet nagykövethez intézett második szóbeli jegyzék a Varsói Szerződés felmondásának és a szovjet csapatok kivonásának katonai vonatkozásával foglalkozik. Azt javasolja, hogy a szovjet csapatok kivonását intéző vegyes bizottság még ma – november 2-án – kezdje meg munkáját a budapesti országgyűlés épületében. A vegyes bizottság magyar tagjait a kormány Erdei Ferenc államminiszter, valamint három katona, Maléter Pál, Kovács István és Szűcs Miklós személyében jelölte meg. A harmadik jegyzék ismét tiltakozik a szovjet csapatok magyarországi hadmozdulatai ellen. A jegyzék megállapítja, hogy nemcsak az elmúlt napok alatt, hanem november 2-án, vagyis ma is, újabb szovjet egységek léptek át a határt. A szovjet csapatok benyomulásuk során birtokba vettek vasútvonalakat és vasúti állomásokat. Ugyanakkor Nyugat-Magyarország területén is keletről nyugat felé szovjet csapatmozdulatok tapasztalhatók. A magyar tiltakozó jegyzék bejelenti, hogy a kormány szükségesnek tartotta a Magyarország ellen irányuló lépésekről a Budapesten akkreditált külképviseletek vezetőit újból tájékoztatni. A kormány egyben felhívta a Biztonsági Tanács figyelmét az újabb fejleményekre – mondja a budapesti szovjet nagykövethez a mai nap folyamán intézett harmadik jegyzék.

A kormány egyidejűleg táviratban értesítette Hammar skjöld ENSZ-főtitkárt a magyarországi helyzetről. A tegnap küldött távirat tartalmára hivatkozva kiegészítőleg közli a világszervezet főtitkárával az új szovjet csapatmozdulatokat. Tájékoztatta a főtitkárt arról, hogy a kormány megállapítását a budapesti szovjet nagykövetségnek és a magyar fővárosban akkreditált külképviseleteknek tudomására hozta. A Hammar skjöldhöz intézett üzenet megállapítja, hogy a magyar kormány a szovjet katonai intézkedéseket Magyarország ellen irányuló lépésnek tekinti. A kormány konkrét javaslatokat tett a szovjet kormánynak a csapatok visszavonására – mondja a Hammar skjöldhöz intézett üzenet –, valamint a varsói egyezmény felmondásának végrehajtására. A magyar kormány felkérte Hammar skjöldöt, szólítsa fel a nagyhatalmakat Magyarország semlegességének elismerésére, és arra,

hogy a Biztonsági Tanács utasítsa a szovjet és a magyar kormányt a tárgyalások azonnali megkezdésére. *Estig még bizonytalan volt, hogy az ENSZ rendkívüli Közgyűlése, amely ma délelőtt a közel-keleti helyzettel foglalkozott, haladéktalanul ráter-e a magyar ügy tárgyalására. [...] E percben kaptuk a hírt, hogy a világszervezet Biztonsági Tanácsa magyar idő szerint ma este 11 órakor összeül, hogy foglalkozzék a magyarországi helyzettel.*

Ma este közölték Bécsben, hogy Kéthly Annát, az újjáalakított szociáldemokrata párt elnökét, úton Budapest felé szovjet harckocsik feltartóztatták, és Kéthly Annának vissza kellett fordulnia. [...] Mindszenty hercegprímás ma fogadta a nemzetközi sajtó képviselőit, akiknek nyilatkozott a magyarországi helyzetről. Egy amerikai újságíró ma este a bíboros különnyilatkozatát ismertette. [...]

Ordass Lajos, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke ma a rádióban kegyelettel emlékezett meg mindazokról, akik a szabadságharcban életüket áldozták. Ordass Lajos ezután az ifjúsághoz szólt, majd kijelentette, hogy az evangélikus[ok] azonosítják magukat a nép szabadságharcával. Külföldön élő hitestvéreihez is szólt. Kérlek titeket – mondotta –, hogy minden töledek tellő segítséget adjatok meg ahhoz, hogy hazánk semlegessége elismertessék és így megtalálhassuk jövődönk útját. Végül adakozásra szólította föl a külföldi evangélikusokat.

Ugyanakkor a Nemzetközi Vöröskereszt küldöttsége megérkezett a magyar fővárosba, hogy átvegye a Budapestre érkezett külföldi gyógyszer- és élelmiszer-küldemények szétosztásának feladatát.

Az Amerika-közi Szakszervezetek Szövetsége, amelynek székhelye Mexikóban van, tiltakozott a szovjet csapatok kegyetlen és embertelen beavatkozása ellen Magyarországon. A szövetség felszólította az amerikai kontinens demokratikus munkásszervezeteit, hogy fejezzék ki szolidaritásukat és együttérzésüket Magyarország dolgozó népe iránt, sürgessék a szovjet csapatok visszavonását Magyarországról, és szólítsák fel kormányaikat, hogy forduljanak az ENSZ Biztonsági Tanácsához és kérjék annak haladéktalan közbelépését.

Pineau francia külügyminiszter a francia fővárosból ma repülőgépen Londonba érkezett, és ott megbeszélést folytatott a brit kormány tagjaival az Egyiptom ellen irányuló további katonai műveletekről. A francia külügyminiszter ma este Eden brit miniszterelnökkel tárgyal. A brit konzervatív párt parlamenti csoportjának vezetője az alsóház mai ülésén bejelentette, hogy Eden miniszterelnök holnap nyilatkozik az ENSZ-nek Nagy-Britanniához, Franciaországhoz és Izraelhez intézett felhívásáról, és [az] Egyiptom ellen intézett támadás beosztásáról.

21.10: Az előttünk álló történelmi feladatokról

Gellért Andor, a Szabad Magyarország Hangja főszerkesztője.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor, 15.10-kor és 18.10-kor.

21.24: Műsortájékoztató

A szabad magyar földön tartózkodó riporterünk ma helyszíni tudósítást küld a Dunántúli Nemzeti Bizottmány székhelyéről, Győrből. A Dunántúli Nemzeti Bizottmány több tagja, élén Szigethy Attila elnökkel, nyilatkozik a Szabad Európa Rádión keresztül. Hallgassák meg néhány másodperc múlva kezdődő helyszíni közvetítésünket Győrből.

21.25: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Pártvezetők nyilatkozatai a pesti rádióból: dr. Varga Endre, a Katolikus Néppárt elnöke, Kelemen Gyula, a szociáldemokrata párt főtitkára, Farkas Ferenc, a volt Nemzeti Parasztpárt, új nevén a Petőfi Párt főtitkára, végül Farkas Dénes, a Demokrata Néppárt nevében.

21.35: A magyar olimpiai csapat feladatai

Nótárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 11.25-kor.

21.40 Nemzetközi sajtószemle

A svájci kereszténydemokrata néppárt lapja első két oldalát teljesen a magyar eseményeknek szenteli. A vezércikk címe: Budapest, a Duna királynője. A cikkíró felemlíti budapesti emlékeit és Magyarország történelmi szerepét elemzi az elmúlt évszázadok során. A Szent István-i Magyarország és a Nyugat védőbástyája elnevezés nem frázis – állapítja meg a lap –, és a Nyugat eddig még mindig rosszul fizetett a magyar népnek a keresztény civilizáció megmentéséért.

A lap egy másik cikke Mindszenty bíboros kiszabadulásával és a magyar közéletbe való visszatéréssel foglalkozik. A néppárti lap egy harmadik, magyar eseményekkel foglalkozó cikket is közöl. A cikk egyik részlete:

„A mostani helyzetben minden a szovjet csapatok magatartásától függ. A szovjet erősítésekről érkező hírek aggodalommal töltöttek el mindenkit. Ha a Szovjet egész katonai gépezetét megindítja, akkor tragikus változások következnek be, amelyeknek az egész világot érintő következményei ma még egyelőre beláthatatlanok. De ha a Kreml vezetőiben győz a józan ész, Magyarország nem második Jugoszláviává lesz, hanem visszatér a nyugati szabad népek nagy családjába.”

A Neue Zürcher Zeitung pénteki cikkének címe: Látszatnyugalom Magyarországon. Aggodalommal állapítja meg az újság a szovjet csapatok jelenlétét, majd azt írja, hogy a következő negyvennyolc óra dönti el a magyar helyzetet. Ha a Szovjet valóban csak sebesültjei és civiljei elszállítására használja az erősítéseket, még mentheti, ami menthető, ellenkező esetben csak fokozza az egész világ ellenszenvét, és kiszámíthatatlan ellenhatásokat idézhet elő.

A Basler Nachrichten Budapestre küldött különtudósítója Szabad választások vagy háború címmel kommentálja az eseményeket. A szovjet hadsereg er-

kölcsileg és fizikailag megvert hadnak tűnik. Ami még súlyosabbá teszi helyzetét, húszévesnél fiatalabb fiúk és lányok verték meg. Újabb csapatösszevonásokról kapunk híreket, de a fegyverek még hallgatnak. A pillanatnyi helyzet borotvaélen táncol, de a következő napok eldöntik, mit várhatunk: szabad választásokat, vagy világháborút. Ezeket írja a Basler Nachrichten.

A legtekintélyesebb svéd napilap, a Dagens Nyheter a Szuzei-csatorna eseményei ellenére is Magyarországról írja első vezércikkét. A cikk címe: Szabad Magyarország. A lap visszatekint az elmúlt hét eseményeire, majd így folytatja:

„A két polgári pártot és a szociáldemokrata pártot 1948-ban betiltották. Most ezek ismét előléptek és követelik, hogy tartsanak szabad választásokat. Megkezdődött a gyűlöletes kolhozok feloszlata. A politikai rendőrséget megszüntetik és a hadsereget átszervezik. Beveszik soraiba a szabadságharcosokat. Leírva mindez nagyon szép. Feltételezhető-e, hogy a kommunista diktatúrából kilépő ország hirtelen áttér a demokratikus rendszerre? Ilyesmire Lengyelországban nem volt szó, még kevésbé Jugoszláviában. Magyarországon ilyen százszázalékos fordulat következhetik be, és ez a nemzetközi kommunizmus presztízsének hatalmas vereségét jelentené.” Ezeket írja a Dagens Nyheter. Azután így folytatja a lap: „Lehetséges, hogy a Szovjet most attól fél: ami ma Magyarországon történt, megismétlődik a többi népi demokratikus országban. Moszkva most megpróbálja az engedményesség politikájával megelőzni a forradalmat. Az oroszok a keleti blokk politikájának teljes megváltoztatásán gondolkodnak. A magyar népfelkelés így még sokkal nagyobb mértékben világtörténelmi jelentőségű, mint azt eddig hittük.”

Az angol lapok közül a Manchester Guardian és a Daily Herald részletesen foglalkozik a szociáldemokrata párt újjáalakításával és Kéthly Anna szerepével.

Az angol Manchester Guardian budapesti jelentése aggodalomtól eltevése összegezi a híreket orosz tankok mozdulatairól Záhonyon át az ország központi részei felé. A tudósító szerint az erősítések csak arra szolgálnak, hogy fedezzék az orosz erők Magyarországból való rendezett visszavonulását. Ezt a feltevést azért megkérdőjelezi a tudósító. Ugyanakkor hírt ad arról, hogy a felkelők mélyen fájlalják a Suez körüli fegyveres harc megindítását.

A Manchester Guardian vezércikkében foglalkozik az orosz erőknek Magyarországon való összpontosításával. A helyzet – a lap szerint – nagyon komoly. Ha az orosz erősítések tényleg arra szolgálnak, hogy leigázzák Magyarországot, ezt ma, amikor az ország semlegesnek jelentette ki magát, nem lehet másnak, mint durva garázdálkodásnak minősíteni. A cikk így folytatódik: „Az elmúlt tíz nap folyamán az oroszok a magyarok ellen harcoltak és sok magyart öltek meg. Ha volt erre valami ürügyük, ez az volt, hogy a magyar kormány hívta őket segítségül. A jelenlegi kormány viszont arra szólította fel őket, hogy hagyják el az országot. A varsói egyezmény lehetővé tette az oroszok számára Magyarország területén csapatok tartását. Oroszország esetleg képviselheti azt az álláspontot, hogy Magyarország nem mondhatja

fel egyoldalúan a varsói egyezményt. De akár érvényben van ma az egyezmény, akár nem, soha nem adott arra felhatalmazást a szovjet erőknél, hogy magyarokat gyilkoljanak le. Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa tehetetlen az ilyen véres akció esetében a vétőjog helytelen használata miatt. Az ENSZ Közgyűlésének azonban van lehetősége a hivatalos akció elindítására. Mi történik, ha a magyar segélynyújtás iránti előterjesztés tárgyalásra kerül a Közgyűlésen?" A Manchester Guardian vezércikke így fejeződik be:

"A Kreml beismerte, hogy súlyos hibák történtek és hajlandónak mutatkozott tárgyalásokba bocsátkozni a szovjet csapatok visszavonásáról. A Kreml ugyanakkor hozzájárult, hogy Budapestet megtisztítja az orosz csapatoktól. Úgy látszik, külsőleg legalábbis, a Szovjetunió elhatározta, hogy több függetlenséget ad eddigi csatlósainak. Ezt az elhatározást a forradalom kényszerítette ki és megerősítette a Szovjetuniót abbéli hitében, hogy további fegyveres erőszak csak növelheti az ellenállást. Nem láthatjuk tisztán, hogy a Kreml tart-e valóban ilyen irányban hozott szándéka mellett. Egy esetleges újabb akciót Oroszország nem igazolhat azzal sem, hogy Anglia és Franciaország rossz példával jártak elől a Közel-Keleten. Ha a Szovjetunió mégis újra a felkelők ellen fordulna, akkor az ENSZ Közgyűlésének cselekedni kell."

Befejezésül néhány sort idézünk az egyik angol esti lap, az Evening Standard számából. A lap tudósítója a következő magyarországi élményéről számol be: „Estétől hajnalig jártam a budapesti utcákat. A városi tömeg a magyar katonákat nézte, amint az ávósokat kihozták az épületekből. Ezeket teherautókon szállították el, és annak ellenére, hogy a tömeg kiadatásukat követelte, senkit sem engedtek a közelükbe. Nem tűrünk egyéni bosszút – mondták."

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZUÁLLÁS ESZKÖZE! A BŰNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET!

21.50: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor a kommunista párt megszűnéséről beszél. Ismétlés, elhangzott: 17.45-kor.

22.00: Hírszolgálat

Budapesten ma este közleményt adtak ki, amely szerint a kormány a nap folyamán három szóbeli jegyzéket intézett a Szovjetunió budapesti nagykövetéhez. [...]

Néhány perccel ezelőtt hozták nyilvánosságra Washingtonban a hírt, hogy Eisenhower elnök a magyar népnek 20 millió dollár értékben élelmiszert és egyéb segélyt ajánlott fel.

Ma este közölték Bécsben, hogy Kéthly Annát, az újjáalakított szociáldemokrata párt elnökét, úton Budapest felé szovjet harckocsik feltartóztatták, és Kéthly Annának vissza kellett fordulnia. [...]

Mindszenty hercegprímás ma fogadta a nemzetközi sajtó képviselőit, akiknek nyilatkozott a magyarországi helyzetről. Egy amerikai újságíró ma este a bíboros különnyilatkozatát ismertette. [...]

A magyarországi kommunista rendszer több volt diplomatája ma elhagyta Bécsset, és átment Csehszlovákiába. Velük ment néhány követségi tisztviselő is. Horváth Imre volt külügyminiszter is azok között van, akik Csehszlovákiába menekültek. Horváth Imre kíséretében volt Puja bécsi követ és Karádi kereskedelmi tanácsos. A bécsi magyar követség sofőrjei ma reggel óta sztrájkolnak, és nem hajlandók a követségi alkalmazottak utasításait teljesíteni. A bécsi magyar követségen Szöröcsök konzuli tisztviselő vezetésével forradalmi tanács alakult. A budapesti kormány – Bécsben elterjedt hírek szerint – a következő kommunista követeket mozdította el helyéről: Boldoczki moszkvai, Safrankó kelet-németországi, Kós washingtoni, Tamási Újdelhi, Bogdán koppenhágai, Puja bécsi és Némety szófiai követet.

A magyar Keresztény Népmozgalom párizsi irodája táviratot intézett Peru és Kuba köztársasági elnökéhez, és arra kérte a két államelnököt, hogy utasítsák képviselőiket az ENSZ-nél, hogy a Biztonsági Tanácsban a magyar ügy mellett foglaljanak állást. A perui és a kubai köztársasági elnök választáviratában biztosította a Keresztény Népmozgalom vezetőségét, hogy az ENSZ-nél akkreditált küldötteinek megadták a megfelelő utasítást. A Keresztény Népmozgalom vezetősége táviratot intézett a Fülöp-szigetek elnökéhez is, kérve, hogy a közeljövőben összeülő bandungi konferencián, amelyen afrikai és ázsiai államok vesznek részt, tegye lehetővé, hogy a konferencia elítélje a Szovjetunió gyarmati jellegű beavatkozását Magyarországon.

Pineau francia külügyminiszter a francia fővárosból ma repülőgépen Londonba érkezett, és ott megbeszélést folytatott a brit kormány tagjaival az Egyiptom ellen irányuló további katonai műveletekről. [...]

22.10: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése.

Az első szovjet agresszió után, mely annyi drága magyar vérbe került és amely a magyar szabadságharcosok hősiességén megtört, íme most itt van a második szovjet agresszió. A magyar kormány a helyzet súlyossága miatt gyors beavatkozást kért az Egyesült Nemzetektől. Arra kérte a főtítkárt, gondoskodjék a Biztonsági Tanács azonnali újabb összehívásáról és tegye lehetővé, hogy a Biztonsági Tanács közbejöttével kezdődjenek meg a közvetlen szovjet-magyar tárgyalások, amelyeket a szovjet kormány és hadvezetőség napok óta elszabott. A magyar kormány azt is kéri a beadványában, hogy kezdeményezzen a főtítkárt, illetőleg a Biztonsági Tanács különmegbeszélést Magyarország és a békeszerződést aláírt négy nagyhatalom között Magyarország semlegességének elismertetésére. Magyarország ugyanazt a semleges helyzetet akarja elérni, amelyet az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország és a Szovjetunió kormányai Ausztriának biztosítottak. A ma-

gyar kormány jogosan és érthetően ki akar lépni a varsói paktumból, amely a szovjet csapatok immár második agressziójának is ürügyül szolgál és bármikor a jövőben is újra ürügyül szolgálhat.

Kedves hallgatóink! Súlyos helyzetben kell összeülni a Biztonsági Tanácsnak. A Közép-Keleten is háború robbant ki, a nemzetközi helyzet zavaros képet mutat. Mindenesetre kétfőre lehet számítani. Bármilyen ellentétek válsztják el a szuezi háború miatt Angliát és Franciaországot a többi nyugati és semleges hatalmaktól, a Szovjet magyarországi agressziójának kérdésében ilyen ellentétek nincsenek. Az egész világ közvéleménye elszörnyedve ítélte el a szovjet páncélosok embertelen és jogtalan vérengzését, és ez a felháborodás elemi erővel nyilatkozik meg most, amikor a szovjet militarizmus csizmáját az eddiginél is kíméletlenebbül a magyar népre akarja tenni. Szoboljev szovjet delegátus a Biztonsági Tanács mostani péntek éjszakai ülésén még sokkal nehezebb helyzetben van, mint a múlt vasárnapi első éjszakai ülésén. Akkor még a sztálinista Kós követ segédkezett neki a magyar ügy szabotálásában. Most már tiszta a helyzet, most már a tanács ismeri a magyar kormány és a magyar nép álláspontját. Szoboljev most már hiába áll elő a moszkvai gyermekmesével, hogy Magyarországon fasiszták harcolnak a törvényes kormány ellen. A kormány ellen nem magyarok harcolnak, hanem szovjet-oroszok. Az agresszív szovjet imperializmus fenyegeti Magyarország szuverenitását és a magyar nép szerződéseiben biztosított jogait.

Különbséget jelent a vasárnapi helyzettel szemben, hogy Szoboljev szovjet megbízott a szuezi háború tárgyalása során ismét védeni kezdte a kis népek szuverenitását. A szovjet delegátus javaslatot tett, hogy az ENSZ Közgyűlése ítélje el a brit-francia-izraeli katonai akciót, követelje az agresszív fegyveres erők visszavonását és küldjön ki ENSZ-bizottságot a helyszínre. A szovjet diplomáciától megszoktuk, hogy egymás után a legellentétesebb álláspontokat képviseli, de egyszerre mégis nehéz lesz Szoboljevnek ugyanabból a szájból hideget és meleget fújni. Nem lehet egyszerre követelni az ENSZ beavatkozását a közép-keleti válságban és tiltakozni az ENSZ beavatkozása ellen a magyarországi válságban.

Vagy mégis lehet? Meg fogjuk látni, kedves hallgatóink, és a Szovjet magatartásától függ, milyen lépést tesz majd a Biztonsági Tanács, illetőleg milyen határozatot hoz a Közgyűlés.

1946-ban, Perzsia egyik tartományának megtámadása miatt a Szovjetunió már mint vádlott állott a Biztonsági Tanács előtt, és az Egyesült Nemzetek követelésére kénytelen volt támadó csapatait kivonni. Most újra az egész nemzetközi rend, a béke és az Egyesült Nemzetek fennállása is veszélyben forog. Végtelen felelősség terhelné a Szovjetuniót, ha az ENSZ közbelépése után is elzárkóznék a Magyarországgal való közvetlen tárgyalás és a problémák békés megoldása elől.

SZABADSÁGHARCOSOK! MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BŰNÖS GARÁZDÁLKODÁS!

22.20: Nemzetközi sajtószemle

A [L']Aurore ezeket hangsúlyozza: „Ez az ország ezentúl szabad és semleges. Nagy Imre még fontos politikai tényező lehet, ha eléri két legfőbb célkitűzését: a szovjet csapatok kivonását és Magyarország nemzetközi semlegesítését. Ahhoz, hogy Nagy Imre ide eljusson, két dolog kellett: felülkerekedett benne a magyar ember a kommunistán és kormányában a nem kommunista elemeknek biztosított többséget a mindent elsöprő néphangulatnak megfelelően.”

A France-Soir tudósítója járt a budapesti szovjet nagykövetségen. Fejvesztett, kimerült, ideggörcsökben fetregő diplomatákat talált. Az ajtók tárva-nyitva állnak és az egész nagykövetség úgy néz ki, mint egy csatatér. A Budapestre betelepített szovjet családokat lázas sietséggel hazaszállítják. Az utcákon még mindig el-eldördül egy puskalövés. A magyar hadsereg alakulatai a körülményekhez képest csodálatos rendet és közbiztonságot tartanak – írja a lap.

Az olasz sajtó ma lényegesen kevesebbet foglalkozik a magyar helyzettel, mint az előző napokban. A magyarkérdés az első oldalról a második, a harmadik és ötödik oldalra került. A fő helyet a szuezi és a közel-keleti probléma foglalta el.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDIJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

22.30: Rendkívüli munkásműsor

Molnár József írása a magyarországi sztrájkhelyzetről.

Kedves munkás hallgatóink! Sokszor elmondottuk már az elmúlt történelmi héten, hogy az egész szabad világ bámulattal adózott a magyar munkásságnak, amely nemzeti forradalmunk támogatása érdekében egy emberként tette le a szerszámot. A forradalom azóta győzedelmeskedett. Az ország népe lázasan készülődik az új honfoglalásra, a demokratikus rend megszilárdítására és az áruló elemekkel való törvényes leszámolásra.

A külső veszedelem azonban még nem hárult el. Állandóan újabb és újabb hírek érkeznek szovjet csapatmozgásokról. Minden józan magyar hazafi tudja, hogy a külső ellenség beavatkozásának elhárítására nagy éberségre és állandó készenlétre van szükség. Minden józan hazafi tudja azt is, hogy a tíz nap óta tartó hősi helytállás után az élet vérkeringésének meg kell indulnia. Ezt csak a termelőmunka megindítása tenné lehetővé. Állandó készenlét vagy termelés. E két malomkő között őrlik a magyar munkásság. Dicső nemzeti szabadságharcunkban félelmetes fegyvernek bizonyult az általános sztrájk. Nemcsak a szovjet haderőt bénította meg, hanem szétzúzta a szovjet propagandának a reakciós ellenforradalomról a szabad világban terjesztett hazug-

ságait is. A sztrájk fegyvere, amely győzelemhez segítette nemzeti szabadságharcunkat, ha nem okosan használjuk, most sarjadó szabadságunk és nemzeti függetlenségünk sírásója is lehet. Az általános sztrájk egyszerű beszüntetésének veszélye abban áll, hogyha megindul a normális termelőmunka, a szovjet csapatok nem érzik a velük szemben álló minden eshetőségre kész lakosság erejét. Ugyanakkor azonban a tíz nap óta tartó sztrájkban megbénult magyar életben az ellátatlan lakosság, az élelem-, a fűtőanyag- és áramhiányban szenvedő városi nép gyengének bizonyulhat egy esetleges szovjet beavatkozás elhárítására.

Tíz nappal ezelőtt a sztrájkoló magyar munkásság kettős célt tűzött maga elé. Az ország demokratikus átalakítását és a nemzeti függetlenség visszaszerzését. Bár belpolitikailag sok kérdés még tisztázatlan, azonban a legfontosabb kérdésekben a kormány magáévá tette a sztrájkoló munkások álláspontját. Megszületett a többpártrendszer. Megalakultak a demokratikus pártok. A kormány – amelynek személyi összetétele talán éppen ebben az órákban válik olyanná, hogy az egész magyar nép ideiglenesen elfogadhatja – kérte a szovjet csapatok visszavonását és a Szovjetunióba való visszaszállítását. Felmondta a varsói paktumot és kinyilvánította az ország semlegességét. A szovjet kormány magatartásában mind ez ideig nem történtek ilyen lényeges változások, a szovjet kormány végső szándékait nem ismeri az ország lakossága, ezért bizalmatlansága a legteljesebb mértékben jogos. A magyar munkásságnak minden oka megvan rá, hogy állandó készenlétben legyen. Hogy a készenlét ne bénítsa meg a győztes nemzeti forradalom ellenálló erejét, leghevesebb az volna, hogyha azokon a helyeken, ahol a közvetlen szovjet beavatkozás veszélye nem áll fenn, a helyi forradalmi tanácsok, a pártok képviselői, a szakszervezeti vezetők és a fontosabb gyárak, üzemek munkástanácsainak küldöttei közösen döntenének a munka felvételéről vagy a sztrájk folytatásáról. Azokban a gyárakban és üzemekben, ahol a termelés megindul, a demokratikusan megválasztott munkástanácsnak állandóan készenlétben kell állnia, hogy szükség esetén a munkásság azonnal beszüntethesse a munkát, tiltakozhassék a szovjet beavatkozás ellen és minden erejével segítségére siethessen a nép szabadságát és az ország függetlenségét oltalmazó fegyveres erőknél. A gyakorlatban máris ez történik. A magyar munkásság bölcsen és higgadtan mérlegeli a helyzetet. Erre a bölcsességre, higgadságra és nyugodtságra ma épp olyan szüksége van az egész aggódó nemzetnek, mint volt a forradalom kitörésének pillanatában a magyar munkásság hősiességére.

22.35: Reflektor

Gallicus rovata.

„Senkivel szemben nincs gyűlölet szívemben!”

Ismétlés, elhangzott: 17.10-kor és 19.10-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

22.45: Zúrzavar, ágyúdörgés, vérontás

Bell ezredes kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 20.35-kor.

23.00: Hírszolgálat

Budapestben ma este közleményt adtak ki, amely szerint a kormány a nap folyamán három szóbeli jegyzéket intézett a Szovjetunió budapesti nagykövetéhez. [...]

Bécsi jelentés szerint Kéthly Anna Strasser osztrák szocialista képviselő társaságában kísérletet tett, hogy eljusson Budapestre, azonban eredménytelenül. [...] Washingtonban közölték, hogy Eisenhower elnök 20 millió dollár értékű élelmiszert és egyéb segélyt ajánlott fel Magyarországnak. Mint a Fehér Házban hangoztatják, ez még csak az első lépés, és ha szüksége mutatkozik, további segítség következik. Eisenhower elnök a segélyről bejelentésében hangoztatja, hogy ezekben a súlyos napokban tisztelettel adózik a magyar nép bátorságának, és nem feledkezik meg az áldozatokról, amelyeket a magyar nép szabadságának biztosítása érdekében hozott. A magyar nép nagy mérkőzéseken megy át, ezeket enyhíteni kell. A Magyarországnak szánt segélyt a baráti népek számára létesített pénzügyi alapról utalják ki.

Az Egyesült Amerikai Szakszervezeti Szövetség elnöke táviratot intézett Dulles amerikai külügyminiszterhez a magyarországi eseményekkel kapcsolatban. A táviratban felkérte Dulles külügyminisztert, hogy az ENSZ rendkívüli ülésén nyújtson be határozati javaslatot, amely elítéli a Szovjetunió kegyetlen beavatkozását a magyarországi eseményekbe és amely követeli a szovjet csapatok Magyarországról való azonnali visszahívását. A szabad világ nem nézheti közömbösen a magyarországi helyzetet és nem mehet el szóltan a jogtalan szovjet agresszió és brutalitás láttára. Az Egyesült Amerikai Szakszervezeti Szövetség elnöke bejelentette, hogy a szövetség 25 ezer dollár segítséget bocsátott a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének rendelkezésére a szovjet agresszió áldozatainak megsegítésére. Egyidejűleg további pénzsegélyt helyezett kilátásba.

Az Amerikai Vöröskereszt a különböző egyházak, társadalmi szervezetek és ad hoc megalakult bizottságok fáradoznak azon, hogy minél több élelmiszert, ruhaneműt, orvosságot és pénzügyi segélyt gyűjtsenek össze Magyarország részére. Mindszenty hercegprímás felhívása még nagyobb erőfeszítésre ösztönözte ezeket a szervezeteket. A hercegprímás felhívásának hatása alatt különösen a katolikus segélyszervezetek fokozták tevékenységüket, és azon fáradoznak, hogy minél szélesebb rétegekre terjesszék ki gyűjtésüket.

A magyar PEN Klub felhívást intézett a PEN Klub Világszövetség londoni központjához. A magyar írók – hangzik a felhívás – segélykiáltással fordul

nak a világ íróihoz. Kérjük, szánjanak időt és fáradságot arra, hogy megtalálják a leghathatósabb módot szabadságunk ügyének támogatására.

Pineau francia külügyminiszter a francia fővárosból repülőgépen Londonba érkezett, és ott megbeszélést folytatott a brit kormány tagjaival az Egyiptom ellen irányuló további katonai műveletekről. [...] A francia hadügyminisztérium az egyiptomi hadműveletekről hivatalos nyilatkozatot adott ki. Ebben hangsúlyozza, hogy a légi hadműveletek, a repülőterek és azok berendezéseinek elpusztítására, gyakorlatilag befejeződtek. A közlemény szerint a francia tengeri hadműveletek során a Szuézi-csatornától északra és délre a tenger vizének elleneséges járművektől való megtisztítása ugyancsak véget ért. A Ciprus szigetén lévő angol rádióállomás bejelentette, hogy a brit és a francia légierő alakulatai ma éjjel a Kairó közelében lévő katonai táborokat fogják bombázni.

23.10: Nemzetközi lapszemle

Az amerikai sajtó állásfoglalásáról.

A kelet-európai krízis. Ezen a címen foglalják össze az amerikai lapok a magyarországi eseményeket és azok kihatásait a vasfüggöny mögötti világban. Mi történt Magyarországon? A szovjet szférában hónapok óta fokozódó elégedetlenség, a nemzeti szabadságért, függetlenségért való vágy ebben az országban elemi erővel robbant ki – mutatnak rá az amerikai lapok kommentárjai. A kommunista vezetők azonban a szovjet csapatokat hívták segítségül. Moszkvai protektoraiik fegyveres közbelépésével akarták meghosszabbítani lényegileg még sztálinista rendszerük életét. A kommunista vezetők szeretnek azzal kérkedni, hogy a marxizmus-leninizmus segítségével kizárólag ők tudják felismerni, kiértékelni a valóságot. Ez a lépésük azonban bebizonyította, hogy nincs ember, aki náluknál jobban hadilábon lenne a realitással. [...] A lényeg az, hogy a magyar forradalom megrázta a földet a vasfüggöny mögött, és a moszkvai bejelentés, a tárgyalási készség kinyilvánítása meg akarta állítani a szovjet uralom és tekintély további lazulását. Úgy látszik azonban – véli például a [The] New York Times –, hogy a moszkvai koncesszió, helyesebben annak ígérete túl későn érkezett és kevésnek is bizonyult. A magyarországi események mindenesetre ezt bizonyítják. A szabadságharcosok is a régi szovjet kapcsolatok felszámolását, Magyarország semlegességének kinyilvánítását sürgették. A közvélemény nyomása alatt Nagy Imre kommunista miniszterelnök a vasfüggöny történelmében egyedülálló lépésre határozta el magát. Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez fordult segítségért. Tiltakozott újabb szovjet csapatoknak az országba való áramlása ellen. Bejelentette, hogy Magyarország semlegesnek tekinti magát, és kérte a világszervezetet, hogy vegye fel következő ülésének tárgysorozatára Magyarország ügyét. Nagy Imre bejelentéséről nyugodtan megállapíthatom, hogy szenzációt keltett az Egyesült Nemzetek székházában. Kommunista, méghozzá volt moszkovita kommunista miniszterelnök dezavualta a Szovjetunió magyarországi uralmát. Amikor a levél megérkezett New Yorkba, az Egyesült Nemzetek

Szervezete éppen rendkívüli ülésre készülődött, amelyet a közép-keleti válság miatt hívtak össze. Igen nagy izgalom uralkodott az épületben: vajon napirendre tűzik-e a budapesti kormány kérését? Ha a szövegben, legalábbis az angol fordításban nem szerepelt volna a „következő közgyűlés”, angolul „Forthcoming General Assembly” megjelölés, nem vitás, hogy ez megtörtént volna, így azonban nemigen látták világosan, mit akar Nagy Imre. A csütörtök este összeült rendkívüli Közgyűlés, vagy a november 12-én kezdődő Közgyűlés tűzze-e napirendre a magyar problémát, a Szovjetunió magyarországi beavatkozásának ügyét? Ilyen körülmények között is az olasz delegátus a csütörtök estéről péntek hajnalra húzódó vitában felszólította a rendkívüli Közgyűlést, hogy az izraeli-egyiptomi kérdés mellett szenteljen figyelmet Magyarországnak kérelmének is, mert a helyzet olyan az országban, hogy a világszervezetnek azonnal foglalkoznia kellene vele. Hasonló szellemben szólalt fel Dulles amerikai külügyminiszter és rámutatott arra, hogy a Biztonsági Tanácsnak is foglalkoznia kell még a magyar ügygel. Péntek reggel a szakértőknek az volt a benyomásuk, hogy ha Nagy Imre újabb üzenetben a magyarkérdés azonnali megvitatását kérné, a rendkívüli Közgyűlés minden nehézség nélkül napirendre tűzné, és ez a fordulat hatalmas segítséget jelenthetne a magyar szabadság ügyének, valóban mozgósíthatná érdekében a világ közvéleményét.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT! VIGYÁZZATOK, AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT! SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZÚÁLLÁS ESZKÖZE! A BÜNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET!

23.20: Mindszenty bíboros hercegprímás kiszabadításáról

XII. Pius pápa az örömhír hallatára a következő üzenetet küldte Mindszenty bíborosnak: „Kedvelt Fiunk! Midőn nyolc esztendeje igazságtalanul eltávolítottak székhelyedről és börtönbe vetettek, atyai szívünket mélységes fájdalom járta át, több ízben, különösképpen a nyilvános konzisztóriumon fölemeltük tiltakozó szavunkat. Atyai szívünk ma eleven vigasztalással fogadja szabadulásodat, miközben örvend az egész katolikus világ, amely ezekben az órákban lelkiileg egybeforr a te hazáddal. Forró hálaadást küldünk Istenhez, aki meghallgatta valamennyi keresztény hívő szakadatlan könyörgését, és akinek kegyelme a Krisztusért elszenvedett oly tömérdek és súlyos gyötrelmei közepette győzelemre vitte, és tündöklő fényben megmutatta a te hitedet és erődöt. Ekként virágozzék fel ismét a katolikus élet, megújulva hosszú évek veszedelmes tévedései és annyi vérontás után, és ragyogjon fel véghetetlenül az a hűséges ragaszkodás az egyházhoz és az apostoli szentszékhez, melyet ti őseitektől vettetek örökségbe. És miközben az örök nyugalomlat könyörögjünk azoknak, akik e napok gyászos eseményeinek áldozatául estek, neked,

kedvelt fiunk, aki mindig jelen voltál lelkünkben és imádságainkban, az isteni segítség zálogául, szívünk egész teljéből küldjük apostoli áldásunkat, amelyet ugyanazon módon kiterjesztünk az egész papságra, valamennyi hívőre és különösen azokra, akiket sújtottak a jelen borzalmas csapásai.”

SZABADSÁGHARCOSOK! MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS
MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VE-
SZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BŰNÖS GARÁZDÁLKODÁS!

23.40: Zene

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZETTÉK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZE-
TEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

23.45: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 22.20-kor.

23.57: Műsorzárás

Mai adásunknak vége, búcsúzunk, kedves hallgatóink. Gondoljunk azokra, akik életüket adták nemzetükért, és a hősökre, akik harcolnak a szabadságért. Minden igaz magyarral együtt hisszük, hogy az áldozat nem hiábavaló, és meghozza népünk szabadságát.

HIMNUSZ

SZOMBAT, 1956. NOVEMBER 3.

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja. Kedves hallgatónk, éjszakai különműsort közvetítünk. Ezt a programot a 417 méteres középhullámon, valamint a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámú sávokon sugározzuk.

00.40: Reflektor

Gallicus rostrata.

„Senkivel szemben nincs gyűlölet szívemben!”

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 17.10-kor, 19.10-kor és 22.35-kor.

00.50: Hírszolgálat

Budapesten este közleményt adtak ki, amely szerint a kormány a nap folyamán három szóbeli jegyzéket intézett a Szovjetunió budapesti nagykövetéhez. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülését magyar időszámítás szerint éjjeli fél 12 órára tűzték ki. Mindszenty hercegprímás fogadta a nemzetközi sajtó képviselőit, akiknek nyilatkozott a magyarországi helyzetről. Washingtonban közölték, hogy Eisenhower elnök 20 millió dollár értékű élelmiszert és egyéb segélyt ajánlott fel Magyarországnak.

00.57: Nemzetközi hírmagvarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése.

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 22.10-kor.

01.05: Zene

SZÓZAT

06.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa közép-európai idő szerint tegnap este 22 óra 40 perckor összeült, hogy Magyarország szabadságharcának ügyével foglalkozzék. Az ülésen Nasrollah Entezam,¹ Irán képviselője elnökölt. Nyomban az ülés megnyitása után Szoboljev szovjet küldött emelkedett szólásra, és tilta-

1 Nasrollah Entezam (1900–1980) iráni hivatásos diplomata, az ENSZ Közgyűlés ötödik ülésének elnöke (1950-ben), tagja a palesztinai különbizottságnak (1947-ben), később hazája washingtoni nagykövete.

kozott a magyar ügy tárgyalása ellen, hangoztatta, hogy annak napirendre tűzése ellen fog szavazni. A Biztonsági Tanács ennek ellenére úgy döntött, hogy – a hivatalos megfogalmazás szerint – Magyarország helyzetének ügyét napirendjére tűzi. Tíz szavazat esett a döntés javára, egy ellenében, a Szovjetunió tehát egyedül maradt. Az elnök ezután felkérte Szabó János² követségi titkárt, hogy Magyarország képviselőjeként foglaljon helyet a tárgyalóasztal mellett. Nemzeti Kína képviselője nyomban megjegyezte: vajon Magyarország igazi képviselője van-e jelen? Meglehet-e a bizonyosság bennünk, hogy az idehívott személy valóban a magyar kormányt képviseli-e? – kérdezte. Az elnök azt válaszolta, hajlandó elismerni Szabó Jánost hivatalos képviselőként mindaddig, amíg kormánya másképpen nem intézkedik. Ezután Lodge amerikai küldött szólott hozzá az izraeli kérdéshez [sic!]. Azt kívánta, Szabó János mutassa be megbízólevelét, hogy meggyőződhesünk, hogy valóban a magyar kormány képviselője. Hammarskjöld főtitkár képviseletében ekkor megjegyezték, Magyarország arról értesítette az ENSZ-t, hogy a Közgyűlés sürgős ülésére más képviselőt küld. Az elnök azt javasolta, hogy Szabó János képviselői minőségét ismerjék el mindaddig, amíg megbízatása tisztázódik. A titkárság megbízottja megjegyezte, hogy Nagy Imre táviratot intézett november 1-jén az ENSZ-hez és közölte, hogy Magyarországot Szabó János képviseli a Közgyűlésen. Arra nem volt idő, hogy megbízatásáról hivatalosan gondoskodjanak. Közel egy órán át tartó vita után a Biztonsági Tanács függőnek nyilvánította a megbízatás ügyét azzal, hogy Szabó János részt vehet az ülésen, de megbízatásának tisztázásáig nem szólalhat fel.

Ezután kezdődött az érdembeli vita, amelyet Cabot Lodge, amerikai küldött vezetett be, annak hangsúlyozásával, hogy a Biztonsági Tanácsnak becsületesen foglalkoznia kell azzal a kérdéssel, mit tehet az ENSZ most nyomban, hogy határozatosan segíteni tudjon a szabadságharcát folytató derék magyar népnek. A magyarországi helyzet – mondotta Lodge – ugyanolyan veszélyekkel fenyeget, mint az egyiptomi válság. A béke és az igazság elveinek érvényesítését nem lehet egyszerre csupán egy földrajzi területre korlátozni. Mindenekelőtt el kell jutnunk ezúttal addig a megállapításig – folytatta Lodge nagykövet –, hogy a Szovjetunió fegyveres erőinek bevetése a magyar nép ellen az egész világot megbotránkozással tölti el. A derék magyar nép megszerezte minden szabad nép megbecsülését szerte a világon. A szovjet csapatok visszatérése Magyarországra az elmúlt napok folyamán, legalábbis homályossá tette a helyzetet, ha ugyan nem éppen baljóssá, mondotta továbbá az amerikai küldött. Idézte a pár nappal ezelőtt elhangzott szovjet bejelentést, amelyben némi készség nyilvánult meg arra, hogy Moszkva újra fontolóra vegye csapatainak Kelet-Európában való állomásozását, és egységeinek visszavonását Magyarországról. Tegnap azonban jelentéseket kaptunk sokkal nagyobb figyelmet igénylő fejleményekről – mondotta Lodge – idézve Nagy Imre tiltakozását a magyarországi csapatmozdulatok

2 Szabó János 1956–1958 között a magyar ENSZ-képviselő tagja.

ellen. Semmiképpen sem tekinthetünk el ettől a megkereséstől – hangoztatta az amerikai küldött –, az események olyan gyorsan peregtek, hogy Magyarország nem tudott új képviselőket küldeni New Yorkba. Az amerikai küldött nyilván azokra a jelentésekre célzott, amelyek szerint szovjet csapatok megszállták a magyar repülőtereket. A sötét háttérre gondolva, annál fontosabbnak tűnik, hogy meggyőződést szerezzünk arról, vajon Magyarország igazi megbízottja útján van-e képviselve ezen az ülésen.

Lodge után Kuba képviselője emelkedett szólásra. Egészen világos – hangsúlyozta –, hogy a Szovjetunió csapatokat vonultatott fel avégett, hogy megakadályozza a magyar népet bilincseinek lerázásában. Ennek az állapotnak feltétlenül véget kell vetni, mert az egész emberiség szégyene – mondotta a kubai delegátus. Javasolta, hogy a Biztonsági Tanács fogadjon el olyan határozati javaslatot, amely felhívja Moszkvát, hogy vonja ki valamennyi Magyarországon tartózkodó csapatát, ismerje el a magyar népnek azt a jogát, hogy szabad választások megtartásával dönthesen jövőjéről. Javasolta továbbá, hogy a Biztonsági Tanács küldjön ki különbizottságot a tanács utasításainak végrehajtására, amely utasítások Magyarország politikai függetlenségét biztosítsák.

Kanada, Peru, Franciaország és nemzeti Kína küldöttei szólaltak fel a vita további során. Ezután Lodge, amerikai küldött felolvasta Eisenhower elnök nyilatkozatát, amelyben felajánlja, hogy 20 millió dollár értékű élelmiszert küld haladéktalanul Magyarországra megpróbált népének.

Szoboljev szovjet küldött beszédében többek között ezeket állította: Magyarország helyzete már stabilizálódni látszott, amikor ellenforradalmi bandák kerekedtek felül. Ez a helyzetet megváltoztatta. Az új szovjet csapatok Magyarországra való bevonulásáról szóló értesülések minden alapot nélkülöznek. Hammarskjöld főtitkár a Biztonsági Tanács tudomására hozta, hogy Nagy Imre újabb megkereséssel fordult a főtitkársághoz. Az megerősíti, hogy további szovjet csapatok hatoltak be Magyarországra, és pillanatnyilag Budapest felé haladnak. Elfoglalnak vasúti állomásokat és kocsikat. Ezt Hammarskjöld főtitkár hozza a nagyhatalmak tudomására. Nagy Imre táviratának ismertetése után Franciaország küldötte más jelentéseket idézett a magyarországi csapatmozdulatokról. Szoboljev ekkor megjegyezte, hogy nem kell minden jelentésnek hitelt adni. A Biztonsági Tanács New York-i idő szerint este kilenc órakor fejezte be ülését azzal, hogy ugyancsak New York-i idő szerint ma délután három órakor folytatja a magyarországi helyzet megvitatását.

Budapesten tegnap este közleményt adtak ki, amely szerint a kormány a nap folyamán három szóbeli jegyzéket intézett a Szovjetunió budapesti nagykövetéhez.

06.10: Az előttünk álló történelmi feladatokról

Gellért Andor, a Szabad Magyarország Hangja főszerkesztője.

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 14.10-kor, 15.10-kor, 18.10-kor és 21.10-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZE-
TEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

06.25: Nemzetközi hírmagyarázat

Sebők Tibor helyzetismertetése.

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 22.10-kor, valamint november 3-án 00.57-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉ-
GET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE.

06.35: Nemzetközi sajtószemle

Most először gyorsan végiglapozzuk hallgatóink számára a mai londoni lapo-
kat, méghozzá azokat, amelyek nem a szűkebb körű értelmiséget, hanem a
széles tömegeket látják el hírekkel.

A Daily Express az első oldalán közli a magyar semlegességi nyilatkozat
hírét és az avval kapcsolatos újabb eseményeket. A másik oldalára egy terje-
delmes drámai riport került a 63 éves dr. Bone Edithről, az angol kommunis-
ták lapja pesti tudósítójának magyar születésű feleségéről, akit 1949 októberé-
ben tüntetett el az ÁVO, és csak most szabadították ki föld alatti börtönéből.
Amikor a Daily Express munkatársa megkérdezte, hogyan tudott mindent
túlélni, azt felelte az asszony, csak azért, mert el volt tökélve, hogy a bestiáli-
tasokat, amelyeket elszenvedett, tudomására kell hoznia a világnak.

A Daily Mail, egyike a legnagyobb példányszámban megjelenő angol la-
poknak, ugyancsak első oldalán hozza a Budapest körül felsorakozó vörös
tankok hírét. Természetesen részletesen ismerteti a Szovjet gyanús játékát.
Megemlékezik arról is, hogy Kéthly Anna Bécsben tárgyal, és kilenc év után
most találkozta először magyar és külföldi szocialisták.

A Daily Herald, a Munkáspárt lapja az ÁVO székházának föld alatti pin-
céibe bezárt foglyok kiszabadításáért folyó küzdelmet ismerteti.

A News Chronicle az újabb orosz csapatok benyomulásával szemben tett
magyar intézkedésekről és a magyarság elszánt magatartásáról ad hírt.
Utolsó oldalán a Puskással készült interjút közli és idézi a híres magyar fut-
ballista kijelentését, aki Bécsben a kispesti csapattal játszik: „Büszke vagyok,
hogy szabad magyar csapatban játszhatom. Szívből remélem, hogy minden
rendbe jön.”

A Daily Mirror először is a romániai tüntetések hírét hozza és rámutat
arra, hogy a magyar szabadságharcot is a diákok tüntetése nyitotta meg. Is-
merteti Nagy Imre levelét az ENSZ főtitkárához, helyzetjelentést közöl Buda-
pestről avval a hírrel, hogy 800 orosz asszony és gyermek elindult Románia
felé egy dunai gőzösn. Beszámol a magyar rádió felhívásáról a szabadság-
harcosokhoz, hogy legyenek készenlétben. Itt is megtaláljuk Puskás fényké-
pét és nyilatkozatát.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZ-
TES FEGYVEREIT. VIGYÁZZATOK! AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE
VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT.

06.45: Rendkívüli munkásműsor

Molnár József a magyarországi sztrájkhelyzetről.

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 22.30-kor.

06.50: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 19.30-kor.

07.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa közép-európai idő szerint tegnap este 22 óra 40 perckor
összeült, hogy Magyarország szabadságharcának ügyével foglalkozzék. [...] Kanada,
Peru, Franciaország és nemzeti Kína küldöttei szólaltak fel a vita további során. A
francia küldött arra hívta fel a figyelmet, hogy abban az esetben, ha a Bizton-
sági Tanácsban vétó miatt nem lehetne a helyzetnek megfelelő határozatot
hozni, azonnal össze kell hívni az ENSZ rendkívüli Közgyűlését a magyar
ügyben. A továbbiakban Lodge amerikai küldött felolvasta Eisenhower elnök nyilat-
kozatát, amelyben felajánlja, hogy 20 millió dollár értékű élelmiszert küld haladéktala-
nul Magyarország megpróbált népének. [...] Nagy Imre második táviratát hivata-
losan is közzétették az ENSZ főtitkárságán. A megkeresés már ismertetett
szövegén túlmenően a következőket tartalmazza még: A magyar kormány
felkéri a nagyhatalmakat, ismerjék el Magyarország függetlenségét. Kéri to-
vábbá, hogy a Biztonsági Tanács utasítsa a szovjet és a magyar kormányt a
tárgyalások haladéktalan megindítására.

Budapesten tegnap este közleményt adtak ki, amely szerint a kormány a nap folya-
mán három szóbeli jegyzéket intézett a Szovjetunió budapesti nagykövetéhez. [...]

Az amerikai külügyminisztérium hívatta Zarubin szovjet nagykövetet, és
erélyes tiltakozását jelentette be a következő ügyben. Amidőn a Budapesten
állomásozó amerikai diplomaták egy csoportja asszonyokkal és gyermekek-
kel Bécs felé tartott, mintegy 14 km-rel a határ előtt szovjet tankok és páncél-
kocsik feltartóztatták, majd visszatérésre kényszerítették.

07.10: Zene

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZUÁLLÁS ESZKÖ-
ZE. A BÜNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET.

07.25: A magyar olimpiai csapat feladatai

Nótárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 11.25-kor és 21.35-kor.

07.30: Zene *„MINDSZENTY HERCEGPŐRIMÁS KISZABADÍTÁSÁNAK JELENTŐSÉGE”*
 SZABADSÁGHARCOSOK, MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ
 ÉS MAGATOKHOZ. A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG
 VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BŰNÖS GARÁZDÁLKODÁS.

07.40: Mindszenty bíboros hercegprímás kiszabadításának jelentősége

Amikor a kommunisták a magyar főpásztort elhurcolták, és a világbotrányt keltő szégyenletes kirakatperben ártatlanul elítélték, Krisztus földi helytartója rendkívüli konzisztóriumra hívta egybe a római bíborosokat, hogy kifejezze tiltakozását a joggyilkos ítélet ellen. [...] A magyar honvédek feltörték Mindszenty bíboros börtönének ajtaját. Kiszabadították fogságából a magyar hercegprímást, és diadalmenetben kísérték őt vissza budai palotájába. A nép örömujjongással fogadta. A magyar főpap röviden csak ennyit mondott: Ott folytatom, ahol nyolc évvel ezelőtt abba kellett hagynom.

November 1-jén este 8 óra 24 perckor Mindszenty hercegprímás a rádión keresztül üdvözölte a magyar népet. Mindszenty bíboros hercegprímás első üzenete emlékeztet bennünket arra a híres pástorlevélre, melyet a második világháború után 1945. október 18-án adott ki a magyar püspöki kar nevében. Akkor is az emberi jogokért folyt a nagy küzdelem. A zsarnoksággal kellett felvenni a harcot. Abban az időben a hercegprímás ezeket írta pástorlevelében: „Miután a véres világháború teljesen véget ért, és a fegyverek zaja a föld minden tájékán elcsendesült, a borzalmas pusztulás és a megdöbbentő lelki eldurvulás, befejeztével súlyos feladatok előtt áll az emberiség. Le kell számolni az elhibázott, gyűlölködő és szörnyűségei múlttal, fáradságot, áldozatot nem kímélve kell felépítenie a jövőt. Nekünk, magyar katolikusoknak sincsenek egyéb feladataink. Az állami élet jövő berendezése kétségtelenül csak a demokrácia elvei szerint történhetik. A zsarnokságtól eleget szenvedett a világ. Zsarnokság erőszakolta rá egy ember akaratát jobb sorsra érdemes népekre. Zsarnokság hajszolta be meggondolatlanul Európát a szörnyű háborúba, zsarnokság folytatta az öldöklő küzdelmet egészen az értelmetlenségig. Zsarnokság gázolt bele hosszú éveken át az emberiség legszentebb jogaiba, megvetette a lelkiismereti szabadságot, lábbal tiporta a szülő jogait gyermekeik nevelésére. A zsarnokság tagadta még gondolatban is, hogy az emberi személynek joga volna önálló érvényesülésre, képességeinek, hajlamainak, egyéni hivatásának szabad kifejlesztésére. A zsarnokság eme visszaélésével számol le a demokrácia. Természetesen nem az a demokrácia, mely az egyik emberi személy korlátlan uralma helyére egy másikat állítja. Nem az, amelyik az egyik embercsoport önző és féktelen uralmát egy másik csoport, hasonlóan önző és féktelen hatalmaskodásával váltja fel. Az igazi demokrácia alappillére, hogy sértetlen természetjogi elveket ismer el, amelyekhez soha semmiféle emberi hatalomnak erőszakkal nyúlania nem szabad. Az igazi demokrácia arra törekszik, hogy ahol valamely ok folytán ezek a jogok uralomra

nem jutottak, azok ott is minél előbb elismertessenek és tiszteletben tartassanak. Az igazi demokrácia a lelkiismereti szabadságot, a szülők jogait, a munkásnak szabad egyéniséggé való kialakulását, a murka rabszolgaságának megtörését írja zászlajára. E célok érvényesítése érdekében mozgósítja erkölcsileg kifogástalan eszközökkel a társadalom minden rétegét, erre a célra igénybe veszi minden jobb érzésű egyén közreműködését. Mi örömmel fogjuk látni, ha majd a magyar népet az emberiség e nagy törekvésének szolgálatába állítják. Örömrünk annál nagyobb lesz, mert a demokrácia ezen értelmezése tökéletesen megfelel azoknak a bölcs, mély és evangéliumi elveknek, amelyeket dicsőségesen uralkodó XII. Pius pápa 1944. évi karácsonyi beszédében a jövő társadalmi berendezkedés alapjaként mutatott be.”

08.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa közép-európai idő szerint tegnap este 22 óra 40 perckor összeült, hogy Magyarország szabadságharcának ügyével foglalkozzék. [...]

Az Egyesült Államok bécsi nagykövetsége közölte, hogy a budapesti amerikai követ ma hajnalban visszaérkezett állomáshelyére.³

A magyar határon szolgálatot teljesítő osztrák hatóságok tegnap este jelentették, hogy szovjet erők visszatartottak több Budapestről Bécs felé utazó nyugati újságírókat és az amerikai követség személyzetének hozzátartozóiból álló csoportot. Osztrák részről úgy értesültek, hogy a külföldi újságírók, diplomaták hozzátartozói Magyaróvárott töltötték az éjszakát. Az amerikai külügyminisztérium Washingtonban erősen tiltakozott a budapesti diplomaták hozzátartozóinak visszatartása ügyében. Zarubin szovjet követ biztosította Murphy külügyi államtitkárt, hogy haladéktalanul érintkezésbe lép Moszkvával, és gondoskodik az ügy orvoslásáról.

Pineau francia külügyminiszter tegnap éjszaka befejezte londoni tárgyalásait Eden miniszterelnökkel a szuezi válság ügyében, és visszatért a francia fővárosba. A brit miniszterelnök a mai nap folyamán beszámol az alsóházban Pineau külügyminiszterrel folytatott megbeszéléseiről. Politikai megfigyelők úgy tudják, hogy a soron kívül összehívott alsóházi ülésen Eden részletesen kifejti az angol-francia erőknek a közel-keleti vitába való beavatkozásáról alkotott felfogását. A legutóbbi brit-francia hivatalos közlemény szerint a két hatalom légereje a Nílus-delta vidékén egyiptomi kaszányaépületeket és katonai raktárakat bombázott. A légelhárítás igen erős volt, de a bombázó kötelékek veszteség nélkül tértek vissza Ciprus és Málta szigetére, valamint a földközi-tengeri repülőgép-anyahajókra. A hajnali órákban az izraeli kormány közzétette a Gáza megadásáról szóló hivatalos közleményt, amelyben a gázai terület főkormányzója a feltétel nélküli megadást ismeri el. Az izraeli kormány szóvivője tegnap éjszaka úgy nyilatkozott, hogy a kormány hajlan-

³ Edward T. Wailes november 2-án érkezett Budapestre, és mivel – kormánya utasítására – megbízólevelét nem adta át a magyar államfőnek, 1957 februárjában hazahívták.

dó felvenni a tárgyalásokat a Nasszer-kormánnyal annak érdekében, hogy elérhetőek legyenek mindazok a célok, amelyeket az Egyiptom ellen folytatott négynapos háború sikerei elősegítettek.

Moszkvában közölték, hogy az ENSZ Közgyűlés november 12-én kezdődő rendes ülészakán Sepilov szovjet külügyminiszter vezeti a szovjet küldöttséget.

08.10: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 19.30-kor, valamint november 3-án 06.50-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

08.20: Irodalmi műsor

A magyar nemzet meghajtja fekete gyászlobogóját elesett hőseinek ravatala előtt.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT VAGY ELLENE!

08.45: Külföldi tudósítók magyarországi jelentései

A legtekintélyesebb svéd újság riportere Budapestről telefonon adta le mindazt, amit látott. A következőket írja néhány nappal ezelőtt: A régi jól ismert Margit hídon át egy szomorú és elpusztított Budapestre érkeztem. Ez nem az a Budapest volt, amelyet néhány évvel ezelőtt láttam. Az utcák néptelenek, az emberek alig mutatkoznak az utcákon és sötétedés után egyáltalában nem látni senkit. A városban elszórtan még mindig géppuskarúgató lármája hallatszik. Ha az utcák üresek is, mégis valami ünnepélyes hangulat terjed bennük. Majdnem minden ablakban gyertyák égnek. Mit ünnepelnek? A győzelmet? A szabadságot? Vagy talán a gyászolókat siratja a gyertyák lángja? Rengeteg a halott ma Budapesten, rengeteg gyertyát kell érettni égetni. A telefonösszeköttetés külfölddel bizonytalan. Két óra óta várok, hogy ezt a riportomat leadhassam. Szerencsére a Margit-szigeten szállásoltak el, így csend és béke uralkodik. Először a Parlament elé mentem. A szemközti házból egy öregasszony oda mutat a Kossuth-szobor mellé, és elmeséli, hogy ezen a helyen áldozta fel életét egy tizenkét éves kisfiú. Derekára kézigránátot kötött, és alávetette magát egy orosz tanknak. [...]

Egy másik svéd újság, az Expressen tudósítója ugyancsak telefonon adott riportjában azt írja, hogy nem látni boldog és tüntető, örvendő embereket Budapesten. A riport címe: A város szabad, de csak káosz és rémület van benne. A svéd újságíró többek között a következőket írja: Budapest végre megszabadult az orosz megszállóktól, tíz nap után Budapest szabadon lé-

legezhet. Mégse látni valami örömujjongást, mert az emberek tudják, hogy az oroszok csak néhány kilométerre húzódtak el a fővárostól. Ha örömet nem is tapasztalni, annál nagyobb a gyűlölet minden ellen, ami orosz és kommunista. A szállodámtól egy kődobásnyira éppen most döntöttek le egy orosz szobrot, és odafent a Gellért-hegy tetején éppen most dolgoznak a munkások, hogy lebontsák a gyűlölt orosz emlékművet. Budapest rémséges képet nyújt. Az Üllői úton én magam láttam 13 felrobbant orosz tankot. Egy fiatal felkelő tört németiséggel kérde tőlem, akarok-e még többet látni. Bevisz az egyik mellékutca, ahol még három kiégett tankroncs hever az úton. Az ágyúlövés által okozott károk borzalmasak. A Ferenc körúton egész ház-blokkok hevernek romokban. Ezen a környéken nincs egyetlen ép ház sem. Majd minden házon egy fekete zászló függ. Azt jelenti, hogy ennek a háznak is volt hősi halottja vagy áldozata. A politikai rendőrség központja közelében még mindig veszélyes járni. Aknák és az útszélen heverő kézigránátok robbannak ezen a környéken. Egy amerikai újságíró kollégámmal autózom a városban. Kocsinkon amerikai és svéd zászló lobog. Amerre megyünk, mindenütt megélednek bennünket. Egy idősebb munkás odajön az autónkhoz, és az ablakon bekiabál: Irtsátok ki a kommunistákat! Akikkel csak beszélünk, mindenki aziránt érdeklődik, hogy mi a külföld véleménye. Reméljük, nem sikerül a kommunistáknak elhitetni a nyugati világgal, hogy Budapesten egy fasiszta felkelés történt. Írják meg, kérem, hogy itt az egész magyar nép a forradalom mögött áll – kiáltják felém többen is. Egy idősebb, entellektüelnek látszó férfi kérde tőlem: Miért nem segít bennünket a külföld? A Sztálin téren egészen fiatal fiúk géppisztollyal a kezükben állnak őrt. Mindenkit igazolnak, aki erre megy, sőt kissé túl komolyan veszik a dolgot. Amint átmegyünk a Sztálin téren, húszméterenként újból és újból elő kell venni svéd útlevelemet. Az ellátás Budapesten katasztrofális, minden élelmiszerüzlet előtt hatalmas sorok állnak. Az emberek az utcán sietve visznek egy fél kenyert, egy fej káposztát vagy sárgarépát, és úgy szorongatják, mintha valami kincset találtak volna. Általános sztrájk van. Senki sem dolgozik. Az iskolákat bezárták, csak az élelmiszerüzletek tartanak nyitva. A kevés vendéglőben, ahol lehet valami élelmiszert kapni, sorban állnak az emberek. Alkoholt nem szolgálnak ki. [...]

A Göteborgs-Posten munkatársa egy norvég vöröskeresztes delegátussal csinált interjút. A norvég most ért vissza Budapestről. A következőket mondta: a kórházakban megállapítottam, hogy százával fekszenek magyarok, köztük sok a gyermek is, akiknek sebesülését dumdum golyók okozták. Hogy ki használta a dumdum golyókat, nem tudom megállapítani, tény az, hogy a súlyos sebeket szenvedett sebesültek csaknem kivétel nélkül a magyarok köréből kerültek ki. Egyetlen kommunista rendőrt vagy orosz katonát sem láttam dumdum golyó sebesüléssel. [...]

A Daily Herald, az angol Munkáspárt lapja cikket írt a napokban, amelynek címe: Harc a föld alatti foglyokért. A magyar szabadságharcosok kétség-

beesetten ássák fel az ÁVH székházának környékét és pincéjét,⁴ hogy kimentsenek politikai foglyokat a föld alól – írja a Daily Herald riportere. Ezek a foglyok a székház alá vannak bezárva, három emelet mélységben. Amikor a felkelők kézre kerítették az épületet, csak hatvan ember találtak benne, de tudják, hogy nyolcszáznak kellett lennie. Felfedeztek egy óriási titkos föld alatti helyiséget, ide menekülhettek az ávósok saját politikai foglyaik közé. Betonfal, vas- és acélajtók állják el az utat, és így a felkelők nem tudták kibontani. Se barátaikhoz, se ávósokhoz nem tudtak eddig eljutni. Kopogást hallottak, és egy hang oroszul azt mondta, hogy 130-an vannak a pincében. A szabadságharcosok hegesztőmunkásokat hívtak segítségül. Mögöttük gépfegyveres magyar katonák állnak. Két esztendő előtt, amikor a székházat építették, készültek ezek a pincék. Most keresik a munkásokat, akik ott dolgoztak, mert a fal nem enged. Az egyik munkás, aki ott dolgozott, azt mondta, hogy az ávósok egyetlen munkásnak sem engedték meg, hogy három napnál tovább dolgozzon, és kiismerje a pincét.

09.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este megkezdte a magyarországi helyzet tárgyalását.

Nagy Imre második táviratát hivatalosan is közzétették az ENSZ főtávkáráján. [...]

Az Egyesült Államok bécsi nagykövetsége közölte, hogy a budapesti amerikai követ ma hajnalban visszaérkezett állomáshelyére. Washingtonban közölték, hogy Eisenhower elnök 20 millió dollár értékű élelmiszert és egyéb segélyt ajánlott fel Magyarországnak. [...] Mindszenty hercegprímás tegnap fogadta a nemzetközi sajtó képviselőit, akiknek nyilatkozott a magyarországi helyzetről. [...] A magyar határon szolgálatot teljesítő osztrák hatóságok tegnap este jelentették, hogy szovjet erők visszatartottak több, Budapestről Bécs felé utazó nyugati újságírókat és az amerikai követség személyzetének hozzátartozóiból álló csoportot. [...]

Bécsi jelentés szerint Kéthly Anna Strasser osztrák szocialista képviselő társaságában tegnap kísérletet tett, hogy eljusson Budapestre, azonban eredménytelenül. Kéthly Annát, aki Strasser társaságában tegnap délután gépkocsin akart visszautazni a Szocialista Internacionálé bécsi értekezletéről Budapestre, mint ismeretes, Magyaróvárnál egy szovjet páncélos feltartóztatta, és nem engedte tovább. Mint egy újabb jelentés elmondja, a magyar szocialista párt elnöke ezután magyar szabadságharcosok segítségével újabb kísérletet tett Magyaróvár környékén lévő mellékutakon át, hogy folytassa útját Budapest felé, de másutt is szovjet tankokba ütközött. Valamennyi út el volt zárva szovjet páncélokocsik által. Az oroszok nem érdeklődtek az utasok személyazonosságára, azonban minden pontról visszatérésre szólították fel Kéthly Annát és az osztrák szocialista képviselőt. Kéthly és Strasser végül is kénytelenek voltak Bécsbe visszatérni.

4 A budapesti pártbizottság Köztársaság téri épületéről és környékéről van szó.

A legutóbbi brit-francia hivatalos közlemény szerint a két hatalom légereje a Nílus-delta vidékén egyiptomi kaszárnyaépületeket és katonai raktárokat bombázott. [...]

09.10: Zúrzavar, ágyúdörgés, vérontás

Bell ezredes kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 20.35-kor és 22.45-kor.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT. VIGYÁZZATOK! AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT.

09.25: Zene

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZÚÁLLÁS ESZKÖZE. A BŰNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET.

09.35: Külföldi tudósítók magyarországi jelentései

Ismétlés, elhangzott: 08.45-kor.

SZABADSÁGHARCOSOK, MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ. A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BŰNÖS GARÁZDALKODÁS.

09.50: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 06.35-kor.

10.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este megkezdte a magyarországi helyzet tárgyalását. [...] Az Egyesült Államok bécsi nagykövetsége közölte, hogy a budapesti amerikai követ ma hajnalban visszaérkezett állomáshelyére. [...] Washingtonban közölték, hogy Eisenhower elnök 20 millió dollár értékű élelmiszert és egyéb segélyt ajánlott fel Magyarországnak. [...]

Bécsi jelentések szerint az osztrák-magyar határt hermetikusan lezárták. Szovjet erők visszatartottak több, Budapestről Bécs felé utazó nyugati újságírókat, továbbá nyugati diplomaták hozzátartozóit. Minden járművet, amely Bécs felé tart, megállítottak. Magyaróvár környékén hevenyészett tábor állítottak fel, ahol a feltartóztatott személyeket szovjet katonák őrzik. A külföldi újságírók és a diplomaták hozzátartozói Magyaróvár környékén töltötték az éjszakát. Az amerikai külügyminisztérium erőiesen tiltakozott a washingtoni szovjet nagykövetnél a budapesti diplomaták hozzátartozóinak visszatartása ügyében.

Mindszenty hercegprímás tegnap fogadta a nemzetközi sajtó képviselőit, akiknek nyilatkozott a magyarországi helyzetről. [...] Bécsi jelentés szerint Kéthly Anna Strasser osztrák szocialista képviselő társaságában tegnap kísérletet tett, hogy eljusson Buda-

pestre, azonban eredménytelenül. [...] A legutóbbi brit-francia hivatalos közlemény szerint a két hatalom légierője a Nílus-delta vidékén egyiptomi kaszárnyaépületeket és katonai raktárakat bombázott. [...]

A lengyelországi kommunista párt központi bizottsága közleményt adott ki, amely bejelenti, hogy az országban állomásozó szovjet csapatok létszámát és az alakulatok mozgulatait a lengyel kormánnyal egyetértésben fogják megállapítani. A közlemény nyugalomra és fegyelemre inti a lengyel lakosságot. Utal arra, hogy a négy nagyhatalom közül egyedül a Szovjetunió ismeri el érvényesnek Lengyelország jelenlegi nyugati határát. A magyarországi eseményeket megemlítve a varsói közlemény azt mondja, hogy a magyarországi szocialista vívmány fenntartása a magyar nép által külföldi beavatkozás nélkül biztosítható.

A kultúra szabadságáért harcoló nemzetközi szervezet, amely Nyugat-Európa szellemi életének számos kimagasló személyiségét csoportosítja, a sajtónak átadott közleményében tiszteletadását fejezi ki a magyar értelmiségieknek és üdvözlí őket példás bátorságukért. A szövetség vezetősége ugyanakkor táviratban szólította fel Nehru indiai államelnököt, hogy mint Gandhi tanítványa, érvényesítse tekintélyét a magyar nép érdekében, és közvetítsen a szovjet csapatok Magyarországról való távozásának előmozdítására. A táviratot a vezetőség élén Salvador de Madariaga, a világhírű spanyol emigráns író és történész, az oxfordi egyetem tanára és az Európa Mozgalom egyik előharcosa írta alá.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZE-
TEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CELELSZÖVÉSSEL! VIGYÁZZATOK!

10.10: Az ENSZ-rádió magyar nyelvű beszámolója New Yorkból
Elnézést kérünk a beszámoló tört magyarságáért, de egy amerikai újságról beszél magyar nyelven.

Kedves hallgatóim! Hölgyeim és uraim! Itt az Egyesült Nemzetek rádiója beszél New Yorkból. Ma, pénteken délután 5 óra 40 perctől az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa sürgős ülésre összeült, hogy a magyarországi helyzettel foglalkozzék. Az ülés összehívását Anglia, az Egyesült Államok és Franciaország kérték, hivatkozva arra, hogy a magyarországi helyzet kritikusává vált. A tanács néhány perccel 9 óra előtt fejezte be mai ülését, és ismét össze fog ülni holnap délután, szombaton 3 órakor ismét sürgős ülésre. A mai ülés kapcsán nagyszámú delegátus szólalt fel, és kérte, hogy az Egyesült Nemzetek akciót kezdjenek a magyarországi nép érdekében, hogy megvédjék Magyarország harcoló függetlenségéért. Az Egyesült Államok képviselője azt ajánlotta, hogy a magyar kormány talán küldene New Yorkba a legközelebbi jövőben egy rendkívüli képviselőt, hogy a rendkívüli képviselő a Biztonsági Tanácsnak részleteket adjon a jelenlegi helyzetről. Franciaország azt ajánlotta, hogy a tanács fogadjon el egy megfelelő határozati javaslatot. És ha ilyen ja-

vaslat a vétó miatt 48 órába [sic!], és amelyek arra hivatkoznak, hogy Magyarországra új szovjet csapatok érkeztek meg. A szovjet delegátus azt monddta, hogy ezek a jelentések minden alapot nélkülöznek, és azt monddta, hogy a nyugati országoknak ez az újabb akciója, hogy a magyarkérdést a Biztonsági Tanács előtt tárgyalják, csak arra céloz, hogy a világ közvéleményét elterelje az egyiptomi kérdéstről. A Biztonsági Tanács ülésének végén a kínai delegátus egy, a Magyarország miniszterelnökétől, Nagy Imrétől [származó] november 2-i keltű levelét olvasta fel. A miniszterelnök levelében további részletes információt ad, újabb szovjet csapatoknak Magyarországra való megérkezésével kapcsolatban.

Most vizsgáljuk meg, hogy mi történt az Egyesült Nemzetek előtt, az elmúlt tíz napban, ugyanis ma nem az első alkalom, hogy a magyarországi helyzet az Egyesült Nemzetek elé került. Ma a harmadik alkalom, hogy ez a kérdés az Egyesült Nemzetek elé került. A tanács, a Biztonsági Tanács legelőször a magyarországi helyzettel múlt vasárnap foglalkozott, amikor a Szovjetunió tiltakozása ellenére a tanács kilenc tagja a magyarkérdésnek napirendre való vétele mellett szavazott. Ez a vasárnapi 5 és fél órai vita kapcsán, amely a tanács előtt lefolyt, a tanács tagjai hallották a három nyugati hatalmat és hat más tagját a tanácsnak. Mindezek a delegátusok elítélték az idegen csapatok beavatkozását Magyarországon. A tanács hallotta továbbá a Szovjetunió és Magyarország képviselőit. Mindez múlt vasárnap történt az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa előtt. A Szovjetunió és Magyarország képviselője, mindketten a kérdés felvétele ellen beszéltek, mondván azt, hogy a magyar állam belső hatáskörébe tartozik ez a kérdés. A Szovjetunió a nyugati hatalmakat azzal vádolta, hogy Magyarország szuverenitását megsértették, amikor ezt a kérdést az Egyesült Nemzetek elé hozták. Amint monddtam, mindez vasárnap történt, és ma péntek este van.

A három nagyhatalom, három nyugati nagyhatalom, Anglia, az Egyesült Államok és Franciaország kérése, hogy az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa ma, pénteken egy rendkívüli ülésre összeüljön, követte a tegnapi eseményeket itt New Yorkban. Mi történt tegnap? Tegnap az Egyesült Nemzetek rendkívüli Közgyűlése ült össze, tegnap délután 5 órakor, hogy foglalkozzék az egyiptomi helyzettel, és ezzel kapcsolatban a magyarországi kérdés ismét napirendre került. Ugyancsak tegnap, november 1-jén, kora délután Dag Hammarskjöld, az Egyesült Nemzetek főtitkára közölte az Egyesült Nemzetek tagjaival, hogy táviratot kapott Nagy Imrétől, a Magyar Köztársaság miniszterelnökétől, amelyben Magyarország miniszterelnöke közölte a főtitkárral, hogy megbízható jelentések szerint további szovjet csapatok léptek be Magyarország területére. Nagy Imre informálta továbbá a főtitkárt, hogy ő tegnapi nap folyamán Andropovot, a Szovjetunió nagykövetét fogadta, és a Szovjetunió nagykövetének a legerősebb formában tiltakozását fejezte ki az orosz csapatok Magyarországra újra való belépése ellen, és követelte a csapatok azonnali visszavonását Magyarország területéről. Továbbá Nagy minisz-

terelnök közölte az Egyesült Nemzetek főtthkárával, hogy ő kijelentette az orosz nagykövetnek, hogy Magyarország azonnali hatállyal felmondja a varsói egyezményt. Semlegességét deklarálja, az Egyesült Nemzetek felé fordul, és kéri a négy nagyhatalom segítségét az ország semlegességének megvédésére. Magyarország miniszterelnöke az Egyesült Nemzetek főtthkárához intézett táviratában kérte, hogy a főtthkár Magyarország semlegességének és a semlegességnek a négy nagyhatalom által való megvédésének kérdését azonnali hatállyal helyezze az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének napirendjére.

Mihelyt tegnap e fontos távirat megérkezett, a főtthkár azt azonnal közölte a 76 tagállam állandó delegációival, és a világsajtó és a rádió, az Egyesült Nemzetek székhelyén akkreditált képviselőivel. A magyarkérdés tárgyalás alá került, amint mondtam, tegnap, csütörtök éjjel, a Közgyűlés rendkívüli ülésén. Amint mondtam kedves hallgatóimnak, ez a rendkívüli ülés elsősorban azért lett összehívva, hogy foglalkozzék a közel-keleti nemzetközi válsággal. A Közgyűlés a reggeli órákig tartott, és a kora reggeli órákban az olasz képviselő felszólalt, és megkérte, hogy a kormányok figyelemmel legyenek arra a közleményre, amelyet Nagy Imrétől, Magyarország miniszterelnökétől jött az Egyesült Nemzetek Szervezetének főtthkárához. Kijelentette Olaszország képviselője, Vitetti nagykövet, hogy a Közgyűlés ezen rendkívüli ülésén, ha a helyzet megkívánja, fel kell hogy vegye a kérdés tárgyalását.

John Foster Dulles, az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere kijelentette a korábbi vita kapcsán, hogy az Amerikai Egyesült Államok kormánya magáévá teszi az olasz delegátus előbb tett nyilatkozatát a magyarországi helyzetről. Az amerikai külügyminiszter kijelentette, hogy az Egyesült Nemzetek Közgyűlése, jóllehet e pillanatban elsősorban a közel-keleti helyzettel foglalkozik, kell hogy figyelje és kövesse ugyanolyan intenzitással mindazt, ami Magyarországon történik. Az Amerikai Egyesült Államok biztató jelentéseket kapott az elmúlt napokban idegen csapatoknak Magyarországról való visszavonásáról. Azonban – tette hozzá Dulles, beszélve az Egyesült Nemzetek Közgyűlése előtt tegnap – az éjjel folyamán félelmes jelentések érkeztek New Yorkba idegen csapatoknak Magyarországra való újabb belépéséről. A jelentések egy időben érkeztek ide, annak a ténynek a Magyarország miniszterelnöke által való bejelentésével, hogy Magyarország semlegességét deklarálta, és nem kívánja idegen csapatoknak területén való további tartózkodását. Dulles beszédének végén emlékeztette az Egyesült Nemzeteket arra, hogy a magyarországi helyzet a Biztonsági Tanács tárgysorozatán van, és hogy a szabályok alapján a kérdés a tárgysorozaton marad. Végül hangsúlyozta, hogy az Egyesült Nemzetek nemcsak a közép-keleti helyzettel akar foglalkozni, hanem rendelkezésre fog állni Magyarországnak, hogy visszanyerje függetlenségét. [...]

Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa mai sürgős ülése 5 óra 45 perckor New York-i idő szerint nyílt meg. Budapesten ez megfelel 10 óra 45 perc-

nek. Az ülést Nasrollah Entezam nagykövet, Irán delegátusa felügyelete alatt állt. Az ülés tárgysorozatának első kérdése magának a tárgysorozatnak elfogadása volt. Ezzel kapcsolatban vita volt, amelyben több állam részt vett, és amelynek kapcsán a Szovjetunió képviselője kijelentette, hogy ő továbbra sem kívánja a magyarkérdésnek a tárgysorozatba való felvételét. Azonban a tárgysorozat végül el lett fogadva tíz szavazattal egy szavazat ellen. A Szovjetunió szavazott a tárgysorozat elfogadása ellen, és a többi államok szavaztak a tárgysorozat elfogadása mellett.

A tanács ezután meghívta Magyarországi képviselőjét, hogy foglalja el helyét a tanács asztalánál. E meghívásnak megfelelően Szabó János első osztályú követségi titkár leült a tanács asztalához. A tanács tagjai ekkor felvetették azt a kérdést, hogy Szabó János teljhatalmú megbízottja-e vagy sem a Nagy Imre elnöklete alatt álló magyar kormánynak. Az Egyesült Nemzetek titkársága ekkor közölte a tanácsal, hogy nem kapott hivatalos értesítést Nagy Imre miniszterelnöktől és külügyminisztertől e kérdést illetően, hogy vajon Szabó János ki van-e hivatalosan nevezve mint Magyarország képviselője a Biztonsági Tanács ezen ülésével kapcsolatban. A tanács több tagja azt javasolta, hogy a tanács azért fogadja el ideiglenesen Szabó Jánost mint Magyarország képviselőjét a következő feltétellel: Szabó János foglalja el helyét a tanács asztalánál, azonban addig, amíg a magyar kormány nem küldött az Egyesült Nemzetek főtthkárának megerősítést a kijelöléssel kapcsolatban, Szabó Jánosnak nem lesz joga a vitában részt venni. A tanács úgy döntött, hogy elnökére, az iráni nagykövetre hagyja, vajon kívánja-e Szabó Jánost nyilatkozat adására meghívni a tanács előtt vagy sem.

A vita során az első szónok Henry Cabot Lodge, az Amerikai Egyesült Államok delegátusa volt. Lodge kijelentette, hogy a tanács nem állhat tétlenül, mialatt a magyar nép kétségbeesve küzd szabadságáért, függetlenségéért és jogaiért. Hozzátette, hogy a Szovjetunió magyarországi akciója, melynek nyilvánvalóan az a célja, hogy a magyar nép legitim jogait és követeléseit elnyomja, az egész világ közvéleményét súlyosan felháborította. Lodge azt mondotta, hogy olyan jelentéseket kapott az Amerikai Egyesült Államok kormánya, amelyek új szovjet csapatok magyarországi belépéséről szólnak. Lodge emlékeztette a tanács tagjait arra, hogy Magyarország felmondotta a varsói egyezményt, deklarálta semlegességét, és az Egyesült Nemzetek segítségét kérte. Ez a segítségkérés nem maradhat válasz nélkül – mondotta Lodge. Hozzátette az amerikai delegátus, talán helyes lenne, ha az Egyesült Nemzetek főtthkára megkérné a magyar kormányt, hogy talán küldene a tanács ülésére egy rendkívüli megbízottat, hogy a tényeket meg lehessen állapítani. [...]

Emilio Nuñez Portuondo, Kuba képviselője, a második szónok azt mondotta, hogy Kuba népe nagy örömmel vette azt a hírt, hogy a magyar nép végre megpróbálta láncait leverni. Emlékeztette a tanács tagjait arra, hogy tegnap a Szovjetunió képviselője az egyiptomi kérdéssel kapcsolatban a nemzeti függetlenséget támogatta, és az idegenek beavatkozását a nemzet bel-

ügyeibe elítélte. Ilyen körülmények között – mondotta a kubai delegátus – a Szovjetunió nem ellenezheti a tanács akcióját, amikor a tanács Magyarországot segíteni akarja jogainak megvédésében. Azt javasolta, hogy a tanács azonnal küldjön egy sürgős felhívást a Szovjetunióhoz, és kérje a Szovjetuniót, hogy vonja vissza csapatait Magyarországról. A kubai delegátus azt mondta, hogy a Szovjetuniónak garantálnia kellene a magyar nép jogait. A magyar nép jogát, hogy megválaszthassa kormányát tetszése szerint. Azt is javasolta, hogy a Biztonsági Tanács állítson fel egy bizottságot, amelynek feladata az lenne, hogy a magyar nép jogai tiszteletben legyenek tartva. A kubai delegátus beszédében örömeinek adott kifejezést Mindszenty hercegprímás kiszabadulásával kapcsolatban. Sir Pearson Dixon, Nagy-Britannia delegátusa kijelentette, hogy az események igen gyors ütemben fejlődtek Magyarországon vasárnap, október 28. óta, amikor a Biztonsági Tanács előzőleg ült össze, hogy foglalkozzék a magyarországi helyzettel. Sir Pearson bejelentette, hogy ebben a pillanatban szovjet tankok nagy számban nyomulnak be Magyarországra, és Budapestet szovjet csapatok vették körül. Befejezésül Sir Pearson mondotta: remélem, hogy még ily késői órában is a Szovjetunió meg fogja érteni, hogy az óra ütött, amikor a magyar nép kell hogy választhassa jövőjének útját. Sir Pearson azt is mondotta beszédének végén, hogy a szovjet politika, amelynek egyik fő célja a szabadságnak és az emberi jogoknak fegyverekkel való elnyomása, ma teljesen csődbe jutott. [...]

Louis de Guiringaud,⁵ Franciaország delegátusa, egy hosszú felszólalásban, nagy részletekben beszélt a magyarországi helyzet változásairól egy hét óta. Ma már kétségtelen – mondotta Franciaország delegátusa –, hogy akik Magyarországon ellenállnak, nem egy kis fasiszta grupp, ahogy ezt a Szovjetunió képviselője mondotta a tanács előtt egy héttel ezelőtt, hanem az egész magyar nép. Franciaország képviselője kijelentette, hogy a Szovjetunió megsértette a nemzetközi jogot, az Egyesült Nemzetek Alapokmányát és a magyar nemzet szuverenitását és függetlenségét. De a magyar nép fellázadt az idegen elnyomás ellen és az Egyesült Nemzetekhez fordult. Az idő eljött – mondotta Franciaország delegátusa –, hogy az Egyesült Nemzetek megmutassa, hogy képviseli az emberiség lelkiismeretét. Beszéde végén Franciaország képviselője kijelentette, hogy egy megfelelő határozati javaslatot kell a Biztonsági Tanács elé terjeszteni, és a Biztonsági Tanács el kell hogy fogadjon egy ilyen javaslatot a magyarországi kérdésben. Ha a Szovjetunió vétőz egy ilyen javaslatot, Franciaország delegátusa azt ajánlotta, hogy a magyarországi kérdést azonnal fel kell venni egy rendkívüli és sürgős Közgyűlés előtt.

Dr. Csiang Ting-fu,⁶ Kína képviselője kijelentette, hogy Magyarország – beleértve a Szabad Népet, a kommunista párt hivatalos lapját – visszautasította

azokat a szovjet vádakat, amelyek szerint a közeli napok felkeléseit fasiszta csoportok idegen ügynökei okozták volna. Dr. Csiang a következő három javaslatot tette. Először: a Biztonsági Tanács ki kell hogy fejezze szimpátiáját és szolidaritását a magyar nép iránt, amely most küzd a szabadságért. Másodszor: a tanács küldjön Magyarországra egy missziót, egy Egyesült Nemzetek misszióját, hogy a helyzetet megvizsgálja. Végül: a Biztonsági Tanács forduljon a világ összes országaihoz, hogy azok a magyar népet segítsék.

Ezután Henry Cabot Lodge, az Amerikai Egyesült Államok delegátusa felolvasta Eisenhower elnöknek a ma tett nyilatkozatát, amelyben az Amerikai Egyesült Államok elnöke felajánlja a magyar népnek Amerika segítségét, és bejelenti, hogy 20 millió dollár értékű élelmiszert fog küldeni Magyarországnak.

A következő szónok volt Szoboljev, a Szovjetunió delegátusa, aki beszédének elején hangsúlyozta, hogy a magyar kormány volt az, amely behívta a szovjet csapatokat Magyarországra. Amikor a helyzet stabilizálódni látszott – mondotta Szoboljev –, ellenforradalmi bandák léptek harcba, és így a helyzet teljesen megváltozott. A szovjet delegátus azt mondotta, hogy azok a jelentések, amelyekről a tanács tagjai beszéltek, beleértve Nagy miniszterelnöknek a kijelentése, amely szerint új szovjet csapatok léptek be Magyarországra, semmi alappal nem bírnak.

Kína képviselője félbeszakította a Szovjetunió képviselőjének beszédét, és bejelentette, hogy ebben a percben egy újabb fontos közlés érkezett a magyarországi helyzetet illetően. Ez a közlés 1956. november 2-i keletű, és Nagy Imre miniszterelnöktől jött, Budapestről. Ez a közlés aláhúzza, hogy újabb szovjet csapatok léptek be Magyarországra.

Kedves hallgatóim! Az Egyesült Nemzetek főtitkára néhány perccel azután ezt a közlést az összes kormánytagok [sic!] tudomására hozta. Itt van előttem Nagy miniszterelnök közleményének szövege, amelynek most adom egy rövid fordítását: „Amint már mondtam levelemben, november 1-jén szovjet katonai egységek léptek be Magyarországra és hogy a magyar kormány informálta a szovjet nagykövetet Budapesten erről a tényről, és ugyanakkor a varsói egyezményt felmondotta, semlegességét deklarálta, és kérte, hogy az Egyesült Nemzetek garantálja az ország semlegességét. November 2-án további és pontos információ szerint, különösen katonai jelentések szerint, amelyek a Magyar Népköztársaság kormányát érték el, nagy szovjet katonai egységek léptek be Magyarország határain, és pillanatnyilag haladnak Budapest felé. Ezek a szovjet katonai egységek elfoglalnak pillanatnyilag vasútállomásokat, vagonokat. További jelentések érkeztek a magyar kormányhoz a szovjet katonai mozgásokkal kapcsolatban kelet-nyugati vonalban. Ezen tények alapján a magyar kormány szükségesnek tartotta, hogy ismét kapcsolatba lépjen a Szovjetunió nagykövetével. Azonkívül a magyar kormány úgy határozott, hogy kapcsolatba lép más diplomáciai missziókkal Budapesten. Ugyanekkor a magyar kormány konkrét proposíciókat tett a szovjet csapatoknak visszavonását illetőleg. Úgyszintén azon tárgyalásokat illetőleg, ame-

⁵ Louis de Guiringaud (1911–1982): francia diplomata, politikus. 1957–1961-ben Franciaország ghánai nagykövete. 1976–1978-ban külügyminiszter.

⁶ Csiang Ting-fu a mai hivatalos kínai átirattal: Jiang Tingfu.

lyek a varsói egyezmény felmondását illetik." Nagy miniszterelnök táviratának végén megkérte Hammarskjöldöt, az Egyesült Nemzetek főtáitkárát, hogy ezt a táviratát hozza az Egyesült Nemzetek tagjainak tudomására, és ilyen formában a nagyhatalmak segítsék Magyarországot, hogy tudja semlegességét megőrizni, semlegességét deklarálni, és ilyen formában a Biztonsági Tanács segítségére tud lenni a magyar kormánynak abban, hogy ezek a tárgyalások a magyar és a szovjet kormány között azonnal megindulhassanak.

Kilenc órakor az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa befejezte mai ülését és úgy határozott, hogy ismét össze fog ülni holnap, november 3-án, szombaton 3 órakor New York-i idő szerint, és tovább fogja tárgyalni a magyarországi helyzetet. Ezen ülés kapcsán, holnap valószínűleg egyik vagy másik kormány elő fog terjeszteni egy határozati javaslatot a magyarországi helyzetet illetőleg.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

10.45: Szemtanúk beszámolója

Munkatársunknak a magyar-osztrák határon alkalma volt beszélgetni soproni magyarokkal. Elbeszélésükből ragadtuk ki a következő részt. A soproni lakosság oroszellenes érzelmei az utolsó napokban növekedtek. Ennek egyik oka az az eset, amely pár nappal ezelőtt történt. Szovjet katonák tüzet nyitottak egy vöröskeresztes kocsiszlopára, amely éppen útban volt a nickelsdorfi osztrák határállomás felé, hogy Budapestnek szóló gyógyszer- és élelemrakományt vegyen át. Az ezelőtti napon pedig ugyancsak szovjet katonák szuronyakkal tönkretettek több értékes csomagot. A szuronyukkal beleszurkáltak egy tehergépkocsi csomagjaiba. Sötétedés után leáll a forgalom Sopron és a határ között. A hatóságok ajánlására a közlekedést a nappali órákra korlátozzák, és oszlopokban bonyolítják le. Az utazás még nem biztonságos. Egyfelől az orosz csapatmozgások, másfelől a szökdöső ávósok miatt. Az ávósok közül többen megkísérik, hogy Ausztriába meriküljenek. A lakosság igyekszik megakadályozni őket. Vagy három nappal ezelőtt hat ávós vörös kereszttel ellátott gépkocsival el akarta hagyni a várost, és Ausztria felé vette az útját. Az emberek azonban felismerték és elfogták őket. Egész Sopronban a szabad választásokról beszélnek. A lakosság túlnyomó többségének véleménye szerint minden pártnak biztosítani kell az indulás lehetőségét. A kommunistáknak is. A szabad választás ugyanis megmutatja majd a világnak, hogy a kommunista párt milyen gyér támogatással rendelkezik az országban. Sok szó esik a jövő kormányzati formáról és belső berendezkedéséről is. Ebben azonban az embereknek az a véleményük, hogy ezt a kérdést a szabad választások hivatottak eldönteni. Érdekes jelenség, hogy a kommunista vezetők egyik pillanatról a másikra eltűntek helyükről. Most egyébként az is kint, hogy a kommunista párt tagjainak 90 százaléka valójában nem is volt

kommunista. Általános a nézet, hogy nem szabad eljárni azokkal szemben, akik csak a közvetlen vagy közvetett kényszer hatására lettek az MDP tagjai. A nyugat-magyarországi városban buzgón hallgatják a nyugati rádióállomások műsorát. A várost irányító ifjúsági tanács is ezek közé tartozik. Sokan hallgatják a londoni rádió angol nyelvű híreit, az amerikai műsorokat, a Szabad Európa Rádiót és különös figyelemmel a bécsi rádiót.

SZIGNÁL

Egy másik munkatársunk a szentgotthárdi nemzeti bizottság néhány tagjával beszélgetett. E beszélgetés csütörtökön zajlott le. A szentgotthárdiak összefoglaló képet adtak a nyugati megyék helyzetéről, a megyéket irányító szervek működéséről és nehézségeiről. Idézzük helyzetismertetésüket és véleményüket.

Somogy megyének nagyon tevékeny nemzeti bizottsága van. Az érintkezést és a munkát jól megszervezték az egész megyében. Ugyanez mondható Baranya megyéről is, amelynek nemzeti bizottsága nagyon erős és tevékeny. Viszonylag nyugodt és csendes Tolna megye. A Fejér megyei bizottság ellenben határozott, és Székesfehérvár az ellenállási küzdelem egyik központjának tekinthető. A veszprémiek szervezkedését és a helyi nemzeti bizottságok munkáját megnehezíti a szovjet csapatok jelenléte. A megyében sok szovjet hadiraktár található és Veszprém, szovjet katonai repülőtér is van. Zala megye is meglehetősen tartózkodóan viselkedik. A nemzeti bizottságok csak lassan alakultak meg, de mint Veszprém, itt is elsősorban a szovjet csapatok jelenlétének tulajdonítható a lakosság kezdeti tartózkodása. Ugyancsak szentgotthárdi szabadságharcosoktól tudta meg munkatársunk a következőket: A szentgotthárdi járás bizottsági képviselői védőőrizetbe vettek 14 ávost és vezető kommunista pártfunkcionáriust. Erre a rendszabályra azért volt szükség, mert a lakosság leírhatatlan gyűlöletet érzett ezek iránt az ávósok és funkcionáriusok iránt. A nemzeti bizottság elejét akarta venni annak, hogy a nép rögtönítéletet tartson, és a nevezetteket meglincselje. Ezért vált szükségessé védőőrizetbe való helyezésük. A lakosság gyűlöletének oka a következő: számos ávós kegyetlenül viselkedett a lakossággal szemben, különösen a kitelepítésekénél. Embertelen magatartást tanúsított egyikük-másikuk a szerencsétlenekkel szemben. Azután Szentgotthárdon keresztül nagyon sokan nyugatra akartak menekülni az elmúlt években. Az ávósok irtó hadjáratot indítottak a menekülők ellen, és számtalan magyar embert juttattak börtönbe vagy munkatáborba. Érthető tehát, hogy most mindezekért a gonoszságokért vissza akarnak fizetni. Ugyanígy vélekedik a lakosság azokról is, akik az ávósoknak segítettek ártatlan emberek üldözésében és elfogásában. A szentgotthárdiak egyik szószólója ezután arra kérte a Szabad Európa Rádióját, segítse kézre keríteni Áldott Margitot, aki a környék egyik legveszélyesebb feljelentője, akinek a tevékenysége következtében sok embert megkínzottak és halálra gyötörtek az ávósok és az oroszok. Családok hosszú sora az ő ártó tevékenységének köszönhetette deportációját, és sok menekülő is az ő feljelentése alapján került az ávósok markába.

SZIGNÁL

Egy körmeneti szemtanú így számol be a város helyzetéről: A város nyugati bejáratát két szovjet harckocsi állja el. A harckocsi ágyúja az út felé irányul. A toronyban szovjet katonák láthatók. Nem nagy távolságra a tankoktól sátrakat vertek. Itt laktak az orosz katonák, a harckocsik legénysége. A helyi nemzeti bizottság becslése szerint a városban körülbelül egy zászlóaljnyi katonaság tartózkodik. Ehhez jön még a családtagok száma. Többségük a város közepén lévő öreg vár területén él, ahol egyébként a laktanyájuk is található. A női lakosság egyébként október 31-én tüntetett, azt követelvé, hogy a szovjet katonák hagyják el az országot. A lakosság nagyon lelkesen fogadta a szabadságharc sikerét, a népi szervek megalakulását, és bizakodva tekint a jövőbe. A szovjet egységek jelenléte nyugtalanítja a várost, de mindenki reménykedik, hogy az oroszok végül mégiscsak jobb belátásra térnek és felhagynak eddigi álláspontjukkal.

11.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este megkezdte a magyarországi helyzet tárgyalását. [...] Biztosra veszik, hogy az Egyesült Államok kormánya a brit és a francia kormánnyal együtt erőiesen kiáll a kubai javaslat mellett. Nem kérdéses az sem, hogy a 21 latin-amerikai ország képviselői ugyancsak támogatják a kubai javaslatot, miután a Biztonsági Tanács ülése előtt külön levelekben sürgették az ENSZ főtitkárát a magyarkérdés kitűzésére. A Biztonsági Tanács úgy döntött, hogy New York-i idő szerint ma délután 3 órakor folytatja a magyarkérdés vitáját.

Nagy Imre második táviratát hivatalosan is közzétették az ENSZ főtitkárságán. [...]

A polgári jogok és az emberi szabadságjogok védelmére életre hívott amerikai szabadságszervezet felhívást intézett az ENSZ-hez, amelyben követeli egy ENSZ-megfigyelőbizottság mielőbbi kiküldését Magyarországra. Az amerikai szabadságszervezet Hammarskjöld főtitkárhoz és Lodge nagykövethez intézett üzenetében rámutat a magyar szabadságharc jelentőségére és sürgeti, hogy a bizottság haladéktalanul induljon el Magyarországra. Az amerikai szervezet is sürgeti, hogy amennyiben a Szovjetunió megvétőzná a magyar ügyet a Biztonsági Tanácsban, haladék nélkül össze kell hívni az ENSZ-küldöttség kiküldetésének biztosítására az ENSZ Közgyűlést.

A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint tegnap egész nap folytak a szovjet csapatmozdulatok, különösen Kelet-Magyarországon. Pénteken reggel egy szovjet páncélos vonat érkezett Záhonyba. A záhonyi állomás birtokbavétele után a szerelvény továbbindult Nyíregyháza felé. Erős páncélosalakulatok érkeztek Kisvárdára. Debrecenből állandó szovjet átvonulást jelentenek kelet-nyugati irányba. Az MTI szolnoki irodája cáfolta azokat a híreket, amelyek szerint szovjet csapatok elfoglalták volna a szolnoki repülőtér. Szovjet alakulatok a környéken állomásoznak, körülvették a repülőtér, de

nem vették birtokba. Hasonló a helyzet Pécsen is. A Távirati Iroda jelentése több csütörtöki csapatmozdulatról számol be, fegyveres összetűzésekre magyarok és a szovjet alakulatok között nem került sor.

Bécsi jelentések szerint az osztrák-magyar határt hermetikusan lezárták. [...] Szovjet alakulatok az osztrák-magyar határ mentén kísérletet tesznek arra, hogy megakadályozzák a Magyarországra irányuló vöröskereszt-szállítmányok bejövetelét. Tegnap délután több helyen feltartóztatták az Ausztriából érkező vöröskeresztes szállítmányokat. Monsignore Bardellinek, a Vatikán megbízottjának ugyancsak nem sikerült eddig Bécsből továbbjutnia. Bardelli annak a bizottságnak a vezetője, amelyet a Vatikán küld Magyarországra, hogy Budapesten személyesen tárgyaljon Mindszenty hercegprímással, többek között a vatikáni segély elosztásának megszervezése kérdésében.

Kéthly Anna Strasser osztrák szocialista képviselő társaságában tegnap kísérletet tett, hogy eljusson Budapestre, azonban eredménytelenül. [...]

A [The] New York Times tudósítója Varsóból jelenti, hogy a lengyel fővárosba érkezett értesülések szerint erős szovjet csapatmozdulatok figyelhetők meg Lengyelországban. Szovjet katonai alakulatok vannak mozgásban kelet felől Kelet-Németország irányában. Gruson jelentése szerint Varsóban rendkívül feszült a helyzet. A csapatmozdulatokra vonatkozóan nem adtak ki részletjelentéseket és nem közölték azok célját. A varsói rádió tegnap egész nap ismételt beolvasta a kormány kiáltványát, amely nyugalomra, fegyelemre és felelősségtudatra inti az ország népét. A [The] New York Times tudósítója szerint a varsói lakosságon pánikhangulat vett erőt. Az emberek megostromolják az élelmiszerüzleteket, kivesszik bankbetétjeiket, és pénzüket ékszerbe és más értékekbe fektetik. Az ország különböző részéből tüntetések-ről érkeztek jelentések. Főleg szovjetellenes jelszavakat hangoztatnak, de Gruson szerint kormányellenes jelszavak is becsúsznak a tüntetők követelése közé. A kormány és a párt vezetői egymást követően üléseznek, hogy megtárgyalják a nyugalom biztosítására teendő rendszabályokat.

A legutóbbi brit-francia hivatalos közlemény szerint a két hatalom légiereje a Nílus-delta vidékén egyiptomi kaszárnyaépületeket és katonai raktárakat bombázott. [...]

11.10: A magyar olimpiai csapat feladatai

Nótárius jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 11.25-kor és 21.35-kor, valamint november 3-án 07.25-kor.

11.15: Nemzetközi sajtószemle

Az angol lapok aggodalommal figyelik a magyarországi helyzet alakulását. A londoni [The] Times azt kutatja, hogy a Szovjetunió nem határozta-e el az erőszak alkalmazását. A lap kijelenti, hogy a jelek szerint Magyarország lakosságára még súlyos megpróbáltatások várnak. A szovjet csapatokat megerősítették, és a Vörös Hadsereg alakulatai a fővárost körülfogták. A [The] Times

megjegyz, hogy a Nagy Imre-kormány két bejelentése a varsói egyezmény felbontásáról és az ország semlegességének kinyilvánításáról Moszkvát mélysegesen felháborította. A semlegesség kijelentését a Szovjetunió különösen veszélyesnek tarthatja, és feltehetően számít arra, hogy ez az elgondolás hatalmába keríti a többi közép- és kelet-európai ország lakosságát is – írja a [The] Times. A cikk így folytatódik: A Szovjetunió joggal tart attól, hogy a varsói egyezmény összeomlik. Nem vitás, hogy a most következő nyilvános vitában szovjet részről ellenvádakat emelnek az angolok és franciák egyiptomi cselekedetei miatt. Csakhogy akármilyen a helyzet a Közel-Keleten, más Magyarország esete. Ez az eset világos, és nem szabad engedni, hogy szovjet részről elhomályosítsák.

A Daily Telegraph arra következtet a legutóbbi jelentésekből, hogy a Kreml nem akarja teljesíteni Magyarország demokratikus követeléseit. A lap megállapításai a következők: Magyarország keleti részében leplezetlen szovjet agresszióra kerül sor. A Vörös Hadsereg beözönlése az Egyesült Nemzetek Alapokmányának nyílt megsértése. A Daily Telegraph ezután megállapítja, hogy Magyarország előtt most már nincs középút. Igazi szabad demokrácia lesz vagy a Szovjetunió tartománya.

Egy másik brit lap, a [The] Scotsman ma reggel azt írja, hogy Angliának az Egyesült Államok kormányával együtt kell megbélyegeznie minden, a magyar demokratikus fejlődés elfojtását megkísérlő szándékot. Most jelentek meg az angol fővárosban a hétvégi politikai lapok és ezek is nagy teret szentelnek a magyar helyzetnek. A független Time and Tide vezércikkének címe: „Csillag nélküli zászló.” A lap ezeket írja: Kelet-Európa sok tekintetben Európa legértékesebb része. Függetlenül az ott élő népek hagyományaitól, kultúrájától, azért is nagyon értékes, mert ezen a tájon tudják, mi a szovjet zsarnokság. A közép- és kelet-európai népek éppen ezért a szovjet csapatok kivonulását sürgetik. Szabadságot követelnek. Ez a követelés legfeljebb ideiglenesen tagadható meg. Ügyük azonban nem bukhat el. A magyar szabadságharcosok fegyvertelenül harcoltak szovjet ágyúk és gépfegyverek ellen. Akármilyen történnék, a magyarok leleplezték a szovjet zsarnokságot és nagy hatást gyakoroltak Nyugaton a kommunisták társutasaira. Gyászoljuk Budapest sok száz hősi halottját. Lehet, hogy a Kreml vissza akarja állítani uralmát és új eszközökhöz nyúl, de ez a kétségbeesett kísérlet hosszú távon nem lehet eredményes. A véres és tépett magyar lobogó, amelynek közepéből kitépték a szovjet csillagot – a szabadság zászlaja lesz. Egy másik angol hetilap, a baloldali New Statesman először a helyzet furcsa ellentmondásaira hívja fel a figyelmet. Munkások harcolnak az úgynevezett munkásállam ellen. Tito, aki maga is elszakadt Moszkvától, a magyar munkásokat fegyverletételre akarja rábeszél.

A Daily Worker, a L'Humanité és a [L']Unità azt kiáltozza a hitetlen világnak, hogy a felkelő munkások és parasztok a külföldi propaganda megtévedt áldozata. A lap felteszi a kérdést, hogy mi van a furcsa ellentmondások

mögött. Ez a válasz: Nem tagadható az a tény, hogy a Budapesten alkalmazott kegyetlen szovjet módszerek gyengeséget árulnak el. A szovjet nyomás mögött érezhető a félelem. Mitől fél Moszkva? A Nyugat a legnagyobb csodálat hangján beszél a magyar népről, arról a nemzetről, amely, ha kell, meghal szabadságáért. A Nyugat viszont közvetlen úton nem segítette a magyar felkelőket. Tudta, hogy a beavatkozás harmadik világháborúhoz vezetne. Attól félnek talán a Szovjetunióban, hogy a magyar példát mások is követik? Okosabb volna, ha arra gondolnának, hogy nincs mitől félniük, csak tévedéseiktől és hibáiktól. Fel kell figyelni arra, ahogy Magyarországon széthullott a felkelés első óráiban a kommunista vezetés. Nyilvánvaló, hogy a rendszer legnagyobb erőfeszítései sem voltak elégségesek egy elnyomott nép szolgátságának meghosszabbításához.

A New Statesman ezután felszólítja a nagyhatalmakat, hogy a szovjet félelmek eloszlatásával vegyék rá Moszkvát a Vörös Hadsereg alakulatainak Magyarországból és Lengyelországból való kivonására.

A [The] Spectator című angol politikai hetilap Budapest vére címmel közöl a magyarországi eseményekről vezércikket. Ebből idézzük a következő részt: A magyarok bebizonyították a Szovjetunióknak, hogy a kelet-európai orosz birodalom megingott. Népei nem nyugodtak bele rabságukba. A forradalom azoktól indult el, akiket az elmúlt években politikai megbízhatóság szempontjából a legóvatosabban válogattak: az egyetemi hallgatók köréből. A nyugtalanság tőlük terjedt át a kommunista rendszer másik úgynevezett bástyájára, a munkásokra. És végül a szabadságharcban azok is küzdöttek a Vörös Hadsereg alakulatai ellen, akiket éppen a Vörös Hadsereg szakoktatói tisztjei képezték ki a fegyverkezelésre és hadászatra: a magyar hadsereg. Kizárólag a titkosrendőrség állt a rendszer mellé. Kelet-Európában változatlanul farkasszemet néz egymással a két ellenség: a kelet-európai országok lakossága és a szovjet fegyveres erő. A [The] Spectator cikke így folytatódik: A budapesti halottak ezrei bizonyítják, hogy Magyarország nehezebb utat választott, mint Lengyelország. Áldozataikért a magyarok szabadságot remélnek. Szabad választást követelnek és a többpártrendszer bevezetését. A kelet-európai viszonyok nem kis mértékben emlékeztetnek Európa metternichi korszakára, amikor nagyjából ugyanez ment végbe. Tüntetésekre került sor, barikádharcokra, általános sztrájkra, a reakciós rendőrség elleni küzdelemre és így tovább. A metternichi Európát a vasfüggönyön túli részen ma már jóformán teljesen elfelejtették. A Szovjetunióknak tanácsos ráébrednie, hogy birodalma szétesését nincs módja megakadályozni. Nincs a közép- és kelet-európai népekkel közös gondolata. Nem adott nekik olyan eszmét, amelynek hatásában bízhatnak. A világkommunizmus elgondolása összeomlott. A szovjet vezetőknek rá kell ébredni, hogy nem kormányozhatnak az erőszak eszközeivel tovább.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT. VIGYÁZZATOK! AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT.

11.25: Rendkívüli riport

Ismétlés, elhangzott: november 2-án 19.30-kor, valamint november 3-án 06.50-kor és 08.10-kor.

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZUÁLLÁS ESZKÖZE. A BŰNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET.

11.35: Szemtanúk beszámolója

Ismétlés, elhangzott: 10.45-kor.

SZABADSÁGHARCOSOK, MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ. A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BŰNÖS GARÁZDÁLKODÁS.

11.50: Zene

12.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este megkezdte a magyarországi helyzet tárgyalását. [...] A polgári jogok és az emberi szabadságjogok védelmére életre hívott amerikai szabadságszervezet felhívást intézett az ENSZ-hez, amelyben követeli egy ENSZ-megfigyelőbizottság mielőbbi kiküldését Magyarországra. [...] A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint tegnap egész nap folytak a szovjet csapatmozdulatok, különösen Kelet-Magyarországon, fegyveres összetűzésekre magyarok és a szovjet alakulatok között nem került sor. [...] Bécsi jelentések szerint az osztrák-magyar határt hermetikusan lezárták. Monsignore Bardellinek, a Vatikán megbízottjának ugyancsak nem sikerült eddig Bécsből továbbjutnia. [...] Az egri rádió felszólítást intézett a magyarországi rádióadókhöz, hogy orosz nyelven tájékoztassák a Magyarország területére érkezett új szovjet alakulatokat a való helyzetről. A szovjet csapatoknak ugyanis azt mondták, hogy Magyarországon ellenforradalom van, és reakciós elemek leverésére küldték őket az ország területére. A Budapestre érkezett legújabb jelentések szerint, tegnap késő este a Duna Szálloda ablakaiból nyugati újságírók szovjet gépkocsikaravánokat figyeltek meg. A szovjet teherautókon a szovjet diplomáciai személyzet személyi poggyászát szállították a rakpartra a dunai hajóállomáshoz.

Kéthly Anna Strasser osztrák szocialista képviselő társaságában tegnap kísérletet tett, hogy eljusson Budapestre, azonban eredménytelenül. [...] A [The] New York Times tudósítója Varsóból jelenti, hogy a lengyel fővárosba érkezett értesülések szerint erős szovjet csapatmozdulatok figyelhetők meg Lengyelországban. [...] A leg-

utóbbi brit-francia hivatalos közlemény szerint a két hatalom légereje a Nílus-delta vidékén egyiptomi kaszárnyaépületeket és katonai raktárakat bombázott. [...]

12.10: Az ENSZ-rádió magyar nyelvű beszámolója New Yorkból

Amerikai újságíró jelentése a Biztonsági Tanács üléséről.

Ismétlés, elhangzott: 10.10-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

12.45: Szemtanúk beszámolója

Ismétlés, elhangzott: 10.45-kor.

13.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa ma este újból összeült, hogy folytassa a magyar ügy felletti vitáját. [...] Nagy Imre második táviratát hivatalosan is közzétették az ENSZ főtitkárságán. A polgári jogok és az emberi szabadságjogok védelmére életre hívott amerikai szabadságszervezet felhívást intézett az ENSZ-hez, amelyben követeli egy ENSZ-megfigyelőbizottság mielőbbi kiküldetését Magyarországra. A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint tegnap egész nap folytak a szovjet csapatmozdulatok, különösen Kelet-Magyarországon. [...] Bécsi jelentések szerint az osztrák-magyar határt hermetikusan lezárták. [...] Szovjet alakulatok az osztrák-magyar határ mentén kísérletet tesznek arra, hogy megakadályozzák a Magyarországra irányuló vöröskereszt-szállítmányok bejövetelét. [...] Az egri rádió felszólítást intézett a magyarországi rádióadókhöz, hogy orosz nyelven tájékoztassák a Magyarország területére érkezett új szovjet alakulatokat a való helyzetről. [...] A [The] New York Times tudósítója jelenti Varsóból, hogy a lengyel fővárosba érkezett értesülések szerint erős szovjet csapatmozdulatok figyelhetők meg Lengyelországban.

A [The] New York Times bukaresti tudósítójának jelentése szerint beigazolódott a romániai diáktüntetésekéről szóló hírek. Az illetékes hatóságok biztonsági intézkedéseket léptettek életbe a diákok mozgolódásának megszüntetésére.

A kolozsvári egyetem magyar tanszékein leállították az előadásokat, hogy elejét vegyék további tüntetéseknek a magyar diákság körében. Kelet-Berlinből ugyancsak diáktüntetésekkel jelentenek. A keletnémet diákság kommunistaellenes röpcédulákat terjeszt, amelyeken felszólítja a lakosságot, hogy a magyar nemzet példáján okulva terjessze elő a rendszerrel szembeni követeléseit.

A legutóbbi brit-francia hivatalos közlemény szerint brit és francia légierő a Nílus-delta vidékén katonai célokat bombáztak. A léghátrítás igen erős volt. Egy brit gép nem tért vissza támaszpontjára. Egy tel-avivi hivatalos jelentés szerint a gázai terület főkormányzója elismerte a feltétel nélküli megadást. Izraeli csapatok ma elérték az izraeli kormány által megjelölt 15 km-es

vonulat a Szezei-öböl mentén. Az izraeli hadsereg előzőleg már jelentette, hogy csapatai elfoglalták Villa Abut [?]. A város a Sínai-sivatag nyugati szélén fekszik, 240 km-nyire Szezei-öbölre délre.

13.10: Egy új, egységes irányításról

Balogh Balázs jegyzete.

Kedves hallgatóim! Figyeljük a magyarországi eseményeket, és megnyugvással látjuk, hogy egyre nagyobb, általánosabb a követelés, amely egységes politikai vezetés megteremtésére irányul. [...] A győztes forradalom szervezetlen volt. Nem vezér, vezérkar indította meg. Nem akart senkit hatalomra segíteni, senki sem osztogatott parancsokat. Lenyűgöző nagysága, történelmi jelentősége, teljes győzelme éppen abban rejlik, hogy a nép parancs nélkül kelt fel, szerveztelenül harcolt. Olyan alulról jövő, spontán megnyilatkozás volt, amelyre nincsen példa a forradalmak történetében. A nép győzött, de ezt a győzelmet értékesíteni kell! Itt a legfőbb ideje annak, hogy győzelmét intézményesítse, megteremtse azt a politikai szervet és szerveket, amelyek bírják az egységben harcoló nép teljes bizalmát, ennek alapján mindenkire kötelező önként elfogadott rendelkezéseket hoznak, amelyek az ország életét irányítják és a külföld felé teljes súllyal képviselik a felszabadult nép egységes akarátát.

Ezt érzik és hangoztatják azok a politikusok és politikai alakulatok, amelyek egyre hangosabban követelik, hogy a forradalom győzelme következtében támadt ürt kitöltsék. A szabadságharcban összeroskadt a szovjet mintára berendezett népi demokrácia egész szervezete. A Rákosi által lemásolt sztálini alkotmány romokban hever. Az ennek alapján létrejött Elnöki Tanács tagjainak jó része megszökött, a tanács működése lehetetlenné vált. [...] Meg kell teremteni azonnal azt a szervet, amelyre a mostani, aggasztóan nehéz helyzetben életbevágóan fontos feladat vár. Mindegy, hogy Nemzeti Tanácsnak, Főtanácsnak, Forradalmi Bizottságnak mondják, a név nem fontos. Fontos csak az, hogy mozgékony, intézkedni tudó szervezet legyen, amelynek létszáma természetesen korlátozott, összetétele pedig egybefogja a most felszabadult, valóban népi erőket. Ennek a szervnek egyik legfontosabb feladata, hogy egybehangolja a földrajzilag szétagolt nemzeti tanácsok és bizottságok munkáját, megkapja ezek teljes támogatását, ne avatkozzék a helyi problémák elintézésébe, de kezébe vegye az országos ügyek irányítását. Másik feladata bizonyos vonatkozásban államfői jogkör. A kormány e pillanatban nem felelős senkinek. Országgyűlés nincsen, a Rákosi Mátyás által összeállított Duna-parti tanácskozó testület éppúgy megszűnt, mint az Elnöki Tanács. Papíron ennek a kettőnek lett volna a feladata, hogy a kormány működését ellenőrizze, a kormány tagjait megválassza vagy leváltssa. [...] Nagy Imre személyéről ebben a rádióban már sokat beszélünk. Nem tudjuk, az ő mulasztása-e, hogy mögötte még olyan kormány áll, amelynek tagjai inkább a vádlottak padjára illenek, mint a miniszteri székre. Ne feszegessük most, mi akadályozta eddig Nagy Imrét abban, hogy ezeket a kompromittált személyeket el-

távolítsa, de meggyőződésünk, hogy ha van kormány felett álló erkölcsi testület, akkor ezek a személyek már nem volnának tagjai a magyarországi kormánynak, és ugyancsak ez a testület gondoskodhatnék arról is, hogy kompromittált, gyanús vagy már nem is gyanús személyek ne kerüljenek a győztes forradalom vezető őrhelyeire.

Kedves hallgatóim, a fegyveres ellenség, amellyel most szembe kell néznünk, sziklaszilárd, maradéktalan egységet követel. Új alkotmányos berendezésre most nincs időnk. Erre szabad, tiszta választás kell, alkotmányozó nemzetgyűlés, végrehajtó hatalom, törvény és rend. Most forradalom van. A forradalom első, nehezebb részén túl vagyunk. A gyűlölt idegen igát leráztuk, összetörtük. Nincs idő megállásra, tépelődésre, széthúzásra: a forradalom vívmányai vannak veszélyben! A nép készen áll ezeknek a vívmányoknak a megvédésére, de a most következő harcot már nemcsak az utcán kell megvívni, hanem tárgyalóasztaloknál, külföldön is. Ehhez olyan szervezet kell, amely méltó a fegyverekkel győztes néphez, vállalja a rá háruló roppant felelősséget, és olyan erkölcsi, politikai irányítást ad, amelyet pártállásra, korra és nemre való tekintet nélkül minden magyar önként elfogad. Vannak vezetőink, vannak személyek, akik az egész nép vagy nagy néprétegek bizalmát mondhatják magukénak. Üljenek össze és intézkedjenek. Tegnap már késő volt, holnap esetleg elkészt lehet a cselekvés, amelyet a történelmi helyzet és a politikai szabadságát kivívott nép megkövetel.

EGYSÉGBEN AZ ERŐ, DE AZ EGYSÉG ALAPFELTÉTELE A SZERVEZETISÉG. RENDEZÉTEK SORAITOKAT!

13.20: Széljegyzetek

Janus: A fölkelt nemzet sürgeti és várja az új kormány megalakítását. Az elmúlt napok bebizonyították, hogy nem csak egy, de két kormánnyal sem lehet kormányozni, ha azok nem bírják a nép bizalmát. Budapesten még mindig két kabinet van. Hiányzik azonban az a képviselő, amely tízmillió magyar bizalmát bírja, és amely garancia arra, hogy a nemzet legsürgetőbb követeléseit következetesen képviseli az oroszok felé. Ez az előfeltétele a mai zűrzavar megszüntetésének, a rend helyreállításának és szabadságunk, demokratikus életünk kibontakozásának! Az események Nagy Imre mindkét kabinetjét elsöpörték. A magyar szabadságharc elsöpörte azt a kormányt, amelynek 25 tagjából 21 kommunista. Ezt Kádár János is elismerte, amikor csütörtök este bejelentette, hogy a kommunista párt – vagy ahogy ők nevezték: Magyar Dolgozók Pártja – megszűnt, és új pártot alakítottak. Ha tehát nincs többé MDP – mit keres a kormányban 21 kommunista miniszter? És mit keres az ország élén egy olyan kormány, amelynek döntő többsége kommunista? A rend helyreállításának egyik akadálya – az orosz csapatokon kívül – éppen az, hogy ez a kormány még mindig a helyén van. Ugyanez a helyzet a szűkebb kabinettel is. Hat tagja közül három – Nagy Imre, Kádár és Losonczy

– kommunista. Nem vitatjuk most, hogy vannak bizonyos érdemeik az új helyzet kialakításában, de tarthatatlan egy olyan koalíció, amelyben egy megszűnt, illetve újjáalakult párt tagjai vannak döntő többségben. Különösen akkor, amikor a többi taggal kapcsolatban is kétségek merülnek fel. Közülük egyedül Kovács Béla az, aki bírja pártja és osztálya bizalmát. Tildy Zoltán és Erdei Ferenc – úgy tudjuk – nem tagja az újjáalakult Kisgazda és Paraszt-, illetve Petőfi Pártnak. Kit és mit képviselnek tehát – önmagukon kívül – ebben a szűkebb kabinetben? Nem célunk fokozni a zavart, ellenkezőleg: a legsürgősebb feladatnak tekintjük, hogy rendeződjék Budapesten a helyzet! Szükség van minden demokratikus erő egységére és összefogására. De ha tiszta jövőt akarunk – tiszta emberekkel kell elkezdeni! Ha szabadok akarunk lenni – azok vezessenek minket, akik minden időben a szabadság szószólói voltak! Őket szeretnénk látni az ideiglenes, új nemzeti kormány élén!

Lovas László: A király meghalt – éljen a király! A Magyar Dolgozók Pártjának álcázott magyarországi kommunista pártból mondott halotti beszédében Kádár János egyúttal bejelentette, hogy új pártot létesítettek. Megszületett az új kommunista csoportosulás: a Magyar Szocialista Munkáspárt. Az MDP halott – éljen hát az MSZM [így: emeszem]. Nincs MDP, de van MSZM [emeszem]. A két kezdőbetűs különbségen kívül – idők jele! – találhattunk azonban egy feltűnő változást is. Mégpedig a megszólításban: „Magyar Munkások, Parasztok, Értelmiségiek!” – szólongatta híveit az újdonsült párt újdonsultáj főtájkára. Mit jelent ez? Hol marad a boldog-boldogtalannak kijáró – elvtárs? Maguk is érzik talán, milyen borzadályal töltene el ez a megszólítás kommunista szájból a címzetteket? Vagy esetleg felismerték: az elvtársi címmel nemigen lett volna kihez szólóniok...

Igaz Valér: Fasiszta uralomról, forradalmi önbíráskodásokról harsog és hazudik ma reggel a moszkvai rádió. Tegnap és az előző napok során, amikor felszólítottuk a forradalmi tömegeket arra, hogy őrizzék meg a győzelem tisztaságát, jeleztük már, hogy aki kilengésekre, megtorlásokra uszít, aki anarchiát akar provokálni, az a rémuralom ügynöke. Mert csak ennek a rémuralomnak állhat érdekében, hogy a nemzet nagyszerű szabadságharca bemocskosolódjék, káoszba torzuljon. Lám, mennyire igazunk volt. Moszkva már kezdi. Kezdi, mert szüksége van arra, hogy indokot találjon a hazánk belügyeibe való beavatkozásra. A tolvaj rendőr akar lenni, a zsarnok a felszabadító álcárcát akarja magára öltetni, a hóhér bírónak készül portánkon. Amiből azután nyilvánvaló, hogy aki akár tudatosan, akár tudatlanul a láncairól elszabadított bosszú, a galád szenvedélyek uralmát akarja törvénné tenni a forradalom nemes fegyelme helyett, az elárulja nemzeti ügyünket. Az árulókkal szemben pedig nem lehet kímélet!

A FORRADALMI SZERVEZETEK HÁLÓZATA MEGVAN. SZERVEZZÉTEK TOVÁBB, HOGY BÁRMELYIK ÓRÁBAN EGYSÉGESEN TUDJON CSELEKEDNI.

13.30: Nemzetközi sajtószemle

A bécsi lapok a tegnapi ünnep miatt korlátozott terjedelemben jelentek meg. A kormányhoz közel álló [Die] Presse feltűnő szedéssel közli a következő címet: A magyar szabadságharc nem ismer megalkuvást. [...] A Neue Tageszeitung vezércikkében azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy Ausztria semlegessége hogyan nyilvánult meg az elmúlt napokban. A lap erre a következtetésre jut: Ausztria lakossága a legnemesebben értelmezte a semlegességet. Minden tőle telhetőt elkövetett a magyarországi szabadságharcosok támogatásáért. A legmeghatóbb módon nyilvánult meg az osztrák nép együttérzése a segítségre szoruló magyar lakosság esetében. Az osztrák semlegességnek nagy része van a magyarországi szabadságharc győzelmének alátámasztásában. A lap rámutat arra, mennyire fontos, hogy az államszerződés aláírásával a szovjet csapatok Ausztria területéről kivonultak és foglalkozik azzal a kérdéssel, milyen beláthatatlan következményekkel járt volna, ha a jelenlegi szabadságharc idején Ausztriában még szovjet csapatok állomásoznának. A lap végül tiltakozik a kommunista hírverés hazugságai ellen. A kommunista kézen lévő lipcsei és prágai rádiók átlátszó és szemérmetlen hazugságokkal akarják félrevezetni a világot. Azt állították, hogy Magyarországon fasiszta katonai egységek vezeték a harcot, és amerikai katonai parancsnokság irányítja Magyarország területén a hadműveleteket. A vörös kereszt mozgalma is rágalmozgatták. Azt állították, hogy a vörös kereszt jelvényével fegyvert szállítanak. A kommunista rádióknak ezek a hazugságai a legmélyebb felháborodást váltották ki a szabad világban, és tovább fokozták az általánossá vált kommunistaellenes gyűlöletet. [...]

Salvador de Madariaga, a világhírű spanyol történész a magyar győzelemről a következőket írja a [Le Journal de] Demain című francia szocialista hetilapban: Kelet-Európában háromféleképpen alakulhat a helyzet. Először: felszabadulnak ezek az országok, és akkor kiírják a szabad választásokat, visszaállítják a sajtó- és szólásszabadságot. Másodsor: nemzeti kommunizmus lesz. Harmadsor: a sztálini kommunizmust megpróbálják visszahozni. Mi csak az első megoldást fogadhatjuk el. A harmadik szerencsétlenség volna, a második pedig lehetővé tenné Kelet-Európának a Szovjet hatáskörébe való visszatérését. Moszkva ugyanis csakhamar likvidálná Gomulka és Tito híveit.

A SZERVEZETTSÉGNEK A FEGYVER AD ERŐT. A FEGYVEREKNEK A SZERVEZETTSÉG.

13.40: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Ma a szabad Veszprém megyei adó ad helyszíni közvetítést kedves hallgatóinknak. Egy nemzeti bizottsági taggal folytatunk beszélgetést arról, hogyan is zajlott le a forradalom Veszprémben és környékén.

– Mondd, kérlek, mi váltotta ki, és hogyan, kik indították el nálatok az eseményeket?

– Az első, a kezdeményező lépést a veszprémi egyetemi ifjúság tette meg. A budapesti hősi forradalom eredményeinek hatására a megye lakosságának követeléseit hat pontban foglalta össze. Ezek megtárgyalására nagygyűlést hirdetett meg. A munkásság, a parasztság, értelmiség, a honvédség és a forradalmi ifjúság szabadon választott küldöttei nagy számban jelentek meg ezen a sorsdöntő napon. A hat pontot egyhangúlag fogadták el, és számos újabb követeléssel bővítették ki. A nagygyűlés egy emberként követelte, hogy a szovjet csapatok azonnal vonuljanak ki hazánk területéről. A legrövidebb időn belül tartsák meg az általános és a titkos választásokat. A honvédség nevében Sánta alezredes bejelentette, hogy a katonaság már letette az esküt a nép forradalmára, és a magyar munkásokra nem fog fegyvert fogni. A megyei szénbányászati tröszt nevében egy dudari bányász Rákosi, Farkas és Gerő nyilvános felelősségre vonását és a magyar bányákban a kényszermunka azonnali eltörlését követelte. A szénfeldolgozó munkásság követelte a szovjet érdekeltségek köztulajdonba vételét és a kizipolyozó normarendszer megszüntetését. A fűziek felszólalója, aki maga is több mint négy évet töltött szovjet fogságban a Szovjetunióban, még mindig visszatartott magyar hadifoglyok és elhurcolt polgári személyek azonnali hazaszállítását követelte. A megye katolikus papságának képviselői a kötelező hitoktatás bevezetését kérték. Az egyik állami vállalat képviselője javasolta a nemzeti és felekezeti ünnepek visszaállítását, és az államosított családi házak visszajuttatását és a nyugdíjak azonnali rendezését. A gyűlést követően megválasztották a Veszprém megyei nemzeti forradalmi tanácsot, mely minden erejével a szabadságharc nagy céljának megvalósításáért, a szabad, független, semleges és boldog Magyarország megvalósításáért küzd.

– Kedves hallgatónk, a megye forradalmi ifjúságának felkérésére, felolvasuk a Veszprém megyei újság 1956. november 3-i, szombati számának vezércikkét. [...] A szabad Veszprém megye, első szabad sajtóterméke, a Veszprém Megyei Hírlap kis formátumban jelent meg, jeligéje fent középen; semleges Magyarországot, jobb sarokban a Kossuth-címer díszíti.⁷ [...]

Rend és nyugalom Pécsen. Pécsen és Baranyában szerda az első nap, amikor teljes rend és nyugalom van. A városban a közüzemek megszokott módon dolgoznak, és részlegesen megindult a munka a szénbányákban is, hogy Pécsen és Baranya megyét ellássák szénrel. A politikai pártok képviselői délelőtt ültek össze, hogy megtárgyalják a megyei és városi szervezetek megalakítását. A városban a katolikusok, de más vallásúak körében is általános megelégedést váltott ki Mindszenty József hercegprímás kiszabadulásának híre. A MEFESZ javaslatára a lakosság többsége követeli, hogy a korábban megalakult megyei nemzeti tanácsot váltsák le, mert tagjai között még több Rákosi-párti van. Az

7 A lapszámok olvashatók: 1956 *vidéki sajtója*. Összeállította és szerkesztette: Izsák Lajos, Szabó József és Szabó Róbert. Bp., Korona Kiadó, 1996. *Veszprém Megyei Hírlap*, 755., *Szabad Dunántúl*, 41.

ÁVH működése gyakorlatilag is megszűnt, a fegyveres hatalom szilárdan a nemzetőrség kezében van. Szerdán megjelent Pécsen a Szabad Dunántúl című napilap első száma. A Kossuth-címeres újság első oldalon ismerteti, hogy újból megkezdik működésüket a korábban feloszlott pártok.

Békéscsaba. Az iskolákban megkezdődött a tanítás, az üzletek nyitva vannak. A pártok megkezdtek a szervezkedést, a megyei forradalmi bizottság támogatja Nagy Imre kormányát. Csütörtökön Függetlenség címmel politikai napilap jelenik meg.⁸ Debrecen. A keddi délutáni rádiónyilatkozatokat a megye és a város területén nagy érdeklődéssel és megnyugvással fogadták. Nyomban meg is indult a szervezkedés. A debreceni kommunisták gyűltek össze először, és megalakították a Magyar Kommunista Párt debreceni szervezeteit. Programjukban feladatként jelölték meg a forradalmi pártok megvédését és továbbítani a bűnös elemek – akik pusztításhoz, testvérharchoz vezették a népet – felelősségre vonását. A Független Kisgazdapárt debreceni szervezete szerdán délután alakult meg. A parasztpárt szervezetének élén dr. Balogh István a Déri Múzeum igazgatója áll. A debreceni szocialista forradalmi bizottmány tíztagú küldöttsége kedden este a fővárosba indult, hogy a magyar kormánnyal megbeszélje a debreceni és Hajdú megye dolgozóinak állásfoglalását.

14.00: Hírszolgálat

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa ma este újból összeült, hogy folytassa a magyar ügy felletti vitáját. [...] A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint tegnap egész nap folytak a szovjet csapatmozdulatok, különösen Kelet-Magyarországon. [...]

Röviddel ezelőtt közzétették Budapesten az új kormánylistát. A kormány összetétele a következő: miniszterelnök és külügyminiszter: Nagy Imre, államminiszterek: Tildy Zoltán, Kovács Béla, B. Szabó István, Kéthly Anna, Kelen Gyula, Fischer József, Bibó István, Farkas Ferenc, Losonczy Géza és Kádár János. Az új honvédelmi miniszter: Maléter Pál. Az előző kormány többi tagját felmentették állásából.

Szovjet alakulatok az osztrák–magyar határ mentén kísérletet tesznek arra, hogy megakadályozzák a Magyarországra irányuló vöröskereszt-szállítmányok bejövetelét. [...] Az egri rádió felszólítást intézett a magyarországi rádióadókhöz, hogy orosz nyelven tájékoztassák a Magyarország területére érkezett új szovjet alakulatokat a való helyzetről. [...]

A Manchester Guardian tudósítója helyzetképet ad a magyar főváros közhangulatáról. A tudósító rámutat arra, hogy Budapesten ma, a mellett a követelés mellett, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki az országból, a leggyakoribb szó a semlegesség. A magyarok nem svájci semlegességre vagy pedig az aktív koegzisztenciát hangsúlyozó jugoszláv koncepcióra gondolnak, hanem a semleges Ausztria példáját akarják követni. Magyarország népe – írja to-

8 A lap *Független Újság* címmel jelent meg. Uo. 130. és 140.

vább a Manchester Guardian budapesti tudósítója – feszülten várja a világ és különösen a négy nagyhatalom reakcióját Nagy Imrének arra a kérdésére, hogy a négy nagyhatalom ismerje el Magyarország semlegességét. A szovjet katonai felvonulással kapcsolatban az angol lap tudósítója azt jelenti, hogy a szovjet csapatok a legtöbb esetben elkerülik a városokat, állítólag a lakosság kihívásának elkerülése végett. A szovjet csapatmozdulatok által érintett területekről mindenünnen azt jelentik, hogy a lakosság fegyverforgatásra alkalmas tagjai nagy számban csatlakoznak a nemzetőrségekhez.

A [The] New York Times tudósítója jelenti Varsóból, hogy a lengyel fővárosba érkezett értesülések szerint erős szovjet csapatmozdulatok figyelhetők meg Lengyelországban. [...] [The] A New York Times bukaresti tudósítójának jelentése szerint beigazolódta a romániai diáktüntetésekéről szóló hírek. [...] Kelet-Berlinből ugyancsak diáktüntetésekkel jelentenek. [...]

E percben érkezett jelentés szerint Eden miniszterelnök bejelentette az alsóházban, hogy a brit kormány arról tájékoztatta az ENSZ-et, hogy hajlandó katonai akcióját Egyiptomban leállítani, ha az ENSZ gondoskodik az Egyiptom és Izrael közötti béke helyreállításáról. Egy másik feltétele Nagy-Britanniának, hogy mindaddig, amíg az ENSZ-erőket rendelkezésre nem bocsátják az egyiptomi-izraeli béke helyreállításának szavatolására, addig Izrael és Egyiptom egyezzen bele abba, hogy angol-francia csapatok állomásozzanak korlátozott számban az izraeli és egyiptomi csapatok között.

Párizsban bejelentették, hogy Franciaország a Szezei övezetben folytatott rendőri akciójában támogatja Nagy-Britanniát.

14.10: Nemzetközi helyzetismertetés

Sebők Tibor jegyzete a Biztonsági Tanácsának üléséről. Szoboljev delegátus pénteki magatartása semmi kétséget nem hagyott, hogy a szovjet delegátus Magyarország ellen használni akarja a vétő fegyverét. Álljunk meg egy percre ennél a szovjet delegátusnál. Nálánál szégyenletesebben, ostobábban, felháborítóbban aligha viselkedett még diplomata a világ népeinek legelőkelőbb fóruma előtt. Szoboljev szovjet delegátus úgy hazudott, mint egy megszorult csirketolvaj a bíró előtt. A Biztonsági Tanács asztalán ott fekszik a magyar kormány hivatalos sürgönye új szovjet csapatok beözönléséről. A világsajtó tele van hiteles hírekkel és fényképekkel. Új nagy szovjet páncélosalakulatok vannak Magyarországon, és ez a szovjet diplomata fel mert állni, és azt merté mondani, hogy ez nem igaz. Hogy ők nem küldtek be újabb csapatokat. Hogy Nagy Imre tévedett. Hogy a Magyarországon dolgozó külföldi újságírók és diplomaták, a magyar városok, a határőrök, a vasutasok, mindenki, mindenki téved. A riasztó jelentések nem megbízhatók, nincsenek megerősítve. Hát, kedves hallgatóink, ez egy nagyhatalom képviselőjének a hangja? Ilyen szégyenletesen kell hazudnia egy vezető diplomatának? Egyik szava ellentmond a másinak, belebotlik saját érveibe. Múlt vasárnap még fasiszta zendülésről beszélt a törvényes kormány ellen. Most arról hord

össze hetet-havat, hogy a lázadást leverték, hogy a nemzeti kormány helyreállította a rendet, de valami külföldről becsempészett ellenforradalmárok veszélyeztetik a védtelen szovjet páncélosadosztályokat. Évekig a moszkoviták rendszere üvöltözte, hogy minden Nyugaton tartózkodó magyar térjen vissza, két kézzel adják az amnesztiát. Most a hazahívott magyarokat, ha ugyan haza tudtak jutni – fasiszta felforgatóknak tüntetik fel. Ez a szármalmas dadogás és hazudozás a világ népeinek fóruma előtt megdöbbentően mutatja a szovjet diplomácia teljes erkölcstelenségét és büntudatát is. Próbálják leha- zudni a csillagot is az égről, mert a magyarországi agressziójuk egész mosta- ni diplomáciai játéku- kat veszélyezteti. A szuezi háborúval kapcsolatban az egyiptomi szuverenitásért hadakoznak, az ázsiai és afrikai népek élére akar- ják könyökölni magukat, új bandungi konferenciát akarnak összehívni a kolo- nializmus ellen. Ugyanakkor páncélosok tömegével akarják legázolni, a ma- gyar nép kiéheztetésével akarják megfojtani Magyarország szuverenitását és önrendelkezési jogát. Érzik, hogy ellszigetelődnek, hiszen nemcsak a szabad népek fordulnak el tőlük, hanem Jugoszlávia és Lengyelország is. Sőt még Vörös Kína is elítéli a Magyarország belügyeibe való otromba beavatkozást. Ezeket a tényeket akarja eltakarni Szoboljev hazudozása – felháborítóan és si- kertelenül.

NE FELEJTSD EL A FELADATOK SORRENDJÉT. EGYSZERRE NEM LEHET MINDENT ELÉRNI. ELŐBB A LEGFONTOSABB, AZUTÁN A TÖBBI. ELŐBB AZ EGÉSZ, AZUTÁN A RÉSZLETEK. MOST AZ EGÉSZRE KELL ÖSSZEFOGNI MINDEN ERŐT!

14.20: Maléter Pál ezredesnek

Bell ezredes üzenete a honvédelmi miniszter újonnan kinevezett első helyetteséhez.⁹ Kedves bajtársam! Ne furcsállj a megszólítást. Nem azért titulálalak így, mert katonai kiképzésünket ugyanazon iskolában kaptuk, és valamikor ugyanazon zászlóra esküdtünk, hanem azért, mert most ugyanazon sorokban harcolunk, ugyanazon ellenség ellen. Persze, kissé távol egymástól. Te, aki nemcsak a nemzet, de a fél világ elismerését kiérdemelted a Kilián laktanya hősie- s védelmével, amely védelem éppen jelképes jelentősége miatt volt felmérhetetlen fontosságú, most egy ostromlott ország körülzárt fővárosában nézel közvet- len közelből farkasszemét az ellenséggel. Én, sok száz kilométerrel távolabb a fegyverektől, a polgári biztonság kényelmében ülök a mikrofon előtt. Jogos tehát, ha kissé lenézően elhúzod a szádat, de mégis fenn kell tartsam a közös célra és közös feladatra való utalást. Különösen amióta megkaptuk az angol újságírókkal küldött üzenetedet. Te ugyanis üzentél nekünk, a Szabad Euró- pa Rádió- nak, a Szabad Magyarország Hangjának. Arra szólítottál fel minket, hogy ne növeljük a magyarországi káoszt, szüntessük be a sztrájkra való fel-

⁹ Maléter Pál már miniszter volt, amikor ez a jegyzet elhangzott.

szólitást: A sztrájk úgy persze nem az én kenyérem. Attól tartok, hogy amikor otthon a megalakuló szabad szakszervezetek átvészik e kérdésben az irányítást, rádióknk egyetlen más munkatársa sem fog e téren kezdeményezőleg felszólalni. A sztrájk hallatlanul hatalmas fegyver, még akkor is, ha egy katonai világhatalom tenyerel egy kis tízmilliós országra. De csak akkor fegyver, csak akkor a nép fegyvere, ha alkalmazása a dolgozók szabad szakszervezeteinek kezében van. Ők tudják, hogy mikor használnak, mikor ártanak vele a nemzetnek. Senkinek sincs joga a nép és nemzet e kérdésébe kívülről beleszólni. [...]

Te is tudod, én is tudom, hogy a fegyverek nyers erejével a Szovjet azt tehetné az országgal, amit akar. Azt is tudjuk, szerencsére, hogy ezért a Kremlnek olyan óriási politikai árat kellene fizetnie, amit még a Duna-medence uralása sem tud felérni. Annál kevésbé, mert a muszkák számára számos egyéb, álcázott és jól kipróbált kommunista módszer kínálkozik a nemzeti akarat fokozatos megfojtására. Ne felejtse viszont, hogy ugyanannyi, ugyancsak álcázott lehetőségekkel rendelkeztek Ti is, amelyekkel szinte kockázat nélkül tehetitek a Szovjet számára elviselhetetlenné a megszállás fenntartását. [...]

Ezek az intézkedések elsősorban Rád várnak, mint a miniszter első helyettesére. Tudom, hogy a feladat nem könnyű és kényes. Elsősorban Számódra nem azok. A Te dolgod, a lelkiismereted és világnézeted dolga, hogy mint egykori Horthy-tiszt miért álltál az ellenség oldalára és miért vonultál be mint szovjet százados a romokban heverő fővárosunkba. Azóta bizonyosan másképpen ítélsz arról a rendszerről, amelynek eddig csak a napsütéses oldalát élvezted. Ezt a megváltozott ítéletedet bátor, mi több, hősies kiállásod bizonyítja, amely kiállítás bizonyosan a magyar katonai erények történetének örök lapjaira kerül.

KÖVESSÉTEK PÁL APOSTOL TANÍTÁSÁT: EGYMÁS TERHÉT HORDOZZÁTOK, SEGÍTSETEK EGYMÁST, MAGYAROK!

14.30: A százforintos láda
Vér Károly rövid kommentárja.

A moszkvai propaganda makacsul és változtatlanul hirdeti – illetve szeretné hirdetni, ha valaki még hinne neki a világon –, hogy páncélosaival, ágyúival és nehéz puskáival az „anarchiától” akarja megmenteni Magyarországot. Szoboljev – ez az elszánt ENSZ-képviselő – tegnap a megjátszott sajnálkozás hangján jelentette ki a Biztonsági Tanácsban, hogy „Magyarország helyzete már stabilizálódni látszott, amikor ellenforradalmi bandák kerekedtek felül, és ez a helyzetet megváltoztatta”. Egyszóval: a békésen békeharcoló Szovjetunió behemót katonai erejével most – az anarchiától védelmez minket.

Ennek a minősíthetetlen és hamis állításnak egyik legszebb és legemberibb cáfolata a százforintos láda. Igen, a százforintos láda és ládák. Ezeket az író-

szövetség állította fel tegnap Budapest forgalmas útvonalain. A ládák fölé egy-egy igazi százforintost tűztek ki a magyar írók, ezzel a felírással: „Forradalmunk tisztasága megengedi, hogy így gyűjtsünk mártírjaink családjának.” – És ezzel a lőszeres ládákából rögtönzött perselyeket ott hagyták őrizetlenül az utcán. Estére a csodálatos gyűjtés eredménye száztízezer forint volt abban az állítólagos anarchiában, amelytől a „béketábor óre” kíván megvédelmezni minket az ENSZ-ben.

Ennyi a rövid történet: és ennél sokkal, sokkal több is! Több, mert ez a láda nem csak egy valóságos helyet jelent, ahová a filléreket és a forintokat be lehet dobni. Ez a láda szimbólum: a nemzeti forradalom erkölcsének és nemességének szimbóluma. Ez lenne akkor is, ha nem száztízezer forint – nem ilyen minden képzeletet felülmúló összeg –, hanem csak tizenegyezer vagy ezeregerszáz forint gyűlt volna össze benne. És azért lenne ez, mert ott állt az utcasarkon egyedül, őrizetlenül, egy felbolydult városban – és képviselte a földi törvényeken is felülálló, egyetemes nagy erkölcsi rendet. A ládára és tartalmára nem a börtönfélelem, nem a felelősségre vonás félelme, hanem az emberi szívekbe írott égi törvény és a szabadságharc becsülete vigyázott. Így lett szimbólum ez a láda. Úgy, ahogy Kosztolányi Dezső mondta feledhetetlen versében: „Csak bot és vászon, / de nem bot és vászon, hanem zászló! / ... Lelkem te is, te is – ne bot és vászon – légy zászló.” Igen, a láda is a forradalmi lelkület jelképe lett, ugyanúgy, mint Kosztolányi zászlója, ez is az utcasarkon és a világon – birkózva a csönddel és a viharral – egyre fönségesebben lobog, beszél! A nemzeti forradalom népe nem szűkös forintjait, hanem lelkét helyezte el az utcasarkon felállított nyilvános dobozban, és ezt kell meglátnunk elsősorban: Ezentúl pedig ez a szimbólum jelenti a fegyelmet és a szolidaritást. Jelenti és hirdeti, hogy a szabadságharc zászlója – és most már ládája – mögött egy egész nemzet áll. [...] Talán nem túlzok, ha kimondom: ez a láda, az írószövetség ládája, amely a forintokkal együtt a nemzet törhetetlen jövőbe vetett hitét és a nemzet tiszta lelkét is összegyűjtötte: – majdnem olyan eredménye a szabadságharcnak, mint a fegyveres győzelem. Ebben a ládászimbólumban a nemzeti akarat, a nemzeti összefogás eszménye testesül meg, és éppen ezért bizonyos, hogy holnap már erről a ládáról fog beszélni a nyugati világ.

14.35: A gyermekbénulás leküzdésének lehetősége
Balogh Balázs interjúja dr. Schimmert Gusztávval, a müncheni egyetem orvosprofesszorával a Magyarországon fellépett betegség megelőzésének és a továbbterjedés megakadályozásának lehetőségeiről.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÓVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

14.45: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Nemzeti Tanács tervezete a miskolci rádióban, a Keresztény Ifjúsági Szövetség vezetőinek felhívása a pesti rádióban, a Magyar Értelmiség Forradalmi Bizottságának és a Magyar Írók Szövetségének a Békevilág tanácsához küldött távirata, felhívás a Gyűjtőfogház volt politikai foglyaihoz, az iskolai oktatás átszervezésére vonatkozó közlemény, közlemény az írószövetség pénzügyűjtéséről, a Magyar Ügyvédek Ideiglenes Forradalmi Nemzeti Bizottságának közleménye, a szombathelyi rádió reggeli jelentése a szovjet csapatmozgásokról és az Egyetemi Forradalmi Diákbizottság felhívása a Szabad Kossuth Rádió műsorából.¹⁰

15.00: Hírszolgálat

Közzétették Budapesten az új kormánylistát. [...] Az ENSZ Biztonsági Tanácsa ma este újból összeült, hogy folytassa a magyar ügy feletti vitáját. A Biztonsági Tanács tegnapi ülésén Szoboljev szovjet küldött tiltakozása ellenére tűzte ki a magyarkérdést napirendjére. [...] Bécsi jelentések szerint az osztrák–magyar határt hermetikusan lezárták. [...] Az egri rádió felszólítást intézett a magyarországi rádióadókhoz, hogy orosz nyelven tájékoztassák a Magyarország területére érkezett új szovjet alakulatokat a való helyzetről. [...] A Külügyminisztérium forradalmi bizottsága közölte, hogy Kós Pétert, a Rákosi-rendszer ENSZ-delegátusát a valóságban Leo Konduktorovnak hívták, és szovjet állampolgár. Igaz, hogy a Külügyminisztérium régi vezetősége közreműködött Konduktorov magyarrá keresztelésében.¹¹ Kós Péter megbízatását, mint ismeretes máris hatálytalanították. A Külügyminisztérium forradalmi tanácsa közli, hogy javaslatot készített a Rákosi-sztálinista rendszer követőinek haladéktalan leváltására. Egyes követségi beosztottak visszahívásáról máris intézkedtek.

A kommunista pártból átalakult Magyar Szocialista Munkáspárt lapja, a Népszabadság elítéli a letűnt kommunista vezetők bűnös politikáját. A lap így ír: A munkásosztály sorai között a nemzeti demokratikus felkelés helyeslésével

¹⁰ A Nemzeti Tanács tervezete a miskolci rádió hullámhosszán november 2-án 23.00-kor (A forradalom hangja, i. m. 437.) hangzott el. Az adóállomás mint az Észak- és Kelet-Magyarországi Nemzeti Tanács Rádiója jelentkezett. A Szabad Kossuth Rádióban a KISZ (Keresztény Ifjúsági Szövetség) felhívása november 2-án 20.45 után (uo., 414.); a Magyar Értelmiség Forradalmi Bizottságának és a Magyar Írók Szövetségének a Békevilág tanácsához küldött távirata, a Gyűjtőfogház volt politikai foglyaihoz intézett felhívás és az iskolai oktatás átszervezésére vonatkozó közlemény november 2-án, a 22.00 órai híradásban hangzott el (uo., 418–419.); az írószövetség gyűjtéséről szóló közlemény november 2-án 23.45-kor (uo., 423.); a Magyar Ügyvédek Ideiglenes Forradalmi Nemzeti Bizottságának közleménye és az Egyetemi Forradalmi Diákbizottság felhívása november 3-án 10.00-kor (uo., 444–445.). A szombathelyi közlemény a szovjet csapatmozgásokról a Szabad Szombathely Rádiójában november 3-án 09.00-kor (uo., 474.).

¹¹ Kós Péter soha nem volt szovjet állampolgár. Noha Moszkvában született és hivatalosan édesanyja orosz néven szerepelt, Magyarországon nevelkedett, és csak az 1950-es évek elején magyarosította a nevét. Részletesen: Domonkos László: *Konduktorov nyomában*. <http://www.angelfire.com/realm3/hmult/cikkek/kondukt.htm> (2009. augusztus 24.)

együtt jelentkezik a kiábrándulás a régiből, az önkénnyel bemocskolt régi mozgalomból. A leghatározottabban állást kell foglalni a volt kommunista párt bűnös vezetésével szemben. Az új párt semmiféle közösséget nem vállal a régi vezetők katasztrófa politikájával. Gyűlöljük a Rákosi-, Gerő-klikk önkényuralmát. Ezután nem leszünk milliós párt, szerényebb keretek között, szerényebb lehetőségekkel fogunk dolgozni. Helyeseljük Nagy Imre nyilatkozatát, amely hazánk semlegessége és a szovjet csapatoknak az egész ország területéről való kivonása mellett foglalt állást – írja a Népszabadság.

Az Oktatásügyi Minisztérium forradalmi bizottsága közölte, hogy az általános iskolák és a középiskolák történelmi tankönyvét kivonják az iskolai oktatásból. Az irodalom oktatására szóló tankönyvekből a tanárok csak a magyar irodalmat tartalmazó részt használhatják fel. A szovjet forradalommal foglalkozó részeket ki kell hagyni. Az általános iskolák földrajztanításában a Szovjetunió földrajzát ugyanolyan mértékben kell tanítani, mint bármely más állam földrajzát. Biztosítják az általános iskolákban és a középiskolákban a szabad vallásoktatást. A hitoktatásra vonatkozó külön beiratkozást megszüntetik. Az orosz nyelv kötelező oktatása az ország valamennyi általános és középiskolájában megszűnik. Az orosz tagozatú általános iskolák megszűnnek.

A Manchester Guardian budapesti tudósítója helyzetképet ad a magyar főváros közhangulatáról. [...] A [The] New York Times bukaresti tudósítójának jelentése szerint beigazolódtak a romániai diáktüntetésekéről szóló hírek. [...] Eden angol miniszterelnök bejelentette az alsóházban, hogy a brit kormány arról tájékoztatta az ENSZ-et, hogy hajlandó katonai akcióját Egyiptomban leállítani, ha az ENSZ gondoskodik az Egyiptom és Izrael közötti béke helyreállításáról. [...]

15.10: Egy új, egységes irányításról

Balogh Balázs jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

15.20: Adjatok élelmet Budapestnek és a városoknak!

Agrárius üzenete rendkívüli falusi adásban.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZÉNNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT. VIGYÁZZATOK! AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT.

15.25: Rendkívüli kommentár

Molnár József a szabad világ segítőkészségéről.

Svédországból, Svájból, Németországból repülőgépen indították útnak az első segítséget. A lelkes magánosok után sorra nyilatkoztak a kormányok is.

A nyugatnémet kormány egymillió német márka segélyt ajánlott fel. Az angol kormány nyolcvanezer dollár értékű gyógyszert. Legutóbb pedig Eisenhower elnök jelentette be, hogy gyorssegélyként húszmillió dollárt utaltak ki a baráti államok támogatását célzó alapból a szabadságáért küzdő hősi magyar népnek. Az Egyesült Államok elnöke hangsúlyozta, hogy ez az adomány csak a kezdet. Ezekről az adományokról és a nyugati világ népeinek adakozókészségéről híradásainkban és egyéb műsorainkban részletesen beszámoltunk. Most mindezt azért mondjuk el, mert Bécsből az osztrák rádióon keresztül világgá röppent a felháborító hír, hogy a szovjet csapatok megakadályozták a segélyküldeményeknek az országba való beszállítását. [...]

Az egész világ tudja, hogy dicső szabadságharcosaink, sebesültjeink gyógyszerhiányban szenvednek, hogy Magyarország egyik keleti városában gyermekbénulás ütötte fel a fejét, hogy a tizenegy nap óta hősieken ellenálló magyar főváros lakossága éhezik. A Szovjetunió urainak mindez nem számít. Ők minden eszközzel szeretnék térdre kényszeríteni azt a hősi magyar népet, amelynek bátorságát, kitartását az egész világ megcsodálta, és amely előtt összeomlott minden támadása az elnyomó szovjet hadseregnek.

Most új módszerhez akarnak folyamodni. A világtörténelem leggyalázatosabb módszeréhez: azt akarják, hogy sebesültjeink tovább szenvedjenek, hogy gyermekeink, asszonyaink és a fegyvert még mindig hősieken kézben tartó katonáink éhezzenek. Azonban ez az akciójuk éppúgy nem járhat sikerrel, mint fegyveres beavatkozásuk. Az egész világ felháborodása kíséri a Szovjet újabb gyalázatos tettét. A szabad világ népei nem nyugodhatnak, és nem nyugszanak bele a szovjet intézkedésekbe és megtalálják a módját, hogy a nyugati segítség időben megérkezzen Magyarországra.

15.30: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Ismétlés, elhangzott: 13.40-kor.

NE FELEJTSD EL A FELADATOK SORRENDJÉT. EGYSZERRE NEM LEHET MINDENT ELÉRNI! ELŐBB A LEGFONTOSABB, AZUTÁN A TÖBBI! ELŐBB AZ EGÉSZ, AZUTÁN A RÉSZLETEK. MOST AZ EGÉSZRE KELL ÖSSZEFOGNI MINDEN ERŐT!

15.50: Széljegyzetek

Janus összeállítása.

Miután a magyar kormány felmondta a Varsói Szerződést, és a miniszterelnök elnöke deklarálta Magyarország semlegességét, az oroszoknak semmi jogcímük nincs arra, hogy csapataik megszállva tartsák hazánkat. Szoboljev szovjet küldött eddig érvelhetett a Biztonsági Tanácsban, hogy a budapesti kormány kérésére avatkoztak be a magyar belügyekbe. A magyar kormány nyilatkozata ezt a gyenge érvet is kiütötte a szovjet diplomácia kezéből. Jogi-
lag tehát vége az elnyomásnak, vége a megszállásnak, a nemzetközi jog értelmében orosz katonának nincs többé keresnivalója magyar területen! Gyakor-

latilag mégis azt látjuk, hogy a tűzszünet ürügye alatt teljesen megszállták hazánkat. Körülzárták fővárosunkat, elfoglalták repülőtereinket, átvették a vasút irányítását Kelet-Magyarországon. Az új magyar kormány ismételtén és nyomatékosan tiltakozzék! És ami a legsürgősebb: indítson útnak haladéktalanul küldöttséget New Yorkba, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésére, hogy hivatalosan is szemébe mondhassuk a szovjet küldöttnak tiltakozásunkat! A magyar szabadságharc diplomáciai háborúvá változott. Az ellenséget most ezen a területen kell megsemmisíteni. Ez a leghatásosabb módja annak, hogy a hivatlan vendégek tizenkét évi dézsmálás után kitakarodjanak Magyarországról!

SZIGNÁL

Meghatódva hallgattuk a miskolci nemzeti tanács felhívását és tervezetét az országos rend helyreállítására. Ez a város és környéke kezdettől fogva a magyar forradalom egyik fellegrája volt. Az öntudatos miskolci munkásság, ifjúság és értelmiség szép példáját adta az országnak, hogyan kell szabadságharcunkat győzelemre vinni, hogyan kell megóvni a forradalmat két nagy ellenségtől: a reakció és az anarchia veszélyétől! A miskolci nemzeti tanács programja alkalmas arra, hogy annak alapján az új, demokratikus magyar élet kibontakozzék.

SZIGNÁL

Kodály Zoltán felhívással fordult a szovjet zenészszerzőkhöz, hogy sürgessék a kormánynál a szovjet csapatok kivonását. Nem tudjuk, mi lesz a távirat eredménye: nem tudjuk, lesz-e annyi bátorság az orosz muzsikuskokban, amennyi hazafiság lobog a mi nagy zenészünk szívében. Egy azonban bizonyos. Kodály Zoltán tiltakozása nagyban hozzá fog járulni világszerte ahhoz az erkölcsi felháborodáshoz, amelyet a szovjet beavatkozás váltott ki. Ez a felháborodás egyre fenyegetőbbben morajlik a hivatlan szovjet megszállók felé. Jelszava az a mondat, amelyet a nagy mester oly dinamikus erővel fejezett ki nagy művében, a Zrínyi szövegében: Ne bánts a magyart!

SZIGNÁL

A Magyar PEN Klub felhívása visszhangra talált a szabad világban. Mint ismeretes, a Magyar PEN Klub elnöksége nevében Képes Géza a világszövetség londoni központjához fordult, hogy a világ írói a rendelkezésükre álló eszközökkel segítsék a magyar függetlenség és semlegesség kivívását. A felhívást a száműzött magyar, lengyel, cseh, szlovák és román írók müncheni csoportja is hallotta, és ahhoz csatlakozva, táviratban fordult a világszövetség vezetőségéhez. A nyugaton élő magyar írók jól tudják, milyen nagy szerepe volt írástudóinknak a magyar szabadságharc előkészítésében. A forradalom a szívekben és az értelemben született meg előbb, mint 1848-ban, amikor ugyancsak lángelkű írók és lángelkű fiatalok indították meg a magyar szabadságharcot. A magyar írók és a magyar nép számíthat a nyugati írók szolidaritására. Ennek egyik szép megnyilatkozása volt Londonban az a nagygyűlés is, amelyet a legnevesebb angol írók szerveztek meg. Nem emlékezünk rá,

hogyan lett volna úgy, amely ilyen egységes állásfoglalásra bírta volna a nyugati világot az elmúlt évtizedekben, mint a magyar szabadságharc. A történelem már a nagy tettek sorába iktatta e küzdelmet. Most az irodalom dolga lesz – a magyar és a nyugati –, hogy maradandó alkotásokban is megőrizze emlékét.

SZIGNÁL

Sokan vannak, akik az újonnan alakuló pártoktól a nemzet oly nagyon szükséges egységét féltik. Valóban nem volt talán úgy történelmünk folyamán, amely ennyire összefogta volna népünket, mint a mai szabadságharc. Az is igaz, hogy a szovjet csapatok veszedelmes jelenlétében semmi sem fontosabb, mint az összetartás. Népünk az elmúlt napokban még csak az első lépést tette meg a szabadság és függetlenség felé. A második, a fegyveres győzelem politikai konzekvenciáinak az érvényesítése most megy végbe. Végbe megy belpolitikai, és az Egyesült Nemzetek Közgyűlésén diplomáciai síkon. Ám éppen azért, hogy mindama törekvés, amelyért szabadságharcunk kezdődött, valóra váljék, hogy politikai garanciája legyen az ígéreteknek, szükséges a demokratikus pártok újjáalakítása. A forradalom egyik nagy vívmánya éppen az egypártrendszer megszüntetése és a parlamentáris demokrácia feltételének megteremtése, a különféle pártok alakulása. Élünk hát ezzel a fegyverrel, de ne az egység rovására. Alakítsuk meg a magunk szervezeteit, de ne osztó szándékkal. Ne feledjük: szabad választás nincs addig, míg szovjet csapatok vannak Magyarországon. Függetlenségünk és semlegességünk kiharcolásában minden párt egyetért. Ha ez megvan, ha elértük, ami összetart mindannyiunkat, akkor lássuk a pártprogramokat. Akkor lássuk azt, ami elválaszt!

SZIGNÁL

Nem először fordul elő, hogy magyar nevek mögött olyanok képviselték népünk ügyét, akik idegen gazda szolgálatában állottak. Ami külképviseletünkben történt azonban, fölülmúl minden elképzelhető: Ma derült ki, hogy Magyarország washingtoni követe, aki az ENSZ-ben oly gyalázatos módon képviselte vérző népünk ügyét – tulajdonképpen szovjet állampolgár, és egy szót nem beszél magyarul! Kiderült, hogy a jó hangzású Kós Péter mögött a rossz hangzású Leo Konduktorov rejtőzik! Ilyen mélyre sülyedtünk tehát! Bízást elmondhatjuk, hogy a magyar szabadságharc egyben tisztító forradalom is volt. A nemzet kivetette magából mindazokat, akik hívatlanul a nyakára ültek vagy méltatlanok voltak, hogy fiainak tekintse és vallja!

SZIGNÁL

A magyar nép nagy várakozással tekint az új nemzeti kormány működése elé. Feladata és felelőssége óriási. Ennek a kormánynak kell valóra váltani és biztosítani mindazt a szent törekvést, amelyért a nemzet fegyverrel a kezében küzdött. Ennek a kormánynak kell haladéktalanul megkezdenie a tárgyalásokat a Szovjetunióval, képviselnie hazánk érdekeit az Egyesült Nemzetek előtt, helyreállítani a rendet és nyugalmat, kiemelnie a nemzetet mai letargikus állapotából, vagyis mielőbb olyan állapotokat teremtenie kül- és belpolitikailag

egyaránt, hogy népünk az urnák elé járulhasson. Működése eddig a napig fog tartani. Ekkor fog kiderülni, hogy a kormány tagjai méltóak voltak-e a nép előlegezett bizalmára.

16.00: Hírszolgálat

Lloyd, angol külügyminiszter az alsóházban ma kijelentette, hogy Anglia támogatja a magyar kormány felhívását az ország semlegesítése ügyében. Az angol kormány értesülése szerint szovjet katonai erősítések érkeztek Magyarországra az elmúlt három nap alatt, bár a magyarországi szovjet szárazföldi erők csapatzuglatai nem teljesen világosak.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa az elmúlt éjszaka tartott ülése után ma este foglalkozik ismét a magyarkérdéssel. [...]

Budapesten ma délután bejelentették, hogy a magyar és a szovjet hadsereg parancsnokságának közös bizottsága délben összeült első megbeszélésére. A jelentés szerint mindkét fél kifejtette a szovjet csapatok kivonásának technikai kérdésére vonatkozó álláspontját. A közös bizottság megegyezett, hogy a kölcsönösen kifejtetteket tanulmányozzák, és este 10 órakor újabb megbeszélésre ülnék össze. Mint a jelentés mondja, a szovjet delegáció addig is ígéretet tett, hogy több szovjet csapatszallító szerelvény nem érkezik Magyarországra.

A Forradalmi Karhatalmi Bizottság mai közgyűlésén a nemzetőrség főparancsnokává egyhangúlag Király Béla vezérőrnagyot, helyettesévé Kopácsi Sándor rendőrezredest választották. A közgyűlésen hozott határozat hangoztatja, hogy a Forradalmi Karhatalmi Bizottság ragaszkodik Magyarország függetlenségéhez és semlegességéhez, és azok elleni fegyveres agresszióknak ellenáll. A Forradalmi Karhatalmi Bizottság a sztrájk beszüntetését javasolja azzal a megkötéssel, hogy a nemzetőralakulatok fegyvereiket a munka felvétele után is kéznél tartsák, hogy agresszió esetén azonnal harcra kész állapotba helyezkedhessenek és felvehessék a küzdelmet a támadók ellen. A közgyűlés határozata szerint a honvédség és a rendőrség tagjain kívül csakis nemzetőrök viselhetnek fegyvert. Akik a három alakulatnak nem tagjai, azokat a rend megszilárdítása érdekében lefegyverzik.

Bécsi jelentések szerint az osztrák-magyar határt hermetikusan lezárták. [...]

Mint Varsóból jelentik, a lengyel ifjúsági szervezet ülésén a szervezet elnöke kijelentette, hogy a lengyel ifjúság támogatja Magyarországot népének azt a követelését, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki magyar területről. A magyar népnek éppúgy, mint minden más népnek joga van ahhoz, hogy saját maga döntsön sorsáról – hangoztatta még a lengyel ifjúsági szervezet elnöke.

Még nem lehet tisztán látni, hogy a közel-keleti válság milyen hatással lesz a kelet-európai helyzetre alakulására – írja a [Die] Presse című bécsi lap. A Szovjetuniót nyilván meglepte a magyar szabadságharc kitörése. Könnyen lehetséges, hogy a szovjet politikai és katonai vezetők között ellentétek állanak fenn. Ez lehet a magyarázata, hogy a Szovjetunió a magyar szabadságharc ügyében nem lépett a diktatúráknál szokásos habozás nélküli gyors cselekvés

útjára. A bécsi lap ezután így folytatja: A szovjet magatartás bizonytalansága arra kötelezi a Nyugatot, hogy szolidaritását a magyar szabadságharcra cselekedetek útján is kifejezésre juttassa. A bátor magyar nép minden morális támogatást megérdemel, és arra szüksége is van ezekben az órákban. Dulles külügyminiszter helyesen járt el, amikor tegnap este az ENSZ Közgyűlését felhívta arra, hogy a közel-keleti kérdés miatt ne feledkezzék meg Magyarországról. A magyar ügyet illeti meg az elsőbbség az ENSZ előtt – hangsúlyozta a [Die] Presse. A Nyugatnak első kötelessége, hogy a magyar kérdéssel foglalkozzék. Az idő sürget, nem szabad az alkalmat elszalasztani.

Budapesten a Külügyminisztérium forradalmi bizottsága közölte, hogy Kós Pétert, a Rákosi rendszer ENSZ-delegátusát a valóságban Leo Konkordatorovnak hívták és szovjet állampolgár. [...] A kommunista pártból átalakult Magyar Szocialista Munkáspárt lapja, a Népszabadság elítéli a letűnt kommunista vezetők bűnös politikáját. [...] A [The] New York Times bukaresti tudósítójának jelentése szerint beigazolódtak a romániai diáktüntetésekéről szóló hírek. [...] Kelet-Berlinből ugyancsak diáktüntetések jelentenek. [...] Eden angol miniszterelnök bejelentette az alsóházban, hogy a brit kormány arról tájékoztatta az ENSZ-et, hogy hajlandó katonai akcióját Egyiptomban leállítani, ha az ENSZ gondoskodik az Egyiptom és Izrael közötti béke helyreállításáról. [...]

16.10: Lássunk tisztán!

Gedeon Sándor beszámolója a moszkvai rádió legújabb, igen gyanús híradásairól és kommentárjairól.

Ha valamikor, akkor most tudni kell, mit mond az ellenség! A múlt vasárnap reggelig a szovjet főváros sajtója és rádiója csökönyösen kitartott amellett, hogy hazánkban reakciók, ellenforradalmi felkelés zajlott le, de mindössze huszonnégy óra leforgása alatt összeomlott, kudarcot vallott. Viszont hétfőtől kezdve egyszerre áttértek a magyarországi fejlemények tárgyilagosabb és higgadtabb megítélésére. A szovjet sajtó és a moszkvai rádió péntekig mindinkább szűkszavú és mérsékelt hangú jelentéseket közölt a nemzeti forradalom fejleményeiről. Ezzel szemben azoknak a népi demokráciáknak a lapjai és rádiói, amelyekben a sztálinizmus általában még fennmaradt, rendületlenül tovább szajkózták a reakciók ellenforradalom hazug meséjét. Most azonban a moszkvai rádió és sajtó ismét köpönyeget forgatott. Pénteken este, magyar idő szerint öt, moszkvai idő szerint hét órakor a szovjet főváros rádiója a magyarországi helyzethez címmel bécsi jelentést közölt arról, hogy az Österreichische Volksstimme című kommunista lap szerint egész repülőrajok mennek Magyarországra. A moszkvai rádió ez a bécsi tudósítása szó szerint idézte az Osztrák Kommunista Párt központi lapjának következő állítólagos értesülését: „Csaknem szakadatlanul rajokban indulnak Budapestre a repülőgépek az osztrák repülőterekről. Nem annyira gyógyszerrekről van szó, ahogyan a hivatalos közlemények feltüntetni igyekeznek. Ilyen nagy mennyiségű repülőgépek segítségével az egész kontinenst el lehetne látni

gyógyszerrel. A megfigyelők meggyőződhetnek arról, hogy magyar katonai személyek százai mennek nyugatról Magyarországra, a Horthy-hadsereg volt tisztjei, valamint a hitleri hadseregben szolgált magyar tisztek és katonák százai. A repülőgépek között a nyugatnémet határőrség gépeit, angol gépeket és másokat lehet látni.” Ez után az osztrák kommunista pártlapnak egy másik értesülését is közölte a moszkvai rádió arról, hogy idézzük: „a salzburgi amerikai felforgató központ az előkészületekről áttért a magyarországi ellenforradalom közvetlen támogatására, és hogy a nyugat-magyarországi úgynevezett szabadság rádiók legtöbbje, amelyek a nyugati demokrácia magyarországi megvalósítására szólítanak fel, valójában Salzburgból oda átdobott amerikai adóállomások.”

A moszkvai rádió ezt a jelentését három órával később ugyancsak a magyarországi helyzethez címmel terjedelmes kommentár követte bizonyos Leonyid Karpovtól, a központi szovjet rádió egyik hírmagyarozójától. [...] Miután közölte, hogy Budapesten, Miskolcon, Győrött, Debrecenben és más városokban megbénult az élet, meg hogy a fővárosban és vidéken az utóbbi napok ellenforradalmi bandák kilengéseinek és tömeges önbíráskodásainak a jegyében állottak, Irina Trofimova személyében egyik női kommentátorát is megszólaltatta. Ez így kezdte nem kevésbé gyanús helyzetmagyarázatát: Magyarországon a helyzet a legutóbbi napon kiéleződött. Erről szólnak a Budapestről, Miskolcra, Debrecenből és más magyar városokból érkező jelentések. [...] Nem tudhatjuk, mi volt a feladatuk ezeknek a szembeszökően célzatos állásfoglalásoknak. Csak utólagos indoklását akarták-e adni a szovjet megszálló csapatok megerősítésének, avagy ennél is átkosabb akciónak szolgáltatni a beharangozását. A szabadságharc táborának, a nemzeti forradalom erőinek mindenesetre résen kell lenniük a provokációk, a kihívás és a beugratás kétségtelenül megnövekedett veszélyével szemben.

KÖVESSÉTEK PÁL APOSTOL TANÍTÁSÁT: EGYMÁS TERHÉT HORDOZZÁTOK. SEGÍTÉSETEK EGYMÁST, MAGYAROK!

16.20: Rendkívüli riport

Hallgassák meg mindenekelőtt egyik bécsi tudósítónk jelentését. A nyugat-magyarországi városok és helységek nagy részében teljesen simán zajlott le a forradalom. Bécsi tudósítónk értesülései szerint a városok rendőrsége általában passzív volt és megértést kért a felkelők vezetőitől. A pártfunkcionáriusok mindenütt eltűntek a forradalom első óráiban. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy milyen sok pártfunkcionáriusnak volt fegyvere. Akinél fegyvert találtak, azt a szabadságharcosok letartóztatták. Ügyük később kerül vizsgálatra.

Soproniak mesélték bécsi tudósítónknak, hogy a felkelés első napjaiban mindenütt az egyetemisták vették át a vezetést. Az általános sztrájk meghirdetése után az ifjúság vette át Sopronban az üzemek ellátását is. Diákok dol-

goztak a kenyérgyárban, ők ültek a teherautók kormánykerekehez és szállították a lisztet a malomból. A Sopronban működő nagyobb határőregység parancsnoka azonnal a felkelés után felkereste a METESZ-bizottságot, és biztosította az egyetemi ifjúságot a határőrség lojális együttműködéséről. Azonnal csatlakozott a városi rendőrség is, valamint a város közelében állomásozó tűzérő is. [...]

Bécsi tudósítónk úgy értesült, hogy Nyugat-Magyarországon széles körben elterjedt a vélemény: a magyarországi uránium az egyik oka annak, hogy a Szovjet nem akarja elhagyni az országot. Az urániummal kapcsolatban a felkelők elgondolása az, hogy a nemzetközi piacon a legkedvezőbb ajánlattevő bekapcsolódásával történjék meg a magyar urániumvagyon békés értékesítése. Hasonló a nyugat-magyarországi ifjúság elgondolása a magyar bauxitkincs felhasználására vonatkozóan is.

Az Egyesült Államok fővárosának népe lelkesen csatlakozik az országsszerte megindult magyarbarát mozgalomhoz. Washington valamennyi templomában imaórákon könyörögnek a magyar szabadságharc sikeréért, a papok szentbeszédben méltatják a magyar nép hősiességét. Csütörtökön és pénteken a washingtoni és baltimore-i egyetemi és főiskolai hallgatók nagygyűléseket tartottak. [...] New York-i szerkesztőségünk most elhangzott washingtoni tudósításán kívül érdekes híreket közöl magából New Yorkból is. A szabadságharc kitörése óta minden este tüntetés van az Egyesült Nemzetek mellé kiküldött szovjet delegáció székháza előtt. A rossz idő ellenére nagy tömegek gyűlnek össze és követelik, hogy a szovjet csapatok hagyják el Magyarországot. Különösen nagy volt a tüntetés azon a napon, amikor az amerikai közvélemény értesült, hogy a budapesti kormány semlegesnek jelentette ki Magyarországot, és kérte az ENSZ közbelépését.

EGYSÉGBEN AZ ERŐ, DE AZ EGYSÉG ALAPFELTÉTELE A SZERVEZETTSÉG. RENDEZÉTEK SORAITOKAT!

16.35: Két politikai üzenet

Mezei István a győri munkásokhoz, Dombai János az olajipar dolgozóihoz szól.

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZÚÁLLÁS ESZKÖZE. A BŰNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET.

16.45: Mindszenty József sajtófogadásának nyugati visszhangja

Károly atya beszámolója.

Kedves hallgatóink! Mindszenty bíboros hercegprímás tegnapi sajtófogadása nagy visszhangra talált Nyugaton. A különböző hírügynökségek és újságírók örömmel állapítják meg, hogy Mindszenty bíboros nyugodt, egészséges ember benyomását kelti. Testileg és szellemileg friss, hangja határozott. A 15

percig tartó sajtófogadáson a hercegprímás rövid megnyilatkozásából az újságírók megértették azokat a súlyos problémákat, amelyek ma a magyar népre és az ország első főpapjára nehezednek. Első és legszükségesebb tennivaló – hangoztatta a hercegprímás – a nyomor enyhítése. A [The] Times szerint Mindszenty bíboros többek között kijelentette: „Magyarország eddig csak rossz bánásmódban részesült a világ, de különösen a nagyhatalmak részéről. Ezt a rossz bánásmódot bizonyítja az 1918-as [sic!] és 1945-ös békeszerződés. Reméljük, a forradalom hatására Magyarországot másképpen fogják ezentúl kezelni, mert azt, amit még a nagyhatalmak sem mertek megkockáztatni, a magára hagyott Magyarország vállalta és véghezvitte. Ezt a küzdelmet a magyar nép hazaszeretete indította el. A magyar nemzet számít a világ, különösen pedig a nagyhatalmak támogatására. Álljanak a sarkukra és vegyék pártfogásukba a magyar ügyet.” [...]

A sajtófogadáson megjelent külföldi újságírók figyelmét megragadta Mindszenty hercegprímás egyszerű, szegényesen bebútorozott szobája. Az újságok arról is beszámolnak, hogy a hercegprímás budai lakását a szabadságharc fegyveres katonái őrzik. Az Úri utca mindkét bejáratánál magyar páncélkocsi teljesít szolgálatot. Ezek a katonák azonban – írják a külföldi lapok – nem a szabadságot elnyomó embertelen kommunista rendszer terroralakulataiból valók, hanem az emberi jogok és a szabadság őrei. A sajtófogadáson több mint negyven magyar és külföldi újságíró, riporter, fényképész, filmező és televíziós kiküldött volt jelen. Amint beszámolójukban is írják, alig lehet bejutni Mindszenty bíboroshoz, annyi a látogatója. Valaki megkérdezte a hercegprímást, sikerült-e felvenni a kapcsolatot Rómával. Mindszenty bíboros a kérdésre igenlő választ adva megjegyezte, a szentatya külön üzenetét és áldását is elküldte már. Majd hozzátette, természetesen maga is szeretne minél előbb eljutni Rómába, de sajnos erre még nincs lehetőség.

SZABADSÁGHARCOSOK, MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BŰNÖS GARÁZDÁLKODÁS.

16.50: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.30-kor.

16.59: Műsortájékoztató

Kedves Hallgatóink, bejelentjük, hogy adásunk a 25 méteres rövidhullámon 21 óra 10 percig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19 és 31 méteres rövidhullámon. Most pontos időjelzést adunk. Tárogatónk 17 órát jelez.

17.00: Hírszolgálat

Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban ma kijelentette, hogy Anglia támogatja a magyar kormány felhívását az ország semlegesítése ügyében. [...] Az ENSZ Biztonsá-

gi Tanácsa az elmúlt éjszaka tartott ülése után ma este foglalkozik ismét a magyar-kérdéssel. [...] Budapesten a Parlament épületében ma délben összeült a magyar és a szovjet hadsereg parancsnokságának közös bizottsága első ülésére. [...] A Forradalmi Karhatalmi Bizottság mai közgyűlésén hozott határozata hangoztatja, hogy a Forradalmi Karhatalmi Bizottság ragaszkodik Magyarország függetlenségéhez és semlegességéhez, és azok elleni fegyveres agresszióknak ellenáll. [...] Mint Varsóból jelentik, a lengyel ifjúsági szervezet ülésén a szervezet elnöke kijelentette, hogy a lengyel ifjúság támogatja Magyarország népének azt a követelését, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki magyar területről. [...]

Varsói beavatott körökben ugyanakkor úgy tudják, hogy a lengyel kormány kész komoly megfontolás tárgyává tenni az amerikai kormány által felajánlott kölcsön elfogadását, ha az Egyesült Államok a kölcsönhöz nem köt feltételeket. Az említett körök értesülése szerint a kormány nyilatkozatot készít elő a kérdésben, amelyet rövidesen nyilvánosságra hoznak.

A [The] Times című angol lap berlini tudósításában arról számol be, hogy a magyar szabadságharc óriási benyomást keltett a volt német főváros nyugati és keleti övezetében egyaránt. A lap tudósítója szerint Berlinben az a vélemény, hogy a magyarországi események beláthatatlan következményekkel járhatnak. Nyugat-Berlinben tovább folyik a gyűjtés a magyar nép számára. A lakosság érzelmeire jellemző, hogy arra is jelentkeztek önkéntesek, hogy a magyar főváros újjáépítésében minden ellenszolgáltatás nélkül részt vegyenek. A szociáldemokrata párt, Nyugat-Berlin többségi pártja, a magyarországi áldozatok emlékére koszorút helyezett el az 1953-as júniusi keletnémet népfelkelés emlékművén. Az emlékműre egy szögesdrótból készült másik koszorút is elhelyeztek, azzal az ígérettel, hogy azt mindaddig nem távolítják el onnan, amíg valamennyi európai nép vissza nem nyerte önrendelkezési jogát.

A [The] New York Times bukarésti tudósítójának jelentése szerint beigazolódta a romániai diáktüntetésekéről szóló hírek. [...]

Mint Párizsból jelentik, a francia-angol katonai műveletek tovább folytatódnak Egyiptomban. A francia nemzetvédelmi minisztérium szóvivője kijelentette, hogy a Szezei-csatorna ideiglenes elfoglalására irányuló katonai műveletek tegnap újabb fázisba léptek. A tegnapi katonai műveletek arra irányultak, hogy előkészítsék a csatorna megszállását. A szóvivő felhívta a figyelmet arra, hogy gyors eredmények nem várhatók, tekintettel arra, hogy a Ciprusban állomásozó angol és francia erők aránylag kicsinyek voltak, és az utánpótlás megérkezése Franciaországból és Angliából bizonyos időt vesz igénybe. Az angol és francia légitámadások tegnap már nem irányultak csupán repülőterek ellen. Az angol, francia repülőgépek támadtak egyiptomi harckocsikat is, továbbá teherautókból álló menetoszlopokat és kaszárnyákat. Kairó közelében tűzérési lakatanyákat bombáztak. A repülőtérmegállásokat megelőzően figyelmeztették a polgári lakosságot, hogy hagyja el a veszélyeztetett területeket. Párizsban és Londonban ugyanabban az időpontban közleményt adtak ki, amely hangsúlyozza, hogy a francia és az angol kormány a legnagyobb figyelmet szenteli annak a

határozatnak, amelyet az ENSZ Közgyűlése tegnap este elfogadott. A határozat, mint ismeretes, a katonai műveletek beszüntetését követeli Egyiptomban. A francia és angol álláspont az – folytatja a közlemény –, hogy a rendcsinálási akciót folytatni kell, mert csak így lehet megakadályozni az ellenségeskedések kiújulását és csak így lehet előkészíteni a megegyezés útját. Franciaország és Anglia azonban hajlandó bizonyos feltételek mellett a további katonai műveleteket beszüntetni. Az egyik feltétel az, hogy Izrael és Egyiptom egyezzenek bele abba, hogy ENSZ-csapatok tartsák fenn a békét a veszélyeztetett területen. A másik feltétel, az arab államok egyezzenek bele az Izraellel való békekötésbe, és megfelelő megállapodás létesüljön a Szezei-csatorna kérdésében. Ezeket a megállapodásokat az ENSZ-nek is garantálni kell.

Figyelem, figyelem, üzenet dr. Lukács Lászlónak: A Szabad Kossuth Rádióban leadott üzenetét hallottuk, és azonnal továbbítottuk felesége címére Los Angelesbe. Híreink közlését befejeztük. Legközelebb 18 órakor mondunk híreket.

17.10: Az ENSZ-rádió magyar nyelvű beszámolója New Yorkból

Amerikai újságíró jelentése a Biztonsági Tanács üléséről. Ismétlés, elhangzott: 10.10-kor és 12.10-kor.

EGYSÉGBEN AZ ERŐ, DE AZ EGYSÉG ALAPFELTÉTELE A SZERVEZETTSÉG. RENDEZÉTEK SORAITOKAT!

17.45: Mit akarnak az oroszok?

Kovács Zoltán jegyzete. A Pravda egyik cikke sejtetni enged a Szovjet szándékait. Ez a cikk azt próbálja elhitetni, hogy a forradalom mögött reakciós erők állnak, és az országban a helyzet egyre zavarosabb lett. Fejetlenséget emleget és ezzel meg akarja teremteni a magyar belügyekbe való szovjet beavatkozás alapját. Ez tehát Moszkva szándéka és ezt a szándékát kívánja előmozdítani a jelenlegi csapatmozdulatokkal is. A jelek legalábbis erre utalnak. Már is vannak jelenségek, amelyek szerint a szovjet alakulatok megnehezítik, sőt egyes helyeken meg is gátolják a nyugati világ hatalmas méretű segítségének a továbbítását az ország belsejébe. A főváros és a vidéki nagyobb városok köré vont páncélosgyűrűvel fokozni szeretnék a körülzárt városok lakosságának idegességét és nyugtalanságát. Nyilvánvalóan le akarják fékezni azt a hatalmas lendületű szervezkedést, amely közigazgatási, politikai és társadalmi téren mutatkozik. Egyszóval korlátozni igyekeznek a forradalom fegyveres erőivel kiharcolt szabadság rendező erejét, amely a kibontakozás felé terelte az eseményeket. És ezzel maga a Szovjet akarja megteremteni a rendetlenséget, a fejetlenséget, hogy ezen a címen ismét rátehesse a kezét az országra. [...]

A forradalmi tanácsok és nemzeti bizottságok körül alakult ki a közigazgatás és a politikai élet. A hosszú esztendő nyomása után felszabaduló szer-

vezkedési szabadság gyorsan meghozta első eredményeit, de számos hírünk van arról, hogy sok esetben túlságosan egyszerűen és gyorsan ment ez a folyamat. Vagyis a régi tanács kevés személyi módosítással folytatja a munkát, a forradalom szülte, új viszonyok között. Nagyon helyes és bölcs lehet, ha a falvak és városok lakossága a nyugalom, a rend és a felesleges zavarok és kilengések elkerülése végett nagylelkűen megbocsát azoknak, akik esztendő-kön keresztül a lakosság érdekeinek védelmével szolgálatokat tettek [sic!]. De ez a nagylelkűség nem nyilvánulhat meg abban, hogy ezek a helyükön maradnak azon a címen, hogy ők ismerik legjobban a viszonyokat. Megbízhatatlan, kompromittált elemek veszélyeztetik a forradalom vívmányait. Az ilyen emberek a szovjet csapatmozdulatokból azt a következtetést fogják levonni, hogy a forradalom vívmányai újból veszélybe kerülhetnek, és megpróbálnak az új helyzetnek megfelelően helyezkedni. És pontosan ez lehet a Moszkvából irányított katonai taktikázás célja. A nyugtalanság, a bizonytalanság fokozása, a fejtelenség szítása. [...]

Érdekes jelenség az országban, hogy a kormány közvetlen irányítása alól mentesített vidékeken önállósult a politikai élet is. Ennek a jelenségnek látható bizonyítékai a különböző vidéki központokban működő, mintegy 10-12 rádió. Ezek a rádiók keresztül a helyi forradalmi szervek nagyon helyesen, állandó és egyre határozottabb követeléseket támasztanak a kormánnyal szemben. Ezeknek a rádióknak állandó nyomása nagyban hozzájárult a politikai helyzet fokozatos tisztázódásához. A tegnapi nap folyamán eljutottunk odáig, hogy ezek a rádiók megpróbálták műsorukat összeegyeztetni. Egy része átveszi a budapesti Szabad Kossuth Rádió műsorát és csak néhány órán keresztül sugároz saját műsort. A rádiók működésének koordinálása helyes és szükséges folyamat, de a vidéki rádiók önállóságának további megőrzését szükségessé teszi a szovjet haderők taktikája. A körülvelt és elszigetelt vidéki gócpontok érdeke önvédelmi szempontból, hogy bármely pillanatban ismét önállósulhassanak. Ezt a lehetőséget feladni nem okos magatartás.

A FORRADALMI SZERVEZETEK HÁLÓZATA MEGVAN. SZERVEZZÉTEK TOVÁBB, HOGY BÁRMELYIK ÓRÁBAN EGYSÉGESEN TUDJON CSELEKEDNI.

17.55: Rendkívüli kommentár

Molnár József a szabad világ segítőkézségéről.

Ismétlés, elhangzott: 15.25-kor.

18.00: Hírszolgálat

Két dolog jellemzi ma a helyzetet Magyarországon – írja az egyik nyugati távirati ügynökség tudósítója Budapestről. Az egyik az, hogy több szovjet hadosztály vonult be az utóbbi napok során Magyarországra, a másik pedig, hogy tárgyalások indultak meg a budapesti kormány és a szovjet katonai parancsnok között a szovjet csapatok magatartásáról. A tudósító így folytatja: A

szovjet csapatok tömeges bevonulása jelentősen megváltoztatta azt a helyzetet, amely az utolsó napok során a szabadságharc következtében előállott. A Nyugat-Magyarországon állomásozó szovjet csapatok elzárták a határt és az Ausztria felé igyekvő gépkocsikat nem engedik tovább. Tegnap egy amerikai diplomáciai kocsi állítottak meg. Ugyanúgy járt az a 28 külföldi újságíró, aki Budapestről Bécsbe akart utazni. Hasonló a helyzet a Budapest közelében lévő legfontosabb repülőtérén. A tudósító szerint hatvan szovjet harckocsi vonult fel a repülőtérre. A szovjet gépkocsik elállották a repülőtérre vezető utat és senkit sem engednek tovább. A szovjet katonák hangoztatják, hogy parancsot kaptak arra, hogy mindenkit állítsanak meg és ne tegyenek kivételt a diplomáciai kocsikkal sem. Természetesen mindenkit az a kérdés foglalkoztat: mi volt a Szovjetunió célja a csapatok felvonultatásával? Több megfigyelő azon az állásponton van, hogy Moszkva elsősorban politikai célokat követ a csapatmozdulatokkal. A Szovjetunió minél nagyobb súllyal és katonai fedezettel akarja képviselni álláspontját azokon a tárgyalásokon, amelyet Nagy Imre kormányával megindított. Ezek szerint a megfigyelők szerint, a Szovjetunióknak tehát nincsenek támadási szándékai. Moszkva nyilván nem tartja megfelelőnek a mostani időpontot arra, hogy újabb harcokba bonyolódjék, amikor már úgyis elég baja van Lengyelországgal, és amikor Romániában és Kelet-Németországban is nyugtalanság mutatkozik. Mindenesetre a szovjet csapatok olyan stratégiai pontokat foglaltak el Magyarországon, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy harcba bocsátkozzanak, ha a dolgok ilyen fordulatot vennének. Egyes megfigyelők a budapesti helyzetet a hidegháború idejéről emlékeztető berlini blokáddal hasonlítják össze.

Lloyd angol külügyminiszter az alsóházban ma kijelentette, hogy Anglia támogatja a magyar kormány felhívását az ország semlegesítése ügyében. [...]

Az elmúlt éjszaka a Biztonsági Tanács ülésén a francia delegátus felhívta a figyelmet arra, hogy amennyiben a Biztonsági Tanács vétó miatt nem volna határozatképes, szükséges az ENSZ rendkívüli Közgyűlésének egybehívása a magyar ügy tárgyalására.

Budapesten a Parlament épületében ma délben összeült a magyar és a szovjet hadsereg parancsnokságának közös bizottsága első ülésére. A héttagú szovjet tiszti delegációt Malinyin vezérőrnagy vezette. A magyar küldöttség vezetője Maléter Pál vezérőrnagy, az új honvédelmi miniszter volt.

Mint Amszterdamból jelentik, a holland Katolikus Néppárt vezetősége mai ülésén a legmélyebb rokonszenvét fejezte ki a magyar nép és a magyarországi katolikusok demokratikus csoportjai iránt. A holland Katolikus Néppárt – mondja az ülés után kiadott nyilatkozat – növekvő aggodalommal értesült a szovjet csapatmozdulatokról Magyarország területén. A nyilatkozat hangsúlyozza, hogy a magyar nép bátor harcot folytatott szabadságáért és függetlenségéért, és hosszú évek szenvedései után nagy áldozatokat hozott, hogy lerázza magáról az idegen igát. Hollandia katolikus néppártja teljes súlyával a magyar építő erők és köztük a kereszténydemokrata csoportok mellett áll,

amelyek szembefordultak a közelmúlt önkényuralmával. Magyarországnak minden szellemi és anyagi támogatást meg kell adni, hogy újjáépülhessen – fejeződik be a nyilatkozat.

Mint Varsóból jelentik, a lengyel ifjúsági szervezet ülésén a szervezet elnöke kijelentette, hogy a lengyel ifjúság támogatja Magyarország népének azt a követelését, hogy a szövjet csapatok vonuljanak ki magyar területről.

Ulbricht,¹² a kelet-németországi kommunista párt első titkára a törvényhozásban a magyar szabadságharcosokat fasisztáknak nevezte, akik szerint vérfürdőt rendeznek a magyar munkásosztály körében. Ulbricht beszédében ugyanakkor a közel-keleti fejlemények miatt élesen támadta Anglia és Franciaország politikáját.

A Neues Deutschland, a kelet-németországi kommunista párt lapja ugyanakkor azzal vádolja meg Nagy Imre miniszterelnökök, hogy elárulta a szocializmus ügyét. A lap szerint a magyar kormánynak nincs jogában felmondani a varsói egyezményt, amelyet a budapesti törvényhozás ratifikált.

A Rudé Právo, a csehszlovákiai kommunista párt központi lapja ugyancsak éles hangú cikket közöl a magyar szabadságharcosok ellen. A lap cikkében, amelyet a magyar származású, Kassa környéki Fábry Zoltán írt, elítéli a magyar szabadságharcot, amelynek eseményei szerint az imperializmus malmára hajtják a vizet.

Mint Párizsból jelentik, a francia–angol katonai műveletek tovább folytatódnak Egyiptomban. [...]

Párizsban és Londonban ugyanabban az időpontban közleményt adtak ki, amely hangsúlyozza, hogy a francia és az angol kormány a legnagyobb figyelmet szenteli annak a határozatnak, amelyet az ENSZ Közgyűlése tegnap este elfogadott. A határozat, mint ismeretes, a katonai műveletek beszüntetését követeli Egyiptomban. [...] Franciaország és Anglia hajlandó bizonyos feltételek mellett a további katonai műveleteket beszüntetni. Az egyik feltétel az, hogy Izrael és Egyiptom egyezzenek bele abba, hogy ENSZ-csapatok tartsák fenn a békét a veszélyeztetett területen. A másik feltétel, az arab államok egyezzenek bele az Izraellel való békekötésbe, és megfelelő megállapodás létesüljön a Szezi-csatorna kérdésében. Ezeket a megállapodásokat az ENSZ-nek is garantálni kell.

18.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Olvasgatjuk azt a táviratot, amelyet a Magyar Értelmiség Forradalmi Bizottsága és a Magyar Írók Szövetsége együttesen küldött a Békevilágtanácsnak Párizsba, Joliot-Curie ügyvezető elnök címére. Azt kéri benne, hogy forradalmunkkal kapcsolatban, amellyel kivívtuk nemzeti függetlenségünket és állami szabadságunkat, haladéktalanul hívják össze a Békevilágtanácsot

¹² Walter Ulbricht (1893–1973) német kommunista politikus, a Német Szocialista Egységpárt főtitkára 1950-től, az Államtanács elnöke 1960-tól.

rendkívüli ülésre Bécsben. Ugyan mit szól ehhez az óhajhoz a nagy tekintetű tanács? Nem tudjuk, de elképzeljük zavarát. Nem azért, mintha a Békevilágtanácsnak nem volna elég szíve, elég lelke az elnyomottak védelmére kelni. Éppen ellenkezőleg, óriási szív, mérhetetlen lélek van benne. Ha Kórkínában megbillentettek egy vörös agitátort, ha Párizsban előállítottak egy kommunista rohamlegényt, ha New Yorkban rajtaütöttek Moszkva egy kémecskéjén, ez a béketanács máris talpon volt, nemzetközi akciókat szervezett, háborgott, harsogott, a jog és a törvényesség durva sárba tiprását emlegette. Emlékezünk még a Rosenberg házaspár elítélésével kapcsolatos hadjáratára? Félreértés ne essék, a halálbüntetésnek mi is ellenfelei vagyunk. Is-tenem, ha a bitófa meg a sortűz nemesítené a sátánt, akkor az emberiség már maga a testté vált mennyei angyalsereg lenne. Mert ölni azután öldös-tünk eleget, századunk versenytárs nélkül viszi el a mészárlás pálmáját, még a legsötétebb középkor legfeketébb századai elől is. Pheidiasz valaha tüzes doronggal szúrta át egy rabszolga máját, hogy híven ábrázolhassa Prométheusz szenvedéseit. Ma egész népek májába döfik a tüzes dorongot, de nem azért, hogy örök időkre szóló remeket alkossanak, mint a klasszikus szobrász, hanem magáért a dorongért, magáért a májért, a nyers és durva hatalomért. Borzadva fordulunk el tehát az öldöklés képétől, borzadva még akkor is, ha ezt az öldöklést a törvény szentesíti. De mégis, tessék csak visszagondolni a Rosenberg-ügyre! Két életéről volt szó, mégpedig két korántsem ártatlan, korántsem szűzies életéről. De a béketanácsot még a nyilvánvaló, sokszorosan bebizonyított bűnhalmazat sem ingathatta meg kegyelmi felgerjedésében. A magyar nép, amelyet a vasfüggöny zárt el a szabad világtól, el sem képzelheti, mily sodró hullámokat vert Nyugaton a békeeszmé legfőbb intézményének irgalmi lázadása. A nagyvárosok utcáit és tereit megszállották a pártszolgálatos hölgyek, mert természetesen béketanács és párt egyet jelentett, ugyanannak a fogalomnak, ugyanannak a szervezetnek, ugyanannak az ázsiai imperializmusnak két arculata. Tehát megszállották az utcákat és tereket, például a párizsi utcákat és tereket, ahol mi magunk is átéljük ezt a humanista előzőnlést, hosszú íveket lobogtattak a kezükben, odabökvén őket az emberfiának orra alá.

– Mit akar a polgártárs? Háborút vagy békét? Életet vagy halált?

– Természetesen békét és életet! – felelte mindenki.

– Békét és életet? Akkor írja alá a polgártárs ezt az ívet...

Volt, aki aláírta, és volt, aki nem írta alá. Érzelmesség és öntudat döntötte el. Akkoriban pedig még sokan voltak érzelmesek és kevesen öntudatosak. Ma már persze megfordult az arányuk. Két-három esztendő századokra elég világosságot gyújtott az érzelmekben. Sőt a mi szabadságharcunk talán örök időkre elég világosságot. Szóval volt, aki aláírta, és volt, aki nem. Aki nem, azt a rohamleányok nyomon követték, ujjal böködték és megvető vigyorral sívították feléje:

– Ez az ember öldöklést akar, szolgaságot akar, háborút akar! Ez az ember a fekete reakció bérence!

Ezért mondtuk, hogy a Békevilágtanács keserű zavarban lehet forradalmi értelmiségünk és írószövetségünk táviratának olvastán. Mert e tanácsnak ugyan nagy a lelke, de ez a lélek csak akkor mozdult meg, soha máskor, ha Moszkva a jelet megadta. A vasfüggönyön kívül egyetlen arcülvérzés is fullasztó önkénynek tűnt képzelmeiben. A vasfüggönyön belül ezrével és tízezzével mészárolhattak, százezzével és milliójával deportálhattak, a tanács nem mozdult. Ez a földgolyó úgy oszlott két féltékére működésében, hogy az egyik féltéken jognak számított még a bakó kötele is; a másik féltéken hóhérláncnak számított még a törvények érvényesülése is. Mit csináljon hát most, amikor azok szólítják fel közbelépésre, akiket nem bélyegezhet fasiszta ügynököknek, akikről tízszer is elismerte már, hogy a szabadság és függetlenség bajnokai? Hogy kerülje meg a magyar szabadság ügyét, amely olyan fonák szabadság, mint a tyúkhetrec szabadsága, amelybe behatol a szabad róka? Hogyan tagadja meg múltját, jelenét, idvezítő Moszkváját, amelynek légioi ott taposnak egy nemzet vérrrel szerzett függetlenségének földjén? Nem tudjuk, mint cselekszik és hogyan cselekszik majd, miként kázmálódik ki a hínárból. Csak részvétünket tolmácsolhatnánk, ha ilyesmi élne bennünk, irányában.

Tehát elment a távirat Párizsba. Ám Párizs messze van, és Bécs, mióta a szovjet tankok ismét lezárták határainkat, éppen olyan messze van. De a magyar föld a miénk. Ha a Békevilágtanács késedelmeskedik, vártat, egy szava sem volt ahhoz, hogy 15 ezer magyar ifjút ledöfnek a barikádokon, hogy lángba és vérbe borítanak egy békés hazát, nos jó, megértjük. Mi van azonban a magyar béketanáccsal? Nem választják el tőlünk sorompók százai és kilométerek ezrei. Ott él velünk, a gyász és a halál közepette. Mi van hát vele? Annak idején, ha egyetlen életéről vagy akár csak egyetlen bilincsről volt is szó, még bűnálladékot sem tekintve lepték el falmezeinket tiltakozó plakátjai, városainkat és falvainkat ágenseinek siserehada. Ez a béketanács benyomakodott minden gyárba, iskolába, irodába, még a magánlakásokba is, százezzével és milliójával gyűjtötte az aláírásokat, aláíratott mindenkit, még azokat is, akik a zsarnokság börtöneiben senyvedtek, aláíratta őket porkolábjaik mellett és a szabadságuk ellen. Most azonban, amikor magyarok hullottak és ezrével hullottak az aszfalton, nem volt egyetlen protestáló szava, egyetlen méltatlankodó hangja sem, füstjét sem láttuk, mintha nem is léteznék. És mi van az emberbarátsággal, a jogtisztelettel, a nemzeti szuverenitással, a személyi méltóság védelmének egyéb magasztos intézményeivel? Mi van a Magyar Nők Demokratikus Szövetségével? Mi a DISZ-szel? Mi van a Magyar-Szovjet Társasággal? És a többi fedőszervvel, a többi cseléd-szervezettel? Ha a keleti hosszúság 73. és a déli szélesség 28. foka alatt, 30 000 kilométerre hazánktól ráhersent egy elvtársra a vizsgálóbíró, akkor könnyek borították már arcukat, és rekedtre ordították hangszálaikat. De ha az Országház téren a gyermekek és asszo-

nyok százain görög végig a hernyótálp, akkor a sírkerti csend fülsiketítő kátofónia az ő némaságukhoz képest. Nem fogunk csodálkozni és nem fogunk türelmetlenkedni, ha a Békevilágtanács Párizsban késlekedni fog a válasszal. De némileg csodálkozunk, és némileg türelmetlenkedünk, hogy késlekedik az az egyszakaszos rendelet, amely még az emléket is eltörli azoknak a békebarátoknak, akiknek mindenütt halál volt a halál, csak éppen Budapesten volt magnum áldomás!

A SZERVEZETTSÉGNEK A FEGYVER AD ERŐT! A FEGYVEREKNEK A SZERVEZETTSÉG!

18.20: Rendkívüli kelet-európai szemle

Lóvas László összeállítása.

A magyar szabadságharc ügye túlzás nélkül a világ érdeklődésének közepontjában áll. Hatása, következményei azonban nemcsak a szabad világban, hanem a vasfüggöny mögött is megmutatkoznak. Beszédes bizonyítékai ennek azok a legújabb jelentések, amelyek [a] szomszédos népi demokráciákban és Kelet-Németországban lezajló rokonszenvtüntetésekéről és a magyar szabadságharcot megelőző hangulátmegnyilvánulásairól számolnak be. Természetesen korai volna mindezekhez a hírekhez ma még messzemenőbb következtetéseket fűzni. Azonban kétségtelen, hogy nem csak nálunk jelentkezik elégedetlenség a szovjet elnyomással szemben. Vegyük először a Kelet-Németországból befutó híreket. Németország szovjet övezetében a moszkovita kormány mindent elkövet a diákság és a munkásság körében mutatkozó nyugtalanság elfojtására. Sorozatos hatósági intézkedésekkel próbálják megakadályozni a tervezett diákfelvonulásokat, sőt az egyetemi hallgatóság vitagyűléseit is. A kelet-berlini hatóságok rövid úton betiltották annak a nyilvános összejövetelnek a tervét, amelyet az egyetemi hallgatók szocialista ifjúsági szervezete Szabad ifjúságot keleten és nyugaton címmel akart Kelet-Berlinben megrendezni. A kommunista egységpárt funkcionáriusai kijelentették, hogy meg kell akadályozni mindenféle diákmegmozdulást, mert a jelenlegi izgatott légkörben egyetlen szikra elegendő a robbanás kiváltására. Kárpótlásul még kisebb engedményekre is hajlandók az illetékesek. A kommunista egységpárt és a kelet-németországi DISZ képviselői összejöveteleket rendeznek a diákság köréből kiválasztott néhány megbízható fiattal, és megígérik nekik, hogy a jövőben messzemenően teljesítik majd az egyetemi tanrend reformjával kapcsolatos követeléseiket. Ezzel szemben továbbra is mereven elzárkóznak minden politikai természetű kívánság teljesítésétől. Így hallani sem akarnak az ifjúsági megbízottak szabad választásának lehetőségéről, a marxizmus-leninizmus, az orosz nyelv tanításának korlátozásáról. Tegyük hozzá, hogy a keletnémet ifjúság megmozdulása nem új keletű. Már a múlt nyáron próbáltak érvényt szerezni annak a követelésüknek, hogy töröljék el a kötelező marxista-leninista tanulmányokat. A követelések hangja azonban azóta megváltozott. Az ifjúság egyre

kevésbé akar tudni az állami ifjúsági szervezetről, amely mind súlyosabb válsággal küzd. Megerősítésre szoruló jelentések szerint a kelet-berlini Humboldt Egyetem diákságának körében ezrével osztoznak röpcédulákat, amelyeknek hangja erősen kommunistaellenes. Ebben a magyar diákság magatartását hozzák fel követendő példaként. Hasonlóképpen nyugtalanság jelei mutatkoznak a keletnémet munkásság körében. A keletnémet honvédelmi miniszter sorozatos üzemi gyűléseken, így az acélmunkásokhoz intézet beszédében hangsúlyozza, hogy minden ellenforradalmi megmozdulást csírájában elfojtanak.

Hasonló jelentések érkeznek Romániából is. A bukaresti egyetemi hallgatók körében mutatkozó nyugtalanságot a legújabb jelentések is megerősítik. Hírek vannak arról is, hogy üzemi munkások és vasutasok nyíltan kifejezést adnak a rendszerrel szembeni elégedetlenségüknek. A kormány mindent elkövet ezeknek a megmozdulásoknak elfojtására. A kolozsvári egyetem magyar osztályát bezárták, miután a magyar ajkú egyetemi hallgatók tüntetést rendeztek, amelyhez a román egyetemi hallgatók is csatlakoztak. A bukaresti egyetemen tovább folyik a diákok bojkottja a kötelező marxista-leninista szemináriumi tanítás és az orosz nyelv kötelező oktatása ellen. Legjelentősebbnek látszik azonban a lengyel nép reakciója a magyarországi eseményekre.

A most következő hírek Grusonnak, a [The] New York Times varsói tudósítójának jelentéseit tartalmazzák. Az ország különböző részeiből tömegtüntetéseket jelentenek, amelyek szovjetellenes jelszavakkal kezdődnek, de fokozatosan kormányellenes és kommunistaellenes hangulatba csapnak át. A lengyel népi demokrácia vezetői érthető nyugtalansággal figyelik ezeket a jelenségeket. Számos szükségrendszabályt készítenek elő és a rendőrség által követendő magatartást is pontosan meghatározzák. A rendőrség parancsot kapott, hogy semmilyen körülmények között ne használjon fegyvert a tüntető tömegekkel szemben. Attól tartanak ugyanis, hogy egyetlen véres incidens alkalmas volna az egész ország lángba borítására. A pártvezetők attól tartanak, hogy a tüntetések kormányellenes kampánnyá fokozódhatnak, amelyek végső sorban a kommunista párt ellen fordulhatnak. A széles tömegek elégedetlensége azonban nem csupán rendőri intézkedések kidolgozását tette szükségessé. A magyarországi események és a szovjet csapatok jelenléte a lengyelországi nép elégedetlenségét tovább szítják. Ez a körülmény a párt és a kormány vezetőit az eddigi tervektől eltérő sürgős intézkedésekre kényszeríti. A tervbe vett fokozatos változások és a közélet lassú átalakítása helyett gyökeresebb reformokra készülnek a helyzet nyomása folytán. A lengyel kommunista párt hír szerint hamarosan országos tanácskozást hív össze, amelyen Gomulka első titkár is felszólal, és szó van a kormány közeli átalakításáról is. A lengyelországi tüntetések hátterében azonban nem csak politikai követelések állnak. Az egyes vidéki városokban lezajlott tüntetések azt célozták, hogy szüntessék meg a Szovjetunió gazdasági kizsákmányolását. Állítsák le a Szovjetunióba irányuló kivitt mindaddig, amíg a lengyel-szovjet kereskedelmi viszonyt alapvetően

nem rendezik. Mindezekben a megmozdulásokban kétségtelenül jelentős szerepe van a magyar szabadságharc által elért eddigi eredményeknek. A nálunk törtétek rendkívüli mértékben foglalkoztatják magát a lengyel kommunista pártot is. Szabadságharcunk megítélésében két nézet figyelhető meg. A központi bizottság legutóbbi határozata, amely a magasabb vezetőség álláspontját tükrözi, rokonszenvét nyilvánítja a magyarországi felkelők iránt, azonban figyelmeztet arra, hogy a küzdelem új szakaszába lépett, reakciós elemek kerekedtek felül, veszélybe kerültek a szocialista rend intézményei, és hogy bestiális kegyetlenséggel kínozzák a kommunistákat. A lengyelországi kommunista párt középkezderei ezzel szemben azt hangoztatják, hogy példát kell venni Magyarországról, és a tömegek kívánságait gyorsan és nagylelkűen teljesíteni kell, ellenkező esetben elkerülhetetlen a kirobbanás.

NE FELEJTSD EL A FELADATOK SORRENDJÉT. EGYSZERRE NEM LEHET MINDENT ELÉRNI. ELŐBB A LEGFONTOSABB, AZUTÁN A TÖBBI. ELŐBB AZ EGÉSZ, AZUTÁN A RÉSZLETEK. MOST AZ EGÉSZRE KELL ÖSSZEFOGNI MINDEN ERŐT!

18.35: A gyermekbénulás leküzdésének lehetősége

Balogh Balázs interjúja dr. Schimmert Gusztávval, a müncheni egyetem orvosprofesszorával.

Ismétlés, elhangzott: 14.35-kor.

KÖVESSÉTEK PÁL APOSTOL TANÍTÁSÁT: EGYMÁS TERHÉT HORDOZZÁTOK, SEGÍTSÉTEK EGYMÁST, MAGYAROK!

18.45: Nemzetközi helyzetismertetés

Sebők Tibor jegyzete a Biztonsági Tanács üléséről.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTÉTEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CÉLSZÖVÉSSÉ! VIGYÁZZÁTOK!

18.55: Kommentár az új kormányról

A forradalom megszülte első kormányát. Mert az az együttes, amely eddig vezette az ügyeket, jellegzetesen ellenforradalmi, a kisépért múlt kormánya volt. A Münnichek, Janzák, Kossák, Czottnerek, Erdeik és Bognárok csak a történelem torz fintoraként maradhattak hatalmon az után is, hogy a felkelő nép száműzte őket. Tizenötezren haltak meg azért, hogy a népi demokrácia nyomorult éveinek a konok haszonélvezői eltakarodjanak végül az ország éléről. E tizenötezer vértanú áldozatát és emlékét csúfolta meg a megszálló erő, amikor szuronyával mégis nekik juttatta a bársonyszékeket. Távoztak tehát. Nem tudjuk, hova távoztak. De minél messzebb, annál helyesebb. Az új kormány-együttes, ugyancsak Nagy Imrével az élén, 12 tagból áll és szemmel

láthatólag egy pártközi kompromisszum eredményeképpen jött létre. Persze, mint minden kompromisszumot, ezt az egyezséget is könnyedén lehetne bíráltni. Ezt azonban időszerűtlennek és értelmetlennek tartjuk. A lényeges az, hogy az új kabinet elhatározó lépést jelent előre a forradalom céljai felé vezető úton. Néhány foltalan név, gáncstalan jellem; kitűnő szellem szinte kézzelfogható biztosíték arra, hogy szabadságküzdelmünk vívmányai nem sikkadnak el.

Mondjuk, nem akarunk bíráltni. Annyit azonban megjegyzünk, hogy az új együttes megszületésének van egy vigasztalan mozzanata. Az tudniillik, hogy a kormányt az úgynevezett Elnöki Tanács nevezte ki. Ennek az intézménynek változatlanul Dobi István az elnöke és Révai József az alelnöke. Tagjainak sorában ilyen neveket lelünk: Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Rusznyák István, Mihályfi Ernő, Barcs Sándor, Parragi György, Andics Erzsébet, Kovács István és így tovább. Tehát a közel tízéves vérfürdő főrendezői és a főrendezők lakásai. A diadalmas forradalom korszakában, ha formálisan is, az nevezi ki a magyar kormányt, aki a Mindszenty-tárgyaláson ülnökölt és lelkendezve megszavazta a hercegprímás életfogytiglani börtönbüntetését. Ez az erkölcsbotránnyal is felérő szépséghiba szemléletes bizonyága annak, milyen sürgős szükség lenne a múlt Augiász-istállójának azonnali és könyörtelen kitakarítására.

Ez a kormány természetesen átmeneti jellegű, nem is lehet más, hiszen egyedül a majd szabadon megnyilatkozható népakarat dönthet végérvényesen afelől, hogy kiket kíván az ország élére. A népakarat azonban csak független hazában nyilatkozhatik meg. Függetlenség pedig megszállott földön nincs, el sem képzelhető. Ezért az új együttes első, történelmi kötelessége kiharcolni a szovjet kötelékek végleges távozását földünkről. Nem tudjuk, hogy az elvonulás technikai keresztülvitele mennyi időt igényel. A kormánynak azonban oda kell hatnia, hogy ez az időhatár a minimumra szorítdjék.

A másik elodázhatatlan feladat a választások időpontjának kitűzése és e választások módozatainak megállapítása. A lényeg nem csupán az, hogy a népakarat szabadon érvényesülhessen, hanem az is, hogy aktív és passzív, vagyis jelölési és választási szabadság alakjában érvényesülhessen. Senkinek sem lehet joga arra, hogy a népakaratnak e korlátlan megnyilvánulási lehetőségét csökkentse. A nemzet a szabadságharc folyamán tündöklő bizonyosságát szolgáltatta politikai érettségének. A vívmányok, amelyekért harcol, a haladó demokrácia vívmányai. Miután egy évtizeden keresztül nem illette meg semmi szó, most őt illeti meg minden szó.

Az új kormány két legfontosabb kötelessége tehát: a szovjet csapatok elvonultatása és a választások lebonyolítása. Alapvető joga viszont, hogy a forradalom eredményeit megvédelmezze a bujtogatókkal szemben. Ha az a tény, hogy a diadalmas szabadságharc élén a múlt kormánya ügködött, némileg meg is magyarázta a szenvedélyek elfajulását, most már minden egyéni akció, minden kilengés, minden provokáció végzetes bűn a nemzettel szemben. Szabadságunkról és függetlenségünkéről van szó, amelyet az anarchia elve-

szejthet. Az új kormány már a forradalom kormánya. Cselekedjék tehát a forradalom lelkierőjével, bölcsességével és erejével!

18.59: Műsortájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22 óra 35 percig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16, 19 méteres rövidhullámon. Tárogatónk hangja, most pontos időjelzést adunk. Tárogatónk 19 órát jelez.

19.00: Hírszolgálat

A Biztonsági Tanács magyar idő szerint ma este 9 órakor ül össze, hogy tovább folytassa a magyarországi helyzet tárgyalását. [...] Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén kijelentette, hogy Anglia üdvözli és támogatja a magyar kormány felhívását az ország semlegesítése ügyében. A külügyminiszter megemlítette, hogy a magyar Külügyminisztérium által a budapesti angol követnek adott tájékoztatás szerint, a szovjet csapatok Kárpátalja felől vonultak be eddig az országba. Az angol kormány úgy értesült – folytatta Lloyd –, hogy a szovjet harckocsik és a csapatok a jelek szerint visszavonultak ugyan Budapestről, számos egység azonban fedezékbe vonult a magyar főváros közelében. A Budapest melletti repülőterek szovjet ellenőrzés alatt állanak. Az összes csapatmozdulatok egybevetése alapján azt a képet kaptuk, hogy a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok létszáma az elmúlt három nap alatt megnövekedett – mondotta az alsóházban Lloyd, angol külügyminiszter.

Két dolog jellemzi ma a helyzetet Magyarországon – írja az egyik nyugati távirati ügynökség tudósítója Budapestről. [...]

Mint Amszterdamból jelentik, a holland Katolikus Néppárt vezetősége mai ülésén a legmélyebb rokonszenvét fejezte ki a magyar nép és a magyarországi katolikusok demokratikus csoportjai iránt. [...] Mint Varsóból jelentik, a lengyel ifjúsági szervezet ülésén a szervezet elnöke kijelentette, hogy a lengyel ifjúság támogatja Magyarországon a népet az elnyomás ellen, hogy a szovjet csapatok vonuljanak ki magyar területeiről. Varsói beavatott körökben ugyanakkor úgy tudják, hogy a lengyel kormány kész komoly megfontolás tárgyává tenni az amerikai kormány által felajánlott kölcsön elfogadását, ha az Egyesült Államok a kölcsönhöz nem köt feltételeket. [...] Ulbricht, a kelet-németországi kommunista párt első titkára a törvényhozásban a magyar szabadságharcosokat fasisztáknak nevezte, akik szerinte vérfürdőt rendeznek a magyar munkásosztály körében. [...] A Rudé Pravo, a csehszlovákiai kommunista párt központi lapja ugyancsak éles hangú cikket közöl a magyar szabadságharcosok ellen.

Pozsonyból szerzett értesülésünk szerint a csehszlovákiai hatóságok tömegesen tettek át olyan magyar állampolgárokat a határon, akiknek útlevelük és vízumuk lejárt. A hírt magyar határszervek is megerősítették. Közlésük szerint, az ily módon tömegesen áttett magyarok elhelyezése és étellemezése máris komoly nehézség elé állította a szlovák határral szomszédos magyar járások hatóságait.

Mint Londonból jelentik, az angol alsóház mai ülésén az egyiptomi beavatkozás ügyét tárgyalta. A munkáspárti ellenzék tagjai arra szólították fel a kormányt, hogy fogadja el az ENSZ Közgyűlésének határozatát és szüntesse be a katonai műveleteket Egyiptomban. Eden miniszterelnök azt válaszolta, hogy az angol kormánynak joga van ellenjavaslatokat tenni az ENSZ Közgyűlésének határozatával szemben. Ezért javasolta azt, hogy az ENSZ küldjön csapatokat Egyiptomba, a rend fenntartására. Ameddig ez meg nem történik, addig az angol kormány szükségesnek tartja a katonai akció folytatását. Head¹³ hadügyminiszter közölte az alsóházban, hogy az angol és a francia csapatok nem szállottak partra Egyiptomban. A Nicosiában közzétett francia-angol hadijelentés hangsúlyozza, hogy a repülőtémadások következtében az egyiptomi légi haderő harcképessége úgyszólván teljesen megszűnt. Az egyiptomi katonai repülőterek ellen intézett támadások során az ott állomásozó repülőgépek egy része megsemmisült, vagy pedig olyan súlyosan megrongálódott, hogy kijávítása lehetetlenné vált. Az izraeli csapatok a Sínai-félszigeten és a Gázai övezetben elfoglalták két várost. Mihelyt az izraeli csapatok ezen a két helyen konszolidálták haderejüket, az izraeli kormány tagjai minisztertanácsra ülnek össze.

Figyelem, figyelem, üzenet a Magyar PEN Klub elnökségének. Felhívásokat, amelyet a Nemzetközi PEN Klub londoni központjába intéztetek, a Münchenben élő magyar írók hallották, csatlakoztak hozzá, és táviratilag továbbították.

19.10: Szélgjegyzetek

Elsőnek Bús-Fekete László beszél idegenből – haza. Mindössze pár szót szeretnék mondani ezúttal – de egy nagyon fontos ügyben. Magyaróvárott hat angol állampolgárt őriznek az orosz katonák. Kettő az angol rádió, a BBC képviselői, négyen oxfordi diákok. A négy oxfordi diák vezetője Michael Korda, Korda Sándor unokaöccse, aki tegnapelőtt indult el, hogy Pestre vigye az oxfordi egyetem penicillinküldeményét a magyar sebesültek számára. Csak Magyaróvárig jutott el a küldöttség, ott az orosz hadsereg feltartóztatta őket. Azóta úgy a penicillin, mint a négy diák őrizet alatt van. Mi a bűnük? Segíteni akartak sebesülteken, akik hazájuk szabadságáért ontották vérüket. Felkérjük a magyar kormányt, különösen Kéthly Anna minisztert, aki személyes barátja Korda Vincének, az oxfordi diák apjának, hogy tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a négy angol fiút szabadon bocsássák, és hogy a penicillinküldemény eljusson Haynal Imre professzor Baross utcai klinikájára, ahová az oxfordi fiúk vinni akarták. Ugyancsak felkérjük dr. Haynal professzort, hogy ő is járjon el a hatóságoknál a négy angol fiú szabadon bocsátása érdekében és hasson oda, hogy a klinikája hiánytalanul megkapja a penicillinküldeményt. Michael Korda egyetlen szót sem beszél magyarul. Londonban született, angol édesanyja van, de a magyar

13 Antony Henry Head (1906–1983) 1956. októbertől brit védelmi miniszter.

vér, ami az ereiben folyik, nem engedte elfeledni Magyarországot. Reméljük, hogy Magyarország se feledkezik meg róla és a három társáról, akiket még csak nem is vér, hanem egy nagy eszme iránti lelkesedés juttatott Magyaróvárra!

SZIGNÁL

A Szabad Kossuth Rádió közleményei szerint a népköztársaság belső karhatalmának nevezett ÁVH szervezete a múlté lenne. Valószínűleg így van ez Budapesten, de nem így Lenti községben, a magyar olajmezők zalai területén, ahol az ÁVH még fűtyül a nemzeti forradalom vívmányaira és a jelek szerint fűtyül arra Ráth alezredes elvtárs, az 1500 főnyi helyőrség parancsnoka is.

Jó lenne, ha Maléter Pál, a honvédelmi miniszter érvényt szerezne azoknak az elveknek és rendeleteknek, amelyeket a kormány napok óta sugározott a rádió hullámain. Akkor hamarabb hinnénk el, hogy komolyan gondolják, amit mondanak és ígérnek!

SZIGNÁL

Hogy őszinték legyünk, nem szeretnénk Rusznyák István professzornak, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének bőrében lenni. Például tételezzük fel, hogy összeakad Nagy Imrével, ami könnyen feltételezhető, mert a kormány elnökének és az Akadémia elnökének sűrűn esik egymással dolga. Vajon mit gondol egy ilyen találkán Nagy Imre, és mit gondol Rusznyák, aki tavaly februárban aláírta, Rákosi parancsára, a Nagy Imre vészes megbetegedéséről szóló orvosi bizonylatot? Ugyanez a Rusznyák István tudományos elméletet dolgoztatott ki a sztahanovista munkamódszer egészséget kímélő, életet meghosszabbító hatásáról. Nyilván olyan társadalom következik most, amelyben a munkásság nagyon lényeges szerephez jut. Hogy fér össze a sztahanovizmus prófétájának múltja ezzel a magyar jövővel? Ugyanez a Rusznyák professzor a tudományos életet egészében pártszolgálatra kötelezte, illetve igyekezett kötelezni. Elfogadható-e, hogy egy szabad államrendben továbbra is ő álljon legelőkelőbb tudományos intézményünk élén? Némi csodálkozásunkra szolgál, hogy a forradalom diadala után az Akadémia még nem kérte föl távozásra elnökét. És még nagyobb csodálkozásunkra szolgál, hogy egy olyan képzett koponya, egy olyan pontosan számító és ravasz férfiú, mint Rusznyák István, nem fogta fel önmagától, hogy föltétlenül távoznia kell. Minél előbb, annál jobb. Jó a nemzetnek és még jobb öneki!

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

19.20: Londoni jelentés

Ebben a beszámolóban arról szeretnénk számot adni, hogy az angol hetilapok miképpen írtak a magyarországi eseményekről. Mielőtt a hetilapok idézésébe belekezdenék, azt említem, hogy ezeknek Angliában jelentékeny súlyuk van.

A hetilapok mindegyike 40-50 ezer példányban ad képet az időszerű eseményekről. A megjelenés sorrendjében az angol rádió hetilapja, a [The] Listener az első. Ez az angol rádió előző heti legfontosabb adásaiból közöl részleteket. A lap közepét eseménynapló és fényképek töltik ki. Az e heti [The] Listener kilenc fényképet közöl. Ezek közül négy számol be a magyar nép forradalmáról. Az egyik fénykép a menetelő felkelőket ábrázolja az utcán; a második a ledöntött Sztálin-szobor csizmája látható egy bele tűzött magyar zászlóval. A harmadik kép egy budapesti utcasarkon beforduló orosz tankot örökít meg, és a negyedik a népforradalom nyolcvan magyaróvári polgári áldozatának temetéséről készült. A lap vezércikk gyanánt közli Hugh Seton-Watson¹⁴ október 26-i előadását: A magyar felkelés, és ami utána következik cím alatt. „Amikor ezeket mondom – mondotta múlt pénteken az angol rádió tízmillió hallgatójának Seton-Watson professzor –, a harc még mindig tart Budapest utcáin. Úgy látszik, hogy az orosz katonák vadságukkal felülmúlták azokat az oroszokat, akik száz évvel ezelőtt verték le az első magyar szabadságharcot, annak az I. Miklós cárnak parancsára, aki, úgy rémlik, mintaképpül szolgál Hruscsov úrnak. Ma még nehéz látni, hogy mindez hogy végződhetik. És még nehezebb úrrá lenni az elborzadásnak azon az érzésén, amely bennünket elfog, és ezeket az eseményeket politikai távlatban veszi szemügyre.” E bevezetés után Hugh Seton-Watson ismertette és értékelte az akkori lengyelországi és keletnémet helyzetet, tragikusnak tartotta, hogy mindezek az események akkor zajlanak le, amikor az amerikai politikát a közeledő elnökválasztás paralizálja. Majd előadását azzal fejezte be, hogy a lengyel és magyar események mégiscsak reményt keltenek arra, ami 1933 óta kizártnak látszott, nevezetesen, hogy béke lesz Európában. Ehhez még hosszú utat kell megtennünk – mondotta Hugh Seton-Watson professzor –, de még néhány héttel ezelőtt a béke lehetetlennek látszott, ma már úgy tűnik, hogy elérhető, de nehezen. Ha ma már reménykedhetünk – mondotta Hugh Seton-Watson az angol rádió hallgatóinak –, ezt nem saját bölcsességünknek vagy Anglia vezető politikusainak köszönhetjük, hanem Magyarország és Lengyelország hősi népének.

A [The] Listener az angol hetilapok közül megjelenésben a [The] Spectator követi nyomon. Ez a legrégebb angol hetilap, 1828-ban alapították, és a független szabadelvűség szócsöve az angol hetilapok közül. Vezércikkein kívül a hét eseményeiről közöl jegyzeteket, a lap közepén helyet foglaló nagy cikkek a hét eseményeivel kapcsolatosak, s a politikai anyagot a szerkesztőhöz intézett levelek és kritikák egészítik ki. Az e heti [The] Spectator címlapján Lord Templewood¹⁵ Szabó Zoltán és Iris Murdoch¹⁶ cikkeit hirdeti. A vezércikk a szuezi fegyveres válsággal foglalkozik, és a vezércikket követő első kommentárnak ez a címe: Budapest vére. A cikk ezzel a mondattal kezdődik: A buda-

14 Hugh Seton-Watson (1916–1984) történész, politológus.

15 Hoare, Samuel John Guernsey, Lord Templewood (1880–1959) angol konzervatív politikus.

16 Iris (Jean) Murdoch (1919–1999) ír-angol írónő, filozófus.

pesti események hosszú távra, úgy lehet, jelentékenyebbnek bizonyulnak majd a közel-keleti eseményeknél is. A Spectator szerkesztője ez után úgy véli, hogy a magyarok kétségbeesett hősiessége, úgy rémlik, végre meggyőzte még a Kreml betokosodott fejű vezetőit is arról, hogy Oroszország kelet-európai birodalmának népei 11 évi elnyomás és indoktrináció utáni is leigázatlannak maradtak és meggyőzésük nem sikerült. A kommentár ez után fölteszi a kérdést, hogy mivel segített a magyaroknak és lengyeleknek a Nyugat? Azzal, hogy van, feleli a szónoki kérdésre a cikk írója, és azzal érvel, hogy egy kommunista világban addig maradtak volna orosz csapatok Varsóban és Budapesten, amíg az úgynevezett rend helyre nem áll. Úgy lehet, írja a szerkesztő, a világkommunizmus eszméje ömlik össze ezekben a napokban, és valószínűnek látszik, hogy a szovjet vezetők rájöttek, hatalmukat a nyers erő egyedül nem biztosíthatja. Ezután a lengyelországi eredményeket ismertette, kommentálva, cikkét a szerkesztő ezekkel a szavakkal végzi: Magyarországon az események ennél is tovább mehetnek, és a demokrácia mindenesetre mindenkor úgy emlékezhet Budapestre, mint legdicsőségesebb harctereinek egyikére.

A fő cikkek közül a [The] Spectator Szabó Zoltán cikkét közölte első helyen, Magyarország egyet akar címmel. A cikk arra mutat rá, hogy az alapvető különbségeken túl, a jelenlegi magyar népforradalom tudatosan vagy ösztönszerűen az 1848-as liberális forradalom mintáját követte. Szabó Zoltán Petőfiék 1848-as szereplésének és Veres Péter október 23-i föllépésének hasonlóságaira, valamint az 1848-as és 1956-os diákság magatartásának hasonlóságára mutat rá, és az eseményeket ilyenformán foglalja össze a [The] Spectator angol olvasói számára. Október 23-ának délutánján egy békés reformkorszak erői vonultak fel. Az október 23-áról 24-ére virradó éjjel e reformkorszak Gerő Ernő rádióbeszédének következtében fegyveres forradalommal alakult, október 24-ének reggelén a helyi orosz csapatok közbelépése a forradalmat országos szabadságharccá változtatta át. Vasárnapra – írja Szabó Zoltán – a forradalom belső győzelmet aratott, amely a keddi kormányengedelményekkel reálisnak mutatkozott. Az utolsó napok azt bizonyították, hogy a magyar nép, amely a múlt héten bátorságának adta tanújelét, e héten politikai józanságát fogja érvényesíteni. Logikus volna, hogy a Szovjetunió visszavonuljon és beletörődjék abba, hogy a magyar nép visszaállítja függetlenségét csakúgy, ahogy annak idején beletörődött abba, hogy Finnország független maradjon a két finn-orosz háború után. A [The] Spectator cikke azután rámutat, hogy a forradalomnak egy merőben új formája született meg Magyarországon. „A forradalmat nem egyének kezdeményezték, és még nincsenek olyanok, akik a nép nevében beszélnének. A nép maga fejezi ki önmagát, cselekvésével és tetteivel. A forradalomnak eddig még szóvivője sincs, Szigethy Attila, aki korábban a Nemzeti Párttagjának tagja volt, a győri rádióban nem a nemzet, hanem a város nevében szól. A felkelők nem állnak sem katonai junta, sem népvezérek, sem emigráns politikusok vezetése alatt. A felkelt nép ösztönszerűen szerveződött helyi

forradalmi tanácsokba és nemzeti bizottságokba. Ezek gyakorlatilag alulról felállított és felülről szervezett tanácsok, és azoknak az orosz szovjeteknek új változatai, amelyek az orosz forradalmakban játszottak szerepet, és oroszellenesek, mert a Vörös Hadsereg megszálló és megtörő erőként működött.”

Ezek után a cikk ismerteti a népforradalom előzményeit. Rámutat arra, hogy az erjedés gócpontjai az írószövetség, az ifjúsági szervezet és a Petőfi Klub [sic!] volt. Ezeken a fórumokon a kommunista frazeológia feloldódott, júniustól kezdődően a viták az úgynevezett reakciós, imperialista nyugati bűnbakok helyett a sztálinisták kerültek pergőtűz alá. Míg a párt hivatalos orgánjai továbbra is a bolsevik zsargonban beszéltek, ezeken a gyűléseken, valamint a hetilapokban mind magyarabb hangok szólaltak fel, következésképp a felszólalók némi népszerűsége tarthattak számot még akkor is, ha kommunisták voltak. E folyamat mértékét az érzékelteti, hogy az Irodalmi Újság példányszáma pár hónap alatt megötszöröződött, és a változás mértékét olyan kijelentések jelzik, mint ez: Mi, a nép vagyunk a párt. Szabó Zoltán ezután kifejezi, hogy az erjedés, Lengyelországgal ellentétben, hamarosan túlhaladta a pártkereteket, mint ezt a Petőfi Kör gyűlései és az írószövetség szeptemberi közgyűlésének eredményei bizonyítják. A magyar szellemi élet minden testülete határozott, de békés reformkorszakot indított útnak, amelyben demokratikus, szocialista, paraszti radikális, nyugatias polgári és demokratizálódást kívánó kommunista elemek kerültek egységfrontba a sztálinisták maradványai ellen. A tömegek hangulatának feszültségét a Rajk-temetés kétszázézer résztvevője érzékeltette először, és a múlt hét eseményei során derült ki az, hogy a munkások, katonák és parasztok hangulata jóval forradalmibb volt, mint azoké az értelmiségieké, akik reformkorszakot kezdeményeznek. Hogy a forradalom az egész nép ügye, népforradalom, ezt a nemzeti bizottságok és forradalmi tanácsok spontán szerveződése mutatta meg, és a népforradalom győzelmét az jelezte, hogy a társadalom e forradalmi szervezeteit az eseményeknek engedő Nagy Imre kormánya kedden elismerte. Ez Moszkvát válaszütra állítja. A Kremlnek most azt kell eldöntenie, hogy azokat az elveket követi-e, amelyek hozzájárultak a Szovjetunió létesítéséhez, vagy ezeknek megtagadásával gyarmatosító hatalom gyanánt elnyomja-e azokat a helyi tanácsokat, amelyeket magyar munkások, parasztok és katonák alakítottak.

A cikk, amely a visszavonulásra vonatkozó első orosz nyilatkozat előtt fródozott, ezután kijelenti, hogy ha a Szovjetunió hú akar maradni azokhoz az elvekhez, amelyeknek létét köszönheti, hozzá kell járulnia ahhoz, hogy Magyarország visszatérjen arra az 1945-ös kiindulóponttra, amelyen Magyarországon a demokratikus fejlődés elkezdődött. Ez a fejlődés célt is ért volna, ha Moszkvából Magyarországra küldött kommunisták el nem gáncsolják. Ha Moszkva megkísérelné, hogy továbbra is elnyomja a magyar népet nyers erőszakkal, akkor az nem csupán a világ felháborodását váltaná ki, hanem egyben alapjaiban ingatná meg azokat az elveket, amelyeken a Szovjetunió felépült. Noha a magyar fölkelők soraiban éled a remény, hogy erkölcsi és poli-

tikai támogatást kapnak a Nyugattól, különösképpen Angliától. Mivel a forradalom győzedelmes ugyan, de nincs vezetője, fennáll az a veszély, hogy a jelenlegi helyzet kaotikussá válhatik. Magyarországon – hol ez nagyon is érthető – a nép nem bízik többé a kormánykijelentésekben. Nyugati nyilatkozatok hozzájárulhatnak ahhoz, hogy konszolidálódjék ez a forradalom, amely egészében valóra váltotta Kossuth szavát; a magyar népnek most két kötelessége van, tömegben felállani, és egyet akarni.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT. VIGYÁZZATOK! AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT.

19.35: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei Futó Dezsőnek, a Kis Újság felelős főszerkesztőjének nyilatkozata; az Egyetemi Forradalmi Diákbizottság felhívása; a Magyar Ügyvédek Ideiglenes Forradalmi Nemzeti Bizottsága által kiadott közlemény, az Államügyészség Forradalmi Bizottságának jelentése; az Igazság című lap egyik cikke (Kós Péter – Leo Konduktorov szerepe az ENSZ-ben); a Magyar Világ című lap kisiparos-problémákkal foglalkozó cikkének részletei, 12.00 után, sajtószemle keretében, Ordass Lajos evangélikus püspök nyilatkozata, és Mindszenty József bíboros hercegprímás sajtófogadásának eseményei a pesti rádió nyomán.¹⁷

SEM A FEGYVER, SEM A GYŐZELEM NEM LEHET AZ EGYÉNI BOSSZÚÁLLÁS ESZKÖZE. A BÜNÖSÖK FELETT CSAK A FÜGGETLEN MAGYAR BÍRÓSÁG ÍTÉLHET.

19.50: Maléter Pál ezredesnek Bell ezredes üzenete a honvédelmi miniszter újonnan kinevezett első helyetteséhez. Ismétlés, elhangzott: 14.20-kor.

20.00: Hírszolgálat Washingtonban a Fehér Ház szóvivője¹⁸ bejelentette, hogy Eisenhower elnök ma Hoover, külügyi államtitkárral tárgyalt. A megbeszélés középpontjában a magyarországi és a közel-keleti helyzet állt.

¹⁷ A Szabad Kossuth Rádióban Futó Dezső nyilatkozata november 3-án 07.00-kor; az Egyetemi Forradalmi Diákbizottság felhívása, a Magyar Ügyvédek Ideiglenes Forradalmi Nemzeti Bizottsága által kiadott közlemény és az Államügyészség Forradalmi Bizottságának jelentése, valamint az Egyetemi Forradalmi Diákbizottság felhívása 10.00-kor hangzott el (A forradalom hangja, i. m. 441–442, illetve 444–445.). A déli Sajtószemle keretében ismertették az Igazság és a Magyar Világ cikkei (uo., 454.). Ordass Lajos, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke, az egyház elnöke a Szabad Kossuth Rádióban november 2-án 17.45-kor nyilatkozott (uo., 407–408.). Mindszenty József sajtófogadását 16.45-kor Károly atya ismertette.

¹⁸ A Fehér Ház szóvivője: James Campbell Hagerty (1909–1981) újságíró, szerkesztő (New York Times), 1953–1961 között volt a Fehér Ház sajtótitkára.

A Biztonsági Tanács magyar idő szerint ma este 9 órakor ül össze, hogy tovább folytassa a magyarországi helyzet tárgyalását. [...] Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén kijelentette, hogy Anglia üdvözlí és támogatja a magyar kormány felhívását az ország semlegesítése ügyében. [...] Budapesten a Parlament épületében ma délbén összeült a magyar és szovjet hadsereg parancsnokságának közös bizottsága, első ülésére.

A [Le] Monde című tekintélyes francia lap ma esti számában megállapítja, hogy szovjet csapatoknak Magyarországra való beáramlásával ismét szovjet fenyegetés nehezül az országra. A [Le] Monde úgy véli, hogy a szovjet csapatmozdulatoknak nem lehet más célja, mint hogy Moszkva politikai nyomást gyakoroljon Magyarországra. A hivatalos szovjet magyarázat nem kielégítő. A lap szerint a szovjet nyomás nem fogja megakadályozni a magyar kormányt és a magyar népet abban, hogy olyan rendszert léptessen életbe, amely követelményeinek megfelel.

Egy nyugati tudósító beszámol arról, hogy a Bécsbe vezető műút Győr és a határ között továbbra is le van zárva. Az úton egyik irányban sincs közlekedés. Ma délután egy szovjet osztag vonult fel arra a pontra, ahol a magyar határőr-különítmény őrzi az utat. A szovjet osztagot három harckocsi kísérte. A szovjet katonák néhány méternyire a magyar határőröktől megállottak és farkasszemet néznek a határőrökkel.

Kéthly Anna, a magyar szociáldemokrata párt elnöknője, államminiszteri minőségben tagja az új kormánynak, továbbra is Bécsben tartózkodik. Kéthly Annát tudvalévőleg tegnap Magyaróvárnál szovjet páncélosok nem engedték tovább Budapest felé. Kéthly Anna, aki egy osztrák szocialista képviselő társaságában volt, a hiábavaló kísérletek után visszatért Bécsbe.

A ma délután Budapesten közzétett új kormánylista szerint az egyes miniszteri tárcák közül csak a külügyi és honvédelmi tárcát töltötték be, a többi bizonytalan ideig üresen marad. A minisztériumokat egyelőre miniszterhelyettesek fogják vezetni.

Nagy Imre miniszterelnök megtartotta a külügyi tárcát, míg az új honvédelmi miniszter Maléter Pál lett. Tildy Zoltán, Kovács Béla, B. Szabó István, Kellemen Gyula, Fischer József, Bibó István, Farkas Ferenc, Losonczy Géza, Kádár János és Kéthly Anna államminiszteri minőségben tagja a kormánynak.

A győri vagongyár munkástanácsa orosz nyelvű röplapokat adott ki a szovjet hadsereg tagjai számára. Szovjet katonák, ne lőjete a magyarokra! – mondja többek között a röplap. A magyar ifjúság, a honvédség, a munkásság, a nép minden rétegével együtt a magyar nép érdekeit védi. A magyar nép el van szánva, hogy semlegességét, függetlenségét utolsó emberig megvédi [a] minden oldalról jövő imperialista törekvésekkel szemben – hangsúlyozza a felhívás. A röplapokat a szovjet katonák között osztják szét.

A Dunántúli Nemzeti Tanács ugyanakkor közleményt adott ki, amely indokoltan tartja a jelenlegi körülmények között a sztrájk befejezését és a

munka azonnali felvételét. A Dunántúli Nemzeti Tanács felhatalmazta az egyes nemzeti tanácsokat arra, hogy feltétlenül indokolt esetben adják meg hozzájárulásukat a termelés csökkentéséhez vagy egyes termelési ágak szüneteltetéséhez.

Előzetesen az egri rádió intézett felszólítást a magyarországi rádióadókhöz, hogy orosz nyelven tájékoztassák a Magyarország területére érkezett új szovjet alakulatokat a való helyzetről. [...] Budapesten a Külügyminisztérium forradalmi tanácsa ma közölte, hogy Kós Pétert, a Rákosi-rendszer ENSZ-delegátusát a valóságban Leo Konduktorovnak hívták és szovjet állampolgár. [...] A szovjet minisztertanács

Pozsonyból szerzett értesülései szerint a csehszlovákiai hatóságok tömegesen tettek át olyan magyar állampolgárokat a határon, akiknek útlevélük és vízumuk lejárt. [...] Mint Londonból jelentik, az angol alsóház mai ülésén az egyiptomi beavatkozás

ügyét tárgyalta.

20.10: Kommentár az új kormányról

Ismétlés, elhangzott: 18.55-kor.

SZABADSÁGHARCOSOK, MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ! A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BÜNÖS GARÁZDÁLKODÁS.

20.15: Mit akarnak az oroszok?

Kovács Zoltán jegyzete.

Ismétlés, elhangzott: 17.45-kor.

EGYSÉGBEN AZ ERŐ, DE AZ EGYSÉG ALAPFELTÉTELE A SZERVEZETTSÉG. RENDEZÉTEK SORAITOKAT!

20.25: Rendkívüli kommentár

Molnár József a szabad világ segítőkészségéről.

Ismétlés, elhangzott: 15.25-kor és 17.55-kor.

20.30: A magyarországi szabad rádióállomások közleményei

Ismétlés, elhangzott: 13.40-kor és 15.30-kor.

20.49: Műsortájékoztató

Kedves hallgatónk, bejelentjük, hogy a 13 méteres rövidhullámon adásunkat most befejezzük. Műsorunkat tovább folytatjuk a 16, 19 és 41 méteres rövidhullámon. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja.

20.50: Nemzetközi helyzetismertetés

Sebők Tibor jegyzete a Biztonsági Tanács üléséről.

Ismétlés, elhangzott: 14.10-kor és 18.45-kor.

21.00: Hírszolgálat

Budapestén ma délután Tildy Zoltán és Losonczy Géza részvételével sajtóértekezletet tartottak. A sajtó képviselői különösképpen arról kértek felvilágosítást a miniszterektől, hogy a ma délből tartott első szovjet-magyar katonai megbeszélések a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok kivonásának kérdéséről milyen eredménnyel jártak. Losonczy azt felelte, hogy biztató jelek láthatók, amelyek szerint a helyzet enyhülését eredményezhetik. Tildy Zoltán csak annyit mondott, hogy a szovjet-magyar katonai közös bizottság első tárgyalásáról nem nyilatkozhat, mivel a megkezdett megbeszéléseket még ma este folytatják. A sajtóértekezleten az eredeti tervek szerint Nagy Imre miniszterelnöknek is részt kellett volna vennie. A kormány szóvivője szerint azonban a miniszterelnök nagy elfoglaltsága miatt nem jelenhetett meg a sajtókonferencián.

A Biztonsági Tanács magyar idő szerint most ül össze, hogy tovább folytassa a magyarországi helyzet megtárgyalását. [...] Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén kijelentette, hogy Anglia üdvözlí és támogatja a magyar kormány felhívását az ország semlegesítése ügyében. [...] Washingtonban a Fehér Ház szóvivője bejelentette, hogy Eisenhower elnök ma Hoover külügyi államtitkárral tárgyalt. [...] Budapesten a Parlament épületében ma délből összeült a magyar és a szovjet hadsereg parancsnokságának közös bizottsága, első ülésére. [...] A [Le] Monde című tekintélyes francia lap ma esti számában megállapítja, hogy szovjet csapatoknak Magyarországra való beáramlásával ismét szovjet fenyegetés nehezül az országra. [...] Egy nyugati tudósító beszámol arról, hogy a Bécsbe vezető út Győr és a határ között továbbra is le van zárva.

Az amerikai külügyminisztérium ma másodízben fordult a washingtoni szovjet nagykövetséghez, hogy a magyarországi szovjet csapatok engedjék át minden további haladék nélkül, az országban lévő amerikaiak feleségeit és gyerekeit a Magyaróvárnál felállított gyűrűn. A szóban forgó csoportban amerikaiakon kívül angolok, franciák, németek, svájciak és osztrákok is vannak, akik Budapestről úton voltak Bécs felé.

Kéthly Anna, a magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja az új kormánynak, továbbra is Bécsben tartózkodik. Kéthly Annát tudvalevőleg tegnap Magyaróvárnál szovjet páncélosok nem engedték tovább Budapest felé.

A győri vagongyár munkástanácsa orosz nyelvű rölapokat adott ki a szovjet hadsereg tagjai számára. [...]

Pozsonyból szerzett értesülésünk szerint a csehszlovákiai hatóságok tömegesen tettek át olyan magyar állampolgárokat a határon, akiknek útlevelük és vízumuk lejárt.

Szerte a világban tovább folynak a rokonszenvtüntetések a magyar szabadságharc mellett. New Yorkban a Columbia Egyetem diákküldöttsége megkoszorúzta a Hudson partján álló Kossuth Lajos-szobrot. A főiskolások delegációja bejelentette, ha a Biztonsági Tanács holnap délelőttig nem hoz megfelelő döntést a magyarkérdésben, az ENSZ-palota előtt tüntetést rendez-

nek. Az amerikai katolikus főiskolai hallgatók országos szövetsége 200 ezer egyetemi hallgató nevében mély megdöbbenését fejezte ki a szovjet hadsereg kegyetlensége miatt. A szovjet csapatok magyar főiskolások ellen követtek el megtorló intézkedéseket, holott a magyar egyetemi hallgatók csupán az alapvető szellemi szabadságjogokat követelték.

Egy Ausztráliából érkezett jelentés arról számol be, hogy ma nagyszabású rokonszenvtüntetés zajlott le Melbourne városában, a rövidesen megnyíló olimpiai játékok színhelyén, Magyarország függetlensége és szabadsága mellett.

Mint Londonból jelentik, az angol alsóház mai ülésén az egyiptomi beavatkozás ügyét tárgyalta. [...]

Hammarskjöld ENSZ-főtitkár ma este nyilatkozik a közel-keleti helyzetről, tekintettel arra, hogy Nagy-Britannia és Franciaország elutasította az ENSZ Közgyűlésének felhívását a további harc beszüntetésére. A Közgyűlés elnöke az elutasításról szóló hír vétele után kijelentette, hogy a Közgyűlést a lehető legrövidebb időn belül, újból össze kell hívni, az újabb fejlemények megvitatására.

21.10: Kommentár az új kormányról

Ismétlés, elhangzott: 18.55-kor és 20.10-kor.

21.15: Nemzetközi sajtószemle

Vasvári Gergely ismerteti Lorenz Stücki cikkét a Die Weltwoche című lapból. A cikk címe: A hit, amely hegyeket mozdít.

A nem is egészen tízmilliónyi kis nép egyedül megcsinálta, amit az egész szabad világ nem tartott lehetségesnek és még kevésbé mert megpróbálni, a minőséget és mennyiséget összevéve legrettenetesebb történelmi hatalomra olyan csapást mérni, amely halálos lesz. [...] Sztálin utódai közül egyiknek sincs meg a mindenhatósága vetélytársaival és az állam, a párt és gazdaság felső rétegeivel szemben. Rájuk van utalva, és egy ilyen, az egész országot kompromittáló véres politikát súlyos veszélyek nélkül nem csinálhatnak! Az első napok harcainak tapasztalatai azt mutatták, hogy máris számos vörös katona állt át a felkelőkhöz és zárt egységek kitértek a harc elől. Ilyen tapasztalatok után túl nagy lett volna a kockázat, hogy vörös csapatok felláznak egy gyarmati háború és a munkások és diákok elleni támadással szemben, sőt számolni kellett volna annak lehetőségével, hogy egész csapattestek állnak át a forradalom oldalára, és a tűz még a Szovjetunió területére is kiterjed. Ezt az irtózatosságot mérlegelve, és mert nem sikerült az antikommunista felkelőket ügyes politikai propagandamanőverekkel fegyvereik letételére bírni, és legalábbis egy nemzeti kommunista megoldást elérni, ezért határozta el bizonyára heves belső harcok után a moszkvai politbüro, hogy enged. [...]

A moszkvai döntés, amelyik az eddigi információk szerint elvi jelentőségűnek és véglegesnek látszik, követelményeiben aligha jelenthet mást, mint azt, hogy a Szovjetunió feladja világuralmi ambícióit. Kelet-Európát feladni annyit jelent, mint visszavonulni a szovjet határokra. Jelenti az átmenetet a világforradalmi imperialista sztálinizmusból valami Gomulka-féle orosz nemzeti kommunizmusra. Ezen az alapon fokozatosan és remélhetőleg nem véres forradalom útján végbemenő belső rendszerliberalizálódás a Szovjetunióban aligha lenne feltartóztatható. Az igazi koegzisztencia, ami eddig csak üres propagandaszólam volt, egy ilyen állammal szemben a Nyugat számára nemcsak lehetséges lesz, de a legnagyobb mértékben kívánatos.

A SZERVEZETTSÉGNEK A FEGYVER AD ERŐT. A FEGYVEREKNEK A SZERVEZETTSÉG.

21.25: A szemtanúk beszélnek

A Bécsben megjelenő Bild Telegraf munkatársa részletes tudósítást küldött Magyarországról. A beszámoló címe: Láttam az októberi forradalom arcát. A tudósító kifejti, hogy a magyar ifjúság és a munkások kikergették a kommunista vezetőket abból a paradicsomból, amelyet évekig építettek maguknak. Érdekes jelenségnek tünteti fel a tényt, hogy az anyák aggodalmukban szobába zárják fiaikat, nehogy lemenjenek az utcára harcolni. A magyar forradalom úgy érte a világkommunizmust, mint egy váratlan tarkólvés – állapítja meg a bécsi újságíró. Budapesti élményeinek beszámolóját a Bild Telegraf tudósítója így kezdi: Budapest, József körút, Kálvin tér, Üllői út, Mária Terézia laktanya. Sok minden úgy fest, mint Bécsben. A laktanyákban valamikor k. u. k. újoncok gyakorlatoztak, de mindez ma már a múlté. Jelenleg a halál vigyorg minden ablakmélyedésből és a pompás építmények összelődözött kapualjaiból. A forradalom vihara feldúlta az utcákat és a tereket. Valaki panaszosan megjegyezte előttem, íme ez lett a mi szegény Budapestünk. Siralmasabb, mint az ostrom idején. Az osztrák újságíró ezután a forradalom festőjéről beszél. A romokon keresztül most egy festő vág magának utat. Kezében a paletta. Nem szobafestő vagy mázoló, sohasem festett cégtáblát vagy feliratot. Festőművész. Felmutat egy ház ötödik emeletére, ott az a lakás, amelybe bevágott egy gránátszilánk, az ő műterme. S mivel az elmúlt tíz éve sem Sztálin-, sem pedig Rákosi-képeket [sic!], most a romokon át felmászik egy kilótt szovjet ágyúra és remegő kézzel ráfesti a régi magyar címet. Azután továbbmegy és páncélosokra, felborult teherkocsikra, mindenhova odafesti a magyar címet. Ez a festő, aki remegő kézzel és kezdetleges szerszámmal címet fest, és a kettős kereszt, amelyet e címerbe rajzol, ezek a mai forradalom jellegzetességei.

Az újságíró ezután azon elmélkedik, hogy senki sem hitte azt, ami most Magyarországon történik. Nyugaton sokan úgy vélték, hogy a Szovjetunió ellen nem használ a felkelés, amint Hitler ellen sem használt. Voltak, akik szerint csak egy harmadik világháború oldja meg a problémákat, de ezt senki

sem akarja, így hát békésen meg kell férti egymás mellett. A vasfüggöny sok embert nem zavar. Hiszen oly vastag volt, hogy az emberek jajkiáltásai nem hallatszottak ki az országból. És ennek itt, Nyugaton sokan örültek is, mert idegeik nem bírják a jajkiáltást. De a magyarországi események éppen azt bizonyítják, hogy még a legnagyobb hatalom ellen is sikeres lehet egy népi felkelés.

A riporter ezután így folytatja: Szobámban üldögélek, egy állami hotelban lakom. Olyan szállodában, amelyben még néhány nappal ezelőtt senki sem kísérelte meg, hogy az igazságot kimondja, mert a mosdó alatt vagy a tükör mögött mikrofon volt beépítve. És most, az állami alkalmazásban álló szobalányok, cipőtisztítók és szobainasok körém gyülekeznek, és mesélnek a forradalomról. A mikrofonnal senki sem törődik. Igen, a berendezés még megvan, de akik hallgatták, szétfutottak. A beszédtema mindenütt a forradalom. Igen, a forradalom. A megfoghatatlan, felmérhetetlen, titokzatos, szörnyű és nagyszerű forradalom. A meztelenek felkeltek az erőszak ellen, és most eszembe jut, mind tévedtünk. És ezek az események oly nagymértékben korrigálják a világpolitikát. Budapesti szállodaszobámban ülve, mélységesen szegénykeztem. Nem is olyan régen még izgatottan ültünk bécsi szerkesztőségünkben, a távolba író előtt, és figyeltük a jelentéseket a Petőfi Kör viharos vitáiról, az első tüntetésekről és lövésekről. Felizgattak és lelkesítettek az események, de abban a hiedelemben éltünk, hogy mindez néhány nap múlva már a múlté. Mit is akarnak ezek a szegény ördögök, hogy állig felfegyverzett ávósok, szovjet harcokcsik ellen..., gondoltuk mindannyian. És ennek épp az ellenkezője történt. Mit akarnak az ávósok, mit akarnak a szovjet tankok, a halált megvető emberek milliói ellen? Mit akarnak a felfegyverzett harcokcsik tízezer fiú és lány ellen, akik piros-fehér-zöld zászlókkal felvonulnak, és nemzeti daluk túlszárnyalja a motorok zúgását?

A riporter ezután leírja annak a tizenhárom éves lánynak az esetét, aki sebesülten magasba emelte a földre hullott magyar zászlót és a tüntető menet élére állott, nem törődve a szovjet tankok fenyegető mozdulataival. Az oroszok tovább tüzeltek, de a menet feltartóztathatatlanul haladt előre. Feltartóztathatatlanul, mert a fiatalokban nem volt félelem. Éppen ez a különbség a háború és a forradalom között. A háborúban fedezékből harcolunk, és azért halunk meg, mert parancsot teljesítünk. A forradalom nem ismer fedezéket, és a halált mindenkinek a szíve és az esze parancsolja. Ezért látta ez a tízezres tömeg csak a zászlót és az utcát. Az újságíró ehhez megjegyzi, hogy a hatalom birtokosai viszont nem ismerték a tömeget. Nem látták a zászlót, és nem tudták, miként cselekszik az utca. Mikor ez világossá vált, megijedtek. Elbújtak föld alatti erődítményeikbe. Az oroszok meg visszavonultak sündisznóállásaikba.

Felvetődik azonban a kérdés, és ezt kérdezzük mindannyian, akik visszatérünk Budapestről, honnan szedték a szabadságharcosok a fegyvereket, és hogyan tudtak kitartani oly sok napon át. Erre mindannyiszor csak a következő

ket kell felelnünk: mindez azért van, mert semmi sem vált be abból, amit mi, szabad nyugatiak hittünk. Kérdezzük csak meg az anyát, miért hal meg inkább ő, mint hogy gyermekét meghalni engedje. A sok millió magyar gyermeke, közös gyermeke ezekben a napokban a haza. Haza, ha ezt a szót a magyaroknak kimondják, szemük izzani kezd, és e napokban egyszer sem kérdezték, ki haljon meg először. Azok-e, akik a szovjet harcokcsikban ülnek, vagy azok, akik az ÁVO-laktanyákba bújnak? Az utóbbiak reszkettek az életükért, azok azonban, akik a páncélosok elé vetették magukat, nem félték a haláltól. Ezért nem vonultak fedezékbe, ha baj volt, mint én is tenném, hanem félelem nélkül és határozottan mentek előre, amíg az ellenség futni nem kezdett. Vagy százszor hallottam Budapesten, hogy inkább elpusztulunk, de így nem élhetünk tovább.

A szabadság nem halt meg, és a temetést, amelyet a hatalom megrendezni óhajtott, nem tartották meg. A magyar nép új nemzeti ünnepe, október 23-a, a világkommunizmus gyásznapja. A magyar hősök nem haltak meg hiába. Íme egy ilyen hős esete: Jóskának hívták. A Rákóczi úton esett el, egy virágkereskedés előtt. Az üzletből a tűzzáporban kiugrik egy lány, és a fiú nyelvére odahelyez egy keresztet, amelyet mindenszentek napjára készített elő. Azután ott hagy egy cédulát is, ezzel a felirattal: nem haltál meg hiába. Valóban nem haltak meg hiába ezek az ifjú hősök, szeretett városuk utcáin. Sokakról azt sem tudjuk, hogy hívták őket és honnan jöttek. Az anyák a romok között botorkálnak, és keresik halott fiaikat. Bajtársaik egyiknek, másiknak cédulát tettek a mellére. Az egyiken ezt olvastam: „Jóskának hívják, állítólag Budaörsről jött.” Többet a barátok sem tudtak.

Az osztrák riporter szerint a forradalom másik nagy meglepetése a magyar ifjúság. Sokan azt hitték, hogy a kommunista uralom elsősorban az ifjúságra számíthat. Mivel érveltek? Azzal, hogy a gyerekek hároméves korukban kommunista napközibe kerülnek, azután az úttörőkhöz, végül az ifjúsági szövetségbe és a pártba. Nevelésük kommunista, és éppen ez az ifjúság nyújtotta most be a számlát a hatalom kommunista birtokosainak.

Sohasem fogom elfelejteni azt az élményemet, amelyet most leírok. Az egész József körút, Üllői út sarok, a Mária Terézia laktanya vidéke, egy ifjúsági csoport parancsnoksága alatt állt. Corvinistáknak nevezték magukat. Valamennyien 12–18 évesek voltak. Főhadiszállásuk a moziban volt. Ott ettek, aludtak, ott harcoltak és ott haltak meg. Egy orvos és néhány fiatal lány látta el őket élelemmel. A mozi valóságos erődítmény volt, minden ablakba gépfegyvert építettek, amelyek fenyegetően emelkedtek a szovjet páncélosokra. Az egész negyed, több mint ezer lakó, egy emberként engedelmeskedett a fiatal szabadságharcosoknak. A szovjet katonák itt szenvedték el legvéresebb vereségüket. Egymás után hullottak el a szovjet páncélosok, amelyeket a fiatalok a Molotov-koktéllal ártalmatlanná tettek. Mindenütt voltak és sehol. Tetőkről lövöldöztek, ablakokból nyitottak [tüzet] a páncélosokra. És ha lőszerük elfogyott, akkor az éj leple alatt pusztá kézzel vetették magukat az oroszokra.

Jól megtanulták a leckét az iskolában, a katonai órákon és az előadásokon.

NE FELEJTSD EL A FELADATOK SORRENDJÉT! EGYSZERRE NEM LEHET MINDENT ELÉRNI. ELŐBB A LEGFONTOSABB, AZUTÁN A TÖBBI. ELŐBB AZ EGÉSZ, AZUTÁN A RÉSZLETEK. MOST AZ EGÉSZRE KELL ÖSSZEFOGNI MINDEN ERŐT!

21.40: Nemzetközi hírmagyarázat

Hegy András beszámolója a Biztonsági Tanács üléséről.

KÖVESSÉTEK PÁL APOSTOL TANÍTÁSÁT: EGYMÁS TERHÉT HORDOZZÁTOK. SEGÍTSETEK EGYMÁST, MAGYAROK!

21.50: Adjatok élelmet Budapestnek és a városoknak!

Agrárius üzenete rendkívüli falusi adásban.

Ismétlés, elhangzott: 15.20-kor.

AMIT HARCCAL ÉS VÉRREL MEGSZÉREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEKBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

21.55: A százforintos láda

Vér Károly rövid kommentárja.

Ismétlés, elhangzott: 14.30-kor.

22.00: Hírszolgálat

Az Egyesült Államok határozati javaslatot nyújtott be az ENSZ Biztonsági Tanácsához. A határozati javaslat felszólítja a Szovjetuniót, hogy tartózkodjék minden beavatkozástól, különösen a fegyveres beavatkozástól Magyarországon belül. A határozati javaslat azt kívánja, hogy a Biztonsági Tanács fejezze ki azt a várakozását, hogy a Szovjetunió a magyar kormánnyal történt megfelelő megállapodás alapján késlekedés nélkül visszavonja csapatait Magyarországról. A határozati javaslat azt kívánja még a Biztonsági Tanácstól, hogy az újból mutasson rá arra, hogy a magyar népnek joga van olyan kormányzatra, amely Magyarország nemzeti célkitűzéseinek megfelelően működik, és a magyar nép függetlenségének és jólétének elérésére törekszik.

Budapesten ma délután Tildy Zoltán és Losonczy Géza részvételével sajtóértekezletet tartottak. [...]

Mindszenty József hercegprímás ma este rádiószózatot intézett a világhoz és a magyar néphez. A bíboros mindenekelőtt megköszönte a pápának, a külföldi államfőknek, a katolikus egyházi vezetőknek, a kormányoknak, törvényhozásoknak és különböző személyiségeknek éppúgy, mint a világsajtónak és a rádióállomásoknak mindazt, amit fogsága alatt érte tettek. Visszapillantást vetett a magyar nemzet történelmi megpróbáltatásaira, hangoztatva, hogy míg 500 évvel ezelőtt a magyar és az angol nép létszáma azonos volt, az elmúlt 500 esztendő alatt a magyar nemzet állandó szabadságharcokban őrlődött. Most van az első eset – mondotta –, hogy Magyarország a többi kultúr-

nép valóban hathatós rokonszenvét élvezi. Mindszenty hercegprímás hangsúlyozta: a magyar nép a jelenlegi súlyos helyzetében is azt reméli, hogy nincs ellensége, mint ahogy a magyar nemzet sem ellensége senkinek. A népek régi nacionalizmusát azonban mindenütt át kell értékelni. A nemzeti érzés ne legyen többé harcok forrása, hanem a békés együttélés záloga. A magyar nemzet az európai népek családi békéjének zászlóvivőjeként akar élni és cselekedni. Zavartalan, békés, kölcsönös megbecsülésben kívánunk lenni a nagy Egyesült Államok[kal] és a hatalmas orosz birodalommal egyaránt – mondta Mindszenty József. Jószomszédi viszonyban Prágával, Bukaresttel, Varsóval és Belgráddal. Ausztriát pedig ebben a tekintetben úgy kell megemlétenem, hogy mostani vajúdasunk kapcsán tanúsított testvéri magatartását már is minden magyar a szívébe zárta. Egész helyzetünket most azonban az dönti el – folytatta a hercegprímás –, hogy a kétszázmillió orosz birodalomnak mi a szándéka határainkon belüli katonai erejével. Ez a fegyveres erő növekszik. Mi semlegesek vagyunk, mi az orosz birodalomnak nem adunk okot a vérontásra. Nem merül-e fel az orosz birodalom vezetőiben az a gondolat, hogy sokkal jobban fogjuk megbecsülni az orosz népet, ha nem igaz le bennünket? Mi most nem támadtuk meg Oroszországot, és őszintén reméljük, hogy az orosz fegyveres erők mielőbbi kivonása országunkból megtörténik. Mindszenty hercegprímás ezután a magyar belső helyzettel foglalkozott. Közvetlen éhínség fenyeget az országban – mondotta. Szabadságharcát egy csontig sovánnyodott nemzet vívta. Ezért a nemzet érdekében a munkát, a termelést, a helyreállítási feladatok elvégzését mindenütt azonnal fel kell venni. A lefolyt harc nem forradalom volt, hanem szabadságharc. Az elmúlt rendszer erőszakkal épült ki, és azt az egész magyar nép söpörte el. Az örökösök ne kívánjanak erről még egy bizonyosságot – mondotta a hercegprímás. Hangsúlyozta, hogy a magyar nemzet szabadon akar dönteni életéről, ezért minden párt részvételével, nemzetközi ellenőrzés mellett, szabad választásokat kell tartani. A hercegprímás beszéde befejező részében minden pártviszály félretételére, egységre hívta föl a magyar nemzetet. Hangsúlyozta, hogy az egyház elő akarja mozdítani az egészséges haladás ügyét. Feltette a kérdést: ha az előző rendszer vezetői valláserkölcsei alapon álltak volna, elkövették-e volna (sic!) mindazt, aminek következményei elől menekülni kényszerülnek? A hercegprímás a keresztény hitoktatás szabadságának azonnali rendezését, az egyházi intézmények működési szabadságát sürgette. Mi, akik figyelünk, és elő kívánjuk mozdítani az egész nemzet javát, bízunk a gondviselésben, és nem hiába.

Egy nyugati tudósító beszámol arról, hogy a Bécsbe vezető műút Győr és a határ között továbbra is le van zárva. Kéthly Anna, a magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszeri minőségben tagja az új kormánynak, továbbra is Bécsben tartózkodik.

Budapest élete kezd lassan megélni, jelenti az egyik nyugati hírügynökség tudósítója a magyar fővárosból. Megkezdtek a törmelékek eltávolítá-

sát a főbb útvonalokról. Az autóbuszok forgalma is megindult, minden autóbusz zsúfolásig van tele. A villamosok még nem közlekednek, mert a síneken több olyan villamoscsoi fekszik, amelyet a harcok során barikádoknak használtak a szabadságharcosok. Ezeket a villamosokat tehergépkocsik segítségével vontatják el, de még több napba beletelhet, amíg a síneket szabaddá tudják tenni. A villamosvezetékek is sok helyen javításra szorulnak. Az üzletek egy részét is kinyitották, az élelmiszerüzletek előtt hosszú sorok állnak. Hivatalos körök szerint – mondja a tudósító –, a készletek a fontosabb élelmiszerekben többé-kevésbé kielégítőek. Vonatkozik ez elsősorban a kenyérre, tejre, lisztre, vajra és zsírra. A kormány beszüntette az élelmiszerek kivitelét.

Az Amerikai Magyar Szövetség táviratot intézett Eisenhower elnökhöz. A táviratban a szövetség felkéri az elnököt, hogy tegyen lépéseket, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete akadályozza meg a Szovjetuniót Magyarországgal szemben táplált szándékainak megvalósításában.

Nyugat-Németországban egyre nagyobb mennyiségű szeretetadomány gyűlik össze a különböző gyűjtőhelyeken a magyar szabadságharcosok megsegítésére. A Mannheim körüli malmok 300 métermázsa lisztet ajánlottak fel a Nyugatnémet Vöröskereszt vezetőségének, és az eddigi gyűjtés eredménye közel félmillió márkát tesz ki. Hamburgban a város egész ifjúsága részt vett a gyűjtési akcióban és rövid idő leforgása alatt több mint 200 ezer márkát gyűjtött össze. Stuttgartból a Nyugatnémet Vöröskereszt vezetősége ma este indított el egy teherszállító gépkocsit, amely egy segédkórház berendezéséhez szükséges felszerelést vitte magával. A szállítmányt egy nyugatnémet orvos és négy ápolónő kíséri.

Egyiptom felkérte az ENSZ Közgyűlését, haladéktalanul üljön össze újból a közép-keleti eseményekkel kapcsolatban, és vitassa meg a helyzetet, amely azáltal állt elő, hogy Nagy-Britannia és Franciaország elutasította az ENSZ Közgyűlésének határozatát a további harcok beszüntetéséről. A varsói rádió bejelentette, hogy az egyik felső-sziléziai bányában robbanás történt. Nyolc bányász életét veszítette, három súlyosan megsebesült.

22.10: Reflektor

Gallicus rovata.

Ismétlés, elhangzott: 18.10-kor.

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCSEN MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENÉ!

22.20: Nemzetközi sajtószemle

Budapest ma hatalmas citadella – írja a [Le] Figaro. A szabadságnak ez a körülzárt fellegvára az utolsó emberig védi azt az eszmét, amelynek győzelmét hétnapos harccal vívta ki. Az újabb veszély nem riasztja meg ezt a népet, amely olyan hősiességgel harcolt szabadságáért. Minden budapesti házban, min-

den budapesti lakásban fegyver van az ágy alatt, a függöny mögött, és ha eldördülnek az első lövések, akkor minden ház várrá alakul át. A [Le] Figaro a továbbiakban ezt írja: A Nyugat még mindig úgy véli, hogy a szovjet csapatok jelenléte Magyarországon nem egyéb pusztá megfélemlítési kísérletnél. Az oroszok zsarolni akarnak. Magyarország azonban biztosan nem adja fel, amit a múlt héten kivívott. Moszkva téved, a Szovjet téved, amikor azt képze-
li, hogy a kelet-európai helyzetet módosíthatja.

Az Aurore első oldalán közli, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsában bebizonyosodott: az egész világ egységesen áll Magyarország mellett. Érdekesként említi a lap, hogy míg Mao Ce-tung, a vörös Kína nevében tiltakozott az oroszok magyarországi beavatkozása ellen, addig Csang Kaj-sek nemzeti Kínájának képviselője az ENSZ Biztonsági Tanácsában állt ki a magyar ügyért. Most történik meg először, hogy a két halálos ellenség valamiben egyetért.

A francia szocialisták lapja, a Franc-Tireur, felháborodással ír a most napfényre került ÁVO-kínzókamrákról. A lap tiltakozik az ellen, hogy Kéthly Annát a szovjet csapatok nem engedték vissza Magyarországra.

A baloldali Combat ezeket írja: Az új Magyarország nem a lengyelországihoz hasonló rendet akar. Budapesten pár hónap múlva kigazda és szociáldemokrata többség lesz a parlamentben, ezek hozzák majd a törvényeket. Ha lesz is a magyar képviselőházban egy kommunista töredékpárt, ennek nem lesz hatalma ahhoz, hogy Moszkva érdekeit eredményesen képviselje. Talán ezért óhajt a Kreml most, az utolsó pillanatban karhatalma segítségével kiszorolni valamit.

A kormány lapja, a [Le] Populaire vezércikkében üdvözi az újra megalakított magyar szociáldemokrata pártot, és tiltakozik Kéthly Anna Bécsből való visszatérésének akadályozása miatt.

A szombat reggeli svájci sajtó mindenekelőtt a semlegesség ügyével foglalkozik: A svájci közhangulatra legjellemzőbb a Tribune de Genève Semleges Magyarország című vezércikke. A lap ezt írja: „Nagy Imre lépése kétségtelenül kellemetlen helyzetbe hozta a Szovjetuniót az ENSZ nyilvánossága előtt. A sztálinisták nyíltan bátorítottak minden európai és ázsiai országot a semlegesség követésére, és ausztriai kivonulásukkal példát is mutattak erre. A Szovjet arra számított, hogy az osztrák példával sikerül Nyugat-Németországot a semleges táborba átcsábítani. A Szovjet hivatalosan exportálja tehát a semlegesség portékáját, de amint a magyarországi tragikus események mutatják, csapatokat von össze, ha szavát komolyan veszik, és a portékát belső használatra kívánják alkalmazni. Meglátjuk, mi történik az ENSZ-ben: meghátrál-e a Szovjetunió, és a semlegesek, a Titók, a Nehruk milyen magatartást tanúsítanak a magyar semlegesség kérdésében. Huszonnégy órán belül kiderül, hogy a koegzisztencia valóság vagy a szabad világgal szembeni hadviselésnek csak egyik burkolt formája.”

A zürichi Die Tat vezércikkének címe: A magyar génusz. Ebből idézünk: Az egyiptomi harc óráiban a világ figyelme egy sokkal rokonszenvesebb csatát vívó nép felé fordul. Honnan merít Magyarország erőt, hogy diadalra vigye ezt az egyenlőtlennek látszó küzdelmet? A nemzeti génusz, az ezeréves hagyomány lelkesíti a harcosokat. A magyar génusz ma is valóság. A mostani szabadságharcot a szellem emberei indították el. Oldalakon át méltathatnánk a magyar génusz jelentőségét. A szellem mai hősi magatartásának nagy és régi tradíciója van ennél a hősi népnél, és ez a körülmény jó előjel a jövőre.

A Tribune de Lausanne vezércikkének címe: Ismét veszélyben Magyarország. A lap megállapításai: Valószínűleg a magyar nép egyöntetű lelkesedése váltotta ki a szovjet kormány haragját és ezért küldött újabb erőket Magyarországra. Semmi csodáltnivaló sincs a nép lelkesedésén. Ha az országban szabad választásokat tartanának, a kommunisták a szavazatoknak még öt százalékat sem kapnák meg.

A Gazette de Lausanne cikkében előbb az egyiptomi eseményekről ad hírt, majd megállapítja, hogy az igazi szent háború a magyaroké. A Szovjet előtt két út áll: politikai és katonai. Ha a Szovjetunió nem a politikai megoldást választja, tehát Magyarország semlegességének elismerését, hanem a katonai megoldást, kitör a szent háború Magyarország és a Szovjetunió között. A cikk így folytatódik: Moszkva válaszüthöz érkezett. Megmenti ágyúival a magyarországi kommunizmust, vagy örökre búcsút mond világforradalmi terveinek. Elismeri a magyar semlegességet, és az így szerzett tőkével igyekszik rokonszenvet kelteni maga iránt a többi kommunista vagy semleges országban, főleg Ázsiában. A desztalinizáció ma már veszített ügy, a nagy elhatározások korszakánál tartunk.

Most egy angol katolikus lapból, a [The] Universe-ből idézünk: A magyar hősiesség nagy csapást mér a szovjet zsarnokságra. Két név szimbolizálja a szabadságot Lengyelországban és Magyarországon. Két kardinális, Wyszyński Lengyelországban és Mindszenty kardinális Magyarországon. Mindketten a világ csodálatát érdemelték ki. Mindketten elfoglalhatták most egyházi méltóságukat, és mindkét ország kormánya beismerte, hogy az ellenük emelt vád hazugság volt. Két régi tradíciókkal rendelkező ország bizonyította be, hogy bár csatlós országnak bélyegezték őket, soha nem tartoztak a Szovjethez.

Az angol lap cikke így folytatódik: Hruscsov azt állította, hogy az orosz békeszerető nép, de az ő katonái lőttek a magyar munkásokra. Gomulka és Nagy azért kerültek a két ország élére, mert a Kremlnek nem engedelmessétek. Nagy azóta veszített a nép bizalmából. Tragikus következményei lehetnek ennek, ha az oroszok újra beavatkoznak Magyarország ügyeibe, ha le akarják törni a szabadságharcot. Magyarország példa lehet a lengyeleknek és az egész világnak. Tízévi zsarnokság után a kommunizmus beismeri bukását. Magyarországon a kommunista miniszterelnök ígéri az egypártrendszer felszámolását.

A Catholic Times ezeket hangoztatja: Ha a materialista uralom szegénységet hoz jó mód helyett, mi mást nyújthat az elnyomott népeknek? A világon semmit. A marxisták azt állítják, hogy ha nem lesz többé gazdag ember, akkor minden szegény ember bőségben él. Kiderült, hogy ez hazugság. A Szovjetunió kihasználta a szomszéd népeket, és mint ahogy egy író írja: „Kelet-Európából nyomortanyát csinált.” Ha a marxizmus nem tud jólétet teremteni, akkor csak erőszakkal tartható fenn. Sokan vagyunk, akik tudtuk, hogy előbb vagy utóbb a lengyelek és magyarok fellázadnak a marxizmus zsarnoksága ellen. Lengyelország és Magyarország parasztszámú, és a parasztok ellenálltak. A tragédia, ami most Magyarországon történik, a zsarló elnyomatásra válasz. A marxizmus nem tudta az emberi értelmet és lelket hatalmába keríteni. Ugyanakkor a testet is kiéhezette, és a zsarnokság miatt éhezők óvatosságra intik a világot.

MINDENKI A FORRADALOM ELLENSÉGE, AKI BESZENNYEZI A FORRADALOM GYŐZTES FEGYVEREIT. VIGYÁZZATOK! AZ ELLENSÉG ÖNBÍRÁSKODÁSRA, KILENGÉSEKRE VALÓ USZÍTÁSSAL AKARJA KOMPROMITTÁLNI A NEMZETI FORRADALMAT!

22.30: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 19.10-kor.

22.40: Szemtanúk beszélnek

Ismétlés, elhangzott: 21.25-kor.

SZABADSÁGHARCOSOK, MARADJATOK MÉLTÓK A NEMZETI FORRADALOMHOZ ÉS MAGATOKHOZ. A GYŐZELEM GYÜMÖLCSEIT ERKÖLCSILEG ÉS POLITIKAILAG VESZÉLYEZTETI A FELELŐTLEN USZÍTÁS ÉS A BÜNÖS GARÁZDÁLKODÁS.

22.55: Megsemmisült a szovjet diplomácia utolsó magyarellenés érve

Janus kommentárja.

Jól emlékezünk, hogy a magyar szabadságharc kitörését Moszkvában fasiszta ellenforradalomnak bélyegezték. Ezt a nevetséges érvet hangoztatta a szovjet küldött, Szoboljev is az ENSZ Biztonsági Tanácsának első ülésén. Hivatkozott azután arra, hogy a szovjet csapatok beavatkozását a magyar kormány kérte. Ez volt a szovjet diplomácia első fegyvere, első érve. A szovjet küldötnök bárgyún kontrázott az akkori washingtoni magyar követ, bizonyos Kós Péter úr is.

Közben hivatalos magyar tényezők adtak kemény választ erre a hazugságra. A magyar kormány szembeszállt a szovjet állítással, felmondta a Varsói Szerződést, kérte a szovjet kormányt: haladéktalanul vonja ki csapatait az ország területéről. A minisztertanács elnöke rádiószózatban deklarálta Magyarország semlegességét, kérvén az Egyesült Nemzetek Szervezete segítségét és garanciáját. Azt a bizonyos Kós Péter követ urat pedig – akiről kiderült, hogy

Konduktorov Leónak hívják és orosz állampolgár – azonnal menesztették a washingtoni magyar követségről.

Ezzel jogilag az orosz csapatoknak semmi keresnivalójuk nincs magyar földön. Ám ez a „békehadserég” nem olyan könnyen megy ki onnan, ahova egyszer betette a lábát. Újabb ürügyet keresett, hogy meghosszabbítsa hívtalan vendégségét. A szovjet diplomácia és a moszkvai lapok már felröppentették az újabb hazugságot, azt állítják, hogy a nyugati határon fegyveres emigránsok szivárogtak be, egykori Horthy-tisztek és egyéb reakciós csoportok akarják fegyverrel megdönteni a magyar nép vívmányait, a szovjet csapatok jelenlétére azért van szükség, hogy ezt megakadályozzák.

Ezt az újabb érvet most az osztrák kormány semmisítette meg. Mint ismeretes, a budapesti osztrák követ felkereste Nagy Imre miniszterelnököt, és kormánya nevében a leghatározottabban visszautasította ezt a szovjet állítást. Megemlítette, hogy az osztrák kormány egy úgynevezett „zárt övezetet” állított fel a határ mentén, amely eleve lehetetlenné teszi fegyveres csoportok átszivárgását. Az osztrák követ elmondotta egyébként azt is, hogy az osztrák honvédelmi miniszter – a négy nagyhatalom katonai attaséinak kíséretében – megsemmisítette ezt az övezetet. Magukkal vitték tehát a ruszkit is. Két szemével győződhetett meg, hogy kormánya állításai egyszerűen légből kapottak.

Ami egyébként ezt az újabb szovjet vádat illeti, Moszkva feje ne fájjon a magyar nép vívmányaiért. Ezeket a vívmányokat ugyanis éppen a szovjet tankok ellenében harcolta ki népünk. Nemcsak kiharcolta, de meg is tudja védeni.

A reakció rémét azok festik a falra, akik attól félnek, hogy a győztes forradalom igazi demokráciát és valóságos, nyugati szellemfejlődést akar. A szabadságharcot a hazai magyarság vitte győzelemre. Az új, szabad, boldogabb életet ők maguk fogják berendezni. Ezt szeretnék megakadályozni azok, akik nem nyugat, hanem kelet felől tankokon, hadialakulatokban jöttek, és akik – ha szándékukban állna, akkor sem tudnának a magyarságnak igazi szabadságot és nyugati demokráciát adni.

23.00: Hírszolgálat

Az Egyesült Államok határozati javaslatot nyújtott be az ENSZ Biztonsági Tanácsához. [...]

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyarországi időszámítás szerint fél 11 órakor megkezdte vitáját a magyarországi helyzetről. Hammarskjöld ENSZ-főtitkár jelentést tett Szabó János követségi titkár ENSZ-képviselői minőségéről. A világsszervezet főtitkára közölte, hogy olyan értelmű táviratot kapott Nagy Imre miniszterelnöktől, amelyből kitűnik, hogy Magyarországot Szabó János képviseli a Biztonsági Tanács ülésén. Hammarskjöld bejelentése nyomán Szabó János követségi titkár részt vesz a Biztonsági Tanács vitájában.

Budapesten ma délután Tildy Zoltán és Losonczy Géza részvételével sajtóértekezletet tartottak. [...] Mindszenty József hercegprímás ma este rádiószózatot intézett a

világhoz és a magyar néphez. [...] Az amerikai külügyminisztérium újból a Szovjet-unióhoz fordult a felhívással, hogy a szovjet katonák ne akadályozzák meg amerikai asszonyok és gyermekek kiutazását Magyarországról. [...] Budapest élete kezd lassan megélni – jelenti az egyik nyugati hírügynökség tudósítója a magyar fővárosból. Az ENSZ rendkívüli Közgyűlése magyar időszámítás szerint éjjel 2 órakor újabb értekezletre ül össze.

23.10: Rendkívüli munkásműsor

Molnár József jegyzete.

Nemzeti forradalmunk a mai napon fontos állomáshoz érkezett. A sok esztendő kommunista uralom után megalakult az ideiglenes koalíciós kormány, amely magáévá tette a munkásság legfőbb követeléseit, és amely az egész nemzet nevében megkezdte tárgyalásait a szovjet csapatok mielőbbi visszavonásáról. A forradalom győzedelmeskedett. A félelmetes ÁVH megsemmisült, a népünket és nemzetünket elnyomó sztálini intézmények romokban hevernek. A lerombolt sztálini intézmények helyén forradalmi intézmények keletkeztek. Az ország népe lázasan készülődik az új honfoglalásra, a demokratikus rend megszilárdítására és az árulókkal való törvényes leszámolásra.

A magyar nép nyugalma azonban még nem tért teljesen vissza. Az üzemek, gyárak gépei állanak, a közlekedés sok helyütt nem indult meg, a lakosság hiányt szenved. Gyermekeinknek nem jut elegendő élelem, nem tudjuk pótolni a tönkrement ruhákat, kevés a villanyáram, nincs tüzelő. Azok a felelős vezetők, akiket a forradalom állított az ország élére, hosszabb idő óta kérték a munkásságot, hogy vegye fel a munkát. [...] A sztrájk fegyvere, amely győzelemhez segítette nemzeti szabadságharcunkat, most már önmagunk ellen, kivívott szabadságunk ellen fordulna. Gyengítené a magyar nép ellenállását a külső beavatkozás veszélye ellen. Gyengítené forradalmunk sikere felett örökdő hős katonáink erejét is, ha nem tudnánk ellátni élelemmel, ruhával, cipővel és utánpótlással. Felelős egyházi férfiak is szövegetek intéztek a nemzethez. Ordass Lajos evangélikus püspök arra kérte a lelkészeket, hogy vasárnap kérjék egyházuk népét, induljon meg az élet minden téren, a gyárakban, a városokban, a földeken, az iskolákban, mert ezt kívánja országunk érdeke és népünk helyes szolgálata. Mindszenty bíboros a nemzethez intézett szövegében arra kérte a nemzetet, hogy haladéktalanul kezdje el a munkát.

A szabadságharc kitörésekor az egész nemzet lélegzet-visszafojtva várta a munkásság megmozdulását, várta, hogy a munkásság letegye a szerszámot, és egy emberként odaálljon a harcolók mellé. Most, amikor társadalmi forradalmunk már győzedelmeskedett, ami még hátra van, azt békés úton elintézhettük. Most, amikor nemzeti függetlenségünk érdekében megindultak a tárgyalások, a nemzet érdeke azt kívánja, hogy a termelőmunka meginduljon. Az ország tizenegy napi dicső forradalom után el akar indulni a szabadság és jólét felé, amelyért hős fiaink vére hullott.

23.15: Nemzetközi sajtószemle

Ezt a beszámolót az amerikai [The] New York Times vezércikkének ismertetésével kezdjük. A lap először megállapítja, hogy az elmúlt napokban a kelet-európai helyzet gyökeresen módosult, majd így folytatja: Magyarországon mérhetetlen felháborodást keltettek a szovjet csapatmozdulatok. Ehhez mérhető az a visszatetszés, amely a sikeres magyar forradalom ellen intézett csehszlovákiai és keletnémet sajtótámadások miatt támadt. Lengyelországban a feszültség ugyancsak növekszik. Gomulka rendszere méltatlankodva veszi tudomásul, hogy a lengyel nép nem elégszik meg a nemzeti kommunizmussal, hanem a kommunista rendszer teljes felszámolására törekszik, és a szovjet csapatok eltávolítását sürgeti – magyar mintára. Ilyen körülmények között a helyzet tisztázásához megfelelően járult hozzá az amerikai kormány, amikor 20 millió dollárt ajánlott fel Magyarországnak élelmiszer és sürgős nyersanyagvásárlásra. Ez a bejelentés az amerikai nép Magyarország iránti csodálatának gyakorlati kifejezése volt. A [The] New York Times ezt követően hangsúlyozza, hogy az amerikai kormány nem fűz politikai feltételeket a segély elfogadásához. A támogatást viszont Washington a független Magyarországnak ajánlotta fel. Az ország társadalmi és gazdasági rendszerétől nem függ a segély folyósításának megkezdése. [...]

A milánói Corriere della Sera arról ír, hogy a Szovjetunió néhány nappal ezelőtt megígérte magyarországi alakulatainak kivonását. A lap megállapítja, hogy ennek ellenére újabb alakulatok lépik át a magyar határt. A Corriere della Sera szerint az újabb szovjet csapatok érkezése a világtörténelem egyik leghitványabb szöszegésének és árulásának tekinthető. A lap kifogásolja, hogy az ENSZ-ben most Nasszer megmentéséről tárgyalnak, miközben szovjet harckocsik gyilkolják a magyar népet. A kormányhoz közel álló Il Messaggero megállapításai a következők: A magyarországi felkelésben nagy része van a rossz gazdasági helyzetnek. A magyarság mai életszínvonala olyan, mint Nyugat-Európáé volt a háború befejezése után. A javulásra nincs kilátás Magyarországon, ha a kommunista rendszer fennmarad. Az olasz baloldali szocialisták lapja, az Avanti megállapítja, hogy a magyarországi fejlemények kritikus ponthoz érkeztek. A megdöbbentő orosz csapatmozdulatok véglegesen elidegenítették a tömegeket az egész szocializmustól. Remélhető, hogy a magyar nép ennek ellenére megvédi demokratikus vívmányait, például a földreformot, és véget vet a jelenlegi káosznak – mindeneke előtt az illetékes bíróságokra bízva majd az igazságszolgáltatás feladatának elvégzését. Az Il Popolo, a kereszténydemokrata párt lapja ezeket írja: A Vörös Hadsereg ez ideig a nép támogatójaként szerepelt. Legalább a szovjet rendszer állítása szerint az volt: A magyarországi harcban kiderült, hogy ez a hadsereg egy gyilkos szekta érdekeinek védelmezője. Az Il Tempo, a legtekintélyesebb olasz napilapok egyike a következőket állapítja meg: Togliatti, az Olasz Kommunista Párt főtitkára és csoportja új világrekordot állított fel szolgálalkúságban. A magyarországi eseményekkel összefüggésben a legképtelenebb szovjet álláspont előtt is meghajoltak és nem

tiltakoztak a moszkvai valótlanosságok ellen. Togliatti mostani magatartásáért legalábbis Sztálin-díjat érdemel. A torinói La Stampa szerint Moszkva megértette, hogy a kommunizmus ügye Magyarországon elbukott. Az olaszországi kommunista párt központi lapja, az [L']Unità azt állítja, hogy Magyarországon megkezdte működését a fehérterror. A lap szerint a XX. pártkongresszus nagy megújítási folyamatot indított el, és súlyos hiba volt, hogy a lengyel- és magyarországi kommunista vezetők ennek jelentőségét nem értették meg kellő időben. Az [L']Unità az olasz szocialista párthoz intézve szavait ezt hangoztatja: a szocializmus felé az út fájdalmas kísérleteken és tapasztalatokon át vezet.

Az angol [The] Times mai vezércikkében kijelenti: közel-keleti gondjaink egyetlen pillanatra sem feledtetik el velünk a magyar nép szenvedéseit és reményeit. A [The] Times szembeállítja a kivonulásról szóló szovjet ígéreteket a Vörös Hadsereg újabb alakulatainak beözönlésével. Megváltoznék egész Kelet-Európa helyzete, ha Magyarországnak sikerülne semleges állammá alakulnia – hangoztatja az angol konzervatív lap, majd így folytatja: Magyarországon a titóizmus már túlhaladott álláspont. A magyar szabadságharcosok sokkal közelebb állnak a Nyugathoz, mint az úgynevezett népi demokráciákhoz. Szovjet részről az akarják elhitetni, hogy Magyarországon a kommunizmus felszámolása a fehérterror uralomra jutásához vezetne. Ez az állítás teljesen alaptalan. Kovács Béla, aki megbízhatóan nem kommunista, világosan megmondta, hogy nincs visszatérés a grófok, tőkések, bankárok Magyarországhoz. Ezek a szavak világosak és érthetők. Tegyük hozzá, hogy ma semmiféle külső nyomás nem érvényesülhet a régi rend visszaállítására, mint ahogy ez 1919-ben történt. Ezeket állapította meg a mai [The] Times. A Manchester Guardian véleménye szerint nehéz elképzelni, hogy az oroszok megkockáztatnak egy újabb budapesti ostromot. Valószínű, hogy inkább a magyarok megfélemlítésére töreksenek erőik felvonultatásával.

AMIT HÁRCCAL ÉS VÉRREL MEGSZEREZTETEK, NE ENGEDJÉTEK KICSALNI KEZETEBŐL ALATTOMOS POLITIKAI CSELSZÖVÉSSSEL! VIGYÁZZATOK!

23.25: Rendkívüli riport

Az elmúlt huszonnégy óra legérdekesebb magyar vonatkozású hírei. Mielőtt összefoglalónkat megkezdénénk, ma is közvetítünk néhány üzenetet, amelynek továbbítására megkértek. Azok a személyek, akiknek nevét most felolvassuk, Bécsben fekszenek sebesülten, de komoly bajuk nincs, és a javulás útján vannak. [...] Most még egy üzenettel kapcsolatos hír: Üzenjük az otthoni rádióknak, hogy a Budapest és Győr közös adásában 14 óra 43-kor elhangzott üzenetet továbbítottuk a Los Angeles-i rádióknak.

Most pedig megkezdjük napi összefoglalónkat, szokás szerint rövid sajtóáttekintéssel. Sajtószemlénk ma sem lehet teljes, mivel túlságosan nagy a Magyarországgal foglalkozó nyugati sajtóanyag. Vegyünk sorra néhány országot: A magyar események jelentőségét az angol közvélemény számára a

[The] Times fejezi ki legjobban, szombati vezércikkének egy mondatával, mely így hangzik: Közel-keleti gondjaink közepette soha egy pillanatra nem feledkezünk meg a magyar nép szenvedéseiről és reményeiről. [...]

A francia sajtó kevésbé szkeptikus, mint az angol. Párizsi tudósítónk szerint a lapok kommentárjaiból kitűnik, hogy a francia közvélemény a szovjet csapatok magyarországi jelenlétét általában pusztán megfélemlítésnek tartja, amellyel az oroszok csak zsarolni akarnak. Ezt az optimista hangulatot tükrözi az a sok kommentár, amely Magyarország világpolitikai helyzetének jövőbeni alakulásával foglalkozik.

Római tudósítónk szerint a szombati olasz lapok újból szembefordulnak azzal a kommunista váddal, hogy Magyarországon reakció és ellenforradalom, fehérterror ütötte fel a fejét. [...]

Svájci tudósítónk szerint a svájci lapok elsősorban Magyarország esetleges semlegességéhez fűznek gondolatokat. A budapesti kormány nyilatkozatát, amelyben semlegességét deklarálta, minden lap méltatja. Természetesen a svájci újságok is aggodalommal figyelik a szovjet csapatoknak magyarországi mozgolódását, de általában az a véleményük, hogy a Szovjet nem kockáztathatja meg a magyar szabadságharc vérbefojtását. [...]

Most kaptunk hírt egy nagy koppenhágai tüntetésről. Tudósítónk így számol be róla: A tüntetést a dán szabadságharcosok kezdeményezték, akik 1944–1945-ben Dánia függetlenségéért küzdöttek. Az egész város lakossága csatlakozott hozzájuk. A tömeggyűlésen a dán közélet több vezető személyisége felszólalt, és az egész nép együttérzéséről biztosították a magyar szabadságharcosokat. Felszólították Dánia népét, segítse minden rendelkezésére álló eszközzel Magyarország harcát.

Összefoglaló riportunk befejezésekeppen most részleteket közlünk XII. Pius pápa november 2-án kiadott és már részletesen is ismertetett enciklikájából. [...]

MUNKÁSOK, HAZAFIAK! NE ENGEDJÉTEK MEGBONTANI A FORRADALMI EGYSÉGET! NINCS MÁS VÁLASZTÁS: A HAZÁÉRT, VAGY ELLENE!

23.40: Adatok élelmet Budapestnek és a városoknak!

Agrárius üzenete rendkívüli falusi adásban.

Ismétlés, elhangzott: 15.20-kor és 21.50-kor.

23.45: Mindszenty József szózatának főbb gondolatai

Károly atya ismertetése.

A magyar nép és a világ közvéleménye nagy érdeklődéssel várta Mindszenty bíboros szombati esti rádiószózatát. A magyar hercegprímás megszólalt. Hangja a régi. Nyugodt és határozott. Minden szaván, minden mondatán érezni a súlyos történelmi óra légkörét. A hercegprímás kiszabadítása után komolyan tanulmányozta a jelenlegi helyzetet. Kikérte tanácsadóinak véleményét, hogy a nagy lelki és politikai kérdésekben, felelősségének tudatában világos eligazítást

adjon a sokat szenvedett magyar népnek. És valóban, senki sem csalódhatott, mert Mindszenty bíboros a magyar néphez és a világhoz szóló szózatában félreérthetetlenül és világosan feltárta azokat a nagy elveket, eszméket, amelyek szerint az ország kül- és belpolitikáját, gazdasági, társadalmi, kulturális és valláserkölcsei újjáépítését irányítani kell. Mindszenty bíboros megnyilatkozásában üldöztetése ellenére sincs nyoma a gyűlöletnek, az indulatoknak, a megtorlás vágyának, és ezeket népétől is távol akarja tartani. A jelenlegi nehéz politikai helyzetet az evangélium szellemével telített főpásztor felelősségének tudatával ítéli meg, szem előtt tartva a magyar nép szabadságát, hazánk függetlenségét, valamint az egyház érdekeit.

Hazánk külpolitikájának alapjául a világ népeivel megteremtett békés viszony ápolását és fejlesztését jelöli meg. Erre vonatkozólag Mindszenty hercegprímás kijelenti: minden néppel és országgal barátságban akarunk élni. Egy olyan nemzetnél, mint a magyar, amelynek történelmi törzse mélyen gyökerezik a múltba, különböző korszakok ismerhetők fel, abban az érzelmben, amivel helyet foglal a többi nép között. Fordulatairól, árnyalatairól le lehet olvasni a fejlődés jegyeit. Korunknak azonban ebből a szempontból általános jellemzője, hogy minden népnél egy irány felé halad a fejlődés. A régi nacionalizmusokat mindenütt át kell értékelni. A nemzeti érzés ne legyen többé harcok forrása az országok között, hanem éppen az igazság fundamentumán a békés együttélés záloga. A nemzeti érzés virágozzék az egész világon, a népek közös kincseit képező kultúrértékek területén. Így az egyik ország haladása a másikat is előre viszi. Más természetű okoknál fogva, fizikai létfeltételei szerint is mind jobban egymásra utaltak a népek. Mi, magyarok az európai népek családi bensőséges békéjének zászlóvivőiként akarunk élni és cselekedni. Nem mesterségesen hirdetett, de valódi barátságban mindegyikkel. Sőt még további tájakra is emelve szemünket, mi, a kis nemzet, barátságban, zavartalan békés, kölcsönös megbecsülésben kívánunk lenni a nagy Amerikai Egyesült Államokkal és a hatalmas orosz birodalommal egyaránt. Jó szomszédi viszonyban Prágával, Bukaresttel, Varsóval és Belgráddal. Ausztriát pedig ebben a tekintetben úgy kell megemlítenünk, hogy mostani vajúdasunk kapcsán tanúsított testvéri magatartását máris minden magyar a szívébe zárta. Magyarország rendkívül súlyos helyzetének higgadt megítélését tartalmazza a hercegprímás néhány rövid mondata, melyben hazánk és a Szovjetunió viszonyával foglalkozik. Semmi kétség nem fér ahhoz, hogy a két ország közötti viszony békés alakulásának elengedhetetlen feltétele a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról. Erre vonatkozólag a hercegprímás a következőket mondja: Egész helyzetünket azonban most az dönti el, hogy a 200 milliós orosz birodalomnak mi a szándéka a határainkon belül lévő katonai erejével. Rádiójelentések adták hírül, hogy ez a fegyveres erő növekszik. Mi semlegesek vagyunk. Mi az orosz birodalomnak nem adunk okot a vérontásra. De nem merül fel az orosz birodalom vezetőiben a gondolat, hogy sokkal jobban fogjuk becsülni az orosz népet, ha nem igaz le bennünket? Csak ellen-

séges népre szokott rátörni a megtámadott másik ország. Mi most nem támadtuk meg Oroszországot, és őszintén reméljük, hogy az orosz fegyveres erők mielőbbi kivonása országunkból megtörténik.

Mindszenty bíboros hercegprímás ezek után Magyarország belső helyzetének elemzésére tér át, és a sok tennivaló között egyik legsürgősebb feladatként a termelés haladéktalan elindítását sürgeti. Miután komolyan és lelkiismeretesen megvizsgálta Magyarország gazdasági helyzetét, a hercegprímás felelősségének tudatában figyelmezteti az ország népét: Közvetlen éhínség fenyeget. A szabadságharcát egy csontig soványodott nemzet vívta. Ezért a munkát, termelést, a helyreállítási feladatok elvégzését mindenütt azonnal fel kell venni. Saját összességünk, nemzetünk érdekében. Ez a nemzet életének folytatásához haladéktalanul szükséges.

A gazdasági élet elindításával párhuzamosan a magyar nép másik fontos feladata – hangoztatja Mindszenty bíboros – az ország belpolitikai életének megszervezése és felépítése. Az új magyar belpolitikának természetesen a szabadság elvén kell elindulnia. Ezen elv értelmében biztosítani kell Magyarországon a szabad választásokat. De olyan szabad választást, amelyen minden politikai párt indulhat. Ezt a fontos belpolitikai elvet Mindszenty bíboros a következőkben fogalmazza meg: Új, visszaélésmentes választás szükséges, amelynél minden párt indulhat. A választás történjék nemzetközi ellenőrzés mellett.

Amennyire elengedhetetlen feltétele a szabadságjogokon felépülő belpolitikának a szabad választás és a különböző politikai pártok létezése, éppen olyan nagy szükség van a jelenlegi nehéz helyzetben a nemzet egységére. Ezt az egységet a politikai szervezkedésben is feltétlenül meg kell őriznünk. Ennek érdekében hangoztatja a magyar helyzetet világosan megítélő Mindszenty bíboros: Figyelmeztetek minden magyart, a gyönyörű egység októberi napjai után ne adjanak helyet pártviszályoknak és széthúzásnak. Ennek az országnak sok mindenre van most szüksége, de minél kevesebb pártra és pártvezérre. Maga a politizálás is ma másodrendű ügy. A nemzet léte és a mindennapi kenyér a mi gondunk.

Mindszenty bíboros szózatában világosan lefekteti, hogy az új Magyarországnak a jogrend szilárd alapjain kell felépülnie. Ennek a jogrendnek kötelessége a bűnösöket felelősségre vonni tetteikért. A hercegprímás óva int a bosszúállástól. Hangoztatja, hogy az igazságszolgáltatás nem az egyes ember, hanem a független bíróság feladata. Szó szerint a következőket köti a magyar nép lelkére: A bukott rendszer örököseinek eddig visszatekintő leleplezései feltárták, hogy a törvényes felelősségre vonásoknak minden vonalon, és pedig független és pártatlan bíróság útján kell bekövetkezniük. Magánbosszúkat el kell kerülni és ki kell küszöbölni. A bukott rendszer részesei és örökösei külön felelősséget viselnek saját tevékenységükért, mulasztásukért, késedelemért vagy helytelen intézkedésért egyaránt.

Az emberi jogokon újjáépülő ország másik fontos feladata – Mindszenty bíboros hercegprímás megítélése szerint – az egyházat ért sérelmek orvoslása.

idejűleg Hammarskjöld ENSZ-főtitkárt, hogy lépjen haladéktalanul összekötetésbe a magyar kormánnyal, amennyiben az ENSZ-küldöttnek nem állna módjában a kért felvilágosításokat megadni. Brilej,¹ Jugoszlávia ENSZ-küldötte kijelentette, hogy tudomása szerint tárgyalások kezdődtek a magyar kormány és a Szovjetunió között a szovjet csapatoknak Magyarországról való kivonására. Javasolta, hogy amennyiben ez az értesülés helyes, akkor a Biztonsági Tanács függessze fel vitáját, nehogy esetleges döntésével veszélyeztesse a folyamatban levő tárgyalások sikerét. A Biztonsági Tanács elnöke válaszában hangsúlyozta, hogy mielőtt a jugoszláv javaslat felett döntene, meg kívánja hallgatni a többi tanácstagok véleményét. Ezután újból Lodge, amerikai ENSZ-delegátus szólalt fel. Összefoglalva ismertette a magyarországi eseményeket. Nagy Imre miniszterelnöknek a Szovjetunióhoz intézett ismételt kérését a csapatoknak Magyarországról való visszavonására, továbbá a Varsói Szerződés felmondásáról és Magyarország semlegességének kinyilvánításáról szóló bejelentést. Lodge ezután utalt Szoboljev ENSZ-delegátus tegnapi nyilatkozatára, amely szerint nem lépték át újabb szovjet csapatok a magyar határt. Lodge felkérte Szoboljevet, hogy nyilatkozzék az ellentétekről, amelyek a magyar kormány jelentése és tegnapi nyilatkozata között fennállnak. Lodge végezetül rámutatott arra, hogy a benyújtott amerikai határozati javaslat lehetővé tenné a magyar nép részére, hogy saját kezébe vegye sorsa irányítását. Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy semmi sem volna örövidebb, mint az, ha a Szovjetunió saját elhatározásából kijelentené, hogy csapatait visszavonja Magyarországról. Dixon, Nagy-Britannia ENSZ-delegátusa felszólalásában kijelentette, hogy a Magyarországról nyugatra vezető utat a szovjet csapatok hermetikusan lezárták, és parancsot kaptak arra, hogy mindenkit megakadályozzanak abban, hogy elhagyhassa Magyarországot. Az angol küldött végezetül részletesen foglalkozott a szovjet csapatmozdulatokkal, és közölte a Biztonsági Tanáccsal, hogy értesülése szerint a szovjet csapatok teljesen birtokukba vették a Bécs felé vezető műutat. Szabó, Magyarország ENSZ-képviselője közölte a Biztonsági Tanáccsal, hogy a Szovjetunió kijelentette, hogy újabb csapatok nem lépik át a magyar határt mindaddig, amíg megállapodás nem létesül a szovjet csapatoknak Magyarországból való kivonulására irányuló kérdésben.

Budapesten ma délután Tildy Zoltán és Lósonczy Géza részvételével sajtóértekezletet tartottak. [...]

Az ENSZ rendkívüli Közgyűlése magyar időszámítás szerint éjjel 2 órakor újabb értekezletre ül össze. A rendkívüli Közgyűlés megvitatja a Közép-Kelet legújabb fejleményeit, amely azáltal állt elő, hogy Nagy-Britannia és Franciaország elutasította az ENSZ Közgyűlésének felhívását a további harcok beszüntetésére.

1 Joza Brilej (1910–1981) szlovén-jugoszláv politikus, diplomata, 1950–1953 között londoni nagykövet, 1954–1957 között az ENSZ-képviselő vezetője.

00.57: Mindszenty József szózatának főbb gondolatai

Károly atya ismertetése.

Ismétlés, elhangzott: november 3-án 23.45-kor.

Kedves hallgatóink! Éjszakai különprogramunk ezzel véget ért. Reggel 8 órakor jelentkezünk ismét a 13, 16, 19, 25 és 31 méteres rövidhullámon. A viszonthallásra!

SZÓZAT, HIMNUSZ

07.43: Műsortájékoztató

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

07.44: Hírszolgálat

Nagy Imre miniszterelnök ma reggel 5 óra 20 perckor drámai bejelentést tett a budapesti rádióban. Bejelentése a következőképpen szólt: „Itt Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt. Csapatunk harcban állnak, a kormány helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével.”² Fél órával Nagy Imre bejelentésének elhangzása után a budapesti rádió beolvasta a miniszterelnök Maléter Pál honvédelmi miniszterhez, Kovács István vezérkari főnökhöz, továbbá a katonai küldöttség tárgyalásra indult többi tagjához intézett felszólítását, hogy jöjjenek vissza haladéktalanul, és vegyék át hivatalaik vezetését. A katonai bizottság tagjai tegnap este tíz órára mentek ki a szovjet hadsereg-parancsnokság színhelyére, s addig még nem tértek vissza. Egy nyugati sajtóiroda jelentése szerint az amerikai kormány ma kora hajnalban kérte az ENSZ Biztonsági Tanácsának rendkívüli összehívását vasárnapra, hogy foglalkozzék a Magyarországon végrehajtott új szovjet támadásokkal. A budapesti rádió bejelentette, hogy Nagy Imre miniszterelnök bejelentésére felhívja Hammarskjöld ENSZ-főtitkár figyelmét is.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este folytatta a magyar vitát. Lodge, amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatot nyújtott be, hogy az ENSZ szólítsa fel a szovjet kormányt, tartózkodjék Magyarország belügyeibe való fegyveres beavatkozástól. A határozati javaslat azt a reményét fejezte ki, hogy a Szovjetunió a magyar kormánnyal történt megfelelő megállapodás alapján haladéktalanul vonja vissza csapatait Magyarországról. A határozati javaslat kéri a Biztonsági Tanácsot, erősítse meg a magyar népnek azt a jogát, hogy nemzeti törekvéseinek megfelelő kormánya legyen, amely a magyar nép függetlenségét szavatolja.³

Kedves hallgatóink! Híreink közlését befejeztük.

² A forradalom hangja, i. m. 487.

³ A hír 00.50-kor más fogalmazással hangzott el.

07.00: SZÓZAT, HIMNUSZ

08.05: Hírszolgálat

Nagy Imre miniszterelnök ma reggel 5 óra 20 perckor drámai bejelentést tett a budapesti rádióban. [...]

A Magyar Távirati Iroda hajnali jelentése szerint az elmúlt órákban az oroszok több száz harckocsival támadást indítottak Budapest és Dunaföldvár ellen. Erős harcok fejlődtek ki a szovjet csapatokkal a hídfőállások birtokáért. A szovjet harckocsik Vecsés, Rákócscaba és a Dunántúl felől támadták meg a fővárost. Szovjet harckocsik vannak már a Rákóczi úton, az Alkotás utcában. Tűz alatt áll a Gellért-hegy oldalán lévő Távirati Iroda épülete. A szabadságharcosok főhadiszállásáról érkezett jelentések szerint a főváros körül több mint ezer szovjet harckocsi áll. A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint a szovjet csapatok általános támadást intéztek a főváros ellen.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este folytatta a magyar vitát. Lodge, amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatot nyújtott be, hogy az ENSZ szólítsa fel a szovjet kormányt, tartózkodjék Magyarország belügyeibe való fegyveres beavatkozástól. [...]

Az ENSZ rendkívüli ülése [Közgyűlése] Egyiptom kérésére magyar időszámítás szerint szombat éjjel 2 órakor újabb értekezletre ült össze. A rendkívüli Közgyűlés megvitatja a Közép-Kelet legújabb fejleményeit, amely azáltal állt elő, hogy Nagy-Britannia és Franciaország elutasította az ENSZ Közgyűlésének felhívását a további harcok beszüntetésére. Lodge amerikai ENSZ-delegátus két határozati javaslatot terjesztett a rendkívüli Közgyűlés elé. Az egyik egy öt nemzet képviselőiből álló bizottság létrehozását kívánja. Ennek feladata lenne olyan körülmények megvalósítása, amelyek biztosítják a közel-keleti térségben az állandó békét és a szilárdságot. A második határozati javaslat egy három nemzet képviselőiből álló bizottság életre hívását javasolja, amely a szükséges lépéseket megtenné a Szezei-csatornának azonnali megnyitására, és a nemzetközi vízi út jellegének biztosítására. A bizottság működését a Biztonsági Tanács október 13-i ülésén elfogadott hat elv irányítaná.

SZÓZAT, HIMNUSZ

08.14: Hírszolgálat

Nagy Imre miniszterelnök ma reggel 5 óra 20 perckor drámai bejelentést tett a budapesti rádióban. [...]

A Magyar Távirati Iroda hajnali jelentése szerint az elmúlt órákban az oroszok több száz harckocsival támadást indítottak Budapest és Dunaföldvár ellen. [...]

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este folytatta a magyar vitát. Lodge amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatot nyújtott be, hogy az ENSZ szólítsa fel a szovjet kormányt, tartózkodjék Magyarország belügyeibe való fegyveres beavatkozástól. [...]

Az ENSZ rendkívüli ülése [Közgyűlése] Egyiptom kérésére magyar időszámítás szerint szombat éjjel 2 órakor újabb értekezletre ült össze. [...]

08.19: Magyarországon háború van⁴

Hajnal óta Magyarországon háború van. A magyar kormány jelentése, amely a szovjet csapatoknak Budapest ellen indított támadását adta hírül a világnak, egyszerre választ adott arra kérdésre, mit akartak és mit akarnak a szovjet csapatok Magyarországon. A tárgyalás és békés kibontakozás lehetősége megszakadt, a szó a fegyvereké. Budapest és a többi magyar város ellen felvonultatott szovjet ágyúk tüzeiben ma már világosan állanak mindenki előtt az elmúlt napok eseményei. Most már senki sem kételkedik abban, miért hozott a Szovjetunió egyre több és több fegyveres erőt Magyarországra, miért vette körül Budapestet, az ország többi városait, miért foglalt el vasútvonalakat és vasúti gócpontokat, repülőtereket, és miért zárta el az ország nyugati határát. Tények, rémtettek bizonyítják, hogy a Szovjetunió tudatosan és cinikusan készült a háborúra a felszabadult magyar nép ellen. Vezetőinek minden nyilatkozata, minden állítólagos tárgyalási készsége, katonai parancsnokainak viselkedése tudatos megtévesztés volt, jól átgondolt része annak a hadműveletnek, amelyet Moszkva Magyarországon most végrehajt. Az orosz ágyúk tüze nem csak a magyar nép, magyar városok ellen irányul. Ezekben az órákban sebeket kap és veszélyben van az emberi együttélés minden szabálya, recsegnek a szerződések és a szervezetek, amelyek feladata, hogy a békét és az alkotómunkát mindenütt a világon biztosítsák.

A Szovjetunió tervéhez az is hozzátartozott, hogy a támadást vasárnap hajnalban kell megindítani. Kiszámították, hogy ez a pillanat a legalkalmasabb, mert a világ ilyenkor alszik vagy pihen. Minden diktátor ezt az időpontot választja a béke megbontására, olyan cselekedetek végrehajtására, amelyek eddig országok és népek mérhetetlen szenvedését és pusztulását vonták maguk után.

Magyarország nem akart háborút a Szovjetunióval. Békében, szabadon akart élni. Nem mulasztás, kedves hallgatóink, hogy a nép és mostani vezetősége nem gondoskodott idejében a teljes védelemről, nem rendelte el azokat az intézkedéseket, amelyek háború idején esedékesek. Nem lehetett gondolni arra, hogy a 200 milliós roppant birodalom ilyen aljas, hazug, gonosz kegyetlenséggel tör egy elviselhetetlen rendszert békésen felszámoló kilencmilliós népre. A Szovjetunió elvetemültsége meghaladja a fantáziát.

Néhány órával ezelőtt Magyarország primása így beszélt: „Reméljük, nincs ellenségünk. Mi sem vagyunk ellenségei senkinek. Minden néppel és országgal barátságban akarunk élni, a hatalmas orosz birodalommal is.” Amíg a primásnak ezek a szavai szétáradtak az éteren, elvitték nemcsak minden magyar házba, hanem az egész világba is a magyar nép nyílt, őszinte békeszándékát,

⁴ Béry László írása. A nap folyamán a jegyzetek, kommentárok szerzőit általában nem nevezték meg, és konferálás nélkül engedték, adták a műsorba. Ennek megfelelően a cím után a szerző nevét (álnevét) csak abban az esetben és oly módon tüntetjük fel, ha konferálták. A többi szerző valódi nevét a kéziratok vagy az amerikai vezetőség számára készített angol fordítások, illetve a hangjuk alapján (ha tudtuk) azonosítottuk, és jegyzetben közöljük.

a magyar városok körül már megtöltötték az ágyúkat, a katonák várták a parancsot a tüzelés megindítására. A Szovjetunió még tárgyal. A magyar nép a kormánynyilatkozatokból azt gondolta: a szovjet csapatok kivonulásáról. Ez volt a nép kívánsága, ezt képviselte a kormány. Most már tudjuk, a Szovjetunió csak időt akart nyerni. Hazudott az utolsó pillanatig. Hajnalban megkezdte a tüzelést.

Kedves hallgatóim, Magyarországon ma háború van, és a háború ma nem két ország ügye. A magyar városok elleni támadásra már megmozdult a világ. Az Egyesült Nemzetek Szövetsége már tárgyal. Még nem lehet tisztán látni, nem mondhatjuk meg, mi lesz. Népünknek ezekben a nehéz óráiban hatalmas szövetségese van: az egész világ tevékeny együttérzése, mélységes felháborodása, a szabad népek követelése, hogy szervezeteik, kormányaik a magyar nép védelmében tegyenek meg mindent. Nem tudjuk, hogy ebből a követelésből mi, mikor, hogyan valósul meg. Ígérjük, hogy mindenről azonnal tájékoztatást adunk.

08.24: HIMNUSZ

08.26: Hírszolgálat

Nagy Imre miniszterelnök ma reggel 5 óra 20 perckor drámai bejelentést tett a budapesti rádióban. [...]

A Magyar Távirati Iroda hajnali jelentése szerint az elmúlt órákban az oroszok több száz harckocsival támadást indítottak Budapest és Dunaföldvár ellen. [...]

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este folytatta a magyar vitát. Lodge amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatot nyújtott be, hogy az ENSZ szólítsa fel a szovjet kormányt, tartózkodjék Magyarország belügyeibe való fegyveres beavatkozástól. [...]

Az ENSZ rendkívüli ülése [Közgyűlés] Egyiptom kérésére magyar időszámítás szerint szombat éjjel 2 órakor újabb értekezletre ült össze. [...]

08.31: Magyarországon háború van

Ismétlés, elhangzott: 08.19-kor.

08.36: Hírszolgálatunk jelenti

E percben érkezett jelentés szerint az ENSZ Biztonsági Tanácsa néhány percen belül, magyar időszámítás szerint 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással.

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

SZÓZAT, HIMNUSZ

08.40: Magyarországon háború van

Ismétlés, elhangzott: 08.19-kor és 08.31-kor.

08.45: Hírszolgálatunk jelenti

E percben érkezett jelentés szerint az ENSZ Biztonsági Tanácsa néhány percen belül, magyar időszámítás szerint 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással.

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja! Hírszolgálatunk következik.

Nagy Imre miniszterelnök ma reggel 5 óra 20 perckor drámai bejelentést tett a budapesti rádióban. [...]

A Magyar Távirati Iroda hajnali jelentése szerint az elmúlt órákban az oroszok több száz harckocsival támadást indítottak Budapest és Dunaföldvár ellen. [...]

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tegnap este folytatta a magyar vitát. Lodge amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatot nyújtott be, hogy az ENSZ szólítsa fel a szovjet kormányt, tartózkodjék Magyarország belügyeibe való fegyveres beavatkozástól. [...]

Az ENSZ rendkívüli ülése [Közgyűlés] Egyiptom kérésére magyar időszámítás szerint szombat éjjel 2 órakor újabb értekezletre ült össze. [...]

08.49: SZÓZAT

08.51: Magyarországon háború van

Ismétlés, elhangzott: 08.19-kor, 08.31-kor és 08.40-kor.

08.57: Hírszolgálatunk jelentkezik

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyar időszámítás szerint délelőtt 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással. A hajnali órákban a Magyarországon tartózkodó szovjet erők általános támadást intéztek a főváros ellen, és az ország több más fontos pontját is megtámadták.

Reggel 5 óra 20 perckor Nagy Imre miniszterelnök a budapesti rádióban drámai bejelentést tett. [...]

A Magyar Távirati Iroda a hajnali órákban jelentést adott a megindult szovjet támadásról. Drámai hangon jelenti be a szovjet csapatok általános támadását Budapest ellen, és felkéri a külföldi hírügynökségeket, hogy tájékoztassák haladéktalanul egész Európát és az osztrák kormányt az új szovjet agresszióról. A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint a hajnali órákban az oroszok több száz harckocsival intézték támadásukat Budapest és Dunaföldvár ellen. Erős harcok fejlődtek ki a szovjet csapatokkal a hídfőállások birtokáért. A harckocsitámadást Vecsés, Rákócscsaba és a Dunántúl felől intézték a főváros ellen. Amikor a Magyar Távirati Iroda jelentését kiadta, szovjet harckocsik már a Rákóczi úton és az Alkotás utcában nyomultak előre. Már tűz alatt állt a Távirati Iroda épülete. A Magyar Távirati Iroda jelentése szerint a szabadságharcosok főhadiszállásán kapott értesülés azt mondja, hogy a főváros körül több mint ezer harckocsi vonult fel.

Az egyik rádióadó bejelentette, hogy Kádár János, a kommunista párt legutóbbi főtitkára ellenkormányt alakít. A népi demokratikus rendszert csak úgy tudja megmenteni, hogy segítségül hívta az oroszokat.

09.00: HIMNUSZ

09.03: Hírszolgálatunk jelentkezik

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyar időszámítás szerint délelőtt 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással. A hajnali órákban a Magyarországon tartózkodó szovjet erők általános támadást intéztek a főváros ellen, és az ország több más fontos pontját is megtámadták.

Reggel 5 óra 20 perckor Nagy Imre miniszterelnök a budapesti rádióban drámai bejelentést tett. [...]

A Magyar Távirati Iroda a hajnali órákban jelentést adott a megindult szovjet támadásról. [...]

Az egyik rádióadó bejelentette, hogy Kádár János, a kommunista párt legutóbbi főtitkára ellenkormányt alakít. [...]

09.06: Magyarországon háború van

Ismétlés, elhangzott: 08.19-kor, 08.31-kor, 08.40-kor és 08.51-kor.

09.11: HIMNUSZ

09.13: Hírszolgálatunk jelentkezik

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyar időszámítás szerint délelőtt 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással. A hajnali órákban a Magyarországon tartózkodó szovjet erők általános támadást intéztek a főváros ellen, és az ország több más fontos pontját is megtámadták.

Reggel 5 óra 20 perckor Nagy Imre miniszterelnök a budapesti rádióban drámai bejelentést tett. [...]

A Magyar Távirati Iroda a hajnali órákban jelentést adott a megindult szovjet támadásról. [...]

Az egyik rádióadó bejelentette, hogy Kádár János, a kommunista párt legutóbbi főtitkára ellenkormányt alakít. [...]

09.15: Magyarországon háború van

Ismétlés, elhangzott: 08.19-kor, 08.31-kor, 08.40-kor, 08.51-kor és 09.06-kor.

09.21: Hírszolgálatunk jelentkezik

A hajnali órákban a Magyarországon tartózkodó szovjet erők általános támadást intéztek a főváros ellen, és az ország több más fontos pontját is megtámadták.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyar időszámítás szerint délelőtt 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással. A kérelmet Lodge

amerikai nagykövet terjesztette elő nem egészen egy órával az után, hogy a hírügynökségek jelentették a szovjet fegyveres erők széles támadásának megindulását a főváros ellen, és egész Magyarországon. A Biztonsági Tanács szombaton este vitatta meg a magyarkérdést több mint három órán át, majd a vitát hétfő délelőttre halasztotta. A Budapestről érkezett drámai jelentések vétele után azonban Lodge nyomban közölte a tanács elnökével, hogy kéri az ülés korábbi megtartását. A Közgyűlés rendkívüli ülése folyt, amikor Ausztrália küldötte megszakította a közel-keleti vitát és közölte a Budapest ellen intézett szovjet támadás hírét. Felkérte a Biztonsági Tanács tagjait, hogy fél órán belül üljenek össze és határozzanak, milyen lépéseket tegyen az ENSZ a Magyarország ellen intézett szovjet támadás ügyében.

09.23: HIMNUSZ

09.25: Magyarországon háború van

Ismétlés, elhangzott: 08.19-kor, 08.31-kor, 08.40-kor, 08.52-kor, 09.06-kor és 09.15-kor.

09.30: Hírszolgálatunk jelentkezik

A hajnali órákban a Magyarországon tartózkodó szovjet erők általános támadást intéztek a főváros ellen, és az ország több más fontos pontját is megtámadták.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyar időszámítás szerint délelőtt 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással. [...]

09.32: HIMNUSZ

09.34: Magyarországon háború van

Ismétlés, elhangzott: 08.19-kor, 08.31-kor, 08.40-kor, 08.51-kor, 09.06-kor, 09.15-kor és 09.25-kor.

09.39: Híreket mondunk

A hajnali órákban a szovjet erők általános támadást intéztek Budapest és az ország több más fontos városa és katonai pontja ellen. Az egyik amerikai távirati iroda legújabb jelentése szerint a magyar főváros szívébe behatolt szovjet csapatok elfoglalták a Parlament épületét, amelyben Nagy Imre és kormánya ülésezett. A szovjet harckocsik és a gyalogság előrenyomulása Budapesten tovább tart. A dunapentelei rádió 8 óra 30 perckor azt jelentette, hogy Pécsen, Székesfehérváron, Dunaföldváron, Veszprémben ugyancsak áll a harc. A rádió a honvédség hősie ellenállásáról ad hírt, és védekezésre szólítja fel az országot.

A Magyar Írók Szövetsége még a szovjet csapatok behatolása előtt a budapesti rádión át felhívást intézett a világ minden írójához, tudósához, minden írószövetséghez, akadémiához, tudományos egyesüléshez és a szellemi élet vezetőihez, amelyben a nemzet megsegítését kérte. „Kevés az idő! A tényeket

ismeritek. Segítsetek Magyarországon, a magyar népen!" – mondja a drámai felhívás. A magyar nemzetnek és a világnak a szovjet csapatok támadásának hírért Nagy Imre miniszterelnök jelentette be a budapesti rádión át reggel 5 óra 20 perckor. A szovjet csapatok ma hajnalban támadást indítottak fővárosunk ellen a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt – mondotta a miniszterelnök. Csapataink harcban állnak, a kormány helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével. A szovjet-magyar katonai közös bizottság tegnap esti második ülésére kiküldött magyar delegáció a szovjet hadsereg-parancsnokság székhelyéről nem tért vissza.

Kádár János, Apró Antal, Kossa István, Münnich Ferenc és néhány társuk az orosz csapatokhoz állt át. Kádár vezetésével szovjetbérenc kormányt alakítottak, amelynek tagjai között szerepel: Münnich Ferenc, Marosán György, Horváth Imre, Kossa István, Apró Antal, Dögei Imre és Rónai Sándor.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyar időszámítás szerint délelőtt 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással. [...]

09.43: Zene

09.52: Magyarországon háború van

Ismétlés, elhangzott: 08.19-kor, 08.31-kor, 08.40-kor, 08.52-kor, 09.06-kor, 09.15-kor, 09.25-kor és 09.34-kor.

09.57: Híreket mondunk

A hajnali órákban a szovjet erők általános támadást intéztek Budapest és az ország több más fontos városa és katonai pontja ellen. [...]

A Magyar Írók Szövetsége még a szovjet csapatok behatolása előtt a budapesti rádióan át felhívást intézett a világ minden írójához, tudósához, minden írószövetséghez, akadémiahoz, tudományos egyesüléshez és a szellemi élet vezetőihez, amelyben a nemzet megsegítését kérte. [...]

Kádár János, Apró Antal, Kossa István, Münnich Ferenc és néhány társuk az orosz csapatokhoz állt át. [...]

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyar időszámítás szerint délelőtt 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással. [...]

10.01: Zene

10.09: Híreket mondunk

A Magyarország területére felvonult szovjet csapatok ma hajnalban általános támadást indítottak a főváros, a vidéki városok és az ország katonai központjai ellen. Budapest lakossága reggel 5 órakor heves ágyútűzre és bombázásra ébredt, amelyet az eddigi jelentések szerint a budai hegyekből zúdítottak a fővárosra.

Az egyik amerikai távirati iroda legújabb jelentése szerint a magyar főváros szívébe behatolt szovjet csapatok elfoglalták a Parlament épületét, amelyben Nagy Imre és kormánya ülésezett. A szovjet harckocsik és a gyalogság előrenyomulása Budapesten tovább tart.

Vidéken ugyancsak folynak a szovjet csapatok által elindított hadműveletek. Mivel az összeköttetés az ország számos pontjával megszakadt, nem lehet még átfogó képet nyújtani a helyzetről. A dunapentelei rádió 8 óra 30 perckor azt jelentette, hogy Pécsen, Székesfehérváron, Dunaföldváron, Veszprémben ugyancsak áll a harc. A rádió a honvédség hősie ellenállásáról ad hírt, és védekezésre szólítja fel az országot. A bécsi rádió 9 órakor közölte, hogy Budapesten a hidaknál heves harcok folynak, amelyeket szovjet lökhajthásos repülőgépek támogatnak. Győrt körülzárták. Harcokat jelentenek Veszprém, Jutas és Szentkirályszabadja környékéről is.

Kádár János a szolnoki rádióan keresztül jelentette be ellenkormánya megalkotását, amely a szovjet hadseregre támaszkodik.

A magyar katonai küldöttség tagjai, akik a szovjet főparancsnokságra mentek tegnap este tárgyalni, nem tértek vissza. [...]

A távbeszélő-összeköttetés Bécsből, Londonból és Frankfurtból ma hajnalban, negyed órával Nagy Imre bejelentése előtt megszakadt. A távíró-összeköttetés a Magyar Távirati Iroda budapesti irodája és Bécs között 8 óra 24 perckor szakadt meg. A Magyar Távirati Iroda utolsó üzenete a következő volt: „El kell távoznunk innen. Isten veletek, barátaink! Mentsétek meg lelkeinket! Az oroszok túlságosan közel vannak már.” Ekkor az összeköttetés megszakadt.

New Yorkban Lodge amerikai ENSZ-delegátus bejelentette, hogy Mindszenty József hercegprímásnak és titkárának a budapesti amerikai követség menedékjogot nyújtott. A hercegprímás és titkára a követség épületében tartózkodik.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa magyar időszámítás szerint délelőtt 9 órakor összeül, hogy foglalkozzék a Magyarország elleni szovjet támadással. [...]

10.13 Széljegyzetek⁵

A Vörös Hadsereg alakulatai ostrom alá vették a magyar fővárost. Magyarországon megint lángokban áll. Vidéken is eldördültek a fegyverek. Valóban azt képzele-e Moszkva, hogy a fegyverek ereje visszaállíthatja a régi szovjet rendet? Elfelejtik-e, hogyan harcolt néhány nappal ezelőtt az egész nemzet? És ezen túlmenően: elfelejtik-e, hogy nem a magyarországi eseményekkel kezdődött a közép- és kelet-európai nyugtalanság? Előbb volt Kelet-Berlin, azután következett Poznań, majd Varsó és Budapest. Talán nálunk megszakadt ez az eseménysorozat? Nem. Három nappal ezelőtt Romániában tüntettek az egyetemi hallgatók. Bukarestből azt jelentették, hogy a népi demokratikus szervek

⁵ Thury Zoltán, Vámos Imre és Molnár József írásai.

kétségbeesett erőfeszítéseket tesznek az ellenőrzés megszigorítására. Két nappal ezelőtt Kelet-Németországban megint bebizonyosodott a kommunisták előtt, milyen veszélyes a néphangulat. Ulbricht, a keletnémet kommunisták vezetője személyesen számolt be arról, hogy röpiratokat terjesztenek, és demokratikus követelményeket támasztanak a rendszerrel szemben. A Szovjetunió Közép- és Kelet-Európában körülbelül százmillió embert tart uralma alatt. Ebben az övezetben Moszkva tekintélye az utóbbi hetekben erősen megfogytakozott. A hangulat nemcsak elkeseredett, de általánosan fenyegetővé vált és feszült. Nem jelenti-e a budapesti lépés a közép- és kelet-európai fejlemények egyetemes meggyorsulását?

SZIGNÁL

A szovjet magatartás méltán vonul be a világtörténelem nagy gázságainak sorába. Kezdődött azzal, hogy a tűzszünet ürügye alatt tankok ezrei, hadosztályok sorozatai vonultak be védtelen kis országunkba. A magyar kormány erőlyes tiltakozásai ellenére az oroszok körülvették és megszállták országunk legfontosabb gócpontjait. Körülvették a repülőtereket, elfoglalták a pályaudvarokat, beásták magukat városaink köré. A magyar kormány fölmondta a Varsói Szerződést, Nagy Imre deklarálta hazánk semlegességét. Ez sem volt elég, egyre több lett az orosz tank és az orosz katona Magyarországon. Nagy Imre ismételt tiltakozására a budapesti orosz követ azt válaszolta, hogy a kivonulás technikai előkészületei miatt van szükség a hadosztályok jelenlétére. Ez a „kivonulás” végül is ma hajnalban megkezdődött. Több mint ezer tankkal támadtak fővárosunkra. Előzőleg azonban történt még valami. Ehhez hasonló, de kisebb méretű gázságot csak a fejüket vesztett nácik produkáltak ugyancsak Budapest ostroma idején, 1944-ben, amikor lelőtték a fehér zászlós parlamentereket. Az oroszok most túltettek rajtuk. Szombat este tíz órakor a magyar fegyveres erők parancsnokai, Maléter Pál honvédelmi miniszter és Kovács István több magas rangú tiszt társaságában a szovjet parancsnokságra indult, tárgyalni. Hír azóta sincsen róluk. Nagy Imre rádió n keresztül kérte, térjenek vissza. Nem jött válasz. Sorsuk ismeretlen. A harcok folynak, a magyar sereg parancsnokok nélkül harcol. Az ember megrökönyödvé és elképedve ennyi aljasság és gázság láttán, nem talál szavakat felháborodására. Az emberségnek és a jognak ezt a megcsúfolását és felrúgását csak az érti, aki közélről látta, és ismeri az oroszokat. Amit most visznek végbe: következetes befejezése 12 évi galád viselkedésüknek ebben a kis országban.

SZIGNÁL

Az áruló Münnich Ferenc a szovjet főhadiszálláson szalagra mondott egy beszédet, amelyben bejelentette, hogy megalakult a nemzeti forradalmi munkás és paraszt tanácsok kormánya. Csak azt nem közölte a magyar népkel, hogy ez az állítólagos kormány az árulók bünszövetkezeté, a szovjet főhadiszálláson alakult meg. Forradalmi kormánynak nevezik magukat, de ki nek a forradalma ez? A magyar népé? Akkor miért kellett a szovjet főhadi-

szálláson megrendezni ezt a forradalmat? Hány ember áll mögöttük? Nem magyar emberek, hanem ezer szovjet tank. Ezer szovjet tank és sok ezer szovjet katona forradalma ez a magyar nép dicsőséges szabadságharca ellen. Egy legyőzhetetlen, egy letiporhatatlan hősi nép ellen tankok ezreivel hozzák az állítólagos forradalmat, a magyar történelem leggaládabb, leggyalázatosabb árulói, akiknek a magyar néphez azon kívül, hogy magyar levegőt szívtak, hogy a magyar nép munkájának eredményeit a múltban maguk és gazdájuk számára elrabolták, semmi közük sincsen. A Münnichek, a Marosánok, a Rónaiak, az Aprók és a hozzájuk hasonló többi árulókat a nemzet dicsőséges forradalma kivetette magából, mint undorító szennyet. Most összegyülekeztek azon a helyen, ahová mindig tartoztak: a szovjet gyilkosok táborában. A történelem, nemcsak a magyar, hanem a világtörténelem is úgy fog megemlékezni róluk, mint az emberiség leggyalázatosabb árulóiról. Persze, most pontokba foglalják a győztes, igazi nemzeti forradalom követeléseit. A szovjet tankok ezrei mögöl üvöltik, hogy a gyárat a munkástanácsok vezetik a jövőben, hogy nem lesz többé beszolgáltatás, satöbbi, satöbbi. Így szeretnék a szovjet szuronyok mögé odaállítani azt a népet, amely tizenegy napon keresztül olyan hősieen harcolt, hogy a világtörténelem legnagyobb szabadságharcainak dicsőségét is elhomályosította hősieessége.

Tizenkét nap óta az egész szabad világ lélegzet-visszafojtva figyelte a magyarországi fejleményeket. Megmozdult a világ lelkiismerete. Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa a magyar ügyet tárgyalta, a karitatív szervek gyűjtést rendeztek. Az egész világ dicső nemzeti szabadságharcunk oldalára állt. Budapesten megkezdődtek a tárgyalások a magyar kormány és a szovjet katonai parancsnokság között. És ekkor, az éj leple alatt a világtörténelem leggaládabb imperialista hatalma rázúdította tankjait a békiesen alvó magyar népre. A szovjet árulás bármilyen döbbenetes is, nem érte meglepetésként a világot. Hozzászótkak már. De azt még a szabad világ sem hitte volna el, hogy akadnak magyar anya szülte árulók is, akik az ellenséggel együtt törnek rá a szabadságát tíz körömmel védő, tankok ezreivel és az állig felfegyverzett szovjet katonákkal harcoló magyar népre. És ez a társaság meri magát nemzeti forradalmi munkás- és paraszttanácsok kormányának nevezni. És ezek mernek forradalomról beszélni. Igen, cselekedetük forradalom, a hazaárulás forradalma, az ezer szovjet tank forradalma a magyar nép ellen. Bármilyen legyen ennek a gyalázatos forradalomnak a sorsa, ezek az árulók nem kerülhetik el végzetüket, még a magyar föld is ki fogja vetni magából őket. Nevük örökké átkozott lesz!

10.21: Zene

10.23: A Kádár-kormány⁶

A magyar szabadság vérfohamain útjukra indultak a kalózok, a magyar vértanúk még ki sem hült tetemén ott rágódnak már a férgek: megalakult a szovjet ágyútorokkormánya. Az elnöke Kádár János, helyettes elnöke és egyben katonai megközbiztonsági minisztere Münnich Ferenc. Marosán György, Horváth Imre, Kossa István, Apró Antal, Dögei Imre és Rónai Sándor egészítik ki az együttest. Kell-e ezekhez a nevekhez jelzöt, kommentárt fűzni? Nem, nem! Ismerjük őket mindannyian, ismerjük múltjukat, tehát ismerjük jelenüket és jövődjüket is.

Am tételezzük fel, ami egyébként lehetetlen, hogy gáncstalan és foltalan magyarok vállalnák e tragikus percben a moszkvai orgyilkosok szolgálatát. Még ez esetben is, találhatnánk-e édes anyanyelvünkben akár csak egyetlen szót is védelmükre, értelmünkben akár egyetlen érvet is szörnyű honárulásuk igazolására, lelünkben akár egyetlen érzelmét is tettük enyhítésére? Lehet, hogy az 1956-os muszkavezetők az idegen szuronyokkal időre-óra visszahódítják a hatalmat. De az lehetetlen, hogy nemzeti életünkben, alakuljon bárhogyan is ez a nemzeti élet, joguk és helyük legyen valaha is. Az események fordulhatnak, az idők változhatnak, minden elmúlhat és újratámadhat, de ezek a pirátok halottak ma, és halottak maradnak mindörökre!

Azt mondják, a munkásság és a parasztság, a dolgozó nép fenyegetett uralmának védelmében cselekednek. A valóságban ez a munkásság és ez a parasztság, ez a dolgozó nép kelt fel ellenük, számolatlanul kínálva a hon oltárára és az egész emberiség szabadságának oltárára életét, csak hogy ők ne legyenek. Ezek a Kádárok mernek a nemzet és a haza nevében beszélni? De hiszen ugyanez a Kádár János rövid 72 órával ezelőtt még beismerni kényszerült, hogy pártját úgy fújta szét, úgy fújta a semmibe a forradalom megmozdulásának orkánja, mint a pitypang bóbítóját a tavaszi szél. Nemzeti ügyünk szolgálatában, véráldozatra is készen, egy volt a néppel a párttagság is. Senki és semmi nem állt mögöttük, egyetlen magyar sem, sem ifjú, sem öreg, sem szegény, sem gazdag. Egyes-egyedül rendőri bakóikra és a szovjet szuronyokra támaszkodott létük. Mi jellemezheti inkább őket, mint hogy e Kádár odaállott a mikrofon elé, és mindenről beszélt, csak a hulló vérről, a pusztuló életéről, a romba dőlő hazáról nem volt szava sem. Mi közük ezeknek hozzáuk? Mégis, újból itt vannak. Hajóznak a vérfohamon, miniszteri foteljeiket a magyar szabadság mártírjainak sírján állítják fel. Kell-e ehhez kommentár? Van-e erre szó anyanyelvünkben? – kérdezzük ismét. Felesleges lenne minden hang. Tetteik végérvényes ítéletet hirdettek felettük.

A magyar nép, egy tízmilliós kis nemzet egy kétszázmilliós birodalom erejével találja magát szembe. Ezek a számok. A forradalom első fázisának győzelmét nemcsak katonai erényeink, nemcsak halált megvető áldozatkészségünk, hanem főként egységünk biztosította. Mielőtt a szabadságharc kirob-

⁶ Mikes Imre olvasta fel írását.

bant, azt gondolhattuk volna, hogy meghasonlás magyar átok, sok táborra tépdünk, egymással szembe-szembe állunk, szerteszakadásunk erőnkét veszi, mint a magános ágét, amely leszakadt fájáról. De amikor szabadságunk és függetlenségünk szent ígéje lángolt föl a magyar horizonton, ezt büszkén és boldogan kiálthatjuk, egyek voltunk mindahányan. Ez az egysége a hitnek, az akaratnak, a célnak ez a törhetetlen közössége az egyetlen és legfőbb parancs ebben az órában is. Csodát műveltünk tegnap, csodát művelhetünk ma. Rettentő küzdelmünkben az egész világ tekintete rajtunk, hiszen ügyünk az egész világ ügye is! Nem tudjuk, és nem tudhatjuk, hogyan végződik az a történelmi viadal, amelyet mi, kis nép, de nagy nemzet folytatunk a ránk zúduló zsarnoksággal szemben. Csak egyet tudunk, csak egy bizonyos: hogy azok a barikádok, amelyeken vérünk hullik, a századok végezetéig megmaradnak, mint az emberi szabadság legfényesebb bástyái; és azok, akik nagy áldozatunk ez óráiban e barikádokon rést akarnak nyitni, a századok végéig átkozottak lesznek!

10.28: Híreket mondunk

Az ENSZ Közgyűlés ma reggeli rendkívüli ülésén a közel-keleti helyzetet vitatta, amikor az amerikai ENSZ-küldött néhány perccel 8 előtt szót kért. Lodge bejelentette a budapesti amerikai követségről kapott értesülése alapján, hogy a magyar főváros erős szovjet bombázás alatt áll. Lodge idézte a hírügynökségek jelentéseit is, és bejelentette, hogy Nagy Imre miniszterelnök már a kora reggeli órákban közölte a budapesti rádió hullámain a Budapest ellen intézett szovjet általános támadás hírért. „A szovjet ENSZ-küldöttet halottuk néhány perccel ezelőtt az egyiptomi harcok beszüntetéséről szónokolni – mondotta Lodge –, most pedig arról értesülünk, hogy a szovjet csapatok a magyar nép vérért ontják Budapesten, ami csak döbbenettel és borzadással tölthet el mindenkit, aki ezekről a drámai hírekről tudomást szerez.” Lodge bejelentette, hogy az első jelentések vétele után nyomban kérte az ENSZ Biztonsági Tanácsának összehívását. Azt szeretném kijelenteni már itt a Közgyűlés színe előtt, hogy mennyire együtt érzünk a magyar néppel. Lodge szavait a Közgyűlés tagjainak viharos tapsa két ízben szakította félbe. A Biztonsági Tanács tagjai a Közgyűlés termét körülbelül kilenc órákor hagyták el, hogy azonnal összeüljenek a magyar helyzet megtárgyalására. A Közgyűlésen Franciaország ENSZ-küldötte emelkedett még szólásra, aki azonosította magát Lodge szavaival, majd ezeket mondotta: „Röviddel ezelőtt kértem a Biztonsági Tanácsot, gondoskodjék arról, hogy a magyar ügyben biztosítékokat adjon a Szovjetunió. Feltettem a kérdést, vajon a szovjet erők masszív szovonása Magyarországon nem jelenti-e azt, hogy a Szovjetunió a magyar kormány megdöntésére készül Budapesten. Abban reménykedem, hogy a magyar nép és a kormány meg tudja őrizni függetlenségét.”

E percben érkezett jelentés szerint a Biztonsági Tanács máris összeült rendkívüli ülésére. Lodge amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslatot nyújtott

be. A határozati javaslat felszólítja a szovjet kormányt, tartózkodjék a magyarországi beavatkozás minden formájától, különösen a fegyveres beavatkozástól Magyarország belügyeibe. Az amerikai határozati javaslat felszólítja a szovjet kormányt, hogy haladéktalanul vonja vissza erőit Magyarországról.

A Magyarország területére felvonult szovjet csapatok ma hajnalban indítottak általános támadást a főváros, a vidéki városok és az ország katonai központjai ellen. [...]

Egy amerikai távirati iroda jelentése szerint a Budapest szívébe behatolt szovjet csapatok elfoglalták a Parlament épületét, amelyben Nagy Imre és kormánya ülésezett. [...]

Kádár János a szolnoki rádión keresztül jelentette be ellenkormányának megalakítását, amely a szovjet hadseregre támaszkodik.

A magyar katonai küldöttség tagjai, akik a szovjet főparancsnokságra mentek tegnap este tárgyalni, nem tértek vissza.

A távbeszélő-összeköttetés Bécsből, Londonból és Frankfurtból ma hajnalban, negyed órával Nagy Imre bejelentése előtt megszakadt. [...]

New Yorkban Lodge amerikai ENSZ-delegátus bejelentette, hogy Mindszenty József hercegprímásnak és titkárának a budapesti amerikai követség menedékjogot nyújtott. A hercegprímás és titkára a követség épületében tartózkodik.

10.33: A magyar parlamenterek letartóztatása

Az elmúlt huszonnégy óra alatt a Szovjetunió az árulások egész sorát követte el Magyarországon. Az első volt az ország békés népe ellen indított minősíthetetlen támadás. Hajnal óta szovjet páncélosok lövik a fővárost. Tegnap este az orosz parancsnokságok még békés tárgyalásra kérték a magyar kormány kiküldöttjeit. Tegnap este még arról beszéltek, hogy három hét vagy három hónapon belül kivonulnak az ország területéről. Amikor ezeket mondták, már töltötték az ágyúkat, és készültek az árulásra. Ezt az első, minősíthetetlen árulást követte a második példátlanul arcátlan gaztett: a tárgyalásra hívott magyar parlamentereket letartóztatták. Tegnap délelőtt az orosz-magyar vegyes bizottság a budapesti Parlament épületében ült össze. A magyar bizottságot Maléter Pál, honvédelmi miniszter, a Kilián laktanya parancsnoka vezette. A szovjet hadsereg parancsnokságát Malinyin tábornok képviselte. Ez a Parlament épületében folyó tanácskozás a szovjet csapatok visszavonásának technikai kérdéseit tárgyalta meg. A közös bizottság megegyezett, hogy a kölcsönösen kifejtett problémákat tanulmányozzák, és este tíz órakor ülnek ismét össze. Addig is a szovjet delegáció ígéretet tett, hogy több szovjet csapat-szállító szerelvény nem lépi át a magyar határt. A tanácskozások délután három órakor véget értek, és a szovjet küldöttség békében, bántatlanul térhetett vissza hadseregéhez. Este tíz órakor a magyar küldöttség Maléter honvédelmi miniszter vezetésével, Kovács István vezérkari főnökkel és több más magas rangú tiszttel megérkezett a szovjet parancsnokság színhelyére. A tárgya-

7 Csonka Emil írása.

lások eredményeiről, a parlamenterek sorsáról még semmi hír nem érkezett, amikor a hajnali órákban megkezdődött a Budapest elleni páncélostámadás és a tankok felvonulása. Hajnali 5 óra 56 perckor a magyar tárgyaló küldöttségéről semmi hír. A magyar parlamentereket a szovjet parancsnokság letartóztatta. A Budapest elleni álnok támadás után az utolsó huszonnégy órában ez a második árulás. A történelem éppúgy megpecsételi az első, mint a másodikat. Az egész magyar és az egész világközvélemény felháborodottan vette tudomásul ezt a példátlan eljárást. A megjelent magyar tárgyaló fél előtt az ügyet, amelynek megbeszélésére jöttek, szóba sem hozták. Azonban őrizet alá vették őket, s ezzel nemzetközi és hadtörténeti szempontból olyan erkölcsetlen lépésre szánták el magukat, amire csak az emberiség történetének legbarbárabb korszakai adhatnak példát. Nemcsak a nemzetközi jog, hanem a nemzetközi erkölcs ellen is olyan súlyosat vétettek, hogy az nem maradhat következmények nélkül. A parlamenterek, a tűzszüneti és fegyverszüneti tárgyalások anyagát magukkal vivő és a tárgyalásokat folytató személyek ősidők óta a nemzetközi erkölcs és nemzetközi jog védelme alatt állnak. A tatár és török időkben is alig akadt eset, hogy ezeket az íratlan vagy írott szabályokat áthágják. Amire a barlanglakók óta nem volt példa, arra a Szovjetunió barbár hatalma az utolsó huszonnégy órában, Európa közepén felháborító példát adott. A Budapest elleni minősíthetetlen támadás mellett a parlamenterek letartóztatása volt a második szovjet árulás. Az első éppúgy súlyos következményeket von maga után, mint a második. A magyarkérdés már ebben a pillanatban ismét az Egyesült Nemzetek Szervezete előtt van, és odakerül a parlamenterek, a tárgyaló személyek ellen elkövetett példátlan gaztett is.

10.37: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 10.13-kor.

10.45: Híreket mondunk

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 9 óra óta permanensen ülésezik. Lodge, amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslatot nyújtott be. A határozati javaslat felszólítja a szovjet kormányt, tartózkodjék a magyarországi beavatkozás minden formájától, különösen a fegyveres beavatkozástól Magyarország belügyeibe. Az amerikai határozati javaslat felszólítja a szovjet kormányt, hogy haladéktalanul vonja ki erőit Magyarországról. Lodge külön felhívta a figyelmet arra, hogy a Szovjetunió ne csak azokat a csapatokat vonja vissza Magyarország területéről, amelyek az elmúlt napok során törtek be az országba, hanem vonja ki haladéktalanul Magyarországról összes csapatait. Az amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatának ismertetését drámai szavakkal vezette be. „Becsületesen meg kell mondani a magyar népnek, hogy a magyar nemzet heroikus áldozatkészsége következtében jutott el az ENSZ ahhoz a pillanathoz, amelyben a magyar nép érdekében mozgósítani kell a világ lelkiismeretét. Ezt a pillanatot kell megragadnia az ENSZ-nek, hogy a magyar nemzet ne csatlakozzék bennünk. Ha valaha,

akkor most érkezett el az ideje annak, amikor az ENSZ lépésétől függ a szó szoros értelmében véve egy egész nemzet élete vagy halála. Ha valaha volt olyan pillanat, amikor a világbéke veszélyben forgott, akkor ez az!"

A katonai helyzetről az országban nem lehet átfogó képet alkotni. A dunántúli katonai adóállomások legújabb jelentései arról adnak hírt, hogy Székesfehérvár és Győr között szovjet ejtőernyős alakulatok szálltak le. A komáromi közúti hídon szovjet gépesített alakulatok és páncélosok hatolnak át Csehszlovákiából magyar területre. Győr és Komárom között, ahol elkecsereedett csata dúl a honvédség és a szovjet csapatok között, a szovjet légierő mély támadásokkal avatkozik bele a harcokba. Budapest térségéből erős tüzek láthatók. A győri, a miskolci és a pécsi katonai adó felhívást intézett a helyi tanácsokhoz, hogy hirdessék ki az általános nemzeti felkelést. Pécsről jelentették, hogy a dunántúli honvédség forradalmi tanácsa magához ragadta az ideiglenes kormányhatalmat, miután a szovjet csapatok a magyar kormányt foglyul ejtették. A nemzeti tanácsok átadták a hatalmat a honvédelmi forradalmi tanácsoknak. Miskolc és Hejőcsaba között szovjet és magyar őrségek harcban állnak. A harcokba itt a szovjet légierő gyújtóbombákat is bevetett. Miskolcon a helyőrség forradalmi tanácsa kihirdette az ostromállapotot. Egy magyar légi bombázó egység súlyos támadást intézett a Tiszán átkelő szovjet csapatok ellen. A magyar bombázó gépek a Tiszán épített szovjet pontonhidakat bombázzák. Hatvanból utcai harcokat jelentenek. Az egri rádió: Segítsetek, segítsetek! üzenetet sugározta. Egy újabb jelentés szerint Győrbe benyomultak a szovjet csapatok, amelyek Hegyeshalom és Sopron irányába, nyugat felé hatolnak előre. A dunapentelei rádió, amely fél kilenckor védekezésre szólította fel a lakosságot, néhány perccel kilenc óra után bejelentette, hogy adását technikai okokból megszakítja. A rádió azóta nem sugározott műsort. Egy most érkezett másik hír arról számol be, hogy a Dunántúl déli térségében tovább tart a szovjet könnyűbombázók berepülése. A szovjet légi alakulatok tüzéség és páncélosok segítségével támadást intéztek a földvári magyar hídfőállítás ellen. Budapesten és a főváros környékén tovább folynak a harcok. Csepelen és Kőbányán, ahol heves utcai harcok folynak, a honvéd egységek és a szabadságharcosok tovább tartják magukat. A főváros belsejében a szovjet csapatok kilenc órakor elfoglalták a Parlamentet, és letartóztatták Nagy Imrét és kormánya ott lévő tagjait.

Mindszenty hercegprímás és titkára a budapesti amerikai követségen kapott menedéket.

Kádár János a moszkvai rádió balkáni adásainak hullámhosszán bejelentette ellenkormányának megalakítását, amely a szovjet csapatokra támaszkodik. A Vörös Hadsereg a reggeli órákban elfoglalta a szolnoki rádiót.

A távbeszélő-összeköttetés Bécs, London, Frankfurt és Budapest között ma hajnalban, negyed órával Nagy Imre bejelentése előtt megszakadt. [...]

10.51: A Kádár-kormány

Ismétlés, elhangzott: 10.23-kor.

10.56: Zene

11.00: Híreket mondunk

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 9 óra óta permanensen ülészik. [...] A katonai helyzetről az országban nem lehet átfogó képet alkotni. [...] A főváros belsejében a szovjet csapatok 9 órakor elfoglalták a Parlamentet és letartóztatták Nagy Imrét és kormánya ott lévő tagjait.

Mindszenty hercegprímás és titkára a budapesti amerikai követségen kapott menedéket.

Kádár János a moszkvai rádió balkáni adásainak hullámhosszán bejelentette ellenkormányának megalakítását, amely a szovjet csapatokra támaszkodik. A Vörös Hadsereg a reggeli órákban elfoglalta a szolnoki rádiót.

A távbeszélő-összeköttetés Bécs, London, Frankfurt és Budapest között ma hajnalban, negyed órával Nagy Imre bejelentése előtt megszakadt. A távíró-összeköttetés a Magyar Távirati Iroda budapesti irodája és Bécs között 8 óra 24 perckor szakadt meg. A Magyar Távirati Iroda utolsó üzenete a következő volt: „El kell távoznunk innen. Isten veletek, barátaink! Mentsetek meg lelkeinket! Az oroszok túlságosan közel vannak már.” Ekkor az összeköttetés megszakadt.

11.06: Jelentés az ENSZ-ből

Kedves hallgatóink! Legújabb jelentés szerint az ENSZ Biztonsági Tanácsa 9 óra óta permanensen ülészik. Lodge, amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslatot nyújtott be. [...] Lodge amerikai ENSZ-küldött e szavak után drámai hangon ismertette mindazt, ami a mai reggeli órákban Budapesten és Magyarországon történt. Az amerikai ENSZ-küldött rámutatott arra, hogy csak néhány órával ezelőtt vitatta meg a Biztonsági Tanács a magyar helyzetet. Szoboljev ENSZ-küldött ekkor azt a bejelentést tette, hogy tárgyalások vannak folyamatban a magyar és a szovjet képviselők között a szovjet csapatok visszavonásáról. Szoboljevnek ezt a nyilatkozatát aligha lehet másnak minősíteni, mint szemenszedett hazugságnak. Ebből a nyilatkozatból hiányzik az őszinteség minimuma csakúgy, mint az emberi szenvedés iránti legcsekélyebb érzék. Ugyanakkor meg kell állapítani, hogy a szovjet kormány az, amely egész Ázsiában fennen hirdeti az úgynevezett békés együttélés elvét. Lodge ENSZ-küldött ezután bejelentette, hogy kezében van már Mindszenty hercegprímás tegnapi rádiós szövegének hivatalos szövege, amely – mint mondotta –, rendkívüli jelentőségű. Lodge végül rámutatott arra, hogy határozati javaslata leszögezi a magyar népnek azt a jogát, hogy nemzeti törekvéseinek megfelelő kormánya legyen, amely a magyar nép függetlenségét és boldogulását szavatolja.

11.08: Zene

11.10: A pünkösöd utáni huszonnegyedik vasárnap szentmiséjének szertartása

A szentbeszédet P. Varga László SJ mondja.

A Magyarországot ért jogtalan támadásra való tekintettel mai szentmisénket felajánljuk édes hazánkért, szenvedő népünkért, szabadságunk és függetlenségünk hősi védelmezőjéért. Kérjük a mindenható Istent, segítsen győzelemre vinni az igazság ügyét!

Kedves Testvéreim! Szabadító örömben telt el a mindenszentek napja, s azt hittük, hogy a következő hónapoknak csak kezdete volt az a nap. Ma reggel pedig egyszerre dermedtség, dermesztő rémület vett erőt az egész országon és az egész magyar népen, mikor megtudtuk a rémséget, ami végbement és végbemegy. Mintha nekünk szánták volna ezt a mai evangéliumot. Mintha századokkal ezelőtt, amikor a szertartásnak a menetét kitűzték, valaki azt akarta volna, hogy most olvassák fel ezt a szót: Ne féljete, ti kicsiny hitűek! Valaki azt akarta, hogy most olvassák ezt az emberi szót, amelyik az Istenhez fordul: Uram, nem látod, hogy elveszünk? Ha valaha, kedves Testvéreim, ma kell aztán megtelnünk egészen isteni bizalommal. Az elmúlt években sem emberi bizalmat hirdettünk. Akkor is a Spes Divina⁸ volt a jelszavunk. Kiben bízhattunk volna? Csak az élő Istenben! Nem látjátok, hogy az ő karja most se rövidült meg? Nem tudjátok, hogy nekünk a reménykedés, Testvéreim, akkor is, amikor a legvadabb viharban vagyunk, akkor is, amikor a halál ölébe hullani készülünk, akkor is ez a reménykedés nekünk nemcsak jogunk, hanem kötelességünk?! A második isteni erény nemcsak erény, hanem parancs is egyúttal. Úgy bízzál az Istenben, amilyen hatalmas az Isten! Nem tudjuk azt, kedves Testvéreim, hogy ez az Isten, aki kezében tartja ezt a parányi földgolyóbist, hogy ez az Isten, aki kezében tartja a szentek és a hőhéroknak a szívét is, hogy ez az Isten, ez maga a végtelen erő, akinek az erejéhez képest minden földi hatalom, a most támadó hatalom is nevetséges nádszál, mert pozdorjává törhet bármilyen pillanatban. Gondoljunk most arra, hogy ennek az Istennek az irgalmassága is végtelen. Gondoljunk most arra, hogy az Isten maga a végtelen jószág, akiben tehát az erő, a fizikai erő és a jószág egyetlen egységbe olvadnak össze. S azután, hogy ez a mi Istenünk végtelenül becsületes és megígérte, bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. Az Istent az ő szava kötelezi. Ha te kényes vagy abban, becsületesnek tartsanak, akkor ne felejtsd el, hogy az Isten végtelenül kényes arra, hogy őt hűségesnek tartsák. Ki tartotta meg a magyarságot eddig, mondjátok meg! Nem papok állították, hanem a nemzetnek a nagy látnokai, a művészi, a költői látnokai. Olyan ez a Magyarország, mint az égő csipkebokor a Hárán pusztában. Min dig lángban áll, és sohasem hamvad el. Isten jelenléte ez!

Képtelenség elgondolni szinte, hogy tizenegy század után van még magyar nép, van még magyar államiság, van még magyar nemzeti erő, amelyet

⁸ Isten reménye.

a legutóbbi időkben is, de leginkább a szenvedésnek, a néma szenvedésnek az igájában mutatott meg ez a mi drága népünk. Tehát látjátok, mennyi okunk van a bizalomra! Ha valaha, akkor most kell még inkább bízunk, mint az örömmel a szabadító napjaiban. De azt se felejtjük el, hogy az embereknek is cselekedniük kell. Mert most annyira kiéleződött a helyzet, hogy most az egész emberiségnek döntenie kell a jövőjéről. Valami káprázatos nagy lett ez a bonyodalom. S talán azért jött ez a bonyodalom, hogy az egész emberiségnek a figyelmét arra irányítsa, arra az igazságra, hogy hiába építed a várost, ha az Isten nem építi veled. Hiába vigyázod az éjszakát, ha az Isten nem őrököl veled. Nem gondoljátok azt, emberek, hogy ez a végtelen Mindenható, akire annyian fittyet hánynak, akivel annyian ujjat húztak, akivel annyian tengelyt akasztottak, és odáig mentek, hogy fölöslegesnek is nyilvánították a létét ezek a nyomorult kis emberpondrók, nem gondoljátok, hogy éppen most, a rémületnek az óráiban, amikor a legnagyobbak is kicsinyek és reszketnek, akkor akar az Isten láthatóvá lenni? Nem gondoljátok azt, kedves Testvéreim, hogy az Isten éppen ilyenkor mutathatja meg a hatalmát? Amikor az emberek már derékig állnak a vízben, amely elnyelni készül őket, akkor is még azt hiszik, hogy az Isten nem törődik velük, s akkor rimázkodnak hozzá.

Ebben a helyzetben vagyunk, a végső órában. Ennek a korszaknak talán a végső órájában, tehát ne aggódjatok, magyarok, szertelenül! Világos, hogy a rémség és az aggodalom teljesen érthető ilyen borzalmas reggelen, de ne hódítsa meg a lelketeket, ne fékezze le a szívetekeket, ne bénítsa meg az erőteket ez a rémület, mert az Isten láthatóvá akar lenni éppen ezekben az órákban és ezekben a napokban. Az egész történelem színe előtt, nemcsak a barátai, hanem az ellenségei színe előtt is, amikor már reszket a nép. Most már csak az Isten segíthet ezen a nyomorult emberiségen. Ne féljete, segíteni fog. Ne féljete, nyugodtan merem mondani, hogy még nincs befejezve a történelem, ha pedig nincs befejezve, akkor ti, magyarok, ti is benne élni fogtok. Kérjük a csodát is! Az igazi kereszténynek ez egy fontos jellemvonása. Hiszünk a csodákban! Csodák állandóan történtek, és történnek máma is, és most kérjük az Istent, ha úgy tetszik neki, vagy más módja is van megmenteni bennünket, megmenteni ezt az elnyomott emberiséget, amelynek a sorsával most össze van kapcsolva a mi sorsunk, tegyen csodát, ha úgy tetszik neki! Az első csoda volna, fölvilágosítani az ellenségeinknek a koponyáját, hogy lássák be; micsoda halálos ütest mérnek most, amikor a mi népünket vágják, micsoda halálos ütest mérnek most önmagukra. Milyen halálos ütest mérnek most a saját hiteükre. Nem látják be azt, hogy mostan ugyanazt cselekszik, amit a részvényesek cselekszenek? Nem látják be azt, hogy egy népnek a jogos szabadságharcát tiporják el? Ők, akik folyton azon kardoskodtak, és azzal akartak a világon egyeduralomra szert tenni, hogy minden szolgánepet felszabadítanak, most ők azok, akik a saját maguk szavait meghazudtolják! Micsoda esztelenység tőlük, öngyilkos cselekedet ez. Milyen kár, nem látják be a mai vezetőik

az ellenségnek, hogy az a nép, amelyet ők ellenünk irányítanak; kormányoznak, az a nép nem akarja az öldöklést, az a nép barátságban akar élni a magyarral. Nem hallják, vették észre tegnap este, a hercegprímás úr megmondotta, barátságban akarunk élni az orosz néppel. Nem volna jobb neki egy barátságos szomszéd Magyarország? Micsoda örülség ez! Azt mondják, ők a világ hatodrésze, de még több. Hát minek kell nekik a mi kis tényérnyi Magyarországunk? Miért nem tudnak boldogok lenni nélkülünk? Hát ennyire gyöngék? Ezzel vállalják be a gyöngeségüket, hogy a magyar búzára, a magyar földre, a magyar alumíniumra, arra a kicsike kis magyar szénre, arra is szükségük van? Hát ilyen koldusok ők? Kérem az élő Istent – ez lesz ennek, ezeknek a napoknak az első nagy csodája, ezeket az igazságokat világítsa be az ellenségeinek a szívébe, és én Titeket is, mindnyájunkat, édes Testvéreim, csak arra kérek: most kell győzni a bizalomnak és a reménységnek! Most kell a szívünkben akkora bizalmat kelteni az élő Isten, a Seregek Urának a hatalma iránt, hogy a mi bizalmunk olyan határtalan legyen, amilyen végtelen az ő jó-sága és irgalma és hűsége a maga szavának megtartásában. Ámen.

Hiszek egy Istenben... [Az ima elhalkul, a bemondó jelentkezik.]

11.30: Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja
Kedves hallgatóink! A rendkívüli helyzetre való tekintettel a szentmise szertartásának közvetítését most megszakítjuk, és híreket mondunk.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 9 óra óta permanensen ülésezik, Lodge amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslatot nyújtott be. [...] E percben érkezett jelentés szerint a Szovjetunió vétót emelt az amerikai határozati javaslat ellen. A magyarkérdés ezután a Közgyűlés elé kerül, amely összehívásának ideje e pillanatig még nem ismeretes. Az amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatának ismertetését drámai szavakkal vezette be a Biztonsági Tanácsnak: „Becsületesen meg kell mondani a magyar népnek, hogy a magyar nemzet heroikus áldozatkészsége következtében jutott el az ENSZ ahhoz a pillanathoz, amelyben a magyar nép érdekében mozgósítani kell a világ lelkiismeretét. Ezt a pillanatot kell megragadnia az ENSZ-nek, hogy a magyar nemzet ne csálatkozzék bennünk. Ha valaha, akkor most érkezett el az ideje annak, amikor az ENSZ lépésétől függ a szó szoros értelmében véve egy egész nemzet élete vagy halála. Ha valaha volt olyan pillanat, amikor a világ béke veszélyben forgott, akkor ez az!” Lodge amerikai ENSZ-küldött e szavak után drámai hangon ismertette mindazt, ami a mai reggeli órákban Budapesten és Magyarországon történt. Az amerikai ENSZ-küldött rámutatott arra, hogy csak néhány órával ezelőtt vitatta meg a Biztonsági Tanács a magyar helyzetet. [...]

A katonai helyzetről az országban nem lehet átfogó képet alkotni.

A főváros belsejében a szovjet csapatok 9 órakor elfoglalták a Parlamentet és letartóztatták Nagy Imrét és kormánya ott lévő tagjait.

Mindszenty hercegprímás és titkára a budapesti amerikai követségen kapott menedéket.

A távbeszélő-összeköttetés Bécs, London, Frankfurt és Budapest között ma hajnalban, negyed órával Nagy Imre bejelentése előtt megszakadt. A távíró-összeköttetés a Magyar Távirati Iroda budapesti központi irodája és Bécs között 8 óra 24 perckor szakadt meg. A Magyar Távirati Iroda utolsó üzenete a következő volt: „El kell távoznunk innen. Isten veletek, barátaink! Mentsétek meg lelkeinket! Az oroszok túlságosan közel vannak már.” Ekkor az összeköttetés megszakadt.

Kádár János a moszkvai rádió balkáni rádióadásainak hullámhosszán bejelentette ellenkormányja megalakítását, amely a szovjet csapatokra támaszkodik. A Vörös Hadsereg a reggeli órákban elfoglalta a szolnoki rádiót.

A távbeszélő-összeköttetés Bécs, London, Frankfurt és Budapest között ma hajnalban, negyed órával Nagy Imre bejelentése előtt megszakadt. A távíró-összeköttetés a Magyar Távirati Iroda budapesti központi irodája és Bécs között 8 óra 24 perckor szakadt meg. A Magyar Távirati Iroda utolsó üzenete a következő volt: „El kell távoznunk innen. Isten veletek, barátaink! Mentsétek meg lelkeinket! Az oroszok túlságosan közel vannak már.” Ekkor az összeköttetés megszakadt.

11.37: A szertartás közvetítésének folytatása

12.00: Híreket mondunk

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa ma reggel kilenc órakor rendkívüli ülésre ült össze. Lodge amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslatot nyújtott be. [...] A Biztonsági Tanács kilenc tagja szavazott az amerikai javaslat mellett. Jugoszlávia tartózkodott a szavazástól, a Szovjetunió vétót emelt. Lodge amerikai küldött a szovjet vétó után nyomban azt javasolta, hogy a Közgyűlés tartson rendkívüli ülést a magyarkérdésben való döntésre. Szoboljev bejelentette, hogy a Közgyűlésen is az amerikai javaslat ellen fog állást foglalni. Az amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatának ismertetését drámai szavakkal vezette be a Biztonsági Tanácsnak: Becsületesen meg kell mondani a magyar népnek, hogy a magyar nemzet heroikus áldozatkészsége következtében jutott el az ENSZ ahhoz a pillanathoz, amelyben a magyar nép érdekében mozgósítani kell a világ lelkiismeretét. [...]

A katonai helyzetről az országban nem lehet átfogó képet alkotni. [...]

A főváros belsejében a szovjet csapatok 9 órakor elfoglalták a Parlamentet és letartóztatták Nagy Imrét és kormánya ott lévő tagjait.

Mindszenty hercegprímás és titkára a budapesti amerikai követségen kapott menedéket.

Kádár János a moszkvai rádió balkáni rádióadásainak hullámhosszán bejelentette ellenkormányja megalakítását, amely a szovjet csapatokra támaszkodik. A Vörös Hadsereg a reggeli órákban elfoglalta a szolnoki rádiót.

A távbeszélő-összeköttetés Bécs, London, Frankfurt és Budapest között ma hajnalban, negyed órával Nagy Imre bejelentése előtt megszakadt. A távíró-összeköttetés a Magyar Távirati Iroda budapesti központi irodája és Bécs között 8 óra 24 perckor szakadt meg. A Magyar Távirati Iroda utolsó üzenete a következő volt: „El kell távoznunk innen. Isten veletek, barátaink! Mentsétek meg lelkeinket! Az oroszok túlságosan közel vannak már.” Ekkor az összeköttetés megszakadt.

12.08: Budapesti közlemények⁹

Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja! Figyelem, figyelem! Kedves Hallgatóink! Minthogy több szabad magyar rádióállomás elhallgatott, hullámhosszaikon továbbítjuk a ma reggeli közleményeket és felhívásokat. Figyelem!

A Szabad Kossuth Rádió ma reggel 5 óra 20 perckor a következőket közvetítette: Nagy Imre, a Minisztertanács elnöke szól a magyar néphez. „Itt Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék törvényes magyar demokratikus kormányunkat. Csapataink harcban állnak. A kormány a helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével.”

Kedves hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangja a hazai szabad rádióállomások elhallgatása miatt továbbította Nagy Imre miniszterelnök felhívását a magyar néphez.

A Szabad Kossuth Rádió ma reggel 5 óra 56 perckor a következő közleményt olvasta be: „Nagy Imre, a nemzeti kormány miniszterelnöke felhívja Maléter Pál honvédelmi minisztert, Kovács István vezérkari főnököt, továbbá a katonai küldöttség többi, tárgyalásba indult tagjait, akik tegnap este tíz órára mentek ki a szovjet hadsereg-parancsnokság színhelyére, s eddig még nem tértek vissza, hogy haladéktalanul jöjjenek, vegyék át hivatalaik vezetését.”

Kedves hallgatóink! Közvetítettük a Kossuth rádióban ma reggel 5 óra 56 perckor beolvasott közleményt. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja. Kedves hallgatóink! Most felolvassuk a dunapentelei szabad rádióállomáson ma reggel 8 óra 30 perckor beolvasott közleményt. A közlemény így szól:

„Itt a dunapentelei nemzeti bizottság szabad rádiója, a 36 méteres rövidhullámon. A hitszegő megszállók megtámadták Budapestet és több más vidéki városunkat. Pécs, Székesfehérvár, Dunaföldvár, Veszprém, áll a harc. A magyar honvédek egy emberként állnak ellen a betolakodóknak és utolsó csepp vérükig kitartanak a magyar forradalom szent ügye mellett. Nemzetünk helyzete tragikus, de nem reménytelen. Légvédelmi tüzéségünket minden vonalon bevetették. A harc a betolakodottak ellen mindenütt áll. Magyarok! Ne hagyjátok, hogy az orosz csapatok drága hazánkban mészároljanak! Vonuljatok fegyverbe és álljatok egy emberként a haza védelmének szent ügye mellé! Még áll a harc, de győzni kell, mert ezt követeli minden becsületes magyar hazafi. Dunapentele helyőrsége az utolsó emberig kitart. Halál a szovjet megszállóknak!”

Kedves hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangja fölolvassa a dunapentelei nemzeti bizottság szabad rádiója által a 36 méteres rövidhullámon közvetített felhívást. Folytatjuk a felhívás szövegét:

⁹ Borbándi Gyula összeállítása.

„A dunapentelei forradalmi katonai tanács felhívja Dunapentele dolgozóit, hogy akik megfigyelő szolgálatot kívánnak teljesíteni, azonnal jelentkezzenek a dunapentelei volt tanácsháza előtt. Megismétlem: A dunapentelei forradalmi katonai tanács felhívja Dunapentele dolgozóit, hogy aki megfigyelő szolgálatot kíván teljesíteni, azonnal jelentkezzen a dunapentelei volt tanácsháza előtt.” A felhívás így folytatódik: „Akik lövegkezeléshez értenek, azonnal jöjjenek a Bartók Béla kultúrházba. Akik lövegkezeléshez értenek, azonnal jöjjenek a Bartók Béla kultúrházba. Orvosok, ápolók, elsősegélynyújtó személyzet! A kórházak minden dolgozója azonnal menjen szolgálati helyére a kórházba! Azok a katonák és polgári személyek, akik lövegkezeléshez értenek, azonnal jöjjenek a Bartók Béla kultúrházba!”

Kedves hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangja továbbítja a dunapentelei nemzeti bizottság szabad rádiója által kiadott közleményt. Folytatjuk.

„A dunapentelei forradalmi katonai bizottság parancsolja, hogy a város lakosságának felesleges csoportosulásait azonnal oszlassák fel! A 18 éven aluliak és a 61 éven felüliek azonnal menjenek haza! Megismételjük a dunapentelei forradalmi katonai bizottság parancsát. A lakosoknak felesleges csoportosulásait azonnal oszlassák fel. A 18 éven aluliak és a 61 éven felüliek azonnal menjenek haza! Figyelem, figyelem! A dunapentelei nemzeti bizottság felhívása a motorszerezőkhöz: A Vegyipari Vállalat, Óváros, Magyar utca 51. számú műhelyébe azonnal jöjjenek azok a motorszerezők, akik a 120–250 köbcentiméteres motorokhoz értenek, hogy a nemzeti bizottság és a forradalmi katonai tanács részére javításokat végezzenek! Alkatrész elegendő mennyiségben áll rendelkezésre.”

Figyelem, figyelem! A Szabad Magyarország Hangja megismétli a dunapentelei nemzeti bizottság felhívását a motorszerezőkhöz: „A Vegyipari Vállalat, Óváros, Magyar utca 51. számú műhelyébe azonnal jöjjenek azok a motorszerezők, akik a 120–250 köbcentiméteres motorokhoz értenek, hogy a nemzeti bizottság és a forradalmi tanács részére javításokat végezzenek! Alkatrész elegendő mennyiségben áll rendelkezésre.”

Kedves hallgatóink! A Szabad Európa Rádió továbbította a dunapentelei nemzeti bizottság szabad rádióján kiadott felhívását. Folytatjuk a felhívást.

„A forradalmi katonai tanács megparancsolja Dunapentele minden gépkocsivezetőjének, hogy gépkocsijukat azonnal hozzák ki és jelentkezzenek velük szolgálati helyükön. A dunapentelei katonai tanács megparancsolja a város minden gépkocsivezetőjének, hogy gépkocsijukat azonnal hozzák ki és jelentkezzenek velük szolgálati helyükön.”

Kedves hallgatóink! A Szabad Magyarország Hangja több hazai szabad rádióállomás elhallgatása miatt ismertette Nagy Imre miniszterelnök felhívását a magyar néphez, a budapesti Szabad Kossuth Rádió közleményét ma reggel 5 óra 56 perckor, valamint a dunapentelei nemzeti bizottság szabad rádiójának felhívását. Itt a Szabad Európa Rádiója, a Szabad Magyarország Hangja!

12.16: A harcoló fiatalokhoz¹⁰

Harcoló ifjú bajtársak, egyetemi hallgatók, munkás- és parasztfiatalok, barátaink! Budapesten és az országban áll a harc; áll történelmünk legnagyobb csatája. Kétnapos képmutatás és hazudozás után a szovjet csapatok rátörtek népünkre. Mi itt megrendülten állunk egy szabad rádió mikrofonja előtt. Nem illenék, hogy tanácsokat adjunk ezekben a súlyos történelmi órákban. Csak azt mondhatjuk: ti vívtátok ki a szabadságharc világra szóló győzelmét, ti öröködtetek a nemzeti forradalom tisztaságán, ti szerveztétek a nemzeti és munkástanácsokat, a nemzetőrséget, ti voltatok az ellenállás lelke és a győzelem záloga – ti tudjátok most legjobban, mit kell tenni, és hová kell állni. Ti tudjátok, hol a helyetek! Tartsátok meg továbbra is nemzetünket az egység, a józan okosság – vagy ha úgy látjátok [jónak], az áldozatvállalás és a harc, tehát az élet útján, most, amikor az árulás és a csüggedés egy ezeréves kultúra és egy ezeréves nép elhanyaglását jelentheti. Mást nem tudunk mondani nektek, akik a pokol feltámadása ellenére is a szabadságharc államalkotó bölcs vezérei voltatok, és csodálatosan küzdöttetek, mást nem tudunk mondani, csak ennyit. Ti láttátok, és ti tudtátok eddig is mi a teendő. A ti szent és hős szabadságharcotok ez, és éppen ezért érezzük, hogy a mai tragikus órákban is tisztán és félreérthetetlenül fogjátok kijelölni a nemzetnek az egyetlen utat és az egyetlen lehetséges megoldást. Ti tudjátok, hogy ki a hazaáruló és ki a nemzet ellensége most. Mi csak csodálattal figyelhetjük azt, ami a ti vezetésetekkel történt és fog még történni e hazában. Megüzentétek nekünk, hogy jelszavatok ez volt eddig: Szabadság, vagy halál! De mi úgy érezzük, hogy ezentúl már nemcsak a szabadságért, a demokráciáért, az emberi és igazságos, nagyszerű jövőért, hanem népünk pusztá léteért, életéért és megmaradásáért is harcoltok. Fiatalok, harcoló bajtársak, harcoljatok hát úgy, ahogyan a népszabadság törvényei előírják, és ahogy lehet!

12.19: Az írószövetség felhívása

A budapesti Szabad Kossuth Rádió és a győri Szabad Petőfi Rádió ma reggel 7 óra 57 perckor a következő felhívást tette közzé:

„Itt a Magyar Írók Szövetsége! A világ minden írójához, tudósához, minden írószövetséghez, akadémiához, tudományos egyesüléshez, a szellemi élet vezetőihez fordulunk segítségért. Kevés az idő! A tényeket ismeritek, nem kell ismertetni. Segítsetek Magyarországon! Segítsetek a magyar népen, segítsetek a magyar írókon, tudósokon, munkásokon, parasztokon, értelmiségi dolgozókon. Segítsetek, segítsetek, segítsetek!”

A felhívást táviratban a Szabad Magyarország Hangja azonnal továbbította a nyugati hírközlő irodáknak, a tudományos akadémiáknak, a nemzetközi írói egyesüléseknek és az európai szellemi élet számos vezető egyéniségének. A magyar írók jogot szereztek ahhoz, hogy a nemzet nevében forduljanak segély-

¹⁰ Szakmáry Károly jegyzete.

kiáltással a művelt világ lelkiismeretéhez. Íróink a kínban és veszélyben, a bajban és a gyászban egy nép élethalál-küzdelmében mint eleven tiltakozás állanak a világ elé. Nincs kétségünk abban, hogy megrendítő szavuknak meglesz az eredménye. Az egész művelt világnak rá kell döbbsennie arra, hogy a magyar nép ma nemcsak pusztá léteért harcol, de az egész európai civilizációért, azokért az emberi eszményekért, amelyek nélkül élni nem lehet. Most, mint száz esztendeje, ismét fölkiáltanak a magyar írók: S népek hazája, nagy világ! / Hozzád bátran kiált: / „Egy ezredévi szenvedés/ Kér éltet vagy halált!” Ma Európa szellemi vezetőinek be kell látniuk, hogy ma nem csupán Magyarországon harcol a végső veszély ellen, hanem veszedelembbe jutott az a nemzetek fölötti testvéri kötelék, amely annyi évszázadon keresztül egy magasabb rendű műveltségben egyesítette az európai népeket. Európa teremtette meg a modern világot, és mi részesei voltunk ennek a nagy és dicső közösségnek. Mi építettük, gyarapítottuk, gazdagítottuk, védelmeztük és védelmezzük ma is. Európa legjobbjai ma meg fogják hallani a mi íróink segélykiáltását, és bizonyos, hogy olyan szellemi erők mozdulnak meg értünk, amelyek győzedelmeskedni fognak a gyáva és barbár erőszakon. Népünket ma a szovjet fegyverek pusztítják, városainkat idegen seregek ostromolják, minden terület egy csatatér és minden helyünk egy temető, de az európai írók lelkiismerete szüntelenül és mindenütt értünk fog szólni az egész világon. Vértanúink sírja lesz a bölcső, amelyből tündökölni fog felkelni a szent és örök Magyarország!

12.24: Az új muszkavezetők¹¹

Kedves hallgatóim! Amíg az ország népe békés álmát aludta, álmodott a kivívott szabadságról, álmodott a függetlenségről, az árulók ébren voltak. Ott nyüzsögtek a szovjet főhadiszálláson, felkészültek gyalázatos szerepükre, aztán átvették a parancsokat, és a dübörgő tankok mögött megindultak az oly sok hősi vérrrel kivívott magyar szabadság letiprására. Ezekben a drámai órákban, amikor a nemzet élethalálharcát vívja, szinte kár rájuk szót vesztgetni. Hiszen majdnem mindegy, hogy mit csinálnak, a magyar nemzet átkai kísérik őket, és bármi legyen gyalázatos működésük eredménye, nem kerülhetik el azt a sorsot, amely a hazaáruló bitangoknak kijár. Dicső nemzeti szabadságharcokban gazdag történelmünkben mindig akadtak árulók, akiknek nevét évszázadokon keresztül gyűlölettel ejtette ki minden magyar, de ilyen galád árulók még sohasem akadtak. Ezek látták, milyen elszántság, milyen hősiesség van a magyar népben és milyen csodára képes ennek a népnek minden fia. Láthatták a tízéves gyermekeket, amint szovjet tankokat semmisítették meg. Láthatták leányainkat, amint az elesett férfiak kezéből kivették a fegyvert, és halált megvető bátorsággal védtek népünk és nemzetünk szabadságának szent ügyét. Láthatták az elesett munkásokat, akiknek vére az égbe kiált. És mégis van bátorságuk odaállni a mellé a gyilkos hatalom mellé,

¹¹ Molnár József írása.

amely most tankjainak ezreivel, repülőivel és állig fegyverzett vad hordáival rátört az éj leple alatt a magyar népre.

Idézzük hát neveiket! Kik ezek az árulók, az Ocskayaknál és az összes labancoknál százszor bűnösebbek, százszor árulóbbak? Apró Antal. Mit idéz föl ez a név a jelen pillanatban hősi harcait vívó csepeli munkásságban, Dunapentele munkásaiban és az ország minden dolgozójában? Az elmúlt tíz esztendő nyomorát, szenvedését, kétmillió magyar munkás tízesztendő s véres verejtékét, az árvák jajveszékelését, az özvegyek sírását, az egész nemzet mérhetetlen szenvedését. A gyilkos munkaversenyeket, a kizsákmányoló normákat, tízesztendő sorozatos munkásárulást, tízesztendő nemzetárulást.

Kossa Istvánon nem csodálkozhat egyetlen munkás sem, hogy most a nemzet ellenségeinek táborában van. A gyalázatos tolvaj odaállt azok mellé, akik tíz esztendőn keresztül rabolták, fosztogatták a nemzetet, és most újabb rablóhadjáratot vezetnek ellene. A tolvaj csak a tolvajok táborában érezheti jól magát. Mi ellen szövetkezett Kossa István? Az ellenforradalom ellen? Nem, az ellen a magyar nép ellen, amely nem tűrte már, hogy a Kossa Istvánokhoz hasonló tolvajok egy idegen hatalommal szövetkezve fosztogassák a nemzetet. A győztes nemzeti forradalom után nem lett volna módja Kossa Istvának tovább lépni, tehát odaállt azok oldalára, akik 1945-ben még a csepeli munkások feje alól is kihúzták a párnát.

Münnich Ferenc. A gyalázatos Gerő bizalmi embere, aki még az utolsó napokban is félre akarta vezetni a nemzetet, mindenáron be akart furakodni a szabadságharc kormányába, hogy belülről bomlássza fel, és ezzel még egy utolsó szolgálatot tegyen véres kezű gazdáinak. Nem sikerült neki. A magyar nép dicsőséges forradalma a szemétdombra lökte, és most feltápáskodva odatántorgott a gyilkos szovjet tankok parancsnokai mellé, hogy felajánlja szolgálatait.

Kádár János. Ha önként állt közéjük, akkor számára sincs kegyelem.¹² Az árulók most munkástestvérekről, parasztestvérekről beszélnek, forradalmi kormányt emlegetnek, de az egész nemzet tudja, hogy az a forradalom, amit ők csináltak, a szovjet tankok és a magyar nép hóhérainak forradalma a szabadságáért fölkelt dicsőséges magyar nép ellen. És a nép, a fölkelt nép, a bátor, hős, csodálatra méltó magyar nép eszerint is fizet nekik. Árulóknak nincs kegyelem!

12.30: Híreket mondunk

Hamarskjöld ENSZ-főtítkárnak New York-i időszámítás szerint ma este 8 órára, magyar idő szerint éjjel 2-re hívta össze a Közgyűlést rendkívüli ülésre.

¹² Az eredeti kéziratban az elhangzottakon túl a következő szerepel: „A jelen pillanatban nem tudni, hogy került az árulók társaságába. De ha önként állt közéjük, akkor számára sincs kegyelem. A Rákosi börtönében elszenvedett nyolc esztendő minden kínja és gyötrelme sem teheti jóvá gyalázatos árulását.”

A Közgyűlésen a nagyhatalmak nem élhetnek vétőjoggal. A Biztonsági Tanács előzőleg rendkívüli ülésen szavazott Lodge amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslatát felett. *A tanács kilenc tagja szavazott az amerikai javaslat mellett, Jugoszlávia tartózkodott a szavazástól, a Szovjetunió pedig vétőt emelt. [...]*

A katonai helyzet az országban továbbra is áttekinthetetlen. Úgyszólván az ország minden részéből harcokról érkeztek jelentések. Budapesten, ahol az 5 órakor megindított szovjet támadás után a Vörös Hadsereg páncélosainak sikerült a város szívébe behatolniuk, a Parlament és a kormány 9 óra óta az oroszok kezében van. A város különböző negyedeiben ugyanakkor tovább folynak a harcok. A pályaudvarok, egy Bécsbe érkezett jelentés szerint a szovjet csapatok kezébe kerültek. Számos üzemben a munkások továbbra is ellenállnak a Vörös Hadsereg alakulatainak. Az oroszok, egy Bécsbe érkezett jelentés szerint, az elfogott ellenállókat lefegyverzik, és a pályaudvarokon gyűjtik össze. A Népszabadság című lap, a volt Szabad Nép szerkesztőségéből a kora délelőtti órákban táviró útján még érkeztek jelentések Bécsbe. A Magyar Távirati Iroda központja drámai felhívás után 8 óra 24 perckor leállította híradását. A Népszabadság épületéből, a József körút és a Rákóczi út sarkán, a távirókészüleknél ülő szerkesztő arról számolt be, hogy az utcákon az ellenállók halált megvető bátorsággal küzdenek a behatoló oroszok ellen. Vannak, akik felugranak a harckocsikra, kézigránátokat dobni a nyílásra és a harckocsikat úgy igyekeznek harcképtelenné tenni, hogy elzárják kilátásukat – írta a jelentés. Most érkezett egy férfi épületünkbe – folytatódott a Szabad Nép volt épületéből érkezett jelentés –, aki azt mondta, abból, hogy az utca üres, ne higgyük azt, hogy az emberek elbújtak. Mindenki a kapuk mögött áll, és a megfelelő pillanatot várja a cselekvésre. A budapesti szerkesztő ezek után bejelentette, hogy neki magának is lőnie kell a szomszéd helyiség ablakából. A néhány perces szünet után a tudósító folytatta jelentését, közölve, hogy az épület nehézgépfegyver-tűz alá került.

A vidékről beérkezett legújabb jelentések arról adnak hírt, hogy Almásfüzitő térségében szovjet ejtőernyősök szálltak le. A leszállt alakulatok és a honvédség csapatai között heves harc folyik. Szovjet ejtőernyősök megszálltak egyes győri ipartelepeket, és birtokba vették a balatonszabadi rádióállomást, amely röviddel utána a nemzetőrséget és felkelőket felszólította, hogy feltétel nélkül adják meg magukat. Győrben tovább folynak az utcai harcok. Miskolci jelentések szerint a város területén a honvédalakulatok felülkerekedtek az oroszokkal szemben. Budapest és Székesfehérvár között a honvéd erő áttörte a szovjet csapatok gyűrűjét és Székesfehérvár irányába tör előre. A magyar légierő elhárított egy szovjet támadást. Celldömölk térségében a honvédség megtámadta a szovjet alakulatokat, és heves harcok során megsemmisítette azokat. Celldömölk a honvédség kezén van. A pécsi katonai rádió felhívást intézett Dunántúl népéhez, hogy csatlakozzék a helyi nemzetőrségekhez és a helyi honvédalakulatokhoz. Szombathely környékén is harcok dúlnak. A szombathelyi rádió a Vörös Hadsereg kezére került. 11 óra körül a

szombathelyi rádión, át a szovjet katonai parancsnok felszólítást adott ki a fegyverek azonnali beszállítására, egyben kijárási és közlekedési tilalmat rendelt el. A szombathelyi orosz városparancsnok szerint a szovjet járőrök felszólítás nélkül tüzelnek a csoportosulókra.

12.35: A szovjet támadás első nyugati reakciója

Londonban, Párizsban, Washingtonban, New Yorkban, a szabad országokban mindenütt mérhetetlen, valóban elemi erejű felháborodás fogadta a szovjet merénylet hírére. Nagy Imre miniszterelnök hajnali bejelentésének elhangzása után alig néhány perccel működésbe léptek a nyugati távirati ügynökségek, és pár perc múlva már megszólaltak a nyugati rádióadók. A magyarországi események visszhangja az előzetes vasárnapi nyugalom ellenére villámgyorsan kialakult. Az amerikai, angol, francia, a skandináv és a többi nyugati rádióadó műsora megszakításával körülbelül félóránként, egyes esetekben tizenöt-húsz percenként számol be a legújabb magyar hírekről. A közvéleményt Nyugaton rendkívül gyorsan, valójában páratlanul gyorsan sikerült mozgósítani. A Szovjetunió hajnalban, vasárnap hajnalban indította meg a támadást Magyarország ellen, és feltehetően arra számított, hogy a támadás időzítésével több órát nyer – csak későbbi időpontban kell a nyugati közvélemény nyomásának erejével számolnia. A londoni, párizsi, washingtoni és a többi nyugati jelentés azt mutatja, hogy ez a szovjet számítás nem vált be. Nemcsak a kormányok rendkívüli minisztertanácsai, nemcsak a nemzetközi szervezetek ülései bizonyítják a Nyugat gyors reakcióját a magyarországi szovjet támadásra. A politikai és diplomáciai gépezet működésének megindulásán kívül azonnal jelentkeztek a nyugati politikai pártok, azok vezetői, a pártok nemzetközi szövetségei, a különböző egyesületek és társadalmi szövetségek, és több helyen már ma délután tiltakozó felvonulásokat rendeznek, tömegtüntetéseken tiltakoznak a magyarországi szovjet merénylet miatt. A szabad országokban azt tartják, hogy a Vörös Hadsereg a magyarországi szabadságharc puccsszerű elintézésére már nem számíthat. A közvélemény súlya ennél sokkal hamarabb és sokkal nagyobb erővel jelentkezik. Nyugati körökben hangoztatják, hogy a szabad országok közvéleménye az elmúlt napokban is jelentős tényezőnek bizonyult. A szabad sajtó, a nyugati pártok, a kereszténydemokraták, a liberálisok, a szocialisták, a többiek megőrző ítélete a magyarországi szovjet beavatkozásról valójában egyhangú és nyomatékos figyelmeztetés volt. Az amerikai szállítómunkások már napokkal ezelőtt bejelentették, hogy nem hajlandók a Szovjetunióba irányuló szállítmányok berakásán dolgozni. Jelek vannak arra, hogy az amerikai szállítómunkások fellépésének módjára megmozdul a nyugati munkásság nagy többsége, megmozdulnak a szakszervezetek, a pártok és az eddigi londoni, párizsi, washingtoni hangulatból arra lehet következtetni: Moszkva magyarországi cselekedetei visszhangját és a nyugati közvélemény erejét nem becsülte fel megfelelő módon.

12.39: Rövid kommentár¹³

A világtörténelem egyik leghitványabb cselekedete az a galád szöszegés, amelyet a szovjet kormány és a szovjet hadsereg parancsnoksága ma elkövetett. Azt ígérték, hogy kivonulnak Budapestről, elhagyják az országot, nem avatkoznak be belügyeinkbe, nincsenek ellenséges szándékaik a magyar néppel szemben. És íme, ma reggel óta öldöszik a magyar népet, harckocsijaik végigdübörögnek az egész országon, katonáik magyar parasztokat, munkásokat, fizikai és szellemi dolgozókat gyilkolnak. Tettük az emberiség történetének egyik legszégyenletesebb fejezete, és újabb bizonyossága annak a vitathatatlan ténynek, hogy a Szovjetunió szavában nem lehet hinni, és ígérete fabatkát sem ér. Ismét bebizonyosodott, hogy nem ismer mást, csak erőszakot, durva önkényt. Lábbal tiporja a jogot, a szabadságot, becsapja barátait, szövetségeseit és félrevezeti az egész világot. A Szovjetunió eddigi története a szöszegések és szerződészegések története. Ehhez a hagyományhoz maradt hű, amikor ma reggel harckocsijait és tüzéségét, légi erejét és gyalogos katonáit a magyar nép ellen harcba küldte.

Nem ez az első eset, hogy Moszkva így viselkedik. Fussuk végig az utolsó húsz-huszonöt év történetét. Látni fogjuk, hogy egy pillanatig sem állt meg az álnokság és gyalázat szörnyű útján. 1939 őszén barátsági és együttműködési szerződést kötött az észt, a litván és a lett kormánnyal. Békéről, barátságról, jószomszédi viszonyról és kölcsönös megbecsülésről beszélnek e szerződések cikkelyei. Mégis, nem sokkal később, 1940 nyarán megindultak a szovjet páncélosok és nyomukban a hitvány hódító sereg, hogy eltiporják a három derék nép szabadságát és függetlenségét. Észtország, Lettország és Litvánia megszűnt önálló állam lenni. A béke állítólagos hívei és a dolgozók úgynevezett védelmezői egyszerűen leradírozták a három országot a térképről, lakóikat megkínózták, megnyomorították, és távoli orosz vidékekre deportálták. 1939-ben Hitlerrel fogtak össze, hogy a lengyel nemzetet letörjék, és az országot zsákmányul ejtsék. Ezrével és tízezérel pusztították a legjobb lengyel hazafiakat, parasztokat, munkásokat, értelmiségieket, és ronggyá tépték azt a szerződést, amelyet a lengyelekkel kötöttek. Nem sokkal ez után Romániát támadták meg, és elrabolták az ország egy értékes részét. Megtámadták a finn népet, amely békében kívánt élni, és mással sem törődött, mint mindennapi munkájának szorgos elvégzésével. De nemcsak a szomszédos országokkal járt el ilyen álnok módon, hanem elfojtotta a tagköztársaságok törekvését is a nemzeti jelleg, nyelv, hagyományok és szokások megőrzésében. Tette ezt annak ellenére, hogy az ország alkotmánya különleges jogokat biztosít az unió tagállamainak. A szöszegés és szerződészegés sorozata azonban még ezzel sem szakadt meg. Sőt folytatódott olyan mértékben, amelyre a világtörténelemben alig találunk példát. A Szovjetunióval szomszédos kelet- és közép-európai államokra gondolunk, amelyeknek a nagyhatalmakkal együtt

¹³ Borbándi Gyula írása.

a szovjet kormány is önrendelkezést, demokratikus kormányzást, független állami életet ígért. A békeszerződésekben ezt az ígéretét megerősítette. Ennek ellenére számos nyugati és keleti szomszédját, köztük művelt, nyugat-európai színvonalú országokat igájába hajtott, és közvetlen katonai beavatkozással, valamint csatlós kormányok segítségével irányított. A szovjet kormány mai tetteivel szaporította szörnyű bűneit. Egy kormány, amely a béke védelmezőjének és a népek szabadsága bajnokának tünteti fel magát, tankokat és ágyúkat küld azok ellen a munkások, parasztok, értelmiségi dolgozók ellen, akik valóban békét, nyugodt építőmunkát, független országot és emberi szabadságot akarnak. Sztálin meghalt, de szelleme ott él a Kreml falai között, és még ma is irányítja azokat, akik ajkukkal ugyan megtagadják, de az ő nyomdokait követik.

12.44: Rendkívüli nemzetközi hírmagyarázat¹⁴

Kedves hallgatóink! A világ a szovjet militarizmus magyarországi agressziójának hatása alatt áll. Ugyanakkor, amikor Bulgaryin szovjet miniszterelnök Nehruval új bandungi konferenciáról levelez a kolonializmus elleni közös küzdelemről, amikor Sepilov és Kaganovics Moszkvában Spaak¹⁵ belga külügyminiszterrel szemben az angol-francia szuezi akciót piszkos gengszterizmusnak nevezte – igen, ugyanebben a pillanatban a szovjet diktátorok már kiadták a parancsot magyarországi csapataiknak a világtörténelem legpiszkosabb gengszterizmusára, a leggyalázatosabb koloniális háborúra, egy büszke szabad nemzet új leigázására. Alattomosan és gyáván készítették elő az akciót, diplomáciai és katonai vonalon egyaránt. Október harmincadikán még nyilatkozatot adtak ki Moszkvában, hogy megvizsgálják a szovjet csapatok helyzetét Magyarországon, Lengyelországban és Romániában. Beismerték, hogy az elmúlt években súlyos hibákat követtek el a népi demokráciákkal szemben. Kijelentették, hogy hajlandók tárgyalni a varsói paktumról. Az Egyesült Nemzetek előtt Szoboljev szovjet delegátus letágadta, hogy újabb csapatokat küldtek Magyarországra. Mindezt alaptalan híresztelésnek minősítette, amelyekkel a békés Szovjetuniót a világ előtt rágalmazták.

A hazugságok és megnyugtatók füstfelhője mögött pedig a szovjet páncélosok ezrei özönlöttek be Magyarországra. A kivonulás ígéretével felparcellázták az országot, a közlekedési gócpontok körülzárásával elvágták egymástól a magyar hadsereg részeit. Közben igyekeztek valami magyar támadást kiprovokálni, hogy ürügyet kapjanak a beavatkozásra. És amikor ezt az ürügyet nem kapták meg, akkor minden figyelmeztetés nélkül ők támadtak. Moszkva odavágta a kesztyűt az Egyesült Nemzetek, az egész világ arcába.

¹⁴ Andrew Kazinczy néven Radnai Endre (lásd az október 23-i adás 36. jegyzetét).

¹⁵ Paul-Henri Spaak (1899–1972) belga jogász, politikus 1954–1957 között külügyminiszter és 1956–1961 között a NATO főtitkára volt.

Kedves hallgatóink! Az első kérdés most természetesen az, mit tehet a nemzetközi rend és a béke egyetlen mai óra, az Egyesült Nemzetek Szervezete? Egyáltalán megmenthető-e az ENSZ? Önök, akik most a legtragikusabb körülmények között szavunkat hallják, emlékeznek arra, hogy tegnap este sürgős ülésre hívták össze a Biztonsági Tanácsot. Ezen az ülésen már nem Kós Péter követ képviselte Magyarországot, az a Kós, akiről kiderült, hogy igazi neve Leó Konduktorov, aki szovjet állampolgár, és akire magyar nevet ragasztottak, hogy a washingtoni magyar követség élén Magyarország érdeke ellen dolgozhasson. Ezen az ülésen a Biztonsági Tanács már Nagy Imre miniszterelnök panasa alapján tárgyalt. Lodge amerikai fődelegátus betejesztette a határozati javaslatot, amely felszólítja a Szovjetuniót, hogy hagyja abba a magyarországi csapatmozdulatokat. A határozati javaslat megállapítja a magyar nép elidegeníthetetlen jogát ahhoz, hogy szabad és tiszta választások útján döntsön jövő sorsáról. A Biztonsági Tanács a jugoszláv delegátus indítványára nem szavazott, mert mint a jugoszláv kiküldött mondta, Budapesten tárgyalások folynak a magyar és szovjet katonai bizottság között a szovjet csapatok kivonulásáról. Szoboljev szovjet megbízott ezt megerősítette. Igen, a Szovjet valóban tárgyalásra hívta meg a magyar hadsereg vezetőit, Szoboljev csak arról hallgatott, hogy ezeket a katonai vezetőket már nem engedték vissza Budapestre. A szovjet nagyhatalom nem szégyellte magát, hogy ugyanazt az alantas, gyáva trükköt alkalmazza, mint a 16. században Szulejmán szultán, aki Török Bálintot táborába csalta, hogy ellenállás nélkül szállhassa meg Buda várát. Budapesten a magyar kormány tagjai azt várták, hogy megkapják a szovjet feltételeket, de feltételek helyett gránátosó hullott Budapestre és a magyar nagyvárosokra. A Szovjet levetette álarcát.

A szovjet támadás után órákon belül New Yorkban újra ülésre hívták össze a Biztonsági Tanácsot. Mélyszéges felháborodással hallgatták a Biztonsági Tanács tagjai Lodge amerikai fődelegátus szavait, és elsöprő többséggel követelték az egyedül maradt szovjet delegátuson keresztül a Szovjetuniótól a támadó csapatok visszavonását. A Szovjet képviselője, akit Lodge szemtől szembe hazugnak minősített, vétőt jelentett be. A Biztonsági Tanács kérni fogja a rendkívüli Közgyűlés összehívását, amely nem kétséges, hogy ugyancsak óriási többséggel el fogja ítélni a Szovjet magyarországi agresszióját. Továbbá nem tudjuk, mi lesz a szovjet kormány magatartása. A legutóbbi intézkedésekből következtetni lehet arra, hogy a Szovjetunió egyelőre legalább szembe akar szegülni az Egyesült Nemzetek bármiféle határozatával. Ezt készíti elő a moszkvai propaganda, amely a fasizmus magyarországi állítólagos rémtetteiről kezd üvölni. Ezt mutatja az áruló, provokátor Kádárnak szégyenletes beszéde, aki most a szocializmus vívmányainak fenyegetéséről beszél, azoknak a vívmányoknak fenyegetéséről, amelyeket néhány nappal ezelőtt ő maga segített pellengérré vonni. A moszkvai jelszavakat visszhangozza a csehszlovák kommunista miniszterelnök, aki már hetek óta mozogni érezte maga alatt a talajt. A Szovjet szembe akar szegülni az Egyesült Nemzetekkel,

nem a szocializmus védelmére, hanem a szovjet kolonializmus és a kelet-európai szovjet katonai támaszpontok védelmére. A magyarországi agressziót a Kreml sztálinista szárnya, a kolonialista sztálini birodalom erőszakolásában bűnös Molotov-Kaganovics-szárny és a szovjet militarizmus, Zsukov és Konyev marsallok kényszerítették ki.

Nagy Imre miniszterelnök, Mindszenty hercegprímás és minden magyar párt vezetője hangsúlyozta, hogy békét és semlegességet akar. Ez a program nem veszélyezteti a Szovjetuniót, ellenkezőleg: határainak békéjét a déli szárnyon biztosítja. Az eddigi erőszakkal fenntartott biztonsági övezet helyett, amely kiderült, hogy a Szovjet számára semmiféle biztonságot nem jelent, egy sokkal megbízhatóbb, semleges államokból álló biztonsági övezet kialakítását tette volna lehetővé. Eisenhower elnök világosan megüzente Moszkvának, hogy Amerika nem akarja bekapcsolni Magyarországot semmiféle katonai blokkba, és hogy ha Moszkva elismeri Magyarország semlegességét, akkor a nemzetközi tartós békét még ebben a generációban meg lehet teremteni. A Szovjet magyarországi agressziója ellökte azt a kezdet, amelyet a magyar nép és az amerikai nép is feléje nyújtott. Ez tehát azt jelenti, hogy a Szovjet nem a maga biztonságát akarja elérni, hanem továbbra is támadó szándékokat táplál Nyugat-Európával és a világgal szemben. A koegzisztencia függönyét csak addig húzták fel, amíg atomkészülődésük fedezésére erre szükség volt. Amint azonban támadó stratégiai terveiket a lengyel és a magyar nép függetlenségi törekvése veszélyeztetni látszott, akkor félretolták a Kreml koegzisztenciális szárnyát, és a világra vigyorog újra a sztálini agresszió torz ábrázata. Már az sem befolyásolja őket, hogy agressziójukkal végleg eltemették a marxizmus-leninizmust, a nemzetközi proletár testvériséget, elvesztették a szabad országokban az eddig koegzisztenciális alapon működő kommunista pártok tömegalapjait, eddigi ázsiai és afrikai politikájuk lehetőségeit, és a Szovjetet minden jel szerint teljesen elszigetelték. Ez a szovjet agresszió éppen azért, mert ilyen nagy kockázatot vállalt, rendkívül aggasztó jelenség a világbéke szempontjából. Az egész világ sorsa, nemzedékek élete függ attól, meg tudja-e oldani ezekben a napokban az Egyesült Nemzetek Szervezete a ráhulló történelmi feladatot, a magyar nép függetlenségének és a világ békéjének védelmében.

12.53: Rákóczi imája

Testvéreink, akiknek nem jutott más fegyver ebben a sorsdöntő küzdelemben, mondjuk el együtt Rákóczi imájából a következő sorokat: „A lelünkben lángra lobbantád felszabadulásunk vágyának tüzeit. Vezérelj cselekedeteinket, erősítsd meg karunkat, élesítsd fegyvereinket, hogy egyesült erővel szolgálhassunk kegyes akaratomnak. Adj, Uram, azoknak, akiket vezéreinkül rendeltél, hivatásukban bölcsességet, balsorsban bátorságot, a szerencsében mérsékletet... Te jelöld ki, Uram, táboraink határát, vedd körül irgalmasságod köntösével, óvd meg az ellenségnek cseleitől, és üzd el az álmot a virrasztók

szeméről, nehogy készületlenül találtsunk. A Te angyalod legyen őrünk és vezetőnk a csatában, aki szétszórja a fegyverek golyóit, s valamint Izraelt szárazon vitte át a tengeren, vezessen át bennünket is sértetlenül ellenségeink tömegén. Add, Urunk, legkedvesebb Atyánk, hogy rendelésed útjáról le ne térjünk, hanem igazságtételeid őreivé lévén utunk Tehozzád vezessen, ki végtelen kegyelmednél fogva azt akartad, hogy kiszabaduljunk a szolgaságból, és megváltassunk.”

12.57: A nemzetközi jogi helyzet¹⁶

A magyar kormány tagjait a főváros ellen támadó szovjet csapatok hír szerint fogságba vetették. Ezzel a minősíthetetlen lépéssel egyidejűleg a Nagy Imre-kormányból kizárt Kádár János néhány hazaárulóval úgynevezett ellenkormányt alakított. A szovjet tankok páncéltornyából előbukkanó Kádár-féle Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány mindezt a moszkvai rádió balkáni osztályának adóállomásain jelenti be. Mi a nemzetközi jogi helyzet? Pillanatig sem lehet vitás, hogy minden nemzetközi fórum, élén az Egyesült Nemzetek Szervezetével, és a Magyarországgal diplomáciai kapcsolatot fenntartó országokkal, kizárólag Nagy Imre törvényes kormányát ismerte és ismeri el. Azt a kormányt, amely a nemzet egyhangú akaratának engedelmeskedve, követelte a szovjet megszállók kivonását, Magyarország semlegességének tiszteletben tartását, és amely a hitszegő támadással szemben önvédelmi harcra szólította fel a nemzetet.

13.00: Híreket mondunk

Hamarskjöld ENSZ-főtitkár New York-i időszámítás szerint ma este 8 órára, magyar idő szerint éjjel 2-re hívta össze a Közgyűlést rendkívüli ülésre. [...]

A jugoszláv ENSZ-küldött bejelentette, hogy ő is javasolja a Közgyűlés rendkívüli ülésének összehívását. Lodge határozati javaslata felszólítja a szovjet kormányt, tartózkodjék a magyarországi beavatkozás minden formájától, különösen a fegyveres beavatkozástól a magyar belügyekbe. [...]

A katonai helyzet az országban továbbra is áttekinthetetlen. [...]

A vidékről beérkezett legújabb jelentések arról adnak hírt, hogy Almásfüzitő térségében szovjet ejtőernyősök szálltak le. [...]

13.06: A legújabb szovjet agresszióról¹⁷

A világot ámulatba ejtő magyar szabadságharc elfolyt véré a kishitűek már-már hiábavalónak érezhetik. A szovjet haderő áttörte a főváros védelmét. Budapest utcáin füstölgő csövekkel, csörgő-nyikorgó láncalpakkal kúznak előre a szovjet harckocsik. Megbízható és jó forrásokkal rendelkező nyugati távirati irodák hírei szerint Nagy Imre kormányát elfogták. Elfogták a je-

¹⁶ Mezöfy László jegyzete.

¹⁷ Bell ezredes jegyzete.

lek szerint Maléter Pál vezérőrnagy, honvédelmi minisztert is, a kormány megbízásából tárgyaló katonai bizottság fejét. Olyan magatartás ez, amelyhez hasonlóra még a legvadabb, legbarbárabb népek történetében se gyakoriak a példák.

A néhány hét előtt még Szabadság adónak titulált rádió hullámhosszán, orosz ellenőrzés alatt álló területről sugárzott beszédekben már megszólaltak a szovjet szuronyok árnyékába menekült kommunisták. Azok, akik Münnich Ferencsel az élükön siettek kiszállni a nemzeti koalíció kormányából. Azok, akik eddig kényszeredetten és kelletlenül „nemzeti forradalmárok”-nak nevezték magukat, de lélekben Rákosi rendszeréért sóhajtoztak. A magyar ifjúság októberi nemzeti forradalmát máris fasiszta reakciónak bélyegzik. Pontokba szedett álprogramjukból már világosan és fenyegetően kicsendül az egy hónap előtti Szabad Nép hazug és meglapuló hangja. Mögöttük feltűnik az ÁVH árnyéka. A tragédia teljesnek, a magyar szabadság ügye elveszettnek látszik, pedig nem az. Amikor a szovjet harckocsik a kétszáz esztendő S. Mária Terézia lakotanya falai alól szégyenszemre eltakarodtak, a világ csodáról beszélt. Hítről, amely hegyeket mozgat, és amely a fiatal kezekbe adott fegyverrel meghátrálásra, csúfos meghátrálásra kényszerítette a világ első katonai hatalmát. A magyar szabadság ügye nem vészett el, ha ez a csoda megismétlődik, ha ez a hit, amely hegyeket mozgatott meg, még néhány hétig lobogó lánggal ég és egygyé forrasztja a nemzet apraját-nagyját. Az a csoda, amely a szabadságharc fegyvereit győzelemre segítette, alig volt felmérhető.

Be kell vallanunk, hogy most még nagyobb csodára van szükségünk. Olyanra, amely nem csupán fegyverrel, de elsősorban a magyar nép nemzeti egységével egyszerűen kihúzhatja a talajt a szovjet katonai gépezet lába alól, és légüres térbe helyezheti a szovjet katonaság köpenyébe kapaszkodó kommunistákat, Apró Antal, Kádár, Kossa és Münnich társaságát. Nem szóvirág ez, hanem gyakorlati program! Érdemes vele kissé higgadtan foglalkozni, még az idegeket pattanásig feszítő dráma légkörében is. Nem akarjuk elismételni, csak utalunk arra, hogy a magyar szabadságharc győzelmével alig elképzelhető kockázat fenyegeti mind a szovjet világhatalmat, mind a világkommunizmus egészét. Világos, hogy a Szovjet mindent megtesz, amivel ezt a kockázatot csökkentheti, a folyamatnak, a gátszakadásnak határt szabhat. Ezt tudtuk, csak éppen a brutalitás mértéke lepte meg a világot. Ezt a brutalitást viszont azok a körülmények magyarázzák, amelyek a Kreml számára a beavatkozást nemcsak időszerűvé, de felettébb sürgetővé is tették. Ezzel már is annál a pontnál vagyunk, amely a nemzet számára e pillanatban gyakorlati jelentőségű.

Moszkvát három körülmény sürgeti. Amint Suez körül valamiképpen rendeződik a helyzet és amint lezajlottak a pár nap múltán esedékes amerikai elnökválasztások, a nemzetközi világ olyan egységes fellépésével számolhat, amellyel valószínűleg nem tud és nem kíván szembeszállni. A harmadik körülmény a magyar nép hangulata. Napról napra látványosabban és meggyő-

zőbbben jutott kifejezésre, hogy a kommunizmus semmiféle árnyalatának sincsen hitele Magyarországon, és az egész magyar nemzet egységesen a szabad, demokratikus választások megtartását akarja. Ha Moszkva még sokáig vár, a legvastagabb hazugságai, a kommunisták legköntörfalazóbb fogadkozásai sem tudják megakadályozni, hogy a magyar kommunizmus egy és mindenkorra kigyomláltassék a magyar nemzet talajából.

A szovjet lerohanást a Nagy Imre-kormány néhány hibája és gyengesége nagymértékben elősegítette. A nemzeti egység e perceiben nem akarunk a ká-kán csomót keresni, de olyan hibákról van szó, amelyek tanulságait a szabadságukért küzdő magyarok még mindig hasznosíthatják. Egy hét óta mondtuk, hogy a fegyveres erők legfőbb polcain helyet foglaló kommunisták, akik vezető helyeiket a minisztériumban és parancsnoki beosztásaikat a csapatnál nem rátermettségüknek, de tagsági könyveiknek köszönhetik, a szabadságharc legveszedelmesebb kockázatának megszemélyesítői. Kézelfogható, elemi érdekük, hogy Rákosi rendszere valamilyen formában visszatérjen. Válságos percekben majd ennek megfelelően viselkednek. Utaltunk arra is, hogy mindenekelőtt a vezetés egységét kell megvalósítani, főleg az egységes hadművelleti tervezést. Igen nagy hiba volt a nyugati határvédelmet a régi vezetés kezében hagyni, ahelyett hogy azt azonnal átszervezzék és megerősítsék. Nem lett volna nehéz a Szovjetet megakadályozni abban, hogy viszonylag kis erővel lezárja az osztrák-magyar határt, egérfogóba szorítsa a széttagoltan, látszólag egységes tervezés nélkül, hősiesen küzdő erőket. Azt hisszük, hogy Király Béla vezérőrnagy, ez a kitűnően képzett és lángoló magyar érzésű katonája e téren még sokat segíthet.

Van-e még egyáltalában értelme a küzdelemnek, kérdezhetnék tőlünk. Az értelmet a cél adja meg. A cél ebben az esetben pedig az, hogy a nemzet ország-világ előtt kiáltóan igazolja a kommunizmus minden formájával szemben tanúsított ellenállását, a szabadság eszméje melletti kitartását. A közvetlen harc természetesen hiábavaló vérontás ott, ahol a szovjet túlerőnek már nem lehet ellenállni, szabad mozgását akadályozni. Ameddig viszont ezek a korlátolt feladatok megoldhatók, a fegyveres ellenállás, a szabadság eszméje melletti fegyveres kiállítás eredményesen késleltetheti az ország teljes birtokbavételét. Ez az időnyerés viszont nemzetközi viszonylatban feltétlenül döntő a nemzet és a szabadság számára. Nem hetekről, csak napokról van szó. Mindez természetesen nem csoda, hanem katonai ésszerűség. Az a csoda, amelyet említettünk, a magyar nép egészére vár. Ha mindenütt, ahol a szovjet katonai hatalom, illetve az e hatalom mögé bújó kommunisták átvették az igazgatást, a nemzet egésze egységesen és elszántan viselkedik, kihúzhatja a szovjet haderő lába alól a talajt, légüres térbe kerül a hazaárulók új kommunista kormánya. Ezzel válhat teljessé az októberi szabadságharc győzelme. A nemzetnek tudnia kell, hogy mindenki hazaáruló, aki az új kormánnyal, az új kormány igazgatásával együttműködik. Ezt az árulóknak, az árulók családtagjaiknak lépten-nyomon érezniük kell. Amint és ahol átmenetileg uralomra

jut Gerő és Münnich új rendszere, ismét a hazugságok, kommunista jelszavak és propaganda árja szakad majd honfitársaink nyakába. Ha a nemzet aprajánagyja nem felejt, hogy minden értelmetlenség és képmutatás, ameddig a szabad, demokratikus választások nem biztosítottak, ha addig minden erejével, mindenkor és minden módon megőrzi egységes magatartását, a szovjet katonai hatalom egyszerűen hatástalanná válik. Még akkor is, ha már fizikai fegyveres ellenszegülésre a nemzetnek nincs módja.

13.15: A magyar parlamenterek letartóztatása

Ismétlés, elhangzott: 10.33-kor.

13.19: 29-es hullámhossz, figyelem!

Az üzenetet megkaptuk. Kérjük, változtassátok meg egy kicsit adástok hullámhosszát, mert a 29-esen nagyon erős a zavarás.

13.20: A Kádár-kormány

Ismétlés, elhangzott: 10.23-kor és 10.51-kor.

13.25: Hírszolgálat

Egyelőre még nem biztos, hogy az ENSZ Közgyűlése mikor ül össze a magyar-kérdés megtárgyalására. Az első jelentés úgy szólt, hogy a Közgyűlést magyar idő szerint éjjel 2-re hívták össze, közben azonban Hammarskjöld ENSZ-főtítkárral bejelentette, hogy a Közgyűlés valószínűleg már este 10 vagy 11 órakor összeül.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa előzőleg rendkívüli ülésen szavazott Lodge amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslatára felett. [...]

Lodge amerikai ENSZ-küldött határozati javaslatának ismertetését drámai szavakkal vezette be a Biztonsági Tanácsban. [...]

A kubai ENSZ-küldött szólásra emelkedve ezeket mondotta: Nem tudok elég kemény szavakat találni a magyarországi szovjet betörés körülményeinek ismertetésére. Ez az agresszió a Szovjetunió szégyene és az marad örök időkre. Dixon, Nagy-Britannia ENSZ-küldöttje kijelentette, hogy a magyarországi eseményeket csak egyféleképpen lehet interpretálni. Az a tragédia, amely ma a magyar nemzetet érte, annak nincsen párja a magyar nemzet évszázados történelmében. Magyarország ellen intézett brutális és kegyetlen orvátámadásról van szó. Szoboljev azt mondotta, hogy a szovjet csapatok segítséget nyújtanak Magyarországnak a felülkerekedett ellenforradalmi bandák felszámolásához. A szovjet ENSZ-küldött hozzátette, hogy az ENSZ közbelépése Magyarországon a helyzetet csak komplikálná. A perui ENSZ-küldött bejelentette, hogy az összes erkölcsi erők általános mozgósítására van szükség. Meg kell bélyegezni azokat, akik Magyarország szabadságát orvul megtámadták. A perui küldött kijelentette, hogy a szovjet kormány Magyarország elleni támadásával nemcsak súlyos gáztett, hanem egyszersmind ko-

moly hibát is elkövetett. A belgiumi küldött kijelentette, hogy a Szovjetunió orvul megtámadta Magyarországot, miközben arról biztosította az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy tárgyalások vannak folyamatban a szovjet erők Magyarországból való kivonásáról. A francia küldött rámutatott arra, hogy a szovjet támadás nem egy rendszert sújt, hanem magát a népet.

Martino olasz külügyminiszter a következő táviratot intézte Nehruhoz, India miniszterelnökéhez: „Nem felejtettem el Önnel folytatott legutóbbi beszélgetésemet Újdelhiben, amikor meglepéssel emelte ki, hogy a Szovjetunió csatlakozott a bandungi konferencián kinyilatkoztatott öt ponthoz, és ezzel eleve elítélte az idegen országok belügyeibe való beavatkozást. Arra a kérdésemre, hogy az ilyen nyilatkozat hogyan egyeztethető össze a szovjet állandó beavatkozásával és fegyveres jelenlétével a vasfüggöny mögötti országokban, Excellenciád azt válaszolta, hogy ez a múltban volt, de a jövőben megtörténni nem fog. Ezek után bátorodom Excellenciádat felkérni, hogy mindent kövessen el, ami csak hatalmában áll, hogy most, amikor a szovjet beavatkozás Magyarországon hallatlan brutalitással mutatkozott meg, a bandungi nyilatkozat elismeréséből folyó kötelezettségeit betartsa. Magyarország esetében önálló országról van szó, amelynek kormánya az egész nép hozzájárulásával az Egyesült Nemzetek Szövetségéhez fellebbezett a szovjet beavatkozás és támadás ellen. Szerintem tehát minden alapja megvan annak, hogy Excellenciád jogosan kiálljon az ENSZ-nél és közvetlenül a moszkvai kormánynál, hogy a Magyarország elleni jogtalan és ismételt beavatkozás megszűnjék.”

Figyelem, figyelem! A Nemzetközi Vöröskereszt felhívja a Magyar Vöröskereszt figyelmét, hogy holnaptól, november 5-től a 41 méter 61 század hullámhosszon, azaz a 7210-es kilocikluson, a 7210-es kilocikluson üzeneteket közvetít reggel 7 órakor, délután 12 óra 30 perckor, délután 16 órakor és este 21 óra 30 perckor. Felhívjuk tehát a Magyar Vöröskereszt figyelmét, hogy a Nemzetközi Vöröskereszt svájci rádióállomása holnaptól, hétfőtől kezdve reggel 7 órakor, 12 óra 30 perckor, 16 órakor és 21 óra 30 perckor a 41 méter 61 század rövidhullámon, azaz a 7210-es kilocikluson üzeneteket közvetít a Magyar Vöröskereszt számára.

Mind a három párizsi rádióadó híradásaiban a legnagyobb felháborodás hangján beszél a magyarországi eseményekről. A budapesti tragédia minden más világeseményt háttérbe szorít. A rádiók kora reggeli adásukban ismertették a budapesti rádió és a Magyar Távirati Iroda minden egyes adását reggel 5-től 9-ig, amikor minden magyar hírforrás elhallgatott.

A párizsi rádió budapesti értesülése szerint a Keleti pályaudvar, a Főposta, a Parlament a szovjet csapatok kezén van. A csapatok Sopron-Hegyeshalom irányában haladnak előre. Szolnokon, Pécsen és Szentkirályhidán folynak a harcok. Az orosz csapatok több helyen foszforbombákat vetnek be. A légierő is támad. A magyar ellenállást megbénítja a nehézfegyverek hiánya. A rádiók egyöntetűen ítélik el az orosz eljárást, a törvényes kormány és a törvényes ka-

tonai parancsnokság foglyul ejtését és az úgynevezett népi demokrácia helyreállítását. Mind a három rádió hangsúlyozza, hogy a magyar munkásság hőiesen ellenáll a szovjet banditáknak. A francia rádióállomások félóránként segélyfelhívásokat közölnek a magyarok érdekében. A rádióadók azt is hangsúlyozzák, hogy egész Európa aggódva tekint New York felé.

13.34: 29-es hullámhossz, figyelem!

Figyelem, figyelem! Az üzenetet megkaptuk. Kérjük, változtassátok meg egy kicsit adástok hullámhosszát, mert a 29-esen nagyon erős a zavarás.

13.35: A nyugati közvélemény¹⁸

máris teljes tájékoztatást kapott a Szovjetunió magyarországi támadásáról. A tájékoztatás feladata Nagy Imre miniszterelnök ma hajnali bejelentése után először a szabad országok rádióállomásaira hárult. Az angol, a francia, az amerikai, a skandináv és a többi nyugati rádió félóránként, negyedóránként számolnak be a magyar helyzetről. A vasárnap reggeli lapok a nyugati országokban még a szovjet támadás hírének érkezése előtt megjelentek. A nyugati lapok ezért sok esetben rendkívüli kiadásban számoltak be arról, ami Magyarországon történt. Az elmúlt napokban a szabad sajtó nagymértékben felsorakoztatta Magyarországot mellett a nyugati közvéleményt. A lapok folytatják ezt a munkát. Először az olasz lapok különkiadásairól adunk most tájékoztatást. Az [II] Tempo című olasz lap ma reggel különkiadásban jelentette, szovjet orvttámadás érte Magyarországot. A lap vezércikkének címe: Háború és béke. A lap ezeket írja: „Moszkva nagyon nagyot tévedett. Azt képzelte, hogy a berlini, a poznaí és a budapesti események visszaforgathatók. Európa most már látja, hogy a kommunizmust csak a szovjet harcokcsik tartják uralmon. A magyar nép újra bebizonyítja, hogy gyűlöli a kommunizmust és annak minden formáját.” Az [II] Tempo szerkesztősége még ma hajnalban öt órakor telefonon beszélt budapesti tudósítójával. A beszélgetést ezzel a felkiáltással szakította félbe a budapesti telefonos: El kell vennem a vonalat! Megindult az orosz támadás!

Az [II] Messaggero című olasz lap kora hajnali kiadásában még csak a tegnapi tárgyalások menetéről számolt be. Az [II] Messaggero Nagy Imre rádiófelhívása után új kiadással jelentkezett. A lap azt hangoztatja, hogy az egész világ közvéleménye egységesen fordul a Szovjetunió ellen. Az [II] Secolo című újság hibáztatja a nyugati országokat, hogy miért nem sietnek haladéktalanul a fegyvertelen kis magyar nép segítségére. A lap rámutat arra, hogy a szovjet brutalitás teljes nyíltságában mutatkozik meg Magyarországon. Az [II] Secolo kijelenti, hogy a magyarok szabadságharcát a világ immár saját ügyének tekint. A nyugati rádiók beszámolóí és a lapok különkiadásai nyomán a nyugati fővárosokban a vasárnapi hangulat néhány pillanat alatt szertefoszlott.

18 Thury Zoltán jegyzete.

Az együttérzés kifejezésére, a nyugati közvélemény hangulatának megnyilatkozására, az egységes fellépésre a londoni, párizsi, washingtoni és a többi nyugati jelentés szerint a legrövidebb időn belül sor kerül.

13.38: Széljegyzetek

Ismétlés, elhangzott: 10.13-kor és 10.37-kor.

(A műsorszámot két perccel a befejezése előtt megszakítják.)

13.44: Figyelem, figyelem!

Itt a Szabad Európa Rádiója, figyelem, figyelem! Tudomásul vettük, hogy a Vác környéki adó átállt a hét és fél megaciklusra. Adásaitokat továbbra is figyeljük, és továbbítjuk. Ismétlem: Tudomásul vettük, hogy a Vác környéki adó átállt a hét és fél megaciklusra. Adásaitokat továbbra is figyeljük és továbbítjuk.

13.45: Nemzetgyilkolás¹⁹

Az, amit ma hazánkban a szovjet csapatok és moszkovita pribékjeik művelnek, kimeríti a nemzetgyilkolás minden ismervét. Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya és az emberi jogok kartája nemzetközileg büntetendő cselekménynek minősíti a nemzetirtás mindenféle válfaját. Előbb-utóbb eljön az idő, amikor a muszkavezetők mostani újabb kollektív büntette felett is törvényt ülnek, ugyanúgy, ahogyan 1945-ben és 1946-ban a barna önkény letéteményesei és végrehajtói fölött ítéleztek. A nürnbergi nemzetközi törvényszék 1946. február elején tárgyalta Seyss-Inquartnak,²⁰ ama ideiglenes osztrák kormány fejének az ügyét, amely 1938. március 11-én az osztrák nép nyakára zúdította Hitler hadait. Seyss-Inquartot a nürnbergi nemzetközi bíróság bűnösnek találta azzal az indoklással, hogy népellenes összeesküvésben vett részt. Az ítélethozatal előtt felszólalt Rugyenko szovjet tábornok is, aki a moszkvai kormány nevében képviselte a vádat. Az 1946. február 8-án tartott tárgyaláson Rugyenko, aki ma is főállamügyész a Szovjetunióknak, a többi között a következő kijelentéseket tette: „Első ízben állnak bíró előtt olyan gonosztevők, akik egy egész államot hatalmukba kerítették, és azt szörnyű gatzettük eszközévé tették. Első ízben ítélezünk nem csupán a vádlottak fölött, hanem az általuk alkotott intézmények és szervezetek, úgyszintén az embertelen elméletek és eszmék fölött is, amelyeket a világ és az emberiség ellen régóta tervezett bűncselekményeik végrehajtására létrehozta.” Ezután a szovjet fővádlnó így folytatta: „Amikor több gonosztevő gyilkosság elkövetésére szövetkezik, akkor mindegyikük egy bizonyos sze-

¹⁹ Kőrösi-Krizsán Sándor írása

²⁰ Arthur von Seyss-Inquart (1892–1946) osztrák jogász. 1938-ban belügyminiszterként tevékenyen részt vett az Anschluss előkészítésében, később birodalmi főbiztos, majd 1940-től hollandiai helytartó lett. A nürnbergi perben halálra ítélték, és kivégezték.

repet játszik: Az egyik kidolgozza a gyilkosság tervét, a másik az autóban vár és a harmadik közvetlenül az áldozatra lő. De bármilyen is bűnrészességi szerepük, mindnyájan egyaránt gyilkosok, és minden bíróság, minden országban elveti azt az érvelést, hogy az első kettő nem gyilkos, mert ők nem lőttek az áldozatra." Ugyanígyen szereposztással indult meg vasárnap hajnalban Magyarországon a nemzetgyilkolás. Jól tudja az egész világ, kik eszelték ki a nemzetirtó gyilkosság ördögi tervét, mindenki jól tudja, kik ülnek az autóban, és kik lőnek közvetlenül a közösen kiszemelt áldozatra. És máris valamennyiüket egyformán gyilkosoknak bélyegezte meg a világ egész közvéleménye, az egész világ lelkiismerete. Ismereteseek az összes vádlottak, és ahogy sor került annak idején Nürnbergre, minden bizonnyal sor fog kerülni arra a nemzetközi bíraskodásra is, amelyen az igazságszolgáltatás ítélete könyörtelenül lesújt a vörös hitszegőkre és árulókra, a vörös tömeggyilkosság összes bűnrészeseire.

13.48: Üzenet a Vác környéki adónak

Ismétlés, elhangzott: 13.44-kor.

13.49: Az írószövetség felhívása

Ismétlés, elhangzott: 12.19-kor.

13.52: Üzenet a Vác környéki adónak

Ismétlés, elhangzott: 13.44-kor és 13.48-kor.

13.53: Babits Mihály: Jónás imája

13.55: Hírszolgálat

A katonai helyzetről az országban e percben nem lehet átfogó képet adni. A Nyugattal mindennemű összeköttetés megszakadt. Csupán a Magyarország területén működő katonai adók adnak jelentéseket az óráról órára változó helyzetről. A győri kis adó jelentette, hogy Budapest külső kerületeiben a honvédség kiszorította a szovjet csapatokat. Az Országházát a szovjet támadók felgyújtották. A főváros belterületein a szovjet csapatok barikádokat emelnek, hogy védekezzenek a lakosság egyre elemibb erővel kitörő dühe ellen. Csepelről a szabadságharcos honvédcsoportok több szovjet egységet kiszorítottak. A Kelenföldi pályaudvart a honvédek a szabadságharcos légierő támogatásával délelőtt birtokba vették.

Budapest népe ma reggel 3 órakor erős ágyúdörgésre ébredt. A lakosság a házakra lecsapódó szovjet ágyúgolyók robbanásából tudta meg a szovjet ortv-támadás hírét. A szovjet csapatok azután kezdték meg a főváros és a többi magyar város elleni támadásukat, miután a szovjet főhadiszállásra érkezett parlamentereket bectelen eszközzel törbe csalták. A szovjet csapatok a kora hajnali órákban gyorsan nyomultak előre a főváros belső kerületei felé, és

reggel 9 órakor birtokukba vették a Parlamentet is, ahol a nemzeti kormány ülésezett.

13.55: A hírszolgáltatás megszakítása

Figyelem, figyelem! Itt a Szabad Európa Rádiója. Figyelem, Vác környéki adó, figyelem! A hét és feles megaciklus nem jó. A hét és feles megaciklus nem jó! Álljatok át a tízezer-tizenötös kilociklusra! Álljatok át a tízezer-tizenötös kilociklusra! Ha zavarnak, dolgozzatok a környékén! Ha zavarnak, dolgozzatok a környékén! Itt a Szabad Európa Rádiója.

13.57: Folytatjuk hírszolgálatunkat

A beérkezett jelentésekből az a kép alakult ki, hogy a kora délelőtti órákban rövid harcshünet után, a szovjet csapatoknak immár az egész főváros lakossága ellen kellett felvenni a harcot. A polgári lakosság és a honvédség alakulatai az utcákon barikádokat emeltek, a lakosok felkésztek a szovjet harckocsikra, gránátokkal teszik harcképtelenné a szovjet járműveket. A magyar nép nem fél a haláltól! – hangzik a szabad világba kora délelőtti órákban érkezett üzenet. Sajnos, a budapesti védők lőszerkészletei fogytán vannak. Az árokfutó szovjet támadóerők ultimátumot intéztek a lakossághoz, hogy adja meg magát, különben a szovjet légierő megkezdi a város bombázását. A szovjet bombázó kötelékek már a kora délelőtti órákban megjelentek a főváros fölött. A déli órákban a szabadságharcosok kezén lévő győri kis adó jelentette, hogy a tatabányai bányászok Tatabánya és Budapest között előnyomulóban vannak. A szovjet utánpótlást biztosító Tatabánya–Budapest vasútvonalat a honvéd- és munkáscsoportok Szárnál két helyen átszakították. A szovjet főparancsnokság a szorongatott szovjet csapatok támogatására újabb erősítéseket küld a tatabányai térségbe. Budapest felől Visegrád és Pilisvörösvár irányában szovjet csapatok vonulnak előre. A helyi lakosság minden erővel akadályozza előnyomulásukat.

Déli 12 órakor jelentette a győri adó, hogy a főváros lángokban áll. Az utcai harcok során a honvédség, a munkásság és a diákság Újpesten, Kőbányán, Kelenföldön, Csepelen és Óbudán viaszorította a szovjet csapatokat. A szovjet légierők visszavonulásukat a polgári lakosság elleni mély támadásukkal fedezik. A Déli vasúti összekötő híd e pillanatban még a kommunisták kezén van. A vidékről érkező jelentésekből az a kép alakul ki, hogy az ország egy emberként felkelt a szovjet ortvtámadók ellen. Különösen súlyos harcok folynak Győr és Komárom térségében, ahol a szovjet hadvezetőség ejtőernyős csapatokat vetett be. A szovjet ejtőernyősök megszállták a győri ipartelepeket, és birtokba vették a balatonszabadi rádióállomást. Budapest és Székesfehérvár között viszont a honvédség áttörte a szovjet csapatok gyűrűjét, és Székesfehérvár irányában tör előre. A légierők itt elhárítottak egy szovjet támadást. Celldömölk térségében a honvédség megtámadta a szovjet alakulatokat, és heves harcok után megsemmisítette azokat. Celldömölk újra a honvédség

kezén van. A pécsi rádió felhívást intézett Dunántúl népéhez, hogy csatlakozzék a helyi nemzetőrséghez és a honvédelakulatokhoz. 18-tól 50 évig fegyverbe szólítanak minden magyart. Szombathely környékén is harcok dúlnak. A szombathelyi rádió a szovjet katonaság, illetve a szovjet csapatok által választott kommunista, hazaáruló kormány kezére került. A szombathelyi rádió a Magyar Dolgozók Pártja nevében a szovjet hadvezetőség fenyegetéseit közli. Miskolc város területén a honvédség alakulatai kerekedtek felül. Ebben a térségben a város és Hejőcsaba között a szovjet és a magyar csapatok súlyos harcban állottak. A harcokba a szovjet orvtámadók gyújtóbombákat is bevették. Északnyugat-Dunántúlon a szovjet támadók Hegyeshalom és Sopron felé hatolnak előre. A dunapentelei rádió ma a kora délelőtti órákban védekezésre szólította fel a lakosságot.

E percben érkezett jelentés szerint a győri kis adó közölte, hogy a főváros belterületéről az ott bekerített szovjet csapatok, a páncélosok és a gyalogság kiszorítása tovább tart. A józsefvárosi pályaudvaron a szovjet fogságban tartott honvédelakulatok és szabadságharcosok kitörtek a szovjet alakulatok gyűrűjéből és csatlakoztak a fővárosban harcoló szabadságharcosokhoz. A ferencvárosi pályaudvart, amely még a kommunisták kezén van, a honvédcapatok erősen támadják. A pályaudvar a súlyos harcok miatt hasznavehetetlenné vált. A szovjet erők részére érkezett utolsó erősítés kirakodását a honvédség légierije bombázással megakadályozta, és a szovjet vonatoszlopokat megsemmisítette.

Egyelőre még nem biztos, hogy az ENSZ Közgyűlése mikor ül össze a magyarkérdés megtárgyalására. [...]

Martino olasz külügyminiszter a következő táviratot intézte Nehruhoz, India miniszterelnökéhez. [...]

Figyelem, figyelem! A Nemzetközi Vöröskereszt felhívja a Magyar Vöröskereszt figyelmét, hogy holnaptól, november 5-től, a 41 méter 61 század hullámhosszon, azaz a 7210-es kilocikluson, a 7210-es kilocikluson üzeneteket közvetít. [...]

Erlander svéd miniszterelnök e pillanatban Finnországban tartózkodik. Helyettese, Undén²¹ külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalása végett rendkívüli minisztertanácsot hívott össze. Norvégiában a hadsereg parancsnoksága visszavonta a katonai szervezetek szabadságolását. A stockholmi rádió ma délben a következőképpen foglalkozott a magyarországi eseményekkel: Amikor most a Szovjetunió nyíltan fegyveres erővel lép fel Magyarország ellen, ez döntő lépést jelent. Moszkvában véget vetettek annak a megbékélési politikának, amelyet előbb Malenkov, majd később Hruscsov és Bulganyin folytatott. Ennek az új külpolitikai iránynak első jele az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsában elhangzott vétó. Az új szovjet külpolitikának súlyos következményei lehetnek most már nemcsak Magyarországra, hanem az egész világra nézve.

21 Östen Undén (1886–1974) svéd politikus, diplomata, külügyminiszter 1924–1926, illetve 1945–1962 között.

14.09: Vác környéki adó, figyelem!

Ismétlés, elhangzott: 13.55-kor.

14.10: A Fekete Hang beszél

Isten malmai lassan, de biztosan örölnék. Újból az egész magyar népet szólítja ma a Fekete Hang. A szabadságért, az életéért küzdő, ezer sebből vérző nemzetet szólítja. A bűn, a nemzetárulás patkányai ismét előbújtak a csatornák mélyéből, ahová népünk dicsőséges szabadságharca kényszerítette őket. A szovjet páncélosok ágyúinak fellobbanó fényénél ismét kéjes vigyorra húzzák szájukat, és meglapulnak a szovjet páncélszörnyetek mögött, kúsznak előre. Újból kérem a magyar népet, vegye át most ő a Fekete Hang szerepét, írja tovább a fekete könyvet! Jegyezzen fel mindent, ne felejtse el semmit, mert hiába a vörös légió, a világ lelkiismerete megmozdult, és a leszámolás nem fog elmaradni. Ezrével számolják a halottakat és tízezrével a sebesülteket. Ismét lángokban áll az ország. Moszkva magyarországi cselédei ismét kiszolgáltatták az idegen hordának a nemzetet csak azért, hogy megőrizhessék uralmukat. Nézzetek körül, magyarok! Jegyezzétek fel az árulókat, a muszkavezetők nevét, mert aki ma árulója a népnek, annak számára nincs kímélet, nem lesz mentség, és ne feledjétek el, hogy Isten malmai lassan, de biztosan örölnék!

14.14: A szovjet támadás első nyugati reakciója

Ismétlés, elhangzott: 12.35-kor.

14.18: Ismeretlen hazai szabad adó felhívása²²

A Szabad Európa Rádiója lehallgató szolgálata egy előttiünk ismeretlen hazai szabad adó következő felhívását vette:

Magyar lányok, magyar anyák, magyar asszonyok! Figyelem! Akik elsősegély-nyújtási kiképzésben részesültek, azonnal jelentkezzenek a kórházakban. Megismétlem. Figyelem! Magyar lányok, magyar anyák, magyar asszonyok! Figyelem! Akik elsősegély-nyújtási kiképzésben részesültek, jelentkezzenek a kórházakban!

14.19: Zene

Közben:

14.24: Ismeretlen hazai szabad adó felhívása²³

Ismétlés, elhangzott: 14.18-kor.

14.27: Vác környéki adó, figyelem!

Ismétlés, elhangzott: 13.55-kor és 14.09-kor.

22 A felhívást Borbándi Gyula olvasta fel.

23 A felhívást női hang olvasta fel.

14.28: A nemzetközi jogi helyzet

Ismétlés, elhangzott: 12.57-kor.

14.30: Rákóczi imája

Ismétlés, elhangzott: 12.53-kor.

14.33: Magyarországon működő szabad rádiók!

Figyelem, figyelem! Magyarországon működő szabad rádiók! Figyelem, figyelem! Egymásnak szóló üzeneteiteket teljes hangerővel továbbítjuk.

Figyelem, figyelem! Magyarországon működő szabad rádiók! Egymásnak szóló üzeneteiteket teljes hangerővel továbbítjuk.

Figyelem, figyelem! Magyarországon működő szabad rádiók! Egymásnak szóló üzeneteiteket teljes hangerővel továbbítjuk.

Rendkívüli nemzetközi hírmagyarázatunk következik. Kedves hallgatóink! A világ a szovjet militarizmus magyarországi agressziójának hatása alatt... [Az adás megszakad.]

Magyarországon működő rádiók! Figyelem, figyelem! Egymásnak szóló üzeneteiteket teljes hangerővel továbbítjuk. Jelezzétek, hogy ezt a felhívásunkat vettétek-e. Figyelem, figyelem! Magyarországon működő szabad rádiók! Egymásnak szóló üzeneteiteket teljes hangerővel továbbítjuk. Jelezzétek, hogy ezt a felhívásunkat vettétek-e!

14.35: Rendkívüli nemzetközi hírmagyarázat

Ismétlés, elhangzott: 12.44-kor.

14.43: Magyarországon működő szabad rádiók!

Ismétlés, elhangzott: 14.33-kor.

14.44: Az új muszkavezetőkéről

Ismétlés, elhangzott: 12.24-kor.

14.49: Felhívás a dunapentelei rádióhoz, a Csokonai adóhoz

Figyelem, figyelem! Dunapentelei adó, figyelem! Megkaptuk a délutáni közléseket, hogy csak fontos híreket adtok. Továbbra is tartjuk a kapcsolatot. Itt a Szabad Európa Rádiója. Ismétlem.

Figyelem, dunapentelei adó figyelem! Megkaptuk a délutáni közléseket, hogy csak fontos híreket adtok. Továbbra is tartjuk a kapcsolatot. Itt a Szabad Európa Rádiója.

Figyelem, itt a Szabad Európa Rádiója! Csokonai adó, figyelem! Az új hullámhossz kitűnő! Az új hullámhossz kitűnő! Adástokat továbbra is figyeljük, adástokat továbbra is figyeljük! Üzeneteiteket továbbítjuk nyugati illetékes helyekre. Üzeneteiteket továbbítjuk illetékes nyugati helyekre. Csokonai adó, figyelem! Adástokat vettük, és továbbra is vesszük. Itt a Szabad Európa Rádiója!

14.50: A harcoló fiatalokhoz

Ismétlés, elhangzott: 12.16-kor.

14.53: Felhívás a dunapentelei rádióhoz, a Csokonai adóhoz

Ismétlés, elhangzott: 14.49-kor.

14.55: Hírszolgálat

A katonai helyzetről az országban e percben nem lehet átfogó képet adni. [...]

Budapest népe ma reggel 3 órakor erős ágyúdörgésre ébredt. [...]

A győri kis adó később közölte, hogy a főváros belterületéről az ott bekerített szovjet csapatok, a páncélosok és a gyalogság kiszorítása tovább tart. [...]

A dunapentelei adó a délutáni órákban is megszólalt. Közölte, hogy ma reggel fél 3 órakor a szovjet csapatok általános támadást intéztek a magyar nép ellen. Kérte az ENSZ szervezetét, hogy azonnal küldjön segítséget Magyarországnak. ENSZ-ellenőröket kért a Dunántúlra. A rádió adását olasz, francia és német nyelven is megismételte.

Egyelőre még nem dőlt el, hogy az ENSZ Közgyűlése mikor ül össze a magyarkérés megtárgyalására. A Közgyűlés mindenestre még ma összeül. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatot intézett a francia néphez. Egész Franciaország csodálattal hajol meg a magyar nép előtt, amely egy emberként kész meghalni függetlenségéért. Sajnálatos, hogy az ENSZ Biztonsági Tanács és Közgyűlése napok óta egy fasiszta diktátor pozíciójának mentegetésére fecsérli idejét. Most azonban érkezett a pillanat, hogy felébredjen az emberiség lelkiismerete és felemelje szavát azok érdekében, akik utolsó lehetőségükig az emberi jogokért harcolnak. Mind a három párizsi rádióadó híradásában a legmélyebb felháborodás hangján foglalkozott a magyarországi szovjet orvátámadással. [...]

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását.

Kedves hallgatóink! Híreink közlését befejeztük.

Itt a Szabad Európa Rádiója.²⁴

15.05: Csokonai adó, figyelem!

Csokonai adó, figyelem! A kért kilociklusszám 8300. Ismétlem: A kért kilociklusszám 8300. Figyelem, figyelem! Csokonai adó, figyelem! A kért kilociklusszám 8300. A kért kilociklusszám 8300.

²⁴ A Szabad Magyarország Hangja megnevezést a továbbiakban nem használják.

15.06: Zene

15.12: Csokonai adó, figyelem!

Ismétlés, elhangzott: 15.05-kor.

15.13: A magyarországi szovjet agresszió nyugati visszhangja

A stockholmi rádió ma délnél 12 óra 15 perces híradásában foglalkozott a magyarországi eseményekkel. New York-i tudósítójának jelentése alapján részletesen ismertette az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsában végbe menteket. A svéd rádió ezután a moszkvai Pravda ma reggel megjelent cikkével foglalkozott. A svéd rádió közölte azt is, hogy a TASZSZ hírügynökség egyetlen szóval sem említi a magyarországi fegyveres orosz beavatkozást. Hírei után a stockholmi rádió helyzetmagyarázatában a következőket mondotta: A Szovjetunió nyíltan, fegyveres erővel lép fel Magyarország ellen. Ez döntő lépést jelent. Moszkvában véget vetettek annak a megbékélési politikának, amelyet előbb Malenkov, később Hruscsov és Bulganyin folytatott. Ennek az új külpolitikai iránynak első jele az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsában elhangzott vétő. Az új szovjet külpolitikának súlyos következményei lehetnek most már nemcsak Magyarországra, hanem az egész világra nézve. A stockholmi rádió hírmagyarázója ezután feltette a kérdést, mit tud tenni ebben a helyzetben az Egyesült Nemzetek Szövetségének közgyűlése. A kommentátor ezután így folytatta: „A múlt tapasztalatai azt mutatják, hogy ha az ENSZ meg is bélyegzi támadóként a Szovjetuniót, a megbélyegzésnek aligha tud érvényt szerezni. Vajon a nyugati demokratikus hatalmak, feljogosítva a Közgyűlés határozata által, életbe léptetnek-e valamilyen megtorló intézkedést a támadó Szovjetunió ellen? Ez a nagy kérdés! Ettől függ most az egész világ békéje!” A stockholmi rádió ma déli helyzetmagyarázatát ismertettük. A kommentár után a svéd rádió megismételte a miskolci adó ma déli 12 óra 25 perces közleményét.²⁵ A stockholmi rádió közölte azt is, hogy a svéd vöröskeresztes gépkocsioszlopokat budapesti útjokról visszajövet az oroszok feltartóztatták. A svéd vöröskeresztes gépkocsik és személyzet szabadon bocsátására a svéd kormány megtette az intézkedéseket. Ugyancsak Stockholmból kapjuk a hírt, hogy *Erlander svéd miniszterelnök helyett, aki jelenleg Finnországban tartózkodik, helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.*

²⁵ A miskolci rádió 12.25-kor elhangzott üzenete nem ismert. A forradalom hangja (i. m.) 490. oldalán a következő bejegyzés szerepel: „12.23 h. Egy ismeretlen magyar adó. (Valószínűleg amatőr adó.) Figyelem! Figyelem! Figyelem! Mindenkinél! Segítséget kérünk a magyar forradalomnak! Szovjet tankok százai támadják a magyar fővárost! Segítséget kérünk a magyar forradalomnak! Figyelem! Figyelem! Figyelem! Szovjet harckocsik támadják a magyar fővárost! Kérünk segítséget az egész világtól! Figyelem! Figyelem! Figyelem! Mindenkinél! Mindenkinél! Mindenkinél! Szovjet harckocsik támadják a magyar fővárost! A világ segítségét kérjük!”

Párizsból érkezett jelentés szerint mind a három párizsi rádió híradásai a legnagyobb felháborodás hangján beszélnek a magyarországi eseményekről. [...]

Az adás rögzítése 15.15–17.38 között hiányzik!

17.38: Beszámoló az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről

A szovjet delegátus megismételte az ismert moszkvai klisé: Magyarországon nem a nép kelt fel, hanem ellenkezőleg. Kicsi, fasiszta, szubverzív²⁶ csoport fordult a nép tömegének akarata ellen. Vissza akarta állítani a nagybirtokosok, kapitalisták világát. Nagy Imre – mondotta Szoboljev – árulónak bizonyult. A Szovjetunió a Varsói Szerződés alapján avatkozott bele a dolgokba, és egyetlen célja visszaállítani a rendet, és így az Egyesült Nemzetek Szervezetének, a Biztonsági Tanácsnak semmi jogalapja nincs arra, hogy foglalkozzék a magyarországi eseményekkel. Ha mégis megteszi, csak bonyolíthatja vele a helyzetet. Ez félre nem érthető fenyegetés volt. Az ENSZ-ben a hallgatóság nem nyilváníthatja ki érzelmeit, de amikor Szoboljev beszédét lefordították angolra, hangos moraj futott végig az üléstermen.

Most még egyvalaki volt hátra. A magyar megbízott. Az elnök megkérdezte tőle, óhajt-e nyilatkozni. Dr. Szabó még egy idegeset szippantott cigarettájából, előredőlt székében, és egy papírlapról felolvasott néhány angol mondatot. Ez a néhány mondat azonban sokat mondott. Ugyanis kijelentette, hogy semmi hivatalos értesülése sincs a magyarországi fordulatról, annyit azért mégis mondhat magánértesülései alapján, hogy Budapesten új kormány alakult Kádár János vezetésével. Ezzel be is fejezte és megelégedetten hátradőlt a székében. Mindenki ugyanarra gondolt a teremben. Ez a bozontos, sötét tekintetű fiatalember, aki megkapta Nagy Imre megbízatását, tulajdonképpen az oroszok embere volt, az ő malmukra hajtotta a vizet.

Szavazás következett. A Biztonsági Tanács 11 tagja közül kilenc az Egyesült Államok javaslata mellett szavazott, Jugoszlávia tartózkodott a szavazástól, Szoboljev pedig nemet mondott. Mivel lényeges, és nem eljárásbeli ügyről volt szó, ez a nem vétőt jelentett. A nyolcvan-nem-tudom-hányadik szovjet vétőt.

Természetesen mindenki számított arra, hogy ez fog következni, és egy perc múlva Henry Cabot Lodge, amerikai delegátus már olvasta is következő javaslatát. Hívja össze a Biztonsági Tanács az ENSZ rendkívüli Közgyűlését a további tennivalók megvitatására. Szoboljev megint nemmel válaszolt. Mivel azonban ezúttal eljárásbeli kérdésben kellett döntenie, nem tudta megakadályozni a Közgyűlés összehívásának kimondását.

A jelen lévő Dag Hammarskjöld főtitkár megígérte, minden tőle telhetőt elkövet, hogy a Közgyűlés lehetőleg még aznap, vagyis vasárnap délután összejön a magyar helyzet megtárgyalására. Ezzel tehát az ügy a Közgyűlés kezé-

be került, ahol nincs vétő. Hajnali 5 óra 17 perc volt az idő. Magyarországon 11 óra 7 perc. A nemzet történetének egyik legszomorúbb vasárnap délelőttje.

17.42: Zene

Közben:

17.45: Magyarországon működő szabad rádiók!

Figyelem, figyelem! Egymásnak szóló üzeneteiteket teljes hangerővel továbbítjuk. Ismétlem. Magyarországon működő szabad rádiók! Figyelem, figyelem! Egymásnak szóló üzeneteiteket teljes hangerővel továbbítjuk! Itt a Szabad Európa Rádiója!

17.50: Híreket mondunk

Az ENSZ Közgyűlése ma este 10 órakor összeül a magyarkérdés megtárgyalására. Kéthly Anna államminiszter, aki két ízben tett kísérletet arra, hogy visszatérjen Budapestre, ma a kora délelőtti órákban Sopronban volt, és ott a Forradalmi Tanáccsal tárgyalt. Miután az oroszok megakadályozták, hogy útját Budapest felé folytassa, visszatért Bécsbe. Ott bejelentette, hogy azonnal New Yorkba akar utazni, hogy megjelenjék az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése előtt.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa reggel rendkívüli ülésen szavazott Lodge amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslata felett. [...]

A kubai ENSZ-küldött szólásra emelkedve ezeket mondotta: Nem tudok elég kemény szavakat találni a magyarországi szovjet betörés körülményeinek ismertetésére. [...]

A katonai helyzetről az országban e percben nem lehet átfogó képet adni. A Nyugattal mindennemű összeköttetés megszakadt. Csak az ország különböző részeiben még működő honvéd katonai adók déli és kora délutáni jelentései nyújtanak némi képet a harcokról. E jelentések szerint Budapesten és a Dunántúl számos pontján a déli és kora délutáni órákban még elkecseregett harcok folytak a szovjet ortámadók ellen. A lakosság a főváros több kerületében a honvédség támogatásával barikádokat emelt. A szovjet ortámadók még a délelőtti órákban ultimátumot intéztek a főváros lakosságához, hogy adja meg magát, különben a szovjet légierő megkezdí a főváros bombázását. A szovjet támadók bombázókötelékei a felhívástól függetlenül már a kora délelőtti órákban megjelentek Budapest felett. A szovjet légierő gyújtóbombákat is használ. Az egyik nyugati távirati iroda ezt a képet adta a budapesti helyzetről: Szovjet lökhajtasos bombázógépek süvítve szelik át a főváros légterét. Mindenünnen ágyúdörgés és gépfegyverek kattogása hallatszik. A szovjet csapatok elfoglalták az Ausztriával határos országrészt is. A támadók arcvonalán át azonban a menekülők százai érkeznek szabad földre. A menekülők között sok az asszony és a gyermek. Az osztrák hatóságok új táborokat nyitottak, hogy a hóviharban érkező menekülteket azonnal elhelyezhessék. A bécsi kórházakban ötszáz külön ágyat állítottak fel. Bécsből orvosok és ápolók sietnek a határra.

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatot intézett a francia néphez. [...] Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és legmélyebb felháborodását fejezte ki a Vörös Hadsereg magyarországi durva beavatkozása tárgyában. Daniel Mayer egyben közölte a szovjet nagykövettel, hogy a jelenlegi helyzetben a francia külügyi bizottság tagjai lemondják tervbe vett moszkvai látogatásukat. Párizsi szocialista körökben híre terjedt, hogy Mateottit, az Olasz Szocialdemokrata Párt Budapesten tartózkodó titkárát az oroszok letartóztatták. Menzies ausztráliai miniszterelnök²⁷ azonnali ENSZ-határozatot követelt, hogy minél előbb kifejezésre jusson a szabad világnak az a kívánsága, hogy a magyar nép visszanyerje szabadságát. Intézkedést sürgetett az Egyesült Nemzetek Szervezete részéről Evatt²⁸ az ausztráliai ellenzék vezére is. Nyugat-Németországban mérhetetlen megdöbbenéssel fogadták a Szovjetunió magyarországi ortámadásának hírért. A nyugatnémet rádióállomások gyakran félórás időközökben tájékoztatják a német népet a magyarországi helyzetről. Az emberek mindenütt a rádió köré csoportosulva hallgatják a jelentéseket.

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását.

Az angol kormány tagjai ma rendkívüli minisztertanácsot tartottak és azon Magyarország tragikus helyzetével és a közel-keleti válsággal foglalkoztak.

A New York-i egyetemek diákjai felhívást bocsátottak ki, amely így kezdődik: „Nem nézhetjük nyugodtan, hogy Magyarországon egyetemi hallgatók pusztá kézzel harcolnak az orosz tankok ellen. A felhívás ezután arra szólítja fel az amerikai diákokat, hogy csatlakozzanak ahhoz a tiltakozó menethez, amely ma délután New York fő útvonalain felvonul. Az amerikai magyarok röpcédulákat osztogatnak, amelyekben felszólítják az Egyesült Államok népét, ne engedje leigázni a hős magyar nemzetet, amely újra határtalan áldozatkésztséget mutatott a szabadság védelmében.”

18.01: Zene

18.05: Nemzetközi lapszemle

Már több ízben közöltük, hogy a nyugati rádióállomások műsormegszakítással számolnak be a magyarországi eseményekről. Londonban, Párizsban, Washingtonban és a szabad országokban mindenütt mérhetetlen a felhábo-

²⁷ Robert Menzies (1894–1978) ausztráliai politikus 1939–1941 és 1949–1966 között volt miniszterelnök.

²⁸ Herbert Evatt (1894–1965) ausztráliai jogász, politikus, 1951–1960 az ausztráliai Munkáspárt elnöke.

rodás a szovjet merénylet hírére. Több helyen rendkívüli kiadásban adtak tudósítást a lapok a magyarországi helyzetről. Különkiadást adott többek között az olasz Il Tempo és az [II] Messaggero, valamint az angol Evening Standard. A három párizsi rádióadó segélyfelhívásokat közöl a magyarok érdekében. A francia adók azt hangsúlyozzák, hogy egész Európa aggódva tekint az Egyesült Nemzetek Szervezete felé. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése ma este ül össze és megkezdí a magyarországi helyzet vitáját. A stockholmi rádió szerint az ENSZ Közgyűlésnek szankciókat kell alkalmaznia a Szovjetunió ellen.

Az angol [The] Observer ma reggel washingtoni tudósítójának helyzet-elemzését közli. A helyzetelemzés még a ma hajnali szovjet támadás előtt készült. Ennek ellenére azt írja a [The] Observer munkatársa, hogy az oroszok valószínűleg a magyar forradalom vérbe fojtása mellett döntöttek. A lap cikke így folytatódik: „Ha a szovjet hadsereg valóban megtámadja Magyarországot, ha ez a félelmünk valóra válik, és a magyarok három-négy napig kitartanak, akkor a nyomás ellenállhatatlanná válik az Egyesült Államokban a kormányra, hogy Washington nyújtson a szabadságharcosoknak katonai segítséget.” Ezeket írja mai számában a [The] Observer. Megjegyzí a lap, hogy az amerikai Kongresszus nem szavazhat háború mellett, amíg az elnökválasztást meg nem tartották. A cikk folytatása így hangzik: „Közelebb leszünk egy világháborúhoz, mint 1939 után bármikor, ha a magyarok még szerdán is tovább küzdenek.”

A londoni, párizsi, washingtoni és a többi nyugati jelentés azt mutatja, hogy a nyugati közvélemény reakciója a magyarországi eseményekre minden elképzelést felülmúl. A nyugati rokonszenv és együttérzés gyakorlati kifejezésére a nyugati fővárosokban órákon belül számítanak.

18.07: Zene

18.10: Rákóczi adó, figyelem!

Rákóczi adó, figyelem! Az idegen nyelvű felhívásokat azonnal továbbítottuk a nyugati fővárosokba. Minden eseményről azonnal értesítünk titeket. Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Az idegen nyelvű felhívásokat azonnal továbbítottuk a nyugati fővárosokba. Minden eseményről azonnal értesítünk titeket.

18.11: Zene

18.15: Beszámoló az ENSZ Biztonsági Tanácsának üléséről

Ismétlés, elhangzott: 17.38-kor.

18.18: Üzenetek

Figyelem, figyelem! Itt a Szabad Európa Rádiója! Figyelem, figyelem! Most egy vöröskeresztes szállítmány magyar kísérőinek üzeneteit olvassuk fel ott-honi hozzátartozóiknak: Árpád üzeni Rákosszentmihályra. Életben van, külföldön. Attila üzeni Budára Macskának, külföldön vagyunk, és mindnyájan jól vagyunk. Dittének Svábhegyre üzenem, jól vagyok, mindent elkövetek érte külföldön is. Corvinistáknak üzenem, Fehérsapkának vagy Iván Kovácsnak, jól vagyok, külföldön tartózkodom, nemsokára hazatérek. Kis Sziki üzeni, szállítmányok folynak.

18.19: Zene

18.20: Hogyan fogadta Amerika a magyarországi szovjet támadás hírét?

Márai Sándor tudósítása New Yorkból. New York éjjél előtt értesült arról, hogy az orosz árulás bekövetkezett, és Moszkva elszánta magát a merényletre. A rádiók első híreivel egy időben nyomtatott rölapokat kezdtek el osztogatni éjjél a New York-i utcákon. Ezek az angol nyelvű rölapok figyelmeztették a közönséget, hogy Magyarországon e pillanatokban elkezdődött a tömegmészárlás, és az amerikai nép és kormányzat azonnali beavatkozását követeli. Az első táviratok Budapestről éjjél 2 órakor jutottak el az Egyesült Nemzetek hivatalaiba. A New York-iak ekkor még csak a röpcédulákból és a rádiók híreiből értesültek a Szovjet merényletéről. Éjjél 2 óra után néhány perccel az Egyesült Nemzetek üléstermében, ahol a szuezi eseményekkel kapcsolatban a világszervezet Közgyűlése teljes ülést tartott, az Egyesült Államok megbízottja sápadtan és könnyekkel a szemében, elcsukló hangon jelentette be, hogy e pillanatban kapott távirati jelentést Magyarországról, és ezek a jelentések minden félelmet és aggodalmat felülmúló tényekről adnak hírt. Az ausztráliai megbízott a hír hallatára tenyerével elfödte arcát, testét rázkódtatta a megrendülés.²⁹ Lodge, az észak-amerikai megbízott a Biztonsági Tanács azonnali összehívását követelte. A Közgyűlést elnapolták, és a Biztonsági Tanács tagjai, tizenegy hatalom képviselői egy órával később, éjjél 3-kor gyűltek össze, hogy a Magyarország ellen végrehajtott szovjet merényletről döntsenek.

A Biztonsági Tanács hajnali ülésén, amikor Budapestet már bombázták a szovjet hadosztagok, az Egyesült Államok delegáltja föltárta a magyar tragédia teljes borzalmát, és azonnali segítséget és beavatkozást követelt. A Közgyűlés ma, vasárnap este 8 órakor ül össze.

A hírek, amelyek Budapestről és a vidéki magyar helyzetről hajnal felé ideérkeztek, a világ közvéleményének teljes mozgósítását és az itt élő magyarság és a rab nemzetek elszármazottainak azonnali tüntetését eredményezték. Amíg beszélünk, gyülekeznek a tüntető tömegek, melyek New York utcáin és az

29. Az előző beszámoló szerint a bejelentést az ausztráliai delegátus tette.

Egyesült Nemzetek előtt vonulnak fel ma délután, hogy Magyarország megmentését követeljék a világtól. A New York-i újságok vasárnap reggeli kiadásában a szovjet merényletről már megjelentek az első tudósítások. Leo Chian, a nemzetközi segélyszervezet elnöke, aki az első gyógyszerzállítmányt személyesen vitte három nap előtt Magyarországra, ahol beszélt Mindszenty hercegprímással is, tegnap, november harmadikán éjjel érkezett vissza Budapestről, és azonnal jelentette az amerikai nyilvánosságnak útja tapasztalatait. Reggel hétkor a világ arra ébredt, hogy nagy és kis nemzetek azonnali cselekvésére van szükség, ha az újkori történelem egyik irtózatos katasztrófáját, amely világvonatközösben is katasztrófát idézhet fel, sürgősen nem akadályozzák meg. A világ e pillanatban tudja, hogy az árulás, amelynek célja a magyar függetlenség teljes megsemmisítése, magyar gyermekek, asszonyok és férfiak kiirtása, nem fasiszta lázadók, hanem a magyar nép ellen tervezett tudatos, cinikus és könyörtelen merénylet. A világ e pillanatban, november 4-én, vasárnap reggel tudja, hogy Európa közepén tömeggyilkosság történt. Egy nemzetet meg akar gyilkolni egy idegen hatalom. A nemzet ezt a gyilkossági kísérletet túléli. Milyen áron, azt nem tudjuk e pillanatban, de túléli. Minden embernek tudni kell otthon, hogy e pillanattól minden, ami odahaza történik, a világ ügye. Együtt pusztulunk, együtt menekülünk. Isten óvja Magyarországot!

18.25: Zene

18.30: Híreket mondunk

Az ENSZ Közgyűlése ma este 10 órakor összeül a magyarkérdés megtárgyalására. Kéthly Anna államminiszter, aki két ízben tett kísérletet arra, hogy visszatérjen Budapestre, ma a kora délelőtti órákban Sopronban volt, és ott a Forradalmi Tanáccsal tárgyalt. [...]

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa reggel rendkívüli ülésen szavazott Lodge amerikai ENSZ-küldött új határozati javaslata felett. [...]

Szórványosan beérkező jelentésekből az olvasható ki, hogy a harcok a szabadságharcosok és a szovjet csapatok között több helyütt a délutáni órákban is folytak. A Győr városát támadó szovjet csapatok túlerővel támadtak. A győri adóállomás felhívást intézett a nyugati kultúrnemzetekhez, hogy küldjenek gyors segítséget. Ezután azt a felszólítást intézte a városvédő honvédekhez, igyekezzen nyugati irányban áttörni a Szovjet arcvonalat. A szovjet csapatok tűz alá vették a Rábán átvezető hidakat is. Támadják az Erzsébet Kórházat.

Budapesten a szovjet csapatok többek között nehézfegyverekkel támadást intéztek a Ganz Vagongyár ellen. A Gheorghiu-Dej Hajógyár körül súlyos harcok dúlnak. Szovjet támadás folyik az Egyesült Izzó és a Láng Gépgyár körül. A kora délutáni órákban érkezett jelentés szerint Csepel és a budapesti vasúti összekötő híd nem került a szovjet csapatok kezébe. Súlyos harcok folynak a Kelenföldi pályaudvar környékén és a krisztinavárosi postaépület körül.

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatot intézett a francia néphez. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és legmélyebb felháborodását fejezte ki a Vörös Hadsereg magyarországi durva beavatkozása tárgyában. [...]

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását. [...]

Az angol kormány tagjai ma rendkívüli minisztertanácsot tartottak és azon Magyarország tragikus helyzetével és a közel-keleti válsággal foglalkoztak.

A New York-i egyetemek diákjai felhívást bocsátottak ki, amely így kezdődik: „Nem nézhetjük nyugodtan, hogy Magyarországon egyetemi hallgatók pusztá kézzel harcolnak az orosz tankok ellen.” [...]

18.40: Felhívás a szovjet hadsereg katonáihoz

Oroszul, majd magyarul: Szovjet katonák, szakaszvezetők, tisztek, kik ma Magyarország területén álltok! Ne lőjete a magyarokra! Adjátok meg a magyar munkásoknak és a parasztoknak a szabad életlehetőséget és békét! Ne harcoljatok a magyar csapatok ellen! Hagyjátok, hogy a magyarok szabadon harcolhassanak a magyar szabadság kivívásáért!

18.41: Zene

18.45: A Csokonai rádió üzenete³⁰

Kedves hallgatóink, a Csokonai rádió arra kért minket, hogy a következő üzenetet továbbítsuk az Egyesült Nemzetek főtitkárához és a Közgyűlés tagjaihoz. Az Egyesült Nemzetek főtitkárának szóló üzenet így szól:

„Az egész magyar nép nevében szólunk Önhöz. Két héten belül másodszor törnek hazánkra a szovjet csapatok. Embert és nemzetünk értékeit nem kímélve hadszíntérre változtatták hazánkat. Első alkalommal a néptől idegen kormány hívására avatkoztak belügyeinkbe, amelyet a magyar nép fegyverrel a kezében határozottan és félreérthetetlenül visszautasított. Fegyveres harccal értük, hogy Nagy Imre lett a miniszterelnök, aki a magyar nép legfőbb óhaját, a semlegességet és függetlenséget bejelentette. Ezzel az egész magyar nép Nagy Imre mögé állt, és áll jelenleg is. Bár a semlegességet csak két napig hirdethettük, mégis elvárjuk az egész világtól, hogy ezt tiszteletben tartsa. Kormányunk a Varsói Szerződést felmondta. A szovjet vezetők a csapatok kivonásáról tárgyaltak. Vádoljuk a Szovjetuniót először: külső fegyveres támadással, másodszor: [a] kivonulásról tárgyaló Maléter hadügyminiszter és kíséretének elfogásával. Kérjük főtitkár urat hazánk nevében, hogy az ENSZ minden lehet-

30 A felhívásokat Borbándi Gyula olvasta fel.

séges eszközzel hozzon végleges és megdönthetetlen határozatot az egyszer már kivívott szabadságunk visszaállítására és biztosítására."

Az Egyesült Nemzetek tagállamaihoz intézett, és a Csokonai adón közvetített üzenet szövege a következő:

„Valamennyi ENSZ-megbízottnak, küldöttnek! Valamennyi ENSZ-megbízottnak, küldöttnek! ENSZ-küldöttek, népek küldöttei! Az elkövetkező órákban döntötök e nemzet életéről vagy haláláról. Miközben hazátok fiai boldogan és békében élnek, a magyar nép fiai a szovjet harckocsik és bombázók gyilkos tüzetől hullanak el. Hazánkat külső fegyveres támadás érte. Utolsó mentsvárként hozzátok fordulunk. Éljetek! [a] nemzetetek adta lehetőséggel, mentsétek meg hazánkat a pusztulástól és rabszolgaságtól. Azonnali és hathatós intézkedéseket kérünk, amely megment a további vérontástól, és visszaadja semlegességünket. Mutassátok meg, hogy az ENSZ meg tudja valósítani akaratát, határozataival eléri, hogy hazánk ismét szabad lesz. Lelkiismeretetekre hivatkozva felszólítunk az azonnali cselekvésre!"

Figyelem, figyelem! Csokonai rádió, figyelem! Értesítünk titeket, hogy az Egyesült Nemzetek főtítkárához intézett üzeneteket átadták Dag Hammarskjöld úrnak, az ENSZ főtítkárának. Figyelem, figyelem! Csokonai rádió, figyelem! Értesítünk titeket, hogy az Egyesült Nemzetek főtítkárához intézett üzeneteket átadták Dag Hammarskjöld úrnak, az ENSZ főtítkárának. Itt a Szabad Európa Rádiója!

18.49: Zene

18.52: Műsортájékoztató

Felhívjuk hallgatóink figyelmét, hogy a Szabad Európa Rádiója egész éjjel megszakítás nélkül sugározza műsorát. Adásainkat [a] szokott rövidhullám-sávokon kívül holnap reggel 7 óráig a 417 méteres középhullámon is hallhatják. Itt a Szabad Európa Rádiója!

18.53: Zene

18.57: Üzenetek

Ismétlés, elhangzott: 18.18-kor.

18.58: Zene

18.59: Műsортájékoztató

Kedves hallgatóink! Bejelentjük, hogy adásunk a 31 méteres rövidhullámon 22 óra 35 percig szünetel. Műsorunkat tovább folytatjuk a 13, 16 és 19 méteres rövidhullámon, valamint a 417 méteres középhullámon.

19.00: Híreket mondunk

Az ENSZ Közgyűlése ma este 10 órakor ül össze a magyarkérdés megtárgyalására. [...]

Kéthly Anna államminiszter, aki két ízben tett kísérletet arra, hogy visszatérjen Budapestre, ma a kora délelőtti órákban Sopronban volt, és ott a forradalmi tanácssal tárgyalt. [...]

Szórányosan beérkező jelentésekből az olvasható ki, hogy a harcok a szabadságharcosok és a szovjet csapatok között több helyütt a délutáni órákban is folytak. [...]

Budapesten a szovjet csapatok többek között nehézfegyverekkel támadást intéztek a Ganz Vagongyár ellen. [...]

A szolnoki adó, amely szovjet csapatok által kinevezett szovjet, kommunista ellenkormány kezén van, egyik délutáni adásában egy új névsort közölt az ellenkormányról. Eszerint Münnich Ferenc lett az ellenkormány új miniszterelnöke, Marosán György mint államminiszter szerepelt, külügyminiszter pedig Horváth Imre. Kádár Jánosról nem történt többé említés.

Most ismertetjük a magyar szabadságharcra kapcsolatos legutóbbi külföldi megnyilatkozásokat.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. „A legnagyobb megdöbbenéssel értesültem a magyar nép ellen intézett brutális és áruló szovjet támadásról – írja Stevenson. Nagy Imre, Magyarország miniszterelnöke segítségért folyamodott az ENSZ-hez. Ezért javaslom, hogy hívják életre újra az ENSZ 1950-ben létesített fegyverszüneti ellenőrzési bizottságát és ennek keretében küldjenek mielőbb ENSZ-megfigyelőket Magyarországra és minden olyan más országba is, ahol az ENSZ-megfigyelők jelenléte előmozdíthatja a béke biztosítását.”

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban fordult a francia néphez. Egész Franciaország, mondotta Pineau, csodálattal hajol meg a magyar nemzet előtt, amely kész meghalni függetlenségéért. Elérkezett a pillanat, hogy felbredjen az egész emberiség lelkiismerete és felemelje szavát azok érdekében, akik utolsó lehetőségig harcolnak az emberi szabadságjogokért.

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. A bandungi értekezleten elfogadott határozatokra hivatkozott, amelyek tiltják az idegen államok belügyeibe való beavatkozást. Az olasz külügyminiszter felhívta Nehru indiai miniszterelnököt, kövessen el minden tőle telhetőt most, amikor a szovjet beavatkozás példátlan brutalitással mutatkozott meg Magyarországon. Martino hangsúlyozta, hogy Magyarország esetében olyan önálló országról van szó, amelynek kormánya az egész nép hozzájárulásával az ENSZ-hez fellebbezett a szovjet beavatkozás ellen.

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, legmélyebb felháborodását fejezte ki a Vörös Hadsereg beavatkozása miatt, majd közölte a nagykövettel, hogy a magyarországi ese-

mények miatt a francia külügyi bizottság tagjai lemondják tervbe vett moszkvai látogatásukat.

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kívánta a magyarországi események miatt. A svájci kormány ma este rendkívüli minisztertanácsra ül össze, hogy megvitassa állásfoglalását a magyarországi helyzettel kapcsolatban.

Menzies ausztráliai miniszterelnök azonnali ENSZ-határozatot követelt, hogy minél előbb kifejezésre jusson a szabad világnak az a kívánsága, hogy a magyar nép visszanyerje szabadságát. [...]

Nyugat-Németországban mérhetetlen megdöbbenéssel fogadták a Szovjetunió magyarországi orvátadásának hírért. [...]

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását. Az angol kormány tagjai ma rendkívüli minisztertanácsot tartottak, amelyen Magyarország tragikus helyzetével és a közel-keleti válsággal foglalkoztak.

A New York-i egyetemek diákjai felhívást bocsátottak ki, amely így kezdődik: „Nem nézhetjük nyugodtan, hogy Magyarországon egyetemi hallgatók pusztá kézzel harcolnak az orosz tankok ellen.” [...]

19.07: Zene

19.13: Nemzetközi sajtószemle
Ismétlés, elhangzott: 18.05-kor.

19.15: Zene

19.16: Figyelem, Csokonai!

Figyelem, Csokonai! Itt a Szabad Európa Rádiója beszél. Figyelem, Csokonai! Változtasson hullámsávot! Ha lehet, jelentkezék a 7500, 7600 kilocikluson. Megismételjük. Figyelem Csokonai! Itt a Szabad Európa Rádiója beszél. Figyelem Csokonai! Jelentkezék a 7500, 7600 kilocikluson! Itt a Szabad Európa Rádiója!

19.17: Zene

19.21: Az amerikai televíziós közvetítések

New York-i munkatársunk beszámolója.

A zene hirtelen elhallgat, mély férfihang szólal meg helyette. Rendkívüli hírt közvetít. A férfihang szokatlanul remegve beszél. Szovjet csapatok bevonul-

tak Budapestre, és megtámadták a Parlamentet. A szovjet páncélosok számát ezerre becsülik. Most szalad be valaki a tanácsterembe, két jelentést hoz, mondják, talán a stúdióból, ahonnan a közvetítést folytatják. Szovjet tankok rohama magyar városok ellen. Előttem a kép: delegátusok állnak helyükön vagy a széksorok között. Valahol a kép előterében egész kis csoport. A televíziós riporter magyarázza a helyzetet. Henry Cabot Lodge amerikai megbízottat izgatott delegátusok fogják körül. Egy delegátus látszik, de hangja nincs, helyette a riporter beszél. Új hírek. A magyar delegátusokat törbe csalták. A kivonulási tárgyalás csel volt. A kormány tagjait elfogták. Hirtelen elnémul a televíziós riporter, a képen Henry Cabot Lodge, az amerikai megbízott jelenik meg teljes hangerővel, nyilvánvalóan izgalomtól és felháborodástól remegve. Szovjet gengszterek megtámadták a magyar városokat. Azonnal össze kell hívni a Biztonsági Tanácsot! Most, késő éjszakai órán, éjfél után. Körös-körül olyan kavarodás, amelyet nem látott még az Egyesült Nemzetek Közgyűlési terme. Máskor roppant tartózkodással mozgó, kifejezéstelen arcú diplomaták felugranak helyükről, és hevesen gesztikulálva beszélnek. A javaslatot senki sem ellenzi. A nagyhatalmak képviselői összeverődnek egy csomóba. Hangjuk megint nincs, mert a rádióriporter beszél. Budapest utcái tűz alatt állnak. Az amerikai követség tagjai kénytelenek voltak a pincébe húzódni. A televízióban megint a közel-keleti fegyverszünetről beszél valaki, de a delegátusok nagy része kifelé vonul. A budapesti rádió hangját halljuk a készülékben úgy, ahogy felfogták valahol Bécsben: Világ nemzetei, segítsetek!

19.24: Zene

19.30: Híreket mondunk

Az ENSZ Közgyűlése ma este 10 órakor ül össze a magyarkérdés megtárgyalására. Kéthly Anna államminiszter, aki két ízben tett kísérletet arra, hogy visszatérjen Budapestre, ma a kora délelőtti órákban Sopronban volt, és ott a forradalmi tanáccsal tárgyalt. [...]

Szórványosan beérkező jelentésekből az olvasható ki, hogy a harcok a szabadságharcosok és a szovjet csapatok között több helyütt a délutáni órákban is folytak. [...]

Budapesten a szovjet csapatok többek között nehézfegyverekkel támadást intéztek a Ganz Vagongyár ellen. [...]

Most ismertetjük a magyar szabadságharcra kapcsolatos legutóbbi külföldi megnyilatkozásokat.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. [...]

Pineau, francia külügyminiszter rádiószózatban fordult a francia néphez. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet. [...]

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kívánta a magyarországi események miatt. [...]

Menzies ausztráliai miniszterelnök azonnali ENSZ-határozatot követelt, hogy minél előbb kifejezésre jusszon a szabad világnak az a kívánsága, hogy a magyar nép visszanyerje szabadságát. [...]

Nyugat-Németországban mérhetetlen megdöbbenéssel fogadták a Szovjetunió magyarországi orvátámadásának hírét. [...]

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását.

Az angol kormány tagjai ma rendkívüli minisztertanácsot tartottak, amelyen Magyarország tragikus helyzetével és a közel-keleti válsággal foglalkoztak.

A New York-i egyetemek diákjai felhívást bocsátottak ki, amely így kezdődik: „Nem nézhetjük nyugodtan, hogy Magyarországon egyetemi hallgatók puszta kézzel harcolnak az orosz tankok ellen.” [...]

Bécsben a szocialista ifjúság találkozájának résztvevői, ötszáz delegátus, feketével bevont lobogókkal tüntető felvonulást rendezett a szovjet nagykövetség előtt, tiltakozva a szovjet csapatok brutális beavatkozása ellen. Bonnban is heves tüntetésekre került sor a szovjet nagykövetség épülete előtt. A tüntető tömeg táblákat vitt magával „szovjet népgyilkosok” felírással. A tüntetés során több ízben heves szóváltásra került sor szovjet követségi tisztviselők és a tüntető csoportok között.

19.37: Zene

19.40: Felhívás a Csokonai adóhoz

Ismétlés, elhangzott: 19.16-kor.

19.41: Zene

19.45: Felhívás a Csokonai adóhoz

Ismétlés, elhangzott: 19.16-kor és 19.40-kor.

19.46: Hogyan fogadta Amerika a magyarországi szovjet támadás hírét?

Márai Sándor tudósítása New Yorkból.

Ismétlés, elhangzott: 18.20-kor.

19.50: Zene

19.54: Felhívás a Csokonai adóhoz

Ismétlés, elhangzott: 19.16-kor, 19.40-kor és 19.45-kor.

19.55: Zene

20.00: Híreket mondunk

New Yorkban hivatalosan bejelentették, hogy az ENSZ Közgyűlése ma este 10 órakor ül össze rendkívüli ülésére a magyarkérdés megvitatására. A Közgyűlésen hetvenhat nemzet delegátusa vesz részt. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa, mint ismeretes, ma reggel rendkívüli ülésen foglalkozott a szovjet orvátámadással. Lodge amerikai küldött javaslatot terjesztett a bizottság elé, amely felhívta a Szovjetuniót, hogy szüntessen be minden beavatkozást a magyar belügyekbe, és vonja ki csapatait az országból. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának egyetlen szabad földön lévő képviselője repülőgépen elindult New Yorkba, hogy megjelenjen az ENSZ Közgyűlése előtt. [...]

A Magyarországra bevonult szovjet csapatok ma reggeli orvátámadása következtében rendkívül súlyos harcokra került sor Budapesten és több vidéki városban. A szovjet csapatok nehézfegyverekkel támadtak. A szabadságharcosok kezén lévő rádióállomások ismételt felhívást intéztek a szabad világ népeihez és az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez sürgős segítséget kérve.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. [...]

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban fordult a francia néphez. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet. [...]

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kívánta a magyarországi események miatt. [...]

Menzies ausztráliai miniszterelnök azonnali ENSZ-határozatot követelt, hogy minél előbb kifejezésre jusszon a szabad világnak az a kívánsága, hogy a magyar nép visszanyerje szabadságát. [...]

Nyugat-Németországban mérhetetlen megdöbbenéssel fogadták a Szovjetunió magyarországi orvátámadásának hírét. [...]

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását.

20.07: Zene

20.13: Felhívás a szovjet hadsereg katonáihoz

Ismétlés, elhangzott: 18.40-kor.

20.14: Zene**20.20: Nemzetközi sajtószemle**

Ismétlés, elhangzott: 18.05-kor és 19.13-kor.

20.23: Zene**20.28: Felhívás a Rákóczi adóhoz**

Rákóczi, figyelem! 20 kilociklussal feljebb adni! 20 kilociklussal feljebb adni! Ismétlem: Rákóczi, figyelem! 20 kilociklussal feljebb adni! Itt a Szabad Európa Rádiója!

20.30: Híreket mondunk

New Yorkban hivatalosan bejelentették, hogy az ENSZ Közgyűlése ma este 10 órakor ül össze rendkívüli ülésére a magyarkérdés megvitatására. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának egyetlen szabad földön lévő képviselője repülőgépen elindult New Yorkba, hogy megjelenjen az ENSZ Közgyűlése előtt. [...]

A Magyarországra bevonult szovjet csapatok ma reggeli orvátámadása következtében rendkívül súlyos harcokra került sor Budapesten és több vidéki városban. [...]

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. [...]

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban fordult a francia néphez. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet. [...]

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kívánta a magyarországi események miatt. [...]

Menzies ausztráliai miniszterelnök azonnali ENSZ-határozatot követelt, hogy minél előbb kifejezésre jusson a szabad világnak az a kívánsága, hogy a magyar nép visszanyerje szabadságát. [...]

Nyugat-Németországban mérhetetlen megdöbbenéssel fogadták a Szovjetunió magyarországi orvátámadásának hírért. [...]

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását.

Adenauer kancellár ma este a német rádióállomások által közvetített beszédben emlékezett meg a tragikus magyar helyzetről. Rámutatott arra, hogy a magyar népet az utolsó évtized során rabságban tartották. A magyarság most kísérletet tett arra, hogy szétörje láncait. Már-már úgy látszott, hogy a magyar nép elérte azt a szabadságot és függetlenséget, amelyre vágyakozott. A dolog azonban más fordulatot vett. A szovjet hadsereg, amely sohasem adta fel imperialista céljait, támadásra indult, hogy a magyar szabadságharcot erőszakkal törje le. A szovjet hadsereg a civilizált világ szokásait meghazudtoló módon járt el, amikor tárgyalásokat kezdett a magyar kiküldöttekkel, azt a látszatot keltve, mintha a zöld asztalnál akarnák a fennálló problémákat rendezni. A tárgyalások még folyamatban voltak, amikor a szovjet hadsereg az erőszak eszközehez folyamodott. Adenauer kancellár a továbbiakban legmélyebb együttérzését és részvétét fejezte ki a szerencsétlenségbe döntött magyar népnek. Kijelentette, hogy amit Németország megtehet a magyar ügyvel kapcsolatban, az meg fog történni.

Londonban Eden miniszterelnök megbeszélésre hívta össze kormányának tagjait. A megbeszélés tárgya a közel-keleti helyzet mellett a Szovjetunió magyarországi támadása.

Bécsben a szocialista ifjúság találkozójának résztvevői, ötszáz delegátus, feketével bevont lobogókkal tüntető felvonulást rendezett a szovjet nagykövetség előtt, tiltakozva a szovjet csapatok brutális beavatkozása ellen. [...]

20.39: Zene**20.45: Üzenetek**

Ismétlés, elhangzott: 18.18-kor, 18.57-kor és 19.27-kor.

20.46: Zene**20.50: Felhívás a Rákóczi adóhoz**

Ismétlés, elhangzott: 20.28-kor.

20.51: Műsortájékoztató

Ismétlés, elhangzott: 18.52-kor.

20.52: Zene**21.00: Híreket mondunk**

New Yorkban hivatalosan bejelentették, hogy az ENSZ Közgyűlése ma este 10 órakor ül össze rendkívüli ülésére a magyarkérdés megvitatására. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának egyetlen szabad földön lévő képviselője repülőgépen elindult New Yorkba, hogy megjelenjen az ENSZ Közgyűlése előtt. [...]

A Magyarországra bevonult szovjet csapatok ma reggeli őrvtámadása következtében rendkívül súlyos harcokra került sor Budapesten és vidéken. Nehéz harcokcsikat, továbbá lángszórókat vetettek a küzdelembe, tüzérsséggel lőtték az épületeket és repülőgépeik is részt vettek a támadásban. A szabadságharcosok alig rendelkeztek nehézfegyverekkel, de halált megvető bátorsággal szállottak szembe a szovjet túlerővel. A szabadságharcosok kezén lévő rádióállomások ismét felhívást intéztek a szabad világ népeihez és az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez, sürgős segítséget kérve a magyar nép tragikus óráiban. [...] A szabadságharcosok több csoportja a harcok közben áttört a szovjet záron és Ausztriába érkezett. Az osztrák hatóságok lefegyverzik őket, a sebesülteket pedig azonnal kórházi kezelésben részesítik. A belgrádi rádió jelentése szerint több magyar fegyveres csoport átlépte a jugoszláv határt. A rádió közlése szerint a magyar felkelőket a jugoszláv hatóságok szintén lefegyverzik, és jugoszláv táborba szállítják. A Svéd Vöröskereszt felhívást intézett a Szovjet Vöröskereszthez. Utalt a genfi konvencióra, amely védelmet biztosít háború esetén a polgári lakosságoknak. Felhívta a Szovjet Vöröskeresztet, hasson oda, hogy a genfi egyezmény a magyarországi szovjet csapatok fellépésénél is érvényesüljön. Egyidejűleg engedélyt kért a szovjet hatóságoktól arra, hogy a Svéd Vöröskereszt megfigyelőket küldhessen Budapestre.

Adenauer kancellár ma este a német rádióállomások által közvetített beszédben emlékezett meg a tragikus magyar helyzetről. [...] Adenauer kancellár egyébként holnap Párizsba utazik. A német hírszolgálati iroda jelentése szerint a kancellár érintkezést keres a többi nyugati nagyhatalommal a közös fellépés biztosítása érdekében a magyar helyzettel kapcsolatban.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. [...]

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban fordult a francia néphez. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet. [...]

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kívánta a magyarországi események miatt. [...]

Menzies ausztráliai miniszterelnök azonnali ENSZ-határozatot követelt, hogy minél előbb kifejezésre jusson a szabad világnak az a kívánsága, hogy a magyar nép visszanyerje szabadságát. [...]

Londonban Eden miniszterelnök megbeszélésre hívta össze kormányának tagjait. A megbeszélés tárgya a közel-keleti helyzet mellett a Szovjetunió magyarországi támadása.

Bécsben a szocialista ifjúság találkozójának résztvevői, ötszáz delegátus, feketével bevont lobogókkal tüntető felvonulást rendezett a szovjet nagykövetség előtt, tiltakozva a szovjet csapatok brutális beavatkozása ellen. [...]

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását.

21.11: Zene

21.18: Üzenetek

Ismétlés, elhangzott: 18.18-kor, 18.57-kor, 19.27-kor és 20.45-kor.

21.24: Műsortájékoztató

Ismétlés, elhangzott: 18.52-kor és 20.51-kor.

21.25: Zene

21.30: Híreket mondunk

New Yorkban hivatalosan bejelentették, hogy az ENSZ Közgyűlése ma este 10 órakor ül össze rendkívüli ülésére a magyarkérdés megvitatására. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának egyetlen szabad földön lévő képviselője repülőgépen elindult New Yorkba, hogy megjelenjék az ENSZ Közgyűlése előtt. [...]

A Magyarországra bevonult szovjet csapatok ma reggeli őrvtámadása következtében rendkívül súlyos harcokra került sor Budapesten és vidéken. Nehéz harcokcsikat, továbbá lángszórókat vetettek a küzdelembe, tüzérsséggel lőtték az épületeket és repülőgépeik is részt vettek a támadásban. [...]

A szabadságharcosok több csoportja a harcok közben áttört a szovjet záron és Ausztriába érkezett. [...]

Adenauer kancellár ma este a német rádióállomások által közvetített beszédben megemlékezett a tragikus magyar helyzetről. [...] Adenauer kancellár egyébként holnap Párizsba utazik. [...]

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. [...]

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban fordult a francia néphez. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet. [...]

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kívánta a magyarországi események miatt. [...]

Menzies ausztráliai miniszterelnök azonnali ENSZ-határozatot követelt, hogy minél előbb kifejezésre jusszon a szabad világnak az a kívánsága, hogy a magyar nép visszanyerje szabadságát. [...]

Londonban Eden miniszterelnök megbeszélésre hívta össze kormányának tagjait. A megbeszélés tárgya a közel-keleti helyzet mellett a Szovjetunió magyarországi támadása.

Bécsben a szocialista ifjúság találkozójának résztvevői, ötszáz delegátus, feketével bevont lobogókkal tüntető felvonulást rendezett a szovjet nagykövetség előtt, tiltakozva a szovjet csapatok brutális beavatkozása ellen. [...]

Erlander svéd miniszterelnök távollétében helyettese, Undén külügyminiszter ma délutánra a magyar események megtárgyalására rendkívüli minisztertanácsot hívott össze.

Norvégiában a hadsereg főparancsnoksága visszavonta a katonák szabadságolását.

21.40: Műsortájékoztató

Figyelem! Figyelem! Tíz órakor kezdődik az Egyesült Nemzetek Szervezetének rendkívüli Közgyűlése, amely a magyarországi háborúval foglalkozik. A Közgyűlésről a Szabad Európa Rádiója folyamatosan közvetítést ad.

21.41: Zene

21.45: Műsortájékoztató

Ismétlés, elhangzott: 21.40-kor.

21.46: Zene

21.55: Műsortájékoztató

Figyelem! Figyelem! Tíz órakor kezdődik az Egyesült Nemzetek Szervezetének rendkívüli Közgyűlése, amely a magyarországi háborúval foglalkozik. A Közgyűlésről a Szabad Európa Rádiója folyamatosan közvetítést ad.

21.56: Zene

22.00: Híreket mondunk

New Yorkban, ezekben a percekben ül össze az ENSZ Közgyűlése a magyar-kérdés megvitatására. Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának egyetlen szabad földön lévő képviselője ma repülőgépen elindult New Yorkba, hogy megjelenjen az ENSZ Közgyűlése előtt. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa, mint ismeretes, ma reggel rendkívüli ülésen foglalkozott a szovjet orvtámadással.

Lodge amerikai küldött javaslatot terjesztett a bizottság elé, amely felhívta a Szovjetuniót, szüntessen be minden beavatkozást a magyar belügyekbe és vonja ki csapatait az országból. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának kilenc tagja szavazott az amerikai javaslat mellett, Jugoszlávia tartózkodott a szavazástól, míg a Szovjetunió

vétót emelt a tanács többségének döntése ellen. Ekkor határozták el, hogy az ügyet a Közgyűlés rendkívüli ülése elé terjesztik, ahol a nagyhatalmaknak nincs vétőjoguk.

Az ENSZ Közgyűlésének elmúlt éjszakai és a Biztonsági Tanács ma hajnali üléséről szóló távirati irodai jelentések arról számoltak be, hogy a világszervezet delegációinak körében villámcsapásként hatott a magyarországi események híre. A Közgyűlés a hajnali órákig tárgyalta az egyiptomi helyzetet, amikor hirtelen megérkezett a magyarországi szovjet támadás híre. A küldöttek, akik a hosszú vita vége felé teljesen kimerült állapotban hazafelé készültek, általános megdöbbenéssel fogadták a hírt.

Az amerikai televíziós állomások éppen Szoboljev szovjet küldött beszédét közvetítették, amelyben Angliát és Franciaországot támadta a közel-keleti fejlemények miatt, amikor a televízió megszakította Szoboljev felszólalásának közvetítését, és bejelentette a magyar nép elleni szovjet orvtámadást. A távirati irodai jelentések beszámolója szerint a Közgyűlésen rendkívül izgatottá vált a hangulat, és a delegátusok ideges zsongása váltotta fel az addig fáradt légkört. Amikor Walker³¹ ausztráliai delegátus az emelvényre lépett, hogy felolvassa a Közgyűlés tagjainak az első budapesti jelentéseket, szavait halálos csend kísérte. A Közgyűlés a szokásoktól teljesen eltérően tomboló tapsviharral fogadta azt a bejelentést, hogy a Biztonsági Tanács fél óra múlva összeül a magyarországi helyzet megtárgyalására.

Maga a Biztonsági Tanács ülése, amelyen a szovjet delegátus vétő alkalmazásával megakadályozta a tanács érvényes határozathozatalát, feszült légkörben folyt le. Lodge amerikai delegátus, majd őt követően a szabad világ több küldöttei remegő hangon fejtették ki álláspontjukat, és adtak kifejezést megbotránkozásuknak. A Közgyűlés és a Biztonsági Tanács üléséről szóló tudósítások egyhangúlag azt állapítják meg, hogy a szovjet kormány mindazt, amit a szabad világ felé a legutolsó évek alatt nagy gonddal kiépített, egy csapással szétrombolta. A tudósítások szerint a ma esti ülést, amelyen a világszervezet rendkívüli Közgyűlése a magyar helyzettel foglalkozik, világszerte óriási érdeklődés előzi meg.

A Magyarországra bevonult szovjet csapatok ma reggeli orvtámadása következtében rendkívül súlyos harcokra került sor Budapesten és vidéken. [...]

A Svéd Vöröskereszt felhívást intézett a Szovjet Vöröskereszthez. [...]

Eisenhower elnök sürgős üzenetet küldött Bulgaryin szovjet miniszterelnökhöz. Üzenetében mélységes megdöbbenését nyilvánította a magyar nép ellen intézett szovjet támadás miatt. Felkérte Bulgaryint, azonnal rendelje vissza a szovjet csapatokat Magyarországról.

Adenauer kancellár ma este a német rádióállomások által közvetített beszédében megemlékezett a tragikus magyar helyzetről. [...] Adenauer kancellár egyébként Brentano külügyminiszter és Strauss nemzetvédelmi miniszterrel egymás után tárgyal a nyugatnémet politikai élet vezető személyiségeivel. A képviselőház ügyrendi bizottsága holnap megbeszélést tart annak eldöntésére,

szükséges-e a magyarországi események folytán a nyugatnémet törvényhozást rendkívüli külügyi vitára összehívni. A külföldön, főleg a Távol-Keleten úton lévő nyugatnémet törvényhozókat táviratilag kérték fel, hogy haladéktalanul térjenek vissza Bonnba. Adenauer kancellárnak holnap kellett volna négynapos hivatalos látogatásra Párizsba utaznia. A kancellár a magyarországi és az egyiptomi helyzetet fogja a francia kormányférfiakkal megvitatni. Krone³² képviselő, a nyugatnémet kereszténydemokrata párt parlamenti csoportjának elnöke kijelentette, hogy a nemzetközi helyzet komolysága folytán szükséges a németkérdés sürgős újra megvizsgálása. A szociáldemokrata ellenzék helyettes elnöke a Magyarország elleni szovjet agressziót az emberiség elleni bűncselekménynek nevezte. A szabad demokrata párt közleményt adott ki, amelyben sürgeti, hogy nyugati államférfiak utazzanak haladéktalanul Moszkvába és tegyenek lépéseket a magyar nemzet érdekében. A menekültügyek minisztériumának szóvivője a nyugatnémet ifjúság által Magyarország mellett Frankfurtban rendezett tüntető gyűlésen kijelentette, hogy Kelet és Nyugat békés együttélésének elmélete a szovjet csapatok brutális beavatkozása folytán megdőlt. Nyugat-Berlinben a középületeken a magyar szabadságharc áldozatai iránti kegyeletből a zászlókat félárbocra helyezték.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. [...]

Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban fordult a francia néphez. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és legmélyebb felháborodását fejezte ki a Vörös Hadsereg beavatkozása miatt. [...]

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kívánta a magyarországi események miatt. [...]

Menzies ausztráliai miniszterelnök azonnali ENSZ-határozatot követelt, hogy minél előbb kifejezésre jusszon a szabad világnak az a kívánsága, hogy a magyar nép visszanyerje szabadságát. Intézkedést sürgetett az Egyesült Nemzetek Szervezete részéről. Evatt, az ausztráliai ellenzék vezére is.

22.12: Műsortájékoztató

Figyelem, figyelem! A 417 méteres középhullámon éjjelig a szovjet katonákhoz szönlünk orosz nyelven. Éjjel után a 417 méteres középhullámon ismét folytatjuk magyar adásunkat. Itt a Szabad Európa Rádiója!

32 Heinrich Krone (1895–1989) német politikus 1951–1961 között volt a CDU/CSU frakcióvezetője, ill. elnöke a nyugatnémet parlamentben.

22.13: Helyszíni közvetítés az ENSZ rendkívüli Közgyűléséről

A közvetítést rádión vesszük New Yorkból.³³ A zörej, amit időnként majd hallanak, az az ENSZ rendkívüli Közgyűlésének a hangja. Kérjük, figyeljék a felszólalásokat és a fordításokat. Azonnal fordítjuk magyarra a Közgyűlés előtt elhangzó beszédeket. Kérjük, nézzék el, ha a fordítás hevenyészett és pongyola. Ezekben az órákban igazán nincs idő pontos fogalmazásra. Fordítóink mindent elkövetnek, hogy a magyar nép azonnal értesüljön a sorsát érintő világeseményről. Közvetítésünket rövidesen megkezdjük. A tárgyalás valószínűleg órákig tart. Drága idő! Kérjük, figyeljék adásunkat!

A New York-i ENSZ palotája előtt nagy tömeg áll, és bent a palotában a rendkívüli Közgyűlés 76 tagja gyülekezik, hogy a magyar ügyről tanácskozzon, és határozatot hozzon. A nagy terem tele van televíziós, rádiós és más technikai felszerelésekkel. Riporterek, újságírók, tudósítók a világ minden [tájáról] várják a nagy eseményt. Az ülést angol és francia nyelven fogják közvetíteni. Először Mr. Arthur Loll³⁴ fog beszélni, aki 19 [az angol szöveg szerint: ázsiai és] afrikai nemzet nevében nyújt be indítványt. A terem méhkásra emlékeztet. Napok óta az ENSZ főhadiszállása a világ közepe, és ma, amikor egy életéért és szabadságáért küzdő és harcoló nemzet sorsáról van szó, az egész világ szeme ezen a palotán van. Kedves hallgatóink! Az ülés még nem kezdődött meg, kérjük, figyeljék adásunkat, mihelyst megkezdik, rögtön fordítjuk.

Ameddig arra várunk, hogy megnyissák az ülést, talán elmondjuk, hogy hogy jutottunk el a rendkívüli Közgyűléshez. A Biztonsági Tanács ülésén kilenc szavazattal egy ellen elhatározták, hoztak egy határozatot, amelyben megállapították, Lodge amerikai kiküldött indítványára, hogy az orosz hadsereg, amely bevonult Budapestre, megsértette ennek az országnak a szabadságát. Ez a határozat nem nyerhet semmiféle kivitelre, mert a Biztonsági Tanács ülésén az orosz kiküldött vétőt jelentett be ellene. A vétő kimondása után Lodge amerikai kiküldött indítványozta, hogy azonnal hívják össze a rendkívüli Közgyűlést. Ezen a rendkívüli Közgyűlésen egyetlen alapító tagnak sincs vétőjoga, tehát az oroszoknak sincs vétőjoga. Ennek a rendkívüli Közgyűlésnek 76 tagja van. Ez a 76 tag határoz, annak ellenére, hogy bárki az öt alapító tag közül megvétőzhatja ezt a határozatot. Ez a határozat utasíthatja bármelyik tagját az ENSZ-nek. Ezt az utasítást az ENSZ alapszabályai értelmében ennek a tagnak azonnal, minden várakozás nélkül keresztül kell vinnie.

33 A műsorvezető Münchenben: Béry László. A fordítók személye ismeretlen. Felváltva két férfihang hallatszik, de előfordul, hogy női hang fordít néhány mondatot. Az ENSZ-rádió hol angol, hol francia nyelvű élő közvetítése folyamatosan nem követhető. Az ok elsősorban a gyenge hangminőség, másrészt az, hogy a magyar tolmácsolás nem mindig szó szerinti, gyakran összefoglaló jellegű, továbbá, hogy a szónokok szavait egy távoli mikrofon közvetíti. A leíratban ezért csak jelezzük, hogy idegen nyelvű szöveg (is) hallatszik, igyekszünk a magyar nyelvű közvetítés folyamatát követni.

34 Mr. Arthur Loll indiai delegátus indítványát az ülés jegyzőkönyve nem tartalmazza.

nie. Így jutottunk el ehhez a naphoz, amikor 76 kiküldött össze fog ülni, hogy a magyar ügyről, a magyar szabadságról, az oroszok által megkezdett háborús akcióról határozzon. A teremben most gyülekeznek a kiküldöttek, és az egész világ várakozással várja az első szónokot, aki bizonyára Lodge, az amerikai kiküldött lesz, aki ezt az ülést összehívatta.

Az angol műsorvezető a helyszínről, majd a magyar fordító-tudósító: Señor Ortega,³⁵ Chile kiküldöttje az elnöke a mai ülésnek. E pillanatban lépett a terembe, elfoglalta a helyét és percek múlva meg fog kezdődni az ülés.

Francia műsorvezető a helyszínről, majd a magyar fordító-tudósító: Kedves hallgatónk! Az ülés még mindig nem kezdődött el. Jelenleg az Egyesült Nemzetek rádióállomásának egyik francia szpikere ismerteti a helyzetet, és ismerteti a körülményeket, amelyek folytán a Biztonsági Tanács ma összeül. Reggel öt órakor fejeződött be a Biztonsági Tanácsnak az ülése, amely megvizsgálta a rendkívül súlyossá vált magyarországi helyzetet. A Biztonsági Tanács döntése a kérdést a Közgyűlés elé utalta. Ennek a Közgyűlésnek kell rövidesen megkezdődni. A Biztonsági Tanács azért nem tudott érdemleges döntést hozni, mert a szovjet megbízott megvétózta a Biztonsági Tanács döntését azzal, hogy itt csak egy elterelő hadmozdulatról van szó, amellyel a világ figyelmét a szüezi eseményekről akarják más irányba terelni. A Közgyűlés egy rendkívüli ülést fog tartani percekben belül, amelynek egyetlen tárgya a magyar helyzet megvizsgálása lesz.

A Közgyűlés első pontja Mr. Lodge-nak, az amerikai kiküldöttnak a határozati javaslata, amely két pontból áll. Az első pont: az orosz hadsereg azonnal szüntesse be a tüzet Budapesten és Magyarországon. A második pont: azonnal vonja vissza a csapatait Magyarország területéről. Ezt a határozati javaslatot a Biztonsági Tanács kilenc szavazattal, az orosz egyetlen szavazat ellen elfogadta. Ez az a határozati javaslat, amelyet az orosz kiküldött megvétózott és a vétó miatt ez a határozati javaslat ma este kerül megtárgyalásra, a rendkívüli Közgyűlés 76 tagból álló gyülekezete előtt.

A megbízólevelekkel kapcsolatban a Közgyűlés máris elhatározta, hogy ugyanaz a bizottság fog a megbízólevelek vizsgálatával foglalkozni, amely ezzel a kérdéssel már az előző Közgyűlésen is foglalkozott. A Közgyűlésnek első izgalmas pillanata véleményünk szerint az lesz, hogy ki fog odaülni, mint meghívott magyar kiküldött a tanács asztalához. Az ENSZ Alapokmánya ugyanis lehetővé teszi, hogy Magyarországot képviselheti valaki ebben a legnehezebb órában az ENSZ Közgyűlése előtt. Emlékezzünk arra...³⁶

Dél-Afrika megbízottja³⁷ kijelenti, hogy a dél-afrikai ENSZ-delegátusok eddig minden alkalmat megragadtak az előző Közgyűléseken arra, hogy gondo-

35 A Közgyűlés soros elnöke Chile küldötte: Rudecindo Ortega.

36 A magyar szöveg elhalkul, kezdődik a dél-afrikai küldött beszéde, amely felett a magyar tolmács hangja hallatszik.

37 A Dél-afrikai Unió küldötte: D. B. Sole.

san elkerüljenek minden olyan ügyet, amely más országok belügyeibe való beavatkozásnak tűnnék. Miután azonban Dél-Afrika ezt a kérdést mindig gondosan megvizsgálta, ez alkalommal meg kell állapítania, hogy itt semmiféle belügyekről nincsen szó, hanem egy durva külső beavatkozásról, egy idegen ország durva beavatkozásáról egy másik ország belügyeibe. Ez a kérdés tehát az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének napirendjére tartozik. South-Afrika kiküldöttje arról beszél, hogy semmiféle meggyőző érvet nem hallottak Szoboljev beszédében, amely megcáfolta volna, hogy egy külső erőszakos beavatkozásról van szó. A dél-afrikai kiküldött igen furcsának találja, hogy ezelőtt huszonnégy órával a Szovjetunió még elismerte a Nagy-kormányt, és most pedig már azt állítja, hogy a Nagy-kormány nem jogosult az ország nevében beszélni. Azonkívül leszögezte azt is, hogy ez a jelenlegi vita alá kerülő súlyos kérdés avval áll kapcsolatban, hogy Magyarország politikai függetlensége veszélyben áll.

Mostan egy vita folyik a tárgyrendről. A tárgyrendről, hogy milyen sorrendben tárgyalják a Mr. Lodge által benyújtott, és a Biztonsági Tanács által tegnap elfogadott határozati javaslatot. Most a rendkívüli Közgyűlés tagjai kézfelemeléssel szavaznak, hogy kívánják-e tárgyalni a magyar ügyet. Jelenleg éppen számolják a szavazatokat arról a kérdéssel, vajon a magyarországi helyzet című tárgysorozati pontokat a Közgyűlés napirendjére tűzzék-e vagy sem. Néhány pillanat múlva megtudjuk a szavazás eredményét. A szavazatok megoszlása a következő: 53 érte, 7 szavazat ellene, és heten tartózkodtak a szavazástól. Tehát a szavazás eredménye az, hogy a rendkívüli Közgyűlés nagy többséggel elhatározta, hogy Szoboljev tiltakozása ellenére igenis tárgyalni fogja ma este a magyar ügyet.

Az első felszólaló Peru képviselője, aki spanyolul beszél.³⁸ A perui kiküldött egy pohár vizet tölt, megissza, és beszélni kezd. A perui megbízott örömmel üdvözlö az Egyesült Nemzetek döntését, hogy a napirendre tűzte a magyarkérdés megtárgyalását. Bevezetőben leszögezi, hogy ez mindenesetre az Egyesült Nemzetek erejének megerősödését jelenti, és egyben kiküszöböli a zavaroknak a lehetőségét a Biztonsági Tanács és a Közgyűlés között. Peru kiküldöttje azt mondja, hogy szerinte ez a rendkívüli Közgyűlés azért lett összehívva, hogy visszaállítsa a békét Magyarországon. A perui delegátus beszédének közvetítését azért tudjuk ilyen töredékekben adni csak, mert mint mondtuk, spanyolul beszél és mi egy később elhangzó angol fordítását halljuk a beszédnek. Első hangos taps hallatszott el a teremben a perui delegátus mondata után, aki azt mondotta, hogy nem tud lelkesedni semmilyen erőszakos közbelépésért. Mindnyájan tudjuk, mondotta Peru képviselője, hogy volt egy törvényes kormány Magyarországon, Nagy Imre kormánya. Ebben a kormányban minden magyar párt képviselve volt. A perui kiküldött mély megrendüléssel beszél a magyar nép szabadságharcáról. Leszögezi, hogy a

38 Peru delegátusa: Victor Belaúnde.

nép lelkesedésének elemi erejű kitörése támogatta a Nagy-kormány első napjait. Asszonyok, férfiak, gyerekek áldozták életüket azért, hogy demokratikus élet kezdődjék Magyarországon. Ennek a népmozgalomnak Magyarországon nem volt semmi más fegyvere, mondja a perui kiküldött, mint bátorság és lelkesedés. Nem tudjuk, megérte-e, hogy egy kormányról Szoboljev azt állította, egy kormányról, amelyet egy egész nép lelkesedése állított a posztjára, hogy összedőlt. Ennek a kormánynak az összedőlése, mondja a perui kiküldött, egyenes következménye volt az orosz beavatkozásnak. Ausztrália képviselője, mondja Peru kiküldöttje, gyönyörűen öntötte szavakba a jogi alapját és következetességét annak a lépésnek, amiért a rendkívüli Közgyűlésnek nemcsak joga, hanem kötelessége a magyarkérdéssel foglalkozni.

A perui kiküldött most a békeszerződés, a varsói paktum és az Egyesült Nemzetek Alapokmányának összefüggéséről beszél. Leszögezi, hogy az emberi jogokat már a magyar békeszerződés is biztosította 1946–1947-ben, ugyanakkor azonban az emberi jogoknak a biztosítása az Egyesült Nemzetek Alapokmányának az egyik leglényegesebb pontja. A Duna melletti kis országok, köztük Magyarország is, békeszerződést kapott a győztesektől, köztük a Szovjetuniótól. Abban a békeszerződésben minden emberi jog gyakorlása biztosítva volt Magyarország számára. Peru kiküldöttje hangoztatja, hogy a varsói paktumban nincs olyan rendelkezés, amely felhatalmazná a Szovjetuniót arra, hogy állandóan csapatokat tartson Magyarország földjén. A szónok most részletesen foglalkozik a varsói paktumnak az ötödik pontjával, amely a közös főparancsnokságot állítja fel. És leszögezi, hogy a varsói paktumnak a szövege legfeljebb arra hatalmazza fel a részt vevő államokat, hogy ideiglenesen és rövid időre állomásoztassanak csapattesteket idegen országban. Azonkívül az ideiglenes állomásozásnak is van egy föltétele, hogy a varsói paktum összes résztvevői ebben megegyezzenek, s amint nagyon jól tudjuk, Nagy Imre felmondta ezt a varsói paktumot. Hivatkozik Peru kiküldöttje a varsói paktum nyolcadik pontjára is, ahol a leghatározottabban megtiltja a szovjet csapatoknak vagy egyéb idegen csapatoknak, hogy beavatkozzanak Magyarországon belül.

Peru kiküldöttje most arról beszél, hogy Szoboljev szerint egy új kormány van Magyarországon. Ezt az új kormányt Peru kiküldöttje „komédia kormány”-nak nevezi. A magyarországi események mindannyiunk lelkiismeretére apellálnak, mondja Peru kiküldöttje. Felejtethetetlenek azok a jelenségek, amellyel a magyar ifjúság legjobbjai feláldozták magukat a szovjet tankok elleni harcban. Ez a fegyvertelen magyar ifjúság elég erős volt arra, hogy a Szovjetuniót arra kényszerítse, hogy elkezdjen tárgyalni evvel a fegyvertelen magyar ifjúsággal. A perui kiküldött a legélesebben elítéli most a szovjet eljárást. Kijelenti, hogy a Szovjetunió, miután tárgyalni kényszerült a Nagy-kormánnyal, egy nappal később ezt a kormányt elsöpörte, és most pedig a legnagyobb erőszakot alkalmazza. Talleyrand mondását idézi, hogy ez nemcsak egy bűn, hanem egy súlyos hiba is volt, amit a Szovjetunió Magyaror-

szággal szemben elkövetett. Reménykedve szemléltük, mondja Peru kiküldöttje, a sztálinizmus megbukását Oroszországban, és amikor egy jobb jövő reménységét láttuk, akkor egy erőszakos lépéssel a Szovjetunió meg akarja fosztani Magyarországot és Lengyelországot a szabadságától. A Szovjetunió eljárása támadás az igazság és az erkölcs ellen és egyben megsemmisítéssel fenyegeti mindazt, amit a magyar nemzet ötszáz év óta felépített. Kijelentette, hogy eljön az az idő, amikor minden seb begyógyul, és megint virágozni fog ez az ország, és kifejezi a perui népnek mély részvétét Magyarország iránt. De tudom, hogy eljön az Egyesült Nemzeteknek az a dicsőséges pillanata, amikor követeli a Szovjetuniótól, hogy vonja vissza csapatait Magyarországról. Hangos taps követte a perui képviselő beszédét. A taps még mindig nem szűnt meg. Az egész közgyűlés tapsol a perui kiküldött bátor és tisztességes beszédének.

A következő szónok Norvégia kiküldöttje.³⁹ Azzal kezdi a norvég kiküldött a beszédét, hogy ezekben a súlyos napokban minden nemzet képviselőinek fel kell állania, és el kell mondania a véleményét. A norvég kiküldött a legnagyobb hódolatát fejezi ki a magyar nép előtt, és kijelenti: nem hihető, hogy a magyar nép küzdelme ne kapja meg jutalmát. Nem hihető az sem, hogy a Szovjetunió a fegyverekkel kimondta volna az utolsó szót a magyarkérdésben. Nem is olyan régen a szovjet kiküldött ugyanebben a teremben a legnagyobb lelkesedéssel beszélt arról: Ázsia népeinek a függetlenségét meg kell védeni – mondja a norvég kiküldött. Remélem, hogy ugyanez a szovjet kiküldött fog valamit tenni Magyarország függetlenségének megvédése érdekében is. A norvég kiküldött kijelenti, meg van győződve arról, hogy a Szovjetunió érdekeit és a béke érdekeit a szovjet hatalom nem fogja felhasználni arra, hogy megakadályozza a demokratizálódás és a nemzeti függetlenség elnyerésének folyamatát Magyarországon és a kelet-európai államokban. A norvég képviselőnek a neve Hansen [sic!], és a beszédét nagy tapsal jutalmazta a Közgyűlés.

Következő szónok Mr. Lodge, az Egyesült Államok képviselője. Tudomásunkra jutott, elnök úr, hogy ma reggel szovjet csapatok megindították a tüzet a fővárosban és másutt is az ország területén. Foszforos lövegekkel lángba borították a várost, és ezek a tüzek égették a magyar gyermekek, asszonyok testét. Néhány óra alatt a magyarországi helyzet sajnálatosan világossá vált. Ebben a világosságban a szovjet csapatok viselkedése csalás és brutális közbelépés alakjában világosodott ki. A Szovjetunió ezt a cinizmusát soha nem fogjuk elfelejteni. Nem is olyan régen a szovjet kiküldött tudatta az ENSZ-szel és Magyarország képviselőivel, hogy az ott lévő csapatokat nem erősítették meg és nem is fogják megerősíteni. A Szovjetunió katonai erejével Magyarországon megsemmisítésére tör. Az Egyesült Államok kiküldöttje most hivatkozik arra a néhány napra elhangzott szovjet nyilatkozatra, amelyben a Szovjetunió bejelentette, hogy tárgyalásokat kezd a varsói paktumban részt vevő államok-

³⁹ Norvégia delegátusa: Hans Engen.

kal a szovjet csapatoknak a kivonásáról, és egyben hivatkozik arra is, hogy a szovjet csapatok további jelenléte Magyarországon csak még jobban kiélezné a már amúgy is nehéz helyzetet. Cabot Lodge amerikai megbízott most röviden összegezi az elmúlt napok eseményeit. Visszatekint az október 23-a óta eltelt időre, és egymás után felsorolja a magyar nép szabadságharcának egyes fázisait. Az eseményekre való visszatekintés során az amerikai kiküldött több ízben idézi a moszkvai rádiónak a különböző adásait, amelyekben napokkal ezelőtt még leszögezték azt, hogy a magyar helyzet milyen kedvezően alakul, és Nagy Imre kormányát mennyire támogatja az egész magyar nép. A Trybuna Ludu nevű lengyel lap ugyanezekben a napokban Lengyelország teljes támogatásáról biztosította a magyar népet, és egyben kifejezte örömét a magyarországi események fejlődése felett. Jugoszlávia elnöke, Tito szintén levelet intézett az új magyar rezsimhez, amelyben kifejezte azt az óhaját és reményét, hogy a magyar nép érdekeinek megfelelően fognak fejlődni az események. Tito egy nyilvános beszédében kijelentette, hogy egész Jugoszlávia egyhangúan áll az új kormány mögött és személyesen gratulál Nagy Imrének, az új magyar miniszterelnöknek. Az amerikai kiküldött most azt a cseh megnyilatkozást idézi, amelyben a cseh kormány kijelentette, hogy véleménye szerint a Nagy Imre-kormány programja megfelel az egész magyar nemzet érdekeinek.⁴⁰

Cabot Lodge, amerikai megbízott még mindig az események kronológiai felsorolásával foglalkozik, és röviden összegezi, hogy mi történt az utóbbi napokban, és hogy a magyar kormánytól hány közlés érkezett az Egyesült Nemzetekhez. Hivatkozik Cabot Lodge Nagy Imre kormányának ma reggel az ENSZ-hez érkezett kérelmére. Ebben öt pontról van szó. Az első pontban: szólítsa fel az Egyesült Nemzetek a Szovjetunió kormányát, hogy hagyjon abba minden fegyveres támadást Magyarország ellen, és ne avatkozzék be tovább Magyarország belügyeibe. Második pontban: ne vonultasson be több katonai erőt Magyarországra, és már ott lévő csapatait is vonja ki. Három. A magyar népnek elvitathatatlan joga van olyan kormányhoz, amely nemzeti törekvéseinek megfelel. Négy. Kéri a magyar kormány a főtítkárt, hogy azonnal küldjön ENSZ-megbízottakat Magyarországra, megbízottjai pedig a lehető leggyorsabban tegyenek jelentést azokról a módoszatokról, amelyek alapján az Egyesült Nemzetek Alapokmányának megfelelő paragrafusait Magyarországon is be lehet tartatni.

Amerika képviselője, Mr. Lodge azt követeli, hogy gyorsan és minden várakozás és késedelem nélkül lépjen közbe az ENSZ a magyar ügyben. Követeli, hogy vizsgálják meg, mi történ Magyarországon, és utasítsák az orosz hadsereget, hogy hagyja el a magyar földet. Cabot Lodge emlékeztet arra, hogy a szovjet kormány szívesen hivatkozik mindig arra, hogy támogat bizo-

40 A müncheni műsorvezető közli, hogy a közvetítést megszakítják, mert a vonalban zavar van. „Mihelyst bevettük megint New Yorkot, adjuk tovább Magyarországra” – mondja. Néhány másodperces szünet, illetve néhány zenei taktus után a közvetítést folytatják.

nyos alapvető elveket. Így a szovjet kormány támogatja például a bandungi értekezleten hozott tíz különböző irányelvet. Mindaz, amit Magyarországon az orosz hadsereg elkövetett bizonyítja, hogy milyen üresek az orosz ígéretek, és milyen tartalom nélküliek. Az amerikai kiküldött most különböző kérdéseket tesz fel a Szovjetunióknak. Megkérdezi például, hogy a Szovjetunió mindig tiszteletben tartotta-e más országok szuverenitását. Megkérdezi továbbá, hogy vajon a Szovjetunió minden esetben tartózkodott-e más államok belügyeibe való beavatkozástól? Mr. Lodge következő kérdése: tartózkodott-e a Szovjetunió valaha is attól, hogy beleavatkozzon fegyveresen más államok belügyeibe? A magyar nemzet biztos lehet abban, hogy az Egyesült Nemzetek a magyar nép ügyét úgy fogja tekinteni, mint a sajátját. Az Egyesült Államok elnöke táviratában közölte, hogy délután tanácskozást folytatott a Walter Reed kórházban Dulles külügyminiszterrel és Herbert Hoover helyettes külügyminiszterrel azokról a lehetőségekről, amelyekkel biztosítani lehet a szovjet csapatok kivonását, és azt, hogy Magyarország saját sorsának intézését saját kezébe vehesse. Ebben az ügyben sürgős üzenetet intézett Bulgariyin szovjet miniszterelnökhöz. Azzal fejezte be Lodge a beszédét, hogy reméli, hogy az ENSZ Közgyűlése úgy fog eljárni, hogy a magyar szabadságharcosok azzal meg lesznek elégedve. Beszédét nagy taps követte.

A következő beszélő Argentína képviselője, aki most a szószék felé közeledik. Argentína szónoka Olivieri ellentengernagy. Olivieri spanyolul beszél, úgyhogy mi csak a beszéd angol fordítását halljuk, s ezért hallgatóink elnézését kérjük, hogyha kicsit késve, vagy pedig pongyola szövegben hallják a beszéd szövegét. Az argentin szónok azzal kezdi beszédét, hogy az Egyesült Nemzetek ügye súlyosan szenvedne, és az Egyesült Nemzetek tekintélye súlyosan csökkenne, ha egyes népek azt éreznék, hogy elhagyták őket. Ősi magyar nép követeli szabadságát, és ezt a szabadságharcát egy hatalmas nemzet vérbe fojtotta. Argentína népe és kormánya parancsoló szükségességnek érzi, hogy a magyar nép ügyét megvédjék. Az argentin kiküldött hangoztatja, hogy az argentin nép maga is megvívta harcát a szabadságáért és saját belső berendezkedéséért. Ugyanezt a jogot követeli a magyar népnek is. Az argentin nép támogatja mindenben az Egyesült Nemzetek követelését a magyar függetlenség megvédésére, és az argentin kiküldött kifejezte hitét, hogy Magyarország függetlensége meg is fog maradni.

Most következik a Szovjetunió képviselője, aki a szószék felé lép, és rövidesen megkezd beszédét. A szovjet képviselő oroszul kezdte beszédét.⁴¹

Béry László a SZER stúdiójából: Kedves hallgatóink! Szoboljev, mint mondtuk oroszul beszél, nemsokára megkapjuk a fordítását. Azt közvetítjük, annak a fordítását Magyarországra. Addig, amíg Szoboljev beszél, kérjük, hallgassák meg híreinket.

41 Percekig igen erős zaj közepette orosz, illetve angol beszéd hallatszik, majd megszólal Béry László a SZER stúdiójából.

23.55: Hírszolgálat

Eisenhower elnök a Bulgaryin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette: Meg kell állapítanom, hogy a világ közvéleménye, amely néhány nappal ezelőtt még megkönnyebbüléssel vette a hírt, hogy a Szovjetunió kivonni szándékszik csapatait Magyarországról, ugyanolyan mértékben megdöbben és felháborodott a magyar népet és Magyarország kormányát ért szovjet támadás felett. A nap folyamán tárgyaltam Dulles külügyminiszterrel betegágya mellett, majd a külügyminisztérium más vezetőivel, a Központi Tájékoztatásügyi Hivatal vezetőjével és a Fehér Ház vezető tisztviselőivel. Megvitattuk, milyen módok és eszközök állnak az Egyesült Államok rendelkezésére a következő célok elérésére. Először: A szovjet csapatok kivonása Magyarországról. Másodszor: Magyarország érvényesíthesse önrendelkezési jogát kormányformája megválasztásában. E két pontba foglalt célok elérésére sürgős üzenetet küldtem Bulgaryin miniszterelnöknek – fejezte be nyilatkozatát Eisenhower elnök. Hagerty, a Fehér Ház szóvivője Eisenhower elnöknek Bulgaryin szovjet miniszterelnökhöz intézett levelét ismertetve hozzá intézett kérdésekre is válaszolt és a következőket mondotta: Magyarországgal kapcsolatban ezenkívül minden bizonnyal történnek más lépések is.

Az ENSZ Közgyűlése este fél 11 órakor összeült, hogy megvitassa a magyarországi szovjet irtóháadás ügyét. A vita első felszólalója Szoboljev szovjet küldött volt. Tiltakozott a magyar ügy tárgyalása ellen, azt állította, hogy magyar belügyekről van szó, ami nem tartozik az Egyesült Nemzetek Szervezete elé. Ausztrália képviselője hangsúlyozta, hogy a szovjet állítás nem felel meg a valóságnak, mert egy kívül álló hatalom támadta meg a magyar népet.

Dél-Afrika képviselője arra mutatott rá, hogy Szoboljev felszólalása egyetlen hatékony érvet sem tartalmazott a magyarkérdés tárgyalásának a napirendről való levételére. Tiltakozott Szoboljevnek az ellen az állítása ellen is, hogy nem Nagy Imre kormánya képviseli Magyarországot. Az elnök ezután szavazásra tette fel a kérdést, amelynek során 53 ország képviselője a magyar kérdés napirendre tűzése mellett szavazott, 7 ország képviselője szavazott a javaslat ellen, 7 delegátus pedig tartózkodott a szavazástól.

A vitában elsőként felszólaló perui delegátus a varsói paktum, a békeszerződés és az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya közötti összefüggéseket ismertette. Kiemelte, hogy mind a három nemzetközi szerződés a leghatározottabban tiltja a fegyveres beavatkozást más államok belügyeibe. Rámutatott arra, hogy a szovjet haderő tankjai gyermekeket gázoltak le. A szovjet kormány magatartása ebben a kérdésben nemcsak bűn, hanem súlyos tévedés is. A magyar események a szovjet birodalom szétesésének kezdetét jelentik. El fog jönni az idő – mondotta a perui delegátus –, amikor Magyarország ismét szabad ország lesz, és elfoglalhatja helyét a szabad népek sorában.

Követeljük a szovjet csapatok azonnali kivonását, és a demokrácia érvényesülését Magyarországon – mondotta a perui küldött.

Norvégia képviselője hangsúlyozta, hogy a magyar szabadságharc kérdésében nem a szovjet fegyvereké az utolsó szó. Rámutatott arra, hogy a szovjet küldött röviddel ezelőtt fulmináns beszédet mondott az ázsiai és afrikai népek függetlenségéről. Remélem – mondotta a norvég küldött –, hogy a Szovjetunió módot talál arra, hogy ma éppen ilyen hévvel foglaljon állást Magyarország függetlensége mellett is.

A norvég küldött után Lodge, amerikai ENSZ-delegátus kezdte meg beszédét. Ismertette a szabadságharc kitörése óta eltelt napok fejleményeit. Kiemelte, hogy a szovjet csapatok gyújtóbombákkal támadtak Budapestre, lángba borították a fővárost, asszonyokat és gyermekeket gyilkoltak. A Szovjetunió képviselője néhány órával ezelőtt még azt állította, hogy tárgyalások folynak a szovjet és a magyar hatóságok között a szovjet csapatok kivonásáról. Nyilatkozat hangzott el arról is, hogy a Szovjetunió nem küldött új hadosztályokat Magyarországra. Ezzel szemben a valóság az, hogy a Szovjetunió megtámadta Magyarországot, és a magyar nép megsemmisítésére törekszik. Híradásunk időpontjában Lodge, amerikai kiküldött felszólalása még tart.

A 23.55-kor kezdődött adás folytatása

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Londonban Eden miniszterelnök, aki a nap folyamán hosszan tárgyalt minisztereivel a közel-keleti helyzetről, kormányának fontos tárcákat viselő tagjait estére újabb megbeszélésre hívta össze. Kiszivárgott hírek szerint az angol kormányférfiak megtárgyalják a magyarországi helyzetet, és a legújabb közel-keleti fejleményeket.

Párizsban ugyancsak általános megdöbbenést váltottak ki a magyarországi események. Pineau külügyminiszter az ország népéhez intézett rádiószózatában kijelentette, hogy egész Franciaország csodálattal hajol meg az egész magyar nemzet előtt, amely kész meghalni függetlenségéért. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és legmélyebb felháborodását fejezte ki a Vörös Hadsereg durva beavatkozása miatt. [...]

A legelterjedtebb francia vasárnapi lap, a [Le] Journal du Dimanche, amelyet vasárnap hajnalban már árultak, későbbi rendkívüli kiadásában hatalmas cím alatt adott hírt a magyarországi eseményekről. A hétfői lapok közül a [Le] Figaro nyolc hasábra kiterjedő főcímében, amelynek szövege: A Szovjetunió brutális támadása Magyarország ellen, számol be a legújabb eseményekről. A lap vezércikkének ezt a címet adja: Sztálin feltámadt! A magyar nemzet által hozott áldozat felrázza az emberiség lelkiismeretét, írja a tekintélyes párizsi lap.

Adenauer kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédében emlékezett meg a tragikus magyar helyzetről. [...] Krone képviselő, a nyugatnémet kereszténydemokrata párt parlamenti csoportjának elnöke kijelentette, hogy a nemzetközi helyzet komolysága folytán szükséges a németkérdés sürgős újra megvizsgálása. [...]

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását, és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kéri a magyarországi események miatt. [...]

Az egész szabad világ közvéleményében egymást követik a legkülönbözőbb tiltakozások a szovjet csapatok brutális magyarországi beavatkozása

miatt. A tiltakozások sokasága miatt azokról részletesen nem tudunk beszámolni, csupán néhánynak ismertetésére szorítkozunk. Nyugat-Európa több fővárosában a vasárnapi ünnep ellenére tüntetésekre került sor a szovjet külképviseletek előtt. Hágában fiatalok vonultak fel a szovjet nagykövetség elé, amelynek egyik ablakát betörték. A tüntetőket a rendőrségnek kellett szétoszlatnia. Koppenhágában mintegy ezer főiskolás vonult fel a szovjet követség elé, szabad Magyarországot és ENSZ-beavatkozást kérő táblákkal. Bonnban ugyancsak tüntetésre került sor a szovjet nagykövetség előtt. A tüntetők egy 15 méter hosszú transzparenst vittek a következő felirattal: Moszkva Magyarország gyilkosa. A svájci Fribourgból a Pax Romana nevű nemzetközi katolikus mozgalom, amely a főiskolások és értelmiségiek szövetsége, tiltakozó táviratot intézett az ENSZ főtitkárához, amelyben mély megdöbbenését fejezi ki a magyar nemzet függetlensége ellen elkövetett orvtámadás miatt. A Pax Romana az ENSZ hatékony intézkedését sürgeti. Nyugat-Európában, ahol a rádióállomások rendkívüli adásokban adtak jelentéseket a magyarországi helyzetről, számos rádió az eredeti szórakoztató műsor helyett klasszikus zenét sugárzott hallgatóinak. Nyugat-Németországban a rádióállomások arra hívták fel a lakosságot, hogy tartózkodjék minden szórakozástól a magyar nép iránti együttérzése kifejezéséért.

00.09: Közvetítés az ENSZ Közgyűléséről

Kedves hallgatóink! Most folytatjuk közvetítésünket az ENSZ rendkívüli Közgyűléséről. Még mindig Szoboljev, a Szovjetunió kiküldöttje beszél. Kapcsoljuk New Yorkot.

Szoboljev beszédében kritikával illette az Egyesült Államok magatartását a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal szemben. Elmondotta, hogy 1956. április 16-án az amerikai Kongresszus elfogadott egy határozatot, amely szerte nyílt felhívás volt a népi demokráciák megdöntésére. Szoboljev avval vádolta az Egyesült Államokat, hogy szubverzív előkészületek történtek a népi demokráciák aláaknázására. Rágalmazó hadjárat indult a magyar nép ellen. Majd kifogásolta azt, hogy röpcédulákat dobtak le Magyarországra, és rádióadásokat adtak, továbbá a földalatti aknamunkát minden erővel támogatták. Ezek a titkos erők meg akarták dönteni a népi demokrácia eredményeit. Ezután különböző propagandafrázisokat mondott arról, hogy a magyar népi demokrácia kérésére küldött be a szovjet kormány szovjet csapatokat Magyarországra. Mégpedig azért, hogy támogassák a magyar hadsereget a rend helyreállításában. Elismételte ezután a jól ismert szovjet propagandaformát arról, hogy a szovjet csapatok további jelenléte Magyarországon a varsói paktumon alapszik. Hivatkozott arra a szovjet kijelentésre is, hogy kivonják a csapatokat, de – mint mondotta – az ezután következő fejlemények megmutatták, hogy a Nagy Imre-kormány közreműködésével reakciós elemek kerekedtek volna felül a magyar népi demokráciában, és a Nagy Imre-kormány részeire bomlott. Megállott az ipari élet, megállott a közlekedés. A szovjet ki-

küldött szerint állítólag fasiszták vették volna át Magyarországon a hatalmat, és ez a helyzet aggodalommal tölti el a szovjet kormányt. Ismét csak a jól ismert szovjet propagandára, érveire hivatkozva, megindokolta az új Kádár-kormány létrejöttét is. Ezt tekinti a Szovjetunió az új magyar törvényes kormánynak, és ez fordult a szovjet csapatokhoz azért, hogy a szovjet csapatok közreműködésével leverhessék az ellenforradalmat. Hivatkozott Szoboljev arra is, kísérletek történtek a tekintetben, hogy elferdített színben tüntessék fel a szovjet csapatok jelenlétét Magyarországon. Katonailag – mondotta Szoboljev – a Szovjetunió és a népi demokráciák helyzetét a varsói paktum határozza meg. A szovjet csapatok magyarországi jelenléte – mint mondotta – a varsói paktumon alapszik, és következménye annak, hogy a paktum tagállamai ezt biztonsági kérdésnek tekintik.

Szoboljev felolvassa az új Kádár-kormánynak a nyilatkozatát és abban foglalt pontokat, hogy ismertesse a Közgyűlés tagjaival. Kedves hallgatóink! Talán el is tekintünk ennek a 16 pontnak az ismertetéséről, mert ezt a kommunista kézben lévő magyar adók már ma délután többször elmondották. Ez a szöveg semmiben nem különbözik attól a szövegtől, mint amelyet a magyar rádiók már a külföld és belföld felé is sugároztak. Szoboljev szovjet delegátus a Kádár-kormány 16 pontjának felolvasása után beszédét avval fejezte be, hogy a szovjet delegáció visszautasítja azt a kísérletet, hogy a Közgyűlés tárgysorozatára tűzzék az úgynevezett magyarkérdés tárgyalását, mert ez beavatkozást jelentene Magyarország belügyeibe.

A következő szóнок Spanyolország képviselője.¹ A spanyol delegátus azal kezd beszédét, hogy röviden fog beszélni, mert azt hiszi, hogy valamennyien a tagok itt ebben a teremben már megalkották a véleményüket. A spanyol kiküldött hangoztatja, hogy őszinte szerencséjének érzi, hogy az ENSZ Közgyűlését emlékeztetheti azokra a dicsőséges és gyönyörű tettekre, amelyekkel Magyarország szabadságát védi a szovjet invázió ellen. A spanyol delegátus szerint az a tény, hogy az orosz képviselő jelentette be itt a magyar kormányt, és annak az új magyar Kádár-kormánynak a 16 pontból álló programját, igazolja, hogy ez nem egy független kormány. Mi tudjuk, hogy Magyarországon egy bábkormány van máma, akik [amely] a Szovjetunió parancsait követi(k) kizárólag. A spanyol megbízott beszéde további során kijelenti, hogy a spanyol kormány követeli az ENSZ közbelépését, hogy Magyarország megszabadulhasson attól a rettenetes zsarnokságtól, amely alatt nyög. Kijelenti, hogy kormánya általában nem szokott beavatkozni más országok belügyeibe, és ezért abba sem avatkozik be, hogy Szovjet-Oroszországban milyen körülmények között élnek az emberek, de tiltakoznia kell az ellen, amikor kimondott katonai beavatkozás történik egy másik nemzet belügyeibe. A spanyol delegátus kijelenti, hogy kormánya nevében teljes erővel támogatja a benyújtott javaslatot, amely megkívánja az orosz haderő tüzet

1 Spanyolország képviselője: José Félix de Lequerica.

szüntetését és távozását a magyar területről. A spanyol delegátus üdvözlí az amerikai delegátusnak a beszédét és indítványát, és határozottan kijelenti, hogy nem tűrhetik azokat a szörnyűségeket, amelyek Magyarországon történtek. Kijelenti továbbá a spanyol megbízott azt is, hogy a spanyol kormány helyesli az Egyesült Államok által benyújtott határozati javaslat energikus hangját. Azzal fejezi be a spanyol delegátus a beszédét, hogy reméli, hogy a benyújtott határozati javaslat elfogadása megszabadítja Magyarországot a súlyos megpróbáltatásoktól és visszaadja a szabadságát.

Az elnök most a következő szónokot hívja, aki Kanada képviselője. Kanada képviselője az ülésen Pearson² külügyminiszter. Ő rögtön avval kezdte beszédét, hogy az elmúlt 24 órában tanúi vagyunk a történelem egyik legnagyobb drámájának. Ebben a szomorú pillanatban azokra kell gondolni, akik szenvednek a szabadságért. A magyar népet csapta be a Szovjetunió. Mégpedig becsapta a magyar parasztságot és a magyar munkásságot, amely bajnokának mindig oly szívesen nevezi magát.³ Lester Pearson arról beszél, hogy a Szovjet nem akarja elismerni, hogy a tízévi terror és propaganda, amit Magyarországon kifejtett, teljesen sikertelen volt, és hogy a magyar nép nem fogadja el többé a rája erőszakolt szovjet életformát. A kanadai külügyminiszter rendkívül súlyos szavakkal ítéli el a Szovjetunió eljárását, és leszögezi, hogy a Szovjetunió magyarországi beavatkozásával megszegte az ENSZ gondolatát is. A szovjet kormány mindig sokat beszél arról, hogy egy nagy országnak milyen kötelezettségei vannak a kis országokkal szemben. Leszögezi, nincs szükség most arra – mondja a kanadai külügyminiszter –, hogy különösen megvilágítsa a Szovjet hamisságát, melynek éppen elég példáját adta az utóbbi órákban. Lester Pearson beszédében továbbá azt mondotta, hogy a szovjet kiküldött azt állítja, hogy azért hozták ezt az ügyet az ENSZ elé, hogy ezzel port hintsenek a világ szemébe, és feledkezzen meg az egyiptomi eseményekről. Ezzel szemben kijelenti, hogy úgy az angol, mint a francia kormány kijelentette, hogy elfogadja azt a Lester Pearson által fogalmazott ajánlatot, hogy nemzetközi rendőri csapatokat küldjön Egyiptomba az ő megszálló csapatai helyett. A kanadai külügyminiszter a továbbiakban kijelentette, hogy a szovjet delegátus meg akarja védeni a magyar népet egy fasiszta klikk uralmától. Nyilvánvaló, hogy senki sem akarja ebben a teremben azt, hogy a magyar nép a Kreml klikkjének uralma helyett egy másik hatalom klikkjének a kezébe kerüljön. A helyzetet csak egy pártatlan nemzetközi fórum állíthatja helyre és biztosíthatja azt, hogy olyan kormány álljon Magyarország élén, amelyet szabad választások során hoznak létre. Lester Pearson kijelenti továbbá, hogy ez az utolsó sansza a Szovjetunióknak, hogy elfogadja ezt a nemzetközi autori-

2 Lester Bowles Pearson (1897–1972) kanadai politikus, 1942-től washingtoni nagykövet volt, e minőségében 1945-ben részt vett az ENSZ megalapításában, 1948–1957 között külügyminiszter volt, 1963–1968 között miniszterelnök. A szuezi konfliktus rendezésében szerzett érdemeiért Nobel-békedíjjal tüntették ki.

3 Rövid időre megszakad a vonal.

tást, amely helyette intézkedjék Magyarország ügyeiben. A kanadai külügyminiszter szerint a Szovjetunióknak talán most van az utolsó lehetősége arra, hogy bebizonyítsa azt, hogy Kelet-Európában lehetővé teszi a népek szabad életét, nem pedig azt mutatja be, hogy azzal, hogy folytatja a beavatkozás politikáját, hogy Kelet-Európában nincsen más, mint zsarnoki ellenőrzés és a nyers erő alkalmazása. A kanadai külügyminiszter befejezte beszédét, és a Közgyűlés résztvevői viharosan megtapsolták.

A következő szónok Olaszország képviselője. Olaszország képviselője az ENSZ Közgyűlésén Vitetti nagykövet. Kijelenti bevezetőben, hogy mély megindulással lépett a szószerke, hogy kifejezésre juttassa az olasz nép és olasz kormány érzéseit ebben a tragikus pillanatban. Magyarország tragédiája a mi tragédiánk is. Magyarországon legyilkolt népek nemcsak Magyarorszáért haltak meg, hanem meghaltak mindnyájunk ügyéért, mondotta az olasz képviselő. Az olasz nagykövet rendkívül heves szavakkal támadja a Szovjetuniót. Kijelenti, hogy az olasz nép az első pillanatok óta a legnagyobb meglepetéssel nézte a szovjet akciót, és nyilvános tüntetésekkel tüntetett a szovjet elnyomás ellen. Hivatkozik a nagykövet a szovjet kormány ama értesítésére, melyben utasította katonai parancsnokát, hogy vonja ki csapatait Budapestről és az országból a magyar kormány kérésére. Miért nem jelentette ki a szovjet kormány, hogy tárgyalásokat indít a Magyarországról való kivonulásra? Ennek a kijelentésnek nyilván csak az volt az ürügye, hogy a szovjet kormány tárgyalásokat indít... Ürügy volt ez a kijelentés arra, hogy a szovjet kormány becsapja a magyar népet és az egész világot. Az olasz külügyminiszter maró gúnnyal beszél a szovjet kormány legújabb akciójáról és beszél arról a szokásos kommunista meséről, melyet a kapitalista világról, a Szovjetunióba küldött ügynökökről és a Szovjetunió ellen irányuló aknamunkákról mondott a szovjet kiküldött. Hozzáfűzi, hogy milyen veszélyes volt Amerika szerepe, aki szavakat küldött Magyarországra és milyen veszélytelen volt az oroszok szerepe, akik golyót röpítettek a magyar testekbe. Viharos taps üdvözölte azt a pár szavát az olasz nagykövetnek, amikor a mai eseményeket összehasonlította az 1848-as szabadságharccal. A következőkben pedig kijelentette, hogy Olaszország a maga részéről a legmelegebben támogatja az Egyesült Államok által benyújtott határozati javaslatot. Amikor beléptünk ebbe az épületbe, az épület előtt egy magyar zászlót láttam – mondotta az olasz megbízott. Ehhez a zászlóhoz a mi zászlóinkat is mellé kell állítani. Ezt a kijelentést viharos taps köszöntötte. Az olasz kiküldött a következő mondattal fejezte be a beszédét: Ennek a Közgyűlésnek a kötelessége, hogy megszabadítsa Magyarországot a szenvedésektől.

Következő szónok a Dominikai Köztársaság képviselője.⁴ Kedves hallgatóink! San Domingo megbízottja spanyol nyelven beszél. Mi csak az angol fordítást halljuk itt, ezért talán némi késés áll be a fordításban. Annyit szeret-

4 A Dominikai Köztársaság delegátusa: Enrique de Marchena.

nénk mondani, hogy bevezetőül a San Domingó-i köztársaság megbízottja a legélesebb szavakban ítélte el a szovjet támadást, és szinte csodálattal és bámulattal adózott a magyar hősiességnek, amellyel szembeszáll a szovjet zsarnoksággal. A San Domingó-i küldött megrázó szavakban beszél a magyar ifjúság önvédelmi harcáról a szovjet tankok ellen. Kijelenti, hogy ez nemcsak tragédia, ami ma Magyarországon történt, hanem egyben megmutatta a Szovjetunió igazi arculatát is. San Domingó-i köztársaság tiltakozik a Szovjetunió magyarországi közbelépése ellen. San Domingo képviselője állama szolidaritását fejezte ki a magyar nagyszerű cselekedetekkel és a magyar néppel. Ugyanakkor szégyenletes bűnöknek minősíti, amit a Szovjetunió elkövetett. Bizonyítéka ezeknek a bűnöknek, hogy sok magyar menekültnek kell San Domingóban élnie, mert nem térhetett vissza hazájába. Kijelenti San Domingo kiküldöttje, hogy országa nevében csatlakozik minden olyan akcióhoz, amely lehetővé teszi, hogy a magyar nép visszanyerje békéjét, és amely a szovjet csapatokat távol fogja tartani az országtól. San Domingo köztársaság képviselője a következő szavakkal fejezte be beszédét: Reméljük, a béke és igazság visszatér Magyarországra.

A következő szónok újra az amerikai indítvány elfogadása mellett beszél.⁵ Az egész este az egyetlen ember Szoboljev, az orosz képviselő volt, aki az orosz hadsereg Magyarországra való betörését igazságosnak és helyesnek találta. A szónok leszögezi, hogy a szovjet erők megdöntötték a magyar kormányt, és elnyomják a magyar népet, amely szabadságra és függetlenségre vágyódik. Az erőszak sohasem szerencsés eszköz a nemzetközi problémák megoldásában. Mi mindig tiltakoztunk az erőszak alkalmazása ellen. Nem tűrhető, hogy az erőszakot most a magyarok ellen alkalmazzák, mondotta a szónok, akinek ezeket a szavait nagy taps köszöntötte. Kifejezi a szónok reményét, hogy a Szovjet képviselője hallgatni fog azokra a szónokokra, akik itt ma este beszédet mondtak és be fogja látni, hogy sokkal, de sokkal többet veszthet el, mint nyerhet azokkal a lépésekkel, amelyeket Magyarországon elkövetett. E pillanatban az Egyesült Államok talán azt érezheti, hogy elszigetelve állanak javaslatukkal, de ez nem így van, mert a világ valamennyi szabadságszerető népe velük gondol. Reméljük, hogy a szabad világ államai rövidesen egyesülnek abban a közös erőfeszítésben, amely egy új és jobb világ felépítésére irányul.

A következő szónok Anglia képviselője.⁶ Mielőtt a pódiumra érkezett, az ENSZ titkár⁷ bejelentette, hogy tekintettel arra, hogy 22 szónok van még a listán fölírva, nem hiszi, hogy a mai ülésen ezt a határozatot véglegesen meg tudják tárgyalni, és azt hiszi, hogy fél 8-as New York-i idővel ezt az ülést el kell majd napolni.

5 A szónok Christian X. Palamas, Görögország delegátusa.

6 Nagy-Britannia nevében Pierson Dixon beszélt.

7 Helyesen: az ülés elnöke.

Az angol kiküldött beszéde elején elsősorban visszatér az események ismertetésére. Kijelenti, hogy a szovjet támadás híre Magyarország ellen ma reggel érkezik. A fejlemények azóta már nagyjából ismeretesek a világ előtt. A következő értesülései vannak az angol kormánynak a magyarországi eseményekről: 8 órakor a szovjet csapatok parancsnoka ultimátumot intézett a magyar kormányhoz, és kérte, hogy kapituláljon 12 óráig. Ellenkező esetben bombázzák a várost. Az orosz csapatok állítólag a város egy részét azóta már bombázták, és azonkívül megszállották a város kulcspontjait, de a városban még heves csata folyik sok helyen. A budapesti angol követség 12 órakor jelentette, hogy a követség tagjai a pincében vannak. Egyéb jelentések szerint az orosz csapatok házkutatást tartanak a forradalom vezetőinek kézre kerítésére, és úgy látszik, hogy a Nagy Imre-kormány tegnap belépett tagjai is orosz kézben állanak. Ezek a jelentések nyilvánvalóvá teszik, hogy a szovjet támadás célja az, hogy Magyarországon bábkormányt állítsanak az ország élére. Az angol kiküldött megállapította azt is, hogy a tegnapi nap folyamán a magas rangú magyar tiszteket, akik a szovjet parancsnokkal tárgyaltak, foglyul ejtették. Az események ismeretében nyilvánvalónak látszik, hogy az új kormány nem lesz egyéb, mint közönséges bábkormány. Ebben az esetben az angol kormány egyetlen reménye, hogy a Közgyűlés visszautasítja az új magyar rezsim elismerését. Anglia képviselője hivatalosan bejelenti, hogy úgy a francia, mint az angol kormány elfogadta Lester Pearsonnak azt az ajánlatát, hogy egy nemzetközi csapatokból összeállított kiküldött hadsereg vegye át Közel-Keleten a helyzet megoldását. Az angol kormány követeli, hogy az Egyesült Nemzetek azonnali tűzszünetet rendeljenek el Magyarországon, és hogy a szovjet csapatok hagyják el az ország területét. Ezt a bejelentést nagy taps köszöntötte. Felolvasta az angol kiküldött a békeszerződés ama rendelkezését, amellyel Magyarországnak minden állampolgára részére biztosítania kell az emberi jogokat. A magyar népnek ezenfelül jogában kell állnia annak is, hogy szabad választások útján alakíthasson saját magának legjobban megfelelő kormányt. Az angol kiküldött azzal fejezte be a beszédét, hogy elfogadja az amerikai kiküldött által benyújtott határozati javaslatot, és reméli, hogy ennek a Közgyűlésnek a szava eljut a bátor magyar néphez és ezekből a szavakból újabb reménységet fog meríteni.

A következő szónok Belgium képviselője. Langenhove belga nagykövet⁸ kijelenti, hogy Hollandia és Luxemburg nevében is beszél. Nem szükséges részletekben kitérni az eseményekre, mely mindenki előtt már köztudomású. Mindannyiunk lelki szemei előtt állnak az események, de jelentőségüket mégis ismertetni kell. Nyolc nappal ezelőtt sürgősen összehívták a BT-t, mert Budapest véres események színhelye lett, azóta a zavargások és a harcok az ország sok más részére is áttértek. A belga kiküldött polemizál a szovjet megbízott beszédével. Azon kívül emlékeztetett arra, hogy milyen körülmények között kellett összehívni tegnap a BT ülést. A BT tegnapi ülésén az

8 Fernand van Langenhove.

egyetlen értesülés, melyet a szovjet megbízottól kaptak, az az volt, hogy tárgyalások vannak folyamatban a szovjet csapatok kivonulása érdekében. Az elmúlt 24 óra alatt azonban kitűnt, hogy a Szovjetunió hatalmas erőket összpontosított Budapesten, körülzárta a várost, és általános támadás indult az ország ellen. Az események további ismertetése után a belga megbízott kijelenti, hogy nincs kifogásuk az ellen, hogy Magyarország jó viszonyban legyen a Szovjetunióval. Sőt azt sem akadályozzák meg az Egyesült Nemzetek, hogy Magyarország kommunista legyen, de azt akarják, hogy ezt szabadon, saját akaratából nyilvánítsa ki.

A következő szónok Új-Zéland megbízottja.⁹ Új-Zéland képviselője valószínűleg az utolsó szónok az ülés elnapolása előtt. A helyzet Magyarországon tragikus – mondotta. Új-Zéland kormánya azonnal támogatta azt a javaslatot, hogy a magyar ügy a BT elé kerüljön. Az a tény, hogy magyarkérdéssel egyidejűleg a világ másik pontján is kritikus állapotok vannak, nem engedheti meg azt, hogy a magyarkérdés akár egy pillanatra is elhomályosuljon. Új-Zéland képviselője most azt mondja, hogy mindenhol vannak emberek, akik megpróbálják a közel-keleti eseményeket a magyarországi eseményekkel összehasonlítani. Szerinte ez nagyon hibás, mert Közel-Keleten a francia és angol haderők csináltak valamit, amiben hittek, hogy helyes. Oroszország Magyarországon elkövetett valamit, amiről tudta, hogy helytelen. Az Egyesült Nemzeteknek azonnal kell intézkedést hozniuk, hogy avval ne vádolhassák őket, hogy késő lesz. Az Egyesült Nemzeteknek azonnal kristálytisztává kell tenni a felelősséget ezért a támadásért. Mert ha ez nem történik meg, akkor felmerül a kérdés, ki lesz a megtámadott holnap vagy holnapután. A szónok nem hiszi, hogy a magyar szabadságot és a függetlenséget el lehet pusztítani orosz tankok seregével. Az egész világ felháborodott azon, ami Magyarországon történt. És ezt a felháborodást még a Szovjetunió sem hanyagolhatja el.

A következő szónok Törökország képviselője.¹⁰ A török megbízott kijelenti, hogy kormánya nevében már a múlt héten egy levelet intézett a főtárgyalóhoz, amelyben bejelentette, hogy Törökország mindenben helyesli az Egyesült Államok és Nagy-Britannia lépését a magyarkérdés megoldására. Most ismét itt az alkalom arra, hogy csatlakozzék azokhoz a kartársaihoz, akik fölemelték szavukat a magyar nép érdekében, amelynek szabadságvágyát vérbe és fájdalomba fojtották. Mit akar a magyar nép? – kérdezi a szónok. Azt akarja, hogy hagyják békében, vegyék le az igát nyakáról, és hagyják élni saját maga választotta életét. A szónok Oroszország megdöbbentő cinizmusáról beszél. Arra emlékezteti a gyűlést, hogy tegnap este ugyanerről a helyről, ugyanerről a dobogóról az orosz képviselő szabadságról, függetlenségről, kis népek jogainak megvédéséről beszélt egy másik kérdésben, abban

⁹ Új-Zéland képviselője: Leslie Munro.

¹⁰ Törökország képviselője: Selim Sarper.

az időben, amikor tankjai és fegyverei magyar holttesteken keresztül vágattak át. A Szovjetunióknak nagy lehetősége volt arra ezekben a napokban, hogy normális és emberi kapcsolatokat állítson helyre Magyarországgal, amely szabadságra, békére és függetlenségre vágyik. Ezt az alkalmat azonban a Szovjetunió elmulasztotta. A török képviselő kijelenti, hogy tankokkal meg lehet nyitni egy városnak a kapuit, de soha nem lehet megnyitni élő emberek szívét. Amikor a Szovjetunió munkásokról beszél, akkor azt jelenti neki, hogy fegyverrel lő békés munkásokra. A török küldött arról beszél, hogy a legkevesebb, amit ez a gyülekezet megtehet, hogy nagy többséggel elfogadja az Amerika képviselője által benyújtott határozati javaslatot.

Következő szónok Dánia képviselője.¹¹ A magyarországi tragikus események a fájdalom és a megdöbbenés érzéseit keltették az egész világon. Ezeket az érzéseket azokban az országokban is osztják, ahol az érzések nem szabadok, de megértik azokban az országokban is, ahol szabadságban és békében élnek. Az egész dán nép és fiatalság nagy rokonszenvet érez a hősi magyar függetlenségi harcosok iránt. A dán képviselő arról beszél, hogy az orosz megbízó érvei teljesen hidegen hagyták, mert ördögi cselekedetét az emberi jogokra hivatkozással akarta palástolni. Dán képviselő kijelentette, hogy idegen hatalomnak soha nincs joga elnyomni egy nép szabadságát sem. És végül azzal fejezte be beszédét, hogy a Közgyűlés résztvevői támogatják az amerikai képviselő határozati javaslatát.

A következő szónok De Guiringaud, Franciaország megbízottja. A megvétel és a harag érzése tölti el azt a Közgyűlést, amely ma a világ lelkiismeretét képviseli. A francia megbízott nem foglalkozik az események kronológiai sorrendjével, de emlékeztet arra, hogy ezek az események már egy hete tartó dráma részletei.

A hősi magyar nép egy emberként harcol. Közöttük harcolnak a munkások és a kommunisták, talán éppen a legjobb kommunisták is. Ezzel a harcukkal elsősorban tiltakozni akarnak az idegen elnyomás ellen. Tehát nem egy szocialista rezsim ellen folyik a szabadságharc, hanem a terror és a rendőrunalom ellen. A magyar nép odakiáltotta a világnak, hogy Magyarország magyar akar maradni és a szatellitarezsim olyan volt, hogy inkább meghal, mint hogy ilyen rezsim alatt éljen tovább. Ezt a kiáltást akarta a Szovjetunió elfojtani. Az a kormány, amely a Szovjetunió sorsát intézi jelenleg, nem tűrheti, hogy a magyar nép, amelyet tíz év óta elnyom, megmutassa az igazságot a világnak arról az uralomról, amelyet rákényszerített. A francia megbízott most különösen éles szavakkal tiltakozik az ellen, hogy a szovjet kormány le tartóztatta, de azóta esetleg deportálta vagy talán likvidálta már azokat a magyar megbízottakat, akik tegnap katonai tárgyalás címén mentek a szovjet főparancsnokságra. Kijelenti a francia megbízott, hogy ez talán ugyanakkor történt, amikor Szoboljev szovjet megbízott a BT-t arról tájékoztatta, hogy tár-

¹¹ Dánia képviselője: Karl I. Eskelund.

gyalások folynak a szovjet csapatok távozásáról Magyarországról. Vagy talán – veti fel a kérdést – a Szovjetunió az ilyen eljárást nevezi tanácskozásnak? A francia megbízott végül hangoztatta, hogy talán már elnémultak azok a hangok, amelyek az elmúlt éjszaka segítségért és szabadságért kiáltottak. De ez a kiáltás nem halkulhatott el a lelkünkben és a szívünkben. Vasfüggöny, amely ráesett újra a magyar népre, nem fojthatja el bennünk ezeket az érzéseket, és nem felejtetheti el velünk az áldozatokat. A materializmus erői nem nyomhatják el a magyar népet.

A francia megbízott most kritizálta az Egyesült Nemzetek eddigi eljárását, mégpedig abban, hogy sokszor vitákban, apróbb kérdésekben nem tudott egyetértésre jutni, a nagy kérdések elsikkadtak. Talán ez az eljárás is volt, ami a támadót felbátorította. Tegnap a BT-ben még mindig részletkérdéseken kellett vitatkozni. Szoboljev szovjet megbízott kijelentette, hogy nincsenek információi a magyar helyzetről. Egy másik megbízott kijelentette, hogy nem volt utasítása arra, hogy hogyan szavazzon. Azonban ugyanakkor a magyar nép, amikor ezek a kis viták folytak, segítséget kért, és egyénileg és kollektíve is a halállal került szembe. Egy hatalmas kiáltást intéz a világ lelkiismeretéhez a francia megbízott, hogy ezeket az állapotokat így hagyni tovább nem lehet. A félmegoldások nem méltóak egy olyan szervezethez, mint amilyen az Egyesült Nemzetek. Az Egyesült Nemzeteknek bátornak kell lenni ahhoz és világosan, nyíltan kell beszélnie. A szovjet csapatok azonnali visszavonulását kell követelni. Ezt a mondását nagy taps követte. Megfelelő intézkedésekkel biztosítanunk kell a magyar nép jogát a szabad, alapvető emberi szabadságokhoz. Ennek a népnek szabad választásokon kell kifejeznie akarátát, nemzetközi ellenőrzés mellett. Kijelentette a francia megbízott, hogy a francia kormány támogatja a kanadai külügyminiszternek azt a javaslatát, amely megfelelő gépezet felállítását rendeli el, és ezzel biztosítanak a magyar nép szabadságának megőrzését. Szégyen tapadna ránk, ha nem felelnénk a dicsőséges és vértanú Magyarország felhívására, amelyet a vér betűivel intézett hozzánk – fejezte be nagy sikerrel fogadott felszólalását Franciaország megbízottja.

Filippin-szigetek képviselője a következő szónok.¹² Nincs idő – mondja a Fülöp-szigetek képviselője –, hogy mindenki részletesen kifejezze véleményét, de nem is az a fontos, hogy mennyit beszélünk, hanem hogy gyorsan cselekedjünk. A Fülöp-szigetek megbízottja – tekintettel a magyarországi események sürgősségére – azt javasolja, az elnök azonnal szakítsa félbe a vitát, és máris tegye föl szavazásra az Egyesült Államok határozati javaslatát. Ezt a bejelentést a Közgyűlés tagjai nagy tapsal fogadták.

Az ENSZ titkárnöve¹³ felszólította Franciaország képviselőjét, hozzájárul-e a Fülöp-szigetek képviselőjének az indítványához, mert az ENSZ Alapokmánya szerint csak akkor bocsáthatja ezt szavazásra, ha az előző szónok ehhez hozzá-

12 A Fülöp-szigetek képviselője: Felixberto M. Serrano.

13 Helyesen: az ülés elnöke.

járul. A francia kiküldött egy kiegészítő javaslatot terjesztett be a Közgyűlés elé, melynek az a célja, hogy tisztázzák az amerikai határozati javaslatnak a szövegét. A lényege ennek az, hogy a szövegben mindenütt ragaszkodik annak bevételehez, hogy az ENSZ főtitkára rendelje el a szovjet intervenció következtében előállott magyarországi helyzet vizsgálatát, azonkívül a kiküldött megbízottak azonnal vizsgálják meg a helyzetet. Jelentsék a Közgyűlésnek vizsgálódásuk eredményét és azonkívül azt, hogy azonnali módon jusson befejezéshez a szovjet intervenció során előállott helyzet Magyarországon. A francia megbízott közölte, hogy Dél-Afrika megbízottja is támogatja ezt a javaslatot.

Az Egyesült Államok képviselője szól hozzá az indítványhoz. Tekintettel a magyar ügy sürgősségére, Lodge, az amerikai kiküldött elfogadja a francia indítványt, szóval a kiegészítést az amerikai indítványnak. Az Egyesült Államok követe, azaz megbízottja az ENSZ-nél, tekintettel a Magyarországról érkező riasztó hírekre, elfogadja a Fülöp-szigetek megbízottjának a javaslatát, és ő a maga részéről is csatlakozik ahhoz, hogy azonnali szavazás következék be. Az amerikai megbízott kijelentette, hogy információi vannak, hogy 12, de esetleg 20 orosz hadosztály van Budapesten. Kijelentette az amerikai megbízott, hogy a szavazás a legjobb dolog, amit ezen az éjszakán még tehetünk.

Mielőtt szavazásra bocsátják a határozatot, illetve az indítványt, még egyszer felolvassák a gyűlés tagjai számára is kiegészítő indítványát az amerikai képviselőnek. A határozati javaslat azt követeli, hogy az ENSZ Közgyűlése rendelje el azonnal a főtitkárnak, hogy általa kinevezett személyek révén azonnal vizsgálta meg a szovjet beavatkozás folytán előállott magyarországi helyzetet, a megbízottak azonnal és a lehető leggyorsabban jelentsék a Közgyűlésnek vizsgálódásuk eredményét, ezek után a lehető legrövidebb időn belül véget kell vetni a szovjet beavatkozás következtében előállott magyarországi helyzetnek. Az elnök megkérdezte, hogy van-e ellenvetés a szavazás ellen. Mivel nem volt semmi ellenvetés, bizonyára szavazásra bocsátják az indítványt. Név szerinti szavazást indítványoztak. Szabályok szerint a név szerinti szavazás úgy folyik le, hogy itt dobozból kihúzzák egy nemzetnek a nevét, és az kezd el a szavazást, és a többiek ábécésorrendben következnek.

Az elnök kihirdette a szavazás eredményét. Igennel szavazott 50 nemzet, nemmel szavazott 8 nemzet, tartózkodott a szavazástól 15 nemzet. Ezzel az ENSZ elfogadta a magyarkérdés megoldására irányuló határozatokat.

02.15: Híreket mondunk

A nyugati hírszolgálati irodák bécsi tudósítói a következőkben foglalják össze a legutóbbi 24 óra magyarországi eseményeit.

A szovjet hadsereg tényleges katonai diktatúrát vezetett be Magyarországon. A szovjet csapatok által kormányként a magyar népre ráerőszakolt kommunista csoport azt állítja, hogy a szovjet erők megtörték a kommunistaellenes szabadságharc ellenállását. A budapesti rádió egyre-másra közli a szovjet katonai parancsnok úgynevezett 1. sz. rendeletét, amely azzal

fenyegetőzik; hogy mindenkit a szovjet rögtönítélő bíróság elé állítanak, aki hétfő délutánig nem teszi le a fegyvert. A bécsi tudósítók ezekben a közleményekben teljes bizonyosságát látják annak, hogy a budapesti rádió 15 óra elmúltával kommunista ellenőrzés alá került, és hogy mögötte csupán a szovjet szuronyokra támaszkodó bábkormány és hatóságok állnak. Senki sem ad hitelt éppen annak – jelentik a megfigyelők –, hogy ilyen körülmények között valaha is normális medrébe térhet vissza az élet Magyarországon. A szovjet csapatok által előretolt kommunista árulók akarva, nem akarva elárulják, hogy semmi gyökerük sincs az országban – jelentik a továbbiakban a nyugati hírközlő irodák. Mi sem jellemzőbb erre, mint felhívásuknak az a része, amelyben felszólítják a kommunista rendszer követőit, hagyják el búvóhelyeiket és csatlakozzanak a szovjet szuronyokra támaszkodó bábkormányhoz. E felhívásukat szembetűnő ellentmondásként nyomon követi a szovjet katonai főparancsnokság előbb említett rendelete, amely az éjszakai órákra kimenési tilalmat rendel el. Bécsi vélemény szerint a magyarországi szovjet katonai diktatúra távol áll attól, hogy megszilárdulásáról lehetne beszélni. A helyzet kaotikus, a szabadságharc tényleges elfojtásáról egyelőre szó sincs.

Az ENSZ Közgyűlés ülése szavazással ért véget. Ötven nemzet szavazott az amerikai határozati javaslat mellett, 8 ellene és 15 nemzet képviselője tartózkodott az állásfoglalástól. Ez azt jelenti, hogy az ENSZ Közgyűlés nagy szótöbbséggel az amerikai határozati javaslat mellett foglalt állást, amelyet előzőleg már ismertettünk, és amelynek egyik legközvetlenebb következménye, hogy az ENSZ bizottságot küld ki, amely a helyszínen, azaz Magyarországon megvizsgálja a szovjet beavatkozás nyomán előállott helyzetet, és tapasztalatai alapján jelentést terjeszt az ENSZ elé a legközelebbi teendőkről.

Eisenhower elnök a Bulganyin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette az amerikai felsőházban: Meg kell állapítanom, hogy a világ közvéleménye, amely néhány nappal ezelőtt még megkönnyebbüléssel vette a hírt, hogy a Szovjetunió kivonni szándékozik csapatait Magyarországról, ugyanolyan mértékben megdöbben és felháborodott a magyar népet és Magyarország kormányát ért szovjet támadás felett. [...] Hagerty, a Fehér Ház szóvivője Eisenhower elnöknek Bulganyin szovjet miniszterelnökhöz írt levelét ismertette, hozzá intézett kérdésekre is válaszolt. A következőket mondotta: Magyarországgal kapcsolatban ezenkívül minden bizonnyal történnek más lépések is. Az ENSZ Közgyűlése előtt az amerikai határozati javaslat fekszik. Az Egyesült Államok azt javasolja, hogy az ENSZ Közgyűlés szólítsa fel a Szovjetuniót, hogy vessen véget a magyar nép elleni támadásnak, és fegyveres erőit vonja ki az országból. Az amerikai javaslat értelmében Hammar-skjöld főtitkár küldjön ki ENSZ-bizottságot, ami Magyarországon, tehát a helyszínen vizsgálja meg a helyzetet.

A Közgyűlés este fél 11-kor ült össze, hogy megvitassa a magyarországi szovjet irtózat ügyét. A szovjet delegátus tiltakozása ellenére 53 ország képviselője szavazott a magyarkérdés napirendre tűzése mellett, 7 ország

képviselője a javaslat ellen szavazott, 7 delegátus tartózkodott a szavazástól. Peru képviselője a varsói paktum, a békeszerződés és az ENSZ Alapokmánya közötti összefüggéseket ismertette. Kiemelte, hogy mind a három nemzetközi szerződés a leghatározottabban tiltja a fegyveres beavatkozást más államok belügyeibe. A szovjet kormány magatartása nemcsak bűn, de súlyos tévedés is. A magyar események a szovjet birodalom szétesésének kezdetét jelzik. Norvégia képviselője hangsúlyozta, hogy a magyar szabadságharc kérdésében nem a szovjet fegyvereké az utolsó szó. Rámutatott arra, hogy a szovjet küldött röviddel ezelőtt fulmináns beszédet mondott az ázsiai és afrikai népek függetlenségéről. Remélem – mondotta a norvég küldött –, hogy a Szovjetunió módot talál arra, hogy ma éppen ilyen hévvel foglaljon állást Magyarország függetlensége mellett is.

A norvég küldött után Lodge, amerikai ENSZ-delegátus kezdte meg beszédét. Ismertette a szabadságharc kitörése óta eltelt napok fejleményeit. Kiemelte, hogy a szovjet csapatok gyújtóbombákkal támadtak Budapestre, lángba borították a fél várost, asszonyokat, gyermekeket gyilkoltak. A Szovjetunió képviselője néhány órával ezelőtt még azt állította, hogy tárgyalások folynak a magyar és szovjet hatóságok között a szovjet csapatok kivonásáról. Nyilatkozat hangzott el arról is, hogy a Szovjetunió nem küldött új hadosztályokat Magyarországra. A valóság az, hogy a Szovjetunió megtámadta Magyarországot, a magyar nép megsemmisítésére törekszik. Lodge amerikai küldött azután különböző kérdéseket tett fel a szovjet küldöttnek. Megkérdezte, vajon a Szovjetunió valóban tiszteletben tartotta-e más államok szuverenitását, valóban nem avatkozott-e be más államok belügyeibe, nem használt-e fegyveres erőszakot más nemzetekkel szemben. Lodge amerikai küldött biztosította felszólalásában a magyar nemzetet, hogy az ENSZ a magyar problémát saját ügyének tekinti. Ezt követően felolvasta Eisenhower elnök hozzá intézett levelét, amelyet felszólalása közben nyújtottak át neki. A levélben Eisenhower elnök tájékoztatta Lodge ENSZ-küldöttet a Bulganyin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetéről, amelyben a szovjet csapatok azonnali visszavonását és annak biztosítását kérte, hogy Magyarország visszakapja önrendelkezési jogát, és saját maga dönthet kormányformája mellett. Lodge azzal fejezte be szavait, hogy az ENSZ a magyar szabadság ügye mellé állt.

Argentína képviselője arra mutatott rá, hogy az ENSZ ügye és tekintélye szenvedne csorbát, ha nem karolná föl a magyar szabadság ügyét. A magyar nemzet az igazságért, a szabadságért és a demokráciáért harcol. Ezt kívánja most a Szovjetunió vérbe fojtani.

Szoboljev szovjet küldött volt a következő felszólaló. Támadta a nyugati nagyhatalmakat. Azzal vádolta őket, hogy a népi demokráciák megdöntésére törekszenek. Röpcédulákat emlegetett, titokzatos erőkről beszélt, amelyek szerinte mind a rendszer ellen irányultak. Ismertette azután Kádár programját, és azt hangoztatta, hogy Kádárék fordultak segítségért a szovjet csapatokhoz. A szovjet küldött bejelentette, eleve tiltakozik az ellen, hogy – mint

mondta – az ügynevezett magyar ügy tárgyalásra kerüljön. Szoboljev szerint ez beavatkozást jelent Magyarország belügyeibe.

A spanyol küldött felhívta az ENSZ-t, hozzon olyan döntést, amely megszabadítja a szabadságáért küzdő magyar népet a szovjet zsarnokságtól. Kanada ENSZ-képviselője, Pearson külügyminiszter hangsúlyozta, hogy az utolsó 24 óra a történelem egyik legdrámaibb szakasza volt. A Szovjetunió becsapta a magyar népet, becsapta a parasztot és a munkást, amelynek bajnokaként igyekszik magát feltüntetni. A magyar nép hőies szabadságharcával bebizonyította, hogy a szabadság utáni vágyat nem lehet örökre elnémítani. Bebizonyosodott, hogy tízévi szovjet rabság, tízévi propaganda után sem hajlandó elfogadni a magyar nemzet a szovjet zsarnokuralmat. Az ENSZ előtt fekvő határozati javaslat nem kíván egyebet, mint azt, hogy tegyék lehetővé a magyar népnek, hogy szabadon dönthessen kormányformája felett.

Az olasz küldött beszédében azt hangsúlyozta, hogy a magyar tragédia a világ valamennyi népének tragédiája. A magyar szabadságharcosok nem saját ügyükért, hanem valamennyiünkért haltak meg. Bejelentette, hogy melegen támogatja az amerikai kormány által előterjesztett határozati javaslatot.

02.25: Műsortájékoztató

Felhívjuk hallgatóink figyelmét, hogy a Szabad Európa Rádiója egész éjjel, megszakítás nélkül sugározza műsorát. Adásainkat a szokott rövidhullámsávokon kívül holnap reggel 7 óráig a 417 méteres középhullámon is hallhatják. Itt a Szabad Európa Rádiója.

02.26: Zene

02.35: Üzenetek

Ismétlés, elhangzott: november 4-én 18.18-kor, 18.57-kor, 19.27-kor, 20.45-kor és 21.18-kor.

02.37: Zene

02.44: Felhívás a szovjet hadsereg katonáihoz

Ismétlés, elhangzott: november 4-én 20.13-kor.

02.45: Zene

02.53: Felhívás a szovjet hadsereg katonáihoz

Ismétlés, elhangzott: november 4-én 20.13-kor, valamint november 5-én 02.44-kor.

02.54: Zene

03.00: Az ENSZ Közgyűlés határozata

Kedves hallgatóink! Mint már jelentettük, az ENSZ Közgyűlés óriási szótöbbséggel, 50 szavazattal 8 ellenében és 15 tartózkodás mellett elfogadta az Egyesült Államok képviselője által előterjesztett határozati javaslatot a magyar helyzet ügyében. A továbbiakban részletesen ismertetjük a határozati javaslat szövegét. Hallgatóink elnézését kérjük a hevenyészett fordításáért. Az ENSZ Titkársága magyar tolmácsának csupán az angol nyelvű szöveg áll rendelkezésére, fordítása tehát a rögtönzés jeleit viseli magán. A továbbiakban az ENSZ Titkárság tolmácsa szól hallgatóinkhoz.

Itt az Egyesült Nemzetek rádiója beszél New Yorkból. Mélyen tisztelt hallgatóink! Az Egyesült Nemzetek néhány perccel ezelőtt fejezte be sürgős és rendkívüli Közgyűlését, amelyen a súlyos magyarországi eseményekkel és a Szovjetuniónak Magyarország belügyeibe való beavatkozásával foglalkozott. A Közgyűlés az Egyesült Nemzetek legfelsőbb szerve, mely az összes, 76 tagállam képviselőiből áll. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlésére ma sok delegátus úgy hivatkozott, mint az emberiség lelkiismeretére. A Közgyűlés ma, vasárnap, november 5-én este 8 óra 12 perckor, 18 perccel ezelőtt – New York-i idő szerint – elfogadta az Amerikai Egyesült Államok határozati javaslatát, azaz Franciaország delegátusa egy ponton módosította, kapcsolatban a magyarországi helyzettel. Hölgyeim és Uraim, ismétlem az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének mai, nagy fontosságú határozatát. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése ma, vasárnap, november 5-én este 8 óra 12 perckor, 18 perccel ezelőtt – New York-i idő szerint – elfogadta a magyarországi helyzettel kapcsolatban az Amerikai Egyesült Államok határozati javaslatát, ahogy azt Franciaország delegátusa egy ponton megváltoztatta. A határozati javaslattal kapcsolatban vissza fogok térni később, ami a szavazatokat illeti. Mielőtt azonban abba belemennék, el fogom Önöknek olvasni a határozat teljes szövegét, ideiglenes magyar fordításban.

Az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa figyelembe véve azt, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete valamennyi tagjának szuverén egyenlőségén alapszik, emlékezve arra, hogy az emberi jogok, valamint alapvető szabadságjogok élvezetét Magyarországon, a Magyarország és szövetséges egyesült hatalmak között Párizsban 1947. február 10-én aláírt békeszerződés szavatolja, valamint ugyanezen alapján az említett jogoknak és szabadságoknak megerősítést nyert, minden nemzetre vonatkozóan az Egyesült Nemzetek Alapokmányában. Meggyőződve arról, hogy a jelen események Magyarországon tiszta kifejezői a magyar nemzet kívánságának, hogy alapvető jogait, szabadságát és függetlenségét teljes egészében élvezze, méltatlankodását kifejezve a szovjet haderőknek arra való felhasználása felett, hogy elnyomják a magyar nép erőfeszítéseit, jogának újból való érvényesítése iránt, megjegyezve mindenekfelett a szovjet kormány 1956. október 30-i nyilatkozatát, más államok belügyeibe való be nem avatkozását illetően, mint alapvető politikáját, megjegyezve a magyar kormány 1956. november 1-jei, a főtitkárhoz intézett értesí-

tését az említett kormánynak a szabad kormány felé intézett kívánságát illetően a szovjet haderők azonnali és tüstént való visszavonása iránt. Megjegyezvén továbbá a magyar kormány 1956. november 2-án kelt értesítését, amelyet a főtitkárhoz intézett, felkérve a Biztonsági Tanácsot, hogy tanácsolja a magyar és szovjet kormányoknak, kezdjék meg azonnali tárgyalásaikat a szovjet erők visszavonására. Megjegyezvén végül azt, hogy a szovjet katonai erők beleavatkozásuk Magyarországra, mostanáig avval az eredménnyel járt, hogy sok ember elpusztult abban az országban.

És most jön az Egyesült Nemzetek határozatának a legfontosabb része. Először: felhívja a Szovjetunió kormányát arra, hogy hagyja azonnal abba fegyveres támadását a magyar nép ellen. És hagyjon abba mindennemű beavatkozást Magyarország belügyeibe. Másodszor: felhívja a Szovjetuniót arra, hogy ne küldjön több csapatot Magyarországra, és vonja vissza összes csapatait azonnal magyar területről. Harmadszor: megerősíti a magyar nép jogát egy olyan kormányra, amely elfogadja a magyar nemzeti törekvéseket, valamint odaadón törekszik a nemzet függetlensége és jóléte iránt. Negyedszer: kéri az Egyesült Nemzetek főtitkárát arra, hogy vizsgálja meg az idegen beavatkozás révén jelentett helyzetet Magyarországon, figyelje annak fejlődését általa kinevezett képviselőkön keresztül, és jelentsen arról a lehető leggyorsabban az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének. Továbbá találjon utakat és módokat arra, hogy Magyarországon az idegen beavatkozás véget érjen az Egyesült Nemzetek Alapokmány szelleme és alapelvei értelmében. Ötödször: az Egyesült Nemzetek Közgyűlése felhívja a magyar kormányt és a Szovjetunió kormányát arra, hogy engedjék meg megfigyelőknek magyar területre való belépését. Biztosítsák azok jogait, hogy szabadon utazhassanak az ország területén és felhívja a megfigyelőket arra, hogy jelentsenek misszióikról a főtitkárnak. Hatodszor: az Egyesült Nemzetek Közgyűlése felhívja az Egyesült Nemzetek összes tagjait, hogy működjenek együtt a főtitkárral, és segítsék missziója végrehajtásában. Hetedszer: az Egyesült Nemzetek Közgyűlése kéri a főtitkárt, hogy sürgősen alakítsa meg az illetékes szervezetek vezetőinek meghallgatása után a magyar nép szükségleteit élelmiszerre, gyógyszerekre és egyéb ellátásra, és jelentse a Biztonsági Tanácsnak a lehető leggyorsabban. Nyolcadszor: kéri az Egyesült Nemzetek valamennyi tagját, és megkéri a nemzeti és nemzetközi jótékony szervezeteket, hogy összeműködve tegyék lehetővé a magyar népnek ilyen szükségletekkel való ellátását.

Amint mondtam, kedves hallgatóm, ez volt a szövege az Egyesült Nemzetek sürgős és rendkívüli Közgyűlése által 8 óra 12 perckor elfogadott határozatnak a magyarországi helyzetet illetően. A következő volt a szavazat az ezen határozattal kapcsolatban. Ötven állam szavazott a határozat érdekében, 8 állam szavazott a határozat ellen, 15 állam nem élt szavazatának jogával, és 3 állam nem volt jelen. A következő azoknak az államoknak a listája, amelyek a határozat ellen szavaztak: Románia, Ukrajna, Szovjetunió, Albánia, Bulgária, Fehér-Oroszország, Csehszlovákia és Lengyelország. A következő 15 ál-

lam nem élt szavazatának jogával: Szaúd-Arábia, Szíria, Jemen, Jugoszlávia, Afganisztán, Burma, Ceylon, Egyiptom, Finnország, India, Indonézia, Irak, Jordánia, Líbia és Nepál. A következő 3 ország nem volt képviselve a Közgyűlés mai ülésén: Magyarország, Laosz és Libanon.

Most egy fontos bejelentés következik.

03.19: Felhívás a Csokonai rádióhoz

Figyelem, Csokonai, figyelem Csokonai! Itt a Szabad Európa Rádió beszél! Figyelem, Csokonai! Jelentkezzék a 7500-7600 kilocikluson! Ismétlem: Figyelem, Csokonai! Itt a Szabad Európa Rádió beszél! Jelentkezzék a 7500-7600 kilocikluson!

03.20: Hírszolgálat

A nyugati hírszolgálati irodák bécsi tudósítói a következőkben foglalják össze a legutóbbi 24 óra magyarországi eseményeit. A szovjet hadsereg tényleges katonai diktatúrát vezetett be Magyarországon. [...]

Az ENSZ Közgyűlés ülése szavazással ért véget. 50 nemzet szavazott az amerikai határozati javaslat mellett, 8 ellene és 15 nemzet képviselője tartózkodott az állásfoglalástól. [...]

Eisenhower elnök a Bulgarián szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette az amerikai felsőházban: [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított szociáldemokrata párt elnöknője úton van New York felé, hogy megjelenjen az ENSZ Közgyűlésén. A frankfurti repülőtéren, ahol Kéthly Anna átutazott, újságíróknak azt mondta, még mindig reméli, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének erkölcsi tekintélye lehetővé teszi olyan egyezmény megkötését, amelynek alapján a szovjet kormány végül is kivonja csapatait Magyarországról. Kéthly Anna, aki Nagy Imre utolsó kormányának tagja, kijelentette, hogy a magyar ügy támogatását kívánja kérni a világszervezettől, Nagy Imre utolsó felhívásának megfelelően. A magyar szociáldemokrata párt elnöknője tudvalevőleg pénteken Bécsben rekedt, miután Magyaróvárnál szovjet páncélosok nem engedték továbbutazni Budapest felé.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje távirati úton hívta fel Eisenhower elnököt, tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az ENSZ megfigyelőket küldjön Magyarországra. [...]

Martino olasz külügyminiszter táviratot intézett Nehru miniszterelnökhöz. [...]

Londonban Eden miniszterelnök, aki a nap folyamán hosszan tárgyalt miniszterével a közel-keleti helyzetről, kormányának fontos tárcákat viselő tagjait estére újabb megbeszélésre hívta össze. [...]

Gaitskell, az angol Munkáspárt vezére, beszédet mondott az angol rádióban a magyar helyzettel kapcsolatban. Tragikus és bajokkal sújtott hét telt el, különösen tragikus és szörnyű volt az a vasárnap, amikor a magyarországi hírek megérkeztek. 1939 óta nem volt ilyen súlyos napja Angliának. Gaitskell

ezután a következőket mondotta: Most, amikor szívet tépő hírek jönnek Magyarországról, most, amikor az egész világnak egyesülni kellene a vadállati orosz ellen, ami a szabadságszerető magyar népet letiporja, elvesztettük erkölcsi vezető szerepünket, amelyre egykor olyan büszkék voltunk. Mit kellene tennünk? El kellene fogadnunk az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének határozatát, hogy visszazerezzük hazánk jó hírét.

Párizsban általános megdöbbenést váltott ki a magyarországi esemény. Pineau külügyminiszter az ország népéhez intézett rádiószózatában kijelentette, hogy egész Franciaország csodálattal hajol meg az egész magyar nép előtt, amely kész meghalni függetlenségéért. [...] Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és legmélyebb felháborodását fejezte ki a Vörös Hadsereg durva beavatkozása miatt. [...]

A legelterjedtebb francia vasárnapi lap, a [Le] Journal du Dimanche, amelyet vasárnap hajnalban már árultak, későbbi rendkívüli kiadásában hatalmas cím alatt adott hírt a magyarországi eseményekről. [...]

Adenauer kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédben emlékezett meg a tragikus magyar helyzetről. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országhoz intézett rádióbeszédében hangsúlyozta, hogy Dánia fenntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására azt akarják elérni, hogy Moszkva visszavonja fegyveres alakulatait Magyarországról. Azt üzenjük a Kreml vezéreinek, mondotta a dán miniszterelnök, hogy hatalmukban áll a vérontást leállítani, éljenek tehát ezzel a lehetőséggel, mégpedig azonnal. Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádió át hódolatát fejezte ki a magyar nemzetnek. Spaak felhívta a szovjet kormányt, vizsgálja meg újra Magyarországgal szemben alkalmazott politikáját és tegye lehetővé a magyar népnek, hogy a saját maga által óhajtott politikai rendszert választhassa meg. Spaak rádióbeszédét a következő felkiáltással fejezte be: Éljenek a budapesti szabadságharcosok!

Indiából eddig még nem érkezett hivatalos állásfoglalás. A [The] Times of India című független, hindu, angol nyelvű lap a szovjet kormány lépését ugyanolyan elutasító agresszióknak nyilvánítja, mint amilyen szerinte Anglia és Franciaország támadása Egyiptom ellen.

A zürichi politikai pártok függetlenségi uniója táviratot intézett Svájc köztársasági elnökéhez, amelyben az országgyűlés azonnali összehívását és a Szovjetunióval fennálló diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakítását kívánta a magyarországi események miatt. [...]

Az egész szabad világ közvéleményében egymást követik a legkülönbözőbb tiltakozások a szovjet csapatok brutális magyarországi beavatkozása miatt. [...]

A Svéd Tudományos Akadémia, a Nobel Intézet és a Nobel-díj Bizottság akcióba lépett a magyar értelmiségiek melletti tiltakozásáért. A svédországi Göteborg Egyetemének szociáldemokrata főiskolai szervezete a svéd kormányhoz, amely tudvalévőleg szociáldemokrata, azt a felhívást intézte, hogy

a magyarországi események miatt a svéd kormány mondja le Bulgaryin és Hruscsov tervezett stockholmi látogatását. Svájcban a vasárnapi nap folyamán a legkülönbözőbb egyesületek és szervezetek rendeztek tiltakozó gyűlést a szovjet orvtámadás miatt.

Az egyesített AFL és CIO, Amerikai Szakszervezeti Szövetség európai képviselője, Ervin Braun Washingtonban nagy tömeg előtt beszédet mondott Magyarországról. Javasolta, hogy az Egyesült Államok kormánya a legsúlyosabban ítélje el a Magyarország elleni szovjet agressziót és ennek kifejezésekként szakítsa meg minden kulturális és kereskedelmi kapcsolatát a Szovjetunióval. Az amerikai szakszervezet képviselője hangzott továbbá, hogy az ENSZ-nek nem szabad szóba állnia a szovjet csapatok által a magyar népre ráerőszakolt kormány képviselőjével, hanem ehelyett ismerje el továbbra is az erőszakosan elmozdított kormány küldöttjét mint Magyarországról hivatalos képviselőjét. Braun elmondta a továbbiakban, hogy Kéthly Anna, a magyar szocialisták [sic!] vezetője úton van az Egyesült Államokba. Az ENSZ feltétlenül hallgassa meg Kéthly Anna véleményét. Végül, egy lengyelországi jelentés szerint, a varsói rádió a magyarországi eseményekkel kapcsolatban bejelentette, hogy Budapest és a lengyel főváros között vasárnap reggel megszakadt az összeköttetés, és a rádió azóta mindeddig nem tudott összeköttetést találni.

03.30: Felhívás a Csokonai rádióhoz

Ismétlés, elhangzott: 03.19-kor.

03.32: Zene

03.42: Az ENSZ Közgyűlés határozata és a Közgyűlés lefolyása
Az ENSZ Titkárság tolmácsa szól hallgatóinkhoz. Angol nyelvű szöveget fordít, amely a rögtönzésnél fogva természetesen nem nyújt tökéletes előadást. Ezért hallgatóink elnézését kérjük. Az elfogadott határozati javaslat ismertetése után az ENSZ-székház más, magyar ügyel szoros kapcsolatban álló híreket közöl a titkárságtól, a továbbiakban pedig behatóan ismerteti a Közgyűlés többórás vitájának teljes anyagát.

Itt az Egyesült Nemzetek rádiója beszél New Yorkból. [...]

A Közgyűlés megkezdése előtt washingtoni sajtójelentések érték el az ENSZ székhelyét. E sajtójelentések szerint Eisenhower, az Amerikai Egyesült Államok elnöke egy sürgős üzenetet küldött Bulgaryinhoz, a Szovjetunió miniszterelnökéhez a magyarországi helyzetet illetően. [...]

Mielőtt adnánk további részleteket az ENSZ mai, sürgős és rendkívüli Közgyűléséről, közölni kívánjuk kedves hallgatóinkkal az ENSZ Menekültügyi Bizottságának egy kommunikációját, mely most érkezett meg Genfből az ENSZ székhelyére, kapcsolatban a magyarországi helyzettel. Az ENSZ menekültügyi megbízottja arról lett informálva az osztrák kormánytól, hogy körülbelül fél-

ezer menekült érkezett Magyarországról az elmúlt 24 órában. Abból a célból, hogy ezekkel a menekülteket segíteni lehessen, az ENSZ Menekültügyi Bizottsága 25 ezer dollárt azonnal félretett, hogy ezeknek a menekülteknek az azonnali szükségleteit lehessen fedezni. Továbbá a Menekültügyi Bizottság felhatalmazta képviselőit Ausztriában, hogy rendelkezésre álljon az osztrák kormánynak, hogy segítse a kormányt abban, hogy sürgős menekültügyi táborokat állíthassanak fel az osztrák-magyar határon e menekültek számára. Továbbá az ENSZ menekültügyi főbiztosa közli, hogy a képviselő Ausztriában e közeli napokban egy konferenciát fog összehívni, amelyen a különböző nemzetközi organizációk és a nemzeti organizációk fognak összeülni, melyek foglalkoznak menekültekkel, megvizsgálni, milyen lépéseket lehetne tenni, továbbra segíteni ezeket a menekülteket, akikre hivatkoztam a kommunikáció elején.

Most kedves hallgatóim, fogunk Önöknek adni néhány részletet az ENSZ mai és sürgős rendkívüli Közgyűléséről. A Közgyűlés ma délután 4 óra 30 perckor New York-i idő szerint ült össze. Az ülés kezdetén az elnök, aki Chilének a delegátusa, fölolvastott egy levelet a magyar delegációtól, amely szerint az új magyar kormány mostanáig nem hatalmazta fel a delegációnak egy tagját sem arra, hogy a jelen ülésen részt vegyen. A delegáció memoranduma hozzátette, hogy mostanáig nem kapott hivatalos instrukciót a magyar kormánytól.

A napirendnek az első kérdése a napirend elfogadása volt. Szoboljev, a Szovjetunió képviselője ezen kérdéssel kapcsolatban ellenezte, hogy a Közgyűlés foglalkozzék a magyarországi helyzettel, mondván, hogy egy ilyen akció az ENSZ beavatkozását jelentené Magyarország belső ügyeibe. Szoboljev véleménye szerint Nagy Imrének az ENSZ-hez küldött levelei alkotmányellenesek voltak, minthogy a Nagy-kormány szétesett és a hatalmat más kormány vette át. Ezután a Szovjetunió képviselője felolvastott egy szöveget, mondván, hogy ez az új magyar kormány nyilatkozata. Az új magyar kormány ebben a nyilatkozatban tiltakozott az ENSZ akciója ellen, kapcsolatban a magyarkérdéssel. Szoboljev szerint mindaz, ami az ENSZ-ben történik a magyarországi kérdésekben, provokáció. És az Egyesült Államok, amely a Közgyűlés ezen ülését összehívatta, elhallgatta a magyarországi fasiszta elemeket. Délután 5 órakor a Közgyűlés a szovjet tiltakozás ellenére elfogadta napirendjét, amelyre a magyarkérdést tűzte fel. A feladat a következő volt: 53 állam szavazott a kérdés elfogadása mellett, 7 állam szavazott a kérdés elfogadása ellen, és 7 állam nem élt szavazati jogával. [sic!] [...]

04.38: Zene

04.46: Felhívás a szovjet hadsereg katonáihoz

Ismétlés, elhangzott: november 4-én 20.13-kor, valamint november 5-én 02.44-kor és 02.53-kor.

04.47: Zene

05.02: Híreket mondunk

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amely értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A szovjet hadsereg tényleges katonai diktatúrát vezetett be Magyarországon. [...]

A budapesti rádió, amely naponként 4 óra 30 perckor szokta megkezdeni adásait, ma reggel 5 órakor még néma volt.

Eisenhower elnök a Bulgariyin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette az amerikai felsőházban. [...]

Most ismertetjük a magyar szabadságharcra kapcsolatos legutóbbi külföldi megnyilatkozásokat.

Adenauer kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédben emlékezett meg a tragikus magyar helyzetről. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országához intézett rádióbeszédében kijelentette, hogy Dánia fenntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására a szovjet csapatoknak Magyarországról való visszavonását akarják elérni.

Spaak, belga külügyminiszter a brüsszeli rádió át hódolatát fejezte ki a magyar nemzetnek. Felhívta a szovjet kormányt, vizsgálja meg újra Magyarországgal szemben alkalmazott politikáját, és tegye lehetővé a magyar népnek, hogy a saját maga által óhajtott politikai rendszert választhassa meg.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje Eisenhowerhez intézett táviratában hangsúlyozta, hogy a legnagyobb megdöbbenéssel értesült a magyar nép ellen intézett brutális és áruló szovjet támadásról. [...]

Gaitskill, az angol Munkáspárt vezére beszédet mondott a brit rádióban a magyar helyzettel kapcsolatban. [...]

Az egyesített EFL és CIO amerikai szakszervezeti szövetség európai képviselője, Ervin Braun Washingtonban mondott beszédében hangoztatta, hogy az ENSZ-nek nem szabad szóba állni a szovjet csapatok által a magyar népre ráerőszakolt kormány képviselőjével, hanem ismerje el továbbra is az erőszakkal elmozdított kormány kiküldöttjét mint Magyarország hivatalos képviselőjét.

Az 50 millió tagot számláló Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének elnöke táviratot intézett a szövetség összes tagállamaihoz a szovjet fegyveres alakulatok beavatkozása miatt, a magyar népnek a szabadság és a függetlenség kivívásáért folytatott harcában.

Helmer osztrák belügyminiszter az ENSZ genfi menekültügyi főbiztosságától segítséget kért, hogy Ausztria támogatást nyújthasson az országba érkezett magyar menekültek tömegeinek. Helmer távirata szerint az elmúlt hét alatt Ausztriába tízezer menekült érkezett Magyarországból. Az osztrák határ menti

hatóságok az elmúlt éjszaka ötezerre becsülték azoknak a számát, akik ezen felül a vasárnapi nap folyamán osztrák területen kerestek menedéket.

05.12: Az ENSZ Közgyűlés határozata és a Közgyűlés lefolyása

Ismétlés, elhangzott: 03.00 és 04.38 között.¹⁴

05.54: Zene

06.00: Híreket mondunk

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjet-uniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország fegyveres támadásával, és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A szovjet hadsereg tényleges katonai diktatúrát vezetett be Magyarországon. [...] A budapesti rádió, amely reggelenként 4 óra 30 perckor szokta megkezdeni adásait, ma reggel fél 6 órakor még néma volt.

Eisenhower elnök a Bulgariyin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette az amerikai felsőházban. [...]

Adenauer kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédében emlékezett meg a magyar tragikus helyzetről. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országhoz intézett rádióbeszédében kijelentette, hogy Dánia fenntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására a szovjet csapatoknak Magyarországról való visszavonását akarják elérni.

Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádióon át hódolatát fejezte ki a magyar nemzetnek. Felhívta a szovjet kormányt, vizsgálja meg újra Magyarországgal szemben alkalmazott politikáját, és tegye lehetővé a magyar népnek, hogy a saját maga által óhajtott politikai rendszert választhassa meg.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje Eisenhowerhez intézett táviratában hangsúlyozta, hogy a legnagyobb megdöbbenéssel értesült a magyar nép ellen intézett brutális és áruló szovjet támadásról. [...]

Gaitskell, az angol Munkáspárt vezére beszédet mondott a brit rádióban a magyar helyzettel kapcsolatban. [...]

Az egyesített EFL és CIO amerikai szakszervezeti szövetség európai képviselője, Ervin Braun Washingtonban mondott beszédében hangoztatta, hogy az ENSZ-nek nem szabad szóba állni a szovjet csapatok által a magyar népre ráerőszakolt kormány képviselőjével, hanem ismerje el továbbra is az erőszakkal elmozdított kormány kiküldöttjét mint Magyarország hivatalos képviselőjét.

¹⁴ Ezen a reggelen az ismétlések nehezen követhetők, mert a szünet nélküli műsorfolyamba a Közgyűlés élő közvetítésének részletei, majd az ebből Münchenben készített összefoglaló, ill. annak egyes elemei és a határozat ismertetése többször, eltérő fogalmazással került adásba, ráadásul több híradást is beiktattak.

Az egész szabad világ közvéleményében egymást követik a legkülönbözőbb tiltakozások a szovjet fegyveres erők brutális magyarországi fegyveres beavatkozása miatt. [...]

Helmer osztrák belügyminiszter az ENSZ genfi menekültügyi főbiztosságától segítséget kért, hogy Ausztria támogatást nyújthasson az országba érkezett magyar menekültek tömegeinek. [...]

06.11: Az ENSZ Közgyűlés határozata és a Közgyűlés lefolyása

Ismétlés, elhangzott: 03.00 és 04.38 között, illetve 05.12-kor.

07.12: Híreket mondunk

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjet-uniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával, és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A szovjet hadsereg tényleges katonai diktatúrát létesített Magyarországon. [...] A helyzet kaotikus, a szabadságharc tényleges elfojtásáról egyelőre szó sincs annak ellenére, hogy amerikai hivatalos kormánykörök véleménye szerint a szovjet kormány legalább 12-20 hadosztályt vetett be a magyarországi szabadságharc elnyomására.

Eisenhower elnök a Bulgariyin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette az amerikai felsőházban. [...]

Adenauer kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédében emlékezett meg a magyar tragikus helyzetről. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országhoz intézett rádióbeszédében kijelentette, hogy Dánia fenntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására a szovjet csapatoknak Magyarországról való visszavonását akarják elérni.

Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádióon át hódolatát fejezte ki a magyar nemzetnek. Felhívta a szovjet kormányt, vizsgálja meg újra Magyarországgal szemben alkalmazott politikáját, és tegye lehetővé a magyar népnek, hogy a saját maga által óhajtott politikai rendszert választhassa meg.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje Eisenhowerhez intézett táviratában hangsúlyozta, hogy a legnagyobb megdöbbenéssel értesült a magyar nép ellen intézett brutális és áruló szovjet támadásról. [...]

Gaitskell, az angol Munkáspárt vezére beszédet mondott a brit rádióban a magyar helyzettel kapcsolatban. [...]

Az egyesített EFL és CIO amerikai szakszervezeti szövetség európai képviselője, Ervin Braun Washingtonban mondott beszédében hangoztatta, hogy az ENSZ-nek nem szabad szóba állni a szovjet csapatok által a magyar népre ráerőszakolt kormány képviselőjével, hanem ismerje el továbbra is az erőszakkal elmozdított kormány kiküldöttjét mint Magyarország hivatalos képviselőjét.

A magyarországi tragikus események éppen olyan mély részvétet és megdöbbenést váltottak ki a hivatalos vatikáni körökben, mint a világ összes szabad országaiban. A vatikáni rádió a világ minden nyelvén sugárzott adásai-ban foglalkozott a szovjet csapatok orvátáadásával, és olyan éles hangon ítélt el a szovjet fegyveres erők galád támadását, amelyre még nem volt példa a vatikáni rádió történetében. A vatikáni rádió hangoztatta, hogy az egész magyar nép mint egy ember szállt szembe heroikus küzdelmében az elnyomók ellen, és a magyar nép szava áthallatszott a vasfüggönyön, amelyet az elnyomók azért állítottak fel, hogy ezt elhallgattassák. A legutóbbi megrázó események nyomán arra a következtetésre kell jutni, hogy a vasfüggöny újból leereszkedik, és újra elkülöníti Magyarországot népét a szabad világtól. Ennek ellenére azonban az a véráldozat, amelyet a magyar nép az elmúlt napokban hozott, rákerült a történelem lapjaira, függetlenül attól, hogy mit hoz a jövő-dő a magyar nép részére, az elmúlt napok eseményei már most bemutatták az egész világ előtt a kommunizmus igazi arcát. A szovjet ágyúk, amelyek a fővárosra ontották a tüzet, egyidejűleg az egész kommunista rendszer bukását hirdetik. A kommunizmusnak nincs más szava, csak ágyúik dübörgése, mondja a vatikáni rádió.

A vatikáni hivatalos köröknek ez ideig nem sikerült megbízható értesülést kapni arról a hírről, amely szerint Mindszenty hercegprímás az Egyesült Államok budapesti követségén keresett menedéket. A Szentszéknek a katolikus egyházi hatóságokkal nem volt közvetlen kapcsolata, és így azoktól sem tudott közvetlen hírt kapni Mindszenty bíboros hercegprímás jelenlegi tartózkodási helyéről. Az Egyesült Államok római nagykövetsége, melyhez a Szentszék felvilágosításért fordult, szintén nem tudta megerősíteni a hírt. XII. Pius pápa a tegnapi nap tragikus hírei nyomán újból felszólította a világ összes katolikus hívőit, hogy imádkozzanak a sokat szenvedett magyar népért.

Adenauer nyugatnémet kancellár ma este az eredetileg négy napra tervezett hivatalos jellegű látogatás helyett csak villámmegbeszélésre utazik Párizsba, ahol két napot tölt. A kancellár a magyarországi és az egyiptomi helyzetet vitatja meg a francia kormányférfiakkal. Adenauer csütörtökön már részt vesz a nyugatnémet parlament alsóházának rendkívüli ülésén, amelyen kormánynyilatkozatot tesz.

07.23: Az ENSZ Közgyűlés határozata és a Közgyűlés lefolyása

Ismétlés, elhangzott: 03.00-kor, 05.12-kor és 06.11-kor.

08.23: Híreket mondunk

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjet-uniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországot ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A szovjet hadsereg tényleges katonai diktatúrát létesített Magyarországon. [...]

Eisenhower elnök a Bulgaryin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette az amerikai felsőházban. [...]

Adenauer kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédben emlékezett meg a magyar tragikus helyzetről. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országához intézett rádióbeszédében kijelentette, hogy Dánia fenntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására a szovjet csapatoknak Magyarországról való visszavonását akarják elérni.

Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádió át hódolatát fejezte ki a magyar nemzetnek. Felhívta a szovjet kormányt, vizsgálja meg újra Magyarországgal szemben alkalmazott politikáját, és tegye lehetővé a magyar népnek, hogy a saját maga által óhajtott politikai rendszert választhassa meg.

Stevenson, az amerikai Demokrata Párt vezetője és elnökjelöltje Eisenhowerhez intézett táviratában hangsúlyozta, hogy a legnagyobb megdöbbenéssel értesült a magyar nép ellen intézett brutális és áruló szovjet támadásról. [...]

Gaitskill, az angol Munkáspárt vezére beszédet mondott a brit rádióban a magyar helyzettel kapcsolatban. [...]

Az egyesített EFL és CIO amerikai szakszervezeti szövetség európai képviselője, Ervin Braun Washingtonban mondott beszédében hangoztatta, hogy az ENSZ-nek nem szabad szóba állni a szovjet csapatok által a magyar népre ráerőszakolt kormány képviselőjével, hanem ismerje el továbbra is az erőszakkal elmozdított kormány kiküldöttjét mint Magyarországot hivatalos képviselőjét.

A magyarországi tragikus események éppen olyan mély részvétet és megdöbbenést váltottak ki a hivatalos vatikáni körökben, mint a világ összes szabad országaiban. [...]

Az egész szabad világ közvéleményében egymást követik a legkülönbözőbb tiltakozások a szovjet fegyveres erők brutális magyarországi fegyveres beavatkozása miatt. [...]

08.33: Zene

09.00: Hírek

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjet-uniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországot ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A szovjet hadsereg tényleges katonai diktatúrát létesített Magyarországon. [...]

Eisenhower elnök a Bulgaryin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette az amerikai felsőházban. [...]

A magyarországi tragikus események éppen olyan mély részvétet és megdöbbenést váltottak ki a hivatalos vatikáni körökben, mint a világ összes szabad országaiban. [...]

Az egész szabad világ közvéleményében egymást követik a legkülönbözőbb tiltakozások a szovjet fegyveres erők brutális magyarországi beavatkozása miatt. [...]

A brit külügyminisztérium szóvivője bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. Az ENSZ Közgyűlése ma

reggel magyar időszámítás szerint 4 óra 14 perckor újabb rendkívüli ülésre ült össze a közel-keleti helyzet megvitatására. Hammarskjöld ENSZ-főtitkár a kanadai külügyminiszter által beterjesztett határozati javaslat alapján azt ajánlotta a rendkívüli Közgyűlésnek, hogy a világszervezet állítson fel egy nemzetközi rendőri alakulatot a közel-keleti béke helyreállítására. Ebben a nemzetközi rendőri alakulatban az Egyesült Államok, a Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország és nemzeti Kína csapatai nem foglalhatnak helyet. Hammarskjöld javasolta továbbá, hogy az új alakulat vezetését Burns kanadai tábornok, az ENSZ Fegyverszüneti Ellenőrző Bizottság elnöke vegye át. A Közgyűlés több mint két órán át tartó vita után egyhangúan elfogadta az ENSZ rendőri alakulat felállítását célzó határozati javaslatot. 57 tagállam szavazott a javaslat elfogadása mellett, míg 19 állam tartózkodott a szavazásról. A javaslat elfogadását egyetlen tagállam sem ellenezte.

09.11: Zene

09.30: Hírek

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A szovjet hadsereg tényleges katonai diktatúrát létesített Magyarországon. [...]
Eisenhower elnök a Bulgariyin szovjet miniszterelnöknek küldött üzenetével kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette az amerikai felsőházban. [...]

A magyarországi tragikus események éppen olyan mély részvétet és megdöbbenést váltottak ki a hivatalos vatikáni körökben, mint a világ összes szabad országaiban. [...]

Az egész szabad világ közvéleményében egymást követik a legkülönbözőbb tiltakozások a szovjet fegyveres erők brutális magyarországi beavatkozása miatt. [...]

A brit külügyminisztérium szóvivője bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. [...]

09.41: Nemzetközi sajtószemle

A nyugati sajtó a mérhetetlen felháborodás hangján ír a magyarországi szovjet hadjáratról. A lapok többsége szerint a kelet-európai események következtében a nemzetközi feszültség a második világháború után legnagyobb tetőfokát érte el.

Ma reggel az angol lapok első oldalas nagybetűs főcímei így számolnak be a történekekről: A Daily Express szerint a Szovjetunió Magyarország meggyilkolását kísérli meg. A Daily Mail ugyanezt egy nemzet legyilkolásának nevezi. A Daily Telegraph főcíme: Szovjet harckocsik a magyar szabadságharc ellen. [...] A [The] Times sürgeti az Egyesült Nemzetek Szervezetét, hogy a leg-sürgősebben nyújtson hathatós támogatást Magyarországnak. Egy másik angol lap, a [The] Manchester Guardian azt írja, hogy a magyar ügy fejlemé-

nyeit csendben kell várni, hogy hallható legyen azok hangja, akiknek ezekben az órákban beszélni kell. [...] A [The] Daily Telegraph megállapítja, hogy Eden angol miniszterelnököt súlyos vádak érik majd a közeljövőben. Sokan azt tartják ugyanis, hogy a Szovjetuniót rá lehetett volna kényszeríteni magyarországi csapatainak kivonására, ha az angol-francia csapatok nem avatkoznak be a közel-keleti háborúba. A lap megjegyzi, hogy az angolok és a franciák hajlandók visszavonni csapataikat, ha az ENSZ rendőri szerepet betöltő egységei veszik át helyüket. A [The] Daily Telegraph felteszi a kérdést: hajlandó-e ugyanerre a Szovjetunió Magyarországon?

A News Chronicle című angol lap a következőket írja: Anglia és Franciaország beavatkozott a közel-keleti háborúba. A Szovjetunió azt látta, hogy két nyugati nagyhatalom magánháborút indít, és Amerika az elnökválasztás küszöbén áll. A Vörös Hadsereg erre gyorsan és kegyetlenül megpróbálja a magyar szabadságharcosok leverését. Tagadhatatlan tény, hogy Anglia és Franciaország, legalább részben felelős azért, ami Budapesten történik. A News Chronicle végül azt követeli, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete Magyarországra és a Közel-Keletre egyaránt küldjön rendőri szerepet betöltő egységeket. A Daily Mail ugyancsak rámutat az angol-francia közel-keleti beavatkozás magyarországi következményeire. A lap megállapítja, hogy a szovjet támadás a legveszélyesebb nemzetközi válság felidézésével jár a második világháború után. A munkáspárti Daily Herald szerint a magyarok vére részben Eden angol miniszterelnök lelkiismeretén szárad. A Szovjetunió nem merte volna megtámadni Magyarországot, ha a nyugati nagyhatalmak egységesek. Az Egyesült Nemzetek Szervezete valószínűleg háború nélkül megmenethette volna a magyarokat – írja a lap. A Daily Sketch című angol lap azt követeli, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése ne csak határozatokat, hanem szankciókat is hozzon.

Áttérve a francia sajtóra, a [Le] Figaro mai vezércikkének azt a címet adta: Sztálin feltámadt. [...] A francia szocialisták lapja, a Franc-Tireur a Szovjetuniót ugyancsak a szabadság orgyilkosának nevezi. Idézzünk a cikkből: Borzalmas szörnyűség, ami Magyarországon történt. Hogyan felejthetjük valaha is el a budapesti magyar, francia, angol segélykérelmeket. A franciák milliói követelik, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete a legerélyesebben lépjen fel a magyar ügyben. Ezt követeli minden demokrata, minden szocialista és minden szabad ember. A hóhérok meglátják, hogy a szabadság erői megsemmisíthetetlenek.

Az olasz sajtó felháborodása valóban elemi erejű. A kormányhoz közel álló Il Messaggero megállapítja, hogy Magyarországon a történelemnek példa nélküli csalására került sor. A Szovjetunió nem akarta elviselni a magyaroktól kapott erkölcsi pofont. Moszkva nem akarta, hogy Kelet-Európa szívében valóban demokratikus és haladó szociális politikai fejlődés induljon meg. A Messaggero cikke így folytatódik: „A Szovjetunió nem akarja elengedni prédáját. Az igazság ügyének győznie kell minden terror ellen. A világ undorodva

nézi, hogyan akarják az oroszok vérbe fojtani a magyar hazafiak hőies kísérletét." A legjelentősebb római napilap, az [II] Tempo ezeket írja: „A Szovjetunió. a gyilkosoknak és fosztogatóknak eme bandája a továbbiakban azt a bánásmódot érdemli, amelyet az egész világban a gyilkosokra és fosztogatókra szabnak ki. Semmiféle tisztességes család nem fogadná be a gyilkos társadalom hivatalos képviselőit. Küldje tehát haza minden tisztességes ország azokat, akik a Szovjetuniót képviselik. Semmiféle tisztességes kereskedő nem kíván adásvételi kapcsolatban lenni banditák szövetségével. Szakítsa meg minden tisztességes kormány diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatát a szovjet útonállókkel! Semmiféle tisztességes társadalom nem tűrheti meg soraiban a gyilkosok és rablók bűntársait. Dobják ki a tisztességes európai parlamentek az oroszok csatlósait, a kommunista lakájokat." Ezeket követeli a római [II] Tempo című lap.

10.00: Híreket mondunk *10.00 Híreket mondunk az egykori elnökről és ügyvezető elnökről.*
Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...] *10.00 Híreket mondunk az egykori elnökről és ügyvezető elnökről.*

Nenni, a kommunistaikkal eddig szövetségben volt baloldali olasz szociáldemokrata párt vezetője mélységesen elítélte a szovjet csapatok terrorakcióit Magyarországon. A szovjet támadás – mondotta Nenni – olyan helyzetet teremtetett, amely példa nélkül áll a nemzetközi munkásmozgalom történetében. A világ dolgozói nem szentesíthetik a szovjet hatalmi politikát, és felhívják a Szovjetuniót, hogy vizsgálja felül a helyzetet és tegyen ígéretet csapatainak Magyarországról való visszavonására. Nenni nyilatkozatában emlékeztet arra, hogy október 23-án már megbélyegezte a magyarországi szovjet beavatkozást. A szovjet kormány október 30-i nyilatkozata azt a reményt keltette a világon, hogy a Szovjetunió belátta hibáit és az elkövetett tévedések jóvátételére törekszik. Azt reméltük – mondotta Nenni –, hogy a szovjet kormány végül is visszavonja csapatait Magyarországról, és ez a kivonulás napok kérdése. Sajnos, nem ez következett be. A legújabb szovjet beavatkozás drámai helyzetet teremt Magyarországon, ahol újból vér folyik, és ahol a Szovjetunió csak a szuronyok hegyén maradhat hatalmon. A világ dolgozói – mondotta továbbá Nenni – támogatják a magyar nép kívánságait a szovjet csapatok visszavonására és az ország semlegességének kimondására, hogy a szocializmus, a demokrácia, a szabadság és a függetlenség légköre legyen megvalósítható Magyarországon.

A szovjet csapatok magyarországi támadása az egész világon mély felháborodást váltott ki. Ma már a kora reggeli órákban megkezdődtek a tüntetések és a tiltakozások az orvtámadás miatt.

Stockholmban a diákság vérellátott rongybabát dobott be a szovjet nagykövetség épületébe. A nagykövetség előtt tüntető tömeg a szovjet diplomáták azonnali távozását követelte. Koppenhágában mintegy tízezer főnyi tömeg gyűlt össze az egyetem épülete előtt. A szónokok megbélyegezték a Szovjetunió magyarországi orvtámadását. A tüntetők ezután a szovjet nagykövetség elé vonultak, ahol a rendőrség csak nagy erőfeszítések árán tudta visszatartani a tüntetőket a nagykövetség megrohanásától. New Yorkban, a Szent Patrik-katedrálisban misét mondtak a magyar népért és Mindszenty József bíborosért. A szentmisére a New Yorkban élő amerikai magyarság nagy számban kivonult.

A brit külügyminisztérium szóvivője a kora reggeli órákban bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. Az angol-francia hadvezetőség nem közölt további részleteket a harcokról. A rádióadásokban azonban figyelmeztették az egyiptomi lakosságot a partraszállási hadműveletekre. Az angol rádió azt a tanácsot adta a Port Fouad-i lakosságnak, hogy haladéktalanul keressen menedéket az óvóhelyeken. A port-szaídi lakosságot figyelmeztették, hogy ne közelítse meg a kikötő környékét, és lehetőleg húzódjék a város nyugati részébe. Az egyiptomi hadsereg és az úgynevezett nemzeti gárda közvetlenül az angol-francia hadműveletek megkezdése előtt elfoglalta állásait. Egyiptomi részről a hajnali órákban közleményt tettek közzé a vasárnap éjszakai hadműveletekről. Eszerint a hétfőre virradó éjszaka brit és francia bombázók Port-Szaíd, Izmailia, Suez és Alexandria hadi berendezéseit bombázták.

Izraeli részről kijelentették, hogy a Sínai-félszigeten az egyiptomi haderő fölött aratott győzelem után Izrael kész tárgyalásokba bocsátkozni arab szomszédaival. A Sínai-félszigeten tegnap csak szórványos harcokra került sor, az izraeli haderő egységei megtisztították a területet az egyiptomi haderő maradványaitól. Izraeli járőrök több helyen megközelítették a Szezei-csatorna keleti partjait.

Az ENSZ Közgyűlése ma reggel magyar időszámítás szerint 4 óra 14 perckor újabb rendkívüli ülésre ült össze a közel-keleti helyzet megvitatására. [...]

10.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.41-kor.

10.18: Zene

10.30: Híreket mondunk

Hétfőre virradó éjszaka angol és francia bombázók Port-Szaíd, Szuez, Izmailia és Alexandria hadi berendezéseit bombázták.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...] *Magyar Nemzet*

A szovjet csapatok magyarországi támadása nyomán a szabad világ kormányainak vezetői egymás után bélyegzik meg a moszkvai vezetők által irányított orotámadást.

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke levelet küldött Bulgaryin szovjet miniszterelnöknek, amelyben hangoztatja, hogy megdöbbenéssel és felháborodással fogadta a magyarországi szovjet támadás hírért. Az Egyesült Államok a szovjet csapatok kivonását követeli Magyarországról, ami az alapvető feltétele annak, hogy a magyar nép érvényesíthesse önrendelkezési jogát kormányformája megválasztásában.

Adenauer nyugatnémet kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédben emlékezett meg a magyar tragikus helyzetről. [...]

Párizsban Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban ismertette az ország népével a magyar tragédiát. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és a legmélyebb felháborodását fejezte ki a szovjet hadsereg durva beavatkozása miatt. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országhoz intézett rádiószózatában azt hangoztatta, hogy Dánia fenntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására akarják elérni, hogy Moszkva visszavonja fegyveres alakulatait Magyarországról.

Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádióállomásokon át hódolatát fejezte ki a magyar népnek. [...]

Nenni, a kommunistákkal eddig szövetségben volt baloldali olasz szociáldemokrata párt vezetője kemény szavakkal bélyegezte meg a szovjet csapatok magyarországi terrorakcióit. [...]

Braun, az amerikai szakszervezetek egyik vezetője egy gyűlésen azt javasolta, hogy az Egyesült Államok kormánya szakítsa meg kulturális és kereskedelmi kapcsolatait a Szovjetunióval. Az ENSZ-nek nem szabad szóba állnia a szovjet csapatok által a magyar népre ráerőszakolt bérenc kormány küldöttével. A világsszervezetnek Kéthly Anna véleményét kell meghallgatnia, aki úton van az Egyesült Államokba.

A Svéd Tudományos Akadémia, a Nobel Intézet és a Nobel-díj-bizottság tiltakozott a szovjet csapatok magyarországi orotámadása miatt. [...]

Svájcban a politikai pártok nyilatkozatokat tettek közzé, amelyben tiltakoznak a szovjet terrortámadás miatt.

Nyugat-Berlinben a középületeken félárbocra bocsátották a zászlókat a szovjet orotámadás elleni tiltakozásképpen.

Tömegtüntetések voltak New Yorkban az ENSZ székháza előtt, ahol tízezres tömeg tüntetett. Ugyancsak tüntetésekről érkeznek hírek Stockholmból, Koppenhágából, Bonnól és Svájc számos városából is.

A brit külügyminisztérium szóvivője a kora reggeli órákban bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. [...]

10.38: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.41-kor és 10.10-kor.

10.46: Zene

10.54: Az ENSZ Közgyűlés határozatának teljes szövege

11.00: Hírek

Magyarország és a szabad világ között továbbra sincs semmilyen érintkezés. A távbeszélő- és távíró-összeköttetés tegnapi megszakadása óta egyetlen nyugati távirati iroda sem tudott eddig érintkezésbe jutni Magyarországon tartózkodó tudósítójával. Az osztrák-magyar határvonalon az utakat a legtöbb helyen szovjet páncélosok állták el. A tegnapi nap folyamán Sopronban néhány Nyugat-Magyarországon tartózkodó nyugati újságírónak sikerült még osztrák területre átjutnia. Az újságírók jelentéseikben elmondották, hogy a magyar határvárosból Bécs felé vezető úton tegnap soproni egyetemi hallgatók, akik csak könnyűfegyverekkel rendelkeztek, az oroszokat tíz órán át visszatartották, és ezzel lehetővé tették a menekülők százainak, ha nem ezreinek osztrák területre való átjutását. A ma reggeli osztrák lapok szerint tegnap este és az elmúlt éjszaka bécslés szerint 15 ezer menekült érkezett Magyarországról Ausztriába. A menekülési áradat néhány helyen még tart. A lapok a megrázó jelenetek egész soráról számolnak be, és számos fényképet közölnek a határ menti eseményekről. A kelet-berlini kommunista rádióállomás elsőnek erősítette meg azt a hírt, hogy Nagy Imre miniszterelnököt a Vörös Hadsereg foglyul ejtette, és letartóztatta.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországra irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke levelet küldött Bulgaryin szovjet miniszterelnöknek, amelyben hangoztatja, hogy megdöbbenéssel és felháborodással fogadta a magyarországi szovjet támadás hírért. [...]

Adenauer nyugatnémet kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédben emlékezett meg a magyar tragikus helyzetről. [...]

Párizsban Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban ismertette az ország népével a magyar tragédiát. [...] Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és a legmélyebb felháborodását fejezte ki a szovjet hadsereg durva beavatkozása miatt. [...] Hansen dán miniszterelnök az országhoz intézett rádiószózatában hangoztatta, hogy Dánia fenntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására akarják elérni, hogy Moszkva visszavonja fegyveres alakulatait Magyarországról. Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádióállomásokon át hódolatát fejezte ki a magyar népnek. Spaak felhívta a szovjet kormányt, vizsgálja felül politikáját és nyújtson lehetőséget a magyar népnek, hogy a saját maga által ohajtott politikai rendszert választhassa meg. [...]

Helmer osztrák belügyminiszter a sajtónak adott nyilatkozatában hangsúlyozta, hogy a világ közvéleménye a legnagyobb megdöbbenéssel értesült a magyarországi eseményekről. A Szovjetunió aljas cselekedetét követett el, amikor a békés kibontakozás látszatát igyekezett kelteni, majd páncélosaival hátba támadta a magyar nemzetet. A hősi magyar ellenállást csak az iszonyatos szovjet túlerő tudja letörni. Nem tudjuk, mi történik a következő napokban, Ausztria nevében azonban újból hangsúlyozzuk, hogy ragaszkodunk a szabadság eszméjéhez. Az elmúlt események során bebizonyítottuk, és be is fogjuk bizonyítani, hogy ennek a ragaszkodásnak a bizonyítására Ausztria mindenre hajlandó.

Nenni, a kommunistákkal eddig szövetségben volt baloldali olasz szociáldemokrata párt vezetője kemény szavakkal bélyegezte meg a szovjet csapatok magyarországi terrorakcióit. [...]

Braun, az amerikai szakszervezetek egyik vezetője egy gyűlésen azt javasolta, hogy az Egyesült Államok kormánya szakítsa meg kulturális és kereskedelmi kapcsolatait a Szovjetunióval. [...]

A Svéd Tudományos Akadémia, a Nobel Intézet és a Nobel-díj-bizottság tiltakozott a szovjet csapatok magyarországi orvátámadása miatt. [...]

Svájcban a politikai pártok nyilatkozatokat tettek közzé, amelyben tiltakoznak a szovjet terrortámadás miatt.

Nyugat-Berlinben a középületeken félárbocra bocsátották a zászlókat a szovjet orvátámadás elleni tiltakozásképpen.

Tömegtüntetések voltak New Yorkban az ENSZ székháza előtt, ahol tízezres tömeg tüntetett. Ugyancsak tüntetésekről érkeznek hírek Stockholmból, Koppenhágából, Bonnól és Svájc számos városából is.

A brit külügyminisztérium szóvivője a kora reggeli órákban bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. [...]

11.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 09.41-kor, 10.10-kor és 10.38-kor.

11.18: Az ENSZ Közgyűlés határozata

Ismétlés, elhangzott: 10.54-kor.

11.23: Zene

11.30: Híreket mondunk

Magyarország és a szabad világ között továbbra sincs semmilyen érintkezés. [...] Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországra ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az ország egész területéről. [...]

A Közgyűlés 50 szavazattal 8 ellenében fogadta el az ezzel kapcsolatos határozati javaslatot. Mind a 8 nemleges szavazatot kommunista vezetés alatt álló országok képviselői adták le. A szavazástól tartózkodó 15 ország javarészen az afrikai és ázsiai országok képviselőiből tevődik össze, akiket minden bizonnyal az késztette erre az állásfoglalásra, hogy az egyiptomi angol-francia közbelépés a nyugati tábor ellen hangolta őket. Nem változtatott ez azonban azon a tényen, hogy a határozati javaslat óriási szótöbbséggel elfogadott határozat rangjára emelkedett. Ennek értelmében az ENSZ Közgyűlés felkéri Hammarskjöld főtitkár, hogy kijelölt képviselőin keresztül gondoskodjék a magyarországi helyzet mielőbbi és a helyszínen történő megvizsgálásáról. Ezt megejtve a lehető legrövidebb időn belül terjesszen jelentést a Közgyűlés elé a szovjet visszaélések megszüntetését szolgáló megoldásról. A határozati javaslatot elfogadása előtt francia indítványra némiképpen módosították. A francia képviselő azt kívánta, hogy a szöveget úgy egészítsék ki, hogy világosan kitűnjék az idegen beavatkozás ténye. A következő teendő az volt, hogy az ENSZ Közgyűlés felszólította a szovjet és a magyarországi kormányt, hogy biztosítsa Hammarskjöld főtitkár által kijelölt megfigyelők mozgási szabadságát Magyarországon.

A szovjet csapatok magyarországi támadása nyomán a szabad világ kormányainak vezetői egymás után bélyegzik meg a moszkvai vezetők által irányított orvátámadást.

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke levelet küldött Bulgaryin szovjet miniszterelnöknek, amelyben hangoztatja, hogy megdöbbenéssel és felháborodással fogadta a magyarországi szovjet támadás hírét. Az Egyesült Államok a szovjet csapatok kivonását követeli Magyarországról, ami az alapvető feltétele annak, hogy a magyar nép érvényesíthesse önrendelkezési jogát kormányformája megválasztásában.

Adenauer nyugatnémet kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédében emlékezett meg a magyar tragikus helyzetről. [...]

Párizsban Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban ismertette az ország népével a magyar tragédiát. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan felkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és a legmélyebb felháborodását fejezte ki a szovjet hadsereg durva beavatkozása miatt. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országhoz intézett rádiószózatában azt hangoztatta, hogy Dánia fenntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására akarják elérni, hogy Moszkva visszavonja fegyveres alakulatait Magyarországról.

Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádióállomásokon át hódolatát fejezte ki a magyar népnek. [...]

Olaszországban Martino külügyminiszter erős hangú nyilatkozatban bélyegezte meg a szovjet kormány brutális lépését. A külügyminiszter kijelentéseit országszerte hasonló nyilatkozatok követték. Fanfani, a Kereszténydemokrata Párt főtitkára, aki éppen Észak-Olaszországban tartózkodott, egy

gyűlésen mondott beszédében kizárólag a magyarországi eseményekkel foglalkozott. Kijelentette, hogy Európa népeinek végre rá kell döbbsenniük, ki az ellenségük, és mindent meg kell tenniük a hős magyar nép segítségére. Az olasz köztársasági párt a brutális orosz támadás elleni tiltakozásra hívta fel kiáltványában az egész olasz népet. Nenni, baloldali szocialista pártvezér, akinek pártja sokáig szövetségben volt a kommunistákkal, nyilatkozatában kemény szavakkal ítélte el Moszkva terrorakcióját. [...]

Palermo bíboros érseke pásztorlevelet intézett Szicília népéhez. Ebben hangsúlyozta, hogy semmilyen szovjet harckocsik nem tudják többé Európa és a világ előtt elrejtetni azt a mélységet, amelybe a szovjet rendszer az uralma alatt lévő országokat döntötte. Bologna bíboros érseke Imádkozzunk Magyarorszáért és Európáért című pásztorlevelét ugyanazokkal a szavakkal kezdte el, amellyel a budapesti rádió lezárta adását. Milánó érseke az egyik templomban tartott istentiszteleten megcsókolt a magyar zászlót, és hódolatát fejezte ki a magyar nemzet iránt.

Helmer osztrák belügyminiszter a sajtónak adott nyilatkozatában hangsúlyozta, hogy a világ közvéleménye a legnagyobb megdöbbenéssel értesült a magyarországi eseményekről. [...]

Braun, az amerikai szakszervezetek egyik vezetője egy gyűlésen azt javasolta, hogy az Egyesült Államok kormánya szakítsa meg kulturális és kereskedelmi kapcsolatait a Szovjetunióval. Az ENSZ-nek nem szabad szóba állnia a szovjet csapatok által a magyar népre ráerőszakolt bérenc kormány küldöttével. A világsszervezetnek Kéthly Anna véleményét kell meghallgatnia, aki úton van az Egyesült Államokba.

A Svéd Tudományos Akadémia, a Nobel Intézet és a Nobel-díj-bizottság tiltakozott a szovjet csapatok magyarországi orvátámadása miatt. A svédországi Göteborg egyetemének főiskolai szervezete felhívta a svéd kormányt, hogy azonnal mondja le Bulgarijn és Hruscsov tervezett stockholmi látogatását.

Svájcban a politikai pártok nyilatkozatot tettek közzé, amelyben tiltakoznak a szovjet terrortámadás miatt.

Nyugat-Berlinben a középületeken félárbocra bocsátották a zászlókat a szovjet orvátámadás elleni tiltakozásképpen.

Tömegtüntetések voltak New Yorkban az ENSZ székháza előtt, ahol tízezres tömeg tüntetett.

Ugyancsak tüntetésekről érkeznek hírek Stockholmból, Koppenhágából, Bonnól és Svájc számos városából is.

A brit külügyminisztérium szóvivője a kora reggeli órákban bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le Egyiptom területére. [...]

11.41: Nemzetközi sajtószemle

Ezúttal a nagy nyugatnémet lapok állásfoglalásaiból közlünk részleteket. A Münchner Merkur mai kiadása első oldalán az áll: Szovjet megsemmisítő háború Magyarország ellen. A vezércikk pedig ezt a címet viseli: A kozákok. Megsemmisítő támadás a Szovjetunió válasza a magyar szabadság felbuzdu-

lására. A vérfürdő és a rombolás a szovjet politika végső bölcsessége a Sztálin utáni korszakban éppen úgy, mint Sztálin idejében. A georgiai szörnyeteg cinikus ravaszsága is átöröklődött utódaira brutalitásával együtt. Mialatt a 20. század kozákjai éppen befejezték páncélosaik és lökhajtásos bombázóik felvonultatását, és már készen álltak a támadásra, ugyanakkor jelentette be a Szovjet, hogy kész csapatai kivonásáról tárgyalni, és a magyar katonai vezetőket a tárgyalás színhelyén elfogták. A kis nemzetek szuverenitása, más államok belügyeibe való be nem avatkozás, mindezek a fogalmak, amelyek mellett a szovjet annyiszor vallott nagy hangon hitet, a budapesti valóságban értelmetlen és tartalmatlan szavaknak bizonyulnak. A szovjet akció még csak nem is beavatkozás egy szomszéd állam belső ügyeibe, mert Magyarországon egyáltalán nincs már oroszbarát párt. A felkelésnek vége volt, az egyetlen törvényes kormány a kommunista Nagy Imre kormánya volt. A szovjet csapatok most nem egy akármilyen elenyésző magyar kisebbség oldalán lőnek a többi magyarokra. A Szovjetunió a nemzetközi jog minősítése szerint egy másik állam ellen intézett támadást. Az idegen szoldateszka a magyar állam helyett most egy megszállási temetőt fog csinálni, egy vértől áztatott rommezőt.

A Münchner Merkur vezércikke azután a múltra tekint vissza. Valóban szörnyű, hogy ez az örök Oroszország Európa történelmi formáinak változásai során mindig ugyanazt a borzalmas arcot mutatja. Száztizenhét évvel ezelőtt százezer kozák fojtotta vérbe és kegyetlenségbe a magyar szabadságharcot. És most újra orosz katonák azok, akik a magyar Szózat utolsó sorának megadják különös értelmét: „Áldjon vagy verjen sors keze: / Itt élned, halnod kell.”

A lap azután Moszkva bűnösségi kérdésére tér át. Moszkva bűnét semmiféle cinizmussal és ravasz okoskodással nem lehet elvitatni. A szovjet hatalmasok elhatározására tegnap Magyarországon sírba szállt a remény, hogy Európában valóban meglazulhat a nemzetközi feszültség, és megteremthető lesz az igazi európai béke és biztonság. Egyes politikusok véleménye, hogy a franciák és angolok eljárása Egyiptomban idézte elő a Magyarországra zúduló kozákrohamot, vagy mérhetetlenül együgyű, vagy pedig rosszindulatú. Az angol-francia lépés több mint kérdéses volt, ezenfelül alkalmatlan, igazságtalan és brutális. De sem erkölcsileg, sem politikailag nem igazolja azt, hogy a magyar nemzetet egy időre kitoröljék a világtörténelemből. A legjobb esetben propagandaürgyül szolgál a Szovjetnek, és az egyedül elég arra, hogy Londonnak és Párizsnak ma keserű szemrehányásokat tegyenek. De egyébként a Magyarország elleni orosz támadás és a közel-keleti bonyodalom között nincs közvetlen politikai kapcsolat és nem alkalmazható rájuk ugyanaz a mérték. Az arányok, a módszerek, a célok, az eszközök bevetése és a kilátások teljesen különbözőek a két konfliktusban. A tegnapi vasárnap egyetlen órájában a vörös katonák Magyarországon több embert öltek meg és több értéket pusztítottak el, mint az eddigi összes keleti hadműveletek.

A Münchner Merkur hosszasan felsorolja a különbségeket, és többek közt még a következőket állapítja meg: Egyiptomban az a kérdés, hogy megbuktassanak egy diktatúrát, Magyarországon egy nép külső és belső szabadságáról van szó. A Közel-Keleten egy csatornáról és olajról, Magyarországon egy nemzet létéről. Csakis a kozákok szellemi előőrsei állíthatják fenntartás nélkül egymás mellé a keleti konfliktust és Moszkva páncélos ökolcsapását a Dunánál. A Szovjetunió leplezetlen hatalmi politikája gátlás nélkül nyilatkozik meg Magyarországon, míg Keleten a nemzetközi jogi rend korlátai még távolról sem dőltek mind össze. Hogy mennyire szűkek és mesterségesek a szovjet koegzisztenciaelmélet határai, épp ez a megsemmisítő támadás mutatja, amelyet Közép-Európában egy kis ország ellen intézett, amely csak szabad és semleges akart lenni. Mindszenty bíboros, a szabad Magyarország igazi szellemi képviselője még szombaton is megpróbálta, hogy megértesse a moszkvai hatalmasokkal, egy békés Szovjetunió többet kaphat egy szabad és lojális Magyarországtól, mint egy elnyomott csatlóstól. Azonban a Szovjet vagy nem békeszerető, vagy pedig egyszerűen nem képes felfogni sem, hogy miben áll egy, a népek igazi kölcsönös megértésére épülő nemzetközi politika. Csak páncélosokban, bombákban és bajonetekben bíz. Ezen az alapon lehetetlen Európában egyensúlyon nyugvó nemzetközi rendet és kollektív biztonságot teremteni. A vezércikk ezután kifejti, hogy Európa és Németország számára minő lehetőségek nyíltak volna, ha a Szovjet megértette volna a magyar szabadságfelkelés értelmét. Levonja a mai német politika közvéleményében nagy jelentőségű tanulságot, hogy a német és az európai biztonságot nem lehet arra a reményre alapítani, a kozákok emberségesebbek és becsületesebbek lesznek, mint Magyarországon.

Azután rámutat a tényre, hogy az úgynevezett desztalinizálásnak mi a tanulsága. A szovjet hatalmasok ezekben a napokban rájöttek, hogy a kommunista rendszerek Kelet-Európában csak rémuralommal tarthatók fenn. Ha a terror enyhül, azonnal meginganak, mert egész egyszerűen a népek nem állnak mögöttük. Ma már kimondhatjuk, hogy a desztalinizálás a csatlós rendszer felbomlásához vezetett, ami még a szovjetunióbeli bolsevista rendszert is alapjaiban fenyegetheti. A jugoszláv diktatúrával való kibékülés útján megpróbálták a sztálinizmust nemzeti kommunizmussal helyettesíteni. Magyarországon bebizonyult, hogy a nemzeti kommunizmus alapján véve képtelenség, és csak átmeneti forma lehet a szabadságforradalomhoz vagy pedig lényegében megmarad a régi szabású szovjet kommunizmusnak. A rendszert mindenképpen csak a sztálinista módszerekkel lehet fenntartani.

A Münchner Merkur vezércikkének utolsó szakasza a legközelebbi nemzetközi kilátásokkal foglalkozik. Meg kell azonban jegyezni, hogy a cikk még az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének állásfoglalása előtt íródott. Lényegi megállapítása az, hogy a Szovjetben bízni nem lehet és nem szabad. A Nyugat számára abban látja a magyar szabadság vérbe fojtásának tanulságait,

hogy most már legyen vége az illúzióknak, hogy a Szovjetunióval tárgyalni lehet. A jövőt és a biztonságot nem lehet a budapesti kozákok ígéreteire és fogadkozásaira alapítani.

11.49: Az ENSZ Közgyűlés határozata

Ismétlés, elhangzott: 10.54-kor és 11.18-kor.

11.54: Zene

12.00: Híreket mondunk

Magyarország és a szabad világ között továbbra sincs semmilyen érintkezés. [...]
A tegnapi nap folyamán és az elmúlt éjszaka osztrák területre ért magyar menekültek megsegítése érdekében az osztrák hatóságok minden tőlük telhetőt megtesznek. A fegyverrel kezükben érkező magyar katonákat és polgári személyeket az osztrák hadsereg az ország semlegességének szabályai szerint lefegyverzi. A határvonalat az osztrákok – ahol azt hirtelenében megtehették – piros-fehér-piros osztrák zászlóval jelölték meg, ezzel is jelezve a magyar menekülteknek, hogy e mögött a vonal mögött biztonságban érezhetik magukat. Az eddigi jelentések arról számolnak be, hogy a határvidéken felvonuló szovjet alakulatok ügyelnek a határvonal tiszteletben tartására.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországon ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja Nagy Imre kormányának, repülőgépen úton van New York felé, ahová ezekben az órákban kell megérkeznie. Kéthly Anna a Szocialista Internacionálé bécsi értekezletén képviselte újjáalakított pártját, Budapestre való visszatérési kísérleté azonban eredménytelen maradt, miután pénteken nem tudott átjutni Magyaróvárnál a szovjet páncélosok gyűrűjén. Kéthly Anna most New Yorkban személyesen akarja az ENSZ közreműködését kérni Magyarország érdekében. A magyar szociáldemokrata párt elnöknője Bécsből való utazása előtt a Szabad Európa Rádió munkatársának rövid nyilatkozatot adott. Minden tőlem telhetőt megteszek, mondotta, hogy a szerencsétlen Magyarországot megsegítsék. Mindent elkövetek abban az irányban is, hogy a helyszínen hívjam fel a világ közvéleményét arra az iszonyatos árulásra, amelyet a Szovjetunió fegyveres beavatkozásával a szabadság és az emberi jogok alapvető eszméje ellen elkövetett.

A szovjet csapatok magyarországi támadása nyomán a szabad világ kormányainak vezetői egymás után bélyegzik meg a moszkvai vezetők által irányított orotámadást.

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke levelet küldött Bulgaryin szovjet miniszterelnöknek, amelyben hangsúlyozta, hogy megdöbbenéssel és felháborodással fogadta a magyarországi szovjet támadás hírére. [...]

Adenauer nyugatnémet kancellár a német rádióállomások által közvetített beszédében emlékezett meg a tragikus magyar helyzetről. [...]

Párizsban Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban ismertette az ország népével a magyar tragédiát. [...]

Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan fölkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és a legmélyebb fölháborodását fejezte ki a szovjet hadsereg durva beavatkozása miatt. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országhoz intézett rádiószózatában hangzottatta, hogy Dánia fönttartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására akarják elérni, hogy Moszkva visszavonja fegyveres alakulatait Magyarországról.

Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádióállomásokon át hódolatát fejezte ki a magyar népnek. Olaszországban Martino külügyminiszter erős hangú nyilatkozatban bélyegezte meg a szovjet kormány brutális lépését. [...]

Palermo bíboros érseke pásztorlevelet intézett Szicília népéhez. [...]

Helmer osztrák külügyminiszter a sajtónak adott nyilatkozatában hangsúlyozta, hogy a világ közvéleménye a legnagyobb megdöbbenéssel értesült a magyarországi eseményekről. [...]

Braun, az amerikai szakszervezetek egyik vezetője egy gyűlésen azt javasolta, hogy az Egyesült Államok kormánya szakítsa meg kulturális és kereskedelmi kapcsolatait a Szovjetunióval. [...]

A Svéd Tudományos Akadémia, a Nobel Intézet és a Nobel-díj-bizottság tiltakozott a szovjet csapatok magyarországi orvátámadása miatt. [...]

A brit külügyminisztérium szóvivője a kora reggeli órákban bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. [...]

12.14: Nemzetközi sajtószemle

A hétfő reggeli bécsi lapok teljesen a magyarországi események hatása alatt állnak. A Welt am Montag biztató jelenségnek tartja, hogy az Egyesült Államok Moszkvától Magyarország azonnali kiűrtését követelte. A lap ismerteti az ENSZ tárgyalásainak eddigi eredményeit, és közli, hogy Eisenhower Bulgarián szovjet miniszterelnökhöz személyes üzenetet küldött, amely a szovjet csapatok azonnali visszavonását követeli Magyarországról. Eisenhower azt is követeli, hogy a magyar nép maga választhassa meg kormányát, és maga dönthesse jövőendő életformájáról. Mielőtt Eisenhower sürgős üzenetét Bulgariánhoz elküldte, hosszasan megbeszélte az eseményeket a kórházban súlyos betegen fekvő Dulles amerikai külügyminiszterrel. A Welt am Montag közli azt a drámai felhívást is, amelyet az utolsó szabad magyar adó a világ-közvéleményhez intézett.

A kormányon lévő dán munkáspárt lapja, a Social-Demokraten mai számában a következőket írja: A bűntény megtörtént. Amiről azt hittük, hogy elkerülhető, az megtörtént vasárnapra virradóra. A Szovjetunió megtámadta Magyarországot, és brutális erőszakot alkalmazott népe ellen. Pedig mit akart

ez a nép? Az önrendelkezési jogot, és békét követelt országa számára. A minősíthetetlen magatartást előkészítették és hamis érvekkel előbb végrehajtották a szovjet csapatok általános invázióját, különféle hazugságokat használva álarcul. A támadás után azután arra hivatkoztak, hogy a csapatokat ellenforradalmi elemek megfékezésére hozták az országba. Valójában a szovjet imperialista politika megnyilvánulásáról van szó, azért akarják láncukba verni a magyar népet, hogy az általa fontosnak ítélt stratégiai pontot megtarthassák. A magyarkérdéssel kapcsolatban nyilvánvalóvá vált, hogy teljesen megbukott az úgynevezett koegzisztencia politikája. Csődöt mondtak az úgynevezett békés együttműködés alapelvei. Értéktelen a be nem avatkozás és az önállóság tiszteletben tartásának szovjet ígérete. Akik a béke érdekében hajlandók voltak hinni a reális váltásban és a Kreml politikájának megváltozását remélték, azok láthatják, hogy Sztálin szellemi örökségét folytatják megint. Ebben a légkörben lehetetlen a megbékélés. Mi, Dánia lakói, mély együttérzéssel tekintünk a magyar nép felé. Egyetértünk Hansen miniszterelnökkel abban a szándékában, hogy mihamarabb véget vessen a Kreml embertelen beavatkozásának.

A svájci La Suisse vezércikkének címe: Az őserdő törvénye. A lap katonai szakértője a budapesti drámát a második világháború varsói felkeléséhez hasonlítja, amikor a hős lengyel nép tehetetlenül vértett a kapuiból álló és magát felszabadítóknak nevező szovjet hadsereg miatt. A lap megállapítja, hogy a szovjet hadsereg a magyar szabadságharc kitörésének idejében igen kedvezőtlen helyzetben volt. A lengyel és a magyar nép nyíltan forrongott, és Kelet-Németország is csak egy intésre vár. Még a Volkspolizei, a keletnémet népi rendőrség is csak azt a pillanatot leste, hogy a magyar honvédek példájára a nép oldalára álljon. Magában a Szovjetunióban a fegyelmetlenség és bomlás jelei mutatkoznak, és a kommunisták ellenségei fellélegeztek, mert bíztak abban, hogy eljött a remény órája. [...] A svájci fribourg-i [La] Liberté így ír: „Az újabb szovjet beavatkozás hírének hallatára nem gondolhatunk másra, mint arra: a Szovjetunió fél. Ne feledjük el, hogy a Szovjetunióban is nagy az elégedetlenség. Ezekben a tragikus órákban meg kell írunk, hogy az egész világ boldogan vette tudomásul Magyarország semlegességét, de ahhoz, hogy ez az ország semleges lehessen, először szabadnak kell lennie.”

A [The] New York Times ma reggeli vezércikkének ezt a címet adta: Vádoljunk! „A szovjet kormányt gyilkossággal vádoljuk. A szovjet kormányt a legmocskosabb árulással vádoljuk. A szovjet kormány a történelem leghitványabb csalását követte el. Vádoljuk a szovjet kormányt a magyar nép ellen elkövetett hatalmas bűnnel. Vádoljuk a szovjet kormányt egy olyan gaztettsozrotért, amely sohasem felejtendő és sohasem bocsátható meg. Lenin 1900-ban azt írta, hogy a cári rendszer nemcsak szolgátságban tartja az orosz népet, hanem más népeket is elnyom. Ugyanaz igaz ma a Szovjetunió esetében, amit Lenin mondott a cári birodalomról.” [...]

Befejezésül az angol News Chronicle vezércikkéről számolunk még be. A lap felszólítja az Egyesült Nemzetek Szervezetét, hogy küldjön azonnal rendőri feladatot teljesítő alakulatokat Magyarországra és Közel-Keletre, különben teljes katasztrófa fenyegeti a világot. A News Chronicle ezeket írja: „A gengszterek garázdálkodása a legnagyobb veszélyt idézte fel. Az amerikai elnökválasztás előtti órákban borzalmas tragédia történt. A tragédiát Anglia és Franciaország egyiptomi beavatkozása előzte meg. Ezt követte a Szovjetunió magyarországi háborúja. Mi történik most? A nyugati demokráciák hatalmas problémával kerültek szembe, amikor a magyar hazafiakat szovjet harckocsik rohamozták. Határoznunk kell. Vállalnunk kell a harmadik világháború kockázatát, vagy sor kerül erkölcsi meghunyászkodásunkra, és akkor a mostani napokhoz képest dicsőséges fejezete volt történelmünknek, ami 1938-ban Münchenben történt.”

12.23: Az ENSZ Közgyűlés határozata

Ismétlés, elhangzott: 10.54-kor, 11.18-kor és 11.49-kor.

12.28: Zene

12.30: Híreket mondunk

Magyarország és a szabad világ között továbbra sincs semmilyen érintkezés. [...] Az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországgal szemben irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja Nagy Imre kormányának, repülőgépen úton van New York felé, ahová ezekben az órákban kell megérkeznie. [...]

Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke levelet küldött Bulgariyin szovjet miniszterelnöknek, amelyben hangsúlyozta, hogy megdöbbenéssel és felháborodással fogadta a magyarországi szovjet támadás hírért. [...]

Adenauer nyugatnémet kancellár, a német rádióállomások által közvetített beszédében emlékezett meg a tragikus magyar helyzetről. [...]

Párizsban Pineau francia külügyminiszter rádiószózatban ismertette az ország népével a magyar tragédiát. [...] Daniel Mayer, a francia nemzetgyűlés külügyi bizottságának elnöke hivatalosan fölkereste a párizsi szovjet nagykövetet, és a legmélyebb fölháborodását fejezte ki a szovjet hadsereg durva beavatkozása miatt. [...]

Hansen dán miniszterelnök az országhoz intézett rádiószózatában hangoztatta, hogy Dánia fönntartás nélkül csatlakozik azokhoz az országokhoz, amelyek az ENSZ és a világ közvéleményének nyomására akarják elérni, hogy Moszkva visszavonja fegyveres alakulatait Magyarországról.

Spaak belga külügyminiszter a brüsszeli rádióállomásokon át hódolatát fejezte ki a magyar népnek. Olaszországban Martino külügyminiszter erős hangú nyilatkozatban bélyegezte meg a szovjet kormány brutális lépését. [...]

Palermo bíboros érseke pásztorlevelet intézett Szicília népéhez. [...] Helmer osztrák belügyminiszter a sajtónak adott nyilatkozatában hangsúlyozta, hogy a világ közvéleménye a legnagyobb megdöbbenéssel értesült a magyarországi eseményekről. [...]

Braun, az amerikai szakszervezetek egyik vezetője egy gyűlésen azt javasolta, hogy az Egyesült Államok kormánya szakítsa meg kulturális és kereskedelmi kapcsolatait a Szovjetunióval. [...]

A Svéd Tudományos Akadémia, a Nobel Intézet és a Nobel-díj-bizottság tiltakozott a szovjet csapatok magyarországi orvítamadása miatt. [...]

A brit külügyminisztérium szóvivője a kora reggeli órákban bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. [...]

12.44: Rövid kommentár¹⁵

Az ENSZ tegnap éjszaka lefolyt rendkívüli ülésén a Közgyűlés nagy többséggel, 50 szavazattal 8 ellen elfogadta Lodge amerikai megbízott indítványát, amelyben az ENSZ felszólítja a Szovjetet, hogy csapatait azonnal tüzet szüntessenek és hagyják el Magyarországot. Mindazoknak véleménye szerint, akik fennállása óta figyelik az ENSZ munkáját, az ülésnek olyan izgalmas lefolyása volt, amelyre nincs példa a nemzetek szövetségének történetében. Soha még olyan vitriolos és lekicsinylő szavakkal nem illettek világhatalmat, mint ezen az ülésen Oroszországot. Huszonkét szónok iratkozott fel a listára, akik beszélni akartak a tárgysorozathoz. A huszonkét szónok között egyetlen volt csak, aki szavakat próbált keresni az orosz fegyveres erők brutális beavatkozásának magyarázására. Ez az egyetlen hang Szoboljev, az orosz megbízotté volt.

Lester Pearson, a kanadai megbízott gyilkos kommentárral kísérte Szoboljev szereplését. Egyik mondatának olyan sikere volt, hogy a tanácskozást percekig nem tudták folytatni, mert nemcsak a kiküldöttek, hanem a karzatokat zsúfolásig megtöltő nemzetközi hallgatóság is dörgő tapssal szakította meg a beszédet. Pearson azt mondta, hogy pontosan huszonnégy órával ezelőtt a világszövetség ugyanennek a dobogójáról Szoboljev, az orosz kiküldött a közel-keleti eseményekkel kapcsolatban fogadkozott, hogy a Szovjet minden kis népnek a barátja, pártfogója és őrzője a kis népek függetlenségének – ugyanakkor, amikor ezeket a nagy szavakat harsogta az orosz kiküldött – mondotta Pearson emelt hangon – talán éppen azokban a percekben orosz harckocsik, tankok, gépfegyverek ezrei mészárolták le a magyar ifjúság színevírágát. Ezt tartja Szoboljev barátságnak? – kérdezte a kanadai kiküldött.

A másik nagy sikert arató szónok Olaszország képviselője volt. Mikor azt mondotta, hogy a véres magyar zászló mellé haladéktalanul oda kell tűzni az ENSZ saját lobogóját is, és ez alatt a két zászló alatt kell Budapestre a világ-

¹⁵ A szerző: Bús Fekete László.

szövetség kiküldöttjeinek megérkezni, dübörgő taps tört ki a teremben, amely percekig tartott.

A gyűlés 10 óra után kezdődött, és a szónokok egymás után sorakoztak fel Oroszország ellen. New York-i idő szerint fél 8-kor, tehát magyarországi idő szerint éjjel fél 2-kor a rendkívüli Közgyűlés a tanácskozást másnap akarta folytatni. Pár perccel a kitűzött záróra előtt Chile megbízottja, aki a gyűlés elnöke volt, az ügy jelentőségére és sürgősségére való tekintettel fél órával meghosszabbította ezt a zárórát. Még két szónok kapott engedélyt arra, hogy érveit kifejtse. Az utolsó szónok a Fülöp-szigetek megbízottja volt. Ekkor következett be a rendkívüli Közgyűlés drámai fordulata: a Fülöp-szigetek kiküldöttje kijelentette, nincs időnk tovább vitatkozni, szónoklatokat mondani, a világszövetségnek most már csak egyetlen kötelessége van, szavazni a benyújtott indítványok fölött. Éppen ezért a Fülöp-szigetek megbízottja felkérte a gyűlés elnökét, hogy ne adjon engedélyt további szónoklatokra, hanem tegye fel a kérdést szavazásra. Mielőtt az elnök kihirdette volna döntését, Franciaország megbízottja kért még egyszer szót. Azonnal csatlakozott a Fülöp-szigetek képviselőjének indítványához azzal a hozzáadással, hogy egészítsék ki Lodge amerikai kiküldött határozati javaslatát még egy ponttal. Azzal, hogy az ENSZ felszólítja saját főtákarát, azonnal állítson össze egy delegációt, amely haladéktalanul utazzék el Magyarországra, vizsgálja meg az ottani helyzetet és arról késelem nélkül jelentést adjon a világszövetségnek. A Közgyűlés a határozati javaslatot ezzel a francia toldalékkal fogadta el, mégpedig név szerinti szavazással. A szavazásnak is volt egy feledhetetlen drámai pillanata. Amikor a világszövetség titkára felszólította az egyes nemzeteket, a kiküldöttek hangosan igennel, nemmel szavaztak, vagy kijelentették, hogy tartózkodni kívánnak a szavazástól. A „H” betűnél odaértek Hungaryhoz, és felszólították Magyarország képviselőjét, hogy szavazzon a nemzete nevében. A felszólítást feszült várakozás követte. Senki nem mozdult. A teremre ráült a csönd. És ebben a drámai csöndben újra megszólalt a világszövetség titkára, ezt mondotta: Hungary is absent, Magyarország nincs jelen. A formázásoknak ez az alapszabályok szerint való megfogalmazása még soha harsogóbban nem hirdette a kimondott szó ellenkező értelmét. Magyarország jelen volt a teremben. Mondhatnók, ezen az estén csak Magyarország volt jelen ebben a teremben. Minden szenvedésével, megpróbáltatásával, vére hullatásával, könnyei pergésével, reménytelenségével és reményével, egy egész nemzet halálos elszántságával, amely nemzet inkább meghal, de magát meg nem adja.

12.49: A genfi vöröskeresztes konvenciók

A hadra kelt fegyveres erők sebesültjei és betegei helyzetének javításáról szóló egyezmény ismertetése.

12.56: Zene

13.00: Híreket mondunk

Magyarország és a szabad világ között továbbra sincs semmilyen érintkezés. [...] Az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja Nagy Imre kormányának, repülőgépen úton van New York felé, ahová ezekben az órákban kell megérkeznie. [...]

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtt minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. A kormánykoalíció pártjának vezetői már tegnap este úgy nyilatkoztak, hogy a magyarországi események hatására Nyugat-Németországnak át kell alakítania a hadsereg-fejlesztési programját. A kormány most kettő terv alapján kíván dolgozni. Az egyik biztosítaná, hogy Nyugat-Németország kisebb létszámú, de korszerűen felszerelt és akcióképes haderővel rendelkezék. A másik program az eddigi, több évre kiterjedő fegyverkezési program továbbfolytatása lenne, amely azonban a legújabb fejlemények következtében másodrendűvé vált. A kormány mai minisztertanácsán ezekről a kérdésekről tárgyal. Mint a kormánykoalíció vezetői kijelentették, a kormány az ellenzékkel is megvitatta a katonai program átalakítását, és a lehetőség szerint az ellenzékkel egyetértésben kíván cselekedni. Adenauer kancellárnak ma kellett volna négynapos hivatalos látogatásra Párizsba utaznia. A hivatalos látogatás helyett a kancellár ma este villámmegbeszélésre utazik Párizsba, ahol a magyarországi és közel-keleti események folytán előállt nemzetközi helyzetet kívánja a francia kormány tagjaival megtárgyalni. Bonnban lehetségesnek tartják, hogy a nyugatnémet képviselőház a hét második felében rendkívüli külpolitikai vitát tart. A parlament pártjai már tegnap felhívták a külföldön, főleg Távol-Keleten úton lévő törvényhozókat, hogy a leromlott nemzetközi helyzetre való tekintettel a lehetőséghez képest térjenek vissza Bonnba.

A Nyugatnémet Vöröskereszt közölte, hogy még mielőtt tegnap minden távbeszélő- és távíró-összeköttetés megszakadt volna Budapest és Nyugat-Németország között, a Magyarországon tartózkodó nyugatnémet mozgókórház értesítést küldött hollétéről. A tábori kórház mintegy 60 főnyi személyzettel tegnap délelőtt az egyik budapesti klinika közelében tartózkodott, így minden valószínűség szerint, tőle telhetőleg orvosi segílyt is tudott nyújtani a hozzá fordulóknak.

Nehru indiai miniszterelnök, aki az egész magyar szabadságharc alatt minden véleménynyilvánítást megtagadott az eseményekkel kapcsolatban, most nyilatkozott a szovjet csapatok támadásáról. Az UNESCO, az ENSZ Kulturális és Nevelésügyi Szervezete Közgyűlésének megnyitása alkalmából Újdelhiben beszédet mondott. Nehru a magyarországi és egyiptomi eseményeket egy szintre emelte és kijelentette, hogy mindkét országban súlyosan megsértették az emberi méltóságot. Bár az UNESCO nem foglalkozik politikai kérdésekkel, az emberi méltóság és az alapvető jogok kérdése közvetlenül

érinti – mondotta Nehru. Magyarországon és Egyiptomban régi gyarmati módszereket alkalmaznak, és a szabadságra irányuló törekvést erősebb hatalmak letiporják. Nem estek ugyan még atom- vagy hidrogénbombák, de ki a megmondhatója, hogy erre nem kerül-e sor? Az események mélyen megrendítettek – mondotta Nehru. A békés együttélés programja üres szölamokká vált, tekintettel arra, hogy egyes országok feljogosítva érzik magukat, hogy hatalmi szóval próbálják a felmerülő problémájukat megoldani.

A brit külügyminisztérium szóvivője a kora reggeli órákban bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. [...]

13.10: Nemzetközi kommentár¹⁶

Magyarország vérzik. A világon körülviszik a magyar vérbe mártott lobogót, mint hétszáz évvel ezelőtt, amikor tatár hordák gázoltak Magyarországot. A nyugati világban azok, akik egy ideig hajlandók voltak hitelt adni a szovjet mosolypolitikának, elszörnyedve ébredtek rá, hogy ezekkel a rakétagépekkel és páncélosokkal felszerelt kommunista tatárhordákkal békés koegzisztencia lehetetlen. Eisenhower elnök, a Nagy Imre-kormány, Mindszenty bíboros ajánlatai történelmi lehetőséget kínáltak a moszkvai barbároknak, hogy hosszú időkre biztosítsák a világ békéjét. Elutasították, és nem lesz béke. A pusztulás és halál apokaliptikus lovasainak árnyéka hull a világra. Ezt látják a világ népei és politikusai. Az Egyesült Nemzetek mégis megkísérelték, hogy most, az utolsó perc után is, más irányt adjanak a fejlődésnek, visszaállítsák a nemzetközi igazságot és jogrendet, véget vessenek a hős magyar nép mérhetetlen szenvedéseinek. Az Egyesült Nemzetek rendkívüli Közgyűlése a moszkvai gyilkosok kőkemény arcú New York-i cinkosának, Szoboljev szovjet delegátusnak tiltakozását figyelemre sem méltatva, óriási többséggel határozatot hozott, mely a Szovjetunió véres öklét le akarja fogni. Az ENSZ rendkívüli Közgyűlése megbízta a főtárgyalót, küldjön ki bizottságot a helyszínre és tegyen minél előbb javaslatot a magyarországi borzalmak megszüntetésére. Felszólították a Szovjetuniót, hogy tegye lehetővé Magyarországon az Egyesült Nemzetek megfigyelőinek szabad mozgását. A kanadai külügyminiszter és több más állam képviselője rámutatott arra, hogy az Egyesült Nemzetek Közgyűlése nemzetközi rendőrszervezetet akar kiküldeni a Közep-Keletre, a szuezi háború befejezésére. A szuezi háború is megbontotta a nemzetközi rendet és meghasonlást idézett elő az Egyesült Nemzetek tagjai között. De ki merné összehasonlítani az ottani hadicselekményeket a szovjet tizenöt vagy húsz hadosztályának magyarországi totális háborújával? A kanadai kiküldött logikusan követelte, ha ide, a kisebb tűzfészekhez nemzetközi tűzoltókat küldenek ki, hogyan lehet megtagadni ezt a segítséget a magyarországi félelmetes tűzvész megfékezésére?

¹⁶ A szerző: Radnai Endre.

A szovjet képviselő konokul és gyűlölködve hallgatott. A közeli órák meg fogják mutatni, milyen lehetőségek nyílnak az Egyesült Nemzetek megfigyelői számára. A világ államférfiai azonban máris levonják az új helyzet következményeit. Adenauer nyugatnémet kancellár felhívást intézett a német néphez, hogy ezekben a végzetesen komoly órákban tegyenek félre minden ellentétet és pártviszályt. A bonni pártok összehívták a parlamentet. A politikusok nem találnak szavakat a Szovjet magyarországi totális háborújának elítélésére. A keresztény kormánypárt vezetője megállapította: A szabadság minden barátjának az egész világon össze kell most fogni. Az ellenzéki szociáldemokrata párt vezetője rámutatott arra, hogy a szovjet háború merénylet az emberiség ellen, szakítás minden nemzetközi joggal, veszélyeztetése a békének. Tegyük ehhez hozzá, mindezek oly bűncselekmények, amelyekért a nürnbergi nemzetközi törvényszék, akkor még a Szovjet képviselőjének közreműködésével halálos ítéletek sorát hozta a felelős tábornokokkal és politikusokkal szemben.

Hansen dán miniszterelnök az egész felháborodott dán nemzet nevében borzalommal ítélte el mindazt, ami Magyarországon történt és történik, és egyetlen kibontakozási útnak a szovjet csapatok azonnali visszavonását jelölte meg. Gaitskill, az angol Munkáspárt vezére megállapította, hogy 1939, a második világháború kitörése óta nem volt Európának oly tragikus napja, mint november első vasárnapja. Az egész világnak egyesülni kellene a vadállati Szovjet ellen – mondotta az angol Munkáspárt vezére, aki sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy a szuezi háború Anglia fellépésének erkölcsi erejét gyengíti. A Vatikán az egész világ kereszténységét mozgósítja. Amerikában félelmetes erővel zúg és forrong a közvélemény. Eisenhower elnök közvetlen figyelmeztető üzenetét Bulgariyin szovjet miniszterelnökhöz általában helyeslik, és támogatja Eisenhower választási ellenjelöltje, a demokrata Stevenson is. A nagy amerikai szakszervezetek megmozgatják a munkások millióit, és ezzel elősegítik azt a nagy nemzetközi akciót, amelyet a világ minden országában a szabad szakszervezetek megindítottak. Soha a kora kapitalizmus embertelen korszakában, a múlt század nemzetközi jogilag rendezetlen évtizedeiben nem akadt egyetlen imperialista kormány, mely úgy mert volna akár-milyen félvad afrikai emberevő törzset megtámadni, mint most a szovjet csapatok a magyar népet. Az egész múlt században, a marxi évtizedekben épp-úgy, mint később, sztrájkok, munkástüntetések, nyílt összeütközések során valamennyi kapitalista országban, valamennyi rendőrség és katonaság együtt nem ontott annyi munkásvért, mint most a munkásállamnak mondott szovjet diktatúra katonasága Magyarországon egyetlen óra alatt. A világ munkássága elszörnyedve áll e vérengzés láttára és védekezni készül. Hol, melyik állam, akár munkáskormány, akár koalíciós kormány vezeti, melyik munkástársadalom érezheti magát ezek után biztonságban az atombombás barbárokkal szemben? A szabad országok szakszervezeteiben és munkáspártjaiban felhangzik a 20. század vészkiáltása: Világ proletárjai, egyesüljetek a szovjet tankok ellen!

Mindenütt a világon a felelős kormányférfiak figyelmeztetnek arra, hogy a szovjet koegzisztencia álcának elvetése, a moszkvai háborús párt felülkerekedése a már meglévő védelmi szervezeteknek további gyors fejlesztését és megerősítését sürgeti. Szükséges, hogy kiküszöböljenek minden más mellékítést, mint amilyen a szuezi összeütközés is, amely az afrikai és ázsiai népeket az ENSZ keretei között elkedvetlenítette. Szükséges a Nyugat egész katonai gondolkodásának átalakítása. Magyarországon talán tizenöt, talán húsz szovjet páncélos- és gépesített hadosztályt vontak össze. Ez fenyegetést jelent a kommunista Jugoszlávia felé éppen úgy, mint nyugati irányban is. A magyarországi vérontás kegyetlensége rettenetes vérvádat jelent a szovjet vezetőkre, és további cselekedeteiket senki sem tudja kiszámítani. Senki nem tudta leglidércesebb álmában sem elképzelni, hogy az Egyesült Nemzetek korában, Európa közepén egy támadó hadsereg ilyen lángszórós, gyújtóbombás totális háborút vezethet. A nemzetközi közvéleménynek szóvivői különböző országokban, különböző nyelveken, de páratlan egyöntetűséggel azt hangoztatják: a rettenetes vasárnap és hétfő után a Szovjetunióknak most az ENSZ közgyűlési határozata megadja az utolsó lehetőséget. Felülkerekedik-e mégis a józanság Moszkvában? Érezhető lesz-e a világ munkásságának, a vasfüggöny mögötti munkásságnak, magának a félrevezetett, de most már látni kezdő szovjet munkásságnak nyomása a Kreml diktátoraira? Megállnak-e vagy további kalandok, további tragédiák felé marsolnak a szovjet csapatok véres csizmái?

13.19: Orosz nyelvű felhívás

a szovjet hadsereg Magyarországon tartózkodó katonáihoz.

13.22: Nemzetközi sajtószemle

A Frankfurter Allgemeine Zeitung mai száma teljes mértékben visszatükrözi azt a mélységes felháborodást, megrendülést és izgalmat, amelyet a magyarországi vérfürdő hírei a nyugatnémet közvéleményben keltettek. A lap egész első oldalát ezeknek az eseményeknek szenteli a következő, hat hasábra szedett összefoglaló cím alatt: Az oroszok vérbe fojtják a magyar szabadságharcot.

A lap különféle külföldi távirati irodák jelentései alapján iparkodik átfogó képet adni az eseményekről. A bámulat hangján ír a magyarok hősiességéről és megbélyegzi a Szovjetunió aljas és alattomosan előkészített támadását. Részletesen ismerteti a magyar tragédia nyugati visszhangjait. Londonból keltezett tudósításában a következőket olvassuk:

Angliára a Magyarország ellen intézett szovjet támadás megrendítően hatott. A kormányhoz közel álló körök az elmúlt napokban még hittek abban, hogy a Szovjetunió, páncélos hadseregének és repülőgépeinek nagyméretű felvonultatásával csak mintegy erődemonstrációt hajt végre. Brit politikai körökben a szovjet támadás fölött érzett megbotránkozásba és borzalomba bele-

vegyülnek az angol kormány általános külpolitikai magatartása ellen irányuló éles kritika hangjai is. Ezekben a körökben ismételten hangot adnak annak a nézetnek, hogy az egyiptomi angol beavatkozás és az Egyesült Nemzetek Szervezetének angol részről történt mellőzése a szuezi kérdéssel kapcsolatban nyilvánvalóan felbátorította a Szovjetuniót Magyarország megrohanására. Lloyd külügyminiszter szombatn az alsóházban kitérő választ adott egy munkáspárti képviselőnek arra a gúnyos kérdésére, hogy az Egyesült Nemzeteknél működő brit megbízott miként viselkednék, ha a szovjet kormány Magyarország megrohanását azzal indokolná, hogy a Dunán hajózó szovjet alattvalók biztonságáról akar ilyen módon gondoskodni. A gúnyos célzás a szuezi beavatkozás brit részről történt indokolására vonatkozik. A frankfurti lap Franciaország magatartásával is részletesen foglalkozik, és ezzel kapcsolatban a következőket jelenti: Pineau francia külügyminiszter kijelentette, hogy az egész francia nép és a francia kormány tisztelettel hajlik meg a magyar nép bátorsága és mártíruma előtt. A külügyminiszter sajnálkozását fejezte ki afölött, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete Magyarország megsegítése helyett inkább azzal törődik, hogy miként siethetne Nasszer segítségére. Párizsban rámutatnak arra is, hogy Moszkva Magyarországgal szemben ma olyan katonai beavatkozásra határozta el magát, aminőt még Sztálin sem mert elrendelni 1948-ban Jugoszlávia ellen, amikor Belgrád kilépett a szovjet tömbből. Úgy látszik, hogy a Szovjetunió határozottan hátat fordít azoknak a nézeteknek, amelyeket a Kreml még nemrégiben is magáévá tett. Amikor szovjet részről a magyar semlegességi nyilatkozatot célzatosan úgy értelmezik, hogy Magyarország át akart állani a kapitalista táborba, nyilvánvalóan a szovjet magatartásnak ez a módosulása jut kifejezésre.

Ami Hollandiát illeti – írja tovább a frankfurti lap –, értesüléseink szerint az egész németalföldi nép lelkét mélységes felháborodással tölti el a galád szovjet támadás. Drees¹⁷ miniszterelnök vasárnap délelőtt kijelentette, hogy döbbenetben áll a Magyarországon folyó szörnyű eseményekkel szemben. Az egyházak híveiket rádió útján felszólították, hogy siessenek a templomokba és imádkozzanak Magyarorszáért. Hollandiában országszerte nagy a levertség és a méltatlankodás a Szovjet galád magatartása felett. A lap nyugat-berlini tudósítója a következőket jelenti: A Magyarország ellen intézett szovjet támadás megdöbbentette Nyugat-Berlin lakosságát. Otto Suhr, Nyugat-Berlin polgármestere felszólította a lakosságot, hogy mindennemű vasárnapi táncmulatságot szüntessen be. Lemmer,¹⁸ a nyugat-berlini unió elnöke felhívta a berlinieket, hogy tüzzenek ki fekete zászlókat. Ezek a zászlók egyfelől a magyar szabadságharc áldozatai fölött érzett gyászt hirdetik, másfelől pedig kifejezésre juttatják azt is, hogy véget értek a szovjetpolitika gyökeres módosu-

¹⁷ Willem Drees (1886–1988) szociáldemokrata politikus, Hollandia miniszterelnöke 1948–1958 között.

¹⁸ Ernst Lemmer (1898–1970) újságíró, politikus.

lása iránt eddig táplált ábrándképek is. A nyugat-berlini szenátus elrendelte, hogy a középületeken a zászlókat félárbocra eresszék. A berlini szabad rádió programját módosította, a magyarországi áldozatok emlékére komolyzenét illesztett műsorában és tiszteletadásképpen adásait rövid időre szüneteltette. A nagy frankfurti lap szerkesztőségi cikkében nagy tárgyilagossággal foglalkozik a szovjet támadás révén előállott új nemzetközi helyzettel, rámutat az Egyesült Nemzetek Szervezetének tehetetlenségére és a következőket írja:

Vajon az Egyesült Nemzetek Szervezete a régi Népszövetség sorsára fog-e jutni? Azon az úton halad-e ez a szervezet, amely a tehetetlenség állomásain át a feloszláshoz vezet? Az ENSZ felszólította Franciaországot és Angliát, hogy Egyiptomban rendeljék el a „tüzet szüntessz”. A két nagyhatalom erre a felszólításra a maga részéről feltételek kiszabásával válaszolt. Az oroszok pedig Magyarországon gúnyosan lábbal tiporják az Egyesült Nemzetek egész Alapokmányát és olyan módon lépnek föl, ahogyan még Sztálin sem mert Jugoszláviával szemben föllépni.

Kétség sem férhet hozzá, hogy a két nyugati nagyhatalom és a Szovjetunió egymásnak kölcsönösen megkönnyíti az erőszak alkalmazását. Magatartásuk oka azonban mélyebben rejlik. A nagyhatalmak pontosan lemérik azokat az erőket, amelyeket a velük szemben álló hatalmak katonai és politikai téren sorompóba tudnak állítani. Ezekkel az erőkkel számolnak, az Egyesült Nemzetektől azonban egyáltalában nem félnek. Az ENSZ-nek ugyanis semminő hatalmi eszköze sincs arra, hogy döntéseinek érvényt szerezzen. Csak a kicsiny vagy a középhatalmak félhetnek az ENSZ-től, de ezek is csak akkor, ha az ENSZ döntései mögött nagyhatalmak sorakoznak fel. Franciaország és Nagy-Britannia a Közel-Keleten arra törekszik, hogy a hajdani gyarmati népek fölemelkedését fékezze. Közép-Európában az oroszok brutális eszközökkel tartják fenn az erőszakon nyugvó hatalmukat. Kérdés, vajon a Szovjetunió kivonul-e Magyarországból, s az angolok és franciák odahagyják-e a Szezi-csatorna övezetét, hogy ezáltal tiszteletet és megbecsülést szerezzenek az Egyesült Nemzeteknek, és elismerjék a világ közvéleményének ítéletét? Vagy pedig magatartásukkal határozottan be fogják-e bizonyítani, hogy a nagyhatalmak fittyet hánynak az Egyesült Nemzetek Szervezetének. Vagy pedig végül is Mollet francia miniszterelnöknek lesz-e igaza, aki így kiáltott fel: „Milyen gyönyörű nemzetközi morál az, amelynek nevében a demokratákat biztosan vereség éri, míg a diktatúráknak biztosan nyert ügyük van.”

Kedves hallgatónk! Nyugati lapszemlénket közvetítettük. Ismertettük a Frankfurter Allgemeine Zeitung állásfoglalását és értesüléseit a magyarországi tragédiával kapcsolatban.

13.30: Híreket mondunk

Magyarország és a szabad világ között továbbra sincs semmilyen érintkezés. [...] Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjet-

uniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja Nagy Imre kormányának, repülőgépen úton van New York felé, ahová ezekben az órákban kell megérkeznie. [...]

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtti minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...] A Nyugatnémet Vöröskereszt közölte, hogy még mielőtt tegnap minden távbeszélő- és távíró-összeköttetés megszakadt volna Budapest és Nyugat-Németország között, a Magyarországon tartózkodó nyugatnémet mozgókórház értesítést küldött hollétéről. [...]

Nehru indiai miniszterelnök, aki az egész magyar szabadságharc alatt minden véleménynyilvánítást megtagadott az eseményekkel kapcsolatban, most nyilatkozott a szovjet csapatok támadásáról. [...] A brit külügyminisztérium szóvivője a kora reggeli órákban bejelentette, hogy brit és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le egyiptomi területre. [...]

13.40: Az ENSZ Közgyűlés éjszakai ülése

Összefoglaló tudósítás.¹⁹

13.52: Nemzetközi sajtószemle

A New York Herald Tribune-ban a közismert kommentátorok, az Alsop fivérek Vértüdő címmel foglalkoznak a magyarországi eseményekkel.²⁰ Ezt írják: Valójában nem meglepő, hogy a szovjet vezetők végül is Magyarországnak nyers erővel való leverésére határozták el magukat. A meglepő csak az, hogy ilyen sokáig tartott, amíg ez az elhatározásuk kiérlelődött. A múltban ugyanis a Kreml válasza hatalmának minden belső veszélyeztetésére az volt, hogy ösztönösen, gépiesen és azonnal az erőszakhoz folyamodott. De Magyarországon, úgyszintén Lengyelországban, a szovjet kormányzat hosszú ideig ingadozott az ellenzék megnyerése és vérbe fullasztása között. Az a tény, hogy a Kreml a vértüdő mellett döntött, a határozatlanság hosszú időszakát nem teszi kevésbé jelentőssé. Mert a határozatlanság okai a legjobb szakértők értelmezése szerint sok mindent elárulnak a valószínű szovjet helyzetről. Az Alsop fivérek magyarázata ezután kifejti, hogy a lengyel és különösen a magyar ellenállás elszántsága és hatásossága kétségtelenül megdöbbsentette a szovjet vezetőket. Az egészen váratlan helyzetben a kollektív vezetés rendszere, mint mindig, határozatlanságot és belső vizsályt árult el. Kétségtelen, hogy a moszkvai kollektív vezetőségben

¹⁹ Az újrafogalmazott, tömör tudósítás a Közgyűlés eseményeit, sorrendben a felszólalásokat, végül a határozatot ismertette.

²⁰ Joseph Alsop (1910–1989) és Stewart Alsop (1914–1974) amerikai újságírók. 1945 és 1958 között Matter of Fact (Prózaian, gyakorlatiasan) címmel elemzéseiket háromhetenként közölte a New York Herald Tribune.

adás belső ellentétek keletkeztek. A Kreml féloldali szélütésének azonban ennél is mélyebb a jelentősége. Azzal a két állandó válsággal van összefüggésben, amely a háború óta szüntelenül tart a Szovjetunióban. Egyik a mezőgazdasági válság, a másik a munkaerő válsága. Nincs elég ember a kollektív gazdaságok és a Vörös Hadsereg, valamint a szovjet ipar szükségleteinek egyidejű fedezésére. Ez a magyarázata annak, hogy a szovjet kormányzat a haderő létszámának csökkentésére, a népi demokráciákban pedig a szabadelvűbb politikára szánta magát. A liberalizálással a közvetlen birodalmi ellenőrzés óriási apparátusának részleges csökkentését akarták elérni, hogy ezáltal munkaerőt szabadítsanak fel az ipar számára. Most viszont, amikor a liberalizálás politikája kirobbanó erővel visszaütött, a szovjet vezetők rettenetes dilemma elé kerültek. A kíméletlen elnyomás politikája ugyanis az ellenőrző gépezet, benne a Vörös Hadsereg óriási követelést jelent, ami éppen ellenkezője annak, amit a szovjet helyzet parancsoló szükségletei követelnek. Azt is jelenti ez, hogy a szovjet hatalom három fő tényezője: a párt, a bürokrácia és a hadsereg között felborul az egyensúly a hadsereg javára. Egyik oka ez annak, hogy a moszkvai kollektív vezetőség annyira vonakodott bevetni a hadsereget a magyarországi ellenállás vérbe fojtására. A vérfürdő hullámai ugyanis a Kreml uraira is visszacsaphatnak, szétzúzván a kollektív vezetést, és felcserélvén katonai diktatúrával.

14.02: Híreket mondunk

Egész Ausztria a magyarországi események hatása alatt áll. Bécs környékén tegnap alig akadt kiránduló. A máskor vasárnap nagy forgalmú utak tegnap úgyszólván teljesen üresek voltak. Mindenki a rádiókészüléke mellett ült, hogy figyelemmel kövesse a magyarországi drámai fejlemények alakulását. Ausztriában a vasárnap hajnali támadást előkészítő szovjet taktika lépései közé sorolják azt a vádaskodást, amely a moszkvai és prágai rádión át elhangzott, hogy Ausztria a magyar szabadságharcosoknak segítséget nyújtott, és ezzel megsértette semlegességét. Raab kancellár tegnap délután mondott rádióbeszédében a leghatározottabban elutasította ezeket az állításokat, amelyeket közönséges hazugságnak minősített. Hangsúlyozta, Ausztria tevékenysége arra korlátozódik, hogy a felebaráti szeretet és segítőkészség szellemében, mint ahogy arra a Nemzetközi Vöröskereszt is felhívást tett, a magyar nép nagy szenvedésén tőle telhetően enyhítsen. A kancellár ugyanakkor felhívta az osztrák sajtó figyelmét, hogy a magyar néppel való teljes együttérzése mellett mindig tartsa szem előtt, hogy Ausztria külpolitikája a semlegesség alapján áll. Ausztriában, ahol a hatóságok mindent mozgósítottak a határon át még ma délelőtt is érkezett menekültek fogadására és megsegítésére, tegnap általános volt az aggodalom, hogy a szovjet páncélosok csapatmozdulataik alatt átléphetik az osztrák határt. Az eddigi jelentések szerint erre sehol sem került sor.

A bécsi amerikai nagykövetség ma délben közölte, hogy a budapesti amerikai nagykövetség kötelékébe tartozó személyek családtagjai ma délelőtt

szerencsésen megérkeztek Ausztriába. Az amerikai asszonyokat és gyermekeket Magyaróvár környékén a szovjet gyűrű felállításakor feltartották, és csak most engedték tovább.

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtt minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. A kormánykoalíció pártjainak vezetői már tegnap este úgy nyilatkoztak, hogy a magyarországi események hatására Nyugat-Németországnak át kell alakítania a hadsereg-fejlesztési programját. A kormány most kettős terv alapján kíván dolgozni. Az egyik biztosítaná, hogy Nyugat-Németország kisebb létszámú, de korszerűen felszerelt és akcióképes haderővel rendelkezzen. A másik program az eddigi több évre kiterjedő fegyverkezési program továbbfolytatása lenne, amely azonban a legújabb fejlemények következtében másodrendűvé vált. A kormány mai minisztertanácsán ezekről a kérdésekről tárgyal. Mint a kormánykoalíció vezetői kijelentették, a kormány az ellenzékkel is megvitatja a katonai program átalakítását, és a lehetőség szerint az ellenzékkel egyetértésben kíván cselekedni. Adenauer kancellárnak ma kellett volna négy napos hivatalos látogatásra Párizsba utaznia. [...] Egy most érkezett jelentés arról ad hírt, hogy a nyugatnémet képviselőház csütörtökön reggel rendkívüli külpolitikai vitára ül össze, hogy megtárgyalja a magyarországi helyzetet és annak következményeit. A Nyugatnémet Vöröskereszt közölte, hogy még mielőtt tegnap minden távbeszélő- és távíró-összeköttetés megszakadt volna Budapest és Nyugat-Németország között, a Magyarországon tartózkodó nyugatnémet mozgókórház értesítést küldött hollétéről. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja Nagy Imre kormányának, repülőgépen úton van New York felé, ahová ezekben az órákban kell megérkeznie. [...]

Ma hajnalban Egyiptom területére angol és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le. A két haderő Nicosiában, Ciprus szigetén felállított főhadiszállásának jelentése szerint a hadműveleteket végrehajtó repülőgépek az egyiptomi léghátrítás heves tüze ellenére hiánytalanul visszatértek támaszpontjukra. Az angol kormány ma délelőtt nyilvánosságra hozta azt a választ, amelyet az ENSZ Közgyűlése által hozott határozatra a világszervezetnek Anglia adott. Az angol válasz szerint a két ország Egyiptom területén folyó hadműveletei szigorúan az előre meghatározott korlátok között mozognak. Mihelyt Izrael és Egyiptom elfogadja a rendőri feladatokat ellátó nemzetközi alakulatok beengedését, és az erről szóló bejelentést az ENSZ jóváhagyja, Anglia és Franciaország azonnal leállítja katonai akcióját – hangzik az ismertetett londoni közlemény. Az ENSZ Közgyűlése által a Közel-Keletre kiadott tüzet szüntess felhívás éjfélkor járt le.

14.11: Nemzetközi sajtószemle²¹

A német közéletben természetesen mindenki megmondhatja véleményét, ezért a népszerű és eredetileg pusztán csak információra beállított riportlap, az egész Németországban elterjedt Bild Zeitung, ez egyszer drámai hangon foglal állást. Óriási betűkkel közli a magyarság segélykiáltását: „Segítsetek nekünk, mindannyian meggyilkolnak! – Mellette a német néphez intézett, és új külpolitikát követelő felhívásában többek között a következőket írja: – Politikai világunk összeomlott. Újra mindenütt füstölgő romok. Újra remegnek a szívek. Minden, ami nekünk, mai embereknek szent volt, oda van. Budapest, néhány napra a szabadság bástyája Keleten, Budapest ég. Egy bátor várost, egy bátor népet könyörtelenül összelőtték a szovjet páncélosok. Alig merjük elképzelni, ebben az órában mennyi szenvedés, vér és fájdalom halmozódik fel a romok közepette. Hogy a szabad Nyugat ebben a világtörténelmi órában nem szabad, hogy nem áll ott élő farként az erőszakkal és a gázzal szemben, hogy az emberiség lelkiismeretét sárba tapossák és rombolják, mindezért a történelmi felelősséget két ember viseli. Ezt a vádat emeljük Eden brit és Mollet francia miniszterelnök ellen. Nekik és az ő piszkos kéz politikájuknak köszönhetjük ennek az órának a szégyenét, hogy valamennyien gyáván kell néznünk, amint egy valóban hősi nép Európa Keletén elvérzik a Nyugat eszményeiért.” [...]

A müncheni Abendzeitung, amelyik több mint százezer példányban jelenik meg, hasonló véleményt nyilvánít. A lap mai száma egyébként gyászkeretben jelent meg és két óriási képet hoz első oldalán. Aláírásuk: Az utolsó képek. Egy hordágyon fekvő, rettenetesen összelőtt sebesültől az áll: egy az ezrekből, akik készek voltak életüket adni Magyarország szabadságáért. Egy szabadságharcos diák képéhez pedig azt írja: Egy a magyar ifjúság ezreiből, akik egy emberként keltek fel elnyomóik ellen. Harcuk hiábavaló volt! Ez a sötét megállapítás akkor került nyomdába, amikor tegnap este elkezdődött New Yorkban az ENSZ rendkívüli Közgyűlése. Ezt tekintetbe kell vennünk akkor is, amikor a harmadik oldalon az ugyancsak gyászkeretbe foglalt cikket olvassuk, amely felteszi a kérdést: ki a voltaképpeni felelős? Görcsösen összeszorul a szívünk, ha Magyarországra gondolunk. Elérhető közelségben volt a szabadság, és minden hiába volt. Orosz páncélosok egy nap alatt lehengerelték Budapest hőseit. Egy népnek nincs ereje, hogy néhány napon belül kétszer birkózzék meg pusztá ökölrel a tankokkal. A moszkvai kolosszusnak vasárnap könnyű dolga volt. A budapesti tragédia csak azért vált lehetségessé, mert két nyugati állam, amelyek egykor maguk is a szabadság és jog fellegvárjai voltak, megszegték a jogot. A magyarok vére Mr. Eden fejére száll.

Ez Eden háborúja! – írta Anglia legnagyobb újságja. Az angol népnek nincs hozzá semmi köze. Éppúgy undorodik tőle, mint mi. Az angol miniszterelnök háza előtti tüntetések ezt bizonyították. Minden időkre meg kell állapítanunk Mr. Eden történelmi felelősségét. SOS! SOS! SOS! Segítsetek, segítsetek,

²¹ Összeállította: Bogyay Tamás.

mentsetek meg! – kiáltották a szabadságharcosok haldokolva az éterbe. Senki sem jött, hogy segítsen nekik! Angol és francia csapatoknak Szuennél van dolguk. Amerika a választással van elfoglalva. A szabad világ keze meg van kötve, mert minden vád a magyarországi brutális erőszak ellen visszafordítható Nyugat ellen.

14.20: Nemzetközi kommentár

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor.

14.29: Zene**14.30: Híreket mondunk**

Egész Ausztria a magyarországi események hatása alatt áll. [...] A bécsi amerikai nagykövetség ma délből közölte, hogy a budapesti amerikai nagykövetség kötelékébe tartozó személyek családtagjai ma délelőtt szerencsésen megérkeztek Ausztriába. [...]

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtt minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

A Nyugatnémet Vöröskereszt közölte, hogy még mielőtt tegnap minden távbeszélő- és távíró-összeköttetés megszakadt volna Budapest és Nyugat-Németország között, a Magyarországon tartózkodó nyugatnémet mozgókórház értesítést küldött hollétéről. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja Nagy Imre kormányának, repülőgépen úton van New York felé, ahová ezekben az órákban kell megérkeznie. [...]

Ma hajnalban Egyiptom területére angol és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le. A két haderő Nicosiában, Ciprus szigetén felállított főhadiszállásának jelentése szerint a hadműveleteket végrehajtó repülőgépek az egyiptomi léghárítás heves tüze ellenére hiánytalanul visszatértek támaszpontjukra. Az angol kormány ma délelőtt nyilvánosságra hozta azt a választ, amelyeket az ENSZ Közgyűlése által hozott határozatra a világszervezetnek Anglia adott. [...]

14.40: Az ENSZ Közgyűlés éjszakai ülése

Összefoglaló tudósítás.

Ismétlés, elhangzott: 13.40-kor.

14.52: A genfi vöröskeresztes konvenciók A hadra kelt fegyveres erők sebesültjei és betegei helyzetének javításáról szóló egyezmény ismertetése. Ismétlés, elhangzott: 12.49-kor.

15.00: Híreket mondunk

Magyarország és a Nyugat között továbbra sem sikerült helyreállítani a tegnapi megszakadt távbeszélő- és táviró-összeköttetést. A Vörös Hadsereg által lefoglalt rádióállomások a szovjet katonai parancsnokok és Kádár János oroszbérenc kormányának felhívásait közlik a lakossággal. A rádióadásokból kitűnik, hogy a magyar szabadságharcosok ellenállása több helyen tovább tart. A nyugati távirati irodák azon fáradoznak, hogy kapcsolatot teremtsenek Magyarországon tartózkodó tudósítóikkal, mindeddig azonban eredménytelenül.

A Svéd Vöröskereszt tegnap felhívást intézett a Szovjet Vöröskereszthez. [...] Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja Nagy Imre kormányának, repülőgépen úton van New York felé, ahová ezekben az órákban kell megérkeznie. [...]

Egész Ausztria a magyarországi események hatása alatt áll. [...] Raab kancellár tegnap délután mondott rádióbeszédében a leghatározottabban elutasította ezeket az állításokat, amelyeket közönséges hazugságnak minősített. [...]

A bécsi amerikai nagykövetség ma délben közölte, hogy a budapesti amerikai követség kötelékébe tartozó személyek családtagjai ma délelőtt szerencsésen megérkeztek Ausztriába. [...]

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtt minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Szerte Nyugat-Európában tiltakozó akciók folynak a szovjet hadsereg brutális magyarországi támadása és fellépése ellen. Az újabb jelentések arról számolnak be, hogy Nyugat-Németország és Nyugat-Berlin után Svájcban és Hollandiában is félárbcra engedték a zászlókat, együttérzésül a magyar nemzet iránt. A középületeket országszerte magánépületek is követték az akcióban. A tegnap este Hágában tartott tiltakozó gyűlésen tumultusra is sor került, és a felháborodott tömeg több kommunistát tetteleg bántalmazott. Amszterdamban 60 ezer ember vonult fel néma tüntetésben. A kommunista párt épülete előtt itt is heves tüntetésre került sor. Az épületek megmentését és a károk eltakarítását a rendőrség és a tűzoltóság volt kénytelen magára vállalni. Rotterdamban a dokkmunkások megtagadták két szovjet hajó szállítmányának átrakását. Luxemburgban, ahol a szovjet nagykövetség ünnepi hangversenyt rendezett az orosz októberi forradalom emlékére, a nagyköve-

tet csak nehezen tudták a tömeg dühe elől megvédeni. Nyugat-Németország kikötőiben számos ott horgonyzó hajó ugyancsak félárbcra eresztette le lobogóját. A nyugatnémet egyetemek hallgatói ma és holnap néma felvonulásokkal rendeznek együttérzésük és tiltakozásuk kifejezéséül. A politikai pártok, mint más nyugat-európai országban is, Nyugat-Németországban ugyancsak tiltakozó gyűléseket rendeznek. Bajorországban holnap délben három percre leáll a közlekedés és az iskolákban a tanítás. Az iskolákban a tanítók és tanárok ez alatt a három perc alatt megemlékeznek a diákok előtt a magyar szabadságharcról és az orosz hadsereg hitvány támadásáról. A müncheni bíboros érsek felhívására Bajorország katolikus templomaiban ezen a héten mindennap rózsafüzér imát mondanak Magyarorszáért.

Olaszországban Palermo bíboros érseke pásztorlevelet intézett Szicília népéhez. [...] Ma hajnalban Egyiptom területére angol és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le. [...]

15.13: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 14.11-kor.

15.22: Rövid kommentár

Ismétlés, elhangzott: 12.44-kor.

15.28: Zene

Ismétlés, elhangzott: 12.44-kor.

15.30: Híreket mondunk

Magyarország és a Nyugat között továbbra sem sikerült helyreállítani a tegnapi megszakadt távbeszélő- és táviró-összeköttetést. [...]

A Svéd Vöröskereszt tegnap felhívást intézett a Szovjet Vöröskereszthez, amelyben felhívta figyelmét a Szovjetunió által is aláírt és ratifikált genfi konvencióra, a polgári lakosság számára hadicselekmények idejére megállapított védelemről. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, a néhány nappal ezelőtt újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, aki államminiszteri minőségben tagja Nagy Imre kormányának, repülőgépen úton van New York felé, ahová ezekben az órákban kell megérkeznie. [...]

Egész Ausztria a magyarországi események hatása alatt áll. [...]

A bécsi amerikai nagykövetség ma délben közölte, hogy a budapesti amerikai követség kötelékébe tartozó személyek családtagjai ma délelőtt szerencsésen megérkeztek Ausztriába. [...]

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtt minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Szerte Nyugat-Európában tiltakozó akciók folynak a szovjet hadsereg brutális magyarországi támadása és fellépése ellen. [...]

Olaszországban Palermo bíboros érseke pásztorlevelet intézett Szicília népéhez. [...]

Ma hajnalban Egyiptom területére angol és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le. [...]

15.43: Orosz nyelvű felhívás a szovjet hadsereg Magyarországon tartózkodó katonáihoz. Ismétlés, elhangzott: 13.19-kor.

15.47: Nemzetközi sajtószemle²²

Az egész skandináv sajtó felháborodással ír a szovjet hadsereg magyarországi fegyveres beavatkozásáról és a Szovjetunió erőszakos politikájáról. A svéd, a dán, a finn és a norvég lapok erős hangú cikkekben ítélik el a szovjet kormányt a magyar függetlenség és önállóság fegyveres eltiprásáért. Meleg hangon emlékeznek meg a magyar népről, amely nemesen és bátran viselkedett ezekben a tragikus napokban, a szabadságért, a nemzeti függetlenségért és az önálló állami életért minden áldozatot meghoztak. A skandináv újságok megbélyegzik a szovjet politikát, amely ezekben a napokban megmutatta valódi arcát és szétoszlatta azokat a hiedelmeket, amelyek az új politikához fűződtek.

A Stockholmban megjelenő liberális Dagens Nyheter Hallatlan büntény című vezércikkében többek között a következőket írja: Magyarország, amelyben a szabadság csak néhány felejthetetlen napig tartott, ismét visszaesett a kommunista önkényuralom poklába. Az a felfüggesztés és brutalitás, amelyről a szovjet vezetők az utóbbi napokban tanúbizonyságot tettek, arra vall, hogy Sztálin valódi örökösével állunk szemben. [...] A konzervatív Svenska Dagbladet vezércikke befejezésében így ír: „Ha az oroszok az országot most egy új önkényuralomnak vetik alá, nyilvánvalóvá teszik, hogy az elnyomott csatlós országok létét közép-európai pozíciójuk elengedhetetlen tartozékának tekintik. A szuezi eset kitűnő alkalomnak bizonyult, hogy a Szovjetunió a béke és a mérséklet bajnokának tüntesse fel magát. Mostani visszatérése az elnyomó politikához leleplezi igazi szándékait. De ha végérvényesen az erőszak útját választják, azzal is számolniuk kell, hogy az óra mutatóját nem lehet visszaforgatni. A szabadság iránti vágy és az emberi méltóság tisztelete erősebb lehet, mint amilyen volt. És sokkal veszélyesebb is az oroszok szempontjából, mint bármikor a második világháború utáni években.”

A dán lapok közül elsőnek a kormánypárti Social-Demokratent idézzük. A lap vezércikkének címe: A büntényt elkövezték. A lap többek között ezeket írja: „Amitől tartottunk, bekövetkezett. A Szovjetunió megtámadta Magyarországot és embertelenül letiporta a népet, amely önrendelkezést és szabadságot köve-

22 Összeállította: Borbándi Gyula.

telt saját házában. Ezt a gyalázatos akciót hamis ürügyek felhasználásával készítették elő és hajtották végre. A szovjet csapatok beavatkozását nevetséges magyarázatokkal indokolták. A támadást azon a címen vitték végbe, hogy segítenek Magyarországnak, és megmentik az országot az állítólagos ellenforradalmi bandától. A szovjet imperializmus erőszakot alkalmazott a magyar nép ellen, bilincsbe verte, és úgy látszik, fenn kívánja tartani stratégiai pozícióit. Ezzel a támadással megbukott a békés egymás mellett élés politikája is, amellyel pedig a Szovjetunió eddig a nyugati világot megközelítette. Megbukott az a szovjet szólam is, amely az együttélés alapelveit, a be nem avatkozást és a területi sértetlenséget hirdette. A nagy képmutatás lelepleződött. [...]

A liberális Helsingin Sanomat, egy befolyásos napilap, első helyen foglalkozik a tegnapi eseményekkel. Így ír: „Amitől féltünk, bekövetkezett. A magyarországi liberalizálódási folyamatot Sztálin erőszakos módszereivel elfojtották. A finn lap szerint a Biztonsági Tanácsnak és az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének sokkal határozottabban kellett volna az ügyben állást foglalnia. Az újság rámutat azokra az összefüggésekre, amelyek a magyarországi események és a szuezi helyzet között fennállnak. Az angol és a francia katonai beavatkozás ürügyet szolgáltatott a Szovjetunióknak arra, hogy katonai erejével beavatkozzék a magyar ügyekbe és elfojtsa a magyar nép szabadságharcát.”

15.55: Zene

16.00: Híreket mondunk

Magyarország és a Nyugat között továbbra sem sikerült helyreállítani a tegnapi délelőtt megszakadt távbeszélő- és távíró-összeköttetést. [...]

A Svéd Vöröskereszt tegnap felhívást intézett a Szovjet Vöröskereszthez, amelyben felhívta figyelmét a Szovjetunió által is aláírt és ratifikált genfi konvencióra, a polgári lakosság számára hadicselmények idejére megállapított védelemről. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere ma megjelenik az ENSZ előtt, hogy a kultúrvilág segítségét kérje Magyarország érdekében. Kéthly Anna, aki az újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője, Bécsből jövet megérkezett New Yorkba. Újságírók előtt kijelentette, hogy az ENSZ előtt folytatandó fáradozásai után a világ figyelmét az Ausztriából érkezett magyar menekültek ügyére is fel akarja hívni.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországgal szemben irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

India moszkvai nagykövete a hét végén a szovjet külügyminisztériumban jegyzéket adott át, amelyben India aggodalmát fejezi ki a Szovjetunió magatartása miatt Magyarországon, és kifejezésre juttatja fájdalomát az események miatt.

Az ázsiai szocialista pártok konferenciájának végrehajtó bizottsága határozatot fogadott el, és abban felszólítja a Szovjetuniót, vonja vissza csapatait Magyarországról és Lengyelországból. A határozatot, amelyet egyhangúlag fogadtak el, az értekezlet plénuma elé terjeszti.

Nehru indiai miniszterelnök, aki az egész magyarországi szabadságharc alatt minden véleménynyilvánítást megtagadott az eseményekkel kapcsolatban, most nyilatkozott a szovjet csapatok támadásáról. [...]

A londoni [The] Times belgrádi tudósítója arról számol be, hogy a jugoszláv kormány támogatásáról biztosította Kádár János bábkormányát, és Belgrád azt a reményét fejezte ki, hogy az úgynevezett demokratizálási irányzatot a lengyelországi mintára fogják folytatni. Az angol tudósító utal arra, hogy a belgrádi rádió tegnap csupán Kádár felhívását ismertette a szovjet beavatkozásról, és a nemzet ellenállása folytán kialakult harcokról a belgrádi rádió egyetlen szóval sem emlékezett meg. Az angol lap tudósítója megállapítja, Jugoszlávia vezetői nyilvánvalóan szívesebben vesznek Magyarországon egy külföldi fegyverrel behelyezett kommunista rendszert, mint olyan rezsimet, amely a magyar nép akaratának hű kifejezője. A [The] Times tudósítója a továbbiakban rámutat arra, hogy mindaddig, amíg a magyarországi események a nemzeti kommunizmus irányában látszottak előrehaladni, Jugoszlávia vezetői a híreket örömmel fogadták. Mihelyt azonban nyilvánvalóvá vált, hogy mivel a külföldről jövő leigázás elleni lázadás a kommunizmus teljes elutasításává haladt előre, Belgrádban ugyanazzal az aggodalommal figyelték a magyarországi eseményeket, mint más kommunista államok fővárosaiban. A belgrádi kormány egyre inkább kifejezésre juttatja, hogy ideológiai kötelékei szorosabbak, mint a különböző politikai rendszerek békés együttélésének hirdetése – írja végül Belgrádból a londoni [The] Times tudósítója.

Egész Ausztria a magyarországi események hatása alatt áll. [...]

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtt minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Szerte Nyugat-Európában tiltakozó akciók folynak a szovjet hadsereg brutális magyarországi támadása és fellépése ellen. [...]

Ma hajnalban Egyiptom területére angol és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le. [...]

16.16: Londoni levelezőnk első telefonjelentése

Szabó Zoltán londoni tudósítása.

Az angol közvéleményt ebben a pillanatban kizárólag Magyarország sorsa nyomasztja. A ma reggeli lapok első oldalán a mai események kiszorították a szuezi problémát és a szuezi katonai akció problémáját, amelyről az angol társadalom nagy részének és az egész Munkáspártnak elítélő nézetei vannak. Az 1 millió 200 ezer példányszámban megjelenő Daily Sketch ezzel az egész oldalas főcímmel jelent meg: A magyar nemzet legyilkolása. A közel 5 millió

olvasóhoz szóló Daily Mail Magyarország legyilkolása címmel vezeti be mai közleményeit, és a 9 és fél millió olvasót számoló Daily Express A letörhetetlen Budapest főcímmel nyitja meg mai beszámolóját a magyarországi eseményekről a lap első oldalán. A három legkomolyabb angol lap: a [The] Times, a [The] Daily Telegraph és a Manchester Guardian mindegyike azt hangsúlyozza, hogy a Szovjetunió tankokkal és légibombákkal támadt a magyar munkástömegekre. A magyar népforradalom és az orosz gyarmatosító akció világpolitikai hatását a [The] Times foglalja össze bécsi, római, genfi, párizsi és belgrádi tudósítói cikkeiben. Egy burgenlandi különtudósító arról számol be, hogy a magyar-osztrák határon egy orosz bajonettel átdöfött fiatalasszonyt látott, és arról, hogy a szovjet katonák megakadályozták a Magyar Vöröskeresztet abban, hogy a fiatalasszonyon segítsen.

A [The] Times és a többi lap bécsi tudósítói a menekültek számát tízezerre teszik. A lap genfi tudósítója az ENSZ Menekültügyi Bizottságának döntéséről ad hírt, a menekültek minél nagyobb gondozására vonatkozóan. A római tudósító ismerteti Martino olasz külügyminiszter üzenetét Nehruhoz. Ebben Martino kifejti, hogy a Szovjetunió megtagadta az öt alapelv egyikét – amelyet a bandungi konferencián aláírt –, nevezetesen azt, hogy az aláíró hatalmak tartózkodni fognak attól, hogy az egyes országok nemzeti ügyeibe beavatkozzanak.

Az Olasz Kommunista Párt a [The] Times tudósítója szerint nyilatkozatot adott ki, amely szerint a Szovjetuniót nem lehet arra felszólítani, hogy csapatait visszavonja Magyarországról. Ezzel az Olasz Kommunista Párt soraiban valószínűleg a szakadás folyamata indul meg. Ez azért jelentékeny, mert az Olasz Kommunista Párt volt az egyetlen, amely azzal büszkélkedhetett, hogy népszerű a tömegek előtt. A Szovjetunió akciójának nyomasztó hatása alighanem megkezdődött a nyugati kommunisták soraiban. Hasonló jellegű jelentés van a Manchester Guardianben is. Az, hogy egy Fryer²³ nevű egyén, a kommunista Daily Worker Budapestre kiküldött tudósítója a magyar főváros angol követségén keresett menedéket az orosz csapatok elől, mindenesetre jellemző a helyzetre. A Manchester Guardian ezzel kapcsolatban rámutat arra, hogy a Daily Worker előző tudósítójának, dr. Bone Edithnek börtönből való kiszabadulását, amit nyilvánvalóan a felkelőknek köszönhet, csak tegnapi számában közölte a kommunista lap. Ez jellemző – írja a [The] Times.

A lap párizsi tudósítójának a jelentését ismerteti Pineau francia külügyminiszter tegnap déli rádióbeszédéről, amelyben a következőket mondotta: Meghajlunk a magyar nép bátorsága és vértanúsága előtt, és annak láttára, hogy az egész nép kész arra, hogy meghaljon a szabadságért. Pineau külügyminiszter ebben a beszédében teljes joggal azzal vádolja az ENSZ-t, hogy tegnap a drága időt arra is vesztegették, hogy egy egyiptomi diktátort mossanak tisztára. Ez a jogos vád természetesen nem változtat azon a tényen, hogy az Eden-kormány

²³ Peter Fryer (1927–2006) angol író, újságíró.

és a francia kormány teremtett nehéz külpolitikai feltételeket a magyar forradalomnak a szuezi katonai akcióval. A [The] Times párizsi tudósítója megemlíti, hogy Magyarország második orosz megszállását a Francia Kommunista Párt rá jellemző és makulátlan jellemtelenséggel és megszokott lelkiismeretlenséggel arra használta fel, hogy hangsúlyozza a sztálinista elemek igazát. Ez az én nézetem szerint igen eredményesen fogja megerősíteni a Francia Kommunista Párt népszerűtlenségét, és a jövőben a párt bomlásához vezet majd. Az oroszok cári módszerű és imperialista jellegű akciója már Franciaországban is kezdi meghozni a maga gyümölcsét. Nevezetesen a Szovjetunió és a csatlós kormányok elszakadását a nyugati proletariátustól. A magyar forradalom orosz vérbe fojtási kísérlete egyben valószínűleg végez azzal a relatív rokonszenvvel is, amely haladó nyugati körökben a jugoszláv kísérlettel szemben fennállott.

A [The] Times belgrádi tudósítója azt jelenti, hogy a jugoszláv sajtó most arra törekszik, hogy a Tito-kommunisták beszéde ne legyen se igen, se nem, de ha igen, akkor ez inkább a Szovjetunió felé hangozzék el. A jugoszlávok – írja a lap belgrádi tudósítója – egyre inkább bebizonyítják azt, hogy a koegzisztencia tanának hirdetésénél lényegesen erősebbek ideológiai kapcsolataik. Ezzel Tito valószínűleg végleg rálépett arra az útra, amellyel elveszti azt a népszerűséget, amelyet a Nyugat részéről a kommunisták közül egyedül ő élvezett, és lehet, hogy azt a segínyt is, amelyet a Nyugattól kapott. Tito eljutott arra az útra, amelyen a többi csatlós politikus jár, és félő, hogy ez az ezzel járó likvidáláshoz vezet.

A [The] Times varsói tudósítója a lengyel kommunistáknak arról az erőfeszítéséről ad számot, hogy amikor a lengyel proletariátus Magyarországgal való együttérzésének kifejezésére törekedett, Gomulka pártja egyedül igyekezett az elégedetlenséget a kommunisták keretei közé szorítani. Véleményem szerint ez a taktika a magyarországi orosz megszállások és elnyomatás után természetesen eredménytelen lesz.

A konzervatív [The] Daily Telegraph vezércikkében, részben az Eden-kormány mentségére, felteszi a kérdést: vajon megteszi-e az angol, francia, egyiptomi engedményekhez hasonló engedményeket a Szovjetunió Magyarországon? Belemegy-e abba, hogy az ENSZ csapatai rendfenntartó funkciót végezzenek Magyarországon – ha ilyen feladatra egyáltalán még mód lesz –, majd visszavonuljon saját határai mögé? A vezércikk szónoki kérdése arra vonatkozik, hogy a Szovjet ugyanúgy limitálja-e majd a maga katonai céljait Magyarországon, ahogy az angol-francia akció tette a Szuezi-csatorna mellett?

Az ENSZ Közgyűlésének mai határozatát a reggeli lapok még nem közölték. De az angol rádió első reggeli adása már bementa. A határozat – amely az akció elítélésén túlmenően ENSZ-bizottság beküldését kívánja Magyarországra – valóra válása esetén mindenestre megnyitná az utat arra felé, hogy a magyar forradalom még elhallgattatása esetén is nagyobb nemzetközi fejlemények kiváltója legyen.

Tegnap estig a magyar kézen lévő vidéki adók adásai segítettek abban, hogy az angol közvélemény megtudja, a moszkvai rádió nyilatkozata a szabadságharc teljes leveréséről valótlan, és a küzdelem, ahogy lehet és ahol lehet, még tart. Ennek a ténynek az elismerése az angol delegátus ENSZ-beszédében is szerepel, és voltaképpen a forradalmárok rendíthetetlensége és a rádióadások akadályozták meg azt, hogy a világ közvéleménye és az ENSZ a magyar forradalmat és szabadságharcot tragikusan befejezettnek tekintse. A londoni lapok vezércikkjeiről következő telefonszótársításomban számolok be.

16.25: Az ENSZ Közgyűlés határozata

Ismétlés, elhangzott: 10.54-kor, 11.18-kor, 11.49-kor és 12.23-kor.

16.30: Híreket mondunk

Magyarország és a Nyugat között továbbra sem sikerült helyreállítani a tegnapi délután megszakadt távbeszélő- és távíró-összeköttetést. [...]

A Svéd Vöröskereszt tegnap felhívást intézett a Szovjet Vöröskereszthez, amelyben felhívta figyelmét a Szovjetunió által is aláírt és ratifikált genfi konvencióra, a polgári lakosság számára hadicselekmények idejére megállapított védelemről. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere ma megjelenik az ENSZ előtt, hogy a kultúrvilág segítségét kérje Magyarország érdekében. Kéthly Anna, aki az újjáalakított magyar szociáldemokrata párt elnöknője Bécsből jövet megérkezett New Yorkba. Újságírók előtt kijelentette, hogy az ENSZ előtt folytatandó fáradozásai után a világ figyelmét az Ausztriából érkezett magyar menekültek ügyére is fel akarja hívni.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországgal szemben irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

India moszkvai nagykövete a hét végén a szovjet külügyminisztériumban jegyzéket adott át, amelyben India aggodalmát fejezi ki a Szovjetunió magatartása miatt Magyarországon és kifejezésre juttatja fájdalomát az események miatt.

Az ázsiai szocialista pártok konferenciájának végrehajtó bizottsága határozatot fogadott el, és abban felszólítja a Szovjetuniót, vonja vissza csapatait Magyarországról és Lengyelországból. A határozatot, amelyet egyhangúlag fogadtak el, az értekezlet plénuma elé terjeszti.

Nehru indiai miniszterelnök, aki az egész magyarországi szabadságharc alatt minden véleménynyilvánítást megtagadott az eseményekkel kapcsolatban, most nyilatkozott a szovjet csapatok támadásáról. [...]

A londoni [The] Times belgrádi tudósítója arról számol be, hogy a jugoszláv kormány támogatásáról biztosította Kádár János bábkormányát, és Belgrád azt a reményt fejezte ki, hogy az úgynevezett demokratizálási irányzatot a lengyelországi minitára fogják folytatni. [...]

Égész Ausztria a magyarországi események hatása alatt áll. [...]

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtt minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Szerte Nyugat-Európában tiltakozó akciók folynak a szovjet hadsereg brutális magyarországi támadása és fellépése ellen. [...]

Ma hajnalban Egyiptom területére angol és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le. [...]

16.45: Nemzetközi sajtószemle

Valamennyi svájci lap elsősorban a magyar katasztrófával foglalkozik. A Journal de Genève éles hangon vádolja Moszkvát az embertelen beavatkozásért és megbélyegzi a szovjet politika képmutatását. Az alattomoság még gyűlöletbé teszi a szovjet aljasságot. Majd a cikk így folytatódik: „Csalással gázolták le a hősi magyar nemzetet. Moszkva humanitárius gondolatokat sejtetve sebesültjei elszállítását adta meg csapatmozdulatai céljaul. Fegyverszüneti tárgyalásokra hívta fel a szabadságharcosokat, hogy annál könnyebben és kényelmesebben támadhassa meg őket. A Szovjetunió ismét fegyverrel erőszakolja a magyarokra azt a rendszert, amelyről ország-világ tudja, hogy a magyar nép sohasem kívánta. Egy nagyhatalom eltipor egy kis nemzetet imperialista céljai érdekében. Az egész világ a magyarokkal érez, a hősökkel, akik a történelem legragyóbb lapját írták áldozatvállalásukkal. Állapítsuk meg, hogy a mártírok vére nem hiába folyt. A magyar lélek legyőzhetetlen marad, és eljön a nap, amikor a szabadság mindent elsöprő ereje diadalmaskodik a brutalitás fölött.” [...]

A zürichi Die Tat, a függetlenek napilapja a kormányhoz fordulva azt követeli, hogy hívják azonnal össze az országgyűlést. Kéri, hogy azonnal szakítsák meg a diplomáciai kapcsolatokat a Szovjetunióval. A svájci keresztényszocialisták lapja, a Vaterland ezeket állapítja meg: Az ENSZ kötelessége Magyarország azonnali felszabadítása. Halálos bünt követtek el, csellel eltávolították a kormányt, bebörtönözték vezetőit, vérbe fojtották a szabadságharcot. Ez nem maradhat így! Fogjon össze az egész világ, büntessék meg a bűnösöket, és az ENSZ csapatai szabadítsák meg Magyarországot a Szovjettől.

A Neue Zürcher Zeitung azt írja, hogy az események megdöbbentők. A cikk egyik szakaszát idézzük: Az elmúlt napokban aggodalommal néztük a szovjet hadsereg páncélosainak ördögi körtáncát a magyar síkságon. Egy halvány remény mégis élt lelkünkben: nem merik megtenni. Reményünk szertefoszlott. Sztálin megtalálta méltó utódait, akik nemcsak a cinizmusban és brutalitásban, de az aljasságban is felülmúlták mesterüket. De miért írjuk ezeket a szavakat? Legnemesebb felháborodásunk sem támasztja fel a halottakat. Svájc minden polgára egyetért a szakszervezetek nyilatkozatával, amelyben visszautasítják a moszkvai meghívást. Mit tehetünk mi, svájciak? Szakítsuk meg a diplomáciai kapcsolatokat a közvélemény nyomására? Nem a mi feladatunk az ellenrendszabályok meghozása, de addig is, amíg a kormány határoz, megszüntetünk minden kereskedelmi és kulturális kapcsolatot ezekkel a barbárokkal.

A svájcihoz hasonló hangulatot fejeznek ki az osztrák lapok is. Bécs hangulatát az jellemzi, hogy az újságok minden hírközlés és vezércikk mellőzésével az első oldalon döbbenetes fényképeket közölnek a magyarországi eseményekről. Menekülteket látunk, rémült tekintetű kislányokat, akik elvesztették szüleiket, rommá lőtt budapesti épületeket, amelyek alatt ez az írás olvasható: Így fest a gyakorlatban a szovjet páncélosok Zsukov által jelzett átcsoportosítása.

16.53: Rövid kommentár

Ismétlés, elhangzott: 12.44-kor és 15.22-kor.

17.00: Híreket mondunk

Magyarország és a Nyugat között továbbra sem sikerült helyreállítani a tegnapi délelőtt megszakadt távbeszélő- és távíró-összeköttetést. [...]

A Svéd Vöröskereszt tegnap felhívást intézett a Szovjet Vöröskereszthez, amelyben felhívta figyelmét a Szovjetunió által is aláírt és ratifikált genfi konvencióra, a polgári lakosság számára hadicselekmények idejére megállapított védelemről. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere ma megjelenik az ENSZ előtt, hogy a kultúrvilág segítségét kérje Magyarország érdekében. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

India moszkvai nagykövete a hét végén a szovjet külügyminisztériumban jegyzéket adott át, amelyben India aggodalmát fejezi ki a Szovjetunió magatartása miatt Magyarországon és kifejezésre juttatja fájdalmát az események miatt.

Az ázsiai szocialista pártok konferenciájának végrehajtó bizottsága határozatot fogadott el, és abban felszólítja a Szovjetuniót, vonja vissza csapatait Magyarországról és Lengyelországból. A határozatot, amelyet egyhangúlag fogadtak el, az értekezlet plénuma elé terjeszti.

Nehru indiai miniszterelnök, aki az egész magyarországi szabadságharc alatt minden véleménynyilvánítást megtagadott az eseményekkel kapcsolatban, most nyilatkozott a szovjet csapatok támadásáról. [...]

A londoni [The] Times belgrádi tudósítója arról számol be, hogy a jugoszláv kormány támogatásáról biztosította Kádár János bábkormányát, és Belgrád azt a reményt fejezte ki, hogy az úgynevezett demokratizálási irányzatot a lengyelországi mintára fogják folytatni. [...]

Egész Ausztria a magyarországi események hatása alatt áll. [...]

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtt minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Szerte Nyugat-Európában tiltakozó akciók folynak a szovjet hadsereg brutális magyarországi támadása és fellépése ellen. [...]

Ma hajnalban Egyiptom területére angol és francia ejtőernyős alakulatok szálltak le. [...]

17.16: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteiteket a rossz vételi viszonyok miatt csak részben vettük. Az üzeneteket azonnal továbbítottuk. Róka felhívását is továbbadtuk. Figyelem, Rákóczi adó! Üzeneteiteket a rossz vételi viszonyok miatt csak részben vettük. Az üzeneteiteket azonnal továbbítottuk. Róka felhívását is továbbadtuk.

17.17: Nemzetközi kommentár

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor és 14.20-kor.

17.26: Zene**17.27: Felhívás a Rákóczi adóhoz**

Ismétlés, elhangzott: 17.16-kor.

17.28: Zene**17.30: Híreket mondunk**

Magyarország továbbra is el van zárva a világtól. Hírek alig szivárognak ki. A nyugati távirati irodák azon fáradoznak, hogy kapcsolatot teremtsenek Magyarországon tartózkodó tudósítóikkal, mindeddig azonban eredménytelenül. A Vörös-Hadsereg kezén lévő rádióállomás a szovjet katonai parancsnokok és Kádár János szovjet kommunista kormányának felhívásait közli a lakossággal. A rádióadásokból kitűnik, hogy a magyar szabadságharcosok ellenállása több helyen tovább tart. Ma a kora délutáni órákban újból jelentkezett egy szabadságharcos rádió, és elmondotta, hogy a magyar főváros körül több ponton harc folyik. A főváros felé haladó egyes szovjet csapategységek útját barikádokkal torlaszolták el. Több fontos pont a szabadságharcosok kezén van. A Szabadság adó ezután több dunántúli helyet említett, ahol a harc tovább folyik az előnyomuló szovjet csapatok ellen. A Mátra-vidéken is több helység a szabadságharcosok kezén van. A Szabadság adó ezután Budapesten harcoló fiatalok segélykiáltását olvasta fel: Hazugságnak bélyegezte meg azt a kommunista állítást, mintha a magyar szabadságharcosok ellenforradalmárok vagy fasiszták lennének. A magyar nép nem akar sem ilyen, sem olyan diktatúrát, hanem valódi függetlenséget, demokratikus berendezésű és semleges, szabad Magyarországot – mondotta.

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere ma megjelenik az ENSZ előtt, hogy a kultúrvilág segítségét kérje Magyarország érdekében. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarországgal szemben irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

India moszkvai nagykövete a hét végén a szovjet külügyminisztériumban jegyzéket adott át, amelyben India aggodalmát fejezi ki a Szovjetunió magatartása miatt Magyarországon és kifejezésre juttatja fájdalma az események miatt.

Az ázsiai szocialista pártok konferenciájának végrehajtó bizottsága határozatot fogadott el, és abban felszólítja a Szovjetuniót, vonja vissza csapatait Magyarországról és Lengyelországból. A határozatot, amelyet egyhangúlag fogadtak el, az értekezlet plénuma elé terjeszti.

A jugoszláv távirati iroda hivatalos kommentátora melegen támogatja a Kádár János által meghirdetett kormányprogramot. Fejtegetéséből kiderül, hogy Jugoszláviából feszült figyelemmel kísérték az elmúlt drámai napok fejleményeit, és most hangoztatják ugyan, hogy az úgynevezett szocializmust Kádár János átmementette a jövőbe, de távolról sincsenek meggyőződve arról, hogy az a jövő biztonságos alapokon nyugszik. A belgrádi kommentátor alig 24 órával a gyilkos szovjet merénylet után beéri olyan megállapításokkal, hogy Jugoszlávia, mint a szocializmus, valamint a békés koegzisztencia és a világbéke konszolidálásának harcosa, ismét csak azt vallja, hogy a kelet-európai országokban sem béke, sem előrehaladás, sem teljes függetlenség nem lesz addig, amíg azt nem szocialista alapokon építik. Arról, amit a szovjet csapatok és Moszkva a szőszegéstől kezdve a vérfürdőig elkövetett, egyetlen elítélő szava sincs a hivatalos jugoszláv kommentátornak. Ellenben Kádár János nyomdokában haladva azt emlegeti, hogy majd ha teljesen helyreáll a rend, akkor meglesznek a feltételei annak is, hogy új alapokon, a teljes egyenlőség és be nem avatkozás elveinek alapján rendeződjenek a magyar-szovjet kapcsolatok. A közlemény azzal a megállapítással zárul: a jugoszláv közvélemény most arra vár, hogy Kádár János kormánya a magyarországi belső állapotok rendezése közben nagyvonalúságot és emberséges vonásokat árul el.

Egész Ausztria a magyarországi események hatása alatt áll. [...]

A kelet-berlini magyar követség épületét erős népi rendőrsztag őrzi. A követségről a budapesti szovjet kommunista kormány eltávolíttatta Beck követségi tanácsost, aki néhány nappal ezelőtt vette át a követség vezetését a visszahívott Safrankó követ helyett. Beck követségi tanácsos tartózkodási helyéről egyelőre nincsenek hírek. A követség többi tagját is kicserélik. Kelet-berlini kommunista kormánykörökben kijelentették, hogy a szovjet övezet vezető kommunistái már pénteken tudtak arról, hogy a Szovjetunió újra katonai beavatkozásra készül Magyarországon. Kelet-Berlin övezethatárán a kommunista hatóságok biztonsági intézkedéseket léptettek életbe. Az átmenőhelyeken megerősített népi rendőr őrségek vonultak fel gyorstüzelő fegyverekkel. A járművek forgalmát is sokkal szigorúbban ellenőrzik, mint az elmúlt hónapokban. A népi rendőrök kijelentése szerint biztonsági intézkedések a magyarországi események következtében váltak szükségessé. Az őrségek megkettőzése ezenkívül óvó intézkedésnek is számít, mert Nyugat-Berlinben ma tiltakozó felvonulás lesz a Szovjetunió magyarországi beavatkozása miatt.

Bonnban a nyugatnémet kormány ma délelőtti minisztertanácsra ült össze, hogy megvitassa a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

A különböző nyugat-európai magánjellegű szervezetek, szövetségek, egyesületek és csoportok tiltakozásai között említsünk meg két most beérkezett jelentést. Az egyik az olasz Frontharcos Szövetség nyilatkozata, amely mély együttérzéséről biztosítja a magyar nemzetet nehéz óráiban. A másik a Nemzetközi Katolikus Társadalmi Szervezetek központja által, mintegy 100 millió egyesületi tag nevében az ENSZ-hez intézett ünnepélyes felhívást: A legnagyobb határozottsággal tiltakozik a szovjet csapatok brutális támadása ellen, amelyet a legalapvetőbb emberi jogok lábbal tiprásának minősít.

A bécsi vasút-igazgatóság jelentése szerint az összeköttetés Magyarország felé továbbra is szünetel. A Sopronon áthaladó úgynevezett tranzitszerelvények azonban már normálisan közlekedhetnek.

17.44: Felhívás a Rákóczi adóhoz Ismétlés, elhangzott: 17.16-kor és 17.27-kor.

17.45: Londoni levelezőnk második telefonjelentése Szabó Zoltán londoni tudósítása.

Mint már említettem, az angol kormány szuezi akciója és a magyar tragédia összeesése lelkiismereti válságot idézett elő Angliában. A válság olyan mély, hogy az Eden-kormány létét fenyegeti. A liberális News Chronicle a szerkesztők kiáltványával fordult az angol néphez a magyarok megsegítése érdekében. A kiáltvány címe ez: Az emberiesség nevében cselekedjete azonnal! A kiáltvány szövege szó szerinti fordításban így hangzik: „A gengszteruralom úgy terjed a világon, mint a puskapor füstje. Az amerikai választások és Oroszországnak a kelet-európai lázadásba való beavatkozása gyújtotta meg a gyutacsot. Izrael Nasszer kihívásának hatására megtámadta Egyiptomot, és ezzel lángra lobbantotta a helyzetet. Az első komoly robbanást Anglia és Franciaország okozták, amikor a rendfenntartási művelet ürügyén megtámadták az izraeli benyomulással fenyegetett Egyiptomot. Most érkezett az oroszok ideje. Mivel két nagyhatalom magánveszekedéssel volt elfoglalva, Amerika pedig az elnökválasztás küszöbén állott, a Vörös Hadsereg sebesen és vitálisan megindult, hogy elfojtsa a magyar szabadság utolsó bátor fölgyújtását. Mi következik most? Anglia népe akár konzervatív, liberális vagy munkáspárti, ahogy Gaitskell, az ellenzék vezére tegnap este mondotta, az ilyen különbségek most nem számítanak. Anglia népe mikor fogja felismerni, hogy milyen borzasztó következményekkel járhat az, amit az ő nevében elkövettek? Az, hogy a vörös tankok magyar hazafiakra tüzeltek, dilemma elé állítja a nyugati demokráciákat. Tűrhetjük-e, hogy a magyarok elpusztuljanak vagy éhen haljanak a kommunista betolakodók karmaiban, és ezzel hagyhatjuk-e kialudni az ellenállás reményét Közép-Európában, talán egy egész nemzedék számára? Vagy pedig

avatkozzunk be, és vállaljuk a következményeket. Az 1945 óta állandóan visszatérő lidércnyomás most valósággá vált. Ha csak Eisenhower felszólításának nem lesz eredménye, hamarosan bizonyos döntéseket kell hoznunk, amelyek vagy közelebb hozzák egy harmadik világháború kockázatát, vagy pedig azt jelentik, hogy beletörődtünk egy olyan erkölcsi vereségbe, amelyhez képest a müncheni megoldás dicsőségesnek és bátornak számítana. Az angol külügy-miniszter politikája ellen az a végső és legsúlyosabb kárhozható érv, hogy az angol nép nem szólhat bele a döntésbe. Valóban, a borzalmas és kikerülhetetlen tény az, hogy bizonyos fokig Angliát és Franciaországot terheli a felelősség mindazért, ami most Budapesten történik.

A Szovjetunió magyarországi politikájának hirtelen változására csak két magyarázat kínálkozik. Az első és valószínűbb magyarázat az, hogy a közel-keleti felfordulás láttára a Vörös Hadsereg kitarított kelet-európai roncának megerősítése mellett, bármi legyen ennek a politikai következménye. A második magyarázat az, hogy a Kreml régi gárdája legyőzte Hruscsov és a többi úgynevezett liberális tiltakozását, és cinikus módon a nemzetközi zűrzavar ezen pillanatát használta ki arra, hogy a vasfüggönyt a lehető legkegyetlenebb módon ismét lehúzza. A következő néhány nap eseményei megmutatják majd, hogy a világ közvéleménye meg tudja-e akadályozni a kettős katasztrófát.

Ebben a pillanatban valamelyest remélni lehet, hogy beválik az a kanadai határozat, amely szerint nemzetközi rendfenntartó közegeknek segítőakciót kell kezdeniük Közép-Keleten. De milyen sebesen kezdődhetik meg ez az akció? És ha megkezdődik, vajon Anglia és Franciaország igazán abbahagyják-e az Egyiptom elleni háborút? Egy dolog bizonyos. Ha az oroszok megtagadják a visszavonulást, a világot csak egy mentheti meg a legnagyobb katasztrófától, ha az ENSZ elhatározza, hogy rendfenntartó szerepre vállalkozik mind a Közel-Keleten, mint Közép-Európában. Ha az ENSZ Amerika támogatásával kollektíven bele tud avatkozni a közép-keleti helyzetbe, tekintélye azonnal magasra fog szökni. Ezt elősegítheti az, hogy Magyarországon is keresztülvigye a második és mérhetetlenül veszélyesebb beavatkozást. Az elmúlt hét borzalmas eseményei után nehéz optimistának lenni. De még a nemzetközi politika rideg, cinikus világában is történhetnek csodák. Még a Kremlben sem lehet örökre elnyomni az emberiesség hangját, ha az elég erősen szólal meg. Ezért kell imádkoznunk. Feltétlenül hisszük, hogy lapunk minden olvasójának, országunk minden polgárának kötelessége szavát hallatni!

17.51: Felhívás a Rákóczi adóhoz Ismétlés, elhangzott: 17.16-kor, 17.27-kor és 17.44-kor.

17.52: Felhívás a Rákóczi adóhoz Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteiből sajnos csak foszlányokat értünk. A vételi viszonyok nagyon rosszak. A vett szövegeket azonnal

továbbítjuk illetékes helyekre és a nemzetközi sajtóhoz. Figyelem, Rákóczi adó! Figyelem! Üzeneteitekből sajnos csak foslányokat értünk. A vételi viszonyok nagyon rosszak. A vett szövegeket azonnal továbbítjuk illetékes helyekre és a nemzetközi sajtóhoz.

17.53: Zene

18.00: Híreket mondunk

Magyarország Nyugat felé továbbra is el van zárva a világtól. [...] Ma a kora délutáni órákban újból jelentkezett egy magyar szabadságharcos rádió és elmondotta, hogy a magyar főváros körül több ponton harc folyik. [...] A szovjet kommunista kormány kezén lévő rádióállomások körrendeletben utasítást adtak a helyi szerveknek, hogy a szovjet csapatok élelmezését az állami raktárakból biztosítsák. Az állami gépállomások vezetőit arra kötelezték, hogy a szovjet alakulatok részére üzemanyagot tartalékoljanak és azt a szovjet parancsnokság felszólítására kiszolgáltassák a szovjet járműveknek. A körrendelet szerint a gépállomások[on lévő] traktorokkal és vontatókkal is a szovjet parancsnokságok rendelkeznek.

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere ma megjelenik az ENSZ előtt, hogy a kultúrvilág segítségét kérje Magyarország érdekében. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A nyugat-berlini egyetemi hallgatók több ezerre rúgó tömegben tüntető felvonulást rendeztek a szovjet övezet határvonala mentén. Csak a rendőrség akadályozta meg, hogy a brandenburgi kapun keresztül a szovjet övezetbe belépve a szovjet nagykövetség elé vonuljanak. A tömeg élén orosz nyelvű transzparenszeket vittek ezzel a szöveggel: Oroszok, azonnal távozzatok Magyarországról! Vessetek véget gyarmati rendszereteknek!

A francia vezető politikusok között ma Bidault,²⁴ volt miniszterelnök, képviselő nyilatkozott a Szabad Európa munkatársának. Azok a fiatalok – mondotta –, akik sohasem ismertek más államformát, mint a kommunizmust, felázadtak a rájuk kényszerített idegen hatalom és ideológia ellen. Maga ez a tény is elegendő, hogy újjászülessen a nemzet jövőjébe vetett bizalom. Bernard Lafay képviselő, volt miniszterelnök,²⁵ határozati javaslatot terjesztett be a parlamentben, amelyben azt kívánja, fejezze ki a francia nemzetgyűlés csodálatát a magyar nép törhetetlen bátorsága iránt, amellyel ellene szegült az elnyomónak és ezzel felrázta az egész világ lelkiismeretét. A határozati javas-

24 Georges Bidault (1899–1982) 1946-ban, ill. 1949–1950-ben volt miniszterelnök.

25 Bernard Lafay (1905–1977) francia politikus 1955–1956-ban egészségügyi miniszter volt, nem miniszterelnök.

lat a továbbiakban azt kéri, szakítsák meg a diplomáciai kapcsolatot Moszkvával és nyújtsanak messzemenő segítséget mind az otthon szenvedő magyarságnak, mind a magyar menekülteknek. André Marty,²⁶ a franciaországi kommunista párt volt főtitkára nyílt levélben bélyegezte meg a kommunista párt állásfoglalását, mert helyeselni merete a Szovjetunió Magyarországgal szemben tanúsított magatartását.

A bécsi lapok a legélesebben elítélik a Szovjetunió Magyarországgal szemben elkövetett árulását. A Neuer Kurier azt írja, hogy a szovjet csapatok vezetősege minden idők legaljasabb árulását követte el, amikor fogságba vetette azokat a magyar katonai vezetőket, akikkel látszat szerint tárgyalásokat kezdett a szovjet csapatok visszavonulásáról. A [Die] Welt am Montag ugyanilyen hangon írt. A lap ezután első oldalán ismerteti a szabadságharcos rádióadók segélykérő felhívásait. Egy másik cikkében a lap azt írja, hogy Nyugat megtette az első konkrét lépést Magyarország érdekében, amikor Eisenhower elnök Bulgariához intézett levelében azt követelte, hogy vonják ki a szovjet csapatokat Magyarországról. Az amerikai kommunisták lapja, a Daily Worker a legélesebben szembefordul a szovjet vezetőkkel és határozottan elítéli, hogy ezek erőszakosan léptek fel Magyarországon. A kommunista lap megállapítja, hogy a szovjet csapatok gyalázatos fellépése Magyarországon feltartóztatja a szocializmus térhódítását a világon, súlyosan árt a szocialista vezetésű államok közötti kapcsolatoknak, gyengíti a Szovjetunió befolyását a világesemények alakulására, avagy átjátssza ennek irányítását London, Párizs és Washington kezére.

Holnap választ az Egyesült Államok népe. A választási hadjárat befejeződött. Politikai megfigyelők szerint a legutóbbi napokban amúgy is háttérbe szorult a belpolitikai tevékenység, az óriási horderejű külpolitikai események, elsősorban a magyarországi drámai fejlemények és a közel-keleti válság eseményei mögött. Erről vall többek között az is, hogy 48 órával a választások befejezése előtt, mint a republikánus, úgy a demokrata táborban külpolitikai kérdésekkel foglalkoztak.

18.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 13.52-kor.

18.19: Orosz nyelvű felhívás

a szovjet hadsereg Magyarországon tartózkodó katonáihoz. Ismétlés, elhangzott: 13.19-kor és 15.43-kor.

18.22: Zene

26 André Marty (1886–1956) francia mérnök, politikus az 1930-as években a kommunista párt politikai bizottságának (vezetőségének) tagja volt, de nem volt főtitkár. 1955-ben kizárták a pártból.

18.27: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Ismétlés, elhangzott: 17.52-kor.

18.29: Zene**18.30: Híreket mondunk**

Magyarország Nyugat felé továbbra is el van zárva a világtól. [...] Ma a kora délutáni órákban újból jelentkezett egy magyar szabadságharcos rádió, és elmondotta, hogy a magyar főváros körül több ponton harc folyik. [...] A szovjet kommunista kormány kezén lévő rádióállomások körrendeletben utasítást adtak a helyi szerveknek, hogy a szovjet csapatok élelmezését az állami raktárakból biztosítsák. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere ma megjelenik az ENSZ előtt, hogy a kultúrvilág segítségét kérje Magyarország érdekében. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése – mint ismeretes – az elmúlt éjszaka tartott ülésén határozati javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A nyugat-berlini egyetemi hallgatók több ezerre rúgó tömegben tüntető felvonulást rendeztek a szovjet övezet határvonala mentén. [...]

A francia vezető politikusok között ma Bidault, volt miniszterelnök, képviselő nyilatkozott a Szabad Európa munkatársának. [...]

A bécsi lapok a legélesebben elítélik a Szovjetunió Magyarországgal szemben elkövetett árulását. [...]

Holnap választ az Egyesült Államok népe. [...]

18.40: A genfi vöröskeresztes konvenciók

A hadra kelt fegyveres erők sebesültjei és betegei helyzetének javításáról szóló egyezmény ismertetése.

Ismétlés, elhangzott: 12.49-kor és 14.52-kor.

18.47: Londoni levelezőnk harmadik telefonjelentése

Szabó Zoltán londoni tudósítása.

A mai angol lapok vezércikkei kivétel nélkül a második magyarországi szovjet közbelépés[sel] és az ennek következtében fenyegető világpolitikai válsággal foglalkoznak. A News Chronicle kiáltványát az angol néphez már továbbítottam. A többi vezércikk közül a londoni [The] Timesé a legjelentősebb. A vezércikk címe: Elnyomás. A [The] Times szerkesztője, hála kisebb rádióadások adásának, tudta, hogy a népforradalom erői szétszóródtak, de helytállnak. Tegnap a harc Budapest utcáin tovább tartott – írja a vezércikk –, néhány órával az után is, hogy a moszkvai rádió kijelentette, hogy az úgynevezett ellenforradalmat eltiporták. A magyar férfiak és nők saját budapesti rádiójukból hallották a rádió elhallgatása előtt azt, hogy inkább készek a halálra, mint a megadásra. Ezzel kapcsolatban visszatérek arra, hogy az angol

rádió a tegnapi nap folyamán egész nap minden hírműsorában úgy viselkedett, mintha a magyar nép rádiója volna. Hangsúlyozom, angol műsorban is. Az adások azt az érzést keltették, hogy az angol rádió a maga egészében, két nagy programjával, angol nyelven és angol közönsége előtt a magyar népforradalmat támogatja. Ezt olyan mértékben tette meg, hogy Nagy Imre utolsó rádióbeszédét, melyet magyarul mondott el a magyar rádióban, magyar nyelvű hangfelvételtől magyarul is közvetítette hallgatóinak. Az angolok, akik az adást hallgatták, nem hallgatták könny nélkül.

Visszatérek azonban a londoni [The] Times mai vezércikkére. Ez ismerteti a forradalom történetét. Név szerint utal Maléter György²⁷ szerepére. Vele szemben – írta a londoni Times – ugyanazt a trükköt használták fel, amellyel az oroszok Lengyelország politikai vezetőjét rabolták el 1945-ben, miután személyi biztonságot ígérve orosz katonai vezetőkkel tárgyalásokra hívták. A magyar nép forradalma eddigi történetének összefoglalása után a [The] Times összegezi azt, hogy mi történhetett a Kremlben. A habozásból és a huzavonából a [The] Times szerint nyilvánvaló, hogy a Kreml gazdái a magyarkérdésben nem értettek egyet. Valószínű, hogy ez az egyetértés most sincs meg az orosz politbüroban. Talán túlzott leegyszerűsítése a dolgoknak az, hogyha feltételezzük, hogy Hruscsovot és a liberalizáló csoportot leszavazták annak ellenére, hogy taktikája sokkal nagyobb eredményeket hozott a Szovjetunióknak, mint remélték. Valószínű – írja a [The] Times –, hogy a szovjet vezetők marxisták gyanánt kénytelenek voltak elfogadni olyasmit, ami az egypárt-rendszert fenyegeti, és ezért fordultak fegyveres erőszakhoz. A magyar forradalom nyíltan arra vallott, hogy a tízesztendős uralomra is felkelhet a nép olyanformán, hogy az elsöpri a marxista szocializmus bázisait. A Kádár-kormány ígéreteinek a [The] Times szerint valóban senki sem hihet. Lényegében csak sokkal szörnyűbb eszközökkel ugyanaz ismétlődik, amely két héttel ezelőtt történt – teszem hozzá én. A [The] Times ezután arra mutat rá, hogy óriási különbségek vannak a vonatkozó vádak ellenére a limitált célú angol-francia szuezi akció és a nyers, vad, leplezetlen orosz katonai imperialista manőverek között. A [The] Times ezután sürgős és határozott akciót kíván az ENSZ-től, hogy a vezércikket ezzel fejezi be: Az elnyomás megrázta és felháborította azt az Európát, amely még mindig ki van téve annak, hogy tömegirtásokat szenvedjen el ebben a században. A tragédia befejezését a harcok vége nem jelentené.

A másik legkomolyabb angol napilap, a Manchester Guardian kiáltvány-szerű vezércikkében a Szuezzel kapcsolatos angol válsággal és a magyar ügygel foglalkozik. Azt írja, hogy az oroszok a második magyarországi beavatkozással mindent megtettek azért, hogy ideológiájuk csődjét a világ tudomására hozzák. Ha továbbra is a nyers erő eszközeivel élnek, azt várhatjuk, hogy a nyugat-keleti feszültség súlyosan felfokozódik. Anglia számára – írja a Manchester Guardian a News Chronicle kiáltványával egyetértve –

²⁷ Elszólás. Természetesen Maléter Pál.

München óta ezek voltak a sötét napok és még sötét napoknak nézhetünk elébe. A kiáltvány mögött az első vezércikk kizárólag a magyar ügyről foglalkozik. A legjobban hallgatnunk illene – kezdi cikkét a szerkesztő – szégyen és mértéktartó düh vegyületével. Moszkva emberei – írja a Manchester Guardian – azt kell hogy tapasztalják, hogy forradalomban állanak fel ellenük azok az emberek, akiket magukénak tekintettek. Ők, akik valaha egy forradalom örökösei voltak, azt látták, hogy az a nép kel fel tömegben ellenük, amely másfél évszázadon át harcolt a szabadságért Európában. Az ipari munkások, a diákok, az iskolás fiúk és lányok, a nép, amelynek elege volt. A Szovjet lépését a Manchester Guardian így jellemzi: Mivel Magyarország katonai szempontból mellékes volt számukra, azt döntötték, hogy az ilyen előretolt állást is inkább erővel védik meg az egész világ szeme láttára, hogysem beletörődjenek a szabadság terjedésébe.

A Manchester Guardian enyhe megvetéssel említi, hogy Tito csak arra szorítkozik, hogy ezt mondja: Az új magyarországi bábkormány helyes úton van, de helytelen az, hogy a szovjet háderőnek köszönheti a hatalmát. A Manchester Guardian úgy jellemzi a helyzetet, hogy Kelet-Európa a szabadság és a totális elnyomás között imbolyog, ezért a cikk a remény egy akkordjával fejeződik be, mondván, hogy a haldokló zsarnokság végvonaglója ugyan hosszúnak ígérkezik, de ezen talán lehet változtatni.

Az ötmillió példányban megjelenő Daily Mail vezércikkében úgy véli, hogy a magyarországi fejlemények még a közel-keleti fejleményeknél is jobban veszélyeztetik a világbékét. A Daily Mail Eden miniszterelnököt is vádolja azért, hogy az egyiptomi-izraeli vitában a rendőri akció kifejezést használta, és ezt a szót Szepilov szovjet külügyminiszternek a szájába adta. A Daily Mail megítélése szerint az orosz magatartás Magyarországon olyan válságot idézett fel, amihez semmi nem mérhető az elmúlt világháború óta, és kijelenti, hogy a nyugati világ a jelenlegi krízisből csak úgy vághatja ki magát, ha mindent megtesz azért, hogy az Egyesült Nemzetek nemzetközi rendőri haderőt szervezzenek, amely mindkét háborúba beleavatkozhatik.

Az ugyancsak nagy példányszámú Daily Sketch vezércikkében vádlóan teszi fel a kérdést: Mit cselekszik az Egyesült Nemzetek Szövetsége? Amit tesznek, azt a Sketch cikkírója elégtelennek tartja, és csak részben van igaza, mert az ENSZ tegnapi határozata a megfigyelők beküldését kérve, legalábbis megnyitotta a magyarkérdés további és állandó napirenden tartásának útját.

A vezércikkeken kívül a mai angol sajtó területelmes, oldalas riportokban foglalkozik a magyarországi eseményekkel. Sajnos a pesti tudósítók elnémulása, elszigetelődése óta ezek jó része inkább a helyzet drámai és tragikus vonásait érzékelteti, mintsem a küzdelem menetét. Egy kommunista magyar írónak a PEN Klubhoz intézett rádiós segélykiáltása elérte címzettjét. A száműzött írók PEN Klubja tegnap a távirati irodák útján kiáltványt adott ki a világ összes nemzeti PEN Klubjaihoz, más íróegyesületekhez, és minden íróhoz és művészhez, személy szerint felszólítva őket arra, hogy a publikáció min-

den eszközét felhasználva, minden erejükkel álljanak ki a szabadságharcosok ügye mellé, és azok mellé a magyar írók mellé, akik népük nehéz helyzetét megosztották és szervezik. A kiáltvány a ma reggeli angol lapokban meg is jelent, és az angol PEN Klub ma este összeülő ülése a jelek szerint felemeli a szavát a magyar írók mellett. Azt remélem és hiszem, hogy ugyanez történik Párizsban, Rómában és Amerikában.

18.57: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal. Figyelem, Rákóczi adó! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal.

18.58: Zene

19.00: Híreket mondunk

Magyarország a Nyugat felé továbbra is el van vágva a világtól. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere ma megjelenik az ENSZ előtt, hogy a kultúrvilág segítségét kérje Magyarország érdekében. [...]

Százezer ember szegélyezte az utcákat New Yorkban, amelyen az amerikai magyarság tiltakozó menete tegnap délután végigvonult. Az amerikai magyarok szervezetei zászlókkal vonultak fel, táblákat vittek, amelyeknek feliratai megbélyegezték a Szovjetunió eljárását. Az arcokon az aggodás, a megdöbbenés és keserűség ült. A menet élén vitt zászlókat a nemzeti bizottmány tagjai követték fekete öltözetben. Mintegy 20 ezer ember vett részt a menetben, nemcsak magyarok, hanem a szovjet elnyomás alatt álló kelet-európai népek képviselői és sok amerikai. A felvonulást eredetileg néma tüntetésnek szánták, de amikor a menet a szovjet ENSZ-küldöttség épülete elé ért, a tömegből kitört az elkeseredés. Hangos kiáltásokkal ítélte el a Szovjetunió eljárását. Ezután a menet az ENSZ székházához vonult, és ott felsorakozva zsolozsmákat énekelt. Odabent akkor már folyt a nemzetközi szervezet Közgyűlése. Egyik felszólaló a másik után fejezte ki megdöbbenését a Szovjetunió erőszakos fellépése, jogtiprása és képmutatása miatt.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése a mára virradó éjszaka javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A nyugat-berlini egyetemi hallgatók több ezerre rúgó tömegben tüntető felvonulást rendeztek ma délután a szovjet övezet határvonala mentén. [...]

A svéd rádió beszélgetést folytatott a magyar eseményekről a svéd felsőház és a képviselőház elnökével, az evangélikus egyház érsekével és a szakszervezeti szövetség elnökével. A felsőház elnöke a következőket mondta: a szovjet-orosz durva erőszak Svédországban általános és példátlan felháborodást váltott ki. A magyar nemzet az egész világ előtt megmutatta, hogy

szabad nemzetként akar élni. Legnagyobb csodálatunkat érdemelték ki mind-azok, akik hihetetlen bátorsággal és emberfeletti áldozatkészséggel a szabadságért harcoltak. Angliában az egész nép vett részt ebben a felkelésben. A világ közvéleménye nagyon súlyosan fogja elítélni az oroszok cinikus megtévesztését és ezt követő vérfürdőjét. Reméljük, hogy a felháborodott tiltakozás az egész világot bejárja. Moszkva urainak tudniuk kell, hogy soha senki se fogja akceptálni azt, ami Magyarországon történt. A magyar nép szabadságáért folyó harc most más ponton megy tovább. Ha pedig a szabadság végül felülkerekedik, nem hozták hiába áldozatukat azok, akik harcoltak és vérüket ontották. A svéd szakszervezetek tanácsának elnöke a következőket mondta: ideiglenesen elnyomhatják Magyarországon a szabadságot és a demokráciát, de ez mégis rövidesen ott is valósággá fog válni. Minden történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy olyan országban, ahol felülkerekedett a szabadságszeretet, ott erőszak és megszállás többé nem lehet hosszú életű.

A bécsi lapok a legélesebben elítélik a Szovjetunió Magyarországgal szemben elkövetett árulását. [...]

Kelet-Berlinben legmagasabb párt- és kormánykörökben lázasan folynak az előkészületek a Varsói Szerződés úgynevezett politikai tanácsának előkészületeire. Egyelőre nem ismeretes, hogy az értekezletet mikorra hívják össze. Az előkészítő munkálatokat Kelet-Berlinben maga Ulbricht első titkár vezeti.

Az angol-francia haderő ciprusi főhadiszállásán közölték, hogy több ezer főnyi brit ejtőernyős alakulat elfoglalta a port-szaídi repülőteret. Port-Szaídtól délre francia ejtőernyősök birtokba vették a csatorna környéki vizeket átszelő két hidat. A hivatalos közlemény beszámol arról, hogy az akció során az ejtőernyősök némi ellenállásba ütköztek beszállás közben, nagyobb részben páncélosok, aknavetők és gépfegyverek tüzebe kerültek. A műveletek azonban kedvezően alakulnak – fűzi hozzá a jelentés. E percben érkezett hír szerint Eden miniszterelnök ma délután bejelentette az alsóházban, hogy a földközi-tengeri angol-francia csapatok főparancsnokától értesítést kapott, amely szerint a port-szaídi térségben tűzszünetet rendeltek el. Ma délután tárgyalások folytak az ejtőernyős alakulatok főparancsnoka és az egyiptomi katonai erők képviselői között. A tűzszünet elrendelése e tárgyalások eredménye. Eden egyelőre nem tudott felvilágosítással szolgálni arról, hogy a tűzszünet mekkora területet érint.

19.10: Nemzetközi sajtószemle

A Magyarországról érkező szörnyű hírek nemcsak az egyes embereket rázták meg, hanem szinte sarkaiból fordították ki több országban a belső politikai életet is. Ez tűnik ki a párton kívüli nagy római napilap, az Il Tempo mai vezércikkéből. A lap abból indul ki, hogy amíg a hétköznapi társadalmi életben nem hajlandó senki sem gyilkosokkal és gazemberekkel tárgyalni, üzletezni, úgy a történelem után a Szovjetunió és a különböző országokban szétszórott eszközeivel, a különféle kommunista pártokkal sem lehet. Rendkívül éles támadást intéz azok ellen, akik túlbuzgóan óvták az olasz népet a szélsőségektől és épp

ezáltal útját állták annak, hogy világos képet kapjon az olaszországi kommunizmus problémájáról. Itt az ideje, hogy a budapesti szörnyű eseményekből tanuljanak azok, akik mindenféle jelszóval egy kalap alá akarták hozni a különféle ellenzéki frakciókat a kommunistákkal.

Igazán hallatlan dolog volna nem venni tudomást a magyar halottak adta leckéről, és újra kezdeni a csúrést-csavarást, hogy esetleg orosz marsallok és kommunisták menthetnek meg minket olyan rettenetes zsarnokoktól, mint Fanfani, Covelli vagy Romita, az olasz kereszténydemokrata, anarchista, illetve szociáldemokrata párt vezetői. Ezt írja a Tempo leckének az olaszok számára. Aztán rátér közvetlenül a magyar drámára. Budapest győzelmes napjai után túl korai volt a szabadság és a magyar nép győzelmét hirdetni. De épp úgy korai ma végleges és helyrehozhatatlan katasztrófáról beszélni. Minden nemzet történetében vannak pontok, amikor minden megáll, és egy ügy nem veszett el, ha az emberek tudják, hogyan kell tisztességgel elesni. Éppúgy, ahogy Itália is újra felemelkedett az 1849-i osztrák győzelem után, mert élt benne a „Gianicolo” és az „öt nap szelleme”, éppígy remélhet Magyarország is a romok alatt. A szovjet gazemberek és a kommunista júdások nem sokáig fognak örülni sötét tetteik gyümölcseinek. Ezt reméli az emberiség, és ezt tanítja a történelem is. A lap aztán arra tér rá, hogy mit tehet a világ. A magyaroknak nemcsak szavakra és anyagi segítségre van szükségük, de konkrét tettekre is. Akárki legyen az, aki segít nekik. Sőt az egész világ sorsa foroghat kockán. A magyarországi események teljesen leleplezték a szovjet vezetőket és gyökeresen véget vetettek az irányzatnak, amely úgy látszik, egyre jobban uralomra jutott a nemzetközi politikában. Véget vetettek az úgynevezett többé-kevésbé versengő koegzisztenciának, amely szorosan összefonódott a desztalinizálás mítoszával. A reneszánsz idején voltak sötét alakok, akik kitárt karokkal fogadták vendégüket, de tenyerükben mérgezett gyűrűt rejtettek. Ugyanígy kínálták a szovjet vezetők és cinkosai a nemzetközi kommunizmusban a kinyújtott kéz politikáját az egész világon a kormányoknak és népeknek. Váltig állították, hogy a bolsevizmus minden régebbi zsarnoki és bűnös jellege egyedül a Sztálin-féle személyi kultusznak és a diktátor Berija és cinkosai ellenőrizhetetlen kényének volt tulajdonítható. A lap azután megállapítja, hogy Magyarország vértanúsága pozdorjává zúzta mindazt, amit a nemzetközi kommunizmus és barátai, a külön út, a szocializmus építésének különféle módjai és egyéb szólamok segítségével oly ügyesen felépítettek. Most már mindenki tudja, hogy mit jelent a versengő koegzisztencia, mit a szocializmus önálló útja. Aztán szóról szóra így ír: „A mostani magyarországi események világánál Sztálin és Berija kedves és liberális vezetők képét öltik, Hruscsovhoz és Bulganyinhoz hasonlítva még a Borgiákat és Iskarióti Júdást is gentlemannek lehet tekinteni.” A lap végül arra hívja fel az egész olasz közéletet, hogy éppúgy vonják le a konzekvenciákat, mint ahogy Nenni, az addig a kommunistákkal paktáló szocialista vezér tette.

A Nürnberger Zeitung mai vezércikke a magyar vértanúság német tanulságáról szól. A cikk így kezdődik: „Te szegény bátor, csak tízmilliónyi nép, akinek most a bosszúállók és orgyilkosok, a hazudozók és gyilkosok vannak a nyakán. Micsoda jelet adottál a földön élő emberek milliárdjainak! És micsoda szörnyű szenvedéssel és pusztulással kell most ezt megfizetni a magyar férfiaknak, asszonyoknak és gyermekeknek! Kétszeres jelet adottál: Az egész emberiség arcába vágta, hogy az életnek ezen a földön szabadság nélkül nincs értéke. És a szovjet zsarnokok és embergyalázók arcáról lerántottad a maszkot, amit már-már egy új, jobb arcnak kezdtünk tartani.”

A tanulságot a végén így foglalja össze: „Nekünk, németeknek így szól e napok rettenetes leckéje: Az orosz páncélosok a szovjet zóna németjeit inkább agyongázolnák, de nem engednék meg, hogy kiváljanak az orosz hatalom köréből. Még sincs oda még minden remény. Amit egyes-egyedül ilyen vaskos hazugságok alapján lehet fenntartani, az nem lehet tartós. Mielőtt a ház bedől, már megmutatkoznak a repedések és recseg a gerendázat. A kommunizmus összeroppan, ha nem ma, akkor holnapután. És ha úgy is látják, hogy a szegény bátor magyarok teljesen elvesztik az egyenlőtlen csatát, kitörölhetetlen érdemük, hogy a zsarnok rendszer óriási épületét alapjaiban rendítették meg. Most azon múlik, hogy a szabad világ, ha nem is világháborúval, de minden politikai, szellemi, pénzügyi, gazdasági fegyverrel, akármibe is kerüljenek, megpróbálja kivívni a szabadság győzelmét.”

19.17: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal. Figyelem, Rákóczi adó! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal.

19.18: Zene

19.24: Londoni levelezőnk negyedik telefonjelentése

Szabó Zoltán londoni tudósítása: Felelős angol politikai és parlamenti körökben rendkívüli nagy jelentőséget tulajdonítanak Nehru újdelhi nyilatkozatának, amely az angol rádió egyórai hírműsorában került felolvasásra, és a délutáni lapokban megjelent. Nehru – mint hírszolgálatunkból tudjuk – az újdelhi UNESCO-konferencia megnyitásán az ott lévő nemzetközi delegátusoknak ezt mondta: Mind Egyiptomban, mind Magyarországon azt láttuk, hogy a szabadságot és az emberi méltóságot lábbal tiptarták. Mindkét országban a modern fegyverek ereje került felhasználásra, abból a célból, hogy a nép elnyomassék és politikai célok elérethessenek. Nehru nyilatkozatának jelentősége abban áll, hogy fordulatot jelent az eddigi indiai magatartással szemben. Mint tudjuk, India a magyarkérdés ENSZ vitáján a szavazástól tartózkodott. Vagyis a Magyarországot támogató határozat mellé

nem állt ki. Nehru ma déli nyilatkozata ezzel szemben azt jelzi, hogy nyilván a hindu közvélemény India egykori neutralitását a magyarkérdésben feladta, a Szovjetunió fegyveres akcióját az angol-francia fegyveres akcióval egyidejűleg elítéli, a két úgynevezett rendőri beavatkozásban azonosságot fedez fel, amiből logikailag az következik, hogy a magyar ügy Nehru és India támogatására, illetve közvetítésére esetleg számíthat a jövőben. Ez különösen fontos azért, mert a Szovjetunió igen kényes a nem kommunista ázsiai országok, és elsősorban a négyszázmillió indiai megnyerésére és áhítja a velük való akadálymentes együttműködést. Nehru nyilatkozata eddig a legnyomósabb jele annak, hogy az orosz gőzhengerakció az ázsiai közvéleményt csakúgy felháborította, mint az európai, és ha valami, ez késztetheti gondolkodásra a Kreml urait abban a kérdésben, hogy nem követték-e el ugyanazt a végzetes tévedést és menthetetlen erőszakos lépést másodszor tegnap, amelyre először a múlt hét elején került sor a szovjet részéről.

19.26: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal. Figyelem, Rákóczi adó! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal.

19.27: Zene

19.30: Híreket mondunk

Magyarország a Nyugat felé továbbra is el van vágva a világtól. [...]

Kéthly Anna – Nagy Imre kormányának államminisztere – ma megjelenik az ENSZ előtt, hogy a kultúrávilág segítségét kérje Magyarország érdekében. [...]

Százezer ember szegélyezte az utcákat New Yorkban, amelyen az amerikai magyarság tiltakozó menete tegnap délután végigvonult. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése a mára virradó éjszaka javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

A nyugat-berlini egyetemi hallgatók több ezerre rúgó tömegben tüntető felvonulást rendeztek ma délután a szovjet övezet határvonala mentén. [...]

A svéd rádió beszélgetést folytatott a magyar eseményekről a svéd felsőház és a képviselőház elnökével, az evangélikus egyház érsekével és a szakszervezeti szövetség elnökével. [...]

A bécsi lapok a legélesebben elítélik a Szovjetunió Magyarországgal szemben elkövetett árulását. [...]

Kelet-Berlinben legmagasabb párt- és kormánykörökben lázasan folynak az előkészületek a Varsói Szerződés úgynevezett politikai tanácsának előkészületeire. [...]

Az angol-francia haderő ciprusi főhadiszállásán közölték, hogy több ezer főnyi brit ejtőernyős alakulat elfoglalta a port-szaídi repülőtérét. [...]

19.40: New York-i tudósítás

Az ENSZ-delegátusok fáradtak, kimerültek a napok óta szinte szünet nélkül folyó ülések, konferenciázások miatt. A magyar tragédia híre – szovjet tankoknak a magyar függetlenség ellen indított támadása – azonban mélyen megrázta őket. Úgy érezték – és itt természetesen a demokratikus országok kiküldötteire gondolok, nem pedig a moszkvai csatlósokra –, hogy nemcsak Magyarország sorsa, hanem saját hazájuk léte és a világszervezet jövője is kockán forog. Amennyire tehát az ENSZ nehézkes, bonyolult masinériája megengedi, igyekeztek gyorsan cselekedni. A BT vasárnap hajnalban döntött a rendkívüli Közgyűlés összehívásáról, ugyanaznap délután fél ötkor már össze is ült. Ez annyit jelentett, hogy a BT sikertelen erőfeszítései után végre a Közgyűlés elé került a magyarkérdés. Végre, mondom, mert a Közgyűlés előtt nincs vétő, és így a Szovjetunió nem tudja már a születése pillanatában megölni a határozatokat.

Amerikai határozati javaslat feküdt a Közgyűlés előtt, amelyet Henry Cabot Lodge terjesztett be. A határozati javaslat felszólítja a szovjet kormányt, hogy szüntessen be mindenfajta fegyveres támadást a magyar nép ellen, és ne avatkozzék be Magyarország belügyeibe. Ezután megismétli a magyar népnek azt a jogát, hogy nemzeti törekvéseinek megfelelő kormány alakuljon. Majd pedig felszólítja az ENSZ főtitkárát, hogy küldjön ki megbízottat a magyarországi helyzet megvizsgálására, és a legrövidebb időn belül jelentse a Közgyűlésnek, milyen eszközökkel lehet véget vetni a szovjet csapatok magyarországi intervenciójának.

A Közgyűlés elnökénél több mint 30 szónok iratkozott fel. Néhány moszkvai csatlóstól eltekintve mind a magyar szabadság barátai voltak. De ott volt Szoboljev is, a Szovjetunió képviselője. Először tiltakozott a kérdés tárgyalása ellen, azonnal leszavazták. Ezután pedig azt igyekezett bebizonyítani, hogy minden aggodalom felesleges, mert az ellenforradalmárok és fasiszták befolyása alá került Nagy Imre-kormány szétmállott, felhívásai érvénytelenek, és az új kormány kezében a hatalom, amely rövidesen rendet, békét, szabadságot fog teremteni Magyarországon. Miközben ezt a hazug, cinikus érvelést hallottam, eszembe jutott, hogy pontosan egy héttel ezelőtt volt a BT ülése, amely először foglalkozott a magyarországi helyzettel. Szoboljev – akkor még beszámolómban meg is jegyeztem – meleg szeretettel ölelgette Nagy Imrét. A felkelésről azt mondta, hogy sikertelen fasiszta puccs volt a legális kormány ellen. Mi történhetett közben, hogy Nagy Imre hirtelen árulónak minősült a Szovjetunió szemében, hogy az intervencionalista szovjet haderő a magyar parlament épületében letartóztatta és – Cabot Lodge szavaival élve – egy csatlós klikket ültetett a helyére? Csak egyetlen válasz lehetséges. Nagy Imre, bemérve a közvéleményt, valóban független, neutrális Magyarországot akart teremteni, sőt az ENSZ-hez intézett bejelentéseivel az egész világ tudomására hozta ezt az elhatározását. Moszkvában, amikor függetlenségről beszéltek, nem ilyen komolyan gondolták. Nagy Imrének tehát mennie kellett, Szobol-

jev pedig sürgősen közölte az ENSZ-szel, hogy a neutralitásra vonatkozó magyar bejelentések érvénytelenek.

A felszólalásra jelentkező delegátusok persze nem voltak hajlandóak olyan könnyen napirendre térni a kérdés felett, mint Szoboljev. Ausztrália ugyanúgy szerepelt a listán, mint Dél-Afrika, Franciaország, Norvégia, Peru, Olaszország vagy Kanada. A magyar tragédiát őszintén átérezve, megrendült hangon kezdték felszólalásaikat. Nem felejttem el az olasz delegátus szavait. Amikor elindultam az ülésre – mondotta –, fekete lobogókat vívó, magyar szabadsághősöket gyászoló csoporttal találkoztam az utcán. Úgy éreztem, uraim, hogy mindannyiunknak gyászszalagot kéne hordania, mert a magyar hősök nemcsak Magyarorszáért haltak meg, hanem a mi ügyünkért is.

A felszólalók beszédek további részében élesen visszautasították a szovjet delegátus érveit és egész cinikus magatartását. Mint az Egyesült Államok képviselője, Cabot Lodge hangoztatta, hogy ami a magyar ügy körül történt, az a szovjet kétszínűségnek, hazudozásnak egyik legriasztóbb és legvisszatasztóbb példája. Csapataik visszavonásáról, a vasfüggöny mögötti országokkal való viszony újjrarendezéséről, nagyobb függetlenségről beszéltek. A beszédek és a bennük rejlő optimista ígéretek leple alatt új egységeket vittek be Magyarországra, aztán pedig fegyveres túlerejükkel hátba támadták a magyar függetlenséget. A magyarországi események azt igazolják – fűzte hozzá a felszólaló –, hogy nincs új szovjet vonal, és a hruscsovi mosolyok mögött is a sztálinizmus brutalitása húzódik meg. A Szovjetunió fegyveres intervenciója Magyarországon jogilag védhetetlen, és ellenkezik a magyar békeszerződés, de még a varsói paktum szellemével is, egyben pedig súlyos sérelem az ENSZ Alapokmánya és általában az emberi jogok ellen. A legkevesebb, amit az ENSZ-nek meg kell tennie, hogy elfogadja az Egyesült Államok javaslatát, és minden lehetőséget megragad a megvalósítása érdekében.

Több delegátus, így a kanadai, az új-zélandi is felvetették a gondolatot: vajon végül is nem ENSZ-hadsereget kellene-e küldeni a magyarországi rend fenntartására? Az egyiptomi ügyben hozott most ilyesféle határozatot a mai Közgyűlés. A magyar ügyben összehívott rendkívüli Közgyűlés ideje korlátozott volt. Este ugyanis az egyiptomi vitát kellett folytatniuk a delegátusoknak. Gyanús volt, hogy a szovjet csatlósok a magyar lista végére iratkoztak fel. Minden valószínűség szerint az volt a cél, hogy elhúzzák az időt, és vasárnap már ne kerüljön szavazásra sor. Este 8 felé, a vita kellős közepén szót kért a Fülöp-szigetek delegátusa. Magyarországon olyan súlyos a helyzet – mondotta –, hogy nem szavakra, hanem tettekre van szükség, ezért javasolja, hogy a Közgyűlés fejezze be a vitát, és az elnök bocsássa szavazásra az amerikai javaslatot. Két perc múlva már folyt is a szavazás.

Az eredményről közben már bizonyára értesültek, kedves hallgatóink. Ötven ország a határozati javaslatot támogatta, 8 – a szovjet blokk – ellene szavazott, és 15-en tartózkodtak a szavazástól. Az utóbbiak afrikai és ázsiai országok voltak, és közöttük volt sajnos India is. Magyarországot senki nem

képviselte az ülésen. A délután folyamán ugyanis a magyar delegáció arról értesítette Hammarskjöld főtítkár, hogy Magyarországon új kormány alakult, amely eddig még senkit sem hatalmazott fel a vitában való részvételre. A lényeg most ez.

Az ENSZ rendkívüli Közgyűlése elfogadja az amerikai javaslatot, hogy a főtítkár azonnal küldje ki megbízottait a magyarországi helyzet megvizsgálására, és tegyen jelentést róla a Közgyűlésnek. Nagy lépés volt ez előre, a BT tehetetlenségéhez viszonyítva. Nem tudom azonban elhallgatni aggályomat, hogy a Közgyűlés döntésének keresztülvitele körül is nagy nehézségek lesznek. Nem hiszem a történetek után, hogy a Szovjetunió egykönnyen be fogja engedni Hammarskjöld főtítkár megbízottait Magyarországra. A nyugati közvélemény további mozgósítására, további diplomáciai presszióra van szükség.

19.47: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal. Figyelem, Rákóczi adó! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal.

19.48: Zene

19.54: Üzenetszolgálat

József üzeni Annának: Bízál Istenben és a végső győzelemben! Ismétlem... Göllner Éva üzeni, hogy címe: Németország, Bayern, Deggendorf 13 B, Westlicher Graben 4. Ismétlem... Burcsa üzeni szüleinek a Csepel-szigetre. A matyó terítőket még megkaptuk. Az egész család egészséges. Igen nagy aggodással várjuk, hogy az első lehető alkalommal hírt adjatok magatokról. Burcsa üzent szüleinek a Csepel-szigetre. Kati és Emil üzeni Győrből Nagyatádra, Kecskemétre és Pécsre, hogy jól vannak. A levelet, amelyben Kati és Emil üzenete volt, november 2-án Bécsben adták fel. Herbert üzeni budai édesanyjának: Drága jó Anyukám és Apim! Szörnyű kétségek közepette állok itt a mikrofon előtt, hiszen az elmúlt két hét eseményei után azt sem tudom, éltek-e még! Megpróbáltalak telefonon elérni benneteket, de nem sikerült. Így most csak arra kérhetlek, írjatok az első adandó alkalommal és közöljétek, mire van szükségetek. Állandóan rátok gondoltam és eszembe jutott, hogy egyszer, hogy te egyszer leveskockákat kértél tőlem, hogy legyen mit ennetek – ha háború lesz. Talán a Jóisten akarta úgy, hogy éppen ezt a kívánságodat három héttel ezelőtt teljesítettem. Remélem, még időben megkaptátok. Bandi kéri, hogy a nálad lévő összeget, amennyiben megkaptad, oszd el Ilonka és Baba között. Reméli, jól vannak. Amint lehet, csomagot küldök. Angival és a gyerekekkel a lelki megrázkódtatástól eltekintve, egészségesen megvagyunk. Abban a reményben búcsúszom, hogy mind ti, mind összes szeretteink épségben megvannak. Mindnyájunk nevében kimondhatatlan szeretettel és aggodással ölelünk, csókolunk mindnyájatokat. Herbert üzent budai édesanyjá-

nak. József üzeni Annának: Bízál Istenben és a végső győzelemben. Ismétlem... A hollandiai Weiss Gyurka üzeni magyar barátainak, hogy egészségben megérkezett Hollandiába családjához. Ismétlem... Üzenetszolgálatunk közli, hogy amint regisztrálták az Ausztriába a tegnapi nap folyamán érkezett menekülteket, névsorukat közzé fogjuk tenni az otthoniak megnyugtására. A regisztrálás egyelőre még folyik. Üzenetszolgálatunk ismét mindenkinek rendelkezésére áll. Aki üzeni akar, írjon: München 62, postafiók 20. címre.

19.58: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal.

20.00: Híreket mondunk

Sepilov szovjet külügyminiszter nyilatkozott a moszkvai rádióban. Üzenetet intézett az ENSZ BT elnökéhez, amelyben sürgeti a világszervezetet, hogy küldjön katonai és egyéb segítséget a Közel-Keleten történt támadás érintettjeinek. Sepilov hozzátette, hogy a Szovjetunió kész légi és tengeri erőket küldeni Egyiptomba. Ugyanakkor Bulgaryin szovjet miniszterelnök levelet intézett Eisenhower elnökhöz, amelyben azonnali tárgyalásokra tesz javaslatot a Szovjetunió és az Egyesült Államok között a közel-keleti támadás leállítására érdekében. Bulgaryin levelében azt mondja, hogy az egyiptomi helyzet határozott cselekvést követel. A moszkvai rádió jelentése szerint Sepilov szovjet külügyminiszter jegyzéket intézett a BT elnökéhez, melyben javasolja a közel-keleti támadás azonnali leállítását. Felkéri a világszervezetet, hogy gondoskodjék a fegyverszünet tizenkét órán belüli elrendeléséről.

Magyarország a Nyugat felé továbbra is el van vágva a világtól. [...]

A Nemzetközi Vöröskereszt egyik ausztriai állomása segélykérő felhívást fogott el Magyarországról. Azt hiszik, hogy a jelentést Budapestről adták le. A jelentés elmondta, hogy a szovjet csapatok tűzzel borítottak el egy nagy budapesti kórházat, és gránátvetőkkel vették tűz alá a vöröskereszt épületét. Egy gyermekotthon és sok betegszállító kocsis is a szovjet csapatok tüzeiben állott. Az orvosok és vöröskeresztes ápolók közül sokan megsebesültek.

Százezer ember szegélyezte az utcákat New Yorkban, amelyen az amerikai magyarság tiltakozó menete tegnap délután végigvonult. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése a mára virradó éjszaka javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haladéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. A Közgyűlés óriási többséggel foglalt állást a javaslat mellett. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere New Yorkba érkezett. Kijelentette, még ma találkozik Hammarskjölddel, az ENSZ főtítkárával. Hangoztatta még, hogy azok a fiatal munkások és diákok, akik fegyvert fogtak a magyar szabadság védelmében, igazi hősök. Ők a magyar jövő reménysége. Minden vágyam az – folytat-

ta Kéthly Anna –, hogy az ENSZ védelemben részesítse a magyar nép ügyét. Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén egy kérdésre válaszolva hangsúlyozta, hogy az új magyarországi rendszer elismerésének ügye fel sem merül, már azért sem, mert a szabadságharc még nem ért véget Magyarországon.

A nyugatnémet kormány tagjai ma délelőtt Bonnban minisztertanácsra ültek össze, hogy megvitassák a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. Adenauer kancellár összehívta a kormánypártok és az ellenzék vezetőit is a nemzetközi helyzet, elsősorban a magyarországi események megbeszélésére. A kancellár ma este kétnapos látogatásra Párizsba utazik, ahol a magyarországi és a közel-keleti események következtében előállt nemzetközi helyzetet tárgyalja meg a francia kormány tagjaival.

A nyugatnémet képviselőház csütörtökön rendkívüli ülést tart és azon a külpolitikai helyzettel foglalkozik. A vita elején Adenauer kancellár kormánynyilatkozatot tett és abban a magyarországi és közel-keleti eseményeket tárgyalja. [...]

Nyugat-berlini egyetemi hallgatók több ezerre rúgó tömegben tüntető felvonulást rendeztek ma délután a szovjet övezet határvonala mentén. [...]

Kelet-Berlinben legmagasabb párt- és kormánykörökben lázasan folynak az előkészületek a Varsói Szerződés úgynevezett politikai tanácsának értekezletére. [...]

Az angol-francia haderő ciprusi főhadiszállásán közölték, hogy több ezer főnyi brit ejtőernyős alakulat elfoglalta a port-szaídi repülőteret. [...]

20.10: Nemzetközi sajtószemle

Bajorország egyik legtekintélyesebb újságja, a Münchenben megjelenő Süddeutsche Zeitung mai számának érdekesebb cikkeit felolvassuk hallgatóinknak. A lap mindennapi politikai glosszájának címe: A fénysugár. A lap hír- és helyzetmagyarázata a magyarországi eseményekkel kapcsolatban a német szovjet zóna súlyos problémáira világít rá. Bevezetőül idézi Walter Ulbricht siralmas hangú és könyörgő szavait, amelyeket a hét végén a német ifjúsághoz és egyetemi hallgatókhoz intézett. Ulbricht e beszédében többek között így szólt: „A munkások és a parasztok többet adtak nektek, mint amennyit az ország gazdasági helyzete megengedett. A parasztok nagy áldozatokat hoznak, hogy tanulmányotokat sikeresen folytatni tudjátok. Most a munkások töledek várják, hogy tanulmányaitokat a legmagasabb teljesítménnyel folytassátok.” E könyörgő és egyben fenyegető szavakat intézte Ulbricht az egyetemi diákokhoz, akiknek szociális lelkiismeretére apellál. Különös és figyelemre méltó, hogy ezt éppen most teszi, amidőn a Szovjet kármaiban tartott rab államokban éppen az ifjúság lelkiismerete mozdult meg. [...] A vasárnapról hétfőre virradó éjjel a budapesti helyzetről semmit sem tudunk pontosan. A moszkvai rádió által világgyá bömbölt hírek, amelyek szerint a magyar ellenállást vasárnap estig teljesen leverték, még megerősítésre szorulnak. Az oroszok által felállított ellenkormány, Kádár Jánossal az élen az egyik magyar rádió programot adott, és ez a program – mint a Süddeutsche Zeitung jelenti –, ha nem is egészben, de a fővonalban a Rákosi-korszak irányát tartja fenn. A lap első oldalának majd-

nem egyharmadát egy Budapestről származott fénykép tölti be. A fényképen a magyar fővárosnak egy külvárosi tere látható, amelyen keresztül a szovjet tankok vonulnak be. Ijesztő látvány a képen – jegyzi a Süddeutsche Zeitung is –, hogy az óriási téren egyetlen ember sem látható.

20.18: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal. Figyelem, Rákóczi adó! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal.

20.19: Zene

20.23: Szabó Zoltán londoni levelező második telefonjelentése

Ismétlés, elhangzott: 17.45-kor.

20.30: Híreket mondunk

Sepilov szovjet külügyminiszter nyilatkozott a moszkvai rádióban. [...] Magyarország a Nyugat felé továbbra is el van vágva a világtól. [...] Százezer ember szegélyezte az utcákat New Yorkban, amelyen az amerikai magyarság tiltakozó menete tegnap délután végigvonult. [...]

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése a mára virradó éjszaka javaslatot fogadott el, amelynek értelmében az ENSZ felszólítja a Szovjetuniót, hogy haldéktalanul hagyjon fel Magyarország ellen irányuló fegyveres támadásával és vonja ki csapatait az egész ország területéről. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere New Yorkba érkezett. Kijelentette, még ma találkozik Hammarskjölddel, az ENSZ főtitkárával. [...]

A nyugatnémet kormány tagjai ma délelőtt Bonnban minisztertanácsra ültek össze, hogy megvitassák a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Nyugat-berlini egyetemi hallgatók több ezerre rúgó tömegben tüntető felvonulást rendeztek ma délután a szovjet övezet határvonala mentén. [...]

Kelet-Berlinben legmagasabb párt- és kormánykörökben lázasan folynak az előkészületek a Varsói Szerződés úgynevezett politikai tanácsának értekezletére. [...]

Az angol-francia haderő ciprusi főhadiszállásán közölték, hogy több ezer főnyi brit ejtőernyős alakulat elfoglalta a port-szaídi repülőteret. [...]

20.40: Nemzetközi sajtószemle

Vajon tudott-e mást is nyújtani a magyaroknak a magát szabadnak nevező világ, mint üres szavakat? Vajon lesz-e foganatja az ENSZ Közgyűlés tegnapi határozatának? Ezeket kérde vezércikkében a Paris-Presse. A France-Soir szerint a Szovjetunió megváltoztatja a közép- és kelet-európai országokkal való kapcsolatát, de a Vörös Hadsereg alakulatait bent akarja tartani ezekben az országokban.

A [Le] Monde vezércikkének címe: Túltettek Sztálinon. A lap szerint az egész világ megdöbbenéssel és felháborodással fogadta a szovjet csapatok magyarországi támadásának hírért, hiszen a Vörös Hadsereg a támadást megelőző percekben még a Nagy Imre-kormány megbízottjával tárgyalt a szovjet csapatok kivonulásáról. A [Le] Monde cikke így folytatódik: „Most már bizonyos, hogy Moszkva igazi szándékának palástolására, hadicselként folytatott tárgyalást a magyarokkal. Joggal kérdezhetjük: ki felelős ezért? Franciaországot és Angliát lekötötték a szuezi események. Moszkva jól tudta, hogy a Nyugat figyelme átmenetileg elterelődött a magyarországi szabadságharcról.” A [Le] Monde cikkében ezeket állapítja meg: A szovjet vezetők bebizonyították, hogy a be nem avatkozás elvét teljesen egyénien fogják fel. A Kreml ez év június 20-án elismerte a függetlenség elvét, és ez az elismerés most különös magyarázatot kapott. Sztálin nem merte a jugoszláv népet megtámadni, 1948-ban. Utódai 1956-ban megrohanták Magyarországot. [...]

A francia lapok cikkeinek ismertetése után áttérünk az olasz sajtóra. Mindekenélőtt a Nenni-féle szocialisták mai vezércikkéről számolunk be. A vezércikket Nenni maga írta. Ebből idézünk: A Szovjetunió csak csendőrként maradhat Magyarországon. A Szovjetunió borzalmas bűnt követett el a Vörös Hadsereg alakulatainak kiadott támadási paranccsal. Ez a tett a művelt világ egységes megítélése szerint felejtethetetlen és megbocsáthatatlan. A Róma című olasz lap megállapításai a következők: Az egyik oldalon állnak a szovjet harcokcsik, a másik oldalon az Egyesült Nemzetek papírokmányai. Az egyik oldalon áll a Leninhez és Sztálinhoz hű szovjet nagyvezérkar, a másik oldalon áll a Szuezzel elfoglalt Anglia és Franciaország. A hősi magyar nép végbevitte a csodát. Időközben kiderült azonban a Nyugat minden gyengesége és készségtelensége. Miközben a nagyszerű magyar nép vérével fizet, a Nyugatot kiszámíthatatlan következményekkel járó vereség éri. Rádöbbennek-e a nyugati népek végre, hogy csak egyetlen ellenség létezik? Kívánjuk, hogy a mostani események legalább erre tanítsák meg őket. [...]

Az angol Daily Mail a többi brit napilaphoz hasonlóan ugyancsak első oldalon foglalkozik ma a magyarországi eseményekkel. Most a lap vezércikkéből idézünk: A magyar nép ismét szenved, holott néhány nappal ezelőtt hősies küzdelemben kivívta szabadságát. Szpilov szovjet külügyminiszter a terroruralomról azt mondta, hogy az csak rendőri intézkedés. Így nevezte az angol kormány is az egyiptomi beavatkozást. Szovjet részről nagyon hamar felhasználták ezt a példát a magyarság hősi szabadságharcának eltiprására. Elképzelhető, hogy ezt a Szovjetunió az egyiptomi angol lépés nélkül is megtette volna. Mégis meg kell mondani, hogy ami történt, csak az angolok sajnálatos egyiptomi cselekedetei miatt következhetett be. Az oroszok magyarországi támadásai a legsúlyosabb nemzetközi válságot robbantották ki, és Anglia az egyiptomi ügybe beleszólva akaratlanul segítette a szovjet oldalt Közép- és Kelet-Európában. A Daily Sketch arról ír, hogy a Szovjetunió a magyarok feltétel nélküli megadását követeli. A lap felteszi a kérdést: nincs az

Egyesült Nemzetek Szervezetének egyetlen katonája sem, akit segítségül lehet küldeni? A [The] Scotsman című brit lap ezeket állapítja meg: Sürgős közbelépés szükséges a magyar szabadságharcosok érdekében. Nincs jelentőség nélkül, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete rendőralakulat felállításának és Szuezebe küldésének gondolatával foglalkozik. Ez a terv megvalósítás esetén az ENSZ hatáskörének kibővítésével járhat. „Mit csinál a világ? Segít-e rajtunk?” – kérdezik a magyar hazafiak. Erre a kérdésre a válasz néhány órán belül akkor is világos lesz, ha a Nyugat hallgat, és nem felel. Nem feledhetjük, hogy a Szovjetunió a magyar nép függetlenségének megsemmisítésére tör. Vegyük tudomásul, hogy az egész világ békéje veszélyben van.

20.48: Felhívás a Rákóczi adóhoz

Figyelem, figyelem! Rákóczi adó, figyelem! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal. Figyelem, Rákóczi adó! Üzeneteit nem tudjuk venni, álljon vissza 20 kilociklussal.

20.49: Zene

20.53: Orosz nyelvű felhívás

a szovjet hadsereg Magyarországon tartózkodó katonáihoz. Ismétlés, elhangzott: 13.19-kor, 15.43-kor és 18.19-kor.

20.56: Zene

21.00: Híreket mondunk

Magyarország a Nyugat felé továbbra is el van vágva a világtól. [...] Egy késő délutáni hír szerint Budapest több pontján még harcok dúlnak. Csepelen a gyár épületeiben a szovjet támadás súlyos károkat okozott.

Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén egy kérdésre válaszolva hangsúlyozta, hogy az új magyarországi rendszer elismerésének ügye fel sem merül, már azért sem, mert a szabadságharcért folyó harc még nem ért véget Magyarországon.

Kéthly Anna – Nagy Imre kormányának államminisztere – New Yorkba érkezett. [...] Kéthly Anna először New York város polgármesterét kereste fel, majd Harrimannál,²⁸ New York állam kormányzójánál tett látogatást.

A nyugatnémet kormány tagjai ma délelőtt Bonnban minisztertanácsra ültek össze, hogy megvitassák a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Nehru indiai miniszterelnök, az UNESCO, az ENSZ Kulturális és Nevelésügyi Szervezete Közgyűlésének megnyitása alkalmából Újdelhiben beszédet mondott. [...] Az UNESCO ülésén az uruguayi Muniz,²⁹ az előző Közgyűlés elnöke is szó-

²⁸ William Averell Harriman (1891–1986) New York kormányzója volt 1955–1958-ban.

²⁹ Don Justino Zavala Muniz.

lásra emelkedett. Az egész világ békéjének ügye forog kockán – mondotta. Nem az a hivatásunk, hogy ez intézmény keretében nemzetközi kérdésekről mondjunk véleményt. Senki sem vonhatja azonban kétségbe azt a jogunkat, hogy felemeljük szavunkat különböző elmérgesedett viszályok békés megoldása érdekében. A Közgyűlés indiai elnöke, Rajendra Prasad³⁰ hangsúlyozta, a magyarországi helyzet roppant súlyos. A béke és a szabadság ügyének minden hívét aggodalommal tölti el.

A svéd rádió beszélgetést folytatott a magyar eseményekről a svéd felsőház és a képviselőház elnökével, az evangélikus egyház érsekével és a szakszervezeti szövetség elnökével. [...]

Holnap választ az Egyesült Államok népe. Az elnökválasztási hadjárat befejeződőtt. [...]

Bulgariya szovjet miniszterelnök levelet intézett Eisenhower elnökhöz, amelyben azonnali tárgyalások megkezdésére tett javaslatot a Szovjetunió és az Egyesült Államok között a közel-keleti támadás leállításának érdekében. [...] Sepilov jegyzékében idézi az ENSZ Alapokmány 42. cikkelyét, amely kimondja, hogy a tagállamok fegyveres erőit bocsássák a világszervezet rendelkezésére agresszió esetében. Sepilov jegyzéke azt hangoztatja, amennyiben Nagy-Britannia, Franciaország és Izrael nem fogadja el az ENSZ döntését, akkor a szovjet kormány kész légi és tengeri erőit rendelkezésre bocsátani a béke helyreállítására Egyiptomban.

Eden miniszterelnök ma délután bejelentette az alsóházban, hogy a földközi-tengeri angol-francia csapatok főparancsnokától értesítést kapott, amely szerint a port-szaídi térségben tűzszünetet rendeltek el. [...]

21.10: New York-i tudósítás

Ismétlés, elhangzott: 19.40-kor.

21.18: Zene

21.22: Rövid kommentár

Ismétlés, elhangzott: 12.44-kor és 15.22-kor és 16.53-kor.

21.27: Róka adó, figyelem!

Üzenetüket megkaptuk, és illetékes helyekre továbbítottuk. Figyelem, figyelem! Róka adó, figyelem! Üzenetüket megkaptuk, és illetékes helyekre továbbítottuk.

Csokonai adó, figyelem! Csokonai adó, figyelem! Kitűnően hallottuk. Kitűnően hallottuk. Csokonai, kitűnően hallottuk!

³⁰ Rajendra Prasad India köztársasági elnöke. A Közgyűlés – ugyancsak indiai – elnöke Maulana Abdul Kalam Azad volt.

21.28: Zene

21.30: Híreket mondunk

Magyarország a Nyugat felé továbbra is el van vágva a világtól. [...] Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén egy kérdésre válaszolva hangsúlyozta, hogy az új magyarországi rendszer elismerésének ügye fel sem merül, már azért sem, mert a szabadságharcért folyó harc még nem ért véget Magyarországon.

Kéthly Anna – Nagy Imre kormányának államminisztere – New Yorkba érkezett. [...]

A nyugatnémet kormány tagjai ma délelőtt Bonnban minisztertanácsra ültek össze, hogy megvitassák a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Nehru indiai miniszterelnök, az UNESCO, az ENSZ Kulturális és Nevelésügyi Szervezete Közgyűlésének megnyitása alkalmából Újdelhiben beszédet mondott. [...]

A svéd rádió beszélgetést folytatott a magyar eseményekről a svéd felsőház és a képviselőház elnökével, az evangélikus egyház érsekével és a szakszervezeti szövetség elnökével. [...]

Holnap választ az Egyesült Államok népe. [...]

Bulgariya szovjet miniszterelnök levelet intézett Eisenhower elnökhöz, amelyben azonnali tárgyalások megkezdésére tett javaslatot a Szovjetunió és az Egyesült Államok között a közel-keleti támadás leállításának érdekében. [...]

Eden miniszterelnök ma délután bejelentette az alsóházban, hogy a földközi-tengeri angol-francia csapatok főparancsnokától értesítést kapott, amely szerint a port-szaídi térségben tűzszünetet rendeltek el. [...]

21.40: Nemzetközi sajtószemle

A Die Welt az angolokat és franciákat az oroszokkal együtt elítéli erőszakos politikájukért. Többek közt így ír: „Ebben a pillanatban és itt egyet nem hallgathatunk el; piszkos politika az, amit Egyiptomban és Magyarországon csinálnak. Felelőtlen csapás a nemzetközi erkölcsre, ha a két nyugati nagyhatalom nem követi az ENSZ felszólítását és nem szünteti be a tüzet. Felelőtlen csapás a nemzetközi erkölcsre, ha újra megindulnak a nehéz szovjet páncélosok és egy egész függetlenségért és szuverenitásért küzdő népet lehengerelnek.” A lap azt hiszi, hogy esetleg Kádár sikerrel tárgyalhat az orosz csapatok visszavonulásáról. A Szovjet alattomos taktikázásával csak megfelelő helyzetet akart volna teremteni, hogy a forradalom következtében befejezetté vált tényekről a neki kedvező körülmények között lehessen beszélni. A lap szerint józanul nézve a dolgokat a legfontosabb, hogy vége legyen a vérontásnak, mert evvel egyik fél sem tud elérni semmit.

A nyugat-berlini Szabad Néppárt vezetője azt írja, hogy Magyarországon a Szovjet most megmutatta igazi arcát, és ha valaki hitt politikai irányának enyhülésében, most világosan bebizonyult, hogy mindez csalás volt. A Sztálin diktatúrájának korszaka hivatalosan folytatódik a Magyarország ellen in-

tézett brutális és szörnyűséges támadásban. A továbbiakban kifejti a magyarországi és az egyiptomi események közti alapvető különbségeket. Emlékeztet arra, hogy 1935 és 1938 között ugyanazoknak a kormányoknak, amelyeket most egyiptomi fellépésükért bírálnak, akkoriban azt vetették szemére, hogy nem hajtották végre ugyanezt az akciót a német diktátor ellen. Mégis, ez nem jelenti azt, mintha a francia-angol akció lenne az egyetlen lehetséges megoldás, és ezért helyeselni kellene. A mostani események Magyarországon lekéül szolgálnak mindazoknak, akik lehetségesnek tartották, hogy változás történt a Szovjetunióban. A vezércikk aztán csodálatát fejezi ki a hősi magyar szabadságharc iránt, és azt mondja, akárhogy is végződik a harc, változást fog hozni a világpolitikában. A népek elleni emberi és politikai bűnöknek véget kell vetni. Miért csak a háborút nyilvánítják törvényen kívülinek, ahelyett, hogy törvényen kívül állónak bélyegeznék a rendszereket, amelyek nem tartják tiszteletben az emberi méltóságot, és nem adják meg a világnak a békét a saját piszkos hatalmi érdekeik miatt?

21.50: Csokonai adó, figyelem!

Csokonai adó, figyelem! Kitűnően hallottuk. Kitűnően hallottuk. Csokonai, kitűnően hallottuk!

21.51: Zene

21.52: Nemzetközi kommentár

Ismétlés, elhangzott: 13.10-kor, 14.20-kor és 17.17-kor.

22.00: Híreket mondunk

Magyarországot a szovjet csapatok Nyugat felé elvágták a világtól. [...] Lloyd Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere New Yorkba érkezett. [...]

Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén egy kérdésre válaszolva hangsúlyozta, hogy az új magyarországi rendszer elismerésének ügye fel sem merül, már azért sem, mert a szabadságharcért folyó harc még nem ért véget Magyarországon.

Az amerikai külügyminisztérium szóvivője kijelentette, hogy a szovjet fegyveres erők támogatásával megalakított Kádár-féle kormány természetesen nem képviseli a magyar népet. Újságírók megkérdezték a szóvivőt: vajon az amerikai kormány ígéretének megfelelően elküldi-e a kilátásba helyezett segítyt Magyarországra? A szóvivő azt válaszolta, hogy az amerikai kormány minden lehetőt meg fog tenni, hogy ígéretét valóra váltsa, de csakis abban az esetben, ha biztosíték van arra, hogy a segítség a magyar nép kezébe jut. Nyugati hírügynökségek jelentése szerint washingtoni politikai körökben aggodalommal figyelik a magyarországi helyzet alakulását. A Magyarország ellen intézett szovjet ortvátadás mély megrázkódtatást okozott az amerikai fővárosban. Az ENSZ Közgyűlésének tegnapi határozata után most tanulmányozzák az amerikai külügyminisztériumban azokat a lehetőségeket, ame-

lyekkel a Szovjetunió rászorítható az ENSZ döntésének végrehajtására. Nyugati tudósítók jelentése szerint az amerikai külügyminisztériumban elsősorban gazdasági szankciókra gondolnak, de fontolóra veszik a diplomáciai kapcsolatok megszakításának a lehetőségét is.

A nyugatnémet kormány tagjai ma délelőtt Boninban minisztertanácsra ültek össze, hogy megvitassák a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Münchenben holnap az utcai forgalmat három percre leállítják. A háromperces szünetet tiltakozásnak szánják a Szovjetunió eljárása ellen Magyarországgal szemben. Párizsban több száz főnyi, diákokból álló tömeg tüntetett a szovjet nagykövetség épülete előtt. Az orosz gyilkosok haladéktalanul vonuljanak ki Magyarországról – hangoztatta a szavalókórusuk. A francia kormány előtt javaslat fekszik a kommunista párt betiltásáról. A Mollet-kormánynak még holnap állást kell foglalnia e kérdésben, miután országszerte követelik az idegen érdekek szolgálatában álló párt haladéktalan betiltását. A felháborodás végsőkéig fokozódott ma reggel, amikor a L'Humanité, a franciaországi kommunista párt hivatalos lapja a szovjet csapatok újabb véres beavatkozását a szocializmus győzelmének minősítette. A kommunista párt betiltásának ügyét a képviselőház holnapi ülésén a kereszténydemokrata párt képviseli.

A vatikáni rádió ma este hangsúlyozta, hogy a Szovjetunió magyarországi beavatkozása a tömeggyilkosság büntetnének minden vonását magán viseli. A tömeggyilkosságot az ENSZ Közgyűlése már 1948-ban súlyosan megbélyegezte, és ehhez a döntéshez akkor a Szovjetunió is hozzájárult.

A Nemzetközi Vöröskereszt bécsi kirendeltségén tiltakoztak az ellen, hogy a szovjet erők feltartóztatják a világ minden tájáról Magyarország felé irányított küldemények beengedését a megpróbált és nélkülöző magyar néphez. Az elmúlt napokban óriási mennyiségű élelmiszer, ruhánemű és gyógyszer halmozódott fel a bécsi repülőtéren. Sok ezer tonna küldemény vár a pillanatra, amikor a vöröskeresztes küldemények előtt ismét felvonják a határsorompókat. A svéd kormány bejelentette, hogy hétmillió korona értékben gyorssegélyt folyósított a magyarországi szabadságharcosok megsegítésére. A svéd Segítség a gyermeknek! nevű szervezet kérelemmel fordult a kormányhoz, hogy az Ausztriába menekült magyarok közül gyermekeket és gyermekes anyákat hívhasson meg hosszabb tartózkodásra Svédországba. Hasonló akció indult Norvégiával és Finnországgal. Bardelli, akit XII. Pius pápa három nappal ezelőtt azzal bízott meg, hogy a helyszínen ellenőrizze a magyar népnek küldött pápai segélyek igazságos elosztását, nem tudott Magyarországra utazni. A határ közelében tartózkodó szovjet egységek parancsnoka nem engedte be magyar területre. Bardelli magyar prelátus ma este visszaérkezik Rómába. A Vatikánvárosból közölték, hogy holnap sajtóértekezleten számolnak be Bardelli feltartóztatásáról. A rotterdami kikötőmunkások ma megtagadták a kikötőbe érkező két szovjet hajó ki- és berakási munkáját. A kikötőmunkások képviselője közölte a hajók kapitányaival, hogy a munkások állásfoglalására a

Szovjetunió minősíthetetlen magyarországi katonai fellépése adott okot. A 3200 tonnás Kolonna és az 1500 tonnás Tarter nevű szovjet hajó ezúttal Antwerpennek vette útját, hogy ott rakódják ki. A rotterdami munkások távbeszélőn azonnal érintkezésbe léptek az antwerpeni szaktársaikkal, akik megígérték, hogy a két szovjet hajót hasonló fogadtatásban részesítik.

22.10: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés, elhangzott: 11.41-kor.

22.18: Csokonai adó, figyelem!

Csokonai adó, figyelem! Kitűnően hallottuk. Kitűnően hallottuk. Csokonai, kitűnően hallottuk! Figyelem! Róka, figyelem! Róka, figyelem! 18 órás állásához mérten 320 kilociklussal álljon feljebb. Róka, álljon 320 kilociklussal feljebb! Figyelem! Róka, figyelem! Róka, figyelem! 18 órás állásához mérten 320 kilociklussal álljon feljebb. Róka, álljon 320 kilociklussal feljebb!

22.20: Zene

22.24: XII. Pius pápa levele

A magyar hazafiak vére az égbe kiált, mint Ábel vére. Ábelé, akit Káin meggyilkolt – hangoztatja XII. Pius pápa főpásztori levelében. A népek jogos szabadságát sohasem lehet vérbe fojtani – folytatódik a pástorlevél. XII. Pius pápa állást foglal a béke helyreállítása mellett Magyarországon és a Közép-Kéleten: A pápa a világ katolikusaihoz intézte levelét, melyben még ezeket mondja: Ma is érvényben vannak a szavak, amelyeket az Úr intézett Káinhoz. Testvérednek vére hozzám kiált a földről. A magyar nép vére is Istenhez kiált, az igazságos bíróhoz, aki a bűnöket gyakran csak a halál után bünteti, sokszor azonban a büntetés a vezetőket már életükben eléri, és eléri azokat a népeket is, amelyek igazságtalanságokat követtek el. Erre bizonyosság a történelem is.

22.25: Zene

22.30: Hírek

Magyarországot a szovjet csapatok Nyugat felé elvágták a világtól. [...] Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere New Yorkba érkezett. [...]

Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén egy kérdésre válaszolva hangsúlyozta, hogy az új magyarországi rendszer elismerésének ügye fel sem merül, már azért sem, mert a szabadságharcért folyó harc még nem ért véget Magyarországon.

Az amerikai külügyminisztérium szóvivője kijelentette, hogy a szovjet fegyveres erők támogatásával megalakított Kádár-féle kormány természetesen nem képviseli a magyar népet. [...]

A nyugatnémet kormány tagjai ma délelőtt Bonnban minisztertanácsra ültek össze, hogy megvitassák a magyarországi eseményeket és azok jelentőségét Németország számára. [...]

Münchenben holnap az utcai forgalmat három percre leállítják. [...]

A Nemzetközi Vöröskereszt bécsi kirendeltségén tiltakoztak az ellen, hogy a szovjet erők feltartóztatják a világ minden tájáról Magyarország felé irányított küldemények beengedését a megpróbált és nélkülöző magyar néphez. [...]

A magyar hazafiak vére az égbe kiált, mint Ábel vére. Ábelé, akit Káin meggyilkolt – hangoztatja XII. Pius pápa főpásztori levelében. [...]

22.40: Nemzetközi sajtószemle

A Neuer Kurier első két oldalán az osztrák-magyar határról közöl megrázó tudósításokat. Vezető cikke így kezdődik: A szabadságáért és függetlenségéért harcoló magyar nép kezéből a huszonötösörös túlerő kiütötte a fegyvert. Az egész szabad világ elmúlhatatlan kötelessége, hogy úgy az otthoni, mint a menekült magyarok nélkülözéseit és szenvedéseit enyhítse. A tegnapi napon hajnaltól a késő esti órákig tartott a magyar menekültek özönlése Nyugat-Németországon [sic!] át Burgenlandba. A szovjet haderő a nyugati magyar határ nagyobb részét már lezárta, de kereken tízezernyi magyar, legtöbben asszonyok, gyermekek mégis megtalálták az utat a biztonságba és szabadságba. Az új vasfüggöny néhány nyílása elég volt arra, hogy a menekülők végeláthatatlan karavánja tehergépkocsikon, gyalogszerrel, szekerekkel átvergődjék a határon. Végig a burgenlandi határvonalon az osztrák belügyminisztérium népjóléti osztályának, a vöröskeresztnek, a szövetségi hadseregnek autóoszlopai várták a menekülteket, hogy földem alá vigyék és ellássák őket. Kemény férfiakat láttam könnyezni – írja a másik tudósítás a határról –, nemcsak azért, mert családjuktól elválni kényszerültek, hanem mert elveszett hazájuk vérről kivívott szabadsága. Vasárnap hajnalban a soproni határsávban is mindenféle járműveken indult meg a menekülők hömpölygése. Rozoga személyautónak engednek utat, benne 2-3 éves gyerekek, akiknek kabátkájára, szvetterjére cédulákat varrtak, melyekre a szülők nevét, címét és a gyermek nevét írták. Klingenbergben és a többi osztrák határvárosban a lakosság sorfalat áll az utcán, és a menekült magyarokat kávéval, teával, szendvicsekkel és gyümölcscsel vendégelik meg. A menekülők szűkszavúak. Nem a halálfélelem hajtott ki házaikból bennünket, hanem a félelem attól, hogy együtt kell élni az oroszokkal – mondták.

A határsávon még látni kisebb csoportokban piros-fehér-zöld karszalagos civileket, különös puskával, kézigránáttal, akik 1000-1500 méterre az osztrák határtól halálra szánva várják az orosz patrujokat. Katonás rendben fiatal fiúk csapata közeleg. Soproni egyetemi hallgatók és középiskolás diákok. Sopron szombatn délután 4 órakor elesett. A gyermekarcú vörösök könnyes szemmel adják le az osztrák szövetséges hadseregek csapatának fegyverzetüket, géppisztolyokat, puskákat, kézigránátokat és egy halom muníciót. Osztrák katonák beszélnek, hogy a nickelsdorfi állomáson november 4-én tisztán lehetett látni

azt a csodálatos harcot, amelyet 14 fiatal magyar hős vívott a hegyeshalmi vámhivatal birtokáért egy orosz zöldparés csendőrszázaddal. Déltájt még az éjszakai lépéssel sem jutottak előbbre, mire fehér zászlós parlamentereket küldtek, akik megadásra szólították fel a fiatalokat. A parlamentereket fokossal kergették vissza. Amikor az orosz tankok az éj sötétjében megközelítették a vámházat, a 14 szabadsághős 400 métert visszavonult az úttestre, de a vámház lámpáit égve hagyta. Hajnalig tartott a lövöldözés. A gyerekek reggel 8-kor törték be az üres vámházba, ahol egyetlen fegyvert sem találtak. A 14-ek, miután kilőtték utolsó patronaikat, visszavonultak Sopron irányába. Senki sem tudja, mi történt velük. Soha nem felejttem el a magyar hősokeket, azokat a fiúkat és lányokat, családapákat és családanyákat, akik a budapesti körutak barikádjain harcoltak az utolsó töltényig és most itt vonulnak el előttem a burgenlandi országúton, és nem tudnak másra gondolni, és nem akarnak másképp beszélni, mint a vérbe fojtott szabadságról, és az elhagyott hazáról. És előttük az alkonyatban a vasfüggöny, azon a határon, amely évszázadokon keresztül két európai népet nemhogy elválasztott volna, de összekötött. De ez a határ most már nem Európának és a civilizációnak, de a legsötétebb Ázsiának és barbarizmusnak, a 20. század gyalázatának jelképe. Magyarország újra néma, egyedül maradt. Égbekiáltó szörnyűség, hogy ez ebben a korban megtörténhetett.

22.51: Zene

22.54: Orosz nyelvű felhívás

a szovjet hadsereg Magyarországon tartózkodó katonáihoz. Ismétlés, elhangzott: 13.19-kor, 15.43-kor, 18.19-kor és 20.53-kor.

22.57: Zene

23.00: Híreket mondunk

A magyar hazafiak vére az égbe kiált, mint Ábel vére. Ábelé, akit Káin meggyilkolt. – hangoztatja XII. Pius pápa főpásztori levelében. [...] Magyarországot a szovjet csapatok Nyugat felé elvágják a világtól. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere New Yorkba érkezett. Kijelentette, hogy még ma találkozik Hammaraskjölddel, az ENSZ főtitkárával. [...] Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén egy kérdésre válaszolva hangsúlyozta, hogy az új magyarországi rendszer elismerésének ügye fel sem merül, már azért sem, mert a szabadságharcért folyó harc még nem ért véget Magyarországon.

Az amerikai külügyminisztérium szóvivője kijelentette, hogy szovjet fegyveres erők támogatásával megalakított Kádár-féle kormány természetesen nem képviseli a magyar népet. [...] Bulgaryin szovjet miniszterelnök levelet intézett Eisenhower elnökhöz, amelyben azonnali tárgyalások megkezdésére tett javaslatot a Szovjetunió és az Egyesült Államok között a közel-keleti támadás leállítására érdekében. Bulgaryin levelében azt mondja, hogy

az egyiptomi helyzet határozott cselekvést követel. Bulgaryin levelében azt is írja, hogy az Egyesült Államok és a Szovjetunió az a két nagyhatalom, amely – beleértve az atom- és hidrogénfegyvereket – az összes modern fegyverekkel rendelkezik. Utal arra, hogy ha a Szovjetunió és az Egyesült Államok az ENSZ közel-keleti döntése által támogatva járna el közösen a közel-keleti nyugalom helyreállítása érdekében, akkor ez biztosan sikerrel járna.

Amerikai hivatalos helyen a leghatározottabban visszautasították Bulgaryin szovjet miniszterelnök javaslatát egy közös amerikai-szovjet katonai akcióra a Közel-Keleten. Normális nyilatkozat még ebben a kérdésben nem hangzott el Washingtonban, illetékes helyen azonban rámutattak arra, hogy Bulgaryin ajánlatával szemmel láthatóan el akarja terelni a figyelmet a Magyarországgal szemben végrehajtott brutális szovjet ortvátadásról. A Fehér Ház szóvivője kijelentette, hogy a Szovjetunióknak súlyos kötelessége van a világ közvéleményével szemben. Kötelessége először visszavonni csapatait Magyarországról, és csak azután gondolhat arra, hogy a közel-keleti válság megoldásáról beszéljen.

Francia hivatalos helyen Bulgaryinnak Eisenhower elnökhöz intézett levelében tett ajánlatát világos kísérletnek minősítették arra, hogy a magyarországi tragédiáról elterelje a figyelmet.

A pakisztáni miniszterelnök táviratot intézett Bulgaryin szovjet miniszterelnökhöz, amelyben felszólítja őt, hogy a szovjet kormány szüntesse be az erőszak alkalmazását Magyarországon. Suhrawardy³¹ miniszterelnök felszólítja Bulgaryint, ne akadályozza meg a magyar népet abban, hogy saját maga válassza meg – szabadon és kényszer nélkül – azt a kormányformát, amelyet kíván. Kormánykörökből származó értesülés szerint a pakisztáni külügyminisztérium utasította ENSZ-küldöttét, terjesszen elő újabb javaslatot az ENSZ Közgyűlése elé a magyarországi helyzet békés rendezésére. A pakisztáni javaslat a következő pontokat tartalmazza: Haladéktalanul el kell rendelni a Tűzet szüntess!-t Magyarországon. Az országból ki kell vonni az összes külföldi csapatokat, az ENSZ pedig küldjön a világszervezet tagállamaiból biztonsági csapatokat a magyarországi rend helyreállítására. Az ENSZ ellenőrzése alatt tartsák meg Magyarországon az általános választásokat, mihelyt a rend helyreállt. Biztosítani kell az általános választások teljes szabadságát és a magyar népnek azt a jogát, hogy szabadon választhassa meg kormányát. Beavatott pakisztáni körökben úgy tudják, hogy a karacsi kormányképviselő ENSZ-küldött rövidesen átnyújtja a javaslatát az ENSZ Közgyűlésének.

Eisenhower elnök ma tanácskozott Nixon alelnökkel és Hoover államtitkárral, Dulles külügyminiszter helyettesével a Fehér Házban. Az amerikai elnök a magyarországi szovjet beavatkozás ügyét és a közel-keleti helyzetet – beleértve az angol-francia egyiptomi partraszállást – vitatta meg közvetlen tanácsadóival. A Fehér Ház szóvivőjét sajtóértekezletén megkérdezték: Vajon

³¹ Huseyn Shaheed Suhrawardy. (1892–1963).

az amerikai kormányt felkérlik-e arra, hogy szárazföldi csapatokkal részt vegyen – az ENSZ javaslata értelmében – a Közel-Keletre küldendő biztonsági csapatkülönítményben? A Fehér Ház szóvivője erre a kérdésre azzal válaszolt, hogy Hammarskjöld ENSZ-főtitkár javaslata az volt, hogy a nagyhatalmakat erre ne kérjék fel.

E percben érkezett jelentés szerint az egyiptomi kormány hivatalosan közölte Hammarskjöld ENSZ-főtitkárral, hogy elfogadja az ENSZ biztonsági csapatok kiküldését a közel-keleti béke biztosítása érdekében.

Az Olasz Kommunista Párt körében teljes zűrzavart teremtettek a szovjet csapatok magyarországi vérengzéséről szóló hírek. A milánói pártvezetőség gyűlést hívott össze azzal a beharangozással, hogy Capellini, az Olasz Kommunista Párt közismert vezető tagja, aki október 23–26-ig a magyar fővárosban tartózkodott, híven beszámol személyes tapasztalatairól. Capellini szenátor eleget is tett a felkérésnek, és a tömeggyűlésen a legnagyobb megdöbbenést keltette, mikor beszámolóját azzal a megállapítással kezdte, hogy a szovjet csapatok magyarországi beavatkozása borzalmas bűntett. A szenátor elmondotta, hogy szemtanúja volt a budapesti Parlament épülete előtti tömegmészárlásnak, amidőn 300, diákokból és munkásokból álló tömegre egy szovjet páncélcsovból és gyalogságból álló különítmény kíméletlenül tüzet nyitott. Annak ellenére, hogy a tüntetők semmilyen vonatkozásban sem léptek fel provokálóan, és amennyire megállapítható volt, fegyvertelenül vonultak fel a Parlament elé, hogy különböző követeléseiket a kormány tudomására hozzák. Capellini szenátor beszámolója megrendítő benyomást tett a hallgatóságra. A jelen lévő kommunista vezetők alig tudtak rendet teremteni a háborgó teremben. Helyzetük annál kínosabb volt, mert Capellini szenátor a kommunizmus egyik legrégebb és legismertebb képviselője Olaszországban.

23.11: Nemzetközi sajtószemle (Londoni rádió) Ismétlés, elhangzott: 12.14-kor.

23.20: Figyelem! Róka, figyelem! Róka, figyelem! 18 órás állásához mérten 320 kilociklussal álljon feljebb. Róka álljon 320 kilociklussal feljebb!

Figyelem! Róka, figyelem! Róka, figyelem! 18 órás állásához mérten 320 kilociklussal álljon feljebb. Róka álljon 320 kilociklussal feljebb!

23.21: Zene

23.24: Londoni levelezőnk ötödik telefonjelentése Szabó Zoltán tudósítása.

Az angol alsóház ma délutáni ülésén erősen és határozottan fel-felharsanó tapsvihar között került szóba Magyarország. A londoni alsóház hangulatát ebben a kérdésben nagymértékben emelte az, hogy kora délután több mun-

káspárti képviselő továbbadta azokat a bécsi rádióvételekből származó híreket, melyek azzal érvelnek, hogy Magyarországon az ellenállás a jelenlegi körülményeknek megfelelően folytatódik. Lloyd külügyminiszter felszólalását a magyar szabadság kérdésében általános érdeklődés fogadta. Az angol külügyminiszter a házban megmondotta, a szabadsághú magyar erőket nem sikerült legyőzni, noha a moszkvai rádió magától értetődően azt jelentette, hogy a felkelést eltiporták. A külügyminiszter a képviselők állandó tüntető közbekiáltásai közepette még azt mondotta: Magyarországon szemtanúi vagyunk annak, hogy a Sztálin nevéhez kapcsolódó és más államok elnyomására törekvő rendszer legrosszabb jellemvonásai újra érvényesülnek. Am a szabadságért folytatott bátor küzdelem egy olyan nemzet részéről, amely szerződést nem szegett meg, amely egyedül semlegességre törekedett, a súlyos túlerő ellenére tovább folytatódik. Ezután a külügyminiszter beszámolt az angol alsóháznak arról, hogy miként vették be a tankok a magyar parlamentet, miként fogták el Nagy Imrét és kormányát, és bejelentette a háznak, hogy sorsukról nem tud egyelőre felvilágosítást adni.

A külügyminiszter felszólalása után Henderson munkáspárti képviselő megtámadta az angol kormányt, azt állítva, hogy az angol-francia szuezi akció egyenest bátorításul szolgált az orosz kormánynak arra, hogy a nyers erőhöz folyamodjék Budapesten avégből, hogy a magyar nép szabadságáért és függetlenségéért folyó küzdelmére emelje [kezét].

Henderson ellenzéki képviselő felszólította az angol kormányt arra, hogy a magyar függetlenségi háború menekültjeinek, illetve azok jelentékeny részének Angliában menedékjogot biztosítson. A külügyminiszter a munkáspárti képviselő vádjait elutasította azzal, hogy a szovjet tervek jóval a francia-angol szuezi akció előtt már készen voltak, és a Szovjetunióknak nem szokása, hogy mielőtt cselekednék, más népek véleményét számbavegye. Ezután a külügyminiszter kijelentette, hogy a magyarországi orosz fegyveres akció olcsó beavatkozás az ország függetlenségének a letörésére. Az angol-francia szuezi akció azt célozta, hogy két ország között hárita el a háborút. A külügyminiszter értelmezését az ellenzék részéről szűnni nem akaró vita fogadta az utóbbi passzus miatt.

Robin szocialista képviselő ezzel a szörnyű tragédiával kapcsolatban, mely Magyarországon zajlik, három követelést intézett a külügyminiszterhez. Ezek: először: biztosíték arra, hogy az angol kormány az új magyarországi bábkormányt nem fogja elismerni, másodszor: orvosság és segítség küldése, harmadszor: az egyiptomi akció olyan kezelése, hogy Anglia tiszta kézzel állhasson az ENSZ elé Magyarország megsegítésének kérdésében. Erre az utolsó követelésre Lloyd külügyminiszter szó szerint ezt válaszolta: Készen vagyunk arra, és rendkívül szívesen látnók azt, ha egy nemzetközi haderő venné át a karhatalmat Magyarországon.

A házban a kormány bejelentését, hogy Magyarországon a küzdelem a szabadságért és függetlenségért folytatódik, mind a kormánypárt, mind az ellenzék oldalán bámulat, lelkesedés és tapsok fogadták.

23.28: Zene**23.30: Híreket mondunk**

A magyar hazafiak vére az égbe kiált, mint Ábel vére. Ábelé, akit Káin meggyilkolt – hangoztatja XII. Pius pápa főpásztori levelében. [...]

Magyarországot a szovjet csapatok Nyugat felé elvágják a világtól. [...]

Kéthly Anna, Nagy Imre kormányának államminisztere New Yorkba érkezett. [...]

Lloyd külügyminiszter az alsóház mai ülésén egy kérdésre válaszul hangsúlyozta, hogy az új magyarországi rendszer elismerésének ügye fel sem merül, már azért sem, mert a szabadságért folyó harc még nem ért véget Magyarországon.

Az amerikai külügyminisztérium szóvivője kijelentette, hogy szovjet fegyveres erők támogatásával megalkotott Kádár-féle kormány természetesen nem képviseli a magyar népet. [...]

Bulgaryin szovjet miniszterelnök levelet intézett Eisenhower elnökhöz, amelyben azonnali tárgyalások megkezdésére tett javaslatot a Szovjetunió és az Egyesült Államok között a közel-keleti támadás leállításának érdekében. Bulgaryin levelében azt mondja, hogy az egyiptomi helyzet határozott cselekvést követel. Bulgaryin levelében azt is írja, hogy az Egyesült Államok és a Szovjetunió az a két nagyhatalom, amely – beleértve az atom- és hidrogénfegyvereket – az összes modern fegyverekkel rendelkezik. Utal arra, hogy ha a Szovjetunió és az Egyesült Államok az ENSZ közel-keleti döntése által támogatva járna el közösen a közel-keleti nyugalom helyreállítása érdekében, akkor ez biztosan sikerrel járna. Amerikai hivatalos helyen a leghatározottabban visszautasították Bulgaryin szovjet miniszterelnök javaslatát egy közös amerikai-szovjet katonai akcióra a Közel-Keleten. [...]

E percben érkezett jelentés szerint az egyiptomi kormány hivatalosan közölte Hammarskjöld ENSZ-főtthkarral, hogy elfogadja az ENSZ biztonsági csapatok kiküldését a közel-keleti béke biztosítása érdekében.

Az Olasz Kommunista Párt köreiben teljes zűrzavart teremtettek a szovjet csapatok magyarországi vérengzéséről szóló hírek. [...]

23.40: Nemzetközi sajtószemle

Ismétlés; elhangzott: 13.22-kor.

23.48: Londoni levelezőnk harmadik telefonjelentése

Szabó Zoltán londoni tudósítása.

Ismétlés; elhangzott: 18.47-kor.

23.58: Zene**NÉVMUTATÓ****A**

AAltonen, Wäinö Valdemar szobrász 944

Ács Lajos, az MDP KV titkára 138

Adenauer, Konrad NSZK-kancellár 392,

395, 10, 38, 68, 263, 292, 550, 558, 807,

1129–1131, 1133, 1145, 1162, 1166–

1169, 1174–1175, 1177, 1182, 1184, 1189,

1195, 1226

Ady Endre 393, 453, 563, 843

Agrárius (Németh Zoltán álneve) 54–57,

118, 178, 185, 307, 315, 320, 330, 362,

367, 379, 384, 430, 480, 539, 541, 552,

579, 586, 601, 620, 638, 686, 789, 812,

830, 834, 941, 1019, 1053, 1063

Ákos (álnevű glosszaíró) 750

Alapy Gyula 111, 945

Alba százados 502

Aldrich, Winthrop W., az USA londoni

nagykövete 833

Alsop fivérek, Joseph és Stewart 1193

Andics Erzsébet 1038

András Károly 21

Andropov, Jurij budapesti szovjet nagy-

követ 887, 901, 903, 907, 995

Anfuso, Philippo 237, 329

Annabrink Mátyás 808

Apró Antal 124–125, 138, 388, 409, 516,

928, 1076, 1079–1080, 1094, 1102

Auer Pál 80, 95, 141, 212, 313–314, 342,

365, 673, 702

B

Babocsa Endre 91, 769

Bain, Philippe, a Le Monde varsói tudósi-

tója 101, 123, 136, 139, 251–252, 314,

338, 344, 357, 573, 622, 719, 734

Bains, angol konzervatív képviselő 603

Bajza József 72

Bakách-Bessenyei György 724

Baker, Lorenz angol újságíró 684

Balajda Béla hadnagy 794

Bálint Gábor 60

Balogh Balázs (Béry László álneve) 25, 27,

35, 52, 64, 112, 121, 123, 128, 135, 138,

143, 150, 157, 208, 216, 258, 279, 297,

309, 321, 333, 344, 360, 367, 371, 382,

393, 401, 414, 430, 438, 440, 443, 450,

461, 473, 504, 517, 528, 537, 571, 581,

588, 612, 620, 626, 629, 645, 657, 693,

706, 731, 762, 784, 792, 811, 827, 864,

875, 905, 911, 918, 927, 1008, 1017,

1019, 1037, 1141

Balogh István dr., a debreceni Déri

Múzeum igazgatója 1013

Balogh István (páter) kisgazdapárti politi-

kus 725

Baranyay Jusztin 864

Barber, Noel, a londoni Daly Mail tudósi-

tója 433, 553, 592–593, 621, 820–821

Barcs Sándor 1038

Bardelli, Ferdinando (Monsignore) vati-

káni megbízott 944, 1003, 1233

Barthié, Leopold 514

Barzani, Luigi 160

Bata István vezérezredes 188, 199, 246–

247, 255, 307, 315, 319, 322, 324, 339,

451, 664–665

Baumgarten, Hans 394

Bebrits Lajos 388, 586, 596, 601, 603, 615,

617, 621, 627, 928

Beck, a Nemzetközi Vöröskereszt megbí-

zotta 454, 700

Beck követségi tanácsos 1209

Becu, Omer szakszervezeti vezető 854–855

Bede István 44

- Bekkai, Mbarek marokkói miniszterelnök 367
- Belaúnde, Victor Peru ENSZ-delegátusa 577, 1137
- Bell ezredes 26-27, 74, 120, 142, 149, 156, 161, 165, 187, 193, 211, 245, 258, 276, 282, 287, 289, 310, 320, 322, 330, 335, 346, 381, 390, 408, 413, 431, 439, 477, 506, 533, 555, 583, 658, 664, 697, 706, 758, 769, 784, 794, 813, 819, 832, 880-881, 886, 894, 905, 968, 979, 993, 1015, 1045
- Bem József 178, 243
- Benjámín László 705, 787
- Benvenuti olasz előadó az Európa Tanács ülésén 81
- Bereczki Albert 907
- Beresztóczy Miklós 91
- Berija, Lavrentij Pavlovics szovjet politikus 1219
- Berman, Jakub lengyel politikus 239
- Béry László (lásd Balogh Balázs álnéven)
- Bessenyei György 36, 66
- Bethlen Gábor erdélyi fejedelem 194, 806
- Bibó István 803, 1013, 1046
- Bidault, Georges volt francia miniszterelnök 1212, 1214
- Bierut, Bolesław, a Lengyel Egyesült Munkáspárt első titkára 68
- Bíró István 803
- Blum, Leon 329
- Boboj, a vörös kereszt svájci megbízottja 700
- Boda Jenő 960
- Bogdán [?], a koppenhágai követség ügyvivője 975
- Bognár József 388, 840
- Boldoczki János moszkvai nagykövet 975
- Bone (Hajós) Edith dr. 986, 1203
- Boothe Luce, Claire az USA római nagykövete 477
- Borbándi Gyula (lásd még Gyulai Ernő álnéven) 10, 14, 20, 34, 36, 42, 552, 766, 789, 832, 838, 1090, 1097, 1111, 1121, 1200
- Borbély János 854
- Born, Haan holland politikus 375
- Borsányi Julián 27, 39, 74
- Bordziłowski, Jerzy lengyel tábornok 661
- Bozsik József 853
- Bozsik Pál 865
- Braun, Ervin amerikai szakszervezeti vezető 1163, 1166-1167, 1169, 1174, 1176, 1178, 1182, 1185
- Brentano, Heinrich von, az NSZK külügyminisztere 38, 366, 375, 396, 401, 405, 1133
- Brilej Joza, Jugoszlávia ENSZ-delegátusa 531, 534, 536 1068
- Budai László 853
- Bulganyin, Nyikolaj szovjet miniszterelnök 609, 626, 888, 1110, 1114, 1133, 1142, 1156, 1161, 1163, 1165-1167, 1169-1170, 1174-1175, 1178, 1181, 1189, 1213, 1219, 1225, 1230-1231, 1236, 1240
- Burgiba, Habib Tunézia elnöke 80
- Burns, Tommy tábornok 710, 1170
- Bús Fekete László 820, 925, 1040
- C
- Cabot Lodge, Henry, az USA ENSZ-delegátusa 331, 531, 535, 570, 687, 700, 710, 846, 984-985, 997, 999, 1002, 1067-1070, 1072, 1074, 1077, 1081, 1083, 1085, 1088-1089, 1095, 1099, 1101, 1104, 1115-1116, 1119-1120, 1125, 1127, 1132, 1135-1136, 1139, 1140-1141, 1143, 1155, 1157, 1185-1186, 1222-1223
- Camus, Albert 455, 474, 476, 519
- Canham, Erwin D. 816
- Capellini szenátor 1238
- Carrey amerikai szakszervezeti vezető 176, 180, 184, 250
- Ceesmay, az Atlanti Tanács főtthkára 432
- Césaire, Aimé 293
- Chian, Leo 1120
- Condon, Richard 38, 43
- Cooper, Roger 856
- Cornut-Gentille, Bernard, Franciaország ENSZ-delegátusa 520, 527, 536, 540, 568
- Costello, John Aloysius 566
- Coty, René francia köztársasági elnök 80

- Covelli olasz politikus 1219
- Crossbee, volt ír miniszter 395
- Cyrankiewicz József lengyel miniszterelnök 101, 113, 116-117, 128, 136, 139, 145, 148, 170
- Czibor Zoltán 853
- Czottner Sándor 388, 409, 621, 627, 928
- Czupy Bálint 15
- Cs
- Csang Kai-sek 1056
- Cseke László (Ekecs Géza álnéve) 19, 31, 44
- Csellár István 865
- Csepeli György 28
- Csergő János 388, 409, 621, 627
- Csiang Ting-fu, Tajvan ENSZ-nagykövete 612, 998
- Csonka Emil (lásd még Hangya János és Vasvári Gergely álnéven) 26, 28
- D
- Dantrea, Ugo 238
- Darvas József 943
- Delmer, Sefton angol tudósító 150, 820, 785
- Dessewffy Gyula 15, 17, 35
- Dessewffy Tibor 28
- Dezséri László evangélikus püspök 784, 791, 803
- Di Vittorio, Giuseppe olasz szakszervezeti vezető 626
- Dimitrov, George M., a Nemzetközi Parasztunió elnöke 583
- Dixon, Pearson brit ENSZ-delegátus 522, 533, 536, 589, 730, 910, 998, 1068, 1104
- Dobi István 868, 928, 1038
- Dombai János 1026
- Dónáth Ferenc 124-125, 132, 138
- Douglas-Home, Sir Alec angol politikus 878
- Dögei Imre 1076, 1080
- Drees, Willem, Hollandia miniszterelnöke 1191
- Drucker György 12
- Dudás József 753, 761, 770, 793, 872
- Duhamel, George 455, 476, 519
- Dulles, Allen, a CIA vezetője 13, 39
- Dulles, John Foster, az USA külügyminisztere 24, 30, 32, 40, 164, 171-173, 175, 177, 180, 183-184, 194, 202, 205, 215, 219, 224, 250, 263, 292, 340-341, 375, 382, 392, 395, 401, 405, 410, 413, 419, 424, 439-440, 451, 454, 519, 521-522, 528, 557, 565, 572, 575-576, 586, 591, 601, 629, 805, 846, 852, 864, 904, 910, 912, 915, 917, 964, 979, 981, 996, 1024, 1141-1142, 1182, 1237
- Dulovics Dezső 28
- Duszyński, Zygmunt lengyel tábornok 761
- E
- Eban, Abba izraeli külügyminiszter 917
- Eden, Anthony brit miniszterelnök 161, 557, 591, 667, 693, 730, 778, 792, 804, 833, 905, 910, 961, 971, 989, 1019, 1129-1130, 1132, 1145, 1161, 1171, 1196, 1203, 1210, 1218, 1230
- Eisenhower, Dwight David, az USA elnöke 30, 41, 149, 168, 173, 175, 177, 184, 194, 202, 205, 263, 271, 273, 278-279, 285-286, 292, 339-341, 348, 451, 585, 782, 805, 828-829, 831-832, 842, 845, 851, 863-864, 879, 888, 927, 979, 985, 992-993, 1020, 1045, 1055, 1100, 1123, 1127, 1142, 1145, 1156, 1161, 1163, 1165-1167, 1169-1170, 1174-1175, 1177, 1181, 1184, 1189, 1211, 1213, 1225, 1237
- Ekecs Géza (lásd még Cseke László álnéven) 19, 21, 44
- Ekecs László 145
- Endrédi Vendel zirci apát 231, 865
- Entezam, Nasrollah, Irán ENSZ-nagykövete 983, 986-987, 997
- Enyedi Andor 877
- Epstein, Jakob Sir 344
- Erdei Ferenc államminiszter 388, 666, 692, 694, 715, 756, 790, 928, 943, 970, 1010
- Erdey-Grúz Tibor 166

- Erlander, Tage svéd miniszterelnök 814, 819, 1110, 1113–1114, 1117, 1121, 1124, 1126–1128, 1131–1132
- Esterházy Pál 560, 864
- Evatt, Herbert ausztrál politikus 1117, 1134
- Fábrián Károly (lásd még Károly atya)
- Fábry Zoltán 1032
- Fanfani, Amintore volt olasz miniszterelnök 24, 329, 361, 1177, 1129
- Farkas Dénes 972
- Farkas Endre 865
- Farkas Ferenc 912, 914, 928, 943, 970, 972, 1013, 1046
- Farkas Mihály 84, 101, 199, 665, 668, 696, 968, 1012
- Farkas Vladimír 199
- Fehér György zongorista 66
- Féja Géza 804, 942
- Fekete Hang (Igady-Kiss Sándor álnéve) 415, 428, 447, 453, 1111
- Ferenc József 402
- Ferenci László 960
- Fiore, Illario 153
- Fischer József 1013, 1046
- Fogarasi Miklós 960
- Ford, Henry 13
- Faure, Edgar francia külügyi államtitkár 419
- Földeáki Béla 55
- Földessy Géza 697
- Franco, Francisco spanyol tábornok, államfő 499
- Fry, Leslie budapesti angol követ 321, 326, 821
- Futó Dezső 831–832, 834, 1045
- G**
- Gabert bajor SDP-képviselő 19
- Gaitskell, Hugh angol munkáspárti politikus 464, 472, 476, 522, 601, 603, 629, 648, 719, 804, 852, 864, 1161, 1165–1167, 1169, 1189, 1210
- Gallicus (Győri Mikes Imre álnéve) 23, 110, 120, 126, 128, 134, 138, 147, 156, 165, 169, 171, 175, 181, 185, 224, 256, 264, 277, 282, 285, 287, 299, 314, 317, 327, 348, 358, 363, 370, 386, 396, 405, 411, 420, 425, 432, 439, 465, 483, 495, 512, 551, 604, 611, 613, 617, 622, 667, 703, 710, 728, 732, 738, 786, 799, 815, 873, 889, 902, 905, 907, 915, 949, 962, 978, 983, 1032, 1055, 1067
- Gandhi, Mahatma 994
- Garibaldi, Anita 724
- Gáspár Sándor 124–125, 138
- Gedeon Sándor 77, 131, 138, 201, 304, 320, 335, 389, 427, 431, 653, 658, 719, 734, 795, 826, 833, 881, 899, 913, 918, 953, 974, 1024
- Gellért Andor 22, 35, 37, 233, 245, 252, 262, 272, 284, 787, 932, 939, 957, 971, 985
- Gergelyffy Sándor 21
- Gerő Ernő 24, 26, 35, 89, 93–94, 96, 99, 101, 103, 109, 112, 115, 117, 119, 121, 138, 142–144, 147, 149–150, 154, 157, 160, 162–163, 165, 173–175, 178, 181, 187, 189, 199, 203, 206, 208, 210, 215, 219–220, 223–224, 227, 232–233, 244, 247, 249, 252, 255–256, 261–262, 264, 268, 270, 274–275, 278, 280, 285, 291, 293, 298, 304, 307, 310, 312, 317, 319, 329, 371, 404, 442, 445, 456, 491, 524, 539, 552, 603, 640, 645, 666, 669, 675, 690, 696, 715, 736, 748, 774, 787, 803, 810, 813, 819, 847, 851, 866, 868, 900, 928, 932–933, 939, 944, 954, 956, 961, 965, 1012, 1019, 1038, 1043, 1094, 1104
- Gheorghiu-Dej, Gheorghe 51, 783
- Gomułka, Władisław 23, 47–49, 52–54, 61, 67–69, 77–79, 84, 90–93, 96–97, 101, 104, 106, 113, 116–117, 119, 121, 123, 125–126, 128, 136–137, 139, 145, 148, 151, 160–162, 170–172, 182, 188–189, 197, 200, 208, 215, 228, 238, 242–243, 245, 252, 275, 289–290, 293, 296, 299–300, 304, 309, 314, 317, 321, 327, 332, 349–350, 359, 362–363, 367, 370–371, 373, 396, 415, 425, 430, 550, 573, 595, 622, 632, 662, 679, 719, 732, 734, 738–739, 761, 770, 841, 848, 894, 949, 1011, 1036, 1050, 1057, 1061, 1204

- Goya, Francisco 499
- Görgey Arthur 187, 190
- Gráf, Ferdinand osztrák honvédelmi miniszter 363–364, 366
- Greco, El (Domenikos Theotokopulos) 500
- Green, Henry 344
- Grew, Joseph C. 13
- Griffith, William E. 19, 22, 26–27, 42, 44
- Grosa Péter (Petru) 129
- Grotewohl, Otto, az NDK miniszterelnöke 460, 961, 965
- Grósz József kalocsai érsek 108, 229, 231, 865
- Gruenther, Alfred tábornok 432
- Gruson, Sydney varsói tudósító 314, 870, 872, 878, 1003, 1036
- Guiringaud, Louis de francia ENSZ-képviselő 998, 1153
- Gurion, Ben, Izrael miniszterelnöke 879
- Gy**
- Győri Mikes Imre (lásd még Gallicus, illetve Igaz Valér álnéven)
- Gyulai Ernő (Borbándi Gyula álnéve) 552, 766, 789, 832, 838
- H**
- Habsburg Ottó 29
- Hagerty, James Campbell a Fehér Ház szóvivője 1142, 1156
- Hagyó-Kovács Gyula 865
- Hajós József 853
- Halperin, Ernst 711
- Hammarskjöld, Dag ENSZ-főtitkár 547, 610, 710, 887, 909, 912–913, 916, 923, 926, 931, 938, 943, 947, 955, 960, 965, 970, 985, 995, 1002, 1049, 1059, 1067, 1069, 1094, 1101, 1104, 1115, 1122, 1156, 1170, 1177, 1224, 1227, 1238, 1240
- Hangen, Welles bukaresti tudósító 835, 842, 846, 852, 878, 888
- Hangya Jani (Csonka Emil álnéve) 266
- Hannibál 496, 573, 575
- Hansen, Hans Christian dán miniszterelnök 1162, 1165–1167, 1169, 1174, 1177, 1182, 1184, 1189
- Harriman, William Averell, New York állam kormányzója 1229
- Harsch, Joseph 899
- Háy Gyula író 66, 256
- Haynal Imre orvosprofesszor 838, 1040
- Hazai József 854
- Házi Árpád 928
- Head, Antony Henry brit védelmi miniszter 1040
- Healey, Denis 650
- Hegedüs András miniszterelnök 98–99, 124–125, 138, 157, 388, 404, 691, 786–787, 797, 803, 810, 813, 819, 847, 851, 933, 956, 961, 965
- Hegyi András 105, 717, 898, 903, 908, 913, 918, 1053
- Helmer, Oscar osztrák belügyminiszter 348, 429, 485, 902, 914, 1165, 1167, 1176, 1178, 1182, 1185
- Henderson, brit ellenzéki képviselő 1239
- Herczeg Ferenc 36
- Hersch, Joseph 106
- Hévey László 865
- Hidas István 138
- Hitler, Adolf 427, 447, 821, 1050, 1107
- Ho Si Minh, vietnami államfő 927
- Hódi Sándor 803
- Hoff, Johann püspök 588
- Hollós Ervin 41
- Hoover, Herbert amerikai külügyminiszter 41, 1045, 1141, 1237
- Horezió, Vittorio 160, 162
- Hornák Tibor 956
- Horváth Béla 412, 438, 451
- Horváth Imre külügyminiszter 783, 912, 928, 975, 1076, 1080, 1123
- Horváth József 329
- Horváth Mónika 9
- Horváth Richárd 91, 166, 418
- Hruscsov, Nyikita Szergejevics 47, 69, 87, 91–92, 106, 117, 119, 121, 123, 125–126, 128, 136, 148, 151, 172, 217, 238, 289, 336, 349, 381, 447, 594, 609, 626, 662, 721, 757, 781, 939, 1057, 1110, 1114, 1163, 1178, 1211, 1219
- Hugo, Victor 29, 466

- Hunyadi János 454, 581
 Husszein, Jordánia királya 152, 257
I
 Igady-Kiss Sándor (lásd Fekete Hang
 álnéven)
 Igaz Valér (Győri Mikes Imre álnéve) 85,
 118, 249, 344, 379, 385, 409, 431, 551,
 654, 848, 924, 1010
 Ignar, Stefan 187
 Illyés Gyula 803, 942-943
 Ispánki Béla 865
J
 Jacobi, Friedrich Heinrich 98
 János gazda (fiktív név) 57-58
 Jánossy Lajos professzor 904
 Janus (Vámos Imre álnéve) 117, 146, 205,
 223, 311, 324, 351, 377, 385, 388, 402,
 408, 423, 431, 455, 475, 566, 586, 602,
 755, 784, 794, 851, 871, 1020, 1058
 Janza Károly 431, 473, 555-556, 664-665,
 668-669, 697, 705, 709, 718, 749, 928
 Jócsik Lajos 803
 Johnson, A. Ross 38
 Joliot-Curie, Frederic 1032
K
 Kádár János 27, 98-99, 124-125, 132, 138,
 208, 215, 219, 223, 244, 247, 261-262,
 264, 270, 274, 281, 285-286, 288, 290,
 298-299, 304-305, 311-312, 317, 319,
 321, 324, 329, 353, 365, 371, 418, 451,
 516, 537, 539, 666, 680, 686, 692, 694,
 711, 715, 751, 754, 756, 787, 852, 912,
 914, 928, 948, 953-954, 1009, 1013,
 1046, 1074, 1076-1077, 1080, 1082,
 1084-1085, 1089, 1094, 1099, 1101-
 1102, 1104, 1115, 1123, 1147, 1157,
 1198, 1202, 1205, 1207-1209, 1215, 1226,
 1231-1232, 1234, 1240
 Kaganovics, Lazar Mojszejevics szovjet
 politikus 47, 240, 1098, 1100
 Kállai Gyula 124-125, 132, 138
 Kállay Miklós 24
 Kanyar József 803
 Karádi kereskedelmi tanácsos 975
 Kardelj, Edvard jugoszláv politikus 51
 Károly atya (Fábián Károly) 91, 229, 262,
 276, 281, 287, 417, 428, 438, 827, 834,
 880, 1026, 1063, 1069
 Károlyi Judit 519
 Karpov, Leonyid 1025
 Katona Judit 10, 20-21
 Kelemen Gyula 734, 738-739, 741, 784,
 791, 853, 875, 904, 972, 1013, 1046
 Kelemen Sándor 803
 Kemény György (lásd Pannonicus ál-
 néven)
 Kennan, George 13
 Képes Géza 1021
 Keresztury Dezső 803, 942
 Kéthly Anna államminiszter 28, 377, 650,
 734, 738-739, 741, 784, 791, 803, 832,
 835, 842, 845, 852-855, 864, 869, 871,
 875-877, 883, 888, 890, 896, 898, 905,
 909, 911-912, 914, 918-919, 923, 927,
 934, 937-939, 961, 964, 971, 973-974,
 979, 986, 992-993, 1003, 1013, 1040,
 1046, 1048, 1054, 1116, 1120, 1123,
 1125, 1127-1129, 1131-1132, 1161,
 1178, 1181, 1187, 1193, 1195, 1197-
 1199, 1201, 1205, 1207-1208, 1212,
 1214, 1217, 1221, 1225-1227, 1229,
 1231-1232, 1234, 1236, 1240
 Kibédi Varga Ödön 822
 Kibédi Varga Sándor egyetemi tanár 822,
 924
 Kiesinger, Kurt Georg 81
 Király Béla vezérőrnagy 431, 668, 803,
 884, 1023, 1103
 Kiss Árpád 928
 Kiss Károly 111, 124-125, 138, 516
 Kiss Péter Mihály 853
 Kiss Sándor 34, 768, 790, 823
 Kissinger, Henry 30-31
 Kocsis Sándor 853
 Kobele József (lásd Péter Mihály álnéven)
 Kodály Zoltán 1021
 Kodolányi János 803, 942
 Koestler, Arthur 344
 Kondor Imre 803
 Konduktorov, Leo (lásd Kós Péter)

- Konkoly Kálmán (lásd még Kova Kálmán
 álnéven) 41
 Kónya Albert 928
 Konyev, Ivan Sztjepanovics szovjet mar-
 sall 99, 238, 662, 664, 859, 1100
 Kopácsi Sándor rendőrezredes 1023
 Korda Sándor (Sir Alexander Korda) 856,
 1040
 Korda Vince 855, 1040
 Korda, Michael 1040
 Kós Péter (Leo Konduktorov) 419, 516,
 569-570, 577, 640, 652, 667, 700, 975-
 976, 1018, 1022, 1024, 1045, 1047, 1058-
 1059, 1099
 Kossa István 389, 409, 621, 627, 668-669,
 928, 1076, 1080, 1094, 1102
 Kossuth Lajos 156, 160, 182, 186-187, 190,
 195, 204, 223, 229, 243, 311, 450-451, 809
 Kosztolányi Dezső 1017
 Kova Kálmán (Konkoly Kálmán álnéve)
 171, 266, 280, 406, 443, 483, 498, 522,
 532, 549, 554, 597, 600, 959, 962
 Kovács Béla 28, 377, 404, 452, 456, 634,
 666, 678, 692, 694, 714-715, 754, 756,
 765, 790, 794, 807, 813, 831-832, 834,
 863, 865-868, 875, 926, 932, 934, 938,
 944, 961, 1013, 1046, 1062
 Kovács Gáspár 800, 811, 827
 Kovács Imre 34
 Kovács István, a budapesti pártbizottság
 első titkára 138, 637, 639, 641, 928,
 1038
 Kovács István ügyvéd 945
 Kovács István vezérkari főnök 791, 803,
 970, 1069, 1090
 Kovács Margit 960
 Kovács Zoltán (Kovács K. Zoltán, lásd
 még Zoltán Károly álnéven) 15, 26,
 480, 487-488, 502, 538-539, 606, 610,
 616, 620, 628, 636, 735, 741, 744, 753,
 844, 862, 1029, 1047
 Kovács Carlo 21
 Köböl József 124-125, 138, 637, 639, 641
 Kőműves József 734, 738-739, 741, 854
 König, Franz bécsi bíboros érsek 874
 Köstler, Arthur 520
 Kővágó József 970
 Közi Horváth József 375, 392, 395, 724
 Krone, Heinrich képviselő 1134, 1145
 Kucsera László ezredes 950
 Kulas, Janus 23, 50
 Kun Béla 751, 936
 Kurucz János 803
 Kutas István 552
L
 Lacoste, Robert 80
 Lafay, Bernard francia politikus 1212
 Lajos (XVI.) francia király 757
 Lajtai Vera 41
 Laming dán képviselő 395
 Landerer Lajos nyomdász 227
 Langenhove, Fernand van belga ENSZ-
 nagykövet 1151
 La Pira, Giorgio 602
 Lall, Arthur S., India ENSZ-delegátusa
 1135
 Lázár Miklós 450, 460
 Léber Lajos képviselő 807
 Lercaro, Giacomo kardinális 462, 477
 Léderer Béla 960
 Leighton lord angol képviselő 395
 Lemmer, Ernst 1191
 Lenin, Vlagyimir Iljics 73, 201, 653, 857,
 882, 1183, 1228
 Lenkei János 254
 Liancourt, La Rochefoucauld herceg 757
 Litteráti-Loótz Gyula (lásd még Patkó
 Gyula álnéven) 85, 118, 506, 535, 658,
 706, 733, 899
 Lloyd, Selwyn angol külügyminiszter 139,
 327, 580, 587, 597, 601, 603, 608, 611,
 616-618, 621, 628-629, 637, 639, 660,
 830, 1023, 1027, 1031, 1039, 1046, 1048,
 1191, 1226, 1229, 1231-1232, 1236,
 1239-1240
 Loga-Sowinski, Ignacy 113
 Loll, Arthur 1135
 Lord, Christopher 856
 Losonczy Géza 124, 132, 138, 666, 692,
 694, 715, 756, 901, 903, 907, 970, 1013,
 1046, 1048, 1053, 1059, 1068

- Loutfi, Omar Egyiptom ENSZ-delegátusa 910
- Lovas László (Mezőfy László álnéve) 213, 219, 250, 262, 277, 303, 325, 337, 345, 411, 428, 453, 459, 480, 514, 528, 547, 549, 551, 557, 682, 740, 745, 771, 826, 830, 859, 871, 896, 903, 918, 944, 964, 1010, 1035
- Lukács György 132, 138
- Lukács László 1029
- Luther Márton 770
- M**
- Macaulay, Rose 344
- MacBride, Sean 566
- MacCormac, Johna, a The New York Times tudósítója 79, 740, 834, 842, 846, 864
- Madaras Péter 790
- Madariaga, Salvador de 224, 229, 244, 250, 994, 1011
- Magyar Katalin 378, 385
- Magyari Gyula 956
- Malenkov, Georgij Makszimilianovics szovjet politikus 1110, 1114
- Maléter Pál 791, 803, 891, 696-970, 1015, 1031, 1041, 1045-1046, 1069, 1078, 1082, 1090, 1102, 1215
- Malinyin, Mihail Szergejevics szovjet tábornok 1082
- Mao Ce-tung 53, 1056
- Márai Sándor 702, 724, 1119, 1126
- Márkus István 55
- Marosán György 124-125, 138, 694, 765, 769, 867, 875, 1076, 1079-1080, 1123
- Martino, Gaetano olasz külügyminiszter 361, 365, 369, 372, 402, 420, 1105, 1110, 1113, 1116, 1120, 1123, 1125, 1127-1128, 1130-1131, 1134, 1145, 1161, 1177, 1182, 1184, 1203
- Márton András 970
- Márton gazda (fiktív név) 54, 56-57, 118
- Marty, André francia kommunista politikus 1213
- Matteotti, Matteo olasz szocialista politikus 350
- Mayer, Daniel francia politikus 1121, 1123, 1125, 1127-1128, 1130-1131, 1134, 1145, 1162, 1174-1175, 1177, 1182, 1184
- McBride Seán volt ír külügyminiszter 566
- Meany, George amerikai szakszervezeti vezető 168, 351, 914
- Mekis József 138
- Méliusz Juhász Péter 121
- Menzies, Robert Gordon ausztráliai miniszterelnök 1117, 1124, 1126-1128, 1132, 1134
- Mezei István 1026
- Mezőfy László (lásd Lovas László álnéven)
- Michaelis, Elvira 38
- Mihályfi Ernő 1038
- Mikes György 344, 519
- Mikes Imre 28, 35
- Miklós (I.) cár 182, 186, 204, 519, 1042
- Mikojan, Anasztaz Ivanovics 47, 240, 281, 284, 286, 288-289, 293, 295, 298, 309, 313, 319, 661, 762, 780, 785, 839, 841, 851, 863, 869, 876, 883, 887, 919, 954
- Mikołajczyk, Stanisław lengyel politikus, volt miniszterelnök 80
- Minc, Hilary 239
- Mindszenty József 27, 35, 230, 241, 255, 278, 282, 293-294, 332, 335, 343, 347, 349, 354-355, 358, 360, 364, 370, 373, 381, 402, 418, 434, 515-516, 523, 533, 539, 554, 557, 584, 595, 620, 635, 689-691, 693, 699, 731, 737, 747, 750, 755, 760, 762-764, 777, 785, 794, 803, 810, 814, 817-818, 823, 825-827, 829, 831-832, 834, 836, 842, 844, 849, 851, 858, 864, 872, 877, 881, 884, 891, 893, 901, 903, 912, 914, 936, 938, 944, 955, 961, 965, 967-968, 971, 975, 979, 981, 988, 992, 1003, 1012, 1026, 1045, 1053-1054, 1057, 1059-1060, 1063, 1065, 1069, 1077, 1082, 1084, 1168, 1100, 1120, 1180, 1188
- Mohamed Ben Jusuf (V.) marokkói szultán 367
- Mollet, Guy francia miniszterelnök 51, 67, 94-95, 114, 116, 118-119, 139, 257, 263, 273, 278, 1196, 1233

- Molnár Erik 388, 928, 945
- Molnár József 26, 47, 61, 84, 120, 146, 152-153, 158, 160, 162, 170, 173-174, 179, 184, 191, 220, 229, 315, 320, 330, 341, 349, 384, 388, 404, 423, 432, 441, 462, 560, 583, 600, 617, 650, 788, 800, 812, 826, 866, 875, 942, 977, 987, 1019, 1030, 1047, 1060
- Molotov, Vjacseszlav Mihajlovics szovjet politikus 47, 217, 240, 1100
- Monostori Miklós 144, 345
- Montini, Giovanni érsek, később VI. Pál pápa 462, 477
- Moscardo ezredés 500-501
- Murdoch, Iris (Jean) ír-angol író 1042
- Murillo, Bartolomé Estebán 499
- Murphy, Robert Daniel USA külügyminiszter-helyettes 413, 419, 424, 989
- Münnich Ferenc 132, 138, 516, 613, 668-669, 749, 791, 877, 928, 1076, 1078, 1080, 1094, 1102, 1104, 1123
- N**
- Nagy Ferenc 581, 865, 881
- Nagy Imre 23, 26-27, 30, 35, 50, 54, 59, 87, 92, 101, 107, 115, 122, 124-125, 128, 131-132, 136-138, 143, 145-147, 149, 154, 161, 177, 182-183, 186, 189-191, 196-197, 200, 203-204, 219-220, 222-223, 227, 233, 235, 238, 242, 247, 250-251, 254-255, 261-262, 264, 270, 272-273, 275, 278-281, 283-286, 288-289, 293, 299-301, 303-305, 307-308, 310, 312-314, 316-317, 322, 326-327, 329-330, 332, 337, 345, 347-348, 350, 353, 365, 370-371, 379-381, 386, 391, 397-398, 404, 408, 414, 417, 428, 431, 445-446, 451, 464, 473, 481, 487, 493-494, 497, 502, 504-505, 510, 516-517, 521, 528-529, 531-532, 535-537, 539-541, 543, 546, 551, 554-556, 558, 563, 569, 571-572, 577, 584, 588-589, 595-596, 598, 606, 609-610, 612-613, 616, 620, 623, 628, 634-636, 649, 655, 660, 663-666, 668-669, 673, 675, 678-680, 682, 684, 686, 690-695, 697-698, 701, 706-709, 711-716, 718, 723, 725, 727, 731, 733, 735, 742, 748, 751, 754-755, 757, 759-760, 765, 769, 774-777, 780, 787, 790-791, 796-797, 810, 814, 818-819, 825, 829, 831, 841, 844, 848-849, 852, 858, 863, 868-869, 871-872, 876-877, 883, 885, 887, 889, 896, 899-900, 903, 907, 909, 913, 916, 920-921, 926, 928, 930-932, 935, 938, 943, 947-948, 954-955, 959-960, 966, 969, 977, 980, 984-987, 992, 995-996, 999, 1008-1009, 1013-1014, 1031-1032, 1037, 1041, 1044, 1048, 1059, 1068-1070, 1072-1078, 1082, 1084-1085, 1088, 1090-1091, 1100-1101, 1103, 1106, 1115, 1121, 1127-1129, 1131-1132, 1136-1138, 1140, 1142, 1146, 1151, 1161, 1164, 1175, 1184, 1187-1188, 1193, 1195, 1197-1199, 1201, 1205, 1207-1208, 1212, 1214-1215, 1217, 1221-1222, 1225, 1227-1229, 1231-1232, 1234, 1239-1240
- Nagy Józsefné 388
- Nagy Miklós 865
- Naszkowski, Marian lengyel külügyminiszter-helyettes 762
- Nasszer, Gamal Abdel egyiptomi államfő 257, 700, 846, 878, 990, 1061, 1191, 1210
- Nehru, Dzsaváharlál indiai miniszterelnök 250, 291, 826, 846, 852, 864, 1098, 1105, 1123, 1125, 1127-1128, 1131, 1134, 1145, 1187-1188, 1193, 1202-1203, 1205, 1207, 1220-1221, 1229, 1231
- Németh János 853
- Németh László 803, 847, 942-943
- Németh Zoltán (lásd még Agrárius álnéven) 26, 28
- Némety Béla szófiai nagykövet 975
- Nenni, Pietro 193, 244, 291, 397, 460, 477, 707, 849, 1172, 1174, 1176, 1228
- Nezvál Ferenc 388, 928
- Nixon, Richard 1237
- Nonn György 692, 699
- Nótárius (Thury Zoltán álnéve) 84, 118, 143-144, 296, 335, 341, 349, 360, 364,

- 370, 374, 380, 463, 473, 494, 532, 540, 548, 557, 559, 572, 579, 603, 610, 616, 618, 627, 725, 739, 744, 846, 921, 955, 969, 972, 987, 1003
- Nowak, Roman 271
- Ny 199
- Nyers Rezső 928
- O 199
- Ochab, Edward 101, 113
- Oldenbroeck, J. H. 854
- Olivieri, Aniban Osvaldo 1141
- Ollenhauer, Erich 181, 184, 186, 192, 244, 250, 309, 846
- Oncken, Dirk dr. 38, 40, 42-43
- Ónodi Tibor 960
- Ordass Lajos püspök 784, 791, 803, 971, 1045, 1060
- Ortega, Rudecingo, Chile ENSZ-képviselője 1136
- Ospald, Hermann 19
- P 199
- Pál László 76
- Pannonicus (Kemény György álnéve) 70, 88
- Papp László 936
- Parragi György 1038
- Paskievics, Ivan Fedorovics 156, 229, 329
- Pataki Mihály 853
- Patkó Gyula (Litteráti-Loótz Gyula álnéve) 85, 118, 506, 535, 658, 706, 733, 899
- Pearson, Lester Bowles kanadai külügyminiszter 424, 429, 437, 897, 957, 1148, 1151, 1185
- Pehm József (lásd Mindszenty József)
- Peleskei 641-642, 645, 657
- Peli-Bauer Károl, újságíró 807
- Péter Gábor 669
- Péter János 907
- Péter Mihály (Kobele József álnéve) 62, 84, 118, 130, 248, 294, 378, 385, 409, 486, 489, 530, 551, 697-698, 709, 731, 847, 853, 871, 897, 911, 937
- Pétery József püspök 230
- Petőfi Sándor 564
- Peyer Károly 327, 332, 338, 344, 351
- Pflimlin, Pierre 336
- Piccioni, Attilio 402
- Pineau, Christian francia külügyminiszter 139, 337, 366, 375, 396, 401, 405, 778, 961, 971, 975, 980, 989, 1113, 1117, 1121, 1123, 1125, 1127-1128, 1130-1131, 1134, 1145, 1162, 1174-1175, 1177, 1182, 1184, 1191, 1203
- Piros László 88, 93-96, 99, 101, 111, 307, 803, 810, 813, 819, 847, 851, 956, 961, 965
- Pius (XII.) pápa 429, 432, 437, 440, 464, 467-468, 476, 510, 530, 534, 538, 550, 594, 770, 778, 785, 884, 888, 936, 944, 957, 961-962, 965, 981, 989, 1063, 1233-1234, 1236, 1240
- Polányi Károly 344
- Ponomareva, Nyina 65-66
- Portuondo, Nuñez Emilio, Kuba ENSZ-delegátusa 997
- Pöhltenberg Ernő 402
- Prasad, Rajendra India köztársasági elnöke 1230
- Priestley, John Boynton 344, 519
- Primo de Rivera, Miguel 499
- Probst, Otto 854
- Puja Frigyes 485, 975
- Puskás Ferenc 853, 986
- R 199
- Raab, Julius osztrák kancellár 68, 72, 94, 152, 243, 251, 1194, 1198
- Radford, Arthur William amerikai tengerészvezető 611, 724
- Radnai Endre (lásd Sebők Tibor álnéven)
- Rajcsányi László 799
- Rajk László 23, 76, 112, 142, 247, 274, 945, 1044
- Rakócki gépkocsivezető 794
- Rákóczi Ferenc (II.) 223, 805
- Rákosi Mátyás 23, 101, 103, 107, 115, 127, 131, 137, 143, 151, 178, 206, 249, 270, 298, 304, 312, 321, 384, 388, 404, 409, 445, 456, 491, 542, 552, 556, 563, 569,

- 603, 640, 655, 666-669, 675, 690-691, 694, 696-697, 715, 736, 751, 756, 765-766, 783, 790, 802, 831-832, 852, 865-867, 869, 876, 897, 900, 928, 932, 939, 943-944, 956, 966, 968-969, 1008, 1012, 1018-1019, 1038, 1050, 1103, 1226
- Ranković, Aleksandar-Leka jugoszláv politikus 89
- Ráth alezredes 880, 1041
- Ravasz László püspök 877, 907-908, 936, 958
- Ravila, rektor 944
- Ravndal, Christian M. budapesti amerikai követ 51, 53-54, 60-61, 63
- Reagan, Ronald 13
- Reitinger Henrik 825
- Reményik Zsigmond 803, 942-943
- Révai József 138, 1038
- Révész András 784, 791, 835, 842, 845, 852, 864, 869, 871, 875, 877
- Ribitzki lengyel főügyész 271
- Robin angol képviselő 1239
- Rockefeller, Nelson 13
- Rokosszovszkij, Konsztantyin marsall 47, 49, 52-53, 68-70, 90, 96, 100, 145, 148, 176, 188, 199, 238, 573, 587, 619, 622, 628, 630, 639, 641, 657, 662, 664, 667, 679, 681, 719, 732, 739, 762
- Romanelli, Guido 935, 947
- Romita, Giuseppe 1219
- Rónai Sándor 124-125, 138, 1076, 1079-1080
- Rónay László 10
- Rugyenko, Roman tábornok 214, 1107
- Rusznayk István 59, 1038, 1041
- S 199
- Safrankó, Emánuel berlini nagykövet 975, 1209
- Sági László őrnagy 932
- Sántha Kálmán 59
- Saragat, Giuseppe olasz szociáldemokrata politikus 350, 477
- Sárosi János 854
- Savarino, Santi szenátor, olasz újságíró 800
- Schimmert Gusztáv dr. 1017
- Schmidt, Karl 81
- Schulz, Werner 303
- Schumann, Robert volt francia külügyminiszter 661
- Schuster, George 689
- Sebők Tibor (Radnai Endre álnéve) 86, 144, 154, 160, 170, 172, 180, 187, 192, 238, 262, 272, 278, 281, 287, 328, 339, 349, 359, 362, 367, 370, 373, 398, 466, 483, 506, 518, 577, 592, 602, 608, 662, 700, 731, 782, 878, 889, 975, 983, 986, 1014, 1037, 1047
- Sepilov, Dmitrij szovjet külügyminiszter 263, 298, 603, 611-613, 615, 617, 619, 622, 628-629, 634, 636-637, 639-640, 644, 662-664, 708, 714, 780, 839, 860, 879, 990, 1098, 1216, 1225, 1227-1228
- Seton-Watson, Hugh angol történész 476, 519, 1042
- Seyss-Inquart, Arthur von 1107
- Sharet, Moshe izraeli politikus 879
- Shepard, Gordon angol újságíró 433
- Shurn, Leo 912
- Sillanpää, Frans Emil 944
- Simon László dr. 930
- Sinka István 803, 942-943
- Sinkovits Imre 133
- Spaak, Paul-Henry belga külügyminiszter 1098, 1162, 1165-1167, 1169, 1174-1175, 1177, 1182, 1184
- Spitz főhadnagy 794
- Spychalski, Marian lengyel tábornok 96, 99, 102, 104, 114, 139, 317, 321, 324, 440, 587, 619, 622
- Stauffenberg, Alexander Schenk gróf 821
- Stepanov bolgár kommunista 129
- Stevens, Leslie 72
- Stevenson, Adlai Ewing amerikai szenátor, elnökjelölt 232, 244, 250, 1123, 1125, 1127-1128, 1130-1131, 1134, 1145, 1161, 1165-1167, 1189
- Stift Róbert 795
- Stoica, Chivu, Románia miniszterelnöke 51
- Stomm Marcell 820

- Strasser osztrák szocialista képviselő 395, 979, 992-993, 1003
 Stucki, Lorenz 1049
 Suhr, Otto Nyugat-Berlin polgármestere 1191
 Suhrawardy, Huseyn Shaheed, Pakisztán miniszterelnöke 1237
 Szabó Ferenc, S. 803
 Szabó György 598
 Szabó István B. 865, 1013, 1046
 Szabó János ENSZ-képviselő 984, 997, 1059, 1068
 Szabó Lőrinc 803, 942
 Szabó Pál 803, 928
 Szabó Zoltán 26, 33, 64, 227, 268, 647, 657, 1042-1044, 1202, 1210, 1214, 1220, 1227, 1238, 1240
 Szakasits Árpád 166, 377, 418, 694, 765, 867, 875
 Szakmáry Károly (lásd még Vér Károly álnéven) 25, 28
 Szalai Béla 138
 Száll Jenő, helyesen Széll Jenő, Nagy Imre titkára 929
 Szántó Zoltán 124-125, 138, 516
 Szaszíj [?], néger szakszervezeti vezető 291, 309
 Széchenyi István 156
 Szegfű Gyula 784
 Szekrényesi rendőrkapitány 227
 Szepesi György 254
 Szigethy Attila 803, 953, 958-960, 968
 Szoboljev, Arkagyij Alekszandrovics szovjet ENSZ-képviselő 527-529, 531, 536, 569-570, 572, 577-578, 663, 675, 710, 721, 744, 783, 825, 860, 915, 976, 985, 999, 1014, 1016, 1018, 1020, 1058, 1068, 1085, 1089, 1098-1099, 1104, 1115, 1137-1138, 1141-1142, 1146-1147, 1150, 1153, 1157, 1164, 1185, 1188, 1222-1223
 Szöröcsök konzuli tisztviselő 975
 Sztálin, Joszif Visszarionovics Dzsugasvili 48, 52, 68-70, 73-74, 78, 129-130, 160, 173, 209, 217, 222, 238-240, 270, 300, 337, 343, 554, 571, 625, 653, 661, 669, 680, 690, 766, 784, 867, 882, 939, 1049-1050, 1192, 1201, 1219, 1228, 1239
 Szuszlov, Mihail Andrejevics szovjet politikus 281, 284, 286, 288-289, 293, 295, 298, 309, 313, 319, 852, 869, 871, 876, 883, 887, 919, 954
 Szűcs Endre 912
 Szűcs Miklós 970
 Tacitus 496
 Takács István dr. 853
 Tamási Áron 596, 803, 942
 Tamási Lajos 705
 Tamási, újdélhi magyar követ 975
 Tánczos Gábor 244, 256, 291
 Taylor, Russel 856
 Toyndbee, Philipp 344
 Teitgen, Pierre-Henri volt francia hadügyminiszter 396
 Templewood (lord), John Guernsey, Hoare, Samuel 1042
 Terneg Kálmán 820
 Thompson, Llewelyn, az USA bécsi nagykövete 416
 Thorez, Maurice, a Francia Kommunista Párt főtitkára 293, 718, 730, 783
 Thury Zoltán (lásd még Nótárius álnéven) 17, 35
 Tildy Zoltán 143, 165, 377, 389, 418, 430, 666, 692, 694, 699, 715, 725, 756, 765, 769, 778-779, 818, 825, 827, 862-863, 891, 1010, 1013, 1046, 1048, 1053, 1059, 1068
 Tito, Joszip Broz 31, 48, 51, 53, 68, 75, 270, 506, 553, 610, 615, 617, 632, 656, 727, 783, 811, 819, 1011, 1140, 1204, 1216
 Togliatti, Palmiro, az Olasz Kommunista Párt főtitkára 129, 626, 707, 783, 1061-1062
 Togni, Giuseppe 336
 Tóka Gábor 28
 Torma, Samuel 518
 Tóth József főhadnagy 794

- Tóth Lajos dr. 853
 Tóth Lajos tábornok 803
 Tóth László 865
 Trockij, Lev Davidovics szovjet politikus 857
 Trofimova, Irina 1025
 Tschadek, Otto 386
 Tupini, Umberto 337
 Turkiel, Ivan tábornok 706, 730, 732
 U
 Ulbricht, Walter, a Német Szocialista Egyeségpárt elnöke 382, 1032, 1039, 1078, 1218, 1226
 Undén, Östen svéd külügyminiszter 1110, 1113, 1117, 1124, 1126-1127, 1132
 V
 Vajda János 36, 105, 946
 Vajda Pál 14
 Vajdai főhadnagy 794
 Vámos György 20-22
 Vámos Imre (lásd még Janus álnéven) 26, 34
 Vansittart (lord), Robert Gilbert 510
 Varga Béla 340, 840
 Varga Endre dr. 972
 Varga László SJ 670, 835, 1086
 Várkonyi Ferenc 925
 Vas Zoltán 56, 754, 769, 831-832
 Vas Zoltánné 754, 768
 Vass-Witteg Miklós 854
 Vasvári Gergely (Csonka Emil álnéve) 81, 85, 87, 118, 160, 169, 174, 249, 252, 285, 294, 376, 409, 423, 433, 451, 491, 518, 548, 550, 588, 633, 637-638, 654, 696, 713, 746, 753, 759, 847, 850, 865, 897, 911, 913, 923-924, 1049
 Vér Károly (Szakmáry Károly álnéve) 248, 352, 674, 689, 696, 778, 799, 811, 823, 827, 832, 862, 884, 1016, 1053
 Veres Péter 119, 133, 694, 803, 1043
 Vezér Ferenc 865
 Vinogradov, Szergej 961
 Virtanen, Artturi 944
 Vitetti, Leonardo 917-918, 938
 W
 Wagner, Robert F. 914
 Wailes, Edward T. 842, 846, 989
 Walker, Ronald 577, 612, 1133
 Walter, Ralph 20
 Watson, Samuel 317
 Weber követségi titkár 725
 Weiss Manfréd 560
 Wilson, Woodrow amerikai elnök 717
 Wiltner főorvos 555
 Witaszewski, Kazimierz lengyel honvédelmi miniszterhelyettes 96, 99, 102, 114, 139
 Wyszyński, Stefan bíboros 97, 103-104, 176, 425, 440, 528, 532, 536-537, 540-541, 543, 550, 558, 573, 581, 587, 594-595, 602, 610, 620, 622, 628, 630, 635, 638-639, 641, 645, 657, 661, 667, 679, 770, 778, 826, 858, 1057
 Z
 Zakar András 865
 Zarubin, Georgij washingtoni szovjet nagykövet 987, 989
 Zelk Zoltán 705
 Zentai Vilmos 970
 Zimándi Pius 10
 Zingarelli, Italo, az Il Globo főszerkesztője 160
 Zoltán Károly (Kovács K. Zoltán álnéve) 57, 135, 196, 205, 280, 282, 292, 294, 322, 362, 367, 396-397, 410, 415, 426, 439, 443, 453, 463, 637
 Zrínyi Miklós 36, 108
 Zs
 Zsebők Zoltán 803
 Zsukov, Georgij Konsztantyinovics szovjet honvédelmi miniszter 612, 616, 629, 636, 661-664, 675, 781, 1100, 1207

HELYNÉVMUTATÓ

Algeria 51, 67, 71, 74, 80, 84, 89, 93-95, 98-100, 102, 105, 108, 110, 114, 116, 118-119, 139, 169, 171, 216, 257, 348, 375, 619

Amerika (lásd még Egyesült Államok) 12-14, 16-24, 29-32, 36-44, 51, 54, 58, 72, 75, 81, 83, 92, 94, 105, 121, 158, 168, 171-172, 175-177, 180, 182-184, 194, 202, 204-205, 215, 219, 224, 232, 244, 250, 263, 273, 278-279, 281-282, 284-286, 288-290, 292-293, 295, 298, 302, 308-309, 331, 335-337, 339-340, 343, 348, 350-351, 354, 357, 359, 363-366, 369, 372, 375, 377, 382, 392, 395, 401, 403, 405, 410-411, 413, 419, 424, 440, 443, 447, 450-452, 470, 476, 482, 495, 503, 511, 513, 517, 519, 521-523, 528-529, 531, 534, 536, 546, 557, 559, 565, 568, 570, 572, 575-577, 585-586, 590-591, 596, 611-612, 630-632, 640-643, 656, 671, 685, 687-688, 690, 693, 699-702, 706, 709-710, 717-718, 721, 726, 731, 734, 741-744, 746, 761, 770, 782-783, 798, 805, 811, 814-815, 828, 831-832, 834-835, 838-840, 842-843, 845-846, 849, 851-852, 858, 863-865, 870, 874, 879-880, 885, 888, 895, 899, 910, 912, 915, 917, 927, 929-930, 948, 962, 964-965, 967-968, 971, 975, 979-980, 984-985, 987, 989, 992-994, 996-997, 999, 1001-1002, 1006-1007, 1011, 1025-1026, 1028-1029, 1031, 1039, 1042, 1048-1049, 1055, 1060-1061, 1064, 1069-1073, 1075, 1077, 1081-1085, 1088-1089, 1095-1096, 1099-1100, 1102, 1104, 1106, 1115-1120, 1123-1128, 1130-1136, 1140-1141, 1143,

1145-1146, 1148-1151, 1153, 1155-1159, 1161, 1163, 1165-1167, 1169-1171, 1173-1174, 1176, 1178, 1182, 1184-1186, 1189, 1194-1195, 1197-1199, 1210-1211, 1213, 1217, 1221-1225, 1227, 1232-1234, 1236-1237, 1240

Anglia (lásd még Nagy-Britannia) 58, 62, 65-66, 159, 161, 167, 268, 328, 424, 429, 434, 528, 557, 569, 580, 587, 591, 597, 601, 603, 608, 611, 616-618, 620-621, 628-629, 635, 637, 639, 641, 644, 656, 660, 667, 706-708, 721, 734, 804, 895, 915, 922, 927, 957, 961, 965, 974, 994-995, 1023, 1027, 1031-1032, 1039, 1042, 1046, 1048, 1150-1151, 1162, 1171, 1184, 1189, 1195-1197, 1210-1211, 1215, 1228, 1239

Baross tér (Budapest) 139, 145, 147, 225, 254

Belgrád 24, 40, 51, 54, 64, 67, 71, 74, 89, 93-94, 96-99, 101, 103, 126, 148, 178, 180, 184-185, 192-193, 252, 270, 281, 285-286, 288, 290, 306, 461, 470, 841, 895, 1054, 1064, 1202, 1205, 1207

Bonn 20, 40, 43, 68, 72, 74, 89, 94-95, 99-100, 102, 104, 108, 110, 114, 118, 152, 181, 184, 186, 192, 211, 443, 513, 550, 558, 584, 1126, 1134, 1146, 1174, 1176, 1178, 1187, 1193, 1195, 1197-1199, 1202, 1206-1207, 1210, 1226-1227, 1229, 1231, 1233, 1235

Cegléd 374, 376

Corvin köz (Budapest) 41

Cs

Csepel (Budapest) 76, 111, 120, 260, 331, 338, 347, 350, 357, 359, 424, 654, 1084, 1108-1109, 1120, 1224, 1229

E

Egyesült Államok (lásd még Amerika)

12-13, 33-34, 51, 53-54, 58, 60-63, 149, 164, 172, 183, 194, 203, 205, 215, 263, 271, 273, 278-279, 281, 285-286, 292, 327, 331, 339, 382, 392, 416, 424, 429, 434, 477, 487, 495, 502, 511, 513, 516, 521-522, 527-529, 531, 541, 557, 569-570, 576, 585, 588, 591-592, 603, 612, 620, 628-629, 635, 637, 639, 641, 644, 656, 660, 667, 671, 674, 687-688, 693, 700, 706, 710, 724, 727, 730, 734, 746, 804-805, 828, 840, 842, 846, 874, 879, 887-888, 891, 897, 902, 904, 908, 910, 917, 919, 922-923, 927, 933, 975, 989, 992-996, 1004, 1020, 1026, 1028, 1039, 1053-1054, 1059, 1067, 1115, 1117-1119, 1139, 1141-1142, 1146, 1148-1150, 1152, 1154-1155, 1159, 1163-1164, 1168, 1170, 1174-1178, 1181-1182, 1184-1185, 1213-1214, 1223, 1225, 1230-1231, 1236-1237, 1240

Egyiptom 51, 100, 105, 116, 139, 154, 216, 257, 298, 348, 375, 619, 628, 657, 661, 667, 687, 693, 700, 706, 710, 717, 719, 730, 734, 741, 752, 778, 782, 792, 804-805, 811, 819, 825, 830, 838, 846, 857, 873, 878-879, 888, 895, 904, 910-911, 915, 917, 922, 927, 932, 939, 944, 957, 961, 965, 971, 975, 980, 990, 1014, 1019, 1024, 1028, 1032, 1040, 1055, 1070, 1072-1073, 1161-1162, 1173, 1178-1180, 1192, 1195, 1197, 1199-1200, 1202, 1206-1207, 1210-1211, 1220, 1225, 1230-1231

F

Franciaország 23, 51, 61, 64, 67, 71, 74, 80-81, 83-84, 89, 93-95, 98, 100, 102, 105, 108, 110, 114, 116, 118-119, 136, 139, 141, 154-155, 159, 161, 169, 171,

174, 177, 181, 184, 186, 192, 208, 211-212, 215-216, 221, 226, 233, 238, 251, 257, 262-263, 267, 273-274, 286, 293, 296, 309, 313, 327, 329, 331, 336-338, 343, 348, 351, 357, 359, 363-366, 369, 375, 377-378, 382, 392, 396, 401, 403, 405, 411, 414, 416, 419, 424, 429, 434, 455, 474, 487-488, 502, 511, 516, 521, 527-528, 536, 569, 590, 612, 619-620, 628-629, 635, 637, 639, 641, 644, 656, 660-661, 667, 687, 693, 700, 706, 710, 719, 730, 734, 782, 804, 811, 825, 830, 857, 873, 878-879, 891, 905, 910, 915, 917, 922, 927, 932-933, 939, 944, 957, 961, 965, 971, 974-976, 985, 994-995, 998, 1014, 1028, 1032, 1049, 1055, 1067-1068, 1070, 1081, 1113, 1123, 1133, 1145, 1153-1154, 1159, 1162, 1170-1171, 1184, 1186, 1192, 1195, 1210-1211, 1223, 1228, 1230

Győr 34, 41, 66, 71, 74, 140, 159, 162, 167, 177, 184, 225, 255-256, 279, 285, 305, 308, 325, 331, 353, 357, 359, 368, 399, 405-407, 413, 418-419, 421-422, 424, 437, 449, 451, 457, 465, 472, 478, 480-482, 484, 488, 492, 503, 511, 517, 539, 544, 554, 561, 565, 580, 590, 597-598, 607, 610, 615, 617, 619, 621, 627, 629, 637, 644, 651, 656, 660, 667, 680, 686, 692, 698, 705, 752, 761, 771-773, 791, 793, 826, 830, 841, 869, 872, 877, 882-883, 888, 890, 896, 904, 930, 953, 958, 966, 968, 972, 1025, 1046, 1048, 1054, 1062, 1077, 1084, 1095, 1109, 1120, 1224

Izrael 23, 203, 216, 466-467, 628, 657, 661, 667, 687, 693, 700, 706, 710, 717, 719, 730, 734, 741, 752, 778, 782, 792, 804-805, 811, 825, 838, 857, 878-879, 895, 910-911, 913, 917, 927, 932, 939, 944, 971, 981, 1007, 1014, 1019, 1024, 1032, 1173, 1195, 1210, 1230

Jordánia 23, 84, 89, 152, 203, 257, 348, 730, 782, 915, 1161
Jugoszlávia 12, 54, 64, 66-67, 78, 89, 93, 97-99, 101, 131, 185, 270, 283, 369, 375, 488, 490, 520, 531, 541, 557, 572, 591, 656, 674, 830, 1015, 1089, 1095, 1115, 1132, 1140, 1161, 1190, 1202, 1209
Kecskemét 374, 376, 542, 589, 698, 855, 1224
Keleti pályaudvar (Budapest) 681, 1105
Kilián laktanya (Budapest) 785, 791, 803, 1015
Kína 66, 78, 488, 509, 520, 612, 792, 902, 985, 998-999, 1015, 1056, 1170
Komárom 162, 237, 306, 331, 357, 359, 368, 418, 686, 1084, 1109
Körtér (Móricz Zsigmond körtér, Budapest) 225, 586
Közel-Kelet 348, 375, 382, 392, 395, 401, 405, 466, 661, 681, 710, 719, 730, 734, 738-739, 741, 744, 746, 752, 778, 780-781, 792, 804-805, 811, 819, 846, 852, 864, 888, 904-905, 910-912, 915, 917, 919, 923, 927, 957, 962, 964, 971, 974, 977, 989, 996, 1004, 1023, 1032, 1043, 1045, 1049, 1070, 1075, 1081, 1117, 1121, 1124-1126, 1129-1130, 1132-1133, 1145, 1151-1152, 1161, 1170-1171, 1173, 1179-1180, 1184-1185, 1187, 1192, 1211, 1213, 1216, 1225-1226, 1230-1231, 1236-1238, 1240
London 14, 33, 64, 80, 137, 139, 149, 150, 155, 159, 161-162, 167, 212, 227-229, 232, 251, 257, 268, 270, 275, 290, 317, 327-328, 344, 348, 362, 372, 375, 381, 385, 387, 411, 414, 420, 425, 433, 452, 455, 458, 460, 462, 464, 472, 474, 476, 482, 503, 518, 520, 540, 553, 580, 587, 592, 597, 601, 603, 608, 611, 616, 617, 618, 621, 628-629, 632, 637, 639, 647-648, 657, 661, 667, 699, 702, 707-708, 719, 723-724, 743, 750, 778, 792, 820-821, 853, 840, 855, 856, 919, 961, 971, 975, 979-980, 986, 989, 1001, 1003, 1021, 1028, 1032, 1040-1041, 1047, 1049, 1068, 1077, 1082, 1084-1085, 1089, 1096, 1107, 1117-1118, 1129-1130, 1132, 1145, 1161, 1179, 1190, 1195, 1202, 1205, 1207, 1210, 1213-1215, 1220, 1227, 1238, 1240
Magyar Nemzeti Múzeum (lásd Nemzeti Múzeum)
Magyaróvár (Mosonmagyaróvár) 26, 320, 331, 357, 359, 361, 368, 374, 386, 413, 423-424, 437, 454, 457, 460, 474, 480, 482, 484, 488, 493, 503, 511, 525, 869, 964, 989, 992-993, 1040-1041, 1046, 1048, 1181, 1195
Marokkó 51, 61, 64, 67, 80, 114, 116, 119, 139, 155, 169, 171, 174, 215-216, 257, 262, 367, 499, 628

- Miskolc 34, 277, 279, 284, 308, 315-316, 326, 347, 350, 352-353, 357, 359, 368, 375-376, 407, 413-414, 418, 444, 451, 457, 472, 492, 539, 588, 590, 603, 619, 622, 628, 655, 698, 703, 716, 770, 1025, 1084, 1095, 1110
- Moszkva (lásd még Szovjetunió) 16, 30, 40, 53, 69, 74-75, 77-78, 84-86, 89-90, 92, 99, 104, 106, 108, 110, 123, 156-157, 176-177, 182, 199, 210, 215, 221, 223, 240, 270, 274, 281, 285-286, 288-289, 293-294, 299-301, 305, 310, 314, 323, 330, 338, 347, 349, 351, 382, 389, 397, 400-401, 405, 411, 414, 457, 469, 482-483, 489, 509, 546, 559, 578, 586, 592, 604, 611, 613, 622, 628-629, 636-637, 639, 675, 678, 712-713, 742, 748, 777, 780, 783, 793, 796, 817, 828, 840, 847-848, 858, 893, 895, 899, 922, 930, 954-956, 980, 984, 1005, 1010-1011, 1029, 1031, 1033-1034, 1046, 1056-1057, 1059, 1062, 1071, 1077, 1096-1098, 1100, 1103, 1106, 1111, 1119, 1146, 1162, 1171, 1174-1175, 1177-1180, 1182, 1184, 1191, 1206, 1209, 1216, 1228
- Nagy-Britannia (lásd még Anglia) 154, 327, 331, 382, 392, 429, 487-488, 502, 511, 516, 533, 536, 603, 612, 719, 730, 782, 786, 792, 804, 811, 825, 830, 857, 905, 910-911, 917, 933, 975, 998, 1049, 1055, 1067-1068, 1070, 1104, 1152, 1192, 1230
- Nemzeti Múzeum (Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest) 180, 184-185, 191, 244, 256, 261, 290, 326, 331, 357, 359, 479
- New York 9, 12, 14-15, 17-18, 22, 25, 32, 51, 53-54, 60-63, 79-80, 83-84, 87, 92, 94, 97, 99-100, 102, 108, 114, 116, 122, 125-126, 128, 133, 136, 164, 168, 171-173, 176-177, 180, 183-184, 186, 193, 195, 203-204, 215, 219, 224, 233, 245, 250, 257, 282, 284, 286, 288-289, 293, 295, 302-303, 327, 332, 335-336, 338-340, 344, 348, 351, 365, 371-373, 375, 382, 386, 392, 410, 413-414, 429, 431, 437, 439, 442, 447-448, 450, 454, 460, 462, 464, 471, 476, 479, 503, 511, 517, 520, 522, 527-528, 531, 542, 545, 547, 549, 554, 568-570, 586, 596, 611-612, 620, 628-630, 632, 635, 637, 639-644, 655-656, 660, 667, 671, 674, 689-690, 710, 719, 726-727, 740-743, 750, 780, 815, 825, 827, 830, 834-835, 838, 840-842, 846, 849, 852, 855, 864, 870, 872, 874, 878, 888, 903, 905, 907, 908, 912-914, 916, 918, 923, 926-927, 929, 931-932, 938-939, 943-944, 947, 955, 960, 962, 967, 980, 985, 994-996, 1000, 1002-1003, 1006-1007, 1014, 1019, 1024, 1026, 1028-1029, 1033, 1036, 1045, 1048, 1061, 1077, 1082, 1094, 1096, 1099, 1101, 1106, 1114, 1116-1117, 1119-1121, 1124, 1126-1129, 1131, 1132, 1135, 1146, 1150, 1159, 1161, 1163-1164, 1173-1174, 1176, 1178, 1181, 1183-1184, 1186-1188, 1193, 1195-1199, 1201, 1205, 1217, 1221-1222, 1225, 1227, 1229-1232, 1234, 1236, 1240
- Nyíregyháza 34, 769, 1002
- Nyugat-Berlin 222, 347, 400, 414, 425, 585, 616-617, 619, 622, 657, 688, 702, 1028, 1134, 1174, 1176, 1178, 1191, 1198, 1209
- Nyugat-Németország 164, 212, 323, 366, 375, 475, 585, 592, 721, 807-809, 818, 830, 959, 1055-1056, 1117, 1124, 1126-1128, 1146, 1187, 1193, 1195, 1197-1199
- Pécs 34, 87-88, 126, 279, 284, 286, 308, 319, 325, 347, 353, 357, 359, 368, 413, 423, 446, 449, 451-452, 457, 471, 492, 590, 607, 698, 765, 813, 818, 825, 827, 830-832, 834, 842, 845, 868, 1003, 1012-1013, 1075, 1077, 1084, 1090, 1105, 1224

- Poznań 107, 116, 121, 124-125, 127-128, 130, 132, 134-135, 137-138, 143, 137, 147, 155, 159, 161, 167-169, 176, 179, 182-183, 185-187, 193, 200, 214-215, 228, 242, 251, 266, 268-269, 271, 276, 281, 299, 319-320, 328, 342, 365, 367, 425, 510, 579, 679
- Párizs 14, 19, 32, 51, 61, 64, 67, 71, 74, 80, 83-84, 87, 89, 92, 94, 95, 97-98, 100, 105, 108, 110, 114, 118-119, 123, 129, 137, 139-141, 144, 148, 164, 167, 174, 177, 181, 184, 186, 192, 211, 229, 257, 274, 286, 293, 313, 336, 338, 365, 369, 372, 375, 392, 395, 441, 414, 416, 425, 432, 438, 452, 454, 472, 477, 482, 518, 520, 522, 540, 581, 602, 608, 611, 627-628, 632, 657, 671, 673-674, 687-688, 702, 718, 723-725, 750, 778, 786, 791-792, 799, 839, 865, 891, 949-950, 961, 965, 975, 1014, 1028, 1032-1034, 1063, 1096, 1105, 1107, 1113, 1115, 1117-1118, 1121, 1123, 1125, 1127-1128, 1130-1131, 1134, 1144, 1159, 1162, 1168, 1174-1175, 1177, 1179, 1182, 1184, 1187, 1195, 1203-1204, 1213, 1226, 1233
- Sopron 34, 177, 418, 471, 492, 514, 535, 799, 883, 948, 963, 966, 1000, 1025-1026, 1084, 1105, 1110, 1116, 1120, 1123, 1125, 1175, 1210, 1235-1236
- Szeged 23, 59, 88, 97, 126, 184, 255, 275, 539, 542, 589, 698, 822
- Széna tér (Budapest) 586, 731, 733, 737, 739-740, 744
- Szentgotthárd 175, 184, 236, 414, 444-445, 453-454, 474, 484, 544, 600, 809, 1001
- Szolnok 184, 275, 279, 308, 325, 343, 357, 359, 368, 375-376, 385, 413, 424, 446, 449, 452, 492, 896, 956, 1105
- Szombathely 34, 177, 331, 452, 457, 465, 480, 492, 589, 651, 715, 845, 875, 1018, 1095, 1110
- Szovjetunió (lásd még Moszkva) 11-12, 16, 23, 30-31, 34, 44, 48, 51-54, 64-66, 68-70, 72, 74, 78, 83, 86-95, 98, 100, 102, 104, 106, 108-110, 112, 114-119, 122-125, 127, 130-131, 133, 136-137, 139-148, 150-156, 158-159, 161-167, 169-179, 181-186, 188-191, 193-194, 196, 198-200, 202-205, 208-214, 217-223, 225-226, 228, 230, 232-236, 238-240, 242-245, 247-257, 260-263, 265-267, 269-293, 295-319, 321-322, 325-341, 343-354, 357, 359, 361-366, 368-390, 392, 394-401, 404-405, 407-426, 428-429, 431-434, 437-440, 442-444, 446-452, 454-457, 459-462, 464-467, 470-473, 475, 477, 479, 481-489, 491-495, 497-499, 502-507, 509-512, 516, 519-525, 527-529, 531-533, 535-551, 553-581, 583-594, 596-599, 601, 603-609, 611-613, 615, 617, 619-623, 626-630, 632-648, 650-675, 678-686, 688, 691-697, 699-702, 705-706, 708-722, 724, 726-727, 729-734, 737-746, 748-749, 751-755, 757-758, 760-762, 764, 766, 768-770, 772-773, 775-777, 780-789, 791-793, 795-801, 803-804, 809-811, 813-814, 816-819, 822, 825, 827-832, 838-839, 841, 844, 847-849, 851-852, 855, 857-863, 867-872, 876-880, 882-887, 889-890, 893-901, 903-904, 907, 909-910, 912-923, 926-934, 936, 938-944, 946-948, 950, 952, 954-956, 959-961, 963-981, 983-987, 989-990, 992-995, 997-1008, 1011-1016, 1018-1026, 1028-1032, 1034-1036, 1038-1039, 1043-1044, 1046-1053, 1055-1063, 1067, 1069-1085, 1088-1090, 1092-1134, 1136-1143, 1145-1185, 1187-1240
- Szuec 24, 30-31, 67, 71, 74, 81, 93-95, 139, 168, 257, 375, 616, 622, 661, 693, 730, 734, 744, 804, 811, 815, 819, 857, 878-879, 910-911, 927, 973, 977, 1008, 1014-1015, 1028, 1032, 1042, 1070, 1098, 1102, 1173, 1192, 1197, 1204, 1215, 1228-1229

- 660, 691-693, 696, 699, 705, 709, 718, 727, 740, 745, 751, 753-754, 760-761, 845, 851-853, 858, 864, 869, 871, 890, 897, 901, 903-904, 907, 910, 912, 914, 917, 923, 927, 1069-1070, 1072-1076, 1081, 1105, 1125, 1155, 1165-1166, 1178, 1214
- C**
Catholic Times 1058
Christian Science Monitor 106, 282, 632, 816, 899
Combat 221, 585, 593, 780, 1056
Corriere della Nazione 708, 849
Corriere della Sera 88, 1061
- D**
Dagens Nyheter 63, 164, 171, 397, 546, 609, 626, 870, 973, 1200
Daily Express 150, 155, 159, 162, 167, 242, 251, 369, 553, 593, 660, 686-687, 707, 785, 820-821, 922, 986, 1170, 1203
Daily Herald 53, 204, 269, 328, 365, 381, 553, 594, 632, 973, 986, 991-992, 1171
Daily Mail 159, 167, 208, 242, 251, 314, 321, 369, 385, 399, 405, 414, 433, 550, 553, 558, 592-593, 621, 627, 629, 660, 683-686, 706-707, 723, 820-821, 986, 1170-1171, 1203, 1216, 1228
Daily Mirror 328, 594, 708, 723, 986
Daily News 849
Daily Sketch 1171, 1202, 1216, 1228
Daily Telegraph 183, 204, 223, 227, 269, 400, 414, 425, 430, 433, 553, 780, 785, 848, 893, 919, 956, 961, 965, 1004, 1170-1171, 1203
Daily Worker (London) 553, 743, 1004, 1203
Daily Worker (New York) 656, 726-727, 743, 1213
Demokrata Néppárt 26, 725, 972
Der Bund 509
Der Kurier (Svájc) 678
Der Kurier (Nyugat-Berlin) 712
Der Tag 222, 679, 777
Der Tagesspiegel 222, 400, 509
- diákmozgalom 87
Die Presse 211, 219, 223-224, 302, 445, 458, 490, 523, 642, 644, 777, 784, 791, 841, 869, 872, 893, 1011, 1023-1024
Die Rheinpfalz 222
Die Tat 609, 1057, 1206
Die Welt 222, 298, 347, 792, 1231
Die Welt am Montag 1213
Die Weltwoche 1049
Dimanche Matin 482, 489
DISZ (Dolgozó Ifjúság Szövetsége) 25, 48, 50, 54, 59, 85, 88, 93, 96, 111, 158, 291, 1034-1035
Düsseldorfer Nachrichten 857
- E**
 egri rádió 897, 1007, 1013, 1018, 1047, 1084
 Egyesült Nemzetek Szervezete (lásd ENSZ)
 egyetem 23, 87-88, 115, 119, 123, 126, 132-133, 137, 158, 164, 171, 178, 196, 199, 213, 235, 260, 267, 274, 291, 318, 323, 344, 371, 382, 386, 398, 448, 450, 452, 518-519, 530, 568, 585, 587-588, 591, 622, 626, 634, 640, 661, 671, 673, 676, 681-682, 702-703, 714, 724, 748, 778, 786-787, 792, 794, 798, 806, 810-811, 821-822, 838, 855-856, 870, 872, 878, 891, 920, 924, 930, 944, 966-967, 994, 1005, 1007, 1012, 1017, 1026, 1035-1037, 1040, 1049, 1092, 1117, 1121, 1124, 1126, 1173, 1175, 1178, 1199, 1212, 1214, 1217, 1221, 1226-1227, 1235
 egyetemisták 587, 673, 675-676, 778, 794, 850, 865, 897, 911, 913, 923, 1025
 egyház 82, 91, 105, 121, 164, 166, 230-231, 241, 336, 396, 406, 417, 432, 467-468, 495, 513, 534, 565, 573, 595, 640, 669, 750, 762-764, 770, 778, 784, 791, 803, 806, 835, 837, 874, 881, 884, 907, 910-911, 957-958, 971, 979, 981, 1045, 1057, 1060, 1064-1066, 1217, 1221, 1230-1231
 élelmiszer-ellátás 426, 966
Elephtheria 91

- életszínvonal 62, 99, 147, 188, 203, 219, 1224, 239-240, 815-816, 1061
 ellátás 391, 419-420, 481, 485, 531, 638, 651-652, 1025, 1160
 ENSZ 31-34, 40-41, 51, 70, 100, 116, 139, 173-174, 194, 203, 216, 233, 245, 261, 263-264, 292, 321, 323, 326-327, 331, 337, 340-341, 343, 348, 351, 357, 359, 361, 363-366, 369-370, 372-373, 375, 377, 382, 392, 395, 400-401, 407-408, 410-416, 419, 423-424, 427-431, 437, 439-440, 442-443, 448, 450, 454, 457, 459-460, 462, 464, 466-467, 471, 475-476, 480-481, 483, 487, 492, 503, 511, 514, 516, 520-522, 527-529, 531, 533-538, 540-542, 545-547, 549, 554, 557-558, 565, 567-568, 572-573, 575, 577-578, 580, 583, 585-586, 589, 591-594, 605, 610, 612, 616, 618-619, 621, 635, 640, 642-643, 652, 655, 660, 663, 666, 671, 673, 675-676, 682-683, 687, 692-693, 700-701, 706, 710, 712, 715-717, 719, 722, 724, 728-730, 734, 744, 819, 825, 827-828, 830, 839, 842, 845-846, 852, 860-861, 870, 872-873, 878-879, 884-885, 887-888, 897, 901, 903-905, 909-919, 923, 926-927, 931-932, 938-939, 943-944, 947, 955, 957, 960, 964-965, 970-971, 974-976, 979-980, 983-984, 986-987, 989-990, 992-994, 1002, 1006-1007, 1013-1014, 1016-1019, 1022-1024, 1026-1027, 1029, 1031-1032, 1040, 1045, 1047-1049, 1053, 1055-1056, 1058-1061, 1067-1070, 1072-1077, 1081-1083, 1085, 1088-1089, 1094-1095, 1099-1101, 1104-1105, 1110, 1113-1118, 1120-1136, 1139-1143, 1145-1150, 1154-1159, 1161-1178, 1181-1182, 1184-1188, 1190, 1192-1193, 1195-1199, 1201, 1203-1208, 1210-1212, 1214-1217, 1220-1227, 1229-1233, 1236-1240
 ENSZ Menekültügyi Bizottsága 1163-1164, 1203
 Európa Tanács 40, 80-81, 95, 139, 232, 244, 250, 261, 264, 271, 273, 278-279, 286, 292, 327, 337-338, 343, 348, 351, 357, 359, 361, 363-364, 366, 369, 395
Evening News 161, 275, 604, 610
Evening Standard 161, 275, 604, 708, 723, 974, 1118
Expressen 171, 283, 990
- F**
 fegyverletétel 147, 150, 155, 161, 167, 199, 212, 224, 290, 397, 430, 555, 605, 797, 1004
France-Soir 87, 92, 97, 221, 274, 397, 632, 977, 1227
 francia kormány 517, 536, 566, 719, 730, 734, 778, 792, 804, 831, 1154, 1187, 1204, 1226, 1233
 francia külügyminiszter 661, 971, 975, 980, 989, 1113, 1117, 1121, 1123, 1125, 1127-1128, 1130-1131, 1134, 1174-1175, 1177, 1182, 1184, 1203
Franc-Tireur 33, 296, 369, 584, 679, 1056, 1171
Frankenpost 711
Frankfurter Allgemeine Zeitung 222, 257, 347, 394, 400, 592, 793, 894, 1190, 1192
Frankfurter Nachtausgabe 857
Frankfurter Rundschau 38, 92
Fribourg Liberté 1183
 Független Kiszagdapárt 143, 165, 377, 694, 790, 801, 810, 813, 818, 825, 827, 830-832, 834, 840, 842, 845, 865, 868-869, 934, 1013
- G**
Gazette de Lausanne 276, 608, 679, 1057
Giornale d'Italia 482-483, 490, 632, 800
Giustizia 329, 397
Globe 303
Göteborgs-Posten 991
- Gy**
 gyógyszer 35, 40, 290, 294, 296, 328, 335, 341-342, 348-349, 360, 364, 370, 373-374, 380, 385, 387, 392, 405-406, 409-410, 419, 421-423, 429, 434-435, 442-443, 449, 458, 477, 495, 509, 512-514, 517, 525, 534, 555, 565-566, 590, 592,

- 596, 601, 611, 615, 623, 625, 636-637, 639, 643, 670, 673, 677-678, 687-688, 700, 708, 746, 842, 845, 901-902, 931-932, 939, 944, 948, 956, 961-963, 965, 971, 1000, 1020, 1024-1025, 1067, 1120, 1160, 1233
- győri rádió 424, 437, 442, 452, 475, 482, 494, 547, 551, 558, 561, 565, 580, 590, 600, 621, 627, 633-634, 709, 713-714, 718, 722, 754, 761, 770, 793, 889, 1043
- H**
- hadserég 139, 152, 440, 442, 452, 457, 466, 470, 473, 481, 492-493, 499, 565, 573, 587, 608, 616, 619, 622-623, 628, 630, 633, 636, 638-639, 645, 657, 661, 665, 667, 682, 690, 700, 707, 713, 719, 735, 738, 748, 752, 754, 761-762, 769-770, 773, 776, 781-783, 810, 813, 819, 825, 827, 829, 831-832, 849, 856, 867, 872, 895, 905, 917, 941, 968, 973, 1008, 1025, 1040, 1059, 1061, 1082, 1110, 1113, 1117, 1121, 1124, 1126-1128, 1131-1132, 1135-1136, 1140-1141, 1150-1151, 1173, 1181, 1187, 1190, 1195, 1211, 1223, 1235
- Hamburger Anzeiger 222, 712
- határ 11, 34, 50, 86, 105, 108, 113, 139-141, 152-154, 159, 162, 167, 170, 175-177, 184, 190, 199, 210, 222, 226, 236, 250, 262-263, 268, 271, 274, 282, 299, 308, 320, 331-332, 334, 361, 363-364, 366, 368, 374, 386, 392, 394-395, 397, 406-407, 413-415, 418, 420-425, 429, 432, 434-435, 443-445, 449, 454, 474, 477-478, 484-485, 514, 525, 535, 544, 566, 580, 587, 590, 603, 672, 688, 769, 804, 875, 883, 916, 964, 987, 1000, 1003, 1006-1007, 1013, 1038, 1046, 1048, 1054, 1233, 1235-1236
- határőrség 60, 83, 140, 142, 159, 184, 250, 374, 414, 418, 429, 449, 453-455, 460, 464, 543, 580, 697, 772, 872, 883, 1025-1026
- Hazafias Nemzeti Front 277
- Hazafias Népfrent 101, 133, 145, 148, 232, 308, 316, 354, 380, 596
- Helsingin Sanomat 92, 288
- híriügynökség 21, 147, 162, 246, 273, 321, 350, 353-354, 357, 359, 363, 365-366, 495, 503, 509, 511, 537, 539, 586, 596, 601, 605, 615, 791, 803, 810, 813, 819, 840, 901, 912, 937, 968, 1026, 1054, 1060, 1073, 1075, 1081, 1114, 1232
- Il Mattino 482, 490
- Il Messaggero 153, 328, 397, 482, 490, 707, 849, 1061, 1106, 1118, 1171
- Il Paese 482, 490, 626
- Il Popolo 29, 238, 397, 707, 849, 898, 1061
- Il Popolo d'Italia 329, 398, 708, 849
- Il Quotidiano 329, 398, 490, 708, 849
- Il Secolo 237, 329, 398, 1106
- Il Tempo 153, 238, 328, 397, 489, 707, 849, 1061, 1106, 1118, 1172, 1218
- Indian Express 91
- Informaciones 491
- írók 28, 54, 87, 110-111, 122, 126, 190, 206-207, 312, 332, 343, 357, 359, 361, 455, 460, 474, 476, 481, 488, 503, 511, 518-519, 563-564, 566, 602, 629, 690, 943, 946-947, 969, 979, 1021, 1040, 1092, 1216-1217
- írószövetség (Magyar Írók Szövetsége) 24, 28, 55, 79, 83, 119, 133, 168, 171, 912, 914, 917, 919, 923, 927, 1016-1018, 1034, 1044, 1092, 1108
- K
- karhatalom 127, 142, 146, 193, 199, 230, 247, 314, 396, 408, 471, 473, 487, 504-505, 536-537, 539-541, 567, 574, 637, 639-641, 644, 656, 749, 758, 862, 880
- katolikus egyház 118, 229-230, 241, 262, 276, 281, 287, 418, 432, 516, 581, 587, 594-596, 602, 691, 762, 817, 858, 958, 967, 1053, 1168
- Kathimerini 283
- kimenési (kijárási) tilalom 166, 176, 243, 256, 261, 273, 277, 319
- kisgazdapárt (lásd: Független Kisgazdapárt)

- kolhoz 55-57, 127, 135, 178, 197, 207, 230, 252, 334, 362, 380, 389, 430, 563, 565, 751, 802, 834, 849, 973
- kommunista párt 24, 79, 84, 89, 93, 96, 99, 101, 109, 116-117, 119, 121, 124-125, 129, 135, 183, 204, 208, 215, 219, 223, 228, 232, 243-244, 256, 268, 285-286, 288, 290-291, 305, 318, 383-384, 404, 483, 497, 504, 511, 516, 521, 537, 539, 555, 561, 585, 610, 615, 617, 678, 680, 686, 690-691, 694-695, 711, 718, 740, 743, 751, 756, 766, 773-774, 783, 797, 815, 844, 862, 928-929, 934, 961, 974, 998, 1000-1001, 1009-1010, 1019, 1074, 1100, 1198, 1218, 1233
- kórház 290, 296, 374, 392, 401, 405-406, 421, 435, 475, 478, 482, 495, 503, 513, 525, 534, 548, 553, 555, 557-558, 563, 566, 568, 571-572, 583, 586, 588, 590, 596, 599, 601, 611, 615, 617, 619, 621-622, 636, 677, 683, 685, 687, 746, 754, 769, 821, 840, 845, 856, 875, 909, 938, 961, 963, 966, 991, 1055, 1091, 1111, 1116, 1120, 1130, 1141, 1182, 1187, 1193, 1195, 1197, 1225
- Kölner Stadtanzeiger 381
- kötszer 36, 290, 294, 328, 335, 341-342, 348-349, 357, 359-360, 364, 368, 370, 373-374, 380, 385, 387, 392, 405-406, 409-410, 419-423, 434-435, 439, 442, 476-477, 495, 509, 512-514, 517, 525, 534-535, 551, 555, 565, 581, 584, 590, 593, 611, 623, 636-637, 639, 673, 677-678, 688, 700, 812, 874, 901, 931, 962
- követelések 9, 28, 32, 39, 48, 56, 78-79, 85-87, 101, 103, 110-111, 122, 126, 135-136, 178, 189, 234-235, 239, 243, 282, 291, 304, 308, 332, 352-354, 412, 446, 449, 487, 492, 561, 566, 568, 589-591, 634, 652, 675-676, 714, 716, 728, 760, 762, 766, 772-773, 775, 789, 791, 810, 883, 886, 930, 934, 1030, 1035-1036
- közellátás 56, 178, 353, 485
- közigazdaság-tudományi egyetem 50, 55
- közlekedés 162, 180, 193, 232, 243, 256, 261, 279, 290, 295, 326, 338, 343, 353, 392, 443, 459, 525, 589, 602, 615, 1000, 1046, 1060, 1098, 1146, 1199
- külföldi pártok 117, 119, 121, 123, 128, 136-137, 139, 145, 148, 151-152, 155, 160, 162, 169, 174, 177, 181, 184, 186, 189, 192-193, 200-201, 208, 211-212, 215-216, 219, 224, 232-233, 237-238, 244-245, 251, 257, 261, 263-264, 271, 273-274, 278, 283, 292-293, 299, 309, 313-314, 317-319, 321, 327-329, 336, 338, 343, 348, 350, 357, 359, 361, 363-366, 375, 381, 392, 396, 401-402, 405, 415, 425, 461, 464, 472, 476-477, 490-491, 495, 499, 503, 509, 511, 518, 522, 545-546, 550, 570, 573, 585, 594, 601-603, 608, 610, 615, 617, 626, 629, 632, 648, 650, 657, 662, 678, 698, 707-708, 718-720, 725, 732, 738, 757, 780, 783, 795, 803-804, 815, 826, 832, 835, 842, 845-846, 852, 864, 869, 871, 876-877, 879, 882-883, 891, 893, 898, 914, 971-972, 986, 991, 994, 1024-1025, 1028, 1031-1032, 1036-1037, 1039, 1061-1062, 1117, 1123-1128, 1130-1131, 1134, 1145, 1161-1162, 1165-1167, 1169, 1171-1172, 1174, 1176-1178, 1182, 1189-1190, 1195, 1200, 1202-1205, 1207, 1209, 1218-1219, 1226, 1231, 1233, 1238-1240
- külföldi tudósító 22, 28, 31, 49, 53, 79-80, 83-84, 87, 94, 97, 99, 101, 113, 152, 215, 553, 926, 932, 938, 944, 948
- L'Aurore 221, 330, 546, 584, 661, 680, 780, 839, 977, 1056
- L'Humanité 546, 718-719, 1004, 1233
- La Croix 54
- La Liberté (Kambodzsa) 781
- La Liberté (Fribourg) 1183
- La Stampa 92, 849, 1062
- La Suisse 509, 757, 1183
- Le Figaro 83, 97, 221, 329, 369, 579, 584, 661, 679, 780, 1055-1056, 1145, 1171
- Le Journal du Dimanche 482, 489, 522, 1145

- Le Monde* 101, 113, 123, 136, 139, 161, 208, 212, 251–252, 274, 275, 332, 338, 344, 357, 359, 573, 622, 632, 718–719, 723, 732, 734, 738–739, 786, 894, 1046, 1048, 1228
 Lengyel Parasztpárt 116, 366
 lengyel párt(ok) 47–49, 52–53, 68, 78, 93, 196–97, 103
Le Peuple 495, 757
Le Populaire 296, 309, 546, 584, 780, 897, 1056
 londoni rádió 149, 159, 167, 1001
L'Osservatore Romano 88, 346, 361, 417, 425, 429, 826
L'Unità 585, 602, 626, 1062
 M...
 Madrid (spanyol lap) 491
 Magyar Dolgozók Pártja (MDP) 25, 101, 103, 107, 109, 113, 127, 199, 426, 721, 890, 929, 954–955, 1001, 1009–1010, 1110
 magyar hadsereg 147, 159, 162, 167, 240, 283–284, 303, 347, 351, 376, 399, 434, 445, 449, 455, 460, 464, 492–493, 645–646, 741, 754, 781, 798, 886, 894, 977, 1005, 1098–1099, 1146
 magyar néphadsereg 735, 783
 magyar szociáldemokrata párt 327, 332, 338, 344, 377, 389, 404, 697, 784, 791, 803, 853, 883, 898, 909, 914, 917, 919, 923, 927, 937, 939, 1046, 1048, 1054, 1056
 Magyar Távirati Iroda (lásd még MTI) 256, 442, 448, 537, 539, 542, 589, 755, 761, 896, 1002, 1006–1007, 1013, 1070, 1072–1074, 1077, 1085, 1089, 1095, 1105
Main Post Würzburger Nachrichten 447
 Mainichi 781
Manchester Guardian 53, 92, 183, 204, 227, 243, 251, 269, 365, 609, 632, 743, 780, 922, 973–974, 1013–1014, 1019, 1062, 1170, 1203, 1215–1216
 MDP (lásd Magyar Dolgozók Pártja)
 MEFESZ 675–676, 966, 1012
 menekültek 17–18, 21, 368, 394, 407, 415, 429, 437, 476, 485, 603, 804, 874, 888, 956, 961, 965, 1116, 1164–1165, 1167, 1181, 1194, 1201, 1203, 1205, 1235
 miskolci rádió 277, 308, 438, 442, 448, 492, 539, 601, 603, 640–641, 644, 656, 660, 666, 680, 686, 692, 709, 754, 768–769, 794, 1018, 1114
 moszkvai rádió 281, 285–286, 288–289, 293, 309–310, 313, 316, 477, 729, 781, 795, 830–832, 898, 1010, 1024–1025, 1084–1085, 1089, 1101, 1140, 1205, 1214, 1225–1227, 1239
 MTI (lásd még Magyar Távirati Iroda) 176, 279, 284, 286, 288–289
 munkástanács 99, 326, 332, 380, 384, 426, 438, 442, 446, 448, 457, 475, 486, 494, 521, 528, 539, 561, 568, 578, 601, 607, 621, 627, 634, 640–641, 644, 651, 656, 660, 663, 666–667, 680, 686, 692, 705, 709, 714, 716, 730, 732–733, 737, 739, 768–770, 788, 800, 811, 831–832, 960, 1046, 1048, 1079
Münchner Merkur 16, 18, 19, 88, 222, 711, 793, 952, 1178–1180
 műszaki egyetem 50
 N
 NATO 1098
 Nemzeti Parasztpárt 666, 676, 751, 801, 803, 877, 912, 914, 942–943, 972, 1043
 Nemzetközi Paraszttunio 581, 583
 nemzetőrség 327, 567, 752, 776, 884, 1013–1014, 1023, 1092, 1095, 1110
 néphadsereg (lásd még magyar néphadsereg) 142
Népszava 326–327, 332, 343, 357, 359, 361, 734, 738–739, 741, 750, 784, 853, 904
Neuer Kurier 236, 318–319, 407, 478, 1213, 1235
Neue Tageszeitung 313, 317, 455, 645, 1011
Neue Zürcher Zeitung 88, 275, 299, 313, 342, 365, 509, 578, 678, 839, 972, 1206
Neues Deutschland 152, 792, 1032
Neues Österreich 203, 211, 219, 223–224, 302, 644, 756, 839
New Leader 72
New Statesman 1004–1005
New York Daily Mirror 204, 282

- New York Herald Tribune* 87, 92, 295, 303, 365, 632, 689–690, 741–742, 858, 1193
 [The] *New York Times* 17–18, 79–80, 83–84, 87, 94, 97, 99, 122, 125–126, 128, 133–134, 136, 173, 182–183, 186, 204, 215, 219, 224, 245, 250, 284, 302, 365, 369, 371–373, 375, 382, 386, 447, 479, 545, 586, 596, 656, 727, 740, 742, 780, 815, 834–835, 841–842, 846, 852, 864, 870, 872, 878, 888, 899, 929, 980, 1003, 1006–1007, 1014, 1019, 1024, 1028, 1036, 1061, 1183
News Chronicle 33, 204, 227, 242, 251, 269, 328, 369, 387, 553, 579, 593, 707, 742–743, 872, 877, 986, 1171, 1184, 1210, 1214–1215
Nürnberger Nachrichten 951–952
Nürnberger Zeitung 1220
 O
 orvos 36, 82, 294, 296, 306, 328, 342, 347, 350, 357, 359, 373–374, 385, 387, 401, 405–406, 419, 423, 425, 474, 476–477, 482, 484–485, 501, 509, 513, 520, 525, 543, 555, 580, 586–587, 590, 596, 599, 601, 677, 681, 688, 708, 746, 785, 820, 855, 921, 1017, 1037, 1052, 1055, 1116, 1225
 orvosi ellátás 406
 Ö
Österreichische Volksstimme 184, 237, 1024
 P
Paese Sera 626
 parasztbirtok 56
 parasztpolitika 790
 parasztság 55–56, 91, 126, 131, 133, 135, 146, 178, 196, 198, 207, 249, 268, 280, 300, 307–308, 312, 315, 320, 322, 326, 330, 362, 419, 430, 449, 457, 481, 488, 497, 531, 538–539, 552, 558, 562–564, 567, 653, 666, 692, 721, 765, 790, 801–802, 845, 866–868, 941, 943, 961, 1012, 1080, 1148
 parasztszövetség 768, 790, 801, 823, 866, 868
Paris-Presse 87, 97, 274, 632, 1227
Paris-Soir 752
Passauer Neue Presse 381
 Petőfi Kör 23, 25, 54–55, 101, 110, 132, 148, 244, 256, 291, 300, 591, 1044, 1051
 Petőfi Párt 877, 912, 914, 942, 972, 1010
 politbüro 47, 49, 53, 60, 63, 69, 93, 96, 99, 102, 104, 108, 113, 121, 124–125, 138, 139, 239, 297, 298, 303, 381, 738, 774, 793, 1049, 1215
 Politika 98–99, 916
 Popolo 397, 707, 849, 898, 1061
 Po Prostu 53
Pravda 50, 117, 119, 123, 333, 398, 465, 574, 585, 597, 678, 696, 719–721, 727, 1029, 1114
 protestáns egyház(ak) 806, 877
Pydaungsu (burmai lap) 781
 R
 Rab Népek Szövetsége 193, 264, 313
 rádió 7, 9–22, 24–26, 30–32, 34–36, 38–45, 51, 54, 60–63, 67, 71, 74, 79–80, 88, 93–94, 96–97, 99, 101, 107–109, 112–113
Raya 781
 rendfenntartás 505, 563, 1210
 rendőrség 65, 68, 73, 103, 107, 115, 118–119, 122–123, 125–126, 129–130, 134, 139, 149, 155, 159, 167, 169, 175, 178, 203, 212–213, 229, 260, 271, 274, 278, 283, 288, 326–327, 332, 336, 371, 375, 403, 413, 416–417, 422, 425, 442, 462, 478, 483, 487, 493, 503–504, 521–522, 536–537, 539–541, 565, 569, 579–580, 585, 587, 595, 604, 611, 643, 646, 662, 669–671, 673, 719, 725, 738, 740, 749, 752, 754, 772–773, 776–777, 785, 810, 834, 932, 939, 963, 973, 1005, 1023, 1025–1026, 1036, 1146, 1173, 1183, 1189, 1198, 1212
Rheinische Post 858
Rudé Pravo 1032, 1039
 S
 sajtó 9, 11, 13–14, 18, 21, 23, 26, 30–33, 37–38, 40, 49–51, 53, 59–61, 63, 67–68, 71,

- 74, 80-81, 86-88, 91-92, 97, 100, 103, 107, 111, 117, 119, 123, 137, 167, 175, 181, 183, 204-205, 215, 219, 223-224, 236, 242, 257, 274, 295-296, 298, 309-310, 316, 321, 326, 328, 369, 400, 411-412, 414, 428, 447, 455, 482-484, 488, 491, 503, 514, 519, 546, 549, 553, 565, 567, 579, 583, 591-593, 597-598, 600, 604, 609, 615, 619, 626-627, 629, 642, 644, 660-661, 673, 687, 691, 701, 709, 719, 721-723, 726, 734, 741, 744-746, 751-752, 755, 761, 770, 778-779, 791, 796, 800, 802, 808, 825, 838-841, 849, 852, 869, 872, 887, 890-891, 893, 896-897, 901-903, 907-908, 926, 937-938, 963, 965, 971, 975, 977, 980, 983, 992-994, 996, 1011-1012, 1014, 1024, 1026-1027, 1045, 1048, 1053, 1056, 1062-1063, 1096, 1106, 1163, 1170-1171, 1176, 1178, 1182, 1185, 1194, 1200, 1204, 1212, 1216, 1228
- sajtóértekezlet 141, 152, 598, 814, 840, 944, 1048, 1053, 1059, 1068, 1233
- sajtóiroda 926, 931, 938, 943, 947, 955, 966, 1069
- sajtóügynökség 920
- Schwäbische Landeszeitung* 447
- sebesültek 261, 290, 296, 325, 338, 352, 368, 374, 406, 409-410, 414, 416, 419-422, 435, 438, 440, 442-443, 446, 455, 458, 460, 464, 472, 475-476, 478, 482, 484-485, 490, 501, 513, 517, 534, 545, 555, 557, 581, 584, 586, 599, 611, 615, 617, 619, 624, 636-637, 639, 677, 681, 685, 688, 812, 874, 890, 921, 942, 963, 991, 1040, 1111, 1130
- sebesültek ellátása 545, 963
- Secolo d'Italia* 708
- Social-Demokraten* 1182, 1200
- Star* 161
- statárium 26, 127, 130, 136-137, 139, 144, 147, 150, 153, 155, 190, 196, 200, 213-214, 219-221, 226, 250, 254-255, 276-277, 300-301, 303-304, 325, 337, 341, 344-346, 386, 521, 670, 692, 746-748, 774, 787, 819, 954
- Stockholms Tidningen* 91, 164
- Stuttgarter Nachrichten* 222
- Sunday Dispatch* 525
- Sunday Express* 482
- Sunday Observer* 553
- Sunday Times* 458, 482, 510
- Süddeutsche Zeitung* 37-39, 88, 183, 215, 221, 584, 592-593, 1226, 1227
- Sz
- Szabad Nép* 24, 50, 63, 191, 193, 252-253, 333, 353-354, 529, 537-538, 542, 574, 585, 590, 607, 623, 678, 696, 727, 777, 791, 872, 998, 1095, 1102
- szabad rádiók 481, 558, 565, 567, 768, 1112, 1116
- Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége (Szabad Szakszervezeti Szövetség, Szabad Szakszervezeti Világszövetség) 244, 250, 273, 309, 401, 405, 411, 414, 419, 424, 573, 671, 746, 854, 878, 915, 979, 1165
- szakszervezet 79, 130, 133, 140, 162, 168-169, 171, 176, 249-250, 273, 283, 286, 291-292, 294, 306, 309, 314, 317, 322, 326-327, 332, 338, 344, 351, 377, 398, 452, 464, 486, 522, 581, 591, 608, 611, 626, 648, 657, 693, 700, 722, 746, 750, 813, 825, 854-855, 904, 948, 961, 1016, 1096, 1163, 1165-1167, 1169, 1174, 1176, 1178, 1182, 1185, 1189, 1206, 1217, 1221, 1230-1231
- Szakszervezetek Országos Tanácsa (SZOT) 148, 248-249, 294, 486, 750, 813, 825, 854
- szolnoki rádió 1077, 1082, 1084-1085, 1089
- szombathelyi rádió 637, 639-641, 651, 715, 889, 1018, 1095-1096, 1110
- SZOT (lásd Szakszervezetek Országos Tanácsa)
- szóvivő 139, 216, 375, 382, 392, 395, 401, 405, 410-411, 413, 419, 424, 488, 516, 521, 566, 596, 598, 730, 778, 825, 857, 878-879, 917, 926, 938, 943, 947, 955, 957, 960, 989, 1028, 1043, 1045, 1048,

- 1134, 1142, 1156, 1169-1170, 1173-1174, 1176, 1178, 1182, 1185, 1188, 1190, 1193, 1232, 1234, 1236-1238, 1240
- szovjet hadsereg 32-33, 85, 99, 102, 136, 141, 159, 164, 167, 186, 209, 211, 238, 240, 288, 303, 333, 342, 354, 361-363, 365-366, 380-381, 383-384, 387, 417, 432-434, 459, 461, 467, 482, 492, 504-505, 510, 522, 528, 532, 563, 569-570, 640, 642, 644-645, 656, 658, 665, 691, 727, 743, 766, 768-769, 789, 800, 852, 878, 909, 912-913, 916, 919, 923, 960, 972, 1020, 1023, 1028, 1031, 1046, 1048-1049, 1069, 1076-1077, 1082, 1090, 1097, 1118, 1121, 1128-1129, 1155, 1158, 1161, 1164-1170, 1174, 1175, 1177, 1182-1184, 1190, 1198, 1200, 1202, 1206-1207, 1213, 1229, 1236
- szovjet kivonulás 663, 793
- szovjet párt 30, 47-48, 61, 64, 72, 90-91, 109
- sztrájk 36, 77-78, 87-88, 102, 129, 193, 240, 248, 277, 292, 294, 315-316, 318, 325-326, 338, 343, 347, 352-353, 357, 359, 368, 371, 389, 413, 418, 422, 438, 478, 481, 487, 552, 560-563, 574, 583, 592, 600, 607, 617, 621, 634, 637, 644, 650-654, 656, 663, 676-677, 698, 704, 714-715, 736, 754, 761, 770, 788-789, 791, 802, 855, 876, 883, 888, 890, 896, 966, 975, 977-978, 987, 1005, 1015-1016, 1023, 1025, 1046, 1060, 1189
- T
- Telegraf* (Nyugat-Berlin) 223, 347, 712
- termelőszövetkezet 55-56, 133, 197, 427, 571, 600, 736, 774
- The Hindustan Times* 633, 826
- The Listener* 1042
- The Observer* 33, 458, 482, 1118
- The Philadelphia Inquirer* 447, 727
- The Scotsman* 243, 251, 302, 840, 848, 1004, 1229
- The Spectator* 1005, 1042-1043
- The Times* 53, 183, 204, 227-229, 251, 257, 269-270, 369, 381, 387, 420, 553, 632-633, 647, 649, 815, 893, 1003-1004, 1027-1028, 1062-1063, 1162, 1170, 1202-1205, 1207, 1214-1215
- The Universe* 1057
- The Washington Post* 54, 183, 204, 283, 967
- Time and Tide* 1004
- Times* (indiai) 633, 815, 1162
- To Vima* 283
- Trybuna Ludu* 50, 63, 93, 145, 208, 348, 350, 357, 359, 361, 363-364, 366, 558, 585, 597, 870, 1140
- Tribune de Genève* 608, 922, 1056
- Tribune de Lausanne* 276, 509, 578, 1057
- tüntetés 22, 24-25, 31, 68, 79-80, 83, 87-89, 93-94, 96-97, 99-100, 103, 106-107, 109, 112-113, 115-117, 119-120, 122-123, 125-128, 133-134, 136, 138-139, 141-142, 145, 149-152, 155, 162, 164, 168, 170-175, 177, 182, 188-189, 200, 206, 208, 211, 215, 232, 243-245, 250-251, 254-257, 271, 274, 279, 291, 308, 312, 314, 321, 331-332, 335-336, 338-339, 344, 348, 350, 352-353, 357, 359, 361, 363-364, 366, 371, 375, 386, 402-404, 411, 416, 424, 431, 452, 462, 476-477, 492, 517, 522-523, 554, 562, 566, 569-571, 581, 583, 585, 588, 595, 602, 606, 627, 632, 640, 645, 651, 657, 670, 673, 690, 702, 724, 748, 774, 810, 815, 840, 843, 877, 886, 895, 900, 921, 930, 986, 1007, 1014, 1019, 1024, 1026, 1028, 1035-1036, 1048-1049, 1051, 1063, 1096, 1119, 1126, 1146, 1149, 1172, 1174, 1176, 1178, 1189, 1196, 1198, 1217
- tűzszünet 448, 473, 493, 551, 556, 561, 579, 589, 606, 610, 616, 620, 628, 633, 636, 650-651, 674, 681, 685-687, 713, 715, 748, 760, 780, 1021, 1078, 1151, 1218, 1230-1231
- U
- újságíró 7, 14-15, 22-23, 31, 37, 41, 54, 70, 82, 84-87, 117, 141, 152, 162, 184, 190, 213, 219, 223, 237, 263, 321, 329, 336, 375, 415, 418, 424, 443, 449-450, 455, 460, 464, 472, 483-484, 493, 516, 521,

- 525, 542-543, 548, 550, 554, 558, 565,
570, 580, 589-592, 596, 598, 609, 621,
627, 629-630, 636, 642, 644, 662, 684-
686, 740-741, 750, 785-786, 791, 799,
807, 810, 815, 818, 820-821, 823, 825,
827, 834-835, 862, 870, 877, 920, 944,
952, 956, 959, 965, 971, 975, 989-990,
992-994, 1007, 1014-1015, 1026-1027,
1029, 1031, 1045, 1050-1051, 1135, 1161,
1175
United Press 862, 920-921
Uusi Suomi 92, 288
V
választás 53, 84, 89, 94-95, 103, 105,
107-108, 115, 139, 151, 168, 171, 173,
183, 194-195, 198, 203, 205, 231, 244,
249, 252, 260, 292, 318, 331-332, 334,
336, 338, 340, 343, 354, 363, 365-366,
398, 401-402, 425, 452, 464, 472, 494,
497, 499, 505, 511, 516, 521-522, 546,
551, 558, 561, 563, 565, 567, 573, 583,
587, 589-591, 598, 602-603, 608-609,
623, 632, 645, 656, 671, 675, 692, 699,
707, 716, 725-726, 728-729, 731, 733,
740, 742, 752-755, 760, 765, 772-780,
789, 793, 797, 810, 813, 818, 832, 849,
857, 862-863, 867, 875, 883, 885-886,
909, 927, 934, 937, 966-967, 972-973,
985, 1000, 1005, 1009, 1011-1012, 1022,
1035, 1038, 1057, 1065, 1099, 1104,
1151, 1154, 1210, 1213, 1237
Varsói paktum (lásd még Varsói Szerző-
dés) 76, 144, 154, 160, 164, 177, 186,
190, 361, 363, 365-366, 369, 372-373,
424, 570, 603, 613, 616, 630, 640, 662,
665, 718, 729, 748, 767-768, 859-861,
863, 903, 907, 926, 934, 960, 976, 978,
1098, 1138-1139, 1142, 1146-1147,
1157, 1223
Varsói Szerződés (lásd még varsói pak-
tum) 31, 142, 144, 170, 209, 212, 221,
297, 495, 587, 640, 651, 660, 662-663,
666-667, 680, 683, 686, 692, 705, 712,
715, 729, 754, 795-796, 814, 829,
859-862, 871, 876, 887, 896, 903, 909,
912, 918, 933, 970, 1020, 1058, 1068,
1078, 1115, 1121, 1218, 1221, 1226-1227
vidéki rádió(k) 380, 1030
Voix Ouvrière 495, 503, 509, 511, 608
Vöröskereszt 36, 296, 348, 386, 388, 401,
403, 405-406, 410, 414, 419-420, 425,
434, 442-443, 446, 454-455, 460,
462-464, 466-467, 469, 472-473, 475-
477, 480, 484-485, 494-495, 498, 503,
506, 509, 511-514, 517, 534, 541,
544-545, 557, 565-566, 588, 591, 610,
626, 636, 670, 677-678, 681, 687-688,
693, 702, 709, 718, 723-724, 730, 732,
746, 761, 770, 786, 808, 812, 840,
874-875, 888, 890, 897, 921, 932, 939,
944, 948, 956, 961, 963, 965, 971, 979,
1007, 1011, 1013, 1105, 1110, 1114, 1130,
1133, 1187, 1193-1195, 1197-1199, 1201,
1203, 1205, 1207, 1225, 1233, 1235
W
Welt am Montag 1182, 1213
Weltpresse 319
Wiener Zeitung 313
Y
Yorkshire Post 302
Z
Życie Warszawy 597
Żołnierz Polski 49

X 120717